BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
4 N
17

14
6
a
1

COMMENTARIA, ET QVAESTIONES AD S. THOMÆ AQVINATIS DE ENTE, ET ESSENTIA TRACTATVM.

Quibus, & quæ omnia difficiliora tota penè ARISTOTELIS Metaphyſica tractari ſolent, examinantur, (vt ex Quæſtionum, ac Dubiorum Indicibus, quos priora folia exhibent colligere erit, & ipſius B. DOCTORIS litera, & quæ in eius gratiam CAIETANVS Cardinalis olim ſcripſit, ab omnibus, tum vero præcipue recentioribus, qui hæc, & illam hactenus impugnarunt, propugnantur.

Auctore

REVERENDISS. FRATRE RAPHAELE RIPA Veneto Epiſcopo Curzulenſe, Ordinis Prædicatorum.

Cum triplici Indice, nam ijs qui nominati ſunt, tertius rerum notatu dignarum in fine acceſſit.

Nunc denuò P. F. Franciſci Hieronymi Orenghi Ticinenſis Sacræ Theologiæ Lectoris Eiuſdem Ordinis opera, ac diligencia in lucem edita.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FOROLIVII, Apud Sauorettios. M.DC.XXVI.

SVPERIORVM PERMISSV.

Virgilius Naldius Societatis Ieſus vidit pro Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Epiſcopo Foroliuienſi.

Imprimatur.

Fr. Franciſcus Hieronymus de Papia S. T. Lector, Vicarius S. Offic. Foroliuij.

ILLVSTRISS. REVERENDISSIMOQ; D.

D. BRVNORIO SCIMANNO

Clariſsimo Interamnium Patritio,

AC VTRIVSQVE D. N. P. VRBANI VIII. Signaturæ Referendario, nuncque nobiliſſimæ Ciuitatis Foroliuij ſapientiſſimo Gubernatori meritiſsimo,

PATRONO EIVS COLENDISSIMO.

Fr. Franciſcus Hieronymus Orengus de Papia Ordinis Prædicatorum.

ITA me rapuit Illuſtriſsime Præſul, ſpectata tua virtus, vt meæ voluntati patronum quæritanti cōſilium ſtatuerit, atque firmarit; Cum autem hæc ipſa mente penſarem, inſtrueremque me, vt tuum mihi captarem amorem, huius Euridicis tutelam, quam ab Infernis obliuionis locis retrahere conatus ſum tibi ſacrare, tibi mandare decreui. Locum, opinor, noſti, Reuerendiſs. Epiſcopum RAPHAELEM RIPAM ſigno, virum albo ſignandum lapillo, & de quo melius eſt tacere, quam pauca loqui, vt ille de Carthagine dixit, qui quantis opibus rem philoſophicam cumularit haud obſcurum eſt; Hunc ego in ipſo Lethes limine diuerſantem auertere conatus ſū, vt philoſophiæ pene perclitanti eſſem auxilio, ipſique ab omnibus deſtituto index. Et ſicut Virgilio haud inique Pollioni ſyluas, Mecenati colles ſegetibus vberes, Cæſari Auguſto ciuitatem euerſam, alteram à Tyrijs erectam, alteram à Troianis eccitandam in tutelam placuit conſecrare; eoſque delegit, tum vt æternæ illorum famæ, honorique ſuos labores commendaret, tum etiam, vt illorum voluntati, & ſtudio obſecundaret, innatamque ſtudiorum propen-

ſionem aleret, nutriret ingenium. Ita tibi hoc philoſophicũ opus, & tuo ingenio conforme, & nominis tui egens dico, quo, & tibi ipſi delitias facias, illique tui nominis æternitatem ſupponas; Nec in hoc mihi vllus error adſcribendus erit præbenti tibi R I PÆ noſtri excubias; non enim ſola fuit generis, ac nominis claritudo, quæ me traxerit, vt tibi, Fideique tuæ Lucubrationes has committam, ſed potiſſimum animæ tuæ contemplatricis facultates, ſtudiumque philoſophiæ, ad quam à natura factus, compoſituſque egregie videris; Non teneor tuorum antiquiſſima nobilitate, non natalium tuorum ſplendore opibuſque multis, quibus polles vnus, non maiorum tuorum virtute conſilio manuque præſtantium, non tuis dominationibus, quibus illuſtraris; hæc cuncta mihi excidant ex animo: Vnam ſolam virtutem rei philoſophicæ admiror, qua tu hæc omnia occupas, nec extra te apud tuos vllũ relinquis admirationis locum: hæc ſola fuit, à qua excitatus tuum nomen his inſcriptionibus laceſſiui, fretus, tuo ingenio adminicula ſumminiſtrare ſapientiæ, quæ à te totis viribus tuis exquiſitiſſimè, & obfirmatè indagatur. Et licet huius maris ſcientia, quæ ad huius R I P A M terminat profundiſſima eſt, & quidem etiam ab omnibus ingenio præſtantibus viris cognita; tu profectò indole ingenij tui in ſinu Muſarum feliciter adoleſcentis, ita animũ tuum hoc cibo explebis vt inde ſemper refocillatus, ſemper plenus, ſemper ſaturus his rebus pene celeſtibus exieris; Huius quidem ſapientia iam tum ſuperioribus ætatibus, atque annis primæ menſæ obſonium fuit, nunc verò, & meis laboribus, & tuo inſigni patrocinio ſecundæ menſæ ferculum erit, quod quia multorum guſtatum officere poſſet, qui huius cibi ſuauiſſimi delitias habere poſſent, tua tutela, & nomine fultum ita facilius, mitiuſque reddetur, vt promptiorem cunctis ſternat viam, feraciuſque diteſcat ingenium. Librum ergo hunc licet alienum, meum tamen, quia per me viuet, exiguum, ſed fidum pignus animi mei, & quia alienum eo lubentius accipe, foue, iuua; ſcio certè ſi vir iſte apud nos degeret, aliqualem mœrorem habiturum, cognoſcens me profanum auſum eſſe interponere ingenium meum exile in illud ſacrum philoſophiæ Gynæceum omnibus partibus abſolutum; cum verò in ipſius libri fronte nomen tuum inſigne conſpiciat, meæ ſententiæ ſubſcribet, adſtipulatorque mihi erit in tuæ virtutis, ac dignitatis cognitione, faſ-

ſuſque

ſuſque foret me Tireſiam fuiſſe animi ſui præſagum vatem, & potentioris viſionis Argum, Lynceumque qui viſu penetrarim cæleſtes illos orbes, animumque ipſius ad hoc ipſum propendentem. Immo mihi perſpectum eſt (quod etſi audacter dico iuſte tamen) non tales Ariſtoteli fuiſſe delitias, quia Alexandrum inſtruxerit, non Xenophonti, quia Cyrum docuerit, non Allabio, quod Conſtantinum erudierit, non Plutarco, cum Traiano verã viuendi normã effixerit, nec Hadriano, eo quod Carolus Quinctus mores Rege dignos à ſe ipſo hauſerit, atque perceperit, ſicut ipſe maximo gaudio perfunderetur, vidẽs proprium opus, ſeu potius ſe ipſum, in tuum datum eſſe patrocinium, teque illud fouere, illi prodeſſe, illi nominis tui æternitatem donare. Multis rebus affluo, quæ meum in te amorem excitant, ſed maioribus RIPA ipſe conſtringitur amoris erga te vinculis, à quibus intra perpetui, ac nunquam finiẽdi temporis iactum non ſe poterit explicare; Alexander Apellis amore captus fuit, quia ipſius imaginem lineamẽtis, & coloribus ad viuum exprimebat, Praſcitelis, quia ipſius ſimulacrum tenuiſſimo ſtylo, ac pene viuo incidebat, Liſippi, quia ipſius ſigna egregia, ac nobiliſſima exſculpebat, Ariſtotelis, quia ſcientiam ab ipſo hauriebat, cur autem hic tuo inſigni amore nõ æſtuabit, cum tu huic æternam vitam tribuas, quæ nuper multorum incuria pene perierat? exultaret ille, quod iterũ per me viuit, ſed quia per te æternum viuet, triũpharet; Et ſicut tu hunc æternitate donas, Midæ etiam officio fungaris, ipſum tuis manibus contrectans, quæ in aurum omnia tranſmutant; Tuique oris dulciſſimis verbis, ei ſi quid aſperum, ſi quid præruptum, emollias, dulcius redde quod Apium naturam præſeferens omnia in mel cõuerti. Tuas Illuſtriſſime Prȩſul animi prȩrogatiuas, & huius etiam celeberrimi viri exprimere deberem, at nequeo, mihi ideo comprimenda lingua eſt, ſilentioq; meo colenda clam tua virtutis raritas, quam palam eloquio publicanda. Munuſculum ergo hoc tibi oblatum hilari frontem capias. illud ſi tibi non diſplicet acceptum habeas: ſin minus, ignoſcas precor. Parce muneris leuitati, ne tamen animi gratiam cõtemnos; Meq; ſub tuam clientelam ſuſcipere non dedigneris. Meum erit Deum optimum maximum ſemper præcari vt ad maiora te vehat.

Vale, Foroliuij. M. DC. XXVI.

Frater Paulus Iſarcſius Mirandulanus, Sacræ Theologiæ profeſſor, & in Romana Curia totius Ordinis Prædicatorum Procurator, ac Generalis Vicarius.

CVM fide dignis referentibus, & ijs potiſſimum, quibus hoc muneris demandauimus, nobis in aperto ſit, te R. P. F. Raphaelem Ripam Venetum noſtri Ordinis Prædicatorum, Artium, & ſacræ Theologiæ Lectorem, atque Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi D.D. Cardinalis Aſculani Theologum, egregia Commentaria, & peracutas quęſtiones in aureum S. Thomæ Aquinatis de Ente, & Eſſentia Opuſculum ædidiſſe, quæ ſi in lucem prodeant, vtriuſq. Sophiæ ſtudioſis non mediocriter profutura, illi teſtentur, noſq. hoc ipſum eo certius teneamus, quod eruditionem tuam non vulgarem ſatis perſpectam aliàs frequenter habuerimus. Nedum eorum impreſſioni, quantum ad nos attinet aſſenſum libentiſſime præbuimus; verum ne bonarum literarum profeſſoribus, & noſtræ Religionis ſplendori, (quem huiuſmodi fructibus diuinæ Sapientiæ ancillas quotidie vocantis ad arcem oblatis, collucere maxime conſtat,) deeſſe, minuſuè grati videamur; Harum ſerie, noſtri authoritate officij, tibi præfato R. P. Lectori Thelogo ſub præcepto formali in virtute S. Obedientiæ mandamus, vt ſeruatis aliàs ſeruandis, prædicta Commentaria, & Quæſtiones publicæ vtilitati exponendo, Typis mandari facias. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Am. Quibuſcumque in contrarium non obſtantibus. In quorum fidem, his ſigillo noſtro munitis, manu propria ſubſcripſimus.

Dat. Romæ, die xxvj. Iulij. 1597.

F. Paulus qui ſupra manu propria.

Imprimatur.

Petrus Epiſcop. Rauellen. Viceſg.

Imprimatur.

F. P. Ioan. Saragoſa Promag. S. P.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. D. MEO,

D. F. HIERONYMO BERNERIO CORRIGIENSI

S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO ASCVLANO NVNCVPATO,

TITVLI S. MARIÆ SVPRA MINERVAM,
Ex ordine Prædicatorum aſſumpto.

FRATER RAPHAEL RIPA VENETVS

Eiuſdem Ordinis, optata ſæcula.

EXTAT magni illius Areopagitæ de Diuinis Nominibus celebre dictum, Deum videlicet opt. max. omnia in ſe conuertere, quoniã profecto rebus vniuerſis eſſe donauit, nam quæ omnia cernimus, cauſas ſuas, principia ſua, fontes ſuos ſpectare non ignoramus. Ita fluuij mare, tempus æternitatem, quæ lucem, & calorem obtinet, Solem, ac ignem intuentur. Cumque alicui benefacientem, eius in quem officium confert cauſam eſſe acceperimus, propterea hunc ad illum beneficij recordatione, & gratiæ referendæ voluntate communis parens natura conuerti docuit. Siue autem cauſa opus, quod ex ea prodierit ad ſe trahat, ſiue res effecta ipſa per ſe originem ſuam reſpiciat, (hoc enim, & illud recte dici putauerim,) cum tu Cardinalis, & Princeps [illegible] omnibus maxime tot, tantiſque beneficijs me ad te iampridem allliceres, ipſe quoque grata memoria me totum ad te conuertebam. Quamuis etenim Heſiodium illud à doctis commendatum, quo eadem menſura, qua acceperis reddere iubet, aut etiam ſi queas cumulatiores perficere non poßem, dum tamen quæ in me conferebas officia grato animo acciperem, primam tibi, ſi vera ſcripſit Seneca ſcribendo de Beneficijs penſionem ſoluebã. Quocirca cum benefactum, & benefacti memoria ſe mutuo reſpiciant, illud maxime dolebam, quod tuæ in me promerita, omnibus notiſſima cum eſſent, meum erga te ſtudium ipſe ſolus, aut certe pauci agnoſcerent. Quod ſi Titus ille clariſſimus Impera-

perator, inter cœnam aliquando recordatus, quod nemini ea die beneficus fuiſſet, vocem illam omnium ſeculorum prædicatione digniſſimam emiſit, Amici diem perdidi, acerbe ſcilicet ferens, quod erat liberalitatis non præſtitiſſe, quotidie, & annos totos inanes, ac moleſtos ipſe traducerem, qui tot accepta beneficia non modo numquam, quod debiti erat compenſare, ſed neque gratum me illis exhibere potuiſſem? Verum Commentaria hæc, & Quæſtiones ad Sancti THOMÆ DE ENTE, ET ESSENTIA *tractationem iamdiu inceptæ, ſæpius intermiſſæ, non mediocribus animi contentionibus abſolutæ, nunc demum in ſolem procedentes, mihi auctori ſuo non ingratæ, id ſolatij fortaſſe dabunt, vel ſaltem in eo plurimum laborabunt, vt meam hanc in te obſeruantiam teſtatiorem omnibus faciam, quippe quos in eam ſententiam libenter ituros crediderim, vt dicant, memoris animi eſſe, cui multum debeat, eidem plurimum velle debere, & cum quæ debeat non poſſit, ſaltem quæ poſſit, velit. At duo illa tuorum in me beneficiorum immortalium, quaſi omnium capita nobiliſſima in præſentia memoraſſe ſufficiat; Alterum, quod* HIERONYMVM BERNERIVM, *Sororis filium, magnæ, & præclaræ indolis adoleſcentem, tibi omni iure chariſſimi, mihi olim erudiendum commiſeris; Alterum, quod me mihi tale cogitantem, lectiſſima Aula tua exceptum, benignitatis, & liberalitatis tuæ argumenta quotidie velis experiri; Pro quibus, cum meum non eſſe videam, vt vllas vnquam tibi gratias referam, quod in me eſt libentiſſime complexus, maximas frequenter ago, maiores ſemper habeo. Ipſe viciſſim quod his ingenij mei fœtibus debeo, dum eos fidei, & clientelæ tuæ committo, cumulatiſſime perſoluo; Nam ſi ceruarum nobilium, armorumque illuſtrium libertatis egregie conſultum celebres Auctores indicarunt, propterea quod Cæſaris nomen illarum colla ornabat, hæc autem ſtrenui Ducis notis munita incedebant, quid ſibi ſcripta hæc timeant, quæ* CARDINALIS ASCVLANI, *(id dixiſſe ſatis) auctoritas protegat, & tueatur? Quanobrem ipſis domeſticos iam pariete relinquentibus, & pleniſſimum Vrbis, & Orbis mercatum adeuntibus, nihil ſati antiquius, optatiuſuè, quam ad ampliſſimas tuæ* AQVILÆ *grandis alas confugere. Grandis profecto es Cardinalis virtutibus, meritis, honoribus, auctoritate. Grandis, quoniam quæ in homine vere commendanda ſapiens quiſque intellexit, excellentiſſima ſemper in te fuerunt, morum videlicet integritas, vitę innocentia, ſcientiarum omnium ornamenta, ſingulare veræ fidei tuendę ſtudium, perpetuum cum hereticis bellum, & odium dixerim implacabile, incredibilis in eos inquirendi ob demandatum publice munus ſolertia, quibus commotus* SIXTVS V. *Pont. inter optimos maximus, & inter maximos optimus, vbi te Aſculanę Eccleſiæ pręfeciſſet, id virtuti tuę parum arbitratus, cum in Sacrum Collegium mox adſciuerit, quanta cum dignitate dignitates iſtas retineas, quā forti, & pia Gregis tibi crediti ſolicitudine tenearis, quis tibi rerū omnium vſus, qua prudentia optima quæque proſpicias, qua verborum, & ſententiarum grauitate ea ſuadeas, nemo non miratur, vt maximum ſemper quid dicas, quid ſentias, apud omnis auctoritatis viros, & principes, in conſeſſib. illis, quib. nullum habet orbis auguſtiorem pondus obtineat*

Gran-

Orandis, quoniam in excelſa grauiſſimarum Sanctiſſimæ Inquiſitionis, & Indicis Congregationum ſpeculæ conſtitutus; (taceo difficillimam illam, ac penè infinitam negotiorum molem tibi cum alijs omnibus purpuratis Patribus communem, quibus Reipublicæ Chriſtianæ ſumma continetur,) nullas à præclaris, & publicis actionibus tibi ferias declarans, omnia Catholicæ Religionis conſeruatione, incorruptaque partium ſuarum adminiſtratione ducis poſteriora. Cæterum immenſum laudum tuarum mare amplitudinem tuam alloquens non curram, non quia immenſum, non valeo, quia laudum tuarum, nolo; mihi enim teſtis ipſe ſum, quam moleſte laudibus tuis aures præbeas, quippe qui ſemper in rebus præſtantiſſimis gerendis, quam in ijs quæ geſſeris audiendis ſis occupatior, & qui in maximo gloriæ curſu, à gloria abeſſe quodammodo glorieris, nullum theatrum conſcientia glorioſius æſtimans, ad ſolidam, veramque generis omnis laudem magis, magiſque comparandam, non comparatam accipiendam vehementiſſimo quodam animi impetu propendeas. Id vnum dicam, quod mihi ſæpiſsime cogitanti, & memoria repetenti incredibilem affert voluptatem. Si videlicet princeps ingenij, ac doctrinæ Ariſtoteles, Aquilam multos Solis anfractus, reditusque videre, ex nidi diuturnitate nono de Animalium Hiſtoria collegit, quot Lunæ acceſſus, & receſsus, quot Stellarum circuitus, quot Cæli conuerſiones AQVILA BERNERIA ſpectabit, cuius mille in Deum, Ædeſque ſacras pietatis, in homines bene inſtitutos, & vel mediocris nominis literatos humanitatis egregia argumenta, (iucundiſsimum terræ, ac Cælo nidum) æternitas ipſa intuebitur? vt eius nomini florentes illos, & beatos fines, quibus finis numquam ſit futurus non dubitanter promittant. Reliquum eſt humaniſsime Heros, vt cogitata hæc mea tueri non graueris, ita enim, non tam meam, quam gemini illius THOMÆ, AQVINATIS nimirum, & CAIETANI, de quibus te magnifice ſentire non ſum neſcius, quorumque laudes omnium in omne æuum ſcriptorum ingenia fatigaturas crebris tuis vſurpatas ſermonibus audiui, doctrinam ſeruabis: Hoc enim opere toto pro ipſis pugno, hæcque mihi à principio mens, hoc conſilium, ac propoſitum fuit, vt vera vtriuſque dicta ab omnibus, qui eis parum fauent penitus vindicarem. Difficile onus fateor, vtinam pulchrum, quemadmodum contra pulchra, difficillima nobilis actor Plato, libro qui Hippias maior inſcribitur memoriæ prodidit. At difficiliora pro veritate ſubeunda, quæ, & ipſe ſi ætate proceſſero, in altum longius inuectus, cæleſti numine, lenitatiſque tuæ aura fœliciter aſpirante, haud diu cunctatus ingrediar, & plenioribus fortaſſe velis ad te Dominum meum remigabo. Interea num hoc pro dignitate ſuſtinuerim, an verius ei ſuccubuerim, tuum in primis doctiſsime Princeps, & aliorum deinde eſto iudicium; Fateor enim, & vere, ac ex animi ſententia fateor, te eorum quæ hic à me poſita ſunt, non magis patronum, ac defenſorem, quam æſtimatorem, & iudicem aptiſsimum delegiſſe; Quamobrem ſi ea tibi, vel mediocriter probari intellexero, glorioſum mihi non harum modo vigiliarum, ſed totius vitæ ſuperioris fructum videbor conſecutus.

Vale

Vale Cardinalis, & me ſeruulum tuum ſub AQVILAE tuæ alis, Prædicatoriæque Familiæ alumnum in SPATIIS illis tuis albis, & nigris, quæ eam apte deſignant, (à quibus licet dignitate maximis itineribus pridem auolaueris, tuo nihilominus, eiuſdemque Familiæ ſplendore ſingulari, in omni vita nec minimum deflectis (conquieſcentem, ac ſubinde te tuaque numquam non ſuſpicientem, perge benignus intueri. Romæ, ex Aedibus tuis Idibus Decembris, MDXCVIII.

AVCTOR LECTORI.

HAS Queſtiones, & Cõmentarios ad D. Thomæ Aquinatis de Ente, & Eſſentia contemplationem communi hominum luce donanti, tibiq. amice Lector ſpectandos proponenti, tria mihi viſa ſunt familiari colloquio præmittenda, vnum, quod ad me ipſorum auctorem pertineret, alterum, quod opus ipſum reſpiceret, tertium, quod tua intereſſe iudicaſſem. Ego ſane vbi in clariſſimam D. Dominici Sodalitatem ſingulari in me Dei beneficio nomen dedi, optimarum artium ſtudia domeſticis excitatus exemplis, & ipſa hortante natura aſſidue colui, multoſq. viros grauiſſimos de Dialectica, Philoſophiaque Naturali, ac Diuina, & ſacra Theologia tum veteres, tum recẽtes præclare meritos cum accurate quantum in me eſſet luſtrarem, doctrinam tamen Angelici Doctoris, eiuſq. Illuſtriſs. Interpretis Caietani Cardinalis, quam auidiſſime peruolutabam, ex quibus omnis eruditionis fontibus arbitratu meo hauriens, quaſi diuturnam ſitim explere credens, quo pleniores hauſtus ſugebam, eo ardentiori ſiti tenebar. Quod ſi Dario in fuga ſitiẽti, aqua turbida, & cadaueribus inquinata, iucundiſſima potio fuit, quantum lætitiæ mihi tanta ſiti æſtuanti afferret, ad eos, quos nominaui fontes bibere, vnde nihil non purum, & liquidum me haurire intelligebam? Poſſem hoc loco euagari latius, & quaſi aperto mari inuectus, vtrumq. THOMAM laudibus ampliſſimis celebrare, eoſque Prædicatoriæ familiæ decora ſingularia, ſæculi ornamenta, bonarum artium lumina, Scholaſticæ Theologiæ firmiſſima præſidia, omniſque virtutis, & eruditionis domicilia, vere, ac meritiſſimo appellare. At eorum gloriam, excelſo, & illuſtri loco ſitam, vbique iam diſſeminatam, nullo alienæ prædicationis lumine egentem, ſed omni omnium laudatione maiorem, ſatis ipſam per ſe in omnium oculos incurrẽtem, omniumque aures complentem, quid coner ego in his ingenij, loci, temporis anguſtijs illuſtrare? Eorum profecto fama numquam conſeneſcet, ſed quotidie magis, magiſq. virebit, memoriamq. ipſorum omnes excipiẽt anni conſequentes. Hos ego primarios habuiſſe magiſtros immortaliter in Domino gloriabor, nam quibuſdam Dialecticæ, & perpaucis Philoſophiæ naturalis initijs, Peregrino Zagnatto Adrienſi lectore in primis erudito, qui Baccalaureus deinde, & Dalmatiæ prouinciæ clauum ſumma cum laude tenens, naturæ cõceſſit, vtcumq. imbutus, ad horum ſcripta quotidie terenda, & euoluẽda me totum conuerti. Et quamuis viros Familiæ noſtræ celebratiſſimos in duabus illis toto orbe Florentiſſimis Academijs Patauina ſcilicet, & Bononienſi paucis quibuſdam, & interruptis lectionibus nonnunquam audirem, ſemperq. aliquid ex eis libarem, qui tamen puer à Cicerone ſecũdo de Oratore didiciſſem, numquam clariſſimos hos riuulos adeo conſectabar, quin prius clariores fontes adijſſem; quamobrem quæ omnia argumenta illi tractabant, & publicis litterarijs certaminibus antea expoſueram, & diſcipulis ipſe meis tradideram. At vero me in aſſidua librorum multorum euolutione defixum, & facile intuentem, quam multi, & recẽtiores præcipue, D. Thomæ, & Caietani doctrinam

paſſim

Vale Cardinalis, & me ſeruulum tuum ſub AQVILAE tuæ alis, Prædicatoriæque Familiæ alumnum in SPATIIS illis tuis albis, & nigris, quæ eam apte deſignant, (à quibus licet dignitate maximis itineribus pridem auolaueris, tuo nihilominus, eiuſdemque Familiæ ſplendore ſingulari, in omni vita nec minimum deflectis) conquieſcentem, ac ſubinde te tuaque numquam non ſuſpicientem, perge benignus intueri. Romæ, ex Aedibus tuis Idibus Decembris, MDXCVIII.

AVCTOR LECTORI.

HAS Queſtiones, & Cõmentarios ad D. Thomæ Aquinatis de Ente, & Eſſentia contemplationem communi hominum luce donanti, tibiq; amice Lector ſpectandos proponenti, tria mihi viſa ſunt familiari colloquio præmittenda, vnum, quod ad me ipſorum auctorem pertineret, alterum, quod opus ipſum reſpiceret, tertium, quod tua intereſſe iudicaſſem. Ego ſane vbi in clariſſimam D. Dominici Sodalitatem ſingulari in me Dei beneficio nomen dedi, optimarum artium ſtudia domeſticis excitatus exemplis, & ipſa hortante natura aſſidue colui, multoſq. viros grauiſſimos de Dialectica, Philoſophiaque Naturali, ac Diuina, & ſacra Theologia tum veteres, tum recẽtes præclare meritos cum accurate quantum in me eſſet luſtrarem, doctrinam tamen Angelici Doctoris, eiuſq. Illuſtriſs. Interpretis Caietani Cardinalis, quam auidiſſime peruolutabam, ex quibus omnis eruditionis fontibus arbitratu meo hauriens, quaſi diuturnam ſitim explere credens, quo pleniores hauſtus ſugebam, eo ardentiori ſiti tenebar. Quod ſi Dario in fuga ſitiẽti, aqua turbida, & cadaueribus inquinata, iucundiſſima potio fuit, quantum lętitiæ mihi tanta ſiti æſtuanti afferret, ad eos, quos nominaui fontes bibere, vnde nihil non purum, & liquidum me haurire intelligebam? Poſſem hoc loco euagari latius, & quaſi aperto mari inuectus, vtrumq. THOMAM laudibus ampliſſimis celebrare, eoſque Prædicatoriæ familiæ decora ſingularia, ſæculi ornamenta, bonarum artium lumina, Scholaſticæ Theologiæ firmiſſima præſidia, omniſque virtutis, & eruditionis domicilia, vere, ac meritiſſimo appellare. At eorum gloriam, excelſo, & illuſtri loco ſitam, vbique iam diſſeminatam, nullo alienæ prædicationis lumine egentem, ſed omni omnium laudatione maiorem, ſatis ipſam per ſe in omnium oculos incurrẽtem, omniumque aures complentem, quid coner ego in his ingenij, loci, temporis anguſtijs illuſtrare? Eorum profecto fama numquam conſeneſcet, ſed quotidie magis, magiſq. virebit, memoriamq. ipſorum omnes excipiẽt anni conſequentes. Hos ego primarios habuiſſe magiſtros immortaliter in Domino gloriabor, nam quibuſdam Dialecticæ, & perpaucis Philoſophiæ naturalis initijs, Peregrino Zagnatto Adrienſi lectore in primis erudito, qui Baccalaureus deinde, & Dalmatiæ prouinciæ clauum ſumma cum laude tenens, naturæ cõceſſit, vtcumq. imbutus, ad horum ſcripta quotidie terenda, & euoluẽda me totum conuerti. Et quamuis viros Familiæ noſtræ celebratiſſimos in duabus illis toto orbe Florentiſſimis Academijs Patauina ſcilicet, & Bononienſi paucis quibuſdam, & interruptis lectionibus nonnunquam audirem, ſemperq. aliquid ex eis libarem, qui tamen puer à Cicerone ſecũdo de Oratore didiciſſem. numquam clariſſimos hos riuulos adeo conſectabar, quin prius clariores fontes adijſſem; quamobrem quæ omnia argumenta illi tractabant, & publicis litterarijs certaminibus antea expoſueram, & diſcipulis ipſe meis tradideram. At vero me in aſſidua librorum multorum euolutione defixum, & facile intuentem, quam multi, & recẽtiores precipue, D. Thomæ, & Caietani doctrinam

paſſim

Vale Cardinalis, & me ſeruulum tuum ſub AQVILAE tuæ alis, Prædicatoriæque Familiæ alumnum in SPATIIS illis tuis albis, & nigris, quæ eam apte deſignant, (à quibus licet dignitate maximis itineribus pridem auolaueris, tuo nihilominus, eiuſdemque Familiæ ſplendore ſingulari, in omni vita nec minimum deflectis) conquieſcentem, ac ſubinde te tuaque numquam non ſuſpicientem, perge benignus intueri. Romæ, ex Aedibus tuis Idibus Decembris, MDXCVIII.

AVCTOR LECTORI.

HAS Quęſtiones, & Cõmentarios ad D. Thomæ Aquinatis de Ente, & Eſſentia contemplationem communi hominum luce donanti, tibiq; amice Lector ſpectandos proponenti, tria mihi viſa ſunt familiari colloquio præmittenda, vnum, quod ad me ipſorum auctorem pertineret, alterum, quod opus ipſum reſpiceret, tertium, quod tua intereſſe iudicaſſem, Ego ſane vbi in clariſſimam D. Dominici Sodalitatem ſingulari in me Dei beneficio nomen dedi, optimarum artium ſtudia domeſticis excitatus exemplis, & ipſa hortante natura aſſidue colui, multoſq. viros grauiſſimos de Dialectica, Philoſophiaque Naturali, ac Diuina, & ſacra Theologia tum veteres, tum recẽtes præclare meritos cum accurate quantum in me eſſet luſtrarem, doctrinam tamen Angelici Doctoris, eiuſq. Illuſtriſs. Interpretis Caietani Cardinalis, quam auidiſſime peruolutabam, ex quibus omnis eruditionis fontibus arbitratu meo hauriens, quaſi diuturnam ſitim explere credens, quo pleniores hauſtus ſugebam, eo ardentiori ſiti tenebar. Quod ſi Dario in fuga ſitiẽti, aqua turbida, & cadaueribus inquinata, iucundiſſima potio fuit, quantum lętitiæ mihi tanta ſiti æſtuanti afferret, ad eos, quos nominaui fontes bibere, vnde nihil non purum, & liquidum me haurire intelligebam? Poſſem hoc loco euagari latius, & quaſi aperto mari inuectus, vtrumq. THOMAM laudibus ampliſſimis celebrare, eoſque Prædicatoriæ familiæ decora ſingularia, ſæculi ornamenta, bonarum artium lumina, Scholaſticæ Theologiæ firmiſſima præſidia, omniſque virtutis, & eruditionis domicilia, vere, ac meritiſſimo appellare. At eorum gloriam, excelſo, & illuſtri loco ſitam, vbique iam diſſeminatam, nullo alienæ prædicationis lumine egentem, ſed omni omnium laudatione maiorem, ſatis ipſam per ſe in omnium oculos incurrẽtem, omniumque aures complentem, quid coner ego in his ingenij, loci, temporis anguſtijs illuſtrare? Eorum profecto fama nomquam conſeneſcet, ſed quotidie magis, magiſq. virebit, memoriamq. ipſorum omnes excipiẽt anni conſequentes. Hos ego primarios habuiſſe magiſtros immortaliter in Domino gloriabor, nam quibuſdam Dialecticæ, & perpaucis Philoſophiæ naturalis initijs, Peregrino Zagnatto Adrienſi lectore in primis erudito, qui Baccalaureus deinde, & Dalmatiæ prouinciæ clauum ſumma cum laude tenens, naturæ cõceſſit, vtcumq. imbutus, ad horum ſcripta quotidie terenda, & euoluẽda me totum conuerti. Et quamuis viros Familiæ noſtræ celebratiſſimos in duabus illis toto orbe Florentiſſimis Academijs Patauina ſcilicet, & Bononienſi paucis quibuſdam, & interruptis lectionibus nonnunquam audirem, ſemperq. aliquid ex eis libarem, qui tamen puer à Cicerone ſecũdo de Oratore didiciſſem, nunquam clariſſimos hos riuulos adeo conſectabar, quin prius clariores fontes adijſſem; quamobrem quæ omnia argumenta illi tractabant, & publicis litterarijs certaminibus antea expoſueram, & diſcipulis ipſe meis tradideram. At vero me in aſſidua librorum multorum euolutione defixum, & facile intuentem, quam multi, & recẽtiores præcipue, D. Thomæ, & Caietani doctrinam

paſſim

paſſim reſpuerent, & permultas huius, & illius ſententias funditus euertere molirentur, aſpicientem præterea, in eorum argumentis, licet ingenio ſis, & minime neglectui habendis, non tantum ponderis, vel auctoritatis ineſſe, vt me ab ea doctrina, cui tantopere ſeruiebam adducerent, veruntamen non raro expertum, quoſdam ex noſtris, & alios complures machinis illis ita premi, vt illi à Caietano, iſti ab Aquinate, quos forſan vtriq. ex animo ſequerentur penitus recedant, ea me totum habuit ſolicitudo, vt D. Thomæ doctrinæ, & eorũ, quæ pro ea ſcripſit Caietanus firmitatem, & ipſis aduerſantium infirmitatem omnibus patefecerem. In hac cogitatione poſito cum multa B. Doctoris ſcripta occurrerent, animo huc, & illuc diu fluctuante, ab opere illo quod de Ente, & Eſſentia inſcribitur, mole, quidem exiguo, at virtute peramplo, adoleſcentiam nondum egreſſus, lucubrationum mearum initia ducens, (vt vel hoc vno Caietanum illum, quem numquam non admiror è longinquo imitarer,) quæ in eo vterque habet THOMAS dilucidanda, & pro viribus tuenda cum ſuſcepiſſem, longius res ducta eſt quam putaram, graues enim occupationes conatus meos ita alio diuerterunt, vt multorum integro menſiũ ſpatio non raro ab incœpto ſuperſedendum fuerit, cui etiam cum duos prope iam annos manus extrema acceſſiſſet, ne tamen medium in agmen antea proceſſerit, alia obſtiterũt.

Iam vero, quod ad ipſum attinet, id ei non tribuo, vt omnibus, placere debeat, quod enim nullus adhuc auctor quantumuis excellens obtinuit, ſi ipſe mihi de me pollicerer, inani quadam arrogantia merito damnarer; Vt enim eadẽ ſcripta omnibus arrideant, optare forſan licet, ſperare non licet, & ijs à nemine opponi crediderim, qui nihil omnino ſcripſerint, nam varijs varie affectis, res alias, atque alias videri neceſſe eſt. Quodq. à Platone in Sophiſta audiueram re ipſa intellexi, & ſapiens quiſque intelliget, vere nimirum ſcito prouerbio dici, Omnes laqueos effugere, difficile eſſe. Nec tamen quicquam incommodi vigiliæ iſtæ patientur, ſi eas acerrime impugnari contingat, cum nihil ſit cuiquam dolendum in eo quod accidat vniuerſis. Imò vero glorioſe cum ipſis agi putabo, ſi quæ aduerſus illas quiſque cogitauerit, mihi quandiu in vita ſum, verbis, literiſuè ſignificet, aut publicis monumentis conſignet, vt me loquente, aut rurſus ſcribente, vel ipſe in meam, vel ego in eius adducar ſententiam; Non enim aliquando offendiſſe, ſed vbi offenderis cęca quadam pertinacia nolle emendari, vitio tribuitur, cum illud à quotidiana hominum conditione, hoc à proprio cuiuſque crimine, & temeritate proficiſci videatur: Quod ſi quis lõgitudinis nimiæ, & cuiuſdam penè vaſtitatis eas accuſet, facere id non poteſt, quin eadem opera, excellentiſſimos huius præcipue æui ſcriptores, qui ante me quæſtiones, & dubia quæ texui, verſarunt, temere damnet, nam eorum veſtigia, huius ætatis curſum, Ariſtotelis primo de Cęlo particula 101. cõſilium, ad extremum quod mihi initio propoſueram ſpectans, quid ipſi, alijque voluerint, afferendum, examinandumq. exiſtimaui; neque enim poſteros noſtros, quibus plures auctorum ſenſus erunt adducendi, excipiendi, repudiandi, propterea nõ ſcripturos putauerim. Latiores tamen quæſtiones articulis varijs diſtributas volui, quos tamquam certas itineris manſiones ſibi qui legeret præfinire, ac in illis conquieſcere poſſet. Cuique etiam articulo titulus appoſitus eſt, hinc ſi quis igniculorum illorum, quos natura parens nobis ingenuit adeo ignarus accedat, vt quid alijs placuerit, quonamuè pacto eorundem ſententiæ confirmẽtur & debilitentur, ſcire non deſideret, paginas multas omittens, lectionis curriculum perbreue ſibi reddere poterit. Et ſi tanto breuitatis ſtudio teneatur, à multis eorum, quæ præfationis loco ante literæ explicationem meditatus ſum poterit forſan abſtinere, cum huic tractationi non ſint vſque adeo neceſſaria,

quippe

quippe quæ eo potius conſilio tulerim; vt non modo iſtis, ſed & quibusvis alijs, quæ alias fortaſſe ſcribam, præuia eſſe poſſint.

Tu itaque Lector optime accipe qualecumque hoc ſtudiorum meorum ſpecimen, in quo dum vbiq. auctores varios offenderis, eas ſæpius locorum notas adiectas videbis, quibus minimo negotio quæ cupies inuenies, nec erit cur pro verbo nonnumquam inueniendo plurimas libri facies euoluas. Id vero fixum in animo tuo ſtabilitumq. ſit, me nullum auctorem animo vmquã detrahendi nominaſſe, vtpote qui ſingulos pro cuiuſq. meritorum dignitate magna proſequar reuerentia, ſed id propterea factum, & pleraq. ipſorũ verba dum res poſtulabat allata exiſtimes, vt videres, me nihil cuiquam falſo tribuere, & tibi patefactum eſſet, quomodo quæ ipſe tractarem, ſi mea minus ſufficerent, minusuè grata eſſent, aliunde petere poſſes. Fateor tamen, à quibuſdam vitam hanc agentibus nominatim exprimendi, (quo ductum conſilio prope eſt vt ignorem, affuit certè bona voluntas) me aliquando abſtinuiſſe, nihilominus ijs notis eorum loca indicaui, vt facile ipſos dignoſcere queas. Dum autem plura Ariſtotelis dicta, nulla textus, capitisuè mẽtione habita inueneris, ſemper ibi textum intelligito. Dumq. perſæpe tibi occurret Alenſis, in mentem veniat Alexander de Alexandria, hunc etenim nobiles illas, & elaboratas, quas in duodecim libros Diuinorum Alenſi tribuunt explicationes edidiſſe, firmiſſimo pridem argumento commonſtrauit Aquarius poſtrema ad poſtremum eorundem dilucidatione, & certiori ipſe indicio à viro D. Franciſci Familiæ pio, doctoq. accepi, in quo ſuadendo, cum omnium penè animis iam inſederit quid eſt cur detinear; Quare me rerum nouarum minime cupidum, vt alios in hoc locutum accipito. Quod ſi in lectionis decurſu permultas voces obuias habueris, quas puriores, & politiores optares, adeas rogo Ciceronem illum bene dicendi magiſtrum, ſub initium tertij de Finibus: & diſces, artificem quempiam, vel ipſum agricolam, tum vero præcipue Philoſophum, nouas, & inuſitatas, pro nouis, & inuſitatis rebus explicandis poſſe voces inuenire. Imò vero libro de Oratore, Philoſophorum, qui etiam ornate locuti ſunt ſermones, orationes, & eloquentiam, ab Oratoris eloquentia ſeiungit. Nec quæſo Philoſophorum, & Theologorum nomina, quæ Ciceronem non ita oleant, barbara mox appelles, ſi enim voces illas, quæ eidem Ciceroni, & alij magni nominis rethoribus placuerũt, pulchras, & concinnas merito habeas, cur vomitionem eas dicas concitare, quas viri innumerabiles omni doctrina, & ſanctitate longe clariſſimi frequentiſſime vſurparunt? Vale quiſquis Lector acceſſiſti, & ſi quid boni in his lucubrationibus nactus fueris, id à Deo omniũ bonorum auctore agnoſce, ſin minus, ingenio, & ætati ignoſce; Veruntamen noli eas antea damnare, quam reprobes; pulchre enim dicebat Hoſpes ille in Sophiſta apud Platonem, alicuius ſententiæ non credentem, eam reprobare debere, quod ſi non valeat, eouſq. credere, donec contradicere poſſit. Si quid demum in ipſis apud te promeritus fuero, Virgini illi, & Matri ſanctiſſimæ dicito nomine meo, Aue.

INDEX QVÆSTIONVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Ad Præfationem Authoris.

NVM ſcientia accipiat vnitatem a ſuo ſubiecto. 12
Num ſcientiæ mediæ ſint magis mathematicæ, an naturales. 24
Num ſcientia naturalis ſit vna genere, vel ſpecie. 27
Num ſubiectum contineat veritates ſuæ ſcientiæ. 32
Num ſcientia de ſubiecto ſuo ſupponat quid, & quia. 33

Ad Proœmium Operis.

Num ens ſit primo cognitum ab intellectu noſtro. 51
Num ab intellectu humano percipiatur ſingulare. 83
Num ſint eadem nota nobis, & naturæ. 114

Ad Primum Caput.

Num priuationes, & negationes habeant aliquod eſſe reale. 128
Num ens immediate ſignificet ſubſtantiam, & accidens. 137

Ad Secundum Caput.

Num ens dicatur analogice de ſubſtantia, & accidente. 178
Num ſimplicitas dicat perfectionem ſimpliciter. 210
Num materia ſit pars quidditatis entium naturalium. 211
Num materia ſit principium indiuiduationis in materialibus. 233

Ad Tertium Caput.

Num genus, & differentia diſtinguantur realiter. 305
Num genus de differentia prædicetur per ſe. 320
Num conceptus ſpeciei componatur ex illis generis, & differentiæ. 328

Ad Quar-

Ad Quartum Caput.

Num tranſcendentia communicant rerum naturis abſolute. 365
Num naturæ ſecundum ſe inſit vnitas, an pluralitas. 383
Num vniuerſalia extra animam exiſtant. 404
Num ad intellectionem requiratur expreſſa ſpecies. 437
Num pro pluralitate hominum ſit pluralitas intellectuum. 469

Ad Quintum Caput.

Num Intelligentiæ compoſitæ ſint ex materia, & forma. 543
Num quæuis potentia poſsit eſſe materia ſine forma. 558
Num in quauis ſubſtantia creata diſtinguatur realiter ſuppoſitum à natura. 582
Num poſsint vlla potentia plures Angeli, vel Intelligentiæ eſſe ſub eadem ſpecie. 598
Num Philoſophi agnouerint Intelligentias habere eſſe à prima Cauſa. 614
Num in omni ente creato differat realiter eſſe ab eſſentia. 627
Num Intelligentia vniatur Orbi vt forma. 644

Ad Sextum Caput.

Num Deus ſit in genere. 681
Num diuina attributa ratione ſolum diſtinguantur. 691
Num anima intellectiua fiat hæc ex vnione ad corpus. 720
Num quidditatiue agnoſcamus entia abſtracta. 727
Num intelligentiæ ſint in prædicamento. 753

Ad Septimum Caput.

Num, & quam definitionem habeant accidentia. 800
Num in compoſito ſit vnica forma ſubſtantialis. 810
Num materia ſit ſubiectum accidentium 831
Num ſint eadem accidentia viui, & mortui. 851
Num poſsit à ſubiecto propria paſsio ſeparari. 899
Num accidens aliquod proprium ſubiectum habeat. 876

INDEX
Grauiorum Difficultatum, ſub Dubitationis plurimum, nonnunquam etiam Annotationis ſpecie definitarum.

AN intentio differat à ſubiecto. 4
An præter ſubiectum principale, & adæquatum detur aliud. 7
Cur non omnia prædicata conſideret ſcientia de ſuo ſubiecto. 10
An ſubiectum neceſſario habeat partes. 11
An abſtractio ſit ratio formalis, ac conditio diſtinctionis ſcientiarum. 15
An abſtractio det vnitatem etiam ſpecificam ſcientijs. 18
An vnitas ſcientiæ proueniat etiam ex principijs, & ex modo definiendi. 22
Quomodo Theologia probet ſubiectum ſuum. 37
Cur D. Thomas tertia par. quæſiuerit conuenientiam Incarnationis, omiſſa poſſibilitate.
An conciliatio Fonſecæ D. Thom. & Scotum de primo cognito apta ſit. 59
An aliorum ad idem conciliatio. 60
Quomodo intellectui de potentia ad actum procedenti, prius occurrat ſemper actus imperfectus. 64
An ens aſſignatum à Caietano ſit primo à nobis cognitum. 71
An valeat, hoc ſingulare non intelligitur, quia materiale, ergo neque vt ſingulare. 89
An in via D. Tho. poſſit ſuſtineri, ſingulare directe à nobis cognoſci. 94
An practicus intellectus, cognoſcens reflexe ſingulare, poſſit ſufficienter mouere voluntatem, vt ſingulare illud directe velit. 99
Quid ſit notius natura, ac ſecundum ſe. 116
Vnde ſumatur prædicamentorum diſtinctio. 123
An poſſit quis diſtinctius nominare, quam conceperit. 125
An differat Soncinas à Caietano in vnitate conceptus entis aſſignanda. 148
An poſſit ab analogo abſtrahi conceptus vnus ſimpliciter. 154
An rationes analogi vt ſic, abſtrahant à ſeipſis abſolute. 155

An cauſa ſit nobilior cauſato. 164
An poſſit materia de ſe cognoſci. 164
An materia intelligibilis ſit ſubſtantia quanta. 173
An ens non ſolum comparatione ſubſtantiæ,& accidentis,ſed omnium vniuerſim,vt entia ſunt,ſit analogum. 187
An prædicatio entis de ſubſtantia,& accidẽte,ſit prædicatio ſuperioris. 188
An in analogis attributionis primum ſolum ſit tale formaliter. 192
An in illis proportionis ſit formalis denominatio hinc,inde. 193
An in illis attributionis primum ponatur in definitione reliquorum. 195
An in illis proportionis vnum non ponatur in aliorum definitione. 196
An in materialibus detur forma totius. 221
An certa ſit Auerrois ſententia de cauſa indiuiduationis. 239
An omnis actus in aliquo receptibilis,habeat in illo propriũ potẽtiale. 256
An ſit danda vnitas de generæ ſubſtantiæ. 262
An poſſit dici quantitas concurrere ad indiuiduationem vt conditio. 265
An vnius numero definitio tradita ab Ariſtotele,ſit omnino abſoluta. 271
An poſterior Caiet. explicatio de materia ſignata ſit idonea. 274
An quantitas concurrens ad principium indiuiduationis ſit terminata. 278
An,& quomodo materia nequeat eſſe in alio. 279
An materia poſſit dici quid vniuerſale. 281
An,& quomodo pars non prædicetur de toto. 294
Quomodo genus non ſignificet quid vnum. 300
An materia ſit vna negatiue,& poſitiue. 301
An indeterminatio ſit de primario intellectu generis. 309
Quomodo differentia adueniat generi. 311
Quæ diſtinctio ſit inter prædicata eſſentialia. 315
An modi prędicandi per ſe aſſignati primo Poſteriorum,& quinto Diuinorum ſint ijdem. 321
An natura ſecundum ſe dicatur de indiuiduis. 346
An definitiones poſſint explicari per non repugnantiam. 348
An ponendæ ſint ſpecies intelligibiles. 352
Quomodo res potentia intelligibilis,fiat actu intelligibilis. 355
Quomodo genus prædicetur per ſe de ſpeciebus. 362
Quomodo à Porphyrio fuerit definitum. 364
An paſſiones entis,ipſum ens formaliter includant. 371
Quale ens diuidatur in decem genera. 375
Num conceptus ſpeciei ſit frangibilis,ceu ille generis. 390
Quomodo ab inuicem differant vnitas formalis,& numeralis. 393
In qua vnitate conueniant duo eiuſdem ſpeciei indiuidua. 392
An vniuerſale exigat poſitiue aptitudinem ad eſſe in pluribus. 413
An natura præciſa à conditionibus materiæ ſit natura ſecundum ſe. 423
An fiat natura vniuerſalis ex abſtractione præciſe intellectus agentis. ibid.

An vniuerſalis formale ſit in relatione rationis. 244
An vniuerſalis ratio ſit in ſpecie intelligibili conſtituta. 428
An ſit vllum diſcrimen inter eſſe vniuerſalis, & generis, ac ſpeciei. 435
Quomodo verbum producatur per intellectionem in gratiam intellectio-
nis. 448
An ſit apta proportio parietis ad viſum, & hominis ad intellectum. 486
An ex vniuerſalitate formæ intellectæ concludatur vnitas intellectus 495
An poſita generatione æterna, ſequatur infinitas animarum. 498
An cauſa poſſit eſſe abſque cauſato. 513
An in intelligentijs adſit totum, & pars, abſtractum, & concretum. 517
An ſit abſolute dicendum ſubiectum cauſa paſſionum. 521
Quomodo intelligentiæ compoſitæ ſint ex actu, & potentia. 524
An entium nobilitas ex maiori ad Deum proximitate ſpectetur. 528
Quomodo ſit hanc maiorem proximitatem in Intelligentijs aſſignare. 532
An ignorato poſſibili intellectu, multitudo abſtractorũ poſſit agnoſci. 533
An potentia dicatur æquiuoce de materialibus, & immaterialibus. 537
Quomodo ſit idem eſſe animæ, & hominis. 540
Quomodo materia ſit ens, & propriam habeat entitatem. 564
Quale ſit hoc ens, & qualis entitas. 566
An materia in prima etiam ſui notione ſit potentia. 569
Quiſnam actus detur, & quæ potentia. 574
An, & quomodo materia ſit prior forma. 580
Quomodo quæ conueniant in ſpecie, & differant numero, cõueniant in for-
ma, & differant materialiter. 603
Quomodo Intelligentiæ ſint entia neceſſaria. 623
An exiſtentia ſit accidens ſpectans ad prædicamentum quando. 632
Quomodo irreceptio ſit cauſa infinitatis. 667
An eſſentia Intelligentiarum ſit infinita, & eſſe finitum. 670
An differentia in rebus compoſitis ſit ſimplex. 675
An perfectio Intelligentiarum ſumatur ex receſſu à potentia, an ex acceſſu
ad actum. 676
An detur genus logicum, & phyſicum. 683
Quomodo quæ ſunt in genere, cõueniant in eſſentia, & differant in eſſe. 687
An Deus ſit menſura ſubſtantiarum. 691
Quid ſit de ratione formali cuiuſuis attributi diuini. 705
An in diuina eſſentia includantur formaliter relationes. 715
An naturalia omnia, & metaphyſica perfecte calluerit Ariſtoteles. 739
An actu ſit adæquate effectus Intelligentiarum. 754
An anima ſeparata cognoſcat quidditatiue abſtracta. 745
An quæſitum de Intelligentiarum notitia dubitauerit Philoſophus. 746
An D. Thomas circa id ſibi contradixerit. 747
Quare genus dicatur ſimile materiæ. 758

An

An differentia ſit forma. 759
Quid ſit de ratione generis, & differentiæ, quidque eis accidat. 763
Vnde in omni ente ſumatur ratio generis, & differentiæ, 764
Cuius conſiderationis ſit anima, & præcipuè intellectiua. 776
An accidens habeat proprium eſſe, aliud ab illo ſubiecti. 778
An accidens compoſitum ſit ex eſſentia, & eſſe. 779
An accidentia materialia ſint accidentia indiuidui. 786
An iuxta ipſa differant eiuſdem ſpeciei indiuidua. ibidem
An quædam accidentia aptitudine, quædam etiam actu ſint á ſubiectis inſe-
parabilia. 789
Cur accidens concretum ex modo ſignificandi primo dicat ſubiectum, quã
formam, abſtractum e contra. 793
An varius modus ſignificandi ſufficiat generi logico. 795
An accidentia ſumant differentiam ex principijs ſubiecti. 798
An omnis forma ſubſtantialis vt ſic, det ſemper eſſe ſimpliciter. 820
An generatio ſit tranſmutatio totius. 824
An accidens poſſit agere in virtute illius ſubiecti, in quo actu non eſt. 837
An dum inducitur forma ſubſtantialis in materia, ſit quantitas in ipſa ma-
teria 843
An quantitas terminata, vel interminata ſit in materia ſubiectiue. 846
An dimenſiones in materia locauerit B. Thomas 849

COMMENTARIA F. RAPHAELIS RIPAE VENETI ORD. PRÆDICATORVM IN D. THOMÆ DE ENTE, ET ESSENTIA TRACTATVM.

PRAEFATIO,

In qua præmittuntur, quæ hoc opus generatim reſpiciunt, & eorum occaſione nonnulla in quæſtionem vocantur.

VETERI iam conſuetudine apud eos, qui opus aliquod exponendum ſuſceperunt receptum fuiſſe ab Auerroe accepimus ſub initium procemij ſui in libros Ariſtotelis de phyſico auditu, vt priuſquam literæ explicationem adeant, octo rerum capita dilucident, quæ operi deinde vniuerſo vel maxime conferre videntur, qua ſanè ratione ductus idem Commentator idipſum ibidem pręſtat. Hęc autem ſunt, intentio libri, vtilitas, ordo, diuiſio, proportio, via doctrinæ, nomen libri, & nomen Auctoris. Laudabili huic inſtituto, & prope forſan neceſſario omnes fauiſſe, & fauere video, quotquot enim ferè in opera aliqua cõmentaria tulerunt, aut omnia, aut quædam eorum quæ diximus, lucubrationum ſuarum initio aperuiſſe conſpicimus. Ita Themiſtium in præcurſorijs ad libros octo phyſicorum, ita Simplicium in prædicamentorum libri præfatione, vbi decem abſoluit, quæ ad omnem Ariſtotelis doctrinam attinere poterant, ita Ammonium in eiuſdem libri præludijs, poſt illa met decem, (quæ in vtroq; plene, ac com-

Auerroes.

Quot præmitti ſoleant in cuiuſque libri exordio.

Themiſt.
Simplic.
Ammon.

mode videre potes,) & ſuper librum de Interpretatione, & in libelli à Porphyrio de prædicabilibus prologomenis, poſt multa, & multa in gratiã philoſophiæ quo ad eius naturam, & partes ad ducta, hæc vt ad præfatũ libellũ ſpectabant, præſtitiſſe non ignoramus. Ita Ioannes Grammaticus, & Olimpiodorus in procemio primi Metheororum multa ex his aſſignarunt. Ita deinceps eos, qui priſcos illos interpretes ſecuti ſunt, & potiſſimum inter Latinos famoſiores, & antiquiores, (vt recentiores omnes ſileam, quos morem hunc tenere neminem fugit) effeciſſe, nemo eſt qui non videat. Sed, & inter Theologos, ſcholaſtici potiſſimũ Doctores, tum noui, tum veteres, qui Sententiarum Magiſtrum in quattuor ſuis libris interpretandum duxerunt, innumeras fere, eaſque perdoctas in illius operis præfatione admouent difficultates ante doctrinæ traditionem.

Io. Grãm. Olimpio.

Doctores Scholaſt.

Ammon. Alexand.

Huius autem inſtituti rationem egregiè per ſingula adferebat Ammonius loco nominato ſuper Prophyr. quam ſi placet, ibi legas, & etiam apud Alexander. Aphrodiſien. in calce præfationis ſuæ ad reſolutorios libro priores nonnihil de hoc inuenies. Collige tu, eos qui legunt, & audiunt huiuſcemodi, valde excitari, excitatos autem animoſiores, propenſioreſque effici ad ea legenda, vel audienda, quæ eis quoquo modo traduntur.

Nomen libri.

Nos opus hoc explicaturi, antequam literam elucidemus, hoc ipſum efficere decreuimus, hæc precurſoria præmittendo, & à facilioribus initium ſumentes, erga quæ nulla vel cadit, vel cadere poteſt difficultas, manifeſtum nimis eſt, nomen libri eſſe de ENTE, & ESSENTIA. Cum enim in toto hoc opere de his fiat mentio, & nihil occurrat, quin ad hæc attineat, merito ab ipſis nomen duxiſſe voluit D. THOMAS AQVINAS operis auctor, nedum Prædicatoriæ familiæ, ſed & S. R. E. lumen clariſſimum, ac doctor inſignis, & vere Angelicus nõ moribus modo, qui inuiolati ſemper, & ſanctiſſimi fuerunt, ſed etiam doctrina, quæ vbique admirabilis, & hominum penè vires ſuperare conſpicitur.

D. Thom. auctor libri.

Proportio.

Proportio huius libri ad alios nequit germana aſſignari, quoniam inter eos libros eſt proportio, quos vnus, idemque auctor ad aliquid direxerit, quod, ſanè in præſenti opere nõ eſt videre, quid enim ex ſe ſeparatim manens intuemur, tale vero, vt nonnullam ad Metaphyſicã diſciplinam habeat affinitatem: Hic enim diſſeritur de entis, ac eſſentiæ natura, & quomodo in omni ente, & accidentali, & ſubſtantiali, tum ſimplici, tum compoſito locum eſſentia habeat, & quomodo eidem nomen, & ratio ſecundarum intentionum accommodari poſſit, ac debeat: Quare proportionem illam, quam poſſumus aſſignantes dicemus eſſe partis ad totum in ordine ad diuinam philoſophiam, non quidem colligatæ, vel integrãtis, ſcio etenim Ariſtotelis theologiã perfectam abſque hoc opere manere, ſed partis cuiuſdam, (ſi quid à toto ſeparatum liceat aliqua via dici pars,) quæ epilogus forſan poſſit vocari, cum enim in illa ſcientiarum humanarum regina de ente latiſſimè diſſeratur, & vnumquodque, quatenus entis conditiones ſubit ibi diſcutiatur, cum hæc eadem breuiſſimo verborum circuitu liber iſte penè abſoluat, (vnde Interpres Illuſtriſſimus ſub initium comm. ſeptimi capi. huius operis dicebat, nihil ſub latitudine entis intactum hic remanere,) iure fortaſſis commemorata proportio aſſignata eſt.

Quæ ſit huius libri ad alios proportio.

Via doctrinæ.

Via doctrinæ, quæ hoc in libro habetur, eſt deffinitiua, ſeu potius explicatiua, & manifeſtatiua, diuiſiua, demonſtratiua quoque, tum ſyllogiſticè, tum enthymematicè, vtitur exemplo, & inductione, quamuis etenim exemplum, & enthymema magis vſitata ſint apud rhetoricum, tamen & ab alijs artifici-

bus

Bus iure vſurpentur. Noui ſiquidem extare apud Ariſtotelem primo Rheto- Ariſtotel.
ricorum ad Theodec. cap.6. quod velut Dialectica abſoluit probationes ſuas
ope ſyllogiſmi, & inductionis, ita Rhetorica beneficio exempli, & enthyme-
matis, (quod vtique enthym. omnium argumentorum caput, legimus ibidem
cap.6. procemij) abſoluit ſuas; vnde eodem loco ſubdebat Philoſophus, en-
thym. eſſe oratorium ſyllogiſmum, exemplum oratoriam inductionem. Ex
hoc tamen colligi neutiquam debet, ſolum Rhetorem vti geminis his machi-
nis demonſtratiuis, hoc enim falſum eſſet, cum & quęuis alia facultas eaſdem
ad quid probandum adhibeat, ſed magis frequentes ſunt apud rhetores, com-
paratione aliarum machinarum, ſyllogiſmi ſcilicet, & inductionis, quibus aut
nunquam, aut certe rarò admodum vtuntur.

Quo ad ordinem; Applicanda ſunt eà, quę in gratiam proportionis dicta Ordo.
ſunt, neque enim hic liber ad alios ordinari propriè valet, niſi quadantenus,
velut de proportione dicebatur.

Eius verò vtilitas non mediocris eſt, cum enim de ente, cum de eſſentia Vtilitas.
loquantur omnes, & nulla res ſit, quæ modo ſuo horum ratione non gaudeat,
profectò perutile eſt videre, & diligenter cognoſcere, quid velint viri illu-
ſtres nomine entis, ac eſſentiæ denotare, quomodo in omnibus hęc inueniã-
tur, & quomodo ad ſecundas, ſiue logicas intentiones ſe habeant, quæ inquã
omnia hoc opere breuiter, & limate habentur, adeo quod & ex ipſius bre-
uitate, magna eiuſdem vtilitas dignoſcitur. Breui ſiquidem, ac reſoluta tra-
ctatione, complura, eaq; digniſſima hic edocemur, quæ ad diuinum philoſo-
phum præcipuè, ſed & aliquo modo ad naturalem, ad logicum, ad theologum
quinetiam attinere videntur, ac proinde ad hæc omnia vtilis erit huius do-
ctrinæ traditio.

Voco librum hunc vtilem, non neceſſarium, optimè enim ſcio, optimam
poſſe de rebus his quæ hic traduntur notitiam haberi abſque ipſo, faciliorem
tamen, ac compendioſiorem illius ope haberi, neminem diffiteri poſſe, mihi
certiſſimum eſt.

Cognitionem quippe entis, & eſſentiæ, & modum, qua varia quæ in mundo
ſunt, hæc participent, neceſſariam ſimpliciter profeſſo ad completã diuinę
philoſophiæ poſſeſſionem, ſed dico eorum cognitionem in hoc libro traditã,
non neceſſariam, ſed vtilem eſſe, quemadmodum prędicabilium agnitionem,
neceſſariam ſimpliciter ad prædicamentorum conſecutionem ſcio, at eo mo-
do quo a Porphyrio traditur, non neceſſariam, ſed vtilem arbitror, vel neceſ-
ſariam ad bene eſſe, non ſimpliciter iuxta doctrinam Ariſt. quinto Diuino- Ariſtotel.
rum de duplici neceſſario, ſub initium text. & c.6 Quam duplicem prædica-
bilium neceſſitatem aperuit idem Porphyr. primis verbis ſuis, quando dixit; Porphyr.
Cum ſit neceſſarium Chryſaori noſſe quid genus, quid ſpecies, &c. ecce ne-
ceſſit. abſolutam ad prædicamenta, paulo poſt ſubdit. Vtili exiſtente iſtarum
rerum tractatione, vt nimirum hanc cognitionem ipſe tradam, erit inquam
non ſimpliciter neceſſaria, ſed vtilis, ſed neceſſaria ad bene eſſe, &c.

Ita dico in propoſito, cognitionem eorum, quę hic principaliter tradun-
tur, neceſſariam eſſe abſolute ad plenam philoſophiæ primę intelligentiam,
at cognitionem qualis hic habetur; non neceſſariam, ſed vtilem eſſe. Iam
enim de ente, & eſſentia, quid ſignificent, quomodo ad intẽtiones logicas
ſe habeant, quomodo in accidentibus, & in vtriſq. ſubſtantiis, compoſitis ſci-
licet, ac ſimplicibus inueniantur, luculenter docuit iampridem Ariſtoteles li- Ariſtotel.
bris Diuinorum; Quid enim eſſentia, vel natura ſibi vellet, explicauit 5. tex. 5
lib. per totum, vbi varias eiuſdem tulit acceptiones; Quid quoque ens, eo-

dem libro, tex. 14. longo ſatis ſermone, vbi & ipſum tripliciter diuidit, primo in decem cathegorias, ſecundo vt eſt in anima, tertio vt dicitur de eo quod eſt in actu, præmiſſa prius altera diuiſione entis abſolute accepti in per ſe, & per accidens dicti, quam protulit text. immediatè præcedenti: Quomodo autem in accidentibus, & compoſitis ſubſtantiis ſe habeant, aperuit ſeptimo eorundem, à 15. vſque ad 21. incluſiue, in quo text. incidenter loquitur de ideis, quas deinde vſque ad finem libri illius è medio tollere nititur, in quo progreſſu oſtendit aliqua via, quomodo ad logicas intentiones ſe habeat eſſentia, pluribus rationibus oſtendens, eſſentias rerum ſecundum ſe, vel ad extra non eſſe vniuerſales, atque ideo vt ſic non poſſe rationem generis, vel ſpeciei ſubire, à tex. nimirum 44. vſque ad 51. Quomodo demum in abſtractis, 12. eorundem, à 31. (vltra nonnulla tex. immediate præcedenti prolata) vſque ferè in finem, potiſſimum vſque ad 52. & etiam 3. de Anima 9. Cum itaque quæ hic traduntur, iam ab Ariſtotele tradita fuerint, illud conſequitur, vt hoc opus non ſit neceſſarium, ſed vtile dumtaxat ad eadem breuius, ac facilius capienda.

Intentio. De Intentione autem Auctoris in hoc libro loquentes, non dubitamus, eius inſtitutum, ac propoſitum eſſe agere de ente, & eſſentia; hoc enim præterquã quod & libri inſcriptio, quę vt plurimum ab obiecto deſumi conſueuit, eiuſdem D. Doctoris verba apertiſſima ſub illius initium teſtantur, cum dicat, ſe velle de his agere, eorum naturam manifeſtando, & quomodo in varijs inueniantur, ſuadet quoque, & cõuincit totius tractationis proceſſus, cum per ſeptem eius capita, quibus completur, nihil aliud in medium adferatur, quam, quomodo hęc ſe habeant in entibus varijs; manifeſtum ergo eſt, quod ens, & eſſentia erunt ſcopus, & ſubiectum huius libri, neque facilè alicui erit aliud aſſignare. — *D. Thom.*

Quoniam autem inter omnia quę præmitti ſolent, principem locum tenet Auctoris intentio, ſeu libri ſubiectum, ideo in huius libri intentione aſſignanda, ſiue ſubiecto aliquanto immorabimur; hęc enim idem important, loquendo de totali auctoris intentione. Neque enim me fugit, Iacobum Zabarellam Patauum, philoſophum diebus ſuis, & noſtris celebrem lib. ſuo de Pręcognitis, cap. 6. diſcrimen ſtatuere inter intentionem, & ſubiectum, cum euenire poſſit, vt aliquis auctor quapiam de re tractare velit, & intendat, non tamen res illa erit ſubiectum, ſed de induſtria poterit intendi vt principium, vel vt affectio ſubiecti, vnde lib. ſuo primo illorum 30. quos de rebus Naturalibus edidit cap. 39. concedit, fuiſſe intentionem Ariſtotelis in lib. de Anima tractare de ipſa anima, eam tamen illorum librorum negat ſubiectum; At reuera ſi auctoris fuerit intentio totaliter qua de re in toto quodam opere ſuo agere, id certè erit & ipſius intentio, & in illa facultate obiectum. Hinc antiquos omnes, & recentiores ferè pro eodem ſubiectum, & intentionem accepiſſe; & vtrumque ad inuicem confudiſſe video; ſic Alexander prefatione primi libri priorum, & initio expoſitionis primi text. eiuſdem libri, ſic Themiſtius præludijs ad lib. Phyſ. cap. 3. ſi tamen illud procemium ſit Themiſtij, ſic Simplicius procemio tum prædicamentorum, tum librorum de Cœlo, ac mundo longo proceſſu, tum præfatione ad lib. Phyſ. & com. primi tex. primi eorundem, ſic Ammonius prologomenis ad prædicabilia, prædicamenta, & libros de Interpretatione, ſic Ioannes Grammaticus ſuper primum Metheororum Ariſtotelis, & ibidem Olimpiodorus, ſic Auerroes prologo primi Phyſic. & primi deinde Metheororum omnino diffuſe pro eodem ſemper acceperunt intentionem, ſubiectum, inſtitutum, propoſitum.

Zabarella. Alexander. Themiſt. Simplic. Ammon. Io. Gramat. Olimpiod. Auerroes.

tum, atque ſcopum, & certè vnicum Zabarellam vidi, (fateor me non omnes auctores vidiſſe,) qui inter ſubiectum, & intentionem diſtingueret; omitto enim prudens ſcriptores omnes, antiquis illis quos recenſui poſteriores, & præcipue Latinos, qui vnum ſemper pro altero acceperunt, vt ſcripſit quoque Ludouicus Bucaferrus principio lectionis ſuæ octauæ ad primum Bucaferr. Phyſic. Et quidem vel vnus Zabarella veritatem aſſecutus eſt, vel alij omnes, quando enim ducunt argumenta ex Ariſtotele, quod talis ſcientia ſit talis Ariſtotel. obiecti, nil aliud adferunt, niſi quod Ariſtoteles dixerit ſcientiam illam de rebus illis conſiderare, & res illas intendere; ſic vt efficiant ad aures Ariſtotelis, ſubiectum primæ philoſophię eſſe ens, qua ens, adferunt tertium, & quartum cap. 11. Diuinorum, tex. primum quarti, quartum ſexti eorundem, quibus locis ait Ariſtoteles, diuinam philoſophiam eſſe de ente, conſiderare ens, & illud ſpeculari, nullum verbum profert de ſubiecto, ſed tantum de conſideratione, de intentione, & tamen verè deducunt, ſubiectum eſſe ens, quæ loca nihil efficerent, ſi inter ſubiectum, & intentionem foret diſcrimen, concederet enim quis, eſſe intentionem de ente in prima philoſophia, at negaret illud eſſe ſubiectum; Similiter quando volunt probare in naturali philoſophia eſſe ſubiectum ens mobile, vel corpus mobile, loca Ariſtotelis referunt, in quibus nulla ſit mentio de hac voce *ſubiectum*, ſed ſolum de conſideratione entis, ſiue corporis mobilis, vt eſt primus ſexti Diuinorum, caput tertium, & quartum 11. eorundem, primus primi de Cœlo, ac mundo. Et certè res eſt nimis clara, quod libris ſuis Ariſtoteles ſubiecta accommodauit, velut præcipue ſexto Diuinorum ſecundo, vbi aſſignat obiecta triplicis ſcientię ſpeculatiuæ, naturalis ſcilicet, mathematicæ, & diuinę, hæc autem non manifeſtauit, niſi per voces ſpeculationis, conſiderationis, &c. Tandem vna ex pręcipuis ſubiecti conditionibus ea eſt, vt per ſe à ſcientia intendatur, & quod omnia in eius gratiam tractentur, ſic enim dicitur ſcopus, obiectum, inſtitutum, & intentio auctoris. Intentio totalis, & partialis. Hæc quæ diximus, accipienda veniunt de totali intentione, nil enim prohibebit, eſſe intentionem ex parte agere de quapiam re, & quod illa res non ſit ſubiectum, ſed dirigatur ad ſubiectum, & ſit pars intentionis totalis; agere quippe intendimus de principijs, de affectionibus, at hæc non ſunt totalis, & vltimata noſtra intentio, tunc enim ibi ſiſteremus, ſed ea dirigimus tandem ad ſubiectū, & de illis non quatenus entia talia ſunt, ſed quatenus ſubiectum modo ſuo reſpiciunt extat conſideratio; vt ſic ex vnitate vnius ſcopi, & intētionis, vnitas ſcientiæ colligatur, vt docuit Ariſtoteles primo Poſter. cap. 23. Ariſtot. & 4. Diuinorum 2. Quod ſi Zabarella de intentione ex parte modo expoſito accepit, nouam loquendi formam, licet rem non nouam inuenit, & nil nobis in hoc cum illo, &c.

De intentione ergo, aut ſubiecto verba facturus, altius ordiar, & plura adferam, quę viri clariſſimi iampridem agnouerunt, loquar autem primo de natura, ac præcipuis conditionibus ſubiecti abſolute, & in vniuerſali, & deinceps in calce digreſſionis nonnulla applicabo ſubiecto huius libri, eo modo, quo ſubiectum ei tribui poterit, ſic enim faciliori via, quæ de ſingularibus proferimus percipiuntur, vbi de ipſis præmiſſa fuerit in vniuerſali conſideratio, vt docebat Ariſtoteles 2. de Generatione 51. Ariſtotel.

Et quoniam omne multiplex prius eſt diſtinguendum, quam aliquid circa ipſum adferatur, ne in æquiuocationē labi contingat, ex primo de Cœlo 110. cum hæc vox *ſubiectum*, multiplex ſit, & varia poſſit ſignificare, ideo varias

Variæ ſubiecti acceptiones Ariſtot. Porphyr. *Ariſtoteles multis in locis.* Alexander. D. Thom. Auerroes. Sotus. Toletus. Zabarella. Ariſtotel. Sotus.

eius acceptiones primo adducam, deinde in qua capiatur in præſenti explicabo; Significat quippe quandoque id quod ſubeſt prędicato, vt Sortes homini, quo pacto dixit Ariſtoteles in ante prædicamentis, cap. 2. Eorum quæ ſunt, aliqua de ſubiecto quodam dicuntur, & cap. de ſubſtantia, hominem de ſubiecto quodam homine dici, aliquando ſignificat id quod aliud ſuſtinet, vt paries colores, & tale ſubiectum dicitur ſubſtantia prima, vt ibidem cap. de ſubſtantia patet, aliquando ſignificat idem quod indiuiduum, & ſingulare, veluti Porphyr. de communitatibus, & differentijs ſpeciei, & proprij, c. 10. accepit ſupiectum dicens, proprium aliquando, & poteſtate adeſſe ſubiecto, ſpeciem vero ſemper, & Ariſtoteles ſeptimo Diuinorum 44. dicebat, ſubiectum ſubſtantiam eſſe, & quod quid erat eſſe, vbi exponebat Alexander nomine ſubiecti, vocare Ariſtotelem vel proximam cuiuſq. materiam, vel omnino materiam, & compoſitum, vt Socratem, interdum ſignificat terminum à quo, & ad quem, ſic Philoſophus quinto phyſ. ſeptimo, aliquid quadrifariam aiebat mutari, aut ſcilicet ex non ſubiecto in ſubiectum, &c. aliquando ſignificat contraria, aut media, ſic ibidem tex 9. ſe explicauit dicens, ſubiecta autem, aut contraria ſunt, aut media, &c. nonnumquam ſignificat materiam, & formam, ita 2. Phyſ. 4. legimus, ſubiectum quoddam, & in ſubiecto eſt natura ſemper, & ſæpius materiam vocat Ariſtoteles ſubiectum, vt primo Phyſ. 69. & primo Poſter. 23. cap. quando dixit, ſcientiàm eſſe certiorem, quæ non eſt de ſubiecto, vbi nomine ſubiecti vocat ſenſibilem materiam, vt exponit Auctor, & Auerroes, qui etiam cauſam huius certitudinis aſſignabat, cui expoſitioni omnes adhęrere video, & Dominicum Sotum, & Toletum Cardinalem, & Zabarellam, & alios, deniq. ſignificat quandoque id, quod à ſcientia primo conſideratur, & ipſi obiicitur, ſic ait Ariſtoteles primo Poſterior. cap. relato, vnam ſcientiam eſſe, quæ eſt vnius generis, vbi licet non manifeſte expreſſerit ſubiectũ, vt ibidem aduertit Dominicus Sotus, omnes tamen expoſitores nomine generis accipiunt ſubiectum, & inquiunt, Ariſtotelem ibi docere, illam eſſe vnam ſcientiam, quæ in vno ſubiecto verſatur.

De qua ſubiecti acceptione ſit ſermo. Zimara. *Quare dicatur ſubiectũ.* Ariſtotel. D. Thom.

De ſubiecto igitur in hac vltima ſignificatione accepto eſt noſter ſermo in præſenti, quippe quod & dicitur ſubiectum vt dixi, non quidem ea ratione, quia in ſcientia ſupponatur tamquam notum, vt docuiſſe videtur Zimara theorem. ſuo 53. tunc enim pari ratione & principia deberent dici ſubiectum, cum in ſcientia ſupponàtur vt vera & manifeſta, adde, non eſſe verum, omne quod ſubijcitur in aliqua ſcientia, ab illa præſupponi, multa enim probat artifex, quæ deinde eius conſiderationi ſubijciuntur, immo dum probabat ſubijciebantur, quocirca vocatur ſubiectum, quoniam ſubijcitur affectionibus de ipſo demonſtrandis, & quoniam ſubijcitur noſtræ conſiderationi in gratiam ſui, & eſt noſtræ conſiderationis terminus, quod nulli alteri in ſcientia conſiderato poteſt conuenire: Vocatur & genus, ſic illud vocauit Ariſtoteles cap. illo 23. primi Poſterior. & cap. 7. eiuſdem libri, quando ſub illius initium dicebar, non licere eum qui demonſtrat de genere in genus tranſcendere, & quarto Diuinorum ſecundo, quo nomine gaudet relatione ad partes ſubiectiuas, principia ſcilicet, partes, & affectiones: Vocatur & obiectum comparatione ad habitum, & potentiam, obijcitur namque habitui ſcientifico, eundemque terminat, velut obiectum potentiam, hinc Auctor 1 par. quæſt. 1. art. 7. probans Deum eſſe ſacræ Theologię ſubiectum, id efficit ex proportione, quæ eſt inter obiectum, & potentiã, & ſubiectum, ac ſcientiã, ſicut enim obiectum ea omnia ambit, quæ ſub illius potentię ratione cadunt, & illius potentiæ eſt

termi-

terminus, ita per omnia dicendũ eſt de ſubiecto comparatione ad ſcientiam.

Quo tupliciter poſſit aliquod ſubiectũ reſpicere ſcientiam.

Hoc ſubiectum tripliciter ad ſciẽtiam poteſt ſe habere, vel enim aliquando excedit illam, & eſt latius patens, vt ens abſolutè acceptum in philoſophia naturali, aliquando ex proportione ipſi reſpondet, adeo vt neque illam excedat, neque ab illa excedatur, vt idem ens, qua ens in philoſophia prima, aliquando inferius eſt ipſa, & eius pars tantum, vt cœlum in naturali philoſophia, &c.

Subiectum totale & principale.

Aquarius.
Ferrarien.

Triplex ſubiectum.

Subiectũ itaq; quod adæquat ſcientiam, dicitur totale, & adæquatũ, ſubiectum qđ à ſcientia exceditur, dr̃ ſubiectũ partiale, & hæc diſtinctio de ſubiecto totali, ac principali apud oẽs Ariſt. expoſitores frequentiſſima eſt, quãuis, & tertium illud ſubiectum, quod attributionis vocatur, cuius meminit Matthias Aquarius vir magni nominis in additione ad ſecũdam quæſtionem Frãciſci Ferrarienſis ſup primũ Phyſ. & prima ſua dilucidatione ad primum Diuinorũ, nõ appareat mihi reijciẽdum, bene namque oſtendit illud dari in varijs ſcientijs, velut in Logica ſubiectum primitate adæquationis, erit ens rationis. pfectionis, ſiue principalitatis demõſtratio, attributionis argumẽtatio, vel ſyllogiſmus. Audiui ego quendã ex noſtra Familia publicè cõfutantẽ, & penitus reſpuentẽ hoc tertium ſubiectum, tum quoniam inquiebat hoc nõ inueniri in Auctore, tum quoniam ſi ideo dicitur attributionis, quia oĩa ad ipſum referantur, ergo iam eſt ſubiectum adæquatũ, quod ſi non omnia ad ipſum referantur, & non dicatur de omnibus, iam eſt ſudiectum partiale, vel principale, atq; ideo gratis aſtruitur. Sed reuera ponendũ eſt hoc ſubiectũ, & in potioribus ſcientijs inueniri idẽ Aquarius manifeſtat, hoc autem illud eſſe dixerim, quod aliquid plus habet, quã ſubiectum aliquod principale, neque tamen eſt adæquatum, & illud erit, quo poſito ponitur ſcientia, quo remoto remouetur, ſic in diuina philoſophia ſubiectum adæquatum eſt ens, qua ens, ſubieſtum principale ſubſtantia, quæ eſt prior accidente, & eiuſdem cauſa, eoq; dignior, ac præſtãtior, vt paſſim in metaphyſicis habes ab Ariſtotele, pręcipue ex quarti ſecundo, ex ſeptimi ſecundo, quarto. & quintodecimo, ex duodecimi vigeſimooctauo, adeo vt Buridanus viſus ſit docere, eam eſse adæquatum ſubiectum; Entia autem abſtracta ſubiectum ſunt in eadem ſcientia dignisſimum, adeo vt nonnulli, de quorum numero eſt forſan Auerroes vltimo commento ſuper primum Phyſicorum, velint adæquatum eſſe ſubiectum, ibi enim ait, eſſe tale ſubiectũ primæ philoſophiæ genus hoc entium, quod non poſsit probari, quod videtur cõcludere de ſubiecto adæquato, (d co videtur, ſcio.n. velle Auerroem neq; partes ſubiecti poſſe probari, quod tamen dictum limitauit Zimara theor. 53. de partibus notis,) verum tñ eſt, quod eodem cõmento ait, metaphyſicam conſiderare ens, qua ens, & idipſum docet commento primo quarti Diuinorum, & quarto ſexti eorundem. Cum ergo non ſint ſubiectum adęquatum, neque principale tantum, quoniam hoc ſentio ego eſſe ſubſtantiam, (quicquid nonnulli dicant,) erunt profecto ſubiectum eiuſmodi, vt eo poſito ponatur, ipſo dempto dematur ſcientia Diuinorum; Et hoc innuit aperte Philoſophus ſexto Diuinorum tertio, dum ait, ſi non erit ſubſtantia aliqua alia à ſubſtantijs exiſtentibus in natura, tunc prima ſcientia eſt naturalis, & ſi aliqua ſubſtantia immobilis fuerit, illa erit prima, & ſcientia eius erit prima philoſophia; ex quo clarè habemus, ad poſitionem abſtractorum, & ad eorundem ablationem, poni, & auferri diuinam philoſophiam, quod commode ſatis elucidauit Zimara theoremate ſuo 111. & clarius docuit Ludouicus Bucaferrus principio ferè lect. 77. & vltimæ ad primum Phyſ. Erit ergo genus abſtractorum ſubiectum aliquod

Quid ſit ſubiectum tertium inter totale & principale.

Diuina philoſophia ſubiectum adæquatum principale, & tertium illud.

Ariſtotel.
Auerroes.

Zimara.

Ariſto.

Zimra.
Bucaferr.

prę-

An à poſitionem entis ſubſtantia ponatur, & non ponatur metaphyſica.

præſtantius illo, quod dicitur principale, nam ad huius poſitionem, & ablationem, non ponitur, vel tollitur facultas, poſita quippe ſubſtantia vt ſic, non ponitur ſcientia de prima philoſophia, ſed quatenus talis ſubſtantia, ſcilicet abſtracta, cumque non ſit ſubiectum adæquatum, relinquitur quod detur tertium ſubiectum; Hoc ipſum in quibuſdam alijs ſcientiis facile quiſquis poteſt intueri, vt in philoſophia naturali, ac logica. Num autem hoc ſubiectũ ſit vocandum attributionis, nolo admodum ſolicitus eſſe, erit enim quæſtio de nomine; noui ſiquidem Dominicũ à Flandria quæſt. ſua prima ſuper prologum primi Diuinorum, ar. 6. quamuis fateatur dari triplex ſubiectum, communiſſimum ſcilicet, adæquatum, & principale, inuehere contra eos, qui diſcrimen conſtituunt inter ſubiectum adæquationis, & attributionis: ait enim hos propriam vocem ignorare, nam ex eo quod quid ponitur ſubiectum adęquatum, ex eodem habet, quod omnia alia ipſi tribuantur, hoc conceдn, quoniam ſubiectum adæquatum, eſt etiam ſubiectum attributionis hoc eſt, ſubiecto adęquato omnia tribuũntur, ſed non è contra, vt mox dicemus, valet quippe dicere, hoc habet conditiones ſubiecti adæquati, ergo etiam ſubiecti attributionis, non autem valet, habet illas attrib. ergo & adęquationis, ſicut ergo ponitur diſcrimen inter hominẽ, & animal, licet ex eo quod quid eſt homo, habeat ſimiliter quod ſit animal, quoniam res e conuerſo non ſe habet, alioquin omne animal foret homo, ita manebit & illa diſtinctio inter hæc ſubiecta. Non ſum neſcius Alexandrum Achillinum quæſtione ſua de ſubiecto phiſionomiæ, alia via explicare ſubiectum attributionis, & ſubiectũ principale, (nam & auctor iſte non contemnẽdus hæc tria ſubiecta agnoſcit) quem legere potes, at mihi vt aud ſti hæc ſubiecta aperire placuit. Hinc cõfuto rationes illius viri nullo negotio, & ad primum motiuum dico, falſum eſſe non inueniri hoc triplex ſubiectum apud Auctorem; licet enim non ponat has voces adęquationis, & attribut. ponit tamen alia, quæ oſtendunt hoc triplex ſubiectum dari, & iam dixi me hac in re non tantifacere voces, ſed admiſſo etiam, quod apud ipſum hoc non inueniretur, quæ collectio eſt iſta, hoc non inuenitur in Auctore, ergo non eſt aſſignandum? ſufficit profecto, quod non ſit contrarium ſuæ doctrinę, vel eius fundamentis; alioquin ſi nihil omnino aſſignare liceret, de quo ille non meminiſſet, vanus bona ex parte extitiſſet labor virorum illuſtrium eius alumnorum, qui vt ipſius doctrinam dilucidarent, permulta eidem addidere; quod ſi Concilijs prioribus poſteriora Concilia merito multa addunt, (alioquin de vna eademque re in pluribus Concilijs non poſſet tractari,) dummodo non aduerſantur determinationibus præcedentium Conciliorũ, multo magis Auctoris ſectatoribus licebit aliqua eius doctrinæ addere, dum ei non ſint contraria; adde, quod neceſſitatem ponendi tertium hoc ſubiectum oſtendimus; Quando addebat, ſi ideo dicitur attributionis, quoniã omnia ad ipſum referuntur, iam ergo erit ſubiectum adæquatum, nego hanc illationem, tunc enim vanæ eſſent aliæ conditiones requiſitæ ad conſtitutionem ſubiecti adæquati, ſed ſufficeret dicere, illud eſt obiectum adæquatum, cui omnia tribuuntur, & tamen Auctor prologo primi ſent. q. 1. art. 4 vltra illã conditionem, duas alias aſſignat, & alij in infinitum, vt ita loquar eas multiplicant, adeo vt Flandr. quæſt. ſua 7. in prologo primi Diuinorum 14. aſſignet conditiones ad ſubiectum adæquatum requiſitas; procedit itaque argumentum ab vna ad omnes conditiones; habet quippe ſubiectum attributionis conditionem hanc, quod omnia penè ad ipsũ referantur, non autem habet alias, quæ ad adæquatum ſubiectum requiruntur, atque ideo nulla eſt collectio, nã adæquatũ nõ modo habet, quod oĩa cõ-

Flandrien.

Achillin.

D. Thom.

Quid liceat D Thomæ ſectatoribus.

D. Thom. Flandrien.

Quid habeat ſubiectũ adæquatum.

ſiderata

ſiderata in ſcientia ad ipſum referantur, ſed etiam obtinet, vt in nullius alterius gratiam ipſum conſideretur; at attributionis quamquam habet, quod omnia alia ipſi tribuantur, tamen & ipſum denique ad adæquatum refertur, velut docebat Ariſtoteles 12. Diuinorum, c. vltimo, quod omnia ordinabantur ad bonum vniuerſi, ſed tamen & ipſe ordo ordinabatur ad primum principium; ſic proportione quadam ſubiectum attributionis ſe habet in ſcientia, vt ordo vniuerſi, adæquatum autem vt principium primum: Similiter infirma eſt alia ſua illatio, quando arguit, ſi omnia ad ipſum non referantur, ergo eſt ſubiectum principale, datur enim gradus inter ſubiecta alia ab adæquato, quoddam enim eſt principale, pars ſcilicet digniſſima ſubiecti, quoddam vltra hoc habet, vt eo poſito ponatur ſcientia, remoto remoueatur; Quod ſi nomine ſubiecti principalis vult præfatus vir intelligere omne illud, quod non eſt adæquatum, iam erit quæſtio de voce, nullus enim poſuit vnquam duo ſubiecta adæquata, nam hoc in adiecto implicaret, cum autem detur latum diſcrimen inter ſubiecta, quæ non ſunt adæquata, quale iam patefeci, iure tertiam vocem tertio ſubiecto reſpondentem inuenimus, illud nimirum attributionis vocando.

Quid ſit ſubiectum attributionis. *Ariſtotel.*

Quomodo tertium illud ſubiectum vocetur

Illud quoq. annotatione dignum eſt, quod diſtinctio hæc ſubiectorũ, adæquati ſcilicet, attributionis & principalis locum habet, quando ſubiectum eſt analogum, ſiue ab vno, tunc enim ſubiectum principale non eſt id quod adæquatum, ſed illud de quo primo dicitur, dum illud fuerit cauſa reliquorum, veluti eſt ſubſtantia in Metaphyſica; quando autem ſubiectum foret vniuocum, tunc ſubiectum principale & adæquatum non differunt, iam enim non dantur gradus in partibus ſubiectiuis, alioquin de ipſis vniuocè nõ diceretur, & vna nequit eſſe potior alia in ordine ad ſubiectum quod de ipſis dicitur, quamuis inter ipſas vt mutuo ſe reſpiciunt poſſit adeſſe aliquis ordo dignitatis, ſeu perfectionis, &c. Alia quoque emergit differentia inter hęc ſubiecta, quando ſcilicet vnum eſt vniuocum, & aliud ab vno, in hoc enim non eſt neceſſe, vt paſſiones demonſtrentur de ſubiecto adæquato, (& hoc nota,) ſed ſufficit, quod demonſtrentur de principali, tum quoniam per illud affectiones competunt reliquis, tum quoniam analogum non dicit aliquam naturam, vel gradum omnino pręciſum, & abiunctum a membris ſuis, quocirca ægrè poteſt aliquid de ipſo vt ſic demonſtrari, immò nullo modo id fieri poteſt, at vero in ſubiecto vniuoco oportet paſſiones demonſtrari de ſubiecto adæquato, tum quoniam hoc dicit aliquam naturam verè vnam, tum quoniam ſi de ipſo non probarentur, iam de nullo probarentur, cum iam præmiſerim, ſubiectum adæquatum tunc non differre a principali.

Quando locũ habeat diſtinctio ſubiecti adæquati, & principalis.

Quando ſit, & non ſit neceſſe, vt paſſiones de ſubiecto adæquato demonſtrẽtur.

In ſubiecto igitur adæquato duo exiguntur, res ſcilicet conſiderata, & modus conſiderandi, qui eſt tamquam forma contrahens rem conſideratam, cum enim mille de hac re conſiderata poſſint enunciari, ac tractari, modus rem ipſam contrahit, non vt res eſt, ſed vt obiectum, adeo vt ab artifice qui in ea verſatur, niſi hæc, & illa prædicata conſiderentur, vt fuſius in ſequentibus docebo.

Quot requirãtur ad ſubiectum adæquatum.

Cum itaq. ſubiectum coaleſcat ex re conſiderata, & ex modo conſiderandi, triplici via poſſumus eidem conditiones aſſignare, primo ex parte coniuncti, ſecundo ratione alterius partis, tertio ratione alterius, ex parte coniũcti habet, vt in ſcientia pręcognoſcatur & quo ad quid, & quoad quia, ex parte rei conſideratę habet, quod ſit ens, genus vnum, vel vnitate vniuocationis, vel ſaltem analogię, (ęquiuocum enim nequit ſtatui ſubiectum,) quod ſit intelligibile, vel ſcibile, ſic erit ſubſtantia, ſic vniuerſale, ſic inuariabile,) hoc enim

Eiuſdem conditiones.

B modo

Ariſtot. modo deſcripſit ſcibile Ariſtoteles primo Poſterior. c. 2. 4. 24. & 26. &) ſexto Diuinorum 6 & 11. eorundem c. 7. & 6. Ethic. c. 3.) ſic erit præditum principijs, & demum gaudebit affectionibus; ex modo deniq. conſiderandi habet, vt per illum modum conſideretur in ſcientia, adæquet ſcientiam, ita vt de omnibus dicatur, vel recta, vel obliqua prædicatione, & diſtinguatur ſcientia illa ab alijs, quas conditiones, ex parte ſcilicet modi conſiderandi ſub alijs verbis aperuit Auctor prologo ſententiarum loco relato.

Dupliciter hoc ſubiectum poteſt conſiderari, materialiter ſcilicet, & formaliter, hoc eſt, vt res quædam, & vt ſubiectum, licet enim vt obiectum includat ſeipſum vt ens, (neque enim quid poteſt eſſe obiectum quin ſit ens,) tamen alia conueniunt ſibi cõſiderato, vt res quædam eſt, & alia vt obiectum, ſicut color poteſt conſiderari, & vt res eſt, vel qualitas, & vt immutatiuus facultatis videntis, & licet vt immutatiuus includat ſe vt qualitas, & res eſt, (alioquin non immutaret,) tãmen alia proferuntur de ipſo, vt res eſt, & alia vt immutans. *Duplex ſubiecti ratio.* Hinc fit, quod duplex ratio ab omnibus ipſi tribuatur, altera cõpetens ei vt res, altera vt obiectum, vel altera ex parte obiecti, altera ex parte potentiæ, & prior conſueuit vocari ratio quæ, poſterior ratio ſub qua, eſt *Quomodo vtraque vocetur.* enim hæc ſecunda medium quoddam, & lumen quo illa prior offertur ſcientiæ, & ab illa conſideratur, eiuſdem eſt coarctatiua, non enim omnia patitur ab artifice conſiderari, ſed ea dumtaxat, quæ poſſunt cadere in ipſam rationem ſub qua, ſiue obiecti, vt obiectum eſt, etſi enim veriſſimum eſt, quod ſcripſit Ariſtot. Ariſtoteles 11. Diuinorum, cap. 6 ſub initium, ſcientiam debere conſiderare cauſas ſui ſubiecti, quod idem de paſſionibus ſiue proprietatibus tradidit quarto Diuinorum, ſecundo, & de partibus ac ſpeciebus quarto eorundem, tertio; quæ omnia forſan ſimul dixit primo Poſteriorum cap. 7. veriſſimum quoque eſt, hæc omnia accipi debere de ſubiecto conſiderato formaliter, vt ſubiectum eſt, non autem vt res, vt colligitur in calce eiuſdem ſeptimi cap. vbi legimus, ſcientiam non conſiderare de proprio ſubiecto quodlibet acci- D. Thom. dens, ſed accidens ſui generis, vt ibi exponebat Auctor, & exemplum afferebat Ariſto Ariſtoteles, quod Geometra conſiderans de linea, non contemplatur ea, quæ inſunt lineæ non quatenus linea eſt ab ipſo inſpecta, puta, an ſit pulcherrima linearum, an contraria circulari, hæc enim non ſunt lineæ accidentia, vt cadit ſub Geometrica arte, ſed ratione communiori ſibi inſunt; ſi enim omnia in vniuerſo, quæ poſſunt de ſubiecto enunciari conſideraret artifex, profectò numquam idem ſubiectum à pluribus conſideraretur, vel ſi conſideraretur, id fruſtra fieret, iam enim alter conſideraſſet, quod tamen falſum eſt, cum vnum, idemque obiectum, vt res eſt videamus à pluribus artificibus tractari, ſic conſideratur idem corpus a medico, à philoſopho, a diuino, à priori vt ſanitatis eſt capax, à ſecundo vt moueri poteſt, à tertio vt ens; Accedit, quod vanæ tunc eſſent omnes ſcientiæ præter primam philoſophiam, hæc enim omnia entia conſiderat.

Scifcitaberis, quare non omnia prædicata abſolute conſiderantur de ſubie- Caietanus. cto ab illa ſcientia in qua eſt ſubiectum? reſpondet tibi pulchrè Caiet. Cardinalis primo Poſteriorum cap. 22. quoniam talia enunciata non competunt ſubiecto, vt ſubiectum eſt, ſed vt res, atque ideo extrahunt ſubiectum extra proprium genus ſcibilis & tamen vt ſcibile tantum eſt, conſideratur ab artifice, & formaliter vt obiectum; ex quo deinde oritur maior, & minor ampli- *Vnde ſciẽtiarum extenſio.* tudo, & extenſio ſcientiarum, quoniam nimirum aliquod ſubiectum iuxta ſua principia, & partes, quæ vnitatem ſcibilis non egrediuntur latius patet quam aliud, ita cõſtat, quid reſpõdendũ ſit ad argumẽta illa, quę paſſim circũferũtur;

Omnis ſcientia omnia conſiderat de ſubiecto ſuo, ſi enim ly, omnia diſtribuat pro omnibus attinentibus ad ſubiectum, vt ſubiectum eſt, veriſſima propoſitio, ſin vero vt ea complectatur, quæ ad ipſum nedum, vt ſubiectum, ſed vt res eſt faciunt, falſiſſima propoſitio.

Quomodo omnis ſcientia cõſideret omnia de ſubiecto ſuo.

Circa partes ſubiecti, quando dicimus ipſum habere partes, ego ſemper fui in ſententia Caietani loco memorato, quod non ſit de neceſſitate ſubiecti ſcientifici, vt ſic habere partes, tunc enim nulla ſpecies ſpecialiſſima poſſet alicuius facultatis ſubiectum conſtitui, ſubiectum namque careret partibus ſcientificis, & bene dico ſcientificis, quamuis enim ſub ſpecie dentur ſingularia indiuidua, horum tamen non eſt ſcientia, vt ſæpe docet Philoſophus, potiſſimum primo Poſterior. cap. 24. & 7. Diuinorum 53. Deus quoque opt. max. eſt ſubiectum theologicæ diſciplinæ, quem in ſummo ſimplicitatis culmine viuere, ac proinde omni ſubiectiua parte verè loquendo carere conſpicimus. Ad Ariſtotelem vero, qui primo Poſterior. cap. 23. habet, ſubiectũ habere partes, principia, & affectiones, reſpondet idem Caietan. id eſſe verum vt in pluribus, & cõiter, non autem neceſſario, & Ariſtoteles enumerauit partes ſubiecti, non tamquam quid ad ſcientiam neceſſario requiſitum, ſed cum ibi de vnitate ſcientiæ ageret, voluit oſtendere, quod vbi hæc inueniantur, non ob hoc ſcientiæ vnitas impediatur, dum docet eum vnitate formali ſciẽtiæ, ac ſubiecti ſtare diuerſitatem partium, paſſionum, &c. dummodo hæc inſint ſubiecto per ſe. Cui doctrinæ videtur quadam ex parte ſe ſubſcripſiſſe Zabarella, quando dixit verba illa Philoſophi, *partes ſunt, aut affectiones horum per ſe* (horum inquam ſubiectorum, non autem theorematum, ſiue principiorum, vt exponebat Ioannes Grammaticus) prolata eſſe ad tollendam difficultatem quandam, quomodo ab vnitate ſubiecti cum partibus, & affectionibus pendeat vnitas ſcientiæ, ſed lib. de præcognitis cap. 2. omnino cum Caietan. in hoc conſentit. Itidem dicendum eſt ad alia loca Ariſtotelis, Auctoris, & aliorum virorum grauium, quando docere videntur, ſubiectum habere partes, ſunt enim explicandi, vt in pluribus, & permiſſiuè, & quod vbi hæc inueniuntur, non tollatur vnitas ſcientiæ; Eodem modo quando Ariſtoteles locis ſupra citatis dixit, ſcientiam debere conſiderare partes ſubiecti, explica, quando gaudet partibus, &c.

Caiet. ſententia circa partes ſubiecti ãplexatur.

Ariſtotel.

Caietanus.

Zabarella.

Ioan. Grammaticus.

Quomodo intelligendi ſint viri graues dicentes ſubiectum habere partes.

At dubitabit quis, ſi ſubiectum non habebit partes, quid de ipſo eius ſcientia conſiderabit? Reſpondeo, quod ſemper habebit principia, ſaltem cognoſcendi, & affectiones; cum enim omne ſubiectum ſit natura quædam, habebit certè ſuas affectiones; quod & locum habet in Deo: prȩdicata namque quidditatiua habet, quæ vices gerunt affectionum, non in hoc, quod ſint accidẽtia, quicquid enim eſt in Deo eſt ipſa diuina ſubſtantia, ſed in hoc, quod ſibi tribuuntur, de illo enunciantur, puta quod ſemper ſe intelligat, quod ſit æternus, & huius generis alia, quæ nedum theologi, ſed & philoſophi cognouerunt ipſi conuenire, vt eſt videre, in Ariſtotele 12. Diuinorum 51. & in Timæo apud Platonem: Hȩc inquam conſiderabit ſcientia de ſubiecto, & licet deſint partes, non ideo auferetur, quin aliquid poſſit eſſe ſubiectum.

Ariſtot.

Plato.

Noui doctrinam communem longe faciliorem, quod omne ſubiectum habeat partes, vel rationum ſuarum ſaltem, & omnium ſcientiam eſſe de aliquo vno genere, ſaltem formaliter diuiſibili, loquendo de ſcientijs humanis, cui doctrinæ non me oppono, ſed viam Caietani longe ſubtiliorem, & quæ nullam ſubeat difficultatem ſequor.

Quomodo alia via ſubiectum habeat partes.

Hoc ſubiectum de quo plura iam enunciauimus duplex adhuc eſt, formale ſcilicet, & materiale, res ipſæ quæ in ſcientia conſiderantur ſunt obiectum

materiale, vt in Theologia homo, angelus, virtutes, &c. in naturali philoſophia plantæ, mixta, cœlum, &c. formale autem eſt id in cuius gratiam ſubiectum materiale, hoc eſt res ipſæ tractantur, vt in Theologia Deus, in Philoſophia ens mobile, ſiue corpus naturale, adeò quod in quauis facultate quattuor inueniuntur, obiectum ſcilicet materiale, obiectum formale, ratio obiecti vt res, quæ primo attingitur à ſcientia, & eſt cauſa omnium paſſionum, quæ ſubiecto inſunt, & ratio obiecti vt obiectum, quæ eſt modus ille, & lux, ſub qua tale obiectum artifici conſiderandum ſubiicitur abſtractio nimirum à materia, & motu talis, vel talis; Nomine autem ſubiecti formalis intelligo ſemper rem, & quandam naturam, in cuius gratiam omnia conſiderantur, vt exemplũ attuli in Theologia, & philoſophia naturali, quare non mihi omninò ſatisfaciunt illi, qui obiectum formale aſſignantes, dant exemplum de hac, vel illa abſtractione, hæc enim non eſt obiectum formale, ſi in rigore loqui velimus, ſed eſt ratio ipſius, obiectum vero formale ſemper eſt quædam natura, vel vniuoca, vel ab vno; verum tamen eſt, ideo eſſe obiectum formale, quoniam ſtat ſub tali abſtractione, & poteſt dici, quod ſit illamet abſtractio, ſi non formaliter, ſaltem cauſaliter, & conſecutiue, vnde non omnino impropriè adferunt modo naturam illam vt ſtat ſub abſtractione, modo ipſammet abſtractionem. Neque turbetur quis, ſi quo ad exiſtentiam, & obiectiuum conceptum non inuenerit talem naturam, quoniam in naturali ſcientia præter corpora ſimplicia, mixta, plantas, cœlum, &c. quę dicimus in gratiam corporis naturalis, vel entis mobilis conſiderari, vbi eſt hoc corpus naturale? Similiter in Philoſophia prima ſubiectum materiale erunt omnia entia, formale erit ens, qua ens, in cuius gratiam conſiderabuntur, at præter omnia entia, vbi illud ens? Hoc quippe nihil efficit, nam datur talis natura conceptibus formalibus prędita, cui multa tribuuntur, & de cuius ratione multa ſunt, quę non conueniunt ſibi quatenus in hoc, & illo inferiori inuenitur, vt latius videbimus cap. 4. huius libri, & profecto ſi quid valeret argumentum, periret omnis ſcientia, quæ eſt de vniuerſalibus, quę ſanè quo ad exiſtentiam à ſingularibus ſeparata non inueniuntur, &c.

In omni ſcientia quot inueniantur.

Quid nomine ſubiecti formalis accipiatur.

Huic formali ſubiecto multa tribuuntur; Ego tria potiſſima, & magis ardua, quæ de eo ſolent paſſim enunciari examinabo, & primum erit id, quod omnes ab Ariſt. edocti docent, vnitatem ſcilicet ſcientiæ ab ipſo emanare ſecundũ id, quod dicitur de omnibus veritatib. ſuæ ſcientiæ ab ipſo contentis, tertiũ, quomodo in ſcientia debeat eſſe notiſſimum, & duplici præcognitione præſupponi, quæ erat conditio primo loco à nobis ſuperius ipſi tributa.

QVÆSTIONES.

Num ſcientia accipiat vnitatem à ſuo ſubiecto?

VT primum quod propoſui definiam, duo præſtabo, nam primo veritatem manifeſtabo, mox difficultates nonnullas emergentes mouebo, & diſſoluam: Sed quoniam alia deinde dubia occaſione eorum quæ dicenda ſunt ſuborientur, ideo illa ſeorſum mouebo tamquam huic quæſtioni annexa, & eiuſdem fere articulos.

Concluſio.

Pro primo pono hanc concluſionem: Vnitas obiecti formaliter accepti tribuit vnitatem ſpecificam ſcientiæ, adeo vt ex illius vnitate, huius quoq. proficiſcatur, & omnino hæc ab illa pendeat.

Pro declaratione huius concluſionis, nota primo, me nolle in præſenti diſcutere,

Quid de ſcientia vnitate verius Auctori appareat

Caietanus. Ferrarienſ.

ſcutere, quomodo ſcientia aliqua ſit vna, num ſcilicet vnitate rei, & ſimplicis qualitatis, aut vnitate collectionis, & ordinis; hoc enim nihil facit noſtro propoſito, & difficultas hæc ſeorſum eſſet agenda, quoniam multa adſunt argumenta pro vtraque parte, & doctores nobiles ſcholæ quoq. Thomiſticæ in hoc digladiantur; Ipſe tamen ſemper Caiet. opinionem veram magis duxi, cui adhęſit, & Ferrarienſis primo con. Gent. c. 56. quod nimirum ſcientia ſit vna vnitate ſimplicis qualitatis, & quod collectio ſpecierum non ſit ipſa ſcientia eſſentialiter, licet quadruplicem habeant ad ſcientiam relationem, & cauſæ ſcilicet, & effectus, & quaſi partis, & complementi, at eſſentia ſcientiæ ſtat in illa habilitate ſuperaddita intellectui, iuxta quam intellectus facilè, promptę, ac delectabiliter conſiderat concluſiones, quæ ſanè habilitas, qualitas quædam eſt in prima ſpecie qualitatis, &c. vt elegãter & plene habes apud Caiet. prima ſecundæ quæſt. 54. art. 4. ſed nihil de hoc in pręſentia.

Triplex vnitas

Ariſtotel.

Deinde nota, quod cum triplex ſit vnitas, numerica ſcilicet, ſpecifica, & generica, vt docet Ariſtoteles 5. Diuinorum 12. (mitto nunc vnitatem analogiæ ibidem aſſignatam,) & vnitas numerica attendatur ratione materiæ, ſpecifica ratione formæ, generica ratione eiuſdem figuræ prædicationis; non loquimur hic de vnitate ſcientiæ numerica, hæc enim penes ſubiecta plurificatur, & alia eſt ſcientia, quam ego habeo de vna concluſione ab illa, quam de eadem habet Alexander; ſimiliter non eſt ſermo principaliter de vnitate generica, hęc enim non eſt ſimpliciter & verè vnitas, cum iuxta genus multa lateant ex ſeptimo Phyſ. 31. quare loquimur de vnitate ſpecifica, licet conſequenter de vnitate quoque generica, quæ enim ſunt vnum ſpecie, multo magis ſunt vnum genere, &c.

De qua ſcientia vnitate ſit ſermo.

Cum autem res plures in qualibet ſcientia adunentur, & dum plures remaneant, vnicam tamen dicantur ſcientiam conſtituere, oportet ſanè, quod ſub vna ratione vendicent ſibi pluralitatem, & ſub alia vnitatem, neque enim fieri poteſt, quod ab vno, & eodem ſecundum eandem rationem habeant vtrumque, nam idem ſimiliter ſe habens faciet ſemper idem, ex ſecundo de generatione 56. & contrarij effectus cõtrarias exigunt cauſas, vt eodem tex. legimus; cumque ab eodem habeat vnum quodq. quod ſit ens, & vnum, quarto Diuinorum tertio, ſi ſcientia habebit vnitatem ab obiecto, habebit & eſſe; in genere aũt rei non poſſumus imaginari, quod res conſideratæ in ſcientia habeant vnitatẽ ab obiecto, iam. n. diximus, res ipſas pluralitatem non amittere ex earum in ſcientia adunatione, quare habebunt vnitatem in alio genere, & hoc vocatur genus ſcibile, & veluti res in ſcientia adunatę non ſunt vnum in re, ſed in genere ſcibili, ita obtinebunt vnitatem ab obiecto, non vt res eſt, ſed vt obiectum, ac ſcibile eſt; ratio quippe formalis ſubiecti vt res eſt, non eſt neceſſe quod ſit vna formaliter, (dico non eſſe neceſſe, poteſt tamen eſſe, ſicut eſt de Deo in Theologia, cuius ratio etiã vt res, eſt vna formaliſſime, deitas ſcilicet,) ſed ſufficit, quod ſit vna genere, & eo quidem analogo, vt fatetur Ariſtot. 4. Diuinorum, ſecundo, vt vero ingreditur genus ſcibile, oportet vt ſit vna ſimpliciter, ac formaliter; ſic patet, quod quando dicimus ſcientiam eſſe vnam, quæ eſt vnius generis ſubiecti, non accipitur genus pro genere prædicamenti, ſed pro genere, vt dicit rationem vnam ſpecificam obiecti vt obiectum, vt ſcibile, vt reſpicit ſcientiam, vt ipſam terminat, &c. Ita patet reſponſio ad mille motiua, quomodo ſtet vnam ſcientiam poſſe vocari vnam vnitate ſpecifica, quamuis conſideret res pluſquam genere diuerſas, iam enim conſtat, res illas differre genere rei, non genere ſcibili, hoc enim vnum eſt. Similiter motiua illa, ens diuiditur per ſubſtantiam & accidens, per vnum & multa, per po-

Ariſtot.

Quomodo res vnius ſcientiæ obtineant ab obiecto vnitatem.

Quę vnitas ſufficiat rationi formali ſubiecti ut res eſt & quę ut ſubiectum eſt.

tentiam, & actum, ergo penes hæc deberet differentia ſcientiarum attendi; rurſus penes animatum, & inanimatum, hæc enim apparent eſſe differentiæ magis eſſentiales entis, quam abſtrahere hoc, vel illo modo à materia, & à motu; Ad omnia patet ſolutio, quoniam commemorata ſunt magis eſſentialia enti, vt ens, non vt ſcibile: non autem primo modo, ſed ſecundo attenditur differentia ſcientiarum; Ita docuit Auctor quæſt. 2. de virtutibus, primis verbis art. 4. vnitatem potentiæ, vel habitus ex obiecto conſiderandum eſſe, non materiali, ſed formali, quoniam potentia hoc ipſum, quod eſt dicitur in ordine ad potentiale, quod eſt eius obiectum, & habitus nil aliud eſt, quam diſpoſitio quædam potentiæ ad ſuum obiectum perfectiua, idem apertè docet p.p.q.1. art.3. vbi definit ſacram Theologiam ideo eſſe vnam, quoniam eſt vnius obiecti formaliter accepti.

D. Thomæ (margin)

Cum autem iam dixerimus rationem obiecti, vt obiectum, eſſe hunc, vel illum abſtractionis modum à motu, & materia, & addiderimus iuxta talem rationem ſortiri vnitatem ſcientias ipſas, illud conſequetur, quod diſtinguantur res in ſcientia penes obiectum, quatenus hoc, vel illo modo abſtrahit à materia, & à motu. Eſt autem neceſſaria in ſcientijs hæc abſtractio, quoniam id, quod ſcitur impoſſibile eſt, quod aliter ſe habeat, atque ideo immobile eſt, motum non concernens, vt patet ex Ariſtotele primo Poſteriorum, c. 2. & alibi, vt ſuperius dicebamus, rurſus oportet quod ſit immateriale, materialia enim non intelliguntur, ſed ſi debeant intelligi, oportet quod exuant conditiones materiam concernentes, vt fuſius patebit queſtione de primo cognito; hinc ratione primi, habitus ſcientificus abſtrahet à motu, ratione ſecundi abſtrahet à materia, & cum tripliciter hæc abſtractio fieri poſſit, ex ſexto Diuinorum, ſecundo, vbi ex varia abſtractione collegit Ariſtoteles tres tantum eſſe ſcientias ſpeculatiuas, naturalem ſcilicet, mathematicam, & diuinam, iuxta diuerſitates abſtractionis diuerſificantur, & ſcientiæ, & vbi res ſcitæ non poterunt ſub vna, eademq. abſtractione cadere, non poterunt vni ſcientiæ ſubeſſe, vbi autem æquo modo abſtrahent, ſub ambitu vnius ſcientię current, quod ſanè accipiendum eſt de abſtractione formali, ſecundum quam id, quod abſtrahitur ſe habet vt forma eius, à quo abſtrahitur, non autem de abſtractione totali iuxta quam, quod abſtrahitur ſe habet vt totum vniuerſale in ordine ad id, à quo abſtrahitur, in hac ſiquidem poſteriori abſtractione ſcientiæ omnes cõueniunt, cum nulla ſingularia concernat, at iuxta formalis abſtractionis varios modos, variæ emergunt ſcientiæ.

Ariſtotel. (margin) — *Abſtractio formalis & totalis* (margin) — *Ariſtotel.* (margin)

Quando ergo docuit Ariſtoteles tertio de anima 38. ſcientias ſecari quemadmodum, & res, non accipias res vt res, materialiter quò ad entitatem, quò ad naturam, tunc enim infinitæ forent ſcientiæ, quare malè loco allegato ſexti Diuinorum, & cap. 6. 11. eorundem omnem ſpeculatiuam ſcientiam ad ternarium numerum redactam legeremus, immò de rebus ipſis, vt ſic nequit eſſe ſcientia: ſed accipias res, vt ſcibiles, vt genus ſcibile ſubintrant, vt diuerſimodè ſe habent ad abſtractionem à motu, & materia, quę eſt ratio formalis obiecti, vt obiectum eſt, à qua, vel à quo obiecto, vt ſub illa ſtat accipiunt vnitatẽ. Non colligas tamen me docere, non ſecari ſcientias ſecundum res, ſed ſolum doceo, quod non ſecundum quaſcunq. res, neque ſecundum quarumcunque rerum diſtinctionem, ſed penes res, quas illæ diſtinctiones comitentur, quæ genus ſcibile partiantur; Et certè dum dico partiri ſcientias ſecundum res, vt ſcibiles, ly, vt ſcibiles tantum abeſt, vt excludat res, quod eas neceſſario includit, ſupponit & comitatur, quoniam enim ex ſui natura res aliqua talis eſt, ideò hoc, & illo modo abſtrahit à materia, & non quoniam hoc, & illo modo ab-

Quo modo ſcientię ſecãtur, ut res. (margin) — *Ariſtotel.* (margin)

do abſtrahit, talis res, vt res eſt, ſed ſolum eſt tali, & tali via ſcibilis, adeò quòd res eſt cauſa abſtractionis, abſtractio ſcibilitatis; cum quo ſtat, immò neceſſe eſt, vt res ſit cauſa ſcibilitatis remotè, media ſcilicet abſtractione, cuius res eſt proxime cauſa, quo ad fundamentum, & radicem; nam formaliter intellectus eſt cauſa abſtractionis, nunquam tamen hoc, vel illo modo abſtraheret, niſi hoc, & illud, hæc, & illa natura eſſet, vt paulò inferius plenius docebo. Scio Zimaram theoremate 109. aliam adhibere gloſſam illi propoſitioni, Scientiæ ſecantur, vt res, vt ſcilicet intelligatur quo ad diuiſionem, quæ fit ſecundum potentiam, & actum, vt ſcilicet ſcientia in actu ad ſcibile in actu, & ad ſcibile in potentia ſcientia in potentia referatur, quam interprætationem repetit in tabula, verbo ſcientia, quo tamen loco ſubdit, & illam, quam ipſe attuli, & quæ ſola meo propoſito nunc inſeruit.

Zimara.

Nota vlterius, quod hanc formalem abſtractionem credo ego veram eſſe rationem formalem ſub qua diſtinctionis ſcientiarum, & non tantum conditionem, vt placet cuidam ex noſtris doctiſſimo ſuper art. 3. 1. quæſt. p.p. ſic. n. docet Caietan. & omnes, quos vidi, abſtractionem videlicet eſſe illam, per quā diſtinguuntur ſcientiæ, vt idem auctor fatetur, at omnes explicāt, vt velint ſcientias diſtingui per abſtractiones tamquam per conditionem, veluti dicunt omnes, ſcientias eſſe de vniuerſalibus, quam quidem vniuerſalitatem conſtat eſſe conditionem obiecti, ſub qua obijcitur intellectui.

Quomodo formalis abſtractio ſit cauſa diſtinctionis ſcientiarũ contra virũ doctum.

Caietan.

At certè malo omnes intelligere de cauſa, quam de conditione, ſic enim diligenter inquirens, ac definiens Ariſtoteles per quid diſtinguantur ſcientiæ, aſſignauit ſexto Diuinorum, ſecundo, ipſam multiplicem abſtractionem; diminutus ergo fuiſſet, ſi conditionem ſolum, & non veram cauſam allegaſſet. Adde, quod præfatus Doctor aſſignans cauſam veram, ſub qua omne ſcibile cognoſcitur, ait, quod eſt quoddam lumen, at quid eſt hæc abſtractio, niſi lumen, per quod res obijcitur intellectui? quando enim dicimus res illuminari lumine agentis intellectus ad hoc, vt à poſſibili intelligantur, quid amabo fit, niſi remo io conditionum indiuidualium, & ab eis abſtractio? at quando res ſunt a materia abſtractæ, an non ſunt lumine, vt ita loquar, colluſtratæ? Reſpondebit, eſſe quidem hanc abſtractionem lumen, (ideo non valde ſollicitus ſum in hoc probando,) ſed ait, non eſſe lumen intrinſecum habitui ſcientifico, requiritur autem intrinſecum lumen ipſi ſcientiæ, per quod in eſſe ſcientię conſtituatur, & ab alia diſtinguatur, vt habet in ſecundo ſuo argumento, quod formauit ad poſitionem ſuam probandam; At nihil concludit hoc argumentum, iam enim fatentur omnes, ſcientiam accipere vnitatem ab obiecto, & ex conſequenti entitatem, vt ſuperius deduxi, & vt ab omnibus datur, & tamen ex omnium ſententia obiectum eſt extrinſecum ipſi ſcientiæ, verum tamen eſt, quod ordo, quem dicit ſcientia ad obiectum eſt ſibi intrinſecus, & eſt relatio non prædicamentalis, ſed tranſcendentalis, quæ conuertitur cum re, cuius eſt relatio, ſi itaque ſcientia ſumit eſſe, vnitatem, & diſtinctionem ab aliquo extrinſeco, nihil certè concludit argumentum. An non eſt res patentiſſima in ore omnium, præcipuè Thomiſtarum poſita, ab omnibus edocta, & potiſſimum à Caietan. in com. art. 3. q. 77. p.p. vbi inquirit Auctor, num potētiæ diſtinguantur per obiecta, & iterata ab vtroque Thoma p. 2. qu. 52. art. 1. quod potentiæ, habitus, (ergo certè, & ſcientiæ,) & alia eiuſcemodi ſunt entitates quædam mediæ inter abſolutas, & reſpectiuas omninò? Abſoluta. n. nihil extra ſe reſpiciunt, relatiua totum omninò extra ſe intuentur, quoniam eorum eſſe in hoc ſtat, vt ad aliud ſe habeant, vt dicebat in Cathegorijs Ariſtoteles illa deſcribens, potentiæ verò, habitus, actiones, paſſiones, mate-

Ariſtotel.

Quomodo obiectũ extrinſecum, & intrinſecũ ſcientiæ.

Qualis relatio ſcientiæ ad obiectum.

Caiet.

D. Thom.

Ariſtot.

ria,& reliqua id genus,partim reſpiciunt aliquid extra ſe, & partim non, extra quidem rem ipſam,non autem extra eius definitionem, actus namque de neceſſitate includuntur in diffinitionibus potentiarum, & obiecta in definitione ſcientiarum, nam potentia ſecundum id quod eſt eſſentialiter dicitur ad actum, quoniam non eſt res abſoluta ab actu, & obiecto, licet abſoluta à termino: ſic mediam ſedem tenet inter genera abſoluta,& genus relationis,illa.n. ſunt abſoluta à termino,& ab actu, relatiua concernunt

Potentia, & habitus a quo ſint,& nō ſint abſoluti.

neceſſario terminum, potentiæ autem, habitus, & his ſimilia abſoluta ſunt à termino,non ab actu,& obiecto, non per aliquid ſuperadditum, ſed per ſuas eſſentias eſſentialiter ordinem dicunt ad actus & obiecta,adeo quòd abſq. ipſis neq. prima intellectus operatione queant appræhendi, cui doctrinæ idem Doctor p.p. loco nominato ſe ſubſcripſit in reſp. ad tertium quoddam argumentum,quod eandem petit difficultatem,quam illud in præſenti ab ipſo cōfectum. Quando ergo ait, ratio formalis ſub qua debet eſſe aliquid,per quod ſcientia formaliter conſtituatur in ſpecie,concedo,quando infert,ergo debet eſſe aliquid intrinſecum ipſi ſcientiæ,dic intrinſecum definitioni,non rei,quoniam ſcientia eſt in earum rerum claſſe, quæ in eſſe conſtituuntur, & diſtinguuntur per aliquid extrinſecum,modo iam declarato. Vel facilius dicas, bifariam poſſe conſiderari ſcientiam, vno modo vt res quædam,& qualitas eſt, alio modo,vt refertur ad ſcibile,primo modo nihil reſpicit extra ſe, cum ſit, vt ſic in prima ſpecie qualitatis locata, ſecundo modo cum iam ad ſcibile ordinem dicat,oportet vtiq. quod id reſpiciat, & quod ab ipſo vnitatem ſumat, & diſtinctionem; ſcibile autem nil aliud eſt quam obiectum,ſine quo ſcientia formaliter, vt ſcientia nedum non eſſe,ſed nec percipi poteſt;vnde ad confirmationem quandam quam pro ſuo hoc argumento adfert, patet nedum quomodo poſſit reſponderi, ſed & quomodo reflecti valeat; ait.n. & bene, quod relatio ſcientiæ ad ſcibile realis eſt, omnis autem realis relatio intrinſeca eſt ei quod denominat,ergo relatio ſcientiæ ad ſcibile, eſt ipſi ſcientiæ intrinſeca, ergo multo magis ratio formalis ſpecificans ſcientiam, quoniam relatio ſequitur talem rationem formalem tamquam fundamentum; iam ſiquidē elucet,quomodo hæc ratio formalis ſit,& non ſit intrinſeca ipſi ſcientiæ, & profecto ſit ei quantumuis intrinſeca, numquam poterit poni magis intrinſeca, quam ſi ponatur eſſe ipſamet ſcientia, & tamen ipſa ſcientia ſumit vnitatem & ſpeciem ab extrinſeco,modo declarato. Tunc non ſiſtas,ſed argumento ſuo argue contra ipſum ſic,ſcientia realiter refertur ad ſcibile, ergo illud reſpicit,ſed ſcibile eſt extrinſecum ſcientiæ, & ab hoc ſortitur ſcientia vnitatem, eſſe,& diſtinctionem,ergo per aliquid extrinſecum diſtinguitur ſcientia,ergo non inconuenit per abſtractionem hanc,vel illam tamquam per cauſam,& nedum tamquam per conditionem conſtitui, & diſtingui ſcientiam, non dico in eſſe ſcientię vt ſic,ſed in eſſe huius, & illius ſcientiæ.

In qua rerum ſerie ſit ſcientia.

Duplex ſcientię conſideratio.

Obiectum verè conſtituit, & diſtinguit ſcientias.

Caietanus.

Sed probo adhuc opinionem quam ſequor; obiectum eſt cauſa vera,& non ſolum conditio conſtitutionis, & diſtinctionis ſcientiæ, ergo pariter talis, & talis abſtractio eſt cauſa,probo collectionem,quoniam nihil aliud eſt obiectū quam talis abſtractio, loquendo de obiecto formaliter accepto, vt ſuperius innuebam,quod mente voluens Caiet. ſuper art.3. q.1.p.1. ſubtiliter, vt ſemper dicebat,quod hæc ratio formalis,hæc abſtractio eſt denominatiua obiecti ſimpliciter, vt .ſ. res eſt, denominatur enim per hanc ſcibile, ſed hæc eadem eſt quidditatiua ſibi,vt eſt ſub genere ſcibili, quod eſt eſſe ſub genere obiecti, qm̄ ſcibile eſt ſpecies obiecti,non.n. conſtituitur in eſſe obiecti,niſi ſit abſtractū, loquendo de abſtractione fundamentaliter accepta; ſcio.n. abſtractionē

forma-

formaliter acceptam fieri per opus intellectus, tamen fundamentaliter eſt in ipſis rebus, nam quorſum magis hæc res, quam illa, hoc, & illo modo abſtraheretur, niſi illud ex natura rerum proueniret? Certè ſi abſtractio ab intellectu omninò penderet, non adeſſet certa norma ſcientiarum, ſed res ſpectantes ad vnam, poſſent ſimul ad aliam ſcientiam attinere, quando nil prohiberet, vt intellectus vltra primam faceret & aliam abſtractionem, ſi ex ipſa rerum natura metienda non eſſet; ſiquidem res ipſæ, vt docebat idem Caiet. 1. Poſterior. cap. 22. non quia hoc, & illo modo abſtrahunt, ſunt hæ, & illæ rês, ſed qm̃ ſunt hę res, hoc, & illo modo abſtrahunt, vt ſuperius ēt dicebam: Sic patet, quid ſit dicendum ad aliud argumentum ſuum, quando ait, abſtractionem eſſe ſecundã tm̃ intentionem, nam hoc verum eſt quò ad illud complementum, & formalitatem, (vndè melius dicitur abſtractio compleri per opus intellectus, quã fieri,) ſed quò ad entitatem eſt quid maxime reale, vt pote ipſamet rei natura, vt patefeci; Quando demum addit, quod licet ſit maior, vel minor abſtractio, nõ ob hoc diuerſi fiunt habitus, qm̃ idem eſt habitus omnium principiorum, veluti, Quodlibet eſt, vel non eſt, Quæcunq; ſunt æqualia vni tertio, ſunt æqualia inter ſe, Natura eſt principium motus, & quietis, & tñ primum abſtrahit à materia quoquè intelligibili, ſecundum à materia ſolum ſecundum eſſe, tertium à materia tantum ſingulari, &c. Reſpondeo primò, quod ſi hoc argumẽtũ aliquid efficeret, efficeret quoq; vt abſtractio neq; tanq̃ conditio exigeretur ad ſcientiarum diſtinctionem, iam enim ait, dari habitum eundem abſq; tali, vel tali abſtractione, quod pariter contra ipſum militaret. Reſpondeo 2. quod nos loquimur de ſcientijs, non de habitu primorum principiorum, de quibus principijs non eſt ſcientia, cum hęc concluſiones ſolum reſpiciat, vnde ipſemet fatetur, quod poſtea in diſcurſu, qui ex his principijs deducitur, (ecce ſcientiam) & alio, & alio lumine opus eſt, vt cognoſcantur, & magis, vel minus abſtracta à materia ſciantur. *Quid reſpiciat ſcientia.*

Habitus quidem illi quinq; intellectuales, de quibus meminit Ariſtotel. 6. Ethicor. cap. 3. intellectus ſcilicet, ſcientia, ſapientia, prudentia, & ars, ſi tanquam habitus, vt ſic conſiderantur perficientes intellectum, & tanquam virtutes, quo etiam modo eos conſiderabat Auctor prima ſec. quæſt. 57. art. 2. diſtinguuntur iuxta aliam, & alium modum perficiendi intellectum, nam alio modo perficitur intellectus, dum facit iudicium de rebus per altiſſimas cauſas, quod præſtat ſapientia, alio modo per cauſas inferiores, quod fit per ſcientiã, alio modo, dum ſola principia intuetur, quod fit per habitum, qui dicitur intellectus, quanquam enim principia tanquam ratio concluſionis pertinent ad ſcientiam, cognita tamen ſecundum ſe, non ex aliqua demonſtratione, ſed ex proprijs terminis, ſpectant ad habitum intellectus, vt ibidem colligitur ex Auctore ad ſecundum; & iuxta hanc conſiderationem non diſtinguũtur ſcientiæ penes obiecta, ſed ratione cognitionis: At de his, patet nos in præſentia non loqui ſub hac ratione, vt etiam adnotauit Sotus 1. Poſterior. cap. 25. quæſtio. ſeptima ſecunda concluſione. Nego tandem, quod in cognitione diuerſorum principiorum, de quibus allatum fuit exemplum, ſit idem lumen, quoniam ex cognitione ſola terminorum illuceſcit primum, non ſic ſecundum, & multò minus tertium, vnde ad Metaphyſicam attinet probare aliarum ſcientiarum principia; quarè principium illud in philoſophia, in quo clauditur naturæ definitio non eſt vbiq; omninò notum, licet ſit notũ in illa ſcientia; ſic non eſt idem dicere, omnia principia cognoſcũtur habitu illo, qui dicitur intellectus, ergo eodem lumine, quoniam eodem habitu, & notiora, & minus nota, alia, & alia ratione aſſequimur.

Ariſtotel.
D. Thom.
Sotus.
Munus Metaphyſicæ.

Caietan. Capreol. D. Thom. Caietan. Capreol. Ferrarienſis. Alexander. Auerroes. Iandunus. Aquarius. Soncinas. Flandrien.

Quod vltimò videbatur pro ipſo facere, quod ſcilicet ſcientiæ ab omnibus dicuntur de vniuerſalibus, & tamen vniuerſalitas ſit conditio, non res, & quòd ſimiliter abſtractio ſit tantum conditio, non eſt par ratio, quoniam doctores ſe explicarunt, dum dixerunt ſcientias eſſe de vniuerſalibus, dixerunt enim, ly, vniuerſale eſſe conditionem, ſicut Caiet. non ſemel q. 7. huius lib. cap. 4. dum reſpondet ad argumenta Scoti, & fuſiſſimè primo Poſteriorum cap. 9. & Capreolus 3. ſent. diſt. 5. q. 3. in 2. reſp. ad primum Scoti, quod pluribus in locis colligitur ex Auctore, quæ vide in Capreolo ibìdem, quando autem locuti ſunt de diſtinctione ſcientiarum, pro cauſa aſſignarunt varios abſtractionis modos abſolutè loquentes, vt Auctor ſuper proœmium primi Phyſicorum, & ſuper Boetium de Trinitate q. 5. art. 1. & 1. Poſterior. cap. 23. lect. 41. Caiet. primo Poſterior. cap. 22. & 1. p. q. p. art. 3. Capreolus prologo primi ſententiarum, q. 3. concluſ. 2. Ferrarienſis ſecundo con. Gent. c. 4. Alexan. 6. Diuinorum, comm. 2. Auerroes ibidem, & oẽs propè expoſitores, & qui quæſtiones ibidem formarunt, vt Iandunus queſt. 3. & 4. Aquarius dilucidatione tertia, Paulus Sõcinas q. 8. Dominicus Flandr. q. 3. art. 1. & q. 6. art. quoq. primo.

Maneat ergo, diſtingui ſcientias penes obiecta formaliter accepta, hoc eſt, vt ſtant ſub tali, vel tali abſtractione, quæ abſtractio nedũ eſt conditio, ſed & vera cauſa, (neq; .n. facilè eſt aliud ꝑ vera cã inuenire) diſtinctionis ſciẽtiarũ.

Paulus Soncinas. Aquarius.

Obſerua quin etiam me ſuſtinere commemoratas abſtractiones eſſe cauſam cur ſcientiæ diſtinguantur, non tantum genere, ſed & ſpecie, licet contrarium aſtruat Paulus Sonc. 6. Diuinorum, q. ſua 8. 3. concluſ. vbi. n. docuit in ſecunda concluſ. diſtinctionem genericam in ſcientijs ſumi iuxta varium abſtrahendi modum, deinde in ſequenti, illud de ſpecifica diſtinctione negat, cui forſan adhæſit Aquarius dilucidatione tertia ſexti Diuin. prope finem: Dixi forſan, quoniam non negat ſumi differentiam ſpecificam ſcientiarum penes abſtractionẽ, ſed ſolum ait, ſecundum has abſtractiones genericam differentiam deſumi, in calce tamen dilucidationis confutaturus quoddam argumentum, ait illud procedere de ſpecifica diſtinctione, atq. ideo non eſſe ad propoſitum, cum ipſe de generica loquatur, innuens diſtinctionem ſpecificam ſtare cum identitate abſtractionis.

Mens Auct. Caietan. Capreol.

Ipſe verò cenſeo cum Caietan. locis memoratis, penes abſtractionem, & rationem formalem ſcientias nedum genere, ſed & ſpecie diſtingui, quod & ante docuit Capreolus concluſione 3. quæſt. tertiæ, in prologo primi, & alij. Id tamen ſciendum, hoc fore intelligendum de abſtractione, quæ in indiuiſibili, vt ita loquar conſiſtit, in qua ſcilicet non eſt magis, aut minus, vt gratia exempli habitus ſcientifici philoſophiæ naturalis idem ſpecie dicerentur, qui per ſe primò reſpicerent obiecta ſua ſub ratione mobilis, ſic quòd illa ratio eſſet formalis, & adæquata in obiectis illorum habituum, & cuilibet eorum, ita nimirum, quòd habitus non plus ſe extenderet, quam illa ratio, neque illa ratio, quã habitus, quod qm̃ non inuenitur, ideò exiſtimo, qđ ſpecie partes ſcientiæ naturalis diſtinguantur, vt ſcientia libri de cœlo a ſcientia libri de generatione, qm̃ in libris de cœlo conſideratur ratio mobilis, vt ſcibile eſt ſecundum locum tm̃, in lib. de generatione, vt mobilis ad formam realem augmenti, alterationis, &c. Sed de his infra erit latior ſermo.

Qualis diſtinctio inter partes philoſophiæ naturalis.

Ita fuit primum argumentum Soncinatis, quo probare nitebatur, iuxta abſtractiones varias non diſtingui ſpecie ſcientias, dicebat. n. quòd adeſt diſtinctio ſpecifica in partibus philoſophiæ, & mathematicę, in quibus tamen eſt eadem ratio formalis ſub qua, patet. n. non eſſe eandem, ita vt ſufficiat dare vnitatẽ ſpecificam, quoniam neq. in philoſophia, neq. in mathematica, (in qua res adhuc eſt clarior) ſtat abſtractio in indiuiſibili; quod ſi forſan voluit dicere, non ſumi vnitatem ſpecificam

ciſicam

eiſſcam ſcientiarum ab abſtractionib. de qu bus ibi loquebatur, videlicet de illis tribus recenſitis ab Ariſt.6.Diuin.ſecundo.nihil contra nos,eſt.n.verum, quòd ab illis,vt ſic nequit ſumi niſi vnitas generica,quòd ſi ſpecifica ſumenda ſit,oportet rationes illas formales,non abſolutè, ſed in ind uiſibili conſiſtentes ſumi, qm̃ tamen vult ſpecificam ſcientiarum vnitatem deſumi ex ratione formali obiecti,vt res eſt,idcircò ſentio ipſum ſimpliciter voluiſſe non poſſe talem diſtinct onem ſumi,vel vnitatem,à quauis rõne formali obiecti,vt obiectum eſt,licèt & ind uiſibili,ideò ab eius ſententia recedo; Quid aũt 2. argumento ſuo ſit dicendum,inferius patebit,dum alio dubio reſponſum dabo. *Ariſtot.*

Illud ergo conſtitutum habeatur,quòd vnitas nedum generica,ſed & ſpecifica deſumitur ex ratione formali ſub qua obiectorum, quæ in ſcientia conſiderantur,& mille licet ſint concluſiones in aliqua ſcientia demonſtratæ, omnium tamen eſt vnica ſpecie ſcientia,licet doctiſſimus quidam auctor in commen.ſuis acutiſſimis ſuper art.3. p.q.p.p. doceat, ſcientias ſpecificè diſtingui pro diuerſitate concluſionum, quæ ſciuntur, quod & repetit art. 7. eiuſdem quæſtionis,quod ſanè conatur ſuadere,qm̃ intellectus licet ſit ſpecies infima, & elicitiuus oĩum actuum intelligendi, concurrit tñ tanquam cauſa vniuerſalis, & iuxta ſpecificam diuerſitatem ſingularem rerum,à quibus tanquam à cauſis determinatur ad productionem potius huius,quam illius intellectionis, tum actus intelligendi,tum termini, qui per illos actus producuntur, ſpecies ſ. expreſſę, ſiue formales conceptus ſpecie diſtinguuntur, quod manifeſtat quoq. in facultate vidente,qm̃ enim viſus determinatur à ſpecie candoris, vt eliciat actum,quo candorem ipſum videat, quæ impreſſa ſpecies cãdoris, ſpecie differt ab alia ſpecie alterius coloris,quando candorem aſpicimus, producitur viſio ſpecie diſtincta à viſione qua videtur nigrum, idem ait euenire in reliquis omnib. ſenſibilibus facultatibus,qm̃ pro rerum diuerſitate, quę obijciuntur,actus cognoſcendi,ſpecies expreſſæ,& notitiæ ſecernuntur ſpecie,ſic eſt de intellectu poſſibili actuato ſpec ebus rerum ſpecie differentium,nam & ipſe producet notitias ſpecie differentes; idem iudicium facit de aſſenſu primorũ principiorum, determinatur namq. intellectus,à notitijs terminorum, ſic pro eorum ſpecifica diuerſitate, aſſenſus primorum principiorum ſpecie diſtinctos elicit; Vnde tandem concludit in naturalibus de diuerſis concluſionibus gigni ſemper actus ſciendi, atq. ideo habitus ſpecie diſtinctos,qđ probat ex modo dictis quò ad principia, quæ ad eliciendam concluſionem concurrunt, ſemper.n. interuenit, vel vnum principium peculiare diſtinctum ab alijs,merito quorum adeſt concluſionum aliarum ſcientia, hinc & concluſio, quæ colligetur,erit ſpecie diſtincta ab alijs concluſionibus,&c. Hoc eſt huius viri placitũ,quod ſi verum foret,euerteret,quæ hucuſq; diximus,quare euertantur potius eius dicta,quã ea,quæ nos attulimus conformia Auctori, & veritati; Et omnia ex doctrina tradita ruunt, ſic melior apparebit, iuxta illud Ariſtot.4. Phyſic.31. tunc pulcherrimè vnumquodq. demonſtrari, quando ex illo difficultates emergentes, ſoluuntur; ſic corruunt omnia motiua, inſpiciendo duplex illud genus,rerum.ſ. vt ſic, & earundem, vt ſcibiles; concedo enim imprimi in intellectu ſpecies rerum differentium ſpecie, atq. ab his tanquam a cauſis, ſeu potius concauſis particularibus intellectum determinari, ergo actus intelligendi,ergo termini, ergo concluſiones ex ipſis deductæ differunt ſpecie, nego in genere ſcibili,dum tñ eodem modo abſtrahant à materia,& à motu, & ſub eadem ratione formali claudantur. Ita viſu vidente album,& nigrũ, adſunt duæ viſiones duorum obiectorũ ſpecie differentium in eſſe naturæ,nõ in eſſe qualitatis ſenſibilis formaliter, eodem ſiquidem modo

Viri ſapientis ſententia, ſcientias ſpecificè diſtingui pro concluſionum diuerſitate.

Ariſtotel.

Soluuntur illius viri motiua.

Quomodo viſio albi & nigri differant.

Argumentum contra ipſum.

immutant viſum. Et præterquam quod horret intellectus tot entium ſpecificè diſtinctorum abſq; vlla neceſſitate multiplicationem, ſciſcitor ego ab hoc auctore, quare non ponat concluſiones quaſdam genericè diſtingui, cum intellectus ſæpè determinetur à ſpeciebus impreſſis rerum, nedum ſpecie, ſed & genere diſtinctarũ, vt dum intelligit hominẽ, & plantã? ſi.n. diſtinctio in natura parit hanc in ſcientijs diſtinctionem, eadem eſt rõ de diſtinctione ſpeciei, ac generis, pterea quomodo vult oẽs concluſiones ſpecie diſtingui, ſi plures earum poſſunt eſſe de rebus, q̃ ſolo numero differant? Dicet, & dixit, ad concluſionem eliciendam reqritur ſemp aliud principium, dico duo, requiritur aliud principiũ in genere rei, nõ in genere ſcibili, deinde neq; ſemp ad omnem cõcluſionem requiritũ aliud principium ſpecie ab alijs diſtinctum, quãdo.ſ.eliciẽ concluſionem, quæ ſpecie ab alijs non differat. Præterea, malè ex vario modo abſtrahendi collegiſſet Ariſtot. numerum ſcientiarum 6. Diuin. 2. & 11. eorundem c. 6. ſed illud ei erat efficiendum ex numero concluſionum. Dicet forſan, Ariſtot. collegiſſe numerũ ſcientiarum quò ad genus; nõ quò ad ſpeciem, admitto, at verò, ſi ex eodẽ modo abſtractionis genericæ colligitur genus ſcientiarum, quare ex eodẽ modo abſtractionis ſpecificæ non colliguntur ſpecies ſcientiarum? conſtat aũt manifeſte, mille concluſiones eiuſdẽ ſcientiæ vniformiter prorſus abſtrahere; quare vel genus ſcibile aliquid facit, vel nihil, ſi aliquid, vt vult Ariſt. ergo, & ſpecies ſcibilis faciet. Sed & res clara eſt, magis differre concluſiones Arithmeticæ, & Geometriç, q̃ concluſ. Arithmeticas ab inuicem, & hæ p ipſum ſpecie differunt, ergo illæ differunt genere, qđ eſt falſiſſimum, cũ ſub eodem genere mathematico claudantur. Rurſus, maior erit inuenienda differentia concluſionum phyſicarum, & mathematicarum, q̃ ſit diſtinctio generica, hæ.n. plus differunt, q̃ concluſ. arithmeticarum, & geometricarum: ſcimus aũt ex Ariſt. genere ſolum has ſcientias differre; adde, qđ peribit tota ſcientiarum ſubalternatio, oporrebit.n. quod ſubalternantis, & ſubalternatæ concluſiones differant pluſquam ſpecie, (ſiquidem duæ concluſiones ſubalternantis ſpecie ponuntur differre,) ergo genere, ergo nulla erit ſubalternatio. Certè ſi genus ſcibile ponitur, ſi genus ſcibile aliquid facit ad vnitatem ſcientiar. & diſtinctionẽ, nil improbabilius video opinione huius viri, nil remotius à doctr. illius Doctor. ſancti, cuius tñ ſe expoſitorẽ gerit, quare &c.

Quando, & qualis principij diuerſitas ad concluſionẽ inferendã requiratur.

Ariſtotel.

Circa ea, quæ dicta ſunt prima difficultas.

Quò ad ſecundum, vt quę hucuſq. diximus de vnitate, ac diſtinctione ſcientiarum, & quæ in horũ gratiam inſeruimus clariora appareant, moueo quaſdam difficultates; Et prima ſit, quare veluti diſtinguũtur ſcientiæ p abſtractionem à materia ſecundum eſſe, & ſm̃ rationem, ſm̃ rationem, & non ſecundum eſſe, neq; ſecundum rõnem, neq; ſecundum eſſe, vnde p primam conſtituitur prima philoſophia, per ſecundam mathematica, per tertiam ſcientia naturalis, ita non datur aliud quartum genus ſcientiæ, quæ abſtrahatur à materia ſm̃ eſſe, & non ſm̃ rationem? Rurſus, quare primũ membrum abſtractionis non diſtinguitur in abſtractionem ſm̃ eſſe, & ſecundum rõnem totaliter, vt ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ ſecundum ſibi propria, & abſtractionem ſecundũ eſſe, & rationem, cum quadam analogia ad materialia, & immaterialia, veluti ſunt ea, de quib. eſt tota ferè metaphyſica, vt actus, potentia, vnũ, multa, & mille alia? Tandem, quare non datur aliqua ſcientia media inter mathematicam, & metaphyſicam, ſicut datur inter mathematicam, & naturalem? vt.n. eſt ordo inter mathematicam, & naturalem, ita debet eſſe inter metaphyſicam, & mathematicam, ſic dandæ eſſent ſcientiæ mediæ, veluti videmus dari inter naturalem, & mathematicam, muſica. ſ. perſpectiua, & aſtronomia, vt docebat Ariſtoteles 2. Phyſicor. 17. & ſequentibus. Occurro primæ difficultati dicendo, fieri non

Secunda.

Tertia.

Ariſtotel.

Reſponſio ad primam.

poſſe

poſſe, vt detur quartum illud genus ſcientiæ, & ratio pôt colligi ex ijs, quæ
in præcedentibus dixi, quando generis ſcibilis conditiones aſſignabam, dice-
bam enim, opus eſſe, vt ſcibile abſtrahatjà motu, ad hoc vt immobiliter ſe ha-
beat, & ſit neceſſarium, & à materia, vt poſſit ab intellectu attingi, quare ne-
quit fieri, vt ſit de illo ſcientia, qđ ſit a materia abſtractum ſecundũ eſſe, non
aũt ſecundum conſiderationem, tunc.n. ſi cum materia conſideratur, non eſſet
ſcibile, omnis enim ſcientia à materia ſaltem ſignata abſtrahit; certè ſi aliqua
ſcientia conſideraret res abſtractas a materia ſecundum eſſe, & tamen ipſa ſe-
cundum rõnem eas non faceret abſtractas, rem ſecundum ſe ſcibilem poneret
non ſcibilem, vel ſaltem minus ſcibilem, vt potè a materia ſecretam, minus
ſcibilem redderet, eam. ſ. cum materia complicando, quod rationi ſcientiæ re-
pugnat, cuius eſt illuſtrare, non obſcurare ea, de quibus eſt ſcientia, vt cerni-
mus in mathematica, quippè quæ res cum materia coniunctas tractat, & tamẽ
eas abſquè materia ſenſibili contemplatur, in qua tamen abſtractione nõ con-
tingit error, quoniam non dicit illa eſſe abſtracta, ſed abſquè materia ea con-
ſiderat, ſic non eſt abſtractio per ſecundam intellectus operationem, nam tunc
falſum diceret mathematica, ſed per primam, in qua vnum abſquè alio conſi-
deratur, quod fieri poteſt, quando vnum non ſit de alterius eſſentia, ac ratio-
ne, (hinc prima intellectus operatione nequeo intelligere hominem abſq. ra-
tionali,) in qua abſtractione potiſſimum non eſt mendacium, auctore Ariſtot.
2. phyſic. 18 ſed & tertio de anima 26. docebat falſitatem poſſe eſſe in illo in-
tellectu, qui dicit aliquid de aliquo, hoc eſt in ſecunda intellectus operatio-
ne, non aũt in illo, qui dicit rei quidditatem, hic enim eſt ſemper verus, in pri-
ma ſcilicet operatione, &c. Denique entia, quæ ſunt abſtracta ſecundum eſſe
metaphyſici ſunt negotij, quare aliud genus ſcientiæ omninò redundaret.

A qua materia omnis ſcientia abſtrahat.

Officium ſcientiæ.

Quomodo res conſideret Mathematica.

Duplex abſtractio.

Ariſtot.

Quis intellectus ſemper verus.

Ad ſecundã.

Ad ſecundam dico breuiter, non eſſe tale abſtractum metaphyſicum diſtin-
guendum eo modo, qui in argumento recenſebatur, qm̃ cognitio mentiũ ab-
ſtractarum per ſibi propria non eſt humano intellectui in hoc ſtatu poſſibi-
lis, vt c. 6. huius operis definiemus, quare ſcientias homini poſſibiles enumera-
uit Ariſtot. Auerroes autem, & Græcorũ plerique, qui cenſent hominem poſ-
ſe abſtracta plenè contemplari, & præcipuè Auerr. poſt illum ſuum intellectũ
adeptum, facta illa ſua continuatione, quam oblongo diſcurſu ponit com. 36.
3. de anima, diceret fortaſſè, quod Ariſtot. omnem ſcientiam aſſignauit, & de
abſtractis quoquè, qm̃ quò ad prædicta tranſcendentia ſpectat ad Metaphyſi-
cam, cognitio aũt ipſorum per eis propria non ſpectat ad ſcientias, quæ haben-
tur per diſcurſum, quæ enumerabantur ab Ariſtot. ſed alio modo habetur, per
intellectum ſcilicet adeptum, vnde ipſe Commentator commento vltimo ſu-
per 9. Diuinorum, non longè à fine ait, quod talis ſcientia non eſt ſicut exiſti-
mauit Auempace, acquiſita hic per cognitionem, vel per potentiam de modo
cogitatiuarum potentiarum, & remittit ſe ad alia loca, quibus ait, ſe hoc de-
terminaſſe, tertio ſcilicet de anima, loco memorato, at hæc poſitio Auerrois
cum ſit purum cõmentum, nullam patitur difficultatem ſufficientia ſcientiarũ,
quas Ariſtot. aſſignauit; Adde tu obiter, quod Ariſtot. enumerauit ſcientias
humana via acquiſibiles, neq; enim cognouit diuinam Theologiam, &c.

Quæ de abſtractis notitia homini in hac vita impoſſibilis.

Auerroes.

Auerrois falſa poſitio.

Ad tertium.

Ad tertium dubium facilis eſt reſponſio, Metaphyſica nanque, & Mathema-
tica habent ſe ad materiam p contradictionem, qm̃ metaphyſicalia, vt ſic ſunt
omninò abſq; materia, mathematicalia aũt ſunt cum materia coniuncta, licet
per conſiderationem ſeparata, inter contradictoria aũt nullum datur medium,
ſic nequit alia ſcientia inter eas mediare, mathematicalia aũt, & naturalia ſunt
materiæ coniuncta, licet diuerſimodè, & ſic inter ipſa poteſt dari medium, at-

que

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

que ideò mediare aliquæ ſcientiæ; Sed ſtatim dices, ſi ideò non mediat ſciētia inter diuinam, & mathematicam, qm̄ illa materiam omninò deſerit, hæc aũt concernit, ergo pari rõne, non dabitur medium inter diuinam, & naturalem, & ſic inter eas non cadet media mathematica. Reſpondeo negando conſequentiam, & ratio eſt, qm̄ non datur aliqua ſcientia media inter diuinam, & naturalem, ſub hac rõne, quòd ſit de rebus partim in materia exiſtentibus, & partim non exiſtentibus, tunc.n. concluderet ratio, ſed media adeſt mathematica, quæ & ipſa eſt de rebus cum materia ſecundum eſſe coniunctis, qm̄ tamen eas non contemplatur, vt ſunt in materia, ideò penès hanc contemplationem, non penès rem exiſtentem, (quæ nulla eſt media) cadit media ſcientia.

Dubitatio. Ariſtot.

Aliud dubium principale moueo circa id, quod hactenus docui, vnitatem.ſ. ac diſtinctionem ſcientiæ deſumi ex obiecto, hoc.n. videtur contra Ariſtot. qui 1. Poſter. c. 23. docuit manifeſte vnitatem, ac diſtinctionem ſcientiæ ex principijs fore metiendam, & oẽs ibidem expoſitores ſic docent, addendo, quòd etiã ex diuerſo modo definiendi ſumitur diſtinctio ſcientiarum.

Solutio prima. *Duplex ſcientia conſideratio.*

Reſpondeo primo, quòd ſcientia dupliciter põt conſiderari, primò vt eſt habitus quidam, ſecũdò vt eſt motus quidam intellectus ratiocinantis, quo ex quibuſdam principijs tẽdit in alicuius rei cognitionem, veluti actio quoq; ſenſus eſt motus ad id qđ ſentitur; ſi ſpectatur ſcientia primo modo, diſtinguitur penes diſtinctionem principiorum, nam habitus iuxta principia ſecernitur, differt quippe habitus liberalitatis ab habitu prudentiæ, qm̄ ille ab alijs, iſte ab alijs actibus; (qui sũt habituum principia, nam habitus gignitur ex actuum crebra iteratione) generatur, ſic conſiderauit Ariſtot. & alij ſcientiam, quando illam penes principia diſtingui dixerunt.

A quo ſpeciem ſumat motus. Ariſtot.

Sin aũt ſecundo modo ſpectatur, cum motus ſumat ſpeciẽ ex termino ad quem, teſte Ariſtot. 5 phyſicor. 5. (ſic diſtinguitur augmentatio ab alteratione, qm̄ illa ad quantitatem, hæc ad qualitatem terminatur) ſumet ſpeciem, & vnitatem à re, quæ ſcitur, qm̄ hæc eſt ipſius terminus, cum eius cognitio per ſcientiam intendatur, à re inquam, non materialiter, ſed formaliter accepta, &c.

D. Thom.

Quam doctrinam colligo ex Auctore 1. Poſterior. lect. 41. vbi doctè rem hanc definit, quomodo ſcilicet ſcientia conſiderata, vt motus ſumat ſpeciem ab obiecto: Nos hoc ſecundũ inſpicientes, & meritò, qm̄ in gratiam obiecti oĩa hæc tradimus, diximus ſemp ſcientiam, vnitatem, ac diſtinctionem ſumere ab obiecto, ſilentio principijs inuolutis.

Secunda ſolutio.

Reſpondeo 2. quod quando dixi ſcientias ſortiri vnitatem, & diſtinctionem ab obiecto, dixi quoq; hæc à principijs ſortiri, & à modis definiendi, omnia.n. hæc conſequenter ſe habent, & mutuò ſe inferunt, nam res patẽtiſſima eſt, quòd ſi varius fuerit modus definiendi, erit quoq. varius modus conſiderandi, cum nil aliud ſit definitio, quã rei conſideratio iuxta rõnes eiuſdem rei formales, ex hoc aũt ſequitur diuerſitas formalis conſideratorum; qm̄ ergo diuerſitas formalis eorũ, quæ cõſiderantur, hoc eſt obiectorum ſumitur à diuerſitate definitionum, & varietas definitionum attenditur penes varietates rõnum formalium ipſarum rerum, & hæc formalium rõnum diſtinctio metitur ex diſtinctione principiorum earundem rerum, ideò.n. alia eſt ratio huius ab illa alterius, qm̄ alia ſunt principia illius, & alia huius, id profectò ſequitur, qđ idem ſit dictu, ſcientiæ diſtinguũtur penes ſubiecta, penes principia, penes definitiones varias, qm̄ principia varia inferunt rõnes formales varias, rationes formales variæ, varias definitiones, variæ definitiones varia obiecta formalia, & certè nemo non videt, aliud definitũ, aliam definitionẽ velle, aliã definitionem, alias rõnes formales, & demũ alias rõnes formales, alia principia.

Quid ſit definitio.

D. Thom.

Hoc volebat Auctor loco nominato digrediẽs pulchrè, qđ ſicut ratio viſibilis ſumitur ex lumine, qđ eſt illud, cuius

ope

ope color videtur, ita formalis ratio ſcibilis ſumitur ſm̃ principia, ex quibus aliquid ſcitur, hinc quęcumq; ſcibilia, materialiter, & ſm̃ naturã diuerſa dũmodo per eadẽ principia ſciantur, ad eandẽ ſcientiã facient, quã couenient in eo qđ ſcibilia, ſi aũt ſint aliqua eadem ſm̃ naturam, & tñ per diuerſa principia cõſiderentur, ad diuerſas ſpectãt ſcientias, ſic eadem terræ rotunditas ꝑ vnum principiũ à phyſico, per aliud ab aſtronomo cõſiderata, vt ſic ad varias ſcientias pertinet, &c. Hoc volebat Ariſt. quando 1. Poſter. c. 23. dixit, illã ſcientiã eſſe vnã, quæ erat vnius generis, vbi nomine generis noluit exprimere ſubiectum tm̃, ſed oia requiſita ad vnitatẽ ſcientiæ, principia. ſ. paſſiones, ſubiectũ, vt ibi adnotabat Sot. & Gręci, vt Themiſt. & Philop. ibidẽ aiunt, illud eſſe genus vnũ, cuius eadẽ ſunt principia, qđ ſi hęc varia fuerint, diuerſũ erit, et illud. Ariſtotel. Sotus. Græci auctores.

Ex his patet, quid dicendum ſit ad 2. argum. Soncin. vbi ſupra, aiebat. n. inde accipi vnitatem ſpecificam, ac diſtinctionem ſcientiarũ, vnde accipitur diſtinctio, & vnitas d m. nſtrationũ ſpecifica, concedo, & doceo, ſubinferebat minorem, qđ hæc ſumitur ex rõne obiecti, vt res eſt, quã ſumitur ex vnitate, ac diſtinctione principiorum, & hęc ſumitur ex rõne obiecti, oia ſunt vera, ergo non à ratione formali ſub qua, nego conſequentiam, quã ſumũtur hæ vnitates, & diſtinctiones ab obiecto formaliter accepto, vt & idem in arguendo dicere videtur; nequit aũt eſſe formale, niſi merito huius rationis ſub qua ex hac. n. quod erat obiectum materiale, & res quædam, ſit formale, vt ſuſius patuit, &c. Paulus Soncinas.

Verumtamen poterit adhuc quis ſciſcitari, ſi verum eſt qđ dixi de diſtinctione ſubiectorum iuxta rões formales, & diſtinctione principiorum, qđ mutuo ſe conſequantur, quare Ariſt. loco ex Poſter. 1. recenſito diſtinctionem ſcientiarum aſſignans, meminerit potius diuerſitatis principiorum, q̃ ſubiectorum; Cui dico ex doctrina Caiet. ibidem, hoc ideò factum eſſe, quã principia ſunt priora ſubiectis, atq; ideò prima radix fuit allegata, tũ quã, cum iam explicaſſet ſcientiã eſſe vnam, quæ in vno obiecto verſaretur, ex cõſequenti quoq; voluit dicere, illas eſſe diſtinctas, quæ de diuerſis erant ſubiectis, quare & diuerſitatem ſcientiarum aſſignauit ex diuerſitate obiectorũ, tum vltimò, quã euidentius eſt, iuxta diuerſitatem principiorum, q̃ iuxta eam obiectorum haberi ſcientiarum veritatem, quã enim videmus quaſdam ſcientias eſſe de rebus eiſdem ſubiecto, hoc eſt materialiter, veluti Naturalem, & Mathematicam de eodem corpore naturali, non autem videmus vnquam eadem eſſe plurium ſcientiarum principia, põt credi, quod ſcientiarum diſtinctio non ſit ex ſubiectis, ſed ex principiis, qđ licet falſum ſit, cum fieri nequeat, vt de eiſdem formaliter, vt ſcibilibus ſint duæ ſcientiæ, vt tñ per notiora nos manuduceret in ſcientiarum diuerſitatem, eam ex principijs ſumendam dixit; poſſumus addere nos quartam cauſam, quod nimirum conſiderauit Philoſophus ſcientiam, non vt eſt motus quidam, ſed vt eſt habitus, vt ſuperius dictum fuit. *Interrogatio.* Ariſtotel. *Reſponſio.* Caietan. *Principia ſubiectis priora.*

Nota tamen breui, duo requiri ad hoc, vt diſtincta principia cauſent diſtinctionem ſcientiarum, primò, quod talia principia non fluant ex eiſdem principijs primis, ſecũdò, quod neq; principia vnius ex principijs alterius, vt ibidem legitur in Ariſt. vbi, & duplex ſignum adduxit, quo cognoſcitur, an ſcientiæ ſint diuerſæ, an vna tantum, reſolutio. ſ. in prima principia, quæ ſi fuerint eiuſdem generis, & naturæ cum rebus demonſtratis, vna erit, & quando quoque concluſiones atq. theoremata, quæ per ipſa principia demonſtrantur ſint eiuſdem generis, tum inter ſe, tum cum principiis illis, ex quibus demonſtrantur. *Quando principia diſtincta ſint cauſa diſtinctionis ſcientiarum.* Ariſtot.

Nota vlterius, quod ſicut non quęuis diſtinctio ſubiectorum cauſat diſtinctionem in ſcientijs, ſed ſolum illa obiectorum, vt ſcibilia ſunt, ita non quælibet diſtinctio definitionum, non ois varietas principiorũ, non quæcunq; rationum forma- *Quæ diſtinctio obiectorũ definitionum, principiorum,*

Et rationum formalium cauſet diſtinctionē in ſciētijs.

formalium alietas, nam videmus eandem ſcientiã definire cum addito, & abſolutè procedere per oia genera cauſarũ, cognoſcere quia, & propter quid. ſuarum partium ſubiectarũ, ſed illa tm̃ oium enumeratorum diſtinctio ſcientias variabit, quę conformis eſt propriè, & per ſe diſtinctioni generis ſcibilis, qđ cum cõſtituatur per immobilitatem, & immaterialitatẽ, & eius differẽtias longo fortaſſè progreſſu iam declarauerim penes hęc duo, illa erit in ꝓpoſito, oium illorũ diſtinctio, q̃ fiet penes acceſsũ, & receſsũ à materia, & motu, &c.

QVÆSTIO SECVNDA.

Num ſcientiæ, quas medias vocant, ſint magis mathematicæ, an magis naturales.

OCcaſione eorum, quæ proximè dicta ſunt occurrit quæſtio, nam ſi diſtinguitur ſcientia ſm̃ diſtinctionem principiorum, ergo illæ ſcientiæ, quæ conueniunt in principiis, & differunt in concluſionibus, & in principijs differunt ab alijs, ſed in concluſionib. conueniunt, potius erit dicendum, qđ ſint magis eædem cum illis, in quibus conueniunt cum principiis, quà cum illis, in quibus differunt, licet in concluſionib. conueniant, & ita ſcientiæ mediæ, muſica. ſ. perſpectiua, & aſtronomia erunt magis mathematicæ, q̃ phyſicę, probo conſequentiam, qm̃ cum mathematicis conueniunt in principijs, & differunt in concluſionib. cum phyſicis verò conueniunt in concluſionibus, & differunt in principijs: accipiunt vtiq. aliquid mathematicũ, & illud applicant ad aliquid phyſicum, ſic muſica determinat de numero, qui eſt quid mathematicum applicato ad ſonum, qui eſt obiectum auditus, quem nemini dubium eſt eſſe potentiam naturalem, ſic perſpectiua determinat de linea, quę eſt quid mathematicum, applicata ad facultatem videntem, quæ naturalis eſt, ſic demum aſtronomia accipit magnitudinem, mathemat cum quoddam, & accommodat motui aſtrorum, & cœli, quæ ſunt entia phyſica, hinc habent principia mathematica, & concluſiones phyſicas, quare ſunt magis mathematicæ; hoc autem videtur eſſe contra Ariſt. qui 2. phyſic. 20. ait, ſcientias medias enumeratas eſſe magis phyſicas, quam mathematicas, & Auctor ibidem hoc aſſerit expreſſè, & probat, qm̃ motus debet habere ſpeciem ex termino; quare cum terminus illarum ſcientiarum ſit ſimpliciter phyſicus, ſcientiæ quoq; illæ erunt ſimpliciter phyſicæ, eandem ſententiam profert inferius in eodem libro, prope finem comm. tex. 72.

Quid ſpectet Muſica. Quid perſpectiua. Quid Aſtrologia. Ariſtot. D. Thom.

Reſpondeo, aliquid in hoc negotio eſſe certum, & aliquid dubium; Certum omnib. eſt, quòd inter mathematicas ſcientias, iſtæ, quæ dicuntur medię magis accedunt ad phyſicas diſciplinas, & eiſdẽ ſunt propinquiores, nã in ſubiecto, & termino cũ phyſicis conueniunt, vt habet Albertus magn. eodem lib. c. 8. tract. 1. & vt concedunt oẽs, ſic & Boet. transfert textum illum, legimus. n. *Demonſtrant autem, & quæ ex mathematicis magis phyſica ſunt*; quam lectionẽ habet tex. quoq; Ioann. Gramm. Simplicij, Auerrois, & Themiſt. quoq; ſic interpretantur & alij plerique, neq; aliud in hoc inuenio apud cõmemoratos interpretes; Quocirca ambiguum deinde remanet, an mediæ hæ facultates ita magis ad naturales accedant, quam reliquæ mathematicæ, vt potius ſint vocandæ naturales, quã mathematicę: Auctor itaq; tranſlationem antiquam ſecutus, quę habet: *Demonſtrant autem, & quæ magis phyſica, quã mathematica, &c.* abſolu-

Quid hac in re certum. Albertus Magnus. Boetius. Io. Gramm. Simplic. Auerroes. Themiſt. *Quid ſit dubium.* D. Thomæ ſententia.

abſolutè docuit, eas magis naturales eſſe & ita dicendum mihi videtur, tùm ob eius auctoritatem, tùm propter ea, quæ mox dicam pro confutatione argumenti circa conuenientiam ipſarum cum mathematicis in principijs.

Principia duplicis ordinis.

Quamobrem dico, quòd in ſcientijs medijs duplicis ordinis principia poſſunt conſiderari, illa primò, quæ propriè, & adæquatè ſe habent ad illã ſcientiam, & hæc in medijs his ſcientijs debent commenſurari, & proportionata eſſe rei cõſideratæ, quippè quæ res conſiderata cum ſit magis phyſica, ét quò ad hæc principia hæ ſcientiæ erunt magis phyſicæ, aliòquin ſi talia principia eſſent ſimpliciter mathematica, tunc forent eadem ſimpliciter principia ſciẽtiæ ſubalternantis, & ſubalternatæ, qđ eſt falſũ, non.n.in omnib. ſunt eadem, veluti neq. ſcientiæ ſubalternans, & ſubalternata ſunt omninò eædem, alioquin, non duæ, ſed vna eſſet ſcientia; alia ſecũdò ſunt principia in medijs ſciẽtijs, ad quæ finaliter hæ ſcientiæ reſoluuntur, & hæc, nõ eſt dubium, quin ſint magis mathematicalia q̃ naturalia, cũ hæ ſcientiæ ſunt potius mathematicæ, quam ſcientiæ naturali ſubalternatæ, vt in fine illius c. dicebat Magn. Albert. ſic intelligo Ariſt. quando 12. Diu. 44. dixit, aſtrologiam eſſe præcipuam inter mathematicas, (vnde eam in ſerie mathematicarum locat,) & ratione .ſ. ſubalternationis, & rõne principiorum, in quæ finaliter omnis ſcientia, & reſoluitur, & reſolui debet. Cæterùm, cũ ſcientia ſpecificã habet diſtinctionem ex proprijs principijs, ideò mediæ ſcientiæ nedum rõne rei conſideratæ, ſed & pp propria principia magis erunt phyſicæ; Ita elucet, quomodo reſpondere debeas ad illa motiua, quæ apparentia ſatis videntur: Hæ ſcientiæ connumerantur inter mathematicales, ſubalternantur ipſis, ergo ad illarum genus ſpectabunt, hæc.n. omnia procedunt de cõmunibus principijs, in quæ tandem reſoluuntur, non aũt de principijs proprijs, à quibus ſumitur ſpecialis ratio cõſiderandi; Quod ſi graue appareat, quomodò ſcientia ſubalternata poſſit magis ſpectare ad aliud genus ſcientiæ q̃ ad illa ſcientiam, cui eſt ſubalternata, cogita tria, & primo, qđ ſub illa rõne qua eſt ſubalternata, nõ eximitur a ſubalternante hoc aũt eſt rõne principiorum, in quibus fit reſolutio, ſecundò, qđ hæ ſcientiæ ſunt mediæ inter ſcientias genere diuerſas, quare nil mirũ, immò neceſſarium eſt qđ ſub reſpectibus varijs ad vtramq; dicantur attinere, ſed magis ad Philoſophiam, ob ea, quæ diximus. Vltimò, ſubalternatæ quoq. poſſunt dici ſcientijs phyſicis rõne iam explicata, vnde, vt retuli ex Alberto, non ſimpliciter dicũtur ſubalternatæ mathematicis, ſed potius ipſis, q̃ phyſicis, qm̃ ſubalternatio potiſſimum iuxta vltima ſcientiarum principia ſpectatur. Sed & Tolet. Card. qui 2 phyſic. q. 4. ad 4 arg. docet ipſas eſſe magis mathematicas cõcedit i 1. Poſt. q. ad c. 7. ſubalternari phyſicis, licet magis dicat mathematicis.

Albertus Magnus.

Toletus.

Ad dubium principalẽ licet pateat reſpõſio, dic tñ reſolutè, quòd diſtinctio ſcientiarum attenditur penes diſtinctionem principiorum, nõ materialiter, ſed formaliter acceptorum, quatenus .ſ. applicata ſunt ad determinata ſcibilia, ad determinatas concluſiones, quamuis itaq; ſcientię mediæ conueniant in mathematicis quò ad principia, non tamen formaliter accepta, quoniam cũ principium formaliter dicatur in ordine ad id, cuius eſt principium, & debeat eſſe illi conforme, concluſiones autem ſcientiarũ mediarũ ſint phyſicæ, quomodo illa principia formaliter accepta poterũt eſſe mathematica? Quomodo, inquã, ex principio mathematico, mathematicè accepto vt ſic, põt inferri concluſio phyſica? Cõueniunt ergo in principijs mathematicis, at nõ formaliter, & proxime, ideò ex tali conuenientia nõ ſunt vocãdæ magis mathematicæ. Hinc diſſentio à Ferrarien. qui q. 2. ſecundi Phyſ. poſt multa in huius rei gratiã allata, tandem docet, qđ quoniam quò ad formale hę mediæ ſcientiæ ſunt magis ma-

Mens Ferrarienſis

Non probatur

Nō ſprobatur. thematicæ, abſolutè dicendæ ſunt magis mathematicæ. At ſi id verum ſit, non video, quomodo eius doctrina cohæreat cum illa Auctoris locis citatis, vbi ex induſtria rem hanc definit, quæ loca magis expendenda apparent, quam ille ſuper Boetium de Trinit. Neq. valet dicere, quod conſiderato tantum termino ſint magis phyſicæ, atque ideò ſub hac rōne vocarit eas magis naturales; vt idem Ferrarienſis conatur, ſuadere, quo doctrinam ſuam non oſtendat illi aduerſantem; tunc.n. ſi penes materiale ſolum eſſent naturales, & penes formale mathematicæ, non benè protuliſſet eſſe magis naturales, qm̄ ex formali ſemper fit conſideratio & denominatio, iam aūt oſtendimus, nedum quò ad terminū, ſed & quò ad principia propria eſſe has ſcientias magis naturales, principia nanq; illa non ſunt in propoſito abſolutè conſideranda, ſed vt applicata concluſionibus, quæ ex illis inferuntur; Quare ſi & Iauellus q.8. eiuſdem libri voluit principia omnia ſcientiarum eſſe mathematica, non diſtinguendo inter principia proxima, & prima, vt videtur expreſsè colligi ex eius dictis, qm̄ abſolutè profert ſcientias medias rōne materiæ phyſicas, ratione principiorum mathematicas, & ex hoc conciliat Auctorem, ab eius quoq; ſententia recedo, & Auctoris loca concilio ex diſtinctione principiorum, vel proximorum, vel illorum, in quæ ſcientia reſoluitur, & ſuper Boetium conſiderauit principia vltima, proprijs verò locis huius materiæ aſpexit, & concluſiones, & principia proxima, &c. Illud magis doleo, Ferrarienſem videlicet damnare expoſitionem Auctoris ſuper illum tex.20.ait.n. quoq; in textu non habetur, medias ſcientias eſſe magis naturales, vt exponunt Latini, ſed qđ inter omnes ſcientias mathematicas, illæ magis appropinquant naturalibus, quæ erat multorum expoſitio, & præcipuè Græcorum, vt ſuperius dicebam; Dico tñ, quod textus antiquus ſic habet, vt patuit, quem ſanè ſequitur Auctor, vt idem Ferrarien. teſtatur q.1.ad 4. Phyſ. occaſione tex.32. illius libri; Addo, quod licet in tex. Græco non ſic formaliter habeatur, id tñ rectè colligitur, ex eo.n quoniam magis accedunt ad naturales, cum ſint de concluſionibus naturalibus, inferrur vt pateſeci, qđ etiā habeant principia naturalia. Cauere certè debebat fidiſſimus ille aliàs expoſitor, & propugnator Auctoris ab hac nota ei inurenda, doleret quippè ipſe, quando ſibi diceretur, eius expoſitionem in lib. cont. Gent. non eſſe ad aures illius, &c.

Neque illa Iauelli.

Quomodo varia D. Thomæ loca accipienda. Ferrarienſis

QVÆSTIO TERTIA.

An ſcientia naturalis ſit vna genere, vel ſpecie?

CIRCA illud, quod dicebatur de abſtractionibus ſcientiarum, vt nimirum cum Identitate abſtractionis, non ſtet varietas ſcientiarum, neq. cum vnitate ſcientiarū cohæreat diuerſitas abſtractionis, occurrit dubium non diſſimulandum de ſcientia naturali, an cum vnitate ſuæ abſtractionis ſit vna ſcientia ſpecie, an potius vna genere exiſtens, plures ſub ſe partes ſpecie varias contineat; Neq. enim deſunt aliqui ex noſtris ſup primam quæſt. primi lib. de generat. qui Soto 1. Poſter.c.25.q.7.adhærentes ſentiant vnicam eſſe ſcientiam ſpecie totam naturalem philoſophiam, & varias eiuſdem partes, veluti libros de generatione, & illos de cœlo nequaq̄ ſpecie differre, quam ſententiam probant, qm̄ hi libri procedunt ex eiſdem principijs, ergo ſunt eiuſdem ſubiecti, patet conſecutio ex Ariſt.1.Poſter.cap.7.ergo ſunt eadem ſcientia, probant antecedens, nam in lib. de

Soti, & aliorū placitum. Primū argumentum pro ipſis Ariſtot. *Secundum Argumentum.*

lib de cœlo oſtenditur, quod motus illius debet eſſe à termiuo à quo ad terminum a d quem, ſic etiam in lib. phyſ. & de gener. oſtenditur. Rurſus, eiuſdem ſcientiæ eſt tractare de ſubiecto magis cõi, & minus cõi, & de quauis eius paſſione, quandò ſub eadem ratione formali conſiderantur, hoc patet ſępius ex ijs quæ diximus, ergo libri octo phyſicor. tractabunt de ente mobili in cõi, & in particulari, & de omni eius paſſione, ergo illæ partes erunt eædem, quoniam penes hæc tantũ diſtinguuntur ipſarum ſpeculationes. Accedit, qđ tunc pars ſcientiæ de animalibus, in qua agitur de animalibus perfectis, ſpecie differet ab illa, quæ eſt de animalibus illis, quæ motu ſolum dilatationis mouentur, qualia ſunt conchilia, patet illatio, qm̃ in hac parte magis abſtrahitur à motu; ſimiliter Methaphyſica, & illa pars 5. libri, in qua agitur de quantitate, & reliquis accidentibus, quæ incipere põt in tex. 21. c. de perfecto, & extenditur vſque ad finem libri diſtinguentur ſpecie, qm̃ hæc definit per materiam intelligibilem, & ita minus abſtrahit a materia, quam reliquæ partes, quæ nulla via definiunt per materiam; ſed & illud vigere videtur, quod penes abſtractionem à termino a quo ſecernuntur ſcientiæ, hic aũt in naturali ſcientia ſunt ſingularia, in quo certe omnes philoſophiæ partes eodem modo conueniunt, probatur, qm̃ ſi non abſtrahunt à ſingularibus, non poſſunt eſſe ſcientiæ; ſi magis abſtrahunt, qua à ſingularibus, iam exeunt limites phyſici negotii. Tandem, ipſa vox videtur hoc velle, dicitur enim vna philoſophia, non plures, mathematicæ autem quoniam ſpecie inter ſe diuiduntur, plures dicuntur, &c.

Tertium Argumentum.

Quartum Argumentum.

Quintum Argumentum.

Poſtremũ Argumentum.

Pro deciſione huius controuerſiæ, id primò dixerim, non fore tantam de ipſa curam habendam, neq. rõnem pro aliqua parte ſiuè affirmante, ſiuè negante tantæ efficaciæ adferri poſſe video, cui ſufficiens fortè non occurrat ſolutio: Opinio tñ oppoſita, quæ ſ. docet has partes ſpecie diſtingui eſt mihi longè probabilior, tum qm̃ efficaciores certe pro ſe videtur habere rationes, tũ quoniam efficaciores certè pro ſe videtur habere rationes, tum qm̃ eam defendũt viri in noſtra familia principes, Caietanus videlicet primo Poſter. c. 22. & dum introducit quæſt. 162. 2. 2. Capr. in prologo primi ſent. q. 3. in 3. concluſ. Paul. Sonc. q. 8. 6. Diuin. Iauellus q. 7. & Aquarius dilucid. 3. eiuſdem libri, ſed quod magis refert, huic opinioni fauere admodum videtur Auctor, adeò vt ipſum in hac ſententia extitiſſe, mihi omninò ſuadeam, nam 1. Poſter. c. 23. lectione 4. inquit, quòd ſicut corpus mathematicum diſtinguitur in diuerſas ſpecies ſcibilium, ita & naturale fatentur autem, qui contrariam ſententiam defenſant, mathematicam, quæ eſt de corpore quanto, partiri in plures ſcientias ſpecie diſtinctas, quarè fateantur philoſophiam naturalem, quæ eſt de corpore naturali, in plures itidem ſcientias ſpecie diſtinctas ſecari. At inquiunt, non accepiſſe Auctorem corpus naturale pro eo tantũ, quod conſideratur à naturali ſcientia, ſed etiam pro eo, quod conſideratur a ſcientijs medijs, de quibus iam præcedenti quæſtione, ſiue articulo locuti ſumus, & quoniam illæ ſcientiæ mediæ diſtinguuntur ſpecie à naturali philoſophia, ideò bene dixit corpus naturale in plures ſcientias ſpecie diſtinctas ſegregari. Sed ipſorum pace dixerim, nequit hanc interpretationem ſubire Auctoris expoſitio eo loci, clarè enim accepit corpus naturale, vt penitus condiuiditur contra corpus mathematicum, nã dicit, quod corporis naturalis, & mathematici ſunt diuerſa principia prima, ſcientię autem illæ mediæ licet ſint de concluſionib. phyſicis, & principia propria formaliter habeant phyſica, nunquam tñ erit verum, quod habeant principia prima phyſica, tunc. n. nulla via dicerentur ſubalternari mathematicis, & vana penitus foret quæſtio præcedens, nam omnibus modis eſſent phyſicæ, ſi ergo non habent principia prima phyſica, ſed mathematica,

Iudicium de oppoſita ſententia.

Caiet.
Capreolus.
Paul. Sonc.
Iauellus.
Aquarius.

Quid ſenſerit D. Thomas.

Illorum interpretatio a mẽte D. Thomæ aliena.

patet eum loqui de naturali illo corpore, quod alia habet prima principia à corpore mathematico; ſub tali autem corpore ſic accepto non continentur ſcientiæ mediæ. Vt hunc in modum arguam; De illo corpore naturali loquitur Auctor, quod diuerſa habet principia prima à corpore mathematico, vt verba eius demonſtrant, ſed ſub illo corpore nequeunt contineri ſcientiæ mediæ, quoniam quò ad principia prima clauduntur ſub corpore mathematico, & etiã quò ad principia proxima materialiter accepta, ergo loquitur de corpore naturali, vt tantum ſe extendit ad naturalem philoſophiam propriè acceptam, ergo aliena eſt ab eius mente illa ipſorum expoſitio: Tunc addo, de illo corpore, qđ de naturali ſcientia propriè ſumpta dicitur, ait ſecari in plures ſcientias ſpecie, ergo iam in philoſophia ad aures ipſius clauduntur variæ ſcientiæ ſpecie diſtinctæ, Præterea ait, qđ aliud genus ſcibilium eſt corpus naturale, & corpus mathematicum, at ſi corpus naturale accipiat quatenus ad medias ſcientias ſe extendit, tunc non erit verum, quòd rõne illarum ſit aliud genus à mathematico corpore, tunc.n. ſcientię medię genere diſtinguerentur, & non tm̃ ſpecie a mathematicis, (iam.n. dicis, quod ſub corpore illo naturali clauduntur, & ita non poſſent dici eis ſubalternatæ; quocircà eius pronunciatum non erit verum abſolutè prolatum. Certè corpus naturale dictum de illis medijs ſcientijs non differt genere à mathematico, ſed affinitatem medij ad illud habet, vnde & ſcientiæ illæ mediæ dicuntur, &c.

Alius locus D.Thom. Cæterum, locus alius inſignis adeſt, vbi Auctor ſemel, ac iterum manifeſtè profert naturalem ſcientiam partiri in plures partes ſpecie diſtinctas, & ibi aptè loquitur de naturali, vt diſtinguitur à mathematica. Vide ipſum opuſc: 42. cui titulus eſt; De natura generis, c. 14. vbi ait, quòd philoſophia naturalis vt diſtinguitur a mathematica, (intendit enim ibi diſcrimen adferre inter has ſcientias) diuiditur in plures ſpecies, in corpus mobile motu locali tm̃, vt eſt corpus cęleſte, in mobile motu generationis, & ſic de alijs, & ſubdit, quòd hęc diuiſio potius ſpectat ad logicum, cum ſit generis in ſpecies, ex quo appatet, proprie ipſum loqui de ſpeciebus ſcientiæ diſtinctis, & ſpecies illas, (non partes quouis modo) aſſignat, adeò vt nil clarius poſſit quis ab ipſo velle, qđ & opinionem noſtram doceat, & reſponſionem illorum nullam oſtendat.

Ariſtotel. pro hac ſententia. Rurſus, huic poſitioni videtur non parum fauere, immò eam expreſsè velle Ariſt. 2. phyſic. 71. vbi dixit, tres eſſe tractationes, aliam circa immobile, aliam circa mobile quidem, ſed incorruptibile, aliam circa mobilia corruptibilia, vbi clarè vult aliam eſſe conſiderationem de cœlo, quod eſt corpus mobile incorruptibile, ab illa, quæ eſt de corporibus mobilibus corruptioni obnoxijs, & tñ vtraq. ſpectat ad naturalem, quare id ſaltem ex Ariſtotele habetur, quod ſcientia de coelo ſit alia ab illa, in qua agitur de corruptibilibus. Nec putes o

D.Thom. Thomiſta, me immemorem expoſitionis D.Thom. ſuper illum tex. non.n. ſum neſcius, quòd adhærens Commentatori ibidem ait hanc Ariſtotelis partitionẽ non eſſe iuxta ſcientiarum diuiſionem, ſed ſecundum rerum diuerſitatem, quæ

Ægidius. Burlæus. extra animam exiſtunt, quibus Doctoribus, & Romanus Ægidius, & Burlæus ibidem ſe ſubſcripſerunt; quare verba Ariſtot. inducta meo inſtituto nequaquam ſuffragari videntur. At verò, ſi intimius contemplabimur, illuceſcet, in

D.Thom. quo ſenſu negarit Auctor, Ariſtot. ibi aſſignaſſe ſcientiarum diuiſionem, nam ipſe ſeipſum declarauit, quando dixit, malè quoſdam intellexiſſe volentes hęc tria ad tres partes philoſophiæ reducere, ad naturalem ſcilicet, mathematicã, & metaphyſicam; non igitur omnem ſcientiarum diuiſionem, ſed eam quam declarauit, genericam nimirum, & totalem negauit ex illo textu haberi, quoquam non differt genere conſideratio de coelo à reliquis partibus philoſophiæ

at-

naturalis, ſed ſpecie dumtaxat; nunquam tñ crediderim, quod Auctor, vel Auerroes, vel qui vtriuſq. expoſitionem ſunt ſecuti, nat. ilexerint negare vllam tractationum diuiſionem ex verbis illis colligi cum verba Ariſtot. nimis aperta ſint, & in nulla translatione legantur tres eſſe res, ſed vel tria negotia, vel tres tractationes, vel tres modos ſciendi, vt obſeruauit Sueſſanus ibidem, & vt verba ipſa cuilibet hanc præbent conſiderationem. Accedit, quod Auctor exponens ait tria eſſe negotia, aliud, quod ſpectat ad metaphyſicum, alia verò duo ad phyſicum, de mobilibus.ſ.corruptibilibus, & incorruptibilibus, iam ergo fatetur duo eſſe hæc negotia, & quidem non loquitur de dualitate numerica, tunc.n.nihil & Ariſt. & ipſe dixiſſent, qm ſunt multò plures, quàm duæ partes numericæ philoſophiæ naturalis, vt concedunt omnes, relinquitur itaque, qđ de dualitate ſpecifica loquatur, & quòd alia ſpeciẽ ſit tractatio de cœlo ab illa, ſiue ab illis de corruptibilibus. Diuiſionem igitur præfatam negauit Auctor ex illo tex. hauriri, totius.ſ.ſcientiæ contẽplatricis in phyſicam, mathematicã, & metaphyſicam, qualem collegit Philoſophus 6. Diuin. 1. & 11. eorundẽ c.6. & qualẽ ex illo tex. collegit magn. Alber. vt eſt in ipſo videre ſecundo phyſici tractatu 1.c.22. quem ſecutus videtur Sueſſanus, quamuis de mathematica loquens, eam ad aſtronomiam contraxerit, vt etiam fecit Iacobus Faber quæſtionibus ſuis ſuper illum locum, &c.

Sueſſanus. Albertus Magnus. Iac.Fab.

Adeò autem verba illa Ariſtot. meam ſententiam iuuare videntur, vt non defuerint viri clariſſimi, qui contextu præfato ducti, ſcientiam de cœlo cenſuerint genere eſſe diſtinctam à naturali, ac proinde vniuerſæ naturalis philoſophiæ adæquatum obiectum corpus generabile, & corruptibile præfixerint, quorum tamen ſententia abeſt à vero; multis namq. in locis ſcripſit Ar.ſt. omne mobile ad phyſicum ſpectare, veluti principio eiuſdem 71. vbi ait, teneri phyſ. conſiderare omninò, quæ mota mouent, & 6. Diuinor. 1. & 11. eorundem c.6. & alibi ſæpè, cœlum autem patet moueri, & motu proprio, vt primis contex. primi de cœlo legimus, immò ex eius motu ſibi vni proprio colligit ibi Ariſtoteles, non eſſe cœlum de natura quattuor elementorum. Immò, ſi ſola corpora cœleſtia adeſſent, adhuc ſcientia naturalis remaneret, cum ſint, & corpora, de quibus eſt philoſophia, vt patet ex primo eiuſdem primi de cœlo, & mobilia, quę iam dixi attinere ad naturalem.

Ariſtotel. *Quid conſiderat philoſophus naturalis.*

Quòd ſi quis dixerit, ergo ex contextu illo habetur, diuinam philoſophiam eſſe tm̃ ſpecie diſtinctam à naturali philoſophia, qm̃ tria ponit negotia Ariſtoteles, & inter ĩm, & tertium tu ponis diſtinctionem tm̃ ſpecificam, ergo ſimiliter inter primum, quod eſt philoſophi diuini, & alia quæ ſunt naturalis, aſſignanda eſt diſtinctio ſolum ſpecifica. Reſpondeo negando illationem, qm̃ 2. & 3. negotiũ conueniunt in hoc, quòd ſunt de mobilibus, atq. ideo ad idem genus ſcientiæ ſpectant, cum detur vnum genus ſcientiæ omnia mobilia tractans, vt dicebam, primum autem non conuenit cum ſecundo, & tertio quò ad mobilitatem, atq. ideo non ad idem, ſed ad aliud genus ſcientiæ attinebit. Quòd circa ly, *aliud, & aliud negotium* non ſe tenent vniuoce, quoniam primum ſignificat alietatem genericam, ſecundum alietatem ſpecificam, ſed analogicẽ, eſt .n. alietas proportionalis, ibi generica, hic ſpecifica, & vtraq. eſt vera alietas, licet non vniformis, hinc vocibus æquiuocis non eſt vſus Ariſtot. &c.

Dubium. *Solutio.*

Demum, ſi quis vrgeat, ſi Ariſtot. intendebat aſſignare ſpecificam diſtinctionem ſcientiæ de cœlo à reliquis partibus, cur non aſſignauit, & alias, puta libri de Generatione, de Anima, &c. Dico, quòd cum ſermonem faceret de mouentibus, eas aſſignauit, quæ penes mobilia diſtinguuntur, ſolũ autem cœlum, vt motum ſeceraitur ab alijs philoſophiæ partibus, cum ſolum ſit a corruptio-

Aliud dubiũ. *Reſponſio.*

ruptione ſemotum, reliqua vero omnia phyſicæ ſpeculationis corruptioni ſubiacent, & motus quoquè animæ quatenus eſt phyſicus, vt ſcilicet ad motum corporis in ipſo exiſtens mouetur eſt corruptibilis nam motus animæ ſeparatæ præterquam quod Ariſtot. latuit, cum 6. phyſicor. nimis expreſsè ſcriptum, ac probatum reliquerit, omne quod mouetur eſſe corpus, neq. etiam ſpectat ad naturalem, veluti neq. motus ſubſtātiarum ſeparatarum. Rurſus dico, quod quoniam cœlum vnico motu, locali. ſ. gaudet, reliqua autem de quibus eſt naturalis philoſophia non vnum ſortiuntur motum, ideò de cœlo dumtaxat mentionem ibi habuit, condiuidens ipſum ab omnibus alijs partibus, &c.

Probationes huius ſententia.

Vbi probaui opinionem hanc eſſe ad aures Auctoris, & Ariſtot. eam tandem ratione fulcio, qm̄ ſi arithmetica differt ſpecie à geometria, quoniam illa tractat de numero, qui abſtrahit a continuitate, hæc autem ipſam concernit, cur rogo, non different ſpecie illæ partes ſcientiæ naturalis, quarum nonnullæ ſunt maiori abſtractione abſtractæ, quam arithmetica, & geometria? Animam enim, quis negauerit longe abſtractiorem, & multo minora concernentem, quà animata corpora? Rurſus, quis negabit corpora ſimplicia, vt cœlū, & elementa, minus concreta, & magis eſſe abſtracta, quam mixta? Neq. valet reſpōdere, qđ omnes philoſophiæ partes in eo conueniant, vt æquè abſtrahāt à termino à quò abſtractionis, à conſideratione. ſ. ſingularium, quamuis. n. hoc verum ſit, ſtat quod vltrà hoc magis adhuc vna pars, quam altera abſtrahat, vt patefeci, & licet veritate non careat, qđ maior, vel minor ſeparatio à termino à quò maiorem, vel minorem abſtractionem faciat, hoc tñ venit accipiendum de maiori, & minori abſtractione generica, non ſpecifica, qm̄ vbi partes plures cōuenerint in genere ſcientiæ, ſpecie deindè poterunt ſecerni, iuxta aliam, vel aliam abſtractionem. conſiderando ſcilicet aliquid magis, vel minus abſtractū? Rurſus, vera vtiq. eſt hæc propoſitio, maior, vel minor ſeparatio à termino à quo maiorem, vel minorem abſtractionem cauſat, non autem vera eſt conuertens vniuerſaliter, quod. ſ. omnis maior, vel minor abſtractio proueniat ex maiori, vel minori ſeparatione termini à quo &c.

Neque ſatisfacit alia reſponſio, dum dicunt, quod obiectum arithmeticæ eſt magis abſtractum abſtractione formali, quàm obiectum geometriæ, quoniam numerus, qui conſideratur ab arithmetico, in ordine ad quantitatem continuam conſideratam à geometria ſe habet vt forma, & actualitas ipſius, in quo conſiſtit formalis abſtractio, in partibus autem philoſophiæ aiunt hoc non reperiri, quoniam obiectum librorum de cœlo non ſe habet, vt forma reſpectu illorum de generatione: ſed nulla eſt hęc reſponſio; iam enim, & ipſi ſi volūt ſaluare diſtinctionem partium ſcientiæ vnius generis, confugiunt ad aliā abſtractionem, quam ſit illa ſeparationis à termino à quò, ſicut de facto confugiendum eſt; deinde, quod adferunt in reſponſione non eſt verum, ſi enim numerus ſe habet vt forma, & actualitas in ordine ad quantitatem continuam, (quod vtcunq. condonare eis poſſumus,) multò magis anima ſe habet, & verè eſt forma atque actualitas participantium ipſam, animatorum vtiquè, de quibus in alijs philoſophiæ partibus agitur; Cœleſte quoque corpus, cuius motus eſt regula, & menſura aliorum, & omnium perfectiſſimus, ab omni corruptione ſemotus, cur non dicetur actualitas, & veluti forma aliorum motuū, qui in alijs philoſophiæ partibus conſiderantur? Quod ſi dixeris, non propriè poſſe dici formam, vel actualitatem, dicam & ipſe, neque numerum eſſe propriè formam, & actualitatem continuæ quantitatis, &c.

Anima actualitas animatorum.

Ad primum argumentum prioris opinionis.

Pro reſponſione verò ad argumenta illa quibus aduerſans opinio fulciebatur, nota nos concedere, oēs philoſophiæ partes eſſe de eodem obiecto totali,

(alioquin non forent eius partes,)omnes vti eiſdem principijs, ſed quod docemus eſt,quaſdam eius partes conſiderare magis,vel minus abſtracta, & horum ratione principia quoq. illarum partium formaliter accepta magis dicuntur abſtracta,in ordine nimirum ad ea,quæ vt ſic ex illis deducuntur, non abſolutè,& vt ad alias concluſiones applicantur,& hæc maior, vel minor abſtractio continetur ſub eodem genere, ſed ſpecie differt, ſic patet ſolutio primi,quod ex identitate principiorum omnium philoſophiæ partium procedebat. Concedimus ſimiliter, eiuſdem ſcientiæ eſſe tractare de ſubiecto magis, ac minus communi,adeò quòd vtrumque claudatur ſub eadem genere ſcientia,poſſunt tamen hæ conſiderationes ſpecie differre,ratione eorum,quæ ſpecialiter conſiderant; Non inferas tamen, ergo iam nullæ erunt partes ſpecificæ ſubiecti totalis philoſophiæ,ſi tractatio de partibus ad alias ſcientias ſpecie differentes attineat,qm̃ hoc non dicimus de quibuſuis partibus, ſed de ijs, quas recenſuimus, & in quibus rationem peculiarem attulimus: iam enim fatemur, alias philoſophiæ partes non differre ſpecie inter ſe. Dicas ergo, vel eiuſdem ſcientiæ genere eſſe conſiderationem totalis ſubiecti, & omniū partium,vel eiuſdem ſcientiæ ſpecie, dummodo partes aliquæ non magis abſtrahant,(abſtractione non generica,ſed ſpecifica,) quàm faciat genus ſubiecti, vel ſubiectum totale,& ita duplici via ſecundo argumento facies ſatis. *Ad ſecundum*

Abſtractio autem illa,(ſi ita ſit vocanda) motus dilatationis, & reſtrictionis à progreſſiuo eſt omninò materialis, & nihil dicens perfectionis, & non quæuis motus abſtractio,ſed quæ ſit formalis,vt iam explicatum dedimus, infert ſpecificā diſtinctionē: vnde nulla eſt tertia ratio,& ſimiliter corruit quarta,ſi attendatur, qualis abſtractio pariat in ſcientijs ſpecificā diſtinctionem. *Ad tertium, & quartum*

Quintum argumentum iam confutatum eſt,dum docuimus, conuenire quidem in genere ſcientiæ oēs philoſophiæ partes, qm̃ à ſingularib. abſtrahunt, ſed ſpecificam ipſarum diſtinctionem aliunde oriri:& mirū eſt,de Auctore illo ſuper primū de generatione, quomodò arguat, ex abſtractione a ſingularibus variari ſcientias,cū deinde,vt ſoluat argumentum, qđ contra ſe ſecundo loco obiecit, adferat doctrinam illam ex Caietano 1.quæſt. ad hoc opus de duplici abſtractione,totali.ſ.& formali,& bene afferat iuxta totalem,(quæ eſt à ſingularibus,) non variari ſcientias,ſed ſolum iuxta formalem. *Ad quintum.*

Quod tandem mathematicæ dicantur plures, philoſophia aūt vna, hoc nihil eſt,tum qm̃ id magis videtur elucere in mathematicis, ſaltem quò ad craſſam(vt ita loquar)apparentiam,nam rationib.conſideratis,& Auctoris auctoritatibus id & de philoſophia eſt manifeſtum, tum quoniam cum ſapientibus ſermo eſt,qui licet vnicam philoſophiam genere proferant, non tñ ignorant poſſe plures ſub ſe ſcientias ſpecie varias habere,tum demum quoniam ſcientiæ mediæ dicuntur contineri ſub mathematicis, & eis rōne principiorum,in quæ deniq. reſoluuntur,(vt neceſſario reſolui debent)ſubalternari,ſic ob hāc cauſam dicuntur plures,id namq. manifeſtum eſt,ſcientias.ſ. has medias, ſpecie ab illis differre. Hæc de hac difficultate, ſi illud prius admonitū lectorem fecero,quod Auerroes ſolet pro opinione aduerſa citari,2.phyſicor.79. & 71. & 3.& etiam 5.Diuinor.commento 5.& 1.de cœlo,& mundo,commen. ſimiliter 5.quæ loca ſi ſpectaueris in Auerroe,nil aliud habebis, niſi ex illo comment.71.quod ſit eadem ſcientia de corpore corruptibili, & incorruptibili, & ſi arguatur,ergo eſt eadem ſpecie,nulla eſt conſecutio,immò ſi bene ibi expendantur Auerrois verba, loquitur de eadem ſcientia genere tm̃. Ex primis quoq. verbis loci illius de cœlo idipſum poteſt fortaſſe colligi, ex alijs nihil omninò ad hoc propoſitum habetur,ſed illud ſufficiat,qđ locis,quę recenſentur *Ad vltimū.* *Varia Auerrois loca extra rem adferuntur.*

tur nunquam legitur philoſophiam naturalem eſſe vnam ſcientiã ſpecie, &c.

Epilogus eorum, quæ his quæſtionib. & præcipue priori acta ſunt.

Hæc de primo propoſito in gratiam eorũ, quæ ſubiecto libri tribui ſolent, vbi multa habuimus, & primo, quod ex vnitate obiecti formaliter accepti, vt ſcilicet ſtat ſub tali abſtractione ſcibili dependet vnitas ſcientiæ, nedum generica, ſed & ſpecifica, dum tamen talis abſtractio non varietur: deinde, quòd abſtractio illa, ſiue ratio ſub qua eſt vera ratio vnitatis, & diſtinctionis ſcientiarum; tertiò, vnde ſumatur genus ſcibile, & quotuplex fuerit; quartò, quomodo etiam ex vnitate principiorum, & eiuſdem modi definiendi colligatur ſcientiarum vnitas, & ex eorum varietate harum quoq. diuerſitas, occaſione quorum definitum poſtea fuit ſcientias, quæ mediæ dicuntur, eſſe magis naturales, quam mathematicas, & vltimò, naturalem philoſophiam plures ſub ſe partes ſpecie diſtinctas habere.

QVÆSTIO QVARTA.

Quomodo ſubiectũ contineat veritates ſcientiæ ſuę.

Reſolutio.

CIRCA illud, quod ſecundo loco propoſui de ſubiecto inueſtigare, an ſcilicet omnes ſcientiæ ſuæ veritates contineat, dico breuiter, partem affirmantem eſſe veram, ſed cum moderamine, quoniã ſubiectum continet vtiq. veritates omnes ſuæ ſcientiæ, ſed non vt cauſa in ſeipſo tm, & præciſe ſufficiens, & adæquata, tunc enim alia foret ſcientia de genere, & alia de ſpeciebus, & alia de hac, & illa ſpecie, qm̃ neq. veritates ſpecierum continentur in genere, vt ſic, (ita.n. animal, vt ſic eſſet rationale, cum aliqua eius ſpecies ſit rationalis,) neq. veritates vnius ſpeciei clauduntur in alia, vt clarè patet de ſpeciebus ſaltem diſparatis, nam paſſiones hominis non continentur in illis leonis, vel paſſiones circuli in illis quadrati. Quarè continebit ſubiectum veritates ſcientiæ, vt prima radix, vt cauſa ſufficiens in ordine ſuo, non vt adæquata omninò, ſumptum aũt, & in ſe, & in ijs quæ ipſum participant, in partibus ſcilicet ſuis, tunc omnes veritates complectitur vt adæquata cauſa: Et ſi hanc doctrinam, quæ eſt Caiet. p. 1. q. 1. art. 7. benè conſideres, diſtinguendo de ſubiecto in ſe præciſè, & de eodẽ, vt includit ipſum participantia, vel de cauſa adæquata, vel ſufficienti in ordine ſuo, facili negotio confutabis, quæ ſolent ab aduerſarijs adferri. Quando.n. inquit Scotus, q. 3 prologi, ſecunda quæſt. quas dicunt laterales, puncto ſecũdo eorum, quæ ibi docet, quòd ſubiectum amplectitur omnes veritates ſcientiæ, vt cauſa adæquata, atq. ideò concedit, & docet, aliam eſſe ſcientiam de genere, aliam de ſpeciebus, aliam vnius ſpeciei, aliam alterius, propterea qđ vnius veritates non clauduntur in veritatibus alterius, id probans, tum qm̃ ſubiectum continet propoſitiones immediatas, in quibus eſt tota ſcientia virtualiter, tum qm̃ eſt cauſa adæquata habitus, ergo omnia ambit, iam patet reſponſio, nam in principijs, & immediatis propoſitionibus includuntur veritates oẽs ſcientiæ, non tanq̃ in cauſa adęquata, tunc.n. vanè adhiberentur aliæ propoſitiones, ex quibus, tanquam ex cauſis ſecundis, & proximis ſciuntur concluſiones, ſed tanquam in cauſa ſufficienti in ordine ſuo, hoc eſt prima, & radice oium neq. enim ſufficiunt ad omnes inferendas concluſiones, niſi alijs propoſitionibus adiunctis; ſimiliter ſubiectum eſt cauſa habitus ſufficiens in ordine ſuo, non adæquata, ſed tunc eſt adæquata, quando ſumitur, & in ſe, & in ijs, à quibus ipſum participatur, quam Caietani doctrinam, & Sotus quoque

Caietanus.

Sententia Scoti.

Eius motiua.

Confutantur.

Sotus.

ad hoc

ad hoc propoſitū docuit q. ſua quinta, & vltima de proemialibus ſuper prædicabilia, propè finem quæſtionis, &c.

Quod dixi ex Caietano de ſubiecto in ſe, & in participantibus ipſum, potes dicere ſub aliis verbis, vel immediatè. ſ. & proximè, vel remote, tanquam radix, & origo; dicas ſubiectum in ſe præcisè continere omnes veritates, remote, vt radix, & origo, in ſe aūt, & in participibus ſuis immediatè, & proximè.

Id vnum obſeruauerim, quod dum dixi, genus non ſufficienter, & adæquatè continere in ſe veritates ſpecierum, ſed ſolum tanquam radicē, id accipias in genere ſcibili, quoniam veritates ſpecierum, vt ſcibilium non ex ſolo genere inferuntur, licet fortaſſis ſint ab illo omninò, vt naturæ quædam ſunt, cum in illo poteſtate lateant, vt docuit Porphyr. c. de differentia, prima eiuſdem deſcriptione. Hinc genus prædicatione recta dicitur de ſpecie, quod eſſe non poſſet, niſi totum, quod eſt in ſpecie, diceret, vt latiùs definiemus quarto cap. huius libri; Et hoc quoq. breui, ac ſubobſcurè videtur innuiſſe Caiet. p. p. loco citato, loquens de numero, qui eſt quoddam genus in ordine ad paſſiones, binarij ſcilicet, ternarij, &c. Hæc de ſecundo. Porphyr. Caietanus.

QVÆSTIO QVINTA.

An ſcientia de ſubiecto ſuo ſupponat quid, & quia.

TERTIO dilucidandum propoſui, quomodo ſubiectum in ſcientia prænoſcatur, quomodo de illo præſupponatur quid, & quia, vt docuit Ariſt. 1. Poſt. tex. 2. Et quoniam loquor quomodo præcognoſcatur in ſcientia, ſilentio inuoluam, quonam pacto præcognoſcatur in demonſtratione, hoc. n. meo inſtituto non ſeruit, & in conſpicuo res eſt, quod in demonſtratione à priori, quæ per cauſam procedit, oportet quid rei præcognoſcere, naturam ſcilicet ipſius, hæc n. eſt cauſa paſſionum, de qua tandem fit demonſtratio à priori, nam hic eſt finis demonſtrationis, vt ſciatur cauſa, ob quam paſſio inſit ſubiecto, quare hæc ſubiecti quidditas, & natura præſcienda eſt; In illa autem à poſteriori, quæ per effectus procedit, ſufficit habere præcognitū quid nominis ſub ecti; & doctè habes explicatum à Caiet. 2. Poſter. 1. queſt. ſua, dubio. 8. non omnem demonſtrationem ſupponere ſubiectum ſuum eſſe quia omnis demonſtratio, quæ terminat quæſtionem an eſt, tantum abeſt, vt illud præſupponat, quod ipſum quærit, & concludit, hoc quippe eſt eſſe terminum quæſtionis an eſt, concludere aliquid dari in rerum natura, & formari propoſitionem de ſecundo adiacente; pugnat autem, quod aliquid ab eodē & præſupponatur, & quæratur quod ſit. & hoc intelligo nedum de partibus ſubiectiuis. vt volebat quædam opinio, cuius ibidem Caiet meminit, dicens ſibi olim placuiſſe, ſed de ipſo tali ſubiecto, qđ nimirum in omni demonſtratione, quæ terminat quæſtionē an eſt, non ſupponatur, ſed indagetur, ſed concludatur, ſed demonſtretur, &c. Ariſtot. *Quomodo in demonſtratione a priori præcognoſcatur ſubiectum.* *Quomodo in illa a poſteriori.* Caiet.

Loquens itaq. de ſubiecto ſcientiæ, quattuor faciam, primò dicam, an de ipſo præcognoſci debeat quia eſt, ſecundò, an quid, tertiò difficultates mouebo in via primò Auctoris, deinde Caiet. & vltimò in via Commen. 4. nonnulla, quæ de ſubiecto in cōi prolata erunt, huius operis ſubiecto accommodabo, &c. *Cur. & quo in hac quæſtione fiant.*

Quo ad primum dico reſolutè, qđ mihi ſemper placuit opinio Auerrois, q̄ docuit commento vltimo 1. phyſ. vbi dicebat Auicennam. & maximè, & peccato manifeſto peccaſſe, & vltimis fere verbis comment. 26. ſecundi eiuſdem ſcientiæ, *Auerroris opinio approbatur.*

Auicenna. tiæ, vbi Auicennā repræhendit, & 27. cōment. ſecundi de Anima, quòd nimirū, nulla ſcientia, quæcunq. illa ſit, poſſit vlla demonſtratione, vel cauſæ, vel ſigni
Zimara. probare ſuum ſubiectum eſſe, cui ſententiæ ſubſcripſit ſe Zimara theoremate ſuo 53. vbi latè citat Auerroem, & eum tuetur à multis difficultatibus, quæ
Caiet. fieri ſolent circa id, quod docuit de partibus, & de principiis ſubiecti, de quibus nihil ad nos. Caiet. quoq. loco allegato, & p.p.q.2. in titulo 3. art. & 3.p. q.1. artic.1. hanc ſententiam ſequitur, in qua perpetuum credo eſſe Auctorem,
D. Thom. vt colligitur ex 1. Poſt. circa tex. 2. ex proœmio primi phy. ex p.p.q.1. art.7. in 1. argum. & neminem credo poſſe ab hoc diſſentire, ſi benè intelligatur, licet
Quorundam Scotiſtarum ſententia. nonnulli Scoti ſectatores velint, vt demonſtratione à poſteriori poſſit ſcientia eius ſubiectum probare; quorum tamen motiua nulla ſunt, vt patebit. Sit
Concluſio certa. igitur hæc certa concluſio: Nulla ſcientia probat vlla demōſtratione de ſubiecto ſuo, quia ſit in rerum natura, atq. ideò in omni ſcientia de omni ſubiecto præſupponitur quia eſt.

Manifeſtum quippè eſt, omnia, quæ conſiderantur in ſcientia, ad ipſum ſubiectum referri; hinc ſi ignoraretur ſubiectū eſſe, quomodo aliorum quidditates ex illo dependentes ſtabiliri poſſent in ſcientia? quomodo erunt firma illa, quæ ab incerto dependent, & quo ſublato auferentur & ipſa? Adde, quòd quęuis facultas inchoat à ſubiecto ſuo, quare opus eſt, vt illud ſupponat, alioquin vanus totus foret artificis labor. Certè nequeo animo capere, quomodo ſciētia probet ſubiectū ſuum, & alijs rationib. omiſſis, & quidem perualidis, quæ
Soncin. ad hoc adferri ſolent, ex quibus nonnullas habes à Paulo Soncinenſe q.2. 12. Diuin. ipſe hac vna moueor: Scientia habet à ſuo ſubiecto, quod in eſſe ſciētiæ conſtituatur, quare iam ſcientia eſſet, & non eſſet ſcientia, eſſet quatenus ponis ſcientiam probare ſubiectum ſuū non eſſet, quoniā dum probat, nondum videt ſubiectum ſuum, nondum illud habet, (niſi dicatur, quod quærit id quod habet,) ſi nondum illud habet, iam non eſt ſcientia, quoniam, vt modò dicebam, & explicatius 1. q. patefeci, ſcientia vt ſic, conſtituitur in eſſe ſuo formaliter per ſuum ſubiectum, ab illo recipit vnitatem, eſſe, &c.

De ſubiecto igitur ſupponitur quia ſit in rerum natura actualiter, quoad eſſe exiſtentiæ, loquendo de obiecto ſcientiæ realis, (nam obiecta ſcientiarū, quæ rōnales dicuntur ſat eſt, quòd fuerint in eſſe cognito, ſiuè obiectiuo,) temporibus tñ ſuis, vt ruant inſtantiæ de habente ſcientiam de roſis, quando non exiſtunt, ſic enim ſimpliciter proferimus, de ſubiecto præſupponi quia ſit, ergo loquimur de eſſe in actu, nam ſi ſenſus eſſet, quia eſt, quia ſcilicet poſſit eſſe, & omnia non impoſſibilia pari via poſſent dici hoc modo ſupponi, vn-
Ariſtot. de nil peculiare de ſubiecto Ariſt. enunciaſſet, & malè dixiſſet abſolutè quia eſt, quoniam eſſe in potentia, non eſt eſſe abſolutè, ſed ſubconditione valdè diminuente, vt colligitur ex 4. Diuin. 15. Non ergo poterit ſcientia formare de ſuo ſubiecto quæſtionem an eſt; per hanc enim concluditur eſſe exiſtentiæ, quòd nō concludi, nō inquiri, ſed ſupponi debere diximus.

Neq. turberis Thomiſta, ſi cōis Magiſter ſcripſerit pri. par. quæſt. 3. artic. 4.
D. Thom. ad ſecundum, quòd licèt terminauerimus quæſt. an eſt de Deo, adhuc tamen ignoramus eius eſſe, vnde videtur, quòd per hanc quæſtionem non inueſtigetur eſſe. Id quippè in Deo peculiare eſt, cum in ipſo tantùm, vt hoc opere patebit, ſit idem eſſe, quod natura, & eſſentia, vnde nequit in ipſo ſciri eſſe, quin ſciatur eſſentia ex parte rei, quanquam nos poſſumus vnū ſcire, & aliud ignorare: non vnum, & aliud, quaſi ſint duæ res, ſed vnum, & idem ſub alio, & alio conceptu, & quoniam per quæſtionem an eſt neſcitur rei quidditas, hæc.n. eſt ſcibilis per quæſtionem quid, idcirco in Deo, terminata quæſtione an eſt, igno-

ratur

ratur adhuc eius eſſe, quoniam hoc idem eſſe eſt quoq. eſſentia, quæ nequit p illam quæſtionem ſciri, & quoniam vnumquodq. tunc dicitur ſciri, quando iuxtà proprium modum cognoſcitur, & eſſe Dei eſt ſcibile per quęſtion. quid, ideò verum eſt, quòd non ſcitur per quæſtionem an eſt, vt eſt in ſe, ſed ſolum, vt fundat veritatem illius propoſitionis, in qua dicitur, Deus eſt; At verò, eſſe aliorum omnium, quoniam differt ab eorum eſſentia, ideò ſpectat omninò ad quæſtionem an eſt, & per hanc dicitur verè ſciri, & ſi ignoretur eſſentia, & natura, nam ſcire poſſum dari leonem in rerum natura, & eius quidditatem ignorare, nequeo autem ſcire dari Deum, niſi ſciam & quid ſit, loquendo ex parte rei, & obiectiué, quoniam illudmet eſſe, quod terminat quæſtionem an eſt, terminat quoq. illã, quid eſt, in Deo, licet ex parte mea ſciã primũ, & ignorem ſm̃; neque. n. illud ſcio, vt ſcibile eſt. Non negauit ergo Auctor p quęſt. an ẽ, ſciri ẽẽ rei i rerũ natura, ſed peculiare illud, qđ iã apui, voluit đ Deo idicare.

Quando a' quid dicitur ſciri.

Non turberis itidem, ſi rerum exiſtentiæ non ſint neceſſariæ, cum oĩa poſſint non eſſe, ſaltem per potentiam in alio, & extrinſecè, & cum omnia potuerint non eſſe, abſolutè loquendo, cum liberè à primo ente producta ſint, atque ideò quæſtio an eſt videatur verſari in non neceſſarijs, quod abhorret ars ſciẽtifica; philoſophi ſiquidem omnes formarunt, & formant quæſt. an eſt, ſuppoſito vniuerſo, & eius ordine, & tunc rerum exiſtentiæ ſunt neceſſariæ, non. n. foret vniuerſum, ſi non adeſſent omnium rerum ſpecies, vt colligitur ex Platone in Timęo: dari aũt vniuerſum videbant oẽs eà pp illo merito ſuppoſito, de rerum exiſtentijs ſcientificam formare potuerunt quæſtionem, quãuis hæc verſetur tm̃ in neceſſarijs, nam ex ſuppoſitione, rerum exiſtentiæ ſunt neceſſariæ; Adde, qđ philoſophi pleriq. & pręcipuè antiquiores, omnia putauerunt de neceſſitate naturę emanaſſe, & rerũ ſpecies abſolutè neceſſarias, quare hac dicta falſitate, quæſt. an eſt neceſſariam, ac ſcientificã omninò arbitrati ſunt, &c.

Tacita alia obiectio diluitur.

Plato.

Multorum philoſophorum error.

Quoad ſecundum, ſit hæc vnica concluſio: De ſubiecto debet præſupponi quoq. quid eſt, eius nimirum naturam, ac quidditatem præcognoſcendo. Ita conſtat, nos non loqui de quid nominis tantum, quod. ſ. vox ipſa ſubiecti ſciatur, hoc enim nullus negat, ſed & potiſſimum de quid rei, adeò vt eius quid eſt, & naturam præcognoſcere oporteat ſcientiã, ſit ne ſubſtãtia, ſit accidens, ſit ne vnũ, qua vnitate, &c. Quòd ſiquis diceret, ſi quod quid eſt ſubiecti præcognoſcendum ſit, ergo iam prorſus inanis eſt omnis labor ſcientiæ, ꝑpterea quòd nil aliud ſibi ſtudio habet facultas quæuis, niſi vt affectiones demonſtret de ſubiecto ſuo, quod ſi iam eius natura præſupponatur, omnia quoq. hæc prę ſciuntur, qm̃ ſunt ad eius quod quid eſt ſpectantia, iam itaq. artifex fruſtra laborat in his demonſtrandis, quòd ſi hæc ignorat, iam ſubiecti naturã non pręcognoſcit: Huic difficultati occurrere forſan quis facilè poſſet, dicendo, quòd illæ affectiones, illa principia, illa prædicata, quæ de ſubiecto probantur, bifariam poſſunt conſiderari, primò nimirum, vt entia, & res quædam ſunt, ſecundò, veluti formaliter reſpiciunt ſubiectum, & tanquam ipſius affectiones, & quòd hac ſecunda conſideratione inueſtigantur: prima autem præcognoſcuntur; ita ſciretur ſubiecti natura, & hæc poſſent inquiri: Hæc doctrina de accidentib. de affectionibus, vt entia, vt res quædã ſunt, & vt formaliter reſpiciũt ſubiectum, bona eſt, & ea vtuntur multi ſcholaſtici doctores, quando ſecundo ſententiarum, & ſuper p. p. Auctoris circa ſcientiã de angelis dicunt, quod tametſi angeli rerũ ſubſtantias per ſpecies inditas contemplãtur, & eas cognoſcunt, quò ad omnia, quæ in eis ſunt, (aliter non eſſet perfecta notitia,) adhuc tñ ſuperaddunt ſpecies accidentiũ, merito quarũ cognoſcunt accidentia, vt quædã entia ſunt, quæ prius in ſpecieb. repræſentantib. ſubſtantias videbãt, vt

Concluſio.

Dubit.

Solutio prior.

Doctores Scholaſtici.

Impugnatur hæc ſolutio.

erant formaliter accidentia ſubſtantiarum: Hæc inquam ſpeculatio, & diſtinctio accommodata eſt, verumtamen huic propoſito nequit vlla via applicari, ſi enim ſcientificus conſideraret affectiones, principia, accidentia, & reliqua huiuſmodi, nedum vt formaliter reſpiciunt ſubiectum, ſed & quatenus entia talia ſunt, tunc non omnia, quæ conſideraret ſcientia, conſideraret in gratiam ſubiecti, tunc plura in vna, eademq. arte ſecundum ſe, vt non ad aliud relata conſiderarentur, quod quam abſurdum ſit, nemo eſt qui non videat nihil.n.in quauis arte conſiderari põt, quod ad ſubiectum formaliter non referatur, alioquin, & plura forent ſubiecta, & ſubiectum non eſſet ſubiectum, vt patet ex ſubiecti conditionibus, prima quæſt. commemoratis. Adde, quod nulla ſcientia conſiderat aliquid, vt ens præciſe, niſi prima philoſophia. Reiecto itaque

Vera ſolutio. Quomodo ſubiecti natura præcognoſcatur.

hoc modo reſpondendi, dicendum eſt, qđ vtiq. natura ſubiecti præcognoſcitur, at non quo ad omnia, quæ ſibi poſſunt conuenire, ſcitur de illo id, qđ explicabam, quòd nimirum ſit ſubſtantia, quod accidens, qđ ſcibile, quòd vnum, quod prædicum affectionibus, ac principijs, at verò, quæ principia ſibi conueniant, & quare, quæ affectiones, per quid ei inſint, quæ varia de ipſo enumerantur, in ſcientię principio latent, ideo non in caſſum laborat ſcientia, dum hæc

Tertia ſolutio.

de illo inquirit, ac demonſtrat. Vel dicatur, quòd vtiq. ſcientia nouit omnia de obiecto ſuo, & eius naturam quò ad omnia pręſupponit, quoniam obiectiue, & a parte rei ſic ſe habet in obiecto, & quæ omnia de ipſo demoſtrantur, eidem conueniunt, at ſciens ille eſt, qui hæc ignorat, habitus nouit, & qui habitu vtitur neſcit, ideò hic inueſtigat, non illa ſcientia, non ille habitus; Et ſi dixeris, vbi eſt hic habitus, hæc ſcientia, quæ nouit, cum omnis ſcientia ſcrutetur? Poſſem reſpondere, quod habitus non in ſe, at huic, & illi applicatus, (quales tradiderunt ſcientiarum Auctores) quærit, & indagat; curioſa fortaſſis poterit videri hæc ſecunda ſolutio, quæ ſi non placeat, eligatur prior, &c.

Aristotel.

Cæterum pro exactiori notitia eorum, quæ circa has ſubiecti præcognitiones tradidimus, & pro multorum argumentorũ confutatione, obſerua ex Ariſtotele primis verbis 1.c.lib.1.*de* partibus animalium, quod in omni contemplandi genere, omniq. tum nobiliori, tum ignobiliori docẽdi via, & ratione, (ſic loquitur Ariſtotel.) duo ſunt habitus, quorum alterum, ſcientiam rei appellaſſe, alterum quaſi peritiam quandam benè eſt; quam doctrinam declaran-

Duę partes in ſcientia, & quales.

do dico, quod in ſcientia duæ partes inueniuntur, quarum altera dicitur pars Principiorum, & hæc peritia vocatur ab Ariſtot. altera dicitur pars ſcientifica, quæ ab eodem vocatur rei ſcientia; In prima ponuntur poſitiones complexę, & incomplexæ, principia nimirum, ex quibus concluſiones illius ſcientiæ, (ſic illa principia non erunt cõia, vel metaphyſicalia) ſunt deducendæ; In poſteriori parte, iam concluſiones ex principijs poſitis inferuntur, & quoniam poſitiones illæ ſi ſint cõplexæ; ſunt ꝑ ſe notæ, ſi incõplexæ, attinguntur 1. in-

Caietanus.

tellectus operatione, vt notauit Caiet. 1.q. ſua ſup 1. Poſter. ideò ſcientia totam diuidimus in intellectum, hoc eſt habitum principiorum, ad quem ſpectat cognoſcere per ſe nota, & incomplexa, & in ſcientiam propriè dictam, quæ illa eſt, quam per demonſtrationem acquirimus, nam ſcientia vere accepta eſt habitus per demonſtrationem acquiſitus, vt cuiq. exploratum eſt; cumq. vnũ,

Pręcipuum inter principia ſcientiæ.

idemq. potiſſimum inter principia propria habitus ſcientifici ſit qđ quid eſt ipſius ſubiecti, cognita eſt eiuſdem ſubiecti quidditas, antequam ſcientia generetur, nã in parte peritiæ poſita eſt, & ita oĩs ſcientia verè, ac ꝓpriè accepta, pars.ſ. ſcientifica de neceſſitate ſupponit ſubiectũ ſuũ, de qua vera ſciẽtia procedebat mea ratio, quãdo dicebã ꝓcedenti c. huiuſmet quæſtionis, nõ poſſe eſſe ſcientiã vt ſic, niſi ſuppoſito ſubiecto, ab hoc.n. recipit eſſe ſcientiæ, vt ſic, &c.

Neque

Neque graue tibi appareat, quòd aliquandò in parte illa peritiæ, ſiue præparatoria, ſiue logica particulari, ſiue principiorum, omnibus enim his vocib. à varijs conſueuit nominari) intuearis aliquem ſyllogiſmum demonſtratiuũ, quoniam id ex accidente contingit, ſicut.n. primæ intellectus operationi per accidens coniungitur ſecunda, (in 1.nāque ſola, & ſimplex addeſſe debet definitio, quæ neque eſt affirmans, neque negans. & tamē aliquādo hęc definitio agnoſcitur p ſuarũ partiũ cõpoſitionē, qđ eſt munus 2.operationis) ita & ſecundæ euenit nonnũquā vt tertia operatio coniũgatur, qđ fit qñ definitio applicatur definito, non p partium cõpoſitionē, ſed p ſyllogiſmũ demonſtratiuũ. Et quoniā ex eo qđ alicui p accidens ineſt, non eſt iud tium deſumēdum ea propter, non cenſeas in illa parte haberi ſcientiam propriè dictam, quamuis adſit demonſtratio aliqua; ſic locum dant abſũtes difficultates omnes, quæ hac in re mentem perturbare ſolent, de Ariſtot. probante ſubiectum ſuum in quibuſdam ſuis operibus, id enim præſtitit, non in parte ſciētifica de qua pronunciamus ſupponere ſubiectum ſuum, ſed in illa peritiæ, & principiorum; ſic applica libris de Anima, libris Analyticis, &c.

Soluitur quæ fieri poſſet obiectio.

Innuuntur officia triplicis operationis intellectus.

Quo ad tertium, contra hæc mox pronunciata occurrit dubium in doctrina Auctoris, qui p p. ſuæ ſummæ magnæ, ſcientia illa admirabili ſacræ Theologiæ cum Deum Opt. Max. ſub ratione deitatis obiectum iure optimo accõmodauit, & tñ Deum probauit dare q. 2. art. 3 Neq. dici põt, quòd in parte peritię id egerit, cum quinq. rationibus demonſtratiuis de induſtria formatis id effecerit, prima deſumpta ex via motus, ſecunda ex rõne cauſarum efficientium, tertia ex poſſibilitate, & neceſſitate rerum quarta ex gradibus vniuerſi, quinta ex rerum gubernatione. Vt huic difficultati occurras, collige doctrinā nobilem ex Caiet. ibidem, quòd nimirum nulla ſcientia probat ſubiectum ſuum per ſe, per accidens tamen nihil prohibet, qđ ipſum poſſit probare, ſic Theologus per accidens probat Deum ſubiectum ſuum eſſe, & hoc per accidens, ex duplici capite colligitur, primum eſt imperfecta Dei in nobis participatio, ſi enim diuinum lumen plenè participaremus, ſtatim conſtaret Deum eſſe, & ita non eſſet cur probaretur, ſecundum eſt conditio medij, & rõnis, per quæ probat Theologus tale ſubiectum; non enim eſt medium verè theologicum, ſed extraneum abſolute, ſumptum videlicet ex rationibus naturalib. appropriatum tñ eſt quatenus à viro theologo accipitur; quare verum eſt, nullam ſcientiam probare poſſe ſubiectum ſuum ex medijs proprijs, id tamen efficere valet medio extraneo, & tunc tali medio vtens, non eſt formaliter, ac omninò ꝓpriè ſcientia illa, ſed veſtita quodāmodo habitũ alterius, illius nimirũ, cuius ꝓpriæ ſunt rõnes illæ, tunc ab ipſa deſũptæ, cuiuſmodi fuere rõnes ibi ab Auctore adhibitę vt cuiq. patere põt, ex philoſophia namq. depromptæ ſunt.

Dubium.
D. Thomas.
Quid ſit ſubiectum in theologia.

Reſponſio.
Caietan.

Quomodo Theologia probet ſubiectum ſuum.

Quomodo omnis ſcientia idem poſſit efficere.

Hanc Caietani doctrinam quam nobilem appellaui, auctor quidam, qui ſcripſit ſuper p. p. ignobilem efficere nititur, dum contra ipſam puncto ſuo tertio circa art. illum tertium q. 2. triplici argumento inſurgit; Primo dicens rõnes Caiet parùm valere, & primam ſuadere potius poſſe contrarium qm̃ imperfectio huius ſcientiæ deberet potius facere, vt neq. ſe etiam extenderet ad ſubiectum ſuum probandum; ſi.n. ſcientiæ, quæ perfectè poſſidentur nõ quærunt de ſubiecto ſuo, multò minus id debet præſtare Theologia, quæ minus perfectè participatur; hæc.n extenſio, qua, vt ita loquar, diffundit ſe Theologia ad probandum ſuum ſubiectum, quod non faciunt aliæ ſcientiæ, videtur arguere perfectam participationem; Secunda verò ratio Caiet. inquit, non tam probat Theologiam per accidens probarē ſubiectum ſuum, quam nulla via probare, qm̃ ad hoc vtitur principijs naturali lumine notis, qui ſanè aſſenſus ex illis

Auctor modernus impugnat Caietanũ.

dedu-

deducti non ſunt theologici: Tandem inquit, reſponſum Caiet. non facere ſatis argumento, quoniam aliquãdo Theologus medio propriè theologico probat Deum eſſe, veluti eodem art. facit Auctor, qui argumento, Sed contra, adfert auctoritatem ſacræ ſcripturæ ex tertio Exodi, qua probat Deum eſſe, cõſtat autem nullum eſſe magis proprium medium theologicum, quam id, quod ſumitur ex ſacræ ſcripturæ auctoritate, cum ei ſit proprium, & de neceſſitate concludat, vt docet Auctor p.p.q.1.art.8. ad ſecundum. At pace ſua debebat abſtinere vir iſte ab impugnatione doctrinæ huius, quam tulit Caietan. niſi forſan eo conſilio illam impugnarit, vt rationes minimo negotio ſolubiles cõtra illam adducens, doctrina, quam nobilem dixeram, nobilior deinde reddetur.

Defenditur Caiet. Ad primam ratione illius auctoris. Reſpondeo igitur ad primam eius rationem, & dico veriſſimum eſſe, quod ob imperfectam diuini luminis participationem, ſacra doctrina probat ſubiectum ſuum, cum.n. quæuis ſcientia certa eſſe debeat de ſubiecto ſuo, vel q̃m id notiſſimum ſit, vel quoniam illud ab aliqua ſuperiori facultate acceperit, vt ſcripſit Auerroes locis ſupra allegatis, & Deum eſſe, nõ ſit per ſe notum quoad nos, licet ſit ſecundum ſe, vt eadem quæſtione art.1. docet Auctor, cui & doctor ille adhæret, & rationibus quoq. id probat, neq. hoc Theologia accipere poſſit ab altiori ſcientia, quoniam non adeſt, relinquitur, quod ſubiectum ſuum debeat probare, ex hac imperfecta diuini luminis poſſeſſione: Certè ſi hoc lumen pfectè participaret, mox cõſtaret Deum eſſe, vt dicebat Caiet. ergo quoniam non perfectè illud aſſequitur, ad id inquirendum, & probandum mouetur: Quòd ſi ratio prima huius auctoris quicquam efficeret, probaret ſubindè, quòd ad nihil ei ignotum probandum deberet Theologia laborare, maneret in nimia imperfectione Theologia, ſi vbi Deum eſſe non eſt ei proprium, ac notum, ex hoc nequiret eundem oſtendere, ſeipſam ergo iuuet, & ab hac imperfectione eximat, notum faciens, quod ſibi ignotum erat.

Ad ſecundam iam Caietan. reſpondit. Secundo argumento iam idem Caietan. reſponſum dedit, quando dixit, ea quæ ex lumine naturali deſumuntur, eſſe quidem abſolutè extranea Theologo, appropriata tñ ſibi fieri, dum ab illo aſſumuntur, atq. propria eſſe, non ſimpliciter, ſed miniſterialiter, vt apertius idem Caiet. obſeruauerat circa reſponſionem ad illud ſecundum in art.8. p.q. quo loco etiam hic auctor idipſum ex Caiet. adnotabat. Eſt igitur negãdum, quod Theologia probans Deum eſſe, Per accidens, medio ſcilicet extraneo, nullo modo probet, quoniam licet illa media non ſint propriè, ac ſimpliciter theologalia, ſunt tñ appropriata, & miniſterialiter, & videntur pugnantia dici, quòd his rationibus probet Theologia Deum eſſe, & quòd nullo modo probet. Vel concedatur totum argumentum, quod.ſ. nullo modo Theologia, vt Theologia probat, ſed medio ſumpto ab extrà, & hoc eſt ex accidente ꝓbare, quòd nobis iuuat, colligitur enim, nunquam ſcientiam, vt ſic probare ſubiectum ſuum, ſed non valet Theologia, vt Theologia non probat, ergo nullo modo probat, ſicut non valet, homo, vt animal non eſt riſibilis, ergo nullo modo eſt riſibilis.

Ad tertium. Ad tertium dico, quòd Theologum probare aliquid per medium tale, quale eſt auctoritas ſacræ ſcripturæ, non eſt probare per medium ſcitum, ſed creditum, auctoritas.n. illa Exodi non ſcitur, ſed creditur; nam ſcientia eſt de concluſionibus, quæ ex locis ſacræ ſcripturæ eliciuntur, non autem de ipſis locis ſcripturæ, hæc enim loca veluti principia ſunt Theologiæ, de quibus non eſt ſcientia, ceu quoq. non eſt de principijs aliarum ſcientiarum. Intelligimus ergo, quòd Theologia non probat ſubiectum ſuum, medio proprio ſcientifico, & habito per demonſtrationem, non autem negamus, quin poſſit illud efficere medio credito, at illud non eſt verè probare, neque demonſtrare, tunc enim

omnes

D.Tho.

omnes articuli fidei probarentur, cum circa omnes ſit adducere teſtimonia ſacræ ſcripturæ; De ſcientifica itaquè probatione eſt ſermo, quæ ad articulos fidei nequit induci, alioquin meritum fidei periret, (ſaltem formaliter, & quoad hoc, ſcilicet credere, non enim me fugit, ex Charitate aliquem, qui videat poſſe magis mereri, quam ille, qui credit,) quæ eſt de ijs, quæ neque videntur, neque ſciuntur, vt habes ab Auctore 2.2.q.p.art.4. & 5.

De quibus ſit fides. D. Thom.

Alia difficultas circa ſcientias probantes ſubiectum occurrit in gratiã præcipuè eorum, qui doctrinæ Caiet. ſtudent. Mouet dubium vir Illuſtriſſimus 3. p.q.p.art.1. cur Auctor ſermonẽ ibi habens de Incarnat. Dominica primũ art. mouerit de conuenientia incarnationis, omiſſa illius myſterij poſſibilitate, ait .n. quòd videtur initium ſumpſiſſe ſaltando, cum antequam tractet de conuenientia, debuiſſet de poſſibilitate tractare, quæ quid prius, & cõe magis eſt, quam conuenientia, omne namq. conueniens eſt poſſibile, at non è contra.

Dubium. D. Thom.

Duas huic dubitationi adhibet reſpõſiones, & poſthabita ſecunda, quæ meo propoſito non facit, prima ea eſt, quòd ideò ibi non vocarit in dubium poſſibilitatem incarnationis, eamq. non probarit, quĩ nulla ſcientia probat ſuum ſubiectum, & quoniam 3. partis ſubiectum eſt Xps, hoc eſt, Deus incarnatus, ſi incarnationem probaſſet poſſibilem, iam ſubiectum probaſſet, quod abſque artis præceptis, imò contra præcepta artis fuiſſet, ideò artificiosè, vt ſemp Auctor ſuppoſuit, & non probauit Incarnationis poſſibilitatem. Hanc reſpõſionem videns Bartholam. Medina Doctor de Prædicatoria Familia benemeritus inquit q.2. quam de præcurſorijs format ſuper tertiam partem ſibi non placere, qm̃ Auctor, vt iam vidimus, demonſtrauit p. p. Deum eſſe, qui tamen eſt Thelogiæ ſubiectum. Alij quoq. qui multò poſt Medinam ſcripſerunt ibidem, reſponſiones ſimiliter Caietan. impugnarunt. in com. illius 1. art. eadem ferè rõne, hoc addito, quòd Theologia cum ſit ſcientia ſuprema, ſi ſubiectum ſuum non ſit notum, debet illud ſibi ſtatuere, vt põt, neq. enim ab alia eminentiori diſciplina id poteſt ſibi præfiniri, vt nos quoquè dicebamus.

Reſponſio Caietan. *Impugnatur a Medina.* *Et ab alijs.*

At ſi diligenter doctores hi celebres Caiet. rimati eſſent, non dixiſſent, hãc reſponſionem, vel eis non placere, vel non facere ſatis: Quamuis enim ſit veritatis plenum, quod Theologia ſit habitus altiſſimus, atquè minimè alligatus regulis, quas de humanis ſcientijs tradidit Ariſtoteles, id tamen fatebitur, vel certè fateri quiſquis deberet, quòd ubi fieri poſſit, & vbi ratio non ſit in contrarium vrgens, ſemper eam reliquis diſciplinis conformem facere debeamus, alioquin ſemper quando ratio adferretur ex Ariſtotele, ſeu ex philoſophia deprompta, nihil eſſet, quòd in eius ſolutione laboraremus; Sed dicere poſſet Theologus, eam veram eſſe de habitu, & re humana, & Theologiam non ſubiacere ſimilibus propoſitionibus, quod riſum moueret, intelligendo ſemper, vt dixi, quando nihil in contrarium vrgeat, vel quod tradiderit fides, vel Patres orthodoxi, &c.

Defenditur Caiet.

Sic autem in præſentia contingit, quòd enim nulla ſcientia probet ſubiectum ſuum, id quoquè verum reddi debet de Theologia, quoniam nihil ex aduerſo militat, & hæc fuit mens Auctoris, nam artic.7.p.quæſt.p.p. formabat argumentum primo loco dicẽs, quòd de ſubiecto debet præſupponi quid, de Deo autem non habetur quid à nobis, ergo, &c. Potuiſſet reſpondere, maiorem illam propoſitionem veram reddi de ſubiectis ſcientiarum humanitus inuentarum, cui legi non tenebatur Theologia, at non tulit hoc reſponſum, ſed conceſſa maiori propoſitione, vera quoquè in ſacra ſcientia, minori obuius iuit, & aperuit quomodo de Deo habeatur aliquo modo quid, ſumpto ſcilicet aliquo effectu loco definitionis.

D.Thom.

De mente ergo Auctoris, verum quoq. eſt in Theologia debere præſupponi de ſubiecto ſuo an ſit; vera ergo eſt reſponſio Caiet. quod 3. par. non probauit Auctor poſſibilitatem Incarnationis, quoniam de ſubiecto ſupponitur quid, & multò magis quia, nam quæſtio quid ſupponit quæſtionem quia. Ad inſtantiam, in p.p. probauit Auctor Deum eſſe; Iam ex eadem Caiet. doctrina, quam iſti impugnant, elicio ego ſolutionem, nulla enim ſcientia probat ſubiectum ſuum medio proprio, poteſt tñ id efficere medio extraneo, & quoniam p.p. potuit Auctor probare medio extraneo, deſumpto .ſ. ex naturæ lumine ſubiectum ſuum, ideò probauit, tertia aût parte non valebat probare incarnationem medio extraneo, quoniã nullũ datur mediũ, niſi ex Theologiæ reconditis deſumptum, quo poſſit probari incarnatio; Hinc, vel nulla via debebat probare, vel ex proprijs omninò, & cũ hoc ſm̃ non liceat, qm̃ nulla ſcientia probat ſubiectum ſuũ, primo manus dedit, nullo .ſ. modo probando: p. aût par. non redigebatur ad has anguſtias, vt .ſ. vel nullo modo, vel rationibus proprijs probaret, qm̃ dabatur medium extraneum, quo probatur Deum eſſe, qđ non datur ad probandã incarnationem, ideò ſumma cum arte qđ non probauit 3. parte præcepta Ariſtot. exiret, probauit in prima, in eiuſdem præceptis ſtando.

Ex Caietani doctrina diluuntur, quæ in ipſum illi adferebant.

Ad illud quod addebatur, Theologiam .ſ. eſſe ſupremam ſcientiam, &c. dico poſſe ipſam probare ſubiectum ſuum, medio non proprio, ſed extraneo, eſt n. latè patens Theologiæ ambitus, quando aût id nequit aſſequi, niſi medio proprio, & verè ſcientifico, dico id non poſſe facere, qm̃ omnis ſcientia, vt ſic ſupponit ſubiectũ ſuum, à qua lege ipſa non eximitur, vt ex Auctore patefeci, &c.

Quotuplex veritas huius propoſit. Nulla ſcient. probat ſubiectum ſuum.

Cum itaq. pro defenſione Caiet. & veritatis vagati, non tñ extra rem, fuerimus, redeamus, & dicamus, duplici via veram eſſe hanc enunciationem: Nulla ſcientia probat ſubiectum ſuum, primò in parte ſcientiæ, ſiue ſcientifica, nã in parte peritiæ, & principiorum aliquandò ſcientia, (ſed tunc non eſt verè, ac formaliter ſcientia) pôt id probare, & ſibi præfinire; vera eſt ſecundò, de medio ſumpto ex proprijs illius ſcientiæ, nihil tñ prohibet, quin probet medio extraneo, & alium ſere habitum induta; vnde ſemper verum eſt, nullam ſcientiam vt ſic, & formaliter, ac propriè ſubiectum ſuum probare.

Alia eiuſdem propoſitionis explicatio.

Non me præterit, aliam conſueuiſſe à quibuſdam huius pronunciati interpretationem adferri, quod .ſ. nulla ſcientia probat totale ſubiectum ſuum, partiale vero ſubiectum, quod .ſ. in aliqua parte totalis ſcientiæ ſit ſubiectũ poſſe probare: ſic facile reſpondent ad argumenta illa de Ariſtot. probante dari animam, & demonſtrationem, quarum illa in libris de anima, hęc in analyticis poſterioribus eſt ſubiectum, & illa eſt pars naturalis, hæc dialecticæ diſciplinæ, ſic non ſunt ſubiecta totalia, vel naturalis philoſophiæ, vel logicæ, ſed partialia tm̃, &c. Qui forte modus reſpondendi mihi olim iuniori, ſiue puero nõ diſplicuit, at re bene (ni fallor) conſiderata, video hunc modum dicendi nihil dicere, licet. n. demonſtratio ſit ſubiectum partiale totius logices, ſimiliter anima licet ſit ſubiectum partiale relatione ad totam naturalem philoſophiã, tamen, & illa eſt ſubiectum totale poſterioriſticæ diſciplinæ, & hæc animaſticæ, & non eſt controuerſia, num in philoſophia poſſit in vniuerſum probari animã eſſe in Logica in cõi, an ſit demonſtratio, ſed quæritur, num in libris de anima poſſit indagari eſſe ipſius, & in libris Poſteriorum eſſe demonſtrationis, qđ ſi concedatur, iam ſcientia probat ſubiectum ſuũ totale, non partem ſubiecti, ſic. n. & Animaſticus, & Poſterioriſticus probabunt ſubiecta ſibi totalia. Quare cõfutata hac via reſpõdẽdi, eligãtur modi illi, quos proximè aſſignaui.

Impugnatur.

Quid ſit ſubiectũ in libr. Analyt. Quid in lib. de Anima.

Relinquitur pro fine huius negotij, vt ſoluantur argumenta, quæ Scotiſtæ nonnuli ſolent adducere, vt probent ſcientiam poſſe demonſtrare ſubiectum

ſuum

ſuum à poſteriori, quæ habes iam confutata à Caiet. 2 Poſterior. 9. illa relata, & à Zimara theoremate quoq. commemorato, & ab vtroquè pari via ſoluuntur; quando enim dicunt, quod omnis ſcientia poteſt vti demõſtratione quia, & propter quid, probando. ſ. per cauſam effectum, & è contra, ergo põt demõſtrare ſubiectum ſuum à poſteriori, probatur conſequentia, qm̃ ſubiectum eſt cauſa aliquorum effectuum in illa ſcientia; negatur hæc cõſequentia, ad cuius probationem dicitur non ſufficere, vt aliquid demonſtretur demonſtratione ſigni, vel effectus quod habeat effectum, per quem poſſit demõſtrari, ſed oportet, vt illud, quod demonſtratur, cauſa ſcilicet, ſit nobis occulta, & minus nota effectu illo, per quem demonſtranda ſit, alioquin ſi cauſa ſit notiſſima, & illo effectu notior, nequit à nobis fieri demonſtratio, tum qm̃ ſemper hæc procedit à notioribus nobis, ſi à nobis fiat, tum quoniam varè ex ignoto, aut minus noto probaret quis qđ notius, ac notiſſimum eſt, cuiuſmodi eſt ſubiectum in ſcientia, vt apparet ex iis, quæ diximus; peccat ergo argumentum, qm̃ adducit non cauſam, vt cauſam, nam cauſa, per quam non poſſit probari ſubiectum, non eſt ex defectu medij, ſed ex eo, qđ eſt omnium eorum, quæ ſunt in ſcientia notiſſimum, atq. ideò per nihil illius ſcientiæ poteſt aliqua via probari.

Caiet.
Zimara.
Argumentum primum adverſus ea quæ dicta ſunt.
Soluitur.

Quando arguunt ſecundò ex libris Elenchor. in quibus probatur ſyllogiſmus ſophiſticus eſſe, & his ſimilia adferunt, dico nunquam ſubiectũ probari, ſed poteſt aliquali declaratione innui, & patefieri, non beneficio demonſtrationis, ſed exẽplaris manuductionis, aut via inductionis. Vel dicas ex doctrina allegata, id fieri non parte ſcientiæ, ſed in illa peritiæ, & principiorum.

Secundum.
Soluitur.

Tandem vnum argumentum refero, quo vidi virum doctum conuinci, vt cõcederet ſcientiam poſſe ſubiectum ſuum demonſtrare, quàuis virtute ſaltem, & implicitè fuerit iam, & ab Auerroe, & Caiet. & à Zimara locis memoratis, & à Scoto p. ſent. d. 3 q. 2. non longè à principio, & ab alijs confutatum; ſiſcitabatur vir ille dum Patauij legeret, an ſubiectum eſſet notum, vel ignotum in illa ſcientia, cuius eſt ſubiectum, ſi notum, concedebat non debere demonſtrari, ſi ignotũ, ergo debet ab illa demõſtrari, patet conſequentia, qm̃ aliás ſcientia verſatur in ſibi minus notis; Iam reſponderunt viri clariſſimi, quod ſi fuerit ignotum, erit tamen notum ſuperiori ſcientiæ, quæ ipſum probarit; & ita ſcientia inferior ſupponit ipſum, vt notum, quamuis illud non probet, accipit enim illud probatum ab altiori arte; non tamen inferas, ſcientiã accipientem ſubiectum ab alia nõ eſſe ſcientiam, ſed fidem, quoniam re vera ſcit, & euidẽter agnoſcit fuiſſe in ſuperiori ſcientia probatum, idcircò habet ſcientiam veram in hoc, & euidentem.

Aliud argumentum.
Auerroes.
Caiet.
Zimara.
Scotus.
Soluitur.

Id quoq. dixerim pro confutatione argumenti, in ſcientijs præcipuis nunquam dari ſubiectum ignotum, nomine ſcientiæ accipiendo illas, quæ nulli ſubalternantur, & loquendo de ſcientia vt ſic, hoc eſt, de parte ſcientifica, qm̃ in ſcientijs iſtis ſemper præcedit pars peritiæ, in qua iaciuntur, vt dicebatur, principia, inter quæ potiſſimum eſt quod quid eſt ſubiecti, quando ſubiectũ eſt ignotum, quocirca erit probatum à ſcientia, cuius eſt ſubiectum, at non in parte ſcientiæ, ſiue erit aliqua via, non demonſtratiua manifeſtatum, ſiue medio extraneo; quare colligamus ſcopum huius quæſt. dicentes, De ſubiecto ſcientiæ ſemper in ſcientia præſupponi. & quia ſit in rerũ natura, & eiuſdem quidditatem, & quod quid eſt; atquè hæc de ſubiecto, vel intentione in communi.

Quo ad quartum, applicanda breuiter ſunt, quæ de ſubiecto in cõi prolata fuere ſubiecto huius operis. Dicebamus duplex eſſe ſubiectum, materiale. ſ. & formale, ita in hoc opere videmus vtrumquè materiale enim ſunt res omnes, accidentia videlicet, ſubſtantiæ tum compoſitæ, tũ ſimplices, & earum prima,

Subiectũ huius libri materiale, & formale.

Quid ſit ens. Ariſtot. *Quid ſit eſſentia.* D. Thom.

ac ſimpliciſſima, omnium cauſa, de quibus hoc opere agitur, vt locis ſuis videbimus; formale ſunt ENS, ESSENTIA, in horum enim gratiam omnia hic conſiderantur, quoniam omnium, quæ enumerauimus nulla alia ratione habetur contẽplatio, niſi quatenus Ente, & Eſſentia gaudent, quomodo in his eſſentia inueniatur, & quamuis primo tantum capite, & prima ſolum illius parte fiat mentio de ente, dum apetitur quid nomine entis ſignificetur, reliquo autem totius libri progreſſu ſermo habeatur de Eſſentia, quid ſignificet, & variæ eius acceptiones adducantur, & deinde manifeſtetur quomodo in quauis re inueniatur, non eſt tamen cur quis iudicet principem conſiderationem fore tribuendam eſſentię, & quaſi in eius gratiam tractari de ente, id enim falſum eſſet, cum ens nobilius ſit quam eſſentia, & ſit id, quod verè eſt, fit, generatur, & habet eſſe, vt docuit Ariſt. 7. Diuinorum 27. & 1. Phyſ. 64. ſſentia autem ſit id, quo tantum aliquid eſt: præterea clarè Auctor primis verbis huius operis, ait dicendum eſſe, quid nomine Entis, & Eſſentiæ ſignificetur, & quomodo in diuerſis inueniantur, & quomodo ad intentiones logicas ſe habeant. Vult ergo de vtroquè toto hoc opere agere, quod & titulus ſuadet, cum liber de ENTE, & ESSENTIA inſcribatur: patefacit autem quomodo eſſentia variè in varijs rebus inueniatur, nõ quomodo ens, quoniam hoc non inuenitur in aliquo, ſed ipſum eſt in quo, & eſſentia, & alia inueniuntur, & quoniam vbi docuerit, quomodo eſſentia in rebus inueniatur, docuerit etiam, quænã ſint entia illa, in quibus reperitur hæc eſſentia, hæc enim ſumitur ab eo, quod eſt verè ens, vt idem primo cap. docet: quocirca formale obiectum huius operis eſt Ens, & Eſſentia, &c.

Subiectum huius libri adæquatum.

Dicebatur duplex eſſe ſubiectum, adæquatum ſcilicet, & principale, vt plurimum tertium ſubiectum, quod attributionis vocauimus, ità in hoc libro adequatum ſubiectum ſunt Ens, & Eſſentia, principale, id quod digniori modo rationem tenet Entis, & Eſſentiæ, quod ſanè erit ſubſtantia, quod ſi & tertium ſubiectum cupis, dic quadamtenus illud eſſe Deum, ea ſcilicet ratione, quod in ipſo vno plenè inueniatur tota latitudo, ac perfectio Entis, & Eſſentiæ, i m ſit ipſum ens, ipſa eſſentia, à cuius libera voluntate, quodlibet aliud ens, & quæuis alia eſſentia emanarit, ſic quatenus omne ens, omnis eſſentia reſpicit Deum, (licet non ſub hac ratione hic Ens, & Eſſentia conſideretur,) poteſt vtcunque vocari ſubiectum attributionis.

Ratio ſubiecti, vt res in hoc libro. *Ratio, vt ſubiectum.*

Aſſignabamus duplicem rationem obiecti, alteram ſibi conuenientem, vt res eſt, alteram vt obiectum formaliter eſt, & vtramque rationem vocibus varijs appellabamus, ratio obiecti, vt res eſt, in hoc libro erit entitas, ratio eiuſdem, vt obiectum erit abſtractio ſaltem à materia ſingulari, alioquin non haberemus ex hac tractatione ſcientiam: Num autem maior etiam interueniat abſtractio, iudico quòd ſic, & quod non ſtet in indiuiſibili, cum ex ijs, quæ cadunt ſub huius operis conſideratione quædam contemplemur magis, & minus à materia abſtrahere, nam accidentia clarum eſt concernere ſubiectum ſuum, ſimiliter compoſitas ſubſtantias videbimus materiam includere, mẽtes autem illas abſtractas, & multò magis cauſam primam ab omni materia abſtrahere non dubitamus, quare cum non æquo modo abſtrahant, non poterit quoq. aſſignari vna vera ratio obiecti, vt obiectum eſt, neq. liber hic poterit verè dici ſcientia vna?

An poſſit hic liber dici vna ſcientia.

Id tamen facilè obſerua, me non colligere, ex eo non poſſe adeſſe vnam veram, atquè propriam obiecti rationem formalem, quoniam ea, quæ hic conſiderantur vario, & vario modo à materia abſtrahant, iam enim noui, & docui res mille, & plures non eodem modo à materia abſtrahentes, ſub vna

ſcien-

ſcientia, ſi non ſpecie, ſaltem genere cadere poſſe, ſed ex eo colligo, quoniam ſic ab Auctore hoc loco conſiderantur, vt ſcilicet variè à materia abſtrahunt, vt cuiquè patet; Sub vno habitu metaphyſico currunt omnia entia, quorum nonnulla ab omni materia abſtrahunt, nonnulla aliquo modo, quædam ſunt materiæ penitus immerſa, at omnia conſiderantur, vt a materia abſtrahunt, hóc autem tractatu, non modo conſiderantur variæ res diuerſimodè à materia abſtrahentes, ſed etiam hoc modo, vt ſcilicet variè à materia abſtrahunt; neque conueniunt ſub eadem conſideratione modi abſtrahendi, videbis enim in ſubſtantijs compoſitis cadere materiam, & hac ratione hoc in loco cónſiderari, cernes Intelligentias à materia ſecretas, compoſitionem tamen metaphyſicam non exuentes, & hunc in modum tractari, conſpicies cauſam primam nullam penitus compoſitionem admittentem, & hac via de ipſa ſermonem haberi, deniquè intueberis accidentia, ſubiectum concernentia, & in ipſorum definitione illud contineri, & iuxta hāc conditionem de ipſis eſſe contemplationem; Quòd ſi ea, de quibus hoc loco eſt ſpeculatio, non ſolum variè a materia abſtrahunt, ſed etiam ſub hac varia conſideratione diſcutiuntur, non facilè inuenio, nequè quempiam credo inuenturum vnam veram, & propriam abſtractionem, ſub qua hæc poſſe tractari dicamus, & à qua verā vnitatem, & ab alijs diſtinctionem liber iſte poſſit ſortiri. Hoc autem in huius tractationis dignitatem potius cedit, ſic enim non ſub aliquo vno præciſè libri, vel ſcientiæ ambitu continetur, ſed ad ea, quæ in aliquibus facultatibus, & præcipuè in vtraquè philoſophia, naturali ſcilicet, & diuina conſiderantur ſe extendens, vtriquè erit perutilis, quamuis magis Metaphyſicę, cuius opus hoc compendiolum quoddam diximus, dum in eius ad alios proportione aſſignanda verſaremur.

Quam late pateat metaphyſica.

Iudicium Auctoris de hoc libro.

Hinc non oportebit aliquem nimis ſolicitum eſſe, ſi non òmnes forſan conditiones veræ ſcientiæ, & eius ſubiecti in ipſo inſpexerit, cum iam fateamur, quæ hic traduntur nō conſtituere ſcientiā numeris omnib. abſolutā, ſed tractationem ſolum nobilem varia complectentem, quod & eius auctor ſignificare voluit: quando vltimis verbis ipſius, illum non ſcientiam, non artem, ſed ſermonem vocauit Caiet. quoque primis verbis ſui commentarii, idem opus inſigne nuncupauit.

Si tamen illam vnitatem, quæ fieri poſſit huic libro adſcribere cupis, dicito omnia ſub hac vna ratione hic conſiderari, quatenus in ipſis inuenitur Eſſentia, & quatenus entia ſunt.

Et hæc de intentione, ſiue ſubiecto huius libri, & de tota hac quæſtione, ac proinde de ſeptimo eorum, quæ præmitti diximus ab expoſitoribus: Relinquitur, vt de vltimo, hoc eſt, de libri diuiſione, aliquid dicamus.

Diuiſit hoc opus Caiet. ampliſſimus in duas principes partes, & iure, quarum priorem prooemium, poſteriorem narrationem dixit, quamuis enim Ariſtoteles 3. Rhetor. capit. 19. ſi ſequamur diuiſionem translationis Hermolai Barbari, Patritij Veneti clariſſimi, capit. verò 15. ſi illam Caroli Sigonij, & Marci Antonij Maioragij dixerit, duas tantum eſſe neceſſarias partes orationis, propoſitionem ſcilicet, & probationem, ſeu fidem, prooemiū ſūt, & perorationē, vel epilogū nō omninò neceſſarias, velut & multò minus alias ab alijs aſſignatas, vnde ad finē eiuſdem c. repręhendit Theodorū, & Lycimniū, qui alias appoſuerant, docet tñ ibidem adhiberi poſſe prooemiū, & perorationem, quando nimirum res, de qua agitur, nō pateat, & nō men. oratu facilis ſit: ita meritò prooemiū, & perorationē huic operi adhibuit Auctor, neq. enim manifeſtū erat, de quo diſſerere vellet, & poſt multa, quę grauiter

Diuiſio libri.

Ariſtot.

Quādo liceat operi adhibere prooemium.

docuit, haud facilè ea memoriæ commendari poterant, ſic ratione primi, procemium, ratione ſecundi, epilogum formauit; & cum ibidem cap. ſequenti ſcripſerit: Ariſtoteles, minus procemij maximè neceſſarium, ac proprium eſſe, vt indicetur quiſnam ſit finis, cuius cauſa ſit oratio inſtituta, ideò mox Auctor reddit cauſam huius tractationis, ne ſcilicet ex ignoratione entis, & eſſentię, in multis contingat errare; Sed & gratia quoquè ornatus procemium expoſtulari eodem loco ſubdit Philoſophus, niſi enim oratio procemio ſit prædita, temerè videtur erupta, quale fuit encomium Gorgiæ in Elienſes, qui ſtatim orſus eſt, Elis beata ciuitas, &c. Multiplici ergo ex capite procemium huic operi appoſitum videmus.

Hæc eſt diuiſio principalis huius operis, veluti & aliorum omnium, nullum enim inuenies opus à docto auctore ęditum, in quo non videas, & proponi, quæ dicenda ſunt, (ſi lateant,) & abſolui, & primum ad procemium, alterum ad narrationem facit.

Magis ſpecialis diuiſio huius libri.

Si cupis autem peculiarem magis diuiſionem, ſeu potius præfatarum partium ſubdiuiſionem, dic quòd procemium in tres partes ſecernitur; narratio in tres præcipuas partes diuidi poſſe prima facie videtur, vt colligitur ex verbis ipſiuſmet Auctoris in procemio, in quarum altera, manifeſtatur quid ſignificetur per hæc nomina, Ens, & Eſſentia, in ſecunda oſtenditur, quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur, in tertia, quomodo ſe habeant ad logicas intentiones: has tamen duas partes, ſecundam ſcilicet, & tertiam Caiet. vnam iure fecit, quoniam vtrumquè ſimul tractatur, & quomodo ſcilicet in varijs inueniantur, & quomodo ad ſecundas intentiones ſe habeant; vbi enim viſum fuit, quomodo eſſentia locum habeat in ſubſtantijs compoſitis, aperitur deindè, quomodo eſſentia illa poſſit dici genus, vel ſpecies, idem fit in alijs, prima cauſa excepta, quæ non collocatur in ſerie vllius cathegoriæ, eá propter dicemus duas tantum eſſe potiſſimas narrationis partes.

Quarum prior nullam aliam principalem diuiſionem patitur, poſterior autem in ſex partitur, in quarum prima explicatur, quid ſit eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum, in ſecunda, quomodo eſſentiæ conceptæ varijs primarum intentionum nominibus diſtinguatur, in tertia, quomodo nomina ſecundarum intentionum illis eſſentijs conueniant, in quarta, qualis ſit ſimpliciū ſubſtantiarum eſſentia, in quinta, qualis ſit Dei eſſentia, in ſexta, & vltima, qualis ſit illa accidentium, & per tot capita hæc eadem ab Auctore poſſumus dicere diuiſa fuiſſe; ſed dum poſteriorem hanc partem principalem aggrediemur, eam commodius in tres ſolum ſecabimus magis præcipuas, quas tamen multipliciter deinde ſubdiuidemus, vt in earum explicatione patebit.

Et hæc de diuiſione huius operis, & de omnibus ijs, quæ ante litteræ explicationem, tanquam ad ipſam præparatorijs adferri conſueuerunt. Iam tandem D. THOMAM Doctorem Angelicum angelicè loquentem audiamus.

DIVE

DIVI THOMÆ DE ENTE, ET ESSENTIA TRACTATVS.

PROOEMIVM.

1 QVIA paruus error in principio magnus eſt in fine, ſecundum Philoſophum primo cœli, & mundi *; Ens autem, & Eſſentia ſunt, quæ primo in intellectu concipiuntur, vt dicit Auicenna in metaphyſica, * ideò primò nè ex eorum ignorantia errare contingat.

* tex. 33.

* Lib. 1. c. 6. in principio

2 Ad horum difficultatem aperiendam dicendum eſt, quid nomine Eſſentiæ, & Entis ſignificetur, & quomodo in diuerſis inueniantur, & quomodo ſe habeant ad intentiones logicas, ſcilicet genera, ſpecies, & differentias.

3 Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimplicium accipere debemus, & ex poſterioribus deuenire in priora, vt à facilioribus incipientibus conuenientior fiat diſciplina, ideò ex ſignificatione Entis ad ſignificationem Eſſentiæ procedendum eſt.

SVMMA PROOEMII.

IN hoc proœmio, quod iam diximus eſſe primam, & præcipuam huius libri partem proponit Auctor intentionem ſuam in toto hoc opere, aperiens ea de quibus eſt tractaturus, dicens ſe tria velle præſtare, quorum vtilitatem, difficultatem, ſimulq. methodum in ipſis ſeruandum manifeſtat, cauſam quoquè operis ſuſcepti non obſcurè innuens, &c.

DIVISIO.

TRibus partibus coaleſcit hoc proœmium, vt dicebatur, quando totum librum partiebamur, in quarum prima reddit ſibi Auctor auditorem gratum, & beneuolum, aperiendo vtilitatem, & neceſſitatem eorum, in quibus eſt verſa-

verſaturus, in ſecunda reddit attentum, eorundem difficultatem innuendo, & ſimul pponendo ea, quæ fa cturus eſt; in tertia, vt docilem ſibi eundem auditorem faciat, tradit methodum, qua in propoſitis dilucidandis, ac definiendis ſit vſurus, &c.

Quod ad primum; Tractatio de Ente, & Eſſentia perutilis oſtenditur ex eo, quoniam vtrumq. eſt principium cognitionis noſtræ, hoc eſt, primò à noſtro intellectu apprehenduntur, ex ſententia Auicennæ c.6. ſui primi metaph. quocirca, qui erga hæc erraret, in plures deinde, & magnos errores laberetur, quo niam *Paruus error in principio magnus fit in fine*, auctore Ariſt. 1. cœli 33. Ad euitandos igitur errores, de principijs omnium intelligibilium differendum eſt, de Ente inquam, & Eſſentia.

Quo ad ſecundum, qm̃ negotiū hoc apprimè difficile apparet, vt difficultas hæc facilis aliqua via reddatur, tria circa hæc præcipuè agenda ſunt, nam primò manifeſtabitur, quid nomen Eſſentiæ, quiduè nomen Entis ſignificet, ac ſibi velit, deinde quomodo in rebus diuerſis inueniantur, & tertiò quomodo poſſint, & non poſſint logicas, vel ſecundas intentiones ſortiri, ſub qua ſcilicet ratione, vel conſideratione.

Quo ad tertium, methodus in hoc proceſſu ea erit, vt ex poſterioribus ad priora deueniamus, ſic.n. à facilioribus erit incipiendum, & qm̃ faciliora, ac poſteriora ſunt compoſita comparatione ſimplicium, ideò à compoſitis auſpicabimur, & cum Ens ſit quoddam compoſitum relatione ad Eſſentiam, ea propter ab illo initium ſumemus, & deinceps hanc luſtrabimus, &c.

ANNOTATIONES.

Quia paruus error in principio, magnus ē in fine, &c.

Caietan. CIRCA primam partem notabat Caiet. quomodo error, qui contingit circa principia, paruus dicatur in principio, & magnus in fine, & cauſam reddebat ex Ariſt. tex. illo 33. primi de cœlo, qm̃ Ariſtot. nimirum principium eſt maius virtute, quam magnitudine, quare quod in principio modicum, in fine fit permagnum, & ità qm̃ eſt paruum in magnitudine, ſeu quantitate, ideò error dicitur circa ipſum paruus, qm̃ eſt magnum in virtute, (nam in illo virtute continentur, quæcumquè ex illo deducuntur,) ideò talis error fit in fine magnus, nam ſicut creſcit ipſum principium, & in ipſa principiata diffunditur; ita quoq; error ille, qui eſt in principio, creſcit; & quò plura principiata eliciuntur; eò magis extenditur principium, & ex conſequenti error, qui circa ipſum eſt, non.n. inferuntur ex principio, vt ſic: ſed ex principio errori admixto; ea propter idem Ariſtot. 1. Ethic. in fine c.7. dicebat, ſingula principia ità eſſe tractanda, vt eorum natura poſtulat, dandamq. eſſe operam, vt rectè definiantur, quoniam hoc magnum conſueuit adferre momentum ad ea, quæ conſequuntur, principium namq. videtur pluſquam dimidium totius eſſe, & complura eorum, quæ in quæſt. veniunt, per ipſum manifeſtantur. Quæ, & prius extitit ſententia magni Plato- Plato. nis, qui ſexto dialogo de legibus, non multùm ab initio ex perſona hoſpitis *Quid ſit principium.* Athenienſis dicebat, principium eſſe dimidium totius operis, ac magis, & ſecundo de Republica, non multùm ante finem, in omni re maximum eſſe principium docet, ac propè finem Cratili, circa principia conſtituenda, multis fo- Auerroes. re differendum aiebat, quod dictum referebat Auerr. 3. de anima com.4. vbi ſubde-

ſubdebat ex Ariſt. id, quod modo ex primo de cœlo cōſideramus, in cuius tex. expoſitione propè finem aiebat, id non protuliſſe Ariſtotelem, niſi vt oſtenderet eſſe de principijs omninò conſiderandum, & magnam ſolicitudinem circa ea habendam, & reddens cauſam, quoniam ſermo inquit de principijs eſt ſermo de omnibus, ſcilicet in potentia, quod videtur ex Themiſtio ibidem accepiſſe, qui dixit, principium maximam vim habere, qm̄ omnia poſſibilitate quodammodo continet, quod deniq. ſcriptum reliquit, & Alex. Alenſis ſuper 15.2.lib. Diuin. Magnam ergo huius ſuæ tractationis vtilitatem, ac neceſſitatem vnico verbo inſinuauit Auctor, quando dixit, Ens, & Eſſentiam primo cadere in intellectu, atq. ideò eſſe omnium aliorum intelligibilium principia, vnde & auditorem ſibi vehementer gratum fecit, &c.

Sermo de principijs qualis. Themiſt. Alenſis. D. Thom.

Circa eandem partem ſcias, quod de errore erga principia paruo ſub initium, & magno in fine, duo poſſunt dici, & vtrumq. benè, vt iudico, alterum, qđ error æquè magnus eſt in principio, atq. in fine, ſi loquamur intenſiuè, & in ſe, nam, quando inferuntur aliqua ex principio, & in illis aberratur, error non fit maior in ipſo principio; ſed ſolum extenditur in ijs, quæ ex principio inferuntur; vnde in fine, non intenſiuè, ſed extēſiuè magnus factus eſt; In cuius rei ſignum, error ille in principio, vt ſic, ſemper eſt idem, ſiuè plura, ſiue paucior ex ipſo deducas; Alterum, quod poſſumus dicere, eſt, quòd nedum extenſiuè, ſed etiam intenſiuè id contingat, & ratio eſt, qm̄ de eſſentia principij, vt ſic eſt, qđ reſpiciat principiata, & ità error in ijs, quæ ex ipſo deducuntur, eſt error eiuſdem principij, & quoniam de principio formaliter videtur eſſe Ariſtot. ſermo, & formalis ſenſus ſemper, quando poteſt, debet acceptari, ideò dicamus, errorem in principijs paruum initio, magnum reddi in fine, nedum in illis, quæ ex ipſo inferuntur, & extenſiuè, ſed & in ſuimet natura, ac intenſiuè, primus tñ modus dicendi non eſt improbabilis, maximè ſi dicatur, non eſſe de eſſentia principii, vt qđ formaliter tribuit principiatis, formaliter quoq. eidē adſcribatur, ſed ſufficiat extrinſeca tm̄ denominatione ab his denominari, &c.

Dubium.

Quòd ſi quis diceret, non eſſe neceſſe, vt error in principio paruus, magnus vllo modo fiat in fine, neq. intrinſecè, neq. extrinſecè, ea nimirum ratione, qm̄ contingit aliquando ex falſis præmiſſis, (quæ ſunt principia concluſionū) veram inferri concluſionem, vbi nedum maiorem non interuenire, ſed nullum videmus errorem; Huic occurrendum eſſet, dicendo ſermonem Ariſtotel. & Auctoris formalem eſſe, atq. ideò formaliter accipiendum, vt videlicet error fiat magnus, quando ea, quæ inferuntur ex principio prauo, & erroribus permixto, inferuntur vt ſic; Similiter intelligitur, quantum fuerit ex parte principij, & illorum, quæ deducuntur, ſin aūt ingenio, & arte, ſeù potius fraude, ac dolo ſubſumentiū, aliud aliquādo occurrat, hoc nihil obſtat ꝓpoſitioni allegatæ, nunq̄ .n. ex vi principiorū, vt ſic, quę falſa ſint, colligit vera concluſio, &c.

Soluitur.

Circa eandem partem obſerua, quòd dum dicimus Ens, & Eſſentiam eſſe illa, quę primo intellectui noſtro occurrunt, ac proindè eſſe principia oīum intelligibilium, non credas, ità eſſe principia, quòd ſint cauſa cognitionis aliorum, adeo, vt eorum habita notitia, nil deinde vlterius tanquam cauſa requiratur ad reliqua dignoſcenda, hoc enim falſum eſt, quoniam ad cuiuſquè propriam cognitionem propria exigitur ſpecies, cū nihil ſit in anima noſtra naturaliter, ſed noſter intellectus ſit tabellæ nudæ inſtar, vt ſcriptum reliquit Ariſtoteles 3. de anima 14. & ſit omnia fieri, vt ibidē 18. dicitur, ſed ſenſus eſt, ità eſſe principia, quòd inter ea, quæ intelligimus, ipſa primo noſtro intellectui obuia fiunt, & ſunt principia, hoc eſt primo intellecta, & benè ſtat, quod aliquid ſit principium, non tñ cauſa, quū eſt quid cōius principium, quā cauſa,

Quid ad propriā cognitionem exigatur. Quid ſit noſter intellectus ex Ariſtotele. Quomodo ens & eſſentia ſint principia oium intelligibiliū.

vt ſæ-

D. Thom. vt ſæpe habes in Auctore, præcipuè p.p.q.33.art.1. ad 1.& quæſt. diſp. de potentia qu.10. art.1. ad 9. & in expoſitione primi tex.1. Phyſic. & primi tex.1. Phyſic.& primi 5. Diuin. Sic Ens,& Eſſentia ſunt principia omnium intelligibilium, non tamen cauſa, niſi fortè præſuppoſitiuè, & antecedenter, in hoc ſ. ſenſu, quòd nihil vnquam de aliquo noſceremus, niſi ſciremus primò illud eſſe ens, ex qua deinde notitia, & alia rerum prædicata alijs medijs conceptibus aſſequimur. Neq. turberis, ſi obiectum dicatur mouere potentiam, & Ens ſit obiectum intellectus, ſufficit enim, quod moueat vel in ſe, vel in partibus ſuis, ſic omnia, quæ mouent intellectum, ſunt ens, & quando dicitur ens obiectum intellectus, non iudices denotari vnam aliquam naturam nomine entis, ſed intelligitur omne ens aliquo modo poſſe ab intellectu capi, & prius ſemper percipi ſub ratione entis, quam ſub alia, vt latius in prima quæſtione formanda diffiniemus. Cum itaq. cognitio Entis, & Eſſentiæ ad omnium aliorum cognitionem præſupponatur, & omnis alia cognitio illam ſequatur, & ex ea modo declarato, & magis in quæſt. declarando originem ducat, profectò, ſi hac ignorare contingat, vel ſi malè ſciri, aut nulla, aut erroribus permixta erit, quæ aliorum notitia adueniet.

Ad horum difficultatẽ aperiendam dicendũ eſt, &c.

Ariſtot. CIrca ſecundam partem, in qua diximus reddi auditorem attentum, nota, quòd quãuis Ariſtot 3. Rhetor, cap. 21. iuxta Hermol. 16 aũt iuxta alios in ſuperioribus citatos dixerit, ridiculum eſſe, attentionem in orationis principio poſtulare, eſt.n. efflagitanda, & procurãda attentio, quãdo opus fuerit; vbicumq aũt magis, & in omni orationis parte langueſcunt, qui audiunt, quàm in exordio, tunc enim attentiſſimè audiunt oẽs, hoc tamen accipiendum, iudicio meo, eſt, quando quis ſtuderet facere ſibi attentos auditores in principio,

Quomodo in orationis principio ſit procuranda attẽtio. ſi autem vacaret attentioni venandæ, non pro principio, ſed pro tota oratione, & id in principio efflagitaret, id neq. vitio, neque verborum tranſgreſſioni Ariſtot. foret tribuẽdum, tunc enim, non poneret attentionem pro principio, licet in principio, ſed pro iis, quæ deinde dicturus eſſet. Ita Auctor auditores ſibi attentos parat in principio, at non pro principio, ſed pro ſucceſſu operis.

Vel dicamus, quòd aliud eſt loqui de ſermone, qui voce profertur, & de tractatione, quæ ſcriptis traditur, in illo namq. à principio omnes audiunt cũ attentione, neq. enim ſunt defatigati auditores, in hac aũt qui legit, niſi initio operis videat ea ſibi proponi, quibus vacare dignum adiudicet, profectò à lectione deſiſtet, vel ſi proſequitur, nõ eo ſtudio, & animi applicatione. Scribebat aũt Auctor, idcircò difficultatẽ tractãdorũ aperiens, attentũ ſibi diſponit lectorẽ; ibi aũt loquebatur Ariſt. de oratione, quæ voce profertur, vt ibidem patet.

Caiet. D. Thom. Circa eandem partem pulchrè notauit Caiet. quid ſibi velit, quid nominis, occaſionem nactus ex Auctore dicente, ſe velle indicare, quid nomine Entis, & Eſſentiæ ſignificetur, & id patefecit per comparationem ad quid rei, vt enim quid rei eſt quidditas rei, ità quid nominis eſt quidditas nominis, nomen aũt

Nomen in quo ordine rerum ſ. non eſt in earum rerum claſſe, quæ inſtitutæ ſunt à natura, vt ſint, ſed potius, vt ſignificet, loquendo primariò, nam ſecundariò quoq. eſt, cũ nihil poteſt ſignificare, niſi aliquo modo ſit, cum ſignificare ſupponat eſſe, tamen à natura ordinatum fuit, vt ſignificet, vnde ſi abſq. nominib. res poſſent ſignificari, non

Ariſtot. addeſſent nomina, ideò dicebat Ariſt. 1. Periherm. tex. 1. voces eſſe notas earũ, quæ ſunt in anima paſſionum; cum ergo nomen ſit eſſentialiter ſignificatiuum,

rela-

relatione reſpiciet rem, quã ſignificat, & tunc cognoſcitur hoc nomen, qñ ſcitur ad quid referatur, tanq̃ ſignum, ad id, cuius eſt ſignũ, & quemadmodũ id, qđ reſpõdetur ad interrogatione factã ꝑ quid rei, manifeſtat naturã, auctore Porphyr. c. de genere, ità videmus ex reſponſione data interrogationi, qua quæritur, quid ſit nomen, eiuſdẽ nominis naturam; quærenti quippè quid ſit nomen, occurrimus oẽs dicentes cũ Ariſt. eodem libro c. 2. eſſe vocem ſignificãtẽ, &c. Hinc benè ex Caiet. dicebamus, quod cognoſcere quid nominis, eſt videre ad quid, tanq̃ ſignificatum ꝑ ipſum referatur; ſi aũt interrogemur, quid fuerit res vtiq. reſpõdendũ eſt ꝑ ſignificationẽ eorũ, quæ rei ſignificatæ in primo modo perſeitatis conueniunt, ſi verè rei quidditas ſit aſſignãda, non.n. me fugit, & ꝑ prædicata ſecũdi modi aliqua ex parte, at nõ quidditatiuè rei naturã exprimi.

Porphyr. Ariſtot.

Cumq. vocis relatio poſſit terminari ad accidentalia, ad cõia, ad non entia quoque in rerum natura, (poſſum.n. nominare rem tm̃ conceptã, ſiue à me excogitatam,) hinc fit, vt quid nominis poſſit eſſe oĩum iſtorũ, quæ enumeraui, cum aũt quid rei nequeat terminari, niſi ad rem, quæ per veram eſſentiam fuerit ſignificata, hinc fit, vt quid rei ſit ſolum ſubſtantiarum, & verè entium, nimirum incomplexorũ, ſic non erit cõium, aut cõplexorum, aut accidentium, cum hæc omnia ſint vera quidditate diſtituta. Hinc iure dixit Scotus 1. ſent. d. 3. q. 2. parum à principio, quid nominis latius patet, q̃ quid rei, qđ & habes hoc in loco à Caiet. 1. quoq. Poſt. q. 1. vbi etiam hunc locum commem. quam ſanè doctrinã, tum Scotus, tum Caiet. acceperũt ab Ariſt. 2. Poſter. cap. 7. &c.

Quid nom inlo quorum ſit. *Quorum quid rei.* Scotus. Caietanus. Ariſtot.

Nota ſecundò circa hoc ipſum, qđ hæc diſtinctio quid nominis, & quid rei, ſatis iam vſitata originem habuit ex Ariſt. 1. Poſter. tex. 2. vbi loquens quomodo varia contingat præcognoſcere, dicebat, alia oportere præopinari, qđ ſunt, alia vero quid eſt, quod dicitur, vbi per ly, qđ dicitur, exponunt oẽs, quid nomen ſignificet, quæ cognitio præcipuè à latinis vocatur quid nominis, per ly, aũt quid eſt, innuit quid rei. Quid aũt nominis eſt prima omnium inquiſitorum, nam ignorato, quid alicuius rei nomen ſignificet, nihil de eo quæri põt, vt habebat Themiſt. c. 2. eiuſdem 1. Poſter. Et qm̃ omnis quæſtio ſupponit aliquam cognitionem, quoniam vanæ eſſent quæſtiones, ſi de rebus omninò ignotis formarentur, vt colligitur ex Ariſtot. 7. Diuin. 59. cum quid nominis aliam priorem non ſupponat cognitionem, non poterit vocari quæſtio, hinc ab Ariſtot. ſub initium ſecundi Poſter. quæſtiones colligente, inter ipſas recenſitum non fuit, at quoniam ſemper eſt præcognitio, ideo ab eodẽ, primo illo Poſter. tex. allegato inter præcognitiones enumeratur, ſicut è veſtigio in præcognitionum ſerie non locauit propter quid, ſed 2. Poſter. ibidem inter quæſtiones repoſuit, qm̃ omnem præcognitionem aliqua quæſt. ſequitur, & cum nulla alia quæſt. ſit poſt illã propter quid, (dum.n. ſcio cauſam, ob quam quid inſit alicui nil mihi de ipſo remanet vltra inquirendũ,) ideo nequit vocari ꝑcognitio, &c.

Themiſt. Ariſtot.

Volens igitur Auctor tractare de Ente, & Eſſentia, iure pollicetur, ſe incæpturum ab omnium prima, quæ de ipſis poſſit haberi cognitio, à principio omnium inquiſitionum, ſcilicet à quid nominis, & hoc innuit, quando ait, quid nomine Entis, & Eſſentiæ ſignificetur.

Circa eandem partem obſerua facilè, Auctorem tanquàm manifeſtam ſupponere difficultatem ſuæ tractationis, tum quoniam res ipſa, vt ait Caiet. teſtis eſt, cum varias circa hæc opiniones intueamur, tum quoniam Ens, & Eſſentia ſunt latiſſimi ambitus, & maximè vniuerſales termini, quorum cognitionem difficillimam accepimus ex prooemio 1. Diuin. Accedit, qđ huiuſcemodi ſunt oĩum intelligibilium principia, & benè iudicare de principijs, ac aptè illa cõſtituere, non leuis eſſe difficultatis conſtat ex præcedentibus obſeruationibus.

D. Thom. Caiet.

Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimpliciū, &c.

Quomodo ſe habeant Ens, & Eſſentia.

Circa tertiam partem, vbi aſſignatur via procedendi in hoc opere, obſeruauit Caiet. ens eſſe quid compoſitum in ordine ad eſſentiam, quoniam illā complectitur, eſt enim ens, quod in ſe habet eſſentiam, & hæc ad illud ſe habet, vt eius pars, ipſum autem tanquam totum, & quoniam totum relatione ad partes dicitur compoſitum, ideò ens eſt compoſitum, & eadem ratione eſt poſterius eſſentia, qm̄ compoſitum, vt ſic, eſt poſterius componentib. ſi nō poſterioritate temporis, ſaltem naturæ, & cauſalitatis: Vnde potes breui ſic diſcurrere; ex compoſitis ad ſimplicia, ex poſterioribus ad priora procedere debemus in diſciplina tradenda, ergo ex ente ad eſſentiam progrediemur, conſequentia patet ex modo dictis, antecedens aūt eſt Ariſt. millies, vt 1. Phyſ. 2. lib. 2. de anima 12. 5. Diuin. 3. 7. eorūdem 10. & 1. Ethic. c. 4. quibus in locis ait, inſitum eſſe nobis à natura, vt ex notioribus nobis, & ſecundum naturam poſterioribus procedamus ad ignotiora nobis, & ſecundum naturam priora, non enim ſunt eadem nobis, & ſecundum naturam manifeſta.

D. Thom. non ſibi contradicit.

Circa eandem partem obſerua, non contradicere ſibi Auctorem, dum hoc loco ait, nos ex compoſitis ſimplicium cognitionem accipere debere, in primo autem Poſteriorum lect. 2. circa tex. 2. ſub initium dicit manifeſtè, cognitionem ſimplicium præcedere illam compoſitorum, ex quo ibi colligit, prius debere cognoſci ſubiectum, & paſſionem, quàm concluſionem; dicimus. n. hoc in loco ipſum loqui de compoſitis in ordine ad componentia, vt ſic, ità enim compoſita ſunt notiora illis, in 1. autem Poſter. non comparat ſimplicia ad ea, quorum ſunt partes, ſed abſolutè, & iure profert, ea eſſe priora cognitione; ſic benè colligit in hac parte, prius eſſe tractandum de Ente, quàm de Eſſentia, qm̄ eſſentia eſt ità ſimplex, quòd tamen eſt pars ipſius entis, &c.

Caiet. Auerroes. D. Thom.

Hæc reſponſio licet aliàs poſſit videri idonea, & admitti, & hoc modo explicet Caiet. Auer. quando dixit, compoſita eſſe notiora, vt patet in fine quæſtionis, quam hic format de primo cognito, huic tn̄ propoſito iudicabit quis fortaſsis eam non poſſe adaptari, tunc enim nihil haberet Auctor illo loco 1. Poſter. tunc non probaret, quòd ſubiectum, & paſſio debeant ante concluſionem cognoſci, ſed oppoſitum ſequeretur illius, quod intendit, nam, ſi compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, profectò concluſio ſcietur ante ſubiectum, & paſſionem, cum ex illis componatur, nil aliud enim conſtituit concluſionem, quàm paſſio de ſubiecto ſuo demonſtrata; Optima tamen eſt reſponſio, ſi benè intelligatur, de ſimplicibus, vt ſic, & de eiſdem, vt partibus cōpoſitorum; abſolutè, & vt ſic præcedunt cognitionem compoſitorum, alioquin nunquam per diffinientia cognoſceretur diffinitum, at dum conſiderantur, vt partes ſunt formaliter, ſic ſunt poſterius nota, prius enim cognoſcimus hominem confuſa quadā cognitione, quàm eius partes diffinitiuas vt ſic, ſciendo. ſ. diſtinguere ea, quæ ſunt de eius definitione, & hæc eſt doctrina, nedum Caiet. ſed ipſiuſmet Auctoris expreſſa p. p. q. 85. art. 3. ad tertium, quo loco Caiet. etiā dicebat, partem diffinitiuā non dependere ſecundum ſe in cognoſci à toto diffinibili, (tunc. n. nunquam prius poſſet cognoſci,) ſed tm̄, quatenus eſt pars illius, poſſum enim noſſe prius, quid ſit animal, (ecce ſimplex vt ſic, & poſtea noſce, quod ſit pars hominem definiens, ecce ſimplex, vt pars, &c.

Quid conſtituat concluſionem.

D. Thomas. Caietanus.

Sic applica illi loco primi Poſteriorum, & inſpicies nihil eſſe illud, quod vide-

videbatur obſtare, nam ſubiectum, & paſſio ſciuntur priuſquam ipſa cõcluſio, vt abſolutè ſumuntur, & hoc volebat ibi Auctor, concluſio autem prius ſcitur ſub confuſione, quàm ſciantur ſubiectum, & paſſio, vt eius partes formaliter ſunt. Quòd autem hæc fuerit mens ipſius, colligo apertè ex eius verbis, ibi. n. ait neceſſe eſſe, vt anteaquam habeatur cognitio concluſionis, cognoſcantur aliquo modo ſubiectum, & paſſio, vbi per ly, aliquo modo, voluit non obſcurè, meo iudicio, ſubindicare, quod dixi, quòd nimirũ cognoſcantur abſolutè tm̃, non autem, vt partes eiuſdem concluſionis, ſic. n. poſterius cognoſcuntur, quoniam compoſita ſunt notiora ſimplicibus, quoad nos, ſi accipiantur ſimplicia, vt partes compoſitorum, quo in ſenſu loquitur in hac parte, &c.

QVÆSTIONES.

Quod nam primò omnium à noſtro intellectu cognoſcatur.

CIRCA illud, quod in prima parte dixit D. Th. Ens, & Eſſentiam eſſe ea, quæ primo cadunt in noſtro intellectu, & nos non ſemel iterauimus, addendo ea eſſe principia omnium intelligibilium, moueo cum Caiet. quæſtionem percelebrem, inquirendo, quid ſit illud, quod à nobis primò cognoſcatur, ſit ne ens, vt habet hæc littera, vel quoduis aliud.

In qua quæſtione ſeptem potiſſimnm præſtabo, primo namq. loco aperiam titulum difficultatis, oſtendens de quo ſit quæſtio, ſecundo citabo opinionem aduerſariorum, cum efficacioribus ſuis fundamentis, tertio veritatem definiã, & declarabo, quarto manifeſtabo illud, quod veritas declarata præſupponit, & eandem à nonnullis argumentis recentiorum defenſabo, quinto eandem probabo, cum impugnatione ſimul contrariæ ſententiæ, ſexto reſponſum dabo rationibus adductis in 2. art. & deniq. argumenta eadem in 2. art. allata, & in ſexto ſoluta, in patronos aduerſæ opinionis retorquebo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit, & non ſit quæſtio.

ILLud initio obſeruo, me in præſenti ſupponere, intellectum noſtrum nõ cognoſcere ſingularia per propriam ſpeciem, veluti quæſtione, quæ mox ſequetur patefaciam, ſed ſolum vniuerſalia, eapropter in hoc negotio erit dumtaxat ſermo de vniuerſalibus cognitis, quæ quoniam multa ſunt, ideò inquiram, quid illorum primò noſtro intellectui obuiam fiat, nulla cõſideratione, ſiue mentione habita de ipſis ſingularibus, neq. inter arguendum, neq. inter definiendum, quoniam de his tota quæſtio proximè ſequens nos manet.

Noto ſecundò, me inquirere de ordine cognitorum, non de ordine cognitionum, non enim eſt difficultas, quæ cognitio ſit nobis prior, an. ſ. illa, quæ ſenſus, an illa, quæ intellectus beneficio acquiritur, nam neminem fugit, notitiam ſenſibilem antecedere intellectualem, & nihil eſſe in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, nihil enim abſq. phantaſmate animam intelligere dicebat

Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimpliciũ, &c.

Quomodo ſe habeant Ens, & Eſſentia.

CIrca tertiam partem, vbi aſſignatur via procedendi in hoc opere, obſeruauit Caiet. ens eſſe quid compoſitum in ordine ad eſſentiam, quoniam illã complectitur, eſt enim ens, quod in ſe habet eſſentiam, & hæc ad illud ſe habet, vt eius pars, ipſum autem tanquam totum, & quoniam totum relatione ad partes dicitur compoſitum, ideò ens eſt compoſitum, & eadem ratione eſt poſterius eſſentia, qm̃ compoſitum, vt ſic, eſt poſterius componentib. ſi nõ poſterioritate temporis, ſaltem naturæ, & cauſalitatis: Vnde potes breui ſic diſcurrere; ex compoſitis ad ſimplicia, ex poſterioribus ad priora procedere debemus in diſciplina tradenda, ergo ex ente ad eſſentiam progrediemur, conſequentia patet ex modo dictis, antecedens aũt eſt Ariſt. millies, vt 1. Phyſ. 2. lib. 2. de anima 12. 5. Diuin. 1. 7. eorũdem 10. & 1. Ethic. c. 4. quibus in locis ait, inſitum eſſe nobis à natura, vt ex notioribus nobis, & ſecundum naturam poſterioribus procedamus ad ignotiora nobis, & ſecundum naturam priora, non enim ſunt eadem nobis, & ſecundum naturam manifeſta.

D. Thom. non ſibi contradicit.

Circa eandem partem obſerua, non contradicere ſibi Auctorem, dum hoc loco ait, nos ex compoſitis ſimplicium cognitionem accipere debere, in primo autem Poſteriorum lect. 2. circa tex. 2. ſub initium dicit manifeſtè, cognitionem ſimplicium præcedere illam compoſitorum, ex quo ibi colligit, prius debere cognoſci ſubiectum, & paſſionem, quàm concluſionem; dicimus. n. hoc in loco ipſum loqui de compoſitis in ordine ad componentia, vt ſic, ità enim compoſita ſunt notiora illis, in 1. autem Poſter. non comparat ſimplicia ad ea, quorum ſunt partes, ſed abſolutè, & iure profert, ea eſſe priora cognitione; ſic benè colligit in hac parte, prius eſſe tractandum de Ente, quàm de Eſſentia, qm̃ eſſentia eſt ità ſimplex, quòd tamen eſt pars ipſius entis, &c.

Caiet. Auerroes. D. Thom.

Hæc reſponſio licet aliàs poſſit videri idonea, & admitti, & hoc modo explicet Caiet. Auer. quando dixit, compoſita eſſe notiora, vt patet in fine quæſtionis, quam hic format de primo cognito, huic tñ propoſito iudicabit quis fortaſsis eam non poſſe adaptari, tunc enim nihil haberet Auctor illo loco 1. Poſter. tunc non probaret, quòd ſubiectum, & paſſio debeant ante concluſionem cognoſci, ſed oppoſitum ſequeretur illius, quod intendit, nam, ſi compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, profectò concluſio ſcietur ante ſubiectum, & paſſionem, cum ex illis componatur, nil aliud enim conſtituit concluſionem, quàm paſſio de ſubiecto ſuo demonſtrata;

Quid conſtituat concluſionem.

Optima tamen eſt reſponſio, ſi benè intelligatur, de ſimplicibus, vt ſic, & de eiſdem, vt partibus cõpoſitorum; abſolutè, & vt ſic præcedunt cognitionem compoſitorum, alioquin nunquam per diffinientia cognoſceretur diffinitum, at dum conſiderantur, vt partes ſunt formaliter, ſic ſunt poſterius nota, prius enim cognoſcimus hominem confuſa quadã cognitione, quàm eius partes diffinitiuas vt ſic, ſciendo. ſ. diſtinguere eã, quæ ſunt de eius definitione, & hæc eſt doctrina, nedum Caiet ſed ipſiuſmet Auctoris expreſſa p. p. q. 85. art. 3. ad tertium, quo loco Caiet. etiã dicebat, partem diffinitiuã non dependere ſecundum ſe in cognoſci à toto diffinibili, (tunc. n. nunquam prius poſſet cognoſci,) ſed tm̃, quatenus eſt pars illius, poſſum enim noſſe prius, quid ſit animal, (ecce ſimplex vt ſic, & poſtea noſce, quod ſit pars hominem definiens, ecce ſimplex, vt pars, &c.

D. Thomas. Caietanus.

Sic applica illi loco primi Poſteriorum, & inſpicies nihil eſſe illud, quod

vide-

videbatur obſtare, nam ſubiectum, & paſſio ſciuntur priuſquam ipſa cõcluſio, vt abſolutè ſumuntur, & hoc volebat ibi Auctor, concluſio autem prius ſcitur ſub confuſione, quàm ſciantur ſubiectum, & paſſio, vt eius partes formaliter ſunt. Quòd autem hæc fuerit mens ipſius, colligo apertè ex eius verbis, ibi.n. ait neceſſe eſſe, vt anteaquam habeatur cognitio concluſionis, cognoſcantur aliquo modo ſubiectum, & paſſio, vbi per ly, aliquo modo, voluit non obſcurè, meo iudicio, ſubindicare, quod dixi, quòd nimirũ cognoſcantur abſolutè ſũ. non autem, vt partes eiuſdem concluſionis, ſic.n. poſterius cognoſcuntur, quoniam compoſita ſunt notiora ſimplicibus, quoad nos, ſi accipiantur ſimplicia, vt partes compoſitorum, quo in ſenſu loquitur in hac parte, &c.

QVÆSTIONES.

Quod nam primò omnium à noſtro intellectu cognoſcatur.

CIRCA illud, quod in prima parte dixit D.Th. Ens, & Eſſentiam eſſe ea, quæ primo cadunt in noſtro intellectu, & nos non ſemel iterauimus, addendo ea eſſe principia omnium intelligibilium, moueo cum Caiet. quæſtionem percelebrem, inquirendo, quid ſit illud, quod à nobis primò cognoſcatur, ſit ne ens, vt habet hæc littera, vel quoduis aliud.

In qua quæſtione ſeptem potiſſimnm præſtabo, primo namq. loco aperiam titulum difficultatis, oſtendens de quo ſit quæſtio, ſecundo citabo opinionem aduerſariorum, cum efficacioribus ſuis fundamentis, tertio veritatem definiã, & declarabo, quarto manifeſtabo illud, quod veritas declarata præſupponit, & eandem à nonnullis argumentis recentiorum defenſabo, quinto eandem probabo, cum impugnatione ſimul contrariæ ſententiæ, ſexto reſponſum dabo rationibus adductis in 2. art. & deniq. argumenta eadem in 2. art. allata, & in ſexto ſoluta, in patronos aduerſæ opinionis retorquebo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit, & non ſit quæſtio.

ILlud initio obſeruo, me in præſenti ſupponere, intellectum noſtrum nõ cognoſcere ſingularia per propriam ſpeciem, veluti quæſtione, quæ mox ſequetur patefaciam, ſed ſolum vniuerſalia, eapropter in hoc negotio erit dumtaxat ſermo de vniuerſalibus cognitis, quæ quoniam multa ſunt, ideò inquiram, quid illorum primò noſtro intellectui obuiam fiat, nulla cõſideratione, ſiue mentione habita de ipſis ſingularibus, neq. inter arguendum, neq. inter definiendum, quoniam de his tota quæſtio proximè ſequens nos manet.

Noto ſecundò, me inquirere de ordine cognitorum, non de ordine cognitionum, non enim eſt difficultas, quæ cognitio ſit nobis prior, an. ſ. illa, quæ ſenſus, an illa, quæ intellectus beneficio acquiritur, nam nemo inem fugit, notitiam ſenſibilem antecedere intellectualem, & nihil eſſe in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, nihil enim abſq. phantaſmate ar imam intelligere dicebat

Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimpliciũ, &c.

Quomodo ſe habeant Ens, & Eſſentia.

CIrca tertiam partem, vbi aſſignatur via procedendi in hoc opere, obſeruauit Caiet. ens eſſe quid compoſitum in ordine ad eſſentiam, quoniam illã complectitur, eſt enim ens, quod in ſe habet eſſentiam, & hæc ad illud ſe habet, vt eius pars, ipſum autem tanquam totum, & quoniam totum relatione ad partes dicitur compoſitum, ideò ens eſt compoſitum, & eadem ratione eſt poſterius eſſentia, q̃m compoſitum, vt ſic, eſt poſterius componentib. ſi nõ poſterioritate temporis, ſaltem naturæ, & cauſalitatis: Vnde potes breui ſic diſcurrere; ex compoſitis ad ſimplicia, ex poſterioribus ad priora procedere debemus in diſciplina tradenda, ergo ex ente ad eſſentiam progrediemur, conſequentia patet ex modo dictis, antecedens aũt eſt Ariſt. millies, vt 1. Phyſ. 2. lib. 2. de anima 12.5. Diuin. 1.7. eorũdem 10. & 1. Ethic. c. 4. quibus in locis ait, inſitum eſſe nobis à natura, vt ex notioribus nobis, & ſecundum naturam poſterioribus procedamus ad ignotiora nobis, & ſecundum naturam priora, non enim ſunt eadem nobis, & ſecundum naturam manifeſta.

D. Thom. non ſibi contradicit.

Circa eandem partem obſerua, non contradicere ſibi Auctorem, dum hoc loco ait, nos ex compoſitis ſimplicium cognitionem accipere debere, in primo autem Poſteriorum lect. 2. circa tex. 2. ſub initium dicit manifeſtè, cognitionem ſimplicium præcedere illam compoſitorum, ex quo ibi colligit, prius debere cognoſci ſubiectum, & paſſionem, quàm concluſionem; dicimus .n. hoc in loco ipſum loqui de compoſitis in ordine ad componentia, vt ſic, ità enim compoſita ſunt notiora illis, in 1. autem Poſter. non comparat ſimplicia ad ea, quorum ſunt partes, ſed abſolutè, & iure profert, ea eſſe priora cognitione; ſic benè colligit in hac parte, prius eſſe tractandum de Ente, quàm de Eſſentia, q̃m eſſentia eſt ità ſimplex, quòd tamen eſt pars ipſius entis, &c.

Caiet. Auerroes. D. Thom.

Hæc reſponſio licet aliàs poſſit videri idonea, & admitti, & hoc modo explicet Caiet. Auer. quando dixit, compoſita eſſe notiora, vt patet in fine quæſtionis, quam hic format de primo cognito, huic t̃n propoſito iudicabit quis fortaſsis eam non poſſe adaptari, tunc enim nihil haberet Auctor illo loco 1. Poſter. tunc non probaret, quòd ſubiectum, & paſſio debeant ante concluſionem cognoſci, ſed oppoſitum ſequeretur illius, quod intendit, nam, ſi compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, profectò concluſio ſcietur ante ſubiectum, & paſſionem, cum ex illis componatur, nil aliud enim conſtituit concluſionem, quàm paſſio de ſubiecto ſuo demonſtrata; Optima tamen eſt reſponſio, ſi benè intelligatur, de ſimplicibus, vt ſic, & de eiſdem, vt partibus cõpoſitorum; abſolutè, & vt ſic præcedunt cognitionem compoſitorum, alioquin nunquam per diffinientia cognoſceretur diffinitum, at dum conſiderantur, vt partes ſunt formaliter, ſic ſunt poſterius nota, prius enim cognoſcimus hominem confuſa quadã cognitione, quàm eius partes diffinitiuas vt ſic, ſciendo. ſ. diſtinguere ea, quæ ſunt de eius definitione, & hæc eſt doctrina, nedum Caiet. ſed ipſiuſmet Auctoris expreſſa p. p. q. 85. art. 3. ad tertium, quo loco Caiet. etiã dicebat, partem diffinitiuã non dependere ſecundum ſe in cognoſci à toto diffinibili, (tunc .n. nunquam prius poſſet cognoſci,) ſed t̃m, quatenus eſt pars illius, poſſum enim noſſe prius, quid ſit animal, (ecce ſimplex vt ſic, & poſtea noſce, quod ſit pars hominem definiens, ecce ſimplex, vt pars, &c.

D. Thomas. Caietanus.

Quid conſtituat concluſionem.

Sic applica illi loco primi Poſteriorum, & inſpicies nihil eſſe illud, quod vide-

videbatur obſtare, nam ſubiectum, & paſſio ſciuntur priuſquam ipſa cõcluſio, vt abſolutè ſumuntur, & hoc volebat ibi Auctor, concluſio autem prius ſcitur ſub confuſione, quàm ſciantur ſubiectum, & paſſio, vt eius partes formaliter ſunt. Quòd autem hæc fuerit mens ipſius, colligo apertè ex eius verbis, ibi.n. ait neceſſe eſſe, vt anteaquam habeatur cognitio concluſionis, cognoſcantur aliquo modo ſubiectum, & paſſio, vbi per ly, aliquo modo, voluit non obſcurè, meo iudicio, ſubindicare, quod dixi, quòd nimirũ cognoſcantur abſolutè ſũ. non autem, vt partes eiuſdem concluſionis, ſic.n. poſterius cognoſcuntur, quoniam compoſita ſunt notiora ſimplicibus, quoad nos, ſi accipiantur ſimplicia, vt partes compoſitorum, quo in ſenſu loquitur in hac parte, &c.

QVÆSTIONES.

Quod nam primò omnium à noſtro intellectu cognoſcatur.

CIRCA illud, quod in prima parte dixit D.Th. Ens, & Eſſentiam eſſe ea, quæ primo cadunt in noſtro intellectu, & nos non ſemel iterauimus, addendo ea eſſe principia omnium intelligibilium, moueo cum Caiet. quæſtionem percelebrem, inquirendo, quid ſit illud, quod à nobis primò cognoſcatur, ſit ne ens, vt habet hæc littera, vel quoduis aliud.

In qua quæſtione ſeptem potiſſimum præſtabo, primo namq. loco aperiam titulum difficultatis, oſtendens de quo ſit quæſtio, ſecundo citabo opinionem aduerſariorum, cum efficacioribus ſuis fundamentis, tertio veritatem definiã, & declarabo, quarto manifeſtabo illud, quod veritas declarata præſupponit, & eandem à nonnullis argumentis recentiorum defenſabo, quinto eandem probabo, cum impugnatione ſimul contrariæ ſententiæ, ſexto reſponſum dabo rationibus adductis in 2. art. & deniq. argumenta eadem in 2. art. allata, & in ſexto ſoluta, in patronos aduerſæ opinionis retorquebo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit, & non ſit quæſtio.

ILlud initio obſeruo, me in præſenti ſupponere, intellectum noſtrum nõ cognoſcere ſingularia per propriam ſpeciem, veluti quæſtione, quæ mox ſequetur patefaciam, ſed ſolum vniuerſalia, eapropter in hoc negotio erit dumtaxat ſermo de vniuerſalibus cognitis, quæ quoniam multa ſunt, ideò inquiram, quid illorum primò noſtro intellectui obuiam fiat, nulla cõſideratione, ſiue mentione habita de ipſis ſingularibus, neq. inter arguendum, neq. inter definiendum, quoniam de his tota quæſtio proximè ſequens nos manet.

Noto ſecundò, me inquirere de ordine cognitorum, non de ordine cognitionum, non enim eſt difficultas, quæ cognitio ſit nobis prior, an. ſ. illa, quæ ſenſus, an illa, quæ intellectus beneficio acquiritur, nam neminem fugit, notitiam ſenſibilem antecedere intellectualem, & nihil eſſe in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, nihil enim abſq. phantaſmate animam intelligere dicebat

Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimpliciũ, &c.

Quomodo ſe habeant Ens, & Eſſentia.

CIrca tertiam partem, vbi aſſignatur via procedendi in hoc opere, obſeruauit Caiet. ens eſſe quid compoſitum in ordine ad eſſentiam, quoniam illã complectitur, eſt enim ens, quod in ſe habet eſſentiam, & hæc ad illud ſe habet, vt eius pars, ipſum autem tanquam totum, & quoniam totum relatione ad partes dicitur compoſitum, ideò ens eſt compoſitum, & eadem ratione eſt poſterius eſſentia, qm̃ compoſitum, vt ſic, eſt poſterius componentib. ſi nõ poſterioritate temporis, ſaltem naturæ, & cauſalitatis: Vnde potes breui ſic diſcurrere; ex compoſitis ad ſimplicia, ex poſterioribus ad priora procedere debemus in diſciplina tradenda, ergo ex ente ad eſſentiam progrediemur, conſequentia patet ex modo dictis, antecedens aũt eſt Ariſt. millies, vt 1. Phyſ. 2. lib. 2. de anima 12. 5. Diuin. 1. 7. eorũdem 10. & 1. Ethic. c. 4. quibus in locis ait, inſitum eſſe nobis à natura, vt ex notioribus nobis, & ſecundum naturam poſterioribus procedamus ad ignotiora nobis, & ſecundum naturam priora, non enim ſunt eadem nobis, & ſecundum naturam manifeſta.

D. Thom. non ſibi contradicit.

Circa eandem partem obſerua, non contradicere ſibi Auctorem, dum hoc loco ait, nos ex compoſitis ſimplicium cognitionem accipere debere, in primo autem Poſteriorum lect. 2. circa tex. 2. ſub initium dicit manifeſtè, cognitionem ſimplicium præcedere illam compoſitorum, ex quo ibi colligit, prius debere cognoſci ſubiectum, & paſſionem, quàm concluſionem; dicimus. n. hoc in loco ipſum loqui de compoſitis in ordine ad componentia, vt ſic, ità enim compoſita ſunt notiora illis, in 1. autem Poſter. non comparat ſimplicia ad ea, quorum ſunt partes, ſed abſolutè, & iure profert, ea eſſe priora cognitione; ſic benè colligit in hac parte, prius eſſe tractandum de Ente, quàm de Eſſentia, qm̃ eſſentia eſt ità ſimplex, quòd tamen eſt pars ipſius entis, &c.

Caiet. Auerroes. D. Thom.

Hæc reſponſio licet aliàs poſſit videri idonea, & admitti, & hoc modo explicet Caiet. Auer. quando dixit, compoſita eſſe notiora, vt patet in fine quæſtionis, quam hic format de primo cognito; huic tñ propoſito iudicabit quis fortaſsis eam non poſſe adaptari, tunc enim nihil haberet Auctor illo loco 1. Poſter. tunc non probaret, quòd ſubiectum, & paſſio debeant ante concluſionem cognoſci, ſed oppoſitum ſequeretur illius, quod intendit, nam, ſi compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, profectò concluſio ſcietur ante ſubiectum, & paſſionem, cum ex illis componatur, nil aliud enim conſtituit concluſionem, quàm paſſio de ſubiecto ſuo demonſtrata; Optima tamen eſt reſponſio, ſi benè intelligatur, de ſimplicibus, vt ſic, & de eiſdem, vt partibus cõpoſitorum; abſolutè, & vt ſic præcedant cognitionem compoſitorum, alioquin nunquam per diffinientia cognoſceretur diffinitum, at dum conſiderantur, vt partes ſunt formaliter, ſic ſunt poſterius nota, prius enim cognoſcimus hominem confuſa quadã cognitione, quàm eius partes diffinitiuas vt ſic, ſciendo. ſ. diſtinguere ea, quæ ſunt de eius definitione, & hæc eſt doctrina, nedum Caiet ſed ipſiuſmet Auctoris expreſſa p. p. q. 85. art. 3. ad tertium, quo loco Caiet. etiã dicebat, partem diffinitiuã non dependere ſecundum ſe in cognoſci à toto diffinibili, (tunc. n. nunquam prius poſſet cognoſci,) ſed tm̃, quatenus eſt pars illius, poſſum enim noſſe prius, quid ſit animal, (ecce ſimplex vt ſic, & poſtea noſce, quod ſit pars hominem definiens, ecce ſimplex, vt pars, &c.

Quid conſtituat concluſionem.

D. Thomas. Caietanus.

Sic applica illi loco primi Poſteriorum, & inſpicies nihil eſſe illud, quod

vide-

videbatur obſtare, nam ſubiectum, & paſſio ſciuntur priuſquam ipſa cõcluſio, vt abſolutè ſumuntur, & hoc volebat ibi Auctor, concluſio autem prius ſcitur ſub confuſione, quàm ſciantur ſubiectum, & paſſio, vt eius partes formaliter ſunt. Quòd autem hæc fuerit mens ipſius, colligo apertè ex eius verbis, ibi.n. ait neceſſe eſſe, vt anteaquam habeatur cognitio concluſionis, cognoſcantur aliquo modo ſubiectum, & paſſio, vbi per ly, aliquo modo, voluit non obſcurè, meo iudicio, ſubindicare, quod dixi, quòd nimirũ cognoſcantur abſolutè tm̃, non autem, vt partes eiuſdem concluſionis, ſic.n. poſterius cognoſcuntur, quoniam compoſita ſunt notiora ſimplicibus, quoad nos, ſi accipiantur ſimplicia, vt partes compoſitorum, quo in ſenſu loquitur in hac parte, &c.

QVÆSTIONES.

Quod nam primò omnium à noſtro intellectu cognoſcatur.

CIRCA illud, quod in prima parte dixit D.Th. Ens, & Eſſentiam eſſe ea, quæ primo cadunt in noſtro intellectu, & nos non ſemel iterauimus, addendo ea eſſe principia omnium intelligibilium, moueo cum Caiet. quæſtionem percelebrem, inquirendo, quid ſit illud, quod à nobis primò cognoſcatur, ſit ne ens, vt habet hæc littera, vel quoduis aliud.

In qua quæſtione ſeptem potiſſimum præſtabo, primo namq. loco aperiam titulum difficultatis, oſtendens de quo ſit quæſtio, ſecundo citabo opinionem aduerſariorum, cum efficacioribus ſuis fundamentis, tertio veritatem definiã, & declarabo, quarto manifeſtabo illud, quod veritas declarata præſupponit, & eandem à nonnullis argumentis recentiorum defenſabo, quinto eandem probabo, cum impugnatione ſimul contrariæ ſententiæ, ſexto reſponſum dabo rationibus adductis in 2.art. & deniq. argumenta eadem in 2.art. allata, & in ſexto ſoluta, in patronos aduerſæ opinionis retorquebo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit, & non ſit quæſtio.

ILlud initio obſeruo, me in præſenti ſupponere, intellectum noſtrum nõ cognoſcere ſingularia per propriam ſpeciem, veluti quæſtione, quæ mox ſequetur patefaciam, ſed ſolum vniuerſalia, ea propter in hoc negotio erit dumtaxat ſermo de vniuerſalibus cognitis, quæ quoniam multa ſunt, ideò inquiram, quid illorum primò noſtro intellectui obuiam fiat, nulla cõſideratione, ſiue mentione habita de ipſis ſingularibus, neq. inter arguendum, neq. inter definiendum, quoniam de his tota quæſtio proximè ſequens nos manet.

Noto ſecundò, me inquirere de ordine cognitorum, non de ordine cognitionum, non enim eſt difficultas, quæ cognitio ſit nobis prior, an.ſ. illa, quæ ſenſus, an illa, quæ intellectus beneficio acquiritur, nam neminem fugit, notitiam ſenſibilem antecedere intellectualem, & nihil eſſe in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, nihil enim abſq. phantaſmate at imam intelligere dicebat

Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimpliciũ, &c.

Quomodo ſe habeant Ens, & Eſſentia.

CIrca tertiam partem, vbi aſſignatur via procedendi in hoc opere, obſeruauit Caiet. ens eſſe quid compoſitum in ordine ad eſſentiam, quoniam illã complectitur, eſt enim ens, quod in ſe habet eſſentiam, & hæc ad illud ſe habet, vt eius pars, ipſum autem tanquam totum, & quoniam totum relatione ad partes dicitur compoſitum, ideò ens eſt compoſitum, & eadem ratione eſt poſterius eſſentia, q̃m compoſitum, vt ſic, eſt poſterius componentib. ſi nõ poſterioritate temporis, ſaltem naturæ, & cauſalitatis: Vnde potes breui ſic diſcurrere; ex compoſitis ad ſimplicia, ex poſterioribus ad priora procedere debemus in diſciplina tradenda, ergo ex ente ad eſſentiam progrediemur, conſequentia patet ex modo dictis, antecedens aũt eſt Ariſt. millies, vt 1. Phyſ. 2. lib. 2. de anima 12. 5. Diuin. 2. 7. eorũdem 10. & 1. Ethic. c. 4. quibus in locis ait, inſitum eſſe nobis à natura, vt ex notioribus nobis, & ſecundum naturam poſterioribus procedamus ad ignotiora nobis, & ſecundum naturam priora, non enim ſunt eadem nobis, & ſecundum naturam manifeſta.

D. Thom. non ſibi contradicit.

Circa eandem partem obſerua, non contradicere ſibi Auctorem, dum hoc loco ait, nos ex compoſitis ſimplicium cognitionem accipere debere, in primo autem Poſteriorum lect. 2. circa tex. 2. ſub initium dicit manifeſtè, cognitionem ſimplicium præcedere illam compoſitorum, ex quo ibi colligit, prius debere cognoſci ſubiectum, & paſſionem, quàm concluſionem; dicimus. n. hoc in loco ipſum loqui de compoſitis in ordine ad componentia, vt ſic, ità enim compoſita ſunt notiora illis, in 1. autem Poſter. non comparat ſimplicia ad ea, quorum ſunt partes, ſed abſolutè, & iure profert, ea eſſe priora cognitione; ſic benè colligit in hac parte, prius eſſe tractandum de Ente, quàm de Eſſentia, q̃m eſſentia eſt ità ſimplex, quòd tamen eſt pars ipſius entis, &c.

Caiet. Auerroes. D. Thom.

Hæc reſponſio licet aliis poſſit videri idonea, & admitti, & hoc modo explicet Caiet. Auer. quando dixit, compoſita eſſe notiora, vt patet in fine quæſtionis, quam hic format de primo cognito, huic tñ propoſito iudicabit quis fortaſsis eam non poſſe adaptari, tunc enim nihil haberet Auctor illo loco 1. Poſter. tunc non probaret, quòd ſubiectum, & paſſio debeant ante concluſionem cognoſci, ſed oppoſitum ſequeretur illius, quod intendit, nam, ſi compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, profectò concluſio ſcietur ante ſubiectum, & paſſionem, cum ex illis componatur, nil aliud enim conſtituit concluſionem, quàm paſſio de ſubiecto ſuo demonſtrata; Optima tamen eſt reſponſio, ſi benè intelligatur, de ſimplicibus, vt ſic, & de eiſdem, vt partibus cõpoſitorum; abſolutè, & vt ſic præcedunt cognitionem compoſitorum, alioquin nunquam per diffinientia cognoſceretur diffinitum, at dum conſiderantur, vt partes ſunt formaliter, ſic ſunt poſterius nota, prius enim cognoſcimus hominem confuſa quadã cognitione, quàm eius partes diffinitiuas vt ſic, ſciendo. ſ. diſtinguere ea, quæ ſunt de eius definitione, & hæc eſt doctrina, nedum Caiet. ſed ipſiuſmet Auctoris expreſſa p. p. q. 85. art. 3. ad tertium, quo loco Caiet. etiã dicebat, partem diffinitiuã non dependere ſecundum ſe in cognoſci à toto diffinibili, (tunc. n. nunquam prius poſſet cognoſci,) ſed tñ, quatenus eſt pars illius, poſſum enim noſſe prius, quid ſit animal, (ecce ſimplex vt ſic, & poſtea noſce, quod ſit pars hominem definiens, ecce ſimplex, vt pars, &c.

Quid conſtituat concluſionem.

D. Thomas. Caietanus.

Sic applica illi loco primi Poſteriorum, & inſpicies nihil eſſe illud, quod vide-

videbatur obſtare, nam ſubiectum, & paſſio ſciuntur priuſquam ipſa cõcluſio, vt abſolutè ſumuntur, & hoc volebat ibi Auctor, concluſio autem prius ſcitur ſub confuſione, quàm ſciantur ſubiectum, & paſſio, vt eius partes formaliter ſunt. Quòd autem hæc fuerit mens ipſius, colligo apertè ex eius verbis, ibi. n. ait neceſſe eſſe, vt anteaquam habeatur cognitio concluſionis, cognoſcantur aliquo modo ſubiectum, & paſſio, vbi per ly, aliquo modo, voluit non obſcurè, meo iudicio, ſubindicare, quod dixi, quòd nimirũ cognoſcantur abſolutè ſimpl. non autem, vt partes eiuſdem concluſionis, ſic. n. poſterius cognoſcuntur, quoniam compoſita ſunt notiora ſimplicibus, quoad nos, ſi accipiantur ſimplicia, vt partes compoſitorum, quo in ſenſu loquitur in hac parte, &c.

QVÆSTIONES.

Quod nam primò omnium à noſtro intellectu cognoſcatur.

CIRCA illud, quod in prima parte dixit D. Th. Ens, & Eſſentiam eſſe ea, quæ primo cadunt in noſtro intellectu, & nos non ſemel iterauimus, addendo ea eſſe principia omnium intelligibilium, moueo cum Caiet. quæſtionem percelebrem, inquirendo, quid ſit illud, quod à nobis primò cognoſcatur, ſit ne ens, vt habet hæc littera, vel quoduis aliud.

In qua quæſtione ſeptem potiſſimum præſtabo, primo namq. loco aperiam titulum difficultatis, oſtendens de quo ſit quæſtio, ſecundo citabo opinionem aduerſariorum, cum efficacioribus ſuis fundamentis, tertio veritatem definiã, & declarabo, quarto manifeſtabo illud, quod veritas declarata præſupponit, & eandem à nonnullis argumentis recentiorum defenſabo, quinto eandem probabo, cum impugnatione ſimul contrariæ ſententiæ, ſexto reſponſum dabo rationibus adductis in 2. art. & deniq. argumenta eadem in 2. art. allata, & in ſexto ſoluta, in patronos aduerſæ opinionis retorquebo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit, & non ſit quæſtio.

ILlud initio obſeruo, me in præſenti ſupponere, intellectum noſtrum nõ cognoſcere ſingularia per propriam ſpeciem, veluti quæſtione, quæ mox ſequetur patefaciam, ſed ſolum vniuerſalia, eapropter in hoc negotio erit dumtaxat ſermo de vniuerſalibus cognitis, quæ quoniam multa ſunt, ideò inquiram, quid illorum primò noſtro intellectui obuiam fiat, nulla cõſideratione, ſiue mentione habita de ipſis ſingularibus, neq. inter arguendum, neq. inter definiendum, quoniam de his tota quæſtio proximè ſequens nos manet.

Noto ſecundò, me inquirere de ordine cognitorum, non de ordine cognitionum, non enim eſt difficultas, quæ cognitio ſit nobis prior, an. ſ. illa, quæ ſenſus, an illa, quæ intellectus beneficio acquiritur, nam neminem fugit, notitiam ſenſibilem antecedere intellectualem, & nihil eſſe in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, nihil enim abſq. phantaſmate ar imam intelligere dicebat

Quia verò ex compoſitis cognitionem ſimpliciũ,&c.

Quomodo ſe habeant Ens, & Eſſentia.

Circa tertiam partem, vbi aſſignatur via procedendi in hoc opere, obſeruauit Caiet.ens eſſe quid compoſitum in ordine ad eſſentiam, quoniam illã complectitur, eſt enim ens, quod in ſe habet eſſentiam, & hæc ad illud ſe habet, vt eius pars, ipſum autem tanquam totum, & quoniam totum relatione ad partes dicitur compoſitum, ideò ens eſt compoſitum, & eadem ratione eſt poſterius eſſentia, qm̃ compoſitum, vt ſic, eſt poſterius componentib. ſi nõ poſterioritate temporis, ſaltem naturæ, & cauſalitatis: Vnde potes breui ſic diſcurrere; ex compoſitis ad ſimplicia, ex poſterioribus ad priora procedere debemus in diſciplina tradenda, ergo ex ente ad eſſentiam progrediemur, conſequentia patet ex modo dictis, antecedens aũt eſt Ariſt. millies, vt 1. Phyſ. 2. lib. 2. de anima 12.5. Diuin. 1.7. eorũdem 10. & 1. Ethic. c. 4. quibus in locis ait, inſitum eſſe nobis à natura, vt ex notioribus nobis, & ſecundum naturam poſterioribus procedamus ad ignotiora nobis, & ſecundum naturam priora, non enim ſunt eadem nobis, & ſecundum naturam manifeſta.

D. Thom. non ſibi contradicit.

Circa eandem partem obſerua, non contradicere ſibi Auctorem, dum hoc loco ait, nos ex compoſitis ſimplicium cognitionem accipere debere, in primo autem Poſteriorum lect. 2. circa tex. 2. ſub initium dicit manifeſtè, cognitionem ſimplicium præcedere illam compoſitorum, ex quo ibi colligit, prius debere cognoſci ſubiectum, & paſſionem, quàm concluſionem; dicimus. n. hoc in loco ipſum loqui de compoſitis in ordine ad componentia, vt ſic, ità enim compoſita ſunt notiora illis, in 1. autem Poſter. non comparat ſimplicia ad ea, quorum ſunt partes, ſed abſolutè, & iure proferr, ea eſſe priora cognitione; ſic benè colligit in hac parte, prius eſſe tractandum de Ente, quàm de Eſſentia, qm̃ eſſentia eſt ità ſimplex, quòd tamen eſt pars ipſius entis, &c.

Caiet. Auerroes. D.Thom.

Hæc reſponſio licet aliàs poſſit videri idonea, & admitti, & hoc modo explicet Caiet. Auer. quando dixit, compoſita eſſe notiora, vt patet in fine quæſtionis, quam hic format de primo cognito; huic tñ propoſito iudicabit quis fortaſsis eam non poſſe adaptari, tunc enim nihil haberet Auctor illo loco 1. Poſter. tunc non probaret, quòd ſubiectum, & paſſio debeant ante concluſionem cognoſci, ſed oppoſitum ſequeretur illius, quod intendit, nam, ſi compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, profectò concluſio ſcietur ante ſubiectum, & paſſionem, cum ex illis componatur, nil aliud enim conſtituit concluſionem, quàm paſſio de ſubiecto ſuo demonſtrata; Optima tamen eſt reſponſio, ſi benè intelligatur, de ſimplicibus, vt ſic, & de eiſdem, vt partibus cõpoſitorum; abſolutè, & vt ſic præcedant cognitionem compoſitorum, alioquin nunquam per diffinientia cognoſceretur diffinitum, at dum conſiderantur, vt partes ſunt formaliter, ſic ſunt poſterius nota, prius enim cognoſcimus hominem confuſa quadã cognitione, quàm eius partes diffinitiuas vt ſic, ſciendo. ſ. diſtinguere ea, quæ ſunt de eius definitione, & hæc eſt doctrina, nedum Caiet ſed ipſiuſmet Auctoris expreſſa p. p. q. 85. art. 3. ad tertium, quo loco Caiet. etiã dicebat, partem diffinitiuã non dependere ſecundum ſe in cognoſci à toto diffinibili, (tunc. n. nunquam prius poſſet cognoſci,) ſed tñ, quatenus eſt pars illius, poſſum enim noſſe prius, quid ſit animal, (ecce ſimplex vt ſic, & poſtea noſce, quod ſit pars hominem definiens, ecce ſimplex, vt pars, &c.

Quid conſtituat concluſionem.

D. Thomas. Caietanus.

Sic applica illi loco primi Poſteriorum, & inſpicies nihil eſſe illud, quod vide-

videbatur obſtare, nam ſubiectum, & paſſio ſciuntur priuſquam ipſa cõcluſio, vt abſolutè ſumuntur, & hoc volebat ibi Auctor, concluſio autem prius ſcitur ſub confuſione, quàm ſciantur ſubiectum, & paſſio, vt eius partes formaliter ſunt. Quòd autem hæc fuerit mens ipſius, colligo apertè ex eius verbis, ibi.n. ait neceſſe eſſe, vt anteaquam habeatur cognitio concluſionis, cognoſcantur aliquo modo ſubiectum, & paſſio, vbi per ly, aliquo modo, voluit non obſcurè, meo iudicio, ſubindicare, quod dixi, quòd nimirũ cognoſcantur abſolutè ſũt, non autem, vt partes eiuſdem concluſionis, ſic.n. poſterius cognoſcuntur, quoniam compoſita ſunt notiora ſimplicibus, quoad nos, ſi accipiantur ſimplicia, vt partes compoſitorum, quo in ſenſu loquitur in hac parte, &c.

QVÆSTIONES.

Quod nam primò omnium à noſtro intellectu cognoſcatur.

CIRCA illud, quod in prima parte dixit D.Th. Ens, & Eſſentiam eſſe ea, quæ primo cadunt in noſtro intellectu, & nos non ſemel iterauimus, addendo ea eſſe principia omnium intelligibilium, moueo cum Caiet. quæſtionem percelebrem, inquirendo, quid ſit illud, quod à nobis primò cognoſcatur, ſit ne ens, vt habet hæc littera, vel quoduis aliud.

In qua quæſtione ſeptem potiſſimnm præſtabo, primo namq. loco aperiam titulum difficultatis, oſtendens de quo ſit quæſtio, ſecundo citabo opinionem aduerſariorum, cum efficacioribus ſuis fundamentis, tertio veritatem definiã, & declarabo, quarto manifeſtabo illud, quod veritas declarata præſupponit, & eandem à nonnullis argumentis recentiorum defenſabo, quinto eandem probabo, cum impugnatione ſimul contrariæ ſententiæ, ſexto reſponſum dabo rationibus adductis in 2. art. & deniq. argumenta eadem in 2. art. allata, & in ſexto ſoluta, in patronos aduerſæ opinionis retorquebo.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit, & non ſit quæſtio.

ILlud initio obſeruo, me in præſenti ſupponere, intellectum noſtrum nõ cognoſcere ſingularia per propriam ſpeciem, veluti quæſtione, quæ mox ſequetur patefaciam, ſed ſolum vniuerſalia, eapropter in hoc negotio erit dumtaxat ſermo de vniuerſalibus cognitis, quæ quoniam multa ſunt, ideò inquiram, quid illorum primò noſtro intellectui obuiam fiat, nulla cõſideratione, ſiue mentione habita de ipſis ſingularibus, neq. inter arguendum, neq. inter definiendum, quoniam de his tota quæſtio proximè ſequens nos manet.

Noto ſecundò, me inquirere de ordine cognitorum, non de ordine cognitionum, non enim eſt difficultas, quæ cognitio ſit nobis prior, an.ſ. illa, quæ ſenſus, an illa, quæ intellectus beneficio acquiritur, nam nemo inem fugit, notitiam ſenſibilem antecedere intellectualem, & nihil eſſe in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, nihil enim abſq. phantaſmate animam intelligere dicebat

Ariſto. Ariſt.3.de anima 30.& 39.ibidem oportere intelligentem,(ope.ſ.cognitionis ſentientis)phantaſmata ſpeculari, quæ ſenſibilia eſſe conſtat, ac proinde ſingularia ex 1.cœli 92.ſic prius abſolutè ſingularia noſcuntur, quo ſenſu Alex. Achillinus. Achill. libro ſuo de vniuerſalibus, dubio 8. ſecunda comparatione ipſorum vniuerſalium,dixit ſingularia prius cognoſci, ſed quærimus de vniuerſalibus, quæ cognoſcuntur per cognitionem intellectiuam,quid eorum.ſ. primo à nobis attingatur,& ex doctrina huius obſeruationis, multa loca intelligentur; quandoq. enim videbis illuſtres viros aſſerere cognitionem ſingularium in nobis anteire illam vniuerſalium, quos multoties commodè explicabis, ſi dixeris eos loqui,non de cognitorum,ſed de cognitionum ordine,vel de ordine cognitorum abſolutè, non aũt comparatione ad intellectum cognoſcentem. Dixi multoties,quoniam non ſemper eorũ dicta hanc poſſunt ſubire interpretationem,ſi & quæ præceſſerint,& quæ ſubſequantur,inſpicias, &c.

Obſeruo tertio quòd, cum aliquid duplici ex capite poſſit vocari vniuerſa-

Duplex vniuerſale. le,vel.ſ.quoniam ſit cauſa plurium,vt Deus,& intelligentiæ,& cœlum,& Sol modo ſuo,vel quia de pluribus ſibi inferioribus dicatur,vt animal, quod de varijs ſpeciebus dicitur,& primum ſoleat vocari vniuerſale in cauſando, alterũ in prædicando,vel illud cauſa vniuerſalis,hoc prædicatum vniuerſale,non inueſtigamus in præſentia de vniuerſali primo modo accepto,tm̃ enim abeſt,vt Deus glorioſus,& Intelligentiæ primò à nobis percipiantur, quòd nunquam in hoc ſtatu per propriam ſpeciem à nobis attinguntur, vt c.6. huius libri videbimus,ſed de vniuerſali in ſecunda acceptione, qualia vniuerſalia ſunt ſpecies, genera, & hæc vel ſubalterna, vel generaliſſimum, & ſupremum fuerit, hęc enim patet de pluribus prædicari.

Obſeruo quartò,quòd hoc vniuerſale,quod dicitur de multis,ſiue in prædicando,dupliciter ſumi poteſt,vno modo formaliter, pro intentione nimirum illa vniuerſalitatis,quam ei tribuit intellectus; dum naturam vnam in multis conſpiciẽs,donat nomine,vel ſpeciei,vel generis.alio modo materialiter, aut pro re illa ſubſtrata,& natura, quæ illi intentioni ſubijcitur,& cui intellectus intentionem illam elargitur; primo modo non ſumitur in hac quæſtione, ſic enim, non modo non eſt prius cognitum, ſed & poſterius quoque ſingularibus ipſis cognoſcitur,prius enim,verbi cauſa,videt intellectus animal in homine,& leone,quàm illud vocet genus,quare hæc intentio eſt poſterior cognitione rerum, & de vniuerſali hoc modo accepto loquebatur Ariſtot.1.de ani- Ariſtot. ma 8.dicens,animal vniuerſale,aut nihil eſſe,aut poſterius,& ſimiliter, ſi quid commune aliud prędicatur,accipitur ergo in ſecunda acceptione, pro re.ſ.& natura illi intentioni ſubſtrata,pro homine ſcilicet,aut ſubſtantia, aut ente.

Rurſus aduerto, quòd hæc natura vniuerſalis hoc modo ſumpta conſideratur,& vt totum quoddam eſt,quòd diffinitionis ſit capax, & vt ſuperiora reſpiciens,ſi quid illo ſuperius ſit,& à nonnullis vocatur, neq. male totum eſſentiale,& vt totum vniuerſale eſt,reſpiciens inferiora illa,de quibus dicitur. Vtroq. autem modo dupliciter põt cognoſci,diſtinctè ſcilicet,& confusè, vnde quatuor conſurgunt cognitiones, duæ diſtinctæ, & duæ confuſæ, poteſt.n. *Quatuor cognitiones.* cognoſci,vt diffinibile confusè,hoc eſt,non penetrando diffinientia, vel obiectum diſtinctè,ignorando eius actualitatem, & eiuſdem ab alijs differentiam, ecce primam cognitionem, poteſt cognoſci cognitione huic oppoſita, ſiue huius perfectiua,cum penetratione ſcilicet diffinientium, & eorum, quæ in ipſo actualiter includuntur, cognoſcendo eius naturam ab alijs diſtinctam, ecce ſecundã.põt cognoſci, vt vniuerſale abſq. penetratione inferiorum, de quibus dicitur, ecce tertiam, demum põt cognoſci cũ cognitione ſuorũ inferiorũ,ſic habes quartã cognitionẽ.

Pri-

Primam, vocauit hoc loco Caiet. cognitionem confuſam actualem, ſecundam diſtinctam actualem, & iure, quoniam per primam videtur confuſè id, quod actualiter eſt in obiecto, ſunt enim in ipſo actu ea, quibus definitur, quæ tamen illa cognitione non penetrantur, ſed ſolum merito ſecundæ cognitionis, tertiam, vocauit confuſam virtualem, quartam, diſtinctam virtualem, & merito, quoniam per tertiam non videtur diſtinctè, ſed confuſè id, quod virtualiter continetur in obiecto, partes. ſ. ſubiectiuæ, & inferiora, de quibus dicitur, clarum. n. eſt, quòd inferiora continentur ſolum virtualiter in ſuperiorib. per quartam autem, diſtinctè videntur hæc eadem in illo virtute contenta, vnde magis impropriè locutus eſt Petrus Fonſeca q. ſua 2. ſuper c. 2. primi Diuinorum, in fine ſectionis primæ illius quæſtionis, quando dixit, impropriè vocari cognitionem totius potentialis, ſiuè vniuerſalis potentialē, cum re vera ſit actualis, & exercita notitia, præſertim, quando eſt diſtincta, non enim conſiderauit doctus vir, ly, virtualem, ſeù potentialem non cadere ſuper cognitionem, ſed ſuper ea, quæ cognoſcuntur, eſt quidem cognitio actualis, quando actu, quid cognoſcitur, quandocunque illud fuerit, ſed eſt aliquando cognitio, & non cognitio eorum, quæ virtualiter in obiecto clauduntur, & ratione horum cognitorum, optima ratione vocauit eam Caiet. virtualem, quãuis ex parte cognitionis ſit actualis; & cum cognitio ex obiecto ſit metienda, & quæ in obiecto huius cognitionis inueniũtur, virtualiter tm̃ aſſequamur, meritò virtualis nuncupatur; Accedit, rem nimis claram eſſe, vnumquodq. dum cognoſcitur actu, cognitione actuali cognoſci, & quamuis cognitionem, quæ exercetur eſſe actualem, quocirca ex hoc non erat ſpecialiter, cur hæc cognitio nomen ſumeret; Quod verò addit, has voces eſſe obſcuriores, & latius patere, hoc nihil eſt, qm̃ clarè ſe explicauit Caiet. & dixit in quo ſenſu acciperentur, hinc iam coartaras, & limitatas fecit propoſito ſuo.

Ita autem nominatæ cognitiones adinuicem ordinãtur, quòd primum locũ origine tenet confuſa actualis, ſecundum confuſa virtualis, tertium diſtincta actualis, quartum diſtincta virtualis, & in hoc omnes conuenire video, perſpicuum enim eſt, nos vnumquodq. prius confuſè, quam diſtinctè cognoſcere, ſi enim prius cognoſceretur diſtinctè, nunquam poſſet deinceps cognoſci confuſè, nam fruſtra talis notitia inquireretur, cum iam in illa diſtincta præceſſiſſet, & impli caret, vt poſt diſtinctam, quæreret quis confuſam notitiam; manifeſtum itidem eſt, prius à nobis rem aliquam cognoſci, quatenus in ſeipſa eſt, quam quatenus ſit in partibus ſuis ſubiectiuis, & inferioribus, qm̃ hæc ſecũda cognitio ſupponit primam; vnde benè dicebat Caiet. quòd cognitio totius virtualis infert cognitionem totius actualis, & non infertur ab ea, non. n. ſi cognoſco animal in ſeipſo, ſequitur, quòd illud agnoſcam in ſuis inferioribus, de neceſſitate cognoſco quoq. illud in ſeipſo, hic minus rectè videtur mihi docere commemoratus auctor, dum eadem quæſt. & ſectione vult, cum cognitione totius virtualis in ſuis partib. diſtincta, ſtare ignorantiam eiuſdem, vt totum definibile eſt, quod ait euenire poſſe, quando ignorata animalis definitione, eius ſaltem immediatæ ſpecies cognoſcũtur, ſed poſito, quòd hoc poſſit accidere, non habetur, quòd cognoſcatur totum, vt virtuale, eodem ignorato, vt actuale, non enim dicitur, quòd ipſum in ſuis ſpeciebus cognoſcatur, ſed qđ eius ſpecies tantum, quare nunquam veritatem habebit, quod ſciatur animal in ſuis ſpeciebus, & idem animal in ſeipſo ignoretur; Sed & difficile admodũ videtur percipere, quomodo ſtet, ſpecies animalis in ſeipſis cognoſci & nõ cognoſci in ſeipſo animal, cũ ipſum animal ſit actu in ſuis ſpeciebus, veluti ſuperiora actu ſunt in inferioribus, & ſi illarum ſpecierum definitiones non

Quomodo vocētur a Caiet.

Fonſeca minus propriè loquitur.

Caiet.

Quomodo cognitiones iſtæ ordinentur.

Caiet.

Contra Fonſecam.

nō ignorantur, quomodo ignorabitur animal, quod eſt pars illarū definitionū?

Cognitio ergo totius virtualis ſupponit eiuſdem cognitionem, vt eſt totum actuale; cumq. res ita ſe habeat, quòd cognitio confuſa ſemper præcedit diſtinctam, & actualis virtualem, illud conſequetur, quòd prima ſimpliciter omniū cognitionum erit illa, qua cognoſcitur totum actuale confuſè, erit, inquā, cognitio actualis confuſa. Et ſic quando quærimus, quid primò à nobis cognoſcatur, quærimus, quid ſit illud, quod primò à nobis percipitur cognitione confuſa actuali, nam de cognitione diſtincta non loquimur, tum qm̄ non eſt prima cognitio, tum qm̄ res patens eſt, quòd cognitionem diſtinctam totius virtualis habeo media cognitione partium ſuarum ſubiectiuarū, & cognitionem totius actualis, ſiue definibilis diſtinctam habeo media cognitione partiū definientium, non.n. poſſum ſcire diſtinctè hominem, vt reſpicit indiuidua, (ecce totum virtuale) niſi, & quid ſint indiuidua, agnoſcam, nec diſtinctè eundem hominem apprehendam, vt definibilis eſt, (ecce totum actuale, niſi, eius genus, & differentiam habeam, ac proinde in cognitione diſtincta totius virtualis, ſit prior notitia minus vniuerſalium, & indiſtincta notitia totius actualis, ſit prior illa magis vniuerſalium, qm̄ velut minus vniuerſalia ſunt partes totius virtualis, vt patet in indiuiduis in ordine ad ſpeciem, & ſpeciebus in ordine ad genus, ita magis vniuerſalia ſunt partes totius actualis, ſi illas habeat, hoc eſt, ſi ſit definibile, vt ſunt genus, & differentia in ordine ad ſpeciem, & nullus ignorat, non poſſe haberi de aliquo toto formaliter, & vt ſic notitiā abſolutam omninò, & diſtinctam, niſi agnoſcātur eius partes. At non loquimur nunc de notitia diſtincta, ſed de prima inter omnes cognitiones, qualem iam pateſeci eſſe confuſam actualem, & ſciſcitamur, quid primo noſtro intellectui tali agnitione occurrat, id enim erit abſolutè primò cognitum à nobis.

Quærimus ergo, quidnam ſit illud vniuerſale, quo ad prædicationem, ſumptum non pro intentione, ſed pro natura, vt totum definibile, & actuale eſt, quod à nobis primò attingatur cognitione confuſa actuali, & hæc de primo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Scoti ſententia cum ſuis fundamentis.

Scotus 1. ſent. d. 3. qu. 2. vbi copioſè ſatis diſſerit, quomodo cognoſcatur Deus ab intellectu noſtro, de hoc negotio verba faciens, præmittens primò triplicem cognitionem, actualem ſcilicet, habitualem, & virtualem, præmittens quoque duplicem eſſe conceptum, alterum, quem appellat ſimpliciter ſimplicem, alterum ſimplicem, ſed non ſimpliciter, præmittens non eſſe idem intelligere confuſum, & intelligere confuſè, præmittens tandem duplicem diſtinctionem, & indiſtinguibilitatem, (ſic enim loquitur) totius eſſentialis, & totius vniuerſalis, & hæc explanans, ponit hanc aſſertionem, quòd primum actualiter cognitum confuſè eſt ſpecies ſpecialiſſima, cuius ſingulare efficacius, & fortius primò mouet ſenſum, ſiue ſit audibile, ſiue viſibile, ſiue tangibile, quod dictum, vt corroboret, triipliciter pro ipſo arguit, & quoniā primam eius rationem plenè habes in ipſo, & in Caiet. hoc loco, in Ferrar. q. 3. primi Phyſic. in Paulo Soncin. q. 11. 7. Diuinor. in Ianduno 1. Phyſic. q. 6. in Chryſoſt. Iauello tractatu de transcend. c. 1. in Benedicto Pererio lib. 3. de principijs rerum naturalium, cap. 14, in Toleto Cardinali 1. Phyſ. q. 5. in Iacobo Zabar. lib. vltimo illorum 30. cap. 7. in Antonio Scayno primo Diuinorum, cap. 3.

Scoti aſſertio.

Vide plures auctores.

cap.3 .in Petro Fonſeca,vbi ſupra,& in alijs,ideò ad breuem formam ipſe eam redigam, dicendo ſic.

Cauſæ concurrentes ad primum actum intellectus ſunt naturales, & non impeditæ,ergo producunt primò effectum,quem poſſunt perfectiſſimum,ergo talis conceptus eſt ille ſpeciei ſpecialiſſimæ; antecedens patet,quoniam concurrentia ad primum actum intellectus; ſcilicet phantaſma, & ſpecies intelligibilis antecedunt omnem actum voluntatis, & non eſt aſſignare, quale tunc adſit impedimentum,prima conſequentia probatur., quoniam agens naturale agit ſecundum totam ſuam potentiam,quod ſi ſe in agendo modificaret iam non eſſet agens naturale,ſecunda conſequentia probatur,quoniam conceptus ſpeciei eſt dignior generico,veluti totum eſt dignius parte, quod ſi dicatur,conceptum illum,quem producunt perfectiſſimum, eſſe illum generis,ergo nunquam producetur conceptus ſpeciei,probatur, quoniam implicat, potentiam poſſe vnquam in effectum perfectiorem ſuo perfectiſſimo, &c.

Quomodò agat naturale agens.

Secundò, conceptus communiſſimi ſunt vltimi ordine doctrinæ, hac enim ratione fatentur omnes cum Auicenna 1.Metaph c.3. Metaphyſ. eſſe vltimam in ordine doctrinæ,ergo conceptus cõmuniſſimi,tñ abeſt,qđ præcedant cõceptum ſpeciei ſpecialiſſimæ,qđ ſunt in numero conceptuũ, qui vltimò à nobis formãtur,nullus autem dubitat,entis conceptũ eſſe oĩum maximè cõem, &c.

Auicenna.

Tertiò,ponatur ſenſus in actu,& intellectus ſolutus,ſi vniuerſaliores primò ſint concipiendi,iam ergo multo tempore opus erit, antequam formet intellectus conceptum ſpeciei,probatur conſequentia,quoniam inter ſupremos,& infimos conceptus,permulti medij ſunt.

Quartò duci põt argumentum ex ijs, quæ admiſcebat Scotus in ſuo aſſerto hunc in modum. Indiuiduum ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius, & efficacius mouet ſenſum,quã indiuiduum aliorum vniuerſalium,ergo eſt primò à nobis cognita ſpecies ſpecialiſſima, antecedens patet qm̃ hic homo eſt magis ſenſibilis,quam hoc animal,& hoc animal,quàm hæc ſubſtantia, ideò fortius mouet ſenſum,conſequentia probatur, qm̃ vult Scotus illam ſpeciem ſpecialiſſimam eſſe primò nobis agnitam, cuius ſingulare efficacius mouet ſenſum.

Quintò arguo, ex 3. de anima 15. quidditas rei materialis eſt obiectum noſtri intellectus, ergo quod primò à nobis cognoſcitur, eſt ſpecies ſpecialiſſima,probo conſequentiam, quoniam talis quidditas nulla alia eſt, quam ſpecifica; confirmo hoc ipſum, non cognoſcit noſter intellectus ſingularia, vt ſupponimus,ergo intuetur naturam ſpecificam,vel ergo in hac natura ſunt quoq. conceptus vniuerſaliores illo ſpeciei, vel tantum ſpecificus, non ſecundum, quoniam tunc ſola ſpecies cognoſceretur, & ſi alij conceptus eſſent ſuperaddendi,nequiret ſubterfugi, quin longo temporis interuallo opus foret ad cognoſcendos rei conceptus, ſi primum, quare non primò cognoſcitur conceptus ſpeciei,quàm communiores, cum præſertim ſpecies reſultent à phantaſmatibus,quæ,quoniam deſumpta ſunt à ſingularibus,oportet,vt repræſentent vniuerſalia propinquiora ipſis ſingularibus, qualia ſunt ſpecies ſpecialiſſimæ?

Sextò,in dignoſcendis his conceptibus magis vniuerſalibus ante minus vniuerſales,vel omnia ſunt prius cognoſcenda, vel aliqua tñ,non primum, quoniam ex 7.Diuino.28.adſunt genera nobis ignota,& innominata, & ideò ſunt innominata,quoniam ignota,nequit enim imponi nomẽ rei,quæ ignoretur, vt dicitur ibidem 59. non ſecundum, quoniam non apparet eſſe maior ratio de vno,quàm de alio magis vniuerſali.

Auicenna.

Septimò, quod eſt magis actuale prius cognoſcitur, at ſpecies eſt magis actualis,quàm genus,ergo &c. minorem nos docemus, & alij probant, quoniam

niam ſpecies eſt propinquior ſingulari, quòd ſolum eſt in actu vero, qua ratione in cathegoria ſubſtantiæ probabat Ariſt. ſpeciem eſſe magis ſubſtantiam, quam genus, maior deſumitur ex Ariſt. 9 Diuin. 2. in principio, & ꝓpe in fine, vbi habet, actū eſſe causā cognitionis, & Auctor in ſiue expoſitionis illius tex. ſcribebat, ea, q̄ intelliguntur, oportere ēē in actu, & ex actu cognoſci ꝑntētiā.

D. Thom.

Experientia quoq. huic opinioni videt fauere, qm̄ ſi occurrat mihi Petrus, ſcio ſtatim, quòd eſt homo, non autem prius ſcio, quòd animal, & ſic de alijs.

Ariſtot.

Sed neq. auctoritates deſiderari videntur, nam ſi inſpiciamus Ariſtot proœmio Diuinor. cap. 2. 1. Poſter. c. ſimiliter 2. ſecundo eorundem, cap. 15. & 18. 5. Topic. cap. 2. & alibi, ſi Auerroem 1. Phyſicor. com. 3. & 3. de anima 10. apparet colligi, vel vniuerſalia eſſe difficillima cognitu, vel ex ſingularibus, ſiue minus vniuerſalibus ad magis vniuerſalia fore procedendum. Conſueuit à quibuſdā adferri idem Auerr. 12. Diuinor. com. 4. & Auctor ad finem ſecundi Poſterior. qui dixerint minus vniuerſalia eſſe notiora magis vniuerſalibus, at Auerr. ibi loquitur tm̄ de ſingularibus in ordine ad vniuerſalia, ſimiliter Auctor, neque vllam prorſus faciunt mentionem de minus vniuerſalibus comparatis ad magis vniuerſalia, quare falsò citantur, & ſenſus eorum, quæ ibi docent facit ad quæſtionem ſequentem, vbi de ſingularibus agetur, &c.

Auerroes.

Et hæc quo ad ſecundum, vbi non omnia, (in infinitum enim, & vanè multiplicari poſſent,) ſed firmiora aduerſariorum fundamenta relata ſunt, quibus, quando patuerit reſponſio, & alia quoque, nulla omnino depræhendentur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quid ſit pro veritate dicendum.

Concluſio.

PRo deciſione veritatis pono hanc aſſertionem: Primò nobis cognita ſunt magis vniuerſalia, quàm minus vniuerſalia; Et quoniam quæſtio eſt de primo cognito ſimpliciter, ideò hoc explicando dico, quòd tale eſt ens concretum quidditati ſenſibili; ſic enim habetur, quòd magis vniuerſalia primò cognoſcuntur, nam oēs fatentur, nullum eſſe conceptum, qui ſit vel magis, vel æquè vniuerſalis, atq. conceptus entis, illi enim omnes addunt, ille infertur neceſſario ab omnibus, & nullus ipſum de neceſſitate infert, valet namque oblato quouis obiecto dicere, eſt ſpecies, ergo ens, eſt genus, ergo ens, non aūt è contra, ille præſupponitur ab omnibus, & oēs ſuper illū fundantur, quare ꝓ coperto relinquitur, illum eſſe oium communiſſimum, & vniuerſaliſſimum.

Qualis ſit cōceptus entis in latione ad alios.

Dicimus autem ens, non latiſsimè, ſiue in quacunq. acceptione ſumptum, illud, quod primo noſtræ cognitioni occurrat, ſed concretum quidditati ſenſibili, cum enim, vt doctè admodum declarat Cardinalis Caiet. in hac quæſt. poſſit triplici via actus noſtri intellectus concipere ens, & illud pro termino ſuæ actionis ſibi conſtituere, vt quando ens tantummodo ſpeculatur, nimirum, quando illud primò conſiderat, vt eſt abſtractum à ſuis inferioribus, non à ſingularibus, ſed à ſpieciebus tantum, & generibus, quam abſtractionem vocat idem Caiet. totalem, & meritò, qm̄ genera, & ſpecies ſunt partes entis, ſi conſideretur, vt vniuerſale, & vt de illis prædicatur, quando ſecundò illud intuetur fulcitum formali abſtractione, nedum ſcilicet, quando conſideratur, vt totum quoddam poteſtate includens genera & ſpecies, ſed etiam, quando inſpicitur cum præciſione rationum illarum, genericarum inquam, & ſpecificarum, & iure hæc abſtractio dicitur formalis, quoniam rationes illæ tunc ſe habent,

Cietan.

Abſtractio totalis.

Formalis.

vt mate-

Vt materia in ordine ad ens, & hoc, vt forma relatum ad illas, abſtractum. ſ. &
eleuatum, &, ſi ſic loqui liceat, depuratum, & tertiò, qñ illud contemplatur
abſq. vlla duarũ, quas dixi abſtractionũ, ſed ſolũ cũ abſtractione à ſingularib.
Tunc ſi loquamur de Ente in priori ſenſu, ex ijs q̃ circa titulum dicta ſunt,
patere cõſpicuè põt, illud ad noſtram quæſt. non attinere, nam totum virtua-
le, aut vniuerſale non attingitur cognitione confuſa actuali, de qua ſola eſt
quæſt. ſed ſolum virtuali, aut confuſa, aut diſtincta, vt iam explicatũ dedimus;
ſi loquamur de ipſo in ſecunda acceptione, tm̃ abeſt, vt primò à nobis cogno-
ſcatur, quod multum laboris à viris doctis expenditur in illius cognitione, ſic
enim eſt terminus metaphyſicalis, ac proinde poſt multã inquiſitionem agni-
tus, nam quamuis termini metaphyſicales ſint vniuerſaliores terminis philo-
ſophiæ naturalis, & ad ipſos queant comparari, tanq̃ vniuerſalia ad ſubiecti-
uas partes, atq. ideò conſiderari poſſint cum abſtractione totali in ordine ad
ipſos, tñ conſiderantur, vt formale quodiam ad materiale, & ſunt inſtar for-
mæ illorum, ac proinde fulcitos formali abſtractione cõtemplamur, vnde diffi- Caiet.
cillimi ſunt cognitu, vt idem Caiet. adnotauit in quarta differentia, q̃ aſſigna-
uit inter abſtractionem formalem, & totalem, & valde eſſe notandũ dixit, q̃m
proinde legere potes, duplicem abſtractionem ſtatuentem, quæ duplici cõpo-
ſitioni reſpõdeat, ſicut. n. datur cõpoſitio totius cum partibus, quæ dici poteſt
totalis, & formæ cũ materia, quæ dici põt formalis, ita & duplex abſtractio, &
totius. ſ. à partibus, ecce totalem, & formæ à materia, ecce formalem, quam
duplicem abſtractionem, docuerat antea Auctor p. p. q. 40. art. 3. ſub initiũ, vbi D.Thom.
& primam differentiam, quam hic adfert Caiet. adducebat, quartæ aũt diffe-
rentiæ iam modo aliqua via meminimus, & 1. quæſt. præcurſoriatum eam at-
tullimus; ſecunda vero, & tertia, vti breuiſſimè, ità & facillimè à Caiet. hoc
loco explicantur, & quiſquis ex ſe nullo negotio eas colligere poteſt.
Illud ergo ens, quod ponimus à noſtro intellectu primo percipi non obijci-
tur nobis, vt aliquã harum duarum abſtractionum induit, ſed vt concretũ quid-
ditati ſenſibili, quæ tñ quidditas eſt abſtracta à ſingularib. ità vt poſſimus di-
cere, ens concretum quidditati ſpecificæ, ac genericæ, & earũ rõnibus, abſtra-
ctum tñ à ſinguiarib. eſt id, qđ primò à nobis cognoſcitur; Adeò quod, ſi vult
formare noſter intellectus conceptum de homine, cuius conceptus aliàs non
fuerit aſſecutus, cũ in homine plures conceptus poſſint ei, qui intelligit obuia-
re, eſt. n. homo ſpecies, animal, corpus, viuens, ſubſtantia, ens; dicimus, qđ pri-
mus conceptus, qui cadit in intellectu, eſt ille entis, modo iam declarato.
Dixi, cuius conceptus non fuerit aliàs aſſecutus, qm̃ in præſenti loquimur
de prima rei cognitione, qđ enim meus intellectus, vbi ſpeciem alicuius rei
acquiſiuerit, & ſic factus in actu primo, velit deinde in actu ſecundo contem-
plari rem illã, & fortaſſis incipiat ab aliquo minus vniuerſali, ad magis vniuer
ſales conceptus aſcendendo, hoc nihil ad nos, qui loquimur tm̃, quid in prima
cognitione, confuſa. ſ. actuali intellectui occurrat, & hoc, iudicio meo, voluit Caiet.
ſubtiliter innuere Caiet. quando reſpondens 3. argum. Scoti, dixit non opor-
tere in quacunque formatione conceptus ſpecifici ſemper formare antea con-
ceptum confuſum entis, ſed ſufficit, ens primò omnium fuiſſe cognitum, quod
ipſe intelligo, fuiſſe in prima omnium cognitione, de qua eſt ſermo, & hoc be-
nè aduerte, qm̃ non pauca argumenta petunt difficultatem de intellectibus, Nota
qui iam ſpeciebus rerum ſunt informati, hi. n. aliquid pro libito interdum cõ-
templantes, primo inſpicient conceptum minus communem, poſtea magis cõ-
munem, at hoc impertinens eſt huic quæſtioni, iam enim ſi ſpecies præceſſe-
runt, præceſſit, & cognitio, quarè non eſt prima, de qua nos intendimus.

Quotuplici via aliquid agnoſcere contingat.

Cæterum notabis, quod cognitio in nobis duplici via fit, componendo ſcilicet, & reſoluendo; ſecundum viam compoſitionis proceditur ab imperfecto ad perfectum, & à confuſis ad determinata; & tunc magis vniuerſalia nobis ſunt notiora, & vniuerſaliſſimum, quod eſt ens primò cognoſcitur; Iuxta viam reſolutionis proceditur à compoſitis ad ſimplicia, reſoluendo nimirum res in ſuas cauſas vniuerſales, & ſic maximè vniuerſalia ſunt valdè difficilia cognitu, quo modo de ipſis tractat metaphyſicus, tunc.n. intellectus cōſiderans vniuerſalia, non ſtat in confuſo illo conceptu vniuerſalitatis, ſed omnia inferiora reſoluit in rationem vniuerſalis, & in cauſas vniuerſales, quapropter poſſumus dicere, ens eſſe primò, & vltimò cognitum a noſtro intellectu, quoniam eſt primò cognitū in via compoſitionis, vbi proceditur à cōpoſitis ad magis ſpecialia, & vltimò cognitum ſecundum viam reſolutionis, quoniam arduum eſt, reſoluere hæc entia particularia in principia entis cōis; Hinc nunquam verū iudicaui, quod dicitur à quibuſdam, Metaphyſicam .ſ. eſſe difficillimam ea tm̄ ratione, qm̄ agit de vniuerſalibus in cauſando, de quorum numero videtur eſſe Zabarella lib. vltimo allegato, c. 14. non multum à principio, nam habet quoquè difficultatem ex vniuerſalibus in prædicando, quæ ſunt tranſcendentia, quamuis etenim in confuſo tranſcendentia illa noſtro intellectui primò ſubijciantur, via tñ reſolutionis, & quo ad perfectam notitiam, difficillimæ ſunt cognitionis. Sic Auctor 1. Diuin. lect. 2. circa 2. cap. procemij inquit, vniuerſalia eſſe difficillimæ notitiæ, quo ad inueſtigationem naturalium proprietatum, & cauſarum, quæ tñ, quo ad ſimplicem appræhēſionem, ſunt primò nota, conſtat aūt primò nota nunq̄ eſſe vniuerſalia in cauſando, ſed & deinde addit, quod vniuerſalia in cauſando ſunt difficillia cognitu, quare primò loquebatur de illis in prædicando, Hoc aūt vidi quoſdā nō aduertere, ſed docere Metaphyſicā eo tm̄ nomine eſſe difficilē, qm̄ agit de vniuerſalib. in cauſando, niſi forſan tāto ſint donati ingenio, vt quæſt. circa naturam entis, & aliorum tranſcendentiū, quas Auctor, & alij viri excellētiſs. difficillimas iudicarūt, ipſi ſibi faciles arbitrēt.

Quomodo ens primò, & vltimò cognitum.

Zabarella.

D. Thomæ.

Mens quorundam.

Nos ergo, quando dicimus ens eſſe primò cognitum, loquimur de cognitione confuſa, de ſimplici appræhenſione, & iuxta viam compoſitionis, quæ abſolutè loquendo, hoc eſt in principio præcedit viam reſolutionis, &c.

Noſtri intellectus obiectū.

Notabis vlterius, veriſſimum eſſe, quidditatem rei materialis obiectum eſſe noſtri intellectus, pro hoc ſtatu proportionatum, adeò, vt loquendo non de quidditate ſm̄ ſuppoſitionem perſonalem, vt dicunt logici, (vt ſcilicet vna rei materialis quidditas ſit obiectum,) ſed ſm̄ ſuppoſitionem ſimplicem, ſola rei materialis quidditas à nobis cognoſcitur per propriam ſpeciem, ſaltem motiuam, quicquid ſit de ſpecie terminatiua, quę ſane quidditas eſt ſpecifica, in qua tñ relucent conceptus, & generis, & ſubſtantiæ, & entis, nam ſpecies ſpeciei ſpecialiſſimæ, hoc eſt quidditatis materialis eſt imago, quæ repræſentat oīa ſuperiora eſſentialiter ſe habentia ad ſpeciem ſpecialiſſimam, ſunt .n. actu ſuperiora in inferioribus, & realiter ſunt eadem, licet.n. ſubſtantia, ens, animal realiter differant ab homine, hæc tñ in homine ſunt idem realiter, quod homo quęcunq. autem ſunt eadem, eadem imagine repræſentantur.

Hic minus benè mihi videntur illi ſentire, qui docent primò imprimi gratia exēpli conceptum entis, deinde ſubſtantiæ, deinde animalis, & vltimò hominis in cognitione hominis, hanc.n. conceptuum multiplicitatem, nō iudico neceſſariam, nam neceſſe omninò eſſet multū temporis intercedere, vt oblato mihi homine, ipsū quatenus homo eſt cognoſcerem, quod experientiæ aduerſat, quare ſi poſſit ſaluari, vt in vno, ac eodem conceptu ſpeciei, ſuperiores quoq. cōceptus repſententur, veluti de facto ſaluatur, vt dixi, lōge mihi pbabilius eſt,

in vno,

in vno, & eodẽ cõceptu oẽs illucere, & nulla temporis mora interiecta, aliq. 1 cognoſci, quo ad oẽs cõceptus, qui de eadẽ re eſſentialiter ad inuicẽ ſe habeat.

Probabilis non nullorum ſententia.

Aduertas tamen, quòd ſi de prima alicuius rei notitia ſimpliciter, & abſolutè loquamur, valde probabilis erit illorum ſententia, qui etenim nunquam nouit alicuius rei definitionem, & eiuſdem prædicata eſſentialia nunquam conſiderauit, prius inquiret de conceptu cõiori, deinde de minus coi, donec veniat ad proxima, & ſic multum temporis expendet, anteaquam aliquã quidditatem agnoſcat, vndè, & philoſophi diù laborarunt in rerum quidditatibus ſcrutandis, vt docet Ferrar. q.3. 1.Phyſ. iam citata in reſponſione ad vltimum, & Iauell. loco cõmemorato de tranſcend. dum reſpondet ad tertium Scoti, quod & Soncinas viſus eſt innuere q. illa 11.7.Diuin. ad tertium arg. & ita, cum loquamur de prima cognitione, locum poterit habere, qđ primò vnus conceptus moueat, deinde alter, & alter, & ſic de ſingulis. Hoc autem, licet ſit probabilitatis plenum, mihi tñ magis placet dicere, in prima quoq. cognitione ſpeciem intelligibilem obiectum quoduis repræſentantem, quantum ex ſe fuerit, repræſentare illud, quo ad omnia, quæ eſſentialiter ſunt in re repræſentata, loquendo de prædicatis ſpecificis, & quidditatiuis, vt conditiones indiuiduales ſemoueam. Nos autem non primò intelligimus ſpeciem ſpecialiſſimam, licet, & talis cõceptus offeratur nobis per ſpeciem, ſed primò intelligimus ens, & alia magis cõia, quàm ſit ipſa ſpecies ob noſtri intellectus defectum, qui cũ ſit in potentia, & de imperfecto tendat ad perfectum, in ſibi oblata quidditate intelligit primò id, quod eſt potentiale magis, & vniuerſale, deinde procedit ad minus vniuerſalia, & magis actualia; Illa itaq. ſpecies repræſentat omnia rei illius, cuius eſt ſpecies prædicata, at non nobis ſtatim, & æqualiter, quamuis actu in illa ſint, propterea qđ in inferioribus actu continentur ſuperiora. Simile quid conſpicitur in ſenſu, nam viſus per imaginem viſibilem alicuius rei determinatæ, primò percipit aliquid ſingulare ipſius cõis, vt dum videt hominem venientem, primò cognoſcit eum eſſe ſubſtantiam, antequam cognoſcat, qđ ſit hic homo, & tñ nullus negabit, quin in ipſo viſu ſit huius hominis ſimilitudo, alioquin oporteret, vt aliam, & aliam ſimilitudinem reciperet, ſecundum qđ magis, & minus accedit, qđ ridiculum apparet, cum ponatur eſſe continuata viſio. Huius quoq. rei argumento eſſe põt intellectus angelicus, cui qm ſpecies omnia eſſentialia, & ſingularia quoq. rei prædicata offert, ille, qui potens eſt, conceptus illos omnes, mox in vnica ſpecie videt.

Quid probabile Auctori videatur.

Quam latè pateat tradita doctrina.

Notabis tertiò, qđ hoc verum eſt in omni cognitione noſtra, aut à longe, aut prope, aut poſitis impedimentis, aut remotis, ſiue res fuerint in debita diſtantia, ſiue non, adeò, qđ ſemp loquendo de prima rei cognitione, primò rem oblatam agnoſcit intellectus ſub conceptu entis, & magis vniuerſali, quàm ſub minus vniuerſali, & hoc eſt contra Fonſecam, qui q. illa 2. conatur conciliare Auctorem, & Scotum dicendo, qđ, quando ait Auctor, intellectum noſtrũ cognoſcere primò magis vniuerſalia, loquitur, quando res non ſunt in debita diſtantia, & quando aliquod impedimentum interuenit in rei cognitione, & ait non eſſe dubium, quin in hoc ſenſu fuerit locutus immò inquit hanc conciliationem, quam iam aperuerat, dum procemium phyſicorum exponeret, ſibi magis nunc placere, qm plures vidit in illam ſententiam iuiſſe, Scotus aũt, & ipſe, ex iſtorum ſententia, nihil aliud voluit; Vnde docet, quando res nõ ſunt in debita diſtantia, tunc veram eſſe Auctoris opinionem, quando aũt impedimenta oia cognitionis ſunt è medio ſublata, verã eſſe illa Scoti, qđ .ſ. inter vniuerſalia, minus cõia primò cognoſcãtur, nã tandem ſequenti quæſt. Auctori, & Scoto, quos nititur cõciliare, apertè refragatur, docens ſingulare primò ab intellectu cognoſci.

Conatus Fonſecæ in D. Th. & Scoto.

Ferrarien.
Iauellus.
Soncinas.

At quidquid ſenſerit Scotus in hoc, non nimis anxius ſum, & facilè dederim huic doctori eius mentem eam forſan eſſe, qualem ipſe accipit, nam apertè Scotus loco relato, vbi concluſionem ſuam de ſpecie ſpecialiſſima, primò nota poſuit, ſtatim ſubinfert; *Et hoc ſuppoſito, quod ſingulare ſit in debita proportione præſens ſenſui*, &c. Inferius quoq. dum contra ſuam determinationem nonnullas difficultates mouet, ad quandam deſumptam ex auctoritate Auicennæ ait, *Quando obiectum non eſt debite approximatum, non mouet ad cognoſcendum ſe ſub perfectiſſima ratione, ſed ſub alia imperfecta*, & paucis interiectis ait, *quando obiectũ eſt in debita proportione, vt poſsit mouere ſenſum ſub ratione ſua propria, & perfecta, tunc intellectus ſequens ſenſum talem, habet notitiam talis naturæ, prius ſub ratione ſpecifica confuſe, quam ſub ratione generis confuſe*, ex quibus verbis non obſcurè poteſt colligi, ita ſenſiſſe Doctorem ſubtilem.

At quòd mens Auctoris ea fuerit, quæ ab ipſis explicatur, id mihi, nec ipſe, nec alius quiſq. ſuadebit vnquam. Omitto, quod Caiet. Ferrar. Soncinas, & alij

Reiiciuntur conatus illi. viri magno ingenio pollentes viderint opinionem Scoti, & facilè conſiderauerint, eum locutum fuiſſe de cognitione in diſtantia debita; ſi hæc quoq. mẽs Auctoris extitiſſet, cur hoc nullus id adnotauit, ſed potius quiſquis inſudauit in Scoti argumentis euellendis, quæ videbant eſſe contra Auctorem? At quis dicet, Auctorem doctorem numeris omnibus abſolutum, mille in locis doctrinæ ſuæ, potiſſimum in p.p. vbi materias omnes ad viuum reſecat, verba faciẽtem de ordine magis, & minus vniuerſalium in noſtra cognitione, id ſolum in hac materia adduxiſſe, quod per accidens interuenit in cognitione, quando.ſ. obiectum non eſt in debita diſtantia, & nunquam id tradidiſſe, quod eſt in cognitione per ſe, & quod interuenit merito cognitionis, & intellectus ex ipſorum natura? Doctrinam ergo accidentalem, & ex extraneis ſolũ, ac deficiente euentu petitam in re ardua ſatis, & q̃ pluribus locis elucidare ſtuduit, nobis reliquiſſet, doctrinam autem ex meritis cognitionis ſm ſe pendentem ſubticuiſſet, hoc autem quis de Auctore enunciabit? Quòd ſi dicant, aliquando

D.Thomas. ipſe docuit minus vniuerſalia eſſe nobis primò cognita, id pro reſpõſione dãdum eſt, quòd ſe ipſum explicauerit, in quo ſenſu minus vniuerſalia præcedãt, vt patet 1.Poſter.lect. 4.propè finem, & 1.phyſic.lect.1. circa tex.4. & aliquo modo lect.2.ſuper 1. Diuinor.& tandem p.p.q.85 .art.3.vbi de primò cognito abſolutè mouit quæſt. vt in titulo notabat Caiet. verbis apertis docuit, cognitionem magis vniuerſalis præcedere illam minus vniuerſalis, & poſt multa, quæ in corp.art. id oſtendunt, in vltimis verbis colligit, (quæ verba dicebat

Caiet. ibi Caiet. eſſe epilogum dictorum) hoc modo; *Sed tam ſecundum ſenſum, quam ſecundum intellectum, cognitio magis communis eſt prior, quam cognitio minus cõmunis*; Quis ergo dicet, hanc doctrinam eſſe tantum in gratiam eorum, quæ ex accidente, & ex defectu intercedunt in cognitione? Valeat itaq. hæc conciliatio, quæ mentem Auctoris penitus aufert, & eius doctrinam accidentalia ſolum luſtrare docet. Accedit, quòd rationes Auctoris æquè concludunt de cognitione in debita diſtantia, & de cognitione impedimentis admixta, vt patebit, quando veram ſententiam confirmabo.

Genua. Sed & quidam alij viri doctiſſimi, vt Marcus Antonius Genua Patauus philoſophus ſui temporis excellentiſſimus, referente Zabarella c.9. libri memorati, alia via penitus inani nitebantur Auctorem, & Scotum concordes facere, vt nimirum loqueretur iſte de cognitione actuali prima cuiuslibet rei, ille verò de cognitione habituali, quæ ſignificat naturalem quandã habitudinem, & propenſionem rerum cognoſcibilium, vt ab intellectu apprehendantur, & vt intellectus eas apprehendat, & qđ de actuali cognitione ambo docuerint,

pri-

primo cognoſci ſpeciem infimam, de cognitione verò habituali, magis vniuerſale prius apprehẽdi; At vanè primò poneret talis habitudo ad magis vniuerſalia percipienda, ſi ſpecies ſemp primò agnoſceretur; deinde Auctor loquitur de cognitione cõfuſa actuali, vt cuiq. patet; demũ vt bene ibid. ait Zabar. hoc modo cõciliare, eſt Scot. ſequi, & Auctor. in Scoti mentẽ coactũ trahere, &c. *Refudiantur.* Zabarella.

Quamobrem quarto loco id obſeruabis, ad hoc, vt conceptus entis primò cognoſcantur, & ab alijs conceptibus, q. ſunt in re per ſpeciem intelligibilem repræſentata abſtrahatur, nulla alia requiritur abſtractio, niſi quòd per agentem intellectum ſpecies illa repræſentans ſit iam à ſingularibus abſtracta, & deinde, quòd intellectus poſſibilis illam recipiens, actualiter primò concipiat ens, non inſpiciendo actualiter, quæ reliqua in illa quidditate repſentata ſunt; ſic ruunt mille argumenta, quæ conantur probare, ſpeciem ſpecialiſſimã eſſe facilioris abſtractionis quam ens, qm ſcilicet conceptus ſpecierũ paucioribus differentiis liberatur, & quaſi exuitur, qm maiorem habet vnitatem, & mille alia in caſſum multiplicant, quæ omnia coruunt, qm non loquuntur de abſtractione, quæ requiritur, & ſufficit ad cognitionem confuſam actualem, de qua eſt ſermo, quæ ſtat in illa poſſibilis intellectus, (ſuppoſita illa facta ab agente,) per quam vnum videt, nõ videndo alia, nã in hoc poſita eſt ratio abſtractionis, vt vnum abſque alio cognoſcatur, ſic dicitur viſus abſtrahere colorem ab odore in pomo, qm illum percipit, hoc non conſiderato; immò vt benè notabat Caiet. dum ad quartum in hac quæſtione reſpondebat, facilior eſt abſtractio entis, quã ſpeciei ſpecialiſſimæ, qm facilius eſt concipere actualiter prius ſine poſteriori, q̃ è contra, prius aũt eſt ens ipſa ſpecie ſpecialiſſima; qđ autem facilius ſit concipere prius abſq. poſteriori, q̃ poſterius abſq. priori, vt clarum relinquitur à Caiet. nouit enim quiſquis in philoſophia, vel parum verſatus, qđ in priori claudũtur poſteriora ſolum virtute, in poſteriori aũt priora actu continentur, quis aũt dubitabit, facilius eſſe abſtrahere quidpiã ab illis, quæ virtute in illo clauduntur, quã ab illis, quæ actu in eo relucent? In primo ſiquidem ipſum ſolum verè, & cõpletè eſt, atq. ideò ſolũ facillime conceptibile, in poſteriori aũt, plura ſunt actu, ac ꝑinde nõ admodũ facilè eſt hoc abſq; illo, vel alio concipere, oĩa namq; vniformiter in eo inſunt. Applica ſpeciei ſpecialiſſimæ, in cuius conceptu ſuperiores quoq. actu inueniũtur, applica generi, & multo magis enti, in cuius cõceptu nullus alter actu, ſed quotquot ſũt, virtute tm̃ cõtinentur, & facilè videbis, quidnã horũ ſit facilius abſtrahere, loquẽdo de abſtractione in ꝓpoſito requiſita; Ita & Anton. Trõbete, & alijs quibuſdã recẽtiorib. ſuadebis infirmitatẽ illius motiui, de faciliori abſtractione ſpeciei hoc idẽ in illos reflectendo, qm id primò cognoſcitur, qđ eſt facilioris abſtractionis, ſed magis vniuerſalia, & ens ſunt facilioris abſtractionis, q̃ ſit ſpecies, ergo prius cognoſcunẽ, cõcluſio ꝑ me, maior eſt ipſorum, & minor eſt ꝓbata. Caiet. *Quomodo in prioribus poſteriora, & in his illa contineantur.*

Et miror certè viros clariſs. hãc Caiet. doctrinã nolle aduertere, ſed iis fundamentis inniti ad opinionem contrariam defendendam, quæ iam Caiet. ſi nõ formaliter, virtute tñ, & optimè confutauit. Quod ſi fortaſſis, dicãt hanc doctrinã Caiet. non ſibi placere, adducãt quid eos in contrarium moueat, neque dedignentur argumentari cõtra doctrinã Caiet. cuius certè neſcio an boni ſint diſcipuli, & quando argumenta adduxerint, non dubitent, ea confutatum iri. Pro Caiet.

Hinc collige tu, qui Caiet. doctrinæ faues, & ſeruis, ad eius mentem eſſe, qđ docui ſecundo notabili ꝑcedente, vnica nimirum, & eadem eiuſdem rei ſpecie omnes cõceptus repſentari, at primum eorũ, qui à nobis ꝑcipiatur eſſe illum entis, iã .n. ait, facilius eſſe abſtrahere cõceptum entis ab ali js, q̃ illum ſpeciei ergo, & in hoc, & in illo omnes adſunt, alioquin inanis foret doctrina de abſtractione huius ab illis, & illius ab iſtis. ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Quid illa concluſio ſupponat, declaratur, & defendit.

Scotus.

DOctrina, quam de primo cognito tuemur, & quam concluſione expreſſimus, illud omnino præſupponit, quod ens poſſit notitia confuſa cognoſci, At huic refragatur Scotus 1. Sent. loco adducto, quoniam ens nequit reſolui in partes, (vnde eius conceptum appellat ſimpliciter ſimplicem,) atq. ideo nequit cognoſci confuſè, dicitur namq. cognitio illa confuſa, per quam fertur intellectus actu in aliquod obiectum, neſciendo reſoluere in partes rationis illius obiecti, ſic autem nequit ferri intellectus in ens, nam ſi poſſet in rationis partes reſolui, iam eius conceptus non foret ſimpliciter ſimplex, &c.

Quid ſit de eſſentia cognitionis confuſa actualis

Quid de Eſſentia distincta.

Cæterum petit hæc contemplatio, ſiue argumentatio Scoti, ſi illud aduertas, non eſſe de ratione illius, quod dicitur cognoſci confuſè actualiter, vt ei ſint partes, ſed ſufficit, qđ feratur intellectus ſuper illud conceptu confuſo, & abſq. eius penetratione, qđ in eo actu includitur; Et qđ hoc ſit verum, declaro ex ijs, quæ ad cognitionem diſtinctam requiruntur, iam ad hanc ſufficit, quod feratur intellectus ſuper obiectum, illa penetrando, quæ in eo actu continentur, vel ſit, vel non ſit in partes reſolubile; Quod ſi ad cognitionem diſtinctam requiratur, vt fiat penetratio partium, iam nullũ ſimpliciter ſimplex poterit diſtinctè agnoſci, probo, quoniam nullum ſimpliciter ſimplex gaudet vllis partibus, tunc vltra, ergo nullo modo cognoſcetur ſimpliciter ſimplex, quoniam non cognitione confuſa, vt vult Scotus, non ſimplici, vt demonſtraui, ergo nullo modo, hoc autem qu s admittet?

At ſi quis dixerit, non eſſe de rõne cognitionis diſtinctæ, vt cognitum per ipſá reſoluatur in partes, qñ illis careat, ſed ſufficit, qđ penetretur penes id, quod eſt in ipſo actu, ita dico & ipſe, non eſſe de rõne cognitionis cõfuſæ, vt cognitum per ipſam videatur abſq. partium penetratione, cum enim cognitio confuſa, & diſtincta opponantur, oportet, vt vtriuſq. ſit eadem diſciplina, ſed ſat eſſe, quod attingatur conceptu confuſo, abſq. nimirum eius penetratione.

Fonſeca.

Vnde accipiendo cognitionem cõfuſam hoc modo, ens poſſet cõfuſè agnoſci, etiã ſi eſſet vniuocum, & penitus ſimplex, quãu s Fõſeca 1. lectione quæſt. ſæpe recenſitæ oppoſitum enunciet, nihil quippè facit ad hanc confuſam cognitionem entitas partium, ſed ſufficit intellectum ferri in obiectum non penetrando illud, non videndo illud clarè, eius ſcilicet ab alijs diſtinctionem, & ſimilia, alioquin ens quoq. vniuocum nõ agnoſceretur diſtinctè, qm̃, vt deducebam, nunquam eius partes cognoſcentur, cum eis omnino careat.

Cum igitur non ſit verum, ad confuſam notitiam requiri obiectum cognitum poſſe in partes reſolui, non ob hoc auferetur, quin tali notitia poſſit ens attingi, licet eius conceptus ſit ſimplex, &c.

At diligenter aduertendum eſt, quòd dum dicimus ens, & magis vniuerſalia à nobis primò cognoſci, id non eſſe accipiendum de omnibus magis vniuerſalibus abſolutè, & indifferenter, adeo vt nequeat cognoſci ſpecialiſſima ſpecies, niſi prius cognoſcantur oĩa communiora prædicata, quæ illam præcedant.

Caiet.

Hinc ponebat Caiet. 2. concluſ. in hac quæſt. in qua dicebat, nõ eſſe eſſentialem ordinem originis inter conceptus actuales confuſos prędicatorum, quę ſunt quidditatiua, q̃ vnica rõne, ſed, & ſuum, & cuiuſq. viri docti intellectum conuincente probauit; Experimur profectò, nos habere cõceptus confuſos

actuales

actuales extremorum abſq. eo, quod habeamus intermedios, concipimus.n. hominem, cocipimus ſubſtantiam,& tñ ea, quæ inter hæc mediant, nedum non ſcimus diſtinctè, ſed neq. confuſè, etenim caremus conceptib. proprijs eorum; patet autem, quod ſi foret ordo eſſentialis inter conceptus confuſos actuales, vnus non poſſet cognoſci, niſi alio de neceſſitate præcognito, in hoc enim cuilibet perſpicuum eſt, conſtitutam eſſe rationem ordinis eſſentialis.

Ex qua doctrina ſanè intellecta, multa aduerſariorum motiua confutantur, & præcipuè illud, quo inter alia motus videtur Zimara, quæſt. ſua de primo cognito, vt aſſereret nõ ſemper magis vniuerſalia eſſe notiora, cũ dentur genera inominata, vt dicebatur in ſexto argumento, quocirca, nedum non primò ſciuntur magis vniuerſalia, ſed & quædam ipſorum nos fugiunt, (quod motiuum idẽ auctor repetijt in tabula, verbo, genus,) ruit hoc, & his ſimilia argumenta, nedum.n. cocedimus, ſed & docemus, non omnia magis vniuerſalia eſſe ante noſcenda, at verum ſemper fuerit, cognitionẽ alicuius magis vniuerſalis debere p̃cedere cognitionem minus vniuerſalis, vt latius adhuc patebit. Zimara.

Huius autem magis vniuerſalis cognitio, quæ de neceſſitate præcedere debet, eſt cognitio illius, quod primò cognoſcitur, ſi enim primò percipitur, certe præcedere debet, tale autem eſt ens, quod iam diximus eſſe primò à nobis intellectum; quamuis etenim inter reliquos conceptus actuales confuſos non ſit in cognitione ordo originis eſſentialis, talis tñ ordo eſt inter conceptum entis,& alium quemcunq. loquendo de prima cognitione, adeò, vt ſemper ante quemlibet alium conceptum, prius cognoſcatur ille entis.

At dices, quænam maior ratio de conceptu entis, quam de alio cõ ceptu magis vniuerſali? nam vel hoc competit ei, quatenus vniuerſalius quoddam eſt, & tunc alijs conceptib. vniuerſalioribus debet conuenire, vel quatenus tale quoddam ſignatum eſt,& tunc nõ habebitur, quod magis vniuerſale, vt ſic p̃cedat cognitionem minus vniuerſalis,& præterea voluntarium apparebit, hoc proferre de ipſo ente. Sed dicendum eſt, qđ hoc cõpetit ſibi ex vtroq. capite, quia.ſ.& eſt vniuerſalius quoddã,& eſt vniuerſalius tale, quod eſt quaſi naturale ipſi intellectui, adeò quod mox re oblata intellectui, conceptus entis ab omnibus agnoſcitur, cum ſit patentiſſimus, &ꝯ hic conceptus eſt velut forma generaliſſima ipſius intellectus, ſicut forma corporeitatis ſe habet ad materiã, nullam.n. aliam formam recipere valet, niſi illam corporeitatis præhabeat, alias autem indiſcriminatim recipere põt, in hoc.ſ. ſenſu, quod non ad quamcunq. formam introducendam, quæuis forma requiritur, quæ in materia præceſſerit, & tñ verum eſt, quod requiritur illa corporeitatis; Quemadmodum ergo inter corporeitatis formam,& alias datur ordo neceſſarius, non autem inter aliam,& aliam formam adinuicem, ſic datur ordo inter conceptum entis,& quemuis alium, non autem inter alios conceptus, quæ doctrina colligitur ex Caietano hoc loco circa ſecundam concluſionem. Sciſcitatio. Reſponſio.

Cuius doctrinæ ſplendorem, dum Petrus Fonſeca vbi ſupra, & alij recentiores pluribus obſcurare contendunt, eandem illuſtriorem reddunt. Caiet. doctrĩna à Fõſeca. impugnatur

Obijciunt ſiquidem primò, quod hæc doctrina deſtruit fundamentum illud famoſum Auctoris, quo vtitur in hac materia, quod nimirum intellectus exiẽs de potentia ad actum vltimatè perfectum, trãſiturus per multos actus medios, prius peruenit ad actum imperfectum, q̃ ad perfectum, & habetur hoc fundamentum ex Ariſt. 9. Diuin. 15. 8. Phyſic 58. & 5. eorundem 22. quibus in locis docetur, priora via generationis eſſe imperfectiora, quod autem deſtruatur patet, nam ſi nõ eſt neceſſe cognoſci conceptus oẽs cõiores, ante minus communem, ſed illum entis dumtaxat, iam tranſibit intellectus de potentia ad Ariſtot.

actum

actum vltimatè perfectum, non perueniendo prius ad actus imperfectos.

Defenditur Caietanus p ſingula.

Reſpondeo primò, quòd Auctor fundamentum illud aſſumit de intellectu cognoſcente aliquid diſtinctè; nam actus vltimatè perfectus, ad quem procedit intellectus, eſt cognitio penitus diſtincta, & tunc verum eſt, oportere intellectum tranſire per omnes conceptus cõiores, antequã ſpeciem cognoſcat, loquendo de conceptibus cognoſcibilibus, & de notitia penitus completa; quando autem Caiet. ait non eſſe neceſſe, vt præcognoſcantur conceptus omnes communiores, non loquitur de cognitione omnino perfecta, ſed de quauis cognitione citra illam, & potiſſimum de confuſa, & prima omnium, de hac enim cum ſit tota quæſtio, omnia etiam, quæ proferuntur, ſunt intelligenda.

Secunda reſponſio.

Dico ſecundo, quod etiam aliquo modo omnes conceptus cõiores præcognoſcuntur, non quidem formaliter, & in actu, ſed in confuſo, & virtute, dum ſcilicet concipitur conceptus entis confuſus, in quo omnia virtualiter concipiuntur, vt idem Caiet. innuit, dum reſpondet ad tertium Scoti, quando autem inquit, non præcognoſci omnes conceptus, loquitur de cognitione actuali, dummodo ſermo ſit de conceptibus, qui à nobis cognoſcantur, eos namq. rerum nomine carentium, neq. confuſe quidem nouimus, loquendo de cognitione, quæ pr ſſit, & manifeſtari, & explicari.

Tertia

Dico tertio, non dicere Caiet. nullum alium conceptum cõiorem prçcognoſci, quam illum entis, ſed ait, non omnes alios neceſſario præcognoſci, quod autem ſic intelligat, patet ex probatione, quam facit pro ſecunda concluſione, dans enim exemplum, quo non ſit neceſſe, vt omnes alij conceptus præcognoſcantur, qui ſint magis cões, ante minus cões, dicebat nos concipere hominem, & ſubſtantiam, nos ens, adeo quod, & vltra illum entis, alij quoq. conceptus præcognoſcuntur, vt ille ſubſtantiæ, & paulò inferius ait, poſt conceptũ entis, poteſt quodcunq. aliud concipi ſiue ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue ſpecies, ſiue genus; ſed ait Caiet. non hos, & illos, non omnes neceſſario præcognoſci, qm ſi conceperis roſam, non præcedet conceptus viuentis, non animalis, qui ſunt communiores, quemadmodum in cuiuſq. rei conceptione, quçuis illa ſit, de neceſſitate præcedet conceptus entis; ſic non negat, intellectum pcedentem de potentia ad actum tranſire per actus medios, ſed ait, qđ non trãſit per omnes indiſcriminatim, trãſibit aũt per actus medios, qui neceſſario præexiguntur cognitioni actus vltimi, hi autem erunt genus proximum, & id quod ponitur loco differentiæ vltimæ, vt conceptus animalis, & rationalis in cognitione hominis, ita enim cognoſcitur ſpecies diſtinctè vt docuit Soncin. quæſt. iam citata ad tertium argumentum; quando autem dicebat Caiet. poſt conceptum entis, poſſe concipi ſpeciem, loquitur de confuſa cognitione.

Soncinas.

Vnde, quando inferius arguunt ex ſimilitudine eiuſdem Caiet. qđ veluti nequit perfectiſſima forma introduci, niſi priùs omnes imperfectiores illi ſubordinatæ introducantur, ita non poterit formari conceptus ſpeciei ſpecialiſſimæ, qui eſt perfectiſſimus omnium illorum, per quos vniuerſales naturç cõcipiuntur, niſi prius eliciantur conceptus omnium ſuperiorum, præterquam qđ hoc non eſt ad propoſitum, cum procedat de cognitione diſtincta, & nos negantes talem ordinem eſſentialem in conceptibus medijs, loquamur de cõfuſa notitia, iam tñ patet reſponſio, neq. enim negamus, conceptus illos præcedere, qui neceſſario præexiguntur, ſed negamus omnes cõceptus neceſſario pcedere debere, loquendo de cognitione in genere, alioquin, quãdo cognoſco hominem eſſe animal rõnale, nõ cognoſcerem ipſum perfectè, & ita definitio nõ aperiret rei naturã, cũ in hac definitione nõ ponatur niſi cõceptus generis pximi, & differentiç vltimç, ſiue illius, qđ vltimæ differentiæ vices gerit.

Co-

Cognoſcitur ergo ante conceptum ſpeciei,vltra conceptum entis,conceptus generis proximi,& vltimæ differentiæ,hi.n.præexiguntur, non alij, ni ſi velimus loqui de cognitione illa omnino abſoluta, quæ noſtro inſtituto nō facit.

At illud ſuum argumentum in eos conuertamus ſic dicendo: Ad introductionem perfectiſſimæ formæ non præexiguntur omnes aliæ formæ, ſed illæ ſolum, quæ ſibi ſunt ſubordinatæ, ſed ad cognitionem ſpeciei ſpecialiſſimæ non prærequiruntur oēs conceptus communiores, ſed dumtaxat illi generis, & differentiæ,vltra illum entis,ergo horum tm̄ cognitio de neceſſitate præcedet,maior eſt ſua,minor iam eſt probata,& concluſio eſt contra ipſos. *Argumentum aduerſariorũ in eiſdem reflectitur.*

Quòd ſi à quopiam diceretur, omnes neceſſariò conceptus ſuperiorum requiri,qm̄ omnes conſtituunt ſpeciem ſpecialiſſimam: Dico, quòd ad cognitionem ſufficit noſſe genus,& differentiā,cum potiſſimum vtrumq; iſtorum dicat id totum,quod eſt in ſpecie,& iam animal, iam rationale continent actu, quicquid eſt in ſuperioribus conceptibus.

Certè longius digreſſus ſum,quàm materia huius argumenti poſtularet, nos.n.loquimur de quauis cognitione,& potiſſimum de prima,ac confuſa,quãdo cum Caiet.dicimus, non eſſe neceſſe oēs conceptus communiores ante minus communes præexigi, Auctor verò loquitur de cognitione omnino vltimata, præterea non ait, debere intellectum tranſire per oēs actus imperfectos, ſed prius deuenturum ad imperfectum,quàm perfectum, qđ & Caiet.ponit, dum ſtatuit ens imperfectiſſimum occurrere primò intellectui; præterea ait,quando debet tranſire, tunc autem negamus, quòd tranſire debeat intellectus per oēs conceptus communiores,quod ſi deberet tranſire, certè ſemper ei obuiaret conceptus imperfectior,ac communior,vt ei obuiat,dum tranſit,quare aſit entis cōceptus de neceſſitate, & nō alij ſibi primò debeat obuius fieri, iam rō allata eſt,ſic via multiplici habes,vnde dēphendas huius argumēti infirmitatē.

Quando obijciunt ſecundò,quæſtionem relinqui ambiguam in omnib. vniuerſalibus,quæ ſub ente continentur, quæ tñ multò verius ſunt vniuerſalia, quàm ens,non.n.ex doctrina noſtra conſtat,quænam vniuerſalia ſint faciliora cognitu,quod tñ inquiunt maximè quærimus,&c. Reſpondeo, quòd ens quo ad prædicationem, & extenſionem eſt omnium maximè vniuerſale, quicquid ſit quo ad naturam,infertur quippè ab omnibus, & nullum infert,vt ipſemet Fonſeca eadem quæſtione docet,& nos adnotauimus, modo autem loquimur de vniuerſalibus in prædicando,vt in titulo prælibauimus,& vt ijdē principio quæſtionis obſeruarunt; quomodo ergo alia in hoc ſenſu ſunt verius vniuerſalia,quam ens? Quare,cum fuerit a nobis determinatum,id,quod eſt maximè vniuerſale,primò à nobis cognoſci,ex conſequenti ſancitum etiam eſt,magis vniuerſalia prius cognoſci,quam minus vniuerſalia, licet non omnia magis vniuerſalia ſint ſemper præcognoſcenda, ſufficit qđ ſemper communiora primò cadunt in noſtro intellectu. Sed & hoc ei condonaremus,vt.ſ.id non fuerit de omnibus vniuerſalibus declaratum,quod tñ non eſt verum, ergo Caiet. reliquit quæſtionem ambiguam,nego conſequentiam,non enim de primaria intentione quæſiuit,an magis vniuerſalia primò cognoſcantur, ſed quid primò ſit cognitum,an ſcilicet ens,vt dicebatur in littera ex Auicenna, huic autem inueſtigationi vberrimè fecit ſatis. Dicunt, nos maximè quærimus, quænam vniuerſalia ſint faciliora cognitu,ſi quærunt ipſi,non quærit Caiet.ſed quærit, quid primò omnium in noſtro intellectu cadat,& ſi quæſiuiſſet, quid de alijs ab ente vniuerſalibus primò cognoſcatur,dixiſſet profectò, vt diximus nos, illa nimirum magis vniuerſalia, quæ neceſſariò exiguntur ad cognitionē ſpeciei infimæ diſtinctam.

Quomodo latiſſime pateat ens.

Quid potiſſimum in hoc negotio, quæſiuerit Caie.

Quando vlterius inſtant, non eſſe verum, conceptum entis antecedere quẽuis alium conceptum, quoniam hoc non experimur; Reſpondeo, ſemper vnumquodquè in prima cognitione, (de hac certè eſt ſermo) cognoſci primò à nobis, vt ens, ſed in alijs quoq. cognitionib. id habet veritatem, at impceptibiliter id ſit, cum actio intellectus ſit inſtantanea, nam neque experimur cognoſcere hominem, vt ſpeciem, vt animal, vt corpus, vt ſubſtantiam, loquẽdo de experientia perceptibili, cum ſucceſſione.

Sed pergunt adhuc, quoniam ſi ideò conceptus entis alios præcedit, qm̃ ens ſit obiectum intellectus, & eius forma generaliſſima, quare poſita hac albedine ante oculos, non prius viſus percipit eam eſſe hunc colorem, quàm hãc albedinem, cum color ſit obiectum adæquatum facultatis videntis? Reſpõdeo, & facultatem quoq. viſibilem, prius illum percipere, vt color, quã vt albedo, at id eſt imperceptibiliter, Deinde, nõ eſt par ratio de ſenſu, & de intellectu, non.n. ſenſus põt aliquid in ſuo obiecto conſiderare ſub vna rõne, qđ non ſub alia, nam nequit hoc modo abſtrahere, ſed totã ſibi rem oblatam agnoſcit, quo ad omne id, quod eſt in obiecto ſuo, (ſcio viſum in pomo attingere colorem, non odorem, at odor non ſibi obijcitur,) intellectus aũt in re ſibi præſentata videt conceptus multos, & ſemper primò cernit oĩum maximè vniuerſalem.

Quomodo ſe habeat ſenſus in obiecto ſuo.

Dubitatio.

At dubitabit quis, quomodo verum ſit, ſenſum non poſſe concipere aliquid ſub vna ratione, & non ſub alia, cum doceat Auctor, ſenſum prius cognoſcere aliquid, vt eſt corpus, deinde vt animal, deinde vt hominem, tandem vt hunc hominem, & tñ vnum, & idem obiectum eſt corpus, animal, homo, hic homo;

Soluitur.

Facilis eſt reſponſio, dico enim, qđ in re ſibi obiecta nequit ſenſus vnum abſque alio percipere, loquendo de obiecto formaliter, ſic non põt cognoſcere aliquid, vt hunc colorem, (ecce indiuiduum generis, quin cognoſcat eſſe hãc albedinem, vel rubedinem, (ecce indiuiduum ſpeciei,) quorum vtrumq. & color.ſ. & hic color eſt eius obiectum formale; argumentum autem procedit de ijs, quæ materialiter ſe habent in obiecto, cuiuſmodi ſunt, quæ in argumento commemorabantur, non.n. ſunt obiecta, ſed res obiectæ, immò argumentum facit pro me, qm̃ quoduis illorum videat, ſemper vt coloratum videt, alioquin non videret, & nequit apprehendere hoc eſſe indiuiduum generis, quin apprehendat, & eſſe indiuiduum ſpeciei, cum hoc tñ ſtat, quòd imperceptibiliter ſi fieri poſſit, videt prius hunc colorem, quam hoc viride.

Sed adhuc inſtant, tunc nos debere fateri contra experientiam, quod prius velimus cibum, vt bonum, quam vt bonum guſtatui, quoniam bonum eſt adæquatum obiectum voluntatis, immò contra rationem quoq. cum ex hoc ſequatur, non poſſe voluntatem eo momento, quo res obijcitur, eam vt talis eſt, vel amplecti, vel fugere, qm̃ ſibi prius occurrit, vt bona abſolutè, ſi vera ſit noſtra opinio, non vt tali, vel tali bonitate referta, ſi res quę obijcitur intellectui, occurrat ſibi, non vt tale, vel tale ens, ſed vt ens.

Quid ſit voluntas in homine.

At ſi viri oculatiſſimi oculatiores in hoc fuiſſent, ab hoc argumento abſtinuiſſent, quamuis etenim voluntas ſit potentia, cuius obiectum eſt bonum, eſt tñ appetitus animalis, & eſt id, quo ſuppoſitum vult, & appetit, quare nedum bonum abſolutè, ſed hoc, & illud bonum, huius, & illius partis hominis, eſt ſuum obiectum, & magis vult bonum totius coniuncti, quàm proprium, qm̃ eſt appetitus totius hominis, hinc homo vult cibum, vt bonum guſtatui primò, quàm vt bonum abſolutè, loquendo in ordine ad guſtatum, vt ſic, non eſt aũt voluntas præcisè, vt potentia, quæ velit cibum, vt bonum guſtatui; quod ſi loquamur abſolutè, falſum eſt, nos non velle cibum prius, vt bonum abſolutè, quam vt bonũ guſtatui, immò cibos multos, qui boni eſſent guſtatui, nolumus

ob

ob alias cauſas, ob bonitatem ſ. totius, ratione vtiq. iam dicta, q̃m voluntas eſt appetitus coniuncti, ideo magis appetit qđ eſt bonum cõiuncto, tanquam pars appetens bonum totius; falſum quoq. eſt, non poſſe voluntatem momento rem ſibi obiectam, vel proſequi, vel repudiare, nam ictu oculi apparet abſolutè, vel bona, vel non, ſucceſſu vero temporis, examinatur talis, vel talis bonitas, hoc eſt congrua ne ſit, an non huic, vel illi parti.

Dixi autem eos, qui argumentum hoc tulerunt oculatiores fuiſſe poſſe, q̃a hæc doctrina de voluntate, quod ſit appetitus animalis, & totius, iam tradita eſt à Capreolo 4. ſent. diſt. 49. q. 2. ad 3. Scoti, & à Caiet. p. 2. q. 3. art. 4. in fine comm. dum ſimiliter reſpondet ad 3. Scoti, & à Conrado Koelim in fine com. corp. art. 1. 2. ibidem, & à Soto eodem 4 ſent. & eadem diſtinctione q. 1. art. 3. ad primum eorum argumentorum, quæ pro Scoto vltimò citauit, q̃ deinde doctrinam tradidit, & Medina p. 2. loco eodem, in ſecunda reſponſione, quam dat tertio argumento, deſumpto ex primo prædicamento, vt ipſe loquitur, quam, & valdè notandam dicebat. Capreol, Caietanus, Conradus, Sotus, Medina.

Tandem quando obijciunt, non eſſe verum, qđ dicimus, ideò ens prius percipi, q̃m eius proprietates ſunt patentiſſimæ, ex eo quia, adeo ſunt huiuſmodi proprietates obſcuræ, vt vix à metaphyſicis intelligantur, aut explicentur, & Auctor ait, ex proprietatibus inferiorum colligi proprietates ſuperiorum; Ac ſæpius iam iteratum eſt, quomodo ens ſit, & facillimæ, & difficillimæ cognitionis, adeo, vt nihil minus oporteat, quam reſponſionem huic argumento dare, nam ex primo notabili in præcedenti art. huius quęſt. habetur reſponſio; Sed mirari ſatis non poſſum, quomodo Auctorem pro ſe adducant, nam præterquam quod non inuenio in ipſo verba illa, quæ ex ipſo referunt lectione 2. primi Diuin. ſi etiam ea diceret; ſi Auctor data opera mouet dubiũ, quomodo vniuerſalia ſint difficilia cognitu ſuper illa verba Ariſt. *fere autem, & ea difficillima ſunt hominibus cognitu, quæ maxime vniuerſalia ſunt*, quoniam videtur cõtrarium ei, qđ dicitur 1. Phyſic. 4. vniuerſalia eſſe nobis notiora, & ibidem reſpondet cum diſtinctione formali, adferendo duplicem cognitionem vniuerſalium, alteram facilem, alteram difficilem, quorſum ipſum in ſuæ ſententiæ confirmatione adferunt, ſi totum oppoſitum doceat? Immò ipſe Auctor eodem comm. in fine ait, qđ Ariſt. non dixit, maximè vniuerſalia eſſe ſimpliciter difficillima, ſed ferè, in quo verbo vim faciendam eſſe dicebat, qua voce potiſſimũ voluit denotare, entia illa, quæ ſunt à materia omnino abſtracta, quæ magis difficilia ſunt nobis ad cognoſcendum, quàm vniuerſalia, quomodo ergo eũ citant, ſi penitus contrariũ docet ijs, in quib. ſiue pro quib. adducitur? D.Thom.

Maneat ergo ſolidiſſima doctrina Caiet. eſſe ordinem eſſentialem inter conceptum entis, & alios, vt ſemper ille præcedat, q̃m eſt forma generaliſſima ipſius intellectus, & ei quaſi naturalis, q̃m ſtatim oblatum ab omnibus cognoſcitur, non eſſe autem ordinem eſſentialem inter alios conceptus confuſos actuales, eo modo, quem abundè explicauimus.

ARTICVLVS QVINTVS.

Eadẽ cõcluſ. probat, & oppoſita ſenten. improbatur.

PRobo concluſionem ratione, auctoritate, & experientia, prima ratio ſit illa Auctoris. Suppono igitur, id, quod procedit de extremo ad extremũ, prius peruenire ad medium, vt colligitur ex locis Ariſtot. ſuperius citatis,

præcipuè ex 22. 5. Phyſic. ibi enim hoc expreſsè docetur, ſuppono deinde id, q̄d etiam manifeſtiſſimum eſt, quòd ſcilicet inter purum ignorare, & perfectum ſcire, quæ ſunt duo extrema, cadat medium, quippe quod ſit ſcire in potētia, hoc.n.neq. eſt purum ignorare, neque completum ſcire, ſed nonnihil vtriuſque ſapit; Tunc formo rationem, Procedens de potentia ad actum, & de pura ignoratione ad abſolutum ſcire, prius peruenit ad medium, quàm ad extremum, & ad imperfectum, quàm perfectum, ſed noſter intellectus, dum quid quid vult intelligere, procedit de potentia ad actum, & de vno extremo ad aliud, ergo primò ſibi occurret medium, quàm extremum, & imperfectum, quā perfectum, ſed conceptus ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt vltimum, quod ſcit intellectus, & perfectum, conceptus verò entis, & magis vniuerſalium ſunt medij, & imperfecti, ergo prius veniet intellectus ad iſtos, quàm ad illum, diſcurſus bonus, omnes propoſitiones probatæ, concluſio vera, quæ eſt directè noſtra propoſitio, & immediatè contra mentem Scoti.

Obiectio. Si dicatur, quòd conceptus ſpecie ſpecialiſſimæ diſtinctus eſt ille, qui tanq̄ vltimum, & perfectum percipitur ab intellectu, non antem conceptus confuSolutur. ſus, ſed hic quaſi medium, & imperfectum præcedit: Hoc nihil eſt, q̄m ſicut conceptus confuſus ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt imperfectus, & quid medium, ſi comparetur conceptui eiuſdem diſtincto, ita pari omninò paſſu, immò maiori, conceptus confuſus generis, & entis eſt imperfectus, & quid medium, i ordine ad conceptum cōfuſum ſpeciei, quare ſicut cōceptus confuſus ſpeciei, præcedit conceptum eiuſdem diſtinctum, ſic conceptus confuſus entis, & generis debet præcedere conceptum confuſum ſpeciei.

Alia inſtātia Sed alia quoq. via audiui confutari hunc noſtrum, immò Auctoris diſcurſum, quòd nimirum valeat de extremis contrarijs, adeoquod ſi quid recedit ab vno extremo, & ad aliud debeat accedere, tranſibit prius per media, dum illa extrema ſint contraria, nunc verò cognitio imperfecta non aduerſatur Ariſtot. perfectæ cognitioni, quare labitur diſcurſus. Hæc reſponſio quamuis ſit conformis textui illi ex 5. Phyſ. quoniā ibi loquitur Philoſophus de eo, quod mouetur, & omnis motus eſt de contrario in cōtrarium, etiam localis, quod quoniam obſcurum erat, ibidem aperuit Ariſt. vt in illius tex. expoſitione notabat Diluitur. Auctor, non ideò tñ infringitur ratio, licet namq. verus ſit diſcurſus in ijs, quæ habent contrarium, veriſſimus quoq. eſt in illis, quæ contrario carent, dūmodo ſint media illa inter extrema eſſentialiter ordinara, nam fieri nequit, vt quis recedēs ab vno, accedat ad aliud, nō trāſeundo p media eſsētialiter inter hoc, & illud ordinata; accedit, q̄d pfecta cognitio cōtrariatur, & opponitur puræ ignorantiæ, ſaltē oppoſitione illa, quę eſt inter habitū, & priuationē.

Tertia difficultas. Hinc alij videntes ex præfara reſponſione non auferri vim rationis, ſecus reſpondentes dixerunt, quod modo nos dicebamus, valere. ſ. argumentum in ijs, quæ eſſentialiter ordinantur, tunc negant, quòd cognitio entis eſſentialiter Pererius. ordinata ſit ad cognitionem ſpeciei, & ita ait Pererius libro illo ſuo allegato Reijcitur. vltimis verbis c. 15. quòd hoc modo ſoluitur hæc ratio a doctis viris; Cæterū hæc quoq. ſolutio nulla eſt, cum veriſſimum ſit, conceptum entis eſſe ordinatum eſſentialiter ad conceptum ſpeciei, & q̄m id admittitur ab aduerſarijs de cognitione diſtincta, idipſum probo, & de confuſa, quoniam nequit fieri, vt vllus habeatur conceptus, niſi habeatur id, quod formaliter, quidditatiuè, & eſſentialiter clauditur in illo, ſed in omni conceptu, quiſquis ille fuerit clauditur omnibus illis modis conceptus entis, ergo nullus poteſt haberi conceptus, quin habeatur ille entis; Si dixerint, ſe fateri, at negent exinde ſequi, eſſe omnium primum conceptum entis, tunc id probo, quoniam omnis potentia

ſem-

ſemper primò fertur in formalem rationem ſui obiecti, quàm in ea, quæ illi ſuperadduntur, ſed ens eſt obiectum intellectus formale, ergo ſemper intellectus in quocunq. ſibi oblato prius intuebitur ens, quàm quæ illi adduntur, & hoc nedum ſit pro primæ rationis defenſione, ſed ſit ſecunda ratio, & ea valde efficax. Neq. valet dicere, quòd ens illud, quod gratia exempli eſt in animali non ſignificetur, vt diſtinctum ab animali, & ſimiliter in alijs rebus, vt viros illos doctos ait Pererius reſpondere, nunquam.n.quis negabit, quòd animalis vnius, & eiuſdem alius ſit eius conceptus, vt ens, alius vt animal, alius vt corpus, licet identicè ſit omnia, alioquin ſi conceptus illi non ſecernuntur, vana eſt quæſt. ſub quo conceptu prius cognoſcatur illud animal, & quoduis aliud, nam ſic oportet dicere, eſſe vnicum conceptum, quod ſi eſt vnicus, vbi habet locum quæſtio de prioritate, & poſterioritate conceptum? Ita non eſſet, vt peteremus, cognoſcatur ne vt ſpecies, vt genus, vt ens, quoniam hi conceptus ſunt vnus, quare vel ſub omni æquè, vel ſub nullo primò cognoſcetur; Hoc autem eſſet totam philoſophiam in hoc negotio euertere.

Et quamuis verum fuerit, hominem gratia exempli eſſe intelligibilem, nedum, vt habet rationem entis, ſed & ſubſtantiæ, & corporis, & viuentis, & animalis, & hominis, veriſſimum tñ eſt, omnes hos cóceptus ſupponere illum entis, veluti eſſe ſubſtantiæ, corporis viuentis, animalis, & hominis ſupponit eſſe, & illi addit, quare in omnibus illis includitur conceptus entis, & ab ipſis neceſſariò præſupponitur. Et quare amabo in cognitione confuſa nolunt illud primò occurrere intellectui, quod eſt omnium confuſiſſimum, conceptum ſcilicet entis? quare nulla ratione volunt, in prima omnium cognitione non ferri potentiam intellectiuam in obiectum ſuum præciſe, cum nullum adſit impedimentum, vt manifeſtius adhuc ſum oſtenſurus? Et quare confugientes ad hoc, quod in cognitione confuſa non requiratur res cognoſci, vt in ſe eſt, (tunc.n.omnia eſſent præcognoſcenda, qm̃ ſicut eſſe, ita & diſtincta notitia pendet ex omnibus,) volunt potius agnoſci quid poſterius, & minus commune conceptu entis, & nolunt prius cognoſci id, quod eſt communiſſimum, & adæquatum intellectus obiectum? Et hanc doctrinam ſi noueris applicare, videbis penitus ruere primum, & tertium argumentum quorundam, quos ibidem ait Pererius inuehere in Thomiſtas, quæ argumenta inſoluta ipſe reliquit, petunt.n.difficultatem, quòd ens non habet aliquam naturam, aliam à rebus ſibi ſubiectis, vnde nequit eius phantaſma elici, quòd ſi hæc argumenta concluderent, nedum efficerent, quòd ens non prius agnoſceretur, ſed quòd nunquam cognoſceretur, qđ eſt fatuum, qm̃ neq. in principio, neq. vnquam ens dicit aliquam naturam, vt ipſi intelligunt, quare dicito ſemper, qđ non dicit quidẽ aliam naturam, habent tñ proprium conceptum, qui ſibi eſt ita conueniens, qđ non alijs, vt quæſt. de entis analogia videbitur; neq. quempiam poſſe dubitare credo, qđ licet ens, corpus, viuens, animal, omnia hæc ſint vnum in homine, habeant tamen proprios conceptus, vt dicebatur.

Quot conceptus entis tribuantur.

Pererius.

Scio Cardinalem Toletum quæſt. illa 5. 1. Phyſ. dum reſpondet ad tertium pro Auctoris opinione dicere, non eſſe neceſſe, quod primò feratur intellectus in obiectum ſuum, vt abſtractum ab alijs, hoc eſt in conceptum entis vt ſic; Sed hoc voluntariè dicitur, immò id in prima cognitione eſt magis neceſſarium, tum quoniam primus actus in quem exit potentia, oportet, quod ſit in ſuum obiectum, vt ſic, tum quoniam cum intellectus à principio ſit virtus debiliſſima, nullius conceptus primò poteſt eſſe receptiuus, niſi conceptus ſimpliciſſimi, & imperfectiſſimi, qualis eſt ille entis, vt inter reſpondendum ad argumenta lucidius erit, &c.

Toletus.

Illud

Illud aduertas, has duas rationes æquè concludere de omnī cognitione, antè poſitis, aut ſublatis impedimentis, vt patere pōt, nam & in debita quoque obiecti diſtantia, intellectus de extremo tranſit ad extremum, & pari modò ens eſt eius obiectum, &c.

Vide ſi vis alia motiua contra rōnem illam primam Auctoris, quæ adferrebat Trombeta, & optime hoc loco Caiet. cōfutabat, & conclude, qđ in actionibus ſucceſſiuis, quæ ſunt ſm ordinem generationis tm, tum intellectus, tum natura ſemp procedunt de imperfecto ad perfectū, & ſic cadunt eius inſtātiæ.

Arguo tertiò, (& eſt argumentum, qđ ſecundo loco adfertur à Caiet.) Cognitio primorum principiorum eſt prima cognitio complexa, hoc nullum cre do diffiteri, nam talis cognitio ineſt nobis naturaliter, hoc eſt ex notitia terminorum, & principia ideò vocantur principia, qm̄ omnium aliorum intellectionem antecedunt, & talis notitia ſpectat ad habitum intellectus, reliqua vero ad ſcientiam, quæ eſt habitus poſterior intellectu, ergo cognitio entis erit prima cognitio incomplexa, probo conſequentiam, qm̄ cognitio primi principij abſolutè conficitur ex terminis entis; De quolibet. ſ. verum eſt, qđ aut eſt, aut non eſt, quare in primo omnium cognitionum principio iam cadit ens, ergo ſi hoc ens primò non fuiſſet cognitum, ſed quid aliud, tunc ex illo alio termino poſſet facere intellectus aliquam complexionē, aliquod principium ſecundum, & ita illud, quod ab omnibus cum Ariſt. 4. Diuin. 9. ponitur primum principium, non erit primum, & tñ adeo eſt primum, vt Auerroes ibidem principio ferè comm. dixerit, eſſe manifeſtius omni propoſitione, & nullum decipi in ea, & nullam demonſtrationem eſſe demonſtrationem, niſi cōcedendo illam propoſitionem, & licet quidam dixerint, aliter Heraclitum dixiſſe, tñ ait Ariſt. eſſe impoſſibile, vt ſic opinatus fuerit, neque enim oportet, vt quæ dicat quis, eadem & opinetur, vt pulchro, & breui exemplo de die, ac nocte exponit circa illum tex. Alexander.

Ariſtot. *Auerr.* *Alexand.*

Sed viri illi docti, (neſcio certè an in hoc) ait ibidem Pererius, reſpondent non valere ſimilitudinem de complexis, & incomplexis, qm̄ cognitio incomplexorum eſt ſimplex apprehenſio, complexorum autem eſt iudicium, & aſſenſus continens verum, aut falſum; Sed hoc nihil eſt, ſi enim talis cognitio complexorum eſt prima, & ea cōficitur ex incomplexis illis, quare & illa incomplexa; quæ illud primum complexum faciunt, non debet eſſe prima?

Præterea hoc facit pro me, nā ſi complexorū notitia, in qua inuenitur iudicium, atq. ideò pōt verum, ſiue falſum reperiri eſt prima, cur non erit prima agnitio illorum terminorum incomplexorum, in quibus nequit eſſe falſitas?

Hinc alter reſpondent, nimirum, quod licet inter cōplexa, quæ ſunt principia ſcientiarū, complexum illud, de quo loquimur ſit maximè notum, nō tñ ſimpliciter inter quælibet complexa, qm̄ quiſpiam diceret, propoſitiones illas, quæ conſtant ex terminis ſenſibilibus, maximè quorū vnus ſit ſingularis, alter vniuerſalis, primum verſari in noſtro intellectu; At hoc, & contra Ariſt. & nulla rōne eſt dictum, nam Ariſt. illo tex. bis ait, hoc principium eſſe oīum primum, & certiſſimum, & in fine ait, qđ eſt primum omnium quoq. dignitatum, patet aūt, quòd principia, qđ dignitates, omnia alia præcedunt in intellectu, aliàs non eſſent dignitates, non principia, non fores, vel ianuæ ſcientiarum, qualia appellantur ab Ariſt. 2. Diuin. 1. quando dicebat, quis aberrabit à ianua? vbi nomine forium, vel ianuæ oēs exponunt principia, & Auerr. ibi dicebat eſſe prima cognita naturaliter habita à nobis, in quolibet genere entiū, & Auctor exēpla ponebat de illo principio, de quo loquimur, & de illo, in quo dicitur, Omne totum eſſe maius ſua parte. Contradicit quoq. eidem Auerr. hæc

Atiſt.

Quomodo principia, & dignitates nuncentur ab Ariſtotele.

D.Thom.

Hæc reſponſio, quã, vt retulimus, inquiebat, tale complexum eſſe manifeſtius omni propoſitione, & certè nequit quicquam imaginari prius, aut certius illo complexo.

Tandem reſpondeat, id verum eſſe de intellectu iam inſtructo, & exercitato, quod ſcilicet tale complexum ſit ei à principio notum, non autem de intellectu à principio intelligente; Sed certe hæc quoq. reſponſio eſt penitus inanis, nam intellectus quoq. in principio ſemper addiſcit facillima, & tali cõplexo nihil ipſi facilius, rurſus quomodo eſſet principium, eſſet prima oium dignitatum, ſi ſolum intellectui, & exercitato, & iam inſtructo occurret? tm̃ abeſſet, vt foret primum principium, quod poſt multa, & multa, addiſceretur. Accedit, nil falſius dici poſſe, quam quod prima omnium principia, & prima vniuerſaliſſimè, non contracta ad hanc, & illam ſcientiam, cum exercitio, cum prouectione acquirerẽtur, quomodo enim agnoſcerentur agnitis terminis? quo modo dicerentur intellectui naturalia? Offeras cuilibet intellectui hoc complexum, & ſit intellectus ille rudiſſimus, & ſit in principio addiſcendi, ſtatim illi aſſentiet, & ita aſſentiet, qđ oppoſitum non valebit opinari, vt dicebamus cum Ariſt. quod de aliis non ita euenit, neq. eſt vt recurratur ad cognitionem ſenſitiuam, qđ nimirum ſit ei æquè certum qđ videt, quod audit, iam.n. ſermo eſt de cognitione intellectiua, &c, Videas quæſo totum ferè c.18. & vltimum ſecundi Poſter. & colliges hanc reſpõſionem totum illud cap. deſtruere, im̃ò vero ipſam ab illo toto deſtrui; ibi enim proponebat Ariſt. tres quæſt. & tertia erat, num cognitio primorum principiorum ſit aliquis habitus à natura genitus, an potius rõ exercitio acquiſitus, velut eſt habitus ſcientiæ, diſputat quæſt. pro vtraq. parte, & quod non ſit à natura, qm̃ lateret nos, quod eſt abſurdum, quod non ſit arte acquiſitus, qm̃ tunc habitus primorum principiorum deberet generari ex præexiſtenti cognitione, & tunc non forent prima principia. Deinde ſoluens quæſt. ait, quod cognitionẽ principiorum præcedit in nobis à natura aliqua vis, & potentia, quà ipſa cognoſcimus, non tñ præcedit aliquis habitus, qui ſit certior ipſis principijs, hæc autem virtus præcedens eſt ſenſus, & intellectus, fit enim ex ſenſu memoria, ex memoria experientia, vt habetur quoq. procœmio Diuinor. c.1.) quare tandem ait, habitus principiòrum neq. eſſe naturaliter genitos, neq. ab alijs venari, ſed ſenſu fieri; quomodo ergo eſſe poteſt, vt alia cognitio intellectiua, quæcunq. illa ſit, præcedat illam primorum principiorum, præſertim eius, de quo loquimur, qđ inter ipſa principia primum exiſtit? Ariſt.

Vnde arguo quartò; Illud nos primò cognoſcimus, quod facilioris eſt nobis cognitionis quocunq: alio, ſed conceptus entis eſt nobis facilior cognitu, quã quicunq. alius conceptus, ergo conceptus entis eſt ille, qui primò à nobis cognoſcitur; maior ex terminis videtur clara, nam qđ facilius cognoſcitur, primò cognoſcitur, vnde ex notioribus nobis, ac facilioribus procedimus ad ignotiora, & difficiliora, vt mille locis ſcripſit Ariſt. quæ ſuperius citabamus, ratio quoq. hanc eandẽ propoſitionẽ conuincit, quæ.n. cauſa adferri valet, cur hoc primò illud poſterius à nobis cognoſcatur, niſi quod hoc maiori labore, illud faciliori via nouimus? minor vero licet pateat ex ijs, quæ pro declaratione opinionis noſtræ attulimus, vbi diximus entis ꝓprietates eſſe oium patentiſſimas, adhuc tñ ꝓbatur, nam quid facilius ab aliquo cognoſcitur, q̃ ens? occurrat cuiuis intellectui aliquod obiectũ, ſtatim percipiet eſſe ens, non aũt ſic facilè num homo, num animal, num ſubſtantia, in his namq. vel eſt, vel eſſe poteſt dubitatio, de ente vero minimè, mox enim percipit eſſe ens, quod ſibi obijcitur, quod ſi non foret ens, non obijceretur.

Des

Des aliquid cõcipiendum rudi intellectui, fœminæ, ruſtico, quid vnquam facilius appræhendet, quam conceptum entis? Neq. dicas, non percipiet quale ens, ſubſtantia, an accidens, hoc.n. eſt pro me, ſufficit mihi, quod concipiat ens, nam modo loquimur de cognitione confuſa entis, & de ſimplici eius apprehenſione, iam loquimur de ente cõcreto ſenſibili quidditati, qđ ſufficit ſolum concipere, & apprehẽdere, & hanc intellectus facilitatem in ente dignoſcendo, & quo pacto hoc nullo negotio illi fiat obuiũ, omnibuſq. ſit exploratius, acutè ꝓſequitur Auicen. 1. ſuæ metaphyſ. c. 6. & eſt locus citatus in litera.

Auicenn.

Hinc valde admiratus ſum, ne dicam riſum mihi adfuiſſe, dum vidi quoſdã ex noſtra familia, (perpaucos tamen,) nobili ſatis ingenio præditos, qui totum hoc opus de Ente, & Eſſentia, cuius expoſitioni intendo, & quicquid Caietan. Illuſtriſs. in eius gratiam ſcripſiſſet, vnica concluſione ſuſtinentes, (quod & ego effeci Venetijs, annum agens 21.) hac tñ quæſt. deuiarunt à Caiet. ſiue in principali concluſione, & quidam dixerunt, non ens cõcretum ſenſibili quidditati, ſed latiſſimè acceptum eſſe a primo à nobis cognitum, alij aũt reuerentia maiori erga Caiet. ducti dixerunt, ſe in hoc negotio partem habere nolle; Cæterum hæc Caietan. concluſio, quam tota hac quæſt. docemus mihi ſemper certiſſima fuit, nam quid quæſo accipiunt ipſi nomine entis in maximo ambitu ſumpti? non ens abſtractum abſtractione formali, hoc.n. difficillimæ eſt cognitionis, & quamuis eo vigerent ingenio, vt tale ens facilè agnoſcerẽt, (quod tñ eſt contra Auctorem, vt primò notabili obſeruabam,) nunquam tñ poterit eſſe primò cognitum, nam multa de neceſſitate debent talem cognitionem præcedere, ſed & ſi ipſis omnia demus, nunquam attamen hoc ens erit latè acceptum, ſed per talem abſtractionem limitatum; Similiter, non ens abſtractum abſtractione virtuali, quoniam neq. hoc eſt ampliſſimè ſumptum, & nequit primò cognoſci, cum manifeſtum ſit, cognitionem alicuius vt totum quoddam eſt in ſe, præcedere illam, ſm̃ quam idem totum reſpicit inferiora, neq. etiam ens, vt concernit quidditatem ſingularem, qm̃ ſingulare nequit ab intellectu cognoſci, vt ſupponit hæc quæſt. & ſubſequens oſtendet, neq; vnq̃ vidi vllum Thomiſtam, qui aſſeruerit, ſingulare eſſe primò cognitum ab intellectu, non tandem ens, vt dicitur de omnibus, includendo quoq. ſuperiora, & abſtracta, hæc.n. non modo non primò cognoſcuntur, ſed nunquam per propriam ſpeciem attinguntur in hoc ſtatu, ſed in effectibus tm̃ nobis repræſentantur, neſcio certè imaginari, quid nomine entis huius ſui communiſſimè accepti velint dicere; At ſi Caiet. intelligerent, iam viderent, quomodo ipſe ponat ens latiſſimè acceptum, (cognoſcibile tñ) eſſe primò cognitum à nobis, nam quid quæſo vult Caiet. & nos cum ipſo, quando dicimus, ens concretum ſenſibili quidditati primò à nobis cognoſci, niſi qđ ens in ſumma, & ampliſſima communitate a nobis agnoſcatur? non.n. ens abſtractum abſtractione formali, non ens, vt ordinem habet ad inferiora, ſed latiſſimè, non hoc, vel illo modo contractum, ſed vt omnem quidditatem ſenſibilem ambit, & concernit, abſtractam tñ à ſingularibus, (qm̃ hæc nequeunt intelligi, ſaltẽ primò) à nobis primò dicimus cognoſci. Oportet ſiquidem, quòd intellectus intellecturus aliquam naturam percipiat, aliqua quidditas ei offeratur, quare nunquam intelliget, niſi ens quidditati ſenſibili concretum, & cum in eiuſmodi quidditate varij ſint conceptus, ille entis ſibi in omniũ prima cognitione primò occurrit; ideo ponimus cũ Caiet. ens latiſſimè acceptũ eſſe primò cognitum, ſed tñ ens cognoſcibile, nullus quippè ignorat dari ens latius, & auguſtius tali ente cõcreto, abſolutè loquendo, at non in propoſito, qđ ſcilicet ſit ab intellectu primò, & facile perceptibile, quale iam ens hoc noſtrum patefecimus eſſe.

Verum

Verum contra ens hoc modo ſumptum audiui quoſdam arguere dicentes, qđ tunc redit opinio Scoti,quòd.ſ. ſpecialiſſima ſpecies ſit primò cognita, inquiunt.n.quòd ens quidditati ſenſibili concretum, à ſingularibus abſtractum, nil aliud eſt q̃ ſpecies,ſi namq. videtur definiri ſpecies, vt ſit quidditas ſenſibilis,a ſingularibus eleuata,&c. Sed multipliciter hęc ratio deficit,primò qm̃ ponimus hoc ens concretum quidditati ſenſibili,tum ſpecificæ,tum genericæ, vtramq. ſcilicet concernens,& à neutrius ratione abſtractum,vt prædeclarauimus,quare pugnat, tale ens eſſe ſpeciem,deinde, qm̃ quamuis quidditas ſpecifica ſit ſupra ſingularia, non tñ omne qđ à ſingularibus abſtrahit eſt ſpecies, ſiquidem,& quidditates omnes genericæ,(& varia eſſe genera non latet) ſupra ſingularia eleuatæ ſunt; poſtremò licet omnis quidditas ſic à ſingularibus abſtracta foret ſpecifica,cum tñ in quidditate omni ſpecifica reluceant conceptus ſuperiorum quidditatum, & ille quoq; entis, non primò cognoſcitur ab intellectu ſub conceptu ſpeciei,vel generis, ſed ſolum ſub illo entis, ob intellectus debilitatem,ſub intellectionis initium, & ob conceptus entis imperfectionem,atq. facilitatem,vt ſecundo notabili innuebatur, &c. Difficultas. Tollitur.

Arguo quinto ad hominem,potiſſimum,contra.ſ.Scotum, & dico ſic ; Illud primò cognoſcitur,qđ certius eſt,quàm illud de quo pôt eſſe incertitudo,ſiue dubietas,ſed de omni alio conceptu pôt eſſe incertitudo, at de illo entis nequaquam,ergo conceptus entis primò omnium cognoſcitur ; maior eſt clara, nam tanta certitudo non prouenit, niſi ex eo, quod mox occurrit intellectui, & facillimè percipitur, atq. ideo prius,minor autē eſt vera , & docetur à ſubtili Doctore 1.ſent.d.3.q.2.& 3.& d.8.q.3.vbi ait , intellectum poſſe eſſe certum de aliquo,quòd ſit ens,dubitando tñ,num ſit ſubſtantia, vel accidens, qđ ſi dubium eſſe pôt de ſubſtantia,& de accidente,quæ immediatè per ens ſignificantur,multò magis de conceptu ſpeciei,qui remotè valde ab ente exprimitur; Cum ergo de entis conceptu aliqua re intellectui oblata, nunquam poſſit eſſe ambiguitas,(pugnat.n.quòd quid obijciatur,quin ſit ens,) de quouis aũt alio ex ſententia quoq. aduerſariorum queat eſſe dubietas,relinquitur,vt conceptus entis ſit certior,ſit facilior,ſit primò cognitus . Scotus.

Vide aliam rationem in Caiet.de imperfectione conceptus entis,nedũ quo ad imperfectionem obiectalem,hoc eſt, quòd habeat obiectum pauciſſima includens,vt concedebat Trombeta,ſed etiam quo ad imperfectionē euidentiæ, qm̃ ſub conceptu entis, magis quàm ſub alio quocunque diſtat intellectus ab euidentia,& cognitione aliorum,qui enim cognoſcit de re ſolum, qđ ſit ens , pauciorem habet cognitionem,quàm dum alium conceptum de eadem agnoſcit,qm̃ omnis alius conceptus addit conceptui entis, & maiorem parit notitiam,& eſt ceu totum in ordine ad illum entis,ex quo , tanq̃ ex parte conflatur; Scias autem breui, ac perfacilè,quòd dum dico intellectum ſub conceptu entis eſſe ineuidentiorem,quàm ſub alio conceptu , loquor non de euidentia ſui,hoc enim foret contrarium ijs, quæ paulò antè dicebam de ſumma facilitate,qua percipitur,ſed loquor de euidentia in ordine ad alia, & eſt, ac ſi dicerem ,quòd intellectus poſitus ſub conceptu entis minora percipit , quã poſitus ſub alio conceptu,ipſum tamen ens ſumma certitudine, & pari facilitate dignoſcit,at hæc eſt minima notitia, qm̃ talis conceptus eſt imperfectiſſimus, vtraq. imperfectione,& obiectali ſ. & euidentiæ , atq. ideo eſt primus , qui cadit in intellectu,& hæc eſt efficacia rationis primæ , quam facit Caiet. hoc loco pro concluſione,cum eiuſdem rationis defenſione .

Id facilè aduertas , tertiam & quartam rationes à me adductas, æquè omnino concludere de omni cognitione , ſiue poſitis, ſiue ſublatis offendiculis,

nam & intellectus bene obiecto propinquus percipit primò principia prima complexa, ergo & terminos illorum, quæ erat tertia ratio, & ſemper prius cognoſcit, quod eſt ſibi facilius cognitu, quæ erat ratio quarta, &c.

Soncinas. Si alias rationes vis pro concluſione, vide Soncinatem quæſt. illa 11.7. Diuin. & Iacobum Zabarellam libro vltimo illorum 30. c. 12. vbi nonnulla adfert
Zabarella. pro huius ſententiæ confirmatione, & valde amplificat rationem illam, quam nos quarto notabili noſtro reflectebamus in aduerſarios, quod nimirum, cōceptus entis ſit longè facilioris abſtractionis, quàm ille ſpeciei, vnde dicit eiuſmodi argumentum eſſe validiſſimum oīum illorum, quæ contra Scot. poſſint ꝓ Auctoris opinione adduci, ſed certè rōnes à nobis allatæ rē demōſtrāt.

Auerroes. Auctoritates non deſunt pro hac ſententia firmanda, vide Auerr. procemio 1. Phyſic. tractantem de ordine doctrinæ, & commento tex 4. eiuſdem libri per totum cōmentum, & 57. eiuſdem, in medio commenti, & commento 2.3. eiuſdem ſcientiæ, in fine commenti, vbi habet, ſemper à magis vniuerſalibus eſſe incipiendum, & triplicem cauſam aſſignabat in allegato procemio, primam qm̄ ſunt nobis notiora, ſecundam, ne idem pluries in ſcientia repetatur, tertiā,
Simplic. vt tractatus, & demonſtratio ſit vniuerſalis. Vide Simplicium, & Themiſtium
Themiſt. circa quartum 1. Phyſic. docentes, communiora eſſe notiora nobis, vt animal, quàm hominem, & hunc, quàm Socratem, & vterq. adfert exemplum de eo, qđ apparet eminus, & aduenit alicui ipſum intuenti, & Themiſtius ſubdit, qđ & rhetores ſolent communia capita prius proponere, & deinde de vnoquoq.
Ariſtot. genere diſputare, qđ & feciſſe inquit Ariſt. lib. de prioribus reſolutorijs, vbi ſermonem de ſyllogiſmo ſimpliciter præpoſuit ſyllogiſmo, tum demonſtratiuo, tum dialectico, tum ſophyſtico, & paucis interiectis ait, ſecundum naturā,
Ioan. Grammaticus. generalitatem ſpecialitatem antecedere, atq. præcurrere. Apud Ioannē quoque Grammaticum in expoſitione textus quinti eiuſdem libri, habes hæc, quæ
Auicenna. ex Themiſtio attuli, quo. ſ. ad rhetores, & ad ordinem ſeruatum ab Ariſtot. in in libris reſolutorijs, Vide Auicennam loco memorato, & primo quoq. ſufficientiæ c. 1. dicentem, communia notiora eſſe, quantum ad rationes noſtras.
Alenſis. Vide Alexandrum Alenſem exponentem verba illa ex procemio Diuinor. de difficultate vniuerſalium in cognoſcendis ipſis, principalem aſſertionem noſtram omnino docentem, vnumquodq. ſcilicet primò nobis occurrere ſub cōmuniori conceptu, & primò omnium ſub illo entis, vbi innuit rōnem Aucto-
Ariſtot. ris, quomodo. ſ. prius procedatur ab imperfecto ad perfectum. Vide Ariſtot. lib. 1. de partibus animalium c. 4. non longè à principio vbi ait, ab vniuerſalibus eſſe incipiendum, ob cauſam illam ſecundam, quā allegabat Auerr. quàq. fortaſſe hinc ſumpſit, & 6. Topicor. c. 3. docet, & probat genus eſſe notius ſpecie, (& conſidera hunc locum, qm̄ quemadmodum illud eſt prius in eſſe, à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ita illud erit prius in cognoſci, à quo non conuertitur cognoſcendi conſequentia, deinde vide ibi probationem Ariſt.) & 1. Phyſic. 57. ait, ſecundum naturam eſſe, vt primò communia dicantur, & deinde circa vnumquodq. propria ſpeculari, & 5. Diuin. 16. ait ſecundum rōnem vniuerſalia eſſe priora, ſm̄ autem ſenſum ſingularia; & 1. Phyſic. tex. illo quarto inquit, ab vniuerſalibus ad ſingularia eſſe procedendum; At verò ad hæc, & alia loca, quæ poſſent adferri reſpondent aduerſarij, omnia hæc fore intelligenda de cognitione diſtincta, in hac. n. magis vniuerſalia primò cognoſcuntur; Sed certè Ariſt. 1. Phyſic. loquitur de confuſa notitia, qđ ex triplici ſigno, vel argumento ibi adducto clarum nimis relinquitur, & de toto ſcilicet in ordine ad partes, & de nomine comparato cum definitione, & de pueris appellantibus primò omnes viros patres, & matres, poſterius verò

vt-

vtrumq. determinantibus, hæc.n.omnia de cognitione ſolũ confuſa procedũt, vt patet, & vt omnes exponunt, & nimis apertè ipſe Ariſt. ait tex. 5. nomen, & totum diſtinctè ſignificare, definitionem autem diuidere in ſingula.

Demum fauet experientia, allata.n. herba, ſcimus ſtatim dicere genus, multoties ignoramus ſpeciem, viſa gemma, genus nouimus, & nonnunquam latet ſpecies, idem in alijs quibuſdam euenit, ergo communia magis ſunt prius nota, ergo ens communiſſimum erit notiſſimum; Dicent, hoc non prouenire ex eo qđ genus ſit notius, quàm ſpecies, ſed eo qđ nomina ſpecierum ignoramus; Sed & certè veriſſimum eſt, facilius ſemper aliqua cognoſci penes id, in quo conueniunt, quàm penes ea, in quibus differunt, in genere autem conueniunt, in ſpecie multa per differentias differunt, ita facilius noſcuntur herbæ, gemmæ, piſces, & alia penes genus, quàm iuxta ſpecies, & ſic remanet, notiora eſſe genera, quis autem dubitet, notius adhuc eſſe ens, quam alia genera, cum multa conueniant in ente, quæ tamen in genere differant?

ARTICVLVS SEXTVS.

Refelluntur argumenta pro ſententia contraria.

AD primum, concedo agentia intellectionis eſſe naturalia, & producere eum, quem poſſunt perfectiſſimum effectum, ſed dum dico, eum quem poſſunt, habeo argumenti ſolutionem, qm̃ in illo primò nequeunt producere conceptum ſpecie, ſed ſolum communioris, generis.ſ. & entis, ob eſſentialem ordinem, quem demonſtrauimus eſſe inter conceptum entis, & alios, quare hoc non prouenit ex aliqua diſpoſitione cõtraria, quæ ſit in intellectu ad receptionem conceptus ſpeciei, ſed ſolum ob illum ordinem; qđ vt plenius intelligas, ſcias, qđ licet ſpecies magis poſſit agere, quàm genus, in principio tñ cognitionis non põt, qm̃ intellectus non eſt aptus illam intelligere, non enim intellectio ſtat in pura receptione, ſed in receptione vitali, quæ eſt ſimul actio, nam vbi rei ſimulachrũ recepit intellectus, ſtatim iudicat, ſtatim elicit actionem, in illo autem principio, dato quòd intellectus eſſet aptus ad recipiendũ, non tñ ad agendum, non ad iudicandum, qm̃ oportet, vt prius diſponatur per conceptus præcedentes, & cõmuniores, quãdo verò vlterius infertur, ergo nunq̃ producetur conceptus ſpeciei, nulla eſt illatio, qm̃ licet generis conceptus ſit perfectiſſimus, qui pro illo temporis momento queat produci, non eſt tñ perfectiſſimus ſimpliciter, nulla aũt potentia põt in effectum perfectiorem perfectiſſimo ſimpliciter, poteſt tamen pro alia differentia temporis in effectum perfectiorẽ perfectiſſimo, pro aliqua alia tẽporis differentia, &c.

In quo ſtet intellectio.

Ad ſecundum patuit ſæpe reſponſio, & præcipuè ex ijs, quæ & primo notabili, & inter quæſt. dicta ſunt, nos.n. loquimur de ſimplici apprehenſione, de confuſa, & de illa, quæ fit via cõpoſitionis; Metaphyſica aũt eſt de ente, & de terminis maximè vniuerſalib. quo ad cognitionẽ claram, abſolutã, & illos terminos reſoluendos; Rurſus, eſt de ente abſtracto formali abſtractione, nos loquimur de ente cõcreto, tãdẽ eſt quoq. de terminis vniuerſaliſſimis in cauſãdo à quib. potiſſimũ eius difficultas orit̃, nos loquimur de vniuerſalib. in ꝑdicãdo.

De quibus ſit Metaphyſica.

Ad tertium, dicitur primò verum eſſe, qđ infertur, multum.ſ. temporis intercedere debere inter cognitionem entis, & ſpeciei ſpecialiſſimæ, loquendo præſertim de prima alicuius rei cognitione, vt ſecundo notabili dixi.

Reſpondetur ſecundò ſubtilius, negando conſequentiam, nam cum loqua-

mur de notitia confuſa, ad quam non requiritur ſingulorum cognitio, quæ ad conceptum concurrunt, non eſt, vt multum temporis expẽdatur, confuſè profectò agnoſcitur ſpecies, etiam ſi multos conceptus, qui re uera pręcedere deberent, contingat ignorari, ſic dicebat Caiet. ſatisfaciens huic argumento, non eſſe neceſſarium in quauis ſpeciei conceptione, ſemper conceptum entis confuſum præformari, ſed ſufficit, ens primò omnium, (ecce primam notitiam abſolutè) fuiſſe cognitum. Tandem, cum docuerimus, non eſſe ordinem eſſentialem inter hos conceptus, nullum eſt argumentum.

Caiet.

Ad quartum nego antecedens, qm̃ magis coloratum, quàm nigrum mouet viſum, & coloratum eſt indiuiduum generis, nigrum autem indiuiduum ſpeciei, qđ vero magis moueat coloratum patet, qm̃ à remotioribus mouet, & fortius eſt ad mouendum, poſitis.n. in æquali diſtantia hoc viuente, hoc animali, & hoc homine, (quod fit, dum videtur homo, in quo hęc omnia ſunt,) prius mouet hoc viuens, deinde hoc animal, deinde hic homo, qm̃ prius hominem venientem agnoſco, vt viuens, mox vt animal, & vltimò vt hominem, vbi videmus magis, & prius, & à remotioribus mouere indiuidua communiorum, & generum, quam ſpecierum; Neq. valet dicere, quòd tunc ſenſus decipiatur, non enim interuenit deceptio, niſi quando intelligitur res aliter, quàm ſit, in caſu autem conſtat, rem intelligi veluti eſt, qm̃ viuens depręhenditur viuens, animal, animal, & ſic de alijs; ſed eſt imperfecta, & confuſa notitia, non autem falſa, hinc vera exiſtente cognitione, cum fortius moueant magis communia, quoniam non impediuntur à diſtantia, à qua impediuntur minus communia, relinquitur, quòd prius quoq; moueant, & nedum eminus, ſed ſignum eſt à poſteriori, qđ ſemper de ſui natura magis prius mouent, ſi.n. prius mouent, quando diſtant, cur & præſentia cùm fuerint, non prius moueant? Adimit forſan ipſis vim motiuam approximatio? Hoc eſſet contra rationem, & ſenſum, nam quo magis accedit agens paſſo, eo in agendo maiorem vim obtinet.

Obiectio.

Dices, non eſt qđ ab eis auferatur, vt moueant, ſed illud eſt, qm̃ illa, quæ minus vniuerſalia ſunt, quæ non poterant mouere, dum approximantur, fiunt potentia ad mouendum, & ita magis ipſa mouent; ſed hoc nihil eſt, qm̃ ſi potentiora fiunt minus vniuerſalia, non idcirco inualida redduntur magis cõia, ſed validiora fiunt & ipſa; præterea, quando propius, & propius accedunt accidentia illa, tum magis, tum minus communia, (nam veniente homine, omnia ſimul veniunt,) peto an moueant, vel non, ſi ſĩn, & falſum eſt, & ſenſui obſtat, non.n. viderentur, & tunc quæſtio nõ haberet locum, mouent ergo, cõtinuèq. mouent, ergo & quando ſunt iam præſentia, mouent, ſed ſic eſt, quòd ſemper prius mouerunt magis cõia, vt probatum eſt, ergo ſemper prius mouebunt.

Diluitur.

Dices, ſpecies eſt magis immediata indiuiduis, ergo prius debet mouere; Reſpondeo multipliciter, primò propinquitas ad indiuidua nulla eſt, & in hac rẽ extra rem adfertur, quoniã variatur ordo rerum, ab indiuiduis, quæ ſunt ſenſibilia, ad ſpeciem, quæ eſt intellectu perceptibilis, de quo plura quæſt. ſequenti. Dico ſecundò qđ hæc maior immediatio facit pro me, ſpecies.n. ideo dicitur propinquior indiuiduo, quoniam totam indiuidui naturam complectitur, & contractior eſt, genus autem dicit ſolum partem, facilius autem dignoſcitur pars aliqua, quàm plures, vel oẽs ſimul, non inferas autem ſpeciem eſſe notiorem, propterea quòd ſit totum, iam enim vltima obſeruatione circa hoc procemium vidimus, quomodo totum ſit notius, & ignotius partibus, &c.

Indiuidua generum.

Dico tertiò, æquè propinquum eſſe genus ſuis indiuiduis, ac ſpeciem ſuis, nam & genera habent ſua indiuidua, vt hoc animal, hoc corpus, & æquè propinquum eſt animal huic animali, ac leo huic leoni. Dico poſtremò, quod quamuis

ſit phantaſma ſingulare repræſentans agat in poſſibilem intellectum, & phãtaſma illud ſit immediatius ſpeciei, quoniam tñ intellectus agens eſt ille, qui principalius concurrit;(immò ipſe ſolum verè agit,) hinc plus influit in effectum, vnde prius imprimit conceptum magis vniuerſalem, vt potè intellectui poſſibili magis proportionatum in prima cognitione, & etiam ſemp ex natura intellectus, qui immaterialis eſt, & abſtractus, &c. Sic ſoluitur formaliter ſm argumentũ virorũ illorum, quos recenſebat Pererius lib. & c. allegato.

Ad ſecundum patuit ſolutio non ſemel, & præcipuè ex ſecundo notabili per totum, aſſignauimus enim cauſam, quare cum in obiecto, quod offertur, ſint conceptus omnes, & magis, & minus communes, priori loco imprimantur illi, & in proceſſu quæſtionis oſtendimus potiſſimum, quare primò omnium ille entis, & quando dicebatur, ſpecies reſultare à phantaſmatibus, quæ à ſingularibus ſunt deſumptæ, ad hoc quoq. pluries fuit reſponſum, & præſertim in fine confutationis argumenti immediatè præcedentis, &c.

Ad ſextum reſpondeo, in cognitione confuſa, non eſſe neceſſe omnia genera antenoſcere, poteſt namq. confuſè agnoſci ſpecies, etiam ſi penitus ignoretur aliquod attributum eius, vel prædicatum eſſentiale, vt dicebatur ad tertium. in cognitione vero diſtincta, res alio modo ſe habet, ſemper tamen requiritur, quod genera ſuperiora, & quædam magis vniuerſalia prius cognoſcantur, & licet non agnoſcatur genus proximum muli, & aſini, tamen ante ipſorũ notitiam præceſſit cognitio generum, ſubſtãtiæ ſcilicet, corporis, & animalis. Nulla certe eſt hæc illatio, genus proximum muli, & aſini eſt ignotum, ergo in his notitia non incipit à genere, quamuis.n. non incipiat ab hoc genere, incipit tñ ab alijs ſupiorib. iſto; eſt ſimilis argumẽtatio, hic homo nõ currit, ergo homo nõ currit; ita ab hoc genere, & ab hoc vniuerſa'i nõ orditur notitia, ergo nõ à genere, & ab vniuerſali; Immò magis roborat nr̃a opinio, qm̃ à generib. ſupiorib. i hoc caſu d̃ neceſſitate ordinẽ ſumim⁹, cũ lateãt genera pxima.

Reſpondeo ſecundo ad doctrinam vberiorem, omnia genera præcognoſci, & ſicut dixit Auerr. 3. de anima 36. quòd ſciens propoſitionem vniuerſalem, ſcit infinita in potentia, ita dico ipſe; quod ſciens in vniuerſali, ſcit oĩa inferiora in potentia, quod eſt ſcire confuſè. Ad Ariſtotelem ſcribentem, quædam genera eſſe inominata, dico illum non dixiſſe, quod ſint ignota omninò, ſed cognitionem diſtinctam negauit, poteſt enim confuſè res percipi, etiam ſi deficiat vox, & nomen, vt patet in mutis, & ſurdis res ipſas confuſè agnoſcentib. quos tamen nomina, & voces ſcimus ignorare; quando autem in nueba nus in annotationib. ad hoc procemium, quòd nominis cognitio eſt principium oĩs inquiſitionis, id habet veritatem de notitia, quã acquirimus, vel legendo, vel audiendo, non autem de illa, quæ in nobis naturali via ſenſuum ope acquiritur, & potiſſimum, quando fit ſtatus in confuſione, vt ita loqui liceat, illius cognitionis, nã ſi ad diſtinctã oporteret procedere, certè ipſo nomine opus eſſet. Auerroes.

Quòd autem, non penitus ignotum, ſed inominatum tñ ſit genus illud, colligo ex Ariſt. ibidem, ait enim, illud genus propinquiſſimum nomine caret, ſed ambo fortaſſe ſunt veluti mulus, vbi cognoſcens illud in confuſò, quærit, & ſibi nomen inueniret; & Auctor ibidem dicebat, nos poſſe dicere, genus illud proximum eſſe, vel vocari iumentum; ad cuius ſententiam ibidem declinauit Sueſſanus, & Alexander prope finẽ huius tex. ſcribebat, genus illud nõ videri, quia caret nomine, vbi non omnem notitiam videtur negare, ſed eam ſolũ, quæ eſt de viſu, tandem Cõmentator eundem tex. exponens dicebat mulum generari a natura ſibi ſimili, & eſt natura communis equo, & aſino, & ... famoſo, nomen muli ſignificare apud antiquos communem naturam, quatenus Ariſt. D. Thomã. Sueſſanus. Alexan. Auerroes.

eſt

eſt omnino ignoratum tale genus,ſed ſolum proprium nomen deſiderat,& di-
co proprium,qm̃ habere pôt nomen commune cum genito. Certè ſi tale genus
foret prorſus incognitum,non ſciretur eius cauſa,quando cognitio cauſæ ali-
Ariſtot. cuius rei ſit bona ex parte ipſius effectus cognitio, ſcitur aũt cauſa huius ge-
neris,qđ nomine caret,nam Ariſt.vt ibidem ait Auerr.in lib.de Animalib.ſcri-
bit,ſemen aſini frigidum, ſemen equi calidum, & temperantur apud mixtio-
nem,& fit illic natura media inter equum,& aſinum, locum aũt vbi Ariſt. hoc
innuit puto eſſe,ſecundo de generatione animalium c.6.vbi Ariſt. nonnihil in
hoc negotio adfert,& dat ibi indicium manifeſtum de frigiditate aſini,& ca-
Auerroes. liditate equi,ex qua mixtione cauſam dictam poſſumus elicere,licet ibi Ariſt.
id non expreſſè dicat,vnde & Auerr.dicebat,hoc ab ipſo innui;non itaque sũt
omninò ignota huiuſmodi genera, quocirca poſſumus dicere, vt in confuſo
ſciantur,& ſic duplici via ruit argumentum,& motiuum Zimaræ.

Ad ſeptimum dico,quòd magis actuale prius cognoſcitur, quantum eſt ex
ſe,eſt enim validus ad mouendum intellectũ,ob ſui perfectionem,ſed in prin-
cipio primæ cognitionis alicuius rei nõ eſt capax intellectus conceptus ſpeci-
fici,nam cum ſit in potentia,ea quę potentialia ſunt,facilius in illo imprimũ-
tur,qm̃ maiorem habent proportionem cum facultate recipiente,& facilius
eſt imprimere vnum, q̃ plura,genus aũt,& magis vniuerſale,& potiſſimũ ens,
vnum tm̃ eſt, ſaltem in actu, ſpecies verò plura continet actu, quare facilius
agnoſcit intellectus, & ens, & magis vniuerſalia; Virtus ſiquidẽ agentis non
eſt ex eo iudicanda abſolutè validior,qđ maioris ſit perfectionis,(in quo mul-
ti falluntur,) ſed penſanda eſt ex maiori eius ꝓportione cũ potentia recipiẽ-
te,& patiente, qualis nõ eſt inter ſpeciem, & intellectũ in prima cognitione.

Certè,quando duo ad quid concurrunt patrandum, operis euẽtus ex vtroq.
æſtimari debet ,non ex altero tm̃, duo autem præcipuè concurrunt ad intel-
lectionem,obiectum.ſ.& potentia, quare ex vtroq. metienda eſt,non ex alte-
ro tm̃,alioquin ſi ex obiecti tm̃ efficacia ſpectetur,vel intellectio,vel ſenſatio
iam quilibet intellectus plenè intelligeret Deum, iam omnis oculus cerneret
exactè Solem,quorum vtrumq. eſt fatuum; Sed quem admodum in his neceſ-
ſariò fit recurſus ad excellentiam obiecti,& ad debilitatem potentiæ, ita fa-
ciendum eſt in intellectione prima intellectus,in ordine ad aliquod obiectum,
dum admiſcetur maior actualitas,vel efficacia obiecti.

Ad id,qđ petitur ex experientia, iam diximus 4.artic. quæſt. quòd ſemper
prius aliquid occurrit, vt ens, in prima pręſertim agnitione, qđ & euenit in
alijs quoq. at id,vt dicebamus,fit imperceptibiliter, quòd ſi aliquid interdũ
occurrat,de quo nedum primò non cogitemus, quòd ſit ens, ſed neq. etiam
id vnquam fiat,illud ex eo prouenit,qđ prius in nobis anteceſſit cognitio en-
tis,& generum magis vniuerſalium,quorum conceptus iam intellectum diſpo-
ſuerunt,ſed hoc nihil contra nos, loquentes de prima cognitione, q̃ origina-
Zabarella. lem vocabat Zabarella,non de illa,quæ ſubſequitur, & cuius iam ſpecies prę-
ceſſerunt,quę ab eodem habitualis dicitur; Ex hac doctrina,ſoluitur formali-
ter argumentum quartum eorundem,quos refert Pererius vbi ſupra, quintum
autem,& ſextum,qđ eſt vltimum, iam confutata ſunt ex ijs, quæ circa quar-
tum,& quintum art.quæſtionis dicta fuere, &c.

Ad auctoritates varias, quibus dicitur, minus vniuerſalia eſſe nobis notio-
ra,quàm magis vniuerſalia,poſſes primò dicere, nullam auctoritatem infrin-
gere concluſionem potiſſimam noſtram, in qua aſſerimus,ens concretum pri-
mò à nobis agnoſci,nam omnes auctoritates loquuntur de vniuerſalibus, quæ
ſunt in pręedicamentis,& de generibus, ad hoc, & illud limitatis, non de illo

vni-

uniuerſali, quod non eſt genus, qđ non eſt in prædicamento, qđ circuit omnia genera, cuius proprietates ſunt patentiſſimæ, & qđ eſt obiectum intellectus; Sed qm̃ ſuſtinemus quoq. & meritò, in prima cognitione ſemper magis vniuerſalia præcedere, & primò nobis adeſſe conceptum generis, quam ſpeciei, eapropter dicito, quod auctoritates intelliguntur de vniuerſalibus in cauſando, vel de abſoluta eorum cognitione, per viam reſolutionis, non autem de ſimplici, & confuſa ipſorum apprehenſione. Vel dic tertio loco, quod intelliguntur de vniuerſalibus, vt ſunt naturæ poteſtatiuæ, continentes inferiora, de quibus prædicantur, & loquuntur de cognitione diſtincta, ſecundum q̃ iam in titulo dicebamus, prius cognoſci minus vniuerſalia, quæ ipſorum, vt ſic sũt partes, non vero loquimur de cognitione magis vniuerſalium, vt ſunt naturæ quædam in ſe, non reſpicientes partes eis ſubiectas, ſed vt ſunt totum quoddã, vel diffinibile, vel eſſentiale, vel actuale. Aut vltimò dicas, qđ intelliguntur de vniuerſalibus, quo ad ſecundas intentiones formaliter, ſic.n. ex ſingularib. formantur hæ intentiones vniuerſales generis, & ſpeciei, quæ ſunt rebus ipſis poſteriores, de quibus non eſt noſtra quæſtio.

Scias tñ, qđ dum Ariſtot. primis verbis c. 15. 2. Poſter. ait, quod facilius eſt definire ſingulare, quam vniuerſale, hoc eſt infimam ſpeciem, ſiue minus commune, vt exponit Auctor, (nam ſingulare non eſt definibile,) loquebatur definitione, quæ fit via compoſitionis, & reſolutionis, vt ſi debeat definiri hoc modo vniuerſale, inſpiciendæ ſunt definitiones oĩum eius inferiorum, à quibus remotis ijs, quæ cuiq. inferiorum propria ſunt, illud, quod remanet omnib. cõmune, eſt definitio propria illius vniuerſalis ſuperioris, vt ſi velis definire animal hoc modo, inſpicis hominẽ, & brutum, ſunt. n. ſubſtantiæ ſenſibiles, corporeæ, viuentes, & in his conueniunt, ſed aliquid eſt propriũ vtriq. qm̃ homini eſt propriũ rationale, bruto irrationale, remoue ab his hæc ſibi propria, qđ remanebit, erit definitio animalis, nimirum ſubſtantia ſenſibilis, corporea, viuens, & hoc modo nullus dubitat, minus vniuerſalia eſſe ad definiendum faciliora, ſed hoc nobis nihil præiudicat, tum qm̃ è contra via diuiſionis, q̃ præcedenti c. docuerat idem Ariſt. & quem modum maximè congruum ad qđ quid eſt indagandum iure dicebat Auctor ibidem, principio lectionis 16. (eſt enim facilior, ac breuior, & per media pauciora,) magis vniuerſalia primò occurrunt, tunc etenim deſcenditur à ſummis vſque ad infima per media, tum quoniam illo modo reſolutiuo, habetur notitia animalis diſtincta, nos verò loquimur de confuſa, (qđ conſideraſſe videtur & Caiet. ſuper illa verba Ariſtot. prope finem c. apud ipſum decimi,) tum qm̃, tunc habetur cognitio magis vniuerſalis, vt eſt etiam totum virtuale, aſcenditur ſiquidem per cognitionẽ virtualem, qm̃ inſpicitur, quomodo ſit in hoc, & illo ſibi inferiori ipſum animal commune ſuperius, nos aũt loquimur de notitia ſolum actuali, tum tandem, qm̃ non ait Ariſt. ſpeciem eſſe ſecundum ſe notiorem genere, ſed qđ procedendo methodo illa reſolutiua, (& hoc conſidera) facilius eſt definire ſpeciem, ſeu minus commune, quàm genus, ratione videlicet ipſius viæ, adeoquod maior hęc facilitas eſt tm̃ in tali via, nõ aũt in ipſa cognitione abſolutè; hinc nulla eſt argumẽtatio, p hãc viã facilius agnoſco ſpeciem, q̃ genus, ergo ſpecies eſt notior, ſtat. n. quòd ſm̃ ſe, & iuxta alias methodos, illud ſit notius iſta. Ariſtot. Caiet.

Ex quibus habes, nedum quomodo locus ille, qui à multis cenſetur validiſſimus contra nóſtram opinionem de primò cognito, nullus ſit contra nos, ſed etiam, non eſſe in Ariſt. contradictionem, dum procemio 1. Phyſic. ait, eſſe à magis vniuerſalibus ad minus vniuerſalia progrediendum, ibi aũt, facilius eſſe deſinire minus vniuerſalia; Neq. eſſentias nonnullis, eo modo hæc loca conciliancilian-

ciliantib. vt 1.Phyſic. loquatur de cognitione confuſa, ſecundo autem Poſter. de diſtincta, & qđ genus primò adſit notitia confuſa, ſpecies autem primò notitia diſtincta, licet enim primum ſit veriſſimum ſecundum tamen eſt falſiſſimum, cum enim ſpecies definiatur per genus, (ſumimus quippè ipſam, vt eſt totum actuale,) nequit vnquam haberi diſtincta cognitio ſpeciei ſecundum ſe, niſi prius cognoſcatur & genus, vt in titulo obſeruabatur; Habes & tertiò, quomodo argumentum illud quarto loco à me adductum pro noſtræ ſententiæ confirmatione, de faciliori cognitione nullo modo queat ab aduerſarijs ſubterfugi, nam & ipſi, dum volunt probare, minus vniuerſalia eſſe priora cognitione, id efficiunt ex eo quòd facilioris ſint notitiæ, ſic idem eſt, facilius, & prius aliquid cognoſci, &c.

Ariſtot. Deniq. breuiter ſcias, qđ cap. 2. 5. Topic. (qui locus in nos adducebatur,) quando inquit Ariſt. proprium eſſe notius, nomine proprij, non accipit ſpeciē, ſed paſſionem, vt ibi patet, paſſio aũt eſt notior, qm̃ eſt effectus, quippe qui effectus cauſis ſunt notiores, quare locus ille non eſt ad propoſitum, &c.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Eadem argumenta reflectuntur.

VT magis appareat infirmitas ſententiæ oppoſitæ, & firmitas noſtræ, poſt reſponſiones datas argumentis, quibus illa fulciebatur, eadem contra ipſos retorqueo, & licet hoc idem quo ad nonnulla fœliciter antea me præſtiterint Vincentius Calcius Soncinas ordinis Prædicatorum, Epiſc. Venuſinus, vir ſublimis ingenij lib. ſuo de methodis in 8. lib. Phyſic. methodo 6. 1. lib. & Zabarella lib. ſæpè citato c. vltimo, ego tamen omnia argumenta adducta cõuertere ſtatui, & aliquas reſponſiones reijcere, quas in lectionib. & concertationibus publicis pro illorũ argumẽtor. defenſione adhiberi olim intellexi.

Vincentius Calcius. Zabarella.

Erat primum argumentum Scoti, Cauſæ naturales non impeditæ producũt effectum, quem poſſunt perfectiſſimum. Hanc propoſitionem conſtituo mihi antecedens, deinde formo hanc conſequentiam, ergo primò cognoſcitur ab intellectu conceptus diſtinctus ſpeciei ſpecialiſſimæ, hic enim eſt perfectiſſimus effectus, qui poſſit ab illis produci, & perfectior eſt confuſo conceptu eiuſdem ſpeciei; Vlterius addo, ergo nunquam producent hunc effectum, qui eſt conceptus diſtinctus ſpeciei, probo per ſuum diſcurſum, quoniam nulla potentia pôt in effectum perfectiorem perfectiſſimo, ſed effectus perfectiſſimus, quem tunc poſſunt producere, eſt conceptus confuſus ſpeciei, ergo nunquam producetur conceptus perfectior iſto, ſed cõceptus diſtinctus eiuſdem ſpeciei eſt perfectior illo, ergo nunquam producetur.

Si dicant, non produci quemcumque effectum perfectiſſimum, ſed talem, qui poſſit pro illo priori produci, ſic ẽt & nos reſpondemus illi, vt patet, & tunc non eſt vera vndequaquè illa propoſitio, Cauſæ ſcilicet naturales non impeditæ producunt effectũ, quẽ poſſunt perfectiſſimum, iam enim fit recurſus ad diſpoſitionem patientis, & dicitur, quod nequit produci diſtinctus conceptus ſpeciei quoniam non eſt capax intellectus, &c. Pręterea iam illæ cauſæ, quas Scotus dicit non impeditas, ſunt impeditæ in hoc, qđ nequeunt producere talem effectũ, qđ tamen probandũ erat Scoto, ſicut quoq. è regione ꝓbare debebat, non eſſe impeditas à productione conceptus confuſi ſpeciei ſpecialiſſimæ.

Obiectio. Audiui ego reſponderi huic noſtro diſcurſui, qđ non ſequitur, debere pro-

duci

uel primo conceptum diſtinctum ſpeciei ſpecialiſſimæ,quoniam in vno, & eodem ſemper imperfectum antecedit perfectum,atque ideo conceptus confuſus ſpeciei, tanquam imperfectus debet neceſſariò præcedere conceptum diſtinctum,qui eſt perfectus,in diuerſis autem, hoc non eſt neceſſarium,ſic non exigitur, vt conceptus generis antecedat illum ſpeciei; Sed hæc reſponſio eſt magis ingenioſa,quàm vera in hoc propoſito; Omitto,quod iam non abſolutè,ſed contractè admodum oporteat adhuc accipere illud axioma Scoti, quo ait, Cauſæ naturales non impeditæ,&c. Limitandum enim eſt ad conceptum confuſum cuiuslibet rei,non autem poteſt ad diſtinctũ extendi,& tñ non ille, ſed iſte eſt perfectiſſimus;Omitto,quod ſecunda inſtantia non tollitur,qua inferebatur,numquam poſſe diſtinctum ſpeciei conceptum produci,reſponſio illa adhuc nihil adfert,licet enim abſolute non oporteat,vt in rebus diuerſis imperfectum antecedat perfectum,id tamen neceſſarium eſt in rebus eſſentialiter ad inuicem ordinatis,& hoc nullus negabit,cum nil aliud ſibi velit ordo,& aliqua eſſe inter ſe ordinata,quàm quòd vnum antecedat aliud,quis autem negabit,hunc ordinem reperiri inter genus,& ſpeciem? quis diffitebitur,genus neceſſario antecedere ſpeciẽ? an non omnes hoc docent,qui ſuper Porphyrium ſcripſerunt,dum rationem aſſignant,cur pri⁹ de illo,quã de hac verba fecerit? *Reiicitur multipliciter.* *Quid ſit de ratione ordinis.*

Quòd verò conceptus entis ſit eſſentialiter ordinatus,& magis, quàm alius quilque,& ad omnes neceſſariò præſupponatur,iam demoſtratum fuit; Quare hanc reſponſionem in illos quoq. retorquebo, & dicam ſic; Nequit primò produci in intellectu conceptus diſtinctus ſpeciei,ſed oportet confuſum præcedere,quoniam neceſſariò imperfectum antecedit perfectum in vno, & eodem,ſed neceſſariò quoq. ob ordinem eſſentialem inter genus,& ſpeciem,genus imperfectum debet præire ſpeciem perfectam,ergo non poterit primò intellectu produci conceptus ſpeciei,ſed neceſſario præcedet ille generis,vel ille entis, qm̃ nomine generis in propoſito accipio omne communius ipſa ſpecie; concluſio eſt deſtructiua reſponſionis, & rationis pro Scoto, minor eſt probata abundè in proceſſu quæſtionis,& hic inſinuata,maior eſt illorum reſponſio,&c.

Erat ſecundum argumentum,quod ſi magis vniuerſalia forent primò cognita,tunc primo loco eſſet addiſcẽda Metaphyſica,quod eſt cõtra Auicennã,&c. Retorqueo, & dico ſic; Si minus vniuerſalia eſſent primò cognita, ergo libri particulares philoſophiæ naturalis, veluti de anima, de cœlo deberent præire libros octo phyſicorum;conſequentia eſt clara, quoniam in illis partib⁹ agitur de minus communibus,quam in libris de phyſico auditu;Scio, quod reſpondẽt negando illationem, & cauſam adferunt, quoniam nunc eſt ſermo de notitia confuſa,ordo autem ſcientiarum ſumendus eſt penes cognitionem diſtinctam, ſecundum quam notius eſt id, de quo agitur in libris auſcultationis phyſicæ, quam in alijs partibus philoſophiæ naturalis;Sed ſic reſpondentes,non vident, quomodo magis in ipſos redarguatur argumentũ,nam tunc philoſophia diuina eſſet primò addiſcenda,probo,qm̃ agit de vniuerſaliſſimis, & magis vniuerſalia apud omnes,& ipſos quoque ſunt primò cognita, cognitione diſtincta,quam minus vniuerſalia, Quòd ſi dicant,vtiquè fore primo addiſcendam, ratione terminorum magis vniuerſalium, quo ad prædicationem, ſed huic impedimento eſſe terminos vniuerſales in cauſando, iam argumentum ſuum non eſt ad propoſitum,qm̃ volunt probare magis vniuerſalia non primò cognoſci,& tunc adducerent argumentum de vniuerſalibus in cauſando,quæ nihil faciunt ad quæſtionem,quæ tota verſatur in vniuerſalibus quo ad prædicationem, præterquã quod & reſponſio in ſe falſa eſſet,qm̃ nedum quo ad illa vniuerſalia cauſalitatis,ſed & quo ad ea prædicationis,quo modo à diuino philoſopho tractantur, *Reſponſio.* *Infirmatur.*

(abſtracta .ſ. formali abſtractione) eſt vltimo loco metaphyſica addiſcenda.

Erat tertium argumentum, quoniam tunc multum temporis intercederet inter cognitionem entis, ſiue magis vniuerſalis, & cognitionem ſpeciei, quã multa genera mediant. ſed redarguo & ipſe dicens, quod ſimiliter ſi ſpecies primò cognoſceretur, multum tempus requireretur, antequàm dignoſcerentur ſuperiores conceptus, quã ſicut in deſcenſu multa mediant, ita profectò & in aſcenſu; Si dixerint. non oportere omnia media neceſſariò agnoſcere, id ipſum dicemus & nos, veluti dictum fuit, dum hoc argumentum confutabatur.

Subtilis reſponſio. At ſubtiliter certè audiui à viris doctis huic argumento reſponderi, non eſſe videlicet parem rationem, quoniam in inferiorib⁹ actu continentur ſuperiora, in iſtis autem virtute tantum continentur illa, modo longè facilius eſt cognoſcere, quæ in aliquo ſunt actu, quã quæ in potentia tantum inueniuntur; cum ergo ſpecies ſit inferior, omnia ſuperiora actu claudit, & ita nullo negotio ſi ipſa primò cognoſcitur, agnoſcuntur & ſuperiora, at quã in ente virtute dumtaxat ſpecies continetur, ideo non tanta facilitate percipietur ſpecies; ſic deſcendendo, requiritur magna temporis mora, non autem aſcendendo. Vera quidem eſt hæc doctrina, & ſubtilis, non tamen huic propoſito ſeruit, non enim eſt ſermo de notitia diſtincta, ſed de confuſa, patet autẽ, quòd ad alicuius rei agnitionem confuſam, ſufficit videre id, qđ quoquo modo in ea elucet, & quã in ente omnia virtute, & ſecundum quid, & confusè clauduntur, ideo ab ente quoq. ad ſpeciem deſcendendo, non requiretur temporis interſtitium, ſed mox in ente agnoſcetur, & aliquo modo confuſè ſpecies, quod ſufficit ad primam cognitionem, de qua loquimur. Quare velut nolunt illi interuenire moram, à ſpecie aſcendendo, quoniã in ipſa clarè dicunt omnia fulgere, ita neq. nos porem⁹ interualla ab ente deſcendendo, quoniam ibi omnia virtute ſunt, quod ſat eſt quæſtioni noſtræ, quod ſi ad diſtinctam notitiam confugiant, iam nihil ad propoſitum de primò cognito, quod attingitur confuſa notitia, &c.

Sed extra rem adfertur.

Erat quartum argumentũ, quòd illud primò eſt cognoſcendum, qđ fortius, & efficatius mouebat ſenſum, &c. quod ſanè argumentum nedum patuit, quomodo confutari, ſed & quomodo in ipſos reflecti poſſit, & debeat, ſic arguendo, ſingularia entis, & magis vniuerſalis fortius mouent ſenſum, ergo prius ens, & magis vniuerſale cognoſcitur; conſequentia eſt ratio ſua, antecedens autem, dum argumentum confutabatur, longo progreſſu fuit probatum.

Dicebatur in quinta ratione, quòd rei materialis quidditas erat obiectum intellectus, atq. ideo in illa quidditate debeant primò intueri intellectus ſpeciẽ. reflecto in hunc modum; Illud primò in ſpecie oblata debet cernere intellect⁹, quod eſt ſibi magis ſimile, ac proportionatum in principio intellectionis, ſed concept⁹ entis, & magis vniuerſaliũ ſunt ſibi in prima cognitione magis ꝓportionati, & ſimiliores, ergo illi ſunt primò ab intellectu cernendi, vera maior, quã ſi ſimilitudo eſt cauſa cognitionis ex primo de anima 26. & 33. qđ magis ſimile erit cæteris partibus primò cognoſcetur, minor eſt iã probata, & ꝓcipuè in reſponſione ad ſeptimum, & cõcluſio eſt redargutio huius quintæ rationis.

Arguebatur ſextò, quod vel omnia intermedia magis vniuerſalia ſcirentur, vel quædam tantum, &c. Conuertitur hoc modo, aſcendẽdo à ſpecie ſpecialiſſima ad ſuprema genera, vel ſcire omnia oportet, vel quædam, ſi omnia iam nullum genus foret ignoratum, contra Ariſt. ſi quædam, non videtur maior ratio de vno, quàm de alio, &c. eodem quippè paſſu procederet argumentum contra illos, quo & contra nos.

Septimò obijciebatur, qđ ſpecies ſit magis actualis ergo primò cognoſcibilis, tunc retorqueo, ergo ſpecies diſtinctè prius cognoſcitur, probo cõſequẽ-

tiam,

tiam, qm̄ ſic eſt actualior, ergo De⁹ primò cognoſcitur, qm̄ eſt in ſummo actualitatis; Reſpondebunt certè ſequẽtes Doctorẽ ſuũ hac eadẽ q. 2. d. 3. 1. ſe nt. prope finẽ queſt, in reſp. ad primum principale, qđ ſequit, hæc eſſe primò cognoſcibilia, & pcipue glorioſũ Deũ, nõ aũt eſſe primò cognita, ſic. n. gloſſat Ariſt. qñ 2. Diuin. 4. ait, rem ita ſe habere ad veritatem, velut ſe habet ad entitatem, explicet de veritate, & euidentia rei in ſe, & ex parte ſui, non autem, quòd ſic ſe habeat ad cognoſci, niſi in ordine ad intellectum diuinum, &c. Scotus. Ariſtot.

Applicetur itaquè hæc ſui doctoris doctrina argumento huic ſeptimo, & videbitur, quòd vtiquè ex parte ſui eſt magis agnoſcibilis ſpecies, non autem eſt primò cognita intellectui, ob rationes, quæ allatæ ſunt, & præcipuè in reſponſione ad primum, & ad hoc idem argumentum. Sed magis adhuc reflectas hoc argumentum dicendo, quòd eſſe in actu exiſtentiæ materialis, non arguit maiorem cauſam cognoſcibilitatis ab intellectu, tũc enim primò & magis agnoſcerentur ſingularia materialia, quod eſt pariter contra illos, ſed eſſe in actu tali, hoc eſt abſtracto ab indiuiduis, & exuto cõditionibus indiuidualibus, illud eſt ratio prioris cognoſcibilitatis noſtro intellectui, & qm̄ in tali actu ſimilior & magis proportionatus eſt cõceptus magis vniuerſalium, quàm ſpeciei, ideo etiam ex hoc capite maioris actualitatis, loquẽdo de actualitate proportionata intellectui, ſicut de neceſſitate eſt loquendum, & eorum Doctor loquitur, & ratio conuincit, (qm̄ debet conſiderari proportio agentis ad paſſum, vt inter hoc argumentum confutandum dicebam,) colligitur, entis conceptum, & cuiuſuis magis vniuerſalis eſſe primò nobis notum, quàm illum ſpeciei athomæ.

Quando confutabatur argumentum ſumptum ab experientia, ſimul ét docebatur, vnde à quouis poſſit reflecti, nedum .n. dictum fuit, non concipi primò conceptum ſpeciei, ſed ſemper illum entis, in prima maximè cognitione.

Auctoritates, iam videmus quomodo, vel non adducantur ad propoſitum, vel etiam earum nonnullas pro nobis facere; Et hæc de ſeptimo, & de hac famoſa nimis quæſtione de primò cognito, ex qua verum relinquitur id, quod dicebat Auctor prima parte huius procœmij, cum Auicenna, Ens nimirum, & Eſſentiã primò cadere in intellectu; & hæc quæſtio ſufficiet pro hoc dicto, in cuius rei ſignũ Caiet. Illuſtriſſimus alias quæſtiones non formauit; Verum, qm̄ tota hæc quæſtio ſemper ſuppoſuit, vniuerſale primò à noſtro intellectu percipi, ne falſum videamur nobis præfixiſſe, & qm̄ alij plerique oppoſitæ parti adhærent, & rationes in infinitũ multiplicãt, vt facilè appareat rẽ veriſſimã nos ſuppoſuiſſe, ea propter de modo, & via, qua cognoſcit intellectus ſingulare, agere decreuj. D. Thom. Caiet.

QÆSTIO SECVNDA.

Num, & quomodo ab intellectu humano percipiatur ſingulare materiale.

INVESTIGO, quo nam pacto ſingulare ab intellectu percipiatur, quamuis etenim non pauca ex ijs, quæ præcedenti quæſt. habita ſunt; prudens lector facili negotio poſſit huic loco accõmodare, ſigillatim tamen quæſitum hoc expendendum eſt, ex quo viciſſim nonnulla poterunt elici pro præcedenti quæſtione. In quo dilucidando, ſex præcipuè faciam, enarrabo primò eius ſenſum, adducamq. opiniones variás cum fundamentis potioribus, ſecundò adferam vnam concluſionem

bimembrem negatiuam, circa quam digrediar pro declaratione, & confirmatione eiuſdem, tertiò oſtendam, non poſſe in via Auctoris, & veritatis oppoſitum præfactæ concluſionis tueri, falſas quaſdam vias in eius doctrina reijciens, quartò concluſionem affirmantem adducam, & declarabo, quintò aliam aſſertionem negantem ſtatuam, & defendam, & firmabo; vltimò confutabo rationes 2. art. formatas, &c.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit quæſtio, & multorum in ea placita.

Res eſt manifeſta, difficultatem verſari in cognitione intellectiua, ſenſitiuá namq; nedum ſingularia apprehendit, ſed & ea tantum, vt docent omnes, quare de ipſa non eſt quæſtio. Cum autem ſingulare ſit in duplici differentia, quoddam .ſ. materiæ coniunctum, & aliud ab ipſa materia ſecretum, vt ſunt Intelligentię, & prima Cauſa, de vtriſq. ſingularibus mouetur quæſt. licet tota difficultas ſit verſatura in ſingularibus cum materia complicatis.

Cumque quidpiam multipliciter poſſit cognoſci, & primò .ſ. & ſecundo, & directè & reflexè, & conceptu proprio, & alieno, & immediatè, & arguitiuè, de omnibus modis cognoſcendi quæritur, num ſ. primò cognoſcatur ſingulare, num diſtinctè, num conceptu proprio, num immediatè, &c.

Adeo quòd, oblato Alexandro, qui eſt ſingulare quoddam materiale, quæritur, num cognoſcatur ab intellectu, nedum ea ratione, qua res quædam eſt materialiter, ſed vt formaliter eſt ſingularis, conſtans .ſ. proprietatibus ſuis, ac conditionibus indiuidualibus, ita vt hæc omnia quouis modo intellectus percipiat, intellectus inquam humanus, non enim vel diuinus, vel angelicus intellectus cadit ſub hac quæſtione.

Aquarius. Bannes. Zabarella. Quibus viſis: Multi cenſent, ſingulare nedum directè, ſed & primo omnium ab intellectu agnoſci, quos habes citatos ab Aquario, dilucid. ſua 13. ſup 7 Diuin. & à Dominico Banheſio ſuper art. 1. q. 86. p. p. quos nouiſſimè ſecutus eſt Zabarella libro vltimo de rebus naturalibus cap. 5. Alij vero cenſent, non quidē primò percipi, ſed tamen directè, qui etiam auctores ab eiſdem allegantur, quibus addere poſſumus Toletum Card. & Greg. de Valētia, quorum ille 3. de anima q. 12. in 2. concluſione, docet intellectum per propriam ſpeciem cognoſcere ſingulare, velut facit, & ſenſus, corrigitq; ſententiam, quam docuerat 1 Phyſi. q. 5. huic ferè omnino oppoſitam; Iſte autem ſuper p. p. q. 84. 85. & 86. puncto 1. 2. aſſer. hoc ipſum valde probabile aſſerit. Alij tenent, ſingulare cognoſci tantum reflexè, ſed per proprium ipſorum conceptum, ceu Franciſcus Ferrar. 1. cont. Gent. cap. 65. circa octauam rationem, cui Bannęſius loco memorato adhæſit; Alij docent, ſingulare nedum non cognoſci primò, & directè, ſed neque per conceptum propriū, at in alio, & arguitiuè, velut Capreolus, vt poteſt colligi ex primo ſent. diſt. 35. q. 2. dum reſpondet ad 15. argumenta Garronis in hac materia, & Caiet. p. p. q. 57. art. 2. ſub initium, & quæſt. 86. art. 1. in ſolutione ſecundi dubij, circa reſponſionē ad ſecundum, & Dominicus à Flandria 7. Diuin. q. 21. art. 1. & 2. quos ſecutus eſt Aquarius dilucid. allegata, & propè ſinem dilucid. decimæ, ſuper 7. Diuin. & antea quoq. in additionibus ad quæſt. Ferrarienſis 3. de anima, additione 13. Alij tandem volunt, nullo modo prorſus cognoſci ab intellectu ſingulare, vt Marcus Antonius Genua in quæſt. quam format ſuper octauum 3. de anima, & Antonius Scaynus cap. 4. ſuarum paraphraſum in primam Diuin. quo fit, vt in tanta opinionum varietate, quam plurima

Toletus. Greg. de Valentia. Ferrarienſis. Bannes. Capreolus. Caietanus. Flandrien. Aquarius. Genua. Scaynus.

ſima adſint argumenta, & latiſſimus rationum cumulus aggregetur. Ipſe quidem referam nonnulla argumenta eorum, qui volunt ſingulare vel primò, vel directè, vel conceptum proprium agnoſci, quamuis omnia ferè fuerint à Capreolò loco præfato; & etiam in ſecundo d. 3. q. 2. ad argumenta Durandi tertio loco adducta contra octauã concluſionem egregiè certè confutata, ſimiliter multa, & magis præcipua à Caiet. locis expreſſis, & à Ferar. q. 13. ſuper tertiũ de anima, & deinceps à permultis doctiſſimis Thomiſtis, præcipuè à Dominico à Flandria, vbi ſupra, Iauello q. 16. 7. Diuin. Ab Aquario, & Banefio locis nominatis, & ab alijs; Quoniam tamen plerique recentiores contra quaſdam reſponſiones datas à viris clariſſimis inuehunt, ideo motiua antiqua magis valida vnico argumento claudam, & alia quædam referam, quæ occaſionem præbent dilucidandi hoc negotium, & videbimus, quomodo nihil concludant ea, quæ contra allegatos doctores adferunt moderni.

Octo argumẽta complectitur hac ratio.

Arguitur itaque primò, vt probetur, quod ſingulare ſit primò cognitum, tũ quoniam magis habet de entitate, quam vniuerſale, tum quoniam eſt facilioris cognitionis, cum ſit quoddam confuſum, tum quoniam ſcientiæ pendent ex principijs, quæ ex inductione ſingularium in pueritia nouimus, tum quoniam intelligens 3. de anima 39. ſpeculatur phantaſmata, & ad ea in omni intellectione ſe conuertit, quæ conſtat eſſe ſingularia, tum quoniam ex ſingularibus agnoſcitur vniuerſale, dum ope inductionis colligitur, tum quoniam ſenſus terminatur ad ſingulare, à quo debet incipere intellectus, cum ſint facultates ſubordinatæ, tum quoniam obiectum præcedit potentiam, vniuerſale autem non præcedit intellectum, ſed fit ab illo, tum demum quoniam à ſinglaribus fit abſtractio, & oportet noſſe id, à quo abſtrahitur, & ita octo medijs videtur concludi ſingulare à nobis agnoſci primò.

Totidẽ hæc.

Arguitur deinde probando, quod ſi non primò, ſaltem directè cognoſcatur ſingulare, tum quoniam intellectus facit exempla, quæ ſunt de ſingularibus, tum quoniam practicus intellectus in nullo alio, præterquam in ſingularibus occupatur, tum quoniam ponit intellectus conuenientiam, & differentiam inter vniuerſale, & ſingulare, tum quoniam 18. 3. de anima, intellectus poſſibilis eſt omnia fieri, ergo, & ſingularia, tum quoniam imponit nomina ſingularibus, & ea amat voluntas, quæ ſane nihil reſpicit, niſi quod ei obtulerit intellectus, tum quoniam effectus repræſentat cauſam ſuam, cur ergo non repræſentabitur phantaſma, quod eſt cauſa ſpeciei intelligibilis? &c.

Ad idipſum arguitur, ſi nequit ſingulare ab intellectu directè percipi, aut id prouenit ratione ſingularitatis, aut ratione materiæ ſenſibilis, & corruptibilis, aut ratione intellectus agentis, aut ratione ſpeciei intelligibilis, non primum, tunc enim Deus, & entia abſtracta non eſſent intelligibilia, non ſecundũ, quoniam intellectus abſtrahit ab exiſtentia, & præſentia, in quibus tantum eſt ipſa actualis corruptio, & præterea, neq. vniuerſale intelligeretur, cum, & in illo inſit materia, non tertium, quoniam ſi fuerit ſingulare depuratum à ſua præſentia exteriori, & craſſa, erit ſatis purgatum, relucente tamen in ipſo ſua ſingularitate, non quartum, quoniam non eſt de eſſentia ſpeciei, vt ſit vniuerſalis, vt plura repræſentet, eſt enim de eius eſſentia, vt ſit tantum ſimilitudo illius, quod repræſentat, quare &c.

Tandẽ argumẽtor, nam quod intellectus non intelligat ſingulare aut id euenit ſibi ratione ſuæ perfectionis, aut ratione imperfectionis, nõ primũ, quoniam intellectus diuinus, & angelicus, qui perfectiores ſunt, percipiunt ſingularia, non ſecundum, quoniam facultas ſenſibilis longè intellectu imperfectior illa cognoſcit, &c.

Confirmatur, quoniam medium debet participare naturam extremorum, ſed in facultatibus creatis cognoſcentibus, extremum locum imperfectionis tenet

D.Thom.

vis ſentiens, extremum perfectionis intellectus angelicus, vt dicit Auctor p.p. q.85.art.1.& hic, & ille percipiunt ſingularia, quare hoc negabitur ab humano intellectu, mediam ſedem habente inter hæc duo extrema?

Arguo tertio loco, principaliter probando, quòd ſi neq. primò, neq. directè percipiatur ſaltem habetur eius proprius cõceptus ab intellectu, tum qm habet intellectus verbum mentale de ſingulari, ratiocinatur .n. de illo, verbum autem, in via Auctoris, nil aliud eſt, quàm conceptus, tum qm adſunt voces explicantes ſingularia, ergo, & conceptus, cum nil aliud ſit vox, quàm ſignũ conceptus, tum qm ad rectè iudicandum de aliqua re, exigitur cognitio, non quæcumq. vel in confuso, & in alio, ſed diſtincta, vt habet Auctor p.p.q.84.art. ſub 8. initiũ, patet autem, intellectum iudicare de ſingulari, & practicum intellectum operari diſtinctè circa ſingulare, ergo illud diſtinctè percipit, ergo proprio conceptu, tum qm non datur actus intelligendi in viatore ſaltem, qui non habeat pro termino verbum, vel conceptum, ſed intellectus exercet actum intelligendi circa ſingulare, ergo huius actus debet proprius conceptus aſſignari, tum vltimò, qm Auctor p. p. q. 86. art. 1. in calce ait, quòd intellectus format hanc propoſitionem, Sortes eſt homo, ergo habet conceptum huius propoſitionis, ergo ſubiecti, & prædicati, ſed ſubiectum eſt ſingulare, ergo, &c.

Et hæc quo ad primum, ſic facilè aduertas, quòd rationes primi dicti faciunt pro ſequentibus, & ſimiliter rationes ſecundi faciunt pro tertio, nam valet, ſi primò ſingulare cognoſcitur, ergo directè, ergo proprio conceptu, ſimiliter ſi directè, ergo proprio conceptu, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS,

Quomodo noſter intellectus non agnoſcat ſingulare.

D.Thom.

DOctor Angelicus vbicumq. de ſingulariũ notitia locutus eſt in ordine ad intellectum noſtrum, ſemper expreſsè, & doctè docuit, ea nedum non cognoſci primò, ſed neque directè, at ſolum reflexè; ſic quæſtionibus diſputatis 9. de Anima art.2. pluries in corpore, & ad argumẽta, ſic de Veritate q.2. cui titulus eſt de ſcientia Dei, art.6. per totum, & q.10. cui titulus eſt de Mente art.5. ſic primo con. Gent.65. octaua ratione, ſic ſecundo eorundem, 100. ratione ſecunda, & fuſius tertia, ſic p.p.q.14.art.11. ad primũ, & q.57.art.2. & q. 85.art. 1.& 3.& q 86.art. 1. Vnde ad mentem ipſius & pro veritate pono concluſionẽ duplici parte conſtantẽ, quarũ vtraq. ex ſe vna eſt concluſio, at qm nequeunt commodè ſeparatim explicari, ideo vtramquè vnica concluſionẽ claudo.

Quæ ſupponat in præſenti Auctor.

Concluſio hæc eſt: Noſter intellectus, neq. primò, neq. directè percipit ſingulare. Pro cuius plena cognitione, & confirmatione, multa obſeruare oportebit, & illud premitto, me ſupponere in præſentia, dari agentem intellectum cum Ariſt. 3. de anima 17. dari ſpecies intelligibiles cum eodem philoſopho varijs in locis, & cvm philoſophis omnib9 grauiorib9, vt alibi, Deo fauẽte, ſum oſtenſurus, & hoc eodem opere cap. 4. aliquid in horum gratiam adferam, dari phãtaſmata, & breuiter ea omnia ſuppono, quæ ad intellectionem neceſſaria, opinio cómunior, ac verior docet, & oẽs ij ferè, cũ quibus in hac re difficultas eſt.

Illud primo obſeruo pro notitia ſubiecti concluſionis, quod eſt ly, noſter intellectus, quod cum dupliciter queat cõſiderari, & quatenus nimirum intellectus eſt, & quatenus eſt corpori, & ſenſibus coniunctus, quando dicimus, intel-

lectum

lectum noſtrum,nec primò, nec directè agnoſcere ſingularia,id accipimus de ipſo, non ſecundum quod intellectus eſt ſpectando ſuam naturam, vt ſic, ſed quaten⁹ eſt corpori alligatus, meritò autē hoc de intellectu abſolutè, & abſq. diſtinctione enunciamus,tum, q̃m loquimur de intellectione, quam in nobis experimur,quam patet exerceri non poſſe ſine ſenſuū adminiculo, tum q̃m naturale eſt humano intellectui, eſſe formā corporis,& ei eſſe alligatū,nam ſtatus animæ intellectuæ poſt ſeparationem a corpore, in quo velut alium, quo ſit,ita alium,quo intelligat, modum ſortietur,erit ei pręter naturalis, vt docet Auctor multis in locis,potiſſimum p.p alto certè ſenſu q.89.art.1.quare de hoc ſecundo ſtatu a pleriſq. philoſophis penitus ignorato,à nullo autē plenè agnito,non eſt vt verba habeamus,ſed loquimur de ſtatu intellectus omnino naturali,quē proinde ſuum abſq. additione,vel diſtinctione poſſumus dicere. D. Thomi

In quo ſane ſtatu,ſumit intellectus ſpecies à rebus, & perficitur ab obiectis corporeis,phantaſmatibus .ſ.ſi enim aliunde ſpecies deſumeret, fruſtra vniretur corpori,& malè, q̃m ſi ab ipſis rebus immediatè, & non à phantaſmatibus poſſet deſumere ſpecies,nobiliori via illas haberet, quoniam res ad extra, & obiecta ſunt verum,& primum fundamentum ipſarum ſpecierum, phantaſmata autem gerunt vices fundamenti, & ſic habent vti vehiculum,cōſtat autem, eſſe nobilius,deſumere quidpiam à vero fundamento immediatè,quàm ab aliquo gerente illius vices; Hinc vnitur corpori vt intelligat, quæ ſanè intellectio bonum eſt ipſius animæ,non enim vnitur ob bonum materiæ, q̃m materia ob formam,non è contra,vt ſcripſit Ariſt. vltimo 2.Phyſic. & forma magis eſt ens,& natura,quàm materia ibidem 12 & 7.Diuin.7.& magis rationē formæ,quàm materiæ habendam,ſcitè,& clarè docebat idem Ariſt.1.de par. Ani. cap.5.Et licet ex hac vnione proueniat compoſitum, intelligit tamen ratione ipſius animæ,Adde,quòd omne acceptum, vt cond ſtructum à forma, ſe habet tanquam materia; Status ergo iſte eſt maximè ei naturalis, & ex conſequenti maximè naturale eſt noſtro intellectui, accipere ſcientiam ex phantaſmatibus neq.ex hoc efficitur vilis,quandoquidē nulla abiectio eſt alicuius naturæ paſſiuæ,ſi non reducatur in actum,abſq. concurſu ſuarum actionum;quomodo autem vis,intellectum poſſibilem,qui eſt potentia paſſiua, reduci in actum abſq. phantaſmatibus, quæ ſunt propria actiua, cum ſint illuſtrabilia ab intellectu agente, quæ paſſiua illuſtratio nequit rebus ad extra vt ſic, ob ipſarum materiam conuenire?Sumitur itaquè in concluſione intellectus in ſuo naturali ſtatu,alligatus nimirum corpori,& ſenſibus. Ariſtot.

Noto ſecundò ex Caiet.p.p.q. 86.art. 1. reſpondente ad argumenta Durandi, quòd intellectus poſſibilis dupliciter poteſt conſiderari,vno modo, vt res quædā eſt,materialiter,vel ſit potētia de genere qualitatis, atq. ideo realiter ab alia diſtinctus, vt docet auctor p.p. q. 77.art.1.vel ſit idem re cum ſubſtātia animæ;vt vult Scotus 2.ſent.diſt.16. quæſt. vnica, hoc nihil in præſenti refert,poteſt ſecundò conſiderari formaliter,vt intellect⁹ eſt, vt receptiu⁹,ſpecierum,vt elicitiuus intellectionis, &c. prima conſideratione mouetur ab intellectu agente,& principaliter,& efficienter,ab obiecto,quod relucet in phātaſmate,ſecundariò,a ſpecie,quam tum intellectus agens tū phantaſma producunt formaliter, per ſpeciem namq. formaliter ei inhærentem actuatur; in ſecūda vero cōſideratione,perficitur ab intelligibili, vt intelligibile eſt obiectiuè,hoc eſt ab obiecto, qđ ei per ſpeciem offertur, ab actu vero intelligendi formaliter, tunc enim eſt formaliter perfectus,quod fit,quando elicit intellectionem, & actum intelligendi producit. Caiet. D. Tom. Scotus.

In prima acceptione,cuncta ſunt ſingularia,nam vterq.intellectus eſt ſingularis

laris, ſimiliter ſpecies, & ſūt ſingularia immaterialia, & ſpiritualia, phantaſma quoq. ſingulare, ſed corporeum, & materiale, & tunc patet exordium intellectus agentiſ, qui à phantaſmate orditur, ſed adhuc nulla fit intellectio, qm̄ non adeſt motio obiectiua, ſed potius actiua, non quidem obiectiua, qm̄ nondum adhuc relucet obiectum, quod poſſit mouere intellectum, vt intelligat, qđ inquam intelligibiliter poſſit obijci ſib, ſed eſt quædam motio actiua, vel ad intellectionem diſpoſitiua; In ſecunda autem fit intellectio, & tunc obiectum eſt vniuerſale, qđ per ſpeciem repreſentaī; Quod vt melius capias, conſidera, quod obiectum intellectus ideo dicitī vniuerſale, non quia ſit natura quædam vniuerſalis in eſſe, hæc enim non datur, neque in prædicando, quòd .ſ. dicatur, de multis, (quamuis enim natura ſpecifica, & generica dicantur de multis, nō tamen ibi vt tales conſiderantī,) ſed dicitur vniuerſale, ea ſolum ratione, qm̄ eſt abſtractum à conditionibus ſingularibus, & indiuiduantib⁹, & vt ſic mouet & terminat obiectiuè actum poſſibilis intellectus, dempto ſi quidem illo, quod eſt ratio ſingularitatis id quod remanet, dicetur vniuerſale, principia autem in diuiduāti a ſunt ea, quæ dicūt eſſe ratio ſingularitatis, & hæc a re obiecta intellectui auferunt qm̄ agens intellectus in phantaſmate hæc celat, & abſcondit, & non niſi naturam purā facit apparere, vt elegāter idem Card. docet p. p. q. 79. ar. 3. quamobrem remanet natura vniuerſalis modo explicato; Ita cū audis intellectum intelligere vniuerſalia, ſub ly vniuerſali, nil aliud myſterij intelligas, vel ſuſpiceris, niſi qđ intelligat naturas abſq. cōditionibus indiuidualib⁹, ab his nāq. abſtrahit, qm̄ in obiecto ei oblato hæc latēt, & ſola natura relucet.

Quare obiectum in intellectus dicatur vniuerſale.

Caiet.

Hinc agnoſces diſcrimen inter ſenſum, & intellectum, licet enim ambæ hæ vires cognoſcentes in eo conueniant, quod vtraq. feratur non tantum in hoc, vel in illud, ſed in obiectum vniuerſale; nam viſus non eſt, vel albi huius, vel nigri huius, ſed omnis coloris, ſimiliter intellectus, non in hoc, vel in illud præciſe fertur, ſed in omne obiectum, tamen ſenſus non fertur in aliquam naturā vniuerſaliter, hoc eſt in cōmuni, at intellectus reſpicit naturam, nedum in vniuerſali, hoc eſt omnem naturam, ſed etiam naturam vniuerſalem, modo declarato, ſic obiectum ſenſus vocabat Caiet. p. p. q. 80, art. 2. vniuerſale aduerbialiter, declaratum ſcilicet per hoc aduerbium vniuerſaliter, vel in vniuerſali, obiectum autem intellectus, vniuerſale nominaliter, ſub hoc inquā nomine vniuerſale, ſic Auctor dicebat p. ſec. q. 29. art. 6. facultatē ſenſibilem, non poſſe ferri in aliquid vniuerſale, ſed ſolum in aliquid vniuerſaliter, intellectiuam autem, & in aliquid in vniuerſali, & in aliquid vniuerſale, &c.

Conuenientia & differentia inter intellectū & ſenſum.

Caiet.

D. Thom.

Duplex ſingulare.

Hinc tertiò aduertes pro cognitione prædicti concluſionis, .ſ. ly ſingulare, quod duplex eſt ſingulare, quoddam eſt materiale, quoddam eſt materiæ expers, ſingulare, vt ſingulare non obſtat, quin ab intellectu percipiatur, hinc ſingularia à materia immunia intelligunī, ſic intellectus ſe ipſum nouit, qui eſt immateriale quoddā, at ſingulare materiale illud, qđ nequit ab intellectu capi, qm̄ nihil intelligitur, niſi immateriale, hoc eſt abſq. conditionib⁹ materialib⁹. & eſt clara Auctoris doctrina p. p. q. 56. art. 1. ad ſecundum, & q. 76. art. 2. ad. 3. & q. 86. a. rt. 1 ad 3. & 1. c. G. c. 75. Vnde ſi roges, cur hoc ſingulare, puta Lelium intellectus non intelligat? reſpondeo non prouenire, quia ſit ſingulare quoddam, ſed qm̄ conditiones habet materiales, & eſt quid materiale.

D. Thom.

Dices, non ne materia apud te eſt principium ſingularitatis? quare ſi non intelligiī vt materiale, neq. vt ſingulare, vel ſi vt ſingulare, ergo & vt materiale, qm̄ per materiam eſt ſingulare. Hoc videns Zabarella lib. illo ſuo vltimo, cap. 5. dixit, eſſe expreſſam contradictionem in dictis Iauelli, dum q. 16. ſeptimi Diuinorum, dicit ſingulare, vt ſingulare poſſe intelligi, non autem, vt materiale

le,q.verò 15.quinti eorundem,docet materiam eſſe principium ſingularitatis,
quare idẽ eſt dicere ſingulare,vt ſingulare, & ſingulare,vt materiale; quo circa idem de vtroquè & affirmari, & negari debet ; Sed nulla eſt contradictio, & Defenditur Ia-
penitus vana,atquè philoſopho celebri indigna prorſus inſtãtia, & certè ſi Ia- uellus
nellus ſibi contradiceret,idẽ quoquè Auctori eueniret, idipſum docenti; Aliud
ſi quidẽ eſt loqui de ſingulari vt ſic,& aliud eſt loqui de ſingulari tali , hoc eſt
materiale,ſingulare vt ſic valet intelligi,ſingulare materiale nequaquam, in il-
lo idẽ eſt eſſe, vt ſingulare , & vt materiale,qm ſingularitas in his prouenit à
materia,modo declarando,quæſt. vltima ad ſecundum caput huius libri,at nõ
in quouis ſingulari idem eſt eſſe ſingulare,& materiale , alioquin, & Deus, &
Intelligentiæ eſſent materiales,quod eſt falſum; Quando igitur dicimus , ſin-
gulare vt ſingulare poſſe percipi,loquimur de ſingularitate abſoluta, & vt ſic;
quando verò dicimus materiam eſſe principium ſingularitatis,id veritatem nõ
habet in ſingulari vt ſic,ſed in ſingulari tali, nempe materiali;aliquid ergo ꝓ-
ferẽ de illo,quod negatur de iſto; Et quòd Iauellus acceperit ſingulare vt ſic,
qñ dixit ſingulare,vt ſingulare eſſe intelligibile, patet conſpicuè ex prima di-
ſtintione, quam ponit illa quæſt 7.libri, vbi ait ſingulare eſſe, vt genus ad ſin-
gulare materiale,& ſe loqui de ſingulari ꝑciſe, idipſum patet ex ſecunda ꝓba-
tione,quam adducit in gratiam huius dicti quòd .ſ. ſingulare,vt ſic intelligat.

De Auctore vero,quòd ita acceperit,in dubium cadere non poteſt,quoniam
non coniungit ſingulare cum materiali .

At ſtatim ſciſcitaris,quare nequeat noſter intellectus cognoſcere ſingularia,
vt materialia ſunt, quare nequeat conditiones indiuiduales percipere . Vt hoc D.Thom.
ſcias,notabis quartò ex Auctore quæſt diſputatis de verit.q.2.art. 5. quòd qm
ſimilitudo rei , quæ eſt in humano intellectu eſt accepta à re , quatenꝰ res ipſa
agit in illum,agendo prius in ſenſum, materia autem ob ſui eſſe debilitatẽ, qm Ariſto.
eſt ens tantum in potentia , vt multis in locis auctor eſt Ariſt. potiſſimum 8.
ſeptimi Diuinorum , nequit eſſe principium agendi , vnde res quæ agit in ani-
mã noſtram,agit ſolũ ratione formæ,quocirca ſimilitudo rei,quæ imprimit in
ſenſum,& per quoſdam gradus depurata peruenit vſque ad intellectum,eſt tã-
tum ſimilitudo formę,omnis autẽ forma vt ſic eſt vniuerſalis,niſi fortè ſit ſub-
ſiſtens,quæ eo ipſo quòd ſubſiſtit,eſt incommunicabilis, & ex cõſequenti ſin-
gularis,hinc cum ad intellectum perueniat ſimilitudo formæ tantum, non au-
tem materiæ,cognoſcit intellectus ſolum formam,ſolum res vniuerſales, non
materiam,non conditiones indiuiduales,non ergo ſingulare , qm nihil agno-
ſcit,niſi cuius ſit in eo ſimilitudo;hoc dicebamꝰ nos ſuperius, repræſentari na-
turã vniuerſalem,non conditiones indiuiduales,hoc eſt formã, non materiam .

Et hinc naſcitur diſcrimen,quare intellectꝰ diuinus,& angelicus cognoſcat
ſingularia,licet & ipſi ſint maximè immateriales,noſter autẽ intellectus ea nõ
agnoſcat;qm noſter accipit ſcientiã à rebus, & res ipſæ ſunt obiecta,quæ mo-
uent,neq. poſſunt mouere ratione materiæ,quæ cum nullam ex ſe habeat acti-
uitatem,nemini illam poteſt impertiri,diuinus verò,& angelicus intellectꝰ nõ
accipiunt ſcientiam à rebus,res non ſunt obiecta motiua illis,ſed ſolum termi-
natiua, (quamuis primarius terminus diuini intellectus ſit ſua eſſentia,) & q-
dem ſimilitudo rei,quę eſt in diuino intellectu eſt cauſa productiua rei, & quo
ad formam,& quo ad materiam,diuina nimirum ęſſentia,ſimilitudines quoq. in
angelico intellectu ſunt ſibi à Deo impreſſæ , & quædam participationes ſunt
diuinæ eſſentię,ideo offerunt ſibi res,nedum quo ad formam,ſed & quo ad ma-
teriã,ſic idẽ Auctor.2.con.Gent.100.3.ratione,ſpecies rerũ intelligibiles perue- D.Thom.
nire ad nos,inquit,ꝑ viã reſolutionis,ad angelos autẽ ꝑ viam cõpoſitionis,&c.

Sic incipit iam patere reſponſio ad quædam argumenta opinionum, quę nobis aduerſantur, & ſimiliter confirmatio noſtræ; Neq. dicat aliquis, ſimilitudinem rei imprimi in intellectu, non à forma, ſed à cõpoſito, & indiuiduo, quãdoquidem forma non agit, ſed ſuppoſitum id eſt, quod agit, id namq. licet veriſſimè ſit dictum, tamen ſuppoſitum aliquo agit, & aſſignandum eſt ei aliquid, qđ ſit ei ratio agendi, qđ ſanè cũ nequeat eſſe materia, vt patuit, & vt apud oẽs eſt ĩ cõfeſſo, erit certè forma, quare ſimilitudo tñ formæ in intellectu ĩprimeř.

Quomodo agat ſuppoſitũ.

Vt ſic arguam pro noſtra concluſione: Illud tantũ cognoſcitur ab intellectu ſaltẽ primò, & directè, cuius ſimilitudo in ipſo recipitur, hæc propoſitio videtur clara, qm̃ cum intellectus intelligat beneficio ſolũ ſpeciei, & ſimilitudinis, id certè ſolum primò, & directè attinget, cuius ſpeciem habebit, ſed in intellectu non imprimitur ſimilitudo materiæ, vel conditionum indiuidualium, vt probatum eſt, ergo hæc non cognoſcuntur primò, & directè, ergo, &c.

Et quidem nunquam nõ mirabor quoſdam, qui volunt ſingulare primò, atq; ex conſequenti directè ab intellectu agnoſci, & tamen docent, non eſſe in intellectu proprias ipſorum ſpecies, inter quos adeſt doct⁹ Fonſeca ſuper 2. cap. primi Diuin. q. 3. ſectione 5. Quis enim vnquam credet, quòd intellectus primò percipiat id, cuius ſpecies propria non eſt apud ſe, & deinde intueaẽ illud, cuius propriã habet ſpeciem? hoc certè ægre admodũ capio, ac nec capio quidem. Id enim notum omnibus eſſe mihi ſuadeo, primum actum intellectus eſſe directum, cum omnis actus reflexus ſupponat directum, ſic reflexus nequit eſſe primus, directus autem actus eſt, qñ per ipſum in oblata ſibi ſpecie cernit intellectus illud, quod propriè, & adæquatè per illam ſpeciẽ offertur, tale autẽ eſt natura vniuerſalis, apud iſtos etiã, qm̃ non admittunt propriam ſpeciem ſingularium, ergo nunquam poteſt primò cognoſci ſingulare, minor propoſitio videtur manifeſta, qm̃ ſi quid cernitur in ſpecie alterius, profecto non cerniẽ primò, alioquin id, quod cernitur per propriam ſpeciem, cerneretur ſecũdariò, & ſic illud, quod caret propria ſpecie, inſpicietur primò, & quod propria ſpecie gaudet ſecundariò, quod omni rationi, & recto ordini aduerſatur, quare .n. Theologi oẽs primo ſent. diſt. 35. & alij, qui ſcripſerunt ſuper art. 5. & 6. q. 14. p. p. Auctoris, vno ore fatentur, creaturas non immediatè, non primò, ſed mediatè, ſed ſecundariò, cognoſci à Deo, (ſi cum Fõſeca liceat exempla ex ſacra Theologia petere in gratiam horum inferiorum,) niſi, quia propriam non habẽt ſpeciẽ, ſed vidẽẽ in diuina eſsẽtia, quæ eſt veluti ſpecies ipſarũ repſẽtatiua?

Fonſeca.

Hinc ſapientiſſim⁹ Baneſius p. p. loco citato, vbi rem hanc verſat, nimirũ q. 86. art. 1. ait, quod qui dicũt ſingularia primò ab intellectu dignoſci, & ꝓprias ipſorum ſpecies in intellectu ponunt, cõſequenter loquuntur, quia certè videtur mihi neceſſariò aſſerendũ, id qđ primò cognoſciẽ, propria ſpecie cognoſci; Quare ſapientius, ſiue min⁹ inſipienter ſe gerunt illi, qui docẽtes ſingularia eſſe primò cognita, proprias eorundem ſpecies in intellectu conſtituunt; qm̃ tñ primum fallò docent, ideo & ſecundum, quod ex illo conſequitur, abeſt à vero.

Bannes.

Quæ vt apertius agnoſcas, nota quintò, noſtrum intellectum intelligere abſtrahendo, ſic enim fatentur, & aduerſarij, immò ex hoc arguunt, quòd cognoſcere debeat ſingularia, qm̃ ab illis abſtrahit, & nõ ſit ab ignoto abſtractio, vt patuit inter arguendum, &c. Sed cum ponamus, quòd abſtrahat, vel quòd ꝑ abſtractionem intelligat, quid rogo abſtrahet ab indiuiduo, à ſingulari? non formam, tunc .n. non reluceret in ſpecie forma, & quidditas, quæ eſt vniuerſalis, & ſic non perciperet intellectus vniuerſale, quod nullus adhuc, quem viderim, ſomniauit, immò à nullo agnoſceretur vniuerſale, qm̃ in nobis non eſt alia vis cognitiua præter ſenſum, cui vniuerſale, non ſubijcitur, abſtrahet itaq. cõ-

ditiones indiuiduales,& materiales,quare hæc non intelligentur, & ex conſequenti,neq; ſingulare,nihil enim aliud eſt abſtrahere aliquid ab aliquo ,quã vnum abſque altero non attingere ? Vnde tantum abeſt,vt abſtractio oporteat fieri à re nota,ſaltem in ipſo actu abſtractionis, (quicquid fuerit,an antea abſtractionem agnoſceretur ,) qđ ex eo , qđ aliquid abſtrahitur ab illo,id,quod abſtrahitur,ſcitur,à quo verò abſtrahitur latet, vt adnotatum quoq.fuit ab Archangelo Mercenario propè finem dilucidationum primi ſui voluminis, quando differit de modo operandi intellectus agentis;ſic facultas videns,dicitur in pomo abſtrahere rubedinem à dulcedine,quòd illam videt,hac penitus dimiſſa,quare argumentum,quod ſumunt aduerſarij ex natura abſtractionis, vt efficiant ſingulare vel primo,vel directè agnoſci,eoſdem penitus interimit,ex illò enim colligitur,penitus ignorari ab intellectu ſingulare. *Quid ſit abſtrahere.* **Mercenar.**

Ex his attende ſextò,apertam nimis contradictionẽ in Zabarella,à qua certè nequit ſaluari,dum cap.5.libri illius ſæpè recenſiti vult probare,quòd ſingulare prius agnoſcatur,pro primo argumento,hoc aſſumit,quòd .ſ. vniuerſale nõ cognoſcitur,niſi per abſtractionem à ſingulari,ergo neceſſe eſt prius cognoſci ſingulare,qm̃ nequit cognoſci abſtractum,niſi cognoſcatur id,à quo abſtrahit, inferius autem cap.12. dum quoddam argumentum Scoti contra eundem Scotum reflectit,vt probet pri⁹ cognoſci conceptum generis, quàm illum ſpeciei, qm̃ ille generis eſt facilioris abſtractionis, hæc verba ſcribit : *Nil enim aliud eſt abſtrahere , niſi apprehendere vnum,non apprehẽſis aliis, vt abſtrahere animal ab homine,nil aliud eſſe , quam ſolam animalis naturam in homine contemplari, propria hominis natura non conſiderata* ; & ſub dit immediatè , *eſt igitur neceſſaria abſtractionis conditio,vt in ipſo abſtrahendi actu,reliqua non cognoſcantur , & id ſolum quod apprehenditur,intelligatur,quia ſi in illo actu, alia quoque cognoſcũtur,nulla fit abſtractio*, & paulo ſuperius dixerat,aduerſari propriæ naturæ abſtractionis,& ſignificationis huius vocis abſtrahere,dicere .ſ. quòd cognoſcatur id,à quo abſtrahitur,&c.quare nihil clarius ab aduerſario poteramus vnquam habere , ad probãdum,quod volumus , & ad confutandum ſuum primum argumentum, quando enim dicit, vniuerſale intelligitur per hoc,quod abſtrahitur à ſingulari, veriſſimum antecedens,ergo oportet prius cognoſci ſingulare, falſiſſima cõſequentia, & repugnans naturæ abſtractionis,quoniam oportet,vt in illo actu id,à quo abſtrahĩt ſit ignotum ,& ſic ex eius doctrina propriam doctrinam deſtruente ſoluitur ſuum argumentum , & aliorum,qui illud adducunt, inter quos fuit Durandus 2. ſent.d.3.q.7.& erat apud ipſum ſextum in ordine. *Manifeſta in Zabarella contradictio.* **Durandus.**

Sed & illud maximè vrgere videtur contra Zabarellam,nam eodem cap.& 14.ſequenti,amplectens Auctoris doctrinã de primò cognito,cognitione confuſa actuali,quã ipſe originalem appellat,ideo ait genus primò cognoſci , quã ſpeciem,quoniam non eſt capax intellectus in ſui principio, vt conceptũ ſpecificum recipiat,ſed oportet per illum generis diſponi,docens in hoc,quæ antiquiores noſtri tradiderunt,& tamen vult, quòd ſingulare prius agnoſcatur ; At ſi non eſt capax intellectus , vt ſit ſuſceptiuus ſpecifici conceptus , qm̃ eſt contractior,quàm ſit ille generis,quomodo erit potens,vt recipiat conceptum indiuidui,& ſingularis, qui contractior ad huc eſt,plura videlicet continens , quàm ſpecies? Neque pro reſponſione poteſt adferri, quod dum proceditur de ſpecie ad genus,non prætergrediatur ordo intelligibilium, at dũ ex indiuiduo pergitur ad ſpeciem,varietur ordo, à ſenſibili nimirum ad intelligibile,hoc.n. veriſſimum eſt,& facit pro me,& illud præcedenti quæſtione docui,at eſt contra Zabarellam , qui vult ſingulare , nedum ſenſui , ſed & intellectui ſubijci , non itaque apud ipſum mutatur ſeries obiectorum ,& tamen non vult intelle- *Contra Zabarellam.*

ctum primò capere ſpeciem, ſed genus, quoniam hoc eſt communius, mox docet primò cognoſci ſingulare, quod reſtrictius eſt ſpecie ipſa; Quod ſi dicat, non valere hunc diſcurſum, quoniam, & ſpecies, & genus cognoſcuntur per abſtractionem, ſingulare vero abſque abſtractione, & quando fit abſtractio speciei, vel generis, iam præceſſit ſingularis notitia, vt videtur velle, quando propè finem vltimi c. eiuſdem libri reſpondet ad quartum Scoti, & vt quidam alij fortè imaginantur; Tunc illi, qui non ponunt proprias ſpecies ſingulariũ, hoc nequeunt dicere, volunt enim cognoſci in ſpeciebus vniuerſalium, at antè talem abſtractionem non adſunt ſpecies vniuerſalis, fiunt enim per illam, & poſt illam, alioquin gratis fierent, ſi prius antaeceſſiſſet cognitio; Qui verò ꝓprias ſpecies ſingularium aſſignant, & ſic dicunt, male dicunt, iam enim daretur aliqua intellectio, & prima intellectio, quæ facta fuiſſet abſque intellectus agente, hoc autem eſt contra Ariſtotel. 3. de anima 17. conſequentia patet, quoniam tunc nulla accidiſſet abſtractio, quæ potiſſima eſt eiuſdem intellectus agentis functio. vt expreſſe docet Auerr. comm. 18. ſequenti, & Ariſt. ibidem, ait. n. dari intellectum, qui omnia facit, qui eſt intellectus agens, peto quid faciat, non res, iam etenim factæ ſunt, certè facit res, quæ non ſunt intelligibiles, aptas vt intelliguntur, quomodo autem faciat, niſi ab ipſis ſpecies eliciendo? Dum verò elicit ſpecies, in illis ſpeciebus non repræſentatur totũ, qđ eſt in re, tunc. n. fruſtra elicerentur, ſi quicquid eſt in ipſis rebus, eſſet vt ſic intelligibile, neq. tunc efficerentur ab intellectu aptæ intellectioni paſſiuę, & illa formatio ſpecierum non eſſet abſtractio, nam tunc fit abſtractio, quãdo aliquid elicitur, & aliquid relinquitur, &c. Dicet Zabarella, vt videtur innuere c. 4. dum reſpondet ad ſm, qđ equidem fit abſtractio à materia reali, ſed non à præſentia materiæ, & eius conditionibus, ſed hoc nihil eſt, nam primò manet etiam implicatio illa, quomodo præceſſerit iam cognitio ſingularis, qđ contractius eſt ſpecie, & tñ neget poſtea, conceptum ſpeciei ab intellectu obtineri poſſe primò, ſed velit præcedere illum generis, ob debilitatem ipſius intellectus, quem fortiſſimum facit in principio. Deinde illa materiæ præſentia, & illæ conditiones, cum ſint huius materiæ, & ſignatæ, nequeunt intelligi, impedit namq. materia cognitionem, vt colligi põt ex dictis, & declarabo paulo poſt, quare, & ab his opus eſt, vt fiat abſtractio; Præterea, ſi velit, quæcunq. ſunt in ſingularibus ſubijci intellectui, cũ in ipſo ſingulari, vtpotè inferiori ſint omnia ſuperiora in actu, quid prohibebit, intellectum contemplari omnia illa ſuperiora? & ita vane deinde elicientur ſpecies pro vniuerſalium repræſentatione, ſiquidem iam in ſingulari repræſentãtur, immò à fortiori, ſi velit in illa ſpecie videri materiales conditiones, quas ſemper cognitu difficillimas quiſq. iudicauit, & nobiliores philoſophi impoſſibiles, quare non videat in eadem ſpecie intellectus ea, quæ agnitu facillima ſunt, conceptus nimirum ſuperiorum, ſpecierum, inquam & generum? Quod ſi dicat, in illa ſpecie ſingularis, (quam neceſſario ponit, cum abſtractionem à reali materia intercedere dicat,) hæc ſuperiora non repræſentari, iam ergo nõ repręſentatur quicquid eſt actu in ſingularibus, & voluntarie omnino hoc negatur de iſtis, cum apud omnes ſint magis intelligibilia, quam materiæ conditiones; Sed omnia ei demus, quomodo liberabitur à contradictione, dum docet intellectum prius recepiſſe ſingularium ſpecies contractiſſimas, & deinde diffitetur poſſe obtinere illas ſpecierum, ſed vult primò adeſſe ſpecies generum? potẽtiſſimum primò vult intellectum, mox infirmiſsimum, vltimo potentem ſatis, quæ ridicula ſunt, & adinuicem diſſentiunt, &c.

Dicunt aliqui, intellectum agentem id in ſingularibus efficere, qđ virtutem

præbet phantaſmatibus,vt agant, qm̃ materiale ex ſe nequit agere in id,quod eſt immateriale, ſic abſq. abſtractione intelligentur ſingularia; At ſic dicentes non vident, quomodo tunc intellectus agens non faceret intelligibilia, vt vult Ariſt ſi enim quo ad materiam, & quo ad formam ſunt intelligibilia iam eiuſmodi ſunt ex ſe,& non fiunt ab intellectu agente, præterea ſciſcitor, quam virtutem tribuat illis phantaſmatibus,vel.n.elicitur deinde ſpecies,vel non,ſi elicitur, ſequitur, qđ paulò ſuperius de ſpeciebus deducebam,ſi non, iam ergo abſque ſpeciebus intelligentur ſingularia,quod docent ij ſolum, qui ſpecies negant intelligibiles,cum quibus non eſt quæſtio,&c.

Diſplicet Auctori.

Audiui alios dicentes,agentem intellectum eſſe neceſſarium in intellectione vniuerſalium,non in illa ſingularium,ſed tũc non eſſet verum, quod habet Ariſt.illum omnia facere, ſi ſola vniuerſalia faceret, præterea nihil faceret, vnde redundans eſſet, ſi enim haberet cognitionem intellectus de ſingularib. ex illis notitijs factus in actu, veniret ex ſe in cognitionem vniuerſalium, ſi præſertim ſupponatur,qđ permultorum ſingularium notitiam habeat, in quibus,vt dicebam,actu relucent ſuperiora, & vniuerſalia; Rurſus veritate caret,qđ in omni natura repetiatur neceſſariò aliquid,quod agat, & aliquid, qđ patiatur,vt vult Ariſt. ibidem 17. iam etenim in mille intellectionibus ſingularium non datur intellectus agens,tandem agens intellectus non eſſet nobilior poſſibili,qm̃ innumeris intellectionib.ex ſe ſibi ſufficeret intellectus poſſibilis; Si dicatur, ſaluari nobilitatem agentis intellectus in illis actionibus, vbi interuenit,tunc.n.ſemper agit, poſſibilis ſemper patitur, & agens eſt dignius paſſo, vt ibidem 19 legimus apud Ariſt is nõ videt,nobilitatem agentis intellectus incolumem manere,quo ad perpaucas intellectiones,& nihilominus manere ſibi incommoda priora, quæ deducebam; Quamobrem, ſi ſaluari debeat neceſſitas intellectus agentis,ad illum finem,ob quem poſitus fuit ab Ariſtot.ſingularia,neq. primò,neq. directè agnoſcuntur.

Quid uelint alii.
Reiicitur.
Ariſt.

Obſerua ſeptimò,qđ qm̃ vnumquodq. eatenus cognoſcitur, quatenus participat de ente nõ ſimpliciter,ſed de ente in actu, quoniam actus eſt ratio cognoſcendi,& intelligendi ex 9 Diuin.20.illud in ſingulari ad extra cognoſcetur,qđ habebit rõnem actus, & formæ, qđ autem rationẽ ſapiet entis in potentia,nequaq̃ cognoſcetur;veriſſimum namq. eſt, actum & potentiá eſſe differentias entis,& valde oppoſitas,vt ſcripſit Auerr.in fine comm.6ti. de anima,quare ſi ratio cognitionis alicuius prouenit ex actu,ratio qđ aliquid ignoretur,proueniet ex potentia,hinc de materia,quæ eſt fons, & radix oĩs potentiæ,dicebat Ariſt 1.phyſic.69.non eſſe ſcibilem,niſi per analogiam,& clarius propè finem 35. 7.Diuin. dixit,materiam ſecundum ſe eſſe incognitam.

Auerroes.
Ariſt.

In ſingulari igitur,materia, & conditiones indiuiduales non percipientur, ſed ſolum forma, quæ vt in ſuperioribus dicebam ex ſe eſt vniuerſalis; Vnde breui poſſum hoc modo ſyllogizare; Illud ſolum ex ſe percipitur, quod eſt actus,& forma,& illud ignoratur,quod ſapit materiam, & potentiam, ſed natura,quidditas,& forma in re ad extra ſunt actus, principia vero indiuiduãtia ſapiunt materiam,& potentiam,ergo forma, & ex conſequẽti vniuerſale ſcietur ab intellectu,proprietates vero ſingulares ignorabuntur; maior eſt Ariſt. minor patet,& concluſio eſt pro nobis; Sic patet ſolutio illius argumenti adducti,quo dicebatur,ſingulare habet magis de entitate, &c. eſt verum vtiquè habere magis de entitate,quám habeat vniuerſale, ſi nomine entis accipiatur illud,quod diſtinguitur contra nihil,nam includit materiam, & formam, vniuerſale autem formam abſq. materia illa ſignata,non tñ habet magis de entitate illa,quæ ſit apta intelligi,de actu.ſ. & de forma, immò habet entitatem,

Alia ratio pro concluſione.

quæ

quæ impedimento eſt intellectioni, qm̄ ratione materiæ eſt potentiale, & remotum à cognitione, &c. Quocirca hoc idem argumentum in aduerſarios debet reflecti, ſic dicendo, Vniuerſale magis habet de entitate, quæ eſt ratio intelligendi, q̄ ſingulare, ergo prius cognoſcitur &c. antecedens innotuit. & cōſequentia eſt ratio ipſorum. Neq. dicat quis, ſingulare nō habet minus de entitate etiā intelligibili, quám forma, quæ eſt vniuerſalis, qm̄ includit, & ipſam formam, imaginatio.n. hæc eſt puerilis ſatis, & mihi iuuat, qm̄ vtiq. eſt intelligibile rōne formæ, quam includit, qđ ſi contineat quoq. materiam ſignatam, iam entitatem includit, nedum non aptam intellectioni paſſiuæ, ſed repugnātem, quare impedit talis entitas, vt forma quoq. ei vnita intelligatur, hinc oportet formam ab illa ſpoliari, & nudari, & ita fiet vniuerſalis, & intelligetur, & doctrina huius ſeptimi notabilis ſeruiat pro concluſione poſita maximè roboranda, ſic breuiter colligendo: Sola forma ex ſe cognoſcitur, materia eſt ignota, ergo ſingulare rōne ſolū formæ, nō autem rōne cōditionū indiuidualiū intelligetur, qđ eſt dicere, ſingulare non intelligitur, ſi.n. auferas cōditiones illas ſignatas, iam nō eſt ſingulare, loquendo de ſingulari materiali, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quorumdam circa prædicta opinio reijcitur.

Nobilis Thomiſta ſentētia.

VIri nonnulli, ingenij certè perſpicacis, & Auctoris doctrinam profitētes, atq. honorantes temporibus iſtis, ponunt noſtrum intellectum percipere ſingulare directè, & hoc dicunt ſe aſſerere abſq. præiudicio doctrinæ magiſtri ſui D. Thomæ, ad loca mille, in quibus Auctor oppoſitū aperte fatetur, quorum permulta & nos allegauimus, reſpondent, qđ dupliciter poteſt conſiderari ſingulare, primò vt eſt fundamentum vniuerſalis, ſecundò vt eſt in ſeipſo, & Auctorem loqui de ſingulari, vt eſt fundamentum vniuerſalis. quando ait illud non percipi directè ab intellectu, ſed ſingulare in ſeipſo, bene percipitur directè, & hoc (aiunt) ipſum non negaſſe

Multis impugnatur.

Cęterùm percuntor à viro clariſſimo, ſingulare materiale, (de hoc enim loquimur,) vt eſt in ſeipſo, conſtat ne conditionibus indiuidualibus, & proprietatibus materialibus? affirmanter profecto eſt reſpondendum, ſi enim ex his non conſtaret, non eſſet ſingulare, nam principia indiuiduantia ſunt de eius eſſentia, vt ſingulare eſt, immò per hæc ſit ſingulare, ergo vt eſt in ſeipſo nequit directè ab intellectu attingi, patet conſequentia, & ex ijs, quæ inter obſeruationes adduxi, & potiſſimum ex doctrina Auctoris, qui vbiq. dum negat ſingulare percipi ab intellectu, nulla alia rōne ducitur, niſi qđ oporteat à conditionibus indiuidualibus abſtrahi, id quod à nobis intelligitur, ſic paſſim docet omnibus in locis à me citatis. Neq. ſufficit dicere ſatis eſſe, vt ſingulare depuretur á craſſitie, & præſentia exiſtentiæ, & quod remaneat in natura ſua ſingulari, iam enim dum remanet ſingulare, remanet materia, remanent conditiones, indiuiduales, & hæc impediunt eius cognitionem, & nedum craſſities illa: ita ſemper arguebat Auctor, materiam non mouere, materiale non agere in immateriale, quare nihil vnq̄ colligeret, poſſet.n. ei dici, materiam quo ad illam craſſitiem non agere, non autem quo ad illas conditiones, hoc autem ridiculum eſt, qm̄ materia ſignata verè, & omnes eius conditiones non poſſunt mouere intellectum, non poſſunt agere, hæc enim materia eſt potētia, in cuius rei ſignum, & omnis ſcientia á tali materia abſtrahit.

Difficultas.

Excluditur.

Sed

Sed locus adeſt inſignis ipſius Auctoris, vbi aperte docet à quibuſcunque conditionibus indiuidualibus abſtrahi oportere, & deputari id, quod ab intellectu directè attingitur. Vide primo cont. Gent. c. 65. octaua ratione, quem locum in ſuperiorib. recenſui, inquit profectò, quod forma rei ſenſibilis, cum ſit per ſuam materialitatem indiuiduata, ſuæ ſingularitatis ſimilitudinem nô poteſt producere in hoc, qđ ſit omninò immaterialis, ſed ſolum vſq. ad vires, quę organis materialibus vtuntur, ad intellectum autem perducitur per virtutem intellectus agentis, inquantum omnino à conditionibus materiæ exuitur, & ſic ſimilitudo ſingularitatis formæ ſenſibilis non poteſt peruenire vſq. ad intellectum humanum: Vbi vides Auctorem nimis aperte docere, quod forma rei ſenſibilis nequeat producere ſimilitudinem ſuæ ſingularitatis, quomodo ergo ſingulare in ſeipſo cognoſcetur, ſi nequeat in intellectu adeſſe ſingularitatis imago? an forſan quidpiam poſſit cognoſci abſq. vlla ſui ſimilitudine? *Locū D. Tho. notabilem.*

Et loquitur de illa ſingularitate, per quam ſingulare ſit indiuiduum, quam patet, nô eſſe ſolam illam craſſitiem, ſed veram ſignatam materiam, has. ſ. carnes, hæc oſſa, &c. à qua materia manifeſte dicit abſtrahere intellectum quæſt. diſputatis de Veritate q. 2. art. 16. ad primum, quæ tota reſponſio eſt côtra doctrinam huius doctoris. Præterea, ſi ſingulare, vt eſt in ſeipſo cognoſcitur, licet ſit ab illa craſſitie purgatum, adhuc tñ non eſt omnino ſpoliatum à conditionib. materiæ, immò potiſſimas retinet, cum ſola illa craſſities deſit, & tñ Auctor vult, qđ ſi debeat intelligi, exuatur omnino, (nota ly, omnino,) à conditionib. meteriæ, beneficio intellectus agentis, & inferius in hoc lib. c. 4. côcludit in 3. concluſ. 3 partis iuxta noſtram diuiſionem, naturam habere in intellectu eſſe abſtractum ab omnibus indiuiduantibus, ſi ab omnibus, ergo nedum à terrena illa craſſitie: Deniq. res clara eſt, quòd materia impedit cognitionem, loquendo de materia ſignata, per quam ſingulare materiale eſt ſingulare, & nedum craſſities illa. Sed & videas caput primum tractatus de vniuerſalib. vbi in exordio, aperte nimis docet, illud quod actu recto ab intellectu percipitur, denudatum eſſe debere à materia, & à conditionib. materiæ, quæ ſunt hic, & nunc, non ab omni, ait, materia, ſed à materia ſignata, ergo nedū ab illa craſſitie, ſed à ſignata materia, ab eius côditionib. hic, & nũc; quid clarius?

Accedit, quod ſi ſingulare, vt in ſeipſo eſt cognoſceretur abſq. præiudicio doctr. Auct. aliquid certè ipſe de hoc dixiſſet, cum præcipuè non vno loco de hac re fuerit locutus, & quidem debuiſſet potius dicere, ſingulare agnoſci, quã hoc de illo negare, magis .n. competit aliquid alicui, quod de illo dicitur ſm̃ ſuam naturam, quã quòd de illo profertur, vt reſpicit alia, ſi aũt ſingulare cognoſcitur, vt in ſeipſo, & ignoratur ab intellectu, quatenus eſt fundamentum vniuerſalis, ergo poti⁹ debet dici quòd agnoſcatur, q̃ quòd ignoretur, ſiue nô attingatur, & tñ Auctor vbiq. aſſeruit, nô cognoſci ſingulare directè, tũc itaq. id ſolum in ſingulare aſpexiſſet, quòd ei conuenit, quatenus reſpicit alia. ſ. vniuerſale, & nunq̃ conſideraſſet illud, quod ſibi ſm̃ ſuam naturam côuenit, quod de ipſo à nemine, & multo minus ab eius diſcipulo eſt dicendum.

At videns forte celebris vir præfatam diſtinctionem, ſiue reſponſionem infirmam nimis, aliam excogitauit, dicendo videlicet ad omnia loca Auctoris, quod in hoc ſecutus fuerit Themiſtium: Sed hoc nihil prorſus eſt, vel enim agnouit ſententiam Themiſtij de cognitione ſingularis eſſe veram, vel non veram, ſi veram, verum ergo docuit, dicendo nulla via directa ab intellectu percipi ſingulare, ſi non veram, quis vnquam audeat dicere, ipſum illud docuiſſe, quod non verum eſſe ſciebat? Tantus fortaſſis amor Auctoris in Themiſtium? *Alius dicend. modus. Improbatur.*

An non contra ipſum 3.con. Gent. c.45.inuehit circa naturam intellectus? An non contra philoſophos quoſq. aliàs grauiſſimos, & Auerr.& Alexadrũ, & Auicennam, & Simplicium, & alios digreditur pro veritate tuenda? Denium, quid Auctori in libris præcipuè Theologicis cum Themiſtio, vel cum alio philoſopho? & tamen mille locis in ſacra Theologia iam commemoratis ſemper docuit, non cognoſci ab intellectu ſingulare.

Tertius modus dicendi. hanc (?) Eapropter tertium dicendi modum adinuenit, vt.ſ.intelligamus, ipſum dixiſſe, non ſolum intellectum ex ſe percipere ſingulare, ſed ſimul cum cogitatiua, & etiam ſine cogitatiua ſi velit; Sed hæc reſponſio ſeipſam primò infringit, nam tandem poteſt hac via noſſe intellectus ex ſe ſolus ſingularia, & tũ in priori parte reſponſionis dicitur, id ex ſe non poſſe, ſed beneficio cogitatiuæ; Accedit, poſterius hoc dictũ nimis aperte cõtradicere Auctori, qui quæſt. diſputatis de Anima art. 20. ad primũ eorũ, quæ ſecundo loco adduxerat argumenta, vbi dixerat manifeſte, non cognoſcere intellectũ directè ſingulare, ſed ſolum reflexè, ſubdit hanc reflexionem compleri non poſſe, niſi per adiunctionẽ virtutis cogitatiuæ, & imaginatiuæ; Idem apertè ſcribit q. de Veritate 10. art. 5. in corpore, & ad fin, qđ cognitio.ſ. de ſingularibus non fit per mentem, niſi mediante vi cogitatiua, cuius eſt cognoſcere intentiones ſingulares, & ait, non eſſe poſſibile, vniuerſalem ſententiam applicari ad particularem actum, niſi per aliquã potentiam mediam apprehendentem ſingulare, & hæc potẽtia media eſt ratio particularis, q̃ ibidẽ paucis antepoſitis dixerat cogitatiuam.

D. Thom.

Vbi habes duo, primò qđ non cognoſcatur ſingulare directè, & qđ ſi debeat cognoſci, neceſſariò requiratur vis cogitatiua, vnde nulla eſt hæc tertia explicatio. Sed & rõnes iam allatæ militant contra hanc doctrinam, &c.

Quod autem pro ſe adducit, qđ quis ſtans in vno loco habeat notitiam ſingularis, in alio loco exiſtentis, & ſingulare ens contempletur, ſimiliter, quòd hominis iam mortui habeamus idolum, & eius vultus imaginem apud nos, hoc non arguit, qđ directe cognoſcatur ſingulare, id enim per reflexionem fieri põt, vt circa ſequentem concluſionem declarabo; qđ ſi contendat, talium ſingularium imaginem directè à noſtro intellectu poſſideri, id falſum eſt, & ad exempla de homine, vel abſente, vel mortuo, dicitur, qđ phantaſia, imaginatiua, & cogitatiua ſunt illæ, quæ tales imagines ſingularium habent, & non eſt intellectus, ſaltem nudus, qui circa huiuſmodi ſe exerceat, ſed ſunt ſenſus nominati, vel homo per illos ſenſus, vt inferius magis patebit.

Cõfutantur.

Quòd ſubnectit, Ariſt. tradere ſcientiam de ſingulari, dũ in cathegoria ſubſtantiæ, primã ſubſtantiam, quam patet eſſe ſingularem definit, ſimiliter, quod Porphyr. definiat indiuiduũ, hoc nihil eſt, nunquam.n. traditur ſcientia de ſingulari, vt ſic, ſed vt ſtat ſub aliquo cõi cõceptu, & Caiet. Cardin. pulchre aperuit in prædicamentis, quid in ſubſtantiæ primæ definitione eſſet definitũ, aliquid nimirũ pertinens ad rõnem comunem ſingularitatis, qđ accepit à magiſtro ſuo p.p.q.29.art.1.ad primum, vbi eãdẽ habet Auctor doctr. & ſæpè Ariſt. præcipuè 7.Diuin.53.docet, ac ꝓbat, non poſſe ſingulare materiale definiri.

Caiet.

D. Thom.

Ariſt.

Maneat itaq. omnino præiudicare doctrinæ Auctoris, ſi quis dicat intellectũ noſtrum cognoſcere directè ſingularia, & nedum ipſi, ſed & Ariſt. repugnat; Quid enim rogo ſibi voluit quando 3.de anima 15. & 12. Diuin.51. dixit, in abſtractis à materia eſſe idem intelligens, & intellectum? cur non dixit in omnibus? quid obſtat in alijs rebus, quin id, qđ intelligitur, ſit idem cum eo, quod intelligit? nihil profecto, niſi materia. Vnde 16. eiuſdem 3.de anima dixit, qđ in habentibus materiam, potentia ſolum vnumquodq. intelligibilium eſt: qd quæſo impedit, qđ habentia materiam non ſint actu intelligibilia? nõ forma,

hæc

hæc enim pari ratione in abſtractis à materia obſtaret, ergo materia, ergo talis ſingularitas, materialis.ſ.non eſt intelligibilis, ſed indiget intellectu agente, qui eam talem efficiat; Et tñ verum eſt, qđ dum ego in actu ſecundo contemplor lapidem, ſum lapis in eſſe intelligibili, quare in omnibus verum eſt, intelligens in eſſe intelligibili eſſe idem, quod res intellecta, ex potentia namque intelligente, & obiecto intellecto non fit vnum, ſed ſunt vnum, & idem, quoniam per idem numero medium actuatur, per eandē ſcilicet ſpeciem, quæ actuat potentiam, & facit eam intelligentem, & actuat obiectum, & facit intellectū, hic bene dixit Commētator 3. de anima com.5. Ex intelligente, & intellecto magis fieri vnum, quā ex materia, & forma, qm̄ materia nō fit forma, neq. ē contra, ſed quid tertium ex vtraq. reſultat, at ex intelligente, & re intellecta non prodit aliquod tertium, ſed vnum fit alterum, pulchrè patefaciebat Caiet.p.p.q.14. art.1. occaſionem nactus ex verbis profundiſſimis Auctoris, quæ protulit illo art. quod.ſ. cognoſcens nedum eſt ſeipſum, ſed & alia, Cum igitur in omni intellectione intelligens ſit idem, quod res intellecta, quare id protulit Ariſt. ſolum de abſtractis à materia? Auerroes. Caietan. D.Thom.

Nullo certè alio conſilio, niſi vt inſinuaret difficultatem, quæ eſt in rebus habentibus materiam, vt hoc fiat; cum.n. difficultas tota intelligendi proueniat à materia, quæ in abſtractis non inuenitur, ideo ibi non eſt opus aliqua actione, ſed obiectum ex ſe eſt intelligibile, at in nobis oportet remoueri id, qđ impedit intellectionem, oportet rem ipſam, cum ex ſe non ſit intelligibilis, fieri intelligibilem in actu, per opus intellectus agentis depurantis ipſa phantaſmata; Quocirca propoſitio illa: In abſtractis à materia &c. non eſt particularis, quo ad rem, qm̄ vt dicebatur, in omni intellectione hoc verum eſt, ſed eſt propria quo ad modum, qm̄ in ipſis intellectum eſt actu intelligibile, & per medium quoq. offertur ibi, vel per veram ſpeciem, vti quando intelligit intelligibilia alia à ſe in via Theologorum, & veritatis, (loquendo de Intelligentijs alijs à prima,) vel per eſſentiam propriam, munus gerentem ſpeciei, quando ſeipſam intelligit, at ibi non eſt opus actione agentis intellectus, non illuſtratione phantaſmatum, vt in nobis; Et quidem in abſtractis à materia idem eſt intelligens, & intellectum ex natura rerum, & ſm̄ ſe, in coniunctis autem materiæ, non niſi in eſſe intelligibili, & per ſimilitudinem, qm̄ ſcilicet materia eſt impedimento, quæ in illis locum non habet, de qua propoſitione redibit ſermo infra 4.cap.huius libri, quæſt.quarta, &c.

Si quid ergo peculiare voluit Ariſt. de Intelligentijs in illo pronunciato adferre, quemadmodum re uera voluit, hoc non erit, niſi quia careant materia, quare hoc obſtat via expoſita, qđ in nobis intelligens, & intellectū ſint idem, quare materiale non intelligetur, non itaq. ſingulare, de quo eſt ſermo, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quando cognoſcatur à nobis ſingulare.

Sit hæc ſecunda concluſio: Noſter intellectus cognoſcit ſigulare materiale, reflexè. Quam vt poſſideas, nota primò ex Auctore q. diſp. de Veritate q. 10 art. 5. qđ noſtra mens, ſiue noſter intellectus immiſcet ſe ſingularibus per accidens, & hoc ex eo prouenit, qđ intellectus continuatus eſt viribus ſenſitiuis, quæ directè ſingularia percipiunt; hæc aūt continuatio fit duplici via, altera eſt, quatenus motus ſenſitiuæ partis terminatur ad intellectum, velut in Concluſio I D.Thom.

N mo-

motu illo euenit, qui eſt à rebus ad animam, mouent.n. res ſenſus, & hi modo ſuo mouent intellectum, medijs .ſ. phantaſmatibus, & intellectu agente, ſic intellectus agnoſcit ſingulare per quandam reflexionem, dum.n. cognoſcit obiectum ſuum, qđ eſt aliqua natura vniuerſalis, redit in cognitionem ſui actus, (ecce reflexionem,) cognoſcit.n. ſe intelligere, rurſus redit ad ſpeciem, quæ eſt ſuæ intellectionis principium, & poſtremò ad phantaſma, à quo ſpecies eſt abſtracta, & ita aliquam de ſingulari notitiam adipiſcitur.

Interrogatio. Quod ſi diceres, admiſſo rem ita ſe habere in hoc motu reflexo, quid erit in motu recto, nonne, & primò incipit intellectus ſpeculari phantaſma, & deinde ſpeciem, & deinde obiectum, & ſic primò vidit ipſum ſingulare, phantaſma

Solutio: ſcilicet? Reſpondeo, qđ in primo motu, eodemq. recto, non intuitus eſt intellectus phantaſma, vt res quædam eſt, neq ſpeciem ſimiliter, vt res talis eſt, ſed ſolum tanq̃ media ad intelligendum, & de ſpecie quidẽ patet, qđ in illo motu non ſe habet, vt qđ, ſed vt quo intelligitur, ſimilitudo autem, quæ eſt in intellectu, eadem et .ſ. ſpecies non abſtrahitur à phantaſmate, ſicut ab obiecto co-

D. Thom. gnoſcibili, ſed ſicut à medio cognitionis, vt idem Auctor ſcribit quæſt. de Veritate q.2. art.6. dans exemplum de viſu accipiente ſimilitudinem rei, quæ eſt in ſpeculo, dum.n. tendit in illam ſimilitudinem, non eam reſpicit, vt res quædam eſt, (tunc.n. directè videretur,) ſed vt eſt imago rei, ſic intellectus ex ſpecie ſumpta à phantaſmate non pergit directè in phantaſma, ſed in rẽ, cuius eſt phantaſma, quã doctrinã ſimul cum alia ex ibidem q.10. quæ de Mente inſcri-

Capreol. bitur, ad longũ adfert Capreolus in primo, d. illa 35. q.2. ad primum Garronis.

Altera via, qua illa continuatio fit, eſt iuxtà motum oppoſitum, non .ſ. rerum ad animam, ſed animæ ad res, qui ſanè motus incipit à mente, & procedit in partem ſenſitiuam, qm̃ vires inferiores ſubduntur menti, & ſic cum ſingularib. ſe commiſcet, mouente rõne particulari, cogitatiua ſcilicet. Iſte eſt modus, quo reflexe agnoſcitur ſingulare ab intellectu noſtro.

Marcus Antonius Genua loco ſuperius commemorato, nimirũ ſuper octa-

Genua arguit contra D. Tho. uum tertij de anima dicit, qđ hæc reflexio, quam ponit Auctor, non eſt Peripatetica, & contra ipſam vnico medio inſurgit, inquiens, quando intellectus in reflexione dicitur actum ſuum intelligere, vel intelligit ſuũ intelligere prius, vt eſt vniuerſale, vel vt eſt ſingulare, non prius, ut eſt ſingulare, qm̃ apud Auctorem, vniuerſale prius intelligitur, ſi vt eſt vniuerſale, quæro, aut intelligit per reflexionem, aut non, ſi per reflexionem, quæram, quid in illa reflexione prius cognoſcat, & ſic idem qđ prius, ſi non per reflexionem, iam ergo, & alia ſingularia abſq. reflexione intelligit, cum non ſit maior ratio de vno ſingulari,

Soluitur eius argumentum. quam de alio, &c. At vir grauiſſimus leuiſſimum adduxit argumentum; dico.n. primò, qđ cognoſcit intellectus actum illum ſuum, vt ſingularis eſt, hoc eſt cõtemplatur hunc, & illum actum intelligendi, vniuerſale autem prius agnoſcitur in cognitione recta, & motu intelligendi directo, in reflexa autem intellectione intelliguntur; & ſingularia modo declarato. Dico ſecũdò, qđ cognoſcit actum ſuum primò, vt eſt intelligere in cõi, & deinde in ſingulari, & hoc ſm̃ fit abſq. alia reflexione, dico alia, qm̃ iam præceſſit reflexio, ex quo primũ intellectus ſuum obiectum contemplatus eſt, naturam .ſ. vniuerſalem, & quãdo ait, abſq. reflexione intelliget alia ſingularia, concedo abſq. alia reflexione, & deinde concedo de ſingularibus, quæ ſunt in ipſo, vt ſunt ſpecies, actus intelligendi, & ipſemet intellectus, hæc enim ſunt ſingularia immaterialia, quibus, vt ſic non obſtat vt intelligantur, & diuerſum judicium faciendum eſt de ipſis, atque de ſingularibus materialibus.

Sed ſi breuiori via reſpondere velis, quare noſter intellectus intelligat ſingu-

lare ſolum reflexè, dicito, qm̃ illud non intelligit per propriam ſpeciem, vt oẽs Thomiſtæ conueniunt, & multi quoq. illorum, qui volunt ipſum ab intellectu directè percipi, neq. per proprium conceptum, non.n. proprius conceptus ſingularis formatur ab intellectu, vt ſequenti concluſione oſtendam, & qm̃ id, qđ per alienam ſpeciem, & alienum conceptum videtur, non impicitur directè, propterea reflexè tantum agnoſcitur ſingulare, &c.

Nota ſecundò, quod ex doctrina huius concluſionis ſoluuntur innumera argumenta, quæ probare contendunt, ſingulare cognoſci ab intellectu, concludunt enim de cognitione, quod & nos fatemur; At quando arguunt, cognoſcitur, ergo cognitione directa, negatur conſequentia, & committitur fallacia à ſuperiori ad inferius affirmanter, à cognitione, ad hanc cognitionem, ſic intellectus imponit nomina ſingularibus, ſic ponit differentiam, & comparationem inter univerſalia, & ſingularia, ſic corrigere valet ſenſum, quandoquè circa ſingularia deceptum, ſic omnia intelligit, ſic quicquid agnoſcit ſenſus, & ipſe agnoſcit, ſed modo altiori, quoniam ſenſus accidentia ſolum ſingularium contemplatur, intellectus autem eorum quidditatem, & eſſentiam abiunctam ab illis conditionibus indiuidualibus; Neq. valet, agnoſcit ſenſus ſingularia quo ad has conditiones, ergo & intellectus quo ad hæc cognoſcere debet, qm̃ fit tranſitus à cognitione, ad modum cognitionis, à non reſtricto, ad reſtrictum; ſic vbique reſpondebat Auctor ad illud motiuum, quod ſcilicet ſuperior virtus poteſt quicquid poteſt inferior, nimirum quod poſſit modo eminentiori, ſic qæſt. diſputatis de Veritate q.2 art.6. ad quartum, & vltimum, & q.10. art.5. ad quintum, & p.p.q.86. art.1. ad vltimum, & ſi cupis latiorem intelligentiam circa hanc propoſitionem, quæ eſt Boetij quinto de cõſolatione philoſophiæ, lege Ferrarienſem primo con. Gent. 65. circa quintam rationem, vbi in illius gratiam multa adfert, quæ iam omnibus propè manifeſta ſunt. D.Thom. Ferrarienſis.

At hæc doctrina de cognitione ſingularium reflexa non videtur ſatisfacere, nam voluntas noſtra appetit hoc, & illud ſingulare determinatum directè, obiectum autem voluntas eſt id, quod apprehenſum eſt per intellectum, fertur nanquè voluntas in cognitum, ergo illud idem, in quod tendit voluntas, prius fuit cognitum ab intellectu, ſed hoc, & illud ſingulare directè ſæpe numero vult voluntas, vt patet, ergo hoc, & illud ſingulare directè prius eſt cognitũ ab intellectu, alioquin non moueret tale obiectum voluntatem.

Huic difficultati, quæ alicui poſſet videri difficilis, facilè reſpõdebat Caiet. p.p.q.80. art.3. in reſp. ad ſecundum dubium, motum ab ipſo circa reſponſionem ad ſecundum, & dicebat, qđ voluntas ſemper mouetur ab intellectu practico, qui apprehendit ſingularia ſenſibilia reflexè, non.n. oportet, quod apprehenſum reflexè, ſit quoq. reflexè appetitum, nam multa cognoſcimus reflexè, quæ directè volumus, vt patet de his, quæ ſunt in anima noſtra, quare concedas, id, qđ vult voluntas, fuiſſe cognitum ab intellectu, ſed quando infertur, hoc appetitur directè, ergo cognoſcitur directè, nega vniuerſaliter cõſequentiam, non de cognitione, ſed de modo cognitionis, &c. Caiet.

Sed adhuc dubitas, quomodo practicꝰ intellectus poſſit perfectè mouere voluntatem, vt hoc, & illud ſingulare directè velit, ſi ſolum imperfectè, & reflexè cognoſcit illud ſingulare? Reſpondeo cum eodem Caiet. ibidem, quod ſi intellectus practicus debeat perfectè voluntatem mouere, ad hoc ſingulare appetendum, oportet, qđ in hac motione immiſceatur apprehenſum per cogitatiuam, quam doctrinam accepit ab Auctore p.p.q.86. art.1. ad ſm̃, vbi inquit, qđ vniuerſalis ratio intellectus practici non mouet, niſi mediante particulari apprehenſione ſenſitiuæ partis; dicebat Caiet. qđ quandoq. admiſcetur, qđ D.Thom.

credo dictum, q̃m non ſemper voluntas vult ſingulare , ſed aliquando vniuer-
ſale,eſt.n.& ipſa appetitus intellectiuus, atq. ideo in vniuerſale pōt tendere,
tunc autem non requiritur , quod admiſceatur quid per cogitatiuam appre-
henſum,at ſemper requiritur in motione perfecta, quando voluntas vult ſin-
gulare; Et ſi dixeris,ergo non erit verum,quod docet Auctor illo art. q̃d ſci-
licet motiuum voluntatis ſit apprehenſum per intellectum, motiuū autem ap-
petitus ſenſitiui ſit apprehenſum per ſenſum,cū etiā in motiuo voluntatis plu-
Soluitur. ries interueniat apprehenſum per ſenſum,vt potè per cogitatiuā; Huic quoq.
facit ſatis Caiet.loquitur.n.Auctor de motiuo ex ſe,& per propriā virtutem.
& quod hoc modo mouet voluntatem , eſt tm̃ apprehenſum per intellectum,
nam apprehenſum per cogitatiuam mouet per coniunctionem , & colligatio-
nem cum intellectu,hoc eſt cum eo,quod per intellectū apprehenſum eſt,co-
gitatiua.n.ex ſe nunquam moueret voluntatem,ſed id facit ex coniunctione,
quam habet ad intellectum, motiuum autem appetitus ſenſitiui eſt apprehē-
ſum per ſenſum,& mouet ex ſe,ac ſecundū propriam facultatem , &c.

Sed vt plenius accipias, quomodo fiat hæc continuatio intellectus cū cogi-
tatiua,(in hoc.n tota ferè hui⁹ negotij difficultas poſita eſt,)debes ſcire,quod
q̃m ſingularia ſenſu,vniuerſalia intellectu attingūtur, vt pluribus in locis te-
Ariſtot. ſtatum reliquit Ariſt.vt 1.phyſic.49.& 2.de anima 60.& alibi,ideo quādo ali-
quod opus interuenit,in quo ſit directa vtriuſq.cognitio, neceſſe quoque eſt ,
vtramq. facultatem concurrere,ſic quando fit exemplū deductū à ſingulari,ad
ſingulare probandū,vel inductio , in qua à ſingularibus proceditur ad vniuer
ſale,vel aliquis ſyllogiſmus,cuius maior ſit vniuerſalis,& minor particularis
vel aliquādo ponitur cōueniētia,ſiue differētia diſtincta īter vniuerſale,& ſin-
gulare,ſēper adeſt cōcurſus intellect⁹ pro vniuerſalib. & ſēſus ꝓ ſingularib.

D. Thom. Hæc eſt clara Auctoris ſententia locis iam citatis,q.ſcilicet de Anima,art.2
in reſp.ad primum,ſecundo loco adductorum,& quæſt.de Verit.2.art.5.ad ſe-
cundum multo clarius ad tertium,vbi ait,hominem cognoſcere ſingularia per
ſēſum,& imaginationē,& ideo poteſt applicare vniuerſalē cognitionem , quæ
eſt in intellectu ad particulare,non enim inquit propriè loquendo ſenſus , aut
intellectus agnoſcunt , ſed homo per vtrumquè . Eandem doctrinam expreſſè
habet quæſt.de Veritate 10.in fine art.quinti,vbi dicit, vniuerſalem ſcientiā,
(& eſt locus adductus præcedenti articulo huius quæſtionis ,) quam mens
habet de operabilibus,non eſſe poſſibile applicari ad particularem actum, niſi
per aliq̃ potentiam mediā apprehendentē ſingulare , vt ſi fiat quidā ſyllogiſ-
mus,cuius maior ſit vniuerſalis,quæ eſt ſententia mētis, minor aūt ſingularis,
quæ eſt applicatio particularis rationis,quod & ibidem docet, dum reſpōdet
ad 2.& 4. Idem habet p.p.q.86.art.6.in reſponſione ad ſecundum .

Capreo l. Hanc doctrinam legimus non ſemel apud Capreolum diſt.illa 35.& q.illa 2.
primi ſenten. dum ad argumenta Garronis contra quarta m concluſionem ,
potiſſimum ad tertium,& quartum reſpondet , & ibidem ad argumenta Gre-
gorij de Arimino,ad ſecundum,ad octauum,nonum,& ſemper vſq. ad 15.ſi 14
Caiet. tantum excipias : Hoc ipſum ſcriptum reliquit Caietan. loco allegato p. p. q.
80.art.2.quæſt.86.artic.1.& quæſt.57. artic.itidem 1. vbi ait cogitatiuam eſſe
Ferrariēſis. illam, quæ format ſingularem propoſitionem,Idem voluit Ferrarienſis 1.con.
Gent.c.illo 65.quaſi prope finem, & q. 13. ad tertium de anima , ſecunda re-
ſponſione,quam dat quarto argumento , & demum poſteriores Auctoris alū-
Iauellus. ni huic doctrinæ ſe ſubripſerunt,vt Iauellus, Dominicus à Flandria, & Aqua-
Flandr. rius loci s iam commemoratis hac eadem quæſtione .

Quam tñ doctrinam pleriq. ex recentioribus impugnant, & eam vel ridiculam, vel vanam vocant, & quando contra illam fremunt, nullum argumentum adducunt, qđ non fuerit ab eruditiſſimo Capreolo loco relato formaliter cõfutatum, vnde ſeipſos ridiculos prorſus, & vanos exhibent, & Pererius lib. illo 3. c. 17. inquit manere firmam, & inuictam ſuam ratoinẽ, quam tot annos, & luſtra antea penitus infirmam, & deuictam monſtrauit Capreolus. Pererius.

Arguunt enim, fieri non poſſe, vt inductio, vt diſcurſus aliquis, vt ſyllogiſmus, vt propoſitio fiat à duabus potentijs, qm̃ talis ratiocinatio eſt vnus motus quare vnicus terminus ei eſt præfigendus, & reliqua id genus inania prorſus adferunt, quibus iam ſatisfecit Capreolus dicendo, vel quod cognoſcuntur ſingularia ab intellectu per reflexionem, vel qđ non oporteat eſſe eandem virtutem, quæ cognoſcat hoc, vel illud, ſed ſufficit eſſe eundem hominem illa cognoſcentem diuerſis virtutibus, quodammodo continuatis adinuicem, vt vna aliam moueat, ſicut eſt de intellectu poſſibili, & de virtute cogitatiua in nobis, qđ etiam clarè colligitur ex Auerroe comm. 6. tertij de anima, & comm. 20. eiuſdem, & apertius ex iis, quæ ſcripſit ſuper librum de ſenſu, & ſenſato, vbi ait, quòd anima comprehendit intentiones vniuerſales vno modo, & particulares alio modo, vniuerſales aũt comprehendit comprehenſione, non cõmunicante cum materia omnino, particulares autem comprehendit per res conuenientes rebus particularibus, per media. ſ. declarat quid per media accipiat, & ait, dico media hoc loco, inſtrumenta ſenſuum, &c. Auerroes.

Subdit Capreolus, quod comprehendit intellectus alietatem, quæ eſt inter formas, & indiuiduum, formas per ſe, indiuiduũ per ſenſum, ita quòd vtrumq. iudicium refertur ad animã, tanq̃ ad centrum, (ecce vnitatem termini huius motus, intellectionis. ſ.) ideo experitur differentiam eorum; neq. oportet, qđ apprehenſio indiuidui ſit ſubiectiuè in intellectu, ſed ſolum in imaginatione, & tñ intellectus dicitur illa apprehenſione cognoſcere indiuiduum, mediante ſenſu, ex eo qđ quodammodo efficitur vna virtus, veluti plures ſenſus efficiũtur vnum in ſenſu cõi; vnde intellectus differentiam aſſignans, dicitur formam apprehendere per ſe, indiuiduum autem concomitatiuè, ob idẽtitatem animæ, ad quam vtrumq. iudicium refertur. *Capreoli pulchra, & pia doctrina.*

Idipſum adhuc repetit, & ait, qđ ad hæc omnia ſufficit identitas animæ habentis duas potentias continuatas, modo expoſito, per quarum vnam format propoſitionem vniuerſalem, per aliam propoſitionem particularem, immò quandoq. per vnam potentiam percipit ſubiectum, & per aliam prædicatum, vt dicendo Sortes eſt homo, anima facit hanc propoſitionem, per ſenſum apprehendendo ſubiectum, per intellectum prædicatum; ecce formalem reſponſionem ad omnia argumenta aduerſariorum. Quare hanc doctrinam videront, vel non viderunt, ſi non viderunt, excuſatos habeamus, ſi viderunt, vel eis placet, vel non, credendum non eſt, quòd ipſis placet, ſi ergo non placet, adferant rationes, quare non placeat, & confutabuntur.

Poſtulant vnitatem termini motus huius, qui eſt intellectio in formatione inductionum, propoſitionũ, &c. aſſignauit Capreolus hominem ipſum, vel potius animam per ſuas potẽtias, hoc nunquam impugnarunt; Aſſignatur alius terminus, nimirum intellectus, cum cogitatiua, quæ quodãmodo vnum in hoc efficiuntur, nam & cogitatiua ab Ariſt. 3. de anima 20. vocatur intellectus paſſiuus, & corruptibilis, & Auerroes ſuper illum tex. non longe à fine dicebat, quod hoc nomen intellectus dicitur quattuor modis, de intellectu. ſ. materiali, de intellectu, qui eſt in habitu, de intellectu agente, & de virtute imaginatiua, ſed hæc dixerim, vt videatur, quomodo, & quadam ratione ſaluetur vnitas Auerroes.

tas potentiæ, ſed quoniam hoc non eſt neceſſarium, ideo habes veram termini vnitatem, ipſam ſcilicet animam.

Qui ſit terminus intellectionis. Voco cum Capreolo, & alijs animam, vel hominẽ terminum huius motus, qui eſt intellectio, licet re vera terminus intellectionis ſit id, qđ per ipſam intelligitur, obiectũ videlicet, ſed tunc nulla eſſent argumẽta, vnde forſan quærunt vnitatem principij, qñ volunt vnam potentiam aſſignari, vel fortaſſe nomine termini, accipiunt ſubiectum, id. ſ. in quo recipitur intellectio, & ad qđ terminatur, tanq̃ ad id, à quo incœperit, nam actiones immanentes in eodem ſunt ſubiectiuè, à quo fuerunt, tanq̃ à principio, ſed hoc nihil fuerit, qm̃ cõicamus in vocibus cum aduerſarijs, vt forſan cõicare voluit, & Capreolus.

Bannes. Sed magis miror Dominicum Banneſium p p q. 86. art. 1. dubio 2. dicentem hanc doctrinam eſſe difficilem intellectu, & iuxta ipſam non habere efficaciã analogiam illam Ariſt. de iudicio ſenſus communis, qui iud cat differentiam inter ſenſibilia exteriora; vnde ſubdit, quod licet hanc doctrinam tradiderit Auctor q. 2. de Veritate art. 6. ad tertium, tamen poſtea q. 10. art. 5. ad tertium, & p. p. loco præfato ait, qđ hanc propoſitionem, Socrates eſt homo, format ipſe intellectus per actum proprium reflexum.

Capreol. At motiuo illi de Ariſt. circa ſenſum cõem, Capreolus eodem loco bis fecit ſatis, dum. ſ. reſpondit ad quartum Garronis & ad decimũ Gregorij, ait enim rationem Philoſophi efficacem eſſe, qñ ſunt actus eiuſdem rõnis, cognoſcere. ſ. hoc, & illud, veluti cognoſcere album, & cognoſcere nigrum continetur, ſub ratione cognitionis ſenſitiuæ, na n vtrumque abſoluitur organo corporeo, at res ſecus ſe habet in propoſito, quoniam intelligere fit abſque organo, non autem ſentire, & ideo diſcernere inter album, & nigrum pertinet ad eandem potentiam, non autem diſcernere inter hominem, & hunc hominem, quoniam primum ad intellectum, ſecundum ad ſenſum ſpectat; Rurſus, ſenſus particulares non ſunt adinuicem continuati, niſi ponatur aliqua virtus, quæ ſit tanquam centrum ipſorum, ſenſus videlicet cõis; Vnus enim ſenſus particularis nõ mouet alium, neq. eſt ad illum ſuperior, & ideo ſi ſolum eſſent ſenſus particulares, nunq̃ idem homo poſſet cogitare differentiã inter album, & dulce, at in propoſito conſtat, cogitatiuam continuari cum intellectu, patet hunc imperio ſuo mouere illam, quare idem homo per has facultates, & eadẽm anima põt percipere ſingulare, id eſt cogitatiuæ, & vniuerſale, quod eſt intellectus.

Argumentum Pererij, & Fõſeca. Ecce quomodo firmus remanet diſcurſus de ſenſu communi; Ita quando idõ Pererius, & Fonſeca locis allegatis adducunt tex. illum 145. ſecundi de anima, vbi habet Ariſt. *Neq. itaq. ſeparatis contingit diſcernere, &c.* Vnde colligunt non poſſe eſſe, vt anima ſeparatis potẽtijs, intellectu ſcilicet, & ſenſu cognoſcat ſeparata, vniuerſale. ſ. & ſingulare, legant Capreolum, & videbunt duplici via ſolutam iam inſtantiam hanc, quam adeo amplificant; Et quidem prima via eſt, oportere eſſe idem diſcernens, vel eandem potentiam, quando ſunt actus eiuſdem rationis, nimirum, vel ambo exerciti organo ſenſili, & corporeo, vel eorum neuter, in cuius rei gratiam, ego video Ariſt. dare exemplum de dulci, & albo, quorum vtrumq. ad ſenſum attinet, hoc vero non contingit in præſentia, qm̃ alia via, vt dictum eſt percipitur vniuerſale, alia ſingulare. Alter modus eſt, qđ non põt ferri iudicium à ſeparatis, hoc eſt ab omnino ſeparatis, & nullam ad ſe continuationem habentibus, ceu ſunt ea, quæ pro exemplo adfert ibi Ariſt. vt vnus homo, ab alio homine, quorum virtutes cognitiuæ nullo modo ſunt vnum, ſimiliter vnus ſenſus cum alio, vt proximè dicebatur; Sed & forſan Ariſt. hoc volui t innuere eodem contextu, ait enim, *quare ut dicit, ſic & intelligit, & ſentit*, hinc intelligit, & ſentit, (ecce varias potentias,) & dicit, & Au-

Id duplici uia a Capreolo cõfutatum.

Prior uia.

Poſterior.

& Auctor ibidem aiebat, diuerſitatem illam, de qua loquitur Ariſt. ex intelle- D. Thom.
ctu, & ſenſu cognoſci & Simplicius ſuper eandem tex. dicebat, qđ vnus, & idē Simplic.
eſt, qui loquitur, & antequam loquatur cognoſcit, ſiue ſentiendo, ſiue intelli-
gendo id agat, vbi apparet, alietatem illam à varijs potentijs percipi, ſed non
omnino diuerſis, & ſeparatis, de quibus id negat Ariſt. Dixi forſan Ariſtot. id
velle innuere, ſcio.n. hanc expoſitionem non eſſe neceſſariam, & poſſe dici, qđ
nomine ſentiendi, & intelligendi idem accipiat ibi Philoſophus, cum non aſ-
ſignauerit adhuc diſcrimen inter ſenſum interiorem, & intellectum, vel quòd
verba illa non collectiuè, ſed diſtinctiuè ſint accipienda, hoc eſt, non qđ intel-
lectus, & ſenſus ſimul percipiant illam alietatem, ſed quando vnus, quando al-
ter; Sed quicquid fuerit de hoc, duplici via, & vtraq. optima vidimus textum
illum nobis non officere; Accedit, Ariſt. ibi manifeſtè loqui de facultatibus
ſentientibus, quorum vnaquæq. eſt alligata nimis ita huic obiecto, qđ non al-
teri, ſunt enim virtutes omnino particulares, & organo corporeo exercitæ, &
pulchrè Albertus magnus, ibidem, (ſecundo. ſ. de anima, tract. 4. cap. 10.) hoc Albertus
ſemper aperit, ſtando intra limites ſenſuū, quæ ſunt virtutes ſeparatæ per or- Magnus.
gana, &c. Deniq. ſi placet, vide Themiſtium, (tertio. ſ. de anima cap. 8.) mani- Themiſt.
feſtantem eruditè, quomodo & ſenſus cōis, ad quem ſpectat iudicium de albo,
& dulci, & de diſparatis ſit vna quidem re virtus, & tñ quatenus plurium, &
ſeparatarum rerum terminis fungitur, ſcindatur, & dehiſcat in plures. &c.

Id igitur ſit conſtitutum, nunquam haberi perfectam cognitionem de ſingu-
lari, niſi medijs ſenſibus, & maximè quando facit intellectus exempla, indu-
ctiones, propoſitiones vniuerſales, adiunctis particularibus, immo propoſitio-
nem, cuius ſubiectum ſit ſingulare, & prædicatum vniuerſale, ſemper, inquā,
adeſt concurſus rationis particularis, vel cogitatiuæ.

Neque hoc appareat mirum, nam & in cuiuſuis rei intellectione fatebun-
tur omnes, qui Ariſt. ſectantur, interuenire duas potentias, intellectum nimi-
rum agentem, & poſſibilem, & tñ verè dicitur anima & homo per has poten-
tias intelligere, neq. obſtat ſi dicatur, alteram eſſe actiuam, alteram paſſiuam,
hoc enim non facit, quin reuera duæ potentiæ concurrant; licet ſolus poſſibi-
lis intelligat, per accidens quippe ſe habet ad duarum potentiarum concur-
ſum, qđ altera agat, altera patiatur, niſi fiat recurſus ad ſubordinationem, &
ad dependantiam vnius ab altera, quod & mihi iuuat, nam & ſenſilis facultas
ſubordinatur intellectui, & eius imperijs morem gerit, ſi enim ſenſus exterio-
res parent nutibus ſenſus cōis interioris, & ſunt tanquam famuli, ipſe vero
quaſi iudex pro tribunali ſedēs, & ſpiritu curuli inuectus, vt curioſè ſatis apud
Themiſtium loco nominato quis legere poteſt, multo magis ſenſus omnis, &
præcipuè cogitatiua dicto audient intellectui, cum hic ſit totius animæ gu- Intellectus
bernator, vt eſt in Phedro apud Platonem, ex perſona Socratis, &c. præſtantia.

Satis ergo fuerit ad vnitatem actionis, & operationis vnitas termini, aut Plato.
agentis principalis, quamuis operetur per varia principia, & diuerſas poten-
tias, tanquam per principia proxima, quando præcipuè illæ potentiæ, & prin-
cipia, ſubordinata, & colligata ſunt, tunc.n. non ſunt plura ſimpliciter, ſed
ſolum materialiter, & abſolute, at non formaliter, vt ad hanc actionem aſſu-
muntur, ſed vnum fiunt, per concurſum, & communionem.

Et deniq. peto ab ipſis, an virtus imaginatiua, ſiue cogitatiua poſſit conci-
pere ſingularia, formando de ipſis propoſitiones ſingulares? Hoc non credo
ab illis negatum iri, cum & ab Ariſt. 3. de anima tex. illo 20. vocetur intelle- Ariſtot.
ctus, quare aliquid ex coniunctione, quam habet ad intellectum, cum ſit ſu-
prema internorū ſenſuum, & ex nomine, qđ ſortitur, debet habere peculiare,

in quo

in quo aliqua via fiat ſimilis intellectui, (vnde hoc non erit quærendum in æſtimatiua in brutis, hoc autem non erit cognoſcere ſingularia, nam cuilibet ſenſui illud commune eſt, quare propoſitiones formabit particulares, quod & docet Ariſt. 6. Ethicor. c. 11. & manifeſtiſſimè Auerroes locis citatis, qđ & innuitur à Simplicio ſuper 20. illum tertij de anima, prope finem comm. & docetur ab Auctore p. p. q. 78. art. 4. & q. 91. art. 3. immò non deſunt aliqui huic ſenſui diſcurſum tribuentes vnde, & dicitur ratio particularis; Format itaquè propoſitiones ſingulares hęc cogitatiua, qđ & ipſi videntur concedere, ab ea namquè propoſitionum vniuerſalium formationem, dumtaxat negant; Si ergo hæc virtus format ſingulares propoſitiones, & iam oſtendimus, non poſſe intellectum percipere directe ſingulare, illud conſequitur, quòd vbi elucet aliqua actio, in qua vniuerſale cum ſingulari miſceatur, non ſolus intellectus, non ſolus ſenſus, ſed vterquè adſit, &c.

Ariſtot. Auerroes. Simplic. D. Thom.

ARTICVLVS QVINTVS.

Qualis conceptus ſingularis ſit in noſtro intellectu.

Concluſio.

POno tandem tertiam concluſionem, quæ ferè colligitur ex ijs, quæ hactenus dicta ſunt: Nunquam in noſtro intellectu adeſt proprius cõceptus ſingularis, ſed ſicut cognoſcitur per ſpeciem vniuerſalis, ita & per eius conceptum; Hæc eſt Caiet. & Capreoli, & Aquarij locis ſæpè memoratis, & eam abſquè dubio credo eſſe Auctoris, tum qm̃ nuſquam meminit huius conceptus proprij, qui de ipſo ſingulari habeatur, tum qm̃ vbi de perfecta ſingularis nòtitia verba fecit, ſemper ad cogitatiuam confugit, vt patuit multis locis iam à me adductis, & tñ ſi adfuiſſet proprius ipſorum conceptus in intellectu, ad ipſum facilè confugere, & potuiſſet & debuiſſet, quemadmodum enim, qui hũc conceptum ponunt, ſaluant ex hoc diſtinctam ſingularium notitiam, reflexam tñ, ita & ipſe hoc conceptu id oſtendere potuiſſet, abſque eo, qđ ad cogitatiuam recurreret; Præterea, ſi talis cõceptus adeſſet, fruſtra in ſingularis cognitione reflexa diſtincta, adhibẽda eſſet cogitatiua, & tamen locis allegatis vult ſæpè, non poſſe haberi diſtinctam de ſingularibus cognitionem abſq. copulatione phantaſiæ ad intellectum; ſignum ergo eſt, quod noluerit eiuſmodi conceptum dari qđ autem in illis euentibus gratis requireretur cogitatiua, patet ex illis, qui hunc conceptum ſtatuunt, quippe qui talem cognitionem ponũt, abſq recurſu ad phantaſiam; Neq. iudicio meo ſatisfacit Ferrarien. 1. con. Gent. c. illo 65. propè finem octauæ rationis, quãdo ait, qđ licet adſit proprius conceptus ſingularis, adhuc tñ requiritur opus cogitatiuæ, vt docet Auctor, hoc modo. ſ. quoniam ſicut in cognitione directa exigitur opus imaginatiuæ, vt phantaſma in actu conſtituat, ita etiam in cognitione reflexa, quia cognoſcitur ſingulare, ob colligationẽ intellectus in intelligendo cum viribus ſenſitiuis; Hæc inquam ſolutio videtur mihi multipliciter deficere, nam in cognitione reflexa, vel requiritur cogitatiua, vt conſtituat phantaſma in actu, vel propter aliquid aliud, non primum, qm̃ non præceſſiſſet directa cognitio, niſi iam phantaſma fuiſſet in actu ſufficienti, ergo ob aliquid aliud, hoc autem, fingendi quoq. data licentia, nihil aliud eſt, niſi vt ipſa cogitatiua formet cõceptum, & propoſitionem de ipſo ſingulari, ergo in intellectu non erat, neq. eſt talis conceptus; Si dicatur requiri ob colligationem, quæro de hac colligatione, vel eſt ex eo qm̃ ſecundum rem cogitatiua eſt coniuncta intellectui,

Ferrarienſis doctrina.

Impugnatur

& hoc

& hoc non qm̃ ſic & alij ſenſus interiores colligati ſunt, ergo aliquid vltra talem colligationem ponendum eſt, ratione cuius ſit neceſſaria hæc cogitatiua in ſingulari cognoſcendo, hoc autem non erit, niſi quia ipſa circa ſingulare contempletur, vt ad ſecundam concluſionem dictum eſt, &c. Præterea, ſi requiritur cogitatiua ob illam ſolam colligationem, tunc non haberetur notitia confuſa, & imperfecta ipſius ſingularis, ſed diſtincta abſq. ipſa cogitatiua, iam.n.per te adeſt conceptus proprius ſingularis in intellectu, quem dicis ſufficere ad cognitionem diſtinctam, licet non quidditatiuam, hoc autem aduerſatur Auctori quæſt. diſputatis, locis memoratis, vbi ponens reflexionẽ, ſem- D.Thom.
per ait intellectum habere quandam notitiam ſingularis, ſi foret perfecta, non ſemper poneret ly, quandam, quæ eſt conditio valde diminuens; Sed quid moror? Expreſſè ait q. de Veritate 10. art. 5. non eſſe poſſibile, applicari vniuerſalem ſententiam ad particularem actum, niſi per aliquam potentiam mediã apprehendentem ſingulare, vult igitur, qđ cogitatiua apprehendat ſingulare, & vbiq. ait, qđ ipſa format propoſitiones ſingulares, qđ ſi iam præexiſteret conceptus proprius ſingularis in intellectu, quorſum cogitatiua poſtea formaret, & vnde eſſet tanta eius neceſſitas, ſi volunt iſti, conceptum illum proprium ſufficere? Argue igitur breui ſic, In cognitione diſtincta ſingularis requiritur ſemper cogitatiua, ergo non adeſt in intellectu proprius eius conce-
ptus, antecedens, & conſequens patuerunt. Neq. valet dicere, Auctorem loqui Obiectio.
de cognitione directa, quando confugit ad cogitatiuam, non autem de refle-
xa, nam clarè nimis habet quæſt. de Anima art. 20. in reſponſione ad primum Improbatur.
ſecundo loco, qđ intellectus non cognoſcit ſingulare directè, ſed reflexè, & ſubdit, quod hæc reflexio nequit compleri, niſi per adiunctionem virtutis cogitatiuæ, quæ adiunctio non eſt ob aliam cauſam, niſi quoniam ipſa format conceptum ſingularis, vt iam declaraui, quocirca neque in reflexa cognitione
adeſt proprius ſingularis conceptus in intellectu, & iure Caiet. acutiſſimus lo- Caiet.
cum ſolum, modo citatum adduxit, præuidit enim ſibi potuiſſe dici, illum alijs locis loqui de cognitione directa, dum ad cogitatiuam recurrit, at locus adductus nequit vllo modo hanc ſubire explicationem. Si itaq. adeſt in illa reflexione conceptus proprius ipſi intellectui, quomodo non erit perfecta hæc reflexio abſque cogitatiua? Quare id mihi certo ſuadeo, Auctorem nullatenus poſuiſſe, vel vnquam voluiſſe hunc proprium ſingularis conceptum, &c.

Neq. obſtat, qđ quæſt. diſputatis q. de Veritate 10. art 5. ad tertium, & p.p. Obiectio.
q.85. art. 1. dicat intellectum formare propoſitionem ſingularem, vel hãc propoſitionem, Socrates eſt homo, iam.n. Caiet. ad hæc reſpondit, non ſequi ex hoc dari proprium conceptum ſingularis, quoniam per illum conceptum confuſum ipſius ſingularis, & proprium vniuerſalis, per conceptum, inquam, ſingularis ſuum, & non ſuum, ſuum arguitiuè, non ſuum directè, poteſt formare intellectus ſingulare propoſitionem; Quod ſi dicas tunc non habebitur ab ipſo intellectu notitia ipſius ſingularis diſtincta, ſed ſolum in confuſo, & ſub
quadam rõne ſingularis vagi; Hoc nedum concedo, ſed & doceo, neq. vnquam Diluitur.
habebit propriam, & diſtinctam notitiam ipſe intellectus de hoc ſingulari ex ſe, & præciſè, ſed oportebit, vt ſemper coniungatur cogitatiuæ, veluti de perfecta cognitione loquens Auctor docet in reſponſione ad ſecundum eiuſdem art. p.p. Neq. dicas, illum loqui de cognitione directa ſolum, id n. iam reieci;
Qđ ſi dicatur, vt arguit Ferrarienſis, loqui de cognitione diſtincta, quando ait Ferrarien.
intellectum formare illam propoſitionẽ ſingularem, dico, qđ loquitur de cognitione diſtincta, quæ ſufficit ad propoſitionem illam formandam, in qua ſat eſt habere conceptũ vniuerſalis, non.n. in illa propoſitione cõſideratur Sortes

vt ſic, vt diſtinctè hoc Indiuiduũ eſt, ſed ſolum vt eſt homo, vt conuenit in hoc vniuerſali prædicato, qđ eſt eſſe hominem, & vt continetur in conceptu vniuerſalis hominis, vt patet ex prædicato propoſitionis, qđ ei tribuitur, quippe qđ non conuenit ſibi, vt eſt ab alijs indiuiduis naturæ humanæ diſtinctus, (ſic enim ſolus Sortes eſſet homo,) ſed vt conuenit cum alijs in vniuerſali ſpeciei humanæ; Hinc non videbis Auctorem dicere, intellectum formare hanc propoſitionem, Sortes eſt hoc indiuiduũ, habet has indiuiduales proprietates, &c. non enim concipitur ſingulare quo ad omnino propria ab intellectu, ſed ſolũ vt ſtat ſub aliquo conceptu communi ſpecifico, ad qđ ipſius ſpeciei conceptus ſufficit. Quod ſi quis proteruire velit, ipſum loqui de cognitione penitus diſtincta ipſius ſingularis, præterquam qđ exemplum de propoſitione ſibi aduerſaretur, vt aperui, tamen tunc dico, quòd ad hoc requiritur cogitatiua, vt idem docet ad ſecundum, & doctrinam reſponſionum ad argumenta, patet eſſe conformem doctrinæ traditæ in corp. articuli, &c.

Quomodo ab intellectu concipiatur ſingulare.

3 Miror autem, qđ adducatur ille locus ex quæſtionibus diſputatis, cum expreſſè Auctor in fine illius art. doceat, (vt ſæpè adductum eſt,) non poſſe fieri applicationem vniuerſalis ad particulare, niſi media cogitatiua, & idem dicat in reſponſione ad ſecundum, & quartum. Quòd autem reſpondendo ad tertium dicat intellectum formare illam propoſitionem ſingularem, certè accipiendum eſt conformiter doctrinæ immediatè antecedenti, & immediatè ſubſequenti, vt nimirum ſi ſermo fuerit de cognitione omnino abſoluta, requiratur cogitatiua ſed optimè iudicio meo dicitur, loqui de cognitione qualis requiritur in formatione propoſitionum adductarum, qđ ſcilicet Sortes ſit homo, ad talem enim notitiam ſufficit cognoſcere ſingulare in conceptu alieno, & non ſibi proprio, niſi arguitiuè.

D.Thom.

Sed arguo vt hoc ipſum probem, argumento Caiet. Si proprius conceptus ſingularis haberetur, ergo teneret intellectus cognitionem ſingularis, vt ſic quidditatiuam, quod nullus ſaltem Thomiſta aſſeret, quoniam ſi definiretur ſingulare, caderet in tali definitione ſignata eius materia, exiſtentia hic, & nunc, nam omnia hæc ſunt de quidditate ſingularis materialis vt ſic, quæ tñ ab intellectu non attinguntur, cõſequentia probatur, qm̃ nihil aliud eſt noſſe, qđ quid eſt alicuius, quàm illud, ſm̃ eius proprium conceptum, vt ſic concipere; Sed implicitè reſpondet Ferrarienſis, & alij poſt ipſum magis explicant, qđ .ſ. non ſit ſermo de conceptu definitiuo, quem habere non poſſumus, niſi vltimam rei differentiam habeamus, ſed de conceptu ſimplici, qui definitiuũ præcedit; Sed ob hoc non tollitur ratio Caiet. peto enim de illo cõceptu ſimplici, vel eſt quid nominis, vel quid rei, non quid nominis, qm̃ volunt, per illum cõceptum, haberi notitiam diſtinctam ipſius ſingularis, quam non parit cognitio quid nominis, ergo quid rei, ergo definitiuus eſt conceptus, quid enim eſt habere quid rei alicuius, niſi eius quidditatem, ac definitionem? Et quamuis dentur conceptus quid rei, per quos tñ non penetrentur quædam res à prima potentia, vſq. ad vltimum actum, nunquam tñ habebitur proprius alicuius cõceptus, quo ad quid rei, quin habeatur eius definitio, ſaltem per genus proximum, & differentiam, dummodo differentiæ ſint nobis notæ: quod enim quarumdam rerum vltimas ignoremus differentias, non eſt, quia careamus proprijs ipſarum conceptibus, ſed qm̃ nequeunt nobis vllo conceptu præſentari, cuius rei argumentum eſt, qđ neq. per alios poſtea conceptus, eas exploratas habemus, & ſi non ignorarentur, per proprium certè conceptum quid rei innoteſcerent, cum ergo prædicata quidditatiua ſingularis vt ſic, nõ ſint eiuſmodi, vt à nobis omnino ignorentur, (nam per intellectum cogitatiua adiutum

Arguit Auctor argumento Caiet.

Quomodò qđ quid eſt alicuius noſcatur Ferrarienſis, & alterum poſt ipſum reſponſio ad argum. Caiet.

Confutatur.

ea tenemus,)profecto per talem conceptum ſibi proprium, ſi ſit quid rei, vt iſti volunt ſcirentur,& ſic per intellectum haberemus cognitionem quidditatiuam ſingularis materialis vt ſic,qđ eſt falſum: Et ſi hæc bene inſpiciantur, iam nulla apparebit illa inſtantia,qua dicitur,nos habere proprium conceptū mentium abſtractarum, quo tñ eas non nouimus quidditatiuè, nam illorum entium notitia nobis non eſt poſſibilis,& ſi eſſet, iam in illo conceptu relucere, præterea non cadunt ſub ſenſu, atq. ideo ab ipſis nequeunt abſtrahi ſpecies propriæ, ex quibus deinde formando conceptus proprios, in illis earum quidditates fulgeant,ceu contingit in ſingularibus materialibus,vnde ſi ipſorum proprij conceptus formarentur, nulla poſſet aſſignari ratio, cur in tali cōceptu,eorum prædicata quidditatiua non collucerent: & deinde, licet talia entia abſtracta non cognoſcantur quidditatiuè,multa tñ eorum quidditatiua prædicata habentur, qđ ſufficeret meo diſcurſui, oporteret enim tenere prædicata quidditatiua ſingularis materialis vt ſic,&c.

Arguo vlterius alio argumento Caiet. Si intellectus haberet huius hominis cognitionem per conceptum proprium, iam per illum conceptum eſſet intellectus hoc materiale ſignatum, quod eſt penitus abſurdum, probo conſequentiam, qm̄ talis conceptus eſſet materialis,&c. Reſpondet Ferrar. & alij, hoc non ſequi,qm̄ ille conceptus eſt immaterialis in eſſe,licet repręſentet res materiales,vnde materiale immaterialiter repræſentat: Sed nullo modo infirmatur ex hoc ratio Caiet. non n. eſt conſiderandus ille conceptus, vt res eſt, ſed formaliter,vt repræſentans eſt,per hunc.n.hoc modo acceptum,& nō materialiter, vel in eſſe percipit intellectus ſingulare, cum præcipuè ceſſet talis conceptus ceſſante intellectione, hinc nequit conſiderari niſi in repræſentando,quo modo eſt materialis: quādo.n. ſumitur aliquis conceptus in repræſentando,& formaliter,nō habet amplius in eo locū diſtinctio rei, & repræſētatiui,ſiue materialis,& formalis,ſiue formaliter,& obiectiuè,patet aūt qđ hoc modo eſt materialis talis conceptus,quare,& intellectus eſſet hoc conceptu, hoc materiale ſignatum: Accedit qđ vidimus circa finem primæ aſſertionis, ex intelligente,& re intellecta fieri vnū,quare cum talis cōceptus intellectus, vt intellectus ab ipſo,vt repſentatiuus,ſit materialis,ſit ſignatus,quomodo nō erit intellectus materialis,& ſignatus,ſi iam in eſſe intellecto eſt vnum, & idē illo?& motiuū hoc,ſeu hæc ratio Caiet. tantam vim longè antea apud Auerr. obtinuit,vt in cōm. libri de ſomno,& vigilia,parū a medio dixerit,qđ ſi intelligentiæ abſtractæ cōprehenderent indiuiduū,tunc neceſſariò eſſent materiales,non.n.agnouit infuſas ſpecies,quas Theologi locāt in mētib.angelorū,&c.

Reſponſio ſimi liter, & Ferrar. & aliorū.

Auerroes.

Demum arguo alio argumento Caiet. Non dantur in intellectu ſpecies ꝓpriæ ſingularium, ergo neq. conceptus proprij, antecedens docetur ab oībus Thomiſtis,& à multis quoq. qui volunt ſingulare primò cognoſci,cōſequentia probatur,qm̄ velut oppoſitum ſuſtinentes, dicunt non dari actum intelligendi,qui non producat conceptum,aut verbum, ita certè non datur actus intelligendi,qui non producatur ab intellectu conſtituto in actu per ſpeciem, eſt enim ſpecies impreſſa principium formale,quo fit quæuis intellectio,& exploratius eſt dari ſpecies impreſſas,quām expreſſas apud permultos,ſi ergo ob neceſſitatem termini actus intelligendi,volunt dari proprium conceptum ſingularis,ergo ob neceſſitatem principij eiuſdem actus, oportet dari ſpecies. Dicent,ad talem intellectionem initiandam ſufficere ſpeciem vniuerſalis,& ego dicam,ad eandem terminandā,ſat eſſe conceptū ipſius vniuerſalis; Equidē non video,quomodo ſi concludat ratio eorum pro termino intellectionis, de conceptu proprio ſtatuēdo,non ſit efficax mea ratio,immò vero rō Caietani,

Quid ſit ſpecies impreſſa.

Obiectio. Caiet.

quam defendo, de ſpecie aſſignanda, pro eiuſdem intellectionis principio; cõfugiunt illi ad ſpeciem vniuerſalem, recurro ego ad conceptum vniuerſalis.

At ſumma, & forſan inſolubilis hos manet difficultas, qui volunt intellectũ per ſpeciem vniuerſalem formare conceptum proprium ſingularis; quomodo enim in illa ſpecie, ex ſe ad omnia ſua ſingularia indifferenti, intuetur hoc, & illud ſignatum ſingulare? Reſpondent, & præcipuè Fonſeca ſectione 6. illius ſuæ quæſtionis, hanc determinationem fieri ope phantaſmatum ipſorum ſingularium, quippè quæ phantaſmata ſupplent ſpecies ipſorum ſingularium, & eorundem repræſentationem; ſe habent enim tanquam formæ, ſuo modo coniunctæ intellectui, ad conceptus rerum ſingularium efformãdos; Sed hanc doctrinam, & reſponſionem fatetur allegatus auctor difficilem eſſe intellectu; ego vero addo, eſſe propè impoſſibilẽ captu, & licet in omne latus ſe vertat, vt eam ſuadeat, nihil tamen efficit, nam poſtulo ego, vel aliquid hæc phantaſmata faciunt in ſpecies vniuerſales, vel nõ, ſi nihil agunt, iam ſpecies illas nequeunt determinare, ad huius, vel illius ſignati ſingularis repræſentationem; agunt igitur, ſed quis rogo huiuſmodi percipiet, cum ipſa phantaſmata ſedem ſemper habeat in organo corporeo, ſpecies vero in intellectu reſideat? quomodo corporeum poteſt agere in id, quod à ſe diſtat? licet enim verum ſit formam non ſemper ei cuius ſit forma debere inhærere, (quamuis & hoc perraro eueniat,) oportet tamen de neceſſitate, vt forma ſit vnita, & proxima ei cuius eſt forma, ſic enim diuina eſſentia. (quod in exemplum ipſe adfert,) quãuis creato intellectui non inhæreat cuius in eſſe intelligibili eſt forma, tamen eſt intellectui beato maximè vnita, & propinqua, nam ob hanc rationem dicitur gerere vices ſpeciei intelligibilis, quoniam ſeipſam intimè vnit cum intellectu cuius eſt forma, ſed phantaſmata nedum non inhærent intellectui (hoc enim & ipſi fatentur,) ſed neque ipſi, neque ſpeciei in quam oportet vt agant, ſunt proxima, cum illa ſint in phantaſia, organo corporeo, ſpecies autem in intellectu, vnde talis actio non eſt perceptibilis, non.n.ſufficit dicere, quod aſſiſtant, cum in eis tanta vis non inſit, vt ex eorum aſſiſtentia determinent ſpeciem, & præterea ſi ſolũ aſſiſterent, non vocarentur ab eis formæ, quare oportet, vt agant actione phyſica, ipſas ſpecies determinando, quomodo aũt agent?

Fonſecæ cogitatio.

Non placet.

Quomodo diuina eſſentia ſit beato intellectui vnita.

An non conſentiunt omnes, non poſſe agere phantaſmata in poſſibilem intellectum, niſi ea iuuet lumen intellectus agentis? quomodo ergo nunc agent proprijs viribus? tunc enim non adiuuant ab agẽte intellectu, nam fierent nouæ abſtractiones, nouæ ſpecies, non agent ergo, & quoniam ſunt corporea, & quoniam diſtant à ſpeciebus, in quas oportet, vt agant. Præterea, ſi hæc phantaſmata tantam habent virtutem, vt ad formationem horum conceptuum cõcurrant, cur non concurrent quoq. ad formationem ſpecierum ipſorum ſingularium? Hoc etiam, aiunt, difficile eſſe docere illi met, qui hoc volunt docere, (ac proinde conſultius ſecum egiſſent, ſi in re facili, à tot difficilibus doctrinis abſtinuiſſent,) tñ rõnes tres adducunt, quarum prima deſumpta eſt ex naturæ conſuetudine, quæ pluribus non facit id, quod paucioribus poteſt præſtare, ſi autem per ſpecies vniuerſalium repræſentantur ſingularia, in caſſum fierent ſpecies propriæ ipſorum ſingularium, vnde ex præſtantia ſpecierum ſumunt ſecundam rationem, cum rationi non ſit conſentaneũ, vt ſpecies adeo debiles ſint, vt quælibet earum vnius rei dũtaxat ſit expſſiua, tertiã rõnem adferunt ex intellectus nobilitate, in quo dignũ non videtur, vt inſint ſpecies, ſiue formæ nullum, ordinem inter ſe habentes, quales eſſent ſpecies ſingularium; Et quoniam ſibi poterat obijci de eorundem conceptibus, nullis perinde ordinẽ inter ſe habentibus, reſpondent huic tacitæ obiectioni, indignũ eſſe, vt illæ formæ

Tres rationes adfert Fonſeca vt quæ dicit ſuadeat.

per

per modum habitus ſibi inhæreant, quales forent ſpecies, nō eſt aūt indignum,
qđ inſint per modum tranſeuntis actus, quales ſunt conceptus, quos ponunt.
Sed quo plura adducunt, vt rem difficilem, facilem reddant, iam rem diffici-
lem, impoſſibilem prorſus quaſi faciunt, cum nulla probabilitas appareat eo- *Deſtruitur prima ratio.*
rum, quæ dicunt, vt illam ſuadeant, prima namq. ratio, vel nihil concludit, vel
oppoſitum; vti enim fatetur nobilis auctor, per ſpecies vniuerſalium repræ-
ſentari ſingularia, ſic & nos per conceptus eorundem vniuerſalium, ſingularia
repræſentari docemus. Rurſus, natura nihil facit fruſtrà primo de cœlo 32. *Plura Ariſtotelis loca.*
ſecundo eiuſdem 50 59 tertio eiuſdem 24. octauo Phyſ. 15. tertio de anima 45.
& 60. lib. de reſpiratione animalium c. 11. primo de partibus eorundem c. 5.
& 1. Politicor. c. 5. (qm̄ enim hæc propoſitio millies aſſumitur, libuit varia
eius loca in Ariſt. commemorare,) qđ & ipſi aſſumunt, ſed fruſtra fiunt hi cō-
ceptus ſingularium proprij in intellectu, ergo non eſt dicendum, qđ fiant, cum
illud ſit naturæ ingenium, vt pluribus non efficiat qđ pōt paucioribus; probo
minorem, nam vel eſt ſermo de conceptu, in quo confuſè videatur ſingulare,
vel omnino diſtinctè, ſi primum, ad hoc ſufficit conceptus vniuerſalis ſui, vt
illimet aſſerunt, ſi ſm̄, hic conceptus formatur à cogitatiua, vt oſtenſum eſt in
ſuperioribus, quare vanè fiunt conceptus illi proprij ab intellectu, ſic prima
ratio auctores ſuos angit, & eneruat.
Nobilitas quoq. ſpecierum facit pro me, non. n. eſt credendum, qđ ſint adeo *Euertitur ſecunda.*
imbecilles, vt ipſarum conceptu non inhæreant aliquo modo ſingularium cō-
ceptus, & eiuſmodi, vt ſufficiant ad hoc, vt quædā de ipſis pronūciata formen-
tur, quare nos magis euehimus ipſas ſpecies, & earundem conceptus, quā fa-
ciunt iſti, qui ad conceptus ſingularium proprios recurrunt, qđ ſi ad diſtinctū
conceptum confugiant, iam pluries iterauimus, hunc à rōne particulari, aut
cogitatiua formari. Quod aūt adducitur pro tertia ratione, eſt penitus inſi- *Et tertia.*
mum, nulla n. foret indignitas intellectus, vt in eo eſſent ſpecies ſingularium,
quæ licet adinuicem ordinem nō haberent, tñ illum haberent ad vniuerſalem
ſpeciem, cuius eſſent ſingularia, neq. foret hic ordo ſpectandus, ſed perfectio *Natura poſſibilis intellectus.*
ipſius intellectus poſſibilis, qui eſt illius naturæ, vt fit oīa per receptionem, vt
habetur 3. de anima 18 & præterea conceptus illi, quos iſti ponunt, licet ſint
formæ per modum actus tranſeuntis, ſemper tñ eſſet intellectus quaſi ſub aliquo
illorū, vnde ſucceſſiuè, & collectiuè, ſe haberent inſtar formæ permanentis, ſed
vt dixi, hic ordo, vel nō ordo ſpecierū, intellectus nobilitati nihil derogaret.
Cū ergo nulla adferatur ratio, cur magis ad formandos hos conceptus, quā
ad ſpecies effingendas phantaſmata cōcurrāt, veluti negamus nos, & ipſimet
concurrere ad effectionem ſpecierum, ita dicamus quoq. locum non habere in
formatione conceptuum, immò difficilius apparet, vt ad formationem horum
conceptum concurrant, quàm ad illam ſpecierum, cum hi conceptus ſint ex-
preſſiui in actu ſecundo completo, ſpecies aūt in habitu, & actu primo imper-
fectè; cumq. alia via nequeant hi conceptus formari, ſupereſt, quod nunquam
formētur, & ex conſequenti, qđ nulla via ſint in intellectu; Vnde ex cognitio-
ne cōceptus vniuerſalis, intellectus ipſe arguet hoc, & illud ſingulare i cōfu-
ſo, ſi vero diſtinctā & de ipſis notitiā habere voluerit, pſto ei erit cogitatiua.
Quando autem quærit Fonſeca, ſectione 3. à Caiet. de modo illo, quo co-
gnoſcit intellectus ſingulare arguitiuè, quomodo cognoſcat naturā, nō exi-
ſtere ſeparatā, hoc. n. non eſt, niſi quia videat eā extra hoc, & illud non exiſte-
re, tunc inquit, quomodo poteſt cognoſcere, non exiſtere extra hoc, & illud, ſi *Fruſtra de Caietan. exultat*
hoc, & illud non cognoſcat? quare gloriatur, ſe ex rōne ipſiuſmet Caiet. colli-
gere oppoſitum, qđ docet Caiet. non videns quomodo idem Caiet. huic inani *Fonſeca.*
inter-

interrogationi iam reſponderit, (vnde inanis deprehenditur gloria illa,) fatebitur.n. qđ cognoſcit hoc & illud, ergo proprijs conceptibus, negatur conſequentia, quam tñ non probat: Si dixerit, non cognoſci hoc, & illud ſub rõne ſignati indiuidui in conceptu vniuerſali, hoc nihil eſt, ſufficit, qđ cognoſcãtur eatenus, quatenus ab illa natura cõi differunt, qđ euenit etiam, ſi cognoſcantur indiſtinctè, & quaſi ſub quadam ratione indiuidui vagi, quando autem id exactè percipere voluerit, ad cogitatiuam recurret, &c.

Cognoſcet ergo intellectus noſter ſingulare materiale, non primò, non directè, ſed reflexè, ita tñ, quòd eius conceptum proprium non formabit, ſed illud intuebitur in cõceptu vniuerſalis, & erit cognitio arguitiua, ſic vocata à Capr. Caiet. & Aquar. locis allegatis, vt.n. ait Caiet. dum concipio hominem, & ſingularitatẽ, & quòd homo non ſubſiſtit per ſe, arguit, & concludit intellectus, quod ſit in rerũ natura res quædã ſingularis, differens ab vniuerſali ſibi oblato per differentiã, q̃ non agnoſcit intellectus q̇dditatiuè, vbi patet Caiet. cõcedere, quòd habeatur notitia de ſingulari, quatenus differt ab illo vniuerſali, quod cognoſcit, non aũt haberi notitiã diſtinctã eiuſdẽ, ad hanc etenim, ẽt in reflexione, oportet interuenire cogitatiuã, vt patet ex ijs, q̃ dicta fuere.

Caietanus. De opinione eorum, qui dicunt nullo modo ſingulare percipi ab intellectu nõ eſt, vt laborẽ, nil.n. aliud credo auctores illos ſibi velle, niſi qđ neq. ꝓpria ſpecies, neq. proprius conceptus ſingulariũ ſit in noſtro intellectu, quod meã ſententiã iuuat, quæ eſt Caiet. Quòd ſi reflexio illa, q̃ poſuimus in 2. cocluſ. Genuæ nõ placuit, oſtendimus eius impugnationẽ nullã eſſe, neq. argumentũ credo adduci poſſe, vt probetur, nullo modo poſſe ab intellectu percipi ſingulare, quòd facillimè nõ ſoluatur, ſi illud conſideratum fuerit, nunquã cognoſci in ſe, ſed arguitiuè tantum, in ſpecie nimirum, & conceptu ſui vniuerſalis.

Et hæc pro dilucidatione veritatis, quæ etiam ſufficerent pro cõfirmatione

Ariſtot. concluſionum, cũ varijs vijs ſint probatã, quæ docent hæ tres aſſertiones. Nihilominus probatur adhuc prima concluſio auctoritatibus Ariſt. 1. Phyſic. 49. 2. de anima 60. vbi ait, vniuerſale cognoſci ab intellectu, ſingulare à ſenſu, & primo de anima 27. alia docet iudicari ſenſu, alia intellectu, & alibi, ſingularia

Obiectio. tribuit facultati ſenſili, vniuerſalia intellectili; Sed reſpondent, qui ſunt in ſententia contraria, quòd noluit dicere Ariſt. non agnoſcere intellectũ ſingulare, ſed voluit ponere diſcrimen inter intellectum, & ſenſum, qm̃ ſenſus ſin-

Aufertur. gulare tm̃, intellectus vero vtrumq. agnoſcit; Sed certe mira res eſt, quòd velit Ariſt. intellectum percipere vtrumq. & tñ ſemper vniuerſale ſolum ei tribuat, nulla habita mentione de ſingulari, immò hoc condiuidit, & tribuit ſenſui, quod magis videtur vrgere contra illos, qui volunt, ſingulare eſſe pri-

Ariſtot. mò notum intellectui, tunc.n. Ariſt. primum obiectum intellectus reticuiſſet, & ſemper aſſignaſſet illud, quod poſt primum cognitum apprehẽditur. Sed adeſt locus apud Ariſt. clarè oſtendens, ſingularia nedum non primò, ſed neq. directè percipi ab intellectu, legimus.n. 35. 7. Diuinor. ſingularia quando abeunt non eſſe nota, quare ſpectant ſolum ad ſenſum, qui eſt de præſentibus, non autem vlla via ad intellectum, hic enim cognoſcit ea quoq. quæ non ſunt in actu exiſtentiæ, & abeuntia ſunt, &c.

Alexander. Alexander quoq. Aphrodiſæus tanti nominis apud peripateticos, 12. Diuinor. 37. declarans illa verba, *atque altera ſeries per ſeipſam intelligibilis eſt*, nimis profundè docet, quomodo formę, quæ materiales ſunt, & in materia eſſe ſuum obtinent, fiant ab intellectu intelligibiles, quia nimirum intellectus eas ſequeſtrat à materia, cum qua ipſis eſſe ſuppetit, (ſimul enim cum materia formæ materiales eſſe habent,) & ſic quæq. ipſarum eſt intelligibilis actu, at non

ante,

ante, & rurſus ſubdit, quòd intellectus ſumens rei intellectæ formam, ipſamq. à materia ſecernens, (quid clarius?) actu intelligibilem facit; Idem docet inferius 39. dicens, intellectum intelligere formas abſq. materia, & ne dicatur, quòd poſſit tamen intelligere ſingularia, ait manifeſtè, quippè qui nō hoc intelligit, ſed huius eſſe, & remittit ſe ad mox anteà dicta.

Themiſtius etiam 3 de anima c. 22. & 24. ait, ſpecies formarum materialium ex ſua natura non eſſe intelligibiles, ſed oportere eas materia exui, & expoliari, Auerroes autem ſuper quintum tertij de anima dicebat, differre intellectum poſſibilem à materia, qm̄ hæc recipit formas indiuiduales, & iſtas, intellectus vero vniuerſales, & cum non in eſſe, hæc enim non dantur, ergo in repræſentari, ergo formæ intellectus, ſpecies. ſ. repræſentant tantum vniuerſale; Vide ipſum ibidem probationes huius ſui veriſſimi dicti adducentem, & deinde comm. 92. primi de cœlo clamātem, omne intelligibile eſſe ſecundum formam, ſenſibile vero ſecundum materiam, & deniq. magnus Albertus lib. 1. de intelligibili tract. 2. cap. 1. docet, & probat, ſolum vniuerſale eſſe intelligibile, & nullum particulare omnino, quam opinionem primis verbis illius cap. ait. eſſe Ariſtot Boetij, & Auerrois, & circa medium eiuſdem cap. inquit, hanc ſententiam tradi concorditer à tota ſecta peripateticorum; Vnde alienæ nimis, & repugnantes ſunt interpretationes illorum, qui dicunt, veteres peripateticos ſenſiſſe, ita vniuerſalia percipi ab intellectu, vt tamen ſingularia excludere noluerint, vel quòd voluerint non ſolum intellectum, ſed ſenſib. adiutum ſingularia capere, nam quo ad primum, ita volunt vniuerſalia percipi, qđ nulla via ſingularia directè poſſideantur, nam & excluſionem ponunt, & probant non attingi ſingularia, quo ad ſecundum, requiruntur certè ſenſus, & nihil ad intellectum trāſmittitur, niſi ſenſibus præuijs, & hoc norunt oēs, & tñ abſolutè negarunt intellectum noſſe ſingularia, & ſi quiuis ſenſuum concurſus ſufficiens eſſet, vt ob illius interuentum, deberet negari ſolus intellectus aliquid cognoſcere, iam diceremus intellectum non cognoſcere vniuerſalia, ſiquidem, & ad hæc agnoſcenda, concurrunt ſenſus, &c.

Themiſt. *Auerroes.* *Albertus Magnus.*

Si vis alias rationes, vltra illas, quas adduxi ego in gratiā primæ cōcluſionis, vide Paulū Soncinatē, q. 12. 7. Diuinor. vbi ſex rationes inuenies, & Aquarius etiam dilucid. 13. ſuper eundem librum, quaſdam alias adfert, &c.

Soncinas. *Aquarius.*

Secundam concluſionem, & probatam reliquimus, & probant omnia prope argumenta in principio quæſtionis adducta, tertia poſtremò aſſertio ſufficienter comprobata fuit paulò ante, &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

Confutantur argumenta in oppoſitum.

IN primo argumento continebantur octo motiua, quorum primum deſumebatur ex eo qđ maiorem entitatem habet ſingulare, ſed ſeptimo notabili circa primam concluſionem vidimus, non modo eius confutationem, ſed & quomodo reflectatur, quoniam vniuerſale magis habet de entitate illa, quæ eſt intelligibilis, ſimiliter ruit ſm̄ motiuum, nam ſi ſingulare minus habet de entitate apta paſſiuæ intellectioni, eſt difficilius cognitu, præterea, cum intellectus abſtrahēdo intelligat, etiā ſi in ſe eſſet facilioris notitiæ, abſtractio illa obſtaret: Addebatur, quòd ſcientiæ pendent ex principiis, & quòd principia fiunt ex inductione ſingularium, millies dictum eſt talem inductionem non

fieri

fieri ab intellectu ſolo, ſed adiuto à ſenſibus, & potiſſimum à cogitatiua; quo etiam modo, ex ſingularibus colligitur vniuerſale, vt dicebat quintū motiuū, quartum autem iam corruit, vidimus.n.conuerſionem illam ad phantaſmata, non eſſe intellectionem, q̄m ſunt media cognitionis, non obiecta cognoſcibilia, præterea non ait Ariſtot. intellectum ſpeculari phantaſmata, ſed intelligētem, hominem videlicet, vel animam per cogitatiuam, nam & antea eodem lib. tex. 30. dixerat, nihil ſine phantaſmate intelligere animam, Quod autem ſenſus terminetur ad ſingulare, & proinde ab illo debeat incipere intellectus, id admittatur de intellectu agente, qui circa phantaſmata ſe exercet, ſed tunc nulla ſurgit intellectio, falſum vlterius eſt, quòd debeat potentia poſterior incipere à termino prioris, tunc .n. argueretur imperfectio in priori potētia, ſed incipere debet à proximo ſibi, &c. ſimiliter vniuerſale præcedit potentiam paſſiuam, poſſibilem ſcilicet intellectū, qđ ſat eſt ad obiectum, non præcedit autem potentiam actiuā, immò per eam fit, cum eatenus dicatur actiua, ſic vniuerſale obiectum intellectus poſſibilis fit ab intellectu agente; tādem ex eo, quod fiat abſtractio a ſingularibus, qđ erat octauum, & vltimū motiuum, non ſolum nō ſequitur, debere prius cognoſci ſingularia, ſed nullo modo in illo actu cognoſci poſſe, vt copioſè oſtendimus 5. & 6. notabili circa primam aſſertionē, & modo addo, qđ cum abſtractio fiat in gratiam intellectionis, & intellectio ſubſequatur abſtractionē, (alioquin vane fieret abſtractio,) fieri non poteſt, vt in illo actu abſtrahendi ſit cognitio, &c.

Quis ſpeculetur phantaſmata.

Ad argumentum ſecundum, in quo itidem claudebantur octo motiua, quæ videbantur eſſe contra cōcluſiones primam, & ſecundam, non eſt vt aliter reſpondeam, iam enim ſecunda obſeruatione circa concluſionem ſecunda declaraui, huiuſmodi argumenta probare quidem haberi cognitionē de ſingularib. ab intellectu, non tñ directam, vnde probant ſecundā concluſionem; Pro formali tñ confutatione vltimi motiui ſcias, non ſemper effectum repræſentare primò cauſam ſuā, quando ille effectus nō eſt productus primaria intentione, vt ſit, ſed vt repræſentet, ſic.n.oportet, qđ primò repræſentet id, cuius eſt imago, applica phantaſmati, qđ licet cauſarum ſit à ſingulari, q̄n tamen productū eſt, non vt ſit, ſed vt actum repræſentandi præcipuè exerceat, & in actu directo intellectionis non conſideratur, vt res eſt, ſed vt imago ipſius vniuerſalis, ideo non illud, ſed hoc in tali actu repræſentat. Addo ego, quòd cæteris paribus, & ſi nihil obſtet, debet effectus primò repræſentare ſuam cauſam, in præſenti autem obſtat abſtractio, ſine qua nequit poſſibilis intellectus intelligere, ſi neceſſaria abſtractio, ergo nō repræſentabitur ſingulare, ab hoc enim fit abſtractio, &c. Tandem phantaſma nō eſt cauſa ſpeciei, ſed potius materia, & occāſio, cauſa.n. vera, eſt intellectus agens, vt 4. c. huius libri ex inſinuatione videbitur circa 3. concluſ. 3 partis; At admiſſo, phātaſma eſſe cauſam ſpeciei, vt ad hominem, ſiue ad homines arguam, non cauſat natura illa in phantaſmate ſpeciem ſm̄ ſe totam, ſed ſolum quatenus eſt abſtracta ab indiuidualib. conditionibus; cauſat.n. quatenus eſt in actu, & fit in actu ab intellectu agente, ſolum ratione ſui, vt ſic, ſeiunctis indiuidualibus conditionib. hæ enim non apparent in phantaſmate illuſtrato, ſic cauſat ſpeciem repræſentantem naturam ſolum, non indiuiduales affectiones, debet.n. effectus ſuam cauſam repræſentare, vt cauſam formaliter, cauſat aūt, vt natura, non vt hæc natura indiuiduata in illo actu, ſic nedum ſoluitur, ſed reflectitur argumentum.

Quando effectus non repræſentet primo ſuam cauſam.

Quæ ſit vera cauſa ſpeciei.

Ad tertium principale, in quo fiebat interrogatio, reſpondeo, qđ ſingulare, vt ſic nequit intelligi, & rōne materiæ, & rōne agentis intellectus, & ratione ſpeciei intelligibilis: Ad primam impugnationem fuſius patuit in quæ-

ſtione,

ſtione, quomodo non ſolum ab illa præſentia, & exiſtentia, ſed & ab omni ſignata materia oporteat eſſe abſtractum, id quod intelligitur, hæc enim ſecundum ſe nequit cognoſci, vnde per hoc ipſum patet ad id, qđ addebatur de vniuerſali in quo eſt materia, qm̃ non materia communis, quę eſt in vniuerſali impedit cognitionem, alioquin de rebus naturalibus non haberetur ſcientia, at ſignata materia eſt illa, quæ nequit intelligi, & à qua oportet abſtrahere intellectum, & miror Toletum, & Gregorium de Valentia, argumentum hoc de materia, quam includit vniuerſale adferre contra Auctorem, cum huic eidem motiuo fecerit ipſe ſatis formaliter, vltima parte c.2. huius libri, &c. Ex hoc ruit id qđ ſubinferebatur, qđ ſcilicet ſingulare ſit ſatis depuratum, quando exutum eſt illa ſola craſſitie, oportet.n. ab omnibus materiæ conditionibus ſpoliari, vt pluribus oſtendi circa 4. art. quæſtionis; Quod demum dicitur, nõ eſſe de eſſentia ſpeciei, vt ſit vniuerſalis, ſed ſolum, vt ſit repræſentatiua, dico accidiſſe æquiuocationem viris clariſſimis in ly, vniuerſalis, licet.n. non ſit forſan de eſſentia ſpeciei, qđ ſit vniuerſalis, hoc eſt qđ plura exprimat extenſiue, eſt tñ de eius eſſentia, qđ ſit vniuerſalis, hoc eſt, qđ naturam vniuerſalem repræſentet, abiunctam.ſ. à conditionibus materiæ, adeoquod, hæc vniuerſalitas non attendatur penes communitatem plurium repræſentatorum, ſed penes remotionem principiorum ſingularium, iam enim ſecunda obſeruatione circa primam concluſionem abunde axplicaui, quale ſit vniuerſale, quòd ab intellectu intelligitur, &c. Dico deinde, quòd cum in noſtro intellectu non ponantur ſpecies ſingularium, & aliquo modo per reflexionem in ſpeciebus, & conceptibus vniuerſalium cognoſcantur ab ipſo ſingularia, oportet dicere, qđ ſit eſſentiale ſpeciebus vniuerſalibus in noſtro intellectu, qđ aliqua via plura repræſentent, ea nimirum, quæ ſub illis continentur, prima tñ ſolutio tanquã ſubtilior, & penitus argumentum comminuens mihi magis placet.

Quæ materia impediat, & non impediat cognitionem.

Quomodo ſit de eſſentia ſpeciei, vt ſit vniuerſalis in repræſentando.

Ad quartum reſpondeo, qđ non cognoſcere ſingularia omni modo, & ſcilicet quo ad naturam, & quo ad accidentia, conuenit noſtro intellectui rõne ſuę imperfectionis, vt intellectus eſt, accipit n. ſcientiam à rebus, quæ qm̃ quo ad ſingularitatem nequeunt mouere, ideo quo ad illam, ab ipſo non attinguntur, intellectus autem diuinus, & angelicus, quorum ſcientia non ſumitur à rebus, res ipſas quo ad omnia cognoſcunt, vt dicebam quarta obſeruatione ad primam concluſionem; Quando aũt dicitur, qđ ſenſus nouit ſingularia, patet quomodo noſcat illa, nimirum quo ad accidentia, & materiam, &c. Intellectus vero ſenſu perfectior attingit id qđ perfectius eſt in ſingulari, naturam.ſ. & quidditatem, quare iam argumentum retorquebitur, qm̃ enim intellectus noſter eſt imperfectior angelico, & diuino, ideo nequit abſoluta illa cognitione potiri, qua illi, qm̃ autem eſt perfectior ſenſibili, ideo nobiliori via cognoſcit, quam illa; & ita ruit quoq. confirmatio, patet namq. quomodo intellectus noſter medius inter angelicum, & ſentientem cognitionem participet de vtroq. extremo, quin aperte reflectitur, qm̃ ſi agnoſceret ſingularia quo ad omnia, quæ ſunt in illis, iam non participaret de extremo primo, ſed eſſet ſicut ipſum extremum, participat autem, ideo partem illius capit, dum nimirum in ſingularib. naturã agnoſcẽs, indiuidualia, & accidentia relinqua ignorat, &c

Quomodo ſenſus noſcat ſingulare

Quomodo intellectus

Retorquetur argumentum.

Et etiam confirmatio.

Ad ea, quæ contra tertiam aſſertionem facere videntur, abunde reſponſum eſt, & breui ſunt applicandi, eſt n. falſum, qđ in intellectu ſit verbum mentale ipſius ſingularis proprium, ſed ratiocinatur de illo intellectus, quatenus aliquo modo lucet in verbo vniuerſali; Ita adſunt voces explicantes conceptũ ſingularis, non proprium, ſed quatenus continetur in conceptu vniuerſalis, qui eſt ſingularis arguitiue, ſic rectè iudicat ſufficienti rectitudine, quo ad ea,

quæ de ſingulari profert intellectus, quod ſi iudicium abſolutum omnino exigatur, iam fit recurſus ad cogitatiuam; idem dicas de practico intellectu, ſe exercente erga ſingularia, hunc enim cum Auctore docuimus nunquam perfecte operari, niſi adiuuetur à particulari ratione; qđ vero non detur actus intelligendi abſq. conceptu, hoc nihil obſtat, datur enim conceptus vniuerſalis, in quo ſingulare attingitur, veluti & intellectus ſingulare per vniuerſale modo explicato agnoſcit. Deniq. quomodo debeat accipi Auctor quando dixit, intellectum formare propoſitionem ſingularem, iam explicatum reliquimus, Quare hic ſit finis huius quæſtionis, &c.

QVÆSTIO TERTIA.

Num ſint eadem, quę nota ſint nobis, & naturæ.

CIRCA illud, quod tertia parte procœmij dicebamus ex Auctore, nos ex poſterioribus deuenire in cognitionem priorum, moueo quæſtionem breuem, num reuera aliqua ſint notiora, & priora naturę, & aliqua poſteriora, & ignotiora nobis, an potius ea, quæ ſecundum naturam ſunt priora, & notiora ſint quoq. notiora, & priora nobis, ſi enim idem eſſet notius ſecundum naturam, & quoad nos, nihil diceretur in illa tertia parte literæ dum fit auditor docilis; Et quoniam hæc difficultas latè à permultis, qui ſuper ſecundum 1. Phyſicor. ſcripſerunt verſata iam eſt, ideò breui ab ipſa me expediam.

Apparet certè, qđ idem ſit notius naturæ, & nobis, nam albedo eſt notior nobis, quã ſimilitudo, cuius eſt cauſa, bene etenim cognoſco albedinẽ, non aũt ſimilitudinem, eſt quoq. notior naturæ, qm̃ eſt cauſa, & ſecundum naturã cauſa eſt notior, quàm effectus, ergo idem eſt notius naturæ, & nobis.

Vlterius, in demonſtratione propter quid, quæ formatur in regreſſu, vbi inuentis principijs, formamus demonſtrationẽ propter quid, & ſic procedimus per cauſam, & principia, quæ ſunt notiora natura, vt patet, & nobis quoq. alioquin ex eis non procederemus, ergo eadem naturæ, & nobis ſunt nota.

Auerroes. Tertiò, docet Commentator 1. Phyſicor. tex illo ſecundo, qđ demonſtrationes mathematicæ procedunt ex cauſis, qđ etiam innuit ſuper decimum 7.

D.Thom. Diuinor. & Auctor ibidem in fine commenti clarè docet, ergo ex notis nobis, ſed hæ eædem cauſæ ſunt, & notiores natura, vnde idem Auerroes principio commenti vltimi ſuper 2. Diuinor. dicebat, demonſtrationes mathematicas eſſe in primo gradu certitudinis, ergo idem, quòd prius.

Vltimò, videtur vana hæc quæſtio, ſiue diſtinctio, ex qua oritur quæſtio, qm̃ nihil eſt notius naturæ, cum natura ſit agens carens cognitione, &c.

Agẽda ĩ hoc quæſito. Vt materiam hanc definiam, oſtendam paucis, quid ſit notius nobis, mox quid notius natura, deinde nonnulla obſeruabo, & vltimò confutabo, quæ adduxi argumenta.

Ariſtot. Primum nos clarè docuit Ariſtot. Poſterior. 1. tex. 5. ſiue cap. 2. quando deſcripſit notius nobis dicens, notiora nobis eſſe illa, quę ſunt propinquiora ſenſibus noſtris, quare illa dicuntur priora, & notiora nobis, quæ magis mouent ſenſus noſtros, qđ quomodo ſit intelligendum, tum in notitia ſenſili, tum in intellectuali, ante habitis quæſtionibus abundè explicatum eſt: Hinc illorum

Quorundam ſententia. ſententia non eſt approbanda, qui dicunt, non eſſe nobis determinata, & definita ea, quæ nobis notiora ſunt, ſed pro temporum varietate, varia quoq. eſſe

nobis notiora; quibus viſus eſt fauere Ariſtot. 6. Topicor. c. 3. dum ait, eiſdem Ariſtot. alia interdum, alia magis nota, nam principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus autem factis, contra; Profectò ratio, & definitio, per quam aliquid dicitur Improbatur. nobis notius eſt certa, ac definita, ergo determinatum quoq. ac certum eſt, eſſe nobis prius, & notius, quæ namq. maximè moueant ſenſum, ſunt definita, & hæc eadem dicuntur nobis nota. Ariſtot. autem id ſolum indicare voluit ibi; quod cum abſolutè ſint nobis notiora, ac priora, propinquiora ſenſibus, tamen deinde principia, & cauſæ, quòm diſtinctè cognoſcuntur, & diſtinctam pariunt cognitionem, dicuntur à nobis magis cognoſci, ſed non propterea dicuntur abſolutè priora, & notiora nobis, & certè Ariſtot. ſi bene inſpiciatur, eſt illis contrarius, qm ait, ſenſibilia eſſe prius nota, inſtructioribus aũt è contra, quare principia inſtructioribus tm ſunt notiora, ergo ante inſtructionem non erant nota, hæc autẽ prouectio & inſtructio acquiſita fuit per aliquas notitias priores, in quibus notitijs non erant magis nota principia, ergo ſenſibilia ſemper ſunt nobis notiora, & priora abſolutè, ſic exponere videntur oẽs antiquiores circa allegatum tex. 1. Phyſicor. nam Simplicius, & Themiſtius, & Auerroes, & Albertus magnus, & Auctor dicunt notiora nobis eſſe compoſita, ſiue confuſa, ſiue communia, quæ vtiq. conſtat eſſe magis ſenſibilia, & ſenſibus propinquiora, quos & multi recentiores ſequuntur, &c. *Grauiorũ Ariſtot. expoſitorũ interpretatio.*

At verò ſecundum manifeſtare, videtur magis difficile, cum enim vt dicebatur in quarto argumento, natura agat ſine cognitione, velut ignis calefaciens aquam, agit per naturam abſq. cognitione, non apparet, qđ aliquid poſſit vocari natura notius: Hinc varij modi dicendi emerſerunt, aliqui enim dixerũt, hoc pronunciatum non abſolutè, ſed ex ſuppoſitione fore accipiendum, videlicet. ſi natura cognoſceret, quoniam enim orditur à cauſis, cauſæ eſſent primò notæ vt aliquo modo poteſt colligi ex Auerroe, ſuper tertium 1. Phyſicorum. Sed hæc interpretatio eſt rejcienda, tum quoniam ſententia, quæ abſolutè ab Ariſtot. profertur, dum abſolutè poteſt intelligi, non eſt, vt ad ſuppoſitionem confugiatur, tum quoniam ſi natura cognoſceret, primo diceretur cognoſcere finem, in quem tendit, non autem principia, artifex enim conſideratus vt cognoſcens, primò reſpicit finem, deinde ordinat ad illum, vnde à principijs ſolum dicitur ordiri, non autem, qđ primò ab illo cognoſcantur, quoniam finis eſt primum in intentione, & cauſa eſt omnium, quæ fiunt, vt pleriſq. in locis auctor eſt Ariſt. præcipuè 2. Phyſicor. 29 quinto Diuin. 2. primo Ariſtot. de partibus animalium cap. 5. & primo Ethicor. cap. 7. hunc ergo primò cognoſceret natura ſi cognoſceret, vt videtur colligi ex Auicenna cap. 1 primi Auicenna: de ſufficientia, quoniam tamen in ſerie cauſarum finis eſt princeps, non malè dicitur, qđ ſi natura cognoſceret, cauſæ eſſent ſibi primò notæ, hoc eſt aliqua cauſa, hic tamen non eſt ſenſus huius dicti; Dixerunt alij, aliquid dici notius natura, non quia cognoſcat natura, ſed quoniam operatur, ideo illud dicitur notius ſibi, quod ei primò occurrit; Sed neq. hoc cum ratione profertur, tum Remouetur. quoniam non verè, ac propriè ſaluatur aliquid eſſe notius, ſed abuſiue nimis; cum ſola prioritas, & nullus ordo ad notitiam interueniat, tum quoniam materia eſſet notior quàm forma, ſiquidem illa primò occurrit naturæ, quam deinde elaborat, vt in ea formam poſſit inducere, & materia ſecunda eſſet notior, quàm prima, & prior, quoniam illa primò agenti occurrit, tum denique quoniam cum dicant omnes, id alicui eſſe notius, quod prius, & ignotius, qđ poſterius, ſic dicendo idem per idem aſſignatur.

Putarunt alij, aliquid eſſe notius natura, idem eſſe, qđ eſſe notius Deo, qui eſt opifex ipſius naturæ, & conſueuit dici natura naturans; At falſiſſimum eſt Damnatur.

hoc commentum, tunc etenim aliquid eſſet nobis notius, quàm Deo, quod eſt erroneum, nedum in ſacra Theologia, ſed & in Philoſophia, non habet quippe locum in Deo diſtinctio hæc maioris, & minoris cognitionis, cum omnia lucidiſſima in ſua eſſentia, & per ſuam eſſentiam intueantur.

Nos itaque dicamus cum ipſomet Ariſtotele, qui ibidem declarauit, quid ſit notius natura, quando ſtatim ſubintulit, non eadem ſunt nobis nota, & ſimpliciter, quare qđ prius dixerat notiora naturæ, mox vocauit nota ſimpliciter; ita etiam 10. ſeptimi Diuin. quod prius vocat notũ natura, mox dicit notũ ſimpliciter. Illud igitur qđ ex ſui natura, & conditione erit notius, dicetur notius natura; quod aperuit Auctor, qñ in expoſitione illius tex. dixit, non dicere Ariſt. nota naturæ, quia natura cognoſcat ea, ſed quia ex ſe, & ſm naturã ſuam ſunt nota, & Bucaf. lec. 22. ſup prim. Phyſ. clarius id expreſſit, dicendo, alios errare in hoc, qm capiũt datiuum, pro ablatiuo, exponentes .ſ. notius naturæ, cum tñ intelligendum ſit notius natura, vt multi textus habent, quòd ſi in non nullis tranſlationibus legatur notius naturæ, id forte dixit Ariſt. vt reſponderet, ei quod dixit notius nobis, ſed ſtatim, vt dicebam, ſeipſum explicauit.

Ariſtot.
D.Thom.
Bucafer.

Cæterum mox ſciſcitaris, quid eſt hoc notius natura ſecundum ſe, & ſimpliciter? Aduerte pri no facilè, quod ſimpliciter hoc in loco non accipitur pro vt idem ſignificat, quod notum omnibus in quo ſenſu diſtinguitur ab eo, quod eſt notum ſolummodo huic, vel illi, quomodo declarabat Ariſt. 6. Topic. cap. relato, dum dixit; *Fortaſſe, & quod ſimpliciter notum, non eſt id quod omnibus notum ſed quod bene diſpoſitis intellectu, ſicut & ſimpliciter ſalubre, iis qui bene affectum habent corpus* ſed ſimpliciter hoc loco condiſtinguitur ei, quod notum eſt nobis, quouis modo conſideratis, & nil aliud importat, quam notum ſecundum ſe, & ex ſui natura, vt dicebatur; vt poſſimus ferè dicere, ſimpliciter, in hac parte accipi, veluti definiebatur ab Ariſt. 2. Topicorum, prope finem cap. 4. & vlt. hoc eſt, nullo addito, ſed abſolute, &c.

Ariſtot.

Tunc dico, quod illud eſt ex ſui natura, & ſimpliciter notius, quod magis habet de entitate, & magis eſt in actu, hæc enim ex ſui natura notiſſima ſunt, veluti ea nobis ſunt nota, quæ parum, aut nihil entis participant, vt dicebat Ariſtot. 7. Diuin. 10. ſiue etiam parum veritatis, aut nihil, nam ſæpe ens pro vero, & non ens pro falſo vſurpat Ariſt. vt ſuper tex. illum dicebat Alex. Et ſic notius natura exponebat Auctor primo Phyſicorum, loco memorato, hæc autem, quæ magis habent de entitate, quæ plus participant de actu, erunt quæ ſunt ſimpliciora, & à materia elongatiora, ſic enim procul valde elongantur ab eo, quod eſt cauſa, & non entitatis, & potentialitatis, & præterea ſimpliciora in ſui cognitione non pendent à compoſitis, ſeu hæc pendent ab illis.

Alexander.
D.Thom.

Nulla autem eſt obiectio, quæ illo loco a Bucaferro, & ab alijs ſuper primũ Phyſicorum adfertur contra Auctorẽ, quandò dicunt, ſi illud eſt notius natura, quod plus participat de entitate, ergo iam cõpoſitum, quod magis participat de entitate, quam faciat forma, vel materia, erit natura notius, & ſic non erit verũ, quod docent omnes, & ipſemet Auctor, cauſas eſſe notiores natura, quam effectus; Multis quippe modis poteſt hæc obiectio penitus cõminui, & primò nego compoſitum magis participare de entitate, ſiue eſſe magis ens, quám formam, ſentio enim ipſe cum Auer. 7. Diuin. 7. ſecundo Phyſic 4. & cum Caiet. prologo primi de anima, & cum Zimara theoremate 10. & cũ Aquario quæſt. ſua ſpeciali de formæ præſtantia ſupra compoſitum, & dilucidatione 5. ſuper eandem 7. Diuin. & cum alijs, formam eſſe magis ens, quàm compoſitum, cum quicquid perfectionis, & eſſe habet compoſitum, habeat à forma, ſed de hoc aliàs, Deo dante, ideo argumentum nullum eſt, ſed dato etiam, quod compoſitum ha-

Bucaferr. & alij.
D.Thom.
Auerroes.
Caiet.
Zimara.
Aquarius.

ſitum haberet magis de entitate, quàm forma, ad huc argumentum non conclu
dit, quoniam Auctor nomine magis entium, non accepit indiſcriminatim om-
nia magis entia, ſed illa, quorum eſſe non dependet ab alio, (excepta depen-
dentia à primo ente, quæ ſemper ſupponitur,) rurſus illa entia, quæ aliquo
modo ſunt cauſa reliquorum, & denique illa entia, quæ magis remota ſunt à
non ente, à potentia, & à materia, cuiuſmodi ſunt Intelligentiæ, ſic ipſemet
exemplum tulit de ſubſtantijs abſtractis, & allegati auctores dicunt, ſimplicia
eſſe notiora natura, hoc eſt cauſas, vnde id manifeſtant de ijs ſimplicibus, quę
alia componunt, & ex conſequenti eorum ſunt cauſæ, vt habes apud Themiſt.
Simplic. &c. Ex quo patet nullum effectum vt ſic (quicquid fuerit de effectu,
quatenus eſt ab agente intentus,) eſſe natura notiorem.

Vidimus quid ſit notius nobis, & quid natura, tunc vt ſcias quomodo non
eadē ſunt nota nobis, & naturæ aduerte, quod talis propoſitio habet veritatē
in naturalibus, (vt colligis ex omnibus ferè, qui hanc quęſtionē tractant,) nō
autem in mathematicis, quoniam in his quatenus demonſtrantur, eadem ſunt,
& natura, & nobis nota, quoniam illorum cauſæ ſunt nobis notiores, quā paſ-
ſiones, & ſimiliter illæmet cauſæ ſunt natura quoque notiores, quare &c.

Dixi autem potiſſimum in naturalibus, non tamen ſemper, quoniam aliquan
do eadem erunt nobis, & natura nota, ſi enim ſit aliquando demonſtratio, quę
procedat à cauſa, tunc illa cauſa eſt notior nobis, & eſt quoque notior natura,
illæ tamen cauſæ erunt nobis notiores, quo ad eſſe, non quo ad eſſe cauſas, hoc
enim in illa demonſtratione concluditur, cuius oppoſitum deprehenditur in
demonſtratione propter quid in regreſſu, de qua loquebatur ſecundum argu-
mentum, tunc enim ex principijs inuentis procedimus, ſed tunc illa principia,
& cauſæ ſunt nobis notiores quo ad eſſe cauſas, non quo ad eſſe, notiores qui-
dem quo ad eſſe cauſas, quoniam iam hoc per priorem demonſtrationem vidi-
mus, eas ſcilicet eſſe cauſas, non autem notiores, quo ad eſſe ſimpliciter, quo-
niam iam per effectus in priori demonſtratione eas ſumus venati; quapropter
abſolute, prius effectus ipſi fuerunt notiores, in cuius rei euidens ſignū, in tali
demonſtratione non concluditur, vel manifeſtatur eſſe ipſius effectus, ſed tan-
tum cauſa, & propter quid, ita vt quemadmodum prius ex eſſe effectus cogno-
uimus eſſe cauſæ, ita deinde ex eſſe cauſæ nobis notiori, non quo ad eſſe, ſed
quo ad eſſe cauſam, non abſolute, ſed tunc venimus in cognitionem propter
quid ipſius effectus, & non in eſſe effectus hoc enim vt dicebam, fuit prius no
tius, & ita notius, vt in agnitionem cauſæ nos deduxerit, quod aliquo modo
videtur adumbraſſe Auerroes 2. de Cœlo, & Mund. 35. & videtur voluiſſe Auerroes.
Ariſt. loco illo Topic. memorato, quando dixit; Cum fuerimus inſtructi, hoc Ariſtot.
eſt cū ſciuerimus principia, tunc illa principia, quæ ſunt notiora natura, erunt
quoque, & nobis notiora, modo declarato, &c.

Scias vlterius, nos procedere ex effectibus, qui vt plurimū ſunt nobis notio
res, quā ipſæ cauſæ, potiſſimū intrinſecæ, materia ſcilicet, & forma, nā aliquā-
do eſt mihi notior cauſa efficiens, ſi præcipue fuerit ſenſata, & finalis quoq; q̄
ſit aliquis effectus, nā albedo, quæ eſt cauſa efficiens, & directe ſub ſensū cadit,
eſt mihi notior, q̄ ſit ſimilitudo, q̄ eſt eius effectus, vt primo loco in arguendo
obijciebatur, ſimiliter, ego ſum finis quarundā mearū operationū, (quęda vtiq;
ob me operor,) & tñ mihi ipſe ſum notior, quā multæ meæ operationes, ſed
ſemper mihi eſt effectus notior, quā ſit, vel eius materia, vel forma vt ſic, &c.

Et quidem à principio progreſſuum, & in via procedendi, numquam ſunt
eadem nobis, & natura nota, ſed ſemper ex notis nobis, venimus ad ea, quæ
nobis ſunt ignota, & natura nota, vt dicebat Ariſt. 1. Phyſ. tex. illo 2. & 2. de

Anima 12.& 7. Diuinor. 10.quo loco præſertim, hoc diffusè docet, dicens in fine, neceſſe ex malè notis ſm naturam, nobis vero notis procedere, &c.

Tandem aduerte, non eſſe intentionem Ariſtotelis, quòd ea, quæ ſunt nota natura, nullatenus ſint nota nobis, id enim eſſet falſum, vel enim nota naturæ ſint cauſæ, patet nos aliquam de illis habere cognitionem, vel ſint ea, quæ plurimum de actu participant, ſicut abſtracta, ea quoque vtcunque attingimus, iam enim 9. Diuinorum 22. docuit Ariſtoteles, non ſe habere noſtrum intellectum ad abſtracta, ſicuti cæcitatem, ſed ſermo ipſius comparatiuè accipiendus eſt, quòd nimirum, ea quæ notiora ſunt natura, non tam ſint nota nobis, ſed ignota, at nō penitus, & ſimiliter ea, quæ nobis ſunt notiora, eſſe ignotiora ſecundum naturam, hoc eſt non adeo nota, cum perparum de actu parti-
D.Thom. cipent. Ita legis Ariſtotelem comparatiuè hæc proferre, & Auctorem etiam
Alexander. in hac parte, quod & ab Alexandro decimo illo ſeptimi Diuinorum animaduerſum fuit, &c.

Epilogus dicto-rum. Collige ergo, notius nobis illud eſſe, qđ magis mouet ſenſus noſtros, quodue magis ſenſibile eſt, notius natura, qđ magis participat de entitate à materia ſecreta, quæ non ab alijs, ſed a qua potius aliquo pacto alia dependeant; collige, in mathematicis eſſe eadem nobis, & natura nota, non autem in naturalibus vt plurimum, & præcipuè in via procedendi, nam in via demonſtrandi, varijs vijs poſſunt eſſe eadem, & natura, & nobis nota. Sic optimè dicebat
D. Thom. Auctor, ſe velle procedere ex poſterioribus natura, & compoſitis, ad priora, & ſimplicia, iam enim non eſt in mathematicis, & eſt in via procedendi.

Ad argumenta non eſt vt reſpondeatur, iam enim ex doctrina allata, eorum vires confractas vidimus, quoniam primum deſumebatur ex cauſa efficiente, & ſenſata, quam nihil prohibet aliqua via, & natura, & nobis eſſe notiorem.

Secundum, ex cauſis notioribus, non quo ad eſſe, ſed quo ad eſſe cauſas, & etiam ſumitur ex ordine demonſtrandi.

Tertium, ex diſciplinis mathematicis, apud quas locum non habet talis diſtinctio.

Quartum demum petit, quomodo natura cognoſcat, quod non eſt ad propoſitum, cum nihil ſit notum naturæ cognoſcenti, ſed natura, hoc eſt ex ſe, & ſimpliciter.

Et hæc in gratiam procemij, & primæ partis huius libri;
Iam ad narrationem, quæ eſt altera pars
accedamus.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

1 SCIENDVM eſt, q̄d ſicut in quinto Me-
taphyſicæ * Philoſophus dicit, ens per ſe * tex. 14.
dicitur dupliciter, vno modo, q̄d diuidi-
tur per decem genera, alio modo, q̄d ſi-
gnificat propoſitionum veritatem.
2 Horum autem differentia eſt, quia ſecundo
modo poteſt dici ens omne illud, de quo
affirmatiua propoſitio formari pōt, etiam
ſi illud in re nihil ponat, per quem modum priuationes, & ne-
gationes entia dicuntur, dicimus enim, q̄d affirmatio eſt op-
poſita negationi, & q̄d cæcitas eſt in oculo, ſed primo modo
non poteſt dici aliquid, q̄d ſit ens, niſi q̄d in re aliquid ponat;
Vnde primo modo cæcitas, & huiuſmodi non ſunt entia.
3 Nomen igitur eſſentiæ non ſumitur ab ente ſecūdo modo dicto,
aliqua enim dicuntur hoc modo entia, quæ eſſentiam nō ha-
bent, vt patet in priuationibus, ſed ſumitur eſſentia ab ente * vbi ſupra
primo modo dicto. Vnde Commentator in eodem loco * di- com. illius
cit, ens primo modo dictum eſt, q̄d ſignificat ſubſtantiam rei. 14.
4 Et quia vt dictum eſt, ens hoc modo dictum diuiditur per decem
genera, oportet, q̄d eſſentia ſignificet aliquod commune om-
nibus naturis, per quas diuerſa entia in diuerſis generibus, &
ſpeciebus collocantur, ſicut humanitas eſt eſſentia hominis,
& ſic de alijs.
5 Et quia illud, per q̄d res conſtituitur in proprio genere, vel ſpe-
cie, eſt q̄d ſignificamus per diffinitionem indicantem quid eſt
res, Inde eſt, q̄d nomen eſſentiæ à philoſophis in nomen quid-
ditatis mutatur; Et hoc eſt, q̄d Philoſophus in ſeptimo Me-
taphyſicæ * frequenter nominat q̄d quid erat eſſe, id eſt, hoc, * tex. 7. & de
per q̄d aliquid habet eſſe quid. Dicitur etiam forma, ſecun- inde.
dum quòd per formam ſignificatur perfectio, vel certitudo
vniuſcuiuſq. rei, ſicut dicit Auicenna in ſecundo Metaphyſi-
cæ ſuæ. * Hoc etiam alio nomine natura dicitur, accipiendo * Elicitur ex
naturam ſecundum primum illorum quattuor modorū, quos cap. 1.
Boetius de duabus naturis * aſſignat, ſecundum, ſcilicet, q̄d na- * Cap. 1.
tura dicitur eſſe illud, q̄d quocunq. modo intellectu capi pōt,
non enim res intelligibilis eſt, niſi per ſuam diffinitionem, &
eſſentiam; Et ſic etiam dicit Philoſophus in quinto Metaphy-
ſicæ * q̄d omnis ſubſtantia eſt natura; Nomen autem naturæ * tex. 5

hoc

hoc modo ſumptæ videtur ſignificare eſſentiam rei, ſecundũ qđ habet ordinem, vel ordinationem ad propriam operationem rei, cum nulla res propria deſtituatur operatione. Quidditatis vero nomen ſumitur ex hoc, quod per diffinitionem ſignificatur, ſed eſſentia dicitur, ſecundum qđ, per eam, & in ea res habet eſſe.

SVMMA CAPITIS.

Diuidit ens, & ſecundum quòd duobus modis dicitur, aſſignat differentiam inter duas illas entis acceptiones, ex quibus colligitur, quid ſignificetur nomine entis, de quo loquimur, & a quo ente originem ſumat eſſentia; manifeſtatur quoq. quid ſignificet eſſentia proportione ad ipſum ens, & quinque nomina, quibus diuerſimodè conſueuit nominari eſſentia, in medium adducit.

DIVISIO.

Quinque ſunt huius capitis partes. Hic incipit ſecunda pars principalis huius tractatus, narratio ſcilicet, quã aliàs diximus duplici præcipua parte conſtare, quarum prima abſoluitur hoc vnico capite; cuius quinq. facimus partes, in prima namq. adfert Auctor diuiſionem entis, quam ab Ariſtot. hauſit, in ſecunda ponit id, in quo diſcriminantur membra illius diuiſionis, in tertia aperit à quo ente ſumatur eſſentia, vnde habetur quid nomine entis importetur, in quarta declarat quid ſibi velit eſſentia, & quid ſignificat, in quinta varia eſſentię nomina in medũ adferũtur.

Prima. Ariſtot. Quo ad primum, diuiſio entis, vt idem Auctor ait, eſt illa, quam poſuit Ariſt. 5. Diuin. 14. duplici enim modo aliquid dicitur ens, primo qđ diuiditur per decem genera, qđ ſcilicet collocatur in prædicamentis, quòd ibi Ariſt. dicebat ſignificare figuras prædicationis, ſecundo qđ ſignificat veritatem propoſitionum, compoſitionem nimirum propoſitionum, quam facit intellectus, dum componit, ſiue diuidit, hoc eſt, dum affirmat, vel negat.

Secunda. Quo ad ſecundum, differentia eſt inter hæc entia, qđ aliquid non poteſt ſubire denominationem entis primo modo accepti, niſi aliquid in re ponat, cũ enim hoc modo illud dicatur ens, quòd reponitur in genere reali, & prædicamento, certè quod erit hoc modo ens, aliquid reale neceſſario ponet in re; Vt autem aliquid dicatur ens ſecundo modo, non eſt neceſſe, vt quid in repõnat, ſed ſat eſt, vt de illo poſſit formari propoſitio, quo mod priuationes, & negationes dicuntur entia, non quia aliquid in re ponant, ſed quia de ipſis format intellectus propoſitiones, eas donando non ſine quandoq. ſubiecti, quandoque prædicati, quippè quæ nequeunt dici entia primo modo.

Tertia. Quo ad tertiũ, ait nomẽ eſſentiæ non ſumi ab ente in ſecunda acceptione, & ratio eſt, quoniam aliqua hoc modo dicuntur entia, quæ non habent eſſentiam, veluti ſunt priuationes, quare ſumitur ab ente in priori ſignificatione, quippè quòd neceſſario eſſentiam includit, & rei ſubſtantiam ſignificat, quòd firmat Auerrois teſtimonio, &c.

Quarta. Quo ad quartum, docet quòd eſſentia ſignificat quoddam commune omnibus naturis omnium entium, cum enim ens à quo ſumitur eſſentia, per decem prædicamenta partiatur, & ſignificet aliquod commune omnibus exiſtentib. quo-

quoniam omnia quæ exiſtunt, ſunt hoc modo entia, ita eſſentia ſignificat aliquod commune omnibus generibus, & ſpeciebus, & velut ens ſignificat id quod eſt in genere quocumq; & ſpecie, ita eſſentia ſignificabit illud, per quod aliquid eſt in genere, vel ſpecie; cùm autem vnumquodque reponatur in genere, & ſpecie per ſuam naturam (ideo namque homo in alia cathegoria collocatur, ab ea in qua reponitur albedo, quia aliam habet naturam, à natura albedinis) requiritur, quod eſſentia ſignificet aliquod commune omnibus naturis rerum.

Quo ad quintum, vltra nomen proprium, quo eſſentia nuncupatur, vocatur ſecundò quidditas, tertiò quodquid erat eſſe, quartò forma, quintò, & vltimò natura quoniam enim eſſentia eſt illud, perquod res vt dicebamus conſtituitur in proprio genere, vel ſpecie, & hoc quo quid in genere, vel ſpecie reponitur, eſt illud, quod explicamus per definitionē indicantem eſſe rei, & definitio rei vocatur eiuſdē quidditas, de primo ad vltimum ſequitur, quod iure philoſophi vocent eſſentiam quidditatem, vt patet præcipue ex ijs, qui ſuper ſeptimū Diuin. ſcripſerunt; ſic ad eſt ſecundum nomen, ex quo effectum eſt, quod hanc eſſentiam, hanc quidditatem vocet ſæpius Ariſt. 7. Diuin. quodquid erat eſſe, hoc eſt, illud, per quod aliquid habet eſſe quid (ſic tex. 7. 10 11. bis, 12. ſexies & ferè in omni deinde contextu illius libri 7.) quod eſt tertium nomen; vocatur quartò forma, quatenus nomine formæ exprimere volumus perfectionem, vel certitudinem rei, vt ſcripſit Auic. citatus in litera, ſecundo ſuæ metaphyſicæ, (& Ariſt. eodem 7. tex. 33. 34. 35. id quod dixerat quodquid, vocat formam,) tandem dicitur natura, accipiendo naturam, pro eo quod quouis modo poteſt ab intellectu attingi, qui eſt primus modus illorum quatuor, quos aſſignauit Boet. lib. de duabus naturis, & vna perſona Chriſti, quos ſi placet vide in ipſo Boet, cap. 1. qui licet primo dicat, naturam tribus modis capi poſſe tamen in fine capitis, quartam eiuſdem acceptionem adiecit, & in Auct. 2. ſet. diſt. 37. q. 1. art. 1. & in Caiet. hoc loco, neque enim res eſt intelligibilis, niſi per ſuam eſſentiam, & definitionem vnde, & Ariſt. 5. Diuin. contex. 5. pro totū præcipue in principio, & fine tex. ait, omnem ſubſtantiam eſſe naturam, vbi & ſeptem modos quibus conſueuit ſumi natura ponit, licet quinque primi ſint veluti principales, & vltimi duo acceſſorij, & ſubdit Auct. nomen naturæ hoc modo acceptum importare eſſentiam rei, quatenus eſt ordinata ad proprium opus, cū vnūquodq; ſit ob ſuam operationē, ex 2. de cœlo, & mundo, 17. &c.

Quinta.

Plura Ariſt. loca.

Boetius.

ANNOTATIONES.

Sciendum eſt, quod ſicut in quinto Metaphyſicæ, &c.

CIRCA primam partem obſerua, quod diuiſio entis allata, non eſt totalis illa, quam attulit Ariſt. 5. Diuin. dum diuidebat ens, qm̄ tex. 13. diuiſit ens primo in ens per ſe, & ens per accidens, & tres modos aſſignauit entis per accidens, vt quādo accidens dicitur de accidente, vt iuſtū de muſico, aut quādo accidens dicitur de ſubiecto, vt homo eſt muſicus, aut è contra, quando ſubiectum dicitur de accidente, vt muſicum eſt homo, quæ diuiſio nō eſt eadem cū illa, qua diuiditur ens in ſubſtantiam, & accidens, alioquin ſi ens per ſe eſſet idem, quod ens ſecundum ſubſtantiam, non diuideretur deinde ens per ſe in decem genera, quoniam nouem eorum ſunt accidentia, hinc diuiſio entis in ſubſtantiam, & accidens attenditur ſecundum quod aliquid eſt in natura ſua, vel ſubſtantia, vel accidens, illa autem entis ſecundum ſe, & ſecundum

Ariſtot.

accidens ſpectatur ſm qđ aliquod dicitur de aliquo, vt illo tex. notabat Auct. quem ibidem Sueſſ. approbabat. Quapropter Auct. accepit partem diuiſionis quam fecit Ariſt. ſiue ſubdiuiſit partem diuiſionis, Ariſt. enim, vt dicebatur diuiſit ens in ens ſm ſe, & ſm accidens, omiſſo ente ſm accidens, Auct. accepit ens ſm ſe, vnde notanter dixit, qđ ens per ſe, (ecce ſubdiuiſionē diuiſionis Ariſt.) dicitur dupliciter, &c. Noluit autem meminiſſe de ente per accidens, qm̃ tale ens non conſideratur à ſcientifico, & nulla circa ipſum eſt ſpeculatio, vt docet & probat Ariſt. 7. Diui. 4. loco vero memorato 5. eorundem, huius entis p accidens mentionem habuit Philoſ. qm̃ Metaph. eſt artifex vniuerſaliſſimus, ad quē ſpectat cōſideratio aliquo modo cuiuſlibet entis, qđ tñ deinde à Metaph: ſpeculatione reiecit 8. & vltimo 7. eorūdem, ſaltē à principali conſideratione vt ſuper illum tex. ſcripſit Auc. At qua via cuiuſlibet entis, & entis, qua ens eſt ſpectet ad metaphyſicum contemplatio, non eſt præſentis loci videre.

Ariſtot. Circa eandem partem, & diuiſionem obſerua ad huc, quòd neque totam Ariſt. ſubdiuiſionem accepit, hoc eſt non omnes modos entis ſecundum ſe conſiderauit, vt enim ibi in Ariſt. eſt videre tex. 14. tres modos ponit entis ſecundum ſe, & primus eſt, ſecundum quem ens dicitur de decem generibus, ſecundus, qui veritatem propoſitionum ſignificat, tertius eſt de ente in actu, & ente in potentia, dicitur namque aliquis ſcire, & quia poteſt vt ſcientia, & quia ea vtitur, patuit autem Auct. primū tantum, & ſecundum modos accepiſſe, omiſſo tertio, qđ ea de cauſa ab ipſo factum mihi ſuadeo, quoniam eius intentio eſt

Intentio D. Thom. agere de ente perfecto, & de illo, quod reſpondet eſſentiæ, & à quo ſumitur eſſentia, tale autem non eſt ens potentiale, hoc enim eſt, & imperfectum, & diminutum, & ſecundum quid tantum, & cōmunius ente perfecto, vt idem ibidē dicebat. Ariſt. autem de omni ente in Metaph. vt dixi meminiſſe debebat.

Difficultas. Quod ſi dicas, pari ratione non debebat adferre ſecundum modum entis, quoniam neque ab illo ſumitur eſſentia, neque eſt ens perfectum, cum etiam priuationes ſint illo modo entia, vt dictum eſt; Dico non eſſe parem rationem

Aufertur. de ſecundo, & de tertio modo entis, nam licet ab ente ſecundo modo accepto non neceſſariò ſumatur eſſentia, poteſt tñ ſumi, ſed ab ente in potentia, neq; ſumitur, neque poteſt ſumi, quoniam eſſentia eſt tantum rerum in actu, & non loquor de actu exiſtentiæ, ſed de actu ſpecifico quidditatis, & naturæ. Dixi, qđ ab ente ſecundo modo accepto non neceſſario ſumitur eſſentia, ſi enim neceſſariò ab ipſo deſumeretur, tunc ab omni, quod eſſet illo modo ens deſumeretur, & ſic a priuationibus, quę illo modo ſunt entia deſumeretur eſſentia, quod eſt falſum, nulla namque eſſentia huiuſcemodi gaudent; Dixi, quòd poteſt ſumi, quoniam multa, quæ vere ſunt entia, & à quibus ſumitur eſſentia, ſunt quoque entia ſecundo modo, hoc eſt, fundant veritatem propoſitionum, immo omnia entia primo modo, ſunt quoque entia ſecundo modo, hoc eſt fundant veritatē propoſitionum, ſed non ē contra, quoniam de aliquo poteſt formari ab intellectu propoſitio, & ſic erit ens ſecundo modo, quod tamen nihil reale ponet in re, vnde non erit ens primo modo, ſic videbis in ſecunda parte literæ non dici quòd ens ſecundo modo ſit illud, quod nihil in re ponit, hoc enim eſſet falſum abſolutè, & vniuerſaliter prolatum, cum multa ſint entia fundantia veritatem propoſitionum, quæ tamen aliquid reale ponunt, omnia nimirum entia primo modo, ſed leges, quòd ſecundo modo poteſt dici ens omne illud, de quo propoſitio poteſt affirmari, etiam ſi nihil in re ponat, vbi dicitur poſſe dici, non quod vniuerſaliter dicatur, & eſt ac ſi diceretur, ens ſecundo modo non eſt neceſſariò id, quod nihil in re ponat, ſed permiſſiuè, ſimiliter leges tertia parte literæ quod nomen eſſentiæ non ſumitur ab ente ſecundo modo, quoniam aliqua hoc

modo

modo dicuntur entia, quæ eſſentiam non habent, dixi aliqua, non omnia, quoniam non tota latitudo entis ſecundo modo accepti, eſt latitudo entis primo modo, veluti tota latitudo entis primo modo, eſt illa quoq; ſecun. modo, &c.

Hinc colligere potes, quod illi duo modi entis, de quibus litera in præſenti, & Ariſt. loco memorato loquitur, non ſunt oppoſiti, vel diſparati, ſed ſe habēt vt communis, & minus commune, vt includens, & incluſum, quoniam ſecundus modus eſt latior, & includens, primum, primus autem preſſior, & minus cōis, & incluſus; Idem obiter dicas de tertio modo ibi ab Ariſt. poſito, eſt enim includens, ac latioris ambitus reſpectu duorum præcedentium, quoniam ens vel actu, vel potentia, (qui eſt tertius modus) dicitur, & de illo, quod aliquid in re ponit, & de illo, quod veritatem fundat propoſitionis, non autem hæc dicitur de ente in actu, vel in potentia, ſed tantū de ente in actu, ſi enim fuerit aliquid in decem genera diuiſum, & quod aliquid in re ponat, & ſi propoſitio de aliquo formabitur, certè vtrumque erit in actu, & neutrū vt ſic potētiale, &c.

Circa eandem diuiſionem, quę habetur in prima parte, nota tertiò quantum ſpectat ad propoſitum, & ad eorum notitiam, quæ in gratiam illius diuiſionis initio dixi, quòd veriſſimum eſt, ens diuidi per decem genera rerum, licet etenim ſint duo tantum entia in mundo, abſolutè loquendo, ſubſtantia ſcilicet, & accidens, tamen dicimus eſſe decem prædicamenta realia, quoniam diſtinctio prædicamentorum ſumitur, nō penes res, ſed penes diuerſos modos, quibus aliquid ſit, vel vt multi loquūtur, iuxta diuerſos modos eſſendi radicaliter, & fūdamentaliter, & penes diuerſos modos prædicandi proximè, & formaliter, quoniam enim ens non eſt genus, vt docuit Ariſt. 3. Diuin. in calce tex. 10. non deſcendet, vel contrahetur ad inferiora per differentias, tunc enim ea, per quæ deſcenderet, eſſent quid extra ipſum, & ita contraherent, & non contraherent, contraherent, vt ponitur, non contraherent, quoniam nihil eſſent, ſi enim eſſēt differentiæ entis, eſſent præter naturam ipſius, ergo eſſent nihil, prima conſequentia patet, quoniam differentiæ ſunt extra eſſentiam generis, ſecūda quoq; eſt clara, quoniam quod eſt extra naturam entis, non eſt ens, idcirco deſcendit ad inferiora per diuerſos modos eſſendi, & per hos diſtinguuntur prædicamēta, vt enim inferiora animalis, eius ſcilicet ſpecies diſtinguūtur per id, quo animal deſcendit ad ipſas, per rationale ſcilicet, & irrationale, diuerſi autem illi modi eſſendi dicuntur diuerſi inter ſe, non autem in ordine ad ens, & ſunt diuerſi, quatenus expreſsū aliquē modū ſpecialem entis exprimet hic, & ille, qui modus non exprimetur nomine ipſius entis; ſubſtantia .n. non addit ſupra ens aliquam differentiam, quæ ſignificet aliquam naturam enti ſuperadditam, ſed nomine ſubſtantiæ quidā modus ſpecialis ipſius entis exprimitur, qui nomine entis non importatur, & hic modus eſt eſſendi in ſe, ſic alia nouē genera alios modos exprimunt, vt ſcitè docuit Auct. q. diſp. de Verit q. 1. art. 1. Ariſtot. D.Thom.

Per hos igitur varios eſsēdi modos diſtinguuntur primò, & fundamentaliter genera rerum, at formaliter & proximè iuxta varios modos prædicādi de prima ſubſtātia, loquēdo de generibus rerū, nō primò intētionaliter, hoc eſt pro rebus ipſis, neq; 2. intētionaliter, hoc eſt pro illo ordine, q eſt i vnoquoq; ipſorū inter genera .ſ. & ſpecies, ſed ſumēdo res ipſas, vt ſtāt ſub intētionib⁹ ſecūdis.

Dico, quòd fundamentaliter diſtinguuntur iuxta varios eſſendi modos, formaliter autem iuxta variam, quam de ſubſtantia prima ſubeunt prædicationē, quoniam modus eſſendi fundat modum prædicandi, non enim quid de aliquo prædicaretur, niſi eſſet in illo, neque hoc, vel illo modo prædicaretur, niſi hoc, vel illo modo eſſet, formalitas autem prædicamentorū vt ſic, ſtat in prædicari in dici de, hinc formaliter, & proxime per varios modos prædicandi ſ cernun

tur. Ita collige, quod mille rès ſi vno, & eodem modo dicantur de ſubſtantiâ prima, & eadem via illam denominent, ad vnicum, idemq; prædicamentũ attinebunt; & è contra, ſi vna, & eadem res numero varia denominatione denominet primam ſubſtantiã, ad varia quoq; prædicamenta attinebit, & fundamentũ iam allatum eſt, quoniam non penes hanc, vel illam entitatem, neq; penes hunc, vel illum eſſendi modum abſolutè, ſed ſolum iuxta illum eſſendi modũ qui variũ fundet modum prædicandi, diſtinguuntur prædicamenta; Vnde nulla eſt illatiò à diſtinctione rerum, ad diſtinctionẽ prædicamentorũ, vel è cõtra, & licet bona ſit hæc collectio, adeſt res, ergo & prædicamentum, quoniam vnũquodq; quod eſt, vel eſt ſubſtantia, vel aliqua via illam denominat, non tamen valet, ſunt hic plures res, ergo plura prædicamenta, quoniam ſtat, quod eodẽ modo reſpiciat ſubſtantiam primam, vnde vnicum ex illis cõſtituetur prędicamentũ, ſimiliter non valet, adeſt vna res, ergo vnum tantum prædicamentũ, quoniam ſtat, quod in illa re ſint varij eſſendi modi, quibus diuerſimode primã ſubſtantiam reſpiciat, & ex conſequenti plura conſurgant prædicamenta, varij itaq; modi eſſentialiter diſtincti, & plures, non res, ſed realitates conſtituentes. Ita motus eſt vnica res quoniam tamen in illo ſunt plures modi eſſendi, qui fundant diuerſos modos prędicãdi ea propter duo ex ipſo emergunt prædicamenta, quoniam idem motus modo denominat ſubſtantiam primã, à qua aliquid proficiſcitur, & ſic adeſt predicamẽtũ actionis, quãdo eãdẽ denominat, vt in qua aliquid recipitur, & ita conſtituitur prædicamentũ paſſionis: Hinc ſi actio ſpectabitur quo ad rẽ, importabit primariò motum, ſi vero quatenus eſt prædicamentũ, ſignificabit primario reſpectũ illum à quo licet enim ab hoc reſpectu à quo, non habeat quod ſit, ſed illud habeat á forma illa, quæ fluit, habet tamen ab ipſo, vt ſit actio, vt denominet ſubſtãtiam primam agentem, vt ſit prędicamentum. Idem dicito de paſſione in ordine ad reſpectum in quo, habet .n. à motu, quod ſit res quædam, ſed habet ab ipſo reſpectu, quod ſit paſſio, motus .n. dat eſſe materiale actioni, & paſſioni, immo materialiter eſt actio, & paſſio, ſed nõ dat ipſis eſſe tale, vel actionis, vel paſſionis vt ſic, motus enim non eſt eſſentialiter actio, alioquin omnis motus foret actio, neque eſſentialiter paſſio, alioquin nullus motus foret actio, ſed abſtrahit ab vtroque, & eſt vtrumque permiſſiuè.

Quod ſi bene aduertatur id quod docui, vnde nã ſumatur fundamẽtalis, & formalis ratio diſtinctionis prędicamentorũ, nihil fortaſſis erit in hac re, quod minimo negotio non diſſoluatur quatenus ad prçſens inſtitutum attinere videbitur, & nulla eſſe cõperies argumenta Ioan. And. inter Scot. celebris, quæſt. ſua 7. 5. Diuin. vbi licet concedat ſumi prædicamenta penes diuerſos modos eſſendi, negat tamen ſumi penes modos prædicandi. Quam verò attulimus doctrinã innuit Ariſt. 5. Diuin. 12. quando dixit illa eſſe vnum genere, quorum eadem eſt prędicamenti figura, hoc eſt, quæ habent vnum modum prędicandi, vt exponebat Auct. & Sueſſ. vnde non erunt vnum genere illa, ſed ad diuerſa prædicamẽta ſpectabũt, quæ diuerſimode de 1. ſubſtãntia prædicabũtur, iuxta maximã eiuſdẽ Ar. 1. Poſt. c. 10. ſi affirmatio ẽ cauſa affirmationis, negatio negationis, &c.

Quoniam ergo decem ſunt modi, quibus poteſt fieri prædicatio de prima ſubſtantia, ideo bene dicebat Auctor ex Ariſt. ens diuidi in decem rerum genera quod autem tot ſint modi, vide eundem Auctorem ſuper illum tex. 14. 5. Diuin. & ſuper 22. 3. Phyſic. vbi aſſignat ſufficientiam prædicamentorum; Idipſum, ſed alio modo declarat Simplicius in ante prædicamentis, circa diuiſionem illam vltimam poſitam ibi ab Ariſt. vbi aliam prędicamentorum ſufficientiam adfert ex Iamblico, & breuiſſimam aliam ſubdit ipſius Architæ.

Mens Io: And.

Ariſtot.

D. Thom.

Sueſſan.

D. Thom.

Simplic.

Nomen

Nomen igitur eſſentiæ non ſumitur ab ente ſecundo modo, &c.

CIrca tertiam partem notabat facile Caiet. merito dici nomen eſſentiæ ſu- Caietan.
mi à nomine entis, quoniam vt patuit ex proœmio notitia quoq; ipſius Ariſtot.
eſſe tiæ ſumitur ab illa entis, iam enim docuit Ariſt. 1. de Interpret. 1. voces
eſſe ſigna earum, quæ ſunt in anima paſſionum, quare ita nominamus, veluti cõ
cipimus, nam nomina ſunt in gratiam conceptuum, & vt explicent, quæ agno
ſcimus, neque enim feruntur immediate in res, ſed in conceptus, & hi in res, vt
docebat Auct. p.p.q.13.art.4. quo fit, vt voces variæ licet eandem rem impor- D. Thom.
tent, non ideo erunt ſynonimæ, dum illam varijs conceptibus exprimant, cum
diſtinguatur nomina, non penes res, (alioquin vnius rei non poſſent haberi plu
ra nomina,) ſed penes conceptus, cum ergo concipiatur à nobis, & cognoſca-
tur eſſentia per ipſum ens, ſimili ratione quoque per idem nominabitur, & no-
men eſſentiæ ſumetur à nomine entis, vt dicitur in litera.

Hinc colige, non eſſe verum, quod docebat Scot. 1. ſent. diſt. 22. quæſt. vni- *Sententia Scot.*
ca, quaſi ſub initium, quod aliquid ſcilicet poſſit magis diſtincte nominari, qua
concipi, vnde aiebat, Deum poſſe à nobis aliquo nomine diſtincte exprimi, li-
cet non poſſit concipi conceptu vllo diſtinctio; oppoſitum ſentit Auct. 5. Di-
uin. in fine expoſitionis tex. 5. & 1. con. Gent. 34. & p. p. q. 13. art. 1. & Caiet.
ibidem, & hoc loco illud innuit, & Durand. in 1. diſt. citata, q. 1. & Capr. ea-
dem diſt. q. 1. concluſ. 3. & Ferrar. 1. con. Gent. cap. 30. & Alen. 10. Diuin.
prope finem tex. 9. & Banneſius p. p. loco relato in prima cõcluſione, & ibid.
Gregor. de Valen.; Et certe neque animo capi poteſt, quod ego rem aliquam *Contra Scot.*
melius ſiue diſtinctius nominem, quam illam conceperim, vel enim hoc nomẽ
eſt alicuius ſignum, vel non, non eſt dicendum, quod non, alioquin nihil eſſet,
vel certe vanum, cum eatenus formetur, quatenus ſignificet, ergo eſt ſignum,
& certe conceptus, à conceptu itaque pendet, & eſt in gratiam ipſius, quomo-
do ergo poteſt eſſe ipſo diſtinctius? Vnde nulla ſunt illa argumenta, quando
dicitur, quod quis per nomen ab aliquo prolatum poteſt aliquid diſtincte ma-
gis exprimere, quam conceperit ille, qui nomen protulit, nos enim loquimur
de eodem concipiente, & exprimente, & dicimus, quod exprimens nequit tali
nomine quid explicatius percipere, vel proferre, quam ipſe mente conceperit,
adeoquod ex parte concipientis pugnat, quod adſit nomen diſtinctius expri-
mens, quam fuerit conceptum aliquid; ex parte autem rei, nihil obſtabit, dari
aliquod nomen explicatius referens, quam res poſſit concipi, ſed tamen qui pro-
nunciabit hoc nomen, non aliquid per illud magis dicet, quam conceperit, li-
cet vel nomen in ſe, vel ab alio auditum id poſſit efficere; Et hoc iudicio meo Ferrarienſis.
voluit Ferrar. loco allegato, quando ſub vno ſenſu poſſe veram eſſe Scot. ſent.
docuit, ex parte ſcilicet rei, non autem concipientis; & ſic hoc vult Lud. Mol. Molina.
vir acutiſſimus, qui ſuper p. p. loco recenſito ſcripſit, iam ei aſſentio, ſed ſi ve-
lit innuere, quod quis concipiendo, & nominãdo, per aliquod nomen ex parte
ſui magis diſtincte exprimat, quã fuerit eius cõceptus, certe audiendus nõ eſt.

Id quod docui, credo voluit Caiet. quando loco præfato p. p. dixit, quod Caietan.
ſi quis diſtincte magis audito nomine perceperit eius ſignificatum, id non eſt
ex vi vocis, (intellige, vt à concipiente exprimitur,) ſed ex ingenio addiſcen
tis vocem, quod eſt dicere, ex voce, non vt ab illo prolata fuit, ſed vt ab hoc
alio percipitur, &c.

Num autem poſſit dati aliquod nomen, quod diſtinctè exprimat Deum, quis diſtinctè nequeat cognoſci, non eſt in præſenti diſcutiendum, ſat ſit, vt notcatur vera pars negans, immo potius eueniet; quòd magis poſſit cócipi, quàm exprimi, quoniam expreſſio ſupponit conceptionem, non cóceptio expreſſioné; hinc difficilius eſt exprimere, quàm concipere, quare ſi non præceſſit explicata conceptio, nequit ſubſequi diſtincta expreſſio; Hinc iure diuinus Plato in Timeo ex eiuſdem Timei perſona dixit, opificem, ac patrem mundi difficilem eſſe inuentu, at inuentũ, impoſſibilem explicatu, &c. Vnde maneat, qđ eo modo nominamus, quo concipimus, & qm̃ eſſentiam per ens concipimus, ideo & per illud eam exprimemus, vnde ab illius nomine, nomen huius ſumitur, &c.

Plato.

Circa eandem 3. & 4. partem colligere perbreui potes, quid nomine entis, & eſſentiæ ſignificetur, nam ens ſignificat illud, quod eſt in cathegoria prædicamentali, quo rei ſubſtantiam importat, & à quo nomen eſſentiæ ſumitur; Hæc vero importat illud, non quod eſt in genere, vel ſpecie, ſed id, per quòd aliquid conſtituitur in ſpecie & genere, vnde ſe habent adinuicem, vt quo, & vt quòd, ens ſiquidem, vt quòd, eſſentia, vt quo, &c.

Et quia illud, per quod res conſtituitur, &c.

CIrca 5. partem, vbi habentur quinque illa nomina eſſentiæ, notare facilè potes, non differre nomina illa, niſi ſecundum rationem, & quidem, quòd non differant realiter, apertiſſimum eſt, tunc enim nó forent nomine vnius, & eiuſdem rei, ratio tamen ſecundum quam differunt, habet fundamentum in re, nam eſt in ipſa eſſentia verè, ac realiter, vnde nomina illa ſibi tribuantur, eſſentia enim verè eſt rei difinitio, & quod quid eſt rei, ſimiliter eſt rei certitudo, & principium operationis; ſic & Rom Aeg. q. 4. 7 Diuin. dixit, eſſentiam, quidditatem, & naturam idem eſſe, & forte ſm̃ rõem differre & ait dici eſſentiam, quatenus dat eſſe, (intellige, qua res formaliter habet eſſe,) qdditatem, prout eſt obiectum intellectus, (verſatur quippe intellectus circa difinitiones, ex his enim res omnes explicantur,) vnde ex hac rationis diſtinctione negat quidditatem quidditatis, vt res, cócedit autem quidditatem quidditatis, vt quidditas eſt, quatenus .ſ. circa ipſam negotiatur intellectus, nõ tamen in eo quòd quidditas eſt vt ſic, alioquin procederetur in infinitum, naturã deinde, quatenus eſt principium motus, ſiue operationis. Neque eſt, quòd corrigatur hæc explicatio naturæ, vt .ſ. nõ dicatur quatenus habet ordinem ad propriã operationem, cum hoc valde impropie de omni entitate dicatur, cum nulla ſit entitas, quæ aliq̃ propietatem nõ habeat, ſed potius dicatur, vt ab ea aliq̃d propriũ naſcitur, vt corrigere viſus eſt Fonſ. q. ſua 3. ſup. cap. 2. 4. Diuin. ſect. 2. vbi locum hunc Auct. refert, quamuis etenim nulla res propria operatione ſit deſtituta, vt dicitur quoque in litera, tamen & hoc ipſi naturæ erat tribuendum, & de ea pronunciandum; adde, quòd non eodem modo omnia habent ordinem ad operationem, ſed quædã, vt quæ, alia, vt quibus, & natura eſt in hac ſerie poſteriori; rurſus, licet quæuis entitas reſpiciat operationem, non tamen vt principiũ; Sed & Ariſt. notificauit naturam per ordinem principij ad motum & quietem, 2. Phyſi. 3. & 3 de cælo 28. & motũ patet eſſe operationẽ tãdẽ moderatio illa nulla eſt, nam ab omni quoque entitate, quæcumque illa fuerit, aliquid quaſi proprium naſcitur, ſaltem aliqua certè operatio, &c.

Aegidius.

Contra Fonſecam.

Ariſtot.

Circa 5. nomen eſſentiæ, quod habetur in eadem vltima parte, qoud eſt nomen naturæ, & primum inter illa quattuor, quæ loco ibi allegato poſuit Boet.

notabat

notabat Caiet. Auct. accepiſſe tantum primum modum illum, quatenus, ſcilicet natura denotat omne intelligibile, non autem accepit, vel ſecundum modum, qui ſcilicet eſt denotatiuus omnis ſubſtantiæ, vel tertium, qui dicit principium intrinſecum motus, vel quartum, qui dicit ſpecificam eſſentiã, ſeu differentiam, & cauſam reddebat, quoniã natura primo modo eſt cõmunis eſſentijs ſubſtantialibus, & accidentibus, genericis, & ſpecificis, omne namque ſiue ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue genus, ſiue ſpecies, eſt aliquo modo intelligibile, & quoniam de eſſentia vt in omnibus his reperitur, eſt ſcopus Auct. agere, vt iam dictum fuit, immo vero, vt ipſemet dixit in procemio, ideo iure ex modis allatis à Boetio, illum duntaxat ſelegit, qui his omnibus enumeratis conuenire modo ſuo poſſit, quòd ſi accepiſſet nomen eſſentiæ, ſignificatum nomine naturæ, vt dicit ſubſtantiam, vt principium intrinſecum motus, vt demum ſpecificam eſſentiam, ſiue differentiam, non licuiſſet deinde ei applicare tale nomen accidentibus, vel generibus, vel ſpeciebus, qm̃ ſola ſubſtantia participat ſm̃ nomen vt clare patet, ſimiliter ſola ipſa eſt principium intrinſecum motus, ſaltem primum, quale ponitur in definitione naturæ, quamuis .n. grauitas ſit principium motus deorſum in lapide, non tñ eſt primum, cum ſit media forma ſubſtantiali ipſius lapidis, & pari modo ſubſtãtia ſola eſt differentia, ſiue eſſentia ſpecifica.

Hinc collige, quòd alia illa quattuor nomina, eſſentia ſcilicet, quidditas, quodquid erat eſſe, & forma, non fuerunt accepta ab Auct. vt dicuntur ſubſtantialiter ſolum, tunc .n. non oſtenderet, quomodo talis eſſentia locum haberet in accidentibus, & in intentionibus ſecũdis, ſed accepta fuerunt, vt abſtrahunt à ſubſtantia, & ab accidente, & quamuis primò dicantur de ſubſtantia, immo ſolum de ipſa, ſi proprie loquamur, eo quòd accidentia non ſunt entia, niſi quia entis, ex 7. D.uiu. 2. aliquo tamen modo dicuntur quoq; de accidentibus, & cap. vltimo huius libri oſtendetur, quomodo habeant eſſentiam, quidditatem, quodquid erat eſſe, & reliqua, veluti etiam patebit de ſecundis intentionibus. Ariſtot.

Quòd autem ita ea acceperit Auct. colligo nedũ ex ratione memorata quæ tamen vna conuinceret, ſed etiam ex duplici alio capite, & primo qm̃ primis verbis cap. ſeq. ait, quòd eſſentia proprie, & vere eſt in ſubſtantijs, ſed in accidentibus eſt quodammodo, & ſm̃ quid, ſimiliter principio 4. cap. ait, ſi velle ſcrutari, quomodo eſſentiæ conueniat eſſe genus, & ſpecies, hæc autem nõ poſſet iure facere, ſi de eſſentia, vt de ſubſtantia ſolum diceretur hic loqueretur, hæc .n. nullo modo competit accidentibus, neque partibilis eſt, vt patet, ſimiliter nõ cõpetit intentionibus ſecundis, niſi quatenus ab intellectu cõcipiũtur, &c. 2. idipſum colligo, qm̃ iam in hoc cap. dixit, ab ente 1. modo dicto ſumi eſſẽtiam, patebat autem, ens primo modo, illud eſſe, quod in decem genera diuidebatur, quare & de ſubſtantia, & de accidente dicetur, ita pari modo dicetur, & eſſentia ab illo ſũpta, qđ ſi dicitur de ſubſtãtia, & de accidente, iam ergo ſumitur, vt cõis vtriq; velut ab vtroq; abſtrahens, nam eſſentia dicta de ſubſtãtia tantũ, nõ ſumitur ab illo ente cõi decẽ generibus, ſed ſubſtantiali ſolum, &c.

Circa omnia nomina illa eſſentiæ collectiuè, potes ea ſic cõectere, vt dicas, eſſentia ſignificat illud, per qđ aliquid in propio genere, vel ſpecie locatur, ergo eſt quidditas, ergo qđquid erat eſſe, ergo forma, ergo natura, antecedens patet ex 4 p. lit. p. conſ. probatur, qm̃ id, quo quid locatur in genere, explicatur p diffinitionem, quæ eſt rei quidditas, 2. qm̃ quidditas rei nil aliud eſt, niſi id, quo habet aliqđ eſſe, qđ eſt ipſius qđquid eſt, 3. deducitur, qm̃ & forma eſt ratio certitudinis, & cognoſcibilitatis rei, ex cõſequenti diffinitionis, & quidditatis, & qđ qđ erat eſſe, vltima patet, qm̃ & natura, de qua loquimur, illa eſt, qua qđpiã intelligitur, qđ nõ eſt, niſi p diffinitionẽ, quidditatẽ, qđquid erat eſſe, & formam, &c.

QVAE-

QVÆSTIONES.

Num priuationes, & negationes habeant aliquod eſſe reale.

CIRCA ſecundam partem, in qua docetur priuationes, & negationes non eſſe entia, non habere eſſentiam, nihil reale in rebus ponere, moueo quæſtionem de veritate horum dictorum, num ſcilicet priuationes habeant aliquod eſſe reale, & aliquid in re ponãt, & qm̃ clarum eſt id quod inueſtigatur, ideo ſufficiet nonnulla primo adducere argumenta, quæ rẽ ancipitem reddere videntur, deinde veritatẽ declarare, & tertio diluere rõnes, quæ veritati determinatæ officere videbitur.

Ariſtot.

Quo ad primũ, Videtur priuationes importare aliquid reale, & eſſe verè entia, nam priuatio primo phyſicorum perſæpe ponitur ab Ariſt. principium rerum naturalium, vt tex. 50.56.60.67.68. & 69. nequit autem eſſe, qđ aliquid non reale ſit principium entis realis, ſi enim primo phyſic. 52. arguebat Ariſtot. quomodo ex non ſubſtantijs poſſet eſſe ſubſtantia, à fortiori arguam ego, quomodo realium entium poteſt eſſe principium ens non reale? certè magis conueniunt ſubſtantia, & accidens quam ens reale, & ens rationis, quod ſi accidẽs nequit eſſe principium ſubſtantiæ, multo minus, ens rationis, poterit eſſe principium entis realis, &c.

Secundo, Priuationes corrumpuntur, ergo ſunt entia realia, antecedens patet ex 1. Phyſic. 82. vbi docet Ariſt. priuationem corrumpi, immo materiam per illam corrumpi, conſequentia eſt clara, qm̃ 5. Phyſic. 4. corruptio eſt in id quod non eſt, quare non corrumpitur aliquid, niſi ſit, ex eo enim quod eſt mutatur id, quod corrumpitur, vt ibidem ait Ariſt. &c.

D. Thom.

Tertio. Docet Auctor pluribus in locis, potiſſimum 1.2.q.18.art. 8. ad 1. & q.73.art.2. & quæſt. diſputatis, de malo q.2. art.9. quod duplex eſt priuatio, quæ omnino tollit habitum, quædam, quæ quo ad partem tantum, & prima dicitur conſiſtere in corrupto eſſe, ſecunda in corrumpi, ergo ſaltem ſecundi generis priuationes, quæ aliquid relinquunt, erunt quid reale, & ſic non benè apparet ipſum protuliſſe abſolute hoc loco, priuationes eſſe non entia.

Quarto, illud quod nullo intellectu conſiderante habet eſſe, eſt quid reale, nam entia rationis ſunt illa, quæ pendent ab intellectu, ſed priuatio ſemoto quocumque actu intellectus habet eſſe, qm̃ ſiue intellectus conſideret, ſiue nõ, Lælius verè eſt cæcus, vt etiam docet hoc loco Caiet. ergò, &c.

Caiet.

Medina.

Quinto, Mala in genere moris, hoc eſt peccata, ſunt priuationes, & tamen videntur eſſe aliquid poſitiuum habet enim Auct. p. p. q. 48. art. 1. ad 2. & 3. con Gent. c. 9. ſub initium, quod malum in moralibus formaliter eſt ens poſitiuũ, & bonum in ſe, quamuis ſit malum homini, ſecundum rationem, & ita expreſſe ſuſtinet Caiet. 1.2 q.18. art.5. ad ſecundum, vbi idipſum poteſt forſan colligi ex Auctore, & eadem p.2.q.71. circa art.6. ergo ſaltem ad mentem Caiet. (cui & Medina loco nunc vltimo allegato adhæſit) aliqua priuatio, erit natura poſitiua, & ex conſequenti quid reale, &c.

Quo ad ſecundum: Ne ſimus in ãbiguo, obſeruo primo, quod hoc loco non inquiro de priuatione morali, quæ dicitur deformitas, & peccatum, talem namque conſtat eſſe actum quedam inordinatum, circa obiectum diſſonum

rationi,vbi merito illius actus,patet eſſe quid poſitiuum,vnde nequit dici mera priuatio,licet habeat priuationem annexam,ſed loquor de priuationib⁹ naturalibus,quæ non ponant aliquid in ſubiecto,ſed remouent,veluti ſunt cæcitas, & mors,illa enim viſum,hæc vitam aufert; Hinc dicebat Caiet. p.2.q.18. art. 5.circa reſp. ad ſm̃,quod malum eſt æquiuocum ad malum vere,& ꝓpriè, & ad malum,quod eſt genus,ſiue differentia,ſiue ſpecies moralium,q̃m malum abſolutè loquendo,ſignificat priuationem boni debiti,&c. In moralib⁹ autem præter hoc,importat quoque formaliter ipſum ens contrarium actui,vel habitui bono,idipſum affirmauit eadem p.2. q.71. art. 6. vbi addidit,quòd malum abſolutè eſt formaliter nullius naturæ, malum autem morale eſt multarũ naturarum; Num autem ratio mali formalis ſit eſſentialiter in illa priuatione, vel in illa entitate poſitiua contraria actu. bono,qđ eſt dicere,num formaliter ſit in auerſione,vel in conuerſione,non eſt huius loci definire,vbi ſolum de priuatione naturali,omiſſa morali eſt diſputatio,ſufficiat tamen qđ etiam malum morale,ex parte priuationis,quam includit,purè conſideratum eſt nihil,vnde ſemper priuatio quæcumq; caret eſſe,& eſt nihil,modo declarando. Caieta

Noto ſecundò,qđ in præſenti ſuppono id,quod veriſſimum eſt,priuationem .ſ. non eſſe formam inchoatam,aut latitantem in materia,vt nonnulli poſuerunt,tunc .n. priuatio neceſſariò eſſet aliquod ens reale,licet diminutum,ſed hæc poſitio eſt plena falſitatis,iam .n. per totum ferè 1. Phyſ. docuit Ariſtot. priuationem contrariari formæ, non manere in re facta,eſſe non ens, quorum nullum veritatem haberet,ſi priuatio ſtatuatur forma in eſſe diminuto, ſic .n. eſſet aliquid ſibi ipſi contrarium,& maneret priuatio,immo magis maneret,& verè eſſet ens,at non eſt locus iſte,vbi hæc imaginatio impugnetur. Ariſtot.

Noto tertiò ex Ariſt. 4. Diuin.4. & ex omnibus expoſitoribus ibidẽ,& alibi ſæpe,quòd differt negatio à priuatione,q̃m negatio dicit ſolum abſentiam illius,quod remouet,aut negat abſque vlla determinatione ſubiecti,priuatio autem,& ipſa dicit abſentiam formæ,in quo conuenit cum negatione,ſed tamen ſubiectam quandam ponit naturam,de qua ipſa priuatio dicitur; Vnde,vt ibi dicebat Auctor,abſoluta negatio poteſt reddi vera,tam de non ente, qđ nõ eſt natum habere formam aliquam,quàm de ente,quod capax vtique eſt illius formæ,ſed tamen illa eſt deſtitutum,ſic non videns poteſt dici, & lapis,qui nullo modo valet eſſe capax facultatis videntis,& homo cæcus,qui tamen aptus eſt vt viſum habeat,priuatio autem importat,vt dicebatur,quandam naturã determinatam,de qua dicitur,hinc non omne non videns poteſt dici cæcũ,ſed illud ſolum ens,quod capax eſt viſus; Ita colligitur.priuationem eſſe tamquã ſpeciẽ negationis,cum ſemper inferat illam,negatio autem nõ inferat de neceſſitate priuationem,valet enim,priuatio eſt,ergo negatio, nõ autem verſa vice, non eſt, q̃m aliquid addit priuatio ſupra negationem, per quod negatio contrahitur,vt homo addit rationale animali,ac proinde eſt eius ſpecies,&c. D.Thom.

Priuatio autem ipſa multipliciter dicitur,vt habes ab Ariſt. 5.Diuin.23. eſt .n. priuatio in ente,in genere,& in hoc,vt aperte quoque legis apud Auct. nedum in illius loci expoſitione,ſed & p.p.q.33.art.4. ad 1m̃ & de quauis priuatione idem erit iudicium, quo ad habere, & non habere entitatem. Ariſtot. D.Thom.

Noto quartò,quòd nomine priuationis quattuor importantur, primum eſt negatio,ſecundum aptitudo, tertium forma illa, qua priuat, quartum ſubiectum,à quo talis forma negatur,exempli gratia,ſurditas importat primò negationem facultatis auditiuæ, ſecundò aptitudinem ad ipſam facultatem,tertiò facultatem ipſam,ſiue eandem auditionem,quartò autem, quæ eſt ſubiectum proximum,à quo auditio remouetur; ex his quattuor,primum ſignificat,quatenus

tenus eſt negatio, & cum illa conuenit in genere, ſecundum, quatenus eſt priuatio, vt ſic, per id ſcilicet, quo formaliter diſtinguitur à negatione, tertium autem, & quartum connotatiuè, & ex quadam vt ita loquar continuitate.

Tunc pono tres concluſiones, & prima eſt, Negationes, & priuationes, quo ad negationem, quam formaliter dicunt, ſunt non entia primò modo, hoc eſt, nihil reale ponunt, ſed ſunt entia tantum ſecundò modo, hoc eſt, poſſunt fundare veritatem propoſitionum. Hæc cõcluſio ponitur in hac litera, & à Caiet. explicatur, & quidem quo ad p.p manifeſtiſſima eſt, ſi n. negatio nil aliud eſt quam pura carentia & negatio, vt ipſa vox refert, certe tantum abeſt, vt aliqd reale ponant, quod omne ens, & omnem realitatẽ penitus adimunt; ſed & quo ad 2. p. clara eſt, patet enim, intellectum formare propoſitiones, in quib⁹, vel pro ſubiecto, vel pro prædicato aſſumit negationes, & priuationes, vt dicendo, homo non eſt non ens, Alex. cæcus, ſic intellectus fit conformis, his propoſitionibus, & ſeipſum adæquat rebus per ipſas expreſſis, in quod ſtat ratio veritatis; Vnde patet, negationes, & priuationes eſſe entia modo illo ſecundo, & ita ſunt hoc modo entia, quod nullo alio modo rationem obtinent entitatis, nulla .n. alia entitate fruuntur, niſi vel ſubiecti, vel prædicati, quã patet mox ceſſare vbi ſiſtit actus intellectus, ſed dum ab intellectu aſſumuntur, formante de ipſis pronunciata varia, iam fiunt, vel ſubiecta, vel prædicata, iam dicuntur eſſe iam fiunt entia, hoc enim eſt eorum eſſe, fundare ſcilicet propoſitionum veritatem & intellectus conformitatem.

D. Thom. Hinc dicebat Auct. ſup. 2. 4. Diuin. quod eſſe negationum, & priuationum eſt tantum in ratione, qm̃ ratio de eis negotiatur, quaſi de quibuſdam entibus dum de eis aliquid, vel affirmat, vel negat, quod ipſum docuit p.p. q. 13. art. 7. Neque inferas, decipi intellectum, ſeu propoſitiones, quas ipſe de his format, eſſe vanas, qm̃ vt bene dicebat Ferr. circa finem noni cap. lib. 3. con. Gent. quando intellectus format enunciata de negationibus, & priuationibus, non intelligi huiuſcemodi entia habere eſſe reale, & poſitiuum in natura, tunc eni vane, & falſo intelligeret, ſed intelligit habere eſſe vtrumq; hoc eſt tale, quale ſibi ab eodẽ intellectu tribuitur, & intelligit habere eſſe negatiuum, & illa auferre aliquid, non autem ponere; hoc eſt, cum aliás per ſpecies affirmationum, & habituum cognouerit intellectus negationes, & priuationes, (hæc .n. p eis cõtraria intelligi, habemus 3. de aïa 25.) ſcit omni eſſe reali illas carere, quare deinde formans de ipſis propoſitiones, nouit aperte, quod hoc ſit earum eſſe, nimirum intelligi.

Ferrar.

Aliæ Ferrar. reſponſiones minus aptæ.

Duas alias reſpõſiones dat ibidem Ferrar. huic motiuo, ego elegi hanc ſecundam in ordine, quæ mihi magis placet, immo vero neque prima neque tertia mihi omnino ſatisfaciunt, nam ex prima habetur quidem, non requiri aliquod reale correſpondens ſemper intellectui, ſed ſufficere conformitatem illã, & veritatem, quod vtique verum eſt, oportet tamen aſſignare aliquod eſſe, aliquo modo tali intellectioni reſpondens, vnde veniendum eſt ad reſponſionem ſecundam iam datam; tertia vero, qua dicitur reſpondere intellectionibus iſtis ſubiectum ipſum carens forma, vera quidẽ eſt, ſed nihilominus cõfugit ad id, quod importat. connotatiuè negatio, & priuatio, de quo non eſt dubium, at modo ſermo eſt de eo, quod formaliter per ipſas importatur.

Quando ergo audis ab Ariſt. 2. 4. Diui. & alijs locis allegatis, vbi loquitur de priuationibus, & negationibus aliquod eſſe tribui ipſis, vel alios docto. hoc ipſum afferentes, explica ſemper de eſſe, quod fundare poteſt intellectus compoſitionem, non autẽ de eſſe, quodquid ponat in re, explica breuius, & facilius de eſſe negatiuo, non poſitiuo, ſic dicebat Alex. in expoſitione illius tex. 2.

quod

quod cæcitas eſt quoddam ens, qm̃ ſubſtantiæ aliquid eſt, nã eſt priuatio ſubſtantiæ, & inferius prope finem comm. dicebat, negationes ſubſtantiæ, eiuſq; accidentium, etiam ſi ea, quorum negationes ſunt tollant, quoniam tamen habitudinem quandam ad ſubſtantiam habent, entia ipſa quoque dicuntur, negatio enim alicuius entis eſt, & iccirco negationes entia nuncupantur.

Neque te moueat, quod nullo intellectu conſiderante Alex. ſit cæcus, licet enim id verum ſit, tamen verum quoque eſt, cæcitatem nullum habere eſſe, niſi per opus intellectus formantis de ipſa aliquod enunciatum, quando etenim dicis aliquem eſſe cæcum, nullum eſſe reale dicis, non ſubſtantiale, vt patet, neq; accidentale, quoniam nullam eſſentiam habet cæcitas, & quis ſit cæcus, non quod aliquid acquirat, ſed quoniam aliquo priuatur, vnde ſi vis omnem tibi auferri dubitationẽ, explica negãter propoſitiones huiuſmodi, Alex. eſt cæcus, dic, Alex. caret virtute viſiua, tenebræ ſunt in hoc loco, dic, locus iſte caret luce; Ita clare vides, has priuationes nullum eſſe ponere, ſed aliquod auferre, quod ſi affirmanter profers in voce, memento, quod in re nihil ponis, ſed tollis eſſe, vnde nullum aliud eſſe relinquitur, quam illud propoſitionis, cuius negationem, aut priuationem ſtatuis ſubiectum, aut prædicatum, nam eſſe reale auffertur, & paucis verbis voluit Auctor hoc innuere, quando 2. illo tex. 4. Diui. dixit, hæc entia non habere eſſe, niſi in ratione, quod & Cai. hoc loco aperuit, & attulit appoſitum exemplũ de naui carente gubernatore, quo modo habeat & non habeat eſſe, &c. Alexã. D. Thom. Caiet.

Ex his collige, nedum hanc propoſitionem, Alex. eſt cæcus, pendere ab intellectu, ſed & ipſius ſignificatum, ſi enim ſola propoſitio ab intellectu penderet, nil peculiare in hoc negotio diceretur, nam omnis propoſitio pendet ab intellectu, quo ad illam formalitatem, nullo enim intellectu exiſtente, nõ erit hæc propoſitio, homo eſt animal, cum deficiat eius formatiuum, ſed etiam ſignificatũ propoſitionis pendet ab intellectu, qđ nõ eſt verũ in hac enunciatione, homo eſt animal, ſiue enim adſit intellectus, ſiue nõ, ſẽper eſt verũ hominẽ eſſe animal, & datur eſſe reale, tum hominis, tum animalis, hæc .n. nõ pẽdent ab intellectu, at in propoſitione, qua exprimitur aliquid aliquo priuatum, nedũ ipſa propoſitio pendet ab intellectu, ſed & ipſius ſignificatũ, loquendo de eſſe poſitiuo, licet .n. nullo intellectu conſiderante, aliquis ſit cæcus, tamen nullũ tunc adeſt eſſe poſitiuum, quoniam vt dicebam, eſſe cæcum non eſt habere aliquod eſſe, ſed carere facultate viſiua, & cũ nullum aliud poſſit habere eſſe poſitiuum, niſi illud, quod fundat veritatem propoſitionũ, relinquitur, qđ ceſſãte opere intellectus, ceſſet quoq; illud eſſe hominis cæci, non quin homo ſit cæcus, ſed quod tale eſſe deſinat, quo ad poſitiuum.

Vnde potes breui dicere hũc in modum, eſſe poſitiuum non habet priuatio, niſi illud quod ſignificat veritatem propoſitionum, ſed tale eſſe non adeſt, niſi beneficio intellectus, ergo intellectu deſinente, deſinit nedum propoſitio de aliqua priuatione, ſed & ipſius ſignificatum, diſcurſus eſt clarus, & vtraq; præmiſſa iam innotuit.

Quod ſi his decipi non velis, ceſſante intellectu, non dicas aliquem hominẽ eſſe cæcum, ſed nõ eſſe videntem, aut luce orbatum, & ſic videbis, nullum eſſe poſitiuum remanere, de quo loquor, Hinc omnia præuidit Caiet. quando hoc loco dixit, dubitationem in hac re accidere, quoniam non recte inſpicitur, qđ eſſe cæcum, non eſt eſſe aliquid, ſed carere virtute videndi; Non eſt autem eadem ratio de hoc pronunciato, homo eſt animal, & de alijs, in quibus ſubiectũ, & prædicatum aliquid in re ponunt, quoniam hæc duplici eſſe gaudent, & poſitiuo in re, & etiam fundante veritatem propoſitionum, quo fit, vt ceſſante in- Caiet.

tellectu, eſſet ſm̃ quo ad formale, (ſcio .n. in eis remanere, vt poſſint fũdare, non fundant,) remanet vero primum, quippe qđ ab intellectu nõ pẽdet, &c.

Sit ſecunda concluſio de priuationibus: Priuatio quo ad illam aptitudinem, quam ſecundario importat, nullum ſimiliter ponit eſſe reale poſitiuum, ſed ſolum eſſe priuatiuum. Concluſio hæc quo ad vtramq; partem eſt mihi certiſſima, qđ .n. non importet aliquid poſitiuum, patet, nam cum aptitudinem illã formaliter importet priuatio, & magis formaliter, quam negationẽ, vt ſic, qm̃ penes ipſam ſecernitur à negatione, ſi talis aptitudo eſſet quid poſitiuum, tunc formalitas priuationis eſſet poſitiua, tunc priuatio non priuaret, ſed poneret, quæ implicant in adiecto; Hinc non condiſtinguitur priuatio à negatione ex hoc, quòd quid poſitiuum importet, quod non faciat negatio, vt quidam imprudenter valde intellexerunt, ſed per hoc, quod vt ex Ariſtot. retulimus, negatio negat abſolutè, priuatio autem, & ipſa negat, (ecce nil poſitiuum per illam exprimi,) ſed in natura determinata, adeo quod, non ſtat diſtinctio penes negationem, ſed penes naturas, à quibus fiunt hæ negationes, quod eſt dicere, penes connotata, qm̃ natura, à qua in negatione fit negatio, eſt omnis natura indiſcriminatim, natura vero, à qua fit priuatio, eſt natura capax, & primo noſtro modo loquendi importat negationem ipſa priuatio, deinde aptitudinem, per qđ videtur ſm̃ rõem diſtingui à potentia, quæ primò importat aptitudinem; deinde carentiam, ſiue negationem. Neq; te turbet, qđ illa capacitas, illa aptitudo videatur tibi aliquid reale eſſe, hoc .n. veriſſimum eſt, homo .n. cæcus realiter habet aptitudinem ad viſum, & illa aptitudo eſt quid reale, ſed eſt reale priuatiuum, qm̃ eſſe capax alicuius, habere aptitudinem ad aliquid, poſſe illud habere, eſt non habere, eſt illo priuatum eſſe, & orbatum; potentia namque vt potentia non eſt, niſi quando remota eſt ab actu, hoc eſt, quando præcedit actũ non enim propriè eſt potentia, vel in ſtatu potentiæ, quando eſt iam ſub actu,
Caiet. vt docebat Caiet. p.p.q.6.art.2. & vt res ipſa docet; Scio tamen vocari quoq; coniuncta actui, quæ eſt potentiæ puræ receptiua, quam in cœlo locamus reſpectu formæ ſubſtantialis ſuæ. Quare ex eo qđ priuatio importat carentiam illam formæ, & aptitudinem, habetur manifeſtè, qđ ſignificet quid non poſitiuum, ſed priuatiuum, vt dicebat ſecunda pars concluſionis; Conſueuit autem hoc priuatiuum vocari aliquando reale, in eo .ſ. ſenſu, quod ſubiectum illud, cuius hoc priuatiuum enunciatur, realiter caret tali forma, tali præſentia, quam aufert priuatio, realiter etenim aliquis eſt cæcus, aliquis locus eſt in tenebris, nullo conſiderante intellectu.

Quod ſi dicas, quomodo fieri poſſit, vt aliquid ſit in potentia, & aptitudine ad aliquid, niſi illud quid ſit in rerum natura verè, ac poſitiuè, cum eſſe aptum ſupponat jam eſſe? ſed hæc omnia facilè ruunt, nam hoc, & his ſimilia arguunt ſubiectum quidem eſſe in rerum naturà, & id, quod connotatur per ipſam priuationem, non autem ipſam priuationem formaliter, verum quippe fuerit, quod ſi ego ſim in potentia ad aliquid, iam ſum in rerum natura, ſed tamen vt ſum in hac potentia, non ſum, careo enim illo, ad quod in potentia ſum, &c. Veluti motus dicitur eſſe actus entis in potentia, ſecundum quod in potentia, nam motus nequit eſſe, niſi rei quæ ſit in actu, cum moueri ſupponat eſſe; tamen non mouetur, quatenus eſt in actu, ſed quatenus eſt in potentia, &c.

Neq; dicas priuationem importare duas negationes, illam ſcilicet, quam dicit vt negatio, & eam, quam dicit, vt formaliter eſt priuatio, vt quondam audiuĩ à nonnullis affirmari, hoc .n. procedit ex rudi, & falſo intellectu naturæ ipſius priuationis, nam ſimplicẽ importat negationem, & illam, quam ſignificat ipſa quoq; negatio, non enim penes negationem diſtinguitur à negatione priuatio

vt ſuperius

vt ſuperius quoq; dicebã, alioquin nõ eſſet ſpecies negationis, veluti ſi homo nõ eſſet animal, nõ eſſet ſpecies aĩalis, oportet enim in ſpecie ſaluari totam eſſentiã generis, quare priuatio eſt ſiplex negatio, ab ea tãtũ rõe cõnotati differẽs, &c.

Ita perſpice, verum eſſe, quod à grauiſſimis Phyloſophis edocetur, nimirum priuationem non diſtingui à materia, in qua eſt, vt in ſubiecto, tamquam ens ab ente, ſed tamquam non ens ab ente, quoniam materia eſt ens, priuatio, non ens, quod vt faciliè capias, (adeſt enim nonnihil difficultatis,) ſcias, materiam & priuationẽ abſolutè eſſe vnum, & idem re, qm̃ materia in ſui natura conſiderata, habet carentiam omnium formarum, & aptiudinem ad ipſas, ſic idipſum dicit priuatio abſolutè, ſicut enim hæc materia eſt ſub hac forma, & eſt alia forma carens, in potentia tamen ad illam, (loquendo de materia ſublunarium,) materia autem in communi, & prima ſub nulla forma eſt, quantum eſt ex ſe, ſed omnibus carens, ad omnes eſt in potentia, ſic de priuatione ego ſpeculor, & dico, qđ ſicut hæc priuatio eſt carentia huius formæ, & aptitudo ad ipſam, ſic priuatio in communi, & abſolute, eſt carentia omnium formarum, & aptitudo ad eaſdem, qđ eſt in hoc eſſe vnum, & idem cum materia, quo ad rem, hinc Ariſt. primo Phyſicor. 60. & 66. dicebat, priuationem eſſe numero vnum cũ materia, exponebat Auctor, & alij eſſe vnum ſubiecto, quoniã priuatio eſt in materia, tanquã in ſubiecto, non quidẽ more albedinis in pariete, quoniã albedo ponit aliquã naturã realẽ in pariete, priuatio autem nullũ eſſe ponit, hinc albedo differt à pariete, tãquã res a re quo ad eſſentiã, licet nõ quo ad exiſtentiam, (qm̃ eadem exiſtentia exiſtit paries, & albedo, quæ eſt in ipſa, hoc eſt accidens exiſtit per ſubiectum,) priuatio autem difert à materia, tamquam nõ ens ab ente, qm̃ licet materia in ſui natura ſit cum carentia omnium formarum, atque ideò ſit & ipſa nõ ens tale, vllius .ſ. formæ, eſt tamen aliqua natura poſitiua, quamuis potentialis, priuatio autem formaliter nullum prorſus poſitiuũ, ſiue actuale, ſiue potentiale dicit, ſed priuat, & negat, ſic non ponit in numero cum materia, quoniam nõ ens, non ponit in numero cum ente, ſed eſt vnum cum ipſa, modo explicato, & differt id quod explicatur nomine, priuationis formaliter ab eo quod exprimitur nomine materiæ, quoniam formaliter per priuationem nil importatur, niſi carentia, niſi non eſſe per materiam autem, natura poſitiua potentialis; eapropter non erit compoſitio realis cum materia, & priuatione tunc enim oporteret, quod eſſent duæ res poſitiuæ, nam compoſitio nil aliud eſt, quam ſimul poſitio, & compoſitio realis, ſimul poſitio rerũ realiũ poſitiuarũ, nã poſitiua dũtaxat ponunt, priuatiua autẽ, & negatiua non ponunt, ſed negant, quare eſt cõpoſitio, ſiue additio ſecundũ rationẽ, fit enim additio relationis ad formã, qđ enim materia ſit in potentia ad formas, puenit, quoniã eſt illis priuata, ecce priuationẽ, quæ licet ſit eadẽ natura materiæ, tamẽ nomine priuationis clarius exprimitur. Poteſt nihilominus talis cõpoſitio dici realis, in hoc ſenſu, qđ eſt fundata in natura rei, & rurſus realis, quoniã ponit priuatio realiter aptitudinẽ in materia ad formas, quãuis etenim materia ſm̃. ſe careat forma qualibet, nõ tamẽ eſt in potẽtia ad ipſas, & in aptitudine, niſi merito ſibi annexæ priuationis, quæ ſanè aptitudo, vel capacitas, ſiue ſit pxima, ſiue remotã nihil facit ad rẽ nã datur priuatio vtraq; ita tamen remota, qđ ſit sẽp capax, nõ eni pono i lapide priuationẽ remotã, reſpectu formæ hominis, ſed remota, hoc eſt, quod nõ vna tranſmutatione, ſed duab⁹, vel plurib⁹ ſuccedet forma, veluti ſemẽ dicitur priuatio pꝓinqua reſpectu hominis, ſed magis pꝓinqua eſt ẽbrio, & ſemẽ cõparatũ embrioni, poteſt dici priuatio remota, nõ quod ſemen ſecundũ ſe totũ vel embrio ſecũdũ ſe totũ ſit priuatio, nam patet quod ſunt formæ quædam

Ariſtot.
D. Thom:

Duplex priuatio.

in ſe, licet imperfectæ, ſed per quandam comitantiam neceſſariam, quoniã neceſſario forma ſeminis, & embrionis, coniunctam habent priuationem formæ Ariſtot. hominis, cum potentia ad eam, in quo ſenſu dixit Ariſtot. 1. Phyſi. 62. plantas, & animalia fieri ex ſemine, clarum .n. eſt, non accepiſſe ibi Ariſt. pro toto ſemine, hoc eſt pro forma, ſed ſolum in eo ſenſu, quod habet priuationem formæ Zabarella. plantarum, & animalium, & poteſtatem ad illas. Quod ſi Iac. Zab. quando lib. 2. rer. nat. cap. 7. dixit, poſſe abſq. vlla abſurditate, priuationem poſitam ab Ariſt. principium rerum naturalium, dici formam ſubſtantialem, alteri formæ cõtrariam, nil aliud voluerit docere, niſi neceſſariam illam comitantiam, quod ſcilicet forma habet neceſſario comitem ſibi abſentiam formæ contrariæ, proximè in materia inducendæ, nihil abſurdi docuit, licet non nimis vſitatum modum loquendi in hoc negotio vſurparit, & ſic credo illum ſenſiſſe, nihilq. aliud voluiſſe, ſubdit enim ibidem, quod priuatio formaliter eſt abſentia formæ, & eſt nihil, ſed per neceſſariam comitantiam eſt alia forma, hoc eſt, dico ego, infert aliam formam contrariam formæ, quæ inducenda eſt, & ita de neceſſitate Ariſtot. dicendum eſt, cum enim ſæpe doceat Ariſt. 1. Phyſic. priuationem eſſe contrariam formæ, hæc contrarietas nequit ei conuenire, niſi priuatiue, formaliter priuatio eſt, poſitiue autem merito formæ, quam infert, cui alia forma eſt contraria, & hæc vera ſunt, quoniam numquam materia eſt ſine aliqua, forma, quare nũquam alia inducetur niſi contraria illi, ſub qua eſt, quicquid .n. Plato. fit, ex contrarijs fit, ex eodem 1. Phyſic. 42. & deinde, & ex Soc. apdu Plat. in Phæd. inductione probatum, vnde priuatio conſequenter, & ex neceſaria comitantia ponit oppoſitam aliquam formam in materia, vt d. non homo eſt homo, ſemen ſcilicet, non aqua eſt aer, ſiue quoduis aliud, quod in aerem tranſmutatur, At ſi puram eſſentiam generationis, & aliarum mutationum, ſeu motuum conſideremus, priuatio non ponit aliquam formam præcedentem in ſubiecto, ſed hoc tantum, quod nondum ſit id, quod debet fieri, ecce negationem, ponit namque ſubiectum cum aptitudine, & aptitudinem dicit formaliter, ſubiectum vero connotatiuè, ſed quoniam ſubiectum illud, quod ponit, (materia ſcilicet) numquam eſt ſine oppoſita aliqua formæ ei, quæ induci debet, ideo de neceſſitate conſequentiæ, vt ita dixerim, ponit priuatio aliquam oppoſitam formam in materia, Cũ quibus omnibus ſtat, ſemper priuationem formaliter importare negationem, & nihil poſitiuum, quo modo loquimur in concluſione, De connotatis autem quæ importat.

Tertia cõcluſ. Eſt tertia concluſio. Priuationes, & negationes quo ad formam, & quo ad ſubiectum, quæ connotant, aliquid reale poſitiuum dicunt. Hæc concluſio maniſeſtiſſima eſt, cæcitas enim importat connotatiuè formam viſiuam, quam priuat, & oculum, tamquam ſubiectum, quod tali forma priuat, quod autem, & oculus, & illa forma viſus ſint quid reale poſitiuum, qui horum probationes quærit, eſt abſque oculis, & abſque viſu ſenſibili, & intellectuali, ſimiliter quãdo dico, homo non eſt lapis, ſubiectum eſt homo, à quo nego formam lapidis, quippe quæ forma eſt lapidis natura, vel lapideitas, quam nego ab homine, & horum vtrumque, quis dubitet eſſe quid reale poſitiuum? Rurſus quãdo dico, materia eſt priuata forma hominis, vides illa quattuor, quæ in priuatione dixi importari in quarto notabili, habes enim negationem formæ humanæ, habes aptitudinem, quoniam materia dicitur priuata, non negata forma hominis habes formam, quam priuat, ſcilicet humanitatem, habes & ſubiectum, quod eſt priuatum, materiam ſcilicet. At quoniam hoc ſubiectum, hæc materia eſt ſub forma oppoſita, (aliter nunquã in illa induceretur proximè forma hominis,) ideo, & ex illa neceſſaria comitantia, ponit formam quoque oppoſitam humanitati.

nitati ; Conſultò autem non commemoraui hoc quintum in ijs, quæ nomine priuationis importantur, quoniam accidit omnino vt illud dicas, ſi namque ſubiectũ, aut materia, in qua eſt inducenda forma aliqua poſſet eſſe abſque forma & poſſet fieri transmutatio, abſque eo quod forma ſubſecutura, eſſet cõtraria formæ, quæ præexiſtit, optimè adhuc ſaluaretur ratio priuationis, & quo ad formale, & quo ad materiale, vt patet ; Quamuis autem forma, & ſubiectum non formaliter, ſed connotatiue ſolum in priuatione includantur, neceſſario tamẽ ab ipſa connotantur, quoniam omnis priuatio aliquid priuat, ecce ſubiectum, & aliquo priuat, ecce formam, quod autem ſubiectum, quod priuat ſit ſub alia forma, eſt omnino extraneum a natura priuationis; hinc non erit tibi in admiratione, ſi à nemine ferè, quando de priuatione agitur, huius oppoſitæ formæ fiat mentio.

Ex illis vero quattuor nomine priuationis importatis, & ex tribus nomine negationis, (ab hac enim ſubtrahas oportet ſecundum, aptitudinem ſcilicet illam) cuique iam conſtare poteſt, primum, & ſecundum priuationis, eſſe nihil reale poſitiuum, ſed ſolum quid negatiuum, tertium vero, & quartum eſſe quid reale poſitiuum, ſimiliter primum tantum in negatione eſſe negans, reliqua vero duo ponere, &c.

Hinc prudens lector cõmode habes, quomodo varia dicta Ariſt. Auct. Alex, & aliorum accipere debeas, dum dicunt priuationes eſſe non entia, & dum ijdẽ affirmat illas eſſe entia, & quamuis diſcernere poſſis, & bene inter ea, quæ formaliter, & ea quæ connotatiue dicunt, quoniam tamen vbi fieri poteſt, ſermo formalis ſemper eſt eligendus, melius, atque ſubtilius, & conformius Auct. in hac parte, & Ariſt 5. Diuin. 14. dices priuationes eſſe non entia realia, & eſſe entia, quatenus fundare poſſunt veritatem propoſitionis, ſic enim vt vides, ſtas ſemper in formali earum ſignificato, & vt Auctor habet 2. ſent. diſt. 37. d. 1. art 1. quoniam res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, ideo tranſumptum eſt nomen rei ad omne illud, quod in cognitione, vel intellectu cadere poteſt, iuxta quem modum, priuationes, & negationes poſſunt dici entia, &c. D.Thom.

Quo ad quartum, Confutandum eſt primum argumentum ex doctrina communi, & vera, quod purum non ens nequit eſſe principium entis realis, & ſi dicatur, quod priuatio formaliter eſt nihil reale, & tamen, vt ſic ponitur principium, Reſpondeo, quod priuatio non eſt principium rei, ſed factionis rei, non in eſſe, ſed in fieri, adeoquod non eſt principium tale, quod influat, ſed requiſitum ſolum, tamquam cauſa ſine qua non, quoniam non fieret tranſmutatio, niſi in ſubiecto adeſſet priuatio formæ inducendæ, quod eſt dicere, niſi illa careret, & ad eandem eſſet in potentia, hoc autem modo, principium poteſt eſſe aliquid non poſitiuum. Diſcurſus autem Ariſtot. 1. Phyſic. 52. erat de vero principio permanente in re facta, & influente.

Ad ſecundum dico ; quod priuatio eſt corruptibilis, ſumpta pro formali, & quando dicitur non ens non poteſt corrumpi, poteſt dici, id verum eſſe de ente reali, ſed ens rationis corrumpitur, veluti corrumpitur tenebra in aduentu lucis, & ſilentium, quando quis incipit loqui, melius tamen dicetur priuatio incipere, & deſinere eſſe, quam fieri, & corrumpi ; At melius, & ſubtilius reſpondeo, q̃d priuatio non corrumpitur verè, ac propriè ſm̃ eſſe, cum omni eſſe poſitiuo careat, & talis propria corruptio enti ſolum reali conuenit, cũ corruptio ſit tranſitus de eſſe, ad nõ eſſe, ſed dicitur fieri, & corrumpi ſm̃ denominationem, quatenus quando eſt præſens, denominat materiã priuatã, ipſa autẽ recedẽte, nõ eſt ãplius materia priuata, illa priuatione nũ: qua antea, Ideo quo ad denominationẽ intellexit Ariſ. corrũpi priuationẽ, quãdo eã corrũpi docuit non autem

in ſe, licet imperfectæ, ſed per quandam comitantiam neceſſariam, quoniã neceſſario forma ſeminis, & embrionis, coniunctam habent priuationem formæ
Ariſtot. hominis, cum potentia ad eam, in quo ſenſu dixit Ariſtot. 1. Phyſi. 62. plantas, & animalia fieri ex ſemine, clarum .n. eſt, non accepiſſe ibi Ariſt. pro toto ſemine, hoc eſt pro forma, ſed ſolum in eo ſenſu, quod habet priuationem formæ
Zabarella. plantarum, & animalium, & poteſtatem ad illas. Quod ſi Iac. Zab. quando lib. 2. rer. nat. cap. 7. dixit, poſſe abſq. vlla abſurditate, priuationem poſitam ab Ariſt. principium rerum naturalium, dici formam ſubſtantialem, alteri formæ cõtrariam, nil aliud voluerit docere, niſi neceſſariam illam comitantiam, quod ſcilicet forma habet neceſſario comitem ſibi abſentiam formæ contrariæ, proximè in materia inducendæ, nihil abſurdi docuit, licet non nimis vſitatum modum loquendi in hoc negotio vſurparit, & ſic credo illum ſenſiſſe, nihilq. aliud voluiſſe, ſubdit enim ibidem, quod priuatio formaliter eſt abſentia formæ, & eſt nihil, ſed per neceſſariam comitantiam eſt alia forma, hoc eſt, dico ego, infert aliam formam contrariam formæ, quæ inducenda eſt, & ita de neceſſitate
Ariſtot. te dicendum eſt, cum enim ſæpe doceat Ariſt. 1. Phyſic. priuationem eſſe contrariam formæ, hæc contrarietas nequit ei conuenire, niſi priuatiue, formaliter priuatio eſt, poſitiue autem merito formæ, quam infert, cui alia forma eſt contraria, & hæc vera ſunt, quoniam numquam materia eſt ſine aliqua, forma, quare nũquam alia inducetur niſi contraria illi, ſub qua eſt, quicquid .n.
Plato. fit, ex contrarijs fit, ex eodem 1. Phyſic. 42. & deinde, & ex Soc. apud Plat. in Phæd. inductione probatum, vnde priuatio conſequenter, & ex neceſſaria comitantia ponit oppoſitam aliquam formam in materia, vt d. non homo eſt homo, ſemen ſcilicet, non aqua eſt aer, ſiue quoduis aliud, quod in aerem tranſmutatur; At ſi puram eſſentiam generationis, & aliarum mutationum, ſeu motuum conſideremus, priuatio non ponit aliquam formam præcedentem in ſubiecto, ſed hoc tantum, quod nondum ſit id, quod debet fieri, ecce negationem, ponit namque ſubiectum cum aptitudine, & aptitudinem dicit formaliter, ſubiectum vero connotatiuè, ſed quoniam ſubiectum illud, quod ponit, (materia ſcilicet) numquam eſt ſine oppoſita aliqua forma ei, quæ induci debet, ideo de neceſſitate conſequentiæ, vt ita dixerim, ponit priuatio aliquam oppoſitam formam in materia, Cũ quibus omnibus ſtat, ſemper priuationem formaliter importare negationem, & nihil poſitiuum, quo modo loquimur in concluſione, De connotatis autem quæ importat.

Tertia cõcluſ. Eſt tertia concluſio. Priuationes, & negationes quo ad formam, & quo ad ſubiectum, quæ connotant, aliquid reale poſitiuum dicunt. Hæc concluſio manifeſtiſſima eſt, cæcitas enim importat connotatiuè formam viſiuam, quam priuat, & oculum, tamquam ſubiectum, quod tali forma priuat, quod autem, & oculus, & illa forma viſus ſint quid reale poſitiuum, qui horum probationes quærit, eſt abſque oculis, & abſque viſu ſenſibili, & intellectuali, ſimiliter quãdo dico, homo non eſt lapis, ſubiectum eſt homo, à quo nego formam lapidis, quippe quæ forma eſt lapidis natura, vel lapideitas, quam nego ab homine, & horum vtrumque, quis dubitet eſſe quid reale poſitiuum? Rurſus quãdo dico, materia eſt priuata forma hominis, vides illa quattuor, quæ in priuatione dixi importari in quarto notabili, habes enim negationem formæ humanæ, habes aptitudinem, quoniam materia dicitur priuata, non negata forma hominis, habes formam, quam priuat, ſcilicet humanitatem, habes & ſubiectum, quod eſt priuatum, materiam ſcilicet. At quoniam hoc ſubiectum, hæc materia eſt ſub forma oppoſita, (aliter nunquã in illa induceretur proximè forma hominis,) ideo, & ex illa neceſſaria comitantia, ponit formam quoque oppoſitam humanitati.

nitati; Conſultò autem non commemoraui hic quintum in iis, quæ nomine priuationis importantur, quoniam accidit omnino vt illud dicat, ſi namque ſubiectũ, aut materia, in qua eſt inducenda forma aliqua poſſet eſſe abſque forma & poſſet fieri transmutatio, abſque eo quod forma ſubſecutura, eſſet cõtraria formæ, quæ præexiſtit, optimè adhuc ſaluaretur ratio priuationis, & quo ad formale, & quo ad materiale, vt patet; Quamuis autem forma, & ſubiectum non formaliter, ſed connotatiue ſolum in priuatione includantur, neceſſario tamẽ ab ipſa connotantur, quoniam omnis priuatio aliquid priuat, ecce ſubiectum, & aliquo priuat, ecce formam, quod autem ſubiectum, quod priuat ſit ſub alia forma, eſt omnino extraneum a natura priuationis; hinc non erit tibi in admiratione, ſi à nemine ferè, quando de priuatione agitur, huius oppoſitæ formæ fiat mentio.

Ex illis vero quattuor nomine priuationis importatis, & ex tribus nomine negationis, (ab hac enim ſubtrahas oportet ſecundum, aptitudinem ſcilicet illam) cuique iam conſtare poteſt, primum, & ſecundum priuationis, eſſe nihil reale poſitiuum, ſed ſolum quid negatiuum, tertium vero, & quartum eſſe quid reale poſitiuum, ſimiliter primum tantum in negatione eſſe negans, reliqua vero duo ponere, &c.

Hinc prudens lector cõmode habes, quomodo varia dicta Ariſt. Auct. Alex, & aliorum accipere debeas, dum dicunt priuationes eſſe non entia, & dum iidẽ affirmat illas eſſe entia, & quamuis diſcernere poſſis, & bene inter ea, quæ formaliter, & ea quæ connotatiue dicunt, quoniam tamen vbi fieri poteſt, ſermo formalis ſemper eſt eligendus, melius, atque ſubtilius, & conformius Auct. in hac parte, & Ariſt 5. Diuin. 14. dices priuationes eſſe non entia realia, & eſſe entia, quatenus fundare poſſunt veritatem propoſitionis, ſic enim vt vides, iſtas ſemper in formali earum ſignificato, & vt Auctor habet 2. ſent. diſt. 37. d. 1. art 1. quoniam res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, ideo tranſumptum eſt D.Thom. nomen rei ad omne illud, quod in cognitione, vel intellectu cadere poteſt, iuxta quem modum, priuationes, & negationes poſſunt dici entia, &c.

Quo ad quartum. Confutandum eſt primum argumentum ex doctrina communi, & vera, quod purum non ens nequit eſſe principium entis realis, & ſi dicatur, quod priuatio formaliter eſt nihil reale, & tamen, vt ſic ponitur principium, Reſpondeo, quod priuatio non eſt principium rei, ſed factionis rei, non in eſſe, ſed in fieri, adeoquod non eſt principium tale, quod influat, ſed requiſitum ſolum, tamquam cauſa ſine qua non, quoniam non fieret transmutatio, niſi in ſubiecto adeſſet priuatio formæ inducendæ, quod eſt dicere, niſi illa careret, & ad eandem eſſet in potentia, hoc autem modo, principium poteſt eſſe aliquid non poſitiuum. Diſcurſus autem Ariſtot. 1. Phyſic. 52. erat de vero principio permanente in re facta, & influente.

Ad ſecundum dico; quod priuatio eſt corruptibilis, ſumpta pro formali, & quando dicitur non ens non poteſt corrumpi, poteſt dici, id verum eſſe de ente reali, ſed ens rationis corrumpitur, veluti corrumpitur tenebra in aduentu lucis, & ſilentium, quando quis incipit loqui, melius tamen dicetur priuatio incipere, & deſinere eſſe, quam fieri, & corrumpi; At melius, & ſubtilius reſpondeo, qđ priuatio non corrumpitur verè, ac propriè ſm̃ eſſe, cum omni eſſe poſitiuo careat, & talis propria corruptio enti ſolum reali conuenit, cũ corruptio ſit tranſitus de eſſe, ad nõ eſſe, ſed dicitur fieri, & corrumpi ſm̃ denominationem, quatenus quando eſt præſens, denominat materiã priuatã, ipſa autẽ recedẽte, nõ eſt ãplius materia priuata, illa priuatione, ſicut antea, Ideo quo ad denominatiuaẽ intellexit Ariſ. corrũpi priuationẽ, quãdo eã corrũpi docuit

non autem

in ſe, licet imperfectæ, ſed per quandam comitantiam neceſſariam, quoniã ne-
ceſſario forma ſeminis, & embrionis, coniunctam habent priuationem formæ
Ariſtot. hominis, cum potentia ad eam, in quo ſenſu dixit Ariſtot. 1. Phyſi. 62. plantas,
& animalia fieri ex ſemine, clarum .n. eſt, non accepiſſe ibi Ariſt. pro toto ſemi
ne, hoc eſt pro forma, ſed ſolum in eo ſenſu, quod habet priuationem formæ
Zabarella. plantarum, & animalium, & poteſtatem ad illas. Quod ſi Iac. Zab. quando lib.
2. rer. nat. cap. 7. dixit, poſſe abſq. vlla abſurditate, priuationem poſitam ab
Ariſt. principium rerum naturalium, dici formam ſubſtantialem, alteri formæ
cõtrariam, nil aliud voluerit docere, niſi neceſſariam illam comitantiam, quod
ſcilicet forma habet neceſſario comitem ſibi abſentiam formæ contrariæ, pro-
ximè in materia inducendæ, nihil abſurdi docuit, licet non nimis vſitatum mo-
dum loquendi in hoc negotio vſurparit, & ſic credo illum ſenſiſſe, nihilq. ali-
ud voluiſſe, ſubdit enim ibidem, quod priuatio formaliter eſt abſentia formæ,
& eſt nihil, ſed per neceſſariam comitantiam eſt alia forma, hoc eſt, dico ego,
infert aliam formam contrariam formæ, quæ inducenda eſt, & ita de neceſſita-
Ariſtot. te dicendum eſt, cum enim ſæpe doceat Ariſt. 1. Phyſic. priuationem eſſe con-
trariam formæ, hæc contrarietas nequit ei conuenire, niſi priuatiue, for-
maliter priuatio eſt, poſitiue autem merito formæ, quam infert, cui alia forma
eſt contraria, & hæc vera ſunt, quoniam numquam materia eſt ſine aliqua, for-
ma, quare nũquam alia inducetur niſi contraria illi, ſub qua eſt, quicquid .n.
Plato. fit, ex contrarijs fit, ex eodem 1. Phyſic. 42. & deinde, & ex Soc. apud Plat. in
Phæd. inductione probatum, vnde priuatio conſequenter, & ex neceſaria comi
tantia ponit oppoſitam aliquam formam in materia, v. d. non homo eſt homo,
ſemen ſcilicet, non aqua eſt aer, ſiue quoduis aliud, quod in aerem tranſmuta-
tur; At ſi puram eſſentiam generationis, & aliarum mutationum, ſeu motuum
conſideremus, priuatio non ponit aliquam formam præcedentem in ſubiecto,
ſed hoc tantum, quod nondum ſit id, quod debet fieri, ecce negationem, ponit
namque ſubiectum cum aptitudine, & aptitudinem dicit formaliter, ſubiectum
vero connotatiuè, ſed quoniam ſubiectum illud, quod ponit, (materia ſcilicet)
numquam eſt ſine oppoſita aliqua forma ei, quæ induci debet, ideo de neceſſi-
tate conſequentiæ, vt ita dixerim, ponit priuatio aliquam oppoſitam formam
in materia. Cũ quibus omnibus ſtat, ſemper priuationem formaliter importa-
re negationem, & nihil poſitiuum, quo modo loquimur in concluſione. De
connotatis autem quæ importat.

Tertia cõcluſ. Eſt tertia concluſio. Priuationes, & negationes quo ad formam, & quo ad
ſubiectum, quæ connotant, aliquid reale poſitiuum dicunt. Hæc concluſio ma-
nifeſtiſſima eſt, cæcitas enim importat connotatiuè formam viſiuam, quam pri-
uat, & oculum, tamquam ſubiectum, quod tali forma priuat, quod autem, &
oculus, & illa forma viſus ſint quid reale poſitiuum, qui horum probationes
quærit, eſt abſque oculis, & abſque viſu ſenſibili, & intellectuali, ſimiliter quã-
do dico, homo non eſt lapis, ſubiectum eſt homo, à quo nego formam lapidis,
quippe quæ forma eſt lapidis natura, vel lapideitas, quam nego ab homine, &
horum vtrumque, quis dubitet eſſe quid reale poſitiuum? Rurſus quãdo dico,
materia eſt priuata forma hominis, vides illa quattuor, quæ in priuatione dixi
importari in quarto notabili, habes enim negationem formæ humanæ, habes
aptitudinem, quoniam materia dicitur priuata, non negata forma hominis; ha-
bes formam, quam priuat, ſcilicet humanitatem, habes & ſubiectum, quod eſt
priuatum, materiam ſcilicet. At quoniam hoc ſubiectum, hæc materia eſt ſub
forma oppoſita, (aliter nũquã in illa induceretur proximè forma hominis,)
ideo, & ex illa neceſſaria comitantia, ponit formam quoque oppoſitam huma-
nitati.

nitati. Conſultò autem non commemoraui hic quintum in iis, quæ nomine priuationis importantur, quoniam accidit omnino vt illud dicat, ſi namque ſubiectũ, aut materia, in qua eſt inducenda forma aliqua poſſet eſſe abſque forma & poſſet fieri tranſmutatio, abſque eo quod forma ſubſecutura, eſſet cõtraria formæ, quæ præexiſtit, optimè adhuc ſaluaretur ratio priuationis, & quo ad formale, & quo ad materiale, vt patet; Quamuis autem forma, & ſubiectum non formaliter, ſed connotatiue ſolum in priuatione includantur, neceſſario tamẽ ab ipſa connotantur, quoniam omnis priuatio aliquid priuat, ecce ſubiectum, & aliquo priuat, ecce formam, quod autem ſubiectum, quod priuat ſit ſub alia forma, eſt omnino extraneum a natura priuationis; hinc non erit tibi in admiratione, ſi à nemine ferè, quando de priuatione agitur, huius oppoſitæ formæ fiat mentio.

Ex illis vero quattuor nomine priuationis importatis, & ex tribus nomine negationis, (ab hac enim ſubtrahas oportet ſecundum, aptitudinem ſcilicet illam) cuique iam conſtare poteſt, primum, & ſecundum priuationis, eſſe nihil reale poſitiuum, ſed ſolum quid negatiuum, tertium vero, & quartum eſſe quid reale poſitiuum, ſimiliter primum tantum in negatione eſſe negans, reliqua vero duo ponere, &c.

Hinc prudens lector cõmode habes, quomodo varia dicta Ariſt. Auct. Alex. & aliorum accipere debeas, dum dicunt priuationes eſſe non entia, & dum iidẽ affirmat illas eſſe entia, & quamuis diſcernere poſſis, & bene inter ea, quæ formaliter, & ea quæ connotatiue dicunt, quoniam tamen vbi fieri poteſt, ſermo formalis ſemper eſt eligendus, melius, atque ſubtilius, & conformius Auct. in hac parte, & Ariſt. 5. Diuin. 14. dices priuationes eſſe non entia realia, & eſſe entia, quatenus fundare poſſunt veritatem propoſitionis, ſic enim vt vides, iſtas ſemper in formali earum ſignificato, & vt Auctor habet 2. ſent. diſt. 37. d. 1. art. 31. quoniam res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, ideo tranſumptum eſt D.Thom. nomen rei ad omne illud, quod in cognitione, vel intellectu cadere poteſt, iuxta quem modum, priuationes, & negationes poſſunt dici entia, &c.

Quo ad quartum. Confutandum eſt primum argumentum ex doctrina communi, & vera, quod purum non ens nequit eſſe principium entis realis, & ſi dicatur, quod priuatio formaliter eſt nihil reale, & tamen, vt ſic ponitur principium, Reſpondeo, quod priuatio non eſt principium rei, ſed factionis rei, non in eſſe, ſed in fieri, adeoquod non eſt principium tale, quod influat, ſed requiſitum ſolum, tamquam cauſa ſine qua non, quoniam non fieret tranſmutatio, niſi in ſubiecto adeſſet priuatio formæ inducendæ, quod eſt dicere, niſi illa careret, & ad eandem eſſet in potentia, hoc autem modo, principium poteſt eſſe aliquid non poſitiuum. Diſcurſus autem Ariſtot. 1. Phyſic. 52. erat de vero principio permanente in re facta, & influente.

Ad ſecundum dico; quod priuatio eſt corruptibilis, ſumpta pro formali, & quando dicitur non ens non poteſt corrumpi, poteſt dici, id verum eſſe de ente reali, ſed ens rationis corrumpitur, veluti corrumpitur tenebra in aduentu lucis, & ſilentium, quando quis incipit loqui, melius tamen dicetur priuatio incipere, & deſinere eſſe, quam fieri, & corrumpi; At melius, & ſubtilius reſpondeo, qđ priuatio non corrumpitur verè, ac propriè ſm̃ eſſe, cum omni eſſe poſitiuo careat, & talis propria corruptio enti ſolum reali conueniat, cũ corruptio ſit tranſitus de eſſe, ad nõ eſſe, ſed dicitur fieri, & corrumpi ſm̃ denominationem, quatenus quando eſt præſens, denominat materiã priuatã, ipſa autẽ recedẽte, nõ eſt ãplius materia priuata, illa priuatione num quã antea, Ideo quo ad denominationẽ intellexit Ariſ. corrũpi priuationẽ, quãdo eã corrũpi docuit

non autem.

in ſe, licet imperfectæ, ſed per quandam comitantiam neceſſariam, quoniã neceſſario forma ſeminis, & embrionis, coniunctam habent priuationem formæ hominis, cum potentia ad eam, in quo ſenſu dixit Ariſtot. 1. Phyſi. 62. plantas, & animalia fieri ex ſemine, clarum .n. eſt, non accepiſſe ibi Ariſt. pro toto ſemine, hoc eſt pro forma, ſed ſolum in eo ſenſu, quod habet priuationem formæ plantarum, & animalium, & poteſtatem ad illas. Quod ſi Iac. Zab. quando lib. 2. rer. nat. cap. 7. dixit, poſſe abſq. vlla abſurditate, priuationem poſitam ab Ariſt. principium rerum naturalium, dici formam ſubſtantialem, alteri formæ cõtrariam, nil aliud voluerit docere, niſi neceſſariam illam comitantiam, quod ſcilicet forma habet neceſſario comitem ſibi abſentiam formæ contrariæ, proximè in materia inducendæ, nihil abſurdi docuit, licet non nimis vſitatum modum loquendi in hoc negotio vſurparit, & ſic credo illum ſenſiſſe, nihilq. aliud voluiſſe, ſubdit enim ibidem, quod priuatio formaliter eſt abſentia formæ, & eſt nihil, ſed per neceſſariam comitantiam eſt alia forma, hoc eſt, dico ego, infert aliam formam contrariam formæ, quæ inducenda eſt, & ita de neceſſitate dicendum eſt, cum enim ſæpe doceat Ariſt. 1. Phyſic. priuationem eſſe contrariam formæ, hæc contrarietas nequit ei conuenire, niſi priuatiue, formaliter priuatio eſt, poſitiue autem merito formæ, quam infert, cui alia forma eſt contraria, & hæc vera ſunt, quoniam numquam materia eſt ſine aliqua, forma, quare nũquam alia inducetur niſi contraria illi, ſub qua eſt, quicquid .n. fit, ex contrarijs fit, ex eodem 1. Phyſic. 42. & deinde, & ex Soc. apdu Plat. in Phæd. inductione probatum, vnde priuatio conſequenter, & ex neceſaria comitantia ponit oppoſitam aliquam formam in materia, vt d. non homo eſt homo, ſemen ſcilicet, non aqua eſt aer, ſiue quoduis aliud, quod in aerem tranſmutatur; At ſi puram eſſentiam generationis, & aliarum mutationum, ſeu motuum conſideremus, priuatio non ponit aliquam formam præcedentem in ſubiecto, ſed hoc tantum, quod nondum ſit id, quod debet fieri, ecce negationem, ponit namque ſubiectum cum aptitudine, & aptitudinem dicit formaliter, ſubiectum vero connotatiuè, ſed quoniam ſubiectum illud, quod ponit, (materia ſcilicet) numquam eſt ſine oppoſita aliqua forma ei, quæ induci debet, ideo de neceſſitate conſequentiæ, vt ita dixerim, ponit priuatio aliquam oppoſitam formam in materia, Cũ quibus omnibus ſtat, ſemper priuationem formaliter importare negationem, & nihil poſitiuum, quo modo loquimur in concluſione, De connotatis autem quæ importat.

Tertia cõcluſ. Eſt tertia concluſio. Priuationes, & negationes quo ad formam, & quo ad ſubiectum, quæ connotant, aliquid reale poſitiuum dicunt. Hæc concluſio maniſeſtiſſima eſt, cæcitas enim importat connotatiuè formam viſiuam, quam priuat, & oculum, tamquam ſubiectum, quod tali forma priuat, quod autem, & oculus, & illa forma viſus ſint quid reale poſitiuum, qui horum probationes quærit, eſt abſque oculis, & abſque viſu ſenſibili, & intellectuali, ſimiliter quãdo dico, homo non eſt lapis, ſubiectum eſt homo, à quo nego formam lapidis, quippe quæ forma eſt lapidis natura, vel lapideitas, quam nego ab homine, & horum vtrumque, quis dubitet eſſe quid reale poſitiuum? Rurſus quãdo dico, materia eſt priuata forma hominis, vides illa quattuor, quæ in priuatione dixi importari in quarto notabili, habes enim negationem formæ humanæ, habes aptitudinem, quoniam materia dicitur priuata, non negata forma hominis, habes formam, quam priuat, ſcilicet humanitatem, habes & ſubiectum, quod eſt priuatum, materiam ſcilicet. At quoniam hoc ſubiectum, hæc materia eſt ſub forma oppoſita, (aliter nunquã in illa induceretur proximè forma hominis.) ideo, & ex illa neceſſaria comitantia, ponit formam quoque oppoſitam humanitati.

Ariſtot.

Zabarella.

Ariſtot.

Plato.

ſitati 1° Conſulto autem non commemoraui hoc quintum in ijs, quæ nomine priuationis importantur, quoniam accidit omnino vt illud dicat, ſi namque ſubiectũ, aut materia, in qua eſt inducenda forma aliqua poſſet eſſe abſque forma & poſſet fieri tranſmutatio abſque eo quod forma ſubſecutura , eſſet cõtraria formæ, quæ præexiſtit, optimè adhuc ſaluaretur ratio priuationis, & quo ad formale, & quo ad materiale, vt patet ; Quamuis autem forma, & ſubiectum non formaliter, ſed connotatiue ſolum in priuatione includantur, neceſſario tamẽ ab ipſa connotantur, quoniam omnis priuatio aliquid priuat, ecce ſubiectum, & aliquo priuat, ecce formam, quod autem ſubiectum, quod priuat ſit ſub alia forma, eſt omnino extraneum a natura priuationis; hinc non erit tibi in admirationе, ſi à nemine ferè, quando de priuatione agitur, huius oppoſitæ formæ fiat mentio .

Ex illis vero quattuor nomine priuationis importatis , & ex tribus nomine negationis, (ab hac enim ſubtrahas oportet ſecundum, aptitudinem ſcilicet illam) cuique iam conſtare poteſt, primum, & ſecundum priuationis, eſſe nihil reale poſitiuum, ſed ſolum quid negatiuum, tertium vero, & quartum eſſe quid reale poſitiuum, ſimiliter primum tantum in negatione eſſe negans, reliqua vero duo ponere, &c.

Hinc prudens lector cõmode habes, quomodo varia dicta Ariſt. Auct. Alex. & aliorum accipere debeas, dum dicunt priuationes eſſe non entia, & dum iidẽ affirmat illas eſſe entia, & quamuis diſcernere poſſis, & bene inter ea, quæ formaliter, & ea quæ connotatiue dicunt, quoniam tamen vbi fieri poteſt , ſermo formalis ſemper eſt eligendus, melius, atque ſubtilius, & conformius Auct. in hac parte, & Ariſt 5. Diuin. 14. dices priuationes eſſe non entia realia , & eſſe entia, quatenus fundare poſſunt veritatem propoſitionis, ſic enim vt vides, ſtas ſemper in formali earum ſignificato, & vt Auctor habet 2. ſent. diſt. 37. d. 1. art 1. quoniam res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt , ideo tranſumptum eſt D.Thom. nomen rei ad omnẽ illud, quod in cognitione, vel intellectu cadere poteſt, iuxta quem modum, priuationes, & negationes poſſunt dici entia, &c.

Quo ad quartum, Confutandum eſt primum argumentum ex doctrina communi, & vera, quod purum non ens nequit eſſe principium entis realis, & ſi dicatur, quod priuatio formaliter eſt nihil reale, & tamen, vt ſic ponitur principium, Reſpondeo, quod priuatio non eſt principium rei, ſed factionis rei, non in eſse, ſed in fieri, adeoquod non eſt principium tale, quod influat, ſed requiſitum ſolum, tamquam cauſa ſine qua non, quoniam non fieret tranſmutatio, niſi in ſubiecto adeſſet priuatio formæ inducendæ, quod eſt dicere, niſi illa careret , & ad eandem eſſet in potentia, hoc autem modo, principium poteſt eſſe aliquid non poſitiuum. Diſcurſus autem Ariſtot. 1. Phyſic. 52. erat de vero principio permanente in re facta, & influente .

Ad ſecundum dico ; quod priuatio eſt corruptibilis, ſumpta pro formali, & quando dicitur non ens non poteſt corrumpi, poteſt dici, id, verum eſſe de ente reali, ſed ens rationis corrumpitur, veluti corrumpitur tenebra in aduentu lucis, & ſilentium, quando quis incipit loqui , melius tamen dicetur priuatio incipere, & deſinere eſſe, quam fieri, & corrumpi ; At melius , & ſubtilius reſpondeo, qđ priuatio non corrumpitur verè, ac propriè ſm̃ eſſe, cum omni eſſe poſitiuo careat, & talis propria corruptio enti ſolum reali conuenit, cũ corruptio ſit tranſitus de eſſe, ad nõ eſſe, ſed dicitur fieri, & corrumpi ſm̃ denominationem, quatenus quando eſt præſens, denominat materiã priuatã, ipſa autẽ recedẽte, nõ eſt ãplius materia priuata, illa priuatione nunc qua antea, Ideo quo ad denominationẽ intellexit Ariſ. corrũpi priuationẽ, quãdo eã corrũpi docuit

non autem

in ſe, licet imperfectæ, ſed per quandam comitantiam neceſſariam, quoniã neceſſario forma ſeminis, & embrionis, coniunctam habent priuationem formæ hominis, cum potentia ad eam, in quo ſenſu dixit Ariſtot. 1. Phyſi. 62. plantas, & animalia fieri ex ſemine, clarum .n. eſt, non accepiſſe ibi Ariſt. pro toto ſemine, hoc eſt pro forma, ſed ſolum in eo ſenſu, quod habet priuationem formæ plantarum, & animalium, & poteſtatem ad illas. Quod ſi Iac. Zab. quando lib. 2. rer. nat. cap. 7. dixit, poſſe abſq. vlla abſurditate, priuationem poſitam ab Ariſt. principium rerum naturalium, dici formam ſubſtantialem, alteri formæ cõtrariam, nil aliud voluerit docere, niſi neceſſariam illam comitantiam, quod ſcilicet forma habet neceſſario comitem ſibi abſentiam formæ contrariæ, proximè in materia inducendæ, nihil abſurdi docuit, licet non nimis vſitatum modum loquendi in hoc negotio vſurparit, & ſic credo illum ſenſiſſe, nihilq. aliud voluiſſe, ſubdit enim ibidem, quod priuatio formaliter eſt abſentia formæ, & eſt nihil, ſed per neceſſariam comitantiam eſt alia forma, hoc eſt, dico ego, infert aliam formam contrariam formæ, quæ inducenda eſt, & ita de neceſſitate dicendum eſt, cum enim ſæpe doceat Ariſt. 1. Phyſic. priuationem eſſe contrariam formæ, hæc contrarietas nequit ei conuenire, niſi priuatiue, formaliter priuatio eſt, poſitiue autem merito formæ, quam infert, cui alia forma eſt contraria, & hæc vera ſunt, quoniam numquam materia eſt ſine aliqua, forma, quare nũquam alia inducetur niſi contraria illi, ſub qua eſt, quicquid .n. fit, ex contrarijs fit, ex eodem 1. Phyſic. 42. & deinde, & ex Soc. apdu Plat. in Phæd. inductione probatum, vnde priuatio conſequenter, & ex neceſaria comitantia ponit oppoſitam aliquam formam in materia, vt d. non homo eſt homo, ſemen ſcilicet, non aqua eſt aer, ſiue quoduis aliud, quod in aerem tranſmutatur; At ſi puram eſſentiam generationis, & aliarum mutationum, ſeu motuum conſideremus, priuatio non ponit aliquam formam præcedentem in ſubiecto, ſed hoc tantum, quod nondum ſit id, quod debet fieri, ecce negationem, ponit namque ſubiectum cum aptitudine, & aptitudinem dicit formaliter, ſubiectum vero connotatiuè, ſed quoniam ſubiectum illud, quod ponit, (materia ſcilicet) numquam eſt ſine oppoſita aliqua forma ei, quæ induci debet, ideo de neceſſitate conſequentiæ, vt ita dixerim, ponit priuatio aliquam oppoſitam formam in materia, Cũ quibus omnibus ſtat, ſemper priuationem formaliter importare negationem, & nihil poſitiuum, quo modo loquimur in conclusione, De connotatis autem quæ importat.

Tertia cõcluſ. Eſt tertia concluſio. Priuationes, & negationes quo ad formam, & quo ad ſubiectum, quæ connotant, aliquid reale poſitiuum dicunt. Hæc concluſio manifeſtiſſima eſt, cæcitas enim importat connotatiuè formam viſiuam, quam priuat, & oculum, tamquam ſubiectum, quod tali forma priuat, quod autem, & oculus, & illa forma viſus ſint quid reale poſitiuum, qui horum probationes quærit, eſt abſque oculis, & abſque viſu ſenſibili, & intellectuali, ſimiliter quãdo dico, homo non eſt lapis, ſubiectum eſt homo, à quo nego formam lapidis, quippe quæ forma eſt lapidis natura, vel lapideitas, quam nego ab homine, & horum vtrumque, quis dubitet eſſe quid reale poſitiuum? Rurſus quãdo dico, materia eſt priuata forma hominis, vides illa quattuor, quæ in priuatione dixi importari in quarto notabili, habes enim negationem formæ humanæ, habes aptitudinem, quoniam materia dicitur priuata, non negata forma hominis habes formam, quam priuat, ſcilicet humanitatem, habes & ſubiectum, quod eſt priuatum, materiam ſcilicet. At quoniam hoc ſubiectum, hæc materia eſt ſub forma oppoſita, (aliter nunquã in illa induceretur proximè forma hominis.) ideo, & ex illa neceſſaria comitantia, ponit formam quoque oppoſitam humanitati.

Margin notes: Ariſtot. (beside "hominis, cum potentia"); Zabarella. (beside "a. rer. nat. cap. 7."); Ariſtot. (beside "te dicendum eſt"); Plato. (beside "fit, ex contrarijs")

nitati; Conſultò autem non commemoraui hoc quintum in ijs, quæ nomine priuationis importantur, quoniam accidit omnino vt illud dicat, ſi namque ſubiectũ, aut materia, in qua eſt inducenda forma aliqua poſſet eſſe abſque forma & poſſet fieri transmutatio, abſque eo quod forma ſubſecutura, eſſet cõtraria formæ, quæ præexiſtit, optimè adhuc ſaluaretur ratio priuationis, & quo ad formale, & quo ad materiale, vt patet; Quamuis autem forma, & ſubiectum non formaliter, ſed connotatiue ſolum in priuatione includantur, neceſſario tamẽ ab ipſa connotantur, quoniam omnis priuatio aliquid priuat, ecce ſubiectum, & aliquo priuat, ecce formam, quod autem ſubiectum, quod priuat ſit ſub alia forma, eſt omnino extraneum a natura priuationis; hinc non erit tibi in admiratione, ſi à nemine ferè, quando de priuatione agitur, huius oppoſitæ formæ fiat mentio.

Ex illis vero quattuor nomine priuationis importatis, & ex tribus nomine negationis, (ab hac enim ſubtrahas oportet ſecundum, aptitudinem ſcilicet illam) cuique iam conſtare poteſt, primum, & ſecundum priuationis, eſſe nihil reale poſitiuum, ſed ſolum quid negatiuum, tertium vero, & quartum eſſe quid reale poſitiuum, ſimiliter primum tantum in negatione eſſe negans, reliqua vero duo ponere, &c.

Hinc prudens lector cõmode habes, quomodo varia dicta Ariſt. Auct. Alex. & aliorum accipere debeas, dum dicunt priuationes eſſe non entia, & dum iidẽ affirmat illas eſſe entia, & quamuis diſcernere poſſis, & bene inter ea, quæ formaliter, & ea quæ connotatiue dicunt, quoniam tamen vbi fieri poteſt, ſermo formalis ſemper eſt eligendus, melius, atque ſubtilius, & conformius Auct. in hac parte, & Ariſt. 5. Diuin. 14. dices priuationes eſſe non entia realia, & eſſe entia, quatenus fundare poſſunt veritatem propoſitionis, ſic enim vt vides, ſtas ſemper in formali earum ſignificato, & vt Auctor habet 2. ſent. diſt. 37. d. 1. art. 1. quoniam res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, ideo tranſumptum eſt D.Thom. nomen rei ad omne illud, quod in cognitione, vel intellectu cadere poteſt, iuxta quem modum, priuationes, & negationes poſſunt dici entia, &c.

Quo ad quartum. Confutandum eſt primum argumentum ex doctrina communi, & vera, quod purum non ens nequit eſſe principium entis realis, & ſi dicatur, quod priuatio formaliter eſt nihil reale, & tamen, vt ſic ponitur principium, Reſpondeo, quod priuatio non eſt principium rei, ſed factionis rei, non in eſſe, ſed in fieri, adeoquod non eſt principium tale, quod influat, ſed requiſitum ſolum, tamquam cauſa ſine qua non, quoniam non fieret transmutatio, niſi in ſubiecto adeſſet priuatio formæ inducendæ, quod eſt dicere, niſi illa careret, & ad eandem eſſet in potentia, hoc autem modo, principium poteſt eſſe aliquid non poſitiuum. Diſcurſus autem Ariſtot. 1. Phyſic. 52. erat de vero principio permanente in re facta, & influente.

Ad ſecundum dico; quod priuatio eſt corruptibilis, ſumpta pro formali, & quando dicitur non ens non poteſt corrumpi, poteſt dici, id verum eſſe de ente reali, ſed ens rationis corrumpitur, veluti corrumpitur tenebra in aduentu lucis, & ſilentium, quando quis incipit loqui, melius tamen dicetur priuatio incipere, & deſinere eſſe, quam fieri, & corrumpi; At melius, & ſubtilius reſpondeo, qđ priuatio non corrumpitur verè, ac propriè ſm̃ eſſe, cum omni eſſe poſitiuo careat, & talis propria corruptio enti ſolum reali conuenit, cũ corruptio ſit tranſitus de eſſe, ad nõ eſſe, ſed dicitur fieri, & corrumpi ſm̃ denominationem, quatenus quando eſt præſens, denominat materiã priuatã, ipſa autẽ recedẽte, nõ eſt ãplius materia priuata, illa priuatione, qua antea, Ideo quo ad denominationẽ intellexit Ariſ. corrũpi priuationẽ, quãdo eã corrũpi docuit

non autem

nō autē, quo adeſſe verè, ac ꝓpriè, cū hoc nō poſſit amittere, nūq̄ illud habēdo. At rogabis, quare materia dicatur ab Ariſt. corrumpi merito priuationis cum quando corrumpitur, adueniat forma, vnde potius deberet dici, qđ tunc materia generatur? Clara eſt ſolutio, qm̄ licet generetur, ſeu denominetur ſubiectiuè generari merito formæ, quæ ſubſequitur, tamen corrūpitur merito formæ, quæ abijt, nam adueniente forma, priuatio ad illam ꝑit. Sed ſubtilius inſtabis, quare non dicatur corrumpi materia merito formæ, quæ corrumpitur, ſed denominatur corrumpi merito priuationis, cum tàm forma, quàm priuatio ſint in materia, & forma verè corrumpatur, amittēdo .ſ. eſſe, priuatio autem ſolū impropriè? At ſi ea, quæ dicta ſunt, applicentur, facilis eſt reſponſio, iam enim diximus, priuationem eſſe vnum numero cum materia, eſſe eandem materiam, licet aliquid exprimatur nomine priuationis, qđ nō ita formaliter fiat nomine materię carentia .ſ. illa, & aptitudo, (quā aptitudinē verè addit priuatio ipſi materiæ) forma autē eſt extrinſeca materiæ, licet in ea ſit, & ab illa realiter ſecernitur, patet autē, debere fieri denominationē à ſibi intimiori, cuiuſmodi eſt priuatio, in ordine ad materiam, quæ eſt ei adeo intima, vt ſit idem cū ea, vnde & materia quo ad illum reſpectum, & aptitudinem corrūpitur, præterea, quādo corrumpitur forma, tantū abeſt, qđ materia corrumpatur, qđ potius dicatur generari, quoniam corrupta forma, conſurgit in materia potentia, & aptitudo ad aliam formam, quæ potentia, quæ aptitudo eſt natura ipſiuſmet materiæ, vnde dum generatur potentia, & aptitudo, qđ fit ad corruptionem formæ, dicitur qđammodo & materia generari; ſimiliter, quando generatur forma, ceſſat illa aptitudo, quam habebat ad formam, atque ideo aliquo pacto videtur corrumpi

Mercenar. natura materię quæ eſt pura potentia, & hunc dicendi modū clarè, & copiosè ſatis adducit Archangelus Mercenarius Philoſophus diebus ſuis magni nominis, præcipue in Acad. Patauina 16. ſua dilucidatione ſecundi ſui voluminis, quæ tamen doctrina ſane venit intelligenda, nam potentiæ, & aptitudines illæ ad hanc, vel illam formam, non ſunt eſſentia materiæ, alioquin materia ſēmſe millies generaretur, & corrumperetur, ſed potentia ſolum ad formam ſubſtantialem vt ſic, eſt materiæ eſſentialis, & hæc numquam corrumpitur; Rurſus, dum vna illarum potentiarū particularium corrumpitur, mox alia gignitur, ad formam ſcilicet oppoſitam, quæ erit introducenda; quoniam tamen natura materiæ ſtat in poſſe, & in potentia, aliquo pacto poteſt ſemper materia dici, qđ corrumpatur, dum aliqua potentia, & aptitudo, quæ in ea ineſſet corrumpitur, &c.

Ad tertium patet, quomodo omnia loca intelligantur, in quibus D. Tho. habet priuationes quaſdam eſſe in corrumpi, vt infirmitates, &c. Si enim ponunt, illud eſt connotatiuè non formaliter, nam infirmitas quoque accepta, vt eſt priuatio ſanitatis, nihil eſt formaliter poſitiuum, ſed aufert illam debitam humorum commenſurationem. Qđ ſi dicas, relinquit nonnihil illius commenſurationis, alioquin eſſet mors, iam recurris ad formam, quam connotat, non ad illud, qđ formaliter, vt priuatio, importat, hoc enim ſemper eſt non ens, & quoniam Auct. hoc in loco loquebatur de priuationibus formaliter, ideo iure abſolutè protulit, eas eſſe non entia. Ad quartum iam reſponſum eſt, verum quippe eſt, nullo intellectu conſiderante Læliam eſſe cæcum, ſed tamen ſic eſſe, non eſt aliqđ eſſe, ſed ipſum carere, & priuatum eſſe aliquo eſſe, &c.

Ad quintum patuit ſolutio ex primo notabili, iam enim diximus mala moralia, ex ea parte, qua includunt priuationem, eſſe non entia, eſſe nihil poſitiuum, num autem aliquid poſitiuum quoque includat, in quo formaliter ſiſtat ratio mali moralis, neque ad hanc quæſtionem facit, neque eſt omnino facile deffinire, &c.

QVÆ-

QVÆSTIO SECVNDA.

Num ens mediatè, vel immediatè ſignificet ſubſtantiam, & accidens.

CIRCA quartam partem, vbi dictum fuit, ens ſignificare omnia exiſtẽtia, & diuidi in prædicamenta, & eſſentiã quoq; ſignificare eorũdem naturas, moueo quæſtionem cũ Caiet. nũ ita ſignificet prædicamentales ipſas naturas, ut ſeipſis, & immediatè id fiat, an potius mediata ſignificatione, & ꝑ aliquid aliud ea ſignificet, quam quæſt. iure vocabat valde difficilem; In cuius gratiã ſex faciam, primò declarabo ſenſum ipſius, & adferam opinionem minus veram cum rationibus ualidioribꝰ, ſecundò conceptum entis formalem patefaciã, tertiò eiuſdem cõceptum obiectiuum, quartò manifeſtabo abſtractionẽ entis à ſubſtantia, & accidente, & declarabo cuiuſmodi ſit, quintò cõtra aſſignatã abſtrationem dubitabo & dubitiones remouebo, vltimò diluam rationes principio adductas, &c.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid quæratur, quidque alijs placuerit.

VErè, & facilè notabat Caiet. dũ quærimus an ens ſignificet mediatè, vel immediatè genera rerũ, ſit quærere, nũ illa ſignificet mediante aliqua realitate ſuperiori, an nõ media aliqua huiuſcemodi realitate, ſed per ſeipsũ primò hoc.n.eſt ſignificare immediatè, quòd per ſeipſũ, & hoc eſt ſignificare mediatè, hoc eſt nõ ꝑ ſeipſum primò, ſed aliquo alio, quod mediet, vt voces ipſæ referunt. Ita animal ſignificat homine nõ ꝑ ſeipsũ primò, ſed natura ſenſitiua media, nõ.n.homo eſt animal, niſi quia eſt ſubſtãtia animata ſenſibilis, è cõtra, idẽ animal ſignificat naturam ſenſitiuam ꝑ ſeipsum, nullo alio interueniente medio, &c. Caietanus.

Nota deinde, qđ nomine huius ſuperioris, quod dicimus mediare in ſignificatione mediata, omne ſuperius accipimus, dummodo ſit reale, vel inquã ſit natura, vel aliquis gradus, vel aliqua res, vel aliqua realitas, vt ſub initiũ cap. quarti tractatu de analogia nominũ docebat Caiet. qđ, & ĩ hac parte innuit; adde tamẽ qđ tale ſuperius, de quo eſt queſtio oportet vt ſit eſſentiale, & eſſentialiter medians inter id qđ ſignificat, & quod ſignificatur, veluti inter animal, & Socratẽ eſt media natura humana eſſentialiter, & inter genus, & indiuiduum, eſſentiali interuentu cadit ſpecies, &c. Si ergo à ſubſtantia, & ab accidente ſit quid reale, modo dicto abſtrahibile ipſis ſuperius, ia ens nõ ſignificabit immediatè naturas prædicamentales, ſed mediante illo ſuperiori ad ipſas, quod ab ipſis abſtrahetur, hoc .n. medium erit inter ens, (inferius ſiquidẽ ipſo exiſtens.) & inter naturas illas, vt pote illis ſuperius, ſin autem nullũ eiuſmodi ſuperius poſſit ab illis abſtrahi, immediatè, & ſeipſo eas dicet.

Noto vlterius, idem eſſe quærere, num ens imediate ſignificet decem prædicamenta, & quærere, num dicat conceptum, vel formalem, vel obiectiuũ præcisum à ſubſtantia, & accidente, nam ſi talem, vel tales conceptus diceret, profecto illos primò diceret, & illis medijs, prædicamenta, qđ ſi non dicet, oportebit, quod immediate importet ipſa rerum genera, quare à varijs ſub varijs verbis idem inueſtigatur. Vltimò potes aduertere, qđ aliquando dicentur non nulla in hac quæſtione, in quibus ſupponetur ens eſſe analogum, & ſubſtantiæ & accidenti, cuius probatio quamuis ex hac eadem queſt. haud inualide poterit colligi, quæſt. tamen ſequenti, vbi entis analogia propriam habebit ſedem, manifeſtius, & concludetur, & docebitur, cum tamen præſens quæſtio ſit ceu præparatio quædam adſequentem, nonnulla forſan ad perfectam ipſius notitiam poterunt deſiderari quæ ex illa petenda erunt, &c.

Quid velit Scotus.

His conſtitutis: Videtur fuiſſe ſententia Scoti, primò ſent. diſt. 3. q. 1. & 3. vt ex his locis obſcure ſatis poteſt colligi, quod non imediate, ſed mediate ens ſignificet ſubſtantiam, & accidens, ſiue quod idem eſt, decem prædicamenta, credit enim, quod quotieſcumque dantur alia ſimilia in aliquo vno, poſſit ab eis abſtrahi vna realitas quæcumque illa ſit, obiectiua, quæ ſit vtriſque communis, & eiſdem prior, quare cum ſubſtantia, & accidens conueniant in ente & in ipſo ſint ſimilia, ab ipſis erit abſtrabilis conceptus aliquis obiectalis, vtrique communis, & vtroque prior, quippe qui conceptus, ſiue realitas nomine entis ſignificabitur, quare non ſubſtantia, non accidens, non rerum decem genera immediate ſignificabuntur ab ente, ſed illa ratio communis ipſis, & ipſa media, dende exprimet rerũ catnegoriæ. Si vis autem clare videre proceſsũ variũ diuerſarũ abſtractionũ, vide Cai. hoc ĩ loco, id patefaciẽtẽ.

Caietanus Argumẽta pro Scoto.

Vnde pro huius opinionis confirmatione ſit primum argumentum id, quod modo dicebatur, quod videlicet ab omnibus ſimilibus in aliquo, & in alio differentibus poteſt abſtrahi aliquod reale commune ipſis, & eiſdem prius, ſed ſubſtantia, & accidens conueniunt in ente reali, & non in ente rationis, ergo ab ipſis poterit quid reale ipſis ſuperius abſtrahi, & hoc immediate ſignificabit ens, non autem ipſas naturas prædicamentales, &c.

Secundo, Hæc propoſitio eſt vera, ſubſtantia eſt magis ens, quam accidens, hoc enim perſæpe dicitur ab Ariſtotele, vt queſtione de analogia videbimus, ly ergo magis ens, aut denotat conceptum propriũ ſubſtantiæ, aut proprium accidenti, aut vtrique communem, non primum, quoniam ridicula foret propoſitio, eſſet enim ſenſus, quod ſubſtantia eſt magis ſubſtantia, quã accidens & præterea, abuſiua eſſet comparatio, nam accidens non couenit in ente, vt dicitur de ſubſtantia, nõ ſecundum, quoniam falſa penitus eſſet pronunciatio, ergo ly ens ſuponit pro aliquo tertio, cõmuni ſubſtãtiæ, & accidenti ergo &c.

Confirmari poteſt hec ratio ex natura comparationis, quæ ſemp. fit in aliquo tertio, communi rebus comparatis, quare cum ſubſtantia, & accidens comparetur in ente, vt habet propoſitio adducta, oportet, quod illud ens ſit tertium quoddam, vtrique commune; Neque putet quis ſe ſatisfacere huic argumento, & confirmationi dicendo, vtique comparari in aliquo tertio, non tamẽ vniuoco, ſed analogo, hoc enim non verſamus in hac queſtione, ſed num ens immediate ſignificet ſubſtantiam, & accidens, vel aliquid prius illis, ſufficit enim huic argumento cum confirmatione, ens ſignificare aliquid ſuperius ſubſtantia, & accidente, vel illud fuerit vniuocum, analogum &c.

Tertio, & vltimo, Conceptui formali, reſpondere debet obiectiuus alioquin vanus, immo nullus eſſet ille formalis cõceptus ſed datur cõceptus, formalis ipſius entis, communis ſubſtantiæ, & accidenti nos ipſi docemus, ergo debet

quoque

quoque dari obiectiuus, ſed conceptus obiectiuus nil aliud eſt in propoſito, quàm aliqua res, aut realitas, ergo iam dabitur aliquod reale commune decem generibus, ergo hoc primò importabitur ab ente, ergo medio ipſo ſignificabuntur prædicamenta, ergo non mediate, omnes conſequentiæ patent, & quod infertur, eſt poſitio Scoti, &c.

Et hæc quo ad primum, quamuis enim perplura alia argumenta poſſent adferri, qui.n. hæc nouerit confutare, & pcipue qđ primo loco allatum eſt, ĩ quo ſtat celebris difficultas, & tertium quoque, qđ neceſſariam præbet occaſionem, vt elucidetur conceptus, tum formalis, tum obiectiuus entis, quibus tota ferè controuerſia conſtituta eſt, non graui negotio alias omnes difficultates circa entis conceptũ emergentes, circa quas præclara ingenia inſudarunt, confutare valebit; Quod ſi quis cupiat videre plura argumenta, conſulat omnes ferè, qui queſtiones inſtituerunt ſuper quartum Diuinorum, & potiſſimũ Dominicum à Flandria quæſt. 2. ibidem art 5. qui 23. argumenta adfert. Flandrien.

ARTICVLVS TERTIVS.

De conceptu entis formali.

SVſtinent Tomiſtæ omnes nobiliores, ens ſignificare immediatè naturas prædicamentales, & nullũ ſuperius ipſis adeſſe, vel gradum, vel conceptũ, non .n. anolagia, quæ eſt inter ſubſtantiam, & accidens, eſt duorum ad tertiũ, ſed vnius ad alterum adeo quod nihil ſuperius ſubſtantiæ, & accidenti importetur ab ente, ita vt nullus detur conceptus, vel obiectiuus, vel formalis, præciſus à ſubſtantia, & accidente. Ita colligitur ex Auctore 1. con. Gent. 34. & quæſt. de Potentia Dei q. 7. art. 7. in fine, vbi ait ens dici analogicè de ſubſtantia, & accidente, non analogia ad vnum tertium, ſed vnius ad alterum, quod ſi nullum tertium adeſt, quod prædicamenta reſpiciunt, iam immediatè exprimuntur nomine entis; Ita docet Caiet. hoc loco, & tractatu illo ſuo numquã ſatis laudato de nominum analogia cap. 4 & 5. Ita Capreolus 1. ſent. d. 2. q. 1. Ita Ferrarienſis primo con. Gent. cap. relato, ita Paulus Soncinas, quarto Diuinorum q. 2. ita Dominicus à Flandria vbi ſupra, ita Aquarius, eodem quarto lib. dilucidatione. 1. ita alij quoque, & multi extra ſcholam noſtrã docuerunt.

Thomiſtarum ſententia. D.Thom. Caiet. Capreol. Ferrarien. Soncinas. Flandrien. Aquarius.

Vt itaque rem aggrediamur, & conceptum entis formalem explicemus, nocto ex Caiet. in præſenti, & ex alijs permultis, qui in hac materia ſcripſerunt, quod duplex eſt conceptus alicuius rei, quidam dicitur formalis, quidam obiectiuus, ſiue obiectalis; Conceptus formalis, eſt intentio quædam, idolum, ſimulachrum, imago ſimilitudo, ſpecies expreſſa, (hæc quippe omnia idẽ in propoſito ſibi volunt,) quã format in ſe, & exprimit poſſibilis intellectus, vbi conſtitutus eſt in actu primo, p ſpeciem ſibi ab obiecto, ope intellectus agentis, & phantaſmatum impreſſam, & omnibus illis vocibus, quas audiſti nominatur à Philoſophis, à Theologis autem dicitur verbum; Differt autem conceptus iſte, ſiue ſimilitudo, ad alia illa ſimilitudine, quæ dicitur ſpecies impreſſa, quoniã iſta repræſentat obiectum intellectui in actu primò & in habitu dumtaxat & concurrit, vt comprincipium ad intellectionem, vt vtar verbo Caiet. p p. q. 27. art. 1. & dicitur impreſſa, quoniam ab obiecto, vt dicebatur, imprimitur in ipſo intellectu, per quã nulla eſt actualis intellectio, ſed ſolum habitualis & in fieri, vt ita loquar, quam ideo cenſeo, & à Caiet. & ab alijs in hoc negotio fuiſſe inuolutam ſilentio, quoniã ſermo eſt de intellectione, quam facit intellectus actu

Conceptus formalis, qualis.

Ariſtot.

de ipſo ente, vbi locum non habet ſpeties vt ſic impreſſa, vt innuit Ariſtot. 3: de anima 8. quando de intellectu loquens dixit, cum factus fuerit ſingula ſciens, tunc poterit intelligere, & operari per ſeipſum, & eſt quidem tunc potētia quodammodo, non tamen ſimiliter, veluti .ſ. erat, antequam ſpeties impreſſas reciperet, vbi clarè inquit Ariſtoteles, intellectum actuatū illis ſpetiebus, (ſic.n. fit ſingula,) eſſe adhuc in potentia, & non operari, ſed poſſe operari. Vel dicamus, huiuſmodi ſpetiem fuiſſe virtute, & implicitè recenſitam, nimirum in ſpetie expreſſa, & formali conceptu, hic .n. talis eſt, qualis formatur ab intellectu, cum ſpetie illa impreſſa, reſpondet.n. terminus principio ſuo, tamquam effectus vniuocus ſuæ cauſæ, adeo vt ſi non habet ens vnum conceptum formalem, neque etiam habebit vnam ſpetiem impreſſam, &c.

Hic vero conceptus formalis dicitur expreſſus, non in ordine ad obiectum, quoniam ab ipſo non exprimitur, ſed comparatione ad intellectum, a quo, vt dictū eſt, exprimitur, licet etiā in eo ſenſu queat dici expreſſus in ordine ad obiectum, quatenus de ipſo ab intellectu exprimitur. Conceptus vero obiectiuus, aut obiectalis, eſt res ipſa ad extra, non quatenus ad extra eſt, ſic.n.cū non poſſit mouere intellectum, nequit eidem obijci, ſed quatenus iā ab intellectu intelligitur, & dicitur conceptus obiectiuus, quoniam eſt ipſummet obiectum conceptum. Vt dum ego ſpeculor naturam humanam, factus in actu iā per ſpeciem receptam ab obiecto, atque ideo eius habitualem notitiā tenens, dum actu volo illam contemplari, exprimit meus intellectus ſpeciem aliam, conceptū ſcilicet formalem, & ſimilitudinem illam actualem, in qua naturam humanam intuetur, illa ſimilitudo, eſt conceptus formalis, natura humana, eſt cōceptus obiectalis, neque in tali intellectione ſunt duo, quæ intelligantur illa ſcilicet ſimilitudo, & natura ad extra quoniam tunc ſimilitudo ſi i eſſe rei ſpectetur, non eſt quod intelligitur, ſed quo, nō quidem vt principium, ſed vt terminus, natura vero ipſa ea eſt, quæ in illo conceptu intelligitur; At reuera tunc nō inſpicitur conceptus ille, vt accidens quoddam, & qualitas, ſiue res eſt, materialiter, ſed formaliter vt actum exercet ſimilitudinis, & imaginis in repræſentando, & vnuſquiſque nouit, ab Ariſtotele ſecundo de memoria, & reminiſcentia cap. 1. edoctus, eundem eſſe motū in imaginem, & in rem, cuius eſt imago; Similiter quando dicitur ab omnibus, & vere, nomen ſignificare conceptū, non cenſeas quòd ſignificet conceptum formalem tantum, ſed vtrumque, nam & obiectiuum ſignificat, & quidem formalem, vt medium, ſeu quo, obiectalem verò, vt vltimum, ſiue quod, in gratiam ſiquidem obiectiui conceptus exprimitūr formalis; Poſſumus quoque dicere, nomen ſignificare ſolum conceptū formalem, ſed quoniam iſte alicuius rei eſt conceptus, alioquin eſſet nihil capropter ſignificando illū, ſignificat & obiectiuū, nam iſte eſt res in illo relucens. Quocirca idē eſt loqui de cōceptu entis, & de eius ſignificatione quoniā i nomine, vel ſignificationne importat vterq; illius cōceptus, modo declarato, &c.

Quis ſit conceptus obiectiuus.

Ariſtot.

Noto vlterius, quòd veluti conceptus omnis dupliciter poteſt conſiderari, quo ſcilicet ad eſſe materiale, & quo ad eſſe formale, vel vt res eſt, & vt repræſentatiuus eſt, vt dictum eſt, ita & eiuſdem conceptus vnitas ex duplici capite poteſt attendi, & ex vnitate .ſ. materiali, & rei; & ex vnitate formali, & repræſentatiui; quando namque intellectus format aliquam propoſitionem, illa propoſitio eſt vnus conceptus re, eſt.n. ſimplex qualitas, quæcūque formetur continuata enunciatio, & non interrupta, in illa tamen propoſitione poſſunt plura repræſentari, vnde conceptus ille eſt vnus vnitate rei, & materiali, non repræſentatiui, & formali, & hoc in conceptu entis erit diligenter aduertendum.

Noto poſtremò, quòd duplex poteſt eſſe cōceptus formalis, & repræſentatiuus, alter

tus, alter totalis perfectus, & adæquatus, alter partialis, imperfectus, & inadæquatus, & quemadmodum vna res ſolum aliquando, & alias plures res, vno, & eodem conceptu poſſunt, repræſentari, ob aliquam, quam adinuicem habent affinitatem, & conuenientiam, ita dupliciter fieri poteſt, vt vtrumque repræſentetur, perfectè ſcilicet, & adæquatè, & imperfectè, ac inadæquatè, ſic natura humana hoc conceptu *humanitas* perfectè repræſentatur, quonia in illo, quæ omnia ad eſſentiam naturæ humanæ vt ſic ſpectant, elucent, ſi autem repræſentetur hoc conceptu *animalitas*, non perfectè, non adæquatè repræſentatur, quoniam non totū illud, quod eſt in natura humana inuenitur actu in animalitate, vt patet; ſimiliter multa repræſentata vno conceptu poſſunt, & adæquatè, & minus adæquatè per illum conceptum offerri, & repræſentari.

His prænotatis loquendo de conceptu formali entis pono hanc concluſionem: Ens habet conceptum vnum vnitate rei, & repræſentationis, communem ſubſtantiæ, & accedenti, inadæquatum, & imperfectum.

Declaro ſingula, quod enim ſit vnus vnitate rei, ex eo liquidò patet, quòd dicendo intellectus, ſeu concipiendo ens eſſe illud, cui debetur eſſe, vel quod habet eſſe, vnum conceptum materialiter, & vnam qualitatem format; Quod etiam ſit vnus vnitate repræſentationis conſtat, quoniam in eſſe, quod eſt conceptus formalis ipſius, repræſentatur ſubſtantia, & accidens, & hæc eſt concluſio Caiet. prima in hac quæſtione, quam probat hac ratione in breuem formam redacta; Omnia ſimilia, quatenus ſimilia, poſſunt vna, & eadem imagine repræſentari, ſed omnia genera rerum, quatenus ſunt entia, ſimilia ſunt inter ſe, ergo poſſunt vna, eademque imagine repræſentari; imago illa, aut ſimilitudo eſt conceptus formalis entis, ergo ens habet vnum conceptum formalem, communem ſubſtantiæ, & accidenti, vel naturis prædicamentalibus, &c. maior huius rationis manifeſtatur, quoniam quotieſcumque agens producit ſui ſimilitudinē in alio, ſi hoc aliud producat aliud tertium ſimile ſibi, ſecundū illud, in quo ipſū eſt ſimile primo, oportet profectò tertium aſſimilari vtrique quoniā ſimilatur ſecundo, non materialiter, ſed formaliter, quatenus. ſ. eſt ſimile primo, ſi namque pater patris mei aliquid produxit in patre meo, per quod ipſe ſimilis ei eſſet, & pater meus id, iuxta quod attenditur ſimilitudo produxit in me, profectò ego, qui ſum tertius. ſimilis ſo vtrique, & patri ſcilicet meo, & patri patris mei, quicquid enim eſt ſimile alicui in eo, quod illud eſt alteri ſimile (ecce quod formaliter accipitur,) eſt ſimile vtrique; Cum ergo eſſe accidentale aſſimiletur eſſe ſubſtātiali, à quo profluit, & cauſatur, ſimilitudo, quæ producitur in intellectu, vel producatur ab eſſe ſubſtantiali, vel ab eſſe accidētali, erit vtriuſque repræſentatiua, penens id, in quo ſunt ſimilia, qđ eſt in eſſe, cūque eatenus ponitur formalis conceptus in intellectu, quatenus re obiectaliter faciat præſentem, vnico conceptu tendet intellectus in ſubſtantiā, & accidens, neque oportebit, (non dico, quin poſſit) alium poni conceptum ſubſtantiæ, aliū accidētis, ſi. n. alij ponerentur conceptus, ad hoc certè ponerent, vt repræſentarent, at ſi cōceptus ille vnicus hoc præſtat, vt probatum eſt, fruſtra alter cōceptus poneretur, & tamē natura nihil otioſū facit, vt ex Ariſt. millies patuit quæſt. 2 ſuper procemium: Hanc rationem vide hoc loco in Caiet. fuſius, & faciliſsime deductam, accōmodatamque Deo, & creaturis, nā in hoc eſt eadem de his ratio, cū tum Deus, tum creatura aliquo modo ſimilentur in eſſe, ac proinde quatenus ſimilia, eadem imagine, & conceptu poſſunt repræſentari. *Probatur argumento Caietani.* Ariſtot.

De cōceptu autē formali perfecto, & adæquato eiuſdem entis in repræſentādo, pono ſecundā concluſionē: Ens non habet vnum conceptū formalem, qui adæquatè repræſentet ſubſtantiā, & accidens, ſiue naturas cathegoriarum.

Caietanus. Ferrarien.

Hanc docet Caiet. tractatu de nominum analogia cap. 4. 5. & 6. & Ferrar. loco ſuperius allegato, & colligitur etiã ex prima concluſione eiuſdem Caiet. poſita in hac parte, quando enim probabat dari conceptum illum vnum formalem, iam explicatum, dicebat ſemper, illum eſſe repræſentatiuum ſubſtantiæ & accidentis quatenus ſunt ſimilia in eſſe, ex eo innuens, penes hoc tantum (vti reuera eſt) illum eſſe repræſentatiuum, quare non adæquatè, non perfectè.

Caiet.

Hoc autem docte patefaciebat ipſe quarto cap. citato dicens, verum eſſe, & qđ analogum habet vnum mentalem conceptum, & plures, ſubdebat tamen, qđ ſimpliciter loquendo, magis dicendum eſt, analogi eſſe plures conceptus; Declaro omnia ex eodem Caiet. per differentiam, quæ inuenitur in conceptu vniuoci, & in conceptu analogi, quoniam .n. fundanemtum vniuocæ ſimilitudinis, quod eſt illud, qđ ſignificato formali nominis vniuoci ſignificatur, eſt vnius penitus rationis in omnib⁹ vniuocatis, ideo in vno repræſentato, omnia oportet repræſentari, vninoca quippe ſimilitudo eſt gratia exempli animalitas fundamentum huius animalitatis, eſt natura ſenſitiua, quæ licet differens numero, & ſpecie inueniatur in homine, leone, & boue, eſt tamẽ vnius, & eiuſdem penitus rationis in omnibus; æque namque omnes participant naturã ſenſitiuam, neque vnum in eo quod animal aliquid habet, quod non habeant omnia alia, licet vt hoc animal aliquid proprium habeat, per quod differat à reliquis, at hoc nihil ad rem, quoniam non fundant vniuocationem animalitatis, vt talia animalia, ſed vt animalia abſolute, & ratio eſt in promptu, quoniã in eo quod ſimilia, non in eo quod differentia, debent fundare vniuocationẽ, huic aperte ſequit̃, quod in altero eorum vt ſic repræſentato, reliquã etiam repræſententur, quoniam vt dicebam, in hoc eſt penitus ſimile reliquis; ſic vniuo-

Conceptus uniuoci, & uniuocatorum.

cum, & omnia vniuocata vt ſic ſemper formaliter loquendo vnum tantum conceptum habet ipſa perfecte repræſentantem, & adæquate eis reſpondentem; In conceptum ſiquidem naturæ ſenſitiuæ, (ecce fundamentũ animalitatis,) omnia animalia vt ſic abſolute, & omnino repræſentatur, quod ſi alij ſtatuerentur conceptus, puta ille hominis, ille leonis, ille bouis, ad hoc quippe ponerent̃, vt eos repræſentarent, at iam in illo vno naturæ ſenſitiuę plene exprimuntur, quare gratis prorſus adhiberentur, &c.

Quoniam autem in analogis, illa quę ſimilitudinẽ analogam fundant, tantum abeſt, vt ſint vnius omnino rationis, quod rationem ſunt ſimpliciter diuerſarum, & vnius tantum rationis ſecundum quid, hoc eſt proportionaliter, ideo conceptus analogi diſtinguendus eſt, per perfectum, & imperfectum, veluti prænotauimus tertia obſeruatione, & dicendũ eſt, qđ analogum, & ſua ana-

Conceptus analogi.

logata habent vnum conceptum imperfectum mentalem, vel formalem, & tot perfectos cõceptus, quot ſunt ipſæ res quæ analogantur; & hoc cõſequenter loquimur, quia eteni analogata aliquo modo ſunt ſimilia, ideo aliquo modo, vnum repræſentabit aliud, & analogũ analogata, in eo ſcilicet, quod ſunt ſimilia ecce imperfectum conceptum, qm̃. vero vnum anolagatum eſt, diuerſum ſimplicit̃ ab alio, ideo vnum nequibit eſſe alterius expreſſiuum, ſed ſi perfecte vnumquodq́. erit rapræſentandum, oportebit vniuſcuiuſque ꝓprium addeſſe conceptum, non .n. vnum per aliud valet perfecte exprimi, cum vnum non ſit perfecte ſimile alteri, cumque ponatur conceptus in gratiã repræſentationis, tot erunt aſſignãdi cõceptus, quot erunt analogata. q́. pfecte erũt repreſentãda

Quod autem res fundantes analogiam, ſint ſolum ſecundum quid, hoc eſt ex proportione ſimiles, & ſimpliciter diuerſæ, præterquam quod, hoc veræ analogiæ vox refert, (idem namque eſt dicere analogum, quod plura vt ſimilia,) ſuadet, & exemplum, ſubstantia enim, qualitas, & quãtitas fundant analogiam,

non

nõ quidẽ materialiter, vt res tales ſunt præciſe, ſic enim in nullo conueniunt ſed quatenus ſunt proprijs eſſe commenſuratæ, veluti ſcilicet ſubſtantia ſe habet ad eſſe ſuũ, quantitas ad ſuũ, & ſimiliter qualitas; In his ergo duo contemplaris, & maximã diuerſitatem, quæ eſt pluſquã genere in ipſis, & aliquam ſimilitudinem, quæ eſt in hoc, quòd vnum quodque ipſorum modo ſuo ſe habet ad eſſe; ratione primi, vnum nequit repræſentare aliud, quoniã in hoc, nullo modo ſunt ſimilia, ratione ſecundi, poteſt vnũ per aliud repræſentari, ſed non ꝑfectè, quoniam non eodẽ prorſus modo ſe habent ad eſſe, velut eodem modo penitus omnia animalia habebant naturã ſenſitiuã, quocirca imperfectè vnum per aliud repræſentabitur, quod ſi eorũ perfectã cupis notitiam, vniuſcuiuſq́ proprius exigit cõceptus. Cõuincit hoc ipſũ ratio, nã vt ſiſtam i eodẽ exẽplo, ſubſtantia ſe habet ad eſſe ſuũ hoc modo, qđ eſt ens i ſe exiſtens, accidens hoc modo, qđ eſt exiſtens i alio, hæc quatenus ſe habent ad eſſe, fũdant hoc analogũ qđ eſt *ens*, cuiusformalis cõceptus eſt habere eſſe, patet autẽ qđ i tali cõceptu nõ ꝑfectè relucent analogata, qm. in hoc qđ eſt habere eſſe, non ſufficienter exprimitur, vel ſubſtantia, vel accidens nedum in eo quod entia, hoc .n. nihil huic inſtituto ſeruiret, nam neque homo, neque leo, vt hæc animalia perfectè, in conceptu animalis exprimuntur, ſed neque in eo quod analogata ſunt, vel in eo quod fundant analogiam; Et quamuis aliquo modo poſſet admitti, quod perfectè in illo conceptu repręſentatur ſubſtantia, quoniam ſola ſubſtantia eſt verè ens accidẽtia autẽ eatenus entia, quatenus entis ex ſeptimo Diuinorum 2. non tamen perfectè exprimitur accidens, quoniã ſi debeat definiri, oportet ſubſtantiam interuenire, vt ibidem tex. 3. ſubditur, quod ſanè conſtat non repræſentari perfectè in illo conceptu formali entis. Dixi quod aliqua via in tali conceptu entis repræſentatur ſubſtantia, quoniam hoc veritatem hebet, ſi ſpectetur analogia attributionis, quæ eſt inter ſubſtantiam, & accidens, tunc enim dicitur accidens ens merito ſubſtantiæ, & in hac analogia, analogum ſimplicit̃ ꝓlatũ ſtat ꝓ primo, vnde ſupponet ens ꝓ ſubſtantia, quando abſolutè enunciabitur, in analogia verò ꝓportionis, quæ potiſſima eſt, immo ſola verè, ac ꝓpriè eſt analogia, omnia analogata ſignificãt nomine analogi, vt ꝓportionalia ſunt. Vnum autẽ analogatũ, molto minus ꝑfectè exprimet reliquum, quoniam ꝑfectus conceptus ſubſtantiæ, non eſt ſe habere ad eſſe ſimplicit̃, ſed hoc modo, in ſe videlicet, patet autẽ qđ licet merito primi, quod eſt ſe habere ad eſſe, aliquo modo repræſentet accidens, in hoc enim ſunt ſimilia, (ecce conceptum imperfectum,) tamen merito ſecundi, tantum abeſt, vt ſit ſimile, quod potius opponatur quoniam ſubſtantia in ſe, accidens i alio, vnde ratione illius, in quo ſtat perfectus conceptus, fieri nequit, vt vnum per aliud exprimatur. Ariſtot.

Medio ergo modo ſe habent analoga inter vniuoca, & pure æquiuoca, quoniam vniuoca vnico conceptu perfectè repræſentantur, æquiuoca nullo penitus conceptu poſſunt inuicem repræſentari, ſed ſola voce communi gaudent, analoga vero vnico conceptu imperfectè exprimũtur, ſed plurib⁹ perfectè, & iure quoniam repræſentatio multorum in aliquò vno ſequitur ſimilitudinem, eatenus namque in vno repræſentantur, quatenus sunt ſimilia, ſed vniuoca omnia ſiue vniuocata vt ſic, omnino ſimilia ſunt, æquiuoca in ſolo nomine conueniunt, analoga vltra nomen, habent & aliquò modo rationem eandem, ideo vniuoca in vno conceptu adamuſſim relucent, æquiuoca i nullo, analoga aliquò modo in vno; ſed quoniã, & hæc ſunt ſimplicit̃ diuerſa, ideo ad eorũ plenã expreſſionem, tot indigent conceptibus, quot ſunt analogata; & quoniam dum de aliquorum repræſẽtatione eſt ſermo, id accipi debet de perfecta repræſentatione, niſi aliud obſtet idcirco bene dixit Caiet. qđ ſi ſimpliciter loquamur,

magis dicere debeamus, analogi plures eſſe conceptus, quam vnum tantum.

Patet itaque quomodo ens, quod eſſe analogum ſupponimus, infra probaturi habeat, & non habeat vnum conceptum formalem, habet ſemp vnum vnitate rei, & qualitatis, habet vnum in eſſe repræſentatiuo, ſed imperfectũ, & non habet vnum perfectum, & adequatè analoga exprimentem; Quàpropter concluſionem Caiet. primam in hac quæſtione explica, vel de vnitate rei, vel quoniam id nimis clarum eſt dic ſubtilius, & magis ad eius mentẽ, de conceptu imperfecto, vt iam patefeci ipſum in præſenti innuere voluiſſe, quod latè deinde manifectauit tractatu ſuo ſexto de conceptu entis, quem ad Franciſcum Ferrar. miſit, vbi clare ponit conceptum imperfectum formalem entis vnum, perfectos plures, iuxta ea, quæ prædocuerat tractatu de nominum analogia, &c.

Caiet.

ARTICVLVS TERTIVS.

De conceptu eiuſdem obiectiuo.

IN gratiam conceptus obiectiui ipſius entis adfero ſecundam concluſionem Caiet. in hac quæſtione, & eſt de mente Ferrar. vbi ſupra, & omnium prope illorum, quos ſuperius commemoraui. Ens ſignificat vt obiectalem conceptũ, aliquid, quod realiter inuenitur in omnibus generibus, quod ſanè reale diſtinctum eſt ſecundum rationem à proprijs conceptibus obiectiuis ſubſtantiæ, & accidentis, ſiue omnium generum, & nullum gradum exprimit ſupra naturas, vel genericas, vel ſpecificas, vel indiuiduales.

In hoc aſſerto clauduntur tria, quorum duo priora facillima ſunt, iam enim diximus, conceptum obiectalem entis eſſe id, quod per eius formalẽ conceptũ exprimitur, veluti omnis conceptus obiectiuus, eſt res per formalem repræſentata; diximus quoque, conceptũ illum entis formalem repræſentare id in quo ſubſtantia, & accidens, aut omnia genera ſunt ſimilia, & hoc dictum fuit, quod ſit eſſe nam in hoc conueniunt, modo addimus, id quod maniſeſtiſſimum eſt, nimirum hoc eſſe in ipſis realiter inueniri, illud ergo conſequitur, quod conceptu obiectalis entis ſit aliquod reale in omnib⁹ generibus inuentum, quæ eſt prima pars concluſionis; Vnde breui digredere hunc in modum, omnia genera conueniunt in eſſe, hoc repræſentatur in conceptu formali entis, hoc ſpectat ad eius conceptum obiectiuum, hoc eſt realiter in ipſis, ego cõceptus entis obiectiuus eſt aliquid reale in decem generibus inuentum.

Secunda pars aſſerti facilior quoque eſt, & patet ex proxime dictis, ſi nàque conceptus obiectiuus entis eſt in omnibus, & nullus conceptus obiectiuus proprius ipſorum generum eſt in omnibus, nam conceptus proprius obiectiuus ſubſtantiæ, certe nõ eſt in accidẽte, alioquin non foret illi ꝓprius, multo minus cõceptus ꝓprius accidentis eſt in ſubſtantia (quoniã aliquo modo in accidente cadit ſubſtantia, non e contra,) illud ꝑ comperto relinquitur, quod conceptus obiectalis entis, ratione ſaltem differat à conceptib⁹ ꝓprijs ipſorũ generum, quæ erat ſecũda pars aſſertionis, & breui potes ita ſyllogizare; Illud qđ ad plura ſe extendit, ſaltem ratione differt ab eo, quod in paucioribꝰ inuenit, ſed cõceptus obiectalis entis ad plura ſe extendit, conceptus autẽ ꝓprij ipſorũ generũ, paucioribus inueniuntur, ergo ſaltem ratione diſcriminantur.

Pro notitia autem tertiæ partis, in qua eſt grauis controuerſia, dum dicimus conceptum entis obiectalem, nullũ gradum exprimere ſupra prædicamẽtales naturas, ſcire oportet, quòd cõceptus obiectalis entis eſt eſſe, aut entitas om-

nibus

nibus naturis communis, nullum dicens gradum ſupra ipſas; quoniam nihil aliud eſt, quàm ipſæ naturæ, vt habentes eſſe, nõ enim à ſubſtantia, & accidente poteſt aliquid abſtrahi, entitas ſcilicet, quoniam ſupra ſubſtantia nil amplius manet, quare nullus gradus reperiri valet ſuper genera decẽ, veluti ſupra hominem, equum, & bouem, reperitur gradus animalitatis, aut naturæ ſẽſitiuæ omnibus communis, quapropter fundant ipſæ rerum naturæ conceptum obiectalem entis, non ſecundum aliquam rem eiuſdem rationis, quæ in eis inueniatur, vt fundant homo, & leo ſecundum naturã ſentientem, quæ eſt eiuſdem rationis in ipſis vniuocationem, ſed ſecundum proprias quidditates, vt ſunt commenſuratæ proprijs eſſe; cumque non ſit aliquid in ipſis eiuſdem rationis, nequeunt ad aliquid vnum ſimpliciter adunari, ſed ſolum ad aliquid idem ſecundum proportionem, vnum ſiquidem ſimpliciter, numquam reſultabit ex aliquibus, niſi illa penes aliquid omnino conueniant, in nullo autem omnino rerum naturæ conueniunt, quamuis enim communicent in eſſe, nõ tamen eodem modo, vt iam patuit, vnde aliquid vnum ſimpliciter nõ poterunt reſpicere, ſed tot reſpicient, quot ſunt ipſæmet naturæ, tot nimirum modos habendi eſſe, & eos reſpicient, velut quidditates abſolutè, ſeipſas vt proprijs eſſe commenſuratas intuentes, nõ.n. vt tales quidditates, ſed vt ſuo eſſe appropriatæ, ſunt analogæ:

Quomodo rerũ natura fundent conceptũ entis obiectalem.

Hoc autem haud obſcure poteſt colligi ex ijs, quæ circa formalẽ cõceptum diximus, cum enim obiectalis ſit cauſa conceptus formalis (in gratiam quippe repræſentationis conceptus obiectiui, exprimitur formalis,) ſi tot ſunt conceptus formales, quot ſunt ipſa analogata, totidem erunt cõceptus obiectales, quot res ipſæ, vt etiam fundant analogiam, nã effectus eſt correſpondens cauſę ſuę, iam itaque ad aliquem vnum tertium cõceptum nõ adunabuntur, iam nullus gradus erit ſupra ipſas, iam conceptus obiectalis entis nullum gradum ſupra ipſas naturas exprimet, ſed eas ſimul dicet.

Quòd ſi dixeris, dum tot ponis conceptus obiectales, quot ſunt ipſa analogata, iam ergo nullus datur conceptus obiectalis analogi, iam non differt analogum ab æquiuoco. Dico veriſſimum eſſe non dari vllum conceptum ſimpliciter vnum analogi, ſed vnum dumtaxat proportione, quoniam conceptus obiectales analogi, ſunt ipſęmet res ſimiles, multæ ſimpliciter, ſed eædem proportione, differentes à ſeipſis abſolutè, & ſecundum proprias quidditates conſideratis, ſic enim diſtinguitur analogum ab analogatis, non ſecernitur ens à quantitate, & ſubſtantia, quia quandã rẽ eis cõmunẽ ponat, vt diſtiguitur animal à leone, & boue, ponendo illis naturã ſenſitiuam cõmunẽ, ſed quia ſubſtãtia importat ſolum quidditatem ſubſtantiæ, ſimiliter quantitas, illam tantum quantitatis, ens autem ſignificat vtramque quidditatem, vt ſimiles ſunt, vt .ſ. ſe habent ex proportione ad eſſe, quod eſt dicere, vt diuerſas ſimpliciter, & vt ſecundũ quid eaſdem, ſic nõ eſt idem analogum, quòd ęquiuocũ, nã canis nihil ſignificat commune ſyderi, animali latranti, & piſci niſi vocem, analogum autem, vltra vocem, rationem quoque ſecũdum quid communem dicit, at dilucidius hoc reddetur, quãdò paulò inferius loquemur de abſtractione analogi &c

Difficultas.

Soluitur.

Quo pacto diſtinguatur ens à ſubſtantia, & quantitate

Erit ergo diſcrimen inter vniuoca, & analoga, quòd vniuoco aſſignatur aliquid tertium commune, quod eſt diſtinctum ab vniuocatis, quodcumque illud fuerit, ſignificat enim ſpecies ſuas, medio aliquo communi, quoniam aliquid vnum dicit indifferens ad omnes ſuas ſpecies, quippe quod, licet diuerſificetur in ſpeciebus, merito differentiarum diuidentium, per quas ad ſpecies cõtrahitur, tamen ſi conſideretur in ſe, & quo ad ſuam rationem non permutetur, ſed idem manet, & huius cauſa eſt, quod talis diuiſio nõ ineſt ſibi ratione eorũ, quæ ſibi ex ſui natura inſunt, ſed ratione illorũ, quę ſibi adueniunt, per quæ deſcen-

dit ab inferiore ſua, non ſit, inquam, hæc diuiſio ab his, quæ habent vim ipſum conſtituendi, tunc enim in ſeipſo quoque diuideretur, ſed ab his, quæ habent vi illud in inferiorib' diuidendi, vt videre eſt in animali, quod ſignificat leonem, & bouem, non immediate, tanquam plura ſignificata, tunc .. non foret vniuocum; ſed tanquam ſubiectiuas partes, medio aliquo cõmuni, natura ſcilicet ſenſitiua, ideo namque continetur ſub animali, quoniam naturam habent ſenſitiuam quippe quæ in ſe, & quo ad naturam ſuam conſiderata, non variatur res manet eadem, quoniam diuiſio illa nõ ei conuenit merito eorum, quæ ad illam, vt ſic attinet, alioquin numquam vna inuenitur, ſed ei accidit, ratione differentiarum, quæ ſibi adueniunt, ratione, inquam, eorum, quibus diuiditur, non quibus conſtituitur, ſi enim per hæc conſtitueretur, non aduenirent illi, quoniã conſtituens non aduenit conſtituto, ſed ipſum ſecundum rationem ſaltem præcedit, differentiæ autem non ſunt in ipſa actu, aliter contraria eſſent in eodem, vt arguebat Ariſtoteles ſeptimo Diuinorum 42. & Porphyr. cap. de differentia, ideo quamuis animal re, & ſpecie differat in homine, & leone, quia hic rationis expers, ille compos, tamẽ quatenus eſt ſubſtantia animata ſenſitiua, indiuiſum remanet, quoniam merito huius non partitur, hinc bene dicunt omnes, genus totum ſecundum eſſentiam inueniri in vnaquaque ſpecie; Analogum autem non aliquo medio, ſed immediatè ſignificat ſua analogata; & diuiditur, nedum ex parte ſubiectorum, in quibus reperitur, ſed etiam ex parte ſui, & ſecũdum ſuam naturam, vnde neque ipſum commune vt ſic permanet abſquè varietate, immo in ſeipſo permagnam ſubit mutationem, vt eruditè docuit Simplicius ſuper ſecundum ſecundi de anima, vbi dicebat analogicum genus, (quod appellat illud, quod ſecundũ vnãquãque formam variatur,) nõ permanere cõmune non ſolum vt ſpectat ad illas differentias, quæ diuidunt eodem ordine, ſed etiam in profunditate valde permutatur, hoc eſt in ſui natura, vt ens, nedum differr per hoc, quod eſt in ſubſtantia, & accidente, ceu differebat animal ex eo quod erat in homine, & leone, ſed etiam ipſiuſmet communitas, & vniuerſalitas ſecundũ ſe differt, quippe quæ intenſius à ſubſtantia, remiſſius ab accidente participatur, quod nequit dici de animali, & hoc ipſum doctè repetit inferius in expoſitione 30. eiuſdem libri; Ratio autem eſt, quoniam in analogo non inueniuntur duo eſſe, quorum altero cõſtituatur, altero diſtinguatur, tunc enim per primum aliqua fieret natura, ſed idemmet eſſe, quo conſtituitur, eſt etiã id, quo diuiditur, & cum hoc ſecundũm de neceſſitate differat, differet & primum. In animali autem, aliud erat eſſe, per quod couſtituebatur, & aliud, p quod diuidebatur, hinc ſtat, quòd permutetur hoc ſecundum, primo in ſua profunditate, vt cum Simplicio loquar, inuariabili remanente; conſtituebatur quidem per ſenſibile, quod eſt differentia diuiſiua corporis animati, vel viuẽtis, & ipſius animalis conſtitutiua, diuidebatur autẽ per rationale, & irrationale, qđ eſt animalis diuiſiuum, & hominis, ac bruti conſtitutiuum, analogum vero conſtituitur, & diuiditur eodem, quoniam nõ eſt res quædam extra ſua analogata, vt ens conſtituitur per eſſe, & per hoc idem partitur in ſubſtantiã, & accidens, hinc nequit dari cõceptus obiectiuus ipſius entis vnus ſimpliciter, vel qui vllũ gradum dicat ſupra naturas, quod erat tertia pars aſſertionis, quoniam nullum aliud habet eſſe, quàm in inferioribus, eſſe inquam eſſentiæ, ſeu naturæ, ſeu cuiuſuis gradus, nõ autem loquor de eſſe exiſtentiæ, hoc enim modo, neque animal aliud habet eſſe, quàm in ſuis ſpeciebus, ſiue indiuiduis.

Id autem probabat Caiet. in hac parte, nam ſi aliquem gradum, ſeu præciſum conceptum ſupra naturas prædicamentales diceret ens, tunc acceptis gradibus ſpecificis, & genericis, cum eorum præciſe paſſionibus, non eſſent boni,

Quomodo ſe habeant conſtituens, & cõſtitutum.

Ariſtot.

Porphyr.

Commune dictum de genere.

Simplicii elegans doctrina.

Conſtitutiuũ animalis.

Diuiſiuum.

Caietani probatio pro tertia parte concluſionis.

non veri

non veri, non vnitate gauderent, demum non inuenirentur in ipſis vt ſic paſſiones entis, probatur conſequentia à ſimili, quoniam enim animal alium gradum præciſè importat à ſibi inferioribus, ideo ipſis inferioribus vt ſic conſideratis, præciſè iuxta conceptum vltimum propriũ differentiæ ipſorum conſtitutiuũ non conueniunt propriè paſſiones animalis vt ſic, quæcumque ſint illæ, non.n. eſt verũ dicere, quòd homo, vt rationalis, (ecce eius differentialem cõceptũ,) ſit piloſus, circumſcribendo in præſenti per ly, *piloſus*, propriam paſſionem animalis, falſitatẽ tamẽ conſequentis, nemo eſt, qui non videat, homo nãque rationalis eſt vnus, quoniam indiuiſus formaliter, & alijs paſſionib° entis gaudet, vt cap.4 huius operis explicatius dicetur, omnẽ .ſ. naturã vt ſic eſſe vnam, &c.

Certe ſi aliquod ſuperius dicat gradũ ex ſe, ille participabitur a ſuis inferiorib°, non abſolutè, & præciſe, ſed quatenus ſunt ſub illo ſuperiori, quòd ſi numquam poſſint, vel concipi abſquè ijs, quæ conſequuntur gradum illum ſuperiorem, certè ille gradus nihil eſt præter ipſa, ſed eſt neceſſariò ipſamet inferiora; ſic autem eſt de ente, numquam enim eius analogata, quocumque modo conſideres, immunia à paſſionibus entis videbis, quoniam quicquid entis rationem habet, comperies illud eſſe vnum, verum, bonum, aliquid, &c. & nihilominus ſi aliquem gradum ſuperiorem diceret ens ad ſubſtantiam, & accidens, non diceret totum illud, quod dicunt inferiora, ſed quid ei proprium eſſet, quod talem gradum inſequeretur, & quod non in omnibus vt ſic reperiretur; Quòd ſi quis dixerit, hoc vtique verum eſſe, non prouenire ex eo, quod ens non dicat gradum ipſis ſuperiorẽ, ſed quoniam nihil poſſit concipi, niſi fuerit ens, & ratione entis neceſſariò incluſi, habeat quoque eiuſdem paſſiones, aliquid autem poteſt concipi non vt animal, & proinde vt ſic, non inueniuntur in eo paſſiones animalis; Qui ita diceret, faueret mihi, ſi enim poſſit concipi, quin ſit ens, vbi erit hic gradus præciſus entis, vt ſic ſi neceſſariò ab omnib° participetur? quomodo præciſus, ſi neque intellectu poteſt à quopiam ſeparari? *Dubitatio.* *Tollitur.*

Præterea, licet verum ſit, multa poſſe concipi abſquè eo, quòd animalis conceptum in ſe claudant, vt res clariſſima eſt, tamen de his, quę ſub ipſo vniuocata ſunt, id veritatem non habet, neque.n. homo, vel leo poſſunt concipi, non vt animalia, & tamen vt ſic ſecundum gradum differentialem, nõ includunt differentias animalis, quoniam illa animalitas eſt natura quædam, ergo ſi & ens aliquem gradum vt ſic abiunctum diceret, profectò ille non inueniretur in ſuis inferioribus præciſè acceptis, quid enim præciſe hoc loco volumus, niſi præſcindendo à ſuperiori? & tamen quouis modo præſcindas, ſemper in ſubſtantia, & accidente, modo ſuo depręhendes paſſiones entis, quare nullam paſſionem habet in ſe ens vt ſic, quæ non inueniatur in ſuis inferioribus, ſi nulla ſecundũ ſe paſſione gaudet, nullam quoque ſecundum ſe dicit naturam, nullũ gradũ, &c.

Perpende bene qđ attuli, non eſſe aliud in analogo, per quod conſtituatur, & per quod in ſuis inferiori° diuidatur, quare nulla alia poteſt gaudere natura, niſi illa, quæ eſt in ſuis inferiorib°; quòd ſi aduerſarij dicant, aliud eſſe inueniri, illud quæſo patefaciant, eius rogo vt ſic oſtendant paſſiones, explicent amabo, quale nam proprium prædicatum illud inſequatur; quod ſi hæc, & his ſimilia non oſtenderint, vt certe nequeunt oſtendi, vel fateantur dari gradũ, ſeu naturam, ſeu conceptum, ſeu realitatem otioſam omnino, & inanem, qđ cũ inane prorſus, & otioſum ſit aſſerere, illam tandem penitus e medio tollant, & viã ſequantur, quam Ariſtoteles, & omnes eius priſci, ac illuſtres expoſitores docuerunt, nullum videlicet dari conceptũ realem præciſum entis à prædicamẽtalibus naturis, nullum inquam, gradum eius dicere ſupra ipſas naturas genericas, ſpecificas, vel indiuiduales, quæ erat tertia pars aſſertionis. *Analogi natura.*

Soncinas. Si vis alias huius veritatis confirmationes videre, lege Paulum Soncinenſem
quarto Diuinorum q. illa 2. ſex rationes efficaces ſatis ad hoc adferentem, nul-
lum ſcilicet dari entis conceptũ præciſum à rerum naturis, & ex conſequẽti,
ens immediatè dicere naturas prædicamentorũ, hoc enim eſt principale huius
Flandren. quæſtionis inſtitutum; alias quoque probationes habebis apud Dominicum à
Aquarius. Flandria, ſuper eundem librum, quęſtione 2. art. 5. Aquarius etiam dilucidatio-
ne prima ſuper eundem librum, non nullas adfert rationes antiquorum, eaſque
tuetur à quibuſdam reſponſionibus, quæ ipſis adhiberi conſueuerunt.

Ariſtot. Vide auctoritatem expreſſam Ariſtotelis, quã citat hoc loco Caiet. deſum-
ptam ex principio tex. 16. & vltimi octaui Diuinorum, vbi ait, ens ſtatim ſeipſo
eſſe hoc aliquid, ſubſtantiam ſcilicet, & qualitatem, & quantitatẽ, ſi ſtatim nõ
Auerroes. ergo vllo medio conceptu. Vide auctoritatem Auerr. ab eodem Caiet. adductã,
qui com. 8. decimi Diuinorum, ait ex Ariſtotele ibidem, eſſentias, & quiditates
prædicamentorũ eſſe diuerſas, & nihil eis eſſe commune, quoniam ſi ita eſſet,
tunc hoc nomen *vnum*, non ſignificaret illud, quod ſignificat in prædicamẽto
ſubſtãtiæ, aut qualitatis, aut quãtitatis, prima ſignificatione, & ſine medio, &c.
Ariſtot. Vltrà hæc, vide Ariſtotelem 12. Diuinorum 19. apertè dicentem, extra ſubſtan-
tiam, & reliqua prædicamenta nihil eſſe commune, ſi nihil commune, quomo-
do ens aliquid dicit commune ſubſtantiæ, & accidenti? Hinc deprehenditur
nulla eſſe reſponſio illa, qua ſolet dici, genera ſuprema nihil habere commune
ſubiectiuum, ſed tamen aliquid obiectiuum, ita vt diſtinguantur ſe totis ſubie-
ctiuè, ſed non obiectiuè, nam omnia communia indifferenter à generaliſſimis
excludit Ariſtoteles, & græci expoſitores & Auerr. ita vt, neque in natura vl-
la, neque in conceptu aliquo conueniant, præterea conceptus ille, vel eſt ficti-
tius, vel verus, ſi fictitius, fictitia eſt eorũ doctrina, ſi verus, omnis verus con-
ceptus fundatur in aliqua re, & illã reſpicit, tamquã effectus cauſam, aſſignent
itaque hanc rem, hoc ſubiectũ, quod fundent hunc conceptũ, fruſtra illud quę-
rent, & contra ſeipſos, iam enim docent, in nullo ſubiecto conuenire, cum ſub-
iectiuè ſe totis diſtinguantur, quod ſi ſubiectiuè, & obiectiuè, quoniam nullum
obiectũ datur, ſiue conceptus, cui nõ ſit fundamentum aliqua natura, vel ſub-
iectum, ſi dixerint, huiuſmodi conceptum fundari in ſubſtantia, & accidente,
vt conueniunt in ente, iam itaque non erit ab ipſis generib⁹ præciſus. Vide eun-
dem Ariſtotelem primo Phyſicorum 13. dicentem, ens eſſe, aut ſubſtantiam, aut
quantum, aut quale, & apertius in diuiſione illa anteprædicamentali, qua diui-
debat incumplexa, mox dicere, quædã eſſe ſubſtantias, quædam qualitates, &c.
Eandem diuiſionem poſuit quinto Diuinorum 14. & 7. eorundem 16. & nono
ſimiliter eorundem primo, quòd ſi aliquid prius his generib⁹ ſignificaretur ab
ente, id certè Ariſtoteles recenſuiſſet, & malè diuiſiſſet ens immediatè in præ-
dicamenta, ſi illa non ſignificet mediatè, quocirca non facio vi ſolum in argu-
mẽto ab auctoritate negatiuè, (ſcio .n. ſæpe non concludere,) ſed intelligo,
quòd falſò fuiſſet toties ab Ariſtotele ens partitum immediatè in cathegorias,
Alexãder. ſi quid ipſis prius adeſſet. Vide Alexan. ſuper illum tex, vltimum 8. Diuin. ſcri-
bentem, nõ eſſe aliam cauſam, quare ſubſtantia, quantitas, & cætera ſint entia,
quoniam ſtatim ſunt ens, & vnũ, ſi ſtatim, non igitur aliquo, quod inter ens, &
ipſa mediet, idipſum confirmat ſuper illum 19. 12. Diuinorum, dicens, nihil eſſe
Auicennas. prius ſuſtantia, & reliquis prædicamentis; vide Auicennam primo ſuæ meta-
phyſicæ cap. 2. dicentem, quòd ens non eget diuidi in alia, priuſquam in præ-
dicamenta, vt ſubſtantia eget diuidi in alia, antequam perueniat ad diuidi in
Auerroes. hominem, & non hominem. Vide adhuc Auerr. vltimis verbis cõm. 26. & vltimi
decimi diuinorum, vbi inquit, illa quæ diſtant ſecundum genus, non conuenire

omnino

omnino in vna natura, patet autem ſubſtantiã,& accidens differre genere, &c. Vide tandem Porphyrium cap. de ſpecie, ponentem prædicamenta ſuprema,& nihil illis aut commune, aut prius. *Porphyr.*

Cum igitur conceptus obiectalis entis ſignificet aliquod reale in ipſis prędicamentis, vt dicebat prima pars aſſertionis, cumque tale reale nomine entis ſignificatũ, nõ ſit gradus ſpecificus ſupra genericos, ſeu ſpecificos, ſciſcitat aliquis quidnam ſit; Cui facilè occurrit Caiet. & iã quiſquis ex ſe, ſi ſpectet quæ dicta ſunt, occurrere poteſt, hoc enim nil aliud eſt, niſi ipſæmet naturæ genericæ, ſpecificę, differentiales, & indiuiduales, quatenus nomine entis ſignificatur, ſic enim ſpectant ad conceptũ obiectalem entis, vt eſſe habent, & quælibet ex ſe eſt pars conceptus obiectalis entis, ſimul autem omnes in vnum redactæ, totum illum conceptũ integrant, vnum ſolum proportione, vnde tot conceptus obiectales perfectos dicit ens, quot ſunt naturæ, quas dicit, veluti ſuperius dictum fuit de formali conceptu. Quamobrem vnaquæque res quattuor conceptibus gaudebit, formali ſcilicet, & obiectali, ſpectantib⁹ ad ipſam quatenus res quædam eſt propria abſolutè, & alio formali, & obiectali, qui ad eandẽ attinebunt, vt ens eſt, vt ad conceptũ obiectalem entis ſpectat, animalitas ſiquidẽ (quæ eſt natura generica) ex ſua propria, & formali quidditate, per quã diſtinguitur contra omne illud, quod non eſt animal, habet quòd nomine proprio, ſcilicet animalitatis exprimatur, & eſt quoque cõceptus obiectalis illus nominis ſignificati, ſiue formalis conceptus; Rurſus eadem animalitas, quoniam habet, vt ſibi debeatur eſſe ſuum quidditatiuum genericum, & exiſtentiæ quoque, in ſuis inferioribus, conſiderata ſub hac ratione, vt ei debetur eſſe, repræſentatur per conceptum formalem entis, tamquã pars ſui obiectalis, & vt ſic nõ exprimitur nomine animalitatis, ſed entis; ſic patet ſolutio tertij argumenti, quid nimirum reſpondeat cõceptui formali entis, quis cõceptus obiectalis, quid ſit illud reale importatum per conceptum obiectalem entis, naturæ ſcilicet ipſæ, ſubſtantia, & accidens, non abſolutè, ſed vt habent eſſe, quocirca nõ reſpondet conceptus vnus vnitate formę, tunc enim aliquid præciſũ à naturis diceret ens, ſed vnus vnitate analogiæ, & cõparationis, hoc eſt multæ naturæ, vt ſimiles. *Conceptus entis obiectalis.* *Quot cuiuſq; rei conceptus.*

Et quamuis Paulus Soncinas q. 3. quarti Diuinorũ cenſeat, conceptum entis non eſſe vnum vnitate analogiæ, vel comparationis, ſed diſiunctionis, vel enim, quòd eius conceptus non ſint ipſæ naturæ, ſed hoc diſiunctum, ſubſtantiam, vel accidens; tamen magis mihi arridet modus loquendi Caiet. & aliorum, quòd nimirũ explicetur conceptus entis per copulationem, & collectiuè, dicẽdo ipſas naturas ſimul, ſubſtantia ſcilicet, & accidens; Neque rationes, quas ipſe adfert contra hunc loquendi modum quicquã concludunt, quando enim ait, fieri non poſſe, vt intellectus aliquem terminum cõmunẽ diſtribuant, niſi apprehẽdat totum eius primum ſignificatum, tranſeat hæc maior propoſitio, quando ſubdit in minori, quòd intellectus dicendo omne ens, nõ apprehendit actu decem genera prima, dico quòd confuſè immediatum entis ſignificatum apprehenditur, & hoc ſufficit ad diſtributionem termini communis analogi, dicendo namque intellectus omne ens, concipit ſubſtantiam, & accidens, quod ſat eſt, non enim requiritur, quòd actu nouem genera accidentium tunc concipiantur, ſcit vtique non omne ens eſſe ſubſtãtiam, nec ſimiliter omne ens eſſe accidens, quare vtrumquè concipit, ſed ſi argumentum contra nos quid roboris haberet non video, quomodo & contra auctorem ſuum non militaret, quemadmodum enim dicit, non poſſe concipi coniunctionem multorum, niſi concipiantur, quæ dicuntur coniuncta, certè neque poterit concipi diſiunctio, niſi intelligãtur & diſtincta, diſtincta hæc ſunt decẽ prædicamenta, quæ ipſe ait nõ concipi ab intellectu *Soncinas.* *Eius rationes* *Soluuntur.*

tellectu, quare &c. Quòd ſi dicat, diſiunctum hoc ſuum non eſſe omnia prædicamenta, dicendo vel ſubſtantia, vel quantitas, vel qualitas, vel relatio, &c. ſed ſolum vel ſubſtantia, vel accidens, hoc ipſum dicemus & nos, noſtrum ſcilicet coniunctum, eſſe ſolã ſubſtantiã, & accidens, &c. Quando ſecundò, & vltimò arguit, in omni vera prædicatione eſſentiali, prædicatum debere conuenire ſubiecto ſecundum totum ſignificatum prædicati, cum omne ſuperius quidditatiuè includatur in ſuis inferioribus, & nullam rem eſſe, de qua verè decem prædicamenta dicantur, ergo ens non ſignificat ipſa determinatè ſua prima ſignificatione: Reſpondeo ad maiorẽ, quòd in omni vera, ac eſſentiali prædicatione conuenit prędicatum ſubiecto ſecundũ totum ſuum ſignificatũ, nõ rei,

Quis ſenſus huius propoſitionis, homo eſt animal.

ſed rationis, quando .n. dico, homo eſt animal, ſenſus eſt, quod tota ratio animalis dicatur de homine, nõ autẽ omne illud, qđ re eſt animal, alioquin homo eſſet bos, & leo, ſic quando dicimus, homo eſt ens, non requiritur, vt omne illud, quòd reipſa eſt ens, ſit homo, ſed ſufficit, quòd tota ratio entis dicatur de homine, tota inquam, non ſimpliciter, ſed ex proportione, iam enim ens non eſt prædicatum vnum ſimpliciter, ſed vnum analogia, & ita verum eſt, totam rationem entis analogicam dici de omni, quod eſt ens, quoniam dicendo, homo eſt ens, ratio ſubſtantiæ dictæ de homine eſt eadem proportionaliter, & analogicè, cũ ratione nouẽ generũ. Sed hanc eandem difficultatẽ ipſemet Soncinas patitur, nã de nulla re dicitur quidditatiuè illud diſiunctũ, ſed altera pars tantũ, reliqua autẽ dicuntur tantũ in voce, ſaltem affirmatiuè loquendo, nã negatiuè, per eandem quidditatem, qua aliquid eſt ſubſtantia, eſt quoque non accidens, & è contra.

Dixi modum loquendi Caiet. mihi magis probari, quàm modum loquendi Soncinatis, appello has vias modos loquendi, quoniã certè nullam inter ipſas contrarietatem intueor, ſed tantũ nonnullã diuerſitatem, immo vero potius in verbis, quam reipſa adinuicem diſſidere conſpicio, clarum nãque omnib⁹ eſt, qđ dum dicimus, conceptum entis eſſe ipſas prædicamentales naturas, puta ſubſtãtiam, & accidens, non intendimus dicere, quòd aliqua natura ſit vtrũque, id enim falſiſſimũ eſt, cum nulla res, vel creata, vel increata ſit formaliter ſubſtantia, & accidens, ſed volumus, quòd ens dicat has naturas ſimul, quæ poſtea diuerſimode participantur ab inferioribus, nam quædam ipſarum ſunt ſubſtantiæ, quædam accidentia. Hoc autem & nihil aliud voluit fortaſſis Soncinas

Ad bonum ſenſum reducitur opinio Soncinenſis

vt ex eius argumentis, & præcipue ex ſecundo poteſt colligi: Cumque modus loquendi Soncinatis ſit probabilis, tollenda ſunt è medio nonnulla argumenta, quę contra talem conceptum ſub diſiunctione explicatum adfert eruditiſſimus Fonſeca q. 2. quarti Diuinorum ſectione nona; Arguit enim primò, qđ

Sex argumenta Fonſeca cõtra modum loquẽdi Soncinatis.

diſtinctio eſt in ipſa intellectus indeterminatione, non autem in rebus, conuenientia aũt omnium rerum, quatenus entia ſunt eſt in ipſis rebus. Sed hoc motiuum vel loquitur de relatione conuenientiæ, & diſtinctionis formaliter, vel fundamentaliter, ſi primo modo, vtramque eſt in intelectu, ſi ſecundo, vtraque eſt in rebus, quoniam vt paulo ante dicebam, per idem res conſtituitur

Confutantur ſingula.

in eſſe, & ab alijs differt, ab eodem namque habet aliquis, vt ſit homo, atque ideo cum alijs hominibus conueniat, & ab eodem habet, vnde diſtinctus ſit, aut differens ab omni alio ab homine. Arguit ſecundo, quòd vnitas diſiunctionis pari modo poſſit tribui æquiuocis, vt ſi quis diceret, conceptum canis eſſe, vel piſcem, vel latrans animal, vel aſtrum, &c. Hoc quidem verum eſt, ſed tamen illa æquiuoca conueniunt dumtaxat in voce, ſubſtantia autem, & accidens, conceptu illo diſtincto explicata, conueniunt in alio vltra nomen, & noluit auferre Soncinas conuenientiam, quæ eſt inter naturas prædicamentales, ſed eas

diſiuncto

disiuncto cõceptu voluit explicare, & diſtinctionem rerum, non rationum inſinuauit; Vnde ruit tertium, in quo infert, tunc auferri omnem vnitatem analogicam, quam tamen tex. 12. quinti Diuinorum connumerabat Ariſtoteles cum reliquis vnitatibus, non enim vnitas proportionalis rationũ ſubſtantiæ, & accidentis, (vbi poſita eſt analogia) per conceptũ illum diſiunctum tollitur, ſed rerum diſtinctio, vt dicebam, ſignificatur. Dum addit quartò, quòd quando conceptu penitus cõfuſo dicimus aliquid eſſe ens, nihil tunc cogitamus de ſubſtantia, aut de accidente; dico eſſe in pręſenti ſermonem, non de conceptu formali, ſed obiectiuo, qui eſt res ipſa, omnis autem res, vel eſt ſubſtantia, vel accidens; falſum quoque eſt, quin ſaltem implicitè, dicendo ens, intellectus currat ad naturam, vel ſubſtantiæ, vel accidentis: Quintum argumentum totum conceditur, vbi dicitur, pertinens ad eſſentiam rei determinatæ, non eſſe poſitum in diſiunctione, quę nihil determinatum dicit, quælibet autẽ res eſt eſſentialiter ens, ſed oportet addere, quòd eſſentialiter vnũquodque eſt, vel ſubſtantia, vel accidens, non coniunctim vtrumque, vt patet quo ad rem, &c. Quando poſtremò inquit, ex huius diſiuncti poſitione, varia deſtrui pronũciata ab omnibus recepta, quòd ſcilicet ens eſt obiectũ intellectus, eſt ſubiectum diuinę Philoſophię, eſt rebus omnibus commune, &c. negatur hæc ſequi, quoniã numquam, vt dictum eſt, excluditur proportio, & vnitas rationum, ſed aperitur diſtinctio rerum, ob vnitatem vero rationum entium omnium expreſſarum hoc nomine *ens*, vera ſunt illa, & alia pronunciata, & certè ens, quod eſt obiectum intellectus; eſt vel ſubſtantia, vel accidens, non quòd obiectum ſit illa diſiunctio, id enim eſſet ſtultum, & tamen hoc prope dixerim, videtur omnino impugnari, ſed quæ ſtant ſub illa diſiunctione, quæ per illam diſiunctionem exprimuntur, ſubſtantia ſcilicet, accidens, naturæ prædicamentales, &c.

Licet tamen modus loquendi Soncinatis ſit aptus, aptior tamen mihi videtur ille, quem cum Caiet. proferimus, dicendo, conceptum obiectiuum entis, eſſe non hanc, vel illam naturam, ſed hãc, & illam, & omnes ſimul, nullus enim negabit, quòd ſic loquendo ex vi vocis non magis exprimatur conuenientia naturarum, quæ tamen in analogia eſt valde penſanda, cum penes conuenientiam, nõ iuxta diſiunctionem fundent illæ naturæ analogiam, ſed hoc, vt dicebam, proficiſcitur ex modo loquendi, & ex vi vocis conceptum exprimentis, &c. *Accommodatius loquimur cum Caietano.*

ARTICVLVS QVARTVS:

Qualis ſit abſtractio entis à ſubſtantia, & accidente:

SCire oportet, quòd materia hęc ex ſe apprimè difficilis, in qua egregiè laborauit Caiet. capit. 5. tractatus de nominum analogia, iam facilis ex parte reddita eſt, ob ea, quæ circa conceptum vtrumque entis attulimus; iam enim dictum fuit, formalem analogi conceptum perfectum, non poſſe vnum eſſe, ſed tot neceſſariò, quot ſunt analogata, idem diximus de conceptu obiectali, non eſſe ſcilicet rem vnam ſimpliciter, ſed proportione ſolum, hoc eſt multa, vt ſimilia; quare hoc ipſum de abſtractione eſt neceſſariò dicendum, nimirum ab analogatis non poſſe abſtrahi rem vnam ſimpliciter, ſed ſolum vnam proportione, cumque abſtrahere nil aliud ſit, quàm attingere vnum, non attingendo aliud, intelligere ſcilicet illud, quod abſtrahitur, non intellecto illo, à quo abſtrahitur, quando dicimus abſtrahi analogum ab analogatis, & ens à prædicamentis, idem eſt, ac ſi dicamus, intelligi analogum abſque analogatis, & ens abſque ſubſtantia, & accidente. Sed quoniam vt dicebatur, analogata ad aliquid vnum ſimpliciter Caiet.

non

non adunátur, ideo tale vnum nequit ab ipſis abſtrahi, & quoniam adunaetur ad tot rationes, quot ſunt ipſa analogata, eapropter quando intelligentur illæ rationes, non intellectis illis reb⁹, quæ fundant materialiter illas rationes, hoc eſt, quando intelligentur illę res, vt ſimiles, non intellectis eiſdem, vt res quędam ſunt abſolutè, intelligetur analogum, abſque eo quòd intelligantur analogata, & ex conſequenti illud tunc ab illis abſtrahit. Quare abſtractio analogi non eſt in eo poſita, vt cognoſcatur vnũ, & non cognoſcatur aliud, tunc enim analogũ diceret aliquid præciſum ſupra analogata, id ſcilicet, quod intelligeretur, ſed conſiſtit in intellectione vnius modi, & non intellectione alterius modi eiuſdẽ rei, quando namque aliquæ res analogatæ concipiuntur vt ꝓportionales, & formaliter vt analogatę ſunt, & eædem nõ conſiderantur abſolutè, ſeu materialiter, tunc eſt abſtractio analogi, quippe qđ nil aliud eſt, quã omnia analogata formaliter accepta, hoc eſt rationes ipſorum; ſæpius etenim dictũ eſt nullã realitatẽ dicere ſupra analogata ipſũ analogũ, quare nihil ſibi cõuenit vt ſic abſtracto ab inferioribus ſuis, cũ nequeat adeo abſtrahi, quin inferiora illa includat.

Vbi ſit analogi ratio conſtituta.

Quid ſit analogum.

Rationes quidem rerum, quæ analogantur, fundantur in ipſis rebus, ipſæ autem rationes vt ſic collecti acceptæ, intrinſecè clauduntur in ratione analogi, & ſunt ipſummet analogũ; Ita analogũ in noſtro propoſito eſt ens, eius rationes ſunt hoc, & illo modo ſe habere ad eſſe, analogata, in quib⁹ ſunt hæ rationes, ſunt ſubſtantia, & accidens, quare analogũ nil aliud eſt, quã rationes ſubſtantię, & accidentis, quę omnes importantur hoc nomine *ens*, poſſunt quoque dici analogata ipſa formaliter, licet in ipſis materialiter acceptis fundentur; Ita quando diuiditur ens in ſubſtantiã, & accidens, id, quod diuiditur, eſt ens, hoc eſt rationes entis nomine expreſſæ, quę vnum ſunt proportione, diuidẽtia ſunt hæc, & illa ratio, eſſe ſcilicet in ſe, & eſſe in alio, quæ verò conſtituuntur per hæc diuidentia, ſunt ſubſtantia, & accidens, ex quo apparet, hanc diuiſionẽ, eſſe longè aliã ab illa, qua diuiditur vniuocũ, tũ qm̃ hoc diuiſũ eſt quid vnũ ſimpliciter, puta natura ſenſitiua in animali, quæ ipſum diuidunt, ſunt extra eius cõceptum, vt rationale, & irrationale relatione ad animal, at i analogo, id, qđ diuiditur, non eſt vnum niſi ꝓportione, & quæ ipſum diuidunt, ſunt omnino de eius conceptu, immo omnia ſimul nil aliud ſunt, quã ipſummet analogũ, vt omnia hæc ſenſu nobili obſeruauit Caiet. cap. 9. illius tractatus de analogia nominum.

De diuiſione entis in ſubſtantiam & accidens.

Caietanus

Abſtractio itaque entis eſt quòd naturæ prædicamentales intelliguntur, vt ſe habent ad propria eſſe, (in hoc .n ſtat analogia,) & eædem naturæ, puta ſubſtantia, quantitas nõ intelliguntur abſolutè, non autem eo modo erit entis abſtractio, vt intelligatur entitas, non cointellectis naturis prędicamentalib⁹, non enim datur talis entitas, talis gradus, talis realitas ſupra prędicamenta, vt iam oſtenſum reliqui. Hinc iuxta varium ſenſum dicemus, quòd analogum abſtrahit, & non abſtrahit ab analogatis, vt eleganter docebat cap. 5. ibidem Vir Illuſtriſſimus. Abſtrahit namque modo expoſito, quatenus nimirum res vt ſic alteri formaliter proportionalis, abſtrahit à ſe abſolutè accepta, non abſtrahit autem, quatenus res vt ſic alteri proportionalis, ſeipſam neceſſariò includit, & abſque ſeipſa nequit intelligi, atque ideo non erit abſtracta, cũ in hoc verè dixerimus abſtractionem eſſe cõſtitutam, vt alterum abſquè altero intelligatur.

Quomodo abſtrahat & nõ abſtrahat analogum ab analogatis.

Oppoſitum huius videmus in vniuocis, rem namque vniuocam ſcimus omnino abſtrahere ab vniuocatis, eum perfectè abſque illis intelligatur, vt potè in ſui intellectu illa nullo modo actualiter includens, animalitas nãque, vel natura ſenſitiua omnino abſtracta eſt à leone, & boue, nam pfectè abſquè ipſis

intelligitur

intelligitur, quippe quæ ipſos nulla via actu continet; rõ aũt nõ ſemel allata eſt, quoniã ſupra animalis ſpecies datur aliqua natura ſuperior, ſenſitiua. ſ. quę ex ſe põt terminare intellectũ, atque præciſè accepta intelligi, & ex conſequẽti ſimpliciter abſtrahi, analogũ vero non gaudet proprio eſſe, per qđ abſq; inferioribus queat intelligi, niſi modo declarato. Iam ergo patere põt, qualis ſit abſtractio analogi ab analogatis, & entis à naturis prædicamentalibus, non.n. eſt vnius rei. ſiuè gradus ſimpliciter, ſed vnius proportione, hoc eſt multorũ, vt ſimilia, à ſeinſis abſolutè, & materialiter conſideratis; Quare dũ ſit argumentũ, ab oĩbus ſimilibus eſt aliquid vnũ abſtrahibile, ergo & ab analogatis aliquid vnũ abſtrahetur, cõcedatur, ſed qñ vlterius pergitur, ergo vnũ ſimpliciter, nega conſequentiã, ſit.n. tranſitus ab vno ad tale vnum, nã & vnũ proportione, vel analogia numeratur inter ea, quæ dicuntur vnum, vt dicebatur ex Ariſtotele quinto Diuinorum tex. quippe quod vnũ pluralitatem aliquorũ, vt ſimiliũ neceſſariò includit, idẽ nãque non eſt ſimile, vel proportionale ſibi ipſi, & eatenus dicitur vnũ, quatenus eſt indiuiſum proportionibus diſſimilibus quæcũque.n. diuiſionem non habent, ea rõne, qua nõ habent, vnũ dicuntur, vt clarè legitur apud Ariſt. ibidem tex. 1 1. proximè præcedenti. Ea quippe, quæ analogantur, ſimpliciter diuiſa ſunt, nõ ſunt aũt diſſimilia in proportionibus, merito quarũ fundãt analogiã, alioquin non eſſent ſimilia, non analoga; Et velut quieſcit intellectus, inſpiciendo quòd vnũ proportionale de neceſſitate includit multa ſimilia, quoniã in hoc ſtat ꝓportio, ita in abſtractione à multis ſimilibus proportionaliter, non debet vlterius progredi ad aliud vnũ quærendũ, quã vnitate proportionali hoc .n. in ſui rõne intrinſeca vindicat ſibi ſimilitudo proportionis, diuerſitatẽ inquã naturarũ, vt ſimiles ſũt, &c.

Vnde dicatur vnum analogum.

ARTICVLVS QVINTVS.

Mouentur dubia contra prædicta, & remouentur.

ROgabit aliquis, an eſto quod nequeat ab analogis abſtrahi res vna ſimpliciter, poterit ne ſaltem abſtrahi conceptus vnus ſimpliciter? Hoc certè nõ apparet negandũ, nã analogũ nomen importat in confuſo oẽs proportiones, & nullam proportionẽ particularẽ deſignat, ſed ſolũ præſefert diſtinctè proportionem in cõi, quæ ſanè æque videtur abſtrahere à quibuſuis proportionibus inferioribus, veluti animal à leone, & boue, vt enim animal non dicit bouem, aut leonem, ita proportio quam importat ens, nõ dicit proportionẽ ſubſtantiæ, vel accidentis, quoniam ſubſtantia dicit proportionẽ ad eſſe in ſe, accidens ad eſſe in alio, neutra importat ens, ſed ſolum proportionem in communi, hoc eſt habere ſe ad eſſe abſolutè, non hoc, vel illo modo. Conueniunt quippe in hoc ſubſtantia, & accidens, quòd vtrumque eſt proprio eſſe cõmenſuratum, licet diuerſimodè quare ergo ab his ſpecialibus proportionibus nequeat abſtrahi proportio in communi, quæ nomine analogo ſignificetur?

Ratio primæ dubitationis.

Et tũc aderit cõceptus vnus, qui cõfuſè, & in potẽtia cõplectetur ſpeciales proportiones analogatorũ, qnique primò importabit rẽ, ſiuè quidditatẽ, ꝓportione aliquo modo ad eſſe habentẽ, & hoc erit primariũ ſignificatũ ipſius entis, in quo deinde proportiones ſpeciales omnium cathegoriarum potentia claudentẽ & ſic non imediatè ens ſignificabit genera rerũ, vt facilè patet, &c. ſubtilis quippe eſt hæc difficultas, quam ſubtiliter, & profundè verſat ibidẽ

Caietanus. Caiet. quæ profunditas eo profundior efficitur, quo obſcura etiam ſatis eſt. Vt ta-
Reſolutio dubitationis. men negotium hoc claritatem, quam poteſt habeat, dico fieri nulla via poſſe talem abſtractionem proportionis in communi à proportionibus particularibus; nam hæc proportio, alicuius certè rei, aut gradus, aut quidditatis deberet eſſe proportio, ſupra ſubſtantiam verò, & accidens eſt impoſſibile hæc inueniri, etiã in eſſe cognito, niſi ſit veluti chimera, vt mons aureus; præterea, tunc nomina proportionalia, ſeu analoga, eſſent vniuoca, conuenirent.n. in nomine, vt patet, & ẽt in rõne, in illo ſcilicet conceptu, in illa ꝓportione, ꝑ illũ conceptũ expreſſa, quamuis enim alia eſſet adhuc huius, & alia illius proportio, hoc tñ vniuocationẽ non tolleret, ſi cõe illud ſuperius reſpicerent, & ſic nomina hæc eſſent analoga, eo qđ eſt quæſtio, nũ ab analogatis ſit talẽ conceptũ abſtrahere, & illo conceptu poſiſ… nõ eſſent analoga, qđ contradictionem inuoluit. Tandẽ oĩbus eſt compertũ, analoga magis differre, ꝗ ea, quæ genere differunt, hæc aũt conueniunt in aliqua vna natura ſolũ generica, quare hæc quoque conuenientia negãda eſt ab analogis, adeo vt in nulla natura, in nullo ve conceptu reali cõueniant, qui eis ſit cõis, quod expreſſum voluit

Ariſtot. Ariſt. 1. Ethicorũ cap. 6. qñ analogis, de ꝗbus loquimur vnitatẽ ſolũ ꝓportionis tribuit, adferens exemplũ de viſu in corpore, & de mente in aĩa, & res clara eſt, in nullo alio cõi viſum, & mentẽ participare, quàm ꝓportione luminis corporis, & animæ: Hoc ipſum ſe velle patefecit ſecundo Poſteriorũ cap. 16. vbi docens modũ venandi ꝓblemata, & media inueniendi ad ea, quæ ꝓponuntur demonſtranda, vbi attulit normã adducendi cõmunia, & primò quæ nomen habẽt, & deinde nomine carentia, dixit ſumendũ, & eligendũ eſſe id, qđ eſt ꝓportionale, & ait, vnũ.n. accipere nõ eſt idẽ, ſubinferens exẽplũ de ſæpio, ſpina, & oſſe, vt.n. os in terreſtribus, ita ſpina in piſcibus, & ſæpiũ in quodã particulari piſce, quibus patet nihil prorſus eſſe cõe tertiũ, & in nullo conuenire, præterquã in ꝓportione ſuſtentandi; Et quinto Diuinorũ 12. deſcribens quæ ſint vnũ analogia, dicebat ea eſſe, quæ ſe habent vt ad aliud, dixit ad aliud, quoniã eorũ vnitas ſtat in ꝓportione, quæ alia à ſe reſpicit, quod ſi in aliquo tertio cõi cõuenirent, certè dixiſſet, qđ ſunt vnũ in alio, non ad aliud; ſubdebat qđ priores modi vnius ſequuntur poſteriores, quod enim eſt vnũ numero, eſt vnũ ſpecie, non ẽ contra, ſimiliter quod eſt vnũ ſpecie, eſt vnũ genere, nõ ẽ contra, quod eſt vnũ genere, eſt vnũ ꝓportione, non ẽ contra, adeo qđ ex Ariſt. analoga neque in genere participant, ſi non in genere, certè in nullo

Auerroes. communi, vbi Auerr. dicebat, quòd æqualitas, hoc eſt ꝓportio non eſt aliquod ge-
Alexãder. nus, & Alex. ibidẽ dabat exemplũ de iiſ, quæ ſunt vnũ ꝓportione, vt fons ad amnẽ, ſic cor ad animal, (quo exemplo ẽt vſus eſt Simplicius, dũ expoſuit definitio-
Simplic. nẽ æquiuocorũ in antepraedicamentis,) & ſubdebat non eſſe eiuſdẽ generis fontẽ, & cor, vel amnẽ, & animal, in nullo quippe conueniunt, niſi in ꝓportione ori-
D. Thom. ginis, & principij, & Auctor dabat exemplũ de tranquillitate in mari, & ſerenitate in aere, quę vt ſic accepta in nullo conſtat participare, niſi in ꝓportione quietis. Demũ, ſuperius ſatis oſtenſum arbitror, in nullo reali præciſo, vel abſtracto poſſe

Quomodo intelligatur, analoga in nullo conuenire. conuenire analoga vt ſic, & nota hanc reduplicatiuã, quòd enim aliqua, quæ analogice dicuntur, materialiter accepta, & vt res quædã ſunt, in aliquo cõicent, vt videre, & intelligere in genere actionis, ſeu potius qualitatis, hoc nihil ad rẽ, vbi formaliter de analogis loquimur; quamuis analogũ de quo eſt ſermo, ſcilicet ens, neque ſi materialiter inſpiciatur, in aliquo conueniat, cũ ſupra ſubſtantiã nihil relinquatur, ſ ecus prædicamẽta non forent ſuprema, & altiſſima genera, vt ab Ariſt. & omnibus, qui bene philoſophantur ſæpe dicitur.

Idem prorſus eſt dicendũ in analogia, quæ fit ſecundũ attributionẽ, vbi omnia analogata vnũ primũ reſpiciunt, quamuis enim conueniant in termino, & in reſpectu ad illũ terminũ, licet varijs, & ijs varia analogata illum reſpiciant, vt eſt videre

in me-

in medicina, in dieta, in lotio reſpicientibus animal, ab his tamen reſpectibus nō eſt vt abſtrahatur reſpectus in cōi, qui nomine ſani primò importetur, præcipuè ob primā rōnē, quoniā tunc reſpectus ille vniuocè diceretur de reſpectibus illis inferioribus, vt patet, quare periret analogia attributionis, neque hoc vnquā ab aliquo graui auctore edoctū eſt, & vanè penitus adeſſet talis reſpectus in cōi, vtpotè qui de nullo vt ſic diceretur, nihil .n. reſpicit in cōi ſanitatē, ſed determinato reſpectu, vel factiui, vel cōſeruatiui, vel indicatiui, vel ſubiecti capacis, vt quarto Diuinorū 1. dicebat Ariſt. Quocirca dicendū eſt, quòd confuſio analogi importans ſpeciales ꝓpoſitiones, non eſt confuſio, qua plures conceptus in vno cōfunditur, ſed eſt cōfuſio, qua plures ſignificationes clauduntur in vna voce; & idē dicas de cōfuſione ſpecialiū habitudinū, ſiue reſpectū in analogo ꝑ attributionē, licet in ſignificationū cōfuſione hinc, & inde ſit nonnihil diſcriminis, nā in analogia attributionis, analogū nomē diſtinctè ſignificat primū, reliqua verò in cōfuſo, in illa verò proportionis, analoga vox indiſtinctè, & indiſcriminatim ſignificationes omnes ſuas importat.

Qualis analogi confuſio.

Cæterum dubitabit quis contra ea, quæ in analogi abſtractione inculcauimus, & principaliter docuimus, quòd ſcilicet analogi rōnes, vt eædē proportionaliter, non abſtrahant à ſeipſis, ſecundū ſe acceptis, videmus enim, quòd ſi conſiderantur vt ſimiles, aliqua eis tribui, & conuenire, quæ nullatenus eiſdē conueniūt, materialiter, & vt res quædam ſunt conſideratis, dicimus quippe, ſubſtantiā eſſe eandē proportione cū quantitate, eodem modo ſe habere ad eſſe, quod verū eſt, ſi ſumantur rōnes ſubſtantiæ, & quantitatis, vt ſimiles, falſum aūt ſi ſpectentur abſolutè ſecundū ſe, oportet ergo, quòd vt ſimiles abſtrahant à ſeipſis abſolutè, aliàs de vna, & eadē re oppoſita pronunciabuntur. Reſpondere facile poſſemus, quòd licet rōnes analogi vt eędē, non abſtrahant à ſeipſis abſolute, quoniā tū eſt rōnis differentia inter ipſas ſumptas, vt eædē ſunt, & inter ipſaſmet, vt diuerſæ, ideo ꝑꝑ hanc rōnis diſtinctionē, aliquid tribuitur ipſis ſub vna conſideratione, quòd non ſub alia, & ſufficiens foret hæc reſponſio ad argumentū confringendum, Caiet. tamen rem hanc altius contemplatus dicebat, quòd hæc, quæ tanguntur in argumento, & quæ ſecundū apparentiā ſecum pugnare videntur, nedum poſſunt de rationibus analogi enunciari, ſed neceſſariò proferenda ſunt, quoniā enim vnitas proportionalis habet duo, primò, vt non patiatur extrema prorſus vniri, ſecundò, vt eadem aliquo modo indiuiſa, & vnita ponat, eapropter ratione primi non poſſunt rationes analogi à ſeipſis omnino abſtrahere, tunc enim penitus vnirentur, & eſſent vniuoca, in aliquo vno nimirū prorſus vnita, rōne ſecundi, eaſdē rōnes vt eaſdē conſiderabiles, & reduplicabiles poni, & aſſignari cernimus. Analogū ergo vtrumque claudit in ſe, & identitatē, & diuerſitatē ſuorū analogatorū, vnde conſideratū ſecundū identitatē quā claudit, ſi comparetur ſibi ipſi, vt diuerſitatem quoque rationum in ſe complectitur, admittit abſtractionem quandam, ſeu potius quendam abſtractionis modum, ratione cuius, nedum ab analogatis, ſed & ab ipſis ēt rōnibus, vel diuerſitate rōnum abſtrahere dicitur. Vt gratia exempli, (eſt enim res difficilis ſatis) ens eſt analogum, quod in ſe includit, & identitatē ſubſtantiæ, & accidentis, & etiam rationes eorundem diuerſas, hoc eſt dictu, amplectitur ſubſtantiam, & accidens, & penes ea, quibus fundant analogiam, & penes ea, quibus differunt, quoniam illæmet res vt fundant analogiam, ſeipſas quoque vt diuerſificantur includunt; tunc ſi comparetur ens, vt includit identitatē proportionalē ſubſtantiæ, & accidentis cū ſeipſo, vt eorundem diuerſitatē colligit, videbimus in ipſo quendam abſtractionis modū, ob quem, non tantum abſtrahet a ſubſtantia, & accidente, quæ eius ſunt analogata, ſed ēt à rationibus eius, rationis ſcilicet entis in ſubſtantia, & rōnis entis

Secunda difficultas.

Facilis ſolutio.

Altior ex Caieta. doctrina ſolutio.

Qua, & quot dicat analogum.

in accidente hoc modo nimirũ, quòd quoniã rõnes illas analogicè connectit, hoc eſt quo ad ꝓportionẽ ipſas offert cõſiderãdas, vt ſ. ſunt coniunctæ, & vnicæ, & eædẽ proportionaliter, & licet quoque adinuicẽ ſint ſimpliciter diuerſæ, & hãc quoque diuerſitatẽ, vt dixi, includat, tñ adeo proportionaliter vnit, vt nõ manifeſtando illã diuerſitatẽ, ſed eã quaſi remouendo, (nõ quo ad eſſe, ſed quo ad repræſentationẽ,) illas rõnes, vt ſimiles ſubijciat intellectui, quaſi illã rõnũ diuerſitatẽ confundendo, hoc eſt offerendo vnã, tãquã alteri quoque conuenientẽ, quoniã eas, vt dicebam præcipuè repræſentat in eo quod ſimiles, quo modo patet, vnã eſſe quoque omniũ aliarũ proportionaliter, & in hoc ſtat hæc aliqualis confuſio, ſeu permixtio rõnũ, non aũt in eo quod analogũ, vel quandã rõnẽ cõmunẽ rõnibus particularibus ponat, vel rõnes illas penitus vniat, iam enim vtrumque improbatum eſt.

Qualis ſit in analogo confuſio.

Quapropter videbimus, non tm̃ purã confuſionẽ ſignificationũ in voce reperiri, ſed & quandã confuſionẽ conceptũ, quæ fit in eo, in quo proportionaliter cõceptus illi conueniũt, ita tñ, vt non tã cõceptus, quã eorũ diuerſitas cõfundatur, hoc eſt, nõ cõfundãtur ipſi conceptus analogatorũ proprij, hi .n. remanent, ſed fit confuſio in diuerſitate ipſorũ conceptuũ, hoc modo, quod nõ inſpiciuntur conceptus illi, penes id, in quo adinuicẽ diſſident, ſed iuxta ea, in quibus cõicant proportionali identitate, & ſi cernuntur conceptus illi ſecundũ ea, quibus nõ conueniunt, tñ magis obijciuntur intellectui, iuxta ea in quibus ſunt vniti, ideo nõ propriè confunduntur conceptus, ſed ipſorũ diuerſitas ea eſt, quæ permiſcetur, quæ occultatur, qm̃ magis elucet id, in quo ſunt annexi, & ipſorum identitas, quã eorundẽ diuerſitas; Et qm̃ analogi præcipua ſignificatio eſt talis identitas, (in hoc enim ſtat analogia formaliter, licet ex conſequenti plura oporteat eſſe, & ea non penitus eadẽ, quæ analogiã conſtituunt,) & talẽ quoque confuſionem ſæpe exprimimus, dũ dicimus, analogum abſtrahere ab oĩ rõnum diuerſitate, affirmantes, quòd confusè pro oĩbus ſupponit, ideo ſumma animi attentione opus eſſe monebat Caiet. ne analogũ fieri contingat vniuocum, hoc eſt, ne ipſi de analogo digredientes, eidẽ vniuocationem tribuamus. Hinc tutior ſaltẽ pro ijs, qui tanto non pollent ingenio eſſet mòdus loquendi circa analogum, ſi non aliquid vnum exprimeretur, ſed res ipſæ ſimul, quæ analogatæ ſunt, vt dicẽdo ſubſtantia, & accidens ſunt analogum, nõ aũt ens, nã illa vnica voce põt videri, vt importetur vnitas, & conceptus, & rei, de quibus tñ nihil dubitat vir doctus, qui naturam analogi probe tenet, nunquam extrema penitus vnita ponentis, ſed ea diuiſa ſimpliciter relinquentis, & proportionaliter dumtaxat coniungentis.

Modus loquendi de analogo pro iunioribus.

Dixi cum Caiet. in analogo, vt cõtinet in ſe identitatẽ, ſibimet comparato, rõne diuerſitatis rõnum, quã ſimiliter colligit, adeſſe quãdã abſtractionẽ, quæ potius eſt quidã abſtractionis modus, qm̃ reuera abſoluta abſtractio ſtat in eo vt alterum abſque altero oĩno apprehendatur, quod non contingit in rõnibus illis vt eædem, & vt diuerſæ ſunt, non enim ſimpliciter concipiuntur vt eædem, & nullo modo vt diuerſæ, vt iam perfeci. Accedit, quòd perfecta abſtractio, ſi vis fiat in verbo, ſtat in eo quod vnum abſque alio attingatur nõ aũt in eo, vt rõ vnius, & eiuſdẽ rei apprehendatur, & relinquatur altera eiuſdem rei ratio, hæc enim abſtractio cum illa comparata, vr̃ eſſe quidã modus abſtrationis, veluti & illa, qua non ſimpliciter vna ratio apprehenditur abſque altera eiuſdem quoque rei, modus quidam adhuc eſt huius abſtractionis ſecundæ, quæ eſt modus, ſi cum prima cõferatur. In propoſito noſtro, neque vnum abſque alio, neque ratio vnius abſque alia eiuſdem ratione omnino concipitur, ſed vnius, & eiuſdem ratio abſque alia ratione partim inſpicitur, &c.

Denique circa doctrinam nr̃am, & Caiet. poſſet quis dicere, eã ſibi nõ cõſtare, cũ de abſtractione conceptus loquẽtes dixerimus in analogo nõ eẽ cõfuſionẽ cõceptuũ, ſed ſignificationũ in vna voce, deinceps verò docuerimus in eodẽ analogo reperiri, nõ tm̃ ſignificationũ confuſionẽ in voce, ſed & quandam conceptuũ, &c. Sed qui bene perpendit quæ dicta ſunt, nulla eſt contradictio, longo n. diſtant interuallo hęc duo, qđ analogũ importet confuſionẽ conceptuũ in vno eõi, & tertio conceptu, & dicere, qđ analogũ importet quandam conceptuum confuſionẽ, primũ negauimus, & efficaciter ni fallor reiecimus, ſcđm meritò docemus. Et hęc quo ad abſtractionẽ analogi ab analogatis, in quo ferè dixerim, oẽs de natura analogorũ contineri potiores difficultates. *Tertia difficultas.* *Remouetur.*

ARTICVLVS SEXTVS,

Diſſoluuntur, quæ ſunt in contrarium.

QVomodo primũ argumentũ corruat, longo proceſſu patuit, quid ſcilicet abſtrahibile ſit à ſubſtantia, & accidente, quatenus ſimilia ſunt in eſſe, nõ debet etenim abſtrahi quid vnũ ſimpliciter, ſed quid vnum ꝓportione, multa videlicet ſimilia, & hęc ſunt ipſæmet rerum naturę, vt proprijs eſſe cõmenſuratæ, à ſeipſis abſtractæ, vt abſolutè ſpectantur. Sed poſſum retorquere argumẽtum, & dicere hoc modo, qualis præcedit ſimilitudo, talis ſubſequitur abſtractio, ſed ſubſtantiæ, & aliorum generum nõ præceſſit oĩmoda ſimilitudo, ſed ſolum proportionalis, ergo debet ſequi abſtractio, non rei, quę ſit penitus vna, ſed rei ſimilis proportionaliter, hoc eſt cuiuſdã analogi, non vniuoci, &c. *Reflectitur hæc ratio.*

Scđm argumẽtum petit difficultatem illã, quomodo fieri poſſit in analogis cõparatio, de qua loqtur Caiet. c. 8. illius tractatus; Dicas tu breuiter, (omiſſis quibuſdã vijs reſpondendi, q̃ nõ placent, quas adfert Iandunus q. ſua 1. ad quartum Diamorum;) quod ſubſtantiæ, & accidens cõparantur in rõne vna, & cõi proportionaliter, quam rõnem ipſum ens, quod eſt analogum dicit, & ſit ipſorum comparatio, iuxta ſuas rõnes proportionaliter, hoc eſt, quatenus analogatæ ſunt, quæ.l. rõ ſit earum perfectior, ſic dicimus ſubſtantia eſt magis ens, vel perfectius ens accidente, hoc eſt, ſubſtantia hẽt perfectiorem rõnem ſecundum nomen entis, quàm habeat accidens, ly ergo *ens*, non dicit tertiam rõnem, ſed eãdem rõnem ſubſtantiæ, quæ eſt ẽt proportionaliter eadem cum rõne accidentis, q̃m hoc ſe habere ad eſſe ſaluatur perfectius in ſubſtantia, quàm in accidente, ideo dicitur ſubſtantia magis ens, quàm accidens, &c. *Caietan.* *Iandunus.*

Ad tertium, deciſio quæſtionis manifeſtauit quid ſit dicendum, vidimus .n. qualis ſit cõceptus formalis entis, & qualis obiectalis ei reſpõdẽs, immo illum fundãs, nunq̃ vnus ſimpliciter, ſed vnus ꝓportione: Vnde arguo ꝓ nr̃a ſententia eodẽ argumẽto in hunc modum: Qualis eſt cõceptus formalis alicuius, talis eſt & obiectiuus, ſed formalis cõceptus entis ꝑfectus nõ eſt vnus, ergo neque obiectiuus erit vnus, ſed erunt ipſæ naturæ vt habẽtes eẽ, ſic n. analogiã fundãt; maior, & minor patuerunt, & cõcluſio, q̃ ſeqtur, eſt intẽtum nr̃um principale in hac quæſtione, vbi vidimus, nullum dari cõceptum, vel formalẽ, vel obiectalẽ entis ꝑciſum à decẽ cathegorijs, atque ideo ens, & eſſẽtiã immediata ſignificatione ſignificare prædicamenta, nõ ponẽdo eis aliquod cõe; Sic accipe Auctorem, dum quarta parte literæ huius, circa q̃ hanc quæſtionem formaui, inquit, eſſentiam ſignificare aliquod commune omnibus naturis. hoc eſt

ſignificat

ſignificat ipſas naturas, vt conueniunt in eſſe, non quòd aliquod commune eis dicat.

Et hic ſit finis huius quæſtionis, cuius dicta illuſtratiora, & firmatiora adhuc erunt, quando ſequenti capite concluſum relinquemus, ens analogice dici de ſubſtantia, & de accidente. Atque hæc de primo hoc capite, in quo licet poſſet indagari, quale nam ſit illud ens, quod dicebat Auctor ex Ariſtotele, & nos ſæpe iterauimus diuidi in decem genera, commodius tamen id videbimus cum Caiet. quarto capite huius operis, quæſtione noſtra prima, &c.

CAPVT SECVNDVM.

1 SED quia ens abſolutè, & primò dicitur de ſubſtantijs, & poſterius, & ſecundum quid de accidentibus, inde eſt, quòd eſſentia propriè & verè eſt in ſubſtantijs, ſed in accidentibus eſt quodammodo, & ſcdm quid, &c.

2 Subſtantiarum verò, quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & in vtriſque eſt eſſentia, ſed in ſimplicibus veriori, & nobiliori modo, ſecundum etiam quòd habent eſſe nobilius, ſunt etiā cauſa eorum, quæ compoſita ſunt, ad minus ſubſtantia prima, ac ſimplex, quæ Deus eſt.

3 Sed quia illarum ſubſtantiarum eſſentiæ ſunt nobis magis occultæ, ideo ab eſſentijs compoſitorum incipiendum eſt, vt à facilioribus conuenientior fiat diſciplina; In ſubſtantijs igitur compoſitis forma, & materia notæ ſunt, vt in homine anima, & corpus; Non autem poteſt dici, quòd alterum eorum tantùm dicatur eſſentia; quòd enim materia ſola non ſit eſſentia, planum eſt, quia res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, & in ſpecie ordinatur, vel in genere, materia autem non eſt cognitionis principium, nec ſecundum ipſam aliquid ad ſpeciē, vel ad genus determinatur, ſed ſecundum id ſolum, quo in actu aliquid eſt.

4 Neque etiam forma tantùm ſubſtantiæ compoſitæ eſſentia dici poteſt, quamuis quidam hoc aſſerere conentur; Ex his enim, quæ dicta ſunt patet, quòd eſſentia eſt id, quod per diffinitionem rei ſignificatur, diffinitio autem ſubſtantiarum naturalium, non tantum formam, ſed & materiam continet, aliter enim diffinitiones naturales, & mathematicæ non differrent.

5 Nec etiam poteſt dici, quòd materia in diffinitione ſubſtantiæ naturalis ponatur, ſicut additum eſſentiæ eius, vel ens extra [illegible] illam

illam naturam, vel eſſentiam eius, quia hic modus proprius eſt accidentibus, quæ eſſentiam perfectè non habent, vnde oportet, quòd in diffinitione ſua ſubſtantiam, vel ſubiectum recipiant, quod eſt extra genus eorum, patet ergo, quòd eſſentia comprehendit materiam, & formam.

6 Non etiam poteſt dici, quòd eſſentia ſignificet relationem, quæ eſt inter materiam, & formam, vel aliquid ſuperadditum illis, quia hoc de neceſſitate eſſet accidens extraneum à re, nec per eam res cognoſceretur, quæ omnia eſſentiæ conueniunt, per formam enim, quæ eſt actus materiæ, materia efficitur ens actu, & hoc aliquid, vnde illud, quod ſuperaduenit, non dat eſſe materiæ actu ſimpliciter, ſed eſſe actu tale, ſicut accidentia faciunt, vt albedo facit actu album, vnde quando talis forma acquiritur, nõ dicitur generari ſimpliciter, ſed ſcdm quid.

7 Relinquitur ergo, quòd nomen eſſentiæ in ſubſtantijs compoſitis ſignificet illud, quod eſt ex materia, & forma compoſitum, & huic poſitioni ſonat verbum Boetij in commento prædicamentorum, vbi dicit, quòd ouſia ſignificat compoſitum; ouſia enim apud Græcos idem eſt, quòd eſſentia apud nos, vt ipſemet in libro de duabus naturis * fatetur; Auicenna autem * dicit quòd quidditas ſubſtantiarum compoſitarum eſt ipſa compoſitio formæ, & materiæ: Commentator autem dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ * natura, quam habet ſpecies in rebus generalibus, eſt aliquod medium, id eſt compoſitum ex materia, & forma, Huic etiam ratio concordat, quia eſſe ſubſtantiæ compoſitæ non eſt tantum formæ, nec tantum materiæ, ſed ipſius compoſiti, eſſentia autem eſt ſecundum quam res dicitur eſſe. Vnde oportet vt eſſentia, qua res denominatur ens, non tantùm ſit forma, nec tantùm materia, ſed vtrumque, quamuis huiuſmodi eſſe, ſiue eſſentiæ ſolẽ forma ſuo modo ſit cauſa. Sicut enim in alijs videmus, quæ ex pluribus principijs conſtituuntur, quòd res non denominantur ex altero illorum principiorum tantum, ſed ab eo quod vtrumque cõplectitur, vt patet in ſaporibus, quia ex actione calidi digerentis humidum cauſatur dulcedo, & quamuis hoc modo calor ſit cauſa dulcedinis, non tamen denominatur corpus dulce à calore, ſed à ſapore, qui calidum & humidum complectitur.

* cap. 3.
* 5. Metaphyſicę c. 5. verſus finẽ.
* com. 27.

8 Sed quia indiuiduationis principium eſt materia, ex hoc fortè videtur ſequi quòd eſſentia, quæ complectitur in ſe ſimul & formam, ſit tantùm particularis, & non vniuerſalis, ex quo ſequeretur,

retur, vniuerſalia diffinitionem non habere, ſi eſſentia eſt id, quod per diffinitionē ſignificatur, & ideo ſciendum eſt, quòd materia, non quomodolibet accepta, eſt principium indiuiduationis, ſed ſolum materia ſignata: Et dico materiam ſignatam, quæ ſub certis dimenſionibus conſideratur: hæc autem materia in diffinitione hominis inquantum homo non ponitur, ſed poneretur in diffinitione Socratis, ſi Socrates diffinitionem haberet: in diffinitione autem hominis ponitur materia, non ſignata, non enim in diffinitione hominis ponitur hoc os, & hæc caro, ſed os, & caro abſolutè, quæ ſunt materia hominis non ſignata.

SVMMA CAPITIS.

Comparationem facit inter eſſentias ſubſtantiarum, & accidentium, & inter eſſentias ſubſtantiarum compoſitarum, & ſimplicium, aperit deinde, qualis nam ſit compoſitarum eſſentiarum ſubſtantia, docendo, & probando, non eſſe materiam ſolam, non formam ſolam, non aliquam relationem inter materiam, & formam conſurgentem, non aliquid materiæ, & formæ ſuperadditum, ſed eſſe ipſum compoſitum ex materia, & forma, & cum duplex poſſit eſſe materia, declarat qualis nam ea ſit, quam dixerat eſſe partem eſſentiæ ſpecificæ, ex qua declaratione, quæ orta erat difficultas, è medio auſertur.

DIVISIO.

HÆc eſt ſecunda pars principalis narrationis, in qua vt prædiximus, declaratur quonam modo eſſentia in varijs rebus diuerſimodè inueniatur, iam enim primū abſolutum eſt, cum declaratū fuerit, quid nomine entis, & eſſentiæ ſignificetur, pōt aūt accommodatè hæc pars diuidi in tres, in quarū prima manifeſtatur, quomodo eſſentia inueniatur in ſubſtantijs compoſitis, quæ manifeſtatio abſoluitur tribus his capitibus ſe proximè ſequentibus in ſecunda, quomodo in ſubſtantijs ſimplicibus, vel abſtractis, & hoc fit per duo alia capita, in tertia, quomodo in accidentibus, quod vnico capite peragitur. Tripliciter itaque partitur prima pars huius ſecundæ partis principalis. quoniā in prima oſtēditur, qualis nā ſit ſubſtantiarū cōpoſitarū eſſentia, in ſcda, quomodo ſe habeat ad nomina primę intentionis, in tertia, quomodo ad nomina intentionis ſecūdæ. In hoc igitur capite, qđ eſt prima eius pars, aperit Auctor, qualis ſit cōpoſitarū ſubſtantiarū eſſentia, circa qđ octo præſtat, primò nāque cōparat adinuicē eſſentias oēs, quæ ſunt in vniuerſo, ſubſtantiarū nimirū, & accidentiū, ſecundò relicta in præſenti eſſentia accidentiū cōparat inter ſe variarū ſubſtantiarū eſſentias, tertiò illā ſimpliciū nunc relinquendo, & illam cōpoſitarum venando, reijcit modū quendā, quo poſſet quis aſſignare quod ſit eſſentiæ ipſarū, quartò aliū falſum modum reſpuit, quintò impugnat reſponſionē quandā, quæ afferri poſſet ad impugnationē illius ſecundi modi,

Huius capitis partes.

ſextò

ſextò aliam dicendi viā repudiat, ſeptimò ipſarum eſſentiā ꝑ veritate docet, octauò, & poſtremò dubiū mouet contra ſuā determinationē, atque diſſoluit.

Quo ad primum: Cum ens illud, quod diuiditur in decem prædicamēta dicatur de ſubſtantia, & de accidente, vtrūque erit ens, & ex conſequenti habebit eſſentiā, iā .n. præcedenti capite vidimus, ab illo ente deriuare eſſentiā, & eo modo, quo iſta participabunt ens participabunt quoque eſſentiā. Ait ergo, quòd qm̄ ens abſolutè, & primò dicitur de ſubſtantijs, poſterius verò, & ſcdm̄ quid de accidentibus, ex hoc fit, vt ſimili modo eſſentia verè, & propriè ſit in ſubſtantijs, in accidentibus aūt quodāmodo, & ſcdm̄ quid; Ita habetur comparatio ſubſtantiæ, & accidentis quo ad participationem eſſentiæ. — Prima.

Quod ad ſcdm̄, qm̄ accidentia impropriè ſolū participant eſſentiam, ideo eorū eſſentia in hac parte ſilentio inuoluta, de qua poſtea vltimo capite huius libri erit ſermo, quoniā ſubſtantiæ ſunt in duplici differentia, quædā .n. ſunt ſimplices, hoc eſt non includentes materiā, q̄dā aūt cōpoſitæ, materiā nimirū concernentes, & in vtriſque inuenitur eſſentia ait, quod mō digniori inuenit̄ in ſimplicibus, tùm quoniā nobilius ſubſtantiæ ſimplices habēt eſſe, & iā diximꝰ, vnūquodque ita participare eſſentiā, veluti participat eſſe ergo nobilior in eis inerit eſſentia, tū quoniā ſunt cauſa ſubſtantiarū cōpoſitarū, ſaltè ſubſtantia prima, & ſimplex, Deus .ſ. glorioſus, cauſa aūt eſt nobilior effectu, ergo &c. Ita habetur comparatio ſubſtantiarum in participatione eſſentiæ. — Secunda.

Quo ad tertium, incipiendo ab eſſentia cōpoſitarū, quoniam illa ſimpliciū nō adeò nobis innoteſcit. & aptior efficitur diſciplina, qn̄ ex facilioribus procedimus; cū in cōpoſitis ſubſtantijs formam, & materiam cognoſcamꝰ, veluti in hoīe aīam, & corpꝰ, nō pōt dici, quòd materia ſola ſit ipſarū eſſentia, tùm quoniam materia ſola nō eſt principiū cognoſcendi, actus .n. ille eſt, qui radix eſt cognoſcendi, (auctore Ariſt. 9. Diuin. 20. ergo nequit ipſa eſſe eſsētia, patet cōſequētia, qm̄ vnūquodque cognoſcibile eſt ꝑ ſuā eſſentiam, loquendo de q̄dditatiua cognitione, tū qm̄ materia ſola non eſt id, quo res collocat̄ in genere, vel in ſpecie, tale namque oportet eſſe principiū quoque diſtinguēdi rē ab alijs ſpeciebus, & ipſam in tali genere collocando, qm̄ eodē quidpiam cōſtituitur in eſſe, & ab alijs ſecernitur, actus aūt is eſt, qui ſeparat, & qui diſtinguit, (ex 7. Diuin. 49.) ergo ipſa non eſt eſſentia, illatio patet, quoniam per ſuam eſsentiam aliquid ponitur in genere, vel ſpecie, per naturam ſiquidem humanam collocor ipſe in ſpecie hominis, & in genere animalis, &c. — Tertia. Ariſtot.

Quo ad quartū: Nequit ſimiliter dici, ſolam formam eſse eſsentiam, vt nonnulli aſserunt, quoniam nō ſola forma per diffinitionē ſubſtantiarū naturaliū importatur, ergo &c. Antecedens Ariſt. 2. Phyſic. 21. & ꝓbatur, quoniam hoc differt definitio mathematica à naturali, quòd illa formam abſque materia ſenſibili ſignificat, hæc verò formam, & materiam ſenſibilem complectitur, conſequentia deducitur ex his quæ dicta ſunt cap. præcedenti, eſsentiam nimirum eſse id, quod ſignificatur per rei definitionem, &c. — Quarta.

Quo ad quintū, poſset aliquis dicere rationi præfatę, vtique materiam poni in rerum naturalium definitione, at nō veluti partem rei definitæ, ſed tamquam quid additum eſsentiæ, vel tamquam quid extra naturam, ſiuè eſsentiam rei definitæ, puta tamquam ſubiectum ipſius, vel tamquam ipſam deferens, (vt explicat Caiet.) Reijcitur hæc reſponſio, quoniam hoc eſt propriū accidentibus, eo quia eſsentiam perfectè non habeant, vt in eorum definitione ponatur aliquòd additum & extra ipſorum eſsentiam; (vt habemus ſeptimo Diuinor. 15. & 16.) hoc igitur nequit tribui in ſubſtantijs compoſitis, quæ eſsentiam perfectam habent, vt enim benè inquit Caiet. quod eſt proprium — Quinta. Ariſtot. Caietan.

aliqui ex ſua imperfectione, non conuenit alteri, in quo eſt perfectio illa, quæ illi imperfectioni opponitur, quare firma manet ratio; vt in rerum naturalium definitione ponatur materia, tamquam pars rei definitæ.

Sexta. Quo ad ſextum: Poſſet quis fortaſſe dicere, quòd licet non materia ſola, nó forma ſola ſit eſſentia ſubſtanciarũ cópoſitarũ, illud tñ poterit eſſe, vel aliqua relatió inter materiam, & formã, vel aliquid ſuperadditũ cópoſito ex materia, & forma, ſed & hoc falſò diceretur, tùm qm̃ & illa relatio, & illud additum eſſet accidens extraneum, quoniã ſuperueniret enti cópoſito in actu per formã, atque ideo ſimpliciter, quare non daret eſſe actu materiæ ſimpliciter, alioquin vna res haberet duo eſſe ſimpliciter, quod pugnat, ſed daret eſſe actu tale, velut faciunt accidentia, qñ. n. quis acquirit formam albedinis, non dicitur ſimpliciter generari, iam. n. præexiſtebat, (aliàs non potuiſſet moueri ad albedinem,) ſed dr̃. fieri albus, conſtat aũt, nullum accidens, nullum extraneum, poſſe eſſe ſubſtantiæ eſſentiam, quia res, &c. tùm quoniam iam tertia parte huius capitis, diximus, per eſſentiam ſuam vnumquodque cognoſci, relatio autem illa media, vel quoduis ſequens cópoſitum, nequit eſſe ratio perfectè cognoſcendi ſubſtantiam, &c.

Septima. Quo ad ſeptimum, aſſignatur tandem verè, & ex proprijs, quid ſit eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum, dicendo illud eſſe, quod ex materia & forma compoſitum eſt, quod tripliciter probatur; primò per locum a diuiſione, ſecundò auctoritatibus Boetij, Auicennæ, & Auerrois, tertiò rõne, locus a diuiſione clare ex dictis concluditur, vnde ait, *relinquitur ergo*, & iure, non. n. in ſubſtantijs cópoſitis pôt quis imaginari aliquid aliud, quod poſſit eſſe ipſorum eſſentia, niſi vel forma, vel materia, vel aliqua relatio inter materiam, & formã, vel aliquid qđ cópoſito addatur, vel demum ipſum cópoſitum ex materia & forma, neque vmq̃ aliqd vltra hæc poterit videri in ſubſtantia cópoſita, ſed quattuor priora improbata ſunt: relinquitur ergo, qđ ſit hoc vltimò prolatum.

Boetius. Auctoritates ſunt Boetij, qui ſuper prædicaméta ſcribens dixit, ouſiam, hoc eſt eſſentiã, vt ipſemet declarat, lib. de duabus naturis, & vna pſona Xp̃i c. 3. ſignificare

Auicenna. cópoſitũ; Auic. quoque 5. Metaph. c. 5. verſus finẽ, dicit quidditatẽ ſubſtantiarũ cópoſitarũ eſſe ipsã cópoſitionẽ formæ, & materiæ, (intellige fundaméta!iter, hoc eſt formã cũ materia vnitã, ſec⁹ formaliter illa cópoſita eſt relatio)

Auerroes. Auerr. ét comm. 27. 7. Diuin. ſcripſit, qđ natura, q̃ hẽt ſpecies in rebus generabilibus, eſt aliqđ mediũ, hoc eſt compoſitũ ex materia, & forma. Ratio verò hoc ipſũ pbat, qm̃ eſſentia eſt illa, ob q̃ aliqd cópletè denominaĩ ens, dr̃. n. quodlibet ens p eſſentiã ſuã, ſed cópoſita ſubſtantia denominaĩ ens, nõ ex materia, tũ ex forma, ergo materia, & forma, hoc eſt cópoſitũ, eſt eſſentia cópoſitarũ ſubſtãtiarũ, pbaĩ minor, qm̃ dum aliqđ ex pluribus principijs conſtituitur, non eſt tale ex altero ſolum eorũ, tãquã ex principio completo, ſed ex eo, qđ vtrumque complectitur, at compoſita ſubſtantia eſt ens, qđ conſtituitur ex pluribus principijs, ex materia. ſ. & forma, (licet forma ſola modo ſuo ſit cã eſſe, ſiuè eſſentiæ.) ergo nó dẽt dici ens ex altero dumtaxat, velut ex principio cómpleto, hoc eſt ex materia ſola, vel ex forma ſola, ſed ex cómplectente vtrũque, ex cópoſito videlicet, maior huius ſyllogiſmi declaratur in litera accommodato exemplo in ſaporibus, qui fiunt ex calido, & humido, & non denominatur corpus dulce a calore, licet ex huius actione, qua digerit humidum cauſetur, ſed à ſapore calidum, & humidum complectente, &c.

Octaua. Quo ad vltimum, videtur cótra hanc determinationem eſſe difficultas. ſi. n. eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt materia, & forma ergo non dabitur eſſentia vniuerſalis, ergo vniuerſalia naturalia non ſunt diffinibilia, vtraque cóſequentia ſimul pbatur, qm̃ tunc eſſentiæ ſubſtantiarum includerent principiũ particularitatis,

cularitatis, qđ eſt materia, & ita eſſent particulares, & ex conſequenti non definibiles, non enim particularium eſt definitio. Reſp. qđ duplex eſt materia, ſignata nimirum, & non ſignata, illa quæ eſt principium indiuiduationis eſt ſignata materia, conſiderata ſcilicet ſub certis dimenſionibus, & hæc nõ ponitur in definitione eſſentię ſpecificæ, ſed poneretur in definitione indiuidui, ſi definitionis eſſet capax: non ſignata autẽ ponitur in definitione vniuerſalium, ſed hæc non eſt principium particularitatis; ſtat ergo, quod eſſentiæ ſubſtantiarum compoſitarum includant materiam, & ſint vniuerſales, atque ideo definibiles.

ANNOTATIONES.

Sed quia ens, & abſolutè, & primò dicitur de ſubſtantijs, &c.

CIRCA primam partem, in qua dicitur accidentia habere, & eſſe, & eſſentiam quodãmodo ſolum, & ſecundum quid, cùm tamen videmus albedinem verã habere eſſentiam, verũ habere eſſe, licet accidentale, & verè, ac propriè denominare ſubiectum, cui inhærent, videndũ eſſet, quomodo accidẽtia ſint entia, quomodo gaudeãt eſſentia, At qm̃ de natura accidentium 7. c. data opera differitur, & hæc in loco iſto adferuntur, vt ſolum notificetur eſſentia ſubſtantiarũ, quæ plurimũ dignoſcitur, cum illa accidentium comparata, ideo in præſenti hæc ſilentio ſunt inuoluenda, & eadẽ rõne, aut eiſdem rõnibus, quæ inferius hoc eodem capite traduntur de accidentibus, vt 5. parte, dum dr̃, in ipſorum definitione poni neceſſariò ſubiectum, & 6. qñ de eiſdem profertur, quòd non dant eſſe ſimpliciter, ſed hoc, vel illud, reticebimus, omnia hæc, & alia multa ad perfectam accidentium notitiam cap. illo 7. accuratè conſideraturi.

Multa quæ de naturâ accidentium hic inſinuantur, ad 7. cap. libri remittuntur.

Subſtantiarum vero, quædam ſunt ſimplices, &c.

CIrca ſecundam rõnem, quæ habetur in 2. parte, qua ꝓbabatur ſubſtãtiarum ſimplicium eſſentiã nobiliorem eſſe, q̃ illã compoſitarum, eo qm̃ illæ ſũt cauſæ iſtarum, & cã eſt nobilior effectu, aduerte primò modum loquendi Auctoris. nam cũ protuliſſet ſubſtantias ſimpliciter eſſe cãs cõpoſitarũ, mox addidit, ad minus ſubſtantia prima, & ſimplex, q̃ Deus eſt licet n. nonnulli philoſophi poſuerint alias quoque intelligentias præter primã eſſe cãs rerum, immo vnã intelligentiã cãre aliã, vt poſuit Auice. 9. ſuæ Metaph. c. 4. motus præcipuè propoſitione illa, q̃ colligitur ex Ariſt. 2. de generat. 56. qua dr̃, Ab vno inquantum vnum procedere niſi vnum, cuius poſitionẽ reijcit Auerr. 44. com. 12 Diuin. de quo negotio inferius c. 5. q. 5. erit ſermo, veritas tñ catholicæ fidei eſt, quòd à prima ſolum ſubſtantia ſimplici, Deo ſ. Opt. Max. oia alia effectiuè emanarunt, quid vero de hac re ſenſerit Ariſt. eadẽ quæſt. videbimus, Hinc ꝓpoſitio hæc: Subſtantiæ ſimplices ſunt cã eorum, q̃ compoſita ſũt,

Auicennas. Ariſtot. Auerroes.

ſi de vera cauſalitate, & quo ad eſſe productione accipiatur, erit hoc mõ intelligenda, quod in latitudine ſubſtantiarũ ſimpliciũ, eſt aliqua ſubſtantia, q̃ eſt cauſa rerum, velut & aliæ propoſitiones à nonnullis ſolent explicari, vt illa quæ habetur 7. Diuino. 4. dum dicitur, Subſtantia eſſe prior tempore accidente, & illa quam profert Auctor prima parte quæſt. 3. art. 1 dicendo, Corpus viuum eſſe nobilius non viuente, & illa ex 12. Diuinorum 51. qua dicitur, In intelligentijs idem eſt intelligens, res intellecta, & intellectio, &c.

Ariſtot.

Dixi, ſi ſit ſermo de vera cauſalitate quo ad eſſe, nam quo ad productionem multorũ effectuũ, motus ſcilicet, generationis, & vitæ, dicitur, quod cœlum eſt cauſa in virtute Intelligentiæ ſibi vnitæ, vt colligitur ex Ariſt. 2. cœli 17. & 21. & primo de generatione animalium cap. 2. refert antiquos, qui appellabant cœlũ, ac Solem, & reliqua aſtra loco progenitoris, terram vero, loco materis, & primò Metheororũ c. 2. ſummæ 4. effectus pleroſque in his inferioribus aſcribit Soli, & Auctor p. p. quæſt. 70. art. 3. ad 3. docet, cœlum ex virtutè ſui motoris, qui eſt ſubſtantia viuens, cauſare vitam, ratione itaque horum effectuum poſſumus dicere, ſubſtantias ſimplices eſſe cauſas ſubſtantiarum compoſitarum, & quo ad eſſe ſimpliciter, quod ſtat in materia, & forma coniunctis, ſola autem prima ſubſtantia ſimplex, eſt prima omnium cauſa, &c.

D. Thom.

Aduerte ſecũdo pro veritate illius propoſitionis, Cauſa eſt nobilior effectu, quòd cũ quattuor ſint genera cãrũ per ſe, vt patet ex Ariſt. 2. Poſter. c. 11. 2. Phyſ. 30. 31. & 32. & de ſomno & vigilia c. 3. & 1. Diuin. c. 4. & denique 5. eorundẽ 2. vt 23. 12. eiuſdẽ ſcientiæ, & alia loca omittam, cã. ſ. efficiens, finalis, formalis, & materialis, & primà dicatur à qua ſcda ob quã, tertia per quã, quarta ex quã, tres priores cauſæ ſunt ſuis effectib⁹ nobiliores, vnde quicquid in ipſis inuenitur, nobilius eſt, quàm in ipſarũ effectu, at in cã materiali res è cõtrario ſe hẽt, vt docet Auctor q. diſp. de Verit. q. 7. cui titulus eſt de libro vitæ, art. 7. ad primum, & quoniam res nimis dilucida eſt, Deũ non eſſe cãm materialem, cum ſit actus primus, ac ſimpliciſſimus, ſimiliter cum Intelligentiæ aliæ omnes careant materia, vt docet Ariſt. 12. Diuin. 43. ideo bene ex hoc quòd ſunt cauſæ ſimplices, intulit Auctor eas nobiliorem quoq; eſſentiam participare.

Ariſt. loca.

Quæ, & quot cauſæ.

D. Thom.

Rurſus, cum duplex ſit cauſa, & principalis. ſ. quæ in virtute principalis agit, & eatenus mouet, quatenus mouetur, (non præciſe, alias nihil ageret, & ſic nõ eſſet cauſa, vt notabat Caiet. p. p. q. 19. art. 8.) ſed non cauſaret, niſi virtute ab alio acciperet, qñ dicitur cauſa eſſe nobilior effectu, id venit intelligendũ de cauſa, non inſtrumentali, ſed principali, ſemper enim cauſa principalis dignior eſt ſuo effectu, non autẽ ſemper inſtrumentalis, vt docet Auctor 2. 2. q. 165. art. 2. ad primum, & quæſt. de malo q. 4. art. 1. ad 15. immò verò cauſæ inſtrumentales, quibus effectuum formæ non ſunt ſimiles, neque vniuocè, neque imitatiuè ſunt propriè cauſæ efficientes, ſed ipſarum inſtrumenta, vt ſcripſit Auerroes 12. Diuin. com. 24. quapropter ad genus efficientis cauſæ ea reduxit Ariſt. quinto Diuinorum loco relato, & ſecundo Phyſ. tex. 29. Et quoniam manifeſtiſſimũ erat, ſimplices ſubſtantias nõ eſſe cauſas inſtrumentales, & præcipuè primam, cum ſit mouens non mota, æterna ſubſtantia, & actus ex 12. Diuin. 33. & ab illa omnia pendeant, & natura, & cœlum ibidem 38. ideo bene ex hoc quòd ſubſtantiæ ſimplices ſunt cauſæ effectrices principales, cõparatione ad ſubſtantias cõpoſitas, intulit earũ ad iſtas præſtantiã. At verò, cum hæc cã principalis eff ctrix, duplex eſſe queat, & vniuoca videlicet, & æquiuoca, vt docebat Auctor p. p. q. 25. art. 2. ad ſecundum, Hæc eſt ſemper dignior ſuo effectu, quoniã effectus diuerſos producere poteſt, atque ideo hoc, & illo.

Duplex cauſa.

Caietan.

D. Thom.

Auerroes.

Ariſtot.

Cauſa principalis duplex.

& illo eſt ſublimior, hinc nõ tota ei⁹ vis in ſuo effectu manifeſtat; (ſecus alios diuerſos ſaltẽ producere nõ poſſet,) illa verò non eſt præſtantior ſuo effectu, ſed æquo præſtans, oportet.n. vt effectus illã exæquet, ſi inter ipſa vniuocatio eſſe debeat, atque ideò tota eius virt⁹ in ſuo effectu manifeſtatur; homo ſiquidẽ genitus adæquat in nobilitate hominẽ, à quo genitus eſt, neque aliqd amplius põt generare hõ, q̃ hominẽ, & licet hunc, & illũ hominẽ gignat hõ, hęc tñ eſt diſtinctio effectuũ numerica, de qua nõ loquimur, adde, quòd hic, & ille hõ genitus adæquat hominẽ gignentem, &c. Hinc idẽ Auctor docuit p.p.q.4. art. 2. quòd omne illud, quòd eſt perfectionis in effectu, oportet quoque ineſſe in cã effectrice, vel ſecundũ eãdẽ rõnẽ, ſi fuerit agens vniuocũ, vel eminentiori modo, ſi æquiuocũ; & poſtea ſubdit, quòd præexiſtere in virtute cauſæ agentis; nõ eſt præexiſtere imperfectiori, ſed perfectiori modo, vbi dubitabat Caiet. quomodo hæc duo ſtarẽt ſimul, quòd .ſ. effectus aliqñ inueniatur in cã ſm eãdẽ rõnẽ, & quòd effectus perfectiori mõ in cã præexiſtat, ſi ſecundum eandem rationem, quomodo via perfectiori? Et quamuis facile, ac verè dici poſſet, quòd ly, *perfectiori*, diſtribuat ſolum pro cauſa æquiuoca, quoniam antea immediatè diſtinxerat de cauſa, & dixerat, vt fuit adductum, quòd in vniuoca, ſecundum eandem rationem, in æquiuoca autẽ modo eminentiori præexiſtat, ſubtilius tñ Caiet. conſiderabat ly, *perfectiori modo*, & dicebat, bifariã poſſe explicari, comparatiuè ſcilicet, vt vox ſonat, & poſitiuè, hoc eſt æque perfectè, & non imperfectiori modo, & iuxta primam viam, permiſſiuè id accipias, vt ſcilicet effectus poſſit eſſe perfectiori via in cauſa, iuxta ſecundam, id neceſſariò intelligas, nunquam enim effectus præexiſtit in cauſa modo imperfectiori, ſed ſemper æque perfectè, nonnunquam perfectiori modo.

D. Thom.

D. Thom.

Dubitatio.

Sed optimæ huic expoſitioni addo ipſe aliã; & eſt, quòd ſẽper effectus hẽt nobiliori mõ eſſe in cã ſua, ſiue æquiuoca, ſiue vniuoca, q̃ in ſeipſo, qm̃ in cã hẽt eſſe cauſatiuũ, & ꝓductiuũ, in ſeipſo aũt eſſe cãtũ, & ꝓductũ, & nullus addubitabit, quin nobilius ſit ꝓducens, & cauſans vt ſic, q̃ ꝓductũ, & effectũ, maximè ſi illud productũ differat ſubſtantialiter à ꝓducente, & ipſo ſit duratione poſteri⁹ qđ dixerim ob Filiũ, & Spiritũ ſanctũ in diuinis, quorũ ille à Patre, iſte à Patre, & à Filio ꝓducit, & tñ æque nobilis eſt Filius, atque Pater, & Spirit⁹ ſanct⁹, atque Pater, & Fili⁹ ꝓpterq̃ quòd loqmur de cã, & effectu ꝓpriè, q̃ voces nõ habẽt locũ in Deo ad intra, ſi preſſius velimus loq; vt monet Auct. p.p.q.33. art. 1. ad primũ, & ſecundũ. Quòd aũt cãns ſit dignius effecto, & cãto, hiberi põt ex Ariſt. 3. de aĩa 19. vbi haber, honorabilius ſemper agens eſſe paſſo. Et hanc interpretationẽ videor mihi colligere ex Auct. quæſtionibus de malo, q. illa 4. & art. illo 1. ad 15. vbi ait, quòd cã principalis eſt nobilior, quã effectus, inquantũ cã eſt, vbi illa reduplicatio, ſeu ẽt ſpecificatio vr̃ docere cãm vt ſic ſemper eſſe ſuo effectu digniorẽ, cũque effectus in cã ſemper ſit cã, in ſeipſo effectus, in omni cauſa, vel æquiuoca, vel vniuoca, vera relinquitur hæc explicatio. Neque obſtat, Auct. aliquando dixiſſe, effectum eſſe ſecundum eandem rationem in cauſa, puta vniuoca; hoc.n. in eo ſenſu veriſſimum eſt, quòd effectus, qui producitur à cauſa vniuoca, erit æque perfectus, ac ſua cauſa materialiter, hoc eſt res illa, quæ erit effectus, & res illa, quæ erat cauſa, & totam cauſæ virtutẽ exæquabit, ſed formaliter nobiliori mõ erat in cã, quoniam vt ſic habebat eſſe cauſatiuũ; Eapropter ex eſſe cauſatiuo ſubſtãtiarum ſimplicium, rectè collegit litera nobiliorem earum eſſentiam, quoniã omnis cauſa vt ſic eſt dignior ſuo effectu, & ex conſequenti effectus quiſque dignius hẽt eſſe in ſua cã; & quoniam id lucidiori via cõſtat de cauſa æquiuoca, cũ pateat, ſubſtantias ſimplices, & ipſarum primam, eſſe cãm æquiuocam

Solutio ex Caietano.

ſubſtan-

D. Thom.

ſubſtantiarum compoſitarum, ideo rõ literæ manifeſtior quoque apparet. Nec te moueat, ſi Auctor primo ſentent. diſt. 8. q. 1. art. 2. dixerit, Deũ non eſſe cãm æquiuocã, ſed analogã; nil. n. aliud ſibi voluit, niſi quòd eſt cã diuerſarum rõnũ ab effectibus ꝓductis, nõ eſt aũt æquiuoca, quaſi qđ in nullo conueniat, nã analogicè conuenit in eſſe, nos verò æquiuocã dicimus, hoc eſt non vniuocã.

Difficultates.

At dices, qui fieri poſſit, quòd effectus dignius habeat eſſe in cã, q̃ in ſeipſo, ſi in cã iam abeſt, vt præſtantius habeat eſſe qđ non hẽt eſſe? effectus ſiquidẽ nihil ponit diſtinctum in cã, dum eſt in ipſa, ac proinde nihil eſt ab ea diſtinctũ, ergo nedum non habet dignius eſſe, ſed neque eſſe, vnde neque gaudere debet nomine effectus, quare vocandus eſſet cã, & ſic ruunt, quę dicta ſunt. Vlterius, quod eſt in actu, nobilius eo eſt, quod eſt in potentia, nã actus eſt nobilior potentia, ſaltem in bonis ex 9. Diuin. 19. ſed effectus in ſeipſo eſt in actu, in cã in potentia, ergo pſtantius in ſe, q̃ in cã hẽt eſſe. Poſtremò Deus, & natura nihil agunt fruſtra, primo de cœlo 3 2. ergo ſi effectus iã habet eſſe in cã, vane ꝓducitur ad extra, & non ſolum vane, ſed male; qm̃ ſi nobilius habet eſſe, qñ producetur, amittet illud eſſe ſublimiꝰ, & deteriorem induet ſortem, vnde nõ eſt, qđ ꝓducatũ.

Soluuntur ex doctr D. Tho.

Duplex eſſe rerum.

Sed ruent hæc motiua, ſi conſideretur doctr. Aucto, p. p. q. 18. art. 4. ad tertium, ſi bene fuerit applicata, ibi nãque pereleganter docet, duplex eſſe rerum, quoddam. n. eſt eſſe ſimpliciter in Deo, q̃ in ſeipſis, qm̃ in mente diuina habent eſſe increatum, in ſeipſis vero creatũ, eſſe aũt hoc, veriꝰ habent in ſeipſis, q̃ in mente diuina, qm̃ ad veritatem ipſarũ requirit̃ materia, (& materiæ nomine, accipe omne qđ ſe tenet ex parte mřæ, potentiã. ſ. vt ibi obſeruabat Interpres,) q̃ non habent in Deo, ſubdit exemplum de domo, quæ nobilius habet eſſe in mente artificis, q̃ in materia, verius tñ dř domus, quæ eſt in materia, quàm quæ eſt in mente, quoniam hæc eſt in potentia illa vero in actu.

Caietanus.

Quomodo effectus habeat nobilius eſſe in ſe.

Ex qua docta doctrina colligo, qđ de effectu poſſumus loqui dupliciter, vel primò quo ad eſſe materiale, vel ſecundò quo ad eſſe ſimpliciter, ſi primo mõ loquamur, profecto nobiliori mõ eſt in ſe, qm̃ ad eſſe ſuum hoc, ad eſſe materiale, multa requiruntur, quæ non habet in cã, ſed ſolum qñ eſt ꝓductus, conſtituitur namque in eſſe ꝑ eſſe effectus, vt patet, qđ ſanè non habet in cã, niſi in potentia, quoniã tunc non eſt effectus, ſed cã: ſi autem poſteriori ſenſu loquamur, dignori mõ eſt in cã qm̃ dignius habet eſſe, cauſæ videlicet, quòd patet eſſe quoddã eſſe, & excellentius, q̃ eſſe effectus: ſic ruunt duo priora argumenta, non. n. probãt, quòd non habeat effectus vllo mõ dignius eſſe, ſed quòd nõ habeat hoc eſſe, & mřale, nimirum eſſe effectus; quod conceditur & docetur neque vana ſunt quæſita, qm̃ res illa, quæ in cã eſt, cã, erit effectus, qñ erit producta, & licet nihil reale in cã, à cã diſtinctũ ponat, denominat tñ ipsã, vt potens eſt effectum producere, & ſeipſum ponit, non quidẽ productũ, ſed poſſibilẽ produci; quod ipſum forte voluit Auctor tabulæ operũ D. Tho. qñ & in tabula, & in concordantijs verbo, *cauſa*. dubio 3 26 dixit, effectus nobilius eſſe habere in cauſa cauſaliter, dignius vero in ſeipſis formaliter. Neque ſequit̃, quòd vane, aut male producatur effectus, vt dicebatur in tertia obiectione, quoniã producunt̃, vt habeant eſſe illud materiale, & à cã diſtinctũ, qđ ante ipſorũ productionẽ nõ habet, & perfectio cãrũ, puta naturæ, & Dei declaratur ex varijs effectibus ab ipſis productis; Dico ex effectuũ productione declarari perfectionem Dei, non autem dico talem productionem eſſe Dei perfectionem.

Quomodo in cauſa.

Petrus de Bergomo.

Quamuis etenim Caiet. ſubtiliſſimus p. p. q. 19 art. 2. docuerit, Deum velle alia à ſe, eſſe perfectionem ipſius Dei voluntariam, omnino liberam, quæ conditiones rationem perfectionis longe diminuunt, tertia tamen par. q. 1. art. 1. docuit, quòd dũ aliquod bonũ cõicat ſe, cõicano illa oicit quidẽ perfectionẽ, at non in

coi-

cōicante, ſed in eo cui fit cōicatiō illa, qui modus dicendi apparere forſan pōt aptior illo priori, cū poſterius fugerit à Caiet. edoctus, nihilominus & prior pōt optimè ſuſtineri, eo vel maximè, quoniā ipſemet p. p. q. illa art. 3. mox ſequēti declarauit explicatius, quid noīe illius perfectionis liberæ, ac volūtariæ 2. art. accepiſſet, perfectionē mq̄ extenſiuā, non.n. volitio creaturarum in Deo ponit aliq̄ perfectionē intenſiue, ſed ad alia obiecta extendit; Eſſe profecto Deū volitiuum, dicit perfectionē neceſſariā, at quòd actu velit alia à ſe, liberū eſt, adeo vt velle ſit actus in ſe neceſſarius, at liberè huic, & illi obiecto applicat°, & docet, quod ſi quandoque inueniatur ſcriptū, quòd modus quo extenſiue aliquid volitū eſt, ad perfectionem pertineat, id intelligendū ſit de perfectione nō ſimpliciter, ſed extenſiua, quatenus.ſ. ad hoc, & illud obiectū volitum liberè ſe extendit, Cumque hoc veriſſimum ſit, immo neceſſariū aſſerere, & ex Auctore apertè colligatur art. illo 2. & ex 75. primi contra Gent. iniuſte oīno, & peſſimè, ne aliud dicā, modus ille loq̄ndi prior à quibuſdā vocaẗ abſurdus, veluti à Greg. de Valen. ibidem, & longe d.terius, ac iniuſtius Ludou. Mol. eundem parū ſecurū in fide, & pias aures offendentē vocat, Iā.n. mox art. ſeq. patefecit, quid noīe perfectionis illius liberæ intelligat, vnde idē Grego. poſtea in com. 3. art. dixit, Caiet. obſcurè ſatis, & incōmodè ſententiā ſuam explicaſſe; ſed nullā ego obſcuritatē, nullumve incōmodū video, cum quo ad primū, nedum ſeipſum declaret, ſed & quomodo alij ſint intelligendi doceat, quo ad ſcd̄m, id tradat, qđ ipſimet rei veritate coacti amplectūtur, ſed ei condonemus, qđ aliqua ibi fuerit obſcuritas, (quem obſcuriorē alias, ò vtinā non eſſem expertus,) cur non vidit lucidiſſimā hac in re lucē, q̄ illo locō ex tertia parte allegato continet? Quare ſi recenſet loca Caiet. quæ ei obſcure ſuorū dictorū explicatiua apparent, nō rememoret ſubinde loca, in qb° illa manifeſtiſſimè manifeſtātª ſed oīs maior abſurditas illi contigit, q dictū illud parū in fide ſecurū, & auriū piarū læſiuum appellauit, cū neque aliū ia tertia parte cōmemoratū aīaduerterit. Accedit, tota Caiet. comment. in Auctoris Theolog. ſummā tpe Pij V. Pont. Max. fœliciſſimæ recordationis à viris accerrimis adamuſſim librata fuiſſe (vnde & nonnulla, quibus vr̄ ab Auctore diſcedere ſubtraxerunt,) à quibus nihil circa hoc, vel adnotatum fuit, quocirca nūquā dictum, vel abſurdum, vel multominus parum in fide tutum, vel pias aures lædens, integrum omnino reliquiſſent, At de hac re aliàs forſan vberius.

Vltimò aduerte circa eandem propoſitionem, & Auctoris probationem, quòd ſ. cā eſt dignior effectu, (à qua paulo me diuertit amor in veritatē, & Caiet.) qđ duplex adhuc eſt cā, quædā.n. eſt perficiens, quædā verò eſt diſponens, illa ſemp eſt perfectior ſuo effectu, non iſta, tunc.n. calor ignis eēt potior q̄ aīa, ad q̄ diſponit materiam, vt ſcribebat Auctor p. 2. q. 86. art. 6. ad 3. Vnde Caiet. eodē lib. q. 3. art. 5. docebat, quòd ſi aliqua dr̄ cā, quæ ſimul ſit actiua, & diſpoſitiua, quatenus actiua, nunq̄ eſt impfectior, quoniā ad id pro quo diſponit, tamq̄ ad finem ordinat; ſubtiliter tñ addebat, aliud eſſe cōparare cām actiuā effectui, & aliud actioni, quoniā ad effectū cōparatur, aut magis, aut æque perfecta, ad actionē verò, vt imperfectior, quoniā actio eſt ipſius cauſæ actiuę actus, & perfectio, vnde cōparatione ad ipſam, ſe hēt cā, tāq̄ potentia ad actū, ac proinde vt ignobilius ad nobilius, poſſumus quoque addere, actionem eſſe finem cauſæ actiuæ, vt.n. dr̄ 2. cęli 17. vnaquæque res eſt ob ſuam operationem, quare ſi actio eſt finis agentis, erit quoque eius act°, & perfectio. Hic tñ Caiet. doctr. formaliter ego accipio, quòd nimirū, ſi comparetur cā actiua ad actionē, vt potentia ad actū, & finē ſuū, ſic actio eſt nobilior illa, ſed ſi ex alia parte conſideretur cā agens, vt eſt elicitiua, vt pductiua illius actionis, ſub hac rōne cā eſt nobilior actione, quoniā iā & illa actio eſt effectus, (latius noīe effectus accepto, ſcio.n. quòd propriè ordinatur ad effectum),

Ab ipſomet clare explicata.

A nonnullis male accepta. Defenditur.

Rurſus duplex cauſa.

D.Thom.
Caiet.

Quomodo cā reſpiciat actionem ſuam.

effectum) ipſius cauſæ, quare vt ſic eſt ignobilior cã, quoniã vt docui, ſemp cã vt ſic eſt præſtantior effectu. Illa verò propoſitio, qua dr̃, Aliq̃d cõparatum alicui, vt potentia ad actũ, eſt imperfectius illo, vera eſt formaliter, & vt ſic pciſè, fiat illudmet cõparef, nedũ vt potentia, ſed ẽt vt cãns in ordine ad illũ actũ, ſub hac rõne dico, quòd eſt potius illo; Adde, qđ non inuenies cãm verè principalẽ, & effectricem, quæ non ſit ſubſtantia, effectus verò pleroſque cõperies accidentia, quare & ex hac parte colligi põt præſtantia cauſæ ſupra effectũ, at dum dicis, cã vt cã, ſubtilius, formalius, vniuerſalius, & verius loqueris, ex quo oĩs dubitatio remouetur, & illa ẽt, quæ deſumitur ex eo qđ cauſæ ſint ſibi inuicẽ cau-

Ariſtot.

ſæ, vt legitur 2. Phyſic. 30. & 5 Diuin. 2. vnde effectus iã pducti ſunt in alio genere cauſæ ſuarũ cãrũ, atque ideo eis nobiliores, hoc. n. dicta nr̃a confirmat, tũc enim licet ſint res illæ, quæ ſunt, ſeu potius, quæ fuerunt effectus, tñ ſunt nobiliores, in eo quòd cauſæ, & cauſæ iã ipſorũ, hoc eſt q̃ fuerunt cauſæ, ſunt igno-

Obiectio Caietan.

biliores ipſis, non vt cauſæ, ſed in eo quòd effectus, &c. Neque turberis, ſi Caiet. p. p. q. 52. art. 2. dixerit, dari triplicẽ effectũ in ordine ad aliquã virtutẽ, adæquatum. ſ. defectiuum, & exceſſiuũ, vbi apparet, dari effectũ excedentem cãm, & ex conſequenti nobiliorem, nos. n. loquimur de effectu, qui reuera producitur à cã; ille aũt exceſſiuus nũquã pducit ab illa cã vt ſic, quare eſt effectus alterius cau-

Aufertur

ſæ, qui alteri cõparatus, eſſet exceſſiuus, in quẽ cã nõ poſſet, quòd ſi non poſſet, iã non eſt eius effectus. Cumque ſubſtantiæ ſimplices ſint cauſæ cõpoſitarum, & numquam iſtæ ſint illarum cauſæ, bene cũ litera ex hoc intullimus, illas his eſſe præſtantiores, & dignioren eſſentiam obtinere.

Quomodo varijs vijs cauſa ſit dignior effectu.

Collige itaque ſenſum huius propoſitionis, Cauſa eſt nobilior cãto, multipliciter verũ eſſe, primò de cã efficiente, finali, formali non materiali, ſecundò de principali, non inſtrumentali, tertiò de æquiuoca, non vniuoca, quartò de perficiente, non pparante, aut diſponente, vltimò de cã formaliter accepta, & vt ſic;

Zimara.

quòd ſi alia circa hoc noſſe cupias, vide Zimaram theoremate *69.* vbi concludit præfatã propoſitionẽ veritatẽ habere in agente æquiuoco, & fine extrinſeco, ſed quamlibet interpretationem ſequaris, veram comperies in propoſito noſtro, de ſimplicibus ſubſtantijs relatione ad compoſitas, veluti in ipſis interpretationibus adducendis patefeci, &c.

Sed quia illarum ſubſtantiarum eſſentiæ, & c.

CIrca tertiam partẽ, in qua probatur, materiam non eſſe eſſentiã, qm̃ materia non eſt principiũ cognoſcendi, aduerte veriſſimũ eſſe hoc aſſertũ, neque quod memoria teneam, vidi aliquem dicentem, materiam eſſe principium, aut

Ariſtot.

rõnem intelligendi, id. n. ſemper actui tribuunt, Ariſt. imitati, qui 9. Diuin. 20. protulit, & repetijt, actum eſſe rõnem intelligendi, probans ibidem nobilitatem actus ſupra potentiam, ea ratione; quoniam res non cognoſcuntur dum ſunt in potentia, ſed ſolum dum ſunt in actu, quod efficit inducendo in mathematicis, quare nulla probatione eget hoc dictum.

Sed ea eſt eius veritas mihi certiſſima, vt cenſeam, nedum materiam non eſſe principiũ cognitionis, ſed neque vmquam eam poſſe ex ſe cognoſci, ſed velut in ſe entitas eſt pure potentialis, cuius nimirum ſubſtantia eſt in poſſe, vt dicebat Auerr. 1. c. lib. de ſubſtantia orbis, ita ſuſtine, quòd numquam poſſit cogno-

D. Thom. Auerroes.

ſci abſque habitudine ad formam. Ita docet Auctor 8. Diuin. circa tex. 3. & lectione 16. & vlt. ſuper 4. Metheor. & p. p. q. 15. art. 3. ad 3. & q. *66.* art. 1. & 87. art. ſimiliter primo, & alibi, & Auerr. loco allegato, & primo Phyſic. in princi-

ipſo comm. 69. Ita Thomiſtæ omnes, vt Capreolus in 2. diſt. 17. q. vnica in reſp. Capreol.
ad tertiũ Aureoli cõtra ſecundã concluſionẽ, vbi licet doceat, materiã habere
propriã intentionẽ, & rõnẽ, ſubdit tñ hãc intentionẽ vel rõnẽ, eſſe in ordine
ad formã; quãuis de hoc videatur fuiſſe dubius in primo d. 12. q. 1. ad tertiũ
Aureoli contra quartã concluſionem, & Caiet. p. p. q. 77. art. 3. vbi docet, po-
tentiã ita eſſentialiter dicere ordinẽ ad actũ, vt abſque ipſo nequeat ẽt prima Caietanus.
intellectus operatione intelligi, & ſubdit ſic eſſe vltimatè & reſolutè dicẽdũ
de motu de materia prima; &c. qđ ipſum cõfirmat p. ſec. q. 1. art. 3. circa reſp.
ad primũ vbi ſeipſum loco nũc ex p. p. adducto refert; & Dominicus à Fland. q.
2. ſuper 8. Diuino, art. 3. Paulus Sonci. q. 2. ſuper eundẽ lib. & 7. eorundẽ q. 33. Flandrien.
ad 2. Iauellus q. 1. eiuſdẽ 8. Aquar. q. ſua ſpeciali de natura materiæ; Sic mille Soncinas.
extra Auct. ſcholã, vt Iandunus q. 1. ſuper eundẽ octauũ licet videatur dictũ ſuũ Iauellus.
reſtringere ad notitiam ipſius materiæ perfectã, quæſt. tñ ſexta ſecundi Phyſic. Aquarius.
ad primũ, abſolutè inquit, materiã non poſſe abſque alio cognoſci, qđ clarius Iandunus.
repetit quæſt. vltima primi de aĩa ad primã rationem Zimara theoremate ſuo
primo, licet deinde in hoc aliquo mõ videatur varius theoremate, 36. Archãg. Zimara.
Mercenar. lib. 2. ſuarũ dilucidationum, dilucid. 13. Ægidius Rom. quolib. 2. q. Mercenar.
23. docet & probat materiã non poſſe per ſe intelligi; Albertus Magnus quin- Ægidius.
to Diuinorũ tract. 6. cap. 10. inquit materiam in ſe ſubſiſtentẽ non intelligi, niſi Albertus
per analogiam ad formam, & poſt nonnulla ſubdit; id quod nec forma eſt, nec Magnus:
formam habet, neque habet analogiam ad formam, non eſſe deſignabile per no-
men aliquod, & ſui nullam poſſe eſſe penitus notitiam, Alex. quoque Aphrodiſ. Alexander.
12. Diuinor. in fine comm. 35. ait, materiã eſſe ignotã, & 9. eorundẽ 13 habet,
potentiam cognoſci per actum, & 12. eiuſdem ſcientiæ 30 ait, materiam ex
proportione, & nota, ac ſuppoſita conſideratione intelligi, vt inquit, eſt apud
Platonem, intellige tu in Timæo, vbi docet, materiam eſſe adulterina quadam
ratione vix opinabilem, (quæ Platonis verba referunt Themiſtius, & Simpli- Plato.
cius ille 3. de anima cap. 44. iſte primo Phy. ſuper tex. 321) Ariſt. demum pri- Themiſt.
mo Phyſicorum 69. ait, materiam eſſe ſcibilem analogia, & nõ poſſit dici, quòd Simplic.
& alio modo, ſecundum ſe nimirum ſit cognoſcibilis, adeſt 35. ſeptimi Diuin. Ariſtot.
vbi habet manifeſtè, materiam ſecundum ſe eſſe ignotam, & 24. decimi eorun-
dem inquit, materiam negatione cognoſci, quod ſeptimo eiuſdem ſcientiæ pa-
tefecit, quando tex. 8. eam per negationem definiuit, aut deſcripſit dicens, eã
eſſe, nec quid, nec quale, nec quantum, &c.

Tot, & tantorum virorum opinionem eo animo ſemper ſum amplexatus, vt
oppoſitũ nũquã vel concipere valuerim, quemadmodũ n. via traſmutationis in- Auctoris mẽs
uenta eſt, & cognitũ fuit eã dari, vt docent oẽs, & præcipuè Auerr. comm. vlti- circa materiæ
mo primi Phyſ. ita adhuc vbi inuenta eſt, nunquam ex ſeipſa põt agnoſci, nedũ cognitionem.
in hoc ſenſu quòd non mouet intellectum noſtrũ ad ſui cognitionẽ, (hoc. n. &
nulla via fieri põt, & neminẽ vidi ſomniaſſe,) ſed neque vt poſſit proprio cõce-
ptu agnoſci; qui ſanè ita ſit ei pprius, vt in eo forma, ſiuè ad ipſam reſpectus
non includatur, vel perfectè ac diſtinctè, vel in cõi, & confusè, & in hũc modũ
Auctor tabulæ operũ D. Tho. eũdẽ explicat, qñ, (at per raro) dixit, materiã poſ-
ſe ex ſe apprehẽdi, & ſcđm rõnem à forma ſeparari, inquit g ipsũ voluiſſe, vt Petrus de
poſſit cognoſci abſque eo, qđ diſtinctè cognoſcatur forma, nõ aũt abſque qua- Bergomo.
licũque formæ notitia; quam explicationẽ non damno, ſed mihi lubet magis
dicere, aliud eſſe, vt aliquid ſit intelligibile ſine alio, & aliud vt aliquid habeat
diſtinctũ conceptũ ab alio; nunquã materia eſt intelligibilis ſine alio, habet Quæ de mate-
tamen conceptum diſtinctum, & proprium, dicitur namque de ea, quòd eſt pu- ria enuncien-
ra potentia, quòd ſubiectum primũ tranſmutationes, quòd ex ea inexiſtente ſit tur.

aliquid, quippe qui cõceptus ipſi vni congruũtur, & in hoc ſenſu p ſe intelligitur, non tñ ſine alio, qm̃ in omnib⁹ his conceptibus de neceſſitate cadit forma, vel ad ipſam habitudo, aliàs non intelligeretur, Et ex hac doctrina concilia Actorem & mille aduerſariorum argumenta diſſolue, vel enim nunquã probant materiam ex ſe intelligi, vel ſolum oſtendunt intelligi aliquo conceptu proprio, non tamen, quin in tali conceptu aliquid aliud includitur.

Dubium.

At dices, hæc videntur pugnare ſimul, quòd .ſ. ſit aliquis proprius materiæ conceptus, & quòd in tali conceptu aliquid includatur extra eam. Sed poſſem dicere primò quòd eſt ꝓprius ei, ſed non ſoli, nam & aliquid iuxta Porphyr. c. de Proprio, eſt ꝓpriũ ei, ſed nõ ſoli, verũ his omiſſis, dico, quòd eſt ꝓpri⁹ materiæ, qm̃ eius naturã explicat, at qm̃ in hac natura aliqd extrinſecũ connotatiuè neceſſariò claudit, ſiue aliquis ordo ad aliqd, extrinſecũ quidẽ à re, ſed nõ à cõceptu rei, nã materia hẽt ꝓpriã eſſentiã diſtinctã à forma, quare forma eſt ei extrinſeca, illa tñ materię eſſentia habitudinẽ dicit eſſentialẽ ad actũ, ſeu ad formã, habitudinẽ, inq̃, nõ relationis prædicamentalis, ſed tranſcendentalis, ideo oportet, hũc ipſum reſpectũ in illo conceptu intelligi; eſt.n. materia entitas talis, quæ licet abſoluta ſit à relatiuo, & termino, non tñ ab actu, veluti neque ſcientia ab obiecto; & de natura huiuſcemodi entitatũ, q̃ mediã ſedẽ tenẽt inter purè abſoluta, & purè reſpectiua, lati⁹ diſſerui prima q̃ſtione meorũ ſtudiorũ qñ erat ſermo de vnitate ſcientiaaum, quæ ab obiectis pendebat.

Remouetur. Porphyr.

Zabarellæ argumentum.

Ex his ruit argumentum, quo conuictus fuit Zabarella, ad aſſerendũ dari notitiã aliq̃ abſolutã ipſius materiæ, abſque vllo ordine ad actum, dicebat.n.c.6. 2. lib. de rebus naturalibus, quòd ſi eſsẽtia materiæ nihil hẽat abſoluti, tunc vel nõ erit ſubſtantia, vel dicendum erit, aliq̃ verè ſubſtãtiã eſſe propriè in cathegoria ad aliquid: ſed inane ꝓrſus eſt argumentum: & confutatum manet ex doctrina allata, q̃ eſt antiqua, nimirum Caiet. locis memoratis, eſt .n. materia ſubſtantia abſoluta à termino, nõ ab actu, ita nõ eſt in pdicamento relationis, cum potiſſimum actus, quem reſpicit, ſit de genere ſubſtantię, qui licet terminet habitudinem materię, nõ tñ terminat vt terminus. & differunt valde hi duo modi loquendi: hoc terminat, & hoc terminat, vt terminus, vt acutè dicebat Caiet. inferius cap. 7. ſed re vera ſubtilitates Caiet. non videntur ab aduerſarijs, vel ſi videantur, non penetrantur. vel nolunt penetrari. Materia ſiquidem habet eſſentiam à forma diſtinctam, & abſque forma habet ſuam eſſentiã, quod nequit dici de ijs, q̃ ſunt in genere relationis, horum.n. eſſe in nullo alio eſt, q̃ ad aliud ſe habere, & hoc perempto, perimitur illud, vt eſt videre in patre, ac filio formaliter acceptis, & iã Alex. lib. 2. naturalium q̃ſtionum c. 9. docuit, nõ mox aliquid eſſe in genere relationis, licet illud alicuius ſit, quare dicimus, materiã propria eſſentia potiri, quæ tñ de neceſſitate nobis innoteſcit p ordinẽ, quem ad aliud importat. Scd̃m quoque eius argumentum, quo poſt longã conſiderationem ait, ſe vt hoc aſſereret fuiſſe ductum, iam confutatũ eſt, & à noſtris, & à Zimara theorem. 1. Ait.n. omne, quod eſt, cognoſcibile à nobis eſſe, materia aũt eſt quare &c. Sed mille ſunt ad hoc reſponſiones, & prima, eadẽque optima, quòd cognoſcibilitas non ſit paſſio entis vt ſic, ſed entis in actu, quod colligitur apertè ex Ariſt. locis cõmemoratis, veluti etiã quæſt. 2. ſuper proœmium dicebam, & ex Auerroe confirmabam. Secunda reſponſio ſit, quòd omne, quod eſt, eo modo quo eſt, cognoſci debet, ſi abſolutum, & nihil extra ſe reſpiciens, pari modo agnoſcitur, at ſi quid extra ſe neceſſariò reſpiciat, & nõ ſit abſolutum, vel à termino, vt relatiua, vel ab actu, vt materia, vel ab obiecto, vt ſcientia, abſque his non valebit agnoſci; Tertiò dicatur, oẽ quod eſt, poſſe cognoſci aliquo conceptu proprio, non tñ ſine alio, modo iam explicato, & ſic etiam

Confutatur.

Caietani ſubtilitates a multis non conſiderantur.

Alexander.

Aliud Zabarellæ argumentum.

Variè ſoluitur.

ſic etiam

Sic etiam patet ſolutio ad rationes Flaminij Vicentini, qui quæſtionibus quibuſdam ſuis, q. 4. idipſum, quod Zabarella affirmauit. *Flaminius Vicentinus*

Sed vellem ego ſcire à viris doctiſſimis, qualis ſit hæc abſoluta de materia notitia qđ prædicatũ de ipſa pronuncient, quid ſibi tribuant; Certè Zabarel. ait, qđ debilis, & abſcondita materiæ entitas eſt in eã, vt ſẽper concipiatur cũ relatione ad alia, ac videatur nullo alio mõ concipi poſſe, vnde nequimus niſi magna cũ difficultate naturã eius abſolutã cõprehendere, ſubdit aũt, quod ij, qui mediocri ingenio vigent, ſi mentis aciem in ea figant, poſſunt naturã eius abſolutã penetrare. At duo ipſe in hoc hõie vehementer admiror; primò, quòd viri vndequaque doctiſſimi à me recẽſiti, potiſſimũ Auct. Ariſt. Plato, Alex. Auerr. Alber. Magnus, & Caiet. non mediocri mõ, ſed maxima ingenij luce fulgentes, ſcientiarum multarũ auctores, & magiſtri, nũquã aliqđ de hac abſoluta materiæ notitia tradiderint, ſed omni aſſeueratione docuerint, eã vel ignorari, vel nõ niſi analogia, & ad alia cõparatione cognoſci, magis tñ eundẽ Zabar. deinde ſuſpicio, qui cũ hæc dicat, tñ hanc abſolutã materię notitiã non pandit, & nihilominus ingenio certè, quod mediocre excedebat præditus erat, ſed neque lumina illa philoſoph. neque ipſe, neq; alius quiſque hoc tradere valebit, qm̃ ab intellectu nequit percipi, & certè fateri, apprimè arduũ eſſe, mente cõcipere materiã abſque reſpectu ad aliud, poſſe tñ vtcũque fieri, (quod tñ à nullo hactenus factũ vidimus,) & non aſſignare, quomodo hoc fiat, non adducere, quid ſibi in illo cõceptu abſoluto tribuatur, vanitas vaniſſima mihi videtur; Neque eſt dicendũ, talẽ notitiã habitam fuiſſe à Philo. 7. Diuin. tex. illo 8. ea .n. fuit notitia per negationem, & hoc mihi fauet, nã, & hoc modo non agnoſcitur, niſi adhibeatur deinde quid ſit, hoc aũt erit potentia, ſi nihil ſit actu prædicamentorum, & extra prædicamẽta nihil inueniatur. At neſcio videre, quomodo ſibi nõ apertè contradicat Zabarel. nã lib. 3. ſub initiũ c. 2. impugnãs, egregiè quidem, poſitionem Scoti de actu entitatiuo in materia, ait, quòd actus ille nihil aliud eſt, quàm entitas materiæ, ſubdit formalia verba: *Hanc igitur entitatem actum appellare ita vanum eſt, ut nec mente quidem concipi poſſit, cum potius naturę materię contrarium nomen omnes philoſophi attribuerint nempe nomen potentię & dixerint eius naturam in hoc eſſe conſtitutam, ut ſit ens poteſtate*; Si itaque neque mente concipi poteſt, vt natura materiæ ſit actus, ſed ſemper potentia, quomodo conceptu omninò abſoluto apprehendetur? quomodo aderit prima illa notio materiæ, pro qua tantopere inſudauit, in qua materia ſine forma concipiatur? Quòd ſi dixeris, eſſe quidem materiam; aliquam entitatem abſolutam, ſed tamen non poſſe concipi abſque potentia, iam nihil habet contra Scotum, nam dicere poterit Scotus, quamuis non queat concipi niſi vt potentia, tamen in ſe eſt alia quædam entitas, puta actu potiens entitatiuo, deinde ſibi euidenter contradicit, cum oppoſitum libro 2. capit. 11. & 12. doceat; Demum hoc mihi iuuat, & nihil aliud volo, nam potentia, vt ſic, nequit intelligi abſque actu, vel abſque ordine ad ipſum, & inſtitutum meum in præſentia non eſt differere de natura materiæ, ſed de eius notitia, licet hæc pendeat ex illa, naturam autem materiæ de induſtria expendam infra cap. 5. q. 2. vbi de his nonnulla redibit conſideratio, & definiemus, puram eſſe potentiam, ac proinde non poſſe abſque forma exiſtere, & potentiam, eius eſſe eſſentiam, non qualitatem eam conſequentem, vt vult ipſe Zabar. Sed certè ſi qualitas eam conſequitur, & dicitur de ea in ſecũdo modo dicendi per ſe, vt ibidem docet, iam abſque potentia poterit concipi in prima notione, quoniam eam non dicit in primo modo perſeitatis, quare erit abſque potentia conceptibilis, quod tamen negat, dum arguit contra Scotum, vt patuit, præterea erit actus, vel ſaltẽ oportebit vt denominetur actus, quicquid

Zabarellę dicta.

A doctrina præſtantiũ Auctorũ.

Sibi minimè conſtat Zabarella.

Scopus Auctoris.

enim eſt, vel potẽtia; vel actus eſt, hæc enim ſufficienter diuiduat omne ens, c. 9. Diuin. 1. quod tñ negat diſputans cũ Scoto, ſi enim nõ ſit potentia, oportet certè eſſe actum, & cum apud hunc philoſophum, & veritatẽ, nullus detur actus ultra formalẽ, iam materia erit actus formalis, quod & eſt contra ipſum, & qđ nullus vnquam docuit, & quidem hæc ratio conuincit Zabar. ex conceſſis ab ipſo; præterea poterit eſſe materia abſque forma, cum actus quidam ſit, & non entitatiuus, quod tamen iure negat, & ſi potentia vt qualitas, & accidens ſuperuenit materiæ, quomodo non erit actus ipſa materia, in qua fundetur hoc accidens? Abſurda ſunt omnia hæc, & contra doctrinam illius, qui hæc docet.

Auerroes. Denique habet Commentator cap. illo 1. de ſubſtãtia orbis, quòd neceſſe eſt naturã primæ materiæ eſſe naturã potentiæ, ita vt potentia ſit eius differẽtia ſubſtãtialis, velut idẽ Zabar. c. illo 14. hãc eandẽ Auerr. auctoritatem attulit, ſi ergo differentia alicuius rei ſubſtantialis eſt illa, q̃ rẽ cõducit ad eſſe, & eſt rei

Porphyr. conſtitutiua, vt docebat Porphy. c. de Differẽtia, quomodo poterit conſtitutũ apprehẽdi abſque cõſtituente? an nõ hẽt eſſe ab hoc conſtituente (nũquid vlla operatione intellectus, vllo tẽporis, aut naturæ ſigno, poterit qs abſque rõnali concipere hoiem? Quòd ſi ex Auerr, quẽ ipſe hac in re ſequitur, potentia ſit differentia ſubſtantialis materiæ, quomodo valebit eſſe ꝓprietas cõſequẽs? quis vnquam audiuit differentiã ſubſtantialẽ eſſe ꝓprietatẽ accidentalẽ? Credo hoc argumẽtũ nõ latuiſſe Zabar. nã video, qđ in calce c. mox citati huic obiectioni ſe obuiſſe implicitè facit, exponit. n. dictũ Auerro. vt voluerit dicere, potentiam eſſe eſſentialẽ materiæ in ſecũdo mõ dicendi per ſe, & eius proprietatem, qua natura materiæ declaratur, qm vt colligi aliquo modo põt ex eodẽ Auerr. com. 20. ſecundi Poſter, & 40. quarti de cœlo, ex proprijs aliqñ declaramus eſſentiã rerũ, quando differentiæ ſunt ignotæ, ſed non videt Zabar. quomodo hæc ſolutio manifeſtè deſtruat poſitionẽ ſuã, & corroboret meam; Et illud primò omit-

Auerroes. to, quòd valde impropriè loquutus fuiſſet Auerr. vocando accidentalẽ aliquam proprietatẽ, differentiã ſubſtantialẽ, illud deinde taceo, quod dicebat c. illo artertij lib. ex omnibus philoſophis, naturam materiæ in hoc eſſe conſtitutam, vt ſit eos poteſtate, & certè valde impropriè ipſi quoque loquerentur, dum dicerent, naturam alicuius conſtitui per proprietatem, quæ illam conſequitur, immo pugnantia dicerent, ſed licet veriſſimum ſit loco differentiarum nonnũquam poni propria, vt occulta rei eſſentia innoteſcat, non tamen illa propria vocabuntur vnquam differentiæ ſubſtantiales; At his omiſſis, quis non videat, hanc reſponſionem ſibi penitus contrariari? ſi enim Auerr. loco differentiæ ſubſtantialis accipit proprium materiæ, quod eſt potentia, quoniam hoc licet, dum natura aliqua ignoratur, iam ergo natura materiæ ignorabatur ab Auerr. & non potuit ab eo explicari, niſi ſub nomine, & ratione potentiæ, & tamen Auerr. mediocri ingenio vigebat, atque ideo valuiſſet mentis lumina in materiam figere, & eam quam iſti ſibi abſolutã tribuunt notitiam penetrare, & abſque potentia eam concepiſſet, quod tamen pauper Cõmentator nequiuit facere; ſed ſi eam aperire voluit, ad potentiam ei opus fuit confugere, quoniam reuera nunquam poteſt materia abſque potentia, vel in communi, vel in particulari apprehendi; Quod autem ſubdit de natura materiæ, vt potentia ab ea differat ex verbis Auerr. videbimus quæſtione allegata abſolutè naturam materiæ puram eſſe potentiam, quod nobis ſufficiet, ſed & videbimus verba Auerr. quæ pro ſe adfert, ſibi nullatenus fauere, at hæc ibi diſcutientur, non enim in hac parte de natura materiæ, ſed ſolum de eius notitia fuit ſermo, quæ tamen hic allata ſunt, & quæſtionem illam iuuabunt, & ab illa iuuabuntur.

Quid loco differentiæ aliquando ponere liceat.

Illud tandẽ adnotare voluerim, qđ ſi quis contendat, materiam poſſe concipi

conceptu

conceptu entis, conceptu ſubſtantiæ, abſque vllo ordine ad formam, vel actum, hoc ſibi dederim, ſed hæc erit notitia adeo confuſa materiæ, vt non digna ſit vocari notitia materiæ, nam etiam albedo eſt ens, lapis eſt ſubſtantia, quare nequit eſſe notitia materiæ, vel enim aliquid ei proprium concipitur, vel nihil, ſi nihil, non diſputo, & ſi hoc nihil, velis vocare cognitionem confuſam, vel confuſiſſimam ipſius, vt cogitarunt nonnulli, quo contrarias de notitia materiæ opiniones, vel apparenter conciliarent, erit quæſtio de voce: ſi aliquid proprium, (quod certè dicendum eſt, ſi materiam, vt materiam, vt ens ab alijs diſtinctum velis contemplari,) id facere nequibis, niſi conceperis ipſam vt eſt potentia, hoc .n. eſt ſibi propriũ, eſſẽtiale, & hoc ab alijs differt, hanc aũt potẽtia implicat, q̃d apprehendas et prima intellectus opatione abſq; aliqua habitudine ad actũ, &c.

Inuentum quorundam.

Cum ergo materia neq. proprio cõceptu valeat dignoſci, optimo cõſilio dicebat Auctor, nõ poſſe eſſe rei eſſẽtiã, qm̃ eſſẽtia eſt id, quo res cognoſcitur, &c.

Neque etiam forma tantùm ſubſtantiæ compoſitæ eſſentia, &c.

CIrca quartam partem, vbi dicitur diffinitiones naturales à mathematicis differre, q̃d vt clarum relinquitur, obſerua illud eſſe diſcriminis inter ipſas, q̃d naturalis definit per materiam ſenſibilem, mathematicus aũt ab hac materia abſtrahit, non quidem ſm̃ eſſe, qm̃ quæ ipſe conſiderat, ſunt in materia ſenſibili, & nullo alio modo poſſunt eſſe in rerum natura, vt linea, triangulus, &c. ex 11. Diuin. cap. 6. ſed ſecundum rõnem, qm̃ conſiderans lineam, non conſiderat, num ſit lignea, num ænea, ſimiliter conſiderat triangulum, non vt eſt in hac, vel illa materia, ſed ſecundum q̃d eſt figurabilis; q̃d vero mathematicus abſtrahat à materia ſenſibili, clarè docuit Ariſt. 2. Phyſicor. 18. primo de anima 17. & 7. Diuinor. 39. non abſtrahit autem à materia intelligibili. Vbi ſcito magnam eſſe opinionum diuerſitatem in hac materia intelligibili aſſighanda, nonnullis volentibus, quòd ſit ſubſtantia cõpoſita ex materia, & forma, quibuſdam, quòd ſit terminus entis mathematici, cuius fluxus cauſat rem mathematicam, alijs, q̃d ſit continuum, alijs, quòd partes quantitatiuæ, quos modos dicendi vide ſi placet reiectos à Ianduno quæſt. ſua quinta ſuper ſecundum Phyſicorum.

Ariſtot.

Varii modi materiam intelligibilẽ explicandi.

Dicito tu breuiter, (neq. enim intendo hoc in loco rem hanc articulatim definire,) quòd materia intelligibilis, à qua entia mathematica non abſtrahunt, eſt ſubſtantia, in qua huiſcemodi mathematicalia ſunt, quæ dicitur materia intelligibilis, qm̃ eſt abſq. qualitatibus, & accidentibus ſenſibilibus, non vtiq. in re, ſed in conſideratione, hoc eſt, conſideratur abſq. qualitatibus, qñ enim ſubſtantia eſt ſub qualitatib. dicitur ſenſibilis, qm̃ ſic ab aliquo ſenſu attingitur, quãdo aũt qualitatibus non eſt ſubiecta, dicitur intelligibilis, qm̃ illam tunc nequit percipere ſenſus; & licet oĩa accidentia inſint ſubſtantiæ, eiq; aduenjant, datur tñ ordo naturæ, qm̃ prius ei aduenit quantitas, deinde qualitas, actio, motus, &c. & quoniam prius poteſt intelligi abſq. poſteriori, non aũt è contra, (intelligo .n. animal abſq. homine, non hominem abſq. animali,) ideò quantitas, circa q̃ verſatur mathematica, põt intelligi abſq. qualitatibus, hæ .n. ſunt illa poſteriores, nequit vero intelligi abſq. ſubſtantia, qm̃ hæc ipſam præcedit, ſic põt percipi quantitas abſq. materia ſubiecta qualitati, & motui, non tamen abſq. ſubſtantia, & qm̃ ſic de facto à mathematico intelligitur, ideo dicitur abſtrahere à materia ſenſibili, non à materia intelligibili. Ita vides, non abſtrahere hunc artifi-

Sententia Auctoris.

Quando ſubſtantia dicatur ſenſibilis.

cem à materia intelligibili, qm̃ conſiderat de quantitate, vt eſt in ſubſtantia, abſtrahere autem à ſenſibili, qm̃ non conſiderat quantitatem, vt eſt in ſubſtantia ſubiecta qualitatibus ſenſibilibus.

D. Thom. Hanc credo eſſe mentem Auctoris in expoſitione 18. ſecundi Phyſic. vt Iandunus quoq. probat quæſt. nominata, & id expreſſè docet p. p. q. 85. art. 1. ad ſecund. 1. vbi diſcernit materiã ſenſibilẽ ab intelligibili, & illã dicit eſſe corporalẽ, quatenus ſubiacet qualitatib. ſenſibilib. hãc aũt, ſubſtãtiã, quatenus ſubiacet quãtitati, & mathematicũ ab illa affirmat abſtrahere, ab hac vero negat, Ita quoq. videt̃ docuiſſe Ferrar. q. 2. eiuſdẽ 2. Phyſ. & Aquarius ibid. in addicione.

Ferraries. Aquarius. Quando aũt dico mathematicũ conſiderare quantitatem, vt eſt in ſubſtãtia, nolo ex hoc intelligere, quòd in quauis rerũ mathematicarum definitione ponatur ſubſtantia, ſcio namq. definiri lineam per hoc, qđ eſt lõgitudo abſq. latitudine, numerũ, qđ ſit multitudo aggregata ex vnitatibus, &c. vbi nõ ponitur ſubſtãtia, ſed intelligo, qđ ſi huiuſcemodi entiũ aſſignare ſit completam definitionẽ, oporteat ſubſtantiã ponere, ſunt. n. accidẽtia, quæ nõ ſunt abſq. ſubiecto pfectè definibilia, in definitione quippe mathematicorũ ponitur quãtitas, vt longitudo, latitudo, in definitione verò quãtitatis ponitur ſubſtantia, eſt. n. eius menſura, quare, &c. Videbimus aũt 1. quæſt. vltimi cap. huius operis, non poſſe accidentia abſq. ſubiecto cõpletè definiri.

Opinio Zimaræ. Ariſtot. Et ſi quæ diximus, benè intelligantur, diluuntur oĩa, quæ cõtra hãc ſententiam adfert Zimara theoremate 81. vbi docet materiam intelligibilẽ, per q̃ definit mathematicus eſſe continuum, & numerũ, adducit namq. Ariſtot. 12. Diuin. 44. dicentem, qđ mathematicarũ nulla conſiderat de ſubſtantia, excepta aſtrologia, adducit Auerr. & Themiſt. hoc idem docentes. Sed oĩbus auctoritatib. dicitur, veriſſimum eſſe mathematicas diſciplinas nõ eſſe de ſubſtantia ſubiectiuè, qm̃ nulla, dẽpta aſtronomia, habet ſubſtantiã pro ſubiecto, ſunt tñ de ſubſtantia terminatiuè, q̃ eſt terminus, & materia intelligibilis ipſarũ, per q̃ habent definiri, vel implicitè. ſi fuerit proxima definitio, vel explicitè. ſi fuerit cõpleta, & abſoluta, eſt. n. v. rũ, qđ docuit Lincorienſis, illud. ſ. quod phyſico eſt prædicatũ, vel paſſio, mathematico eſſe ſubiectũ, accidentia namq. ſunt affectiones phyſici, & ſubiectũ mathematici, licet vt ſic à mathematico non conſiderent, hoc eſt, quatenus affectiones phyſici, vt docebat Ariſtot. 2. Phyſicor. 17. & pugnaret, quòd vt ſubiectum, & vt paſſiones, ſiue affectiones ab eodem artifice conſiderarentur.

Quòd aũt Ariſt. intentio ſit ibi loqui de ſubiecto aſtrologiæ, patet tùm ex modo loquendi ipſius, ait. n. ipſam eſſe de ſubſtantia æterna, cõſtat aũt quòd quando abſolutè dicitur talis ſcientia eſſe de aliqua re, intelligitur tanquam de ſubiecto, tùm qm̃ & aſtrologia conſiderat multa accidẽtia cœli, vt curſus

Quę ſpectet aſtrologia. aſtrorũ, motus, immutationes, quare non eſt verum, quin abſolutè ipſa contẽpletur accidentia, ſed ſolũ qđ non ſit de ipſis, tamq̃ de ſubiecto, in quo differt ab aritmet. & geometria, q̃ circa accidẽtia, tanq̃ circa ſubiectũ verſãtur, nõ igit̃ negat Ariſt. abſolutè ab alijs partib. mathematicæ ſubſtantiã, ſed ſolũ ipsã remouet, tamq̃ ſubiectũ, at terminatiuè ipſę quoq. sũt de ſubſtãtia.

Vel dicatur, non proferre abſolutè Ariſt. ſolam aſtronomiam eſſe de ſubſtantia, ſed ait de ſubſtantia ſenſibili, & æterna, de corpore. ſ. cœleſti, & ita concedimus, immo docemus, alias mathematicas non conſiderare de ſubſtantia ſenſibili, vel æterna, at ſi dicatur, ergo de nulla ſubſtantia, patet vanã eſſe

Obiectio. deductionẽ. Et ſi dixeris, mox ibi Ariſt. ſubdere, *cætera vero de nulla quidem ſubſtantia, veluti quę circa numeros, atq. quę circa geometriam*, vbi apparet, nedũ

Amouetur. ſubſtantiam ſenſibilem, & æternã, ſed omnem arceri ab alijs mathematicis,

Reſpon-

Reſpondeo, quòd ly *nulla ſubſtantia* determinat, ſiue correſpondet ſubſtantiæ mox antea dictæ, & ſit ſenſus, aliæ de nulla ſubſtantia ſenſibili, & æterna cõſiderant, &c. quod ſi hoc non placet, dic triplici via, quã docui, de nulla ſubſtantia ſubiectiuè primò, deinde explicitè, poſtremò definitione proxima.

Ita intelligis rõnem Auctoris, qua in hac quarta parte probabat, non ſolũ formam eſſe eſſentiã ſubſtantiarũ compoſitarum, qm̃ non forma tantum, ſed & materia importatur in definitione rerum naturalium, aliàs definitiones naturales, & mathematicæ non differrent, vbi videtur velle, qđ in definitionib. mathematicis nullo modo ponatur materia, qđ tñ falſum eſſet, & ſuę doctrinæ repugnans, vt patuit ex locis adductis, hoc .n. modo ſolus diuinus philoſophus definit, ſed voluit dicere, qđ in mathematicis non ponitur materia ſenſibilis, ſed bene ponitur intelligibilis, non.n. ab ipſa abſtrahunt, vt docebat Ariſt. 7. Diuinõr. 35. Ideo aliquid oportuit adferre, quo materia hæc intelligibilis vtcumq. elucidaretur, & dignoſceretur diſcrimen inter definitiones naturales, & mathematicas, videbimus.n.quæſt. ad hanc literã formãda, quomodo per ſenſibilem materiã definiat naturalis, in quo differt à mathematico, qui materiæ tantũ intelligibilis rõnem habet; Nec te conturbet, qđ Auctor 7. Diuin. circa tex. illum 35. & 8. eorundẽ 15. dixerit materiã intelligibilem, & mathematicã eſſe cõtinuũ, tùm qm̃ ea non erant loca illud definiendi, tùm qm̃ id gratia exempli ſolum attulit, vt clarè eſt videre, tùm deniq. qm̃ ibi ſpeciem magis, q̃ genus materiæ intelligibilis in mathematicis aſſignauit, vnde loco primo allegato dicebat, formã vel circuli, vel trianguli eſſe in hac materia, quæ eſt continuum, vel ſuperficies, vel corpus, vbi apparet manifeſtè plura enumerare, nã & continuũ eſt quædã ſpecies eius ſubſtãtiæ, vt eſt ſub quantitate; hinc Sueſſanus in expoſitione illius tex. 15. inquiebat, continuũ eſſe materiã in geometria, diſcretũ aũt in arithmetica, vbi vides, hęc veluti partes eẽ materię totalis ĩtelligibilis ſeu mathematicę, q̃ eſt ſubſtãtia ſub quãtitate. Ariſtot. D. Thom. Sueſſanus.

Circa hoc ipſum ſcias deniq. non differre mathematicã à naturali, qm̃ abſtrahat à materia abſolutè, nã & naturalis abſtrahit, aliter non eſſet ſcientia, ſed differt, qm̃ nedũ abſtrahit abſtractione totali ſecundũ q̃ abſtrahitur vniuerſale à particularib. ſed ẽt à materia intelligibili ſenſibili, q̃ cõſiderat naturalis, in ordine ſ. ad motũ, nam & talis materia eſt intelligibilis, ita vt hoc intelligibile, qđ denotat materiã mathematicam, non ſignificat id, qđ præciſe põt intelligi, nã & materia naturalis eſt hoc modo intelligibilis, ſed dicit id, qđ diſtinguitur cõtra materiã ſenſibilem, intelligibilem tñ, & põt dici abſtractio formalis, formæ ſ. à materia, licet.n. hæc ꝓpriè conueniat metaphyſico, ſed in quid tñ conuenit ẽt mathematico, quatenus non conſiderat ſenſibilem materiã, & mathematicalia cum naturalib. collata, ſe habent veluti formæ ad materiam, collata vero cũ metaphyſicis, ſe habent vt materia ad formam.

Circa hanc literam conſidera modum, quo impugnat Auctor poſitionem illam, quæ ait, ſolam materiam eſſe eſſentiam ſubſtantiarum compoſitarum, & modum, quo improbat placitum eorum, qui ſolam formam ponebant, ibi enim arguebat ex illo primo capite, quòd eſſentia ſit principium cognoſcẽdi id, cuius eſt eſſentia, quod nequibat materiæ tribui, vt patuit, hic autem ratione alia adducta, & iam explicata, tale motiuum miſſum facit, quoniam verè forma eſt principium totius cognitionis, nam quamuis & materia, quæ ponitur in rerum naturalium definitione coadiuuet ipſarum rerum, quæ definiuntur cognitionem, tamen non eſt principium cognitionis ex ſe, ſed quatenus eſt ſub forma, vnde potius, ac verius concauſa, quam cauſa cognitionis tunc venit appellanda.

Nec

Nec etiam poteſt dici, qđ materia in definitione, &c.

Caietanus.

CIrca quintam partem, in qua dicebatur, proprium eſſe accidentibus, vt per additamentum definiantur, notare potes ex Caiet. doctrina colligendo, qđ propriũ eſt accidentib. eo modo definiri, tanquã rebus completis in ſpecie, & in recta prædicamentali linea collocatis, quamquã enim & formæ partis, vt anima per aliud, quod ſit extra ſuam eſſentiam definitur, per corpus nimirum, vt eam definiebat Ariſt. 2. de anima 6. non tamen eſt quid completum in ſpecie, neq; directum habet ſedem in cathegoria, ſed eſt pars ſubſtantię cõpletæ, & per reductionem ponitur in genere, & dum per aliud definiuntur, id eis conuenit, quatenus ad accidẽtium naturam videntur accedere, in hoc. ſ. quod ſunt in alio, licet non velut accidentia in ſubiecto, ſed inſtar partium in toto; differt. n. aliquid eſſe in aliquo, vel tanquam accidens, vel tanquam pars, vt docebat Ariſtot. ſecunda diuiſione antepredicamentali, & vt late ſcribebat Alexan. 2. lib. quæſtionum naturalium c. 8. & 26. Ex qua doctrina colligas non ſibi contradicere Auctorem, quando in hac parte ait, eſſe proprium accidentibus, vt ex addito definiantur, & qñ ſub initium ſeptimi cap. huiuſmet libri inquit, conuenire accidentia cum formis ſubſtantialibus, quod & formæ ipſæ ex addito definiantur, nam hoc loco loquitur de definitione entis in ſpecie completi, ibi vero de cuiuſuis entis definitione; Neq. mireris, ſi dicamus accidentia eſſe entia in ſpecie completa, habent. n. eſſentiam propriam terminatam, & integram, licet nõ ſint quid per ſe ſubſiſtens, ſed inhærens, vt peritè docebat Capreol. in 2. d. 18. q. vnica ad primum eorũ, quæ Aureolus ſecundo loco contra primam concluſ. obijciebat; Sed tractare de eſſentia accidentium, & quomodo in genere ponantur, iam diximus in 7. c. reſeruari. Non mireris ſimiliter, ſi negemus partes ſubſtantiarum, ſiue formas partium locari directè in genere, & hoc tribuamus accidentibus quæ entia ſunt imperfectiora, vnde oppoſitum aliquis ſuſpicaretur dici debere; Sed vera docemus, quamquam. n. partes ſubſtantiæ conueniunt in genere ſubſtantiæ, quod ab accidentibus abeſt, atque ex hac parte ſint quid dignius accidentibus, hoc tñ nihil refert ad hoc, vt quid in genere directè reponatur, in hoc. n. eſſentiæ rõnem habere oportet, diximus. n. tertia parte huius capitis vnum quodq. in genere locari per eſſentiam ſuam, & qm partes nõ gaudent eſſentia completa, ſecus non eſſent partes, accidentia autem cõpleta habent eſſentiam modo declarando, hinc fit, vt non directè in genere conſtituantur partes; Adde quod neq; etiã exiſtentiæ potiuntur, qñ ſeparatæ à toto non exiſtunt vt partes, licet exiſtant vt quædam res, & cauſa eſt, quoniam pars relatione dicitur ad totum, quare dum non eſt in toto non eſt pars, non exiſtit, relatiua enim ſunt ſimul; hinc docebat Ariſtoteles ſeptimo Diuinorum 35. partes non poſſe eſſe ſeparatas, non enim quicumque digitus animal eſt, ſed æquiuocus, qui mortuus eſt, quod & apud eundem commodè legere potes primo Politicorum cap. 2. & tamen tum genus, tum differentia ſumuntur ex vario ordine ad exiſtentiam, vt docebitur vltima quæſtione ad cap. ſextum. Demum, ſi partes propriè locarentur in genere, iam aliqua natura multipliciter locanda eſſet in genere, & ratione ſcilicet ſui, & ratione multarum partium, quod abſonum eſt, &c.

Ariſtot. *Alexander.* *D. Thom.* *Capreol.* *Eſſentia partis qualis.* *Quid reſpiciat pars.* *Ariſtot.*

Non etiam poteſt dici, quod eſſentia, &c.

CIrca ſextam partem vbi reijcitur, quòd relatio inter materiam, & formam
ſit eſſentia, dubium poſſet aliquem inuadere, quoniam relatio illa certè eſt *Dubium.*
accidens, quare ſi veluti forma ita & materia debeat eſſe huius accidētis ſubie
ctum, oportet, vt ſit ens in actu nam ſubiectũ accidentis non habet ab acciden-
te, quòd ſit ſimpliciter, ſed prius eſt ſimpliciter in actu, quare apparebit, mate-
riam prius fuiſſe quid in actu, quod eſt contra ea, quæ diximus, quando manife-
ſtabamus circa tertiam partem literæ, materiã non poſſe ex ſe cognoſci, & cō-
tra ea, quæ dicturi ſumus ſecunda quæſtione ad quintũ caput. At facilè aduer-
te, talem relationem, quæ eſt reale accidens, non ſequi materiam, ſed formã in *Solutio.*
materia, nullum enim accidens pro ſubiecto habet materiam, ſed ſolum ens in
actu & licet quædam accidentia dicantur ſequi materiã, id tñ accipiendũ eſt,
vt ſequuntur compoſitum ratione materię, vt 7. c. fuſius explicabo, ſed quo ad
modum intelligendi videtur relatio illa intelligi inter materiam, & formam,
ſed non eſt, niſi quando iam forma eſt in materia, tunc aũt materia eſt ſub actu;
Inter materiam verò, & formam abſolutè eſt relatio rationis, non enim mate-
ria, vel forma eſt in genere relationis, vt docebat Auctor ſuper 26. ſecũdi phy- D. Thom.
ſicorum, & quamuis ibi ab Ariſt. materia dicatur eſſe eorum, quæ ſunt ad ali-
quid, explicat tamen Auctor, immò ſeipſum explicat Ariſt. eatenus dici eſſe ad Ariſtot.
aliquid, quatenus alia ad aliam formam eſt commodata, cuilibet namque for-
mæ propria determinatur materia; Adde, quòd quando ait aliam materiam ad
aliam formam accommodari, iam loquitur de materia ſecunda, in qua magis
elucet, quòd relatiuè dicatur ad formam, licet & materia prima ſemper reſpi-
ciat eſſentialiter formam, vt actum cum eſſentialiter ſit potentia, &c.

Ita ruit, quod admotum fuit dubiolũ, licet breuius quoque poſſet dici, quòd
talis relatio, quæ conſurgit inter materiam, & formam, fundata eſt in toto, in
compoſito ſcilicet, ex qua deinde partes adinuicem referuntur.

Circa eandem partẽ, nota facillimè Aucto. vt clarũ reliquiſſe, quòd p quod-
nis additum eſſentiæ ipſa non cognoſcetur, & iure, quoniam hic eſt ſermo nõ
de quacunque cognitione, ſed de illa, merito cuius eſſentia vt ſic innoteſcit, q̃
conſtat debere eſſe quidditatiuam, ac proinde ex ſolis accidentibus non poſſi-
bilè haberi, licet aliqua via accidentia ipſa ad eſſentiæ aut ſubſtãtiæ cognitio-
nem iuuent, vt legimus apud Ariſt. primo de anima 11. & ibi adnotant omnes. Ariſtot.

Relinquitur ergo, quòd nomen eſſentiæ in ſubſtantijs compoſitis, &c.

CIrca ſeptimam partem, vbi probatur materiam, & formam, vel ex ipſis cō-
poſitum eſſe eſſentiam, qm̃ eſſe ſubſtantiæ compoſitæ non eſt tantum ma-
teriæ, vel formæ, ſed compoſiti, licet tale eſſe ſit à ſola forma, tãq̃ à cã, videri
poſſet quomodo ſola forma ſit cauſa eſſe, ſed hoc cap. 5. manifeſtabitur, &
quando quæſtione 2. videbimus materiam non poſſe eſſe abſque forma, & dũ
quæſtione 6. aperiemus, quomodo eſſe differat ab eſſentia, ibi namque appare-
bit, à forma omne eſſe verè prouenire, & effectum illius eſſe, &c.

Circa eandem partem, nota artificium Auctoris, cũ enim ad corporis dulcis *Requiſita ad corpus dulce.*

conſtitutionẽ requiratur, & vere concurrat caliditas, & humiditas, adſit & ne- ceſſariò liquor, in quẽ agit calor, volens probare, quòd non ab altero horum ſolum dulcedo nomen, & naturam obtineat, ſed ab eo quòd enumerata conti- neat, à ſapore videlicet, illud demonſtrauit ex eo quod non determinetur à ca- lore, qui tamen principaliter. & potiſſimè ibi concurrit, dum agit in humidũ, illud digerendo, & bene ordinando, (nam ſi adeſſet ſolum caliditas, & ſiccitas, amaritudo proueniret, vt eſt ſententia Auerr. de Senſu, & Senſato, (vnde mul- Auerroes. tò minus ex vlla alia parte ſeorſum poteſt determinari; Ex quo directè voluit haberi, quòd eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum non ſit ſola forma, quamuis & ipſa cauſet eſſe, (veluti calor agens in humidum, cauſat dulcedinem,) ſed illud, quod vtrumque, formam ſcilicet, & materiam colligit, vnde per illud ſi- mile, nedum excluſit, quòd forma tamquam pars nequeat eſſe eſsentia ſubſtan- tiarum compoſitarum, ſed neque quòd vt talis pars, vtpote principalis, & ra- dix, atque cauſa eſse, &c. Et hæc de annotationibus.

QVÆSTIONES.

Qualis ſit prædicatio entis de ſubſtãtia, & accidente.

CIRCA primã partẽ, in qua continetur prima cõpara- tio ſubſtãtiæ, & accidẽtis, quo ad eſsẽtiæ participatio- nẽ & definitẽ qđ ens primò dicitẽ de ſubſtãtijs & poſte- rius, ſcđm qđ de accidẽtibus: adeſt quæſt. celeberrima de analogia entis; In cuius gratiã, ſeptẽ pcipuè officia, primò ſenſum ipſius dilucidabo, ſecũdò adducã opinio nẽ, q̃ non credo verã cũ firmioribus rõnibus, tertiò ve- rã ſententiã in mediũ adferã, eandẽ declarando, 4. ape- riã, quomodo ens de ſubſtantia, & accidente prædicet, an ſcilicet tãq̃ quid ſuperius, & aliud dubiũ diluam, ap- plicando ea de ente, quatenus reſpicit ſubſtantiam, & accidens, eidem, quatenus reſpicit Deum, & creaturas, quintò nõnulla dubia mouebo circa factã determi- nationẽ, 6. opinionem, quam ſequitur roborabo, cum impugnatione ſimul cõ- trariæ, ſeptimò, & vltimò confutabo argumenta in ſecundo art. allegata, &c.

ARTICVLVS PRIMVS.

Senſus quæſtionis aperitur.

CVm tribus modis aliquid poſſit dici de ſuis inferiorib9, & ſimiliter hæc in- feriora tripliciter ſuperius illud reſpiciant, eiuſdẽ naturã participãtia, vel ſcilicet ſm̃ nomen, & eandem omnino rõnẽ, vel ſcđm rõnẽ aliquo mõ eandẽ, & aliquo mõ diuerſam, vel tertiò ſecũdũ purũ nomẽ, & nullã prorſus rõnẽ, & pri- ma prædicatio vocetur vniuoca, ſecũda analogica, tertia æquiuoca, vt patet ex Ariſtotele in antepraedicamentis, quærimus in præſenti, qualis nã ſit prædicatio entis de ſubſtãtia, & de accidente, (ſupponentes, quòd vt quid ſuperius reſpi- cit illa, veluti inferiora, quod patebit quarto art. quæſtionis,) & quomodo ſub- ſtantia.

ſtantia, & accidens reſpiciant ens, ſi enim primo modo hæc illud reſpexerint, iam ens erit eis vniuocum, ſi ſecundo, analogum, ſi tertio, æquiuocum.

Duplex ſubſtantia, & accidentis conſideratio.

Aduerte itaque, quòd de ſubſtantia, & accidente dupliciter loqui poſſumus, cõſiderãdo ſcilicet ipſa bifariã, vel primò materialiter, vel deinde formaliter, hoc eſt veluti res quædã ſunt, priori acceptione, & poſteriori, vt entia ſunt, vt reſpiciunt ens ipſis ſuperius, primo mõ de ipſis non eſt ſermo in hac parte, tùm qm̃ nullus vnq̃ dubitauit, accidens in eo quod accidens includere ſubſtantiã, & ab illa pendere, nõ aũt e contra, tùm quoniã vt ſic non adunantur in aliquo cõi, non fundant aliquã ſimilitudinẽ, penes quam reſpiciant aliquid, quod de ipſis dicatur, ſicut neque hõ, & leo materialiter, vt ſcilicet hõ, & leo adunantur in animali, ſed quatenus animalia, quocirca & ſubſtantia, & accidens, in eo quod entia reſpiciunt ens, & de eis prædicatur, & ita quæritur, qua prædicatione.

Caietanus.

Ariſtot.

Aduerte ẽt, qđ nõ quis inæqualis participatio infert ſtatim verã analogiã, de qua loqmur, adeo vt ſit cõſequens, ſubſtantia nobiliori mõ eſt ens, q̃ accidẽs, ergo analogicè dr̃ ens de ipſis, hoc.n. mõ oĩs vniuocatio auferretur, nã & homo nobiliori via participat eſſe aialis, q̃ faciat leo, quoniã ille rõnis cõpos, iſte exps, & ita aial nõ foret ipſis vniuocũ, qđ eſt falsũ, hoc etenim modo oẽ genus vt ait Caiet. hoc loco, dr̃ prius, & poſterius de ſuis ſpeciebus, quoniã perfectius eſſe neceſſariò hẽt in vna ſpecie, quã in alia, & bene ait, neceſſariò, quoniã non hẽt eſſe genus in ſpecie, niſi medijs differentijs, cũ iſtæ diuidant genus, & cõſtituant ſpeciẽ, quæ cũ ita ſe habeant, quòd vna ſemper cõparat̃ ad aliã, vt perfectũ ad imperfectũ, & quaſi vt poſitiuũ ad priuatiuũ, immò eas contrarias vocabat Ariſt. 7. Diuin. 42. neceſſariò relinquitur, vt vna ſpecies ſit dignior altera, illa videlicet, quæ perfectiori differentia cõſtituta fuerit; & ſi proprias rerum differentias teneremus, manifeſtè conſpiceremus, per aliqd ſibi omnino ꝓpriũ quamq. ſpeciẽ conſtitui, adeo vt nũquã ſint duæ ſpecies in eodẽ gradu dignitatis, veluti diſcrimen variũ, idẽque manifeſtũ in ſpeciebus animaliũ brutorũ conuincit, at vltimas rerũ differentias oẽs propè ignoramus, vt dicetur ad finẽ quaſi 6. cap. huius libri. Non ergo prioritas, vel poſterioritas huius perfectionis aufert vniuocationẽ. Hinc dicebat Auerr. com. 2. duodecimi Diuin. prioritatẽ in eodem genere inueniri, & dabat exemplũ de membris corporis, quæ ſunt in eodẽ genere, ſed cor antecedit ea, quare ſi hoc modo duntaxat ens perfectiori modo eſſet in ſubſtantia, q̃ in accidente, ꝑfectò vniuocè de ipſis p̃dicaretur, neque eſſet, cur in hoc laboraremus, cũ nullus ignoret, ſubſtantiã pfectius rõnẽ entis hoc modo poſſidere; Illa ergo prioritas auferet vniuocationẽ, & ponet analogiã, ſcđm quam aliquid ſuperius per prius dr̃ de aliquo ſibi inferiori, quàm de alio, hoc eſt de vno dr̃ abſque ordine ad aliud, de altero aũt, non niſi in ordine ad illud, quemadmodum ſanum analogicè dicitur de aiali, & de diæta, quoniã de illo abſque ordine ad hanc, de hac vero, non niſi in ordine ad illud, non enim denominaretur ſana diæta, niſi conſeruaret ſanitatem in animali, animal vero formaliter eſt ſanum, abſque vllo ordine ad diætã, vbi manifeſtè apparet, non participare hæc duo eodem modo prædicatum illud, quod reſpiciunt, & in hoc vere poſita eſt vniuocatio, vel analogia, nimirum in æquali, vel inæquali participatione illius ſuperioris, quod ab aliquibus inferioribus reſpicitur, non aũt in comparatione vnius inferioris ad aliud, ita homo, & leo vniuocantur in animali, quoniã æque ipſum animal reſpiciunt, ita enim eſt ſubſtantia animata ſenſibilis leo, atque homo, quamuis iſte comparatus illi, ſit dignius animal, merito dignioris differentiæ, per quam conſtituitur, at hoc non conuenit ſibi, vt animal, quoniam differentia illa non conuenit animali in ſua natura, ſed quatenus in inferioribus eſt diuiſum.

Auerroes.

Vbi conſiſtat ſit vniuocatio, & analogia.

Z 2 Quando

Quando ergo aliqua adunantur in aliquo ſuperiori, non eſt ſpectanda eorum vel vniuocatio, vel analogia in ordine vnius ad alterū vt ſic, ſed in ordine amborum ad illud ſuperius, & meritò, quoniam non dicuntur vniuocata, ſeu analogata vt ſic, ſed quatenus ſolū ſuperius illud participat: Hinc docebat Auctor

D. Thom.

ſub initiū ferè lect. 8. primi Periherm. quòd eorum, quæ diuidunt aliqđ cōe, vnum pōt eſſe prius altero dupliciter, vel ſcđm propriam rōnem, & naturam, vel ſecundum quod participat rationem illius communis diuiſi, ratione primi, non tollitur vniuocatio generis, vt patet in numeris, binarius enim eſt prior ternario, ſed rñ ita eſt numerus hic, atque ille, ratione verò ſecundi impeditur generis vniuocatio; & prima par. q. 77. art. 4. ad primum dicebat, ſpecies alicuius generis ſe habere ſcđm prius, & poſterius, quantū ad eſſe, licet ſimul ſint,

Quę prioritas in ſpeciebus ponat & non ponat analogiã.

quatenus ſuſcipiunt prædicationem generis cōis; & potes facilè ac breui colligere, quòd prioritas, quæ inuenitur in ſpeciebus, aut eſt merito generis, aut merito differentiæ, ſi primo modo, tunc genus non erit illis vniuocum, ſi ſecundo, poterit eſſe vniuocum, &c. Non vertimus ergo in dubium, num ſubſtantia comparata accidenti, ſit præſtantius ens, ſed comparando ipſam, & accidens cum ente, num æquali, vel inæquali via ſuſcipiant eius prædicationem, & vnū dicatur ens, abſque ordine ad aliud, ſi enim æqualiter ens deſcendet ad vtrumque, erit ipſis vniuocum, ſin minus, erit vel analogum, vel æquiuocum.

D. Thom. Caietan.

Obſerua vlterius, quòd ſi de quacunque analogia, & propriè ſcilicet, & impropriè accepta velimus loqui triplex inuenit, & colligitur ex Auct. primo ſent. diſt. 19. q. 8. art. 2. ad primū, & vt apertè docet Caiet. tractatu de nominū analogia c. 1. eſt enim primo loco analogia inæqualitatis, ſecundo attributionis, tertio proportionis. Inæqualitatis ea eſt, ſecundū q̄ aliqua cōicant, tùm in nomine, tùm in ratione quam nomen illud importat, ſed tamen illa rō inæqualiter ab ipſis participatur, loquendo de inæqualitate perfectionis, hoc eſt, perfectius in vno, quàm in alio inuenitur, quæ analoga logicus vocat vniuoca, naturalis verò philoſophus, & diuinus, æquiuoca, & meritò cū enim ille conſideret intentiones, & in cōi intentione huiuſcemodi conueniant, ea dicit vniuoca, iſti verò naturas conſiderantes, & aliam in vno, aliam in alio naturam videntes, (tot enim ſunt naturæ ordinem inter ſe habentes, quot ſunt ſpecies ſub illo cōi contentæ) ob hanc alietatem æquiuoca appellat, vt patet ex decimo Diuinorum 26. Hanc analogiam vocabat ibidem Auctor ſecundum eſſe tantum, quoniam analogata paria ſunt in ratione ſignificata per illud nomen cōmune, (ita nequit eſſe analogia rationis,) ſed non ſunt paria in eſſe illius rationis, quoniam perfectius habet eſſe in vno, quàm in alio, ſed de hac non eſt quæſtio in præſenti, dictum enim eſt, fateri omnes, quòd ens perfectius inueniatur in ſubſtantia, quàm in accidente, & reuera hæc analoga ſunt vniuoca, iam enim diximus, prioritatem, ſeu perfectionem plurium ſub vno contentorum adinuicem non auferre vniuocationem, ideo dicebamus, nos extendere analogiæ vocem, ad quamcunque analogiam, quocunque modo acceptam; eatenus tamen dicuntur analoga, quoniam ſpectata inæqualitate illa imperfectionis, quæ cernitur

Quomodo ſe habeant dici analogicè, & per prius, ac poſterius.

in inferioribus, nomen illud commune dicitur de eiſdem per prius, & poſterius, at non eſt idem dici analogicè, & dici per prius, ac poſterius quonia analogia eſt tamquam ſpecies, huius, quod eſt dici per prius, ac poſterius, nam omnis analogia dicitur per prius, & poſterius, ſed non e contra, &c.

D. Thom. Caietan.

Analoga verò ſecundum attributionem, dicuntur eſſe illa, quibus eſt aliquod nomen commune, ratio vero talis nominis, & eadem eſt, & diuerſa, vt docebat Auctor 4. Diuin. circa text. 2. & Caiet. loco relato. c. 2. eſt enim eadem ſecundum terminum, varia autem, vel diuerſa ſecundum diuerſas habitudines ad il-

lum,

lum,ſanum quippe eſt nomen cōe multis, animali.ſ. medicinæ dietæ,& vrinæ, & rō oium iſtorum,quatenus ſana ſunt,dicit varias habitudines, (ecce rōnem diuerſam) ad vnum, & eundem terminum, animal .ſ. ecc: rōnem eandē; oia ſiquidem reſpiciunt aial,ecce identitatem termini,)at diuerſimodè,(ecce habitudines varias,)quoniam medicina,vt effectrix,dieta,vt cōſeruatrix,vrina, vt indicatrix;Et qm in analogis iſtis nomen non eſt cōe ſecundum eſſe formaliter,qm in primo dumtaxat intrinſecè inuenitur,in reliquis vero extrinſecè, & denominatiuè,vt videbimus,ſed eſt cōe tantū ſm intentionem,ſiue denominationem,licet .n. oia non ſint ſana, denominātur tñ omnia ſana,ideo iure ea vocabat Auctor illa diſtinctione citata, analoga ſecundum intentionem tantùm,& non ſecundum eſſe,ſi enim non conueniunt in eſſe, nequit ratione huius inter ipſa adeſſe analogia, quoniam autem conueniunt in intentione, ſed diuerſimodè,vt patuit,ideo ſecundū intentionem eſt in ipſis analogia, non tñ propriè omnino dicta, quoniam propriè dicuntur ab vno, vel ad vnum à viris doctis,& ſic ea vocabat Ariſt. 4. Diuin. 21 & 7. eorundē 15. & 1 Ethic. cap.6. Cōgruè tñ in hoc ſenſu poſſunt analoga dici, veluti à viris grauiſſimis dicunē, ratione variarum habitudinum, quas important, & nomen proportionis ad quamcunque habitudinem extenditur.

Analoga attributionis, quo modo propriè uocentur. Ariſtot.

Analoga demum propotionis,ea eſſe dicuntur,quæ nomen,& rationem quoque ſecundum illud nomen ſimilem ſecundum proportionem habent, nomine proportionis accipiendo, non proportionem ſtrictè mathematicam, quæ eſt certa habitudo vnius quantitatis ad aliam, ſed quamcunque conformitatis habitudinem, quo modo ſunt analoga viſus, & intellectus, vt vtar exemplo Ariſtotelis primo Ethic. capit. illo 6. quoniam ita rem præſentem facit intellectus animæ, vt viſus corpori animato, & hæc verè, ac propriè ſunt analoga, tùm dignitate, tùm noie, vt c. 3. tract. illius annotabat Caiet. Dignitate quidē,qm ſit ſm genus cauſæ formalis vtrique inhærentis, in illa aūt attributionis,in primo ſolum formaliter inuenitur,de analogia primo mō non eſt vt habeatur rō, licet maximè formaliter ſit in vtroque, qm reuera eſt vniuocatio,vt dicebamus: Nomine aūt,qm hæc tantū ait ibi Caiet.dici analoga à Græcis à quibus nomē analogiæ hauſimus, immo Græci condiſtinguūt ea,quæ analoga ſunt ſecundum proportionem, ab his, quæ dicunē ab vno, vel ad vnū,vt eſt videre in Ammonio,& Simplicio,dum in anteprædicamentis explicant æquiuocorum definitionē,& Alexan. in expoſitione 12 quinti Diuinorū, ꝓ eodem ſumit analogiā,& proportionem,quin vnū per aliud explicat,vt eſt videre prope finē illius comm.ſed vnus ſufficiat Ariſtot.,qui pro eodē accipit nomen analogiæ,& proportionis,vt patet eodem 5. Diu. & eodem tex. & ſemper ea, quæ nos ſecundum proportionem dicimus, analoga ipſe vocat, vt pluribus in locis diuinæ philoſophiæ patet,vt 4.lib.tex 2.quinto,tex.11.ſeptimo,tex. 15. duodecimo,tex.16. & 22. & ſecundo Poſter. c.16. Et loco memorato primi Ethic.nedum hæc analoga vocat,ſed & diſtinguit contra ea,quæ ab vno dicuntur,innuens hæc dūtaxat verè eſſe analoga;ideo ſumma rōne ab Auctore primo illo ſent.ibidem vocantur analoga, & ſecundum eſſe, & ſecundū intentionem,hæc enim neque paria ſunt in ratione nominis communis,neque in eſſe illius rationis,& tamen tùm in ratione,tùm in eſſe eiuſdem conueniunt proportionaliter,vt patet in viſu,dicto de oculo in corpore,& de intellectu in anima: In præſenti de vtraque analogia 2. ſ. & 3. modo dicta inueſtigamus, priori ſilentio penitus inuoluta.

Ammon. Simplic. Alexander. Ariſtot. D. Thom.

Colliguntur quæ dicta ſūt.

Eſt ergo ſenſus quæſiti,num ſubſtantia,& accidens,non materialiter,ſed formaliter,quatenus entia,nō adinuicem cōparata,ſed relatione ad ens, cōtineātur

ſub

ſub illo æqualiter, non quo ad perfectionem, ſed quo ad rõnem recipiẽdi prædicationem entis, adeo vt alterum non ſit ens, niſi in ordine ad alterum, ſint inquã vniuocata entis, an potius analogata, vel attributionis, vel proportionis, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Adferuntur minus veræ ſententiæ cum earum rationibus.

Sententia. Rabbi Moyſis. Aureoli. Scoti.

NOn defuerunt, qui cogitarint ens eſſe purè æquiuocum, tũ ad Deũ, & creaturas, tùm ad ſubſtantiã, & accidens, alij aũt ad aliud extremũ declinãtes, docuerunt eſſe vniuocũ reſpectu vtriuſq. Et primũ quidẽ quo ad æquiuocationem cenſuit Rabbi Moyſes, prout ſcribit Auctor q.7. de Potentia Dei art.7. dicens, hoc colligi ex eius dictis, alterum vero ſuaſum ſibi voluit Aureol. vt eſt videre apud Capreol. in 1. diſt. 2. q. 1. ſub initiũ 2. art. illius quæſt. Vniuocationem verò docuit ſubtilis Doctor Scot. in 1. diſt. 3. q. 2. & diſt. 6. q. 3. & innumera ferè argumenta habes ibid. in Capreol. tùm pro opinione Aureoli, tùm pro illa Scoti, adeo vt pro Aureolo 13. argumenta adducat, & ſoluat, pro Scoto aũt 25. primò, deinde alia 11. & mox alia 7. adferat & cõfutet, nõ receſſet aũt Rabbi illi Capol. ea forſan ratione, qm̃ nullum eius adſit argumentum, quo poſitionẽ ſuam ꝓbarit, quare ipſum, & nos miſſum faciemus, & eo vel maximè, qđ de Ente in ordine ad ſubſtantiam, & accidens eſt quæſtio nr̃a. non aũt de ente relatione ad Deum, & creaturas, licet & de hoc quædã ſimus dicturi. Argumenta verò pro cõfirmatione æquiuocationis, & vniuocationis poteris, ſi placebit videre apud Capreolũ, & apud quoq. Dominicum à Flandria, qui quæſt. 2. 4. Diuinor. art. 3. 33. argumenta pro entis vniuocatione adfert, & bene diluit; Nos pauca dumtaxat adducemus, & ea, quæ firmiora iudicauimus, cum potiſſimum ex iſtorum ſolutione, & veritatis deciſione ad omnia alia ferè patere debeat reſponſio.

Capreolus. Flandrenſis.

Argumenta pro entis æquiuocatione.

Sit primum argumẽtũ pro entis æquiuocatione; Sumatur ratio illa entis vna, quã tribuimus enti, vt ens, vel eſt prorſus eadem cum rõnibus entium particularium ſub ipſo contentorum, vel alia, ſi prorſus eadẽ, ergo oĩa entia ſunt eadẽ interſe, qm̃ ſunt eadem vni tertio, & quæ vni tertio ſunt eadẽ inter ſe quoq. ſunt eadem, ſi alia, hoc nõ erit, niſi quia rõnes particularium entiũ rationi illi faciẽt additionem, ſed enti non põt addi ens, qm̃ idem non additur ſibi ipſi, & certè quod additur rationi entis, vt ens eſt, nequit eſſe eſſent aliter ens:

Secundò, Si fuerint aliquæ differentiæ diuidentes aliquem conceptum, & nõ poſſit dari aliquid, quin ſit vel vna, vel altera differentia, cõceptus ꝑfecto diuiſus nullam ex ſe habet rõnem, quæ ſit vna, veluti è contra, quando conceptus includit aliquã vnam rationem, illa eſt indifferens differẽtijs diuiſiuis, & eſt media per abnegationem ipſarum, vt patet de ratione animalis, quæ diuiditur per rationale, & irrationale, & neutrum eſt iſtorum, ſed ita eſt qđ conceptus entis diuiditur per abſolutum, & reſpectiuum, & non eſt dare aliquod medium, (nam omne ens, vel eſt ad ſe, vel ad aliud,) ergo vel eſt vna differentia diuidens, vel altera, ergo non habet ens ex ſe vnã rõnem. Et potes breui dicere ſic; Nullus cõceptus diuiſus per aliquas differentias, ſi vnam rõnem dicat, incidit aliquam illarum, ſed conceptus entis diuiditur per abſolutum, & reſpectiuum, & neceſſariò eſt aliquid iſtorum, ergo non dicit vnam rationem, &c.

Tertiò, Si ens dicat vnum cõceptum, videtur deſtrui tota determinatio præceden-

cedentis quæſtionis, tunc .n. prædicamenta non erunt primò diuerſa, quoniam in hac vna entis rōne conuenient, tunc non ſignificabuntur immediatè per ens, ſed media tali ratione vna, ita enim nos ibi arguebamus, & ex Ariſt. Alex. Auerr. & alijs hæc abſurditatem continere demonſtrabamus.

Quartò, & vltimò, Sic docuit Porphyr. c. de Specie ad aures Ariſtot. ens eſſe æquiuocū, ſic idem Ariſt. 5. Diu. 17. ſic Ammonius exponens æquiuocorū definitiònem loco ſuo dicebat, ens eſſe prædicamentis æquiuocū, ſic Simplicius in principio expoſitionis circa vniuocorum definitionem ait, eos decem prædicamētis æquiuocè ineſſe videturi ſic poſtremò Alexan. circa 14. 5. Diuinorum. Porphyr. Ariſto. Simplic. Alexander.

At vero pro vniuocatione ſit primū argumentū illud peruulgatū, & à Scoto vtroq. illo loco allatum, & diſt. illa 8. maxime exagggeratum, & plurimū continuatum, qđ nimirum idem conceptus nequit eſſe dubius, & certus, alioquin contradictoria eidem ineſſent, ſed conceptus entis eſt certus, conceptus verò ſubſtantiæ, & accidentis, ſimiliter Dei, & creaturæ eſt incertus, nam multi nouerūt aliquod eſſe ens, & dubitarūt, finitū ne, an infinitū eſſet, ſimiliter eſſet ne ſubſtātia, an accidēs, ergo hi cōceptus ſunt alij, ſi alius ille entis ergo vniuocus. *Rationes pro entis vniuocatione.*

Secundo, Si ens non ſit vniuocū ſubſtantiæ, & accidenti, Deo, & creaturis, ergo nec Deus per creaturas nec ſubſtantia à nobis erit naturaliter cognoſcibilis, vtrumq. aūt eſt abſurdum, & primū quoq. cum ſacra doctrina pugnat, ergo, &c. patet conſequentia, & quo ad primum, qm̄ vna res non cognoſcitur per aliam, niſi contineatur in ea, aut formaliter, rōne alicuius conceptus vtriq. cōis, aut eminenter, & in virtute, Deus aūt non continetur virtute in creaturis, ſed verſa vice creaturæ in Deo continentur, qm̄ imperfectiora hoc modo continentur in perfectioribus, non è contra, quare ſi non contineatur formaliter, ſaltem quo ad cōceptū entis, numq̄ cognoſcetur Deus per creaturas, & hac eadem rōne poteſt probari quo ad ſecundū, ad hoc .n. propoſitum quo modo ſe habent creaturæ ad Deum, eo ſe habent accidentia ad ſubſtantiā, deinde nequit à nobis ſubſtantia p propriā ſpeciem cognoſci, ſed per ſpeciem accidentis, at ſi ens non fuerit eis vniuocum, non poterit ab accidente abſtrahi conceptus, qui ſubſtantiā quidditatiuè repræſentet. Quòd ſubſtantia non cognoſcatur à nobis per ꝓpriam ſpeciem, probant, qm̄ tunc eius abſentia à nobis naturaliter agnoſceretur, tunc .n. non immutaremur à ſubſtantia, & ꝗ talis immutatio, aut immutationis ceſſatio agnoſceretur, quod tamen nō eſt verum, vt patet in Hoſtia conſecrata, ibi enim abeſt ſubſtantia panis, quod tamen naturaliter non dignoſcitur, &c.

Tertiò, Iam docuimus ex Auct. & Auicenna quæſt. 1. ſuper procemium, ens illud eſſe, qđ primò imprimitur in noſtro intellectu, ergo oportet, quòd ſit maximè vnum, & ex conſequenti vniuocum, ꝓbatur conſequentia, qm̄ primū in quolibet genere maxima gaudet vnitate, & da oppoſitum, ergo nunquā primò imprimetur in intellectu, quoniā id primò intelligit intellectus, quod eſt facilioris intellectionis, nulli autem dubium eſt, quin facilius ſit vnum, quàm plura intelligere; Confirmatur hæc ratio, quoniā vna potentia debet obiectū habere vnum, diſtinguuntur namq. potentiæ per obiecta ex ſecundo de aīa 33. cum ergo ens ſit obiectum intellectus apud nos, & intellectus ſit potētia maximè vna, oportet quòd & ens pari vnitate gaudeat; Confirmatur adhuc, quoniā eadem ratione, vnius ſcientiæ vnum oportet eſſe obiectum, ſed metaphyſicæ, quæ eſt vna ſcientia aſſignatur ens, quæ ens pro obiecto, quare, &c.

Quartò, Subſtantia eſt maximè vna, ergo multò magis ens debet eſſe vnum, antecedens eſt clarum, & probatur conſequentia, quoniam prima paſſio verius, & prius ineſt primo ſubiecto ſuo, quàm alijs, immò per hoc ineſt illis, ex primo Poſter. cap. 4. ſed vnum eſt paſſio entis 4. Diuinor. 3. ergo maximè de- Ariſtot.

bet ſibi ineſſe, maximè vero erit vnum, ſi ponatur vniuocum, &c. Confirmatur, quia ſi nõ ſit vnitas in ente, ſed multipliciter dicatur, oportet & primo omniũ principiũ cõplexũ, & q̃libet ꝓpoſitionẽ diſtingui, patet illatio, quoniã & in illo primo principio, ſiuè ꝓpoſitione, & in omni alia clauditur ens, & oĩs ꝓpoſitio non dicens vnã rõnẽ, ſed ambigua manens, prius eſt diſtinguenda, vt habetur ex primo Elenchorum c.6. abſurda aũt ſunt hæc, quare, &c. Confirmatur vlterius, nã hæ propoſitiones, Deus eſt ens, Subſtantia eſt ens, aut ſunt naturales, aut artificioſæ, hoc eſt, in ipſis aut idem dicitur de ſeipſo, aut aliud, nõ primum, ergo ſcd̃m, ergo ens aliud importat à conceptibus inferiorum, &c.

Auicen. Quintò, & vltimè. Hoc videt voluiſſe Ariſt. qui 2. Diuin 4. dicens vnũquodque maximè ipſum aliorũ dici, ſecundũ quod alijs ineſt vniuocatio, arguebat, eãm vniuocam veritatis exterorũ oĩum, eſſe maximè verũ, &c. mox ſubdidit, vnũquodque ſicut ſe habet ad ens, ita & ad veritatẽ, quare vult ens eſſe vniuocum; Idipſum videtur ſenſiſſe Auuicen. qui primo ſuæ metaphy. c. 2. dicit, ſubſtantiã, & quantitatem, & alia prædicamenta habere communem intentionem entis, ſeu eſſendi, & cap. 5. facit argumentum, quod primo loco pro Scoto adductũ eſt, de conceptu ſcilicet certo, & dubio. Auctor quoque in primis verbis expoſitionis tex. ſeptimi vndecimi Diuinor. ait cum Ariſtot. ibidem, quòd ens, & vnum æqualiter dicuntur, ſi æqualiter, ergo certè vniuocè, &c.

Marginalia: D. Thom. Ariſtot.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vera ſententia adducitur, & declaratur.

OPinio media, quam mille locis docet Ariſt. quem Græci oẽs, Auerr. Auic. & nobiliores oẽs Latini ſequuntur, quòd nimirum ens, neque æquiuocè, neque vniuocè, ſed analogicè dicatur de ſubſtantia. & de accidente, à nobis, & docenda, & declaranda, & comprobanda venit: Dixi hanc eſſe opinionẽ Ariſt. quoniã ipſam manifeſtè quo ad oẽs partes pluries, vt videbimus docuit, vt iure dixerit Sotus in Antepredicamentis q. 1. hanc opinionem eſſe expreſſam Ariſtotelis, nec ſanctum Thomam addere verbum ad verba Ariſtotelis.

Sotus.

Trimembris concluſio. Pono igitũ concluſ. trimembrem, quę totã hanc materiã abſoluat: Ens neque æquiuocè neque vniuocè, ſed analogicè dr̃ de ſubſtantia, & de accidente.

Pro huius concluſionis notitia aduerto primò me iam ſupponere diſcrimẽ, quod inuenitur inter vniuoca, æquiuoca, & analoga, tùm quoniam c. de Antepredicamentis, omnibus id peruium fuit, ibi enim ſub æquiuocis, analoga comprehendit Ariſtoteles, vt enim omnes propè expoſitores, & præcipuè Græci ibi docent, in duplici differentia ſunt æquiuoca, q̃dã à caſu, vel a fortuna, & quædã à conſilio, & ſub his à conſilio clauduntur analoga, tùm quoniam neminẽ credo accedentẽ ad perdifficilem de entis analogia q̃ſtionẽ luſtrandã, qui primò dialecticam non viderit, & ex conſequenti horum trium naturã nõ calleat, tùm demũ, quoniã hoc primis verbis huius q̃ſtionis innuimus. Quare & illud erit aduertendũ, me has voces, vniuocum .ſ. æquiuocum, & analogum accipere in germana, & expreſſa ſignificatione, vt nimirum, vnum contra aliud diſtinguitur. Hæc dixerim, quoniam aliquando analoga ſolẽt appellari & vniuoca, ſi comparentur æquiuocis, & æquiuoca, ſi ad vniuoca referantur, ſi nanq; atter datur vnitas proportionalis, quam important, videntur affinia eſſe vniuocis, & ſic aliquando nomen vniuocorum obtinent, ſin ſpectetur diuerſitas ſimpliciter,

Duplicis generis æquiuoca.

plíciter, quam ſignificant, cum æquiuocis apparet conuenire, & ipſorum vocē ſortiuntur; cum.n. mediam ſedem teneant inter æquiuoca & vniuoca, alterius extremi nomen quandoque ſubeunt, dum cum altero conferuntur.

Trobatur prior pars

Quibus breuiter, ac facile præmiſſis, prima pars concluſionis eſt illuſtrior, q̄ vt ꝓbatione egeat; conuincunt.n. argumenta pro Scoti opinione adducta, vt aliqua maior inter ſubſtantiā, & accidens ſit aſſignanda conuenientia. q̄ ſit ea vocis, aut nominis, & præſertim prima confirmatio quarti argumenti, ſiquidē ſi in ſola voce cōuenirent, nihil omnino ſciri poſſet de ſubſtantia ꝑ ipſum accidens, neque è contra, veluti ex canis notitia, quatenus eſt ſydus, nihil pōt ſciri de cane latrabili, eo quod in ſolo noīe cōueniant. Rurſus, dic do hoc eſt ens, & hoc non eſt ens, nulla foret contradictio, vt dicendo canis lucet, & canis non lucet, nulla eſt contradictio, qm̄ ad diuerſa omnino refertur affi matio, & negatio. Tandem ſi ens ſubſtantiæ, & accidenti cōe ſit ſolum communitate vocis, nō poſſet vtrunque ſub vna ſcientia cadere, æquiuoca .n. ad vnā ſcientiā nequeūt attinere, vt colligit ex Ariſt. 4. Diuin 3. & vt idē apertiſſimē arguebat in principio 3. cap. lib. 11. eorundē, vnde ibidē dicebat, ens non dici æquiuocē, quod ipſum quarto eiuſdem ſcientiæ ſecundò docuerat. Neque argumenta pro Aureolo adducta probant, quòd in nullo oīno conueniant ſubſtantia, & accidens, ſed ſolum, quòd in nullo conceptu ab inferioribus ſimpliciter præciſo, & ab eiſdem omnino abſtrahibili, vt vltimo artic. quæſtionis planū fiet, &c. **Ariſtot.**

Pro intelligentia ſecundæ partis concluſionis, quæ ait, ens non dici vniuocē, hæc melius intelliget poſt explicationē tertiæ partis; qua dr̄, ipſis eſſe analogū, vbi.n. innotuerit eius analogia, neceſſariò colligetur, non dici vniuocē. Et quoniam vtraque analogia, & attributionis ſcilicet, & proportionis ens analogum eſt ſubſtantiæ, & accidenti, ideo vtraque explicanda eſt.

Hinc obſerua primò, quòd cōueniunt in vno hæ analogiæ, ſed pluribus differunt. Conueniunt quippe, qm̄ ea, q̄ ſcd̄m vtrāque analogata ſunt, hēnt rōnē ſcd̄m q̄d eandē, & ſcd̄m q̄d diuerſam. Differunt aūt primò, qm̄ illa attributionis ex eo habent rōnē partim eandē & partim diuerſam, qm̄ analogū illud abſque vlla additione dr̄ de primo, de alijs verò, non niſi per ordinē ad primū, vt exēplo de ſano manifeſtabā in explicatione tituli. Illa vero proportionis nō ob hanc cām aliquo modo conueniunt in ratione, & aliquo modo differunt, ſed eadem eſt in ipſis ratio, ob identitatem proportionis. quæ eſt in ipſis, & ſecundum quid diuerſa, propter diuerſitatem rerum. quæ fundant analogiam, vt gratia exempli, cor, & fundamentum analogātur in noīe principij ſic habēt nomen commune, nā vtrunque dicitur principium, & rationem ſecundū principij nomen eandem hoc modo, quoniā cor ita ſe habet ad animal, veluti fundamentum ad parietem, in ratione nimirum baſis & principij, diuerſam autem, quoniam cum illa nominis vnitate, & proportionis identitate, ſaluatur diuerſitas naturarum, alia nāque res eſt cor, alia fundamentum. *In quo conueniant, & in quibus differant analogia attributionis, & proportionis.*

Differunt ſecundò, quoniam analogia per attributionem attēditur tantū ſecundum denominationem extrinſecam, qm̄ primum dumtaxat formaliter eſt tale, reliqua vero dicuntur talia ab extrinſeca denominatione, vt eodē exemplo de ſano clarē eſt videre, vbi animal tantum dicitur formaliter ſanum, reliqua vero extrinſecē ſolum. Illa vero ꝓportionis vtrique, vel omnibus formaliter ineſt, vt elucere poteſt in exemplo allato, nam cùm cor cùm fundamentum formaliter dicūtur principiū, & ratio principij vtriq. formaliter ineſt & neutrum dicitur tale, per hoc, quòd aliud reſpiciat, remota enim proportione cordis in animali, ad fundamentum in pariete, adhuc erit æque formaliter principium in animali, quod nequit dici de medicina, ſi remoueatur animal, aut quod

Aa habet

habet attributionem, quod ſanè innuimus, dū in calce explicationis tituli verſaremur, dicentes analogiā proportionis dignitate præſtare illi attributionis.

Qua vnitate ſit unum, primum in analogia attributionis. Scias tamen, quòd illud in analogia attributionis primū, qđ alia reſpiciunt, & gratia cuius reliqua analogicam ſubeunt denominationē, ſi particulariter loquamur, eſt vnū numero, & rōne, hæc enim medicina, & hæc diæta dicuntur ſana ſanitate illa inuēta in hoc animali, q̄ conſtat eſſe vnā numero verè, & poſitiuè, eſt enim vna qualitas, & forma, ſin verò vniuerſaliter loquamur, illud vnū, quod reſpiciunt, eſt vnū numero negatiuè, hoc eſt non numeratur in illis analogatis, ſi enim ſumatur animal ſanū in communi, & medicina ſana in cōi, ſanitas, à qua hæc dicuntur ſana, non eſt vna numero in ſe; ſi nāque effectus sūt vniuerſales, & cauſas eſſe oportet vniuerſales, 2. phyſ. 38. at effectus illi, quòd ſcilicet ea dicantur ſana, ſunt vniuerſales, hoc eſt vniuerſaliter ſumuntur, ergo & ſanitas horum cauſa eſt quoddam vniuerſale, & non eſt hæc forma, vel qualitas ſignabilis, cum in cōi accipiatur; eſt autem vnum quid numero negatiuè, quoniam non numeratur ſanitas in animali, in medicina, in diæta, quaſi alia ſit vnius, alia alterius ſanitas, ſed vnica eſt in animali; & hoc ſequitur ex ijs, quæ dicta ſunt, quoniam commune ſecundū denominationē extrinſecā, non numerat id, à quo ſumitur denominatio in ijs, quæ relatione ad ipſum denominātur, ſi enim numeraret, & aliam in hoc, aliam in illo poneret qualitatē, iam in omnibus qualitas illa formaliter eſſet, & hæc vnitas numerica negatiuè conuenit ſemper analogis per attributionem, ſed quando particulariter ſumuntur, vltra hoc, habent & vnitatem termini numericam poſitiuè, &c.

Differunt tertiò, qm̄ in illa attributionis, primum analogatū ponitur in deſinitione aliorū, non. n. patefacies medecina, in eo quòd ſana, niſi in tali manifeſtatione poſueris animal, quoniā eatenus dicitur ſana, quatenus eſt effectrix ſanitatis in animali; Dico primum, non dico alterū, qm̄ inter alia à primo, vnū non ponitur in alterius definitione, & rō clara eſt, quoniam in alijs a primo, vnum non dr̄ tale per aliud, ſed oīa talia dicuntur merito primi; In analogia autem proportionis, non ſolum non ponitur primum in definitione alterius, (primū quippe in his locū non habet,) ſed neque alterum ponitur in definitione alterius, nā in definitione cordis, quatenus eſt principium animalis, non pones fundamentum, quatenus eſt principium domus, neque è contra, &c.

Quotuplex Analogia attributionis. D. Thom. Obſerua ſecūdò, quòd analogia attributionis duplex eſt, vt docet Auct. pri. par. quæſt. 13. art. 5. quædā enim eſt duorum ad tertium, vel multorū ad vnum, nomine duorum, & multorum intelligēdo oīa analogata ſecundaria, noīe tertij, & vnius accipiendo illud, qđ oīa reſpiciunt, quo modo medicina, & diæta ſunt analogata in ſano, quatenus nimirum vtraque reſpicit animal, tanquā tertium; quædā vero eſt vnius ad alterum, noīe vnius, accipiendo oīa minus principalia analogata, nomine alterius, ipſum principale analogatū, quo pacto ſanum analogice dr̄ de medicina, & de animali, differenter aūt ſuſcipitur analogum nomen, qn̄ ex vna parte ponitur primum analogatum, & ex alia cætera analogata, & quando eorum, quæ ſecundariò ſunt analogata, vnum ex vna, & & aliud ex alia parte locatur, primo namque, & reliquis ita cōe eſt analogum, quòd nihil rei ponit prius illis, alioquin iam primum non foret primum, ſed vocem ſolam, ſecundis vero ita eſt cōe vt ipſis aliquid prius ponat, primum videlicet, vt facile patet, prima vocatur duorum ad tertium, quoniam inter illa duo, alterum non reſpicit alterum, ſed ambo aliud ab ipſis, ſecunda dicitur vnius ad alterum, quoniam vnum verè reſpicit aliud, & non datur mutua conuerſio, & hæ non ſunt aliæ analogiæ ab illa attributionis, ſed ſunt duo ipſius modi, quoniam, vt dicebam, duplici via fieri poteſt.

His

His conſtitutis, dico ens eſſe analogũ ſubſtãtiæ, & accidenti vtraque analogia, & ꝓportionis ſcilicet, & attributionis, & primã haud difficile eſt ſuadere, eſt nãque manifeſtum, quòd ſicut ſe hẽt ſubſtãtia ad eſſe ſuũ, ſcilicet eſſe in ſe, ita proportionaliter, & accidens ad ſuũ, in alio. ſ. eſſe, & eſſe ens, vel ſe ad eſſe habere dr̃ de ipſis proportionaliter. Alterã vero, in qua ſtat tota difficultas, & quã præcipue hac quæſtione intendimus declarantes, (eius. n. probatio ſexta parte quæſtionis reſeruatur,) dicimus, quòd ſubſtantia, & accidens ſunt analogata entis, non analogia duorum ad tertium, q̃m nihil datur præter ipſa, ſi vero ſumantur accidentia quædam inter ſe, vt potè quantitas, & qualitas, ſic ſunt analogata analogia duorum ad tertium, ſubſtantiam ſcilicet, cum omnia accidentia dicãtur entia, q̃a entis, vt patebit in ꝓbatione huius ſententiæ, &c.

Aduerte tamen, quòd aliud eſt loqui de ente creato præciſè, quod partitur in decẽ prædicamenta, & aliud eſt loqui de toto ente, tùm increato, tùm creato, quod nimirum diuiditur in Deum, & creaturas, nã loquentes de ente creato, analogia ipſius entis ad ſubſtantiã, & accidens eſt vnius ad alterũ, q̃m in tali ente nil aliud eſt, ad quod ſubſtantia, & accidens referantur, loquentes autem de ente, quod dicitur de Deo, & rebus creatis, ſic analogia ſubſtãtię, & accidentis eſt duorũ ad tertiũ, q̃m vtrunque refertur ad aliquod ens ſuperius, & prius vtroque, qđ eſt ens increatũ, Deus. ſ. opt. max. Ita varia loca Auct. intellige, vbi docet analogiã ſubſtantiæ, & accidentis eſſe duorũ ad tertiũ, & eſſe vnius ad alterũ, primũ explica de ente, qđ dr̃ de Deo, & creaturis, alterũ accipe de ente, qđ diuidit in decẽ cathegorias. Et q̃m de hoc nos loquimur, idcirco abſolutè ꝓnunciamus, analogiã entis eſſe huius ad alterũ, nõ duorũ ad tertium. *Qualis ſit analogia entis creati ad ſubſtantiam, & accidens.* *Senſus uerborum D. Thomę uarijs in locis.*

Rurſus aduerte, quòd dicimus ens eſſe analogum in ordine ad ſubſtantiam, & accidens, non autem in ordine ad omnia, quæ deinde entia ſunt, nã erit vniuocum omnibus his, quæ in quauis natura vniuoca conuenient, & indiuiduis ſcilicet eiuſdem ſpeciei, & ſpeciebus eiuſdem generis, ſicut nomen canis, licet ſit æquiuocũ ſyderi, & piſci, canis tñ ſecundo modo dictus, vniuocè dicitur de omnibus piſcibus illis, qui dicuntur canes, nil enim prohibet, aliquod in ordine ad aliqua eſſe æquiuocum, & cõparatum alijs eſſe vniuocum, vt latè docebat Simplicius circa definitionem vniuocorum, id multis exemplis manifeſtans. *Simplic.* Quare ens, qđ dicitur de corporibus, quatenus ſcilicet ſignificat genus ferè ſupremũ, (nã ſupra ipſum adeſt ſola ſubſtantia) vniuocè dicetur de omnibus, quæ in genere corporis inueniuntur. Ita, inquã, dicemus, ſi ſequamur id, quod docet Fonſeca q. 2. ſuper c. 2. 4. Diuin. ſectione quinta, quæ doctrina nõ eſt forſan omnino improbabilis. *Doctrina Fonſecę aliquo pacto probabilis.* Quòd ſi quis obijciat, rationem talis entis, puta corporis, vel ſubſtantiæ, non eſſe rationem ſecundum nomen entis in communi, ſed ſecundum nomen huius, vel illius entis particularis, reſpondet ingenioſè, quòd in his, quæ ſignificant immediatè plures naturas, cuiuſmodi ſunt & analoga, & purè æquiuoca, rationes omnium immediatè ſignificatorũ ſunt ſecundum commune nomen. Licet autem hæc vera ſint, probabilius tamen iudico, ens qua ens in communi acceptum, de omnibus dici analogicè, & certè, quòd omnes ſubſtantiæ dicantur entia eodem modo, quòd ſimiliter omnia corpora, id non arguit, vt ens, qua ens dicatur de ipſis vniuocè, ſed quòd ſubſtantia, quòd corpus, quæ ſunt non ens, vt ſic, ſed hoc, & illud ens, neque obſtat, quòd ſignificata analogorum ſint ſecundum nomen commune, hoc enim probat, quòd ſint ſecundum partiale nomen entis communis, non ſecundum totale, alias per ſubſtantiam, & corpus euacuaretur totius entis natura, & omnes ens eſſet, aut ſubſtantia, aut corpus, quare ſemper concedam, rationẽ alicuius entis particularis vniuocè de quibuſdam ſuis inferioribus dici, nõ au- *Oppoſitũ probabilius.*

tem vnquam ex animo dabo, rationẽ entis in cõi. Adde, quòd ſignificatũ illorũ immediatum non eſt ens, ſed tale ens, puta ſubſtantia, vel corpus, non .n. continentur ſub ipſo quatenus ens, tunc enim ſub omni ente continerētur, at vt hoc, & illud ens eſt, &c. Denique ſignificatum immediatũ entis creati eſt ſubſtātia, & accidens, & in ordine ad hæc dicitur analogicè, ergo ens, vt ens analogicè dicitur, quòd ſi deinceps aliquid horum ab ente immediatè ſignificatorũ de nõnullis dicatur vniuocè, id certè nõ conuenit ſibi, & vt ens, ſed vt tale ens, ſicut ei immediatè conuenit eſſe partiale ſignificatũ entis, non aũt totale, immò hoc nunquam ei accommodabitur, neque mediatè, neque immediatè, &c.

Analogicè ergo dr̃ ens, qua ens de ſubſtantia, & accidente, analogia vnius ad alterũ, accidentis. ſ. ad ſubſtantiam, & prius dr̃ ratio entis de ſubſtantia, q̃ de accidente. Duo ſiquidem exiguntur ad hoc, vt aliquid prius dicatur de vno, alterũ eſt, qđ rõ illa formalis importata ſaluetur in ipſo formaliter, alterũ, qđ illa inter ſit prior, & cã reliquorum, vt ſcitè docebat Caiet. p. p. q. 13. art. 6. illud ex Auctore ibidem hauriens, & ex primo con. Gent. 34. Neutrum aũt ex ſe ſolo ſufficit, in homine quippe ad ſt primum, qm̃ in ipſo eſt rõ boni formaliter, non tamen hæc ratio boni prius dicitur de hoīe, quã de alijs, quoniã deficit ſecundum, non enim bonitas eſt vel prior in homine, vel cauſa bonitatis in alijs; E contra, in medicina adeſt ratio ſanitatis ſecundo mõ, quoniã hæc eſt prior illa animalis, & eiuſdẽ cã, at quoniã deſideratur primum, (non .n. formaliter, ſed ſolum cauſatiuè eſt in ipſa ſanitas,) ideo non prius dicitur de ipſa. In ſubſtantia autem, quo ad rationẽ entis, videmus, vtrunque, vel ſaltem, vbi id probatum fuerit videbimus, eſt enim prius ens, quàm accidens, & eſt cã entitatis accidentis, & formaliter quoque eſt ens. Neque turberis, qđ ex hoc videatur ſequi, ſanum non poſſe dici prius de animali, cùm ſolum formaliter videaĩ eſſe in illo ſanitas, non aũt prius cum prius ſit in medicina, vt dicebatur, ſi enim bene inſpexeris, elucebit qđ formaliter prius eſt in animali, q̃ in alio quocunque, immò ſolum in ipſo eſt formaliter, quando autem dicebamus, in medicina prius eſſe ſanitatem, non formaliter, ſed materialiter intelligebamus, tamquam videlicet in fundamẽto reſpectus ſanitatis ad animal, quo modo accipe quoque Auctorem cap. illo primi con. Gent. dum dicit, ſanum prius eſſe in ſanatiuo, quàm in animali, velut & Ferrar. ibi ipſum interpretatur, &c.

Caietanus. D. Thom. Obiectio. Aufertur. D. Thom. Ferrarienſis.

ARTICVLVS QVARTVS.

Qualis ſit prædicatio entis de ſubſtantia, & accidente, & quomodo reſpiciat Deum, & creaturas.

Dico ens prædicari de ſubſtantia, & de accidente, tamquam ſuperius de ſuis inferioribus, quamuis etenim accidens adæquet ens, quod verum redditur de accidente, ſecundum rationem omnino eandem, atque ideo hoc modo ens non dicatur de ipſo, tamquam quid ſuperius, ſed vt quoddam conuertibile, non tamen adæquat ens ſecundum rationem illam proportionaliter, quoniam illamet entis ratio, quæ dicitur de accidente, non quidem omnino eadem, (ita .n. adæquatur ab accidente,) ſed proportionaliter, ad ſubſtantiam quoque ſe extendit, ad quam patet non ſe extendere accidens, & proinde ſuperius eſt ad ipſum; & quoniam ens, vt eſt analogum, ſignificat identitatem proportionalem, eius & omne aliud analogum, (in hac .n. identitate ſtat tota ratio analogorum

Quid ſignificet analogum

ſum vt ſic,) ideo nunquam analogum conuertitur cum aliquo analogato, nunquam ens cum ſubſtantia, aut cum accidente, quoniam omne analogatum ex ſe, partem ſolum dicit analogi, ipſum autem analogum omnia ſimul.

At poſſet quis dicere falſum eſſe, qđ qñ dr̃ accidens eſt ens, ly *accidens*, nõ ſe extendat quoque ad ſubſtantiã ꝓportionaliter, velut & ens, quod prædicatur de ipſo, vel.n. ſumatur accidens, in eo qđ tale ens eſt abſolutè, vel in eo qđ eſt analogatum, non primo modo, quoniam nunc de ijs ſis loquimur, vt analogata ſunt, & præterea talia ſunt prædicata, qualia permittuntur a ſubiectis, ſed prædicatũ illud entis ſumitur analogicè, alias neque ipſum ad ſubſtantiã ſe extenderet, ergo ſignũ eſt, qđ præm illum fuerit a ſubiecto analogicè accepto, conſtat aũt, qđ ſi accipiatur accidens analogicè ad ſubſtantiã quoque eius rõ ꝓportionaliter ſe extendit, ſicut rõ entis, quod dr̃ de ipſo, ergo apparet, quòd ens analogũ conuertatur cũ quolibet analogato, & ex conſequenti, eius de illis pdicatio non ſit ſuperioris de inferioribus. Sed apertius circa ſic, aut ly, *ens*, qđ dr de ſubſtãtia, & de accidente ſumitur abſolutè, vel analogicè, ſi abſolutè, ſic ſecundũ ſingulas rõnes analogatorũ conuertit; ita.n. ſubſtantia eſt ens dictũ de ſe quòd nullo mõ abſolutè, & ſimpliciter eſt ens dictũ de accidente, velut hoc intrepidè dici poſſe docebat Caiet. c. 6. libelli illius de analogia, ſi aũt ſumatur analogicè, concedã vtique, quòd ens dictum de ſubſtantia, vt idem ait Caiet. ꝓportionaliter ſe extendit ad accidens, ſed dicã, quòd & ſubſtantia analogicè ſumpta in tali ꝓpoſitione, (veluti debere acipi probaui) proportione ſe extendit ad accidens, & ſic quocunque modo ſumatur analogũ, puta ens, vel abſolutè, vel formaliter, videtur quòd ſemper dicatur conuertibiliter de quolibet ſuorum analogatorum, de ſubſtantia ſcilicet, & de accidente, & ex conſequenti non ſit prædicatio ſuperioris de inferiori. — *Difficultas.* — Caietan.

Huic difficultati occurrerem dicendo, quòd quia analogum ſonat formaliter illam identitatem, ideo ſemper formaliter acceptũ, eſt ſuperius ad ipſa analogata, ſic ens ſuperius eſt ſubſtantiæ, & accidenti, non tamquam vnum ſimpliciter, ſed vnum proportione. & quamuis in ꝓpoſitionibus adductis, ſubſtãtia eſt ens, accidens eſt ens, ipſarũ ſubiecta formaliter accipiantur, non tũ formaliter, & explicitè important analogiam, nunquam .n. per ſubſtantiam, vel accidens vt ſic prolata, intelliges analogiã, niſi explices, in quo analogata ſint, dicendo .ſ. ſubſtantia eſt ens, ly *ens*, enim aperit in quo ſint analogata; ratio quippe ſubſtantiæ, vt ſubſtantia nullo modo eſt eadem cum ratione accidentis, ſed ratio ſubſtantiæ, vt eſt ens, eſt eadem cum ratione accidentis proportionaliter, ly autem *ens* exprimitur in prædicato, quod non exprimebatur in ſubiecto. — *Aufertur.*

Rurſus, ſubſtantia, accidens ſunt analogata, & neutrum ipſorum eſt analogum, ſed partes ipſius ſunt, vnum aũt analogatum non dicit totum analogatorum, velut facit analogum ipſum, puta ens, quare ſubſtantia, vt ſubſtantia non dicit aliquod commune accidenti, ſed ſolum vt ens, quando autem dicis ens, iã exprimis prædicatum, & analogum ipſum, quippe quod formaliter, vt dicebatur, identitatem illam proportionalem importat.

Et vt meipſum amplius adhuc declarem, adduco illud, quod dicebat Porphyrius cap. de Specie, oportere ſcilicet, aut æqua de æquis, aut ſuperiora de inferioribus prædicari, & loquendo de ſuperioribus, quæ prædicantur, patet ea eſſe ſuperiora, ſi abſolutè ſumantur, vt animal dictum de homine, ad plura namque ſe extendit animal, quàm ſe extendit homo, tamen in propoſitione, qua prædicatur de homine, conuertitur ſuperioritas illa, & fit prædicatio, non ſuperioris de inferiori in propoſitione illa exercita, ſed æqualis de æquali, quãdo enim dico, homo eſt animal, profectò nolo dicere, quod homo ſit illud animal, quod — Porphyr. — *Senſus huius pronunciati: Homo eſt animal.*

dicitur

dicitur & de homine, & de leone, & de equo, falſum .n. dicerem, ſed conſtringo illud animal ad ſtandum ſolum pro homine, & dico eſſe tantum illud animal, quod eſt homo, q̃m, vt dicebatur, tale debet eſſe prædicatum, quale præmittitur á ſubiecto, vnde numq̃ in aliqua prædicatione exercita, & vt ſic dicitur

D. Thom.

ſuperius de inferiori, ſed ſemper æquale de æquali; ſic Auctor tractatu de natura generis c. 9. dicebat, animal, q̃d prædicatur de homine, eſſe idem penitus, quod homo; & quando dicimus ſuperiora de inferioribus prædicari, id verum eſt abſolutè, & materialiter loquendo, hoc eſt res illæ, quæ abſolutè, & materialiter ſunt ſuperiores, ſed quando reducuntur ad actum prædicationis exercitum, limitantur á ſubiectis, & æquales eis fiunt;

Quo pacto ſuperiora de inferioribus dicantur.

Et quoniam ſubiectum limitat prædicatum, non aũt prædicatum ſubiectum, (quonia ſubiectum ſubijcitur, atque id. o eſt inferius, & ex conſequenti mag s reſtr ct m) ea ꝓpter non erit congrua propoſitio, animal eſt homo, licet ſit vera, ob correſpondentiam ad p̄dicatum, aliás abſolutè eſſet falſa, vt ſiquis diceret, omne animal eſt homo, ſemper tñ verum eſt dicere, omnis homo eſt animal. Ad propoſitum ergo dico, q̃d hæc propoſitio, ſubſtantia eſt ens, quãuis ly *ens*, quod eſt prædicatum abſolutè in plus ſe habeat, & ſit ſuperius ad ſubſtantiam, tamen in propoſitione illa formaliter, & exercitè conuertitur cum ſubſtantia, eſt enim ſubſtantia ens ſolum ſubſtantiale, reſtringitur namq. á ſubiecto præmiſſo, & ſi ens abſolutè diceretur de ſubſtantia, falſa eſſet propoſitio, vt patet, quare tùm ſubſtantia, tũ accidens important tantùm ens dictum, vel de ſubſtantia, vel de accidente & ipſum adæquant, ens aũt ipſum abſolutè dicitur de ſubſtantia, & de accidente; falſum eſt ergo, quòd ſubſtantia quocumq. modo accepta importet ens illud, q̃d proportionaliter eſt idem cum accidente, nam ſolùm ens illud eſt, quod talem proportionem ſignificat, quocirca ens tamquam ſuperius de analogatis ſuis prædicatur. Ad argumentum, poſt tot, quæ dicta ſunt, breuiter nego, quòd ſubſtãtia formaliter quoq. in propoſitionib. accepta importet proportionem illam cum accidente, tantũ .n. abeſt; vt ad illud ſe extendat, quòd & ens in illa exercita ꝓpoſitione ad id non ſe effundit. abſolutè tñ ipſum ens ꝓportionem illam importat. Et ſi dixeris, ſubſtantiã in illa ꝓpoſitione ſumi analogicè, dico quòd nõ vt ſubſtãtia, ſed vt ens, quòd ſi vt ens, iã cõfugis ad p̄dicatũ, quod, quomodo conuertatur, & quomodo in plus ſe habeat, iam declaraſſe credo.

Cum aũt dixerimus veramq. analogiam, & attributionis .ſ. & proportionis inueniri in ente, vt reſpicit ſubſtantiã, & accidens, petere aliquis poſſet, quænam analogia prius conueniat ſubſtantiæ, & accidenti, an videlicet illa, qua

Dubitatio.

vtrumq. ꝓportionaliter ſe hẽt ad eſſe, an vero illa, qua ſubſtãtia eſt prius ens, & accidens per attributionẽ ad illã dicitur ens; Et quidẽ alicui poſſet prima facie videri, quòd prior ſit illa ꝓportionis, neq enim videtur poſſe fieri, vt accidens ad ſubſtantiã referatur, niſi prius ſit in ſe ens, cum referri, & aliud reſpicere, ſupponat prius eſſe in illo, quod refertur, quare prius accidens ſe habebit ad eſſe ſuum, deinde reſpicit ſubſtantiam;

Definitur.

Rem tñ intimius ſpeculanti oppoſitum illuceſcet, nam prius eſt, quòd accidens reſpiciat ſubſtantiã, quàm vt modo ſuo ſe habeat ad ſuum eſſe, q̃m ex eo ſe habet ad eſſe ſuum, q̃m iam illud á ſubſtantia ſortitum eſt, & niſi illud á ſubſtantia accepiſſet, illo careret, & ex conſequenti, nullo modo ad illud ſe haberet. Ad argumentum, referri

Quando in aliquo referri ſupponat eſſe.

ſupponit eſſe, verũ eſt, quando res illa per illud referri non accipit eſſe, ſi vero per illud ſibi tribuatur eſſe, tm̃ abeſt, vt præſupponatur eſſe, quod per illud aduenit; applica accidenti, quod dum reſpicit ſubſtantiam, ſortitur eſſe, & clarè videbis, prius eſſe in illo, quod referatur, quàm vt ſit in ſe, & ex conſequenti, analogia attributionis antecedit illã ꝓportionis, ſi non prioritate durationis,

ſaltem

ſaltem naturæ, & cauſalitatis, nam libenter concedo, quòd ſimul tpe recipit eſſe, & ad illud ſe habet, tamen non ſe haberet ad eſſe, niſi illud recepiſſet.

In hoc autem, *referri*, nullam relationem prędicamentalem intelligas, ſed tranſcendentalem tantum, effectus videlicet ad cauſam. Quod autem dixi de analogia attributionis præcedente illā proportionis, vř mihi de neceſſitate aſſerendū n ā quocunque, qui defenſet ens dici de ſubſtantia, & accidente analogicè ſi enim quis dicat analogiam proportionis anteire, non video, quomodo iſte ſaluare queat analogiā, cū in illo priori, accidens eſſet ens, abſque eo quod reſpiceret ſubſtantiā & ita in rōne entis, à ſubſtantia nō dependeret, vnde vniuocū eſſet in ente cū ſubſtantia, quòd enim deinceps perfectius eſſet ens ſubſtantia, quàm accidens, hoc vniuocationē non auferret, &c. Ita declaratū eſt, ens dici analogicè de ſubſtantia, & de accidente, quòd ſi analogicè, non certè vniuocè, quod tamen ſexto quæſtionis articulo euidentius fiet, &c.

Quod dicti fuit de ente, cōparatione ad ſubſtantiā, & accidēs, applico breui enti eidē relatione ad Deū, & creaturas, non. n. de ipſis purè æquiuocè dř, tūc enim nihil de Deo ex creaturis ſcire poſſemus, qđ nedū philoſophiæ, ſed & ſacris paginis, (quod longè maius eſt) aduerſatur: ſimiliter Deus, & creatura non poſſent ad vnam, eandemque ſacri Theolg. attinere. At ſi latius vis pbare, qđ non æquiuocè dicatur ens de Deo, ac creaturis, vide Auctorē 1. con. Gent. 33. vbi quinque rōnes ad hoc demonſtrātes adfert; ſed dř analogicè vtraque analogia; quemadmodum. n. Deus ſe hēt ad eſſe ſuū, ita & creatura, (quamuis remota, & imperfecta valde imitatione) ſe hēt ad ſuū, in quo ſtat analogia proportionis. Adeſt quoque illa attributionis, nō qdē duorū ad tertiū, neminē enim credo huc uſque ſomniaſſe, quòd pręter Deū, & creaturas aliqd vnū detur, ſed vnius ad alterū non quidē Dei ad creaturā, vt quiſque nouit, ſed creaturæ ad Deū, ſi nō quo ad nomen, qm̄ eas primò agnouimus, vt colligitur ex Aucto. p. p. q. 13. art. 6. & primo illo con. Gent. 34 ſaltē quo ad rē, qm̄ rō entis prius, & formaliter ſaluatur in Deo, quàm in creaturis, & eſt cā entitatis, quæ eſt in creaturis ipſis, vnde vtrāque hēt conditionē, quare prius de ipſo, q̄ de creaturis dř, qđ idē dicendū eſt de oībus nominibus, q̄ pprię, & eſſentialiter dicūtur de Deo, vt eiſdē locis idē dicebat; oīa. n. eiuſmodi noīa, & prius, & formaliter locum habent in Deo, & ſunt cā nominum id genus, q̄ dicuntur de creaturis, hoc eſt rōnum, q̄ p ſimilia nomina importantur. Vt enim p. p. loco relato diſertè arguebat Caiet. ex auctoritate D. Pauli ad Ephel. 3. quā citabat Auctor Argumento ſed cōtra, ſi paternitas diuina eſt cā cæterarū paternitatū, multò magis ſapientia eſt cā oīs ſapientiæ, bonitas oīs bonitatis, & ſic de alijs nominibus, pbatē conſequentia, qm̄ ſi paternitas diuina, quæ eſt relatio, atque ideo longiſſimè diſtans à cālitate reliquorū, (intellige paternitatē ſub noīe relationis vt ſic conceptā, nā quo ad rē, eſt ipſamet eſſentia diuina,) relatio enim vt ſic non eſt cauſatiua, à fortiori hoc erit dicendum de ijs nominibus, quæ in Deo formas abſolutas important, atquè ideo maximè propinquas cauſalitati.

Neque obſtabit, qđ Auctor q̄ſtionibus diſputatis de Veritate q. 2. art. 11. doceat, in creaturis nō reperiri analogiā attributionis ad Deū, ibi. n. nō quacūque attributionis analogiā intēdit remouere, cū aliq̄ locis proximè adductis patēter doceat, ſed vt exponit Ferrarien. loco citato con. Gent. & alij recentiores, imò hoc colligitur ex eodē Auctore manifeſtè ibi ī quæſtione illa de Veritate, intendit negare analogiā illā, q̄ poſita eſt in habitudine determinata vnius ad alterū, qualis eſt inter duo & quatuor, cū. n. Deus ſit infinitus, creatura finita, nimis aptū relinquit, inter ipſa cadere nō poſſe determinatā habitudinē, cū finiti ad infinitū infinita ſit diſtātia, & nulla pportio, vt docebat Ariſt. 8. Phyſ.

D. Thom.

Caietan.

D. Thom.

Ferrarien.

Ariſtot.

15. & primo cœli 52. & 64. non aūt abſolutè negat analogiam vnius ad alterum, qualem docemus nos, quæ ſtat in aliquali imitatione, quam & nos diximus eſſe valde imperfectam; Eodem modo accipito concluſionem Caiet. quam ſecundo loco ponit in hac quæſt. vbi negat analogiam attributionis inter Deū, & creaturas, ex Auctore loco illo ex diſputatis recenſito, & id clarè ex eius verbis patet: antequā etenim ponat concluſiones, diſtinguit analogata, dicens eſſe duplicia, qm̄ alia ſunt ſecundū determinatā habitudinem vnius ad alterum, & quædam ſecundum proportionalitatem, & ſecunda concluſione ait ens dici dē Deo, & creaturis ſecundo modo tm̄, non autem primo, hoc eſt non analogia determinatam habitudinem dicente. Et idem Caiet. p.p.q.13.art.5. dicebat, inter Deum, & creaturas eſſe ſimilitudinem formalem imitatiuam, &c.

Caietanus. *Analoga in duplici differentia.*

Inter has duas vero analogias creaturarum ad Deum, & proportionis videlicet, & attributionis, ſcias abſq. dubio, illam attributionis natura ſaltem præcedere, & eſſe priorem illa proportionis, rationibus eiſdem, quibus id dicebamus de ſubſtantia, & de accidente, & res etiam in hoc euidentior eſt, quoniam quòd creaturæ recipiant eſſe à Deo, & quòd per illam attributionem, qua Deū reſpiciunt producantur in eſſe, ac ſubinde illud prius non habeant, rõne cuius aliquo modo poſſint ſe ad illud habere; nedum eſt conſentaneum philoſophiæ, veluti erat de accidentibus in ordine ad ſubſtantiam, ſed & de fide aſſerendum eſt, & qui oppoſitum diceret hæreſim enunciaret. Quòd ſi dicitur ens de Deo, ac creaturis analogicè, ſupereſt vt non dicatur vniuocè, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Mouentur dubia contra ea, quæ determinata ſunt, & diluuntur.

Prior difficultas.

VT teſtatiora ſint, quæ diximus circa entis analogiam ad ſubſtantiam, & accidens, Dubito primò circa ſecundam differentiam aſſignatam inter analogiam attributionis, & proportionis, nam dicebatur, quòd in illa attributionis, primū ſolum formaliter denominatur tale, reliqua vero non niſi denominatione extrinſeca at ſi hoc verum eſſet, ſequeretur, quòd neq. accidens, neq. creaturæ eſſent formaliter entia, ſed ſolummodo denominatione extrinſeca, patet conſequentia, qm̄ hinc, & inde attenditur analogia attributionis, accidentis quippe ad ſubſtantiam, creaturarum vero ad Deum, falſitas conſequentis eſt clara, pugnat .n. cum omnibus famoſioribus Thomiſtis immò cum Auctore, qui p.p q.6 art.4. Argumento ſed contra ait, q. omnia ſūt entia per eſſe proprium. Reſpondeo primò, & dico cum Caiet c.2. de nominum analogia, qđ hæc analogata minus principalia, quæ denominationem ſuocunt in ordine ad analogatum principale, dupliciter poſſunt conſiderari, primo formaliter, & vt ſic, hoc eſt, vt tali analogiæ ſubſunt, ſecundo materialiter, vt res quædam ſunt, ſi primo modo præciſè conſiderentur, fateor, quòd extrinſecè tm̄ talia denominantur, ſecundo vero modo talia formaliter quoq. & intrinſecè dici poſſunt. Ita accidentia ſub hoc reſpectu formaliter conſiderata, vt attributionem habent ad ſubſtantiam, extrinſece ſolum entia dicuntur, & ſimiliter creaturæ eo modo acceptæ, quo ſubſunt analogiæ per attributionem ad Deum. at tùm accidentia, tùm creaturæ conſideratæ deinde materialiter, & non ſub illa formali rõne analogiæ, entia ſunt formaliter, & intrinſecè. Et hæc

D. Thom. *Prior ſolutio ex Caietano.*

doctrina

D. Thom.

doctrina videtur mihi colligi ex Auctore p.p.q.& art.citato, vbi docet, vnumquodq. dici bonũ bonitate diuina, ſicut per primum principiũ exemplare, effectiuum, & finale totius bonitatis, & tñ dici ẽt bonũ quodcumq. ob ſimilitudinem diuinæ bonitatis ſibi inhærentis, quæ eſt formaliter ſua bonitas, ipſum denominans. Illud ergo, quod aſſeritur de analogatis minus principalibus, quæ extrinſecè tantùm dicũtur talia in ordine ad primum, formaliter venit accipiẽdum, nam aliunde nihil prohibet, vt & intrinſecè ſint talia; Dixi nihil prohibere, qm̃ hoc nõ inuenitur in oĩbus analogatis, ſunt.n.quædam, q̃ numquã talia ſunt intrinſecè, ſed ſemp extrinſecè tantùm ſic denominant, vt patet de medicina, diæta, & vrina, quæ ſana dũr, hæc etenim quocumq. modo conſideres, nũquam videbis formaliter eſſe ſana; Rationẽ aũt huius diuerſitatis poſſumus colligere ex Caiet.p.p.loco nominato, ibi.n. rem hanc doctè iudicio meo voluit innuere, dum dicebat, quòd duplici via aliquid poterat ſubire denominationem ab aliquo ſibi extrinſeco primò, quòd ratio cur denõminetur, ſit ipſa relatio ad extrinſecum, hoc eſt, eatenus denominetur, quatenus ad extrinſecũ refertur, ſecundò, quòd ratio denominationis ſit non relatio ſimilitudinis, ſiue alius reſpectus, ſed ſit forma, quæ fundet talem ſimilitudinem, & primã denominationem paulò inferius vocabat purè extrinſecam, poſteriorẽ aũt ita extrinſecam, qđ tũ cauſalem, & non ſolũ extrinſecã, primo modo medicina dicĩ ſana, qm̃ relatione tantum cauſæ ad ſanitatem, non aũt, quòd in ipſa ſit aliqua forma, ſaltem formaliter, per quã talis denominetur, ſecundo modo aer dicitur lucidus luce ſolari, recipit enim lucem à Sole, & illũ reſpicit, ſed vltra hoc, habet quoq. in ſe formã, qua denominatur talis, lucem videlicet. Vbi ergo videbitur in analogatis pura denominatio extrinſeca, illa nunq̃ formaliter ſubibunt denominationẽ, vbi aũt præter denominationem illam extrinſecam, apparebit & cauſalis, illa extrinſecè quidem primò talia dicentur, merito illius reſpectus, deinde intrinſecè quoque, ob formam ſibi inhærentem, & talem denominationem fundantem, ſiue cauſantem; Applica accidenti relatione ad ſubſtantiã, creaturæ relatione ad Deum, in quibus videbis denominationẽ extrinſecã quidẽ, at non purã, ſed ẽt merito formæ vtriq. inhærenti, & ſic vbi primũ extrinſecè ea dixeris entia, hoc eſt comparatione ad ſubſtantiam, & Deũ, poſtea intrinſecam quoq. eiſdem denominationem tribues rõne formæ fundantis denominationem illã non extrinſecam, ſed intrinſecam, iam.n.docuimus, quòd in vtriſque præcedit analogia attributionis illam proportionis, quare forma nequit cauſare illã attributionis, quæ eſt extrinſeca, in illo.n. ſigno, & ſub illo reſpectu nõ adeſt forma, ſed extrinſecè ſolum talia denominantur, veluti exẽplum Caiet.de aere lucido declarat, prius.n.reſpicit Solem, q̃ ſit lucidus, & in illo priori cauſalitatis, & naturæ nõ eſt intrinſecè lucidus, fruſtra .n. reſpiceret Solem, tãmquã illum, à quo accepturus eſſet lucem, (ſcio .n. quòd poſſet eundem reſpicere, vt lucis ſuæ conſeruatiuũ,) ſed luce recepta in ipſo formaliter, lux illa, forma illa cauſat deinde intrinſecam denominationem, qua intrinſecè dicitur lucidus, quod nequit dici de medicina reſpiciente animal, ita.n. ſemp reſpicit, quod numquam formam ſanitatis recipit in ſe, ſed ſemper oĩs eius denominatio conſiſtit in relatione illa, qua reſpicit animal, &c.

Quomodo analogata minus principalia dicãtur in ordine ad primum.

Caietano.

Reſpondeo ſecundò, & hæc reſponſio erit declaratiua, & confirmatiua prioris, quòd ſi accidens, & creatura eſſent analogata ſolum attributionis, merito ſubſtantiæ, & Dei, valeret argumentum, quòd extrinſecè ſolum forẽt entia dicenda, ſed quoniã vltra illam attributionis, habent quoq. eam proportionis, q̃ fundatur in aliquo, quod formaliter omnibus huiuſcemodi analogatis ineſt, vt docui, ideo non ſequitur, quòd extrinſecè ſolum debeant dici entia, ſed etiam intrinſecè, & formaliter.

Secunda dubitatio.

Sed ſtatim dubito ſecundò, & contra ea, quæ modo dixi, & illa, quæ ſuperius illa eadem ſecunda differentia inter duplicem hanc analogiam allegaui, quòd nimirum in illa proportionis fit denominatio formalis, & intrinſeca in vtroque analogato, vt dabamus exemplum de principio dicto de corde, & de fundamento & vt modo applicabamus accidenti, & creaturæ: nam contra hanc doctrinam videtur eſſe Auctor p. p. q. 16. art. 6. vbi in principio aſſignat differentiam inter prædicationem vniuoci, & analogi de inferioribus ſuis, dicens, qđ vniuocum in quolibet ſuo inferiori ſecundũ propriam rōnem inuenitur, analogum aũt inuenitur ſm̃ propriam rōnem tantùm in vno eorum, à quo alia denominantur, ecce quòd vult in analogis non dici aliquid formaliter de omnibus, ſed ſolùm de vno primo. Confirmatur, qm̃ idem prima ſec. quæſt. 10. art. 3. ad tertium ait, quòd quando fit deriuatio alicuius, ſicut cauſæ vniuocæ, tunc aliud eſt, qđ eſt in vtroque, ſed quando aliquid deriuatur ab vno in alterum ſecundum analogiam, tunc eſt tantùm vnum numero, ſi tantùm vnum numero, ergo eſt tantùm formaliter in vno, ſi.n. in oibus eſſet formaliter, & intrinſecè, certè aliud, & aliud eſſet, qđ numeraretur in illis, quare ad aures ipſius, videtur non poſſe doceri in analogis fieri denominationem intrinſecã, & formalem in omnibus, ſed ſolùm in vno.

D. Thom. (margin)

Solutio prior Ferrarienſis.

Huic argumento occurrebat Ferrar. primo cont. Gent. 34. prima ſolutione, & dicebat, quòd per rōnem propriam duo poſſumus intelligere, rationẽ .ſ. vel naturam, quæ primò, & principaliter importatur, per cõparationem, ad quam reliqua dicuntur talia, vel ſecundò rationem oẽm, quæ formaliter importatur per nomen, ſic exponit Auctorem pri. par. dicentem, rōnem in vno tm̃ in analogis inueniri, vt loquatur de rōne, ſiue natura primò, ac principaliter importata, nos vero dicentes aliquando in analogis reperiri in vtroq. non rōnem primam, ſed quamcumq. formaliter importatam intelligimus. Sed certè hæc reſponſio Ferrarien. vel eſt accipienda de analogis attributionis, vel de ijs proportionis, ſi de illis attributionis, prætcrq̃ quòd coincideret cum ſecunda ſolutione, quam ſubdit, eſt quoq. falſa, qm̃ in huiuſmodi analogis vt ſic, non inuenitur vlla ratio formalis, quæ intrinſecè ipſis inſit minus principalibus analogatis, ſed ſolum in primo formaliter ineſt; ſi de iis proportionis, falſa quin etiam eſt, qm̃ in his non datur illa ratio, ſeu natura, primò, ac principaliter importata per relationem, ad quam alia talia dicantur, vt patet ex illa eadem ſecunda differentia, circa q̃ dubitamus, in his ſiquidem vt ſic analogum ſimpliciter prolatum non ſtat pro primo, ſi quis enim proferat hoc analogum *eſſe principiũ*, non ſtabit primò pro corde, vel pro pede, ſed illud ſolùm veritatem habet in analogis attributionis vt ſic, & dico vt ſic, quoniam formaliter loquor: qm̃ enim aliquando vtraq. analogia in eiſdem incidit vt eſt in noſtro propoſito in ente de Deo, & creaturis, de ſubſtantia, & accidente: ideo nomen entis abſolutè prolatum ſtabit pro ſubſtantia, ſed hoc ei non conueniet, quatenus eſt analogum proportionis, ſed quatenus attributionis tantùm.

Impugnatur. (margin)

Eligitur poſterior ipſius ſolutio, quæ eſt etiam Caiet.

Hac igitur reſponſione reiecta, dicamus cum ſecunda ſua ſolutione, quæ eſt Caiet. p. p. loco relato; quòd loca adducta Auctoris non intelliguntur vniuerſaliter de omni modo analogiæ, immò preſſius loquẽdo de nullo analogo poſſumus dicere, quòd accipiãtur, qm̃ iam diximus ex multis locis Ariſtot. quòd ſola analoga proportionis ſunt verè analoga, quare intelliguntur de nominibus, vel ad vnum, vel ab vno, vel in vno, quæ viri celebratiſſimi analoga vocãt attributionis, neq. impropria eſt locutio, quoniã iam vſus ſic obtinuit ẽt apud peritos, & hoc ſat eſt ipſi in p. p. quoniã veritas ſi comparetur ad rem, & intellectum, de qua ibi loquitur, eſt nomen ab vno, qm̃ in ſolo intellectu eſt veritas, à qua res dicuntur veræ, ſin autem comparetur ad intellectus inter ſe, ſic ve-

ritas.

ritas eſt nomen,non ab vno,ſed verè analogum,qm̃ proportionaliter ſaluatur, & formaliter in omni intellectu cognoſcente verum; quare aliquid eſſe in vno tantum ſecundum ꝓpriam rationem conuenit nominibus, quæ ſunt ad vnum; non analogis verè,de quibus loquimur nos,quando dicimus, in omnibus formaliter rationem importatam locum habere.

D. Thom.

Quòd autem intentio Auctoris ſit loqui de nominibus ab vno, vel ad vnũ, patet,qm̃ cum 13.quæſt.art.5.docuerit, oia nomina, quæ dicuntur de Deo,& de creaturis dici analogicè,ſi de omnibus analogis verum eſſet,quòd in primo tantùm rõ importata formaliter inueniatur,iam ergo veritas non eſſet formaliter in intellectu creato, cuius oppoſitũ docet illo art. *6.* q. *16.* probatur cõſequentia,qm̃ veritas eſt in ſerie nominũ, quæ dñr analogicè de intellectu diuino,& creato,vnde non ſibi conſtaret,qui ſemper eſt ſibi conſtantiſſimus. patet quin etiam,qm̃ vbi regulam illam de analogo explicauit, tum illo loco p.p. tũ illo primæ ſecundæ, mox vtrobiq. adduxit exemplũ de ſano, quod dr̃ de animali,de medicina,diæta, &c. qđ ſanè apparet eſſe analogum dumtaxat attributionis,nõ ꝓportionis; vnde apertè declarauit,ſe de analogo ſolùm attributionis proferre regulam illam, ex quo patet reſponſio,& ad confirmationem.

Quare uniuocum in ſuis inferioribus numeretur.

Scias tñ,quòd ratio cur vniuocum nomen in omnibus ſuis inferiorib. numeretur,non eſt,quia vnã,& eandem rõnem æqualiter importet,tunc .n. ſolis vniuocis conueniret,& non analogis ꝓportionis,ſed ea eſt, quoniã prædicatur formaliter de ijs,quibus eſt vniuocum,ideo vbicumq. formalis ꝓ̃dicatio inuenitur,licet non ſm̃ eandem penitus rõnem, ibi adeſt multiplicatio, vel numeratio importatæ formæ in inferioribus,& qm̃ in analogis ꝓportionis hoc inuenitur,idcirco intuemur in ipſis quoq. enumerationẽ formæ, quæ ſignificatur.

Dubium. D. Thom.

Sed dicet aliquis, non eſſe verũ, quòd loco illo primæ ſec. intẽtio Auctoris ſit aſſerere,non inueniri illam enumerationẽ in analogis ſolum minus ꝓprijs, ſiue dictis ab vno,ſed ẽt intelligat de analogis verè, hoc eſt proportionis, ait namq. ibi, qđ eſt tm̃ vnum numero,quando aliquid deriuatur ab vno in alterũ ſecundum analogiam, vel proportionem, ecce qđ loquitur de veris analogis.

Soluitur.

Dicerem ego,quod per ly *uel proportionem*, noluit denotare vere analoga,ſed id,quod dixerat analogiã,declarare quoq. voluit per vocẽ ꝓportionis, extendendo vocẽ ꝓportionis ad quamcumq. habitudinem, veluti & extenderat nomen analogiæ; adeo quòd ly *proportionem*, non fuit alia res, vel alia vox, quæ aliud explicaret,ſed vox explicatiua illius,quod primo protulerat, in cuius rei ſignum non dixit &, ſed *uel,* & exemplum attulit ſolũ de analogo ſecundũ attributionem,quòd ſi de vtriſq. analogis intellexiſſet, exemplum quoq. de illo proportionis adduxiſſet, Quare ex duplici analogia,attributionis ſ.& ꝓportionis,varia Auctoris,& aliorum loca prudens lector concilia,&c.

Tertia difficultas.

Moueo tertio loco dubium contra id, quod aſſignaui in referenda tertia differentia,inter duas ſæpius cõmemoratas analogias, dicebatur enim, quòd in illa attributionis primũ ponitur in reliquorum definitione. quod quidem non apparet verum,non.n. in definitione accidentis ponitur ſubſtantia,neq. in illa creaturæ ponitur Deus. Confirmatur,qm̃ Auctor quæſt. 2. de Veritate art. 11. ad ſextum docet,non in quacumque analogia primum analogatum poni debere in ratione reliquorum. Reſpondeo cum Caiet. p.p. quæſt. 13. art. *6.* quòd analoga ſunt duplicis generis,quædam enim important ipſos reſpectus ad primum analogatum,quædam vero important tantùm fundamenta illorum reſpectuum,hoc eſt, quædam important de formali,& in actu ſignato reſpectum ipſum ad primum analogatum, quædam fundamentaliter ſolùm,& in actu exercito illum dicunt, ſed formaliter ſignificant formam illam,quæ fundat analogiam,

D. Thom.

Soluitur ex Caietani doctrina.

giam,quæ conuenit analogato minus principali,per habitudinem ad principale;primi ordinis ſunt omnia analogata attributionis, vt ſic, & etiam illa proportionis impropriè,ſiue metaphoricè, velut dicitur pratum ridere,in ordine ad hominem ridentem. Tunc dicimus,quòd quãdo aſſeritur, principale analogatum ponendum eſſe in definitione reliquorum, id accipiendũ eſt de ijs,quæ reſpectus illos formaliter important,nequeũt enim abſque illo intelligi,vt liquidò patet de ſano,& de prato, in eo quòd ridet; argumenta vero procedunt de analogatis,quæ important fundamentum illius reſpectus,non autem reſpectum illum formaliter accidens enim, & creatura nõ important explicitè reſpectum ad Deum,& ſubſtantiam,ſed eſſe,quod eſt forma,ac fundamentum illius reſpectus,& iuxta hanc diſtinctionem accipiendus eſt Auctor,quãdo p. p. q. 13. art.citato ait,primum analogatum poni in ratione reliquorum, & quãdo id videtur quæſtione illa de Veritate negare, ſaltem vniuerſaliter.

D. Thomas.

Reſpondeo ſecundò,quòd duplex eſt alicuius definitio,vel quæ datur p genus, & differentiam proximã,vel quæ ſimpliciter manifeſtat rẽ, quo ad omnia à prima potentia, vſque ad vltimum actum. Tunc dico,non eſſe neceſſe,vt in omnibus analogatis proxima definitione definitis ponatur primum ipſorũ, at in ſecũda definitione id eſt neceſſe;ſi enim abſolutè penitus volueris notificare accidens,& creaturam; in eo quod enim , in definitione accidentis pones ſubſtantiã,& in illa creaturæ Deum. Quando ergo audis affirmari, in quouis analogato minus principali definiendo ponendum eſſe primum,explica de abſoluta,& omnino exacta definitione,quando oppoſitum ſentis enunciari,expone definitione facta per proximum genus, & proximam differentiam.

Id tamen obſerua,quòd hæc dubitatio locũ dumtaxat hẽt in analogis attributionis,hic enim datur ſemp aliquod primum,ſecus nulla foret attributio,locum quoque hẽt in analogis ſecundum proportionalitatẽ metaphoricè dictis, quoniam in his vnum de formali importat reſpectum ad aliud,non aũt admittenda eſt in analogis proportionis, in quibus,vt dixi ſuperius non eſt inuenire aliquod primum,neque reſpectus de formali ab ipſis exprimitur,ſed fundamẽtũ,& forma;põt tñ eſſe dubium, num alterum in alterius definitione ponatur. Vide ſi placet Ferrarienſem primo cont. Gent. cap. illo 34. duas reſponſiones dantem huic dubitationi,& ſecũda,quæ melior eſt,vt ipſemet fatetur, conformis eſt doctrinæ illi,quã tradit Caiet. vltimo ſuo cap. de nominum analogia in prima cautela, quam adhibet circa intelligentiam nominum analogorum.

Ferrarien.

Quartò,& vltimo dubitationem moueo circa eandem tertiã differentiam, vbi dicebatur,in analogis proportionis vnum non poni in definitione reliquorum,quod etiam modo repetebamus; hoc enim videtur falſum, quoniam ratio vnius analogati vt ſic,& formaliter, hoc eſt,vt eadem alteri proportionaliter, fieri nõ poteſt, vt abſque illa altera perfectè exprimatur, quomodo enim ipſe intelligam,hoc ſe habere proportionaliter ad illud,niſi vtrunque cognoſcam? Hoc dubium verſabat Caiet. c. 7. de analogia nominum, & præmiſſis analogis metaphoricè dictis, in quibus neceſſariò id,quod propriè dicitur ponendum eſt in ratione illius, quod metaphoricè dr̃, loquens de illis,quæ verè,ac propriè analoga dicuntur, ait non eſſe neceſſe alterũ poni in alterius definitione, vt docebamus, & nos, quoniam proportionem illam non formaliter, ſed fundamentaliter important, vnde licet ad hoc, quòd aliqua cognoſcantur vt eadẽ proportionaliter,hoc ſcilicet ad aliud ſe habere formaliter,quo ad relationem identitatis, & ſimilitudinis, alterum abſque altero nequeat cognoſci, hoc tamen non eſt neceſſarium in cognitione illa,qua aliquid importat ſimilitudinẽ ad alterum fundamentaliter, tunc enim in ratione vnius non cadit reliquum,

Caietano.

ſed

ſed ratio vnius eſt alterius ratio, vel omnino, vt in vniuocis, vel proportione, vt in analogis, patet autem, quòd nomen analogum hoc modo, vt puta ens, non ſignificat relationem illam identitatis, vel ſimilitudinis, ſed fundamentum talis ſimilitudinis vt dicebatur in ſolutione præcedentis dubij.

Vel ſub alijs verbis dic, quòd ſignificare proportionem, quam habet vnum ad alterum, contingit dupliciter, vno mō in actu ſignato, alio mō in actu exercito, & quidē ſi ſignificet in actu ſignato, neceſſariò ad vnius notitiā, requirit & illa alterius, tunc enim explicitè talis proportio importatur, in actu vero exercito id non exigitur, quoniam formaliter talis ſimilitudo non exprimitur. Videmus enim & animal, quod eſt prædicatum vniuocum de homine, & leone; qm̄ ſignificat vniuocationem, hoc eſt, naturā ſenſitiuam in actu exercito, non ſignato, nō dicere de homine hoc totū, naturā ſcilicet ſenſitiuam, eandē ſcd̄m rōnem omnino cum natura ſenſitiua leonis, ſed ſignificat naturā ſolum ſenſitiuā abſolutè, & ſimpliciter, & tn̄ ſi vniuoca debeat eſſe prædicatio, oportet, qđ ſit omnino eadē cū rōne naturæ ſenſitiuæ in leone, (vnum .n. non conſtituit vniuocationem,) ſic analogū oē, & ens, de quo eſt noſtra quæſtio importans in actu exercito proportionalitatem, quæ eſt inter ſubſtantiam, & accidens, non dicit hoc totum de ſubſtantia, ſe habens ſcilicet ad eſſe ſic proportionaliter, velut accidens, aut e contra, ſed ſimpliciter ſe habens ad eſſe, abſque alia additione, & tn̄ ſi debeat fieri prædicatio analoga, oportet, quòd hoc ſe habēs ad eſſe, ſit idem proportionaliter cum altero, cum idem non ſit ſibi ipſi analogū, & quieſcere debemus, qn̄ audimus analogum importare rōnes plures eaſdē proportione, abſque eo, quòd ad analogata fiat deſcenſus, ſufficit nanque in actu exercito vt importet rōnē alteri ſimilem, & non eſt neceſſe, vt exprimatur proportio illius ad aliud, ſicut dum dicitur animal eſſe vniuocum, quoniam dicit vnam omnino rationem in omnibus, non vagamur circa vniuocatorū vt ſic definitionē, quomodo cum alijs conueniant, nam ſatis eſt nobis ſcire, animal dicere eandem omnino rationem.

Quid dicas animal de homine.

Ex quo notabis aliud eſſe dicere, hoc eſt in re, & hoc importatur in explicatione rei, analogatum enim omne vt ſic eſt alteri idē proportionaliter, ſimiliter vniuocatum eſt omnino in re idem ſecundum rationem alteri, cū quo vniuocatur, tamen non eſt neceſſe talē identitatē exprimi in rei definitione, quoniam huiuſcemodi identitas, aut ſimilitudo non exprimitur formaliter, & in actu ſignato, ſed ſolum fundamētaliter, & in actu exercito, vt patefeci, & ſic non ponitur alterum in definitione alterius.

Quod dixi de ente, relatione ad ſubſtantiam, & accidens, applica eidem, vt dicitur de Deo & rebus creatis, eiuſdem rationibus q̃uis enim entitas creaturæ ſemper in re ipſa reſpiciat eſſe Dei, non tamen oportet, entitatē creaturæ ſignificari in ordine ad diuinā entitatem, vt ſcilicet eſt eadē proportionaliter, ſicut enim omnia exemplata, talia ſunt comparatione ad exemplar, & tamen non eſt neceſſe, quòd ſignificentur cum tali ordine ad exemplar, ita licet creaturæ habeant entitatem in ordine ad Deum, non tamen exigitur, vt cū tali ordine, vel ſimilitudine ſignificentur. Neque te moueat, ſi nonnunquam ratio, quam ponit analogum in vno, exponatur per rationem, quam ponit in altero, id enim non fit ex eo, quia vnum analogatum definiat alterum, ſed quoniā ipſum exponit, & declarat, aliquando enim ratio erit prior in vno ſecundum rē, ſed poſterior erit ſignificatione, vt eſt videre in nominibus, q̄ dicūtur de Deo, & de creaturis, & ideo manifeſtabitur ratio illa prior ex illo, in quo nomen prius inuenitur, vt ibidem Caiet. docebat, &c.

Occurritur tacitæ obiectioni.

Caietan.

ARTICVLVS SEXTVS.

Probatur analogia entis ad ſubſtantiam,& accidens, Deum, & creaturas.

PRobandum venit,ens non dici vniuocè,ſed analogicè, (iam enim probatum fuit ſub initium tertij art. huius quæſtionis nõ dici æquiuocè)de ſubſtantia,& accidẽte,de Deo,& creaturis,& hoc probo rõnibus primò,deinceps auctoritatibus,& quãuis optimè à permultis ex noſtris varijs in locis,& præcipuè à Caiet. in præſenti, & ab alijs quoque talis vniuocatio fuerit reiecta, tamen hoc ipſum efficere decreui & ipſe, (vltrà ea, quæ attuli ſecunda quæſtione ad caput præcedens,) & rõnẽ quoque vnicã ipſius Caiet. adferre. Et qm̃ analogiã ꝓportionis ab oĩbus credo admitti, ideo illã tantum attributionis, quã aduerſarij negant,& in qua tota eſt difficultas,confirmare ſtudebo.

Sit igitur primum argum. Vbi rõ importata per aliquod nomen nõ inuenitur æqualiter in inferioribus,ſed in vno abſolutè,in alio verò,nõ niſi in ordine ad illud,ibi non eſt vniuocatio, ſed expreſſa attributionis analogia, ſed in rõne importata hoc noĩe *ens*, res ita ſe hẽt, quòd de ſubſtantia dr̃ abſolutè, de accidente verò non niſi in ordine ad ſubſtantiam, ergo in ente dicto de ſubſtantia, & accidente, nõ vniuocatio, ſed manifeſta eſt analogia attributionis; maior patet ex terminis, vt ita loquar, per illud .n. differt vniuocatio ab analogia,minor eſt expreſſiſſima doctrina Ariſt.7. Diui.2.& 15.Cũ.n.rõ importata

Ariſtot.

ꝑ ens ſit eſſe,ibi manifeſtè ait Ariſt illud cõuenire primò, & abſolutè ſubſtantię,accidenti verò nõ niſi merito ſubſtantiæ.qm̃ eſſe accidentis eſt ineſſe,& eatenus sũt entia,quatenus sũt entis,quatenus nimirũ reſpiciũt ſubſtantiã, &c.

Secundò. In definitione vnius vniuocati non ponitur aliud,neque.n. in definitione leonis ponitur bos,& ratio eſt,qm̃ vnum ſicut non in eſſe, ita neque in cognoſci pendet ab alio, at in definitione accidentis ponitur ſubſtantia,& nõ è contra,ergo ſubſtantia,& accidens nõ ſunt vniuocata entis, & cũ fuerit ꝓbatũ, neque eſſe vniuocata,relinquitur vt ſint analogata,minor eſt Ariſt. eodẽ libro tex.3.vbi docet,in definitione accidentis poni ſubſtantiã,& hanc rõnẽ vr̃,primo loco in hac parte innuiſſe Caiet.

Obiectio.

Quòd ſi qs dixerit,Ariſt. locis citatis loq. de accidente,non vt ens,ſed vt accidens eſt,vel loqui nõ de eſſentia accidẽtis, ſed de eſſe.

Tollitur multipliciter.

Scotus.

Meminerit primò,à quibuſdã ẽt aduerſarijs,& doctis viris concedi, quòd Ariſt. ibi loquatur de accidente vt ens,immò Scot. q.3.diſt.3. primi ſententiarũ ait, *concedo tamen, quod totum illud, quod accidens eſt, habet attributionem eſſentialem ad ſubſtantiam*,ſed quod admiror in Scoto illud eſt,quod mox ſubdit, *& tamen ab hoc, & ab illo poteſt conceptus vnus comm unis abſtrahi*, ſi enim loquatur de conceptu ſecundũ quid vno, nihil cõtra nos,ſi de ſimpliciter vno,iam ergo non totum,quod eſt accidentis,habebit eſſentialem attributionem ad ſubſtantiam; meminerit ſecundò, ſic intellexiſſe loca illa oẽs antiquos expoſitores; meminerit tertiò,ſic de neceſſitate accipiendum eſſe Ariſtotelem; quæro enim quale eſſe conueniat accidenti vt ens,certè cuilibet enti vt ſic, aliquod eſſe tribuendum eſt,alioquin non foret ens,aſſignent autem eſſe conueniens accidenti

Eſſe accidentis.

vt ens eſt,nunquam profectò aliud poterit aſſignari, niſi eſſe in alio, vel eſſe naturam illius conditionis,cui debeatur eſſe in alio, & ineſſe; & nota grauis, &

inexcu-

inexcuſabilis diminutionis taxandus foret Ariſtot. & quicunque alij pergraues
philoſophi, qui omnium entium naturam indagantes, quatenus entia ſunt, po-
tiſſimum in metaphyſica diſciplina, nunquã eſſe accidentis, quod eſt altera pars
entium in mundo, quod nouem generaliſſima conſtituit aſſignaſſent: memine-
rit vltimò, exempla, quibus Ariſtot. hoc declarat idipſum velle, medicina enim
non ſolùm vt ſana ſpecialiter dicitur, ſed etiam abſolutè refertur ad animalis
ſanitatem. Quod ſi dixeris, minus principale analogatum ſecundùm rationem *Alia obiectio*
ſpecialem dicere reſpectum ad principale, non autem abſolutè, (hoc eſt, vt ac-
cidens,) ecce ſpecialem rationem (non vt ens) ſed ſub hac ratione, hoc eſt
abſolutè conuenire omninò cũ principali. Iam omnis analogia aufertur, vt fa- *Euertitur.*
cilè conſtat, nullum enim adfuerit ens, in quo nequeat diſtingui ratio ſpecialis,
& abſoluta, & ſpecialis ſemper fuiſſet, & ex parte doctrina Ariſt. & oĩum, quot-
quot accidentis naturã luſtrarunt, & nunq̃ abſoluta, ac ſimpliciter totalis, q̃ in-
digna sũt, contra q̃ arguatur. Similiter dicere, qđ de eſſe accidentis, nõ de eſsẽ-
tia habeantur ſermones, oĩno ridiculũ eſt, tùm qm̄ oẽs rerũ definitiones abſtra-
hunt ab exiſtentia, & ſolæ quidditates, & eſſentiæ definiunt, vt inter oẽs phi- *Quorum ſit*
loſophos conuenit, quare ſi accidentia definiuntur p̱ ſubſtantiã, ergo quo ad eſ- *definitio.*
ſentiã pendeat ab ipſa, tùm qm̄ dependentia exiſtẽtiæ alicuius rei arguit depẽ-
dentiã eſſentiæ eiuſdẽ, vana nanque eſſet res illa, quæ actũ participet, & actus
q̃ iã in ſe fuerit à nullo dependens, & tñ non poſſet p̱ ſe exiſtere, tùm qm̄ nulli-
bi abſoluta illa eſſentia, vel quidditas accidentis tradita fuiſſet, &c.

Tertiò adeſt ratio Caiet. hoc loco, quã alij ẽt formant, ad hoc incommodum *Ratio Caiet.*
deducens, quòd ens ſi ponatur vniuocũ, erit genus, qđ eſt contra Ariſtot tertio *Ariſtot.*
Diuino. 10. & aduerſatur rõni, qm̄ nullũ genus dr̃ eſſentiali prædicatione de
differentijs, per quas contrahitur, nã cõtrahens non eſt de rõne contracti, ens
verò dr̃ de oĩbus differentijs, conſequentia verò p̱batur, qm̄ iã ens eſt prædica-
tũ vniuocũ in quid de pluribus differentibus ſpecie, quod requiritur, ac ſufficit
ad rõnem & conſtitutionem generis. Neque valet reſpondere, quòd ens eo qm̄
eſt tranſcendens, vel ob nimiam cõitatem, vt vtar verbis Scoti in primo diſt. 3.
q. illa tertia nequeat eſſe genus, vt enim benè dicebat Dominicus Sotus q. pri- *Sotus.*
ma in Anteprædicamentis in definitione generis, nihil aliud habetur, niſi vt de
pluribus differentibus ſpecie in q̃d prædicetur, quare eſſe tranſcendens, per ac-
cidens ſe habet ad rationem, ſeu conſtitutionem generis.

Et ſi aliter diceretur ad hanc rõnem, quòd ad hoc, vt aliq̃d ſit genus, oportet
in nulla differentia quidditatiuè includi, non n. genus dr̃ per ſe de differentia,
vt docet, & probat Ariſt. 6. Topic. c. 3. ens aũt in differentijs quidditatiuè in-
cluditur, quare non erit genus. Qui ſic diceret pro Scoto, diceret cõtra Scotũ,
ipſe in lib. diſt. & q. allegata, docet ens nõ prædicari de vltimis differẽtijs, qua- *Scotus.*
re nihil ſibi deeſt, quin ſit genus. Et ſi dicatur, non negare ſubtilẽ Doct. ens di-
ci de quibuslibet differentijs, ſed ſolũ de vltimis, vt ibidẽ Scotus ipſe latè ſeip-
ſum declarat, quare erit incluſum in differentijs nõ vltimis, & rõne huius non
poterit eſſe genus. Contra, & probo ad hoĩem, quòd ens nequeat eſſe incluſũ
in non vltimis differentijs, tunc. n. qñ fiet additio differentiæ non vltimę gene-
ri, eſſet nugatio & ſic qñ definiretur hõ, dicẽdo quòd ſit animal rõnale, admit-
tetur nugatio, qm̄ erit eiuſdẽ repetitio, quod non eſſe faciendũ docebat Ariſt. *Ariſtot.*
7. Diuinorum 43. conſequentia probatur, quoniam bis ens poneretur eodem
modo. ſemel ratione generis, & ſemel ratione differentiæ. Si quidem ſi ſit D,
prædicatum vniuocũ, & contrahatur per E, differentiam, & ex D, & E, tanquã
ex genere, & differentia reſultet F, ſi p̄dicet D, prædicatione eſſentiali de E,
bis dicetur de F, ſemel ratione ipſius, & iterum ratione E, & ſic erit nugatio.

Ita ſi ens ſit vniuocum, dicetur de animali, & rationali dicto de homine, atque
ideo erit eiuſdem repetitio, & nugatio dicere, homo eſt animal rationale.

Scot doct. Quòd ſi dicatur cum Scoto ibidē, quòd ſicut differentia ſumitur denomina-
tiuè reſpectu generis, ita quoque ens, qđ includitur in differentia, ſcilicet ra-
tionali, denominatiuè ſumatur ab ente incluſo in genere, ſcilicet animali, & ſic
non erit nugatio dicere, animal rationale, quoniam licet bis ponatur ens, non
tamen eodem modo, quoniam ſemel ponitur abſolutè, & alia vice denominati-
uè, in ratione generis abſolutè, in ratione differentiæ donominatiuè, ceu non
eſt nugatio dicere, animal albū, quoniam quamuis ponatur bis ens, nō tamen
eodem modo, quoniā in animali, quod eſt genus quidditatiuè ponitur, in albo,
quod pro nunc accipitur loco differentiæ accidentalis denominatiuè: Hæc re-
ſponſio non tollit vim argumenti, licet enim ſit ſubtilis, ſubtilius tamen reijci-
Rimouetur a Caietano. tur à ſubtiliſſimo Caiet. modo enim loquimur de ente in ſua ratione cōmuni,
in qua abſque vlla diſtinctione vniuocātur, & animal & rationale, quare opor-
tet eodē modo rationale eſſe ens, atque ſit animal, eſt autem animal ens quid-
ditatiuè, ergo & rationale, non ergo denominatiuè, ergo eodem modo bis po-
netur, & ſic redit nugatio, ad quam deducebam. Dixi, nos loqui de ente in cō-
muni, quoniam acceptum ens ſecundum rationes particulares, poteſt ſeipſum
denominare, quoniam inter illas rationes particulares non aderit fortè vniuo-
catio, at in communi ſumptum, nequit ſeipſum denominare, ſi fuerit vniuocū,
nulla enim erit vniuocatio, ſi de vno formaliter, de altero autē denominatiuè
dumtaxat dicetur; quocirca erit & nugatio apud Scotum dicere, animal albū,
accipiendo primam partem rationis albi, iam enim & hæc cum prima eſſe di-
catur, non erit facta particularis, ac proinde ſub prima entis ſignificatione in
communi claudetur, & ſi ens ſit vniuocum, eodem modo erit ens, quo & ani-
mal, quare formaliter, quare ſemel, ac iterum eodem modo pones ens, dicendo
Alia ex eodē difficultas. animal album, quare nugationem committes. Et ſi quis vim faceret in verbis
Scoti dicens, ens non claudi in rationali quidditatiuè, & albo, ſed in rationali-
tate, & albedine, (docet enim ibidem, quòd eſſet nugatio dicere, animal ratio-
nalitas, & animal albedo, non autem animal rationale, vel album, quoniam in
rationalitate, & albedine formaliter clauditur ens, in rōnali vero, & albo ſo-
Caietano. lùm denominatiuè,) tunc ait Caiet. ſequitur id, quod præcipuè intendimus in
hoc argumento, nimirum ens in nulla differentia includi quidditatiuè, quoniā
quòd includatur in rationalitate, hoc non facit ad rem, nam rationalitas nō eſt
Auicenn. differentia, ſed principiū differentiæ, ex vera Auicennæ doctrina, quinto meta-
phyſicæ ſub initium cap. ſexti, in cuius rei ſignum eſt vera prædicatio, homo
eſt rationalis, quoniam differentia dicitur de ſpecie, & falſum eſt pronunciatū,
homo eſt rationalitas, quare, &c.

Veruntamen Petrus Fonſeca vidit inſtantiā hanc, quam facit Caiet. deducē-
tem ad hoc, quòd in definitionibus eſſet nugatio, vidit reſponſionem Scoti, vi-
Caietano ī. dit inſtantiam Caiet. contra illam reſponſionem, & tandem q. 1. ſuper caput
ſecundum quarti Diuinorū, ſectione quarta, inquit non rectè dici à Caiet. quæ
Scoto. in hac impugnatione reſponſionis Scoti dicuntur, quoniam ait poſſe in natura
communi vniuoca dari varietatem abſoluti, & denominatiui, vt albedinis, &
albi, qualitatis, & qualis, ſi potiſſimum ſumatur natura, non vt eſt abſtracta à
ſuis particularibus, & in ſuppoſitione ſimplici, ſed abſolutè, & pſonaliter, ve-
luti omnia illa prædicata, quæ ponūtur in definitionibus ſumi ſolent, nā acce-
pta in ſimplici ſuppoſitione, non ponuntur in definitionibus, nō enim dicitur,
homo eſt animalitas, vel rationalitas, ſed animal rationale, quapropter dicere,
homo eſt animal rationale, erit dicere, ens affectum entitate, abſque vlla nuga-
tione,

tionẽ, velut ſi dicatur, albedo eſſe qualitas affecta qualitate, erit.n. ſenſus, quòd ſit qualitas qualis; Sed pace huius auctoris, non video, quomodo non ſit nugatio dicere, ens affectum entitate, (quod ens entale vocabat Scotus vbi ſupra,) qualitas qualis, ſi de vtriſq. ſit vniuoca prædicatio, vt ex Scoto ſupponimus, contra quem arguimus, iam .n. eodem modo dicitur de vtroq. quod ſi non eodem modo, ergo non vniuocè, immò cum æqua penitus ſit vtrorumq. rõ, veluti fingunt denominatiuum ab abſoluto venire, ita à denominatiuo poterit abſolutum proficiſci, quod eſt ridiculum; Et vt rem concludam, etiam ſi poſſit fieri denominatio entis in voce, & verbulis, non tñ erit denominatio talis quæ faciat, vt non eodem modo ponatur ens in abſoluto, & in illo vocali denominatiuo quo ad rem, ſi ſit vniuocum, qm̃ ſemper in vtroq. re ipſa eodẽ modo ſumetur; Quando ergo negamus, primã partem alicuius poſſe denominare primam alterius, vt ambæ ſunt entia, negamus potiſſimum de illa denominatione, quæ ſit ſufficiens ad nugationem tollendam, quæ .ſ. alio modo in abſoluto, & alio in denominatiuo ponatur, quod certè, ſtante vniuocatione, non eueniet, licet etiam quo ad denominationem vocalem, ſi abſolutum ponatur, & denominatiuum, vix poſſit videri, quomodo non intercedat nugatio, &c.

Defenditur Caiet.

Ne fallaris autem ex probatione, qua vſus ſum, vt oſtenderem ens nõ includi quidditatiuè in differentijs non vltimis, erat.n. probatio ad hominem, quod dixerim ꝓpter nos, qui ſuſtinemus ens de omnib. differentijs, & vltimis quoq. ꝓdicari quidditatiuè contra Scot. vt c.4.q.1. videbimus, at illud incõmodi de nugatione nos nõ angit, qm̃ ſemota vniuocatione, nulla accidit nugatio, &c.

Vltimò adduco argumentum ad hominem, & dico ſic; Ens nõ eſt vniuocum oĩbus ſubſtantijs, ergo multò minus erit ſubſtantiæ, & accidenti, conſequentia videtur clara, qm̃ ſi aliquod non eſt ſm̃ eandem rationem cõmune aliquibus, quæ magis conueniunt, multò minus erit ijs, quæ tantã non habent conuenientiam, antecedens probatur, qm̃ differentiæ vltimæ ſunt ſubſtantiæ, ſaltem ex reductione, & tñ ſubſtantijs, & vltimis differentijs ens non eſt vniuocum, ergo &c. probo, Illud non eſt vniuocum, quod non dicitur ſm̃ eandem rõnem, ſed ens non dicitur ſecundum eandẽ rõnem de ſubſtantijs, & vltimis differentijs, ergo &c. maior huius ꝓbationis patet, minor eſt Scoti loco memorato, vbi vult ens dici quidem formaliter de reliquis entibus, & quidditatiuè, de vltimis vero differentijs nequaquam, conſtat aũt, qđ dum ratio vnius eſt in aliquo quidditatiuè, & formaliter, in alio verò non inuenitur hoc modo, non eſſe ſecundum vtramq. rationem in vtroque, ergo non vniuocè.

Scotus.

Sed dicet Scotus, vt ibi innuit, præuidens fortaſſe hanc inſtantiam, qđ ens eſt quidem vniuocum oĩbus, ſed conceptibus qui non ſunt ſimpliciter ſimplices, (quales vocat vltimas differentias) eſt vniuocum, tanquam determinabile, vel denominabile, ab vltimis nãq. differentiis determinatur ens, & denominatur, cum conceptus entis ſimpliciter ſimplex ſit ſolũ determinabilis, & nullo modo determinans, veluti è contra conceptus vltimæ differentiæ eſt ſolum determinans, non determinabilis, oporteret.n. quòd ab aliquo adhuc determinaretur, & ſic vltima differentia non foret vltima, ſed illud, à quo determinaret̃, non eſt aũt vniuocum tanquã dictum in quid, eſſet.n. contradictio dicere, qđ ſit omnino ſimplex, & qđ aliquid includat quidditatiuè, &c.

Dubium ex Scoti doctrina.

Sed non aduertit ſubtilis Auctor, quòd hæc dicens, & docens, nullo modo, vel ſaltem leuiſſimo ſaluet vniuocationẽ entis, ſi.n. animal diceretur quidditatiuè, & formaliter de homine, vt re vera dicitur, de leone verò, neq. formaliter, neq. quidditatiuè, quis poneret animal vniuocũ homini, & leoni? Ipſe quidẽ nõ percipio quomodo aliqd dicat̃ de quibuſdã ſuis inferiorib. in quid,

Diluitur.

non ſic ait de alijs, & illud vtriſque poſſit eſſe vniuocum, non .n. hæc magna inæqualitas eſt inter inferiora adinuicē, ſed inter inferiora, vt reſpiciūt ſu, eri°, quod ſi tanta inequalitate illud reſpiciunt, quomodo ſunt in ipſo vniuocata?

Dixi, niſi leuiſſimo nodo, quoniam ſi fiat contentio, quòd aliquo modo eadem ratio inueniatur in omnibus, id conceditur, ſed ſic non eſt vera vniuocatio, ad hanc enim exigitur, vt eadem penitus ratio ſaluetur in omnibus eodem modo, nam & in analogis eſt aliquo modo, vt putauit eadem ratio. Quod ſi tandē aliquis diceret, hoc ſufficere Scoto, quoniam non vult ipſe omnimodam vniuocationem in ente, ſed eam ſolum, quam ipſemet declarauit quæſt. 2. diſtin. 3. in primo, quando dixit, *Ne fiat contentio de nomine vniuocationis, conceptum vniuocū dico, cuius vnitas ſufficit ad contradictionem affirmando, & negando ipſum de eodem, ſufficit etiam pro medio ſyllogiſtico, ut extrema unita in medio ſic uno, ſine fallatia æquiuocationis concludantur inter ſe unum*, & iterum ſubdit, *& uniuocationem ſic intellectam*

Ferrarienſis, *proba tripliciter*, &c. quia Scoti verba conſiderans Ferrarien. primo cont. Gent.

& Iauellus. cap. 32. prope finem, & Iauellus quæſt. 1. ſuper quartum Diuin. dixerunt, in re non eſſe differentiam inter Auctorem, & Scotum, omnia namq. illa, quæ vult Scotus ſufficere ad declarandam ſuam vniuocationem, q̄ ponit in ente, videm° analogo ēt conuenire. Nihilominus ibidem, & quæſt. 3. ita vult Scotus ens eſſe vniuocum, quòd analogiam ab illo remoueat, & velit conceptum obiectiuum entis poſſe abſtrahi à membris diuidentibus, q̄ omnia planè, ſi ſit ſermo de omnimoda abſtractione, & præciſione, & de totali quoque vnitate conceptus formalis in repræſentando, inferunt veram vniuocationem. Quòd ſi forte intentio eius fuerit loqui de abſtractione, & præciſione ſm̄ quid, & de vnitate quoque conceptus formalis ſcd̄m quid, (hæc enim mutuo ſe conſequuntur) non oportebit dicere ens verè vniuocum, ſed ſecundū quid, quod eſt eſſe analogum, nam & imperfectam abſtractionem modo in ſuperioribus latius declarato, neque nos ab ente remouemus, quare vanè tam longā quæſtionem ſe mouiſſet, qua vellet probare id, quod ab omnibus conceditur, & impugnare, quod poſtea docuit, & vocibus valde nimis eſſet abuſus, cum ea, quæ vere analogo conueniunt,

Caietan. tribuat vniuoco, & nomina permutet, quæ tā in acceptione propria ſibi erant

Scot. in promptu. Quare de hac Scoti ſententia, id tandē aſſero, quod ſenſit Caiet. in fine c. 11. de nominum analogia, vbi eius mentem luſtrans, verè dicebat, aut Scotū malè expoſuiſſe conceptum vniuocū, uel ſibi contradicere, ſi namq. identitas illa ab ipſo declarata ſufficiens eſt ad hoc, ut dicatur uniuocatio, manifeſtū eſt, quòd dum ponitur ens analogū, & unum proportione, ſatisfiet uniuocationi, ſic enim etiam fit ſatis contradictioni, uel dicendum eſt, non omnem talem identitatem ſufficere ad uniuocationem, ſi primum dicas, iam Scotus ſibi contradicit qui uult ens habere cōceptum unum ſimpliciter, præciſum, abſtractum, &c. ſi ſecundum, uniuocationem conceptus non bene declarauit, quoniā ad illud idem ſufficit analogia, &c.

Ariſtotelis. Auctoritates Ariſtot. quibus hæc noſtra poſitio confirmari poſſet, in infinitum emergerent; Videas 13. primi Phyſi & primum ſeptimi, & ſecundū quarti Diuinor. & habebis, ens dici multipliciter, uideas quartum, & quintumdecim. eiuſdem ſeptimi, primum noni, ſecundum, & tertium duodecimi eorūdem uidebis ſubſtantiam eſſe ſolum uerum ens, primum ens, accidentia uerò ſecundū quid, & illam reſpicere, entitatem ab illa mendicare; lege. 22. & 28. eiuſdem duodecimi comperies prædicamentorum principia, ſubſtantiæ ſcilicet, & accidentis non dici uniuocè, non æquiuoce, ſed analogicè tantùm; & ſubdit illo 28. quòd cauſæ ſubſtantiarum, quaſi omnium cauſæ ſunt, quia illis peremptis, hæc perimuntur; uide cap. 3 undecimi eiuſdem diuinæ philoſophiæ, inuenies

Ariſtot. docentem, ac probantem, ens neque vniuocè, neque æquiuocè, ſed analogicè dici, & ait, quod eodem modo dr̄, veluti medicatiuum, & ſalubre, quæ conſtat eſſe nomina ab vno; Quare inane prorſus iudico reſpondere ad illos, q̄ ꝑ Scoto aiunt, quòd licet ens dicatur analogum ab Ariſtot. eſt tñ ēt vniuocũ, nam præterquam qđ ſi propriè ſumatur vniuocũ, & analogum, pugnat quòd vtrũque de vno, & eodē ſm̄ idē dicatur, & conſtat Ariſtot. locis cōmemoratis ſic ea accipiſſe, qm̄ de oībus mentionem fecit, & omnia enumerando, in ſerie analogorum poſuit ens quapropter analogum propriè accipiebat, vt diſtinguitur contra vniuocum, & æquiuocũ; At qđ opus eſt pluribus talē interpretationem, (ſi omnium textuum deſtructiuum poſſit dici interpretatio) reijcere, ſi ipſemet Ariſto. locis quibuſdam recenſitis, præcipue, illo 15. ſeptimi & c. 3. vndecimi, ita clarè negat eſſe vniuocum, vt pari modo apertè affirmet analogum, & ſolum analogum? Hinc ſatisfacit Scotus his Ariſt. auctoritatibus, dum loco ſæpe relato, dicit oēs auctoritates, quæ ſunt in metaphyſica, & phyſica, q̄ eſſent de hac materia, poſſe exponi ob diuerſitatē realem illorum, in quibus eſt attributio, cũ quo tñ ſtat vnitas conceptus abſtrahibilis ab eis, qm̄ ſi loquatur de diuerſitate reali rerum, vt res ſunt, iã oīs analogia è medio auferetur, ſimiliter ſi loquatur de vnitate ſimpliciter conceptus, nequit hæc adeſſe, vt iam oſtenſum ſupponit, ſi demũ loquat̄ de vnitate ſm̄ qđ iã & nos hoc docemus, ſed neq̃ talis cóceptus vocari præciſus, vel abſtractus ſimpliciter, quare nō vniuocus &c.

Occurritur ei quæ poſſet fieri obiectioni.

Scotus.

Hanc veritatem voluere Arabes, docuerunt Græci, & profeſſi ſunt Latini, lege Auerroem in principio com. 2. lib. quarti Diuin. vbi clarè docet, ens non æquiuocè dici, adferens exempla, ſed eſſe de nominibus, quæ dicuntur de rebus attributis eidem, & ſunt media inter vniuoca, & æquiuoca, primis ſimiliter verbis comm. 30 ſecundi de anima inquit, quòd genera accepta in definitionibus, aut ſunt vniuoca, vt animal in definitione hominis, aut dicta multipliciter, vt ens, & potentia, & actus, vbi nedum docet, ens dici multipliciter, ſed ita, vt omino diſtinguatur à generibus, quæ dicuntur vniuocè, & comm. ſeptimi capitis primi Ethic. quaſi ſub initium ait, quòd cum nomen boni ſynonimè dicatur nomini entis, ambiguè dicetur de decem prędicamentis, hon eſt non ſecundum intentionem vnam, quam participent decem prædicamenta, & primis verbis comm. 2. ſeptimi Diuinor. ait nimis apertè, ſubſtantiam eſſe principalius ens, & reliqua nouem prædicamenta dici entia relatione ad ſubſtantiam; ſed de mente Auerr. nullus dubitat, quin fuerit ea, quã dicimus, & omnes eius ſectatores ſic illum accipiunt, vt Iandunus quæ. 1. quarti Diuin. Zimara in tabula ſæpius verbo, *ens*, & propè finem theorematis 105. Auguſtinus Niphus in expoſitione text. 15. ſeptimi Diuin. vbi quoque clarè nimis idem Auerroes docet, & probat ens ita eſſe analogum, quòd neque vniuocum, neque æquiuocum, & Alexander Achillinus lib. 2. de elementis cap. 2. vbi nonnullis rationibus, & auctoritatibus contra Scotum inuehit, Vide Auicennam primo ſuæ metaphyſicæ cap. 6. verſus ſinem, vbi ait, ens non eſſe prædicatum æqualiter de his, quæ ſub eo ſunt, licet ſit intentio, in qua conueniunt ſecundum prius, & poſterius. & primum eſt quidditati, quæ eſt in ſubſtantia, deinde ei, quæ eſt poſt ipſam, & ſecundo eiuſdem ſcientiæ cap. 1. inquit, quòd ſubſtantia eſt conſtituens eſſe accidentis, nec eſt conſtituta ab accidente, quare illa eſt præcedens in eſſe. Lege Alexandrum Aphrodiſæum ſuper illum 15. ſeptimi Diuin. in fine cōmenti, vbi omnino docet, ens non dici vniuocè, ſed analogicè, eſt enim, ait, de eorũ numero, quæ ab vno, & ad vnum dicuntur; Idipſum repetit in expoſitione tex. vltimi octaui eorundem, vbi inquit, ens, & vnum dici de prædicamentis, vt ſæpe dictum eſt, veluti ea, quæ ab vno, & ad vnum, ſic Porphyrius, Ammonius,

Auerrois plura ad idem loca

Iandunus. Zimara. Sueſſanus. Achillinus. Auicennas. Alexand. Porphyri. Ammon.

Simplici. & Simplicius locis citatis 2.art. quæſtionis, quando pro Aureolo referebantur argumenta, cum n. dixerint ens eſſe æquiuocum, non acceperunt æquiuocũ purum, & à fortuna, vt ſatis patuiſſe pôt, dum entis æquiuocationem reiecimus, & hoc quoq. foret æque contra Scotum,) ſed certè acceperunt æquiuocum à conſilio, & Simplicius circa ſecundũ ſecundi de Anima dicebat, illud, quod eſt magis propriè, ac potius eſſe in ſubſtantia, quàm in alijs generibus, & loquitur de prioritate, ac perfectione, non inter genera adinuicem, ſed inter ipſa in ordine ad ens, vt ibidem expreſsè patet, Themiſt. Themiſtius quoque paraphraſi ad 11. Diuin. à tex 19. vſq. ad 29. agens cum Ariſtot. de identitate, & varietate prædicamentorum, hoc ipſum habet; nam in fine 28. ſiue principio 29. colligit, qđ ſi alia dicantur eſſe (genera ſcilicet nouem accidentium, & eorum principia,) hoc habent à ſubſtantia, & inquit patere à principijs ſubſtantiæ eſſe, & paulò ante dixerat, principia prædicamentorum poſſe eadem eſſe, vno trium modorum, aut vniuerſali ratione, aut proportione, & comparatione quadam, aut ꝓpterea quod principia ſubſtantiæ ſunt principia omnium.

Albert. Magnus. Latini quoq. ferè oẽs, & antiquiores, & recentiores analogiam entis cum vniuocationis excluſione perpetuò docent, (& omitto eos, qui tñ non ſunt vltimæ notæ, quos tanquam Auerrois ſectatores allegaui, vt Albertus Magnus 4. Diuin. tract. 1. c 3. toto, & nono eorundem tract. 1. c. 1. vbi quoq. ſe remittit Alenſis. ad tertium, & quintum libros eiuſdem ſcientiæ, Alexander Alenſis in expoſitione 10. tertij libri Diuin. & apertè ſuper ſecundũ quarti eorundẽ, concluſionẽ noſtrã trimẽbrem docet, qđ ſcilicet non vniuocè, non æquiuocè, ſed analogicè dicatur; Idipſum quo ad oẽs tres partes docet Romanus Aegydius q. 3. quarti eiuſdem. Ita Auctor, & in hac parte, & vbiq. de hac materia loquens, quem tota eius ſchola ſequitur, vt patet in Caiet. hoc loco, & p.p. q. 13. art. 5. in Capreolo diſtinctione, & quæſt. relata 2. art. quæſt. in Ferrarien. primo cõt. Gent. c. 32. 33. & 34. in Soncinate primis quæſtionibus ad 4. Diuin. in Dominico à Flandria ibidem, in Soto loco ſuperius relato in prædicamentis, in Aquario dilucid. prima quarti Diuin. in Bãnneſio p.p. loco præfato.

Aegydius. D.Thom. Caietan. Capreol. Ferrarien. Soncinas. Flandren. Sotus. Aquarius. Bannes.

Quare opinionem, quam rões conuincunt, & Ariſtoteles, quem tot præclara ingenia ſequuntur docuit, firmiſſimè amplectimur & nos.

Et quod probatum eſt de ente comparatione ad ſubſtantiam, & accidens, breuiter pôt probari de eodem comparato Deo, & creaturis, & quoniam quæ allata ſunt ingenioſus quiſq. paucis mutatis poteſt accõmodare huic propoſito, ideo vnica ratione ſpeciali probo analogiam entis ad Deum, & creaturas, D.Thomæ. & eſt Auctoris p.p. quæſt. illa 13 & artic. illo 5. Creatura in ratione entis non adæquat virtutem Dei, ergo ens non vniuocè, ſed analogicè dicitur de Deo, & de creatura, antecedens eſt clarum qm̃ Deus ex ſe, & ex quidditate ſua hẽt ipſum eſſe, immò eſt ipſum eſſe, creatura aũt non ex ſe, ſed à Deo, & eatenus habet eſſe, quatenus illud recipit à Deo, &c. conſequentia deducitur, quoniam dum effectus non adæquat virtutem cauſæ, tunc nomen commune cauſæ, & effectui, non vniuocè, ſed analogicè dicitur de vtroq. in eo enim ſita eſt vera vniuocatio, vt ſecundum eandem omnino rationem, nomen de aliquibus dicatur, &c. & hanc rationẽ adferebat ad probandum omnia nomina dicta de Deo, Caietan. & de creaturis dici analogicè, & eam ibidem Caiet. optimè intelligebat, qđ quando ratio conuenit effectui limitatè, & cauſæ illimitatè, ita vt in effectu importetur ratio quædam ab omnibus aliis diſtincta, in cauſa autem ratio illa formaliter, & intrinſecè omnem aliam claudat perfectionem, tunc nomen, quod hanc rationem ſignificat, non dicitur vniuocè de cauſa, & de effectu; ſic eſt ratio omnium nominũ dictorum de Deo, & de creatura, & præſertim ipſius

eſſe

In creaturis rō eſſe quæ. Qualis i Deo.

eſſe, quoniam in creaturis ratio eſſe ita limitatè importat eſſe, quod non bonũ, iuſtum, &c. In Deo autem ita ſignificat eſſe, vt omnẽ aliam perfectionem ſimpliciter illamet ratio illimitatè includat, quoniã eſſe Dei in ſua formali ratione eſt quoque eſſe iuſti, boni, &c. Hinc ſubtiliter ibidẽ adnotabat ipſemet Caiet. quod ex identitate, & diſtinctione reali perfectionum, non intulit Auctor differentiam nominum, quo ad ſignificare perfectionem diſtinctã, & ſignificare non vt diſtinctam, cum enim noſter intellectus adunata diuidat, poteſt intelligere, & ſignificare aliquam perfectionem abſque eo, quòd ſignificet cõditiones in re, (iam conditiones rei coniunctas ſegregat,) q̃uis.n. in creatura, eſſe ſit res diſtincta ab eius bonitate, non tamen oportet, vt nomen ipſius eſſe ſignificet ipſummet eſſe cum diſtinctione à bonitate, ſed ex identitate, & diſtinctione formali omnium, quæ dicuntur de Deo, ac creaturis, nobiliter deduxit differentiam quoque nominum, Cum itaque ratio eſſe in Deo ſit formaliter omnia, non autem ſic in creaturis, ergo non ſecundum eandem rationem dicitur de ipſis, ergo analogicè. Quomodo autem omne nomen importans formalem perfectionem in Deo omnia in ſua ratione formali includat, & nulla ſit ibi ex parte rei diſtinctio, accuratè expendam inferius cap. 6. quæſt. 2. &c.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Refelluntur argumenta inducta pro contrarijs opinionibus.

Prior ſolutio.

RESpondeo ad 1. Aureoli, q ſuadere volebat æquiuocationẽ entis, qđ rões entiũ particulariũ, oẽs ſimul ſunt idẽ cũ rõne entis, ſi ipſius entis rõ ſumatᷣ oĩno diſtincta, tũc.n. nihil addunt, ſed negatur, qđ ita ſint eædẽ inter ſe, nõ .n. identificantur alicui 3, qđ ſit aliud ab ipſis, vel illis ſuperius, tanq̃ vniuocũ, ſed fallitur arguẽs, dicẽdo, ſunt eædẽ rões entiũ particulariũ cũ rõne entis vt ſic, ergo ſunt eædẽ alicui 3. hoc .n. non ſeq̃tur, qm̃ nihil 3. ab eiſdẽ oĩno pręciſum ponunt. Reſpondeo 2. qđ ſi accipiatur rõ entis, vel penitus confuſa, vel partim confuſa, & partim diſtincta, addunt huic rõni rões entiũ particulariũ, nõ aliquẽ gradũ, ſiue naturã, ſed ſolũ expreſſionẽ, ſubſtantia nãque, & accidens eatenus addunt ſupra ens, quatenus exprimunt modũ ipſius, q entis noĩe nõ exprimitur, qm̃ ſubſtantia ens in ſe, accidens ens in alio, quos mõs non exprimit ens, vt doctè nimis docebat Auctor q. de Verit. 1. art. 1. & q. 21. art. 1. & (vt benè ſpeculabatur Capreol. reſpondes huic argum. loco citato, dum adferebatur argumentũ,) hæ rationes addunt, quòd eſt ens, ſed non ſub rõne entis, at ſub aliqua rõne magis determinata, & magis actuali, & eſt additio alicuius repræſentati in particulari ad ſeipſum, vt eſt repræſentatũ in confuſo; hi .n. modi ſubſtantiæ, & accidentis, eſſe ſcilicet in ſe, & in alio non adduntur ſimpliciter enti, hos enim dicit ens, ſed qui iam in ente repræſentabantur in communi, per rationem ſubſtantiæ, & accidentis, repræſentantur in particulari. Et breuiter ſi rogeris, rões entiũ particulariũ addant ne, vel non addant rõni entis in cõi, Dic, quòd addunt neque aliquid, neque nihil, ſed addunt aliqualiter, qm̃ exprimunt explicitè id, quod implicitè in ente claudebatur.

Poſterior.

D. Thomas. Capreol.

Quomodo rões prædicamẽtorum addant rõni entis.

Ad ſecundum, vt reſpondeat Capreolus multa, & multa ibidem adfert; Dicas tu breui, argumentum ſupponere, ens dicere rationem vnam ſimpliciter, de

hac

hac namq. rõne redditur verum, quòd eſt media per abnegationem differentiarũ, in quas diuiditur, animal .n. neque eſt rõnale, neque irrationale, iam .n. præcedenti q. ad aliud caput docuimus abundè, in vniuoco aliud eſſe id, p qd conſtituitur, & aliud id, per quod diuiditur. Analogũ aũt ab eodem hẽt, & qd

Ratio entis qualis.

conſtituatur & quod diuidatur. Dico ergo rõnem entis eſſe, & abſolutam, & reſpectiuam, ergo nullam dicit ens rõnem, quæ ſit vna, concedo de vnitate ſimpliciter, nego de vnitate analogiæ, & proportionis, nam dicit multas rõnes, vt ſimiles, patet aũt, nullam eſſe illationẽ, ſi dicatur, ergo omne ens eſt abſolutũ, ergo omne ens reſpectiuum, ſit enim tranſitus à toto, ad partem, qm̃ ens dicit oẽs rõnes, hoc vero, & illud ens, hæc ſimiliter, & illam rõnem. Dico tñ edoctus

D. Thom.

Quomodo cõceptus entis ſit abſolutus.

ab Auctore q. illa de Verit 21. art. illo primo ad primum, quòd conceptus entis eſt abſolutus quod ſic intelligo, quòd ens, vt ſic in cõi, & confuſò ſignificatũ, nõ dicit habitudinẽ ad aliud, & quatenus ab analogatis modo ſuo abſtrahitur, non relatiuè, ſed abſolutè concipitur, non tñ ſequitur, ergo omne ens eſt abſolutum, nam ſit deſcenſus tunc ad particularia entia, & ex conſequẽti, ad diſtinctam ſignificationem, quæ eſt, & abſoluta, & reſpectiua; ſic illa propoſitio, Nullus conceptus per aliquas differentias diuiſus, ſi dicat rõnem vnam, in alteram illarum incidit, veritatem habet de ratione omninò vna, & ab illis differentijs ſimpliciter abſtracta, non de ratione vna proportionaliter, quæ nihil aliud eſt, quàm rationes illarum differentiarum, vt ſimiles ſunt, &c.

Ad tertium ex eadem doctrina patet, non enim dicit ens rõnem ſimpliciter vnã, in qua cõueniant generaliſſima, & ſi non ſint omnino diuerſa, & ſuprema,

Quomodo ens ſignificet immediate ſubſtantiam, & accidens.

vel qua media ſignificentur ab ente, vt ruat præhabitæ quæſtionis determinatio, & qñ negamus ens ſignificare mediatè ſubſtantiã & accidẽs, nõ eſt ſenſus, vt abſque conceptu medio ſignificet, ſatis enim patet, quòd nomẽ primò ſignificat cõceptũ, deinde illo medio rem, ſed intelligimus, quòd nullã rẽ ſignificet prius, quàm ſubſtantiam, & accidens, ſignificat tñ illa conceptu medio, quæ eſt

Quid efficiãt rationes Aureoli.

ratio entis, nõ vna ſimpliciter, ſed proportionaliter, vt millies fuit declaratũ. Et breuiter cõſpiciet quiſquẽ, argumẽta Aureoli deſtruere rõnẽ ſimpliciter vnã, ac pciſã à naturis pdicamentalibus, non tñ vnã pportione, quare nobis fauent.

Ad vltimum illorum pro æquiuocatione patuit reſponſio, qm̃ noĩe æquiuoci nil aliud voluerunt denotare doctores commemorati in argumento, & alij, ſi q

Ariſtot.

ſint, q̃ analogum, vt enim innuebatur, & vt colligitur ex Ariſt. 4. de Cœlo, & Mundo 34. medium alteri extremo cõparatum, alterius extremi nomẽ induit; & ꝯ qm̃ ens eſt æquiuocũ à conſilio, & magis ad æquiuoci rõnẽ accedit, (qm̃ analogum dicit plura ſimpliciter, vt ſunt vnum ſolum ſecundum quid,) ideo non malè potuit appellari æquiuocum, hoc eſt non vniuocum.

Communis, & idonea ſolutio.

Ad primũ eorum, quę à Scoto pro vniuocatione adducebantur, qđ fuit prius Auic. vt præmiſſum fuit, cõiter, & benè reſpondẽt oẽs, probare alietatẽ cõceptus, non vniuocationẽ, non .n. quęcunque alietas eſt vniuocationis, aut præciſionis, nam põt eſſe quoque pportionis, & analogiæ, in hac nanq. daĩ & abſtractio, & alietas à ſuis analogatis, mõ non ſemel declarato; quapp, ſi ego certus ſim, qđ aliqd corã me poſitũ ſit ens, dubitemq. nũ ſit ſubſtantia, nũ accidẽs, ille conceptus eſt alius ab illis ſubſtantiæ, & accidentis, non ſimpliciter, ſed vt

Alia pro ſolutione argumenti.

cõtinens, & includens, & totũ aliud eſt à contentis, ab incluſis, & à partibus; tandẽ cũ illud de quo certus ſum eſſe ens, in re ipſa ſit, vel ſubſtantia, vel accidens, (da .n. oppoſitũ, nihil erit,) dubitatio verò illa, & certitudo nõ ſint differentiæ illius rei, & conceptus in ſe, ſed quatenus à me cõcipiĩ miror valdè, quomodo exaggeretur argumentũ deſumptũ ex alietate, non penes conceptũ, ſed penes concipientẽ. Et quidẽ, cum eadẽ res, quæ mihi eſt dubia, alteri poſſit

eſſe certa, & ego ipſe conceptum dubium, & firmum de illa re, habeam firmũ de ente, dubium de quo ente, ille vero, qui nouit eam rem, vnicum, eundemque ipſius habeat cõceptum, ſi hæc alietas ex parte cõcipientis inferat vniuocationem, iam eadem res alicui erit vniuoca, alicui non vniuoca, quoniam alietas illa apud aliquem ceſſabit. Rurſus, ſi talis alietas faciat vniuocationem, ergo omne æquiuocum in ordine ad aliquem erit vniuocum, quoniam ſtabit, aliquẽ eſſe certum, quòd canis currat, ignoret tñ, ſit ne canis marinus, an cœleſtis, an terrenus. & hic habebit alietatẽ conceptus certi, ac dubij, & ita canis conceptus apud hunc erit vniuocus, quod eſt ſtultũ. Demum, arguere a conditione cõi ad particulare aliquid inferendum, eſt prorſus inane, conſtat aũt, quòd alietas aliquo modo, & in vniuocis, & æquiuocis, & analogis locum habet, ergo vbi adeſt alietas, inferre vniuocationem, eſt arguere a ſuperiori ad inferius affirmanter, ab alietate ad hanc alietatẽ. Videant ergo, quot infirmitatibus laboret hoc argumentum, quod a quibuſdam firmiſſimum falsò iudicatum fuit.

Ad ſcdm negatur vtraque cõſequentia, & ad probationẽ primæ di, qđ creatura continet Deũ, non quidẽ formaliter, ſed virtualiter, non tamẽ q̃ cã effectũ, vt bene probabat argumentũ, ſed velut effectus cãm, nam & effectus participat cãm ſuã, & qđ hoc mõ cõtinet, neque prius, neque perfectius eſt, ſed neceſſariò poſterius, ac imperfectius, quo mõ ſunt creaturæ in ordine ad Deũ, & accidentia ad ſubſtantiã. Et ſi dicatur, qđ virtualis continentia cauſę dũtaxat ab oĩbus tribuatur, quare nouus videtur hic modus loquendi, & fortè vocis abuſus, ſi, inq̃, fiat vis in hoc, dicito illã continentiã, neque eſſe formalẽ, neque virtualẽ, ſed participatiuã, hinc diminutũ fuit argumentum, qñ non oẽs continendi modos adduxerit. Secundus vero diſcurſus ſupponit falſum, qm̃ ſubſtantia per propriam ſpeciẽ à nobis cognoſcitur, & cãtur ſpecies illa a phãtaſmate, non vt ſic, ſed in virtute illius ſubſtantiæ, à qua pductũ eſt, vt calor quoque in virtute aĩæ cãt carnẽ, ſicut edocemur ab Ariſt. 2. de aĩa 41. ſed de hac re alias. Qđ vero ſubdit de abſentia panis in ſacroſancta hoſtia cõſecrata, q̃ ab intellectu nõ pcipitur, qm̃ res hæc theologica eſt, theologicã ſolutionẽ affert Caietan pręſenti, ſubſtantia nãque illa panis licet abſit quo ad eſſe, non tñ abeſt quo ad operari, qm̃ accidentia illa, q̃ ibi abſque ſubiecto remanent, oẽs illas exercent operationes, quas exerceret ſubſtantia, ſi præſens eſſet, veluti .n. ibi modũ, quo ſint ſubſtantialẽ acquiſiuerunt, (non .n. ſunt in alio, ſaltẽ quantitas, nam alia poſſunt dici, quòd ſint in quantitate, tanq̃ in alio, & tanq̃ in ſubiecto,) ita & modum dum operandi, quare immutant intellectum eo modo, quo immutaret ſubſtantia panis, non ergo talis ſubſtantia abeſt, loquendo de abſentia requiſita ad nõ immutationem, licet penitus abſit quo ad eſſe; nil mirum ergo, ſi non percipiatur ab intellectu talis abſentia, cum non ſit abſentia non immutatiua.

Qua continentia continea creatura Deũ

Ariſtot.

Caietanus.

Potes tamen faciliùs, & breuius tu, qui Theologiam non penetraſti, dicere, quod à potentia naturali cognoſcitur abſentia ſui obiecti, quãdo illa abſentia ſit modo naturali, ſi autem fiat ſupernaturaliter, & miraculoſè, veluti fit in propoſito, non eſt neceſſe, quòd talis eſſentia cognoſcatur, immo neque poteſt cognoſci à potẽtia naturali vt ſic, licet cognoſcatur ab ipſa, altiori aliquo lumine, puta fidei, in hac vita adiuta, in cuius rei ſignum, ab infideli nulla via illa abſentia percipietur, dicet enim non credens perfido ſpiritu, & falſitatis pleno ductus, ibi adeſſe panis ſubſtantiam. Dicas ergo, abſentiam obiecti cognoſci à ſua potentia, vel quando eſt abſentia totalis, quo ſcilicet, & ad eſſe, & ad operari, vel quando abſentia eſt modo naturali; (ſic enim loquimur naturaliter,) neutro modo autem abeſt in Santiſſima Hoſtia panis ſubſtantia, quoniam quo ad eſſe tantùm, ratione primi, & ex miraculo, ratione ſecundi.

Quando obiecti abſentia cognoſcatur a potentia.

Ad

Ad tertium negatur conſequentia, & probatio ꝓcedit de notitia clara, & diſtincta, per hanc. n. oporteret videre, quam vnitatem, q̄ diuerſitatem importet ly *ens*, quod quidē hoc modo non cognoſcitur primò, ſed ſolum confuſè, vt quæſtione de primo cognito fuſius explicatum eſt; Sed & argumentum ſupponit, quòd cognoſcat ens abſtractione formali, & quatenus formaliter analogum exercet, quod non dicimus primò cognoſci, ſed ſolum, qđ re oblata intellectui, & multos in ſe cōcepus cōtinente, agnoſcatur inter illos primò cōceptus entis confuſè, quid vero tale ens dicat, quomodo ſit vnum, quomodo proportionaliter ſe habeat ad alia, (de quo ente loquitur preſens quæſtio,) lōga, & ſubtili indiget conſideratione. Itaq. concipitur tūc, vt vnū, & vt vnus vnius rei, quæ intellectui occurrit conceptus, & non vt includit analogiam, non vt eſt alteri ſimile, & ſic probationes adductæ nihil valent. Ad primam confirmationē, dicitur vnitatem potentiæ attendendam eſſe ex vnitate nō materiali, ſed formali ſui obiecti, alioquin ſi ex vnitate materiali eſſet metienda, vnicam tm̄ rem numero poſſet cognoſcere quęuis potentia; Rurſus, ſi vnitas obiecti deberet reſpondere vnitati potentię, cōcluderet, ens eſſe qualitatē vnicā numero, ſicut eſt ipſe intellectus; ſufficit ergo vnitas formalis in ente, quod ponitur obiectū intellectus, ſicut in colore, qui eſt obiectū viſus, ſub quo tn̄ cadunt & corruptibilia, & incorruptibilia, quæ vnū dñr, comparata ad rōnem immutandi facultatē videntē, ſic oīa entia cadūt ſub intellectus obiecto, & huic vnitati, quæ non eſt numerica, non ſpecifica, nō generica, ſed analogica ſolū, & ꝓportionalis, reſpōdet vnicus intellectus, qui eſt immateriale quoddā, quod æquiualet infinitis indiuiduis materialibus ſub genere analogo, ceu & in omnia bona voluntas creata, quæ eſt ſimplex qualitas tendit, & illis qm̄ immaterialis eſt correſpondet, vt ſcitè, ac profundè docebat Auctor prima ſec. q. 10. art. 1. ad tertiū. Ex hoc patet ſolutio ſecundæ confirmationis, qm̄ ad vnitatem ſcientiæ ſufficit vnitas analogiæ, & huic cōfirmationi formalē reſponſionem dedit Ariſt. 4. Diuin. 2. dicens: non. n. ſolum eorū, quæ ſm̄ vnum dñr, verum ēt eorum, quæ ad vnam naturam dicuntur, vnius ſcientiæ eſt ſpeculari, &c. Cōnſtat autem vnitatem, & formalem, & analogiæ inueniri in ente, hinc merito primi, vnius potentiæ, merito ſecundi, vnius ſcientiæ pōt eſſe obiectū, rōne primi, ruit prior confirmatio ratione poſterioris, tollitur ſecunda, &c.

Ex qua obiecti vnitate attendatur illa potentię.

D. Thom.

Ariſtot.

Capreolus.

Ad quartum egregiè reſpondebat Capreolus, & reſponſio ſtat in negatione conſequentiæ, qm̄ quamuis paſſio ꝓpria veriori, & perfectiori modo inſit ſuo ſubiecto, q̄ alteri, non tn̄ oportet, vt inſit ei in ſua rōne, vel ſuo cōi, ſicut licet hæc paſſio, quæ eſt riſibi'itas conueniat primò homini in cōmuni, quam Sorti (non enim Sortes, vt Sortes, ſed vt homo ridet,) non oportet tn̄, vt ratio hominis ſit riſibilis, paſſio ergo nō ineſt primo ſubiecto in ratione ſua, ſed in ſuppoſitis ſuis, hinc non eſt neceſſe, ꝙ ratio obiectiua entis ſummam habeat vnitatem, ſed ratio illa ſpectata in ſuppoſitis ſuis ſummam habet vnitatem, quoniā in aliqua natura, vbi multæ rationes concurrunt, vnitas ſequitur primò rationem entis, & dabat facile exemplum ibidem Capreolus de lapide, in quo ineſt ratio lapideitatis, ſubſtantialitatis, ac entitatis, & vnitas non ſequitur primò rationem lapideitatis, vel ſubſtantialitatis, ſed entitatis, &c.

At iuxta ea, quæ ſæpius adducta ſunt, cōfuto ipſe facilius, & breuius hoc argumentum & dico, quòd paſſio ineſt primò ſubiecto ſuo, quàm alteri, dummodo illud ſubiectum dicat aliam naturam, alium gradum præciſum a ſuis inferioribus, tunc. n. illi ſubiecto pōt aliqua paſſio ineſſe, at ſi ſubiectum illud nō habeat aliud eſſe ſimpliciter, quàm in ſuis inferioribus, veluti eſt omne analogū, quod pluries iterauimus de ente, qui fieri poterit, vt paſſio ei primò inſit? profecto

fecto oīs paſſio aliquid ſupponit, cuius ſit paſſio, ens aūt non eſt aliquid præter ſuppoſita ſua, ſubſtantiæ ſcilicet. & accidentis, quare nequit ei præciſo, & ab illis abſtracto ineſſe paſſio; Sed falluntur plerique, qui, dicentes ens, putant ſe alquid vnum ſimpliciter dicere, & tñ plura ſunt ſimpliciter, vt vnum proportione conſiderata, & hoc eſt, quod ſæpe eo loco inculcat Capreolus in reſponſionibus ferè ad omnia argumenta, quod concludunt, ens habere conceptum vnum per attributionem, hoc eſt analogicè, non vnum ſimpliciter.

Ad primam confirmationem negatur, quòd vel primum complexū, vel propoſitiones, in quibus ponitur ens ſint diſtinguendæ ob ambiguitaté, quæ in eis inuenitur, non enim omnis multiplicitas requirit diſtinctionem, ſed ſolùm illa, quæ diuerſas rationes dicit in actu, & explicitè, veluti ſi diceretur, omne ſanum eſt animal, ly enim *ſanum*, dicit vnam rationem principaliter, & vltra hoc, explicitè habitudines varias ad illud ſanum, analogum vero, quod dicit rationem vnam ſolum explicitè, vnam, inquam, proportione, quod dicit etiam vnum conceptum formalem, qui repræſentat rationem obiectalem, imperfectè ſaltem, cuiuſmodi eſt ens; non dicit multiplicitatem, quæ neceſſariò exigat diſtinctionem; dico neceſſariò, quoniam nō nego poſſe diſtingui, immò ſecurius inceditur, ſaltem ab illis, qui non ſunt ſublimis ingenij, quando ſit dictinctio. Hinc loco Elenchorum citato in argumento docebat Ariſtoteles eſſe diſtinguenda hæc nomina, & ſi ſermo ſit de multiplicitate illa explicitè importata, præceptum erit, quod tradit Ariſtoteles, ſi de quacunque multiplicitate, conſilium eſt iudicandum. Diſtinctio autem hæc de duplici multiplicitate fundata eſt in doctrina iam allata quinto artic. quæſtionis, vbi docuimus, quædam analoga importare formaliter, & in actu ſignato relationem ad aliud, quædam verò non niſi fundamentaliter, & in actu exercito, quare priora poſſunt parere ambiguitatem, niſi diſtinguantur, non autem poſteriora. Alia argumenti confirmatio, alietatem conceptus entis probat, non vniuocationem, & docemus, ens importare alium conceptum à ſuis inferioribus particularibus, & omni conceptu particulari eſſe communiorem, ſicut ſunt propoſitiones citatæ in illa confirmatione. Ariſtot.

Ad vltimum iam patuit, quid ſit dicendum, quoniam quando ens vocatur vniuocum, conſideratur merito indétitatis incluſæ, & tunc cōparatur æquiuoco, quod omnimodam diuerſitatem importat, & ea ratione dicitur vniuocum, ſicut collatum cum vniuoco, ob diuerſitatem, quam continet, dicitur æquiuocum. Auicennas verò nil aliud voluit, niſi alietatem conceptus entis, vt oſtenſum fuit in eius argumento, & vt eius inducta verba ſuperiori art. explicatius indicarunt. Auctor denique noluit dicere ens, & vnum dici æqualiter de ſuis inferioribus, ſed voluit, (vt & Ariſtoteles ibidem,) quòd eo modo, quo dicitur vnum, dicatur & ens. analogicè autem vtrumque, adeo vt ly æqualiter, non reſpiciat ea de quibus, ſed ea quæ dicantur, non inquam ens, & vnum ex vna parte, & inferiora ex altera, ſed vnum ex vna, ens ex altera parte, & ſic quo modo dicitur vnum, dicitur & alterum, &c. Auicennas.

Et hæc de hac quæſtione de entis analogia, quæ ſi coniungatur cum præcedenti, vbi de vnitate conceptus entis, eiuſque immediata ſignificatione diſputatum eſt, ardui huius negotij abſoluta penitus fortaſſis habebitur notitia, & quæ omnia difficiliora ſcripſit Caiet. toto ſuo de nominum analogia tractatu, explicata videntur, &c.

QVÆSTIO SECVNDA.

An ſimplicitas dicat perfectionem ſimpliciter, an ſecundum quid.

Facienda in hoc quæſito.

CIRCA ſecundam partẽ, vbi docebatur ſubſtantias ſimplices nobiliori modo participare eſſentiam, & hoc ꝓbabatur rõne priori, qm̃ vbi nobilius eſſe, ibi nobilior eſſentia, ſed in ſimplicibus ſubſtantijs nobilius eſt eſſe, &c. occurrit quæſtio definienda, num ſimplicitas dicat perfectionem ſimpliciter, huius enim rei declarationẽ, & litera, & quæ circa illam adnotauit Caiet. poſtulare videntur. Quod vt declarem, quinque præſtabo, aperiã primò ſenſum quæſiti, adducam ſecundò opinionem, quam non credo veram, & ꝓ ea arguam, veritatem tertio loco definiam, & declarabo, quartò eandem confirmabo; vltimò rationes in coutrarium diluam.

Duplex perfectio. *Quæ ſit perfectio ſimpliciter.* Scot. Caietan. Sueſſanus. Bannes. Molina. Greg. de Valentia.

Quo ad primum, Scias, quòd duplex genus perfectionem inuenitur, quædam enim dicuntur, & ſunt perfectiones ſm̃ quid, ſeu in genere, quædã ſimpliciter, ſeu in ente, perfectiones iſtæ ſimpliciter ab omnibus iuxta doctrinam D. Anſelmi in ſuo Monologio definiuntur hoc modo, vt illa ſit ſimpliciter perfectio, quę in vnoquoque melior eſt ipſa, quã non ipſa, ſiue q̃ in vnoquoque melius eſt eſſe, quàm non eſſe, quam definitionem Scotus primo ſent. d. 2. q. 7. Ad primam quæſtionem, & plenius d. 8. q. 1. reſpondens 1. arg. & Caiet. in præſenti, & Sueſſan. in deſtructione deſtructionum. Auerr. diſputatione 11. non longè ante finem, & Banneſ. p. p. q. 3. art. 7. dubio 3. & Molin. ibidẽ diſput. 6. & Gregor. de Valen. q. 4. art. 2. ſic declarant, qđ in vnoquoque, quatenus eſt indiuiduũ entis, id eſt, hoc ens, nõ quatenus eſt indiuiduũ huius, & illius naturæ, melior eſt, meliorẽ. ſ. perfectionem ponit q̃ non ipſa, hoc eſt q̃ quodlibet ſibi incompoſſibile, & repugnans, ita vt ly *non ipſa*, teneatur incõpoſſibiliter, non contradictoriè, alias tũc oẽ poſitiuũ eſſet ſimpliciter perfectio qm̃ melius eſt in indiuiduo entis quodcunque poſitiuum, q̃ ſuũ contradictoriũ, ſi formaliter ſumatur, qm̃ rõne fundamenti aliquod contradictoriũ poterit pfectius eſſe poſitiuo, ſicut nõ corporeũ poterit eſſe nobilius quàm corporeũ, nõ formaliter acceptum, ſic n. negat materiã corporeã, q̃ ponit corporeũ, q̃ conſtat vt ſic meliorẽ eſſe non ipſa, fundamentaliter aũt maiorẽ dicet pfectionẽ, q̃ ponet naturã ſubſiſtentem.

Quę perfectio ſecundũ quid.

Perfectio verò ſecundum quid, & in genere ea erit, quæ melior eſt in indiuiduo huius, vel illius naturæ, quàm contradictorium ſuũ. Diſcurrere igitur, gratia exempli, non erit perfectio ſimpliciter, licet enim ſit bonũ indiuiduo huius naturæ, ſcilicet humanæ, non tñ indiuiduo entis, tunc .n. & in Angelo, & in Deo oporteret collocari; Rurſus, non eſt melius, quàm quodlibet ſibi incompoſſibile, vel repugnans, qm̃ non eſt melius, quàm ſimplici intuitione intelligere, qđ tñ pugnat cũ diſcurſu, neque alterum, alterum compatitur, licet ſit melius, quam ſuum contradictorium vt ſic, hoc eſt, quàm nõ diſcurrere, & ex eodem habetur, quod eſt perfectio ſcđum quid, & in genere, qm̃ melius eſt homini, vt homo eſt, (ecce indiuiduũ, non entis vt ſic, ſed talis naturæ) diſcurrere, quàm nõ diſcurrere.

Vnde

Quomodo intelligatur non ipſa in definitione perfectionis ſimpliciter

Vnde quãdo nominati doctores dicũt ly *non ipſa*, in definitione perfectionis ſimpliciter teneri, non contradictoriè, ſed incõpoſſibiliter, nolunt (vt ego ſentio) negare, quòd non ſe teneat contradictoriè, ſed volunt docere, quòd nedũ contradictoriè, ſed etiam, quòd incompoſſibiliter ſe teneat, ad differentiã perfectionis ſecundum quid, quæ melior eſt, quàm non ipſa contradictoriè tantũ. Sapientia namque, quæ eſt perfectio ſimpliciter, eſt melior cuilibet indiuiduo entis vt ſic, quam non ipſa, nedum contradictoriè, nedum ſcilicet nõ ſapientia, ſed ẽt, q̃ quodlibet ſibi repugnans, & qđ ſecũ non poſſit ſtare, ſic eſt melior lapideitate, corporeitate, & alijs, quæ cum ea non ſint compoſſibilia, vbi namque lapideitas, vel corporeitas, ibi nequibit eſſe ſapientia; Diſcurrere autẽ, qđ eſt perfectio ſm̃ quid, licet ſit melius ipſo nõ diſcurrere vt ſic, (ecce nõ ipſum contradictoriè,) non tñ eſt melius quocunque ſibi repugnãte, vel incompoſſibili; (qđ eſt non ipſum incompoſſibiliter,) qm̃ non eſt melius intellectione ſimpliciſſima, quæ nequit ſtare cũ diſcurſu, ſed ei prorſus repugnat. Quòd aũt in perfectione ſimpliciter ly *non ipſum*, ſumatur vtroque mõ explicato, nedum exẽplũ inductũ de ſapientia, quod & in omnibus inductiuè poteſt adferri, cũ ſit melior vita, q̃ non vita, amor, q̃ non amor, &c. oſtendit, ſed & ipſa vox, & rõ cogit, ſi enim tenetur incompoſſibiliter, certè tenebitur, & contradictoriè, quoniã nil magis incompoſſibile, aut repugnans alicui eſſe, vel intelligi valet, quàm ſuum contradictorium, & ideo præclara illa ingenia, hoc tanquam manifeſtum reliquiſſe puto, & incluſum voluiſſe in ly *incompoſſibiliter*, &c.

Alia via, quæ ſit perfectio ſimpliciter & quæ ſecundum quid.

Scias deinceps, quòd alia via breuiori, & faciliori põt vtraq̃ perfectio notificari, dicendo, quòd perfectio ſimpliciter ea eſt, q̃ in formali cõceptu ſuo ſignificat perfectionẽ abſque vlla imperfectione, illa aũt ſm̃ q̃d, q̃ ſignificat cũ perfectione imperfectionẽ admixtã, vt ſapientia, dicit in formali cõceptu ſuo perfectionẽ, q̃ eſt in cognitione rerũ per cãs altiſſimas, vbi nulla imperfectio eſt annexa, quòd .n. in nobis ſit qualitas, ſit accidẽs, hoc nõ dicit de formali, alioquin vbicũque reperiretur, id diceret, ſed eſt merito ſubiecti, in quo inuenitur, lapideitas vero dicit quidẽ perfectionẽ, naturã .ſ. illã, & eſſe illud, ſed adeſt cõiuncta imperfectio, qm̃ vt ſic multas alias perfectiones, vt patet, excludit.

Comparatio inter duas illas perfectionũ notificationes.

Et has deſcriptiones cenſeo ipſe eſſe rationem, & cauſam deſcriptionũ prius allatarum, adeo vt iſtæ ſint à priori, illæ à poſteriori, ita quòd, quoniam aliqua perfectio ita dicit perfectionẽ, quòd nullo mõ imperfectionem, ideo melior eſt in vnoquoque indiuiduo entis, q̃ non ipſa, & non qm̃ ſit melior in vnoquoque, ideò dicat perfectionẽ abſque imperfectione; Moueor 1. qm̃ dũ dico perfectionem ſimpliciter eã eſſe, q̃ in ſuo conceptu formali dicit perfectionem ſine imperfectione, naturã ipſius perfectionis ſimpliciter rimari videor, & quid ipſa ſecundũ ſe ãt cõtemplor, qñ aũt dico illã eſſe, quæ melior eſt in vnoquoque, &c. quaſi eius proprietatem intueor, quomodo ſcilicet ſe habeat ad eſſe in hoc, vel in illo, quæ ipſam ſequuntur, & non conſtituunt, idem proportionaliter dicas de perfectione ſm̃ quid, moueor deinde, qm̃ tota rõ, quare melior ſit in indiuiduo entis perfectio ſimpliciter, eſt qm̃ perfectionem ſolum dicit, & nullam imperfectionẽ, melius eſt aũt cuilibet indiuiduo entis vt ſic habere perfectionẽ, quàm imperfectionem, quæ importaretur cum illa ei incompoſſibili. non enim vna perfectio ſimpliciter eſt incompoſſibilis alteri, ergo eſt incõpoſſibilis perfectio ſecundum quid, ergo aliqua imperfectio; ſimiliter tota ratio, quare perfectio ſecundum quid ſit melior indiuiduo huius vel illius naturæ eſt, quoniam quodlibet indiuiduum huius, vel illius naturæ vt ſic: oportet quod ſit aliqua natura aliquam habeat quidditatem, (aliter nihil eſſet.) ecce perfectionem, quam dicunt, oportet deinde, vt talis, vel talis ſit naturæ, & quidditatis, aliàs ab alijs

 non

non ſecerneretur,& qm̃ multæ quidditates vt ſic important neceſſariò perfectionem cum imperfectione, de rõne namq. lapidis vt lapis, eſt, quòd non viuat, qđ non intelligat,) ideo talis perfectio cum imperfectione neceſſariò coniuncta melior eſt ipſis, ſi.n. lapis viueret, vel intelligeret, iam lapis nõ eſſet lapis, & ſic viuere, & intelligere nõ eſt meliꝰ ipſi, vt lapis, q̃uis meliꝰ eſſet ei, vt ẽs eſt, &c.

Quærimus ergo, num ſimplicitas ſit in claſſe perfectionũ ſimpliciter, & in ente, vel ſecundũ quid, & genere, an, inquam, ita dicat de conceptu formali pfectionem, quòd nihil imperfectionis admiſceat, an verò perfectionẽ ſimul cũ imperfectione, & quærimus, num re vera ita ſit ex vi rei, & obiectiuè, non aũt ex modo ſignificandi, vel exprimendi, vel intelligatur à nobis, &c.

Opinio Scoti. Eius fundamenta.

Quo ad ſecundũ; Doctor Subtilis loco poſterius memorato docet, ſimplicitatẽ eſſe perfectionem ſimpliciter, & põt hæc opinio robur trahere ex quibuſdã rõnibus, quæ non videntur inualidæ, & rõ, quæ forſan induxit Scotũ, vt hoc aſſereret, ea eſt, qm̃ nihil ponit in Deo tanq̃ eſſentiale, vel nullũ eſt attributũ diuinũ, qđ non dicat perfectionẽ ſimpliciter, at ſimplicitas tribuit Deo, tanq̃ aliquod eſſentiale, & eius attributũ dr̃. ergo dicit perfectionẽ ſimpliciter.

Secundò, Perfectio ſm̃ quid dicit perfectionem cum imperfectione, vt dictũ eſt, at ſimplicitas nullã prorſus importat imperfectionem, alioquin locum non haberet in Deo, ergo non eſt perfectio ſm̃ quid, ergo perfectio ſimpliciter.

Tertiò, Simplicitati cõuenit definitio perfectionis ſimpliciter, ergo eſt perfectio ſimpliciter, cõſequẽtia patet p locũ à definitione ad definitũ, pbat antecedẽs, qm̃ nullã maiorẽ perfectionẽ excludit ab indiuiduo entis vt ſic, nã da oppoſitũ, ergo vbi eſſet ſimplicitas, ibidẽ ẽẽt maior illa perfectio, & cũ in Deo ſit ſimplicitas videbit, qđ ipſi deſit aliqua perfectio maior, qđ eſt penitꝰ abſurdũ.

D. Thom.

Quartò, & vltimò; Videtur hæc expreſſa ſententia Auctoris hoc in loco, ſi .n. ratio ſua prima, qua pbat in ſubſtantijs ſimplicibus excellentiorem adeſſe eſſentiam debeat valere, oportet, quòd ſimplicitas ſit perfectio ſimpliciter, ait .n. quòd ſimplicia veriori, & nobiliori modo habent eſſe, & hoc ex eorum ſimplicitate clarum relinquit, ſi ergo ex ſimplicitate infertur dignitas eſſe, & eſſentiæ, quis non dicat ſimplicitatẽ eſſe perfectionem ſimpliciter, cũ ex ipſa colligatur perfectio perfectionnm, quæ eſt eſſe, quod ab eodem p.p.q.3.art.4. vocatur actualitas omnis formæ, & naturæ? Confirmatur, quia ipſemet primo cont. Gent. 18. quinta rõne ait, in quolibet genere, tantò aliquid eſſe nobilius, quantò ſimplicius, & 11. Diuinor c.6. lectione 7. parum ante finem ait, quantò aliquid eſt ſimplicius, & formalius in entibus, tantò eſſe nobilius, & prius, & magis cauſa reliquorum, & quæſtionibus diſput. de Veritate q.5. art.2. ad ſecundum, & q.8. art.14. ad ſextum, & vltimum ſecundo loco adductorum docet, quo aliquid eſt ſimplicius, eo eſſe maioris virtutis, & principium plurium, qđ & clarè habet ſecundo con. Gent. 14. quare ex ſimplicitate videtur nobilitas omnis, prioritas, & cauſalitas prouenire, & hæc de ſecundo.

Oppoſita D. Thomę ſententia.

Quo ad tertium; Contrariam ſententiam docet Auctor 4. ſent. diſt.11. qu.2. art.1. ad primum, vbi manifeſtè ait, quòd ſimplicitas per ſe non eſt cauſa nobilitatis, ſed perfectio, ſubdit, quòd vbi inuenitur perfecta bonitas in vno ſimplici, ſimplex eſt nobilius, q̃ compoſitum, qñ autem ſimplex eſt imperfectum, cõpoſitum vero perfectum tunc compoſitum eſt nobilius, quam ſimplex; & p.p. q.3. art.7. ad ſecundum ait, quòd apud nos compoſita ſunt meliora ſimplicibus, quoniam perfectio bonitatis creaturæ non inuenitur in vno ſimplici. Quem ſecutus eſt Caiet. præſenti loco Capreolus in primo d. 8. q. 2. in ſolutione ſecundæ probationis ſexti argumenti, contra primam concluſionem, vbi adducit locum ex p.p. mox citatum, Soncinas 12. Diuinor. q.22. ad ſecundum, & q.26.

Caietan. Capreol. Soncinas.

ad ter-

ad tertium Iauellus 8. Diuinor. prope finem q. 16. dum reſpondet ad ſecundum argumentum Aquarius in calce dilucidationis quintæ ſuper eundem librum, Bannesius, & Molina p. p. locis ſupra relatis; Ferrar. quoque primo con. Gent. cap. illo 18. ab hac ſententia non videtur recedere.

Iauellus. Aquarius. Bannes. Molina. Ferrarienſis.

Huic itaq. ſententiæ & me ſubſcribo, tũ ob auctoritatẽ D. Tho. & virorũ perilluſtriũ, quos recẽſui, tũ qm̃ firmiſſimas certè pro ſe hẽt rõnes, vt videbimus.

Pro cuius declaratione aduerte, qđ bifariam põt ſumi ſimplicitas, formaliter. ſ. & fundamentaliter, & quidem ſi formaliter capiatur, inter negatiua p̃dicata connumeranda eſt, nil. n. aliud vt ſic importat, q̃ negationem compoſitionis, fundamentaliter aũt ſignificat naturam, & rem, quam dicit, alienam à compoſitione, & quoniã illa natura aliquando eſt ſubſiſtens, aliquando non, hinc quãdo erit ſubſiſtens, ratione illius ſubſiſtentiæ dicet perfectionem, non ratione ſimplicitatis, vel naturæ vt ſic: Hanc doctrinam poſſum alia via explicare dicendo, quòd duplex eſt ſimplicitas, quædam abſoluta, & quædam talis, abſoluta non dicit perfectionem ſimpliciter, ſed ſolùm negationem imperfectionis, talis vero ſimplicitas põt dicere perfectionem ſimpliciter, puta ſi fuerit in natura ſubſiſtenti, hinc materia prima, accidentia, elementa, non ſunt pfectiora mixtis ſubſtantialibus, licet illa ſint iſtis ſimpliciora, qm̃ gaudent ſolùm ſimplicitate abſoluta, & formaliter, hoc eſt, non ſunt compoſita, non autẽ gaudent ſimplicitate tali, vel tale ponente fundamentum, quod habeat perfectionem ſimpliciter, neq. enim ſunt naturæ, quæ ſubſiſtant.

Quid dicat ſimplicitas formaliter

Quid fundamentaliter.

Hanc eandẽ doctrinã credo voluiſſe Ferrarienſem quando loco præfato dixit duplicem eſſe ſimplicitatem, corporalem. ſ. & formalem, vel actualem, & iuxta hoc, illud erit ſimplex corporea ſimplicitate, quod erit corpus, non compoſitum ex alio, veluti ſunt elementa, ſimplicitate verò formali, illud erit ſimplex, qđ eſt omnino actus, & forma, illud aũt eſt prorſus actus, & forma, quod eſt penitus immune à potentia, & materia, ſimplex primo modo nõ eſt perfectum, neq. quo magis ſimplex, eo magis perfectum, immò eſt magis imperfectũ, hinc materia prima eſt oĩum imperfectiſſima; ſimplex ſecundo modo eſt perfectum, & quò magis ſimplex; eò magis perfectum, vt patet in Deo; Cumque ibi, & hic adſit ſimplicitas, & tñ illa non dicat perfectionem, hæc vero dicat, relinquitur, vt non ſimplicitas formaliter, & abſolutè, ſed talis, & rõne tantũ fundamenti etiam apud Ferrarienſem, dicat perfectionem ſimpliciter.

Ferrarienſis.

Hinc Caiet. Illuſtriſſimus ſec. ſec. quæſt. 30. art. 4. colligebat ex Auctore ibidem peritè docente miſericordiam eſſe maximam virtutũ, qm̃ ad illam ſpectat aliorum defectus ſubleuare, Speculabatur pulchrè Interpres, (quẽ maximè ibidem cõmendabat Bannesius) miſericordiã in ſeipſa exigere immunitatẽ à miſeria, & qm̃ omnis potentialitas miſeria quædam eſt, hinc omnis creatura alicui miſeriæ alligata, & ſubdita eſt, miſericordia verò poſtulat illam eminentiã, vt ſit actus purus, ab oĩ potentia immunis, & ex conſequẽti perfectiſſimus, eſt. n. Deus; Ecce quomodo rõne non ſimplicitatis abſolutè, ſed talis, oẽm ſcilicet potentiã excludentis, (iam vides ſimplicitatem formalem, & actualem,) & quæ conſtituat naturam omninò ſubſiſtentẽ, collegit tantã in miſericordia perfectionẽ. Et ex hac obſeruatione, per q̃ diſtinguitur inter formale, & fundamentale ſimplicitatis innumera, ne dicam omnia, argumenta è medio auferũt.

Caietan.

Aduerte ſecundò ex Caiet. hoc loco, quòd duæ conditiones exigũtur ad cõſtitutionem perfectionis ſimpliciter, prima eſt, quòd dicat perfectionẽ, ſecũda, quòd illa perfectio, quã dicit, ſit melior in vnoquoq. modo iam declarato, adeo vt in definitione perfectionis ſimpliciter, loco generis ſubaudienda ſit perfectio, & hoc colligit ex definitione aſſignata, ſi enim ipſa eſt melior, ergo

Quot & quæ requirat perfectio ſimpliciter.

perfe-

perfectior, ſi perfectior, ergo oportet, quòd ſupponat perfectionem, omne enim comparatiuum ſupponit, & includit poſitiuum ſuum; hinc inania ſunt illa argumenta, Hoc nullam in ſuo conceptu dicit imperfectionem, ergo eſt perfectio ſimpliciter, Hoc melius eſt in indiuiduo entis, quàm non ipſum, ergo dicit perfectionē ſimpliciter, niſi hæc dicant pfectionē, & ſic ſoluitur formaliter ſecundū argum. qm̄ licet ſimplicitas nullā importet vt ſic imperfectionē, rōne cuius locū hēt in Deo, non tñ dicit pfectionē, deficit prior conditio, & eadem rōne relationes non ſunt perfectiones ſimpliciter, quamuis enim non d cant imperfectionem, (nam veriſſimè locum habent in Deo,) tamen quatenus dicunt *ad*, non important perfectionem, ſed abſtrahunt à perfectione, & imperfectione. Et ex hac quoque ſecunda adnotatione permulta argumenta diſſoluuntur.

Duplex ſimplicitatis acceptio. Aduerte tertiò, quòd dupliciter adhuc poteſt diſtingui ſimplicitas, vt altera dicatur ſimplicitas oppoſita mixtionis, quæ eſt cū oppoſito, & in hac acceptione, illud, quod minus ſuo oppoſito miſcetur, erit ſimplicius, ſicut albedo ſimplicior, quæ minus admixta nigredini, quàm quæ magis permixta, altera dicatur ſimplicitas, non in ordine ad coniunctionem cum ſuo contrario, ſed in vniuerſum, reſpectu cuiuſcunque compoſitionis, vt hoc pacto illud dicatur ſimplicius, quod eſt minus abſolutè cōpoſitū, ſimplicitas primo modo maiorē infert perfectionem in genere ſuo, vt patuit in exemplo de albedine, & potes adferre exemplū de calido minus permixto frigido, & de alijs, quo enim quid elongatius eſt à contrario ſuo, eo in genere ſuo perfectius eſt; ſimplicitas ſecūdo modo nō ſemper infert maiorem perfectionem, aliàs prima materia foret in ſummo gradu perfectionis. Dico autem ſimplicitatem inferre perfectionem, non enim formaliter dicit ipſam, & longo diſſident interuallo hæc duo, hoc ſcilicet dicit perfectionem, & hoc infert perfectionem, vt cuique patere pōt. Rurſus dico inferre perfectionē ſimpliciter, nā conſtat, calidū nullo mō admixtū frigido, ſi detur, eſſe ſimpliciſſimum illa ſimplicitate, & ideo perfectiſſimum in natura, ac genere calidi, ridiculū tñ eſſet colligere, in tali calido eſſe pfectionem ſimpliciter, pugnat nanq. materiale vilum, & corporeū eſſe ſimpliter perfectum, poterit tamen adeſſe aliqua ſimplicitas oppoſita alicui mixtioni cōtrarij, quæ perfectionem ſimpliciter ponet, & hæc erit illa, quæ opponetur omni poteetialitati, quod enim hoc modo erit prorſus ſimplex, actus erit omnino purus, ac proinde Deus benedictus, ſed quando ad talem confugimus ſimplicitatē, inde non licet deducere, ergo ſimplicitas vt ſic dicit perfectionem ſimpliciter, immo potius oppoſitum eſt inferendum, ergo non ſimplicitas vt ſic, ſed talis, neque eſt colligendum dicit, ſed infert, quoniam ſemper ante oculos oportet habeas, formale ſignificatum ſimplicitatis eſſe negatiuum, ac proinde non importare nedum perfectionem ſimpliciter, ſed neque perfectionem.

Quomodo quid ſit dignius, quo ſimplicius. Tandem aduerte, quòd cæteris paribus, quod erit ſimplicius, poterit eſſe dignius non quia ſimplicitas, vt ſic dicat perfectionem, ſed quia negat compoſitionem. Hinc accipias duo accidentia quod illorum erit ſimplicius, erit nobilius, quoniam habebit quicquid perfectionis erit in altero, (iam enim paria ſuppono,) & vltra hoc, ab illo erit aliqua compoſitio remota, cui aliud erit coniunctum. Dico quòd poterit eſſe, quoniam ſpectanda erit, quam negat compoſitio, ſi enim negaret compoſitionem dicentem perfectionem, vt eſſe vnitum alicui formæ præſtanti, tantū aberit vt ſit perfectius, quia ſimplicius, quod erit ignobilius, ob talem ſimplicitatem. Et ſic ſemper cernis, quomodo ſimplicitas nullam de formali dicat perfectionem, ſed ſemper confugiamus, vel ad naturā, quam ponit, vel ad compoſitionem quam aufert, quod eſt loqui non de ſimplicitate vt ſic, ſed tali, non formaliter, ſed fundamentaliter, &c.

Hinc

Hinc minus bene vr̃ mihi docuiſſe Greg. de Valen. qui p.p. vbi ſupra modum Gregorius
loquendi Scoti iuuans, dixit ſimplicitatẽ eſſe pfectionẽ ſimpliciter, & qñ videt de Valentia.
dicta Caiet. in hac parte, qđ .ſ. ſimplicitas nil aliud ſit q̃ compoſitionis negatio,
inquit hoc non obſtare, qm̃ loqui ſe ait de ſimplicitate, rõne ſui fundamẽti. Hic
inq̃ loquendi modus non placet, qm̃ licet verum ſit, ſimplicitatem nonnunquã
ponere fundamentum perfectiſſimum, tñ inde non eſt dicendum, qđ dicat pfe-
ctionem ſimpliciter, ſed quòd inferat, dicit aũt formaliter negationẽ cõpoſitio-
nis, vt & ipſe vr̃ cõcedere, res at ois eſt abſolutè denominatio rõne connotati, Vnde quid-
ſiue fundamenti, tàm qm̃ non ſemper fundamentum, qđ ponit ſimplicitas, dicit piam denomi-
pfectionẽ ſimpliciter vt ſic, aliàs elementa, & prima materia, cũ ſint fundamenta, nandum.
q̃ ponit interdum ſimplicitas, eſſent perfectiſſima. Quod ſi dicat, ſe loq̃ de ſim-
plicitate ſolũ in ſubiecta materia, hoc eſt de Diuina, & non formaliter, ſed rõne
fundamenti, (quo mõ audiui quoſdam haud vltimæ notæ intelligentes Scot.)
iã non erit q. de re, cum de tali ſimplicitate, tali mõ accepta idẽ & nos docea-
mus, neque eſt q. de natura ſimplicitatis vt ſic, at ſi in hoc bene ſenſerunt, non
certe bene locuti ſunt, pp talẽ, & tali mõ ſimplicitatẽ, enunciare ſimplicitatem
abſolutè, & in vniuerſum dicere perectionem ſimpliciter. Et hæc de tertio.

Q10 ad 4 Probatur concl. a nobis declarata; ſi ſimplicitas vt ſic, & ſm̃ quòd Rationes pro
ipſa diceret pfectionẽ ſimpliciter, ergo ois ſimplicitas id diceret, at cõſequens D. Thomæ
eſt falſum, ergo falſum id ex quo ſequitur, maior eſt Ariſt. 1. Poſter. c. 4. vbi ha- ſententia.
betur, dici de oĩ, & ſm̃ quod ipſum eſſe idẽ, q̃a .n. hõ vt ſic eſt rõnalis, ideo ois Ariſtot.
hõ eſt rõnalis, minor patuit, ſiue falſitas conſequentis, nam ſimplicitates multæ
ſunt, q̃ non important perfectionẽ ſimpliciter, veluti ſimplicitas corporea, ma-
teriæ primæ, oppoſita mixtioni alicuius contrarij &c. Quòd ſi dicatur, eſſe ſer-
monem de ſimplicitate formali, & actuali, habeo quod volo, tunc enim nõ ſim-
plicitas vt ſic, ſe talis dicit, ac nec dicit quidem, ſed infert, ſed ponit, & hæc ra-
tio mihi apparet demonſtratio pro concluſione.

Præterea, aliqua ſimplicitas dicit imperfectionem, ergo non omnis ſimplici-
tas dicit perfectionem ſimpliciter, illatio eſt patentiſſima, antecedens quoque
dilucidum eſt, nam prima materia eſt imperfectiſſima, quoniã ſimpliciſſima eſt
tali ſimplicitate, denudata ſcilicet ab oĩ actu, quantũ ſit ex ſe, elementa simili-
ter ſunt imperfecta, qm̃ ſunt illo mõ ſimplicia, formam ſcilicet imperfectiſſi-
mã habentia, vnde & ab Ariſt lib. de cœlo q̃ ſæpiſſime corpora dicuntur ſimpli
cia. Si dicatur argumen. probare, quòd aliqua ſimplicitas dicat imperfectionẽ,
non ois, iã habeo intentum, non .n. volo pbare, qđ ois ſimplicitas dicat impfe-
ctionẽ, ſed qđ non ois ſimplicitas dicat perfectionẽ, & hoc ex eo ſufficientiſſi-
mè pbat̃, qđ aliqua dicat imperfectionẽ, velut demõſtratur, non oẽm hominẽ
currere, ſi oſtendatur Lęlius nõ currere, & hæc rõ differt à prima, qm̃ in illa p-
baui non oẽm ſimplicitatẽ dicere perfectionem ſimpliciter, in hac vero demõ-
ſtro, aliq̃ ſimplicitatẽ dicere imperfectionẽ, quare ſecunda hęc rõ iudicari põt,
& dẽt à fortiori, cũ magis diſtet à perfectione imperfectio, q̃ non perfectio, &
hoc vr̃ innuiſſe Auctor. 4. ſent. loco allegato, qñ dicebat, ſimplicitatẽ p ſe non D. Thom.
eſſe cãm nobilitatis, qm̃ tunc ſimplex eſt nobilius q̃ cõpoſitũ, qñ perfecta boni-
tas inuenitur in vno ſimplici, qñ aũt e contrario, ſimplex eſt imperfectum; &c.
Vbi vides, dari ſimplex imperfectũ, qm̃o ergo ſimplicitas vt ſic dicet perfectio- Obiectio.
nẽ? Et ſi ad has rõnes ſimul reſpondetur, quòd ſimplicitas nõ dicit perfectionẽ
ſimpliciter in quocunque, ſed in tali, vel tali ſubiecto, non in indiuiduo huius,
vel illius naturæ, ſed in illo entis, vt videtur innuere Scotus loco relato, dum Scotus.
reſpondet duobus dubijs factis contra ſuam illam reſponſionem ad primum, tũc
confugeretur ad ſubiectum, ad connotatum, ad fundamentum, & rationes Tollitur.

manent in robore ſuo ſimul cum concluſione declarata, habebitur enim, quòd ſimplicitas vt ſic non dicit perfectionem ſimpliciter, ſed in tali, vel tali natura.

Caiet. Arguo tertio argumento Caiet. hoc in loco ad hominem, contra Scotum ſcilicet: Relatio vt relatio, vt ſcilicet dicit *ad*, non dicit perfectionem, & tamē eſt quoddam ſimpliciſſimum ſic accepta, quippe quæ nullam vt patet con poſitionem claudat, ergo iam datur aliquod ſimplex, quod non dicit perfectionem ſimpliciter, ergo nō omnis ſimplicitas dicit perfectionem ſimpliciter, ergo nō ſimplicitas vt ſic, antecedens eſt Scoti docentis, relationem quoque diuinā, vt relatio formaliter eſt, neque perfectionem dicere, neque imperfectionem, &c.

Vltimò eſt aliud argum. Caiet. Datur aliqua ſimplicitas, quæ eſt non quanta, nimirum ſimplicitas relatiua, ergo aliqua ſimplicitas eſt, quæ non eſt perfectio ſimpliciter, antecedens eſt clarū, relatiuum namq. vt ſic non eſt quantū, & tā vt ſic eſt ſimplex, conſequentia probatur, quoniam pugnat dicere, quòd ſit aliqui perfectio ſimpliciter, & ſit non quanta, nā perfectio ſimpliciter eſt perfectio in ente, eſt infinita, omnia amb t, & tamen ſi fuerit non quanta, nō erit ſimpliciter, quoniam non omnia, &c. Docet namque idemmet Scotus ibidem, qđ

Scotus. quando quælibet perfectio ſimpliciter eſt in ſummo, tūc ſunt omnes æque perfectæ, qm̄ infinitæ, vnde ponit eodem lib. & eadem diſtinctione quæſt. 4. diuinas perfectiones eſſe formaliter infinitas, abſtractione quoque præciſiſſima, vt ibi eſt videre in reſponſione ad argumentū principale, quod examinabo cap. 6.

Difficultas. huius libri, quæſt. 2. Si ad hanc rationem Caiet. dicatur, relationem formaliter ſumptam non eſſe ſimplicem, ſed ſimplicitatem de ipſa denominatiuè ꝑdicari, & ſic erit ſimplicitas relatiua, vel paſſio relationis, vel modus eius intrinſecus, qui de ipſa dicetur, hoc nihil eſt, ſed magis iuuat, quoniam nulla paſſio, vel mo-

Auferme. dus eſt maioris entitatis re illa, cuius ēſt vel modus, vel paſſio, ergo ſimplicitas relatiua non erit maioris entitatis, quàm ſit relatio, ergo non erit quanta, ergo non perfectio ſimpliciter, probatur conſequentia, qm̄ relatio quæ eſt ſubiectū illius ſimplicitatis de ea dictæ, eſt non quanta. Notanter aūt dixit Caiet. nullā paſſionem, vel modum eſſe maioris entitatis ſubiecto, & re ſua, licet .n. aliqua paſſio, aliquis modus excedere poſſit in aliqua perfectione ſecundū quid ſubiectum, & rem, nunquam tamen in entitate, &c. Et hæc quo ad quartum.

Quo ad 5. Si applicetur doctrina tradita, iā confutata relinquuntur argum.

Quid ſit de ratione attributi diuini. Dicimus namq. ad primum, falſum eſſe, ſimplicitatem computari inter diuina attributa, nā oportet attributum aliquid reale formaliter ſignificare, ſimplicitas autē pluries dictum eſt, quòd de formali importat negationē cōpoſitionis, quare voces hæ negatiuæ poſſunt quidem eſſe prædicata, quæ Deo tribuuntur, non aūt realia attributa, niſi aliquando ratione fundamenti, & nulla eſt hæc argumentatio. Hoc dř de Deo, ergo perfectionem ſimpliciter importat, ſufficit .n. quòd nō dicat imperfectionē, ſed abſtrahat à perfectione & imperfectione, ſic ſunt ꝑdicata negatiua, ſaltem de formali, vnde & hoc ſit firmū argumentū ꝓ opinione, ꝙ ſequor, arguēdo ſic, nulla negatio de formali importat perfectionē, vt patet, cū oīs perfectio ſit quid poſitiuū, quod de formali dici à negatiuo pugnat, ſimplicitas de formali eſt prædicatū negatiuū, quare, &c.

Ad ſecundum patuit ex ſecunda obſeruatione, vt ibidem adnotabam, deficit enim ſimplicitati prior conditio requiſita ad perfectionem ſimpliciter.

Ad tertium per idē reſpōdet, eſt .n. falſum, quòd ſimplicitati conueniat definitio perfectionis ſimpliciter, iā .n. eadē obſeruatione diccbamus, in definitione illa eſſe loco generis ſubintelligendam perfectionem, quæ ſanè in ſimplicitate deſideratur.

Ad quartum, quod ex varijs locis Auctoris erat deſumptum, dř quòd in hac

parte

parte clarũ, eſt, ipſum loqui de ſimplicitate naturæ ſubſiſtentis, ſermonẽ nãq.
hẽt de ſubſtantijs ſimplicibus abſtractis, quæ aliquo mõ ſunt cã aliorũ, & qua-
rũ prima eſt cã ſimpliciter oĩum, ſic ex tali natura, q̃ ſubſiſtit ſimplicitate, in-
tulit nobilitatẽ eſſe, & eſſentiæ; Ad alia loca oĩa dicito idipſum, hoc eſt, ipſum *Senſus locorũ*
loqui, non de quauis ſimplicitate, ſed tali, formali .ſ. & actuali, quo .n. aliquid D. *Thomę*.
eſt ſimplicius ſimplicitate formæ, & actus, & quo magis elongatum eſt à mate-
ria, & à potentialitate, eo excellentius eſt, & ad plura ſe extendit, q̃m magis hẽt
de pluralitate virtuali, cũ ſit pluriũ perfectionũ contentiuũ ſimul, & vnitè, quę
in ignobilioribus entibus diſtinctionem habent, & cũ oĩa loca relata in argum.
hanc interpretationẽ optimè admittant, & tacita neceſſitate poſtulent, locus
tamen ille ex 11. Diuin. eam expreſſè poſcit, immò ibi ab ipſo ponitur, loque-
batur enim ibi de ſubſtantĩa ſeparabili omnino à materia, & immobili, quæ ad
metapyſicam conſiderationẽ ſpectat, & dicebat, quo aliquid fuerit ſimplicius,
& formalius, vbi addendo ly *formalius*, contraxit ly *ſimplicius* iuxta interpreta-
tionem, quam nos adhibuimus, vnde Auctorem per ipſummet Auctorem expo-
nimus; quam & Ferrarien. loco illo primi cont. Gent. tradit, quamuis & aliam Ferrarienſis.
aſſignet gloſſam, vt ſcilicet loquatur de ſimplicitate minus permixta cum ſuo
contrario, & bene illi loco accommodatur, nam adfert exemplũ de calido, &c.
vniuerſalior tamen eſt prior intelligentia, vt ſcilicet loquatur, vel iuxta mate-
riam ſubiectam, vel de ſimplicitate actus, & formæ, quippe quæ non verò ad-
huc, & propriè dicit perfectionem, ſed infert, ſed connotat, &c.

QVÆSTIO TERTIA.

An materia ſit pars quidditatis ſubſtantiarum materialium.

CIRCA quartam, & quintam partem; vbi diximus eſſentiam
ſubſtantiarum materialium ſignificare compoſitum ex materia,
& forma, & definitiones rerum naturalium, nedum formam,
ſed & materiam propriè, non per additamentum includere, mo-
ueo cum Caietan. quæſtionem celebrem ſatis, num vera hæc ſint,
num ſcilicet materia ſit pars quidditatis naturalis, & num eiuſdem rei natu-
ralis definitionem ingrediatur. In qua quæſtione ſex faciam, primò enim ma- *Huius quę-*
nifeſtabo, quid in controuerſiam vocetur, ſecundò referam ſententiam minus *ſtionis partes.*
veram, quam & confirmabo, tertiò opinionem veram adferam, & aliquo mo-
do declarabo, defendam, probabo, quartò elucidabo, quæ nam ſit illa mate-
ria ſenſibilis, quam ponimus partem quidditatis, & definitionem ingredi, quin-
tò arguam pro huius opinionis probatione, ſextò rationes quibus innitieba-
tur falſa ſententia repudiabo.

Quo ad primum, Scias non eſſe duo quæſita hæc, nũ ſcilicet materia ſit pars
quidditatis rerum naturalium, & num eadem in ipſarum definitione ponatur,
vnum namq. ſequitur ex altero, & mutuò ſe inferunt, ſi enim quid verè, ac pro-
priè in alicuius rei definitione ponatur, ad eiuſdem quidditatẽ ſpectat, & ſi ad
eius quidditatem ſpectet, in eius definitione ponitur, & ſimiliter negatiuè, ſi nõ
ponitur in definitione, non ſpectat ad quidditatem, & è contra, & hoc ſequitur
ex eo, quòd ſola rei quidditas eſt ea, quæ per definitionẽ explicatur, & id ſolũ

verè,ac propriè locum habet in definitione,quod ad quidditatem attinet. Dico autem verè,ac propriè, quoniam ſi quid ponatur vel tanquam additamentum, vel tanquam deferens quidditatem,non ſequitur,quòd ſit pars ſuæ quidditatis: Hinc dum quærimus, num materia ponatur in rerum naturalium definitione,non quærimus,vtrum quocumq. modo, & quauis via ponatur, fatētur enim omnes quos viderim, materiam ingredi rerum naturalium definitionem, ſed inueſtigamus, an verè,ac propriè.

Scias vlterius, quòd cum materia triplici modo queat conſiderari, abſolutè primò,genericè,vel ſpecificè ſecundò, & indiuidualiter, vel ſignatè tertiò,nō quærimus de materia ſignata,cum enim hæc ſit ſingularis,immò ſingularitatis radix,& principium, vt quæſt. ſequenti videbimus, non ingredietur rerū naturalium definitionem, ſingularium namque vt ſic verè non eſt definitio ex 7.

Ariſtot. Diuinor. 53. Accedit, quod vltima parte huius literæ manifeſtum ab Auctore

D. Thom. habuimus,hanc materiam non poni in definitione rerum naturalium vt ſic,hominis vt ſic,licet poneretur in definitione huius hominis ſi definiri poſſet,tandē nullus vmquā docuit,indiuidualē materiā ingredi rerum naturalium definitionē,vel eſſe partē quidditatis ipſarum, quapropter quæſtio inſtituitur de materia cōi,vel ſumatur abſolutè,& ſimpliciter, vel genericè, & ſpecificè,adeo vt nomine *communis*, accipiatur quicquid diſtinguitur contra ſignatū, & ſingulare; Denique non inueſtigatur, nū materia ſit tota quidditas rerū naturaliū,vel tota earundem definitio,hoc enim neminem vnquam ſomniaſſe arbitror, ſed nū locum, & partem habeat in quidditate,ac definitione ipſarum, licet enim ex procemio primi de anima 16. colligatur, aliquam definitionem dici materialē,

Ariſto: vt de domus definitione dabat exemplum Ariſtoteles, nullus tamen cenſeat, ita eſſe materialem,quòd nihil eam ingrediatur,niſi materia,ſed denominatur materialis ab eo,quod in ipſa magis exprimitur, ponitur ſiquidē & forma, ſed magis apparet materia, rōne cuius dicitur materialis Et hæc quo ad primum.

Mens Auerrois. Quo ad ſcdm, Fuit placitū Auerrois, vt eſt videre in ipſo ſuper 21. ſeptimi Diuin.quaſi in fine cōmenti, & cōmento 34. eiuſdē libri, ferè ſub initium, qđ ſola forma ſit tota quidditas, & nullam in hoc portionem habeat materia, ac proindè in rerum naturaliū definitione non ponatur, niſi tanquam vehiculū ſeu ſubiectū,non aūt tanq̃ pars quidditatis vera.Auerroem oēs,qui eius doctri-

Ianduni. nā profitentur,in hoc ſecuti ſunt, ſic Iandunus quæſt. 12. eiuſdē ſeptimi Diuin. quamuis de hoc fuerit prius anceps ſecundo phyſ. q. 6. ad 6. rōnē,in fine illius

Sueſſani. quæſtionis, Sueſſanus eodem 7. libro, diſput. 13. Zimara theoremate 39. & in

Zimaræ. tabula verbo *naturalis*, vbi docet quomodo hic artifex definiat abſque materia, & in annotationibus ſuis ad quæſtiones metaphyſicales Ianduni. quæſt. 10. ſe-

Genuæ. cūdi, Marcus Antonius Genua 3 lib. de Anima, circa tex. 11. Archangelus Mer-

Mercenar. cenarius prope finem 2. volum. ſuarū dilucidationū, & alij quoque,qui in ver-

Pererij. bis Auerrois non adeo iurarunt, vt Pererius lib. 6. de Cōibus rerū principijs

Scayni. c. 7. Antonius Scaynus 7. Diuin. c. 12. & 14. eorundem cap. 17. Zabarella lib. 9.

Zabarellæ. de Rebus naturalibus c. 7. & 9. licet in hoc cap. ſibi de hoc negotio dicat non

Poſij. eſſe ibi diſputādum, Antonius Poſius à Monte Ilicino in Theſauro ſuo, vel indice ſuper Ariſtotelem, & Auerroem verbo *naturalis*, vbi adfert doctrinam Zimaræ in hoc negotio, & poſtremò ex noſtris Paulus Soncinas 7 illo Diuin. q. 26. in hoc negotio problematicum ſe gerit,& licet primò ſequatur opinionem magiſtri ſui D. Thomæ, ſubdit tamen, opinionem Auerrois poſſe quoque ſuſtineri,maximè ob auctoritatem tanti viri,vnde quibuſdam rationibus, quas formauerat contra Commentatorem facit ſatis;

In huius ſententiæ ſuffragium permulta poſſunt adferri,ipſe validiora tantū adducam.

adducam, ſic primum argumentum erit illud, quod videtur colligi ex Auerroe *Argumenta pro Auerroe.*
comm. illo 21. 7. illius Diu. q̃ nimirũ ſi q̃dditas hoĩs, aut cuiuſuis alterius eſſet
hõ, vel aliud quoduis cõpoſitũ ex materia, & forma, tũc illa quidditas haberet
quidditatem, tunc quidditatis foret quidditas, tunc in q̃dditatibus daretur ꝓ-
ceſſus in infinitũ, hæc oĩa ſunt abſona, quare &c. conſequentia vero, ſeu conſe-
quẽtiæ ꝓbant, qm̃ qñ duo ita ſe hẽnt, q̃d ſunt vnũ, & idẽ, quicquid cõuenit vni
cõuenit & alteri, patet aũt, q̃d hõ cõpoſitus hẽt q̃dditatẽ, ergo ſi quidditas eius
eſt eadẽ cũ ipſo, & q̃dditati tribuet q̃dditas, & ita ſequunt, q̃ deducebant, &c.
Secundò, Ex eodẽ Auerr. in comm. illo 34. eiuſdẽ lib. põt colligi argu. tale;
Materia nõ eſt ſubſtãtia, q̃ declaret rei q̃dditatẽ, ergo nõ eſt pars eſſentiæ, vel
q̃dditatis, antecedens eſt clarũ, cũ .n. materia ſit ignota, ex 1. Phyſic. 69. & 7. **Ariſtot.**
Diuin 35. nequit ꝑfectò rẽ aliq̃ declarare, cõſequentia patet, qm̃ nihil ponitur
in rei definitione, niſi rei definitæ ſit declaratiuũ, & põt confirmari hæc rõ ex
ijs, q̃ docuim⁹ q. de ſingulariũ cognitione ad proœmiũ, ibi .n. demonſtraui-
mus, nõ poſſe ſingularia dignoſci, qm̃ materia eſt cognitionis impeditiua, & in
obſeruationibus quoque huiuſmet capitis ad partẽ 3. pluribus oſtẽdimus, ma-
teriam eſſe penitus ignotã, ſi ergo eſt impeditiua cognitionis, ſi penitus igno-
rata, quomodo rei quidditatẽ patefaciet, quomodo in rerũ naturaliũ definitio-
ne locabitur, quomodo erit pars q̃dditatis? Cõfirmat 2. q̃d clarè dicebat Ariſt.
2. Phyſ. 28. oẽs partes definitionis ꝑtinere ad cãm formalẽ, omne ergo q̃d po-
nit in definitione, eſt formale, nõ ergo materia ponit in definitione. Poſtremò
confirmatur, qm̃ quod in definitione ponitur, diſtinguit definitũ à quouis alio,
ſed diſtinguere, & ſeparare eſt proprium actus, 7. Diuin. 49. ergo id nequit tri-
bui materiæ, quæ eſt potentia, &c.
Tertiò arguebat Mercena. loco præfato, Illud quo poſito ponitur, & quo *Argumentum Archiêg. Mercenar.*
remoto remouetur quidditas rei, debet iudicari tota rei quidditas, ſed ad poſi-
tionẽ, & ablationem formæ ponitur, & aufertur rei quidditas, ergo &c. maior
colligitur ex Ariſt. 2. de Anima 9. & in proœmio primi Rhetoric. c. 3. minor **Ariſtot.**
ꝓbat, nã recedente forma, vt patet in interitu, non remanet res, licet remaneat
materia, & hæc eadem minor eſt Ariſt. 2. Phyſicorum.
Quartò arguunt recentiores, Ita ſe habet materia ad definitionem rerũ na-
turalium, veluti naſus ad ſimitatem, ſed manifeſtum eſt, naſum non ſpectare ad
definitionem ſimitatis, tanquã eius partem, ſed ſolùm tanquã ſubiectum, ergo
& materia non intrat rerum naturalium definitionem, tanq̃ pars quidditatis,
ſed tantùm vti ſubiectum, minor propoſitio videtur eſſe Ariſtotelis, qui decla-
rans ſecundo Phyſic. 19. & ſexto Diuin. 2. quomodo materia ſit de rerum na-
turalium definitione, adducebat exemplum de naſo, in ordine ad ſimum.
Quintò, Materia eſt in cã, quo minus in rebus materialibus quidditas ſit ea-
dem cum habente quidditatem, vt colligitur ex Ariſt. 7. Diuin. 41. & 3. de
Anima 9. ergo nequit eſſe pars quidditatis, conſequentia apparet euidens, nam
ſi materia ſit pars quidditatis, nihil erit in materialibus, quod non ſpectet ad
quidditatem quare nihil prohibebit, quin, quo, & quod in illis ſint idem.
Sextò, Inquirunt vnde oriatur diuerſitas quidditatum, nam dicetur & verè,
alia eſſe quidditas hóminis, alia leonis, alia lapidis, hoc non põt proficiſci ex
accidentibus, hæc enim non ſpectant ad quidditatem, non ex materia prima, q̃
vna eſt omnium generabilium, & corruptibilium & penes hanc non differunt,
ſed conueniunt hæ quidditates, ergo ex ſola forma ſubſtantiali.
Septimò, & poſtremò, Perplura ſunt loca Ariſtotelis, quibus appellat formã
quidditatem, & quod quid erat eſſe, vt 2. Phyſic. 28. 6. Diuin. 2. 7. eorundem
11. 2. de Aĩa 8. & alibi ſæpius; nõ itaque materia ſpectabit ad quidditatem, cũ

potiſſimum nedum Ariſtot. dicat hoc, ſed etiam alibi expreſſè remoueat materiam à quidditate, ait.n.7.Diuin.8.materiã non eſſe quid,non quale,&c.Hoc ipſum voluiſſe aiũt famoſiores oẽs,& antiquiores peripateticos, ſic vide ſi vis Zimarã,Mercenariũ,& nouiſſimè Pererium vbi ſupra,referentes Themiſtiũ,Alex. Simplic. & Magnum Alber.qui affirmẽt,formã eſſe totam rei quidditatem, &c.

Sententia Auicennæ.

Quo ad tertium,Contrariam omnino ſententiam docuit Auicenn. lib.5. ſuæ metaphyſ.cap.5.verſus finem,vult enim materiam eſſe verè partem quidditatis rerũ naturalium,& earundem definitionem propriè intrare. Cui ſe ſubſcripſit Auctor hoc loco,& 4.con.Gent.81. dum reſpondet 2.obiectioni, & ſuper 16. de anima, & quodlibet 2. q. q 2.art.2.& p.p.q.75.art.4.Subſcripſit ſe Scot. 3.ſent.diſt.22.q.vnica,ſubſcripſit ſe Alenſis circa expoſitionem 34.7.Diuin.& circa octauum octaui eorundem,q.2.ibidem mota,& dum exponit 2.ſexti eiuſdem ſcientiæ,ſubſcripſerunt ſe oẽs vtriuſq. Doctoris alumni,Angelici.ſ.& Subtilis,vt potes videre in Caiet. hoc loco,& p.p.vbi ſupra,in Ferrar,1. con. Gẽt. c.21.prope finem,& quæſt.2.2,Phyſic. in Dominico à Flandr.q.19.7.Diuinor. art.3.in Chryſoſt. Iauello q.9.eiuſdem lib.in Antonio Andrea q.7. ſuper eundẽ librum, in Aquario dilucidatione 12. eiuſde ſeptimi, & antea quæſt. ad hoc ſpeciali,& nouiſſimè in Gregorio de Valentia ſuper p.p. loco memorato.

D. Thom.
Scoti.
Alenſis.
Caietan.
Ferrarienſis.
Flandrien.
Iauellus.
Antonij Andreæ.
Aquarius.
Gregor. de Valentia.
Plato.

Vt hanc ſententiam, q̃ veriſſimam ſemper exiſtimaui percipias, notabis, ab omnibus,etiam aduerſarijs concedi quòd materia eſt pars ſubſtantiæ, & eſſentiæ compoſitæ,apertiſſimũ namq. eſt,hominẽ gratia exempli eſſe, non animam ſolam,quicquid dicat Plato ex pſona Socratis in primo Alcibiade,non materiã ſolam, ſed animã, & corpus ſimul,tertium quid.ſ. reſultans ex vnione formæ cum materia,vnde propriè dr̃ homo generat hominem,licet non faciat formã cum anima intellectiua accipiat eſſe à Deo per creationem, neq. materiam,hãc .n.omne agens per motum ſibi præſupponit,ſed q̃m formam cum materia vnit, ex qua vnione proficiſcitur id, qd vere eſt homo, quòd ſi materia eſt pars eſſentiæ,& ſubſtantiæ compoſitæ, numquã bene capere potui, quomodo etiam non ſit pars quidditatis,iam.n.primo c. huius operis dicebamus cum litera, qd nomen eſſentię philoſophi mutarunt in nomen quidditatis,& manifeſtabamus, quomodo quinq. hæc nomina,eſſentia.ſ.quidditas, quodquid erat eſſe, forma, & natura eandem rem importabant, licet aliqualis inter ipſa eſſet differentia, ratione connotati,vt ibi facilè docebatur, ſi igitur materia eſt pars ſubſtantiæ, & eſſentiæ rerum naturalium,erit quoq. pars quidditas, &c.

Ariſtot.

At non ſiſtas in his,quæ ibi docuimus, conſidera Ariſt. & clarè videbis, qd apud ipſum ſubſtantia,eſſentia,& quidditas pro eodem accipiantur; lege 14.7. Diuinor.& habebis, qđ cũ definitio, & ipſum quid eſt dicatur multipliciter, ipſum quid eſt vno modo ſignificat ſubſtantiam, lege 20.eiuſdem libri, & videbis in principio,qđ ipſum quid erat eſſe, dicitur eſſe vniuſcuiuſque ſubſtãtia,lege 15.quinti eiuſdem ſcientiæ,in quo abſoluitur caput de ſubſtantia,& cernes quodquid erat eſſe,cuius ratio definitio eſt,vniuſcuiuſq. ſubſtantiã dici, ex quibus locis nimis dilucidum relinquitur, apud Ariſt. idem ſignificare has voces,eſſentiam,quidditatem,& ſubſtantiam; Et Aphrod.ſæus ſuper illum 20. 7.Diuinor.ait,quidditatem eſſe ſubſtantiã, & pro eodẽ hæc accipit, & Alenſis ibidẽ ait,ſubſtantiã,vel eſſentiam rei,& ipſum quid,vnũ, & idem eſſe in re, & rõne ſolũ differre:ſed & rõ id conuincit,vel.n.ſubſtantia, & eſſentia dicit qd, vel quale,ſi ſm̃,ergo modo accidentis dicetur,qđ pugnat,ergo primum, ergo quidditatẽ,ergo ſubſtantia,eſſentia,quidditas idẽ ſibi volũt. Cõtradictoria ergo videntur docere,qui in oppoſita ſunt ſentẽtia,dum docent materiã eſſe partem ſubſtãtiæ,& eſſentiæ,& negãt eſſe partẽ quidditatis, cumq. per hãc viam

Alexander.
Alenſis.

eſſu-

effugiant rõnes certè demonſtrantes Auctor.p.p.& alias Sco. efficaciſſimas locis relatis, & Caiet.in p̄ſenti, audiendi nõ ſunt, & remanēt rõnes in robore ſuo, q̄m concedunt, concludere materiam eſſe partem ſubſtantiæ, & eſſentiæ, non aũt quidditatis, at ſi concludunt primum, ergo & ſecundum, vt patefeci.

Sed mox dices, meſſes meas me vrere, & mihi ipſi hæc docentem obſtare, ſi .n.eſſentia, quidditas q̄d quid erat eſſe, forma, & natura ſunt vnũ & idē, igit̄ valebit dicere, eſt q̃dditas, ergo forma, & è cõtrà, quomõ igit̄ materia locũ habebit in quidditate. Similiter locus 5. Diuin. vltimò citatus v̄r mihi refragari, nã poſt verba adducta ſubdit̄, q̄d quid eſt eſſe cuiuſque formã, & ſpeciē, ergo apud Ariſtot. conuertitur quidditas, & forma, ergo ſola forma eſt quidditas, & hoc motiuũ apparet eſſe Achilles aduerſariorũ, quidã enim dicunt, vt innuebatur vltimo argumento, q̄d apud Ariſtot. idem eſt forma, ac quidditas, &c.

At vt cognoſcas, hæc nihil fauere ipſis, vel nobis officere, aduerte, q̄d duplex eſt forma, q̄dã quæ d̄r forma partis, quædã q̄ d̄r forma totius, vt in hoīe eſt forma partis condiſtincta à materia. ſ. Aĩa, & forma totius, continens in ſe, & formã partis, & materiã, quæ ſi nominetur in abſtracto, vocabitur humanitas, ſi in cõcreto, dicetur hõ, & hæc forma totius eſt rei quidditas, & eſſentia, & ſubſtãtia, & natura, & quodquid erat eſſe, nõ aũt forma partis, ſaltē totaliter, & cõpletè, q̄m res naturales nedũ in ſui eſſentia includunt formã, ſed & materiã, vt docent oēs, ſicut .n. eſt de eſſentia huius hominis, vt hãc formã habeat, & hãc materiã, ſecus .n. neque concipi poteſt, aliquem eſſe hunc hominem, ita eſt de eſſentia hominis vt ſic habere formã, & materiã, Animã inq̃, (ecce formã) & corpus conſtans ex carnibus, oſſibus, ſanguine, &c. ecce materiam. Hoc aũt aggregatũ ex materia, ac forma partis, appellamus formã totius, non .n. appellãdũ eſt materia, cũ ēt formã cõplectatur, & denominatio ſit facienda ab excellentiori, cũ enim à forma ſit eſſe, & per tale aggregatũ res naturales habeãt eſſe cõplectum, meritò illud vocatur forma, & q̄m non eſt Anima ſolum, vel forma partis, (neque enim oĩa naturalia aĩa potiuntur,) ideo vt ab hac oſtendatur diſtinctum, vocatur forma totius, & quidditas, & ſubſtãtia, & eſsentia. Hæc igitur forma totius, quæ abſolutè cõplet eſsentiam rerum compoſitarum, cõuertitur cum quidditate, cum quodquiderateſse, cum eſsentia, cum ſubſtantia, & cum natura, nõ autē forma partis, ſi in rigore loquamur, & ita accipe oĩa loca Ariſt. vbi cernis pro eodē ſumi in rebus cõpoſitis q̃dditatem, & formã, & illud quoque dictum ab Auctore, & à nobis 1. c. huius libri & mõ repetitum, quod ſcilicet quinque illa ſæpe commemorata nomina idē ſignificent, & ſic de neceſſitate intelligere debes, quod oſtendo etiam ex conceſſis ab aduerſarijs, & nedum ex conceſſis, ſed & ex his, quæ manifeſtè docent. Si quis enim petat ab ipſis, an tota eſsentia, & ſubſtantia rerum naturalium ſit ſola forma, reſpondebũt, quod non, quoniam & materia eſt pars eſsentiæ, & ſubſtantiæ cõpoſitæ, ergo neque põt eſse tota quidditas, iam enim oſtendi apud Ariſtotelem, idem ſignificare quidditatem, & eſsentiam, & ſubſtãntiam, ergo quando ab Ariſtotele dicitur forma eſse quidditas, ſi velimus eſse ſermonē de tota omnino quidditate, exponenda eſt ly *forma*, pro forma totius, non pro forma partis, quoniã non eſt verum, formam partis eſse totam quidditatem, veluti non eſt verum eſse totam eſsentiam, & totam ſubſtantiam. Idipſum efficacius commonſtro, nam Ariſtoteles quinto Diuinorũ 5. vbi varias naturæ acceptiones adfert, ait, quod natura dicitur ſubſtantia eorum, quæ natura conſtant, ſi autem accipiamus naturam, p eo quod eſt omnino ſubſtantia rerum naturalium, illud non poterit eſse ſola forma, vt clarum eſt, nam & materia ibidem ab Ariſtotele, & ſecundo quoque Phyſicorum 10. vocatur natura, licet eodem contextu quinti Ariſtot.

Diuin.& 11.eiuſdē 2. Phyſic.forma magis natura vocet, q̄ materia,verè tñ materia eſt natura,& Alexan.in fine comm. circa illū 5. Diuin. dicebat nomen naturæ non dici æquiuocè,ſed ab vno,& ad vnū;qñ ergo audimus,naturā eſſe ſubſtantiā rerū naturaliū,ſi ſermo ſit de oīmoda ſubſtantia, ly *natura* non pro ſola forma ſupponit,ſed pro materia quoque,pro forma inq̄ totius,quare eodē mō, dū dr̄ forma eſſe quidditas rerū cōpoſitarū, ſi loquamur de totali q̄dditate,intelligere oportet,nō de forma partis, ſed de illa totius, natura .n. & quidditas idē ſunt,alias ſi natura nō eſſet idē qđ quidditas,nō diceret q̄d,nō eſſet ſubſtātia,vt ſuperius deducebam de ſubſtantia,& eſſentia,quæ omnia pugnant.

(Alexander.)

Hanc aūt formā totius dari,ſaltē quo ad rē,hoc eſt illud, qđ à nobis vocatur forma totius,neminē eſſe poſſe credo qui nege ;licet Mercenarius loco præfato ſuarū dilucidationū hàc formā impugnet,ſed vocē certè impugnat,nā ſi negaret aggregatū ex materia & forma,vnionē formę cū materia,harū partiū cōpoſitionem, (quæ oīa noīe formæ totius exprimimus,) certè negaret oīa entia cōpoſita,& oēs res naturales,ac proinde ſeipſum, & ſenſum deſereret, qđ infirmitatis eſſe docuit Ariſt. 8. Phyſic. 22. Quod verò tale aggregatū, ſiue talem vnionem eſſentialem materiæ, & formæ conuenienter vocemus formā totius, pterq̄ qđ & rō ſuperius allata ſuadet,& oēs grauiores latini eā ponunt,vt vltra Auct. & Scot. Alber.quoque Mag.ſup Porph. tract.1.c.7.Alenſis 8. Diuin in expoſitione tex.8.& nonnulli ex aduerſarijs ēt concedunt,& docent, vt Sueſſanus pluries in comm.illius loci ex 5 Diuin.& Alexan.quoque ibidē idipſum tradit, licet .n. non vtatur voce formæ totius,inquit tñ,qđ 5. modus,quo ibi ab Ariſt. natura accipitur,ſignificat ſubſtantiā eorū, q̄ natura fiunt, q̄ fit p vnionē materiæ,& formæ, & ſubdit *horum namque coitus*, (ſic loquitur qui tranſtulit) *in vnā natura exiſtit*, & mox ferè *quod ex compoſitione unitur naturam* , & poſtea addit, *quibus compoſitorum unionem non fieri placet*, ij *conflata rei naturam ullam eſſe negant*. Sed & hoc conuincit Ariſt. ibidē; nā in 5. acceptione naturæ dixit,naturā ſignificare formā,& ſpeciē,paulò quoque inferius eodē tex. repetit,quod natura eſt forma, atque ſubſtantia, q̄ eſt finis generationis; hinc niſi dicamus in altero horū mōrū ſumi naturā p forma totius,in altero p forma partis,non video,quomodo Ariſt. vno eodēque contextu non repetat idipſum,& à redūdantia valeat immunis ſaluari. Quapp dicendū de neceſſitate eſt, vel cū Aucto. & Auerr qđ 5. acceptione fuerit ſumpta natura p forma, in ſubſequētibus verò fuerit illi mō facta additio, vt natura dicatur ēt de forma totius, vt loquitur Auct.vel de alijs ſubſtantijs,& cōpoſito ex materia,& forma, vt dicit Auerr. vnde quod ait Auct. formā totius,credo Auerr. dixiſſe cōpoſitū ex materia, & forma,idē .n. vtrūque importat,Vel dicendū cū Alexandro, qđ illa 5. ſignificatio naturæ ſteterit pro forma totius, vt expoſuit quoque Sueſſanus, verba aūt illa ſubſequentia de mente Sueſſani fuerint ad tollendam obiectionē de ſuperfluitate, adeo vt ſemel fuerit accepta forma p forma partis, & ſemel p forma totius, & pro oī ſubſtantia, qua aliquid hēt eſſe. At quidquid ſit de his expoſitionibus,non laboro in præſentia,ſuffic it,quòd ſi non exponatur forma,& pro illa partis,& p illa totius,ſed vtraque vice p forma partis, idē inutiliter vnomet textu repetijſſet Ariſt.quod nullus peripateticus affirmabit. At locus eſt inſignis, & nimis inſignis,& nimis expreſſus,in quo Ariſt, docet, & ponit hanc formam totius,eā formā appellando, Enim verò 35. ſeptimi Diuin. concludēs ait, *eſt ergo pars forma*, quæ verba ſi accipiantur dicta de forma, quòd .ſ. ſit pars formæ,vel ſpeciei, vt exponunt Alex. Auerr. & Sueſſ. conſtat, nō poſſe formā eſſe partem formæ partis,quare forma partis erit pars formæ totius;ſi quoque accipiantur dicta de materia, vt exponit Auct. quā expoſitionem ēt Sueſſ. verā affirmat,

(Margin: Mercenar. — D. Thom. — Scotus. — Albert. Magnus. — Alenſis. — Sueſſanus. — Alexander. — Ariſtot. — D. Thom. — Auerroes. — Alexander. — Sueſſanus. — *Locum notabilem Ariſt. pro forma totius.*)

a firmat, ſimiliter concluditur, loqui Ariſt. de forma totius. & eã ibi ponere, nó .n. materia eſt pars formæ partis, vt dẽ Ariſt. tex. præcedenti 34. docebat, quocũque ergo mó exponatur, loquitur ibi Ariſtoteles de forma totius, in cuius rei ſignum, mox ſubdit, *formam autem dico quicquid erat eſſe*, ſiue *quidditatem*, vt alij textus habent oſtẽdens ſe de alia forma, q̃ de illa partis loqui, at ſi nihil ẽt adieciſſet, nimis clarũ eſt ibi noĩe ſpeciei, & formæ accepiſſe formã totius, qm̃ nec materia, nec multò minus forma eſt pars formæ partis, vt dixi, &c.

Verùm contra hanc locorum Ariſtotelis interpretationem, (quòd .ſ. dũ pro eodem accipit formam, & quidditatẽ intelligat de forma totius,) inſtant recẽtiores, & præſertim Perer. lib. illo 6. c. 6. qm̃ qñ Ariſt. vocat formã quidditatẽ, loquitur de forma q̃ eſt cã diſtincta ab alijs generibus cãrum, & quatenus eſt finis materiæ, eique relatiuè oppoſita, & quatenus eſt forma verè phyſica, quorũ nullũ conuenire põt formæ totius, vt patet, hæc .n. non diſtinguitur à materia, ſed illã includit, non ei opponitur, & potius eſt forma metaphyſica, q̃ phyſica, &c. At qui ſic arguunt, in argum. petunt principium, debent enim probare, qđ qñ ſit ſermo de tota omnino rei q̃dditate, accipiatur nomẽ formæ, vt eſt qđ condiſtincta à materia, & illã nõ includens, loquendo de quidditate rerum cõpoſitarũ, de quibus eſt ſermo nr̃, immò vt declaraui, noĩe formę tũc accipitur forma totius, & quãuis dũ deſcribit cãs Ariſt. nominet formã qđquid eſt, id tñ accipiendũ eſt principaliter, & originaliter, & potiſſimè, à forma .n. principaliter, & veluti à fonte profluit oẽ eſſe, & quidditas, in qua tñ quidditate, partẽ hẽt, & materia, velut & partẽ hẽt in ſubſtantia in eſſentia, & in natura. Sed locutiõt cõtra hoc, qm̃ licet i appellat oĩb⁹ aliqñ poſſit fieri denominatio à principaliori, non tñ hoc eſt faciendũ in definitionibus, q̃ res adamuſſim rimantur, cũ ergo definiens Ariſt. formã, vocet eã qđquideſt. id non eſt accipiendũ, tãq̃ principaliter ſolũ, ſed omnino, & abſolutè, At facilis huic facili obiectioni eſt reſponſio, fateor enim, quòd abſolutè, & oĩno forma eſt quidditas, ſed tñ in genere ſuo, & non ſimpliciter, alioquin ſi à ſola forma ſimpliciter eſſet tota quidditas, & eſſentia, aliæ cauſæ ſuperfluerẽt, vel ſaltẽ omnino extrinſecæ eſſent, qđ nullus vnquam docuit, ſaltem de cã materiali, quare eſt tota quidditas originaliter, & radicaliter; ſic ruit & aliud arg. Merce. nã loco nominato impugnans hanc formã totius, dicit, qđ ſi daretur, tunc definitio formæ non conuerteretur cũ definito, qm̃ forma quidẽ eſſet quodquid rei, non aũt quodquid rei eſſet forma partis definita, ſed forma hæc totius, ſic in plus ſe hẽret definitio, q̃ definitũ. Dico ſiquidẽ, qđ forma partis eſt quodquid rei, tanquã radix, & in genere ſuo, & principaliter, ſic .n. eſt intelligẽdus Ariſt. qñ definit formã, vt ab alijs cauſis condiſtinctam, & ſi conuertitur cum definito, qm̃ oẽ hoc modo exiſtens quodquid rei, eſt forma partis, non autem quod eſt quodquid rei omnino, & totaliter, ſed illud eſt forma totius.

Difficultas ex Pererio.

Remouetur.

Quo pacto forma partis ſit ĩ materialibus quod quid eſt. Alia difficultas.

Soluitur.

Tertia difficultas Mercenarij.

Excluditur.

Colligamus ergo, materiam cum ſit pars ſubſtantiæ, & eſſentiæ compoſitæ, cum ſit natura, eſſe quoque partem ipſius quidditatis, quatenus quidditas dicit totam rei eſſentiam, quod clarè docebat Ariſt. 7. Diuin. 34. adferens exempla in concauitate ſignificante formam, in naſo ſignificãte materiam, & in ſimo ſignificante cõpoſitum ex carne naſi, tanquam materia, & ex concauitate, tanquam forma, ita caro, quæ eſt materia, non eſt pars concauitatis, quæ eſt forma, ſed eſt materia, in qua ſit concauitas, tñ caro eſt aliqua pars ſimi, quod eſt compoſitum, aliud adferebat exemplum de ſtatua compoſita ex materia, & forma, æs enim, quod eſt, materia eſt pars ſtatuæ, vt ſtatua ſignificat illud compoſitum, non eſt autem pars ſtatuæ, ſi ſtatua accipiatur ſolum pro forma, multum quippe eſſet dicere materiam eſſe partem formæ, &c. Et hæc de tertio.

Ariſtot.

Quo

Ariſtot.
Scotus.
Alenſis.
Quam materiam noſtri docti remoueant a quidditate.

Quo ad quartum, Materia hæc, quam ponimus verã quidditatis partem, nõ eſt materia ſignata, vel indiuidualis, quam Ariſt. 35. eiuſdem 7. Diuin. vltimam, & extremã vocabat, & Scot. 3. ſent. diſtinct. illa 22. dicebat contractã, hãc .n. in titulo quæſt. reiecimus à quidditate, de qua loquimur, & iure hanc ſignatam materiam reſpectu ſpeciei materiale, & ſibi accidere dicebat Alenſis loco relato, & ita loca multa Ariſt. & aliorũ philoſoph. poteris explicare, qñ reijciũt materiã à quidditate, loquuntur etenim de materia hac vltima, & indiuiduali, quam vtique multæ conditiones inſequuntur, q̃ cũ quidditate videntur pugnare, vt eſſe cãm corruptionis, diſtinctionis ſuppoſiti à natura, ſiue quo, & quod, ſaltem partialiter in materialibus, ſenſibilitatis, ſingularitatis, &c. ideo hæc à quidditate arcenda eſt, nõ aũt materia cõis, quã nec numeratæ cõditiones, nec vlla alia quidditati obſtãs comitatur; Dũ aũt audis materiã cõmunem, nõ exiſtimes materiã prorſus cõmunem, & primã, q̃ oĩbus generabilibus, & corruptibilibus vna numero negatiuè cõis eſt, hæc .n. vt ſic eſt penitus ignota, quare non notificabit rem, cuius poneretur quidditas, ſed accipias materiã cõmunem, hoc eſt non ſignatã, non contractã ꝑ hãc formam, ſed formę quidem ſubſtãtã cõi, nimirũ vel genericæ, vel ſpecificæ, ſicut .n. materia hæc ſignata, puta hæc oſſa, hi nerui, hæ carnes ſunt de eſſentia meæ ſubſtantiæ, ſpectant ad meã quidditatem, & definitionem, ſi ipſe veræ definitionis capax eſſem, ita materia cõis, carnes ſcilicet, oſſa, nerui, ſpectant ad eſſentiam, & quidditatem hominis in cõi, & in eius definitione ponuntur, vt paulò inferius patebit.

Qua materia ponatur pars quidditatis.

Quomodo nominetur.
D. Thom.
Ariſtot.

Hanc materiam communem, modo nunc declarato vocare conſueuimus ſenſibilem, ſicut materiã mathematicã appellamus intelligibilem, ſic vbique dum de ea loquitur, illã vocat Auctor, quod accepit ab Ariſt. 7 Diuin. 35. prope finẽ, vbi dicebat, *materia uero quędam ſenſibilis, quędam intelligibilis*, & manifeſtabat ſenſibilem dicens, *ſenſibilis quidem ut æs, & lignum, & quęcumque mobilis materia, Intelligibilis uero, quę in ſenſibilibus exiſtit, non prout ſenſibilia, ut puta ipſa methematica.* Hinc non eſt vt laboremus nimiũ in aſſignanda hac ſenſibili materia, cum eam aſſignauerit Ariſt. dicens, materiã ſenſibilem, eſſe quamcunque mobilem materiam, hoc eſt, ſubſtantiã affectã ſenſibilibus qualitatibus, & motui ſubiectã, non quatenus actu mouetur ſed quatenus ſubiectum eſt formæ, ad quam ſequiť motus, & quatenus ab ipſa fluit differentia intrinſeca, ad quam ſequitur motus; ſic quidditates oẽs, q̃ motu phyſico poſſunt moueri, ſpectant ad philoſophum naturalẽ, de mobilibus nãque eſt philoſophia naturalis, vt ſcripſit Ariſt. 6. Diuin. 1. & 2. & quamuis ſubſtantia ſit prior omni accidente, & ex conſequenti motum antecedat, vt legimus 7. Diuin. 4. vnde vř ſequi, in illo priori nullã ſubſtantiam eſſe naturalem, vel phyſicæ conſiderationis, q̃ ñ tunc ſubſtantia illa nequeat dici ſenſibilis materia, ſed hoc non ſequitur, q̃m fateor vtique, in illo priori ſubſtantias non habere motum coniunctum, nego tñ, quòd non habeant coniunctã mobilitatem, nã tunc eis ineſt mobilitas, quatenus eſt formalis, & quidditatiua rõ entis mobilis, nõ ineſt aũt, quatenus eſt paſſio entis mobilis, q̃ eſt potentia, ſiue aptitudo ad motum, & vt doctrinam quandam Caiet. quæſt. ſua de ſubiecto naturalis philoſophiæ huic propoſito vno verbo applicem, dico, quòd tunc ſubſtantiæ naturales, & ſenſibiles ſunt mobiles, ſm̃ quod mobilitas dicit fundamentum aptitudinis ad motum, non ſecundum quod ad ipſum dicit aptitudinem.

Caiet.

Ita intellige, quando dicimus materiam ſenſibilem eſſe materiam affectam qualitatibus, & motu, nos non dicere materiam, quæ actu moueatur, quæ ſit ſub actuali motu, ſed quæ in ſe habeat fundamentum motus, quæ differentiam illã

habeat

habeat intrinſecam, ad quam ſequitur motus, hinc Ariſtoteles loco præfato aſſignans hanc materiam ſenſibilem, non dixit materiam mouentem, ſeu motam, ſed materiam mobilem, innuēs fundamentum illud, & intrinſecam illam differentiam, cum .n. differentia illa intrinſeca, & fundamentū illud careant proprijs vocibus, & nobis non prorſus innoteſcant, circumloquimur aliquando, & ſæpe, materiā ſenſibilem per motum, qū .n. nos latent differentiæ, licet nobis loco ipſarum ponere proprietates, operationes, & accidētia, vt vr̄ colligi ex 4. cœli, 6. & 8. Diuin. 5. quibus in locis clarè id docet Auerroes. Ariſtot. Auerroes.

Hæc ſenſibilis materia ponitur in rerum naturalium definitione, & aliquando expreſſè, & explicitè, tanquam pars definitionis, vt ſi dicatur, quòd homo eſt quid aggregatū ex carne, oſſibus, & ex aīa intellectiua in hac .n. definitione vides expreſſè duas partes, & formam .ſ. in ly *anima intellectiua*, & materiam ſenſibilem in ly *carne, oſſibus*, &c. aliquando vero ponitur implicite, & ſecundum quandā in conſecutionem, neceſſariam tamen, vt ſi dicatur homo eſt animal rationale, nam ly *animal* materialiter ſe habet in ordine ad rationale, à quo ſumit ſpeciem & determinationem, & ſi eſt animal, conſequenter importatur materia ſenſibilis, oportet enim, quòd habeat ſenſum, nā cognoſcitur animal, & ab ijs quæ non ſunt animalia ſeceruntur per ſenſum, ex ſecundo de anima 16. ſi autē hēt ſenſū, erit d̄ ſpoſitū ex materia apta ad ſpecies recipiendas abſq̄ materia, vt facit ſenſus, ex eodē lib 121. Et breui dicas, qd̄ qn̄ aliqd̄ naturale definitur in recto, tūc ſenſibilis materia ponitur iplicite, qn̄ verò in obliquo, tūc expſſe cadit. Et hęc quo ad quartum nā q̄ mō, & ſuperius dicta ſunt, cōfirmāda veniunt. Ariſtot.

Quo ad quintū, Oſtendo materiā ſenſibilē, & cōem iā explicatā poni in definitione rerū naturaliū, ſic .n. nō ſemel docuit Ariſt. vt eſt videre primo de Aīa 16. 7. Diuin. 34. & 39. 6. eorundē 2. vbi inducē ue monſtrat, in rerū naturaliū definitione poni materiā, & 8. ſimiliter Metaphyſ. 6. vbi ponit triplicē modū definiendi res naturales, & reiectis duobus, laudat illum, qn̄ ponitur & materia, & forma, quod quoniam faciebat Architas Tarentinus, ibidem ab Ariſtot. commendatur, & denique 2. Phyſic. vltimo, ait expreſſe, in definitione eſſe quaſdam partes, vt materiam, ex quibus omnibus liquidò colligitur, materiam ad aures Ariſtot. rerum naturalium definitione poni debere. *Probatur ex Ariſtotele, materiam eſſe partem quidditatis.*

Cumque ex hac quæſt. iā conſtet, hæc duo mutuò ſe inferre, poni .ſ. in definitione, & ſpectare ad qdditatē, iā habemus ex Ariſto., quòd ſpectet materia ad qdditatē. Cæterū ad oīa loca Ariſt. allata, & ad alia, ſi quæ ſint, reſpondent aduerſarij oēs vna voce, mentē extitiſſe Ariſt. vt ponatur materia in rerū naturaliū definitione, non tāquā pars definitionis, ſed tāq̄ vehiculum deferens ipſam quidditatem. Oſtendo ego reſponſionem hanc eſſe, & contra eos, qui illam adferunt, & deinde penitus inanē, & 3. minime conformem Ariſt. quem interpretantur, ſic enim credo poſitionem meā firmiter roborari poſſe. Et quo ad primum. Vide Auerr. (quem ſententiæ contrarꝫ patronū appellare libet) ſuper vltimū ſecundi Phyſic. & comperies, ipſum expreſſe cum Ariſt. ibidem docere, quod in quibuſdam definitionibus, non ſolum apparet conſecutio materiæ, ſed etiam in eis intrat materia, & ſubdit, quòd in quibuſdam definitionibus non ſequitur materia neceſſario ex poſitione, ſed intrat in definitione quaſi pars, & repetit ſtatim, *in talibus igitur definitionibus apparet materia quaſi pars, non ſecundum conſecutionem*, & dat exemplum Ariſtotelis ibidem, ſerratio enim quia non cōpletur niſi per formam, & materiam ferræ. ideo intrat materia in definitione, *ſi enim (ait) dixerimus, quod ſerra ſit inſtrumentum habens dentes, non erit definitio, donec dicamus ipſam eſſe ex ferro.* Nunc attende mentem Auerr. & Ariſtotelis ibidem, ſupponunt, qd̄ in omni definitione naturali ponatur materia, vt ex *Quomodo locis Ariſtotelis occurrant aduerſarij.* Auerroes.

varijs locis Ariſt. audiſti,ſed volunt oſtẽdere, quomodo in quibuſdã definitionibus expreſſius eẽ ponere ſit opus,hæc aũt maior expreſſio oportet, vt aliqd dicat ſupra cõſecutionẽ, hoc .n. modo nimis clarũ eſt,in omni naturali definitione poni materiã,erit ergo tanquã pars,hoc enim Auerr.& expreſſit,& repetijt; neque mihi quis dicat,non dixiſſe Auerr.eſſe partem definitionis,ſed quaſi partem,ly enim *quaſi,* non eſt cõditio diminuens illo loco,ſed exprimens,ac ſi dixiſſet tanq̃ pars,ſi enim quid vltra, & ſupra conſecutionem in quibuſdã definitionibus ſit de materia aſſignandũ, (qđ dico hoiem pro ly *quibuſdam*, nã de omnibus id non ſentimus ,) vt ibi vult Auerr. neſcio imaginari quid ſit illud, niſi pars .

Iandunus.

Sed & Iandunus ꝑpetuus Auerroicæ doctrinæ ꝓfeſſor q.13. & vltima primi de Aĩa,locũ quẽ ex Auerr.citaui,refert,& ait,qđ ĩ definitione rei naturalis aliqñ expreſſè ponitur materia,taq̃ pars definitionis,& exemplũ adducit. Qui ergo dicunt materiã poni in definitione, nõ tãquam partẽ, ſed tanquam vehiculum,non ſibi conſtant,& doctrinam ſibimetipſis aduerſantem tradunt.

Oſtendo vlterius,reſponſionem hanc nullam prorſus eſſe, vel enim definitio debet aperire totũ illud qđ ſpectat ad rei naturã,eſſentiã,& ſubſtantiã,vel nõ, hoc ſcđ n nullus dicet,tũc enim impfecta foret definitio,immò definitio nõ eſſet definitio,qm̃ de eſſentia veræ,ac pfectæ definitionis eſt,quòd totam rei eſſentiã dicat,& referat,vt ſcripſit Ariſt. 1. magnorũ Moraliũ c.2.& 3.Diuin.10.

Natura definitionis.

Ariſtot.

& neminem ignorare credo quattuor cõditiones celebres ad pfectã definitionẽ requiſitas,ab eodẽ Ariſt.4.Phyſ.31.traditas,ſi primũ,habeo intentũ,cum .n. materia ſpectet ad ſubſtantiã rei cõpoſitæ,(non enim eſt ei accidens,) dẽt certè per definitionẽ exprimi,neque põt dici,qđ tanq̃ ſubiectum exprimatur,qm̃ cum definitio reſpiciat definitum,& materia non ſit ſubiectũ definiti, ſed eius pars ſubſtantialis, & eſſentialis, vt pars quoque definitionis dẽt aſſumi; quòd ſi non ponatur materia in definitione naturalium,quæ eſt altera pars eſſentiæ ipſarũ,quomõ tota eſſentia aperitur? quomõ definitio earũ naturã refert? quomõ per definitionẽ ſoluentur difficultates emergentes circa quodquideſt ſubſtantiarũ cõpoſitarũ,cũ permultæ ex natura materiæ oriantur? Vnde formo ratiocinium breui hoc modo . Materia eſt de ſubſtantia rerũ cõpoſitarum, & eſt eis intrinſeca,& earundem pars eſſentialis,(vt non admiſceam de exiſtentia , quæ actualis ſaltem à definitionibus arcetur,) ergo per definitionem verè,ac ꝓpriè dẽt explicari,antecedens ſimul cũ conſequentia patent. Confirmo hoc ipſum, ſi ignoraretur forma ſubſtantiarũ ſimpliciũ, ignoraretur ipſarũ quidditas , qm̃ hæc eſt forma,& ſi in earũ definitione nõ poneretur forma, nõ haberetur earũdẽ notitia,ergo ſi ignoretur materia compoſitarũ ſubſtantiarũ, ſi non ponatur in earum definitione,ignorabitur ipſarũ quidditas , qm̃ ſicut quidditas abſtractorũ eſt ſola forma,ita cõpoſitorum eſt materia, & forma, immò ex hoc differunt compoſita à ſimplicibus,vnde ſi ſola forma eſſet tota quidditas ſubſtãtiarum cõpoſitarum,nulla eſſet differentia inter quidditates ſimplicium,& cõpoſitorũ,quod nullus imaginatur, Neque confugiendũ eſt ad connotata,tanquã ſubiecta,vel tanquam vehicula,hoc enim aliunde oſtenderet aliquam differentiam,& non ex parte quidditatis & tamen iuxta quidditatem vt ſic, debent cõpoſitæ ſubſtantiæ à ſimplicibus differre,immò verò,ſi quis attentius rẽ ſpeculet̃,videbit pugnare,dũ dr̃,qđ quidditas cõpoſitarũ ſubſtantiarũ ſit ſola forma, & hæc ſola in earũ definitione ponatur,eſſet .n.& non eſſet q̃dditas ſubſtantiarum cõpoſitarum,eſſet,quatenus ab illis ſic dr̃,non eſſet, qm̃ ſi non adſit materia,iã quidditas illa non eſt cõpoſita,nam in hoc ſtat earum compoſitio, vt ex materia ſcilicet,ac forma conſtent,in quo à ſimplicibus diſcriminantur,&c.

Abſtractorum quidditas.

Vlterius,

Vlterius, definitio, & definitum ſunt vnum, & idē, & nulla alia inter ipſa eſt differētia, niſi qđ id qđ exprimitur explicitè in definitione, dr̄ implicitè in definito, vt cōueniunt oēs, & vt colligitur ex Ariſt. 1. Phyſ. 5. cōuertunt ergo definitū, ac definitio, ſed materia eſt verè pars ipſius definiti, (definitum quippe eſt homo, leo, lignum, &c.) ergo dēt eſſe vera pars definitionis, & multo magis, quoniam hæc explicitè refert, quæ definitum implicitè claudebat, vt dixi. Hinc ipſemet Auerr. citatus in litera, ſeptimo Diuin. 27. dixit, naturam quam habet ſpecies in generabilibus, eſſe aliquod medium compoſitum ex materia, & forma, &c. *Quomodo ſe habeat definitio, & definitum.* *Auerr.*

Hæc certè quæ attuli, videntur rem ipſam demonſtrare, & euidenter cōuincere, quæ forſan animo cōplectens & Perer. lib. citato ca. 8. dixit varietatē, ac diſſenſionem opinionū in hoc negotio conſiſtere, non tam in rebus, quā in verbis, & mō loquendi; ſubdit enim, quòd ſi nomen quidditatis ſignificet illud omne, qđ ſpectat ad integritatē ſubſtantiæ, & naturæ ipſius cōpoſiti, (in qua acceptione ait vſurpari à recentioribus philoſophis, & theologis,) & ſolū accidentia excludantur, ſic certū eſt, materiā eſſe partē quidditatis, at ſi vox quidditatis anguſtius, & preſſius ſumatur, vt ſcilicet id ſolùm in naturali compoſito ſignificet, quod eſt eius actuatiuū, diſtinctiuū, determinatiuū intelligibile, &c. in quo ſenſu acceperunt Peripatetici antiquiores, ſic ait, manifeſtiſſimū eſſe, materiā nō eſſe partē quidditatis, cū oia hæc proficiſcatur à forma; vnde ante hāc diſtinctionē de noie quidditatis, dixit poſteriorē hāc via loquendi, & ſententiā hoc ſecundo mō prolatā, eſſe magis Peripateticam, & Ariſtotelicam. *Speculatio Pererij.*

De hoc Pererij iudicio meā ꝓferens ſententiā aſſero, primū qđ dicit veriſſimū eſſe, & iā illud niſi fallor ſufficienter cōprobaui. Alterum verò, quod docet, videtur mihi vanum, & inutile, neque enim in Ariſtotele inuenio preſſiorē illam ſuam acceptionem de nomine quidditatis, ſed ſemper accepit quidditatis nomē ꝓ definitione, pro forma totius, vt eſt cernere toto ferè 7. Diuin. & 8. eorundē c. 3. hoc eſt à tex. 8. vſque ad 12. cūque iā oſtenſum fuerit de mente Ariſt. materiā propriè definitionē ingredi, conſequens eſt, vt ſpectet ad quidditatē, velut quidditatis nomen accipitur ab Ariſt. & nedū à recentioribus, cunque ſimiliter conſtet, materia n habere locum in forma totius, (ſi enim eſt totius, iā reſpicit partes, quarū altera eſt materia, altera forma partis,) ergo hēt in quidditate, eo modo quo de quidditate loquitur Ariſt. ſed paulò inferius manifeſtè demonſtrabo, voluiſſe Ariſt. materiā ſpectare ad quidditatē eo modo, quo ipſe de q̃dditate loquebatur. Quòd verò priſci Peripatetici, quidditatis nomē formæ adſcripſerint, iā duplici via patuit, quo nā pacto ſint exponendi, ſed & cū oēs veſtigia Ariſt. Peripateticorū ducis imitantes doceant non ſemel, materiā ingredi rerū naturaliū definitionē, ex conſequenti, ſuaſum ſatis voluerunt, eorū mentē eſſe, qđ & ad quidditatē ſpectet, hinc ne ſibimetipſis non conſtare dicamus, intelligendi ſunt altero illorū ſenſuū, quos aperuimus, dum varia Ariſtotelis loca, quibus formam quidditatem appellabat, interpretaremur. *Iudicium Auctoris.* *Ariſtot.*

Duo tamen in hoc viro clariſſimo, & in alijs recentioribus oppoſitæ ſententiæ manum dantibus admiror, alterum eſt, quòd rationes varias ab Auctore pri. par. loco renſito, præſenti quoque litera, circa quam præſens quæſtio formata eſt, & à Scoto lib. & diſtinctio. relata, & à Caiet. hoc loco contra ipſorum opinionem formatas, & iudicio meo concludentes non aduertant, nihilq. ipſis dicant, quod argumento eſſe videtur, vel rationes iſtas non habere ſolutionē, vel eos dedignari, quo reſponſum illis præbeant, ſi primum, nihil miror, ſecundum verò non eſt credibile, ſemper enim Auctorem eos magnifeciſſe video, & præterea, cum rationes quaſdam, quæ non tanta firmitate munitæ

eſſe videntur diſſoluere laborent, certè & illis quæ firmiſſimæ ſunt, ſolutionẽ aliquam, vel apparenter adhibere ſtuduiſſent; Hinc opinionem tutari, contra quam firmiſſima argumenta ſunt, quæ nondum ſolutionem viderunt, philoſophos minimè decet. Alterum eſt, quomodo non cogitet, rationes ferè omnes, eas ſaltem quas illi putant efficaciores, quibus in ſuam ſententiam adducuntur, ab eiſdem doctoribus confutatas fuiſſe, alias formaliter, alias in virtute. ſed & multas ex ijs, quas formaliter adfert hic Auctor, iam diſſoluit Aquarius quæſt. propria de hac re, poſt quem tamen iſte ſcripſiſſe videtur.

Tandem videntur viri iſti in hoc decepti, quòd differentiã non faciunt, (vt neceſſariò faciẽda eſt,) in eo qđ aliquid ſit tota cognitio, tota intelligibilitas, tota determinatio, & id genus, & in eo qđ ab aliquo, tanq̃ à principio, & à parte nobiliſſima, & maximè principali hęc oĩa proueniant, quãuis.n. quæ enumerauimus oriantur à forma, tanq̃ à radice potiſſima, non eſt tñ verũ, qđ forma deinde ſit illa oĩa, alioquin hac via colligeretur, accidẽtia nullo modo eſſe formaliter entia, qm̃ totã eſſentiam ſuam à ſubſtantia mendicant, & tñ vbi illã ſortita ſunt, entia formaliter ſunt entitatib. ꝓprijs, vt quæſt. de analogia entis vidimus, ſimiliter colligeretur, quòd materia nõ eſſet natura, qđ tñ aduerſatur Ariſtot. nam 5 Diuin. 5. ait, materiam dici naturam in ordine ad formam, & tñ licet hoc verum ſit, illud quoq. verum eſt, materiam eſſe naturam, & falſum præterea eſt, totã determinationem, & definitionem oriri à forma præcisè, verum quippe eſt, in genere ſuo, & principaliſſimè, non tamen totaliter, & omnimodè, nam & materia ad hæc oĩa confert, non quidem ſignata, ſed communi formæ ſubſtrata, cauſas enim ſibi inuicem cauſas eſſe, didicimus ab Ariſtot. 5. illo Diuin. 2. & 2. Phyſ. 30. Quare oĩa recenſita pendent in genere cauſæ formalis à forma, & ideo perfectiſſima via, à materia verò in genere cauſæ materialis, ac proinde minus perfectè. Quocirca, dum inquit omnia illa à forma proficiſci, ſi intelligat in genere ſuo, & tanq̃ à parte principaliſſima, nihil cõtra nos, immò totum conforme nobis, ſin intelligat totaliter, ita vt materia cõmunis nullo modo ad hæc concurrat, ſupponit probandum, & nos præterea oppoſitum oſtendimus, dum vidimus materiam verè, ac propriè locum in definitionibus habere, quòd ſi eſt pars definitionis, ergo omnium aliorum, quæ ſunt commemorata, quoniam omnia illa continet definitio, &c.

Ariſtot.

Quomodo determ natio & definitio ſit a forma.

Denique oſtendo, reſponſionem illam, qua dicunt materiam intrare definitionem, non vt partem, ſed velut ſubiectum, aut vehiculum, non eſſe Ariſtoteli conformem, ſed cum illo prorſus pugnare; Si.n. eius intentio fuiſſet, qđ ſolũ tanq̃ ſubiectum, & non vt vera pars poneretur in definitionibus, tũc 36. 7 Diuin. iniuria reprehendiſſet iuniorem Socratem, hoc eſt Platonem, vt Interpretantur Auerr. Auctor, & Sueſſanus, vel alium, qui Socrates dictus eſt, vt magis placet Alexandro, quòd materiam amoueret à quidditatibus naturalibus, poſſet .n. pro ipſo dici Ariſtot. quòd eatenus remouebat, quatenus non ſpectabat ad verã definitionem vt pars, ſed ſolùm vt ſubiectũ, & certè ſi res ita ſe haberet, optima foret reſpõſio, & Ariſt. reprehenſio locũ non haberet, immo ob talem reprehenſionem rep̃hendendus ipſe eſſet, ſed dicendo verè materiã ſpectare ad q̃dditatẽ, perperã agebat iunior ille Socrat. eam à rebus naturalibus auferendo.

Ariſtot.

Accedit, quod idem Ariſt. 8. Diuin. nono, vbi adduxit dubitationem illam ſ. quarium Anthiſtenis, ait definitiones naturales, rationes eſſe longas, hæc autem lõgitudo nequit eſſe merito ſolius formæ, vt patet, neque accidentium, hæc enim locum non habent in definitione, ergo merito formæ, & materiæ ſimul, tanquam partium, alioquin ſi intelligatur de materia, tanquam de ſubiecto, & vehiculo, indignum quis crederet de Ariſtotele, quòd definitionum

longi-

longitudinem ex connotatis deſumpſiſſet,& quidē malè inde ſūpſiſſet,ſed abſolutè breues eas debuiſſet vocare,ſi forma ſola verè in ipſis caderet,cū addito aūt longas merito connotatorū,& mirū quidē valde,quod cū Ariſt.ipſe primo dė Cœlo 110. docuerit, omne nomen multiplex prius diſtinguendum, q̄ proponendum fore, nūquā diſtinxerit de nomine definitionis rerum naturalium, quod ſcilicet aliqñ ſumatur ratione partium, nonnunquam ratione cōnotatorum,ſed ſemper abſolutè protulerit,materiam definitionē illam ingredi, cum tamen abſolutè non ingredi dicere debuiſſet, ſi tanquam vehiculum dumtaxat, & ſub ectum ingrediatur,nam ſemper abſolutè metienda eſt definitio ex ijs, q̄ propriè locum habent in ipſa, non ex ijs,quæ connotatiuè ſolùm. Vnde ſpectanda defin. ſit.

Præterea idem Ariſt.9. Diuin.22.& vltimo, (quem locum & Caiet.expēdit hac in parte) aſſignabat differentiā inter quodquideſt ſimpliciū, cōpoſitorū, dicens in illis cognoſcendis non poſſe adeſſe errorem, in his autem vtique, ob eorū admixtā cōpoſitionem, ſpectantē certè ad quodquideſt, iā ergo quidditas ſubſtantiarā naturaliū eſt cōpoſita,nullā enim aliam quis inueniet compoſitionem,quam quæ attineat ad quodquideſt,& quæ ſit materia cum forma, & tñ ſi materia ſolùm,vt vehiculum,vt connotatum intraret definitionem, non accideret error in vero quodquideſt,hoc enim conſurgit tantummodo ex his,quæ verè ipſum conſtruunt,& non ex his, q̄ vt addita illud ingrediuntur, & ſic nullū foret diſcrimen inter quodquideſt ſimpliciū,& cōpoſitorū. Quod ſi quis dicat,eo loci Ariſt. loqui nō de quidditate,ſed de eſſentia,& ſubſtantia,hoc nihil eſt, tùm qm̄ iam vidimus hæc oia idē importare, tùm qm̄ expreſsè dicit quodquideſt,Vnde & hic textus conuincit duo,quæ potiſſimum tota hac quæſt.intēdimus,alterum,quod apud Ariſt. idem ſit quodquideſt,quidditas, eſſentia,ſubſtantia,alterum, quod in compoſitis quodquideſt compoſitum ſit, quare directè ſpectat ad ipſum materia, ad quidditatem, definitionem, &c. Sed adeſt tex. ille 35. 7. Diuin.in ſuperioribus quoque à me adductus, ex quo enodatè adeo vtrunque hoc,quod modo dicebam habetur,vt nihil vlterius poſſit deſiderari; ait enim Ariſt.*Eſt ergo pars & forma ipſius inquam quidditatis,& ipſius quoque totius, quod ex forma, & materia conſtat*, quæ verba vel accipiantur de materia, vel de forma,vt varij variè exponunt,vt ſuperius referebam,(de hoc enim in præſenti ſolicitum eſſe nihil conducit,) vtroque modo edocemur, Ariſt. ponere materiam partem quidditatis, ſi enim intelligantur de materia, iam verba ipſa hoc ſonant,neque eſt aliud quo ad hoc addendum, ſic enim non tantū eſt pars compoſiti,vt aduerſarii concedunt,ſed & formæ,& quidditatis,ſeu quodquideſt,vt aliæ tranſlationes habent; ſi verò accipiātur de forma,idipſum dicere oportet, ſi.n. forma eſt pars formæ,& quidditatis,ergo non eſt tota quidditas,alterā ergo partem huius fomæ totius,huius quodquideſt, huius quiditatis oportet inuenire, ſed non eſt, vt eam nos inueniamus,cum eam inuenerit Ariſt. dicendo formā eſſe partem,(vt audiſti) quidditatis,& totius, quod ex forma, & materia,(ecce alterā partē) eſt,ſeu conſtat. Quare nihil video, quòd amplius qs in hoc poſſit ab Ariſt. optare. Demū, cū fateantur oēs, definitionē ex genere, ac differentia coaleſcere,& à materia genus,à forma differentiam ſumi,& in ſubſtantijs compoſitis,id à quo ſumitur ratio generis,nedum comparetur,vt materiale ad id, à quo ſumitur ratio differētiæ, (veluti in quauis definitione cōtingit,) ſed re vera ſit ipſa materia, neſcio quis poſſit ſibi ſuadere,materiā non eſſe verā partem quidditatis,ac definitionis, niſi quis adeo rudis, & in philoſophia ignarus inueniatur,qui dicat,genus cadere in definitione,nō vt veram partem, ſed vehiculum,quod ita falſum eſt,vt acceptum abſque præciſione, ſit tota rei definitio, vt hoc libr. capit. 4. & 6. manifeſtabo. Et hoc forſan innuere voluit

Ariſtot. Caietan. Dubitat. 1. Soluitur. Ariſtot.

Alex.

Alexander. Alexan. quando in fine comm. 30. quinti Diuinor. dicebat, *Licet totius finitio per formam efficiatur, materiam tamen conſignificat, vt ex genere protinus intelligitur, idcirco inquit*, (ſcilicet Ariſtot.) *genus pars eſt ſpeciei, quoniam definitionis eſt pars*, ecce quomodo philoſophus hic percelebris idem iudicium, quo ad hoc facit de genere, & de materia; conſidera autem quomodo in definitionibus ponatur genus, &c. Cautus tamen hic ſis, me non dixiſſe materiam eſſe genus, ſed hoc ab ea in materialibus verè ſumi, radicaliter, &c.

Rationes alias pro cõfirmatione huius opinionis non eſt vt adferam, tùm qm̃ aliquas mihi adduxiſſe videor, quæ ſufficiant, tùm qm̃ multæ aliæ adſunt, quas iam huius ſententiæ Auctores à me nominati attulerunt, quarum plures ſolutionem adhuc ab aduerſarijs expectant, immò vt ſuperius dixi, oẽs vires tenẽt ſuas, qm̃ earum quibuſdam aliter occurrere neſciuerunt, niſi cum illa diſtinctione inter ſubſtantiam, eſſentiã & quidditatem, q̃ vanam prorſus declaraui.

Caietan. Id vnum adnotare libet circa primã illam rõnem, q̃ adfert hoc loco Caiet. pro confirmatione huius ſententiæ, quæ fundatur ſuper eo, qđ in omni obiecto
Scoti. ſumpto quidditatiuè, cui aliqua paſſio adæquata conuenit, inuenienda ſit cauſa intrinſecè illius paſſionis, &c. (quam deſumpſit ex Scoto loco memorato, dum primũ aduerſariorũ argumentum in ipſos retorquet,) ſubſumit minorem, qđ corpus contrarietati ſubiectum, (ſic excluditur cœlum,) ſumptũ quidditatiuè eſt ſubiectum, cui conuenit corruptibilitas per modum adæquatæ paſſionis, ergo in tali corpore inuenire oportet intrinſecè cauſam corruptibilitatis, ta-
Aquarius. lis cauſa eſt materia, ergo, &c. Aquarius doctiſſimus perpendens hanc Caiet.
Caiet. rõnem quæſt. ſua nominata de Rerum naturaliũ quidditate, ait eſſe cõtra eũdẽ Caiet. qui quæſt. de ſubiecto naturalis philoſophiæ docet, nõ corpus, ſed ens mobile eſſe ſubiectum adæquatũ primarũ paſſionũ, vnde contradictio eſt in his duob. dictis Caiet. Sed immeritò hac incõſtantiæ nota inurit Aquar. Caiet.
Caiet. quicquid. n. ſit de ſubiecto naturalis philoſophiæ, reſpõdeo pro Caiet. qđ dabit ipſe vtiq. corpus eſſe ſubiectum adæquatũ corruptibilitatis, non tñ hæc paſſio cõuenit ſibi primò, quatenus corpus, ſed quatenus primò eſt ens quoddã mutabile, ſiue mobile, ꝑut ly *mobile* extendit ſe ad mutationẽ, nam corruptibilitas, ſi preſſius loqui velimus nõ eſt motus, ſed mutatio, & hæc doctrina põt colligi ex Caiet. ibidem, q̃ſt. illa de ſubiecto naturalis philoſophiæ, dũ declarat ly *ens*,
Quomodo ſe & ex reſponſione, q̃ dat 4 argumento, qui eã benè cõſiderat. Dico vlterius pro
habeant ens Caietan, qđ ens mobile eſt quid ſuperius ad corpus mobile, tñ totum illud,
mobile, & cor quod tribuitur enti mobili, videmus exerceri per corpus, nam ad corpus oĩa
pus mobile.] reducuntur in naturali philoſophia, nõ tñ primo, quatenus corpus mobile, ſed prout ens mobile eſt, vnde ex vi huius rõnis, non eſt inferendum, qđ corpus ſit adæquatum ſubiectum philoſophiæ naturalis, At miror virum clariſſimum non videntem, quomodo ſi Caiet. ſibi contradicat, ipſe ſibi conſtet; an nõ adducit & ipſe hanc eandem rõnem Caiet. immò Scoti dilucidatione ſua 12. ſuper 7. Diuin. eam efficaciſſimam appellando, & tñ ipſe quoque additionibus ad quæſt. ſecundam 1. Phyſ. Ferrarien. conatur oſtendere, ens mobile eſſe adæquatum ſubiectum naturalis philoſophiæ, non aũt corpus, vel ſubſtantiam, vel
Georgius quoduis aliud, quod ipſum repetit dilucid. 5. ſuper eundem librum Diuin. qđ
Vercellens. nimirũ loco ſuo cõmonſtrabit, opinionem eruditiſſimi Patris Georgij Vercellenſis, qui docuit idẽ eſſe, & ſignificare hæc omnia. ſ. ens mobile, corpus mobile, &c. eſſe contra Auctor. expreſsè in hoc innuens, non corpus ſed ens mobile eſſe ſubiectũ naturalis philoſophię, ſi ergo rõ iſta concludit, qđ corpus ſit naturalis philoſophiæ adæquatum ſubiectũ ponendum, iam ſibi contradicit, cũ hanc & ipſe adducat pro confirmatione huius ſententiæ. Hoc fortè præuidens

ipſe

ipſe Aquarius dilucid. illa 12. adducens rōnē illā, qua dr̄ inueniri debere cām corruptibilitatis, non vſus eſt voce corporis, ſed rei naturalis, vnde arguit, q̄d res naturalis ſit ſubiectū adæquatum corruptibilitatis, &c. Sed tunc pari via ſequeretur, rē naturalē, non aūt ens mobile eſſe adęquatū ſcientię naturalis ſubiectū, q̄d eodē gradu pugnat contra ipſum q̄ſtione illa, ſeu quæſtionis illius additione, negantē oē aliud ab ente mobili poſſe dici ſubiectum, inter quæ enumerat ēt ens naturale, & inter ens naturale, & rē naturalē, nullā ipſe in præſenti agnoſco differentia. Accedit, quòd quæcunque ſit hæc res naturalis, quę ſubiectū dr̄ adæquatū corruptibilitatis, illa nequit fingi aliud quàm corpus cū enim eiſdem verè tribuenda ſit corruptio, quibus, & tribuitur verè generatio, (oppoſita enim circa idem verſari ſcimus, & colligitur ex lib. de ſomno & vigilia cap. 1.) iā apertè docuit Ariſt. 1. Phyſ. 64. & 7. Diuin. 28. ſola compoſita fieri, ac generari, hinc dicendo res naturalis, non corpus, vocem ſolam, nō rem in hoc propoſito mutauit. Dicamus ergo, viros hos celebres non ſibijpſis aduerſari, vnde iniuria reprehenſus fuit ab Aquario Caiet. ille, quem in omnibus ferè, & imitari, & commendare ſolet. Et hæc de quinto. *Ariſtot. Quid fiat, & generetur.*

Quo ad ſextu n. Reſpondeo argumentis, & ad primū nego conſequentiā, qua dicebat, q̄dditatis eſſe quidditatem, & ad probationē dr̄, quòd ſtat, aliqua duo eſſe idē, quo ad rē, & tū ob differentiā rōnis in illis repertā, aliquid enunciari de vno, & negari de altero, ſic homo compoſitus, & eius quidditas eandem rem dicunt, & tū q̄ rōne differunt, de homine enunciatur, q̄d habeat quidditatē, q̄d negatur de quidditate; & certè ſi quid concluderet argumentum, colligeretur pari via, definitionis eſſe definitionem, & nunquam ſtatum inueniri, nam dinitio, & definitum ſunt vnum, & idem, & dinitum habet definitionem, ergo oporteret ex hac ratione, definitionem etiam habere dinitionem. *Ad argumenta contrariæ opinionis.*

Reſpondeo deinde, quòd quando ſunt aliqua eadem realiter, quicquid realiter vni, alteri quoque eſt coniunctum, ſed non quicquid enunciatur de vno, de alio quoque eſt neceſſe enunciari, nam ob rationis diſcrimen, aliquid vt dicebā profertur de vno, quod negatur de alio; applica, & cōclude, argum. inſpexiſſe tm̄ rerum identitatem, & non rationis differentiam, vel diſtinctionem, &c.

Ad ſcd̄m diffuſè reſpondebat Scot. loco allegato; Dic breuiter, q̄d materia ſm̄ ſe, & communiſſimè accepta, vel ēt contracta, & indiuidualis eſt ignota, ſed quatenus ſubeſt formæ ſpecificæ, eſt declaratiua illius, cuius eſt materia, & q̄uis ōis cognitio ſit à forma, tanquam à principio, vbi tū aliquid eſt ſub forma concauſa pōt eſſe cognitionis, & adeo concauſa, vt illo ignorato, nequeat res complete ſciri, & ſic abſque materia parte compoſiti, non ſcietur perfectè compoſitum, ex quo ruunt ea, quæ videbantur non cohærere ijs, quæ docui quæſtione de ſingularium cognitione, ibi enim de materia ſignata, quæ eſt ſingularitatis materialis radix, locutus ſum, dicens eam non poſſe ab intellectu cognoſci, &c.

Ad tertium quod erat Archangeli Mercenarij, admiſſa maiori, quę tū in bono ſenſu venit interpretanda, alioquin ſequeretur, riſibile eſſe totā hois quidditatē, negatur minor, eſt enim falſum, quòd ad poſitionē formæ partis ponatur tota rei quidditas, nā ponitur principaliſſima ſolū pars, aliàs ſequeretur, aiam eſſe totū hominē, ſed ad poſitionē formæ totius, tota quidditas ponitur, q̄ formam, iā materiā includere vidimus. Neque obſtat, q̄d ablata forma, auferatur rei q̄dditas, hoc enim non arguit, formā eſſe totā quidditatem, ſed quoniam eſt pars quidditatis, ideo ablata parte, auferrur & totū formaliter, ad cuius quippe rationem ſpectat, vt partibus ſuis conſtet, vt enim partes abſque toto non remanent, ita totū perit, perempta aliqua parte eſſentiali, & præcipua, vt habes ab Ariſtotele ſeptimo Diuinor. 35. exemplis de corde, & cerebro illuſtratum. *Ad poſitionem cuius forma ponatur, & non ponatur rei quidditas. Ariſtot.*

Et

Et ſi velut forma vt ſic poteſt eſſe abſque materia, ſic materia poſſet eſſe abſque forma, remota forma, adhuc remaneret pars quidditatis, immò quoniam in materialibus, neque materia abſque forma, neque forma abſque materia eſſe valet, (non eſt ſermo de anima intellectiua, quæ materialis non eſt,) vanum penitus eſt argumentum, quo dicitur, ablata forma, totam rei quidditatem auferri: id enim prouenit, non quia ſit tota quidditas ſecundum ſuam rationem, ſed quoniam aufert omne eſſe, vnde non tollitur forma, quin & tollatur materia, quæ erat ei proportionata, &c.

Auerroes. Ad quartum dico, doctus ab Auerr. ſecũdo de anima comment. 67. propè finem, quòd exemplis vtimur, non vt ita ſint, ſed vt addiſcant, qui audiunt, quoniam eorum non verificatio, ſed manifeſtatio requiritur, quod docuit & Caietanus pri. par. quæſt. 13. artic. quinto, & ab eodem Auerr. accipiens Suſſanus confirmauit ſuper nonum octaui Diuin. & certe, ſi exemplum curreret quo ad omnia, iam non eſſet ſimile, ſed idem. Valet ergo ſimilitudo, quæ recenſetur in argumento, quòd ſicut non definitur ſimum abſque naſo, ita neque res naturales abſque materia, non autem valet, quòd ſicut naſus eſt ſubiectum, & non pars ſimi, ita materia ſit ſubiectum, non pars quidditatis, & definitionis naturalis. Sed ſi vis ſuadere infirmitatẽ huius argumenti ſuo auctori, argue ex eo quod ſequeretur, rem naturalem definitam eſſe verè accidens, & materiam verum eius ſubiectum, quę eſt accidens & vult doctus hic vir in argumento, eandem eſſe proportionem materiæ ad definitiones naturales, quæ eſt naſi ad ſimitatem.

Caietan. Suſſanus.

Ad quintum, iam Caiet. & alij reſponſum dederunt docentes, non cõmunem materiam, quam ponimus partem quidditatis, ſed ſignatam, & vltimam, qualem à quidditate remouemus, eſſe cauſam, vt in compoſitis natura à ſuppoſito diſtinguatur, & quòd, à quo, per hanc enim res naturales ſiunt indiuiduæ, vbi autem non eſt materia, ab eodem aliqua natura habet eſſe, & naturæ, & huius naturæ, non tamen naturæ, & ſuppoſiti, vnde non habet omnem veritatem, quòd materia ſit cauſa diſtinctionis naturæ, & ſuppoſiti, &c. Aliam ſolutionem huic argumento dat Scotus ibidem, quam ſchola Auctoris reijcit, vult enim, quòd & in materialibus idem ſit quo, & quod, ſed de his diſtinctionibus, hoc libro copioſus nobis ſubminiſtrabitur diſſerendi campus, cap. 5. &c.

Scotus.

Ad ſextum dico, quidditates rerum compoſitarum diſtingui, nedũ penes formam, ſed & penes materiam, non quidem primam, vt ſic, & abſolutè de qua loquitur argumentum, ſed ſubſtratam formæ genericæ, & ſpecificæ, ſic enim differt quidditas hominis à quidditate lapidis, & merito formæ, & merito materiæ ei ſubſtratæ, quod eſt dicere, merito formæ totius, materia autem communis omnibus, eſt materia prima abſolutè.

Ad vltimum, quod ex varijs auctoritatibus Ariſtotelis, & aliorum philoſophorum deſumebatur, iam reſponſum eſt tertio quęſtionis art. eos nimirum loqui, vel de forma totius, vel ſumere denominationem à re principali, & nobiliſſima, velut dicebat Ariſtoteles 9. Ethicorum cap. 4. & 8. ciuitatem, & omnem congregationem maximè id eſſe videri, quod in ipſa eſt præſtantiſſimum, ita & homo, hinc poteſt dici homo anima, & forma, quoniam hęc eſt pars in ipſo potiſſima; non autem totus homo anima, & forma, quoniam hæc eſt pars in ipſo potiſſima, non autem totus homo. Et ſicut iam dixi, cum omnes Peripatetici dicant, materiam eſſe partem definitionis, iam dicunt eſse partem quidditatis. Et tandẽ, ſi qui ex Peripatecis nominatis ab ipſis, & in argũ. expreſſis cenſuerint, materiã nõ eſse verã quidditatis partẽ, ſufficiat nobis aperuiſse, qđ Ariſt. eã poſuerit partem quidditatis, quem ſecuti ſunt Auic. Auct. Caiet. Scot. & alij bene adeo de philoſophia meriti, vt nemini philoſophorum primas cedant, &c.

Ariſtot.

QVÆ-

QVÆSTIO QVARTA.

Quodnam in rebus materialibus ſit indiuiduationis principium.

CIRCA octauam, & vltimam partem literæ, vbi Auctor ſoluens quam eadem parte mouerat difficultatem, dicebat materiam ſignatam eſſe principium indiuiduationis, moueo cum Caiet. perdifficilem, & in ore omnium philoſophorum, ac metaphyſicorum poſitam quæſtionem de indiuiduationis principio, quodnam ſcilicet illud ſit, an ſignata materia, vt hoc loco dicitur, an quoduis aliud, vt pleriſque alijs viſum eſt. Vt hanc quæſtionem, quam omnes perarduam, atque difficilimam iure dicunt abſoluam, nouem me facturum polliceor. aperiam primò ſenſum quæſiti, adducam ſecundò varia doctorum placita cum fundamentis ſuis efficacioribus, illorum inquam, qui extra Auctoris ſcholam in hac re loquuntur, & ea reſpuã, tertiò illorũ mentem referam, qui ad aures Auctoris materiã ſignatã principiũ indiuiduationis aſſignant, eorundẽ reijciens interpretationẽ, quartò ſententias Caiet. recenſebo, & eã quã præſenti loco docuit, ab aliorũ iniurijs vindicabo, quintò eandem viã iã defenſatã, argumento eiuſdem Caiet. cũ eodẽ confutabo, ſextò doctrinã, quã alibi tradidit amplexabor, & declarabo, ſeptimò eã quo ad oĩa probabo, octauò contra eã arguam nonnullis, & argumenta diſſoluam, poſtremò rationibus ſecundo art. adductis faciam ſatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Dilucidatur ſenſus quæſtionis.

OBſeruo in primis, me ſupponere, quæſtionem hanc non eſſe vanã, aut redũdantem, vt ſibi ſuaſit Aureolus apud Capre. 2. ſẽt. diſt. 3. q. 1. circa ſecundã concluſ. volens quãlibet naturam de ſe eſſe hanc, & nullatenus ad plura indifferentem, ac ꝓinde quærendũ non eſſe, à quonam ſit hæc, vel indiuidua. Viri .n. permulti oĩ ex parte celebres, hoc Aureoli iudiciũ minimè iudicioſum demonſtrarunt, dum in principio indiuiduationis indagando plurimum laborarunt, & & Capreolus loco præfato eius rationes nullas facile declarauit, & Paulus Sõcinas q. 31. ſuper 7. Diuin. octo rationibus demonſtrat, aſſignandum fore tale principium, vnde natura fiat indiuidua, ipſe autem perbreui hoc diſcurſu talem neceſſitatem oſtendo. Aut natura eſt ſemper hæc, aut non, ſed aliquando communis, aliquando indiuidua, non primum, quoniam in intellectu eſt vniuerſalis, ergo ſecundum, ergo quando de ea dicitur, quòd eſt indiuidua, quòd ſingularis, hoc non habet ex ſe, ergo id aliunde petendum eſt. Diſcurſum hunc in hoc negotio conuincentem fuſius ſequenti cap. cum Auctore exp endemus, vbi videbimus, naturam ex ſe abſtrahere, & à communicabilitate, & ab incommunicabilitate, alias ſi quid horum ſibi neceſſariò adſcriberet, vel ſemper communem, ſemper ſingularem intueremur, quorum vtrumque diſtat à vero.

Mens Aureoli.

Reijcitur.

Capreol. Soncinas.

At forte occaſio Aureolo in hoc errandi illud fuerit, quòd omnē naturā exiſtentem viderit hanc, & indiuiduam, ac ſubinde id ſibi de ſe conuenire arbitratus fuerit, nō diſtinguens inter rē, & rōnem rei, inter naturā indiuiduā, & rōnē huius indiuiduationis, ſic & nos, & Peripateticus quiſque fatetur, oēm naturam exiſtentē eſſe hāc, at indagamus, vnde na habeat, qđ ſit hæc, qđ ſi id aliqn̄ animo voluit, vt ex quibuſdā eius motiuis colligi pōt, in eo tñ penitus errauit, vt cenſuerit, naturā primo, vel ſcđo mō perſeitatis, & poſitiuè aſcribere ſibi indifferentiā ad plura, hinc intuens illā exiſtentē hānc, & indiuiduā, & fieri non poſſe, vt quid rei adueniens auferat ab illa, quæ ei debentur altero illorū modorum, cenſuit nullatenus conuenire ſibi indifferentiam ad plura, ſed ſibi ex ſe vindicare incommunicabilitatem. & eſſe indiuiduam, at cap. ſequenti videbimus naturam de ſe, neque pluralitatem, neque ſingularitatem poſitiuè habere, quare de ſe erit indifferens, in hoc autem indiuiduo fiet hæc, & ſingularis.

Peripateticorū. conſenſio.

Non turbetur aūt Aucto. alumnus, ſi Magiſtrū ſuū legat aſſerentē p. p. q. 29. art. 1. ſubſtantiam ſeipſa indiuiduam fieri, hoc .n. intelligitur de ſubſtantia vt ſic non de ſubſtantia materiali de qua nos in p̄ſenti indagabimus, vt ibi dicebat Caiet. Addo ego, verū eſſe, ſubſtantiā ſemp de ſe vt ſic fieri indiuiduā, hoc eſt, nō p aliqđ accidens ei quatenus indiuidua, licet poſſit eſſe accidēs, quatenus eſt ſubſtantia, vnde bene Capre. vbi ſupra dicebat, qđ q̄uis ſubſtātia materialis fiat indiuidua p principia indiuiduātia, hoc tñ nō excludit, quin p ſe hæc fiat, qm̄ in ſui rōne ſubſtātia materialis, (vt materialis, nō vt ſubſtātia) illa includit. Nō dicas tñ, nos in Aureo. ſentētiā cadere, qm̄ nos hæc principia indiuiduātia ſcrutamur, & eorū merito, naturam fieri hanc dicimus, non de ſe præciſē, &c.

Sēſus D. Tho. dum ait, ſubſtantiā de ſe indiuiduari.

Capreol.

Cum ergo principium indiuiduationis ſit requirendū, obſeruo ſecundò, nos non loqui de indiuiduo, vt ſignificat nomē ſecundæ intentionis, vt .ſ. dr̄ de vno ſolo, hoc .n. non conuenit illi ex ſe, ſaltē formaliter, & cōpletiuè, ſed ex opere intellectus, neque vt ſic conſideratur vt res, vel vt reale quoddā, & manifeſtū eſt, quod formaliter, intentione illa ſecunda indiuiduū eſſet hoc, & effectiuè ab intellectu, qui caret ſecundā illā intentionē, dū conferret illud ad aliud, ſicut ſubijcibile ad prædicabile, & ſermo eſt de indiuiduo, vt eſt nomen primæ intentionis, vt importat rē illā exiſtentē, quod definiens Auctor p. p. q. 29. art. 4. dicebat illud eſſe, quod in ſe eſt indiſtinctū, ab alijs verò diſtinctū, quo fit, vt ad eſſentialē indiuidui conſtitutionē duo requirantur, primò .ſ., vt ſit incōmunicabile, niſi ſit in ſe indiſtinctū, nō poterit diuidi, & ex conſequenti, non cōicari, & ſecundò, vt ab alijs ſit diuiſum, erit .n. ita hoc, quòd neque illud, vel illud, & ſic ab alijs oībus diſtinctū. Sic Ariſt. c. de Subſtātia in cathegorijs, indiuiduā ſubſtantiā definiens dixit eā eſſe, q̄ neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto dr̄, vbi vides eius incōicabilitatē, cū nequeat de vllo dici, & colligis eius ab alijs diuiſionē, cū de ſe ſola dicatur, qm̄ .ſ. eſt ſolū ipſa, & nō alia, & conſequenter ab oībus alijs ab ipſa diſtincta. Sic Porphyr. c. de Specie in p̄dicabilibus deſcripſit indiuiduū, illud aſſignans, cuius collectio proprietatū ita eſt in hoc, qđ nō poſſit eſſe in alio, vnde colligis, & eius à ſe indiuiſionē, & ab alijs diuiſionē, nō q̄dem à priori, vel per cām, ſed ab effectu, & à poſteriori, quo mō ēt Auctor vltimo c. huius operis, 5. parte iuxta nr̄am diuiſionē dixit, penes accidentia, q̄ ſequuntur materiā, indiuidua eiuſdem ſpeciei ab inuicem differre, quia .n. habet hanc naturā, ideo hēt has p̄prietates, & hæc accidentia & nō q̄a habeat has p̄prietates & accidentia, hēt hāc naturā, quòd ſi hēt has proprietates, iā ergo eſt hic, ecce eius in ſe indiſtinctionē, & ſi hæ proprietates in alio nequeant eſſe, ecce eiuſdē ab alijs diſtinctionē. Dū ergo quærimus, p quid natura fiat hæc, & indiuidua, q̄rimus, vnde habeat, vt ſit indiuiſa in ſe, & à quouis alio diuiſa, qđ ſi

Indiuiduum pro ſecūda intētione quo formaliter fiat.

D. Thom.

Quæ, & quot ad indiuiduū requirantur.

Ariſtot.

Porphyr.

D. Thom.

ab

ab vno, & eodem poterit vtrunque proficiſci, iam certè vnica res aſſignabitur principium indiuiduationis, ſin minus, ex duplici capite id petendum erit.

Comparatio inter vnitatē numericam, & alias.

Aduerte tertiò, quòd hoc indiuiduum ſic conſtitutum erit vnum numero, & ex cōſequenti vnum quoque ſpecie, ac genere, vnitas ſiquidem numerica infert alias, & ab alijs nō infertur, auctore Ariſt. 5. Diuin. 12. valet quippe ſi dicaẽ, eſt vnum numero, ergo ſpecie, ergo genere non autem e contra, vnde in indiuiduo eſt vnitas numerica, & formalis, nomine vnitatis formalis vocādo, & ſpecificā, & genericam, licet ſpecifica ſit vnitas formalis ſimpliciter q̄m nullā patitur diuiſionē formalē, generica verò ſcd̄m q̄d, q̄m admittit diuiſionem formalē, ſpecificā. ſ. & quo ſuperius genus erit, eo minori vnitate formali gaudebit, q̄m plures formales diuiſiones admittet de q̄bus oībus vnitatibus, quomō ſe habeat in indiuiduo, quomō ſint in rerū natura, quomō abinuicē ſecernanẽ, definiā c. 4. huius lib. q. 2. Quāuis itaq̄ in īdiuiduo ſit vnitas, & numerica, & formalis, (Sortes quippe eſt hic hō. eſt aīal, eſt corpus, &c.) nō tñ ab eodē principio vtraq̄ vnitas eſt deſumenda, veluti quoq̄ nō ab eodē ſumiẽ oppoſitū harū vnitatū, diuiſio videlicet; De vnitate formali nō quærimus in præſenti vnde ſumaẽ, (hæc .n. à forma oriri nullus dubitat,) ſed inquiſitio eſt de numerica, & indiuiduali, quippe quæ vnitas non dicit rei eſſentiā, aut ſubſtantiā, ſed modum quendam realem eiuſdem exprimit, qui modus eſt exiſtendi incommunicabiliter, vt colligitur ex Auctore p. p. q. 29. art. 1. ad tertium, & ex Interprete ibidem.

Vnde formalis vnitas.

D. Thom. Caietan.

Noto quartò, nō inueſtigandū nobis eſſe de vnitate quantitatiua, ſed de ſubſtātiali, q̄ modus quidā eſt, vt dicebā ſubſtantialis, ad ipſius ſubſtantiæ cathegoriā ex reductione ſpectans, nā oīs modus ꝓprius, & eſſētialis alicuius rei vt ſic, de neceſſitate eſt in eodē genere, in quo eſt res illa, cuius eſt modus; Inueſtigamus vtique de vnitate indiuidui, rōne cuius ponitur in p̄dicamento ſubſtātiæ, q̄ certè dēt eſſe ſubſtantialis vnitas, q̄uis etenim vnūquodque cōſtituaẽ in ſpecie, merito formæ ſuæ, & nō eorum, q̄ reddunt ipſum indiuiduum, (alioquin homo, vt homo, non foret in ſpecie humanitatis, & ſubſtantiæ,) ſub ſpecie tamen locatur per principia indiuiduantia, quæ naturā in ſpecie iā conſtitutam, ad hoc indiuiduū trahunt, & coartant; patet aūt, vel certè patere debet cuique, ſpeciē ſubſtātiæ nō cōtrahi ad aliq̄d indiuiduū per aliquid, quod ſit extra genus ſuū, illud .n. foret accidens, & ex conſequēti contractū per illud, foret de genere accidentis, & ſic nō indiuiduū ſubſtantiæ de quo intelligimus in quæſtione.

Quo quidpiā locetur in ſpecie.

Noto quintò, quòd cū de principio, vel cauſa indiuiduationis dupliciter poſſimus loqui, & de extrinſeco .ſ. & intrinſeco, hic loquimur de intrinſeco ſolum, non enim eſt quæſtio à quo effectiuè natura fiat hæc, ſed à quo formaliter, nam ſatis oībus in confeſſo eſt, quod principium extrinſecum ipſius indiuidui, potiſſimum in fieri eſt agens, & efficiens extrinſecum, non enim naturali via fit aliquod compoſitum, niſi finis moueat efficiens ad coniungendam formam cum materia, & non fit hoc cōpoſitum, niſi hic finis moueat hoc agens ad hanc formam cum hac materia copulandam, ſic Ariſt. 8. Diuin. 12. dicebāt fit vt vna ex materia, diuerſa ob cauſam mouentem oriantur; materia quippe ex ſe indifferens eſt ad diuerſas formas, & ſpeciē, & numero, vnde ſicut determinaẽ ad formam huius ſpeciei ab agente huius ſpeciei, (de quo præcipuè loquitur ibi Ariſtot.) ita ad hanc formam numero determinatur ab hoc efficiente ſingulari, & quo ad hoc bene dixit Durandus 2. ſent. d. 3. prope finem ſecundæ quæſtionis, formam eſſe hanc per illud, quod eſt in re extra, & hoc inquit eſt extrinſece agens. In re ergo maximè perſpicua non eſt vt quæſtio fiat, ſed quod obſcurum ſatis eſt indagamus, à quo intrinſecè, & formaliter conſtituatur indiuiduum in eſſe illo indiuidui, & incommunicabili, &c.

Principium indiuidui extrinſecum.

Ariſtot.

Durandus.

Vnde fiant indiuidua accidentia.

Tandem facilè adnotauerim, non inſtitui quæſtionem de quolibet indiuiduo ſubſtantiæ, & accidentis, ſed de illo ſubſtantiæ tantum, vnicuique enim exploratum eſt, accidentia indiuiduari ex ſubiecto, in quo ſunt, vt docet Auctor p. p. q. illa 29. art. illo 1. rurſus, non de indiuiduo cuiuſuis ſubſtātiæ quærimus, ſed ſolùm de materiali, vt excludantur Intelligentiæ, quas ſeipſis, & eſſe, & has eſſe nūc ſupponimus, & cap. 5. huius libri quæſt. 4. dicemus.

Epilogus.

Eſt ergo ſenſus difficultatis, vndenam intrinſece habeat indiuiduum ſubſtantiæ materialis, res illa ad extra, quod ſit indiuiduum, hoc eſt indiuiſum in ſe, & ab alijs diuiſum, & diſtinctum vnitate, non formali, ſed numerica, non quantitatiua, ſed ſubſtantiali, quod ipſum de diſtinctione intelligimus, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quorundam placita referuntur, confirmantur, & impugnantur.

SCotus 2. Sent. diſt. 3. q. 6. poſtquam quinque præcedentibus eiuſdem diſtinctionis quæſtionibus diffuſè, & acutè quidem, varias circa indiuiduationis principiū adduxit, & reiecit ſententias, tandē ſuā in hoc negotio mentē aperiens dixit, ſubſtantiā materialē eſſe indiuiduā per aliquā entitatē poſitiuā, ꝑ

Scoti voluntas.

ſe determinantem naturā ad ſingularitatē, & eiuſdē quæſt. proceſſu, poſt multa q̄ attulit, vt faceret ſatis dubitationibus contra hāc poſitionē, manifeſtat quænā ſit iſta entitas indiuidualis, à qua ſumitur differentia, & ait nō eſſe materiā, non formā, non cōpoſitū, quatenus quodlibet iſtorū eſt natura, ſed eſſe vltimā realitatem entis, qđ eſt materia, qđ eſt forma, qđ eſt compoſitum, non differentē ab illis realiter, ſed formaliter, & non eſſe rē, ſed realitatem, &c. Quod ipſum eodē ferè ordine, poſt multas ſcilicet dicendi vias adductas, & reiectas, licet breuiori verborum circuitu docuit quæſtione ſua 13. ſuper ſeptimum Diuinorum. Et quidem ſuam hanc opinionem ſuadet, vel ſuadere conatur.

Eius argumēta.

Primò, Q͞m ſicut vnitas in cōi per ſe cōſequitur entitatem in cōi, ita quæuis vnitas per ſe conſequitur aliq̄ entitatem, (vnitas quippe eſt paſſio entis,) ergo vnitas ſimpliciter, & numerica ipſius indiuidui dēt per ſe conſequi aliq̄ entitatem, non illam naturæ, hæc enim eſt cōicabilis, ergo aliquam aliam, quæ illā naturæ determinet, & hæc erit entitas incommunicabilis, faciens vnum per ſe cum entitate naturæ, totum enim cuius eſt hæc vnitas, de ſe eſt perfectum, &c.

Secūdò, Oīs differētia differētiū reducit̄ ad aliqua primò diuerſa, nā in differentibus oportet, dari ſtatū, at indiuidua ꝓpriè differunt, ergo eorū differentia reducenda eſt ad aliqua primò diuerſa; hæc primò diuerſa nō ſunt natura huius, & huius indiuidui, non enim pōt eſſe idem, quo aliqua formaliter conueniunt, & quo realiter differunt, per naturam aūt conueniunt indiuidua, ergo præter ipſam in hoc, & in illo ſunt aliqua primò diuerſa, quibus hoc, & illud differūt, hæc nō poſſunt eſſe negationes, nē aliqua accidētia, vt in eadē diſtinctione ꝓbauit Scot. ergo erūt aliquæ entitates poſitiuæ, q̄ per ſe naturā determinabūt.

Tertiò, Sicut ſe hēt genus ad ſpeciē, ita ſpecies ad indiuiduū, vt enim illud eſt in potentia ad ſpeciē, ita hæc ad indiuidua, ergo ſicut cōtrahitur, & fit in actu genus ꝑ differentiā ſui generis ad ſpecies, ita cōtrahetur ſpecies ad indiuidua, ꝑ ſui generis differentias, nō ergo per aliquod accidens, ſed neque ꝑ materiam,

aut

aut formam, quoniam hæ non dicuntur in recto de cōtracto, veluti dicitur differentia, neque per compoſitum, quoniam hoc non eſt contrahens, ſed cōtractum, ergo per entitatem illam poſitiuam, &c.

Quartò, & vltimò, Sicut ſe hēt entitas ad depēdentiā, ita & vnitas, ſed entitas ſubſtātiæ primæ à nullo alio genere depēdet, cū potius alia genera ab ipſa ſubſtātia pēdeāt, ergo neque vnitas talis ſubſtātiæ ab alio pendebit, nō ergo ab accidente, neque à forma, quoniam hæc eſt communis, neque à materia, quoniā & hæc inuenitur in omnibus materialibus, non à materia cum quantitate, iam enim admiſcetur accidens, ergo ab hac poſitiua entitate, &c.

Examinatur præfata ſententia.

Hāc Scoti ſententiā ſæpius contemplatus, ſemper iudicaui, aut falſam, aut inſufficientem, falſam q̃dē, ſi velit totale, & cōpletū indiuiduationis principiū, eſſe poſitiuā hāc entitatē, abſq. vllo ordine ad materiā, vel quoduis aliud cū .n. huiuſcemodi entitas, nō ſit aliud realiter ab ipſimet natura, ex eius ſentētia, id hēbitur, q̃d natura ex ſe, ſi nō formaliter, at ſaltē realiter ſit hęc, q̃d tñ efficaciter ipugnauit idē Doctor, 1. eiuſdē diſt, quæſt. Q̃d ſi dicat, Scotū impugnaſſe naturā ex ſe eē hāc formaliter, nō realiter, poterit Aureo. Adā, & alij, q. cēſent naturā de ſe eſſe hāc reſpōdere, q̃d id acceperint idēticè, licet nō formaliter, & ita vanus dep̄hendet labor illa 1. quæſt. Præterea, ait illa 6. quæſt. talē poſitiuā entitatē eſſe vltimā realitatē entis, q̃d eſt materia, q̃d eſt forma, q̃d cōpoſitū, ergo ia aliç realitates ſunt in materia, in forma, in cōpoſito, alioq̃n vane vocaret realitas vltima, & certè adſunt realitates ꝓpriæ, nō .n. talis entitas dat vel materię, vel formæ, vel cōpoſito entitatē, peto ego, realitates illæ, & entitates, q̃ ꝓſuppōnunt huic entitati, aut sūt ſingulares, aut nō, ſi primū, ergo vltima hæc realitas, nō eſt principiū effectiuū ſingularitatis, ſed cōpletiuū, immò neq; cōpletiuū, adhuc .n. forēt illę entitates ęque ſingulares, ſi hęc nō adueniret, ſi ſm, ergo materia ex ſe nō erit vna numero non erit hæc, ſed determinabitur ab hac poſitiua entitate, q̃ cū determinet, erit pſtās munera formę, huius .n. eſt determinare, erit rōe exiſtēdi illi materiæ, & ſic materia abſque forma habebit actū formalē, rōne primi, & in quolibet cōpoſito erūt exiſtentiæ duæ, & formæ .ſ. & materię, rōne ſecūdi, quorū vtrūque eſt abſurdū. Certè cū ad aures Scoti hęc proprietas, vel entitas, ſaltem natura ſequatur vnionem formæ cū materia, & in illa vnione, (ſi vera ſit, & non fictitia) compleatur indiuiduatio, non video, quomodo talis entitas ſit principium, & cauſa indiuiduationis, niſi dicatur formam vniuerſalem materiæ ſingulari in illo priori eſſe vnitam, quod non eſt vt impugnetur, ſiquidem ex procemio Diuinorum, actiones omnes ſunt circa ſingularia, & ſeptimo eorundem 53. non ſit domus, ſed hæc domus, &c.

Officia Formæ. *Ariſtot.*

Vide apud Caiet. hoc in loco rōnes tres valde efficaces cōtra hāc Scoti pōſitionē, deſūptas ex ꝓpoſitionibus ipſiuſmet Scoti; Vide quoque Bartholomæū Spinā defenſione ſua 7. pro Auctore ſup 12. quinti Diuin. vbi acutè, & nobiliter q̃dē hāc Scoti poſitionem cōminuit, & euellit, vt ꝓinde inutile oīno mihi iudicem in hoc argumenta alia ꝓtrahere. Quo vero ad eiuſdem ſententiæ inſufficientiam, dico manifeſtū eſſe, naturam eſſe ſingularem formaliter ſingularitate, & hecheitate, vt vult præfatus Auctor, ſed hoc nō ſufficit, eſt .n. ac ſi dicat, eſt hæc, & ſingularis, qm̄ eſt hæc, & ſingularis. Sed & idem Scotus q. 2. illius diſtinct. nō multū à principio dicebat ſe non inueſtigare, quo formaliter repugnet naturæ, vt ſit cōicabilis, qm̄ hoc mō ꝑ repugnantiam ſibi repugnat, ſed quo tanquam fundamento proximo, & intrinſeco hæc repugnantia ei inſit, quod ſanè nō aſſignat, dū ait naturam eſſe hanc, & ſingularem entitate illa poſitiua, hæc .n. eſt ſua ſingularitas, quare videtur dicere, naturam eſſe ſingularem ſua ſingularitate, de quo nullus dubitat; vnde inquirendū adhuc manet, à quo,

Caietan. *Bartholomæus Spina.*

velut

velut à fundamento proximo, & intrinſeco obtineat hanc ſingularitatem; Fatebimur & nos, naturam eſſe hanc, & ſingularem ſua entitate, ac ſingularitate, & vnitate, tanq̃ eius modo, & rõne formali, at videnda vlterius eſt radix, vnde ſumatur hæc ſingularitatis ratio, qđ ſi fiat ſtatus in illa entitate poſitiua explicata, præterq̃ quòd, hanc radicem nõ cernimus, natura quoq. in materialibus, ſe tota, & identice erit hæc, & indiuidua, quod negamus nos negat & ipſe, vel ſaltem in eo elaborauit, vt oſtenderet, naturam non eſſe de ſe hanc; Accedit, neq. Ariſtot. neque quemuis alium philoſophum huius entitatis in propoſito, de quo loquimur verbum vmquam habuiſſe, ſed indiuiduationis cauſam in aliud retuliſſe, vt in huius quæſtionis progreſſu apparebit; Aliunde igitur inquirenda eſt huius ſingularitatis ratio, & cauſa, &c.

Opinio Henrici.

Adeſt ſecundo loco Henricus in quolibetis ſuis, quolibeto quinto, q. 8. qui profundè negotium hoc de indiuidui conſtitutio ie luſtrans, docet indiuiduũ fieri indiuiduũ, non per aliquid poſitiuum, ſiue fuerit abſolutum, ſiue reſpectiuum, ſed per quoddam negatiuum, & duplicem ponit negationem, quarum alteram vocat ad intra, alteram ad extra, per primam, indiuiduum nequit fieri alteri communicabile, per ſecundam, nequit eſſe idem cum alio, illam vocat negationem communicabilitatis ad intra, hanc negationem identitatis ad extrà; cum ergo natura poſſit alijs cõicari, & fieri eadem, ſi vtriuſque negatio adfuerit, iam illa natura erit hæc, & indiuidua. Hoc autem nititur firmare.

Primò, Qm̃ quod conſtituit definitionem, conſtituit & definitum, at gemina illa negatio cõſtituit definitionẽ indiuidui, (eſt. n. indiuiduum, quòd indiuiſum eſt in ſe, & alijs nõ idem;) ergo conſtituit ẽt definitũ, ipſum ſ. indiuiduum.

Secundò, Si per quid abſolutum poſitiuũ cõſtituatur indiuiduũ in eſſe indiuidui, quæritur, quid ſit illud poſitiuũ, non accidens, hoc. n. ſequitur indiuiduũ, & nõ conſtituit, nõ materia, non forma, qm̃ erit q̃ſtio, vnde nã & hæ indiuiduẽtur, cũ ex ſe ſint in hoc, & in illo indifferẽter, nõ cõpoſitũ, qm̃ ſeipſo, ergo &c.

Repudiatur.

At inanis penitus deprehenditur opinio iſta; Fieri quippe non põt, vt negatio ſit alicuius prima radix, & primum principium, cum oĩs negatio fundetur in affirmatione, & negatiuum quodq. ſupponat aliquod poſitiuum, (affirmationem ſiquidem priorem negatione, docebat Ariſt. 2. cœli 18.) quare prius indiuiduum erit indiuiduum, ſi in eo duæ illæ negationes fundari debeãt, quare bene verum eſt, omne indiuiduũ binam hanc negationem conſequi, quòd ſi conſequunẽ, iam non ſunt eius cauſa. Deinde, manifeſtandũ erat Henrico, cur hæ duæ negationes inſint cuiuis indiuiduo, hoc. n. quærimus in quæſt. nõ quæritur etenim, an indiuiduũ ſit in ſe indiuiſum, & alijs nõ idem, ſed hoc de quouis indiuiduo ſuppoſito, inquirimus cauſam, vnde nam habeat, vt ſibi hęc cõueniãt, quare grauis Auct. reſpõdere videẽ, ideo eſſe indiuiduũ, qa eſt indiuiduũ.

Referre deinde libet tertiam opinionem multorum philoſophor. haud vulgaris eruditionis qui in eo conueniunt, vt aſſerant, & formã, & materiam eſſe principium indiuiduationis, ſed magis, ac principalius formam, immo quidam dicunt, ſolam formam per ſe, materiam vero, non niſi per accidens indiuiduationem cauſare, vt Achillinus primo de elementis, dubio 26. Alij dicunt, formã eſſe verum principium, materiam aũt concurrere tãquam conditionem ſine qua non, vt Zabarella libro ſuo de Conſtitutione indiuidui, qui eſt nouus inter illos 30. de Rebus naturalibus, c. præcipuè 6. Alij, & formã, & materiam vera dicunt principia, ſed magis formam, vt Zimara longo proceſſu, quæſt. ſua de hoc, & theoremate 97. & Pererius lib. 6. illorum 15. c. 12. Immo Zabarella loco allegato in ſuam ſententiam citat Auerroem deſtructione deſtructionum, diſputatione prima contra Algazelem, (quem locum citat & Zimara illo theoremate,)

Achillinus.

Zabarella.

Zimara.

Pererius.

mate;) & ſuper ſecundum ſecu di de anima, & ſub initium comm. noni eiuſdem libri, & 90. primi eiuſdē ſcribit, indiuiduū fieri indiuiduū, & hoc per ipſam formā, ſed & eundē Auerr. poterat vocare Phyſ. comm. 68. aſſerentē, oēm ram eſſe vnam per ſuam formā, & iā Achillinus, & Zimara nominatis locis, alias complures citant ad hoc idem ipſius Commentatoris auctoritates; Vnde colligit Zabarella vltimis verbis commemorati capitis, quòd oēm vnitatē cenſuit Auerr. a forma tribui, nec poſſe nos hac in re de eius opinione dubitare.

Quid de Auerr. in hoc ſētiat Zabarell.

Ego vero ſummopere dubito de Auerr. in hoc ſententia, qm̄ primo de cœlo, ac mundo, comm. 95. circa finem ait, qđ rō ibi ab Ariſt. ex materia deſumpta, ad mundi numeralem vnitatem ꝓbandam, dicit cām, & reddit ꝑꝑ quid, & 5. Diuin 12. ait vnum numero dici de illo, cuius eſt materia vna, & cōmento lib. de ſomno, & vigilia, parum à medio inquit, formas vniuerſales nō indiuiduari, niſi ꝓpter materiā, vnde ſubdit, quòd ſi Intelligentiæ abſtractæ cōprehenderent indiuiduū, tunc neceſſariò eſſent materiales, & demū 1. Phyſic. comm. 6. dicit, multitudinē eſſe, aut rerum differentium ſecundum formā, aut ſecundum quātitatē, quibus oībus locis, indiuidui vnitatē clarè nimis in materiā reducit, & non tm̄ in cām, vel minus principalem, vel per accidens, vel in conditionem ſine qua non, (vt forte interpretaretur Zabarella, Zimarā quædam illorum dictorum exponentem imitatus,) talem ſiquidem ſenſum, inanem prorſus oſtendit non imperitè Archang. Merce. quæſt. de indiuiduatione ſubſtantiarum, c. 6. vt proinde vehemens me teneat ſuſpicio, Zabarellā loca hæc Auerr. nō obſeruaſſe, vel ſi obſeruauerit, vehementior inſurgit admiratio, eū dixiſſe, non poſſe in hac parte de mente Auerr. dubium oriri: Hinc præfatus Merce. dicit Auerr. hac in re maximè varium, & ambiguum, & in calce illius c. ſcribit Auerr. à cōtradictione liberari non poſſe, & tn̄ doctor iſte doctrinæ Auerroicæ per quam fuit addictus. Sed & ipſe Zimara loco recenſito illius q̄ſtionis, primis ferè verbis præfationis ſuæ ad Andreā Mocenicum inquit, Auerr. hac in re dubiū plerumque, ac ſibi contrarium apparere, quinimo Marcus Antonius Genua, eiuſdē Zabarellæ olim præceptor, & doctri. Commentat. ſemper ferè adhærens, mouens quæſt. ſuper octauum primi de Aīa, nū ſecluſa oī intellectus operatione dentur actu vniuerſalia, ſecunda illius quæſtionis parte, expendens locū illū, quē ex Auerr. retuli 1. Phyſic. ait Auerr. velle per materiam quantā indiuiduū fieri, & exponens ſeptimum ſecundi de Aīa inquit, falſo colligere Truſſianum ex Auerr. quòd forma ſit principium indiuiduationis, licet .n. voluerit per formā indiuiduū fieri hoc non tn̄ per eā indiuiduari, ſed tribui ens in actu, & vnū. Et certè, ſi in meis opinionibus magna de Auerr. teſtimonio me ſolicitudo teneret, oſtenderem, potius illum in id inclinaſſe, vt indiuiduatio fieret à materia, q̄ vt à forma, fortaſſis enim loca à Zabarella adducta, & alia poſſent hanc ſubire interpretationē, vt loquant̄ præcipuè de indiuiduo, quo ad eſſe ſimpliciter ſubſtantiale, & in actu, de eſſe vero hoc, & numerico, & indiuiduali, non niſi ex concomitantia, & ſecundariò, quod vel eo magis erit credendum, qn̄ videbimus, Ariſt. indiuiduationem ſemper in materiā reducere, vt proinde ægre quis credat, Commentatorem ſuum aliud exiſtimaſſe. At quicquid tandem fuerit de ſententia Auerrois, nihil incommodi ſentio, illud ſufficiat, non certo conſtare, quòd indiuiduationis cauſam, formam aſſignauerit.

Quid Auctor

Quid Archā. Mercenarius.

Quid Zimara

Quid Genua.

Senſus locorū Auerrois.

Falsò quoque, & falſius fortaſſe conatur idē Zabarella trahere Scoti in opinionē ſuā, & ſcilicet nomine illius hæccheitatis acceperit formā, quatenus largitur exiſtentiam hoc enim nunquam excogitatum fuit, vel ab illis, qui partes Scoti in hoc tuendas, vel ab ijs, qui eaſdem impugnandas ſuſceperunt. Expreſſe ſiquidem ait Scotus diſtin. illa relata, quæſt. 6. quod talis entitas nō eſt materia,

Iudicium Zabarell. de Scoto impugnatur.

vel

vel forma, vel compoſitum, ſed eſt vltima realitas entis, quod eſt materia, vel forma, vel quod eſt compoſitum, ſed dum paulo inferius eadem quæſtione reſpondet ad argumenta facta pro opinione ab ipſo reiecta quæſtione p̄cedenti, huiuſcemodi entitatem vult eſſe, vel appellari materiam, ſic enim varia Ariſtotelis dicta exponit, quomodo ergo Zabarella ſibi ſuaſit, vt nomine huius entitatis acceperit Scotus formam? Hinc abeſt à vero, quod ait, Scotũ ſcilicet nõ impugnaſſe opinionem, quæ tribuit formæ indiuiduationis principium, iam enim clarè dixit, formam non eſſe hanc entitatem, iam eandem entitatem, totius materiam vocauit, quæſtionem verò ſpecialem, qua id reijceret nõ formauit, quoniam conſtitutionem indiuidui, formæ aſcribendam neque ſomniauit, &c.

Vt ergo ad hos reuertar, (ſi tamen ab ipſis receſſerim,) qui ſubſtantias materiales per formam fieri indiuiduas volunt, ſententiam hanc ſuã pluribus firmare nituntur, ea tamen dumtaxat referam, quæ & firmiora apparent, & aliqua in hoc negotio difficultatem ingerere videntur, q̃ppe quæ, & formæ indiuiduationem tribuendam, & à materia, primò ſaltem reijciendam, concludere nituntur.

Argumenta pro illa ſententia. Sit primum argumentum; Idcirco indiuiduum eſt indiuiduum, quoniam eſt in actu, at quod ſit in actu, id habet ex forma, non ex materia, ergo, &c. & hanc rationem videtur innuiſſe Auerr. ſecundo de Anima, comm. illo nono, &c.

Secũdò, Forma eſt principiũ, quo vnũ indiuiduũ ab altero diſtinguit, ergo eõ
Ariſtot. eſt principiũ, quo ipſa indiuidua in eſſe cõſtituũtur, ꝓbatur antecedens ex Ari-
Auerroes. ſtot. 7. Diuin. 49. dicente, actũ eſſe illũ, qui ſeparat, & diſtinguit, & ex Auerr. comment. 35. primi de Anima dicente, membra leonis non differre à membris cerui, niſi ob diuerſitatem animæ cerui, ab anima leonis, conſequentia ꝓbatur, q̃m idem eſt principium diſtinguendi, (ſaltem à priori,) & eſſendi, &c.

Tertiò, Indiuiduum habet à forma, quod ſit, ergo & quod ſit vnum, ergo quod indiuiduum, ſecũda collectio eſt clara, & antecedens patet, quoniam forma eſt fons omnis eſſe, vt docent philoſophi omnes, & præcipuè Auctor, prima conſequentia deducitur, quoniam eſſe, & vnum eſſe non differunt, &c.

Quartò, Materia nequit tribuere eſſentiam, vt eſt communis philoſophorũ aſſenſus, tũ vero p̄cipuè diſcipulorũ D. Tho. ergo neque poterit tribuere exiſtentiã, ꝓbat̃ illatio, q̃m maius eſt tribuere exiſtentiã, q̃ eſſentiã, cũ exiſtentia ſupponat eſſentiam, & quod nequit p̄ſtare minus, nequit certè poterit maius, ergo non põt materia tribuere indiuiduationem, nã indiuiduatio nõ differt ab exiſtentia, forma vero, & eſſentiã, & exiſtentiã impartiri valet, quare, &c.

Quintò, Materia nõ eſt vna poſitiuè, ſed negatiuè dũtaxat, vt cõueniũt oẽs philoſophi, ergo nequit eẽ principiũ ĩdiuiduationis, patet cõſequẽtia, q̃m ĩdiuiduũ fit indiuiduũ vnitate numerica poſitiua, forma vero eſt vna poſitiuè, &c.

Sextò, & vltimò, (& hoc argumentũ, efficaciſſimũ vocauit Zabarella, vbi ſupra) colligitur ex Ariſt. 5. Diuin. 12. vnitatem numeralem eſſe maiorem qualibet alia vnitate, nam hæc infert alias, ſiue analogiæ, ſiue generis, ſiue ſpeciei, & à nulla infertur, (vt dicebamus & nos in titulo huius q̃ſtionis,) ergo quod non poterit eſſe cã reliquarũ vnitatũ, multominus valebit eſſe cã vnitatis numericæ, at materia nequit eſſe cã vnitatis ſpecificæ, ergo neque numericæ, ergo nõ erit cã indiuiduationis, ſed hæc erit forma, &c. Alia argumenta poſſent ꝓ hui9 ſẽtẽtię cõfirmatione adferri, at iſtis cõfutatis, & reliqua facile negligẽtur, &c.

Refellitur oppoſitio. Reijcitur hæc opinio, quoniam forma materialis ex ſe cõmunicabilis eſt in
plura numero, vt ſcripſit Ariſtoteles primo de cœlo 92. quod dictum explicans
Ariſtot. cans ibi Auerr. dicebat, formã eſſe ſubiectũ vniuerſalitatis, ergo ſeipſa nequit
Auerr. eſſe vna numero, ergo aliunde petenda eſt cauſa, & ratio huius vnitatis numericæ, patet conſequentia, quoniam oppoſita nequeunt vnj, & eidem conuenire

ex

ex ſept.Diuin.42.opponuntur aũt eſſe cõicabile,& eſſe vnum numero,vt mani feſtum eſt. Si dicatur,formam cõem ex ſe plurificabilem eſſe,non aũt formam ſingularem,vt videtur innuere Zimara principio expoſitionis illius ꝑnunciati Auuerroici,Forma eſt ſubiectum vniuerſalitatis, & eſt theorema vndecimum, & vt clare exponit quæſt.ſua de indiuiduationis principio: Hoc nihil officit, immò iuuat,habetur.n.qđ forma vt ſic nõ ſit vna numero,ſed quatenus eſt ſingularis,quærimus ergo,vnde nam hẽt,vt fiat ſingularis, non ex ſe,tunc.n. eadẽ forma eſſet contrahens,& contracta,ergo ab aliquo alio, hoc aũt quidnam ſit, in inferioribus explicabitur. Nunc ſufficiat, quòd tm̃ abeſt,vt forma ex ſe ſit vna numero,qđ ex ſe eſt cõicabilis in plura numero,vt dicit allegata auctoritas,quæ ẽt vel auget contradictionem in dictis Auerr. vel oſtendit ipſum non fuiſſe in illa ſententia,q̃ ei nonnulli,& maximè Zabar. adſcripſit; Præterea, ſi dictũ Ariſt.Auerr.intelligatur de formis cõibus, iam in illo dicto enunciãdo, nihil enunciarent niſi purã nugationem,quis.n.dubitet,formã cõem eſſe cõicabilem? quis ignoret,omne cõe eſſe cõicabile? quis non videat, idipſum ꝑrſus dici in prædicato propoſitionis, quod præmiſſum fuerit in ſubiecto? Aduertas

Intelligitur ergo propoſitio de omni materiali forma, (immò Auerr. ait hunc eſſe intellectum cuiuslibet formæ,gloſſatur tamen, & bene de omni forma materiali,de hac.n.ibi Ariſtot.loquebatur,) vt.ſ. quantum in ſe fuerit, ſit pluribus communicabilis,quare ex ſe non erit vna numero, quare hanc vnitatem,ac proinde indiuiduationem conferre nequibit.

Vlterius, Si forma eſſet ex ſe vna numero,non erat cur Ariſt. primo de cœlo,ac mundo tex.illo 92.proponens quæſt. num plures eſſent, vel eſſe poſſent mundi,adeo laboraret in eius vnitate demonſtrãda,ſufficiebat.n.ei dicere,ideo eſſe vnum numero,qm̃ ex ſua forma conſtabat, cum iam potiſſimum forma illa eſſet ſingularis,quare ſi forma,vel de ſe,vel vt ſingularis, vel quatenus dat exiſtentiam,eſt principium ſingularitatis, & id per qđ redditur aliquod incommunicabile,cum forma cœli eſſet ſingularis,& exiſtentiam daret, dum de mũdi vnitate loquitur Ariſt: quare vnitatis huius cauſam, formam non aſſignet? At videbat Ariſt.numericam enitatem à forma prouenire non poſſe, ideo mox confugit ad illam materiæ, & vſq.ad 95. incluſiuè oſtendit,vnitatem cœli ex vnitate materiæ dependere, & ideo cœlum eſſe vnum, qm̃ ex tota ſua materia conſtat,adferens exempla de ſimitate,cuius materia eſt caro, nam ſi ex omnib. carnibus vna fieret caro,& in hac foret ſimitas iam vnica foret ſimitas, qm̃ vnica materia,ſimiliter qm̃ caro,& oſſa ſunt materia hominis,ſi ex omni carne,& omnibus oſſibus non potentib. diſſolui fieret homo, iam vnicus eſſet homo, qm̃ vnica materia hominis. An non igitur ex his locis apertiſſimum relinquit, formam vnitatem ſuam numericam non ex ſe habere, ſed illam aliunde, à materia.ſ.deſumere? Hinc manifeſtè elucet,materiam nedum non debere excludi à cauſalitate huius vnitatis,ſed eſſe veram eius cauſam,& non ſolum per accidens,vel ſolum, vt conditionem ſine qua non,vt volunt hi doctores, alioquin dicendum foret, vel quòd vane,immò & falsò recurriſſet Ariſtot. in vnitate mundi manifeſtanda,ad vnitatem materiæ, ſi hæc nullo modo vnitatis illius erat cauſa,vel quòd vbi Ariſt. veram, & præcipuam cauſam nactus eſſet, illa ſilentio inuoluta,ad cauſam per accidens,vel ad conditionem ſine qua non confugiſſet,totam namq. vnitatem in materiam refert,& de forma nihil loquitur, immò ait,ex ſe communem eſſe,quare pro cauſa non cauſam, & pro non cauſa cauſam aſſignaſſet. An nõ Simplicius ſuper 94.illius primi de cœlo dicebat valde diligenter Ariſtotelem appoſuiſſe ly *non potentibus diſſolui*, quoniam licet ex omni carne, & omnibus ex oſſibus homo conſiſteret, hæc autem diſſoluerentur, Ariſtot. Simplic.

tur, nihil prohiberet, iterum compoſitis ipſis, multos fieri homines? Ecce quomodo vnica exiſtente materia, vnica eſt forma, & pluribus exiſtentibus materiæ partibus, plures ſunt formæ, qm̄ nimirū ex ſe forma eſt cōicabilis, & ſi fiat vna, id ex materia prouenit. An nō Alber. Mag. tract. 3. ſuper primū de cœlo c 7. ait, formā eſſe principiū cōitatis multorū, & c. 8. idipſum pluries repetit, & parū ab initio dicit, oēm formā cōicabilē eſſe, quod & lib. 1. de Intelligibili, tract. 2. c. 3. formaliter ſcripſit dicens, formā oēm eſſe cōicabilē? quomodo igitur de ſe erit principiū ſingularitatis? At in ſequentibus, potentiori via adhuc videbitur, [illegible] mō poſſe indiuiduationis cām, vel totalem, vel principalē aſſignari formā, qū opinionē nrām confirmabimus. Sed quare obſecro illi, qui ponunt materiā conditionē ſine qua nō indiuiduationis, ea rōne, qm̄ forma materialis nequeat exiſtere abſque materia, non ponunt quoque accidentia, & potiſſimum quantitatem, cum neque abſque his poſſit talis forma exiſtere?

Albert. Magnus.

Scotus. Zerbus. Aquarius. Bannes.

Et hæc de 2 art. quæſtionis, qđ ſi cupis aliorū adhuc placita circa hec videre, lege Scot. diſtin. illa ſæpe nominata, per ſex primas quæſt. Gabriel. Zerbum Veronenſem quæſt. ſuis metaphyſicalibus, lib. 7. q. 10. Aquariū ſexta dilucidatione 5, lib. eiuſdem ſcientiæ, & poſtremò Dominicū Barneſiū primo de generatione, & corruptione quæſt. 20. in ordine libri, & tertia ſuper 5. caput, & inuenies aliorū iudicia de indiuiduationis principio. Nobis famoſiores dumtaxat ſententias adferre placuit, cum præcipuè nonnullas alias in ſequentibus ſumus adducturi, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Thomiſtarum quorundam iudicia in medium adducuntur, & e medio tolluntur.

Primus modus explicandi materiam ſignatam.

Impugnatur.

CVm Auctoris doctrina ſit perpetua in aſſignando materiam ſignatam, hoc eſt, materiam cum quantitate indiuiduationis principium, vt inferius patebit, ideo eius diſcipuli hanc ſignatā materiā varie acceperunt. Chryſoſt. igitur Iauellus quæſt. 15. ſup 5. Diuin. & Banneſius loco mox relato referunt, nonnullos p materiā ſignatā accepiſſe materiā cū quantitate, accipiendo ſimul hoc totū aggregatū, materiā .ſ. & quantitatē. Refellitur ab vtroque modus hic dicēdi, & qdē merito, cū .n. loquamur de ſubſtantijs materialibus indiuiduis, conſtat quoduis indiuiduū eſſe ens p ſe, huic ergo non eſt aſſignandū aliqd principiū p accidens, quale foret aggregatū illud ex materia, & quantitate, q̄ ſcimus eſſe genere diuerſa. Inſufficientię quoque plena eſt hæc expoſitio, nō .n. aperit, quomō vtrūque cōcurrat, an ex æquo ad vnū, & idē, an inæqualiter, an vtrūque ad incōicabilitatē, & diſtin. pſtādā, an horū alterū, ad alterū ſimiliter horū, &c.

Secundus modus, quem viri grauiſſimi tradiderunt.

Reiecta ergo hac via, tanq̄ falſa, & tanq̄ inſufficienti, atque ideo penitus indigna, q̄ Auctori tribuatur, materiā ſignatam explicarunt alij, materiam actu ſub quantitate, vt differentia ſit inter hos, & illos, qd illi materiam ſeorſum a quantitate cōſiderarunt, & e cōtra, vtrūque poſtea aggregantes, hi verò materiā ſub quantitate exiſtentem accipiunt, & optimè explicant viri oī certè ex parte eruditiſſimi, ad qd materia, ad qd quantitas cōcurrat, cū .n. vt in tituli explicatione adnotabat, de rōne indiuidui ſit, & qđ in ſe ſit indiuiſum, & alijs incōicabile, & ſecūdo, quòd ab alijs diſtinguatur, cōcurrit materia ad reddendū ipſum incommuni-

communicabile, concurrit quantitas ad illud diſtinguendum à quouis alio indiuiduo eiuſdem ſpeciei, diſtinctione quantitatiua, & materiali, ſic nō ſola materia, nō ſola quantitas indiuiduat, ſed materia quantitate ſignata, ac limitata, rōne materię incōicabilitatem, rōne ſignationis ſuæ per quantitatem, diſtinct. ꝑbens numeralem. Ita docent illi, qui inter D. Tho. diſcipulos, & aliorum Thomiſtarū magiſtros nemini cōcedunt, Capreolus videlicet ſecundo ſent. diſt. 3. q. 1. dū ad permulta argumenta contra ſecundam cōcluſionem reſpōdet, & Frāciſcus Ferrar. primo cōt. Gent. c. 21. qui & locū Auctoris citat 3. p. q. 77 art. 2. & aliū 4. ſent. diſt. 12. q. 1. art. 1. ad tertiū quæſtiun. tertiæ, quæ certè loca idipſum expreſſe videntur docere, & Paulus Soncinas 7. Diuin. q 33. & 34. in priori docens, materiam dare incōicabilitatem, in poſteriori affirmans quantitatem ꝑbere diſtin. quos ſecut' ēt vr Barth. Spina, deſenſione illa ſup 5. Diu. allegata.

Capreolus. *Ferrarienſis.* *Soncinas.* *Spina.*

Probant, quod materia det incōicabilitatem, & excluſionem cōitas illius, ſecundū q̄ vniuerſale cōicatur particulari, (hæc .n. cōicabilitas ea eſt, quæ ab indiuiduo negatur, cū primam ſubſtantiam definiat Ariſt. per nō dici de ſubiecto,) qm̄ materia eſt primū ſubiectū, in nullo inferiori receptū, ideo illud qđ eſt in materia receptū vt ſic, nulli pōt inferiori cōicari, quod aūt materia ſit primū ſubiectū, cōſtat ex eo, quòd ſi ipſa in aliquo alio reciperetur, daretur aliqd, q eſſet magis potentiale illa, omne .n. recipiens cōparatum recepto, habet rōnem potentiæ, & quod recipitur, rōnem actus, nequit ergo recipi materia, ſed ſolum recipere valet, & ex cōſequenti eſt primum recipiens, & ſubiectum, &c.

Rationes ipſorum. *Quomodo ſe habeant recipiens, & receptum.*

Probant itidem, quantitatem ſecum ferre ab alijs diſtinctionem, oīs. n. diſtinctio, ſiuè diuiſio dicebat Ariſt. 3. Diuin. 11. eſt aut ſm̄ quantitatem, aut ſm̄ ſpeciem, aut formam, patet aūt, indiuidua nō differre ſm̄ formam, (cum in hac cōueniant,) ergo differunt ſm̄ quantitatem. Et ſi quis ipſis obijciat, quòd nullum ens ꝑ ſe includit res diuerſorum generum, vt dicebat Ariſt. 5. Diuin. 13. cum igitur indiuiduum ſit ens per ſe, nō debet includere res diuerſorum generum, ſubſtantiam .ſ. & quantitatem, Reſpondent, (& certè q ſoluit bene motiuum hoc, ſoluit permultas in hoc negotio difficultates, quomō .ſ. materia cum quantitate ſit indiuiduationis principium,) negando ſubſtantiam, & quantitatem eſſe ens per accidens, qm̄ ad hoc vt aliquod ſit ens per accidens, requiritur, quòd illa quę includit in ſuo nomine, nullum adinuicem ordinem habeant, ſed vnum alteri omnino accidat, ſic licet omne ens phyſicum in ſua rōne quantitatem, & qualitatem includat, non tñ eſt ens per accidens, & Capreolus nonnulla ad hoc loco relato adfert ex Alberto Magno, formaliter ſuper ſeptimum Diuin. tract. primo cap. 9. prope finem.

Ariſtot. *Quid poſtulet ens per accidēs*

Addunt, indiuiduum non eſſe ens per accidens, qm̄ licet includat accidens in obliquo, nō tñ in recto, neque tanq̄ partē ſuæ eſſentiæ, ſed quaſi determinatiuū eſſentiæ, neque ex principali ſignificato, ſed ſecundariò, neq; quo ad primum, ꝑ qđ cōſtituitur indiuiduū, (hoc eſt .n. eſſe incōicabile qđ nō à quantitate, ſed à materia obtinet,) ſed quo ad vltimā indiuiduationē, eſſe .ſ. diſtinctū, &c.

Vnde diſtinguunt de ente ꝑ ſe, & aiunt triplex eſſe, vno mō, q. à nulla cā, vel intrinſeca, vel extrinſeca dependeat, neque in fieri, neque in eſſe, vt ſolus Deus, ſecundò, q. ab alio vtique depēdeat, ſed in ſua rōne formali, neq. in recto, neq. ī obliquo cōnotet res diuerſorū generū, quo mō meta hyſicalia & mathemat. ſunt entia ꝑ ſe, tertiò, q. dicat res diuerſorū generū habentes inter ſe neceſſariū ordinē, vt eorū vnio nō ſit ꝑ accidēs, & ſic entia naturalia ſūt entia ꝑ ſe, &c.

Quotuplex ſit ens per ſe.

Sic Capreolus vbi ſupra ad primū Scoti, ita Soncinas q. illa 34. ad ſeptimū. Ita non incidunt in illud, qđ contra ꝑcedentē opinionē adducebatur, qm̄ conſiderant materiā actu ſub quantitate, atque ideo ordinē hæc inter ſe habentia,

Capreolus. *Soncinas.*

quod non videntur poſſe dicere illi, qui vtrumque ſeorſum contemplabantur, licet forſan pro illis dici poſſet, quòd vtique ſeorſum intuebantur, & materiã, & quantitatem vt ſic, at nihilominus ad indiuiduum conſtituendum conſiderarent, quatenus ordo eſſet inter ipſa, & tunc ſi non male ſenſiſſent, inconcinnè tamen locuti eſſent; effugiunt ſecundò id, quod eis vlterius obijciebam, optimè enim vt patuit, explicant officium vtriuſque, materiæ ſcilicet, & quantitatis.

Impugnatur animo minimè lubenti.

Iauellus & Banneſius locis recenſitis impugnant hanc ſententiã, & certè eſt impugnanda, quamuis permoleſtum mihi ſit, Auctores iſtos percelebres, & de noſtra Familia, & doctrina optimè meritos impugnare, præcipuè verò Capreolum, & Ferrarienſem quoque. Sed tandem, licet amici ambo ſint, (ac proinde amore, & honore digni,) cum Ariſtotele nihilominus primo Ethicorum c. 6. veritatem ipſis in honore anteponere, ſanctum iudicabo.

Admitto ea quæ pro reſponſione difficultatis allatæ dicunt, probabilia etenim ſunt, & faciliorem nobis reddunt viam, noſtram opinionem defenſandi. Sed multa vlterius ſunt, quæ me ab hac materiæ ſignatæ interpretatione recedere cogunt. Fieri ſiquidẽ non põt in via Auctoris, vt per materiã, q̃ actu ſit ſub quãtitate, indiuiduũ fiat indiuiduũ. In primo nanque inſtanti, quo terminatur alicuius indiuidui generatio, nõ adeſt quantitas formæ recedentis, tunc .n. cũ forma illa videat primum ſuum non eſſe, idem eſt dicendum de ſua quantitate, vt patet, & præterea, ſi adeſſet, hoc non poſſet facere indiuiduum illud, quod ſubſequitur, non .n. erit idem, quod illud, quòd tunc corrumpitur, cum tñ vnũquodque indiuiduum propria oĩno gaudeat entitate; neq. adeſt quantitas formæ ſubſequentis, quæ in illo inſtanti hẽt primum ſuum eſſe, qm̃ hæc ſequitur, non præcedit ipſum indiuiduum, &c. quamuis ſit in illo ſigno temporis, non tamen in illo naturæ, & tamẽ in illo naturæ ſigno, in illo priori, illa ſubſtantia eſt indiuidua, tùm qm̃ in eſſe non pendet ab accidentibus, ſed e contra, tùm qm̃ in materia iã hac, & ſignata recipitur. Quòd ſi ad aliquem ordinem, vel habitudinem ad quantitatem confugiant, iam non erit materia ſub quantitate, vt ponunt, &c. quod præcipuè hoc argumento impugno.

Ariſtot.

Vlterius, qñ forma dẽt introduci, ſciſcitor, an materia ſit ſignata, an non, non ſm̃, alioquin non foret maior rõ, cur hæc, vel illa forma introduceretur, &c. tñ actus actiuorum fieri in patiente bene diſpoſito, accepimus ab Ariſt. ſecundo de Aĩa 26. & vnũquodque corpus ꝓpriã habere formam, ex primo de Aĩa 53. vbi cõtra Pythagorã digreditur, eſt ergo ſignata illa materia, aut igitur quantitate, quæ præfuit, aut quæ ſubſequetur, nõ iſta, quod .n. adhuc in materia non fuit, materiã, (ſaltem ex horũ ſententia) ſignare non potuit, ergo illa quæ præfuit, (ſi .n. hoc mõ accipiatur materia ſignata, ad hanc neceſſariò eſt confugiendum,) at quantitas hæc tũc non eſt, quando inducitur forma, nam tunc ſimul cum forma ſua corrumpitur, ergo nunquam materia ſignabitur quantitate, ſub qua actu reperiatur, vt vult hæc opinio.

Deinde, in illo priori indiuiduũ illud, & eſt cõicabile, & ab alijs diſtĩctũ, & quantitas actu non adeſt, ergo nõ eſt ponenda quantitas actu, q̃ indiuiduũ illud ab alijs diſtinguat; quòd ſi incõicabile, cõcedunt, ad hoc nãque aſſerunt, nõ requiri quantitatẽ, negarent aũt, qđ abſque quãtitate ſit ab alijs diſtinctũ, & ideo ad rõnes, quas contra eos adduxi, poſſent dicere, qđ concludunt de incõicabilitate indiuidui, non de diſtinctione ab alijs, in cuius diſtinctionis gratiã, quantitatẽ ponunt, ſed certè capere nunq̃ valui, quomõ aliquod indiuiduum ſit in re incõicabile, ſit hoc, & ab alijs non ſit diſtinctum, loquendo de indiuiduis, quorũ multa cadunt ſub ſpecie, vt excludant, q̃ poſſent dici de Sole, Luna, &c. quæ ſanè ſunt incommunicabilia, & indiuidua, & tamen ab alijs non diſtinguuntur, et ridi-

& ridicula hæc ſunt, non .n. diſtinguuntur ab alijs indiuiduis, quia non adſunt alia indiuidua, cum ex tota ſui materia conſtet, &c. diſtinguerentur aũt, ſi adeſſent; ſi ergo in illo priori ſubſtantia materialis eſt indiuidua, & incommunicabilis, erit quoque ab alijs diſtincta, quoniam ſi non ab alijs diſtincta, ergo eadem illis, ergo communicabilis, ſed non eſt cõmunicabilis, ergo non illis eadẽ, ergo ab illis diſtincta, & tamen tunc non adeſt quantitas actu, ergo neque ab alijs diſtinctionem præbebit quantitas actu ſub materia.

Hinc quando dicitur, ad indiuiduum materiale duo requiri, & quod ſcilicet ſit indiſtinctum à ſe, & ab alijs diſtinctum, vt in obſeruationibus ſup titulũ dicebam, ꝑfectò hæc non ſunt duò diſparata, neq; eiuſmodi, vt alterum ſit abſq; altero, ſed vnum de neſſitate alterum ſequitur, ſi .n. ego ſum alijs incõicabilis, ergo non ſum idem cũ illis, immò neque poſſum eſſe, ergo ab illis ſum diſtinctus, & hæc duo dicuntur requiri ad indiuiduum ab oĩbus, ad explicationẽ maiorem naturæ, & proprietatum indiuidui, non quòd reuera duo ſint, ſm̃ rem ſeparata. Ita ſemp opinatus ſum, & tunc aſſeuerantius huic meę ſentẽtię adhęſi, qñ illam poſtea à Caiet. tacitè inſinuatam animaduerti, qui p.p. quæſt. 29. ſup artic. primũ ſcripſit, chimericum eſſe, hos actus, (conſtituendi ſcilicet hoc incõicabile, & ab alijs diſtinguẽdi) ſeparare ſm̃ rẽ. Si ergo materia ex ſe dat iuxta hos doctores incõicabilitatẽ, dabit & ab alijs diſtinctionẽ & ſic non poſtulabitur quantitas, neque oportebit dicere, materiam ſignatam, ſed ſufficiet dicere materiam ſolam, quod & Auctori, & eiſdem vt patet aduerſatur. Neque dicat quis, requiri quantitatem ad hoc, vt oſtendat indiuiduum illud hic, & nunc ſignatum, demonſtrabile, &c. hoc enim erit potius pro me, aliud ſiquidem eſt, demonſtrare aliquid eſſe, & aliud eſt, facere hoc eſſe, primum ſupponit illud iã tale eſſe, quare ſi quantitas demonſtret indiuiduum ſignatum, iam igitur ſignatum erat, quo circa id non poterit tribui quantitati.

Quomodo requirat indiuiduum, vt ſit in ſe indiſtinctum, & diſtinctum ab alijs.

Caietan.

Rurſus demonſtro, materiã ex ſe abſque quantitate non poſſe conſtituere indiuiduũ in eſſe illo primo indiuidui, vt dicunt, hoc eſt in eſſe incõicabili, nam materia ex ſe cõis eſt, ergo nequit dare effectum ſibi repugnantem; oportet nimirum aliquid in materia aſſignare, vnde tribuat indiuiduationem, & vnde fiat hæc, & ſignata, quare duas ſignationes oportebit in ipſa collocare, & hanc, q̃ mõ referebã, & alteram, q̃ ponunt ipſi, dum .ſ. dicunt eſſe actu ſub quantitate, quod oĩno redundans, & prorſus ridiculum eſt. Certè qua rõne materia ex ſe nequit præbere indiuiduo, vt ab alijs diſtinguatur, eadem non valebit ex ſe eidem conferre incõicabilitatem, ſed ſicut aliquid ponitur in ipſa ad hoc, vt ab alijs faciat indiuiduum diſtinctum, ratione cuius dicitur ſignata, ita aliquid erit in eadem ponendum ad hoc, vt ipſum conſtituat incommunicabile.

Denique, cũ ſit ſermo in p̄ſenti de vnitate, ac diſtinctione ſubſtãtiali ipſius indiuidui, q̃ vnitatẽ, ad genus eiuſdẽ indiuidui reduci, iã priori art. quæſtionis adnotaui, q̄s dicet, quantitatẽ q̃ aliud genus eſt à ſubſtantia, poſſe ipſi ſubſtãtiæ, vel vnitatẽ, vel diſtinctionẽ conferre? Fateor vtiq;, qđ p quantitatẽ diſtinguor ab alijs indiuiduis ſubſtãtiæ, diſtin. quãtitatiua, & accidẽtali, at de hac mõ nõ loquimur, ſed de diſtinctione ſubſtantiali, q̃ neqt vnq̃ eſſe à quantitate. Adeo vt licet in hoc ſenſu vera eſſet hæc poſitio, deficiẽs tñ valde foret, & extra rẽ loqueretur, neque quæſtioni faceret ſatis, &c. Quòd aũt ſubſtantialis indiuiduorũ diſtinctio nequeat eſſe à quantitate, licet id apertiſſimũ cuiq. eſſe debeat, ꝓbatur tñ breui, & auctoritate, & ratione, Auctoritas eſt D. Thom. nimis clara, pri. p. quæſt. 40. art. 2. vbi ait, ad hoc, vt aliqua duo diſtincta intelligantur, neceſſe eſt, eorum diſtinctionem intelligi per aliquid intrinſecum vtrique, ſicut in rebus creatis, vel per materiam, vel per formam, non ergo per quantitatem indiuidua.

D. Thom.

dua ſubſtantiæ diſtinguuntur, aliàs res creatæ per aliquid extrinſecum, per qđ aliud à materia, & à forma diſtinguerentur, quorũ vtrunque repugnat huic auctoritati. Ratio aũt ſic põt formari. Remota quantitate, remanent plura indiuidua ſubſtantialiter diſtincta, ergo quantitas non eſt illa, quæ diſtinguit, conſequentia eſt manifeſta, & antecedens eſt certiſſimũ in animabus ſeparatis. Quòd ſi dicatur, in illis remanere habitudinẽ ad ipſam quantitatẽ, hoc nihil eſt, tùm quoniam habitudo illa nõ eſt quantitas, tùm quoniam non impugno, qđ nullo mõ quantitas concurrat, ſed qđ non concurrat in actu, ſub qua ſit materia, vt vult opinio, contra quã arguo, qua enim via quantitas concurrat, infra dilucidabitur, & ſimul poſitio hæc adhuc impugnabitur, & illuceſcet, quomó quæ pro ipſis adducunt, nobis non officiant, quippe qui nõ negemus materiã cum quantitate concurrere ad indiuiduationis principium, ſed talẽ modum concurſus horreamus, &c.

Tertius mod°. Non deſunt alij Auctoris diſcipuli, qui alios his temporibus glorioſe docẽt, referente Banneſio comm. art. 2. q 3. p. p. & quæſt. de generatione allegata art. 7: dicentes, principiũ tale indiuiduationis cõpleri ex hoc agente naturali, ex hac forma, & ex hac materia ſimul, nulla facta mentione de quantitate; ſic principiũ effectiuum erit hoc agẽs, formale, hæc forma, & materiale, hæc materia, ſignata verò materia per quantitatẽ non eſt principiũ indiuiduationis ſufficiens, & ſm̃ rei veritatem; quod ſi dicatur ab Ariſt. & Auctore principium, id tñ attendendum eſt, quo ad cognitionẽ noſtrã, & ab effectu; nos .n. intelligimus materiã fieri hanc, & ab alijs materiæ partibus diſtingui per quantitatem, & materiæ quoque ſignationẽ, eiuſdem quantitatis beneficio dignoſcimus, non tñ reuera materia ſignatur per quantitatẽ intrinſecè, ſed ſolum extrinſecè, nobis tñ ſignũ eſt intrinſecæ ſignationis, quã in ipſa materia per formã docent fieri; ſic putant in hoc ab eorum Magiſtro nõ abſcedere, nam vbicunque ait, materiã ſignatã eſſe principium indiuiduationis, explicant ipſum, vt locutus fuerit, non de principio ſm̃ rẽ, & à priori, ſed quo ad nos, & à poſteriori &c. Hãc ſententiã copioſè adducit, & per quinque eorundẽ dicta manifeſtat idẽ Banneſius loco poſterius citato, quare non eſt, vt in eius explicatione detinear, cum potiſſimum eorum mentẽ ſummatim collegerimus. Antequã quid de hac opinione ſentiam audias, aduerte, non eſſe eandẽ hãc ſententiã, quã docuere illi ſecundo art. quæſt. commemorati, qui indiuiduationis principium, formã pariter, & materiã aſſignabant, licet .n. in hoc conueniant, diſſident tñ, quoniam illi cãm potiſſimã, formã volebant, materiæ verò locum ſecundariò, vel ex accidẽti, vel ẽt conditionis ſine qua non tribuebant, hi autẽ e contra, materiã principalem cãm volunt & hoc ei magis, quã formæ tribui debere, vt patet ex quarto eorum dicto ibi à Bãneſio relato, & rõnem adducunt, quoniam incõicabilitas, quę eſt potiſſimum quid in indiuiduo, non ſumitur à forma, quæ de ſe cõicabilis eſt, ſed à materia, à qua forma ipſa ẽt incõicabilitatem ſortitur, diſtinctio verò ab alio, quæ eſt quid minus in indiuiduo principale, ſumitur à forma, quoniam formæ, & actus eſt diſtinguere, & materia nequit vnum ab alio diſtinguere, niſi per ordinem ad formam,

Bannes.

Quòd ſi quis hos interroget, vnde nam materia fiat hæc, vnde nam forma, vt hoc indiuiduum conſtituant, reſpondent, fieri materiam hanc ab hac forma in genere cauſæ formalis, & formam fieri hanc ab hac materia in genere cauſæ materialis, & cõgruè hoc in diuerſis generibus cauſarum fieri poteſt, cum cauſæ ſint hoc modo ſibi inuicem cauſæ, ex ſecundo Phyſ. 30. & 31. quod etiam fundamentum poteſt habere in doctrina Auctoris, qui p. p. quæſt. 7. artic, 1 & primo cont. Gent, 43 ratione ſecunda docet formam finiri & coarctari per materiam, & è conuerſo materiam per formam; materia quidem per formam, inquantum antequam eam recipiat, eſt in potentia ad plures formas, ſed vnam recipiendo,

Ariſtot.
D. Thom.

per

per eandem terminatur. forma aũt per materiã finitur, quatenus in ſe conſiderata, cõis eſt ad multa, ſed ex hoc qđ in materia recipitur, fit forma determinatè huius rei; quod ſi ex Auctore habetur, materiã per formam finiri, & verſa vice, quid aliud eſt, q̃ formam fieri hanc per materiam, & materiã hanc per formam? Non cenſeas aũt formã in eſſe ſuo ſpecifico limitari, & fieri hanc per materiã, nam quo ad hoc, ꝓpria ſua differentia ita eſt hæc ſpecies, quòd non illa, ſed ſolũ limitatur, quo ad eſſendi modũ, vtpote, quæ priusq̃ in materia reciperetur, habebat cõicabilitatis modũ, & poterat in pluribus eſſe, qui modus dũ in materia recepta eſt coarctatur, nã fit incõicabilis, & in vno tm̃ eſſe valet; Et quidē cauſalitatē formæ, & materiæ, & præcipuè materiæ habes appoſitè explicatã à Capreolo in 1. diſt. 43. quæſt. 1. art. 1. ad argumenta primo loco contra tertiã concluſionē ab Aureolo formata, cuius doctrinã ſecutus eſt Ferrarienſis loco allegato primi cont. Gent. & Iauellus quæſt. 2. ſuper 5. Diuinorum. Capreolus. Ferrarieñſis. Iauellus.

Argumenta potiſſima huius opinionis eo tendunt, ne admittant, ſubſtantiam in eſſe ſuo egere aliquo accidente, & coordinationē pdicamenti ſubſtantiæ nõ eſſe ſimpliciter priorē prædicamento quantitatis, ſi .n. quantitas concurrat ad indiuiduum, ergo indiuiduum, vt indiuiduum pendet à quantitate, ergo prædicamentum ſubſtantię non eſt prius pdicamento quantitatis. ſimiliter, cũ vnitas indiuidui ſit quid reductiuè ſpectans ad cathegoriã ſubſtantiæ, nõ dēt pendere ab aliquo accidente; & patet quantitatē non eſſe cãm indiuiduationis, qm̃ in illo inſtanti, in quo generatur hæc ſubſtantia, quæ iã eſt quoddã indiuiduũ, nulla adeſt quãtitas, neque illa formæ præcedentis, neque ſubſequentis, vt in impugnãda pcedenti opinione arguebã, & tm̃ abeſt, vt ſubſtantia fiat indiuidua per quãtitatem, quòd res e contra ſe hēt, cũ oia accidentia ex ſubiecto indiuiduentur, teſte Auctore p. p. quæſt. 29. art. 1. hinc ſicut alia accidentia ſupponunt eſſe numericum ſubiecti, ita & quantitas; Cauſalis quidem iſta eſt falſa, ſubiecta ſunt diuerſa, quia quantitas eſt diuerſa, &c. In hoc, ſiue in his punctis poſita eſt vis omnium argumentorum huius ſententiæ. *Rationes pro illo modo dicendi.* D.Thom.

Quam dum conſidero, video perparum veritatis, & falſitatis plurimum continere. Vera qdē eſt in eo quòd hoc agens naturale eſt principium effectiuum indiuiduationis, quod vt clarum ſuppoſuimus titulo quæſtionis, neque de hoc eſt inueſtigatio, cum principia intrinſeca luſtremus, vera quoque eſt penes ea, quæ ſubdit, quòd .ſ. hæc materia ſit principium materiale, hæc forma formale huius indiuidui, quod tñ de for ma aliquo ſolum mõ verum eſſe apparebit in ſequentibus; ſed falſa eſt, dum ait, in his cõpleri indiuiduationis principiũ, & falſior, dũ excludit quantitatē ab intrinſeco cõcurſu cãlitatis ipſius indiuiduationis. Hoc aũt nõ alia via demonſtro, q̃ ex ipſorummet dictis & fundamentis. *Iudicium Auctoris de illa ſententia.*

Dicunt quippe, hanc formam limitari per hanc materiã, peto, an in hac materia aliquid pfuerit, quod ipsã effecerit hanc, an verò materia ex ſeipſa ſit hęc, non ſm̃, qm̃ de ſe materia eſt cõicabilis, adeo vt ſit vna cõis oibus ortui, & interitui ſubiectis, ergo aliquid aſſignare in ipſa neceſſe eſt, quod illam hanc intrinſecè reddiderit, ne ad agens fiat recurſus, agens .n. aliquo certè reddit materiã ſm̃ ſe cõmunē hanc; quòd verò materiam ſignet, quòd faciat hanc, nihil aliud põt eſſe, q̃ hæc, & hæc quantitas, vel ſi quid aliud eſſe queat, ipſi aſſignent, ſed certè non aſſignabunt, & ſi ex impoſſibili aſſignarent, deprehenderetur quoque eorũ opinio valde inſufficiens, q̃ huius ad materiã hanc, & ſignatã coſtituendam neceſſariò requiſiti non meminiſſet; Non poſſunt dicere, quòd ſit forma, nã vt iidem fatentur ex ſe cõis ipſa eſt, quare nequit dare hunc effectum ſingularem, & tantum abeſt, vt forma faciat materiam hanc, quod ſit ipſa hæc per materiã; hinc non eſt recurrendum ad illud, vt dicatur formam efficere materiam hanc *Multis reijcitur.*

in genere

in genere cauſæ formalis, qm̃ forma ex ſe nõ eſt hæc numero, & idcircò nequit facere materiã hãc, quare valde impropria eſt horũ, & aliorũ locutio, dũ dicũt, formã eſſe formale indiuiduationis principiũ. Et licet verũ ſit q̃d hæc materia ſit hæc, qm̃ hanc formã reſpicit, nunq̃ tñ hãc formã reſpiceret, niſi hac, & illa quantitate foret ſignata, alioquin ſi forma ex ſe faceret materiã hanc, & materia foret hæc, qm̃ p̃ciſe hãc formã reſpicit, nullo ipſi materiæ ſuperaddito, p̃terq̃ quòd illud ſequeretur, vt à forma ex ſe cõi ꝓdiret effectus ſingularis, repugnans cauſę ſuę, vt obijciebã, quod vr̃ pugnare, illud quoq. emergeret, oẽm videlicet formã poſſe in quauis materia indiſcriminatim recipi, quod aduerſatur, & experientiæ, & Ariſt. 2. de Aia 26. & 1. eiuſdẽ 53. & 8. Diuin. 11. poſſet

Ariſtot. nanq; dici, quòd quæuis forma fecit q̃cunque materiã ſuũ receptiuũ; hinc quẽadmodũ confugiunt oẽs ad agens, quod hanc formã huic materiæ appropriatã, vel e contra faciat, ita de neceſſitate recurrendũ eſt ad aliquid, quo ipſum agẽs faciat materiã hanc, huic formæ accõmodatã, aut e cõtra, (influxũ ſiquidẽ phyſicũ hic oportet interuenire,) hoc aũt, vt dixi, fieri nequit, aliud ſit, q̃ quantitas, & diſpoſitiones p̃uiæ, &c. Erit ergo verũ, materiã, & formã concurrere ad indiuiduationẽ, ſed tñ concurſus hic per ipſas non cõpletur, ſed neceſſariò exigit quantitas, quorũ vtrunque negabant auctores huius ſententiæ; quomó aũt forma ad indiuiduationem concurrat, explicabo 5. articulo quæſtionis.

Falſa rurſus eſt poſitio hæc penes id, quod dicunt requiri formã, tanq̃ principiũ indiuiduationis penes id, quod ad ipſam ſecundariò req̃ritur, hoc eſt, vt indiuiduũ ab alijs diſtinguat, materiã aũt iuxta id, quod primò exigitur, vt .ſ. incõicabilitas eidẽ indiuiduo adſit; nã ſi à materia hẽt indiuiduũ incõicabilitatẽ, vt veriſſimũ eſt, ergo hẽt & ab alijs diſtinctionem, qm̃ ab eo à quo hẽt aliq̃d, vt ſit indiuiſum in ſe, hẽt ẽt vt ab alijs ſit diſtinctũ, vt clarũ relinquo ex ijs, quæ obieci cõtra præcedentẽ viam explicandi materiam ſignatam, & magis illuſtrabitur in ꝓgreſſu quæſtionis. vbi patebit, motiuũ illud, quod deſumitur ex diſtinctione, quæ tribuitur formæ tanquam eius munus, nullum eſſe.

Falſa demũ eſt in explicandis locis Auctoris, & Ariſt. quibus aſſerunt, materiam ſignatam eſſe indiuiduationis principium, vt ſapienter ſapientiſſimus Bannes. Baneſius loco citato p. p. dixerit, hanc ſententiã eſſe contrariã D. Thom. & Ariſt. (quẽ proinde nõ ſatis miror, dicentem poſtea, loco relato primi de generatione art. 7. illius q̃ſtionis in prima cõcluſione, ꝓbabiliſſimè poſſe hanc opinionẽ ſuſtineri, quod etiam repetit art. 8.) cũ vterque vbique doceat, nõ ad formã eſſe redigendũ, ſed ad materiã ſignatam quantitate, quorũ loca in ſequentibus referã. Dicere aũt, quantitatem non eſſe verè principiũ, ſed ſolũ quo ad nos, & penes cognitionem nr̃am, & ponere formã verũ, ac formale indiuiduationis principium, eſt ac ſi diceremus, Auct. & Ariſt. in aſſignando indiuiduationis principio omiſiſſe, ac ſemper reticuiſſe verum principium, & verã cauſam, & vbique id quod vere non eſt principium adduxiſſe, quod nullus vel Thomiſta, vel Peripateticus debet aſſerere, præterea ſi à materia habet forma, vt ſit hæc, ſi à quãtitate habet materia vt ſit hæc, quomõ quantitas non concurret verè, & tanq̃ à priori principium? At huius argumenti efficaciam, quod euidenter conuincit, quantitatem habere rationem principij, & ad indiuiduationem verè concurrere, colligere poſſumus ex paulò ante habitis, & melius colligemus ex dicendis. Abeat ergo penitus huiuſcemodi ſignatæ materiæ interpretatio, nam quomõ argumenta pro hac ſententia adducta nihil nobis officiant, 6. art. conſpicuum fiet, quando opinionem quam ſequor, ab obiectis tuebor, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Duo modi dicendi Caietani adferuntur, & prior impugnatur, & propugnatur.

Prior via Caietani.

CAietanus Cardinalis hoc in loco nomine materiæ ſignatæ, accipit materiã cum potentia receptiua, ita huius quantitatis, quòd nõ alterius, quæ ſanè capacitas, potentia, & ordo determinatur ſibi ab agente paticulari, diſponẽte materiã ad hanc, & hanc formã, hanc, & hanc quantitatem exigentẽ, hãc verò capacitatẽ, hanc ſignationẽ ait non addere aliquid reale ſupra materiã in recto, qđ ab ipſa ſit realiter diſtinctũ, ſed ordinẽ dumtaxat, & reſpectũ, ad talẽ, vel talem quantitatem, qui ordo, qui reſpectus eſt quid reale vtique, ſed rõne ſolum à materia diſtinctũ, qm̃ aliquid expreſſè dicit, quod in materia vt ſic nõ includitur, capacitatẽ .ſ. illã, quæ eſt de intrinſeca rõne ipſius ſignatæ materiæ, immò eſt identicè ipſa, quæ ſi poſſet definiri, vtique per hãc quantitatẽ, q̃ eſt ꝓprius eius actus, quẽ reſpicit definitur, &c. Sic differt à ſententia illorum, qui materiam actu ſub quantitate volebant eſſe ſignatam materiã, non .n. per hanc viã ponitur actu quantitas in materia, ſed ſolũ ordo, habitudo, & capacitas ad ipſam. Hæc eſt Caiet. hoc loco ſententia, q̃ clare ipſe patefacit, & probat.

Prima vero Parte ſup comm. art. primi. q. 29. occaſionẽ apprimè opportunã nactus ex verbis Auctoris ibi dicentis, ſubſtantiam indiuiduari per ſeipſam, vt explicaret per quid ſubſtantia materialis fiat indiuidua, Magiſtri ſui veſtigia ſecutus, docuit ſimiliter per materiam ſignatam, at longè aliter hanc materiã ibi interpretatus eſt, & aperte repudiauit, & impugnauit, qđ hoc loco docuit.

Poſterior.

Quare nomine materię ſignatę, intelligit materiã diſtinctã numero, nõ vt eſt ſubiectũ quãtitatis, ſed vt prius natura fundamentũ, radix, & cã ipſius, adeo qđ ipſa materia in ſe ſit prius ſic diſtincta, q̃ quanta, ſic erit effectus ſimilis cauſæ, ſubſtantia .ſ. illa indiuidua genita effectus materiæ, diſtincta ſubſtantialiter, (& nedũ quantitatiuè) à quouis alio ſuæ ſpeciei indiuiduo, ſimilis ſit cauſæ ſuæ, qm̃ & ipſa materia in illo priori intelligitur diſtincta licet nõ quãta actu, vel formaliter, ſed ſolum virtualiter, hoc eſt tanq̃ fundamentũ, & cã, præhabẽs in ſe quantitatem. Ita intelligit, quomõ ante cuiuſuis accidentis aduentũ, hic hõ genitus, ſit ſubſtantialiter ab alijs diſtinctus, & conſtitutus in eſſe hoc, & vnũ, fit .n. hic, & vnus, & indiuiduũ, per principium ſuũ, per materiã .ſ. ſignatã, modo declarato, quæ eſt altera eius pars, & ab eodem hẽt, vt in eſſe conſtituatũ, & ab aliis diſtinguatur, eodem quippe vnũquodque eſt hoc, & à cæteris diſtinguitur, &c. Hæc ſenior Caietanus cogitauit de principio indiuiduationis.

Impugnat Ferrar. priorẽ viam.

Franciſcus Ferrar. loco memorato inuehit cõtra priorem modum à Caiet. aſſignatum hoc arg. Si materia ſignata nihil aliud ſit, quàm materia appropriata huic, & ita capax huius, quod non alterius quantitatis, quæro, in illo priori naturæ, in quo dicitur appropriata, aut eſt aliqua forma in materia, per quàm huic appropriatur, aut nulla, non eſt dicendum quod nulla, quoniam potentia non limitatur, vel appropriatur niſi per aliquem actum, quem ſuſcipit, vt elicitur ex Auctore p. p. quæſt. 7. art. 1. conſtat autem, materiã eſſe potentiam, nõ ergo fiet appropriata, niſi per alicuius actus in ſe receptionem, ergo aliqua forma eſt aſſignanda in materia iã appropriata, vel igitur hæc forma ſit ſubſtan-

 tialis,

tialis,vel accidentalis, ſequitur ſemper, qđ materia ſignata non dicat ſolum materiam primam,ſed materiam cum forma,merito cuius dicitur ſignata, & appropriata. Reſpondeo ipſe huic argumento, & dico pro Caiet. qđ materia appropriata,& ſignata, effecta fuit ſic appropriata & ſignata per aliquam formam accidentalem,per diſpoſitiones.ſ.illas,quibus eam continuè agens particulare appropriauit,ſignauit,& diſpoſuit,vt in fine alterationis,ita hanc,vt nó aliam reſpiceret quantitatem, ergo ſequitur, quòd materia ſignata,nedum dicat materiam primam, ſed materiam cum forma, nedum concedo, ſed doceo hanc illationem,ergo hoc eſt contra Caiet.nego.nuſquam.n. dixit Caiet. materiam appropriatam nihil dicere ſupra materiam primam, ſed totum oppoſitum colligitur ex eius dictis,ait.n.expreſſè qđ agens particulare, puta hoc ſemen continuè appropriat materiam, ad formam introducendam, ita vt ſit capax huius quantitatis,quòd non alterius, at certè hæc continua appropriatio, nil aliud eſt q̃ iugis alteratio materiæ pro forma reijcienda,quæ iam eſt in ipſa materia,& pro forma ſubſequenti inducenda,quis aũt non videat, hanc alterationem fieri merito quorundam diſpoſitionum in ipſa materia, & ex conſequenti,huiuſmodi materiam, multũ addere ad materiã primam? Quod verò dicit Cait. eſt, qđ capacitas huius quantitatis, nihil addit ſupra materiam ſignatam,non aũt quòd nihil addat ſupra materiam primam,& in hoc deceptus fuit pace ſua Ferrarienſis, nam loquitur Caiet. de capacitate materiæ iam appropriatæ,& in q̃ agens particulare iam operatum eſt, & de ipſa ait, qđ capacitas illa nihil addit realiter ab ipſa diſtinctum,conſtat aũt cuique, materiam eiuſmodi appropriatam, & ab agente particulari ſignatam, non eſſe materiam primam. An non dat exemplum de potentia materiæ primæ, quæ nihil addit reale ſupra ipſam materiam, ab ipſa realiter diſtinctum, ſed aliquid reale in ea explicat,quod illa ſm̃ ſe non dicit,ſic & hæc capacitas nihil reale addit realiter diſtinctum ab ipſa,materia vtiq. ſignata, non prima, alioquin non foret vllum diſcrimen inter capacitatem huius materiæ, iam appropriatæ ab hoc agẽte,& inter potentiã materiæ primæ,& ſic nulla extitiſſet appropriatio, nulla ſignatio,nil in materia hoc agens operatum fuiſſet, & nullũ exemplũ adduxiſſet Caiet.ſed in eadem materia prima ſemper ſtetiſſet, quæ oĩa vana ſunt, & penitus indigna,quæ ipſi vel per ſomniũ tribuantur. Certè ſi in eo ſenſu fuiſſet locutus,in quo eũ accepit Ferrar.dixiſſet, materiã ſignatã eſſe materiã primam,qđ & fatuum,& repugnans eſt, ꝓbo, hæc materia ſignata, idcirco eſt ſignata,quia eſt capax huius quantitatis,&c. ſed hæc capacitas nihil addit ſupra materiam primam,ergo hæc ſignatio materiæ nihil addit realiter diſtinctum à materia prima,ergo idem prorſus ſunt materia prima,& materia ſignata, & ſic materia ſignata,iam non eſt ſignata,niſi fortè ſm̃ vocem,ſed eſt materia prima,ita materia prima omnibus cõmuniſſima erit indiuiduationis principium, quæ nullus intellectus capere valet, & tñ ſublimis intellectus Ferrarien. concepit,huiuſcemodi à ſublimiori illo Caietani cogitata fuiſſe, &c.

Eſt itaq. mens Caiet.quòd ſicut potentia materiæ primæ nihil addit realiter ab ipſa diſtinctum,aliquid tñ expreſſè in ipſa ponit, quòd illa ſecundum ſe nõ dicit,actum ſcilicet,quem reſpicit,per quem definitur, ita materia ſignata dicit materiam in recto,quantitatem in obliquo,capacitas verò illa huius quantitatis,nihil addit realiter diſtinctum ab ipſa materia ſignata, ſed aliquid explicitè in illa ponit,quantitatem ſcilicet illam,quam reſpicit, & ſi definibilis eſſet,per illam quantitatẽ,quæ actus eſt ſuus definiretur; & quòd ita hoc loco ſenſerit,patet & ex ijs,q̃ hucuſq. digrediẽdo atuli, & ex vltimis eius verbis in hac parte, in fine explicationis ſuæ ſententiæ, vbi immediatè poſtea arguit. aliorum

Defenditur Caiet.

Aperitur mens Caiet.

aliorum Thomiſtarũ intelligentiã de materia ſignata. Ex eo quoq. idipſũ patere põt, qđ qui Caiet. in hac parte ſequuntur, nõ vexantur hac difficultate, & tñ ſi ea fuiſſet mens Caiet. q̃ accepiſſe videt Ferrarien. nõ poſſet certè ſuſtineri, vt pateſeci. Illi ſimiliter, q̃ hanc eius opinionẽ impugnãr, & reſpuũt, nec verbũ quidẽ dicũt de tali argumẽto & nihilominus potiſſimũ hoc eſſet, qđ in ipſã agi oporteret. Nihil ergo in hoc hẽt Ferrar. aduerſ' Caiet. argum. illo ſuo, &c.

Iacobus Zabar. libro pnominato de Conſtitutione indiuidui, prope finẽ c. 4. ait, hanc opinionem Caiet. hoc loco prolatã defendi non poſſe, q̃m materia in ſuæ naturę puritate indifferens eſt, & cõis, vnde nequit eſſe cauſa indiuiduationis, ſumpta verò, vt coartata ita ad hanc, qđ non ad aliam quantitatem recipiendam, certè oportet, vt ab aliquo coartetur, & hoc coartans potius dicendũ erit principium indiuiduationis, q̃ ipſa materia; miratur deinde virum illum, (Caiet. ſcilicet,) cur dicere potius voluerit, materiam cum potentia ad hanc quantitatẽ, quã cum potentia ad hanc formam, eſſe principium ſingularitatis, cum materia formam primò reſpiciat, deinde quantitatem, & alia accidentia per formam. At quando alijs difficultatib. non præmeretur prima hæc Caiet. explicatio, non eſſet certè cur illam defereremus; fateremur namq. materiam non in ſe abſolutè conſideratam, ſed ſignatã, & appropriatam modo explicato, eſſe principium indiuiduationis, & cum dicitur, qđ ab aliquo fit appropriata, concedo, cũ infertur, ergo illud potius approprians dici dẽt principiũ ſingularitatis, dico qđ ſi intelligat de principio extrinſeco, & effectiuo, cõcedo, & doceo, ſed de tali principio nõ loquimur, ſi de intrinſeco, & formali, inficior, aliàs ego nõ eſſem hõ formaliter humanitate, ſed patre meo, à quo genitus ſum, principiũ vero intrinſecũ materiæ ſignatæ, & formale eſt quantitas mõ declarato, capacitas. ſ. illius, & ſic nullũ eſt huius viri argumentũ. Quòd aũt miretur Caiet. dicentẽ, materiã capacẽ huius quantitatis, & non huius formæ eſſe indiuiduationis principiũ, eſt ac ſi miretur Caiet. poſitionẽ, ideo. n. dixit, vt capacẽ huius quantitatis, & nõ huius formæ, q̃m indiuiduationem, in quantitatem, tãquã partem cauſæ, (q̃m totalis cauſa eſt quantitas cum materia) & nõ in formam voluit reducere. Quod ſubdit, materiam primò reſpicere formam, deinde quantitatem, dico duo, alterum, quòd materia primò reſpicit formam prioritate perfectionis, & dignitatis, non prioritate illa, quæ ſit ad propoſitum, indiuiduationis ſcilicet, nam quantitas eſt cauſa cum materia indiuiduationis, non forma, aliud ergo eſt loqui de materia reſpiciente formamq, & quantitatem abſolutè, aliud eſt loqui de materia reſpiciente formam, & quantitatem, quæ ad indiuiduationem concurrant, in primo ſenſu, materia primò reſpicit formã, in ſecundo nequaquã. Alterum eſt, quod aliud eſt loqui de materia, aliud de ſignata, modo expoſito à Caiet. materia quidẽ vt ſic, primò reſpicit formam, quam quantitatem, materia vero ſignata primò quantitatem, quã formam, q̃m primò reſpicit actum ſuum, qui non eſt forma, ſed quantitas; vt patet ex dictis, & de hac reſponſione, quam ſubtilem, & veriſſimam cenſeo, plura mox erunt dicenda. Iure itaque Caiet. loquens de materia ſignata, dixit eam eſſe, quæ eſt capax huius quantitatis, non autem dixit huius formæ.

Zabarella it eandem viam impugnat.

Soluuntur Zabarellæ rationes.

Quomodo materia reſpiciat prius formã.

Actus materia, vt ſignata eſt.

Sed reiectis Zabarellæ argumentis, mirandũ deinceps eſt de ipſo, cur ſtuduerit in impugnanda illa ſentẽtia Caiet. à qua iã ipſe receſſit, & q̃ impugnauit, & nullã mentionẽ fecerit de altera ſententia Caiet. cui vltimò adhæſit, niſi forte dicat, & hanc quoque tacitè impugnaſſe, dum ſe oſtendere putauit, non materiam, non quantitatem, ſed formam eſſe cãm ſingularitatis. Non erat tamen, cur ſub nomine Caiet. eã quã poſtea ab eodẽ Caiet. repudiatã vidit ſentẽtiã, infringere conaretur, quam tamen neque infregit, neque ei quicquam obfuit, &c.

 At vero,

Alia ratio contra eandē Caietani uiam.

At verò, aliud ſubtile quidem argumentū conſueuit fieri contra hanc ptimā viā Caiet. Illud aūt eſt. Hęc ſignatio in materia ideo inuenitur, qm̄ materia reſpicit hanc quantitatem, ita vt non aliam, &c. tūc quæritur, an hæc quantitas ſupponatur eſſe in materia, an non, dici nō pōt primū, nam fuſius in præcedentibus impugnatā reliqui poſitionem illā, quæ dicebat, materiam actu ſub quantitate cauſare indiuiduationem, & pręterea, implicaret dicere, hęc materia eſt receptiua, & capax, & reſpiciens hanc quantitatem, & dicere, qđ hæc quantitas ſit in hac materia, nam ponitur à nobis capax, qm̄ eſt receptura, nō qm̄ receperit, vt capacitas præcedat, non ſubſequatur quantitatem, ergo dicendum eſt, quod non ſit hæc quantitas in hac materia, tunc aūt ſequitur, qđ effectus præcedat cām, nam cā ſignationis in materia, eſt quantitas, & quòd materia ſit ſignata, id efficitur à quantitate, iam aūt materia eſt ſignata, & non adeſt quantitas, ecce ergo effectum præcedentem cām. Huic argumento, (quo vr̄ fuiſſe conuictus Archang. Mercenar. in ſuo q̄ſito de indiuidui conſtitutione ca. 11° vt aſſeruerit quantitatem eſſe actu in materia, & materiā dici ſignatā p quantitatē in ea actu exiſtentem,) occurrit optimè iudicio meo Iauellus quæſt. 15. cit ita ſuper 5. Diuin. dicens, in illo priori, quantitatem, & præcedere in materia, & non præcedere, & eſſe, & non eſſe; non eſſe in genere cauſæ materialis, qm̄ nondū eſt recepta in materia, & cauſalitas materiæ ſtat in recipiendo, ſed hoc modo quantitas non eſt cauſa ſignationis in materia, immò materia eſt cā materialis quantitatis, quatenus .ſ. eſt eius capax, & receptiua, adeſt tñ tunc quantitas in genere cauſæ formalis, quo modo eſt cauſa ſignationis materiæ, & ita præcedit ſignationem, qm̄ videlicet, nunquam materia eſſet ſignata, niſi hāc quantitatem reſpiceret, & in hoc ſtat cauſa formalis quantitatis in ſignatione materiæ, vt ſcilicet ab ipſa materia reſpicitur, &c.

Apte ſoluitur à Iauello;

Quomodo materia, & forma mutuo ſe reſpiciant.

Simile quid videmus in forma ſubſtantiali, quæ recipitur in materia, prius quidem natura materia reſpicit formā, tanq̄ potens ipſam recipere, ecce cālitatē materiæ priorē, forma tñ in genere cauſæ formalis eſt prior, q̄ hæc potentia materiæ, quæ eſt eius cauſalitas, qm̄ illa et potentia eſt in ordine ad hanc formā, ab illa ſpeciē ſumit, & hæc potentia non eſſet in hac materia, niſi hanc formam reſpiceret. Idem dicimus de materia ſignata, eſt quidem prior quātitate, quatenus illam pōt recipere, eſt poſterior ipſa quantitate, qm̄ non eſſet illa capacitate ſignata, niſi hanc quantitatē reſpiceret; ſic itaque, qm̄ effectus nō præcedit cām, ſed e contra, ideo ſignatio materiæ in hoc, quòd eſt ſuſceptibilem eſſe ipſius quantitatis, quæ eſt cā eius materialis, ipſam præcedit, & pari rōne, qm̄ quantitas eſt cā formalis huius ſignationis in materia, ideo præcedit ipſam ſignationem in materia, in hoc quod ab ipſa reſpicitur, niſi enim materia hanc quantitatem reſpiceret, non foret in ea talis ſignatio, ita cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ in vario genere, vt dictum eſt ſuperius, &c.

Difficultas.

Sed adfertur inſtantia contra hæc, quoniā effectus in actu exigit cauſam in actu, at ſignatio materiæ eſt effectus huius quantitatis, & eſt actu in ipſa materia, ergo & quantitas debet eſſe actu, & ſic erit actu quantitas in materia, qđ eſt incidere in opinionem pluribus in ſuperioribus reiectam. Reſpondet ibidem Iauellus, qđ ſat eſt, effectum in actu habere formalem cauſam exiſtentem, vel in ſe, vel in radice ſua, & ſic illa quantitas, licet non ſit in actu in ſe, eſt tamen in radice, nimirum in materia, quatenus actione agentis, eſt capax ita huius quantitatis, qđ non alterius, & quoniam dici poſſet, qđ tunc nobilior eſſet effectus, quàm cauſa, cum ille verè in actu, hæc autem, non niſi in radice exiſtat, immò oppoſitum ipſe colligo, & dico, nobiliorem eſſe cauſam, quæ tantæ ſit virtutis, vt nedum in actu exiſtēs poſſit producere effectus ſuos, ſed etiam dum

Quomodo à Iauello diluatur.

eſt ſolùm in radice, effectus .n. ille tandem, vt quovis mõ ſit hẽt à cauſa. Quoniam tñ non oĩno facile vř ſuaderi poſſe, vt detur effectus in actu abſque cã in actu, cum ex 37. ſecundi Phyſ. effectus in actu ſit ſimul cũ cã in actu, hoc idem Iauellus aduertens, inquit, verum eſſe, oẽm vere formam eſſe actu, ſi effectus eius ſit actu, non eſt tñ verum de eo, qđ non eſt verè forma; ita ſubdit, qđ quãtitas exiſtens in materia vt in radice, non debet dici forma talis ſignationis, ſed rõ formalis, ſine qua non eſſet talis ſignatio, & de tali rõne formali non eſt neceſſe, vt ſi eius effectus ſit in actu, ipſam quoque eſſe in actu, ſic facit ſatis difficultati, & foreaſſis bonam doctrinam adfert; Habeo tñ nonnulla, quæ reſponſionem hanc reddunt difficilem, ita vt argumento nõ plenè ſatisfiat, & primò, qm̃ quis inter formã, & conditionẽ ſine qua non abſolutè, magnum ſit diſcrimen, tñ inter formã, & rõnem formalẽ ſine qua non, ægre poſſumus vllũ diſcrimen, ſaltẽ in propoſito verũ aſſignare, rõne cuius ſufficiat, rõnem hanc formalẽ eſſe tm̃ in radice, & formam oporteat eſſe in actu, eius effectu in actu exiſtente neque .n. facilè põt in hoc aſſignari, quæ maior ſit rõ huius, quàm illius, vrget ſecundò, quòd non poterit Iauellus aſſignare cãm formalem indiuiduationis, qui tñ opinionẽ hanc de materia ſic appropriata ſequitur, neque valebit adferre id, per quod verè, & formaliter materia ſit hæc. ſi illud à quãtitate remoueat. Illud demum obſtat, quod argumentum adhuc formalem expectat reſponſionem, & vltra quod de cauſa, de qua loquebatur argumentum, ad formã tranſierit, tñ hactenus vigere apparet, accipio .n. hanc rõnẽ formalem, quãtitatem ſ. ita ab ipſo vocatam, peto an ſit cã ſignationis in materia, an non? ſi non, ruunt ea, quæ doctè certè attulit in confutatione argumenti principalis, & præterea dabitur effectus ſine cã, non .n. erit aliam huius ſignationis cãm formalem aſſignare, ergo eſt cã, tunc igitur ſtat adhuc argumentum, effectus in actu hebet habere cãm in actu & ita vt prius, &c. Quare ꝓ reſpõſione dicerem vtique quantitatem eſſe cãm ſignationis formalem in materia, & qñ dř, effectus in actu debet habere cauſam in actu, veriſſima ꝓpoſitio, ſed ſignatio, q̃ eſt effectus quantitatis in illo priori eſt in actu, concedo, ergo & quantitas debet eſſe in actu, fateor, ergo hoc eſt illud, qđ impugnauimus, nego, aliud .n. eſt dicere, quantitatem eſſe actu materia, ſiue materiam eſſe actu ſub quantitate, & aliud eſt dicere, materiam reſpicere actu quantitatẽ, primũ nego, & impugnaui, ſm̃ doceo in hac priori via Caiet. adeo quòd ly *quantitatem eſſe actu*, non denominat inhærentiam formalẽ in materia, ſed reſpectum, qui actu in materia inuenitur ad ipſam quantitatem. Siquidẽ Caiet. hoc primo modo dicendi, non ponit quantitatem ideo cauſare ſignationẽ in materia, quia actu ſit in ipſa ſubiectiuè, quinimo hoc impugnat, ſed ideo, qm̃ actu materia ipſam quantitatem reſpiciat, tanquam eius capax, & receptiua, & ſic vides, quòd eo modo, quo quantitas eſt cauſa ſignationis, eo modo in priori illo eſt in actu, velut eſt ſignatio materiæ, quæ eſt eius effectus, eſt inquam cauſa, quoniã à materia reſpicitur modo declarato, & in illo priori à materia reſpicitur, quãdo autem ſit argumentum, eſt actu, ergo debet eſſe actu in materia, hoc impertinens eſt, & ex rudi, immò falſo huius poſitionis intellectu procedit, non enim hoc modo quantitas cauſat, ſic ly *eſſe in actu* cadit ſupra cauſalitatem quantitatis, non ſupra inhæſionem in materia, vnde negatur, quòd quantitas in illo priori, vt cauſa illius ſignationis non ſit in actu. Neque quis obijciat, de ratione cauſæ formalis eſſe, vt dum eſt in actu, ſit in materia ſubiectiuè, hoc enim non habet veritatem, quando quid aſſignatur cauſa formalis, eatenus ſolùm quatenus ab aliquo reſpicitur, velue primus hic modus dicendi ipſius Caiet. aſſignat quantitatem cauſam formalẽ ſignationis in materia, &c. Ea propter, vera permane-

Nonnulla aduerſus Iauelli reſponſa.

Aliter occurritur difficultati.

Obiectio.

Solutio.

re vide-

re videtur prior hæc via Caiet. & ab aliorum impugnationibus vindicata, & ſi huic poſitioni nil aliud obſtaret, ego quidem ab ipſa non diſſentirem, neque ab eadem ipſemet Caiet. diſſenſiſſet, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Idem prior modus Caiet. cũ eodem reſpuitur.

Efficax adeo argum. contra viã hanc hucuſque tutatam inſurgit, vt illo cõuictus Caiet. ſententiã illã reliquerit, eodẽ conuictus & ipſe, ab eadẽ recedo, quamuis aliàs in publicis literarijs concertationibus ipſam propugnauerim, & vtrumque modum dicendi eiuſdem Caiet. amplexatus fuerim. At re intimius conſiderata, agnoui tandẽ, ab hac priori ſententia Caiet. cũ eodẽ Caiet. eſſe penitus recedendũ. Eſt aũt eiuſmodi argum. Si materia cũ potentia receptiua huius quãtitatis ſit principiũ Indiuiduationis, ergo materia ſignata dicit aggregatũ ex ſubſtantia, & accidente, & ita indiuiduũ non erit vnum per ſe, cũ ei principiũ per ſe nõ aſſignetur, ſed per accidens, aggregatũ .ſ. illud ex materia, quæ eſt ſubſtantia, & ex illa potentia, q̃ eſt accidens. quòd aũt illa potentia ſit accidens, ex eo probat, q̃m actus, & potentia ſunt in eodem genere ex 12. Diuin. tractatu de principijs p̃dicamentorũ à tex. 19. vſq; ad 28. incluſiuè, potiſſimũ ex 26. patet aũt vnicuique, quòd actus ille, quem reſpicit potentia illa materiæ ſignatæ, eſt de genere accidentis, cũ ſit quantitas, ergo & potentia illa erit de genere accidentis, & cũ ſit ſubiectiuè in illa ſignata materia, quę eſt ſubſtantia iã ſignata materia dicit ſubſtantiã, & accidens, iã ergo aggregatũ ex rebus diuerſorum generum, iam ergo quid per accidens, iam ergo poſtremò, indiuidua per hoc indiuiduationis principium conſtituta non forent entia per ſe, & clara eſt vltima hæc illatio, quoniam ex rebus diuerſorum generum nequit aliquid per ſe conſtitui, vt colligitur ex 5. Diuin. 13.

Ratio contra viam illam. Caietan. — Ariſtot.

Huic argumento, cui non vidit Caiet. verã, ac ſolidã poſſe ſolutionem adferri, elaborauit Iauellus vbi ſupra hac ſolutione occurrere, vt dicat, hanc propoſitionem, Potentia eſt in eodem genere cum actu cuius eſt receptiua, non eſſe veram, niſi reſpectu illius actus, quem per ſe, & primò, non autem, quem ſecundariò reſpicit, ſic dicit, quòd potẽtia materiæ, quæ eſt receptiua huius quantitatis eſt ſubſtantia, & eſt idem re cũ materia, q̃m primò, & per ſe reſpicit hãc, vel illã formã ſubſtantialẽ, at q̃m nequit talẽ foramã recipere, niſi fuerit receptiua talis quantitatis, idcirco ſecundariò reſpicit hanc, vel illã quantitatẽ, quã cũ ſecundariò reſpiciat, non oportet, talẽ potentiã eſſe in illo genere, in quo eſt actus ſuus, & ſubdit, quòd ſi hanc diſtinctionẽ de actu primo, & ſecundo à potentia reſpecto cõſideraſſet Thom. Caiet. ſuper p. p. loco præfato, non retractaſſet id, quod de materia ſignata hoc loco dixit. Hanc eandẽ reſponſionẽ huic argumento dedit Banneſius p. p. quæſt. illa tertia, vnde ibidẽ quamuis ſecunda concluſione aſſeruerit, probabilẽ eſſe ſententiã Caiet. in p. p. mox tñ tertia addidit concluſionẽ, in qua dixit, p̃babiliorẽ ſibi videri, & magis ad aures D. Tho. & Ariſt. eiuſdem Caiet. ſententiam hoc in loco explicatam, quòd ſcilicet materia capax huius quantitatis ſit principium indiuiduationis, &c.

Quomodo ei occurrat Iauellus. — Et Bannes.

At mihi de Iauello in hoc propoſito cogitanti, illud tandem in mentẽ venit, vt dicam, quod quicquid conſiderauit ipſe in materia huius argumenti, conſiderauit certè & Caiet. addo, quid vltra aduertiſſe, Caiet. quod ipſe minimè cogitauit,

Quid Auctor de Iauello ſentiat.

ſauit, quod ſi cogitaſſet, hanc ſuam opinionẽ certè deſeruiſſet. Quò .n. diſtinctionem illã de actu primo, & ſecundo, quos aliqua potentia reſpiciat, aduerterit Caier. ex eo patere põt, qđ eandẽ diſtinctione, & doctrinã tradit ipſe ſuper art. 1. q. 77. p. p. quam antea tradiderat Ioannes Capreolus in 1. diſt. 3. q. 3. art. 2. ad argumenta Scoti contra primã rõnem Auctoris ex p. p. loco mox relato, q̃ ibidẽ Capreolus citat, & tuetur. Hinc oĩ probabilitate caret aſſerere, Caiet. illud non animo retinuiſſe, quod antea à Capreolo edoctum fuerat, & quod deinceps ab ipſo ſcriptis traditum eſt, & quod demum à quouis Auctoris alumno de neceſſitate ſit amplexandum in quæſito illo celebri de diſtinctione potẽtentiarum ab eſſentia aïæ. At non conſiderauit, vel cõſiderare noluit Iauellus, quòd doctrina, quam adfert, licet veriſſima ſit, & à proceſſibus noſtris, vt dicebatur tradita, in hoc tamen propoſito, eũdem Iauellum ita impugnat, & ita interimit, vt nullus ei ad defenſionem locus ſuperſit. *Capreolus.*

Indubitatum quippe eſt, quòd potentia eſt in genere illius actus, quẽ primò, & per ſe reſpicit, ergo veriſſimum quoque erit, quòd materia capax huius quãtitatis, & ſignata, erit in genere quantitatis, ꝓbo conſequentiã, qm̃ quãtitas eſt actus, quẽ primò, & per ſe reſpicit materia ita capax. Aliud ꝑfectò eſt loqui de materia vt ſic. & aliud eſt loqui de ipſa, vt ſignata eſt, vt ſuperius innui, qñ motiuum quoddã Zabarellæ euertebam, nam q̃uis materia, vt ſic primò reſpiciat formã ſubſtantialẽ, tñ materia ſignata mõ expoſito, primò reſpicit quantitatẽ. Implicat certè, vt materia ſignata, ideo dicatur ſignata, q̃a reſpiciat hanc quãtitatẽ, & quòd primò, & per ſe non reſpiciat hanc quantitatẽ. Materia vt materia non reſpicit primò quantitatẽ, qm̃ non ideo eſt materia, quia quantitatẽ reſpiciat, ſed primò reſpicit formã, qm̃ ea eſt eius eſſentia, vt formã reſpiciat ita à ſimili, materia ſignata nõ ideo eſt ſignata, quia primò reſpiciat formã, idcirco forma nequit eſſe actus ille, qui primò ab ipſa reſpiciatur, ſed ea rõne eſt ſignata, quia reſpicit quantitatem, eapropter tanquã actum ſuũ primò dẽt reſpicere quantitatẽ, quòd aũt materia, non eatenus ſit ſignata, quia primò reſpiciat formã, probatur, qm̃ tunc non eſſet indiuiduationis principium, materia cũ potentia ad hanc quantitatẽ, ſed materia cũ potentia ad hanc formã ſubſtantialẽ, & ita non materia cũ quantitate, non materia ſignata, ſed materia cum forma deberet eſſe cã indiuiduationis, & hoc motiuũ vr̃ innuiſſe Bãneſius quæſt. illa primi de generatione art. 8. vbi relinq̃t & ipſe opinionẽ Caiet. hoc in loco, (q̃ tñ p. p. probabiliorẽ vt dixi affirmauerat,) & cõtra eã arguit nõ alio argumento, quàm illo, quod ex Caiet. retuli & ipſe, ſed reſponſionem Iauelli infringit. *Quid primò ſpectet materia vt materia, & vt ſignata.* *Bannes.*

Verũ, motiuũ hoc magis explico, & dico ſic; ꝑ illud materia ſit ſignata, & ꝯ principium indiuiduationis, qđ primò, & per ſe reſpicit, ſed per quantitatẽ ſit ſignata, & principiũ indiuiduationis, ergo materia ſignata primò reſpicit quantitatẽ, minor eſt poſitio Auctoris, quem Thomiſtæ oẽs, & idẽ Iauellus ſequuntur, maior ꝓbat̃, immò potius declaratur, mihi .n. eſt certiſſima, nã ſi ponamus aliq̃d prius reſpici à materia, q̃ quantitatẽ, formã .ſ. vt ponit Doctor iſte, interrogo, in illo priori, materia eſt ne ſignata, an nõ? ſi dicatur ſic, hoc nequit eſſe, qm̃ iã ſermo eſt de materia ſignata, & de ipſa vt ſic loquimur, & quærimus, q̃d primò reſpiciat, ergo iã eſt ſignata, & tñ non reſpicit adhuc quantitatẽ, ſed ſolũ formã, ergo materia cũ forma, & non materia cum quantitate eſt cauſa indiuiduationis. Confirmo hoc ipſum euidentius & ſciſcitor, ſi hæc materia ſignata poſſet definiri: an in eius definitione poneretur hæc quantitas, an non? ſi poneretur, ergo quantitas eſt actus, quem primò, & per ſe reſpicit, ſi non poneretur, ergo quidam alius actus eſſet ponendus in ſui definitione, neque enim eſt definibilis, immò neque agnoſcibilis materia, niſi per actum, vt in annotationibus

ad hoc

ad hoc caput ſatis forſan demonſtraui, ille aũt actus eſſet forma ſubſtantialis, & ſic materia eſſet ſignata abſq. quantitate, nam ſignata eſſet per id, qđ poneret in ſui definitione, quatenus ſignata eſt, & ita forma, non quantitas daret materiæ, vt eſſet indiuiduationis principiũ. Hoc credo voluiſſe innuere Caiet. qñ in hoc negotio dixit, materiam ſignatam non eſſe definibilẽ, niſi per hãc quãtitatem, ſi definiretur, vbi nedum dixit, nõ poſſe definiri materiã ſignatã abſq. quantitate, ſed & illud colligitur, qđ nihil aliud ab illa quantitate in ſui definitione caderet. Neq. mihi dicatur, qđ hæc materia ſignata, eſt ſubſtantia, & ideò actum ſubſtantialem debeat reſpicere non.n.conſidero hanc materiam, vt eſt materia, ſed vt eſt ſignata in propoſito, & iure, qm non vt materia, ſed vt ſignata materia, eſt principium indiuiduationis, rõne materiæ, concedã tribuẽdum illi fore actum ſubſtantialem, at rõne ſignationis, nequaquã, hæc.n. ſignatio fit in ipſa virtute diſpoſitionum ab agente, hic, & nunc inductarum, & ſat eſt cuiuis potentiæ, vt per actum ſuum, cuius generis fuerit definiatur.

Soluitur quędã obiectio.

Cæterùm, vt argumentum principale Caiet. & impugnationes, quas adduxi contra ſolutionem Iauelli plenius capias, notato illud, qđ docuerunt nobiliores Thomiſtæ, & deſumpſerunt ab Auerroe, & abſq. dubio eſt ad aures Auctoris, & Ariſtot. qđ videlicet ois actus, & forma, quæ in aliquo ſubiecto eſt receptibilis, habet proprium potentiale in illo ſubiecto, adeo qđ, materia gratia exempli, nũquam reciperet actum, qui eſt albedo, niſi in ſe aliquod potentiale haberet de genere albedinis, & ratio eſt, qm actus, & potentia propria

Capreolus. ſemper ſunt in eodem genere. ſic docet Capreol. cõmemorato loco, & alibi, co-
Caietan. dem. ſ. 1. diſtinct. 8. q. 2. art. 2. ad tertium contra primam concluſ. & Caiet. p. p.
Ferrarienſis. q. 54. art. 3. & q. 77. art. 1. & Ferrarien. 1. cont. Gent. c. 25. & Soncin. 8. Diuinor.
Soncinas. q. 7. in 1. concluſ. & apertius lib. 12. q. 26. concluſ. 2. & idem Iauell (rem mirã)
Iauellus. eodem 12. Diuinor q. 8. Sic lõge antè iſtis Auerr. expreſſis verbis 4. cœli com.
Auerroes. 35. dixit, compoſitionem rerũ ex materia, & forma ita exiſtere in pdicamento *ubi*, ſicut in alijs prædicamentis, & primis verbis eiuſdem comm. ait, in omni prædicamentorum genere eſſe aliquid vices gerens materiæ, & aliquid gerens vices formæ, & comm 9. 5. Phyſic. vbi ait, potentiã ad vnumquodq. prædicamentum eſſe in illo genere prædicamenti, in quo eſt actus, ita ſubdit potentiã ad ſubſtantiam, eſſe quodammodo in prædicamento ſubſtantiæ, ſimiliter poten-

Achillinus. tiã ad quantũ, & ad alia prædicamenta cuius Cõmentatoris verba refert Achillinus lib. 2. de elementis art 1. & illa ex 5. phyſ. referũt locis citatis, & Capreol. & Ferrarien. & Sonc. loco poſteriori, & idem Iauell. patet aũt, hanc eſſe mentem Ariſt. qui 12. Diuinor. locis, & textibus adductis potiſſimum 22. 26. & 28. in vnaquaq. cathegoria proprium reponit actum, & propriam potentiam, ſic Auctor ibidem ſentit, & p. p. q. 77. art. illo primo, pro fundamento concluſionis, q̃ ibi docet, mox erigit hoc documentum, quo ait, potentiam, & actum eſſe in eodem genere. Cùm ergo videamus ſubſtantiam recipere varios actus, & quan-

Quid in ſubſtantia ſit ponendum. titatem. ſ. & qualitatem, & reliqua id genꝰ, oportet certè in ipſa aſſignare potẽtialitates proprias horũ, aliàs, ſi ſubſtãtia ex ſe, nulla ſibi congentia potẽtialitate reciperet hos actus, iã cum potentia, & actus ſint in eodem genere, eſſet in genere horũ actuũ, & ex conſequenti in genere accidentium ſaltem reductiuè,

Caiet. & hoc eſt, quod locis illis allegatis inculcabat Caiet. quòd niſi ſic dicatur, nequit euadi, quin ſubſtantia ſit reductiuè in genere accidentis.

Dubitatio. Quòd ſi obijcias; ergo in huiuſcemodi potentijs datur proceſſus in infinitum, illa namq. potentialitas cum ſit actus quidam, debet habere proprium potentiale in ſubiecto, merito cuius ſubiectum ipſum, illud potentiale poſſit reci-

Caietanus. pere, & ſic illud requiret aliud, &c. Reſpondeo cum Caiet. ibidem, quòd quãdo

res alicuius prædicamenti recipit actum alterius prædicamenti, huic actui reſpondet propria potentia in ſubiecto recipiente, q̄ potentia eſſentialiter ordinata eſt ad talem actum, & eiuſdem eſt prædicamenti cū actu ſuo, at verò huic potentię non reſpondet aliqua alia potentia præcedens, que ſit eſſentialiter ordinata ad illam aliam potentiā, q̄m potentia illa eſt eſſentialiter in genere potentiæ, & actus datur potentia, non aūt potētiæ potentia; Neque turberis, quòd talis potentia aliqua actualitate gaudere videatur, & quodam mō ipſius actus ſit donata, q̄m ineſt alteri, ſubiecto ſcilicet: Hæc enim vera ſunt, ſed tñ non ex hoc arguitur, quòd huius potentiæ ſit potentia, nā ad hoc ſat ſibi eſt, vt habeat receptiuum, in quo ſuſtentetur, neque requiritur, quòd tale receptiuum ſit ad hoc eſſentialiter ordinatum, quippe quòd receptiuum eſt genus ſubſtantiæ, in qua eſt ſtatus, nec vlterius proceditur. Adde, quòd potentialitates iſtæ, quæ ſūt in vnoquoque genere nō ſunt ſeparatæ ab ipſis generibus, ita ſcilicet, vt prius producantur ſubiecta harum potentialitatum, deinde hæ potentialitates, adeo vt in ordine ad ipſas poſſit vtcumque ſubiectum habere rōnem potentiæ, ſed ſimul cum ipſo producuntur, quare non comparatur ad ipſas vt potentia ad actus, ſed vt ſubiectum, & ſuſtentans dumtaxat. Ita colligitur ex Capreolo citatis locis diffuſè, quod tñ vnico verbo aperuit more ſuo Caietanus in p. p. q. illa 54. art. 3. quando dixit, has potentialitates eſſe congenitas ſubſtantijs, vbi per lv *congenitas* patefecit, quod modo explicabam. Capreolus. Caietan.

Neque quid protſus efficiunt duo, quæ contra hoc adferuntur à Thomiſta celebri ſuper com. p. p. q. 77. art. 1. non enim ſequitur primò, quòd eadem ratione non forent ponendæ potentialitates ad recipiendam quantitatem, & proprias paſſiones, q̄m & hæc (inquit) eadem generatione generantur, qua ſubiectum, atq; his nunquam caret ſubiectum, &c. Sed dico, quòd non eſt tota, imò neque vera ratio, cur ponatur potentialitas ad recipiendam quantitatem, & nō ad illā potentialitatē, q̄m illa potentialitas eadem generatione generetur, qua ſubſtantia, nō aūt quantitas, hoc .n. foret falſum, reſpectu huius ſecundi, ſed tota, & vera rō ea eſt, q̄m quantitas, & ſimilia ſunt veri actus, illæ verò potētialitates ſunt potentiæ realiter, q̄uis modaliter, vt ita loquar, poſſint dici actus, & q̄m vnicuique actui propria dēt reſpondere potentia, idcirco merito illorum ponuntur potentialitates, q̄m aūt potentiæ non reſpondet potentia alia, ideo in ordine ad has potentialitates non ponitur potentia, & hoc illud eſt, qđ meo iudicio voluit Caiet. q̄n dixit, illas potentialitates eſſe eſſentialiter potentias, ac proinde, ad ipſas non eſſe alias potentias, potentia quippe ad actum, non ad aliā potentiā refertur. Illud verò, quod de eadem generatione allatū eſt, ſignū potius eſt, quā rō, cur non ſint ponendæ illę potentialitates harum potentialitatum, & non eſt cauſa rei, ſed re ſuppoſita, illam ſuadet magis. Et quamuis Capreolus vbi ſupra videtur illud adducere pro totali ratione, ſi tamen illa 8. diſtin. attentè legatur, videbitur, quòd aliam rationem voluerit, (ſubobſcurè licet) inſinuare; cum .n. dixiſſet propè finem illius reſp. ad 3. [eadem productione producitur ſubſtantia cōpoſita, & quantitas, & eadē productione ꝓducitur ſuperficies, & potentiale ad colores, vt aliàs dictum fuit, ideo quantitas, & talia potentialia non requirunt in ſubiecto ſuo aliquod potentiale eiuſdem generis,] quibus verbis apparet, ipſum pro cauſa reddere id, quod dixi nō eſſe verā cām, ſtatim tñ ſubdit, q̄a non habent propriā potentiā, q̄ per ſe primò ad talia ordinetur, vbi vult innuere, quòd licet eadem generatione, qua ſubiectū eſſent genita, ſi tamen aliquid ipſa reſpiceret tanquam potentiale, illud eſſet eiuſdem generis; Sed quòd hæc fuerit mens Capreoli, vt ſcilicet cauſa ponendi has potentialitates, vel non ponendi non ſit vel eorundem generatio ſimultanea, *Viri docti difficultates.* *Remouentur.* *Caietanus.* *Capreolus.* *Illuſtratur mēs Capreoli.*

neratio ſimultanea, aut non ſimultanea cum ſubiecto, ſed tota reducatur in naturam potentiæ, & actus vt ſic, colligo ipſe ex verbis, quæ ibidem ſtatim ſubnectit, ait enim *Et illa, quæ dixi de quantitate intelligo de interminata, quia illa non prærequirit aliam potentiam ſecus eſt de quantitate terminata, quia ſe habet ad aliam, vt actus ad potentiam*. vbi optime intelligimus, quòd comparatur vt actus, receptus, requirere potentiam ſuam, quod verò non comparatur vt actus, non exigere aliam potentiam, & nihilominus quãtitas terminata eadem generatione qua ſubiectum generatur, quia tamen eſt actus, eapropter adſerendum eſt eius potẽtiale, nulli autem potentiali adſcribere eſt aliud potentiale, quoniam illud non eſt vt actus. Quid verò acceperit ibi Capreolus nomine quantitatis interminatæ, & terminatæ, non eſt præſentis negotij, fortaſſis per interminatam voluit dicere quantitam non punctualem, vel etiam voluit dicere, ſi talis quantitas interminata daretur, vt voluit Commentator, quẽ Auctor prioribus ſuis operibus ſeq. viſus eſt, &c. peccat ergo argumentum ſecundum non cauſam, vt cauſam.

Non ſequitur ſecundò concedendũ eſſe, vt aliquod accidens prius ſit in ſubſtantia, quã quantitas, velut dicit concedi à Soncinate 8. Diuin. q. 7. concluſione prima, ſed quòd hoc ſequatur, ipſe non probat; pono quippe in ſubſtantia potentiale, merito cuius recipit quantitatem, & illud potentiale eſt accidens, ergo aliquid aliud accidens à quantitate præcedit in ſubſtantia ipſam quãtitatẽ, nego, immò verò, quoniam illud potentiale eſt eiuſdẽ generis cũ actu ſuo, vt ſæpe dictum eſt, ideo & ipſum eſt in genere quantitatis, non ergo aliud accidens præcedit quantitatem, ſed eadem quantitas differens ſecundũ magis, & minus, ibidẽ põt colligi, ex Capreolo dicente, inchoationem caloris, quæ eſt potentiale illud ad calorem, non differre a calore, niſi ſecundum magis, & minus, nam calor adueniens comparatur vt actus ad illam inchoationem, & ad illud potentiale ſuum, ſimiliter ait, quòd quantitas terminata ſe habet ad aliam, (interminatam ſcilicet) vt actus ad potentiam, vbi nomine quantitatis interminatæ videtur verè ibi Capreolus accepiſſe quantitatẽ illam, vt dicit potentiale, & inchoationem. & congruè ſatis, quoniam potentia ante actus ſui aduentum dicitur interminata quæ deinde actu adueniente, terminari dicitur. Vel dicamus, nequaquã eſſe eandẽ rẽ numero potentiale illud, & actum accedentẽ, ſed duo eſſe accidẽtia, & illud quidem potentiale, hoc verò in actu, & illud interminatũ, hoc terminatũ vocatur, & fortaſſis via hæc ſecunda probabilior videtur quã prima, ſic enim propriè ſaluatur potentiã, & actum eſſe eiuſdẽ generis, in prima verò, nedũ dicitur eſſe eiuſdem generis, ſed etiã quòd idem ſint numero, vbi deinde nõ adeſt locus dubitationi, vtrum ſint eiuſdem generis, ex quo videtur inferri vana eſſe quæſtio; nõ tamen ob hoc cenſeas priorem viã Capreoli carere probabilitate ſua, neq; vana ſit quæſt. nã adhuc dubitatur, nũ talia potentialia ſint locanda, quod verò vbi poſita ſunt, ſint idem numero cũ actibus ſuis, quos reſpiciunt, vel ſolũ eiuſdem generis, dicas ſaltem in propoſito quod placuerit. Illud ſufficiat, quod vtrouis modo dicatur, nũquã ſequi, aliquod accidens præcedere in ſubſtantia quantitatẽ. Neque verũ eſt, hoc ibi à Soncinate concedi, immò totũ oppoſitum dicit illa prima aſſertione ſua, quòd ſcilicet proxima ratio recipiendi quantitatem non eſt materia, nec forma, ſed proprium potentiale de genere quantitatis, quòd ſi eſt de genere quantitatis, tantum abeſt, vt ſit aliud à quantitate, quod eſt quantitas ipſa potentialis, nil certè eſt de genere quantitatis, niſi quantitas; ſubdit ibidem, quòd de illa concluſione erit ſpecialis quæſtio 12. lib. quæſtione porrò 26. vbi inquirit, num omnium principia componantur ex proprio actuali, & potentiali. & 2. concluſione ponit, in omni ſubiecto, quod eſt receptiuum accidentis abſoluti eſſe aliquod potentiale de genere illius accidentis, quo medio ſubiectum.

Potentia ante actum, & ſub actu quomodo vocetur.

Soncinas.

ctum recipit accidens, ſi ergo eſt aliquod potentiale de genere illius accidentis, potentiale ad quantitatem, erit de genere quantitatis, & q. 22 eiuſdem 12. prima concluſione docuit, in quolibet genere eſſe proprium potentiale illius generis, & declarauit de quibus generibus id intelligeret, dicens, ſe loqui de illis, quæ dicunt entitates diſtinctas vt ſubſtantia, qualitas, & quantitas.

Ad rem igitur noſtram, (quamquam non extra rem locuti ſumus) reuertentes, cum materia ſignata ſit receptiua huius quantitatis, iuxta priorem viam Caie. ergo in ipſa materia eſt potentia ad hanc quantitatem recipiendam, ergo illa potentia eſt de genere quantitatis, quũ ſemp cuique actui reſpondet ꝓpriũ potentiale eiuſdẽ generis, vt lõgo forſan progreſſu manifeſtaui, qđ negare ne-quit ipſe Iauellus, cum is quoque aperte nimis q. 8. eiuſdem 12. Diuin. dicat in primo dicto pro reſolutione illius quæſiti, quod [in ſubſtantia receptiua alicuius accidentis abſoluti eſt aliqua potentia, qua media recipit illud accidens, quæ potentia non eſt ipſa ſubſtantia, neque materia prima, ſed eſt reductiuè in eodem prædicamento, in quo eſt accidens receptibile,] & ne poſſet fieri tergiuerſatio de quantitate, q̃ tñ nulla eſſe poſſet, cùm ſit accidens abſolutũ, de quibus abſolutis accidentibus fert hic auctor hãc doctrinã, ſubdit pro manifeſtatione. [puta in ſubſtantia corporea eſt aliqua potentia, q̃ eſt receptiua qualitatis ſenſibilis, quæ potentia eſt reductiuè in pdicamento qualitatis, idẽ dico reſpectu quantitatis, nil ergo clarius põt à Iauello qs deſiderare contra eiuſdẽ ſolutionẽ, q̃ dat arg. Caie. ſibi .n. eſt fatendũ qđ in materia ſignata, q̃ eſſe dẽt ſuſceptiua huius accidentis abſoluti, qđ eſt quantitas ſit potentia, qua media ipſa materia recipiat hanc quantitatẽ, q̃ potentia ſit in eodẽ genere reductiuè, in quo eſt actus receptibilis quantitas ſcilicet &c. Quare in genere quãtitatis eſt illa potentia, & eſt in materia ſignata, ergo materia ſignata dicit aggregatũ ex ſubſtantia, & accidente, vbi vides argum. Caiet. in robore ſuo apud oẽs, & potiſſimum apud Iauellum, qui nihil de hoc diſcurſu poteſt inficiari, quin & falſò neget, & ſibi omnino contradicat; neque enim amplius locum in propoſito habet diſtinctio de actu, quem primò, & quem ſecundò reſpiciat potentia, nam in materia ſignata oportet aſſignare potentiam, quæ primò reſpiciat hunc actum, qui eſt quantitas, ſi cuilibet actui reſpondeat ſuum potentiale, rurſus abſolutè omnes, quos audiſti pronunciarunt in ſubſtantia recipiente accidens poni debere potentiale illius accidentis, & denique Iauellus dicebat in ſubſtantia corporea eſſe aliquam potentiam, quæ ſit receptiua qualitatis, & quantitatis, & tamen patet, non primò reſpicere ſubſtantiam illam hos actus, vnde meritò, ac neceſſariò in ea locantur illæ potentiæ, &c. Iauellus.

Hinc elicias, non ſolùm non eſſe verã opinionẽ Caiet. q̃ iunior de materia ſignata habuit, ſed neque vera eſſe, q̃ ꝓ huius materiæ ſignatæ dilucidatione afferebat. Dicebat .n. capacitatẽ illã huius quantitati, nihil realiter diſtinctũ ab ipſa materia in ea ponere, qđ iã ex eiuſdẽ Caiet. veriſſima doctrina falſiſſimũ agnoſcimus; ponit nãque potentiale illud de genere quantitatis, qđ patet eſſe accidens à materia vtique, q̃ eſt ſubſtantia realiter diſtinctũ, alioquin ſi illa capacitas, illa potentia nihil à materia realiter diſtinctũ in ipſa poneret, iã ſubſtantia eſſet eadẽ realiter accidenti, qđ ſtultũ eſt, & q̃ oĩa de eadẽ actus, & potentiæ coordinatione dicta ſunt ruerent, & nullũ eſſet deinde argumentum eiuſdẽ Caiet. quod contra viam illã poſtea attulit, &c. At exiſtimat Caietan. quòd velut materia prima nullo ſibi addito reſpicit formam ſubſtantialem, & capacitas illa, ſeu potentia ad illam formam, nihil realiter ab ipſa materia diſtinctum in eadem ponit, ſed ſolum quid exprimit &c. modo declarato in ſuperioribus, ſic materia ſignata nullo ſuperaddito reſpiceret hanc quantitatem, *Meditatio circa ea quæ pro priori ſua ſententia dicebat* Caietan.

titatem, & ipſius capax eſſet, & hæc capacitas nihil in illa ab illa realiter poneret diſtinctum, ſed quid ſolùm exprimeret, &c. At longe aliter rē ſe habere vidit oculatiſſimū illud ingeniū, vidit quippe, quòd ſi materia ſignata debeat ita hanc quantitatē, quòd nō aliā, tanquām actū ſuū primū reſpicere, & recipere, ponenda eſt in ipſa potentialitas de genere ipſius quantitatis, & ex conſequēti accidens quoddā potentiale, & ſubinde realiter ab ipſa diſtinctum; in materia verò in ordine ad formam ſubſtantialem nullū huiuſcemodi potentiale eſt ponendum, quoniam ipſa eſt eſſentialiter potentia ad formam ipſam ſubſtantialem eſſentialiter, & de ſui natura ordinatur, nullo egens ſuperaddito.

Diſcrimen inter materiā, vt reſpicit hāc quantitatem, & vt reſpicit formam ſubſtantialem.

Dices, etiam materia ſignata eſt eſſentialiter potentia, reſpiciens hanc quātitatem, actū ſuū ꝓprium, vt ſæpius dictum fuit, cur ergo in hac aliquid potentiale ponitur, non in illa? patet reſponſio ex doctrina allata, & nō eſt cur pro ingenioſis modo explicitè adferatur, qm̄ tn̄ non ſunt æqualia ingenia, dico qđ qm̄ potentia, & actus ſunt in eodem genere, cùm materia prima, & forma ſubſtantialis ſint in eodem genere ſubſtantiæ, ideo in ipſa materia, nullum aliud potentiale eſt locandum, nā abſque ipſo optimè ſaluatur, cuius actui propriam eiuſdem generis potentiā reſpōdere, imò addo, quòd ſi tale potentiale aſſignaretur, non poſſet amplius ſaluari, qđ actus, & potentia in illo caſu eſſent eiuſdē generis, qm̄ non poſſet eſſe ſuſtantia, nā vel foret potentialis, & ita ſufficit materia prima, pura potentia, vel actualis, & tunc non foret potentiale, ergo eſſet accidens, ergo alterius generis ab actu ſuo, qui eſt forma ſubſtantialis; in materia aūt reſpiciente hanc quantitatē non adeſt proprium potentiale eiuſdē generis cū actu ſuo, ergo hic, non ibi conſtitutum eſt, &c.

Dubium.

Soluitur.

Hac itaque priori via Caietani cum eodem Caietano, eiuſdem Caietani argumento reiecta, (quam eodem argumento reſpuit & Aquarius dilucidatione 6. 5. Diuin.) accedendum tandem erit ad opinionem illam, quam poſteriori loco ipſe docuit, & quæ à me amplexanda eſt.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vera ſententia adſertur, & dilucidatur.

EXplicatio, quam poſterius docuit Caietanus de materia ſignata, tamquam ſubtilis, vera, & ad mentem Auctor. & Ariſtot. à nobis ſuſtinenda omninò venit, quauis alia via poſthabita. Erit ergo nr̄a poſitio, qđ materia ſignata ſit principiū indiuiduationis, noīe cuius materiæ, accipit materia diſtincta numero, vt prius natura fundamentū, radix, & cā huius, & nō alterius quātitatis.

Auctoris ſententia.

Vt hanc poſitionem intelligas, nota illud diſcriminis verſari inter priorem explicationem Caiet. iam improbatam, & hanc poſteriorem receptam, quòd in primo inſtanti, in quo generatur Sortes, generans prius diſpoſuit materiam illam Sortis hac gemina diſpoſitione, & vt ſcilicet receptiua eſſet ita huius quantitatis, quòd non alterius, & vt ſecundò ſit radix, fundamentum, & cauſa, vnde in Sorte conſequatur, & fluat ita hæc quantitas, quòd non alia, quemadmodum etenim ſubiectum ad proprias ſuas paſſiones duplici poteſt comparatione comparari, & receptiui ſcilicet, & cauſantis, (recipit quippe paſſiones ſuas ſubiectum, & eſt principium, ac radix earum, ratione cuius dicitur paſſio ab ipſo emanare,) ſic materia dupliciter poteſt ad quantitatē comparari, & in ratione ſcilicet recipientis, & in ratione cauſæ, ac radicis, recipit

Quomodo cōparatur ſubiectum ad paſſiones ſuas, & materia ad quantitatem.

enim

enim quantitatem ſiue, vt melius loquar, eſt rō compoſito recipiendi ipſam, & et eſt radix, & principium, vñ quantitas hæc conſequatur in compoſito: prima igitur via Caiet. doceba nur materiā ſm̄ priorem conſiderationē eſſe principium indiuiduationis, quatenus .ſ. erat potentia receptiua ipſius quantitatis, altera vero methodo edocemur, non ſecundùm priorem acceptionem, ſeu cōtemplationem, ſed iuxta poſteriorem, quatenus nimirum eſt fundamentum, & radix præhabens in ſe quantitatē. Ita qñ indiuiduū aliquod generat, in primo illo inſtanti eſſe ſui, qđ eſt illius gñrationis terminatiuum, prius intelligimus materiā eſſe diſtinčti, certè in illo priori, & inſtanti, non tēporis, ſed naturæ, antequam aliquod accidens inſit in materia, ſed ſola forma aduenit, & tunc generatio ſubſtantialis completur, id quod generatur, conſtat eſſe ſingulare diſtinctum ab vniuerſali, ens per ſe, ac vnum, quare aſſignandum eſt in illo mee priori naturæ principium huius ſingularitatis, huius diſtinctionis, huius per ſe entitatis, & huius vnitatis, horum aũt oium principium non eſt forma, nã hæc de ſe vniuerſalis eſt, ergo materia, non abſolutè, hæc .n. & indiſtincta eſt, & oibus cōnis, ergo materia hæc, & diſtincta, nã id quod generatur, ita eſt hoc, quòd non alia, ergo ab alijs diſtinctum, nequit aũt reddi materia ipſa hæc, & diſtincta, niſi merito quantitatis, nequit habere illã quantitatem actu, tùm qm̄ hoc improbatum eſt, tùm qm̄ loquimur de priori illo naturæ ante adhæſionē cuiuſuis accidentis, nequit eſſe cauſa horum, quatenus eſt capax huius quantitatis, quoniam illud, quod genitum eſt, non foret vnum per ſe, erit ergo quatenus fundamentũ quantitatis, & quatenus præhabens in ſe, & continens quātitatis naturam, ſic erit materia tunc diſtincta, & ſine quantitate, & cum quantitate, ſine quantitate in actu, cum quantitate in virtute, & fundamentaliter, ſic veritatem habebit id, quod Ariſt. & Auctor ſæpius iterarunt, diſtin. videlicet materialem numeralem primò conuenire qnantitati, nam huiuſcemodi materialis diſtinctio, quæ in illo priori ante quantitatem ponitur in materia, prouenit à quantitate, quæ non quidem formaliter, ſed fundamentaliter, & tamquam in cauſa ſua exiſtit in materia. Quòd ſi quæ participant naturam alicuius, poſſunt in illius participati effectus, multò magis poterit in diſtinctionem numeralem, quæ eſt effectus quantitatis ipſa materia in illo priori, quæ licet non habeat quantitatem in actu, illam tñ participat, & non quocunque mō, ſed ea participatione radicis, fundamenti, & propè cauſæ, & nullus dubitat, longè magis eſſe præhabere, q̃ participare. Explica ergo, oēm numericam diſtinctionem prouenire à quantitate, vel formaliter, vel virtualiter, à quantitate, vel a participante, & præhabente quantitatem, &c.

In priori naturæ generationis diuidui, quomodo ſit, & non ſit quātitas in materia.

Quomodo omnis numerica diſtinctio à quantitate.

Quòd autem ſufficiat quantitatem illam præeſſe tantum in radice, & non requiratur, quòd adſit formaliter, ex eo collige ingenioſè, quòd diſtinctio, qua Petrus differt à Paulo, & hic homo ab alio, vt hi homines, non eſt diſtinctio qnantitatiua, tunc enim non diſtinguerentur ſubſtantialiter, ſed ſolùm accidentaliter, & non eſſet maior diſtinctio inter ipſos, quàm inter bicubitum, & tricubitum vt ſic, quod neque dicendum eſt, neque facit ad quæſtionem, in qua, vt dixi, quætimus, per quid ſubſtātialiter hoc indiuiduũ differat, vel ſit diſtinctum ab illo, ſed eſt fundamentum quantitatiuæ diſtinctionis, quia enim numero matetialiter diſtinguuntur, ideo & quantitatiuè diſtinguuntur, nam quoniam quid habet hanc materiam, habebit & hanc quantitatem, & non quia habeat hanc quantitatem, habebit hanc materiam; non tamen materia eſſet hæc, niſi fundamentaliter hanc quantitatem præhaberet, quoniam omnis diſtinctio materialis eſt per quantitatem, vel formaliter, vt pura qantitatiua, & accidentalis, vel fundamentaliter, vt ſubſtantialis. Sic diſces, & dices, quòd

Petrus

Triplex duorum indiuiduorum conſideratio. Petrus, & Paulus, gratia exempli, poſſunt tripliciter conſiderari, & vt homines præciſè, & vt iſti præciſè, & vt homines iſti ſimul, ſi eos conſideres vt homines, non diſtinguuntur, non differunt, nam vterq. eſt æque homo, & conſtat eos participatione ſpeciei eſſe vnum hominem, ſi conſideres, vt iſtos præciſè, ſic diſtinguuntur, & differunt accidentaliter & quantitatiuè, & numero de genere quātitatis, Petrus.n. eſt hoc, quòd non Paulus, & è contra, & numerum faciunt, ad quem vt ſic ſufficit diſtinctio quantitatiua: at ſi tertiò eoſdem ſpectes, vt ſunt hi homines, cum duo hic inueniantur, & .ſ. eſſe hos, & eſſe homines, duas etiā inueniri oportet diſtinctiones, ſi non formaliter, at certè virtualiter, & quantitatiuam ſcilicet, qm̄ datur hoc, & illud, datur numerus, & ſubſtantialem, qm̄ nedum ſunt hic, & ille, ſed hic, & ille homo, nedum ſunt duo vtcumq. ſed duo in genere ſubſtantiæ, & duæ ſubſtantiæ completæ ſunt, quo fit, vt nedum gaudeant vnitate numerica de prædicamēto quantitatis, ſed vnitate numerali ſubſtantiali. Qd ſi tibi videatur nouum ponere alium numerum ab illo de genere

Caietanus. quantitatis, id mihi videtur neceſſarium, neq. eſt nouum, nam & Caiet. hac qſt. ſuper hoc caput dicit, ſe ſuſtinere, Sortem ſubſtantialiter ſumptum in recta .ſ. lineā prædicamentali ſub ſpecie eſſe vnum numero, non vnitate de prædicamento quantitatis, ſed ſubſtantiali. Credo tñ numerum illum de prædicamēto ſubſtantiæ materialis eſſe fundamentū numeri de genere quātitatis & in priori illo ante cuiuſuis accidentis adhæſionem, & ſub illa ſemper pura conſideratione, qua conſideratur vt indiuiduū de genere ſubſtantiæ, vnitas de genere quantitatis nullū locū actu habet, ſed ſolū in radice, & tñ actu ibi eſt vnitas ſubſtātialis. Et hanc poſitionem, qđ ſubſtantiæ indiuiduū ſubſtantialiter acceptum, ſit vnum vnitate de genere ſubſtantiæ, & non quantitatis, tenet ēt expreſſe do-

Bannes. ctiſſimus Bannes quæſt. ſua memorata art. 2. Dixi, hoc mihi videri neceſſarium, q neceſſitatem ſuadet & diſcurſus, quem feci, & illa etiam conſideratio, qm̄ nō datur ens, quin detur aliquo modo vnum, nam vnitas eſt paſſio entis omne ens inſequens, ſed accipiendo Sortem ſubſtantialiter vt ſic, &c. clarum eſt, qđ eſt ens, ergo vnum, non analogia, non genere, non ſpecie, vt patet, ergo numero, & in illo priori & ſub illa ſemper conſideratione, qua vt ſic ſubſtantialis accipitur, non eſt vnus numero de genere quantitatis, tùm qm̄ nulla ibi ſupponitur eſſe quantitas, tùm qm̄ non erit tunc conſideratio Sortis, vt eſt ſubſtantialis, tùm quoniam nunquam poterit aſſignari vnitas prædicamenti ſubſtantiæ, vt ſic, ergo vnus vnitate numerica ſubſtantiali, & de hac eadem vnitate redibit ſermo artic. ſequenti, vbi magis adhuc roborabitur, &c.

Quemadmodum ita q. ſubſtantia eſt cauſa accidentiū, ita diſtinctio ſubſtantialis eſt cauſa diſtinctionis accidentalis & quantitatiuæ; ſic diſtinctio duorum indiuiduorum ſubſtantiæ materiali vt ſic, non eſt diſtinctio quantitatiua, dicebat.p. ploco citato Caiet. gloſſo ego, non eſt pura diſtinctio quantitatiua, ſed eſt fundamentum diſtinctionis quantitatiuæ, intelligo ipſe, eſt diſtinctio ſubſtantialis, (indiuidualis, non ſpecifica,) quæ ipſamet eſt fundamentum quan-

Qua formarū diuerſitas cauſet ſpecificam diſtinctionem. titatiuæ diſtinctionis: Neque inferas, ergo hi homines vt ſic differunt ſpecificè, ſtat enim, quòd ſubſtantialiter differant, & non ſpecificè, neque enim oīs formarū diuerſitas facit diuerſitatē ſm̄ ſpeciē, ſed ſolū illa, q eſt ſm̄ principia formalia, vel ſm̄ rōnem formæ, vt clare habet Auctor 2. con. Gen. 81. dū ſecundæ

D. Thom. rōni occurrit, adferens exemplū de forma huius, & illius ignis, ſic docet Caie.

Caietan. hanc eandem Auctoris adferens doctrinam, dum reſpondet ad ſecundum argu-

Flandrienſis. mentū in hac quæſtione, ſic Dominicus à Fladria q. 29. quinti Diuin. art. 4. Cū ergo duo indiuidua materialia differāt ab inuicē & nō differentia formali, ſed formarum, & non differentia quantitatiua tantum, qm̄ ſunt in genere ſub ſtantiæ,

ſtantiæ, & vnitas, ac diſtinctio ſubſtantiæ, ſunt modi reductiuè ad eiuſdem ſub-
ſtantiæ genus attinentes, illud cōſequitur, vt differant diſtinctione ſubſtātiali.
Adde, qđ nunquā quantitas excedet ſeipſam, quare nūquam poterit dare niſi
diſtinctionē quantitatiuī, de genere ſcilicet ſuo, & nihilominus hæc materia-
lis ſubſtantia differt ab hac, nedum quantitatiuè, ſed & ſubſtantialiter, ergo à
quodam alio eſt petenda diſtinctio hæc, quàm à quantitate, ergo ab ipſamet
ſubſtantia; nam ſi hanc diſtinctionem præberet quantitas, daret effectum ſeip-
ſa nobiliorē. Quocirca diſtinguuntur duæ materiales ſubſtantiæ diſtinctione
ſubſtantiali, quæ etiam eſt fundamentū diſtinctionis quantitatiuæ, quæ de ne-
ceſſitate conſequitur inter duo, quæ materialiter differant, neque ſubſtantiali-
ter different, niſi eorū ſubſtantialis diſtinctio fundamentum eſſet diſtinctionis
quantitatiuæ, qm̄ ex Ariſt. 3. Diuin. 11. & ex Auer. 1. Phyſ. 6. omnis diuiſio eſt Ariſtot.
aut ſm̄ ſpeciē, ſeu formā, aut ſm̄ quantitatē, & cū indiuiduorū ſub eadē atho- Auerroes.
ma ſpecie diuiſio nequeat eſſe ſm̄ ſpeciem, erit vtique ſm̄ quantitatem, hoc eſt
non poterit eſſe, niſi per habitudinem, vel ordinē, vel reſpectū ad quantitatē,
qm̄ ſi ſunt materialia, habebunt certè materiā alterā parte ſui, non cōem, ſed
propriam, hanc, diſtinctā, & ſignatā, quæ oīa proficiſci oportet à quantitate,
vel formaliter, vel virtualiter, & in radice, &c. Neque id videatur mirum, qm̄
de eſſentia indiuidui materialis, & ſignati vt ſic eſt nedum forma, nedum ma-
teria, ſed & accidentia, & potiſsimū quantitas, vel ſaltem talis ordo ad quanti-
tatem, vt ex ipſo oriatur quantitas, vt cōpoſitum ipſum, indiuiduū ipſum con-
ſequatur quantitas. Profectò, ſi à materia remoueas quemcūque reſpectū ad
quantitatē, nūquā materia erit hæc, nūquā ſignata, nūquā pars huius indiuidui,
quòd ſi ab hoc indiuiduo abſtuleris hanc materiam, iam hoc indiuiduum non
eſt hoc indiuiduum ſignatum, ſed remanebit homo vniuerſalis.

Id conſiderans Alexander primo ſuo lib. de Anima cap. 24. cui titulus eſt De Alexander.
intellectu, qui velut habitus dicitur, ſcripſit: [Enimuero vbi ſpeciem hominis
abdicatis materiæ appendicibus excipimus, nihil aliud, quā cōem hōinem in-
tuemur.] Et Themiſtius cap. ſuo 24. ſecundi Poſter. quaſi ſub initium expo- Themiſt.
nens verba illa Ariſt. eodē lib. cap. iuxta ſectionē Caiet. 10. iuxta aliorū 15.
dicentis, [multas differentias ineſſe eiſdem ſpecie, ſed non ſecundum ſubſtan-
tiam, neque per ſe,] ſcribebat contra Speuſippum, [non eſt neceſſe oēs diffe-
rentias ſciri, qm̄ infinitæ ab accidentibus trahi poſſunt, quibus res eadē ſpecie
comprehenſæ inuicē diſcernuntur, vt Socrates à Platone, & Zanthus à Callia,]
Quamobrem differunt indiuidua differentijs accidentalibus, non purè, & for-
maliter, ſed ordinem aliquem neceſſarium dicentibus ad accidentia: & Alber-
tus Mag. 12. Metaphyſicæ tract. 1. cap. 12. apertè docet, quòd licet ſubſtantia Albert. Magnus.
nomine ſuo non importet accidens, tn̄ ſubſtantia ſenſibilis illud importat, qđ
accidens cauſatur à principijs ipſius ſubſtantiæ, & poſt nonnulla, in quibus re-
cenſuit peruerſos quoſdam commentatorum intellectus, ſubdit iterum ꝓpe
finem illius cap. quòd licet ſubſtantia in eo qđ ſubſtantia in vi nominis, & ra-
tionis ſuæ non importet niſi ſubſtantiæ principia, tn̄ ſubſtantia ſenſibilis, vt a-
nima, homo, planta pro certo de nomine ſuo dicit ſubiectū determinatum, &
quantitate, qualitatibus totius & partium, & dat exemplū de oculo, qui ocu- Capreolus.
lus non eſt, niſi ſit ex humido, & frigido, &c. In hoc conueniunt quoque Ca- Soncinas.
preolus, & Soncinas vt ex eorum dictis locis citatis clarè agnoſcitur, quemad-
modum ex ipſis innuebam art. 3. quæſt. &c.

Id tn̄ conſilij non habeo, vt intelligā docere, in rōne indiuidui includi in-
trinſecè accidentia in actu, & tāquā eius cōſtitutiua, volo nāq; prædicamenta-
lē ſubſtantiæ coordinationē cōpleri intrinſecè per res ſui generis, ſed dico, qđ

nunquam

nūquam indiuiduum ſubſtantiale materiale eſſet indiuiduum, vel in eſſe indiuidui conſtitueretur, niſi principia eius, quibus conſtituitur, aliquem ordinem de neceſſitate dicerent ad accidentia, & præcipuè ad quantitatē rōnibus iā dictis, velut hō conſtituitur in eſſe hominis ꝑ rōnale, ꝑ idē ab alijs ſpeciebus ſecernitur, & tñ rōnale illud eſt fundamentū, & radix vnde prouenit riſibilitas, & reliquæ paſſiones, quæ ſunt accidentia, & niſi eſſet fundamentū propriarū paſſionū, nō poſſet hominē conſtituere, cū omne ſubiectū ſuas paſſiones habeat; inde tñ non conſequitr, qđ in rōne hominis claudantur intrinſecè accidentia; ſimiliter corpus de genere ſubſtātiæ locatur in tali genere, & eatenus eſt corpus, quatenus eſt natura illa, ex qua fluet trina illa accidentalis dimenſio cuiq; obuia, & niſi ex ipſo ea dimenſio flueret, non foret corpus de genere ſubſtantiæ, conſequens tñ non eſt, vt in rōne corporis de prædicamento ſubſtantiæ includatur dimenſio illa, quę exēpla (rei de qua agimus certè accōmodata) adfert

Bannes.

Banneſius art. 8. q. ſuæ iā nominatę, ſed & aliud exēplū addere poſſum de omni ſubſtantia naturali, quæ eatenus ſubſtantia naturalis eſt, quatenus ex ipſa profluere pōt motus, quatenus ſcilicet hēt in ſe fundamētū ad poſſe moueri, aliàs nō foret ſubſtantia naturalis, neq; ad Phyſicū attineret, ſi mobilis non eſſet, nō dico formaliter, ſed ſaltē fundamentaliter, & nullus ignorat, motū accidens quoddā eſſe, & nihilominus neutiquā ſequitur, in eius rōne includi intrinſecè accidens; Ita prorſus in propoſito nr̄o, Sortes nō cōſtitueretur hic homo, niſi per hanc materiam, vt eſt fundamentū, & radix huius quantitatis, inde tñ non eſt inferendum, ergo in rōne indiuidui, & Sortis intrinſecè includitur accidens, ſed ſolùm, quòd in ratione ſui conſtituentis includatur aliqua habitudo ad accidens, velut in conſtitutiuo hominis vt homo, includitur aliqua habitudo ad accidentia, & proprias paſſiones.

Flandrenſ.

Hinc colligas, nō eſſe vndequaque verum, quod docent nonnulli ex ſchola Auctoris, in quorum numero videtur eſſe Dominicus à Flandria q. 22. ſeptimi Diuin. art. 4. quantitatē ſcilicet concurrere ad indiuiduationem extrinſecè ſolum, & diſpoſitiuè, ſi .n. loquantur de quantitate, q̄ actu ſit in materia, pōt vtcūque id admitti, ſin verò loquātur de habitudine ad quantitatē, modo declarato, dico, quòd nedum extrinſecè, ſed intrinſecè concurrit ad indiuiduationē, qm̄ nūquā materia conſtitueret hunc hominē, niſi eſſentialiter, ac intrinſecè

Quomodo concurrat quantitas ad indiuiduationem.

præhaberet in ſe, tāquam fundamentū hanc quantitatem, hunc .ſ. ordinē radicis, & cauſæ quodammodo huius quantitatis. Sed cenſeo ipſe viros illos conſideraſſe ſolùm quantitatē illā, quæ præceſſit in materia, inductā ab ipſo agēte ad hoc, vt indiuiduum hoc conſtitueret, & ita verum eſt hāc extrinſecè ſolum, ac diſpoſitiuè locum habere, hac .n. fuit materia diſpoſita, & in hoc ſenſu vera eſt eſt illorū ſententia, ſed diminuta nimis, qm̄ vltra hanc quantitatē, & alia quantitas eſt in ipſa materia aduertenda, nā diſponitur vtique materia per quātitatē, & alias diſpoſitiones ad hoc, vt hanc quantitatē tanq̄ fundamentū præhabeat, & illa quantitas diſpoſitiuè, & extrinſecè operata eſt, at hæc quantitas non verè concurrit ad indiuiduationis principium, ſed illa dumtaxat, q̄ materia, vt radix. & fundamentum in ſe continet, quæ planè conſequenter potius, (actualiter loquendo,) q̄ diſpoſitiuè, & non extinſecè, ſed intrinſecè ad indiuidui conſtitutionē concurrit. Et ſi non vis decipi in multorū argumentorum

Quomodo ſit loquendum de concurſu quantitatis.

confutatione, memento dicere, non concurrere quantitatem abſolutè, ſed materiam cū quantitate, non in actu, ſed in radice, vt iā expoſitū dedi, ſic nō erit, cur admittas vllum accidens eſſe de rōne ſubſtantiæ materialis, ſed ſolùm materiam cum ordine ad accidens, quod nedum non inconuenit, ſed & de quauis naturali, ſeu materiali ſubſtantia aſſerendum venit, vt pateſeci.

Quòd

Quòd ſi quidam Auctoris alumni, qui diebus meis in hoc negotio, & in rel. alijs perdifficilibus eruditè certè ſcripſerunt, quaſi poſt approbatam hanc Caiet. quam ſequor ſententiam addiderunt, quantitatem eatenus ad indiuiduationem concurrere, quatenus eſt cõditio ſine qua nõ ipſa materia poſſet idiuiduare, id voluerunt, vt materia nõ poſſet cõſtituere indiuiduũ, niſi tanquam radix huius quantitatis, hanc quantitatem vt in radice cõtentam cõcurrentem, vocare velint cõditionem ſine qua nõ, cõuenirem cũ illis, & illi cũ Caiet. ſi nõ in verbis, & in modo dicendi, ſaltem in ſenſu, ac intentione. At ſi eorũ verba perluſtro, video eos aliud omnino docere voluiſſe: moueor primo, quoniam ſi intentionem hanc ſuam videbant eſſe illam Caiet. non deerant eis verba, quibus id explicarent: moueor deinde, quoniam mentem Caiet. cum propria cõferunt, licet illam Caiet. probabiliſſimam, valde ſubtilem, & ſatis ad aures D. Tho. dicant, poſt quam opinionẽ ſubnectũt unũ ſuum dicendi propriũ: moueor tertio, quoniam inquiunt, quantitatem non indiuiduare ſubſtantiam, immò iam ſupponere indiuiduam, ſed eſſe cõditionem ſine qua nõ materia poſſit indiuiduare. Caiet. aũt vult quantitatem verè indiuiduare ſubſtantiam mõ expoſito. Quocirca, cum eos in hac propria poſitione à Caiet. diſſentire videam, ipſe quoque ab ipſis prorſus diſſentio, tũ quoniam parũ longe tribuitur quantitati, vt dicatur tanquam cõditio ſolũ concurrere ad indiuiduũ cõſtituendũ, cũ tamen & Auctor, & Ariſt. diuiſionem numericam, quæ de neceſſitate in materia requiritur, ſi indiuidui huius debeat eſſe cõſtitutiua, ſemper ipſi quantitati potiſsimũ tribuant, tũ quoniam ſemper Auctor dixit materiam cũ quantitate eſſe indiuiduationis principium, non eſt ergo vt cõpletum hoc principium vbiq; ab ipſo aſſignatum explicet quo ad partem principium, & quo ad partem cõditio ſine qua nõ, tũm quoniam ſi eatenus dicat quantitas concurrere, quatenus eſt cõditio, & tamen ab eo dicatur principium, ergo etiã approximatio cõbuſtibilis ad cõburens poterit dici principium, in igne ipſius combuſtionis, tũm quoniam videtur mihi poſitio hæc ſeipſam deſtruere, ait enim, quòd quantitas non indiuiduat ſubſtantiam, immò iam ſupponit indiuiduam, tunc dico ego, ſi ſupponit indiuiduam, ergo nequit eſſe conditio ſine qua non, probo, quoniam conditio ſine qua non præcedit rem, in ordine ad quam dicitur conditio, vt vox ipſa oſtendit, nam niſi hoc eſſet, illud nõ fieret, niſi eſſet approximatio ſtuppæ ad ignem, non combureret hic illam; & tamen volunt iſti ſubſtantiam eſſe prius indiuiduam, & præſupponi, tunc neſcio ad quid vltra valeat requiri quantitas, vt conditio. Quod ſi dicant, (vt dicunt) requiri ad hoc vt materia indiuiduet, ergo non præſupponit ſubſtantiam indiuiduam, vt dicunt patet, quoniam niſi materia indiuiduet, nequit intelligi ſubſtantia indiuidua, niſi quantitas ſit in materia, nequit materia indiuiduare, ergo tantum abeſt, vt quantitas præſupponat ſubſtantiam indiuiduam, quod prærequiritur ante id, quod eandem ſubſtantiam indiuiduat.

Recentioris Thomiſtæ clariſsimi ſententia.

Non probatus variis ex cauſis.

Natura conditionis ſine qua non.

At quis fortaſsè inſtabit, & dicet, hoc idem quod tradunt hi doctores de quantitate concurrente tanquam conditione, voluiſſe ipſum quoque Caiet. nam reſpondens hoc loco ad confirmationem vltimi argumenti ſecundo loco adductorum, ait non eſſe inconueniens, vt aliquid in prædicamento reponatur per conditionem aliquam, & hæc conditio non ſit illius prædicamenti, ait enim quod Sortes non eſt niſi ſubſtantia, & ratio ponens ipſum in prædicamento eſt ſubſtantia, conditio autem indiuiduationis ſine qua ipſe non ponitur in prædicamento non inconuenit, quod coexigat aliquod accidens, puta quantitatem, ex quibus verbis apparet, quod quantitas interueniat, tanquam conditio, Sed qui bene verba Caiet. inſpiciat, hoc ex illis non colliget, aliud eſt enim dicere, quod indiuiduatio ſit conditio ſine qua non indiuiduũ ponatur in præ-

Dubitatio ex verbis Caietani.

in prædicamento, & aliud eſt dicere, quòd quantitas concurrat vt conditio ad indiuiduationem, poteſt enim eſſe, qđ quantitas vt cã, radix concurrat ad indiuiduationẽ, & qđ poſtea hæc indiuiduatio concurrat, vt conditio reponendi indiuiduũ in prædicamento; docet Caiet. hoc sñ, non ãt, qđ quantitas ſit conditio indiuiduationis, imò ait hanc indiuiduationem, hanc cõditionẽ coexigere, hoc eſt ſimul verè exigere aliquod accidens, quantitatem .ſ. ſic ly *conditio* non cadit in quantitate in ordine ad indiuiduationem, ſed in ipſa indiuiduatione, in ordinẽ ad quid in prædicamento reponendum. Adde, qđ oïa argumenta, quæ militant contra eos, qui volunt materiã fieri hanc ꝑ formã, faciunt quoque contra iſtorũ poſitionẽ, qm̃ iam docent, materiã ſolam determinatam per formam eſſe principium indiuidui, ergo per iſtos iam materia determinatur, & ſit hæc per formam, quod iam impugnauimus, cum res è contrario ſe habeat, & ſit nimis expreſſè contra Magiſtrũ ſuum, qui ſemꝑ dixit, forma fieri hanc per ipſã mr̃am, non mr̃am fieri hanc ꝑ formã, ſed merito dimenſionũ, licet de cõſequẽti mr̃a ſub hac forma ſit hæc, & limitet, ac reſtringat illa ſua habitudo ad plures formas, in quo ſenſu aliquando dixit Auctor mr̃am finiri ꝑ formã, ſed non

D. Thom. fieri hanc; Accedit, veriſsimũ eſſe, qđ idẽ prima par. q. 3. art. 2. q. ibi circa reſponſ. ad 3: formata in reſponſ. ad 6. docuerunt, formã .ſ. ſine actũ determinare mr̃am, ſeu potẽtiã quoad ſpeciẽ, mr̃am verò determinare formã, quo ad in-

Quo pacto forma determinet materiam, & materia formã. diuiduũ, quare materia nunq̃ ſit hæc numero ꝑ formã. Et qdẽ forma determinat more ſuo, hoc eſt formaliter, quare ſpecificè, materiam similiter more ſuo, quare mr̃aliter, quare numericè, non .n. q̃a mr̃a ſit ſub hac forma, erit hæc, ſed qm̃ tales habuit dimenſiones, q̃ formã illã ex ſe cõem reddiderunt hanc, vñ in hac ꝓpoſitione: Materia eſt hæc, q̃a eſt ſub hac forma, ly *quia* non dicit cãm, ſed conſequentiam, & concomitantiã, & eſt ſenſus, mr̃a qđ ſit hæc, ideo vides, q̃a eſt ſub hac forma, at qđ ſit hæc, hẽt à quantitate, q̃ vt radix, & fundamẽtũ continet, q̃uis .n. diſtin. quantitatiua ſit effectus formalis quãtitatis, diſtin. tñ de qua loquimur, q̃ nimirũ eſt fundamentũ diſtin. quãtitatiuæ & eſt diſtinctio ſubſtantialis, indiuidualis, formarũ, non formalis, non eſt à quantitate formaliter, ſed fundamentaliter, vt ex dictis patere debet, &c.

Difficultas. At verò dices, mr̃a eſt hæc, q̃a hẽt hanc quantitatẽ, ſed hẽt hanc quantitatẽ, q̃a reſpicit hanc formã, non .n. alia rõne diſponitur mr̃a, niſi ob formæ receptionẽ, ergo de primo ad vltimũ ſeq̃ vr̃, & quantitatẽ, & mr̃am eſſe hãc, qm̃ hanc formã reſpiciant, mr̃a ſiquidẽ eſt ob formam, non forma ob materiam ex

Ariſtot. Ariſt. 2. Phyſ. 6; ſic & vnitas, & diſtin. mr̃æ erit ob vnitatẽ, & diſtin. formæ.

Zimara. Huic arg. cui vr̃ ſuccubuiſſe Zimara in expoſitione Theorematis 12. in cuius fine docet, multitudinem prouenire primò non à principio paſſiuo, & materiali, ſed actiuo, & formali, & ꝑ ſuam vitã adiurat, hæc nõ poſſe negari ab hoĩe in

Eum ſoluit Archangelus. Mercenarius. via Peripateticorum exercitato, occurrit optimè Archangelus Mercenarius priori tomo ſuarũ dilucidationum, in expoſitione illius axiomatis *Actus eſt qui ſeparat, & qui diſtinguit*, dicens vtique, & mr̃am, & diuerſitatem mr̃æ eſſe ob formã, & ob diuerſitatẽ formarũ, tanq̃ ꝓpter finẽ, qm̃ forma illa eſt, in cuius gratiã diſponitur mr̃a, vt dicebat obijciendo, & cũ forma de ſe ſit apta nata vt multiplicetur, oportuit mr̃am in partes diuidi, ex cuius diuerſitate forma in actu ſit multiplex; cũ hoc tñ veriſsimũ eſt, quod materia ſignata, ꝓut eſt in partes diuiſa ſit tanq̃ rõ formalis diuerſitatis numericæ in forma, & numericæ quoque vnitatis; quamobrem, forma eſt cã prædictorũ finalis, mr̃a verò ſignata eſt vti rõ formalis diuerſitatis numericę in forma, & numericę quoque vnitatis; quamobrem, forma eſt cã prædictorũ finalis, materia verò ſignata eſt vti rõ formalis, & profectò ſi argum. concluderet, efficeret etiam, vt forma daret

extenſionem

extenſionem materiæ, non autem quantitas, ſic enim arguam materia extenditur ob formam, nã qm mr̃ãlis forma apta nata eſt vt extendatur, ideo oportet materiã extendi, qm materia ob formam, ergo extenſio fit in materia ab ipſa forma, nulla eſt concluſio, qm nihil extenditur, niſi per quantitatem, ſed illud ſolum ſequitur, quòd forma ſit cauſa finalis, non formalis extenſionis materię, ita à ſimili eſt cã materiæ, eiuſdẽ vnitatis, ac diuerſitatis in genere cauſæ finalis dumtaxat, in quæſt. aũt non quæritur propter quid, ſed quo indiuiduum ſit indiuiduum, non perſcrutatur cã finalis, ſed rõ formalis, &c. Ad argum. formaliter reſpondeo, materia eſt hæc per quantitatem, tanq̃ rõne formali, quantitas inducitur in materia ob formam, quã reſpicit, &c. verum eſt in genere cauſæ finalis, non quòd formaliter merito formæ hæc ſint in materia, &c. Reſpondeo deinde ſubtilius, materia eſt hæc, qm hẽt radicaliter quantitatẽ, hæc quantitas eſt in mr̃ia, vt hanc formã reſpiciat, dico vt reſpiciat hanc formã, at nõ q̃ de ſe ſit hæc, ſed q̃ fiat hæc ob hanc mr̃am & ob hanc quantitatẽ, ideo vt reſpiciat formã, nõ p̃ſupponendo hãc, ſed ipſam faciendo, & cõſtituẽdo hanc. Alia ſolutio.

Et vt melius hæc innoteſcant, & argumenta permulta, quæ contra nr̃am, ſeu Caiet. ſeu Auct. & Ariſt. ſententiã fiunt, nulla eſſe deprehendantur, ſcias quòd forma non facit materiã, neque mr̃a formã, nã vtraque ipſarũ gaudet propria eſſentia, ſed dicimus, quòd materia efficit formã hanc, non quòd faciat, & formæ ſingularitatẽ, ſed ſolũ formã præſuppoſitã, reddit hanc: & breuius dicimus, materiã non facere formã, ſed indiuidualitatẽ ipſi præbere, quoniã formã ſecũdũ ſe cõem, facit ſingularem, & qñ dr̃, forma ex ſeipſa hẽt eſſe, veriſſima ꝓpoſitio, & explicatur à Caiet. prima parte, q. 50. art. quinto, & ab alijs ibidem, nam eam ibi profert Auct. & à Medina tertia par. queſt. 17. art. ſecundo ergo de ſe eſt vna, veriſſima propoſitio, & elicitur ex 4. Diuin. 3. vbi dr̃ ens, & vnũ ſe conſequi, & idẽ eſſe dicere hõ, & vnus hõ, quoniam ens, & vnũ eandẽ dicunt naturã, ergo de ſe eſt vna numero, nego conſequentiam, & eſt fallacia conſequentis, quoniã arguitur à ſuperiori ad inferius affirmanter, patet enim, ex 5. Diuin. 12. vnum non vno modo dici, ſed quattuor, genere .ſ. ſpecie, analogia, & numero, non itaque valet, eſt vnum, ergo vnũ numero, aliàs concluderetur, quòd & ego ſim vnus, vel ſpecie, vel genere, cum ſim vnus. Et ex hac doctrina, quæ maximè deſeruit explicationi noſtræ ſententię innumera ſoluũtur argumẽta, & ex eiuſdem doctrinæ non ignoratione, cum in Ariſt. ſit lõge perſpicua, ſed inconſideratione in hoc propoſito, arbitror pleroſque dixiſſe, formam eſſe potiſſimã cãm indiuiduationis, cum ſit cauſa eſſe indiuidui, vnde quoniã materia non eſt cã talis eſſe, illã ab indiuidui conſtitutione, vel primò, vel penitus ſemouerũt, cũ tñ nullatenus dicamus, mr̃am cauſare eſſe indiuidui, ſed ſolum hoc eſſe, indiuiduale .ſ. & numericum, & ſignatum. Et qñ dr̃, ſi à materia habet indiuiduũ vnum eſſe, ergo & eſſe; Dic ergo & eſſe tale, vnum .ſ. numericum, & indiuiduale, nã eſſe abſolutè, prouenit à forma, quod planè materia limitat, & facit vnũ numero, quod prius ex ſe erat vnũ ſpecie, & ex cõſequenti numero, (in materialibus) multiplicabile. Neque excrucieris, ſi in hoc indiuiduo idem ſit eſſe, & eſſe vnum numero: hoc enim nihil obſtat, quoniam in hoc eſſe, duo intuemur, & eſſe nimirum, & tali modo eſſe, & illud à forma, hoc à materia dicimus prouenire.

D. Thom. Caietanus. Medina. Ariſtot.

Quale eſſe à materia habeat indiuiduum, & quæ ita forma.

Hinc ſpeculare, & dic, quòd aliud eſt dicere, hic homo habet, quòd ſit hic, & aliud eſt dicere habet quòd ſit hic homo, nam eſt hic per materiam, eſt autem hic homo per formam, non enim materia dat ei eſſe hic homo abſolutè, ſed eſſe hic dumtaxat, quod enim ſub ſpecie hominis contineatur, habet à ſua natura, à forma, à ſpecie, ab humanitate, at quod ita contineatur, vt ſit vnus

numero, & indiuiduũ, id ꝓuenit à mr̃a ſignata, ſi .n. hæc mr̃a conferret Sorti, vt eſſet hic hõ, cuicunque indiuiduo id conferret, ſed tribuit tm̃, vt ſit hic, hic verò hõ emanat à natura, & à ſpecie, quæ tñ merito materiæ in illo indiuiduo ſit hæc, & ita, qm̃ de rõne mr̃iæ eſt, vt tribuat eſſe hoc, vbicũque inuenitur, elucet tale eſſe; & iuxta hanc interpretationem adiunctam ijs, quæ proximè dicebantur poſſent forſan accipi dicta Auerrois, quæ in artic. 2. recenſebam.

Id quoque te adnotare velim, quod doctè loquendo in hac via Caiet. non eſt dicendum, quod ex materia, & quantitate fiat vnum principium indiuiduationis, ſed materia dũtaxat, vt præhabens quantitatẽ mõ declarato, eſt indiuiduationis principiũ, ſic materia nõ eſt, vel prior, vel poſterior quãtitate, ſimiliter quantitas non præcedit, vel ſubſequitur materiam, licet .n. nullum ſit inſtans temporis, in quo hæc mr̃a ſit abſque hac quantitate, vel hæc quantitas ſine hac materia, tñ neque inſtans erit naturæ, nec vlla prioritas aſſignabitur, in qua materia ſit prior hac quantitate in ſe, velut in radice, & fundamento contenta: & quamuis abſolutè loquendo, in aliqua prioritate videatur eſſe mr̃a ante quantitatem, nũquam tñ materia erit pior quantitate in rõne principij indiuiduationis, non quidẽ quantitate in actu, ſed in fundamento, & radice. Ita mille argumenta cadunt deſumpta, & ex prioritate mr̃iæ ante quantitatem, & ex his ſignis naturæ. Sed & ſi rõnes deſumptæ ex his prioritatibus te infeſtant, (quæ certè in hoc negotio nullius ſunt momenti, qm̃ nullum ſignum datur, in quo materia nõ habeat vt radix quantitatem,) dicito ſubtiliter, quod cũ ex ſecũdo

Quomodo quãtitas præcedat materiam, & ab ea præcedatur.

Phyſ. 30. cauſæ ſint ſibi inuicem cauſæ, quantitas præcedit mr̃am, quaſi vt cã formalis, eſt enim velut actus ipſius materiæ materia vero præcedit quantitatem, quaſi in genere cauſæ efficientis, nam erit ratio, cur hæc quantitas reſultabit in compoſito; hæc autem genera cauſarum accipias ex quadam proportione, non enim materia verè efficit quantitatem, neque quantitas eſt verè forma materiæ, ſed veluti ſubiectũ continens in radice paſſiones ſuas, & rõne huius ad illas comparatur vt cã efficiens, (q̃uis non propria actio intercedat,) & paſſiones, quæ iam pullulauerint, comparantur ad illud vt quædam formæ, & actus, ſic idem eſt prius, & poſterius in vario genere cauſæ. & hæc eſt doctrina Caiet. hoc loco reſpondentis ad argumenta Scoti, excepto quòd materiam vocat cãm mr̃alẽ, hoc eſt receptiuã quãtitatis, qm̃ ſub hac rõne eã in hac parte aſſignauit principiũ indiuiduationis, vt diffuſè patuit, qđ nequit amplius dici, qm̃ nõ cõſideratur iã materia, quatenus huius quantitatis receptiua, ſed tãquã cã, & radix, ac ſubinde non velut cã materialis, ſed quatenus cauſa, quaſi efficiens, vel ſe habens ad modum cauſæ efficientis, &c.

Caietanus.

Doctrina notãda ex Caiet. & Iauello, & Bannes.

Vlterius aduerte illud, quod ſcitè admodum ſcripſit idem Caiet. hoc eodẽ loco, quod amplexatus eſt & Iauellus quæſtione illa 15. 5. Diuin. & Bannes q. illa non rarò memorata art. 2. quòd .ſ. mr̃a ſignata non eſt ipſa proprietas, ſeu differentia indiuidualis, ſed potius eſt principium eſſentiæ ipſius differẽtiæ indiuidualis, vnde ipſa deſumitur. Quemadmodum enim anima intellectiua non eſt differentia ſpeciei humanæ, ſed eſt id, vnde differentia, hoc eſt rõnale ſumitur, ita mr̃a ſignata non eſt differentia indiuidualis, ſed id vnde ipſa differentia ſumitur, vt ita ſe habeat materia ſignata ad indiuiduũ, velut ſe hẽt aĩa intellectiua ad ſpeciem hominis, & proprietas indiuidualis, veluti differentia ſpecifica; ab anima quippe intellectiua deſumitur rationale, & ipſa non eſt differentia hominis, alioquin diceretur de ipſo in recto, quod eſt falſum, & à materia ſignata deſumitur proprietas, vel gradus, vel differantia indiuidualis, & ipſa materia non eſt talis differentia, quoniam diceretur de hoc homine in recto, quod non eſt verum, & ſicut homo eſt homo duplici principio

Vnde ſumantur differentiæ indiuiduales.

formali,

formali, & totali ſcilicet, quòd eſt rationale, & partiali, quòd eſt Anima intellectiua, à qua vt dicebatur rationale illud ſumitur, ita hic hō eſt hic per differentiam indiuidualem, tanq̃ per totale quoddā denominans, per gradum ſcilicet indiuidualem, (nā & differentia ſpecifica eſt gradus ſpecificus,) & per materiam ſignatam, tanquam per cām intrinſecam partialem, & priorem, a qua ſumitur, & cauſatur differentia illa indiuidualis, & denique ſicut genus nequit deſcendere ad ſpecies, niſi medijs differentijs, & hæ differentiæ nequeunt adeſſe, niſi adſint formæ à quibus deſumantur, (ſic non deſcenderet animal ad hominem, niſi per rationale, quod non adeſſet abſque anima intellectiua,) ſic ſpecies nequit deſcendere ad indiuidua, niſi medijs differentijs, & gradibus indiuidualibus, & hi non poſſunt inueniri, ſi non adſit materia ſignata, vnde ſumantur; ſic nequit hō deſcendere ad hunc hominem abſque differentia indiuiduali, quæ nequit dari, niſi detur materia ſignata. Hinc in natura illa, vbi non adſit materia ſignata non poterunt eſſe plura indiuidua ſub eadem ſpecie: Ita ponentes has differentias indiuiduales, longe à Scoto diſſentimus, quoniam ille vult eas deſumēdas à forma nos à materia ſignata, ſic ille eas multiplicat abſque ordine ad materiam, vnde & in ſpeciebus abſtractis multiplicia ponit indiuidua, nos nec ponere, & multo minus multiplicare eas ſcimus, aut valemus abſque ordine ad ſignatam materiam; ita vides ipſam non eſſe totale principium, quo hic homo ſit hic, ſed partiale, non eſſe ipſam differentiam indiuidualem, ſed id à quo deſumitur; ſic ante cuiuſuis accidentis acceſſum in Sorte potes aſſignare, quomodo ſit hic ſubſtantialiter, quoniam per indiuidualem proprietatem à materia deſumptam, ſic bene dicimus eam eſſe non indiuiduationem, ſed indiuiduationis principium, hoc eſt, id vnde indiuiduatio, ſiue indiuidualis proprietas petitur, &c.

Diſcrimē inter Scotum, & nos in poſitione differentiarum indiuidualiū.

Denique obſerua, quòd aliquo mō pōſt cōcedi, formā eſſe Principiū indiuiduationis, & tū rōnibus nōnullis aliorū, q̃ adferebant art. 2. tū q̃m in gn̄re cauſæ formalis, hęc materia ſpeciē ſumit ab hac forma, & dū hęc forma inducit in hac materia, ipſa materia apparet nobis hæc, in quo ſenſu dici pōt forma quaſi finis indiuiduationis, tū ēt q̃m materia quantūcunq. ſignata, nunq̃ conſtitueret indiuiduū, niſi ēēt ſub hac forma, q̃m illud eſſe vnū, qđ à materia ſignata emergit, ſupponit eſſe, qđ oē vt ſic eſt a forma. Quòd ſi Thomiſtæ illi, quos art. 3. cōmemoraui nil aliud intellexiſſent, dū dixerūt formā eſſe principiū indiuiduationis, tolerabilis eſſet eorū poſitio, licet impropria valde fuiſſet eorūdē locutio, dū hoc attendētes, appellarunt formā principiū formale, niſi fortaſſis oē pueniens à forma, & quemuis formæ cōcurſum, formalē velint appellare, ſed iā vidimus, quid tanq̃ rō formalis ſit in ipſa forma cā ſuæ vnitatis numericæ, & indiuiduationis. Dixi, quòd tolerabilis eſſet poſitio, nā ſatis idonea nunquā erit, magnum ſiquidem diſcrimē cuique docto viro eſſe debet, vt dicat aliquid concurrere ad indiuiduationem, & vt dicat aliquid eſſe principium indiuiduationis quamuis enim omne principium concurrat ad id, cuius eſt principium, nō tamen omne concurrens ad aliquid, poteſt dici eiuſdem principium: tūc enim omnes alicuius partes eſſent illius principia, & ſic nihil haberet rationem vere principiati, ita dico, quòd quamuis forma aliquo pacto ad indiuiduationem concurrat, vt patuit, nunquam tamen appellari concinne poteſt principium indiuiduationis, ſiquidem hæc accidentia, exiſtentia, & alia multa ad indiuiduum conſtituendum concurrunt, quæ tamen omnia appellare indiuiduationis principia vanum penitus foret. Diſtingue igitur inter eſſe principium indiuiduationis, & inter alicuius concurſum quemcunque ad indiuiduationem, & multorum argumentorum leuitas tibi illucebit, &c.

Quo pacto poſſit dici forma principium indiuiduationis.

Diſcrimen inter concurrere ad indiuiduationē, & eſſe indiuiduationis principium.

Ita con-

Ita conſtare puto, quid nomine materiæ ſignatæ velimus, quid intelligamus, dum dicimus cauſare indiuiduationem, & indiuiduum conſtituere, quomodo cauſet & non cauſet eſſe, quale eſſe, ſiue quali modo cauſet, qualem vnitatẽ, &c. Quare hæc ſufficiãt pro explicatione veræ ſententiæ, & ſ. 10 6. artic.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Confirmatur ſententia poſita, & hucuſque declarata.

Capreolus. Falandrieſis. *Multa D. Thomæ loca.*

QVòd ex Auct. ſententia, materia ſignata ſit indiuiduationis principium nullus poteſt dubitare, neque vnquam dubitauit. Vide ipſum in hac ſententia perpetuum, vide loca mille, quibus id docet, quæ formaliter refert Capreolus in ſecundo, loco memorato, quorũ ẽt nonnulla recitat Dominicus à Flandria quæſt. ſua illa 22. 7. Diuin. lege tu ipſum hoc loco, in fine huius capitis, cauſa cuius hæc quæſt. formata eſt, & ipſum apertè tradit propè finem capitis ſequentis, & non longe à fine c. vltimi huiuſmet libri, & tractatu de natura generis, ac ſpeciei ſæpius, & p. p. q. 74. art. 5. & 3. par. q. 77. art. 2. & 1. cont. Gent. 21. & 44. in 4. rõne, & 2. eorundẽ 92. circa 4. rõnẽ, & 93. & in expoſitione tex. 12. 5. Diuin. & tex. 8. libri 8. eorundẽ, & alibi perſæpe.

Ariſtotel.

Quòd ẽt apud Ariſt. materia ſit principiũ indiuiduationis, põt nõ obſcurè colligi ex his, quæ propè finem art. 2. adducebã, dũ eorũ placitum refellebã, q huiuſcemodi principiũ formæ aſcribebant; proceſſus ſiquidẽ illi in primo de cœlo à 92. vſque ad 95. quo mundi vnitatẽ ex vnitate materiæ ꝓbat, nimis apertè conuincit, oẽm mr̃alis formę numericã vnitatẽ ex Ariſt. mente in mr̃am eſſe reducendã, & nulla reſponſio adfertur ab aduerſarijs, vel adferri põt illi ꝓceſſui quæ vel nõ ſit falſa, vel ex extraneis petita, vel quę tandẽ nõ fateatur Ariſt. ſi non falsò, ſaltem impropriè valdè, & extra oẽm artem fuiſſe locutũ. Quòd enim noĩe mr̃æ acceperit formã, vt eſt exiſtẽs cũ mr̃a ſenſili, vt videtur ponere Zabarel. vlt. c. libri ſui allegati, eſt penitus inane, cur .n. rogo formam, vt eſt eſſentia vocabit formã, & eandẽ formã, vt dat exiſtentiã appellabit materiam? an forma vt exiſtit amiſit nomen formæ? an nõ magis longè elucet munus ſuũ, quod eſt tribuere eſſe? Deerat forſan Ariſt. modus iſte loquendi, ſi illũ voluiſſet? & quomodo forma vt exiſtens adeo à ſeipſa diſſentit, vt materia vocetur; & nomen induat ſibi oino repugnans? Adde, quòd forma cœli, de qua ibi loquebatur Ariſt. iã erat in materia exiſtens, & tñ hanc vnitatẽ dicit à materia prouenire, ergo eius vnitas à ſeipſa prouenit, ergo fruſtra aliunde eã inquirit, vel inquirit, quod habet. Tandem, cũ forma vt exiſtens in materia ſit ipſum cõpoſitũ, & à Zabarella vocetur materia, id ait quod Scotus, dũ multis Ariſt. auctoritatibus reſpondet, vt .ſ. noĩe materiæ accipiat non materiã partis, ſed materiã totius, qđ & idẽ Zabarella videtur concedere, dũ ait, Scoti reſponſionẽ non eſſe admodũ diuerſam à ſua, neque ab ea diſcrepare; cũ aũt explicatio illa de materia totius, quæ à Scoto, & eius ſectatoribus adfertur locis Ariſt. dũ indiuiduationem in materiã redigit, fuerit iam penitus eliſa à viris illuſtribus de Auct. familia, vt à Caiet. hoc loco, à Soncin. 5. Diuin. q. 12. à Barth. Spina in defenſionibus ſui Metaphyſic. defenſ. 7. 24. 27. & 30. vbi euidenter oſtendit, Ariſt. loqui de materia partis, vt opponitur formæ, quod ẽt abundè patefecit

Reijcitur Zabarella intelligentia de locis Ariſtotelis

Caietan. Soncinenſis. Spina.

fecit Archan. Mercen. in duobus ſuis quæſitis, altero de indiuiduatione rerũ materialiũ, altero de illa rerũ immaterialiũ, ſuperuacaneũ prorſus iudico cõmorari in huiuſcemodi interpretatione extirpanda, Siquidẽ in calce. 27. 12. Diuin ait Ariſt. *eorum quoque quæ in eadem ſpecie ſunt diuerſa non ſpecie ſed quenſã quę ſingularium aliud & tua materia, & forma & quod mouit, & forma, & mea materia*: loquitur ergo de materia, vt condiſtinguitur à forma, ergo de materia partis, nam illa totius clauditur in forma, ergo idem ſemel, & iterum in duobus verbis repetiſſet, ſimiliter 7. eorundẽ vltimis verbis *tex.* 28. dicebat, generare diuerſa ob materiam, & explicans quid nomine materiæ accipiat ait, *tota vero iam talis forma in his carnibus, & oſsibus*, carnes verò, & oſſa non ſunt materia totius, ſed ex qua, & partis; volebat quippe ibi probare Ariſt. nõ eſſe neceſſarias ideas ob generationẽ ſubſtantiarũ materialiũ, & rõnẽ adferebat, qm̃ generans eſt ſufficiens cã, vt materiã diſponat, ex illa formã educens, vnde fit cõpoſitũ; conſidera tu, qualis ſit illa materia, q̃ diſponit generans, & ex qua educitur forma, an partis, an totius, & videbis de qua materia loquatur, &c. Sed & context. totus 25. 10. eorundẽ, vbi mouet, quæſt. cur mulier à viro non differat ſpecie, & longo ſatis diſcurſu ibidẽ eã definit, clarè nimis patefacit, oẽm diuerſitatẽ numeralẽ in materiã ab ipſo reduci, & in illa partis, cũ ibidẽ ſimiliter, & loquatur de materia vt condiſtinguitur à forma, aſſerens formã eſſe cãm diſtinctionis ſpecificę, & abſolutè nomẽ materię pferat, hoc ſatis ſuperq. ſignificans ſe loqui ſemp de illa materia, de qua locutus eſt, de ea ſcilicet, ex qua aliquid fit, vt de & afert exemplum de carnibus, & oſſibus, &c.

Tandem, ne mille Ariſt. loca quæramus, in quibus indiuiduationem, & numericã diuerſitatem materiæ tribuit, ſufficiat ille tex. oĩum famoſiſſimus, ex 5. Diuin. 12 (q̃uis, & 40. 12. eorundem fit manifeſt. ſſimus ;) vbi ex profeſſo tractans de vnitate, & varios vnitatis modos definiens, apertè dixit, illa eſſe vnũ numero, quorũ materia eſt vna. Et qm̃ ea quæ dicunt nonnulli ad hanc auctoritatem, & definitionem, qđ .ſ. vel loquitur de vno p accidens, vel qđ vnũ numero definiverit nõ p cãm, ſed p aliqđ eius ꝓpriũ, indigna prorſus mihi videntũ, q̃ Ariſt. aliqđ de induſtria definienti tribuantur, & pari rõne poſſet dici, quòd definierit vnũ ſpecie, & analogia p accidens, vel per quid ꝓpriũ, nõ aũt per cãm, & ſic adhuc in Ariſt. deſideraremus cãm ſimiliũ vnitatũ, & q̃ ſe fint illis modis vnũ, & qđ ſic pulchrè in prima Philoſophia Ariſt. definiret, q̃ oĩa fatua ſunt; qm̃ etiã ſimiles reſponſiones alijs de cauſis, & optimis iam à Mercenario priori quæſito relato repulſæ fuerunt, adduco dumtaxat quid nouiſſimè Zabarella præfatæ auctoritati dicat.

Inquit igitur in principio illius vltimi capitis, non eſſe ibi Ariſt. inſtitutum exprimere æquatã rõnem ſingularitatis, ſed ſolũ ꝓpriam conditionem vnitatis numeralis, vt a ſpeciei vnitate diſtinguitur, licet .n. (inquit) cauſa vnitatis numeralis ſit forma, qm̃ tñ eadẽ eſt etiã cã vnitatis ſpecificæ, nõ poterat Ariſt. eandem adferre vt cãm vtriuſque vnitatis: quare attulit conditionem illã, q̃ forma requirit ad exiſtendũ, materiã .ſ. qm̃ forma non facit vnũ numero, niſi vt exiſtens, & hoc ſubdit ſe oſtendere arg. manifeſtiſſimo, nã à nobis petit, quomõ in illa definitione accipiat Ariſt. materiã vnã, an .ſ. priuatiuè, an verò poſitiuè, nõ priuatiuè, qm̃ hoc mõ materia nullũ indiuiduũ conſtituit, ergo poſitiuè, ſed poſitiuè materia ſit vna per formam, quare &c.

Sed multa in hac reſponſione veniunt damnanda, voluntariũ enim, & commentitiũ primò eſt dicere, non intendere ibi Ariſt. exactè definire ea, quæ ſunt vnũ numero, tùm qm̃ hoc nullus hactenus expoſitor dixit, tùm qm̃ ex Ariſto. diſcurſu colligitur oppoſitũ, nã diffuſè per ſex totos cõtextus ibi, à 7. vſque ad 12. omnes

Mercenarius Contra Scoti ſenſum de locis Ariſtotel.

Mercenarius

Quid cogitauerit Zabarel la circa deſcriptionem vni numero traditam ab Ariſtotele.

Multis reijcitur.

12. omnes̃ vnitatis modos, & per ſe, & per accidens explicat, cur ergo hoc vnũ reijcitur, vt .ſ. non ſit eius conſiliũ exactè adferre æquatã rõnẽ ſingularitatis? tũ qm̃ ſic de reliquis vnitatis modis licebit cuique dicere, & ita vnitatem nullã æquatè attuliſſet, vbi longũ ſermonẽ de quibuſuis modis Vnius contexit, tùm tandẽ qm̃ nullibi verè, & per ſe definiſſet q̃ ſint vnũ numero, nullibi .n. eo mõ definitur vnũ numero, velut vir iſte accipit. Illud deinde improbabit quiſquè in hoc auctore, dũ videat illud aſſerere, qđ ipſemet dicit Ariſt. dicere nõ potuiſſe, qđ igitur nõ potuit Ariſt. põt Zabarella, iã .n. formã vtriuſque vnitatis, & ſpecificæ .ſ. & numericæ cãm adfert. Sed interrogo virũ iſtũ, ſi forma ſit cã vnitatis numericæ, & ſpecificæ, & primo Ariſt. occurrit forma, vt eſt cã vnitatis numericæ, q̃ vt eſt cã ſpecificæ, qm̃ primò definit ea q̃ ſunt vnũ numero, q̃ ea quæ ſunt vnũ ſpecie, cur queſo formam ſibi primò occurrentẽ nõ primò exprimit, & ſi velit auferre occaſionẽ errandi, nõ potius tacet formã in ſecũda vnitate, q̃ in prima? An non clarè poterat dicere, formam in materia eſſe cãm vnitatis numericæ, & formã deinde vt ſic eſſe cãm vnitatis numericę, & formã deinde vt ſic eſſe cãm vnitatis ſpecificæ? Quæ occaſio erat iſta erroris? Occaſionẽ ne errãdi præbet Zabarella, dum hæc tradit, & inculcat? Certè qđ in definitione alicuius concurrant duo, alterũ vt rõ, alterũ vt conditio, & illa taceatur, hæc exprimatur, indignũ penitus quiſque iudicabit. Vanũ quin ẽt eſt eiuſdẽ arg. & inanis illa petitio. Verùm quidẽ eſt materiã vnã poſitiuè eſſe cãm

Per quid fiat materia poſitiue vna. vnitatis numericæ, at fit vna poſitiuè ꝑ diſpoſitiones, per accidentia, & potiſſimũ ꝑ quãtitatẽ, & cũ forma, & diſpoſitiones ſint in materia, hæc non accipit vnitatẽ vt ſic à forma, ſed à diſpoſitionibus, immò ex hoc ꝓbatur materia eſſe vna ante formã, qm̃ anteq̃ forma in ipſa inducatur, merito diſpoſitionũ, q̃ in illa præceſſerunt, nõ amplius erat cõis, ſed vna, & iã non intelligit aduentaſſe forma, &c. Denique cũ modus iſte dicendi, quòd forma vt exiſtens in materia ſit cã vnitatis numericæ coincidat cũ poſitione Scoti, qm̃ forma in materia eſt illa entitas poſitiua, (nõ dico Scotũ conuenire cũ Zabarella in poſitione principij indiuiduationis, ſed in explicatione locorũ Ariſt.) & iã Scoti explicationẽ de materia illa totius impugnatã reliquerim, nõ eſt cur vlterius in reijcienda hac Zabarellæ inuẽtione circa definitionẽ Vnius laborẽ. Vnde maneat, verè Ariſt. definiſſe ea quæ ſunt vnũ numero, per vnitatẽ materiæ partis, &c.

Alexander. Ariſtotelem ſecutus eſt Alexander Aphrodiſæus lib. 1. de Aĩa c. illo 24. vbi ait, certũ eſſe, ſingulariũ hominũ differentiã à materia ꝓficiſci, & cãm ſubdit, qm̃ formæ ꝑ quas ſunt hoĩes nullã inter ſe habere differẽtiã cernũtur, & duodecimo Diuin. circa 39. ait, eum qui hominis formã abſque circunſtantijs materialibus accipit, hoiem cõem habere qm̃ ſingulorũ inter ipſos differentia à materia fit, & inferius ſuper 49. inquit, quòd in ijs quæ ſpecie eadẽ ſunt, at numero diuerſa, diſcrimen a materia contingit, ſicut dicit licere notare in ſingulorũ hominũ differentia, q̃ ꝓculdubio à materia obtinent, vbi clarè nimis, totã cãm eſſe huius, & illius, & ab inuicem diſtinctionis materiæ tribuit, formæ au-

Themiſt. tem cõitatem, & vniuerſalitatem. Themiſtius etiam 49. primi de cœlo ait, plures homines eſſe, qm̃ plures materiæ eorũ exiſtunt, quòd ſi q̃s vniuerſam hominũ materiam congregaret, & eam vnam ſtatueret, vnus tm̃ ex ea hõ cõſtitueretur, vbi euidenter diuerſitatem, ac vnitatem formæ, diuerſitati, ac vni-

Simplic. tati materiæ aſcribit. Idipſum colligitur ibidem ex Simplicio, vt adducebatur

Albert. Magnus. ꝓpè finem art. 2. veluti dicebatẽ etiam de Alberto Magno locis ibi memoratis, ſed potiſſimũ c. illo 3. tract. 2. lib. 1. de Intellectu, & Intelligibili dicit manifeſtè, indiuiduũ eſſe indiuiduũ ꝑ materiam, quod & in c. 2. ꝓcedenti manifeſtiſſimè dixerat, & demum 11. Diuin. tract. 1. c. 7. parùm ab initio inquit, materiam

eſſe

eſſe primũ principium indiuiduationis, quod ẽt ſcripſit Alenſis in expoſitione 12. 5. Diuin. Ita oẽs Auct. alumni docuerunt, ita ex recentioribus Archã. Mercę. quæſt. ſua citata, vbi dilucidè admodũ patefacit Ariſt. hoc ſenſiſſe, & tandem Flaminius Ciconia Vincentinus libello ſuarum quæſtionum naturalium, quæſt. vltima Auctori hac in re adhæſit.

Alenſis. Mercenarius. Flaminius. Ciconia. Vicentin.

Rationibus quoque põt hæc nr̃a poſitio muniri, ſicut eã muniuit Caiet. in pſenti parte, & alij ſcholæ Thomiſtæ duces, ac patroni locis varijs iã in hac q. expreſſis, hinc non eſt cur ad longũ in huius poſitionis cõfirmatione detinear. Adde, quòd cũ nullũ accidens ex ſe poſſit eſſe indiuiduationis principiũ, vt ex tota hac q. q̃ manifeſtiſſimè apparet, neq. forma ipſa, vt ꝓbatum eſt, ſupeſt, vt hoc tribuatur materiæ. Quare duplici rõne confirmo hanc, q̃ ſequor ſententiã, & prima ea ſit: Illud eſt principiũ indiuiduationis, quo primo poſito ponit̃ indiuiduatio, & quo primò ablato aufertur, patet hæc ꝓpoſitio ex Ariſtot. 2. de Ainma nono, & ex interpretibus cõiter addẽtibus, & bene ly *primo*, ſed poſita ſignata mr̃a ponitur primò indiuiduatio, ablata auferẽ, ergo & c. ꝓbatur minor, qm̃ poſita forma, nõ ponitur indiuiduatio, cũ forma de ſe ſit cõis, ſed poſita mr̃a ſignata, ſtatim adeſt indiuiduum, neque .n. quid ſub hac mr̃a exiſtẽs põt alijs fieri cõe, vel à ſeipſo diuidi, vel dici de ſubiecto, vel in ſubiecto eſſe, quæ oĩa conſtituunt indiuiduum, vt ſciunt omnes, neque eſt verũ, quòd poſita forma, primò ponatur indiuiduũ, nã ponitur forma, gratia exẽpli, humanitatis, & non ponitur indiuiduum, ſed ſpecies, vt patet; Quòd ſi dicatur, poſita forma exiſtente, primò poni indiuiduũ, vt dixit Zabarella huic rõni reſpõdens in calce poſtremi c. illius libri, ob hoc non tollitur rõ, nã forma exiſtens eſt in hac materia, & qm̃ eſt in hac materia, ideo eſt vna, in cuius rei ſignum, nunquam ſit vna numero, niſi dum eſt in materia, quòd ſi ex forma vt exiſtente vult deſumi indiuiduationem, iam potius ex exiſtentia foret deſumenda, ſed prius intelligitur forma hæc, quàm exiſtentiam tribuat compoſito, & hæc reddita fuit ab hac materia, vt latius in ſuperioribus probatum eſt, & c.

Prior ratio probans materiã ſignatam eſſe principium indiuiduationis.

Defenditur contra Zabarellam.

Arguo ſecundò, Pluralitas materiæ eſt cã pluralitatis numeralis, ergo vnitas materiæ eſt cã vnitatis numeralis, antecedens, & cõſequentia patent ex Ariſt. textibus illis primi de cœlo, vbi omnem pluralitatem, & vnitatem numericam aſcribit vnitati, ac pluralitati materiæ, quod & Græci illi interpretes ſummo ſemper in honore apud oẽs habiti docuerunt, & c.

Poſterior ratio. Ariſtot.

Sed quoniam hoc argumentum nihil conuincens apparet, ideo illud magis explico, antecedens quippè à quibuſdam aduerſariorũ conceditur. Achillinus nanque primo illo de elementis, & c. illo 26. dum reſpondet ad primũ, & Zimara in tabula verbo *materia*, (ad quod citat & Auerroem duplici in loco,) & Zabarella capite quarto illius libri frequenter nominati docent, materiam eſſe cauſam pluralitatis, ac diſtinctionis numeralis, ſed non vnitatis, huius .n. volunt fomã eſſe cãm, quare ex horum ſententia ita eſt dicendum, Illa ſunt diuerſa numero, quorum materiæ ſunt diuerſæ, illud eſt vnũ numero, cuius forma eſt vna, addo vt admiſſo antecedẽte huius argumenti, negent collectionẽ, ego verò eã probo, & auctoritate Ariſt. & rõne, auctoritas Ariſt. clara eſt, & iã à nobis defenſata, apertè nanque dicit, ea eſſe vnũ numero, quorũ mr̃a eſt vna, hinc nedũ diuerſitatẽ, ſed & vnitatẽ numericã ad materiã redigit, rõ quoque euidens eſt, quoniam eodem principio quo plurificato plurificatur res, ſi ipſum non plurificetur, remanet vna, at ſi multiplicetur materia, multiplicantur indiuidua, & materia eſt cauſa huius multiplicationis, ergo ſi non multiplicabitur materia, remanebit indiuiduum vnum, & cauſa huius vnitatis eſt materia. Certè in cauſis proprijs, & præciſis, ſi affirmatio eſt cauſa affirmatio-

Achillinus. Zimara. Zabarella.

nis, negatio eſt cauſa negationis, ſed affirmatio multiplicationis materiæ eſt cã multitudinis indiuiduorum, ergo negatio huius multiplicationis, quæ erit vnitas mſæ, erit cã non multitudinis, & ex conſequenti vnitatis ipſius indiuidui. Neque quicq̃ obſtat motiuum Zabarellæ ibidẽ, qñ ait materia eſſe imperfectiſſimam, atque ideo non poſſe eſſe cãm vnitatis, falſum enim eſt, quod materia ſignata ſit tantæ imperfectionis, vt non poſſit numericam vnitatẽ modo declarato cauſare, quamuis materia vt ſic maximæ ſit imperfectionis, &c.

Et hæc ſint ſatis, vt probetur materiam ſignatam eſſe principium indiuiduationis. Quòd aũt Caiet. explicatio de hac ſignata materia apta ſit, & idonea, põt ac dẽt quiſquis colligere ex ſufficienti diuiſione oĩum viarũ, quibus explicatur hæc ſignatio, quæ oẽs impugnatæ ſunt, patet ex eius declaratione, pateat ẽt vtcunque ex auctoritate recentiorũ Thomiſtarũ, qui accuratè conſiderantes modũ, quo materia ſignata concurrit, & varios animo recolẽtes materiæ ſignatæ intellectus, explicationi Caiet. manus dederunt, velut Aquarius. & Banneſius locis memoratis, pateat demũ hac duplici ratione, quarum vtraque ex Caiet. colligitur. Et prior quidem ex inſinuatione habita eſt, qñ confutabam explicationem Capreoli, & Ferrar. Eodem nimirum aliquid in hoc eſſe conſtituitur, & ab alijs diſtinguitur, ſed per materiam ſignatam Sortes conſtituitur in eſſe incõicabili, vt etiam alij Thomiſtæ concedunt, & docent, ergo eadem materia ab alijs indiuiduis diſtinguitur, & ſic non eſt cur ponatur aliqua quantitas actu ad diſtinguendum hoc indiuiduum ab alijs.

Aquarius. Bannes.

Prior ratio pro explicatione Caiet. de materia ſignata.

Quomodo ei occurratur à Ferrarienſe.

Huic rationi Ferrar. primo cont. Gent. cap. illo 21. dupliciter occurrit, & primò negat maiorẽ, dicens propoſitionẽ eſſe falſam de diſtinctione materiali, & indiuiduali, quicquid fuerit de formali, & ſpecifica, & ſubdit rationẽ, qm̃ p̄ hanc materiã diſtinguitur indiuiduum à ſpecie, qm̃ natura eſt cõicabilis, indiuiduũ incõicabile, ſed per quantitatẽ materialiter ab alio indiuiduo diſtinguit. Sed hæc reſponſio voluntaria, falſa, & inſufficiens eſt, voluntaria ſiquidẽ excipit vniuerſalẽ illã à materiali diſtinctione, & infirmũ reddit illud axioma, qđ colligitur ex 7. Diuin. 49. Omne alicuius conſtitutiuum, eiuſdem quoque ab alijs eſſe diſtinctiuũ; adde qđ idẽ auctor. 4 con. Gent. 24. ad 1. Scoti reſpõdens, concedit, & docet propoſitionem illam veritatẽ omnino habere in rebus abſolutis, quare inter alios huius reſponſionis defectus, adeſt & iſte, vt proprio auctori contradicat, demũ id pro reſponſo adfert, quod docet, ait .n. non valere illã p̄poſitionem, qm̃ p̄ materiã indiuiduũ ſit hoc, & per quantitatẽ ab alijs diſtinguitur, ſed hoc eſt, quod impugnatur; falſa deinceps eſt, qm̃ iã in ſuæ ſententiæ impugnatione explicatius aperui, implicationẽ eſſe, vt aliquid ſit hoc, & incõicabile, & quod ex eodem ab alijs non dicatur diſtingui, & dũ dicit indiuiduũ differre à natura per materiam, qm̃ per hanc eſt incõicabile, ergo & p̄ hanc ab alijs differt, pugnat .n. quod aliquid ſit incõicabile, & non à quouis alio diſtinctũ; inſufficiens poſtremò eſt, qm̃ dato, quòd quantitas diſtinguat hoc ab illo quantitatiuè, & accidentali diſtinctione, nos inueſtigamus de ſubſtantiali, non quidem formali, ſed formarum, quam fieri non poteſt vt quantitas cauſet, vt demonſtraui, & vt ipſi concedunt, fatentur enim, quantitatiuè per quantitatem indiuidua differre, &c.

Reijcitur reſponſum Ferrarienſis.

Reſpondet ſecundò, quòd non per materiam ſolam, ſed per materiam cum quantitate indiuiduum ſit hoc, &c. nos quoque hoc docemus, ſed non per materiam vt eſt ſubiectum, ſed vt radix, ac fundamentum quantitatis.

Poſterior ratio eſt, quam adumbraſſe videtur Caiet. p. p. q. 76. art. 2. circa reſpon. ad ſecundũ. Idem eſt iudicium de eſſe rei, & de eius vnitate, vt ibidem colligitur ex Auctore, ſed indiuiduum non eſt indiuiduum quantitate formaliter,

Secunda ratio.

liter,

liter,ſed ſubſtãtia,ergo neque vnum numero, neque diuerſum numero formaliter quantitate,ſed ſubſtantia,ergo non eſt ponenda quantitas actu in materia, ad hoc vt differat ab alijs indiuiduis,q̃m per ſuum ſubſtantiam differt. Reſpondet Ferrarien. ibidem,quòd ſi hæc rõ concluderet,cõcluderet vnitas tranſcendens eſſe eadem cũ vnitate numerali, vt placitum fuit Auice. contra quem arguit Auctor 4. Diuin. 3. lect. 2. Hoc autem ꝓbat, q̃m ſi idem ſit iudicium de vnitate,& entitate rei,cum Sortes ſit ens entitate ſua,erit quoque vnus numero entitate ſua,ergo vnitas numeralis eſt eadem cum ſua entitate, & ſic vnitas numeralis, & tranſcendens erunt idem, quoniam vnitas tranſcendens nihil aliud eſt, quã eſſentia rei cum indiuiſione. Sed vim argumenti (parcat mihi vir ſapientiſſimus) non attigit,non enim voluit Caiet. idem eſſe iudicium de re,& de eius vnitate numerali de genere quãtitatis.ſatis enim nouerat,quòd per entitatem ſuam vnumquodquè eſt ens, & per quantitatem eſt vnum vnitate quãtitatiua, ſed id voluit, vt ſit idem iudicium de re, & de eius vnitate numerali ſubſtantiali, ſic non ſequitur incõmodum à Ferrarien. adductum,licet .n. Sortes ſit ens entitate ſua, nõ eſt tñ vnus numero de genere quantitatis per ſuam entitatem,ſed per quantitatem, ſic non ſeq̃tur, vnum de gñre quantitatis eſſe idem cum vno tranſcendenti. Eſt tñ vnus vnitate numerali ſubſtãtiali per ſua entitatem,iam .n. art.6. ꝓbaui eſſe vnitatem numeralem in genere ſubſtãtię, q̃ vnitatem tranſcendentem video,cõuertibi'em .ſ. cum re,cuius eſt vnitas,& eandẽ re naturam, q̃uis rõne diſtinctã dicentẽ, niſi fortaſſis in hoc vis fiat,vt tranſcendens vnitas ea eſſe debeat, q̃ omninò excedat quantitatem,ſeu quantitatis genus,& nullum ad illã ordinem dicat.Vnitas verò hæc ſubſtantialis,de qua loquimur, ordinem dicit ad quantitatem, vtpote eius fundameutum exiſtens,cum nequeant eſſe ſubſtantiæ materiales ſine aliquo ordine ad quantitatem, vt p̃declaraui eodem ſexto art.& proinde neq̃at hæc vnitas vocari tranſcendens.pulchrè nimirum docebat Auctor quæſt. diſputatis de Potẽtia,quęſt. nona propè finem ſeptimi artic. quòd illud vnum, quod genus quantitatis omnino excedit, eſt vnum tranſcendens, veluti & diuiſio, & multitudo, illud verò vnum, quod genus quantitatis non tranſcendit, eſt vnum de genere quantitatis, ſic diuiſio, ſic numerus, ſic multitudo. Hinc alterum duorum aſſerendum eſt, vel quòd dentur tres numeri, & ille ſcilicet genere quantitatis, & ille de genere ſubſtantiarum materialium, & ille qui eſt tranſcendens, vel quòd numerus de genere ſubſtantiarum materialium vt ſubſtantiæ ſunt,ſit numerus tranſcendens,& cum primum valde nouum ſit,& entium multiplicitatem ſine neceſſitate admiſceat, eligo ſecundum, & dico numerum de gñre ſubſtantiarum materialium eſſe formaliter numerum tranſcendentem,& dico formaliter,quoniam ſcio eſſe fundamentum numeri quantitatiui;ita vt nomine numeri tranſcendentis accipiam omne illud,quod nõ eſt numerus formaliter de gñre quantitatis,qui excedet genus quantitatis formaliter,cum ſit in genere ſubſtantiæ,licet & ordinem fundamenti dicat ad illum, qui eſt de genere quantitatis.

Quomodo cõ ſoluere conetur Ferrarienſis.

Defenditur ratio illa.

D. Thom.

Hunc autem numerum de genere ſubſtantiæ aſſignari debere, & in ſuperioribus probaui, & res ipſa conuincit, quoniam verum eſt dicere, hanc ſubſtantiam eſſe vnam vnitate ſubſtãtiali, plures ſubſtantias eſſe decem eſſe centum, &c. Ex Auerroe quoque mille in locis,quæ ſi non habes, vide in tabula Zimaræ verbo *vnum* apertè colligitur,in omnibus generibus eſſe vnum de vnitate illorum generum; lege inter alia ipſum ſuper tertium quarti Diuinorum, & ſuper octauum decimi eorundem. Auctor etiam non rarò docet, vnamquamque rem eſſe vnam per ſuam eſſentiam,vt p. p. quæſt. 6. art. 3. ad primũ,

Quod numerus de genere ſubſtantię detur.

Zimara.

D.Thom.

& q. 11. art. 4. ad tertiũ. Et quidẽ vt ſæpe arguunt Auct. & Auerr. cõtra Auicẽ. præcipuè ſup illũ tertiũ 4. Diuin. ſi res eſſet vna per aliqđ additũ ſuæ naturæ, tunc nihil eſſet vnum per ſe, & per ſuã ſubſtantiã, ſed p rẽ additã ſuæ ſubſtãtię, & tunc eſt q. de re illa addita, an ſit vna p intentionẽ additã, & de illa reddit q. & pergitur in infinitum. Idem quoque Auct. q. diſp. loco citato ad 3. inquit, in rebus creatis terminos numerales nõ ponere aliqđ ſuperadditũ rebus, de q. bus dicuntur, niſi prout ſignificant id quod eſt in genere quantitatis diſcretæ; In oĩbus ergo rebus, & in oĩbus generibus erunt ꝓpriæ vnitates, abſque illa de genere quantitatis, ſed vnitates quæ cõuertentur cũ rebus, quarũ erunt vnitates, ac proinde tranſcendentes, cũ quantitatis genus excedant, non aũt ita tranſcendentes, vt circuant oĩa genera, cũ in quouis genere propriæ ſint vnitates, velut in quauis cathegoria propriæ ſunt naturæ. Hinc qñ dicebã, ſi numerus alius ponatur à tranſcendente, & ab illo de genere quantitatis multiplicarentũ non neceſſario entia, id volui, qđ oẽm numerũ aliũ à quantitate vocẽmus tranſcendentem, non qđ in vnoquoque genere non ſit ꝓprius numerus, q cum ſuis
Soncinas. naturis conuertatur. Tandẽ Paulus Sonci. q. 13. 10. Diuin. inueſtigans, num in rebus materialibus tm̃ inueniatur numerus, ſub initiũ quæſt. ait, multitudinem reperiri non tm̃ in quantitatibus, ſed & in omni genere, nã verũ eſt dicere, iſtos colores eſſe decem, iſtas ſubſtantias eſſe viginti, imò ipſamet prædicamenta, q̃ prædicamento differunt ſunt decem; Cum igitur ſubſtantiæ cathegoria ſit vnũ genus, & omnium nobiliſſimũ, & aliorum cauſa, profectò erit in illo ſua vnitas ſubſtantialis, & numeralis abſque illa quantitatis, quamuis in materialibus ſubſtantijs, illa ſit huius fundamentum, & ſimiliter numerus ille, ac diſtinctio, fundamentum numeri huius, ac diſtinctionis.

Eſt itaque firmum argumentum Caiet, quòd ſi Sortes ſit ens entitate ſua, ſit quoque vnus numero vnitate ſubſtantiali, entitate eadẽ formaliter, nõ aũt vnitate quantitatiua, niſi fundamentaliter, hoc eſt, vnitas illa ſubſtantialis, qua eſt vnum ſubſtantialiter, & formaliter, eſt fundamentũ quantitatiuæ diſtinctionis.
Vnde multorum deceptio. Ea propter ſemper Caiet. in hoc poſteriori argumento addidit ly *formaliter*, qm̃ ea eſt ſua mens, quam expoſui. Multos aũt in hoc negotio de Vno, falli contin-
Auerroes. git, qm̃ ſtatim vt audiunt vnũ, putant illud eſſe de genere quantitatis, & tñ res aliter ſe habet; error aũt ex eo prouenit, qm̃ vt bene dicebat Auerroes com. 37. 12. Diuin. famoſior ſignificatio vnius eſt, dum dicitur de continuo, non eſt aũt vniuerſalis, aliàs nihil eſſet vnum, niſi quod continuum, niſi quod quantum, ita hic color non eſſet vnus, ſubſtantiæ abſtractæ non gauderent vnitate, Deus non eſſet vnus, quæ omnia ſtulta ſunt, ſed id ſequitur ſolum, quòd in his nominatis non ſit vnum de genere quantitatis, non ſit vnum principium numeri de illo quantitatis genere. Contingit ſimiliter eos decipi, quoniam cenſent omnem numerum eſſe de genere quantitatis, & tamen patefeci in vnoquoque genere proprium adeſſe numerum, ſic videtur deceptus Ferrarienſis, quando arguens contra Caiet. dicebat, ſi Sortes eſt ens entitate ſua, ergo vnus numero entitate ſua, ergo vnitas numerica, & vnitas tranſcendens erunt idem, cuius contrarium
D. Thom. vult Auctor arguens contra Auicennam; ecce quòd ſtatim nomine vnitatis numericæ, accepit illam de genere quantitatis, hoc enim tantum Auctor arguit contra Auicennã vt patet, ait enim, quòd nequit fieri, vt vnum quod eſt determinatum ad certum genus quantitatis, conuertatur cum omni ente, & eſt arguere à ſuperiori ad inferius affirmanter, dum dicitur numerus, ergo eſt de genere quantitatis, nam ſtat, quòd ſit de genere ſubſtantiæ. Hinc ſapienter vt ſemper Auctor q. illa de Potentia art. 5. ad 8. licet videat numerum de genere quantitatis locum non poſſe habere in diuinis, non ideò tamen quemcunque numerũ

inde remouet, quod tamen neceſſariò foret faciendum, ſi nullus alius daretur numerus ab illo, ſed ait in diuinis eſſe multitudinem, quæ opponitur vni, quod conuertitur cum ente, quæ multitudo cauſatur ex diuiſione formali, & tũ numerum inquit ibi eſse; idem docet prima par. q.30. ad 2. & q.50. art. 3. ad primum eundem numerum ponit in Angelis, quare falſum eſt, numerum omnẽ eſſe de genere quantitatis, &c. Auicenas quin ẽt 3. Metaphyſicæ in fine cap. 2. ſcribebat, vnum parificari cum eſſe, quoniam dicitur de vnoquoque prædicamentorum, ſicut ens, & primo eiuſdem ſcientiæ cap. 4. verſus finem dicit, numerum inueniri in rebus ſeparatis, & in rebus naturalibus, &c.

Sed & hæc omnia, quæ adduxi videntur mihi concedi, imò & edoceri ab eodem Ferrarienſe ibidem, dum enim dat ſecundò reſponſum huic eidem arg. Caiet. ait, quòd Sorti duplex vnitas conuenit, altera tranſcendens, altera de genere quantitatis, & fatetur quòd eo modo, quo aliquid hẽt eſſe, hẽt vnitatem abſolutam, & tranſcendentem, non aũt quantitatiuam, ita Sortes, qm̃ eſt ens entitate ſua, ideo eſt quoque vnus entitate ſua, vnitate tranſcendente, non quantitatiua, quod ipſum volumus & nos, at putauit Ferrarienſis voluiſſe Caiet. vt Sortes haberet vnitatem quantitatiuã formaliter per ſuam ſubſtantiam, qđ non eſt verum, ſed ſolum fundamentaliter, nã p ſuam ſubſtantiã, vnitatem obtinet ſubſtãtialẽ formaliter, q̃ vnitas in ſubſtantijs mãlibus, vt ſemel dictũ eſt, fundamentũ eſt vnitatis de gñre quãtitatis. At cũ Ferrarienſis ſubdat ſe loq. de vnitate quantitatiua, nõ eſt cur in hoc ſit diſputatio, tũ qm̃ quærimus de vnitate numerali ſubſtãtiali, tũ qm̃ damus & nos, p quantitatẽ Sortẽ eſſe vnũ de genere quãtitatis formaliter, licet hæc vnitas pendeat à ſubſtantiali, tanquam à radice. *Quid cenſuerit Ferrarienſis.*

Eſt igitur verũ, q̃ eo mõ quo Sortes hẽt eſſe, hẽt & vnitatẽ reſpondentẽ illi eſſe, ita concedit, ita docet Ferrarienſis, ſed hẽt eſſe p ſubſtantiã ſuã, ergo & vnitatẽ ſubſtantialẽ per ſuã ſubſtantiã, quod vult Caiet. in ſuo arg. quod volumus nos, quod oſtẽdere conati ſumus, eſt quoque verũ, quòd qm̃ Sortes hẽt eſſe quãtũ per quantitatẽ, eadem quantitate hẽt vnitatẽ reſpondentem illi eſſe, vnitatẽ inquam de genere quantitatis, quod nunquam negauit Caiet. at de tali eſſe, de tali vnitate non eſt quæſtio, ſed de ſubſtantiali, quæ ſanè entitas, & vnitas, quãtitatem in actu, & formaliter non admittit, vt nimirum per ipſam aliquid de genere ſubſtantiæ ſit vel ens, vel vnum, quæ erat ratio Caiet. &c. *Quæ vla aliquid eo modo quo habet eſſe, habeat & vnitatem.*

ARTICVLVS OCTAVVS.

Mouentur dubia contra factam determinationem, & remouentur.

NIhil eſt, quòd multas dubitationes adducam, tùm quoniam omnia ferè argumenta difficiliora aduerſariorum, & quæ opiniones contrarias firmare, & quæ noſtram infirmare videntur optimè iam, & egregiè à Capreolo confutata fuerunt loco ſæpe in hac quæſtione allegato, & a Caiet. in hac parte, & à Soncinate quæſt. relatis ſuper ſep timum Diuinorum, & à Banneſio locis pluries repetitis, & ab alijs viris omni nomine erudititiſſimis, tùm quoniam duodecim argumenta & nos ſeq. artic. diſſoluemus, tùm demum, quoniam ea huſque fundamenta iacta ſunt in quæſtionis proceſſu, & præcipuè art. 6. vt non ſit admodum operoſum ijs occurrere, quæ obijci forſan poſſunt; Capreol. Caietanus. Soncinenſis. Bannes.

Idque

& q. 11. art. 4. ad tertiũ. Et quidẽ vt ſæpe arguunt Auct. & Auerr. cõtra Auicẽ. præcipuè ſup illũ tertiũ 4. Diuin. ſi res eſſet vna per aliqd additũ ſuæ naturæ, tunc nihil eſſet vnum per ſe, & per ſuã ſubſtantiã, ſed p rẽ additã ſuæ ſubſtãtię, & tunc eſt q. de re illa addita, an ſit vna p intentionẽ additã, & de illa reddit q. & pergitur in infinitum. Idem quoque Auct. q. diſp. loco citato ad 3. inquit, in rebus creatis terminos numerales nõ ponere aliqd ſuperadditũ rebus, de qbus dicuntur, niſi prout ſignificant id quod eſt in genere quantitatis diſcretæ; In oĩbus ergo rebus, & in oĩbus generibus erunt ꝓpriæ vnitates, abſque illa de genere quantitatis. ſed vnitates quæ cõuertentur cũ rebus, quarũ erunt vnitates, ac proinde tranſcendentes, cũ quantitatis genus excedant, non aũt ita tranſcendentes, vt circuant oĩa genera, cũ in quouis genere propriæ ſint vnitates, velut in quauis cathegoria propriæ ſunt naturæ. Hinc qñ dicebã, ſi numerus alius ponatur à tranſcendente, & ab illo de genere quantitatis multiplicarentũ non neceſſario entia, id volui, qđ oẽm numerũ aliũ à quantitate vocẽmus tranſcendentem, non qđ in vnoquoque genere non ſit ꝓprius numerus, q cum ſuis

Soncinas. naturis conuertatur. Tandẽ Paulus Sonci. q. 13. 10. Diuin. inueſtigans, num in rebus materialibus tm̃ inueniatur numerus, ſub initiũ quæſt. ait, multitudinem reperiri non tm̃ in quantitatibus, ſed & in omni genere, nã verũ eſt dicere, iſtos colores eſſe decem, iſtas ſubſtantias eſſe viginti, imò ipſamet prædicamenta, q̃ prædicamento differunt ſunt decem; Cum igitur ſubſtantiæ cathegoria ſit vnũ genus, & omnium nobiliſſimũ, & aliorum cauſa, profectò erit in illo ſua vnitas ſubſtantialis, & numeralis abſque illa quantitatis, quamuis in materialibus ſubſtantijs, illa ſit huius fundamentum, & ſimiliter numerus ille, ac diſtinctio, fundamentum numeri huius, ac diſtinctionis.

Eſt itaque firmum argumentum Caiet, quòd ſi Sortes ſit ens entitate ſua, ſit quoque vnus numero vnitate ſubſtantiali, entitate eadẽ formaliter, nõ aũt vnitate quantitatiua, niſi fundamentaliter, hoc eſt, vnitas illa ſubſtantialis, qua eſt

Vnde multorum deceptio. vnum ſubſtantialiter, & formaliter, eſt fundamentũ quantitatiuæ diſtinctionis. Ea propter ſemper Caiet. in hoc poſteriori argumento addidit ly *formaliter*, qm̃

Auerroes. ea eſt ſua mens, quam expoſui. Multos aũt in hoc negotio de Vno, falli contingit, qm̃ ſtatim vt audiunt vnũ, putant illud eſſe de genere quantitatis, & tñ res aliter ſe habet; error aũt ex eo prouenit, qm̃ vt bene dicebat Auerroes com. 37. 12. Diuin. famoſior ſignificatio vnius eſt, dum dicitur de continuo, non eſt aũt vniuerſalis, aliàs nihil eſſet vnum, niſi quod continuum, niſi quod quantum, ita hic color non eſſet vnus, ſubſtantiæ abſtractæ non gauderent vnitate, Deus non eſſet vnus, quæ omnia ſtulta ſunt, ſed id ſequitur ſolum, quòd in his nominatis non ſit vnum de genere quantitatis, non ſit vnum principium numeri de illo quantitatis genere. Contingit ſimiliter eos decipi, quoniam cenſent omnem numerum eſſe de genere quantitatis, & tamen patefeci in vnoquoque genere proprium adeſſe numerum, ſic videtur deceptus Ferrarienſis, quando arguens contra Caiet. dicebat, ſi Sortes eſt ens entitate ſua, ergo vnus numero entitate ſua, ergo vnitas numerica, & vnitas tranſcendens erunt idem, cuius contrarium

D. Thom. vult Auctor arguens contra Auicennam; ecce quòd ſtatim nomine vnitatis numericæ, accepit illam de genere quantitatis, hoc enim tantum Auctor arguit contra Auicennã vt patet, ait enim, quòd nequit fieri, vt vnum quod eſt determinatum ad certum genus quantitatis, conuertatur cum omni ente, & eſt arguere à ſuperiori ad inferius affirmanter, dum dicitur numerus, ergo eſt de genere quantitatis, nam ſtat, quòd ſit de genere ſubſtantiæ. Hinc ſapienter vt ſemper Auctor q. illa de Potentia art. 5. ad 8. licet videat numerum de genere quantitatis locum non poſſe habere in diuinis, non ideò tamen quemcunque numerũ

inde remouet, quod tamen neceſſariò foret faciendum, ſi nullus alius daretur numerus ab illo, ſed ait in diuinis eſſe multitudinem, quæ opponitur vni, quod conuertitur cum ente, quæ multitudo cauſatur ex diuiſione formali, & tũ numerum inquit ibi eſſe; idem docet prima par. q.30. ad 2. & q.50. art. 3. ad primum eundem numerum ponit in Angelis, quare falſum eſt, numerum omnẽ eſſe de genere quantitatis, &c. Auicẽnas quin ẽt 3. Metaphyſicæ in fine cap. 2. ſcribebat, vnum parificari cum eſſe, quoniam dicitur de vnoquoque prædicamentorum, ſicut ens, & primo eiuſdem ſcientiæ cap 4. verſus finem dicit, numerum inueniri in rebus ſeparatis, & in rebus naturalibus, &c.

Sed & hæc omnia, quæ adduxi videntur mihi concedi, imò & edoceri ab eodem Ferrarienſe ibidem, dum enim dat ſecundò reſponſum huic eidem arg. Caiet. ait, quòd Sorti duplex vnitas conuenit, altera tranſcendens, altera de genere quantitatis, & fatetur quòd eo modo, quo aliquid hẽt eſſe, hẽt vnitatem abſolutam, & tranſcendentem, non aũt quantitatiuam, ita Sortes, qm̃ eſt ens entitate ſua, ideo eſt quoque vnus entitate ſua, vnitate tranſcendente, non quantitatiua, quod ipſum volumus & nos, at putauit Ferrarienſis voluiſſe Caiet. vt Sortes haberet vnitatem quantitatiuã formaliter per ſuam ſubſtantiam, qđ non eſt verum, ſed ſolum fundamentaliter, nã p ſuam ſubſtantiã, vnitatem obtinet ſubſtãtialẽ formaliter, q̃ vnitas in ſubſtantijs m̃ralibus, vt ſemel dictũ eſt, fundamentũ eſt vnitatis de gñre quãtitatis. At cũ Ferrarienſis ſubdat ſe loq. de vnitate quantitatiua. nõ eſt cur in hoc ſit diſputatio, tũ qm̃ quærimus de vnitate numerali ſubſtãtiali, tũ qm̃ damus & nos, p quantitatẽ Sortẽ eſſe vnũ de genere quãtitatis formaliter, licet hæc vnitas pendeat à ſubſtantiali, tanquam à radice.

Quid cenſuerit Ferrarienſis.

Eſt igitur verũ, ꝙ eo mõ quo Sortes hẽt eſſe, hẽt & vnitatẽ reſpondentẽ illi eſſe, ita concedit, ita docet Ferrarienſis, ſed hẽt eſſe p ſubſtantiã ſuã, ergo & vnitatẽ ſubſtantialẽ per ſuã ſubſtantiã, quod vult Caiet. in ſuo arg. quod volumus nos, quod oſtẽdere conati ſumus, eſt quoque verũ, quòd qm̃ Sortes hẽt eſſe quãtũ per quantitatẽ, eadem quantitate hẽt vnitatẽ reſpondentem illi eſſe, vnitatẽ inquam de genere quantitatis, quod nunquam negauit Caiet. at de tali eſſe, de tali vnitate non eſt quæſtio, ſed de ſubſtantiali, quæ ſanè entitas, & vnitas, quãtitatem in actu, & formaliter non admittit, vt nimirum per ipſam aliquid de genere ſubſtantiæ ſit vel ens, vel vnum, quæ erat ratio Caiet. &c.

Qua via aliquid eo modo quo habet eſſe, habeat & vnitatem.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Mouentur dubia contra factam determinationem, & remouentur.

Nihil eſt, quòd multas dubitationes adducam, tùm quoniam omnia ferè argumenta difficiliora aduerſariorum, & quæ opiniones contrarias firmare, & quæ noſtram infirmare videntur optimè iam, & egregiè à Capreolo confutata fuerunt loco ſæpe in hac quæſtione allegato, & a Caiet. in hac partẽ, & à Soncinate quæſt. relatis ſuper ſeptimum Diuinorum, & à Banneſio locis pluries repetitis, & ab alijs viris omni nomine eruditiſſimis, tùm quoniam duodecim argumenta & nos ſeq. artic. diſſoluemus, tùm demum, quoniam ea huc uſque fundamenta iacta ſunt in quæſtionis proceſſu, & præcipuè art. 6. vt non ſit admodum operoſum ijs occurrere, quæ obijci forſan poſſunt.

Capreol.
Caietanus.
Soncinenſis.
Bannes:

Idque

A quib⁹ argumentis adducendis abſtineat Auctor.

Idque primò præmitto, quòd nullum argumentorum illorum, (quæ multã eſſe non me fugit) adfero, qđ probet neque quantitatẽ de ſe, neq; nr̃am materiã de ſe indiuiduationis cãm ſufficientẽ eſſe, hoc .n. docemus & nos, & clarè elicitur ex noſtra poſitione, dũ .n. aſſignamus mr̃am ſignatam, id volumus vt neutra ex ſe id poſſit efficere. Similiter nullũ arg. adduco ex ijs, (quæ propè in immenſum congeri ſcio,) quibus impugnatur nr̃a ſententia ex illo capite, qđ tota latitudo p̄dicamẽti ſubſtantiæ ſit prior quantitate, & ab illa nullatenus pẽdeat, iã .n. aperuimus, ex nr̃a poſitione nullatenus id ſequi; vel altera via amplectatur, à nobis quoque inſinuata ar. illo 6. vt .ſ. dicatur eſſe quidẽ incõueniens, ſubſtantiã vt ſic includere accidens, at de ſubſtantia ſenſibili, & mr̃ali id nedũ non dedecet, ſed & neceſſariũ eſt mõ declarato, iuxta rationes allatas, & auctoritates virorũ grauium, & p̄ſertim magni Alberti; vel eligatur modus dicendi Capreoli, & Soncinatis, quo defendunt &c. bene mr̃am cũ quantitate non eſſe ens p accidens neque indiuiduũ, qđ cõſtituit in eſſe indiuidui ex illis, vt patuit art. 3. vel tandẽ acceptetur modus loquendi Caiet. hoc loco, dũ ad confirmationẽ vltimi arg. eorũ, quæ 2. loco adduxit reſpondet, dicẽdo videlicet, abſonũ nõ eſſe, vt aliqua conditio ſine qua indiuiduũ non reponitur in p̄dicamento coexigat res alterius gñris, illud aũt inconcinũ foret de re in prædicamento repoſita, & de rõne reponend., indiuiduatio aũt eſt conditio ſine qua non reponitur Sortes in prædicamento, vt art. 6. vidimus, & oẽs hæ viæ reſpõdendi aptæ ſunt, at iuxta poſitionẽ nr̃am de quantitate nimirũ, vt in radice in mr̃a incluſa, & ſubtilius, & formalius, & cõformius nr̃æ determinationi reſpõdebimus, &c. Perpaucis ergo in dubiũ vocatis, finis imponetur huic articulo.

Quot vijs defendatur prædicamentum ſubſtantiæ eſſe prius quantitate.

Prima difficultas.

Dubito primò, num quantitas illa, q̃ in materia vt in fundamento, ac radice claudi diximus, ſit terminata, an interminata, quæ difficultas non vltimã ſedem tenet in hoc negotio, & eo grauior apparet, qm̃ ab Auct. qñ hoc, qñ illud habemus. Lege Capre. vbi ſupra, & Soncin. q. 35. illius 7. Diuin. ad hoc inſtituta, Flandr. eodẽ lib. q. 22. art. 3. & varios dicendi modos cõperies. Mihi hac in re placuit ſemp & valde Iauellus prope finem q. illius 15. 5. Diuin. quem deinde placuiſſe animaduerti & Bann. art. illo 8. ſuæ quæſt. q̃ tñ doctrinã non vr̃ ignoraſſe Caiet. hoc loco, dũ ad 5. Scoti reſpondet. Iauellũ ipſum vide apertiſſimè vt ſemp loquentẽ. Dico breuiter, qđ quantitas terminata concurrit ad cãdã indiuiduationẽ, non aũt ita terminata, vt conſiſtat in puncto, vel ſit indiuiſibilis, ſed ita qđ non eſt in eo ſenſu interminata, vt ſit infinita, vel vt nullũ certum habeat terminũ, vel qm̃ nũq̃ conſideretur, quatenus eſt ſub hoc, vel illo termino. Sic qñ audis Auct. dicentẽ, quantitatẽ terminatã eſſe principiũ indiuiduationis, intelligit quantitatẽ non infinitã nonnullo termino conſtantẽ, non ſub nullo termino acceptam qñ audis eundẽ proferentẽ, quantitatem interminatã, accipit quantitatẽ non ita terminatã, vt in puncto & in indiuiſibili ſit poſita, qm̃ latitudinẽ, quandã hẽt. Et qñ obijciunt q nobiſcum non ſunt, qđ quantitas terminata ſequitur formã, nega qđ eo mõ ſequatur, quo eſt cã indiuiduationis, ſequitur quippè formam, quatenus eſt in actu, at hoc mõ nõ indiuiduat, non aũt ſequitur, ſed præcedit, quatenus eſt in mr̃a, vt in fundamẽto, quo pactoq indiuiduat. Qñ inſtant ſecũdo, qđ ſequitur, me iã virũ differre a me olim puero, & ita differre, vt nõ ſim mõ illud ſingulare, qđ tunc erã, qm̃ quantitas illa terminata variata eſt, & variato principio, variatur id ẽt, qđ eſt ex principio, (qđ verbis obſcurioribus expreſſit Caiet. in confirmatione 5. arg. qñ dixit, ſequitur idem indiuiduũ eſſe multis ſingularibus idẽ, qm̃ variata quãtitate illa, variantur ſingularitates, & tñ idẽ ſingulare permanet, &c.) Reſpondemus, qđ quãtitas illa dupliciter põt conſiderari, & mr̃aliter .ſ. & formaliter, hoc eſt ve

Capreolus. Soncinas. Falandriẽſis.

Soluitur ex accommodata Iauelli doctrina.

Qua quantitas ad indiuiduationẽ concurrat.

Quomodo quantitas terminata ſequatur & non ſequatur formam.

Qua ratione quatitas ter

rei quædam, & quantitas eſt, & vt eſt indiuiduationis mõ ſuo cã, primo mõ variatur vtique, at nulla ſunt q̃ inde inferuntur, ſecundo mõ neutiq̃ non cõcurrit ad indiuiduationẽ, vt in puncto conſiſtens, ſed vt ſtat ſub illa latitudine, quæ requiretur ꝑ indiuiduo, ita variatur in eſſe m̃rali rei, & quantitatis, nõ in eſſe formali, & quatenus indiuiduat, imò dum rarefit, ꝑficitur, & paulatim tẽdit ad terminũ ſuũ, quem ſemꝑ à principio reſpiciebat, & actu cõpletur illud, qđ ab initio radice tm̃ ꝑfuerat; quæ vnico verbo aperiebat Caiet. qñ in calce reſpõſionis ad illã confirmationẽ dicebat, poſſe fieri rarefactionem quantitatis, ſine eius variatione, vt eſt indiuiduatina, &c. Qñ denique opponunt, qđ ſi ſit quãtitas interminata, cũ hæc in genito, & corrupto maneat eadem, idem erit indiuiduũ genitũ, & corruptũ, &c. manet .n. eadem m̃ra, vt clarũ eſt, iã patet, hoc non eſſe contra nos, qm̃ non ponimus quantitatem ita interminatã, vt eandem dicamus in m̃ra viuentis, & corrupti ꝑmanere, ſed ſolũ interminatã, hoc eſt non terminatã punctualiter; ex parte quoque materiæ in corrupto remanentis nihil nobis põt obeſſe, qm̃ licet maneat eadẽ m̃ra, non tñ eiſdẽ dimenſionibus affecta, quo pacto ponitur indiuiduationis principiũ, qua via eleganter aperuit iampridem Ariſt. primo de Generatione 22. m̃ram elementi generati, & corrupti eſſe, & nõ eſſe eandẽ, ſcđm ſubſtantiã eandẽ, qm̃ idem eſt ſubiectum contrariorum, non eandem, quoniam aliter, & aliter eſt diſpoſita, &c.

minata variẹtur, & nõ varietur.

Caietanus.

Ariſtot.

Materia elementi geniti, & corrupti eadẽ, & non eadem.

Dubito ſecundò circa id, qđ ſæpius iterauimus, quodque potiſsimũ fundamentũ eſt n̄ræ poſitionis, formam nimirum de ſe pluribus cõicabilem ideo fieri hanc, & indiuiduã, atque reddi incõicabilem, qm̃ recipitur in m̃ra, quæ nequit eſſe in alio, cũ ſit primũ ſubiectum, & pura potentia, ac perinde non receptibilis, ſed recipiens, vt dicebatur in opinione Capre. referenda. Hoc ſiquidem aio luſtrans Durãdus 2 ſent. diſt. 3 q. 2 dixit, hoc fundamentũ laborare in æquiuoco, & æquiuocationẽ accidere ſic dicentibus circa ly *eſſe in alio*, cũ .n. aliquid ideo ſit indiuiduum, q̇a non eſt in alio ſicut vniuerſale in ſingulari, ſicut ſuperius in inferiori, & ꝑ identitatẽ eſſentialẽ, nõ aũt q̇a non ſit in alio ſicut in ſubiecto informationis, vel per inhærentiã, (alioquin hoc albũ non foret indiuiduũ, cũ in ſubiecto inhæreat, & vice verſa hõ, & animal forent indiuidua, quia in nullo ſunt per inhærentiam, ſed ſolùm per identitatem,) recipi autem, & non recipi in materia ſpectent ad eſſe in alio tãq̃ in ſubiecto informationis, & inhærenter; vt patet, ergo ex eo quod quid vel recipiatur, vel non recipiatur in materia, vanè colligitur eſſe, vel non eſſe indiuiduum, ergo in caſſum dicimus nos, formã ideo fieri indiuiduã, qm̃ in hac materia recipitur, cũque eſſe in alio per identitatem eſſentialẽ, & tãq̃ ſuperius in inferiori ſit de rõne vniuerſalis, & non eſſe hoc mõ ſpectet ad rõnem indiuidui, ſi aliquid recipiatur in m̃ra, nõ ſeq̇tur eſſe hoc, & indiuiduũ, qm̃ hoc mõ non plus cõuenit materiæ eſſe in vno tm̃, vel ſibi repugnat dici de pluribus, vel eſſe in pluribus, q̃ formæ, vt .n. forma de hac & illa dr̃, ita m̃ra de hac, & illa, & eſt in illis, licet non inhærenter, ſaltẽ per identitatem eſſentialem. Vult dicere Durandus, quòd licet m̃ra ſit primũ ſubiectum informationis, qm̃ repugnat ſibi eſſe in alio vt in ſubiecto, quod informetur, non tamen eſt primum ſubiectum prædicationis, quod ſibi repugnet eſſe in alio tanquam ſuperius in inferiori, nam materia eſt vniuerſale quoddam, cum de hac, & illa materia dicatur.

Secũda difficultas.

Durandus.

Breui explicatur mens Durandi.

Quòd ſi hoc Durandi arg. diffuſè ex eodem adductũ, quod ẽt refert Capreo. in 2. diſt. illa 3. & q. 1. & Caiet. p. p. q. 3 art. 2. circa reſp. ad tert. & Sonci. 7. Diuin. q. 33. vis ſub vno verbo cõpræhendere, dicito ſic. Ex hoc quod aliq̇d ſit in m̃ra, nõ ſeq̇t̃ quin poſſit eſſe in alio per identitatẽ eſſentialẽ, tanq̃ ſuperius in inferiori, ergo ex receptione in materia nõ bene colligitur aliquid indiuiduũ,

Capreol.

Caietan.

Soncinenſ.

antecedens

antecedens pãtet,quoniam materia non eſt primum ſubiectum prædicationis, &c. Huic difficultati, quæ ſubtilis ſatis, & ardua apparet,occurro cum auctoribus mox cõmemoratis,& potiſsimũ cum Caiet. & dico, quòd eſſe vel non eſſe in alio per informationem,ſiue recipi,aut non recipi in materia,non eſt formale conſtitutiuũ indiuidui,ſed eſt radix indiuiduationis ; fatemur vtique, alium eſſe modũ eſſendi in alio vt in ſubiecto inferiori,& alium,quo quid eſt in ſubiecto informationis, & aliud eſſe ſubiectum identitatis eſſentialis à ſubiecto inhæſionis. Illud tñ addimus, quòd ſi aliquid ſit in alio per informationem, continuò ſequitur, vt ſit in alio vt inferiori ſingulati , ſic modus eſſendi per informationem eſt cã modi eſſendi per eſſentialem identitatem,ſimiliter ſi quid nequeat eſſe in alio per informationẽ, neque poterit eſſe in ſingulari vt inferiori, nunquam etenim dicetur de hoc (ecce modum eſſendi per identitatem ,) niſi fuerit in ipſo per informationem,ſaltem in materialibus ſubſtantijs;ideo nanque hõ eſt in Sorte per identitatem,& dr̃ de eo,quia forma humana,à qua principaliter ſumitur nutura ſpecifica vniuerſalis informat mr̃am Sortis,& eſt in ea inhærenter,& nunquam diceretur de Sorte,niſi mõ præfato eſſet in illo. Hinc ſi aliqua forma non poſſet in materia recipi,nõ poſſet eſſe in alio per informationem,& ex conſequenti foret indiuidua,nõ formaliter,qm̃ negatio talis modi eſſendi in alio , non eſt formale indiuidui conſtitutiuum , ſed fundamentaliter, & quoniam neque poſſet vlterius eſſe in alio tanquam in ſingulari inferiori, ſubinde eſſet quoque formaliter indiuidua:

Comparatio inter modos eſſendi in alio per informationem,& per identitatem.

Cum ergo inquit Auctor p. p. loco relato, formam ex hoc ipſo indiuiduari, quòd in alio nequeat recipi,adfert fundamentalẽ cãm indiuiduationis,non formalem, qñ innuebatur in arg. hoc albũ eſſe indiuiduum , & tñ in alio eſſe per informationem,nil aliud hẽtur,niſi quòd formale indiuidui conſtitutiuũ non ſit eſſe in alio per informationem;ſed & illud verũ eſt,quòd ſi natura albedinis nõ poſſet eſſe in alio per informationẽ,nũquam ipſa eſſet in hoc albo vt ſuperius in inferioti,eatenus nanque de hoc albo dr̃,quatenus eſt in hoc albo,& ita non eſſet hæc per aliquã differentiam indiuidualem ſupra naturã, ſed per negationẽ oĩs indiuidualis principij,quoniã in plura indiuidua albedinis non foret diuiſibilis, veluti formæ nõ receptibiles in mr̃a nequeunt in plura indiuidua diuidi. Itaque clarè dico,ad hoc vt quid ſit per ſe ſingulare,requiritur quòd non poſſit eſſe in alio, neque tanquam in ſubiecto informationis, neque tanq̃ in inferiori, & cũ primum inferat ſiñ,illud erit radicale conſtitutiuũ indiuidui, hoc formale. Ita formæ non receptibiles in materia,ex eo quod nõ recipiuntur, ſunt fundamentaliter ſingulares, & qm̃ ex hoc eodem nõ poterunt eſſe in alio per idẽtitatem eſſentialem,vel vt ſuperiora in inferioribus,ea propter formaliter etiã, & vndequaque erunt ſingulares;formæ verò materiales,qm̃ vt ſic ſunt receptibiles in mr̃a,ex hoc ſit fundamentaliter,vt non ſint ſingulares,qm̃ etiam ex hac in mr̃a receptione poſſunt eſse in alio vt ſuperius in inferiori, inde emanat, vt formaliter quoque ſint non ſingulares,& ſic vndique redduntur cõmunes, ſiue cõicabiles quantũ in ipſis fuerit,fiũt aũt ind uiduæ,quatenus recipiũtur in mr̃a, quæ cum nequeat eſse in alio tãquam ſubiecto informationis,vt cõcedunt oẽs, fundamentaliter hinc habet,vt ſit ſingularis,& deinceps formaliter etiam, qm̃ ex illo ſequitur,quòd neque in alio eſse poſsit vt ſuperius in inferiori, & cum neutro modo queat eſse in alio , erit meritò omni ex parte indiuiduationis radix,& fundamentaliter ſcilicet, & formaliter.

Requiſita ad ſingulare:

Obiectio:

At mox dices,ſi formæ materiales ex eo quòd ſunt in ſubiecto, & in materia receptibiles ſũt vniuerſales ſaltem fundamentaliter & radicaliter,ergo tm̃ abeſt,quòd vbi in materia recipiũtur, fiant ſingulares,vt potius earũ vniuerſalitas

compleatur,

cōpleat, & pficiat, nā ſi ipſe ex eo poſſum eſſe albus, q̄a poſſum eſſe ſub albedine, q̄ñ ero ſub albedine, albus ero, ſimiliter ſi q̄ñ poſſunt formæ recipi, ideo ſūt cōicabiles, iam receptæ, magis erunt vniuerſales, alioquin poſſe recipi daret vniuerſalitatē, & recipi daret ſingularitatē, qđ cōparatione vnius, & eiuſdē pugnare vř. Reſpondeo, qđ vtique poſſe recipi, ſeu poſſe eſſe in alio dat vniuerſalitatē, vel negat ſingularitatē, aut radicaliter, aut formaliter], iuxta variū modū eſſendi, recipi aūt, ſiue eſſe in alio dat ſingularitatē; ſed q̄ñ dicimus poſſe eſſe in alio cōferre vniuerſalitatē, p ly *in alio*, nō accipimus aliq̄d indiuiduū, vel aliq̄ rē hāc, & ſignatā, ſed vagū quoddā, hoc eſt poſſe eſſe vel in hoc, vel in illo, & i pluribꝰ, illud aūt eſſe in alio actu receptū, qđ cōfert ſingularitatē, eſt hoc ſignatū, hæc .ſ. mřa, ſic mřialis forma q̄m pōt eſſe in hac, & illa mřia, ac ſubinde in pluribus, de ſe vniuerſalis eſt, at iā q̄ñ eſt in hac ſignata mřia, fit indiuidua, q̄m hæc mřia, in qua recipitur neutro mō pōt eſſe in alio, vt patuit. Adeo qđ ly *eſſe in alio* nō ſupponit p eodē, p quo ſupponit ly *poſſe eſſe in alio*, q̄m hoc vagè, illud ſignatè accipiř. Qđ ſi ly *poſſe eſſe in alio* capiatur ſignatè, & vnū q̄d numero denotet, hęc .ſ. mřia, tunc dico, qđ hoc mō poſſe eſſe in alio nō dat formę vniuerſalitatem, imò ab ea abſtulit, quoniam in hoc, & illo poterat eſſe, (qua ratione erat vniuerſalis,) & modo ſupponitur, quod in hoc ſolū valeat eſſe; veluti quoque verſa vice eſſe in alio non ſignatè, ſed vagè nō dat ſingularitatem, videmus quippe animal eſſe in homine, ac leone, & tñ vniuerſale ipſum cernimus, q̄m non eſt in hoc ſignatè, q̄ñ aūt eſt in hoc hoie, iā fit ſingulare, quoniā eſſe in alio, qđ ſupponat pro indiuiduo, & ſignato dat ſingularitetem. Ita ad obiectionem de hoc albo, qđ eſt in alio vt in ſubiecto informationis, & tamen eſt indiuiduū, vltra ſubtilem Caiet. reſponſionem iā allatam, poſſumus facilè ex doctrina iſta dicere, qđ verè nunc contingit æquiuocatio iuxta hoc eſſe in alio, nam cū poſſit contingere & vagè, & ſignatè, illud eſt ſingulare, qđ non poteſt eſſe in alio, vagè, non autem qđ non poteſt eſſe in alio ſignatè, imò ex hoc qđ eſt in alio ſignatè, fit ſingulare, ita hoc album eſt in alio non vagè, at ſignatè, quare tantum abeſt, vt ex hoc modo eſſendi debeat eſſe vniuerſale, ſiue nō indiuiduum, qđ ex hoc fit indiuiduū. Quando vero dř. Negatio eſſendi in alio conſtituere indiuiduum, intelligitur de alio vagè, nā ſi debeat eſſe ſingulare, oportet vt non poſſit eſſe in hoc, & in illo, ſed ſi fuerit in hoc tantum, non ob hoc auferetur quin ſit indiuiduum, imò ſi fuerit natura in alio receptibilis, iam in hoc ſignato recepta, conſtituitur inde ſingularis. Vel tandem dicas cum Soncinate loco allegato, inſtantiam de hoc albo non eſſe ad propoſitum, quoniā nūc loquimur de indiuiduatione ſubſtantiarum, non aūt de illa accidentium, hæc enim patet ex ſubiectis ſuis indiuidua fieri, in quibus perinde locum non habet duplex illa negatio eſſendi in alio, ſic album iſtud eſt hoc, & indiuiduum, quia eſt in hoc ſubiecto, & non minus vera, quam facilis eſt hæc reſponſio, licet æque veræ ſint propriæ reſponſiones, quamuis longe ſubtiliores, & forſan difficiles magis.

Telliŭr.

Quale eſſe in alio det, & nō det ſingularitatem.

Ita falſum aſſumit Durandus, dum ait, quòd eſſe in alio per inhærentiam nihil faciat ad cōſtituendū indiuiduū. patet.n. eſſe fundamētale cōſtitutiui indiuiduū, q̄m ad hunc modū eſſendi, & non eſſendi conſequitur, & non conſequitur modus eſſendi in alio per eſſentialem identitatem, qui planè modus eſt formaliter indiuidui conſtitutiuus. Quare cum de ratione naturæ vniuerſalis ſit eſſe in multis vtroque modo in materialibus ſubſtantijs, vt præhabitum eſt, ex oppoſito repugnabit ſingulari, vt ſit in pluribus, (ecce ly *in alio* vage) aliquo illorum modorum; cumque forma ſit in altero per informationem, (non faciendo vim in ly *informare*, vt ſcilicet accipiatur inhærere

Qu id falſo ac cipiat Durand.

rere quoddam more accidentium,) & per identitatem eſſentialem, materia aũt neutro modo, (qm̃ neque aliquid informat, neque de aliquo dicitur,) ſupereſt, vt materia ſecundum vnã conſiderationem ſit radix fundamẽtalis indiuidui cõſtitutiua, & iuxta alteram acceptionem, ſit formale indiuidui conſtitutiuum, & ideo à materia, non à forma habet indiuiduum, vt ſit ſingulare, &c.

Tertia dubitatio.

Sed ſtatim, tertio & vltimo loco dubito cõtra ea, quæ pluries ſuppoſuimus, materiam ſ. non eſſe in alio per identitatem eſſentialem, (quòd .n. non ſit per informationem, pura eius potentia, & oẽs clamant,) hoc .n. vr̃ falſum, qm̃ vt dicebat Duran. velut forma dr̃ de hac, & de illa, ita materia de hac, & illa, & eſt vniuerſale quoddam, cõi conceptu concipitur, vt patet, hinc vlterius ſeq̃tur, quòd dum dicimus nos, indiuiduum fieri indiuiduum per mr̃am, adhuc ſuperſit interrogare, per q̃d mr̃a fiat indiuidua; quòd ſi dicatur, materiã ſecundũ ſe eſſe indiuiduam, & incõicabilem; ſecundum aũt quod intellectu concipitur, eſſe cõmunem, hoc nihil eſt, qm̃ vnaquæque res eſt communis ſolũ, vt apprehenditur ab intellectu, nam cõmunicas, & vniuerſalitas nõ conueniunt rei in ſe, ſed quatenus ab intellectu concipitur, & ſecundæ ſunt intentiones, quocirca non magis vna, vel nõ magis cõis foret natura mr̃æ, q̃ naturæ generũ, ac ſpecierũ, & ex conſequenti non eſſet cur magis à materia, q̃ à forma, vel à quouis alio foret indiuiduationis cã petenda.

Qua via vnũquodque ſit cõmune.

Durandus.

Huic difficultati, cui ſuccubuit Durandus, vt materiã vocaret vniuerſale, & diceret eam eſſe in alio vt ſuperius in inferiori, & q̃ potiſſimam inter omnes, quæ in hac re circumferantur difficultates ſemper iudicaui, occurram ipſe ex doctrina, q̃ tandem collegi ex Capreolo reſpondente, loco ſæpe allegato ad arg. Aureoli 2. loco contra ſecundã illã concluſionem, & ex Ferrar. c. illo 21. primi con. Gent. q̃ doctrinã hauſerunt celebres hi auctõ. ex Alberto verè inter magnos Philoſoph. Magno tract. 2. ſuper Porphiriũ c. 8. in quarta rõne, qua ſub initium cap. illius probat materiam non eſſe vniuerſale.

Dubitationis difficultas.

Capreolus.

Ferrarien.

Soluitur ex doctrina Alberti magni.

Dico itaque, quòd ſi materia conſideretur ſm̃ entitatem ſuã abſolutè, per q̃ à forma diſtinguitur; non eſt cõis, vel vniuerſalis, ſed vna, & indiuidualis ex eo quod ſic ab ipſa negatur oĩs actus faciens diſtinctionem; & eſt vltimũ ſubiectũ, in quod oĩa materialia reſoluuntur, & ſic eſt incõicabilis, communicatione ſm̃ q̃ ſuperius cõicatur inferiori, ita ſeipſa eſt indiuidua indiuiduatione quę opponitur vniuerſalitati, licet nõ habeat in ſe oĩa, q̃ ad vltimatã indiuiduationem, quo ad hic, & nũc. Qñ dr̃, Materiã dici de hac, & illa materia, veluti dr̃ homo de hoc, & illo hoĩe, dico q̃d hoc cõitas eſt tm̃ nominis, ſed prædicatio rei diſpar, & diſſimilis penitus eſt; materia enim non eſt apta nata eſſe in multis, vt homo, & alia, quæ ſunt in alio per eſſentialem identitatem.

Nonnulla de materia.

Quomodo vniuerſale ſit in ſuis inferioribus.

Quod vt plene capias, ſpeculare ex doctrina Alberti Magni ibidem, quòd vniuerſale tanq̃ ſuperius exiſtens in inferiori, eſt vnum in illis exiſtens ſecundũ ſuã totã rõnem, & eſſentiã, nã totũ aĩal eſt in leone, in equo, & totus homo ſecundũ eſſentiã eſt in Bonifacio, Sempronio, vt norunt omnes Philoſophi, nõ .n. vnitas conceptus aĩalis multiplicatur, licet multiplicentur res; (ſic plures homines ſunt plura animalia realiter,) alioquin homo, & leo non conuenirent in genere; & Sempronius, ac Bonifacius non conuenirent in ſpecie, materia aũt non eſt cõicabilis multis, non dicitur de hac; & de illa, niſi per diuiſionem, non .n. eſt tota in ſingulis, ſic vt pulchrè dicebat Ferrarienſis loco relato nedum eſt indiuidualis ſecundũ eſſe illud, quod habet in hoc, & illo indiuiduo, nã hoc, & generibus, & ſpeciebus in indiuiduis exiſtentibus vt ſic conuenit, (indiuiduatũ quippè eſt illud animal, & indiuiduatus ille homo, qui eſt in me, ſed etiam ſecundum ſuam entitatem, & naturam; & eſt vna numero, neque in plura inferiora poteſt diuidi, quod de generibus, & ſpeciebus in ipſorum natura nequit dici.

Ferrarien.

Quomodo materia ſit indiuidualis.

dici. Neque turberis, quòd videas materiam in te, in me, & in alijs, nam vt inuenebatur nô eſt tota ſecundum ſuam eſſentiam in te, & me, quod ad vniuerſalis naturam exigitur, ſed diuiditur in plures partes per quantitatem, quippe quæ diuiſio non eſt ſuperioris in inferiora, ſed potius totius cuiuſdam quantitatiui, quod in ſuas partes ſit extenſum.

Cumque materia in ſe nequeat cognoſci, ſed tantummodo ex habitudine ad formã, & actũ, vt in annotationib. ad hoc caput dicebã, aliud diſcrimen colliges inter ipſam, & naturas illas, quæ de ſe ſunt cõmunes & vniuerſales vt ſunt ſpecies, & genera, quod ſ. rõni cõi gñris, & ſpeciei reſpõdet in re cõi natura, quæ ex ſe nata eſt depurari per intellectũ à principijs limitantibus, & tunc vniuerſaliter cõcipiũ, licet natura hæc cõis nõ ſit in aliquo indiuiduo, quoniã iam per indiuiduales conditiones ſingularis effecta eſt, vt quiſquis põt videre in aĩali, at conceptui, & rõni cõmuni materiæ non conſpicies reſpondentem vnam communem materiæ naturam, quæ in pluribus inueniatur, & ab illis materijs ſit abſtrahibilis per intellectum, & vniuerſaliter concipiatur, ſed ab extrinſeco tantùm ei conuenit, vt vniuerſaliter apprehendatur, ſecundum quod ſcilicet concipitur in ordine ad formam communem, & vt ſic conſiderata, non eſt indiuiduationis principium, ſed quatenus eſt hæc, ſignata, & indiuidua. *Quid rationi generis, ac ſpeciei reſpõdeat.*

Eapropter ſciſcitari potes, per quid materia fiat ſignata, fiat hic, & nunc determinata, & iã noſti ex hac quæſt. quid reſpõdeas quoniam vt eſt radix huius quantitatis, harũ dimenſionũ, &c. non potes aũt iure ſciſcitari, per qd fiat ſingularis. & indiuidua, indiuiduatione q̃ opponatur vniuerſalitati, & cõicabilitati qua realiter ſuperius cõicatur inferiori, nã de ſe talis eſt, quoniã vt vno verbo habeas quod latius explicaui, non ſolum ea rõne nõ eſt vniuerſalis, quia ex ſe nequeat agnoſci, ſed etiã, & potiſſimum, quoniã nequit eſſe tota in pluribus, ſed ſolum ſecundum ſui partes, quod naturæ rei vniuerſalis aduerſatur. Et cõſidera, quòd qñ dico materiã non ex ſe cognoſci poſſe, dico etiã non eſſe de ſe actum, & ex conſequenti non quid vnum poſitiuè, quare non verè vniuerſale, ſed de ipſius vnitate in annotationibus ad caput ſequens agetur, &c.

Sic falſum omnino accepit Durandus, quando dixit, non minus materiam, quàm formam eſſe in pluribus per identitatem eſſentialem, &c.

Vel breuius dicas, quòd vt colligitur ex Auctore tractatu de principio indiuiduationis, quicquid fuerit de materia ſecundum ſuam eſsentiam, an vniuerſale quoddam ſit, vel non, materia tamen illa, quæ principium ponitur indiuiduationis, nullatenus eſt vniuerſalis, licet enim eſsentia materiæ ſit in pluribus, hoc tamen nequit dici de ratione ſua, quoniam ratio materiæ ſub hac forma, eſt alia à ratione ſua ſub alia forma, quoniam eius ratio per hanc quantitatem ſit certa, & ſub varijs dimenſionibus non eſt eadem, at verò ratio formæ ſub quauis ſit materia eſt eadem. Neque dicas nos contradixiſse Auctori dicentĩ hoc eodem tractatu de princ. indiuiduationis eſſentiam materiæ, ſiue materiã ſecundum eſſentiam eſſe in multis, aliud enim eſt dicere, aliquid ſecundum ſuã eſſentiam eſſe in multis, & aliquid ſecundum ſuam totam eſsentiam eſse in multis, primum habet Auctor, quod non negauimus, ſecundum diximus nos, & nũquam materiam, quam damus, vel dedimus principium indiuiduationis videbis vnam in multis, nam alia omnino eſt ratio materiæ huius ſignatæ à ratione alterius, quoniam hæc quantitas cum eadem determinatione nequit ſub alia forma reperiri, quippe quæ quantitas ea eſt, quæ ſignatam conſtituit materiam, vt iam definitum eſt. Hinc abeſt à vero, quod tradit Barthol. Spina defenſione illa ſeptima prope finem, dum reſpondet ad tertium Scoti, & 27. prope finem ſimiliter, inquiens materiam vt eſt hæc, fieri indiuiduam per formam, quamuis ſe- *D. Thom.*

cundùm ſe ſumpta per cuiuſque actus excluſionem, ſit principium indiuiduationis; pluribus nanque art. ſecundo. & præcedenti impugnatum reliquimus, materiam fieri hanc per formam, oſtendentes formam fieri hanc per materiam, & quando inquit, materiam ſecundum ſe eſſe indiuiduationis principium, fateor, vt ſic, at nõ huius, & illius indiuiduationis, dum præciſè accipitur, ad hoc enim requiritur, vt ſit ſignata, & ex conſequẽti non eſt amplius ſecdm ſe accepta, &c.

Ceſſat ergo Durandi argumentum, quoniam materia non eſt vniuerſalis, & in nullo eſt vel inhærenter, vel tota ſecundum identitatem eſſentialem, aut prædicationem, hinc neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto dicitur, &c.

ARTICVLVS NONVS.

Argumenta pro varijs opinionibus articulo ſecundo adducta refelluntur.

Ad rationes Scoti.

Ad quid ſequatur vnitas numerica.

CONſtare poteſt reſponſio ad primum Scoti ex doctrina tradita, nam ad ſignatam materiam, non ad illam entitatem, ſiue hæcceitatẽ ſequitur vnitas numerica, nam per materiam forma ſit hæc, & ex his compoſitum deinde, ac indiuiduum. Vel dicas ſubtilius, ad entitatem illam indiuidualem ſequi vnitatem numericam, tanquam quod, ſed ad materiam ſignatam tanquam quo, docuimus namque artic. 6. gradum illum indiuidualem eſſe totale principium i. diuiduationis, ſed non deſumi niſi penes ordinem ad materiam ſignatam &c.

Quibus ſitibus differant quantitates.

Ad ſecundũ eodem modo reſpondeo, indiuidua ſcilicet differre proprijs indiuidualibus differentijs, at non modo Scotico, ſed vt declarauimus, ſumptis videlicet differentijs illis à ſignata materia. Vel dicas, differentiam indiuiduorũ reduci in materiam quantitate ſignatam modo expoſito, quantitates autẽ differunt ſitibus proprijs, non quidem de prædicamento ſitus, ſed ſitibus, qui ſunt differentiæ quantitatis, in quorum ratione nedum includitur permanentia, & continuatio partium, ſed & ordo quoque earundem partium in toto. vt enim ſitus, cui ponitur ſpeciale prædicamentum dicit ordinem partium in loco, ita ſitus, qui eſt differentia quantitatis dicit ordinem partium in toto, cumque ordines differant ſeipſis, (nam in ordine clauditur diſtinctio,) ſic eſt ſtatus in his ordinibus, neque eſt quod in his procedatur in infinitum. Dicas poſtremo, materias ſignatas, vt ſignatas eſſe primò diuerſas, & ſeipſis diſtinctas, omne enim indiuiduũ talẽ habet mãiam ſignatã, vt aliud indiuiduum in ea nequeat cõicare.

Ad tertium non eſt vt reſpondeamus, nam probat efficaciter, quod docebamus in noſtra concluſione, ſeu poſitione explananda, dandas nimirum eſſe indiuiduales illas differentias, & gradus illos contrahentes ſpeciem ad indiuidua, qui tamen gradus, & differentiæ ſumuntur à materia ſignata, vt præhabitum eſt & de gradibus ſpecificis, qui a formis partium ſumuntur, &c.

Ad quartum latius patuit ibidem, & ſub initium art. præcedentis, quomodo ex noſtra poſitione nullo modo ſequatur, ſubſtantiæ vel entitatem, vel vnitatem ab accidente dependere, & quo, nam pactó vijs pluribus id poſſit tueri decebatur. Vel dicatur, nos totum argumentum concedere, dummodo vnitas intelligatur ſequi illam entitatem, & gradum indiuidualem à materia ſignata deſumptum, vt in rei veritate ſequitur.

Quæ

Ad illas Henrici.

Quæ pro opinione Henrici adferebantur, nullo negotio ruunt, nam in primo falſum continetur, quod ſcilicet duæ illæ negationes formaliter, & vt ſic conſtituant definitionem indiuidui, quoniam negationibus illis ſubſternitur poſitiuum aliquid, ens ſcilicet, & definitio vnius non eſt indiuiſio, ſed ens vt ſtat ſub indiuiſione. Deinde admiſſo, negationibus illis definiri indiuiduum, oportet certe dare poſitiuum aliquod, in quo fundentur, & ad quod ſequantur illæ negationes. Quare nó omnino verum arbitror id, quod Gabriel Zerbus quæſt. illa decima ſuper ſeptimũ Diuinorum de hac Henrici ſententia dixit, quod ſcilicet verè locutus fuerit, ſi accepit vnum pro formali, vt ſcilicet dicatur vnum eſſe vnum ſua vnitate, quaſi quod vnitas ſit conſtituta formaliter in illa duplici negatione, & aliquid poſitiuum non de neceſſitate requiratur.

Definitio vnius.

Zerbus.

Secundum iam cecidit, quoniam artic. præcedenti copioſè manifeſtauimus, quomodo materia ex ſe ſit indiuidua, & quomodo per quantitatem fiat, &c.

Ad illas tertiæ ſententiæ.

Primum eorum, quæ pro tertia opinione allata ſunt, confutatum manet ex ijs, quæ circa artic. 6. dicta ſunt, fateor enim, indiuiduum eſſe in actu exiſtentiæ merito formæ, quoniam à forma illud eſſe emanat, at quando dicitur, indiuiduum ea propter eſſe indiuiduum, quia ſit in actu, negatur hoc abſolutè, quoniam eſt indiuiduum, quia incommunicabile, & ſi definitione non admitteret, in illa definitione includeretur ens ſub illa duplici negatione, abſque exiſtentia in actu, cum definitio abſtrahat ab exiſtentia, & ſi ex impoſſibili ideæ rerum exiſterent, eſſent vtique vniuerſales, & tamen actum haberent exiſtentiæ abſque indiuiduatione, de qua loquimur. Habet ergo indiuiduum à forma, vt ſit ens in actu, a materia verò, quòd ſit vnum numero, & alia eſt ratio formalis vnitatis numericæ vt ſic, & alia qua primò aliquid eſt actu ens, prius tribuo materiæ, poſterius formæ; Rurſus alia eſt ratio, vt quid ſit vnum numero abſolutè; & alia vt ſit vnum talis, vel talis naturæ, hoc eſt ſub illa, vel illa ſpecie, illud enim à materia, hoc à forma proficiſcitur; Sed hæc latius habita ſunt artic. 6. vbi inter alia expendebatur, quomodo nullum ſit argumentum, & quomodo fallaciam contineat, dum dicitur, a forma habet quid eſſe, & vnum eſſe, ergo vnum numero, ex qua doctrina ruit & motiuum Spinæ in illis ſuis defenſionibus, quas in calce arti. præcedentis memorabam, &c.

Cuius diſtinctionis ſit principium forma, & cuius materia.

Ad ſecundum dicimus, formam eſſe principium diſtinctionis ſpecificæ, ac formalis, ſed materiam ponimus principium diſtinctionis numericæ, & materialis, nulla certè eſt hæc armumentatio: Forma, & actus ſeparat, & diſtinguit, ergo numericè diſtinguit, & ſeparat, ac ſi vnica foret diſtinctio, & cum omnibus ſit exploratum, formam illam eſſe, quæ ſpecificè ſeparet, vane ex hoc colligitur, eam quoque eſſe, quæ numero diſtinguat, alias ſi ex diſtinctione illa inferatur diſtinctio hæc, ergo & ex conuenientia formæ liceret arguere conuenientiam in numero, & ita quę ſunt vnum ſpecie, vnum eſſent numero, quod eſt ridiculum.

Commendatur Mercenarius.

Auerroes.

Vide Mercenarium in expoſitione huius propoſitionis, *Actus ſeparat*, eleganter oſtendentem, accipiendam fore de diſtinctione non numerica, ſed ſpecifica ſolùm. Quòd ſi & Auerroes in argumento relatus ita acceperit, bene locutus eſt, ſin verò acceperit de diſtinctione numerica, vt videtur intellexiſſe, quoniam com. illo 53. in fine ſubiecit, hoc eſſe quoque manifeſtum in indiuiduis eiuſdem ſpeciei, vel male ſenſit, vel forſan id voluit, vt forma dicatur eſſe cauſa, non diſtinctionis ſecundùm numerum vt ſic, ſed vel entis in actu vt ſic, vel entis vt eſt in hac, & illa natura, nam non dicit abſolutè huius,

ius & illius membra differre, ſed leonis, ſed cerui, &c. Ex hac reſponſione diluitur motiuum illorum Thomiſtarum, qui & ipſi indiuiduationem formæ tribuebant dicentes munus eſſe formæ diſtinguere, &c.

Tertium argumentum periit omnino, conceditur namque, indiuiduum per formam habere eſſe, (cauſaliter nimirum, nam formaliter ab exiſtentia id venit,) ergo vnum eſſe numero, fallax, & nulla eſt illatio.

Ad quartum, concedo materiam non poſſe tribuere exiſtentiam, ergo neque indiuiduationem, nego, non enim indiuiduatio eſt exiſtentia, ſed prius intelligitur aliquid eſſe indiuiduum, deinde, (non ſucceſſione temporis, ſed naturæ) adeſſe ſibi exiſtentiam, prius namque intelligitur res aliqua indiuiſa in ſe, & non eadem aliis, & ex conſequenti indiuidua, antequam intelligatur eſſe ſub exiſtentia, & iam proximè diximus, à forma habere indiuiduum exiſtentiam, a materia autem, quod ſit vnum numero. Quod verò admiſcent in argumento, exiſtentiam nobiliorem eſſe eſſentia, non caret dubitatione, at non libet in præſenti, (nihil enim ad rem facit) definire, quid horum ſit præſtantius. Dico tamen, rationem, qua in argumento vtuntur eſſe nullam, vt probet maius eſſe dare exiſtentiam, quàm eſſentiam, quoniam ſcilicet exiſtentia ſupponit eſſentiam, hac enim via probaretur, maius eſſe conferre albedinē, quàm eſſentiam, & exiſtentiam ſimul, quoniam albedo ſupponit id, cui aduenit conſtitutum in vtroque eſſe.

Quintum facile ruit, quoniam materia ſignata eſt vna poſitiuè, licet non materia ſecundum ſe, illa ponitur principium numericæ vnitatis, non iſta, ſiue materia ſub illa, non ſub hac conſideratione.

Recentiorum ſolutio. Ad ſextum, & vltimum reſpondent nonnulli recentiores, materiam de ſe non poſſe eſſe cauſam vnitatum illarum, quæ ab Ariſtotele loco illo recenſentur, ſed cum adminiculo formæ, dicuntur tamen, eſſe cauſam principalem numericæ vnitatis, quamuis non ſine forma, ſicut forma eſt principale principium vnitatis ſpecificæ, at non ſine materia, & hæc reſponſio non apparet inepta, nam reuera ad omnes illas completas vnitates requiritur, & forma, & materia ſimul, licet in aliqua vnitate principem magis locum teneat vel materia, *Alia Auctoris.* vel forma. Sed aliter ipſe reſpondeo, & dico, non fieri conſequens vt quod eſt cauſa vnius vnitatis, ſit cauſa & aliarum, licet enim quæ ſunt vnum numero, ſint & vnum ſpecie, ac genere, illud tamen, quod in illis eſt cauſa vnitatis numericæ, non eſt cauſa vnitatis ſpecificæ, & genericæ, eſt enim homo vnus numero per ſuam ſignatam materiam, ſpecie per humanitatem, genere per naturam ſenſitiuam, &c. Adeo quod ſubiectiuè verum eſt, vnum numero eſſe vnum ſpecie, ac genere, non cauſaliter, & eſt dicere, quòd illud quod eſt vnum numero, eſt vnum ſpecie, ac genere, non tamen ab eodem omnes iſtas obtinet vnitates.

Zabarella. Quòd ſi argumentum, quod Zabarella vocauit efficaciſſimum, non eſſet debiliſſimum, iam concluderetur, quòd ab vno, & eodem aliquid haberet, vt cū aliquo conueniret, & ab eodem differret, quare idem eſſet cauſa contrariorum reſpectu eiuſdem. Plato ſiquidem cum per humanitatem ſit vnus ſpecie cum Socrate, à leone differt, & tamen ſi quod eſt cauſa vnitatis poſterioris, eſſet cauſa prioris, per eandem humanitatem Plato deberet eſse idem cum leone, quoniam ſi vis cauſam vnitatis numeralis, eſse cauſam ſpecificæ, quoniam illa eſt hac poſterior, eadem ratione cauſa vnitatis ſpecificæ, erit cauſa genericæ, ſic per humanitatem Plato differt à leone, (nomine differentiæ accipiendo gradum ſpecificum, & principium totale,) & per eandem eſt idem cum leone in genere, quoniam per argumentum oportet, vt quod eſt cauſa vnitatis ſpeci-

ſpecificæ, ſit & genericæ, illud autem falſum eſſe quiſquis agnoſcit, non enim per principium ſpecificum quid conuenit cum alio in genere, &c.

Non eſt itaque verum, cauſam vnitatis poſterioris eſſe cauſam prioris, nam vnitatum, quæ variæ in vno, & eodem inueniuntur, variæ quoque extant cauſæ, & quoniam reſponſio hæc mihi magis probatur, quoniam magis ſaluat cauſas diuerſarum vnitatum, alteram alteri non permiſcendo, ea propter concedo, materiam non eſſe cauſam vnitatis vel genericæ, vel ſpecificæ, (quod tunc omnino verum eſt, ſi loquamur de illa materia, quæ ponitur cauſa vnitatis numeralis,) tamen eſt cauſa vnitatis numericæ; & negatur illa propoſitio, qua dicitur. Quod nequit cauſare vnitatem priorem, nequit cauſare poſteriorem, non enim vnitas numerica eſt maior vnitate generica abſolutè, & vt ſic præciſè, ſed quoniam in vnitate numerica, illa generis, & aliç includuntur, adeo hæc illis eſt maior, adeo vt maior ſit per illarum incluſionem; ita illis præſuppoſitis, ab alijs principijs profectis. negatur aliquid non poſſe dare vnitatem numericam vt ſic præciſè (quo pacto non eſt maior,) licet nequeat dare vel ſpecificam, vel genericam, &c. & comparatio facienda eſt, non penes vnum in alio incluſum, ſed penes ea, quibus aliquid ab alio præſcindit, nullus enim dubitabit, corpus album eſſe nobilius albedine vt ſic, at inter corpus præciſè, & albedinem præciſè fieri conſueuit comparatio, & regulam hanc de comparatione quamuis cuique notiſſimam habes à Caiet. procemio primi de Anima eá à Magiſtro ſuo accipiente prim. ſec. q. 72. art. 4. ad 2. vbi & eá adnotauit.

Quo pacto vnitas numerica ſit & non ſit maior ſpecifica, & generica.

Iuxta quid facienda ſit comparatio.

Caietan.

D. Thom.

Et hæc pro ſolutione argumentorum, & pro tota hac perdifficili certè quæſtione, quæ forte prolixa alicui apparebit, & tamen is cogitet, me multa, & multa argumenta alia, & rationes conſultò ſiluiſſe, ne prolixior adhuc emergeret, quæ, & quas ſi videre cupias, conſule auctores illos, quos in fine ſecundi artic. allegaui, & alios quoque clariſſimos Tomiſtas non rarò in queſtio. memoratos, ſed præcipuè Capreolum, nihilominus ſi quæ tradidimus teneas, facile ſatis omnia confutabis.

CAPVT.

CAPVT TERTIVM.

1 PATET ergo quòd eſſentia hominis, & Socratis non differunt, niſi ſecũdum ſignatum, vnde Commẽtator dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, * quòd Socrates non aliud eſt, quàm animalitas, & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius, ſicut etiam eſſentia generis, & eſſentia ſpeciei ſecundùm ſignatum, & non ſignatum differunt.

* com. 20.

2 Quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei, eſt per materiam determinatã dimenſionibus, deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis, eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

3 Hæc autem determinatio, vel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſit, imò quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, vt non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo, cũ nulla pars integralis ꝑdicetur de ſuo toto.

4 Hoc autem quomodo contingat videri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundùm quòd ponitur pars animalis, & ſecundùm quòd ponitur genus, non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis, hoc igitur nomen, quod eſt *corpus*, multipliciter accipi poteſt, corpus enim ſecundùm quòd eſt in prædicamento ſubſtantiæ dicitur ex eo, quod habet talem naturam, vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones, ipſæ autem tres dimenſiones deſignatæ ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet vnam perfectionem, ad vlteriorem perfectionem pertingat, ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & vlterius intellectiuam, ſimiliter etiam, & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam, & vt in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, vt vita, vel aliquid huiuſmodi, poteſt ergo hoc nomen *corpus* rẽ quandam deſignare, quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionum cum præciſione, vt ſcilicet ex illa forma, nulla vlterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis, & integralis pars animalis,

quia ſic anima erit præter id, quod ſignificatum eſt nomine corporis,& ſuperueniens ipſi corpori, ita quod ex ipſis duobus,ſcilicet ex anima,& corpore ſicut ex partibus cõſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen *corpus* hoc modo accipi, vt ſignificet rem quandam,quæ habet talem formam,ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari,quæcumq. forma ſi. illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia vlterior perfectio , ſiue non,& hoc modo corpus erit genus animalis , quia in animali nihil eſt accipere,quod in corpore implicitè non contineatur, non enim anima eſt alia ab illa forma,per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſiones, ideo quando dicebam quod corpus eſt,quod hẽt talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones , in eo intelligebã quæcumque forma eſſet illa , ſiue anima eſſet , ſiue lapideitas , ſiue quæcumque alia forma animalis & ſic forma animalis implicite in corpore , ſiue in corporis forma continetur, prout eſt genus eius . Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem, ſi .n animal nominaret tantùm rem talem, quæ habet quandam perfectionem, vt poſſit ſentire, & moueri per principiũ in ipſo exiſtens,cum præciſione alterius perfectionis, tunc quæcunque alia perfectio vlterius ſuperueniret , haberet ſe ad animal per modum partis , & non ſicut implicitè contenta in ratione animalis, & animal nõ eſſet genus ſecundum quòd ſignificat rem quandã , ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus, & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantùm, ſiue ſit anima ſẽſibilis,& rationalis ſimul.

5 Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totũ,quod eſt in ſpecie,non enim ſignificat tantum materiam,ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum quod eſt in ſpecie,non tantũ formam,& etiam definitio ſignificat totum, & etiam ſpecies.

6 Sed diuerſimode,quia genus ſignificat totum, vt quædam denominatio determinans id,quod eſt materiale in re , ſine determinatione propriæ formæ, vnde genus ſumitur à ma eria, vnde patet ex hoc, quod corpus dicitur ex hoc, quod habet talem perfectionem,vt poſſint in eo deſignari tres dimenſiones, quæ quidem perfectio eſt,vt materiales ſe habens ad vlteriorem perfectionem ; Differentia verò e conuerſo eſt,ſicut quædam determinatio à forma determinata ſumpta , præter hoc, quod de intellectu primo ſit materia determina a , vt patet, cum dicitur animatum,ſcilicet illud,quod habet animam,non

 deter-

CAPVT TERTIVM.

1 PATET ergo quòd eſſentia hominis, & Socratis non differunt, niſi ſecūdum ſignatum, vnde Commētator dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, * quòd Socrates non aliud eſt, quàm animalitas, & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius, ſicut etiam eſſentia generis, & eſſentia ſpeciei ſecundùm ſignatum, & non ſignatum differunt.

* com. 20.

2 Quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei, eſt per materiam determinatā dimenſionibus, deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis, eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

3 Hæc autem determinatio, vel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſit, imò quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, vt non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo, cū nulla pars integralis pdicetur de ſuo tòto.

4 Hoc autem quomodò contingat videri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundùm quòd ponitur pars animalis, & ſecundùm quòd ponitur genus, non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis, hoc igitur nomen, quod eſt *corpus*, multipliciter accipi poteſt, corpus enim ſecundùm quòd eſt in prædicamento ſubſtantiæ dicitur ex eo, quod habet talem naturam, vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones, ipſæ autem tres dimenſiones deſignatæ ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet vnam perfectionem, ad vlteriorem perfectionem pertingat, ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & vlterius intellectiuam, ſimiliter etiam, & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam, & vt in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, vt vita, vel aliquid huiuſmodi, poteſt ergo hoc nomen *corpus* rē quandam deſignare, quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionum cum præciſione, vt ſcilicet ex illa forma, nulla vlterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis, & integralis pars animalis,

quia

quia ſic anima erit præter id, quod ſignificatum eſt nomine corporis,& ſuperueniens ipſi corpori, ita quod ex ipſis duobus,ſcilicet ex anima,& corpore ſicut ex partibus cõſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen *corpus* hoc modo accipi, vt ſignificet rem quandam,quæ habet talem formam,ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari,quæcumq. forma ſi illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia vlterior perfectio , ſiue non,& hoc modo corpus erit genus animalis , quia in animali nihil eſt accipere,quod in corpore implicitè non contineatur, non enim anima eſt alia ab illa forma,per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſiones, ideo quando dicebam quod corpus eſt,quod hẽt talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones , in eo intelligebã quæcumque forma eſſet illa , ſiue anima eſſet , ſiue lapideitas , ſiue quæcumque alia forma animalis & ſic forma animalis implicite in corpore , ſiue in corporis forma continetur, prout eſt genus eius . Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem, ſi .n animal nominaret tantùm rem talem, quæ habet quandam perfectionem , vt poſſit ſentire, & moueri per principiũ in ipſo exiſtens,cum præciſione alterius perfectionis, tunc quæcunque alia perfectio vlterius ſuperueniret , haberet ſe ad animal per modum partis , & non ſicut implicitè contenta in ratione animalis, & animal nõ eſſet genus ſecundum quòd ſignificat rem quandã , ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus, & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantùm, ſiue ſit anima ſẽſibilis,& rationalis ſimul.

5 Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totũ,quod eſt in ſpecie,non enim ſignificat tantum materiam,ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum quod eſt in ſpecie,non tantũ formam,& etiam definitio ſignificat totum, & etiam ſpecies.

6 Sed diuerſimode,quia genus ſignificat totum, vt quædam denominatio determinans id,quod eſt materiale in re , ſine determinatione propriæ formæ, vnde genus ſumitur à materia, vnde patet ex hoc, quod corpus dicitur ex hoc, quod habet talem perfectionem,vt poſſint in eo deſignari tres dimenſiones, quæ quidem perfectio eſt,vt materiales ſe habens ad vlteriorem perfectionem ; Differentia verò e conuerſo eſt,ſicut quædam determinatio à forma determinata ſumpta , præter hoc, quod de intellectu primo ſit materia determinata , vt patet, cum dicitur animatum,ſcilicet illud,quod habet animam,non

CAPVT TERTIVM.

1 PATET ergo quòd eſſentia hominis, & Socratis non differunt, niſi ſecũdum ſignatum, vnde Commẽtator dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, * quòd Socrates non aliud eſt, quàm animalitas, & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius, ſicut etiam eſſentia generis, & eſſentia ſpeciei ſecundùm ſignatum, & non ſignatum differunt.

* com. 20.

2 Quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei, eſt per materiam determinatã dimenſionibus, deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis, eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

3 Hæc autem determinatio, vel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſit, imò quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, vt non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo, cũ nulla pars integralis p̄dicetur de ſuo toto.

4 Hoc autem quomodo contingat videri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundùm quòd ponitur pars animalis, & ſecundùm quòd ponitur genus, non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis, hoc igitur nomen, quod eſt *corpus*, multipliciter accipi poteſt, corpus enim ſecundùm quòd eſt in prædicamento ſubſtantiæ dicitur ex eo, quod habet talem naturam, vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones, ipſæ autem tres dimenſiones deſignatæ ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet vnam perfectionem, ad vlteriorem perfectionem pertingat, ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & vlterius intellectiuam, ſimiliter etiam, & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam, & vt in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, vt vita, vel aliquid huiuſmodi, poteſt ergo hoc nomen *corpus* rẽ quandam deſignare, quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionum cum præciſione, vt ſcilicet ex illa forma, nulla vlterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis, & integralis pars animalis,

quia

quia ſic anima erit præter id, quod ſignificatum eſt nomine corporis, & ſuperueniens ipſi corpori, ita quod ex ipſis duobus, ſcilicet ex anima, & corpore ſicut ex partibus conſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen *corpus* hoc modo accipi, vt ſignificet rem quandam, quæ habet talem formam, ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari, quæcumq. forma ſi illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia vlterior perfectio, ſiue non, & hoc modo corpus erit genus animalis, quia in animali nihil eſt accipere, quod in corpore implicitè non contineatur, non enim anima eſt alia ab illa forma, per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſiones, ideo quando dicebam quod corpus eſt, quod hēt talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones, in eo intelligebā quæcumque forma eſſet illa, ſiue anima eſſet, ſiue lapideitas, ſiue quæcumque alia forma animalis & ſic forma animalis implicite in corpore, ſiue in corporis forma contineretur, prout eſt genus eius. Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem, ſi .n. animal nominaret tantùm rem talem, quæ habet quandam perfectionem, vt poſſit ſentire, & moueri per principiū in ipſo exiſtens, cum præciſione alterius perfectionis, tunc quæcunque alia perfectio vlterius ſuperueniret, haberet ſe ad animal per modum partis, & non ſicut implicitè contenta in ratione animalis, & animal nō eſſet genus ſecundum quòd ſignificat rem quandā, ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus, & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantùm, ſiue ſit anima ſēſibilis, & rationalis ſimul.

5 Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totū, quod eſt in ſpecie, non enim ſignificat tantum materiam, ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum quod eſt in ſpecie, non tantū formam, & etiam definitio ſignificat totum, & etiam ſpecies.

6 Sed diuerſimode, quia genus ſignificat totum, vt quædam denominatio determinans id, quod eſt materiale in re, ſine determinatione propriæ formæ, vnde genus ſumitur à materia, vnde patet ex hoc, quod corpus dicitur ex hoc, quod habet talem perfectionem, vt poſſint in eo deſignari tres dimenſiones, quæ quidem perfectio eſt, vt materiales ſe habens ad vlteriorem perfectionem; Differentia verò e conuerſo eſt, ſicut quædam determinatio à forma determinata ſumpta, præter hoc, quod de intellectu primo ſit materia determinata, vt patet, cum dicitur animatum, ſcilicet illud, quod habet animam, non

CAPVT TERTIVM.

1 PATET ergo quòd eſſentia hominis, & Socratis non differunt, niſi ſecũdum ſignatum, vnde Commẽtator dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, * quòd Socrates non aliud eſt, quàm animalitas, & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius, ſicut etiam eſſentia generis, & eſſentia ſpeciei ſecundùm ſignatum, & non ſignatum differunt.

* com.20.

2 Quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei, eſt per materiam determinatã dimenſionibus, deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis, eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

3 Hæc autem determinatio, vel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſit, imò quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, vt non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo, cũ nulla pars integralis ꝑdicetur de ſuo toto.

4 Hoc autem quomodo contingat videri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundùm quòd ponitur pars animalis, & ſecundùm quòd ponitur genus, non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis, hoc igitur nomen, quod eſt *corpus*, multipliciter accipi poteſt, corpus enim ſecundùm quòd eſt in prædicamento ſubſtantiæ dicitur ex eo, quod habet talem naturam, vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones, ipſæ autem tres dimenſiones deſignatæ ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet vnam perfectionem, ad vlteriorem perfectionem pertingat, ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & vlterius intellectiuam, ſimiliter etiam, & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam, & vt in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, vt vita, vel aliquid huiuſmodi, poteſt ergo hoc nomen *corpus* rẽ quandam deſignare, quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionum cum præciſione, vt ſcilicet ex illa forma, nulla vlterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis, & integralis pars animalis,

quia

quia ſic anima erit præter id, quod ſignificatum eſt nomine corporis,& ſuperueniens ipſi corpori, ita quod ex ipſis duobus,ſcilicet ex anima,& corpore ſicut ex partibus cõſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen *corpus* hoc modo accipi, vt ſignificet rem quandam,quæ habet talem formam,ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari,quæcumq. forma ſi illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia vlterior perfectio , ſiue non,& hoc modo corpus erit genus animalis , quia in animali nihil eſt accipere,quod in corpore implicitè non contineatur, non enim anima eſt alia ab illa forma,per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſiones, ideo quando dicebam quod corpus eſt,quod hēt talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones , in eo intelligebã quæcumque forma eſſet illa , ſiue anima eſſet , ſiue lapideitas , ſiue quæcumque alia forma animalis & ſic forma animalis implicite in corpore , ſiue in corporis forma continetur, prout eſt genus eius . Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem, ſi .n animal nominaret tantùm rem talem, quæ habet quandam perfectionem , vt poſſit ſentire, & moueri per principiũ in ipſo exiſtens,cum præciſione alterius perfectionis, tunc quæcunque alia perfectio vlterius ſuperueniret , haberet ſe ad animal per modum partis , & non ſicut implicitè contenta in ratione animalis, & animal nõ eſſet genus ſecundum quòd ſignificat rem quandã, ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus, & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantùm, ſiue ſit anima ſẽſibilis,& rationalis ſimul.

5 Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totũ,quod eſt in ſpecie,non enim ſignificat tantum materiam,ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum quod eſt in ſpecie,non tantũ formam,& etiam definitio ſignificat totum, & etiam ſpecies.

6 Sed diuerſimode,quia genus ſignificat totum, vt quadam denominatio determinans id,quod eſt materiale in re , ſine determinatione propriæ formæ,vnde genus ſumitur à ma er a, vnde patet ex hoc, quod corpus dicitur ex hoc, quod habet talem perfectionem,vt poſſint in eo deſignari tres dimenſiones, quæ quidem perfectio eſt,vt materiales ſe habens ad vlteriorem perfectionem ; Differentia verò e conuerſo eſt,ſicut quædam determinatio à forma determinata ſumpta , præter hoc, quod de intellectu primo ſit materia determina a , vt patet, cum dicitur animatum,ſcilicet illud,quod habet animam,non

CAPVT TERTIVM.

1 PATET ergo quòd eſſentia hominis, & Socratis non differunt, niſi ſecūdum ſignatum, vnde Commētator dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, * quòd Socrates non aliud eſt, quàm animalitas, & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius, ſicut etiam eſſentia generis, & eſſentia ſpeciei ſecundùm ſignatum, & non ſignatum differunt.

* com. 20.

2 Quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei, eſt per materiam determinatā dimenſionibus, deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis, eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

3 Hæc autem determinatio, vel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſit, imò quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, vt non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo, cū nulla pars integralis pdicetur de ſuo toto.

4 Hoc autem quomodo contingat videri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundùm quòd ponitur pars animalis, & ſecundùm quòd ponitur genus, non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis, hoc igitur nomen, quod eſt *corpus*, multipliciter accipi poteſt, corpus enim ſecundùm quòd eſt in prædicamento ſubſtantiæ dicitur ex eo, quod habet talem naturam, vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones, ipſæ autem tres dimenſiones deſignatæ ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet vnam perfectionem, ad vlteriorem perfectionem pertingat, ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & vlterius intellectiuam, ſimiliter etiam, & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam, & vt in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, vt vita, vel aliquid huiuſmodi, poteſt ergo hoc nomen *corpus* rē quandam deſignare, quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionum cum pracisione, vt ſcilicet ex illa forma, nulla vlterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis, & integralis pars animalis,

quia

quia ſic anima erit præter id, quod ſignificatum eſt nomine corporis,& ſuperueniens ipſi corpori, ita quod ex ipſis duobus,ſcilicet ex anima,& corpore ſicut ex partibus cõſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen *corpus* hoc modo accipi, vt ſignificet rem quandam,quæ habet talem formam,ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari,quæcumq. forma ſi illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia vlterior perfectio, ſiue non,& hoc modo corpus erit genus animalis, quia in animali nihil eſt accipere,quod in corpore implicitè non contineatur, non enim anima eſt alia ab illa forma,per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſiones, ideo quando dicebam quod corpus eſt,quod hẽt talem formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones, in eo intelligebã quæcumque forma eſſet illa, ſiue anima eſſet, ſiue lapideitas, ſiue quæcumque alia forma animalis & ſic forma animalis implicite in corpore, ſiue in corporis forma continetur, prout eſt genus eius. Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem, ſi .n. animal nominaret tantùm rem talem, quæ habet quandam perfectionem, vt poſſit ſentire, & moueri per principiũ in ipſo exiſtens,cum præciſione alterius perfectionis, tunc quæcunque alia perfectio vlterius ſuperueniret, haberet ſe ad animal per modum partis, & non ſicut implicitè contenta in ratione animalis, & animal nõ eſſet genus ſecundum quòd ſignificat rem quandã, ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus, & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantùm, ſiue ſit anima ſẽſibilis,& rationalis ſimul.

5 Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totũ,quod eſt in ſpecie,non enim ſignificat tantum materiam,ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum quod eſt in ſpecie,non tantũ formam,& etiam definitio ſignificat totum, & etiam ſpecies.

6 Sed diuerſimode,quia genus ſignificat totum, vt quædam denominatio determinans id,quod eſt materiale in re, ſine determinatione propriæ formæ, vnde genus ſumitur à materia, vnde patet ex hoc, quod corpus dicitur ex hoc, quod habet talem perfectionem,vt poſſint in eo deſignari tres dimenſiones, quæ quidem perfectio eſt,vt materiales ſe habens ad vlteriorem perfectionem; Differentia verò e conuerſo eſt,ſicut quædam determinatio à forma determinata ſumpta, præter hoc, quod de intellectu primo ſit materia determinata, vt patet, cum dicitur animatum,ſcilicet illud,quod habet animam,non

determinatur quid ſit, vtrum corpus, vel aliquid aliud. Vndè Auicenn. inquit, * quòd genus non eſt in differentia, ſicut pars eſſentiæ eius, ſed ſolùm ſicut ens extra quidditatem, ſiue eſſentiam, ſicut etiam ſubiectum eſt de intellectu paſſionum, & ideo genus non prædicatur de differentia per ſe loquendo, vt dicit Ariſtoteles 3. Metaphy. * & 4. Topicorum, * niſi fortè, ſicut ſubiectum prædicatur de paſſione, ſed definitio, ſiue ſpecies comprehendit vtrunque, ſcilicet determinatam materiam, quam deſignat nomen generis, & determinatam formam, quam deſignat nomen differentiæ. Et ex hoc patet ratio quare genus, & ſpecies, & differentia ſe habeant proportionaliter ad materiam, formam, & compoſitum in natura, quamuis non ſint idem cum illis, quia neque genus eſt materia, ſed ſumitur à materia vt ſignificans totum, nec differentia eſt forma, ſed ſumitur à forma, vt ſignificans totum. Vnde dicimus hominem eſſe animal rationale, & non ex animali, & rationali, ſicut dicimus eum eſſe ex corpore, & anima, ex corpore enim, & anima dicitur eſſe homo, ſicut ex duabus rebus quædam tertia res conſtituta, quæ neutra illarum eſt, homo enim nec eſt anima, neque corpus, ſed ſi homo aliquo modo ex animali, & rationali dicatur eſſe, non erit ſicut res tertia ex duabus rebus, ſed ſicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Intellectus enim animalis eſt ſine determinatione formæ ſpecialis, naturam exprimens rei, ex eo quod eſt materiale reſpectu vltimæ perfectionis. Intellectus autem huius differentiæ rationalis conſiſtit in determinatione formæ ſpecialis, ex quibus duobus intellectibus conſtituitur intellectus ſpeciei, vel definitionis, & ideo ſicut res conſtituta ex aliquibus non recipit prædicationem earum rerum, ex quibus conſtituitur, ita nec intellectus recipit prædicationem eorum intellectuum, ex quibus conſtituitur, non enim dicimus, quòd definitio ſit genus, vel differentia.

* 5. Metaphyſicæ c. 6. circa mediũ.

* text. 10.

* cap. 3.

5 Quamuis autem genus ſignificet totam eſſentiam ſpeciei, non tamen oportet, vt diuerſarum ſpecierum, quarum eſt idem genus, ſit vna eſſentia, quia vnitas generis ex ipſa indeterminatione, vel indifferentia procedit, non autem ita quod id, quod ſignificatur per genus ſit vna natura numero in diuerſis ſpeciebus, cui ſuperueniat res alia, quæ ſit differentia determinãs ipſum, ſicut forma determinat materiam, quæ eſt vna numero ſed quia genus ſignificat quandam formam, tamen non deter-

minet

minatè hanc, vel illam, quam determinatè differentia exprimit, quæ non eſt alia quàm illa, quæ indeterminatè ſignificabatur per genus, & ideo dicit Commentator in 12. Metaphy. * quòd materia prima dicitur, vna per remotionem omnium formarum, ſed genus dicitur vnum per communitatem formæ ſignatæ, vnde patet, quòd per additionem differentiæ, remota illa indeterminatione, quæ erat cauſa vnitatis generis, remanent ſpecies diuerſæ per eſſentiam. Com. 12. Metaphy.

§ Et quia vt dictum eſt, natura ſpeciei eſt indeterminata reſpectu indiuidui, ſicut generis reſpectu ſpeciei, inde eſt, quòd ſicut id, quod eſt genus prout prædicatur de ſpecie, implicitè in ſua ſignificatione, quamuis indiſtinctè totum id, quod determinatè eſt in ſpecie dicit, ita id quod eſt ſpecies, ſecũdum quod prædicatur de indiuiduo, oportet quòd ſignificet totum, quod eſſentialiter eſt in indiuiduo, licet indiſtinctè, & hoc modo eſſentia ſpeciei ſignificatur nomine hominis, vnde homo de Sorte prædicatur: ſi autem ſignificatur natura ſpeciei cum præciſione materiæ ſignatæ, quæ eſt principium indiuiduationis, ſic ſe habebit per modum partis, & hoc modo ſignificat nomen humanitatis, humanitas enim ſignificat id, vnde homo eſt homo. Materia autem ſignata non eſt illud, vnde homo eſt homo, & ita nullo modo continetur inter illa, ex quibus homo habet, quod ſit homo. Cum igitur humanitas in ſuo intellectu includat tantùm ea, ex quibus homo habet quod ſit homo, patet, quòd à ſignificatione eius excluditur, vel præciditur materia determinata, vel ſignata. Et quia pars non prædicatur de toto, inde eſt, quòd humanitas nec de homine, nec de Sorte prædicatur, vnde dicit Auicennas, * quod quidditas compoſiti non eſt ipſum compoſitum, cuius eſt quidditas, quãuis etiam ipſa quidditas ſit compoſita, ſicut humanitas licet ſit compoſita, non tamen eſt homo, imò oportet, quod ſit recepta in aliquo, quod eſt materia ſignata. Sed quia vt dictum eſt, deſignatio ſpeciei reſpectu generis eſt per formas, deſignatio autem indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam, ideo oportet, vt nomen ſignificans id, vnde natura generis ſumitur cum præciſione formæ determinatæ perficientis ſpeciem, ſignificet partem materialem totius, ſicut corpus eſt pars materialis hominis, nomen autem ſignificans id, vnde ſumitur natura ſpeciei cum præciſione materiæ deſignatæ ſignificat partem formalem, & ideo humanitas ſignificatur vt forma * 5. Metaphyſicæ c. 5. prope finẽ.

quædam, & dicitur quòd eſt forma totius, non quidem quaſi ſuperaddita partibus eſſentialibus materiæ, & formæ, ſicut forma domus ſuperadditur partibus integralibus eius, ſed magis eſt forma, quæ eſt totum, ſcilicet formam complectens, & materiam, cum præciſione tamen eorum, per quæ materia eſt nata deſignari.

9 Sic ergo patet, quòd eſſentia hominis ſignificatur hoc nomine *homo*, & hoc nomine *humanitas* ſed diuerſimodè, vt dictum eſt, quia nomen *homo* ſignificat eam vt totum, inquantum ſcilicet non præſcindit deſignationem materiæ, ſed implicitè continet eam, & indiſtinctè, ſicut dictum eſt, quod genus continet eam, & indiſtinctè, ſicut dictum eſt, quod genus continet differentiam, & ideo prædicatur hoc nomen *homo* de indiuiduo, ſed hoc nomen *humanitas* ſignificat eam vt partem, nec continet in ſua ſignificatione, niſi id quod eſt hominis inquantum homo, & præſcindit omnem deſignationem materiæ, vnde de indiuiduis hominis non prædicatur, & propter hoc, quandoque hoc nomen eſſentia inuenitur prædicatum de re, dicitur enim Sortis eſſentia quædam, & quandoque negatur, ſicut dicimus, quòd eſſentia Sortis non eſt Sortes.

SVMMA CAPITIS.

Docet, quomodo eſſentiæ generis, ſpeciei, & indiuiduorum diſtinguantur, tàm ſi abſolutè ſumantur, quàm ſi concipiantur, vt ſubiacent nominibus primæ intentionis, oſtendit quomodo generica eſſentia differat à ſpecifica, duplici, & accomodatiſſimo exemplo id manifeſtans, aperit etiam quæ nam ſimilitudo, & diſſimilitudo ſit inter genus, differentiam, ſpeciem, ac definitionem, obiectionem deinde ſubortam interimit, & denique comparationem facit inter eſſentiam ſpecificam, & indiuidualem, breuem epilogum eorum formando, quæ circa illam comparationem dixerat, &c.

DIVISIO.

Verſabimur toto hoc capite in ſecunda parte primæ partis ſecundæ principalis, iam enim præcedenti cap. prima abſoluta fuit, quæ ſanè pars ſecunda in eo, vt dicebatur in diuiſione præcedentis cap. immoratur, vt patefiat, quo pacto eſſentia compoſitarum ſubſtantiarum ad primas intentiones ſe habeat, quod hoc capite concludetur, In quo nouem habemus ab Auctore, nam primo iacit concluſionem qua docet, quomodo differant eſſentiæ generis, ſpeciei, & indiuidui abſolutè acceptæ, quam Auerrois teſtimonio firmat, ſecundò aſſignat differentem modum huius differentiæ inter eſſentiam generis, & ſpeciei ex vna parte, & eſſentiam ſpeciei, & indiuidui ex alia, tertiò declarat, quomodo

Quot partibus conſtet hoc caput.

eſſentia generica differat à ſpecifica, eas conſiderando, vt ſtant ſub nominibus primæ intentionis, & concluſionē, in qua hæc differentia habetur rōne probat, quartò eandē concluſionē duplici exēplo declarat, quintò aperit, quomodo genus, ſpecies differentia & definitio inter ſe conueniant, ſextò duo adfert, in quibus cōmemorata differunt, & diſcrimen primum auctoritate Auicennæ munit, ſeptimò dubiū quod poſſet ex dictis enaſci remouet, & ſolutionem ex Auerroe declarat, octauò comparat late eſſentiam ſpecificam cum illa indiuidui, poſtremò epilogum facit eorum, quæ in octaua parte docuit.

Quo ad primum; Concluſio eſt bimembris, cuius prima pars eſt: Eſſentiæ ſpeciei, & indiuidui abſolutè ſumptæ non differunt, niſi ſecundum ſignatum, & non ſignatum; altera pars eſt: Eſſentiæ ſimiliter generis, & ſpeciei differunt dumtaxat penes ſignatum, & non ſignatum, (hoc eſt, penes explicitam incluſionē alicuius inuentam in vna, & non in altera,) quam concluſionē voluit Commentator, quando ſeptimo Diuinorum com. 20. dixit, Socratem non aliud eſſe, quàm animalitatem, & rationalitatem, quæ ſunt quidditas eius. vbi vides, indiuiduū addere rōnalitatē animalitati, quæ eſt eſſentia generica, &c. Prima Pars. Auerroes.

Quo ad ſecundum: Inquit non eodē modo fieri deſignationem hanc in ſpecie reſpectu generis, & in indiuiduo reſpectu ſpeciei, quoniam deſignatio indiuidui ad ſpeciem fit per materiam affectam dimenſionibus, atque ideo materialiter diuerſificat ſpeciem, illa vero ſpeciei relatione ad genus eſt merito differentiæ conſtituentis, quippe quæ cum ſequatur ex forma rei, in eo quod forma differentiam eſſentialem in genere parit. Vides quippe Lælium addere homini has carnes, & hæc oſſa, hominem verò addere animali rationalitatem & additum ibi cernis materiale, hic autem formale. Secunda.

Quo ad tertium. Differt eſſentia ſpecifica à generica, (vt ambæ conſiderantur ſub nominibus primæ intentionis, puta illa denotata hac voce *homo*, iſta hac voce *animal*,) quod illa dicit determinatè, hæc autem indeterminatè, ita illud, quod addit ſpecies ad genus non eſt omnino extra naturā generis ſed quicquid eſt in ſpecie, eſt quoque in genere, at in illa determinatè, in hoc indeterminatè, ſic genus non erit pars ſpeciei, ſed totū, quod probatur, qm̄ animal prædicatur de homine, vt patet dicendo, homo eſt animal, (ecce eſſentias, vt ſubiacent vocibus primæ intentionis,) ergo dicit totum, quod eſt in homine, ergo non eſt pars, patet prior conſequentia, quonia nulla pars integralis prædicatur de ſuo toto, non enim dicitur domus eſſe paries, &c. Tertia.

Quo ad quartum. Aperit priori exemplo, quomodo res nomine generico ſignificata poſſit accipi, & vt totū, & vt pars in ordine ad ſpeciē; corpus ſiquidē pōt dupliciter ſumi, primò vt ſignificat illā naturā, ex qua pōt fluere trina dimenſio, cum præciſione vlterioris cuiuſque formæ ſubſtantialis, adeo vt nulla perfectio vlterior ſequatur, etſi ſequatur, ſit pręter ſignificationem corporis ſic accepti, ſecundò vt ſignificat eandem naturam abſque tali pręciſione, quod aūt ſic poſſit accipi corpus & alia quæuis natura plures adiutte(n)s ſecum perfectiones, ex eo colligatur, quoniam natura illa, quæ aliquam ſubſtantialem perfectionem hēt, non ideo à ſe excludit aliam vlteriorem perfectionem, leo enim quia habeat perfectionem vegetalem, non excludit ſenſilem, quare cum prima perfectio non excludat poſteriores, pōt concipi abſquè ipſarum præciſione, cunque eas non actu vt patet includat, cum earundem præciſione concipi valet, primo modo conceptū corpus dicet parte ſpeciei, ſecundo modo dicet totū, ſic idē varia conſideratione, vt totū, ac pars pōt ad ſpeciem referri.

Poſterius exēplum deſumptum eſt ex animali quippè qđ pōt primò accipi, vt ſignificat tantū formā illā, ex qua oriantur ſenſus, & motus à principio in eo

Ariſtotel. exiſtente,cũ præciſione alterius perfectionis, (per hæc enim differt ab aīa carente,vt legitur primo de aīa 19. & de ſenſu ac ſenſili c. 1.) ſecundò dicit formam omnem, ex qua ſenſus oriatur, & motus abſque vlterioris perfectionis præciſione, puta velle,intelligere, &c. priori modo acceptum non eſt genus, ſed pars,quoniã perfectio ſuperueniens eſt extra eius ſignificatum, & nequaquam implicitè in ipſo clauditur,ſecundo modo eſt genus, & totum dicit ſpeciei,quoniam nihil aduenire intelligitur,quod ſit extrà eius ſignificatũ, quodue in ipſo non contineatur.

Quinta. Quo ad quintum. Colligit cõuenientiã inter genus, ſpeciem, differentiam; ac definitionem,) hoc .n. ſequitur ex dictis in tertia,& manifeſtatis in quarta parte,) in eo nanque conueniunt,quòd eorum quodcunque dicit totũ,quod eſt in ſpecie,nã & differentia verè, ac propriè de ipſa dicitur,& implicitè claudit quicquid eſt in ſpecie ipſa, dicimus enim, hõ eſt rõnalis, quòd ſi differentia partem tantũ diceret,nõ de ipſa prædicaretur,quare oia cõfundit,& in cõfuſo importat,de ſpecie aũt, & defin tione conſtat, totũ eiuſdem ſpeciei dicere.

Sexta. Quo ad ſextũ. Differunt primò hæc enumerata,quoniã genus ſignificat totũ, tanquã materialem perfectionem in re,abſque propriæ formæ determinatione, vnde dicitur ſumi à materia, corpus quidem ſignificat id,quod habet eã perfectionem,vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones,quod ſignificatum, nullus dubitat rationem materialis induere,dũ alteri perfectioni cõparatur. Differentia verò e-cõtra ſignificat totũ, veluti formalem perfectionem,abſque eo quod in primo eius intellectu,vel ſignificato ſit determinata materia,cũ enim dicitur animatũ,dicitur forma determinata,& id quod habet animam, non autem determinatur quid ſit hoc habens animã,hoc ſubiectum,hæc materia,an ſcilicet

Auicenna. corpus,an quoduis aliud. Hinc dicebat Auicennas quinto Metaphyſ. c. 5. quòd genus non eſt in differentia,ſicut pars ſuæ eſſentiæ, hoc eſt,non cadit in primo eius ſignificato,ſed ſolũ ſicut ens extra quidditatem,vel eſſentiam,ex quo con-

Ariſtot. cluditur, genus non prædicari per ſe de differentia, vt docuit Ariſtoteles tertio Diuinorum 10. & 4. Topic. cap. 3, niſi fortè eo modo dicatur, quomodo ſubiectum dicitur de paſſione;Definitio verò,ac ſpecies comprehendunt vtrũque,& materiam ſcilicet determinatam, quæ importatur nomine generis,& determinatam formam, quam dicit nomen differentiæ.

Differũt ſecundò,quoniam genus ex proportione ſe habet ad materiam, non tñ eſt materia, differentia aũt ſe hab t ex proportione ad formã, & tñ non eſt forma,& quidem proportionem generis ad materiã,& differentiæ ad formã iã inſi uatam habuimus,cum mox vid rimus perfectionem genericam ſe habere vt materiale ad perfectionem d ffere tiæ,ideo legis in litera,hoc patere ex dictis. Quòd verò genus non ſit propriè materia,neque differentia propriè forma,probat,quoniam genus & differentia dicuntur de ſpecie vt patuit in quinta parte,non aũt vel materia,vel forma dicuntur de ſpecie,ſic genus,& differẽtiã dicunt totũ ſpeciei,materia verò,& forma partem ſolùm,ſic ait nos dicere, hominem eſſe ex corpore,& ex anima,veluti tertiam quandam rem ex duabus conſtitutam,nõ aũt dicimus,hominem eſſe ex rationali,& animali,vt rem tertiam ex duabus, ſed ſicut intellectum tertiũ ex duobus intellectibus, quoniam intellectus animalis exprimit naturam rei abſque determinatione formæ ſpecialis.intellectus verò differentiæ ſtat in forma ſpeciali exprimenda,ex quibus duobus intellectibus conſtituitur intellectus ſpeciei, vel definitionis, & ſicut res illa,quæ conſtituitur ex aliquibus,nõ recipit prædicationem rerũ illarũ ex quibus conſtituitur,(non enim dicitur ciuitas eſſe templa, viæ, domus,) ita neque intellectus aliquem tertium intellectum conſtituentes dicuntur de illo,

ſic

ſic non dicitur definitio eſſe vel genus, vel differentia, &c.

Quoad ſeptimum. Quoniam ex eo quod genus dicit totũ eſſe ſpeciei, & variæ ſpecies habent idem genus, ideo apparet, quod variæ ſpecies vnam, & eandem eſſentiam obtineant; ruit breui hæc inſtantia, qm̃ genus non ſignificat aliqui vnum per poſitionem alicuius, & vnius determinatæ rei, ſed vnũ quid per indifferentiam plurium rerum, ad hoc aũt vt colligatur vnitas ſpecierum in eſſentia ſimpliciter, oportebat earum eſſentiam eſſe vnam numero, non vnam ꝑ indeterminationem, ſic & Auerroes 12. Diuin. 14. comparans genus cum materia quo ad vnitatem dicebat, hanc eſſe vnam per omnium formarum remotionem, illud verò vnum vnitate communis formæ, quam ſignificat, &c. *Septimum.* Auerroes.

Quo ad octauum. Sicut natura generis cõparata ſpeciei eſt indeterminata, ita & natura ſpeciei ſi comparetur indiuiduo, & velut genus dictũ de ſpecie, totum quod eſt diſtinctè in ipſa indiſtinctè dicit, (vt iam in tertia parte literæ habitum eſt,) ſic ſpecies vt dicitur de indiuiduo, totum quod eſt in indiuiduo ſignificat confuſè. Ita eſſentia ſpeciei nomine hominis ſignatur, & homo dicitur de Sorte, at ſi capiatur natura ſpeciei cum præciſione materiæ ſignatæ, veluti ſit qñ ſtat ſub hoc nomine ***humanitas***, non dicitur de homine, vel de Sorte, vt Auicennas dixit quinto Metaphyſicæ ca. 5. & ratio eſt, qm̃ vt ſic hẽt rõnem partis, (excludit quippè aliam partem, principia .ſ. indiuiduationis,) & nulla pars dicitur de toto, &c. Eſt tamen diſcrimen penes genus præciſè acceptum, relatione ad ſpeciem, & hanc præciſè acceptam, comparatione ad indiuiduum, quòd genus dicit partem materialem ſpeciei, ſpecies partem formalem indiuidui, & ratio habita eſt in ſecunda parte literæ; qñ dictũ fuit, deſignationẽ ſpeciei genus eſſe per formam, illam verò indiuidui ad ſpeciem, per materiam; Sic breuiter eſſentia ſpeciei cõparatur indiuiduo vt totũ, & vt pars, vt totũ dr̃ de ipſa, nã Sortes eſt hõ, vt pars nequaquã, neque enim Sortes eſt humanitas, &c. **Octauum.** **Auicenna.**

Quo ad vltimam partem. Conſtare ait, eſſentiam ſpecificam, vt illam hominis ſignificari hoc nomine ***homo***, vt totum, non præſcindendo ſignationẽ materiæ, ſed eam implicitè continendo, & hoc nomine ***humanitas***, vt partem, id ſcilicet tantum continentem, quod eſt hominis vt homo, & omnem materiæ ſignationem præſcindentem, priori modo dicitur de indiuiduis, non ſecundo. Ita nonnunquam videtur eſſentia hominis affirmari, & negari de eodem indiuiduo, ex varia iſta quæ contingit eiuſdem acceptione, &c. **Nonum.**

ANNOTATIONES.

Patet ergo, quòd eſſentia hominis, & Socratis, &c.

CIRCA primam partem, imò circa totum hoc caput adnotabat Caietan. (& diligentiſſimè adnotandum dicebat,) quòd triplici via poteſt eſſe ſermo de eſſentijs ſubſtantiarum compoſitarum, de quibus loquimur, poſſumus enim primò loqui de ipſis abſolutè, abſque vllo reſpectu ad nomina quibus ſubſint, ſiue primæ, ſiue ſecundæ intentionis fuerint, ſecundò, vt ſubiacent nominibus primæ intentionis, tertiò vt ſubſtant nominibus ſecundæ, vt de natura animalis verba habere poſſumus ſecundum ea, quæ ſibi conueniunt abſolutè, merito propriæ quidditatis, & naturę, & ſecundum ea quæ ſibi tribuuntur, vt hac voce ***animal***, ſeu ***animalitas*** explica- Caietan. *Quot vijs contingat loqui de eſſentia ſubſtantiarũ compoſitarum.*

explicatur,& poſtremo iuxta ea,quæ eidem debentur, vt ſtat ſub hoc nomine *genus*. Neque mireris, quòd in prima acceptione nullum nomen conſideretur, aut primæ, aut ſecundæ intentionis, quamuis enim aliquo tali nomine veniat vnumquodque neceſſariò manifeſtandũ,dicimus tamen,quod conſideratur natura & eſſentia primo mõ,nõ vt ſtat ſub aliqua voce, licet ſi à nobis penetrari debeat,ſub aliquo noie fiat nobis obuia,ſed vox tunc & nomen eſt conditio ſine qua non eſſentia cõſideratur,in ſecundo aũt,& tertio mõ nomen eſt rõ cõſiderationis,quoniã conſiderantur ſic,vt ſubſunt ijs vocibus. Sic q ſi Auctor inquit in prima hac parte,eſſentias genericas,ſpecificas, & indiuiduales non differre,niſi iuxta ſignatum,& non ſignatum,accipit eſſentias primo modo ſecundùm ſcilicet earum naturam,abſque vllo reſpectu ad quoduis nomen, non aũt loquitur de illis vel ſecunda,vel tertia via,tertia aũt parte literæ ipſas contemplatur,vt ſubiacent vocibus primæ intentionis, vt ibi innuebam,& ita toto hoc capite. In ſequenti deinceps intuetur eaſdem,quatenus ſubſtant nominibus ſecundæ intentionis,patebit ſiquidem,præfatas eſſentias,vt vocibus illis ſubſunt, differre magis, quàm ſecundum ſignatum,& non ſignatum.

Quid ſit differre iuxta ſignatum, & non ſignatum.

Circa eandem primam partem nota id,quod ex inſinuatione ibidem tradebatur, quod nomine differentiæ penes ſignatum, & non ſignatum, nihil aliud intelligimus,niſi incluſionẽ,& nõ incluſionẽ alicuius,adeo quod illud dicetur ſignatum, quod aliquid includet, & dicet, quod non dicet,vel includet aliud, quod perinde vocabitur nõ ſignatũ. Dixi incluſionẽ, & nõ incluſionẽ, nõ autẽ dixi incluſionem, & excluſionem, quoniam ſtat, aliquid non includere quidpiam,& tamen illud non excludere, ſed ab vtroque abſtrahere, vt patet de colore ad album & nigrum,de animali ad rationale,& irrationale,de numero ad parem,& imparem. Ita natura indiuidualis dicetur ſignata in ordine ad naturã ſpecificam, quoniam aliquid includet, quod non includet iſta, non autem quia quid includat,quod excludat natura ſpecifica, (non enim Sortes foret hic homo, ſi includeret aliquid excluſum ab homine vt ſic,) idem dicas de natura ſpecifica comparata genericæ,quoniam illa ſignata,hæc non ſignata,non quia illa includat,ſed quia illa includit,hæc non includit.

Ea propter ſit,vt hæc incluſio,& non incluſio non debeat in propoſito appellari ſimpliciter, & abſque addito incluſio, & non incluſio ſed incluſio, & non incluſio explicita,& implicita,ita vt illud ſit ſignatũ in ordine ad aliquid nõ ſignatũ,qđ aliquid explicitè includit,qđ alterũ non explicitè includit, non autẽ ita,vt ſignatum includat, & non ſignatum nulla via includat, vt facilè conſtare poteſt ex ijs,quæ adfert Caiet. & ex ijs, quæ in litera diuidenda, & nos adferebamus, & ex ijs, quæ circa eandem literam ſumus allaturi.

Quamuis alius modus deſignationis, & c.

D. Thom.

Quot modis quid ab alio per formam diſtinguatur.

CIrca ſecundam partem, vbi dicebatur, deſignationem indiuidui relatione ad ſpeciem, facere in ipſa diſtinctionem materialem, deſignationem autẽ ſpeciei reſpectu generis,gignere eſſentialem in genere diſtinctionem,quam doctrinam iterauimus octaua parte literæ, aduerte ex Auctore tractatu de Vniuerſalibus c. 3: quod duplici via aliquid põt per formam ab alio diſtingui, primò, quod talis diſtinctio ſit per formã,ratione formæ, quatenus in formis diuerſi gradus reperiuntur, ſecundò, quod ſit per formam, at non ſecundum abſolutam rõnem formæ, ſed quatenus eſt hæc forma; Duplex ſiquidem põt eſſe in formis latitudo,altera ſecundũ gradus formales, quorũ vnus vt ſic eſt altero nobilior,

nobilior, altera ſecundũ numericam in eodem gradu plurificationẽ, quæ planè latitudo nõ eſt ſecundũ abſolutã formæ rationẽ, at ei ineſt merito cuiuſdã imperfectionis, ſm̃ quam forma nata eſt habere rõnem realiter partis alicuius totius. Deſignatio itaque indiuidui ad ſpeciem, non facit formã ſpecificã diſtingui rõne formæ, ſed tm̃ ratione materiæ, qm̃ eãdem formam, vt formam, ſolũ numero plurificabilẽ facit, non ſm̃ varios gradus formales, neque ſecundũ abſolutã formæ rõnem, ſpecies quippè vt ſpecies non eſt in plura diuiſibilis formaliter, aliàs nunquam foret ſtatus in diuiſionibus formalibus, & nunquã eſſet dare indiuidua, deſignatio verò, quam addit ſpecies ſupra genus, facit formam vt formam diſtingui, & ratione formæ, & ſecundũ gradus formales vt ſic, vnde diuerſitatem parit in genere eſſentialem, hoc eſt, facit, vt ea, ad quæ deſcendit genus, differant inter ſe ſpecificè, formaliter, & eſſentialiter, quoniam ſpecies variæ varijs differentijs conſtituuntur, quippè quæ à genere egredientes, in cuius poteſtate latebant, & hanc, illamque ſpeciem conſtituentes, ipſum eſſentialiter diuerſum faciunt, non quidem iuxta ea, quæ vim habent, vt ipſum conſtituant, ſed iuxta illa, quibus facultas ineſt ipſum diuidendi, manet profectò eadem animalis eſſentia in homine, & leone, nam vterque eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, alioquin ſi hæc eſſentia permutaretur, iam nedum ſpecie, ſed & genere homo, ac leo differrent, ſed fit diuerſum animal in homine, ab animali in leone, merito eorum, quæ animal ipſum diuidunt, merito inquam differẽtiarum, quæ quoniam à diuerſis formis ſumuntur, idcirco formaliter diuerſum illud efficiunt, &c.

Quomodo differentiæ diuerſum faciant genus.

Quòd autem hæc vera ſint, colligat vnuſquiſque à poſteriori, ex eo quod cũ forma, ac definitio ſint vnum, & idem, loquendo de forma totius, vt quæſt. 3. ad caput præcedens patuit; ſpecies non conueniunt in definitione, qm̃. alia hominis, alia leonis eſt definitio, accipiendo ipſas vt ſpecies, non vt animalia ſunt, atque ideo nõ conueniunt in forma, ſed formaliter diuerſæ ſunt, ſeu differentes, indiuidua verò omnia conueniunt in eadem definitione formali, vt conſtat, eo modo loquendo, quo poſſunt definiri, vt ſcilicet in aliquo conueniunt: vt reducta ſunt in ſpeciem, & formalitatem, vt verbo Alenſis vtar ſuper 36. ſeptimi Diuinorum. Et Alexander exponens 12. quinti eorundem, circa definitionem Vnius ſpecie ab Ariſtotele ibi traditã dicebat, vnã eſſe rõnem oium, quæ eidẽ ſpeciei ſubijciuntur, patet aũt, nõ ſic indiuidua ſub eadẽ ſpecie poni, ergo nõ formaliter, non eſſentialiter differunt. Sic dicebat Auctor ſecũdo con. Gen. 81. quòd nõ quæuis formarũ diuerſitas cauſat diuerſitatẽ ſecundũm ſpeciem, ſed illa dumtaxat, quæ eſt ſecũdum principia formalia, vel ſecundum diuerſam rationem formæ, alia quidem eſt anima mea ab anima Petri, quæ tamen alietas non eſt ſecundùm diuerſa principia eſſentialia ipſius animæ, neque ſecundum diuerſam rationem ipſius, ſic non eſt inter eas diſtinctio formalis, & ſpecifica, ſed diſtinctio formarum, vbi Ferrarien. probè adnotabat, Auctorem nomine principij formalis, & eſſentialium formæ accipere proprium genus, & propriã differentiam, ex quibus formæ ſecundùm rationem componuntur, quare idem eſt dicere, hæc diſtinguuntur, aut ſecundum partem aliquam definitionis, aut ſecundùm totam definitionem. ſic & Ariſtoteles quinto Diuinorum tex. illo 12. dicebat, ea eſſe vnum ſpecie, quorum ratio eſt vna, hinc ea differentia ſpecie, quæ different difinitione, nam rationis nomine accipitur ibi definitio, vt exponebat Auerroes ibidem, & Auctor, (quos ſecutus eſt Sueſſanus,) ſubdens, nihil propriè definiri, niſi ſpeciem. Hoc verbo vno voluit innuere Caiet. quando dixit, deſignationem ſpeciei ad genus, ipſum eſſentialiter diuerſum facere, quoniam eſt ſumpta à forma, in eo quod forma, vbi redupli-

Diſtinctio ſpeciarum ab inuicem.

Alenſis. Alexander. D. Thom. Ferrarien. Ariſtot. Auerroes. D. Thom. Sueſſanus. Caietan.

cationem doctè addidit, illam verò indiuidui ad ſpeciem licet intueamur aliquo modo ſumi à forma, non tamen vt forma, ſed vt forma hæc, penes gradus illos materialiter, ob varia ſubiecta, in quibus recipitur, &c. Vnde ſcitè Alenſis dixit circa 11. 2. Diuinor. diuiſionem generis in differentias eſſe formalem, & in formales conceptus, illam autem ſpeciei in indiuidua eſſe materialem, & ideo non diuidi in alios conceptus, ſed per materiam variari.

Alenſis.

Ita vera eſſe deprehendis, quæ de ſpecie circunferuntur, quòd ſcilicet diuidua ſit, & indiuidua, diuidua quidem materialiter, & numericè, indiuidua formaliter, indiuiduum aũt vtroq. modo eſt indiuiduum, vt clarè patet; quoniam tñ formalis diuiſio eſt præcipuè ſpectanda, materialis verò, & numerica, non niſi ferè ex accidenti, veluti & inſpiciuntur indiuidua, icircò ſpecies ſimpliciter proferenda eſt indiuidua, & non niſi cum addito diuidua, hoc eſt materialiter, ſeu numericè; Hinc Porphyrius cap. de Specie eam abſolutè athomam meritò nuncupauit, & Albertus ſemper magnus propè finem 10. Diuinor. tract. 2. c. 11 inquiebat, ſpeciem, ſeu formam hominis, non eſſe in hominib. diuiſam, niſi ſm̃ accidens, hoc eſt, ſm̃ eſſe, qđ hẽt in materia, vnde diuerſa quædam materialia ſunt carnes, & oſſa, ex quibus eſt hic, & hic homo, & ſuper Porphyr. tract. 2 c. 2 ſcripſit, ſpeciem non diuidi per ea, quæ in ipſa ſint, neq; ſecundum ſuã ſubſtantialẽ poteſtatem, ſed potius multiplicari, & numerari, ex quib. verbis bene colligebat Capreol. in 2. d. 3. q. 1. ad 12. Scoti cõtra ſecundã concluſionem, qđ aliter diuidiť natura generis, aliter natura ſpeciei, qm̃ illa per intrinſeca, hæc per extrinſeca, ſic bene dr̃ in litera, ſignationẽ indiuidui ad ſpeciem eſſe per m̃riam, atq. ideò materialiter, nõ formaliter ipſam reddere diuerſam.

Porphyr.
Alber. mag.
Capreol.

Obſerua vlterius pro clariori eorum, quæ dixi notitia, qđ deſignatio ſpeciei ad genus, quam diximus cauſare diuerſitatem eſſentialem in ipſo genere, non eſt merito ſpecierum originaliter, & tanquam à radice; ſed merito differentiarum; Hæ quippe à genere exeuntes, idipſum vt dicebatur diuerſum efficiũt, & quamuis inter ſe ſpecies eſſentiali differentia differant, non tamen illæ ſunt, quæ diuerſitatem in genere fecerint, ſed ſunt conſtitutæ per illa, quæ genus diuerſificarunt, conſtituuntur namq. per differentias, quæ prius diuiſerunt ipſum, duas enim functiones dabat ipſi differentiæ Porphyrius in prædicabilib. vt ſcilicet diuideret genus, & conſtitueret ſpeciem, & licet nunquam diuidat illud, quin hanc conſtituat, & è contra, prius tamen noſtro modo intelligẽdi, ac natura, & cauſalitate diuiditur genus, quàm conſtituatur ſpecies, vocãtur nihilominus differentiæ iſtæ ſpecificæ, hoc eſt ſpecierum conſtitutiuæ, & nõ genericæ, hoc eſt generum diuiſiuæ, quoniam generis diuiſio fit in gratiam cõſtitutionis ſpeciei, & hæc eſt illius finis, &c.

Porphyr.

Non cenſeas autem quaſcunq. differentias diuerſitatem facere in genere, ſed eas contrarias eſſe oportet ex 10. Diuinor. 24 & verè contrariè opponi, vt docebat Boetius tractatu de diuiſione c. 4. & Auctor ſuper 16. 5. Diuinor. aſſeruit, omne genus diuidi in contrarias differentias, non aũt in contrarias ſpecies; Ea propter, quæ genus diuidunt, vnum eorum non permutabitur in aliud ſecundum eſſe, vel ſecundũ rõnem, ſalua manente ſubſtantia diuidentis, neque vnũ, & idem ſub forma duorũ diuidentium inuenietur, nam ſi alterum diuidentium integra exiſtente ſupſtantiæ ſuæ rõne, ad formã alterius mutaretur, tunc forma alterius diuidentis erit in eo, nõ ſicut pars eſſẽtiæ ſuæ, (tunc enim non emanſiſſet integra eius rõ ſi quid aliud eandem rõnem cõpleret, ſed ſicut quoddã accidentale, cumq; id qđ eſt accidens vni, nequeat eſſe ſubſtantia alteri vt colligitur ex Ariſt. 1. Phyſ. 27. & 30. diuidens illud nullibi erit ſubſtantia, ſic non conſtituet ſpeciem, & ſubinde non ſecabit genus, ſimiliter nequit

Ariſtot.
Boetius.
D. Thom.
Ariſtot.

aliquid

aliquid idem ſub forma duarum differentiarum diuidentium inueniri, quoniã ſi iam ſupponatur completa eius ſubſtantia, hæc erunt in illo accidentia, vnde ſequitur qđ prius, vt perdoctè quidem, at perobſcurè arguebat Alber. magnus 5. Diuinor. tract. 6. c. 11. circa quæ ipſe immorarer, & rem non omnino facilem exemplis illuſtrarem, at hic non eſt germanus locus, in quo hæc limatius expendantur; Vide ſi placet grauiſſimum virum lib. illo & tract. à cap. 9. vſque ad 13. Verum de genere, ac differentijs, quomodo ad inuicem ſe habeant, prima ad hoc caput quæſtio nos manet, &c. Alber. mag.

Hæc autem determinatio, vel deſignatio, &c.

Circa tertiam partem, vbi dictum eſt, quicquid eſt in ſpecie, eſſe quoque in genere, & id qđ addit ſpecies generi, non eſſe extra rõnem generis, debes ſcire, qđ nihil aliud includit ſpecies, quàm genus, & differentiam, homo enim nil aliud eſt, quàm animal rationale, differẽtiæ autem extrahuntur de poteſtate generis, &c. in eius natura latitans, vnde non ſunt extra naturam generis, quare nihil dicit ſpecies, quin dicat & genus, licet aliquod ſpecies dicat, differentiam ſcilicet in actu, & determinatè, genus vero poteſtate, & indeterminatè; ſic accipe qđ dixit Porphyr. deſcribens in prædicabilib. primo loco differentiam, eam eſſe docens, qua ſpecies abundat a genere, non enim ita abundat, vt aliquid contineat, qđ nullo modo contineatur in genere, ſed aliquid determinatè dicit, vt dicitur in litera, quod non dicit genus, niſi determinate, differentiam videlicet, quam actu, & determinatè dicit ſpecies, & genus indeterminatè, & in potentia, ſic poſita ſpecie, ponitur actu differentia ipſam conſtituẽs, & intellecta ſpecie, intelligitur differentia, imò differentia ipſa principium eſt quo intelligitur ſpecies, quorum neutrum poteſt dici de genere, da enim, qđ genus actu habeat differentiam, iam omnia habebit, quæ ad ſpeciei conſtitutionem requirentur, & tunc differentia vana eſſet, ac redundans, da itidem, quòd differentia quatenus eſt principium intelligendi ſpeciem, ſit in intellectu generis, iam in definitione ſpeciei poſito genere, nullatenus ponenda foret differentia. Non mireris autem, ſi intuearis differentias eſſe ab inuicem contrarias & has in genere locemus, vt perinde ſequi videatur, oppoſita eidem ineſſe, nam huic obiectioni iam Porphyr. ibidem cum omnibus qui illum expoſuerunt, quos me vidiſſe ſubueniat, occurrit dicens, eas non inueniri actu in genere, ſed ſolum in potentia, neque vllum eſſe abſurdum, vt hoc modo ſint contraria in eodem, quoniam vt propè finem cap. 4. tractatu 5. de prædicabilibus dicebat Albertus, oppoſita non repugnant, niſi diſtincta, non autem confuſa, omnium namque oppoſitorum vna eſt radix, a qua oriuntur, vnde verè dicitur vnum eſſe genus oppoſitorum, ad quod potes & videre Alexandrum ſecundo naturalium quæſtionum cap. 15. &c. Cum itaque quicquid actu inuenitur in ſpecie, inueniatur in genere in potentia, iure dicitur in litera, genus non eſſe partem, ſed totum ſpeciei, quæ plane dicta profundius contemplabimur in quæſtionibus ad hoc caput.

Quid includat ſpecies.

Quo pacto differentia abundat ſpecies à genere.

Quomodo ſint in genere differentiæ.

Alber. in a. n

Quomodo oppoſita repugnent.

Alexand.

Circa eandem partem, in qua ideo probatur genus non eſſe partem, ſed totum ſpeciei, quoniam de ipſa prædicatur, & nulla pars de toto prædicatur aduerte, qđ hanc eandem probationem vbique Auctor adhibet, quando hac de re loquitur; Ita in hac parte, & octaua huiuſmet capitis, qđ innuit, & in ſexta, ſic in expoſitione 33. & 43. ſeptimi Diuinorum, ſic ſuper 10. quinti eorundem, ſic ſuper 24. decimi eiuſdem ſcientiæ, ſic opuſculo 42. de natura generis c. 5. ſic pri-

Varia loca. L. 1. tom.

Alexand. ſic prima ſec.q.67.art. 5. & eſt ratio omnium antiquorum; quam docuit Alex. lib.illo ſecundo,cap. vltimo, cui omnes peripatetici, quos hac in re ſcripſiſſe animaduerterim aures præbuerunt.

Caietan. *Quomodo pars non prędicetur de toto. Non admittitur quorundā explicatio.* Aduerte deinceps ex Caiet.hoc in loco, veriſſimam eſſe hāc propoſitionem; *Pars non prædicatur de toto,* ſi intelligatur de prædicatione in recto,& vt ſic,hoc eſt de parte vt pars,nam nullus ignorat, veram eſſe partis prædicationem de toto in obliquo,vt dicendo,homo conſtat ex corpore,& ſimiliter partē vt noie totius ſumitur,dum .ſ. confundit pro omni eo de quo dr̄,vt dum dicitur,homo albus. Hinc non mihi admodū ij probantur,qui allegatā propoſitionē explicant de parte ſolùm integrali,dicentes falli in partibus eſſentialibus,qm̄ eſſentiales partes,hoc eſt definitiuæ dicuntur de toto, vt dicendo homo eſt animal, quamuis enim hoc ſit veritatis plenum, tn̄ pars eſſentialis nunquam vt pars dr̄ de toto, ſed eatenus dr̄,quatenus genus, & differentia, quæ ponuntur partes definitionis,& eſſentiales,ſunt reuera totum dicentes definiti, & non partem; vnde nunquam animal diceretur de homine,ſi vt pars formaliter,& vt ſic acciperetur, ſed tunc ſolùm dicitur, quando vt totum ſpeciei conſideratur, idem dicas de altera parte eſſentialis, ſeu definiente;videbimus nanque vltima quæſtione huius literæ,conceptum formalem animalis, aut generis, & rationalis, aut differentiæ formaliter acceptos, (vt ſcilicet partes ſunt) non dici in recto de homine, ſiue de ſpecie, & appoſite Capreolus in primo, diſtinctione quarta, quæſtione ſecunda, ad primum Aureoli contra ſecundam concluſionem dicebat, principia definientia, (ecce partes eſſentiales) poſſe ſignificari vel p modū partis,vel per modum totius, & primo modo non dicuntur de toto, ſed ſolùm ſecundo modo, ſignificantur autem per modum partis in abſtracto, vt animalitas,rationalitas, &c. per modum totius in concreto,vt animal rationale, &c. Vnde de omni parte vt ſic, abſolutè, & vniuerſaliter vera eſt.

Capreol.

Non turberis autem iunior, ſi in litera dicatur partē integralē non prædicari de toto,id de parte abſolutè non enunciando,quoniam propoſitionē notiſſimā aſſumere voluit Auctor, & ex notioribus deuenire ad manifeſtationem propoſitionis vniuerſalis,cū enim velit probare, genus non eſſe partē, ex eo probat, qđ dr̄ in recto de ſpecie,& tn̄ genus partem eſſe ſpeciei eſſentialem nullus dubitat; ita ex propoſitione de parte integrali notiori,patefecit in parte quoque eſſentiali,quòd ſi de integrali parte ſolùm vera foret propoſitio,nihil ex vi ipſius probaſſet in propoſito. Quòd ſi aliqui dicant,ſe ideo ſuſtinere partem eſſentialem dici in recto de toto, qm̄ pars eſſentialis verè dicit totum illius de quo dr̄,iā non eſt propoſito formalis,non.n.in eo quòd pars,ſed vt totū dr̄,&c. Quoniā igitur genus dr̄ in recto de ſpecie,verum relinquitur,quod habetur in hac parte, ipſum videlicet, vt totum ad ſpeciem comparari, &c.

Hoc autem quomodo contingat, videri poteſt, &c.

Caietan. *Diſcrimen varium inter corpus cum præciſione,& ſine præciſione.* CIrca quartam partem, in qua habentur duo illa exempla, vt oſtendatur, quomodo genus poſſit accipi vt totum,& vt pars,lepere potes ipſum Auctorem, & Caiet. apertiſſimè loquentes. Et quidem exemplum illud de corpore adferebatur ab eodem Auctore locis quibuſdam memoratis, in expoſitione ſcilicet tex. illius 43. & illo opuſculo,capite 8. Colligebat autem facile, & pulchrè Caietanus diſcrimen triplex inter corpus acceptum cum præciſione, & ſeipſum abſque præciſione, & primum erat, quoniam corpus primo

modo

modo ſolam dicit corporeitatem, ex qua trina illa dimenſio nata eſt fluere, cũ præciſione cuiuſuis perfectionis vlterioris, ſi enim ab omni alia perfectione non præſcinderet, non ſolam diceret corporeitatem, ſecundo modo, non corporeitatem vt ſic, ſed formam quãcunque dicit, à qua fit ipſa corporeitas, & à qua fluere poteſt dimenſio illa, cum quacunque vlteriori perfectione. Secundum erat, quoniam primo modo eſt pars ſpeciei, ſecundo modo eſt totum, ratio illius eſt, quoniam tunc ſignificatum formale, ſeu differentiæ, ſeu illius à quo ſumitur differentia, eſt extra ſignificatum eius, vt anima rationalis, quæ in homine eſt forma, & id à quo accipitur differentia, non includitur in ſignificato corporeitatis, ratio huius eſt, quoniam in corporeitate ſecundo modo accepta includitur, nam dicebat quamcunque formam, & quamuis vlteriorẽ perfectionem; tertiò diſcriminabantur, quoniam primo modo non eſt in recta linea prædicamentali, eſt enim vt ſic pars, & nulla pars rectam in cathegorijs obtinet ſedem, ſed ex reductione ſolùm ad eas ſpectat, at ſecundo modo locatur in recta linea, nam hoc modo eſt genus, & cuiuis generi directam ſedem in in cathegorijs accommodari, norunt omnes dialectici, & Philoſophi. Hæc omnia minimo negotio poteſt quis ex ſe aſſignare animali ſumpto in priori, & in poſteriori acceptione, omnia enim ex proportione hinc, & inde in hoc propoſito reſpondent, conſiderata varia vnius, & eiuſdem rei ratione, & acceptione. Id tamen perfacilè adnotare potes circa tria enumerata diſcrimina, quòd prius eſt cauſa poſterioris, quoniam enim corpus primo modo acceptum importat corporeitatem ſolùm, ſequitur, quòd ſit tantùm pars alicuius compoſiti viuentis, nam de ratione huius eſt anima etiam. ſimiliter quoniam ſecundo modo acceptum quamcunque formam dicit, ideo totum dicit ſpeciei, atque compoſiti, & quoniam ibi eſt pars, ea propter non niſi reductiuè ad prædicamenta attinet, quoniam vero hic eſt totum, idcirco directè ſpectat ad ipſa. Idem prorſus dicito de alio exemplo ex animali deſumpto.

Quomodo varies ſint in prædicamentis.

Si igitur genus ſignificat indeterminatè, &c.

Circa quintam partem, vbi colligebat Auctor ex eo quòd genus ſignificet id totum, quod eſt in ſpecie, differentiam itidem totum ſignificare, potes aduertere, illud iure collegiſſe, & velut manifeſtum reliquiſſe, eatenus nanque collegit, ac probauit genus dicere indeterminatè totum ſpeciei, quoniam dr de ipſa, pari ergo ratione, illud omne, quod de ſpecie dicetur, totum ſpeciei continebit; cunque apertiſſimum ſit, differentiam dici de ſpecie, illud conſequitur, vt & differentia totum dicat ſpeciei, & quoniam vt clarum ſuppoſuit, differentiã prædicari de ſpecie, ideo pro manifeſto reliquit, vt totum ſpeciei dicat, & ſimile in hoc ſit iudicium de ipſa, & de genere; Sic vides, quòd prædicari de aliquo in recto, & totum ipſius dicere conuertuntur, & ex vno aliud infertur, quamuis verè loquendo, cauſa quòd quid prædicetur, eſt quòd ſit totum alicuius, quoniam eſſe in fundat dici de, vnde ſe habent, vt cauſa, & effectus.

Quomodo ſe habeant prædicari de aliquo in recto, & totum illius dicere.

Auctor verò quando patefaciebat genus, & differentiam dicere totum, quod eſt in ſpecie, de genere loquens dicebat, quòd non tantùm materiam ſignificaret, de differentia, quòd non tantùm formam, & hoc non abſque artificio, conſtat n. quòd genus, & differentia ſe habent vt materia, & forma, & nullus dubitat, genus importare ſeipſum, ac perinde quid materiale, ſimiliter differentiã ſeipſam exprimere, atque ideo quid formale, ſed dubitatio in eo eſt, nũ genus formam, nũ differentia materiam poſſit ſignificare, ideo docuit, illud formam, & hanc

& hanc materiam dicere,& ex conſequenti vtrumque, totũ quod eſt in ſpecie.
Quòd verò ſpecies,ac definitio ſignificent totum eſſe ſpeciei,id ſolum protulit,& nullatenus probauit. Quis enim poſſit in dubium vertere,num aliquid dicat ſeipſum,num ſpecies ſeipſam exprimat? ſimiliter quis dubitet, definitionẽ dicere totũ eſſe definiti? Quòd ſi addas,ſolam ſpeciem definiri verè ac propriè, illud relinquitur, vt definitio totum eſſe ſpeciei dicat. Ad hæc, iſta ſuppoſuit,qm̃ mox in aſſignanda differentia inter genus,differentiam,ſpeciem,ac definitionem aperit,quomodo hæc dicatur de ſpecie, vt ſtatim ſumus viſuri.

Sed diuerſimodè, quia prius ſignificat totum, &c.

Caietan.

Circa ſextam partem,in gratiam primæ quam habemus inter enumerata differentiam,doctrinã nobilẽ adferebat Caiet. qñ dicebat genus,differentiã, ſpeciẽ,ac definitionẽ conuenire in ſignificato materiali, differre in ſignificato formali,nã de materiali oĩa omne qđ eſt in ſpecie dicunt,& inuertunt, at iuxta formale,aliquid exprimitur per vnũ, quod ꝑ aliud tacetur, nam ſignificatũ formale generis eſt perfectio materialis,illud verò differentiæ eſt formale,ſpeciei id quod ex vtraque perfectione,materiali ſcilicet,& formali cõſurgit, abſque ipſorũ diſtinctione,diſinitionis poſtremo illud eſt prorſus, quod ſpeciei, at ſit diſtincta earũ ꝑfectionũ expreſſio, & vide manifeſtiſſimũ exemplũ in Caiet.

Quid ſit formale, & materiale ſignificatum.

Nomine aũt ſignificati formalis in propoſito nihil aliud accipitur, quàm id quod primò cadit in ſignificato,& per ipſum exprimitur, nomine aũt materialis ſignificati id intelligitur, qđ vtique cadit ſub ſignificato, & per ipſum importatur, at nõ primò,vel principaliter. Ita ſi genus contẽpleris, quo ad eius formale dũtaxat,exprimet tãtũ illud, qđ ſe hẽt vt perfectio materialis ad ſpeciẽ,qm̃ hoc ſolũ primò,& principaliter dicit,velut animal formaliter naturam ſolum ſenſitiuam refert, quam conſtat vt materiale quoddam ſe habere in homine,ſin vero eiuſdem formalẽ,ac materiale ſimul inſpicias, hoc eſt,nedum illud qđ primò exprimit,quod ad formale ſpectat, ſed & illud qđ minus principaliter dicit,quod ad ipſius materiale attinet, ita nedum importabit quid materiale reſpectu ſpeciei,ſed etiam formale,& ex conſequenti totum eſſe ſpeciei dicet;ſimiliter ſi formale ſolum differentiæ ſignificatũ ſpectes,videbis eã id ſolũ dicere,qđ eſt formale in ſpecie, velut rõnale in hoĩe explicat pro perfectionẽ tm̃ naturæ intellectiuæ,at ſi materiale quoque attẽdas,iã nedũ formalẽ, ſed & mꝑalẽ perfectionẽ,ac ſubinde quicquid eſt in ſpecie ſignificabit. Formale vero,& ſpeciei,& definitionis vtrumque dicit,& materialem ſcilicet,& formalẽ perfectionẽ, hoc tñ interuallo, qđ ſpecies dicit eas indiſtinctè, definitio aũt diſtinctè, vt dr̃ primo Phyſ. quinto, & vt clarè hẽt Alenſis in expoſitione 11. ſecundi Diuinorũ. Sic non differt formale ſignificatum ſpeciei, à formali definitionis in ſignificando, qm̃ & hoc,& illud omnia ſignificat, ſed ſolum in mõ ſignificandi,qm̃ illud ſpeciei, ſub quadã indiſtinctione, illud definitionis cum diſtinctione;dũ enim dico hõ, (ecce ſpeciẽ) dico vtique, & animal,& rõnale, & ſubinde perfectionẽ formalẽ,& materialem,at non diſtinguo has perfectiones neque eas in exprimẽdo partior,ſed ambas ſimul vna voce includo,at dum dico animal rationale, (ecce definitionem,) apertè nimis elucet vtranque dici perfectionẽ,& inter exprimendũ diſtingui. Sic diſtinctio, vel ẽt quædam confuſio,quæ in formali ſpeciei inuenitur, non cadit ſuper eo, quod aliqua perfectio importetur,& aliqua taceatur,nã tunc nõ conueniret formale eius ſignificatũ cũ formali definitionis, ſed cũ illo vel generis, vel differentiæ, ſed cadit

Formale ſolũ, & formale, & materiale ſignificatum generis, differentiæ, ſpeciei ac definitionis.

Ariſtotel.
Alenſis.

ſuper

ſuper expreſſionē vtriuſque perfectionis, & in mō ſignificandi, & cætera.

Hinc non recenſuit Auctor diſcrimen inter ſignificata ſpeciei, ac definitionis, qm̄ nullū adeſt, ſed meminit dūtaxat id, in quo conueniunt, quare diſcrimen illud penes exprimendi modum vel ſiluit, qm̄ notiſſimum erat, vel qm̄, (qđ magis credo) intēdebat aſſignare penes qđ in formali ſignificato differret, & cū nulla iuxta hoc inueni-ē differētia, ideo ei° nō meminit, qn cū eas in hoc penitus cōſentire videret, dixit, *definitio, ſiue ſpecies*, ꝑ eodē vtrāque ſumendo, & ambas cōfundēdo, velut reuera in formali ſignificato idē penit° sūt. Qđ verò formale ſignificatū p̄ oculis oino hēret, ex eo colligitur, ꝙ ait, definitionē, ſeu ſpeciē cōprehendere vtrunque, determinatam .ſ. materiam, q̄ deſignat nomen generis, & determinatā formā, quā ſignat nomen differentiæ, qđ ſi non loqueretē de ſignificato formali vt ſic, verū nō eēt, gen° ſignificare determinatā materiā, nā de mřali & formā ſignificat, ſimiliter verū nō foret, differētiā ſignificare determinatā formā, qm̄ & mřam de mřali dicit, vnde nō potuiſſet vnū cōtra alterū diuidere; Non turberis aūt, ſi dixerimus adferri ab ipſo diſcrimen inter quattuor illa, genus .ſ. differentiam, ſpeciē, ac definitionē, & modū dicamus. nullū inter ſpeciē, ac definitionē cadere, nā ſufficit, quòd genus à differētia, & è cōtra, & hæc à ſpecie, & definitione, & vice verſa diſtinguantur, non aūt requiritur, vt ſpecies à definitione in formali ſignificato ſecernatur, &c.

Cur non recē ſuerit D. Tho differentiā inter ſignificata ſpeciei, ac definitionis.

Hæc quæ ſub his vocibus ſignificati formalis, & materialis ex Caietano diximus poſſumus cum Auctore hoc loco dicere ſub his verbis *determinate* & *indeterminate*, vt idem polleat ſignificare determinatè, quod de formali, & indeterminatè, quod de materiali, ita genus ſignificabit quod eſt materiale ſolum determinatè, & indeterminatè formale ēt ſpeciei, ſic applica reliquis, &c. Vel cū eodē tractatu de prædicabilibus cap. 4. alia his poſſumus adhibere verba, dicendo idem valere, ſignificare explicitè, quod determinatè, & de ſignificato formali, & idem implicitè quod indeterminatè, & de materiali, ſic applicando dicemus, differentiam ſignificare explicitè id ſolum qđ eſt formale in ſpecie, implicitè autē & id qđ eſt materiale, & ita de alijs ex applicatione erit ſuo mō proferendum, & quidē loco præfato ita clarè, & facilè loquitur Auctor, vt nihil ſuper ſit quod quis deſideret. Denique ſi alias voces cupis, dic qđ ſignificare potentia, idē eſt, quòd ſignificare de materiali, & indeterminatè, & implicitè, ſignificare vero actu æquiualet cū ſignificatione de formali, & determinatè, & explicitè. Sic conclude, genus ſignificare id ſum, quòd eſt materiale in ſpecie de ſignificato formali, determinatè, explicitè, & in actu, at ſignificare etiam id, qđ eſt formale, de ſignificato materiali, indeterminatè, implicitè, & in potētia. differentiā verò è contra, ſpeciem, ac definitionem vtrunque de formali, determinatè, explicitè & in actu, &c.

Alijs vocibus eandem habet doctrinam, D. Thom.

Id tamen perbreui circa hæc adnota, quod dum ſæpè iterauimus, differentiā ſignificare de formali id qđ eſt formale in ſpecie, accipitur ly *formale* vt diſtinguitur cōtra mřale, & ex cōſequēti, vt ſignificat forma partis, nō aūt vt dicit formā totius, nā hoc formale, nō diuidit cōtra mřale, ſed illud includit, vt latè viſū fuit q̄ſtione 5. ad caput p̄cedēs, (ſumus .n. mō in mřalibus ſubſtātijs,) & ſi differentia explicitè, & in actu diceret hoc mō formale ſpeciei, iā eius ſignificatū formale non differret à formali ſpeciei, ac definitionis, &c.

Circa ſecundam differentiam inter illa non ſemel enumerata in eadem parte literæ, vbi duo de ipſis proferuntur, quòd ſcilicet genus proportionaliter ſe habeat ad materiam, & ab illa ſumatur, non tñ ſit materia, differentia ex proportione ſe habeat ad formā, non tñ ſit forma, ſpecies proportionaliter ſe habeat ad cōpoſitū, & tñ illud nō ſit, iā cernere potes, primū qđ de his profertur

veriſſi-

veriſſimum eſſe, iam enim habitum eſt, quòd genus de formali ſignificato dicit id, qđ eſt materiale in ſpecie, differentia id, quod eſt formale, & ſpecies vtrunque, vnde genus ad materiam, differentia ad formã, & ſpecies ad compoſitũ ex ipſis proportione reſpondet. Præterea, velut materia eſt in potentia, & perficitur per formam, ac ſpecificatur, ita perfectio generica, quam formaliter, & explicitè importat genus, eſt in potentia relatione ad perfectionẽ differentialẽ, quam formaliter, & determinatè exprimit differentia, & ab ipſa perfectionem, ac ſpeciem ſumit, vt cernere eſt in perfectione ſenſitiua, quã in homine explicitè refert genus, cõparata perfectioni intellectiuæ, quam formaliter ſignificat differentia, eſt quippè in potentia materia in ordine et formam in compoſito ſubſtantiali, & ſenſitiuũ eſt in potẽtia ad rõnale in hoīe, ibi materia perficitur per formã, hic ſenſitiuũ per rõnale, ſumit materia à forma ſpeciẽ ibi, & hic pbet ſpeciem rationale ſenſitiuo, denique ex materia, & forma emergit cõpoſitum ſubſtantiale, ex genere, atque differentia erumpit modo ſuo ſpecies.

Proportio inter materiam, & formam, & genus, ac differentiam.

De altera verò parte loquentes, quòd ſcilicet genus non ſit materia, non differentia forma, non ſpecies compoſitum, (definitio reticetur, quoniam vt patuit, & vt ex hac parte licet colligere eſt prorſus eadem cum ſpecie, & ſimul confunditur,) plura forent dicenda. At quoniam in calce ferè 6. cap. huius libri edocetur, vnde nam ſumatur genus, & differentia in ſubſtantiis tùm compoſitis, tùm ſimplicibus, & multa ibi ſubtiliter adfert Caiet. ea propter oīa in illũ locũ differo, vbi accuratè negotium hoc expendam, & potiſſimum quæſt. 5. Interim ſufficiat ratio adducta in litera, qua probatũ fuit, genus non eſſe materiam, differentiam non eſſe formam, &c. Quæ verò alia in hac parte tanguntur, quæſtionibus ad hanc eandem partem enucleabo.

Quamuis autem genus ſignificet, &c.

Caietan.

Circa ſeptimam partem, vbi dicebatur, non fieri conſequens, varias ſpecies vnam habere eſſentiam, licet vnum habeant genus, quoniam vnitas generis nõ eſt vnitas alicuius naturæ determinatæ, explicat Caiet. qđ ſit ſignificare vnũ per poſitionẽ alicuius determinatæ rei, & vnum per indifferentiam plurium rerum importatarum, dicens illud primo modo ſignificare vnum, quando quod ſignificatũ eſt vna aliqua natura, & determinata, ſicut homo ſignificat humanitatem, quam conſtat vnam, ac determinatam eſſe naturam, id verò ſecundo modo vnum ſignificat, quando quod ſignificatur, non eſt vna aliqua determinata natura, ſed plures ſunt naturæ indeterminatæ, vt animal, quippè quod ſignificat naturam ſenſitiuam, quam patet non eſſe vnam, aut determinatã naturam, nullã enim videbis formã, quę ſit anima ſenſitiua, ſed quæuis eſt vel humana, vel leonina, &c. Ita Ariſtoteles ſeptimo Phyſ. 31. dixit, iuxta genus latere multa. Quare bene dicebatur in litera, generis vnitatẽ ex indeterminatione, vel differentia procedere, ac ſubinde nõ ſequi, ſpecies non differre eſſentialiter, quamuis in huiuſmodi generis vnitate conueniant.

Qualem naturam ſignificet animal.

Ad quorum exodatam notitiam aduerte, non eſſe hic ſermonem de genere logicè, ſed phyſicè accepto, genus enim logicum nullam vt ſic importat naturam, ſed ſolum conceptum, vel intentionem, vel reſpectum rationis, at phyſicè acceptum naturam ſignificat. Hinc 26. & vltimo, decimi Diuinorum legimus, corruptibile, & incorruptibile genere, & nihilominus logicus vtrunque, vnum genere vocabit, quoniam ibi Ariſt. genus phyſicè capiebat, logicus verò more ſuo. Dicimus itaque, ſignificatũ generis phyſici non eſſe aliquam vnã de-

Quid dicat Genus logicum.

Ariſtotel.

Quid Phyſi.

ter-

terminatã naturã,ſed indifferentiã, ac indeterminationẽ pluriũ naturarũ, non quod ſignificet indifferentiã, ac indeterminationẽ, ſed dr̃ ſignificare plures naturas indeterminatè, nõ enim natura ſenſitiua, quæ eſt ſignificatũ huius generis animal, eſt quid vnum determinatè, ſed plures ſunt naturæ eius nomine ſignificatæ. Quòd ſi dicas, pari via ſignificatum huius nominis *homo* non importare aliquam vnã naturã q̃m nulla ſit natura humana, quæ non ſit vel Marci, vel Alexandri, &c. Dico, quòd loquimur de ſignificatione alicuius naturæ formalis, & formaliter determinatæ, ſeu determinabilis, ſic animal, (& quoduis genus) dicit plures naturas formaliter determinabiles, per differentias ſcilicet in ſpecies, formaliter nanque per rationale ad hominem, & per irrationale ad leonẽ determinatur, humanitas autem dicit naturam humanam, quæ formaliter amplius nequit determinari, & licet deſcendat ad hoc, & ad illud indiuiduum, non tamen formaliter, ſed materialiter ſolùm in illis diuiditur, vt dictũ fuit in obſeruationibus ad ſecundam partem literæ. Dubium. Remouetur.

Quando ergo dicitur, genus ſignificare nõ vnam naturam, ſed plures, ly *plures* non ſumitur quouis modo, vel formaliter ſcilicet, vel materialiter, vel ſpecificè, vel numericè, tunc enim in aliquo horum ſenſuum, & ſpecies ſignificat plura, vnde falſò ſignificationem huius vocis *homo* attuliſſet in præſenti Caiet. & indiuidua non eſſent ſimpliciter in natura vnum, ſed ſumitur formaliter, aut ſpecificè, quod nequit dici de ſignificato ſpeciei; quamuis breuius poſſit dici, (& in idem redit) genus ſignificare plures naturas vt ſic, quoniam naturã humanam, leoninam, &c. ſpecies autem nequaquam ſignificat plures naturas, ſed vnam tantùm, licet ſint plures naturam illam habentes, nomine quippè naturę, iam ſpeciei, & forma vt ſic denotari conſtat: ſed de generis, ac ſpeciei vnitate, redibit ſermo quæſtione ſecunda ſuper quartum caput. *Quomodo genus ſignificet plures naturas. Quod ſibi non ſit nomen naturę.*

At dicet quis, quomodo verum ſit, genus vt animal non ſignificare quid vnum, cũ ad ſpecies ſuas ſit vniuocũ, & in hoc differat ab analogo, nã illius voce aliquid ſimpliciter vnũ, nomine verò huius, aliquid vnũ proportione dũtaxat, hoc eſt, multa vt ſimilia exprimantur. Rurſus non apparent vera, quæ diximus de ſignificatione formali, & ſpecifica applicantes ſignificato generis, & ſignificato ſpeciei, nam oſtendens Auctor quomodo genus non ſit vnũ, attulit exemplũ de materia, dicens generis ſignificatũ non eſſe vnã naturã numero in diuerſis ſpeciebus, cui res alia ſuperueniat, quæ ſit differentia determinãs ipsũ, ſicut forma determinat materiã, quæ eſt vna numero, quare loquitur de eo quod ſignificatur, qđ eſt vnũ numero, & ſic non habebit veritatẽ qđ diximus ex Caiet. hominẽ .ſ. ſignificare vnam determinatam naturã, q̃m patet, ſignificatum hominis non eſſe vnũ numero, vel ſi vera fuerit doctrina quam attulimus, ſaltẽ non erit ad mentẽ Auctoris, nos enim confugimus ad vnitatem formalẽ, & non formalem, ille verò loquitur de vnitate numerali, &c. *Difficultas prima.* Secunda.

Reſpondeo ad primũ, qđ animal dr̃ vniuocè de ſuis inferioribus, non qđ phyſicè ſit eis vniuocũ, imò phyſicè eſt æquiuocum, q̃m .n. naturalis philoſophus naturas conſiderat, & animal non dicit naturã vnã ſimpliciter, ſed multas ſub ſe cõpatitur, ideo nequit eis eſſe vniuocũ, ſed logicè ſolùm eſt eis vniuocũ, hoc eſt, vnũ dicit conceptũ, & vnã intentionẽ, qđ logicæ vniuocationi ſat eſt. Vnitas quippè generis, neque eſt ſpecifica, neque numerica, ſed ab vtraque abſtrahit, ita ſibi non repugnat, quod inueniatur & in diuerſis ſm̃ ſpeciẽ, & in diuerſis ſecũdm numerũ, ſic eſt vnitas tm̃ conceptus, & rationis, vt probe quoque dixit Alenſis circa primum dubium in expoſitione 52. ſeptimi Diuinorũ. Dum igitur dicitur animal eſſe ſuis ſpeciebus vniuocum, nolumus dicere, animalis nomine accipi naturam aliquam numero vnam, ſed dicimus, quòd ratio, & con- *Soluitur prima. Quomodo animal dicatur vniuocum. Vnitas generis quæ. Alenſis.*

ceptus,qui per ipſum importatur,eſt quid vnũ in ſingulis ſpeciebus, æqualiter inuentũ,& ſpecies ipſæ ad illã vnã rõnem ab ipſo omnino abſtrahentẽ aduna-tur, vt patuit quæſtionibus de conceptu, & analogia entis. Neque mireris, ſi quidpiã vni artifici cõparatũ ſit vniuocũ, quod tñ apud aliũ ſit æquiuocũ, hoc enim prouenit ex varijs vijs,quibus varij ſcientifici eandẽ rẽ contẽplantur,vt patere potuit art.1.q. de analogia entis,& videas ſi placet Auct. ſuper tex. 16. ſeptimi Phyſic. & Albertũ eodẽ libro, tract. ſecundo, cap. ſecundo.

D. Thom. A'be. mag. Soluitur ſecunda.

Reſpondeo ad ſecundum,veriſſimè dicere Auctorẽ,genus non ideo eſſe vnũ, qm̃ non dicit vnã naturã numero in diuerſis ſpeciebus, & accommodatè adferre exẽplũ de materia, at non hac ſolùm de cauſa non eſt vnũ, ſic enim vt bene arguebatur,neque humanitas aliquã vnã diceret naturã,ſed & ob eã cãm,qm̃ neque naturã vnã formaliter determinatã dicit, quo pacto humanitas vnã dicit naturam,vnde poſt exemplum de materia,mox adiecit,genus ſignificare quandam formã, non tñ determinatè hanc, vel illam, q̃ differentia determinatè exprimit,quare ex hac duplici cã,& non ex priori tantùm, genus non eſt vnũ,ſeu non ſignificat vnã formã,& naturã, exemplũ aũt de materia, quod abſolutè videbatur inſeruire ad oſtendendũ genus non eſſe vnum, qm̃ ſolùm non eſt vnum numero,deinde accõmodatũ manifeſtat, vt videatur ẽt,quomodo neque ſecũda via ſit vnũ,dum adfert cõparationẽ Auerr. 12. Diuin.com. 14.inter vnitatẽ generis,& materiæ,ex qua planè cõparatione dr̃, ipſum non ſolùm non eſſe vnũ, qm̃ non dicat vnã numero naturam,ſed etiam quoniã plures formas ſignificet, qm̃ eſt vnum per cõitatem formæ ſignificatæ,quo modo prima materia non dr̃ vna,ſed per omnium formarum remotionem, &c.

Quare genus non ſit vnum.

Auerroes.

Ita remanent ſpecies diuerſæ p eſſentiã,nã adueniens differẽtia generi,& ab eo indeterminationẽ auferens,(quæ erat ſibi ſuæ vnitatis cã,) facit formã illã noĩe generis importatã aliã, & aliã eſſentialiter, in alia, & alia ſpecie, &c.

Circa eandem partem, in qua recenſetur comparatio facta a b Auerroe loco mox adducto inter vnitatem generis,& vnitatem materiæ quoniam de generis vnitate nonnulla præfati ſumus; circa ipſius materiæ vnitatem nota id, quod adfert hoc loco Caietanus, & ab omnibus propè philoſophis adfertur vel ſuper 69. primi phyſ. vel ſuper tex.illum 14. duodecimi Diuin. vel ſuper eiuſdẽ libri tex. 10. vbi Ariſtoteles mentionem habet de materia omniũ naturalium tranſmutabilium, aliam generabilium, aliam ſempiternorum docens, & ab Achillino primo de elementis,dubio octauo,& à Zimara in tabula verbo *materia*, & à Bucaferro ſub initium ferè lect. 70.ad primũ illũ Phyſ. Conueniunt ſiquidem oẽs,quòd aliquid duobus modis poſſit eſſe vnũ numero.primò poſitiuè,& propriè,& illud eſt,quod vna forma ſubſtantiali,& indiuiduali cõſtat,& differentia numerali,qua eſt indiuiſus à ſe, & à quouis alio diuiſus,quo mõ oĩs prima ſubſtantia eſt vna numero, alio modo aliquid poteſt eſſe vnum numero priuatiuè,vel negatiue, quod .ſ.cum non ſit vniuerſale, non poteſt eſſe plura numero, nullum vlterius in ſe diſtinctiuum includit, priuatũ quippe eſt omni forma indiuiduali,à qua eſt entitas,vnitas,ac multitudo numeralis,modo explicato in quæſtione de indiuiduationis principio.Materia ergo prima non eſt qd vnum numero primo modo poſitiuè, qm̃ ipſa in ſua eſſentia nullam habet formam indiuidualem ſibi propriam,qua ſit vna actu, quamuis enim nunquam inueniatur in rerum natura exiſtens,niſi ſub aliqua forma, nullam tñ formarũ in ſua eſſentia, hoc eſt vt materia includit, hinc nunc ſub iſta, modo ſub illa manet. Eſt tñ vna numero ſecundo modo,priuatiuè .ſ. vel negatiuè, & hoc ſequitur ex illa negatione vnius poſitiuè accepti,ſi enim nullam formã ꝓpriã in ſua eſſentia includit;ergo in ſua eſſentia vt ſic,priuata eſt omni forma,& ex conſe-

Caietanus. Ariſtotel. Achillin. Zimara. Bucaferr.

Quid ſit vnũ poſitiue.

Quid vnum priuatiuè.

Quomodo materia non ſit vna.

Quomodo ſit vna.

quenti

quenti omni vnitate poſitiua, cũ hæc veniat à forma, ſic benè loco relato Auer- Auerroes.
roes, & in litera adducto dixit, materiam primã eſſe vnam per omnium forma- Iandunus.
rum remotionẽ, genus autẽ, neque poſitiuè, neque, priuatiuè, ſi propriè loqua- Sueſſanus.
mur eſt quid vnum, quoniam vtraque vnitas fundatur ſupra certam, ac deter- Zimara.
minatam, quam non dicit genus, & vt patet.

Quòd ſi exactius velis intueri diſcrimen inter vnitatem materię, & vniuerſa-
lium, qđ ſtatuit Auerroes, & eiuſdẽ de materiæ vnitate ſententia, vide ipſum-
met comm. nominato, & Iandunũ q. 24. primi phyſ. & Sueſſanũ in expoſitione
tex. 14. ex duodecimo Diuin. & Zimaram in tabula verbo *materia*, &c.

Attamen, vt hæc vnitas materiæ, de qua loquitur hæc litera, dùm dr̃ ea eſſe
vna numero, & de qua ex Caiet. & omnibus pauca illa retulimus, aliqua via no-
ſcatur, obſerua, hæc duo ad inuicem cohærere, quòd ſcilicet materia ſit vna nu-
mero, & quòd ſit cõis oĩbus generalibus, & corruptibilibus, qm̃ aliud eſt loqui
de ipſa, quatenus eſt ſub forma, primo eſt vna priuatiuè, ob priuationẽ ſcilicet
principij diſtinctiui, quoniã nullũ actũ in ſua eſſentia includit, ſecundo modo
cõis eſt omnibus, quatenus in omnibus, quæ generantur inuenitur, ob plurali-
tate formarum, pugnarent autem hæc dicta, ſi de mr̃a ſub vna, & eadẽ rõne cõ-
ſiderata pronunciarentur; Neque turberis, quòd mr̃a videatur pluribus cõis ſe-
cundùm prædicationẽ, atque ideo vna numero nulla via dici queat, qm̃ re vera
mr̃a non habet propriè rõnem vniuerſalis, niſi forte ſecundùm voce, & conceptũ,
quem format intellectus de hoc nomine *materia*, vt latè vidimus propè finem
quæſtionis de indiuiduationis principio. Hinc, quando Caiet. hoc in loco ait, Caietanus.
quod de materia contingit loqui vt eſt quodã totùm vniuerſale, hanc vel illam
materiã reſpiciens, vt partes ſubiectiuas, & ſubdit, idem eſſe iudicium de eius,
& de cuiuſque vniuerſalis vnitate, non eſt accipiendus, vt velit idem eſſe iudi-
cium quo ad omnia ſed tantùm quo ad prædicationem penes nomen, & vocẽ,
ſub qua conſideratione non enunciatur de ipſa, quòd ſit vna numero.

In eſſentia profecto ſua conſiderata materia, aut de ſeipſa dicitur, aut de alijs,
ſi prima, illa prædicatio non eſt artificioſa, ſed identica, & præterea non eſt p-
dicatio de pluribus vt patet quare nec iure vniuerſalis, non ſecundum, quoniam
non dr̃ de alijs, niſi merito formæ a qua eſt omnis coitas, & quam vniuerſalita-
tis ſubiectã dicebat Auerr. 92. primi de cœlo, tunc aũt materia præſcinditur à Auerroes.
quauis forma, & ideo tunc nullius formæ cõis; vel genericæ, vel ſpecificæ rõnẽ
habet, & ex materia illo modo conſiderata, nulla trahitur prædicatio. Quã ma-
teriæ conſiderationem vocabat Auerr. comm. illo 14. eſſe materiæ, quo intelli-
gitur, ſic enim habet eſſe in aĩa tantùm, non quòd ſit ens in aĩa tantùm ſed vt ſic
accepta cũ reduplicatione, nullum aliud obtinet eſſe, ad differẽtiam illius eſſe,
quod habet, quatenus eſt ſub hac, & illa forma, quatenus, inquã, pars eſt huius,
& illius compoſiti, (quod idem Commentator ibidem vocabat eſſe, quo mate-
ria ſentitur,) at hoc pacto non dicitur vna numero, nam ſub forma, vel vt ſenti-
tur, non amplius conſideratur vt prima, ſed vt propinqua, qua rõne neque ab
Auctore hoc loco, neque ab vllo philoſopho dicitur vna numero; &c.

Cæterùm, ſi duo dubia moueantur, & diſſoluantur, negotium hoc de materię
vnitate, iuxta variam eius conſiderationem obſcurum ſatis, & difficile, facile
omninò forſan, & clarum reddetur.

Dubito itaque contra immediate dicta de materia conſiderata penes exclu- Prius dubium.
ſionem omnium formarum, in nuda ſcilicet ſua eſſentia, ſecundum eſſe quo in-
telligitur, &c, tunc ſcilicet dici vnam numero negatiuè, hoc enim videtur de-
ſtruere ea, quæ longo ſatis diſcurſu conati ſumus probare in prioribus annota-
tionibus ad caput præcedens, materiam videlicet nulla via abſque forma, ſiue

ſiue ad ipſam habitudine poſſe cognoſci, nunc etenim dicimus, materiã ſecluſa qualibet formę cõſideratione agnoſci, & de ea hoc proferri, vt ſit vna numero.

Poſterius.

Dubito ſecũdo circa materiæ vnitatem, cum .n. ſit ens quoddam poſitiuũ extra aĩam, oportet quoq. vt ſit vna poſitiuè, ſiquidem ens, & vnum eandem dicunt naturam, & ſe conſequuntur ſemp. ex 4 Diuinor. 3. non eſt igitur verum materiã ita eſſe vnã priuatiuè, aut negatiuè, quod etiam non ſit vna poſitiuè.

Ariſtot.

Quomodo priori occurrat Aquar.

Ad primum tacitè videtur reſpondere Aquarius in additione ad vltimã Ferrarien. quæſt. 1 phyſ. quod verum vtiq. eſt, intellectum non poſſe intelligere materiam ſine forma, at hoc accipiendum eſt quò ad aliqua pdicata, non quò ad oĩa, & de numero illorum prædicatorum, quæ de ipſa ſine forma intelligũtur, hoc eſt vnum vt vna numero cognoſcatur; Sed viri doctiſſ. reſpõſio auctori ſuo fortaſſis contradicit, dum in ſecunda aſſertione q̃ ponit, & probat quæſt. ſua ſpeciali de natura materiæ, aſſerit ipſam non poſſe abſq. forma cognoſci; fortaſſis dixerim, qm̃ dicere poſſet, ſe in illa aſſertione non intelligere de materia, quò ad oĩa prædicata, at quicquid fuerit de hoc, falſa eſt hæc reſponſio, & ſatis impugnata relinquitur ex iis, quæ loco præfato attulimus, vbi oſtenſũ eſt, nunquam poſſe materiam abſq. ordine ad formam dignoſci, ſaltem quò ad prædicata ei propria, in quorum claſſe certè eſt hoc, vt ſit vna numero.

Nõ probat.

Quomodo Soncinas reſpondeat.

Paulus Soncinas quæſt octaua duodecimi Diuinor. aliter huic argumẽto occurrit, dicit .n. quòd quamuis materia quò ad ſuam rõnem quidditatiuam nequeat intelligi, niſi ex analogia ad formam, cognita tamen natura materiæ, poteſt intellectus eam conſiderare abſque eo, vt conſideret aliquid actu eſſe in ipſa, per quod diſtinguatur. Adeo vt iudicio meo velit dicere Soncinas, nos quidem non poſſe cognoſcere materiam, quatenus eſt potentia, (quæ eſt eius quidditatiua ratio,) abſque habitudine ad formam, vbi tamen hæc natura materiæ fuerit agnita, ex illa ſcilicet analogia, vel habitudine,) intellectus eam poterit conſiderare, non conſiderando aliquid eſſe actu in ea, ſic non conſiderabitur forma actu eſſe in materia, per quam diſtinguatur, non tamen ſequitur, vt conſideretur omnino abſque forma, ſed tantùm abſque forma, quæ ſit in ipſa actu, quod poteſt eſſe, & nullatenus aduerſatur ijs, quæ de modo quo materia cognoſcitur diximus; materia quippe dicitur vna negatiuè per negationem formarum, non quamcumque, ſed earum, quæ actu in illa ſint, cum quo ſtat, vt conſideretur in ordine ad formas, quas potentia valet habere; ſic dicitur vna numero negatiuè in actu, non in potentia, quoniam in potentia habebit formas, merito quarum, non amplius vna, ſed multiplex erit, atque vna poſitiuè erit, vtpote ſub forma exiſtens.

Explicatur.

Dico igitur ad argumentum, quod ſpectatur ab intellectu materia abſque forma, quæ ſit in ea actu, non abſque vlla conſideratione ad formã, imò, quando dicitur vna negatiuè, ideo dicitur, quia non habet actu formam in ſe, vbi patet intercedere formæ conſiderationem, non coniunctæ eſſentiæ materiæ, ſed ab ea actu ſeperatæ, & hæc formæ conſideratio non facit materiam, vel multiplicem, vel vnam poſitiuè, oporteret enim, vt actu in ea eſſet, ſi quoduis horum deberet efficere; At deceptio accidit in argumento quoniam ex negatione formæ in actu in materia videtur negari quæuis formæ conſideratio.

Quomodo poſſit ad aliquẽ bonum ſenſũ reduci Aquarij ſolutio.

Qòd ſi & Aquarius dicens, materiam quo ad nonnulla prædicata poſſe abſque forma cognoſci, intellexerit abſque forma, quæ actu ſit in ipſa, iam nihil contra nos dixit, rurſus ſi de prædicatis communibus accepit, verum dixit, ſi de proprijs, & quidditatiuis, non eſt audiendus, & tamen eſſentiale videtur, & proprium ipſi materiæ, eſſe vnam numero negatiuè, vt patet, quoniam nihil aliud ab ea eſt tali vnitate vnum, & in ſua eſſentia eſt hoc modo vna, poſſemus

mus tamen pro Aquario, & pro faciliori argumenti confutatione fortaſſis di-
cere, nunquam materiam abſque ordine ad formam dignoſci, quò ad prædica-
ta affirmatiua, nihil autem prohibere, vt ſine forma cognoſcatur, quo ad nega- Ariſtot.
tiua prædicata, ſic dicitur vna numero negatiuè, hoc eſt non plures, ſic & Ari-
ſtot. 7. Diuinor. octauo, eam ſine forma deſcripſit, ſed per negationem, & deci-
mo eorundem prope finem vigeſiniquarti habet, negatione ipſam cognoſci,
quòd ſi de his prædicatis negatiuis locutus ſit Aquarius, locutio fuit in mẽte,
quæ non eſt omnino reprobanda, ſed non in ſcripto, ſemper tamen ſis memor,
quòd negatio ſupponit affirmationem, atque ideo hoc prædicatum negatiuum
de materia, præſupponit aliquod eiuſdem affirmatiuum, quippe quod venari
nullus potuit ſine reſpectu ad formam.

Occurro ſecundo argumento cum Alberto magno, 5. Diuinor. tract. 2. c. 4. *Soluitur ex*
cui ſe ſubſcripſerunt & Iandunus, & Zimara, & Paulus Soncinas locis memo- *Doctr. Albert.*
ratis, quòd vtique materia ſicut in ſe conſiderata eſt ens, & ſubſtantia, ſic quo-
que eſt vna vnitate tranſcendente quæ cum ente conuertitur, vt in argumento
dicebatur, & doctè ibi Albertus rem hanc aperiebat dicens, quòd vtique ma-
teria, vt ſubſtantia, vt fundamentum, manet ſemper eadem, non autem in eſſe
materiæ, hoc eſt in exiſtentia, ſic enim diuiditur, prout eſt ſub hac, & illa for-
ma, quamuis enim in ſui eſſentia, (quod vocat Albertus, in eſſe fundantis ſub-
ſtantiæ) non pendeat à forma, tamen in ſui exiſtentia, (quod idem auctor vocat
in eſſe materiæ) pendet a forma, quoniam forma præbet ei eſſe in actu; Cen-
ſeo autem ipſe Doctorem hunc grauiſſimum exiſtentiam materiæ, vocare ma-
teriam in eſſe materiæ, non quia etiam dum conſideratur in eſſe fundamenti, &
ſubſtantiæ fundantis, non ſit materia, ſed quoniam materia non habet eſſe in actu, niſi
ſecundum quòd videtur, & ſentitur, vt dicebat Auerr. comm. illo 14. duodeci- Auerroes.
mi Diuinor. & primo quoque capite de Subſtantia orbis, non videtur autem,
vel ſentitur, niſi quatenus eſt ſub forma, & tunc non eadem permanſit, ſed di-
uiſa fuit. In eſſe ergo ſubſtantiæ fundantis, & in eſſentia ſua, quæ eſt materiæ
eſſentia, non eſſe) eſt vna ipſa materia poſitiuè, vnitate tranſcendentali, quæ
tñ vnitas, non eſt actualis, ſed potentialis, velut & eiuſdẽ eſſentia eſt potẽtialis.
Quòd autem hoc modo ſit dicendum, præterquam quod inductum argumentum
conuincit, illud quoque adeſt non minus vrgens, quòd materia de ſui eſſentia
eſt diſtincta à forma, nam in eſſentia ab illa non dependet, quamuis in eſſe, quod
ſi eſt diſtincta, eſt quoq. vna, nam ita a forma eſt diſtincta, quòd in ſe ſit indi-
ſtincta, quæ duo requiruntur, & ſufficiunt ad vnius conſtitutionem.

Neque eſt verum, quod nonnulli aſſerunt, materiam non eſſe entitatem di- *Quorundam*
ſtinctam a forma, dicentes eſſe diſtinctũ non conuenire niſi iſs, quæ naturam *ſententia.*
dicunt determinatam, materiã verò defenſant non dicere determinatam natu-
ram quoniam omnis determinatio eſt per actum, qui oĩs à materia procul abeſt. At D.Thom.
falluntur ſic dicentes, eſt. n. falſum, quod materia non dicat determinatam natu- Auerroes.
ram vt patet ex Auctore in hac parte, & ex Auerroe iam citato in litera, & ex Caietanus.
Caiet. ſic quoq. Albertus loco memorato expreſsè docet, mãriam in eſſe funda- Albertus
menti, & ſubſtantiæ vt dicebatur nõ pendere à forma; Accedit, quod eſt aliud magnus.
principiũ rerum naturalium ab ipſa forma, vt patet ex toto 1. phyſ. & ex 1. tex-
tibus 20. Diuinor. ergo in ſui eſſentia eſt à forma diſtincta. Vide aliàs ſex rõnes
hoc ipſum probantes in Paulo Soncinate. 7. Diuinor. q. 19. quas credo cõcludere; Soncinas.
Neq. verum foret dictum eorum, qui in hoc proteruirent, aſſerentium mate-
riam vtiq. non eſſe formam, non tamen ab ea actu eſſe diſtinctam, quoniam il-
la tantum dicuntur diſtincta, quæ diſtincta habent eſſe, quod nequit dici de ma
teria, & forma, cum eodem eſſe exiſtant, vnde ſi plures entitates coincidant in

eodem

eodem eſſe, non habent actualem diſtinctionem. Licet autem Soncin. ibidem de hac reſponſione dubius maneat, inquit nihilominus, ſibi rationabile videri, vt materia,& forma actu diſtinguantur. Sed illa reſponſio eſt plena falſitatis, cùm non diſcernat inter diſtinctionem eſſe,& eſſentiæ,quaſi quòd plures eſſentiæ vnico,& eodem eſſe totali nequeant ſubſiſtere,deprehendimus namq. ſenſu in vno,& eodem pomo dulcedinem, & rubedinem entitates actu diſtinctas, cum illam guſtus,hanc viſus attingat,& tñ duæ iſtę entitates, vno & eodē eſſe ſubiecti exiſtunt, Præterea accipio compoſitum ſubſtantiale, & peto,num actu ſint in ipſo duo naturalia principia, materia.ſ. & forma, ita quòd materia non ſit forma,& ē contra, affirmanter vtiq. reſpondebit quiſquis ſe peripateticum gerit,ergo iam materia a forma eſt diſtincta,pugnaret.n.dicere,hoc non eſt illud,& poſtea dicere,hoc non eſt diſtinctum ab illo, cùm eatenus non ſit illud, quatenus ab illo eſt diſtinctum. Rurſus, ſi ad hoc, vt materia dicatur à forma diſtincta,exigitur,vt aliud ſit eſſe materiæ ab eſſe formæ, nunqua materia erit diſtincta à forma,qm̃ nunquam materia hēt eſſe niſi à fo ma; Adhæc; plura accidentia nunquam potuerunt eſſe in eodem ſubiecto,patet,cm̃ dum ſunt in illo,ſubſiſtunt per eſſe,non propriũ,ſed ſubiecti; Tandem,paſſio propria nunq̃ à ſubiecto ſuo erit actu diſtincta,& tñ hoc eſt ſubſtantia,illud accidens, patet ꝑ idem,quoniam nũquam eſſe diſtincto exiſtent,licet aliud ſit vtriuſq. eſſe,quare &c. Ipſorum verò motiuum eſt valde imbecillum,non.n. omnis diſtinctio eſt per actum,ſed formalis ſolum,ac ſpecifica, & ſuppoſitorum, quorũ in eſſe ſuppoſitali nequit adeſſe diſtinctio,niſi per aliquem actũ,& quæſito de indiuiduationis principio viſum fuit,quomodo actus ſit,& non ſit cauſa diſtinctionis.

Quæ diſtinctio ab actu.

Eſt igitur materia vna vnitate poſitiua,neq. aliunde petenda eſt hæc vnitas, neq. ſciſcitandum à quo ſibi tribuatur, quoniam vt ait ibidem Albertus, nihil hanc vnitatem ei tribuit,niſi indiuiſio ſui eſſe,ſecundùm quod ſic,vel ſic conſideratur; ſiquidem abſolutè,& vniuerſaliter aiebat Ariſtot.5.Diuin.11.quæ nō habent diuiſionem,quatenus non habent, eatenus dñr vnum,ſic itaq. ex Ariſt. & Alberto vere dicemus,indiuiſionem materiæ in ſuo eſſe tribuere ſibi vnitatem poſitiuam, non tñ actualem, ſed potentialem; Sic non fuerunt admodum ſolliciti philoſophi in hac vnitate tranſcendentali, & poſitiua ipſius materiæ explicanda, vel qm̃ illud pro conſtanti ſuppoſuerunt, vel quonia de vnitate actuali loquebantur,vel quoniam aliquid peculiare de materiæ natura, & vnitate adferre volebant, ita vnitatem negatiuam explicarunt, quod ſi dixiſſent, mñam eſſe vnam poſitiuè tranſcendenter, nihil peculiare de ipſa enũciaſſent, nam hac vnitate omne ens gaudet. Maneat ergo,qđ dicitur in hac litera,materiam eſſe vnam numero,& poſitiue, & negatiue via explicata, ideoq. differre ab vnitate generis,quæ aliquam vnam naturam nulla via importat.

Albertus magnus.
Ariſtotel.

Cur vnitatem poſitiuam materiæ omnes ferè ſiluerint.

Et quia vt dictum eſt natura ſpeciei, &c.

Circa octauam partem,nil noui apparet adnotandum, niſi vt prudenter applicentur,quæ diximus de conceptu mñali,& formali,ſeu explicito, & implicito generis,& differentiæ,in ordine ad ſpeciem, & definitionem,conceptui formali,& materiali,explicito,& implicito ſpeciei, in ordine ad indiuiduum; Ita accepta ſpecies quo ad ſignificatum formale,& materiale ſimul, dicit totum,qđ eſt in indiuiduo, ſub quadam confuſione, ac indeterminatione, & ex conſequenti dicitur de illo in recto,quòd ſi accipiatur quò ad ſignificatũ formale tantũ, dicet partem dumtaxat indiuidui, & nequaquam de eo recta

prædi-

prædicatione prædicabitur, dicet autem partem illam, quam dicit differentia relatione, ad ſpeciem, non eam, quã genus, hoc eſt, exprimet id, quod erit formale in indiuiduo, non autem id, quod eſt materiale, quoniam indiuiduum ad ſpeciem non ſe habet vt quid formale, ipſam formaliter determinans, quo modo ſe habeat ſpecies ad genus, ſed vt quid materiale, &c. *Qualis comparatio indiuidui ad ſpeciẽ.*

Illud quambreuiſſimè, ac facilè potes obſeruare, non adeſſe idem nomen denotans ſpeciem, & pro formali tantùm ſignificato, & pro formali, ac materiali ſimul, ſed alio nomine explicatur, quando vtrumque conceptum, alio quando formalem ſolùm exprimit; quando enim dicitur homo, tunc vterque conceptus aperitur, quicquid ſcilicet eſt in indiuiduo, quando autem formalem ſolùm conceptum dicit, adeſt alia vox, nimirum *humanitas*, hinc dicitur Sortes homo, non humanitas, licet autem & in genere & in differentia reſpectu ſpeciei hoc ipſum forſan poſſit conſpici, dicendo animal hac voce prolatum dicere totum, quod eſt in ſpecie, ſub hac autem voce *animalitas* dicere partem, &c. tamen verum eſt, quòd & animal ipſum voce ſola animalis prolatum, & vtrumque, & alterum dumtaxat iuxta varia ſignificata dicit conceptum, quod non videtur eſſe in vſu de hoc nomine *homo*, cùm ſemper appareat vtrunque dicere conceptum, in cuius rei ſignum, quando formalis præciſè eſt explicandus, mox, & ſemper, nobis obuia fit hæc vox *humanitas*, &c.

Quod tamen ex conſuetudine potius, quàm ex rei natura fore conſiderandum facilè admitto, vnde nihil morarer, ſi & de genere, & de differentia idipſum proportione ſeruata quis nouo vſui manus conferens, enunciare vellet.

Quò ad vltimam partem, epilogus ille adeo clarus eſt in litera, & iam allatus à nobis fuit, vt nihil ſit ei addendum, cum præcipuè non totius literæ hoc capite concluſæ ſed eorum tantùm, quæ octaua parte dicuntur ſit concluſio, &c.

QVÆSTIONES.

Quænam diſtinctio cadat inter genus, & differentiam.

Circa illud, quod non rarò in hoc capite enucleando dictum fuit, & potiſſimum circa ſextam partem, in qua dicebatur, genus & differentiam ſignificare eandem rem, & totum quod eſt in ſpecie, licet non eadem via, moueo quæſtionem, nùm genus, & differentia diſtinguantur realiter, an ſolùm ratione. In cuius gratiam ſex præſtabo, aperiam primò ſenſum quæſiti, adferam deinceps opinionem haud verã cum ſuis ſamentis potioribus, tertiò identitatem inter genus, & differentiam manifeſtabo, quartò quo modo ab inuicem diſcriminentur, quintò, quæ determinata fuerint probabuntur breuiſſimè, ſextò rationes alterius ſententiæ confringentur.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit controuerſia.

Qualis inter aliqua diſtinctio realis.

CVm aliqua trifariam contingat ab inuicem diſtingui, & realiter ſcilicet, & ratione, hoc eſt, & præter omnem intellectus operationem, nam, quæ realiter ſecernuntur, ita ſecernuntur, quòd ſi in ſeipſis ſpectentur, vnũ nõ eſt aliud, quòd ſi vnum ſit aliud, ſaltem addit aliud alteri quid reale, vel quandam realitatẽ, quæ aũt rõne diſtinguũtur ita diſtinguuntur, vt diſtinctio eis ſolùm conueniat, quatenus ab intellectu cõſiderantur, & obiectiuè in ipſo ſunt; vnde opere intellectus ceſſante, nulla eſt in illis diſtinctio. Sic ergo quærimus, nùm genus, & differẽtia ſic diſtinguantur, vt remoto quouis opere intellectus, ſit inter ipſa aliqua diſtinctio, an verò, eatenus ſolùm, quatenus obiectiuè ſunt in intellectu, & actu ab ipſo conſiderantur, vel ẽt neque hoc modo ab inuicẽ differant.

Qualis rationis.

Rurſus, ſub alijs verbis põt hæc quæſtio proferri, vt ſcilicet indagetur, nùm genus, & differentia ab eadem forma, & realitate ſumantur, ſub varia, & varia conſideratione, an verò à formis realiter diſtinctis, ita vt ab vna genus, ab altera differentia, nã ſi ſancitum fuerit, ab vna, & eadem forma, ac realitate accipi, iuxtà variam acceptionem, iã non realiter, ſed ratione tantùm diſtinguẽtur, ſin autem à varijs formis, iam realis inter ipſa aderit diſtinctio.

Quid ſecum trahat hæc quæſtio.

Hinc potes adnotare, hanc quæſtionem, grauiſſimam illam difficultatẽ præſupponere, & ab ea prorſus pẽdere, nũ, ſcilicet in cõpoſito ſubſtãtiali vna tantùm, an plures ſint formæ realiter diſtinctæ. nã ſi vnica fuerit forma, genus, & differentia ab hac vna forma deſumentur, & ab ipſa prout tribuet eſſe ſub vna rõne, accipietur rõ gñris, prout ſub alia rõne, habebitur rõ differentiæ, & ita rõne ſolùm diſtinguentur; at ſi plures extiterint formæ ab vna genus, ab altera differentia erit petenda, vnde realis inter ipſa aderit diſtictio Et qm̃ 7. c. huius libri, annuẽte Deo, quæſt. de pluralitate, vel vnitate formarũ in copoſito definij, ideo multa, q̃ fortaſſis hoc loco poſſet qs deſiderare, inde poterit accipere.

Sic indagatur veritas ſæpe dictorũ in hoc capite, vtrùm .ſ. genus, & differẽtia dicãt totum eſſe ſpeciei, & rẽ omnino eandẽ importet, ſed ſub alia, & alia ratione, illud ſcilicet per modum determinabilis, hæc per modũ determinantis, ſi enim eandem rẽ dicunt, certè non differunt realiter, & ſi des oppoſitũ, iã eandẽ rẽ nequeunt dicere rurſus ſi ambo totũ, quod eſt in ſpecie exprimant, iam nõ realiter diſtinguuntur, qm̃ vnico eſſe gaudet ſpecies quod ab vtroque dicitur, quòd ſi partẽ dumtaxat importent, erit inter ipſa realis diſtinctio, qm̃ alteram genus, alteram differentia dicet, & demum, ſi partem dicent, non prædicabuntur in recto de ſpecie, at ſi totum referent, vtique prædicatione recta ſpeciem reſpicient, quare ex huius quæſtionis deciſione, magna pars eorum omnium, quæ hoc caput docuit pendere apparet.

Viæ variæ huius quæſiti indagandi.

Poteſt ergo multiplici via pronunciari hoc quæſitũ, nũ .ſ. genus, & differẽtia diſtiguant realiter, an rõne, nũ ab vna, & eadẽ forma, an à diuerſis ſumant, nũ totũ, qđ eſt in ſpecie, an partẽ ſolũ dicãt, nũ denique de eadẽ ſpecie prædicatione recta, an obliqua dicantur; nã ſi realiter diſtinguant, ergo à varijs formis ſumuntur, ergo dicunt tantũ partẽ ſpeciei, ergo nõ reſpiciunt ſpeciẽ recta prædicatione, ſin verò rõne ſolùm, ergo ab vna, & eadẽ forma ſumuntur, ergo totũ, quod eſt in ſpecie referunt, ergo de eadem in recto prædicantur, &c.

ARTI-

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quorundam ſententia refertur, & comprobatur.

OMnes illi, qui plures formas ſubſtātiales realiter diſtinctas in ſubſtantiali cōpoſito ſtatuunt, de quibus mentionē faciā, dū id negotij tractabo, ex cōſequenti docēt, genus, & differentiā realiter diſtingui, à diuerſis formis, & realitatibus deſumi, dicere partem ſpeciei, &c. Ioannes tñ Iandunus q. 34. ſuper 5. Diuin. in hoc præcipuus videtur extitiſſe, vbi conatur ꝓbare, ſpeciem eſſe realiter ex genere, ac differētia cōpoſitā, ac genus, & differentiā veras eius eſſe partes, & fuſius ad hoc ipſum laborauit q. 10. ſecundi eorūdem, qđ & firmarat q. 8. eiuſdē libri, & quæſt. 20. ſeptimi eorundem, & quæſt. 12. tertij eiuſdem ſcientiæ, & denique primo de Anima quæſt. 8. *Ianduni opinio locis multis poſita.*

Scotus quoq. primo ſent. diſt. 8. quæſt. 3. ſuſtinet, ac probat, genus ſumi ab alia realitate, quæ ſit illa, à qua ſumitur differentia, non quidem à diuerſis rebus, ſed à diuerſis formalitatibus, velut ibi clarè ſatis ſe explicat, exemplo ſumpto ex terminis ſimplicium literarum, &c. Pluribus poſſet hæc opinio muniri, at validiores ſolùm adferantur rationes. *Mens Scoti*

Et primò adeſt primum argumentum Doctoris ſubtilis ibidem, deſumptum ex Ariſt. auctoritate 8. Diuinor. nono aſſerentis, definitionem oportere longum eſſe ſermonem, & eodem textu paucis interiectis, aliquid de aliquo ſignificare rōnem definitiuam, & hoc quidem vt materiā, illud vt formam eſſe, qđ ſi genus, & differentia ſint idem realiter, iam definitio non eſt longus ſermo, cùm vnū tantùm dicat, iam in rōne definitiua, aliquid non dicitur de aliquo, ſed idē de ſeipſo, iam non ſignificatur mria, & forma, qm̄ hæc realiter diſtinguuntur, &c. Similiter ſeptimo eorundem 33. idem Ariſt. ait, quòd definitio eſt rō, & omnis ratio habet partes, & ſicut ratio ad rem, ita pars rationis ad partem rei, res verò definita conſtat ex partibus, ergo & definitio, at genus, & differentia ſunt ex quibus conſtat definitio, ergo ſunt partes, &c. *Argumenta pro ipſis Ariſtotel.*

Secundò adeſt ratio eiuſdem Doctoris, qm̄ ſi realitas, à qua ſumitur genus, eſſet verè tota rei quidditas, tunc genus ſolùm completè definiret, tunc addendo differentiam, committeretur nugatio; Et ſi dicatur, nullatenus nugationem committi, qm̄ licèt res eadem repetatur, non tñ eadem ratio, qm̄ alia eſt ratio generis, alia differentiæ. Contra hoc inſurgit Iandunus, & vbicumque de re hac loquitur, motiuum hoc plurimū exaggerat, & quaſi Acchillem adfert; dicens videlicet, quòd tunc conceptus definitiuus ſpeciei eſſet fictus, nihil. n. correſponderet in re, ergo pro nihilo relinquatur, ergo aliquid poni debet, qđ correſpondeat, at verò ad conceptus quidditatiuos fundandos non ſufficiunt accidentia, qm̄ hæc non ſunt de quidditate ſpeciei, quare exiguntur quidditates diuerſæ in re, quæ ipſis ſi veri eſſe debeant, reſpondeant. *Argumentum ſæpius à Ianduno allatum*

Tertiò; Nullo intellectu cōſiderante, adhuc natura generis ex ſe foret contrahibilis, & natura differētiæ contrahens, ergo vel realiter, vel ſaltē ex rei natura diſtinguūtur, non. n. idem valet eſſe, qđ contrahitur, & quod cōtrahit, nam idē ſimul reſpectu eiuſdem eſſet in actu, & in potentia, quod fieri nequit ex 8. Phyſ. 40. Quòd ſi dicat̄, ſemota operatione intellectus, nō fore genus cōtrahibile, vel differentiā contrahentem, ergo ſequitur, quod pari modo intellectus [illegible] genus contrahibilis, q.m.n. in re nihil eſt magis in hoc, [illegible] &c.

Ariſtotel. Quartò arguo ipſe, & dico ſic. Qualitas diſtinguitur ab eo cuius eſt qualitas, caliditas quippe eſt alia res à manu cuius eſt caliditas, at differẽtia eſt qualitas gſiris, vt expreſſè docet Ariſtot. 5. Diuin. 33. ergo differt a genere, ergo; &c.

Quintò adhuc inſto, Quod aduenit alicui poſt eius completam rationem, non eſt illud cui aduenit, non eſt illius ſubſtantia, ſed ei accidit, hæc propoſitio eſt famoſiſſima in veritate, & eius oppoſitum implicat, at differentia aduenit

D. Thom. generi poſt eius completam rationem, ergo nón eſt genus, ſed ei accidit, atque ideo realiter ab illo differt, minor propoſitio eſt omnium philoſophorum, & expreſſè docetur ab Auctore pri. con Gent. 24 octaua ratione, vbi ait, differentiam quæ ſpeciem dat generi non complere rationem generis, quoniam ratio (ait) animalis completa eſt ante additionem rationalis, quod etiam innuit eodem libro, cap. 24. quarta ratione, quare, &c.

Sextò, & vltimò arguo ex eodem Auctore 8. parte huius capitis docente, hominem eſſe ex anima, & corpore, ſicut ex duabus rebus tertiã rẽ, vbi nedũ videtur docere, genus eſſe aliã rẽ à differentia, (nã à corpore ſumitur genus, ab anima differentia,) ſed & plures formas ſubſtantiales in compoſito ſubſtantiali ſtatuere, iam enim ait, corpus, & animam duas eſſe res, vt hoc loco dubitauit Caiet. &c. Si alia multa cupis argumenta videre, quibus apparet effici, genus

Capreol. vel realiter, vel ex rei natura à differentia ſecerni, lege Capreolum primo ſent. diſt. 8. quæſt. 2. circa 7. rationem, quam contra primam concluſionem adducit,

Soncinas. vbi 14. argumenta adfert, quibus probatur aſſumptum illius ſeptimi argumenti, quod erat, Genus, & differentiam a realitatibus diuerſis deſumi, ex quibus probationibus, nouem adfert Soncinas quæſt. 36. ſeptimi Diuinorũ, vbi hoc ne-

Aquarius. gotium definit, ſed & nonnulla habes in hoc ab Aquario eiuſdem libri 14. di-

Achillin. lucidatione, & multa in Alex. Achillino 2. de elementis art. primo in 3. dicto poſt ſecundum corrolarium, & in alijs permultis, quæſtionem de formarum vnitate in eodem compoſito diſcutientibus, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Definitur, genus, & differentiam non realiter diſtingui.

D. Thomę, & eius diſcipulorum ac aliorũ ſententia. AVctor hoc loco, vt vidimus, & vbique, dum de ſubſtantialis formæ in cõpoſito vnitate differit, & tota eius Schola, & philoſophi illi omnes, qui vnicam in compoſito formam conſtituunt, de quibus loco ſuo erit ſermo, docẽt genus, & differentiam eandem rem ſignificare, eandem rem eſſe, & ratione ſolùm differre; prout ab intellectu concipiuntur.

Concluſio. Vt igitur quæſiti huius veritas manifeſtetur, pono hanc concluſionem: Genus, & differentia non diſtinguuntur realiter.

Pro cuius declaratione noto primò, quòd de genere, & differentia dupliciter loqui contingit, vno modo materialiter, & quo ad fundamentum, alio mõ formaliter, & vt actu fundant intentionem generis, & differentiæ, primo modo dico, quòd ſunt eadem res, & natura, & ita tot ſunt genera, quot differentiæ,

Capreol. ſub qua conſideratione Capreolus loco relato ad decimam illius antecedentis probationem vocabat ea genus, & differentiam in potentia, ſecundo aũt modo differunt, qm̃ alius eſt conceptus generis, alius differentiæ, & conceptus vnius

non

non ingreditur conceptum alterius, quamuis enim & conceptus ſpeciei ingreditur, modo aũt, neque conceptus generis eſt de conceptu differentiæ, neque ẽ cõtra, ſi .n. des oppoſitũ, nequiret ſubterfugi, quin in definitionibus interueniret nugatio, quoniam idem conceptus bis poneretur, ſemel ratione generis, & rurſus ratione differentiæ.

Qualis ſit conceptus generis, & differentiæ.

Conceptus quidem generis eſt quid indeterminatum, quid confuſum, quid contrahibile, quid determinabile, conceptus verò differentiæ, quid determinatum, diſtinctum, contrahens, ac terminans, vt patet, dum aliqua natura concipitur ſub ratione animalis, & ſub ratione rationalis, animal enim concipitur vt quid contrahibile, & determinabile, rationale, vt quid contrahens, ac determinans, non quòd res, quam dicit genus, ſit extra animam realiter indeterminata, & res, quam dicit differentia, ſit ſimiliter extra animam realiter determinata, tunc enim realis adeſſet inter rem generis, & rẽ differentiæ diſtinctio, neque eo modo, vt indeterminatio, ac determatio ſint de principali intellectu, & ſignificato generis, ac differentiæ, nã intellectus nunquam poſſet ſimul hẽre conceptũ generis, & differentiæ, pugnaret .n. quòd intelligeret aliquid eſſe indeterminatũ vt ſic, & ſimul idẽ intelligeret eſſe determinatũ, ſed ſic intelligimus, vt optimè ibidẽ docebat Capreolus inter reſpondendum ad quintam probationẽ, & adnotatum deinde fuit à Soncinenſe allegata quæſtinne, quòd determinatio, & indeterminatio neque ſunt modi rei extra animam, neque ſunt de principali intellectu generis, ac differentiæ, ſed ſunt modi rõnis conſequentes modũ intelligendi, vt potè qui nõ cõueniant rebus, niſi quatenus ab intellectu actu concipiũtur, pôt nanque intellectus apprehendere naturã animalis ſeiunctã ab omnibus differentijs, hoc eſt, nullã in ea differentiã conſiderando, & hãc apprehenſionẽ conſequitur indeterminatio, nõ quòd concipiat intellectus naturam eſſe indeterminatam, ſic enim falſa eſſet apprehenſio, ſed quia apprehendit eam, ac ſi eſſet indeterminata, hoc eſt, non dicit naturã animalis eſſe ab omnibus differentijs abſtractam ſed ipſam conſiderat abſque differentijs, quæ illam contrahunt, ac determinant, vnde tota hæc indeterminatio eſt in modo concipiendi; poteſt ſimiliter intellectus apprehendere naturam animalis, vt eſt in hac, & illa ſpecie, & ſic eam determinatè apprehendit, & hi modi eandem rem concipiendi poſſunt eſſe ſimul in intellectu, nil enim prohibet, vt intellectus vnam, & eandem rem ſub ratione diuerſa concipiat, q̃m rationes illæ non ſunt de principali rei ſignificato, ſed ſolùm ex vario mõ cõcipiendi proueniũt.

Capreol. Soncinas.

Difficultas.

At dices, & forſan meritò, quomodo verum eſſe poſſit, indeterminationem non eſſe de principali ſignificato, ac intellectu generis, ſi ſolùm res illa ea propter vocatur genus q̃m ſub indeterminatione eſt apprehẽſa, ita vt ipſa ſemota, nequeat amplius genus dici? profectò ſi ſpectetur natura aliqua ſine illa indeterminatione, iam rationẽ generis amplius non tenebit, quomodo ergo talis indeterminatio non eſt de principali ſignificato generis? Idem ex proportione dubitatur de determinatione reſpectu ſignificati differentiæ. Reſpondeo, quòd Albertus magnus 5. Diuin. tract. 6. c. 10. & 11. non ſemel repetit, deſignationẽ, vel determinationẽ, & indeterminationẽ nõ eſſe de natura generis, ſed ſibi accidere, reſpectus enim, quem habet ad deſignans, & determinans, nõ ingreditur generis definitionem, & ipſo vel poſito, vel remoto, neque ponitur, neque remouetur, & quidem ſi hæc determinatio, & inderminatio forent de eſſentia generis, tunc genus fieret ab intellectu, tunc animal, vt animal non foret genus, ſed intellectus ipſe genus illud efficeret, quod eſt abſurdũ, de genere loquẽdo, pro natura, & pro ſubſtrato. Quòd aũt Albertus ibi ea proferat de genere pro natura, & ratio conuincit, nam de eſſentia generis logicè accepti eſt diſigna-

Soluitur ex doctrina Alberti magni.

tio illa, & reſpectus, & modus ſuus loquendi ſatis declarat; ait enim primò propè finem cap. illius 11. quòd determinatio, vel indeterminatio non ingrediuntur definitionem illius naturæ, quæ eſt genus, & mox ſecundò ſubdit, qđ ſublato determinatè, non tollitur natura generis, vbi apertè manifeſtat, ſe loqui de natura generis, non de intentione. Accedit, quòd ibi artifex erat Metaphyſicus, quare de natura potius, quàm de intentione accipiendus eſt. Noſter quippe intellectus non ponit in re naturā importatam per genus, ſed rem cōcipiendo indeterminatè, attribuit ſibi intentionem generis, non autem ei naturam illam confert, qm̄ materiale illud, fundamentum illud non eſt per intellectum, ſed formalitas tantùm illa, à qua natura dicitur genus, idipſum modo ſuo per omnia eſt de differentia ſentiendum, ac dicendum.

Quomodo circa genus negotietur intellectus.

Aliud eſt ergo loqui de genere metaphyſicè, ſeu quo ad naturam, & aliud eſt loqui de ipſo logicè, ſeu quo ad intentionem; primo modo non pēdet ab intellectu, non eſt de ſuo ſignificato principali illa indeterminatio, ſecundo modo pendet ab intellectu, ab illa. ſ. relatione, qua per intellectū cōparatur ad ea, in quibus eſt, nos loquimur de genere quo ad naturam, dum dicimus, eandē rem eſſe cum differentia, & in eius principali ſignificato non cadere illam indeterminationē; nam dum capitur metaphyſicè, vel quò ad rem, vel quò ad mr̄iale, vel quò ad fundamentum, hæc. n. omnia idem ſibi volunt, nihil ſibi tribuitur, niſi qđ ſit de eius rōne, vt ſcilicet animal ſit ſubſtantia animata ſenſibilis, quicquid verò aliud ei tribuitur, falſò tribuitur, vt inquit Auctor c. 9. tractatus de genere, vel. ſ. quòd ſit vnum, vel multa, accidit quippè animali prædicari de hoc, vel de illo, vt cap. ſequenti patebit, ſi enim animal vt ſic prædicaretur, puta de equo, tunc & homo cum ſit animal, de equo pariter diceretur, quare accidit generi metaphyſicè accepto illa indeterminatio; Imò verò aliud addam, quod mihi veriſſimum ſemper fuit, licet à nōnullis minimè approbetur, quòd intellectus potius dat nomen vniuerſalis ipſi vniuerſali, dum cōparat illud ad ſua inferiora, q̄ quòd ex illa comparatione faciat ipſum eſſe vniuerſale, iam. n. natura illa vniuerſalis effecta eſt, dum ab intellectu fuit apprehenſa, abſtracta, & depurata à conditionibus indiuidualibus, deinceps dum intellectus illam comparat ad inferiora in quibus eſt, de quibus dr̄, donat illam nomine generis, vel ſpeciei, iuxta. ſ. modum, quo videt de aliquibus dici, qđ ſi ante hanc comparationem præceſſit vniuerſalitas in illa natura, iam præceſſit eſſe vel generis, vel ſpeciei; ſed accuratius & fuſius de his differam ſequenti capite, dum erit ſermo de exiſtentia vniuerſalium in tertia quæſtione, &c.

D. Thom.

Quorundam dictorum explicatio.

Quæ tamen dicta ſunt de indeterminatione, vt accidat naturæ generis, intelligas de indeterminatione illius naturæ penes eſſe in hoc, vel illo, aut dici de hoc, & illo, extrinſeca ferè conſiderando, ſeu ea in quibus natura illa inuenitur, nō aūt ita indeterminationem ab eius quidditatiua ratione ſemoueri credas, vt natura illa ſit quid vnum determinatè, quomodo. n. naturā determinabilem dicat genus, habuiſti in annotationib. ad 7. partem huius literæ; licet. n. animal quo, ad naturā ſit ſolū ſubſtantia animata ſenſibilis, attamen animal, qđ eſt genus, dicit ſubſtantiā animatā ſenſibilē, formaliter determinabilem, modo ibi explicato, licet veriſſimū deinde ſit, accidere tali naturæ eſſe genus, & ex conſequenti indeterminationē, cum hæc ſint modi rōnis, modum intelligendi conſequentes, vt hac eadem quæſtione cum Capreolo, & Soncinenſe dicebam.

Nota ſecundò id quod colligi ferè poteſt ex ijs quæ allata ſunt, ex quo argumenta multa diluuntur, qđ dum dicimus, genus, & differentiā non eſſe realiter diſtincta, nil aliud volumus, quàm eandem penitus naturā in re importari nomine generis, & nomine differentiæ, at conceptus vnius non intrat cōceptum

quid-

quidditatiuũ alterius, ob hoc dñr ratione differre, hoc eſt, conceptu,& cõceptibiliter, penes nimirũ cõceptus quidditatiuos, nam alius eſt cõceptus huius naturæ, puta *animal* vt eſt genus, alius vt eſt differẽtia; conceptus eius vt eſt genus, metaphyſicè loquendo, (ſic.n. toto hoc capite nos prima obſeruatione eiuſdẽ diximus ſermonẽ habere, nã de ipſo logicè, c.ſequẽti erit tractatio) eſt, vt ſit ſubſtãtia aiata ſenſibilis, cõceptus eiuſdem, vt eſt differentia, puta *rõnale,* eſt cõducens ad eſſe id cuius eſt differentia, &c. Differunt ergo, qm̃ alius eſt cõceptus formalis, ac definitiuus generis, alius differentiæ, ſic res illa, quæ eſt genus, eſt & differentia, at res quæ eſt genus vt genus, non eſt res, quæ eſt differentia, vt differẽtia, ſic re & identicè ſunt idem, non rõne, & formaliter. *Conceptus animalis, vt eſt genus. Vt eſt differentia. Differentia & conuenientia generis, & differentiæ.*

Ex quo tertiò obſeruã, qđ quoties dicitur differentia qualitas generis, aduenire generi, nil aliud intelligendum eſt, niſi qđ differẽtia non eſt de conceptu eſſentiali, & quidditatiuo generis, rõnale namq. & irrationale dicuntur qualitates animalis, & illud cõſequi, & ei aduenire, qm̃ non ſunt de eius conceptu eſſentiali hoc eſt, vt vno verbo rem concludam, non ſunt actu de eius definitione, & nihilominus obiectiuè, & in rerum natura res illa quæ eſt animal, eſt quoque rationalis, aut irrationalis, cũ non habeat eſſe reale animal, niſi in ſpeciebus, licet abſq. ipſis habeat eſſe intelligibile, quãdo aũt deſcendit ad hominem per rationale, eadẽ eſt natura animalis, & rõnalis, qm̃ rationale non fuit omnino additum animali, ſed ſolum actũ additum fuit, quod iam aderat poteſtate, ita quamuis in rõne, conceptu, definitione generis non cadat conceptus differentiæ, (non.n. in definitione animalis cadit rõnale.) in eius tamen exiſtẽtia vtiq. cadit differentia, qm̃ non inuenitur animal, quin rationale, vel irrationale; Sic pulchrè Albertus ſub initium c. illius decimi dicebat, qđ licet differentia non perficiat genus in eſſe generis, hoc eſt, in definitione, tñ perficit ipſum in eſſe, ſicut forma non perficit materiam in eſſe materiæ, perficit tñ ipſã in eſſe, &c. ſic Auctor 1.cont.Gent.42.in penultimo argumento citato aiebat, differentiam non complere rationem generis, ſed per eam genus acquirere eſſe in actu, & Ferrarien.ibidem ſcribebat, differentiam non complere quidditatẽ generis, ſed eſſe, & genus acquirere eſſe per aliud, hoc eſt per differentiam, à ſe non realiter, ſed formaliter diſtinctam, & cap.24.dicebat, genus non eſſe per ſeipſum, ſed per aliud, per differentiam videlicet, &c. Albertus magnus. D. Thom. Ferrarien.

Hinc differentia dicitur qualitas generis, non eo nomine, quo qualitas ſignificat accidens, ſed ea rõne, qua formatiũ, & quale ipſum reddit, & quoniam omnis forma conſueuit vocari qualitas, qm̃ qualitatem, & ſpeciem præbet ei cuius eſt forma, idcirco differentiæ, & ab Ariſtot. & ab alijs philoſophis dñr qualitates generis, hoc eſt, ſpeciem determinationem, & qualitatem ei dãtes, & breuiter, differentiæ non ſunt qualitates accidentales, ſed eſſentiales ipſius generis modo expoſito, ſic non dñr de ſpecie in quale ſimpliciter, ſed in quale quid, qđ eſt quale eſſentiale, ſubſtantiam ſcilicet ipſam perficiens. *Quomodo differentia dicatur qualitas generis.*

Quòd ſi ſollicitus quis, & anxius adhuc remaneat, qui fieri poſſit, vt differentia dicatur aduenire generi, genus conſequi, & tñ non eſſe ei accidens, vt 5. loco arguebatur, illud mente contempletur, qđ non ita differentia dicitur aduenire generi, & illud cõſequi, quaſi qđ genus prius intelligatur in eſſe ſuo perfecto conſtitutũ, & deinde ſibi aduenia differentia, hoc.n.modo argumentum foret demonſtrans, velut à rõne, propriũ adueniens ſpeciei, eſt ſibi accidens, qm̃ eam iam in eſſe ſuo completo conſtitutam ſequitur, & ſm̃ aliquid ſolum ſpecies eſt ab ipſo formabilis, at dicitur aduenire illi, & illud cõſequi, vt actus potentiam, vt perfectum imperfectum, adeo quòd, tm̃ abeſt, vt adueniat generi completo, & perfecto, quòd dum aduenit, illud complet, ac perficit; *Quomodo dicatur aduenire generi, & illud conſequi.*

ſic

Caietanus. Sic Caiet. in prædicab libus cap. de differentia dicebat, differentiam eſſe qualitatem generis eſſentialem, quoniam ipſum non ſpecificatum ſupponit, ſed ita qualificat, vt ad eſſe ſpecificum trahat. Ponitur quippe genus vt ens imperfectum, & vt potentia perficiendum per ipſam differentiam, de eius poteſtate egredientem, velut & materia perficitur vt potentia per formam, & per actum egredientem è gremio ipſius, cum hoc tamen diſcrimine, quòd forma eſt alia res à materia, & ei additur vt pars parti, non enim ita in materia præeſt, vt aliquid ipſius ſit in materia ſed de nouo ab agente comproducitur ad compoſiti productionem, at differentia additur generi vt totum toti, hoc eſt, vt determinatum indeterminato, & iam poteſtate in ipſo continebatur. D. Thom. Ita egregiè Auctor ſecundo con. Gent. 95. dicebat, differentiam non addere extraneam quandam naturam ſuper genus, ſed eſſe quandam determinationem ipſius naturæ generis, & in expoſitione 42. 7. Diuinor. non longè ab initio lectionis 12. tradebat, qđ dum generi additur differentia, non additur quaſi aliqua diuerſa eſſentia à genere, ſed quaſi in genere implicitè contenta, ſicut determinatum continetur in indeterminato, vt album in colorato. Quod ipſum tradidit tractatu de natura generis in fine capitis octaui, Alenſis. & Alenſis ad tex. illum 43. hoc ipſum affimauit, dicens, vocem quatenus eſt genus non expectare formationem literæ, tanquam aliam quandam formam, ſed eam includere infra ſeipſam, quoniam ipſa vox vt eſt genus literæ, non eſt niſi ipſa litera ſic ſignificata; & magnus Albertus cap. 13. tractatus illius eruditè ſcripſit, Alber. magn. qđ genus, ac generis potentia perficitur, & determinatur ex differentia, & in conſtitutione ſpeciei nõ additur ei differentia, vt penitus aliud, ſed potius vt idem determinatũ, & non multis interpoſitis addebat, qđ eſſe in potentia, & eſſe in actu idem eſt, & eiuſdẽ eſſe ſm̃ ſubſtantiã, & nõ differt, niſi p eſſe potentiæ, & eſſe actus in eo qđ eſt actu, & in eo quod eſt potentia, quæ differentia in ſubſtantiali eſſe nullã gignit diuerſitatem, & ſubdebat exemplum, (qđ fuit Auicennæ 8. ſuæ Metaphyſ. c. 5. Auicenn. nõ multũ à principio,) vt cũ dr̃ menſura, & additur linea, quæ eſt menſura ſecundũ ſolã longitudinẽ determinata, nihil additur, qđ in menſura nõ fuerit, vel qđ ab ipſa ſit diuerſum, ſed id qđ erat potẽtia, & indeterminatũ, effectũ eſt in actu, & determinatũ, quæ nullã diuerſitatẽ in ipſo eſſe ſcđm ſubſtantiã faciunt.

Ex his omnibus perſpicuè ſatis elucerè poteſt, eandem rem, ac naturam eſſe genus, & differentiam. conceptu tamen, atque ratione diſcriminari ab inuicem, vt inſinuatum eſt, quare iam diſtinctionem hanc explicemus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Explicatur, quomodo genus, & differentia diſtinguantur.

Conclusio. QVoniam dùm genus, & differentia ab intellectu actualiter concipiuntur, multa videmus de vno affirmari, quæ de altero neganda ſunt, neceſſariò colligitur, aliquid diſcriminis inter ipſa cadere, quare ponamus hanc breuem concluſionem; Genus, & differentia ratione tantùm diſtinguuntur.

Scias itaque, differentiã hanc rõnis, non eſſe vanã, aut fictitiã, ſed fundamentũ habere in re ipſa, vt ſcilicet poſſit verè quò ad vnũ reſpectũ concipi ſub rõne potentiæ, & indeterminati, & penes aliũ reſpectũ ſub rõne actus, & determinati, quòd

ti, quòd ſi diſtinctio illa, quæ fundamentũ hēt in re, hoc ſolùm nomine ſit vo-
canda diſtinctio ex natura rei, fatebor vtique, ex natura rei adeſſe diſtinctionē
inter rē generis, & rē differentiæ, hoc eſt, eſſe in re ipſa, vnde verè poſſit con-
cipi, & conceptu generis, & conceptu differentiæ, nō aũt ſic ſtatuā diſtinctio-
nē mediā inter diſtinctionē rōnis, & realē, nā volo, qđ hoc mō expoſita diſtin-
ctio ex natura rei claudatur ſub diſtinctione rōnis, nā & realis, & rationis di- Bannes.
ſtinctio latitudinem admittunt. Et nō inconcinnē fortaſſe Banneſius in comm.
primæ par. quæſt. 3. art. 5. dixit, compoſitionem generis, & differentiæ poſſe
vocari compoſitionem realem metaphyſicam.

Maiorem ſiquidem diſtinctionē pono inter naturā generis, & differentiæ, q̄
inter attributa diuina, & tamen inter hæc ponitur diſtinctio rōnis rōcinatæ,
hoc eſt, fundamentum in re habentis, ergo diſtinctio inter genus, & differentiā
vř alio nie vocanda, quàm pure rōnis; non tñ impugno vel Auct. vel alios gra-
uiſſimos eius diſcipulos, vel et m. ipſum, qui in art. præcedenti, & hac conclu-
ſione, eiuſmodi differentiā appellauerim rationis, ſic enim verè locuti ſunt, &
ipſe eorum veſtigia imitatus, haud falſum dixi, cùm reuera ſit rationis diſtin-
ctio, quatenus nomine diſtinctionis rationis, exprimitur omnis diſtinctio, quæ
non ſit realis, adeo quòd vocando hanc diſtinctionem, rōnis nomen generis ip-
ſius diſtinctionis exprimimus, qđ ſi nomine vt ita dixerim ſpecifico foret ap-
pellanda, eam formalem vocarem, velut eam vocaſſe videtur Ferrarienſis, vtro- Ferrarienſis.
que illo loco ex cont. Gent. art. præcedenti memorato.

Nullus autem Thomiſta me arguat, qđ vel ab Auctore, vel à cōi eius ſectato-
rum doctrina recedere, & Scoto manus dare videar; iam enim dixi, & idipſum
repeto, verum eſſe, hanc diſtinctionem eſſe rationis, & nullatenus realem,
doceo enim, rē eandem nomine generis, & differentiæ importari, at qm̄ varia *Qualis ſit di-*
ſunt, quæ rationis diſtinctione diſtinguuntur, & varia rurſus eſt hæc rationis *ſtinctio inter*
diſtinctio, ideo ſi liceat ab hoc nomine amplo, & cōi, ad vocē quandā peculia- *genus, & diffe-*
rē magis tranſire, formalē eā dicā, non ex varijs formis, ſed ex varijs eiuſdem *rentiam.*
formæ formalibus conceptibus depromptam, nedum eā rōne, qm̄ fundamentũ
talis diſtinctionis ſit in re ipſa, nam & hoc mō inuenitur diſtinctio inter di- *Quomodo vo-*
uinam ſapientiam, & bonitatem, (reſpondet enim aliquid in re duobus illis *cetur ab Au-*
conceptibus ab intellectu nřo formatis de ſapientia, & bonitate,) ſed qm̄ *ctore.*
quouis intellectu ſecluſo, in re ipſa, in ordine ad quemuis intellectũ pullulat
aliquid, cui tribuatur nomen generis, & cui tribuatur nomen differentiæ, quod
nequit dici de diſtinctione inter attributa diuina, nam relatione ad diuinũ in-
tellectũ, ea vt intelligi queunt intelligentē, nulla penitus inter ipſa conſurgit
actualis diſtinctio, ſed conceptus vnius eſt prorſus ex parte rei conceptus alte-
rius, vt videbitur quæſt. 2. ad ſextum caput; at conceptus generis eſt alius ab
illo differentiæ, nedum noſtri, ſed & cuiuſuis intellectus comparatione, & ex
parte ipſius rei; vt ex doctrina huius capitis patere pōt, & exploratius adhuc
fiet. Neque quis dicat, poſſe in hoc propoſito aſſignari diſtinctionem illā for-
malem, non formaliter, ſed eminenter, id totũ .ſ. efficientem, qđ efficeret diſtin-
ctio formaliter, hæc enim non cuius negotio accomodanda facile venit, ſed
ſolùm qñ de diuinis rebus eſt ſermo, in Deo enim dumtaxat, & iure ob eius in-
finitatem omnia vnum fiunt, & indiſcriminantur cuncta, (de abſolutis loquen-
do,) qđ nequit de re finita dici. Quare manet hoc diſcrimen inter diſtinctio-
nem, qua pfectiones diuinæ, & qua genus, & differentia diſtinguuntur, qđ licet
vtraque fundamentũ habeat in re, & perinde rōnis rōcinatæ ſit vocanda, illa tñ
conſurgit ex imperfectione intellectus, qui nequit attributũ aliquod, quantũ
de ſe fuerit penetrabile penetrare, hæc aũt enaſcit ex re ipſa, & quicūque intel-

lectus

lectus intuens rem generis, & rem differentiæ, intuebitur ſemper conceptum vnius non eſſe conceptum alterius, ita conceptus generis eſt diſtinctus à conceptu differentiæ, & è contra, nedum ex parte concipientis, ſed ex parte rei cõceptæ. Sic vt ẽt in voce ipſa deprehendatur aliquid diſcriminis inter diſtinctiõné perfectionũ diuinarum, & hanc generis, & differentiæ, quãuis vtraque rõnis ſit nominanda, hoc eſt, nõ realis, veruntamen, quoniã maior diſtinctio eſt hæc poſterior, ea pp eã voco formalem, non ex parte naturæ rei, ſed ex parte conceptus, nolo enim, quòd alia realitas ſit illa generis, alia illa differentiæ, ſed quòd ex parte ipſius rei, alius ſit conceptus formalis illius, alius iſtius.

Ita elucere põt, me plurimũ à Scoto diſſidere, & Auct. doctrinæ penitus aſſentire, neque enim volo, hanc diſtinctioné eſſe in actu, niſi p opus intellectus, ſcio enim diſtinctionem oẽm non realẽ pendere ab intellectu, & p ipſum compleri, at qui nobis aduerſantur, volunt nullo conſiderãte intellectu talẽ adeſſe diſtinctionem, radicaliter tũ, & fundamentaliter eſt in re hæc diſtinctio, quam complet intellectus, aliàs commentitia eſſet; Rurſus, hanc diſtinctionem non conſtituo inter rẽ generis, & rem differentiæ, tũc enim foret realis, neque inter realitates eiuſdẽ rei, ſed ſolùm inter varios eiuſdem rei formales cõceptus, ſic enim eam formalem appello, non rem, ſed rei conceptus denotando.

Quomodo ta- li. diſtinctio ſit in actu.

Ex his obſerua, qđ ſi Petrus Fonſeca in expoſitione 11. 2 lib. Diuin. dũ dixit, eſſentialia prædicata, (quæ certè ſumuntur ex genere, ac dfferentia) eſſe diſtincta pluſquã rõne, & cogitatione, id voluit quod docuimus, innuens in ipſa rei natura, & obiectiuè conceptus ipſos eſſe diſtinctos, & hoc nomine, formalem inter ipſa diſtinctionem nuncupare voluit; audiendus eſt, & forſam hoc ſolùm voluit; ait enim, ſe putare hanc eſſe opinionem Auct. & grauiorum eius ſectatorũ, cũ ſcđm rõnem ratiocinatam hãc diſtinctioné appellent. At ſi noie diſtinctionis formalis accepit Scoti ſenſum, denotando ſcilicet realitates varias, & formalitates, nedũ iuxta conceptus, ſed & iuxta rem, vt .ſ. res à qua ſumitur genus, verè ſit potentialis, ac pfectibilis ab illa re, à qua ſumitur differentia, ac qđ genus non perficiatur realiter per differentiã, proueniat ob identitatem ad aliquod totum, cui realiter primò, & genus, & differentia ſint eadem, vt loco præfato diſtinctionis illius octauæ clarè ſatis proſequitur Scotus, tũc ſuſtinendus non venit, & fortè ita ſenſit, ait .n. dicendũ eſſe, qđ ſunt diſtincta diſtinctione formali, vt loquitur Scotus, at qm̃ non dixit, vt vult, ſed vt loquitur, in voce tm̃ forſan, non in re cũ Scoto fuit, intelligendo in expoſitione illa allegata, nã ſi quæſtione, quam ibidem mox format ſectione octaua inſpiciatur, videbitur, qđ Auct. doctr. vtique relicta, Scoto adhæſerit; inquit .n. reſpondens ad ſm̃, prædicata eſſentialia diſtingui formaliter, ſeu ex natura rei, & nõ potentia ſolùm, ſed actu, & probat, qm̃ plus perfectionis eſſentialis includunt inferiora, quàm ſuperiora, quod patet ex eorũ definitionibus, & proprietatibus. At hoc nõ concludit maiorem diſtinctionem, quàm rõnis via explicata, & fundamentalem ſolùm ante opus intellectus, nõ aũt actualem ab vna enim, & eadem forma ſub variis conſiderationibus ſumuntur & ſuperiora, & inferiora prædicata, in vno, & eodem definito loquendo, nil enim inconuenit, vt in varijs definitis, à varijs formis varia prædicata ſumãtur. Rurſus, motiuũ aliud, quo vſus eſt in illius tex. expoſitione, videtur nil ponderis libere, cùm enim illo tex. dixiſſet, ac probaſſet Ariſt. non eſſe procedendũ in infinitũ in ſcientijs, vel in genere carũ formaliũ, vt exponunt Auerr. Auct. & Alenſis, vel in oi cãrũ gñre, vt Antorius Scotus, quẽ in hac expoſitione præceſſit Alex. vltimis verbis ad illũ tex. [illegible]

Sententia Fonſeca.

Ab ipſo probata

Eius rationes ſoluuntur.

Auerroes. D. Thom. Alenſis [illegible]

pe quæ infinitis conſtans partibus,cognoſcibilis tñ ſit, ait non eſſe ſimile de linea,cuius partes, ſeu diuiſiones non ſtant, ſed procedunt in infinitũ, nequit .n. quid intelligi,niſi in aliquo ſtetur,quare nequit ſciri linea,niſi quatenus eſt ſtans in eius diuiſione; nullus enim enumerabit lineæ ſectiones,quæ in infinitum procedunt;at infinitũ in formis eſt infinitum in actu, quare ſi in ipſis procedatur in infinitum,perit ſcientia,&c. Colligit ex hoc Fonſeca, prædicata eſſentialia eſſe actu diſtincta, quoniam ab Ariſt. contraponuntur partibus lineæ, quæ ſunt in potentia. At nihil cogit hæc ratio,non enim de facto ait Ariſtoteles, hæc prædicata eſſe actu diſtincta ſed quòd ſi darentur formæ infinitæ, prædicata illa actu diſtincta, & infinita eſſent, quòd enim non de facto loquatur,patet,quoniam reuera formæ non ſunt infinitæ & hoc ibi probare intendit Ariſtoteles. At licet vera hæc ſint,non tamen ex his ſoluitur ratio Fonſecæ, valet enim dicere,ſi darentur formæ infinitæ, eſſent actu diſtinctæ, ergo & quæ modo dantur formæ finitæ,ſunt actu diſtinctæ, nam infinitas quæ aduenіat,non adfert diſtinctionem,vel indiſtinctionem, & potius indiſtinctionem ſecum fert,ſi nimirum fuerit infinitas ſimpliciter, & præterea quiuis actus, & forma ſeparationis,ac diſtinctionis eſt cauſa, ex ſeptimo Diuinorum. 49. ergo prædicata eſſentialia à formis deſumpta ſunt actu diſtincta,&c. Quare dicendum eſt, vtique prædicata eſſe actu diſtincta,at non quatenus ſunt in vno, & eodem,ſed quatenus ſumuntur à varijs formis, in varijs ſuppoſitis exiſtentibus, nam prædicata quæ deſumuntur ex forma hominis, puta quòd ſit ſubſtantia animata,rationalis, ſunt actu diſtincta à prædicatis deſumptis ex forma leonis, quod ſcilicet ſit ſubſtantia ſenſibilis, ratione carens, non autem ſunt actu diſtincta prædicata generis,& differentiæ vt ſic, quando ab eadem forma in eodem compoſito deſumuntur,quæ doctrina poteſt colligi ex Auctore ſuper tex. decimum immediatè præcedentem, &c. D. Thom.

Vel dicamus,vtique actu eſſe diſtincta prædicata eſſentialia gñris,& differẽtiæ in eodẽ quoque ſuppoſito, & ab eadẽ forma deprõpta, at quatenus obiectiuè terminant intellectũ nõ aũt in ipſa re,& dũ obijciuntur intellectui, diſtinguuntur diſtinctione illa rationis rõcinatæ,ſi ad rẽ,& naturã referatur,mõ plenè ſatis expoſito,vel diſtinctionẽ formali ſi ad cõceptus reſpiciam, quare vnã, & eandẽ rẽ ſub vario formali conceptu dicit genus dicit differentia.

Poſtremò notabis,quòd omnia prædicata eſſentialia, quæ de aliquo vno dicuntur,vt de hoc,eſſe ſubſtantiã,corpus,viuens,aĩal,rõnale,&c, ab vna,& eadẽ forma ſub varia,& varia conſideratione cãtur,dũm .n. accipitur forma illa,vt eſt quid potentiale contrahibile,& determinabile, tribuit prædicata cõmuniora & quæ ex parte gñris ſe tenent,dũm aũt conſideratur vt eſt determinata, contracta, & in actu vltimato conſtituta, ſic prædicata magis ſpecialia, elargitur, & quæ ex parte differentiæ ſe teneant. Vltima ſiquidem differentia ex 7. Diuin 43. eſt tota rei ſubſtantia,& definitio,eſt .n. eius vnitas tanti ambitus,quanti vnitas definiti, ſic totum dicit non partẽ;non colligas aũt genus dicere nihil,nam & hoc totum dicit,at ſub cõfuſiori modo & determinabili,& cõtrahibili. Non itaque ex varietate prædicatorum eſſentialiũ colligitur varietas formarum,ſeu rerum, tunc enim alia res foret genus, alia differentia, cùm aliud prædicatum impertiatur illud, aliud conferat hæc, bene tamen ex varietate formarum colliges varietatem prædicatorum; ſic valet propoſitio: Sunt plures formæ,ergo plura prædicata, non autem valet Sunt plura prædicata, ergo plures formæ,& ratio eſt, quoniam quæuis forma tribuit ſaltem vnum prædicatum, dat enim aliquod eſſe, quodcunque illud fuerit, poteſt autem & conferre plura prædicata, quatenus vario modo ſubijcitur noſtræ conſiderationi,

Quomodo ab eadem forma varia prædicata.

Ariſtotel.

Quomodo ſe habeat pluralitas prædicatorum, & formarum.

rationi, ita ad pluralitatem prædicatorum non ſequitur pluralitas formarum; velut multiplicatis effectibus, non eſt neceſſe vt multiplicentur cauſæ, cùm ab vna, & eadem cauſa varij poſſint effectus prodire.

Ariſtotel. Iandunus. Iauellus. Auerroes. Achillin.

Ex quo habes, quòd quando Philoſophus ſecundo Diuinorum tex. illo 10. ex finitate prædicatorum quidditatiuorũ collegit finitatem formarum, noluit docere, eandem eſſe rõnem multiplicitatis prædicatorum eſſentialium, & formarũ, vt .ſ. ad illã ipſorũ multiplicitas ſequatur iſtarũ, vt ſibi ſuaſit Iandunus q. 9. illius libri, ſed voluit ſumi diuerſa prædicata à diuerſis formis, non in eodem definito, (in hoc .n. eadẽ forma dat oĩa prædicata,) ſed in diuerſis ſeparatim, vt innuebam ſuperius ex Auct. exponente tex. illũ, & vt habes apud Iauellũ q. 7. eiuſdem libri. Vel dicas, ſermonem Ariſt. eſſe ſub conditione, ſi nimirum ſit procedere in infinitũ in formis, eſt etiã ſic procedere in prædicatis eſſentialibus, at in his non eſt ſic procedere, ergo neque in illis, quem conditionalem ſermonem vr̃ accepiſſe Auerr. vt idem Iauell. adnotauit, nã in principio expoſitionis tex illius 10. dicebat, ſi videbitur natura definitionum eſſe finita, (hoc eſt, prædicata quidditatiua, quæ definitiones conſtituunt eſſe finita,) neceſſarium erit, vt natura etiam quidditatum ſit finita, & ſic quoque formarum numerus erit finitus, à forma quippè ſumitur potiſſimè quidditas, ac definitio, &c. Vel vltimò dicas ex Achillino quaſi ad finem ar. illius primi, lib. 2. de elementis. Ariſt. arguere à fortiori, hac via .ſ. non eſt proceſſus in infinitum in prædicatis quidditatiuis, ergo multò minus in formis, qm̃ .n. non tot ſunt formæ, quot p̃dicata eſſentialia, qm̃ ab eadem forma eſſe poſſunt plura prædicata, ſi numerus prædicatorum eſſentialiũ ſit finitus, multò magis finitus erit ille formarũ, &c.

Ab vna itaque, & eadem forma in vno definito manant quælibet eius prædicata eſſentialia, vel ratione generis, vel ratione differentiæ, & ſic non realiter, ſed conceptu ſolùm formali diſtinguuntur genus & differentia, ſic eadem res, & natura nomine vtriuſque importatur, ſic ab eadem forma vtrumque ſumitur, ſic hoc, & illud, totum quod eſt in ſpecie dicunt, ſic demum, de ipſa vtrunq. recta prædicatione prædicatur, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Vtraque concluſio iam poſita, ac declarata, breui comprobatur.

Prima ratio. Ariſtotel.

RAtiones propè omnes validiores, quibus noſtra poſitio firmari põt, & dependent ex firmiſſimo illo fundamento, quo ſtatuitur vnica eſſe forma in quouis compoſito, ſeu definito, vt in tituli explicatione adnotabam, quò circa, vbi 7. cap. huius operis ſtabilita fuerit vnitas formæ in cõpoſito, firmata quoque erit nr̃a hæc poſitio, quemadmodum è regione, qui oppoſitam partem putant ſe oſtendere, huic præcipuè innituntur fundamento de formarum in eodẽ cõpoſito multiplicitate. Breuiter tñ in p̃ſenti arguo ſic; Dicebat Ariſt. 8. Diu. 9. definitionem oportere longũ eſſe ſermonem, quemadmodũ primo argumento pro opinione contraria dicebatur, peto, an longus hic ſermo definitiuus cõplectatur plures res, an vnam ſolùm, non primũ, tunc enim definitum non eſſet vnum, & tunc vltima differentia, quæ vnica eſt forma, non diceret totum, quod eſt in definito, contra Ariſt. 7. Diuin. 43. ergo vnicã rem cõplectitur, ergo dicitur

dicitur longa definitio, non pp rerũ, ſed pp formalium conceptuũ, quos claudit pluralitatem. At dicent, quod definitio res plures vni tertio eaſdem, vel plures realitates continet, & nihilominus haud ſe qui definitũ non eſſe vnũ, q̃m in eodem cõpoſito plures formæ eſſe poſſunt, non impedientes eius vnitatem. Quàm vana ſit hæc reſponſio, elucebit quæſtione de vnitate formæ, nunc tñ ex eo deprehendetur falſa, q̃m ſi ſint duæ formæ, ergo duo actus, ergo duo eſſe. Neque valet dicere, eſſe prioris formæ ordinari ad illud poſterioris, & eius comparatione eſſe imperfectum, nam prior illa forma, vel eſt abſolutè quid actuale, vel quid potentiale, non ſecundum, quoniam tunc non forma, ſed materia eſſet, & ita duæ materiæ non duæ formæ, vt ipſi volunt eſſent in eodem, ergo primum, ergo aliquid eſſe tribuit, &c. At vim huius rationis quæſtione illa ſæpius pollicita diligentius expendam.

Obiectio.

Aufertur.

Ad illud de vltima differentia dicunt, quòd completiuè dicit totam definitionem. Sed adhuc manet incommodum, quòd plura eſſe forent in definito, & præterea nihil de vltima differentia cõplet definitionem, hoc aũt quis ignoret, nã ſi fuerit vltima, quis neſciat, quod complebit? Rurſus, male adderet ſtatim Ariſt. non oportere crebro eadem in definitionibus dicere, ſuperfluum nãque eſt, ſi enim differentia vltima eatenus ſolùm dr̃ vltima, q̃m compleat, non aũt q̃m totã dicat definitionem, vel totum eſſe definiti, ſi aliæ ponantur differentiæ, non erit nugatio, non .n. idẽ bis dicetur, nã ex horũ ſententia, vltima differentia non dicit id, quod dicunt aliæ, imò erunt ponendæ, vt & ipſæ partes ſuas obeant aliquid dicentes, vt differentia ipſa vltima poſtea adueniens cõpleat, quid .n. complebit, ſi nihil præceſſit? At hæc oĩa Ariſt. aduerſantur. Imò Iandunus ipſe quæſt. 21. 5. Diuin. ait, differentiã eſſe totam ſubſtantiam ſpeciei ſpecialiſſimæ, quare ſibi aduerſatur, nam ſi eſt tota ſubſtantia, totum dicit, non eſt pars, non componit realiter cùm genere, quaſi cùm alia parte, &c.

Iandunus.

Vlterius, Genus prædicatur in recto de ſpecie, ergo dicit totum, quod eſt in ſpecie, conſequentia patet, & antecedens etiam eſt manifeſtiſſimum, & Ariſt. 5. Diuin. 23. dicebat, Calliam ſecundum ſe eſſe animal, nam in ratione ineſt animal. Neque reſponſiones Ianduni in fine quæſtionis 10. ad ſecundum eorũdem quicquam valent, quoniam nedùm ex famoſitate, ſed in rei veritate eſt vera propoſitio, cùm ab Ariſtotele pronuncietur, & cùm Porphyrius propè finem capitis de genere, & cap. de ſpecie non ſemel proferat hoc pronunciatum. Homo eſt animal. Secunda autem eius reſponſio facit pro nobis, & eidem Ianduno aduerſatur, vt adnotatum reliquit Iauellus in calce quæſtionis 15. ſeptimi eiuſdem diuinæ philoſophiæ.

Alia ratio.
Ariſtotel.
Defenditur ratio contra Iandunum.
Porphyr.

Tandem, ſi genus, & differentia ſint formæ realiter diſtinctæ, cùm non ſit maior ratio de vna, quàm de alia differentia, & de vno prædicato eſſentiali, q̃ de alio, cùm in aliquo compoſito ſint plures differentiæ, & permulta prædicata quidditatiua, adeo vt in infinitum ferè protendi videantur, abhorret intellectus audire tantam rerum, vel formarum, vel realitatum diſtinctionẽ, ac multiplicitatem, nam cùm ars imitetur naturam ex ſecundo Phyſicorum 22. & nũquam natura quid fruſtra faciat, neque duplici vtatur inſtrumento, vt quid aſſequatur, quando vno valet, ſapientes perimus artifices, ſi non neceſſariam multiplicationem reſpuemus; optime autem ex rationis diſtinctione, & ex conceptu formaliũ inter genus, & differentiam varietate cuncta ſaluamus, &c.

Auctoritatibus non eſt cur hæc ſententia muniatur, quoniã omnes qui vnitatem formæ in compoſito locant, eam volunt. Auicennas tamen hoc expreſſè docuit, q̃ſi quinto ſuæ metaphyſicæ cap. 5. loquens de diſtinctione generis, ac differentiæ ait, eſſe quandam multitudinem, at non partium, ſed rei, quæ

Auicenn.

eſt terminata, & non determinata quoad intellectum, quare erit aliter ſecundū intellectū, & ſubdit, genus ſe habere ad differentiam, vt potentiam ad actum, non eſt tamen illa potentia ſecundum eſſe extra, ſed in intellectu, &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

Reſpondetur argumentis in contrarium.

COnfuto argumenta aduerſariorum, & primum deſumptum ex verbis Ariſtotelis patuit nedum non officere, ſed, & iuuare, & ſententiam noſtram maximè confirmare. Quod autem ſubditur ex Ariſtotele ibi, in definitione cadere, & materiam & formam, clarè apparet, ſe loqui de rerum materialium definitione, & ſic verum eſt, aliam rem eſſe materiam, aliam formam, at in definitione ponitur potentiale, & actuale, illud à materia, hoc à forma ſumptum, at genus, & differentia ſumuntur ab eadem forma totius, & quidem illud ab ea, vt dat gradum communem, hæc vt dat eſſe ſpeciale, &c.

Quas partes habeat definitio.

Addebatur auctoritas ex 33. 7. Diuin. vbi dr̄, ſicut rō ad rem, ſic pars rationis ad partem rei, &c. fatemur eſſe partes in definitione, at non partes rei, ſed cognitionis, partes non realiter, ſed ratione diſtinctas, non ſequitur autē, quòd velut pars rei non eſt tota res, ita pars definitionis non ſit tota definitio, qm̄ partes rei ſunt materia, & forma, quarum neutra eſt tota res, at partes definitionis ſunt genus, ac differentia, & vtrunq. eſt tota res, nō enim eſt genus materia, nec differentia forma, licet illud à materia, hoc eſt, ab aliquo potentiali, hæc à forma, hoc eſt, ab aliquo actuali ſumatur. Ita rectè Auctor circa eundē tex. dicebat, partes definitionis ſignificare partes rei, quatenus à partibus rei ſumuntur partes definitionis, nō ita vt partes definitionis ſint partes rei, &c. At de his 5. quæſt. ad 6. caput latius, &c.

D. Thom.

Ariſtotel.

Quando committatur nugatio.

Secūdum argumentū nihil includit, non .n. ſequitur, fruſtra poni differentiā in definitione, qm̄ licet totum, quod eſt in definitio dicat genus, tn̄ non explicitè, at verò definitio, definiti naturā explicitè debet referre, de ipſa nanque dicebat Ariſt. primo Phyſ. 5. quòd diuidit in ſingula, hoc eſt, explicitè ponit, quæ ſunt in definito, ita non eſt nugatio, dū additur differentia, qm̄ licet idē dicat, quòd dicebat genus, nō tn̄ eodem mō, & nugatio non cōmittitur penes eiuſdē rei iterationem, ſed qn̄ idem conceptus bis ponitur, iam autem patuit, alium eſſe conceptum formalem generis, & alium differentiæ, vt ibidem in argumento recenſendo innuebatur. Neque huius impugnatio à Ianduno toties repetita quicquam valet, dicimus enim hiſce conceptibus varijs aliquid reſpondere in re, ac ſubinde non eſſe fictitios, id verò quod eis reſpondet eſt ipſamet natura nomine generis, ac differentiæ importata, vt ſtat ſub varia acceptione, vt varios gradus confert, ſic non eſt quærendum, an id quod reſpondet ſit ſubſtantia, ſit accidens, eſt enim eadem res. At quando à diſtinctione conceptuum arguit ad diſtinctionem rerum, inane penitus eſt argumentum, vt conſtare potuit art. præcedenti, & vt euidentius dignoſcere erit ex quæſt. ſecunda ad ſextum caput. Et quidem, ſi eadem res ſub acceptione diuerſa ad multas, ac diuerſas ſcientias attinere poteſt, vt re ipſa docti ſcimus, & vt colligitur ex Ariſtotele ſecundo Phyſic. 18. & mille prædicata proferat hic artifex de vna, & eadem re, alia ab his, quæ de eadem ab alio artifice enunciantur, vanum penitus eſt, ex diſtinctione eſſentialium prædicatorum, rerum colligere diſtinctionem,

Quid conceptibus generis, & differentiæ reſpondeat.

ſtinctionem, tunc enim res vna, vnum tantùm cauſat conceptum, quando eſt vna actualiter, & virtualiter, at ſi vna actualiter, & multiplex fuerit virtualiter, multos poterit cauſare conceptus.

Quando quidpiam, vnum, & plures conceptus poſsit cauſare.

Ad tertium concedo, nullo intellectu conſiderante, rem quam dicit genus eſſe contrahibilem in potentia, & fundamentaliter, at non in actu, & completiuè, niſi per opus intellectus; eſt quippè in re ipſa vnde adeſſe poſſit conceptus formalis contrahentis, formaliter diſtinctus à conceptu formali contrahibilis, at id non fit in actu, niſi intellectus operatione accedente, ſic nihil prohibet, idem ſub alia, & alia conſideratione eſſe & in actu, & in potentia, & ratione huius fundamenti in re ipſa exiſtentis non ſequitur, vt genus poſſit dici contrahens, vel differentia contracta, niſi fortè contra conſuetudinem iam paſſim receptam, & doctrinam ab omnibus philoſophis traditam, id qđ contrahit, vocare vellemus genus, & qđ contrahitur, dicere vellemus differentiā, qđ ridiculum eſt, quanta.n. ſit vis conſuetudinis, habes ab Ariſt. 7. Ethicorum c. 10. ad quod carmina Eueni adfert, & 2. Diuinor. 14. &c.

Ariſtotel.

Ad quartum, & quintum, ex art. 3 abunde habetur reſponſio, quomodo ſcilicet differentia dicatur aduenire generi, quomodo eius qualitas, illud non natura, non metaphyſicè, non pro re, ſed quo ad intentionem, ſed logicè, ſed pro conceptu, hoc vero, non accidentalis, ſed eſſentialis, non completum ſupponēs, ſed complens ſed perficiens, &c.

Caietan.

Ad ſextum, vide ſi placet varios reſpondendi modos hoc loco à Caiet. clarè adductos, dicas tu cum ipſo, veriſſimum eſſe, hominem eſſe cōpoſitum ex anima & corpore, vt tertiam rem ex duabus, at tunc non accipitur corpus, vt eſt genus, (tunc enim dicit totum,) neque anima, vt eſt differentia pari rōne, ſed ſumuntur ambo vt res ſunt, ita enim verè ſunt partes, homo enim neque eſt aīa, neque eſt corpus, ſaltem ſeparatim, quicquid ſit coniunctim, (extra rem quippe foret perſcrutari in præſentia, num totum realiter à partibus ſimul ſumptis differat,) quòd autem in litera accipiantur corpus, & anima vt res, patet ibidem, ait enim, Dicimus, *hominem eſſe animal rationale, & non ex animali & rationali, ſicut dicimus eum eſſe ex corpore, & anima,* vbi facit differentiā inter animal & corpus, & inter rōnalitatem, & animam, oppoſita de his enunciando, & tamen ſi corpus acciperetur vt genus, ab eo ſumeretur animal, & ſi anima vt differentia ſpectaretur, ab ea ſumeretur rationale, non ergo ex Auctoris ſententia genus, & differentia ſunt duæ res, ſed corpus, & anima vt ſic, &c.

Quod vero adijcitur, vt tunc videantur duæ formæ locari in homine, illa. ſ. corporeitatis, & illa animæ, dic, quòd ſi intueamur formalia ſignificata & præciſa tum corporis, tum animæ, tunc vt ſic accepta, veluti duæ res conſtituunt hominem; corpus namq; formaliter acceptum tm̄ abeſt, vt ſit idem animæ, qđ eam à ſe excludit, vnde accidit ipſi cum præciſione ſumpto, quòd anima ſit ei eadem: Corpus itaq. & anima per ſe loquendo ſunt duæ res, at quòd perfectio corporea ſit eadem cum anima in homine, & cum forma ſpecifica in alijs, vel animalibus, vel anima deſtitutis, id ex accidente contingit, merito. ſ. ſuppoſiti in quo ſunt; Dixi perfectionem corpoream eandem eſſe animæ in aīalibus, non autem dixi corpus, ſcio. n. ſemper corpus realiter ab anima differre, vt partem à parte, at à corpore ſumitur corporea perfectio, &c.

Corpus formaliter acceptum quid excludat Quid etiā accidat.

Dic vno verbo, ſemper animam, & corpus vt ſic eſſe duas res, accipiuntur enim præciſè pro partibus, at quando à corpore, & anima, ſit tranſitus ad genus, & differentiam, nullum eſt argumentum; Dicetur itaque animal ex anima, & ex corpore compoſitum, ſimiliter homo ex animali, & anima intellectiua, (ſumuntur enim & animal, & anima intellectiua præciſè vt partes,)

& la-

Caietan.

& lapis ex corpore, & forma ſua, dum ſemper accipiantur termini pro partibus præciſè, licet vt bene ait Caietanus non ſit in vſu. vt quæ anima carent, dicantur componi ex corpore, & forma ipſorum ſpecifica, velut quæ anima potiuntur, dicuntur ex ipſa, & corpore con poni, ob differentiam. ſ. quæ inter corporeitatem, & formam inanimatorum nos latet, (nam tandem & forma lapidis eſt corporea, & qua via ab illa hæc differat, nos fugit, niſi aſſignetur corporeitas quid magis commune, forma vero lapidis quid magis ſpeciale,) rurſus in formis eorum quæ anima carent, cum non ſit pars quæ moueat, & pars quæ moueatur, non eſt neceſſe, vt eluceat apertè differentia inter corporeitatem, & ſpecificam formam, velut apparere debet in ijs, quæ habent animam, vbi pars mota eſt corpus, pars autem mouens anima, &c.

QVÆSTIO SECVNDA.

Quomodo genus prædicetur de differentia.

CIRCA eandem ſextam partem, vbi dictum fuit, genus non cadere in primo ſignificato differentiæ, & de ipſa non prædicatione per ſe, ſed ſolum per accidens prædicati, occurrit hoc loco quæſtio formanda de veritate huius pronũciati, ex cuius definitione, magis adhuc perſpicua reddetur, quæ facta eſt deciſio in quæſt. præcedenti de diſtinctis conceptibus formalibus generis, ac differentiæ.

Ariſtotel.

Quotuplex prędicatio per ſe.

Et quo ad primum, vbi titulus quæſiti indagatur, ſcias facile ex Ariſtot. 1. Poſterior. c. 4. qđ prædicationis quadruplex eſt modus per ſe, & prima prædicatio eſt, quando, id quod dicitur de aliquo, eſt definitio, vel pars definitionis eius, ſecunda, quando è contra, qđ ſubijcitur in propoſitione, eſt definitio, vel pars definitionis illius, quod prædicatur, tertia, quando quod prædicatur, non dicitur de aliquo ſubiecto, per quod exiſtat, quarta, quando fit alterius gratia, id. n. propter quid fit, eſt cauſa per ſe effectus; Non eſt cur in præſenti quæratur, an genus dicatur de differentia, vel ſecundo, vel tertio, vel quarto modo, non. n. genus eſt proprietas, vel paſſio differentiæ, neque differentia ponitur in definitione generis, ita non dicitur ſecundo modo perſeitatis, rurſus nõ habet genus a differentia, qđ ſit genus, non. n. natura, ac definitio generis pendet à differentia, ita non dicitur tertio modo, demum conſtat, genus non eſſe verã cauſam differentiæ, non eam producere, quare neq. quarto modo, quare tota difficultas verſatur circa primum modum, vertitur namq. in dubiũ, num cõceptus & definitio generis ſit definitio, vel ſaltem de definitione differentiæ &c.

Quid quæratur in hac quæſtione.

Ariſtot.

Scias inſuper, quòd hi modi quos enumeraui, non ſunt alij ab ijs, quos idem Ariſtot. recenſuit 5. Diuinor. 23. nam & ibi primus modus eſt, quando ſignificatur rei eſſentia, & definitio, aut quæ in definitione inſunt, ſecundus, quando qđ eſt in aliquo primo ſubiecto, aut ſecundum totum, aut ſecundum partem, tertius, quando illius qđ dicitur ſecundum ſe non eſt alia cauſa, demum quartus, quando aliquid ineſt alicui ſoli, ſecundum qđ ſoli, & ſatis conſtat primum, & ſecundum, vel primum ſubdiuiſum reſpondere primo modo in Poſterioribus Analyticis aſſignato, ſecundum, ſeu tertium, ſecundo ibidem, tertium, vel quartum, quarto, & quartum, ſiue quintum, tertio loci illius, vt dicebat Auctor in expoſitione illius loci ex 5. Diuinor. & ibidem Alenſis, & Iauellus epitomatibus ſuis tract. 3. c. 3. ad eundem librum, adeo vt bene Antonius Scaynus in expoſitio-

D. Thom. Alenſis. Iauellus. Scaynus.

poſitio-

poſitione loci eiuſdem dixerit', qđ niſi Ariſtot.ibi diſcreuiſſet modum illum, quo pars definitionis dicitur ab illo, quo tota definitio aperitur, iidem omnino modi dicendi per ſe, & numero, & re eſſent illi, qui & illo 23. & 1. Poſter. adferantur, quamuis velit, vt modus ille quem Auctor ait reſpondere tertio in Analyticis, reſpondeat ſecundo, & ille, quem dicit referre ſecundum, referat tertium, at hoc nullatenus probat, & nihil huic propoſito conducit, ſufficiat, modos illos perſeitatis aſſignatos in Analyticis. & 5. Diuin. eſſe penitus eoſdem, ſi non numero, (nam primus ibi, in duos hic partitus eſt,) at ſaltem re. Hinc mirari ſatis non poſſum Aquarium doctiſſimum, qui dilucidatione ſexta ſuper 3. Diuinor. alium fecerit ſecundum, aut tertium motiuū aſſignatum loco præfato 5. Diuinor. à ſecundo poſito in Analyticis, & alium ita fecerit, vt cum eadem dilucid. iure negaſſet, genus dici per ſe de differentia, ſecundo modo perſeitatis, qui habetur 1. Poſter. ibidem poſt quædam affirmat, genus dici de differentia modo illo tertio aſſignato 5. Diuinor. & tamen clarè habet Auctor ad locum illum 5. Diuinor. modum illum ſecundum,) ait ipſe, quoniam quattuor ſolum modos enumerat, non ſubdiuidendo primum, ſed vnum faciendo cum ſecundo) reſpondere ſecundo poſito in Analyticis; Quocirca Aquarius, vel magiſtro ſuo, vel ſibi ipſi aduerſatur, quoniam ſi prædicetur aliquo modo perſeitatis, ergo male antea negauit. nullo eorum qui in Analyt. modi adducti ſunt prædicari, ſi autem dicatur vtique non prædicari iuxta illos, ſed ſecundum eos, qui habentur quinto Diuinorum, (vt ſæpe inculcat, iam contradicit auctori, dicenti hos modos illis reſpondere.

Aquar.

Nō probatur

Sed & Ianduno nō diſplicere videtur modus ille dicendi, vt ſcilicet quidam modi perſeitatis aſſignati in prima Philoſophia, ſint alij ab ijs, qui habentur 1. Poſteriorū, nam quæſt. 12. tertij Diuinor. eligere videtur viam illam, quæ docet, genus non dici de differentia prædicatione per ſe aſſignata in Reſolutorijs, ſed ſolùm ea prædicatione allata tertio illo Diuinor. quamuis deinde, & aliam viam amplectatur. At dicamus nos cum Auctore, & alijs quos recenſui, eoſdem eſſe modos hinc, & inde commemoratos, quare ſi fuerit determinatum, non dici genus per ſe de differentia primo illo modo in Reſolutorijs allegato, habebitur, quòd nullo alio prorſus modo; Quæritur ergo, num genus ſit definitio, aut pars definitionis differentiæ.

Iandun.

Quo ad ſecundum, vbi minus veræ opiniones adferri conſueuerunt, adeſt Iandunus loco allegato ſuſtinens partem affirmantem, docet enim genus per ſe de differentia prædicari, q̄ ſententiam nititur probare rationibus nōnullis, quas habes apud omnes negotium hoc tractantes, præcipuè apud Scotum tertio Diuinor. quæſt. vnica illius libri, apud Antonium Andream quæſt. 2. eiuſdem libri, apud Soncinen. q. 20. quarti, apud Iauellum q. 2. tertij, & apud Aquarium dilucid. ſexta eiuſdem libri in eadem ſcientia.

Nos breuiter pro Ianduno arguamus in hunc modum, & primò, Qm̄ ſi genus non prædicetur per ſe differentia, ergo per accidens, ergo prædicatū accidit ſubiecto, ergo poterit ſubiectū eſſe ſine prædicato, ergo hæc differentia, puta rōnale poterit eſſe ſine hoc genere, puta animali, quod tñ falſum eſt, &c.

Eius argumenta.

Secundò, Si genus dicatur per accidens de differentia, ergo per accidens quoque dicetur de ſpecie. falſitas conſequentis non eſt vt probetur, conſequētia deducitur, nam quod dicitur per accidens de aliquo, dicitur etiam per accidens de omni eo, in quo formaliter illud includitur, differentia autem formaliter includitur in ſpecie, ergo ſi de illa, de hac quoque per accidens dicetur, quare ſi hæc propoſitio, Rationale eſt animal, ſit per accidens, & iſta, Homo eſt animal per accidens erit;

Tertiò.

Tertiò, Ideo aliquid prædicatur de aliquo, quia eſt in illo, prædicari enim præſupponit eſſe,&(eo modo quid prædicatur,quo eſt in re, at obiectiuè,& ex parte rei,rationale verè eſt animal,& differentia eſt eadem res, quæ eſt genus, vt quæſtio. præced. determinatum eſt,ergo animal prædicatur de rationali, ergo &c.

Quartò, Vera eſt hæc propoſitio, Omnis differentia eſt qualitas, ex 5. Diuinor.33.qualitatẽ verò,nullus ignorat eſſe genus,ergo genus dr̃ de differẽtia.

Quintò, Conſtat ſubſtantiam vnum eſſe genus, ex prædicamentis c.proprio, & ex 1.Phyſ 50.hæc autem prædicatur de ſubſtantijs,& compoſitis, & ſimplicibus, ergo & de differentijs, & vera eſt hæc propoſitio, Differentia eſt ſubſtantia, iam igitur hoc genus dicitur de differentia.

Sextò, Vera eſt hæc propoſitio, Rationale eſt ſubſtantia animata ſenſibilis, at loco huius definitionis ponatur definitum,hoc autem eſt animal,vt patet,ergo vera erit pronunciatio,ſi dicatur, Rationale eſt animal, ergo genus dicitur de differentia,&c.

Argumenta quæ paſſim ad hoc idem adferuntur, vide ſi libet apud memoratos auctores.

Contraria ſententia D.Tho. Auicenn. Caietan. Capreol. Alenſis. Fonſecæ. Scayni. Ariſtot.

Quo ad tertium,vbi veritas definienda eſt,Oppoſita quippè pars, quòd ſcilicet genus per ſe non dicatur de differentia, nedum eſt Auctoris hoc loco, & Auicennæ ab eodem in litera citati,qui & referri poteſt priori ſuæ logicę parte cap.9.vbi ait,genus non eſſe in natura differentiæ,neq. intra eius eſſentiam, & Caiet.in hac parte, & Capreoli in primo diſt.8. q.2. ad 12. probationem ſeptimi argumenti Scotici aduerſus primam concluſ. ſed & omnium quos ſuperius allegaui,& Alenſis dum exponit 10. tertij Diuinor. & Fonſecæ, & Scayni ibidem, ſed ipſiuſmet Ariſt.locis in litera, & noſtris ad eam annotationibus expreſſis; Neque eſt;vt dicatur cum Ianduno,Ariſtot. & 3. Diuinor.& 4.Topicorum diſputatiuè in hoc procedere, tunc enim de ſingulis vtrobiq. prolatis idem poſſet dici,quod eſt ridiculum,tunc namq. propoſitio omnis ex Topicis, & quod magis refert ex toto 3. Diuinor. allata, eandem poſſet explicationem ſubire, quod eſt fatuum; Accedit, Ariſtot. nullibi adduxiſſe rõnem in contrarium huius aſſertionis, neq vllo loco rationes,quas pro hoc firmando attulit, vel ſoluiſſe,vel nec parum debilitaſſe, quare id apertum argumentum eſſe videtur,hanc eius mentem extitiſſe, veluti grauiores omnes ſui interpretes acceperunt; Neque obſtat, rõnem in Topicis allatam non eſſe forſan demonſtrantem,ſed ſolùm probabilem, ſtat enim, certò teneri concluſionem, & tamen probabiles tantùm pro ea adferri rationes, præcipuè in Topicis non enim neceſſarium eſt, vt quæuis ratio pro concluſione adducta ſit concludens, nam ſufficit,ſi alicui vni firmæ rationi innitatur, vt patefiet.&c.

Concluſio. Pro notitia ergo veritatis pono breuem hanc aſſertionem: Genus non prædicatur per ſe de differentia primo modo perſeitatis, quem aſſignauit Ariſtot. primo Poſteriorum,loco memorato,quòd ſi non dicitur hoc modo,ergo nullo penitus alio,& iam patet hæc illatio.

Duplex prædicatio. Nota primò, quòd gemina eſt prædicatio, altera, quæ attenditur penes rem vt ſic,altera quæ penes rem,vt ſtat ſub aliquo conceptu, & ratione formali, & prior conſueuit vocari propoſitio,ſeu prædicatio identica,poſterior verò formalis;Cumque metaphyſici ſit conſiderare res, & quidditates, logici aũt conceptus, & intentiones, illa poteſt dici metaphyſica, hæc logica; Quando igitur idem dicitur de ſeipſo abſolutè in aliqua propoſitione, prædicatio illa *Identica propoſitio.* vocatur identica, & poteſt dici metaphyſica, quando verò idem de ſeipſo ſub aliquo conceptu reduplicatiuè,& vt ſic prædicatur,tũc illa propoſitio dicitur forma-

formalis,ſeu logica,in priori ſenſu vera eſt propoſitio,actio eſt paſſio,in ſecundo,homo eſt animal,& plurimũ diſcriminis verſatur inter alterũ & alterum prædicandi modũ. nã multa pronunciata in primo ſenſu erunt vera quæ in ſecundo erunt falſiſſima,adeo vt diuini Theologi quaſdã propoſitiones idẽticas, catholicas dicent,quæ ſi in formali ſenſu proferantur, erunt hæreticæ.

Formalis.

Horum aũt fundamentũ illud eſt,qm̃ propoſitio non reſpicit rẽ immediatè, ſed conceptũ,rẽ verò ipſam remotè,& velut fundamentũ cõceptus, non dico propoſitionem reſpicere conceptũ purũ ſed rẽ vt ſtat ſub conceptu, neque .n. res ex ſeipſis vt ſic occurunt intellectui,ſed medijs earum conceptibus,& ideo in propoſitionibus,magis ſpectantur conceptus,quàm res,& licet quò ad rem veræ ſint multæ propoſitiones, falſæ tñ ſimpliciter ꝓferuntur, qm̃ modus pronunciandi attenditur ex modo concipiendi, & ita quamuis in duabus propoſitionibus eadem res obuia ſiat,quoniã tñ in vna ſub vno,in alia ſub alio conceptu apparebit,ea propter vna erit vera,alia falſa,&c.

Quid immediate & remote ſpectet propoſitio.

Ita ruunt præcipua motiua Ianduni,eſt enim falſum,quod aſſumit,modos ꝑdicandi ſequi rerũ quidditates,& formas vt ſic,nam eas ſequuntur medijs cõceptibus,vt .ſ. ſtant ſub hoc,& illo conceptu, neque ſimiliter verũ eſt, qđ ait, modos iſtos eſſe vanos, & nihil eis reſpõdere, reſpõdet .n. res ipſa multiplex in virtute,ac ſubinde q̃ multos valeat fundare cõceptus, vt explicatius viſum fuit ꝓcedenti q̃ſtione. Certè ſi penes res abſolutè,& nõ vt ſtãt ſub hoc,vel illo cõceptu metiendæ forent ꝓpoſitiones,nihil eſſet,quod vllus diſtinctionẽ faceret inter propoſitiones identicas, & formales, qđ tñ faciunt oẽs, & Theologi, & Philoſophi,& iã à viris clariſſimis,qui ſuſtinent,relationẽ non eſſe rem diſtinctã à fundamento,tempus nõ realiter ſecerni à motu, admittenda forent hæc pronũciata,albedo eſt ſimilitudo,tempus eſt motus,& alia ꝓmulta eiuſmodi in Philoſophia,Metaphyſica,& ſacra Theologia, quæ nemo vnq̃ admittet. At vt ad hominẽ arguamus ſi ꝓpoſitiones,& prædicationes comites ſunt rerum, & quidditatum, cur non concedit ipſe Iandunus quæſtione quinta tertij Phyſic. hanc propoſitionem,Actio eſt paſſio,cùm res illa eadem, quæ eſt actio, ſit & paſſio? at iure eam ibi negauit, ab Ariſtotele edoctus 21, & 22. eiuſdem libri. An non docet,& bene eadem quæſtione actionem. & paſſionem duo prædicamenta conſtituere ob diuerſas rationes formales, quamuis idem motus ſit & actio,& paſſio? Si itaque rationes diuerſę formales vnius, ac eiuſdem rei ſufficiunt ad plurium cathegoriarum conſtitutionem, cur non ſufficiant ad varias fundandas propoſitiones,quarum alia iuxta rationem vnam ſit vera, alia iuxta aliam ſit falſa? Neque obſtat, quòd ibi dicat, veritas actionis, & paſſionis eſſe definitiones,nam tandem vnica res eſt actio,& paſſio,quòd ſi ſub ratione varia potens eſt facere varias definitiones, multo magis poterit aliqua res diuerſas fundare propoſitiones, non itaque eius motiua nobis, ſed auctori ſuo repugnant. Quamuis ergo identicè,aut metaphyſicè, vera ſit hæc propoſitio, ſeu prædicatio, Rationale eſt animal, & abſolutè quæuis propoſitio, in qua de differentia dicitur genus, quoniam res illa quæ eſt differentia, eſt quoque genus,veruntamen vera non eſt formaliter ſeu logicè, quoniam ſub alio conceptu eadem res eſt genus, & differentia, & conceptus generis non ingreditur conceptum differentiæ,ſic non dicitur per ſe de ipſa,&c.

Contra Iandunum.

Ariſtotel.

Notabis ſecundò,quòd quemadmodum iuxta ſeriem rerum, ac conceptuum datur perſeitas,vt ita loquar,vt ſcilicet aliqua res ſit per ſe illa,& alicuius cõceptus ſit per ſe conceptus, vel de conceptu alterius, ita datur & accidentalitas, vt videlicet hæc res accidat, & illi huius rei conceptus accidat conceptui alterius,Sic itaque in genere, & differentia non poteſt intercedere, quòd

res accidat rei, nihil .n. accidit ſibi ipſi, accidet ergo conceptus conceptui, hoc eſt, cõceptus generis neque erit conceptus, neque de conceptu differentiæ. Et veluti dum res accidit rei, vna põt abſque alia exiſtere, ita quando conceptus vnius accidit cõceptui alterius, illius cõceptus poterit eſſe, & de facto erit ſine conceptu huius, ſic nõ res gñris, ſed eius cõceptus accidet ipſius differẽtiæ cõceptui, ex qua doctrina ſi bene applicetur, & primũ, & ſm argum. confutata relinquuntur, quandoqu dem vtrunque petit difficultatẽ ex parte rei, non aũt ex parte conceptus, in quo ſenſu vera eſt concluſio à nobis poſita.

Qualis compa ratio inter genus, & differentiam.
Auerroes.

Obſerua tertiò, quòd cõparatio generis ad differentiã, eſt velut comparatio potentiæ ad actũ, vt non obſcurè colligi põt ex quæſtione ante habita, potẽtia verò, & actus ex Auerroe primo de Anima ſexto, ſunt differentiæ entis valde oppoſitæ, ſic aũt in præſenti oppoſitæ, quòd certè conceptus vnius non eſt cõceptus alterius, ita conceptus generis, non eſt conceptus differentiæ, neque è contra. Hinc genus de differentia per accidens prędicabitur, (ſumpta ſemper accidentalitate penes conceptũ,) & aliquo medio, media ſcilicet ipſa ſpecie, nã de ſpecie vtiq; p ſe dr genus, & formalitas, ſiue conceptus generis, eſt de formalitate, ſiue conceptu ſpeciei. Cũ aũt differentia ſit in ſpecie, merito ſpeciei dr genus de ipſa differentia, cõceptus nanque generis, & conceptus differentiæ quamuis ſibi mutuò accidant, ambo tamen coeunt in vnum tertium, nimirũ in ſpeciem, qm illius, & huius conceptus ſunt de ipſius ſpeciei conceptu: ſic iſta propoſitio, *Rationale eſt Animal*, eatenus erit vera, quatenus vera eſt iſta, *Homo eſt animal*; eſt autem per accidens hæc propoſitio, *Rationale eſt Animal*, & reducitur ad iſtam, vel poteſt reduci, quæ eſt per ſe, *Homo eſt Animal*, ita non dicitur genus de differẽtia, vt differẽtia eſt ſed vt eſt in ſpecie cõtenta, atque ideo nec per ſe, nec immediatè, ſed per accidens, & media ſpecie, quæ doctrina aptè accommodata euertit ſecundum argumentum.

Non placet Aquarij cogitatio.

Ea propter, vanè omninò videtur mihi Aquarius loco recenſito dixiſſe, genus prædicari per ſe de differẽtia, qm ſcilicet prædicatũ inſit ſubiecto, ſine medio, & ſine vlla cauſa media, & prędicatione naturali, & directa, ſi enim dicere velit, prædicari genus de differentia abſque vlla media re, quæ mediet, verum vtique eſt, at hoc nemo non ſciebat, tantũ .n. abeſt, vt res aliqua media ſuſpicetur cadere inter rem generis, & rem differentiæ, vt vna, & eadem res ſit vtrunque, & nullus dubitauit, qn identicè, ſeu metaphyſicè, ſeu entitatiuè genus dicatur de differentia, quòd ſi intelligat, nullum conceptum mediare, ſed genus dici per ſe de differentia ex parte cõceptus immediatè, iam in claſſe ſanduni contra Auctorem, & Ariſtotelem foret numerandus, quod de ipſo minimè ſentio, cum expreſſè dicat, genus non prædicari per ſe de differentia, nullo videlicet modo eorum, quos legimus primo Poſteriorum, cap. illo quarto.

Gemina differentia conſideratio.

Nota quartò, qđ bifariã põt differentia conſiderari, primò vt ſic, formaliter, & quatenus differẽtia eſt, ſecundò quatenus aliqñ induit nomen, ac rõnẽ ſpeciei, ſic virtus, quæ eſt habitus quidã continet in cathegoria qualitatis & de ipſa dr qualitatis genus, cùm ſit eius prima ſpecies, at ſi homini inſit, reddit illum virtute affectum, & ita coartat, vt per hanc quaſi differentiã ab homine virtute orbato diſtinguatur, ſic qñ dr virtus eſſe qualitas, hoc genus, (qualitas .ſ.) dr de ipſa nõ quatenus differentia eſt, ſed quatenus eſt ſpecies, ſimiliter dũ qualitates deſcribuntur p genus, & quandã differentiã, vt ſi dicatur, tẽperantia eſſe habitus virtutis, vbi loco generis videtur poni habitus loco differentiæ virtus, vnde apparet qualitatis eſſe qualitas, (differentia ſcilicet hæc per quam deſcribitur,) eodem modo accipiendum eſt, vt nimirum deſcribantur, quatenus ſunt ſpecies compoſitæ ex genere, & differentia, comprehenſæ ſub communi

muni genere qualitatis. Pari via, ſubſtantia dr̃ de ſimplicibus ſubſtantiis, eatenus autem dicetur de differentijs, quatenus rationem induent ſpecierum ipſius ſubſtantiæ, non dico differentias eſſe ſpecies ſubſtantiæ, noui enim non locari in recta linea prædicamentali, & à ſubſtantiæ cathegoria propè remoueri ab Ariſt. dũ in prædicamentis primã eiuſdẽ ſubſtantiæ proprietatẽ aſſignat. ſed id volo dicere, quòd ſi tandem à proteruis fieret argumentum, de differentia ſubſtantiali, dicendo, vel eſt ſubſtantia, vel eſt accidens, dicas eſſe ſubſtantiã, ergo hoc genus, quod eſt ſubſtantia prædicabitur de ipſa, dic prædicari, quatenus differentia aliqua via induit rõnem ſpeciei ſubſtantiæ, nã vt differentia, nõ eſt dicenda ſubſtantia, ſed principiũ ſubſtãtiæ, ex qua doctrina ſi vt decet cõſideret & quartũ. & quintũ argum. & aliquo modo ſextum quoque de facili pereũt.

Ariſtotel.

Quomodo ſubſtãtia di. atur de differentia.

Nota poſtremò iudiciũ meũ de poſitione Ianduni, ille .n. quæſt. cõmemorata diſtinguit de genere, & differentia, dicendo poſſe capi dupliciter, vt vno mõ capiatur genus pro toto aggregato ex forma generali, & forma ſpecifica, ſub rõne tñ formæ generalis, alio modo ſumatur pro forma generali, idipſum ait de differentia, vno ſcilicet modo capi poſſe pro aggregato ex forma generali, ac ſpecifica, vt tamen ſignificat ſub rõne formæ ſpecialis, alio modo pro forma ſpeciali, quæ diuerſa eſt à forma generis; tunc ſubdit duas concluſiones, quarũ prior eſt iuxta ſm̃ membrum diſtinctionis, quòd capiendo genus pro forma generali, & differentiam pro ſpeciali, genus non prædicatur per ſe de differentia, altera concluſio iuxta primũ mẽbrũ eſt, quod ſumendo genus, ac differentiam pro aggregato ex forma generali, & ſpecifica, genus per ſe prædicatur de differentia. Et in fine quæſt. eiuſdem 12. ad tertium Diuin. reſpondens cuidã difficultati, ait quòd animal, & rationale idem important, licet animal ſignificet hoc ſub rõne formæ generalis, & differentia ſub ratione formæ ſpecialis, quibus verbis modum præfigit quæſtioni.

Expendit Auctor mẽtem Ianduni.

Vt ab hoc vltimo loco prolato initium ipſe ſumam, neſcio quomodo ſtent hæc duo ſimul, quòd ſcilicet genus ſumatur ab vna forma, differentia ab alia, vt locis mille ſuperiori quæſt. recenſitis docuit Iandunus, quod & repetit in quæſtione de qua modo loquimur, & adfert pro confirmatione primæ ſuæ cõcluſionis. & deinde, quòd genus, & differentia dicant rem eandem. Dicet, genus, ac differentiam dicere eandem rem. dum ſumuntur pro aggregato, at non ita reuera eſſe ex parte rei, qm̃ genus dicit vnã formã tñ, differentia aliã, &c. Tunc percontor philoſophum aliàs grauiſſimũ. Vel ita à parte rei eſt, quòd genus ſit hoc aggregatũ, & totum dicens, ſimiliter, & differentia, vel non, ſi primũ, ergo genus non differt realiter à differentia, ergo vtrumque ab eadẽ forma ſumitur, ergo dicunt totum, quod eſt in ſpecie, quod eſt contra doctrinã ſuam tot locis allegatam, ſi ſecundum, iam ergo modi prædicandi non ſequuntur rerũ quidditates & formas, nam res ipſæ, & formæ per ſe ſunt realiter diſtinctæ, & vna vnam dicit partem, & alia aliã, & tñ dicis, vnam ſumi pro aggregato, & totum dicere; vel ergo aliquid in re reſpondet huic pronunciato, quo dicit, Genus & differẽtia importare totum, vel nihil, ſi nihil pro nihilo relinquatur, ſi aliquid, ergo iam in re ipſa genus, & differentia dicunt totum; ecce quomodo argumentum illud, quod toties repetijt, æque militat contra ipſum, ac contra nos, imò magis officit ipſi, nos enim confugientes in prædicationibus varijs ad varios conceptus, dicimus aliquid reſpondere in re vt patuit ſuperiori, & præcedenti quæſt. ipſe verò recurrens ad variam conſiderationẽ, (quod certè ſibi faciendũ eſt, ſi debeat ſaluare, animal, & rationale pro aggregato totum dicere,) tantùm abeſt, vt iuxta poſitionem ſuam poſſit aſſignare aliquid in re reſpondens, quòd oporteat ipſum fateri, modum pronunciandi, & propoſitio-

Eandem reſ[illegible] eit [illegible]

Argumentum vbique à Ianduno adductũ, eidem obijcitur.

nem ſuam eſſe nedũ diuerſam, ſed & contrariam ei, quòd eſt in re, nam ex parte rei per ipſum, genus dicit partem vnam, differentia aliam, genus ab vna, differentia ab alia forma ſumitur, & tñ profert propoſitionem his penitus contrariam, dum ait, genus ſumi pro aggregato, & ſimiliter differentiam, & vtrumq. idem importare; Euidentem certè contradictionem, imò euidentes contradictiones in hoc viro, vna, & eadem quæſtione mihi videre videor.

Rurſus, ſi etiam demus ei, hoc ſuum aggregatum, modo quèm ex ipſo retulimus, adhuc non ſequitur, quòd genus per ſe dicatur de differentia, quamuis etenim omnia in ſe contineat, non tamen oẽs rei conceptus, & non valet ab identitate rei, ad identitatem conceptus, licet enim genus dicat rem differentiæ, verũtamen nó exprimit eius conceptũ, quod idem dicendum eſt de differentia comparata generi; Neque confugiendum eſt ad id, quod de materiali, & genus, & differentia dicunt, ſed conceptus ſolùm formales ſunt inſpiciendi, nam ſi ad materiales recurras, idem eſt, ac ſi identicè, ac metaphyſicè, ex parte rei loquaris, non aũt formaliter, logicè, & ex parte conceptus primò importati, qui ſemper eſt inſpiciendus. Conſiderauit itaq. rerum dumtaxat vt ita dicam, adunationem, poſthabita conceptuum aggregatione, & ex illa ſubintulit propoſitiones, & prædicationes, quas tamen non penes res vt ſic, ſed quatenus ſub hoc, & illo conceptu offeruntur attendendas non ſemel diximus, ac firmauimus. Demum, aggregatũ illud ſuũ de duplici forma, quæſt. de vnitate formæ in compoſito falſum penitus demonſtrabitur, quare ſi pro parte genus, vt ipſe fatetur non dicitur de differentia, neque pro aggregato dicetur, & ita nullo modo.

Prima probatio pro vera ſententia. Supereſt, vt probetur poſita concluſio; Et auctoritati Ariſtot. & aliorum eius grauiſſimorum interpretum, accedant & rationes, quarum prior ſit illa peruulgata, & perefficax, qua infertur; nugationem committi in definitionib. in quibus vtique ponitur genus, ac differentia, quòd ſi conceptus generis formalis ſit de conceptu differentiæ, non video, quomodo idem ſub eadem rõne bis non ponatur, ſemel. ſ. rõne ſui. & iterum ratione differentiæ; Neque valet, *Deſenditur contra Landunum.* qđ adfert Iandunus, auferri videlicet nugationem, qm̃ differentia ſub ratione formæ ſpecialis, genus verò ſub ratione formæ generalis ponitur, nam hæc reſponſio militat contra ipſum, ſi enim ſub alia, & alia ratione genus. & differentia importent aggregatum illud, iam non ſub eodẽ conceptu, iam non dicitur genus per ſe de differentia, attenditur namq. hic modus, quando conceptus vnius eſt conceptus alterius, vel de eius conceptu, at conceptum communem nemo non agnoſcit. neq. eſſe conceptum, neq. de conceptu ſpeciali, ſeu particulari, loquendo ſemper de conceptibus vt ſic, nam ſi fiat recurſus ad rem, iam nulla foret difficultas, oportet ergo, quòd ſi per ſe genus dicatur de differentia, vt conceptus formalis generis formaliter includatur in conceptu differentiæ, *Alia probat.* & ſic eodem modo repetatur, & nugatio interueniat. Prætetea arguo ipſe; Ad veram definitionẽ ſufficit genus, & differentia, conceptus. ſ. vtriuſque, at ſi genus per ſe dicatur de differentia, ſola differentia certè plene omnino definiet; non enim eſt dubitandum, quin differentia dicat conceptũ propriũ, ſed per aduerſarios dicit quoq. formalẽ conceptũ generis. ergo redundans erit genus in definitionibus, ſic definitio non erit longus ſermo, vt docebat Ariſtot. 8. Diuinor. 9. non habebit partes, vt idem auctor erat ſeptimo eorundem 33. Profectò hoc argumentũ opponebat nobis Scotus quæſt. præcedenti, cui non aliter occurrimus, neq. credo poſſe occurri, niſi dicendo vt dicebatur, ob diſtinctionem formalẽ conceptuũ generis, ac differentiæ, vtrumq. in definitionibus fore ponendum, vt qđ alterum implicitè, alterum explicitè referret, at modus hic reſpondendi deeſt Ianduno, quoniam vtrumque explicitè exprimet diffe-

rentia. Confirmo hæc omnia, Vel genus, & differentia ſunt vnum, & idem re, & rõne ſimul, vel re dumtaxat, ſi ſecundum, materialiter ſolum, & identicè vnũ de altero dicetur & conceptus vnius non erit conceptus alterius, & genus non per ſe de differentia prædicabitur, vt contingit de actione, & paſſione, ſi primum, velut oportet ipſum dicere, quandoquidem rõnem generis ponit rationem differentiæ, vel de eius ratione,) nequibit vtique ſubterfugi nugatio in definitione, & ſola differentia ſufficientiſſimè definiet.

Si placet alijs vijs huius determinationis confirmationes videre, adeas inter alios Paulum Soncinatem quæſt. illa relata, vigeſima, inquam, 4. Diuinorum. Quæ enim breuiter retuli, ſatis rem ipſam probaſſe videntur. Soncinas.

Quò ad quartum, in quo ſi quæ ſint argumenta, quæ factæ determinationi obſtent reijci ſolent, licet ex notabilib. adductis colligatur rationum ſolutio, ſingulis tamen formaliter faciamus ſatis.

Ad primum itaque ex ſecundo notabili reſpondeo, duplici via attendi prædicationem per accidens, materialiter. ſ. metaphyſicè, entitatiuè, & penes rem, deinde formaliter, logicè, pro intentione, ac penes conceptum, in primo ſenſu nego conſequentias, & concedo falſitatem conſequentis, in ſecundo concedo, & doceo conſequentias, & nego falſitatem conſequentis.

Ad ſecundum dico ex tertia obſeruatione, quòd ſi ideo genus diceretur de ſpecie, quatenus dicitur de differentia, tunc fortè diceretur de ſpecie per accidens, at res è contra ſe habet, vt eadem tertia obſeruatione patuit, propoſitio autem illa, Quicquid prædicatur per accidens de aliquo, prædicatur per accidens de omni eo, in quo formaliter includitur, valet, ſi eatenus dicatur de illo, quatenus in illo id, de quo dicitur includitur, ſi aũt alia rõne de ipſo dicatur, non valet, ita per ſe genus dicitur de ſpecie, non. n. idcirco de ipſa dicitur, quoniam differentia in ipſa includatur, ſed primò dicitur de ſpecie, qua media dicitur deinceps de differentia, quæ reſponſio poteſt colligi ex Soncinate loco memorato, dum ſecundo loco reſpondet ad tertium, & mihi magis probatur, quàm illa primo loco ibidem allata, qua ait, valere propoſitionem illam, quando id, quod prædicatur de aliquo per accidens, prædicatur de illo adæquatè, non autem ſi non prædicetur, adæquatè, modo genus non prædicatur de differentia adæquatè, & ideo licet de ipſa prędicetur per accidens, poteſt tñ per ſe prædicari de ſpecie.

Attende intelligentiam propoſitionis.

Soncinas.

At certè ſi de differentia adæquatè prædicaretur, neque per ſe, neq. per accidens diceretur vel de ſpecie, vel de vllo alio, pugnat enim, quòd adæquatè dicatur de hoc, & poſtea dicatur de alio, quòd ſi non dicitur adæquatè, non eſt difficultas in argumento, quomodo abſolutè, & quouis modo poſſit dici de alio, ſed quomodo de alio, in quo id de quo per accidens dicitur, includitur, quare melior eſt primus modus reſpondendi, &c.

Ad tertium applicanda eſt reſponſio data ad primum: concludit enim argumentum de prædicatione identica, & metaphyſica, hæc. n. ſequitur rem abſolutè, non autem de prædicatione formali, & logica, quæ ſequitur rem ſub conceptu, de qua loquimur, &c.

Ad quartum, Genus dicebatur, & bene in quarta obſeruatione dici de differentia aliquandò, non quatenus differentia, ſed quatenus ſpecies eſt, rurſus de differentia ſubſtantiali, de qua præcipuè loquimur, non prædicatur genus illud, quod dicitur qualitas, vt eſt prædicamentum quartum in ordine, nam differentia ſubſtantialis non continetur ſub illo, quoniam eſt eſſentia ſpecifica, & eatenus dicitur qualitas, quatenus quale reddit genus, ipſum ſpecificans, &c. Tandem, quando dicimus genus non prædicari per ſe de differen-

Quale genus dicamus non prædicari per ſe de differentia.

ferentia, non accipimus genus pro aliqua decem cathegoriarum, ſeu pro aliquo genere generaliſſimo, ita enim differentiæ illius generis ſub illo cõtentæ ſaltem ex reductione aliqua via ſuſcipient illius prædicationem, ſed accipitur genus pro illo, ex cuius poteſtate egrediuntur differentiæ, & quod comparatum ſpeciei, eſt altera pars definitionis, adeo quòd æquiuocatio ferè accidat in conſimilibus argumentis.

Eodem modo, vel ijſdem penitus modis dicas pro confutatione quinti argumenti, illud addendo, quod de differentijs genus ſubſtantiæ generaliſſimum non dicitur in recto, nam differentia ſubſtantialis non eſt ſubſtantia, ſed ſubſtantiæ principium, ſi propriè velis loqui.

Ita ruet & ſextum argumentum, nam rationale non eſt ſubſtantia animata, ſed illud, vnde ſumitur talis ſubſtantia, qm̃ nõ eſt ipſa ſubſtantia, ſed eius principiũ. Rurſus identicè eſt ſubſtantia talis, animata, ſenſibilis, nõ formaliter, poſtremò de ipſa põt formari illa ꝑpoſitio, ſi conſideretur vt aliqua via põt eſſe ſpecies, nõ quatenus eſt differentia, vt ſic, & Auice. 5. ſuæ Metaphyſicæ ad finẽ

Auicenna. cap. 6. ait, quòd hæc propoſitio. Differentiæ ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ, ita intelligitur, quòd differentias ſubſtantiæ comitatur eſſe ſubſtantias, nõ quod in earum quidditate intelligatur definitio ſubſtantiæ, ita vt ſint ſubſtantiæ in ſe, &c.

QVÆSTIO TERTIA.

Num conceptus ſpeciei componatur ex conceptu generis, ac differentiæ.

CIRCA octauam partem, vbi dicebatur, hominem eſſe ex rationali, & animali, velut intellectum tertium ex duobus intellectibus, moueo quæſtionem, num conceptus ſpeciei ſit compoſitus ex conceptu generis, & differentiæ. Siquidem quod ad rem ipſam attinet, iam vidimus partem negantem, cùm eadem res ſit genus, & differentia, & ſpecies, quare de conceptu ipſo, ſeu de conceptibus inſtituitur breuis hæc quæſtio. Et vt eius ſenſum teneas, aduerte, quòd duplex

Quotuplex cõpoſitio. eſt compoſitio, altera rei ex rebus, altera conceptus ex conceptibus, & illa metaphyſica, hæc logica appellari valet; non quærimus in præſenti, an res ſpeciei ſit cõpoſita ex re generis, & re differentiæ, vt n. dicebã, partẽ negantẽ veram eſſe patuit, at quæritur, num conceptus ſpeciei ſit cõpoſitus ex conceptu generis,

Quid præſupponat compoſitio. & cõceptu differentiæ Et qm̃ cõpoſitio oĩs præſupponit partes, veluti qñ duæ, aut plures res componũt tertium, hoc dr̃ totũ, illa verò duo; aut plura partes, ſic qñ duo, vel plures cõceptus concurrent ad alicuius cõpoſitionẽ, ille dicetur totum, reliqui partes, ſic quærendo, an cõceptus ſpeciei ſit compoſitus, ex illo generis, ac differentiæ, idem eſt, ac ſi quæramus, num conceptus generis ſit vna pars, & ille differentiæ ſit alia conceptus ipſius ſpeciei, adeo vt ſpeciei conceptus ſit quoddam totum ex illis conſurgens.

Rurſus aduerte id quod colligere debes ex obſeruationibus ad ſextam partem huius literæ, non eſſe controuerſiam de conceptu formali, & materiali ſimul generis, vel differentiæ, nam hoc modo & genus ſeorſum, & differentia ſeorſum dicunt totum conceptum ſpeciei, atque ideo nequeunt habere rationẽ

partis,

partis, nequeunt componere, quare erit ſolùm quæſtio de conceptibus formalibus, & generis, & differentiæ.

Sed & illud facilè potes obſeruare, quòd cùm duplex eſſe poſſit compoſitio eſſentialis, altera partialis, altera totalis, & hæc fit, qua aliquid componitur totaliter, quo ad oẽs ſui partes, vt homo ex anima, & corpore, illa, qua qu d componitur quo ad aliquam ſui partem, vt idem homo ex intellectu, & voluntate, nunc ſermo eſt de totali ipſius ſpeciei compoſitione, num .ſ. ita conceptus generis, ac differentiæ ſpeciei conceptum componantur, vt nullus alius requirat conceptus, ſed omnino abſoluatur duobus illis, &c. *Quotuplex cõpoſitio eſſentialis.*

Videtur antem primo loco, non poſſe conceptum generis eſſe partem conceptus ſpeciei. Qm̃ genus, aut ſumitur pro re, aut pro conceptu, ſi primũ, patuit non eſſe partem ſpeciei, ſed totam ſpeciem, ſi ſecundum, tantùm abeſt vt ſe habeat tanquam pars, quod in plus ſe habet, quàm conceptus ſpeciei; de omnibus enim de quibus dicitur ſpecies, dicitur & genus, & de multis alijs, de quibus ſpecies ipſa non dicitur, eſt enim conceptus generis, vt de pluribus ſpecie differentibus ſit in quid prædicabilis, &c.

Præterea, Si conceptus ſpeciei eſt compoſitus ex conceptu generis, ac differentiæ, ergo intellectus formans hanc propoſitione, Homo eſt animal rationale, tres formabit cõceptus, & cũ illi conceptus ſint qualitates, tres in intellectu qualitates erunt, quod nullus experitur, & quod ægrè videtur fieri poſſe.

Tertio, Sæpius repetebamus, quæſtione de conceptu entis, formalẽ cõceptũ reſpondere obiectiuo, & iuxta hũc illũ metiendũ fore, at obiectiuus cõceptus ſpeciei, res .ſ. ipſa ſpeciei nomine importata, nõ eſt cõpoſita ex gñre, & differentia, ergo neq. conceptus mentalis, ſiue formalis hãc ſubibit cõpoſitionem.

Denique, Ariſt. 5. Diuin. 30. ait, ſpeciem eſſe partem generis ergo videri põt mens Auct. mẽti Ariſt. oino oppoſita, vt ſcilicet genus ſit pars ſpeciei, &c. *Ariſtoteſ.*

Vt hac in re veritas illuceſcat, nota primò, quòd ſola ſpecies eſt, quæ propriè, ac verè definitur, vt tradit Ariſt. 7. Diuin. 13. & ibidẽ manifeſtè hẽt Auct. & alij quoque celebres philoſophi docent in expoſitione præcipuè 12. quinti eorundem, vt ad ſecundã partem literæ huius cap. innuebã, cùm aũt ex oium ſententia definitio coaleſcat ex gñre, & differentia, colligitur vtique, genus, ac differentiam eſſe partes ſpeciei, cunque hoc nequeat eſſe ex parte rerũ, (vt loquitur Caiet. in hoc capite, & Aquarius dilucidatione 14. 7. Diuin.) ſignificatarũ per nomina primæ intentionis, qm̃ hoc mõ res eadem noie gñris, ſpeciei, & differentiæ ſignificatur, & nihil eſt pars ſui ipſius, cũ etiã attendi nequeat ex parte rerũ ſignificatarũ p noia ſecundæ intentionis, (ſic.n. relationes importãt, & relatio ex alijs relationibus non cõponitur, (illud relinquitur, vt hoc accipiat ır de formalibus conceptibus generis, ſpeciei, & differentiæ, & ſic verè dicimus, quòd conceptus formalis ſpeciei eſt compoſitus, ſicut intellectus tertius ex duobus intellectibus, hoc eſt, cõceptibus, generis ſcilicet, ac differentię, nã formalis conceptus ſpeciei, dicit quid aggregatũ ex eo quod ſe habet vt materiale, & ex eo qđ ſe habet, vt actuale, & formale in ipſo, at verò formalis cõceptus generis dicit tm̃ id, qđ ſe habet vt materiale, & potentiale, formalis verò differentiæ id ſoũm exprimit, qđ ſe habet vt actuale, & formale, ſic rõnem habent partium, & ſpecies rõnem habet totius, ſic eorũ conceptus ſunt partiales, & ille ſpeciei eſt totalis, veluti animal, qđ eſt genus, cùm homine collatũ, dicit in ſuo formali conceptu perfectionem ſenſilem, rationale aũt qđ eſt differentia, perfectionem tantùm exprimit intellectiuam, homo vtramque perfectionem claudit, vt ſatis putauit in obſeruationibus ad ſextam partem literæ, vt proinde hac in parte hoc ieiunè poſſit per tranſiri. *Quid verè definiatur.* *Caietan.* *Aquarius.* *Quid dicat formalis conceptus ſpeciei.* *Quid ille generis.* *Quid ille differentiæ.*

Ita

Porphyr.

Ita pulchre Porph. c. de differẽtia aiebat, qđ res q̃dã cõſtitutæ ſunt ex mřa, & forma, vel ex ijs, quæ ad materiã, & formã ꝓportionẽ hẽnt, vt ſtatua ex ære, tanq̃ ex materia, & figura, tanq̃ ex forma, & hõ cõis, ſiue ſpecialis, (ecce ſpeciẽ) conſiſtit ex quod proportionaliter ſe habet ad materiam, & ex differentia, quæ proportionalis eſt formæ, totum autem, hoc eſt, animal rationale, mortale, ſicut totum ibi, (in ære ſcilicet, & figura) erat ſtatua.

Sic ſecundo notabis, qđ argumẽta oĩa deſumpta ex nařa gñris, ſpeciei, & differentiæ vt ſic, primò ſcilicet intentionaliter, vel ex eiſdẽ ſc̃do intentionaliter acceptis, q̃ infringunt, & verè tollunt hãc partiũ cõpoſitionẽ, nullatenus poſitioni nřæ officiunt, in qua loquimur de ipſorũ conceptibus formalibus dũtaxat. Nomine aũt conceptus formalis, nõ accipias in pſenti cõceptũ illũ, ſeu ſpeciẽ expreſſam vt ſic, q̃ de re format intellectus, veluti quæſt. de entis conceptu cõnoĩe hæc vocabamus, & contra obiectalẽ conceptũ diſtinguebamus, ſed intelligas, & conceptũ illũ, quẽ mõ recenſebã formaliter acceptũ, vt .ſ. repræſentatiuus eſt, nõ aũt vt res, & conceptũ quoq; ipſum obiectalẽ formaliter acceptũ, rẽ videlicet ipſam, penes id, quod de primario ſuo ſignificato exprimit, & dicit. Et quod affirmamus de cõpoſitione conceptus formalis ſpeciei, dicas & de cõceptu definitionis, nã & iſte cõpoſitus eſt ex conceptu generis, & differentiæ, q̃ cõpoſitio magis in definitione, q̃ in ſpecie põt elucere, qm̃ definitio cũ dicat explicitè id, quod implicitè dicit definitum, ſemper in ipſa exprimitur vterque conceptus, & generis .ſ. & differentiæ, quod nõ ita manifeſtè euenit in ſpecie, vt patebit proferenti hominem, & animal rationale.

Quid nomine formalis conceptus in præſenti accipiatur.

Caietan.

Nota tertiò ex Caiet. in præſenti, cui ꝑ oĩa adhæret Aquarius dilucid. 15. illius 7. Diuin. quòd dũm dicimus conceptũ formalem, ſiue mentalẽ ſpeciei, ac definitionis eſſe cõpoſitũ ex conceptibus formalibus generis, & differentiæ, id nolumus accipere de conceptibus mřaliter acceptis, & vt res quædam ſunt, aut ſm̃ eſſe ſubiectiuũ, (vt .ſ. in intellectu, tanq̃ in ſubiecto, recipiuntur,) ita .n. omnes ſunt qualitates ſimplices, atque ideo nequit conceptus ſpeciei diſtingui in plures qualitates, quæ ipſum cõponant, nõ .n. intellectus formans conceptũ definitionis hominis, format plures conceptus, alterũ .ſ. animalis, alterũ rationalis, vt videbatur petere ſecundũ argumentũ, ſed vnum dumtaxat q̃ ſimplex eſt qualitas, diſtinctè tamen omnia ad definitionem requiſita exprimens, velut à ſimili res ad extra definita, (homo ſcilicet) habet rem gñris, & differentiæ abſque vlla reali cõpoſitione. Intelligimus ergo de conceptu mentali ſpeciei, & definitionis formaliter, hoc eſt, ſecundũ eſſe repræſentatiuũ, hic enim eſt cõpoſitus ex formalibus conceptibus, tùm gñris, tùm differentiæ, eos videlicet exprimens, ſicut imago quæ totum repræſentat, vnica res exiſtens, compoſita eſt quo ad eſſe relucentiæ, & expreſſiuum ex imaginibus partium, ſic conceptus ſpeciei repræſentat generis, & differentiæ conceptus, illud aũt ſuum tantùm, & ſimili modo hæc propriu ſolùm &c.

Ariſtotel.

De conceptu autem obiectali loquentes, cùm iſte ſi formaliter capiatur, nihil aliud ſit, quàm ſignificatum formale conceptus ſui mentalis, (nam imago vt imago, eſt res cuius eſt imago, vt exemplo de animali in pictura eleganter, facilè, & abundè ſatis aperiebat Ariſtoteles lib. de memoria, & reminiſcentia, c. 2.) veluti conceptus mentalis dictus eſt à nobis compoſitus, ſic & natura ipſa ad extra, vt eſt actu intellecta (quo modo eſt conceptus obiectalis formaliter acceptus,) erit ſecundum rationem (nulla enim realis hic adeſſe valet compoſitio) compoſita ex ſignificatis formalibus generis ac differentiæ.

Sic colligamus, hominem acceptum, vt eſt obiectus conceptui ſuo mentali, ſpecifico videlicet, nõ eſſe animal, neque rationale, ſed ex animali, & rationali

ſecun-

ſin rõnem cõpoſitũ, nam ſi eſſet vel animal, vel rõnale, iã obiectũ formale ſpecificum eſſet obiectũ formale gñricũ, vel obiectũ formale differentiale, quorũ vtrunque eſt falſum, tunc enim diceret ſolùm alteram, vel alterã perfectionem; ſimiliter definitio obiecta conceptui ſuo, neq; eſt genus, neq; differentia, nam tunc altera tantùm harum partium definiret, ſed quid ex vtriuſq; conceptu cõpoſitũ. Animal itaq. ſi accipiatur quo ad rem importatã, neq. eſt pars, neq; totũ cõparatũ homini, & animali rõnali, (ſpeciei ſcilicet, & definitioni,) eſt.n. idem qđ res ſpeciei, ac definitionis, & idem cũ ſeipſo, neq; partis, neque totius rõnem induere põt, ſumptũ aũt quo ad ſignificatum formale, ac materiale ſimul, eſt totum, quò ad formale dicit ſeipſum, quo ad materiale, rationale, & in homine, ac eius definitione nihil aliud deſideratur, tandẽ quo ad formale ſignificatum, eſt pars, tã ſi capiat obiectaliter, (formaliter tñ, nã obiectaliter purè coincideret cũ prima acceptione, quo .ſ. ad rẽ,) q̃ expreſſiuè, his .n. modis nõ ponit rõnale, non differentiã, q̃ eſt altera pars, & ſpeciei, & definitionis. Idẽ per oĩa dicas ſeruata proportione de differentia cõparata ſpeciei, atq; definitioni. Sic dũ dicis, Homo eſt animal, tunc animal ſumitur iuxta ea, quæ & explicitè, & implicitè, ſeu de materiali, ac de formali dicit. hoc .n. mõ vt res de re prædicatur directa prædicatione, totũ exprimens; dũ aũt dicis, Homo eſt animal rõnale, tunc animal ſumitur penes id tantùm, quod de formali, & explicitè dicit, & rationem ſortitur partis, pro quanto additur differentia, vt altera pars, non quidem rei, ſed rationis, aut conceptus, aut definitionis, &c.

Quid ſit homo vt obiectum conceptus mentali

Quid ſit pars via definitio.

Quam variè animal homini comparetur.

Ex his notabis quartò, falſum penitus eſſe, quod ſcripſit Iandunus quæſt. 35. quinti Diuinorum, conceptum ſcilicet ſpeciei indiſtinctum, & confuſum, (quem conceptum definiti vocat) non eſſe compoſitum ex conceptu generis, & differentiæ, ſed eſſe æquè ſimplicem, atque ſunt conceptus, & generis, & differentiæ, quod vt aſſereret, ea ratione motus fuit, quoniam ſi conceptus inquit ſpeciei confuſus, & indiſtinctus eſſet compoſitus ex conceptu generis, ac differentiæ, tunc eſſet idem cùm conceptu definitiuo, quod eſt falſum, cùm ab eo ponatur diſtinctus, haberet quippè eadem principia, quæ ipſum componerent, conceptus videlicet illos, quibus definitiuus, ſiue definitionis conceptus componitur.

Minus Iandunus

Eius fundamentum.

At inane prorſus eſt hoc argumentum conceditur vtique, eundem eſſe conceptum ſpeciei, vel definiti, & definitionis, quare veluti ab ipſo etiam Ianduno conceptus definitionis ponitur compoſitus, ita & ille definiti, dicuntur autem eſſe conceptus diſtincti, non ea ratione, quòd aliquid ſit in vno, quod alteri deſit, quicquid enim dicit, & ſignificat definitum, ſignificat, & dicit definitio, nedum de materiali, ſed & de formali, alias non conuerterentur ad inuicem, ſed ratione modi exprimendi, vt in obſeruationibus ad ſextam partem huius literæ dicebatur, quoniam ille ſpeciei, ac definiti indiſtinctè, ille verò definitionis diſtinctè, & in ſingula diuidendo exprimit genus ac differentia.

Confutatur.

Quomodo conceptus definitionis, & definiti ad inuicem diſtinguantur.

Non ergo tenet hæc argumentatio, Conceptus indiſtinctus definiti ponitur diſtinctus à conceptu definitionis, ergo ille debet eſſe ſimplex, hic verò compoſitus, nam diſtinctio nedum attenditur penes ſimplicitatem, & compoſitionem, ſed & penes eandem compoſitionem in vtroq; incluſam, at vario modo expreſſam, ac ſignificatam.

Præterea, non video, quomodo conceptus ille definiti vocetur ab ipſo Ianduno indiſtinctus, & confuſus, & deinde ſtatuatur ſimplex, atque conceptus generis, & differentiæ; quamuis enim à compoſitione ad confuſionem non valeat argumentum, (aliàs mundus foret maximè confuſus,)

verũ tñ à confuſione ad compoſitionẽ eſt neceſſariom argumentum: nequit enim eſſe confuſio abſq. compoſitione, quid enim confundat, qđ nihil in ſe habeat? Accedit, quòd ſi conceptus ſpeciei ſit ità ſimplex, vt illi generis, & differentiæ, ergo vel ſpecies dicit in ſuo conceptu genus, & differentiam, vel non, ſi ſecundũ, iam ſpecies non erit ſpecies, neceſſario namq. in ſui conceptu, & genus, & differentia cadit, cum per differentiam ex generis poteſtate egredientem conſtituatur, vnde Auerroes in calce com. 30. quinti Diuinor. ſcripſit, formam ſpeciei diuidi in genus, & differentiam, ſi primum, ergo & conceptus generis, & differentiæ dicent totum, quod eſt in ſpecie, ſic non erunt partes, ſic non cõponent ſpeciem, contra ea, quæ immediatè præcedenti quæſt. & alibi ſæpè congerit hic auctor, vt iam his quæſtionib. patuit. Neq, eſt vt dicatur, genus quidem, & differentiam cõponere ſpeciem, at vero conceptus generis, & differentiæ non componere conceptum ſpeciei, quoniam tunc adeſt argumentum illud ſuum frequenter repetitum, qđ ſcilicet modi prædicandi inſequuntur rerum quidditates, quare ſi res non componunt, neq. conceptus, &c.

Auerroes.

Obiectio. Diluitur.

Tandem, ponit hic vir conceptum ſpeciei diſtinctum eſſe compoſitum, ergo debet ponere ét conceptum indiſtinctum ſimiliter compoſitum, probo illationem, quoniam conceptus ille diſtinctus, vel differt ab indiſtincto, penes aliquid incluſum in diſtincto, qđ non includatur in indiſtincto, vel penes nihil, ſi primum, ergo conceptus ſpeciei, & definiti nõ erit cõceptus definitionis, ergo non dicet omne qđ in definitione, ergo definitio, & definitum non conuertentur, ergo non erunt vnum, & idem, qđ eſt contra Ariſtot. 1. Phyſ. 5. & contra oẽs, quos viderim peripateticos, & antiquiores, & recentiores, nam aliqđ claudetur in cõceptu illo diſtincto, qđ non in indiſtincto, & id certè faciet ad rei quidditatem, ergo oẽs conſequentiæ ſequuntur, & rurſus nulla erit bona definitio, qm̃ aliquid dicet, qđ non eſt in definito, ſic erit excedens, &c. Si ſecundum, ergo vel neuter, vel vterq. eſt dicendus compoſitus, non neuter, qm̃ iam conceptus diſtinctus ponitur compoſitus, ergo vterque, &c.

Ariſtotel.

Maneat itaq. conceptũ formalem ſpeciei, ac definitionis, compoſitum eſſe ex conceptibus formalibus generis, & differentiæ, modo explicato.

Notabis autem vltimo loco, & facillimè, conceptum ſpeciei cõponi ex ſępè illis repetitis conceptibus, compoſitione totali, nil :n. aliud includit ſpecies, ſiue definitio, q̃ genus, & differentiam, non.n. in vllius mentẽ cadere valet, vt in definitione inlcudant accidentia, nã definitio eſt ipſa quidditas, quare ad ipsã facient ſolũ conceptus quidditatiui, pugnat aũt, cõceptus quidditatiuos ab ijs rebus ſumi, quæ ſint extra rerum quidditates, cuiuſmodi ſunt accidentia, &c.

Quid includat ſpecies, ac definitio.

Ad argumenta; Ex ſecũdo notabili poſſumus primo ſatisfacere, nam argumentum illud procedit de genere, & differentia primo intentionaliter, qua via ſunt ipſamet ſpecies, & ſecũdò intentionaliter, quo pacto genus in plus ſe hẽt, quàm ſpecies, & ſpecies videtur eſſe pars generis, pars inquam ſubiectiua totius vniuerſalis, vt innuebat Ariſt. 5. Diuinor. 30. &c. Nos verò neutro modo loquimur de iſtis, vt patuit, ſed illa ſumẽdo quo ad eorum formalia ſignificata.

Ariſtotel.

Ad ſecundum, ex tertia obſeruatione patet copioſa reſponſio, procedit enim argumentum de compoſitione conceptum, vt res, & vt qualitates ſunt ſecundum eſſe ſubiectiuum, in quo ſenſu non dicimus conceptum ſpeciei eſſe compoſitum, nos enim loquimur de ipſis formaliter, vt conceptus ſunt, vt repreſentatiui, & ſecundum eſſe obiectiuum.

Ad tertium, dic formalem conceptum reſpondere obiectali, non materialiter, ſed formaliter conſiderato, quo pacto vidimus, ſpeciem ex genere, & differentia eſſe compoſitam, ſic enim accepta, nihil aliud eſt, quàm ſignificatum

formale

formale conceptus formalis, vt dicebatur in tertia obſeruatione. Adde, quòd nomine conceptus formalis hoc loco, non accipitur id, qđ accipiebatur quæſtione de conceptu entis, vt dicebam ad ſecundum notabile.

Ad quartum conſtare poteſt reſponſio ex corpore quæſtionis, & ex ſolutione ad primum, dicitur namque ſpecies pars ſubiectiua generis in ordine ad totum vniuerſale, nam genus hoc modo continet ſub ſe plures ſpecies, & de eis velut de partibus ſubiectiuis dicitur, at hoc pacto conſtat ſumi genus pro ſecunda intentione, in quo ſenſu, non eſt pars ſpeciei, è contra verò eodem textu citato in argumento, & in reſponſione ad primum dicebat Ariſtot. genus eſſe partem ſpeciei, quarto illo modo, quo quid dicitur pars, iuxta expoſitionem Auctoris, vel quintó modo, iuxta eam Auerrois, quatenus ſcilicet eſt pars definitionis; Vnde locus iſte maximè confirmat poſitionem noſtram, ait enim Ariſtot. in vltimis eius verbis, illa quæ ſunt in definitione, eſſe partes, & ideò genus dicitur pars formæ, ſpeciei ſcilicet, vt alia litera habet, quam legit Alexander, & vt omnes exponunt, Auerroes, Alenſis, Sueſſanus, Scaynus, &c. Ita dicas, ſpeciem eſſe partem ſubiectiuam generis, at genus partem ſpeciei eſſentialem, licet ab Auctore vocetur pars integralis, non tamen quantitatis, vt ipſemet ſe explicat, ſed ſubſtantiæ, hoc eſt eſſentiæ, integrat certè genus eſſentiam ſpeciei, nam & alia pars adeſt, differentia videlicet, &c. Vel dicas, ſpeciē eſſe partem generis, non penes compoſitionem, ſed quatenus proprietatem habet diſtinguendi illud, quod confuſè in forma generis continebatur, adeo vt queat dici pars qualitatiua, non prout qualitas dicit modum accidentalem in cathegoria ſolùm qualitatis, ſed quatenus in vno quoq. prædicamento poteſt attendi quidam modus, & quoddam ſpecificatiuum, dicit namque ſpecies modificationem confuſi illius, qđ importat genus, hoc enim, animal ſolùm dicit, ipſa vero, animal hoc, & illud, hominē ſcilicet &, leonem, &c. licet hac eadem via euidenter cernas, genus propriè dicere partem ſpecici, loquendo ſemper de formali generis conceptu, vnde impropriè valde hoc modo dicitur ſpecies pars generis, poteſt quoque vtcumque dici pars perfectiua generis, vnde Commentator prope finem 11. ſecundi Diuinorum dicebat, ſpeciem eſſe perfectionem generis. At pro vberiori doctrina dicta ſint hæc, ſufficienter enim euacuatur argumentum, dicendo, ſpeciem eſſe partem generis ſubiectiuam, hoc verò, partem illius eſſentialem, &c.

Communis eſt poſitio.

Quomodo ſe habeant genus & ſpecies in ratione partis.

Auerroes.

CAPVT QVARTVM.

T VISO quid ſignificetur nomine Eſſentiæ in ſubſtantijs compoſitis, videndum eſt, quomodo ſe habeat ad rationem generis, ſpeciei, & differentiæ, quia autem cui cõuenit ratio generis, ſpeciei, vel differentiæ, prædicatur de hoc ſingulari ſignato, impoſſibile eſt, quòd ratio generis, vel ſpeciei, vel differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundùm qđ per modum partis ſignificatur, vt nomine humanitatis, vel animalitatis, & ideo dicit Auicennas * qđ rationalitas non eſt differentia, ſed differentiæ principium, & eadem ratione, humanitas non eſt ſpecies, nec animalitas genus. Similiter ẽt non poteſt dici, qđ ratio generis, ſpeciei, differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundùm qđ eſt quædam res exiſtens extra ſingularia, vt Platonici ponebant, quia ſic genus, & ſpecies non prædicarentur de hoc indiuiduo, non enim poteſt dici, quòd Sortes ſit hoc, qđ ab eo ſeparatum eſt; nec ſeparatum illud proficit in cognitione huius ſingularis ſignati. Et ideò relinquitur, qđ ratio generis, vel ſpeciei, vel differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundùm qđ ſignificatur per modum totius, vt nomine [animalis,] vel [hominis,] prout implicitè, & diſtinctè continet totum hoc, qđ in indiuiduo eſt.

* 5. Metaphyſicæ principio cap.

3 Natura autem, vel eſſentia ſic accepta, poteſt dupliciter conſiderari, vno modo ſecundùm naturam, & rationem propriam, & hæc eſt abſoluta conſideratio ipſius, & hoc modo nihil eſt verum de ea dicere, niſi qđ conueniat ſibi ſecundùm quòd huiuſmodi, vnde quicquid aliorum ſibi attribuitur, falſa eſt attributio: verbi gratia, hòmini in eo qđ eſt homo conuenit rõnale, & animal, & alia quæ in eius definitione cadunt, albũ verò, vel nigrum, vel quodcumq. huiuſmodi, qđ non eſt de ratione humanitatis, non conuenit homini in eo qđ eſt homo. Ideò ſi quæratur, vtrum iſta natura poſſit dici vna, vel plures, neutrum concedendum eſt, quia vtrumq. eſt extra intellectũ humanitatis, & vtrumque poteſt ſibi accidere. Si enim pluralitas eſſet de ratione eius, nunquam poſſet eſſe vna, cum tñ vna ſit, ſecundum qđ eſt in Sorte: ſimiliter ſi vnitas eſſet de intellectu, & ratione eius, tunc eſſet vna, & eadem natura Sortis, & Platonis, nec poſſet in pluribus plurificari. Alio

modo

modo conſideratur, ſecundùm qđ habet eſſe in hoc, vel in illo, & ſic de ipſa prædicatur aliquid per accidens, ratione eius in quo eſt, ſicut dicitur, qđ homo eſt albus, quia Sortes eſt albus, quamuis homini non conueniat in eo qđ eſt homo. Hæc autem natura habet duplex eſſe, vnum in ſingularibus, aliud in anima, & ſecundùm vtrumquè conſequuntur accidentia dictam naturam, & ſic in ſingularibus habet multiplex eſſe, ſecundùm diuerſitatem ſingularium, & tamen ipſi naturæ ſecundùm propriam conſiderationem, ſcilicet abſolutum nullum iſtorum eſſe debetur, falſum enim eſt dicere, qđ natura hominis, inquantum huiuſmodi habeat eſſe in hoc ſingulari; ſi.n. eſſe in hoc ſingulari conueniret homini, inquantum eſt homo, non eſſet vnquam extra hoc ſingulare: ſimiliter, ſi cõuenire t homini, inquantum eſt homo non eſſe in ſingulari, nunquam eſſet in eo, ſed verum eſt dicere, qđ homo inquantum eſt homo, non habet qđ ſit in hoc ſingulari, vel in illo: patet ergo, qđ natura hominis abſolutè conſide a a abſtrahit à quolibet eſſe, ita qđ non fiat præciſio alicuius eorum, & hæc natura ſic cõſiderata eſt, quæ prædicatur de oibus indiuiduis.

8 Non tamen poteſt dici, qđ ratio vniuerſalis conueniat naturæ ſic acceptæ, quia de ratione vniuerſalis eſt vnitas, & communitas: naturæ autem humanæ neutrum eorum conuenit, ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem, ſi enim communitas eſſet de intellectu hominis, tunc in quocunq. inueniretur humanitas, inueniretur communitas, & hoc falſum eſt, quia in Sorte non inuenitur communitas aliqua, ſed quicquid eſt in eo, indiuiduatum eſt. Similiter etiam non poteſt dici, qđ ratio generis accidat naturæ humanæ, ſecundùm illud eſſe, qđ habet in indiuiduis, quia non inuenitur in indiuiduis natura humana ſecundùm vnitatem, vt ſit vnum quid conueniens cuilibet, qđ ratio vniuerſalis exigit. Relinquitur ergo, qđ ratio ſpeciei accidat naturæ humanæ, ſecundùm illud eſſe, qđ habet in intellectu: Ipſa enim natura hẽt eſſe in intellectu abſtractum ab omnibus indiuidualibus, & habet rõnem vniformẽ ad omnia indiuidua, quæ ſunt extra animam, prout eſſentialiter eſt imago omnium, & inducens in cognitionem omnium, inquantum ſunt homines, & ex hoc, qđ talem relationem habet ad omnia indiuidua, intellectus adinuenit rationem ſpeciei, & attribuit ſibi, vnde dicit Commentator primo de anima, * qđ intellectus eſt qui facit vniuerſalitatem in rebus, hoc etiam Auicenn. in ſuæ Metaphyſicæ 5. * dicit. * com. 8. * cap. 2.

4 Et

4 Et quamuis hæc natura intellecta habeat rõnem vniuerſalis, ſcd qđ cõparatur ad res, quę ſunt extra animã, quia eſt vna ſimilitudo oĩum, tñ ſm̃ qđ hẽt eſſe in hoc intellectu, vel in illo, eſt ſpecies quædã intellecta particularis, & ideo patet defectus Cõmẽtatoris in tertio de anima * qui voluit ex vniuerſalitate formæ intellectæ, vnitatẽ intellectus concludere, quia non eſt vniuerſalitas illius formæ ſm̃ hoc eſſe, qđ hẽt intellectũ, ſed ſecundũ qđ ad res refertur, vt ſimilitudo rerũ. Sicut ẽt ſi eſſet vna ſtatua corporea repræſentans multos homines, cõſtat, qđ illa imago, vel ſpecies ſtatuæ haberet eſſe ſingulare, & propriũ ſecundũ qđ eſſet in hac materia, ſed haberet rõnem cõitatis, ſm̃ qđ eſſet cõe repræſentatiuum plurium, Et quia naturæ humanæ ſecundùm ſuã abſolutã conſideratione conuenit, quòd prædicetur de Sorte, & ratio ſpeciei non conuenit ſibi ſcdm ſuam abſolutam, ſcilicet humanæ naturæ conſideratione, ſed eſt de accidentibus, quæ cõſequuntur eam, ſecundùm quoddã eſſe, qđ habet in intellectu, ideo nomẽ ſpeciei non prædicatur de Sorte, vt dicatur, Sortes eſt ſpecies, qđ de neceſſitate accideret, ſi ratio ſpeciei conueniret homini, ſm̃ eſſe, qđ habet in Sorte, vel ſecundùm ſuam abſolutam conſideratione .ſ. inquãtùm eſt homo, quicquid enim conuenit homini, inquantùm eſt homo, prædicatur de Sorte. Et tñ prædicari conuenit generi ꝑ ſe, cùm in eius definitione ponatur, prædicatio .n. eſt quoddam, qđ cõpletur per actionem intellectus componentis, & diuidentis, habens tamen fundamentum in re, ipſam vnitatem eorũ, quorum vnum de altero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis põt claudi in ratione huius intẽtionis, quæ eſt [genus,] quæ ſimiliter per actionem intellectus completur, nihilominus id cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit, componens id cũ altero, non eſt ipſa intentio generis, ſed potius id cui intellectus intentionem generis attribuit, ſicut qđ ſignificatur hoc nomine [animal.]

com.

5 Sic ergo patet, qualiter eſſentia, vel natura ſe habet ratione ſpeciei, quia ratio ſpeciei non eſt de illis, quæ conueniunt ei ſecũdùm ſuam abſolutam conſideratione, neque de accidentibus, quæ conſequuntur ipſam, ſecundùm eſſe, qđ habet extra animam, vt albedo, vel nigredo, ſed eſt de accidentibus, quæ conſequuntur eam, ſecundùm eſſe, qđ habet in intellectu, & per hunc modum conuenit ſibi ratio generis, vel differentiæ.

SVMMA-

SVMMA CAPITIS.

PRoponit intentionẽ ſuam, qua ait ſe inquirere velle, quomodo eſſentia ſubſtantiarũ cõpoſitarũ ſe habeat ad ſecũdas intẽtiones, & neq; eiuſmodi eſſentiã, neq; vt ſignificatur noie partis, neq; vt eſt p ſe ſubſiſtens, à ſingularibus ſeparata, habere rõnẽ gñris, aut ſpeciei, aut differentiæ, ſed ſolũ quatenus noie totius exprimit, & cũ totius noie ſignificata accipi poſſit, vt hẽt eſſe in ſe, & vt in ſingularib⁹, & vt in intellectu, hoc tertio mõ tñ eſt ſpecies, vel genus, remouet poſtea tres difficultates, priorẽ exortã, alias verò duas, q̃ poſſent oriri contra factã determinationem, & in calce epilogum dicit, vbi tradit, quod ſibi ab initio in hoc capite fuit inſtitutum.

DIVISIO.

HÆc eſt tertia pars primæ partis, ſecũdæ principalis huius libri, in qua aliàs dicebatur declarari, quomodo eſſentia cõpoſitarũ ſubſtantiarũ ad logicas intentiones ſe habeat, quo abſoluto, modus imponetur tractationi de cõpoſitis ſubſtantijs. & ex cõſequenti parti priori, ſecundæ principalis huius operis. In hoc igitur capite, q̃uis multa, eadẽque per propoſitiones, ſeu aſſertiones diſtributa habeam⁹, ne tñ prolixa nimis in huius literæ diuiſione partiũ enumeratio conſurgat, dicemus Auctorẽ noſtrum quinque potiſſimum efficere.

Primò etenim ad pcedentia ſe cõtinuans, & qđ in pſenti ſibi ppoſitũ eſt aperiẽs, ppoſitiones tres adfert de eſſentia cõpoſitarũ ſubſtãtiarũ, quarũ duæ priores sũt negãtes, & tertia affirmãs. Secũdò, eſſentiã in vltimæ ppoſitionis ſenſu acceptã diuidit, ac ſubdiuidit; & de ipſa tria pnuntiat, quorũ primũ, & ſm negãt, tertiũ affirmat. Tertiò, de eadẽ natura, vel eſſentia tres alias adfert cõcluſiones, quarũ ſimiliter duæ priores sũt negatiuæ, poſterior affirmatiua. Quartò tres errores, in quorũ primũ lapſus eſt Auerr. in alios verò incidere alij poſſent excludit. Quintò, & vltimò, epilogũ breuẽ formans, colligit principale inſtitutũ ſuũ, docẽdo videlicet, qua nã rõne natura, & eſſentia ſubeat noia ſecundarũ intentionũ. Cernere aũt te puto, in tredecim partes caput hoc diuidi potuiſſe, quatenus nouẽ ſunt concluſiones, & tres errores reiecti, & epilogus, at moleſti certè nobis fuiſſemus, & legentibus fortaſſis moleſtiores. *Capitis huius partes.*

Quo igitur ad primũ ait; Vbi viſum fuit, quid nomine eſſentiæ in cõpoſitis ſubſtãtijs ſignificetur perſcrutandũ eſſe, quomodo hæc eadẽ eſſentia ſe habeat ad rõnẽ gñris, ſpeciei, & differentiæ, (ecce ſecũdas intentiones,) ponitur ergo prima hæc cõcluſio negans. Eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ p modũ partis ſignificata, nõ eſt vel genus, vel ſpecies, vel differentia, rõ eſt, qm̃ tunc eſſentia ita ſignificata diceretur in recto de ſingulari ſignato, & probatur conſequentia, qm̃ & genus, & ſpecies, & differentia dicuntur in recto de indiuiduo, vt patet ex c. pcedenti, falſitas conſequentis pbatur auctoritate Auice. dicentis quinto ſuæ Metaphyſ. ſub initium c. 6. rationalitatem, (ecce eſſentiam ſignificatã nomine partis) non eſſe differentiam, ſed differentiæ principium, quare eadem rõne, humanitas non eſt ſpecies, nec animalitas genus. *Prima.* *Prima Concluſio.* *Auicenna.*

Secunda itidem concluſio negans eſt; Eadem eſſentia, ſecundum quòd eſt quædam res extra ſingularia exiſtens, non eſt vel genus, vel ſpecies, vel differentia, vt poſuiſſe videntur Platonici, probatur, tùm quoniam genus, & ſpe- *Secunda Concluſio.*

cies tunc non prædicarentur de indiuiduo, quod eſt falſum, patet conſequentia; quoniam Sortes non eſt hoc, quod ab eo ſeparatum eſt, falſitas conſequentis manifeſta relinquitur, tùm quoniam illud ſeparatum non conducit ad cognoſcendum ſingulare hoc ſignatum, (cognoſcitur vtique omne per id, quod eſt in ſe, non per id, quod eſt extra ſe) genus autem, & ſpecies, & differentia ſunt illa, quibus indiuidua cognoſcuntur, quare &c.

Tertia Concluſio. Tertia concluſio affirmans eſt: Eſſentiæ prout ſignificatur per modum totius, vt nomine animalis, vel hominis conuenit ratio generis, vel ſpeciei, vel differentiæ; probatur primò per locum à diuiſione, ſi enim neque vt ſignificata nomine partis, neque vt à ſingularibus ſeparata, (& tamen eſſentiæ ſecundæ intẽtiones conueniunt,) ergo vt dicitur nomine totius, ſic ait, *& ideo relinquitur*, probatur ſecundò quoniam eſſentia ita ſignificata continet implicitè, & indiſtinctè id totum, quod eſt in indiuiduo, ergo hoc modo eſt genus, vel ſpecies, vel differentia, conſtat illatio ex cap ſuperiori, vbi vidimus, hæc enumerata in eo conuenire, vt totum in inferioribus ſignificarent.

Secunda pars. Quò ad ſecundum; Eſſentia ſic accepta diuiditur quò ad noſtram conſiderationem, poteſt enim dupliciter conſiderari, vno modo, ſecundùm naturam, & rationem propriam, quæ eſt abſoluta ipſius conſideratio, & de ipſa ſub hac acceptione hoc primò enunciatur, Quòd ſcilicet nihil de ea dicitur, niſi quòd ſibi vt ſic conuenit, quod nimirum in ſui definitione cadit, velut homini, vt ſic conuenit, quòd ſit animal rationale, eſſe verò album, vel nigrum, & alia id genus non conuenit homini vt ſic; Ideo ſi quæratur, nùm hæc natura poſſit dici vna, vel plures, neutrum dicendum eſt, quoniam quòd ſit vna, vel multiplex, eſt extra hominis intellectum, & vtrumq. ei põt accidere, nam ſi alterum eſſet de eius intellectu, tunc vel foret ſemper vna, vel ſemper multiplex, fieri.n. nequit, vt alicui inſit oppoſitum eius, quod ineſt ſecundum ſe, veluti nunquam leoni conueniet rationale, & tñ ipſam aliquando vnam intuemur, vt in Sorte, nonnunquam videmus multiplicari in pluribus, vt in Sorte, & Platone.

Prima Concluſio.

Alio modo poteſt conſiderari, ſecundùm quòd ſe habet in hoc, vel in illo, & ſic de ea dicitur aliquid per accidens, ratione ſcilicet illius in quo eſt, dicitur namque homo niger, quoniam Petrus eſt niger, at hoc non conuenit homini, vt homo, aliàs omnis homo eſſet niger.

Secunda. Subdiuiditur deinde ſecunda hæc conſideratio, qm̃ duplex poteſt hæc natura habere eſſe, alterum in ſingularibus, alterum in anima, & tũc aſſeritur ſecũda propoſitio: Naturæ.ſ. in ſe conſideratæ neutrum conuenire, neq. ſcilicet eſſe, neq. non eſſe in ſingulari, & eadem rõne probatur qua præcedens, ſi enim aliquid horum ſibi vt ſic vindicaret, vel ſemper, vel nunquam eſſet in hoc, & in illo ſingulari, & tamen quandoq. eſt in hoc ſingulari, interdum in pluribus.

Tertia. Tertia demum concluſio eſt affirmans, & bimembris; Natura hominis abſolutè conſiderata, abſtrahit à quouis eſſe, ſine tamen præciſione alicuius illorũ, (hoc eſt, neq. includit, neq. excludit,) & hæc natura ſic conſiderata eſt, quæ prædicatur de omnibus indiuiduis, quæ concluſio vt clara in litera relinquetur.

Tertia pars. Prima Concluſio. Quo ad tertium; Prima concluſio negans de hac natura abſolutè, & ſecundum ſe accepta ea eſt: Natura hæc, ſeu eſſentia non eſt vniuerſalis, probatur, de ratione vniuerſalis eſt, quòd vnum exiſtens ſit commune multis, at naturæ humanæ ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem hoc non conuenit, tunc.n. in quocunq. inueniretur, foret communis, quod namq. conuenit alicui ſecundùm ſe, conuenit ei in quocunq. ponatur, quod tamen eſt falſum, cum in indiuiduo nulla inſit communitas, nam omne, quod eſt in indiuiduo, eſt iuxtà ipſius indiuidui modum, indiuiduatum nimirum, &c.

Secunda

Secunda.

Secunda concluſio, & eadem negans eſt. Natura ſecundùm illud eſſe, quod habet in indiuiduis, non habet rationem generis, nam genus, & omne vniuerſale eſt in multis vnum, quod planè non competit naturæ, quatenus eſt in indiuiduis, non enim in indiuiduis naturæ humanæ inuenitur ipſa humanitatis natura ſecundùm vnitatem, ſed eſt in diuerſis diuerſa, &c.

Tertia.

Tertia concluſio affimans eſt. Ratio ſpeciei, hoc eſt vniuerſalis) accidit naturæ humanæ ſecundùm illud eſſe, quod habet in intellectu, probatur tùm ex ſufficienti enumeratione, neque enim alia ſupereſt naturæ acceptio, in qua ſecundæ intentiones ei poſſint aſcribi, tùm ratione, quoniam natura ſecundùm eſſe in intellectu, eſt vna in multis, & de multis, ergo eſt vniuerſalis. cōſecutio nota redditur, ex vniuerſalis definitione, antecedens probatur, quoniam natura in intellectu eſt abſtracta ab omnibus indiuidualibus proprietatibus, & vniformiter ſe habet ad omnia indiuidua extra animam exiſtentia, eſt enim omnium imago, & in eorum cognitionem inducit, quatenus in ipſa conueniunt. Hinc, quoniam habet talem relationem ad omnia indiuidua, adinuenit intellectus rationem ſpeciei, ſiue vniuerſalis, & ei ipſam tribuit. Ea propter dicebat Auerroes primo de Anima tex. 8. intellectum facere vniuerſalitatem in rebus, quod & Auicennas antea docuerat, quinto ſuæ Metaphyſicæ cap. 2.

Auerroes. Auicenna.

Quarta Pars.

Quo ad quartum. Reijcitur primus error Auerrois, qui tertio de Anima ad tex. quintum. ex vniuerſalitate huius formæ intellectæ, quam ponimus, quãq; ponit ipſe, voluit vnitatem intellectus colligere, (nam in intellectu, tanquam in ſubiecto quieſcit hæc forma intellecta,) at fallitur, quoniam huius naturæ vniuerſalitas conuenit ſibi, quatenus eſt omnium, quæ in ipſa coeunt ſimilitudo, & eorundem repræſentatiua, non quatenus habet eſſe in hoc, vel in illo intellectu, ſic enim eſt quædam ſpecies particularis, quod aptiſſimo exemplo patefacit; ſi enim daretur aliquod ſimulachrum corporeum, quod multos homines referret, vtique imago huius ſimulachri haberet eſſe ſingulare, ac proprium, quatenus eſſet in hac materia, puta aurea, ænea, &c. rōnem tamen vniuerſalis, & cōmunis cuiuſdã obtineret, quatenus plurium foret repræſentatiuum, eſſet ſingulare in eſſe, commune in repræſentari, ita natura intellecta, vt eſt in hoc, & in illo intellectu, eſt res ſingularis, vt eſt plurium expreſſiua, eſt vniuerſalis, & deſpecta vnitate quo ad eſſe, ſeu in eſſendo, ex vnitate quo ad repræſentari, aut in repræſentando, male intulit Commentator intellectus vnitatem, &c.

Occurrit deinde ſecundo errori, licet enim ſpecies dicatur de homine, & homo dicatur de indiuiduo, puta Sorte, q̃uis quod dr̃ de prædicato, dicatur & de ſubiecto, non tñ ſequitur, ſpeciē dici de Sorte, & ratio huius diuerſitatis eſt, qm̃ non ſecundùm eandem rōnem dicitur ſpecies de homine, & homo de Sorte, prædicatur enim ſpecies de homine, non ſm̃ abſolutam hominis conſiderationem, ſed quatenus natura hominis habet eſſe in intellectu, vt habitum fuit vltima propoſitione præcedentis partis, homo aũt prædicatur de Sorte vt ſic, & penes abſolutam hominis conſiderationem. Quòd ſi eadem ratione vtrobique prædicaretur homo, certè Sortes eſſet ſpecies, nã dicit homo de Sorte, vt eſt homo, & quicquid cōuenit homini vt ſic, conuēit & Sorti, vnde ſi homini vt ſic conueniret ratio ſpeciei, vtique & Sorti competeret, &c.

Sed & errorem, qui tertio loco poſset emergere interimit, cùm enim prædicari de ſpeciebus conueniat generis per ſe, (ponitur quippe huiuſmodi prædicatio in generis definitione,) apparet, quòd genus conuenit ipſis ſpeciebus, & ita ſpecies ſint genera. At ex litera elicitur quid ſit dicendum, vt ſcilicet in rebus, quibus tribuitur ab intellectu intentio prædicabilitatis valeat argumentum à genere ad ſpeciem, res enim quæ eſt ſpecies, eſt genus, homo enim eſt

 animal,

animal, non autem valeat in ſecundis intentionibus, vt ſcilicet ſpecies ſit genus, quæ quomodo accipienda ſint, expendetur in annotationibus.

Quinta. Quo ad quintum colligit, quod toto hoc capite docere voluit, & docuit; quomodo ſcilicet eſſentia logicas intentiones reſpiciat, non enim ſibi conuenit ratio ſpeciei ſecundum abſolutam ſuam conſiderationem, neque quatenus hêt eſſe extra aiam, hoc eſt, in ſingularibus, ſed eam conſequitur iuxta eſſe, qđ hêt in intellectu, penes quem modum conueniunt ſibi intentiones ſecundæ, rô videlicet generis, vel ſpeciei, vel differentiæ, & ita quo ad ſeriem literæ, finis impouitur primæ parti principali ſecundæ huius tractatus, &c.

ANNOTATIONES.

Viſo quid ſignificetur nomine Eſſentiæ, &c.

CIRCA primam aſſertionem primæ partis, vbi dicitur, eſſentia nomine partis ſignificata non eſſe genus, &c. octaua parte ad caput prçcedẽs ſatis clarè innotuit, quomodo vnaquæque eſſentia, & nomine totius, & nomine partis poſſit ſignificari, & quid in altera, & altera ſignificatione importet, & quo pacto nomine partis expreſſa nequeat totum ſignificare, (id enim in adiecto implicaret,) quare ſi nequeat totum ſignificare, nequibit ſubinde ita ſignificata eſſe, vel genus, vel ſpecies, vel differentia, & collectio hæc iam ſatis, ſuperque patet. Sed

Difficultas. illud alicui negotium faceſſere poſſet, quomodo dicatur à nobis hæc illatio eſſe manifeſta, nam ſuperiori capite pleniſſimè vidimus, quòd genus, & differentia de ſuo conceptu formali importat partem dumtaxat ſpeciei, & ex conſequenti non dicuntur de ipſa in recto quamuis de conceptu formali, & materiali ſimul totum exprimant; Non ergo valet hæc conſequentia, quæ habetur ex litera. Eſſentia nomine partis accepta nõ dicitur de indiuiduo in recto, ergo non eſt genus, nam & genus acceptum pro ſuo conceptu ſolùm formali, partẽ tm̃ refert, & eius formalis conceptus vt ſic, non dicitur in recto de indiuiduo, cum partem tantùm dicat. Et augeri pôt difficultas, qm̃ dùm alicui inſunt & conceptus formalis, & materialis, potius ſpectandus eſt formalis, quàm materialis, cùm illum primò, & vt ſic, hunc verò ſecundariò, & ex conſequẽti dicat, at generi, ac differentiæ gemini hi conceptus inſunt, ideo magis ea debemus inſpicere iuxta conceptum formalem, quàm iuxta materialẽ, licet ergo de materiali dicant totum quod eſt in indiuiduo; & de illo in recto prædicentur, non tamen de formali, non ergo bene infertur, ex eo quòd eſſentia nomine partis importata non dicatur in recto, non eſſe genus, vel differentia, ſed potius oppoſitum poſſet colligi, cùm neque genus, neque differentia, de formali dicantur in recto.

Soluitur. At hæc nihil prorſus obſtant, licet enim vera ſint, quæ inter obiſciendum ſunt adducta, ſemper tamen negandum eſt, quod infertur, nam clarè paret, Auctorem accepiſſe ſecundas intentiones illas, genus ſcilicet, ſpeciem, ac differentiam, vt nomine totius exprimuntur, ſic enim à ſeipſis differunt, vt nomine partis importantur, ita recta prædicatione de indiuiduo dicuntur, ita capiuntur quo ad id quod nedum explicitè, ſed & implicitè dicunt, ac demum ſumuntur iuxta id, quod de vtroque conceptu, & formal ſcilicet, & materiali dicunt, In qua acceptione optima eſt illatio. Si eſſentia nomine partis ſignificatur, ergo non eſt genus, non ſpecies, &c. Neque opus eſt hanc acceptionem ſuadere,

ſuadere, conſtat enim, quòd niſi ita accipiantur, nõ prædicantur in recto, de indiuiduo, & tũ ea prædicari dicuntur in litera, imò ſi ſic non conſiderentur, non ſunt ſecundæ intentiones, ſed ipſarum principia, vt de rationalitate ex Auice. in litera probatur, & ea propter duntaxat id euenit, qm̃ diuerſimodè ſignificatur, aut ſcilicet nomine totius, aut partis, &c. Ex quo ruit & motiuũ, quo videbatur augeri difficultas, nam vera eſt prima propoſitio, niſi ex vi ſignificationis æquè importetur vterque cõceptus, & formalis ſcilicet, & materialis, velut contingit in propoſito, dum ſæcundæ intentiones totius nomine exprimuntur.

Circa eandẽ primã aſſertionẽ, nota ſecundò, quòd eſſentia ſignificata nomine partis, vt animalitas, rationalitas, & reliqua id genus, poſſunt comparari & ad animal, & ad hominẽ, cuius dicuntur partes, & ad hanc, vel illã animalitatẽ, ad hanc, aut illã rõnalitatẽ, ſi primo modo cõparentur, verè rõnẽ habẽt partis, & nullatenus in recto dicuntur de indiuiduo, vt in litera docemur, at ſi ſecũdo modo inſpiciantur, ſic animalitas rationẽ induit generis, nam more generis dr̃ de hac, & illa animalitate, hominis ſcilicet, equi, &c. & ex conſequenti, totum dicet ipſarũ animalitatum, ſimiliter rõnalitas de hac, & illa rationalitate dicta, ſortitur naturam ſpeciei cuiuſdam, & totius, & totum earum eſſe dicit, quo ſanè modo in hac parte non conſiderantur, non enim vt ſic rationẽ ſubeunt partis, & tũ de ipſis vt nomine partis exprimuntur, nunc loquimur, & doctrinam hanc de animalitate, & rationalitate ad modum generum quorundã acceptis colliges fortaſſe ex Alberto, quinto Diuin. tract. 6. cap. 13. ſi attentius ipſum legas, & ipſo referente, eam videntur adumbraſſe Alpharabius, & Auicennas, ſed obſcurè admodum loquitur, & de rationalitate tantùm mentionem habet, quam abſtractam vocat, dum ad modum generis, & totius ſignificatur.

Albertus magnus.

Circa ſecundam aſſerionem in eadem parte, vbi dr̃ eſſentia non eſſe res quaſdã extra ſingularia, vt Platonici ponebant, non eſt preſentis loci diſſerere, quomodo Plato poſuerit ideas à ſenſibilibus ſeparatas. quidve ꝑ ideas acceperit, id ſufficiat, quòd eius verba ſaltem id referunt, potiſſimum in Parmenide, vbi lõgo ſatis proceſſu eas ponit, ac probat, atque quorũ ſint, qualeſve, & q̃ vim habeant, & quomodo ab ijs, quorũ ſunt participentur, patefacit, Dialogo ẽt ſexto de Republica earũ memoriam hẽt, & propè finẽ eas vmbras, ac imagines vocat, & ſub initiũ decimi ibidẽ dialogi ait, *Speciem vnanquãque ponere ſolemus de quibuslibet pluribus, quibus idem nomen imponamus*, & adnectit exemplum de lectis, & menſis. *hac enim plura ſunt, idea tamen horum dua ſunt, vna lecti, altera menſa*, denique in Timeo, (ne plurimum in hoc vagemur) legimus, *Neceſſe eſt huiuſmodi ſpecies eſſe quæ per ſe ipſæ ſint, & intelligentia potius, quam ſenſibus comprehendantur*. Quam poſitionem vna cum rationibus ad longũ proſequitur, & repudiat Ariſt. & ꝓœmio 1. Diuin. & ꝑ totũ ferè ſeptimũ eorundẽ, & c. 4. ac 5. duodecimi lib. eiuſdẽ ſciẽtiæ, & fortaſſis ſenſum, quẽ verba Platonis præſeferebant, impugnauit ſolùm Ariſt. neq; .n. deſunt Platonis doctrinã profitentes, & Marſilius præcipuè Ficinus, qui cõmentarijs dialogi illius ſexti admirabilia quædã, & ſacræ, ac diuinæ Theologiæ conformia valde ex Platonis ideis colligit, & nonnulla quoque alia ex eiuſdẽ depromit cõment. dialogi decimi allegati, & quidẽ loco priori ait ad aures Platonis, ideã boni nõ eſſe hãc, vel illã, hic, aut ibi, ſed ipſam eminentiſſimæ diuinitatis fœcunditatem, per omnia ſeſe potenter, ſuauiter, ac ſalubriter propagantem, & in expoſitione Timæi cap. 15. inquit, Platonem intelligere ideas rerum, non inter nubes, (vt maledicos quoſdam ait calumniari,) ſed in mundani architecti mente conſiſtere. Sed & Simplicius ad 100. primi de Cœlo ſub initium ait, Ariſtot. ſecundũ .n antiquam conſuetudinem ſæpe inſtare ea, quæ apparent, (ex vi ſcilicet verborum,) quando ea ſuper-

Platonis nonnulla de Idearum poſitione.

Quomodo Ariſtoteles eas reijciat.

Marſilius Ficinus quomodo Ideas Platonis accipiat.

Simplicius.

ficietenus accepta, non conſentanea ſunt veritati, & cauſam breuem adfert, vt. ſ. auxilium ferat ijs, qui in ſuperficie veterũ ſermones accipiunt, & nõ poſt multa ait, *Quare neque ad Theologos, neque ad Platonem tendunt Ariſtotelis inſtantię ſed*
D. Thom. *obuiat ad ſic ſuſcipientes dicta antiquorum, &c.* Quin & Auctor circa 106. eiuſdem libri duas v as adhibet, quibus tutatur Platonem à rationibus Ariſtotelis, dicens Ariſtotelem obijcere contra id, quod Platonis verba exprimebant, & expenens 6. ſecundi de Cœlo, bonum adfert ſenſum, in quo poſſit accipi impugnata ibi ab Ariſtotele opinio, quam Platoni ipſe Auctor tribuit, & eodem libro ad 22. tutatur Pythagoricos ab ijs, quæ in ipſos profert Ariſtoteles, cur ſcilicet duarum tantùm poſitionum meminerint, & eas ſolùm in cœlo locarint; quare demũ dico, ita in hac parte eſſe accipiendũ, dùm dicitur, eſſentiam compoſitarum ſubſtantiarum non eſſe rem quandam ſeparatam, vt poſuerunt Platonici, hoc eſt, vt eorum verba referũt, quicquid tandem re ipſa Plato voluerit, &c.

Rurſus in eiuſdem aſſertionis prima probatione aduerte, Auctorem dicentẽ, indiuiduũ, ſiue Sortem non eſſe illud, quod ab eo ſeparatum, nõ autem dixit, non eſſe aliquid illius ſeparati, nam id Plato iuiſſet inficias, quandoquidem ponens ideas ſeparatas, modo quo diximus, aſſerebat hæc ſenſibilia eſſe participa-
Plato. tiones earũ, ita perſæpe in Parmenide profert ideas participari ab ijs, quorum
Pythagor. ſunt ideæ, diſcrepans nimirum à Pythagoricis in voce, qui ſenſibilia ideas ha-
Ariſtotel. bentia, non participationes, ſed imitationes earum dicebant, vt apud Ariſtotelem legis primo Diuin. cap. 10. ideo ait, indiuiduum non eſſe ideam illam ſeparatam, hoc enim inſtituto ſuo erat ſatis, colligit namque, de ipſo non poſſe in recto prædicari, velut prædicatur & genus, & ſpecies, eſt enim Sortes homo, animal, & nedum imitatio, vel participatio hominis, aut animalis. &c.

Aduerte poſtremò, circa ſecundam probationem eiuſdẽ concluſionis, in qua aſſumitur, ſeparatũ illud non conducere ad cognoſcendũ hoc ſingulare, (quod fuit quoque motiuum Ariſt. 7. Diuin 20. ad Platonis ideas reijciendas,) id poſſe dupliciter intelligi: primò, quod nullo modo faciat illud cognoſcere: ſecundò, quòd non faciat cognoſcere quidditatiuè, primo modo non cenſeo hoc dictũ veritatem habere, nam & accidentia ex primo de Anima 11. maximè conferũt ad quodquideſt cognoſcendum, & cauſæ, & agentia, quamuis extrinſeca, & ſeparata ab ijs, quorum ſunt cauſæ, iuuant ad eorum notitiam, quocirca cùm ideę illæ eſſent, veluti cã illius ſingularis, quoniam hoc ab illa per participationem penderet, vnde magna connexio, ac reſpectus inter ea eſſet, quoniam ſingulare eſſet per attributionẽ ad ipſam, non intelligo, quomodo abſolutè poſſit dici,
D. Thom. in nullam ducere cognitionem. Accedit, quod Auctor prima par. q. 85. art. 3. ad quartum, inquit, vniuerſale ſecundùm quòd accipitur cùm intentione vniuerſalitatis eſſe quodammodo principium cognoſcendi, quæ verba licet de alio vniuerſali, quàm ſit idea ſint prolata, nihilominus, & idea conſiderata in ordine ad id, quod eam participaret, & vniuerſale quoddam, & cum intentione vniuerſalitatis ſpectaretur, quare eius notitæ inſeruiret.

Dico Ideas illas eſſe tamquam cauſas ſingularium, quorum ſunt ideæ, non enim concederet Plato, ideas illas vniuerſales pendere à ſingularibus, quorum ſunt ideæ, licet enim Peripatetici meritò dicant, vniuerſalia pendere à ſingularibus, hoc tamen aſserunt, quoniam apud ipſos vniuerſalia, (quæ rei eſt veritas) non niſi in ſingularibus exiſtunt, nam vniuerſale, aut nihil, aut poſterius
Ariſtotel. eſse, verè ab eorum Magiſtro primo de Anima 8. acceperũt. At volebat Plato,
Alenſis. vniuerſalia, quæ poſuit exiſtere, (ſiue autem in mente diuina, ſiue ſeparata, nihil ad nos in præſentia,) hinc minus rectè colligit Alenſis cap. 14. primi Diuinorum tex. 22. quod ideæ illę dependerent à ſingularibus, & ita eſsent de-

pendentes,

pendentes, & non dependentes, non dependentes q̃m ideæ, dependentes autem q̃m vniuerſalia (ait) dependent à ſingularibus, at hoc vt dixi, negaret Plato, neque ea eo loci eſt Ariſtot. intẽtio, ſed ſolùm vult inferre, id quod eſt ad aliquid, eſſe prius abſoluto, vt eius verba clarè volunt, & vt interpretantur Alex. Auctor, & Sueſſanus, gemina via deducens conſecutionem Ariſt. quare neque alij recentiores benè accipiunt in eiuſdem loci expoſitione, quòd numerus ſit qd ab alio dependens, cùm enim hunc Plato poneret ideam, negaret ab alio pendere, niſi forſan hi ſic exponentes, nomine dependentiæ accipiant quamcunq. habitudinem, vt videntur ſe quaſi explicare, ſed minus propriè loquimur, ſi dicamus id, quod eſt cauſa, dependere ab eo, cuius eſt cauſa, quamuis ad ipſum dicatur, ad quem ſenſum poſſet quis Alenſis ſtudioſus eius verba trahere, vt veritatem aſſecutum, (licet haud proprijs vocibus vſum) eum oſtenderet, &c.

Accipiatur ergo ſecundo modo probatio, quæ ſit in litera, dicendo, quòd tale ſeparatum non facit cognoſcere quidditatiuè illud ſingulare, nam tunc aliquid quidditatiua notitia attingitur, quando adeſt conceptus, eius quidditatem exprimens totam, atque natura vſque ad vltimas differentias, & breuiter, quãdo habetur eius definitio, conſtat autem, naturam, ac quidditatem cuiuſuis rei, ſeu definitionem non tradi per extrinſeca, aut ſeparata, ſed per intima, per genus ſcilicet, ac differentiam, quo pacto ſeparatum illud non faceret certè cognoſcere ſingulare; Quòd autem Auctor de cognitione non quacunque indiſcriminatim, ſed quidditatiua intellexerit, ſuadetur & rationibus adductis, & quoniam ſic eum accepiſſe videtur Caiet. in præſenti, & demum, q̃m ſi benè inſpiciatur, ad hoc ſua ratio tendit, nam aſſumit, ſeparatum illud non ducere in notitiam ſingularia, ſubſumendum autem neceſſariò eſt, ſed genus, & ſpecies ducunt in notitiam indiuiduorum, ergo &c. conſtat autem, genus, ſpeciem, & differentiam non in quamcunq. ſed in quidditatiuam eorum, quorum ſunt genera, &c. ducere: Nihil igitur obſtaret huic literæ, ſi contenderetur, ſeparatum illud gignere aliquam notitiam illius, à quo eſſet ſeparatum, etiam quo ad aliquod prædicatum ſibi proprium, ac quidditatiuum, ſufficit enim, quod non pariat eiuſdem quidditatiuam cognitionem; Et omnia circa probationes huius ſecundæ aſſertionis accipias, facta hypotheſi de eſſentia illa à ſingularibus ſeparata, ſi daretur, nam re uera non datur, &c.

Quando quid noſcatur quid ditatiue.

Mens D. Thomae.

Circa tertiam aſſertionem eiuſdem primæ partis nihil venit adnotandum, nam toto cap. ſuperiori, & potiſſimũ parte 8. plenè viſum fuit, quomodo eſſentia nomine totius ſignificata dicat implicitè, ac indiſtinctè quicquid eſt in indiuiduo, & quomodo ex conſequenti ſit genus, differentia, ſpecies, &c.

Natura autem, vel eſſentia ſic accepta, &c.

Circa totam ſecundam partem in communi, ex qua colligitur triplex illa naturæ acceptio, vel ſcilicet ſecundùm ſe, vel quatenus eſt in ſingularibus vel quatenus eſt obiecta intellectui, notabat facilè Caiet. quòd conditiones debitæ naturæ ſecundùm ſe, ſunt prædicata tantùm eſſentialia, homo enim ſecundùm ſe non eſt niſi animal rationale, & vnicuique id tantùm ſecundùm ſe conſiderato tribuitur, quod eſt de ſui definitione, idem enim ſibi vult ſecundùm ſe, quod ſecundùm ſuam naturam, & definitionem, atque ideo quodcunque prædicatum, vel accidentale, vel denominatiuum, vel relatiuum, (in abſolutis loquendo) arcetur à quauis natura ſecundùm ſe conſiderata, quoniam arcetur à definitione; Quod etiam intelligo de natura accidentali, vbi

Caietan.

videbor

videbor paradoxum enunciare, quòd ſcilicet prædicata accidẽtalia remoueãtur à natura accidentali, & tamen verum aſſero: licet enim naturæ accidẽtali tribuantur accidentia abſolutè loquendo, verumtamen per ſe ei tribuuntur, nam quamuis ſint in ſeipſis accidentia, & alijs etiam comparata, inſunt nihilominus per ſe naturæ illi accidentali, & ſunt de eius definitione, eo modo, quo accidentium eſt definitio, quemadmodum diſgregare viſum, eſt vtique accidentalis operatio, & accidens quoddam eſt illa diſgregatio, albedini tamen nõ erit accidens, ſed per ſe ei inerit, hoc eſt, per ſe eam conſequetur, cum ex affluentia lucis, (quæ eſt albedini eſſentialis) neceſſariò profluat, quare accidẽs non per accidens de ipſa ſecundum ſe dicetur, & non dicetur accidens, quod accidat ei, quamuis dicatur accidens abſolute: Sic nulli naturæ ſecundùm ſe conſideratæ tribuitur aliquod prædicatum accidentale, ſed ſolùm eſſentiale, vel in ſe, & illi naturæ ſimul, vel ſaltem illi naturæ: Conditiones verò, quæ debentur naturæ ſecundùm eſſe in ſingularibus, & in intellectu, non ſunt prædicata eſſentialia, ſed denominatiua, q̃m homo non eſt res illa, quæ de ipſo dicitur, quatenus eſt in hoc ſingulari, puta albedo, ſed ab ea denominatur albus, ſimiliter non eſt relatio illa vniuerſalitatis, qua reſpiciat vel ſuperiora, vel inferiora, quæ conuenit ei quatenus habet eſſe in intellectu, ſed à tali relatione denominatur ſpecies, quæ vniuerſale quoddam eſt, dum reſpicit inferiora, hoc eſt indiuidua, & etiam dum reſpicit genus, ſic enim ipſum reſpicit, quod exinde pullulat, vt & poſtea alia ſub ſe inferiora reſpiciat, ſaltem quatenus ſpecies eſt obiecta intellectui, quamuis fortaſſis nunquam in re ſit illa habitura.

Cuipiam ſecundum ſe cõſiderata, quid tribuatur.

Obſeruat quoquè eadem facilitate diſcrimen inter hæc, quæ conſequuntur naturam, quatenus habet eſſe in ſingularibus, & inter ea, quæ eandem comitantur, quatenus eſt in intellectu, quamquam enim inter ſe conueniũt, quòd & hæc, & illa accidant ipſi naturæ, & ab vtriſque denominetur, differunt tamen, quoniam ea quæ illam ſequuntur, prout eſt in ſingularibus, aliquid reale ſibi addunt, vt puta eſſe album, nigrum, &c. quæ autem conueniunt ipſi, vt eſt in intellectu, nullam realitatem ſupra ipſam addunt, ſed denominationem ſolùm rationis, vel relatiuam, vel negatiuam, nam omne ens rationis, vel relatiuum, vel negatiuum eſſe docuit Auctor quæſtionibus diſput. de Verit. q. 21. artic. 1. Siquidem dum dicitur, homo eſt ſpecies, prædicatum illud nihil reale addit ad hominem, ſed relationem ſolùm rationis, qua reſpicit ſuum genus, eſt enim ſpecies; generis ſpecies. Addit, inquam, relationem formalem, vel formalitatẽ, & complementum illius relationis, quod purum conſtat eſſe ens rationis, ne fiat quæſtio de ſubſtrato relationis, illud enim eſt natura, quæ non eſt ex hoc quod intelligatur, ſed præexiſtit, &c. de quibus omnibus fuſius hoc eodẽ capite eſt agendum, & quæſt. etiam de exiſtentia vniuerſalium ad caput ſequens.

D. Thom.

Caietan.

Dicit autem Caiet. ſpeciem dicere relationem ad genus, quoniam ſequitur ſententiam illam ſuam, quæ & mihi ſemper magis placuit, quòd ſcilicet ſpecies vt ſic, & de primario ſui conceptu reſpiciat genus, ex conſequenti deinde (non omninò extraneè) indiuidua, &c.

Hinc facillimè poteris obſeruare, quòd dum proferimus naturam vt habet eſſe in ſingularibus, intelligimus de eſſe reali, quo coniuncta eſt illis, non autẽ de eſſe, quo illa poſſit reſpicere, & ad ipſa referri, vt ſcilicet de illis dicatur, & prædicetur, hoc enim modo coincideret ſecundum, & tertium membrum, quibus ſcilicet dicitur eſſe in ſingularibus, & in intellectu, nam ſecundùm quòd habet eſſe in intellectu, dicitur de ipſis ſingularibus, & ea reſpicit vt vniuerſale ſua particularia, quare dum pronunciamus, naturam vt habet eſſe in ſingularibus, loquimur de eſſe fundamentali, dum verò dicimus eandem naturam, vt ha-

ſit habet eſſe in intellectu, ex quo deinde dicitur de eiſdem ſingularibus, & eſt in illis merito prædicationis, accipitur eſſe formale, quod ſtat non in eo quòd prædicatum ſit coniunctum cum ſubiecto, ſed in relatione, qua illud reſpicit; Hoc autem duplex eſſe, & formale, & fundamentale quomodo accipiatur, latius explicabo ad finem annotationum huiuſmet capitis, &c.

Circa rationem, qua probatur & prima, & ſecunda concluſio huius ſecundæ partis, quòd ſ. natura de ſe, nec ſit vna, nec plures, nec ſimiliter ſecundũ ſe ſit, aut non ſit in ſingularibus, quoniã ſi alterũ horũ ſibi vindicaret, numquã aliud poſſet ei ineſſe, quia nequeat vlli rei oppoſitum competere eius, quod ſibi per ſe ineſt, cui propoſitioni bona pars doctrinæ totius huius capitis inniti apparet obſerua, quòd cùm quattuor modis quid poſſit ſibi aliquid per ſe vindicare, iuxta quattuor modos perſeitatis aſſignatos ab Ariſtot. 1. Poſter. c.4. allegata propoſitio intelligitur potiſſimum de eo, quòd aliqua natura ſibi in primo modò vſurpat, cùm enim id ſit vel definitio, vel pars definitionis, profectò eſt eſſentia, aut pars eſſentiæ, ſic ab eo cuius eſt nulla via põt ſeparari, quare longe minus valet ei oppoſitum ineſſe, facilius enim eſt, aliquod prædicatum naturale dimoueri ab aliquo ſubiecto, quàm illius prædicati oppoſitum eidem tribuere, qm̃ facilior eſt tranſitus à poſitiuo ad negatiuum, quàm à poſitiuo ad contrarium ſuum, quòd enim poſitiuum remoueatur vt ſic, vna ſufficit actio, vel fortè vnius actionis ceſſatio, at quòd contrarium inducatur, altera exigitur actio, ſic euenire poteſt aliquando, vt accidens proprium ſeparatur à ſubiecto, ſaltem per intellectum, at nequibit ei oppoſitum tribui. Nequit ergo ſeparari ab aliquo id, quod ſibi in primo modo perſeitatis conuenit, & nedum non valet ſeparari in re, ſed neq. in apprehenſione, licet enim ea, quæ conueniunt in exiſtentia, & differunt in eſſentia, ſiue in certitudine, vt loquitur Auicen. 8. Metaphyſ. c.6. vocans ſæpius eſſentiam certitudinem, hoc eſt, ea quorum vnum non eſt de certitudine, vel eſſentia alterius, alterum poſſit abſque altero intelligi, veluti linea abſque ſuperficie intelligitur, quoniam vnum non eſt de eſſentia alterius, quamuis ſint ſimul ſimultate exiſtentiæ, illa tamen, quæ nedum in exiſtentia, ſed & in eſſentia ſunt coniuncta, vt definitio, & definitum, & vniuerſim omnia, quæ de aliquo primo modo perſeitatis dicuntur, nequeunt ſeparari, neque quo ad rem neque quo ad apprehenſionem, nequit quippe apprehendi homo, quin apprehendatur animal, quòd ſi non poſſint ſeparari, multò minus inerit vnquam oppoſitum eorundem.

Ariſtotel.

Auicenn.

Inſeparabilia quæ ad rem & apprehenſionẽ.

De his itaq. intelligitur ratio literę, Si natura videlicet in primo modo perſeitatis aſcriberet ſibi vnitatem, vel non eſſe in ſingularibus, nunquam inueniretur multiplex, & in ſingularibus, & è contra, ſi in primo modo vſurparet ſibi eſſe in ſingularibus, atque pluralitatem nunquam non eſſet in ſingularib. & nunq̃ non eſſet multiplex, & ratio adferebatur ex ꝓpoſitione, quam examinamus, Qm̃ non poteſt fieri, vt alicui inſit oppoſitum eius, quod per ſe ineſt.

Non valet autem propoſitio hæc in illis, quæ aliquid ſibi vendicant in tertio modo perſeitatis, contingere enim poteſt, alicui ſolitariè accepto aliquod prædicatum inſit, quod tamen alicui coniunctum, vſurpabit ſibi prædicatum oppoſitum, non quidem ratione ſui vt ſic, tunc enim ſemper illud ſibi foret tribuendum, ſed ratione annexi illius, non pure, tunc enim ſolùm denominaretur, at ratione vtriuſque; Veluti natura per ſe, hoc eſt, ſolitariè accepta vindicat ſibi, quòd ſit indifferens ad eſſe vel in vno, vel in multis, at coniuncta ſigulari, iam vt ſic non eſt amplius indifferens ad hoc, vel illud eſſe, vel ſcilicet in vno, vel in pluribus, nam ita eſt in vno, quòd nequeat vt ſic eſſe in pluribus, vt explicatius conſtabit quæſtione ſecunda ad hoc caput; Et Auctor prima ſecũdæ q. 39.

D. Thom.

q.39.artic.1.ſub initium dicebat, quòd omnis triſtitia ſimpliciter, & ſecundũ ſe, eſt quoddam malum, facta autem aliqua ſuppoſitione, nil prohibere aliquam triſtitiam eſſe bonam, & tamen ſi per ſe in primo modo triſtitia eſſet mala, nũquam poſſet eſſe bona, ex vi rationis in hac parte, quam expendimus, vt rectè ibi addubitabant Caiet. & Medina, at non ineſt malitia triſtitiæ ſecundùm ſe in primo modo, ſed in tertio; ſic cum alio coniuncta, amittit illam malitiam, & prædicatum oppoſitum ſibi vſurpat, nempè bonitatem, & bellè eo loco dicebat Caiet. committi æquiuocationem in ly *per ſe*, non enim ſumitur, vt diſtinguitur contra per accidens, ſed vt diſtinguitur contra cum alio, hoc eſt, non ſumitur in primo modo, contra quem verè opponitur eſſe per accidens, ſed capitur tertio modo, cui verè opponitur eſſe cum alio; Et quamuis etiam tertio modo opponatur per accidens, (omni namque per ſe opponitur per accidens) voce tamen quadam magis peculiari explicatur oppoſitum tertij modi per ſe, dum dicitur cum alio, nam modus ille ſignificat aliquid ex ſe ſolo, cui vt conſtat, formaliter opponitur eſſe cum alio; at de hoc modo perſeitatis non accipitur hic diſcurſus in hac parte, ſed de primo.

Caietanus. Medina. Caietani ſpeculatio.

Circa tertiam aſſertionem eiuſdem ſecundæ partis, vbi ſecundo membro ipſius dicitur, natura ſecundùm ſe, & abſolutè conſiderata eſſe illa, quæ prædicatur de indiuiduis, dubium mouebat Caiet. nam cum natura ſecundum ſe non ſit communis, neque vniuerſalis vt frequenter in hoc capite repetit Auctor, & vt in quæſtionibus definietur, difficile videtur aſſerere, quòd ſecundùm ſe dicatur de indiuiduis, nihil enim de pluribus poteſt prædicari, niſi fuerit vniuerſale, aut commune, cùm vniuerſale illud ſit quod de pluribus dicitur, ex 7. Diuinor. 45. & 46. quoniã ſcilicet eſt in pluribus, vt poſteriori textu legimus, quare dum ponitur natura ſecundum ſe dici de indiuiduis, videtur poni, quòd ſecundùm ſe ſit vniuerſalis, & quòd ſecundũ ſe ſit in multis ſingularibus, & tamen prima eiuſdem aſſertionis parte dicitur, naturam ſecũdùm ſe abſtrahere à quouis eſſe vel ſcilicet in vno, vel in pluribus: Et certè dubitatio non eſt omninò facilis, adeo vt referat Caiet. quoſdam dixiſſe, ex hoc textu haberi, quòd in hac propoſitione *homo eſt animal* neque ſit prædicatio ſuperioris, nec æqualis, nec inferioris; At dubitatio aufertur, ſi cum Caiet. conſideremus rem quæ prædicatur & conditionem, ſine qua non res illa prædicatur; quemadmodum in natura humana, homo generat, tamquam res, (natura ſcilicet ſua) at conditio ſine qua non generaret, eſt eius ſingularitas, non enim erit homo, ſed hic homo, cũ actiones tribuantur ſingularibus, ex proœmio 1. Diuinor. & ignis comburit ſtuppam vt res, at conditio ſine qua non combureret, eſt eius ad illam approximatio, ſic dicimus, quòd dum natura prædicatur de indiuiduis, res quæ prædicitur eſt natura ipſa, conditio autem ſine qua non prædicaretur, eſt eius ſuperioritas, ſeu æqualitas: oportet enim ex Porphyrio cap. de differentia, aut æqua de æquis, aut ſuperiora de inferioribus prædicari, qđ autem natura ipſa apprehendatur vt ſuperior, vel vt æqualis, id ſibi contingit, quatenus obijcitur intellectui. Natura ergo ſecundùm ſe illa eſt, quæ tanquam res dicitur de indiuiduo, eſt n. prædicatio rei de re, non aũt dicitur de indiuiduo iuxta eſſe, qđ habet in indiuiduo, vel in intellectu, quando enim dico, Hieronymus eſt homo, nil aliud ſibi impertior, niſi quòd ſit animal rationale, quod pdicatum liquet inſequi naturã hominis vt ſic non autem ſibi tribuo, quòd ſit vel ſpecies, vel in alio, quæ conditiones inſequuntur naturam, prout habet eſſe vel in intellectu, vel in indiuiduis, Quòd aũt natura ſit ſuperior, vel cõis, vel æqualis ei, de quo dr, hæc conditiones ſunt, ſine quibus ipſa natura nõ diceretur de indiuiduis.

Dubitatio: Ariſtot. Diluitur cũ Caietano. Porphyr.

At dices, ſi natura dicitur abſolutè, & ſecundùm ſe de indiuiduis, ergo ſecundum

Aliud dubium ſoluit Caie.

cundùm ſe debet eſſe vniuerſalis, patet conſecutio, quoniã niſi habeat hãc conditionem (ex ijs, quæ diximus) non prædicaretur. Reſpõdet Caiet. non dicere Auct. naturæ abſolutè, quatenus abſtrahit ab omni eſſe conuenire, vt de indiuiduis prædicetur, ſed ait, quòd res cui conuenit hæc conditio, eſt natura abſolutè, & nõ aggregatũ ex natura, & eſſe in intellectu, vel in ſingulari, adeo vt velit mea ſẽtẽtia dicere Caiet. inſpexiſſe Auct. rẽ, q̃ p̃dicatur, nõ aũt receſſiſſe cõditionẽ ſine qua nõ p̃dicatur, tanq̃ clarũ relinquentẽ, quòd ſi habeat prædicari, neceſſe ſit, adeſſe conditionem illam, vel ſuperioritatis, vel æqualitatis, &c.

Ratio agentĩ, vt agat.

Conditio, ſine qua non.

Ariſtotel.

Cæterùm, vt hæc euidentiora reddantur, illud conſidero, quòd naturam eſſe in intellectu, & habere eſſe in ſingularibus, aliquando ſunt rationes formales ipſius naturæ, cur ei aliquid tribuatur, aliquãdo verò ſunt ſolùm conditiones, ſicut & agenti ad hoc vt agat, aliquid interuenit, tanq̃ ratio agendi & aliquid, tanquã conditio ſinè qua non, forma quippe ſua eſt ſibi ratio agendi, nã omne agens forma ſua agit, approximatio verò ſui ad paſſum, eſt conditio ſine qua nõ agit, oportet certè agens coniunctum eſſe paſſo, ſi actio ſequi debeat, vt docet Ariſtoteles ſeptimo Phy. l. 8. & 9. & deinde vſque ad 14. probat in motu & locali, & alterationis, & augmenti; Ita, quòd natura, vtpotè homo dicatur ſpecies, id conuenit ſibi, quatenus habet eſſe in intellectu, & id eſt ſibi ratio, cur dicatur ſpecies, & cur verè ſecundas intentiones ſubeat, nam harũ formalitas, ab intellectu pendet, ſimiliter, quòd denominetur coloratus, albus, &c. id ei prouenit, quatenus habet eſſe in ſingularibus, tanquam à ratione formali denominandi; at qđ dicatur de indiuiduis, id ſibi debetur, ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem, tanquam per rationem, at requiritur vt ſit communis, æqualis, &c. tanquam conditio ſine qua non. Dum itaque dicitur in litera naturam, vt præſcindit ab omni eſſe, dici de indiuiduis, excluditur & eſſe in intellectu, & in ſingularibus, tanquam rationes, non tanquam conditiones, ſine quibus nõ dicatur, at ſecundùm ſe, & merito prædicatorum ipſam abſolutè conſequentium dicitur de indiuiduis, ſiue enim animal rationale foret inferius ad hominem, vel non foret commune, adhuc tamen Hieronymus verè eſſet animal rationale, verè eſſet homo, &c.

Hoc credo velle Caiet. quando inquit, rem illam, quæ eſt natura abſolutè dici de indiuiduis, nõ aũt aggregatum ex natura, & eſſe in intellectu, vel in ſingulari, intellige tanquam ex rebus, ſeu rationibus; cum quo ſtat, aliquid tanquam conditionem requiri, obiecti ſcilicet intellectui, &c.

Alia ſolutio illarum dubitationum.

Sed & alia via multo breuiori rem hanc concludam, ſi dixero non loqui Auctorem de prædicatione illa formali, quam facit intellectus, dùm inquit, naturam ſecundùm ſe prædicari de indiuiduis, tunc enim inſurgunt difficultates de vniuerſalitate, communitate, &c. quibus tamen ſatisfactum eſt, ſed loqui de prædicatione fundamentali, qua ſecluſo quouis opere intellectus aliquid dicitur de aliquo, & hoc verè dicitur eſſe illud, ſic natura non quatenus habet eſſe in intellectu, vel in ſingulari, ſed ſecundùm ſe vere dicitur de indiuiduis, hoc eſt, Sortes, Plato, &c. verè ſunt animalia rationalia, (quæ ſunt prædicata inſequentia naturam, ſecundùm abſolutam ſuam conſiderationem,) non autem ſunt, vel ſpecies, vel habentes nigredinẽ, aut albedinem, &c.

Cõmunis Philoſophorum cõſenſio.

Norunt ſiquidem Philoſophi omnes, & paſſim docent, omni tempore verũ eſſe, quòd homo ſit animal, ſiue homo ſit, ſiue non in rerum natura, & quòd animal ſit ſubſtantia ſenſibilis, & huiuſcemodi, quæ perpetuæ veritatis eſſe clamant. Ita dico, omni tempore verum eſſe, ſeu intellectus conſideret, ſeu non conſideret. Sortem eſſe hominem, Platonem eſſe animal rationale quamuis enim intellectu non exiſtente, non foret hoc pronunciatum, Sortes eſt ani-

mal rationale, & pronunciatum hoc ab intellectu ipſo pendeat, quod tamen Sortes ſit animal rationale, ipſiuſque pronunciati ſignificatum, minimè pendet ab intellectu. Prædicatur itaque natura ſecundùm ſe de indiuiduis, modo expoſito, & prædicatio fundamentalis nullo modo pendet ab intellectu, quam uis ſi formaliter prædicatio hæc debeat adeſſe, requiratur tanquam conditio, via declarata, vt ſit intellectui obiecta, &c.

Non tamen poteſt dici, quòd ratio vniuerſalis, &c.

Circa primam aſſertionem tertiæ partis, vbi dicitur, natura ex ſe non eſſe vniuerſalis, quoniam numquam foret particularis, ex ui propoſitionis iā examinatæ, & tamen in Sorte eſt particularis, quicquid enim in eo eſt, indiuiduatū eſt, videri forſan alicui poſſet, hæc verba fauere Aureolo, qui, vt dicebam ſub initio quæſtionis de indiuiduationis principio aſſeuerabat, naturam de ſe eſſe hanc, & ideo in caſſum indagari principium indiuiduationis, iam enim dicitur in litera, naturam in Sorte eſſe indiuiduam, quoniam quicquid eſt in indiuiduo, eſt ad modum illius, vt explicabamus quòd ſi ſit indiuidua, quoniam in ſinguli exiſtit, iam ergo cauſa ſuæ indiuiduationis eſt exiſtentia in indiuiduo, non eſt ergo aſſignāda vel ſignata materia, vel aliud quoduis indiuiduationis principium. At hæc procedunt ex indiſtinctione rei, & rationis eiuſdem rei, verum vtique eſt, quicquid eſt in indiuiduo, eſſe vt ſic ind uiduatum, & adeo verum, vt dicat Auicennas ſecundo ſuæ Metaphyſicæ, cap. 12. neminem ſanæ mentis oppoſitum poſſe imaginari, at quærenda eſt radix, & cauſa, vnde indiuiduum illud in quo quicquid eſt vt ſic, indiuiduatum eſt, (vel ſaltem eſt per modum principij indiuidui, vt accipere videtur dictum hoc illud quaſi limitando Albertus ſuper prædicabilia tract. 2. cap. 3. verſus finem,) ſit indiuiduum, & ex conſequenti vnde natura, quæ eſt in ipſo ſit indiuidua, & hæc; Fatemur omnes Sortē eſſe indiuiduum, & eius quoque naturam, at vnde huius, ſiue horum indiuiduatio proueniat, inquirendum manet, nam naturæ ſecūdum ſe accidit, quod ſit in hoc, vel in illo, vt viſum fuit, & copioſius hoc eodē capite videbitur, &c.

Auicenn.

Albe. magn.

Circa eandem probationem eiuſdem concluſionis, in qua dicitur, ſi natura eſſet vniuerſalis, tunc in quocunque inueniretur, foret vniuerſalis, quoniam quod conuenit alicui ſecundùm ſe, conuenit ei in quocunque ponatur, inſtantias varias adferebat Caiet. circa præfactam propoſitionem, nam continuum ſecundùm ſe eſt diuiſibile in infinitū, vel in ſemper diuiſibilia, ex primo Phyſ. 17. ex tertio, eorundem primo, & 69. & ex primo Cœli 2. attamen non in quocunque ponatur, eſt in infinitum diuiſibile, fallit enim in rebus naturalibus, cū in omnibus natura conſtantibus ſit determinata magnitudo ex primo de Anima 41. & natura infinitum vitare, & finem ſemper quærere ſolet, vt dicitur primo de Generatione animalium cap. 1. Rurſus, motus ſecundum ſe habet cōtrarium ex 5. Phyſ. 14. 49. & 50. & colligitur ex primo de Cœlo 86. & 87. & habetur 4. eiuſdem 22. tamen motus cœli caret contrario, ex primo eiuſdem, 201 quod & probat Ariſt. à 24. vſque ad 32. incluſiue. Verū occurrit Caiet. quòd propoſitiones allatæ, & eis ſimiles, accipiendæ ſunt non repugnanter, & negatiue, non aūt poſitiuè, præcipuè in primo, vel ſecundo, vel quarto mō perſeitatis, ſufficit quippe motui vt ſic non repugnare, quòd habeat contrariū, ſimiliter continuo vt ſic ſat eſt, quod non repugnet eſſe in ſemp diuiſibilia diuiſibile, qđ aūt in hoc, vel in illo ſubiecto, in hac, vel in illa natura motus careat contrario, & continuū nequeat in infinitū eſſe diuiſibile, id ſibi nō repugnat, quatenus cōtinuū,

Caietanus.

Ariſtotel.

Quid ſufficiat motui.
Quid conti-nuo.

tinuũ,& quaten⁹ motus eſt,ſed prout in tali,aut tali ſubiecto,& natura exiſtãt, non enim id vindicant ſibi in aliquo modo perſeitatis, & poſitiuè, ſed ſolùm negatiuè,ac non repugnanter. Quam ſanè doctrinam ſic ipſe accipio, vt intelligatur de notificationibus,& deſcriptionibus rerum, & de nonnullis ipſas conſequentibus,non autem de veris omnino definitionibus, vt paulò inferius me declarabo,nam certè veræ definitiones non ſat eſt, vt non repugnanter, ac negatiuè conueniant definitis,ſed poſitiuè omnino de illis dicuntur,cum abſq; ipſis nedum non eſſe,ſed neque concipi queant,vt obſeruationibus ad ſuperiorem partem literæ dictum fuit. Quòd autem continuum ſit in infinitum diuiſibile,id potius eſt quoddam conſequens ipſum ratione materiæ,quàm ratione formæ,vt colligis ex Auctore ad ſecundum illius primi de Cœlo, quare magis quædam eius paſſio eſt,quàm abſoluta definitio,ſimiliter, quòd motus ſit inter contrariã,eſt quoddam ad ipſum ſequens,nam omne quod mouetur, ad aliquã formam mouetur,ſub qua non eſt,& quæ ei ſub qua eſt opponitur, aliàs ſub illa poſſet manere, & gratis ad ſimilem moueretur. Quod aũt Caiet. hoc pacto ſit accipiendus,ipſemet ſubindicauit,diſcernens inter ea, quæ alicui conueniũt in primo,ſecundo, & quarto modo perſeitatis, & inter ea, quæ nõ repugnant ſibi,innuens certè, ad veritatem illius prioris non ſufficere non repugnantiam, ſed oportere,vt poſitiuè adſit,quod ſibi tribuitur, &c. *D. Thom.*

Ex hac doctrina ſuit,quæ poſſet adferri inſtantia contra rationem Auctoris, poſſet .n. quis dicere nõ valet,ſi natura vindicet ſibi cõmunitatẽ, & vniuerſalitatem,ergo in quocunque ponatur,erit vniuerſalis,ergo in Sorte erit vniuerſalis,diceretur .n quòd vtique illa natura in Sorte eſt ſingularis, ratione illius in quo eſt,at non repugnat ſibi qđ vt ſic ſit cõis,& vniuerſalis,ruit inq̃, q̃m in ſua ratione arguit Auctor ſi natura vindicaret ſibi poſitiuè, & in aliquo modo perſeitatis,præſertim primo,qđ foret vniuerſalis, neceſſe eſſet, vt in quocunque foret vniuerſalis,nedum non repugnanter,& negatiuè,ſed & poſitiuè, qđ nullatenus affirmari poteſt de natura in indiuiduo exiſtente, &c. *Occurritur obiectioni tacitæ*

Dixi Caiet. interpretationem per non repugnantiam, ac negatiuè, nõ accipiendam de veris definitionibus,qđ potiſſimum intelligo,qñ definitur aliquid verè vniuocum,& aliqua vna natura, tunc enim, & primo illi qđ definitur, & omnibus ſub illo contentis id tribuendũ eſt poſitiuè,& nedũ non repugnanter, cùm abſque illo, velut dicebam,neque poſſit apprehendi. At ſi quidpiam analogum definiatur, & de multis ordine quodda. vel per attributionẽ ad aliquid dicatur poterit tunc quibuſdam prædicatum illud poſitiuè conuenire,quibuſdã ſat erit,ſi negatiuè tribuatur,quatenus nimirum ſub illo continentur, tunc .n. aliquid aliud eis aderit proprii, quatenus talia, & talia ſunt,qđ illis poſitiuè aſcribatur. Veluti eſſe prædicabile de pluribus, analogicè dicitur de differentijs,puta vltimis,& non vltimis,non vltimæ enim ita de pluribus prædicantur, vt de pluribus ſpecie differentibus dicantur, vltimæ verò nequaquã,ſed tñ hæc de pluribus differentibus ſpecie prædicatio cõuenit ipſis non repugnanter,quatenus differentiæ ſunt, & quatenus continentur ſub illo quaſi analogo, at non conuenit ipſis,prout differentiæ tales ſunt. Rurſus in huiuſcemodi definitionibus ſufficit,vt aliquod prædicatum conueniat alicui non repugnanter,dummodo,& alia poſitiuè ei conueniant & illud idem, qđ de eo dicitur non repugnãter, ſub alia ratione poſitiuè dicatur. Me ipſum declaro. Definitur anima ab Ariſtotele ſecundo eiuſdem ſexto,ex eo quòd ſit actus corporis phyſici potentia vitam habentis,ſufficit alicui animæ contentæ ſub anima in communi,quòd aliqua ex his poſitiuè conueniant,vt talis anima eſt, & quædam non repugnãter, cùm potiſſimum illud idem, quod ſub vna ratione conuenit ſibi non re- *Quomodo prædicari de pluribus conueniat vltimis differentijs.*

mal rationale, & pronunciatum hoc ab intellectu ipſo pendeat, quod tamen Sortes ſit animal rationale, ipſiuſque pronunciati ſignificatum, minimè pendet ab intellectu. Prædicatur itaque natura ſecundùm ſe de indiuiduis, modo expoſito, & prædicatio fundamentalis nullo modo pendet ab intellectu, quamuis ſi formaliter prædicatio hæc debeat adeſſe, requiratur tanquam conditio, via declarata, vt ſit intellectui obiecta, &c.

Non tamen poteſt dici, quòd ratio vniuerſalis, &c.

Circa primam aſſertionem tertiæ partis, vbi dicitur, natura ex ſe non eſſe vniuerſalis, quoniam numquam foret particularis, ex ui propoſitionis iã examinatæ, & tamen in Sorte eſt particularis, quicquid enim in eo eſt, indiuiduatũ eſt, videri forſan alicui poſſet, hæc verba fauere Aureolo, qui, vt dicebam ſub initio quæſtionis de indiuiduationis principio aſſeuerabat, naturam de ſe eſſe hanc, & ideo in caſſum indagari principium indiuiduationis, iam enim dicitur in litera, naturam in Sorte eſſe indiuiduam, quoniam quicquid eſt in indiuiduo, eſt ad modum illius, vt explicabamus. quòd ſi ſit indiuidua, quoniam in ſingulari exiſtit, iam ergo cauſa ſuæ indiuiduationis eſt exiſtentia in indiuiduo, non eſt ergo aſſignãda vel ſignata materia, vel aliud quoduis indiuiduationis principium. At hæc procedunt ex indiſtinctione rei, & rationis eiuſdem rei, verum vtique eſt, quicquid eſt in indiuiduo, eſſe vt ſic indiuiduatum, & adeo verum, vt dicat Auicennas ſecundo ſuæ Metaphyſicæ, cap. 12. neminem ſanæ mentis oppoſitum poſſe imaginari, at quærenda eſt radix, & cauſa, vnde indiuiduum illud in quo quicquid eſt vt ſic, indiuiduatum eſt, (vel ſaltem eſt per modum principij indiuidui, vt accipere videtur dictum hoc illud quaſi limitando Albertus ſuper prædicabilia tract. 2. cap. 3. verſus finem,) ſit indiuiduum, & ex conſequenti vnde natura, quæ eſt in ipſo ſit indiuidua, & hæc; Fatemur omnes Sortẽ eſſe indiuiduum, & eius quoque naturam, at vnde huius, ſiue horum indiuiduatio proueniat, inquirendum manet, nam naturæ ſecũdum ſe accidit, quod ſit in hoc, vel in illo, vt viſum fuit, & copioſius hoc eodẽ capite videbitur, &c.

Auicenn.

Albe. magn.

Circa eandem probationem eiuſdem concluſionis, in qua dicitur, ſi natura eſſet vniuerſalis, tunc in quocunque inueniretur, foret vniuerſalis, quoniam quod conuenit alicui ſecundùm ſe, conuenit ei in quocunque ponatur, inſtantias varias adferebat Caiet. circa præfactam propoſitionem, nam continuum ſecundùm ſe eſt diuiſibile in infinitũ, vel in ſemper diuiſibilia, ex primo Phyſ. 17. ex tertio, eorundem primo, & 69. & ex primo Cœli 2. attamen non in quocunque ponatur, eſt in infinitum diuiſibile, fallit enim in rebus naturalibus, cũ in omnibus natura conſtantibus ſit determinata magnitudo ex primo de Anima 41. & natura infinitum vitare, & finem ſemper quærere ſolet, vt dicitur primo de Generatione animalium cap. 1. Rurſus, motus ſecundum ſe habet cõtrarium ex 5. Phyſ. 14. 49. & 50. & colligitur ex primo de Cœlo 86. & 87 & habetur 4. eiuſdem 22. tamen motus cœli caret contrario, ex primo eiuſdem, 201 quod & probat Ariſt. à 24. vſque ad 32. incluſiue. Verũ occurrit Caiet. quòd propoſitiones allatæ, & eis ſimiles, accipiendæ ſunt non repúgnanter, & negatiuè, non aũt poſitiuè, præcipuè in primo, vel ſecundo, vel quarto mõ perſeitatis, ſufficit quippe motui vt ſic non repugnare, quòd habeat contrariũ, ſimiliter continuo vt ſic ſat eſt, quod non repugnet eſſe in ſemp diuiſibilia diuiſibile, qđ aũt in hoc, vel in illo ſubiecto, in hac, vel in illa natura motus careat contrario, & continuũ nequeat in infinitũ eſſe diuiſibile, id ſibi nõ repugnat, quatenus cõtinuũ,

Caietanus.

Ariſtotel.

Quid ſufficiat motui.

Quid continuo.

tinuũ, & quaten⁹ motus eſt, ſed prout in tali, aut tali ſubiecto, & natura exiſtũt, non enim id vindicant ſibi in aliquo modo perſeitatis, & poſitiuè, ſed ſolùm negatiuè, ac non repugnanter. Quam ſanè doctrinam ſic ipſe accipio, vt intelligatur de notificationibus, & deſcriptionibus rerum, & de nonnullis ipſas conſequentibus, non autem de veris omnino definitionibus, vt paulò inferius me declarabo, nam certè veræ definitiones non ſat eſt, vt non repugnanter, ac negatiuè conueniant definitis, ſed poſitiuè omnino de illis dicuntur, cum abſq; ipſis nedum non eſſe, ſed neque concipi queant, vt obſeruationibus ad ſuperiorem partem literæ dictum fuit. Quòd autem continuum ſit in infinitum diuiſibile, id potius eſt quoddam conſequens ipſum ratione materiæ, quàm ratione formæ, vt colligis ex Auctore ad ſecundum illius primi de Cœlo, quare magis quædam eius paſſio eſt, quàm abſoluta definitio, ſimiliter, quòd motus ſit inter contrariã, eſt quoddam ad ipſum ſequens, nam omne quod mouetur, ad aliquã formam mouetur, ſub qua non eſt, & quæ ei ſub qua eſt opponitur, aliàs ſub illa poſſet manere, & gratis ad ſimilem moueretur. Quod aũt Caiet. hoc pacto ſit accipiendus, ipſemet ſubindicauit, diſcernens inter ea, quæ alicui conueniũt in primo, ſecundo, & quarto modo perſeitatis, & inter ea, quæ nõ repugnant ſibi, innuens certè, ad veritatem illius prioris non ſufficere non repugnantiam, ſed oportere, vt poſitiuè adſit, quod ſibi tribuitur, &c. D. Thom.

Ex hac doctrina ruit, quæ poſſet adferri inſtantia contra rationem Auctoris, poſſet .n. quis dicere nõ valet, ſi natura vindicet ſibi cõmunitatẽ, & vniuerſalitatem, ergo in quocunque ponatur, erit vniuerſalis, ergo in Sorte erit vniuerſalis, diceretur .n quòd vtique illa natura in Sorte eſt ſingularis, ratione illius in quo eſt, at non repugnat ſibi qđ vt ſic ſit cõis, & vniuerſalis, ruit inq̃, qm̃ in ſua ratione arguit Auctor ſi natura vindicaret ſibi poſitiuè, & in aliquo modo perſeitatis, præſertim primo, qđ foret vniuerſalis, neceſſe eſſet, vt in quocunque foret vniuerſalis, nedum non repugnanter, & negatiuè, ſed & poſitiuè, qđ nullatenus affirmari poteſt de natura in indiuiduo exiſtente, &c. *Occuritur obiectioni tacitæ*

Dixi Caiet. interpretationem per nõn repugnantiam, ac negatiuè, nõ accipiendam de veris definitionibus, qđ potiſſimum intelligo, qñ definitur aliquid verè vniuocum, & aliqua vna natura, tunc enim, & primo illi qđ definitur, & omnibus ſub illo contentis id tribuendũ eſt poſitiuè, & nedũ non repugnanter, cùm abſque illo, velut dicebam, neque poſſit apprehendi. At ſi quidpiam analogum definiatur, & de multis ordine quoddã, vel per attributionẽ ad aliquid dicatur poterit tunc quibuſdam prædicatum illud poſitiuè conuenire, quibuſdã ſat erit, ſi negatiuè tribuatur, quatenus nimirum ſub illo continentur, tunc .n. aliquid aliud eis aderit proprium, quatenus talia, & talia ſunt, qđ illis poſitiuè aſcribatur. Veluti eſſe prædicabile de pluribus, analogicè dicitur de differentijs, puta vltimis, & non vltimis, non vltimæ enim ita de pluribus prædicantur, vt de pluribus ſpecie differentibus dicantur, vltimæ verò nequaquã, ſed tñ hæc de pluribus differentibus ſpecie prædicatio cõuenit ipſis non repugnanter, quatenus differentiæ ſunt, & quatenus continentur ſub illo quaſi analogo, at non conuenit ipſis, prout differentiæ tales ſunt. Rurſus in huiuſcemodi definitionibus ſufficit, vt aliquod prædicatum conueniat alicui non repugnanter, dummodo, & alia poſitiuè ei conueniant & illud idem, qđ de eo dicitur non repugnãter, ſub alia ratione poſitiuè dicatur. Me ipſum declaro. Definitur anima ab Ariſtotele ſecundo eiuſdem ſexto, ex eo quòd ſit actus corporis phyſici potentia vitam habentis, ſufficit alicui animæ contentæ ſub anima in communi, quòd aliqua ex his poſitiuè conueniant, vt talis anima eſt, & quædam non repugnãter, cùm potiſſimum illud idem, quod ſub vna ratione conuenit ſibi non re- *Quomodo prædicari de pluribus conueniat vltimis differentijs.*

Yy 2 pugnanter,

Quid conue niat poſitiuè animæ vegetali, & quid non repugnanter.

pugnanter, ſub alia poſitiuè conueniat. Animæ quippe vegetali ineſt poſitiuè, vt ſit actus corporis phyſici potentia vitam habentis, quod verò ſit actus primus, & poſitiuè, & non repugnantur ſibi conuenit, poſitiuè ſub ea ratione, qua actus primus eſt ſubſtantia, non repugnanter ſub ea ratione, qua actus primus eſt ſeparabilis à ſecundo, hoc eſt, ab operatione, vt ſequar priorem modum dicendi Caiet. ſecundo de Anima circa eãdem definitionem, neque enim me præterit, alias adeſſe vias, & ab eodem Caiet. & ab alijs poſitas, quibus defendũt, animam vegetalem eſſe ab operationibus ſeparabilem.

Hæc omnia dicta ſint, vt appareat non inepta eſſe via explicandi quaſdam definitiones, ac propoſitiones modo expoſito, negatiuè ſcilicet, & per non repugnantiam, præſertim, quando alia ferè non occurrit via aptior, & vt Caiet. doctrinam, (quam & hoc & alibi ad ſimilia adhibere conſueuit) non repudiandam manifeſtarem. Quæ tamen doctrina longe antea tradita inuenitur ab Auerroe comm. 2. ſeptimi Phyſ. & 15. ſexti, & 45. quinti eorundem quibus locis docet, in priori videlicet, cœleſte corpus poſſe quieſcere vt corpus, non autem vt eſt aliquod corpus & poſteriori habet, omne motum, vt eſt motum, ſiue vt mouetur, moueri poſſe motu velotiori, quàm ſit ſuus motus prout eſt motus, at quatenus talis motus nequaquam, vltimo verò loco inquit, omnem motum vt ſic, poſſe eſſe regularem repugnare tamen huic vel tali motui, ſed & com. 104. ſecundi de Cœlo, & mundo defendens Ariſt. à Themiſtio dicebat generationem in tota terra in eo quod eſt corpus, eſſe poſſibilem, & in eo quod pars quæ ius ipſius generabilis eſt, at impoſſibilem eſſe in tota terra, vt elementum eſt: quæ loca omnia aduerte is Zimara in tabula verbo *corpus*, dicebat, ex his eli i oſſe, aliquid prædicatum poſſe alicui non repugnare ratione generis, quod tſi ſ dm rationem ſpecialem repugnabit.

Auerroes.

Zimara.

Viri doctiſſimi dictum aduerſus Caietanũ.

Veruntamen auctor grauiſſimus ex noſtris ſuper art. primum quæſt. 75. primæ par. dicit, modum hunc explicandi definitiones per non repugnantiam nũquam ſibi placuiſſe, quod ſi de definitionibus penitus vniuocis, & omnino abſolutis, & quo ad omnia prædicata loquatur, nihil ab ipſo diſſentio, at quoniam reijcit modum dicendi Caiet. de anima vegetali, quomodo ſit actus primus, & quoniam aliquis ipſum poſſet accipere, vt de quauis definitione, ac quouis prædicato fuerit locutus, ideo oſtendendum eſt, eius argumenta contra doctrinam ex Auerr. Zimara, & Caietan. nihil cogere, dùm enim inquit, Quod eadem ratione definitio hominis poſſet accommodari equo, nam ſecundùm rationem animalis non repugnat equo, vt ſit rationalis, negamus hoc, quoniam nequit equus intelligi ſine irrationalitate, cùm per illam conſtituatur, & illa eſt abſoluta eius numeris omnibus definitio, quare poſitiuè conuenire debet definito. Non valet ſimiliter, quod ſecundo adfert. Vt ſcilicet pari via poſſet definiri anima per actum ſecundum, quoniam animæ vt ſic non repugnat eſſe ſemper in actuali operatione, vtputa animæ vegetali, at ſi anima diceretur actus ſecũdus, tunc foret accidens, quod cuicũque animæ repugnat. Rurſus nequit definiri anima in cõi ob aliquid, quod conueniat huic animæ ſolùm, bene tamẽ poteſt definiri hæc anima, per hoc, quod animæ in cõi conuenit, non ergo põt definiri anima per actum ſecundum, qm̃ hæc anima ſit ſemp in operatione actuali ſed poteſt definiri anima hæc, vt dicatur actus primus quoniam anima in cõi eſt actus primus. Demum, ſub priori ratione anima vegetalis eſt actus primus qm̃ ſubſtantia, ſic per illum valet definiri, at ſub priori ratione actus ſecundi, (quæ eſt eſſe accidens.) nequit vlla anima definiri, &c.

Eius argumenta confutantur.

Circa ſecundam aſſertionem eiuſdẽ tertiæ partis dubitare quis poſſet, quãtam vim habeat illa probatio, qua dicitur, natura ſecundùm eſſe, quod habet

in indiui-

in indiuiduis non habere rationem generis, qm̃ genus, & omne commune, ſeu
vniuerſale eſt in multis vnum, nr̃a autem in indiuiduis non inuenitur vna, ſed
in diuerſis diuerſa, aut enim eſt ſermo de diuerſitate, vel vnitate eſſentiæ, aut
exiſtentiæ, ſi de vnitate eſſentiæ, certè velut genus eſt vnũ hac vnitate in ſuis
ſpeciebus, ita & ſpecies in ſuis indiuiduis, eodẽ enim modo vniuocè, ſcilicet,
& genus de ſpeciebus & ſpecies de indiuiduis dr̃, nam ſicut oẽs ſpecies animalis
naturã potiuntur ſenſitiuã, ita oẽs homines nr̃am rõnalem participant, ſin aũt
ſermo ſit de vnitate, vel diuerſitate exſtẽtiæ, verũ vtique eſt, naturã in indiui-
duis diuerſis eſſe diuerſam, at hoc mõ, & genus, & vniuerſale, diuerſum hẽt eſ-
ſe in diuerſis ſpeciebus, non .n. quo ad eſſe, homo eſt illud animal, qđ eſt leo,
gaudet .n. vniuerſale vnitate ſolùm rõnis, & conceptus, non aũt rei, ſeu formæ
vnius, vt videbimus quæſtione de ipſius exiſtentia. Quòd ſi dicatur loq. litera
de vnitate generis quo ad eſſentiam, de vnitate verò naturæ in indiuiduis quo
ad eſſe, quis non videat ipſam non vniformiter accipere diuerſitatem, vel vni-
tatem, ac ſubinde abſque arte, imò contra artem tranſitum facere, & nihil pro-
inde poſſe concludere? Reſpondeo, de nulla vnitate naturæ in indiuiduis, hoc Remouetur.
loco haberi ſermonem, ſed de vtraque diuerſitate, & eſſe .ſ. & eſſentiæ ipſius,
quoniam naturæ in indiuiduis vt ſic nulla vnitate potitur, & quòd careat illa
exiſtentiæ in diuerſis indiuiduis, lucidius eſt, quàm vt probetur, quòdque illa
eſſentiæ, aut conceptus, aut rationis, manifeſtatur, quoniam eiuſmodi vnitates
naturarum, quæ vocantur communes, & vniuerſales, vel genera .ſ. vel ſpecies,
conſurgunt ſolùm ex apprehenſione intellectus præſcindentis ab ipſis ea, per
quæ fiunt hæ, & indiuiduæ, & adunantis ad aliquam vnam rationem, ſiue ad
aliquem vnum conceptum, vt enucleatius dicetur promiſſa quæſtione, quam-
uis enim natura, quæ eſt in ſingularibus, ſit illamet natura, quæ vniuerſalis ab
intellectu efficitur, ipſa nihilominus ſecundùm quod habet eſſe extra animam,
ſeu in indiuiduis, non poteſt vlla vnitate eſſe vna, non enim eſt apta nata, vt ſit
multis, cùm habeat eſſe indiuiduatum in ſuis ſingularibus, ita ſub hac ratione,
prout in illis eſt nullo modo eſt vna, ſic non legis in litera, naturam humanam
in indiuiduis non poſſe habere rationem generis, ſed legis ſecundùm illud eſſe,
quod habet in indiuiduis, ſub hac videlicet conſideratione, nam obiectiuè lo-
quendo, eadem eſt natura, quæ ſecundùm abſolutam ſuam cõſiderationem ne-
que eſt vna, neque plures, ſecundùm eſſe in ſingularibus, eſt hæc, & indiuidua,
ſecundùm eſſe in intellectu, denominatur vniuerſalis. Ruit ergo argumentum,
quoniam innitebatur naturæ ſpecificæ, non quatenus eſt in ipſis indiuiduis, ſed
quatenus per intellectum apprehenditur vt vna, ſub qua conſideratione verum
eſt, quod in arguendo, dicitur, ſed ſub illa conſideratione non dicimus eſſe di-
uerſam in indiuiduis. Si quis itaque ſiſcitetur, de qua diuerſitate in indiuiduis
loquèris, cùm litera dicens naturam eſſe diuerſam in diuerſis indiuiduis, de di-
uerſitate inquam eſſentiæ, an eſſe? Dic quod de vtraque, ſed præcipue de illa eſ-
ſentiæ, nã de illa eſſe clariſſimũ id eſt, & nihil concluderetur, quoniam neque D. Thomas.
genus eo mõ eſt vnũ in multis, quod ſi petatur, qua vnitate natura ſit vna, ſecũ-
dùm eſse, quod habet in indiuiduis, Dic inanem eſse iſtã interrogationem, cùm
in eſsentia, & in eſse ſit diuerſa, &c.

Circa tertiam, & vltimam eiuſdem tertiæ partis aſsertionem, vbi dicitur,
natura quatenus habet eſſe in intellectu eſſe vniuerſalis, multa ingenioſè tulit
Caietanus ex tertio de Anima præcipuè deprompta, quæ & nos perſtringe- Caietanus.
mus, cùm potiſſimum quorundam quæ affert, nonnulla cognitio poſſit col-
ligi ex ijs, quæ dicta ſunt quæſtionibus de cognitione ſingularium, art. præſer-
tim tertio, & de entis conceptu. Duo aũt ſunt in præſenti principaliter ſup-
ponenda,

ponēda, velut & quæſtionib. ad proœmium libri dicebamus, alterū, qđ dētur ſpecies intelligibiles, alterum, qđ detur intellectus agens, & hoc ſequitur ad illud, cum potiſſima huius intellectus functio, ſit elicere intelligibiles ſpecies ex phantaſmatibus.

Ariſtotelis loca pro ſpeciebus intelligibilibus conſtituendis.

Quòd autem ponendæ ſint ſpecies intelligibiles, non eſt huius loci ad vnguem examinare, ſufficiat, partem quæ affirmat, cui omnes prope adhærent eſſe veram, & dubio procul ad aures Ariſtot. nam expreſſè 121. ſecundi de Anima loquens de ſenſu ait, ipſum eſſe ſuſceptiuum ſpecierum, ſeu formarum, ſine materia, quod & repetit tertio eiuſdem, ſexto, quod ſi in ſenſitiua facultate cognoſcente locantur ſpecies, multò magis certè in intellectiua, ſed & eodem 3. libro, textu 6. ait, animam intellectiuam eſſe locum formarum, & 8. inquit, intellectum fieri ſingula ſcientem, quod & innuerat 8. Phyſic. 32. ſimiliter eodē 3. de Anima 37. legimus, animam eſſe quodammodo omnia entia, & mox 38. lapidem non eſſe in anima, ſed formam eius, & 18. dixerat, intellectum fieri omnia, ex quibus liquido conſtat, Ariſtot. aſſignare ſpecies intelligibiles, nō enim modo alio pōt intellectus, vel anima omnia fieri, niſi qm̄ omnium rerum ſimilitudinem poteſt in ſe habere, nam res ipſas nunquam in ſe habet, vt de lapide tex. illo 38. dictum eſt; & clarè nimis 12. Diuinor. 39. ait intellectum ſeipſum intelligere, aſſumptione intelligibilis, & intelligentem fieri intelligibile, ita vt idem ſit intellectus, & intelligibile, at quomodo aſſumit intelligibile? vtiq; non ſecundum eſſe reale, quomodo ſit ipſum intelligibile? certe non in eſſe reali, igitur in eſſe intelligibili, atque ideo quoniam ſpeciem, formam, & ſimilitudinem rei intellectæ in ſe habet, ſimiliter cum cognitio fiat per ſimilitudinem, ſimile namq. ſimili cognoſcitur ex primo de Anima 26 & 33. in naturis poſitiuis loquendo, & quæ primò cognoſcamur, ſcio enim priuationes per earum contraria, hoc eſt, per affirmationes cognoſci, ex tertio eiuſdem 25. certè nulla ſimilitudo eſt rei materialis ad extra vt ſic cum ipſa anima, requiritur itaque eius ſimilitudo, ac ſubinde eius intelligibilis ſpecies.

Occurritur nõnullis obiectionibus.

Nec te moueant duæ Ariſtot. auctoritates, quæ à nonnullis conſueuere adferri ex quinto, & ex 14. eiuſdem tertij de Anima, vtrobiq. enim ait Philoſophus, intellectum nihil eſſe actu eorum, quæ ſunt, ex quibus videtur, vt nulla apud ipſum ſit ſpecies; Sed tantùm abeſt vt ſpecies ponentibus hæc dicta officiant, quod maximè faueant, nam vtroque loco addit Ariſt. antequam intellectus intelligat, eſt enim veriſſimum, ante intellectiones primas, & in ſui principio, vt illo 14. legitur, nihil eſſe eorum quæ intelligit, ſubnectit tamen vtrobique, qđ omnia deinde fit, per ſpecies ſcilicet, vt deduximus, quare nil aliud pro ipſis adferunt, quam quòd intellectus antequam ſpecies recipiat, nullā habeat ſpeciem. Neque rurſus verum eſt, qđ aiunt, obiectum ex ſe illuminatum ob intellectus agentis aſſiſtentiam abſque ſpecie, eſſe de ſe intelligibile, nam quouis modo, & quantumcunque ſit illuminatum, manet adhuc in phantaſia, & nunquam recipitur in intellectu, nunquam fit imbibitio obiecti cum potentia, nunquam forma lapidis eſt in anima, nunquam anima fit omnia, nunquam poſtremò intelligens fit intellectum, quæ tamen cuncta in intellectione intercedere, dictum eſt. Denique, nihil obſtat qđ dicunt, nos non experiri habere has ſpecies, quæ nihilominus ſi in intellectu eſſent, cognoſcerentur à nobis, habas

Capreol.

n. latiſſimè apud Capreolum ſecundo ſent. d 3. q 2. ad argumenta permulta cōtra quartam concluſ. & præcipuè ad ſecundū Durand, quomodo ex Auctore q. de Veritate 10. ar 9. vbi quærit, quomodo anima cognoſcat habitus in ipſa exiſtentes, an ſ per eſſentiam ſuam, an per aliquam ſimilitudinem, & ex D. Auguſtino varijs in locis, cognoſcamus nos has ſpecies, & in nobis illas experiamur;

mur; Dic vno verbo, ſpecies non comparari ad intellectum, vt obiecta prima, ſed vt ea, merito quorũ feratur in obiectum, non.n.ſe habent ad ipſum, vt obiectũ in quod cognoſcitur, ſed vt quo, vt ſcribit Auctor p.p.q.76. art.2. ad 4. & q. 85. art.2. per totum, quare non eſt, cur in directa cognitione intelligantur, non .n. vt res quædam ſunt, ſed vt imagines formaliter tunc inſpiciuntur, reflexa tñ notitia attingi queunt, dũ videlicet intellectus ſupra ſeipſum reflectitur, &c. *Quomodo ſpecies comparentur ad intellectum.* D. Thom.

At ſi plenius cupias videre neceſſitatem ponendi ſpecies, & quomodo argumenta omnia eorum, qui illas negant diſſoluantur, Capreolum adeas, & loco relato, ad argumenta. ſ. contra 4. concluſ. & in 1. diſt. 35. q. 1. ad argumenta varia aduerſus primam concluſionem. Capreol.

Quod attinet ad alterum, dari videlicet agentem intellectum, id adeo conſpicuum eſt, vt ad aures Ariſt. quis loquens, illum non poſſit negare, cum manifeſtè tertio de Anima 17 & 18. illum ponat, & eius officia aperiat, & Ariſtot. omnes ferè ſequuntur, vno fortaſſis excepto Durando in primo ſent. diſt. 3. q. 5. licet Cardin. Toletus q. ſua 13. ad tertium de Anima concluſ. 9. Durandi ſententiam probabilem dicat, motus argumentis iam confutatis ab alijs, & bene. qm̃ non tot requiruntur ad volendum, ſeu ad memorandum, ſeu appetendum, quot ad intelligendum; At ſi optas noſſe agentis intellectus neceſſitatem, vide Albertum magnum, Summa de homine, tractatu de intellectu, q. 2. ar. 1. & Auctorem p.p. q. 79. art 3. & q. de Veritate decima, art. 5. & de Spiritualibus creaturis art. 9. & de Anima ar. 4. & 2. cont. Gent. 77. vbi vltra eius neceſſitatem, omnium quoque ferè argumentorum in contrarium videbis ſolutionem; & nouiſſimè Dominicus Banneſius. com. primæ par. loco allegato, & neceſſitatem agentis intellectus, & quomodo varia ſoluantur argumenta patefacit. Ariſtot. Durandus. Toletus. Alb. magn. D. Thom. Bannes.

His itaque ſuppoſitis, vt videas quomodo accipiatur hæc tertia concluſio, quomodo ſcilicet natura, ſeu eſſentia ſecundùm eſſe, quod habet in intellectu ſit vniuerſalis, notabis primò ex Ariſtot. loco memorato tertij de Anima, qđ duplex in nobis eſt intellectus, alter dicitur agens, alter patiens, ſiue poſſibilis, & mutuò ſe reſpiciunt, quamuis intellectus agens agat in phantaſmata modo breuiter declarando, & agat eliciendo ſpecies, quoniam tamen omnia quæ agit, agit ad id, vt poſſibilis intellectus intelligat, ideo in ordine ad ipſum dicitur agens, & poſſibilis patiens ab ipſo. Non intelligas autem, ideo poſſibilem pati ab agente, vt ab eo fiat, ſiquidem in eſſe rei alter non dependet ab altero, immò ſi debeat pati, præſupponitur qđ ſit, ſed patitur vel in eſſe intellectus vt ſic, vel quo ad ſuam operationem, quæ eſt intelligere; Dicitur ergo agens, qm̃ eius eſt omnia facere omnia ſcilicet, quæ ſunt in potentia intelligibilia, reddere actu intelligibilia, ſic non facit res ſecundùm eſſe reale, quoniam neque lumen, cui ipſum comparat Ariſt. tertio de Anima 18. facit colores ſecundum eſſe reale, nam & in tenebris conſtituti colores, ſunt verè colores in eſſe rei, ſed eos reddit actu colores, quo ad actum videndi; Poſſibilis verò intellectus ideo dictus, qm̃ eius eſt omnia fieri, omnia ſcilicet intelligere, & ea fieri in actu ſecũdo in eſſe intelligibili; cum.n. ex ſui natura in principio ſit à quouis obiecto denudatus, vt ſuperius dicebatur, omnia valet intelligere, cum ſit pura penitus potentia in genere intelligibilium, veluti in genere entium eſt materia prima, non eſt aũt pura potentia in genere entium, vt falſo aliqui ſibi ſuaſum voluerunt, ſiue.n. fuerit animæ ſubſtantia, ab ea ſolum formaliter diſtinctus vt tuetur Scotus 2. ſent. d. 16. quæſt. vnica, ſiue realiter ab illa diſtinctus, vt ſuſtinemus nos à Magiſtro noſtro edocti part. p. q. 77. art. 1. patet vtroque modo eſſe actum quendam, qđ & adumbraſſe videtur Ariſt. dum illo 17. eum apellat differentiam, aut virtutẽ animæ, & Auer. idipſum docet com. 4. eiuſdem tertii, *Ariſtot. Finis functionum intellectus agentis.* Scotus. D. Thom. Ariſtot. Auerr.

vocans

vocans illum differentiam, ac virtutem. Dicitur autem poſſibilis hic intellectus & in ordine ad intellectum agentem, & quoniam ſemper ſi debeat intelligere, oportet vt patiatur ab obiecto, paſſione non deſtructiua ſed perfectiua, ſemper enim dum intelligit perficitur, cùm eius motus non ſit actus imperfecti, ſed perfecti ex illo tertio de anima 28. Noſtrum verò intelligere licet ſit quoddam pati, ex eodem libro textu 12. non tamen eſt pati formaliter, ſed cauſaliter, vt eleganter nimis docebat Caiet. p. p. q. 79 ar 2. quod eſt dicere, cauſari poſſibilis intellectus intellectionem, ex paſſione, qua non per accidens, ſed per ſe patitur ab obiecto, ſemper enim, & tunc ſolùm, quando patitur ab obiecto, intelligit, loquendo antequam receperit ſpecies, ſeu de intellectu nudo, vbi enim eſt iam actuatus, ſiue informatuſ ſpeciebus, non eſt amplius neceſſe, quòd patiatur ab obiecto, ſi velit ea intelligere, quorum apud ſe ſpecies habet, non eſt autem pati formaliter, qm̃ nedum patitur intelligendo, ſed & agit, nam in ſeipſo producit intellectionem, & non ſolum actiuè ad intellectionem concurrit ratione partis, neque ſolùm ex eo, quod iam ſpeciem tenet intelligibilem, ſed ſe toto, eſt namque intellectus in actu intelligibile in actu, tranſiuit enim in ipſum intelligibile, & ipſum intelligibile in bibitum fuit quodãmodo, vt vtar voce Caietani in ipſo intellectu, & profundè dicebat Themiſtius tertio de Anima c. 25. quòd intellectus intelligendo, quaſi vertit ſe in ea, quæ intelligit, ſic ſe toto agit factus eſt enim vis quædam animalis in actu, atq. ideo ſe toto operans, quamuis ratione partis recipiat intellectionem, ratione ſcilicet ſui, vt eſt condiſtinctum quid ab intelligibili, quoniam verò eſt quædam potentia, & omnis potentia vt ſic reſpicit obiectum ſuum, ideo ab obiecto ſumit ſpeciem, & dicitur ſimpliciter potentia paſſiua, at non pure, modo inſinuato, qui viris ſaltem acutis ſufficiens eſt, neque enim hic locus apparet, in quo hæc minutatim perſequamur.

Caietanus. Quomodo noſtrum intelligere ſit pati cauſaliter. Quomodo non pati formaliter. Themiſt. Quid ſpectet potentia.

Nota ſecundò, quòd aliquid poteſt eſſe in intellectu duobus modis, ſubiectiuè ſcilicet, & obiectiuè, tunc quidpiam eſt primo modo in intellectu, quando eſt in ipſo tãquam in ſubiecto, vt vox ipſa ſonat, ita ſcientiæ, ita ſpecies intelligibiles, ita habitus ſunt in intellectu, tunc aũt eſt ſecundo modo, qñ ipſi intellectui obijcitur, & eius actũ terminat, quando.n. ipſe intelligo lapidem, lapis eſt obiectiuè in intellectu meo, non aũt ſubiectiuè, niſi eius forma, &c.

Quando quid ſit in intellectu ſubiectiue. Quando obiectiue.

Nota tertiò, duplex eſſe vniuerſale, alterum in repræſentando, alterum in prædicando, & illud eſt, quod repræſentat rem vniuerſalem, hoc eſt, naturam abſq. conditionibus, ſiue principijs, quæ ipſam reddunt indiuidualem, hoc verò eſt, quod prædicatur de multis, tãquam de partibus ſuis ſubiectiuis, vt genus, ſpecies, &c. quod planè eatenus eſt vniuerſale, pro quanto vt obijcitur intellectui, non eſt impoſſibile, vt de multis prædicetur, Quæ impoſſibilitas, vel non repugnantia triplex eſſe pôt, vel primò, quòd illa multa actu ſimultaneo ſint in rerum natura, veluti animal, quippe quòd obiectum intellectui dicitur de leone, equo, boue, quos conſtat eſſe in rerum natura, quod vniuerſale vocabat Auctor p. p. q. 13. ar. 9. & ſecundum rem, & ſecundum rationem, qm̃ natura illa ſenſitiua eſt in pluribus, nedum quatenus eſt obiecta intellectui, (quod eſt eſſe vniuerſale ſecundum rõnem,) ſed & realiter, quæ eſt natura vniuerſalis ſecundum rem, vel ſecundò, illa multa, de quibus dicitur actu non ſint, poſsint tamen eſſe vt mons aureus obiectus intellectui, eſt vniuerſale quoddam, reſpectu montium ex auro qui non ſunt, & poſſunt eſſe, & pôt nuncupari vniuerſale ſm̃ rationem, (obijcitur namq. intellectui res illa vt in pluribus,) & ſm̃ rem ſed ſolùm in potentia, qm̃ vt dicebatur, non eſt, tñ eſſe pôt in multis; Vel tertiò illa multa, nec ſint, nec poſsint eſſe, vt intelligentia vnius ſpeciei, Raphael enim obie-

Quid ſit vniuerſale in repræſentando. Quid in prædicando. D. Thom.

obiectus intellectui,eſt vniuerſalis reſpectu plurium,quos neque eſſe, neq. poſſe eſſe credimus, quod vniuerſale appellatur ſm̃ rationem tantùm, qm̃ numq̃ in re ipſa,vel erunt,vel poterunt eſſe plures ſub eadem ſpecie,&c,

Cauſa,cur ali qua natura ſit multis realiter cõicabilis.

Ratio autem diuerſitatis horum vniuerſalium ea eſt, qm̃ fundamentum, qđ aliqua natura aliquibus multis realiter communicabilis ſit, eſt inuentio illius naturæ in multis, ita ſi natura inueniatur realiter in multis, fundare põt vniuerſale ſecundùm rem, fundamentum autem communicabilitatis ſecundùm rationem eſt ex parte noſtri intellectus,dum ſcilicet cognoſcitur natura abſq. conditionibus indiuidualibus, ita omnis natura ſpecifica,vt intellectui noſtro eſt obiecta, eſt communis pluribus, quoniam non obijcitur vt hæc,ſed vt abſtrahens ab indiuiduantibus; Cumq. res omnis quantumlibet immaterialis, prout terminat actum noſtri intellectus, repræſentetur ad modum rerum materialium,(in hoc enim ſtatu conſtitutus noſter intellectus, non niſi materialia per proprias ſpecies agnoſcit,) & res omnis,quatenus abſq. conditionibus indiuidualibus relucet,non magis vnum,quàm plura indiuidua reſpiciat, id profectò conſequitur,quòd res omnis, vt eſt noſtro intellectui obiecta, poſſit dici vniuerſalis iuxta aliquem ex tribus illis modis.

Quid ſat ſit vniuerſali in prędicando.

Hinc rectè cum Caiet. colligo, non eſſe neceſſarium ad hoc vt aliquid actu dicatur vniuerſale in prædicãdo, quòd natura obiecta intellectui referatur actu ad particularia,ſed ſat eſt,ipſam in illa eſſe diſpoſitione, ſecũdùm quam poſſit, quando ſibi placuerit intellectus relationem ſibi tribuere ad particularia,nihil addendo vltra ipſam actualem relationem,ſtatim etenim vt res obiecta eſt intellectui, fit vniuerſalis, vt innuebam non longè ab initio 1. quæſtionis ad caput præcedens, & vt quæſt. de vniuerſalium exiſtentia explicatius dabo.

Nota quartò, quòd res,quæ eſt ad extra, eſt obiectiuè in vtroq. intellectu, poſſibili.ſ. & agente, & quidem in agente, quatenus poteſt actu intelligi,iam autem noſti,quo pacto ſit obiectiuè in ipſo,quoniam ſcilicet eius actum terminat,nam actus huius intellectus eſt, ea quæ intelligibilia ſunt in potentia, efficere actu intelligibilia,quando itaq. aliquid quod potentia tantùm erat intelligibile,redditũ eſt actu intelligibile,tunc terminauit actum intellectus agentis,& ex conſequenti eſt in ipſo obiectiuè.

Quomodo res potentia intelligibilis, fiat actu intelligibilis.

Quomodo autem res illa,quæ potentia ſolùm eſt intelligibilis, actu intelligibilis fiat,quicquid multi dicant,dicas tu fieri ex eo, quòd intellectus agens producit ſpeciem ipſius rei intelligibilis, eam ex phantaſmatibus eliciendo, quippè quæ repræſentat in habitu, vel in actu primo naturã abſque indiuidualibus conditionibus,atq. ideo actu intelligibilem, qñ ſubtractum ſit id, quod prohibeat, ne actu foret intelligibilis, quare non cenſeas eã aliquid vel dependere,vel acquirere,quaſi ſcilicet intellectus agens aliquid in ipſam influat, vel ab ipſa aliquid ſubtrahat, rudis.n. foret hæc intelligentia, ſed intellectus ille facit,vt in re ipſa appareat vnũ,& non aliud,natura videlicet, nõ conditiones indiuiduales,imò verò has occultat: Hoc Caiet.doctè vocabat p. p. quæſt. 79. art.3.& ſuper tertium de anima c.2. ad tex. 18.relucentiam abſtractiuam, facit quippè intellectus iſte, vt reluceat natura, & eandẽ modo declarato abſtrahit à conditionib. indiuidualibus,illuſtratur aũt phantaſma ab intellectu, nõ formaliter, (illud.n. lumen nõ eſt in phantaſmate,tãquam in ſubiecto,) ſed obiectiuè,inſtar coloris, non aũt fit hæc illuſtratio penes totum, quod eſt in phantaſmate,tunc.n.& conditiones indiuiduales relucerent, atq. ideo eſſent in ꝓpinqua diſpoſitione vt intelligerent,ſed penes naturã ipſam dumtaxat,& quidditatem,nam conditionib. illis ſicut repugnat,vt a noſtro intellectu intelligãtur, ita vt & illuſtrentur; Ita propriè actio hæc vocatur abſtractiua, qm̃ eius

Caietanus.

ope vnum apparet, aliud non, & abſtractio in qua non eſt mendacium, & de qua loquebatur Ariſt. 2. Phyſ. 18. ſtat propriè in acceptione vnius, & non alterius ſibi coniuncti, ſic prius natura eſt illuſtratum phantaſma, quā actuetur intellectus poſsibilis; Nequit aūt quidditas illa in phantaſmate collucens mouere ſufficienter poſsibilem intellectum, niſi ex illo phantaſmate eliciat intellectus agens ſpeciem intelligibilem, cumq. & ſpecies intelligibilis, & relucentia illa phantaſmatis ſint effectus luminis ipſius intellectus agentis, conſequens ſit, quòd ipſum lumen agentis intellectus ſit primum agens, & immediatum ſpeciei intelligibilis, q̄m inter ipſum, & iſtam, nullum mediat agens.

Ratio abſtractionis.

Nec te moueat inauditus modus dicendi inuentus à Zabarella lib. penultimo illorum 30. de Rebus naturalibus, cui titulus eſt de Mente agente, qui c. 6. docet, abſtractionem fieri à poſsibili intellectu, non ab agente, leuiſsima rōne ductus, quam tamen vocat efficaciſsimam, q̄m abſtractio (inquit) nil aliud eſt, quàm ſeparatio vnius ab alijs, & acceptio vnius, non acceptis alijs, ſed intellectus agens hoc nequit efficere in phantaſmatibus, quoniam omnia æquè illuminat, & nequit hoc illuminare, non illud, velut lumen, quod picturam aliquā ferit, æquè colores omnes illuſtrat, nec facit vt vnum abſque alio videatur; Sed ex dictis corruit vndiq. hæc obiectio, quoniam vidimus, agentem intellectū verè abſtrahere, & ſeparare quo ad relucentiam naturā à principijs indiuidualibus, & quare non omnia quæ ſunt in phantaſmate colluſtret, iam rationē ex Caiet. reddidimus, quoniam obſtat conditionibus materiæ illuminari, velut & intelligi, vnde æquè illuminat omnia, quæ illuminationis paſsiuæ ſunt capacia, ſic exemplum de lumine nihil valet, quoniam oēs colores ſunt æquè illuminabiles, Quòd ſi velit dicere, poſsibilem ēt intellectum abſtrahere, q̄m recipit quidditatem abſq. conditionibus materialibus, abundet in hoc modo loquendi, ſed aduertat, quòd re vera nō abſtrahit, quoniam non accipit vnum abſq. alio, ſed totum id, quod ſibi in ſpecie offertur ab intellectu agente, in eadem ſpecie intelligit, in qua ſola quidditas relucet; Rurſus aduertat, qđ ſi ad abſtractionem vt ſic requiritur vltra prædicta, quòd per ipſam res transferatē de ordine in ordinem, vt ipſe auctor eſt in fine eiuſdem capitis, hoc non inuenitur in poſsibili intellectu, quoniam agens id iam effecit, vt ſæpe docet Auer. vnde abſtractio tribuitur intellectui agēti, & iure, eſt. n. actio, quare debet eſſe opus intellectus, qui agat, neque vnquam comperies ab vllo graui philoſopho abſtractionem poſsibili intellectui aſcribi, quin Græci illi, qui eundem intellectum, & poſsibilē, & agentem voluerunt, ſemper tribuerūt poſsibili, vt poſsibilis eſt recipere formas, & ſpecies, agenti verò agere intelligibilia actu, imò hac ſola rōne dicitur agens, & ab Ariſt. & ab omnibus quos viderim, &c.

Zabarella.

Repulit.

Auerroes.

Si verò conſideraueris id, quod cautè, ac diligenter attendendum eſſe dicebat Caiet. loco illo p. p. qđ ſcilicet phantaſma nihil prohibet ſecundùm diuerſa eſſe reponi in duobus generibus, quoniam ſecundùm eſſe reale eſt in genere ſenſibilium, ſecundum eſſe relucentiæ, ſeu repreſentatiuum, eſt in genere intelligibili, differt enim intelligibile formaliter ab intelligibili obiectiuè, quoniā illud ſecundùm eſſe eſt immateriale, velut ſpecies intelligibilis, & reliqua immaterialia, hoc aūt ēſt immateriale ſecundùm relucentiam tantùm, videbis nihil concludere argumenta, quæ contra hunc dicendi modum ſingularem, & non deſpiciendum meritò ibi à Caiet. nuncupatū obijcit Ferrar. ſecundo cont. Gent. cap. 77. licet & doctiſſimus vir expoſitor primæ partis loco eodem quæſt. videlicet 79. art. 3. dicat, hanc Caiet. ſententiam ſufficienter à Ferrar. loco relato impugnari: neque quicquam adducitur ab his viris celeberrimis contra Caiet. cui non plenè fiat ſatis ex eadem Caiet. ibidem doctrina.

Caiet.

Ad primum nanque Ferrar. quando petit, quid intelligatur per apparere in phantaſmate natura,& non eius ſingularitatē, reſponde, primū mēbrū illorum triū,quæ interrogat ipſe,nimirū phantaſma repræſentare natura abſque ſingularitate,qñ inquit,hoc non poſſe dari,quoniam quantumuis phantaſma clarum ſit,ac illuſtratum,ſemper eſt in organo corporali,& materialiter,ac indiuidualiter repræſentat,dico hoc falſum eſſe,ſtat enim, quòd ſecundùm eſſe ſit in genere ſenſibili,at ſecundùm relucentiam in genere intelligibili, ſic non eſt materiale in eſſe repræſentatiuo,nō .n. tūc cōſiderat̄, quatenus phātaſma vt ſic,ſed prout eſt lumine ſuperioris virtutis agētis .ſ. intellectus illuſtratū;adde,qđ vltra hæc damus quoq; ſpeciē intelligibilē ex eo elicitā ab eodē intellectu agēte.

Quando ſecundò arguit, quòd tunc phantaſma obiectiuè illuſtratum poterit mouere poſſibilem intellectum, & eius actionem terminare, velut illuſtrari dicitur color obiectiuè,& per lumen actu apparere,& fit potens mouere viſum,& actionem videndi terminare obiectiuè,ſic non erit in ipſo phantaſmate apparēs natura vniuerſalis prius natura, quàm ſpecies cauſetur in poſſibili intellectu, ſiquidem in illo priori erit terminata actio poſſibilis intellectus. At ſoluitur ex eadem doctrina,quoniam non eſt in ea actiuitate, vt mouere queat intellectum poſſibilem natura illa in phantaſmate,ſed requiritur ſpecies intelligibilis,velut & à colore illuſtrato emittitur ſpecies ad oculum, quare argumentum hoc pugnat cum ſuo auctore, ſicut enim color illuſtratus nequit terminare viſionem, niſi ſpecies ipſius ad ſeculcatem videntem emittatur, (ſit quippe viſio per intus ſpecierum ſuſceptionem, vt plene docet Ariſtoteles de Senſu & ſenſili cap. 2. contra Platonem, qui in Timeo dicebat fieri per emiſſionem luminis ob oculo,) ita licet phantaſma ſit illuſtratum,requiritur tamen ſpecies intelligibilis,ſi debeat intellectus poſſibilis intelligere, neque ponitur phantaſma illud obiectiuum adeo in illo priori illuſtratum, vt poſſit actum intellectus poſſibilis terminare, tunc enim redundaret ſpecies intelligibilis, ſed idcirco dicitur illuſtratum, quoniam apparet natura, & non conditiones indiuiduales. Sed & admiſſo diſputationis gratia id,quod ex veritate non eſt admittendum, quod ſcilicet quidditas illa relucens in phantaſmate modo dicto, foret vna cùm intellectu agente ſufficiens motiuum ad intellectionem cauſandam,adhuc manet ſpeciei neceſſitas,vt ſcilicet intellectum ſit intra intelligentem,vt intellectus fiat idem quod res intellecta,& ei intimè vniatur, quæ nulla via poſſe abſque intelligibili ſpecie euenire, ex dictis conſtare arbitror. *Ariſtot. Plato.*

Similiter patet reſponſio ad argumentum recentioris illius, quod tamen nō eſt aliud à primo Ferrar. ait enim, quidditatem illam relucentem in phantaſmate non eſſe perceptibilem ab aliqua potentia, quoniam neque à cogitatiua, vt ibidem Caiet. docet, (cogitatiua enim adequat phantaſma, vt phantaſma, non autem vt eſt illuſtratum ſuperiori lumine, vt contingit in homine, vnde & phantaſma dormientis non eſt actu intelligibile, ſed tunc tantùm,quando in actu relucet per lumen intellectus agentis,)neque ab intellectu, quoniā obiectum intellectus debet eſſe immateriale, illa verò quidditas vt eſt etiam ſub tali illuſtratione eſt ſenſibilis in eſſe ex eodem Caiet. &c. At dum dicitur illa natura eſſe ſenſibilis in eſſe,colligitur reſponſio,quoniam mox additur, quod eſt immaterialis quo ad relucentiam, & in eſſe repræſentatiuo, ita tamen vt ſi debeat terminari actus intellectus poſſibilis, requiratur ſpecies modo declarato. Sic & alia motiua in ſecundo dubio, quod format ad eundem articulum hic Doctor colliguntur, nihil enim obſtat, quòd ſit in phantaſmate corporeo hæc quidditas, quoniam non ponitur immaterialis in eſſe, ſed in repræſentari, (prope eſt vt pigeat idipſum toties repetere,) ſic ſoluitur primum, & ita quo *Defenditur itidem contra grauem Auctorem modernũ.*

ad relacentiam ponitur in ordine intelligibilium, & transfertur ab ordine ſenſibilium, ſic perit ſecundum, neque eſt ita actu intelligibilis, vt abſque ſpecie poſſit mouere poſſibilem intellectũ, & non ponitur fruſtra tale actu intelligibile ante ſpeciem, qm̃ ſi ſternitor via, vt intellectus agens eliciat ſpeciẽ ab illo phantaſmate, in qua re luceat ſola natura abſque cõditionibus indiuidualibus; rurſus non ponitur, vt ab eo patiatur intellectus poſſibilis abſque ſpecie, ſic frãgitur tertium, & vltimum: Ex quibus & illud patet non eſſe contra Caiet. id qđ Illuſtriſſimus Toletus quæſt. illa tertia decima tertij de Anima tanquam quintam concluſionem ſtatuit non eſſe ſcilicet ſatis, intellectum agentẽ producere lumen illud ſecundùm actum apparentiæ ab externo tantùm, nam vltra hoc ponitur ſpecies, & ea interueniunt, quæ recenſuimus, &c.

Toletus.

Confirmatur Caietani doctrina.

Et quidem intellectus intelligendo materialia, intelligit res, vel non, hoc ſm̃ non eſt dicendũ, tunc .n. non intelligeret, ſi itaque intelligat res certè ſunt materiales, vel itaq; fiunt vniuerſales, vel nõ, vtique fiunt, qm̃ nequit intellectus nr̃ directè agnoſcere ſingularia, vel fiunt vniuerſales in eſſe, vel in repræſentari, nõ primũ, qm̃ nulla natura eſt in natura vniuerſalis, ergo ſecundum, ergo remanẽt res in ſeipſis ſingulares. & materiales, at intelliguntur vt depuratæ ſunt à conditionibus indiuidualibus, ſemper ergo obiecta intellectus nr̃i ſunt in eſſe materialia, & tñ hoc adducunt iſti, quaſi argumentum validum contra hanc Caietã doctrinã; Conformis quoque eſt via hęc doctrinæ, quam ponimus de cognitione nr̃i intellectus, cùm enim cognoſcat intellectus, quod ſibi p intelligibilem ſpeciem offertur, apparet ipſum cognoſcere vniuerſalia tantùm, quoniam ſpecies elicitur ab intellectu agente ex illo phantaſmate, non quatenus in ipſo eſt tota natura cum indiuidualibus affectionibus, ſed quatenus lucet ſola natura, (iam enim præceſſit ordine naturæ actio illa intellectus agentis, per quam ſplẽdeſcit natura ſola, & non cõditiones indiuiduales,) ſic ſpecies ſolùm naturam offert, & non ſingularitatem, vt dicebatur quæſtione de cognitione ſingulariũ inter reſpondendum ad argumentã ſecundo loco poſita.

Sic itaque patet, quomodo natura, & res ad extra, quæ eſt intelligibilis ſolũ in potentia, fiat intelligibilis in actu, quoniam per actionem intellectus agẽtis, ad quẽ id ſpectat mõ declarato. Neque enim eſt vt impugnẽ alias vias, quibus functiones intellectus agentis explicantur, tum qm̃ hæc non de totali induſtria in præſentia verſor, (licet quæ dixerim, ex vera ſententia dixerim,) tum quoniam prouincia mihi non eſt alios impugnandi, tum demum, quoniam mihi nunc ſufficit oſtendere viam, quam ſequor, nulla premi difficultate.

Termini actionis intellectus agentis.

Ex his notabis quintò, quòd actio intellectus agẽtis duos terminos reſpicit, & alter qdẽ eſt ſpecies ipſa, q̃ elicit intelligibilis, alter verò eſt res cuius eſt illa ſpecies qppe q̃ res nõ fit ſimpliciter, ſed reddita eſt actu intelligibilis, quæ prius erat ſola potentia, ſpecies aũt ipſa ſi ꝓpriè loq velimus nõ apparet mihi qđ fiat actu intelligibilis ab intellectu agente, ſed potius ab illo dicẽda eſt produci, nõ .n. ſub aliqua rõne ꝑceſſit, & deinde ab agẽte intellectu aliqd acquiſiuit, vt dicatur ſub aliqua rõne, de potẽtia ad actũ tranſire, ſed ſimpliciter ꝓducta eſt, Inter terminos aũt agẽtis intellectus nõ pono abſtractiuã illã relucentiam, hæc .n. eſt potius via ad terminos, q̃ terminus, adde, quod clauditur ſub re ipſa facta intelligibili, mõ expoſito, primus terminus vt cõſtat eſt ad intra, (non enim ſpecies ſunt, niſi in intellectu,) ſecundus verò, ad extra, res ſcilicet ipſa, quæ nil reale ex hoc acquirit, ſed denominationẽ ſolùm de nouo extrinſecam, ob quam ſcilicet dicitur eſſe actu intelligibilis, velut dum contemplor parietem, nihil reale ex mea contemplatione ei prouenit, ſed denominatio tantùm extrinſeca, qua dicitur à me viſus, qui prius non dicebatur. Quare

cùm

cùm duos terminos ponamus actioni ipſius agentis intellectus ex Caiet. doctrina, vane prorſus Archang. Mercenar. primo ſuarũ dilucidationũ volumine, dum aperit modũ operandi intellectus agentis, tribuit Caiet. vt dixit intellectũ agentẽ nihil agere in phantaſmatibus. Quamuis enim nihil eis imprimat, (vt & ipſe Mercenar. docet,) attamen ſpeciẽ ex eis elicit intelligibilẽ, eaque mõ memorato illuminat; neque hoc eſt dicere, quod agat abſque actione, cùm interueniat actio illa abſtractionis, manifeſtationis naturæ, & occultationis indiuidualiũ conditionũ. Sed neq; aliã vltra iſtas actionẽ tribuit ipſe Mercenar. agenti intellectui, niſi qđ vult, vt ipſe intelligat, ſentit .n. qđ idẽ intellectus ſit & poſſibilis, dicens fabulã eſſe, ac figmenta multiplicare hos intellectus, at cũ id non probet, deprehenditur potius ipſe figmentum commentari, nec oportet me de omnibus ſolicitũ eſſe. Supponamus nos cum Auctore prima par. q. 79. art. 10. eſſe potentias duas realiter diſtinctas & iure, quoniã poſſibilis cùm ſit pura potentia in genere intelligibilium, vt patuit, nequit ſe in actum reducere, indiget itaque alia virtute à ſe, quæ illum in actu reducat, ſed & Ariſtoteles illo 18. tertij de Anima numerat duos intellectus, & eis oppoſita tribuit munera, & alterum vocat efficiens, alterum materiam, nequit autem agens eſſe vnũ numero cùm materia, nam recenſens Ariſtoteles ſecundo Phyſ. 70. quæ cauſæ coincidant, meminit formæ, efficientis, & finis, non materiæ, oẽs quoque Græci, & Arabes antiquiſſimi Ariſtotelis interpretes varia adeo, atque contraria de his intellectibus ſemper tradiderunt, vt manifeſtiſſimè quiſquis colligere poſſit realem inter ipſos ex eorum ſententia eſſe diſtintionem, quorum placita ca. ſexto, quæſt. quarta innuemus. At hic non eſt locus, vbi diſtinctio horum intellectuum data opera definiatur, & variæ vtriuſque operationes diligentius examinentur.

Quid obijciat Caietano Mercenarius.

Defenditur Caietanus.

D. Thomas.

Ariſtotel.

Redeuntes igitur dicamus, quòd illa eadem res, quæ prout erat actu intelligibilis, terminabat intellectum agentem, dum actu intelligitur, terminus eſt intellectus poſſibilis, & obiectiuè eſt in ipſo, eius actum qui eſt intelligere terminans. Intelligitur autem, ex eo quod ſpecies illa ex phantaſmate ab intellectu agente extracta, in ipſo intellectu poſſibili recipitur, & tunc intelligitur in habitu, & actu primo, conſtitutus verò idem intellectus in actu illo per ipſã, aliam deinde exprimit ſpeciem in ſeipſo, (ſic non eſt amplius intellectus purè poſſibilis, & paſſiuus, ſed & actiuus,) quæ vocatur ſpecies expreſſa, ſeu conceptus formalis, & tunc actu ſecundo, & perfecto intellectus intelligit, & neceſſaria eſt hæc ſecunda ſpecies, ſi perfecta debeat adeſſe intellectio, quæ tamdiu perſeuerat, quamdiu manet actualis intellectio, & intellectione deficiente, deficit & ipſe conceptus vt ſic, in actu ſcilicet ſecundo, nil enim prohibet, quòd tranſeat, vt ita loquar, in ſpeciem impreſſam, & ſic res illa maneat in intellectu intellectione peracta, & ſit comprincipium alterius intellectionis, quæ prius fuit terminus alterius, ſic mille ſpecies poſſum ego habere in meo intellectu, vnicum tamen formalem conceptum, vt ſic. Ea propter & actioni poſſibilis intellectus duos terminos aſcribemus, conceptum ſcilicet hunc, quem format, quem conſtat eſſe terminum ad intra, & rem ipſam actu intellectam, quæ eſt terminus ad extra, quæ nil aliud & ipſa acquirit, quàm extrinſecam illam denominationem, qua dicitur actu intellecta, & relationem, qua refertur ad intellectum, intellecti ſcilicet ad intelligens.

Quomodo quidpiã à noſtro intellectu intelligatur.

Termini poſſibilis intellectus.

Siquidem veluti dum in effectu fit aliqua forma, (eo modo quo fit forma,) videmus materiam, in qua recipitur forma, agens in cuius virtute forma illa extrahitur ex aliqua alia materia, & formam ipſam, & denium compoſitum ipſum reſultans, ita ſeruata proportione, & modo ſuo, in intelle-

Similitudo inter productionem rei in eſſe reali, & in eſſe intelligibili.

ctione

ctione inſpicimus materiã, ex qua extrahitur forma intelligibilis, quæ materia eſt phantaſma, videmus formam illam extractam, quæ eſt ſpecies intelligibilis, intuemur agens ſua virtute extrahens formam, quod eſt intellectus agens, cernimus aliã mr̃am, in qua recipit forma, & hæc eſt intellectus poſſibilis denique inſpicimus id, quod prouenit, quod eſt ipſe intellectus in actu, factus vnum, & idem cùm re intellecta.

Plato.

Neque proportio hæc videatur tibi omnino inepta, nam & Plato dialogo de Reſpub. ſexto, actum intelligendi generationem, & partum docte vocabat, qđ & latius in Theeteto, ex Socratis perſona adumbrauerat. Differentias verò inter id quod prouenit ex receptione ſpeciei intelligibilis in intellectu, & formæ in mr̃a, ſcite aperiebat Caiet p. p. quæſt. 14. art. 1. & 79. art. 3. & adeſt celebris illa Auer. propoſitio, quod Ex intellectu, & intelligibili fit magis vnũ, quam ex materia & forma, vt legis apud ipſum tertio de Anima com. 5. & latiſſimè examinatur à Ianduno q. 11. eiuſdem libri, at de his aliàs.

Caietanus.

Famoſa Auerrois propoſitio.

Ex his elice differentiã, & conuenientiã inter rẽ quæ eſt obiectiuè in intellectu agente, & quæ eſt in intellectu poſſibili, conuenientia quippe eſt, quod quatenus terminat actũ vtriuſq; intellectus, eſt repræſentata abſque conditionibus indiuidualibus, & ex conſequenti abſtracta ab hic, & nunc, & differentia verò eſt qm̃ vt terminat actũ poſſibilis intellectus, nedum eſt actu intelligibilis, ſed & actu intellecta, aliàs neque terminaretur actus poſſibilis intellectus, neque adeſſet intellectio, vt aũt terminat actũ intellectus agentis, eſt quippe actu intelligibilis, cùm non adſint ea, quæ intelligibilitati obſtant, non tamen eſt actu intellecta, quoniam tunc non intelligitur adeſſe poſſibilis intellectus, &c.

Quotupliciter natura, quæ eſt in intellectu ſit vniuerſalis.

Nunc tandem poſt tot, quæ præmiſimus, accipe varios ſenſus huius tertiæ affectionis, qua dicitur, Natura quatenus eſt in intellectu eſſe vniuerſalis, & prior ſit, Natura prout terminat actum intellectus agentis, vel prout eſt in ipſo obiectiuè, eſt vniuerſalis in prædicando, & patet hic ſenſus, tunc enim natura eſt abſtracta à conditionibus indiuidualibus, ergo ſibi vt ſic non repugnat dici de pluribus, ergo eſt vniuerſalis in prædicando, patent hæ illationes ex ijs, quæ præmiſimus, ſecundus ſenſus eſſe poteſt, Natura quatenus eſt in intellectu poſſibili recepta, ſecundũ ſcilicet eſſe ſuum in illo ſubiectiuum, eſt vniuerſalis in repræſentando, tunc enim nihil aliud eſt, quàm ſimilitudo immaterialis, quæ naturam ipſam à ſingularibus abſtractam repræſentat, tunc inquam nihil aliud eſt, quàm ſpecies intelligibilis, vel impreſſa, vel expreſſa, (vtraque enim eſt, qm̃ vtraque in noſtro intellectu eſt neceſſariò ponenda,) & vnam, ac alteram, conſtat puram referre naturam ſine illis, quæ eandem, indiuiduam conſtituũt; Tertius ſenſus eſſe poterit, Natura ſecundùm eſſe quod habet in eodem intellectu poſſibili obiectiuè, eſt vniuerſalis in prædicando, qui ſenſus eodem modo patet, quo primus. Non meminit autem Caiet de eſſe repræſentatiuo vniuerſali naturæ in intellectu agente, vel forſan, qm̃ id tanquam clarum ſuppoſuit, dum enim dixit, naturam illam eſſe vniuerſalem in prædicando, ſupponitur, quod prius ſit vniuerſalis in repræſentando; nunquam n. poſſet ſibi ineſſe dici de pluribus, niſi quatenus obiecta, inſpiceretur abſtracta ab hic, & nunc, & ab indiuiduantibus ipſam, & ſubinde ad omnia æqualiter ſe habens, & plurium vt in ea conueniunt expreſſiua, vnde neque de ipſa quoad eſſe obiectiuum reſpectu poſſibilis intellectus locutus eſt, vt ſcilicet vniuerſalis ſit in repræſentando, de eſſe verò ſubiectiuo in intellectu agente nihil eſt quod dicatur, qm̃ ſpecies intelligibilis nullibi eſt ſubiectiuè, præterquam in intellectu poſſibili, Vel forſan, quoniam natura ſecundùm eſſe obiectiuum in intellectu agente nõ eſt vniuerſalis in repræſentando, qm̃ repræſentatio importare videtur quandam habi-

Arguitur quæ fieri poſſet obiectio.

Quid dicat repræſentatio.

tudinem

tudinem ad cognitionem,& intellectionem,nam res repræſentatiua nedum eſt alicuius, ſed & alicui repræſentatiua, intellectus verò agens non cognoſcit, quare relatione ad ipſum nequit vocari natura repræſentatiua,cùm potiſſimum ſpecies ipſa intelligibilis, quamuis in eſſe rei ſit terminus intellectus agentis, vt pote ab ipſo ex phantaſmate elicita,tamen in eſſe repræſentatiuo eſt potius dicenda via, & medium quoddam, nam ad poſſibilem intellectum, cui repræſentet, tandem dirigitur. &c.

Quòd ſi dicatur,pari ratione non poſſe dici natura,vt eſt obiectiuè in intellectu agente vniuerſalis in prædicando, quoniam vt dicatur de pluribus, comparanda eſt ad ea,de quibus dicitur, quod nequit eſſe,niſi ope intellectus poſſibilis,Dico hoc falſum eſſe, iam enim dixi, naturam ad hoc vt ſit vniuerſalis in prædicando,non requirere,vt actualiter referatur ad paticularia,ſed ſat ſibi eſſe,vt ſit in illa diſpoſitione,ſecundùm quam poſſit intellectus dùm voluerit cõferre ſibi relationem illam ad inferiora, vt videbitur tanquam proprio loco, quæſtione de vniuerſalium exiſtentia; conſtat autem,in illa eſſe diſpoſitione, quatenus terminat actum intellectus agentis, cùm fuerit iam ab ipſo abſtracta ab ijs,quæ indiuiduam illam efficiunt; repræſentare verò, præſeferre videtur actualem relationem ad id,cui ſit repræſentatio. At ſi quis vellet confugere ad repræſentationem quoque in radice, ſeu fundamentalem, tunc primam, quam reddidi cauſam eligat, &c.

Dubium. Soluitur.

Et quamuis hæc natura intellecta, &c.

Circa ſecundum errorem in quarta parte, vbi videbatur colligi poſſe, ſpeciem dici de indiuiduo, ſeu de Sorte,atque Sortem, ſeu indiuiduum eſſe ſpeciem,quoniam ſpecies dicitur de homine, & homo dicitur de Sorte, qđ aũt prædicatur de prædicato,prædicatur & de ſubiecto, &c. Præter ea, quæ ibi ex Auctore in literę enumeratione diximus,potes colligere reſponſionem formalem ad argumentum ex doctrina Caiet.in hac parte,dicendo,qđ aliquod prædicari de ſubiecto contingit dupliciter,vno mõ formaliter,ſecundùm qđ prædicatum prædicatur de aliquo, (eſſe .n. prædicati vt ſic, ſtat in dici de,) & ſic verũ eſt qđ quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur & de ſubiecto, at tunc falſa eſt minor ſubſumenda qđ .ſ prædicatũ hominis,qđ eſt ſpecies,prædicetur vt ſic eo modo,quo prædicatũ Sortis qđ eſt homo dr̃ de Sorte,nam ſpecies dr̃ de hoïe,quatenus homo hẽt eſſe in intellectu dr̃ aũt hõ de Sorte,ſecundùm ſuam abſolutã conſideratione͂,ſic non prædicatur vt prædicatũ, & ſi eode͂ modo prædicaretur, concluderet argumentum, quoniam enim animal ſecundùm illud prædicatur de prædicato Sortis,ſcilicet de homine,ſecundùm quod homo prædicatur de Sorte,prædicatur inquam vt prædicatum, (nam vt homo dicitur de Sorte,ſecundùm eſſe ſuum abſolutum,& quidditatiuum, ita & animal de homine,) ideo bene ſequitur, Sortes eſt homo, homo eſt animal, ergo Sortes eſt animal. Alio modo ſtat,quod prædicatum prædicetur de prædicato, non vt prædicato,hoc eſt, non formaliter, & ſecundùm eam rationem, ſecundùm quam illud prædicatum dicitur de ſuo ſubiecto, velut in propoſito, ſpecies prædicatur de homine, non eo modo, quo homo prædicatur de Sorte, vt patuit,& ſic vera foret minor, quòd ſcilicet ſpecies dicitur de homine, & hic de Sorte,at falſa maior, quod ſcilicet quicquid hoc modo dicitur de prædicato,dicatur & de ſubiecto, quare nunquam aliquid poteſt concludi, cum in vno ſenſu ſit vera maior, falſa minor, in alio vera minor,falſa maior.

Caietanus. *Duplex prędicatio.* *Eſſe prędicati.* *Quomodo ſpecies dicatur de homine.* *Quomodo homo de Sorte.*

Sed

Quando quod dicitur de prędicato, dicatur de ſubiecto.

Sed & aliter potes dicere, valere nimirum argumentationem propoſitam & regulam illam de modo prædicandi, quando non variantur termini, eiſdem enim verò eodem modo, (hoc eſt, nedum in voce, ſed & in re) manentibus terminis, tenet regula illa, & quicquid dicitur de prædicato, dicitur & de ſubiecto, at ſi fiat variatio in terminis, modus arguendi non tenet, ſic autem eſt in propoſito, nam quando dicitur, Sortes eſt homo, ly *homo* ſtat pro ſuppoſitione perſonali, quando autem dicis, Homo eſt ſpecies, ly *homo* ſtat pro ſuppoſitione ſimplici, & non pro hoc homine, quòd ſi pro eodem ſupponeret *homo* vtrobique, valeret modus arguendi, at cùm varietur, nulla eſt argumentatio.

Caietanus.

Qualis ſit prædicatio formaliter, & fundamentaliter ſum pta.

Plato.

Circa tertium errorem in eadem quarta parte obſerua, argumentum, quod contra determinata poſſet moueri, ſic poſſe formari, Genus per ſe prædicatur de ſpeciebus, ergo conuenit ipſis, ergo ſpecies erit genus, ſic homo, leo, erit genus, antecedens patet, qm̃ illa eſt generis definitio, prior conſequentia probat, non .n. fieri põt, vt aliquid per ſe de aliquo prædicetur, & illi non conueniat, poſterior ẽt conſecutio patet, ſi enim genus conueniat ſpeciei, & ſit pars ſuæ definitionis; & quæuis pars definitionis dicatur in recto de definito, ergo certè ſpecies erit genus. Vt hanc obiectionem plenè diluas, nota cùm Caietano in præſenti, quod prædicari ſumitur dupliciter, formaliter .ſ. & fundamentaliter, prædicatio formaliter eſt illa relatio, quam inuenit intellectus inter ſubiectũ, & prædicatũ propoſitionis, fundamentaliter, eſt coniunctio rei ſubiectæ cùm re quæ prædicatur, vt in hac propoſitione, [Homo eſt animal,] prædicatio formaliter eſt illa relatio inuenta ab intellectu inter hæc tria [homo; eſt animal,] facit .n. vt *Homo* ſit ſubiectum, *eſt*, ſit copula, & *animal*, ſit prædicatum, prædicatio aũt fundamentaliter eſt coniunctio hominis cùm animali, quæ prædicatio ideo dr̃ fundamentalis, qm̃ eſt fundamentum prædicationis formalis, niſi enim cerneret intellectus hominem eſſe animal, hoc eſt, hominem coniunctũ cùm animali, non formaret inq̃ relationes illas ſubiecti, prædicati, & copulæ. Vt .n. legitur apud Plat. in Parmenide, circa ſextam ſuppoſitionem, oportet rẽ ſe habere eo mõ quo dicitur, niſi enim ſic ſe haberet, haud quaquã vera diceremus.

Quid ſit genus fundamentaliter, & formaliter.

Genus quoque ipſum dupliciter, ac ſimiliter capitur, formaliter ſcilicet, & fundamentaliter, & quidẽ fundamentaliter, eſt ipſa natura, puta ſenſitiua, &c. formaliter verò, eſt illa relatio, quam tribuit intellectus illi naturæ ſenſitiuæ, vbi vidit eam indifferenter ſe habere ad ſpecies plures, tribuit inquam illi relationẽ generis, & hoc eſt, quod habes in litera, intellectũ tribuere naturæ intentionẽ prædicabilitatis, & iure hæc natura dicitur eſſe genus fundamentaliter, eſt .n. rõ, cur intellectus faciat, vt ita dicã, genus formaliter, tribuendo ei relationẽ illã, niſi .n. eſſet in pluribus, & ad multa ſe indiſcriminatim haberet, non cõferret ei intellectus intentionẽ illã prædicabilitatis, ſic dicitur in litera, [Prædicatio .n. eſt quoddã, quod cõpletur per rõnẽ intellectus cõponentis, & diuidentis, habens tñ fundamentũ in re,] Non ergo pendet omnino prædicatio ab intellectu qm̃ fundamentũ eſt in re, ſed cõpletur ꝑ intellectũ, pendet formaliter, non fundamentaliter, nã eſſe fundat prædicari. & dici de fundatur ſup eſſe in, loquendo sẽper de vniuerſali ſecundùm rẽ, & ſecundùm rõnẽ. Et quod aperimus per has voces [fundamentaliter, & formaliter,] per alias quoque poſſumus explicare, *remote* ſcilicet, & *proxime*, natura enim remotè prædicatur, (quatenus ſcilicet fundat prædicationem) genus autem proximè.

Quod dictũ eſt de genere, eodẽ quoque mõ eſt prorſus de ſpecie accipiendũ, nam ſpecies formaliter eſt illa relatio, fundamentaliter eſt natura, &c.

Quot modis aliquid prædicetur de ſpecie

Rurſus, aliquid dicitur prædicari de ſpecie dupliciter, vno modo, tanquam res denominata prædicabilis de ſpeciebus, & ita animal dicitur de leone, bo-

be, &c.

te,&c. alio modo, vt id quo res denominatur prædicabilis de ſpeciebus, & ita genus in cuius definitione ponitur prædicari de ſpeciebus, de ipſis prædicatur, niſi.n.animal eſſet genus, nõ diceretur formaliter de ſpecieb. hoc eſt, nõ refer rerẽ ad ipſas, cũ genus ſit formaliter illa relatio, vt ex dictis innoteſcere põt.

Appoſitum Caiet. ſimile.

Dat exemplum accommodatum Caiet. & hoc in loco, & ſuper Porphyrium cap. de genere; ſicut.n. aliquid dicitur diſgregatiuũ viſus dupliciter, vno modo, tãquam id, quòd denominatur diſgregatiuum viſus, quo modo nix dicitur diſgregare viſum, (eſt enim res quæ diſgregat,) alio modo tamquam id, quo res denominatur diſgregatiua viſus, quo modo albedo eſt viſum diſgregans, cum in ſui definitione, ſeu deſcriptione ponatur illa diſgregatio, niſi.n.nix eſſet alba, non diſgregaret: & velut res, quæ definitur per diſgregare, eſt albedo, & non nix, res aũt denominata diſgregatiua, eſt nix, & non albedo, ita quòd ad nos attinet, res definita per prædicari de ſpeciebus, eſt relatio generica, res autem, quæ denominatur ita prædicabilis, eſt natura, quę ſubeſt relationi, puta animal, & hæc natura vocari valet prima intentio, relatio vero illa, ſecunda intentio, quo modo ea vocabat Alenſis prope finem expoſitionis 47. 7. Diuinorum.

Res definita prędicabilis de ſpecie. Alenſis.

Res ergo definita per prædicari, eſt genus formaliter, non fundamentaliter, eſt enim relatio illa, non natura, res verò, quæ denominatur prædicabilis eſt genus fundementaliter, non formaliter, eſt enim natura, non illa reletio; Idem omnino ſentiendum eſt de ſpecie ad indiuidua, vt nullo labore poteſt quiſquis applicare. Sic dr̃ in litera, [Ratio prædicabilitatis põt claudi in rõne huius intentionis, quæ eſt genus,] (ponitur quippè in ſui definitione,) [nihilominus id, cui intellectus intentionẽ pdicabilitatis attribuit,] id.ſ. quòd denominatur prædicari,) nõ eſt ipſa intẽtio generis,] (nõ eſt vtiq. illa relatio,) [ſed potius id, cui intellectus intentionẽ generis attribuit,] dr̃ nãq. natura ipſa genus, &c.

Tradita doctrina breuiter concluſa.

Ita demum colligere licet reſponſum ad obiectionem, quæ facta eſt, qm̃ ſi ſit ſermo de eo, qđ per ſe prædicatur de ſpeciebus, vt id, qđ denominatur prędicari, non eſt verum antecedens, qđ ſcilicet hoc modo genus per ſe dicatur de ſpeciebus, non enim vt vidimus dicitur de ipſis, tãquam res denominata, ſed tãquam res definita, ſic qñ infertur, ergo conuenit ipſis ſpeciebus, negatur, qm̃ qđ prædicatur per ſe tãquam ratio denominãdi, vt illud ſcilicet merito cuius res denominatur, non conuenit illis, de quibus dicitur; Sic cum genus ſit id, quo res denominatur prædicabilis, ideò non conuenit ſpeciebus, ideò homo non eſt genus; Si ergo ſermo ſit de prædicatione de pluribus tãquam rei definitæ, cõceditur antecedẽs, & negaẽ conſequẽtia, ſi aũt de prædicatione illius, qđ denominatur prædicabile, negatur antecedens. & conceditur cõſequentia.

Sed vnico verbo hanc doctrinam claudes cum Caiet. ſi dixeris, qđ aliquid prædicatur de ſpeciebus dupliciter, formaliter ſcilicet, & denominatiuè, qđ formaliter prædicatur de ſpeciebus, eſt genus, qđ denominatiuè, eſt animal, de eo, qđ prædicatur formaliter loquendo, verum eſt antecedens, at negatur conſecutio, & eius probatio eſt falſa, eſt aũt vera illa probatio de eo, qđ prædicaẽ denominatiuè, at tunc eſt falsũ antecedẽs. Id itaq. qđ prædicatur denominatiuè de aliquo, conuenit ei, de quo prædicatur, non aũt id qđ formaliter, idem ſemper dicas ex proportione de ſpecie, in ordine ad indiuidua, nam ſpecies formaliter prædicatur, & ideò nõ cõuenit indiuiduis, ideò Bonifacius non eſt ſpecies homo aũt prædicatur denominatiue de ipſis, ea propter eis conuenit, ac proinde Bonifacius eſt homo, ita non ſequitur, hominem eſſe genus, &c.

Difficultas.

At non videtur adhuc quieſcere intellectus, nam per arduum ei apparet, vt ſibi ſuadeat, quòd genus de ſpeciebus formaliter prædicetur, & ipſis non conueniat, idem dico de ſpecie, cum videatur eſſe implicatio, vt aliquid de ali-

quo quacunque prædicatione prædicetur, & illi non conueniat, vt dicebatur in probatione conſequentiæ Sed & dubitatio poteſt augeri, quare enim conce- dis, id, quod de aliquo denominatiuè dicitur, ei conuenire, & illud negas de eo, quod formaliter dicitur? quæ nam maior ratio de vna, quàm de alia ratione prædicandi? Hoc dubium nouitios logicos terrere conſueuit, & mihi quoque iuniori, ne dicam puero haud facile apparebat, cum potiſſimum, & tunc, & poſtea, viros peracuti ingenij, hoc argumento conuictos vid. rim, vt dicerent, genus non pro inten ione, ſed pro fundamento prædicari de ſpeciebus. At ſi ſubtiliter expendantur quæ modo tradita ſunt, omnis dubitatio recedet, & nihil hac in re operoſum conſpicietur. Enimuero docuimus duplicem eſſe prædicationem, formalem ſcilicet, & fundamentalem, & illam diximus eſſe relationem illam adinuentam ab intellectu, hanc verò, coniunctionem rei ſubiectæ cum prædicato. Nunc dico, quod eo modo, quo genus prædicatur de ſpeciebus, & ſpecies de indiuiduis, eo modo conueniunt ipſis, at quomodo prædicantur? vtique formaliter, ergo, & formaliter conueniunt, hoc eſt, referuntur, ſic genus eſt ſpeciei genus, & ſpecies generis ſpecies, idem dicas de ſpecie, & indiuiduis, accepta ſpeciei, vt definitur per prædicari de ipſis ſi enim ex prædicatione infertur conuenientia, ergo ex tali prædicatione, talis conuenientia, ergo ex prædicatione formali, quæ eſt relatio, conuenientia formalis, quæ erit relatio. Quando ergo arguis, Genus prædicatur de ſpecie, ergo ſpecies eſt genus, committis fallaciam conſequentis, à prædicatione ſcilicet, ad talem conuenientiam, & facis tranſitum à prædicatione formali, ad fundamentalem, nam in antecedente loqueris de formali, in conſequente de fundamentali, tranſis à referri, penes quod attenditur prædicatio formalis, ad eſſe, iuxta quod deſumitur fundamentalis. Vnde colligi ſic debet, Genus dicitur de ſpecie, ergo ſpecies refertur ad genus. Ea propter non inficiamur, genus vllo modo conuenire ſpeciebus, imò verò docemus, quod eo modo conuenit, quo prædicatur, ſic nedum confutatur, ſed & retorquetur argumentum ſic dicendo. Eo modo conuenire debet genus ſpeciebus, quo modo de ipſis prædicatur, at ita prædicatur, quòd non coniungitur cum ipſis, ſed ad ipſas refertur, ergo ita debet cõuenire, non vt ſpecies ſint genus, ſed vt ad ipſum referantur. Quoniam autem naturæ ipſæ genericæ, & ſpecificæ fundamentaliter dicuntur de ſuis inferioribus, hoc eſt, illis ſunt coniunctæ, (in hoc enim conſiſtit fundamentalis prædicatio,) ideo homo eſt animal, (ecce coniunctionem rei ſubiectæ cum prædicato,) & Alexander eſt homo, & ſic patet etiam reſponſio ad id, quod videbatur augere dubitationem. Quare ſatis cautos eſſe oportet, ne inter arguendum ſimus in æquiuoco de ipſa prædicatione, ne ſcilicet fiat tranſitus à referri, ad coniungi, à prædicatione formali, ad fundamentalem, &c.

Augetur.

Sed diluitur.

Argumenti defectum.

Ex his colligit Caietan. & benè quòd quando Porphyrius in prædicabilibus cap. de genere ipſum deſcripſit, acceperit illud formaliter, hoc eſt, pro illa relatione iam explicata, non autem fundamentaliter, quod plane ita manifeſtatur, poſuit enim Porphyrius in definitione generis prædicationem de ſpeciebus, hoc autem nequit ſaluari in genere fundamentaliter accepto, neque quo ad prædicationem formalem, neque quo ad fundamentalem, nam in animali, quod eſt genus fundamentaliter ſumptũ, dum definitur, non ponitur eius coniunctio cum ſuis ſpeciebus non enim dicitur, quòd animal ſit homo, equus, &c. Sic non cadit prædicatio fundamentalis, ſed neque formalis, quoniam in definitione rei nõ ponitur ſecunda intentio, qualis foret illa relatio ab intellectu inuenta, quare relinquitur, quod formaliter accipiatur in definitione illa data per prædicari, & aduerte me dicere, quòd in definitione generis fundamentaliter accepti

Quomodo acceperit Porphyrius genus dum illud deſcripſit.

accepti non cadit vel coniunctio, vel relatio, non autẽ dico, quin vtrumque ei poſſit tribui. Et non ſolùm genus fuit à Porphyrio formaliter acceptum, ſed & prædicari quoque de pluribus, & ita vna relatio, (prædicari ſcilicet de pluribus formaliter,) cadet in definitione alterius relationis, generis nimirum ſumpti formaliter. Quamuis dici poſſit, neque inconcinnè, non eſſe duas has relationes, genus videlicet, & prædicationem de pluribus, ſed hanc eſſe illius explicatiuam, ſi enim ſit genus, (logicè acceptum, quo modo nunc loquimur) certè prædicatur de pluribus, & hæc prædicatio poteſt dici definitio, genus autem definitum, & ſicut definitio rei abſolutæ non ponit in numero cum ſuo definito, ita relatio quæ eſt definitio alterius relationis, non ponit in numerum cum relatione, quam definit, ſed ſunt vna, & eadem relatio, (intellige ſemper in cõcreto,) ſed poſterior explicat priorem, velut definitio explicat definitum, & ratione ſolùm diſtinguitur, in quo ſenſu dicuntur eſſe duæ relationes, & vna in alterius definitione cadere. Quòd verò ly [prædicari] acceperit Porphyrius formaliter, ex eo colligitur, quoniam nequiuit illud accipere fundamentaliter, nam in definitione generis formaliter accepti, (quod ſic à Porphyrio fuiſſe acceptum, iam probaui.) non poteſt cadere prædicatio fundamentalis de ſpecie, puta homine eſſet enim ſtultum dicere, quod relatio generis ſit realiter coniuncta rei, quæ denominatur ſpecies, quod tñ eſſe oporteret, ſi genus formaliter acceptum fundamentaliter diceretur de ſpeciebus, nam relatio nomine generis formaliter importati ineſſet homini, leoni, &c. vnde homo leo, &c. poſſent dici prædicabiles de pluribus ſpecie, iam enim relationem generis coniunctam haberent. Quòd ſi dicatur, coniungi illis relationem illã, quatenus terminata eſt, non quatenus de alijs, dicitur, hoc quoque nequit eſſe quoniam relatio illa ſolum ab intellectu tribuitur, ſic nequit rei vllo modo realiter coniungi, non itaque fundamentaliter de ipſis dici.

Quomodo ibidem acceperit prædicari de pluribus.

Et ſi bene inſpiciantur, & applicentur, quæ dicta ſunt, potiſſimùm de prædicatione formali, & fundamentali, nullo negotio, quæ omnia adferri ſolent, vt probetur definiri genus pro prima intentione, diluentur.

Ariſtotẽ Plato.

Et hæc de annotationibus ad hoc caput, nam quinta pars, in qua habetur epilogus ex ſe patentiſſima eſt, nihilque noui claudit, quare ſufficiat, illam in literæ diuiſione recenſuiſſe, &c.

QVÆSTIONES.

Num tranſcendentia conueniant rerum naturis abſolutè, & num in earum definitione ſint ponenda.

CIRCA primam aſſertionem ſecundæ partis, in qua dicitur, quòd prædicata quidditatiua dicuntur de natura ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem, ea videlicet prædicata, quæ in ſui definitione cadunt, vt cum Auctore explicabamus, moueo quæſtionem, num omnia illa prædicata, quæ dicuntur conuenire naturæ ſecundùm ſe acceptæ, debeant in eius definitione locari. In qua aperiam primò eius ſenſum, patefaciendo, quæ, & quot inquirantur, adducam ſecundò nonnulla argumenta pro vtraq. parte, quę difficultatem aliquam facere videntur, præmittam tertiò concluſionem de paſſionibus entis, eam declarando, &

entis,eam declarando, & propugnando, aliam ſubdens concluſionem, quæ reſpondeat primæ parti quæſiti, quartò, dubium famoſum circa ſecundam illam concluſionem ſuboriens mouebo, & diſſoluam, quintò, aliam ſtatuam concluſionem, quæ poſteriori quæſtionis membro ſatisfaciat, vltimò, argumenta cõfutabo, quæ definitis obſtare poſſent.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quæ, & quot in quæſtionem vocentur.

AVctor idem facit in hac litera iudicium de his, quæ naturæ ſecundum ſuî abſolutam conſiderationem conueniunt, & de ijs, quæ in ſui definitione ponuntur, & meritò, nam vt patuit in annotationibus ad hanc eandem partem conditiones debitæ naturæ ſecundum ſe, ſunt prædicata ſolùm eſſentialia, quæ vtiq. conſtat eſſe de rei definitione, hanc enim vt auctor eſt Ariſt. primo magnorum Moralium cap.2. oportet cuiuslibet rei eſſentiam referre; ſi quæ igitur erunt alicuius naturæ prædicata eſſentialia, & ex conſequenti de eius definitione, conuenient naturæ ſecundum ſe acceptæ, & è contra, quæ naturæ vt ſic conuenient, erunt de eius definitione.

Obſerua tamen, præcipuam rei huius difficultatem verſari circa tranſcendentia, hæc enim oĩa comitantur, ex Ariſt. ſub initium ſexti, & poſtremi cap.4. Topicorum, & ſubdebat, ens, & vnum in numero eorum eſſe, quæ cuncta ſequuntur, & de omnibus ſimpliciter prædicantur. Hinc, cum quæuis natura ſm ſe accepta ſit ens, & vna, & reliqua tranſcendẽtia ei inſint, videtur, qđ ſint eius prædicata eſſentialia, & ex conſequenti, qđ in cuiuſuis naturæ definitione ſint ponenda; Quare illud prius inſpiciendum apparet, quomodo tranſcendentia conueniant naturis rerum, ſint ne prędicata earum eſſentialia, conueniant ne ipſis abſolutè acceptis, atque ideo in earum definitionibus ſint ponenda.

Quid ſit inter tranſcendentia primum. Inſuper aduerte, quòd cum ens ſit primum inter tranſcẽdentia, vt ait Caiet. hoc loco, cum eius ratio cæterorum rões præueniat, vt docet Auctor p.p.q.5. art.2. & quæſt. de Veritate, quæſt.21. art. primo, idcirco ſi manifeſtabitur, quomodo ens conueniat naturis rerum, manifeſtum quoq. erit de reliquis tranſcendentibus; Quamuis etenim nihil qđ eſt realiter ab ente diſtinguatur, alioquin eſſet, & nõ eſſet, neq. ſimiliter quid reale illi addat, eadem ratione, aliqua tamen dicuntur addere ſupra ens, prout modum ipſius intrinſecũ exprimunt, qui nomine entis non exprimitur, vt ex Auctore q. illam & 9 art. de Veritate, & quæſt. ět eiuſdem prima, art.1. dicebam quæſtione de analogia entis art. 7. ad primum; *D.Thom.* Id autem dupliciter poteſt euenire, vt ſcite docet Auctor quæſt. & art. vltimo relatis, nam modus, qui exprimitur per illud additum, & non eſt in nomine entis expreſſus, vel eſt modus ſpecialis entis, ita vt non conueniat omni enti, & ſic adſunt decem prima rerum genera, nam ſubſtantia exprimit modum ſpecialem ipſius entis, eſſe ſcilicet in ſe, & non in ſubiecto, quem modum liquet non conueniri omni enti, cum adſit modus alius eius, eſſe videlicet in alio, vel modus ille talis eſt, vt generaliter omne ens conſequatur, & ita ſunt ſex tranſcendentia, quæ vt dicebatur, ens omne ſequuntur, & ab ente nõ differunt, niſi penes ſignificationem modi quem exprimũt, qui entis nomine non exprimitur; *Ens* enim ſumitur ab actu eſſendi, *Res* exprimit quidditatem, ſeu eſſentiã entis, *Vnum*, negationẽ diuiſionis in ſe, (non autem neceſſariò diuiſionem

ſionem ab alijs, nil minus enim foret homo vnus, ſi ſolus eſſet in mundo, & à nullo alio diſtingueretur,) *Aliquid*, videtur exprimere diuiſionem ab alijs, ſupponendo qd' alia ſint, *Verum*, conuenientiã, vel relationem entis ad intellectũ, *Vnum* poſtremo conuenientiæ relationẽ exprimit eiuſdẽ entis ad partẽ appetentẽ, patet aũt, omnia enumerata inſequi omne ens, & quamcunque naturam, ſic dicitur ab Ariſtotele 4. Diuinor primo, & quinto, ipſum ens vt ſic habere paſſiones, quæ ppè quæ ſunt tranſcendentia, quæ enumerauimus, & à nobis dicuntur veræ paſſiones, ac verè de eo cuius ſunt demonſtrabiles, quamuis non ſint reales in eo ſenſu, vt realiter ab eo cuius paſſiones extant, diſtinguantur; ad priorem namque paſſionis conſtitutionem ſufficit, rationem ſubiecti eſſe prius conceptibilem, quã rationes paſſionis, & qd' ipſæ conſequantur per ſe rõnem formalem ſui ſubiecti, quæ duo, nemo diffitebitur inueniri in tranſcendentibus relatione ad ens, vt ex dictis elicitur; ad paſſionem aũt verè realẽ, vltra hæc requiritur, qd' ſit realiter a ſubiecto diſtincta, vt dicebat. & qd' eius ſubiectum ingrediatur ſuam definitionem, non vt eſſentiale, & intrinſecũ, ſed vt quid additum, quorum neutrũ inueniet quis inter paſſiones entis, & ipſum ens, vt norunt oẽs veri metaphyſici, & vt ex hac quæſtione colligi poterit. Ariſtotel. *Quid ſit de ratione paſſionis vere realis.*

Duo itaq. in hoc quæſito erunt videnda, quæ tamen ſe mutuò conſequuntur, & alterum ex altero pendet, quomodo ſcilicet ens, (& ſubinde quoduis tranſcendens,) conueniat rerum naturis, num ſcilicet abſolute, & in ſua conſideratione vt ſic acceptis, & deinde, num ſit ponendum in ipſarum definitione, & quidem vtraq. pars videtur pro ſe habere rationes.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Argumenta pro vtraque parte.

ILlud primò ſuadere poteſt partem negantem, nã ens, vt dicebatur eſt ſubiectum tranſcendentium, qm̃ hæc ſunt eius paſſiones, ergo in definitione ipſorum, ſeu ipſarum cadet vt additum, ponitur namq. ſubiectum quaſi additamentum in definitione paſſionis ex ſeptimo Diuinor 17. & 19. ergo non dicetur de ipſis in quid, non ergo eſſentialiter, & tñ paſſiones entis ſunt quædam naturæ, imo naturas oẽs circuunt, non ergo cõuenit ipſi abſolute acceptis, &c. Adde, quod paſſiones entis dicuntur per ſe de ente, ergo ens dicetur de illis per accidens, vel ſaltem non per ſe, patet conſecutio ex 1. Poſter. vnde à quibuſdã dicitur elici, propoſitiones per ſe, non conuerti in alias per ſe. *Pro parte negante.* Ariſtot.

Secundò, Sufficiens diuiſio entis eſt in ens increatum, & in decem genera, & in partes eſſentiales eorundem prædicamentorum, paſſiones aũt entis claret, non eſſe quid increatum, neq. aliquod decem generum, neque eorum partes, alias non ambirent omne prædicamentum, ergo idem quod prius.

Tertiò, Accipiatur *Vnum*, aut eſt præciſè ens, & hoc non eſt dicendum, tũc enim idẽ eſſet paſſio ſui ipſius, ergo addit aliquid de hoc igitur addito aut ens dicitur quidditatiuè, & hoc non, tunc enim *Vnum* includeret gemina vice ipſum ens quidditatiuè, ſemel ſcilicet ratione ſui, & ſemel rõne illius additi, rurſus proceditur in infinitum, nam fieri poſſet quæſt. de illo addito, & ſic de alijs, eſt igitur dicendum, aliquid addere *Vnum*, (& reliquas entis paſſiones,) de quo non dicatur ens quidditatiuè.

Quartò, Si in quæſtione quid eſt paſſiones entis ſubijcerentur ipſi, ab ipſis

paſſio

paſſionibus aliæ ſimul fluerēt paſſiones ſimiles,& ab illis aliæ, & ita in infinitum,quo nihil abſurdius, ꝓbatur conſequentia, nam dum aliqua continentur ſub quauis natura cõi quidditatiuè, fluunt ab ipſis illius naturæ paſſiones.

Quintò, Si paſſiones entis includerent quidditatiuè ens,non conuerterentur cum ipſo,at conuertuntur,ergo non includunt ipſum,probatur maior,qm̄ nullum incluſum conuertitur cum eo,qđ includit,nã includēs dicit aliquid aliud, præter id, quod includit,ſi aliquid aliud, ergo implicat,vt cũ illo cõuertatur.

Sextò, Si ens includeretur quidditatiuè in naturis, & earũ eſſet prædicatũ

Ariſtot.

eſſentiale,ergo poneretur in ipſarum definitione,patet conſequentia ex ijs,quę diximus in huius quæſiti titulo explicando,conſequens autem eſt cõtra Ariſt. 8.Diuinor.16.& vltimo, vbi ait,ens non poni in definitionibus.

Si dicatur non poni in definitione, qm̄ non eſt genus, vt ibidem videtur ex Ariſtot.elici,& qm̄ fortè tranſcenderet definita,tunc itaq. malè Ariſt.poſuiſſet in definitione animæ,ſecundo de eadem ſexto actum,nam & actus ipſe non eſt genus,niſi ab vno,veluti ens,& vnum, & præterea tranſcendere videtur animã

Auerroes.

definitam,quoniam ex 5.Diuin.14.& ex Auerroe primo de anima ſexto,actus, & potentia diuidunt quoduis prædicamentum.

Propter tria priora argumenta,Subtilis Doctor, primo ſententiarum,diſtinctione tertia quæſt.3.ſuſtinet ens non dici quidditatiuè de ſuis paſſionibus cui adhæſit Antonius Andreas, quæſt.3. 4. Diuinor. Sed & loco memorato docet Scotus,neq. de vltimis differentijs prædicari in quid, qđ probat duobus medijs,quæ non eſt vt adducam, vtrumq. enim ſupponit, ens vniuoce dici de ſuis

Caietanus. Soncinas. Iauellus. Aquarius. Fonſeca.

inferioribus, cuius contrarium iam concluſum eſt 1. quæſt. ad cap. 2. ſed & ea habes clarè, & facilè ſoluta hoc in loco à Caiet & à Soncinate quæſt. 19.& à Chryſoſt.Iauello quæſt.5.& ab Aquario dilucidatione tertia, & demum à Petro Fonſeca quæſt 3.ad cap.2.libri ſemper 4 Diuinor.quo libro omnes allegati auctores hoc negotium verſant.

Ex altera verò parte videtur vtiq. qđ ens de quibuslibet naturis, & differentiis,&ꝯ paſſionibus formaliter, ac quidditatiuè dicatur, & ipſis ſecundùm ſe acceptis conueniat,& hoc autem ſic.

Primò ſuadetur, Vel differentiæ,& paſſiones entis clauduntur ſub ente, vel non,ſi hoc ſecundum, ergo non participant ipſum,ergo non ſunt entia, ergo ſunt nihil, omnes iſtæ collectiones videntur patere ad ſenſum, vt ita loquar, qđ enim non clauditur ſub animali non participat ipſum, &ꝯ non eſt animal, non eſt dicendum,differentias, & paſſiones eſſe nihil, & non entia, ergo ſunt entia,vel quæ,vel quibus,de hoc non eſt cura in propoſito,) ergo de ipſis dici-

Defenditur prior ratio multipliciter.

tur ens Quòd ſi quis occurrat dicens, eſſe entia identicè, non autem formaliter,contra,ergo formaliter erunt nihil, probatur, quoniam vel formaliter ſunt aliquid vel nihil,non enim datur medium, ſi aliquid, ergo formaliter ſunt entia,nam ens. &ꝯ aliquid conuertuntur; ſi non aliquid, ergo formaliter nihil. Præterea,ſi ſunt entia identicè,non autem formaliter,peto,num conſiderata in illa identitate, vel in illo eſſe rei habeant aliquam formalitatem, vel non, ſecundum nequit dici, quoniam tantùm abeſt, vt aliqua realitas nullum fundet prædicatum, qđ omnis potius entitas plura fundet prædicata, ergo habent aliquam formalitatem,vel igitur illam entis,vel aliam,ſi illam entis habeo quod volo, ſi aliam, ergo aliqua formalitas eſt prior formalitate entis, qđ implicat, nil enim eſt vllo modo prius ente. Rurſus eſt implicatio dicere, qđ ſint entia identicè,ſeu denominatiuè, & non ſint entia formaliter, in his enim,quæ non ſunt tranſcendentia inuenientur ſane multa, quæ formaliter non participabũt aliquod ſuperius prædicatum, quamuis identicè illud de ipſis dicetur, at ali-

quod aliud prædicatum de ipſis neceſſariò dicetur, veluti actio, & paſſio conueniunt identicè in motu, non autem formaliter, nam de ipſis motus, qui eſt eadem res dicitur, at non ſub eadem formalitate; aliquid tamen de ipſis formaliter dicitur, vt puta, qđ ſint qualitates, qđ ſubiectum perficiant, &c. at ſi dicas, de paſſionibus entis non prædicari formaliter ens, ſed ſolùm denticè, nil aliud inuenies, qđ de ipſis formaliter dicatur, quoniã omnes alias formalitates præuenit illa entis, quæ non adeſt ipſis, & tamen ſi quid identicè dicitur de alio, oportet vt aliquid prius de illo formaliter dicatur, nam ſi identificetur cum aliquo reali, oportet certè eſſe prius quid reale in ſe, ratione cuius realitatis, aliqua formalitas ei tribuatur; Quòd ſi dicatur, hoc non contingere in tranſcendentibus, eo qđ in ſe nequeant eſſe aliud ab eo, cui ſunt eadem, nam eſſent non entia, tunc argumentum maiores aſſumit vires, quoniam ſi nequeant aliud eſſe ab ente, ergo nedum identicè, ſed & formaliter ſunt entia, aliàs nihil omnino de eis formaliter diceretur.

Secundò principaliter arguitur, Paſſiones entis ſunt formaliter ſcibiles, ergo formaliter ſunt entia, antecedens patet, nam de eis acceptis vt ſic, & formaliter multa proferimus, quæ de alijs ſi proferrentur, non eſſent vera, qđ videlicet inſequantur omnia genera, qđ cum ente conuertantur, &c.

Conſequentia eſt clara quoniam dicebat Ariſtoteles primo Poſter. cap. 2. qđ non eſt non ſcitur, & Hoſpes ille apud Platonem in Sophiſta inquiebat id qđ non eſt ens, neque proferri, neque rectè dici, neque cogitari poteſt, ſed incogitabile, ineſſe, & irrationale exiſtit, ergo qđ ſcitur, qđ cogitatur, id de quo eſt ratio, verè eſt, &c. Ariſtoteles. Plato.

Tertiò, Aut ens prædicatur de omnibus, quæ participant rationem entis, aut non, ſi ſecundum, ergo non omnia ambit, & aliquid vltra ipſum eſt inueniendum, qđ de ipſis prædicetur, qđ eſt ridiculum, ſi primum, ergo prædicatur quoq; de paſſionibus, & nedum identicè, ſed & formaliter, nam prædicationes non attenduntur penes res vt ſic, ſed vt ſtant ſub conceptibus, & vt formaliter conſiderantur, ſi enim prædicatio ſpectaretur penes res, & identicè tantùm, falſò negaſſet Ariſtot. tertio Diuinor. 10. genus per ſe de differentia prædicari, & tertio Phyſ. 22 actionem eſſe paſſionem, &c. Ariſtot.

Quartò, Aut ens qđ partitur in decem genera, eſt ens ſe toto formaliter, aut non, ſi ſecundum, ergo aliquid eſt idem enti, & eſt formaliter non ens, & ſic idem eſt ens & non ens, qđ pugnat, ſi primum, ergo paſſiones entis, quæ idem ſunt cum ente ſic diuiſo, erunt formaliter ens, &c.

De alijs naturis non eſt cur probetur ens dici quidditatiuè, cum id nullus neget, ſed qui alias vult rationes, quibus probatur, ens dici quidditatiuè de paſſionibus, & de vltimis potiſſimùm differentijs, videat Caiet. hoc loco, & Soncinenſem quæſtione memorata; ſufficiant attamen quæ adduxi, quæ id præcipuè probant de paſsionibus entis, neque enim defuit eruditiſsimus Fonſeca, qui quæſtione illa relata, à Scoto recedens quo ad prædicationem entis de vltimis differentijs, illum ſectatus eſt, quo ad illam de paſsionibus. Caietanus. Soncinas. Fonſeca.

Hæc igitur ſunt, quæ pro vtraq. quæſtionis parte potiſsimùm adferri, & alicuius mentem fortaſsis implicatam, & irretitam retinere poſſent, &c.

ARTICVLVS TERTIVS

Quomodo ad ens ſe habeant eius paſsiones.

Prima Concluſio.

VT in medio dubitationum veritas apparere incipiat, ponatur prima hæc concluſio: Paſsiones entis ſunt cum ipſo ente conuertibiles. Pro notitia aduerte, quòd dum dicimus eſſe conuertibiles, multò plus dicimus, quàm qđ ſint eadem res cum ente, nàm aliqua erunt inter ſe eadem, quæ tamē non conuertentur, vt patet de genere & de ſpecie; Cum autem adeſſe poſsit cōuertentia & ſecundum rem, quando ſcilicet duo eandem naturam adæquatè dicunt, veluti ſubiectum, & propria paſsio, & ſecundùm prædicationem vt quando de omnibus, de quibus dicitur vnum, dicitur & aliud, vt genus, & differentiæ illæ ſimul quæ genus ipſum euacuant, vt animal ex vna parte, & rationale, ac irrationale ex alia, & tertio, ſecundum conceptum, vt ea, quæ ſunt eadē inter ſe, & re, & ratione, cuiuſmodi ſunt ſynonima, noſtra concluſio intelligitur de prima, atque de ſecunda conuertibilitate, non enim paſsiones entis aliquid reale ſupra ipſum dicere poſſunt, & rurſus de quibuſcunq. dicitur ens, dicitur & ipſius paſsiones, non autem accipitur de tertia, nam tunc foret nugatio dicere, ens vnū, ens verū, & in confeſſo eſt apud oēs, paſsionem à ſubiecto ſuo, iuxta conceptum ſaltem, & rationem differre. Ea propter conuertuntur paſsiones entis cū ente, & quo ad rem & quo ad pdicationē, non aūt quo ad conceptum:

Varia conuenientię.

Argumenta nonnulla ſolent fieri de ſingulis ferè paſsionibus, at pręcipuè de vno, de vero, & de bono, qđ cum ente non conuertantur, at qm communia ſunt, & apud citatos Auctores optimè confutata leguntur, ſed potiſsimùm illa de vno ab Auctore p.p.q.11.artic.1.& à Caiet. ibidem, & à Capreolo in primo diſtinct.24.ad argumenta Scoti contra tertiam concluſ.& à Dominico Flandriēſe 4.Diuinor.q.3.art.1. illa etiam de vero ab eodem Auct. eadē p.p.q 16. art.3.& demū illa de bono, q.5.art.1 & 3.& q.de Veritate 21.art.1 ideo ea miſſa facio.

D. Thom. Caietanus: Capreolus: Flandrienſ.

Illud dumtaxat aperiam, quomodo ratione differant, & quo ad conceptum non conuertantur.

Ratio Entis.

Scias itaq. quòd ratio entis vt ſic, eſt abſoluta, non enim ens vt ſic vllam relationem importat, paſsiones vero entis, aliquid ſuper hanc abſolutam rationē referunt, hoc aūt cum nequeat eſſe quid reale additum enti, erit aliquid rōnis, quare erit vel negatio, vel relatio, & accipe ſemper negationem, vel relationem, non prædicamentalem, vel ad aliquod genus determinatam, ſed tranſcendentalem. *Vnum* igitur addit ſupra ens negationem diuiſionis, nam ens vnum nil aliud eſt, quam ens in ſe indiuiſum, *Verum* autem, & *Bonum* addunt relationem, & illud quidem conformitatis ad intellectum, (nam verum non in rebus, ſed in mente eſſe accepimus ex vltimo 6.Diuinor.) hoc autem conuenientiam ad vim appetentem. Sed diligenter conſidera, has paſsiones entis non importare putam illam relationem, aut negationem, tunc enim forent entia rationis tantùm. neq. ſolùm ens, aliàs & in conceptu etiam cum ente conuerterentur, & illi eſſent ſynonima, ſed vtrumq. referunt, & ens ſcilicet, & negationem illam, vel relatione, adeo qđ *Vnum* non dicit pure ens, neq. pure indiuiſionem, ſed ens indiuiſum, vt ſcilicet ſtat ſub indiuiſione; idem dicas de *Vero*, ac de *Bono*, ſignificant namq. ens, vt conforme intellectui, & vt conſonum appetitui.

Quid addat Vnum enti. Quid verum, Bonum.

Adeò vt paſsiones iſtæ ſint in rerum illarum, ſiue eorum nominum ſerie, quæ

neque

neque abſolutum, neq. relatiuum præciſè exprimunt, ſed vtrumq. ſimul, abſolutum nimirùm, vt ſtat ſub reſpectu, velut dicunt Theologi, ideam in Deo non importare tm̃ eſſentiam diuinam, ita.n. vti vnica eſt eſſentia diuina, ſic vnica foret idea, neq. tantùm reſpectum illum, quo creatura eam valet imitari, aliàs non foret eſſentia diuina, ſed vtrumq. eſſentiam ſcilicet Dei, vt eſt à creaturis imitabilis, & eſſentia eſt quid abſolutum, imitabilitas illa, quid reſpectiuum, vt conſtat; ſic *Verum* non dicit ſolùm ens, neq. ſolùm relationem illam ad intellectum, ſed ens ſub illa relatione, ſic dicit abſolutum cum reſpectiuo. *Quid dicat Idea in Deo.*

Et ſi attentè hoc vnum inſpicias, nullum videbis argumentum, quod hac in re vllius poſſit eſſe difficultatis, & præſertim in eo, quod ens de ipſis paſſionibus non dicatur quidditatiuè, omnia enim difficiliora argumenta, (at facillima certè ſunt, ſi quod præmiſſi ſpectetur,) petunt difficultatem tertij argumenti eorum quæ primo loco adducebantur, num ſcilicet paſſione includant præciſe ipſum ens, aut aliquid addant, certè hoc ſecundum dicendum eſt, alioquin idem eſſet dicere, ens eſt verum, & ens eſt ens, illud ergo, quod addunt, eſt paſſio entis, de quo non dicitur ipſum ens, fatemur illud additum eſſe tale, de quo non dicitur ens reale, (de quo ente loquimur,) quidditatiuè, at quando infertur, ergo illud additum eſt paſſio entis, ergo de paſſionibus entis non dicitur ens quidditatiuè, hæc neganda ſunt, non enim paſſiones ſunt illud additum ſolum, tunc enim dicerent purum reſpectiuum, tunc non eſſent eadem cum ente; Dũ ergo arguitur ab indiuiſione, ad *Vnum*, non eſt argumentum à toto, quod eſt in re, ſed à parte ad totum, nedum enim vt dicebatur, *Vnum* dicit indiuiſionem, ſed & ens ſub tali indiuiſione. Ita non dicimus *Vnum* eſſe formaliter negationem, ſed benè aſſerimus, negationem eſſe de ſuo ſignificato formali, neq. dicimus, ens includi formaliter in eo, per quod determinatur ad *Vnum*, (non enim includitur ens reale in diuiſione, quæ eſt negatio.) ſed dicimus includi quidditatiuè in conceptu *Vnius*, quoniam eius conceptus non eſt ſola illa indiuiſio, ſed ens ſub indiuiſione, ita ens non eſt pars *Vnius*, ſed conceptus entis eſt pars conceptus *Vnius*, quoniam conceptus *Vnius* dicit ens ſub indiuiſione, ille verò entis non dicit negationem illam. Sed difficultatem videtur facere illud additum harum paſſionum ad ens, at ſemper recolere oportet non ſaluari paſſiones ſub illis additis præciſè, ſed ſub ente, vt manet ſub illis, & ſic nimis apertè elucebit, ens dici de ſuis paſſionibus. *Vltimum argumentum.* *Vbi ſit ratio paſsionũ entis.*

Et tamen quidam recentiores, de quibus hac quæſtione mentio facta eſt, illud additum præciſè ſpectaſſe videntur, & cum de ipſo vt ſic non dicatur ens quidditatiuè, malè ſubintulerunt, ens non dici quidditatiuè de paſſionibus, at nil mirum, ſi inconuenienti illo dato, hoc aliud (iuxta dictum Ariſtot. 1. Phyſic. 10. & 22.) ſequatur, inconueniens quippe eſt, in entis paſsionibus illud additũ dumtaxat inſpicere, nam & id, quod ſubſtat illis additionibus tanquam ſubſtractum, & abſolutum Inſpiciendum eſt. *Ariſtot.*

At inferius quæſt. 5, eiuſdem capitis, & libri ſectione 5. arguere non deſiſtũt contra ea, quæ ſæpius inculcamus, quòd ſcilicet *Vnum*, & reliquæ paſsiones formaliter includant ens; dicunt enim primò, Quòd nũquam affectio rei tantam perfectionem includit, quantam res ipſa, cuius eſt affectio, hoc aũt eueniret, ſi paſſiones entis formaliter includerent ipſum ens, imo verò poſſum ipſe roborare hoc argumentum quòd non ſolùm æqualis, ſed & maioris perfectionis eſſent, adderent.n. vltra ens, illam vel relationem, vel negationem, quam ipſum non includit. Sed nullum penitus eſt hoc argumentum, & maiorem illam vniuerſaliter, & abſolutè negaret Scotus, & eius aſſeclæ, cum in vniuerſum doceant, paſsionem omnem eſſe eandẽ rem cum ſuo ſubiecto, ac proinde eiuſdem *Argumenta Ionſecę aduerſus ea, quæ dicta ſunt.*

eſſe perfectionis cum ipſo, ſi non formaliter, ſaltem identicè; Nos autem maiorem illam concedimus in entibus particularibus, cum fateamur, paſſiones eſſe accidentia ſubiecti, at in tranſcendentibus eam inficiamur, quandoquidem in his non niſi ratione à ſubiecto ſuo ſecernuntur paſſiones, atque ideò eam, & tantam dicunt perfectionem, quam, & quantam dicit ſubiectum. Adde, quòd ſub hac rõne, quatenus ſunt paſſiones, videntur non eſſe tantæ perfectionis, quã ratio entis, earum rationes præuenit, & certè nulla eſt argumentatio, dicendo, *Vnum*, *Verum*, *Bonum* &c. non debent dicere tantam perfectionem, quantam dicit ens, ergo non includũt formaliter ens, ſtat enim, quòd ex alio capite exceſſus perfectionis ipſius entis ad ipſas paſſiones petatur. Ad confirmationem dicitur; quòd ea, quæ addunt huiuſcemodi paſſiones, nullam dicunt perfectionẽ, ſunt enim vel relationes rationis, vel negationes, penes quas nulla valet attendi perfectio; quo modo diſſoluere ſoleo ipſe argumentum illud, quod à nonnullis magni fieri audiui, quo conſueuit concludi, ſcientiam viſionis Dei, (& hoc obiter huius loci ſit,) potuiſſe eſſe perfectiorem, eo quòd ad plura ſe potuiſſet extendere, (potuiſſet enim plura facere Deus, quam ſtatuerit ſe facturum, & ſic illa, quæ modo ſubduntur notitiæ ſimplicis intelligentiæ, ſubderẽtur ſcientiæ viſionis,) ſed vana argumentatio, nam reſpectus dumtaxat rationis fuiſſet adiectus illi ſcientiæ ad illa ſcibilia, penes quem nulla eſt deſumenda perfectio. Quod addunt, nullam affectionem, quæ fluit ex ſubiecto, poſſe ex eo conſtitui, iam enim ex ſeipſo flueret ſubiectum, & ſeipſo eſſet poſterius, hoc quoq. nihil eſt, non enim in tranſcendentibus datur hæc deriuatio paſſionum à ſubiecto, nec ſubinde hæc prioritas, ſiue poſterioritas, niſi ſecundùm rõnem, & nihil abſoni continet, quod ens ſic abſolutè, (quale eſt ſubiectum tranſcendentium) ſit prius ſeipſo ſecundum rationem, quatenus eſt ſub indiuiſione.

Cuiuſmodi ſint ea quæ paſſiones addunt Entis.

Quod vlterius dicunt, Indiuiſionem potius eſſe dicendam paſſionem entis, quàm totum compoſitum, hoc non eſt admittendum, non enim indiuiſio in ſenſu ipſorum, ſed vnitas eſt paſſio entis: dixi in eorum ſenſu, nam ipſi ab indiuiſione præſcindunt ens, nos verò ſub vnitate includimus ens, vt patet. Quando inquiunt, affectionem accommodatius demonſtrari de ſubiecto, quàm totum compoſitum, admittatur, ſed ſubſumo ego, affectionem eſſe non puram indiuiſionem, vt millies dixi, ſed ens ſub indiuiſione, quod patet dicere quid reale, & quid rationis, ex quo habetur reſponſio ad quandam eorum percontationem.

Reijcitur eius interpretatio de locis D.Th.

Demum explicent Auctorem dicentem p.p.q.11.art.1. & de Verit.q.21. art. primo, *Vnum* ſignificare non ſolùm diuiſionem, ſed & entitatem, vt id voluerit, non de formali ſignificatione tantùm, ſed & de connotatiua, at nimis violentè trahere ipſum volunt ad opinionem propriam, ſemper enim ait, *Vnum* addere enti in diuiſionem, *Verum*, relationem illam, &c. Quod ſi addunt, iam illud includunt; Præterea ſemper ait, has paſſiones addere relationem, vel negationem, nũquam ait eſſe relationes, eſſe negationes, & tamen loquitur de ipſis formaliter, vt paſſiones ſunt, & vt ab ipſo ente ratione diſtinguuntur, ergo formaliter ad eius aures includunt ens: Rurſus, poſſet quis dicere è contra, vt formaliter ſolùm voluerit, vnum includere ens, & connotatiuè illam negationem, velut ſentire viſus eſt Capreol. loco ſupra memorato ad tertium. Deniq. ita mentem eius interpretati ſunt doctiſſimi ſui alumni, Caiet. Capreol. & alij iam commemorati, qui planè eius ſenſum optimè calluerunt.

Capreol.
Caiet.

Cæterum aduerſus ea, quæ pluries inculcauimus, quòd ſcilicet *Vnum* dicit negationem, dicit indiuiſionem, quod eſt de mente Auctoris locis relatis, & omnium eius diſcipulorum, & magni Alberti, 4. Diuinor. tract. 1. cap. 4 & 5. & Ægidij quæſt. 8. & Landuni quæſtione quarta eiuſdem libri, & Auerr. ibidem ad ter-

Alb. magn.
Ægidius.
Landunus.

ad tertium,& quartum,& Alenſis ſuper 11. quinti, & nonum decimi eiuſdem facultatis, vbi poſtquam dixit de ratione vnitatis eſſe indiuiſionem, ait nos nominare vnum per negationem,& priuationem, licet dicat poſitionem ſecundùm rem, nam rem ipſam dicit indiuiſam, & deniq. Ariſtotelis 5. Diuinor. 11. vbi ait, quæcumq. vniuerſim non habent diuiſionem, quatenus non habent, eatenus vnum dici,& nono decimi eiuſdem ſcientię habet, id quod eſt indiuiſibile, aut non diuiuiſum, vnum eſſe; Aduerſus, inquam, hæc, quamuis multa adferatur argumenta à Scoti ſectatoribus, potiſſimum ab Antonio Andrea q. 3. 4. Diuinor. quoniam tamen à memoratis auctoribus, præcipuè ab Alberto, Capreolo, Caiet,& Flandrienſe reiecta nouimus, ea omnia ſilentio abſoluenda duxi, vno excepto, quod non omnino facilis ſolutionis apparet, & cuius ſolutio, ea quæ de *Vnius* ſignificatione dixi confirmabit. Alenſis. Ariſtot. Antonius Andreas.

Eſt autem argumentum huiuſmodi: Multitudo componitur intrinſecè ex vnitatibus, ergo vnitas dicit aliquid poſitiuum, probatur conſequentia, quoniam nullum poſitiuum componitur intrinſecè ex priuationibus, conſtat autem, multitudinem eſſe quid poſitiuum, quare &c. Occurrebat huic argumẽto Auctor p. p. q. 11 art. 2 ad primum dicens, vnitates non conſtituere multitudinem, ſecundùm id, quod habent de ratione indiuiſionis, ſed quatenus habent de entitate, veluti & partes domus conſtituunt domum, quatenus ſunt quædam corpora, non quatenus ſunt non domus, ſic ruit argumentum vt patet, quoniã non componitur multitudo ex priuationibus, ſed ex entitatibus, quoniam non ex vnitatibus, ratione indiuiſionis incluſæ, ſed ratione contentæ entitatis. *Dubitatio in hoc negotio præcipua.* D. Thom.

At circa hãc reſponſionem, dubium acutum ibidem mouebat Caiet. qm̃ hoc modo non videtur accipi & multitudo,& vnitas formaliter, ſed materialiter, illa. ſ. pro rebus multis, hæc pro re vna, & ſic non formaliter, non cõpletiuè, ſed materialiter, & ſubſtantialiter tradi videtur hæc doctrina; poſſet tñ, dici ſermonẽ Auct. eſſe & de multitudine,& de vnitate, quãtũ ad id, qđ realiter sũt.

Altius tamen, & formalius, vt ipſemet Caiet. loquitur, verba hæc auctoris accipit dicendo, eius ſermonem eſſe de vnitate, & de multitudine formaliter, & vniuerſaliter, quod dum ait, vnitates ſecundum id, quod habent de ente cõponere multitudinem, non intendat de re, quæ eſt vna, ſed de ipſa vnitatis natura, vt actum entis exercet. Vnitas enimuerò tranſcendens dupliciter ſumi poteſt, primo vt eſt indiuiſa vt ſcilicet eſt nõ multitudo,& ſic fieri nequit, vt multitudinem componat, nam diuiſio tunc componetur ex indiuiſione, alio modo, ſecundum id, quod eſt, hoc eſt, ſecundùm ipſam negationem diuiſionis, non quatenus exercet actũ priuationis, ſed quatenus hẽt rõnem entis,& ſic cõponit multitudinem formaliter,& cõpletiuè acceptam; Ita hæc diſtinctio cõtracta ad vnũ,& multa tranſcẽdenter, non eſt diſtinctio priuationis à ſubiecto poſitiuo, ſed eſt diſtinctio actus priuatiui, ab actu poſitiuo, hoc eſt, nõ dicimus vnitatẽ quo ad poſitiuũ componere, & quo ad priuatiuũ non cõponere multitudinẽ, (tũc. n. certè nõ vnitas, vt ſic, ſed res vna cõponeret,) ſed verè ipſa vnitas dr̃ componere, at duos actus intuemur in hac vnitate vt ſic, & poſitiuum. ſ. rõne naturæ, quã importat,& priuatiuum, rõne indiuiſionis, quam includit, ſic diſtinguitur in hoc eodẽ ſubiecto actus poſitiu⁹, ab actu priuatiuo,& cõpoſitionem tribuimus actui illi poſitiuo (ſemper tñ eam aſcribimus eidem ſubiecto, hoc eſt, eidẽ vnitati) non actui priuatiuo; Sic indiuiſio ipſa, vt exercet actum priuationis nõ cõponit, & ipſamet (ecce non diſtingui priuationẽ a ſubiecto poſitiuo) vt cuiuſdã entis rõnem, & actũ hẽt (ecce diſtinctionẽ actus poſitiui ab actu priuatiuo) componit multitudinẽ, quæ planè in rei veritate eſt ens negatiuũ formaliter (ſonat. n. plura diuiſa) licet per affirmationem explicetur; Remouetur. *Quomodo vnitas componat multitudinẽ.*

Quare ad argumentum principale negatur, in re ipſa, multitudo eſſe quid poſitiuum, tamen abundans, & ſubtilis ex Caiet. doctrina allata eſt.

Ex his conſpicuum nimis redditur, quòd *Vnum* in formali ſuo conceptu dicit illa duo, quæ ſæpè dixi, entitatem. ſ. & indiuiſionem, nam fatemur, formaliter vnitatem componere multitudinem, non tamen vt exercet actum indiuiſionis, ſed vt actũ gerit entitatis, ſtando ſemper in ambitu formali ipſius; Ex hac eadẽ doctrina ſoluitur aliud argumentum, qđ poſſet fieri, nam ex 10. Diuin. 9. & 10. vnum, & multa ſunt contraria, quomodo itaq. ex vnitatibus coaleſcit multitudo? patet enim, quomodo componũt vnitates, vt. ſ. exercent actũ entitatis, ſub qua rõne non aduerſantur multitudini. Et quidem, dum ſumus in nominibus, quæ duo formaliter important, ſeu ex duobus formaliter integrantur, a negatione vnius partis, nõ ſequitur abſoluta negatio, ſic nullũ eſt argumẽtũ. Vnitas nõ cõponit multitudinẽ rõne indiuiſionis, ergo nõ cõponit formaliter, &c.

Ariſtot.

Secunda conclusio.

Sed iam ponatur 2. concluſio: Ens, & reliqua tranſcendentia ſunt prædicata, quæ conueniunt naturæ, ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem acceptæ, & formaliter, & concomitatiuè, & cauſaliter.

De quauis profectò natura abſolutè loquendo hæc propoſitio eſt vera. Hæc natura eſt ens; Nec q. obſtat, quòd aliquando non ſit in actu, ſed ſolùm in potẽtia, nam vt docet Auctor ad octauũ, 10 Diuin. in vltimis verbis lectionis tertiæ, ens, quod diuiditur per decem prædicamenta ſignificat ipſas naturas decẽ generum, ſecundùm, quod ſunt actu, vel potentia, quocirca omni modo, quo natura ſit, quæuis natura eſt ens. Rurſus, liquidò conſtat, in quauis natura ſecundùm ſe poſteriora tranſcendentia ſaluari, nam quæuis natura eſt vna, vera, bona, &c. eſt enim indiuiſa in ſe, attingibilis ab intellectu, nata conformari appetitui, &c. quare ſaluabitur & ens, cum in tranſcendentibus poſterioribus ſaluetur prius, ſemper etenim in ſecundo ſaluatur primũ, & in poſteriori prius, vt docebat Auctor prima par. q. 60. ar. 1. & 62. ar. 7. Non intelligas aũt, ens ſaluari in *Vno Vero*, & poſterioribus alijs tranſcendentibus, & in naturis particularibus, velut ſaluatur animal in homine, tunc enim dicendo, ens vnum, ens verum, homo ens, homo vnus, duo gradus diſtincti importarentur, quo modo dicendo, *animal, homo*, dicuntur duo gradus, ſẽſitiuus ſcilicet, & intellectiuus, qui licet compoſitionem non faciant realem, compoſitionem attamen pariũt metaphyſicam, ſed imbibitur ens in poſterioribus tranſcendentibus, (& in quauis natura,) tãquam ſuperius in inferiori; nullum dicens gradum ab ipſis diſtinctum, & conditiones huius prioris imbibitæ ſunt, (ſic loquitur Caiet. p. p. q. illa 60.) in proprietatibus inferiorum, & penetrant quodãmodo eas, & nõ conueniunt ſeparatim, velut proprietates animalis conueniunt quidem homini, at ſeorſum, ratione gradus diſtincti, quem importat homo, & quem importat animal, non enim homo ex vi gradus ſui præciſè accepti, & ſecundũ formalem rõnem, qua diſtinguitur à gradu animalis, eſt ſenſibilis, ſed ſolũ eſt rationalis, licet in re ſit quoq; ſenſitiuus, at eſt ſenſibilis, quatenus eſt animal, nam ſenſibile eſt proprium prædicatum animalis, ac ſubinde in quocunq. inuenitur, & de quocũq. dicitur, inuenitur, ac dicitur meritò animalis, iuxta regulam ex 1. Poſter. c. 4. de vniuerſali; At quæuis natura ſecundũ ſe, & vt ſic, eſt ens, vna, vera, &c. quoniam proprietates entis, & aliorum tranſcendentium imbibuntur in naturis inferioribus, nullum gradum ſuper ipſas dicentes: ſic conſtat, eſſe prædicata, quæ naturis omnibus formaliter conueniant.

D. Thom.

Quo pacto ſaluetur ens in poſterioribus trãſcendentib.

Ariſtot.

Sed & cauſaliter quoque, ac concomitatiuè, & quidem cauſaliter, qm̃ ab his tranſcendentibus habet vnaquæq. natura, vt conſtituatur in eſſe, & in rõne naturæ, atq. quidditatis, concomitatiuè autem, quoniã ſi ſit aliqua natura, ſtatim

conſe-

conſequitur, vt eam ens, & omnia tranſcendentia comitentur, vt facilè patet, conſequitur enim vnitas, & reliqua tranſcendentia naturam omnem, vt eſt ens, non vt tale, & tale ens, tunc enim hoc, vel illud ens ſolùm foret vnũ, verũ, &c. quod tamen eſt falſum; At nedum conueniunt tranſcendentia naturis ſecundũ abſolutam ſuam conſiderationem acceptis, ſed & quatenus habent eſſe, & in illo ſingularibus, & in intellectu exiſtens, ſortitur rationem entis, vnius, &c. & prout etiam obiectiuè eſt in intellectu, debetur ſibi aliquod eſſe, licet non reale, ſed rationis, aliqua indiuiſio, aliqua eidem intellectui conformitas, &c. Illud tamen verum eſt, quod in ſua abſoluta conſideratione conueniunt ei tranſcendentia abſolutè, at ſecundum hoc, vel illud eſſe, non abſolutè, ſed hoc, vel illo modo limitato, vt ens, vnum ſpecie, numero, & modis conſimilibus, qui ad præſentem contemplationem non faciunt, quæ eſt de tranſcendentibus vt ſic.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quale ens cuiuis naturę ſecundùm ſe conueniat?

DVbium præcipuum, & ſatis arduum verſatur circa ea, quæ ſecunda illa cõcluſione diximus quale nimirum ſit illud ens, vel ſub qua ratione accipiatur, dum dicitur, quod cuilibet naturæ conuenit, ſit ne ens, vt ſignificat eſſentiã, an vt ſignificat exiſtentiam, ſit ne ens nominaliter, an participialiter acceptum, & cum illud ens, qđ dicitur de omnibus naturis effectis, vel creatis, ſit illud idẽ, qđ diuiditur in decem prædicamenta, (nam natura omnis continetur, vel ſub ſubſtantia, vel ſub accidente,) dubitatio ex conſequenti emergit, quodnam ſit illud ens, qđ in decem genera partitur, & ita rimabimur id, qđ 1. cap. huius operis ex Ariſtot. & Auctore dicebamus, ens videlicet vno modo dici, quatenus in decem cathegorias ſecabatur, à quo eſſentia ſumebatur, &c. iam enim, quale ſit hoc ens, ſpeculaturi cum Caiet. hoc loco adſumus.

Pro notitia terminorum ſcito, qđ ens põt nominari, & ab eſſe eſſentiæ, & ab eſſe exiſtentiæ, veluti lucens poteſt nuncupationem trahere, vel à luce, vel à lucere, adeo vt ex proportione dicamus, lucere reſpondere exiſtentiæ, (nam & lucere eſt verbum, & exiſtentia ſumitur à verbo exiſtere,) lucem vero, eſſentiæ, (vtrumq. enim nomen eſt,) & demum lucens reſpondere enti, Ens vt ſumitur ab eſſentia idem valet, qđ lucens ſumptum à luce, ſic dicitur ens nominaliter, qm̃ à nomine originem ducit, ens autem ſumptum ab exiſtentia, idẽ pollet, qđ lucens ſumptum à lucere, ſic dicitur ens participialiter, nam à verbo *ſum eſt*, deriuatur, & actum eſſendi refert. Cumq. ex Ariſtot. 1. Perihermenias c. 2. nomen in ſui ſignificatione non importet tempus, verbum aũt ibidem c. 3. ſignificet tempus, hoc erit diſcriminis inter ens ſumptum ab hoc nomine *eſſentia* & acceptum ab hoc verbo *ſum* qđ illud ſignificabit ens abſq. vlla temporis differentia, ſiue ſcilicet res fuerit, ſiue non fuerit, hoc aũt illud non ſignificabit, niſi quatenus actu in tempore exiſtit. Rurſus, cum omni rei creatæ accidat, vt exiſtat, põt enim exiſtere, & non exiſtere, nulli verò rei accidat, vt habeat eſſentiam, aliàs eſſet res, & non res, illud ſequitur, qđ prædicatum entis, vt ſpectat ad exiſtere, ſeu vt ab ipſo ſumitur, non attineat in rebus creatis ad quæſt. quid eſt, (nam huius quæſt. terminus eſt ſola quidditas, ac eſſentia,) ſed ad quæſt. an eſt, per quam concluditur eſſe, prædicatum aũt entis ſumptum ab eſſentia, terminabit quæſtionem quid eſt.

Vnde eſtringat ſumi nomen Entis.

Ariſt.

Ens Auic. &c. Hinc variæ emerſere ſententiæ, Auicennas.n. vt refert Auctor ſuper 3. 4. & 8.10. Diuinor. & ante ipſum Auerr. eiſdē locis dixit, qđ ens non ſignificat ſubſtantiam rei, ſed aliquid additū, qm̄ in qualibet re habente eſſe ab alio, aliud eſt eſſe rei, & aliud ſubſtantia, & eſſentia eius, hoc aūt nomen *ens*, ſignificat ipſum eſſe, quare videtur, qđ ſignificet aliquid additum eſſentiæ.

Auctor verò ibidem contra Auicennā docet, ens non prædicare aliquid additū eſſentiæ, neq. eſſe prædicatū accidentale, & tamē difficilis apparet hæc Auctoris poſitio & operoſū ſatis eſt videre, quomodo ab Auicenna in hoc diſſentiat, cùm vnum ex præcipuis fundamentis in tota ferè ſua doctrina ſit, In omni re creata diſtingui realiter eſſe ab eſſentia. & quolibeto 2. quæſt. 2. art. 1. dicat, ens non eſſe prædicatum eſſentiale & primo con. Gentes 25. doceat, ens nō cadere in definitione ſubſtantiæ, ex quo apparet, ipſum cum Auicenna ſentire.

Sententia Ferrarienſis. Hæc fortaſſis animo luſtrans Ferrar. loco mox ex 1. contra Gentes recenſito, dicit ens non participaliter, ſed nominaliter prædicari de omnib. eſſentialiter, ſic forſan ex hac Ferrar. doctrina poſſet quis conciliare Auctorem, & Auicenn. vt ſcilicet diceret, illum loqui de ente nominaliter, vt dicit eſſentiam dum ait eſſe prædicatum ſubſtātiale, hunc vero de ente participialiter, & ſimiliter Auctorem, qñ ait nō cadere in definitione. Qui modus dicendi aliquo tēpore mihi non diſplicuit. Subdit eo loc. Ferrar. vel potius antea immediatè inquit, ens nominaliter acceptū eſſe illud, qđ in decē pdicamēta diuidit, qđ prius videtur docuiſſe Capreol. 1. ſent. diſt. 8. q. 1. ad 3. Henrici contra 1. concluſionem.

Capreolus.

Opinio Caiet. Caietanus autem hoc loco aliter ſpeculatur, dicit enim, quòd ens participialiter eſt illud, quod eſt tranſcendens, diuiſum in decem prædicamenta, vnde obſeruat, in nomine entis duo nos poſſe conſiderare, & illud ſcilicet, à quo nomen entis ſumitur, quod eſt ipſum eſſe, quo res eſt & ſecundò id ad qđ nomen entis impoſitum eſt; Dictum ſiquidem fuit primo capite huius libri, id verſari diſcriminis inter ens, & eſſentiam, quòd illud ſe habebat vt quod, hæc vt quo, hinc illud ſignificabat id, quod eſt in quouis prædicamento, hæc autem id, quo res in prædicamento locatur. Conſiderans itaq. Auicen. id quo res actu eſt, & à quo entis nomen impoſitum eſt, quod iam dixi, eſſe exiſtentiam, protulit abſolutè, & ſimpliciter, ens eſſe prædicatum extra eſſentiam rei, extra illud inq̄, à quo nomen entis fuit impoſitum: At verò Auctor præ oculis habuit non id, quo res eſt, ſed id, quod eſt, non inquam illud, à quo, ſed id, ad quod nomen entis impoſitum eſt, quare contrarius fuit Auicennæ, non enim ipſum quod eſt p̄dicat aliquod extra eſſentiam rei. Aduertens inſuper, quòd ipſum quo res eſt in rerum natura, actualis. ſ. exiſtentia, non eſt naturæ extraneæ ab eo quod eſt ſed eiſdem principijs conſtituitur, quibus ipſum quod eſt, noluit connumerare, ens inter prædicata accidentalia. Et hoc de nullo alio, quod ſit præter rei eſſentiam, poteſt dici, vt ſcilicet conſtituatur per propria principia ipſius rei, excepta ipſa exiſtentia, nam omne aliud extra rei eſſentiam exiſtens, conſtituitur principijs proprijs ſui generis, & prædicamenti, proprio ſcilicet genere & propria differentia, non autem principijs ipſius rei, vel ipſius quod eſt, at ſola exiſtentia, vel ſolum exiſtere, extra rei eſſentiam exiſtens, conſtituitur eiſdem principijs, eodem genere, & eadem differentia, quibus conſtituitur ipſum qđ eſt. Videbimus enim cap. ſequenti huius operis quæſt. 6. in eodē genere collocari eſſe, in quo collocatur id cuius eſt eſſe.

Quid proprium obtineat exiſtentia.

Cum itaque ens dum prædicatur de aliquo, non trahat illud extra propriū genus, & propriā differentiam, neq. ratione ipſius quo eſt, (exiſtentiæ ſcilicet, nam eſſentia eſt, qua res eſt abſolutè, exiſtentia verò, qua res in actu eſt,) neque ratione ipſius quod eſt, colligamus cum Caietano, eſſe prædicatum non

acci-

accidentale, vt dicebat Auicennas, ſed ſubſtantiale, vt citatis locis aiebat Auctor, & ibidem Auerr. atq. Ariſtot, qui dilucidè inquit, idem eſſe dictu ens homo, vnus homo, & homo, non enim ſignificat aliquid diuerſum homo, ens homo, & vnus homo, & tamen, ſi ens foret prædicatum accidentale, aliquid diuerſum diceret ens homo ab homine.

Ariſtot.

Ex quibus patet, modum illum conciliandi Auctorem, & Auicen. falſum eſſe, & ipſius Auctoris grauitatem minus decentem, & quidem falſitas patuit: non.n. verum eſt, quòd ens ſumptum etiam ab eo, quo res eſt, ſit prædicatum accidentale, & aliquid additum ſignificet, quandoquidem actualis exiſtentia, licet ſit aliud ab eſſentia, nõ tamen eſt ei quid ſuperadditum, more accidentis, tum q̃m non eſt accidens, tum quoniã per principia propria ipſius eſſẽtiæ cõſtituitur, vt dictum eſt, derogat autem eius grauitati, tunc enim iniuria arguiſſet Auicennam, vt patet ex eius ratione, quam idem Auctor adducit, & ſi de ente ſolum, vt dicit eſſentiam intellexiſſet, q̃d eſſet prædicatum ſubſtantiale, rem cecuiſſet, de qua nulli vnquam fuit, aut erit dubium, quis enim ignoret, rei eſſentiam eſſe prædicatum ſubſtantiale? At res nimis patens eſt, velle ibi Auctorem illud ens, qđ eſt aliud ab eſſentia (tale autem non eſt niſi exiſtere,) eſſe prædicatum ſubſtantiale.

Sed pro maiori horum intelligẽtia, & vt pateat, quomodo varia loca ex Auctore allegata, quæ ſibi non cohærere videntur, optimè adinuicem conſentiãt, imaginare mecum in præſentia, prædicata eſſe triplicis generis, quædam enim ſunt primo eſſentialia, & quidditatiua, & hæc ſunt ea, ex quibus coaleſcit definitio, q̃dam ſecundo ſunt accidentalia, quæ rem accidentalẽ, & additã, & extraneam dicunt, vt albũ de homine, quædã tertiò mediã ſedem inter hæc vidẽtur tenere, & vocãtur prædicata ſubſtantialia, quippè quæ, nec quidditatẽ, nec accidens dicunt, ſed quid ſubſtantiale, ita vt neq. ponantur in definitione, neq. rem extraneam dicant, & huiuſmodi prædicatum eſt ens, ita namque de rebus prædicatur, qđ non eſt accidens, per ea quæ dicta ſunt, neq. ponitur in definitione, q̃m hæc abſtrahit ab exiſtentia, non tñ ab ordine ad ipſam, vt paulò inferius manifeſtũ fiet. Neq. turbèris, qđ definitio debeat totam rei ſubſtantiam aperire, id enim veritatem hẽt, quo ad ea p̃dicata, quæ ſemper rei ſubſtãtiæ inſeparabiliter adſunt, de quorũ numero conſtat non eſſe exiſtentiã, rurſus intelligitur de ijs, quæ verè ſunt rei partes, & eã integrant, cuiuſmodi non eſt eſſe, hoc.n. neque eſt pars eſſentiæ, neq. cum ea componit, (aliàs oẽs ſubſtãtiæ creatæ vere eſſent compoſitæ in eſſentia, atq. ſubſtantia,) vt cumulatius quæſt. illa 6. ad caput ſequens videbitur, deniq. accipitur de illis prædicatis, quæ quid peculiare de re definita aperiunt, ens autem nihil rerũ propriũ dicit, cum omnia in ipſo conueniant, vt art. ſequenti erit videre, &c. Ita non videbis Auctorem dicere, aut aduerſus Auicenn. concludere, ens eſſe prædicatum eſſentiale, aut quidditatiuum, ſed notanter ait, eſſe ſubſtantiale, hoc eſt, non accidentale, nõ dicẽs rem extraneã, non rẽ additã, vt ipſemet ſe declarat: ſic loca eius oĩa, vbi hẽt eius accidere, non eſſe de rei cõceptu, & ſimilia, explica ſemp non eſſe de deffinitione, nõ de quidditatiuo conceptu, & loca alia, in quib. inquit, ens eſſe p̃dicatum ſubſtãtiale, non dicere accidens, interp̃tare, qđ non dicit naturam extraneã, qđ non prædicatur ad modũ accidentis, non autem, quòd ſit de definitione. Sic duo Dominici, Flandrienſ. videlicet, & Sotus dixerunt, ille q.3 ad 4. Diuinor. art.5. & iſte quæſt. prima ſuper prædicamenta, ad finem quæſtionis, eſſe non dici accidens ſubſtantiæ, neq. in accidentis prædicamento reponi, ſed ad ſubſtantiæ cathegoriam reduci, & ab Auctore nuncupari prædicatum ſubſtantiale. Et reuera non egent Auctoris loca interpretatione, non

Prædicata multiplicia.

Quo pacto definitio totam rei eſſentiã dicat.

Quomodo loca varia D. Tho. accipienda.

Flandrienſ.
Sotus.

enim

enim inuenies ipſum dicentem, qđ ens ſit prædicatum aut eſſentiale, aut quidditatiuum, neq. rurſus, qđ ſit accidentale, ſed tantùm comperies ipſum verè, ac doctè affirmantem, prædicatum ſubſtantiale.

Nec putes me immemorem eorum, quæ docui q.3.ad c.2. ſtat enim, qđ idem ſibi velint ſubſtantia, eſſentia, & quidditas, & nihilominus adſit aliquod prædicatum ſpectans ad rei ſubſtantiam, qm̃ non ſit accidentale, & non ſpectet ad eſſentiam, vel ad definitionem, propter rōnes proximè dictas, qđ ſi omnino ad ſubſtantiam attineret, & eius pars, atq. ſibi neceſſariò coniunctum eſſet, cum eaque componeret, ac demum quid illius proprium diceret, poneretur vtique in definitione, ac ſubinde eſſentiale & quidditatiuum foret.

Auctoris iudicium.

Quod verò attinet ad ens illud, qđ in decem prædicamenta diuiditur, iudico ipſe, poſſe probabiliter ſuſtineri cum Ferrar. & aliis, illud eſſe ens nominaliter acceptum: ſed mihi multò probabilius eſt dicere cum Caiet. in præſenti, quòd ſit ens participialiter. Quæ vt intelligas, nota hanc entis diſtinctionem accommodatam eſſe, ex eo patere, qđ & eſſentia, & exiſtentia vocantur nomine entis, & quamuis ens verè à verbo *ſum* deriuare, & eius participium ſemper eſſe videatur, vt loco relato dicebat Sotus, attamen & eſſentia hoc nomine entis exprimitur, qm̃ proprium adhuc deſiderat nomen, niſi forte quis velit vocare eſſentiam, vt præcedit exiſtentiam nomine rei, vt ibidem apparet vocari à viro doctiſſimo, qđ non videtur diſplicuiſſe Fonſecæ quæſt. ſua tertia ad c. 2. 4. Diuinor. ſub initium ſecundæ ſectionis, qua ratione forſan aliquid veritatis pōt habere, qđ ait Sotus, talem. ſ. entis diſtinctionem, non eſſe admodum neceſſariam. At quoniam vſu cōi ipſa quoq. eſſentia dicitur ens, certè vocem hanc diſtinguere oportuit, *ens* ſcilicet, vt dignoſcatur, quando ſumitur ab eſſentia, & quando ab eſſe, & illo modo dicitur nominale, hoc aũt, participiale. Hac igitur diſtinctione ſi non penitus neceſſaria, at certè iure optimo ab omnibus ferè recepta, à nobis quoq. admiſſa, nota deinde, illud qđ directè ponitur in prædicamento, non eſſe vel eſſentiam, vel exiſtentiam, ſed ſubſtantias ipſas ſecundas, genera videlicet, & ſpecies, ſic neq eſſentia, neq eſſe diuiditur in prædicamenta, ſed ens vt qđ, at dubitatio eſt de eo, quo tanquam cauſa ens reponitur in prædicamento, & ſubinde in ipſa genera partitur; Et qm̃ ſæpe Auctor, & alij dicunt, vnumquodq. ratione ſuæ quidditatis reponi in genere ideo videtur fieri conſequens, vt ens quatenus dicitur ab eſſentia, ſit qđ in genere collocetur, & in prædicamenta ſecetur; Si enim vnumquodq. ratione ſuæ eſſentiæ locatur in genere, & ens qđ in genera diuiditur, illud eſt, qđ dicitur de omnibus contentis in genere, apparet certè, ens ſũptum ab eſſentia, diuidi in prædicamenta. Rurſus, cum eſſe dicatur accidere conceptibus prædicamētorum nam ſiue quid exiſtat, ſiue non exiſtat, verè tamen eſt in prædicamento, vnde manauit omniũ Metaphyſicorum proloquium, Rerum eſſentias eſſe æternas, Propoſitiones neceſſarias eſſe perpetuæ veritatis, Hominem eſſe animal rationale, non habere cauſam, (ſic ſemper eſſe in prædicamento, licet non exiſtat) de quibus vide ſi placet cumulatè Paulum Soncin. 9. Diuinor. q 4. 5. & 7 & nouiſſimè Bannesum ſuper art. 3. q. 10. p. p. quædam de his differentem. apparet eſſentia ſolum concurrere ad hoc, vt quid in genere ponatur, & ſic ens nominaliter illud erit, qđ in prædicamenta ſecabitur. Tandem, cum dicat Auctor in fine expoſitionis tex. 8. 10. Diuinor. ens qđ diuiditur in decem genera ſignificare ipſas naturas, quatenus ſunt actu, vel potentia, expreſſè colligitur, ens nominaliter diuidi in prædicamenta, nam ſi ens participialiter diuideretur, non diceret naturas quatenus ſunt quoq. in potētia, ſed tm̃ quatenus actu ſũt. Ex quib. & alijs nōnullis locis ex Auct. à Ferrar. loco memorato adductis, ſatis ꝓbabilis redditur poſitio ſua & eorũ, qui illũ ſequũtur.

Fonſeca.

Quę inuenit eſſentiam locat.

Soncinen.
Bannes.
D. Thom.

Quæ faciant pro Caiet.

At ſi ex altera parre conſideremus, quòd eſſentia abſq. exiſtentia nihil eſt, vt clarè habet Auctor quæſtionib. de Potentia q. 3 art. 5 ad 2. videbimus, quòd dicere, aliquid reponi in genere ratione eſſentiæ ſine exiſtentia, eſt dicere qđ reponatur in genere ratione illius, qđ nihil eſt. Accedit, qđ nihil collocatur in genere, niſi genus habeat, & differentiam, genus autem, & differentia, vt ipſemet Ferrar. docet 2. contra Gent. c. 95. & vt late videbimus q. 5. ad c. 6. ſumũtur penes ordinem ad exiſtentiam, quare pugnat, aliquid locari in genere, nulla habita conſideratione ad ipſam actualem exiſtentiam. Præterea docet Auctor q. de Anima art. 1. ad 16. principia eſſentialia alicuins ſpeciei, materiam ſcilicet & formam, (à quibus radicaliter in ſubſtantijs compoſitis ſumitur genus, & differentia) ordinari nó tm̄ ad eſſe, ſed ad eſſe huius ſpeciei, quare principia eſſentialia, quibus ſpecies reponitur in genere, ordinantur nedum ad exiſtentiã, ſed & ad hanc exiſtentiã, abſq. igitur præfato ordine, & habitudine non reponitur ſpecies in genere. Inſuper nullus negat, primam entis diuiſionem eſſe per increatum, & creatum, deinde hoc ens creatum partiri in cathegorias, at ſi fuerit ens creatum, ergo vt exiſtit, ergo vt eſt ſub exiſtentia, ergo ens participialiter, patet conſequentia, quoniã terminus creationis eſt eſſe, & creatur ipſa quidditas ſub exiſtentia, &c. Deniq. ens completum, & perfectum illud eſt, qđ in decem genera diſtribuitur, vt ſatis patet, at tunc aliquid eſt perfectum, quando eſt in actu, vt inquit Auctor p. p. q. 4. art. 1. & loquor de actu exiſtentiæ, vt enim ibidem q. 3. arr. 4. ab eodem didicimus, eſſe eſt actualitas omnis formæ, vel naturæ, non. n. formæ, vel naturæ, non enim aliquid ſignificatur in actu, niſi quatenus ſignificatur qđ ſit, & profectò quamdiu res non eſt natura, quocumq. eſſe gaudeat, vel obiecto, vel quidditatiuo, non dicitur eſſe perfecta ſimpliciter, & quamuis res gradus perfectionis ex ſuis eſſentijs accipiant, eſt enim aqua eſſentialiter perfectior terra, &c. non tamen gradus huius perfectionis petunt, præſcindendo ab eſſe, ſed ordinem ad ipſum includunt, ergo ens nequit eſſe perfectum, niſi exiſtat, ergo non diuiditur in carhegorias nulla habita relatione ad eſſe, ſic valde roborari videtur pars, quã probabiliorem pronunciaui.

D. Thom.

Prima entis partitio.

Creationis terminus.

D. Thom.

Qua via Caietanus, & Ferrarien queant conciliari.

Cæterùm non multum forſan in hoc negotio diſſidebunt adinuicem Caiet. & Ferrar. nam dum iſte habet, ens vt ſumitur ab eſſentia, partiri in decem genera, non vult intelligere, qđ nulla rõ habeatur ipſis eſſe, ſed ſolùm, qđ tale ens primò, & principaliter ſignificet ipſam eſſentiam, ſecundariò aũt ipſum eſſe, vt habetur non ſemel ex eodem, loco illo primi contra Gentes. Quando ſimiliter ille hoc loco vult, ens participialiter in prædicamenra ſcindi, non vult docere, qđ nulla ratio habeatur ipſius eſſentiæ, clare. n. c. 5. huius libri quæſt. ſua vndecima ad 4. inquit, hominis eſſentiam abſolutè in reali prædicamento ſubſtantię reponi, ſed vult, qđ potiſſima ratio entis huius diuiſi attendatur ex ipſo eſſe, vt enim eadem quæſt. ad 8. dicit, reponitur quid in genere ſubſtantiæ, quoniam eſt capax eſſe ſubſtanrialis; Sic vterq. vult, ens quod in prædicamẽta ſcinditur, & eſſentiam, & exiſtentiam includere, (certè qđ verè eſt, & eſſentia, & exiſtentia conſtat) ſed Ferrar. vult, vt potiſſimum ab eſſentia ſumitur, Caiet. autem, vt ab eſſe ſecari in prædicamenta.

Et quoniam Caiet. ſententia longè probabilior, vt dixi, mihi apparet, præter argumenta mox relata, quæ certè concludunt, maximam habendam eſſe conſiderationem de ordine ad ipſam exiſtentiam, nunc probare intendo, qđ maior eiuſdem exiſtentiæ habenda ſit ratio, quàm ipſius eſſentiæ, ita vr ens in cathegorias diuiſum, ſumatur præcipuè ab exiſtentia, ac proinde ſit ens participialiter. Id autem breui pmitto, qđ & ex dictis elici valet, & eſt de mente Caiet. & quæſt. illa allegata c. 5. huius libri, & c. 6. huiuſmet operis, qđ nomine exi-

ſtentiæ non accipitur in præſenti ipſamet exiſtentia actualis, ſed ſolũ ordo, & habitudo ad ipſam. Tunc arguo ſic. Quotieſcunq. in aliquo eſt aſſignare duo, quorum alterum ſe habeat vt potentia, & materia, alterum vt actus, & forma, potior conſideratio eſt habenda de eo, qđ ſe habet vt forma, & actus, quàm de eo, qđ vices materiæ, atq. potentiæ gerit, patet hæc propoſitio ex cõi conceptione, & traditur ab Ariſt. 2. Phyſic. 81 & 91. & 1. de partibus Animalium c. 5. & vlti nõ, non enim forma ob materiam, ſed è contra, at in ente, qđ diuiditur in decem genera, adſunt eſſentia, & exiſtentia, & illa huic comparata ſe habet vt materia, & potentia, hæc autem vt forma, & actus, vt clarè tradit Auctor p. p. quæſt. 3. art. 4 ratione 2. ergo &c.

Ariſtot: D.Thom. Ariſtotel.

Præterea, Qđ eſt poſterius generatione, eſt prius in intẽtione, ac perfectione ex 8. Phyſic. 58 & 9. Diuin. 15. qđ & 1. de partib. Animaliũ c. 1. & inductione rõne probabatur, at eſſe eſt vltima actualitas, & intelligitur poſterius eſſẽtia, vt colligitur ex locis omnibus Auctoris, quæ ſupra adferebantur in vltima ratione pro hac opinione, ergo eſt prius in intent one, ergo eſſentia ordinatur ad eſſe, ergo eſſe eſt finis eſſentiæ, ergo ratione huius ſecatur ens in cathegorias, & ſi dicatur ratione eſſentiæ, hoc tñ non accipitur, niſi quatenus ad exiſtentiam ordinatur, atq. ideo potiſſimum ratione exiſtentiæ.

Poſtremò, Vnumquodq. conſtituitur in genere per proprium genus, & per propriam differentiam, hac.n. differt ab alijs, at differentia ipſa ſubſtantialis, & eſſentialis in ſui definitione includit ordinem ad exiſtentiam, ergo eſt de eſſentia entis repoſiti in pđicamento hic ordo ad eſſe; maior eſt clara, & minor eſt Porphyr. in vltima, ac intima definitione ipſius differentiæ, vbi intimius, vt idem ait, naturam differentiæ contemplatus, eam inquit eſſe, quæ rem ad ipſũ eſſe cõducit, eſſentiam videlicet ipſam ad eſſe ſuum, tanquam ad finem, &c.

Porphyr.

In hac ſententia inuenio Alenſ. quæſito tertio, qđ format ad 14. 5. Diuinor. vbi docet, quæſt. qua quæritur de eſſe rei collocari ſub quæſt. generis, & pđicamenti, ait.n. grauiſſimus Auctor, exiſtentiã eſſe cõplementũ eſſentiæ, & rõnem reddit conformem ijs, quæ dixi, qm̃ nũquam eſſentia aſſequitur perfectã rõnem entis, donec obtineat eſſe exiſtentiæ, vnde ſubdit, qđ licet eſſe exiſtẽtiæ ſit extra conceptũ prædicamentorum, eſt tñ cõplementũ oĩum ipſorum, & quãuis ſit extra illorũ conceptũ, prout habent imperfectũ eſſe, nõ eſt tñ extra conceptũ perfecti eſſe prædicamenti, & alia ſubdit ad hoc facientia; Idipſum confirmat inferius eodem libro quaſi ad finem tex. 23. & quædã dicta Auerr: quibus videtur innui, eſſe exiſtentiæ collocari ſub quæſt. accidentis, explicat & bene de ente, qđ eſt verum, qđ non eſt rei in ſe, ſed eſſe rei in anima, ſic.n. ipſemet Auerr. 14. eiuſdem lib. de hoc ente loquitur, de quo certum eſt, collocari in quæſt. accidentis, non autem intelligit de eſſe exiſtentiæ, &c.

Alenſis.

Auerroes.

Ad rõnes verò, & teſtimonia Auctoris, & aliorum, ſi quæ ſint, quibus Ferrarien. poſitio robur ſumere videtur, duplex eſt modus reſpondendi, & primò dicendo, exiſtentiam accidere conceptui prædicamentorum imperfecto, eſſe aũt de cõceptu perfecto. Qđ ſi hoc nõ placeat, (nam reuera nequit hæc reſponſio accõmodari omnibus motiuis pro illa ſententia,) dicito ſecũdò, qđ de exiſtẽtia duplicitet loqui poſſumus, vel de ipſa in actu exercito eſſendi, vel de ordine, & habitudine ad ipsã, rõnes oẽs, & auctoritates excludũt exiſtentiã actualẽ, at nunq̃ excludere intendũt habitudinẽ, & relationẽ trãſcendentalẽ eſſentiæ ad exiſtentiã; Et ſic vno verbo, de exiſtentia, & de habitudine ad ipsã diſtinguendo, videbis nullã auctoritatẽ obſtare, & nullũ argumentum non ruere.

Quomodoque contra ipſum, poſſint ſimul ter ruere.

Si quis aũt Ferrar. addictus, eum in hoc tutari vellet, poſſet omnib. auctoritatibus, & rõnibus adductis occurrere, dicendo has, & illas concludere quidẽ,

cus

ens in prædicamenta diuiſum importare exiſtentiam, at ſecundariò, ſed primariò deſumi ab eſſentia, & fateor rõnes primo loco adductas, hanc ſolutionẽ vtcunq. ſubire poſſe, cum præcipuè prima, & ſecunda ratio non concludant, q͛ per id, q͛ eſt nihil abſolutè quid reponat in genere, licet .n. eſſentia nihil ſit, quatenus nihil diſtinguitur cõtra nõ exiſtẽs, non tñ eſt nihil abſolutè, cũ ſit ens nominaliter, & iã dictũ fuerit, duplex eſſe ens, alterũ dicẽs eſſentiã, alterũ importãs eſſe, &c. At qm video rõnes ſecundo loco relatas, ægrè hac via confutatũ iri, ea ꝑpter Ferrar. ſentẽtiã, haud facilè poſſe defẽſari crediderim, &c.

Quid tandem de Ferrarienſis ſententia.

ARTICVLVS QVINTVS.

Quomodo ens, & alia tranſcendentia non ponantur in rerum definitione.

RESpondentes ſecundæ parti quæſt. ponamus hanc concluſionem: Neque ens, neq. reliqua tranſcendentia ſunt in illius naturæ definitione ponẽda. Hoc aũt declaratur ſimul, & probatur, nam per definitiones explicatur, in quo natura aliqua conueniat, & à quo differat, ſic genus aſſignat primũ, differentia ſm̃, vt ſi ponantur tranſcendentia in definitionib. nihil de rebus peculiare enũciabitur, vt facilè patet, omnis .n. natura eſt ens, vna, vera, bona, &c. Accedit, q͛ vt benè ait Caiet. hoc in loco, ea tm̃ prædicata eſſentialia ponũtur in definitione, quę aliũ gradũ ſupra res, vel ſupra naturas dicunt, non .n. alium gradũ dicis de homine, dicendo illum eſſe ens hominẽ, vnũ hominem, &c. quam ſi dicas hominem tm̃; Ideò Ariſt. 7. Diuin. 43. dicebat, nihil aliud in definitionibus adeſſe, niſi primum genus, & differentiã, conſtat aũt, trãſcendentia non habere rõnem differentiæ (enimuero omnia in ipſis conueniũt) neq. generis, nam ens 3. Diuinor. 10. non eſt genus, eademq. ratio eſt de alijs traoſcendentibus, ſed de ente ſpecialiter quædam art. præcedenti ex inſinuatione habita ſunt, quæ latè patefaciunt, ipſum neutiquam in definitionibus poſſe admitti.

Concluſio.
Quid per definitionem explicetur.
Caiet.
Ariſtot.

Quare ſic limitanda, & accipienda venit Auctoris propoſitio, circa quã fuit mota quæſtio; Omnia quidem eſſentialia prædicata fore in definitionibus locanda, dummodo alium gradum eſſentialem definiti explicent, eſt tamen vera abſolutè propoſitio, q͛ omnia prædicata eſſentialia conueniunt naturis abſolutè ſumptis, & conſideratis. Ob hanc eandem rõnem, prædicata quoq; negatiua, quamuis fundamentaliter accepta (non .n. loquor de ipſis ſumptis formaliter, & vt per opus intellectus tribuuntur naturis) conueniant cuiuis naturæ acceptæ ſecundum ſe, & vt ſic, ac ſubinde ſint prædicata eſſentialia, non tamẽ in earum definitionibus ſunt ponendã, quoniam ita ſumptæ negationes, nihil aliud ſunt, quã genus, & differentia propria rei, ſic nullum alium gradum eſſẽtialem definiti explicant vt enim ait Caiet. fundamentum, quare de homine dicantur negationes naturarum, quæ diſparatæ ſunt, nihil aliud eſt, quàm eiuſdẽ hominis natura, nam quoniam homo eſt animal rationale ideò non eſt leo, non ceruus, & vt dicebat Ægidius q. 6. 4. Diuin. per illam eandem formam, & materiam (ecce genus, & differentiam radicaliter) per quam habeo, vt ſim homo, habeo vt non ſim capra, non bos, &c.

Caietanus.
Ægidius.

Ita patent duo illa, quæ propoſui in titulo quæſiti perſcrutanda, quomodo videlicet ens, & tranſcendentia alia conueniant naturis, & num in definitione ſint ponenda, quæ proinde ſatis pro deciſione veritatis faciant.

ARTICVLVS SEXTVS.

Reſpondetur argumentis, quæ ſententiæ definitæ poſſent obeſſe.

Senſus locorũ Ariſtot. AD primum eorũ, quæ primo loco pro parte negante adducebantur, reſpondeo, auctoritates Ariſt. de ſubiecto, quod velut additum ponitur in definitione paſſionis, intelligi de eo, qđ eſt verè ſubiectum, & de vera paſſione, quæ verè ſubiecto accidit, non aũt de ſubiecto, & paſſione ſecundum rõnem tantũ, quale eſt ens, & tranſcendentia, tunc enim idem accideret, & eſſet additum ſibi ipſi, intelliguntur itaq. in terminis ſpecialibus, velut in homine, & riſibili; ſimiliter auctoritas ex 1 Poſter. pro confirmatione allegata intelligitur de ꝓpoſitionibus in terminis ſpecialibus, non autem in tranſcendentalibus, vbi oĩa ſunt eadem, & ratione ſolùm, aut conceptu differunt.

Ad ſecundum dicitur, qđ diuiditur ens per vnum, & multa, & dicitur de paſſionibus ſuis, in quas diuiditur, anteq̃ in decem cathegorias partiatur, &c.

Ad tertium, Viſum fuit ſatis tertio articulo, paſſiones entis aliquid ipſi addere, de quo non dicitur ens reale, (ſunt enim entia rationis negatio, & relatio quas enti addunt paſſiones,) at nulla eſt illatio, ergo de paſſionibus non dicitur ens, ſed deberet inferri, ergo de illis additionibus, ſeu additis, ibi autem conſtabat, entis paſſiones non eſſe additiones illas formaliter, quamuis ſint de earundem formali ſignificato.

Ad quartum dicitur, qđ ſi fiat ſermo de re ipſa, nulla eſt conſequentia, & nullum eſt argumentum, non enim fluunt paſſiones ab ente, ſi propriè loquamur, quoniam ſunt eadem res cum ipſo, at loquendo ſecundum, qđ videntur noſtris conceptibus ſubeſſe, negatur conſequentia, quoniam paſſiones entis, nõ ideò continentur ſub entis natura, vt ab ipſis fluant paſſiones aliæ, ſed qđ ipſæ ab ente, vt ita loquar, fluxerint, velut album continetur ſub albedinis natura, non quod ipſo aliquid aliud ſit album, vt ſit per ipſam albedinem, ſed vt ipſum in ſe ſit album. Dico deinde formaliter ad propoſitionem illam pro probatione conſequentiæ, Quando .ſ. aliqua continentur ſub aliqua continentur ſub aliqua natura cõi quidditatiuè, fluunt ab ipſis paſſiones illius naturę, veram eſſe, quando continentur formaliter, non quando continentur materialiter, hoc eſt, quando continentur ſub illa eadem rõne, ſub illa natura, ſub qua rõne conuenit illi naturæ, vt ab ipſa fluant paſſiones, ſi verò non ſub illa rõne continentur, non ſequitur vt ab ipſis paſſiones illius naturæ fluant, modo aũt paſſiones entis cõtinentur ſub ente, quatenus rõne ab ipſo differunt, rõ aũt entis eſt, vt ab ipſo oriãtur illę paſſiones, ſub qua rõne nõ cõtinẽtur ſub ipſo paſſiones ſuę.

Soncinas. Ad quintum negatur conſequentia, & ad probationem rectè Soncinas q. ul. 19.4. Diuinor. ad quintum reſpondebat, qđ includens aliquid, & vltra hoc quidpiam addendo, qđ additum non eſt minoris ambitus, quã ſit illud primò incluſum, tunc incluſum conuertitur cum includente, ſic aũt paſſiones entis includunt ipſum ens, & addunt aliquid, qđ ad omnia ſe extendit, ad quæ & ens, *Vnum* enim addit indiuiſionem, *Verum*, conformitatis relationem ad intellectum, &c. quæ omne ens conſequuntur, & ita *Vnum* includens ens, poteſt cum eodem conuerti, ſi autẽ paſſiones aliquid includerent, qđ in minus ſe haberet, q̃ ens incluſum, tunc nõ conuertẽtur cum ipſo, qm̃ illud additũ limitaret ipſũ,

velut

velut homo limitat animal, quoniam vltra animal incluſum, includit rationale, qđ eſt minoris ambitus quàm animal, inde non conuertitur homo cū aiali, &c.

Ad ſextum, articulus præcedens patefecit, quare non ponantur tranſcendétia, & præcipue ens in definitionibus, licet in rerum naturis quidditatiuè includantur; Ita ruit, qđ adfertur de definitione animæ, non enim actus eſt de numero tranſcendentium, neq. enim circuit omne ens, cum ex 1. Phyſic. 78. & primo de Generatione 11. ens ſit duplex, actu. ſ. & potentia, ſic actus non eſt tale tranſcendens, relatione ad animam definitam, qđ aliquem gradum non dicat, & ipſam ab alio definito nō diſcernat, (per actū plane diſtinguitur anima à materia, quæ eſt pura potentia & altera pars compoſiti, &c.) de quibus trāſcēdentib dumtaxat accipitur, qñ dicitur, non eſſe in definitionib. ſtatuenda. Ariſtot.

Argumenta adducta ſecundo loco pro parte affirmante, concludunt, quæ docuimus in quæſtione.

QVÆSTIO SECVNDA.

Num naturæ ſecundum ſe inſit vnitas, aut pluralitas.

CIRCA eandem primam aſſertionem eiuſdem ſecundæ partis, vbi dictum eſt naturam ſecundum ſe, & abſolutè acceptam, neq. eſſe vnam, neque plures, neq ſcilicet vnitatem, neq. pluralitatem ſibi vt ſic eſſe aſcribendam, moueo quæſt. cum Caiet. num natura abſolutè, & ſecundum ſuam conſiderationem ſumpta habeat vnitatem, vel pluralitatem. In qua difficultate, ingenijs quoq. acutiſſimis ſatis ardua octo præſtabo, primò enim, quid ſit id, qđ in dubium vocetur explicabo, ſecundò, argumenta varia & quorundam ſententias referam, tertiò, quotuplex ſit vnitas aperiam, & vtramque explanabo, quartò, patefaciā quomodo vtraq. illa vnitas ſe habeat ad eſſe extra animam, quintò diſcutiam, an aliqua vnitas pluribus cōis ſit extra animam, ſextò, concluſionem præmiſſam in 5. art. declarabo, & tuebor, ſeptimò, cōcluſionē ſtatuā, quæ demū huic quæſt. directè ſatisfaciat, vltimò, quæ argumēta obſtabunt ijs quæ tota quæſt. definierit, diluā.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid in quæſtionem veniat.

NOn eſt quæſtio de vnitate numerali, quoniam illa ſolùm eſt vna numero natura, quæ eſt in hoc, vel in illo indiuiduo, nunc autem cōſtat, nos non inquirere de hac natura, vt ſedem hēt in indiuiduis, ſed vt eſt in abſoluta ſua conſideratione, ac ſm̄ ſe, ſimiliter non inquirimus de vnitate illa rationis, quę naturā ipſam conſequitur, quatenus eſt in intellectu, tūc enim non foret quæſt. de natura ſecundū ſe, adeo qđ vltra vnitatem numeralem, quę debetur naturę, vt eſt in indiuiduis, & illam rationis, vt eſt in intellectu, quærimus, num aliquā aliam vnitatem, vel pluralitatem ſibi vt ſic obtineat.

Rurſus, cum præter numeralem vnitatem, triplex alia vnitas aſſignetur, vt patet ex 5. Diuinor. 12. ſpecifica ſcilicet, generica, & proportionalis ſeu analogica, Ariſtot.

Commune in dictum circa vnitates aſſignatas quinto Metaph. 12.

logica, de triplici hac vnitate non eſt quæſt. num earum aliqua naturæ vt ſic, debeatur, nam ex Auctore, & Alenſi, & Scoto, & Antonio Andrea, & Sueſſano, & ex cōi ferè ſententia, diuiſio illa Vnius ibi ab Ariſt. tradita, vocatur logica, & ſecundū logicas intentiones, ſaltem rōne prædicandi, atq. ideò ab intellectu fabrefactas, & naturæ tributas, prout in intellectu habet eſſe obiectiuum.

Inſuper, cum quot modis dicatur ens, totidem dicatur & vnum, cum duplex ſit ens, reale alterum, alterum rationis, duplex quoq. erit vnitas, realis ſcilicet & rationis, ſic indagatur de vtraq. vnitate, num ſcilicet natura ſecundum ſe habeat vllam vnitatem, vel realem, vel rationis; Neq. turberis, ſi dixerim, non eſſe quæſt. de vnitate rationis, notanter enim addidi de vnitate illa rationis, q̃ cōſequitur, ex hoc quod eſt in intellectu, de hac enim non quæritur, at quonia vnitas omnis, prout diſtinguitur contra vnitatem rei in actu exiſtentis, poteſt vocari rationis, veluti & ens qđ actu non exiſtit, pōt quadam ratione dici ens rationis, ea propter iure poteſt eſſe quæſtio, an natura vt ſic potiatur aliqua vnitate, vel ſcilicet reali, vt in actu exiſtat, vel rationis, vt ſcilicet quāuis actu non exiſtat, vnitate nihilominus gaudeat.

In quo ſtet formalis vnitas.

Denique, cum omnis vnitas ſub ea ratione, qua à numerica diſtinguitur, poſſit iure vocari formalis, ſiue fuerit realis, ſiue rationis, quærimus, num natura ſecundùm ſe habeat aliquam formalem vnitatem; formalis verò vnitas conſiſtit non in reſpectu ad partes aliquas ſubiectiuas, de quibus dicatur, veluti cōtingit in vnitate logica, quæ eo modo prædicandi attenditur, ſed in modo quo eſt in ſeipſa; Cum aūt præhabita quæſt. ſatis innotuerit, vnitatem dicere indiuiſionem, & nihil addere ſupra ens, niſi hanc indiuiſionis negationem, dum inquiritur, num natura vt ſic aliqua vnitate formali gaudeat, inquiſitio eſt, num aliquo modo ſit in ſe indiuiſa, & qm̄ multipliciter, vt patebit contingit diuiſio, & indiuiſio formalis adeſſe, de omni diuiſione, atque indiuiſione formali indiſcriminatim eſt noſtra quæſtio, ac proinde de quauis vnitate, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Arguitur in vtriuſque partis ſuffragium.

Rationes pro parte affirmante.

Ariſtot.

APparet certè aliqua vnitas naturæ, vt ſic tribuenda eſſe, ſi enim non eſſet vna, neq. definiri, neq. intelligi poſſet, intelligitur aūt, & definitur, ergo eſt vna, conſecutio quo ad vtramq. partem probatur ex Ariſt. & quo ad primā ex 7. Diuinor. 13. quo ad ſecundam, ex quarto eorundem 10 ibi enim habetur, definibile non eſſe qđ non eſt vnum, hic verò, qđ nihil intelligere contingit, nihil vnum intelligentes.

Deinde, Ex 4. Diuinor. 3. ens, & vnum eandem naturam dicunt, & vt præcedenti quæſt vidimus, in re ipſa conuertuntur, ergo qđ eſt ens, eſt vnū at natura ſecundū ſe accepta eſt ens, aliàs non foret natura, ergo ſecundū ſe eſt vna.

D. Thom.

Tertiò, Apertè docet Auctor tractatu de genere c. 7. qđ in ipſa natura abſolutè ſumpta, & ſecundum qđ nō eſt in inferioribus conſiderata, eſt quædā vnitas, & rōnem ſubdit, qm̄ definitio eius eſt vna, & nomen vnum; Idipſum habet eodem tractatu c. 15. eſſe videlicet naturas quaſdam, quæ præter vnitatē, quā habent in intellectu, aliam quandam vnitatem habent in eſſe quidditatis, vel naturæ, vel eſſentiæ, quare & vnitatē, quæ ineſt ipſis per intellectum, docet deſcendere in inferiora, qđ negat de vnitate, quam habent in ſeipſis, &c.

Præte-

Præterea quartò probatur, naturã ſecundũ ſe habere aliquam realem vnitatem minorem vnitate numerali,(conuenit.n.inter oẽs, non poſſe habere vnitatem numeralem,) Ex 7.Phyſ.29,in ſpecie athoma fit cõparatio,quoniam eſt vna natura,non autem in genere,qm̃ genus non habet talem vnitatem,tunc vel eſt ſermo de vnitate reali,vel rõnis,non ſecundum,quoniam & conceptus generis apud intellectum eſt vnus, velut eſt conceptus ſpeciei, ergo de vnitate reali,non numerali vt cõſtat,nam ſpecies non gaudet vnitate numerica,& præterea,in tali vnitate non fit comparatio,ergo natura ſecundum ſe habet realem vnitatem minorem numerica. Ariſtot.

Quintò, Si natura nullam habet vnitatem realem, ergo non plus diſtinguitur hic homo ab hoc homine, quàm à lapide, ergo omnia forent æquè diſtincta, patent illationes, quoniã hic homo differt ab hoc homine numero, ſic & à lapide,neq. plus poteſt à lapide differre,quoniam in nullo poteſt plus realiter conuenire cum hoc homine,quàm cum lapide,nam conuenientia nulla realis poteſt eſſe numeralis,& ſi alia nõ datur,iam æquè cuncta differunt. Vt breui dicatur ſic; Omnia quæ differunt,ac diſtinguũtur, numero diſtinguuntur, ac differunt, & in nullo alio reali queunt conuenire, ſi natura nullam habeat realem vnitatem,ergo omnia æquè differunt,qđ eſt falſum,magis enim conueniunt duo homines,quàm homo,& lapis; Confirmatur,quoniam videmus animalia vnius ſpeciei maiori ſe inuicem dilectione proſequi, gratius conuiuere, ac multò ſimiliora eſſe, quàm animalia vel ſpecierum,vel generum diuerſorũ, vt patet ad ſenſum,& tamen conſtat,non conuenire in aliqua numerica vnitate, ergo in aliqua alia reali,non enim eſt confugiendum ad illam rõnis,quę etiam in ſpeciebus varijs ſub vno genere adeſt, &c.

Sextò,Nulla vnitas realis amouetur ab aliquibus,niſi illa includant aliquam diuerſitatẽ,quæ ſit illi vnitati oppoſita,nam oppoſitum non remouetur ab aliquo, niſi per aliud oppoſitũ,at indiuidũa eiuſdẽ ſpeciei,non includũt aliquam diuerſitatẽ extra intellectũ,quæ ſit oppoſita vnitati naturæ ſpecificæ,diuerſitas namq. numerica non opponitur ſpecificæ,ſed ſolùm numericę vnitati,ergo ab iſtis numero diſtinctis non remouebitur vnitas naturæ extra intellectum.

Sextò, Quæ diſtinguuntur realiter,& non ſecundũ omnem rõnem incluſam in eis,conueniunt in aliqua vna rõne, & habent vnitatem aliquam realiter,videtur clara hæc propoſitio,ſed indiuidua eiuſdem ſpeciei diſtinguuntur realiter,& non ſecundũ omnem rõnem incluſam in eis,ergo,&c. probatur minor, tum qm̃ Sortes nõ diſtinguitur à Platone inquantũ homo, nam tunc omnis homo diſtingueretur à Platone,& ita Plato diſtingueretur à ſe ipſo,ergo non penes omnem rõnem diſtinguitur, tum qm̃ nihil diſtinguit aliquid ab alio, niſi illud cadat ſub cõtradictorio illius (non enim albedo diſtinguit album, niſi ab eo,qđ cadit ſub non albo,) ergo humanitas in Sorte nõ diſtinguet ipſum ab aliquo,niſi cadat ſub contradictorio hominis, ſub nõ homine.ſ. at Plato vt cõſtat,non cadit ſub non homine,ergo humanitas in Sorte non diſtinguet ipſum à Platone,ergo ſunt indiſtincti Sortes, & Plato in humanitate,ergo humanitas habet ſecundum ſe realem vnitatem minorem numerica,&c.

Octauò,& vltimò, Si natura ſpecifica nõ eſſet vna extra animam actualiter, & realiter, tunc vnitas ſpeciei eſſet ficta, illud enim ens, cui nihil ad extra reſpondet, eſt fictum, quare ſi ſpeciei vnitas ſit tantùm in intellectu, & ei nulla vnitas realis in re reſpondeat, ficta eſſet,& nihilominus verè, ac realiter duo indiuidua eiuſdem ſpeciei,omni intellectus opere ſemoto ſunt vnum in ſpecie, nam quæ non habent diuiſionem vt ſic,ſunt vnum,ex 5. Diuinor.11. indiuidua autem in ſpecie non habent diuiſionem, quare,&c. Ariſtot:

Propter

Poſitio Scoti

Propter quartum, & quintum argumentum Scotus 7. Diuino. q. 18. & 1. ſent diſt. 3. quæſt. prima docet, naturam ſecundũ ſe habere vnitatem aliquam realẽ. minorem vnitate numerali, ad qđ probandum quattuor alia eiſdem locis adducit argumenta, de quibus quæſtione ſequenti de vniuerſalibus fiet mentio; Propter eadem argumenta Antonius Trombeta, quæſt. 8. 7. Diuinor. in Scoti ſententiam adducitur, & addit argumenta, quæ nos 6. & 7. loco retulimus, & aliud etiam, quod ideo non recenſui, quoniam eodem vitio laborat, quo depræhendetur laborare ſextum, Antonius quoq. Andreas q. ſua 16. ad eundem librũ Diuinor. 3. concluſ. an eaſdem rationes, quas adfert Scotus, huic eidem ſententiæ manus dedit. In quàm Iandunus etiam deſcendit q. ſua 12. quinti Diuinor. motus octauo, & vltimo argumento noſtro, & alijs quibuſdam, quæ vniuerſalium exiſtentiam admiſcent.

Antonij Trombetæ. *Antonij Andreæ.* *Ianduni.*

Hæc mihi viſa ſunt argumenta efficaciora, quib. videtur probari, naturã abſolutè ſumptam, habere aliquam vnitatem, & realem, & minorẽ numerali.

Rationes pro parte, quę negat.

Ex altera parte, nulla penitus vnitas, aut pluralitas naturæ ſm̃ ſe acceptæ tribui poſſe apparet, ſic enim manifeſtè docet Auctor hoc loco, circa cuius verba mouetur hæc quæſtio, ſic illud probatum reliquit, & nos cum ipſo in literæ diuiſione, tunc enim vel ſemper eſſet vna, vel multiplex, vt deducebatur, & tũ modo vnitatem, modo pluralitatem ſibi conuenire intuemur.

Famoſum Auicennę dictum.

Præterea, Adeſt teſtimonium illud percelebre, ac peruulgatum apud oẽs, qui hanc difficultatem verſant ipſius Auicennæ, 5. libro ſuæ Metaphyſ. c. 1. vbi ait, equinitas eſſe tm̃ equinitas, nã in deffinitione equinitatis nõ ingredit̃ vniuerſalitas, vel particularitas, hæc. n. accidũt ipſi quidditati, vt quidditas eſt.

Tertiò, Quicquid eſt ad extra in rerum natura, eſt ſingulare, vt vnitas hæc, quæ ponitur in natura. realis eſt, & ad extra, ergo eſt ſingularis, ergo non hẽt natura vnitatem minorem vnitate numerali, omne ſiquidem, qđ eſt, vnum numero eſt; maior propoſitio conſtat, tum inductione, quoniam omne ens in mũdo, aut eſt hæc ſubſtantia, aut hoc accidens, tum rõne, quoniam quicquid eſt præter Deum, aut ab ipſo accepit eſſe per creationem, aut à ſecundis cauſis per generationem, at generatio eſt circa ſingularia, ex proœmio 1. Diuinor. c. 1. & 7. eorundem 26. 27. pari ratione, & creatio, vt norunt Theologi, minor autem eſt ipſa poſitio, contra quam arguitur.

Ariſtotel.

Quartò, Si natura quæ eſt in Sorte, habeat vnitatem realem ſpecificam minorem vnitate numerali, iam igitur in Sorte ſunt duæ vnitates reales, ergo & duæ entitates, patet conſecutio, qm̃ cuilibet vnitati reſpondet entitas ſua, & è contra, ſic multiplicata vnitate, multiplicabitur entitas, hæ duæ entitates, ſunt duæ humanitates, ergo Sortes habet duplicem humanitatem, ergo eſt duo homines; Neque poteſt reſponderi, vnitatem illam ſpecificam non ponere in numero, nam ponitur ab ipſis realis, & minor vnitate numerali, quare nequit illi eadem eſſe. Neque poteſt dici, quod vnitate numerica ſuperueniente, illa recedat, tunc enim numquam adeſſet in re, numquam foret realis, quoniam ſemper eſt coniuncta numericæ; Adde, quòd vt ipſi arguunt in 6. argumento, non aufertur vnitas realis ab aliquo, niſi per ſuum oppoſitum, ego verè manebit in Sorte, ergo in quouis indiuiduo duæ reales vnitates, ac proinde indiuiduum non eſt indiuiduum.

Defenditur quarta ra

Confirmatur hæc ratio eſſe reale non ſuſcipit magis, & minus, quãuis enim ſit diſcrimen inter ens permanens, & ſucceſſiuum attamen ita reale ens eſt hoc pro illo tunc, in quo eſt, ac illud; ſic itaq. realis erit illa naturæ vnitas, non minus, quàm numerica nam licet diſcriminentur in tali realitate, non tamen in realitate, ergo ſicut vnitati numericæ reſpondet entitas, ita & vnitati illi mi

nori

nori numerica vnitate, debet ſua entitas reſpondere, & duplex hæc vnitas eſt in indiuiduo, ergo duplex entitas; Neq. valet dicere, vt videtur longo proceſſu innuere Trombeta loco allegato, dum reſpondet ad primum, qđ hæ duæ naturæ, cõis videlicet, & numerica in indiuiduo non diſtinguantur; Qm̃ ſi ſit realis vnitas illa minor, & ſit alia huius, alia illius vnitas, iam realiter diſtinguuntur, pugnat.n.qđ ſint duæ realitates, & qđ vt duæ maneant, & qđ non realiter diſtinguantur, ſaltem in natura limitata, quæ non habet, vndę ſibi omnia eadem faciat, ex illorum autem ſententia manet, vt prius arguebam, quare &c. *Antonius Trombeta.*

Demum, Si vnitas hæc naturæ ſecundũ ſe eſt realis, ergo in illa conueniene indiuidua eiuſdem ſpeciei, ergo in aliquo vno reali conueniunt, ergo in ſingulari, ergo non erunt duo indiuidua, & quidem priores duæ conſequentiæ patẽt poſteriores quoq. euidentes relinquuntur ex 3. argumento, vbi probatum eſt, omne qđ eſt in mundo reale, eſſe ſingulare, implicat aũt, duo ſingularia diſtincta in ſingulari conuenire. Confirmatur, quoniam corrupto Sorte, adhuc remaneret aliquod eius quidditatiuum, & reale, & ſic non omnino corrumpitur, nã vnitas illa remanet, aliás cũ illa ſit omnibus indiuiduis illius ſpeciei cõmunis, ſi corrumperetur, oporteret ad vnius indiuidui interitum, omnia alia interire, qđ ſi dicatur corrumpi quidem, at non abſoluté, ſed vt eſt huius, & huius, iam aliquod vnum, & idem reale millies in die acquiret, & deperdet eſſe, via generationis, & corruptionis, quæ omnia abſona ſunt.

His igitur, & illis priori loco relatis argumentis, res ſatis dubia apparet, vt non penitus facilè ſit dignoſcere, quæ rationes ſint validiores.

ARTICVLVS TERTIVS.

Duplex vnitas adfertur, & explicatur.

CONCLUSIONEM ſtatuamus, quæ dicat: Duplicem eſſe vnitatem, vt ad propoſitum attinet, alteram numeralem, alteram formalem, & hanc formalẽ multiplicem inueniri. *Concluſio I*

Vt hanc concluſionem percipias, nota qđ cum vnitas nihil aliud ſit, quàm indiuiſio, vt 1. art. dicebatur, & hæc indiuiſio ſit quædam priuatio, ſeu negatio, ex natura ipſius diuiſionis, quæ eſt illius habitus, & affirmatio, dignoſcetur quotuplex ſit, nam iuxta diuiſionis varietatem, varias quoq. nacti erimus vnitates; affirmationem etenim, priorem negatione docuit Ariſtot. 2. Cœli 18. & priuationem ex habitu innoteſcere, ab eodem didicimus 3. de Anima 25. Vt aũt non obſcurè patuit in annotationibus ad caput præcedens, duplex datur diuiſio, quædam .ſ. materialis, quę oritur ex principijs indiuiduationis, & quædam formalis, quæ ſit per eſſentialia, & illa quidem eſt diuiſio formæ, at non formalis, hæc verò qm̃ eſt formæ vt ſic, formalis ſubinde eſt, & hæc multiplex conſurgit, nam quædam eſt per eſſentialia principia propria, quędam per eſſentialia principia cõia, & quatenus hæc magis, & minus ſunt cõia, eatenus maior & minor diuiſio eſt formalis ſic inter duo indiuidua eiuſdem ſpeciei cernis diuiſionem non formalem, ſed numeralem, qm̃ eorum diuiſio non eſt ex principijs eſſentialibus, ſed ex indiuidualibus tantùm, non per intrinſeca formæ, ſed per extrinſeca, at inter duo indiuidua diuerſarũ ſpecierum, puta inter hunc hominem, & Brunellũ intuemur diuiſionem formalẽ, animal.n. vt ſic, & formaliter in illos eſt diuiſum per rõnale, & irrationale, inter hunc hominem verò, & *Quid ſit vnitas.* *Ariſtot.* *Quotuplex diuiſio.* *Qualis inter illa ſpecierum diuerſarum.*

hanc planam, latiorem inſpicimus diuiſionem, quoniam differt hic homo per principia eſſentialia magis cõia, quàm eſſent rationale, & irrationale, per quæ differebat à Brunello, nam differt per ſenſibile, & inſenſibile, & conſtat, ſenſibile eſſe principium, qđ pluribus ſpeciebus conuenit.

Caietanus. His viſis, eodem prorſus modo de vnitate ſentiendum eſt, vt inquit hoc loco Caietanus, quemadmodum enim diuiſio numeralis illa erat, quæ proficiſcebatur ex principijs indiuidualibus, ſic vnitas numerica ea erit, quæ talem diuiſionem nequit compati, & cum ex 5. Diuinor. 11 ſi aliqua ſunt vnum numero, ſint etiam vnum ſpecie, & omni alia vnitate, non autem vice verſa, ſi vnitas numerica ſit per indiuiſionem principiorum indiuidualium, multò magis includet etiam indiuiſionem principiorum eſſentialium, ita neq. materialiter, neq. formaliter erit indiuiſibilis, ſic erit vera, & abſoluta vnitas. Sicut autem diuiſio formalis erat, quæ merito principiorum eſſentialium emergebat, ita vnitas formalis erit, quæ ſecum habebit priuationem formalis diuiſionis, & ſi nullam diuiſionem formalem admittet, erit formalis vnitas ſimpliciter. Et tandem, velut diuiſio illa non vna erat, quoniam multiplicia aderant principia eſſentialia, iuxta quæ attendebatur, ita & formalis hæc vnitas multiplex apparebit, ſecundũ varia prædicata eſſentialia, & principia magis, ac minus communia, in quæ, ſeu per quæ non diuidetur. Ita videbis, Sortem vnum numero, & numerali vnitate gaudere, quoniam non eſt in ſe per differentias materiales diſtinctus, & multò minus per formales, vnde omni potitur vnitate; Hominem autem cernes carere vnitate numerica, qm̃ per materiales differentias in Alexandrum, & Adrianum eſt partitus, eſt tamen vnus formaliter, & formali vnitate ſimpliciter fruitur, cum non poſſit diuidi per eſſentiales differentias, quoniã eſt ſpecies athoma, per athomam differentiam conſtituta, vt commemoratis annotationibus dicebatur; Animal vero contemplaberis vnũ quidem formaliter, at non ſimpliciter, eſt quippè vnum formaliter, quatenus non patitur diuiſionem per hæc eſſentialia, ſenſibile videlicet. & inſenſibile (nam ſi per hæc diuideretur, non remaneret animal, cum ſenſibile ſit proprium eius conſtitutiuum) non eſt autem vnum vnitate formali ſimpliciter, qm̃ ſecum admittit diuiſionem aliquam formalem, cum diuidatur per rationale, & irrationale, quæ liquet eſſe eſſentialia, & ſic quo magis ad ſuperiora in recta linea p̃dicamentali pergis, minorem vnitatẽ formalem cõperis, quandoquidem prædicata ſuperiora ſunt cõia magis, atq. ideo multiplici diuiſione formali diuiſibilia, qđ ſi arborem, quam habes à Porphyrio egreſſus, inſpicias ens, ipſum vt minimum vnum agnoſces, vnum quidem, quatenus non eſt in ſe diuiſum proportionaliter, vt minimum autem, quoniam cum hac debili adeo vnitate, tantam diuerſitatem formalem ſecum admittit.

Ariſtoteles. *Vnitas numerica quę.* *Quę formalis.* *Quomodo unũ indiuiduum.* *Quomodo una ſpecie.* *Quomodo unũ genus.*

Sic itaq. velut omnis vnitas eſt indiuiſio, ita hæc, & illa vnitas, eſt hæc, & illa indiuiſio, huius. ſ. & illius diuiſionis priuatio, ſic dum audis Hieronymũ eſſe vnum numero, audis illum eſſe ens. qđ caret diuiſione numerali, & quando dicis hominem, & animal eſſe vnum formaliter, dicis vtrumq. carere diuiſione formali, licet diuerſimodè, quoniam ille caret omni formali diuiſione, ac ſubinde eſt vnus formaliter ſimpliciter, hoc verò, non niſi ſecundum quid, quoniã cum ſua formali vnitate, patitur formalem aliquam diuiſionem, vt ex ijs, quæ dicta ſunt, patere cuique poteſt.

D. Thomas. Ex his colliges, optimè dixiſſe Auctorem in expoſitione 31. ſeptimi Phyſicorum, qđ genus non eſt aliquid vnum ſimpliciter, ſed ſpecies ipſa eſt quid vnum ſimpliciter, genus enim, (ait) non eſt verè vna natura, ſpecies verò eſt vna natura, quoniam ſpecies ſumitur à forma vltima, quæ ſimpliciter eſt vna in re-

in rerum natura, genus autem non ſumitur ab aliqua forma, quæ ſit vna in re- *Vnde ſumitur*
rum natura, ſed ſecundum rationem tantum, quoniam ſecundũ diuerſas formas *ſpecies.*
in natura rerum exiſtentes, diuerſæ ſpecies generis prædicationem ſuſcipiunt,
hinc apud logicum rationes conſiderantem, genus erit vnum, qđ non erit apud
phyſicum, res, ac naturas contemplantem; Ita ſpecies maiori gaudet vnitate,
quàm genus, quoniam dicit aliquam formam, quæ quantum eſt in ſe, indiuiſi- *Quam formã*
bilis eſt, qđ enim in hoc, & illo indiuiduo facta ſit alia, non prouenit ex ali- *dicat ſpecies.*
quo illius formæ vt ſic, ſed ſolùm ex parte materiæ ſub quantitate; genus vero
dicit formam indeterminatam, & quæ in ſui eſſentia habet, vnde realiter fiat
multiplex, non enim talis natura per extrinſeca ſolum, velut ſpecies, ſed & per *Quam genus.*
intrinſeca ſit multiplex. Imò illud addiderim, qđ genus per ſe eſt diuerſifica-
bile, per accidens autem eſt vnum, per ſe vtique diuerſificabile, quoniam ſibi
eſt eſſentiale, vt illa natura potiatur, quæ per formas diuerſa fiat, qđ autem ha- *Quid generi*
beat naturam vnius, ex intellectu prouenit, qui in duabus formis ſaltèm, hoc *eſſentiale.*
eſt, in duabus ſpeciebus per duas differentias, ac formas oppoſitas, exilem quẽ-
dam, & tenuem conceptum gignit. At verò de ſpecie totum oppoſitum pro- *Quid ſpeciei.*
feram, dicam enim, eſſe ſibi eſſentiale vt ſit vna, iam enim dixi ſumi ab vna, ea-
demque indiuiſibili forma, accidere vero ſibi, vt talis forma multiplicetur, ab
extrinſeco videlicet, ex parte, & agentis, & recipientis, & materię ſignatæ, &c.
Sic vnitas per ſe aſpicit ſpeciem, diuerſitas ei accidit, at è contra, diuerſitas per *Alenſis.*
ſe aſpicit genus, & ei accidit vnitas. Hinc eleganter Alenſis non longe à fine
comm. 15. 5. Diuinor. vocabat formam, & conceptum generis non vnum, ſed
fractum, & dicebat, qđ in veritate magis poteſt dici plures conceptus, quàm
vnus, non enim aliud eſt ipſum genus, quàm plures formæ, intellectus beneficio
reductæ ad talem conceptum generis communem, melius tamen mihi placet,
generis conceptum dicere frangibilem, quàm fractum, vt idem doctor ibidem
perpaucis interiectis ipſum vocat, nam tandem vnus eſt conceptus, quem for-
mat intellectus de genere, & in ratione generis non eſt fractus, neque in ordi-
ne ad ſuperiora (ſi fuerit ſubalternum) ſed cum hac vnitate, eſt frangibilis, &
per alios formales conceptus ſpecificabilis; Sic Paulus à Soncino quęſtion. ſua *Soncinas.*
prima ad 4. Diuinor. dicebat, conceptum genericum eſſe magis confuſum, quã
ſit conceptus ſpeciei, quoniam plures ſpecies indifferenter comprehendit, di-
ſtinctum tamen illum fatetur, quatenus dicit vnam naturam, nam animal dicit
ſenſibilitatem, & conceptus iſte ſenſibilitatis in eſſe generis non eſt fractus,
(ſi enim frangatur, non remanet genus, ſed ad ſpecies deſcendit,) bene tamen
de ſe frangibilis, ac ſpecificabilis eſt.

Dum autem pluries audiſti, ſpeciem ſignificare vnam formam, vnum quid
dicere qđ eſt à forma vna in rerum natura exiſtente, non ſuſpiceris eſſe ſermo-
nem de aliqua vna forma numero, de aliqua re, quæ vna numero exiſtat, hoc. n.
falſum penitus eſt, velut. n. genus non exiſtit niſi in ſpeciebus, ita neque ſpe-
cies, niſi in indiuiduis, vtraque enim vnitas, & generis, & ſpeciei non eſt niſi
rationis, vt plenius hac eadem, & ſequenti quæſt. conſtabit at id accipias iuxta
materiã, de qua loquimur, de unitate. ſ. formali, ut patet ex dictis, ſemp namque
ponimus ſpeciem eſſe unam formã, hoc eſt, indiuiſibilem formaliter, eſt tñ di-
uiſibilis in plura numero, quocirca nequit eſſe una numero, nam Auctore teſte *D. Thom.*
ad primũ 10. Diuinor. non eſt in diuerſis ſingularibus aliqua natura una nume-
ro, q̃ poſſit dici ſpecies, ſed intellectus apprehendit ut unũ illud, in quo omnia
inferiora conueniũt, & ſic in intellectus apphenſione ſpecies fit indiuiſibilis, q̃
realiter eſt in diuerſis indiuiduis diuerſa; quare & Ariſtot. ibidem ait, qđ unum *Ariſtot.*
ſpecie eſt indiuiſibile cognitione, & ſciẽtia, & ratione, & Alenſis eodem loco *Alenſis.*

inquit, humanitatem in cognitione, & ratione vnam eſſe, quoniam cognoſcere humanitatem, eſt cognoſcere vnam realitatem, & vnā formalitatem, & tñ humanitas non eſt vna in eſſe, quoniam ſecundum illud multiplicatur, & diuiditur, vnde plura in eſſe, ſunt vnū in cognitione, & conceptu: Hinc Porphyr. cap. de ſpecie docebat, plures homines, (ecce diuerſitatem in eſſe,) vnum hominem eſſe, participatione ſpeciei, vbi cernis conceptus vnitatem.

Porphyr.

Dubitatio.

At mox dices, ſi neque ſpecies eſt vna in re, ſed vnitas ei ex intellectu accidit, ergo velut dicebatur generis conceptus frāgibilis, quoniam eius vnitas ſibi ex intellectu proueniebat, ita & ſpeciei conceptus, frangibilis erit nuncupandus, At ex doctrina tradita, nullum eſſe hoc motiuum deprehenditur, quādoquidem non eadem vnitas prouenit conceptui generis, ac ſpeciei ope intellectus, quoniam ille generis ita eſt vnus, vt tamen formaliter ſit frangibilis, ſic non eſt vnus ſimpliciter formaliter, ſed ſecundum quid, ille verò ſpeciei ita eſt vnus, vt nullo modo in formas plures queat partiri, ſic formaliter eſt vnus ſimpliciter, & quoniam ſemper in præſenti de formali vnitate loquimur, ideo meritò ſpecies dicitur vna ſimpliciter, genus verò nequaquam. Non itaque conceptus generis ea propter dicitur frangibilis, quoniam ab intellectu eius vnitas proueniat, nam tunc & ille ſpeciei talis dici deberet, ſed quoniam talis vnitas, formaliter ſcilicet diuiſibilis, &c.

Soluitur.

Quomodo ſit vnus conceptus generis.

Quomodo ille ſpeciei.

Cæterum vbi hæc de vnitate numerica, & formali effati ſumus, ſciſcitatur iure quis, an hæ vnitates ſint reales, an verò rōnis; Pro quo nota cum Caietano in præſenti, qđ ens reale duobus modis dicitur vno modo, vt diſtinguitur contra ens fabricatum ab intellectu, ſeu fictitium, alio modo, vt diſtinguitur cōtra illud, qđ actu non exiſtit. Tunc dico, qđ ſicut eſſentia generica, vel ſpecifica eſt ens reale primo modo, ſic & earum vnitas pati via eſt ens reale, idem enim eſt iudicium de quauis re, & de eius vnitate, quare vtraque vnitas eſt ſecundū ſe realis, non in eo ſenſu, vt in rerum natura exiſtat, ſed ita realis, vt non fictitia: velut autem entitas numerica, ſiue eſſentia vna numero, eſt ita realis, vt in actu extra nihil exiſtat, eſt inquam realis ſecundo modo, ita & eius vnitas eodem pacto realis cenſenda eſt; ſed quoniam illud dumtaxat verè, ac propriè reale ens eſt, qđ ſecundo modo accipitur, ideo vnitas formalis non niſi cum addito, realis ſecundū ſe vocanda apparet, hoc eſt, non conficta ab intellectu, non fictitia, vnitas autem numeralis, ſimpliciter, & abſolutè realis eſt dicenda. Quòd autem ens reale in ſecundo caſu tantum ſit verè, & omnino ens reale, patet & ex Ariſtot. & ex Auctore, nam ille in cathegorijs cap. de ſubſtantia ait, deſtructis primis ſubſtantijs, impoſſibile eſt aliquid remanere, iſte verò quæſt. diſputatis de Potentia, q. 3. art. 5. ad ſecundū habet, eſſentiam abſq. exiſtentia, hoc eſt, antequam actu exiſtat, nihil eſſe; liquet autem qđ ſi eſſentiæ prædicamentales antequā ſint, eſſent qđ verè reale, & primis ſubſtātijs deſtructis aliquid remaneret, & ſine exiſtentia, haud congruè poſſent nihil vocari.

Caietanus.

Quomodo realis illa indiuidui.

Ariſtot.

D. Thom.

Satis itaque patet, dari vnitatem numericam, & formalem, quid vtraque ſit, quomodo realis, & non realis, & quomodo inter vnitates formales attendatur latitudo, vt ſemper vnitas ſpecifica ſit dicenda maior, quàm illa generis, & inter illas generum, maior illa inferioris, quare in hoc terminetur tertius hic articulus, &c.

Epilogus dictorum.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quomodo vnitas numeralis, & formalis ſit extra animam.

ILlud pro quarto propoſito dicamus, Vtramque vnitatem, & numeralem ſcilicet, & formalem, extra animam exſtere. Quam concluſionem, ſeu, quod pronunciatum, adeo manifeſtum eſſe legimus apud Caiet. hoc loco, vt nullus ſanæ mentis illud poſſit inficiari: In Sorte etenim, quouis intellectu negotio poſthabito, videmus vnitatem, & numeralem, nam caret in ſeipſo diuiſione numerali, & formalem, quoniam caret itidem diuiſione formali cauſibili per principia, & propria, & cõia, formalis autem vnitas iuxta multiplicitatẽ quidditatiuorum, aut formalium prædicatorum, multiplex eſt, nam quatenus eſt animal, vnitatem habet formalem, qua nequit ſecari per ſenſibile, & inſenſibile, quatenus corpus, illa gaudet, qua nequit partiri in corporeum, & incorporeum, &c. Et velut in quouis indiuiduo vnumquodq. eius prædicatum quidditatiuum eſt extra animam, (ſiquidem extra animam Sortes eſt animal, viuens, corpus, &c.) ita quæuis eius vnitas formalis, extra animam eſſe iudicari debet. Concluſio. Caiet.

Vt quæ dicimus intelligas, & nõ credas, me mihi ipſi non conſtare, dum art. præcedenti aſſerebam, vnitatem formalem non eſſe quid verè, ac propriè reale, nunc autem dico, hanc eandem vnitatem eſſe extra animam, ac verè realem, id aduertere debes, qđ colligitur ex Auctore tractatu de genere, opuſculo 42. cap. 7. & plenè habetur in Capreolo 3. ſent. diſt. 5. q. 3. ad varia Scoti argumenta contra primam concluſionem, & attente conſideranti apparebit, idipſum innui, licet breuiſſimè à Caiet. in hac quæſt. circa quartum quod proponit, quũ nimirum natura in ſe ipſa abſolutè conſiderata gaudet quadam vnitate in eſſe quidditatis, eſt enim in ſe vna eſſentia, quippe quæ vnitas, non ex intellectu, ſed ex ſe ipſa ſibi ineſt quam ſuperiori articulo dicebam realem in primo ſenſu, hoc eſt, ab intellectu non fabrefactam, eadem verò natura conſiderata prout habet eſſe in ſingularibus, aliam obtinet vnitatem, verè, ac propriè realem, (interim miſſam facio vnitatem rationis, quam ſortitur, quatenus habet eſſe in intellectu, nam de vnitatibus realibus nunc eſt ſermo,) quæ ſibi prouenit ex illo, & ex illis ſingulari, & ſingularibus, in quo, & in quibus eſt, ex hoc autem, quod merito ſingularium, in quibus inuenitur, aduenit ſibi hæc realis vnitas, non amittit aliam illam vnitatem, quam ſibi vt ſic in ſua natura vindicat, adhuc. n. in ſingulari exiſtens, id ei ineſt, quod de eius intellectu abſolutè eſt, vt dicebat Auctor loco nominato, & Caiet. vbi ſupra ait, quòd illa vnitas naturam ſemp comitatur, & ratio idipſum demonſtrat, quoniam qđ alicui in eo, qđ tale cõuenit, in quocunq. ponatur, ei conuenit. D. Thom. *Quam vnitatem acquirat natura vt eſt in ſingulari.*

Hanc igitur vnitatem quæ naturæ vt ſic ineſt, ſecundũ ſe dicimus realem, nõ in ſecundo ſenſu, vt ſcilicet ſecundum ſe, (nota 'y, *ſecundum ſe*) ſit in actu extra animam exiſtens, ſed ſolùm ea rõne eſt realis, qđ non eſt chimerica, aut fictitia; Cum enim quidditas illa, ſeu eſſentia in ſe ſpectata, & vt eſt extra omnia ſingularia, non ſit quid propriè reale in actu exiſtens, ſed ſolũ in potentia, illud conſequitur, vt neque eius vnitas in illa conſideratione ſit verè realis, quoniam conuenit naturæ, vt præcedit indiuidua, in quibus vera ipſius naturæ realitas incipit; Sic doctè vt ſemper Auctor eodem tractatu cap. 15. dicebat, animal ſic D. Thom.

acce-

acceptum, hoc (hoc eſt, in ſui natura,& definitione) non dicere aliquod ens; cum non ſit in natura aliquod animal ſolum,ſed dicere eſſentiam, quæ ſanè nō habet exiſtentiam,niſi per id,qđ habet eſſentiam(ecce ſingularia)ſic quot erūt habentia eſſentiam,tot erunt eſſentiæ ſecundū eſſe,& mox ſubdit, qđ habebit & eſſe,& vnitatem ab habente eam,quoniam idem eſt iudicium de unitate, & eſſe,cum unum,& ens conuertantur .

Sic igitur uerum eſt,unitatem illam formalem,de qua art.præcedenti ſermo habitus eſt,non eſſe ſecundū ſe realem,niſi in priori illo ſenſu, at quatenus iam natura eſt in ſingulari,vnitas illa fit uerè, ac propriè realis, quæ tñ realitas nō ineſt ſibi ſecundum ſe , ſed quatenus eſt in ſingulari , & cum in omni ſingulari nedū ſit hæc unitas formalis, iam facta realis, ſed etiam unitas numeralis,iam patet ueritas noſtræ concluſionis,qđ ſcilicet vnitas utraq. extra animā exiſtit, & inſuper omnia cohærent, qđ ſcilicet vnitas formalis non ſit ens reale , quaſi actu exiſtens,veruntamen actu extra animam exiſtat, quoniam id verum eſt de natura ſecundū ſe accepta,hoc de eadē,quatenus eſt in hoc, vel illo indiuiduo.

Quod vt facilius adhuc reddatur, & omnibus in aperto ſit, id cogitabis,qđ vnitas hæc verè realis , quam dicimus aduenire naturæ ſecundū illud eſſe, qđ habet in ſingularibus,nequaquam dicenda eſt conuenire ipſi naturæ quidditatiuè,aut eſſentialiter,etiam quatenus eſt in ſingularibus,nam vt hoc capite vidimus,& denuo videbimus, ipſi naturæ accidit & vniuerſalitas, & ſingularitas, quare huiuſmodi prædicata,vt.ſ.dicatur vna,vel vniuerſalis,ſunt naturæ vt ſic aduentitia, & extranea, in quocunq. eſſe natura ipſa concipiatur : Idem dicas de vniuerſalitate, quæ dicitur de eadem natura ſecundum eſſe, qđ habet in intellectu,quamuis enim ſibi ſub tali eſſe conueniat,non tñ ēſſentialiter,aut qdditatiuè , etiam ſub tali eſſe ; Horum ratio non deſideratur , quoniā qđ alicui accidit, numquam de ipſo ſub vlla ratione , vel ſtatu quidditatiuè prædicatur ; Itaq. verè dicam,naturam ſecundū ſe non eſſe vnquā vnitate reali , poſteriori illo ſenſu vnam,ſemper tñ hac vnitate gaudere , dum eſt in ſingularibus, neque aliàs umquā illam obtinere, niſi qñ eſt ſub ipſis ; ſimiliter dicam, naturam non eſſe uniuerſalem,niſi quatenus eſt in intellectu,& tunc ſub tali ratione eſſe ſemper uniuerſalem , & tñ numquā ex ſe ſub tali quoq. eſſe,ac rōne,dici uniuerſalem; Ita ſenſu profundo Albertus Magn. 5.Diuinorum tract.6.cap.7.dicebat, [Vniuerſale licet ab hoc qđ eſt in intellectu non ſit uniuerſale , non eſt tamē uniuerſale,niſi ens in intellectu .] Hoc eſt, ipſa natura, cui tribuitur uniuerſalitas,non eſt uniuerſalis,ex hoc qđ habeat eſſe in intellectu,ita.ſ.ut uniuerſalitas in illo eſſe conueniat ipſi eſſentialiter,uel quidditatiuè,(ſemper enim naturæ ut ſic in quouis eſſe accidet eſſe uniuerſalis) non eſt tñ uniuerſalis, niſi quatenus eſt in intellectu, numquā enim ineſt naturæ uniuerſalitas , niſi beneficio intellectus,qui eam conſiderat adiunctam ab ijs oibus,quæ eam reddūt indiuiduam; Ita ſubtili ſtilo Subtilis Doctor diſt.illa 3. 2.ſent.q.1.dicebat,qđ natura habēs eſſe in intellectu,non hēt primo ex ſe uniuerſalitatem , hoc eſt , non cōpetit ei uniuerſalitas ēt in illo ſtatu eſſentialiter , quoniā licet ipſa intelligatē ſub uniuerſalitate, & ſub modo ipſam intelligendi, attamen doctè inquit,uniuerſalitas nō eſt pars cōceptus eius primi, hoc eſt, intelligo ipſe, non cadit in ſui quidditate,& definitione, quoniā non eſt pars conceptus metaphyſici , ſed logici,unde colligit,primam naturæ intellectionem eſſe,ut ei non cointelligatur aliquis modus,neq. ille,quatenus eſt in intellectu,neq. ille,prout eſt extra intellectum , quamuis modus intelligendi naturæ intellectæ , ut habet eſſe in anima ſit uniuerſalitas,(nam ſub illo eſſe eſt uniuerſalis,)ſed illa,vniuerſalitas ſcilicet,non eſt (inquit) modus intellectus,hoc eſt , non eſt modus conceptus

quid-

Quæ ſemper extranea ſint naturæ ſecundum ſe.

Albertus Magnus.

Subtilis doctrina Scotis

quidditatiui, & eſſentialis ipſius naturæ, etiam in tali eſſe, ſic pari paſſu, neque vnitas illa realis realitatis exiſtentiæ eſt de conceptu ipſius naturæ, quatenus etiam conſideratur, vt eſt in ſingularibus, &c.

Ita elucere arbitror, quomodo licet vnitas formalis exiſtat extra animam, qđ hoc articulo docetur, numquam tamen natura vt ſic habeat vnitatem formalem realem, hoc eſt, actu exiſtentem, ſed realem dumtaxat, quoniam non ab intellectu formatam, qđ ſuperiori articulo aſſeuerabatur.

Sed dubium mouebat Caiet. circa has vnitates, formalem. ſ. & numeralem, quas in uno, eodemq. indiuiduo reperiri diximus, quomodo ſcilicet ab inuicē differant, an videlicet realiter, an ratione tantùm, & velut clarè dubium mouet, ita quoq. clarè diſſoluit. Colligitu, qđ cum vnitas dicat ens ſub indiuiſione, includit neceſſario & poſitiuum, & priuatiuum, vt quæſt. proxima ſancitum fuit, ratione itaq. poſitiui, non realiter, ſed ratione ſolùm diſtinguuntur hæ vnitates, nam illamet res, & illudmet ens, (ecce poſitiuum,) qđ eſt vnum formaliter, eſt etiam vnum numeraliter, idem enim Sortes eſt Sortes, & homo, & ex conſequenti idem eſt, qđ caret vtraq. diuiſione, & formali, & numerali, & vtraq. gaudet vnitate, ratione verò priuatiui, cum aliud ſit id, quo priuat vnitas numeralis, & aliud quo formalis fit vt reali penes hoc vnitates iſtæ diſtinctione differant, cum enim vnitas ratione priuatiui incluſi, ſit diuiſionis priuatio, ex natura ſui habitus conſideranda eſt, veluti eam articulo præcedenti hac via, & inuenimus, & multiplicauimus, Differunt autem realiter diuiſio numeralis, & diuiſio formalis, nam alia realiter ſunt, quantum eſt in ipſis prædicata varia formalia, penes quæ attenditur formalis diuiſio à prædicatis indiuidualibus, iuxta quæ deſumitur numeralis, & ita ſunt alia, qđ in aliquibus ſeparata inueniantur hæc prædicata, & hę diuiſiones; Sic in ſubſtantijs ſeparatis videmus diuiſionem formalem abſque numerali, (differunt enim ſpecie, non numero) in his verò ſubſtantijs corruptioni obnoxijs, cernimus eiuſdem ſpeciei indiuidua habere diuiſionem numeralem, non autem formalem, ita enim differunt numero, vt ſpecie conueniant.

Dixi, *Quantum eſt in ſe* quoniã in ſorte non inſpiciemus differre realiter pdicata, à quibus ſumitur diuiſio realis, ab illis, à quibus ſumitur numeralis, qm̃ in ipſo idem realiter eſt homo, & hic homo, at hoc nihil obeſt, quando ſermo eſt de prædicatis ipſis ſecundum ſe; Cum itaq habitus iſtarum vnitatũ realiter differāt, dico qđ abſolutè loquendo, hæ vnitates etiã realiter differunt, qm̃ vt arguit Caiet. quarumcunq. priuationũ habitus ſecernuntur realiter, & ipſas quoq. priuationes realiter oportet ſecerni, ſic qm̃ alia eſt realiter diuiſio formalis à numerali, alia etiam realiter eſt illa ab hac vnitate. In Sorte quoq. hæ vnitates dico, qđ quantũ eſt in ſe realiter differunt rōne dicta, at quatenus sũt in Sorte, qm̃ in ipſo non differunt realiter prædicata formalia, & indiuidualia, dico, qđ non diſtinguuntur realiter: nam hæc, & illa prædicata ſunt vnius, & eiuſdē numero rei, & indiuidui; Et hoc opinor voluiſſe innuere Caiet. qñ vbi affirmauit, has vnitates in Sorte quo ad priuationes diuiſionũ importatas, realiter diſtingui, (qđ ipſe intelligo abſolutè loquendo, non quatenus in Sorte, vt ſic,) mox addidit; [Dummodo non fiat vis in hoc, qđ diſtinctio realis ſit paſſio entis realis,] tunc enim certè nequeũt realiter diſtingui, cum vtraq. diuiſio, cuius priuationē dicit vnitas, ſit vnius entis realis; Intelligo aũt in vno, & eodem vt ſic, neq. rōne priuatiui abſolutè loquēdo realiter diſtingui has vnitates, nam qđ formaliter ſecernãtur, nullus dubitare valet, at quãtũ eſt ex meritis ipſarum ſimpliciter, rōne priuatiui realiter ſecernũtur, qm̃ alia eſt diuiſio formalis, alia numeralis, ergo alia priuatio diuiſionis, ergo alia vnitas, &c.

Dubium ex Caietano.

Ex eodem ſoluitur.

Quomodo in Sorte vnitas formalis, & numeralis diſtinguantur.

Illud

Illud poſtremò circa hoc aduerte, qđ habes à Caietano tertia ſua propoſitione, qđ ſcilicet vtraque vnitas extra animam exiſtens, multiplicatur ad earũ rerum, quarum ſunt vnitates multiplicationem, nam ſi res, & rei vnitas ſunt vnum, & idem, nedum realiter, ſed & conuertibiliter, certè multiplicatis rebus multiplicantur & ipſæ vnitates, ſic multiplicatis indiuiduis, eorundem numerales vnitates multiplicantur, ſic alia eſt vnitas numeralis Lelij, alia Socratis, & hoc facilitatis plenum eſt; Vnitates ſimiliter formales ad multiplicationem eorum, quorum ſunt vnitates multiplicantur, & quoniam hæ vnitates iuxta formalium prædicatorum indiuiſionem deſumuntur, quot indiuiſiones horum prædicatorum erunt, tot ſimiliter erunt vnitates formales, etiam in vno, & eodem compoſito, ſeu indiuiduo, ſic in Socrate vltra vnitatē numericam, aderit & formalis, & multiplex, iuxta varia prędicata formalia, & quidditatiua, quę in ipſa ſunt, ſic erit in ipſo vna formalis vnitas, quoniam eſt homo, alia quoniã animal, alia quoniam viuens, &c. vt enim omne prædicatum quidditatiuum dat aliquod eſſe, ita certè dat aliquam vnitatem, Quas ſanè formales vnitates non credas in vno, ac eodem indiuiduo realiter eſſe diſtinctas, quoniã ab vna, & eadem forma ſub varijs conſiderationibus, & gradibus accipiuntur, quippè quæ forma omnia illa continet, ſi non formaliter, ſaltem eminenter, realiter tamen hæ vnitates ſecernuntur quantum in ipſis fuerit, & vt ſunt in varijs ſuppoſitis, nam realiter diſtincta eſt formalis illa vnitas in lapide, per q̄ non eſt diuiſus per corporeũ, & incorporeũ, ab vnitate illa formali, quæ eſt in Sorte quatenus eſt animal nō diuiſus per ſenſibile, & inſenſibile, at in Sorte vnitas illa, qua eſt corp⁹, nō eſt diſtincta realiter ab illa vnitate, qua eſt animal, vt dictum fuit, &c.

Quot formales vnitates in Socrate.

Quomodo ab inuicem ſecernantur.

ARTICVLVS QVINTVS.

Nullam eſſe vnitatem pluribus communem extra animam.

Concluſio.

SIt hæc concluſio tertia in ordine huius quæſtionis: Nulla vnitas exiſtit in rerum natura extra animam, quæ ſit communis pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis, loquendo in rebus creatis.

Pro huius notitia obſerua, qđ aliquam vnitatem pluribus in rerum natura eſſe communem, poteſt accipi dupliciter, poſitiuè primò, & negatiuè ſecundò, vtroq. modo intelligitur hæc concluſio, & quidem qđ non poſitiuè, luce clarius lucet, neq. enim inueniet quis citra diuinam naturam, aliquam, quæ vna, atq. indiuiſa manens ſit in pluribus ſuppoſitis, eſt enim arcanum admirabile, & omnem captum ſuperans in ſanctiſſima Triade, vt natura diuina, vna numero exiſtens, ſit indiuiſa in tribus illis perſonis, & tria illa ſuppoſita realiter ab inuicem diſtincta, vna, & eadem numero natura gaudeant. Similiter dico, qđ neq. negatiuè talis natura inuenitur, non enim datur vlla natura, quæ nulli ſuppoſito ſit propria, qđ eſt eſſe commune negatiuè. Quod vt intelligas, ſcies, qđ natura quæ extra animam exiſtit, dupliciter poteſt conſiderari, primò ſecundũ ſe, ſecundò quatenus iam eſt extra animam, ſi ſecundũ ſe, ac ſolitariè conſideretur, profectò eſt cōis pluribus negatiuè, tunc .n. non magis eſt appropriata huic, quàm illi indiuiduo, at ſi ſpectetur vt extra animam exiſtit, iam non eſt amplius negatiuè cōis, qm̄ non eſt amplius huic, & illi indiuiduo indifferens, ſed ita propria facta eſt illi indiuiduo, in quo eſt, vt nulli alteri poſſit amplius communi-

Arcanum in ſanctiſſima Trinitate.

muni-

municari, ſiue eſſe cōis, Ex his penetrabis ea, quæ inter obſeruationes huius literæ innuebamus, q̄d ſcilicet aliquid poteſt conuenire alicui per ſe, vel in 1. 2. & 4. modo perſeitatis, vbi ſemper aliqua cauſalitas, vel modus intrinſecus poſitiuus includitur, vel in tertio modo, vbi nulla cauſalitas, nullumq. poſitiuum, ſed ſola ſolitudo exprimitur, ſic dum dicimus, q̄d naturæ ſecundū ſe acceptæ conuenit illa indifferentia, & cōitas negatiua, non intelligimus in primo ſenſu, intrinſece ſcilicet, cauſaliter, & poſitiuè, tunc enim & extra animam talis communitas ei conueniret, ſed in ſecundo ſenſu, vt ſcilicet in tertio modo perſeitatis, & ſolitariè, & negatiuè.

Quomodo naturæ ſecundum ſe inſit communitas negatiua

Hinc intimius ſpeculaberis, quoniam enim per ſe in hoc ſenſu, ſolitariè ſcilicet, opponitur ei, q̄d eſt eſſe cum alio, vt facilè patet, q̄m illud dicit ſolitudinem, hoc aſſociationem, ideo quando natura erit cum alio, oppoſitum ſibi inerit illius, q̄d ei inerat ſolitariè acceptæ, oppoſiti namq. modi eſſendi, oppoſitas quoq. exigunt conditiones, quare cum naturæ ſolitariè conſideratæ inſit communitas illa negatiua, & indifferentia, eidem vt cum alio coniuncta eſt, inerit ſibi eſſe ita huic propriam, q̄d non illi, nam eſſe proprium opponitur ei, q̄d eſt eſſe commune, patet autem, q̄d natura extra animam exiſtens eſt cum alio, & ſolitudinem illam amiſit (omnis namq. natura exiſtens, in aliquo indiuiduo exiſtit,) igitur dum extra animam exiſtit, non cōis vlla communitate, ſed ita propria erit ſuppoſito illi, in quo eſt, q̄d nulli alteri communis. Nullū itaq. eſt argumentū à natura ſecundū ſe, ad ſeipſam, vt eſt extra animam, quoniam dum dicitur natura ſecundū ſe, ſola natura exprimitur, & ſolitariè accipitur, & ſic de ea prædicatur cōitas illa negatiua, at dum dicitur natura, vt extra animam exiſtit, additur ipſi quædam conditio, quæ eſt eſſe extra animam, quare merito huius conditionis annexæ aliud prædicatum ei conueniet, & q̄m hæc conditio nedum eſt alia ab illa conditione (ſi ita ſit vocanda) qua natura accipitur ſecundū ſe; verùm etiam eſt oppoſita vt iam pateſeci, ea propter nedum aliud, ſed & oppoſitum prædicatum eſt tribuendum, vt eſt extra animam, prædicato illi, q̄d de ipſa ſecundū ſe dicitur; At de ipſa ſolitariè ſumpta dicebatur illa communitas, ergo ab eadem extra animam arcendum eſt hoc prædicatum, & ſibi oppoſitum ſubintrat, adeo vt verè dicatur ita propria ei in quo eſt, vt non communis, & tota doctrina ex hoc pendet, q̄d indifferentiam illam, vel communitatem non exigit ſibi natura poſitiuè, & intrinſecè, ſed ſolū negatiuè, ſub ea videlicet ratione, qua conſideratur vt non eſt cum alio, quare mox alteri coniuncta, prædicatum illud amittit.

Quid dicatur de natura, vt eſt extra animam.

Quocirca minus verè locutus eſt Scotus, quando ad finem quæſt. illius primæ in ſuperioribus allegatæ, dixit communitatem conuenire naturæ extra intellectum, & non eſſe quærendam cauſam communitatis aliam ab ipſa natura, quaſi eadem natura ſit cauſa ſufficiens ſuæ communitatis, nos. n. dicimus, talem cōitatem negatiuè dumtaxat ſibi conuenire, & quatenus eſt non cum alio, veluti pari via, vniuerſalitatem ex eſſe, q̄d habet in intellectu, & ſingularitatem ex aſſociatione, quam habet ad indiuidua, ſibi cōuenire docemus. Et quoniā conditio ſolitudinis non conuenit naturæ rōne ſui eſſentialiter, vel poſitiuè, neq. ea rōne, qua eſt extra animā, (tunc enim ſemper eſt aſſociata, & nūquā ſola,) illud relinquitur, vt conueniat ſibi rōne intellectus, quippe qui natus eſt diuidere ea, quæ ſunt adunata in eſſe, vt auctor eſt Auerr. 12. Diuin. 39. & p̄docuerat Auicenna 5. parte de Anima c. 5. ſic licet in eſſe extra animā nunq̄ natura ſit ſola, ſed ſemper coniuncta cum affectionibus indiuidui, attamen intellectus ſeparat hanc naturam ab his conditionib. & ſic ſeparata, ſub hac cōſideratione eſt indifferens, & negatiuè communis, quo fit, vt ante actū intellectus nulla

Scotus.
Auerroes.
Auicen.

hæc com-

communitas in ipſa natura inueniatur. Ideo quemadmodum inquiritur cauſa vnde natura dabeat eſſe extra animam, & vnde habeat eſſe ſolitarium, quoniã neutrum in ſua ratione includit, (tunc enim omni tempore aliquid horum ei ineſſet,) ita etiam indaganda eſt cauſa ſuæ communitatis, & ſingularitatis, illa enim comitatur ipſam rõne eſſe ſui ſolitarij, vt ita loquar, hæc rõne ſuæ exiſtentiæ extra animam. Non ergo communitas ſequitur naturam rõne ſui, tunc

Caieti

enim, vt bene arguit Caiet. in hac parte, ſortes eſſet communis, Plato eſſet cõmunis pluribus, quæ ſtulta ſunt, & patet cõſecutio, quoniam qđ ſequitur naturam rõne ſui, prædicatur ſimpliciter, & abſq. vllo addito de ſuppoſito illius

Ariſtot.

naturæ, cõſtat hæc propoſitio ex regula Ariſtot. in ante prædicamentis. Quãdo alterum de altero prædicatur, quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur & de ſubiecto, liquet autem, naturam humanam prædicari de ſuis indiuiduis, quare ſi de natura ſecundũ ſe, & rõne ſui prædicatur hæc cõitas, profectò hoc

Zimara

idem prædicari debet de indiuiduis, & hoc argumentum non latuit Zimaram annotatione illa ſua nobili ad quæſt. 12. Ioannis Ianduni in 3. Diuinor. vbi valide certè hanc argumentationem & repetit, & propugnat à vanis quibuſdam reſponſionibus, quæ ſibi poſſent adferri. Enimuero veluti qm̃ vnitas formalis ſequitur naturam rõne ſui, ideo abſolutè dicitur de indiuiduis illius naturæ, nam Plato eſt vnus formaliter, non video, quare cõitas, ſi ſequatur naturam ratione ſui, non dicatur pariter de indiuiduis; ſimiliter quoniã prædicata eſſentialia, dicuntur de natura ratione ſui, idcirco de indiuiduis etiam dicuntur, nã Plato eſt corpus, ſubſtantia, &c. cur ſi cõitas dicatur de natura rõne ſui, non dicatur Sortes cõis pluribus. Accedit, qđ vniuerſalitas, & ſingularitas nõ dicuntur de ipſa natura eſſentialiter, vel ſecundum ſe, vt præcedenti art. ex eodẽ Scoto ibidem patuit, ergo ab oppoſito, ſi vnitas hæc realis ſibi ſecundũ ſe conueniat, de eadem eſſentialiter dicetur, quare & de omnibus, quæ ſtant ſub ipſa natura, non enim eſt maior ratio de vno, quàm de alio prædicato, ſi omnia de ipſa eſſentialiter dicantur, &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

Idipſum magis explicatur, ac defenditur.

VT hanc veritatem tibi, & alijs efficias teſtatiorem, & omnia propè argumenta, quæ aduerſus ipſam adduci ſolent diluas, notabis, quòd valdè differunt hæc duo, ſi dicatur, natura inquantum huiuſmodi non eſt propria alicui, & ſi dicatur natura inquantum huiuſmodi eſt non propria, ſeu cõis, primũ ſiquidem docemus, & verum eſt, naturæ enim vt ſic non conuenit, vt alicui ſit propria, tunc enim ſemper ei eſſet propria, ſecundum autem falſum eſt, & illud negamus, non enim eſt verum, quòd naturæ vt ſic conueniat eſſe non propria alicui, vel cõis, tunc enim ſemper foret non propria, & nunquam alicui

A quo abſtrahat natura ſecundum ſe.

propria, & ex hac litera iam patent hæ collectiones. Abſtrahit itaq. ab vtroq;. ipſa natura quantum eſt in ſe, ab eſſe. ſ. proprio, & ab eſſe non proprio, & neutrum ſibi vt ſic determinatè vindicat, velut etiam animal abſtrahit à rationali, & motus ab eſſe actionis, & ab eſſe paſſionis, ſic verum eſt dicere, animal inquantum huiuſmodi non eſt rõnale, & motus vt ſic non eſt actio, aliàs omne animal foret rõnale, & omnis motus actio, eſt autem falſum dicere, quòd animal vt ſic ſit non rõnale, & motus vt ſic non actio, qm̃ tunc nullum animal eſſet

ſet rõnale,& nullus motus eſſet actio,& priores conſequentias hoc caput do-
cuit,quod enim conuenit alicui in eo,quod tale,conuenit ei ſemper,& de om-
ni,poſteriores quoque, nam fieri nequit, vt alicui vlla ratione inſit oppoſitum
eius, quod ſibi per ſe ineſt.

Vt enim habes hoc loco à Caietan.magna diſtantia eſt inter propoſitionem — Caietanus.
negatiuam,& affirmatiuam de prædicato infinito,addita reduplicatione,quam- — Ariſtotel.
uis etenim,vt habes ab Ariſt. 2.de Interpretatione c.2 ab affirmante de prædi-
cato infinito,valeat ad negantem, & è contra, quando propoſitiones non ſunt
cum reduplicatione(valet enim,homo eſt non iuſtus,ergo homo nõ eſt iuſtus,
& valet,homo non eſt iuſtus,ergo homo eſt non iuſtus)quando tñ ipſis propo-
ſitionibus apponitur reduplicatio, licet ab affirmante de prædicato infinito,
valeat ad negantem de prædicato finito, (eſt enim bona ſyllogizatio,Homo vt
ſic eſt non iuſtus,ergo homo vt ſic non eſt iuſtus)non tamẽ valet è contra à ne-
gante de prædicato finito,ad affirmantem de prædicato infinito,non enim va-
let hæc argumentatio,Homo vt ſic non eſt iuſtus, ergo homo vt ſic eſt non iu-
ſtus, ſi enim homo in eo qđ homo eſſet non iuſtus, nunquã homo poſſet eſſe
iuſtus, & tamen verum eſt, qđ vt ſic non eſt iuſtus,at non ſequitur, ergo vt ſic
non eſt iuſtus,quoniã vt ſic abſtrahit ab eſſe,& non eſſe iuſto;ſic itaq. nõ valet,
Natura vt ſic non eſt propria alicui, (ecce negantem de prædicato finito)ergo
natura vt ſic eſt non propria,(vbi vides affirmantem de prædicato infinito) &
cum non proprium idem ſonet, qđ commune,non valet, ergo natura vt ſic eſt
cõis,quoniam licet de ſe non ſit propria,tñ de ſe non eſt non propria,ſeu cõis,
quoniam vt dicebatur, abſtrahit ab vtroq. & nihilominus argumenta ferè po- — *Quomodo argumenta aduerſariorũ deficiant.*
tiora aduerſariorum hoc peccato laborant, dicunt enim, Natura vt ſic non eſt
propria,ergo natura vt ſic eſt non propria,vel cõis: ſimiliter non valet,Naturę
rõne ſui non repugnat eſſe in alio,ergo natura vt ſic eſt de ſe cõis, aut in alio,
eſt.n.verum,qđ ſibi nõ repugnat eſſe in alio,& tñ eſt verũ,qđ eidem vt ſic non — Caietanus.
ineſt eſſe in alio,& hæc valde adnotanda meritò aiebat Caiet.tũ in hoc nego-
tio,tum ẽt in illo de vniuerſalium exiſtẽtia,vt videbimus,ſemper.n. in cõſimi-
libus argumentationibus incidit fallacia illa à negante de finito prædicato,ad
affirmantẽ de infinito prædicato, vt notauit Capreol.in 2 diſt.3. q.1. ad primũ — Capreolus.
Aureoli primo loco cõtra 2.concluſionem,& Dominicus Sotus q.2.ſuper præ- — Sotus.
dicabilia,& Toletus Cardinalis q. ſua 3 ibidem. — Toletus.

Neque moueat difficultas illa,cuius meminit hoc loco Caiet. & adducta fuit
à Trombeta quæſt. illa 8. 7.Diuin. pro confirmatione 7.ſui argumenti,qđ ſci-
licet duo indiuidua eiuſdem ſpeciei circumſcripto omni actu intellectus con-
ueniant in ſpecie, & ſint vnum formaliter extra animam, vt potẽ indiuiſa,& tñ
indiſtincta formaliter extra animam, ergo in aliqua vna natura cõmuni extra
animam conueniunt,cum omnis indiuiſio, ac indiſtinctio præſupponat vnita-
tem, Nam vt ſcitè ait Caiet. [illegible] no tantũ modo aliqua duo, quæ ſuppoſitali-
ter ſint diſtincta contingit [illegible] vnum formaliter,ſed duplici via id eſſe contin- — *Excluditur cũ Caietano.*
git, vel primò vt adunentur illa duo in aliquo extra animam cõi vtriq. & il-
lud unum ſit in utroq. indiuiſum,& iuxta hunc modum, exceptis tribus diui-
nis perſonis, quæ in una numero natura conueniunt, nihil aliud inuenies, uel
ſecundò,ut habeant inter ſe mutuam negationem diuiſionis formalis,& ſic in-
ter omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei datur hæc formalis unitas,quoniã nullo
intellectu conſiderante,Sortes hẽt hãc negationem, ut.ſ. non ſit formaliter à
Platone diuiſus,& Plato ſimiliter non eſt formaliter diuiſus à Sorte, & quoniã
ad hoc ut aliqua ſint unum formaliter, requiritur, & ſufficit, qđ non ſint di-
ſtincta formaliter,quoniã nihil aliud refert unum,quàm ens indiuiſum,aut in-

diſtinctum, & tale vnum, ens tali modo indiſtinctum, vt ſæpè ſæpius dixi, & propter cum duo indiuidua eiuſdem ſpeciei ſint verè extra animam formaliter ab inuicem indiſtincta, idcirco verum abſolutè eſt, qđ ſint vnum formaliter extra animam; Non ergo ad poſitionē hanc, qđ duo ſint vnum formaliter, ſequitur neceſſariò, vt in aliquo vno vtriq; communi conueniant, ſed benè ſequitur, vel vt in aliquo cōi conueniant, vel qđ vtruinq; negatione diuiſionis formalis ab altero gaudeat: quare ſimile eſt, ac ſi argueretur, eſt animal, ergo eſt rōnale, patet.n. quod & irrationale eſſe pōt, ſic non valet ſunt vnum, ergo in aliquo communi cōueniunt, qm̄ poſſunt etiam eſſe vnum ob illam negationem diuiſionis, & cum vnitas illam diuiſionis negationem dicat, potius ex vnitate debet inferri, ergo mutuā dicunt ad inuicem formalis diuiſionis negationem, quàm inferatur, in aliquo vno communi conuenientia.

Quo pacto duo indiuidua ſint vnum extra animā formaliter.

Veruntamen qm̄ argumentum videtur petere, qđ omnis indiſtinctio præſupponat vnitatem & inſtari poſſet fortius, qđ omni intellectus opere ceſſante duo indiuidua eiuſdem ſpeciei conueniāt in aliquo vno, nimirum in ſpecie, ideo dicas breuiter, vt colligitur ex tertio art. huius quæſt qđ vnitas ſpeciei eſt vnitas rōnis, ideo aliqua conuenire in vna ſpecie, nil aliud eſt, quàm cōuenire in vnitate rōnis, & in vno conceptu, non aūt in aliqua cōi realitate; participant inquam in illa notione, & in illo conceptu, quem intellectus impertitur ipſi naturæ, quatenus eam ſemotis omnibus indiuiduantibus contemplatur, non autem participant in vlla vnitate reali, quæ tribuatur naturæ ſim: ſi, non.n. vnitas aliqua realis animalis, gratia exēpli, deſcendit ad hominem, vel leonem, tunc.n in ipſis non multiplicaretur animalis natura, & non eſſent homo, ac leo, duæ naturæ reales ſenſitiuæ, & duo animalia, veluti qm̄ natura diuina, vna vnitate reali numerali deſcēdit, vt ita dicā ad Patrem, & Filium & Spiritum ſanctum, ideo non ſunt tres naturæ diuinæ in ipſis, ſed vna dumtaxat, & tres illæ ſemper glorioſæ Perſonæ, non ſunt tres dij, ſed vnus Deus. Cum itaque quot ſpecies ſunt ſub vno genere, totidem ſint naturę, nulla vnitas realis ipſius generis ad ipſas ſpecies deſcendit, (quoniā nullam verè, ac proprie realitatem habet animal vt ſic, ſed ſolùm vnitatem illam eſſentiæ realem, hoc eſt, non fictitiam,) ſic ipſæ ſpecies in nulla vnitate reali extra animam, neque ſimiliter indiuidua alicuius ſpeciei in vlla vnitate reali extra animam, (nota ly *extra animam*) conueniunt, neutra enim vnitas, vel ſpeciei, vel generis hoc modo eſt realis, vt viſum fuit art. 3. quare in vnitate dumtaxat conceptus, & rōnis conueniunt, & in illa vnitate eſſentiæ, ac definitionis, ſic vnica eſt definitio omnium indiuiduorum vnius ſpeciei, (quo modo indiuidua queunt definiri,) & ſimiliter omnium ſpecierum vnius generis vt ſic, Sortes.n. & Plato, & reliqua indiuidua humanæ naturæ ſunt animalia rōnalia, & plura in re, ac realiter, at in conceptu, & definitione, vnum animal rationale ſunt, in eſſentia. l. & quidditate ſpecifica, & ſimiliter homo, bos, leo, plura animalia ſunt realiter, at vnum animal ſolùm in conceptu generico, & in tali quidditate ab his, & illis induiduantibus per intellectum abſtracta, &c.

Quid ſit aliqua conuenire in vna ſpecie.

Quomodo natura indiuidua ſint plura, & vnum.

De illa itaq; vnitate naturæ reali extra animam accipio Auctorem, quando tractatu illo de natura generis cap. 7. 9 & 15. ait, vnitatem naturæ non deſcēdere ſub inferioribus, de vnitate inquam illa, quæ naturæ conuenit ſecundum ſe, quæ quomodo ſit, & non ſit realis, cumulatè ſatis vidimus proximo art. 4.

D. Thom.

Quando autem dico participare ſpecies in eſſentia generis, nil aliud intelligo, niſi qđ conueniant in eſſentiæ illius vnitate, quam ſortitur natura ex eſſe, qđ habet in intellectu, nam liquidò conſtat, nec genus, nec ſpeciem eſſe quid conueniens naturæ ſecundum ſe, at ſolùm quatenus ab intellectu conſideratur,

tur,

tur, tunc enim ratione vniformitatis ad omnia, quam ſortitur, ſemotis per intellectum omnibus indiuidualibus conditionibus, tribuitur ipſi ratio vniuerſalis, vnde ſub hac ratione non multiplicatur hæc natura in ſuis inferioribus, nam plures homines ſunt vnus homo, & vnum animal participatione generis, & ſpeciei, vt allegato tractatu cap. 5. & 7. verbis apertis ipſe docebat, & Porphyrius etiam capite de ſpecie.

Porphyr.

Dic ergo tandem, qđ in aliqua vnitate rõnis, & conceptus conueniunt indiuidua eiuſdem ſpeciei, nõ aũt in vllo extra animam reali, neq. verum eſt, qđ omni operatione intellectus non exiſtente, conueniant indiuidua in ſpecie, ſi de ſpecie formaliter loquamur, hæc enim fit per opus intellectus, relatio videlicet illa, & vniformitas naturæ ad indiuidua, fundamentaliter autem põt concedi, qđ conueniant in ſpecie, hoc eſt, in illa natura, quę ab intellectu poterit concipi abſtracta ab indiuiduis, & ad ea vniformis at hoc modo patet, non conuenire in aliquo reali vt ſic, qm̃ in natura vt realis eſt differunt, ſed in aliquo reali, non quatenus reale, ſed prout commune fieri poterit per intellectum; At quo pacto fundamentale, & formale ſpeciei, ſiue communis, ſiue vniuerſalis fit & non fit extra animam, manet nos diſputatio quæſtione ſequenti, vbi de vniuerſalium exiſtentia erit ſermo, &c.

Dubitatio

Non valet autem, qđ ſolet opponi, qđ ſcilicet ſi vnitas ſpeciei ſit ſolũ vnitas rõnis, qđ indiuidua differant ſolùm ratione, quoniam per idem, (dicunt) eſt aliquid vnum in ſe, & diſtinctum ab alijs, ſed ſingularia ſunt vnum ſolum vnitate rationis, ergo differunt tm̃ ratione, ſimiliter fieri conſueuit argumẽtum de quouis prædicamento, ſit ne vnum vnitate reali, aut rationis, nobis dicentibus, rõnis tm̃, quoniam vt rectè docebat Capreolus in 1. diſt. 8. q. 2. ad 19. contra reſponſionem datam quartę probationi ſeptimi argumenti contra primam concluſionem, non oportet prædicamenta habere vnitatem realem, ſic qđ contenta ſub vna cathegoria conueniant in aliqua natura cõi omnibus realiter extra animam, ſed ſufficit, vt habeant vnum, & eundem modum prædicãdi de ſubſtantia prima, nam prædicamentum, inquantum prædicabile non eſt aliquid extra animam, ſed eſt ordinatio prædicabilium ſecundũ ſub, & ſupra, &c. tunc ſolet inſtari: Si prædicamentum ſit vnum vnitate tantum rationis, ergo ab alijs prædicamentis rõne tantùm diſtinguitur, eadem ſcilicet propoſitione, per idem eſt aliquid vnum in ſe, & diſtinctum ab alijs, &c. At vt habes apud eundem Capreolum in tertio diſt. 5. q. 3. ad tertium principale Scoti contra primam concluſionem, ſi hæc argumentatio teneret, probaretur ſimiliter, qđ duo indiuidua eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ differrent ſpecie ad inuicem, ſic. n. dici poterit, eodem aliquid eſt vnum in ſe, & diſtinctum ab alijs, at Sortes eſt quid vnum in ſe vnitate numerali, & ſpecifica, ergo hac vnitate numerali, & ſpecifica differt à Platone, ergo ſpecie ab ipſo differt, &c.

Remouetur eſt Capreolo.

Quid commune ſufficiat prædicamentis.

Soluitur in alia via.

Aduerte tamen; qđ in hac argumentatione comperies incidere æquiuocationem, quoniam malè ſubſumitur minor, fateor enim, qđ eodem quo aliquid eſt vnum in ſe, ſit ab alijs diſtinctum, ſed ſua realitate ſaltem formaliter indiuiduum eſt vnum in ſe, licet radicaliter id proueniat ex materia ſignata, ſubſumitur autem, quod ſingularia ſunt vnum vnitate rõnis, at ſunt vnum adinuicem hac vnitate, non vnum in ſe, quoniam proprijs realitatibus ſunt vnum in ſe, alijs verò comparata, ſunt vnum vnitate rationis, ſpeciei ſcilicet, vel generis, quocirca velut realitatibus proprijs ſunt vnum in ſe realiter, ita & his realitatibus vnumquodque ab alijs realiter, & non tantùm ratione diſtinguitur; & pari via quoniam adinuicem ſunt vnum vnitate tantum rationis; (non enim in aliquo reali conueniunt,) ideo adinuicem quoque differunt diſtin-

ſtione

ctione rationis ſub illa conſideratione, qua accipiuntur vt vnum vnitate rõnis; at quoniam nedum ſunt vnum, quatenus adinuicem comparantur (imò hæc eſt minima unitas, quoniam rõnis tantum) ſed proprijs realitatibus, ideo nedum rõne, ſed & proprijs realitatibus differunt, & ſic realiter. At contingit deceptio in ly *vnum in ſe*, in maiori enim ſumitur ut relatum ſibi ipſi, & identice, ut ita dixerim, & ſic uera eſt propoſitio, qđ eodem, quo aliquid eſt unum in ſe, ab alijs etiam ſecernitur, ut abundè uidimus quæſt. de principio indiuiduationis, in minori aũt accipitur ly *vnum in ſe*, non ſibi, ſed alijs relatum, & per comparationem ad alia, nam dicitur, ſed indiuidua ſunt unum in ſe unitate rõnis, ubi clarè patet, accipi unum in ſe non correſpondenter cuiq. propriæ realitati, ſed ut cum alijs cõfertur, Negatur itaq. qđ indiuiduum ſit unum in ſe unitate rõnis, ſed cum alijs eſt unum hac unitate, qđ eſt dicere, cum alijs conuenit, quando aũt infertur, ergo per hoc idem ab alijs debet differre, tantũ abeſt, ut hoc argumentum aliquid concludat, quòd ſeipſum penitus deſtruit, quoniã per aliud conuenit cũ alijs, & per aliud ab eiſdem differt, non.n. idem ſub eadẽ ſaltem rõne ualet eſſe principium conuenientiæ, & diſtinctionis in ordine ad eadem, nam contrariorum, cauſas eſſe contrarias notiſſimum eſt, & poſitum ab Ariſtot. 2. de Generatione 56. quare non ſolum ab eodem non põt proficiſci communio cum alijs, & ab eiſdem ſegregatio, ſed requiritur non modo alietas, verùm & contrarietas in horum cauſis, ſeu principijs, &c.

Defectus argumẽti propoſiti.

Ariſtot.

Hanc doctrinam applica per facilè motiuo illi de conuenientia rerũ in vno prædicamento, non.n. vnum prædicamentum differt ab alio, vnitate quæ correſpondeat toti prædicamento, hæc.n. eſt vnitas rõnis, ſed vnitatibus ſingulorum, quæ in illa cathegoria continentur, quæ vnitates ſunt reales, loquendo de vnitatibus ſingularium, rurſus non eſt neceſſum, omnia prædicamenta realiter ab inuicem differre, quoniam diſtinguuntur proximè penes varios modos pdicandi, qui fundatur in varijs modis eſſendi, vt dicebam in annotationibus ad primum caput huius libri. Sic relinquitur, nulla vnitas realis dari extra animã communis pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis (natura diuina excepta, quam à concluſione ſemouebamus) vel poſitiuè, vel negatiuè.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Quam vnitatem habeat natura ſecundum ſe accepta.

Concluſio.

SIt vltima concluſio pro hac quæſt. quæ eidem directè reſpondeat; Natura ſecundum ſe, & abſolutè ſumpta habet vnitatem quandam. In cuius gratiam nota primò, qđ doctrina hæc, quam tradit Auctor hoc loco, & circa quã quæſt. hanc formaui de triplici acceptione naturæ, videlicet ſecundum ſe, & ſecundum eſſe in ſingularibus, & ſecundum eſſe in intellectu, & qđ de ipſa abſolutè, & ſecundum ſe conſiderata, neq. vnitas, neq. pluralitas ſit enunciandi, quoniã ab vtroq. abſtrahit, & vtrumq. ſibi accidat, eſt doctrina antiqua ipſius Auicennæ c. 1. ſuæ Logicæ, & toto 1. cap. lib. 5. ſuæ Metaphyſ. & Alber. magni tract. 2. ſuper prędicabilia c. 3. & 5. Diuinor. tract. 6. c. 7. & eiuſdem Auctoris quolibeto 8. art. 1. & tractatu de natura generis c. 7. & 9. & Scoti diſt. & quæſt. in ſuperiorib. allegata, & Alenſis in expoſitione ſeptimi tertij Diuinor. & Soncinenſis q. 31. ad ſeptimum eorundẽ, & Zimatæ annotatione illa in q. 12. Ianduni, quã receperũt, & Sotus, & Toletus quæſt. ſuis citatis, & quam ſatis cõprobauimus.

[illegible]uimus,& literam exponentes,& quæſt.iſtis,quoniam ſi de ſe natura eſſet vel vna,vel multiplex, ſemper talis eſſet. Attamen hac concluſione doceo, quòd natura ſecundum ſe conſiderata hēt vnitatem quandam, quā & demonſtratiuè oſtendere mihi videntur duo priora argumenta adducta in principio ſecundi art.quæſt. & tertium quoq. apud me, cum ſit ab expreſſo Auctoris teſtimonio deprómptum,& eam docet Caiet. in præſenti,& Alenſis loco nominato.

Notabis autem,hanc vnitatem,quam naturæ ſecundū ſe tribuo,non eſſe numeralem,quoniam natura de ſe eſt tantū natura,eſſentia,& quidditas non autē eſt hæc numero natura,niſi merito indiuiduorum, in quibus eſt,&c. tñ tunc ēt ſub tali eſſe, vnitas illa numerica non conuenit ei eſſentialiter,quare ſemper numerica vnitas eſt de accidentibus,quæ ipſam eſſentiam conſequuntur, nomine accidentis accipiendo,quicquid non eſt de definitione, vel de conceptu rei. Cum ergo non ſit hæc vnitas numeralis, formalis erit,non tñ in eo ſenſu, vt ſit vel generica, vel ſpecifica formaliter, has etenim vnitates,formaliter ab intellectu fieri videmus,hæc verò actum omnem intellectus præuenit, nam & conſiderante, & non conſiderante intellectu, ſemper natura vt ſic vnitate ſua formali gaudet,quæ dicitur vnitas naturæ,&c. eſſentiæ, vt enim humanitas,& equinitas ſunt plures eſſentiæ, ita humanitas eſt de ſe vna ſolùm eſſentia, quæ vnitas realis eſt realitate eſsentiæ, cum non ſit fictitia,vel ab intellectu inuēta, non eſt autē vnquam de ſe realis realitate exiſtētiæ, licet dum erit in ſingularibus,hæc exiſtentiæ realitas ei inerit,at non vt ſic, & ſecundū ſe, vt patet ex ijs,quæ adducta ſunt, art. præcipuè quarto, quam realem vnitatem art.præcedenti diximus non communicari indiuiduis,non deſcendere ad inferiora,quoniam illam in ſe retinet natura, anteaquam deſcendat in partes ſubiectiuas, vel fuerint ſpecies, vel indiuidua.

Vnitas generica, & ſpecifica a quo formaliter fiant.

Hanc vnitatem formalem, quam aſcribimus naturæ, & hoc modo realem agnouit & Capreolus,quando in tertio,diſt.5.q.3.ad tertiam improbationem in tertio principali argumento contra 1.concluſ. dicebat, nos poſse ponere duplicem vnitatem realem,vnam numeralem,quæ competit indiuiduo, aliam ſpecificam,vel genericam,quæ conuenit ipſi naturæ ſpecificæ,natura.n.humana in Sorte eſt vna vnitate ſpecifica reali,ad hunc ſenſum (ait,) qđ natura,quę ſubſternitur intentioni ſpeciei,vel generis eſt in ſe vna vnitate naturæ,& eſſentiæ,& poſt pauca inquit,vnitatem illā non eſſe completè realem in actu, quoniam conuenit naturæ;vt præcedit indiuidua, in quibus certè incipit actualis, & completè realitas, & poſt nonnulla, antequam immediatè reſpondeat ad quartum principale concedit, qđ nonnulla vniuerſalia habent in re aliquam vnitatem, quam non facit intellectus. In his verò,quæ audiſti ex Capreolo, intelligas nomine vnitatis ſpecificæ,& genericæ,non vnitates iſtas formaliter has.n.optimè ſciebat ipſe per opus intellectus dumtaxat fieri,& genus,ac ſpeciem pro formali eſſe intentiones ſecundas, ab intellectu ſolùm formatas, vt mille locis docuit, & eiſdem mox citatis, & in primo diſt.8.q.2.dum ad permulta argumenta contra primam concluſ.reſpondet, ſed accipe,fundamentum vnitatū iſtarum,ſpecificæ.ſ.& genericæ,qđ nihil aliud eſt dictu, quam vt detur vnitas,quæ congruit naturæ,vnitas inquam eſsentiæ, & quidditatis,vt prædeclaratum eſt,& vt eius verba haud ineuidenter manifeſtant.

Capreolus.

Demus itaq. naturæ ſecundum ſe acceptæ vnitatem formalem, & realē,quatenus reale id dicitur, qđ ab intellectu non eſt fabricatum,non autē aliquam vnitatem verè realem,quæ dicatur minor vnitate numerali,& quæ cōmunis ſit inferioribus ſuis; Quando aūt Auctor in litera, & Auicen. & alii,quin & nos ipſi non ſemel diximus,naturā ſecundùm ſe,& abſolute acceptā, neq. vnitatē,

Quę vnitas realis inſit natura vt ſic,

neque

Quomodo natura ut ſic nõ habeat unitatem.

neque pluralitatem habere, id accipiendum eſt, vel primò, vt ſit ſermo de vnitate numerali, hæc enim accidit ipſi naturæ, vel ſecundò de vnitate exiſtẽtiæ, quæ ſimiliter ei per aliud ineſt, vel tertiò de vnitate formali formaliter ſpecifica, atque generica, nam & hæc eſt extra ſui eſſentiam, & quidditatem, conſequitur namque ipſam non vt in ſe eſt, ſed prout habet eſſe in intellectu, velut & duę priores recenſitę conſequuntur ipſam, quatenus habet eſſe in ſingularibus. Quamobrem haud vera apparet interpretatio quorundam illius ſententiæ Auicennę, qđ ſcilicet equinitas eſt ſola equinitas non vna, vel plures, dum dicunt, eam fore accipiendam de vnitate numerali, non autẽ de ſpecifica, adeo qđ volunt, naturam quidem de ſe non eſſe vnam vnitate numerali, ſed bene eſſe vnam vnitate ſpecifica, at velut primum verum eſt, ita ſecundum à veritate procul abeſt, ſi intelligant de vnitate ſpecifica formaliter, nam hæc ipſi acci-

Sotus.

accidit, & vt rectè dicebat Sotus quæſt. illa ſecunda ad procœmium Porphyrij, ſi natura de ſe eſſet vna vnitate ſpecifica iam de ſe haberet pluralitatem, & eſſet plures, qđ tamen eadem propoſitione, quam interpretantur, negatur, nam dicere, vnitatem ſpecificam, eſt dicere plura numero. & præterea ſatis dilucidem eſt, vnitatem ſpecificam conſurgere formaliter beneficio intellectus, & eſſe quid naturam ſequens, prout habet eſſe in intellectu. Fateor attamen, me non inuenire Subtilem Doctorem hac interpretatione explicare dictum illud Auicennæ, vt ibidem ait Sotus, nam diſt. & quæſt. illa ſecundi ſent. inquit, qđ dictum Auicennæ intelligitur, qđ natura non ſit vna vnitate numerali, qđ & nos docemus, non video autem, quod ſubdat, intelligere Auicennam, naturam de ſe eſſe vnam vnitate ſpecifica, imò ait, qđ neque eſt vna vnitate numerali, neque plures pluralitate oppoſita tali vnitati, & tñ ſi de ſe vna eſſet vnitate ſpecifica, iam eſſet plures, pluralitate oppoſita vnitati numerali.

Concluduntur quę hac quęſtione dicta ſunt.

Colligamus igitur, naturam ſecundum ſe, & abſolutè acceptam non eſſe vnã vel plures, vt habetur in litera, vnitate inquam, vel pluralitate numerali eſſe tñ vnam vnitate formali, (ſic datur vnitas numeralis & formalis, quæ fuit doctrina 3. art.) quippe quæ formalis unitas non eſt realis realitate exiſtentiæ, ſed eſſentiæ realiter tñ extra animam exiſtit, uelut & numeralis (qđ ar. 4. tradebatur) qm̃ tamen formalis illa unitas, quæ conuenit naturæ ſecundum ſe, non eſt realis, quaſi ſecundum ſe ad extra exiſtens, qm̃ non cõicatur inferioribus ſuis, ea propter indiuidua in nullo reali extra animam conueniunt, & non datur unitas realis in his inferioribus extra animam cõis pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis uel poſitiuè, uel negatiuè (ut dixi art. 5. & explicatum, ac defenſatũ reliqui ar. 6.) Sed illa unitas formalis, quam ſibi natura ut ſic uindicat, & quæ põt dici fundamentum unitatis ſpecificę, uel genericæ, quatenus eſt in ipſa natura ut ſic, intra ipſam manet, neque inferioribus cõicatur, ut art. hoc 7. docui; Ex quibus quattuor concluſionibus, ſeu pronunciatis hac quæſt. contentis abũdè patuerunt, & tres concluſiones, quæ habẽtur in ſecunda parte, & duæ priores, quę habentur in tertia parte literæ, &

In quibus cum Scoto conueniamus.

Ita cernere licet, in quo diſſentiamus à Scoto hac in re, & in quo eidem aſſentiamus, conuenimus quippè, qđ ſimul ponimus triplicem illam acceptionẽ naturæ & nimirum ſecundum ſe, & in ſingularibus, & in intellectu, & rurſus una docemus, naturam de ſe neque eſſe unam numeraliter, neq. uniuerſalem, ſed & uniuerſalitatem, & ſingularitatem illi accidere, & ut ipſe diſt. illa, ac quæſtione loquitur, hæc ſunt naturaliter poſteriora ipſa natura ut ſic, & ut habet quæſt. illa 18. 7. Diuin. ſicut a producente coniungitur natura ſingularitati, ita à re agente, & ſimul ab intellectu agente coniungitur uniuerſalitati; Diſcriminamur autem, qm̃ ipſe largitur naturæ ſecundum ſe unitatem quandam

realem,

realem, quam vocat minorem vnitate numerali, & in hac vnitate vult inferiora illius naturæ conuenire, nos nullã vnitatem ad extra realem naturæ ſecundũ ſe tribuimus, ac proinde negamus, dari aliquam realem vnitatem cõem pluribus; Vult ille, naturam ſecundum ſe eſſe cõem, & eſſe ſibi ipſi ſufficientem cauſam cõitatis suæ, & nullam aliam cauſam eſſe inquirendam, (vnde neceſſariò faciat oportet diſtinctionem inter eſſe commune, & vniuerſale ipſius naturæ, qm̃ illud naturæ ſecundum se confert, hoc vult vltimatè fieri per opus intellectus,) nos ipſi naturæ vt ſic nullam damus cõitatem, ſed huius cauſam ſuſcitandam eſſe volumus, velut & cauſa eiuſdem ſingularitatis inquiritur, &c. Vt tota hac quæſtione docuimus, & ſequenti etiam docebitur, &c.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Confutantur, quæ obſtant definitis in quæſtione.

NIhil eſt, cur reſpondeatur tribus argumẽtis priori loco adductis pro parte affirmante, quandoquidem confirmant, & conuincunt veritatem vltimæ noſtræ aſſertionis, vt ibi dicebatur, deſcendentes igitur.

Ad quartum reſpondeo, ueriſſimum eſſe, in ſpecie athoma fieri comparationem, at ex hoc non ſequitur, qđ huic naturæ reſpondeat ad extra aliqua realis unitas minor unitate numerali, ſed ſuffic t unitas rationis, non ualet aũt quod infertur, tunc & in genere poſſe fieri comparationem, qm̃ ad talem comparationem requiritur unitas formalis ſimpliciter, & unius formæ, quæ formaliter ſit indiuiſibilis, qualem uidimus eſſẽ in ſpecie, non autem in genere. argumẽtũ uerò ſupponere uidetur, nullã dari latitudinẽ inter unitates rõnis qđ ſane licet ſit uerum quo ad formale, (oẽs.n. æquæ fiunt per intellectum,) falſum attamen eſt quo ad ſubſtratũ, qm̃ magis conueniũt, quæ in unã ſpeciẽ coeũt, quã quæ in genus, qm̃ maior eſt unitas formalis ſpeciei, q̃ generis, ut 3. art. declaratũ fuit.

Ex hac doctrina aptè intellecta poterit colligi ſolutio ad quintum, nam ſi de reali diſtinctione fuerit ſermo, nedum concedo, ſed & doceo, qđ non magis diſtinguitur Petrus a Paulo, quàm ab hoc leone, nam ad diſtinctionem omnino realem, uelut requiritur, ita ſufficit, qđ hoc non ſit illud, neq. aliquid illius, qua eadem ui a cõitat diſtingui Petrus à Paulo, & ab hoc leone, Diſtinctio quippe uera realis quæ.ſ.eſt inter duas res diſparatas nõ ſuſcipit magis, & minus, unde ſi de reali diſtinctione ſit ſermo, uelut reuera eſt, conceditur qđ infertur in 5. argumento. At quoniam in diſtinctionibus formalibus datur gradus multiplex, ut art. 3. uiſum fuit, ideo longè maiori diſtinctione formali diſtinguitur Petrus ab hoc leone, q̃ à Paulo, imò uero non diſtinguitur formaliter à Paulo, ſed tantum ab hoc leone, ut facilè patet, & maiori diſtinctione formali diſtinguitur ab hoc lapide, q̃ ab hoc leone, & maiori adhuc ab intelligentia, q̃ à lapide, & demum maiori ab albedine, quã ab Intelligentia, quoniã in paucioribus prædicatis formalibus conuenit cũ iis ultimo loco recenſitis, q̃ cum illis, quæ prius commemorabantur, iuxta quæ uaria prædicata formalia, uaria formalis diuiſio, atq. unitas penſatur; & rõne maioris huius formalis conuenientiæ, q̃ unius ſpeciei ſunt, magis ſimilia cernuntur in natura, affectionibus, motibus, maior inter ipſa dilectio emergit, iocundius commorantur, & alia obeunt, quæ in eiuſdem argumenti confirmatione referebantur.

Quæ formã unitas exigatur ad comparationem.

Quid requiratur, & ſufficiat ad realem omnino diſtinctionem.

Ad ſextum dico, quòd uel nihil contra me concludit, uel ſupponit probandum,

dum, ſi enim intelligat argumenti auctor, quòd indiuidua nihil includant oppoſitum vnitati rationis ipſius ſpeciei fateor, at nihil contra me, ſequitur .n. vnitas ſpecifica eſſe vnitas rõnis, & non auferri ab ipſis indiuiduis, at ſi intelligat, indiuidua non remouere vnitatem ſpeciei realem, iam ſupponitur, qd debet probari, qd ſcilicet vnitas ſpeciei ſit vnitas verè realis, ſed certè non remouent indiuidua vnitatē ſpeciei realē, qm non adeſt realis hæc vnitas, & qd nõ adeſt, nequit remoueri, & qm hoc ipſum ſupponit argumentum, qd ibidem immediatè poſt hoc adfert Trombeta, ideo non eſt vt aliter ſoluatur, nã colligit, qd numeralis diuerſitas nõ poterit remouere vnitatē ſpecificã, ſed diſtinguas de vnitate hac ſpecifica, vel .n. eſt rõnis vel realis, ſi primũ, nihil aduerſus nos, ſi ſecundũ, probetur quod adſit, & quod ea propter nequeat remoueri.

Hac eadē ſolutione cadit aliud Trombetæ argumentum.

Septimum itidem argumentum nil noſtræ determinationi contrariũ concludit, concedo etenim, indiuidua eiuſdem ſpeciei ab inuicem realiter differre, & non ſecundũ omnem rõnem in eis incluſam, at ſi diſtinguantur realiter, certè colligitur, qd non conueniant in aliquo reali, qd aũt non ſecundum omnem rõnem differant, nil aliud habetur, niſi qd in aliqua vnitate rõnis, & formali, non tñ reali conueniant, quæ eſt noſtra ſententia. Quòd ſi nomine rõnis in qua conueniunt, accipiatur ratio aliqua realis, hoc eſt probandum, vnde conſtat, nullas eſſe illationes, quæ ad ſenſum argumentis inferuntur, ſed ſequitur ſolùm, indiuidua eiuſdem ſpeciei in aliqua rõnis, non rei vnitate conuenire.

Ad octauum patuit ſolutio ex ar. 6. non enim valet hæc argumentatio; Hæc duo ſub aliqua rõne ſunt vnũ, ergo in aliquo conueniunt, qm ſunt vnũ, ex eo, qd vtrumq; caret formali diuiſione ab inuicem; & ſi in aliquo conueniãt, illud, eſt vnũ quid vnitate rõnis, non reali, & conſtat, vnitatem illam rõnis ſpecificam non eſſe ficticiam, aut vanam, qm materiale, ſubſtratum, ac fundamentum eſt in ipſa re, natura ſcilicet ipſa reddita àb intellectu cõis, de quo fundamento, atq; ſubſtrato plura mox dicenda erunt, ea quæ iam ſequitur quæſtione.

Quod attinet ad argumenta ſecundo loco adducta, vt probarent naturam ex ſe nullam vnitatem habere, iam art. ſuperiori patuit, quomodo tria priora debeant intelligi, concludunt enim de vnitate, vel numerali, vel ſpecifica formaliter, vel reali realitate exiſtentiæ, in quorum nullo ſenſu tribuo ipſi naturæ vt ſic vnitatem; quartum verò, & quintum cum ſuis confirmationibus confirmant ea, quæ docuimus, & quæ potiſſimum nobis tota hac quæſtione ſcopus, & inſtitutum fuere, cui iam modum imponere placet, &c.

QVÆSTIO TERTIA.

An vniuerſalia extra animam exiſtant.

CIRCA tertiam concluſionem, quæ habetur in 3. parte vbi dicitur ratio ſpeciei, vel vniuerſalis accidere naturæ ſecundũ illud eſſe, qd habet in intellectu, qd firmabatur & ratione, quoniã natura in intellectu exiſtens, vniformiter ſe habet ad omnia, & eſt vna in multis, & de multis, & auctoritate Cõmentatoris com. 8. primi de Anima dicentis, intellectum illum eſſe, qui facit in rebus vniuerſalitatē, & Auicen. 5. ſuæ Metaphyſ. c. 2. moueo quæſt. non minus celebrem, quã arduã, num videlicet natura ſit ſolùm vniuerſalis, quatenus habet eſſe in intellectu, an verò etiam in ſeipſa, & an vniuerſalia ſint ſolũ in intellectu, an etiam in

ipſis rebus, & nulla actione intellectus exiſtente habeant eſſe, an verò fiant ſolũ per opus ipſius intellectus. Cuius quæſt. nouem erunt partes, nam primò dilucidabitur eius ſenſus, ac titulus, ſecundò, quid viri clariſſimi hac in re ſentiant cum ſuis fundamentis potioribus adducam, tertiò quædam præmittam ab omnibus recepta, quartò concluſionem ſtatuam pro vera ſententia, ac vniuerſalis naturam ex parte explicabo, & in Scoti ſententia rimanda commorabor, quintò poſitam concluſionem confirmabo, ſextò vndenam oriatur vniuerſale, quomodo fiat, & eius affectiones patefaciam, ſeptimò quattuor difficultates mouebũtur contra originẽ vniuerſalis, & ſimul remouebunt, octauò alia difficultas cõtra idẽ adducet, in cuius ſolutione modus cognitionis eiuſdẽ vniuerſalis verſabitur, vltimò confutabuntur rõnes 2. art. pro aliorum ſententia inductæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid in dubium vocetur.

IN aperto eſt apud omnes, multiplex vniuerſale dari, cum autem omne vniuerſale vt ſic, & formaliter ſit in genere relationis, vt docebat Auerroes 7. Diuinor. 48. & 57. hinc reſpectum dicet, & ad aliqua referetur, quodcumque fuerit illud vniuerſale; Datur .n. quintuplex vniuerſale, iuxta quintuplicem ordinem, vel reſpectum, quem põt importare ad ea, in ordine ad quæ eſt vniuerſale, nam vel eſt habitudo cauſæ ad effectum, vel ſignificantis ad ſignificata, vel exemplaris ad exemplata, vel repræſentantis ad repræſentata, vel demum ſuperioris ad inferiora per prædicationem; Et quidem iuxta primam habitudinem, accipitur vniuerſale in cauſando, iuxta ſecundam, in ſignificando, iuxta tertiam, in eſſendo, iuxta quartam, in repræſentando, & poſtremò iuxta quintam, in prædicando; Primo modo vniuerſale, eſt Deus glorioſus, qui vnus in ſe, ac ſimpliciſſimus exiſtens, eſt omnium cauſa, à quo cœlum, & natura tota dependet, vt dicebat Ariſt. 12. Diuinor. 38. & à quo eſſe cõmunicatum eſt omnibus, quamuis alijs clarius, alijs obſcurius, vt idem Philoſophus dixit primo Cœli 100. Similiter Intelligentiæ, Cœli, Sol, & reliqua aſtra poſſunt dici modo ſuo vniuerſalia in cauſando, coadiuuant .n. ad horum inferiorum procreationem, vt de cœlis, patet 2. de Generatione 55. 56. & 59. & 1. de Generatione animalium c. 2. commemorat Ariſtot. eos, qui cœlum, ſolem, & reliqua id genus, nomine genitoris, ac patris appellabant, vt dicebatur ſub initium obſeruationũ ad 2. caput huius libri, & Auerr. com. 34. 12. Diuinor. ait, Solem ab antiquis appellatum Dñm vitæ. Vniuerſale ſecundo modo eſt vox, ſeu voces, quæ plurium ſunt ſignificatiuæ, officium namq. vocum eſt ſignificare, ſic voces iſtæ, genus, ſpecies, populus, ciuitas, &c. ſunt vniuerſalia in ſignificãdo. Vniuerſale in eſſendo eſſet, ſi daretur quædam ſubſtantia, vel idea per ſe exiſtens, quæ omnibus conferret eſſe, vt idea hominis, ex cuius participatione omnia indiuidua ſpeciei humanæ eſſent homines. Vniuerſale in repræſentando, id eſt, qđ imago eſt, ac ſimilitudo multorum, vt ſi adeſſet ſtatua, vel ſimulachrum plures homines repræſentans, & imago in opificis mẽte quatenus eſt ſimilitudo multorum artefactorum, põt hoc modo dici vniuerſale, & diuina eſſentia, quatenus eſt ſpeculum luculentiſſimum, in quo vniuerſa collucent, poteſt ſub hac ratione dici vniuerſale in repræſentando. Denique vniuerſale in prædicando illud eſt, qđ de multis dicitur, ac prædicatur, velut animal, homo, & reliqua id genus,

In quot prædicamento ſit vniuerſale.

Ariſtot.

Auerr.

Sol ab Antiquis quomodo dict.

patet autem cuique facile per ſingula diſcurrenti, quòd ſi ſumantur vniuerſalia hæc pro formali, non autem pro re illa, quæ dicitur vniuerſalis, in vnoquoque inuenitur reſpectus, & relatio ſaltem rationis, qua ad illa refertur, merito quorum dicitur vniuerſale, quæ ſanè relationes, ac habitudines iam nominatæ ſunt.

Quid inter omnes conueniat.

Noſtra itaque quæſtio non eſt de vniuerſali primo, ſecundo, tertio, & quarto, ſed de quinto dumtaxat, conuenit enim inter omnes, vniuerſale primo modo dictam eſſe in rerum natura, immò ſupra rerum naturam, loquendo potiſſimum de prima, & vniuerſaliſſima Cauſa, fatentur ſimiliter omnes, voces ipſas, nullum habere eſſe reale ad extra, ſed ſolum in intellectu, antequam exprimantur, (anima tunc cogitante, ſeu opinante, & ſermonem ad ſeipſam voluente, vt voce Platonis vtar in Theateto ex perſona Socratis,) vbi autem proferuntur, ſtatim prolatæ euaneſcunt, quare nullo eſſe ad extra, vel minimum permanere gaudent, tertio autem modo exploratum cuique eſt non dari in rerum natura vniuerſale ſubſiſtens, id enim peripateticus quiſque à Magiſtro ſuo edoctus reijcit, quamuis v[illegible] vocibus ipſis eiuſmodi vniuerſalia appareat conſtituiſſe Plato, quicquid fuerit de eius mente, vt adnotabam ad ſecundam concluſionem primæ partis huius literæ, quod tamen Ariſtot. iam penitus exterminauit, vt ibidem dicebam, & 1. Diuinor. cap. toto 14. per ſex rationes, & in ſeptimo per multos contextus, & cap. 4. & 5. lib 13. eorundem; Et quoniam in idea boni aſtruenda præcipuus videtur fuiſſe Plato, vt conſtat dialogo 6. de Republica, ideo hanc ſpecialiter euertit Ariſtot. 1. Ethicorum cap. 6. triplici ratione, ſaltem quo ad verba, vt ſcilicet bonum per eſſentiam non debeat poni per modum ſpeciei ſeparatæ, velut homo per eſſentiam, non tamen negat Ariſtot. dari bonum per eſſentiã, Deum videlicet, vt patet ex 52. duodecimi Diuinorum, vnde in re conſentit Platoni, vt adnotauit Auctor p. par. quæſt. 6. art. 4. & ibidem etiam Caiet. Quamuis itaque fuerit olim perardua difficultas de exiſtentia horum vniuerſalium, vt fatetur Porphyr. in principio ſui libelli de prædicabilibus, vbi negotium hoc, altiſſimum vocat, quoniam tamen ab Ariſtot. relatis locis euerſa prorſus ſunt, vnde 1. Diuinor. 32. & decimotertio eorundem cap. 5. ſummæ 2. dicebat, Ideas non eſſe cauſas, nec motus, nec tranſmutationis alicuius, nec ad ſcientiam aliorum prodeſſe, (ſic excluduntur duo potiora fundamenta, quibus Plato aſſeuerabat ideas, alterum enim erat ob rerum generationem, alterum ob earundem ſcientiam, vt videre eſt in Parmenide, & in Timeo, licet hoc poſterior loco, poſterioris ſolùm fundamenti habeatur recordatio,) dicere autem, qđ ſint exemplaria, & qđ cætera eis participent, vana, & figmenta, ſeu metaphoras poeticas eſt dicere, & ſeptimo eorundem 28. dicebat, qđ ſi quæ formæ ſunt præter ſingularia, ad generationes, & ſubſtantias nihil proſunt, & 1. Poſter. cap. 8. dicebat, ob demonſtrationem nõ eſſe neceſſe, vt ſint ſpecies, aut vnum aliquid extra multa, & ibidem cap. 1. inquiebat, Valeant igitur ideæ, monſtra enim ſunt, & demum primo moralium Eudemiorum cap. 5. (vbi ideam præcipuè boni repudiat,) habebat, ideas non boni ſolùm, ſed cuiuſcumq. alterius inutiliter, contentioſeq. affirmari.

Plato. *Ariſtot.* *D.Thom.* *Caiet.* *Porphyr.* *Ariſtotelis loca quibus reijcit Ideas.*

Quam ſententiam, omnium Peripateticorum aures, & animos occupaſſe meritò diximus, & argumenta ideas aſtruentium, inania penitus ab eodẽ Ariſtot. declarata neminem fugit; adeo qđ nec de huiuſmodi vniuerſali dubitabimus, ſed illud tamquam peripatetici neutiquam dari ſupponemus; Vniuerſale etiam quarto modo huius quæſtionis fines non intrat, qm̃ nouit vnuſquiſq. non dari imagines ad extra plurium expreſſiuas, ſed dumtaxat intelligibiles ſpecies.

ſpecies, ſeu formales conceptus, quippe qui plura profectò queunt exprimere, at nullibi ſunt ſubiectiuè, præterquam in intellectu.

Eapropter quæſtio ſolùm verſabitur in vniuerſali quinto, & vltimo modo accepto, qđ vt patuit, dicitur in prædicando, ſic in dubium uertimus, num ad extra in rebus ipſis detur aliqua natura, quæ de multis dicatur, ac proinde in prædicando uniuerſalis habeatur. *E quo vniuerſale quæratur.*

Nota vlterius, quòd quoniam prædicari completur per actũ intellectus rẽ vnam alteri tribuentis, prædicatum vnũ earum de ſubiecto enunciantis, idcirco non vocatur in difficultatem, num in rebus ipſis remoto opere intellectus, ſit hoc vniuerſale prædicabile, ſed quoniam fundamentum huius prædicationis, ac reſpectus, qui per intellectũ completur, eſt inuentio illius naturæ in pluribus, quæ dicitur de multis, ideo inquirimus, num vniuerſale ratione huius, vt ita dicam inhærentiæ ſit in rebus ipſis, & eſt quærere, num in rerum natura ſit quædam vnitas, & natura aliqua, quæ de ſe abſque intellectus opere ſit in multis.

Adhuc obſerua, non eſſe idem adæquatè & conuertibiler dicere, ens extra animam, & ens reale, licet enim omne ens extra animã, ſit ens reale, non tamen è regione, nam multa quæ non ſunt entia, niſi in anima, ſunt verè entia realia, vt patet de ſpeciebus intelligibilibus, de conceptibus formalibus, de actibus intelligendi, & de habitibus intellectualibus. conſtat ſiquidem, ens illud, quod in prima diuiſione entis per ſe tradita ab Ariſtotele quinto Diuinorum 14 in decem prædicationis figuras partitur, eſſe ens reale, & ſubinde patet, ea quæ enumerauimus eſſe in genere qualitatis & in prima eius ſpecie, ſi actus demas intelligendi, qui cum ſint actus, nequeunt eſſe habitus. quod ipſum dicas de conceptibus formalib. qui qualitates ſunt parũ manentes, quæ tamen omnia nõ niſi apud animã ſedẽ habẽt, ſic itaq. non indagatur, num hoc vniuerſale in pdicando ſit ens reale abſolutè, ſed ita reale, vt ſit extra aĩam in ipſis rebus, &c. *Quomodo ſe habeant ens extra animam & reale.* *Ariſt.*

Vltimò nota, hanc quæſtionem eſſe maximè affinem quæſtioni mox antea definitæ, & ab eadem omnino ferè pendere, ſi.n. extra animam detur in ipſa natura realis aliqua vnitas, minor licet numerali, & naturam vt ſic poſitiue ſequatur communitas, & aptitudo, vt ſit in pluribus, & demum in illa cõitate inferiora illius naturæ conueniant, iam elicitur fieri conſequens, vt hoc vniuerſale, de quo loquimur detur ad extra, ſin autem nullam de ſe natura cõpleram, & verè realem vnitatem habeat, & aptitudo præfata ei poſitiuè non adſit, & de ſe, at ei accidat, ita vt cõitas illa non inueniatur extra animam, apparet non dari tale vniuerſale in rebus, adeo vt videri forſan poſſit quæſtio hæc in illa fuiſſe definita. Quoniam tamen multa, ac multa ſpeciatim de hac vniuerſalium exiſtentia fiunt argumenta, & perplura de natura, ac origine eorundem vniuerſalium ſuperſunt videnda, ideo viros quoſq. pergraues imitatus, meritò hanc quæſt ſeorſum diſcutere animo conſtitui. *Connexio inter quæſtionem ſuperiorem, & iſtam.*

Quærimus itaque, num vniuerſale, qđ dicitur in prædcando, quod formaliter acceptum refertur ad ea, de quibus prædicatur, ſit pro fundamento huius prædicabilitatis, qđ eſt in pluribus inueniri aliquod reale, ita vt in rebus ipſis extra animam inueniatur, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Argumenta varia pro parte minus vera.

INnumeræ prope rationes ſolent in hac materia circumferri, quæ prolixitate potius, quàm nimia difficultate hominum animos fatigant, & torquẽt; Quoniam autem omnia argumenta Scoti, & eorum qui ſibi adhæſerunt, formata ab eodem Subtili Doctore locis illis præcedenti quæſt. allegatis, ſecũdo videlicet ſent. diſt. 3. quæſt. 1. & 7. Diuinor. quæſt. 18. & ab Antonio Trombeta qq. ſuis 8. & 9. & ab Antonio Andrea, quæſt. 16. eiuſdem 7. Diuinor. iam longe ante me ad plenum confutauit Capreolus duplici in loco, primo 2. ſent. diſt. 8. quæſt. 2. ad quartam probationem 7. argumenti contra 1. conclus. vbi in hoc negotio vnum, & viginti argumenta diſſoluit, & in 3. diſt. 5. quæſt. 3. eadem ferè argumenta aduerſus primam concluſionem adducta reijcit, & Caiet. etiam hoc loco omnia propè difficiliora comminuit, quoniã inſuper a Zimara annotatione illa ſuperiori quæſt. relata, in quæſt. nimirum 12. Iandum ad tertium Diuinorum potiora aduerſariorum fundamenta, euerſa penitus, & colliſa video, demum quoniam à nonnullis recentioribus in quęſt. ſuis proemialibus ad libellum Porphyrij, nobis aduerſans opinio reiecta inuenitur, eapropter haud multa argumenta adferre conſtitui, ſed illa dumtaxat, quæ firmiora iudicaui, ex quorum ſolutione adhibitis fundamentis, quæ pro veritatis declaratione iaciam, nullius difficultatis in hoc negotio non patebit ſolutio, qui aũt plures cupit rõnes videre, legat cõmemoratos Auctores, & præcipuè Capreolum.

Marg.: Scotus. Trombeta. Antonius Andr. Capreol. Caiet. Zimara.

Sit itaque primũ argumentum, primo quoq. loco adductum à Caiet. deſumptum ex loco à definitione ad definitum: Quoticſcunque datur extra animam ſemota quauis actione intellectus res, quæ ſit apta nata eſſe in pluribus, tunc extra animam datur vniuerſale, ſed verum illud, igitur verum & iſtud, maior propoſitio patet, quoniam ea eſt definitio vniuerſalis tradita ab Ariſt. 1. de Interpretatione, ſub initium c. 5. & 7. Diuinor. 45. vt videlicet natura ſua aptum ſit ineſſe pluribus, minor probatur, qm̃ ſi naturæ vt ſic non conueniat aptitudo ad eſſe in plurib. ergo talis aptitudo ei repugnat, ergo nunq̃ poterit ab intellectu ſibi tribui, ergo pari via poſſet talis aptitudo conferri ſingulari, & indiuiduo ab ipſo intellectu, nam velut indiuiduo repugnat, ita & naturæ, ſi ei de ſe non conueniat.

Marg.: Ariſtot.

Secundò, Subſtantiæ ſecundæ ſunt entia extra animam realia, & hæ ſunt vniuerſales, ergo &c. probatur maior, tum quoniam ſecundæ ſubſtantiæ ſunt in prædicamento, omne autem qd eſt in prædicamento, eſt ens extra animam, tum quoniam ſunt realiter in primis ſubſtantijs, vt habetur cap. de ſubſtantia in cathegorijs, quicquid autem eſt realiter in ente reali, reale eſt, minor clara eſt ex eodem cap. nam ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur de primis, ſic dicuntur de pluribus, ſic ſunt vniuerſales. Quòd ſi dicatur, ſecundas ſubſtantias eſſe reales ratione rei, & naturæ, & ſubſtrati, non ratione vniuerſalis, & prædicabilis, Tũc contra, qm̃ magis diſtat ens reale ab ente rõnis, quã ſubſtantia ab accidente, vt manifeſtum eſt, at cenſet abſurdum Ariſt. 1. Phyſic. 52. & 7. Diuinor. 47. qd ſubſtantia componatur ex accidentibus, igitur abſurdius eſt, qd ens reale componatur ex ente rõnis, ſubſtantiæ aũt ſecundæ ſunt reales, & ſunt ſecundæ ob illam vniuerſalitatem, ergo vniuerſalitas illa eſt in ipſis rebus, & non ab intellectu, alias componerentur intrinſecè ex ente rationis, &c.

Marg.: Inſtantia.

Tertiò,

Tertiò, Paſſioni reali tribuendum eſt ſubiectum reale, alioquin paſſio nobilior eſſet ſubiecto, & vlterius, ens reale haberet pro ſubiecto ens rationis, quæ abſona ſunt, ſed paſſiones conueniant primò vniuerſali, & per illud reliquis, ex primo Poſter. cap. 4. ergo vniuerſale eſt quoddam reale, & in rebus; Adde, quod paſſiones hæ reales, aut conueniunt ſingularibus vt ſic, aut quatenus participant in aliquo vniuerſali, non primum, quoniam tunc vni indiuiduo tantũ ineſſet aliqua paſſio, quoniam vt ſic diſtinguitur ab alio, ergo ſecundum, ergo prius conuenit vniuerſali, & merito illius ſingularibus. Similiter adſunt multæ ſcientiæ reales, & præcipuæ tres illæ ſpeculatiuæ, quas colligebat Ariſtoteles ſexto Diuinorum 2. vel ergo obiecta ipſarum ſunt ſingularia, vel vniuerſalia, non illud, quoniam locis mille clamat Ariſt. & omnes philoſophi, ſcientias non eſſe de ſingularibus, ergo iſtud, obiecta verò ſciẽtiarum realium oportet eſſe realia, dant enim ſpeciem ſcientijs, ergo vniuerſalia ſunt realia.

Varia pronunciata ferè communia.

Quartò, Adſunt mille pronunciata ab omnibus propè recepta, quæ veritatẽ nequeunt ſortiri, ſi ponatur vniuerſale non eſſe in re, ſed ſolũ ab intellectu formatum, dicitur. n. vniuerſale eſſe ſempiternum, eſſe vbique, res præterea prædicatur in quid de re, vniuerſalia tantũ ſunt, quæ definiũtur, datur generatio vniuoca in reipſa, cuius proximum fundamentum eſt vnum, vt habetur 5. Diuin. 30. qđ ſane vnum nequit eſſe, vel generans, vel genitum, ergo aliquid vtrique commune, demum dicitur materia, & forma ſpectare ad quidditatem vniuerſalis, at vero conſtat ens rationis non poſſe eſſe ſempiternum, non vbique, non prædicari in quid; non verè definiri, non poſſe conſtituere generationẽ ſubſtãtiæ, & demũ non eſſe vlla quidditas, erit ergo vniuerſale, quid verè reale, &c.

Quintò, Natura primò intendit ſpeciem, quam ſingulare, vel indiuiduum, ergo ſpecies eſt quid reale, ergo vniuerſale eſt quid extra animam reale, antecedens videtur docuiſſe Auerr. prope finem com. 34. ſecundi de Anima, & ſimiliter prope fine m com. 37. 12. Diuinor. & Auctor p. p. q. 85. art. 3. ad 4. inquit, vltimæ naturæ intentionem eſſe ad ſpeciem, non ad indiuiduum, prima conſecutio eſt manifeſta, qm̃ qđ primò intenditur a natura; debet eſſe quid reale, quoniã natura non intendit primò intentiones rõnis, ſpeciem aũt nullus ambigit eſſe quid vniuerſale; quare & ſecunda conſecutio eſt euidens.

Auerr.
D. Thom.

Sextò, Vniuerſale eſt obiectum intellectus, ergo præcedit ipſum, ergo non fit ab ipſo, ergo eſt reale, antecedens eſt clarum, prima conſequentia patet ex 33. ſecundi de Anima, vbi dicitur, obiecta eſſe priora potentijs, reliquæ verò conſequentiæ notæ ſunt ex terminis; Si dicatur vniuerſale præcedere intellectum poſſibilem, non autem agentem, ſed ab ipſo fieri, contra, Obiectũ ſenſus eſt vniuerſale, (non n hoc album, ſed album videt oculus,) qui tñ ſenſus præcedit intellectum etiã agentem; ergo & vniuerſale erit prius intellectu agente, qđ enim eſt prius priore, multò magis eſt prius poſteriore, &c.

Ariſtot.

Septimò, Habet expreſſè Ariſt. 2. de Anima 68. qđ nec aqua in eo qđ aqua, nec aer, vt aer perſpicua, aut viſibilia ſunt, ſed quoniã eadem natura eſt in vtroq; velut & in cœlo, qđ ibi appellat corpus perpetuum ſurſum, patet autem, in his quæ tanto interſtitio diſtant non eſſe eandem naturam numero, ergo vel ſpecie, vel genere, ergo datur natura communis ad extra, nam ad extra nominata corpora ſunt perſpicua, neq. confugiendum eſt ad rationem communem, nam Ariſt. inquit naturam eſſe communem.

Octauò, & vltimò, Nullo intellectus opere exiſtente, vel homo, leo, & reliqua id genus ſunt ſpecies, & conueniunt in genere, vel non, ſi primũ, ergo vniuerſalia eſſe nullus negat in rebus, nã ſpecies, & genera, vniuerſalia eſſe nullus negat, ſi ſecundum, ergo intellectu ceſſante, & homine dormiente, homo, &

leo

leo non erunt ſpecies, non conuenient in genere, non different ad inuicem, qd̃ uidetur ridiculum, omni namque intellectus actione poſthabita concedimus multas eſſe ſpecies animalium, ubi enim primò Deus creauit mundum, nullo intellectu abſtrahente vniuerſalia, uerum fuit, creatas eſſe rerum ſpecies, & genera, &c. Neque ſit ſatis huic argumento dicendo, hominem, & leonẽ nullo intellectu conſiderante eſſe quidem animalia, non autem ſpecies, conuenire in animali, non autem in genere, quoniã reuera ſiue cogitet intellectus, ſiue non ſemper homo, & leo ſunt ſpecies animalis. & nedum dicuntur animalia, ſed & ſpecies, ſimiliter animal dicitur genus ipſorum, quare nedum pro materiali, ſed & pro formali, ſecluſa quauis intellectus actione uidetur, qd̃ ſint in rerum natura ſpecies, genera, ac proinde uniuerſalia, &c.

Defenditur rõ.

ARTICVLVS TERTIVS.

Ea præmittuntur, in quibus conſentiunt omnes.

Ex Caiet. doctrina. quot ſint in vniuerſali.

PRo cognitione ueritatis, certa primo loco ab incertis ſeparanda ſunt: Aduerte igitur ex Caiet. in hac quæſt. qd̃ tria in vniuerſali de quo eſt ſermo cernimus, primò uniuerſalitatem ipſam, quæ eſt relatio rõnis ad inferiora, ſecundò rem, quæ huic uniuerſalitati, & relationi ſubſternitur, & ab illa denominatur uniuerſalis, tertiò aptitudinem ad eſſe in multis, quæ poteſt dici quid medium inter rem, & uniuerſalitatem, quoniam res eſt omnino abſoluta, uniuerſalitas illa formalis omnino reſpectiua, hæc uerò aptitudo nonnihil ſapit & abſoluti, & reſpectiui, eſt.n. in re ipſa abſoluta, (eo modo quo ponetur eſſe,) reſpiciens tamen illa, in quibus põt eſſe, & inueniri; Conueniunt itaq. omnes Reales, rem ipſam, quæ denominatur uniuerſalis, ſi fuerit realis eſſe extra animam, ſin uerò fuerit res rationis, ut prædicatum, ſubiectum, & ſimilia, eſſe in anima tantùm, conſentiunt ſimiliter, relationem illam formalem vniuerſalitatis ab intellectu effici, atq. adeo non eſſe vel quid reale, vel quid extra animã. at difficultas omnis inter nos, & ſcholam Subtilem præcipuè in eo ſita eſt. nũ aptitudo illa ad eſſe in pluribus ſit ad extra in rerũ natura, adeo vt omni opere intellectus remoto, ipſa natura, ipſa res, quæ denominatur vniuerſalis, ſit apta eſſe in pluribus, an verò aptitudo hæc conueniat ſibi ſolũ ex opere intellectus.

Eadem doctrina alia via ex Capreolo.

Hæc quæ ex Caiet. ſub vocibus vniuerſalitatis, rei, aptitudinis dixi, alijs vocibus manifeſtabat Capreol. loco illo relato 3. ſent. ad primum Scoti dicens, vniuerſale poſſe ſumi quattuor modis, primò materialiter, vel pro ſuo materiali qd̃ denominatur vniuerſale, vel actu, vel potentia ecce rem ipſam, ſecundò formaliter, aut pro ſuo formali, à quo denominatur, ecce vniuerſalitatem, quæ eſt relatio rationis, tertiò pro aggregato, ſeu compoſito ex vtriſque, materiali ſcilicet, & formali, quartò pro materiali, vt eſt ſub formali, vbi vides & rem, & aptitudinem, & illam vniuerſalitatem, & iam cõis eſt omnium doctrina, & diſtinctio, qd̃ dupliciter ſumitur vniuerſale, vel materialiter, & denominatiuè, vel formaliter, (quæ primo quæſt. primæ procemialis articulo à nobis inſinuabatur,) quam diſtinctionem habes prius ab Auctore 7. Diuinor ad tex. 44. vbi ait, vniuerſale dupliciter ſumi, vel pro natura, (ecce rem, ecce materiale,) vel pro natura, vt ſubeſt intentioni vniuerſalitatis, (ecce formale, vel materiale ſub formali) & tractatu quoq. de natura generis cap. 5. & p. p. q. 85. art. 2. eãdem habet diſtinctionem, & concedunt omnes, vniuerſale pro materiali eſſe

D. Thom.

in re;

ſit re, pro formali fieri, ab intellectu. Illud vnum breuiter adnotauerim, q̄d' eo loci Capreol. facit diſtinctionem inter vniuerſale pro materiali, & formali, & vniuerſale pro materiali ſub formali, ait enim, aliud eſſe dicere A ſub B, & cō-poſitū ex A, & B, q̄ planè diſtinctionem accipio ipſe, non ex parte ſignificati, aut rei, aut rerum, quoniam vtrobique idem ſignificatur, ſed ex parte modi ſignificandi, quando. n. dicitur materiale, & formale, ſeu aggregatum ex vtroque, vtrumque videtur ex æquo, & in recto ſignificari, quando aūt dr̄ materiale ſub formali, videtur exprimi, q̄d' materiale importet quaſi ſecūdariò, & tanq̄ materia, & quaſi in obliquo, formale verò de principali, & in recto, & vt forma, at in noſtro propoſito idem erit ſi accipiatur vniuerſale pro materiali, & formali ſimul, vel pro materiali, vt eſt ſub formali, dabunt enim omnes, materiale ipſius vniuerſalis, vel vniuerſale pro materiali eſſe in rebus, & nullo modo ab intellectu pendere, formale verò, aut vniuerſale pro formali, omnino ab intellectu fieri, & non eſſe quid in rebus.

Modus loquendi Capreol.

Et quando dico oēs in hoc, ſiue in his conuenire, intelligo de omnibus philoſophis, qui Reales dūr, neq. enim me fugit adeſſe Nominales, & eorum præcipuè ducē Ocham c. 14. ſuæ logicę ex quorū ſententia colligitur, nullum eſſe vniuerſale à parte rei, ſed tm̄ in repræſentando, veluti ſunt conceptus, vt homo, animal, corpus, &c. quibus conceptibus nullū obiectiuū conceptū volunt in re reſpondere, p̄ter ſingulares homines, & ſingularia animalia, quæ volunt immediatè ſignificari per illos conceptus, At vero Reales oēs, conceptus illos nolunt ſignificare immediatè homines ſingulares, vel aīalia ſingularia, ſed rōnem cōem hominis, & animalis, quippè quæ rōnes ſunt cōceptus obiectiui immediatè per illos conceptus formales ſignificati, ſingulares verò homines, & hæc animalia ſunt ſignificata mediata, & ſecundaria, & materialia, quæ in illis rōnibus cōueniunt, quæ proinde rōnes ſunt formalia ſignificata conceptuū illorum mentalium; At q̄m ſatis apud oēs compertū eſt, indiuidua alicuius ſpeciei nedum cōuenire in voce, ſed & in rōne ſpecifica, ſimiliter ſpecies alicuius generis, non ſolū vocē, ſed & rōnem eiuſdem generis cōmunem habere, & vtramq. rōnem primò, ac formaliter exprimi conceptu hominis, verbi gratia, & animalis, alioquin vniuerſale omne penitus fictitium eſſet, nullū in re habens fundamentū, & manifeſtum eſt, q̄d nomina, & voces non ſunt principalia ſignificata, ſed ea, quibus aliquid ſignificatur, vnde dum dicitur Alexan. eſſe homo, ly *Homo*, vox quidem eſt cōis, at non vt vox principaliter ſignificatur, ſed ſecundariò, res verò ipſa ſeu ratio cōis illa eſt, quę primò exprimitur media voce ipſa, ſimiliter definitiones ſunt rerum, non ſingulariū, vt patet ex omnibus, & ex clara Ariſt ſententia, 7. Diuinor. 37. & 53. quare vniuerſalium, non autem vocum, ſeu nominum, non n. horum valet eſſe definitio, cum nullā habeāt quidditatem, ſed & ſcientiæ eſſent tm̄ de vocibus, non autem de rebus. conſtat. n. ſcientias eſſe duntaxat vniuerſalium, vnde videtur oīs ſcientia ſubuerti, vt nō immeritò iſtos, qui vniuerſale, nomen ſolum dicunt, ſcientiarum deſtructores vocauerit Alex. Achillinus lib. de vniuerſalibus dub. 1. poſt explicationem terminorum, &c. vel dubio 2. in ordine, q̄m demum ex 1. Ethic. c. 4. ſuperuacaneū eſt omnes opiniones velle exquirere, idcirco Nominalibus relictis, ſupponamus cum Ariſtot. & Realibus philoſophis, vniuerſale pro re, vel pro materiali eſſe in re ipſa, & ab intellectu neutiquam formari, vniuerſale autem pro intentione, ſiue pro formali, ab ipſo intellectu fieri, &c.

Sententia Ocham & aliorum Nominalium.

Sententia Realium.

Ariſtot.

Achillin.

Aduerte vlterius, q̄d quoniam tota difficultas conſiſtit in illa aptitudine naturæ, ad hoc vt ſit in pluribus, ideo meritò ſtat difficultas de exiſtentia vniuerſalium, quamuis enim aptitudo non ſit vel res, quæ denominatur vniuerſa-

lis, vel formalitas vniuerſalitatis, attamen eſt tota radix, & ratio, quare ipſa natura denominetur vniuerſalis, & quare intellectus tribuat ei vniuerſalitatem, non.n. res, vt res præciſè eſt totum, ac complectum materiale vniuerſalis, alioquin res omnis vniuersalis eſſet, & cum indiuiduum ſit res quædam foret
Quæ res ſit vniuerſalis. vniuerſale, ſed illa res eſt vniuerſalis, quæ apta nata eſt vt ſit in pluribus, ita vt non iniuria, res ipſa poſſit dici fundamentũ remotum vniuersalis, imò in potẽtia longè ab actu elongata pôt dici vniuerſale, at ipſa aptitudo, de qua loquimur eſt fundamentũ proximũ ipſius vniuerſalis, non.n. natura vel res vt ſic, veluti diceba, ſed natura cum tali aptitudine denominat̃ vniuerſalis, quare docebunt oẽs, vniuerſale quo ad fundamentũ remotũ, & vniuerſale in potentia eſſe extra aiam, at cõtrouerſia erit de vniuerſali in potẽtia proxima, de aptitudine videlicet illa, quæ qm̃ complet vniuerſale quo ad rem, (nam formaliter vltimatè neminẽ latet, cõpleri per illam intentionem, &c) cum ſit quæſt. de hac aptitudine, num ſit extra aiam, in re eſt quæſt. de vera vniuerſalium exiſtentia.

Inſuper obſerua, inter omnes conuenire, qđ naturę vt ſic, & ſecundũ abſolutam ſuam conſiderationem non repugnat eſſe in pluribus. tunc enim ſibi ſemp repugnaret, & nũquam poſſet in hoc, & illo reperiri, vt non ſemel circa hoc caput deductum fuit, ſed dubitatio eſt, an non ſolùm talis aptitudo ei non repugnet, ſed etiam illam ſibi de ſe vt ſic exigat, & vſurpet; Hinc ſi ad vniuerſalis conſtitutionem ſufficeret ſola non repugnantia ad eſſe in pluribus, certè vniuerſale eſſet ad extra, quoniam tali naturæ ad extra, (non tamen cum reduplicatione, vt ſcilicet eſt ad extra,) non repugnat præfata aptitudo, & ſic omnis ſublata eſſet controuerſia, at quoniã nedum non repugnanter, ſed &, poſitiuè natura vniuerſalis cõmemoratam aptitudinem poſtulat, & Scotus cum ſuis alumnis, & alij fatentur, & docent, naturam de ſe habere vt ſit in pluribus, Auctor
Scotus. verò cum alijs docet, hanc aptitudinem ſibi per opus intellectus poſitiuè ad-
D. Thom. uenire, & nullatenus ſibi vt ſic ineſſe, vt præcedens quæſt manifeſtauit, eapropter dicent illi, vniuerſale eſſe ad extra, qđ nos inficias ibimus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vera ſententia de exiſtentia vniuerſalium, & eorum, quæ ad hoc voluit Scotus examinatio.

Concluſio. RESpondens propoſitæ quæſt. ſtatuo hanc concluſionem: Vniuerſale non eſt ad extra in ipſis rebus, ſed ſolũ ſit per opus intellectus. Et quamuis ex ijs, quæ modo dicebantur, conſtare iam poſſit de quo vniuerſali intelligatur concluſio, & qđ vniuerſale negatur eſſe ad extra, pro clariori tñ notitia ſcies & quidem facilè, qđ quotieſcumq. datur aliquod nomen plura ſignificans, vel omnia eodem modo, vel quædam de materiali, & in obliquo, & quædam de
Quid importatur in nomine. formali, & in recto, ſi nomen prolatum non reddatur verũ pro omnibus, pro quibus ſupponit, tunc falſò abſolutè enunciatur, ſed abſolutè negandum eſt, quamuis rõne vnius ſolummodo importati falſitatem contineret, ex alijs aũt
Quid requiratur ad veritatem propoſitionis collectiuæ. veritatẽ in nomine namq. vt ſic non importatur diſiunctio, ſed ſolà collectio, ad quam collectionem, quæ omnia nomine illo importantur, concurrere debẽt ſi eius ſignificatum verum eſſe debeat, ſatis.n. nouit dialecticus quiſq; ad veritatem propoſitionis collectiuæ, aut copulatiuæ exigi vtriuſq. partis veritatẽ,
Plato. & Plato in Cratilo ex perſona Hermogenis, non multum ab initio dicebat,

oratio-

orationis,quæ vera eſt, partes omnes veras eſſe, & magnas, & exiguas ; Cum
itaque hoc nomen *vniuerſale* ſit plurium ſignificatiuum, vt patuit, dum dico ip-
ſum non eſſe in rerum natura, nolo intelligere quo ad omnia quæ importat, ſed
accipio, vt non iuxta omnia quæ dicit, ſit in rebus , & nedum hoc intelligo de
formalitate illa intentionis, quam ex omnium conſenſu dixi eſſe ſolũ per opus
intellectus, ſed potiſſimum de aptitudine illa, quam & complementum vniuer-
ſalis in actu. & medium quid inter rem, & intentionē, ſeu formalitatē eſſe dixi
art. pcedenti, & breui in cõcluſione intelligo, aptitudinem illã ſæpius repeti-
tam non conuenire rei ad extra, & nedum quatenus eſt ad extra, tunc.n. in ſin-
gulari exiſtens, oppoſitũ ſibi efflagitat modũ, nẽpe eſſe in vno tm̃, ſed neq. na-
turæ in ſe vt ſic, licet extra aiam exiſtenti, iam.n. antehabita quæſt. oſtendi, ta-
lem aptitudinē conuenire naturæ, quatenus ſolũ habet eſſe in intellectu.

Aduerte aũt, me ſuperiori art. dixiſſe, vniuerſale exigere ad ſui conſtitutio- *Quomodo vniuerſale poſtulet aptitudinē ad eſſe in pluribus.*
nem poſitiuè aptitudinem illã ad eſſe in pluribus , & non ſufficere ſibi nõ re-
pugnantiam ad tale eſſe ; quonia vt optimè ait Caiet. hoc loco, dum ab Ariſtot.
definitur vniuerſale locis memoratis in 1. argumẽto Scoti, & alibi, vt 1. Poſter.
c.8. & ʖ ſecundo eorundem c. 18. & vltimo ipſa aptitudo, ſeu non repugnantia
ad eſſe in pluribus affirmanter ponitur, & non per non repugnantiam ſ accedit, *Ariſtot.*
qd' cum ex Auerroe 1. Poſterior. c.24. (& eſt ipſi Cõmentatori tex. 182.) vni- *Auerr.*
uerſale & ſingulare ſint duæ intentiones oppoſitæ. qd etiã notum eſt ex Ariſt.
cap. de ſubſtantia in prædicamentis definiente ſubſtantiã primã , quæ eſt ſin-
gularis, per non dici de ſubiecto, ſubſtantiam verò ſecundam, quæ eſt vniuer-
ſalis, per dici de ſubiecto, quo modo conueniet ſingulari eſſe in vno ſolo , con-
ueniet vniuerſali eſſe in pluribus, ſingulari verò affirmanter, & nedum per non
repugnantiam cõuenit, vt ſit in vno ſolo, quare & eſſe in pluribus, poſitiuè ex-
ponendum eſt de ipſo vniuerſali, probatur minor, aliàs humanitas, vel quæuis
natura vt ſic, & ſecundum ſe foret, & vniuerſalis, & ſingularis, nam ab ipſa vt-
raq. repugnantia remouetur, neq. enim ſibi repugnat eſſe in vno, vel in plurib.
quare ſi ipſi ſufficiat talis non repugnantia , & ſimiliter vniuerſali, iam eadem
natura vt ſic, & de ſe, (& in hac reduplicatione ſtat vis argumẽti,) erit vniuer-
ſalis, & ſingularis ; Præterea, ſicut ſingulari repugnat eſſe in pluribus, ita opor-
tet, vt & vniuerſali repugnet eſſe in vno tantum, vt.n. ſe habet ſingulare ad vnũ
ita vniuerſale ad multa, ſi autem dicatur vniuerſale conſtitui per ſolam non re-
pugnantiã, iam uniuerſali non repugnabit eſſe in vno tantum, quoniã per hoc,
qd ſibi non repugnat eſſe in pluribus , non ſequitur , ut repugnet ſibi eſſe in
vno tantum, ergo talis non repugnantia, non ſat eſt ad vniuerſale conſtituendũ.
Addo ego, qd' quãuis alicui definito, vt tale ens peculiare eſt, ſufficiat aliquod
prædicatum in ſui definitione poſitum, ſibi non repugnanter conuenire, ut ob-
ſeruabam circa probationem primæ aſſertionis, tertiæ partis huius literæ, at-
tamen oportet & aliquod deniq. prædicatum ipſi poſitiuè conuenire, vt ibidẽ *Quid exigat vnum quodque definitum.*
dicebam, & probabam, non facilè aũt quis aſſignare ualebit, quale prædicatum
poſitiuè ſit uniuerſali ut ſic tribuendum, cum nihil aliud ſit, quàm unũ de mul-
tis, & in multis, & ſi aſſignaretur hoc prædicatum, (quod tñ non video, quale
poſſit eſſe,) neſcio quomodo naturã vniuerſalis concin è Ariſt. aperuiſſet, quip-
pe qui quattuor in locis iã à me citatis, eius eſſentiam tradens, illud reticuiſſet
& non niſi per non repugnantia prædicata illud definiuiſſet. Sed & illud vrget
quod vtique poteſt admitti, alicui particulari ſub aliquo cõmuni contento ali-
quod prædicatũ conuenire, non niſi non repugnanter, at quod alicui communi,
de quo primò eſt definitio, tribuatur ipſa definitio, niſi per non repugnantiam,
id fieri nequit, quoniam cum de ipſo nil aliud, quã illa definitio pronuncietur ,

iam nihil poſitione de illo dicetur, & ſic nulla erit, vel quidditas, vel ratio, vel natura, vel conceptus. Tandem, ſi ad vniuerſalis rationem, ſola ſufficiat non repugnantia, vane penitus altercarentur ad inuicē doctores de exiſtentia ad extra ipſorum vniuerſalium, quoniam diffitetur nemo vt dicebam, & ratio ſæpè adducta conuincit, naturæ vt ſic aptitudinem illam non repugnare.

Qđ ſi hæ rationes proteruos non conuincant, adeo vt velint, ad vniuerſale in actu conſtituendum ſufficere non repugnantiam illam, ſeu aptitudinem non repugnanter, iam dicam, quæſt. non amplius de re, ſed de nomine eſſe, diſputabitur enim, vtrum hæc natura ex eo ſolùm, qđ ſibi non repugnet eſſe in pluribus, ſit dicenda vniuerſalis, an non, ſed non erit de re ipſa controuerſia, qm̄ vt dixi, & repetii, conſentiunt oēs, & naturam dari ad extra, & eidem competere non repugnantiam illam negatiuè, ſed nolumus eam appellare vniuerſalem, ob rationes quas adduxi, quoniā ſcilicet memoratam aptitudinem ad eſſe in pluribus de ſe poſitiuè non habet.

Quid voluerit Scotus. Quod ſi Scotus nomine uniuerſalis, qđ concedit in rebus extra animam, nil aliud voluit, quàm eſſe extra aīam natura, cui non repugnet eſſe in multis, nil nobis in hoc cū ipſo, at reuera putauit, naturam rōne ſui vindicare ſibi aptitudinem ad eſſe in multis, vt manifeſtè patuit ſuperiori quæſt. unde uoluit perquirendam eſſe cauſam, cur natura ſit ſingularis, qm̄ ſingularitatem de ſe non habet, noluit aūt inueſtigari rōnem, ob quam ſit cōis, quoniā de ſe eſt ſibi cōitatis ſuæ cauſa, ut ex eodem ibidem adferebam, quocircà ſi non uniuerſale, & non uniuerſalitatem, certè communem naturam, & cōitatem, realem eſſe, & ab intellectu non pendere credidit, & docuit. Vtor autem hoc modo loquendi, quoniam Doctor ipſe Subtilis non longe ante finem quæſt. illius primæ diſt. 3. ſecundi ſent. licet ponat unitatem illam realem in natura ſecundum ſe minorem unitate numerali, tamen immediatè ſubdit, non ideo naturam illam eſſe eiuſmodi, cui potentia proxima conueniat dici de quolibet, ſed tm̄ eſſe in proxima potentia, ut eſt in intellectu poſſibili, & nullo uerbo interiecto ait. [Eſt ergo in re commune, qđ non eſt de ſe hoc, & per conſequens ei de ſe nō repugnat eſſe non hoc, ſed tale cōmune nō eſt uniuerſale in actu, quoniā pficit ei illa indifferētia, ſecundū q̄ completiuè uniuerſale eſt uniuerſale, ſecundū quā ſcilicet, ipſum idē aliqua identitate eſt p̄dicabile de quolibet indiuiduo, ita qđ quodlibet ſit ipſum,] Ex quib. uerbis elicitur manifeſtè, doctorem hunc Subtilem, & grauem ponere diſcrimen inter commune, & uniuerſale, & illud ponere in re, hoc autem non, niſi in potentia & hæc non proxima, niſi quatenus eſt in poſſibili intellectu.

Circa quæ verba non defuerunt, qui ſcripta Scoti in ſententiarum libros à ſe caſtigata, illuſtrata, ac locupletata in lucem edentes Venetijs 1580. in margine poſuerint hæc verba; [Hic patet error aduerſariorū, qui impoſuit doctori ſenſiſſe vniuerſalia etiā præter intellectū, quamuis naturæ vnitas nō ſit numeralis ex rei natura.] Et quidē ipſe non negauerit, ob verba relata ex ipſo Scoto, & ob ea, quæ dicit quæſtione 13. ſeptimi Diuinorum, quod ſcilicet vniuerſale completum eſt, quod eſt in pluribus, & de pluribus, non actu, ſed potentia propinqua, tale nihil eſt, niſi ex cōſideratione intellectus & queſtione 18. eiuſdem libri ait, quod vniuerſale pro ſubiecto, ſeu potentia propinqua, eſt neceſſariò in intellectu obiectiuè habitualiter, aut in actu primo, quāuis non actualiter, uel in actu ſecundò, ita qđ ſine illo concomitante obiectum non ineſt ei uniuerſalitas. Propter hæc inquā dederim, ſatis dubiā in hoc apparere Scoti

Quid de Scoti mente uideatur Authori. ſententiā, quoniā ex altera parte expreſſè, ut uidimus ponit, & pluribus nititur efficere, commune reale in re, quouis intellectus actu remoto, nō aūt facilè qs

finget

finget apparens diſcrimen inter aliquod commune pluribus, & aliquod uniuerſale, niſi fiat recurſus ad intentionē illā ſecūdā reſpectus, ac prædicationis, quæ ab intellectu ipſi uniuerſali confertur, at hoc non eſt ad propoſitū, tū quoniā reſpectū hunc damus, uelle Scotum ab intellectu fieri, tum quoniā & hunc reſpectum eodem modo cōi illi, velut & uniuerſali tribui poſſe, ac debere uidebimus, quare uidentur pugnare hæc duo, dari.ſ. commune reale in rebus, & non dari uniuerſale in actu, uel ſaltem potentia propinqua.

Accedit, qđ de mente Scoti, commune illud ſuum reale eſt verè in plurib. vnde individua ſpeciei indiuidua per ipſum conueniunt in illa reali vnitate naturæ, qđ aūt eſt in pluribus, nulli dubium eſt, quin ſit vniuerſale, cū hæc ſit eius definitio, vt habetur ex dictis. Adde, qđ quæſt. illa ſecundi ſenten. non multis interpoſitis poſt illa, quæ ex ipſo recitaui, exponens quoddā dictū D. Damaſceni, qđ ſuæ poſitioni de hoc cōi reali videtur officere ait, qđ commune illud, qđ eſt in diuinis, (natura.ſ. & eſſentia diuina,) non eſt ita cōmune, qđ ſit prædicabile de multis, licet ſit ita commune, quod non repugnet ſibi eſſe in alio, ꝗ in eo, in quo eſt, (ita.n. eſt in Patre, vt ſibi nō rapugnet eſſe in Filio, ac Spiritu ſācto,) quare ſi debeat ſatis auctoritati illi ſacere, ſubſumendū eſt, (qđ vt clarū reliquit Scotus) vt cōmune hoc reale, qđ ipſe ponit in creaturis, ſit de multis prædicabile, ita.n. differet ab illo cōi, qđ eſt in diuinis, de multis igitur cōmune hoc ſuum reale ꝑdicatur, quare eſt vniuerſale, hæc.n. & nō alia eſt vera vniuerſalis natura, neque dicendum eſt prædicabilitatem per intellectū cōpleri, de hoc.n. null. dubitatio eſt, vt paulò ante dixi. Rurſus, vniuerſali, quod dicit per intellectū compleri, & non niſi in intellectu eſſe, vel aduenit res, vel aptitudo millies nominata, vel illa relatio, ſeu intentio intellectus, non primū, nā res ipſa eſt ad extra non ſecundū, qm̄ ex eius ſententia, natura de ſe eſt in pluribus, & eſt ſibi ipſi ſufficiens ſuæ cōitatis cauſa, ergo tertiū, at de hoc nullus dubitat, & nullus (quem ſciam,) imponit Scoto, qđ poſuerit vniuerſale, quo ad tale cōplementū non pendere ab intellectu. Ad hæc, Scotus dicit, naturā ſemper de ſe eiuſmodi eſſe, vt ſibi eſſe in alio non repugnet, non tñ eius conditionis eſſe, cui proxima potētia cōueniat dici de quolibet, (eſſe.ſ. vniuerſalis,) ſed tamen eſt in potētia proxima, vt eſt in intellectu poſſibili, peto, quid nomine huius potentiæ proximæ velit, nō rem ipſam, vel naturā, vt patet, quæ nō pendet à poſſibili intellectu, non aptitudinē ad hoc vt ſit in pluribus, hanc.n. ipſe poſitiuē ſtatuit in natura tm̄ ſe, ergo relationem illā, qua intellectus refert naturā ad inferiora, & formalē illā vniuerſalitatē accipit, hanc vero iterum diximus neminē imponere Scoto, & nihilominus abſonum eſſe videtur, relationem illam formalē vocare fundamentū proximū, non.n. aliqđ vlterius expectatur, quod poſſit dici ſuper eam fundari, cum ſit ipſa poſtremū vniuerſalitatis cōplementū, & ꝓterea, ſub illa intellectus relatione cōſtituta natura, nō eſt amplius in potētia proxima, ſed verè in actu tūc dicitur de quolibet inferiori; Quòd ſi dicatur Sub ilis Doctor nomine proximæ potentiæ non accepiſſe hāc relationē aſſignetur quid acceperit, cū perſpicuum ſit, neque aptitudinem accipere valuiſſe, neq. confugiendum eſt, vel ad actionem agentis intellectus, vel ad ſpeciē intelligibilē productā, vel ad quid aliud huiuſcemodi, qm̄ hæc omnia non niſi opere intellectus accedente, fieri poſſe, ſciunt omnes, & nullus ſomniauit, qđ voluerit Scotus, hæc in re adeſſe poſſe abſq. intellectus beneficio.

Quomodo communis natura diuina.

At demum quicquid fuerit de Scoti ſententia, quæ ſatis obſcura, & intricata, & ægrè forſan ſibi conſtans ex ijs, quæ attuli redditur, (in qua me plus iuſto immoratum quis notare poſſet,) dicimus tandem nos, vniuerſale ſolum

pro

Quomodo uniuerſale ſit, & non ſit ad extra. pro materiali, vel vt alij dicunt pro fundamento remoto, & pro ſubſtrato, vel vt loquuntur alij metaphyſicè ſumptum eſſe in rebus ipſis, aptitudinem verò illam ad eſſe in pluribus, & relationem intellectus, ſeu formalitatem vniuerſalis eſſe non niſi per opus intellectus; Sic dicam in rebus ipſis ad extra eſſe rem, quæ eſt ipſum vniuerſale, at non eſſe vniuerſale, vt vniuerſale, eſt extra animam vniuerſale identicè, non formaliter.

Illamet natura profectò, quæ eſt in rebus ipſis, eſt eadem, quæ eſt vniuerſalis in intellectu, & quæ ſecundum ſe conſideratur, non enim iuxta triplicem naturæ acceptionem ſæpius huius capitis litera, & quæſtionibus ſuperiorib. frequenter repetitam datur triplex natura, ſed vnius, & eiuſdem naturæ triplex eſt acceptio. Et cum naturam ſecundum ſe, neque communem, neque vniuerſalem velimus, neq. ſimiliter vt eſt in ſingularibus, ſupereſt, vt communitas, ac vniuerſalitas accidant, & adueniant ei per actionem intellectus, & quatenus habet eſſe in ipſo intellectu, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Probantur quæ dicta ſunt.

QVamuis quæ de vniuerſalium exiſtentia ſentiamus, ſuperiori quæſt. ſufficienter concluſa dicere poſſimus, quando viſum fuerit, aptitudinem ad eſſe in pluribus non competere naturæ vt ſic, alias diceretur de quouis ſub ea contento, qm̃ quæ ſequuntur naturam ſimpliciter, dicuntur abſolute de inferioribus illius naturæ, & omnis aptitudo, quæ fuit ab aliqua natura vt ſic, inuenitur in quolibet ſingulari ipſius, vnde Sortes eſſet cõis pluribus, eſſet aptus natus cõmunicari pluribus, vt ibi deducebamus, (quæ argumenta ideo hic adumbramus, quoniam ea repetit hoc loco Caiet.) attamen pro certiori rei

Prior ratio. certiſſimæ confirmatione ſic arguo: Naturæ vt eſt in ſingularibus repugnat poſſe eſſe in pluribus, atq. ideo, eſſe vniuerſalem, ſed natura vt eſt extra animã, non eſt niſi in ſingularibus, ergo naturæ vt eſt extra animam repugnat poſſe eſſe in pluribus, ac ſubinde vniuerſalitas ergo nequit eſſe vniuerſale in rebus, vel extra animam; maior propoſitio quamuis manifeſtiſſima, probatur, natura enim in quouis ſingulari exiſtens fit incommunicabilis cuiuis alij, qđ ſi incommunicabilis, ergo nequit eſſe in pluribus, nihil enim aliud eſt eſſe in pluribus; quã communicari pluribus, Neque dicat quis, naturam in ſingulari non eſſe quidẽ in pluribus, poſſe tamen eſſe, & ita gaudere illa aptitudine, hic enim nõ videt,

Defenditur maior, & roboratur. quomodo natura in ſingularibus nedum ſit incommunicata, ſed & incommunicabilis, quare non ſolù ab ea negatur actus, ſed & aptitudo communicabilitatis, prrætcrea non videt, quomodo aliquid otioſum penitus ponat in natura,

Ariſtot. contra Ariſt. 5. de Generatione animalium cap. 8. & vltimo, & pluribus alijs locis commemoratis in quæſtione de ſingularium cognitione. nã hæc aptitudo nunquam ad actum vel reducetur, vel poterit reduci, fruſtaneam verò eſſe apptitudinem illam, quæ ad actum nequeat reduci neminem latet, & id docuit

Auerr. Auerr. primo de Cœlo, & mundo com. 20. & rõne patet, cum potentia, vel aptitudo ſit merito actus; qđ enim in aliqua natura cõi aliqua ſtatuatur aptitudo, & hæc in compluribus ad actum reducatur, in aliquo verò nequeat reduci, ob aliquid impedimenti, id tolerabile eſt, quæ enim ſunt à natura, aut ſemp ſunt, aut frequenter, ex ſecundo Phyſic. 77. at quòd in natura, quatenus eſt in

ſingu-

ſingularibus ponatur illa aptitudo, quæ in nullo vnquam penitus ſingulari ad actum queat reduci, (qđ de neceſſitate eſt dicendum, ſi ponatur vniuerſale in rebus, & ſi dicatur aptitudo illa conuenire naturæ ſecundum ſe,) certè nulla rõne, imo contra omnem rationem aſſeritur. Præterea ex 5. Diuinor. 17. & ex 9. eorundem 2. colligitur, cuius potentiæ paſſiuæ reſpondere actiuam, vtrobiq. enim potentia paſſiua definitur in ordine ad actiuam, & è contra, quare ſi naturæ in ſingularibus ineſt potentia hæc, & aptitudo paſſiua ad eſſe in pluribus, aderit potentia actiua reſpondens, quæ aliquando eam in acti reducat, at nullus aſſignabit potentiam vllam agentem, quæ faciat, vt natura quæ eſt in Sorte, ſit aliquando in Platone, vel migret de hoc in illo indiuiduo, vt quiſque nouit, quare nulla via eſt ponenda in natura ad extra huiuſcemodi aptitudo, & cum hæc ſit medium inter rem, & intentionem ipſius vniuerſalis, & ſit rei rõ quare denominetur, & ſit vniuerſalis; vt antea dixi, illud conſequitur, vt res ſola, ſiue materiale, ſiue fundamentum remotum vniuerſalis ſit in natura, non autẽ vel fundamentum proximum, vel eius formale. — Ariſtot.

Denique, hæc natura quatenus eſt in ſingulari hoc, & illo, intelligitur, vt quoddam ſingulare, & conditiones ſingularis, aut ſingularitatis ab intellectu ei tribuuntur, dum eam reflexa agnitione nouit, & propoſitio hæc videtur ex terminis nota, ex qua ſumpta pro antecedente, infero hunc conſequentiam, ergo naturæ vt ſic, & ſecundum ſe fieri non põt, vt inſit vlla cõitas, & probatur conſecutio ex doctrina vera, & quam idem Scotus docet illa diſtinctione, & quæſt. memorata, tum quando primo loco arguit contra opinionem primo loco ab ipſo adductam, tum in principio determinationis ſuæ in illa 2. quæſtione qđ videlicet fieri nequit, vt intellectus intelligat aliquod obiectum ſub ratione oppoſita rationi illius obiecti, quia enim hominis rõni vt ſic ineſt animal, nequit vnquam intellectus hominem intelligere ſub oppoſito animalis, & ſic de alijs, quare ſi rationi naturæ vt ſic ineſt cõitas, & vnitas illa realis, in qua conuenire vult Scotus inferiora illius naturæ, iam dum intellectus intelligit naturam, quatenus eſt in ſingulari ius ſub rõne ſingularis, intelligit eam ſub rõne oppoſita ſuæ rationi; Certè qua rone non vult Scotus, naturam de ſe eſſe ſingularem, qm intellectus intelligens eam ſub rõne vniuerſalis, intelligeret illam ſub rõne oppoſita rõni ſuæ, qđ fieri non poteſt, ita debebat ab eadem natura ſecundũ ſe reijcere communitatem, qm dum ab intellectu intelligitur ipſa natura vt eſt ſingularis, intelligitur ſub rõne ſibi oppoſita, non.n. video, qđ ſi ratio vniuerſalis repugnet rationi ſingularis, ratio è contra ſingularis non repugnet rõni communis; Et eo magis hæc ratio contra Scotum videtur efficere, qm ipſe docet, ſingularia nedum reflexa, ſed & directa cognitione percipi ab intellectu, quocirca cognoſcens directè intellectus naturam ſingularem, vt eſt in ſingularibus, cognitione directa eam agnoſcit ſub ratione oppoſita rõni ipſius naturæ, & hæc ratio apparet mihi concludere aduerſus Scotum. Qđ ſi dicatur non concludere, illud ſaltem habebitur, qđ neq. rõ eius prima contra primam illam opinionem, per quam ipſe mouetur, vt doceat naturæ non ineſſe de ſe ſingularitatẽ cõcludet, ſed certè vera eſt doctr. illa Scoti, qua ductus remouet à natura ſm ſe ſingularitatẽ, hinc vera erit & hæc doctrina, qua conuincitur, & cõitas ab eadẽ natura ſm ſe accepta eſſe omnino reijcienda. — Alia ratio. — Scotus.

Si itaque nec vniuerſalitas illa formalis, nec aptitudo ad eſſe in pluribus cõuenit naturæ ſecundum ſe, ſed vtrumq. ſibi ineſt rõne ſolitudinis ſuæ, qua cõſideratur non coniuncta huic, vel illi, ſed ab omnibus ipſam indiuiduantibus ſeiuncta, & abdicata, cum non niſi in intellectu ſit in hac ſolitudine, & abſtractione, ſequitur infallibilis veritas meæ concluſionis, Vniuerſale.ſ. non eſſe in rebus

rebus ipſis ad extra, ſed ſolū fieri per opus intellectus; Sic in litera, circa quam difficultas hæc mota eſt, colligebatur ratio vniuerſalis non congruere naturæ, niſi ſecundum eſſe, qđ habet in intellectu, ſic bene adferebatur dictum Auerr. (qđ tamen non latuit Auicennam quinto ſuæ Metaph. cap. illo 2. quo & t primo de anima 8. intellectum illum eſſe qui in rebus vniuerſalitatem facit, vbi vides dicere Commentatorem, intellectum facere vniuerſalitatem non in ſe ipſo, ſed in rebus, qđ ſi fit ab intellectu, certè non eſt in rebus, qđ & confirmauit vltimis verbis 18. tertij de Anima dicens, vniuerſalia nullum habere eſſe extra animam, quoniam aliàs nulla eſſet neceſſitas intellectus agentis, & ſub initium quarti 12 Diuinor. dicebat, vniuerſalia apud Ariſt. eſſe collecta ex particularibus in intellectu accipiente inter ea conſimilitudinem, & ea vnam intentionē faciente, & alibi ſæpè docet, vniuerſalia fieri per opus intellectus, & nullatenus eſſe in rebus, Sed ex dictis, & rurſus hac eadem quæſt dicendis, & iam ſatis firmata, & magis firmanda deprehendetur noſtra hæc poſitio, quare &c.

Auerr. Auicen.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vnde originem ducat vniuerſale, eiuſq; natura.

QVamuis ex ijs, quæ ad hanc literam, vbi formata fuit hæc quæſt. obſeruaui, non obſcurè forſan colligi poſſit modus, quo fit vniuerſale, & quomodo eſſe obtineat, ad clariorem tamen negotij huius notitiam, nonnulla in præſentia ad iam, quibus vnà cum illis coniunctis, eiuſdem origo, & natura omnino dilucidabitur.

Hinc ſcias, qđ, vt ſæpe ſæpius diximus, natura pōt tripliciter conſiderari, 1. ſm, qđ in ſe eſt res, & quidditas quædam, ſecūdò prout in hoc, & illo inuenitur, & tertiò prout refertur ad intellectum primo modo conſiderata, nihil hēt extraneæ naturæ admixtum, neq. ſingularitatem, neq. pluralitatem, ſed eſt ſimplex in ſe, quatenus verò eſt in hoc, & in illo, multa ei accidunt, & ſingularitas ſcilicet, & pluralitas, & multiplicatio, à quibus potius denominatur, quàm qđ reuera vnquam talis vt ſic abſolutè ſit, ſecundum aūt qđ refertur ad intellectum, illam ſolūm conſequentem, & non cauſantem, (vt excludatur diuinus intellectus, à quo, & ipſa, & quoduis aliud recipit eſſe, de qua natura tali intellectui, ſeu Intelligentiæ primæ comparata, quædam admiſcet Albertus magnus, dum de hac triplici naturæ acceptione loquitur, vt tract. 2. ſuper Porphyr. c. 3.) ſortitur vniuerſalitatem, & vniuerſalis denominatur Imaginor ſiquidem, qđ acceptio ipſius naturæ ſecundū ſe, ſit media quædam inter acceptionem illam eiuſdem naturæ, quatenus conſideratur in hoc, & in illo, & aliam, ſecundū qđ ad intellectum refertur, nam in ſe conſiderata, neq. eſt vniuerſalis, neq. ſingularis, in hoc verò, & in illo eſt ſingularis, in intellecta autem, vniuerſalis; ſed eſſe ſingulare, & vniuerſale ſunt duo extrema, & horum intentiones opponuntur, ac contrariæ ſunt, vt art. 4. dicebam ex Auerr. c. 24 1. Poſter. quare meritò ſit, vt ſi natura quatenus eſt in hoc, & in illo, eſt ſub oppoſita cōditione ſibi ipſi, quatenus eſt in intellectu, & prout eſt in hoc, & illo, denominatur ſingularis, prout eſt in intellectu, denominetur denominatione oppoſita, dicatur inquam vniuerſalis. Vera autem radix iſtorum, & cauſa à priori eſt, qm̄ dum eſt in hoc, illo conſideratur vt eſt in his limitata, & indiuiduata, quare denominatur hæc, & indiuidua, dum autem eſt in intellectu, cōſideratur abſq. hoc, & illo, & abſ-

Quid habeat natura ut ſic. Quid prout eſt in ſingulari.

Albe. magn. *Quid ut eſt in intellectu.*

que his, quæ eam limitatam, & indiuiduam reddunt, hinc dicitur vniuerſalis; Profectò ſemotis ijs, quæ naturam reddunt particularem, remanet natura in communitate, & indifferentia, qua non magis hoc, quàm illud reſpicit, ſed vniformiter ad omnia refertur, ſic non eſt amplius huic, vel illi propria, ſed cunctis æque communis, ac ſubinde vniuerſalis, ſic non ideo quoniã natura variè denominetur, varia obtinet eſſe, ſed quoniam varia ſortitur eſſe, idcirco varias ſubit denominationes; Sic cernis, vnde originem trahat ipſum vniuerſale, ex ipſo nimirum intellectu, hic enim eſt, qui largitur naturæ vniuerſalitatem, quatenus conſiderat naturam ipſam, & eſſentiam abſque ijs, quæ ipſam reddũt indiuiduam, ab omnibus ipſis profectò eam abſtrahens, & quonſam locus, & tempus præcipuè, ſi extrinſecè loquamur, aliquod indiuiduum reddunt, quoniã ille determinat ita hic, qđ non alibi, hoc verò ita nunc, qđ non in alia temporis differentia, eapropter intellectus non conſiderando in natura has differentias, ſed ab eiſdem abſtrahendo, contemplatur eam ſibi obiectam, non coarctatam loco, vel tempori, ac ſubinde vbique, ac ſemper exiſtentem, & ideo vniuerſalem, nam de natura vniuerſalis eſt, vt ſit vbique, & omni tempore. Certè velut ad aures Platonis conſueuit dici vniuerſale reale dari, quoniam realiter à ſingularibus ponebatur ſeparatum, ita apud nos datur vniuerſale in intellectu, quoniam prout eſt in ipſo, conſideratur vt ſeparatum à ſingularibus, & ab ijs, quæ reddunt naturam ipſam ſingularem.

A quo ortum habeat vniuerſale.

Non cenſeas autem, intellectum falſum eſſe dum tribuit naturæ vniuerſalitatem, quæ tamen natura ad extra in rebus eſt ſingularis, qm̃ non ita ei tribuit vniuerſalitatem, vt eam dicat vniuerſalem, quatenus eſt in rebus, ſed illam dicit vniuerſalem, prout ſibi obijcitur, obijcitur aũt vt vniuerſalis, qm̃ vt depurata & expoliata à materiæ conditionibus, neq. tñ dicas falſò obijci, quoniam videlicet in rebus eſt ſingularis & abſq. rebus, in quibus eſt, ipſi obijcitur, qm̃ non fertur intellectus ad res vt ſunt in ſeipſis, vt facit voluntas, ſed res fiunt intra ipſum intellectum, qui fit in actu ex hoc, qđ res in eſſe intelligibili ſunt intra ipſum, poteſt autem verè offerri intellectui vnum abſq. alio. ſic offertur natura abſq. ſingularitate, ſic non falſò offertur, qm̃ non eſt neceſſe, vt totum qđ eſt in re ſubijciatur intellectui, imò in propoſito noſtro eſt impoſſibile, qm̃ directè, uel per propriam ſpeciem nequit ipſa ſingularitas ſubijci, cui natura ad extra eſt coniuncta & hæc eſt vis abſtractionis intellectus dum vnum abſq. alio conſiderat, velut enim ſeparatio realis eſt, quando vnum ab alio in re ſeparatur, ita intellectus ſeparatio conſiſtit in contemplatione vnius; & non alterius, nil enim aliud eſt abſtrahere, quàm vnum abſque alio intueri, vt quæſt. huius operis proœmialibus dicebatur, &c.

Diluitur tacita obiectio.

Cauſa verò, & radix, cur verè poſſit intellectui ſubijci natura abſq. ſingularitate eſt, qm̃ ſingularitas accidit naturæ, & licet ſit ei coniuncta in exiſtẽtia, non tñ eſt ei vnita in eſſentia, ſeu in certitudine, ſeu in conceptu, natura etenim eſt prior in ſe, & in ſui quidditatiuo conceptu, tum vniuerſalitate, tum ſingularitate, qđ ſi de ſui conceptu foret ſingularitas, vtiq. nec abſtractione ſimplici, ſeu præciſiua, nec abſtractione alia poſſet abſq. ipſa intelligi.

Quomodo ſingularitas coniuncta, & non coniuncta naturæ.

Et quidem hactenus vidimus, vniuerſale fieri ab intellectu, & naturã non denominari vniuerſalem niſi quatenus habet eſſe in intellectu, modum autẽ quo intellectus faciat ipſum, & iã innuimus, & in obſeruationibus ad hanc literã cumulatè expreſſimus: Exiſtente ſiquidem natura in phantaſmate, & accedẽte lumine intellectus agentis, qui naturã dũtaxat facit apparere, omnibus, quæ illam indiuiduam effecerant, occultatis penitus, & in vmbra manentibus, iam in illo phantaſmate relucet natura vniuerſalis ex vi illius abſtractionis, at non eſt ita vniuerſalis, vt ſe ipſa ſit ſufficiens in potẽtia proxima mouere poſſibilem

intellectum, quare exigitur ſpecies eius intelligibilis, quam ex illo phantaſmate eliciat intellectus agens, quippè quæ mox producta, mouet poſſibilē intellectum, & in ipſo recipitur, ſimulq. ab eodem percipitur.

Sententia Auctoris de origine vniuerſalis.

Ita ipſe intelligo fieri vniuerſale, & hæc mea eſt ſententia, qđ nimirum ex illa abſtractione intellectus agentis mox conſurgat, & prodeat vniuerſale, qđ verò adſit eius ſpecies intelligibilis, qđ habeat eſſe ſubiectiuè in intellectu, hæc eo tendunt, vt cognoſcatur, non vt ſit, imò vero præſupponitur prius eſſe, deinde hæc requiruntur, vt cognoſcatur, & non abſolutè, ſed ſolum ab humano intellectu, conſtat ſiquidem vniuerſalia, & naturas vniuerſales multò lucidius ab intellectu Diuino, & Angelico percipi, quàm à noſtro, & tamen in ordine ad illos intellectus non exigitur ſpecies eo modo, quo in noſtro intellectu conſtituitur, nam Deus per ſuam eſſentiam cuncta exactiſſimè nouit, & Angelus etiam ſub quadam rōne cōi, prout in ipſo inferiora hæc continentur, per eſſentiam ſuam non diſſimiliter intuetur, licet ad hoc vt rerum naturas de articulatè contempletur, inditæ ſibi fuerint à naturæ auctore rerum omniū ſpecies, at hæc non multū in præſenti faciunt. Illud ſufficiat, vniuerſale fieri per illam, quam dixi abſtractionem, eius verò ſpeciem intelligibilem, & alia, quæ hoc conſequuntur, facere quidem ad eius cognitionem, non aut ad ipſius productionem in ſe, at ſolum in intellectu. Sic quando dicitur vniuerſale hoc factum per abſtractionem, (qđ veteres nominarunt vniuerſale poſt rem,) eſſe notam rerum in anima acceptum, vel habitum, vel diſpoſitionem, vt illud nūcupat Albertus vbi ſupra, id non accipio de vniuerſali in ſe, quoniā hoc nō dico ipſe eſſe notam, vel ſpeciem rerum, ſed volo eſſe naturam, & eſſentiam ipſam ſic abſtracti, conſideratam, ſ. abſque ijs, quæ illa in indiuiduam faciunt, (nō actu conſideratam, ſed mox conſiderabilem, accedente videlicet ſpecie intelligibili,) illa verò memorata accipio de vniuerſali quo ad eſſe cognitum, & eſſe ſubiectiuū in intellectu poſsibili, & rurſus, naturam illam, ac eſſentiam modo præfato per intellectum agentem abſtractam, volo eſſe vniuerſale formale, & in actu, non aūt vniuerſale materiale, vel fundamentale, vel formale in potentia, vt illud vocat Zimara annotatione illa ſua commemorata, quoniā ait vniuerſalitatem illam cauſatam per intellectum agentem, non eſſe comparationē illam uniuerſi is ad particulare, qđ ſanè uerum eſt, at uerò uniuerſalis formalitas non ſtat in illa comparatione, ſed poſita eſt in aſtractione memorata, comparationem uerò illam, dico eſſe quid conſequens uniuerſale, iam formale factum beneficio abſtractionis,

Vniuerſale quomodo ab antiquis dictū.

Zimara.

Et quidem natura ipſa ad extra, & ut eſt in ſingularibus, eſt materiale, ac fundamentale ipſi is uniuerſalis, & eſt uniuerſale formale in potentia, at natura ſic abſtracta, & relucens, abſque illa indiuiduali conditione apud me eſt uniuerſale in actu formale, & quicquid deinceps ſequitur, & ſpecies eius intelligibilis, & eſſe ſuum ſubiectiuum in poſsibili intellectu, & eius comparatio ad ſingularia, nihil faciunt ad uniuerſalis conſtitutionem, ſed ſolum uel ad eius cognitionem, uel illud conſequuntur. Nihil quippe minus natura illa a conditionibus materiæ abiuncta eſſet uniuerſalis, licet ab intellectu poſsibili nō perciperetur, licet eius ſpecies intelligibilis non produceretur, licet ad ſingularia non compararetur, etenim natura uniuerſalis in alio non eſt conſtituta, quam ut ſit apta nata eſſe in multis, qđ planè ſit ope illius abſtractionis, tunc.n. relucet ut cōis, ut indifferens, ut æqualiter ad omnia ſe habens, & ex conſequenti apta nata eſſe in multis, ac proinde uniuerſalis.

Naturā Vniuerſalis.

Hæc autem licet alicui forſan quo ad uerborum ſonum poſsint noua uideri tamen intimius rem contemplanti, apparebunt ex ſenſu profundo, & magni

Alberti

Alberti,& Auctoris,& nobilium eius diſcipulorũ deprompta; Albertus enim-uerò 5. Diuinor. tract. 6. c. 6. vbi doctè nimis de vniuerſalis origine tractat, inquit eſſe omnino abſurdum putare, qđ natura habeat cõicabilitatem ex eo, qđ comparetur pluribus, actu, vel potentia plura exiſtentibus, non. n. (ait) comparatio, qua pluribus comparatur, eſt cauſa hu u°, nam tale eſt per intellectũ ante hanc comparationem, nihil enim comparatur pluribus, niſi ſit communicabile, quare cõicabilitas eſt cauſa, vt comparetur pluribus, nõ cauſata à tali comparatione, &c. Auctor verò opuſculo 55. habet, naturam, quæ erat ſingularis, effici vniuerſalem per actionem intellectus depurantis ipſam à conditionibus, quæ ſunt hic, & nunc. Caiet. etiam dum hoc loco reſpondet ad ſecundum, & Capreol. locis nominatis in reſponſione ad argumenta, expreſſe docent, vniuerſale non fieri ab intellectu poſſibili, ſed ab intellectu agente, quem ſane liquet nihil aliud facere, quàm depurare, & abſtrahere naturam vt, quam manifeſtaui ab indiuidualibus proprietatibus; Neque confugias ad ſpeciem intelligibilem, quam elicit idem intellectus agens, hæc enim vt dicebam non fit, vt vniuerſale ſit, ſed vt cognoſcatur, & doctè Capreol. in 3. diſt. 5. q. 3. ad quaſdam confirmationes contra tertiam ſolutionem ad primum Scoti contra primã concluſionem diceba, omnia illa argumenta ex falſo intellectu poſitionis ſuæ procedere, ac ſi diceret, qđ intellectus poſſibilis intelligendo fabricet vniuerſale, hoc aũt, ſubdit, non dicimus, ſed illud facit intellectus agens non intelligendo, ſed abſtrahendo, & ante immediatè eadẽ reſponſione dixit, obiectũ intellectus fieri vniuerſale per actũ intellectus agẽtis, qui intellectus (ſubdit) nõ cõparat vniuerſale ad plura extra, qm̃ id efficit intellectus poſſibilis ergo nullatenus dici põt, fieri vniuerſale per illã poſſibilis intellectus cõparationem.

Alb. Mag.

D.Thom.

Caiet.

Capreol.

Quòd ſi vera formalitas ipſius vniuerſalis, ſine qua verè non eſſet vniuerſale formale, fieret per reſpectum illum, quo comparatur ad ſua inferiora, non video quomodo verum eſſet, intellectum poſſibilem non facere vniuerſale, cum talis comparatio ab ipſo fiat, neque eſt dicendum, intellectum agentem facere vniuerſale quo ad fundamentale, hoc. n. falſum eſſet, non. n. res, ſeu natura, quæ eſt fundamentale vniuerſalis ſit ab intellectu agente; Si itaq. viri clariſſimi docent, vniuerſale fieri ab intellectu agente, (vnde adeſt pulchrum illud Themiſtij dictum 3. de Anima c. 25. intellectum agentem eſſe ceu architectum quendam, & fabricatorem notionũ,) vtiq. etiã docent fieri per illam abſtractionẽ, non autem per aliquid, quoduis illud fuerit ad ipſam ſequens. Sed & Caietanus circa tertiam aſſertionem tertiæ partis huius literæ corollariè eliciebat quòd ad hoc, vt aliquid ſit vniuerſale in actu prædicando, non requiritur actualis relatio naturæ, quæ obijciatur intellectui ad particularia, ſed illud ſufficere, vt res ipſa in ea ſit diſpoſitione, vt intellectus iuxta placitum ſuum poſſit relationem illam ei tribuere, ſic & Albertus tract. 2. ad prædicabilia cap. 1. & tract. 3. capite ſimiliter tertio dicebat, vniuerſale non ſolùm illud eſſe, quod prædicatur, ſed quod aptum natum eſt prædicari de multis, & eſſe in illis,) nihil addẽdo præter relationem ipſam actualem; non itaque de mente Caiet. requiritur comparatio ad vniuerſale in actu, & formale, ſed abſtractio illa ſufficit. Nec mouearis, qđ vniuerſale non ſit in illa diſpoſitione, vt ei poſſit intellectus relationem illam conferre, niſi merito ſpeciei ſuæ intelligibilis fuerit in ipſo, hoc enim licet verum ſit, per accidens tamen ſe habet in hoc, qm̃ id non prouenit ex eo, qđ verè vniuerſale abſq. ſpecie non ſit productum per illam abſtractiuam relucentiam, ſed ex eo qđ poſſibilis intellectus illud non agnoſcit, niſi eius ſpecie informatus, & cũ illud non cognoſcat, nequit ei relationem illam largiri, vnde ſi ſublata intelligibili ſpecie cognoſceretur vniuerſale ab intel-

Themiſt.

Caiet.

Albertus Magnus.

lectu, (velut dicunt ij, qui ſpecies negant intelligibiles) vniuerſale, qđ iam ex abſtractione emanauit, in ea foret diſpoſitione, vt illud ad particularia referre ſeu comparare, ſuo libito poſſet intellectus.

Ratio pro Auctoris ſentẽtia. At demonſtratiuè (quantũ ego ſentio,) viro thomiſtæ cõmonſtro vniuerſale vt ſic nõ fieri per illa cõparationẽ poſſibilis intellectus, & arguo ſic. Intellect⁹ poſſibilis dum intuetur naturã illã, q̃ cõparat ad particularia, vel natura illa eſt prius vniuerſalis, aut ſingularis, non datur mediũ, ſi vniuerſalis, ergo nõ conſtituitur ab ipſo in eſſe vniuerſalis per talem cõparationẽ, ſi ſingularis, ergo directe, & forſan primò cognoſcit intellectus ſingulare, qđ nullus Auctoris alumnus concedet, vt patuit quæſt. 2. procemiali; **Defenditur.** Neq. põt dici, qđ ſimul intelligat, & comparet, cum qm̃ prius natura ſaltem eſt cognitio, quam cõparatio, cũ nullũ ignotũ queat cõparari, cum qm̃ præceſſit iam ſpecies intelligibilis, per q̃ ipſe intellectus poſſibilis in actu primo conſtitutus fuit. quã ſane conſtat apud nos, non niſi naturæ vniuerſalis eſſe repræſentatiuã, & fateor me hoc argumẽto conuinci. Sed & illud omni veritate plenũ, & apud Thomiſtas receptiſſimũ eſt, qđ rem effici primò, ac directè intelligibilem, nil aliud ſit, q̃ effici vniuerſalem, nã ſola materialis ſingularitas impedimento eſt, quo minus res ſint actu intelligibiles, qđ itaq. intelligibilia in potentia, facit intelligibilia actu, efficit & ſingularia, vniuerſalia, nullus autem dubitat, intellectum agentẽ hoc præſtare, eatenus namque dicitur agẽs, quatenus agit res intelligibiles actu, quæ prius potentia ſolũ intelligibiles erant, vt dicunt oẽs, & claris percipuè, ac diſertis verbis Themiſtius 3 de Aia cap. toto 24. **Themiſt.** ergo intellectus agens facit vniuerſalia, nõ ergo cõſtituũtur per cõparationẽ illã poſſibilis intellectus.

Quare tum auctoritatibus, tũ rõnibus, doctrina quã tradidi de natura, & conſtitutione vniuerſalis tam certa eſſe debet, quã qđ certiſſima; Neq. miretur quis, me de re iſta ſolicitari, qm̃ præterquam qđ materia ſatis ardua eſt, natura, & origo vniuerſalis, acceſſit ẽt, qđ viros clariſſimos, & Prædicatorij quoq. inſtituti vidi publicè, & acerrimè docentes, vniuerſale fieri per illã intellectus poſſibilis cõparationem, & nũquam ante ipsã eſſe vere, formaliterue aliquod vniuerſale, **Sotus.** ſed & Dominicus Sotus quæſt. 2. ſupra prœmium Porphyrij ait, viros quoſdam ſui temporis eandem ſententiam ad aures ẽt Auctoris docuiſſe, at & illorum, & iſtorũ placita diſplicentia, ſatis arbitror extirpaſſe.

Illud ergo conſtitutum habeatur, vniuerſale fieri ab intellectu agente per relucentiam illam abſtractiuã toties cõmemoratã, ex qua prouenit, vt natura ſolũ luceat abſq. ijs, quæ illã indiuiduã faciunt, quæ natura, ac quidditas ita p̃ciſa, eſt vniuerſale formale in actu, neq quid vlterius exigitur ad eius conſtitutionem, ſic patet, ipſum nõ eſſe ſpeciem intelligibilem, non puram intentionem *Quid ſit vniuerſale.* etiam pro formali acceptum, ſed naturam, ſed eſſentiam ſic abſtractam, nõ quidem ſecundũ eſſe, vt patet, ſed beneficio intellectus agentis, eã in eſſe repræſentatiuo conſtituentis, & cognoſcibilem proponentis poſſibili intellectui, & cum ſic accepta non deſcendat ad indiuidua, quoniã in eo qđ ad ipſa deſcendit, iam amittit illud eſſe, qđ ex intellectu obtinuerat, & quæ iam vna erat, & quæ æquo modo ad inferiora ſua ſe habebat, iam hæc, & indiuidua, & multiplicata emergit, inde non ſequitur, indiuidua ipſius in vllo reali ad extra cõuenire, ſed ſolũm in communi conceptu, rõne, & ſpecifica eſſentia, &c.

****

ARTI-

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Dubitatur aduerſus ea, quæ proximè dicta ſunt.

VT quæ dixi, illuſtriora reddantur, dubia nonnulla contra meipſum moueo quibus ſolutis, nihil fortaſſis in animo legentis remanebit, qd' cauſæ poſſit eſſe, vt quam feci determinatio ſibi non arrideat, confutabuntur autem ex eadem met doctrina tradita, vt & inde eius nobilitas, ac veritas elici queat.

Dubium autem primò occurrit, quoniā videtur natura eo modo accepta, qui mox declarabatur, cum præciſione videlicet à conditionibus materiæ ſignatæ, eſſe natura ipſa ſecundū ſe, & ſecundum abſolutam ſuam conſiderationem, & cum tali naturæ tribuamus vniuerſalitatem, illud apparet, qd' naturæ ſecundum ſe inſit vniuerſalitas, contra ea, quæ & præcedenti, & præſenti quæſt. ſæpè inculcauimus, vel qd' male fuerit aſſignata quidditas vniuerſalis, cùm dictum ſit accidere naturæ, quatenus habet eſſe in intellectu; Quòd autem natura ſic accepta, ſit natura ſecundum ſe, & in ſua nuda eſſentia conſiderata, probo, nam clarius eſt, quàm vt probationis egeat, naturam cum illa præciſione, non eſſe cum ſingularitate coniunctam, at neq. cum vniuerſalitate, non .n. tunc eſt in pluribus, non dicitur de pluribus, vt patet, hæc etenim fiūt ope intellectus poſſibilis, naturam ipſam conſiderantis, vt eſt in multis, eandem ad multa referentis, non enim in ſe vel eſt in multis, vel dicitur de multis, ſed ipſam naturā ante quemuis actum intellectus poſſibilis in illa præciſione conſtituo, quare ſibi tunc non ineſt vniuerſalitas, clarum autem eſt, naturæ ſecundum ſe acceptæ nihil accidere præter ſingularitatem, & vniuerſalitatem, hinc cum neutrū ipſi ſub illa relucentia abſtractiua conueniat, vel nihil remanet ipſius, vel remanet natura ſecundum ſe, cui tamen ſic remanenti tribuitur vniuerſalitas, &c. Prior dubitatio.

Dubium ſecundò adeſt, quoniam docui, eſſentiam vniuerſalis in illa abſtractione & fieri, & compleri, quæ verò omnia poſtea fiunt, conſequi ipſum vniuerſale, qd' & præcipuè de illa comparatione, qua refertur ad particularia dixi, huic.n videtur obſtare Auicennas 5 ſuæ Metaph. c. 2. vbi ait, vniuerſalitatē non accidere alicui naturæ, niſi cum ceciderit in formatione intelligibili, & ſubdit eius vniuerſalitatem non eſſe ex hoc qd' eſt in anima, ſed ex eo qd' comparatur ad multa ſignata habētia eſſe, vel opinata, particularia. ſ. quæ verba euertere prorſus apparent, quæ docui, elicitur enim, non fieri vniuerſale, niſi per ſpeciei intelligibilis formationem, hæc enim eſt formatio intelligibilis, ſed neq. in hoc vniuerſalitatem naturæ compleri, verum ex illa comparatione ad ſingularia, ipſe aūt docui utrumq. præſupponere vniuerſale ipſum iam conſtitutum; Sed & Auctor opuſculo illo 55 ait, ſpeciem non eſſe vniuerſalem ex quò ſit in anima, ſed quoniam ad multa ſingularia comparetur, quibus verbis moti forſan fuerunt illi, qui in uia eius docuerunt, non fieri, ſeu non compleri uniuerſale, niſi merito illius comparationis, &c. Secunda dubitatio. Auicenn. D.Thom.

Dubito tertiò, quoniam principio 3. articuli huius quæſtionis dum certa ab incertis ſegregabam, pro certo omnibus eſſe dixi, formale uniuerſalis fieri ab intellectu, & uniuerſalitatem ipſam formalem pari certitudine, reſpectiuā eſſe addebam, & ſæpius dixi, formale uniuerſalis eſſe relationem rationis ſibi ab intellectu tributam, quare uideor mecum ipſe pugnare, dum deinde aſſeuero uniuerſale formale poſitum eſſe in illa abſtractione, & relationem, quam ei aſcri- Tertia difficultas.

aſcribit intellectus, non eſſe formale vniuerſalis, ſed illud conſequi, & videor nedum mihi, ſed & omnibus aduerſari, vno ore docentibus, vniuerſale pro formali eſſe relationem rõnis, & omnino ab intellectu fieri, quam ſane relationẽ liquet ab intellectu poſſibili proficiſci, quare omnia collabi videntur.

Quarta. Sed & illud quartò apparet obſtare, quoniam id quod prouenit ex aliquo, nõ eſt illud, à quo prouenit, ſed ad ipſum ſequitur, patet hæc propoſitio, quoniam idem non prouenit à ſeipſo, tunc.n. eſſet, & non eſſet, ſed intentio vniuerſalis D.Thom. prouenit ex abſtractione intellectus, vt affirmat Auctor p.p.q 85. art.3. ad primum, ergo intentio vniuerſalis non ſolum non eſt abſtractio, ſed neque ſtat in abſtractione, at illam conſequitur, &c.

Reſpondeo ad primum; qđ ſi de re ipſa loquamur, illamet natura vt art.4. dixi, eſt quæ conſideratur ſecundum ſe & quæ habet eſſe in ſingularibus, & quæ offertur obiecta intellectui, vnde quo ad ipſam rem, nulli dubium eſt, naturam acceptam cum illa præciſione, ſeu abſtractione, eſſe naturam, quæ ſm ſe conſideratur, at formaliter loquendo & cum reduplicatione falſum eſt naturam ſic abſtractam eſſe naturam ſecundum ſe, quoniam natura ſecundum ſe accipitur, quatenus ei inſunt prædicata ſua eſſentialia, & quidditatiua, & nihil aliud de ea vt ſic dicitur, at natura cum illa præciſione conſideratur, prout vniformiter ſe habens ad multa, vel ad omnia ſibi inferiora, vt in omnibus illis poteſt eſſe, ac de eiſdem dici; Rurſus, naturæ ſecundum ſe, nullo actu intellectus accedente conueniunt prædicata ſua quidditatiua, non ſit autem natura eo modo à ſingularibus abſtracta, niſi opere intellectus agentis, vnde negatur, qđ ſic abſtracta natura non ſit vniuerſalis, neq. obſtat, qđ prout relucet in illa abſtractione, nec ſit in multis, nec de multis dicatur, neque ea eſt definitio vniuerſalis, ſed qđ poſſit eſſe in multis & de ipſis dici vt ſuperiori art. dixi,

Auerroes. & vt elicitur ex Auerr. dicente primo Cœli 92. in definitione vniuerſalis poni, vt ſit natum dici de pluribus, nemini aũt ignotum debet eſſe, naturã ſic abſtractam poſſe & in multis eſſe, & de multis dici, cum non ſit ad hoc, vel illud definita, nec magis hoc quàm illud reſpiciat, ſed vniformis ſit ad omnia, quare proximè valet eſſe in multis, quoniam nil aliud id ſibi prohibet, niſi eiuſdem appropriatio huic, vel illi, quæ oĩa in illa abſtractione ſubmota ſunt. Neque quis dicat, tunc magis, vel formalius effici vniuerſalis, quando iam eſt in multis, & de ipſis dicitur, hoc.n. falſum eſt, quamuis etenim magis tunc reluceant illi actus, & informationis ſ.vt ita loquar, & prædicationis, nõ tñ magis relucet natura vniuerſalis, qm̃, (vt dicebam,) non eſt eius natura vt ſit, vel dicatur de multis, ſed vt poſſit & eſſe, & dici, vnde verum eſt, dum vniuerſale actu eſt in multis, & de eis dicitur, eius potentiam ad actum reduci, at nego in illa reductione ſtare vel naturam, vel formalitatem ipſius, &c.

Ad ſecundam difficultatem. Auctoritas Auicennæ in ſecundo argumento allegata duo videtur referre, & primò, qđ vniuerſale non ſit, niſi merito ſpeciei intelligibilis, & ſecundò, qđ ſit conſtitutum in comparatione illa ad inferiora, at de primò dicetur ſequenti

Quid nomine comparationis ad ſingularia accipiant D. Thom. & Auicennas. art. Dico itaque quo ad ſecundum, qđ neq. Auicennas, neq. Auctor opuſculo relato, nomine cõparationis ad ſignata, uel indiuidua accipiunt relationem illam actualem intellectus, qua refertur uel genus ad ſpecies, vel hæc ad indiuidua, ſed intelligunt vniformitatem illam, qua natura ſic abſtracta habet ad inferiora ſua, tunc enim, ut frequenter dictum eſt, non magis reſpicit unum, quã aliud, & ſic ipſemet Auctor ibidem manifeſtat, ſe nomine comparationis accipere uniformem illam rationem, quam habet natura ad omnia, quorum eſt nata communitatem profecto illam, ac indifferentiam non magis ad unum, q̃ ad aliud, ſic ubiq. explica, ſi quos inueni as dicentes, uniuerſale fieri per compara-

parationem. Vel ſi quis contenderet, quædam dicta intelligi debere de comparatione illa per prædicationem, qua genus ad ſpeciem, hæc ad indiuidua refertur, explica de comparatione non actuali, ſed fundamentali, non autem admittas vmquam fieri vniuerſale per comparationem illam vltimam, & actualē, nam magis diſtat abſtractio intellectus agentis ab actuali comparatione, quàm diſtet ſpecies intelligibilis ab eadem comparatione, & tamen iam demonſtratum fuit, vniuerſale fieri, atq. compleri per illam abſtractionem, & quo ad eſſe non pendere ab intelligibili ſpecie, multo minus ergo pendebit ab actuali illa cōparatione. Sed reuera Auctor, (cuius teſtimonia potiſſimum expendenda ſunt) ſatis ſe explicauit, quid cōparationis nomine acciperet, vt dicebā, neque qd huic contrarium colliges ex Auicen. ibi, ſi attentè toto illo cap. 2. eū legas.

Vt tertium argumentum diſſoluas, dic primò eadem prorſus doctrina, oēs intelligere de relatione, & reſpectu fundamentali, non formali.

Secunda.

Dicito ſecundò, eos intelligere de comparatione illa actuali poſſibilis intellectus, & hoc vocari formale ipſius vniuerſalis, ſed non tamquam dans eſſe, & formam ipſi, illud.n. ex præuia abſtractione ſortitum eſt, ſed tāquam complementum vltimum ipſius, qd vltimam ei det perfectionem, ſed non eiuſmodi, vt ſine illa non ſit verè vniuerſale, adeo vt nomine ly *formalis* accipiatur quid deſumptum à forma, non quatenus dat eſſe, ſed quatenus rem in poſtrema quadā extrinſeca perfectione, ac cōplemento locat, &c.

Tertia.

Dicito tertio, aliud eſſe loqui de uniuerſali quo ad eſſe, & aliud quo ad cognoſci, rōne primi ſit verè, ac formaliter per abſtractionem à conditionib. indiuidualibus, rōne ſecundi, ſit merito ſpeciei intelligibilis, iuxta quē ſenſum poſſent aliquorum dicta nonnunquam accipi, at de hoc, articulo ſequenti.

Quarta.

Dicito quartò, quòd ſi ſubtiliter quis inſpiciat, nonnihil diſcriminis cōperiet inter vniuerſale, & prædicabile, quoniam vera natura uniuerſalis eſt eſſe in pluribus, natura autem prædicabilis eſt dici de pluribus, & ſe habent inſtar cauſæ, & effectus, ſeu more antecedentis, & conſequentis, nam ad eſſe uniuerſale, ſequitur eſſe prædicabile; Nec te moueat, qd omne vniuerſale ſit prædicabile, & è contra, cum hoc enim ſtat diſcrimen aſſignatum, nam & omnis homo eſt riſibilis, & vice verſa, & tamen multo magis differt riſibile ab homine quàm prædicabile ab vniuerſali. Dico itaq. qd vniuerſale verè, ac formaliter ſit ope intellectus agentis per illam abſtractionem, prædicabile verò poteſt dici, qd fiat ab intellectu poſſibili merito reſpectus illius, & relationis, quā tribuit vniuerſali ad particularia. Dico, *poſſe dici*, nam certè definitio prædicabilis nō eſt, vt actu dicatur de multis, ſed vt proximè, & immediatè dici poſſit, at definitionem ipſius extendendo vt dicatur de multis actu, nulli dubium eſt, qd tunc ſit ab intellectu poſſibili prædicabile, ſeu vniuerſale, quatenus prædicabile eſt, non autem quatenus vniuerſale, qm autem quæſt. eſt de vniuerſali in prædicando, quæ duo videtur admiſcere, & vniuerſale. ſ. & prædicabile, & vltimus eius actus vt eſt prędicabile, completur ex tali cōparatione, eapropter dicunt oēs, formale tale vniuerſalis in comparatione illa conſiſtere, &c.

Definitio prædicabilis.

Quinta.

Dicito quintò, quòd aliud eſt fieri vniuerſale vt ſic, & aliud eſt fieri hoc, vel illud vniuerſale, vniuerſale vt ſic, ſit per abſtractionem intellectus agētis, vniuerſale hoc, & illud, puta genus, vel ſpecies ſit per comparationem illam poſſibilis intellectus ad inferiora, præceſſit vtique in illa abſtractione vniuerſale verè, ac formaliter, at non tale vniuerſale, qd ſit vel genus, vel ſpecies, non.n. neceſſariò conſurgit mox genus ex hoc, qd natura ſit apta eſſe in multis, nam pôt & conſurgere ſpecies, ſimiliter eadem rōne non mox de neceſſitate conſurgit ſpecies, quoniā ad rōnem generis non ſufficit vt ſit aptum eſſe in multis

ſed

Quid poſtulet rō generis. ſed vltra exigitur, vt ſit in multis ſpeciebus, & vt ſua immediata inferiora ſint ſpecies, ex illa autem abſtractione hoc non prouenit determinatè, vt patet, ſi fiat abſtractio humanitatis ab indiuiduis; Intellectus autem poſſibilis conferēdo vniuerſale illud iam factum per abſtractionem, ſi adfuerint ſpecies, quæ ei immediatè ſubijciantur, faciet illud eſſe genus & tale denominabit, at ſi fuerint indiuidua illa immediata inferiora, faciet vniuerſale illud ſpeciem, ac ſpeciem denominabit, abſtrahit quippè vniuerſale & à genere, & à ſpecie, quoniā ei vt ſic accidit, qđ hæc, vel illa ſub ipſo immediatè collocentur, nam ad eius naturam ſat eſt, vt aptum ſit eſſe in multis, quæcumque fuerint illa multa. Et hoc eſt, qđ innuebam art. 3. primæ quæſt. ad tertium caput, & hunc in locum accuratiori, ac latiori conſideratione rimandum pollicebar, cum dicebam, intellectum potius dare nomen iſi vniuerſali, dum comparat illud ad ſua inferiora, quàm qđ faciat ipſum vniuerſale.

Nego itaq. vniuerſale vt ſic fieri per comparationem ad inferiora ab intellectu poſſibili, quoniam fit per abſtractionem, concedo autem, tale vniuerſale ex illa comparatione reſultare, ceu nego animal vt ſic conſtitui per rationale, vel per irrationale, vtrumque enim ei accidit, concedo autem, hoc animal, videlicet hominem per rationale conſtitui; Quoniam igitur genus, & ſpecies fiūt formaliter per comparationem illam, & omne vniuerſale in prædicando, vel eſt genus, vel ſpecies, vel illorum more ſe habet ideo nō immeritò dici poteſt, & dicitur, vniuerſale quo ad formale conſtitui per relationem illam rationis, & intentionem, quam eidem præbet intellectus poſſibilis, ſed vniuerſale vt ſic conſtituitur per abſtractionem, & ex relatione illa, aut comparatione denominatur potius, quàm vllo modo eſſe obtineat.

Non intelligas aūt ad eſſentiam generis, & ſpeciei ſpectare, vt actu dicantur, illud de ſpeciebus, hæc de indiuiduis, nam ſufficit, qđ aptitudine, at talem, & talem aptitudinem videntur ſortiri, quando videat intellectus quæ immediatè illi ſubſint, qđ vtiq. non contingit niſi comparetur ad ſua inferiora, qđ de vniuerſali vt ſic nequit dici, non n. requiritur, vt ſit aptum eſſe in his, vel illis inferioribus, ſed qđ in inferioribus &c. Veruntamen & hæc ſanè accipito, nam etiam in illa abſtractione præciſa ſi fuerit gratia exempli animal, verè tunc quantum in ſe fuerit, erit genus, ab intellectu aūt potius nomen, quā eſſe ſortitur, ſimiliter ſi homo erit in ſe ſpecies, at nō hábebit nomen adhuc, &c.

Ceterum ex hac vltima via dicendi, quam modo ſubnectam, difficultas omnis plenè, ac facilè auferetur, & priores modos ad vbertatem potius doctrinæ excogitaui, & ad declarandum, quomodo argumentum tertio loco adductum, quod ſatis arduum apparet, varias habeat ſolutiones; nunc verò quæ adferam nedum commonſtrabunt, argumentum nihil concludere ſed mirum in modum conſona erunt ijs, quæ de vniuerſali conſtitutione tradita ſunt.

Sexta ſolutio omnib. aptior. Reſpondeo igitur ſexto loco ad tertium arg. & dico, veriſſimum eſſe id, qđ ab omnibus dicitur, quodque ego aſſerui, & aſſero, vniuerſale nimirum fieri per relationē illam, & per reſpectum, quem ab intellectu obtinet, & eius formale eſſe quid in relatione cōpletum & alia omnia, quæ in argumento recenſebantur, at nomine huius relationis, vel reſpectus, vel etiam cōparationis, nō accipitur comparatio illa, quā à poſſibili intellectu comparatur ad partes ſubiectas, & ad inferiora, ſed intelligitur vniformis illa ratio, & relatio, quam hēt ad illa inferiora ſua, & per quam non magis vnum, quàm aliud reſpicit, vt dicebatur in confutatione præcedentis argumenti, tunc. n. munere intellectus agentis reddita eſt natura ſeiūcta, & abdicata ab ijs, quæ huic, & illi appropriatam eam reddebant, & ab ijs exuta, remanet eodem modo ad omnia ſe habens,

habens, & ad ipſa refertur, quantum eſt de ſe ſe in illo ſtatu æqualiter ad ſua inferiora in quibus nata eſt eſſe, qđ fortè voluit innuere Auicenn. quando loco in art. præced. relato dicebat, eorum iudicium, (inferiorum.ſ. quæ reſpicit natura cõmunis) quantum ad ipſum vniuerſale eſſe idem, hoc eſt, ipſum illa æquali, & vniformi reſpectu intueri, & quoniam quicquid ex opere intellectus, vt ſic prouenit, illud quid rationis merito dici debet, cum talis indifferentia, communitas, & ad omnia reſpectus proueniat naturæ beneficio intellectus agentis, ideo iure vocatur talis relatio quid rationis, & dicitur formale ipſius vniuerſalis, cum eius fundamentale ſit res, ac natura ipſa. & rurſus optima ratione dicitur, vniuerſale eſſe vniuerſale, iuxta eſſe, qđ habet in anima, hoc eſt, non tm̃ qđ ad extra eſt, ſed quatenus intra, & quatenus intellectus agens circa naturã operatus eſt, illã abſtrahendo, & ab ea materiæ conditiones fugando. non aũt accipiendũ eſt ſtricte ipſum habere eſſe ſubiectiuum in intellectu poſſibili, niſi fuerit ſermo de ſpecie eius intelligibili. & de ipſo, vt intellectum, & ad vltimã ſui actualitatem reductũ, vt ſcilicet actu de his & illis dicatur, quod tñ non eſſe de ſui eſſentia, ex pluribus iam hac quæſt. diſſeminatis, & præcipuè ex reſponſione ad primum in hoc ipſo art. conſtare, & poteſt, & debet.

Ad quartum non eſt difficile reſpondere, dico enim, qđ ſi nomine intentionis vniuerſalitatis intelligatur illa naturæ vniformitas, qua modo non diſſimili, vbi abſtracta fuit, reſpicit ſua inferiora, doceo prouenire ex abſtractione, & dum infertur, ergo vniuerſalitas non eſt abſtractio, concedo, ſed ſtatim ex abſtractione conſequitur, & non docui, vniuerſalitatẽ eſſe abſtractionem, ſed dixi per abſtractionem fieri vniuerſale, & ſi nomine illius intentionis accipiatur reſpectus ille, ſibi ex comparatione ab intellectu poſſibili tributus, ſimiliter concedo ſequi ad abſtractionem, ſed non tamquam quid dans eſſe ipſi vniuerſali vt ſic, ſed tãquam conſtitutum iam ſupponens &c. Quòd ſi nonnunquam legeris abſtractionem eſſe vniuerſalitatem, memento ſtatim concreti reſpondentis illi abſtracto, & cogita, naturam abſtractam eſſe vniuerſalem, &c.

Diluitur quæſita dubitatio.

ARTICVLVS OCTAVVS.

De vniuerſali, vt ab intellectu cognitum.

Illud poſtremò aliquam poſſet gignere difficultatem; Docent namq. omnes, vniuerſale eſſe obiectum intellectus, nequit aũt offerri intellectui, niſi merito ſpeciei intelligibilis a phantaſmatibus abſtractæ, quocirca videtur natura vniuerſalis in ſpecie intelligibili eſſe conſtituta, Accedit auctoritas illa Auicennæ relata ſuperiori art. in 2. argumento, ex qua habetur, non fieri vniuerſale, niſi merito ſpeciei intelligibilis, ſed & ab omnibus docetur ſpecies intelligibilis eſſe vniuerſalis, & præterea millies docuimus, naturã non eſſe vniuerſalem, niſi ſm̃ eſſe, qđ habet in intellectu, conſtat aũt, non eſſe ipſam in intellectu ſecundum rem, ſed ſolum merito ſuæ ſpeciei, vel formæ, vt dicitur tertio de Anima 38. ergo vniuerſale omne ſtat in ſpecie intelligibili, & denũ eſt celebre philoſophorum aſſertum, vniuerſale eſſe, dum intelligitur, ſingulare dum ſentitur, hinc Alexander ſecundo naturalium quæſt. cap. vltimo dicebat, genus vt ſic, (eſt aũt eadem ratio de omni vniuerſali,) non eſſe aliquam rem ſubiectam, ſed ſolum nomen, & cõitatem ſuam habens in intelligi, non aliqua ſubſiſtentia, Themiſtius etiam ad primum de Anima tex. 8. ſcripſit, genus eſſe

Auicen. Ariſtot. Alexan. Themiſt.

aut meram notionem ſine euidenti aliqua ſoliditate, ex tenui, ſubobſcuraq. ſi-militudine ſingularium collectam, aut penitiſſimè nihil, &c. & demum Auer-roes 3. Diuinor. com. 10. aiebat, vniuerſale, & indiuiduum eſſe duas naturas, & illud eſſe intellectum, hoc verò ſenſibile, quæ omnia ſatis indicant, vniuerſale vel eſſe ſpeciem ipſam intelligibilem, aut notionem, vel non niſi merito huius notionis, ac ſpeciei prodire in eſſe. Neque ſatisfit his teſtimonijs, ſi dicantur intelligi de vniuerſalibus vt cognita ſunt, quoniam cum nullum aliud eſſe ha-beant præter hoc, quo intelliguntur, manet difficultas de eorum eſſe abſoluto nam aliud non eſt ab eorundem eſſe intellecto, &c.

Auerr.

Pro ſolutione dico, quod loquendo de vniuerſali, vt cognitum, atque intelle-ctum à nobis eſt, ſub hac reduplicatione, ac formalitate, non conſurgit, niſi ex productione ſpeciei intelligibilis, & tunc in habitu, & per modum actus pri-mi cognoſcitur, ſiue producitur cognitum, per modum verò actus ſecundi, & in actu vltimato producitur in eſſe cognito per formationem ſpeciei expreſſæ, quamuis enim in phantaſmate reluceat natura abſque conditionibus indiui-dualibus, medio lumine intellectus agentis, non tamen eſt in actu proximo, & ſufficienti ad hoc, vt moueat poſſibilem intellectum, velut in obſeruationibus huius capitis dicebam, & quidè ante ſpeciei productionè datur res, quæ eſt obie-ctũ intellectus, non obiectum ipſum in actu, quoniã obiectũ vt ſic, ſonat obij-ci, & cognoſci ab intellectu, quæ non contingunt, niſi merito ſpeciei, ratione cuius ipſa natura, ac quidditas dicitur eſſe in intellectu, non quidẽ ſubiectiuè, quoniam natura ipſa eſt ad extra, ſed obiectiuè, ſpecies verò eſt in intellectu ſubie-ctiuè, ſed quoniam illa ſpecies, vt ſpecies formaliter in actu exercito, nihil aliud eſt in eſſe intelligibili, quàm natura, cuius eſt ſpecies, quoniam vt dicebat Auctor q. de Ve-ritate quarta, art. 8. ſimilitudo rei eſt quodãmodo ipſa res, eo modo quo dici-tur anima eſſe quodamodo omnia, & idem motus in imaginem, & in rem, cuius eſt imago, ideo & ipſa natura in eſſe intelligibili, vel relucentiæ, vel repræſen-tatiuo eſt in anima, ſecundum autem eſſe reale eſt ad extra, quo modo non eſt vniuerſalis, quoniam non vna in omnibus, ſed huic, & illi propria, &c.

Quid ſit ſpe-cies intelligi-bilis vt ſic. D. Thom.

Sic intellige Caiet. quando hac quæſtione ad primum contra ſecundam re-ſponſionem ad ſecundum ait, nullo intellectu conſiderante dari vniuerſale in actu, dummodo producta ſit ſpecies intelligibilis, hoc enim accipitur de vni-uerſali, vt obiectum formaliter eſt intellectus, at vniuerſale in eſſe rei, nedum materialiter, ſed & formaliter, datur in actu ſubitò facta relucentia illa ab-ſtractiua, quamuis tunc non cognoſcatur, & potiſſimum de mente Caietan. cui adhæreo, docentis par. pr. quæſt. 79. art. 3. talem relucentiam præcedere ſal-tem natura, (iuxta quam naturæ, non neceſſario durantis prioritatem multa ſoluuntur argumenta,) productionem ſpeciei intelligibilis.

Quomodo Caietan intelli-gendus.

Quando ergo Auicenna inquit, vniuerſale non accidere naturæ, niſi cum ce-ciderit in formatione intelligibili, dic primò, quod ſi nomine formationis intel-ligat ſpeciem intelligibilem, loquitur de vniuerſali, quo ad eſſe cognitum, & quatenus eſt formaliter obiectum intellectus, dic ſecundò, quod per illã forma-tionè non accipit ſpeciè, ſed effectionem illam abſtractiuam intellectus agentis, quæ iure debet vocari formatio intelligibilis, tum quoniam eſt actio intellectus, tum quoniã verè diſponit naturã, vt paſſiuæ intellectionis ſit capax, cũ ab ea remo-ueat conditiones illas, quæ impedimento ſunt, quo minus valeat intelligi, & de claſſe ſenſibilium incipiat ipſam ad illam intelligibiliũ transferre, tum quoniam in-ducta auctoritate dicitur cum *primo* ceciderit in formatione intelligibili, con-ſtat autem *primo* naturam ab intellectu agente fieri abſtractã, quã eiuſdem ſpe-ciem produci, quare abſtractio ipſa eſt prima formatio, & actio intelligibilis.

Senſus verborũ Auicennæ.

Quod

Quod verò additur, ſpecies intelligibilis eſſe vniuerſalis, nihil nobis obeſt, qm eſt vniuerſalis in repræſentando, & nõ eſt vniuerſale illud de quo loqmur; Qđ dicitur natura eſſe vniuerſalis, quatenus eſt in intellectu, id accipiendum eſt (vltra ea quæ ad finem art. præcedentis dixi) qđ natura non eſt vniuerſalis ſecundũ ſe, neq. ſecundũ qđ eſt in ſingularibus, ſed eſſe vniuerſale obtinet ex actione, atq. operatione intellectus, quatenus nimirum per intellectũ agentem abſtrahitur. Tandem, qđ dicitur vniuerſale eſſe, dũ intelligitur, explica de vniuerſali, vt obiectũ eſt formaliter intellectus, & vt actu, vel habitu cognitum eſt, vel explica, dũ intelligitur, hoc eſt, dũ circa ipſum intellectus negotiatur, & deniq. in illo priori, in quo ponitur in eſſe merito abſtractionis, ante pductionem ſpeciei intelligibilis, põt aliqua via concedi, qđ intelligatur, hoc eſt, qđ quantum eſt ex ſe, incipiat relucere, & ſeiunctum eſſe a materiæ conditionibus, quæ ipſi obſtaculo erant, ne intelligeretur, ſi tñ ſufficienter mouere debeat poſſibilem intellectum, requiritur intelligibilis ſpecies. quare prius eſt in via proxima nimis intellectioni. Explica poſtremò de vniuerſali illo, qđ necdum põt eſſe in multis, ſed qđ actu eſt in multis ad eaq. actu refertur, cuiuſmodi liquet, non eſſe, niſi intelligatur, niſi comparetur, & non rarò multi de hoc vniuerſali loquũtur, & multa pronũciant opponẽdo ipsũ inferiorib. ſuis &c. *Quomodo vniuerſale ſit, dũ intelligitur.*

Id verò qđ in fine argumenti adferebatur, & quod militat aduerſus diſtinctionem non ſemel traditam de vniuerſali, quo ad eſſe, & quo ad cognoſci, falſum eſt, nam quamuis pura formalitas vniuerſalis, cõitas .ſ. illa indifferentia, æqua ad inferiora habitudo, ſit quid rõnis, ſit notio, non ſit aliqua ſubſiſtentia, ſed ſtet in intelligi, hoc eſt, ab intellectu omnino pendeat, vt dicebant grauiſſimi illi Ariſt. Interpretes, inter arguendum cõmemorati, attamen vniuerſale non ſtat in illo ſolùm reſpectu & in illa præciſa formalitate, ſed conſiſtit in ſuo materiali, ac formali ſimul, hoc eſt, in natura, & quidditate, ſub illo reſpectu, ſub illa indifferẽtia ad inferiora, &c. velut dicebat 1. quæſt. ad hoc caput, vt ſi nõ importare ſolã indiuiſionẽ, vel ſolũ ens, ſed hoc, vt ſtabat ſub illa; Sic nõ valet. formale vniuerſalis eſt pura notio, &c. quoniã vniuerſale nedum dicit illud formale, ſed & materiale, vel ſubſtratum; quare philoſophi illi de formali purè ipſius vniuerſalis accipiendi ſunt, & iure, quoniam loquuntur de intentione generis ſecundæ, de genere logicè ſumpto. *In quo poſita ſit ratio vniuerſalis.*

Vnde abeſt à vero, qđ nullum aliud habeat eſſe vniuerſale formaliter, quàm per ſpeciem ſuam intelligibilem, nam hẽt eſſe in phantaſmate natura illa ſic abſtracta, & vniuerſalis effecta; ſiue in cogitatiua merito ſui phantaſmatis, qđ corporeum eſt quo ad eſſe immateriale verò quo ad repreſentari, vt latè viſũ fuit in obſeruationibus ad hoc caput, vbi occurrimus ijs, quæ contra hoc vel poſſunt, vel ſolent adferri, & realiter ibi adeſt natura illa vniuerſalis quo ad repræſentari, cõitas verò illa, & indifferentia non quæras vbi ſit, nam cum ſit rationis reſpectus, nullibi habet eſſe ſubiectiuum. *In quo habeat eſſe vniuerſale.*

Illud vltimò adnotari poſſet pro materia huius argumenti, qđ vniuerſale illud erumpens ex relucentia abſtractiua intellectus agentis, anteaquã ſupponatur eius intelligibilis ſpecies elici, poteſt dici, & materiale, & formale ſimul, & materiale tantum, materiale, ac formale, quo ad eſſe, materiale tantum, quo ad cognoſci quoniã ſcilicet adeſt tunc res, quæ cognoſcetur, & quoniã omne prius, & potentiale, comparatum poſteriori, poteſt, & ſolet vocari materiale ex Alexandro tractatu de intellectu, cap. 1. & ex Auerroe dicente duodecimo Diuinorum 26. potentiam reduci ad materiam, ideo vniuerſale illud materiale Alexan. & formale ſimul in eſſe, comparatum ſibi ipſi, quatenus à poſſibili intelle- Auerr. ctu valet agnoſci, poteſt vocari materiale ſolum, velut homo vt eſt animal,

rationale, eſt verè, ac formaliter homo, comparatus tamen alicui inclinationi, vel habitui, cuius eſt capax, poteſt dici quid materiale, ſic ante ſpeciei intelligibilis productionem datur vniuerſale materiale, quatenus eſt obiectum intellectus, licet detur, & formale, & materiale quo ad rem, & in eſſe, &c.

Verum quæ di-ſta ſunt con-cluſio. Ex quibus omnibus, quæ tota hac quæſt. allata ſunt, collige, vniuerſale pro re, vel pro fundamento remoto, vel in potentia dari extra animam, at in potētia propinqua, vt ſcilicet aptum eſt eſſe in multis, non dari in rebus ipſis ad extra, ſed ſolùm intra animam, vnde ex materiali, & formali conflatur, & quid aggregatum dicit ex re, & intentione, effici verò ab intellectu agente per abſtractionem, vbi mox in tenebris ponuntur indiuiduales conditiones, & ad lucem deducitur natura ſine illis conditionibus, & tunc dari materiale, & formale ipſius quo ad eſſe, in quo ſtatu eſt ſubiectiuè in cogitatiua, merito ſpeciei ſenſibilis, ſeu phantaſmatis, quo verò ad ſui completam notitiam, effici merito ſpeciei intelligibilis, & vt ſic eſſe verè obiectum poſſibilis intellectus, in quo merito ſpeciei ſuæ intelligibilis eſſe ſubiectiuum obtinet, &c. Sed iam argumenta pro contraria ſententia ſoluamus.

ARTICVLVS NONVS.

Confutantur argumenta adducta ſecundo articulo.

Prima ſolutio primi argum. Reſpondeo ad primum, qđ nullo intellectu conſiderante, naturæ ſecundū ſe non repugnat quidem eſſe in pluribus, at quando infertur, ergo remoto actu intellectus eſt vniuerſalis, negatur conſequentia, vidimus enim 4. arts vniuerſali non ſufficere non repugnantiam negatiuè, ſed exigi, vt affirmantet talem aptitudinem ſibi aſcribat, quam naturæ, vel ſecūdum ſe vel vt eſt ad extra ineſſe negamus, licet.n. id ei non repugnet, attamen neq. ei vt ſic cōuenit, abſtrahit quippe ab vtroq. & ſuperiori quæſt. explicatius apparuit; non valere argumen. in reduplicatiuis à ꝓpoſitione quæ negat, ad eā quæ affirmat de ꝓdicato infinito, ſic nō valet dicere, humanitati, vt ſic nō repugnat eſſe in plurib. ergo humanitati vt ſic, cōuenit aptitudo, ſeu non repugnātia ad eſſe in plurib⁹.

Secunda ſolutio. Reſpondeo ſecundò, qđ etiam ſi admitteretur natura circumſcripto quouis actu intellectus vſurpare ſibi talem aptitudinem, qđ attamē nullatenus admitto, cum falſiſſimum ſit, adhuc non teneret illatio, qua dicitur, ergo ſecluſo actu intellectus datur in re vniuerſale quoniā de ratione vniuerſalis nedum eſt, vt ſit aptum eſſe in pluribus, ſed requiritur vnitas, adeo qđ vnum exiſtens ſit aptum

Ratio vniuer-ſalis, eſſe in multis, conſtat autem, quòd natura ad extra eſt in indiuiduis diuiſa, & ſeparata, ac multiplicata, quot enim indiuidua, tot naturæ, at opere dumtaxat intellectus efficitur vna, nam merito abſtractionis ab iſis abdicata, quæ ipſam huic, & illi propriam reddebant, obtinet rationis vnitatem, & cōitatis reſpectū ad inferiora ſua, cum igitur efficiatur vna per intellectum, relinquitur, non eſſe de ſe in rebus vniuerſalem. Non ſequitur aūt poſſe intellectū talem aptitudinem tribuere indiuiduo, qm̄ indiuiduū nequit per intellectū abſtrahi ab indiuidualibus principijs, his enim ſublatis aufertur & ipſum; natura verò qm̄ talem in eſſe intelligibili poteſt ſubire abſtractionem, ſub qua pōt eſſe vna in pluribus, idcirco naturæ, non indiuiduo dat intellectus illam aptitudinem.

Ad ſecundum bene ibidem reſpondebatur, ſecūdas videlicet ſubſtantias eſſe reales ratione rei, & quidem in ſubſtantijs ſecundis duo contemplamur, alterū

quòd ſint ſubſtantiæ, alterum qđ ſecundæ, ratione primi ſunt reales, & nullatenus ab intellectu pendent, ratione ſecundi ſiunt ab intellectu, & cum quatenus ſecundæ, non quatenus ſecundæ, non quatenus ſubſtantiæ prædicentur de primis, & ſint vniuerſales, illud conſequitur, vt earum vniuerſalitas fiat per intellectum; hinc apud philoſophum primum, qui res vt res, & vt entia conſiderat, ſubſtantiæ non dicuntur de aliquo, apud logicum autem res conſiderantem, vt ſtant ſuo intentionibus ſecundis, ſubſtantiæ ſecundæ dicuntur de primis, quatenus nimirum ſubſunt intentioni vniuerſalitatis; Hinc Auctor tractatu de natura generis cap. 9. dicebat, ſecundas ſubſtantias per actum rationis tranſire in ſimilitudinem accidentis, non quia amittant propriam ſubſtantiam in rerum natura, ſed quoniam accipiunt rationem vniformitatis in anima, ſic ruit, qđ contra reſponſionem adferebatur, eſt .n. verum, nullum ens reale componi ex ente rationis, at quando dicitur, ſubſtantias ſecundas eſſe entia realia, diſtingue, & dic, qđ quatenus ſubſtantiæ, ſunt entia realia, & ſub hac ratione non componuntur ex aliquo ente rationis, quoniam vt ſic non prædicantur, nō ſunt vniuerſales, at quatenus ſecundæ, non ſolum non eſt inconueniens, quòd eis admiſceatur ens rationis, vniuerſalitas, & prædicabilitas, ſed eſt neceſſariū, ex hoc enim ſunt ſubſtantiæ ſecundæ, &c. D. Thom.

Ad tertium reſpondetur, qđ eo modo quo paſſio eſt realis, ſubiectum quoq. eſt reale, non datur aut paſſio realis vniuerſalis, vel vna in multis, ſed eſt realis ratione rei, & naturæ, cui deinde tribuitur intentio, & vniuerſalitas .ſ. & vnitas, ſic & vniuerſali pro re, non pro intentione accepto ineſt paſſio, homo .n. eſt, cui primo conuenit gratia exempli ridere, non aūt homo vniuerſalis, nam ſi riſibilitas eſſet paſſio hominis vniuerſalis, non inueniretur in hoc, & in illo homine, quos nemo non videt eſſe ſingulares; Et quando dicitur, hæc realis paſſio, vel conuenire primò vniuerſali, vel primò ſingularibus, dico, qđ conuenit naturæ vniuerſali aptitudine, & potentia, non tamquam alicui qđ operetur, vel qđ ſit ſubiectum, ſed tāquam quo indiuiduum operatur, & recipit paſſionem; & illud, vniuerſale .ſ. pro re, eſt reale, non realitate vniuerſalitatis, ſed realitate vel ſubiecti, vel fundamenti, & quidem paſſiones oēs, operationes omnes ſunt ſingularium, non quatenus hæc, & illa ſunt, ſed quatenus conueniant in ratione cōi eſſentiæ, quæ eſt realis, tum qm̄ non eſt fictiua, tum quoniā in potentia eſt ad extra realis, inſtito exiſtentiæ ſuæ, (at non ſecundum ſe,) in hoc, & illo, Similiter, obiectum ſcientiæ ſic eſt, qđ ſit vniuerſale in potentia, & fundamentaliter, natura videlicet, & res ipſa, quæ obijcitur intellectioni, quæ deinceps denominatur vniuerſalis. Et cum in vniuerſali illa duo perſæpe reperta inueniantur materiale .ſ. & formale, res quæ eſt obiectum ſcientiæ realis, eſt extra animam, non autem modus ille, quo obijcitur, vniuerſalitas .ſ. vel vnitas rōnis in multis, ſcientiæ verò realis obiectum eſt reale, non aūt modus obiecti, obiectum autem eſt res ipſa, ita non ſequitur, quod ſi extra animā ſit res obiecta, qđ extra animam ſit vniuerſale, quoniā vniuerſale in actu nedum nominat rem obiectam, ſed & modum eiuſdem, imò modus iſte eſt formale in ſignificato vniuerſalis. Quando igitur arguis, Obiectum ſcientiæ realis eſt reale, & eſt extra animā, concedo, quando ſubſumis, ſed obiectum ſcientiæ realis eſt vniuerſale, dico, qđ cōmittis fallaciam figuræ dictionis, mutas enim quid in quale, ſeu in quale quid, nam tranſis à re obiecta, quæ eſt quid, ad modum rei obiectæ, qui eſt quale, vel ad rem cum tali modo, qđ eſt quale quid: Res ergo obiecta eſt realis, modus eius eſt quid rationis, vniuerſale autē quoniam vtrumque dicit, non conceditur eſſe reale, ſed cum addito ſolùm, ratione ſcilicet primi, & materialis.

Quomodo realis paſſio conueniat vniuerſali.

Qua ratione obiectum ſcientia realis ſit reale.

Qua ratione multa de vniuerſali enunclentur.

Ad quartum, ex eadem doctrina elicitur ſolutio, nam vniuerſale pro re, vel pro materiali prædicatur, definitur, eſt ſcibile, & alia id genus ſibi aſcribit (intellige tñ prædicari fundamentaliter) & ſic materia, & forma attinet ad quidditatem vniuerſalis, hoc eſt, rei naturalis, quæ denominatur vniuerſalis, at vniuerſale pro aptitudine, ſeu pro formali, eſt modus, aut conditio ipſius rei prædicabilis, definibilis, ſcibilis, &c. primo modo vniuerſale nõ efficitur ab intellectu, at ſecundo modo tñ, ſic omnia quæ in argumento inuoluũtur, tributa ipſi vniuerſali, ſunt vera pro materiali, cũ quo ſtat, qđ aptitudo illa, & vniuerſalitas, quæ fit ab intellectu, ſit modus, & cõditio, qua deficiente, res ipſa nõ prædicaretur, nõ definiretur, nõ ſciretur, non n. res vt res p̄dicatur, definitur, ſcitur aliàs de omni re hæc vera eſſent, cum tñ nullũ horum reddatur verũ de ſingularibus; p̄dicatio quippè nõ cõuenit rebus, niſi quatenus sũt ſub aliqua conditione intentionali, vt dicebatur in reſpõſione ad ſm̃, hinc Ariſt. metaphyſicum agens, ſeptimo illius ſciẽtiæ 46. dicebat, ſubſtantiã non dici de ſubiecto.

Aduertas autem, me non dicere, vniuerſale ipſum pro formali, vel pro aptitudine præciſe p̄dicari, definiri, ſciri, hoc n. nihil veritatis haberet, nam nulla foret prædicatio eſſentialis, aut in quid, & definitio, ac ſcientia eſſet entium rõnis, & intentionum, quæ omnia valde diſſentanea ſunt, ſed dico res ipſas verè p̄dicari, definiri, & ſciri, at non niſi vt ſubſtant intẽtioni vniuerſalitatis, quæ eſt modus, & conditio rerum, quæ memorata ſunt; Et ex hac doctrina, de re, & modo ſeu conditione rei, vel de vniuerſali pro materiali, & pro formali, quæ cõis eſt apud oẽs Thomiſtas, & quam tradiderunt maiores noſtri, omnia ferè argumenta penitus intereunt, eorumq. vires omnino confringuntur, & multi decipiuntur, dum audientes, vniuerſale pro formali eſſe ens rationis, dicere relationem, intentionem, & eiuſmodi, mox colligunt, eſſe ens rõnis, dicere purum reſpectum, &c. quaſi vniuerſale diceret formale illud ſolum, & nõ ſubſtratum, non materiale, vt ſtat ſub illo formali, vt adnotaui ar. ſuperiori.

Duo autem præcipuè quarto hoc argumento inuoluuntur, de quibus aliquid perbreui, ac ſigillatim eſt dicendum. Alterum eſt, vniuerſale eſſe vbiq. & omni tempore, qđ planè aſſerit Ariſtot. 1. Poſterior. cap. 24. & ibidem Auerroes. Dic facilè cum Alberto ſeptimo Diuinor. tract. 1. cap. 3. & cum Auctore prima par. q. 16. ar. 7. ad ſecundum, qđ vniuerſale dicitur eſſe vbique, & ſemper negatiuè, quatenus ſcilicet ex ſe non eſt determinatum ad vllum tempus, vel locũ, ſed in quocumque priori, & poſteriori habet eſſe, abſtrahitur. n. ab hic, & nunc, quæ duo reddunt aliquid ad locum, & tempus definitum, non eſt autem vbiq. vel æternum in eo ſenſu, vt poſitiue habeat aliquid in ſe, vnde ad locum omnẽ, & tempus ſe extendat, hoc enim ſoli Deo conuenit. Sed & Capreolus in 3. diſtinct. illa 3. & quæſt. 3. ad 11. argumentum, ex quibuſdam locis Auctoris colligebat, ex quinq. vijs potiſſimum vniuerſale eſſe perpetuum, & vbique, & primò via illa proxime dicta ſecundò qm̃ non corrumpitur per ſe, at per accidens, ad corruptionem ſcilicet indiuiduorum, qđ colligitur ex Ariſtot. 7. Diuinorum 53. dicente, non corrumpi, vel generari quidditatem vt ſic, ſed hanc quidditatem generari, hanc quidditatem corrũpi, tertiò, quoniã habet perpetuitatem, vel æternitatem in diuino intellectu, quartò, quoniam ſemper ſunt indiuidua vniuerſalium, ad aures illorũ philoſophorum loquendo, qui hanc rerum vniuerſitatem, ſemper fuiſſe, & nũquam defuturam errantes poſuerunt, quintò, quoniam ſemper ſunt præſto intellectui, vbi factus eſt in actu per ſpeciem intelligibilem, põt. n. arbitratu ſuo formare conceptus vniuerſalium, ſic non conuenit vniuerſali ambitus totiu, loci, ac temporis, prout eſt res, & natura quædã, ſed quatenus per intellectum abſtrahitur ab hic, & nunc.

Ariſtor. Auerroes. Alb. magn.

Idem latius ex Capreolo.

Ariſtot.

Alterum

Alterum qđ tãgitur in argumẽto, eſt de generatione vniuoca, quomodo eſſe valeat, ſi non adſit aliquod reale cõe generãti,& ei qđ generatur, & ſimile vtrique, ac ſubinde vniuerſale. Dicito ex Caiet. in hac parte ſimilitudinẽ fundari ſupra res ipſas, tanq̃ fundamentũ, vnitatẽ vero non eſſe fundamentũ ſimilitudinis, ſed conditionem fundamenti, nã propriè fundamentũ ſimilitudinis ſunt res ipſæ duæ, at habentes hanc conditionẽ, vt non ſint formaliter ab inuicem diſtinctæ, quare fundamentũ ſimilitudinis, vt qđ, non eſt vnũ, ſed ipſæ res, vnitas vero formalis eſt quo, ſeu ratio, ſeu conditio fundamenti. Sic accipiendus eſt Ariſt. loco illo 5. Diuinor. dum ait, ea eſſe ſimilia, quorũ qualitas eſt vna, qđ & antea 16. eiuſdem libri dixerat. Sed & admiſſo, vnitatem eſſe fundamentum ſimilitudinis, non ſequitur adhuc dari aliquid vnũ cõe vtriq. dicemus etenim, hoc vnum, ſuper qđ ſimilitudo fundatur, nõ eſſe vel qđ generat, vel qđ generatur ſeorſum, & diuiſim, ſed eſſe hoc vnum, generans .ſ. & genitum ſimul, ſunt enim vnum formaliter. Si autem arguas deinde. Quod generat, & qđ generatur ſunt vnum formaliter, ergo habent aliquod vnum commune vtriq. ex præcedentis quæſt. art. 6. patet nullam eſſe hanc illationem. Ariſtot.

Vel dicas ex Capreolo vbi ſupra, quòd fundamentum proximum ſimilitudinis eſt vnum vnitate reali in potentia, non in actu, natura enim albedinis, quæ eſt in duobus albis, habet aptitudinem ad vnitatem realem, & foret vna realiter, ſi quæ ſunt extra eius rationem auferrentur, cõditiones illæ videlicet, quæ ipſam indiuiduam, & hanc, vel illã faciunt; At quoniam talis aptitudo nunquam ad actum hunc reducetur, vnde gratis omnino videtur aſſignari, dic ex eodẽ ibidẽ, quòd quæuis natura, ſecundũ ſe cõſiderata, antequã deſcendat ad indiuidua, habet in ſe aliquã vnitatẽ, quã tñ indiuiduis ſuis nõ communicat, vt ſuperiori quæſtione dictum fuit, ſuper quam vnitatem nil abſurdi eſt, vt dicatur ſimilitudo fundari, &c. Capreol.

Et quidem, vel in generante, & genito datur aliqua natura realis vtriq. cõis vel non, primũ nemo aſſerit, non enim realiter loquendo humanitas, quæ eſt in Sorte, eſt humanitas Platonis, hoc.n. eſt proprium diuinæ naturæ, vt vna, & eadẽ numero manens cõicetur tribus ſuppoſitis, ſi itaq. non datur aliqua cõitas realis, quæ ſit eadem in eo, qđ generat, & qđ generatur, erit profecto vnitas ſola rõnis. At ſi latius peroptes videre, quomodo hoc motiuum de vniuoca generatione, nihil concludat de aliqua reali cõitate, vel vniuerſalitate ponenda, & quomodo æquè militet contra Scotum auctorem ſuum, Zimaram adeas annotatione illa ſua, dum reſpondet ad ſextum, & vltimum eiuſdem Scoti. Zimara.

Ad quintum concedo, naturæ ſcopum, & inſtitutum eſſe conſeruationẽ ſpeciei, at non ſecundę illius intentionis, ſed ſpeciei, vt ſtat pro prima intentione, non.n. intendit natura conſeruare hominem vniuerſalem, ſed ſemper aliquem, & aliquem hominẽ, quãdoquidẽ cupis, vt ſemper ſit aliquis homo, cum.n. nequeat hic homo ſemper permanere idẽ in indiuiduo, permanet ſemper idẽ in ſpecie, in alio. & alio homine; Enimuero ope, & auxilio generationis, homo immortalitatẽ, & perpetuitatẽ in ſpecie aſſequitur, vt eſt apud Plat. 4. de Republica, & apud Ariſtot. 2. de Anima 34. & 2. de Ortu, & interitu 59. & 2. Oeconomicor. c. 2. Quòd ſi natura intenderet ſpeciẽ, put ſpecies dicit ſecundam intentionẽ, vel vnitatẽ aliquã rõnis, vel ex natura rei, vel realẽ minorẽ numerali. (vt omnia admittamus) ridiculam immortalitatẽ, vel perpetuitatẽ ſibi cõſeruandã proponeret, verum namq. eſt, qđ habet Ariſtot. cathegoria de ſubſtãtia, deſtructis ſubſtantijs primis, nihil aliorum remanere. Sed & in conſpicuo eſt ex proœmio 1. Diuinor. & ex 12. eorumdem 18. generationes, & operationes eſſe circa ſingularia, & generari à natura hunc, & illum hominem, non homi-

Quis naturæ ſcopus.

Plato, Ariſt.

hominem in cōi, qđ legis etiam ſeptimo eiuſdem diſciplinæ 53. & colligi, ex primo Ethic. in fine cap. 6. Intendit ergo natura conſeruationem ſpeciei, hoc eſt, vult ſemper aliquod indiuiduum eſſe, nam dum adeſt aliquis homo, ſaluatur ſpecies hominis, ſpeciem aūt hoc modo acceptam pro prima intentione fatemur eſſe quid reale, in alio verò ſenſu, pro ſecunda intentione ſolum, nequaquam, ſed nulla eſt conſecutio, ergo ſpecies eſt ſecunda ſolum intentio, non enim puram hanc intentionem dicit, ſed naturam ſub ipſa, &c.

Prior ſolutio ad ſextam rationem.

Ad ſextū dic primò, vniuerſale eſſe obiectū poſſibilis intellectus, atque ideo ipſum præcedere, non autem eſſe obiectum intellectus agentis, ſed ipſum comparari, quaſi effectū ad cauſam, & quidem cū potentia in principio patiatur ab obiecto, quoniam hoc in illa ſuam ſpeciē imprimit, quando ſermo eſt de obiecto comparato ſuæ potentiæ, eſt ſermo de potentia paſſiua, qualis eſt poſſibilis intellectus, cui comparatur vniuerſale, vt obiectū, quodque dicimus ipſum præcedere, non autem intellectū agentem, quare bene ibi reſpōdebatur; Ad impugnationem vide quæ dix. q. 2. prœmiali ar. 3. & habebis, obiectum ſenſus non eſſe quid vniuerſale, quamuis ſenſus ſit obiecti vniuerſaliter, &c.

Secunda ſ

Dic ſecundò, vniuerſale pro re, & pro fundamento, ſeu materiali eſſe prius vtroque intellectu, & agente ſcilicet, & poſſibili, at pro cōditione illa, aptitudine, ac vniformitate, nequaquam præcedere intellectum agentem; Ariſtoteles verò in argumento allegatus, dixit obiectum ante rē potentiā, non autē vel modum, vel conditionem obiecti, hoc enim ſtat fieri a potentia, non quidem paſſiua, ſed actiua, qualis eſt agens intellectus.

Tertia.

Dic tertiò, obiectum in potentia præcedere potentiam, ſiue rem, quæ eſt obiectum, at obiectum in actu, eſt ſimul cum potentia in actu, nam intellectus intelligens lapidem in eſſe intellecto, eſt ipſemet lapis cognitus, ſic vniuerſale quatenus formaliter obiectum eſt, & ab intellectu cognitum, non præcedit poſſibilem intellectum, ſed eſt ſimul cum ipſo. Loquor aūt de vniuerſali, vt obiectum formaliter, nam quoad eſſe, & pro materiali, & pro formali præcedit intellectum poſſibilem iuxta ſæpe dicta, & præcipuè ſuperiori articulo. Omnes has reſponſiones accommodatas valde iudico, & eas tradit Capreol. locis nominatis, & duos priores Caiet. in præſenti at prima, & facilior, & clarior, & maximè conformis determinationi, quam fecimus apparet.

Ad ſeptimum dicitur, nihil aliud ibi velle Ariſtot. niſi quòd & cœlum, & aer ſunt diaphana, non aūt, quòd conueniant in aliqua natura cōi extra animā, ſic dicit, aer non eſt diaphanus, quā aer, nam tunc ſoli aeri ineſſet diaphaneitas, neq. ſimiliter ſolum cœlum, eadem rōne; Ita hæc natura *diaphaneitas* ſcilicet, quæ eſt quædam qualitas nomen deſiderans, quæ ex raritate, ac ſpiritualitate prouenit, non ponit aliquod cōmune cęlo, & aeri, vel aquæ, ſed omnia vt diaphana ſunt ponit, ac dicit, vel vt primo capite huius libri dicebamus, eſſentiam ſignificare aliquid cōmune omnibus naturis generum, & ſpecierum, non quia aliquam naturam communem omnibus naturis poneret, ſed quoniam omnes naturas ponebat, vt in eo conueniebant, quòd eſſentiæ erant, &c.

Quid dicat diaphaneitas.

Iudiciū Soti.

Ad octauum, & vltimum reſpondens Dominicus Sotus q. illa 2. ad prœmium Porphyrij dicebat, quòd ante omnem intellectus actionem ſimpliciter dantur ſpecies, & genera, & quòd ſic abſolutè, & abſq. vlla additione appellanda ſūt, ſubdit aūt, qđ tametſi nō ſunt vniuerſalia in actu ſine opere intellectus, ſunt tñ ſpecies, & genera, quā vt hæc ſint, ſufficit, quòd Petrus ſit homo, ſit animal, ſic enim inquit, res dicuntur eſſe eiuſdem ſpeciei, & generis, non tñ adeo propriè fortaſſis conceditur his verbis, abſque opere intellectus eſſe vniuerſalia, quoniam vniuerſale videtur deſignare, quòd ſpecies, & genera habeant intentio-

nem

nem vniuerſalitatis, quod ſanè non eſt abſque actione intellectus, ad hoc autem vt ſint ſpecies, & genera, ſufficit adeſſe fundamentum vniuerſalitatis.

Sic Doctor iſte celebris diſcrimen apertum ponit inter hoc, quòd aliquid ſit vniuerſale, & qđ ſit genus, vel ſpecies, quoniã ad eſſe generum, atque ſpecierũ vult ſufficere, fundamentum adeſſe vniuerſalitatis, & rem eſſe eiuſmodi, vt in potentia ſint abſtrahibiles, ad eſſe autem vniuerſalium, requiri videtur, qđ ſpecies, & genera intentionem habeant vniuerſalitatis. *Ponit diſcrimen inter vniuerſale & genus, ac ſpeciem.*

At dum Doctoris huius verba, & ſenſum conſidero, videtur mihi non modo rem nouam, vt ipſe perhibet, ſed & voces nouas inuenire, ſatis enim omnibus dilucidum eſt, quòd ſemota quauis actione intellectus, dantur res ipſæ, quæ sũt genera, & ſpecies, & dantur fundamenta vniuerſalitatis, & demum dantur res abſtrahibiles in potentia, num autem hæc ſint vocanda ſpecies, ac genera, hoc quod mihi apparet ipſum introducere, partem. ſ. affirmantem, ait. n. expreſſe, commemorata ſufficere ad hoc, vt omni actu intellectus remoto, dicantur eſſe ſpecies, dicantur eſſe genera, tum quoniam inquit, ſic habet communis modus concipiendi, tum quoniam vniuerſale eſt obiectum intellectus, non ſolùm quãdo actu mouet, ſed & quando poteſt mouere ceu & propoſito, & ſyllogiſmus ſunt nomina ſecundæ intentionis etiam, quando actu non cognoſcuntur, tum quoniam homo eſt ſimpliciter cæcus ſine opere intellectus, quamuis cæcitas non ſit actu ens, niſi per opus intellectus.

Sed re vera, malo ipſe in oppoſita verſari ſententia, & dicerẽ, qđ velut ſecluſo actu intellectus, non ſunt vniuerſalia ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſolùm pro re, pro materiali, & pro abſtracto, ita & ſpecies, & genera ſint ſolùm quo ad ſubſtratum, & fundamentum non aũt formaliter, niſi per opus intellectus. *Mens Auctoris Soto contraria;*

Ad quod moueor primò, qm̃ ſi vniuerſale, quo ad ſuum formale emergit tantùm beneficio intellectus id ipſum dicẽdum vtiq; eſt de generibus, ac ſpeciebus, ſunt enim vniuerſalia & ipſa, imò multò magis hoc de ipſis dici debet, nedum. n. ſunt vniuerſalia, ſed & talia vniuerſalia, vt de ad ipſorum formationem nedum requiritur intellectus agens, qui abſtrahat, ſed & aliquo modo poſſibilis, qui comparet vt declarani proximo art. 7. dum quinto loco tertiæ difficultati occurrebam. quare veritate caret, qđ ait Sotus, ſufficere ad conſtitutionem generum, ac ſpecierum, vt res ſint in potentia abſtrahibiles, quoniã, & actualis abſtractio, quæ præceſſerit expoſtulatur, & ferè comparatio ad inferiora, hinc facilius poſſet concedi, vniuerſalia eſſe in rebus abſolutè ſine operatione intellectus, quàm genera, & ſpecies, qm̃ plus de opere intellectus exigitur ad cõſtituendum hoc, & illud vniuerſale, quale eſt genus, & ſpecies, quàm ad conſtituendũ vniuerſale vt ſic, & tamen rectè ipſe negat, vniuerſalia eſſe abſolutè ſine ope intellectus, vnde id magis deberet negare de generibus, & ſpeciebus. *Prima ratio contra Sotum.*

Deinde, ſi aliquod genus non adſit in rerum natura, multò minus aderit ſpecies illius generis, ſi enim non fuerit animal, neque homo erit, conſtat. n. ſpecies ex genere, & differentia, at vniuerſale vt ſic, patet eſſe tanquam genus ad ſpecies, & genera, quare ſi negentur vniuerſalia eſſe in natura, eodem paſſu negandum eſt de ſpeciebus, ac de generibus. *Secunda.* Accedit, qđ nomine ſpeciei, ac generis, vel accipitur ſola res, vel res, & intentio, ſi ſola res, de hoc non eſt quæſtio, nam ab omnibus conceditur, res generis, res ſpeciei eſſe in natura, ſi res cum intentione, hoc aduerſatur & ſibi ipſi, idcirco admittere nolenti, vniuerſalia eſſe in natura, qm̃ videntur importare intentionem vniuerſalitatis, quæ non adeſt, niſi beneficio intellectus, & veritatis qm̃ intentio generis, & ſpeciei, eſt intentio ſecunda, & omnem ſecundam intentionem, ſubtracto intellectu, omnino perire, nullus ignorat. Rurſus, hæc nomina, genus, & ſpecies, vel *Tertia.*

ſupponant ſingularia, vel vniuerſalia; non primum; vt patet; ergo ſecundum; ergo formaliter, abſolutè, & abſq. addito, ſine opere intellectus ſunt vniuerſalia in rebus, qđ negat ipſe, reijcimus nos. Præterea, qñ intellectus comparat rem, quæ eſt genus ad ſpecies, rem quæ eſt ſpecies ad indiuidua, peto, num aliqua intentio adueniat rebus, quæ comparantur, an nulla? hoc ſm non eſt dicendum, tunc. n. vanè cōpararentur, & docet ro qđ acquirunt nomen ſuperioris, prædicabilis, &c. & in art. illo 7. dicebamus, ex tali comparatione erūpere vniuerſale hoc, & illud, ergo aliqua intentio acquiritur, & ea certè, quæ modo dicebatur, videlicet prædicabilis, ſuperioris, &c. tale verò ſuperius, tale prædicabile non eſt, niſi aut genus, aut ſpecies, iuxta varia. ſ. quæ rebus comparatis ſubiacent, non ergo ante illam cōparationem præexiſtebat intentio, vel nomē vel generis, vel ſpeciei, quo circa falſum eſt, ante actū oēm intellectus adeſſe

Quarta.

Poſtrema. ſimpliciter ſpecies, Tandem in rebus ad extra, non adeſt definitio ſpeciei, non generis, vt ſatis patet, nam formaliter complentur per actum intellectus depuratis naturas ab indiuidualibus, & prope comparantis hoc, & illud ſuperius ad hæc, & illa inferiora, quare neq. erunt ad extra in rebus ipſa definita, genus ſcilicet, & ſpecies abſque opere intellectus, ſed per intellectum, quo ad ſuum formale complebantur.

Capreol. Et hæc eſt clara mens Capreoli in 2. d. ſt. 8; q. 2. ad varias cōſequentias tertij contra ſolutionem quartæ probationis aduerſus ſeptimū principalē, ait. n. dū reſpondet ad primā conſequentiam, qđ. ſpecies, inquantum huiuſmodi nō eſt extra animam, neq. diuerſitas ſpecierum, aut generum, & ad tertiam inquit, qđ. homo, & aſinus ante actum intellectus ſunt diſtincti realiter, ſed quoniam nullum extremum illius diſtinctionis ante actum intellectus denominatur ſpecies, ideo ante actum intellectus non dicitur illa diſtinctio actu ſpecifica, qm non eſt actu inter duas ſpecies. &c. Ecce qđ. deficiente actu intellectus homo, aſinus, non dicuntur ſpecies, neq. eorum diſtinctio ſpecifica.

Ad argumēta Soti. Neque argumenta viri doctiſſimi aliud probant, quā dari ſpecies materialiter, & fundamentaliter ante actum intellectus, & iam diximus; verum non eſſe, ſufficere ad ſpecies, & genera, vt dentur res in potentia abſtrahibiles; oportet enim, qđ. iam per intellectum agentem ſint abſtractæ, & deinceps, qđ. per poſſibilem comparentur, vel ſaltem ſint in proxima diſpoſitione, vt poſſint ab intellectu comparari, in qua planè diſpoſitione nō erunt, niſi prius fuerint abſtracta, & tunc ſolum poterunt mouere intellectum poſſibilem, & eiuſdē eſſe obiectum, vel obiecta; Similiter propoſitiones, ſyllogiſmi; & reliqua id genus pro materiali tantum ſunt ſine operatione intellectus, non autē pro formali.

Qđ demum addit de cæcitate, non videtur eſſe ad propoſitum, qm cæcitas eſt priuatio, & nullum eſſe ponit, vnde licet non adſit intellectus conſiderans, Sortes eſt cæcus, hoc eſt, priuatus eſt facultate videndi, at ſpecies, & genera sūt ſecundæ intentiones, & relationes poſitiuæ, quæ aliquod ens rōnis ponunt, ac ſubinde ceſſante intellectu, nō ſunt niſi fundamentaliter, & pro re, ſeu natura, ſeu ſubſtrato, ſeu denominabili, ſeu materialiter; ſeu metaphyſicè, ſeu demum in potentia, quo etiā modo, aut quibus modis, docuimus ante actum intellectus inueniri vniuerſalia in rebus, non sūt formaliter, niſi intellectus actione adueniente, agentis, quo ad eſſe rei, poſſibilis, quo ad eſſe cognitum, &c.

Et hæc pro ſolutione argumentorum; pro vltimo quæſt. art. ac proinde pro tota hac quæſt. inter famoſas difficillima, & inter difficiles famoſiſſima.

QVÆ-

QVÆSTIO QVARTA.

Num ad hoc vt intellectus intelligat, requiratur ſpecies expreſſa.

CIRCA ea, quæ adduximus in gratiam tertiæ eiuſdem aſſertionis tertiæ partis, quibus ſæpè diximus, duplicem poni debere in intellectu poſſibili ſpeciem, ſi actu vltimato rem aliquam agnoſcere debeat, alteram, quæ ſibi ab obiecto merito agentis intellectus imprimatur, alteram, quam ipſemet ſub illa ſpecie poſitus, deinde exprimit, vt actu contempletur obiectum illud, qd' habitu ſolum primæ ſpeciei beneficio intueri poſſe dicebam; quæ omnia erant de mente Caiet. & ab ipſo eodem loco innuebantur, licet huius rei declarationem, alio loco, & tempore ſe allaturum pollicebatur; mouere placet quæſt. diebus noſtris apprimè celebrem, num neceſſariò in quouis intellectu, & præcipuè humano ponenda ſit gemina hæc ſpecies, an verò altera tantùm ſufficiat. Quæ ſane quæſtio decem partibus conſtabit, vt in prima explanetur eius titulus, in ſecunda, quid alij ſentiant, & quibus argumentis moueantur inſpiciamus; in tertia, nonnulla pro vtriuſque ſpeciei neceſſitate præmittantur, in quarta ſpeciei expreſſæ natura expendatur; in quinta, quomodo hæc eadem ſpecies intelligatur, in ſexta quomodo præmiſſa ſpecierum neceſſitas ſit accipienda, & quid ſit intellectio examinetur; in ſeptima, ad quæſt. reſpondeatur per concluſiones duas, quo ad Deum, in octaua, duabus itidem concluſionibus ſatisfiat, quo ad Angelos, in nona, duplici adhuc concluſione reſpondeatur, quo ad hominem in vtroque ſtatu, & patriæ ſcilicet, & viæ, in poſtrema, ſoluantur argumenta, quæ art. ſecundo continebantur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ſupponat, quid inueſtiget quæſtio.

SVpponit præſens quæſtio, dari ſpecies in noſtro intellectu, & ad eius actum hoc eſt, intellectionem eſſe neceſſarias, ad qd' ſane probandum quamuis nõ omnes conatus, & induſtriam annotationibus ad hanc literam contulerim, non inualidè tamen arbitror, ibidem ſuaſum reliquiſſe. vt rurſus hac eadem quæſt. aliqua via manifeſtabitur. Supponentes igitur, qd' intelligibilis ſpecies illa, quam ex phantaſmatibus per intellectum agentem extractam recipit intellectus poſſibilis, ideo vocetur impreſſa, incertum eſt, an præter ipſam exigatur, & altera, quæ ab eodem intellectu formetur, quippe quæ expreſſa vocatur

Vlterius, Apud oẽs illos, qui ſpecies ponunt intelligibiles conuenit, poni debere ſpeciem illam, quam vocamus impreſſam, exploratum enim habet, cognitionem fieri oportere per ſimilitudinem, vt habes primo de Anima 26. & 33. ex antiquorum philoſophorum, & ex Ariſt. ſententia, eapropter ſtatuunt ſpeciem illam emiſſam ab obiectis in phantaſmata, hoc eſt, in illis, tamquam in fundamento latentem, non tamen vmquam in actu exiſtentem, (de ſpeciebus Ariſtot.

profectò intelligibilibus eſt totus hic ſermo,) niſi beneficio intellectus agentis educatur, eamq. neceſſariam dicunt, vt in intellectu adſit ſimilitudo rei cognitæ. At omnis difficultas eſt de ſpecie altera, quæ expreſſa dicitur, num poſt priorem illam ſpeciem, & ſimilitudinem in intellectu receptam, altera nec ſimilitudo, & ſpecies ſit ponenda, ad hoc vt producatur cognitio. Quando autem dico, omnes ponere ſpeciem illam impreſſam, intellige vel de ipſa vera ſpecie recepta, vel de aliquo, quod ſit intra ipſum intelligentem, & vices gerat talis ſpeciei, non enim in omni cognoſcente videbimus conſtitui huiuſmodi ſpeciem verè receptam, quæ ipſi intellectui ſit forma, ſed bene inſpicietur in quouis intelligente, & in quacunq. intellectione, aliquid adeſſe ſupplens partes illius ſpeciei, vtpotè, qđ ſimilitudo exiſtat rei cognitæ; Ita ſupponitur neceſſitas impreſſæ; & indagatur illa expreſſæ.

Duplex potentia. Rurſus, Cùm cognoſcens ſit in duplici potentia ad cognitionem, eſſentiali ſcilicet, & accidentali, & prior vocetur potentia ad actum primum, ſeu ad formam, poſterior dicatur ad actum ſecundum, & operationem, quæ duplex potentia clare elicitur ex Ariſtot. 3. Phyſic. 32. & tertio de Anima, 8. nulli dubiũ eſt, qđ ad conſtituendum intelligentem in actu oppoſito potentiæ primo modo, vt nimirum habeat in ſe principium, quo poſſit intelligere, imo qđ in habitu, & potentia quadam intelligat, ſufficiat ſpecies impreſſa, & nullatenus requiratur expreſſa, nam omnibus in aperto eſt, vel eſſe debet, tunc non adeſſe ſpeciem expreſſam, ſecus in nulla potentia foret tunc intellectus, & tamen poſt primæ illius ſpeciei receptionem, eſt in potentia accidentali, vel ad actum ſecundum vel ad operationem, ſed difficultas eſt, num ſpecies ipſa impreſſa, vel quid loco illius, ita ſufficiat ad cognitionem, vt nedum conſtituat intelligentẽ in actu primo, ſed & tantæ ſit virtutis, vt præbeat ipſi intellectui, qđ iuxta placitum ſuum poſſit reduci ad actum ſecundum, oppoſitũ poſteriori potentiæ, abſq. vlla alia ſpecie, vt quamuis verè ſit in potentia ad intellectionẽ actualẽ, ad eam nihilominus tranſire ſibi liceat abſque interuentu alterius ſpeciei.

Quid ſit omnibus certum. Qđ ſi hæc vnico verbo cupias habere, dic neminem dubitare, num ſpecies impreſſa ſe ſola ſufficiat ad principiũ intellectionis, hoc. n. docent omnes, modo tamen declarando, ſed quæſtio eſt, num etiam ſufficiat ad intellectionẽ terminandã, ſi. n. ad vtrumq. ſufficiens erit, nulla apparebit neceſſitas ponẽda ſpeciẽ expreſſam, qm̃ ab ijs, a quib. ponitur, vt intellectionis terminus ſtatuit &c.

Verum aduerte, qđ qui contendunt fore ponendã in omni intelligẽte ſpeciẽ expreſſam, ita eam volunt, vt verè ſtatuatur, & verè, ac realiter ab intelligente per intellectum exprimatur, non enim volunt vlla via ſufficere, vt aliquid loco eius aſſignetur, qđ eius munera obeat, & terminus ſit intellectionis, veluti ſentiunt & ipſi, & oẽs, in aliquo cognoſcente ſufficere aliquid gerens vices ſpeciei impreſſæ, & eſſe principium intellectionis, hinc in aliquibus dicent, non eſſe verè ponendam ſpeciem impreſſam, ſed quid eius loco ſat eſſe, at in eiſdẽ expreſſam ſpeciem ita locant, vt nolint quid aliud eius vices ſupplere: quocirca verſabitur difficultas, num in quouis intelligente vltra impreſſam ſpeciem, vel aliquid loco eius ſe habens, ponenda verè ſit ſpecies expreſſa, quippe quæ

Nomina ſpeciei expreſſæ. ſolet vocari & verbum præcipue à Theologis, & conceptus formalis, & intẽtio intellecta, & conceptio rei intellectæ, omnia enim hæc nomina idem referunt, vnde quando hoc, quando illud à varijs adfertur.

Quotuplex intelligens. Huius quæſiti ſatiſgendo. Illud etiam obſerua, qđ cum in vniuerſum detur triplex intelligens, Deus. ſ. Angelus, & Homo, quæſtio hæc in ſumma amplitudine manens, de omni intelligente quærit. Id tamen verum eſt, qđ de diuino intellectu loquendo, breuiſſima eſt rei deciſio, quare tota difficultas erit de intellectu angelico, & hu-

mano,

mano, & cum in duplici ſtatu poſſit conſiderari homo, in illo ſcilicet viæ, & in illo patriæ, vel vt viator, & vt beatus, & comprehenſor, de vtroq. ſtatu erit quæſtio, & longè difficilior de homine beato, nam qui ſpecies expreſſas ponũt, ſummo conſenſu eas tribuunt homini viatori, at eidem vt comprehenſori quidam aſcribunt, quidam auferunt, quidam & auferunt, & aſcribunt.

Supponitur igitur hac quæſtione, dari ſpecies intelligibiles, & ad quamcunque intellectionem requiri ſpecies impreſſas, vel quid earum partes gerens, ſed inueſtigatur, num vltra ipſas, & alia ſpecies expreſſa videlicet verè, ac realiter in quouis intelligente ſit neceſſario conſtituenda.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quid alij ſenſerint, & cur ita.

Opinio Ferrarien.

FRanciſcus Ferrarienſis primo contra Gent. cap. 53. conſtanter affirmat, in omni cognitione intellectiua naturali requiri de neceſſitate expreſſa ſpeciem, vnde ait angelos quando ſe intelligunt, formare prætactam ſpeciem. De beatis verò, vtramque partem ait poſſe defendi, ſic & rationes pro vtraque parte diſſoluit; Quarto etiam eiuſdem operis cap. 11. videtur ſupponere, angelum in ſui intellectione formare intentionem illam:

Opinio Capreoli.

Idipſum de beatis videtur voluiſſe antea Capreolus, nimirũ vtramque partem poſſe tutari, nam in primo d. 27 ad octauũ eorũ, quæ ſecundo loco aduerſus prima concluſionem adducta ſunt partem affirmantem videtur docere & ſupponere, inquirit enim, num beatifica viſio ad vnum, vel ad plura verba terminetur, & id dubium eſſe ait, ſubdens veriſimile eſſe, quod ad vnum; at in quarto diſt. 49 quæſt. 5. ad primũ primo loco contra prima concluſionẽ ait, cõmuniter teneri, quod beati nõ habeant aliud verbum diſtinctum à verbo increato, ob intimam præſentiam verbi ad beati intellectum, ceu neque aliam ſpeciem intelligibilem habent, quàm diuinã eſſentiã, quare ſi iis ſtandum eſt, quæ vltimo docuit vir longè grauiſſimus, eum apparet eſſe in parte negante quo ad beatos nam, quo ad angelos nihil explicite omnino videtur docuiſſe.

Sentẽtia Bartholomæi Torres.

Bartholomæus Torres ſuper art. 1. quæſt. 27. p. par. diſputatione quinta opinionem Ferrar. ſectatus eſt, nã tertio dubio ſuſtinet, angelos formare verbum in intellectione propria, dubio autem quarto, de beatis vtrũque ait poſſe defẽſari, quamuis exiſtimet probabiliorem partem, quæ affirmat.

Aliorum placita.

Alij in noſtra familia Doctores clariſſimi, qui totam Auctoris primã part. & alia eiuſdem fœliciter commentati ſunt, art. & quæſt. relata, de beatis proferũt, ſententiã negantẽ, de angelis verò affirmantẽ dicunt eſſe multo probabiliorem, quod & inferius art. 1. q 56. omni aſſeueratione confirmat.

Denique alij, qui in eiuſdem primæ partis loca multa doctas lucubrationes tulerunt, q 12. art. 2. diſputatione 1. & inferius quæſt. illa 27. art. 1. diſputat. 8. memb 3 & 4 acerrime contendunt partẽ affirmantẽ eſſe veram, & in angelis, & in beatis, & in quauis cognitione, verbũ neceſſario intercedere dicũt, & probãt.

Et quidem cum varia ab Auctoribus nobilibus pro eorum ſententijs firmãdis adducantur argumenta, ipſe quæ potiora iudicauerim, & quæ reuera nonnihil difficultatis continere videbuntur adferam. Et dum argumenta proponentur, quæ oſtendere videntur beatos formare verbum, eadem erunt, & pro angelorum intellectione, maior enim difficultas apparet in beatis, vnde

nullus

nullus illud aſſeueranter docuit, præter eos, quos vltimo loco recenſui, nã alij diſputatiuè in hoc proceſſerunt, & quidã affirmanter de angelis loquentes, vbi ad cognitionem beatificam acceſſerunt, oppoſitum, vt patuit, enunciarunt.

D. Thom. Quare ſit illud primũ argum. apud oẽs vulgatiſſimũ, deſumptum ex Auctoris teſtimonio p. p. q. 27. art. illo primò, vbi ait; Quicumque intelligit, ex hoc qđ intelligit, producit aliquid intra ipſum, qđ eſt conceptus rei intellectæ, ex vi intellectiua proueniens, & ex eius notitia procedens, omnis igitur qui intelligit, conceptum format, ergo & angelus, & beatus. Confirmatur quoniam velut terminus intrinſecus calefactionis eſt calor, ita & terminus intellectionis eſt hic conceptus, & hæc ſpecies; Neq. ſit ſatis huic argumento, ſi dicatur verbũ eſſe terminum intrinſecum intellectionis in homine viatore, & pronunciatum ex Auctore adductum, diſtribuere pro viatoribus; vt ait Caiet. ibidem; tum quoniã vniuerſalis eſt propoſitio, ac proinde non debet reddi particularis vel indefinita; tum quoniã dum verba facit de ſanctiſs. Trinitatis arcano, eam adfert, qđ ſi in viatoribus ſolum hominibus locum haberet, non eſſet ad rem.

Secundò, Quemadmodum albefacere non eſt aliud, quàm producere albedinem, ita cognoſcere non eſt aliud, quàm potentiam cognoſcentem vitaliter operari, & exprimere in ſeipſa imaginem rei cognoſcendæ, vnde ex geratur plurimum hoc argumentum à recentioribus, & iteratur ſępius dicendo, numquam ſe intelligere valuiſſe, quo pacto aliquid ſit actio, & nullius rei productæ ſit actio, & qđ aliquid agat, & actione ſua nihil producat, & implicare dicunt contradictionem, qđ ponatur actio ſine ſuo termino, cum itaq. intellectio ſit actio, aſſignare oportet, quid per hanc actionem producatur, quippè qđ nil aliud eſſe põt, quàm hæc expreſſa ſpecies. Confirmatur, quoniam dum res intelligitur, dicitur qđ concipitur, ergo aliquo conceptu, ergo in omni intellectione exprimitur conceptus, &c.

Tertiò, Si quid obſtaret, quo minus angelus, & beatus producerent verbũ, illud certè eſſet, quoniã obiectum habent ſibi maximè coniunctum, ac præſens, & immateriale, hæc enim rõ allegatur ab ijs qui negant ipſos exprimere verbum, at hæc rõ nulla eſt, ergo &c. probatur minor, tum quoniã anima eſt immaterialis, ſemper ſibi ipſi præſens, & tamen dum ſe intelligit, format conceptum, vt patet ex Auctore quæſt. de Veritate 4. art. 2. dicente, qđ etiam quãdo

D. Thom. mens intelligit ſeipſam, eius conceptio non eſt ipſa mens, ſed aliquid expreſſum à notitia mentis; idipſum docet quæſt. 9. de Potentia art. 5. dicens, intellectum dum intelligit ſeipſum, formare ſui conceptum, tum quoniã diuina eſſentia (& hoc argumentum efficaciſſimum, atque non facilis ſolutionis vocat

Torres Torres,) eſt purus actus, & immaterialis, & intimè præſens diuino intellectui, adeo vt nil coniunctius eſſe poſſint (dicunt recentiores) & tñ Deus cognoſcendo ſe producit verbum, vt docet Fides ergo & angelus beatus formabunt verbum, licet eorum obiectum ſit immateriale, & ipſis coniunctum, tum demũ, quoniam ſi præſentia obiecti ſufficiat ad excluſionem verbi, cum in ſpecie impreſſa præſens ſit obiectum intellectui, ſat erit illa præſentia, quare poſt impreſſam ſpeciem, non eſt vt detur expreſſa.

Quartò, Eſſentia angeli vt ſic abſtrahit ab hic, & nunc, nam & angelus ſi definiat ſuam quidditatem, non ponit in tali definitione actualem exiſtentiam, eſſentia verò eadem ſecundum eſſe reale, & vt eſt in re non abſtrahit ab hic, & nunc, vel ab actuali exiſtentia, ergo intellectio, qua intelligit angelus ſuam eſſentiam, & quidditatem, non terminabitur ad eſſentiam angeli, quatenus eſt in re, ſed quatenus abſtrahit ab actuali exiſtentia, hoc autem cum non ſit in ipſa re, ſequitur, qđ ſit in verbo mentali, qđ ab exiſtentia actuali abſtrahat.

Addo

Adde, qđ eſſentia angeli ex propria rône eſſentiali non eſt acta intellecta, quā
accidentaliter hoc ei conuenit, quatenus terminat cognitionem, quæ eſt acci-
dens, igitur non eſt ſufficiens obiectum cognitū, & actu, quare oportet, ut illam
trahat intellectus ad ſeipsū p intellectionē, formando eius conceptum. &c.

Quintò, Adeſt Auctoris auctoritas, quæ in hoc negotio videtur Achilles, ipſe
enim quarto contra Gent. 11. habet manifeſtè, qđ quamuis intentio intellecta D. Thom.
ſit angelis omnino intrinſeca, non tñ ipſa intentio intellecta eſt eorū ſubſtā-
tia, & loquitur de cognitione, qua angelus ſeipſum cognoſcit, vbi & ſupponit
angelum formare intentionem in ſui cognitione, & eandem intentionem non
eſſe eius ſubſtantiam; Sed & qđ mirum magis apparet, Caiet. qui patronus cē-
ſetur poſitionis contrariæ, p.p.q.14. art.2. ſupponit, angelum in ſui cognitione Caiet.
formare conceptum, qui non eſt ſubſtantia ſua, quicquid ille ſit.

Denique, idem nequit eſſe principium, & terminus eiuſdem actionis, ſed eſ-
ſentia angeli ex communi ſententia eſt principium illius intellectionis, qua ſe
ipſum intelligit, nam gerit vices ſpeciei intelligibilis, ergo nequit gerere vi-
ces termini, & verbi, cumque omnis actio habeat terminum, velut & principiū
ſequitur, vt aliquid aliud ab ipſa eſſentia pro termino debeat aſſignari, ergo
conceptus, ergo ſpecies expreſſa, &c.

Ex altera parte non deſunt, vel qui vanas omnino has expreſſas ſpecies, &
verba autument, vel qui ea ponentes, non tamen ab intellectione diſtingui pu-
tent, quorum vel placita, vel argumenta, & eorundem cōfutationes habes apud
Capreolum in 1. diſt. 27. q. 2. & diſt. 35. q. 1. & in ſecundo, diſt. 3. q. 2. ad com- Capreolus.
plura argumenta contra quartam præcipuè concluſ. & potiora eorum funda-
menta legis etiam ſoluta à Caiet. p.p.q. 27. art. 1. & à Barth. Torres, & ab alijs Caiet.
nobilibus ingenijs, quorum cōmentaria ad eundem art. extant; & nonnulla eo- Torres.
rum, qui negant ſpecies à Ferra. lib. 3. de Anima q. 8. & ab Aquario ibidem; & Ferrar.
de ſpeciebus varias quæſt. habes à Ianduno eodem lib. à quæſt. ſcilicet 14. vſ- Aquarius.
que ad 19. & à Iauello ibidem duas quæſt. directorias potius, quam reſoluen- Ianduuus.
tes, quare in his nihil eſſe immorandum putaui, eo vel maximè, quoniam ex Iauellus.
determinatione, quæ fiet manifeſtanda eſt harum opinionum exilis firmitas,
imo multa infirmitas; &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Nonnulla pro vtriuſque ſpeciei neceſsitate præmittuntur.

NOta primò, qđ vt colligitur ex annotationibus ad hoc caput, & ex prio-
ri art huius quæſt. ideo præcipuè ponitur ſpecies intelligibilis, vt intel-
lectus habeat in ſe ſimilitudinem rerum, quas intelligit, & fiat ipſamet intelle-
cta in actu, ſic enim dicebamus cum Ariſt. poſt mille alia loca, potiſſimum 12. Ariſt.
Diuinor. 39. intelligentem fieri intelligibile, ita ut idem ſit intellectus & intel- Themiſt.
ligibile, ſic cum Themiſt. 3. de Anima 25. intellectum intelligendo vertere ſe Alexander.
in ea, quæ intelligit; vnde Alex. 12. illo Diuinor. ad 37. dicebat, intellectum in
actu nihil aliud eſſe, quàm, forma quæ intelligitur, & ſubdit, quòd velut ſenſus
in actu idem eſt, quod actu ſenſibile, & e cōtra, ſic intellectus actu idē eſt, quod
actu intelligibile, & verſa vice, & infra exponens 39. habet, quòd intelligens
efficitur id, quod intelligit, quam doctrinā nō ſemel repetit primo ſuo libro

de

de Anima c. 26. ſatis aũt conſtare poteſt, aiam, ſeu intellectum intelligentẽ effici rẽ intellectã, nõ in eſſe reali, ſed ſolũ intelligibili, & intentionali, nã opinionẽ Empedoclis ponentis aiam conſtitui ex elementis omnib⁹, & vnũqdque ipſoram eſſe vt refert Ariſtot. primo de Anima 25. plenè ibidem reiectam legimus, vnde Albertus 3. de Anima, tract 3. princ. cap. 12. exponens Ariſt. dicentem 37. illius libri, anima eſſe quodammodo omnia, dicebat eſſe *quodammodo*, quoniam ipſa non eſt omnia ſecundum eſſe materiale, ſed ſecundum eſſe intentionale ſpecierum, quod & prædocuerat idem Aphrodiſæus eodem ſuo libro de Anima, cap. toto 28 vbi doctè oſtendit, quomodo anima ſit quodammodo res omnes vbi concludit cenſendũ eſſe, quod anima vnà cum rebus idẽ ſit, vt intercedente ſenſu, atque intellectu prædita ſit facultate ſuſcipiendi ſpecierũ. Idipſũ voluit & Themiſt. 3 de Anima, c. 52. dicẽs animã eſſe omnia, quia efficit forma rerũ, nõ tamẽ cũ materia earũ, nõ enĩ lapis in anima eſt, neq; ignis.

Albe. mag.

Alexander.

Themiſt.

Nota ſecundò, quòd quoniam intellectus eſt potentia paſſiua, patitur enim ab obiecto, quoniam ex duodecimo Diuin. illo 37. mouetur intellectus ab intelligibili, & intelligere eſt qddam pati, ex tertio de Anima 12. cũ nequeat pati ab obiecto ſecundũ eſſe reale, nec ſecundũ tale eſſe recipere, patietur ſecundum eſſe intelligibile, & intentionale, merito ſpeciei, in qua iuxta talem eſſe relucet obiectum; Quomodo autem, & à quo fiat ſpecies iſta, & quo pacto in poſſibili intellectu imprimatur, iam præfatis annotationibus explicatum dedi. Hanc verò actionem obiecti, & paſſionem intellectus ab ipſo, credo intellexiſſe eundem Aphordiſæum, quãdo ad illum 39 eiuſdẽ 12. pulchrè dixit, qđ antequam intellectus actu intelligat, intelligens, & quòd debet intelligi, relatiua ſunt, & inter ſe vt ad aliquid dicta opponuntur in ipſo verò actu, vnũ fiunt & deſinunt eſſe oppoſita, quoniã tunc ratio ad aliquid, ſeu relationis nequit illis conuenire, (quã doctrinã formaliter tradebat etiam primo illo libro de Anima, cap. 25.) ſic dico, relationẽ hanc eſſe agentis ad paſſũ, vel mouentis ad motũ, nam priuſquam intellectus intelligat mouet ipſum intelligibile, vt dicebatur, ſic relatiuè ad inuicẽ opponuntur, at dum actu intelligit, ceſſat motio illa ex parte obiecti, & receptio ex parte intellectus, vnde in eis nõ eſt amplius inuenire oppoſitionem hanc; Ratio verò huius duplex eſſe poteſt, altera, quoniam vt dicebam, intellectus in actu efficitur ipſum intellectum, vnde cum ſint vnũ, & idem, nequeunt amplius opponi altera quoniã vt annotationibus dicebatur, noſtrũ intelligere nõ eſt pati formaliter, ſed ſolùm cauſaliter, eadem quòd præceſſit actio illa, & motio, & receptio, & paſſio & in actuali intellectione nõ adeſt formaliter paſſio illa, & actio, non enim intelligit intellectus in recipere vt ſic, ſed requiritur vitalis ipſius actio qua exprimat in ſe cõceptum, & formet intellectionem, & efficiatur idem cum re intellecta; quare cum in actuali intellectione nõ conſideretur formaliter receptio illa, & motio, ſed ſolùm vt antecedenter, nequeunt amplius opponi vlla oppoſitione.

Elegans Alexandri doctrina.

Hinc obſeruabis tertiò, & videre incipies neceſſitatẽ nedum ſpeciei impreſſæ, (hanc enim omnino ferè ſupponimus hac quæſtione, quamuis, & ex inſinuatione oſtenderimus, ſed etiam expreſſæ. Cum enim noſtrum intelligere non ſit purum pati, neque formaliter ſtet in paſſione, non complebitur intellectio, ex eo quòd poſſibilis intellectus recipiat ab agente ſpeciem intelligibilem obiecti, tunc enim & diaphanum ſentiret, quoniã recipit ſpecies colorum, &c. ſed exigitur vt, & ipſe intellectus agat, & ſpecie illa informatus, eliciat ſuã intellectionem, quippe quæ eſt actio vitalis nobiliſſima, quæ ſubinde ab ipſo actione, & vitaliter proficiſci debet. Imò præfatus Alexander ſecundo lib. ſuo de Anima cap. 19. vult potius intellectum dici actiuum, quàm paſſiuum, inquit

Neceſsitas ſpeciei expreſſæ.

Alexan.

enim, qđ licet ſit ſuſceptiuus formarum, tamen ſit ſimul agens, vt eas intelligat, licet quæ deinde ſubdit, minus vera ſint, cũ ſupponit eundem eſſe intellectum agentem, & poſſibilem, quare vocari ēt actiuũ alia rõne, quoniã agit intelligibilia, at nos munus hoc agenti intellectui tribuimus, poſſibili verò ſpecierum receptionem, ſimul tñ, & actionem ad eas intelligendas.

Dixi in receptione ſpeciei impreſſæ non compleri intellectionem, (quoniã tunc certè intellectio eſſet pura paſſio intellectus, cũ in illo ſigno, intellectus ſolùm recipere agnoſcitur,) inchoabitur tamen eo tempore, quoniam iam adeſt principium, quo talis actio poſſit in actum exire, & ab intellectu elici, complebitur aũt, quando aderit terminus intellectionis, quando inquam intellectus merito ſpeciei impreſſæ conſtitutus in actu ſufficienti vt poſſit agere, & intelligere mox agit, & intelligit. Rurſus, cum omnis completa intellectio, de qua nunc loquimur, ſit prorſus actualis, per ſpeciem impreſſam non eſt intellectus in actu vltimato, ſed in potentia adhuc ad actualem intellectionẽ, vt clarè habemus tertio de Anima 8. & vt rõ conuincit, nam intellectus vbi acquiſiuit ſpecies alicuius cognoſcibilis, & firmiter illæ ſibi adhæſerunt, iam eas ſpecies apud ſe retinet, vt contra Auicennã docet, ac probat Auctor ſecundo con. Gent. 74. & p.p. q.79. art.6. eiuſdem Auicennæ motiuum reijciens; Quòd ſi ſpecies illæ ſufficerent ad actualem, & omnino completam cognitionem, iam vbi intellectus alicuius rei ſpeciem obtinuit, ſemper per eandem actu ſpecularetur, qđ eſt contra experientiam, veluti quoniã ſufficiunt illæ ad habitualem notitiam, ſemper intellectus præditus ſpeciebus, dicitur in habitu intelligere, vnde ab Alexan. primo illo de Anima c.22. & 24. ſtatuitur intellectus in habitu. Præterea, ſi ſpecies impreſſa ſe ſola ſufficeret ad conſtituendum intellectum in actu cognitionis completo, male diceret Ariſtot. loco relato tertij de Anima, qđ vbi intellectus factus eſt ſingula ſciens tunc poteſt ſpeculari, oportuiſſet.n. dicere, qđ actu ſpeculetur & non qđ ſit in potentia, & ſ lĩb 8. Phyſ 32. dixiſſet qđ qui habet ſcientiã (beneficio.ſ ſpecierum impreſſarum,) potentia eſt ſciens quodammodo, ſed non velut & antea, quam diſceret, dicendum vtiq. ſibi erat, qđ eſt eſt omnino in actu, & non qđ ſit in potentia.

D. Thom.

Alexan.

Ariſtot.

Neq; te moueat Zabarella libro ſuo de ſpeciebus intelligibilibus qui 28. eſt inter illos 30. qui c.6. adhærens Auicennæ, nititur probare, ſpecies non remanere poſt intellectionẽ, & inducitur argumentis, quæ iam confutauit Iandun. q.16. tertij de Anima, ſed ipſe ait debiliter eſſe ſoluta & tamen non aperit hãc debilitatẽ, imò ex doctr. Auctoris, & Caiet. locis præfatis, facilè præcipua eius fundamenta ruunt. Vide etiam Marcum Anton. Genuam, quæſt. ſua ad octauũ illum tertij de Anima, rectè probantem ſeruari ſpecies, & eaſdem non eſſe ipſam intellectionem, teſtimonio Ariſtot. & Græcorum: At de hoc aliàs ſi quando de ſpeciebus intelligibilibus data opera tractauero, illud nunc ſufficiat, motiua Zabarellæ apud Iandunum probè, atq. formaliter confutata legi.

Zabarella.

Iandunus.

Genua.

Licet itaque ſcientiam habeat homo merito ſpecierum intelligibilium, adhuc tñ dum non actu contemplatur, eſt in potentia ad ipſam actualem contẽplationem, ſed diuerſimodè, quoniam ante receptionem ſpecierum erat in potentia eſſentiali, nedum ſcilicet ad operari, ſed & ad poſſe operari, & ad formam, vbi aũt ſpeciem recepit, iam principio præditus eſt, quo poſſit operari, & intellectionem elicere, vnde eſt ſolum in potentia ad actum ſecundum, & ad operationem. Vbi illud obiter aduerte, non eſſe idem dicere, hoc eſt in potẽtia eſſentiali, & dicere, hoc eſt in potentia ad ſubſtantiam, vel ſubſtantiali, nam & potentia eſſentialis in propoſito dicit ordinem ad aliquod accidentale, puta ad intelligere, & materia prima dumtaxat antequam recipiat formam, eſt

Diſcrimen inter eſſe in potentia eſſentiali & potentia ad ſubſtantiam.

in potentia ſubſtantiali ad ipſam, per formam enim collocatur in eſſe abſolutè, at meus intellectus dicitur in potentia eſſentiali, accidentali tamen, (hoc eſt ad accidens,) ad quid intelligendum, cuius ſpeciem non habet apud ſe, actuatus vero ſpecie, eſt in potentia accidentali, adeo vt nomine potentiæ eſſentialis accipiatur in hac materia negatio illius actus, ſeu formæ, ſeu complementi, quo quid in actu primo conſtituitur, quamuis in eſſe accidentali, potentia verò accidentalis importat remotionē ab actuali ſolū operatione, & ab actu ſecūdo. Aduerte quoq. qđ non quæuis potentia ad actum, aut formam pōt dici eſſentialis, nam intellectus in actu primo per ſpeciem conſtitutus ponitur à nobis in potentia adhuc ad formam, vt potè ad ſpeciem expreſſam formandam, vnde ſub intelligibili ſpecie poſitus, foret adhuc in potentia eſſentiali, (vt ſibi ſuadebat Durandus in primo diſt. 27. q. 2. quarta rōne principali contra nos arguens,) id eſt contra ea, quæ docemus, ſed quando dicitur potentia eſſentialis reſpicere formam, intelligitur de forma, quæ antecedat operationem, & ad eā concurrat in ratione principij, non aūt de forma, quæ ſequatur operationem, & concurrat vt terminus, & vt adhibeam vocem Caiet. p. p. q. 27. art. 1. intelligitur de forma præuia actui, conſtabit autem, ſpeciem expreſſam non habere rōnem principij in intellectione, ſed termini, non antecedere intellectionem, ſed terminare, & eam quodam modò comitari, &c.

Quæ potentia eſſentialis.

Quæ accidentalis.

Caietanus.

Quot ad intellectionem concurrant.

Nota quartò, qđ dum intellectus intelligit aliquid, adeſt primò ipſe intellectus, obiectū deinde qđ intelligitur, actio ipſa, ſcilicet intellectio, aliquid ſeruiens intellectui, vt principiet intellectionem, & vltimò aliquid, qđ eandem intellectionem terminet; Illud igitur, qđ vt principium deſeruit intellectui, eſt ſpecies intelligibilis, nam omne agens agit merito ſuæ formæ, vnde ex diuerſitate formarum, quibus idem quoq. agens agit, proficiſcitur diuerſitas effectuū; Dico autem intelligibilem ſpeciem inſeruire intellectui tanquam principium, non enim mihi placet eam vocare principium intellectionis abſolutè, cum intellectus ſit illud principium, ſed eam cum Caiet. vbi ſupra, & alijs appellabo comprincipium, nam ſimul cum intellectu eſt principium intellectionis. Et quidem intellectio vt ſic, vt actio eſt, ab intellectu, tamquam a principio, vt autem eſt huius, vel illius rei intellectio proficiſcitur merito ſpeciei, hac enim actuatus intellectus, intelligit hoc, aliā, aliud. Non cenſeas autem, eo modo intellectum concurrere ad intellectionem per ſpeciem, quo modo aqua calida ad calefactionem, vt enim doctè dicebat Caiet. p. p. q. 79. art. 2. tunc ſola ſpecies actiuè cauſaret intellectionem, ceu ſolus calor eſt cauſa calefactionis, & intellectus non cauſaret intellectionem, niſi tanquam ſuſtinens rōnem intelligendi, velut aqua calefacit, non niſi vt ſubiectum & ſuſtētatiuum caloris, nam ſi calor poſſet eſſe per ſe, & non foret in aqua tanquam in ſubiecto, æquè calefaceret; vel æquè calefacit, quando eſt in alijs ſubiectis, puta in lapide, ligno, &c. & aqua ipſa remoto calore nullām virtutem habet in ſe, vnde calefaciat, ſed oppoſitam vim obtinet; Hæc autem cogitare de intellectu rude nimis eſt, quandoquidem remota ſpecie intelligibili habet in ſe radicalem virtutem, qua poſſit intelligere, licet non formalem, non exactam, quam intellige ibi à Caiet. ab intellectu arceri, ſic enim de ſe nullam agendi vim haberet, neque factus in actu per ſpeciem ageret; ſicut quoniā diaphanum nullius eſt virtutis actiuæ, ideo neq; à receptione ſpecierum coloris agit, factus itaq. in actu ipſum intelligibile, habet rōnem agendi formaliter, quam antea non niſi in radice, & inchoatiuè obtinebat; cumq; intellectus non acquirat ipſum intelligibile, ſed in illud tranſeat, ipſumq. actu fiat, vt prædocui, ſequitur, qđ hoc totum, intellectus videlicet in primo actu, (ſemper enim modo loquimur de ſpecie impreſſa), agat,

agat, cum iam ſit vis animalis facta in actu; vt ex eodem Caiet. in obſeruationibus ad hanc partem inſinuabam: Eſt igitur ſpecies impreſſa comprincipiũ intellectionis, & cum ea rõne ſit comprincipium, vt ſpecies formaliter eſt, & vt repræſentans, non autem vt res quædam, vel qualitas, ſequitur, qd' obiectũ ſit præſens intellectui merito illius ſpeciei, tanquam comprincipium, ſed quoniã hoc non ſufficit, cum exigatur, vt præſens ſit etiam in ratione obiecti formaliter qd' nihil aliud eſt, quàm in rõne termini, (obiectum enim vt ſic non dicit cauſam, ſed ſolùm terminum,) hoc ſit munere ſpeciei expreſſæ, quæ niſi ponatur, obiectum intellectus non eſset intra intellectum, (qd' tamen eſse debere docet Ariſt. 2. de Anima 59. & 60. actualitate act⁹ ſecũdi, qppè qd' nequit pſtari à ſpecie impſsa, cũ hoc ſit munus termini, illa verò partes gerat cõprincipij.

Quid dicat obiectum.

Quapropter ſtatuitur ſpecies hæc expreſsa, quoniam impreſsa non eſt ſufficiens ad conſtituendum intellectum in actuali intellectione, & quoniam in eius receptione intellectus paſſiuè tantum ſe habet, cum tamen intellectio non ſit pura paſſio, ſed actio vitalis, & quoniam obiectum formaliter, vt obiectum, & vt terminus, intra intellectum ponendum eſt, &c.

Cur ſtatuatur ſpecies expreſſa

ARTICVLVS QVARTVS.

Quid ſit ſpecies expreſſa.

Circa huius ſpeciei expreſsæ ac verbi eſſentiam, & in quodquideſt ipſius aſſignando,) eo modo quo accidentia habent eſsentiam, & quodquideſt) varij variè opinati ſunt, & quinque opiniones recenſentur à Scoto 22. diſtin. primi ſent. & nonnullas habes à Caiet. & Torres, & Bāneſio primo illo art. q. 27 primæ par. quas vide ſi placet; ipſe enim eam dumtaxat verbi definitionem adferam, quæ vera eſſe viſa eſt, & quæ colligitur ex Auctore, & ex eius ſchola vniuerſa; Quare dicemus, conceptum hunc, & verbum eſſe formalem ſimilitudinem, & expreſſam rei cognitæ, quam intellectus per intellectionem in ſe producit, ac format & ſic eſt terminus intellectionis.

Scotus. Caietanus. Torres. Bann. s. Definitio ſpeciei expreſſæ.

Quæ definitio dilucidè colligitur ex ipſa prima parte loco allegato, & primo con. Gent. 53. & quæſt. de potẽtia Dei octaua, art. primo Dicimus eſſe ſimilitudinem, non quidem ipſius intellectus, ſed obiecti, quod intelligitur, loquendo quãdo intellectus intelligit aliud à ſe, vnde quamvis hæc ſpecies oriatur ab intellectu, non tamen ipſum repræſentat, ita Auctor loco mox memorato de Potentia Dei docebat, hanc ſimilitudinem ab alio oriri, & aliud repræſentare. Nota tamen diligenter, quòd quoniam omne agens agit ſibi ſimile, quia forma eſt ratio agenti vt agat, ideo quod ſit, eſt ſimile formæ, non autem agenti abſolutè, & quoniam forma, per quam intellectus producit hanc ſpeciẽ expreſſam, eſt impreſſa ſpecies, quam nullus ignorat eſſe ſimilitudinem rei intellectæ, imò rem ipſam vt intellectã, (accipe ſemper in habitu, & actu primo,) idcirco ſpecies expreſſa eſt ſimilitudo rei intellectæ, nõ ipſius intellectus, ſic eſt ſimilis formæ, per quam intellectus agit. ſic veritatis plenum eſt, quod docet Auctor prima parte, quæſt. 45. art. 5. quòd omne producens aliquid per ſuam actionem, producit ſibi ſimile, quantum ad formam qua agit; Quòd ſi ſubtilius velles ſpeculari, poſſes dicere, ſpeciem hanc expreſſam eſſe nedum ſimilitudinem rei, quæ intelligitur, ſed & intellectus, non quidem vt res quædam eſt, vel vt intellectus abſolutè, ſed quatenus eſt principium productiuum ipſius

D. Thom.

Species expreſſa cuius ſit ſimilitudo.

D. Thom.

Cuius etiã ſit ſimilitudo.

ipſius ſpeciei expreſſæ, & quatenus formaliter in hac productione conſideratur, iam enim ponitur in actu per ſpeciem impreſſam, dum dicitur elicere intellectionē, & alteram hāc ſpeciem producere, at dum eſt ſub ſpecie, iam tranſiuit in ipſum intelligibile in actu primo, & habitu, & factus eſt ipſum intelligibile, quare nedum eſt ei ſimile, ſed eſt ipſamet res intellecta, quocirca ſi verbum ſit ſimile rei intellectæ, erit & ſimile ipſi intellectui, vt ſic, neque hoc eſt contra Auctorem, ſeu me ipſum, qui ab illo edoctus dicebam, non eſſe ſimile intellectui, ſed rei intellectæ, nam diuerſa conſideratio de ipſo intellectu in cauſa eſt, vt diuerſa de eodem verè pronuncientur.

Dicitur hæc ſimilitudo, expreſſa ab intellectu per intellectionem, & hoc patet ex antehabitis. Neque turberis, qđ ipſa intellectio ſit in genere actionum

Ariſtot. immanentium, de quibus loquens Ariſtoteles 9. Diuinor. 16. dicebat, nihil per

Scotus. eas produci, iam enim ad hæc & ſimilia argumenta quæ aduerſum nos Scotus,

Durand. & Durandus locis allegatis, & alij etiam obijciunt habes apud Auctoris diſcipulos locis non ſemel citatis, quomodo multiplici via reſpondeas, & primò dicendo, nihil per actiones immanentes produci neceſſariò, nihil tamen prohibere aliquid produci, vnde permiſſiuè aliquid per ipſas producitur ſecundo, qđ per ipſas nihil producitur, qđ ſit nobilius ipſa actione, vel ad quod ipſa actio ordinetur, produci tamen quidpiam ignobilius ipſa, & qđ in eius gratiam ordinetur, tertiò, qđ per eas nihil producitur extra, cum quo tamen ſtat, aliquid ad intra produci, quod maneat in ipſo producente, & reſpiciat ipſum nedum ſub ratione principij, ſed etiam ſubiecti.

Applica intellectioni, relatione ad verbum, & dic illam hoc permiſſiuè producere, dic illud non eſſe illa nobilius, neq. hanc ad illud ordinari, ſed è cōtra (non enim intelligo, vt producam verbum, ſed produco verbū, vt intelligam,) deniq. dic, verbū non exire extra intelligentem, ſed in ipſo manere; Et quæuis ſolutio eſſe pōt verbis Ariſt. conſentanea, optimè enim ſaluatur differentia, quā ibidem vult docere inter actiones tranſeuntes, & immanentes, nā ſemper per tranſeuntem producitur aliquid, ceu per ædificationem ædificatiua domus (& eſt exemplum, quo ibi vtitur Philoſophus) Rurſus, domus eſt finis ædificationis, & ad eā ædificatio ordinatur, & tandem patet, domum eſſe quid extra productum; Et ex ſecunda interpretatione horum verborum Ariſt. habes & alterius argumenti, qđ iidem nobis opponunt confutationem, non enim ſequitur, verbum eſſe nobilius intellectione; Quòd ſi dicant productum per operationē

Ariſtot. eſſe nobilius ipſa operatione, audiant Ariſt. ſub initio primi cap. 1. Ethic. dicētem, qđ in ijs, quorū præter actiones fines aliqui ſunt, in his opera ipſa, (hoc eſt, producta per operationes;) cēſentur pſtantiora ipſis operationibus; at verbum non eſt finis intellectionis, ſed intellectio eſt finis verbi, producitur namque in eius gratiā, vnde pōt habere rōnem vltimi, at non verè finis, ſeu finalis cauſæ, & inter vltimū, ac finē, latū eſſe diſcrimē habes ab Ariſt. 2. Phyſ. 23. dicente, poetā illū deriſoriè fuiſſe locutū, dū inter hæc nihil diſcernebat. Et vno verbo, ꝙ ꝓductū ſit nobiliꝰ ꝓductione, in trāſeuntibus actionib. ſolū tenet.

Dicitur hæc ſpecies terminus intellectionis, eo. ſ. ſenſu, qui nunc innuebatur, hoc eſt, illud, quod terminat, & eſt vltimum eius. Scias nihilominus, qđ

D. Thom. Auctor de hoc verba faciens loco memorato primi cont. Gent. 53. dixit, qđ

Quare verbū dicatur quaſi terminus intellectionis. erat quaſi terminus intelligibilis operationis, vbi appoſuit ly *quaſi*, multiplici ratione, vt imaginor, primò vt innueret, qđ diximus, non eſſe ſcilicet terminum abſolutè, quaſi finem, ad quem ordinetur intelligibilis operatio, cum res è contra ſe habeat, vt dictum fuit: deinde, quoniam velut ſpecies impreſſa rationem habebat principij non abſolutè, ſed comprincipij, ita de hac

ſpecie.

ſpecie in ratione termini ſentiendum eſt, vt nimirum potius vocetur cõterminus, ſimul videlicet cũ intellectu hãc actionẽ terminãs, nã certè, vt intellectus eſt principium ſuæ operationis, ita & terminus, hoc eſt, ceu initiatur, ita & terminatur, & hæ ſpecies ſunt ei rationes, quibus & det principium, & terminum ſuæ actioni, tertio, qm̃ verè loquendo obiectum; & res ipſa eſt terminis intellectionis, vnde quæſt. illa de Potentia Dei memorato dicebat, intellectũ formare conceptionem, qua mediante refertur ad rem, nam ſi abſolutè conceptio iſta foret terminus intellectionis, a n intellectio eſſet de ſpeciebus, nõ de rebus, qđ eſt falſum, quodq. reijcitur ab ipſo p.p. quæſt. 85. art. 2 & alibi ſæpè; Verũ tñ eſt, qđ ſi ſpectetur ve bũ, non vt res quædã eſt, ſed formaliter, de pręſus eſt qđ obiectũ ipſum in re quãuis differat in modo eſſendi, vt īfra videbim⁹.

D.Thom.

Inter hæc obſerua, qđ ex quacumque notitia, ſeu ex quouis actu intelligẽdi dicimus produci verbũ, & non ſolum ex notitia perfecta, quoniam vt rectè ait Capreolus diſt. illa 27. ad decimum eorum, quæ ſecundo loco aduerſus primam concluſionem adducta ſunt; quemadmodum datur multiplex gradus cognitionis, ita adeſt multiplex gradus verbi, & perfecti ſcilicet; & imperfecti, vnde non ſequitur, vt illorum, quæ exili cognitione attingimus, non habeamus verbum; Vbi ſcias, non ſe conſequi hæc duo, adeſt cognitio per ſpeciem intelligibilem, & adeſt cognitio imperfecta, quoniam licet verum ſit, omnẽ cognitionem poſſe dici imperfectam, quando ſola ſpecies intelligibilis inuenitur, tũc enim habitualiter ſolùm res cognoſcitur, non tamen omnis cognitio eſt imperfecta, quia adſit ſola ſpecies impreſſa, nam aliquando adeſt etiam & expreſſa, & tamen eſſe poteſt imperfecta notitia, non eo ſenſu, vt ſit habitualis, ſed qm̃ imperfectè nonnunquã verbum repræſentabit, vnde erit terminata illa notitia, (ſemper enim dum adeſt ſpecies expreſſa, terminari accipitur intellectio,) ſed imperfecta erit; Imò propriè loquendo cognitio in aduentu ſolius ſpeciei intelligibilis nequit dici abſolutè imperfecta, ſed habitualis vocãda eſt, & in ſui principio, nam ſpecies illa in ordine ad intellectum noſtrum, non parit alio modo notitiam, niſi quod intellectum in actu conſtituit, vnde poſſit intellectionem incipere, poteſt tamen dici imperfecta, comparata ſibi ipſi, quando erit terminata; nam & ſpecies illa eſt actualis rei ſimilitudo, at habitualis in ordine ad intellectum, vt adnotaſſe viſus eſt Ferrarien. q.8. tertij de Anima.

Capreol.

Quomodo ſe habeant cognitio per ſpeciem intelligibilem, & cognitio imperfecta.

Ferrarien.

Quamuis autem perfectior appareat ſpecies expreſſa, quàm impreſſa, propterea qđ lucidius, & articulatius repræſentet obiectum, ex alio tamen capite, impreſſa dignior oſtenditur, quoniam habet rationem actiui, & comprincipij, & firmior eſt, ac permanens in intellectu poſt actualem intellectionem, qđ non eſt verum de ſpecie expreſſa vt ſic; Rurſus, aliquando expreſſa hæc ſpecies non exprimet id omne, qđ relucebit in impreſſa, vnde & hac ratione, illa eſt hac imperfectior; denique non eſt ſola ſpecies impreſſa, quæ producit, & ſit cauſa illius intentionis, ſed intellectus in actu cum ipſa ſpecie vnde non eſt cur dicatur non poſſe ab impreſſa ſpecie produci expreſſa, quoniam cauſa ſit dignior effectu, &c. Neque ſequitur proceſſus in infinitum in ſpeciebus, qm̃ non eſt ſomniandũ, ſpeciẽ expreſſam, aliã cauſare ſpeciem, & ſic de alijs, vt ſuſpicari viſus eſt Durandus nominato loco, iam enim dicimus ipſam terminũ, & obiectum intellectionis; quærere autem, quare terminus non ſit cauſa alterius, eſt quærere, quare finis non ſit principium, & quare terminus ſit terminus.

Comparatio inter ſpeciem impreſſam, & expreſſam.

Durandus.

Neque obſtat, qđ ſit perfectior, quàm impreſſa, & tamen illa cauſet ſpeciem, iam enim vidimus, quomodo ſit, & non ſit perfectior, & totam eius perfectionem in eo docemus eſſe conſtitutam, vt lucidius ſit obiecti repræſentatiua: & addo, qđ accidit ſpeciei vt ſic, aliam ſpeciem cauſare, nam quòd per

ſe eſt.

ſe eſt de ratione ſpeciei, eſt repræſentare, ſunt enim in numero illarum rerum, quas natura fecit, vt repræſentarent, non vt eſſent, niſi concomitanter, & ſpecies vt ſpecies, ſunt rerum ſimilitudines, nõ res, niſi neceſſitate cõcomitantiæ, quare vis nobilitatis earũ vt ſic, facienda eſt in eſſe ſimilitudinis, & repræſentatiui. Quapropter, vanum eſt argumentum ex nobilitate ſpeciei, arguere actiuitatem, quo fit, vt in ratione ſpeciei vt ſic, & formaliter, libenter concedã, ſpeciem expreſſam digniorem eſſe impreſſa, ob perfectiorẽ ſcilicet repręſentationẽ, licet alijs nominibus impreſſa ſpecies queat dici excellentior vt patuit.

Dubium. Cæterum dices, ſi verbum producitur per actum intelligendi, & per intellectionem, iam igitur intellectio præcedit verbũ, quomodo igitur ſtat, quòd dicimus, verbum eſſe neceſſarium in intellectione, ſi prius quã adſit, præceſſerit intellectio? Huic dubio occurrẽs Torres loco allegato primæ partis priori parte quintæ diſputationis ait, quòd verbum producitur per rem, quæ eſt actus intelligendi, & per rem illã, quæ eſt intellectio, at nõ formaliter quatenus eſt intellectio, & actus intelligẽdi, qm̃ inquit verbũ eſſe prius intellectione, & cõſtat id, qđ prius eſt, nõ poſſe produci per id, quod poſterius eſt, qđ videtur prius voluiſſe Paulus Soncinas in epithome ad Capreolũ, quãdo in primo, diſt. illa 27 q. ſecũda ad finem argumentorũ contra primã concluſionem dixit qđ poteſt eſſe entitas, quæ eſt intellectio nõ exiſtente verbo, tñ non eſt intellectio, niſi dum terminatur ad verbũ, vnde ait, qđ logicaliter diceretur intellectio eſſe nõ exiſtente verbo, non tñ eſſe intellectio; At hęc reſponſio & doctrina abeſt à vero,

Soluitur à Torres.

Soncinas.

Impugnatur illa ſolutio. fatetur enim Torres, & omnes qui ad aures Auctoris ponũt verbũ, quòd ſit terminus intellectionis productus per ipsã, quod ſi producitur per ipsã, quomodo eſt prius ipſa? vtendo argumento ſuo ab oppoſito, qm̃ quod producitur, nequit eſſe prius producente; Neque dicendum eſt, produci per intellectionẽ, quatenus actio eſt, non quatenus intellectio, tũ quoniã per omnẽ actionẽ intellectus vt res eſt, poſſet dici, qđ produceretur, tũ quoniã procedit ab actione intellectus, prout eſt in actu per ſpeciem, quæ ſanè actio eſt vera intellectio, & formaliter, ſecus nihil ad intellectionem vt ſic conferret ſpecies impreſſa, ſi non daret intellectui, vt eliceret intellectionem formaliter.

Aliorum ſolutio. Alij viri doctiſſimi ſuper eundem locũ videntur concedere qđ verbũ ſit prius intellectione in genere cauſæ formalis, tamquã ſpeciẽ dans illi intellectioni, at in genere cauſæ efficientis intellectionẽ præcedere verbũ, & quidem hoc ſecundo prolatum veritatem habet, ſed quod verbũ præcedat intellectionem,

Non probatur. non placet, & licet ſit obiectum, ac det ſpeciem, tñ dum dicitur eſſe obiectum, dicitur terminus, & ex conſequenti dare ſpeciem tamquã terminus, non tamquam prius; accedit quod ſpecies etiam impreſſa eſt obiectum, & dat ſpeciem intellectioni, (ideò enim hoc intelligo, quia meus intellectus eſt informatus hac ſpecie, & aliud, quia alia ſpecie, vt ſuperiori art. dicebã,) quare ipſa prębet

Apta ſolutio ſpeciem, tamquã principiũ & ſi hoc non dicatur præſtare, quid pręſtabit? Quare facilè dico pro ſolutione, intellectionem dupliciter poſſe conſiderari & ſcilicet vt eſt in fieri iam incæpta, & vt eſt terminata, vel vt eſt in habitu, & vt eſt

Quomodo intellectio ſit prior verbo. in actu primo, & vt eſt in actu ſecundo, omnia namque hæc idem referunt in propoſito; Intellectio priori via conſiderata eſt prior verbo, ipſum pcedit, ipſum producit, poſteriori ſenſu accepta, eſt quodãmodo poſterior ipſo, hoc eſt merito ipſius copletur, & ſine ipſo nõ eſt cõpleta, & terminata, ſicut & motus eſt prior termino in fieri, & in fluxu & in via, at in facto eſſe adeſt terminus.

Quando igitur dicimus, ſpeciem expreſſam requiri ad intellectionem, intelligimus de intellectione completa, terminata, & in facto eſſe, quando verò dicimus, intellectionem pcedere ſpeciem expreſſam, loquimur de intellectione

in via,

in via, & in fieri, & ad terminum tendente, quam verè ſentio eſſe intellectionem, nedum entitatem, ſeu logicaliter, ſed verè omnino, non tamen completam, aut terminatam; de qua ſola procedunt, ſi quæ ſint motiua: At ex eo quod non ſit in facto eſſe, & completa intellectio, negare omnino qđ adſit intellectio, leuiſſimum viri graues autumabunt, &c.

Et quidem, ſi intellectio non fiat in inſtanti, ſed temporis ſucceſſu, & nonnulla intercedat duratio, cuiuſdamq. motus continuitas, res facillima eſt captu, quomodo imperfecta intellectio, & in via dicatur antecedere verbum, ſin autem fiat in inſtanti, vt colligitur ex tertio de Anima 28. qđ ibidem docet Auerroes, & alij, & apparet mens Auctoris 3; p. quæſt. 34. art. 2. tota prioritas Ariſtot. de qua locuti ſumus, accipienda eſt per modum naturæ, & cauſalitatis, nõ per Auerroes. modum durationis; quamuis poſſet forſan dici, diſtinguendo de intellectione, D.Thom. vt quo ad ſpeciei receptionem, & ſecundum illud iudicium imperfectum, & qualemcunq. apprehenſionem, intellectio fit in inſtanti; quo vero ad exactam notitiam, & plenum de rebus iudicium, aliquando fiat in tẽpore; vt cernere eſt in illis, qui vbi quidpiam attigerunt, iugi, & continuata contemplatione in eodẽ obiecto verſantur, vt rectius illud poſſideant: Imò res ipſa docet; poſſe quempiam multo tempore continuare actum ſcientiæ circa aliquam concluſionem, quemadmodum, & viſio quamuis fiat in inſtanti; põt nihilominus per multum temporis continuari, qđ ſi quis vim faceret, dicens; in primo inſtanti illius cõtemplationis productum eſſe verbum, licet deinde perſeueret contemplatio, meminerit iſte, me in eo caſu loqui, dum intelligimus rem partim notam, partim ignotam, adeo vt non niſi in fine ſpeculationis obiectum ponatur perfectè intelligi, non autem loqui de contemplationibus illis, in quibus habita plena rei notitia, in eadem immorantes, nobis complaceamus; &c.

Illud etiam circa verbi naturam aduerte, qđ cum duo reſpiciat, & intellectũ ſcilicet a quo exprimitur, & rem quàm ipſum exprimit, vt hoc eodem articulo innuebatur, poterit contineri ſub claſſe eorum nominum, quæ important non abſolutum præciſè, neq, relatiuum omnino, ſed vtrumq: eſt ſiquidem qualitas quædam realis intentionalis, (ecce abſolutum;) dicens relationem ad intellectum, & rem; ecce reſpectiuum. Ita mihi placet ſententia Torres loco non rarò Torres ſẽtentia. memorato diſputatione ſecunda, dicentis conceptum hunc importare relationem ad intelligentem, vel dicentem, & ad rem dictam, nequit enim negari, quin referatur relatione effectus ad cauſam in ordine ad intellectum, & relatione ſigni, ſiue manifeſtantis, ad ſignatum, & manifeſtatũ, in ordine ad rem, cuius eſt conceptus: diſplicet autem qđ ſubdit, qđ videlicet dicere importet relationem realem ad conceptum, quoniã certè dicere, eſt vera actio immanens, ac proinde nequit propriè vocari relatio, ſed potius qualitas, vt 6. art conſtabit, & in hoc ſenſu tantum militant argumenta Doctoris recentioris contra ipſum formata ſuper eundem primæ par. articulum.

Quòd autem conceptus, ſeu verbum ſit quid relatiuum, & relationem importet ad intelligentem, vltra inductam rõnem, quæ ſufficiens eſt; adeſt & ſententia Auctoris p.p.q. 34. art. 1. ad tertium, & art. 3. ad quartum, & Caiet. ibidem. Et quidem in diuinis, verbum eſt relatiuum ſecundum eſſe, qm̃ eſt rela- *An verbum* tio ſubſiſtens perſona illa diuina, quæ eſt Verbum, & relatione geniti refertur *in nobis relatiuum ſecundum* ad patrem gignentem, &c. In nobis autem res videtur eſſe dubia, num ſit rela- *eſſe.* tiuum ſecundum eſſe, & dicerem, qđ ſi ſpectetur vt res, & qualitas quædam, nõ eſt relatiuum ſecundum eſſe, ſi verò conſideretur vt verbum formaliter eſt, credo qđ ſit relatiuum ſecundum eſſe, quoniã verbum vt ſic nihil aliud eſt, quàm ſimilitudo, quam conſtat eſſe veram, ac formalem relationem, & quæ ſimilia

ſunt.

ſunt vt ſic, verè ſunt relatiua, vnde poſt relationem illam, qua vt effectus refertur ad cauſam ſuam, ad intellectum nimirum ipſum exprimentem, (quam cõmunem habet cum omnibus alijs rebus productis,) exiſtimo relationem, qua refertur ad rem, cuius eſt conceptus, eſſe ſibi maximè eſſentialem, loquendo ſemper de ipſo formaliter, & vt ſic: & potior iudicio meo eſt hæc relatio in ipſo, quam fuerit illa, qua intellectum reſpicit, licet hæc intelligatur præcedere illam, at relatio hæc effectus ad cauſam cõmunis eſt, omnibus alijs, quæ cauſata ſunt, vt dicebam, & nihil de ipſo conceptu peculiare, ac proprium in hoc additur, at relatio illa, qua reſpicit obiectum cuius eſt conceptus, eſt ſibi eſſentiali, & peculiaris, quoniã vt ſic eſt eius ſimilitudo formaliter, & hic eſt ipſius finis, cum producatur, vt repræſentet, vt ſit ſimilis, qđ ſi ab obiecto conceptus iſte exprimeretur, iam duplici relatione ipſum reſpiceret, & producti ad producens & ſimilis, ceu hac duplici relatione refertur filius, qui eſt patri ſimilis ad ipſum patrem, qm̃ autem hic conceptus vt ſic, & in actu exercito, nihil aliud eſt, quã ipſummet obiectũ in eſſe intelligibili, ideo nequit eſſe realis hæc relatio, ſed rationis dumtaxat, puta eiuſdem ad ſeipſum ſub alia, & alia ratione, manifeſtantis. ſ. & manifeſtati, neq; confugias ad ipſum, vt res, & qualitas, ei tribuendo relationem aliquam in ordine ad obiectum, nullam enim inuenies, quoniam vt res eſt, nequaquam ſimilis inuenitur, &c.

Comparatio inter reſpectum uerbi ad intelligentem, & ad rem intellectam.

ARTICVLVS QVINTVS.

Quo pacto expreſſa ſpecies intelligatur.

SEntiendum profectò eſt, qđ ſpecies iſta ſic formaliter, & in actu exercito, prout. ſ. eſt ipſummet obiectum in eſſe intelligibili, nedum intelligatur vt quo, vel vt ratio, qua cognoſcatur obiectum, ſed vt vt qđ. & vt obiectum: Sic expreſſè docet Auctor q. de Potentia 9. art. 5. dicens hoc verbum eſſe primò, & per ſe intellectum; & q. 4. de Veritate art. 2. ad 3. habet, conceptionem intellectus, nedum eſſe id qđ intellectum eſt, ſed etiam id, quo res intelligitur, vbi prius ponit, qđ ſit intellectum vt qđ quàm vt quo. Sic Capreolus illa diſt. 27. ad 3 primo loco aduerſus prima concluſ. ſic Caiet. Torres Bannes, loco ſæpè citato p. p. Et certè, cum eodẽ motu moueatur quis in imaginẽ, & in rem, cuius eſt imago, ex primo de Memoria, & reminiſcentia, c. 1. ſi moueatur noſter intellectus in obiectũ, cur ſimul nõ mouebit in hãc ſpeciẽ, quæ eſt ei⁹ imago?

D.Thom:

Capreo.
Caietanus.
Torres.
Bannes.

Dubitationem mouebat ibi Ariſt. de memoria, quando excitatur ab aliqua rei imagine, vtrum imaginem illam recordetur animus, an illud vnde imago profecta eſt, vt inter cæteros clarè exponit Themiſtius eodem libro, cap 13. Si enim recordetur imaginem, iam nihil abſens poterimus meminiſſe, nam illa imago eſt præſens, ſi aũt obiectum, cuius eſt imago, quomodo poteſt hoc accidere, vt aſpiciens imaginem magis recordetur illius rei, obiecti ſcilicet, quòd non aſpicit, quã imaginis, quam tunc intuetur? Reſpondet Ariſtot. quòd animal pictum in tabula, & animal eſt, & imago, & idem, & vnum eſt vtrumque in eſſe, hoc eſt ſubiecto, non tamen ratione & conſideratione, quoniam conſiderari poteſt & vt animal, (materialiter ſcilicet, & in ratione rei,) & vt imago formaliter, ſic dũ cõſideratur vt imago, nobis offert id, cuius eſt imago, & eſt vnum, & idem cum illa re, ſic inquit, accipiendum eſt de phantaſmatibus, quæ ſuſcipit intellectus, ſunt enim aliquid ſecundum ſe, hoc eſt quo ad rem, & ma

Themiſt.

teria-

terialiter,& ſunt alterius phantaſmata, & ſecundum ſe ſpeculamenta,aut phãtaſmata,ſunt,vel vt loquitur Themiſtius,ſpectra,& viſa, quatenus autem alterius ſunt,imagines,& memorialia ſunt, ſic pôt eſſe hæc imago obiectum memoriæ,ſeu vt inquit Ariſt.memoriale, & cum memoria ſit præteritorum, & hæc imago,vt res ſit præſens,ſequitur,qđ non vt res intelligatur, ſed vt imago formaliter,nam quando conſideratur vt res,ſentitur ab anima, ait Ariſt. & viſioni,ac imaginationi ſubijcitur,inquit Themiſtius, quando verò conſideratur vt imago obiectum memoriæ eſt,qm obiectũ,cuius eſt imago refert,quippè quòd abſens eſt,quare hæc imago intelligitur,vt qđ, & eſt quid intellectũ, aliàs ſi ſolum vt quo perciperetur, in illo motu in imaginem non attingeret intellectus rem abſentem,non recordaretur.&c.

Sed vltra Auctoris & Ariſt. & aliorum auctoritatem, probatur & ratione, qm̃ imago vt ſic nihil aliud eſt,quàm,id cuius eſt imago,non.n. tunc ſpectatur ſecundum eſſe,& quo ad rem,ſed vt repræſentans formaliter,quare ſi id cuius eſt imago attingatur,vt qđ,ergo & imago, at non ſunt duo hæc,quæ attinguntur,in quo decipi video,qui contrarium docent, & quoſdam recentiores graues p.p.loco nominato,dicunt.n. cum Durando diſt.illa allegata, qđ nos non lateret cognoſcere hunc conceptum, ſi eum vt qđ, & vt obiectum attingeremus, cum nunquam cognoſcens ignoret ſe cognoſcere rem, quam cognoſcit, & tñ nos non percipimus id cognoſcere,vbi clarè nimis ſupponunt,conceptũ, & obiectum eſſe quid diſtinctum,& duo cognita,& volũt nos cognoſcere duo, & hoc ſcilicet, & illud, cum tñ conceptus formaliter acceptus, & obiectũ ſint vnum,& idem cognitum. Et hoc prænidit Auctor tertio ſenten. diſt. 14. q. 1. art. 1. quæſtiuncula 4. dum dixit,qđ ratio cognoſcendi eſt forma rei, inquantum eſt cognita, quo iam per eam ſit actu cognita, vnde ratio cognoſcendi, & res cognita ſunt vnum cognitum,& vtriuſque eſt vna cognitio, nam & forma, (inquit,) eſt ratio materiæ,cur exiſtat,& tamen vnum,& idem eſſe eſt materiæ & formæ. Præterea arguo ſic. Vbi intellectus cognouit obiectum ſuum, pôt reflecti ſupra actum ſuum,& cognoſcere ſe cognouiſſe,& inſpicere deinde cõceptum illum,vt res quæ iam eſt & in eſſe materiali, hoc nullus negabit, quoniam & verba Ariſt. mox allegata id innuunt,& res ipſa docet; peto igitur, an in directa cognitione,quæ præceſſit, cognouerit intellectus conceptum illum, an non,ſi primum, habeo qđ volo, ſi ſecundum, quid igitur effecit hic conceptus in cognitione? Dicetur, qđ fuit ratio cognoſcendi obiectum, & fuit cognitus vt quo, at tunc omnis cognitio foret ratiocinata, & ex vno aliud cognoſceretur,& diſcernere ſemper oporteret inter rationem cogniti, & ipſum cognitum cum tamen oppoſitum accidat, nam inſtanti attingimus obiectum, & præterea obiectum intellectus,& cognitum debet eſſe intra ipſum intellectum,vt ex Ariſt.ſecundo de Anima,59. & 60. dicebam art. 3. oſtendant autem iſti,quomodo obiectum vt cognitum erit intra intellectum,niſi conceptus ipſe,vt qđ,& vt obiectum agnoſcatur,&c.

Colligamus itaque cum Caietano, quòd dum diſtinguimus hunc conceptum, vt res eſt,& vt conceptus formaliter eſt,omnia facilè ſoluimus, & interpretamur. Dicitur autem ratio cognoſcendi,& cognoſci vt quo, nam ſine ipſo non agnoſceretur obiectum,ſed dum obiectum cognoſcitur, non fit hæc rõcinatio,vt & quo,& qđ cognoſcatur,ſed poſtea cognoſcere valet intellectus,qđ fuerit ratio cognoſcendi,&c.

Id poſtremò circa hunc conceptum, & ſpeciem expreſſam in communi aduertas, aliquos ſentire, vt non realiter, ſed formaliter ſolùm diſtinguatur ab intel-

Quid ſit imago vt ſic.

D.Thom.

Ariſtot.

Caietanus.

Quorundam ſententia.

Opinio Caiet. Torres. Bannes. Ferrar. D.Thom.

intellectione ceu diſtinguitur terminus motus à motu, quam opinionem placuiſſe doctiſſimis magiſtris Victoriæ, & Soto, narrat Torres prima parte diſputat. ad locum p. p. millies relatum, quibus & adhæſit ibidem grauiſſimus ſcriptor noſtri temporis, & omnia Auctoris loca, ex quibus elicitur diſtinctio verbi ab actu intelligendi, explicant de formali diſtinctione, non autem reali. Alij vero cenſent, realem eſſe diſtinctionem inter actum intelligendi, & verbum, ſic Caietan. Torres, Banneſius eodem loco p. p. & Ferrarienſis 1. cont. Gent. cap. illo 53. prope finem, quæ ſententia mihi probatur, & arbitror eſſe Auctoris, nam eius verba in hoc negotio ægerrimè ſuſtinent interpretationem de diſtinctione ſolum formali, vt Torres, & Bannes obſeruarunt, ſed & rationes non deſunt, quarum duas innuit cap. illo Ferrarienſis, & alias affert Banneſius, quas cum adhuc non viderim ſolutas, validas iudico, cum enim verbum ſit id qd intelligitur, ſequitur, vt non ſit ipſa intellectio, ſed ab ea re diſtinguatur, velut qd videtur non eſt actio, quæ eſt videre, & hæc vnica ratio ſufficiens apparet. Quapropter, non ex eo præcisè, qd intelligere ſit actus perfecti, non tendentis de potentia ad actum, docet Ferrarienſis, & nos cum ipſo conceptum differre realiter ab actu intelligendi, ſed & ex eo, ac potiſſimum, qd eſt obiectum ipſius intellectionis; ſic licet alij termini motuum non differant realiter à ſuis motibus, quamuis etiam ſint motus quidam inſtantanei, vt illuminatio &c. hoc nihil obſtat, quoniam non ſunt obiecta illorum motuum, ſic nihil eſt, qd contra Ferrarienſis reſponſum excogitauit vir ille loco p. p. allegato. Accedit, qd parum nimis deberet quis ſolicitus eſſe de ſtatuendo hoc conceptu, quandoquidem re ipſa eſſet tantum idem, qd intellectio, & ſicut nullus negat intellectionem, ita nullus negaret conceptum, & parum differemus à Scoto, & Durando ponentibus verbum eſſe ipſam intellectionem, nam hoc modo formaliter ſolum diſtinguitur, qd ipſi non negarent. Denique omnis intellectio eſſet cognitio reflexa, quoniam eſſet cognitio verbi ab ipſa non realiter diſtincti, ita cum in omni intellectione cognoſcatur verbum, (qd ſupponitur, vt pote mox declaratum, & probatum,) iam cognoſcetur aliquid, vt eſt pars intellectionis, & ſic reflexa ſit omnis cognitio, &c.

Rationes pro ſententia poſteriori.

Colliguntur multa breuiſſime ex dictis.

Ex quibus omnibus colligas quàm breuiſſimè, ſpeciem hanc expreſſam eſſe formalem, & actualem rei intellectæ ſimilitudinem, productam ab intellectu per actum intelligendi, terminum, & obiectum intellectionis, intra ipſum intellectũ manentem, cognitam vt quo, & quòd, & re ab intellectione diſtingui; Colligere etiam potes ex te ipſo varia, in quibus diſcriminetur à ſpecie impreſſa, præcipuè ex doctrina art. præcedentis, vnde vanum conuincitur argumentum illud, quo dicitur, ad poſitionem harum ſpecierum impreſſæ, & expreſſæ in noſtro intellectu ſequi, vt in eodem ſint duæ formæ eiuſdem ſpeciei, quandoquidem neque in eſſe vt ſic, neque in repræſentari ſunt eiuſdem ſpeciei, quoniam in eſſe, altera eſt comprincipium, altera conterminus, in repræſentari, altera in habitu, altera in actu vltimato, &c.

ARTI-

ARTICVLVS SEXTVS.

Quando locum habeat vtriuſque ſpeciei neceſſitas, & quid ſit intellectio.

QVæ hactenus docuimus de his ſpeciebus, accipi debent relatione ad noſtrum intellectum, dum in hoc ſtatu ſumus; Nos enim ſcientiam à rebus deſumentes, & nihil ſine phantaſmate intelligentes ex 30. & 39 tertij de Anima, & ex primo cap. lib. de Memoria, & remin ſcentia, nullum obiectum habemus intra animam, ſed ſumus nuda tabula, vnde ſi rerum cognitionem nobis comparare debemus oportet earum ſimilitudinem merito ſpecierum venemur, vt patuit, ſic enim ipſarum beneficio res materiales, & abſentes, quæ ideo nequimus attingere, fiunt immateriales, & nobis præſentes. Qd ſi alia via alicui intellectu obiecta intelligenda fuerint in actu ſufficienti, vt intelligantur præſentia, & ipſe nodis alijs eorum ſimilitudines obtinuerit, non erit opus his ſpeciebus ſuperadditis, nam ſublato fine, tolluntur & ea, quæ ſunt ad finem, ſapienter enim Plato in Gorgia ex perſona Socratis Polum alloquentis dicebat, & repetebat, nō quæ alicuius gratia agimus nos velle ſed illud cuius gratia illa agimus, quo circa dum nobis ſpecies paramus, vt nobis obiecta pſentia, & immaterialia reddamus, non ſpecies, ſed obiecta volumus, & ꝓpter hac illas volumus. ſi itaq. aliunde obiectum fiat præſens intelligenti, & intra ipſum cōſtitutū agnoſcatur, nullatenus in ſic intelligēte locū habēbūt hæ ſpecies. *Ariſtot.* *Plato.*

Quæ vt illuſtriora reddantur, illud ſciendum venit, qđ quattuor concurrūt ad hoc, vt obiectum aliquod intelligatur, primò vt obiectum ſit vnitum cum potentia cognoſcente ſecundo vt gerat munus principij formalis, actuando ipſam potentiam, tertio vt eandem potentiam moueat, quartò vt eiſdem intellectui inhæreat, duo priora ſunt de eſſentia cuiuslibet intellectionis, nunquam enim aliquid intelligetur, niſi fuerit vnitum cum potentia cognoſcente & niſi intellectus ſit in actu intelligendi conſtitutus, & actuatus, tertium, & quartum accidunt intellectioni vt ſic, quando nimirum obiectum non eſt intimū intellectui, tunc enim oportet, vt moueat, & quando qđ cognoſcitur per ſui ſimilitudinem receptam agnoſcitur. cum n. illa ſimilitudo ſit accidens, oportet vt inhæreat; Verum ſi obiectum fuerit ſemper intimum intelligenti, ac per ſe ſubſiſtens, rōne primi non mouebit, (nam mouet, vt vniatur) rōne ſecundi, non inhærebit. Ita peteleganter Auctor p.p q. 14. art. 2. ad ſecundum, & q. 56. art. 1. in corp. & ad tertiū dicebat, qđ moueri, & pati conuenit intellectui, prout eſt in potentia, per hoc. n. differt ab intelligibili, & ei aſſimilatur merito ſpeciei intelligibilis, & perficitur per ipſam, ceu potentia per actum, quæ de intellectu ſemper intelligibili coniuncto nequeunt dici, ſimiliter art. illo poſteriori dicebat, nihil referre, an forma, quæ eſt principium actionis ſit inhærens, an per ſe ſubſiſtens. Ita dum art. 3. ex Ariſt. Alexand. & alijs dicebamus, intelligens in actu fieri. & eſſe intellectum in actu, id accipiendum eſt, vel per identitatem. vel per informationem, nam aliquis intellectus eſt omnia intellecta per identitatem, vt diuinus. aliquis eſt aliqua per identitatem, & aliqua per informationem, vt angelicus, aliquis eſt omnia per informationem, vt humanus, vt dicetur. Sic quòd natura cognoſcens ſit alia, qđ intelligens ſit intellectum, id vario modo eueniit, vt docebat Caiet. p.p. art. 1. q. 14. Quòd ſi dicas, quo rōne *Quæ, & quot requirantur ad alicuius rei intellectionem.* *D. Thom.* *Caiet.*

queant obiecta eſſe intima, & coniuncta intellectui, ſi non ei inhæreant, ſi non cum informent? Iam dixi, qđ ſemper requiritur vnio obiecti cum potentia, & coniunctio, at non talis vnio, non talis coniunctio, quæ videlicet ſit per informationem, aut per inhæſionem, qm̃ datur vnio per idẽtitatem, ſi vnio ſit vocãda, quæ longè excedit illam per inhæſionem, quoniã vel erit vnum cum potẽtia intelligente ſubiecto, & ſuppoſito, vel etiam re, & ſola ratione differens, vt inter aſſignandas concluſiones ſequentis art. patefiet. Sic dicebat B. Doctor art. illo primo q.56. qđ non minus calefaceret calor, ſi eſſet in ſe ſubſiſtens, q̃ modo calefaciat, dum inhæret, non qđ calor eſſet ſeparatus, vel ab igne, vel a cõbuſto, (vt accepiſſe videt Scot. 2. ſent. diſt. 3. q.3. nõ longè ab initio,) ſed ſi ei cõiunctus eſſet, ac maximè intim⁹, at nõ per inhæſionẽ, ſed ex identitate, &c.

D.Thom.

Scotus.

Quoniã itaq. ſpecies impreſſa, & expreſſa, de quibus ſermo hucuſq. habitus eſt, inhærent, & vniunt obiectũ per inhæſionẽ, ideo vtraq. accidit intelligenti vt ſic, nã ambæ cõueniunt illi intellectui, qui alia via nequit obiectũ cõiunctũ habere, rurſus, qm̃ ponuntur vt coniunctũ faciant obiectũ, qđ exibent per informationẽ eapropter dum obiectũ erit per identitatẽ vnitũ alicui intelligẽti, ſpecies iſtæ procul, ac penitus erunt ab eo arcendæ, ac ſubmouendę.

Iam verò de intellectione loquentes, illud ſumma animi attentione erit obſeruandum, (in quo totum ferè hoc negotium clauditur, & quo omnia prope difficiliora argumenta profligantur,) qđ vt ſcriptum reliquit Caiet. p.p. q.79. art.2 actiones immanentes ſunt potius qualitates, quã actiones, vel paſſiones, nam nomine termini potius, quàm actionis eas ſignificamus, dicimus.n. intellectionem, volitionem, quippè quæ per intelligere, & velle producuntur, ſic rationem ſapiunt magis qualitatis, & magis intelligere poſſet dici actio, per q̃ producatur hic terminus, ſcilicet intellectio, at neq. intelligere verè eſt actio, quoniam non eſt motus phyſicus, neque actus imperfecti, & poteſt eſſe in inſtanti, quorum nullum ei ineſſet, ſi propriè actio eſſet. Ita ſubtiliter aiebat Caietanus, quòd in intellectu dum intelligit, modum quendam actiui magis, & paſſiui intuemur, quàm actionem, & paſſionem, & ſic inter ſapientes loquendum eſſe dicebat, nam certè intelligere non eſt formaliter pati, neque formaliter agere, ſed ex vtroque proueniens, eſt actiuè, & paſſiuè vitaliter operari, idem namq. intellectus induit rationem paſſiui, dum recipit ſpecies, & actiui, dum elicit intellectionem, & tamen neque ſpeciem recipere, neque elicere intellectionem eſt formaliter intelligere, quoniam hæc intelliguntur antecedere intellectionem, quippe quæ ex ijs emanans in eo conſtituta eſt, vt intelligens ſit actu res intellecta. Adeo vt intelligere formaliter non conſiſtat in vlla receptione, vel vllo actu eliciṫiuo, ſed ab his cauſatur, & poſitum eſt in eo, vt intelligens ſit, vt modo dicebam obiectum intellectum; ſic tantum abeſt, vt debeat quæri quidnam per intellectionem producatur, quis ſit effectus productus per talem actionem (qđ tamen minus acutè ſpaculantes ſumma anxietate quæritant) qđ ipſa intellectio illa eſt, quæ tanquam verus effectus, & qualitas promanauit ex ſpeciei receptione, vel vt de omni intelligẽte loquar, ex vnione, ac coniunctione obiecti cum potentia, vnde qui ea quærũt, quod habent quærunt, ac ſubinde nil mirum, ſi non inueniant. Hinc recentioribus efflagitantibus à quo producatur hæc qualitas, quæ eſt intellectio, iampridem verbis diſertis occurrit Auctor quæſt.8. Veritate, art.6 dicens, quòd intelligere conſequitur ad paſſionem, qua intellectus recipit ſpeciem, (vbi id requiritur,) & ad actionem, qua intellectum vnitum eſt intelligenti per modum actus primi, tanquam effectus ad cauſam. Non eſt igitur, cur nonnulli quæſt.12. art.2. diſputat. prima ad primam par. dicant, non poſſe aſſignari per

Quid ſint actiones immanentes.

D.Thom.

quam

quam actionem producatur hæc qualitas, quæ eſt intellectio. Sed & Soncinas quæſt. 21. noni Diuinor. iam docuit, actionem immanentem contineri ſub actionis genere quo ad vocem, & actionem vocari, ob geminam, quam habet, ad veram actionem, ſimilitudinem, ſed veram eſſe qualitatem, in eiuſque prima ſpecie locari, quamuis non mihi plenè ſatisfaciat in illa quæſt. tum quoniam non aſſignat à quo, & per quam actionem producatur huiuſmodi qualitas, tum quoniam rationes, quibus probat actionem immanentem eſſe qualitatem, & non actionem, ſi priorem demas, (in qua tamen eſt aliquid difficultatis, de qua egit ipſe quæſt. 19. præcedenti,) de facili ſolui poſſunt, vt patet eas cõſideranti, nihilominus pro docto viro dici poteſt, quæſt. illa id ſolum iure definiuiſſe, quod in dubium vocauerat, &c.

Soncinas,

Intellectio itaq. nõ eſt actio, adeo vt terminus poſt eam expectetur, loquẽdo ſemper de intellectione perfecta, & in vero actu, ſed eſt ipſemet terminus ex illa actione, ac paſſione vitali intellectus emanans, ratione quarum dicimus, intelligere eſſe actiuè, ac paſſiuè vitaliter operari, & in intellectione modum quendam actiui, & paſſiui aſſignamus, nam in illis completur, & ex eis emergit. Nomine autem termini non accipias in præſenti intentionem, vel ſpeciem expreſſam, quam ab actu intelligendi, (vt ſcilicet conſideratur initiatiuè, & quaſi in via,) realiter ſecerni, ſuperiori articulo dictum eſt, ſed ipſammet intellectionem iam completam, & terminatam, quæ nil aliud eſt, quàm vt intelligẽs ſit actu intellectum, ſic expreſſè loco ait Caietanus, ſic ratio conuincit, quoniam ad nihil aliud quis intelligit, niſi vt fiat res intellecta. Et ita docta, ac ſubtili via liberamur ab omnibus prope difficultatibus, quando enim dicitur intellectio eſſe actio, intelligere eſſe agere, omnia in rigore neganda ſunt, quoniam ſunt termini prouenientes ex actione, ac paſſione iam memoratis.

Quid nomine termini in præſenti accipiatur.

Et ſi dicatur quòd cuiuſuis actionis oporteat aſſignare terminum, nega primò intellectionem eſse actionem, deinde communicando in voce cum arguẽtibus, concedas intellectionem antecedenter ſumptam, & præſuppoſitiuè, pro receptione videlicet ſpeciei, & pro intellectionis elicitiuo eſse paſſionem, & actionem, cui ſanè actioni aſſigna terminum nobilem, ac vltimatum, ipſam videlicet intellectionem in actu completo, & ipſum intelligens eſſe rem intellectam, ſic ex huius termini aſſignatione, & ex diſtinctione intellectionis, quando antecedenter, vel cauſaliter ſumatur, & quando formaliter, omnium ora obſtruens.

Quomodo intellectio ſit actio, & paſſio, & terminus.

Profectò, quemadmodum calefacere non eſt, qđ calefactum eſse, quoniam illud eſt via, hoc terminus & poſt calefactum eſse, nil aliud expectatur, ita qđ intelligens ſit res intellecta, eſt terminus intellectionis, dum accipitur antecedenter, præſuppoſitiuè, & cauſaliter, ſed differt calefactio ab actu, quo prouenit vt intelligens, et res intellecta, qm̃ primò illa fit temporis ſucceſsu, & propria gaudet voce diſtincta ab ea, qua eiuſdẽ terminus explicatur, at actus intelligendi vt plurimũ eſt inſtantaneus, ac forſan ſemper, loquẽdo ſaltẽ de ſimplici intellectione) & no obtinuit adhuc propriã vocẽ, qua diſtinguatur à termino, (accipiẽdo ſemper actũ intelligendi antecedenter, nã formaliter iã patuit, qđ non ſit actio) qm̃ vtrumq. exprimendo, intellectionem proferimus, niſi forte nouas voces inueniens quis, velit dicere, actionẽ illam, atq. paſſionẽ antecedenter, & cauſaliter vocari intellectionẽ, ſeu actũ intelligendi, & terminum eiuſdem, dici hoc, qđ eſt, intelligens eſſe rem intellectam. Cæterum illud ſemper ante oculos habeas, intellectionem formaliter acceptã non eſſe actionem, ſed ex actione effectum proficiſcentẽ, ac ſubinde argumenta, quæ ad hoc exaggerantur, ſumpta ex conditionibus actionis, negligas.

Non

Non ſum ignarus, poſſe dici, & non imperitè, de rõne cuiuſuis actionis eſſe quidem, vt habeat terminum, at non oportere ſemper, vt terminus ille per ipſam actionem producatur, terminatur enim viſio ad colorem, quem certè ipſa non producit, ſimiliter terminabitur intellectio ad obiectum, quod tamen per ipſam minimè producetur, neque ſequitur, dari actionem, per quam nihil producatur, quoniam omnis actio terminatur ad aliquid, vel illud per ipſam fuerit productum, vel non, at quæ hucuſq. diximus, & ſubtiliora video, & enucleatius intellectionis naturam rimantur.

Terminum igitur intellectionis, (antecedenter, ac cauſaliter ſumptæ) ſpeculantes, quoniã aliquando intelligens eſt res intellecta, quoniam intellectum eſt immateriale, præſens, & intra intelligentem, ideo nulla ſpecie, nullouè ſimulachro producto habetur, quicquid poteſt per intellectionem haberi, qm̃ verò nonnunquam intelligens non eſt res intellecta, ſed oportet vt fiat, cum obiectum ſit extra intelligentem, hinc exigitur aliquid per intellectionem illam antecedenter, & quaſi in via fieri, quo id eueniat, vt nimirum obiectum ſit intra ipſum, & idem cum ipſo fiat. Quapropter vbi fuerit obiectum diſtans, erit neceſſaria ſpeciei expreſſæ productio, cuius ope, quæ cõmemorabantur emergant, vbi verò aderit obiectum intraneum præſens, vana prorſus erit eiuſmodi ſpecies, ſic quæ omnia dixi tota hac quæſt. de ſpecie expreſſa, de eius productione, certè accipies, vbi illa locũ habet, & vbi adeſſe eam conſpexeris.

Terminus intellectionis per ſe & per accidens. Sic intellectionis terminum & per ſe, & per accidens contemplari licebit, per ſe nil aliud eſt, quã vt intelligens ſit ipſa res intellecta, vt ſæpe repetij, per accidens, erit ſpecies expreſſa (quæ tñ ſupplet terminum per ſe quoniam eius beneficio, intelligens eſt res intellecta) ſic verè eſt per accidens, cũ deſeruit termino per ſe, vnde quando hic põt haberi ſine illa, ipſa redundat, illũ in omni intellectione neceſſarium quiſquis intelligit fatebitur, hic verò in ijs intellectionibus (propriam vocem deſidero, vt explicem actionẽ & paſſionem, quæ antecedit cauſaliter intellectionem formaliter acceptam,) in quibus non põt intelligens eſſe intellectum abſque ipſo termino per accidens, poteſt dici neceſſarius, & per ſe, non quidem intellectioni vt ſic, ſed huic intellectioni.

Ex hac doctrina prudenter applicata, nullum video argumentum in hoc negotio non plenè confutatum iri, quàm doctrinam ij, qui tardioris ingenii ſunt, laborent potius, vt aſſequantur, quam ſubito, & parum prudenter reiiciant, cuius ſane veritas conſpicua magis apparebit his duobus articulis ſequentib. & etiam in confutatione argumentorum, &c.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Quomodo ſe habeat Deus ad formandum verbum.

Concluſio. Fidei Catholica. Sit prior concluſio: Deus Optimus Maximus, ſi notionaliter, ſeu perſonaliter pro perſona Patris accipiatur, intelligendo format Verbum. Hæc eſt de fide, & eam paſſim docent ſacræ paginæ, & orthodoxi Patres, eamque habes ab Auctore p.p. quæſt. illa 27. art. 1. & ab omnibus, qui ad illum artic. ſcripſerunt, & ab vniuerſis Scholaſticis cum Magiſtro Sententiarum in primo, diſtinct. 27. Et nihil neceſſe habeo, quo vel punctum temporis in hoc detinear, quoniam ad hanc quæſt. non facit, loquimur enim de ſpecie expreſſa, quãdo producitur in gratiam intellectionis, vt nimirum abſque ipſa nequeat adeſſe intellectio,

conſtat

conſtat autem cuique Theologo, qđ Deus Pater non producit Verbum, vt per ipſum intelligat, tunc enim eſſet ſapiens ſapientia genita, qđ pronunciatum retractatum fuit à B. Auguſtino 1. libro Retractationum, non longe à principio c.26. tunc Filius, & Spiritus ſanctus, qui non producunt verbum, non intelligerent, qđ eſt impium. Et quidem tm̃ abeſt, vt ea rõne Pater producat Verbum, quo per ipſum intelligat, qđ è contra Verbum habet à Patre, & qđ ſit, & qđ intelligat, vt omnibus Theologis in aperto eſt. Non producit itaq. Pater Verbum, tanquam neceſſarium ad ſuam intellectionem, cum prius noſtro modo loquendi, ſeipſum, & omnia comprehendat, quam Verbum producat, ex probabiliori ſententia Auctoris, p.p. q.34. art.3. ſed illud gignit ex naturæ ſæcunditate, per actum tñ intellectus, vt eſt dicere. Vnde mirari ſatis nequeo & Torres, & recentiores alios, qui hoc argumentum adducunt, vt probent, obiecti præſentiam, & coniunctionem nihil obſtare productioni, ſeu formationi verbi, quaſi qđ producatur Verbum à patre, vt præſentia ei ſint obiecta, & tamen viri oculatiſſimi ſeipſis oculatiores fuiſſent, ſi mentis oculos ad Filium, ac Spiritum ſanctum direxiſſent, æque ac Patrem intelligentes, & eadem ſcientia pleniſſima pollentes, & tamen verbum neutiquam producentes. — D.Auguſt. — D.Thom. — Torres.

21 Secunda concluſio: Deus eſſentialiter acceptus intelligendo non format verbum, ſi nomine verbi accipiatur quid realiter ab intelligente diſtinctum, nam ſibi ipſi præſens maxime eſt, & in eius eſſentia cuncta relucent, & eſt in ſummo puritatis, atq. immaterialitatis gradu, idemq in eo prorſus ſunt, & qđ intelligit, & quo, & qđ intelligitur, & intellectio, nulla etenim ibi poteſt aut adeſſe, aut ſuſpicari compoſitio, ſic omnia eſt per identitatem, nihil per informationem, quoniam diuina ſua eſſentia eſt omnium rerum ſimilitudo, ac ſpeculum lucidiſſimum, quippe quam poſſumus imaginari gerere vices ſpeciei intelligibilis, & ſimiliter Dei conceptio, eſt nedum eiuſdem Dei, ſed & aliorum omnium exacta ſimilitudo. Vnde quando in eſſentialibus communibus omnibus diuinis perſonis loquentes Theologi, adhibent voces verbi, & conceptionis intellectæ, vt adhibuit Auctor primo cont. Gent. cap.53. nomine verbi accipitur id, ad qđ immediate terminatur actus intelligendi, vel ſit aliquid realiter diſtinctum ab intelligente, vel à re intellecta, vel ſit res intellecta, vt eſt intellecta, vt iiſdem notat Ferrarien. & hoc modo diuina eſſentia dicitur verbum, vt intellecta, quæ eſt omnium ſimilitudo, quam ſolam intuens Deus, nihil eſt quod non intueatur, ſic interpretare Ariſt. 12. Diuinor. ſ.r. dicentem, Deum ſeipſum intelligere, alia verò quædam dignius eſſe non intelligere, hoc eſt, nihil intuetur extra ſe, tanquam in quo, & in medio; ſed omnia videt, vt qđ, vt obiectum, vt terminum quo modo eum interpretatur Auctor quæſt. de Veritate ſecunda, art.4. ad 5. & p.p. q.14. art.5. ad primum exponit D. Auguſtinus, ſimile quid proferentem lib 83. q.46. dum ſcilicet ait, Deum nihil extra ſe intueri; Vel dicas cum eodem Auctore, ad locum illum 12. Diuin. mentem Ariſt. eſſe, vt Deus nil aliud à ſe intelligat, quippè qđ ſit perfectio ſui intellectus, vel qđ ſit primo ab ipſo intellectum, vt expoſuiſſe ibidem videtur Alenſis, & illud certè fuit Ariſt. conſilium, nam ideo probat Deum ſe tantum intelligere, quoniam cum intellectum ſit perfectio intelligentis, aliud à Deo eſſet perfectio Dei, hoc autem verum eſt de obiecto primario, & qđ ſpeciem præbeat intellectioni, & quo ad ſuam ſimilitudinem, ac ſpeciem, non quo ad ſubſtantiam, quo modo verum eſt, nihil aliud a Deo intelligi, qm̃ diuina eius eſſentia eſt obiectum primarium, & omnia in illa intuetur. Et quamuis Themiſtius 3. de Anima c.45. dicat, Deum non intelligere mala, neq. priuationes, cui & Genua adhæſit in via Ariſtot. ſuper 25. eiuſdem libri; audiendus tñ non eſt, vnde Genua. — Secunda Concluſio. — Summa Dei ſimplicitas. — D.Thom. — Ferrarien. — Ariſtot. — D.Thom. — Alenſis. — Themiſt.

&

& idem Themiſtius paraphraſi ſua à 12. Diuinor. poſt multa de intellectu, & intellectione primæ cauſæ, ait tandem, primum intellectum eſſe principium omnium eorum, quæ ſunt, & hæc ab eo cognoſci, conſtat autem, qđ non omnino perfectè ea agnoſceret, niſi quæ eis accidunt intelligeret, de quorum numero ſunt, & mala, & priuationes. Accedit, qđ huiuſmodi aliquo modo participat ens, & ſi non aliud, ſaltem rõnis, & Albertus 11. Diuinor. tract. 2. c. 34. de mête Ariſt. ait, diuinas intelligentias intelligere priuationes, veluti ars ſit peccata artis, per hoc, quia formam artis non habent perfectam; Sed quicquid fuerit de aliquorum philoſophorum ſententia circa diuinum intellectum eiuſdemq. intellectionem, id nihil ad rem, de qua nunc agimus, attinere conſpicitur.

Alb. magn.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Quomodo ad idem Angelus.

Concluſio. Caietanus. Quantifaciat Caietanũ Auctor.

SIt prima, vel tertia concluſio: Angelus in illa cognitione, qua ſe intelligit, non format ſpeciem expreſſam. Hæc concluſio eſt contra omnes commemoratos Auctores art. huius quæſt. 2. eam tñ vnus docet Caiet. p. p. quæſt. illa 27. & art. illo primo in ſolutione tertiæ difficultatis, cui Bannes eodem loco ait conſentire viros plurimos, & doctos ex Thomiſtis, & præcipuè doctiſſimum Melchiorem Cano. At vbi non adeſt Auctor in contrarium in conſimilibus difficultatibus, quæ citra hæreſis, aut vllius temeritatis notam pro vtraque parte tueri valent, vnus Caiet. mihi pro omnibus eſt, &c.

Prior ratio pro Concluſione.

Sed probatur primò, qm̃ obiectum angelici intellectus eſt immateriale, eſt præſens, eſt coniunctum, & per identitatem, quæ præcipua eſt coniunctio, imò non coniunctio, ſed identitas, eſt intra ipſum intellectum angeli, ergo fruſtra penitus formaret ſibi de ſe verbum, nota eſt conſequentia, quoniam vt patuit, ad nihil aliud ponitur verbum, niſi vel vt immateriale, vel vt præſens, vel vt intra intelligentem obiectum conſtituat. Sed qui contrariam ſententiam defenſant, hæc omnia ferè concedentes dicunt, poni debere expreſſam ſpeciem in angelo, qm̃ eſt terminus intrinſecus intellectionis, & de ratione intima cuiuſuis intellectionis; Sed iam ex art. 6. conſtat, ipſam intellectionem formaliter eſſe terminum, & effectum, quare termini non eſt terminus, rurſus vidimus, huiuſcemodi ſpeciem eſſe per accidens terminum intellectionis vt ſic, licet huius, & illius intellectionis poſſit eſſe terminus per ſe, ac neceſſarius, terminus autem intellectionis per ſe, iam aſſignatus eſt, (intellectionis inquam cauſaliter, & antecedenter ſumptæ,) vt videlicet intelligens ſit res intellecta, qđ optimè ſaluatur in angelo, & verius, quàm in noſtro intellectu, cũ noſter intellectus dum aliquid intelligit, eſt res intellecta in eſſe ſolum intentionali, merito ſpeciei, in angelo autem verè, ac realiſſimè, merito ipſiuſmet rei immediatè, abſque vlla ſuperaddita ſimilitudine. Vnde Ariſtot. duodecimo Diuinor. 51. dicebat, in abſtractis à materia idem eſſe intelligens, & intellectum, quod prædocuerat tertio de Anima 15. & vltra ea, quæ de hoc Ariſtot pronunciato dixi in quæſt. de cognitione ſingularium ad finem primæ concluſionis, cõſtat, qđ ex eadem radice, qua quid habet in abſtractis rationem intelligentis, habet & rationem intelligibilis, ſunt enim ſubſiſtentia, & à materia, quæ obſtat intellectioni immunia, qđ ſi forent idem intelligens, & intellectum in ipſis rõne ſpeciei, & ſimilitudinis, tunc nihil particulare de ipſis pronunciaretur, nam & in re-

Defenditur.

Ariſtotel.

In rebus materialibus intelligens homo lapidem, eſt lapis merito ſuæ ſpeciei, quocirca in abſtractis à materia ſunt idem qđ intelligit, & qđ intelligitur, ſcipſis, in eſſe rei & naturæ, & non manere alicuius ſpeciei ſuperadditæ, velut in noſtro intellectu contingit, quare cum in intellectione, qua ſeipſum nouit angelus, idem ſit qđ intelligit, & qđ intelligitur, & in eſſe intelligibili, & in eſſe reali, (hæc.n. duo eſſe in abſtractis conuertuntur,) ſequitur, vt nullam formet ſpeciem, ſed ad ſeipſum nullo medio intercedente terminetur intellectio; Non ignores tamen, qđ ſi ſermo ſit de ſuppoſito intelligente, idem realiter ſunt intelligens, & angelus qui intelligitur, vt facilè patet, at ſi loquamur de potentia, quæ immediatum eſt principium intellectionis elicitiuum, ſic realiter differt à re intellecta, qm̄ potentiam illam in genere qualitatis ſtatuimus, & ex conſequenti accidens à ſubſtantia angeli intelligentis realiter diſtinctum, ſed hæc nihil obſtant, nā loquimur de eo qđ intelligit & qđ intellegitur, intellectiuam aūt potentiā conſtat, non eſſe eam quæ intelligit, ſed qua intelligens intelligit. *In abſtractis materia quomodo intelligens ſit res intellecta.*

Præterea, Auctor ſecundo cont. Gent 98. declarans exactè modū, quo vna ſubſtantia ſeparata cognoſcit aliam, propè finem ait, quòd ſubſtantia ſeparata ſeipſam intelligit per eſſentiā ſuā & ſubdit ſtatim, qđ ſecundum hoc, idem eſt in ipſis intellectus, intellectum, & intelligere, quæ erat Ariſtot. auctoritas mox allegata, quam & eodem cap. recenſuerat; propoſitionem itaq. Ariſtot. vniuerſaliter de abſtractis prolatam reſtringit, quando ſubſtantia ſeparata cognoſcit ſeipſam, igitur de mente ipſius, angelus in ſui cognitione non format verbum, alioquin idem non foret intelligens, & intellectum, cum potiſſimum, verbum ſit obiectum intellectionis, & vt qđ intelligatur, vt patefeci ad aures eius, & vt oēs ferè nobis in hoc aduerſantes docent. Qđ ſi quis ad illud confugeret, vt diceret, ipſum fore accipiendum de eſſe intelligibili, vt ſcilicet in tali eſſe ſint vnum, & idem intelligens & intellectum. Aduertat iſte ex multiplici capite aberrare, primò namq. & Ariſtot. & Auctor nihil peculiare de abſtractis pronunciaſſent, vt paulò ante deducebam, ſecundò, non erat cur Auctor dictum Philoſophi ad intellectionem ſubſtantiæ ſeparatæ in ſui cognitione limitaſſet, qm̄ & quando aliam intelligentiam, & quoduis aliud à ſe cognoſcit, eſt idem in eſſe intelligibili cum illis, tertiò, dum ſeparata ſubſtantia aliam à ſe intelligit, in tali intellectione locat ſpeciem ſuperadditam, non aūt quando ſeipſam agnoſcit, ergo de eſſe naturali, ac rei intelligit. Accedit, qđ idem Auctor pr. p. quæſt. 56. art 1. vbi accuratè inquirit, an angelus cognoſcat ſeipſum, & potius modum, quàm an eſt talis cognitionis inueſtigat, quoniā nullus ſapiens dubitauit, num ſe cognoſceret ſubſtantia ſeparata, vt ibi adnotabat Caiet.) definit, qđ cognoſcit ſe per eſſentiam, ac formam ſuam naturalem, nulla addita ſpecie, at ſi verbum formaret, iam ſpecies eſſet addenda; de qua tamen nec verbū habet; Et quamuis argumentum à negatione non ſit conuincēs, qđ tamen Doctor aliquis longè celeberrimus materias omnes ad viuum reſecans, in re nobili de angelorum cognitione, hanc expreſſam ſpeciem reticuerit, quæ tamen ſi ab ipſis formaretur, potiſſima eſſet in eorum ſerie, quæ ad intellectionē concurrunt, hoc non eſt de facili enunciandum, & qui illud profert, diminutionis nota Auctorem arguere videtur, at nedum diminutionis, ſed & falſitatis, qm̄ ipſo docente, qđ ſe per ſe cognoſcat, ſi ponatur ſpecies expreſſa ſuperaddita, iam non per ſe, at per hanc ſpeciem ſe cognoſcit, nullus enim negabit. qđ ſaltem eiuſmodi ſpecies cognoſcatur, vt quo. Quod ſi dicerent, ipſam poni vt terminum dumtaxat intellectionis, velut quidā eorum aſſirmare videntur, poſtulandum eſt, an ille terminus deſeruiat intellectioni, an non, ſi ſecundum, vanè formabitur, & tamen nihil fruſtaneum natura nouit, ſi primum, vel certè va *Alia ratio D. Thom.* *Difficultas aduerſas rationem. Multipliciter diluitur.*

quo, ſeu vt quod agnoſcatur, & cum ipſi nolint, vt quòd, relinquitur, vt quo; ergo non cognoſcit angelus ſe per ſeipſum, ſed merito illius ſpeciei, & nihilominus ijdem doctores cum Auctore loco nominato affirmat, angelũ ſe per ſeipſum cognoſcere. Neque quis mihi occurrat, ly *per* denotare principium, & ſic negare ſpeciem ſolùm impreſſam, nulla eſt hæc reſponſio, quoniam ly *per* denotat quamcumque cauſalitatem, & quodvis medium, rurſus argumentum de nota diminutionis manet in robore.

Alia ratio. Inſuper, aduerſarij omnes, Ludouico Molina excepto, negant in ſenſatione produci ſpeciem expreſſam, ergo neque in angelo dum ſe intelligit erit ponẽda, patet conſecutio, quoniam & in hoc caſu obiectum eſt apprimè præſens, ceu & in ſenſu, vt patet, quòd ſi dicatur poni, vt terminus intellectionis, quoniam quicũque intelligit, ex eo quod intelligit, &c. ponatur itaque & in ſenſu, q̃m quicumque ſentit, &c. & hoc argumentũ auctor iſte, qui in ſenſu etiã ponit ſpeciem expreſſam, (contra omnem rationem,) meritò adducit in Ferrarienſem, & alios, volentes talem ſpeciem produci ab angelo, non à ſenſu.

Quarta rõ. D. Thom. Rurſus, ex Auctore quæſt. 8. de Veritate, art. 6. ad ſeptimum, angelus eſt ſemper in actu cognitionis ſuæ eſſentiæ, & ſic omnes ferè Thom. docent, & etiã qui nobis hac in re aduerſãtur, ſaltẽ de facto, quicquid fuerit, nũ à tali cognitione poſſint ceſſare, quare ſemper vbi angelus creatus eſt, ſe cognouit, cognoſcet, at ſi ponatur tale verbũ, abſonũ valde apparet, ſtatuere eiuſmodi verbũ æterno tempore à parte poſt perdurans, & qđ actu ſemp intellectioni deſeruiat, cũ tamen de ipſo vbiq; dicatur, nõ diu permanere, ac differentiã ſpeciei impreſſæ, quæ ſemper manet, at hoc modo æque manebũt impreſſa, expreſſa ſpecies, & accidens omnino ſuper additum perpetuũ in ipſo angelo vltra potentias, & actiones, & impreſſas ſpecies, de quo nullus vmquam locutus eſt, locabitur.

Poſtrema rõ. Sed & illud negligendum non eſt, quod hæc concluſio apud omnes philoſophos eſt receptiſſima, vt cõſtare poteſt ex oĩbus ferè, qui circa finem 12. Diuin. ſcripſerunt, imò in via Ariſtot. permulti, nullũ omnino volunt ponere accidẽs in Intelligentijs, quamuis fallantur, de qua re perpauca ſequenti concluſione dicam: quare illud ſaltem in propria ipſarum cognitione debemus ſaluare, vt nullum nimirum ſuperadditum accidens conſtituamus; Quòd ſi dicant, ſe hãc opinionẽ defenſare in Theolog. & in veritate ſic ab ipſis exiſtimata, quicquid fuerit de philoſophis, meminerint iſti, qđ in rebus illis, quæ nullatenus ad fidei ſanctæ integritatem faciunt, & quas quiſq. pro ſuo captu abſq. vlla fidei iactura, & amplecti, & reijcere valet, in magnam cedere theologorum dignitatẽ, ſi philoſophis conſentiant, ſic enim ab ipſis non irridentur, perperam cenſentibus, qđ omnia alia leuibus rationibus ducti profiteantur; qđ certe vnus inter alios ex aduerſarijs aduertere debebat, qui documentum hoc de omni, quæ maior poſſit theologorum cum philoſophis conſenſione ſuper art. 4. q. 10. p. p. tradebat, hinc non debebat hac in re ab omnibus philoſophis recedere, à quib. tamen in hoc recedens ab Auctore etiam, & à veritate receſſit, vt planius adhuc fiet in argumentorum confutatione.

Dicamus itaq. qđ velut eſſentia propria angeli in ſui cognitione vices gerit ſpeciei impreſſæ, vt totus cœtus Theologorum tradit, vniendo nimirũ obiectum cognoſcendũ cum potentia cognoſcente, (quippè qđ vnum munus eſt ſpeciei impreſſæ, vt ſic, omnia verò alia ei accidunt,) ita & munus obit ſpeciei expreſſæ, quoniã eſt ſubſiſtens, ab omni materia immunis, ac proinde actu de ſe intelligibilis, abſque vllius ſpeciei interuentu; Non eſt autem ignorandum, qđ intellectiua angeli potentia, vt ſupra innuebatur eſt principium immediatè, ac proximè elicitiuum intellectionis, nõ autem ipſa eſſentia, niſi remotè, &

radi-

radicaliter,quippè quæ concurrit vt fons, & radix intellecta in actu, vt enim ſi floreret ab eſſentia,cui foret coniunctum obiectum per ſpeciem impreſſam, eliceret intellectionem,ita & multo magis fluit ab eſſentia ſola, quoniam ſeipſa magis vniuit obiectum ſibi,quàm feciſſet ſpecies impreſſa,ſi adfuiſſet,qm̃ hæc,& per informationem,(ſupponitur enim,qđ foret accidens,) & in eſſe intelligibili tantũ,illa verò per identitatem, & in eſſe tum intelligibili, tũ naturali,ſic eſſentia angelica gerit vices principij formalis, ea rõne, qua vnit intimè ſeipſam cum potentia intellectiua, non aũt quatenus ab ipſa fluat intellectus determinatus ad ſui cognitionem, nam ſub hac ratione ſe habet vt fons, & radix,quocirca eſſentia nõ erit ſubordinata intellectui, quamuis intellectio ſit actio vitalis ab intellectu proueniens,quoniã ſpecies intelligibilis non concurrit ad intellectionem, quatenus eſt actio vitalis vt ſic, ſed quatenus eſt talis actio,nam ſpecies,ſpeciem dat,& modum intellectioni, non ſubſtantiam, non enim facit intellectionem, ſed huius,& illius obiecti intellectionem, neq. ſequitur, qđ adhuc ſubordinetur intellectui eſſentia eadem angeli, quamuis vt obiectum concurrat ad ipſum intellectum, quoniã concurrit non inhærendo, adde qđ nedum vt obiectum concurrit, ſed vt cauſa remota,& radix, cui ſubinde coniunctus intellectus notitiam elicere valet, vt potius dicendum eſſet, intellectiuam potentiam eſſe ipſi eſſentiæ ſubordinatam. At de modo,quo angeli eſſentia concurrat vt ſpecies intelligibilis, profundè p.p.q.56.agitur,neq. hic eſt locus,vt plura ad hoc adferantur.

Quæ diximus de cognitione angeli reſpectu ſui ipſius,dicas & de cognitione illa naturali,qua cognoſcit Deum, quoniam eſſentia ſua eſſentialiter eſt effectus Dei,& ſic per illam ſufficiẽter Deum abſq. vlla addita ſpecie nouit; quẽadmodum enim dicunt Theologi, angelum per eſſentiam ſuam vices ſpeciei gerentem ſeipſum agnoſcere, ita dicunt, per eandem eſſentiam idipſum muneris exercentem cognoſcere, (loquendo ſemper de cognitione naturali) Deum, & ſimiliter eſſe ſemper in actuali Dei cognitione, quare neque in hac intellectione locum habebit ſpecies expreſſa, &c. *Quomodo naturali cognitio ne agnoſcat Deum Angelus.*

Sit ſecunda, vel quarta concluſio: Angelus in aliorum intellectione format ſpeciem expreſſam. **Secunda cõcluſio.**

Enimuero, quemadmodum ex cõi Theologorum ſententia, impreſſit Deus eorum mentib. ſpecies ſuperadditas,quibus alia à ſe cognoſcerent, ſic ex vi illarũ ſpecierũ,dum quiuis eorum ad actualem alicuius obiecti notitiam ſe conuertit,format hanc ſpeciem,quæ actu completo,& ſecũdo rĕpſentet ſibi obiectum,qm̃ ſpecies illæ inditæ non niſi per modũ actus primi, & habitus offerũt ſibi ea,quorũ ſunt ſpecies,& in hac concluſione Theologos illos oẽs conuenire arbitror,qui ſpecies expreſſas ad intelligendum concurrentes ponunt.

Scias verò,me loqui de perfecta,& abſoluta notitia, nam quo ad cõem quandam cognitionem cũ & ſuperiora, & inferiora ſint in angelo, illa participatiuè,hæc aliquo modo eſſentialiter, hoc eſt,non perfectè,aut ſecundũ propriã rõnem,ſed iuxta rõnem quandã cõem,vt docet Auctor p.p.q.55.art.1. ad tertium, idcirco intuens angelus eſſentiam ſuam, (qđ facit abſque vlla addita ſpecie,põt dici, qđ omnia quodammodo intueatur, ſed modo ſermo eſt de cognitione perfecta,atque omnino diſtincta. *Qua rõne ſint omnia in Angelo.* **D. Thom.**

Dixi omnes Theologos conuenire in hac aſſertione, nam fortaſſis philoſophi reclamabunt,moti auctoritate Ariſt. 12.Diuinor.51. dicentis, in abſtractis à materia idem eſſe intelligens, & intellectum, vnde Themiſtius prope finem cap.73.tertij de Animã videtur innuère, angelos, quos ibi vocat animalia cœleſtia intelligere alia, ea rõne, qua ſunt cauſæ generantes effecta, vnde euenta **Ariſtotel. Themiſt.**

Simplic.
Auerr.
Alb. magn.
D.Auguſt.

ſua cognoſcunt,hoc eſt, vident ſe eſſe cauſas rerum,ideo dum vident ſe, vident res. Simplicius verò in fine 29.com.eiuſdem libri dicebat, Intelligentias, vtpotè dæmonia,& cœleſtia animalia,ac diuina intelligere alia intrinſecus, hoc eſt,ex ipſorum natura. Auerroes illa ſua magna diſputatione 3. contra Algazelem protulit,Intelligentias noſſe alia, quoniã ſunt cauſa ordinis, & diſtinctionis rerum. Magnus quoque Albertus vndecimo Diuinor. tract. 2. ſub initium cap.33.de mente Ariſtot ait ſeparata entia intelligere ens cauſatum per illum modum, quo ſunt cauſæ ipſius, & dat exemplum de intellectu practico, & de arte,& nullam ſpeciem eis additam dare videtur, & colligit in fine capitis, inſufficienter dixiſſe Themiſtium,intelligentias cognoſcere res, ex eo, q̃d ſint cauſæ rerum, niſi determinetur modus cauſalitatis. Demum philoſophi propè omnes nullam videntur ſpeciem additam locare in intelligentijs, at decipiũtur,quoniã Theologi vniuerſi eaſdem in ipſis conſtituunt, & D. Auguſt.2. ſuper Geneſim ad literam cap 8. docet, Deum menti angelicæ impreſſiſſe rerum ſimilitudines,quas in eſſe naturali produxit, & idem Albertus prima par. ſummæ de quattuor cœuis vt theologus, & iuxta veritatem loquens,quæſt.de intelligentijs angelorum art.2. in ordine 12. ponit in ipſis ſpecies omnium rerũ inditas. Dictum verò Ariſtot.12.Diuinor.accipiendũ eſt,quando intelligentia cognoſcit ſeipſam,& eſt valde aduertendum,quæ omnia toto illo contextu, & capite profert Ariſt. de ſumma ſimplicitate, ac perfectione primi intellectus,& primæ intelligentiæ, non eſſe ita per omnia ad alias intelligentias expendenda, aliàs adæquarent reliquæ intelligentiæ primam in nobilitate, ac ſimplicitate, q̃d falſum eſt, quodq. Auerroes memorata diſputatione reijcit. Vel dicamus, philoſophos illos fortaſſis accepiſſe de cognitione illa communi, qua intuens intelligentia ſeipſam, intuetur & alia,nam tandem ex eo, q̃d ſint quadã viæ cauſæ rerum, ac diſtinctionis, & ordinis,non ſequitur clara, atque perfecta notitia, ſed communis dumtaxat. At de abſtractorum ſimplicitate, in annotationibus, & quæſtionibus ad caput ſequens huius libri erit non obſcura tractatio.

Quomodo accipiendus Ariſtoteles.

Recentioris placitum.
Impugnatur.
D.Thoma

Quamuis itaque Intelligentiæ ſint ſibi adinuicem præſentes præſentia rei, non tamen præſentia ſufficienti obiectiua,vnde non per ſeipſas,ſed per additas ſpecies,vna cognoſcit aliam. Neque vel parum mouearis,ſi quidam nouiſſime docuerit ad articulum ſecundum quæſt.56. primæ partis,q̃d dum à ſe inuicem duo angeli non diſtant,vnus poſſit alium intuitiuè cognoſcere per ſubſtantiam illius concurrentem in ratione ſpeciei intelligibilis, hoc enim eſt & contra Auctorem,quem tamen ibi vir iſte exponit, & contra veritatem, quoniam illa eſt præſentia rei, non obiecti, & ſupponit, localem diſtantiam impedire cognitionem in rebus ſeparatis, q̃d eſt falſum, vt oſtendit Auctor eadem prima par.quæſt.89.art.7.& 2.con.Gent.96. & rurſus ſupponit, angelicum intellectum recipere ſpecies à rebus, cum tamen de mente Auctoris, ac nobiliorum Theologorum,non per ſpecies acceptas, ſed eis connaturales intelligat, quod magnam intelligentiarum præſtantiam declarat. Sed de his aliàs,maneat veritas concluſionis. Intelligentiam intelligendo alias intellectione diſtincta, & propria formare ſpecies expreſſas,velut & impreſſas ad hoc habet à natura auctore,&c.

[*********]

CAPI.

ARTICVLVS NONVS.

Quomodo ad idem homo in ſtatu patriæ,& viæ.

SIt prima,vel 5.concluſio: Beatus in cognitione beatifica nõ format verbũ. Concluſio.
Hæc concluſio eſt Caiet.p.p.qu.12. ar.2. & quæſt.illa 27. art.1.& Romani Caiet.
Ægidij quolibeto quinto, quæſt.9. vbi eam probat, tùm ex præſentia tùm ex Ægidius.
actualitate,tùm ex infinitate obiecti,& hanc ita reor eſſe mentem Auctoris,vt
qui oppoſitum ſuſpicetur,à ſententia eiuſdem omnino recedat. Clarè ſiquidem D.Thom.
priori loco nunc citato triplici rõne probat,per nullam ſpeciem creatam poſ-
ſe diuinam eſſentiam videri.at neminem latet,tale verbum ſi à beato formare-
tur,qđ eſſet ſpecies creata,quare,&c. Neq. ſatisfacit,qđ adfert Ferrar.1.cont. Ferrarien.
Gent.cap.illo 53.poſſe.ſ.dici,vt loquatur de ſpecie expreſſa, quæ eliciatur à
forma creata,non aũt de ſpecie, quæ exprimatur à forma increata, & infinita,
qualis foret ſpecies expreſſa in beato,qm̃ eam eliceret in virtute formę increa-
tæ,diuinæ.ſ.eſſentiæ ſibi vnitæ,non valet,inquam,hæc reſponſio,tùm qm̃ tan-
dem ſpecies illa foret creata,& ſic idem. qđ prius, quamuis.n.intellectui beati
ſit diuina eſſentia in rõne formæ intelligibilis vnita, finitè tñ participatur à
beato, vnde nequit ſpeciem elicere infinitam, tum qm̃ poſset pari via dici, qđ
virtute diuina daretur eiuſmodi ſpecies impreſſa creata,& potiori rõne poſſet
dici qm̃ ad eam acti. è eliciendam non cõcurreret beatus,(ſpecies profectò im-
preſſas non producit intellectus, ſed recipit,) vnde tota efficacia tribueretur
Deo, in ſpecie verò expreſsa multũ tribuerertur intellectui beato, actiuè illam
eliciẽti,vnde rõ D. Tho.hac via admiſſa omnino infirmaretur, tum quoniã ra-
tiones illæ tres,quæ ꝓbant de ſpecie impreſsa,pariter, & à fortiori,vt veriſſi-
mè ibi ait Caiet.probãt de expreſsa,nam & expreſsa hæc ſpecies erit ordinis
inferioris,vt deducit prima,nõ erit ſuũ eſſe,vt dicitur in ſecũda,& erit limita-
ta,vt colligit tertia rõ,quare impertinẽs eſt,qđ adducitur pro reſponſione.

Dixi cum Caiet.has rõnes à fortiori procedere de ſpetie expreſsa, quoniam
ſi nequeat dari impreſsa, quæ tñ poni poſset repræſentatiua per modum actus
primi,& habitus, & imperfectè, multo minus erit aſſignare expſsam, quæ re-
preſentet in actu ſecũdo vltimato,& perfecto. Et prætcrea,admirabile ſemper
cuique bene conſideranti apparebit, qđ abſolutè, & vniuerſaliter negantem
poſitionem adferat Auctor de ſpecie creata, & tamen cum duæ tantum ſint
ſpecies,quæ repræſentent,altera impreſsa, altera expſsa,poſſit adeſse ſpecies
expreſsa,& de hac nulla ab ipſo fiat commemoratio, quæ tamen expreſſius,vt
dicebat̃ repræſentaret. Rurſus,ibidẽ dicebat,qđ dicere, Dcũ per ſimilitudinẽ
videri,eſt dicere,diuinã eſſentiã non videri,qđ eſt erroneũ. Reſpõdet Ferrar.
hoc accipi de medio extraneo omnino à cognoſcente, & ab actu cognitionis,
verbum aũt foret intrinſecum vtriq. &c. At ridiculã propoſitionẽ adduxiſset
Auctor,qñ dixit,mediũ in quo tollere immediationẽ, quis.n. hoc dubitet de
medio ꝑrſus extraneo? & præterea, ſpecies impſsa eſt ne quid extraneũ à co-
gnoſcẽte,& à cognitione? nõ vtiq. quare igitur ſi hæc ſpecies intrinſeca vt-
riq. accederet,nõ videret diuina eſſẽtia,& cũ ſpecie expræſsa videretur? Nõ
adfero reſpõſiones Torres,tũ qm̃ ab alijs impugnatæ manẽt, tum qm̃ ex his &
ipſæ ruũt,tum deniq. quoniã non attingũt ſcopũ, nã rõnes Auctoris penſandæ Torres.
ſunt,quibus negat, ſimilitudinem vllam creatam poſsę repræſentare Deum, &

potiùs

potiſſimum prima, quæ ex vi repræſentationis procedit, quæ vt dictum fuit, æque,ac magis etiam procedunt de ſpecie expreſſa.

Nonnullorum opinio contraria D.Tho.

Nec te conturbent quidam recentiores, qui illo ar. Auctorem exponentes, & ipſi omnino contradicentes,cenſent poſſe dari ſpeciem creatam impreſſam, repræſentantem diuinam eſſentiam; nam præter illa,quæ ibi à Caiet. habes, & à Capreolo in 4.diſt. 49.q.5.circa primam concluſ. & à Ferrar. 3. con.Gent 49 pro ſolutione obiectionum Aureoli,illud quoq. aduertas, qđ ſpecies intelligibilis aliquid claré repræſentans, vt eſt ex parte rei,oportet vt ſit vel æque, vel magis immaterialis,quàm ſit res ab ipſa repræſentata, aliàs non adiumēto, ſed impedimento foret intellectioni; Sic dicito, qđ quoniā nulla creata ſpecies,quæuis illa fuerit, pōt hoc habere,vt Deum vel ſuperet, vel exæquet in immaterialitate,ea propter nulla talis ſpecies,eum vt eſt poterit repræſentare. Illud ēt cogita, qđ talis viſio eſt obiecti infiniti, vnde nulla finita ſpecies ad id valet perducere,neq.obſtat,qđ finitè videat beatus,qm̄ ex parte obiecti,nō ex parte modi metiēda ē actio,& hoc duplici fūdamēto, nullū argumen.nō ruet; At alias in expoſitione p.p Auct. vberius de his, & de alijs fauēte Deo diſſerā.

Defenditur D. Thoma.

Præterea,pro concluſione ſic arguo, Diuina eſſentia eſt forma in eſſe intelligibili in intellectu beati gerens vices ſpeciei impreſſæ,ſublatis omnib. imperfectionibus,vt docet ibidem Auctor ad tertium, quem ſequuntur aduerſarij.at quis amabo dicat,diuinam eſſentiam vniri intellectui beato, ea ſolum rōne,vt in actu primo,non aūt prorſus abſoluto repræſentet ſeipſam intellectui? qđ ſi ſufficientiſſimè ſeipſam vniat, ad quid formabitur ſpecies expreſſa? Sed ſi dixerint,non ob repræſentationem poni verbum,ſed vt ſit terminus intellectionis,iam ex art.immediatè præcedentibus patet ēt, atque ēt vanitas huius reſponſi. Accedit,quòd expreſſam hanc ſpeciem nullus aſſignauit,ſed docent oēs viſionem beatificam terminari immediatè ad diuinam eſſentiam, quapropter nullum medium,vel quo,vel qđ in tali intuitu ponendum eſt. Deniq. adeſt ratio,quæ & beatum,& angelum æque probat non formare ſpeciem hanc, non enim multiplicanda ſunt entia abſque neceſſitate, & vanè fit per plura,qđ paucioribus pōt abſolui, vt elici pōt ex 1.Phyſ.56.ſed abſque eiuſmodi ſpecie,optimè ſaluatur, beatum videre Deum & angelum ſeipſum noſſe, vt patuit, & rurſus manifeſtum fiet ar.ſeq. hinc otioſa penitus deprehenditur hæc ſpēs.

Scias aūt facile, me tota hac concluſione locutum eſſe de beato formaliter reſpectu beatificæ viſionis,non aūt cognitionis naturalis, vel reuelatæ, &c.

Vltima concluſio.

Sit ſecunda, vel ſexta concluſio: Noſter intellectus corpori coniunctus,vel homo,viator in omni ſua intellectione actuali, atque perfecta format ſpeciem expreſſam, etiam dum cognoſcit ſeipſum. Quoniam licet anima ſit ſibi ipſi præſens ſemper præſentia rei, & loci,non tamen præſentia, quæ ſufficiens ſit ad actualem notitiam,quæ ſolet vocari præſentia obiectiua, ſic & ſpecies,& habitus,qui ſunt in ipſa,patet eſſe ſibi præſentes præſentia loci, non tamen ea ſemper cognoſcit,quoniam per impreſſas ſpecies non offeruntur in actu completo;Et quidem hanc concluſionem docent omnes, qui verbum vmquam poſuerunt, & eandem patefecerunt, quæ omnia ferè ab artic. tertio vſque ad ſeptimum allata ſunt; Ita omnia loca accipiantur de neceſſitate huius conceptus,qui licet extrinſecus ſit intellectui,cùm non ſit de eius eſſentia, non eſt tñ extrinſecus ab ipſa intellectione, cùm intelligere hominis corpori huic coniuncti nequeat abſque hoc conceptu compleri,vt docebat Auctor q. 8. de potentia Dei,art.1 ſic qm̄ a nobis obiecta ſunt abſentia,& in ſe materialia,oportet reddi præſentia,& immaterialia, quippè qđ non euenit, niſi beneficio vtriuſq. ſpeciei,& impreſſæ videlicet, & expreſſæ, & ſicut à propria cognitio-

D.Thom.

ne

næ angelica, & beatifica ſemouebamus conceptus iſtos, propter rerum obiectarum præſentiam, & ſpiritualitatem, ita ob materiam, & eorum abſentiam à noſtro intellectu, eos de neceſſitate in nobis conſtituimus, &c.

ARTICVLVS DECIMVS.

Confutantur argumenta articulo ſecundo adducta.

Primo argumento, qđ propoſitioni illi Auctoris peruulgatæ innititur, dicēdum eſt, ly *quicumque* diſtribuere pro homine viatore, non autē vel ꝓ beato, vel pro angelo, & eſt ſenſus, quicumque homo corpori vnitus intelligit, format in ſe conceptum rei intellectæ, eſt igitur vniuerſalis illa propoſitio in ſubiecta materia de intellectu humano, quo ad cognitionem naturalem, & non indefinita, vt dicebat prima impugnatio. Qñdo aũt ſecundò additur, qđ de ſanctiſſima Triade loquens Auctor, illam protulerit, nihil obſtat, qm ex his ſēſibilibus vt licet, in cognitionem diuinorum deuenimus, qđ ſi neceſſaria foret propoſitio, iam aliqua via naturali probaretur qualitas perſonarum in diuinis, qđ non eſt aſſerendum. Scio reſponſiones, quæ dari conſueuerunt, & qđ Fides nobis reuelaſſet oppoſitum, & qđ valeat de cognitione naturali, & creata, ſed faciliori via ab his expedimur, dum cum Caiet. p.p. qu.27. art.1. dicimus, propoſitionem hanc non eſſe ſcitam vniuerſaliter, non tñ abs re adducitur, qm eiuſmodi rōnes ſunt ſuadentes, non conuincentes. At videant aduerſarij, an talis propoſitio vt iacet adducatur ad concludendam proceſſionem Verbi in diuinis. Profecto quicumque intelligit in humanis format conceptum, vt per ipſum intelligat rem ſibi obiectam, at non hac ratione Pater format Verbum, vt vidimus in 1. concluſ. Rurſus, ſi teneret vniuerſaliter præfata propoſitio, iam probaretur, & Filium, & Spiritum ſanctum, dum intelligunt formare verbum, qđ nulla via eſt admittendum.

Senſus axiomata D.Thomæ.

Caiet.

Ad ſecundum, qđ videtur palmarium, ex teſto articulo patet reſponſio, ſed primò dico, non ita exaggerari debere hoc argumentum, vt videatur contradictio, quòd per actionem immanentem nihil producatur, cum illam propoſitionem pronunciauerit 1. Ariſtot. 9. Diuinor. 16. cum eam abſolute veram acceperit Scotus, Durandus, & alij viri acutiſſimi, cum & Caiet. & alij Thomiſtæ percelebres eam in aliquo ſenſu admittere videantur, dũ dicunt, permiſſiuè per eiuſmodi actiones aliquid poſſe produci, quare dant, aliquando nihil per illas produci. Dico ſecundò, omnem actionem habere terminũ, vel per ſe productũ vel aliunde. Dico tertiò, actiones immanentes eſſe potius qualitates, quàm actiones, vnde omne argumentũ ex natura actionis deſumptum, in his nullum eſt, vt ibidē dixi. Dico vltimò, qđ accipiēdo intellectionē cauſaliter, & antecedēter, iã oſtēdimus, qd pro termino ſibi ſit aſſignandũ, qđ ſi dicatur, aſcribi debere verbũ, iam in conſecutione patet interuenire fallaciã conſequentis, &c.

Scotus.
Durandus.

Quod adfertur pro confirmatione, rē videlicet nos cōcipere, dum eã intelligimus, cōcede, ergo aliquo conceptu, dico, vel conceptu, qui ſit alius à re cōcepta in eſſe naturali, vel qui ſit ipſamet res in eſſe cognito, primũ non eſt neceſſariũ, ſecundũ in omni intellectione locum habet, quod ponimus, & nos.

Ad tertium, in quo tria inuoluuntur, colligitur ad ſingula reſponſio ex doctrina tradita, nam quo ad primum, anima eſt quidem ſibi pſens præſentia rei, non autem obiecti, vt poſtrema concluſione dicebatur, & quamuis ſecundum ſe

ſit

Qua præſentia ſit ſibi præſens anima. ſit immaterialis, & non minus in propoſito, quàm ſint ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ tamen huic corpori alligata, nihil pōt intelligere, niſi medijs phantaſmatibus, hinc requiritur eius ſpecies, qđ locū non habet in angelo, & in homine beato. Et mirum eſt, quomodo Thomiſtæ motiuum hoc de anima adducant, cum tñ *D. Thom.* Auctor ſub initium c.98. 2. con. Gent. oſtendat, & expreſſè doceat, alio modo intellectum noſtrum ſe intelligere, & alio modo intelligentiam noſſe ſeipſam, quoniā ille per ſpeciem, cum ſit potentia intelligibilis, hæc per ſeipſam, quoniā actu eſt intelligibilis, &c. Secundum motiuū, qđ efficax cenſebatur, prima cōcluſio omnino debilitauit, cum alia longe rōne formet verbū Pater in diuinis, quā formet creatus intellectus, ille. n. ex pleniſſima, & comprehenſiua omniū cognitione, & ex naturæ fœcunditate, hic verò vt intelligat, &c. Qđ vltimo loco adferebatur, ex proceſſu quæſt. conſtat, nihil officere, qm̄ non ſufficit p̄ſentia obiecti merito ſpeciei impreſſæ eius actualem omnino notitiam.

Quartum facile ſoluitur, quoniam angelus noſcens ſeipſum, ſe cognoſcit, vt eſt à parte rei, nimirum hic, & nunc exiſtentem, & ab actuali exiſtentia nullatenus abſtrahentem, qđ ſi adhuc ex impoſſibili cognoſceret eſſentiam ſuam, vt abſtractam ab exiſtentia, cur eadem eſſentia non poterit ſe ipſam ſibi abſque alio conceptu repræſentare? an non eſt immaterialis? an non eſt eadem per identitatem? Quod autem adiicitur, friuolum valde eſt, neſcio enim, quomodo accidat angelicæ eſſentiæ, vt actu intelligatur, & vt actu terminet cognitionem ipſius angeli, cum & ſemper intelligatur, & ſit perpetuò coniuncta, & agente, ac paſſo debitè approximatis ſequatur actio, ex 8 Phyſic. 32. Sed concedamus, qđ de ſe non ſit actu intellecta, & qđ accidat ei, quatenus terminat actu cognitionem, ergo ad hoc requiritur conceptus, & ſpecies, nulla eſt hæc conſequentia, nam ſeipſa terminat, & ſemper terminat, quoniam angelus eſt ſemper in ſui actuali cognitione, vt auctor quoque huius argumenti docet, quare nulla opus eſt ſpecie.

Ad quintum, quod Auctoris alumnis difficilis certè ſolutionis apparet, & qđ non rarò animum meum hærere fecit, ſemel audiui à thomiſta peracuto *Prior ſolutio.* dari hanc reſponſionem, qđ quando ibi ait Auctor, intentionem intellectam in angelo non eſſe ſubſtantiam, quando ſe cognoſcit, intelligebat de exacta illa cognitione, qua angelus cognoſcit ſe, quatenus in ipſo ſunt ſpecies omniū rerum, ab eius eſſentia fluentes, non autem de quacunque ſui ipſius cognitione, conſtat autem, veriſſimum eſſe, quod ſi angelus debeat cognoſcere eſſentiam ſuam ſub ea rōne, qua rerum omnium ſpecies habet, & adeo prægnans eſt, atq. fœcunda, quod format intentionem, & quod illa intentio non eſt eius ſubſtātia, at loquendo de cognitione ſuæ eſſentiæ vt ſic, ſecluſis ſpeciebus non format verbum, & qđ ab eo intelligitur eſt eius ſubſtantia.

Iudicium de illa ſolutione. Hanc reſponſionem non omnino damno, quandoquidem in re difficili, aliquid adferre, qđ vel vmbram veritatis habeat, non apparet contemnendum, quoniam tamen ſupponit hæc reſponſio, ſpecies connaturales angelo, eſſe proprias eius paſſiones, qđ in controuerſia adhuc conſtitutum eſt, & forte pars negans probabilior eſt, Ideo difficilior apparet reſponſio, quàm argumentum cui adhibetur. Rurſus, ait ibi Auctor, quod angelus per ſe cognoſcit ſe ipſum, qđ ſi datam reſponſionem ſequamur, iam non per ſe, ſed per additas mille ſpecies ſe cognoſcet, & præterea intentio intellecta non erit angelo omnino intrinſeca, qđ tamen ibidem vult Auctor. Quo circa, licet quid veritatis poſſit reſponſio illa continere, eſt tamen aliena à mente Auctoris eo loci.

Alia ſolutio. Alij Auctoris diſcipuli, & aliorum magiſtri, alium dicendi modum excogitarunt, vt videlicet intentio intellecta in actu non ſit eius ſubſtantia formali-

ter,

ter,ſed identicè,& differat ab eo ſecundum eſſe obiectiuum,non ſecundum eſſe ſubiectiuum,hoc eſt dicto,angelus vt intellectus differt à ſe ipſo,vt intelligẽs ratione,& formaliter,non autem ſubiecto; Sed quamuis hæc doctrina ſit vera, non eſt tamen ad mentem Auctoris, quoniam & Deus quatenus a ſe intelligitur, differt ratione à ſe ipſo, vt intelligens eſt. ſic nihil eſſet diſcriminis inter angelicum,& diuinum intelligere, contra Auctorem ibi.

Alij eiuſdem Auctoris ſectatores clariſſimi dicebant,inſpicienda eſſe in ipſo ea,quæ ex inſtituto pertractat, non autem ea,quæ obiter inſerit, nemo autem non videt,qđ cap. illo 11.nullatenus ſibi propoſitum conſilium eſt de angelica cognitione agere, ſed de generatione Filij Dei,& deijs, quæ de eodem Filio in Scripturis dicuntur, vnde toto illo capite, & valde oblongo nil aliud profert de cognitione angelorum,imò vbi duo illa verba protulit, mox comparat rurſus intelligere diuinum cum intelligere humano,nulla deinde habita mentione de intelligere angelico; & nequaquam ſpernenda eſt hæc reſponſio, quam etiam minimè neglectui habebat R.P. Magiſter Alphõſus Soto Ord. Prædicatorum theologus abſolutiſſimus, in Patauina Academia Theologiæ famoſiſſimus profeſſor,quem adhuc viuentem honoris cauſa nomino, nam certè loca illa ſpectanda ſunt, in quibus de induſtria aliquid definitur. Et pro huius reſponſi cõfirmatione id poſſumus addere,qđ illud non parum firmabit,qđ nimirum vbi data opera, & loco germano de propria cognitione angelica verba habet,vt quæſt de Veritate 8.art.6.a.cont.Gent.capitulo 98. & p.p. quæſt. 56. art.1 nullam penitus mentionem habet de tali intentione, ſed ſemper abſolute profert angelum ſe per ſuam eſſentiam cognoſcere, quare proprij loci conſiderandi ſunt,non autem tralaticij,& omnino ferè accidentarij. *Tertium reſponſum.* *Alphonſus Sotus.* *Probatur.*

Veruntamen & aliam reſponſionem imaginor, & ea eſt, qđ verba Auctoris, accipienda ſint virtualiter,non formaliter, veluti & accipiuntur propoſitiones variæ à philoſophis,& à theologis,dicebat vtiq. Ariſt.2. Cœli 15. motum cœli incœpiſſe in oriente,vnde ibi probat,oriens eſſe dexteram partem cœli, cum tamen apud Ariſt.motus cœli nunquam incœperit, ſed vult dicere,quòd ſi incœpiſſet,certè in oriente incœpiſſet, ſic illa propoſitio facit ſenſum virtualem,non formalem, ſimiliter dicunt philoſophi, conſtitui ſpeciem per differentiam, & tamen reuera differentia non conſtituit ſpeciem quoniam nihil ſeipſum conſtituit,ſed volunt dicere,quòd ſi ſpecies conſtitueretur ab aliquo illud eſſet differentia; Sic Theologi dicunt immurabilitatem in Deo eſſe cauſam æternitatis,& tamen nulla cauſa ibi põt aſſignari ſed ſi diuina æternitas ab aliquo poſſet cauſari, ab immutabilitate cauſaretur, neq. in re manifeſtiſſima eſt vlterius immorandum, Quapropter dico,velle ibi dicere Auctorem, quòd ſi angelus dum ſe intelligit, formaret intentionem, illa intentio non foret ſua ſubſtantia,ſed eſſe verum accidens, ſic optimè ſaluat differentiam, quam inter diuinũ,& angelicũ intelligere aſſignat, qm̃ Deus format verbũ, qđ eſt ſuamet ſubſtantia,at ſi formaret angelus verbum,eſſet accidens. Neq. quis dicat,quòd non defuiſſet hic modus loquendi Auctori,nam rudis eſt hæc cogitatio,quoniã neque Ariſt. neq. Theologis de eſſent hi modi loquendi in allegatis,& conſimilibus propoſitionibus aliis, & præterea, ſi ita Auctor fuiſſet locutus, nulla iam Thomiſtis de hoc ſupereſſe poſſet dubitatio, at qm̃ non ſe omnino in hoc explicaſſe viſus eſt,eapropter eius diſcipuli hac in re varij ſunt. *Auctoris reſponſio.* *Senſus variorum propoſitionum.*

Denique reſpondeo,quòd quoniam angelus dum ſe intelligit, inter ipſum vt intelligit, & vt intelligitur, mediat potentia intellectiua, quæ eſt elicitiua immediatè intellectionis, ideo ex hoc capite dici põt intentio intellecta non eſſe eius ſubſtantia, hoc eſt, ipſemet vt intellectus eſt, non eſt ſubſtantia eius, *Alia eiuſdem ſolutio.*

Ooo quo-

Qua præſentia ſit ſibi præſens anima.

ſit immaterialis, & non minus in propoſito, quàm ſint ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ tamen huic corpori alligata, nihil pōt intelligere, niſi medijs phantaſmatibus, hinc requiritur eius ſpecies, qđ locū non habet in angelo, & in homine beato. Et mirum eſt, quomodo Thomiſtæ motiuum hoc de anima adducant, cum tñ

D. Thom.

Auctor ſub initium c. 98. 2. con. Gent. oſtendat, & expreſſè doceat, alio modo intellectum noſtrum ſe intelligere, & alio modo intelligentiam noſſe ſeipſam, quoniā ille per ſpeciem, cum ſit potentia intelligibilis, hæc per ſeipſam, quoniā actu eſt intelligibilis, &c. Secundum motiuū qđ efficax cenſebatur, prima cōcluſio omnino debilitauit, cum alia longe rōne formet verbū Pater in diuinis, quā formet creatus intellectus, ille. n. ex pleniſſima, & comprehenſiua omniū cognitione, & ex naturæ fœcunditate, hic verò vt intelligat, &c. Qđ vltimo loco adferebatur, ex proceſſu quæſt. conſtat, nihil officere, qm̄ non ſufficit pſentia obiecti merito ſpeciei impreſſæ eius actualem omnino notitiam.

Quartum facile ſoluitur, quoniam angelus noſcens ſeipſum, ſe cognoſcit, vt eſt à parte rei, nimirum hic, & nunc exiſtentem, & ab actuali exiſtentia nullatenus abſtrahentem, qđ ſi adhuc ex impoſſibili cognoſceret eſſentiam ſuam, vt abſtractam ab exiſtentia, cur eadem eſſentia non poterit ſe ipſam ſibi abſque alio conceptu repræſentare? an non eſt immaterialis? an non eſt eadem per identitatem? Quod autem adiicitur, friuolum valde eſt, neſcio enim, quomodo accidat angelicæ eſſentiæ, vt actu intelligatur, & vt actu terminet cognitionem ipſius angeli, cum & ſemper intelligatur, & ſit perpetuò coniuncta, & agente, ac paſſo debitè approximatis ſequatur actio, ex 8 Phyſic. 32. Sed concedamus, qđ de ſe non ſit actu intellecta, & qđ accidat ei, quatenus terminat actu cognitionem, ergo ad hoc requiritur conceptus, & ſpecies, nulla eſt hæc conſequentia, nam ſeipſa terminat, & ſemper terminat, quoniam angelus eſt ſemper in ſui actuali cognitione, vt auctor quoque huius argumenti docet, quare nulla opus eſt ſpecie.

Ad quintum, quod Auctoris alumnis difficilis certè ſolutionis apparet, & qđ non rarò animum meum hærere fecit, ſemel audiui à thomiſta peracuto

Prior ſolutio.

dari hanc reſponſionem, qđ quando ibi ait Auctor, intentionem intellectam in angelo non eſſe ſubſtantiam, quando ſe cognoſcit, intelligebat de exacta illa cognitione, qua angelus cognoſcit ſe, quatenus in ipſo ſunt ſpecies omniū rerum, ab eius eſſentia fluentes, non autem de quacunque ſui ipſius cognitione, conſtat autem, veriſſimum eſſe, quod ſi angelus debeat cognoſcere eſſentiam ſuam ſub ea rōne, qua rerum omnium ſpecies habet, & adeo prægnans eſt, atq. fœcunda, quod format intentionem, & quod illa intentio non eſt eius ſubſtātia, at loquendo de cognitione ſuæ eſſentiæ vt ſic, ſecluſis ſpeciebus non format verbum, & qđ ab eo intelligitur eſt eius ſubſtantia.

Iudicium de illa ſolutione.

Hanc reſponſionem non omnino damno, quandoquidem in re difficili, aliquid adferre, qđ vel vmbram veritatis habeat, non apparet contemnendum, quoniam tamen ſupponit hæc reſponſio, ſpecies connaturales angelo, eſſe proprias eius paſſiones, qđ in controuerſia adhuc conſtitutum eſt, & forte pars negans probabilior eſt, Ideo difficilior apparet reſponſio, quàm argumentum cui adhibetur. Rurſus, ait ibi Auctor, quod angelus per ſe cognoſcit ſe ipſum, qđ ſi datam reſponſionem ſequamur, iam non per ſe, ſed per additas mille ſpecies ſe cognoſcet, & præterea intentio intellecta non erit angelo omnino intrinſeca, qđ tamen, ibidem vult Auctor. Quo circa, licet quid veritatis poſſit reſponſio illa continere, eſt tamen aliena à mente Auctoris eo loci.

Alia ſolutio.

Alij Auctoris diſcipuli, & aliorum magiſtri, alium dicendi modum excogitarunt, vt videlicet intentio intellecta in actu non ſit eius ſubſtantia formaliter,

ter, ſed identicè, & differat ab eo ſecundum eſſe obiectiuum, non ſecundum eſſe ſubiectiuum, hoc eſt dicto, angelus vt intellectus differt à ſe ipſo, vt intelligés ratione, & formaliter, non autem ſubiecto; Sed quamuis hæc doctrina ſit vera, non eſt tamen ad mentem Auctoris, quoniam & Deus quatenus a ſe intelligitur, differt ratione à ſe ipſo, vt intelligens eſt, ſic nihil eſſet diſcriminis inter angelicum, & diuinum intelligere, contra Auctorem ibi.

Alij eiuſdem Auctoris ſectatores clariſſimi dicebant, inſpicienda eſſe in ipſo ea, quæ ex inſtituto pertractat, non autem ea, quæ obiter inſerit, nemo autem non videt, q́d cap. illo 11. nullatenus ſibi propoſitum conſilium eſt de angelica cognitione agere, ſed de generatione Filij Dei, & de ijs, quæ de eodem Filio in Scripturis dicuntur, vnde toto illo capite, & valde oblongo nil aliud profert de cognitione angelorum, imò vbi duo illa verba protulit, mox comparat rurſus intelligere diuinum cum intelligere humano, nulla deinde habita mentione de intelligere angelico; & nequaquam ſpernenda eſt hæc reſponſio, quam etiam minimè neglectui habebat R. P. Magiſter Alphõſus Soto Ord. Prædicatorum theologus abſolutiſſimus, in Patauina Academia Theologiæ famoſiſſimus profeſſor, quem adhuc viuentem honoris cauſa nomino, nam certè loca illa ſpectanda ſunt, in quibus de induſtria aliquid definitur. Et pro huius reſponſi cõfirmatione id poſſumus addere, q́d illud non parum firmabit, q́d nimirum vbi data opera, & loco germano de propria cognitione angelica verba habet, vt quæſt. de Veritate 8. art. 6. a. cont. Gent. cap. illo 98. & p. p. quæſt. 56. art. 1 nullam penitus mentionem habet de tali intentione, ſed ſemper abſolute profert angelum ſe per ſuam eſſentiam cognoſcere, quare proprij loci conſiderandi ſunt, non autem tralaticij, & omnino ferè accidentarij.

Tertium reſponſum.

Alphonſus Sotus.

Probatur.

Veruntamen & aliam reſponſionem imaginor, & ea eſt, q́d verba Auctoris accipienda ſint virtualiter, non formaliter, veluti & accipiuntur propoſitiones variæ à philoſophis, & à theologis, dicebat vtiq. Ariſt. 2. Cœli 15. motum cœli incœpiſſe in oriente, vnde ibi probat, oriens eſſe dexteram partem cœli, cum tamen apud Ariſt. motus cœli nunquam incœperit, ſed vult dicere, quòd ſi incœpiſſet, certè in oriente incœpiſſet, ſic illa propoſitio facit ſenſum virtualem, non formalem, ſimiliter dicunt philoſophi, conſtitui ſpeciem per differentiam, & tamen reuera differentia non conſtituit ſpeciem, quoniam nihil ſeipſum conſtituit, ſed volunt dicere, quòd ſi ſpecies conſtitueretur ab aliquo illud eſſet differentia; Sic Theologi dicunt, immutabilitatem in Deo eſſe cauſam æternitatis, & tamen nulla cauſa ibi põt aſſignari, ſed ſi diuina æternitas ab aliquo poſſet cauſari, ab immutabilitate cauſaretur, neq. in re manifeſtiſſima eſt vlterius immorandum. Quapropter dico, velle ibi dicere Auctorem, quòd ſi angelus dum ſe intelligit, formaret intentionem, illa intentio non foret ſua ſubſtantia, ſed eſſet verum accidens, ſic optimè ſaluat differentiam, quam inter diuinũ, & angelicũ intelligere aſſignat, qm̃ Deus format verbũ, q́d eſt ſuamet ſubſtantia, at ſi formaret angelus verbum, eſſet accidens. Neq. quis dicat, quòd non defuiſſet hic modus loquendi Auctori, nam rudis eſt hæc cogitatio, quoniã neque Ariſt. neq. Theologis deeſſent hi modi loquendi in allegatis, & conſimilibus propoſitionibus aliis, & præterea, ſi ita Auctor fuiſſet locutus, nulla iam Thomiſtis de hoc supereſſe poſſet dubitatio, at qm̃ non ſe omnino in hoc explicaſſe viſus eſt, eapropter eius diſcipuli hac in re varij ſunt.

Auctoris reſponſio.

Senſus variarum propoſitionum.

Denique reſpondeo, quòd quoniam angelus dum ſe intelligit, inter ipſum vt intelligit, & vt intelligitur, mediat potentia intellectiua, quæ eſt elicitiua immediatè intellectionis, ideo ex hoc capite dici põt intentio intellecta non eſſe eius ſubſtantia, hoc eſt, ipſemet vt intellectus eſt, non eſt ſubſtantia eius,

Alia eiuſdem ſolutio.

Quæ præſentia ſit ſibi præſens anima.

ſit immaterialis, & non minus in propoſito, quàm ſint ſubſtantiæ ſeparatæ, qm̃ tamen huic corpori alligata, nihil pōt intelligere, niſi medijs phantaſmatibus, hinc requiritur eius ſpecies, qđ locū non habet in angelo, & in homine beato. Et mirum eſt, quomodo Thomiſtæ motiuum hoc de anima adducant, cum tñ Auctor ſub initium c. 98. 2. con. Gent. oſtendat, & expreſſè doceat, alio modo intellectum noſtrum ſe intelligere, & alio modo intelligentiam noſſe ſeipſam, quoniā ille per ſpeciem, cum ſit potentia intelligibilis, hæc per ſeipſam, quoniā actu eſt intelligibilis, &c. Secundum motiuū, qđ efficax cenſebatur, prima cōcluſio omnino debilitauit, cum alia longe rōne formet verbū Pater in diuinis, quā formet creatus intellectus, ille. n. ex pleniſſima, & comprehenſiua omniū cognitione, & ex naturæ fœcunditate, hic verò vt intelligat, &c. Qđ vltimo loco adferebatur, ex proceſſu quæſt. conſtat, nihil officere, qm̃ non ſufficit p̄ſentia obiecti merito ſpeciei impreſſæ eius actualem omnino notitiam.

D. Thom.

Quartum facile ſoluitur, quoniam angelus noſcens ſeipſum, ſe cognoſcit, vt eſt à parte rei, nimirum hic, & nunc exiſtentem, & ab actuali exiſtentia nullatenus abſtrahentem, qđ ſi adhuc ex impoſſibili cognoſceret eſſentiam ſuam, vt abſtractam ab exiſtentia, cur eadem eſſentia non poterit ſe ipſam ſibi abſque alio conceptu repræſentare? an non eſt immaterialis? an non eſt eadem per identitatem? Quod autem adiicitur, friuolum valde eſt, neſcio enim, quomodo accidat angelicæ eſſentiæ, vt actu intelligatur, & vt actu terminet cognitionem ipſius angeli, cum & ſemper intelligatur, & ſit perpetuò coniuncta, & agente, ac paſſo debitè approximatis ſequatur actio, ex 8 Phyſic. 32. Sed concedamus, qđ de ſe non ſit actu intellecta, & qđ accidat ei, quatenus terminat actu cognitionem, ergo ad hoc requiritur conceptus, & ſpecies, nulla eſt hæc conſequentia, nam ſeipſa terminat, & ſemper terminat, quoniam angelus eſt ſemper in ſui actuali cognitione, vt auctor quoque huius argumenti docet, quare nulla opus eſt ſpecie.

Ad quintum, quod Auctoris alumnis difficilis certè ſolutionis apparet, & qđ non rarò animum meum hærere fecit, ſemel audiui à thomiſta peracuto dari hanc reſponſionem, qđ quando ibi ait Auctor, intentionem intellectam in angelo non eſſe ſubſtantiam, quando ſe cognoſcit, intelligebat de exacta illa cognitione, qua angelus cognoſcit ſe, quatenus in ipſo ſunt ſpecies omniū rerum, ab eius eſſentia fluentes, nón autem de quacunque ſui ipſius cognitione, conſtat autem, veriſſimum eſſe, quod ſi angelus debeat cognoſcere eſſentiam ſuam ſub ea rōne, qua rerum omnium ſpecies habet, & adeo prægnans eſt, atq. fœcunda, quod format intentionem, & quod illa intentio non eſt eius ſubſtātia, at loquendo de cognitione ſuæ eſſentiæ vt ſic, ſecluſis ſpeciebus non format verbum, & qđ ab eo intelligitur eſt eius ſubſtantia.

Prior ſolutio.

Hanc reſponſionem non omnino damno, quandoquidem in re difficili, aliquid adferre, qđ vel vmbram veritatis habeat, non apparet contemnendum, quoniam tamen ſupponit hæc reſponſio, ſpecies connaturales angelo, eſſe proprias eius paſſiones, qđ in controuerſia adhuc conſtitutum eſt, & forte pars negans probabilior eſt, Ideo difficilior apparet reſponſio, quàm argumentum cui adhibetur. Rurſus, ait ibi Auctor, quòd angelus per ſe cognoſcit ſe ipſum, qđ ſi datam reſponſionem ſequamur, iam non per ſe, ſed per additas mille ſpecies ſe cognoſcet, & præterea intentio intellecta non erit angelo omnino intrinſeca, qđ tamen, ibidem vult Auctor. Quo circa, licet quid veritatis poſſit reſponſio illa continere, eſt tamen aliena à mente Auctoris eo loci.

Iudicium de illa ſolutione.

Alia ſolutio.

Alij Auctoris diſcipuli, & aliorum magiſtri, alium dicendi modum excogitarunt, vt videlicet intentio intellecta in actu non ſit eius ſubſtantia formaliter,

ter,

ter,ſed identicè,& differat ab eo ſecundum eſſe obiectiuum,non ſecundum eſſe ſubiectiuum,hoc eſt dicto,angelus vt intellectus differt à ſe ipſo,vt intelligẽs ratione,& formaliter,non autem ſubiecto; Sed quamuis hæc doctrina ſit vera, non eſt tamen ad mentem Auctoris, quoniam & Deus quatenus a ſe intelligitur, differt ratione à ſe ipſo, vt intelligens eſt. ſic nihil eſſet diſcriminis inter angelicum,& diuinum intelligere, contra Auctorem ibi.

Tertium reſponſum.

Alij eiuſdem Auctoris ſectatores clariſſimi dicebant,inſpicienda eſſe in ipſo ea,quæ ex instituto pertractat, non autem ea,quæ obiter inſerit, nemo autem non videt,qđ cap. illo 11.nullatenus ſibi propoſitum conſilium eſt de angelica cognitione agere, ſed de generatione Filij Dei,& deijs, quæ de eodem Filio in Scripturis dicuntur, vnde toto illo capite, & valde oblongo nil aliud profert de cognitione angelorum,imò vbi duo illa verba protulit, mox comparat rurſus intelligere diuinum cum intelligere humano,nulla deinde habita mentione de intelligere angelico; & nequaquam ſpernenda eſt hæc reſponſio, quam etiam minimè neglectui habebat R.P. Magiſter Alphõſus Soto Ord. Prædicatorum theologus abſolutiſſimus, in Patauina Academia Theologiæ famoſiſſimus profeſſor,quem adhuc viuentem honoris cauſa nomino, nam certè loca illa ſpectanda ſunt, in quibus de induſtria aliquid definitur. Et pro huius reſponſi cõfirmatione id poſſumus addere,qđ illud non parum firmabit,qđ nimirum vbi data opera, & loco germano de propria cognitione angelica verba habet,vt quæſt de Veritate 8.art.6.2.cont.Gent.cap.illo 98. & p.p. quæſt. 56. art.1 nullam penitus mentionem habet de tali intentione, ſed ſemper abſolute profert angelum ſe per ſuam eſſentiam cognoſcere, quare proprij loci conſiderandi ſunt,non autem tralaticij,& omnino ferè accidentarij.

Alphonſus Sotus.
Probatur.

Auctoris reſponſio.

Veruntamen & aliam reſponſionem imaginor, & ea eſt, qđ verba Auctoris, accipienda ſint virtualiter,non formaliter, veluti & accipiuntur propoſitiones variæ à philoſophis,& à theologis,dicebat vtiq. Ariſt.2. Cœli 15. motum cœli incœpiſſe in oriente,vnde ibi probat,oriens eſſe dexteram partem cœli, cum tamen apud Ariſt.motus cœli nunquam incœperit, ſed vult dicere,quòd ſi incœpiſſet,certè in oriente incœpiſſet, ſic illa propoſitio facit ſenſum virtualem,non formalem, ſimiliter dicunt philoſophi, conſtitui ſpeciem per differentiam, & tamen reuera differentia non conſtituit ſpeciem quoniam nihil ſeipſum conſtituit,ſed volunt dicere,quòd ſi ſpecies conſtitueretur ab aliquo illud eſſet differentia; Sic Theologi dicunt, immutabilitatem in Deo eſſe cauſam æternitatis,& tamen nulla cauſa ibi põt aſſignari ſed ſi diuina æternitas ab aliquo poſſet cauſari, ab immutabilitate cauſaretur, neq. in re manifeſtiſſima eſt vlterius immorandum, Quapropter dico,velle ibi dicere Auctorem, quòd ſi angelus dum ſe intelligit, formaret intentionem, illa intentio non foret ſua ſubſtantia,ſed eſſe verum accidens, ſic optimè ſaluat differentiam, quam inter diuinũ,& angelicũ intelligere aſſignat, qm̃ Deus format verbũ, qđ eſt ſuamet ſubſtantia,at ſi formaret angelus verbum,eſſet accidens. Neq. quis dicat.quòd non defuiſſet hic modus loquendi Auctori,nam rudis eſt hæc cogitatio,quoniã neque Ariſt, neq. Theologis deeſſent hi modi loquendi in allegatis,& conſimilibus propoſitionibus aliis, & præterea, ſi ita Auctor fuiſſet locutus, nulla iam Thomiſtis de hoc ſupereſſe poſſet dubitatio, at qm̃ non ſe omnino in hoc explicaſſe viſus eſt,eapropter eius diſcipuli hac in re varij ſunt.

Senſus variarum propoſitionum.

Alia eiuſdem ſolutio.

Denique reſpondeo,quòd quoniam angelus dum ſe intelligit, inter ipſum vt intelligit, & vt intelligitur, mediat potentia intellectiua, quæ eſt elicitiua immediatè intellectionis, ideo ex hoc capite dici põt intentio intellecta non eſſe eius ſubſtantia, hoc eſt, ipſemet vt intellectus eſt, non eſt ſubſtantia eius,

Qua præſentia ſit ſibi præſens animæ.

ſit immaterialis, & non minus in propoſito, quàm ſint ſubſtantiæ ſeparatæ, cũ tamen huic corpori alligata, nihil põt intelligere, niſi medijs phantaſmatibus, hinc requiritur eius ſpecies, qđ locũ non habet in angelo, & in homine beato. Et mirum eſt, quomodo Thomiſtæ motiuum hoc de anima adducant, cum tñ

D. Thom.

Auctor ſub initium c. 98. 2. con. Gent. oſtendat, & expreſſè doceat, alio modo intellectum noſtrum ſe intelligere, & alio modo intelligentiam noſſe ſeipſam, quoniã ille per ſpeciem, cum ſit potentia intelligibilis, hæc per ſeipſam, quoniã actu eſt intelligibilis, &c. Secundum motiuũ. qđ efficax cenſebatur, prima cõcluſio omnino debilitauit, cum alia longe rõne formet verbũ Pater in diuinis, quã formet creatus intellectus, ille. n. ex pleniſſima, & comprehenſiua omniũ cognitione, & ex naturæ fœcunditate, hic verò vt intelligat, &c. Qđ vltimo loco adferebatur, ex proceſſu quæſt. conſtat, nihil officere, qm̃ non ſufficit p̃ſentia obiecti merito ſpeciei impreſſæ eius actualem omnino notitiam.

Quartum facile ſoluitur, quoniam angelus noſcens ſeipſum, ſe cognoſcit, vt eſt à parte rei, nimirum hic, & nunc exiſtentem, & ab actuali exiſtentia nullatenus abſtrahentem, qđ ſi adhuc ex impoſſibili cognoſceret eſſentiam ſuam, vt abſtractam ab exiſtentia, cur eadem eſſentia non poterit ſe ipſam ſibi abſque alio conceptu repræſentare? an non eſt immaterialis? an non eſt eadem per identitatem? Quod autem adiicitur, friuolum valde eſt, neſcio enim, quomodo accidat angelicæ eſſentiæ, vt actu intelligatur, & vt actu terminet cognitionem ipſius angeli, cum & ſemper intelligatur, & ſit perpetuò coniuncta, & agente, ac paſſo debitè approximatis ſequatur actio, ex 8 Phyſic. 32. Sed concedamus, qđ de ſe non ſit actu intellecta, & qđ accidat ei, quatenus terminat actu cognitionem, ergo ad hoc requiritur conceptus, & ſpecies, nulla eſt hæc conſequentia, nam ſeipſa terminat, & ſemper terminat, quoniam angelus eſt ſemper in ſui actuali cognitione, vt auctor quoque huius argumenti docet, quare nulla opus eſt ſpecie.

Ad quintum, quod Auctoris alumnis difficilis certè ſolutionis apparet, & qđ non rarò animum meum hærere fecit, ſemel audiui à thomiſta peracuto

Prior ſolutio.

dari hanc reſponſionem, qđ quando ibi ait Auctor, intentionem intellectam in angelo non eſſe ſubſtantiam, quando ſe cognoſcit, intelligebat de exacta illa cognitione, qua angelus cognoſcit ſe, quatenus in ipſo ſunt ſpecies omniũ rerum, ab eius eſſentia fluentes, non autem de quacunque ſui ipſius cognitione, conſtat autem, veriſſimum eſſe, quod ſi angelus debeat cognoſcere eſſentiam ſuam ſub ea rõne, qua rerum omnium ſpecies habet, & adeo prægnans eſt, atq. fœcunda, quod format intentionem, & quod illa intentio non eſt eius ſubſtãtia, at loquendo de cognitione ſuæ eſſentiæ vt ſic, ſecluſis ſpeciebus non format verbum, & qđ ab eo intelligitur eſt eius ſubſtantia.

Iudicium de illa ſolutione.

Hanc reſponſionem non omnino damno, quandoquidem in re difficili, aliquid adferre, qđ vel vmbram veritatis habeat, non apparet contemnendum, quoniam tamen ſupponit hæc reſponſio, ſpecies connaturales angelo, eſſe proprias eius paſſiones, qđ in controuerſia adhuc conſtitutum eſt, & forte pars negans probabilior eſt, Ideo difficilior apparet reſponſio, quàm argumentum cui adhibetur. Rurſus, ait ibi Auctor, quod angelus per ſe cognoſcit ſe ipſum, qđ ſi datam reſponſionem ſequamur, iam non per ſe, ſed per additas mille ſpecies ſe cognoſcet, & præterea intentio intellecta non erit angelo omnino intrinſeca, qđ tamen, ibidem vult Auctor. Quo circa, licet quid veritatis poſſit reſponſio illa continere, eſt tamen aliena à mente Auctoris eo loci.

Alia ſolutio.

Alij Auctoris diſcipuli, & aliorum magiſtri, alium dicendi modum excogitarunt, vt videlicet intentio intellecta in actu non ſit eius ſubſtantia formali-

ter,

tur, ſed identicè, & differat ab eo ſecundum eſſe obiectiuum, non ſecundum eſſe ſubiectiuum, hoc eſt dicto, angelus vt intellectus differt à ſe ipſo, vt intelligẽs ratione, & formaliter, non autem ſubiecto; Sed quamuis hæc doctrina ſit vera, non eſt tamen ad mentem Auctoris, quoniam & Deus quatenus a ſe intelligitur, differt ratione à ſe ipſo, vt intelligens eſt, ſic nihil eſſet diſcriminis inter angelicum, & diuinum intelligere, contra Auctorem ibi.

Alij eiuſdem Auctoris ſectatores clariſſimi dicebant, inſpicienda eſſe in ipſo ea, quæ ex inſtituto pertractat, non autem ea, quæ obiter inſerit, nemo autem non videt, qđ cap. illo 11. nullatenus ſibi propoſitum conſilium eſt de angelica cognitione agere, ſed de generatione Filij Dei, & de ijs, quæ de eodem Filio in Scripturis dicuntur, vnde toto illo capite, & valde oblongo nil aliud profert de cognitione angelorum, imò vbi duo illa verba protulit, mox comparat rurſus intelligere diuinum cum intelligere humano, nulla deinde habita mentione de intelligere angelico; & nequaquam ſpernenda eſt hæc reſponſio, quam etiam minimè neglectui habebat R. P. Magiſter Alphõſus Soto Ord. Prædicatorum theologus abſolutiſſimus, in Patauina Academia Theologiæ famoſiſſimus profeſſor, quem adhuc viuentem honoris cauſa nomino, nam certè loca illa ſpectanda ſunt, in quibus de induſtria aliquid definitur. Et pro huius reſponſi cõfirmatione id poſſumus addere, qđ illud non parum firmabit, qđ nimirum vbi data opera, & loco germano de propria cognitione angelica verba habet, vt quæſt. de Veritate 8. art. 6. 2. cont. Gent. cap. illo 98. & p. p. quæſt. 56. art. 1 nullam penitus mentionem habet de tali intentione, ſed ſemper abſolute profert, angelum ſe per ſuam eſſentiam cognoſcere, quare proprij loci conſiderandi ſunt, non autem tralaticij, & omnino ferè accidentarij.

Tertium reſponſum. *Alphonſus Sotus. Probatur.*

Veruntamen & aliam reſponſionem imaginor, & ea eſt, qđ verba Auctoris, accipienda ſint virtualiter, non formaliter, veluti & accipiuntur propoſitiones variæ à philoſophis, & à theologis, dicebat vtiq. Ariſt. 2. Cœli 15. motum cœli incœpiſſe in oriente, vnde ibi probat, oriens eſſe dexteram partem cœli, cum tamen apud Ariſt. motus cœli nunquam incœperit, ſed vult dicere, quòd ſi incœpiſſet, certè in oriente incœpiſſet, ſic illa propoſitio facit ſenſum virtualem, non formalem, ſimiliter dicunt philoſophi, conſtitui ſpeciem per differentiam, & tamen reuera differentia non conſtituit ſpeciem, quoniam nihil ſeipſum conſtituit, ſed volunt dicere, quòd ſi ſpecies conſtitueretur ab aliquo illud eſſet differentia; Sic Theologi dicunt, immutabilitatem in Deo eſſe cauſam æternitatis, & tamen nulla cauſa ibi põt aſſignari, ſed ſi diuina æternitas ab aliquo poſſet cauſari, ab immutabilitate cauſaretur, neq. in re manifeſtiſſima eſt vlterius immorandum, Quapropter dico, velle ibi dicere Auctorem, quòd ſi angelus dum ſe intelligit, formaret intentionem, illa intentio non foret ſua ſubſtantia, ſed eſſet verum accidens, ſic optimè ſaluat differentiam, quam inter diuinũ, & angelicũ intelligere aſſignat, qm̃ Deus format verbũ, qđ eſt ſuamet ſubſtantia, at ſi formaret angelus verbum, eſſet accidens. Neq. quis dicat, quòd non defuiſſet hic modus loquendi Auctori, nam rudis eſt hæc cogitatio, quoniã neque Ariſt. neq. Theologis deeſſent hi modi loquendi in allegatis, & conſimilibus propoſitionibus aliis, & præterea, ſi ita Auctor fuiſſet locutus, nulla iam Thomiſtis de hoc ſupereſſe poſſet dubitatio, at qm̃ non ſe omnino in hoc explicaſſe viſus eſt, eapropter eius diſcipuli hac in re varij ſunt.

Auctoris reſponſio. *Senſus variarum propoſitionum.*

Denique reſpondeo, quòd quoniam angelus dum ſe intelligit, inter ipſum vt intelligit, & vt intelligitur, mediat potentia intellectiua, quæ eſt elicitiua immediatè intellectionis, ideo ex hoc capite dici põt intentio intellecta non eſſe eius ſubſtantia, hoc eſt, ipſemet vt intellectus eſt, non eſt ſubſtantia eius,

Alia eiuſdem ſolutio.

 quo-

ter, ſed identicè, & differat ab eo ſecundum eſſe obiectiuum, non ſecundum eſſe ſubiectiuum, hoc eſt dicto, angelus vt intellectus differt à ſe ipſo, vt intelligẽs ratione, & formaliter, non autem ſubiecto; Sed quamuis hæc doctrina ſit vera, non eſt tamen ad mentem Auctoris, quoniam & Deus quatenus a ſe intelligitur, differt ratione à ſe ipſo, vt intelligens eſt. ſic nihil eſſet diſcriminis inter angelicum, & diuinum intelligere, contra Auctorem ibi.

Tertium reſponſum. Alij eiuſdem Auctoris ſectatores clariſſimi dicebant, inſpicienda eſſe in ipſo ea, quæ ex inſtituto pertractat, non autem ea, quæ obiter inſerit, nemo autem non videt, qđ cap. illo 11. nullatenus ſibi propoſitum conſilium eſt de angelica cognitione agere, ſed de generatione Filij Dei, & de ijs, quæ de eodem Filio in Scripturis dicuntur, vnde toto illo capite, & valde oblongo nil aliud profert de cognitione angelorum, imò vbi duo illa verba protulit, mox comparat rurſus intelligere diuinum cum intelligere humano, nulla deinde habita mentione de intelligere angelico; & nequaquam ſpernenda eſt hæc reſponſio, quam etiam minimè neglectui habebat R.P. Magiſter Alphõſus Soto Ord. Prædicatorum theologus abſolutiſſimus, in Patauina Academia Theologiæ famoſiſſimus profeſſor, quem adhuc viuentem honoris cauſa nomino, nam certè loca illa ſpectanda ſunt, in quibus de induſtria aliquid definitur. Et pro huius reſponſi cõfirmatione id poſſumus addere, qđ illud non parum firmabit, qđ nimirum vbi data opera, & loco germano de propria cognitione angelica verba habet, vt quæſt. de Veritate 8. art. 6. a. cont. Gent. cap. illo 98. & p.p. quæſt. 56. art. 1 nullam penitus mentionem habet de tali intentione, ſed ſemper abſolute profert, angelum ſe per ſuam eſſentiam cognoſcere, quare proprij loci conſiderandi ſunt, non autem tralaticij, & omnino ferè accidentarij. Alphonſus Sotus. Probatur.

Auctoris reſponſio. Veruntamen & aliam reſponſionem imaginor, & ea eſt, qđ verba Auctoris, accipienda ſint virtualiter, non formaliter, veluti & accipiuntur propoſitiones variæ à philoſophis, & à theologis, dicebat vtiq. Ariſt. 2. Cœli 15. motum cœli incœpiſſe in oriente, vnde ibi probat, oriens eſſe dexteram partem cœli, cum tamen apud Ariſt. motus cœli nunquam incœperit, ſed vult dicere, quòd ſi incœpiſſet, certè in oriente incœpiſſet, ſic illa propoſitio facit ſenſum virtualem, non formalem, ſimiliter dicunt philoſophi, conſtitui ſpeciem per differentiam, & tamen reuera differentia non conſtituit ſpeciem quoniam nihil ſeipſum conſtituit, ſed volunt dicere, quòd ſi ſpecies conſtitueretur ab aliquo illud eſſet differentia; Sic Theologi dicunt, immutabilitatem in Deo eſſe cauſam æternitatis, & tamen nulla cauſa ibi põt aſſignari ſed ſi diuina æternitas ab aliquo poſſet cauſari, ab immutabilitate cauſaretur, neq. in re manifeſtiſſima eſt vlterius immorandum. Quapropter dico, velle ibi dicere Auctorem, quòd ſi angelus dum ſe intelligit, formaret intentionem, illa intentio non foret ſua ſubſtantia, ſed eſſe verum accidens, ſic optimè ſaluat differentiam, quam inter diuinũ, & angelicũ intelligere aſſignat, qm̃ Deus format verbũ, qđ eſt ſuamet ſubſtantia, at ſi formaret angelus verbum, eſſet accidens. Neq. quis dicat, quòd non defuiſſet hic modus loquendi Auctori, nam rudis eſt hæc cogitatio, quoniã neque Ariſt. neq. Theologis de eſſent hi modi loquendi in allegatis, & conſimilibus propoſitionibus aliis, & præterea, ſi ita Auctor fuiſſet locutus, nulla iam Thomiſtis de hoc ſupereſſe poſſet dubitatio, at qm̃ non ſe omnino in hoc explicaſſe viſus eſt, eapropter eius diſcipuli hac in re varij ſunt. Senſus variarum propoſitionum.

Alia eiuſdem ſolutio. Denique reſpondeo, quòd quoniam angelus dum ſe intelligit, inter ipſum vt intelligit, & vt intelligitur, mediat potentia intellectiua, quæ eſt elicitiua immediatè intellectionis, ideo ex hoc capite dici põt intentio intellecta non eſſe eius ſubſtantia, hoc eſt, ipſemet vt intellectus eſt, non eſt ſubſtantia eius,

quoniam intercedit accidens, qđ eſt potentia intellectiua, ſic ex parte termini hæc intentio intellecta, hoc eſt, angelus, (nam nullam format ſpeciem ſuperadditam) vt eſt intellectus, eſt ipſa met angeli ſubſtantia, at ex parte medij, & principij elicientis hanc intellectionē, non eſt eius ſubſtantia, vt ly *intentio intellecta* non referatur ad terminum præciſè, ſed ad terminum cum omni eo, qđ de neceſſitate interuenit, ad hoc vt intelligatur. Neq. dicas, reddi ex hoc infirmam doctrinam Auctoris, & præcipuū fundamentum meū, quo dico, angelum ſe per ſe ipſum agnoſcere; nam ly *per ſe* excludit ſolam ſpeciem additam, & impreſſam, & expreſſam, non aūt potentiam intellectiuam, & intelligere, quorum vtrumq. conſtat in via ipſius eſſe accidens in omni creato intellectu.

Neq. putes, vltimam hanc reſponſionem ab Auctore eo loci eſſe alienam, quoniam benè conſideranti apparet; eum ibi colligere, intentionem intellectam in Deo eſſe ſuam ſubſtantiam per hoc, quod intelligere eſt ſuum eſſe, & intellectus eſt ſua ſubſtantia, vnde & ex parte horum mediorum colligit diſcrimen inter intelligere diuinum, & humanum, & angelicum.

Caiet. Illud quoq. te obſeruare volo pro huius argumenti cōfutatione qđ Caiet. p.p.q.illa 27.ar. 1.vbi docuit, angelū in ſui cognitione nō formare verbū, paucis interiectis, dum aperit, quid ſit verbum, remittit legentem ad illud 11.c.4. cont.Gent.qđ certè nec ſomnio concepiſſet, ſi vidiſſet auctoritatem hāc velle, vt angelus formaret verbum, quomodo.n. id in eodem cōmentario ingenium illud acutiſſimum non animaduertiſſet? Sed vtinam Caiet. hanc Auctoris auctoritatem fuiſſet interpretatus, at cum id ab ipſo factum non videamus, varios ſenſus audiſti, ex quibus difficultas ſublata eſt, &c.

Ad locum autem Caiet.p.p.q.14.art.2.qui & ipſe non eſt facilis ſolutionis, & explicationis, alterum ex duobus dicere oportet, vel nos debere amplecti id, qđ poſterius ad 27.quæſt. ſcripſit, vbi conſtanter profert, angelum in ſui

Quomodo accipiendus Caietanus. cognitione non formare verbum, vel quod magis placet, ne Caiet. breui temporis interſtitio ſibi contrariū faciamus, dicemus verba illa protuliſſe in arguendo, non aūt in diffiniendo, & quamuis dum reſponſum dat argumento, dicat in ſolo Deo conceptum, qui eſt ſpecies expreſſa eſſe ſubſtantiam, inde tñ non fit cōſequens, angelum formare conceptum, ſed qđ ſi formaret, eſse accidens, quod veriſſimum eſt. Si autem dicatur, qđ tunc in angelo etiam intelligens, & intellectum erunt idem, qđ ibi videtur Caiet. negare, dico, qđ ſunt idem, ſed nō omnibus modis, qm per intelligere, & per potentiam intellectiuam fit intelligens intellectum, qđ intelligere, & quæ potentiā realiter differūt à ſubſtātia angeli intelligente, & intellecta, vnde non negat Caiet. intelligens, & intelle-

Ariſtot. ctum in angelo eſse idem, qm contradiceret Ariſt.3.de Anima 15.& 12.Diuin.

D. Thom. 51.& Auctori 2.cont.Gent.c.98.vt in proceſsu quæſt. patuit, ſed inquit, quòd non ſunt idem omnibus modis, &c. ex parte nimirum medij, hoc eſt, potentiæ proximè elicientis intellectionem, & ex parte eiuſdem intellectionis.

Ad quintum, & vltimum perfacilis eſt ſolutio, ſi dicatur, idem ſub eadem ratione non poſse eſse terminum, & principium, at angelus ſub alia ratione intelligit ſe, vbi eſt principium, & ſub alia à ſeipſo intelligitur, vbi rationē habet termini; eſt verò principium, quatenus ſe ipſum immediatè vnit, & identitatem cum ſua potentia, eſt terminus, prout iam in actu intellectus conſideratur, &c. Sed iam de hac quæſtione ſatis.

QVÆ-

QVÆSTIO V.

Num pro pluralitate hominum, ſit pluralitas Intellectuum.

CIRCA quartam partem literæ, in qua reijcitur error Auerrois, qui intellectus vnitatem, ex formæ intellectæ vniuerſalitate collegit, & eiuſdem fundamentum confutabatur, quæſtionem excito nobiliſſimam, & perarduam de vnitate, ſeu multiplicatione intellectus, num ſcilicet vnus dumtaxat ſit intellectus in omnibus indiuiduis humanæ ſpeciei, an verò ad ipſorum indiuiduorum multiplicationem quæ nouem articulis complebitur, in quorum primo explicabitur titulus, in ſecundo, ſententias falſas prorſus, ſtultas, ac hæreticas adferam, in tertio, nonnulla ad quæſt. naceſſaria adducam, in quarto, bimembris concluſio ſtatuetur, & declarabitur, in quinto, quo ad vtramq. partem ſimul probabitur, in ſexto, adhuc probabitur, ſed ſigillatim, ac ſeorſum pars vna ab altera, in ſeptimo, rationes quaſdam Auctoris pro huius quæſiti veritate propugnabo, & efficaces oſtendam, in octauo, motiuum Auerrois præcipuum ex vniuerſalitate formæ intellectæ deſumptum, qđ in hac litera adfertur expendam, & nullum declarabo, in vltimo, quæ argumenta ſupererunt confutanda, confutabo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ſupponatur, & quid, & apud quos quæratur.

CVm duplicem in anima noſtra partialem intellectum, agentem ſcilicet, & poſſibilem conſtituamus, vt euidenter colligere potuiſti, & ex annotationibus huius capitis, & ex proximè habitis quæſtionibus, quæſt. hæc erit de vtroq. intellectu, quoniã de vtroq. varij varia ſenſerunt; Circa intellectum verò poſſibilem magis inſiſtemus, tùm qm̃ de hoc ſolo loquitur hæc litera, circa q̃ emergit quæſt. tùm quoniam in hoc multus fuit Auerroes, cuius errorem dumtaxat confutatum legis in textu.

Non ignores autem, me in præſenti ſupponere, animam intellectiuam eſſe formam hominis ſubſtantialem, & corpus informantem, non autem formam aſſiſtentem, quo modo nauta dicitur forma nauis, nam qui hoc in dubium vocare vellet, altera quæſt eſſet formanda, & quidem copioſiſſima, de qua nulla eſt in litera mentio, cuius tamen pleniſſimam habes ſolutionem apud Auctorem quæſt de Spiritualibus creaturis, art. 2 & quæſt. de Anima, artic ſimiliter 2 & 2. cont. Gent. c. 56 59 60 61. 68. 69 & 70. vbi perdoctè vijs omnibus, etiam quo ad principia Ariſt. commonſtrat, animam intellectiuam eſſe formam homini coniunctam. & hominem ſpeciem ſuam ſortiri ab ipſa, & poſſibili intellectu, non autem à cogitatiua, vel ab intellectu paſſiuo, qđ & oſtendit p. p. q. 76. ar. 1 D.Thom.

Quicquid enim fuerit de mente Auerr. in hoc, non eſt cur magna nos teneat ſolicitudo, nam quamuis ab omnibus propè antiquioribus, & recentioribus, quos viderim ei tribuatur, vt cenſuerit, animam intellectiuam aſſiſtere homini,

& ab eo eſſe ſeparatam quo ad eſſe, vt certè eius verba referre videntur, commento potiſſimum quinto tertij de Anima, non defuerunt attamen quidã eius doctrinam ſectantes, qui doceant illum exiſtimaſſe, animam intellectiuam eſſe

Achillin. formam ſubſtantialem homini dantem eſſe, ceu Alexand. Achillin. vltimis verbis dubij quarti, & poſtremi quolibeti ſui tertij, vbi poſtquã ſex vijs probauit hanc veritatem, inter quas quinta erat ex conſequentiis, quas infert Commentator, & multa argumenta ex quinque vijs deſumpta confutauit, dubium illud, & quolibetum dicit ſe claudere hoc dicto, qđ ſcilicet non errat Auer. in hoc quæſito, an intellectus poſſibilis det eſſe homini. Et Ferrarien. 2. cont. Gen. 59. & 3. de Anima, quæſt. 5. refert quoſdam iuniores Auerroiſta, qui nonnullis eiuſdem Auerrois dictis innixi, cenſent ad aures eius, intellectum eſſe formam dãtem eſſe homini quamuis in omnibus hominibus ſit vnus numero, quæ tamen

Ferrarien. dicta idem Ferrarienſis vtrobiq. oſtendit, non concludere, vt ea fuerit Auerr. voluntas, cum ex commento illo quinto tertij de Anima conſpicuum ſit, ipſum poſuiſſe intellectum ab homine ſecundum eſſe ſeparatum, quando potiſſimum inuehit contra Alexandrum, & eius rationes ſoluit; Sed & ex commento 36. eiuſdem libri videtur mens eſſe Auerrois eadem, vt ſcilicet anima aſſiſtat ho-

Soncinas. mini; Soncinas etiam quæſt. 25. duodecimi Diuinor. ait, quoſdam adeſſe dicentes, Auerroem ſenſiſſe, vt anima ſit homini quo ad eſſe coniuncta, & ſecundum operationem tantum ſeparata, ipſe nihilominus contrarium cum via cõmuni de Auerr. ſentit, & quæſt. illa, & 24. proximè præcedente, & 58. & 59.

Sueſſanus. eiuſdem libri. Auguſtinus quoque Niphus commento illo ſuo adeo prolixo ad eundem quintum tertij de Anima, poſtquam citauit opinionem Ianduni in hoc negotio, & impugnauit, commemorat quoſdam Auerrois ſectatores, qui ad aures ipſius dixerunt, intellectum, & intellectiuam animam eſſe formam hominis ſubſtantialem, quæ hominem in ſpecie conſtituit, & deinde adfert placitum cuiuſdam Vitonienſis, qui idipſum de mente Auerrois docuit: Sed quoniam via Auerrois quocumque modo exponatur, inſolubiles patitur difficultates, ideo iure ibidem collegit Sueſſanus, (relata prius, atque reiecta mente Ioannis Bachonitani de modo intelligendi in hoc Auerr.) poſitionem Commentatoris eſſe meram fictionem, quoniam quouis modo exponatur, eſt impoſſibilis, & contra naturalem philoſophiam, vnde tenet, & pro ſententia Ariſtotelis, & pro veritate, animam intellectiuam eſſe formam ſubſtantialem còrporis humani, à qua eſt hominis eſſe, & operatio, ſecundum quam homo eſt homo, & animal rationale, & formaliter intelligens.

Falſa nonnullorum cogitatio. Sic colligere debes, minus veritatem habere, qđ à quibuſdam dicitur, apud omnes ſcilicet hæc mutuò ſe inferre, animam intellectiuam eſſe formam homini dantem eſſe, & intellectum multiplicari ad indiuiduorũ multiplicationem, quamuis etenim rem ita ſe habere, & ego, & alij multi ſentiant, non tamen omnes, vt patet de ijs, quos recenſuimus, quippe qui & cenſent, animam intellectiuã eſſe formã hominis ſubſtantialem, & tamen vnam in omnibus indiuiduis, inter quos præcipuus eſt Achillin. qui & primũ probauit, vt dixi, & ſecundum ẽt eodem quolibeto, dubio 2. conatus eſt demonſtrare ad aures Ariſtot. ſic non erit vana hæc quæſt. licet primũ illud ſuppoſuerimus, quamuis idipſum dum vnitas intellectus impugnabitur, non obſcurè probandum ſit.

Scias autem, quæſtionem hanc formari in gratiam philoſophorum, & Ariſt. quale nimirum fuerit horum iudicium, nam quo ad rei veritatem, & fidem catholicam patentiſſimum eſt, multiplicari intellectum ad multiplicationem hominum, & error iſte de intellectus vnitate in omnibus hominibus damnatus inuenitur in Concilio Lateranen. ſub Leone X. ſeſſ. 8. vbi etiam eodem modo

Concilium Lateranen. Landunus.

definitur, anima intellectiua eſſe forma hominis, quare de his nullus catholicus dubitat, ita Ianduuus in fine quæſt. 7. tertij de Anima ait, q̃d quamuis ad aures Ariſtotelis, & Auerrois ſit vnus omnium intellectus, & anima intellectiua ſit forma aſſiſtens, oppoſitum tamen horum ſuſtinet, q̃d nihilominus inquit ſe nõ probare aliqua demonſtratione, quoniam non habet, & ſi quis eas habeat, dicit gaudeat, vnde ſola fide perhibet ſe tenere, q̃d anima intellectiua ſit forma dãs eſſe homini, & q̃d intellectus ad eorum multiplicationem multiplicetur, Achillinus quoque ſoluit rationes, quæ videbatur intellectus vnitatem in via Ariſtotelis probare, &c.

Achillin.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Errorem aliquorum, & eorundem fundamenta.

AVerroes commento illo quinto 3. de Anima, vbi multa præmiſit, quæ non modicas difficultates ferunt circa intellectus naturam, vbi priſcorum philoſophorum placita retulit, ait denique, ſibi viſum eſſe ſcribere mentem ſuam, & inquit, q̃d ſi illud q̃d ſibi apparet, non fuerit completum, erit principium complemẽti, & ſic rogat fratres, qui ſcriptum illud ſuum viderint, ſcribere ſuas dubitationes, nam ex eorum dubitationibus fortaſſis horum veritas inuenietur, ſi nondum ab ipſo fuerit inuenta & ſi fuerit inuenta, vt ipſe fingit, (ſic loquitur) tunc per illas quæſtiones declarabitur.

Modus loquendi Auerrois.

Accedens itaq. ad propoſitam de poſſibilis intellectus multiplicatione difficultatẽ, (quam quæſt. non ſemel valde difficilem, & maximam habere ambiguitatem dicit, inquit, impoſſibile eſſe, vt intellectus copuletur cum vnoquoq. hominum, & per eorum numerationem numeretur. Et q̃m videt hominẽ intelligere, hoc. n. in ſeipſo & aliàs & actualiter tunc, dum rem hanc contẽplabatur, & ſcribebat, experiebatur, eapropter modum aperit, quomodo hic intellectus homini copuletur, adeo vt homo intelligat. & ait manifeſtũ eſſe, hominẽ nõ eſſe intelligentem in actu, niſi ob continuationẽ itellect⁹ cũ eo in actu.

Præmittit aũt, q̃d duplex eſt cõpoſitio, vel copulatio, altera eſt materiæ, & formæ, congregatum. n. ex eis eſt vnicum, altera aũt intellectus materialis, & intentionis intellectæ in actu, & q̃d ex his componitur, non eſt quid tertium aliud ab eis, velut cõpoſitum ex materia, & forma eſt aliud à materia, & à forma, & ex hoc loco elicitur celebre illud Auerr. proloquium, fieri. ſ. magis vnũ ex intellectu, & intelligibili, quàm ex materia, & forma. Cum itaque ſi homo debeat intelligere, per intellectum ſibi copulatum illud efficiat, non continuabitur ei intellectus, niſi ope alicuius harum partium, vel. ſ. partis, quæ intelligibilis eſt, quaſi materia, vel partis, quæ eſt quaſi forma, & cum docebat fieri non poſſe, intellectum copulari cum vno quoq. hominum, & ad eorum numerationem numerari ratione partis, quæ eſt de eo quaſi materia, ratione. ſ. intellectus materialis, remanet, vt ipſe ait, hanc continuationẽ intellectorũ cum nobis hominibus fieri per continuationem intentionis intellectæ cum nobis, ſic numeratur ratione partis, quæ eſt in nobis aliquo modo quaſi forma.

Quotuplex compoſitio.

Vt quæ ex Auerroe relata ſunt percipias, ſcias primò, quòd nomine intentionis intellectæ, ſeu imaginariæ, vel intentionum intellectarum accipit Auerroes ipſa phantaſmata, ſcias ſecundò, quòd per intellectum materialem, intelligit intellectum poſſibilem, non quia in ſe ſit materialis, ſed quoniã vt mate-

Explicantur verba Auerrois.

rialis

riale quoddam ſe habet in ordine ad intentiones imaginatas, vel intellectas, quas recipit, & hæ ſpecies, vel intentiones, vel phantaſmata, ſunt forma poſſibilis intellectus, ſe habent enim, vt colores ad viſum, vnde ſicut colores ſunt formæ potentiæ videntis, ſic illæ intentiones ſunt formæ intellectus poſſibilis; Cum itaq. ſi debeat homo intelligere, requiratur & poſſibilis intellectus, & forma intellecta, inquit continuari intellectum nobis merito formæ illius, vel intentionis, cuicumq. autem talis forma coniungitur, & intellectus coniungitur, iam enim dixit, non fieri aliquod tertium ex intellectu, & intentione intellecta, ſed vnum eſſe, vel fieri aliud, & vult multiplicari intellectum ad hominum multiplicationem, non penes id quod ſe habet vt materiale in intellectione, non inquam penes poſſibilem intellectum, ſed iuxta id, qđ ſe habet vt forma, iuxta nimirum intentiones intellectas, vel phantaſmata, quæ ſunt ſubiecta quædam illarum intentionum, ſeu formarum intellectarum; Sic intellectus denominabitur plures extrinſecè, quatenus varia phantaſmata habent ordinem ad ipſum, in ſe autem vnus erit, æternus, & immortalis, corruptibilis verò merito phantaſmatum, per quæ dicitur nobis continuari & multiplicari;

Phantaſmata quomodo ex Auerr. corruptibilia, & æterna.

Ipſa quoq. intellecta imaginata ſunt generabilia, & corruptibilia, merito tm̄ ſubiecti, per qđ vera ſunt, hoc eſt, merito phantaſmatum, ſunt autem æterna merito ſubiecti, per quod ſunt vnum entium in mundo, qđ ſanè ſubiectum ait eſſe intellectum materialem, vel poſſibilem; ſic conſiderata hæc intellecta vt ſunt entia ſimpliciter, non in ordine ad aliquod indiuiduum, verè dicuntur eſſe æterna, & ſemper intelligi, non autem quandoq. ſic, quandoq. non, at ſecũdum multitudinem, & diminutionem, quæ eis prouenit à poſtrema perfectione, hoc eſt, à formis intellectis & phantaſmatibus, & cogitatiua, ſic ſunt generabilia, & corruptibilia, & multiplicantur. Ita colligit Auerr. qđ puer erit intelligens in potentia duplici via, nam primò formæ imaginatæ quæ ſunt in eo, ſunt intellectæ in potentia, ſecundò, intellectus materialis, qui natus eſt recipere intellectũ illius formæ imaginatæ, eſt recipiens in potentia, & continuatus nobis in potẽtia, qm̄ cũ continuetur merito intentionũ, & hæ in puero ſint in potentia ſolũ intellectæ, ſequitur, vt talis cõtinuatio, ſit ſolũ potentialis.

Hæc eſt Auerr ſententia, quam ex eius propè verbis formaliter collegi, nã à diuerſis diuerſimodè adfertur, quoniam certè quacunq. via exponatur, eſt impoſſibilis, vt ſuperiori art. cum Sueſſano dicebam.

Confirmat hanc ſuam poſitionem Commentator quibuſdam argumentis, & multa alia à nonnullis, qui ſibi adhæſerunt, formantur, & præſertim à Ianduno, & Achillino locis memoratis; At circa Auerr. argumenta rectè obſeruatũ video à Romano Ægidio quæſt. ſua famoſa de poſſibilis intellect. pluralitate, qđ non ſunt niſi vna rõ, & vnicum argumentum, qm̄ omnia illi fundamento innituntur, & radici, qđ intellectus eſt immaterialis, idcirco intulit, non poſſe multiplicari & ibidem facilè oſtendit commemoratus auctor omnes Auerr. rõnes quas ad ſex redegit, vel pendere ex præfato fundamento, vel ſaltem illud admiſcere; formemus tamen nos quaſdam rationes breuiter, quæ fortiores iudicatæ fuerint, pro Commentatoris poſitione.

Rectum iudicium Ægidij de Auerr. rationibus.

Auerrois argumenta.

Et prima ſit, qđ ſi ponatur multiplicari intellectus ad multiplicationem indiuiduorum humanæ ſpeciei, tunc eſſet hoc aliquid ſingulare, ſic foret corpus, aut virtus in corpore, ſic eſſet materialis, nihil enim multiplicatur ratione corporum, niſi ſit vel materiale, vel immateriale, vel in materia; Ex hoc autem ſequuntur multa abſurda, tunc.n. erit ipſe intellectus intentio intellecta in potentia, nam qđ eſt materiale, concernit hic, & nunc, & potentia ſolum eſt intelligibile. Rurſus, cùm intentio intellecta in potentia ſit ſubiectum, qđ mouet

intel-

intellectum illum qui recipit, hoc eſt poſſibilem, non autem ſubiectũ motum, (intentiones quippe mouent intellectum, non ſunt motæ,)igitur idẽ mouebit ſeipſum. & denique, cum intentio intellecta in potentia recipiatur in intellectu, ſi ponatur intellectus eſſe eiuſmodi intentio, iam idem recipiet ſeipſum, quæ omnia impoſſibilia apparent, &c.

Secundò, Si reciperent ſeipſum intellectus, & intentio, intentionem, tunc reciperent ſe vt diuiſa, & ſic virtus intellectiua nihil differet à ſenſitiua, materiales enim erunt ambæ, & materialiter recipiẽt, imò nulla foret differentia inter eſſe, qđ habet forma extra ani nam, & illud qđ habet in anima, nam vtrobiq. erit ſingulare, atque ideo materiale, & hactenus quidem hæc motiua inde deſumuntur, qđ eſſet intellectus materialis, ſi multiplicabilis.

Tertiò, Si multiplicetur intellectus cum hominibus, iam eis eſſet coniũctus, eiſq. vt ita dicam immerſus, & cum illis fieret, ac producerētur, at contrarium habetur ex Ariſt. nam 3. de Anima 4. docet cum Anaxagora, intellectum eſſe immiſtum, qđ & ibidem tex 6 repetit, & primo eiuſdem 82 ait, rationabiliſſimum eſſe, qđ intellectus ſit antiquiſſimus, & diuinus, & de intellectu agente legimus eodem lib. 3 tex. 19. eſſe ſeparabilem, immiſtum, & impaſſibilem. Ariſtot.

Quartò, Si quot homines, tot intellectus ponantur, cum de mente Ariſtotelis generatio ſit æterna, iam homines infiniti præceſſerunt, iam ergo & intellectus infiniti, igitur apud Ariſtotelem datur infinitum in actu, qđ tamen vbique acerrimè negat.

Auerroem præceſsit lucidiſſimus Themiſtius, qui per nonnulla capita tertio illo de Anima, à 17 vſq. ad 32 incluſiuè docet, hominis eſsẽtiam conſiſtere in intellectu agente, & hominem eſse intellectum agentem, & cap. 28. id probat teſtimonio Ariſt. 1. de Anima 66. quem textum valde exaggerat, & ibidem 20. tertij eiuſdem adducit, & cum illo comparat, quos duos textus idipſum docere & ſibi reſpondere oſtendit, quos tamen pro ſe non debebat adducere, quoniã ſunt contra ſe, vt videbitur, & cap. 30 adfert pro ſe Theophraſtum; In trigeſimo autem primo patefacit, intellectum agentem non eſſe Deũ, ſed animæ noſtræ partem vel ſpeciem, vnde poſtremò cap. 32. docet, hunc agentem intellectum eſſe vnum in omnibus hominibus, qđ probat argumentis prope eiſdem, quibus poſſibilis intellectus vnitatem probabat Auerr. vnde firmiores rationes ſuas in hoc negotio deſumpſit Auerr. à Themiſtio, petit enim, quomodo different hi intellectus, ſi plures ponantur, nam ſingularia, quæ ſub eadem ſpecie habentur, materiæ inter ſtinctione, (vt vt vertit Hermolaus Barbarus, diſcernuntur, ſic intellectus foret materialis, ecce fundamentum Auerrois, ex quo deinde motiua alia, vt audiſti deduxit. Sic dicit, qđ velut vnus eſt Sol, & lux, quæ ab eo prodit, quaſi ab eo abiungitur & diuellitur, ſic intellectus agens eſt vnus, & multi, qui illuminantur, vnde ait, intellectum agentem comparari ab Ariſtote lumini 3. ſcilicet de Anima 18. quod & confirmat ex communibus animi prænotionibus, & cõceptionib⁹ & ex illa notitia primorũ principiorum ingenita, & impreſſa ope naturæ in omnium mentibus, non autem vlla ratione, vel vlla doctrina; Sed & illud adducit de doctrina, quæ à magiſtro in diſcipulum trãſfunditur, neque enim ille doceret, neque hic addiſcere poſſet, niſi ab vtroque eadem commentatio tractaretur, vnde idem erit intellectus diſcipuli, & magiſtri, eſt enim idem actus intellectus, quare & eadem eſſentia, qđ idem motiuum cap 33. immediatè ſequenti repetit. Et hanc fortaſſe cauſam eſſe ait, quare ad homines tantũ pertineat docere, & diſcere, na in reliquis animalib⁹ conſtitutio animarum, & præparatio eſt inepta, & contumax, vt intellectum potentiæ poſſint recipere, qui ab intellectu agente perficiatur, &c.

Themiſt.

Eius rationes illis Auerrois ſimiles.

Cu-

Quomodo Themiſtius & Auerroes conſentiant. Conueniunt itaque Themiſtius, & Auerroes, quòd vnicus ſit intellectus omnium hominum, quamuis ille loquatur de intellectu agente, iſte aũt de poſſibili, attamen & Auerroes ait denique loco frequenter allegato, poſt ea quæ de intellectu poſſibili adducit, ſic vniuerſaliter eſſe ſentiendum de intellectu agente, qui creat intellecta, velut de intellectu diſtinguente, & recipiente dictũ aſt, & apud Auerroem idem eſt intellectus agens, & poſſibilis realiter, & quatenus agit, & intelligit, dicitur agens, quatenus recipit ſpecies, dicitur poſſibilis. *Quomodo diſſentiant.* Differunt autem, qm̃ Themiſtius vult homines eſſe eſſentialiter intellectũ agentem, Auerroes aũt vult intellectum poſſibilem eſſe ſeparatum, & non coniunctum nobis, niſi merito continuationis explicatæ.

Et hæc de antiquorum ſententia quo ad intellectus vnitatem breuiſſimo epilogo, nam ſi cumulatius videre cupias mentem Themiſtij de poſſibili intellectu, & iudicium Alexandri, ac Simplicij circa naturam, & vnitatem vtriuſque intellectus, poſt ipſoſmet Græcos doctores, vide Albert. tertio de Anima, tract. 2. à c. 2. vſq. ad ſeptimum, vbi priſcorum philoſophorum errores, & eorundem confutationes habes. Vide etiam Sueſſanum in collectaneis, & comm. ad illum 5. tertij de Anima, & Toletum Cardinalem quæſt. eiuſdem libri 10. & 14.

Themiſt.
Simplic.
Alb. magn.
Sueſſanus.
Toletus.

Quod verò ad recentiores attinet, iam dixi, & Achillinum, & Iandunum, (ſi tamen vbi tot poſt ipſos ſcripſerint, ſint inter recentiores commemorandi,) locis recenſitis Auerr. imitatos, & ſibi ſuaſum habuiſſe, quòd hoc idem ſenſerit Ariſtot. quos Mirandulanum referunt aliqui ſubſecutum, & nouiſſimè Genua hos omnes ſectatus eſt quæſt. ſecunda ad illum quintum, dicens vnicum eſſe intellectum ad mentem Ariſtotelis, & eundem homini ſolum aſſiſtere, non autem eius verè formam eſſe, &c.

Genua.

ARTICVLVS TERTIVS.

Obſeruationes pro veritate definienda.

Illud ante omnia præmitto, qđ negotium hoc de intellectus vnitate, vel pluralitate optimè iam pridem, & egregiè diſcuſſum fuit ab Alberto, 3. de Anima loco allegato, cap. 7. & ſecunda parte Summæ de homine quæſt. de intellectu ſpeculatiuo, art. 3. & ab Auctore opuſculo de hac materia data opera, (qđ philoſophi illi qui ſe chriſtianos agnoſcunt, accuratius certè inſpicere deberent,) & quæſt. diſputatis de Spiritualibus creaturis art. 9. & de Anima art. 3. & 2. cont. Gent. 73. & 75. & 1. p. quæſt. 76. art. 2. quibus in locis & omnia aduerſariorum argumenta, nullius eſſe roboris declarat, & veritatem ipſam efficaciſſima concludit. Ægidius etiam peramplam quæſt. ad hoc formauit, & nonnihil etiam dixit quolibet ſecundo art. 2. Sueſſanus quoq. loco allegato Auerr. argumenta diſſoluit, qđ ipſum præſtat Achillinus, quamuis de mente Auerr. & Ariſtot. contrarium cenſeat. Et Paulus Soncinas 12. Diuinor. quæſt. illis 24 & 25. mentem Auerr. & quo ad animæ intellectiuæ aſſiſtentiam, & quo ad intellectus vnitatem nobiliter impugnat, & poſteriori quæſt. adfert ex Auerr. ſententiam Theophraſti, Themiſtij, Alexandri, Auicennæ, Abumazer, &c. quare ſuperuacanea ferè poſſet hæc mea quæſt. apparere, cum tanta fœlicitate à nobiliſſimis ingeniis, ventilata fuerit, qđ attendentes & Ferrarienſis, & Bannes, ille in fine c. 75. libri cont. Gent. allegati, dixit multa potuiſſe adduci in illius capitis explicationem, ſed qm̃ ab Auctore alibi pleniſſimè ſunt explicata, ideo ea data

Alb. magn.
D. Thomæ loca
Ægidius.
Sueſſanus.
Achillin.
Soncinas.
Ferrarien.
Bannes.

dicta operi præteriuit, iſte verò loco relato primæ par. hanc quæſt. ſilet, remittens lectorem ad quoſdam ex commemoratis auctoribus. Sed & illud accedit, qđ Cardinalis Tolet. quæſt ſuper hoc plenam: certe tractauit ſecundo de Anima quæſt 2. vbi ex Auctore, & alij, quos recenſuit manifeſtè demonſtrat, mentem Auerrois eſſe ab omni veritate, & a principijs Ariſt. ac veræ philoſophiæ omnino diſſentaneam & Pererius ſexto de rerum naturalium principijs c. 23 intellectus pluralitatem probat; Aquarius etiam dilucidatione ſecunda ad 12. Diuinor. negotium hoc attigit, & demum Zabarella lib. 27. illorum 30. quẽ de mente humana nuncupauit, a c. 2. vſque ad decimum oſtendit, animam intellectiuam eſſe formam hominis informantem, Auerr opinionem diſcutiendo, & extirpando, & a c illo 10. vſq. ad 13. eiuſdem ſententiam de intellectus vnitate ſubuertit, & Auctoris argumentis probat, ad hominum multiplicationem multiplicari, & eius argumenta ferè potiora comminuit. Attamen cum omnibus his qm̃ de re hac meminit litera in hac parte, & quæſtio hæc non minus docta, quam ardua eſt, & ſemp in illa quid noui poſſe adferri videtur, ideo eam non prætereundam iudicaui, remittens nihilominus te ad nominatos auctores, & loca, ſi & plura argumenta confutata, & plures rõnes pro veritate formatas poſt huius meæ quæſt. lectionem vide e forſan in mentem veniat.

Toletus. *Pererius.* *Aquarius.* *Zabarella.*

Noto itaque primò, quòd intellectus dicitur quatuor modis, vt habes ab Auerroe com. 20. tertij de Anima, nã dicitur de intellectu materiali, de agente, de eo qui eſt in habitu, & vltimo de virtute imaginatiua, ſeu cogitatiua.

Quotuplex intellectus acceptio.

Intellectus poſſibilis ille eſt, qui poteſt omnia fieri in eſſe intelligibili, vt dicebat Ariſt. eodem libro tex. 18 & nihil eſt actu, priuſquam intelligat, nullaq. alia gaudet natura, niſi hac, vt ſit poſſibilis, vt ibidem tex. 5. legimus; ly *poſſibilis* autem, vt notabat Caiet 1. cap. eiuſdem libri, non attenditur ſecundum potentiam ad actum ſecundum, nam intellectus in tali potentia eſt intellectus in habitu, ſed conſideratur ex potentia ad actum primum, ad ſpeciem. ſ. intelligibilem, ſic iſte intellectus nedum eſt in potentia ad cognoſcere, (ecce actum,) ſed & ad naturas cognoſcibiles, nullam enim earum ex ſe, vel ex ſui natura in principio obtinet, aliàs non fieret omnia ſed aliquid factus eſſet, & rurſus, alia, non poſſet fieri qm̃ ſi quid intus exiſtat, prohibet accedere extraneum, ex famoſa propoſitione tex 4. eiuſdem libri, & penes hanc poſſibilitatem, vel potentiam, quæ eſt ſibi differentia ſubſtantialis, ac ſubinde ab eo inſeparabilis, differt humanus intellectus ab alijs, quippe qui ex ſe naturaliter aliquod ſaltẽ habent cognoſcibile, nam de diuino intellectu, nulli dubium eſt, omnia eſſe ſibi naturaliter cognita, qđ & de intellectibus intelligentiarum dicendum eſt, de cognoſcibilibus naturaliter loquendo merito infuſarum ſpecierum, &c.

Quid ſit poſſibilis intellectus. *Caietanus.*

Poteſt autem hic intellectus tripliciter in rerum natura inueniri, vt ibidem quibuſdam interpoſitis ſcribit Caiet. nam primò poteſt eſſe in ſtatu pure potentiali, ſecundo in ſtatu habituali & tertio in ſtatu actuali.

Primo modo inuenitur in pueris, tunc. n. eſt inſtar nudæ tabellæ, in qua nihil eſt depictum, & dicitur in potentia, nõ ab illa, quæ eſt eius ſubſtãtialis differentia ipſius conſtitutiua, ſed ab ea, quæ talis ſtatus cõditionẽ cõſtituit, quã ſane amittit, dũ mutat ſtatũ, dum videlicet aliquã ſpeciẽ intelligibilẽ acquirit.

Varius intellectus illius ſtatus.

Secundo modo inuenitur in ſapientibus habentibus quidem varias ſpecies intelligibiles, at non actu contemplantibus, & in hoc ſtatu dicitur à quibuſdã intellectus in habitu, ab Ariſt. verò ibidem tex. 8. vocatur in actu, & vtriuſque modi loquendi idem eſt ſenſus, nam vocatur in habitu, dum comparatur ad actum ſecundũ, dicitur in actu, dum confertur cũ ſeipſo, antequã ſpeciem vllam haberet; Eſſe quippe in habitu, vel habere ſpeciem, & non actu contemplari,

eſt medium inter illud eſſe, ſub quo nullam habet ſpeciem, & illud, ſub quo eſt in actuali contemplatione, ſic comparatum primò, ſortitur rationem actus, ſecundò, induit nomen habitus, nam medium alteri extremo collatum, alterius naturam obtinet, vt habetur 4. de Cœlo 34.

Tertio modo reperitur in ijs, qui actu quidpiam contemplantur, & vocatur intellectus in actu ſecundo, & completo. Non me præterit, hunc intellectum in actu à nonnullis vocari, & ſpeculatiuum, quando nimirum cognoſcuntur res, & ſi. ſtatus in contemplatione, vt videlicet non dirigantur ad opus; & practicum, quando.ſ.è contra cognoſcuntur res in gratiam operis, & ad illud diriguntur; At mille nomina, & diſtinctiones adferantur, vnus, & idem eſt intellectus pro diuerſitate ſtatuum, ſub quibus cõſideratur, varia obtinens nomina; Sic quando audis intellectum non ineſſe omnibus hominibus, non accipias de
Verum dupli- intellectu, vt ſic abſolutè, & quo ad ſubſtantiam, & in primo ſtatu, alioquin il-
cis dicti ſensū. li homines quibus dicitur non adeſſe, non eſſent homines, ſed intelligas de intellectu in ſecundo vel in tertio ſtatu, de intellectu nimirum perfecto, vel p habitus, vel per actus, per ſpecies.ſ. vel per actualem cõtemplationem. Similiter, quando legis contemplatiuum intellectum aduenire poſt, non ſuſpiceris dici de intellectu quo ad rem vt ſic, ſed vt formaliter contemplatiuus eſt, & eſt dicere, potentiam intellectiuam non a principio eſſe perfectam per actus con-
Ariſtot. templandi, tunc.n. eſt tabula raſa, vt dicebam, ſed temporis ſucceſſu acquirit ſpecies, quibus acquiſitis deinde ſpeculatur, ſic Ariſt. 12. Diuinor. 39. dicebat, fœlicitatem noſtram perbreui tempore nobis ineſſe. Deo aũt beatitudinẽ ſuã æterno tempore, qm̃ nimirum, vt ibi dicebat Aphrodiſæus, quando noſter intellectus, qui facultate intelligibilia eſt, (ecce naturam intellectus materialis, ſeu poſſibilis,) ex extrema doctrina, ac optima viuendi rõne ſit actu intelligi-
Alexan. bilia, (ecce intellectum & in habitu, & in actu) tũc optimã, & beatiſſimam, & omni voluptate iocundiorẽ vitam agimus, quæ verbis (ait explicari non poteſt, qui ſane breui nos tẽpore degimus, qm̃ non ſemp hanc vitam tranſigimus, ſed quando noſter intellectus efficitur actu intelligibilia, hoc eſt in actu, &c.

Intellectus verò agens cum relatiuè reſpiciat poſſibilem, eſt ille, qui omnia
Quis ſit intel- facit ex proportione ad poſſibilem, velut aũt poſſibilis non ſit realiter omnia,
lectus agens. non.ſ. ignis, terra, &c. ſed in eſſe intelligibili, ſic agens intellectus facit omnia, non realiter, & abſolutè, (vnde malè ex hac effectione collegit Alexander, hũc intellectum eſſe Deum) ſed ſolùm intelligibiliter, quæ .n. facultate erant intelligibilia, actu talia reddit, vt ſcilicet mouere poſſint intellectum poſſibilẽ, modo iam ſatis plenè explicato inter annotationes huius capitis.

Dicitur aũt agens relatione ad poſſibilem, quoniã ſi iſte debeat pati, & intellectionem recipere, oportet vt ille agat, patitur quidem iſte ab obiecto medijs phantaſmatibus, & ſpeciebus intelligibilibus, at ab his nõ pateretur, niſi ille ageret, quare niſi adſit intellectus agens, poſſibilis non erit intellectus, in eſſe intellectus, in actu. At verò non cenſeas, intellectum hunc agentem in eſſe intellectus conſtitui ex eo, qđ omnia modo expoſito faciat, velut per potentiam declaratam conſtituebatur intellectus poſſibilis in eſſe ſuo, nam face-
Diſcrimen in- re omnia conſtituit eſſe eorum, quæ fiunt, (ſub ea profecto ratione, qua ſiũt)
ter factum, & non autem dat eſſe facienti factum ſiquidem ſortitur eſſe ex eo, qđ ſit, faciens
faciens. verò non ideo eſt quia faciat, ſed ideo facit, quoniam eſt, nam agere præſupponit eſſe; Intellectus ergo poſſibilis conſtituitur in eſſe intellectus (nam in eſſe rei præceſſit) per fieri intelligibilia, hoc enim fieri terminatur ad eſſe illius, qđ eſt ſubiectum factionis, at intellectus agens nequit conſtitui in eſſe intellectus ex eo, qđ faciat intelligibilia in alio, ſed conſtituitur in eſſe ſuo, ex

ſo,qđ de ſe abſque eo,vt ab alio deducatur, eſt actu in genere intellectuali, in quo poſſibilis eſt pure potentia.

Et ſcias facile,qđ de his duobus intellectibus materialiter, & quo ad rē loquendo, vterq. ex ſe actus quidam eſt, ſunt enim ambo accidentia animæ noſtræ,at in genere intellectuali,& formaliter,ſi ita loqui liceat,poſſibilis eſt pura potentia,agens eſt actus quidam, vnde ad hoc vt poſſibilis fiat actu intellectus,requiritur opus intellectus agentis,vt oſtendebatur, neq. dico cum aliquod recipit,fieri poſſibilis intellectus,ſed intellectus, nam potius amittit eſſe poſſibile,quoniam aliquam ſpeciem recipiens,tranſit à potentia ad actum, attamen quoniam potentia illa eſt ſui differentia conſtitutiua vt dicebatur, ea propter ab eo vt ſic & ſecundum ſe conſiderato numquam ſeparatur, Oppoſitum intueor in intellectu agente, hic enim de ſui natura actus quidam eſt in genere intellectuali,neq. ab vllo fit intellectus in actu,dum aūt facit intelligibilia via iam aſſignata,non fit intellectus, ſed potius fit agens,vbi è contra dū poſſibilis recipiebat non poſſibilis ſed intellectus fiebat; Quod itaq. agens intellectus omnia faciat, non eſt differentia ſua ſubſtantialis, ſed eius effectus, quoniam ſ eſt actu intellectus,quippè quod eum in eſſe conſtituit.

Quid ſit intellectus in habitu.

Intellectus tertio loco in habitu ſumitur pro intellectu ſpeculatiuo,quippè qui conſtat ex duobus intellectibus nunc adductis, poſſibili .ſ. & agente, iſte namq. intellectus eſt iam intelligens, ergo eſt intellectus materialis. vel poſſibilis,& iā oportet vt adfuerit cōcurſus intellectus agētis,vt patuit. Nū verò ad hūc intellectū ſufficiant duo prænominati intellectus, vt videtur fuiſſe ſententia Theophr.ac Themiſt. vel vlterius requirantur intentiones imaginatæ, vel phātaſmata vt putauit Auerr.(vnde ex hac parte,quatenus à phātaſmatibus depēdet,mortalē,& corruptibilē cū poſuit) hoc nihil ad rē meā in pſenti.

Quis intellectus quarto loco acceptus.

Intellectus quarto,& vltimo modo accipitur pro cogitatiua, aut imaginatiua facultate,de quo locutus eſt Ariſt 3 de Anima 20 quando dixit intellectum paſſiuum corrumpi,& ſine hoc nihil intelligere animam,cum n in hac vi,& facultate ſeruentur phantaſmata deſumpta ex obiectis atque ei per alias vires ſenſiles interiores tranſmiſſa, & demandata, & intelligentem oporteat phantaſmata ſpeculari ex eodem lib 39 & nunquam ſine phantaſmate intelligat anima, (intellige in ratione motiui ante ſpecies receptas, & terminatiui poſt ſpecierum receptionem) ibidem 30 illud cōſequitur, vt abſque intellectu hoc quarto modo accepto, nihil homo animaué intelligat.

Nota ſecundò qđ hominem eruditum arbitror neminē, qui re ipſa edoctus, hos intellectus in ſe non deprehendat, vel modo tres prius recenſiti differant re,vel ratione tantùm,id nihil retulerit in præſentia. Experitur quippe homo ſe de nouo in dies aliquid ſcire,qđ prius ignorabat omnino, & circa aliquid ſpeculari,in quo prius non occupabatur,(quicquid ſenſeſerit, ac probare cōtenderit Plato in Phedone ex perſona Cebetis.& Socratis, docens diſciplinam noſtram nihil aliud eſſe quàm reminiſcentiam) vbi vides intellectum poſſibilem. Experitur ſe abſtrahere à phantaſmatibus ſpecies, & à formis, vel conditionibus particularibus, formas, & intentiones vniuerſales, quippè qđ nil aliud eſt, quàm facere actu intelligibilia, cognoſcit vtiq. quis noſtrum, ſe arbitratu ſuo intueri in cōi quæcumq. offeruntur, qđ dubio procul nequit euenire ſine abſtractione, non enim in rebus ipſis ſunt vel communia, vel vniuerſalia,ecce intellectum agentem, experitur quiſq. ſe aliquid quauis temporis differentia intueri.& non raró circa ſpeculabilia occupari & illa poſſidere,ecce intellectum ſpeculatiuum, tandem experitur quilibet ſe habere ſpecies ſenſiles, & repræſentantes materialia, & res cum conditionibus indiuidualibus,

Plato.

agnoſcit ſe diſcurrere, formare propoſitiones ſingulares, inductiones facere &c. ecce cogitatiuam, cuius ope commemorata præſtat homo.

Cum itaq; homo quicunq. agnoſcat, vel ex effectibus ipſis hos intellectus apud ſe eſſe, & ipſum eum eſſe, qui medijs his intellectibus omnia hæc munera exerceat, mirum valde eſt cur non vnicuiq. homini intellectus iſti ſint tribuēdi, & non multiplicentur ad ipſorum hominum multiplicationem, & eo admirabilior conſurgit admiratio, qđ ab aduerſarijs ponitur cogitatiua, vel intellectus quarto modo ſumptus proprius cuiq. homini, quæ tñ negotiatur circa ſingularia, circa illa ſyllogizat, & diſcurrit, de mente potiſſimum Auerrois, & Græcorum ferè omnium, bene docentium non cognoſcere intellectum noſtrū ſingularia, ſed hominem illum eſſe, qui medio quarto intellectu ea percipit & circa ipſa diſcurrit, & ſe alijs vijs exercet, quippè, quæ munera non habet cogitatiua vt ſic, alioquin & in brutis perfectis has functiones intueremur, qđ vanum penitus eſt, quare hæc ſortitur ex coniunctione ad intellectum, & primo & ſecundò, & tertio modo acceptum; vt quęſtionib. etiam proœmialibus vidimus, quapropter ſi in quouis homine inueniuntur memorata officia cogitatiuæ, mirum eſt non inueniri intellectus alio modo acceptos, quibus coniunctus intellectus in quarta acceptione, operationes præfatas abſoluit, Quare velint ex actibus cogitatiuæ, quos in homine inſpexerunt, cuique ipſorum propriam cogitatiuam tribuerunt admirationis plenum eſt, cur & non intellectus alios cuiq. ſigillatim adſcripſerint, cum in vnoquoq. ſeorſum eorundem intellectuum opera intueamur; Cæterùm tota huius diſcriminis cauſa, ea viſa eſt, quoniam ſi poſſibilem, & agentem intellectum in eadem ſpecie multiplicabant, & ſingulares ponebant, mox ipſis videbatur, vt eſſent materiales, & indiuiduales, at commonſtrabit hæc quæſtio, vanam penitus eſſe hanc imaginationem, ac ſubinde eorundem poſitionem vaniſſimam.

Officia cogitatiua.

ARTICVLVS QVARTVS.

Reſpondetur quæſtioni per bimembrem concluſionem, quæ declaratur.

Bimembrem hanc ſtatuo cōcluſionem: Vnuſquiſq. homo proprium hēt intellectum, & poſſibilem, & agentem, & vterque intellectus multiplicatur ad multiplicationem indiuiduorum humanæ ſpeciei. De intellectu tertio modo ſumpto non eſt ſpecialis difficultas, qm̄ tandem conſurgit ex primo, & ſecūdo intellectu, vnde ſi illi multiplicentur, & hic etiam multiplicabitur.

Pro declaratione, nota primò, nullum eſſe inconueniens, vt in anima noſtra ſint hi duo intellectus, poſſibilis ſcilicet, & agens, & ratione illius dicatur anima omnia fieri, & ex conſequenti eſſe in potentia paſſiua, ratione huius dicatur omnia facere, & ſubinde eſſe in potentia actiua, vnde apparet idem eſſe in actu & potentia, quoniam vt ſcitè patefacit Auctor q. de Spiritualibus creaturis art. decimo ad quartum, & q. de Anima ar. 5. & 2. cont. Gen. c. ferè toto 77 nil prohibet, vt aliquod ſit in potentia ſecundum vnam conſiderationem, & actu ſecundum aliam, vt eſt videre in omni qđ mouetur, dum actu mouetur, ſic anima intellectiua aliquid eſt in actu, ad qđ phantaſmata ſunt in potentia, & uerſa uice. phantaſmata aliquid habent in actu, ad qđ anima eſt in potentia Et quoniam apertiſſimè loquitur locis allegatis, ideo ſummatim id collige dicendo.

D. Thom.

cendo, q̃d anima noſtra in actu eſt immaterialis, ac proinde naturæ intellectualis, vbi.n. immaterialitas, ibi intellectio, in actu autem non eſt vt cognoſcat hoc, vel illud determinatè, ſic quippè omnis cognitio, quatenus ſimilitudo rei cognitæ recipitur in potentia cognoſcente, non habet verò anima apud ſe actu ſimilitudines rerum determinatas, quas cognoſcat, ſic ad hoc, & illud cognoſcendũ eſt in potentia: E contra phantaſmata in actu habent ſimilitudines huius, & illius determinatæ rei, ſunt enim ipſæmet rerum ſimilitudines, & in potentia ſunt intelligibilia, non actu, quandoquidem ſunt ſimilitudines rerũ ſenſibilium, quæ indutæ adhuc ſunt individuales conditiones, & ſunt in organis corporeis vnde nequeunt a nobis intelligi, q̃m tamen in ijs, quæ repræſentantur, poteſt accipi natura depurata ab omnibus conditionibus indiuiduantibus, idcirco ſunt intelligibilia in potentia. Sic itaq. anima eſt intelligibilis actu, at rerum illarum determinationem habet potentia, phantaſmata è contra, vt dictum fuit. Ita in ipſa duplex virtus cõſtituitur, altera, quæ phantaſmata efficiat actu intelligibilia, ecce intellectum agentem, altera quæ ſit in potentia ad rerum ſenſibilium determinatas ſimilitudines ecce intellectum poſſibilem. *Diſcrimen inter animam et phantaſmata.*

Notã ſecundò ex eodem ibidem, q̃d adeſt non nihil diſcriminis inter animam intellectiuam, & reliqua agentia naturalia in hoc, q̃d eſt fieri actu alia, ſeu in receptione formarum, ad quas eſt in potentia, q̃m in naturalibus vnum eſt in potentia ad aliud ſecundum illum eundem modum, quo in illo alio inuenitur, ſic nedum eſt in potentia ad rem recipiendam, ſed & ad modum rei, ignis.n. ita eſt potentia aer, q̃d dum recipiet formam aeris, eam recipiet iuxta illum modum, quo inuenitur in aere, at anima eſt quidem potentia ad rerum ſimilitudines recipiendas, quæ ſunt in phantaſmatibus, ſed non ſecundum illum modum, q̃m in eis ſunt illæ ſimilitudines, vt dicebatur rerum materialium vt ſic, hoc eſt, cum conditionib. indiuiduantibus, quo pacto illas non recipit intellectus, nam opus eſt ſimilitudines ipſas ad quid ſublimius eleuari, depurari videlicet à materialibus conditionibus ex qua depuratione, vt non rarò patuit redduntur actu intelligibiles; Ex quo ipſe adderè, non eſſe in potẽtia intellectiua anima ad recipiendas ſimilitudines a phantaſmatib. vt ſic, & immediatè, quàuis etenim ante productionẽ ſpeciei intelligibilis natura illa reluceat in phantaſmatibus ſine conditionibus indiuidualibus munere intellectus agentis, vt latè patuit quæſtione de Vniuerſalium exiſtentia, attamen non põt ſufficienter mouere poſſibilem intellectum, niſi accedat intelligibilis ſpecies ex his phantaſmatibus deſumpta, at de his quæſt. illa cumulatè diſſerui. *Quomodo ſit in potentia anima ad ſpecies intelligibiles, a phantaſmatibus deſumptas.*

Quatenus ergo anima facit vt phantaſmata ſint actu intelligibilia, prædita eſſe debet intellectu agente quatenus ſimilitudines à phantaſmatibus ipſis extractas debet recipere, poſſibilem intellectum in ea ponimus. Cuius rei exemplum ibidem peraccommodatum adeſt, vt ſi oculus vltra diaphaneitatem, quæ ſibi ineſt, merito cuius poteſt colores recipere, haberet tantum lucis in ſe, vt ſufficiens eſſet ad reddendos colores actu viſibiles, vt aliquo modo apparet in oculis quorundam animalium, puta cati, tunc enim in oculo eſſet virtus actiua, & paſſiua, ita oculo reſpondet anima, paſſiuæ illi virtuti, & diaphaneitati, intellectus poſſibilis actiuæ, agens, &c.

Nota tertiò, q̃d ſi declaretur modus, quo multiplicatur anima intellectiua, apparebit etiam, quomodo intellectus iſti multiplicentur, ſunt enim in vnaquaq. anima, & eius potentiæ, ac virtutes: multiplicatio aũt animæ noſtræ ex ſui natura deſumitur, cum.n. non ſit in ſeipſa ſpeciei completæ, ſed pars compoſiti humani ex ipſa, & corpore prouenientis, in quo compoſito ineſt ſpeciei complementum, vnibilis eſt ipſi corpori, vt pars parti, vt exinde proueniat totum,

tum, vnde multiplicatur anima, prout eſt huic & illi corpori vnibilis, multiplicatur, inquam, ſecundum numerum, non ſecundum ſpeciem, velut cernimus hanc albedinem differre numero ab illa, quoniam illa in vno, hæc in alio ſubiecto eſt; diſcrimen attamen non mediocre intercedit, quoniam albedines, & aliæ naturales formæ dependent à ſuis ſubiectis nedum in fieri, ſed & in eſſe, anima verò humana non dependet in eſſe à corpore, neque corpus eſt cauſa eſſe ipſius, vt plenè videbimus quæſt. 3. ad ſextum caput. Quamuis itaq. non habeat anima materiam tanquam partem ſui, ceu habent compoſita naturalia, vel materiam *ex qua* ſit, in quo conuenit cum intelligentiis, tamē eſt forma alicuius materiæ & materiam habet *in qua* recipitur, & iuxta diuiſionem hanc materiæ, in qua eſt, & cuius eſt forma, multæ ſunt animæ vnius ſpeciei, quod de intelligentiis nequit dici, vtpote quæ neque materiam *in qua* habeant.

Quam materiam non habeat & habeat anima.

Sed nota quartò diligenter, (ex hoc quippe permulta aduerſariorum argumenta comminuuntur,) quod licet anima ſit hæc, & ſingularis per diuiſionem naturæ ſpecificæ, non tamen eſt ſingulare quoddam materiale, & in hoc differimus ab Auerroe, Themiſtio & aliis, qui ex eo quod animam ponerent numero in eadē ſpecie multiplicari, ſtatim ſibi conſequens videbatur, vt forēt materiales, quoniam enim materialia hoc habent, vt ſint multa ſub vna ſpecie, cogitarunt è conuerſo, omnia ſub vna ſpecie eſſe materialia, & decepti ſunt, nedum intulerunt, intellectum eſſe ſingularem, nam tunc ex ſingularitate vt ſic, & vt opponitur vniuerſali in prædicando non impediretur cognitio, non foret in potentia ſolùm intelligibilis, vt deducunt, ſed collegerunt, eſſe ſingulare materiale, vt ſcilicet diſtinguitur contra vniuerſale in eſſe, ſi daretur, & ita incommoda illa deduxerunt, quoniam quod eſt hoc modo particulare, non totam in ſe hēt naturam (alias non partiretur ſpecies in multa indiuidua) ſed partem tantū, (nam partes alias, alia eiuſdem ſpeciei indiuidua obtinerent) & ſic vniuerſalem cognitionem impediri dicebant. Quare ſingularia duplicis ſolū ordinis ponebant, alia ſ. quæ tota ſunt natura ſpecifica, quæ ſunt velut vniuerſalia in eſſendo, eo nomine videlicet, quoniam totam ſuam naturam contineant alia verò, quæ naturam contineant, ſpecificam ſecundum partem tantum claudunt, & numero in eadem ſpecie multiplicantur, & materialia ſunt, vnde ſi in te lectū in ea ē ſpecie multiplicabilē, aut multiplicatū poſuiſſent, mox cēſebant, vt eſſet materialis, & ſic impeditiuus cognitionis actiuæ & paſſiuæ & alia inferebāt abſurda.

Error priſcorum Philoſophorum.

Nos verò, vt acutè ſcripſit Caiet. p p. q. 76. art. 2 in reſponſione ad tertium, cum Auctore ponimus tertium genus ſingularium, & dicimus quædam eſſe ita ſingularia, (intellige in prædicari) vt nō ſint velut vniuerſalia in eſſe, ob rōnem, quæ afferebatur, quoniam ſcilicet totam ſpecificam naturam continent, quæ nequaquam numero multiplicantur, & quæ nihil obſtant intellectioni, cuiuſmodi ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, alia verò ſunt ſingularia, quæ non totam continent naturam ſpecificam, ſed numero multiplicantur, & hæc duplicis ordinis facimus, quoniam quædam ſunt materiale, & ex conſequenti impeditiua intellectionis, quædam ſunt immaterialia, quæ non impediunt intellectionem, quamuis enim participent naturam ſpecificam, tamen & quod participat, & quod participatur eſt ordinis immaterialis, & id genus ſingularia ſunt intellectus noſtri, & ſpecies intelligibiles & actus intelligendi.

Singularia multiplicis ordinis.

Nullus ergo ex numerali in eadem ſpecie multiplicatione debet inferre materialitatem, nam intercedit fallacia conſequentis, & fit argumentum à ſuperiori ad inferius affirmanter, quoniam non vno modo contingit adeſſe multiplicationem ſub eadem ſpecie, quando aūt cum Auctore ponimus, non poſſe inueniri multiplicationem in eadem ſpecie abſq. materia, nomine materiæ accipitur

quoduis

quoduis receptiuum, alioquin ſi ad omnem multiplicationem in eadem ſpecie neceſſaria foret materia propriè accepta iam lumen gloriæ in varijs beatorum intellectibus non poſſet recipi, & multiplicari. Nullam itaq. difficultatem ex intellectus multiplicatione propter ſingularitatem patimur nos, quam nō patiantur & illi, qui vnicum intellectum ponunt, nam vt optimè dicebat Auctor in fine illius reſponſionis ad tertium, ſi etiam vnus foret intellectus, oporteret ipſum eſſe &, aliquem, & quendam, & ſingularem, & ſimiliter ſpeciem, per quam intelligit, eſſe aliquam, & quandam, & hanc, nam quo ad materialitatem, iam patuit, & nos cum hac numerali ipſius multiplicatione, nullatenus ipſum materialem ponere, &c. D.Thom.

ARTICVLVS QVINTVS.

Probatur concluſio quo ad vtramque partem.

IAm verò declarata concluſio, probanda venit quo ad vtramq. partem ſimul. Et quidem ratio, quæ inſinuata fuit ad finem art.3. apparet conuincens, nam in vnoquoq. homine adeſt operatio vtriuſq. intellectus, ergo adeſt vtraq. forma, à qua operationes illæ proficiſcantur, oportet certè in homine inueniri principia intrinſeca harum operationum, neq. enim fieri pōt vt vitalis, & maxime interna operatio proueniat à principio extrinſeco, & ſeparato, cum in eo potiſſimum ſtet ratio vitalis operationis, vt à coniuncto ſibi principio prodeat; Quòd ſi intellectus iſti ponantur omnibus cōmunes, iam ego operabor per principia non mihi coniuncta, eſt enim protſus impoſſibile, vt demonſtrabo, qđ vnus, ac idem intellectus ponatur forma alicuius, & ſit pluribus cōmunis, qđ ſi non ponatur coniunctus vt forma, tunc operationes vitales, recipiendi nimirum ſpecies, eaſque abſtrahendi exercet homo per principia extrinſeca, qđ pugnat, vnionem autem illam, & continuationem ab Auerroe confictam, fictitiam penitus oſtendam. *Natura operationis vitalis.*

Secundò arguo ſic. Differt omnis homo à brutis non quatenus eſt animal, nā & brutum eſt animal, & tunc genere differret ſed quatenus eſt tale animal, rationale. ſ. at rationale non ſumitur niſi ab anima intellectiua, ergo quilibet homo hēt animam intellectiuam, non dicitur aūt anima intellectiua, niſi quatenus prædita eſt intellectu, ergo quilibet homo habet proprium intellectum; Neque vnio Commentatoris ſufficit, nam ſemper quocumq. modo exponatur illa copulatio, remanet intellectus ſecundū eſſe extrinſecus ab homine, quare ſequitur differentia alicuius eſſentialis, & ſpecifica eſſe illi extrinſeca, qđ nequit capere intellectus, quis. n. concipiat, principium alicuius conſtitutiuum, & diſtinctiuum, eſſe ab eo, cuius eſt principium ſeparatum? Quòd ſi dicatur eſſe intrinſecum eiuſmodi principium, atque hominem informans, commune tñ omnibus hominibus, vt nonnulli acceperunt Auerroem, iam homines omnes forent vnus homo, vt enim ſi oēs homines haberent eaſdem carnes, & eadem oſſa, & breuiter eandem materiam ſignatam, eſſent hic homo indiuidualiter, ita ſi oēs haberent eundem numero intellectum, forent vnus numero homo, quemadmodum. n. habent à materia ſignata, vt ſint hic, &, ille, hoc, & illud indiuiduum, ita habent ab anima vt ſint hic, & ille homo, & hoc, & illud indiuiduum, non quatenus hoc, & illud abſolutè, id. n. à materia ſignata emergit, ſed quatenus hoc, & illud, huius, & illius ſpeciei, nam per formā vnumquodq. *Obiectio.* *Auſfertur.*

in ſpe-

in ſpecie reponitur, ſicut namq. à materia ſumitur diſtinctio, & vnitas nume-
Achillini & aliorum cõmenta. ralis ita à forma vnitas formalis. Neq. reſponſiones Achillini, & aliorum ali-
quid valent, qđ ſcilicet intellectus poſſibilis ſit de genere Intelligentiarum,
atq ideo ſit hic indiuiduatione, quæ non repugnat vniuerſalitati, vnde poteſt
eſſe in hoc, & illo (ecce eius vniuerſalitatem) quamuis ſit vnus numero, & ſin-
gularis: Hæc enim ſunt propè abſurdiora quàm ſit poſitio ipſa, quamuis abſur-
Zabarella. diſſima, nam bene arguit Zabarella c. 11. allegati libri, qm̃ aut forma, aut ma-
teria eſt principium indiuiduationis, ſi forma, addit tu, vt vult ipſe Achillinus
primo de element s dubio 26.) cum ſit intellectus vnica forma, vnum numero
indiuiduum conſtituet & ſic omnes homines erunt vnus homo ſi materia, iam
forma in his carnibus, & in his oſſibus recepta, hæc effecta eſt; & ita eſt hæc, &
numero ab alijs omnibus diſtincta.

Præterea arguo ipſe pluribus, cum enim vniuerſale, & ſingulare in ordine
ad vnum, & idem opponantur, ſi fuerit ſermo de vniuerſalitate rei, vel in eſſe,
certè poſſibilis intellectus ſi fuerit ſingularis, ceu de facto eſt in me, in te, & c.
in illo, nequibit eſſe vniuerſalis, & è contra, ſi fuerit vniuerſalis, (præterquam
Ariſtot. quòd eſſet idea iam vniuerſalis in eſſe, quas vbiq. & perpetuò reijcit Ariſtot.
& omnes peripatetici,) non poterit eſſe ſingularis: Præterea, cum Ariſtot 12.
Diuinor. à 42. vſque ad 47. incluſiuè collegerit numerum ſphærarum, conclu-
dit ſtatim in primis verbis 48. qđ rationabiliter arbitrandum eſt, tot eſſe intel-
ligentias, & principia mouentia, quot ſunt ſphæræ, quæ mouẽtur, qđ & eodem
textu probat, quomodo igitur poſſibilis intellectus põt eſſe intelligentia? Me-
minit ne vmquam Ariſtot. de illo, quando de intelligentijs verba habuit? Mo-
uet ne ſphæram aliquam intellectus poſſibilis? Quomodo erunt 55 intelligen-
Numerus intelligentiarum iuxta Ariſtot. tiæ iuxta 55 ſphæras ibidem 47. ab Ariſt. collectas? Sed cùm vnicuique ſphæ-
ræ propriam aſſignaret intelligentiam, quæ eius eſt motrix, quomodo huic in-
telligentiæ intellectui ſ. poſſibili tot homines poſſunt tribui, tãquam ſphæræ,
quos vel moueat, vel qđ p[illegible] us eſt informet? Eſt ne virtutis infinitæ hæc intel-
ligentia in mouendo, vel in informando, & dando eſſe? An non docent omnes
Theologi vna voce, qđ via naturali nequit angelus ſimul eſſe in pluribus locis,
quomodo igitur hic intellectus poterit ſimul, & ſemper eſſe in mille, ac infini-
tis propemodum hominibus? Et cum verior Theologorum ſententia ſit, an-
gelum eſſe in loco merito ſuæ operationis, & negetur poſſe ſimul eſſe in plu-
ribus locis quoniam non eſt ea virtute donatus, vt operationem ſuam ad va-
rias, & diſparatas partes ſimul poſſit applicare, vnde tanta vis, & facultas in
hoc intellectu poſſibili, quem ipſi in numerum intelligentiarum redigunt, vt
ſimul, & ſemper nedum operetur in tot & tot hominibus, & adeo diſtantibus,
in omnibus inquam partibus terræ & [illegible] mundi, ſed & in eiſdem ſit infor-
matiuè, ipſis eſſe conferendo? Quòd ſi tantæ virtutis ſit hic intellectus poſ-
Ariſtotel. ſibilis, vel eſt perfectior intelligentijs illis ab Ariſtotele ibi inuentis, vel im-
perfectior, non perfectior, quoniam ibidem 44. inquit Philoſophus, ordinem
Alexan. ſubſtantiarum mouentium eſſe iuxta ordinem aſtrorum, vbi Alexander ait,
inter motores hunc eſſe primum, illum ſecundum, aliũ tertium, cum moto-
res ſic ſe habeant, vt ea quæ ab ipſis mouentur, & profectò loquitur de primi-
D.Thom. tate nobilitatis, ac perfectionis, quoniam vt eodem loco ait Auctor, continens
eſt nobilius contento, & hoc ſe habet vt materia, illud vt forma, qđ etiam di-
cebat Ariſt. 4. de Cœlo 35. Hinc ſphæra ſuperior, quæ ambit inferiorem, erit
perfectior ac ſubinde intelligentia, quæ eam mouet, qđ & expreſſis verbis ad
Alenſis eundem contextum ſcripſit Alenſis, Auerr. etiam ibidem, vbi quædam dixit de
Auerr. ordine mouentium orbes penes nobilitatẽ, ait fortè melius eſſe illud qđ Ariſt.
inten-

intendebat, ordinem videlicet ipſorum in nobilitate, eſſe ſecundum ordinem eorum in loco, (intellige à ſigno, & à poſteriori, non enim quia hoc ſit in ſuperiori loco, eſt nobilius, ſed quoniam eſt præſtantius, ideo ſuperior ei locus eſt tributus.) cum itaq. id qđ mouet intellectus poſſibilis ſit longe inferius loco ijs, quæ mouētur ab illis intelligētijs, igitur & motum, ac ſubinde ipſum mouēs erit imꝑfecti⁹, ſi ergo eſt imꝑfectior illis intelligētijs, quomodo tātæ eſt virtutis, vt īfinita mobilia ſemꝑ moueat, & ſīn aliquos ex aduerſarijs, det eis eſſe?

Deniq. intellectui poſſibili, & agenti videmus tributas conditiones omnino diuerſas ab illis quæ tribuuntur ipſis intelligentijs, nā poſſibilis nihil eſt actu eorum, quæ intelligit ante intelligere, eſt in ſui principio, & ſemper in ſui natura vt ſic cōſideratus nuda tabella, vt patuit, illæ verò intelligētiæ ſemꝑ ſunt in actu intellectionis, & ſunt actus ſubſiſtētes in genere intelligibili; agens ēt intellectus facit intelligibilia in potētia, actu intelligibilia, abſtrahit ſpecies, &c. quæ conſtat nō cōuenire intelligentijs illis; nullus aūt ignorat, diuerſitatē operationū, & effectuū primo, & per ſe intentorū arguere diuerſitatē in cauſis.

Quòd ſi ad oēs has meas argumentationes dicatur, concludere ipſas vtrunque poſſibilem intellectum, & agentē non eſſe de numero illarum intelligentiarū, quas recenſet Ariſtot. 12. illo primæ Philoſophiæ, nihilominus eſſe intelligentias, Meminerit ſic dicens, qđ voluntarie omnino reponuntur in genere intelligentiarum apud peripateticos, quandoquidem Ariſt. alias intelligentias non agnouit. Quòd ſi nihil omnino tradidiſſet Ariſt. de his intellectibus, poſſent vtcumq. in claſſe intelligentiarum admitti, & nonnulla ex quadam accommodatione eis tribui. At cum de vtroq. intellectu 3. de Anima accuratè, & de induſtria diſſeruerit, & vtriuſq. naturam aſſignauerit, & nihil omnino de ipſis duodecimo Diuinor. tradiderit, imo ſi non oppoſitas prorſus, remotas ſaltem, & diſparatas valde functiones his, & illis vt dicebatur adſcripſerit, illud de neceſſitate Peripateticus quiſq ſibi videbit enunciandum, hos intellectus in intelligentiarum ſerie nullatenus poſſe redigi, cuiuſmodi intelligentias accipiūt philoſophi & præcipuè Ariſtot. &c.

Pro hac eadem concluſione adeſt eiuſdem Ariſtot. expreſſa auctoritas primo text. 1 de Anima, vocantis intellectum partem animæ, ſimiliter 17, eiuſdem ait, in anima noſtra adeſſe has differentias, velut & in omni natura, agentis & patientis, & mox ſequenti contextu inquit, has differentias eſſe intellectum poſſibilem, & agentem, & 40. illiuſmet libri colligit ſe tractaſſe de intellectu, qui eſt potentia animæ, hoc eſt de vtroq intellectu, imo ait animam conſtare duplici potentia, ſenſu .ſ. & intellectu. Sunt itaq. hi intellectus, & partes, & differentiæ animæ noſtræ, quiſquis autem homo propria fruitur anima intellectiua, aliàs omnes homines eſſent vnus homo, & vnico eſſe formali gauderēt, quare proprium obtinet intellectum, & poſſibilem, & agentem, &c.

Obiectio.

Excluditur.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtraq; pars eiuſdem concluſionis ſeorsū cōfirmatur.

AB intellectu agente exordientes, vide Auctorem de Spiritualibus creaturis art. 10. & de Anima art. 5. & 2. con. Gent. 76. & p. p. q 79. art. 4. & colliges rationem firmiſſimam, cuius iam meminimus, & ſuperiori, & tertio art. deſumptam videlicet ex huius intellectus operatione, quam quilibet ho-

D. Thom.

mo in ſe agnoſcit, vnde actionis huius oportet eſſe principium in nobis formaliter inhærens; Alias inuenies rationes apud ipſum locis illis, & præſertim ſecundo illo contra Gent. quæ huius intellectus pluralitatem demonſtrabunt, quamuis enim cap. illo non oſtendat immediatè, & directè illius pluralitatē, ſed ſolum qđ ſit animæ pars, & non aliqua ſubſtantia ſeparata, inde tñ neceſſariò colligitur pluralitas, cum quiſquis hominum hoc intellectu gaudeat, & vnus intellectus nequeat eſſe plurium hominum, velut vna anima non valet plures materias informare. Sed & c.78. eiuſdem contra Gentes, probat ad aures Ariſt. hunc intellectum eſſe partem animæ noſtræ, (velut in fine ſuperioris articuli dicebamus nos ex eodem Philoſopho eſſe partem, ac differentiam noſtræ animæ, quæ proinde loca & nunc deſeruiunt) atq. ideo multiplicabilem, ſic non erit Deus vt locis relatis probat Auctor, & antea demonſtrauerat

Themiſt. Zimara. Themiſtius 3. de anima cap. 31. & poſtea Zimara de mente quoq. Auerrois cōtra Sueſſanum & Achillinum in tabula, verbo *Intellectiua virtus* longo diſcurſu, ſed neq. alia quæuis ſubſtantia ſeparata, at vera noſtræ animæ pars, hominē informans; Sed multæ, & ferè omnes rationes, quas mox adducam ad poſſibilis intellectus vnitatem euellendam, de facili accommodari queunt ad probandū huius intellectus agentis pluralitatem, immo earum nonnullæ illud directè concludunt, &c.

Falſum Zabarellæ de D Thoma cogitatum. Non ſum neſcius, Zabarellam libro ſuo 28. inter illos naturales cap. 13. docere intellectum agentem eſſe Deum, & cap. ſequenti nititur, (rem certè ridiculam,) id Auctoris teſtimonio comprobare, cum tamen omnibus illis locis relatis doceat, & probet Auctor ipſe, ipſum eſſe partem, & facultatem animæ noſtræ, & eorum ſententiam reſpuat, qui illum, Deum eſſe ſtatuerunt, vnde vanè, & imprudenter omnino in vltimis verbis cap. 10. ſcripſit, illum non in re ipſa, ſed in ſola ferme appellatione aberraſſe. Omnino alienus eſt Auctor ab hac poſitione, ſed non omnia ad vnguem rimari conceditur, nec placet, nam ſcripta hæc noſtra in immenſum emergerent, ſufficiat, argumenta Zabarellæ eſſe omnino leuia, & iam ab Auctore, & alijs confutata, & adde, qđ argumentis Auctoris, quibus conatur cap. 16. reſpondere, (vide, an ea fuerit eius ſententia,) non reſpondet, & quando verſans ſecundum argumentum inquit, poſſe illud in Auctorem inſolubiliter retorqueri, oſtendit ſe Theologiæ fores non adijſſe, dum ait, Deum in rebus intelligibilibus abſque cauſis ſecundis immediatè agere, hoc enim eſt contra Scholaſticos omnes ſecundo ſent. diſt. 11. docentes, angelos inferiores illuminari à ſuperioribus, & qđ magis eſt, aduerſatur D. Dionyſio lib. cœleſt. hierarch. c. 8. & 15. & alij Patres ſancti id docent, colligendo ex ſcripturis ſacris. Rurſus, Angeli illuminant homines, vt idem D. Dionyſ. c. 4. ibidem docet, de quibus vide ſi placet Auctorē p.p.q. 106 art. 1, & 4. quo ad angelos, & quo ad homines q. 111. art. 1 & Bannes quæſt. illa 106. & art. illo primo ad primum dubium dixit, non carere temeritate, ſi negetur illuminatio angelorum, quare perperam locutus eſt Zabarella. Quod verò ſubdit de anima intellectiua, quæ creatur à ſolo Deo immediate, non eſt ad propoſitum, nam ratio creationis requirit, vt nihil præſit illius, qđ creari debet, at verò vbi creata eſt anima, circa ipſam, & circa eius vires intellectiuas, poſſunt operari, & de facto operantur creati illuminatores, & intellectum cōfortando, & rerum ſimilitudines proponendo, velut faciunt angeli hominibus, & ſuperiores angeli inferioribus, quamuis aliquo diſcrimine interueniente inter ipſas rerum ſpecies, vel ſimilitudines, quæ proponuntur, de quo vide Auctorem loco vltimo allegato, quare male adiecit Zabarella, non requiri alium illuminatorem creatum, ſed miſſa iam hæc faciamus.

Mens Scholaſticorum. D. Dionyſ. D. Thom. Bannes.

Nunc

Nunc de poſſibili intellectu loquamur, ſic primò arguentes: Hic intellectus eſt coniunctus homini vt forma, ergo eſt impoſſibile, vt ſit vnus numero in omnibus hominibus, antecedens quamuis tota hac quæſtione ſupponam, breuiſſime tamen probo, Illud eſt propria forma alicuius, qđ ei dat ſpeciem, hæc propoſitio eſt manifeſta, ſed intellectus dat ſpeciē homini, ergo &c, minor manifeſtatur à priori, qm̄ ideo homo exercet operationes hominis, quia habet animam intellectiuam, ex propria autem operatione innoteſcit natura, & ſpecies, nam ideo hoc animal operatur hoc modo, quia eſt huius ſpeciei, illud alia opera exercet, quoniam eſt alterius ſpeciei, nemini autem ignotum eſt, proprias hominis operationes eſſe componere, diuidere, diſcurrere, ſyllogizare, cognoſcere finem, & rationem finis, quæ omnia intellectus beneficio emanant, in cuius rei ſignum, omnis, & ſolus homo hæc præſtat; conſequentia probatur; quoniam ſi intellectus erit vnus numero, omnes homines eſſent vnus numero, vt enim de ratione hominis eſt, quod ſit ex anima, & corpore, ſic de ratione huius hominis eſt vt ſit ex hac anima, & ex hoc corpore, qđ ſi tu habeas eundem intellectum, quem habeo ipſe, iam tu, & ego ſumus vnus numero homo; Ita ſequitur, qđ ſibi obijciebat Auerroes com illo ſuo 5 vt ſcilicet ego eſſem p eſſe tui, & tu eſſes per eſſe mei. Profectò, velut impoſſibile eſt, qđ diuerſorum ſit vnum numero eſſe, ita nunquam fieri poterit, vt diuerſa habeant eandem numero formam, quippè quæ forma eſt eſſendi principium. Verum non ſoluit Auerroes hanc rationem quoniam nimirum eius intentio eſt negare intellectū vniri homini vt formam, & dare ei ſpeciem, & eſſe qđ ſi admittat antecedens, hæc ratio ab ipſo non ſoluitur. *Propria hominis munera.*

Concedit itaq. Auerr. eſſe vnitum intellectum homini, at non per informationem, ſed propter illam continuationem ad phantaſmata, ex qua ſane cōtinuatione intelligit homo, & alias memoratas actiones abſoluit. Et qm̄ continuatio hæc eſt potiſſimum auxilium, ad qđ recurrit Auerr. in ſua intellectus vnitate aſtruenda, eapropter ipſam multipliciter reijcio, & primò quoniam pari rōne poſſet cogitatiua continuari homini merito phantaſmatum, & ſic ſaluaretur, homo eſſe ſenſibilis, & ob talem continuationem munera eiuſdem cogitatiuæ obire, qđ dubium videtur attigiſſe Themiſt. 1. de Anima, c. 26. inter multa illa dubia, quæ ibi mouet, & non ſoluit, ſimiliter anima vegetalis, & ſenſitiuus per alias ad placitum excogitatas continuationes poſſent dici homini continuari, & copulari, & ſic ſaluaretur homo eſſe vegetatiuus, eſſe ſenſitiuus pro aggregato illo ex materia, & ex forma, vel animabus illis, vt enim quidam eorum, qui Auerr. opinionem defenſant, ſaluant hominem intelligere pro aggregato hominis & intellectus copulati, de quorum numero eſt Iandunus, & tamen homo eſt eſſentialiter animal rōnale, ſic poſſet dici homo animal abſolutè merito illarum formarum ſibi aliqua via vnitarum, & animæ ſenſibilis, & cogitatiuæ ſibi tantū aſſiſtentium, & ſic homo nihil eſſet per ſe, ſed velut cumulus magnus lapidum ex aggregatione, quæ & ſtulta, & ridicula ſunt. Quòd ſi dicatur, non eſſe æqua ratio, qm̄ vegetatiua, & ſenſibilis animæ prębent eſſe homini, qđ non facit intellectus, iam hoc reiectum eſt, & præterea Achillinus, & alij, qui credunt Auerroem ſenſiſſe, intellectum hominem informare, ad hanc reſponſionem nequeunt confugere. Rurſus, non eſt facile aſſignare à quo fiat hæc vnio, vel copulatio intellectus cum phantaſmatibus, aut enim à ſe, aut ab alio vnitur, ſi à ſe, iam mille motibus & ſimul, & contrarijs perſæpe vna intelligentia ſe mouet, quoniā in toto mundo quamplurimos homines contingit vno, eodemq. temporis momento, & naſci & mori, & acquirere, & deperdere ſcientiam, & nihilominus locis relatis ex 12 Diuinor. habemus, intelli- *Quam intellectus cum homine vnionē concedat Auerroes.* *Themiſt.*

telligentias eſſe immobiles: ſi ab alio, vel erit agens à natura, vel aliqua ſupe-
rior intelligentia, & alterutrum aſſignetur, impoſſibile apparet, aliquid poſſe
motibus prope infinitis oppoſitis ſimul quidpiam mouere.

At vero condonemus Auerroi, vnionem hanc, & copulationem eſſe poſſibi-
lem, oſtendo eam penitus vanam, & otioſam eſſe, nam ideo ponitur ab Auerroe
vt ſaluet hominem intelligere, at ex illa vnione non intelligit homo, ergo fru-
D.Tho.ratio ſtra ponitur, probo minorem rône, quam vbiq. adducit Auctor, dum hoc nego-
tium verſat, ponitur quippè eiuſmodi continuatio merito ſpeciei intelligibi-
lis, cui Auerr. dat duplex ſubiectum, intellectum primò poſſibilem, & ſecundò
phantaſmata ipſa, quæ ſunt in organis corporeis, & in homine, in quo eſt vir-
tus imaginatiua, & primum ſubiectum ait eſſe illud, per qđ intellecta ſunt v-
num entium in mundo, alterum verò illud eſt, per qđ ſunt vera, qđ duplex ſu-
biectum ibi explicat ex proportione ad ſensū, quare ipſa ſpecies intelligibilis
eſt mediū, qđ coniungit intellectum poſſibilem huic, & illi homini at ex tali
cõiunctione nõ ſequitur, qđ hic homo intelligat, eo.n. modo phantaſmata ſe
habẽt ad intellectũ, quo colores ſe habẽt ad visũ, vt dicitur 3. de Anima 18. &
vt ibidẽ proſequitur Auerr. vnde velut ſpecies colorum ſunt in viſu, ita ſpe-
cies phantaſmatũ ſunt in intellectu poſſibili, ex eo aũt qđ colores ſint in pa-
riete, quorũ ſimilitudines ſunt in viſu, actio viſus nõ tribuitur parieti, vt.ſ. dica-
tur paries eſſe ille, qui videat, quare ex eo, qđ ſpecies phantaſmatũ ſint in in-
tellectu poſſibili, non ſequitur, vt hic homo in quo ſunt phantaſmata intelligat
ſed velut ſequitur, vt paries videatur, vel eius ſimilitudines, ita ſequitur hõnem
intelligi, vel eius phãtaſmata, non aũt vnq̃ ex hac vnione hominẽ intelligere.

Explicatur. Vide proportionẽ, Homo, ſeu eius cogitatiua eſt ſubiectum phantaſmatum,
dicitur vniti homini intellectus, qm̃ ſpecies horum phantaſmatum ſunt & in
intellectu poſſibili, & in cogitatiua, ita paries eſt ſubiectum colorum, & dici-
tur viſus continuari parieti, quatenus ſpecies colorum recipiuntur in viſu, at
ex hoc non ſequitur parietem videre, ſed videri, ſimiliter eius ſimilitudines vi-
deri, ſic non ſequitur hominem intelligere, ſed intellectum, ſequitur aũt homi-
nem intelligi, & ſimiliter illius phantaſmata. Certè ſi ipſe dicor intelligere,
qm̃ à meis phantaſmatibus, quorum media cogitatiua mea ſubiectum ſum,
poſſibilis intellectus ſumit ſpecies, & paries dicetur videns, quoniam ab eius
colore, cuius ipſe ſubiectum eſt, viſus recipit ſpecies.

Impugnatur. At poſſet quis dicere, non tenere hanc argumentationem ex proportione
parietis ad visũ, & hominis ad intellectũ, qm̃ in pariete nulla eſt virtus cogni-
tiua, quare ex illa vnione nequit paries videre, at nobis ineſt aliqua facultas
cognoſcens, quare ex huiuſmodi vnione cognoſcit homo, nõ videt paries. Sed
Defenditur. puerilem hanc obiectionem iure dicebat Aegid. q. illa ſua, nam quamuis etiam
in pariete eſſet vis viſiua, attamen ex eo præciſè, & formaliter, qđ videretur,
(qđ fit, dum ab eo ſpecies viſus recipit) nihil in eo reciperetur, vnde nõ vi-
deret, nullus.n. actus, nulla vis cognitiua ei ex tali vnione confertur. Et certè
ſi vim haberet cognoſcentem, cognoſceret ſine tali vnione, vel ſi abſq. tali v-
nione impotens eſſet ad cognoſcendũ, neq. ex illa vnione potens redderetur.
Sic itaq. quãuis homo habeat cogitatiuã, quæ eſt facultas, qua põt cognoſcere,
non tñ ex allegata cõtinuatione intelligit, ſed intelligitur, vt patuit, hinc nõ fit
vis abſolutè in eo, qđ homo nõ intelligeret, ſed qđ ex vi illius cõtinuationis
nõ intelligeret. Addo ipſe, concedẽs hominẽ cognoſcere per cogitatiuã, nun-
quã tñ intelligere, nã intellectu intelligit, intelligere etenim eſt circa vniuer-
ſalia, nã de mente ẽt Auerr. nõ percipit intellectus ſingularia, quare imperti-
nẽs eſt vis illa cogitatiuę ad hoc, vt eius ope, ex cõtinuatione illa poſſit homo
intelligere, niſi aliud accedat. Hunc

Caietanus.

Hinc difficultatem de vi in homine cognoſcente, credo voluiſſe indicare Caiet. quando c.6. huius libri, quæſt. illa, qua inquirit, num in hac vita cognoſcamus quidditatiuè ſubſtantias ſeparatas, reddit infirmam continuationē hanc Auerr. de intellectu huic, & illi homini, argumento, qđ ex Auctore adduxi, q̄m videlicet ex illa non ſequitur, vt homo intelligat, ſed potius vt intelligatur, ſubdebat enim, non obſtare ſimilitudini de phantaſmatibus ad intellectum poſſibilem, & de coloribus ad viſum, quod homo proprio actu cogitatiuæ reddat ſpiritualia ipſa phantaſmata, ſiue illa ſpiritualizet, vt eius vocem ponam, coloratum autem, puta paries non ſpiritualizet colores, vnde ex illa actione hominis, media cogitatiua erga phantaſmata videtur ſequi, hominem intelligere, quod nequit applicari parieti, vel colorato cuique vt videat, quoniam non reddit ſpirituales colores. Hoc inquiebat Caiet. non obſtare, q̄m ſi imaginemur fingentes, vt coloratum in ſeipſo nō poſſit obijci oculo, ſed obijciatur tantummodo, quatenus ſpirituale iā effectū eſt in aliquo ſpeculo, quippe quod ſpeculū operatione propria ſpiritualizaret in ſe ſpeciē colorati, ſimilitudo inqt Caiet. curreret quattuor pedibus, & tñ ſpeculū illud obiectum viſui, non verè poſſet denominari videns, ſed ſolū viſum. Quam rationem ſibi demonſtratiuā apparere ait Caiet. & eius efficaciam aliàs plenius ſe commonſtraturum Deo ſibi vitā cōcedente pollicitus eſt, licet aūt mihi nō ſuccurrat, rōnis huius vim plenius ipsū alibi patefeciſſe, cumulatè tñ eo loco eā meo iudicio ſubindicauit.

Quomodo defendat, & ipſe D. Thomæ rationem.

Et quidem rationem ex Auctore iam audiſti, & ſolutam quoq. inſtantiam, quam tñ vt exactè poſſideas, eam tibi declaro, non .n. eſt prorſus facilis, imò mihi olim iuniori, imò verò puero ita ardua videbatur, vt nō ſatis eā poſſidere daretur. Tota quippe difficultas eſt, qđ homo proprio actu cogitatiuæ ſpiritualia efficit phantaſmata, coloratū verò id propria actione erga colores nequit præſtare, quare non ſequitur, vt ſi paries continuatus viſui, non videat, qđ homo dum phantaſiatur, coniunctus intellectui poſſibili, non intelligat. Reſpondet Caiet. & bene, actionem hanc, quā homo erga phantaſmata exercet, nihil ei magis in propoſito conferre, quatenus coniungitur intellectui poſſibili, quàm parieti coniuncto oculo, nā & ſi paries poſſet reddere ſpirituales coloris ſpecies, non tñ ex eo, qđ obijciatur oculo, videret.

Difficultas illius rationis.

Aufertur.

Enimuero ponamus ex vna parte hominem, ex alia ſpeculum, ponamus phātaſmata non obijci intellectui in ſeipſis, ſed prout ſunt in homine, qui ea proprio actu cogitatiuæ facit ſpiritualia, vt reuera eſt. ponamus coloratū nō obijci in ſeipſo viſui, ſed in aliquo ſpeculo, qđ ex impoſſibili ponatur facere ſpirituales colores operatione propria in ſeipſo, certè ſpeculum illud obiectum viſui non videret, neq. igitur homo ſic continuatus pōt intelligere. Loco hominis habes ſpeculum, loco phantaſmatum habes ſpecies coloris, loco intellectus poſſibilis habes viſum, vel oculū, faciat homo ſpiritualia phantaſmata, faciat ſpeculum ſpirituales colores, nunquam ſpeculum ſic viſui continuatum videbit, neq. homo continuatus intellectui, ex illa continuatione intelliget.

Vide ſimilitudinem.

Quod in gratiam poſſibilis intellectus audiſti, applica intellectui agēti, ſicut enim comparantur phantaſmata ad intellectum poſſibilem, vt colores ad viſū ită cōparantur agenti, tamquā colores ad lumen, vt patet 3. de Anima 18. recipit quippè viſus colores, & intellectus poſſibilis ſpecies a phantaſmatibus, lumen facit actu colores, vt. ſ. poſſint actu mouere potentiam, intellectus agens efficit, vt phantaſmata poſſint actu mouere intellectum poſſibilem, cōſtat aūt, neq. colores, vt obiectos lumini obtinere, vt videant, ſed ſolum vt poſſint videri, ita homo cum ſuis phantaſmatibus cōtinuatus intellectui agēti nō ſortietur ex vi talis continuationis vt intelligat, ſed ſolum vt queat intelligi.

Sed

Sed & alia via videtur poſſe hæc proportio, & ſimilitudo infirmari, nam eadem ſpecies intelligibilis apud Auerroem informat, & poſſibilem intellectum, & phantaſiam, at non vna, & eadem ſpecies informat oculum, & parietem, ſed ar. ſequenti defendentibus nobis rationes Auctoris elucebit, nihil hoc præfatæ proportioni efficere.

Quid de Auerroes ſentiat Genua. Scio Marcum Antonium Genuam ad illum quintum tertij de Anima, in prima quæſtione dicere, non fuiſſe Auerrois ſententiam, qđ hoc modo fieret vnio intellectus nobiſcum, per ſpeciem. ſ. in intellectu à phantaſmatibus pendentem, ſed vniri tamquã intelligentiam orbi, Cæterum non ſemel repetit Auerr. nobis copulari intellectum per phantaſmata modo explicato, & comparatio illa ab ipſo aſſignatur, & in hoc ſenſu eum multi viri grauiſſimi acceperunt. At quicquid ſenſerit Auerr. vnio illa per modum mouentis iam quadruplici *D. Thom.* medio ab Auctore p. p. q. 76 art. 2. reiecta eſt vt mirum ſit, Genuam non vidiſſe impugnationem huius vnionis ſic explicatæ, patebit etiam inferius, non poſſe hominem intelligere, niſi anima intellectiua ei vt forma vnita ſit.

At verò nos accipientes Auerroem, vt verba eius referunt, & vt viri clariſſimi ſenſerunt continuationem illam merito phantaſmatum, in qua ſuadenda multi Auerroiſtæ laborant, & impugnauimus, & nunc etiam impugnare inten-*Ariſt.* dimus, & primo poſt ea, quæ dicta ſunt, hunc in modum. Ex ſecundo phyſ. 26. & 70. & 12 Diuinor. 17 & alibi frequenter Sol, & homo generat hominem in inſtanti igitur, quo terminatur generatio hominis, introducitur forma hominis in materia, (aliàs non eſſet generatio,) hæc eſt autem anima intellectiua, quæ prædita eſt vtroque intellectu, ergo in illo inſtanti intellectus nobis eſt coniunctus, & non per continuationem illam phantaſmatum, ergo &c.

Neque poteſt dici cum Auerroe, formas imaginatas eſſe in potentia in puero intellectas, & intellectum materialem eſſe continuatum illi in potentia, nã actu continuata eſt ei anima intellectiua, quæ & intellectus, qui eſt eius pars, aliter puer non eſſet animal rõnale, ſed brutum. Deinde tertio de Anima 20. quærit Ariſt. cur non poſt mortem reminiſcamur, & ait ideo eſſe, cũ licet intellectus in actu ſit impaſſibilis, tñ corrumpitur paſſiuus intellectus, vel dianoeticus, vel cogitatiua ſine qua nihil intelligit anima, at ſi ponatur vnus numero intellectus nec quæſtio, nec ſolutio eſt ad propoſitum, quare &c. probo minorem quo ad quæſtionem. nam ſi fit quæſtio, cur non reminiſcamur, ſi ponit itaq. Ariſt. qđ noſter intellectus cuiq. proprius remaneat, quærit enim, quare proprio intellectu remanente non reminiſcamur. at ſi ſupponatur vnus intellectus conſtat qđ in morte corrumpitur, quatenus eſt meus, vel tuus, pereunt. n. continuationes illæ phantaſmatum, vnde vana foret quæſtio, ſi n. non inſit mihi poſt mortem intellectus quorſum quærere, an reminiſcar? Idipſum patet quo ad ſolutionem, vane. n. confugit Ariſt. ad corruptionem cogitatiuæ pro cauſa non reminiſcentiæ, nam ſi non remaneat intellectus vel mihi, vel illi, vt conſtat non remanere, ſi ponatur vnus, mox habetur hæc cauſa non reminiſcentiæ, quare inconcinne nimis recurritur ad corruptionem cogitatiuæ; Similiter vane 66 primi de Anima confugiſſet ad corruptionem compoſiti, vt oſtenderet quare poſt mortem non reminiſcamur, nam ſi ceſſet intellectus eſſe meus, & tuus vt ſic, ad quid recurrere ad compoſitum? imò ad quid has quæſtiones formare, otioſæ profecto ſunt quæſtiones & inutiles ſolutiones. Neq. *Dubium.* valet quis dicere, hæc quæſita non formari ab Ariſt. de homine, ſed de ipſo *Soluitur.* intellectu, vt. ſ. quærat, cur non reminiſcatur intellectus, Nam 20. illo tertij de Anima ait, nos non recordari, nes non reminiſci, quocirca quæſtio eſt de homine, præterea inquirit, quare poſt mortem non adſit reminiſcentia, at non mo-

ritur intellectus, ſed homo eſt qui moritur, niſi quis adeo inſaniat, vt dicat intellectum eſse mortalem, nam ſi foret mortalis, quorſum inueſtigare, cur non poſt mortem reminiſcamur? Quamuis itaque remaneat intellectus, & meus, & tuus, tamen poſt mortem inquit Ariſt. te. & me non reminiſci, quoniam perit cogitatiua, & corrumpitur. Si remanet intellectus meus, & tuus, ergo non eſt tuus, & meus ob communem eiciam phantaſmatum vnionem. Ita vidimus tex. illos, quos Themiſtius pro ſe c illo 28. adduxit, ſibi non fauere, ſed refragari. Et quamuis in aliquo ſenſu poſſit veritatem vtcumque habere, qđ ait Genua ad hunc tex. 3. de Anima, qđ ſcilicet ex ſenſatis nequeat cognoſci, quid poſt mortem anima intelligat. vnde & Ianduuus quæſtione 30. ad eundem libru m ait, ſe in hoc nolle intromitti, attamen hæc nihil ad rem faciunt, nam ſemper ſequitur, vanam eſse hanc quæſtionem, & ineptam reſponſionem, ſi ponatur vnus omnium intellectus, &c. Themiſt. Genua. Ianduuus.

ARTICVLVS SEPTIMVS

Poſitam, & probatam cõcluſionem, efficaciter comprobaſſe Auctorem oſtenditur.

ROmanus Ægidius 3. & 4. c. quæſtionis illius nonnullas rationes cõtra hanc Auerr. poſitionem mente luſtrans, (quas Auctor varijs in locis formauit,) ait non concludere, vnde eas ſoluere ſtudet, & rationẽ illam ex continuatione deſumptam, qua deducebamus, hominem ex ui illius continuationis non intelligere, inquit verũ vtique concludere, ſed medium eſſe inconueniens, quare aſſerit rationis illius veram concluſionem, at probationes nota damnat falſitatis. Cæterum de Doctore hoc grauiſſimo, & diſcipulo Auctoris nominatiſſimo dum hac in re cogito, dico tria, primò, quòd ſibi ipſi eſt expreſſe contrarius, dico ſecundò, quòd in omnibus ſuis rationibus, quas deinceps contra Auerroem format, ad eaſdem recurrit rationes, quas mox dixerat non concludere, vnde dico tertiò, Auctoris rationes, quas ipſe conatur ſoluere, dicẽs non concludere, efficaciter intellectus vnitatem comminuere. *Quid in hoc de Ægidio ſentiat Auctor.*

Primum ex eo patet, qm̃ idem Doctor in ſuo Correctorio corruptorij circa p.p. Auct. art. 30. ait in primis verbis reſponſionis, qđ errorem Auerr. vt vnus ſit intellectus omnium hominum deſtruit Thomas in reſponſione huius art. (& eſt locus p.p. relatus in ſuperioribus, art. videlicet ſecundus q. 76.) & alibi multipliciter, imò nemo melius; Si itaq. Auctor pluribus in locis, & multis rationibus errorem hunc Auerr. adeo cõfutet, vt nullus id melius p̃ſtet, igitur eius rõnes efficaces fatetur, & efficaciores proprijs, nunc aũt rõnes eiuſdem p̃cipuas, (licet ſuppreſſo nomine,) ait nõ cõcludere, & rõnes ipſe affert, quas ait cõcludere, igitur Auctor nõ modo nõ confutat melius Auerr. errorem, ſed neq. confutat, ſic eſt euidens his in dictis cõtradictio, qđ erat primum.

Secundũ manifeſtatur, qm̃ ſua priori rõne, qua probat & ipſe ex Auerrois continuatione non habere hominem vt intelligat, ait hoc ideo eſſe, qm̃ omne qđ agit, eatenus agit, quatenus eſt in actu, vnde ſi homo intelligat, & faciat hanc actionem, oportet in ipſo ponere principium. & formam, cuius ope in actu conſtituatur, & poſſit agere, oportet (ait) ponere ſpeciẽ intelligibilem, & dicendum eſt, animam intellectiuam, eſſe formam corporis, vel actum.

At

Ra. in D.Thomæ prior. At hanc eandem doctrinam adfert Auctor q.de Spiritualibus creaturis, art.2 & de Anima art. ſimiliter ſecundo, immo ſuper hoc fundat rationem illā, quod ex tali continuatione non ſequatur hominē intelligere, ſed intelligi, (vt etiam *Ferrarien.* rectè obſeruauit Ferarien. cap.59. ſecundi cont. Gent.) quoniā non eſt aliquid cognoſcitiuum, ex eo quod ei adſit ſpecies cognoſcibilis, ſed oportet ei adeſſe vim, & facultatem cognoſcitiuam; Ecce quod ait Ægidius oportere animam intellectiuam eſſe actum corporis, & homini vnitam vt conſtituatur homo in actu. Vbi facilè ſcias nouitie, non negare Auctorem, requiri ſpeciem intelligibilem ad intellectionem, ſed ait hanc non ſufficere, at exigi vim, & principium cognitiuum; Sed & verba ferè formalia accepit Ægidius ab ipſo prima par. q.76.ar.1. primis verbis ar. & loco relato cont. Gent. ratione quarta pro confirmatione veritatis, vbi ait, neceſſariò eſſe dicendum, quòd intellectus qui eſt intellectualis operationis principium, ſit humani corporis forma, & ſubdit rationem, quia nihil agit, niſi ſecundum quod eſt actu; Ita cernimus primam rationem Ægidij formalem rationem Auctoris, Quomodo igitur ratio illius concludit, & non ratio iſtius? at concludit ratio Ægidij, ſed prius concluſit illa Auctoris, quin ab iſta habuit, vt concluderet illa.

Ratio ſecunda. Secunda itidem ratio qua colligit Ægidius, ſi intellectus ſecundum eſſe non indigeat corpore, ergo neque ſecundum operari, ergo poterit intelligere abſque corpore, alioquin daretur ſubſtantia otioſa, elicitur manifeſte ex Auctore ſecundo cont. Gent.60. ratione nona, vbi colligit, quod quoniam intellectus operatio indiget corpore, nam ſine phantaſmate nihil intelligit, igitur non eſt omnino à corpore ſeparatus: Ægidius autem dicit, quod ſi ſit ſeparatus poterit intelligere ſine corpore, vbi ex oppoſito conſequentis rationis illius, concluſit oppoſitum antecedentis, ſed & cap.73. eiuſdem libri ratione quadam ſeptima non longè ante finem capitis hæc eadem ratio formaliter ponitur habetur.

Tertia: Tertia quoque eius argumentatio, in qua deducit, quod intellectus nullā ſpeciem recipere poſſet à phantaſmatibus, tūc enim modus eſſendi ipſius eſſet inſtar ſubſtantiarum ſeparatarum, & nihil recipit, quod iam habet, cum recipiēs ſit denudatum a natura recepti, & quæ ibi ſequuntur ſuit ratio, quam formaliter, & explicitè formauit tertio loco Auctor, quæſt. illa de Spiritualibus creaturis, ar.9. & libro, atque capite contra Gentes citato, quo loco à ad longum proſequitur, propugnans ipſam à quibuſdam, quæ poſſent dari reſpōſionibus.

Tres aliæ eiuſdem rationes. Quarta ratio ſua, ex qua infert, quòd intellectus agens non faceret omnia, quinta, vbi colligit quod intellectus poſſibilis intelligeret ſeipsū per ſeipſum, non per hoc quod alia intelligat, & ſexta, ac vltima, in qua concludit, tunc non eſſe intellectū poſſibilem puram potentiam in genere intelligibilium, ſeu prima materia eſt pura potentia in genere ſenſibilium, omnes hæ tres rationes eodem fundamento innituntur, cui innitebatur tertia; ex eo enim quod intellectus poſſibilis ponitur habere ſpecies apud ſe, vel hominum illorum, qui præcellerunt, vel quoniam eſt ſubſtātia ſeparata, igitur ab eo progredi poteſt actio aliqua, igitur intellectus agens intelligibilia illa, quorum ſpecies apud ſe ille habebit, non faciet intelligibilia, quoniam iam ſunt, quæ erat quarta ratio, rurſus cognoſceret ſe eo modo, quo ſe agnoſcunt ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ ſe per ſeipſas dignoſcunt, quæ fuit quinta & demum, ſi ſit actuatus ſpeciebus, non eſt pura potentia, quod concludebat ſexta.

Rationes igitur omnes ſuæ quas dicit concludere, ſunt Auctoris: immo ex eo quòd intellectus poſſibilis habeat apud ſe ſpecies, nedum colligit loco illo contra Gent. immediatè ante ſeptimam illam rationem, quod intellectus agentis non ſit omnia facere, vt inferebat Aegidius quarta ratione, ſed quod & fru-

ſtra

ſtra ponebatur, & verè ſequitur, quoniam ſi nullam valeat poſſibilis recipere ſpeciem, quas ſpecies abſtrahet, & quorſum intellectus agens?

Demonſtro tertium, quod de Aegidio pronunciaui, rationes nimirum Auctoris inſufficientes ab ipſo exiſtimatas, eſſe ſufficientiſſimas; Et quidē omnium ferè vulgatiſſima apparet illa ſuperiori art. relata, quod.ſ.ex illa intellectus copulatione non intelligeret homo quam ibi defenſaui, ſed manet difficultas Aegidij, quoniam inquit, vt ibi annuebam, non eſſe parem proportionem de phātaſmatibus ad intellectum, & de coloribus ad viſum, nam eadem ſpecies intelligibilis apud Auerr. informat, & poſſibilem intellectum, & phantaſiam, quare forma intellectus, hæc.ſ.ſpecies eſt in nobis, atque ideo actus intelligendi nobis communicatur, at non vna, & eadem ſpecies informat oculum, & parietem, vnde forma oculi, non eſt forma parietis, quapropter nō videt paries, at intelligit homo. Pro reſponſione dico multa, & primò quòd hæc proportio colorum ad oculum, ac phantaſmatum ad intellectū eſt, & Ariſtotelis, & Auerr. quare qui eam impugnat, nedum aduerſus Auctorem arguit, ſed & cōtra recenſitos philoſophos. Dico 2. qđ ſi ſimilitudo curreret quo ad omnia, iam non eſſet ſimilitudo, vt docent omnes, & potiſſimum Caiet. ſecunda ſecundæ, quæſt. 88. ar. 4. eir ca reſponſionem ad primum, nam ſufficit, vt currat quod ad id, in quo attenditur aſſimilatio, & ad quod probandum inducitur. Dico tertiò, quòd ſicut eadem ſpecies intelligibilis informat intellectum, & phātaſiam, ita eadem ſpecies ſenſibilis informat parietē, & oculum, velut enim a phantaſia intellectus agentis munere abſtrahitur illa ſpecies & elicitur, quæ poſtea in intellectu poſſibili recipitur, ita a ſenſibili obiecto elicitur ſpecies ſenſibilis, (ope forſan ſenſus agentis apud Auerroem, vt colligitur ex ipſo ſecundo de Anima com 60. quod tamen perſcrutandum reliquit, & Iandunus q. 16. eiuſdem libri ſuſtinet ad aures ipſius, dari ſenſum agentem, quem nihilominus reijcit Sueſſanus quæſtione ſua ad hoc propria, ſed hoc parum in propoſito facit) & in ipſo ſenſu recipitur, immò clarè Auerr. loco illo tertij de Anima duplex ſubiectum tribuit intentionibus illis ſenſibilibus, & ait, qđ comprehendere per ſenſum perficitur per duo ſubiecta, quin ex hoc duplici ſubiecto venatur duplex ſubiectum, & in intellectione, quare falſum eſt, quod eadem ſpecies non informet oculum, & parietem, alioquin ſi dicatur alia ſpecies informare viſum, & alia parietem, iam nulla foret proportio de duplici ſubiecto in ſenſatione, ad duplex ſubiectum in intellectione, quoniam tunc in ſenſatione vna ſpecies ſenſibilis non haberet duplex ſubiectum ſed vtrique ſpeciei, & oculi ſcilicet, & parietis vnicum tātum aſſignaretur ſubiectum & mox ſubdcret ibi Auerroes, nullam eſſe differētiam inter ſenſum, & intellectum in hoc, niſi quia ſubiectum ſenſus per quod eſt verus (ſenſibile ſcilicet) eſt extra animam, ſubiectum autem intellectus per quod eſt verus, (hoc eſt phantaſia) eſt intra animam, iam enim aliud diſcrimen, & præcipuum eſſet, quòd aliud eſſet ſubiectum formæ ſenſibilis ex obiecto eductæ, & aliud eiuſdem, vt in viſu eſt recepta, in intellectione verò eadem ſpecies haberet duplex illud ſubiectum, hoc eſt, illa eadem ſpecies ex phantaſmatibus mox extracta, in poſſibili intellectu recipitur.

Dico quartò, quòd admiſſa diſputationis gratia hac differentia, vt ſcilicet eadem ſpecies non informet oculum, & parietē ſed eadem informet intellectum, & phantaſiam adhuc proportio aſſignata optimè concludit propoſitū, nil enim aliud pſa demonſtrare intendit, quam hominem ex tali continuatione non intelligere, velut non vident colores ex eo quod obijciantur viſui, cōſtat autem, quod licet eadem ſpecies informet & phantaſiam, & intellectum, non intelligit homo, quocumque enim modo informet ſpecies illa, non erit forma hominis, ſed potius intellectus, & phantaſiæ, nec ex illa copulatione poterit aſſignari

Dubitatio Aegidij.

Auferturi

Caietanus.

Auerroes.
Iandunus.
Sueſſanus.
Auerroes.

in homine principium,vel forma,quæ media producat hanc operationem,quæ eſt intelligere, vt idemmet Ægidius fatetur,& docet. Ex illa profectò continuatione non fit vnio ſm̃ eſſe, nam manet adhuc intellectus quo ad eſſe ſeparatus,ſed fit vnio ſolum in operatione, quæ operatio pari modo inuenitur in pariete & in oculo,nam informatur intellectus ſpecie intelligibili,quæ ex phãtaſmatibus elicitur,ita viſus ſpecie ſenſibili,quæ à colorato,vel à pariete ad ipſum tranſmittitur,quocirca optima eſt proportio, & vera ratio,non procedens ex falſa imaginatione,vt Ægidius inquiebat.

Ex quo conſtat,& aliam rationem efficacem eſſe, quam contra eandem continuationem adfert Auctor quæſt. illa de Spiritualibus creaturis art. 2. q͛d videlicet ex tali cõtinuatione magis ponitur intellectus ſeparatus,quàm cõiunctus, quoniam ſpecies intelligibilis non eſt vnum cum intellectu poſſibili, niſi quatenus à phantaſmatibus eſt abſtracta, ſic enim tantum actu intelligitur, at quatenus eſt in phantaſmatibus, eſt in potentia ſolum intellecta, quam rõnem ſexto,& poſtremo loco adducit Ægidius, & ait non concludere, ſed de facili ſolui,& ſoluendo,nil aliud adfert, niſi q͛d iam dictum eſt, eſſe nimirum eãdẽ ſpeciem,quæ & intellectum & phantaſiã informat,ex quo inquit prouenire, intellectum eſſe nobis coniunctũ. At certè nulla eſt coniunctio, neq. quo ad eſſe, vt facile patet,cum ex hoc neutiquam ſequatur, vt intellectus ſit nobis forma intranea,neq. quo ad operari, de quo eſt ſermo,hoc eſt, ad intelligere, iam.n.ſatis, ſuperq. manifeſtatũ arbitror,ex tali vnione nõ poſſe hominẽ intelligere,quę igit̃ vnio eſt iſta? vnio forſan in voce,at in re ipſa,vera eſt ſeparatio.

Verum ſciſcitor à Doctore perilluſtri, ſi ex tali vnione, merito ſpeciei informantis,& phantaſiam,& intellectium ſequatur coniunctio intellectus, cur ipſe prima ſuarum rõnum,quas dicit contra Commentatorem cõcludere dicat, ex tali vnione non intelligere hominem? Si eſt coniunctus intellectus, cur ipſe id ratione illa negat, dicens, & bene,oportere in nobis poni principiũ intellectionis, & per ipsum nos in actu conſtitui ad eiuſmodi operationem eliciendum? Dicet fortaſſe, ex tali vnione non eſſe nobis coniunctum intellectũ quo ad eſſe,ſed quo ad operari,(nequeo aliam præter has duas vniones imaginari,) at ſi ita ſit,cur neget ipse,hominẽ ex illa vnione intelligere? cur aliud requiri doceat? Et cũ rei veritas ſit,hominẽ ex illa copulatione non habere, vt intelligat,neq. intellectum ſibi vt formã coniungi,ratione primi,non erit vnio quo ad operari, ratione ſecundi,non quo ad eſſe,ergo nulla prorſus vnio.

Ex hac eadem doctrina, ſufficiens oſtenditur & ratio, quam ſecundo loco adducit,& ait deficere,ſufficiens inquam,pro quanto inuenitur formata ab Auctore,q͛d nimirum vnio mouentis ad mobile non ſufficit,vt denominetur homo intelligens,q͛d ſane motiuum adeo corroborat D. Th. p. p. q. 76. art. 1 varijs medijs, & tanta efficacia propugnatur à Caiet.ibidem ab ijs,qui illud impugnarunt,vt nihil poſſit addi,& quamuis non habeatur in Auctore exẽplũ de nauta, & naui, q̃m tamen nauta eſt mouens,& nauis eſt ab ipſo mobilis, ideo non debet cenſeri valde ridiculoſum,& à propoſito deficiẽs,vt ait Ægidius licet enim vt ipſe mox ibi ſubdit,nulla ſit forma in naui,quæ ſit forma intellectus nautæ,atq. ideo aggregatum ex nauta, & naui non intelligat, non tñ verum eſt,q͛d addit, eſſe.ſ.in nobis ex illa copulatione formã intellectus,adeo vt homo queat intelligere, mox.n. oſtendimus, nullam eſſe hanc vnionem,ad aures quoque ipſius Ægidij; Quæ verò alia eadem rõne admiſcet,neq. ſunt Auctoris, neque quicquam concludunt ſi ſupponatur nulla eſſe talis vnio.

D.Thom. Caietanus. Aegidius.

Tertia ratio,quæ ad id deducit, vt nullã reciperet intellectus poſſibilis ſpeciem, quamuis ab ipſo nota inſufficientiæ arguatur, eandem nihilominus ſibi

deinceps

deinceps aſſumit pro tertia itidem ratione, vt vidimus, & demum veritate coactus ait, rationem hanc veritatem concludere; Quod autem opponit, quoniam apud Auerroem poſtquam indiuiduum humanum corrumpitur, quas ſpecies per illud indiuiduum intellectus acquiſiuerit, ſeu per illius phantaſmata, non appareat remanere, ita doctè, & neruoſè quinq. medijs reijcit Auctor cap. illo 73 ſecundi cont. Gent. non multum ante finem, vt ſuperuacaneum, omnino ſit in hoc immorari; Certè qđ vir iſte grauiſſimus dicit loco illo memorato ſui Correctorij de ijs qui Auctorem ibi impugnabant, qđ videlicet, ſi verba ipſius bono oculo reſpexiſſent, vtique ori ſuo digitum impoſuiſſent, eidem hæc eadem poſſumus dicere, ſi enim allegatum caput ſecundi con. Gen. vt par erat aſpexiſſet, rationem hanc tertiam non neglexiſſet.

Quarta ratio Auctoris, vel quarto loco ab Aegidio adducta, hæc eſt: Nequit fieri, vt ab vna, & eadē virtute ſimul, & ſemel ſint plures actiones reſpectu eiuſdem obiecti, conting:t aūt, qđ duo homines ſimul, & ſemel vnum, idemq. obiectum intelligant, quare ſi vterq. intelligit per eundē intellectum poſſibilem, igitur vna, & eadem numero erit vtriuſq. intellectio, ceu vna, & eadem foret duorum hominū viſio, ſi vno, eodemq. oculo poneretur videre, quam rationem adfert quæſt. de Spiritualibus creaturis art. 9. & pulchrè amplificat 1. p. q. 76. art. 2. Eam verò ita colligit, vel format Aegidius, qđ cum intellectio duorum hominū nequeat eſſe vna numero, qm̄ diſtincta ſunt ſuppoſita ſed duplex, igitur ab vna, eademq. virtute prodibunt duæ actiones numero diſtinctæ, quam ſane ait nō cōcludere, qm̄ illa ſpecies vna erat ex parte ītellectus recipiētis, at multiplex ex parte nr̄a, vel ſm̄ intentionem receptā, vt idem Auer. docet com. illo 5. 3. de Anima, vnde addit, qđ arguere multitudinē ex parte intellectus, cōmittitur fallacia accidentis, nō .n. actiones illæ comparatæ intellectui ſūt plures. *Ratio D. Tho.* *Quomodo ab Aegidio formata.*

At prorſus immeritò labefactatur hæc ratio Veriſſimum namq. eſt, quòd ſi multiplicetur hæc actio, quæ eſt intellectio ex parte aut noſtri, aut phantaſmatum, aut quatenus intellectus eſt verus qđ oporteat etiam multiplicari ex parte intellectus ſecundū ſe, & quatenus in ſe eſt ens, vnde nulla committitur fallacia, & cum nequeat eſſe, qđ ab vna virtute proficiſcantur duæ actiones ſimul reſpectu eiuſdem obiecti, relinquitur, vt plures ſint intellectus, vt .n. ſcitè ſcribebat Caiet. loco citato 1. p. huiuſcemodi reſponſio (quam & alij Auerroiſtæ dant, & præuiſa, & excluſa eſt ibidem ab Auctore, dū dixit, actionem vnius agentis non multiplicari, niſi duobus modis, vel nimirū, ſi multiplicetur forma in agente per quam .ſ. agens agit, vel inſtrumenta, quibus fit actio; notanter ait Caiet. dixiſſe operationem ex parte operantis, quatenus videlicet exit ab operante, licet .n. poſſint multæ paſſiones cauſari ab eadem forma numero, vna quidem in ſe, at multiplici in reſpectu, vt paſſiones illæ ſint eiuſdē rationis multæ tñ ex diuerſitate patientium, & eorum in quibus forma illa recipitur, vt eſt videre, dum multa ab eodē igne calefiunt, (qđ eſt exemplum Auctoris 2. con. Gen. c. illo 73. & Caiet. p. p vbi ſupra,) non iſi hæc reſpectuū multiplicitas in calore, hæc .ſ. multa, quæ reſpiciūt calidū, tanquam illa, quæ calorem recipiūt, ſufficiunt ad hoc, vt ſint multæ calefactiones actiuæ, niſi quis confugiat ad diuerſitatem partium caloris calefacientis. At recurſus iſte nullum habebit locum, ſi ponatur agens indiuiſibile, tunc .n. quantumuis multiplicentur paſſiones, actio erit neceſſariò vna. Cum itaq. intellectus ſit impartibilis, quāuis ſpecies intelligibilis ſit multiplex ſm̄ diuerſos reſpectus ad diuerſa phantaſmata, nequit ſaluari pluralitas intellectionis, ſi ponatur vnus intellectus. *Defenditur.* *Caiet.* *D. Thomę, & Caiet. ſimile.*

Accedit, quòd hæc pluralitas eſt pluralitas operationis ex parte operantis, cum intellectio ſit actio immanēs, quæ in aliquid extra nō tranſit, & homo qui

intelligit, ſe habet vt operans, cum ab ipſo oriatur intellectio, non autem in actuali intellectione ſe habet vt quid paſſiuum, velut materia, ad quam acto intellectionis terminetur, quare intellectu vno conſtituto, non poſſunt multiplicari intellectiones ex parte intellectus, & operantis.

Dicas breuiter, qđ actio multiplicatur, vel ex parte agentis, qđ non accidit in propoſito, poſita intellectus vnitate, vel ex parte inſtrumenti, quo agens agit, & neque hoc accidit, quoniam intelligere non exercetur per aliud organum, quam per ipſum intellectum, vel demum ex parte formæ, per quam agens agit & hoc nequit dici de intellectione reſpectu vnius intelligibilis, (de qua ſemper in hoc argumento conſtat nos loqui) qm̄ vnica ſolum in vno intellectu eſt forma vnius obiecti intelligibilis, vnica videlicet ſpecies à phantaſmatibus abſtracta, hinc vane omnino quis recurreret ad pluralitatem phantaſmatum, qm̄ hæc in intellectione non habent locum formæ, per quam intelligens intelligat, (id enim exercet intelligibilis ſpecies) ſed mouentis, quare ſi hæc vnum numero intellectum omnium moueant, vnam numero ſpeciem imprimendo, (qđ in vnico obiecto numero neceſſario euenit,) iam reſpectu vnius obiecti, qđ ſi nul, vel oēs vel multi intelligant, vna numero erit, vel omnium, vel multorum intellectio. &c. Vide ſi vis Zabarellam c.11. illius lib. argumentum hoc ſatis expendentem, & firmiſſimum a insolubile iure exiſtimantem.

Iudicium Zabarellæ de huiuſque examinata ratione.

Ratio, quam quinto loco adfert, adumbrata fuit in ſuperioribus, quando dicebatur. Ex actione propria cuiuſque nos venari eius formam, ſic ex intelligere inueſtigatur forma hominis quare intellectus eſt eius propria forma, non poteſt autem eſſe, vt quid multiplicetur, & eius propria forma multiplex non euadat, quare multiplicato homine, multiplicatur intellectus. Hanc rationem animo colligens Aegidius dicit, non de neceſſitate arguere, concedit enim, ex ipſa concludi, intellectum eſſe formam in nobis, at ſubdit, non ideo debere intellectum multiplicari, qm̄ ita ponitur intellectus forma noſtra, vt tamen vnus omnino remanens, ſit forma omnium hominum & iam ait paruiſſe modum, quomodo intellectus in actu ſit forma in nobis; At nos iam manifeſtatum dedimus, nullatenus ex illa vnione nobis vniri intellectum vt formam, & debebat celebris Doctor conſiderare Auctorem, quando rationem hanc adducit, & quæſt. de Spiritualibus creaturis art.9 & p.p.q.76. art.1. loqui de forma inhærente, & informante, qđ ſcilicet ex operatione propria talem formam inquirimus, non autem de forma quouis alio modo copulata, ſeu continuata, vnde p.p. ibidem reijcit vnionem formæ, quam finxit Auerroes.

Aegidius.

[illegible] D. Tho.

Cæterum, ſi hæc ratio non concludat, quoniam ſufficere ait modum vnionis formæ, quem ponit Commentator, cur ipſe prima ſuarum rationum inquit, qđ ſi hæc operatio, nimirum intelligere, quæ eſt homini propria, ſibi debeat aſcribi, oportet ponere in homine formam, quæ ſit principium talis operationis? ſi vnio illa ſufficeret, redundaret alia hæc vnio, vel alter hic modus vnionis. In argumento igitur aſſumitur de vnione formæ informantis, & tunc perſpicuum eſt, qđ ſi eo modo ponatur intellectus hominis forma, multiplicari oportet ad hominum multiplicationem, nequeunt enim diuerſa habere vnam numero formam, vt ſuperiori art. dicebatur, &c.

Ita conſtat, rationes, quas Auctor adduxit contra vnitatem intellectus, eſſe ſufficientes, & nedum verum, vt de quibuſdam idem Aegidius fatebatur, ſed & aptè concludere, &c.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Quoddam Auerrois motiuum ſpecialiter diſcutitur.

AVctor in hac litera inquiebat, quòd Auerroes ex vniuerſalitate formæ intellectæ voluit intellectus vnitatem cōcludere, vniuerſalitatem verò formæ intellectæ ſibi ſuaſit, qm̄ ſecus foret ſingularis, & ſic non actu intellecta, & qm̄ huius ſolum motiui occaſione excludit in hac parte vnitatem intellectus, & qm̄ in hac præcipuè rōne ſummam vim conſtituit Commentator, vt ſuum probaret errorem, ſiue vt in eum incideret, ut idem Auctor ait art. illo 9. de Spiritualibus creaturis, qm̄ demum ſubtilis ſatis erit huius negotij, qđ tangit argumentum ſpeculatio, eapropter adamuſsim ipſum examinare placet. *Cauſę huius articuli octaui formandi.*

At uerò egregiè nimis patefacit ibidem Auctor, quomodo prius hoc idem inconueniens ſequatur ad poſitionem Auerrois de unitate intellectus, deinde aperit, nullum eſſe, qđ cenſetur abſurdum, qđ ipſum & 2. cont. Gentes 75. in ſolutione ſecundæ rationis abundè præſtat. Et quo ad primū, ſatis conſtat, formam omnem in aliquo indiuiduo exiſtentem, per ipſum indiuiduum reddi indiuiduam, vel illud indiuiduum, fuerit vnum ſolum ex ſe in vna ſpecie, vel multa adfuerint illius ſpeciei, æque. n. eſt indiuiduum Sol, atque hic homo, quamuis illius ſpecies in vno dumtaxat indiuiduo, huius verò in pluribus ſaluetur. Vnde aut ponatur vnus ipſe intellectus aut multiplex, tandem fateri oportet, qđ ſit ſingulare quoddam, nam quicquid eſt in rerū natura, eſt ſingulare, pari ergo rōne res intellecta in ipſo fiet indiuidua, ut in fine art. 4 dicebam, ſiue dicatur eſſe unus in una ſpecie, ſiue multi. Quo uerò ad multiplicationem, quæ ſequitur ex indiuiduatione, patet, qđ ſuppoſita etiam unitate intellectus humani, ſunt tñ alij intellectus in mundo, qui unum, & idem intelligunt, quare eadē manet dubitatio, nū hoc intellectū à pluribus intellectibus ſit unum, uel plura. Idē itaq. inconueniēs, ſi ſit incōueniens manet Auerroem, ut ſoluat. *Quæ præſtet D. Thom.*

Quapropter dicendum eſt pro argumenti ſolutione, quod non ualet, ſi ſpecies ſint multæ, quòd res intellectæ ſint multæ, non enim ſpecies eſt, quæ intelligitur, ſed qua res intelligitur, unde una, & eadem res, quamuis per mille ſpecies à uarijs intelligatur, eſt tamen una, nam unus, & idem eſt lapis, quem intelligis tu per ſpeciem ipſius in intellectu tuo exiſtentem, & quem intelligo ipſe merito ſpeciei ſuæ in meo ſimiliter intellectu exiſtentis; ceu ſi multi eundem ſpectent parietem, eſt eadem res uiſa per uarias eius ſpecies in uarijs facultatibus uidentibus exiſtentes.

At qm̄ non eſt difficultas præcipua de re intellecta, ſed de ipſa re ut ſic, quatenus, ſ. eſt intellecta, & qm̄ non eſt intellecta, niſi merito ſuæ ſpeciei, ideo uidetur, qđ ſi multiplicentur ſpecies, veluti de facto multiplicantur, ſi varij ponantur intellectus, quòd etiam multiplicentur res ipſæ vt intellectæ, & ſic intellectum non ſit vnum, ſed aliud, & alind, quare indiuidualiter diſtinctum, quare intelligibile in potentia. Eapropter obſerua, quòd cognitionis terminus non eſt ſpecies, ut dicebatur, ſed res ipſa, quæ ſane ut terminat intellectionem, eſt una non ſolū formaliter, ſed etiam numeraliter, non. n. quatenus obijcitur intellectui, ſecum admittit differentiam numeralem, iam. n. ſcimus quod ipſa non terminat actū intellectus, ut eſt hæc, ſed ut eſt abſtracta à conditionibus indiuidualibus; Cum itaque humanitas gratia exempli, quatenus eſt intellectui *Terminus cognitionis.*

obiecta

obiecta duo dicat, & humanitatem, & eſſe cognitã, vel obiectam, iuxta hæc duo poteſt conſiderari, & quatenus res & quatenus cognita; ſi ſit ſermo de eſſe reali, liquet, quòd eſſe cognitum, ſeu obiectum intellectui, nullum eſſe reale addit ſupra ipſam rem, vt dicebam in obſeruationibus ad hoc caput, & iuxta hoc eſſe reale, non eſt cur quis dubitet, an multiplicetur, nam ſi multiplicetur intellectus, multiplicatur, & res intellecta, vt intellecta, hoc eſt, ſecundum eſſe ſuum ſubiectiuũ, per quod habet eſſe in intellectu, nam alia eſt ſpecies humanitatis, quæ eſt ſubiectiuè in meo intellectu, & alia eſt eiuſdem ſpecies, quæ eſt in tuo: Si autem loquamur de eſſe cognito, vel obiectiuo, cùm tale eſſe non ſit niſi relatiuum, & relatione rationis, cum Auctore, qui verè cenſet, relationes quæ sũt eiuſdem rationis in vno termino non multiplicari, quamuis termini ex altera parte multiplicentur, (vna enim eſt relatio paternitatis, qua Petrus, qui genuit decem filios, ad omnes refertur,) dicemus, quòd licet ipſius humanitatis ſint repræſentationes variæ in varijs intellectibus ob plures ſpecies intelligibiles, quæ illã repræſentant, tamen ex parte humanitatis eſt vna repræſentatio, quæ eſt vnum & idem repræſentatum omnibus, velut vnica ſimilitudine aliquid album refertur ad omnia alia alba; Sic humanitas eſt vnum intellectum omnino, & per priuationem omnis differentiæ numeralis, (non enim humanitas vt intellecta repræſentatur, prout eſt numero in re plurificabilis,) & per poſitionem vnius numero eſſe relatiui, quo eſt intellecta, licet per mille ſimilitudines à mille intellectibus, vnde pluralitas intellectuum non præiudicat huic vnitati.

Mens D. Thomæ de relationum multiplicatione.

Ex vnitate igitur rei intellectæ, vt intellecta eſt, & obiectiuè vanũ eſt arguere vnitatẽ intellectus quoniã cũ tali vnitate ab innumeris intellectibus, & poteſt intelligi, & intelligitur; Si autẽ eſſet vnitas intellecti in eſſe reali, vel in eſſe ſubiectiuo, vt. ſ. vna tantum eſſet ſpecies cuiuſuis rei, quæ intelligitur, tunc vtique deduci poſſet vnitas intellectus, quandoquidem vna intelligibilis ſpecies quo ad eſſe ſuum reale. (ecce rem intellectam in eſſe ſubiectiuo,) nequit eſſe in pluribus intellectibus: Quòd ſi diceres, ſi ſit vnũ intellectum, ergo oportet, vt ſit vna numero ſpecies huius, & illius intelligentis, reſpectu eiuſdem intellecti, quoniam ſpecies eſt ipſum intellectum in actu: Reſpondeo, hoc non ſequi, quoniam ad hoc vt ſit vnum quod intelligitur à multis, ex parte rei terminantis cognitionem, non requiritur, quòd ſit vna ſpecies, ipſa enim non eſt quod intelligitur, ſed oportet, vt in hoc, & in illo intellectu ſit vnius, & eiuſdem ſimilitudo, quod plane ſit, quamuis ſint mille ſpecies, nam vnius, & eiuſdem rei variæ eſſe poſſunt differentes ſimilitudines.

Obiectio.

Tollitur.

Cæterũ ſpeculare, quòd ſpecies ipſa intelligibilis dupliciter põt conſiderari & materialiter. ſ. & formaliter, hoc eſt, in rõne rei, & in rõne ſpeciei, ſi primo modo ſpectetur, non repræſentat, vel ſub tali rõne non intelligitur repræſentare, & rõ eſt, qm̃ non repræſentat vt res, aliàs omnis res repræſentaret, quare 2. modo repræſentat, 1. modo multiplicatur, nã alia eſt ſpecies humanitatis, quæ eſt in intellectu meo, alia, quæ eſt in intellectu tuo, 2. modo nó multiplicatur, ſed vnica eſt ſpecies, qm̃ vnica eſt ſimilitudo (ecce ſpeciem vt ſic) humanitatis apud intellectus omnes: Auerroes igitur ex vnitate formæ intellectæ, vel ſpeciei in actu exercito, vt ſpecies formaliter eſt, &c. intulit vnitarẽ intellectus, & malè quoniam vnitas intellectus eſt vnitas realis, non formalis, hoc eſt, non repræſentatiua, vnde cum multæ ſint ſpecies in eſſe rei, multi ſunt etiam intellectus, in quibus, tamquam in ſubiectis viuunt ſpecies illæ.

Duplex ſpeciei intelligibilis conſideratio.

Auerroes.

Hoc eſt, quod habes in litera, quòd vniuerſalitas formæ intellectæ nó eſt ſecundum eſſe, quod habet in intellectu, (quod eſt eſſe ſubiectiuum ſpeciei, & vt res eſt) ſed quatenus ad res refertur, & eſt rerum ſimilitudo, vbi vides ſpeciem

D. Thom.

forma-

formaliter,& vt ſpecies eſt.Hoc eſt,quod ibidem dicebat Caiet. talem formam Caietanus.
intellectam non habere vniuerſalitatem ſecúdum eſſe, quo reſpicit ſubiectum,
in quo eſt. (quòd eſt eſſe ſpeciei in eſſe rei,& materiali) ex quo tamen ſubie-
cto,& vnitas,& pluralitas prouenit accidẽtibus numeralibus, ſed habet vniuer
ſalitatem ſm̃ repræſentationem,qua reſpicit obiectum,quod eſt eſſe ſpeciei vt
ſic,vnde ex tali vnitate non repræſentat obiecta numero diſtincta,ſed vnam, &
eandem humanitatem,quæ erit obiecta mille intellectibus repræſentabunt oẽs
eius ſpecies.Hoc breui,ac ſubtili ſenſu ſubindicauit Albertus ſumma illa de Ho Alb. Mag.
mine art.3. ad 1. dicens,ſpeciem conſiderari duobus modis, vel.ſ.vt eſt rõ rei,
(ecce ſpeciem,vt repræſentatiua) & vt accidẽs,quod eſt eſſe ſuum reale, 1. mo
do eſt apud omnes eadem, 2. modo indiuiduatur in omnibus animabus.Hoc vo
lebat Capreolus 1. ſent. diſt 27 q.2. ad 2. Aureoli contra primam concluſ. qñ Capreolus.
dixit,conceptum,& formam intelligibilem eſſe ſingularem in exiſtendo,& in-
diuiduatam per ſubiectare,at vniuerſalem in repræſentando, neque eius ſingu-
laritatem repugnare ſuæ intelligibilitati,cum ſit immaterialis.Quod ipsũ diffu
sè docuit Ferrarien 2. cont.Gent.c.49. circa 3. rationem. Hoc etiam latè ſatis Ferrarien.
ſe velle patefecit Zabarella lib. relato c.12. dum reſpondet ad ſm̃,vbi nomine Zabarella.
ſpeciei quo ad reale, & materiale vocat eam quo ad formale, condiſtinguens
ipſam vt formaliter acceptam à ſe ipſa vt eſt repræſentatiua,& 1. modo ait eſ-
ſe ſingularem 2. vniuerſalem.Hoc demũ dicebat Auicen.5. ſuæ Metaphyſ.c 2. Auicenna:
quod nimirũ forma intelligibilis licèt reſpectu indiuiduorum, (quæ eſt ſpeciei
formalitas) ſit vniuerſalis, reſpectu tamen animæ ſingularis, in qua inuenitur,
vel imprimitur eſt indiuidua, (ecce ipſam materialiter) nam ipſa eſt vna ex for
mis quæ ſunt in intellectu & quoniam animæ ſingulæ ſunt multæ numero,tunc
eo modo,quo ſunt particulares,habebunt aliud intellectum vniuerſale,hoc eſt,
erunt ſingulares quo ad eſſe,vniuerſales quo ad repræſentationem,vana autem
foret argumentatio,ſi ex eo quod formæ,aut ſpecies intelligibiles ſunt indiui-
duales,inferretur eſſe intelligibiles in potentia, iam enim vidimus non eſſe ſin
gulare,ſed materiale intellectioni obſtare.

Si igitur adducatur argumentum,quòd ex multiplicatione intellectum,mul-
tiplicentur intellecta, dicas primò; quòd res intellectæ nequaquam multipli- *Epilogus ſuæ*
cantur,eſt.n.eadem humanitas,quæ ab omnibus intelligitur.Dicas 2. quòd ne- *dictorum*.
que res intellecta,vt intellecta formaliter multiplicatur,quoniam vnius intel-
lecti eſt vna ſolum repræſentatio,licèt ſint mille ipſius ſpecies apud mille intel
lectus,quoniam hæc ſpecierum multiplicitas non eſt ipſarum,quatenus ſpecies
formaliter ſunt, & quo ad eſſe obiectiuum, ſed ſolum prout ſunt res quædam
materialiter,& penes eſſe ſubiectiuum,& ideo quoniam iuxta hoc eſſe variæ ac
multiplices sũt,eapropter varij,& multiplices ſunt intellectus,in quibus,tam-
quam in ſubiectis ſpecies ſunt: Patuit autem, quòd arguere ex vnitate ſpecie-
rum quo ad eſſe obiectiuum,vnitatem intellectus realem,inanis penitus eſt ar
gumẽtatio: ſic non ſequitur,intellecta eſſe intellecta in potentia,vt deducebat
Commentator, & ſimiliter conſtat, minimè opus eſſe, vt ponatur intellectus
vniuerſalis,vel vnicus eo quod recipiat ſpecies,immò ex hoc debet eſſe ſingu-
laris, quoniam recipit ſpecies quo ad eſſe ſingulares, quoniam autem ſunt vni-
uerſales quo ad repræſentari, ſat eſt quo ad hoc, intellectum organo minimè
affixum eſſe.

ARTICVLVS NONVS.

Reſpondetur argumentis 2.art. adductis.

QVod attinet ad duo priora argumenta pro Auerr. inducta,& ad abſurda illa, quæ ex ipſis inferri videbantur, omnium ſolutio manifeſtè elicitur ex vlt.notabili ad 4.art.procedunt.n argumenta illa,& illationes omnes ex eo qđ ſi ponatur intellectus multiplicari,iam erit materialis,at ibi patefecimus nullam eſſe hanc conſequentiam,vnde non ſequitur, qđ intellectus ſit corpus, qđ intentio intellecta in potentia, qđ non differat a virtute ſenſitiua, &c. Non.n. vlla via ponimus intellectũ de ſe materialem,licèt materiæ vt forma vniatur: Quomodo autem poſſibilis intellectus ſit de ſe in potentia, & fiat deinde actu, quomodo prius non intelligat,& poſtea intelligat, 3. art. explicatum fuit,&c.

Concedo qđ infertur in 3. arg. immò illud,& docui,& ex inſinuatione cõprobaui,omnia verò loca in arg. citata,quibus Ariſt dicit,intellectus agentẽ, & poſſibilem eſſe ſeparatos,immiſtos,&c. explica vt vbique Auctor,de ſeparatione ab organo, & inſtrumento corporeo,non.n.ſunt affixi organis, non exercent actiones ſuas per aliquod inſtrumentum,non ſunt autem ſeparati ſm eſſes Vel dic ſecundò,eſſe immiſtos,& ſeparatos in eo ſenſu,qđ non pendet a corpore,quamuis.n.ſint formæ corporum, eſſe tamen eorum non inde pendet, ſed è contra: Vel vltimo loco dic,qđ quantum eſt de ſe,hoc eſt vt intellectus,ſunt ſeparati,at quatenus sũt differentiæ,& virtutes talis animæ,quæ eſt forma corporis,ipſi quoque coniunguntur neceſſariò corpori & ei vniuntur:Ita nulla eſt argumentatio Genuæ dum in hac quæſtione ait,non dicere Ariſtotelem,intellectum eſſe ſeparatum, ſed ſeparabilem, patet.n.quomodo ſit, & ſeparatus & ſeparabilis. ſeparatus, quoniam non vtens organo corporeo,ſic inquit Ariſtot. *immixtus* ſeparabilis, quoniam in eſſe non dependet à corpore, &c. In tex. autem ille 82. primi de Anima dum ait intellectum eſſe antiquiſſimum loquitur de intellectu,& mente prima, de Deo ſcilicet, vt eum accipiebat Empedocles, contra quem ibi arguit, vt cuique pro comperto eſt.

Genua Ariſt.

Ad quartum,qđ quantum ego ſentio eſt omnium difficillimum, & cuius occaſione, ac forſan cauſa, alij poſuere animam mortalem, alij vnam tantum, alij animarum tranſmigrationem,vt euitarent animarum infinitatem: quoniã cum apud Ariſt generatio ſit æterna ſi ponatur anima immortalis, & ad corporum multiplicationem multiplicari, nequit euadi, quin animarum ſit ponatur infinitas,infinitum autem in actu vbique negat Ariſt & præcipuè 3. Phyſ a 24. vſque in finem,& 1. de Cœlo,a 33. vſq. ad 75. Poſſet primò reſponderi, duplex eſſe infinitum.alterum in materialibus,alterum in immaterialibus & dici nullum eſſe inconueniens, dari infinitum in ſpiritualibus, vel a materia abiuncti, Ariſt. autem probare locis nominatis non dari infinitum in materialibus, quæ reſponſio non videtur diſplicuiſſe Auctori 2. con. Gent.81. At vero p. p. q.46. ar.2 ad 8. reijcit hanc viam dicendi,& ait, hoc impugnatum eſſe ſuperius, arti nimirum 4.q 7. vbi commonſtrat,nulla via poſſe dari infinitum in actu quo ad multitudinem, quo loco Caietan. Card. aduertit, Auctorem ademiſſe ſibi viam omnem concordiæ cum doctrina Ariſt. iuxta expoſitionem ſuam, nam cenſet Ariſt. poſuiſſe animas noſtras interitus neſcias, & iuxta numerum corporum numeratas,cumque perſpicuum ſit,eundem Ariſt. generationem æternã conſtituiſſe,

Quarti argumenti difficultatẽ apud Philoſophos.

Ariſtot.

ſtituiſſe, ſequitur manifeſtè animarum infinitas, & tamen quoduis infinitum negat Auctor; Vnde reſpondet idem Auctor opuſculo illo de pluralitate intellectus, quòd rationi huic, quid determinate foret reſponſurus Ariſtoteles a nobis ſciri nequit, quoniam partem illam Metaphyſicæ non habemus, quam fecit de Subſtantijs ſeparatis: nam de formis, quæ ſunt ſeparatæ, & tamen ſunt in materia conſideratio, quatenus ſeparabiles ſunt, ad primam Philoſophiam ſpectat, ex eiuſdem Philoſophi ſententia 2. Phyſ. 26.

Po'terior modus ex D. Th.

Apud Theologos autem nullas habet hoc argumentum vires, quoniam hominum generationem, non æternam, ſed in tempore, velut & alia omnia effecta, cœpiſſe docet Fides: Apud Auctorem verò ſuſtinentem, mundum potuiſſe eſſe ab æterno, dicendum eſt, vt colligitur ex eodem p. p. vbi ſupra, quod mundus potuit eſſe ab æterno, vel ſaltem aliqua creatura, non autem homo: Quem dicendi modum amplexatur Caiet. ibidem, & Ferrarienſis loco illo con. Gent. & Capreolus 2. ſent. diſt. 1. q. 1. ad 8. Aureoli contra 2. & 3. concluſiones, vbi totam illam Auctoris reſponſionem ad 8. ex p. p. more ſuo adducit.

Eiuſdem argumenti pro Theologi facilitas. D. Thom. Caietanus. Ferrarien.

Scio reſponſum hoc non placere Pererio lib. ſuo vlt. cap. etiam vlt. de Rerum naturalium principijs, vnde potius inquit, ſe conceſſurum infinitatem animarum, at tunc non ſumus in caſu noſtro, nos enim rectè ſupponentes cum Auctore, non poſſe dari infinitum in actu, quæ audiſti reſpondemus; Scias tamen, infinitum non eſſe quid per accidens, vel poſterius, nã repugnat naturis rerum effectarum, vt detur infinitum, vt patefecit Auctor art. illo 4. q. 7. in p. p. At hic non eſt locus vt videatur, num poſſit in rebus infinitum inueniri.

Capreol. Pererius. D. Thom.

Vide Capreolum loco illo, dum reſpondet ad 3. Scoti contra eaſdem concluſiones aliam adhibentem viam reſpondendi, vt ſcilicet conceſſo, Deum creaſſe ab æterno aliquem hominem potentem generare, & ſimiliter mulierem illi duo per infinitum tempus ſtetiſſent, antequam generaſſent; Sed hæc via meritò diſplicet Caiet. & Ferra. locis allegatis, tunc enim non ſaluaretur ſpeciei humanæ generatio æterna, ſed ſola ipſa ſpecies ſaluatur, rationes autem procedunt præcipuè de rerum generationibus: Et rurſus, non eſt Philoſophi, vel Theologi ad miracula confugere, vbi abſque ipſis poteſt ſatis difficultatibus fieri. Sed & aliam ibidem adfert ſolutionẽ vt dicatur, non quidem data fuiſſe prima anima, dabilis tamen vltima, quæ etiam iure reprehenditur a Ferrar. vbi ſup. quoniam certe ex hoc non tollitur infinitas aſcendendo, nunquam enim ab vltima aſcendendo, erit inuenire primam. Crederem tamen Capreoli mentẽ eſſe, quam ex Auctore retuli, vt ſcilicet non ponatur æternus mundus quo ad generationem humanam, tum quoniam hæc eſt prior reſpõſio, quam dat Scoto, tum quoniam non aliam deinde dat Aureolo, ſed hanc vnam, quaſi duabus illis neglectis, tum demum, quoniam adferendo priorem harum duarum reſponſionũ ait, quòd *poſſet dici*, ferendo, autem poſteriorem inquit, *qui vellet poſſet dicere*, vbi ſatis ex modo loquendi habetur, hæc ferme obiter, & ad doctrinæ potius abundantiam ipſum adferre.

Alij modi dicendi ex Capreolo. Caietanus & Ferrarien. *Mens Capreoli.*

Ad primam rationem ex Themiſtio patuit reſponſum, quando ſoluta ſunt duo priora Auerrois argumenta, &c.

Ad motiuum illud de communibus animi notionibus, reſpondebat Auctor quæſt. illa de Spiritualibus creaturis, art. 9. ad 14. non prouenire conſenſum in prima principia, ex eo quod intellectus poſſibilis ſit vnus, ſed quoniam omnes homines ſunt eiuſdem ſpeciei, & naturæ, a qua emanat, vt omnes in idem propendeant, velut & omnia animalia eiuſdem ſpeciei aliquod animal ipſis infeſtum concorditer exiſtimant, & tamen conſtat, non eſſe in illis vnicam phantaſiam, vel imaginatiuam.

D. Thom.

Denique ad motiuum eiuſdem Themiſtij de ſcientia magiſtri, & diſcipuli, reſpondet ibidem Auctor ad ſeptimum & cumulatiſſime ſecundo cont. Gent. cap.75. in ſolutione tertiæ rationis, & cumulatius p.p. q. 117. art. primo per totum, vbi hanc materiam dicebat Caiet. probari ab ipſo, limitari, ramificari, &, explanari. Vide hæc loca, at pro argumenti ſolutione dic, eandem eſſe ſciētiam numero in magiſtro, & in diſcipulo ex parte rei, quæ ſcitur. idem enim eſt lapis, qui ab vtroque ſcitur, at non eſt vna ſcientia numero, quo ad ſpecies intelligibiles, quibus ſcitur, neque quo ad habitum ipſius ſcientiæ. Cauſat aūt magiſter ſcientiam in diſcipulo, non eo modo, quo agens naturales educit materiam de potentia in actum, ſed fit per modum artis, cauſat enim medicus in infirmo ſanitatem, quoniā ei ſubminiſtrat quædam auxilia, quibus natura vtitur ad ſanitatem cauſandam, ita cum ars ſit naturæ imitatrix 2. Phyſic 22. cauſat eo modo, quo cauſaret natura, principalius autem quod ſanat in infirmo, eſt natura interior, auxilia autem exteriora, ſunt curationes. Sic id quod principaliter cauſat ſcientiam in nobis, eſt lumen intellectus agentis, quo, ſane lumine, & applicatione vniuerſalium principiorum, deuenimus ad aliqua in ſpeciali, quæ per experientiam inueniendo accipimus, ſic cauſatur in nobis ſciētia, magiſter autem ducit diſcipulum ex ijs, quæ iam nouit, ad ignota, & proponendo ei aliqua auxilia, quibus eius intellectus vtatur ad ſcientiam, dum ſcilicet ei proponit propoſitiones, exempla, &c. & etiam eiuſdem intellectū confortando, non quidem per aliquam virtutem actiuam ſuperioris naturæ, (ſunt quippe intellectus omnes humani in vno gradu quo ad ordinem naturæ) ſed quatenus ei offert ordinem principiorum ad concluſiones, nam diſcipulus ex ſeipso non ea forſan eſſet virtute donatus, vt ex principijs poſſet inferre concluſiones, quare &c.

Caietanus. *Magiſtri & diſcipuli quomodo eadem ſciētia.* *Cauſa principalis ſcientiæ, in nobis.* *Quomodo magiſter iuuet diſcipulum.*

Zabarella.

Vide ſi vis apud Zabarellam cap. illo 12. dum reſpondet ad 3. alias reſponſiones, & ſubdentem, (neſcio tamen quanta ratione,) poſſe retorqueri, cum prior via non ſit retorquendi, ſed potius adducat inconueniens, poſteriori autem deſit continuatio phantaſmatum, vt ſcililicet in intellectu magiſtri ſit cum illa continuatione, in illo diſcipuli nequaquam; quo circa confutatum maneat argumentum ex doctrina allata Auctoris, & finis iam huic quæſtioni imponatur.

CAPVT QVINTVM.

1 NVNC reſtat videre, quemadmodum eſſentia ſit in ſubſtantijs ſeparatis, ſcilicet in Anima, Intelligentijs, & Cauſa prima. Quamuis autem cauſæ primæ ſimplicitatem omnes philoſophi concedant, tamen compoſitionem materiæ, & formæ in intelligentijs, & animabus quidam nituntur ponere, cuius poſitionis fuiſſe dicitur Auicebron auctor libri Fontis vitæ. Hoc autem dictis philoſophorum reperitur eſſe contrarium, quia eas ſubſtantias à materia ſeparatas nominant, & abſque omni materia eſſe probant; cuius demonſtratio potiſſima eſt ex virtute intelligendi, quæ in eis eſt. Videmus enim formas non eſſe intelligibiles in actu, niſi ſecundum quod ſeparantur à materia, & à conditionibus eius, nec efficiuntur intelligibiles in actu, niſi per virtutem ſubſtantiæ intelligentis, ſecundum qđ recipiuntur in ea, & ſecundum qđ aguntur per eam, vnde oportet, qđ in qualibet ſubſtantia intelligente ſit omnimoda immunitas à materia, ita vt nec habeat materiam partem ſui, neque etiam ſit ſicut forma impreſſa materiæ, vt eſt de formis materialibus.

2 Nec poteſt dicere aliquis, qđ intelligibilitatem non impediat materia qualibet, ſed materia corporalis tantum, ſi enim hoc eſſet ratione materiæ corporalis tantum, cum materia non dicatur corporalis, niſi ſecundum, qđ ſtat ſub forma corporea, tunc oporteret, qđ hoc haberet materia à forma corporali, ſcilicet impedire intelligibilitatem. Et hoc non poteſt eſſe, quia & ipſa forma corporalis actu intelligibilis eſt, ſicut & aliæ formæ ſecundum qđ à materia abſtrahuntur. Vnde in anima intellectiua, & intelligentia nullo modo eſt compoſitio ex materia, & forma, vt hoc modo accipiatur materia in eis, ſicut in ſubſtantijs corporalibus, ſed eſt ibi compoſitio formæ, & eſſe, vnde in cõmento nonæ propoſitionis libri de Cauſis dicitur, quòd intelligentia eſt habens formam, & eſſe, & accipitur ibi forma pro ipſa quidditate, vel eſſentia ſimplici.

3 Et quomodo hoc ſit, planum eſt videre: Quæcumque enim ita ſe habent ad inuicem, quòd vnum eſt cauſa eſſe alterius, illud quod habet rationem cauſæ, poteſt habere eſſe ſine altero, ſed non conuertitur, talis autem inuenitur habitudo materiæ, &

 formæ,

formæ, quod forma dat eſſe materiæ, & ideo impoſſibile eſt, eſſe aliquam materiam ſine forma, tamen non eſt impoſſibile, eſſe aliquam formam ſine materia, forma enim non habet in eo quod forma dependentiam ad materiam, ſed ſi inueniantur aliquæ formæ, quæ non poſſunt eſſe niſi in materia, hoc accidit eis ſecundum quod ſunt diſtantes à primo principio, quod eſt actus primus, & purus. Vnde illæ formæ, quæ ſunt propinquiſſimæ primo principio, ſunt formæ per ſe ſine materia ſubſiſtentes, non enim forma ſecundum totum genus ſuum materia indiget, vt dictum eſt, & huiuſmodi formæ ſunt intelligentiæ, & ideo non oportet, vt eſſentiæ, vel quidditates harũ ſubſtantiarum ſint aliud, quàm ipſa forma.

4 In hoc ergo differt eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ, & ſubſtantiæ ſimplicis, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non tantũ formam, nec tantum materiam, ſed complectitur formam, & materiam, eſſentia verò ſubſtantiæ ſimplicis, eſt forma tantum. Et ex hoc cauſantur duæ aliæ differentiæ, & vna eſt, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt ſignificari vt totum, vel vt pars, quod accidit propter materiæ deſignationem, vt dictum eſt, & ideo non quomodolibet prædicatur eſſentia rei compoſitæ de ipſa re compoſita, non enim poteſt dici, qđ homo ſit quidditas ſua, ſed eſſentia rei ſimplicis, quæ eſt ſua forma, nõ poteſt ſignificari, niſi vt totum, cum nihil ſit ibi præter formã, quaſi formã recipiens, & ideo quocũque modo ſumatur eſſentia ſubſtantię ſimplicis, de ea prædicatur, vnde Auicennas *dicit, quo quidditas ſubſtantiæ ſimplicis eſt ipſummet ſimplex, quia non eſt aliquid recipiens ipſam.

* 5. Met. c. 5. verſus finem

Secunda differentia eſt, quia eſſentię rerum compoſitarum ex eo quod recipiuntur in materia deſignata, vel multiplicantur ſecundum diuiſionem eius, contingit quod aliqua ſint idem ſpecie, & diuerſa numero, ſed cum eſſentia ſimplicicium non ſit recepta in materia, non poteſt ibi eſſe talis multiplicatio, & ideo non oportet, quod inueniantur plura indiuidua vnius ſpeciei in illis ſubſtantijs, ſed quotquot ſunt indiuidua, tot ſunt ſpecies, vt Auicennas dicit expreſſe.*

* 9. Met. c. 4.

5 Huiuſmodi ergo ſubſtantiæ, quamuis ſint formæ ſine materia, nõ tamen in eis eſt omnimoda ſimplicitas, nec ſunt actus puri, ſed habent permixtionem potentiæ, & hoc ſic patet. Quicquid enim non eſt de intellectu eſſentiæ, vel quidditatis, hoc eſt adueniens extra, & faciens compoſitionem cum eſſentia, quia nulla eſſentia ſine his, quę ſunt partes eſſentiæ intelligi põt,

omnis autem eſſentia, vel quidditas intelligi poteſt ſine hoc, quod aliquid intelligatur de eſſe ſuo facto, poſſum enim intelligere quid eſt homo, vel phœnix, & tamen ignorare, an eſſe habeant in rerum natura, ergo patet, quod eſſe eſt aliud ab eſſentia, vel quidditate.

6 Niſi forte ſit aliqua res, cuius quidditas ſit ſuum eſſe, & hæc res non poteſt eſſe niſi vna, & prima, quia impoſſibile eſt, vt fiat plurificatio alicuius, niſi per additionem alicuius differentiæ, ſicut multiplicatur natura generis in ſpeciebus, vel per hoc quod forma recipitur in diuerſis materijs, ſicut multiplicatur natura ſpeciei in diuerſis indiuiduis, vel per hoc quod vnum eſt abſtractum, & aliud in aliquo receptum, ſicut ſi eſſet quidam color ſeparatus, eſſet alius à colore non ſeparato, ex ipſa ſua ſeparatione, ſi autem ponatur aliqua res, quæ ſit eſſe tantum, illa vt ipſum eſſe ſit ſubſiſtens, hoc eſſe non recipiet additionem differentiæ, quia iam non eſſet eſſe tantum, ſed eſſe, & præter hoc forma aliqua, & multominus recipiet additionem materiæ quia iam eſſet eſſe non ſubſiſtens, ſed materiale, vnde relinquitur, quod talis res, quæ ſit ſuum eſſe, non poteſt eſſe niſi vna, vnde oportet, quod in qualibet alia re præter eam ſit aliud eſſe ſuum, & aliud quidditas, vel natura, ſeu forma ſua; Vnde in intelligentijs oportet, q̃d ſit eſſe præter formam, & ideo dictum eſt, quod intelligentia eſt forma, & eſſe.

7 Omne autem quod conuenit alicui, vel eſt cauſatum ex principijs naturæ ſuæ, ſicut riſibile in homine, vel aduenit ab aliquo principio extrinſeco, ſicut lumen in aere ex influentia Solis; Non autem poteſt eſſe, quod ipſum eſſe ſit cauſatum ab ipſa forma, aut quidditate rei: Dico ſicut à cauſa efficiente, quia ſic aliqua res eſſet cauſa ſui ipſius, & aliqua res ſeipſam in eſſe produceret, quod eſt impoſſibile, ergo oportet, quod omnis talis res, cuius eſſe eſt aliud à natura ſua, quod habeat eſſe ab alio. Et quia omne quod eſt per aliud, reducitur ad id quod eſt per ſe, ſicut ad cauſam primam, ideo oportet, quod ſit aliqua res, quæ ſit cauſa eſſendi omnibus rebus, eo quod ipſa eſt eſſe tantum, aliàs iretur in infinitum in cauſis, cum omnis res, quæ non eſt eſſe tantum, habeat cauſam ſui eſſe, vt dictum eſt. Patet ergo, quod intelligentia eſt forma, & eſſe, & quod eſſe habeat à primo eſſe, quod eſt eſſe tantum, & hoc eſt prima cauſa, quæ Deus eſt.

8 Omne autem quod recipit aliquid ab alio, eſt in potentia reſpectu illius, & hoc quod receptum eſt, in eo eſt actus eius, er-

go oportet quod ipſa forma, vel quidditas, quæ eſt intelligẽtia, ſit in potentia reſpectu eſſe, quod à Deo recipit, & illud eſſe receptum, eſt per modum actus, & ita inuenitur actus, & potentia in intelligentijs, non tamẽ forma, & materia, niſi æquiuoce. Vnde etiam pati, recipere, ſubiectum eſſe, & oïa huiuſmodi, quæ videntur rebus ratione materiæ conuenire, æquiuoce conueniunt ſubſtantijs intellectualibus, & corporalibus, vt in tertio de Anima * Commentator dicit. Et quia vt dictum eſt, intelligentiæ quidditas eſt ipſamet intelligẽtia, ideo quidditas, vel eſſentia eius eſt ipſum quod eſt ipſa, & eſſe ſuum receptum à Deo, eſt id quo ſubſiſtit in rerum natura, & propter hoc à quibuſdam huiuſmodi ſubſtantiæ dicuntur componi ex quo eſt, & qđ eſt, vel ex quo eſt, & eſſentia, vt Boetius dicit. *

* comm. 14.

* Libro de hebdomadibus.

9 Et quia in intelligentijs ponitur potentia, & actus, non erit difficile inueniri multitudinem intelligentiarum, quod eſſet impoſſibile, ſi nulla potentia in eis eſſet. Vnde dicit Commentator in tertio de Anima * quod ſi natura intellectus poſſibilis eſſet ignorata, non poſſemus inuenire multitudinem in ſubſtantijs ſeparatis. Eſt ergo diſtinctio earum ad inuicem, ſecundum gradum potentiæ, & actus, ita qđ intelligentia ſuperior, quæ plus propinqua eſt primo, habet plus de actu, & minus de potentia & ſic de alijs, & hoc completur in anima humana, quæ tenet vltimum gradum in intellectualibus ſubſtantijs, vnde intellectus potentialis eius ſe habet ad formas intelligibiles, ſicut materia prima, quæ tenet vltimum gradum in eſſe ſenſibili ad formas ſenſibiles, vt Commentator tertio de Anima * dicit. & ideo Philoſophus * comparat eam tabulæ raſæ, in qua nihil eſt depictum. Et propter hoc, quia inter alias ſubſtantias intelligibiles plus habet de potentia, ideo efficitur intãtum propinqua rebus materialibus, vt res materialis trahatur ad participandum eſſe ſuum, ita quod ex anima, & corpore reſultat vnum eſſe in vno compoſito, quamuis illud eſſe prout eſt animæ, non ſit dependens à corpore, & ideo poſt iſtam formam, quæ eſt anima, inueniuntur aliæ formæ plus de potentia habentes, & magis propinquæ materiæ, in tantum, quod eſſe earum ſine materia non eſt. In quibus etiam inuenitur ordo, & gradus vſque ad primas formas elementorum, quæ ſunt propinquiſſimæ materię, vnde nec aliquam operationem habent, niſi ſecundum exigentiam qualitatum actiuarum, & paſſiuarum, & aliorum, quibus materia ad formam diſponitur.

* vbi ſupra.

* com. 5.

* 3. de Anima 14.

SVMMA

SVMMA CAPITIS.

LOquens de eſſentia ſubſtantiarum ſimplicium, eam patefacit, dicendo non eſſe quid ex materia, & forma compoſitum, ſed ſolam formam, & ſimplices has ſubſtantias cum eſſentia compoſitarum conferens, aperiens ea, penes quæ diſcriminentur, docet has ſubſtantias cum declarata ſimplicitate habere in ſe duplicem compoſitionem, ex eſſe ſcilicet, & eſſentia, & ex actu, & potentia, & effectiue à prima cauſa eſſe productas, quæ omnia varijs vijs confirmat, ex quibus iactis fundamentis, ita ipſarum intelligentiarum multitudinem colligit, vt dicat, fieri non potuiſſe, vt colligeretur, niſi fundamenta illa præmiſſa fuiſſent.

DIVISIO.

ABſoluta priori parte principali tractationis huius libri, in qua aliàs dicebatur, contineri eſſentiam compoſitarum ſubſtantiarum, nunc ſecunda pars occurrit, in qua clauditur eſſentia entium ſimplicium, quæ ſane pars duplex eſt, capite videlicet iſto, & ſequenti contenta. Præſens verò caput diuidentes, nouem præcipuas eius partes conſtituimus, in quarum prima proponẽs inſtitutũ ſuũ, redarguit auctoritate, & vnica rõne eos, qui materiæ, & formæ compoſitionem intelligentijs tribuerunt, in ſecunda rõnem illam tuetur à quadam reſponſione, quæ ei poſſet dari, tertio viam tradit, quomodo eſſentia in ſubſtantijs ſimplicibus ſignificat ſolã formã, eamq. cõprobat, quarto tres differentias aſſignat, quæ inueniũtur inter ſubſtãtias ſimplices ex vna parte, & cõpoſitas ex altera, ſeu potius ex aſſignata iam ſimpliciũ ſubſtantiarũ eſſentia, qua differunt à compoſitis, colligit duo alia, in quibus diſcriminãtur, vt-umq. Auicennæ teſtimonio corroborando, quinto docet in ſubſtantijs ſimplicibus cadere compoſitionẽ ex eſſe, & eſſentia, quod rõne firmat, ſexto hanc rõnem tuetur ab impugnatione, quam pati poſſet, ex cuius impugnationis impugnatione, alia conſurgit ratio ad eandẽ compoſitionem demonſtrandã, ſeptimo patefacit intelligentias habere eſſe ab alio, quippè quod aliud, primã cauſam & Deũ eſſe manifeſtat, octauo ex hoc quod habent eſſe ab alio, colligit, & probat aliam in eiſdem cõpoſitionem, ex actu nimirum, & potentia, denique ex hac potentiæ, & actus compoſitione infert in vltima parte earundem multitudinẽ, clare, ac plene ſatis eam dilucidando, occaſione cuius perparum differit de anima intellectiua, quam vltimam inter ſeparatas ſubſtantias conſtituit. *Huius literæ partes.*

Quo igitur ad primũ inquit, in præſentia ſupereſſe conſiderandũ, quomodo eſſentia ſit in ſubſtantiis ſeparatis, (ſubaudi, poſtquã viſum iam eſt, quomodo inueniretur in cõpoſitis,) quas enumerans, tres facit, Animam. ſ. Intelligentias, & Cauſam primã. Ait ergo, qđ licet ſimplicitas cauſæ primæ ex oium philoſophorũ ſententia admittatur, quidam tñ ponere nititur compoſitionẽ materiæ, & formæ in intelligentijs, & animabus, in quorũ numero dicitur fuiſſe Auicebron ille, qui Fõtis vitæ librũ edidit. Hanc itaq. poſitionẽ reijcit auctoritate primo philoſophorum, quippe qui eas vocãt ſubſtantias à materia ſeparatas, & abſque omni materia eſſe probat, cuius potiſſimã demonſtrationẽ, inquit deſumi ex virtute intelligendi, quæ in eis inuenitur. Quare ſecundo loco reſpuitur rõne eadem poſitio, quæ ſic formatur. Hæ ſubſtantiæ ſunt intelligentes, ergo ſunt immunes à materia, ita vt neq. materiã habeant partẽ ſui, ex qua. ſ. cõponantur, neq. etiã ſint tanquã formæ impreſſæ materiæ, antecedens ſupponitur, nã eatenus dicuntur intelligentię, conſequentia probatur, quoniã vi-

Prima. *Auicebr.* *Ratio literæ.*

demus, formas non eſſe actu intelligibiles, niſi prout à materia, & eius conditionibus expoliantur, neq. tales effici, niſi virtute ſubſtantiæ intelligentis, quatenus in ea recipiuntur, & per eam aguntur, ſi itaq. intelligunt, multò magis ſunt intelligibiles, ſic faciunt intelligibile in actu, recipiunt intelligibile in actu, illud habent, & ex vnoquoq. horũ capitũ elicitur ipſarũ à materia immu-
Ariſtot. nitas, nã intelligibile actu expers eſt materiæ, 3. de Anima 11. & 15. multò magis id, quod ipſum intelligibile efficit, q̃m ſemper agens eſt honorabilius paſſo, ibidem 19. & primo Cœli 100. quare nõ poſſet materiale efficere immateriale.

Secunda. Quo ad ſecundum, Quoniam conſequentiæ rationis formatæ poſſet quis dicere, verum vtique eſſe, quòd ſubſtantia intellectualis eſt immaterialis, at duplex eſt materia, altera corporea, altera ſimpliciter dicta, vnde ſubſtantia quæ intelligit, eſt profecto immunis à materia corporea, non aũt ab omni materia, q̃m illa, non hæc impedit aliquod, ne actu ſit intelligibile. Nullam eſſe hanc fugam oſtenditur in litera, quoniã ſi materia non vt ſic, ſed corporea eſſet impedimento intelligibilitati, iam ergo corporalis forma impediret intelligibilitatem, quod tantum abeſt, vt forma ipſa corporalis vt ſic, intelligibilis ſit, velut & aliæ formæ, quatenus à materia abſtrahuntur, omnis.n. forma vt ſeparata à materia, eſt actu intelligibilis, ex 3. de Anima 11. Cum itaq. in materia corporea duo tantum ſint, materia.ſ. ipſa, & forma corporalis, & ab hac forma nequeat prouenire obſtaculum intelligibilitati, (pugnaret.n. quòd quid ſecundum ſe intelligibile impediret intellectionem,) relinquitur, vt materia ſecundum ſe impediat, & non materia vt corporea. Ita colligit, qđ ſibi propoſitum eſt, in anima nimirum intellectiua, & intelligentijs nullatenus eſſe compoſitionem ex materia, & forma, ceu inuenitur in corporeis ſubſtantijs, &c.

Tertia. Quo ad tertium, Manifeſtat quod docuit, quomodo ſcilicet intelligentiæ
Diſcurſus litera. ſint ſine materia, & poſſumus ex litera ſyllogizare hunc in modum; Eſſentia intelligentiarum non eſt compoſita ex materia, & forma, vt iam probatũ fuit, ergo eſt forma tantum, probatur hæc conſequentia, quoniam ſi non ſunt compoſitæ ex materia, & forma, ergo vel ſunt tantum materia, vel tantum forma, at nequeunt eſſe ſolum materia, ergo ſunt forma dumtaxat; probatur minor, quoniam quæcumq. ita ad inuicem ſe habent, quod vnum eſt cauſa eſſe alterius, id quod habet rationem cauſæ, poteſt eſſe ſine altero, non è contra, ſed forma, & materia ita ad inuicem comparantur, quod forma eſt cauſa eſſe ipſius materiæ, ideo fieri nequit, vt aliqua materia ſit ſine forma, poteſt attamen aliqua forma eſſe abſque materia, non.n. forma in eo quod forma habet à materia dependentiam. Et notanter ait, in eo quod forma, quoniã ſi adſint aliquæ formæ, quibus repugnet eſſe ſine materia, hoc accidit eis, quatenus ſunt elongatæ à primo principio, quod eſt actus primus, ac purus. Ita formæ illæ, quæ ſunt primo principio maximè propinquæ, ſunt formæ per ſe ſine materia ſubſiſtentes, & hæ ſunt intelligentiæ, vnde earum eſſentia, & quidditas, (ecce inſtitutum in hac parte,) eſt ſola forma.

Quarta. Quo ad quartum, Iam eluceſcit diſcrimen inter eſſentiam ſimplicium, & compoſitarum ſubſtantiarum, & primum illud eſt iam inſinuatum, ſubſtantias nimirum ſimplices eſſe formam tantum, at vero compoſitas claudere in ſe, & formam, & materiam, Ex quo duo alia emanant, & primum eſt, quod compoſitarum eſſentia poteſt ſignificari vt totum, & vt pars, vnde non quouis modo prædicatur eſſentia rei compoſitæ de ipſa re compoſita, non.n. dici poteſt, homo eſſe quidditas ſua, at eſſentia ſimplicium nequit ſignificari niſi vt totũ, cum non habeat alteram partem, materiam videlicet, vnde fit, vt quocumque modo ſumatur eſſẽtia ſimplicis ſubſtantiæ, de ea dicatur, quod patet auctoritate Aui-

ceanæ

cennæ 5. Metaphyſ. c.5. verſus finem dicentis quidditatem ſubſtantiæ ſimplicis, eſſe ipſummet ſimplex, poſterius diſcrimen eſt, qđ in compoſitis contingit aliqua eſſe idem ſpecie & diuerſa numero, cum.n. in deſignata materia recipiantur, multiplicitur ad eius diuiſionẽ, è contra, in ſimplicib. nequeunt eſſe plura indiuidua ſub vna ſpecie, qm̄ etenim in materia nõ recipiuntur, nequit adeſſe illa multiplicatio, vnde quotquot ſunt indiuidua, totidẽ ſunt ſpecies, vt pariter extitit manifeſta eiuſdem Auicennæ ſententia 9. Metaph. c.4 nõ ſemel. Auicenna.

Quo ad quintum, Ne ex aſſignata, & comprobata ſimplicitate in intelligentijs, ob carentiam compoſitionis formæ cũ materia, colligatur in ipſis omnimoda ſimplicitas, habetur in eis inueniri permixtio potẽtiæ, & ſic nõ ſunt actus puri, & põt ratio ſic formari: In omni intelligentia eſt aliquid adueniens ab extra eſſentiæ, ergo in quauis earum adeſt compoſitio ex eſſe, & eſſentia, probatur antecedens, qm̄ ei aduenit eſſe, nam omnis eſſentia põt intelligi abſque eo, qđ ſit, vt manifeſtatur in eſſentia hominis, & phœnicis, ſi aũt eſſe foret pars eſſentiæ, & ei non adueniret, non poſſet eſſentia abſq. ipſo intelligi, implicat.n. vt intelligatur eſſẽtia abſq. his, quæ ſunt eius partes, cõſecutio probatur, qm̄ omne qđ non eſt de conceptu eſſẽtiæ, & quidditatis, ſed extra aduenit, cõpoſitionẽ facit cũ eo cui aduenit, ſic ẽẽ faciet cõpoſitionẽ cũ eſſẽtia, &c. Quintum

Quo ad ſextum, Poſſet quis rationi mox adductæ occurrere dicendo, quod datur aliqua res, cuius quidditas, vel eſſentia eſt ſuum eſſe, ac ſubinde ei non adueniat, nec illa abſque hoc nequeat intelligi, adeo vt ruat aſſignata compoſitio. Sed impugnatur hæc reſponſio, & dum impugnatur, altera ratione eadem compoſitio confirmatur, eſt aũt hæc ratio: In vno ſolum ente, in prima nimirũ cauſa, eſſentia eſt idem quod eſſe, & hæc nullam pariunt compoſitionem, ergo in quouis alio ente differt eſſentia ab eſſe, at intelligentias patet eſſe aliud à primo ente, ergo &c. probatur antecedens, qm̄ ſi quidditas, quæ eſt ſuum eſſe multiplicaretur (vnde poſtea eueniret, vt plures eſſent quidditates, in quibus non differret eſſe ab eſſentia) aut multiplicaretur per additionem differentiæ formalis, quod nequit eſſe, qm̄ eſſe ſubſiſtens non recipit additionem differentiæ, tunc enim non foret eſſe tm̄. ſed aliqua etiam forma, differentiæ, tunc enim non foret eſſe tantum, ſed aliqua etiam forma, differentia.ſ. illa formalis (velut animal cui additur rationale, non eſt tantum animal, ſed animal rationale) aut ex eo, quod foma recipiatur in diuerſis materijs, & hoc non põt accidere in propoſito, nam tunc non ſubſiſtens, ſed materiale foret illud eſſe, aut demum, qm̄ vnum eſt abſtractum aliud in altero receptum, & hoc eadem rõne nequit eſſe, quoniam quidditas recepta, non erit eadem cum ſuo eſſe, nam quod recipitur in alio, non eſt eſſe purum, & ſubſiſtens, ſed ſuſtentatur in recipiente. Quo circa, quidditas quæ ſit eadem cum ſuo eſſe cum nequeat multiplicari, erit vna dumtaxat, atque ideo in quauis intelligentia alia à primo ente differet eſſe ab eſſentia, & horũ compoſitionẽ in ſe habebit. Vnde bene dictum eſt (intellige tertia parte literæ) quod intelligentia eſt forma, & eſſe. Sextum Diſcurſus tertius

Quo ad ſeptimũ, Ex hoc deducitur, qđ intelligẽtiæ habẽt eſſe ab alio, cum enim eſſe ſit aliud ab earũ quidditate, ab aliquo certè prouenit, vel itaq. à ſuiſmet quidditatib. vt riſibile proficiſcitur ad hominis natura, vel ab aliquo extrinſeco principio, vt lumen in aere à Sole, primũ non põt dici, qm̄ nulla quidditas, ſiue forma eſt cã efficiẽs ſui eſſe, nã tũc foret cã ſui ipſius, & aliqđ ſeipſã produceret, qđ eſſe nõ põt. ergo ſm̄, ergo intelligẽtiæ ſunt per aliud, hoc eſt, ideo ſũt, quia aliud ab ipſis elargitũ eſt eis eſſe, cũ aũt omne, qđ eſt per aliud, reducatur ad id qđ eſt per ſe (nulla.n. cauſa per accidẽs, põt eſſe prior cauſa per ſe, ex 2. Phyſ. 66. & 8. eorundẽ 39.) ſicut ad primam cauſam, idcirco neceſſe eſt dari Septimum Ariſt.

aliquod ens, quod ſit cauſa eſſendi omnibus rebus, alioquin erit proceſſus in infinitum in cauſis. Ex his colligit ea duo, quæ ante immediate docuit, enimuero, intelligentias componi ex eſſe, & eſſentia, & eſſe habere à Deo.

Octaua: Quo ad octauum. Ex eo quod intelligentiæ ab alio accipiunt eſſe, ſequitur, quod in ipſis ſit compoſitio actus, & potentiæ, nam ſi recipiunt eſſe, ergo ſunt in potentia ad illud, quod autem recipiunt, eſt actus recipientis, ſunt ergo in potentia ad eſſe, & hoc adueniens ipſarum eſſentijs, eſt actus earundē; Sic actū, & potentiam in ſe habent, non tamen formam, & materiam, niſi æquiuo cè. Quare & pati, & recipere, & ſubiectum eſſe, ac reliqua id genus, quæ videtur tribui rebus ratione materiæ, æquiuoce conueniunt intelligentijs, & corporeis ſubſtantijs, vt 3. de Anima (ſub initium com. 14.) dicebat Auerroes. Et hinc oritur, vt à nonnullis dicantur intelligentiæ compoſitæ ex quo eſt, & quod eſt, velut dixit Boetius (libro de Hebdomadibus,) nam omne qđ compoſitū eſt ex ipſa quidditate, & ex eſſe, cōpoſitionē habet ex quo, & qđ, iam aūt in quinta parte viſum fuit, intelligentias eſſe hoc modo compoſitas, &c.

Auerroes. Boetius.

Quo ad vltimam partem, Quoniam in intelligentijs poſuimus compoſitionem actus, & potentiæ, non erit arduum, ipſarum multitudinem inuenire, quā ſane non poſſemus, ſi nulla in eis eſſet potentia, quod patet auctoritate Commentatoris 3. de Anima, (comm. illo 14.) Quare ipſarum ab inuicem diſtinctio accipitur iuxta gradum potentiæ, & actus. adeo vt ſuperior intelligentia, quæ primæ eſt propinquior, minus participat de potentia, & plus de actu, & ſic de alijs, & hic gradus in anima noſtra completur, quæ vltimam habet ſedē in ſubſtantijs intellectualibus, vt patet ex auctoritatibus Ariſt. 3. de Anima 14. & Auerr. eodem libro, com. 5. Vnde quoniam inter ipſas plus habet de potētia, ea propter ſit vſque adeo rebus materialibus propinqua, vt ad eſſe ſuum participandum res materialis trahatur, ita quod ex anima, & corpore prouenit vnum eſſe in vno compoſito, quod tamen eſſe, prout eſt animæ, nequaquam͂ dependet à corpore. Poſt animam verò noſtram adſunt aliæ formæ, magis de potentia participantes, atque ideo materiæ propinquiores, adeo vt earum eſſe nō ſit abſque materia; In quibus adhuc datur latitudo, quæ terminū videt in formis elementorum, quas eidem materiæ propinquas admodum intuemur, quod earundem operationes indicant, cum eiuſmodi omnes ſint, ſecundū quod exigunt qualitates actiuæ, & paſſiuæ, quibus materia ad formam diſponitur, &c.

ANNOTATIONES.

Nunc reſtat videre, quemadmodum eſſentia, &c.

CIRCA primam partem, vbi inter ſubſtantias ſeparatas connumeratur primo loco anima, & ſemper toto hoc capite, dum agitur de ſimplicitate. & compoſitione intelligentiarum, inſeritur anima quod & capite ſequenti ſit, obſerua, non eſſe intentionem Auctoris, quod anima ſit verè in numero intelligentiarum illarum, de quibus locuti ſunt philoſophi, & præcipue Ariſtot. 12. Diuinor. 43. & deinceps, nam vt quæſt. vltima ad cap. præcedens arguebam, anima intellectiua, ſeu intellectus noſter, non eſt in numero illarum mentium ſeparatarum, cum diuerſæ penitus, imò & oppoſitæ proprietates, ac officia illi, & huic tribuantur, vt ibidem pateſaciebam, ſed ea ratione locari valet in ſerie ipſarum, quate-

quatenus intelligentiarum nomine accipiuntur ſubſtantiæ intellectuales, non autem quatenus per ipſas intelligunt philoſophi ſubſtantias ſeparatas, mouentes orbes, per ſe ſubſiſtentes, entia completa, & quas Plato in Phædone, & Timæo vocabat Deos, & loco priori Dominos valde bonos, &c. Sic vltima parte literæ vidimus, animam eſſe vltimam inter intelligentias, & intelligentiarum latitudinem in anima terminari, per ipſas profecto nil aliud accipiendo, quam ſubſtantias intellectuales: vnde quamuis eadem parte legamus, gradum intelligentiarum, imò & ſubſtantiarum ſeparatarum compleri ad animam intellectiuam, mox tñ ibidem audimus tenere vltimum gradum in intellectualibus ſubſtantijs, & perpaucis interiectis habemus quod inter alias ſubſtantias intelligibiles plus habet de potentia. Sed & quando toto hoc capite fit mentio de intelligentijs, ſemper additur ipſa anima, vt vides ſemel, & iterum in prima parte, & in 2. qđ ſi in claſſe ipſarum omnino connumeraretur, non eſſet cur poſt intelligentias, in quibus iam fuiſſet commemorata, ſtatim denuo recenſeretur, ſed diſtinguens ipſam ab illis, clare teſtatũ voluit, non eſſe prorſus eandẽ rõnem de illis, & de iſta. Sed quod plus eſt. 4. parte literæ, in 2. quæ ibi cõtinetur differentia, videtur aliud omnino feciſſe iudiciũ de intelligentiis & de anima, docet.n. ibi, qđ in intelligentijs non ſunt plura indiuidua vnius ſpeciei, qđ ſane verum non eſt de animabus. vnde videtur ibi anima condiſtingui ab intelligentijs, & ſub ordine ferè compoſitarum ſubſtantiarum locari.

Plato.

Dum itaq. audis in hoc capite, & alibi, animam inter intelligentias recenſeri, intelligentiæ nomine, accipe ſubſtantiam, omnem intelligentem, ſic in hac parte colligebatur in qualibet ſubſtantia intelligente eſſe immunitatem à materia, & forma. Quod ſi tibi appareat inſeri nonnunquam in ſerie ſubſtantiarum, quæ ſeparatæ dicuntur, vt fortaſſis ex vltima literæ parte ſuſpicaris, memento tam ibi, quam alibi ſermonem eſſe de ſeparatione in ſubiecta materia, hoc eſt, de ſeparatione à materia, & forma, iam enim ſuperioribus capitibus ſermonem habuit de ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma, hoc aũt capite manum admouet tractationi de ſubſtantijs ſimplicibus & ſeparatis, ſeparatis inquam ab illa materiæ, & formæ cõpoſitione, quæ in ſubſtantijs illis inueniebatur, de quibus antea tractatum fuit, in quo ſenſu optime dicitur anima ſubſtantia ſeparata, hoc eſt, non compoſita ex materia, & forma, rurſus ſeparata, hoc eſt, non dependens in eſſe à materia. At nobiliorẽ ſeparationẽ conuenire ſeparatis ſubſtantijs, & intelligentijs à philoſophis in rigore acceptis neminẽ fugit, & ipſemet Auctor aperit in vltima illa parte literæ &c. Sic habes, quo pacto anima intellectiua poſſit, & non poſſit dici intelligentia, & ſubſtãtia ſeparata, habes, quomodo acceperim ipſe allegata quæſtione nomen intelligentiæ, & ſubſtantiæ ſeparatæ, dum art 5 contra Achillinum arguebam, habes deniq. quomodo in hoc capite, hoc nomen, vel hæc nomina accipiantur.

Quomodo anima dici queat ſubſtantia ſeparata.

Circa eandem partem, in qua dicebatur, potiſſimam demonſtrationem, qua philoſophi vtuntur ad immaterialitatem intelligentiarum demonſtrandam, eſſe illam, quæ deſumitur ex facultate intelligendi in eiſdem inuenta, obſerua, quod cum duplex ſit demonſtratio, vt toto c. 10. primi Poſteriorum plenè manifeſtat Ariſtoteles, altera nimirum, quæ per cauſam proximam procedit, & dicitur propter quid, altera, quæ per cauſam quidem, ſed non immediatam, vel per effectum procedit, & vocatur quia, dum demonſtratur immunitas à materia intelligentiarum, ex eo quod ſunt intelligentes, non eſt demonſtratio propter quid, & per cauſam, ſed quia, & neque per cauſam remotam, ſed ab effectu, non enim quia aliqua ſubſtantia ſit intelligens, ideo eſt immaterialis, ſed quoniam eſt immaterialis, ideo eſt intelligens, nam clare docebat Auctor 1.

Quotuplex demonſtratio.

D. Thom.

contra Gent. 44. quarta ratione, aliquam rem, ex eo eſſe intelligẽtem, quia eſt ſine materia, & p.p.q. 14. art. 1. manifeſte ait, immaterialitatem alicuius rei eſſe rationem, quod ſit cognoſcitiua, & ſecundum modum immaterialitatis, eſſe modum cognitionis; Sed, & Alenſis in expoſitione primi ſecundi Diuinorum, & nono quæſito ad eundem tex. ſcribit, eam eſſe proportionẽ intelligibilitatis ad immaterialitatem, quæ eſt viſibilitatis ad lucem, vnde ſicut color, aut lux eſt cauſa viſibilitatis, ita immaterialitas eſt cauſa intelligibilitatis, & ait, hanc propoſitionem, *Immateriale eſt intelligibile*, eſſe in ſecundo modo perſeitatis, vt videlicet immaterialitas ſit ſubiectu intelligibilitatis, & hæc tamquam paſſio oriatur ab illa vt viſibilitas ex principijs lucis. Paulus etiam Soncinas duodecimo Diuinorum q. 57. illius quæſt. 1. concluſione ait, intellectualitatem poſſe de intelligentijs demonſtrari a priori per immaterialitatem, & denique Ariſtoteles 2. de Anima 121. dicebat, ſenſum eſſe ſuſceptiuum ſpecierum abſque materia, & ideo cognoſcentem, & 27. eiuſdem, atque 66 tertij de eadem ſci[illegible] [illegible] circo dicebat, plantas non intelligere, quoniam ſunt materiales & terre[illegible]; Si itaque materialitas ſit cauſa, cur quid non cognoſcat, certe immunitas a materia, erit cauſa cognitionis, quoniam ex eodem Philoſopho, loco primi Poſt. allegato ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, & negatio quoque negationis. Illud quoque ſatis compertum eſt, quod nulla operatio ab aliqua natura emanans poteſt eſſe cauſa illius naturæ, cum nulla actio à nullo valeat prouenire quin prius illud exiſtat, nam omne operans, actu exiſtit, ex 3. Phyſic. 17. hæc operatio omnis eſt effectus operantis; Cum itaque intelligere ſit operatio quædam ipſarum intelligentiarum, ſequitur, non poſſe eſſe cauſa naturæ, & quidditatis ipſarum, quæ ſtat in ſegregatione a materia, ſed erit operatio ab ipſa proficiſcens.

Dum igitur ex virtute intelligendi probatur immaterialitas, eſt demonſtratio a poſteriori, non tamen falſum dixit Auctor, vocans demonſtrationem potiſſimam, quoniam & inter demonſtrationes quia, & ab effectu procedentes datur gradus, inter quas hæc in propoſito potiſſima eſt, non enim conuertitur, vt aliqua ſit demonſtratio potiſsima, & ſit propter quid; quamuis etenim demõſtratio quia, comparata illi propter quid, non ſit præcipua, ſed è cõtra res ſe habeat, attamen inter ipſas demonſtrationes ab effectu procedentes datur aliqua princeps, & quę primã ſedem obtineat. Rurſus cogita demonſtrationem hãc in ſubiecta materia, de qua loquimur, eſſe potiſsimam abſolute, verſamur enim in intelligentijs, quarum non habemus vere propter quid, ſed ex his ſenſibilibus duntaxat, & effectibus, in earum cognitionem deuenimus, & ex earundem operationibus, colligimus eas eſſe, & ita demonſtrationes quia ſolum in his tenemus, & memoria tene, quod tradit Ariſt. 1. Ethicorum cap. 3. & 7. eſſe nimirum hominis eruditi, eatenus in quouis genere exactam requirere explicationem, quatenus ipſius rei natura pati poteſt, & non eodem modo in omnibus tractationem requirendam eſſe, & vlt. ſecũdi Diuinorum aiebat, non oportere, in cunctis certitudinem mathematicam quærere.

Non ignoro, Auctorem p.p.q. 50. art. 1. ex perfectione ordinis vniuerſi probare dari in natura ſubſtantias a corpore ſecretas, & 2. cont. Gent. 50. & 51. probare rationibus varijs, ſubſtantias intellectuales eſſe immateriales, & formas ſubſiſtentes, ſed memor ſis primo, qđ non valet apud omnes hæc illatio, hoc eſt incorporeum, ergo non eſt compoſitum ex materia, & forma, nam Auicebron, de quo hoc loco meminit litera, in ſubſtantijs ſpiritualibus ponit compoſitionem ex materia, & forma, non tamen corpus, vnde licet nonnullis rationibus poſsit demonſtrari ſubſtantias aliquas corpore carere, non tamen ſic

con-

Alenſis.

Soncinas.

Ariſtot.

Cuiuſmodi ſit demonſtratio, de qua loquitur litera

Ariſtot.

D. Thom.

Auicebr.

conſequens, vt proinde ſint abſque compoſitione materiæ, & formæ, ſecundo, quod omnes propemodum rationes, quas adhibere cõſueuit Auctor ad firmandam immunitatem a materia in intelligentijs, & in anima, ex virtute intelligendi, quæ in eis eſt dependens, vt eſt cernere apud ipſum q. illa 50. p. p art. 2. & 75. art. 5. & de Spiritualibus creaturis art. 1. & de Anima art. 6.

Dicamus itaque immaterialitatem eſſe cauſam intelligibilitatis, & vnumquodq. eatenus eſſe intellectiuũ quatenus eſt immateriale, & q̃uis immaterialitas ſit vox quædã priuationis expreſſiua, nolumus tñ dicere, priuationem eſſe rõnẽ intellectualitatis ſed nomine immaterialitatis accipimus poſitiuũ quoddam, qđ hẽt in ſe conditionem oppoſitam materialibus rebus, qđ ſanè poſitiuũ eſt ſpiritualitas q̃ ideo voce priuatiua exprimimus, qm ipſam non niſi ex comparatione ad materialia intelligimus, vt apte dicebat Capreolus in 1. d. 35. q. 1. ad 3. Aureoli contra 2. concluſionem. Illud aũt obſeruarẽ, qđ eſſe immateriale, non eſt cauſa vt ſic, vt aliquid ſit præciſe intellectiuum, ſed eſt cauſa, vt aliquid ſit, vel intellectiuũ, vel intelligibile, nã ſpecies intelligibiles actus intelligendi, conceptiones intellectas ſcimus eſſe a materia immunes & tñ nõ intelligunt, ſed bene vnũquodq. ipſorũ valet intelligi, vel directe, vel reflexe. Vnde velut eſſe cum materia colligatum inferet & vt quid non intelligat & vt nõ intelligatur, ita eſſe a materia ſeparatum inferet, vt quid vel intelligat, vel intelligatur, ſed non neceſſario vt intelligat: Quamuis veriſſima etiã ſit communis doctrina, qđ eſſe immateriale infert ſtatim in naturis ſubſiſtentibus eſſe intellectiuũ, oĩa verò enumerata, quæ licet immaterialia, non tñ intellectiua dicebantur, conſtat eſſe accidentia, non ſubſtantias, vel naturas ſubſiſtentes, latiores tñ damus terminos propoſitioni, ſi dicatur, immateriale omne inferre intellectiuum gradum, & ordinem, aut actiue, aut paſſiue & non valere abſolute, & neceſſario hanc illationem Hoc eſt immateriale, ergo intellectiuum, ſtat n. qđ ſit intelligibile, ab intelligibili verò, & intellectiuo, & ſimul, & ſeorſum valet ad arguendam immaterialitatem, velut ab homine, & equo valet ad inferẽdum animal, non autẽ neceſſario ab animali ad hominem. Qñ autem dixi, omne immateriale eſſe vel intelligens, vel intelligibile, accipe quantum eſt in ipſis, nil enim obſtat tunc intellectioni, vel actiuæ, vel paſſiuæ, ſcio enim deinde & alia requiri, & intelligibilia nimirum vniri intelligenti, & hoc illa ſpeculari &c.

Si tandem noſſe cupias cauſam, quare immaterialitas inferat gradum intellectiuum, dic qđ cum ſubſtantia immaterialis, ſit nobilior quacumq. materiali, debet & nobiliſſima operatione gaudere, quippe quæ eſt intellectio, vt habes 12. Diuinorum 39. qua rõne probabat ibi Philoſophus primũ principium eſſe naturæ intellectiuæ & ſemper eſſe in actu intellectionis; Vel dic, qđ cum natura intelligens differat a non intelligente, vel a non cognoſcente, qm hæc eſt nedum ipſa, ſed etiã alia, nã intelligens actu lapidem, eſt lapis in eſſe intelligibili, iuxta illud 37. 3 de Anima, quo ipſa aĩa dicitur eſſe quodammodo oĩa, ideo dẽt eſſe naturæ amplæ, non limitatæ non coarctatæ, igitur non dẽt habere materiam, & vlr. hæc conſequentia probatur, qm vt docebat Auctor p. p. q. 7. art. 1. contractio formæ eſt per materiam, & formarum amplitudo, atque infinitas, emergit ex maiori, & minori receſſu a materia. Quapropter cum intelligentiæ, & anima intelligant, ideo merito infertur in hac parte, qđ ſunt immateriales Et breuiſſime ita potes ſyllogizare; Virtus & operatio non excedunt ſubſtantiam ſuam, ſaltem in eſſe, ſed in intelligentijs, & anima humana datur intellectio, quæ eſt operatio omnino immaterialis, & nullo organo corporeo affixa, & obiecta vere immaterialia attingens, ergo ipſarum ſubſtantia dẽt eſſe aliena prorſus a materia. Ex quo breui ratiocinio tollitur inſtantia de faculta-

Latior ſenſus propoſitionis.

Ariſtot.

D. Thom.

tę

te ſenſibili, quamuis enim hæc cognoſcat, attamen eſt materialis, ſed cognoſcit, non intelligit, quod eſt dicere, non attingit obiectum vere immateriale, alligata enim eſt inſtrumento, & organo materiali, atque corporeo.

Circa eandem partem, vbi colligitur, in omni ſubſtantia intelligente eſſe omnimodam immunitatem a materia, ita ſcilicet vt nec habeat materiam partem ſui, neque etiam ſit vt forma impreſſa materiæ, ceu de formis materialibus aduerte notanter in litera additum fuiſſe ly, *Vt & de formis materialibus*, nam quamuis anima humana non habeat materiam ex qua, tamen vere eſt forma impreſſa materiæ, & eiuſdem informatiua, vt vidimus vltima quæſtione cap. præcedentis, non tamen eſt ita materiæ impreſſa, vt ſunt formæ materiales, quippe quæ nedum materiam informant, ſed etiam ex ea educuntur, & ab eadem in eſſe pendent, nullam operationem valent obire, niſi inſtrumentis, & organis corporalibus. nam quamuis ſentire, & imaginari, quæ ſunt digniora opera animalium perfectorum non compleantur calefaciendo, aut infrigidando, nihilominus non abſoluuntur, niſi medijs organis corporeis, vnde ad debitam organorum diſpoſitionem ſunt neceſſariæ qualitates primæ elementorũ, anima vero humana vnitur quidem ſecundum eſſe materiæ, non tamen ab ipſa eſt comprehenſa, vel ei eſt omnino immerſa, cum ex ea non extrahatur, & neque in eſſe, vel in omni eius operatione ab ipſa pendeat, exercet enim operationem ſuam nobiliſſimam, quæ eſt intelligere abſque organo corporeo omnino, vnde principiũ hoc quo ipſa intelligit, ſupergreditur materiæ corporeæ conditiones, & licet ſuum intelligere, dum eſt corpori vnita, pendeat á phantaſmatibus, quæ ſunt corporea, & materialia, tamquam ab obiecto, non tamen tanquam á ſubiecto. Eſſe igitur formam impreſſam materiæ abſolute, non infert formam eſſe materialem, vel non intelligentem, ſed eſſe eo modo impreſſam, vt ab ipſa educatur, & ab ipſa quo ad omnes operationes, & quo ad eſſe pendeat, veluti ſunt formæ materiales, &c.

Conditio formæ materialis.

Dignitas animæ humanæ.

Nec poteſt dicere aliquis, quod intelligibilitatẽ, &c.

Circa ſecundam partem aduerte, optimè dici, quod forma corporalis ſecũdum ſe eſt actu intelligibilis, quĩ vt legitur nono Diuinor 20. actus eſt ratio intellectionis forma autem, & actus conuertuntur, non ſecus ac materia, & potentia, vnde omnis forma vt ſic, eſt actu intelligibilis. quod autem hæc, vel illa forma actu non intelligatur, id non prouenit ex natura formæ, aliàs nulla forma eſſet de ſe intelligibilis, ſed ex meritis talis formæ Sed ſpeculare, qđ forma in his inferioribus non eſt hæc niſi merito materiæ, vt quæſtio. vlt. ad cap. 2. dictum fuit, vnde quod non ſit actu intelligibilis, prouenit ex materia, cui vnita eſt, & per quam hæc effecta eſt, vnde remota per actum intellectus materia in forma corporea, ipſa forma erit intelligibilis, & ſola materia impedit intelligibilitatem. Sic Alexander ad 30. duodecimi Diuinor. dicebat, qđ & formæ, quæ in compoſitis habentur, tunc demum ſunt intelligibiles, quando animo ſeiunguntur ab iis, in quibus inſunt, & tamquam ſimplicia conſiderantur. Quare idem eſt in propoſito dicere, materia & materia corporea impedit intellectionem, quandoquidem ly *corporea*, nihil addit ſupra materiam, niſi ipſam formam quam cum videamus vt ſic non obſtare intellectioni, relinquitur, vt ſit ipſa materia abſolute, & nedum materia corporea.

Quid ſit impedimento intellectioni.

Alexander.

Hinc pugnantia videntur proferre, qui dicunt, ex eo quod intelligentiæ, & anima habent intellectiuam operationem, eapropter ab ipſis auferri quidem materiam corpoream, ſed non materiam abſolute.

Et

Et quidem materia abſolute, & ſecundum ſe, vel eſt potentia, vel non, ſi primum (vt reuera dicendum eſt) officit intellectioni, nam nihil intelligitur, niſi quatenus eſt actu, ſi ſecundum multo minus erit potentia, quando eſt corporea nam tunc eſt ſub forma, & ſit ſub actu, quare materia ſecundum ſe obſtat intelligibilitati. Quod ſi intelligentiæ, & anima noſtra intelligant, nedum corporea, ſed & quæuis materia abſolute ab illis eſt reijcienda, quæ eſt doctrina intenta, & concluſa ab Auctore hac 2. parte literæ.

Et quomodo hoc ſit, planum eſt videre, &c.

Circa tertiam partem, dum legimus, illud quod hẽt rationem cauſæ, poſſe habere eſſe ſine illo, cuius eſt cauſa, non è contra, notabat Caier. non eſſe accipiendum hoc pronunciatum de aliquo, quod ſit idem numero, & ſit cauſa alicuius, tunc enim & falſum eſſet, & minimè deſeruiret præſenti inſtituto, & falſitatem ex eo aperit, quoniam ſubiectum cauſat eſſe propriæ paſſionis, & non è contra, & tamen nequit eſſe abſque propria paſſione, (ſaltem via naturali,) quod autem non eſſet ad propoſitum, oſtendit, non enim volumus concludere, quod illa forma, quæ eſt in materia, ſit ſine materia, ſed quod aliqua forma non exigat materiam. Vnde ait, debere intelligi, illud quod habet rationem cauſæ ſecundum ſuum ordinem, poſſe eſſe abſque altero, & ſic veritatem habere, & propoſito accommodatum fatetur, & primum patet, cum enim cauſa vt ſic non dependeat ab eo, cuius eſt cauſa, ſequitur, vt aliquid ad ſuũ ordinem ſpectans poſſit extra cauſatum habere eſſe; ſecundum quoq. nam vult colligere Auctor, formam ſecundum ſuum genus, & ordinem non dependere à materia, adeo vt aliqua forma poſſit inueniri, quæ ſubſiſtat ſine materia. In cuius rei ſignum, dum vult oſtendere habitudinem formæ, tamquam cauſæ ad materiam, non ait formam materialem, ſed formam abſolute, vnde non de tali, vel tali, ſed de forma abſolute loquitur. Ex qua doctrina mille inſtantiæ ruunt, & de his formis inferioribus, quæ nequeunt eſſe abſque materia, & de materia, quæ eſt etiam in genere ſuo cauſa formæ, (ſcimus enim ex 2. Phyſ. 30. cauſas eſſe ſibi inuicem cauſas) hæc enim, & ſimilia procedunt de forma materiali, non de forma vt ſic, de qua ſermo nunc ille eſt, vt poſſit eſſe abſque materia. Quamuis motiuum illud, quod materia in ſuo genere ſit cauſa formæ, poſſem dicere non militare contra hoc, quod docemus, non enim loquimur de quauis cauſalitate abſolute, ſed de illa, per quam datur eſſe, quo modo non cauſat materia, vt quæſtione ad hanc eandem partem formanda elucebit.

Caietanus.

D. Thomæ inſtitutũ in hac parte.

Rurſus circa hanc eandem propoſitionem qua dicitur, *Cauſam poſſe eſſe abſq. cauſato non verſa vice*, aduerte, quod cum cauſa illa ſit, ad cuius eſſe ſequitur aliud, (vel tanquam ex qua, vel vt à qua, vel per quam, vel vt ob quam, quæ eſt quadruplex cauſarum acceptio tradita mille locis ab Ariſt.) in duplici differentia poteſt eſſe in propoſito, nam vel poteſt eſſe cauſa naturalis, & neceſſaria, quæ non poſſit non agere, ceu Sol nequit non lucere, vel poteſt eſſe cauſa libera, quæ & agere, & non agere queat, ad oppoſita ſe habens, vt de potentijs rationalibus dicebat Ariſt. 9. Diuinor. 4. & 18 ſi de hac cauſa loquamur, indubitata apparet propoſitio, vt. ſ. poſſit eſſe abſque ſuo effectu. nam poteſt illum producere, & non producere, at de cauſa naturali non eſt facile videre, quomodo poſſit eſſe abſque cauſato, Veruntamen in his etiam eſt vera propoſitio, poſſunt namque impediri ab effectuum ſuorum productione, atque ideo eſſe ſine illis, vt docebat, & probabat Ariſt. 6. Diuinor. 7. quãdo dicebat, conſtare, adeſſe

Quid ſit cauſa

Ariſtot.

adeſſe principia, & cauſas generabiles, & corruptibiles, abſq. eo vt generētur, & corrumpantur effectus, alioquin ex neceſſitate omnia erunt. Et hæc omnia accipe de effectu formaliter accepto, vt.ſ. reſpondet cauſæ, nullus enim ignorat, à cauſa prodire poſſe effectum, qui deinde fit alterius cauſa, velut à patre patris mei prodijt pater meus, qui fuit effectus comperatus illi, at efficiens cōparatum mihi, ſed tunc non accipitur effectus vt effectus, nam verè loquendo, à cauſa, vt cauſa non emanat, niſi effectus vt ſic, numquam verò efficiens, vt pulchre oſtendebat Plato in Hippia maiori, ſiue de Pulchro.

Plato.

At circa hæc omnia obſerua diligenter, quod de omni cauſa, vel naturali, vel libera bifariam poſſumus loqui, formaliter.ſ. & materialiter, hoc eſt, pro cauſa, vt cauſa, vt relatiue effectū reſpicit & pro re, ſeu entitate illa, quæ eſt cauſa. Si primo modo loquamur, certè nulla cauſa poteſt eſſe abſque effectu, nam eſſet, & non eſſet cauſa, eſſet pro quanto ponitur; non eſſet, quoniam cauſa relatiue reſpicit effectum, & hunc tu non ponis, cum tñ relatiua nedum tempore, ſed & natura ſimul eſſe omnes intelligant. In quo ſenſu dicebat Ariſtot. 2. Rhcticor. cap. vel 43. ve' 50 in tertia illius parte, iuxta varias ſectiones, cauſam & id cuius eſt cauſa eſſe ſimul, nam ſi cauſa, (inquit) eſt, & cauſatum, & ſi non extat illa, neque hoc, loquendo autem de cauſa in ſecunda acceptione, manifeſtiſſimum eſt, poſſe eſſe abſque cauſato, ſic materialiter eſt accipienda hæc Auctoris hoc loco propoſitio.

Quomodo nulla cauſa abſq. effectu.

Ariſtot.

Quomodo omnis cauſa ſine effectu.

Verum, qui intimius rem perſcrutabitur, comperiet, præfatam propoſitionē nedum in materiali, ſed & in formali ſenſu poſſe veritatem habere, aliud enim eſt dicere, quod nequeat cauſa vt cauſa eſſe in rerum natura abſque cauſato, & aliud eſt dicere, quod cauſa habeat illud eſſe à cauſato, primum veriſſimū eſt, & iam illud manifeſtaui, ſecundum in omni occaſione eſt plenum falſitatis, non enim cauſa foret cauſa, ſi eſſe ſuum haberet à cauſato, primum non habetur ex hac litera, ſed ſecūdum dicitur in expreſſe, quod inter illa duo, quorum alterum eſt cauſa eſſe alterius, illud quod habet rōnem cauſæ, poteſt habere eſſe ſine altero, ſed non conuerſim. Poteſt itaque cauſa, vt cauſa habere eſſe ſine altero, & ſemper illud ſine ipſo habet, at cauſatum nequit id habere abſq. cauſa, cum quo ſtat, quod non poſſit exiſtere cauſa vt cauſa, niſi adſit cauſatum, quemadmodū pater vt ſic non habet eſſe à filio, ſed è contra attamen pater vt ſic non poterit eſſe abſq filio, non tamen à quo accipiat, ſed cui conferat eſſe. Non itaq. ſtat difficultas in eſſe vt ſic, ſed in dependentia ipſius eſſe. Sic forma dans eſſe materiæ, ſi accipiatur formaliter, vt cauſa relatione ad materiam cui præbeat eſſe, non poterit eſſe abſq. materia hanc in. oportebit adeſſe, vt illud eſſe recipiat, tamen poterit eſſe abſque materia, quoniam non exigitur materia, vt det eſſe formæ, ſed vt id recipiat. &c.

Quid ex hac litera habeatur.

Sed & illud libenter adderem rōnem videlicet, quæ habetur in litera, potius conſiſtere in hac dependentia ipſius eſſe, quam in cauſalitate vt ſic, ſubſumit enim, quod forma dat eſſe materiæ, non quod ſit cauſa materiæ, & licet quod dat eſſe, ſit cauſa, attamen fieri pōt vis & in cauſalitate vt ſic, & in dependentia, ſeu independentia. Adde, quod formæ, de quibus in ſpeciali intendit colligere, quod ſint abſque materia non dant eſſe materiæ neque ſunt eius cauſa, ſed bene verum eſt, quod eſſe earum eſt ſine materia, qm̄ ab ipſa non pendent. Et hoc fortaſſis voluit Caiet in præſenti, nam probans, quomodo forma cauſat eſſe materiæ, non probat ex cauſalitate formæ ſupra materiam, ſed ex independentia illius ab iſta, & dependentia huius ab illa, & ſemper cauſalitatem formæ ſupra materiam, ex independentia manifeſtat, &c.

Quid ſpectet ratio literæ.

Caietanus.

Quando autem diximus in ſecunda parte eiuſdem propoſitionis, effectum

non poſſe eſſe abſq. cauſa, cum dupliciter poſſit dependere effectus à ſua cauſa, vel in fieri, ſeu in productione tantum, vt ego à patre meo, vel in productione, & exiſtentia ſimul, aut in fieri, & conſeruari, vt lux in aere à Sole; iuxta varios effectus explica hanc ipſorum dependentiam à cauſis ſuis. Sat eſt, ipſos oẽs in eo conuenire, quod non producentur, neque obtinerent eſſe, niſi à cauſis illud accepiſſent. Difficultas. Neq. te moueat, quod fieri ſit in gratiam ipſius eſſe, cum ad hoc fiat aliquid, vt ſit, vnde apparet implicatio, dicendo aliquam cauſam eſſe ſui effectus in fieri tantum, & non in eſſe, nam omne qđ fit, vbi factum eſt, ſortitur eſſe, Excluditur. Sed debes conſiderare, quod eſſe dupliciter in propoſito ſumi poteſt vno modo, vt coniungitur cum fieri, alio modo, vt ab eodem accipitur ſeparatum, & poſt ipſum, & vt dicit totam rei durationem, aut conſeruationem, Omnis cauſa, ad cuius eſſe ſequitur aliud, eſt cauſa ipſius eſſe, poteſt enim ſ. p ipſum, prout intelligitur coniunctum ipſi fieri, at non omnis cauſa eſt cauſa eſſe ſeparati à fieri, & dicentis totam rei continuationem. Sic pater meus fuit cauſa mei eſſe, quatenus fuit coniunctum fieri, dum. n. me genuit, fuit cauſa illius eſſe, quod obtinui ex coniunctione animæ ad corpus, quam coniunctionem ipſe operatus eſt, & non fuit cauſa eſſe mei, prout eſse meũ dicit totã meã durationem alioquin ipſo extincto, perijſſẽ & ipſe, at abſque ipſo eſſe meũ ſtat, & deeſſet, ſi etiam mox vbi me genuit (niſi aliud obſtitiſset,) & ipſe vita functus eſſet, cæterum. Sol nedum eſt cauſa illius eſſe lucidi in aere, qñ ſit lucidus, ſed etiam donec perſeuerat lucidus, vnde ipſo recedẽte, & lux aeris euaneſceret.

Ita manet explicata propoſitio, & quo ad priorem partem, quomodo ſcilicet cauſa poſſit habere eſſe abſque effectu, & quo ad poſteriorem, quomodo ſcilicet non effectus abſque cauſa.

Applicantis itaq. iam dicta cum videamus formam vt ſic non dependere in eſſe à materia, ſed materiam à forma, ſequitur literæ intentio, vt. ſ. forma poſſit eſſe abſq. materia. Quod verò forma cauſet eſſe materiæ, vt clarũ in litera relinquitur, & manifeſtat Caiet. ex 9. Diuinor. 13. vbi habetur, actum eſſe priorẽ Caietanus. potentia, & ab ea independentem, quo circa forma, quæ eſt actus ſm̃ ſuum ordinem, non dependebit à materia, (ecce ſemper ponderari dependentiam, & independentiam) materia autem tanquam potentia neceſſario pẽdet à forma.

Et quidem Ariſt. ibi probabit, actum priorem eſse potentia, & cognitione, Ariſtot. & natura, & tempore, ex eodem nihilominus ibidem obſeruat, quod in vno, & Quomodo potentia prior actu. eodem numero potentia præcedit actum, dum enim homo iam actu exiſtit & frumentum, & id quod videt, (exempla ſunt Ariſt. eo loci) prius tempore fuit materia, ſemen, & viſiuum, quippe quæ enumeratorũ materia, eſt potentia homo, frumentũ, ac videns, non aũt actu: At in diuerſis numero, vel eiſdẽ ſpecie Quomodo actus prior potentia. actus præcedit potentiã, his. n. enumeratis, quæ de potentia ad actum reducũtur, priora ſunt alia entia in actu, quæ illa ad actum reducunt, alioquin nunqua ad actum mouerentur, vt idem Philoſophus probat 12. Diuinorũ 30. & 32. ad locum hunc ex nono Diuinor. ſe remittens. iam ſemper fit actu ens ab eo, quod eſt actu ens, vt homo ex homine ſemper aliquo primo mouente, quod plane mouens, actu iam eſt, ſic recte ibi Aphrodiſæus dicebat. Ariſtot. accipere hoc Alexander. aſsumptum manifeſtum, quod. ſ. efficiens aliquid idem ſpecie, prius ipſum tale ſit, quippe quod aſsumptum prædocuerat idem Philoſ. 7. eiuſdẽ facultatis 22. Cauſa verò, cur in eodẽ numero potentia præcedit actũ eſt, qm̃ natura ſemp progreditur de imperfecto ad perfectũ. vel qm̃ res omnis dum fit, & de potentia tranſit ad actũ, de ſe hẽt, vt poſſit eſse, at qđ in actu ſit, hoc ſibi merito alterius ineſt, illius. ſ. qđ eam de potentia ad actũ reducit; qđ aũt ineſt alicui ex ſe, & ab intriſeco, priꝰ eſt in ipſo, q̃ illud, qđ ex ineſt ab extrinſeco, & ab alio, &c.

Attamen circa hæc obſerua, quod ex ratione prioritatis, vt ſic, non infertur dependentia, vel independentia, ſtat enim, aliquid eſſe prius me, & tamen non fuiſſe cauſam meam, neque me in vllo ab eo dependere, quare ex prioritate actus vt ſic, non poſſet inferri dependentia potentiæ ab ipſo, vel materiæ à forma, at verò actus nedum eſt prior potentia, ſed & potentiam ad eſſe reducit, quare bene ex eo quod forma eſt actus & materia potentia, clarum haberi voluit litera, formam non dependere à materia, ſed è contra, &c.

In hoc ergo differt eſſentia ſubſtantię, &c.

CIrca quartam partem, dum ex ſimplicitate intelligentiarum, & ex compoſitione materialium ſubſtantiarum, colligitur prior differentia ex varia vtriuſq. eſſentiæ ſignificatione, aduerte primo facile, conſulto dicere Auctorem, eſſentiam compoſitarum non omni modo prædicari de ipſis rebus cõpoſitis, non enim dicit, quod nullo modo prædicetur, nam aliquando poteſt, & interdum non poteſt prædicari; ſi enim accipiatur eſſentia per modum totius in concreto, vt nedum dicit eſſentiam, ſed & id qđ habet illam, põt prædicari de re cõpoſita, ſic dicit Sortes eſſe homo, at ſi accipiatur in abſtracto, & partis ſolum nomine expreſſa, vt nimirum eſſentiam dicat præciſe, abſq. eo qđ ipſam includit, tunc nequit prædicari, eſt.n. falſa hæc prædicatio, *Sortes eſt humanitas*, cũ nequeat pars de toto prædicari, vnde in litera, ex ſignificatione eſſentiæ per modũ totius, & per modũ partis, infertur prædicatio, & non prædicatio, & quidẽ ſingula hæc late patuerunt toto ferme cap. 3. huius libri.

Interrogatio Quod ſi roges, an abſolute, & formaliter loquendo debeat dici eſſentia cõpoſitarum ſubſtantiarum prædicari de rebus ipſis compoſitis, an non prædicari, ſiue cum affirmatione, vel cũ negatione abſolute huic ſciſcitationi occurrendum? Dico quod negatiue, qm̃ eſſentia, vt eſſentia formaliter accepta, partem ſolum compoſitæ ſubſtantiæ dicit, quando autem accipitur, vt includens

Reſponſio. habens ipſam tantum ab ſit, vt formaliter accipiatur, quod conſideratur vt alicui annexa, quod ipſa à ſua ratione vt ſic excludit.

Dum autem audis, eſſentiam in his includere ſolum partem, nomine huius partis nõ accipias ſolã formã, nomine verò partis non incluſæ, materiã, tam.n. quæſt. 3. ad ſecundum caput ſancitum fuit, eſſentiam compoſitarum ſubſtantiarum includere verè formam, & materiam ſimul, ſed nomine partis excluſæ intellige principia indiuiduantia & ſignatam materiam, hæc.n. à ſe excludit eſſentia, & quidditas vt ſic, quæ tñ omnino includit ipſum compoſitum, &c.

Auctor verò non dixit numquam prædicari, ſed non ſemper, qm̃ reſpexit modum ſignificandi & quoniam nonnunquam ſignificatur nomine totius, nonnumquam nomine partis, ideo veriſſimum eſt, quod ſignificatione conſiderata, poteſt, & non poteſt prædicari, & ſubtiliter hoc tradidit, quoniam prædicationes, ac propoſitiones non reſpiciunt res ipſas immediate, ſed medijs earum ſignificationibus, & conceptibus. At rem ipſam formaliter, & vt ſic inſpicientibus apparebit numquam eſſentia in compoſitis de ipſis prædicari, &c.

Aduerte ſecundo, quoniam eſſentia ſubſtãtiarum ſimplicium, non eſt vt pars denotabilis, nam ſeipſa eſt hæc, & indiuidua, vnde non eſt, quod excludat, vel principia indiuiduantia, vel id quod eandem includit, ideo colligi in litera, eſſentiam ſubſtantiæ ſimplicis quocumque modo acceptam, de ea prædicari;

Soluitur quadam obiectio ex Caietano. Neque turberis, quod intellectus tuus in ſeparatis ſubſtantijs inueniat abſtractum, & concretum, atque ideo rationem totius, & partis, dicis enim *Gabrielem*,

lem, & *Gabrielitatem*, & (quod magis eſt) *Deum*, ac *Deitatem*, nam vt habes hoc loco a Caiet. abſtractum, & concretum in intelligentijs, vel totum, & pars nō ſunt in rebus ipſis, ſed tantum in noſtra intellectus apprehenſione, qui immaterialia, & abſtracta, non niſi more materialium, & concretorum poteſt intelligere, vnde ſi ea poſſet intueri, vt in ſeipſis ſunt, videret profecto in entibus illis ſimplicibus nullam adeſſe rationem totius, & partis, vnde nec abſtractum, nec concretum de illis formaret, at in his compoſitis ſubſtantijs verè, ac realiter adeſt totum, & pars, abſtractum, & concretum, quoniam adeſt forma, & habens, ſeu deferens formam, & illa ab hoc præciſa, rationem habet partis, cum hoc annexa totius, quæ locum non habent in ſimplicibus. D.Thom.

Non inferas tamen, intellectum noſtrum eſſe falſum, quoniam intelligat intelligentias more compoſitorum, & in eis totius, & partis, abſtracti, & concreti rationem aſſignet. Non enim dicit, intelligentias eſſe compoſitas, ſed intelligit eas eſſe ſimplices, adeo vt compoſitio non referatur ad rem, quæ intelligitur, ſed ad modum ex parte intelligentis; Alius quippe eſt modus intellectus in intelligendo, quam rei in eſſe, nam res materiales intelligit immaterialiter, non quidem intelligendo eas eſſe immateriales, ſed qm̄ in intelligendo habet modū immaterialem, vt habes ab Auctore p.p.q.13.art.vltimo ad vltimum argumentum, & colligere etiam potes ex art.1.q.85.ad primum. Difficultas.

Sed dubitabis fortaſſe, & merito, Videtur enim in hac litera cōmitti ſophiſma conſequentis & argumentatio ab inferiori ad ſuperius negantem. quandoquidem *dicedere totum*, & claudere in ſe compoſitionem, eſt ſuperius ad eſſe totum ex materia, & forma conſtitutū, nam datur cōpoſitio ex eſſe, & eſſentia, ex actu, & potentia. vnde quamuis fuerit abiuncta ab intelligentijs compoſitio materiæ, & formæ & nequeant dici habere has partes non tamen ſequitur qđ omnis compoſitio ab eis auferatur. Expreſſe ſiquidem p.p. literæ ſtatuitur in intelligentijs compoſitio ex eſſe, & eſſentia, & in octaua, *permixtio* actus, & potentiæ. Vnde non valet, carent compoſitione ex materia, & forma, ergo nullo modo poſſunt ſignificari, vt totum. & vt pars, quamuis enim non adſint hæ partes, materia. ſ. & forma, adſunt tamen aliæ partes, eſſentia ſcilicet, & eſſe, actus, & potentia, quare aderit totum, & pars, & ſic abſtractum, & concretum, & proinde nedum ex parte intellectus, ſed ēt ex parte rei aderit hoc diſcrimen, & ita demum, non ſemper quidditas dicetur de ſubſtantia ſimplici.

Sed & iuniori poſſet augeri difficultas, nam habemus in textu, eſſentiam rei ſimplicis non poſſe ſignificari niſi vt totum, cum totum relatione dicatur ad partes apparet contradictio, quod eſſentia ſit totum & non habeat partes. Confirmatur

Priori difficultati, quæ forſan difficilis poſſet cenſeri, multiplici via poteſt occurri, dicendo primo, literam hanc non eſse abſolute interpretandam, ſed iuxta ſubiectam materiam, hoc eſt, non negari quamcumque compoſitionem ab intelligentijs, ſed ſolum illam, quæ eſt ex materia, & forma & in hoc ſenſu negari intelligentias poſse habere rationem totius, & partis, non autem abſolute, nam vt inter arguendum dicebatur, compoſitiones deinde aliæ in ipſis ſocantur; Et quidem vera eſt hæc doctrina, at non videtur plene ſatisfieri difficultati, quoniam ex negatione talis compoſitionis, nequit inferri, non eſse in intelligentijs rationem totius, & partis; neq; ſufficit dicere, auferri rationem huius totius, & huius partis, nam tunc non bene poſset dici, non poſse ſignificari nomine partis, & ſemper dici de ſubſtantia, &c. *Non ſatisfacit*

Quare dico ſecundo, quod eſsentia, & eſse, ſimiliter actus, & potentia non ſunt veræ partes aliquod tertium componentes, neque enim quid ex ipſis prouenit, vel reſultat, vt infra circa quintam partem literæ iuxta noſtram expoſi- *Secundus modus.*

Caietanus. ſionem docet Caiet. in octaua, & nona illarum decem differentiarum, quas poſuit inter compoſitionem materiæ, & formæ ex vna parte, & illam eſse, & eſsentiæ ex altera, nam componit eſsentia, & exiſtentia, ſed nulla res propriè adeſt, quæ ex eſsentia, & exiſtentia conſtituatur, vnde cum non ſint veræ partes, ruit argumentum, dicendo ſermonem eſse de compoſitione ex veris partibus, & vbi vere eſt totum & pars, &c. Quare autem propriè loquendo, eſsentia, & eſse non ſe habeant vt partes, quæſtione ad hoc caput ſexta patefiet.

Tertius modus verior. Dico tertio, (& hanc veram abſq; dubio credo ſolutionem.) qđ in præſentia ſermo eſt de eſsentijs ſubſtantiarum, & compoſitarum, & ſimplicium, & qm̃ eſſentia compoſitarum, & vt pars, & vt totum poteſt accipi, ſimplicium autẽ non niſi vt totum, vt iam diximus ea propter aſſignatum inter ipſa diſcrimen, & adducta doctrina optima dignoſcitur: Quando autem arguitur de exiſtentia, iam non eſt quæſtio de eſsentia, neque de aliquo, quod ſit pars eius, iam enim octaua parte literæ vidimus, exiſtentiam aduenire eſsentiæ & non eſse eius partem.

Conuenientia entiũ ſimplicium, & compoſitorum. Conueniunt profecto eſsentiæ ſimplicium, atque compoſitorum entiũ, quæ creata ſunt, qđ eſse eſt extra rationem ipſorum & in vtriſque conſurgit compoſitio ex eſse, & eſsentia ſed hoc nihil eſt in propoſito, vbi loquimur de eſſentia vt ſic harum ſubſtantiarum, & argumentum oſtendit in intelligentijs dari compoſitionem, non autem quod earum eſsentia ſit compoſita: Nulla eſt igitur fallacia, nullusvè error interuenit, quoniam de compoſitione eſsentiæ, ac eiuſdem ſimplicitate vt ſic, & vt præſcindentis ex exiſtentiam eſt ſermo, in qua attenditur dumtaxat compoſitio ex materia, & forma, quare hac ſublata, omnis aufertur, nam & illa de actu & potentia, cuius fit in argumento mentio, ruit, cum eſsentia habeat rationem potentiæ. prout ad eſse comparatur.

Ad confirmationem. Difficultas verò, aut difficultatis confirmatio, quæ iuniori poſset accidere, nullo negotio perit, dicendo, quod aliquando totum dicitur comparatione ad partes, aliquando idem exprimit, quod perfectum, & cui nihil requiſitum deſit, ſic omnes dicunt: In ſimplicibus aut totum, aut nihil apprehendi, (quod videtur elici ex vltimo noni Diuinorum) vbi totum certe non dicitur relatione ad partes, aliàs non forent ſimplicia ſed idem importat, qđ perfecte: Hinc ſubſtantiarum ſimplicium eſsentia dicitur ſignificari vt totum, non cuius ſint partes, ſed cui nihil deſit ad eam requiſitum, quoniam vnicum tantum exigitur, hoc eſt forma. At quæſtione ad hanc partem formanda, quomodo ſcilicet in abſtractis natura, & ſuppoſitum differant dilucide conſtabit, quomodo quidditas in ipſis dicatur de eo cuius eſt quidditas, &c.

Huiuſmodi ergo ſubſtantiæ, quãuis ſint formæ, &c.

Caietanus. Circa 5. partem, vbi dicitur, & probatur, in intelligentijs inueniri compoſitionem ex eſse, & eſsentia, & hæc ab inuicem differre, notabat Caiet. qđ in ſubſtantijs compoſitis inueniũtur quattuor, quæ realiter inter ſe diſtinguuntur, materia vid. forma, eſsentia compoſita ex materia, & forma, & exiſtentia, & duo priora compoſitionem vnam pariunt, ex quibus prouenit tertium, nam ex materia, ac forma coniunctis reſultat eſsentia: Duo ẽt poſteriora aliam gignũt

Quot in ſubſtantia compoſita inſint. compoſitionem, quamuis tertium nullum componant, vt præcedenti annotatione dicebam, quare in materialibus ſubſtantijs adeſt duplex hæc compoſitio.

Potes videre Caiet. duo adferentem, quibus enumeratæ compoſitiones conueniunt, & decem, iuxta quæ diſcriminantur, clare profecto loquitur: At præcipua illa quibus diſsentiunt, & ex quibus natura eſsentiæ, & eſse depromitur,

quæ

quæ ſecunda, quarta, quinta, ſeptima, & octaua differentijs docte adducit illuſtriſſimus Interpres ea prope omnia ab Auctore deſumens, 2. cont. Gent. 54. & quæ habes etiam apud Soncinatem 12. Diuinorũ, quæſt. 48. expendemus quæſt. D. Thom. ilia 6. Doctrina vero quam tradit & prima, & ſexta differentijs, manifeſtiſſima Soncinas. eſt, & non omnino eam ſiluimus prima quæſt ad præcedens caput, quando erat conſideratio, quo pacto eſſe foret de definitione, & ſubſtantia rerum, reliquæ etiam in eodem patentiſſimæ ſunt.

Hanc verò doctrinã de duplici compoſitione, & de his quattuor, quæ in ſubſtantijs materialibus inueniuntur, accepit ingenioſe Caiet. ex cõi Magiſtro, de D. Thom. Spiritualibus creaturis art. 1 vbi dicebat, in rebus compoſitis nos poſſe duplicẽ actum, & duplicem potentiam conſiderare, nam intuemur 1. materiam eſſe in potentia reſpectu formæ, & formam eius actum, rurſus cernimus naturam, vel eſſentiam ex materia, & forma conſtitutam, eſſe vt potentiam reſpectu ipſius eſſe, qđ ſane videmus actum ipſius eſſentiæ, cumq. contemplemur duplicẽ actum, hoc eſt formam, & eſſe, & duplicem potentiam, hoc eſt, materiã, & eſſentiam, certe quattuor res, vel realitates inſpicimus; Sed & quæſt. de Anima art. 6. dicebat, in ſubſtãtijs ex materia, & forma compoſitis nos tria inuenire, materiam ſcilicet, formam, & eſſe, ſi vero adſit materia, & forma non dubitet quis, quin adſit & eſſentia ex materia, ac forma proueniens; ſic quando mox ſubdit, formam comparari ad eſſe, vt potentiam ad actum, nomine formæ accipe naturam, eſſentiam, & quidditatem, & formam totius, hæc enim eſt, quæ ſubiectum eſt proximum, & receptiuum exiſtentiæ, nunquam.n. in compoſitis ſubſtantijs forma intelligitur cõparari proxime ad eſſe, tamquam eius receptiua, niſi iam intelligatur materiæ copulata. Sed & verſus finem cap. illius 54. ſecundi con. Gẽt. manifeſte ponit in compoſitis ſubſtantijs ex materia, & forma duplicem hanc compoſitionem; quod vltimo docuit prima par. quæſt. 50. ar. 2. ad tertium.

In ſubſtantijs verò ſimplicibus, & immaterialibus, cum ſatis pateat non eſſe *In ſubſtantia* locum materiæ, duo tantum inueniri comperiemus, & vnicam dumtaxat com- *ſimplici, quot* poſitionem, deficit.n. compoſitio ex materia, & forma, neque poteſt dici, qđ in- *inueniantur.* ueniantur tria, forma.ſ. eſſentia, & eſſe, cum eſſentia in ipſis non ſit aliud quam forma, & non adſit duplex forma, partis.ſ. quæ cum materia concurrat ad compoſitionem eſſentiæ, & totius altera forma emergat, ſed ipſarum eſſentia eſt forma, cui tamen intelligitur aduenire eſſe; Quo fit, vt in ipſis ſit eſſe, & eſſentia, & horum compoſitio: quoniã omne præter Deum habet eſſe participatum, & ab alio receptum, quare forma, & earum eſsentia recipit eſse a prima cauſa, qđ eſse eſt actus, & perfectio ipſius eſsentiæ, vnde licet forma creata ſit per ſe ſubſiſtens, & a materia immunis, quoniam tamen eſt creata, & limitata, & definita, ideo recipit eſse ſuum, quoniam forma non eſt illud, ſed illius principium.

Non itaque valet, ſi quis dicat: Hoc non eſt compoſitum ex materia, & forma, igitur non eſt compoſitum ex eſsentia, & eſse, quoniam remota priori com *Vide nullum* poſitione, remanet adhuc forma in potentia ad eſse, valeret autem, ſi quis dice- *argumentum.* ret: Eſt compoſitum ex materia, & forma, ergo ex eſsentia, & eſse, quoniã forma creata quæuis fuerit, vel ſeipſa ſubſiſtens, vel quæ ex vnione cum materia *Vide argumẽ* reſultauerit, adhuc expectare intelligitur eſse, tamquam potentia proprium *tum validũ.* actum: Sic dicebat Caiet. differentia inter illas nona, omne compoſitum ex ma- Caietanus. teria, & forma, eſse quoque compoſitum ex eſsentia, & eſse, at non è contra, & Auctor loco illo cont. Gent. habebat, compoſitionem actus, & potentiæ latius D. Thom. patere, quam illam formæ, & materiæ, vnde materia, & forma diuidunt ſubſtantiam materialem, potentiam verò, & actus ſecant omne ens: valet ſimiliter dicere: Hoc non eſt compoſitum ex eſsentia, & eſse, ergo neque ex materia, & for-

ma, nam ſi non adſit eſſentia, quæ intelligatur recipere eſſe, neque eſſe quod in illa recipiatur, iam intelligitur nulla adeſſe potentia, & nulla materia, non enim poteſt poni forma cũ materia recipere eſſe, quin ponatur & eſſentia, &c.

Niſi forte ſit aliqua res, &c.

CIrca rationem illam in ſexta parte, qua probatur, in ſolo primo ente quidditatem non differre ab eſſe, quoniam ens ſubſiſtens, in quo eſſe eſt idem quidditati, eſt vnum tantum, & nequit multiplicari, aduerte hanc eandẽ rationem portari ab Auctore 2. illo con. Gent. 52. & eſt ſecunda ratio ibi formaliter quo ad duas priores partes, qđ. ſ. non poſſit multiplicari, neq. per additionẽ differentiæ formalis, neq. quia ſit huius, vel illius, hoc eſt in illo, vel illo receptũ tale ens, vel modo illa recipientia, materialia fuerint, vel non; ex quo patet in 2. parte includi ferè, & 3. qđ ſcilicet, ex eo nequeat multiplicari, qđ vnum ſit abſtractum, alterum verò receptum; Hinc in hac litera probatur ſolum non poſſe multiplicari, vel 1. vel 2. modo, nam certe ſi fuerit receptum vel in aliquo formali vel in aliquo materiali recipietur, hoc eſt, vel recipietur vt genus in ſpeciebus, vel vt ſpecies in indiuiduis, & ſic non erit abſtractũ, ſed receptum, vnde patet, hoc tertium nihil addere ad ſecundum modum, niſi expreſſiorem expreſſionem, vel confirmationem: quare eadem ratio ibi, & hic adfertur.

Eſt autem neruoſa ratio, quoniam certe ſi ponatur eſſe ſubſiſtens, & eſſe purum, ac ſolum abſolute, nequit recipere additionem differentiæ formalis. nam
Vis rationis D. Thom.
tunc non foret eſſe tantum, ſed eſſe in tali natura, ad quam per formalem differentiã limitatũ inueniretur, velut dũ colori additur aliqua differentia & ad aliquã ſpẽm coarctatur, iã non eſt color tm̃. ſed hic, vel ille, puta albus, niger, &c.

Quare, ſicut ſi natura animalis poneretur ſeparata, nihil haberet, vel de ijs, quæ ſunt hominis, vel bouis, nam tunc non foret animal tantũ ſed tale animal, nam dum ponitur ſeparata, omnes formales differentiæ ab ea intelliguntur ſemoueri, quibus ſemotis, remanet indiuiſa, nam differentiæ vti ſpeciem conſtituunt, ita genus diuidunt, ita ſi ponatur eſſe ſeparatum, & ſubſiſtens, & ab eo remoueatur additio differentiarũ formalium, indiuiſum, & ex conſequenti vnum debet remanere: multominus poteſt multiplicari, ex eo quod in hoc, vel illo recipiatur, & ſit huius, vel illius, mox enim vbi ponitur receptum, nõ eſt amplius ſubſiſtens, & vlterius oportet, vt eſſe quod ſubſiſtit ſecundum ſe diſtinguatur, & ſit ſeparatum ab ijs, quæ ab ipſo diſtinguũtur, cuiuſmodi ſunt eſſe illud, quod eſt huius, & illius, &c.

Dubium.
Dices, non videri vndequaque completam hanc viam multiplicationis, ſeu diuiſionis, (multiplicatio quippe eſt effectus diuiſionis, nam ideo multa ſunt animalia, quoniam animalis natura diuiditur per rationale, & irrationale) quoniam diuiditur vnum prædicamentum ab alio, & ex conſequenti multiplicantur cathegoriæ, & tamen nullo ex modis illis tribus diſtinguuntur, non enim quantitas diſtinguitur a ſubſtantia per differentias formales huic, vel illi aduenientes, cum ens, quod ad ipſam, & illa deſcendit, non veniat per formales differentias vtpote illas non habens, neque rurſus diſtinguitur, vel quia alterum recipiatur, alterum non, vel quia alterum ſit ſeparatum, alterum verò coniunctum æque enim, & ſeparata & cõiuncta, & recepta, & irrecepta ſunt hæc duo
Soluitur.
prædicamenta, vt facile patet. Dicas ſufficientiſſimam eſſe viam triplicis diſtin-
Caietanus.
ctionis allegatam, quandoquidem vt attigit Caietanus in præſenti, in priori parte, dum dicitur fieri diſtinctio per additionem differentiarum, nomen diffe-

tentiæ non accipitur in rigore, ſed quicunque modus ita ſe habẽs, vt trahat illud quod contrahit, ſiue cuius eſt modus ad limitatam aliquam naturam, vt.n. differentia addita generi, cõtrahit illud ad aliquam ſpeciem determinatam, ita & modus rei aduenicns, ſi rem ipſam in latitudine quadam aliàs manentem, ad quid definitum trahat, poteſt in propoſito vocari differentia, vel ſit de natura contracti, vel præter eius naturam, nihil in præſentia: Hinc & in litera ex additione differentiarum nihil aliud infertur, niſi coarctatio, & limitatio, & nõ ſubſiſtentia, ac ſeparatio eſſe. Quamuis igitur ſubſtantia non differat a quantitate per aliquam formalem differentiam, differt attamen modo entis, quippe qui ens ipſum ita contrahit ad ſubſtantiam, quod non ad quantitatem, ſic contractum, limitatum reddit, &c.

Omne autem quod conuenit alicui, &c.

Circa ſeptimam partem vbi ſtatim habetur illa propoſitio, Omne quod conuenit alicui, vel eſſe cauſatum ex principijs naturæ ſuæ, vel ab aliquo principio extrinſeco aduenire, aduerte facile, non habere veritatem vniuerſaliter, alias cum eſſe ſummo modo conueniat Deo, concluderetur, quod in ipſo alterorum illorum modorum eſſet cauſatum, quod eſt ſtultum, & præterea videtur ſupponi probandum, & committi petitio principij, ſtatim enim quis poſſet dicere nego, quod vel hoc, vel illo modo cauſetur, quoniam abſolute non cauſatur: Quare vera eſt propoſitio, quando illud eſſe in aliquo eſt cauſatum, tunc enim oportet, quod alterutro modo cauſetur, eſſe autem eſt cauſatum, quando non eſt idem quidditati, conuenit enim ſibi aliunde, & quoniam iam probauerat, in intelligentijs differre eſſe ab earum quidditate, icciro optime propoſitionem illam aſſumit dicens, quod hoc eſſe conueniens ipſis, & aliud a quidditate ipſarum, & ex conſequenti cauſatum oportet, quod ſit cauſatum vel ex principijs naturæ, vel ab aliquo extrinſeco. Et hanc eandem propoſitionem adfert idem Auctor 1. p. q. 3. ar. 4. in prima ratione, & primo con Gen. 22. ratione tertia, vbi ex oppoſito, quoniam. ſ. nihil cauſatum poteſt in Deo locum habere, colligit, eſſe non differre ab eius eſſentia, quibus locis præfatæ propoſitioni, quam allegaui moderationem adhibuiſſe videtur, cum dicat, Omne quod conuenit alicui, quod non eſt de eſſentia eius, & quicquid eſt in aliquo, quod eſt præter eſſentiam eius, conuenit ei per aliquam cauſam, at in hac parte nihil ei opus erat tali moderatione, quoniam iam quinta, & ſexta parte manifeſtauerat, exiſtentiam in intelligentijs eſſe præter ipſarum eſſentiam: Adde, quod hac eadem parte concludit dicens, quod omnis illa res, cuius eſſe ſit aliud a natura ſua, habet eſſe ab alio, velut & allegatis locis colligebat.

Quando vera ſit propoſitio, quæ examinatur.

D. Thom.

Aduerte deinceps circa eandem propoſitionem, quando dicitur aliquid cauſari ex principijs naturæ ſuæ, velut dedi exemplum cum litera de riſibili, quod ponitur cauſari ab homine, duplicem eſſe modum cauſandi, alterum actione, ac tranſmutatione media ceu dum ab igne cauſatur calor in aqua, quæ tranſmutatur, & media calefactione ab igne proficiſcente calorem acquirit alterum non media aliqua tranſmutatione, ſiue actione, ſed per aliquam naturalem reſultationem, & emanationem, in quo ſenſu, non autem in priori paſſiones cauſantur a ſubiecto, non enim exiſtimandum eſt, cauſari riſibile in homine, ex eo quod homo actione aliqua media producat riſibilitatem, ſed quoniam naturali conſequio ex homine emanat, ceu ex quouis ſubiecto propria paſſio, nam ſi media actione paſſiones propriæ ab earum ſubiectis producerẽtur, iam eas ſubiectum tempore

Duplex cauſandi modus.

tempore anteiret, & aliqua eſſet duratio, in qua foret ſubiectum abſque ipſis; qđ nemo, qui bene philoſophetur dicet, quoniam natura dumtaxat eſt prius ſubiectum ipſis, ſed tempore ſimul omnino ſunt: Et proprie, ac docte loquendo, paſſiones comproducuntur potius a producente ſubiectum, quam a ſubiecto ipſo, fluit nihilominus paſſio a ſubiecto, quoniam actio illa agentis prius natura
Capreol. terminatur ad ſubiectum, quam ad propriam paſſionem, vt probe docebat Ca-
D. Thom. preolus 1. ſent. diſt. 3. q. 3. ad ſextum Adæ contra primam concluſ.

Hanc verò doctrinam de duplici modo cauſandi colligis expreſſe ab Auctore prima par. q. 77. ar. 6. ad tertium, quam diligentiſſime notandam dicebat ibi-
Caietanus. dem Caiet. qua eadem reſponſione habes, quod docui de modo quo accidentia propria cauſantur a ſubiectis, quod & Capreolus vbi ſupra amplectitur, & Caietanus loco mox allegato, & eadem prima par. q. 54. ar. 3 ad tertium Scoti aduerſus concluſionem articuli. Sic habes, quomodo eundem Caiet. accipere debeas, quando ſuperius circa tertiam partem literæ iuxta meam partitionem, exponens propoſitionem illam, Cauſa poteſt eſſe abſque cauſato, dicebat ſubiectum cauſare eſſe propriæ paſſionis.

Dubitatio. At ſciſcitaris, cum ſubiectum via hac expoſita ſit cauſa propriæ paſſionis, & hoc pacto ex principijs naturæ ipſa paſſio cauſetur, vt dicitur in litera, debet ne abſolute proferri, ſubiectum eſſe cauſa paſſionis, an verò cum hoc addito, vt ſcilicet dicatur eſſe cauſa, non media actione, ſed naturali quadam emanatione?
Ratio dubitationis. Apparet vtique non eſſe abſolute pronunciandum, cum nulla abſolute, & proprie interueniat actio, & cauſa in eo videatur poſita, vt agat. Reſpondeo, quod cum quattuor ſint cauſæ, vt Philoſophi omnes ſciunt, dico, qđ ſubiectũ eſt vere cauſa materialis ſuarum paſſionum, quoniam vere eas intelligitur ſuſcipere, in quo ſtat ratio cauſæ materialis, rurſus eſt cauſa finalis, nam leuitas in igne eſt ob ipſius ignis conſeruationem, non eſt autem vere, ac proprie cauſa actiua pro-
In quo genere cauſa ſubiectũ ipſum ſit cauſa paſſionis. pter rationes dictas; Sic ò Thomiſta leges Magiſtrum noſtrum 1. p. loco allegato ad ſecundum dicentem, ſubiectum eſſe cauſam proprij accidentis, & finalem, & materialem, quatenus eſt ſuſceptiuum accidentis, & quodammodo actiuam, vbi vides abſolute proferentem, quod ſit cauſa finalis, & materialis, atque explicantem qua ratione ſit cauſa materialis, at non abſolute eſſe cauſam actiuam, ſed quodammodo: Vnde vere, ac ſimpliciter in duplici illo genere cauſæ ſubiectum eſt cauſa paſſionis propriæ, at non eſt abſolute cauſa actiua, patet autem, quod ſi ex negatione veræ cauſalitatis actiuæ, quis negaret abſolute veram cauſalitatem, manifeſtam fallaciam conſequentis committeret, ac ſi omnis cauſa foret efficiens, & non daretur alter triplex modus cauſandi. Quod autem dicitur cauſa in agendo conſiſtere, id veritatem ſolum habet de cauſa effectrice, vt fuſius aperiam quæſt. 21 ad hoc caput.

Ita habes quomodo literæ propoſitionem intelligas; quando dicitur, Aliquid cauſari ex principijs naturæ ſuæ, &c.

Circa eandem partem, & circa idem ratiocinium, obſerua vbi dictum fuit, eſſe non cauſari a forma, vel quidditate rei, iure mox adiectum fuiſſe, *ſicut a cauſa efficiente* nam hæc propoſitio abſolute prolata, Forma non cauſat eſſe, falſa eſt,
D. Thom. & eius oppoſita eſt vera, nam eſſe conſequitur formam, vt dicebat idem Auctor prima par. q. 50. art. 5. & quæſt. de Anima art 6. & quæſt. 6. huius capitis videbimus, quo pacto eſſe conſequatur formam, & ab ea ſit inſeparabile. Nunc autem ſcias ex hac litera, formam non cauſare eſſe efficienter, tunc enim aliquid cauſaret ſeipſum, cuius oppoſitum legis 2. de Anima 47. & ſequeretur contra-
Caietanus. dictio, quoniam vt deducebatur hoc loco a Caiet. idem eſſet, & non eſſet, nam quatenus ponitur cauſare, oportet vt ſit, cum omne agens ſit in actu, ex 3. Pyſ.

17.& ex 9.Diuinor.13.quatenus verò ponitur, quod cauſet ſuum eſſe,iam non eſt,quoniam eſt per illud eſſe,qđ adhuc non eſt,nam qđ cauſatur, & fit, nondū eſt,vt enim Plato in Protagora dicebat & iterabat,fieri non eſt idem quod eſſe,ſed hæc ab inuicem differunt. Et hanc deductionem habes in Auctore primo contra Gentes cap. illo 22. vbi addebat, ratiocinium hoc concludere, quando ponitur aliquid eſſe cauſa ſui eſſe,quo ad eſſe ſubſtātiale,velut in propoſito loquimur,nil enim prohibet,vt aliquid ſit ſibi cauſa, vt ſit iuxta aliquod eſſe accidentale, at tale eſſe non vocatur abſolute eſſe, de quo nunc eſt ſermo, ſed ſecundum quid,quod non confert eſſe vt ſic ei cuius eſt.ſed illud præſupponit, cui deinde adfert hoc, vel illud eſſe, vt eſt videre in albo, quod poteſt ab homine cauſari, &c. Plato. D. Thom.

Circa eandem partem, vbi dicitur, Omne quod eſt per aliud, reduci ad id, quod eſt per ſe,ſicut ad cauſam primam,aduerte, quod reductio aliquorum duplici via fieri poteſt, vel enim primo poſſunt reduci ad aliquod ſui generis, quod ſit in illo primum,& eorum menſura,in quouis enim genere eſt hoc inuenire, auctore Ariſt.10.Diuinorum 7.ſic omnia calida ad ignē reducūtur, qui calidiſſimus eſt,& cauſa cæteris in caliditate, vt elicitur ex 2.eorundem 4. vel ſecundo poſſunt reduci ad primū ſimpliciter in omni genere,immo ſupra omne genus.In præſenti eſt ſermo de hac ſecunda reductione,non enim dicitur abſolute , Omne per aliud reduci ad id , quod eſt per ſe, ſed additur , ſicut ad cauſam primam , & iure ſermo eſt de hoc modo reducendi , tum quoniam ſecundo Phyſic 38.dicebatur , oportere ſemper cauſam vniuſcuiuſque ſummam quærere , & Auerr. tract.3.ad libros Diuinorum, vbi multa in fine illius tractatur dixit, vt oſtenderet omnia ad primum cauſam reduci , vltimis verbis ait , omnia aſcendere ad vnam cauſam, quæ eſt finis, & agens, & forma ; tum quoniam quæuis tandem alia fiat reductio,numquam ſine hac eſt numeris omnibus abſoluta , cum ſemper & hæc maneat facienda , vel ſaltem fieri poſſit, tum quoniam non de quacumque reductione hoc in loco eſt ſermo , ſed de illa,qua quid refertur ad illud,à quo accipit eſſe,quippe quod eſt prima tantum cauſa , à qua omnibus communicatur eſt eſſe, licet non vniformiter, vt patet primo de Cœlo, & mundo 100.tum denique, quoniam in intelligentiis nunc ſumus , & hæc entia nobiliſſima , & abſtracta ad nullum aliud queunt reduci, quam ad primum ens; immo vero gratia materiæ,idem erit in propoſito reducere aliquid ad primū ſui generis, & reducere ad primā omnino cauſam, quoniam primum generis intelligentiarum eſt prima , & independens intelligentia ; prima inquam , non tamquam in genere contentia , ſed velut generis contentia. Neque in medium adducas Auicennam, qui vnam intelligentiam ab alia cauſari & eſſe accipere volebat , ac proinde non faciendam eſſe reductionem omnium intelligentiarum ad primam , nedum enim hæc poſitio eſt in fide erronea , ſed & in philoſophia ſtulta, videbitur enim quæſtione ad hanc partem formandam,intelligentias omnes à prima fuiſſe productas.quare ad illam reduci debere, tamquam entia per participationem, ad ens per ſe. ac tamquam entia per aliud,ad ens quod eſt cauſa omnium, Quam ſane reductionem conuincit ratio inſinuata in litera, ne videlicet proceſſum in infinitum ad eſſe contingat,quem minime dari legimus duodecimo Diuinorum 48 .& quem a natura euitari,cum hæc finem ſemper quærere conſueuerit,primo de Generatione animal.cap.1.accepimus Duplex reducendi modus. Ariſtot. Auerroes. Auicennæ error. Ariſtot.

Omnè autem, quod recipit aliquid ab alio, &c.

Alexand: Auerroes. D. Thom. Alenſis. Alexand. Alenſis. Caietanus.

CIrca octauam partem, vbi traditur compoſitio actus,& potentiæ in intelligentijs,obſerua,qđ quamuis Ariſtot.9.Diuinor.17.& 12.eorundem 30. dicat,entia illa æterna carere potentia, non intendit tñ negare, potentiã omnem abſolute in intelligentiis alijs, à prima,ſed ſolum potentiam ad eſſe, quæ ſi in eis inueniretur,poſſent non eſſe, & ſic corruptibiles forent; ſic vtrobiq. probans potentiam locum in intelligentijs non habere, ſtatim ducit rationes, quoniam poſſent non eſſe, & docet potentiam omnem eſſe contradictionis, ad eſſe ſcilicet,& non eſſe. Sic ibidem & Aphrodiſæus & Auer. & Auctor,&c. Alenſis,& alij conformes textui reijciunt ab intelligentijs potentiã ad non eſſe,vt cernere eſt apud ipſos; Non intelligunt autem potentiam omnem indiſcriminatim ab eis auferre,nam clare Ariſt. priori loco relato ait, *nihil ſimpliciter incorruptibilium,ſimpliciter potentia eſt*, (hoc eſt, ad non eſſe, tunc enim non forent ſimpliciter incorruptibilia,poſſent namq. nõ eſſe,) [ſecundum aliquid aũt nihil prohibet,vt quale,aut vbi.]Ecce Ariſt. ponentem in ipſis potentiam ad qualitatem,& ad vbi; Vnde inquit Alexan.nihil obſtare quo minus ſecundum quid ſint poſſibiles,& Alenſis aiebat, quod ſecundum qualitatem intentionalem poſſunt alterari, non autem ſecundum qualitatem realem, quare ex hac alteratione non ſequitur, quod ſint corruptibilia huiuſcemodi entia, cum talis alteratio non ſit via in generationem. Sic bene ait hoc loco Caiet. cõmunem eſſe philoſophorum ſententiam, qđ intelligentiæ aliæ à prima non ſint actus omnino puri,ſed admixtionem in ſe potẽtiæ habeant. & famoſa eſt apud ipſos vox illa Auerr.3.de Anima com.5.in ſolutione 3. quæſt. dum ait, nullam eſſe formam liberatam à potentia ſimpliciter, niſi primam formam, & ſtatim præmiſerat,qđ genus intelligibile oportet diuidi in conſimilia his duobus, in aliquid videlicet ſimile formæ, & in aliquid ſimile materiæ.

Quamuis autem verba hæc, vel ſimilia tamquam vera recipiantur,attamen non mediocriter diſſident in aſſignando modo,quo compoſitio hæc ex actu,& potentia in ipſis intelligentijs inueniatur,vt ait Caietanus.

Quomodo Scotus ponat compoſitionem in quauis re creata.

Subtilis itaq. Doctor 1. ſent. diſt. 8. quæſt.2. quam breuiter abſoluit, hanc compoſitionem ita ſtatuit, vt dicat ſe concedere, aliquam creaturam eſſe ſimplicem, hoc eſt, non compoſitam ex rebus, nullam tñ creaturam eſſe perfecte ſimplicem,quin aliquo modo ſit compoſita, vel cõponibilis,hẽt enim creatura entitatem,ſed cum priuatione alicuius gradus entitatis. qm̃ nulla creatura habet entitatem ſecundum totã perfectionem, quam põt habere in ſe entitas, vt ſic & abſolute accepta,quapropter caret aliqua perfectione, quæ nata eſt competere entitati in ſe,qua ideo dicitur priuata, &c. adfert exemplum de talpa, quippe quæ dicitur eſſe cæca, qm̃ vt animal nata eſt habere viſum, at non vt talpa; ſic dicit hanc compoſitionem non eſſe ex re,& re poſitiuis, ſed ex poſitiuo,& priuatiuo, hoc eſt, ex entitate aliqua, quam habet, & ex carentia alicuius gradus perfectionis entitatis, cuius ipſa vt tale ens non eſt capax, quamuis vt ens ſit capax,& denuo ſubdit exemplum de talpa, &c.

Caietanus.

Idem Doctor 2.ſent.diſt.3.q.7.ponere videtur in omni ſimiliter natura,quæ de ſe non eſt actus purus compoſitionem ex poſitiuo, & poſitiuo, non quidem ex rebus, ſed ex realitatibus, nam vltra realitatem illam, per quam natura eſt, ponit &c. realitatem aliam,qua eſt hæc natura, & illam relatione ad iſtam, potentialem dicit. At loci huius, & compoſitionis ratione arbitror non meminiſſe

miniſſe in præſenti Caiet. quoniam hic eſt ſermo potiſſimum de compoſitione, quæ eſt in eſſentia, ac natura, non autem de illa, quæ eſt in indiuiduis. De illa vero priori loco á Scoto allegata inquit, eius auctorem poſſe ſententiam ſuam tenere, nam tandem veriſſima eſt, ac patentiſſima, cum ſatis pateat, ens omne creatum eſſe participatum, hinc qua ens, habet actum, qua participatum eſt in potentia, non enim totam entis latitudinem, ſed partem duntaxat obtinet.

Zimara.

Hic modus compoſitionis Zimaram nimis oblectauit, nam & circa vndecimam contradictionem Auerr. 3. de Anima 5. & theoremate 40. & 116. eum omnino amplectitur, & præfatam compoſitionem ex priuatiuo, & poſitiuo appellat actus, & potentiæ, non quidem realis, ſed logicæ, cui ſe ſubſcripſit & Marcus Antonius Genua ad locum illum 3. de Anima, non longe ab initio 3. quæſt. quam ibi mouet, & Archangelus Mercenar. primo volumine ſuarum dilucidationum, quando declarat dictum ex Auerr. iam relatum, quomodo videlicet in omni intelligentia reperiatur aliquid ſimile materiæ, & aliquid ſimile formæ, & inquit ſententiam illam de compoſitione ex priuatiuo, & poſitiuo eſſe in ſe veriſſimam, ſubdit tamen non eſſe ad mentem Auerr. illo loco, ſed vult Auerroem per ſimile materiæ ibi accipere naturā poſitiuam perfectibilem, & perfectionis receptiuam, at per ſimile formæ obiectum intelligibile, & naturā perficientem; Et quidem quod hæc fuerit Auerr. voluntas, libenter adhæreo Mercenario, nam vltra ea, quæ ipſe Archangelus adducit, quæ certè conuincunt, ſic Auerr. ſenſiſſe, illud etiam adeſt, quod idem Commentator ibidē ait, nullam ſane formam eſſe liberatam á potentia ſimpliciter, niſi primam, quæ nihil intelligit extra ſe. Ex quo ratio compoſitionis in alijs formis á prima, ea videtur eſſe, q̄m intelligunt aliquid extra ſe, ſi enim hoc non eſſet, gratis penitus videretur addidiſſe, q̄d prima forma nihil extra ſe intelligat, ſunt itaque in potentia reſpectu obiecti, q̄d intelligunt, & reſpectu primæ intelligentiæ & aliarum, nam quæuis intelligentia intelligit primam, & alias, at verò prima forma non eſt in potentia, q̄m non perficitur ab obiecto extrinſeco.

Genua.
Mercenar.
Auerroes.

Quocirca ponit Archangelus in intelligentijs compoſitionem, nedum ex poſitiuo, & priuatiuo, ſed ex poſitiuo, & poſitiuo, non quidem ſecundum eſſe reale ait, ſed ſecundum eſſe intentionale, quæ compoſitio poteſt dici ex potētia, & actu, hoc eſt, ex perfectibili, & perficiente, nam ex 12. Diuinor. 51. intelligibile eſt perfectio intelligentis, &c.

Sueſſanus.

Deniq. Auguſt. Niphus diſputatione ſua 6. ſuper 12. Diuinor. ab his nihil videtur diſſentire, inquit. n. quod ſubſtantiæ aliæ á prima motrices orbiū ſunt materiales, ſumendo materiale pro imperfecto, q̄m quælibet recedit á prima ordine quodam, & ſic cum Auerroe, ſiue explicans Auerr. ait, nullam eſſe liberatam á potentia, excepta prima, quoniam quælibet componitur ex gradu perfectionis, & ſic primo enti accedit, & ex gradu imperfectionis, quo ab eodem recedit, verum commento tex. illius quinti 3. de Anima diffuſum q̄d Scotus, & Zimara clare docet, adferens & ipſe exemplum de talpa, &c.

Iudicium Auctoris de ijs, quæ ex alijs relata ſunt.

At his viis dicendi omiſſis, & ferme reiectis, quoniam licet veræ ſint, minus tamen propriæ apparent, nam vanum videtur in creatura diſtinguere rationem entis, & rationem entis creati, quoniam nequit intelligi, niſi vt ens creatum, & iuxta hoc patet non eſſe eam priuatam perfectione omnimoda entis, ſed prorſus carere, cum illa numquam ſit nata ei vt ſic conuenire, vt melius fortaſſis ex horum ſententia poſſit dici, eſſe compoſitio ex poſitiuo, & negatiuo, quā ex poſitiuo, & priuatiuo, licet enim non repugnet enti vt ens totalis illa entis plenitudo, repugnat tamen enti creato, & cum omni creaturæ repugnet eſſe ens non creatum, repugnabit conſequenter talis perfectio entis:

Præterea, eiuſmodi compoſitionem nullus ignorat; nam cuique in aperto eſt, ens creatum non eſſe ens increatum & certe commemorata compoſitio in creatura, nil aliud exprimit, niſi qđ ipſa non ſit Deus; Vnde quid peculiare de varijs creaturarum compoſitionibus eſt aſſignandum, ſicut deinde a Scoto loco illo primi ſentent. defertur de accidentibus, & ſubſtantijs corruptibilibus, & incorruptibilibus, quare & veram, & realem compoſitionem ex poſitiuo, & poſitiuo, & nedum in eſſe intentionali conſpiciemus in intelligentijs inueniri.

Mens D. Tho. Eapropter relinquentes allegatos Auctores in ſenſu ſuo abundantes, dicamus nos cum hac litera, intelligentias ideo compoſitas eſſe ex actu, & potentia quoniam earum eſſentia comparatur, vt potentia ad eſſe, qđ recipiunt a Deo tamquam actum, quam plane compoſitionem in intelligentijs vbique Auctor collocat, vt 2. cont. Gent. 53. & de Spiritualibus creaturis art. primo, & de Anima art. 6 Cumque eſſentia, & eſſe ſint ambo quid reale, & quid poſitiuum, ſupereſt, vt hæc compoſitio ſit realis, ac poſitiua, quam vtique quæſt. illa ſexta ad hoc caput manifeſtabimus, vbi etiam illucebit, argumentum Meicenarij cum ſua confirmatione nihil contra nos efficere, quod ideo diſſoluendum ibi relinquitur, quoniam diſtinctionem luſtrat quidditatis ab habente quidditatem in ſubſtantijs immaterialibus. Quod verò contra hanc compoſitionem adducit Scotus diſtinctione illa primi ſent. optime habes hoc in loco a Caiet. confutatum, non

Scoti ratio a Caiet. ſoluta. enim ex duabus his rebus, ſeu realitatibus, eſſentiæ ſcilicet, & eſſe ſequitur proceſſus in infinitum in compoſitis ex ipſis, quandoquidem hæc componentia ſunt ſimplicia, & quando nos dicimus, Omne aliud a Deo eſſe compoſitum, intelligimus de ijs, quæ vere ſunt, & quæ proprie exiſtunt vt quod vel vt quæ, non de partibus componentibus, quæ nimirum ſunt vt quo, vel vt quibus; Hinc quando petit Scotus accipiendo alteram rerum componentium, nũ ſit ſimplex, an compoſita, reſponde, quod eſt ſimplex ſimplicitate, ſaltem oppoſita compoſitioni ex duabus rebus, de qua loquimur, ſic non proceditur in infinitum. Quod ſi dicatur, ergo non omne eſt compoſitum ex duabus rebus, habes quid reſpondeas, & quid diſtribuat ly *omne*, &c.

Et quia in intelligentijs ponitur potentia, &c.

Circa vltimam partem, vbi legimus, qđ ſuppoſita potentia, & actu in intelligentijs facile eſt ipſarum multitudinẽ inuenire, notabat facile Caiet. huius aſſerti veritatem, qñ. n. inter duo extrema datur aliquod medium, qđ ſit vtriuſq. naturam participans, in quo adſit multiplicitas ex varia vtriuſque extremi participatione, non eſt difficile in ipſo pluralitatem inuenire, Sic cernis in coloribus pluralitatem, quoniã inter ipſos quidam magis de natura albi, qđ eſt vnum

Extrema in rerum uniuerſitate. extremum, quam de natura alterius extremi, quod eſt nigrum participant. Cum itaque in tota rerum vniuerſitate dentur duo penitus extrema, alterum in pleniſſimo vertice totius perfectionis, alterum in profundiſſimo centro imperfectionis, & illud ſit actus puriſſimus, ab omni potentia prorſus remotus, hoc verò ſit nuda potentia, a quouis actu, quantũ eſt in ſe penitus ſecreta, & illud ſit Deus Opt. Max. hoc ſit materia; reliqua omnia in entis latitudine cõtenta, medium eſſe dicuntur inter hæc duo extrema, quoniam nimirum de vtroque participant, in omnibus enim citra Deum, & materiam primam adeſt actus, & potentia.

Cumque neminem fugiat, actum eſſe nobiliorem potentia, cum medium comparatione ad extrema denominationem hanc ſubeat, (nam eatenus dicitur medium, quatenus inter extrema mediat) illud fit, vt quo magis quid proximum

erit actui, & Deo, eo amplioris erit perfectionis, quo verò quid magis accederet alteri extremo, potentiæ ſcilicet, & materiæ, vel potius quo magis recederet ab actu puro, erit humilioris ſortis; Neq. eſt vt dicatur, id qđ magis accedit actui, eo magis elongari a potentia, id n. vt veriſſimum ita & manifeſtiſſimum eſt, cum enim actus, & potẽtia ſint, vt dicebatur extrema, nulli dubium eſſe poteſt, quod ſi quid magis accedat ad vnum, magis elongetur ab alio, cum eatenus accedat ad hoc, quatenus recedit ab illo, & niſi ab illo recederet, ad hoc non accederet, hi namque acceſſus, & receſſus mutuo ſe inferunt, vt cauſa tamen, & effectus, velut ſexta parte literæ ad caput ſequens explanabo.

At perfacile obſerua, qđ nomine *medij* inter hæc duo extrema non accipitur aliquid vnum numero, ceu vnum numero poſitiue eſt actus purus, & vnum numero negatiue eſt pura potentia, tunc.n. tria ſolum entia eſſent in rerum vniuerſitate, & vana redderetur doctrina de variatione entium, ex maiori, & minori acceſſu ad hoc, vel illud extremum, ſed accipitur aliquid vnum analogice, & valde analogice, omne videlicet illud, qđ neque eſt actus omnino purus, neque potentia penitus pura ſed admixtionem habens actus, & potentiæ, Sic Ariſtoteles vocabat 1. de Cœlo 91. nomine vnius medium illud, quod erat inter Cœlum, & terram, quod poſtea diuidebat in ignem, aerem, & aquam, & illud etiam, quod leuitatem haberet permixtam grauitati, hoc enim mediare dicitur inter ignem, & terram, cum ſolus ignis dicatur omnino leuis, & terra penitus grauis, reliqua verò omnia, & grauitatem, & leuitatem habeant, ex 4. eiuſdem 29. &c.

Ariſtot.

Datur itaque naturarum varietas iuxta variam ad alterum extremum appropinquationẽ, & nobilitas ex vicinitate ad actum, ignobilitas ex elongatione ab eodẽ, Hinc quædam naturæ ob ſummam, quam ad actum primum habuerunt approximationem, tantum actualitatis, ac ſubinde perfectionis obtinuerunt, vt ex ſeipſis ſubſiſtant, & nullatenus in materia recipiantur, cum ab ea plurimũ diſtẽt, quas naturas vocamus intelligentias, ſed quoniam iam innotuit, in ipſis dari actum, & potentiam, iccirco latitudo in eiſdem erit, ita vt non omnes vniformi potiantur actualitatis gradu, cum quædam magis, & quædam minus propinquæ ſint nobili extremo, & ea inuenitur latitudo, vt vna ipſarum vltimam inter eas ſedem tenens, anima profecto intellectiua adeo vili extremo adhæreat, vt extremum ipſum informet, & ipſamet materia ad eſſe ſuum trahatur.

Intelligentiarum latitudo.

Cumque in ipſa anima terminetur ſeries intelligentiarum, hoc eſt, ſubſtãtiarum quæ intelligunt, nil vltra de earum multitudine foret dicendum, quoniam tamen & formæ reliquæ materiales continentur in genere valde remoto intelligentiarum, quoniam ſcilicet & ipſæ denique ſunt, ac dicuntur formæ, eapropter de harum formarum latitudine, non nihil diſſeritur in litera, dicendo, quod quoniam hæ magis accedunt ad materiam, quam faciant intelligẽtiæ, & anima noſtra, ideo imperfectæ valde ſunt, ita vt nedum non poſſint ſeipſis abſq. materia ſubſiſtere, vt intelligentiæ, nedum vniantur materiæ, vt anima, ſed & in eſſe a materia dependeant, inter quas adhuc datur gradus perfectionis, & imperfectionis, ex maiori nimirum propinquitate ad materiam, & potentiam, qđ manifeſtatur a poſteriori, & ab effectu, ex varijs nimirum formarum operationibus, facit enim operatio innoteſcere formam, quamuis ab illa dependeat, (non enim quia hæc forma hanc habet operationem, eſt hæc forma, ſed è contra) ſic elementorum formas, formarum omnium ad potentiam maxime propinquas, nullius operationis principia intuemur, niſi per qualitates materiales, & contrarietates primas, actiuas ſcilicet, & paſſiuas.

Materialium formarum gradus.

Sed dicet Auctoris diſcipulus, an non in via noſtra vnaquæque forma immediate vnitur materiæ nudæ, & æquo modo, & anima quoque intellectiua,

quoniam

quoniam in aduentu poſterioris formæ corrumpuntur præcedentes, & ſic for-
ma omnis immediate vnitur materiæ primæ, quomodo igitur ſtat hæc maior, &
Soluitur cum minor approximatio ad ipſam materiam? Reſponde ex doctrina Caiet. p. p. q. 76.
D. Thoma, & Caietano. art. 4. ad tertium, fundata in verbis Auctoris ibidem, qđ formam eſſe materiæ
primæ, vel nudæ propinquam, dupliciter intelligi poteſt, primo quo ad vnionē,
& ſic omnis forma ſubſtantialis eodem modo eſt propinqua materiæ nam in ea
immediate recipitur, vt bene dicit argumentum, 2. quo ad perfectionem gra-
dualem, & ſic non omnis forma eſt æque propinqua 1. materiæ; Iuxta primam
immediationem non attenditur perfectio, vel imperfectio formarum, & de hac
non eſt ſermo in præſenti, iuxta ſecundam attenditur, qm̄ quo forma hoc modo
propinquior, eo imperfectior, dicitur autē propinquior forma materiæ hoc mo-
do, quæ primum tantum gradum perfectionis donat, puta eſſe, & minimas ope-
rationes & ſic deinde remotior, quæ plures perfectiones, ac operationes con-
fert, & ſic aſcendēdo, & de hac appropinquatione loquitur hæc litera, vt patet,
hæc enim ex vario operationum genere manifeſtatur: At de hac varia, & æqua
formarum ad materiam vnione redibit ſermo capite vltimo libri, quæſt. 2. &c.

Cæterum, ſi optes videre multiplicem inter formas latitudinem, a formis ele
mentorū incipiendo, & ad intelligibiles aſcendendo, medijs formis plantarum,
D. Thom. mixtorum, & animalium, lege Auct. 2. cont. Gent. 68. & opuſculo 42. de plura-
litate formarum inſcripto, negotium hoc clare, & eleganter abſoluentem.

Verumtamen licet quæ diximus, & veritatis, & facilitatis plena appareant,
duæ tamen circa ipſa mihi videntur ſuboriri poſſe non contemnendæ difficulta-
tes, & altera eſt circa totum proceſſum literæ de maiori, & minori perfectione
intelligentiarum, iuxta maiorem, & minorem primo enti propinquitatem, hoc
enim veritatem poſſe ſortiri quis dubitabit, ſi ſupponatur id, qđ Fides, ac vera
Philoſophia docet Deum nimirum, & primum actum eſſe infinitum, omne verò
aliud ab ipſo finitum, tunc enim arguo ſic: Nulla eſt proportio cuiuſuis intelli-
gentiæ, & entis creati ad Deum, ergo omnia æque diſtant ab ipſo, igitur nō da-
tur maior, & minor approximatio primo enti, igitur aufertur gradus perfectio-
nis in entibus, & inter intelligentias igitur perit totus præhabitus diſcurſus, aſ-
ſumptum patet, quoniam finiti ad infinitum nulla eſt proportio, ex octauo Phi-
Ariſtotel. ſicor. 151. & 1. de Cœlo 52. & 64. prior conſecutio eſt clara, quoniam ſi omnia
ſunt in nulla proportione, ergo æque diſtant, cum nec in infinito, nec in nullo
dentur gradus, ſecunda conſequentia liquet, quoniam ex varia diſtantia, variam
diximus ſumi perfectionem, vltima manifeſta eſt.

Dic breui ſic: Omnes intelligentiæ, & creata entia diſtāt in infinitum à Deo,
ergo vnum non magis diſtat, quam aliud.

Poſterius. Arguo ſecundo, ſuppoſita latitudine inter intelligentias, peto, in quonam at-
tendatur hæc maior, vel minor ipſarum ad actum primum, & purum approxi-
matio, non ex eo quod aliquæ habeant compoſitionem ex materia, & forma, ali
quæ verò non, hoc enim & falſum eſſet, & pugnaret cum tota huius capitis do-
ctrina, qua præcipue docetur, eſſentia omnium intelligentiarum eſſe immunis
a materia, ergo attenditur ex compoſitione actus, & potentiæ, At contra hoc il-
lud eſt, quod ideo habent actum, & potentiam, quoniam conſtant, ex eſſentia, &
eſſe, vt iam explicatum reliqui, at omnes eodem modo conſtant ex eſſentia, &
eſſe. Dices, alia nobiliori frui eſſentia, alia non adeo nobili, ex maiori, & mi-
nori ad primum actum affinitate: At illud obſtabit, quod Auctor aperire debe-
bat, in quo ſtet maior hæc, & minor approximatio, de quo tamen nec verbum
profert; Et confirmatur, quoniam declarauit in quo ſtaret elongatio maior ani-
mæ humanæ, ob ſuam ſcilicet vnionem ad materiam.

Priori difficultati obuius videtur ire Gregorius Ariminenſis 1. ſent. diſt. 43.
quæſt. 3. art. 3. dicens, rerum creatarum perfectionem non deſumi penes appro-
ximationem ad ſummum, quando ſummum illud fuerit infinite perfectum, ſed
ex maiori, & minori participatione, quæ ab illo ſummo deriuatur, ſic dabit, ali-
quid eſſe magis, vel minus calidum, ex maiori, & minori acceſſu ad ignem, qui
eſt in ſummo caliditatis, quoniam ignis non eſt infinite calidus, at quoniã Deus
eſt infinite perfectus, iccirco ex vario acceſſu, vel receſſu ab ipſo, dicit non fore
attendendam rerum creatarum perfectionem.

Sed hæc reſponſio voluntaria dignoſcitur, cum enim in omnibus videamus
nobilitatem, & perfectionem attendi penes maiorem eorum approximationes *Non probatur.*
ad primum ſuorum generum, (ſic dicebat Ariſtoteles in prædicamentis cap. de
ſubſtantia, ſpeciem eſſe magis ſubſtantiam, quam genus, quoniam propior erat
ſubſtantiæ primæ) cur eximitur regula hæc a rebus creatis in ordine ad primam
cauſam? An non docebat idem Philoſophus decimo Diuinorum 7. in omni ge-
nere adeſſe vnum primum, qđ eſt metrum, & menſura omnium in illo genere
exiſtentium? Cur itaque non debeat primum ens eſſe menſura omniũ entium,
vt ex maiori ad ipſum propinquitate, maior ſpectetur eorum dignitas? An non
legimus 2. eorundem 4. id qđ maxime tale eſt, aliorum eſſe cauſam, & primam Ariſtot.
entitatem, & veritatẽ eſse cauſam omnis veritatis, & entitatis? Sed adeſt eiuſ-
dem Ariſtotelis teſtimonium 2. Cœli 66. non admittens reſponſionem, eo me-
lius videlicet ſemper illud eſſe, quo fuerit optimo propinquius, nullus autem
ignorat, Deum eſſe omnium entium optimum, hinc quæ ei magis propinqua
erunt, perfectiora conſpicientur, & cum Deus ſit omnium finis, vnumquodque
erit perfectius, quo ipſi erit proximius, nomine etenim optimi accepit ibi Ariſt.
finem, & rei cuiuſque complementum: Præterea, illa ſua maior, & minor par-
ticipatio, quam ponit a ſummo deriuari, quid aliud eſt, niſi maior, & minor ſimi-
litudo, & propinquitas ipſi ſummo? Denique quicquid ſit de hac ſolutione,
quam a ratione, & communi vſu loquendi, & ab Ariſt. diſſentaneam credo, Au-
ctoris alumnus eam nequit amplexari, quoniam expreſſe hoc loco inquit, intel- D. Thom.
ligentiam ſuperiorem, quæ magis eſt primo propinqua, habere plus de actu, &
minus de potentia, & ſubinde eſſe perfectiorem, qđ & repetit cap. ſequenti par
te 6. iuxta meam diuiſionem, vnde ex tali propinquitate deſumitur perfectio.

Quapropter & aliud reſponſum viri ex Familia uoſtra celebratiſſimi 1. par. *Quomodo ei-*
q. 7. art. 1. non apparet plene conforme Auctori, ait enim, perfectionem creatu- *dem reſpon-*
rarum attendi penes aliquid intrinſecum, per qđ aſſimilantur Deo, non autem *deant alij.*
deſumi formaliter ex elongatione & diſſimilitudine ab ipſo, cum hæc ſit diſtan
tia infinita, quoniam ſpectatur ex eo qđ creatura eſt ex nihilo, in quo nõ eſt ma-
gis, & minus, aſſimilatio autem non eſt infinita, qm̃ conſideratur penes actum
eſſendi receptum, & limitatum, quippe qui & dignior, & minus dignus apparet.
At verò Auctor hac parte ex appropinquatione ad primum, vult fore deſumen-
dam in omnibus perfectionem, ſed omnia videntur æque appropinquare, quo- *Impugnantur.*
niam omnia in infinitum diſtant, vt dicebatur in argumento: Vlterius, prima
par. q. 55. art. 3. & ibidem pergrauis hic Doctor expreſſe docet, qđ ex hoc ſunt
in rebus aliqua ſuperiora, qđ ſunt vni primo qđ eſt Deus propinquiora, & ſimi
liora, ex quo fundamento colligit, ſuperiores angelos per pauciores, ac vniuer-
ſaliores ſpecies intelligere. Accedit, qđ non capit intellectus, aliquid eſſe pro-
pinquis Deo, & non minus ab illo diſtare, quare ſi ex nobiliori eſſe recepto ali-
quid eſt ſimilius Deo, & propinquius, igitur minus diſtat, Rurſus, quid aliud eſt
nobiliorem eſsentiam obtinere, & digniori eſse potiri, quam eſse propinquius
nobiliſſimæ eſsentiæ, & digniſſimo eſse? Demum, rationes factæ contra ſupe-
riorem ſolutionem, æque militant aduerſus iſtam,

Quomodo Zimara.

Marcus Antonius Zimara in fine Theorematis 13. reſponſum ferè theologicum huic argumento dedit, quod nimirum licet perfectio Dei ſit formaliter infinita, vt tamen eſt participalibus, & imitabilis à creatura, non eſt infinita, quoniam non eſt vlla creatura, quæ perfectionem infuitam vt ſic poſſit participare, Deus autem ſub ea ratione eſt menſura creaturarum prout ab eis eſt participalibus, & vt ſic poteſt habere rationē menſuræ omnia metientis penes acceſſum, & receſſum ab ipſo, cum non omnia in ſimili gradu entitatis, & perfectionis diuinam entitatem, & perfectionem imitentur, &c. Adeo vt meo iuditio velit dicere clariſſimus philoſophus, Deum eſſe rerum omnium menſuram, & omnium perfectionem deſumi in ordine ad ipſum. At quando arguitur, quod tunc æque omnia forent perfecta, vel imperfecta, cum æque omnia finita diſtent ab infinito, negat, quoniam Deus non eſt menſura rerum ſub formali ratione, qua infinitus eſt, at ſub ea ratione, qua ab ipſis rebus eſt participalibus, quo modo, magis, & minus valet participari, & ita quid ei eſſe vel propinquius, vel minus propinquum. Sic poſſet dici, quod vtique diſtant omnia in infinitum à Deo, ſed ſub ratione huius diſtantiæ non conſiderantur gradus perfectionis in creaturis, ſed ſub ratione plenioris, & tenuioris imitationis, quæ imitatio, quamuis habeatur ad rem infinitam, non tamen formaliter vt eſt infinita, & quoniam quo plenius quid ſubit hanc participationē, eo propinquius eſt ipſi Deo, idcirco optimè ſaluatur perfectio in creaturis, iuxta approximationem, & elongationem ad primum ens, & ſit ſatis argumēto cum pateat huiuſmodi imitationem, & ex conſequenti appropinquationē poſſe gradus admittere, & maiorem, ac minorem eſſe. Ita dum dicitur, finiti ad infinitum nulla eſt proportio, explica ad infinitum vt ſic, & formaliter, & ſub ratione infiniti non autem identice, & materialiter, & ſub ratione finitatis; Et ſi hoc voluit Zimara, mihi apprime placet modus hic reſpōdendi, quod ſi aliud intellexit, ſit mea hæc explicatio, in qua plene mihi complacco; Nam & Theologi docet, ideam hominis formaliter loquendo, non eſſe ideam angeli, quāuis vna, eadem res identice ſit idea vtriuſque, immo omnium rerū, ſalutē de mente Auctoris, volentis, & vere diuinam eſſentiam, quatenus eſt à creaturis participabilis, eſſe ipſarum ideam, ſic homo non imitatur diuinam eſſentiam abſolute, ſed vt eſt ratio ipſius, & creaturæ omnes limitate, ac finite diuinā imitantur eſſentiam, quamuis ipſa ſit illimitata, & infinita; Vnde docte admodum Caiet. prima par. quæſt. 5. art. 5. dicebat, quod Deus agens poterat ſumi dupliciter, vno modo abſolute, & ſic tum ipſe, tum ſua actio eſt ſupra omnem modum, alio modo vt agit ſecundum hanc, vel illam ideam, & ſic actio Dei eſt ita commenſurata huic quod non alij, & idea eſt ita propria idea huius, quod non alterius. Sic in propoſito meo dico, quod Deus abſolute ſumptus eſt infinitus, & ſupra omnem modū, ſed acceptus vt imitabilis à creaturis, eſt quodammodo finitus, hoc eſt, finite ab ipſis participatur, quippe quæ illū participabilē reſpiciunt, non abſolute, & vt eſt infinitus. nam fruſtra ſic illum reſpicerent, quoniā numquā infinite participabunt, ſed vt limitata via ab ipſis poteſt participari, ſub qua ratione ſatis clarum eſt, non conſiderari vt eſt infinitus, primo modo non eſt metrum, vel menſura creaturarum, ſed ſecundo modo, & ita variæ creaturæ illum reſpiciunt, & ei magis, vel minus accedere poſſent, ex quo maiori, & minori acceſſu perfectiores, & minus perfectas obtinent naturas.

Explicatur Zimara reſponſum.

D. Thom.

Caietanus.

Ariſtotel.

Et quidem, cum menſura aliquē ordinem habeat ad ea, quorum eſt menſura, vnde decimo Diuinorum 4 dicitur eſſe eiuſdem generis cum menſurato, quāuis Deus non ſit in genere cum vlla re cuius eſt menſura, quoniam dictum Ariſt. accipitur de menſura proportionata, non de excedente, qualis eſt Deus, vt

explicat

Explicat Auctor pr.p.q.3. art.5.ad ſecundum, aliquem tamen ordinem debet D.Thom.
profectò habere ad ea quorum eſt menſura, at ſi vt infinitas formaliter ſta-
tuatur menſura rerum finitarum, qualis erit hic ordo? quæ habitudo?

Et ex hac diſtinctione de infinito ſub materiali, & ſub formali rõne, quod creata omnia reſpiciunt, ruit obiectio, quam contra hanc viã adfert Aquarius prope finem dilucidationis quartæ ad 12. Diuinor. licet .n. omnia æqualiter diſtent ab entitate, & nobilitate primi motoris, non tñ iuxta hanc diſtantiã, vt ſic, ſed quatenus eſt imitabilis accipitur eorum nobilitas; & ipſe à ſeipſo prorſus diſſentit, quoniam modum hunc dicendi omnino amplexatus eſt ad finem prope dilucidationis primæ decimi eorundem.

Quod docui, voluit forſan & Caiet. quæſtione illa nobili de infinitate Dei, Caietanus
quando reſpondens argumento quarto principali dicebat, duplex eſſe infinitũ, vel.ſ.ex omni parte, vel ex altera tantũ, hoc eſt, diſtãtia ab aliquo infinito põt eſſe, vel ex parte vtriuſq. extremi, & illius ſcilicet, quod diſtat, & à quo diſtat, vel ex parte alterius termini tantum, ſic in propoſito, diſtantia eſt infinita ex parte alterius termini tantum, Dei.ſ. non autẽ ex parte creature, vnde inquit, aliquid in his diſtantijs magis quàm aliud diſtare, quoniam ex parte infiniti habetur diſtantia infinita omnium finitorum ab ipſo, at ex parte eorundem finitorum ſumitur maior, & minor diſtantia. Sic ex parte Dei habetur ratio infinitæ diſtantię, ex parte vero creaturæ finita fit rõ illa diſtantiæ, vnde apparet, & Caiet. velle non ſpectari maiorem, vel minorem diſtantiam ex parte Dei, quatenus eſt infinitus, ſed ex parte rerum creatarum, quatenus ſcilicet magis, & minus participant ipſum ipſum Deum, & cum oẽs participẽt finite, finitas hæc põt intendi, & remitti. Equidem Aquarius vtroq. memorato loco hanc Caiet. doctrinam acceptat, neſcio autem an ita, vt ego Caiet. acceperit.

Denique ex Auctore pr.p.q.12.art.1. ad quartum, videtur elici poſſe accõ- *Alius modus*
modata reſponſio propoſitæ difficultati, quam certe ſatis arduam ſemper indi- *ducimus ex D.*
caui, ait.n.quod creaturæ ad Deum non eſt proportio certæ habitudinis, vt eſt *Thom. ad eā-*
inter duas quantitates, (quam proportionem, mathematicã appellabat vir eru- *dem diſſicul-*
ditiſſimus noſtræ Familiæ, & noſtri temporis exponens præfatum art. in Bono- *tatem.*
nienſi Gymnaſio,) ſed eſt proportio dicens habitudinem effectus ad cauſam, (quę phyſica ab eodem nuncupabatur, & potentiæ ad actum, (quã metaphyſicam idem Doctor nominabat,) ſic iuxta hanc proportionem videtur dicere Auctor, non diſtare creatum intellectum à Deo in infinitum, aliàs non eſſet ibi ſolutum argumentũ, petebat enim eandem difficultatem in qua verſamur, vt.ſ.nequeat intellectus creatus videre Deum, qm̃ cognoſcentis ad cognitum aliqua debet eſſe proportio, qualis non eſt intellectus creati ad Deum, qm̃ inter hos eſt infinita diſtantia, & ex illa duplici, aut triplici habitudine confutatur argumentum, concedendo de priori habitudine, negando de poſteriorib. & tamen conſtat, quod intellectus, vt eſt effectus Dei, vt quædam potentia, diſtat adhuc in infinitũ à Deo, licet etiã quouis gloriæ lumine polleat, vt arguebat Durandus quarto Sent. diſt. 49.q.2. ſectiuncula 22. docemus tamen eſſe ali- Durandus.
quam proportionem, quoniam nimirum non conſideratur intellectus in ordine ad Deum, vt eſt ens, & vt formaliter eſt infinitus, ſed vt eſt obiectũ potentiæ intellectiuæ, ab ipſa anima finite attingibile, & varie participabile.

Vide quam apparens appareat argumentum, nam poteſt quis dicere hunc in modum. Intellectus quiſque beati, etiam Chriſti Redemptoris diſtat infinitum à Deo viſo, & omnes alij intellectus pari diſtantia diſtant, ergo nulla eſt differentia inter beatos, patet illatio, quoniã omnes æque in infinitum diſtãt, quod tamen eſt contra auctoritatem ſacræ ſcripturæ, & determinationem

Concilium Florent.

Concilij Florentini, in literis vnionis Eugenij Quarti verſus finem, vbi euidenter ſatis legimus imparia merita beatis in patria reſpondere, & pro meritorum diuerſitate, alium alio perfectius Deum videre, vt patet apud Scholaſticos Doctores in 4. diſtinct. illa 49. & apud eos, qui ſuper primã par. Auctoris ſcripſerunt art. 6. quæſt. 12. Quare argumento danda eſt ea reſponſio, quam dudum intendimus docere, ſaluari videlicet hanc varietatem diſtantiæ creaturarum relatione ad Deum, non quatenus infinitus eſt vt ſic, ſed quatenus ab ipſis creaturis eſt imitabilis, & participabilis, quæ participatio, & imitatio, vtpote finita patitur infinitam dixerim varietetem, ac multiplicitatem.

Epilogus ferè dictorum.

Et vno verbo, quæ omnia dixi fortaſſe colligam, ſi dixero, omnes creaturas, vt entia ſunt, diſtare in infinitum ab actu puro, & primo, at non ferè vt talia entia, non quia etiam vt talia entia non ſint adhuc a Deo in infinitum elõgata, ſed quoniam dum dico *talia*, exprimo hunc, & illum modum, quo, & quibus imitantur, & participant Deum, qui modi, quoniam finiti, ideo varietatẽ (vt dicebam) patiuntur; Et tu qui mea hæc legis noli ſpernere, niſi meliora pro argumenti confutatione habeas, quæ vbi in medium attuleris, ex animo audiam.

Ad poſteriorem dubitationem.

Ad ſecundam difficultatem reſpondeo, bene inter arguendum dici, quod non ſpectatur maior hæc approximatio in intelligentijs, ex eo quod in aliquibus ſit compoſitio materiæ, & formæ, quæ in alijs non ſit, vt efficaciter cõcludebatur, neque in compoſitione varia vt ſic eſſe, & eſſentiæ, quoniam tandem omnes in hac compoſitione conueniunt, ſed attenditur ex maiori, vel minori perfectione, adeo qđ dum dicitur in litera, intelligentiam primo propinquiorem habere plus de actu, & minus de potentia, nomine actus, nomine potẽtiæ, nihil aliud accipio, quam perfectum, & imperfectum, actum namque præſtantiorem potentia docet, & probat Ariſtoteles nono Diuinorum 19. & vnumquodque eatenus perfectum eſſe, quatenus eſt in actu, at vt in potentia numquam eſſe perfectum, cuiq. pro comperto eſt; Qđ verò nomine actus acceperit Auctor perfectionem, colligitur expreſſe ex eodem cap. ſequenti, vbi loquens de intelligẽtijs, ait eas differre ab inuicem in gradu perfectionis, ſecundum receſſum a potentialitate, & acceſſum ad actum purum, quare qđ hoc loco ait, intelligentias propinquiores, ibi dicit perfectiores, qm̃ certe ideo ſunt perfectiores, quoniam magis accedunt ad id, quod eſt perfectiſſimum, vt & ibi aliqua via adhuc declarabitur.

Ariſtotel.

Quidam dicendi modus.

Qđ ſi quis vellet dicere, ex eo capite poſſe aſſignari actum vere, & potẽtiam diuerſimode in intelligentijs, qm̃ cũ ſuperior ſit perfectior, ſe habebit vt actus comparatione ad inferiorẽ, & hæc erit in potentia ad perfectiones, quæ ſunt in illa, meminiſſe hic debet, eiuſmodi potẽtiã eſſe potius negatiui, quã priuatiui, nã intelligentia inferior nullo eſt priuata, qđ ad ſui optimã conſtitutionẽ requiratur; Accedit, hanc potentiam nõ realem, ſed logicam eſſe, non. n. apud Philoſophos datur receptio nouarum perfectionum in dies in ipſis intelligentijs; Et licet apud Theologos, & veritatem ſuperiores intelligentiæ illuminent inferiores, vt quæſt. vlt. capite ſuperiori contra Zabarellam dicebam, nouit attamen prudens Theologus, accidentales eſſe has perfectiones, & has potentias, actus accidentales reſpicere: Nos verò dum pronunciamus dari latitudinem in intelligentijs, ex varia ad primam approximatione, loquimur de actu, & potentia ſubſtantiali, de nobiliori ſcilicet, ac ſecundum ſe perfectiori natura.

Non placet.

Aegidius.

Dicamus ergo, intelligẽtias ſuperiores plus habere de actu, hoc eſt eſſe perfectiores; quam plane multiplicem perfectionem, ad quattuor capita digreſſione longa redigebat Aegidius Romanus quæſt. 8. de cognitione Angelorum, dicendo, intelligentias ſuperiores magis primò diſtare a ſenſibilibus, magis ſecundò appropinquare Deo, obtinere tertio eſſentiam ſimpliciorem, & quarto lu-

meb magis clarum poſſidere, ex quibus deinceps, vniuerſaliores, ac pauciores ſpecies in eiſdem locabat.

In litera verò minimè habita eſt mentio de eo, in quo conſtituta eſſet varietas hæc actualitatis, & perfectionis, quoniam ſubſtantiarū illarum eſſentiæ nos latent, vt eodem loco ſequentis capitis habetur, (parte videlicet quinta, & ſexta) atque earum differentiæ, quas tamen differentias in ipſis, ibi dicitur ſumi ex varia earum perfectione, & quæſtione illius cap. quarta videbimus, quam exilem de entibus his abſtractis teneamus notitiam: Meminit autem de anima intellectiua, & eius elongationem a puro actu manifeſtauit, quoniam hæc nobis non erat obſcura, cum longo interuallo diſtet eius actualitas, & ſubſiſtentia a ſubſiſtentia, & actualitate intelligentiarum, &c.

Circa eandem partem, dum legimus, qđ fieri non poſſet, vt inueniretur multitudo intelligentiarum, ſi nulla potentia in eis eſſet, notabat Caiet. veriſſimū eſſe hoc dictum, non.n. poteſt latitudo in illo inueniri, quod actu, & potentia caret, nam ſi aliqua ſint extrema, profectò nequeūt in ſe admittere latudinem, ſic enim eſſent, & non eſſent vltima, eſſent, qm̄ adeſt latitudo, & ex conſequēti magis, & minus, atque ideo non vltima, quapropter media opus eſt, vt adſint, quæ ſane vtriuſque extremi naturam participent, & ſic latitudo in eis appareat, quatenus variè à medijs participantur extrema. Caietanus.

Iam autem diximus, extrema hæc, de quibus nunc eſt ſermo, eſſe actum, & potentiam. Cum autem ipſas intelligentias, qm̄ intellectuales, actum habere conſtet, non cognoſceremus, quod alterum extremum in eis eſſet, potentia videlicet, niſi in anima noſtra potentiam cerneremus. Ideo Auerr. refertur in litera, qui tertio de Anima com. 5. dixit, ſi natura intellectus poſſibilis eſſet ignorata, nō poſſemus in ſubſtantijs ſeparatis inuenire multitudinē. Vnde breuiſſime ſic dicere potes, nō eſſet multitudo in abſtractis, niſi cōſtarēt ex actu, & potētia, nō ſciremus in illis adeſſe potētiā, niſi ſciretur nr̄a poſſibilis itellect⁹, ergo ignorata natura huius intellectus, neſciremus in ipſis multitudinē, &c. Auerroes.

Sed contra hanc Auctoris, & Commentatoris doctrinam moueo tres dubitationes, quarum duas priores habes hoc in loco à Caiet. alteram explicitè, alteram implicitè. Et prima ſit hæc. Tota ratio, qua mouentur hi auctores celebratiſſimi, vt aſſerant, ignorato intellectu poſſibili, nos nulla via poſſe ſcire multitudinem in abſtractis eſt, quoniam intellectus poſſibilis eſt potentia, & ſic venimus in cognitionē, quod potētia ſit in ipſis, at hæc ratio nulla apparet, ergo &c. probatur minor, qm̄ naturas ſenſibiles intuemur oēs pmixtas ex actu, & potētia, quare ex hac potētia in eis reperta valebimus colligere & potētiā in abſtractis, & ita nō apparet neceſſaria notitia intellectus poſſibilis, non.n. eſt maior rō, cur potētia huius faciat nos cognoſcere potētiā abſtractorū, & id nō efficiat potētia rerū harū ſenſibiliū, cū potiſſimū ex effectibus veniamus in cognitionē cauſarū, & ex ſenſibilib. noſtra quæuis cognitio ducat originem. *Prior difficultas.*

Secundo, Ariſtot. 12. Diuinor. 43. & 48. colligit multitudinem, ac pluralitatem intelligentiarū ex pluralitate orbium, nam vnicuique tribuit intelligentiam motricē & nullā ibi mentionem hēt de actu, & potentia, ex quo nedum non videtur neceſſaria potentia intellectus poſſibilis ad hanc multitudinē colligendam, ſed neq. vlla abſolute potentia, quæcumq. illa fuerit, &c. *Secunda.* Ariſtotel.

Tertio dubito ipſe, Aut potentia illa, quæ inuenitur in intellectu poſſibili, inuenitur etiam in intelligentijs, aut non? primum nō eſt dicendū, tunc enim anima foret intelligentia verè, ac propriè, cuius oppoſitum docui, & quæſt. vltima ad præcedens: & ſub initio obſeruationum ad præſens caput, & prætérea, non traderet de ea peculiariter Auctor hac in parte, quod in tantum efficitur *Tertia.*

citur materialibus rebus psopinqua, vt res materialis trahatur ad ſui eſſe participationem, iam.n.hoc omnibus intelligentijs conueniret, ac demum intelligentiæ eſſent puræ potentiæ in genere intelligibili, quæ omnia per abſurda ſunt, ergo ſecundum, quomodo ergo ex potentia poſſibilis intellectus venimus in cognitionem potentiæ, quæ locum habet in intelligentiis?

Primum dictum Ianduni. Ioannes Iandunus quæſt.9. ſuper tertium de Anima, vbi nonnulla huic negotio accommodata adduxit, duo dicit, primum eſt, quod ſi non eſſet poſſibilis intellectus, non eſſet multitudo in ſubſtantiis ſeparatis, hoc probat, quoniam ſubſtantiæ abſtractæ nequeunt eſſe multæ, & diuerſæ ſecundum ſpeciem, niſi inter ipſas vna poſſet eſſe perfectior altera, nam quæ ſunt eadem ſpecie, ſunt eadem in perfectione, ſubſumit, quod vna earum non poſſet eſſe perfectior altera, niſi eſſet inter eas aliqua, quæ eſſent minime perfecta, cum nequeat in vllo genere eſſe aliquid perfectius, niſi in ordine ad aliquod perfectiſſimum, neque quid imperfectius, niſi in ordine ad imperfectiſſimum, poſſibilis autem intellectus eſt minima, & imperfectiſſima ſubſtantiarum ſeparatarum, ergo nō poſſent intelligentiæ eſſe multæ, ſi non eſſet intellectus poſſibilis, quoniam nequeunt eſſe multæ, niſi ſecundum diuerſitatem ſpecificam.

Secundum. Secundũ, quod profert eſt hanc multitudinem non poſſe perfecte intelligi abſq. cognitione eiuſdẽ intellectus poſſibilis, quod probat eadẽ via, nequit.n. multitudo hæc exacte in eis intelligi, niſi cognoſcatur vna eſſe min⁹, ac magis nobilis, quã alia, nõ põt autẽ hoc ſciri, niſi ſciatur adeſſe in eis aliqua minime pfecta, quæ vtiq. eſt intellectus poſſibilis; & ſubdit grauis philoſophus inter Auerroiſtas ferme princeps, qđ in hac declarationis ordinatione gaudebat ei⁹ animus cũ laude Dei qm à nullo doctore extrinſeco exiſtẽte, nec ſonante, nec ſcriptura eã ſuſcepit, ſed à vero doctore, qui mentẽ illuminat, & veritatẽ oſtẽdit, & ait, qđ ſi hæc declaratio nõ ſit cõpleta, erit alijs principiũ perſcrutandi.

Diſcurſus Suſſani. Seſſanus Collectaneis ad quintum 3. de Anima triplici via oſtendit, quomodo dictum hoc ſit verũ, & prior eſt, quoniã niſi cognoſceremus hoc genus hic, intellectum.ſ.poſſibilem, non ſciremus infimum in abſtractis, & ſi non infimũ, neq. maximum, & quando neutrum horum, neq. media, &c. ſecundo, quoniam ſi neſciremus hoc genus animæ, non ſciremus compoſitionem in ſeparatis, quare non ſciremus eas differre ſpecie, aut numero, & ſic ignoraretur multitudo; tertio, & vltimo, quoniam dum neſcitur de aliquo indiuiduo alicuius ſpeciei analogæ, vel vniuocæ, ignoratur de quolibet illius, at intellectus poſſibilis eſt eiuſdem ſpeciei, ſaltem analogicæ cum intelligentiis, quare ſi in ipſo non ſciremus compoſitionem, neque in alijs ſuæ ſpeciei, &c.

Contra primum dictum Ianduni. Ptimum dictum Ianduni nullam veritatem, ſed omnem falſitatem continet, quid.n.falſius, quã dicere, ab intellectu poſſibili ita in eſſe pendere ſubſtãtias abſtractas, quod ſi auferretur, & non eſſet ille, auferrentur, & non eſſent iſtæ? An non ſunt entia omnino æterna, & penitus, ac ſimpliciter neceſſaria, potiſſimũ apud philoſophos, à nullo alio dependentia, quã à primo ente? Quomodo igitur ita pendent ab intellectu poſſibili, vt hoc ſublato, tollerẽtur ipſæ? An nõ docet ipſe ibidẽ, qđ multitudo ſubſtantiarũ ſeparatarum eſt quodammodo cauſa finalis intellectus poſſibilis, gratia cuius aliquo modo eſt ipſe intellectus poſſibilis? Quomodo igitur tantopere ab ipſo intellectu poſſunt pendere? Neque põt quis dicere, hunc intellectum eſſe cauſam materialem ſeparatorũ entium, neq. enim quis imaginabitur, quomodo vel diſponat ad eſſe eorum, vel ſit ipſorum pars, vel quid aliud, quod ſpectet ad cauſæ materialis conditiones.

Auerroes. Sed neque Auerr. hoc voluit, nam antequam proferat, quod intellectu poſſibili ignorato, non poſſemus intelligere multitudinem in abſtractis, dixerat,

quod

quod in omni intelligentia abſtracta, quæ intelligit aliud, neceſſe eſt, quod ſit aliquid ſimile formæ, & aliquid ſimile materiæ, & mox ſubdit, ſi hoc non eſſet, non eſſet multitudo in formis abſtractis, vnde non ait, ſi non eſſet intellectus poſſibilis ſed ſi in ipſis non eſſet quid ſimile formæ, & quid ſimile materiæ, hoc eſt, actus, & potentia, quod veriſſimum eſt.

Denique, cum valde elongata ſit natura poſſibilis intellectus à natura illarũ mentium, adeo vt non niſi voce cõi valde poſſit vocari intelligentia, & ſub earum ſerie quam remotiſſime contineri, fictitia prorſus eſt tanta earum ab ipſo dependentia. Neque eſt cur quis dicat, Iandunum non accepiſſe primum illud dictũ ſuũ de vero eſſe reali, ſed de aliquo alio, puta cognitio, nã clare diſtinxit eſſa cõtra cognoſci, & primo hoc dicto protulit depẽdentia quo ad eſſe, eamq. probare conatus eſt. In ſecũdo aũt de cognitione locutus eſt. Motiuũ vero ſuũ nihil cõcludit, quãdoquid. cõcedo, nõ poſſe in intelligẽtijs adeſſe multitudinẽ, niſi aliqua earũ ſit minime pfecta; at qñ dicitur, hæc intelligẽtia imperfecti ſima, vel infima, eſſe intellectus poſſibilis, ſeu aĩa, dico primo, qđ reuera ita eſt, nomine intelligentiæ appellando ſubſtantiã quacumq. intelligentã, attamen ſi nõ foret hæc intelligẽtia, nõ ob id ſequitur, qđ non eſſent illæ, qm̃ tunc infima, & imperfectiſſima eſſet vltima in vero genere ipſarũ, nã illa elongatior alijs eſſet ab actu puro, & primo, ceu de facto eſt, Dico deinde, qđ abſq. intellectu poſſibili datur, & vltima, & infima iter intelligẽtias, lõgius ab actu illo primo recedẽs, q̃ recedãt aĩæ, & in rigore loquentib. nõ eſt locãdus intellectus poſſibilis in ſerie intelligentiarũ, qm̃ multa tribuuntur intelligentiis, quæ nequeunt vere, ac ꝓpriè enunciari de poſſibili intellectu, & e cõtra, & iã Theologi oẽs, intelligentiarũ, & mentiũ ſubſiſtentiũ, claſſes varias in Angelis terminãt quos, vltimas. & infimas intelligentias dicunt, aĩam humanã ab intelligentiis omnib. condiuidentes. Et vide ſi placet Albert magnũ pri. p. ſummæ de quattuor Coæuis, q. 1. de natura angelica art. 24. & 25. varias differẽtias docte adducentẽ, tum ex Philoſophia, tum ex Theologia inter naturã intelligentiarum, & animæ, vbi[c]. 24. inquit, aĩam, & angelũ non habere conuenientiã propinquã, tamquã ea, quæ ſunt eiuſdẽ generis, ſed remotã, & Auctor 1. p. q. 75. ar. 7. definit, nõ eſſe vnius ſpeciei angelũ, & aĩmam, quamuis cõueniant in intellectualitate, qm̃ hæc indeterminata eſt, & cõis ad multos intellectualitatis gradus, velut ſenſibile ad multos gradus in eſſe ſenſibili, vt ibi ad ſecundum docet.

Soluitur Ianduni ratio.

Alb. magn.

D.Thom.

Sed & cum eo loquentes, qui auctor eſt argumenti, & omnino philoſophũ in hoc agens, nonne collegit Ariſtot. 12. Diuinor. 44. numerũ intelligentiarum ex numero orbium, vt ſecundo argumento dicebatur, & earundem nobilitatem, ex ſphærarum graduatione tradebat, nulla mentione habita de noſtro intellectu? Vnde certe vltimam, & minus perfectam intelligentiam, eam eſſe voluit, quæ vltimum orbem mouet.

Ariſtotel.

Hoc igitur admiſſo, quod ſi debeat eſſe multitudo in intelligentiis, oporteat poſtremam, & infimam adeſſe, nulla poſtea eſt hæc conſecutio, ergo hæc poſtrema eſt intellectus poſſibilis. Rurſus falſum eſt, quod non poſſit eſſe quid imperfectius, niſi in ordine ad imperfectiſſimum, quoniam imperfecta, & deficientia non menſurantur ex acceſſu ad aliquid imperfectum, ſed ex receſſu à perfecto, vt dicam ſexta parte literæ cap. ſequentis.

Neque confugiat quis dicens, nos non cognoſcere intelligentias, niſi agnoſcatur natura intellectus poſſibilis, hoc enim nihil modo ad rem facit, vbi primum Ianduni dictum examinatur, ac reiicitur, in quo non de cognitione, ſed de eſſe intelligentiarum loquitur, &c.

Secundum eius dictum mihi placet, & eo gratius eſt, quoniam ſemper

dum

Ioſſerrius diſum. landu ut probatur.

dum ait, & probat, nos non poſſe cognoſcere multitudinem in intelligentijs, niſi agnoſcatur natura poſſibilis intellectus, loquitur ſemper de perfecta, & completa notitia. Quapropter & verba Auerrois, quæ examinamus, & quæ in litera allata ſunt, ipſe ſic accipio, vt intelligantur de cognitione omnino perfecta, & numeris omnibus abſoluta, addo, & nobis faciliori.

Vnde meam ſententiam in hoc proferens dico, quod aliud eſt loqui de hac potentia, aliud de potentia abſolute, quare ſi potentia abſolute nõ eſſet in intelligentijs, profecto non eſſet multitudo, & ex conſequenti, à nobis non ſciretur, at ſi hæc, & illa potentia non eſſet, nego quod non cognoſcerentur, & quod non eſſent, nã ſi ex negatione cuiuſuis potentiæ, negaretur multitudo in intelligentijs, ex negatione materiæ, quæ ſola eſt vera potentia, quam ſcimus non habere in eis locum, poſſet earum multitudo negari, quod eſt ſtultum.

Rurſus dico, quod aliud eſt, hoc non eſſe, & hoc non cognoſci, vt patet, multa enim ſunt, quorum notitiam non tenemus.

Ex his dico, quod ſi nullla potentia foret in intelligentijs, certe non eſſet in eis (vt dicebam) multitudo, vt iã probatum eſt. Addo, quod ſi non eſſet potentia intellectus poſſibilis, adhuc tamen in ipſis eſſet multitudo, & hoc etiã probaui: Tertio affirmo, quod ſi natura poſſibilis intellectus à nobis ignoraretur, adhuc tamen aliqua via multitudinem in ipſis agnoſceremus: Denique profero, quod ſi ignoraretur huius intellectus natura, nec perfecte, nec facile intelligentiarum multitudinem perſpectam haberemus.

Sic ò Thomiſta conſidera quid dicatur in litera: Habes .n. quod eſſet impoſſibile multitudinem in intelligentiis inuenire, ſi nulla potentia in eis eſſet, qđ eſt primum dictum meum: & conſidera ly *nulla potentia*, videtur enim inſinuari, qđ ſecundo dixi, & quod præmiſi, vt ſcilicet non ex negatione huius, vel illius, ſed cuiuſuis potentiæ abſolute, negetur multitudo in ipſis: Subditur deinde dictum Auerr. quippe quod vt dicebã, vel de cõpleta, vel de nobis facili cognitione accipio, nam certe ſublata ẽt intellectus huius cognitione, cum ex veræ philoſophiæ principiis ſciamus, intelligentias omnes ſpecie ab inuicem differre, vt quarta huius capitis quæſt. videbimus, & non ſit poſſibile, vt quæ differũt ſpecie, nõ differãt ẽt in pfectione, ex differẽtia earũ ſpecifica pfectũ, & impfectũ in ipſis cognoſceremus ac ſubinde potentiam, & multitudinem.

Quomodo Auerrois verba accipiantur.

Caietanus.

Vel dicas cum Caiet. hoc loco, dum reſpondet ad difficultatem, quã ſecundo loco adduxi, quod intelligentiæ poſſunt conſiderari, & vt intelligentiæ, & ſub aliqua alia ratione, vt nimirum motrices orbium, vt cauſæ quorundam effectuũ, &c. Licet itaque ignorata natura poſſibili intellectus, ex aliis viis, puta motus, & aliorum effectuũ ſciremus multitudinẽ intelligentiarũ, vt cauſæ, vt motrices ſunt, non tñ vt intelligentiæ formaliter ſunt, ad hoc .n. exigitur natura intellectus poſſibilis, qui eſt pura potentia in ſerie intelligibilium. Neque turberis, qđ idem ſubiecto ſit intelligentia, vt intelligentia, & vt cauſa, & vt mouens orbem, ſufficit .n. ratio formalis variorum prædicatorum: nam & ex his effectibus via. ſ. motus, gubernationis, prouidentiæ, & id genus, agnoſco Deũ vnum, non tñ Deũ trinũ, & nihilominus idem eſt Deus vnus. & trinus.

Alium ſenſum verborũ Auerrois, & D. Tho.

Vel dicas tertio loco, quod Auerr. & Auctor nolunt dicere, quod ignorata natura poſſibilis intellectus, ignoraretur multitudo in intelligentijs, ſed quod ſi cerneretur naturã poſſibilis intellectus, & eum non deprehenderemus eſſe ſic in pura potentia, atque ideo imperfectiſſimum in genere intelligibilium, vel intelligentium, tunc ignoraremus in eis multitudinem, qm̃ ſuppoſito quod intellectus iſte vltimum locum teneat in intellectualibus ſubſtantijs, ſi hanc potentiam in eo non cerneremus, non auderemus potentiã in intelligentiis lo-

care,vt pote illo multo perfectioribus,adeo vt ly *ignorare intellectum hunc* , non
dicat puram negationem,ſed contrarium ſcientiæ & cognitionis illi,quam mo
do de ipſo intellectu habemus. Vel,& in idem redit, hæc ignoratio non cadat
ſuper eſſe,vel an eſt intellectus,ſed ſuper eius naturam , & quid eſt , ſuppoſita
eiuſdem quæſtione,an eſt; Et erit ſenſus, ſi teneremus naturā intellectus iſtius,
eumque non cerneremus eſſe hoc modo in potentia,ſiue vt loquitur Auerr.eſ-
ſe hoc genus entium , vt diuidatur in aliquid ſimile formæ & in aliquid ſimile
materiæ,(ecce actum,& potentiam)ſed intueremur actum ſine admixtione po
tentiæ,non cognoſceremus multitudinem abſtractorum , quoniam multo mi-
nus poſſet in illis habere locum potentia.

Declarato igitur ſenſu propoſitionis Auerroicæ in litera allegatæ , ſupereſt
obiectis in contrarium reſpondere , illud facile præmittendo , quod tota hæc
doctrina de intelligentiarum multitudine ex natura poſſibilis intellectus, quo
ad cognoſci pendente,accipienda eſt via naturali,& pure philoſophice , quan-
doquidem ex ſcriptnrarum reuelatione , & ex ſacris oraculis theologice earū
multitudo,eademq. prope innumerabilis nobis aliunde innoteſcit.

Ad primum itaque facilis eſt ſolutio,& innuitur in hac parte à Caieta& *Occurritur dubio priori.*
elicitur ex Auerr.tertio de Anima 14.& ex 8. parte huius literæ, vt ſcilicet di-
catur,nullatenus potentiam,quæ eſt in his materialibus,& ſenſibilibus condu-
cere ad cognitionem potentiæ in ſimplicibus , & immaterialibus, nam dicitur
æquiuoce potentia de illa ſenſibilium,& de illa intelllectualium, quemadmo-
dum,& perfectio,& receptio,nullum autem æquiuocum ducit in cognitionem
alterius æquiuoci,neque enim ex cane marino vt ſic agnoſco canem cœleſtē,
quare falſum inuoluit argumentum,dum dicitur,non eſſe maior ratio de potē-
tia intellectus poſſibilis, & de potentia horum materialium ad intelligentiarū
multitudinem ſubindicandam, nam tandem intellectus noſter eſt in genere in-
telligib.lium,& intellectualium , ratione cuius ex quadam analogia conuenit
cum intelligentijs,quod nequit dici de rebus materialibus,&c.

At contra facilem hanc ſolutionem,dubium non facile mihi occurrit, nam D.Thom.
Auctor prima par.q.13.art.5.aperte docet,& probat,quod nomina,quæ dicū-
tur de Deo,& de creaturis,non dicuntur æquiuoce,quoniam tunc ex creatu-
ris nihil poſſet cognoſci de Deo,neque demonſtrari, ſed æquiuocationis falla-
cia ſemper incideret. Tunc arguo ſic,Maior eſt diſtantia inter creaturas , &
Deum,quam inter hæc ſenſibilia, & intelligentias alias à prima , nam tandem
hæc omnia continentur ſub ente creato, ſed nomina quæ dicuntur de Deo , &
de creaturis,non dicuntur æquiuoce,ſed analogice, vt patet ex inducta aucto-
ritate,ergo hoc nomen *potentia* non dicetur æquiuoce de his materialibus , & Auerroes.
de intelligentijs. Confirmatur, quoniā idem Auerr. comm. 36. eiuſdem tertij
de Anima inquit quod hoc nomen *quidditas* non dicitur de materialibus , &
de abſtractis pure vniuoce,nec pure æquiuoce,ſed multipliciter,quod eſt,ana-
logice. Si dicatur,doctrinam adductam ex Auerroe, & Auctore pro argumenti
confutatione,non intelligi , vt hoc nomen *potentia* , dicatur pure æquiuoce de
materialibus,& de immaterialibus,ſed analogice , duo obſtant alterum , quod
vterque expreſſe dicit , quod æquiuoce, alterum, quod magis vrget , quoniam
tunc ex potentia in his materialibus poſſemus cognoſcere potentiam in im-
materialibus,velut ex nominibus analogice Deo , & creaturis communibus ,
quædam ex iſtis de illis agnoſcimus,vnde non erit vera propoſitio circa quam
immoramur,quod ignorata natura poſſibilis intellectus,&c.

Ad hoc dico , negari non poſſe , quin dentur nomi na communia non pure
æquiuoce,ſed ex analogia his materialibus,& immaterialibus,hoc enim & au

ctoritas

ctoritas inducta, & ratio conuincit, nam tunc per hæc nomina nihil ex his ſenſibilibus poſſemus naturaliter de immaterialibus cognoſcere, & cum noſtra omnis cognitio ex his ſenſibilibus proficiſcatur, tunc nihil abſolute cognoſceretur formaliter loquendo, ex vi ſcilicet nominum æquiuoce dictorum.

Quotuplex entium immaterialium conſideratio. Dico deinde, quod hæc propoſitio: Nomina quæ dicuntur de ſenſibilibus, & immaterialibus, dicuntur analogice, eſt indefinita, & non vniuerſalis, ſtat.n. vt quædam nomina dicantur pure æquiuoce, cuiuſmodi ſunt illa ab Auctore, & Auerroe relata, materia ſcilicet, forma, potentia, receptio, &c.

Pro quo nota, quod immaterialia, & intelligentiæ dupliciter poſſunt conſiderari, primo vt entia, vt ſubſtantiæ, vt actus, vt mouentes, & denīq. ſub omni conſideratione, excepta natura intellectuali vt ſic, ſecundo, vt formaliter ſunt naturæ intelligentes; primo modo nihil prohibet omnia nomina eſſe ipſis, & his ſenſibilibus analoga, ſecundo modo pure æquiuoce dicuntur; Cauſam aũt huius diuerſitatis, eam imaginor, quoniam ī rerum vniuerſitate duos præcipue locamus ordines, alterum ſenſibilium, alterum intelligibilium, vt colligis

Auerroes. Caietanus. ex eodem Auerroes commento illo 5. illius 3. & clare habes apud Caiet. prima parte queſt. 87. art. 1. & quæ conſequuntur ordinem ſenſibilium vt ſic, ſunt alterius penitus rationis ab iis, quæ ordinem intelligibilium vt ſic conſequuntur, ceu eſſe ex forma, & materia, recipere, pati, vt habes ab eodem Cōmentatore com. illo 14. Hinc dum res ſenſibilis fit actu per intellectum agentem intelligibilis, transferri dicitur ab ipſomet Auerr. com. 18. eiuſdem libri de ordine in ordinem, non ponuntur aũt duo ordines materialium, & immaterialium, velut ſunt entia, ſubſtantiæ, &c. nam in his vt ſic conueniunt.

Concedo igitur, quod velut ex multis nominibus, quæ cōmunia ſunt materialibus, & immaterialibus, multa ex ſenſibilibus, ad immaterialia progrediēdo cognoſcimus, ita ex potentia in illis inuenta, potentiā in his cognoſcere aliqua via poſſibile erit, at non potentiam, quæ ſequatur immaterialia, vt intelligentia ſunt; Sic poterit colligi multitudo intelligentiarum, vt entia, vt ſubſtantiæ ſunt, at non vt intelligentiæ ſunt formaliter, cum ratio potētiæ in ſenſibilibus, ſit alia prorſus à ratione potentiæ in immaterialibus, & ſint duo ordines penitus diſparati. Conſtat autem, nos loqui de potentia ſenſibilium vt ſic, & de receptione, paſſione, &c. dum dicimus, æquiuoce dici, & inueniri in abſtractis, Vnde octaua parte huius literæ dicebatur, omnia huiuſmodi, quæ rōne materiæ (ecce in quo vt ſic diſcriminatur ordo ſenſibilium ab illo intelligibilium,) videntur conuenire ſenſibilibus, æquiuoce conueniunt ſubſtantiis intellectualibus, & corporeis. Rurſus, propoſitio Auctoris ex pr. par. allegata includit in nominibus creaturarum nomina quoq. intellectus, ſic nil mirū, ſi ex creatis rebus cognoſcatur Deus intelligens, & reliquæ intelligentiæ, nam in creaturarum nominib. includitur, & potiſſimū anima nr̄a, & intellectus noſter, quare tūc non eſt tranſitus ab oī dine ſēſibili ad immateriale, ceu cōtingit dum à ſēſibilib. vt ſic, ꝓceditur ad imateriala, & intellectuales naturas vt ſic.

Diluitur ſecundum argumentum. Et dictis patet reſponſio ad ſecundum dubium, q̄m ex numero motuū colligit Ariſt. numerum intelligentiarum, vt motrices ſunt orbium, non vt formaliter intelligentiæ ſunt, vt habes hoc loco à Caiet. Vel dicas, inueſtigationem illā mouentiū ſubſtantiarū in 12. Diuinorum procedere præſuppoſita notitia poſſibilis intellectus, habita tertio de Anima, vnde Auer. com. illo 5. frequenter allegato dicebat, qđ ſcire de aīa neceſſariū eſt ad ſcientiā pr. Philoſophiæ.

Ad tertium dic facile, potentiā intellectus poſſibilis eſſe eiuſdē generis cum potentia intelligentiarum, eſt.n. intelligibilis in potentia, vt infra genus intelligibilium contenta, & dum actu eſt intelligibilis, nō transfertur de ordine in

ordi-

ordinem, vt dicebatur de ſenſibilibus, ſic ex illa deuenimus in cognitione potentiæ, quæ eſt in intelligentijs, quæ vero in argumento adducuntur de iis, quæ deberent eſſe communia animæ, & intelligentiis, procedunt, ac ſi diceremus, animam eſſe eiuſdem ordinis, ac generis omnino vniuoci cum illis, quod non dicimus, quare nihil apparentiæ habent, quæ concluduntur, &c.

Ex his conſpicuum eſſe pōt, quomodo vera, & non vera ſint, quæ Sueſſanus dicebat; nam cum non loquatur de eſſe, ſed de cognitione intelligentiarum, propius ad veritatem acceſſit, quomodo tamen etiam ad cognitionem ſit, & non ſit neceſſaria poſſibilis intellectus notitia, iam explicatum fuit.

Elucere quin etiam pōt, quomodo verum ſit, quod in litera dicitur, res videlicet materialis trahi ad participandum eſſe animæ noſtræ, dum.n. coniungitur vltimæ formæ intelligibilis claſſis, patet materia transferri de ordine in ordinem, non quidem in eo ſenſu, vt ex ſenſibili fiat intelligibilis, ſed q̄m ex ſenſibilium ordine trahitur, & eleuatur ad participandum eſſe ſubſtantiæ, quæ eſt in ſerie intelligibilium, ſic ſupremum infimi attingit infimum ſupremi, iuxta celebre dictum magni Areopagitæ, nam corpus humanum, quod primam tenet ſedem in ordine ſenſibilium, qui eſt infimus, attingit infimum ſupremi, eſſe ſ. animæ humanæ, cuius vltima eſt ſedes in ordine intelligibilium, qui eſt ſupremus, vt habes in præſenti à Caiet. & ab Auctore ſecundo cont. Gent. 68. vbi & intellectualis anima dicitur quidam orizon, & confinium corporeorum, & incorporeorum, cum ſit & incorporea, & corporis forma. D.Dionyſ. Caietanus, D.Tho.

Circa eandem partem literæ, dum de anima intellectiua dicitur, q͛ ex ipſa, & corpore emergit vnum eſſe in vno compoſito, quod eſſe prout eſt animæ, non eſt dependens a corpore, multa habes hoc in loco à Caiet. & argumenta Scoti 4. ſent. diſt. 43. q. 1. vbi quærit, num reſurrectio generalis hominū ſit futura, & in quolib. quæſt. 9. vbi inquirit nū poſſit Deus facere angelū informare materiā, cōtra doctrinā de vno, & eodem eſſe corporis, & animę plene ac docte cōfutata, velut ēt p.p.q.76 art. 1. q͛ ipſum fecit Ferratien. 2. cont. Gent. c. illo 68. & nouiſſime Banneſ. eodem loco p.p. Quare ne in re facili ſatis, & plene examinata plus iuſto immoremur quædā aduertes, ex quibus & veritatem hac parte literæ traditam noſces & argumenta in contrarium confutabis. Scotus. Ferrarien. Bannes.

Hinc ſcias, quod cum duplex ſit eſſe, alterum ſignificans eſſentiam rei, q͛ dicitur ſpecificum, & quidditatiuum, in quo ſenſu dicitur definitio ſignificare eſſe rei, alterum quod actualem rei exiſtentiam deſignat, & illud eſſe, quo res eſt extra cauſas ſuas, à quo in omni re creata definitio abſtrahit, vtrumq. eſſe conuenit humanæ aiæ dum eſt in corpore, cū & exiſtat, & ſit pars quidditatis ſpecificæ hoc eſt compoſiti illius, cuius eſt forma, at vtrumq. dicitur, & animæ & compoſiti, ſed varia rōne, quoniam animæ vt formæ, vt principij, vt partis, vt quo, compoſiti vero, vt proprij ſubiecti, vt totius, & vt quod. Sed tum eſſe ſpecificum, tum exiſtentiæ pendet ab anima, & non eſt ipſius cōpoſiti, niſi quatenus illud recipit ab ipſa, ad differentiam compoſitorum illorum materialiū, quorum formæ ſunt materiales & è gremio materiæ in quo confuſe, & diſtincte manebant, eductæ ad actum, ex vi tranſmutationis, & agentis naturalis, in quibus eſſe non ita manat à forma, vt primo, & per ſe conueniat ipſi, ſed primo conuenit compoſito ex materia, & forma, nam perfectiorem gradum tenet in materiali natura quam teneat forma, quæ eſt eiuſdem ordinis. *Quomodo eſſe ſpecificum, & exiſtentię cōueniat animæ noſtræ, & quomodo ſuppoſito.*

Hinc cum vtrumq. eſſe pendeat ab anima humana, & primo illi, quam compoſito conueniat (prius enim vero prioritate naturæ aia intellectiua creatur, q̄ corpori vniatur, & eadē prioritate eſt prius terminus creationis, q̄ generationis, vnde in illo priori ſortitur eſſe) deſtructo cōpoſito, nō deſtruitur eſſe aiæ,

 ſed

ſed ceſſando ipſa anima cõicare illud corpori, retrahit illud ad ſe, vt pote ſubſ. atq. in illo ſubſiſtit, & ſubſiſtentia completa quo ad eſſe exiſtentiæ, incõpleta aũt quo ad eſſe ſpecificũ, & eſſentiæ, qm̃ ipſa anima eſſẽtialiter eſt pars, & hæc à toto ſeparata, nequit vmquam vt ſic dici, vel eſſe quid in ſpecie completum.

Nota deinde, quod qm̃ vario modo, & anima, & homo obtinent duplex hoc eſſe, eapropter non idem indicium eſt de ipſis abſolute proferendum, qm̃ enim anima eſt cauſa vtriuſque eſſe, & primo ſibi, tamquam proprio, & completo principio conueniunt, & ab ipſa homini cõicantur, ideo ſub hac rõne anima eſt perfectior; quoniã vero homo obtinet vtrumq. eſſe, vt proprium ipſorum ſubiectum, ac ſuppoſitum, & vt quod, & eſt quid completum in ſpecie, ideo iuxta hanc conſiderationem, homo eſt perfectior anima, ſic bene inquit hoc

Caietanus. loco Caiet. quod in hoc ſe habent homo, & anima, vt excedens, & exceſſum; Num vero abſolute, ac ſimpliciter forma ſit nobilior compoſito, vel res è cõtra ſe habeat, nihil de hoc in præſentia, cum nihil ad rem faciat.

Vide tertio, quod qm̃ nos ponimus vnicam ſolum formam ſubſtantialem in homine, animam .ſ. intellectiuam, vt videbimus cap vltimo huius libri quæſt. 2.3. & 4 idcirco animæ, & hominis nequit aſſignari niſi vnicum, & idem eſſe, qm̃ ab vna forma, vnũ tantummodo prouenit eſſe, quippe quod eſt vario modo & animæ & hominis vt dicebam, ſic cõpoſitum, & homo nõ hẽt aliud eſſe exiſtentiæ ab eſſe animæ, ſed vnicum, & idem eſſe eſt vtriuſq. vt dicitur in litera, Et quamuis omne, qđ eſt, debeat habere eſſe proprium, hoc eſt, non extraneum, cum nihil ſit formaliter per eſſe a ſe ſeparatum, nõ tñ oportet, quod omne habeat eſſe proprium, ita vt non commune, hoc .n. modo nulla pars habe eſſe propriũ; Ita homo hẽt eſſe proprium, commune tamen cum anima.

Quomodo omne quod eſt, habeat eſſe proprium.

Cumque hoc eſſe ſit, & animæ & compoſiti varia rõne, vt patuit, hinc diuerſa de eo proferri poſſunt, adeo vt quatenus eſt animæ, numquam corrumpatur, quatenus vero cõmpoſiti, deperdatur in morte hominis, deſinit .n. tunc eſſe illud informare compoſitum, & perit non abſolute, non quatenus eſt aiæ, ſed quatenus erat cõpoſiti. Sic docte legis in litera, hoc eſſe prout eſt animæ, non eſſe dependens à corpore, non legis abſolute, ſed *prout eſt animæ*, nam prout eſt corporis, hoc eſt, ſecundum quod illud informat, ab ipſo pendet, adeo vt

Caietanus. corpore corrupto, corrumpatur, prout eſt eius, ut enim ait Caiet. reſpondens hoc loco ad quintum, nullius rei eſſe actuale manet, vt huius eſt, quando hoc

Plato. cuius eſt non inuenitur, nullus aũt ignorat, quod ſi non perit eſſe, vt eſt animæ nulla ſit hæc conſecutio, ergo non corrumpitur homo, non .n. homo aſt anima ſolum. ut falſo uolebat Plato in primo Alcibiade, & innuebat duodecimo, & vltimo de Legibus, ſed eſt reſultans quid ex corpore, & aia. Rurſus neminem latet, friuolum eſſe hanc argumentationẽ, ſi quis dicat, Corrumpitur hoc eſſe, ut eſſe hominis ergo abſolute, & ut eſt animæ corrũpitur, licet ualeret è contra, ſi uidelicet corrũperetur ex impoſſibili eſſe illud vt eſt animæ, corrumperetur quoq. ut eſt hominis, & abſolute, ſic in litera habes, non trahi animam ad participandum eſſe materiæ, ſed materiam trahi ad participandum eſſe aiæ, hinc dum ceſſat corpus, non perit illud eſſe ut ſic, ſed quatenus participatum à corpore, ſed ceſſat corpus ab illa eſſe remanentis participatione.

Quale eſſe in morte hominis deperdatur.

De eſſe uero eſsẽtiæ loquẽtes, dicimus, aliud eſſe habere cõpoſitũ, aliud animã, unde in morte hominis corrũpitur oĩno illud eſſe quidditatiuũ, ac ſpecificũ, prout ſpecificũ, & nõ ineſt aiæ ſeparatæ, niſi tanq̃ principiu, & parti, ſic .n. cũ dicitur aia deſtructo corpore nõ ſubſiſtere tãq̃ quid in ſpecie cõpletũ, id ad eſſe ſpecificũ referendũ eſt, nam totum exiſtentiæ eſſe obtinet ſeparata, quod tñ in ſpecie eſt incompletũ, vtpote non ſpecies, ſed ſpeciei pars exiſtens.

Ex his quarto contemplaberis, longe perfectiorem ſtatū habere animam in corpore, quā ſeparatam (loquendo ſemper de ipſa, quo ad eſſe naturale, & in ſtatu naturali, ne admiſceatur ſermo de eadē, vt beata eſt, vt Deo fruitur, &c.) cum.n.eſſentialiter ſit pars, profecto nobiliori eſſe gaudet cōiuncta ſuo toti, quam ab eo ſeparata, quamuis etenim non ſit de numero illarum partium, quæ à toto ſeparatæ pereant, & æquiuoce dicuntur partes, de quibus erat ſermo Ariſt.7.Diuin. 35. quandoquidē hæc, & eiuſmodi intelliguntur de partibus il- lis, quæ in eſſe dependent à toto, cum tantum abſit, vt anima pendeat in eſſe à toto, quod totū ab illa pendeat, nullus attamen ſanæ mentis negabit, ipſam p- ſtantius eſſe habere dum eſt coniuncta, ſuo toti, quam dum ab illo eſt ſemota; nā coniuncta, eſt in eſſe ſpecifico cōpleto, ad qđ eſſentialiter ordinatur, quod- que ſemper intuetur: aliàs natura non cōponeret, & coniungeret ob melius, neq. partes relatione ad totum, haberent rōnem materiæ. Accedit, quod con- iuncta, cōicat eſſe ſuum, & eſt in illa perfectione, vt poſſit eſſe principium mil- le operationum, quas non niſi in corpore valet formaliter obire, quamuis ete- nim, quod aliquid actu affectiue cōicet ſe, nullā dicat pfectionem in eo quod ſe cōicat, ſed tota perfectio ſe teneat ex parte illius cui ſit communicatio, at- tamen communicare ſe formaliter, perfectionem dicit in cōicante, ſic animam coniunctam liquet corpori ſe cōicare formaliter. Vlterius, quamuis commu- nicare ſe abſolute nihil diceret perfectionis in cōmunicante, nihilominus ſem per dicet perfectionem in illo cōicante, quod eſſentialiter, & de ſui natura re- ſpiciat illud, cui ſe cōicat, & à quo abiunctum, imperfectum manet, & cui vni- tum, perfectum, ſeu perfectius efficitur, vt animæ corpori ſe communicanti ac- cidere exploratum habemus. Profecto, 2. de Anima 6. definitur eadem anima eſſe actus corporis, & hæc anima eſt actus huius corporis, & per illud defini- retur, ſi definiri poſſet ſingulare. Quis itaq. in dubium vocet, quin perfectior fuerit, quando erit actus propriæ potentiæ ſuæ, quam dum ab ea fuerit ſegre- gata? Et 14.eiuſdem dicitur, anima eſſe principium, quo homo viuit, mouetur, &c. Quis ergo neget perfectionem ei non mediocrem accedere, quando fun- ctiones illas abſoluet, quæ in eius definitione ponuntur, & quas non niſi cor- pori vnita abſoluere valet? Quapropter merito docuit Auctor p.p. quæſt. 89. artic. ſecundo ad primum, animam ſeparatam imperfectiorem eſſe ratione corporis, quo tunc deſtituta manet, &c.

Ariſtotel.

Quando cō- municare ſe dicas perfe- ctionem in eo quod ſe com- municat.

D.Thom.

Sic motiua Scoti cadunt, quando.n.primo arguit, Auctorem ſibi aduerſari, dum animam coniunctam ponit perfectiorem, & deinde docet, habere idem eſſe in corpore, & extra corpus, nequeat autem perfectius eſſe obtinere in cor- pore, cum nihil ei adueniat, niſi ſui eſſe cōicatio, quæ nullius eſt perfectionis. Ex proxime dictis habetur duplex ſolutio, eſt.n.falſum, quod ex tali cōicatione non fiat magis perfecta, & deinde ſui eſſe ſpecifici integritatem obtinet.

Quomodo Scoti rationes cadant.

Quando ait, ſi ſit idem eſſe hominis, & animæ, ergo homo non eſt perfectior in eſſendo, ex ſecundo notabili habes quid dicas.

Quando addit, hominem habere proprium eſſe, & aliud ab illo animæ, dic ex tertio notabili, habere proprium eſſe, quoniam non extraneum, non autem quoniam non commune, & habere aliud eſſe eſſentiæ, non exiſtentiæ;

Dum ait, eſſe hominis corrumpi, non eſſe animæ, vnde apparent duo eſſe, ex eadē obſeruatione habes quomodo corrūpatur, & non corrūpatur, quippe quæ non inferunt varia eſſe, ſed varios modos, & varias rationes eiuſdē eſſe.

Dum vltimo inquit, probatū à ſe fuiſſe ſuperius in materia de Euchariſtia, in homine vltra aīam intellectiuā eſſe aliā formā, dic, qđ vltimo capite huius operis, quæſt. allegatis in 3. notabili videbimus rōnes illas nihil efficere.

Veruntamen circa ea, quæ de eſſe animæ in corpore, & à corpore abdicatæ inculcauimus, duo poſſent ſuboriri egregiæ ſatis difficultates, & altera eſt, nũ

Caiet.

anima humana, dum eſt in corpore, habeat nedum eſſe quo, ſed & qđ, vt docebat Caiet. pr. p. q. 76. art. 1. an potius gaudeat ſolũ eſſe quo, & cõpoſitum ſit illud, quod dumtaxat habeat eſſe vt quod, vt via cõis tenere videtur, cui & idem Caiet. priori ſententia relicta adhæſit 3. parte, q. 6. art. 3. ſubdẽs tñ, quod à corpore ſeparata obtinet eſſe quod, & eſt ſemiperſona, quod et eſſe retentura eſt, dum in reſurrectione corpori denuo vnietur, quam metaphyſicam, & ſpecu-

Medina. Bannes.

lationem ſubtilem, à nemine poſſe intelligi, & obſcuriſſimam, ac tenebris inuolutam ait ibidẽ Bartholom. Medina (& tñ a Caiet. proponitur) quam q. reijcit Banneſius loco allegato p. p. (quæ nihilominus commode ſuſtineri põt) ſed qm̃ cenſent oẽs, animam in corpore gaudere tantũ eſſe quo, ceu videtur commune omnibus partibus, & formis, quæ vt partes corporibus vniuntur, & ſtatus ſeparationis aiæ, vel poſt reſurrectionem, nihil ad propoſitum facit, vbi cũ litera loquimur de eſſe animæ, prout eſt in corpore, quodque dicimus idem eſſe vtriuſque, ideo præſens quæſtio in aliud tempus, & locum differatur.

Poſterior difficultas.

Altera quæſtio eſt, qm̃ ſi anima ſecundum qđ eſt in corpore, eſt perfectior ſeipſa ſeparata, igitur apparet, quod in reſurrectione, dum corpori copulabitur, ſit perfectiorem beatitudinem, atq. intenſiorem habitura, cum perfectius quid exiſtens in natura, perfectiorem debet elicere operationem. Hanc difficultatem vide ſi placet in Auctore prima ſec. quæſt. 4. art. 5. ad quintũ, & in Caiet. Medina, & Gregorio de Valentia ibidem, & nunc cum nominatis Auctoribus

Quomodo beatior anima dum fuerit coniuncta corpori.

quem breuiſſime dicas, quod erit beatior tunc anima extenſiue, gloriam n. ſuã cõicabit corpori, non aũt intenſiue, quoniam non augebitur, vel lumen gloriæ, vel diuinæ eſſentiæ viſio (hæc. n. non poteſt augeri, niſi augeatur lumen ad ipsã ſpectans) & licet verum fuerit, eius operationem tunc futuram eſſe perfectiorem, non ſequitur tñ, quod intenſior, quoniã ex Caiet. ibi, eſt ſophiſma conſequentis, à magis perfecta operatione deſcendere ad magis intenſam, latius. n.

Quomodo ſe habeant intẽſum, & perfectum.

eſt, & apud plura ſe extendit perfectum, quam intenſum, qm̃ omne requiſitum, quod alicui rei accedat, & operatio, & res ipſa ſit perfectior, non aũt ex cuiuſuis acceſſu aliquid ſit intenſius, cũ ad intenſionem augendã, ſiue efficiendã exigatur intrinſecũ augmentum. Cum itaq. corpus ſit quid extrinſecũ aiæ, prout ipſa eſt videns Deum, ex corporis acceſſione non ſit intenſior anima, &c.

Medina.

Vel dicas cum Medina, quod anima coniuncta corpori erit perfectior in operationibus naturalibus, & quæ eſſe naturale ſequuntur, at non in operationibus quæ eſſe ſupernaturale comitantur, de quarum ſerie ſcimus eſſe beatitudinem, cum merito luminis gloriæ talis operatio eliciatur, quippe quod lumen eſt ſupernaturale, nedum quo ad modum, (vt legitur hodie in Euangelio de vita collata Lazaro à vitæ Auctore,) ſed & quo ad rem, cum ſit de ſui natura ordinis ſupernaturalis, atque Diuini, &c.

QVÆ-

QVÆSTIONES.

Num Intelligentię, vel Angeli, compoſiti ſint ex materia, & forma.

CIRCA primam partẽ literæ, in qua habetur, & probatur, in ſubſtantijs ſimplicibus non adeſſe compoſitionem ex materia, & forma, quod etiam repetitur ſecũda, tertia, quarta, & quinta parte, & deniq. eſt præcipuum Auctoris toto hoc capite inſtitutum, moueo quæſtionem de ſimplicitate intelligentiarum, quas theologi Angelos dicunt; num ſ. verum ſit, quod ſint à materia immunes, quod earum eſſentia ſit ſola forma. Pro cuius definitione ſex faciam, manifeſtans primo titulum quæſiti, adducens ſecundo varia argumenta in fauorem partis affirmantis, præmittendo tertio nonnulla ad quæſtionem facientia, adſerens quarto concluſionem, quæ reſpondeat quæſtioni, quam quinto confirmabo, deſtruens ſexto, quæ ei poſſent obſtare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Dilucidatur ſenſus quæſtionis.

CVm aliquid poſſit dupliciter eſſe corporeum, & per ſe. ſ. vt omne quantũ, & extenſum vt ſic, & per accidens, vt forma aliqua, quæ vtique in ſe non eſt quanta, vel extenſa, ſed per accidens extenditur, ad extenſionem nimirum ſubiecti, in quo recepta eſt, dum quærimus, num eſſentia intelligentiarum ſit compoſita ex materia, & forma, multo magis quærimus, num ſit corporea aliquo modo, quoniam apud oẽs perſpicuum habetur, quod ſi quidpiam fuerit corporeum, habebit materiam ſaltem aliquo modo, ſi non vere, ac proprie quo ad eſſe (Auerroes, n. ponit cœlos corporeos, à quibus tñ negat compoſitionem ex propria, ac vera materia.) quamuis aũt apud D. Thom. reiecta corporeitate, reiiciatur & compoſitio ex materia, & forma, vt adnotabat Caiet. pri. p. in titulo art. a. 3. quæſt. & vt patet exercitatis in eius doctrina, & legentibus ipſum Doctorem Sanctum, ſecundo præcipue cont. Gent. ſub initium c. 50. quoniam tñ non apud oẽs hoc recipitur, vnde Auicebron in litera relatus dicebat quidem, intelligentias non eſſe corporeas, tamen eas volebat ex materia, & forma compoſitas, ea propter ſimul videbimus an earum eſſentia ſit corporea, & an ſit ex materia, ac forma compoſita: Sic Auctor pr. p. quæſtione allegata, Dei ſimplicitatem inquirens, duo quæſita ſeorſum de his formabat, quod & effecit eodem libro quæſt. 50. dum harum mentium naturam rimabatur. *Quid omnibus exploratũ.* Auerroes. Caietanus. D. Thom. Auicebr.

Aduerte vlterius, quod cum detur aliqua eſſentia incorporea, & compoſitionem ex materia, & forma non admittens, quæ attamen eſt pars ſubſtantiæ corporeæ, & vt forma alicui materiæ vnita, ſalua eſſentiæ ſuæ vt ſic ſimplicitate, qualis eſt anima noſtra; id conſilii non habeo in hac quæſtione, vt definiam, num intelligentiæ ita ſimplices ſint, quod renotã ab ipſis, & corporeitate, & compoſitione ex materia, & forma, illud quoque obtineant, vt non ſint formæ vlli materiæ ſecundum ſe coniunctæ, hoc enim eſt alterius negotii, & *Quid arceatur ab hoc quæſito.*

illud

illud diſcutiam vltima quæſt. ad vltimam partem huius capitis, quoniam optime ſtare poteſt, vt eſſentia ipſarum ſit ſimplex, & expers corporeitatis, & materiæ, & tamen alicui vt forma vniatur, &c.

Illud etiam obſerua, quod cum hac eſſentiæ ſimplicitate eſſe poteſt, vt quãuis talis eſſentiæ, ac naturæ operatio non ſit corporea, nec organo, & inſtrumento corporeo exercita, nequeat tamen in actum exire, abſque rei alicuius cõrporeæ beneficio, quæ res corporea, quamquam non eſt ſubiectum ipſius, eſt tamen obiectum, vt apparet in intellectione animæ humanæ, in præſenti tamẽ inquirimus, num eſſentia intelligentiarum ita ſit à materia, & corpore libera, vt nedum potiatur operatione ſua ſupra corpus omnino eleuata, quo ad ſubiectum, ſed etiam quo ad obiectum, ita vt earum intellectio neq. ſubiectiue, neq. obiectiue habeat à corpore dependentiam.

Denique, cum & de anima noſtra ſermo habeatur in litera, & idem quo ad hoc fiat iudicium de ipſa, ac intelligentijs, quo ad ſimplicitatem, idcirco & de animæ humanæ eſſentia erit quæſtio, num corporea; num expers materiæ, num gaudeat operatione à corpore non pendente ſubiectiue, quod enim corpori alligata pendeat obiectiue, non eſt dubitandum, cum ex tertio de Anima 39. oporteat intelligentem phantaſmata ſpeculari.

Ariſtot.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Argumenta pro parte, quæ affirmat.

NOn deeſſe videntur argumenta varia, quibus & multi ſuaſum ſibi habuerunt, & alij ſuadere ſibi poſſent partem affirmantem. ipſe aũt ne argumẽtorũ congeriem faciam, perpauca, at ea validiora adferam, nam reliqua apud cõplures grauiſſimos, quos ſequenti art. nominabo auctores videre licet &c.

Arguo itaq. primo ſic. Natura angelica non eſt infinita, vt patet, & eſt forma, ergo finita, at ex Auctore prima p. quæſt. 7. art. 1. forma finitur per materiã, ergo &c. Confirmatur, quoniam idem B. Doctor eodem lib. quæſt. 50. art. 1. ad tertium inquit, omnem creaturam eſſe circumſcriptam terminis eſſentialibus, at apud oẽs nomine terminorum eſſentialium accipiuntur materia, & forma, hæc enim ſunt partes rei eſſentiales, ad differentiam partium, quæ dicuntur, val integrales, vel quantitatiuæ, vel poteſtatiuæ.

D. Thom.

Secundo, Ex Auctoris ſententia, vt norunt omnes, & vt quæſtione ad caput ſequens quinta patebit, intelligentiæ vere locantur in prædicamento, ergo conſtant ex genere, & differentia, ergo ex materia & forma, ergo &c. prior conſequentia eſt euidens, quamuis eam non concedat Durandus ſecundo ſent. diſtin. 3. quæſt. prima, porciuncula 12. contradictoria dicendo, Angelum videlicet reponi in genere, & tamen non conſtare, (proprie apponit,) ex genere, & differentia. ſecunda probatur, quoniam vt toto prope capit. 3. huius libri diximus, genus ſumitur à materia, differentia à forma. Quod ſi dicatur, Genus, & differentia ſumi ab eadem re, prout habet rationem determinabilis, & determinantis, adeo vt compoſitio ſola ſit in intellectu eandem rem varie conſiderante, tunc ſequeretur, quod & Deus reponeretur in genere, ſiquidem nihil prohibet, noſtrum intellectum inuenire conceptum determinabilis, & determinantis in ipſo Deo, hoc autem eſt contra Auctorem pluribus in locis, vt conſtabit cap. ſeq. prima quæſt.

Durandus.

Tertio,

Tertio, Velut nomine formæ accipimus actum, ita nomine materiæ potentiam, vt ſequenti quæſtione docebimus, at in intelligentijs adeſt potentia, vt octaua parte huius capitis dictum fuit, ergo adeſt materia. Sed & ipſius materiæ conditiones in eis intuemur, nam mutantur, recipiunt, & alia in eis inueniuntur, quæ materiam clare nimis arguere videntur.

Quarto, Ad perfectionem vniuerſi requiritur, ut oēs gradus rerum in eo inueniantur, ex hoc.n. dicitur vniuerſum, quam propoſitionem aſſumit Auctor pri.par.quæſt.illa 50.art.1.ut probet dari in mundo ſubſtantias intellectuales, ſed ſi non dentur aliquæ intelligentiæ quæ ſint corporeæ, non inuenientur in natura oēs gradus, ergo &c. probatur minor, quoniam ſicut inuenitur uegetatiuum abſq. ſenſitiuo, ut in plantis, ſenſitiuum abſque ſecundum locum motiuo, ut in conchilijs, & intellectiuū ſine ſecundum locum motiuo, ut in Deo, & quibuſdam intelligentijs, ita inueniri debet ſecundum locum motiuum ſine ſenſitiuo, quod fiet ſi dicamus adeſſe quoſdam aereos ſpiritus, qui conſtent ex intellectiuo, & ſecundum locum motiuo, loquendo de motu progreſſiuo, abſque ſenſitiuo. Quod ſi dicatur hæc ratio vana, certe nō erit firma ratio, qua loco allegato probat Auctor adeſſe ſubſtantias a corporis mole ſecretas. D.Thom.

Quinto adeſt argumentum illud importunum, quod in hoc negotio ſolet circumferri, deſumptum ex Concilio Niceno ſecundo, vbi agentes Patres de cultu & adoratione imaginum, actione quinta lectus fuit liber Ioannis Theſſalonicen. Epiſcopi, qui multa de hac re dixit, in quibus nimis euidenter hēt, ſancta Eccleſ. hoc ſentire de angelis, & animabus noſtris, qđ ſunt vtiq. intelligibiles, at nō omnino corporis expertes, ſed tenui, & aereo, vel igneo corpore præditi, & alia ſubdit, quibus ex confirmatione quoq. multorū Patrū idipſū repetit. Quocirca pōt argumentum hoc confirmari ex multorū ſanctorū Patrum, ac inſignium philoſophorum ſententia, qui angelos corporeos poſuerūt, in eiſq. materiam locarunt. Neq dicendum eſt, eos voluiſſe dicere, quod ſint corporei ex comparatione ad Deum, non aūt abſolute, tum qm̄ dum ab alijs dicitur, quod ſunt incorporei, pōt affirmari, qđ relatione noſtri, non aūt ſimpliciter ſint incorporei, tum quoniam id quod ineſt alicui creaturæ comparatione ad Deum, ineſt ei naturaliter, nam relatio creaturæ ad Deum eſt ei naturalis, quare, ſi relatione ad Deum ſunt corporei, tales erunt natura, &c. Concilium Nicenum.

Sexto, & vltimo eſt ſpeciale argumentum de anima humana, quæ eſt eſſentialiter actus primus corporis, & forma hominis, vt dicebamur quæſtione vltima cap. præcedentis, ergo & eius potentia, ſeu virtus intellectiua erit eſſentialiter actus corporis alioqnin homo non eſſet formaliter animal intelligens, & vlterius potentia eſſet abſtractior, quam animæ eſſentia, cuius eſt potentia, qđ ſi intellectus ſit actus corporis, iam eius operatio per corpus exercebitur, vnde non erit vlla in anima noſtra operatio, quæ non pendeat à corpore, quare non erit anima ſubſiſtens, non immaterialis, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Nonuulla pro veritate definienda præmittuntur.

Difficultas hæc de ſimplicitate ſubſtantiarum ſeparatarum, antiquiſſima extitit, nedū philoſophis, ſed & theologis. Vide Auctorem quæſt. diſputatis de Dæmonibus art.1.& 5.varia quorundam placita referentem. Et ſi cupias D.Thom.

pias videre Philoſophos pleroſque, ac Theologos, & ſanctos quoſdam Patres, Bannes. qui intelligentias corporeas cenſuerint, lege nouiſſime Banneſium pr.p.q. 51. Gregor. de Valenta. art.1.& Gregorium de Valentia ibidem, & Ludouicum Molinam eodem libro quæſt.50.art.1.hi n. multorum ſententias, ac loca non indiligenter adducunt. Molina. Similiter ſi argumentorum copiam propemodum immenſam pro parte affirmante quæras, lege præcipue Auctorem art. illo primo de Dæmonibus, vbi 19. argumenta, & de ſpiritualibus creaturis art. 1. alia 25. & art. 5. 11. & ſeptimo 61. D. Thomas loco. & quæſt. de Anima artic. 6. alia 17. adfert, & mira facilitate, ac doctrina diſſoluit, & prim. part. etiam quæſt. illa 50. art. 1. & 2 & quæſt 75. artic 1. & 5. nonnulla alia habes. Et art. illo de ſpiritualib. creaturis videbis 14 rōnes pro earūdem ſimplicitate, & à materia immunitate, & alias multas ad idem habes, 2. Ægidius. cont. Gent. c. 49. 50. 51. & 91. Vide etiam Romanum Ægiſtium in ſuo Correctorio pro D. Tho. ar. 10. pri. p. argumenta varia in contrarium ſoluentem, Capreol. Capreolum in 2. diſt, 3. q. 1. circa primam concluſ. vbi 8. Aureoli argumenta nihil Alexan. concludere oſtendit; Deniq. vide Alexand. 2. lib. ſuo de Anima c. 6. breuiſſime, & 14. latiſſime demonſtrantem, animam eſſe incorpoream, quos auctores leges, plenam veritatis huius notitiam adipiſceris.

Illud aduerte, quod auctores ferme omnes, quos hac in re luſtrauerim, ſententiam hanc de intelligentijs, quod ſint corporeæ videntur Platonicis tribuere, & iure Platonicis magis, quam Platoni, hic. n. de Dijs loquens dialogo 10. de *Platonis loca varia.* Legibus oblongo ſatis verborum anfractu, eoſq. probans eſſe, ex motibus variis, quorum ſunt cauſæ, & præcipue ex circulari orbium, (quos Deos, intelli- Marſilius Ficinus. gentias eſſe apud Platonem, benè admonuit Marſilius Ficinus in comm. eiuſdem dialogi, & ſuper Cratilū, & ita in Phædonis, ac 12. de eiſdem Legibus commentarijs eos interpretatur, nam vnum eſſe Deum, ac rerum omnium principium, docet Plato in Timeo, & Parmenide,) mu taq. de eorum virtute, atque prouidentia, & ſcientia differens, ſub dubio relinquit, num ſint in corporibus, & tamquam animalia quæ iam cœlum totum exornent, an vero quomodocūq. id aliter agere dicantur, attamen in Timeo Deos cœleſtes, vocat animalia diuina, maxima ex parte igne conflatos, vnde videtur innuere intelligentias eſſe igneas, &c. Id tamen nullatenus eſt prætereundum, quod dæmones potius, quā intelligentias aſſeruerunt Platonici habere corpora quædam ſubtilia. & aerea, quod pōt colligi ex Platone diffuſe ſatis in Critia, (vbi omnia prope de Dijs fabuloſa narrantur,) & ex Apologia Socratis, quibus locis vide ſi placet Marſiliū Ficinum multa de varijs deorum generibus, & affectionibus ad aures Platonicorum dicentem: Multa tñ paſſim docet ipſe Plato de dæmonibus, ex quibus non plene omnino elicitur fuiſſe apud ipſum corporeos, nam in Conuiuio, ſeu de Amore, ex perſona Diotimæ naturam ipſorum deſcribens dicebat, omnem eſſe inter mortales, & Deos mediam, quorum munia ſubdens aiebat, eos interpretari, & ad Deos humana, ad homines diuina traducere, & in vtroq. medio cōſtituram totum complere, vt vniuerſum ſecum ipſo tali vinculo connectatur, Marſilius Ficinus. & addit, Deum homini non miſceri, ſed per ipſos, vel per illud medium, commercium omne, atq. colloquium inter Deos, & homines confici, (quem locum D. Auguſt. verſans Ficinus, (cap. inquam tertio ad orationem illius Diotimæ.) tribuit dæmonibus pro loco aerem, & purum, & nebuloſum, vt de alijs Platonicis refert D. Auguſtinus octauo de Ciuitate Dei, cap. 14) quæ Platonis verba ſi expendātur, nullam habent mentionem, vel de corpore, vel de materia, ex quibus dæmones conſtent. Similiter in Cratilo ex perſona Socratis dicebat ad aures Heſiodi, dæmones aureum hominum genus in principio extitiſſe, & ex hoc genere poſt præſentis vitæ fata, (ſic loquitur) fieri dæmones ſanctos, terres optimo,

nos, malorum expulſores, & hominum cuſtodes, & demum ibi habetur, dæmone nihil aliud ſibi velle, quam ſapientem, qđ patet nõ eſſe ad rẽ, de qua nũc agimus; In Theage quoq. vbi Socrates introducit dæmonem quendam, quem à pueritia eum ſecutũ perhibet, nihil habetur, vel quod huic inſtituto faciat, vel qđ dæmones corporeos indicet; Den:q. ad finẽ prope illius Apologiæ Socraticæ, vbi legitur vox illa dæmonis vaticinatrix Socrati ſemp ferẽ aſtitiſſe, (quem dæmonem, & igneum, & Saturnium varia ratione dici poſſe, ſcribebat in commentarijs Ficinus,) nihil habemus de corporeitate dæmonum, &c.

Veruntamen Platonici, dæmones corporeos poſuerunt, vt ibidem ait D. Auguſtinus, & alij omnes, qui hoc verſant, ſed præcipue id poſuit Apuleius, quem & D. Auguſtinus ibidem c. 16. & alij referunt, dixiſſe in libro de Deo Socratis, dæmones eſse animalia intellectualia, corpore aerea, & tempore æterna, quam definitionem Doctor ille omni laudatione ſemper maior, eodem 16. cap. accurate expendit. Non cenſeas autem dæmones in prauo ſenſu accipi ſemper à Platone, & Platonicis, oppoſitum enim colligis ex locis Platonis adductis, & ex Marſilio cap illo tertio ad Conuiuium, &c. Apuleius D. Auguſt.

At vero quicquid demum fuerit de virorum multorum illuſtrium in hac materie ſententia (ſiquidem in expendendis, ac referendis Academicorum placitis, ſerius me detentum intelligo,) ſolius Auicebron meminit in hac litera Auctor, cuius & mentionem hẽt vbiq. ferè, dum argumentũ hoc tractat, in eo .ſ. vt remoto corpore ab intelligentijs, & anima, in vtriſq. tñ compoſitionem ex materia, & forma locauerit, in hoc.n. & præcipuus, & ſolus forſan fuit, cuius poſitionem recenſet etiam Albertus tertio de Anima tract 2. c 9. & efficaciſſime euellit, velut efficit vndecimo quoq. Diuinor. tract. 2. cap. 15. in cuius calce inquit, errorem Auicebron fugiendum eſſe ab omni homine, quoniam liber ille in omnibus ferè inuenitur erroneus.

Obſerua adhuc, quod huius queſtionis veritas eſt apprime difficilis, & philoſophis, & theologis, illis quidem, quoniam cum ex ſenſibilibus procedant, pauca admodum de ipſis intelligentijs ſenſui patent, vt dicebat Ariſtot. 1. de Partibus animalium, c. 5. quare exilem de ipſis poſſunt habere notitiam, iſtis vero, quoniam cum procedant ex ijs, quæ per reuelationem habentur, nihil ferè conſpici videtur, quod ſit omnino certum hac in re ex reuelat one quocirca priſcis temporibus varii varia ſenſerunt. Illud tñ ex ſacra Theologia, ac Philoſophia certiſſimũ eſt, adeo vt qui oppoſitum proferret, & ſacræ ſcripturæ, & veræ philoſophiæ expreſse repugnaret, nimirum Angelos, ſeu Intelligẽtias dari, quoniam quo ad primum, vtrumq. Teſtamentum, & nouum, & vetus mille in locis nominat angelos, quæ loca non eſt cur modo recenſeantur, quo vero ad ſecũdum, & Plato dialogo illo 10. vbi ſub initium ferè inquit, terram, Solẽ, ſidera, ipſumq. vniuerſum, temporum etiam ornatiſſimam varietatem, annis diſtinctam, & menſibus, Græcorum inſuper, ac Barbarorum omnium cõſenſum, eos oſtendere, ac fateri, & in Timeo, & locis alijs recenſitis, & in Eutiphro, & alibi eos locat, quod & Ariſt. efficit prope finem 12. Diuinor. eorumq. numerũ ex orbibus quos mouent collig t. Et ſi rudes illos piſcos, qui nihil agnouerunt vltra corpora excipias, neminem fortaſſis reperies, qui eos negauerit, quapropter de quæſtione an ſint nulla poteſt, vel debet eſse difficultas. Ariſtot. Plato. Ariſtot.

Iam vero de ipſorum ſimplicitate loquentes primo ad aures Ariſtotelis, & omnium peripateticorum, certiſſimum eſt, eos eſse à corpore, & materia liberos, quam veritatem ſibi adeo ſuadent peripatetici, vt potius quidam ipſorum velint eos eſse actus puros, ab omni accidente, & quauis potentia immunes, quam vt nullus eorum, corpus, materiamuè eis tribuat; Et certe cum

Ariſtotel. Ariſtoteles nono Diuinorum 17.& 12.eorundem 30. ac 48.motum omnem,&
potentiam, & materiam ab illis remoueat, hinc & eius expoſitores idipſum
Alexand. docuerunt; Vide Aprodiſæum in expoſitione præcipue illius 30. vbi ait, quod
ſi motores orbium fuerint immobiles, erunt & incorporei, cùm omne corpus
Themiſt. vt ſic ſit mobile; Lege Themiſtium paraphraſi ſua ad eundem duodecimum
Diuinorum dicentem, quod cuius natura eſt intelligibilis, id materiæ imper-
mixtum, & immutabile eſt, conſtat autem, intelligentias eſſe intelligibilis na-
Aueroes. turæ, &c. Perge ad Auerroem circa eundem 30. dicentem, quod quoniam
intelligentiæ ſunt mouentes ſine aliqua potentia, neceſſe eſt, vt ſint ſine om-
ni materia, cum oporreat eſſe æternas, quoniam omne æternum, (inquit)
Alb. magn. eſt actio pura. Adeas Albertum vndecimo Diuinorum, tract. ſecundo cap. 12.
docentem, intellectus ſeparatos nullius corporis eſſe actus, & colligentem,
animam dici æquiuoce de ſuperiori, & de inferiori anima, & cap. 19. Intelli-
gentias docet ſubſtantias ſeparatas, immobiles, ac prorſus ſimplices, & indi-
D.Thom. uiſibiles. Conſule Auctorem, & Alenſem ſuper loca Ariſtotelis inducta. In-
Alenſis: tuere Sueſſanum diſputatione ſexta eiuſdem 12. vbi in vltimis verbis ait, im-
Sueſſanus. materialitatem intelligentiarum omnes barbaros, & græcos velle, & colere,
& denique mente, & oculo luſtres quotquot peripateticos, & quæſtiones, &
commentaria tulerunt ad duodecimum illum Diuinorum, vel etiam ſuper no-
Genua. uum tertij de Anima, vt Auerroem adhuc, & Sueſſanum, & Genuam aſſeren-
tem, nullam fore ponendam compoſitionem in abſtractis à materia, ſi peripa-
tetice loquendum ſit, quod eatenus eſt recipiendum, pro quanto compoſitio-
nem ex materia, & forma ab eis remouet.

Rectum Scho- Theologice vero aſſero, quod vt bene pronunciant recentiores Scholaſti-
laſticorum re- ci, non poſset quis noſtris diebus, ſeu temporibus abſque aliqua magnæ te-
centium iudi- meritatis nota negare hanc ſimplicitatem, aut affirmare Angelos eſse corpo-
cium. reos, ſiue materiæ, & formæ compoſitionem admittere. Vide Bannesium, Gre-
gorium de Valentia, & Molinam locis memoratis, hoc probantes ex ver-
bis Concil. j primi Lateranenſis, & teſtimoniis Sacræ Scripturæ, Patrum mul-
Quam ſit cer- torum, & Scholaſticorum omnium conſenſione. Merito tamen ſubnectunt,
tum Theolo- nullam eſse hæreſim, vel errorem in fide, oppoſitum enunciare, cum tot, ac
gis, angelos eſ- tanti Patres veteres id ſuſtinuerint & cum nulla expreſsa omnino Eccleſiæ ex-
ſe incorporeos tet determinatio, vel Scripturæ locus adeo manifeſtus, vt alteram partẽ ne-
D.Thom. ceſsario doceat. Immo & Auctor quæſt. illa de Dæmonibus art. primo, quam-
uis definiat dæmones non habere corpus, attamen ſoluit quattuor argumenta,
quibus probatur, quod non habeant corpora, vnde apparet eo loco proble-
matice ferè ſe habuiſse, nam & primis verbis eiuſdem art. ait, non multum
referre ad fidei doctrinam, vtra pars defendatur. Nunc vero temporis, cum
omnes iam poſt Auctorem docuiſse videamus, eos non eſse corporeos, teme-
Gregor. de rarium profecto eſset, corpus eis tribuere. Immo Gregorius de Va-
Valentia. lentia, vbi ſupra inquit poſse putari erroneum, & cum fi-
Bannes. de reuera pugnans, tametſi hoc ipſum non ſit
plane exploratum, & certum, ſed
vide præcipue Bannes ad
tertiam ſuam
con-
cluſionem,
&c.

ARTI

ARTICVLVS QVARTVS.

Ponitur concluſio reſponſiua, & declaratur.

IIs præmiſſis, in quibus peripateticos ſemper omnes, & vniuerſos modos theologos conuenisſe, & conuenire vidimus, quæſtioni ſatisfaciamus, hac *Concluſio.* concluſione. Intelligentiæ, vel Angeli, & anima humana in ſua eſsentia nō includit materiã, quare corporis expertes ſunt, adeo vt earũ eſsentia, ac quidditas, ſit ſola forma, quæ eſt cõcluſio in hac parte, & toto hoc capite ab Auctore intenta. Pro declaratione aduerte primo, quod dum ab intelligentiis negamus materiam, loquimur de materia in vera, ac propria acceptione ſumpta, *Materia proprie ſumpta.* quatenus.ſ.eſt ſuſceptiua formæ ſubſtantialis, priuationem habens annexam, pura de ſe potentia, formam iudiuidualiter recipiens, &c. non aũt arcemus materiam in cõi, & lata quadam acceptione, prout.ſ. materiæ nomine intelligitur quæuis potentia, & quoduis alteri comparatum, ac imperfectum inuentum, quo pacto dicebat Auerr. comm. illo ſuo magno 36. ad tertium de Anima, *Auerr.* non longe à fine, qod oĩa duo, quorum ſubiectum eſt vnum, & quorum alterũ eſt perfectius alio, oportet vt reſpectus imperfectioris ad perfectius, ſit velut *Alexand.* reſpectus materiæ ad formam, & Alexan. primo ſuo de Anima. c. de intellectu potentiæ, ſiue materiali ſcripſit, omne quod natum eſt aliquid ſuſcipere, materiam eſſe eius qđ ſuſcipitur, & Ariſt 4. Cœli 23. dicebat, id quod ſuperius eſt, *Ariſt.* comparatum inferiori, habere rõnem formæ, hoc aũt relatione ad illud, rationem induere materiæ. Quapropter, licet videamus eſſentiam intelligentiarum ſe habere vt quid recipiens, potentiale, & imperfectum ad eſſe, qđ ex conſequenti ſe habet vt receptum, & actus, & perfectum, nulla erit conſequentia, qđ in ipſis proprie ſit materia, niſi forte oĩa, quæ ita ad inuicem ſe habent, vt potentia, & actus velint nominari materia, & forma, ſic.n. vt dicebat Auctor quæſt. illa de Spiritualibus creaturis art. 1. nihil obſtabit dicere, vt non *D. Thom.* fiat vis in verbis, quod in ſubſtantijs ſpiritualibus ſit materia, & forma.

Ex qua diſtinctione materiæ vere.ſ. ac proprie, & cõiter, ac improprie ſumptæ, oĩa ferè argumenta diſſoluuntur, qm̃ & deinde, quæ videntur conſequi materiam, vt recipere, mutari, & ſimilia, quæ in rei veritate in intelligentiis reperiuntur, non arguunt materiam vere, ſed in lata quadam ſignificatione acceptam. Et doctrina illa quam ex Auerr. 3. de Anima 44. habemus octaua parte huius literæ, & de qua vltima quæſtione ſuper caput præcedens ſumus locuti, ſemper in hac quæſtione eſt præ oculis habenda, quod nimirum *materia, eſſe* *Doctrina notanda.* *ſubiectum, recipere, pati,* & eiuſmodi, æquiuoce dicuntur de intelligentijs, & de his quidditatibus ſenſibilibus; Quocirca inane penitus erit, ex his quæ in abſtractis inueniuntur, inferre in eiſdem materiam proprie ſumptam. Longo ſiquidem interuallo compoſitionem ex eſſentia, & eſſe, à vera materiæ, & formæ compoſitione differre, innuebamus in obſeruationibus quintæ partis literæ & fuſius manifeſtabimus quæſt. ad hoc idem caput ſexta.

Ex quo colliges, nullum eſſe argumentum, quod tñ præcipuum Auicebron *Argumentum Auicebron petit.* iudicabat, vt nimirum potentia, quæ inuenitur in intelligentijs, reducatur ad materiam, quę eſſentialiter eſt potentia, ceu oĩa, quæ participant de actu, ad actum primum reducuntur, qm̃ vt tradebat Albertus tertio de Anima tract. 2. *Alb. magn.* c. 9. idem ens non cauſatur in multis ab vno, quod eſt primũ in illis analogice,

 ſed

ſed oportet illud eſſe vniuocum, ſic & accipitur illud 10. Diuinorum ſeptimo. In omni genere eſſe aliquam omnium illius generis menſuram, nam intelligitur de menſura vniuoca, iam aũt diximus, potentiam, quæ inuenitur in ſeparatis ſubſtantiis, non dici vniuoce cum potentia, quæ eſt materia prima, quare nõ eſt, quod illa ab hac cauſetur, vel ad hanc reducatur. Quod ſi dicas, pari rõne,

D. Thom.
Caietanus.

actus participatos non debere reduci ad actum primum, quoniã & hic analogice dicitur cum illis, huic motiuo occurrebat Auctor pr. p. q. 75. art. 5. ad primum, doctrina quam ibi ſubtiliſſimam iure vocabat Caiet. quoniã potẽtia ẽt prima, eſt intrinſeca rei cuius eſt idcirco oportet, vt diuerſorum ſit diuerſa, efficiens autem primum, & actus primus nihil eſt rerum, (vnde ibi dicebat Auctor, non participari à rebus vt pars, & ideo ſtat quo vnum ſit omnium, & ratio eſt euidens, quoniam cauſa materialis eſt intrinſeca, efficiens extrinſeca, idcirco ad multiplicationem rerum, oportet multiplicaai materiam, (ad multiplicationem quippe totius multiplicantur partes,) non eſt aũt vt multiplicetur efficiens, & actus primus, ſed unum, aut vnus eſſe poteſt, & de facto eſt rerum omnium. Accedit, quod actus primus cum alijs analogicę di[c]itur, at potentia materiæ, & intellectus æquiuoce. Et vt ibidem proſequebatur Caietan. tribus modis põt fieri reductio cauſæ materialis, ſi enim ſint omnia eiuſdem generis, ad vnam numero potentiam reducuntur, vnam inquam negatiue, ſic omnium generabilium eſt vna numero materia, omnia ſecundo huius vniuerſi reducuntur ad vnam analogia, ipſæ demum potentiæ ſic ſe habent, vt vna nequeat reſolui in aliam, non enim potentia materiæ in potentiam intellectus reſoluitur, neque è contra, cum nullum æquiuocum in aliud reſoluatur.

Varia cauſę materialis reductio.

Nota vlterius, quod triplex in entis latitudine datur gradus formarum, nã quædam forma eſt actus omnino purus à quauis compoſitione penitus aliena, ens per eſſentiam, à nullo eſſe recipiens, ſed omnibus illud elargiens, quædam deinceps eſt ſubſiſtens vtiq. & ſine materia, qm̃ ipſam ad ſuam ſubſiſtentiam nõ requirit nõ eſt tñ ens per eſſentiam, ſed participatum, qm̃ eſſe ab alio recipit, à prima. ſ. forma, ſic in ipſa ineſt compoſitio, non quidem materiæ, & formę, ſed potentiæ, & actus, recipientis, & recepti, quædã tertio loco eſt quidditas, nedum recipiens eſſe à prima, ſed illud eſſe ſortita, vt ad ſuam ſubſiſtentiã egeat materia, vnde nedum eſt compoſita eſt actu, & potentia, ſed etiã ex materia, & formã. Prima quidditas eſt Deus præpotens, & glorioſus, ſecũda eſt tota claſſis intelligantiarum, tertia eſt oĩs ordo ſenſibiliũ, prima dicitur infinita, & ſuperius, & inferius, ſecũda finita ſuperius, infinita inferius, tertia hic, inde finita.

Quotuplex gradus formarum.

Pro cuius notitia ſcias tertio, quod in vnoquoq. ente videmus eſſentiam, & eſſe. & hoc vocatur ſuperius. illa vero inferius quid, quãdoquidẽ cõcipitur eſſe aduenire ipſi eſſentiæ, in ea recipi, &c. finitur aũt vnumquodq. ex hoc, qđ in alio recipitur, qm̃ cõmenſuratur recipienti, ſic cum eſſe Dei in nullo recipiatur, qm̃ eſt per ſe ſubſiſtens, quod idem de eius eſſentia dicendum eſt, ideo & ſuperius, & inferius eſt infinitus, qđ eſt dicere, in nullo receptus, nec quo ad eſſe, nec quo ad eſſentiã. Quoniã vero eſse intelligẽtiarũ eſt finitũ, vtpote in earũ eſsẽtia receptũ, & coarctatũ, eſsẽtia vero in nullo recipitur, quoniã non in materia (in qua ſola põt recipi) idcirco & finitæ, & infinitæ dicũtur, & rõne primi finitæ ſuperius, rõne ſecundi, infinitæ inferius. Quoniã demũ hæc ſenſibilia, & recipiũt eſse, & hoc eſt in materia, adeo vt abſq. ipsa, eorum eſsentia non inueniatur, ideo vtrinque finita, & ſuperius. ſ. & inferius dicuntur. Sic ex pulchro ordine graduum rerum, cernis intelligentias mediam ſedem tenentes, licet compoſitiones alias admittant, excludere tamen illam ex materia, & forma. Et cum inter obſeruandum ad vltimam partem huius literæ videri-mus,

Vnde quidditã finiatur.

Dei infinitas.

Finitas & infinitas Intelligentiarum.

mus extrema in mundo eſſe actum primum,& materiam puram,non deceret,vt intelligentiæ,quas omnes dicunt propinquas alteri extremo,hoc eſt,actui puro,ad earum eſſe indigerent potentia pura, materia ſane, quæ eſt alterum extremum, vt pulchre deducit Auctor art. illo primo de ſpiritualibus creaturis ſ Ita primo de Cælo, ac mundo 100. dicitur, à primo ente deriuatum eſſe aliis clarius, aliis obſcurius,quod ſi omnia in ſuo eſſe egerent materia,non eluceret clarior hic,& obſcurior participationis modus. Quare ex hac declaratione, quomodo mediam obtineant intelligentiæ in rerum vniuerſitate ſedem, nedũ manifeſtata,ſed & aliqua via probata exiſtimari valet poſita concluſio. D.Thom. Ariſtot.

Quarto obſerua, quod etiam ſi ponerentur intelligentiæ formæ informantes orbes,velut aia eſt forma hominis, nihil hoc præiudicaret huic, quã in ipſis aſſignamus ſimplicitati,licet.n.abſolute loquendo,illud ſit purius,ac ſimplicius,quod in nullius rei cadit compoſitionem, atta nen ſi quid vt forma cum altero componat,non anfertur ab eo ſimplicitas quæ opponatur huic cõpoſitioni,ex materia.ſ.& forma; quemadmodũ ita netſi anima noſtra eſt actus, & forma corporis organici,nihillominus ſeipſa eſt ſola forma, & nullius materiæ proprie dictæ in ſui eſſentia habẽs admixtionem, imò vero ex eo quod eſt forma,elicitor,quod ſit incorporea,cum omnis forma vt ſic,ſit incorporea,& materia carens,vt dicebat Alexan.ſecundo ſuo de Anima c.6. & Albertus vbi ſupra. Vt igitur arguebat Auctor pr.p.q.75. art. 5. vel erit forma ſecundũ ſe totam,vel ſecundum aliquam ſui partem, ſi primum, fieri nequit, vt materia ſit eius pars,qm̃ materia eſt potentia,forma,actus, & ex ſecundo Phyſic. 70. forma,finis,& efficiens ſæpe coincidunt,non aũt materia cum iſtis; ſi ſecundum, partem illam dicemus formam,& aiam, illam aũt materiã, cuius primo eſt actus,dicemus eſſe primũ animatum,non aũt animam,quare dum intelligentiæ ponuntur formæ,& actus,ponuntur etiam corpore,ac materia carentes, quicquid modo fuerit de ipſarum ad orbes,vel ſphæras vnione,&c. Alexand. Alb.magn. D.Thom. Ariſtot.

ARTICVLVS QVINTVS.

Probatur concluſio quo ad vtramque partem.

Dvplici parte conſtabat allata,& dilucidata concluſio. Et pro confirmatione prioris.quæ dicit.intelligentias carere materia, & corpore, vtor primo rõne Auctoris pr.p.q.50.art.1.quæ deſumitur ex perfectione vniuerſi,imò ex eius natura. Cum.n.in ipſo debeant elucere gradus omnes rerũ, certe oportebit adeſſe gradum nobiliſſimum, quippe qui eſt intellectualis, intelligere autem,non ſemel dictum eſt,quod non ſit actus alicuius corporis,quare neque natura à qua erit ipſum intelligere, erit corporea. D.Thom.ratio.

Sed vt rõnis huius efficacia appareat,circa eam quædã adnotabis, & primo, quod dixi gradus oẽs oportere eſſe in vniuerſo, non aũt creaturas, nam nullus grad⁹ valet eſſe pfectior,q̃ intellectualis,quãuis ſub hoc eodẽ poſſint dari creaturæ nobiliores.qm̃ quæcunq. re effecta,meliorẽ põt efficere Deus.vt habes in Auctore pr.p.q.25 art.6.excepta humanitate noſtri Saluatoris, & eius Virginitate Matris,& beatitudine creata,hæc.n.ex sũma,(licet varia) ad Deũ cõiũctione,infinitatem quandam ſortita ſunt, vt ibidem habes ad quartũ, & infinitũ meliorem poteſt efficere, non quidem nominaliter,hoc eſt, naturam aliquam poſitiue, quæ ſignificet terminum proceſſus in perfectione, ſed aduerbialiter, Optimus in rerum vniuerſitate.

hoc

hoc eſt, ita perfectam, quod ſemper perfectiorem, denotando videlicet medium proceſſus, &c.

Nota deinde, quod loquimur de gradibus creabilibus, ſic excluduntur ea, quæ nequeunt fieri,& etiam remouetur id, quod quis poſſet adferre de Deo, quippe qui eſt ſumme intellectualis,quare iam abſque intelligentijs elucet hic gradus in mundo,ſed loquimur de gradibus creaturarum, ex quibus conſurgit
Ariſtot. ordo,qui eſt bonum intrinſecum vniuerſi, vt habemus duodecimo Diuinorum 52.Deus autem eſt bonum ab vniuerſo ſeparatum, & eidem extrinſecum, hoc eſt,non eius pars,vt ibidem legitur.

Nota tertio,quod eſt ſermo de creaturis in ſpecie completis, ſic ruit inſtantia de anima noſtra,, hæc .n. non ſufficit ad conſtituendum in natura gradum intellectualem qm̃ gradus importat ens in ſpecie completum, liquet aũt animam noſtram non eſſe proprie creaturam, vel quid in ſpecie completum, ſed partem eſſentialem creaturæ,& entis completi. Accedit, quod vt idem Doctor
D.Thom. ſanctus q.51.art.1.docet,in quocumq.genere inuenitur aliquid imperfectum, oportet & inueniri aliquod perfectum eiuſdem generis, hoc eſt, vt ibi expo-
Caietanus. nebat Caiet.quando datur aliqua natura, quæ poſſit diſtingui ꝑ plures modos, aut differentias eſſentiales, ſi illa natura inueniatur ſecundum imperfectiorem differentiam,oportet & inueniri ſecundum eam,quæ perfectior eſt, quod trib. medijs probabat, (omnibus ex Ariſtot. deſumptis,ſi quis bene inſpiciat,) tum qm̃,cum vtrumq. ſit poſſibile,ridiculum eſſet, qđ natura maiorem haberet ſo-
Ariſtot. licitudinem circa imperfecta, quam circa perfecta nam ſemper natura efficit ex ijs,quæ fieri contingunt id quod melius eſt,vt dicebat Ariſt.lib.de Animalium inceſſu c. 10. tum ſecundo, qm̃ imperfectiora ſunt ob magis perfecta, vnde materia eſſe ob formam,legitur ſecundo Phyſic 81.& rõnem non materiæ,ſed formæ habendam, ſcribitur primo de Partibus animalium c. 5. tum 3. quoniam quæ diuidunt aliquod cõmune,ſimul natura ſunt, vt legimus in poſt prædicamentis capite de *ſimul*, in omni vero genere,qđ diuiditur adeſt aliquid vt materia,aliquid vt forma,& ex conſequenti aliquid vt imperfectum,aliquid vt perfectum ex quarto de Cœlo 35.

Intuemur autem in genere intellectuali imperfectum quoddam, ſenſib. indigens ad hoc,vt ſcientiam acquirat, animam.ſ.noſtram, ergo in hoc codẽ genere deb t inueniri perfectum eiuſmodi, vt ſcientiam ſibi congenitã habeat, adeo vt nec ſenſu,nec corpore egeat ad ſcientiæ acquiſitionem,hæc vero erit intelligentiarum claſſis,quippe quæ nedum non erunt corporeæ nedũ non habebunt materiam partem ſui ceu anima humana, ſed neque vnientur corporibus,ut habeant ſcientiam,ſic gaudebunt illo eſſe, & illa operatione,ut neque obiectiue à corpore pendeant,ſic.n.earum perfectio ſupra aiam oſtẽditur,&c.
Difficultas. At dices,admitto debere dari in hoc genere intellectuali quid perfectum & quid imperfectum,quibus diuidetur,& fateor animam humanam eſſe hoc imperfectum intelligentias hoc perfectum, at nego, ex hoc ſequi intelligentias hanc habere perfectionem,ut abſq. corpore intelligant,ſtat enim,quod ſint ꝑfectiores aïa noſtra,& tñ quod non habeant ſcientiam uel congenitam, uel inditam,ita ut in earum intellectione non pendeant & ipſæ a corpore obiectiuè,
Soluitur. &c. Reſpondeo, quod dum concedis, quæ dicis,ſimul & hoc aliud concedis, quoniam ſi ſit natura intellectualis perfectior, quam tota anima humana, igitur eſt adeo perfecta, quod non egeat,ut ſcient am ſibi comparet à ſenſibilib. nam in ſolo homine uis intellectiua indiget corpore pro paranda ſibi ſcientia,
D.Tho. ut elicitur ex Auctore pr.parte,quæſt,70.art.3.

Dico ulterius,quod admiſſo, ſupra animam noſtram eſſe aliquas ſubſtantias

Intelle-

intellectuales, non habentes ſcientiam à natura complantatam, tñ ratio adducta concludit, quod huiuſmodi ſubſtantiæ ſint dandæ, nam habere ſcientiam congenitam, eſt modus, qui pōt haberi à natura intellectuali, (iam.n. de facto habetur,) & eſt modus perfectus, vt patet, quo circa, ſi dantur modi imperfecti naturæ intellectualis, vt.ſ. corporis auxilio egeant, tamquam obiecto pro cōparanda cognitione, debet dari & aſſignatus modus perfectus, vt arguebatur.

Themiſt.

Ita vides, rationem hanc, vel rationes, ex ordine, ac perfectione vniuerſi deſumptas, inniti ſubſtantiarum ſimplicium intellectualitati, vnde bene dicebatur in litera, vim intellectualem, quæ in eis reſidet, potiſſimum eſſe medium ad earundem immaterialitatem probandam, vnde ex Themiſtio dicebamus, omne quod eſt intellectuale, eo ipſo eſſe immateriale, quod iam obſeruationibus ad hanc eandem partem manifeſtaui.

Grauis Alberti magni doctrina.

Nihilominus pro notitia pleniori ſcito breuiter, quod vt colligitur ex Alberto 11. Diuinor. tractatu illo ſecundo, & c. illo 15. nequit vel eſſe, vel intelligi, quod forma, quæ adueniat materiæ, auferat ab ea modum, & rationem ſuæ receptibilitatis, quam habet in formis recipienpis, tunc.n. tolleret ab ea eſſe ſuum, quod non eſt intelligibile, cum receptum ſemper accommodatum videamus recipienti, & cum forma ſit ipſius materiæ, quæ eam recipit perfectio, vnde quamuis hanc, & illam formam mox recipiendam auferat ab illa, vt pote formas diſpatatas, & contrarias formæ iam in ea exiſtēti, forma ſiquidem ſub mea materia modo exiſtens, eandem impedit, ne poſſit nunc recipere formam ligni, vel cadaueris, & donec manebit, impediet,) non tñ demit ab ipſa modum ſibi connaturalem recipiendi formas, vt nimirum eas ſecundum eſſe hic, & nunc recipiat, & ita, vt quælibet forma diſtinguat, & diuidat eam ſecundum eſſe, nam alia eſt materia, quæ eſt ſub hac forma, alia quæ ſub illa; Quare ſi natura intellectualis eſſet materialis, & vis intellectiua eſſet forma recepta in materia, tunc quæuis forma poſterius ab ipſo intellectu recepta, oporteret vt diuideret, & diſtingueret ipſum intellectum in eſſe, adeo, vt alius eſſet hic intellectus ſub hac ſpecie, alius ſub illa, (ſpecies profecto ſunt formæ intellectus,) hoc autem eſt plenum abſurditatis, q̄m tunc vnus intellectus, vnam ſolū habere poſſet ſpeciem, & tñ in illius ſpeciei receptione fuiſſet ſecundum eſſe diuiſus. Quoniam igitur ſubſtantiæ ſimplices ſunt intellectuales, (quod exigit ordo, & perfectio vniuerſi,) ideo ſunt a materia immunes.

Alia ratio.

D.Thom.

Præterea pro concluſione argue principaliter ſic: Subſtantiæ ſimplices ſūt perpetuæ, & incorruptibiles, ſaltem quantum eſt ex ſe, & ab intrinſeco, vt nedum philoſophi, ſed & theologi docent, & ex intellectuali quoque operatione, tamquam à ſigno id probat Auctor pr. p. q. illa 50. art. 5. q̄m obiectum intelligibile eſt ſupra tempus, (quod luculenter explicat ibide Caiet.) ergo in eis non eſt materia, probatur conſequentia, q̄m materia eſt cauſa corruptionis, & vbi materia ad eſſe, ibi corruptio. Quod ſi dicas, corpora ēt cœleſtia eſſe incorruptibilia, & tñ ex materia conſtare, memento primo, quod hæc ſunt corpora, ac proinde non intelligunt, intelligentiæ aūt intelligunt, memento deinde, q̄d intelligentiæ mouent corpora illa, vt habes ex Platone multis ex illis locis art. 3. citatis, præcipue dialogo illo 10. de Legibus, & ex Ariſt. 12. Diuinor. 48. quare cum mouens ſit nobilius moto, ex 3. de Anima 19. oportet ab illis, & materiam illam remouere, quæ eſt in ipſis orbibus, memento vlterius, q̄d mouent per modum intellectus, & deſiderii, vt ſimiles ſe reddant primo mouenti, quod mouet tamquam amatum, & deſideratum, ex eodem duodecimo 37. & denique in motione defatigarentur, quod eſt contra philoſophos omnes.

Plato.
Ariſtot.

Accedit, q̄d philoſophi oēs, ſaltem peripatetici concedunt, edocti ab Ariſt.

dupli-

duplicem eſſe ordinem,alterum ſenſibilium , alterum intelligibilium , & hunc vocant oēs à materia immunē,in quo nullus ambigit reponi intelligentias,qđ etiam patet ex cōi vſu loquendi oium,vocantur namq. entia ſimplicia, abſtracta,&c.nomine cuius abſtractionis nil aliud accipitur , q̃ à materia ſeparatio, ſimiliter nomine ſimplicitatis nil aliud,niſi immunitas à cōpoſitione materiæ ſunt quoq. formæ,vt cōſtat,quare ſine materia, & poſtremo hoc cedit in ipſarū nobilitatē,ſic dñr propinquiores primo actui,elōgatiores à materia, &c.

Deniq. non erit aſſignare,quæ corpora fuerint illa,ſi quis dicat,intelligentias eſſe corporeas,nam organica non poterunt eſſe, qm̄ & diſtinctionem partium habebunt,& cognitionem ſenſibilē,& corruptibilia erunt,& labore peræmerentur,dum mouerent orbes,neq. ſimilaria,tunc.n.nullius eſſent figuræ,ſed penitus informia, nullatenus diſtincta, quorum nullum entium illorum decet dignitatem,demum vana prorſus eſſent , ac redundantia , quoniam nullus aſſignabit,ad quid inſeruire poſſint entibus illis nobiliſſimis, etiam ſi corpora illa ponantur eſſe cœli,vt magis conſpicuum fiet quaſt.vltima ad hoc caput , quæ non parum huic connexa erit, vt proinde nihil mirum eſſe debeat , ſi quædam hic tradita,& ibi tradenda,vtrique poſſint deſeruire .

Rationes ex Theologia. Et hæc de philoſophicis argumentis,nam theologica non deſunt,qm̄ in aliquo arreptitio erunt innumerabiles dæmones aliquando,qđ ſi eſſent corporei, quomodo abſque magno miraculo in vno corpore tot corpora eſſe poſſent ? Rurſus,quomodo abſq. fractione cœli,(ſi miracula ſemoueas.)ad nos perſæpe deſcenderent , & iam olim primis mundi diebus , qui rebelles ſuo Conditori fuerunt,ad inferas partes deſcendiſſent? Tandem,cum fuerit definitū à Concilijs,& à Patribus,animam eſſe incorpoream vt mox dicemus , apparet conſequens prope manifeſtum,vt idipſum de angelis ſit pronunciandum.

Iam vero probo concluſionis partem poſteriorem , qua affirmatur ſimplicitas animæ humanæ , & ijs omiſſis,quæ ad falſas priſcorum philoſophorum de
Ariſtot. ſubſtantia animæ poſſent attinere ſententias,quas clare legis apud Ariſtot.2.de Anima,à 20.vſq.ad 35.dico certum eſſe apud Ariſt. quod ſit forma ſimplex , nā ſecundo eiuſdem 2.diuidens ſubſtantiā, & tria eiuſdem membra conſtituens, materiam videlicet,formam,& compoſitum, mox tex.4. colligit & probat, animam eſſe formam, & actum,ac quidem primum , vt ibi 5.& 6. textu docet, vidimus autem art. huius q.4. formam oēm vt ſic, eſſe incorpoream . At quod multo magis refert,certa eſt ſecundum Fidem veritas hæc , quemadmodū au-
Bannes: ctoritate Conciliorum, Scripturæ,ac ſanctorum Patrum probant Bannes , &
Gregor. de Valentia. Gregorius de Valentia p.p. q.75.art.2 Neq. turberis, quod ſit vere forma corporis & vniatur materiæ,qm̄ ita ei vnitur, vt non pendeat ab ipſa in eſſe,ſed è contra,vt manifeſtaſſe me cenſeo in fine obſeruationum ad hanc literam , & ratione intellectiuæ facultatis ſupergreditur materiam , adeo vt ipſa quidem ſecundum eſſentiam ſuam ſit actus corporis,non aūt ipſa facultas intellectiua, Et quidē ſi intellectus ſit ab eſſentia animæ realiter diſtinctus, vt vult Auctor, facile ſatis videtur poſſe defenſari, quomodo ipſa ratione ſuæ eſſentiæ ſit actus corporis,non aūt rōne potentiæ , ſed etiam ſi non re, ſed rōne ſolum à ſua potentia intellectiua diſtinguatur,adhuc bene dici pōt,quod anima vt ſic actus ſit
Caietanus. corporis,non aūt vt eſt intellectiua,quod explicatur à Caiet.pr p. q.76.art.1. ad primum,dicendo,aiam intellectiuam,vel intellectum identice , at non formaliter eſſe actum corporis,hoc eſt,vt ipſe declarat , ſecundum rem eſt res recepta in corpore,ſed non habet ex eo qđ eſt intellectiua, vt ſit recepta in corpore,(alias oīs forma intellectiua reciperetur ,) ſed ex eo hēt, vt ſit independens à corpore,qm̄ intelligere per nullum organum corporeum valet exerce-

ri ,

ſi, quare multo minus id à quo formaliter, & vt ſic prouenit, recipietur in corpore; ſic intelligere eſt à ſola anima, eſt.n. actio immanens, & ſecundum rem vindicat id ſibi anima intellectiua, vt poſſit eſſe, & operari abſque corpore, qđ nequit dici de gradibus metaphyſicalibus, puta de formis coniunctis vtiq. ſecundum rem materiæ, at formaliter, & cum præciſione à materia conſideratis, quamuis.n. forma bouis, (vt motiuum ibidem Caiet. adhibeam,) quatenus ſubſtantia, non ſit corporis actus, (alioquin nulla ſubſtantia nō eſſet actus corporis,) non tñ quatenus realiter eſt ſubſtantia habet, vt non ſit corporis actus, ſed ſecundũ abſtractionem dumtaxat, anima vero, intellectiua, vt intellectiua vere, ac realiter obtinet, vt non ſit actus corporis, vt non pendeat à corpore, neque in eſse, neq. in operari, vnde non dico, neq. Caiet. dicit, quod prout intellectiua, non ſit forma hominis, ſcio quippe, hominē eſſe hominem per animã intellectiuam ſibi formaliter intrinſecam, aliàs homo non foret rõnalis, non foret homo, ſed volo dicere, quod prout intellectiua, non habet vt pendeat à corpore, imò habet vt non dependeat, & latum diſcrimen eſt dicere, hoc eſt vere forma illius, & hoc in eſſe pendet ab illo, vt cuiq. peruium eſse poteſt, & c.

Quomodo anima intellectiua non ſit actus corporis.

Cum igitur pleno dominio potiatur anima hominis ſupra materiam, relinquitur, vt in ſui eſſentia ſit à materia, & à corpore omnino aliena, ac proinde carens compoſitione ex materia, & forma, &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

Diluuntur argumenta in contrarium adducta.

QVarto quæſtionis art. declaraui, quomodo intelligentiæ ſint finitæ, & infinitæ, quod tangebat primum argumentũ, finitur profecto earum eſse, quoniã in eſſentia eſt receptum, non aũt finitur ipſarum eſsentia, ex eo quod in materia recipiatur. Quando vero Auctor in argumẽto citatus inquit, omnem formã finiri per materiam, materiæ nomine accipe quoduis receptum in ordine ad recipiens, ſic in propoſito, earum eſsentia rationẽ ſapit materiæ, & rurſus non ſunt infinitæ ratione eſse, ſed eſsentiæ, modo explicato.

Quid nomine materiæ.

Ad ſecundum bene ibi reſpondebatur, at quando infertur, quod pari ratione Deus foret in predicamento, negatur, ad probationem patebit fuſius capite ſequenti huius libri, q. 1. Nũc dicas breuiſſimè, in intelligẽtiis differre eſse ab eſſentia in Deo aũt nequaquã, ſic in illis vere inuenitur rõ generis, & differẽtiæ in hoc nequaq̃, ac proinde hic nõ locatur in prædicamento, illæ vero vtique.

Ad tertium ſatis manifeſte patuit ex obſeruationibus iactis artic. 4. quænam potentia, quale recipere, quale pari, quale mutari, ac deniq. qualia eiuſmodi ponantur in intelligentiis & in anima, quoniam æquiuoce de vera materia, & de gis dicuntur, vt totum proinde cadat argumentum.

Ad quartum dico primo, collectionem, ſeu combinationem graduum nõ eſſe neceſſariam ad naturam, ſiue perfectionem vniuerſi, ſed ſat eſt, oẽs gradus in illo contineri, ita .n. perfectum eſſet, ſi intellectiuum ex ſe, ſenſitiuum ex ſe, motiuum ex ſe, ac demum vegetatiuum ex ſe inuenirentur, ac modo perfectum ſit, quando Inueniuntur hi gradus cum combinatione illa, quam nemo non agnoſcit, loquendo de perfectione ſecundum entitatem, & ſubſtantiam, quicquid fuerit de ornatu, ac ſplendore, ex illa colligatione emergente hinc non requiritur ad vniuerſi perfectionẽ, vt inueniatur intellectiuum, & ſecundum

Prior quarti argumenti ſolutio.

locum motiuum abſq. ſenſitiuo, quoniam abſque hac colligatione iam hi gradus abſolute cernūtur in vniuerſo, ſic petet, nullam eſse proportionem huius rationis, quæ affertur in argumento, ad illam Auctoris, hic.n. arguit inueniri angelos ex gradu intellectiuo abſolute, quippe qui non eſſet perfectè in vniuerſo, niſi forent intelligentiæ à corpore, & à materia immunes. Rurſus, maioris nobilitatis eſt, vt inueniatur intellectiuum ex ſe ſeparatum, q̄ alicui alio gradui coniunctū, quare ex vniuerſi pfectione illud colligere licuit, ad q̄ perfectiõnẽ neutiquã facit, vt inueniatur coniunctū cū ſecundū locum motiuo.

Poſterior. Dico ſecundo, quod etiam ſi admittatur gradum combinatio ad vniuerſi pfectionẽ exigi, adhuc ratio eſt inefficax, qm̄ talis connexio intellectiui cum ſecundum locum motiuo, vel eſt impoſſibilis, vel penitus vana, qm̄ ſi fiat ſermo *Cui motus phiſicus conueniat.* de vero motu phyſico, hic non conuenit niſi corpori trinam habenti dimenſionem, & poſitiones oēs ſuppono.n. tale corpus fore organicum, hæc aũt abſque ſenſitiuo inueniri non poſſunt, ſi autem ſermo ſit de motu metaphyſico, qui æquiuoce dicitur motus, collatus cum phyſico, certe abſq. tali corpore ſecundum locum motiuo inuenitur in intelligentijs, quare fruſtra intellectiuū colligatum eſſet huic motiuo. Deniq. omnia quæ adduxi pro firmanda ſubſtantiarum ſimplicium ſimplicitate, hoc argumentū euertunt, quoniã probant, nullam materiam, nullumvè corpus eſſe intelligentijs, vel animæ coniunctum.

Dictum commune Ad quintum, cōis idemq. optimus modus reſpondendi, is eſt, vt dicatur, non omnia quæ recitantur, ac legimus in ſacris Concilijs, habenda eſſe tanquam definitiones Conciliorum ſed ea, in quorum gratiam ordinantur Concilia, & ea, de quibus intentio eſt Patribus data opera definire; Sic conſueuit dici, & *Dictum profundum.* profunde verba Conciliorū accipienda eſſe in ſenſu, in quo fiunt, nō in ſenſu, quem faciunt, hoc eſt, ipſorum intentionem ſpectandam, hic.n. eſt ſenſus, in quo fiunt, non aũt verba omnia, quæ materialiter adferuntur, qui eſt ſenſus, quẽ faciunt. Sic cum in memorato Concilio intentio eſſet de cultu, ac veneratione imaginum, definitum fuit, quod angeli poſſunt depingi, non aũt fuit ſancitum, qđ ea rõne poſſint depingi, quia ſint corporei, ita approbata fuit cōclu*Diluitur obiectio.*ſio, non ratio pro concluſione. Neq. obſtat, qđ Epiſcopus ille dixerit, ſic ſentire catholicam Eccleſiam, qm̄ cum hæc non intenderent ibi Patres definire, nũ ſcilicet angeli eſſent, an non eſſent corporei, permiſerunt verba illa ab illo Ioanne Epiſcopo recitari neq. nimis de hoc fuerunt anxij, tum quoniam ſententiam illam minus veram de corporeitate in intelligentijs aſtruenda permittebant ſic recitari, tamquam minorem errorem, vt poſitionem penitus falſam, & maiorem errorem euitarent, de abolitione ſ. imaginum.

Quod autem in concilijs ſit Patrum inſtitutum, & quo ſenſu fiant Concilia, nō eſt difficile attente contemplanti dignoſcere, & ex aliquibus capitibus id colligi licet, ſed potiſſimi ſunt, quę per definitiones, ac cōcluſiones, & canones diſtributa inueniuntur. *Bannes:* Vide ſi placet Bannes ſecunda ſecundæ, q. 1. art. 10 dubitatione ſecunda ad ſeptimū, & non pauca ad hoc elicere poteris, &c.

Ad eiuſdem argumenti confirmationem, deſumptam ex ſanctorum Patrum, atq. Philoſophorum grauium teſtimonio, dic primo, qđ eorum nonnulli, Platonicorum, vel etiam Platonis ſententiã in hoc pronunciabant, vnde ad aures potius ipſorum, quam ex propria ſententia in hoc loquebantur, ſic D. Auguſt. *D. Thom:* explicat, ac interpretatur Auctor pr.p.q. illa 51. art. 1. ad primum, & quæſt. illa de Dæmonib. art. 1. ad nonum, quo pacto eundem, & alios antea interpretatus *Alb. magn.* eſt Albertus p.p. ſummæ de quattuor Coæuis, quæſt. de natura angeli, art. 3. ad octauum; Dic ſecundo cum eodẽ ibidem, qđ loquuntur de corporibus aſſum*Capreol.*ptis. Capreolus etiam in ſecundo, diſt. illa 3. q. 1. ad quintum Aureoli contra

primam

primam concluſionem exponit D. Auguſt. vt loquatur ſequens opinionem Platonicorum, & ibidem dat quoſdam ſenſus, in quibus põt accipi idem Doctor, dum videtur ponere materiam in angelis, vt primo, nomine materiæ intelligatur omne potentiale, ſic eſſentia erit materia, deinde, quod aſſerere materiam in eis eſſe, non ſit contra Fidem, & demum cum Auctore de Spiritualibus creaturis, art. 1. ad quartum inquit, D. Auguſt. per materiam inuiſibilium intelligere informitatem naturæ ſpiritualis, quatenus nondum eſt conuerſa ad Verbũ, à quo illuminatur, ſic nomine materiæ videtur ſumi omne imperfectum cõparatum perfecto, &c. Dic poſtremo, quod qm̃ quidã Patres ſancti, & Philoſophi nulla expoſitionũ adductarũ, ac cõmodate ferre poſsũt, ea ꝓpter non eſſe formidandũ aſſerere, eos in ſentẽtia contraria fuiſſe, nos vero ab eis in hoc, rationib. ſupiori art. adductis recedere, & opinioni iã paſſim receptæ manus dare, &c.

Ad vltimum, ex probatione poſterioris partis cõcluſionis habetur, quomodo anima ſit quidem actus, & forma corporis, cum quo tñ ſtet, quod obtineat operationem ſupra corpus eleuatam, & vires, vel conditiones materiæ excedentem. Ad motiuum aũt, quod innuitur, quod ſ. ſequeretur, intellectum eſſe abſtractiorem aia, & virtutẽ ſupergredi eſſentiam, cuius eſt virtus, Ferrarien. 3. de Anima, q. 5. in fine dilucidationis, priuſquã reſpondeat argumentis principalibus poſt nonnulla quæ attulit, demum aſſerit, nullum inconueniens eſſe, ſi dicatur intellectus abſtractior ſm̃ quid ipſa aia, non aũt ſimpliciter, quoniam .ſ. non eſt actus corporis, anima eſt actus corporis, & hanc reſponſionem tanq̃ meliorem ibi acceptat. & ſecundo cont. Gent. c. 69 firmius huic doctrinę adhęret, & eam nititur probare eſſe conformem doctrinæ Auctoris. At vero Caiet. pr. p. q. 76. art. 1. ad quartum inquit, nequaquam intellectum eſſe abſtractiorem anima, ſed docet eum habere modum quendam alium abſtractionis, inquiens, qđ dum arguitur, eſſentia animæ eſt actus corporis, intellectus non eſt actus corporis, ergo intellectus eſt abſtractior anima, cõmittitur ſophiſma figuræ dictionis, qm̃ tranſitur à quomodo, ad magis, hoc eſt, modus abſtractionis mutatur in maiorem abſtractionem; & quamuis opinio Ferrarien. non ſit omnino improbabilis, longe tamen probabilior eſt ſententia Caiet. nam nullus inficiabitur, aiam eſſe longe abſtractiorem, cum ſecundũ eſſe non dependeat à materia, & ex ſe queat ſubſiſtere, qđ non põt dici de intellectu, qui eſt eius accidẽs, quod autem hic non ſit actus corporis, infert quippe aliquem modum abſtractionis, & alium ab anima, non tamen maiorem, vt patet. Ferrarien. Caietanus.

Neque vel parum officit, qđ habet Ferrarien. loco relato cont. Gent. quod. ſ. anima coniuncta corpori non ſit magis abſtracta, qm̃ licet ſubſiſtat, tñ eſt corpori vnita ſecundum eſſe, vnde fatetur illam eſſe perfectiorem intellectu, at non magis abſtractam. Sed illa ſua vnio ad corpus non præiudicat ſuæ abſtractioni, quoniam etiam vt ſic coniuncta non habet eſſe dependens à materia, ac valet per ſe ſubſiſtere, vnde abſtractio quã in ipſa ponimus, non eſt formaliter attendenda penes actum ſubſiſtendi per ſe, nam tunc materiæ vnita, non eſſet abſtracta, ſed ſpectatur ex ſubſiſtentia virtuali, hoc eſt, ex eo qđ ex ſe ſubſiſtere põt, nullatenus in eſſe à materia pendens. Profecto ſi intellectus foret dicendus abſtractior q̃ anima, oporteret, vt primo gauderet abſtractione, qua gaudet anima, & vltra hoc, aliud quid haberet, vel ſi non habeat abſtractionem, q̃ hẽt anima, ſaltem obtineret excellentiorem abſtractionem, at hoc non inuenitur, ſed res è contrario ſe hẽt, vt proxime dicebatur. Denique, abſtractio animæ ſecundum eſſe, eſt cauſa abſtractionis intellectus ſecundum actum, non enim, quia intellectus habeat operationem ſupra materiã, ideo anima eſt ſubſiſtens, ſed qm̃ hæc eſt ſubſiſtens, ideo potitur operatione non immerſa mate- *Motiuũ Ferrarienſis.* *Soluitur.*

riæ, & plene vidimus principio obſeruationum ad hoc caput, quod intellectio non ſit cauſa immaterialitatis alicuius rei, ſed effectus, ergo abſtractio animæ eſt maior, cum ſit cauſa, qm̃ cauſa æquiuoca ſaltem eſt dignior effectu, & vere abſtractio illa, ſeu modus illius abſtractionis animæ, eſt cauſa æquiuoca modi abſtractionis intellectus, quoniam ille iſte quo ad eſſe, hic quo ad actum, & operationem, ſic non ſunt eiuſdem rationis, Bannefius quoq. p.p. loco nominato, quamuis non appareat à Ferrar. diſſentaneus, cum eius doctrinam, ſatis probabilem, & ſatis conſonam Auctoris doctrinæ appellet, (quæ & de illa Caietan. enunciat,) addit nihilominus, probabiliorem ſibi videri Caiet. doctrinam, quã & Gregorius de Valentia ibidem amplexatur.

Bannes.

Gregor. de Valentia.

QVÆSTIO SECVNDA.

Num quauis potentia queat materia ſine forma exiſtere.

CIRCA tertiam partem, vbi profetebatur, nullam mareriã poſſe eſſe ſine forma, quod & ratione muniebatur, verſare placet cum Caiet. quæſtionem arduam, qua philoſophorum, & metaphyſicorum aures quotidie verberantur, num ſcilicet materia poſſit eſſe ſine forma pro cuius definitione octo præcipue faciam, nam primo adferam quæ hæc quæſtio ſupponat, & quæ inueſtiget, ſecundo quid viri docti ſanſerint, & cur ita, tertio aperiã per concluſionẽ, materiã propriã habere eſſentiam, quarto hanc puram eſſe potentiam dicam, & probabo, quinto quorundã circa hoc opinionem adducam, & reiiciam, ſexto loquar de actu, & quiſna detur manifeſtabo, ſeptimo reſpondebo formaliter ad quæſt. per vnam concluſionem, eam confirmando, vltimo rationes in contrarium ſoluam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ſupponatur, quid inquiratur.

Ariſtot.

QVamuis materia ſit debilis valde, ac minimæ entitatis, adeo vt ab Ariſtot. primo de Generatione 21. & 22. vocetur pluries non ens, & ſeptimo Diuinorum 8. dicatur, nullum eſse eorum, quæ ſunt in cathegoriis, & à D. Auguſtino nuncupetur prope nihil, ita vt non pauci dubitauerint, num daretur in rerum natura, nihilominus omnes ferè, qui de rebus naturalibus tractarunt, eam poſuerunt, immo plerique ex priſcis philoſophis, hoc vnum principium agnoſcebant rerum omnium, vt legis apud eundem Ariſtotelem, eodem primo de Generatione tex. 1. & in proœmio primi Diuinorum, toto ferme cap. 4. vbi adfert poſitionem Heracliti, Taletis, Hipaſi, Anaximenis, & Diogenis, quorum adhuc voluntates adducit ſuppreſſis nominibus 2. Phyſicorum nono, & quinto Diuinorum 5. Sed & diuinus Plato eam aſſignauit, & multa de ipſa in Timeo docte tradidit, quorum nonnulla art. 4. referam. Denique Ariſtoteles eam commemoratis locis, & alibi ſępe ponit, primo præſertim Phyſ. à 51. vſq. ad finẽ prope libri, de ipſa vnà cum forma, & priuatione loquitur, & 82.

Plato.

ibi

ibidem eius ſtatuit definitionem. Rerum quoque tranſmutatio eam neceſſario ponendam manifeſtat, vt enim colligitur ex 51. citato, naturalium rerum tranſmutatio de vno contrario in aliud fieri debet (quod & 12. Diuinor. 6. habes,) qm̃ quodlibet non fit ex quolibet, ſed ex ſibi contrario, vt 43. & deinceps primo illo Phyſic. habetur, at contrariorum tantum abeſt, vt vnum alterum recipiat, quod ſemper mutuo ſe expellunt, hinc oportet dari tertium quoddã ſubiectum, quod nunc ſub vno, nunc ſub altero contrariorum ſit, & hoc erit materia, vt eiſdem locis habes, & à ſexto illo 12. Diuinor. vſque ad 15. Sic dicebam in annotationibus circa tertiam partem ſecundi capitis huius libri ex cõi doctrina, & præcipue Auerrois commento vlt. 1. Phyſ. quod via tranſmutationis **Auerroes.** inuenta eſt materia. Quare cum philoſophis omnibus, ac potiſſimum peripateticis ſupponemus & nos in hac quæſtione ipſam dari.

Verum vltra quæſtionem hanc *an eſt* de materia, illud etiam ſupponamus, quod ſit ens reale, & quod ſit ſubſtantia, quorum vtrumq. totus peripateticorum cœtus tradit, nam clare apud Ariſtot. toto ferè 1. Phyſic. ponitur principium intrinſecum rerum naturalium in re facta permanens, ad differentiã priuationis, quæ in re non manet, vt legis præcipue 80. & 82. & 12. illius 12. Diuinor, quod ſi ſit principium ſubſtantiæ, iam erit ſubſtantia quoniam ex non *Ariſtotelis loca varia.* ſubſtantiis non eſt ſubſtantia, ex eodem 1. Phyſic. 52 & 7. Diuinor. 47. Rurſus, cum principium ſemper ſit prius ſaltem ſecundum rationem eo cuius eſt principium, ſi materia non foret ſubſtantia, iam aliquod accidens eſſet prius ſubſtantia, quod eſſe impoſſibile, eodem 47. legimus. Præterea, ſemper materia in numero cauſarum, ex quibus oĩa naturalia fiunt, recenſetur ab eodem Piloſopho, dum cauſarum genera aſſignat, vt 2. Phyſicor. 28. procemio Diuinor. c. 4. & 5. eorundem 2. quare nequit eſſe accidens, ſed & ab eodẽ dicitur natura 2. Phyſic. 10. & 5. Diuinor. 5 nullus aũt ignorat, naturam eſſe ſubſtantiam. Denique diuidens ſecundo de Anima 2. & 25. & 8. Diuin. 3. ac 12. eorundem 14. ſubſtantiam, triaq. ſubſtantiæ diuiſæ membra enumerans, materiam ſemper recenſet, conſtat autem, enumerata ſub aliquo cõi diuiſo participare natura illius cõis. Sic itaq. in hac quæſt. non inueſtigabimus eſſe materiæ in eo ſenſu, num ſubſtantiale, num accidentale, ſed eam ſubſtantiale eſſe obtinere ſupponamus, ſciſcitantes, num poſſit in rerum natura abſq. forma, quæ alterum principiũ ponitur rerũ naturaliũ ab Ariſt. aliud genus cauſæ, altera natura, & demum aliud membrum ſubſtantiæ diuiſæ, locis illis, in quibus hæc de materia docuit.

At vero obſerues, nos in præſenti ſumere materiam præciſe, & vt ſic, merita ipſius pure conſiderando, quãuis omnino forma vt ſic deſtitutã hoc eſt, materiam primam, ac puram, quamuis .n. à fœlicibus ingeniis conſueuerit nonnumquã aſſignari, & iure diſcrimen inter materiam primam, & nudam, de quo nonnihil innuam in quæſtion. de vnitate formæ in compoſito ad vltimum caput libri, attamen in propoſito, idem vtraque refert, quoniã & hæc, & illa dicit materiam omni forma vt ſic quantum eſt ex ſe carentem.

Obſerua vlterius, inter oẽs cõuenire, omne quod exiſtit, exiſtere formaliter per aliquã exiſtentiã, hoc .n. tam clarũ eſt, quã q̃d omne album ſit albedine albũ, ſed diſſentiũt viri clariſſimi in aſſignanda radice, & origine huius exiſtẽtiæ, ſi .n. oẽs illud perſuaſum haberẽt, vt à ſola forma ſit oĩs exiſtẽtia, iam ex cõſequẽti oẽs dicerẽt, materiã nõ poſſe ex ſe exiſtere, ceu dicũt illi, qui oĩs exiſtẽtiæ cauſam, formã volunt, qm̃ nullus adhuc quantũ me legiſſe recolo, actũ illũ formalẽ in eſſẽtia materiæ locauit, & deinde, ſi quis hoc materiæ tribueret, nõ eſſet cum eo altercandũ, quoniã tandem merito formæ, licet non quæ ab ea eſſet diſtincta, exiſteret. Sed quoniam nonnulli cenſent, aliunde poſſe

proficiſci exiſtentiam, quam á forma eapropter, quidam aſſerunt, materiã abſque forma poſſe eſſe. In eo nihilominus conueniunt oẽs, vt omnis exiſtentia ſit merito actus, adeo vt qui materiam cenſent abſq. forma poſſe exiſtere, non tñ dicunt exiſtere abſq. vllo actu, ſed ei elargiuntur aliquem actum aliũ á forma ſuæ entitati, ac eſſentiæ conuenientem. Vnde idem eſt quærere, num materia poſſit exiſtere abſq. forma, & num omnis exiſtentia a forma proficiſcatur, ſi.n. nulla exiſtentia, niſi merito formæ, & in eſſentia materiæ vt ſic, nulla forma, illud erit conſequens, vt materia abſq. forma nequeat habere eſſe, ſin vero abſq. forma poſſit adeſſe actus exiſtendi, iam ſine eadem forma contingere poterit, vt materia exiſtat. Ita minus bene ſentiunt illi, qui docent idem eſſe dicere, materia eſſe puram potentiã, & eandem non poſſe eſſe ſine forma, qm poterit quis dicere, licet materia de ſe ſit pura potentia, attamen merito alterius, quam formæ pót exiſtere, vtpote merito alicuius actus, qui alius ſit à forma. At ſi dixiſsent, idem eſse quærere, an materia ſit pura potentia, & an materia ſecũdum ſe eſſe poſſit, optime locuti fuiſsent, quoniã certiſſimum eſt, potentiam ex ſe non poſse exiſtere, ſed aliquem actum exigere. Quare & hoc inueſtigabimus nos, num.ſ. materia ſit pura potentia, tunc.n. habebitur, an per ſe poſſit exiſtere, ſed hic non ſiſtemus, quoniam adhuc indagabitur, num queat exiſtere beneficio alterius actus, vel rei, quam á forma proficiſcentis.

Quid omnibus commune.

Quorundam minus vera opinio.

Vltimo aduerte, quod quæſt hæc non quærit præcipue de facto, ſed de poſſibili, nam de facto conſentiunt oẽs, quos viderim in parte negante, nam & ij, qui aſserunt eam ſine forma eſse poſse dicunt tñ, quod eſt ſemper ſub aliqua forma, quocirca difficultas eſt de poſſibili, conſiderato relatione ad diuinã potentiã, ſiue fuerit vſitata, ſiue abſoluta, qui termini declarabuntur art. 7. &c.

Eſt ergo quæſtio, num materia, quam ſupponimus dari, & eſse ſubſtantiã, proprie accepta ac præciſe, aliquem includat actum, ita vt per ſe exiſtere poſſit, an merito ſolum formæ id queat quacumque potentia obtinere, vel potius ope alicuius alterius á forma, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quæ fuerit multorum ſententiæ, & quomodo corroborata.

Svbtilis Doctor ſent. diſt. 12. q. 1. dat materiæ entitatem propriam, & realiter ab illa formæ diſtinctam & eidem actum donat entitatiuum, quod & videtur docuiſse 7. Diuinor. q. 5. ex quibus deinceps q. 2. illius diſtinctionis, docet materiam poſse abſq. forma exiſtere, quem eius diſcipuli ſecuti ſunt, & præcipue Antonius Trombeta 8. Diuinor. q. 1. & Antonius Andreas, 7. eorundẽ quæſt. 6. Quos plane in actu illo entitatiuo, ſiue non formali, ſed eſsentiæ & exiſtentiæ præceſſit Henricus de Gandauo, quolibeto quarto, in fine q. 16 vbi inquirit, num angelus ſit compoſitus ex materia, & forma. Alenſis etiam q. 1. ſuper quartum tex. 8. Diuinor. actum tribuit materiæ, nam vltimis verbis illius quæſt. inquit, materiam eſse in potentia, ad actum formæ, ſed non ad actum proprium. Gregorius quoq. Ariminenſis allegata diſtinctione ſecundi ſenten. q. 2. art. 3. actum exiſtentiæ ipſi aſcribit, quibus deinde adhæret Pererius lib. 5 de principiis rerum naturalium, c. 13. octo rõnes adducens pro exiſtentia materiæ

Scotus.

Trombeta.
Ant. Andr.

Henricus.
Alenſis.

teriæ propria, abſq. illa formæ confirmanda, & Fonſeca, qui tertia quæſt. ad cap. 7. 1. Diuinor. in fine ſect. 8. poſt multa de natura materiæ probe allegata, inquit ſe credere, quod vendicet ſibi peculiarem exiſtentiæ actum, vt lib. 8. ſe ait oſtenſurum, quem tñ actum eidem accidentiarium docet, neq. ſufficere, vt per eum materia ſit eſſentialiter ens actuale. Mercenarius vero ſecundo ſuarũ dilucidationum tomo, dum explicat materiæ definitionem ab Ariſt. 7. Diuin. 8. traditam ait, potentiam materiæ non excludere omnem actum, qm̃ non excludit actum entis, & gradum ſubſtantiæ, ſed tm̃ actum formæ, & exiſtendi gradum. Toletus Cardinalis quæſt. ad primũ Phyſ. 13. actum quendam imperfectũ nedum eſſentiæ, ſed & exiſtentiæ eidem impertit, docens per diuinam potentiam poſſe eſſe abſq. forma; Deniq. Sotus q. 6. eiuſdem libri docet, poſſe materiam abſq. forma per potentiam Dei exiſtere, quod docuit & Gregorius de Valentia ad pr. p. quæſt. 66. art. 1. & videtur placuiſſe Molinæ eadem prima p. quæſt. 15. art. 3 in quinta concluſione.

Fonſeca.
Archang. Mercenar.
Toletus.
Sotus.
Gregor. de Valentia.
Molina.

Conueniunt hi oẽs, qui aliquem actum materiæ tribuunt, quod actum hunc non dicunt formalem ſed ab ipſo prorſus condiſtinguunt, quoniã hunc ab illa penitus negant, ſed alij ipſum vocant entis, vel entitatiuum, alij vt Henricus, & Ariminenſis exiſtentiæ, qui amplius quid videntur dare materiæ, quam dec Scotus, & alij; Verum tñ eſt, Scotum prima, illa quæſt. diſt. 12. dicere, qđ materia non ſolum eſt in potentia obiectiua tantum, ſed & in potentia quoq. ſubiectiua, exiſtens in actu, vel actus, & inquit, [non curo quodcumq. dicatur, ſecundum quod omne illud dicitur eſſe actu, vel actus, qđ eſt extra cauſam ſuã,] vbi forſan in re non facit differentiam inter actum exiſtentiæ, & entitatiuum, & ſi eius rões, quas multas ibi adducit expendantur, colliget quiſquis, nonnihil exiſtentiæ ab ipſo tribui materiæ ſecundum ſe velut expreſſe collegerũt, qui reſolutiones illius, & aliarũ eius diſtinctionũ formarunt. Enimuero vltra potentiã actiuã, & paſſiuã, quas recenſuit, & definiuit Ariſt. 9. Diuinor. 2. imaginatus eſt Scotus potentiam aliam tertiam, quam vocat obiectiuam, quæ nil aliud eſt, quam res nondum producta, ſed vt producibilis, velut flos generandus, cui potentiæ nouum. actũ reſpondentẽ applicauit, quem entitatiuũ vocat, qui nimirũ erit res eadem, quatenus iam actu producta eſt, & extra cauſas ſuas habuit eſſe, actum vero formalem applicat potẽtiæ ſubiectiuæ, vel paſſiuæ, ceu & alij faciunt, quare cum intueatur materiam non eſſe nihil, eſſe extra ſuas cauſas, donat ei memoratum actũ entitatiuũ, cuius beneficio, & alijs rationibus, vt videbimus vult, vt per diuinam potentiam queat exiſtere abſq. forma.

Scoti cogitatio.

Et hæc breui de Scoti opinione, nam poteſt quiſq. eam late apud ipſum legere, & apud pleroſq. auctores, & antiquiores, & recentiores, qui eam plene explicant, vt inferius dicam.

Pro huius doctoris, vel horum doctorum ſententia, ſi quæ omnia ſolent, & poſſent adduci argumenta referre vellẽ, & mihi, & alijs grauis, ac moleſtus eſſem, qm̃ in infinitum propemodũ multiplicari cõſueuerunt, & vnuſquiſq. nouas rões adinuenire ſtudet, vanus præterea extaret labor, quoniam argumẽta ferè oia difficiliora, & præcipue antiquorum, eorumque qui poſitionem hanc fundarunt, iam à permultis grauiſſimis Auctoris diſcipulis, & magiſtris noſtris, & alijs ẽt debilitata omnino fuerunt. Quare firmiora ſolũmodo, tum antiquiorum, tum recentiorum adferam, ea fundamenta poſtea iacturus, ex quibus leuiſſimo negotio poterit quilibet ex ſe argumentis alijs occurrere, & auctores varios allegabo, apud quos alias rões ſi placuerit videre poſſit lector.

Sit itaq. prior ratio, quæ multa, ne dicam oia motiua Scoti, & aliorum complectatur, quibus probare conantur, materiam habere aliquem actum: Materia

eſt

eſt ſubſtantia, eſt principium rerum naturalium, ac earundem cauſa intrinſeca, habet eſſe extra cauſas ſuas, eſt pars compoſitæ ſubſtantiæ, 1. Phyſic. 82. dicitur exiſtere, & permanere in compoſito, à Platone in Timeo ijs tantum pronominibus putatur appellanda, quibus hoc, vel illud ſignamus, vnde videtur vocari hoc aliquid, & quæ enumerata ſunt, cõueniunt materiæ, quatenus à forma cõdiſtinguitur, alias non enumeraretur ſæpe ab Ariſt. pars ſubſtantiæ contra formam, quando varijs in locis partitur ſubſtantiam, non forent tria principia rerum naturalium, non quattuor cauſæ, non fuiſſet producta, non eam includerent ſubſtantiæ materiales, tamquam partem ſui, quæ omnia abſona ſunt, igitur materia habet aliquem actum, & non eſt pura potentia, probatur hæc cõſecutio, qm̃ ſubſtantia eſt, quæ põt ſubſiſtere, nam ex actu ſubſtandi in prædicamentis definitur, ſimiliter principium dum eſt principium, exiſtit, aliàs nihil daret principiato, ſed hoc foret eo nobilius, nõ poſſet cauſare, qm̃ cauſare ſupponit, & agere, & eſſe, & in priori illo, quo materia reſpicit formam, vere eſt cauſa, & eius cauſalitas non pendet ab illa formæ, & certe prius intelligimus materiam eſſe, quam recipi in ea forma, vel ei vniri, & hoc motiuum amplificatur valde à recentioribus, & ex hoc rationes multiplicant, quare habet exiſtentiam, & ex conſequenti actum ſine forma, & ſi producta ſit, nequit intelligi, quod non habeat eſſe, & eſt contradictio ait Scotus, quod aliqua eſſentia ſit extra cauſam ſuam, & qđ non habeat aliquod eſſe, quo ſit eſſentia: partes quoque ſunt quid in toto exiſtens, vt patet, denique quod eſt hoc aliqnid, eſt quid perfectum in genere ſubſtantiæ, atq. exiſtens &c.

Motiuum Recentiorum. Scotus.

Secundo, Aut materia eſt aliquid, aut nihil, non ſecundum quoniam eſt ſubſtantia, & præterea compoſitæ ſubſtantiæ eſſent ex aliquo, quod eſt forma, & ex nihilo, quod eſt materia, & non differret creatio à generatione, qm̃ vtraq. eſſet ex nihilo, materia enim eſt ſubiectum generationis motiua etiam in præcedenti argumento conuincunt materiam non eſſe nihil, ergo primum, ergo non eſt pura potentia, probo, qm̃ veluti quod eſt potentia homo, non eſt homo, quod eſt potentia album, non eſt album, & ſic de alijs, ita quod eſt potentia omnia, erit nihil abſolute; Rurſus, ſi eſt aliquid, ergo ens, nam hæc ſunt tráſcendentia, quæ de omni dicuntur, ex quarto Diuinor. tertio, nullum autẽ valet intelligi ens, niſi habeat eſſe, quare & de materia vera eſt hæc propoſitio de ſecundo adiacente, Materia eſt, &c.

Tertio, Materia, & forma habent diuerſas productiones, quoniã illa p creationẽ, hæc per generationem exit ad eſſe, ergo habent diuerſas exiſtentias, ergo & materia gaudet propria exiſtentia, oĩs ſiquidem productio reſpicit eſſe. Confirmatur, qm̃ materia eſt incorruptibilis, forma corruptibilis, quod ſi omnem exiſtentiã haberet à forma, tunc incorruptibile penderet à corruptibili, & ipſa non amplius incorruptibilis, ſed corruptibilis millieſ eſſet, nam in defitione formarũ ab ea millies recedentium amitteret eſſe. Et hæc breuiter ſufficiant, vt probetur materia habere de ſe aliquẽ actũ, & aliquam exiſtentiam.

Non probatur, quod poſſit eſſe abſque forma, ſaltem per diuinam potentiã, nam vſitatus ordo rerum habebat & habet, vt accidentia non poſſint eſſe abſq. ſubiecto, & tota philoſophia clamat, quod accidentis eſſe ſit ineſſe, & quod fieri nequit, vt accidentia ſint in eſſe à ſubiecto ſeparabilia, ex. 7 Diuinor. 3. & 47. ſunt. n. entia, quia entis, ibidem tex 2 vnde à ſubiecto ſeparata non erunt entia, quare pugnaret, vt exiſterent, & tñ veritas noſtræ Fidei ad diuinam potentiam confugiens, docet in Sanctiſſima Eucharistia accidentia exiſtere abſq ſubiecto, cur igitur non poterit eadem potentia euenire, vt materia ſine forma exiſtat? Imò maior apparet dependentia accidentis ad ſubiectum, quam materiæ

Roboratur ratio.

ſe ad formam, quoniam materia eſt ſubſtantia, & eius entitatis non dependet ab entitate formæ velut illa accidentis pendet ab illa ſubiecti. Neque valet, ſi dicatur accidentia à ſubiecto actu ſeparata, manere cum aptitudine ad illud, nam à pari dicam, quod materia poterit ſeparari, & abſq. forma exiſtere, & tamen ad eam aptitudinem habere; Neque hoc eſt ad propoſitum, vbi loquimur, an poſſit ſeparari &c. *Defenditur.*

Quinto, Ariſtoteles varios modos prioris, & poſterioris recenſens quinto Diuinorum 16. dicebat, priora ſecundum naturam, & ſubſtantiam poſſe eſſe abſque alijs, hæc vero non poſſe eſſe ſine illis, conſtat autem, materiam eſſe priorem forma, quare illa poterit eſſe abſq. iſta. Quod ſi dicatur, materia eſſe tale prius quod tamen dependeat à poſteriori, & neceſſariam habeat ad illud connexionem, tunc id obſtat, quod prius vt ſic, & formaliter implicat, quod pendeat à poſteriori, licet ſub alia ratione queat pendere, quare argumentum ſuas vires obtinebit, accepta materia, vt formaliter eſt quid prius forma. Sed & connexio neceſſaria, quæ affertur, nulla eſt, tum quoniam materia eſt quid abſolutum, à forma diſtinctum realiter, tum quoniam tunc materia determinaret ſibi neceſſario aliquam determinatam formam, nam quicquid determinat ſibi genus formæ, determinat ſibi aliquam ſpeciem in illo genere, & quod aliquam ſpeciem, determinabit etiam indiuiduum aliquod illius ſpeciei, quod. n. eſt animal, eſt hoc, vel illud animal & quod eſt homo, eſt hic, vel ille homo, at materia non determinat ſibi de neceſſitate hanc, vel illam formam, alioquin numquam ab ea poſſet expoliari, ergo neq. totum genus formæ, &c. Ariſtotel.

Sexto, Per formam tribuit Deus exiſtentiam materiæ, ergo & ſine forma poteſt hoc præſtare, probatur conſequentia quoniã eſt celebris propoſitio in Scholis dicens, Quicquid Deus facit cum cauſa ſecunda, poteſt ſine illa facere, Si dicatur valere propoſitionem de cauſa ſecunda effectiua, non autem formali, vt videntur omnes reſpondere tunc inſtatur, quoniam aliquid plus poſſet Deus cum cauſa ſecunda, quam ſe ſôlo, & præterea, abſurdum valde apparet dicere, aliquam perfectionem eſse in cauſa ſecunda, quæ non ſit in Deo, cõſtat autem, quod tribuere exiſtentiam materiæ, eſt aliqua perfectio, non igitur ita debet tribui formæ, vt à Deo remoueatur. Et præterea, vel forma habet à Deo vt det eſse materiæ, vel Deus à forma, dicere hoc ſecundum, eſt erroneum, ſi itaq. forma id hẽt à Deo, iam igitur Deus prius in ſe hanc habat facultatem, quoniam nemo dat, quod non hẽt. vt inquiebat Plato prope finem primi Alcibiadis, cur igitur Deus non poterit abſq. forma præbere eſse materiæ? *Famoſa propoſitio.* Plato.

Septimo, Nihil eſt a diuina potentia, quam abſolutum dicunt ſubtrahendũ quod non implicet contradictionem, vt conueniunt omnes, at non implicat cõtradictionem, vt materia ſine forma exiſtat, ergo &c. probatur minor, quoniam quod implicat contradictionem, nequit concipere intellectus eſſe verum, velut hominem non eſſe animal, album non eſſe coloratum, & ſimilia, ſed multi concipiunt, & affirmant, materiam poſſe eſſe ſine forma, vt patet ex auctoribus præallegatis, quare &c.

Octauo, & vltimo oſtendo, nedum de poſſibili, ſed & de facto, materiam eſſe abſque forma, hoc eſt, exiſtere alia exiſtentia ab illa formæ, nam ex doctrina Auctoris, tertia par. quæſt. 17 ar. 2. in Chriſto domino eſt vnicum eſſe exiſtentiæ, adeo vt humanitas à Verbo aſſumpta, ceu caret perſonalitate propria creata, ita & propria exiſtentia, cũ per illam hypoſtaſis Filij Dei exiſtat, iam igitur de facto materia exiſtit abſque exiſtentia formæ, potentia diuina de facto ſupplente, &c. D. Thom.

ARTICVLVS TERTIVS.

Declaratur materia habere eſſentiam.

Auicenn. Plato. Alexand. Auerroes. D. Thom. Capreol. Caiet. Ferrarien. Soncinas. Iauellus. Aquarius. Bannes. Flandrien.

AVicennas ſecundo ſuæ Metaphyſ. cap toto tertio docet, materiam nõ poſſe eſſe ſine forma, quẽ præceſſerant Plato, & Aphrodiſæus, ille in Timeo dicens, materiam in alio quo idam eſſe, atq. ita aliquo modo eſſentiæ fieri participem, aliter, vero nullo modo eſſe poſſe, iſte primo naturaliũ quæſt. cap. 8. & 17. & 1. de Anima, c. 1. pluries idipſum clare inculcat, Auerr. quoq. 1. Phyſ 69. & de ſubſtantia orbis c. 1. & 2 præcipue Phyſ com. 12. hoc ipſum docet, & probat. Hos ſecutus eſt perpetuo Auctor, & in hac litera, & quæſt. de Veritate 3. art. 5. & ad tertium & quæſt de Potentia quarta, art. 1. & in Quolibetis, q. 3. art. 1. & 1. par. q 66 art 1. Quem tota eius ſchola ſecuta eſt, vt Capreol. 2. ſent. diſt. 13 q. 1. circa primam concluſ. Caiet. hoc loco, Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 4. Paulus Soncinas 8. Diuinor. q 1. Iauellus ibidem, Aquarius quæſt. ſua de hoc peculiari & in additione ad 11. quæſt. Ferrar. ſuper 1. Phyſ & dilucidatione 5: ſuper 7. Diuinor Bannes loco in pr.p. allegato, & 1. de Generatione, qu. 5. ad tertium caput, Dominicum a Flandria neſcio an referam, qm̃ art. 2. quæſt. 1 ad 8. Diuinor docet vtrq. non poſſe materiam eſſe ſine forma, ſed tamen naturaliter ſolum videtur loqui, ſi priora eius verba ibi legantur.

Durand. Ægidius. Iandunus. Achillin. Zimara. Zabarella.

Sed & extra Scholam D. Doctoris, viri percelebres hanc ſentẽtiam defenſant, vt Durandus ſecundo ſent. diſt. 12. q. 2, Ægidius in Correptorio corruptorij, ar. 4 & 27. circa primam partem, Iandunus q. 1. 8. Diuinor. Achillinus primo de elementis, dubio ſeptimo, Zimara in tabula verbo *materia*, & theoremate 15. Zabarella tertio de Rebus naturalibus, quinq. prioribus capitibus, & præcipue cap. 5. Omnes etiam, qui Auerroem ſequuntur, & alij, qui actum omnem remouent à materia nullum actum niſi à forma agnoſcentes, ex conſequenti docent, ipſam non poſſe ſine forma exiſtere, in ò oẽs philoſophi quos viderim, ijs exceptis, quos præcedenti art. recenſui, omnem actum formæ tribuunt: Hinc ſi cupis videre innumera vt ita dicam argumẽta confutata, vide præcipue Capreolum loco relato, & in primo diſt. 3. q 3. art 2. dum reſpondet ad primũ Scoti contra primam rõnem Auctoris pro prima concluſione, & Aquarium, & Bannes locis memoratis. Et certe Durandus, Caietanus, Ægidius, & alij ferè omnes nominati auctores, omnia potiora ſaltem aduerſariorum fundamenta euertunt, & propriam ſententiam neruoſe admodum confirmant.

Concluſio.

Quibus præmiſſis, pono hanc concluſionem. Materia eſt ens, & hẽt entitatẽ propriam, & à forma diſtinctam. Hæc concluſio apertiſſima eſſe videtur & ex ijs, quæ in elucidando titulo ſupponebamus, quod nimirum dabatur materia & quod erat ſubſtantia, & ex tribus argumentis, primo loco ſuperiori art. relatis, conuincunt. n. ipſam eſſe ens & aliqua eſſentia gaudere. At pro notitia cõcluſionis debes recolere diſtinctionem illam de ente ab omnibus receptam, cuius abunde ſatis meminit q. 1. ſuper caput præcedens, quod videlicet accipitur, vel nominaliter, hoc eſt, quatenus dicit eſſentiam, vel aduerbialiter, quatenus. ſ. dicit exiſtentiam, dum dicimus materiam eſſe ens, accipimus ens primo modo, non autem ſecundo, qm̃ habet quidem eſſentiam, & entitatem ſuã propriam, & aliã ab illa formæ, non autem hẽt exiſtentiam ex ſe, ſed omnem obtinet à forma. Et ex hac doctrina, & diſtinctione, permulta quæ videntur ob-

Quo pacto materia ſit ens.

ſtare

ſtare diſſolues, & varia dicta interpretaberis, quando.n. rationibus concluditur materia non eſſe nihil, eſſe aliquid, eſſe ens, & ſic à multis vocari, accipe ſemper de ente, quatenus dicit eſſentiam, non autem vt importat exiſtentiam.

Scito tamen, quod materia dicit eſſentiam alio modo, quam dicant res, quæ ab æterno dicuntur eſſe, & fundare propoſitiones perpetuæ veritatis, nam huiuſmodi in tali eſſe nullum habent eſſe reale productum extra cauſas ſuas, & nihil abſolute ſunt, velut eadem quæſt. ex Auctore dicebam, & explicabam, at materia eſt extra nihil, & producta eſt. Quoniam tamen non ſecundum ſe, & ſeorſum creata eſt, ſed ſimul cum forma, vnde à veris theologis non dicitur creata, ſed concreata, ceu à veris philoſophis non dicitur produci, ſed cõproduci, hinc fit, quod ſortita quippe fuerit eſſe exiſtentiæ, quandoquidem terminus creationis eſt eſſe, at non proprium, ſed illud formæ, ſub qua comproducta fuit, vnde vere eſt ens materia, & extra cauſas ſuas, & extra nihil. Verum ſi ex hoc inferatur, ergo hēt propriam exiſtentiam, iam nulla eſt illatio, q̃a ſufficit ei, vt ex ſtat exiſtentia formæ, velut & partes alicuius totius vere ſunt in rerũ natura, & exiſtunt, at non per eſſe proprium, ſed per illud totius. Sic docte Capreolus diſt. illa 13. in ſecundo, ad ſextum Scoti eorum, quæ ſecũdo loco adfert diſtinguebat, quod ens poterat ſumi ſex modis, & docebat materiam poſſe dici ens, quatenus omne illud, quod eſt quouis modo pars intrinſeca rei ſubſiſtentis, dicitur ens, & quatenus illud dicitur ens, de quo põt formari propoſitio affirmans de ineſſe, quo pacto, & priuationes, & negationes, & rõnis entia poſſunt dici ens, non aũt valet dici ens, vel quia ſubſiſtat ꝓpria ſubſiſtentia, vel quia ſit ſub actum actus eſſendi, vel quia ſit formale principium rei ſubſiſtentis, per actum eſſendi, vel demum, quia ad rem ſubſiſtentem pertineat, illam actuando. Et ſi bene intueris doctrinam hanc, quomodo tribuamus quidem exiſtentiam materiæ, at non propriam, & quomodo per creationem, hãc quam ei damus exiſtentiam fuerit ſortita, complura motiua, & antiquiorum, & recentiorum videbis confringi.

Ex quo colligere debes, vanum eſſe diſcurſum illum, quo dicitur materia corrumpi, q̃a amittit eſſe, dum forma corrumpitur, nam cum numquam habeat proprium eſſe, nequit ex deperditione eſſe alieni dici, quod corrumpatur. Et Caiet. 3. par. q. 17. art. 2. ad quintum Scoti dicebat, corruptionem non attẽdi penes perditionem vnius exiſtentiæ, nam ſi ſepares guttam aquæ à mari, ſortitur gutta aliud eſſe, quoniã mari vnita exiſtebat per eſſe maris, quod ei ſegregatæ nõ conuenit, & tñ non eſt corrupta, nam aliam hēt exiſtentiam, ſed ſpectat corruptio in deperditione eſſentiæ, quod ipſe intelligo de hac, vel illa eſſentia, nam eſſentia vt ſic abſolute manet, velut ſi ſoluatur ſpecies aquæ tunc aqua dicitur corrupta, quamuis rerum eſſentiæ ſint æternæ vnde Caiet. ait, per deperditionem *vnius* exiſtentiæ, innuens aliam debere ſuccedere exiſtentiam, ſi non ſit res corrumpenda. Et magis ad propoſitum noſtrum, intelligo de ijs rebus, quæ numquam natæ ſunt habere propriam exiſtentiam, hæc enim ob amiſſionem exiſtentiæ nequeunt dici, quod corrumpantur, cum earum eſſentia remaneat, quam ſolam de ſe nata ſunt habere. Ita materia quoniam nullam de ſe valet habere exiſtentiam, ſi hæc corrumpatur, quatenus eſt illius formæ, cui ſubeſt, nequit dici materia corrumpi, quoniam nihil ſui vt patet amittit. Quare re dico, materiam non corrumpi, vel quoniam numquam exiſtentiam abſolute amittit, cum nullum detur inſtans, in quo ſit abſq. exiſtentia, licet hanc, vel illam amittat, vel quoniam, (quod magis placet,) eſt talis natura, ad cuius conſtitutionem ſufficit eſſentia quam numquam deperdit.

Illud contemplare, quod ſi ens illud dumtaxat dicatur claudi ſub ente di-

Quomodo fuerit materia producta.

Capreol.

Caiet.

Qua ratione materia incorruptibilis.

uiſo in decem cathegorias, quod eſſe vt ſic, vel actu exiſtat, vel aliquando poſſit exiſtere, profecto materia non erit hoc modo ens, quandoquidem ex ſtentia propria neq. exiſtit, neq. vnquam ad id aptitudinem habet, quo modo forſan

Sueſſanus. locutus eſt Sueſſanus dilucidatione ſexta ad 7 Diuinor. Si vero ſub tali ente contineri poſſit id, quod quouis modo vel exiſtat, vel poſſit exiſtere in rerum natura, hoc eſt, vel propria, vel aliena exiſtentia, aſſerendū erit, materiā contineri ſub ente prædicamentali, qm & exiſtit, & facultatem hēt, vt exiſtat exiſtētia formæ, quippe quæ exiſtentia eſt ab eius eſſentia, & natura vt ſic aliena, nō aūt omnino xtranea, & remota putāda eſt, cū & tēporis initio ſub ea fuerit

Quid Auctori, pducta, & ad finē vſq. tēporis ſub eadē, vel hac, vel illa videlicet ſit pduratura.

gratius. Et quamuis vtrumque modum dicendi approbem, poſteriorem tamen præeligerem, quoniam & partes vt ſic alicuius exiſtentis, ſub ente prædicamentali tali cadere, concedent omnes, quæ tamen formaliter acceptæ, neque exiſtunt, neque exiſtent propria exiſtentia, ſed ea ſolum, quæ eſt totius. Et quidem, cum materia ſit extra animā, ac cōproducta fuerit, ſequitur, vt claudatur ſub ente

Ariſtotel. diuiſo in decem genera, qm ſubſtantia omnis limitata, & finita eſt in prædicamento; Sic quando Ariſtoteles ſecundo de Anima 2. & 25. diuidit ſubſtantiam in materiam, formam, & id quod ex his, certe loquitur de ſubſtantia, quæ eſt in prædicamento, alias neque forma, neque compoſitum eſſent ſubſtantiæ prædicamentales, & vane colligeret, animam eſſe illam ſubſtantiam, quæ eſt forma, nam certe anima ipſa eſt in prædicamento ſubſtantiæ. Sed & nono Diuinorum primo, nimis clare ſermo eſt de ente, quod diuiditur in decem genera, cum ipſa genera ibi recenſeantur, moxq. diuiditur ens in actum, & potentiam, ſub qua, materiam contineri, potentiamq. omnem ad materiam reduci, nullus pe-

Zimara. ripateticus ignorat. Quod ſi multo fuſius cupias videre, materiam contineri ſub ente diuiſo in decem genera, lege Zimaram theorem. illo 15.

Ex quibus habes, quomodo materia poſſit & non poſſit dici ens participialiter, & quomodo varia, quæ de ea dicūtur accipias, diſtinguendo inter ea, quæ cōueniunt ſibi merito ſui pure, & ea, quæ merito formæ, ſub qua inuenitur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Qualis ſit propria materiæ eſſentia.

EAm concluſionem in medium adferamus, quæ dicat: Hoc ens, quod dixīmus eſſe materiam, eſt pure potentiale, adeo vt materia ſit pura potentia, omnem prorſus actum à ſe excludens.

Pro cuius agnitione aduerte, quod entia quæ ſunt in mundo, ſunt in duplici differentia, nam quædam ſunt actus, quædā potentiæ, & tota entis latitudo exhauritur, ac ſufficienter euacuatur ex hoc, quod omne ens, vel eſt actuale, vel potētiale, ijs nūc omiſſis, quæ partim ſunt in potētia, partim in actu alicui cōparata, qſi tandē denominantur ſimpliciter vel actus, vel potētiæ, neque hæc alia membra ab hac diuiſione inducit, ſed vtrumq. aliquo modo permiſcent.

Hanc vero partitionem nullus bonus philoſophus poteſt negare, eam enim

Ariſtotel. ſæpius adfert Ariſtoteles, & nono Diuinorum primo, vt ſuperiori ar. dicebam, & primo de Generatione 11. 77. & 84. & primo Phyſ. 78. & duodecimo Diuinorum octauo, & loco illo Phyſicorum diſſoluit difficultatē antiquorū, quomodo aliquid poterat ſimpliciter fieri cū ex nihilo nihil fiat, docens ex aliquo

ſit potentia fieri quid in actu, aſſignans hunc ſoluendi modum, poſt illũ, quem
93. eiuſdem primi, & deinde adduxit. Sed & nono Diuinor. quinto reijcit ra-
tionibus quinq. opinionem Megaricorum, ſiue Zenonem, qui Megaris tradidit
philoſophiã, vt ibi inquit Alexand. quippe qui, actũ, & potentia idẽ eſſe volo- Alexand.
bant, & inter alia hẽt quod hi, qui actũ, & potentiã idẽ faciunt, non parũ tol-
lere quærunt, vbi idẽ Aphrodiſæus dicebat, tolli generationẽ ab his, qui negãt Auerroes.
potentiã, & Auerr. idẽ inquiebat ibi, addendo tolli oẽs motus, & corruptio- D. Thom.
nem, & artes, qđ de motu, & generatione ibidẽ dicebant Auctor, & Alenſis. Alenſis.

Quapropter de mente Ariſt. nulli dubium eſſe põt, an detur hæc diuiſio en-
tis in actum, & potentiã nam & totus præfatus 9. Diuinor. in his duabus entis
differentijs immoratur. Imò Auerr. librũ illum introducẽs inquit, velle in eo Auerr.
Ariſt. cõtradicere illis, qui dicũt potentiã nõ eſſe in entibus, & 1. de Anima 6.
actũ, & potentiã entis differentias vocabat. & ſuper primũ illius noni dicebat,
actũ, & potentiã diuidere ens, ſecundum qđ ens, quod & docuit Albertus eiuſ- Alb. magn.
dem libri initio dum illum introducit, & cauſam introductionis adducit.

Illa itaq. erit proportio actus, & potentiæ, ad ens, quę eſt rationalis, & irra-
tionalis ad animal, vt. n. animal omne; vel eſt rõnis particeps, vel expers, ita
omne ens, aut eſt actus, aut potẽtia, & velut cõmittitur fallacia, ſi quis arguat,
eſt animal, ergo eſt rõnale, qm̃ eſt argumentum à ſuperiori ad inferius affirma-
tẽr, ita eſt eadẽ fallacia, ſi quis arguat, hoc eſt ens, ergo eſt actus, quoniam ſtat,
quod ſit potentia, & toto hoc negotio id ſemper præ oculis habendum eſt,
qm̃ enim nos docemus, materiã eſſe purã potentiã, vt mox probabimus, & de-
clarabimus ideo omnia argumenta corruunt, ſumpta ex natura entis ſubſtan-
tiæ, & reliquorum tranſcendentiũ, dum. n. dicitur, materia eſt ens, eſt ſubſtãtia,
ergo eſt in actu, iam cernis, manifeſtam fallaciam in conſimilibus argumenta-
tionib. cõmitti; Imò potius retorquere hæc argumenta, & pro te formare, di-
cendo materia eſt ens, ſubſtantia, aliquid, ergo eſt omnia hæc in potentia, nam *Defectum ar-*
velut ens in actu, ens, ita ens in potentia, eſt ens, & ridicula eſt hæc argumen- *gumentorum*
tatio, quam tñ quoſdam facere non pudet, materia non eſt ens in actu, ergo nõ
eſt ens, ſicut ridiculũ eſt dicere, leo non eſt rõnalis, ergo non eſt. Et quidẽ, ne-
dum negligendæ apparent hæ collectiones, ſed & contradictionem inuolunt,
iam. n. dicunt, materiã eſſe ens in potentia, & tñ mox inferunt, ergo eſt nõ ens,
ſi. n. primo ens in potentia, quomodo poſtea non ens? An ens in potentia, eſt
non ens; Sic potentiã dirimunt ab ente, ſic ſunt ſimiles Megaricis, ſic ſunt ij,
contra quos bene dicebat relatus Auerr. Ariſtot. 9. illo Diuinor, diſputare. Stat
igitur optime, quod materia ſit ens & ſit ens potentiale, quoniam potentia non
eſt deſtructiua entis, ſed limitatiua & contractiua, veluti quædam differentia,
minus in rigore loquendo, ſcio enim ens veris, ac proprijs differentijs carere,
ſed eſt quidam modus ipſum conſtringens. Neque obſtabit, quod ſit pura po-
tentia, nam quemadmodum actus purus eſt ens, ita & pura potentia, cum puri-
tas hæc, vt ita loquar, non auferat gradum entis.

Hanc concluſionem aſſeueranter adeo à Platone, & Ariſtotele traditam vi-
demus, vt cuique Academico, ac Peripatetico certiſſima eſſe deberet; Vide il-
lum in Timeo de hac materiæ potentia mire loquentem, habet enim, quod *Verba Plato-*
cum debeat eſſe effigies omni formarum varietate diſtincta, numquam huius *nis lunulēta.*
formationis gremium erit bene præparatum, niſi informe ſit, & omnibus for-
mis careat, quas recepturum eſt, moxque rationem ſubnectit, (quam deinde
Auerr. & primo Phyſic. 69. & de Subſtantia orbis cap. primo amplexatus eſt,)
quoniam ſi erit materia ſimilis alicuius eorum, quæ in ſe recipit, quando ſu-
ſcipiet contrariam formam ei, cui ſimilis eſt, vel aliam prorſus, nequaquam

Eiuſdem apta exempla.

illius ſimilitudinem exprimet, cum præſetulerit ſuam, & adfert exemplum eorum, qui confecturi ſunt vnguenta ſuaui odore affecta, humidam materiam ita præparantium, vt odorem nullum proprium habeant, aliudq. exemplum habet de iis, qui materiis mollibus figuras ſunt impreſſuri, nullam omnino in eis figuram apparere permittentibus, applica, &c.

Eiuſdem de materia nomina.

Sic deinde vocat eam inuiſibilem ſpeciem quandam, & informem ſinum omnium capacem, & clare admodum ante omnia hæc, illud quod vnum huic negotio ſufficit præmiſit, dicens, materiam ex propria potentia numquam recedere.

Ariſtotelis loca varia.

Vide iſtum locis mille dicentem, materiam eſſe potentiam, vt ſecundo de Anima 2. & 25. 8. Diuinor. 3. & 5. & vlt. ſic nono eorundem 16. ac 12. eiuſdem ſcientiæ 9. 11. & 26. & alibi ſemper, dum de ipſa loquitur, potentiam eam vocat, & contra actum, ſeu formam diuidit, quare ſi in doctrina Ariſt. materiam eſſe potentiam, quis ambigat, is certe Ariſt. non agnoſcit, nec eius doctrinam ſaluauit.

Alexander.

Vide Alexandrum, vltra loca quæ ex ipſo retuli art. præced. ad 1. 9. Diuinor. ſcribentem, Ariſtot. vocare proprie potentiam materiam primam, & informem, quæ eſt facultate omnia, & eſt prima potentia, quod repetit eodem libro, tex. 14. & ſecundo Naturalium quæſt. c. 8. inquit materiam in quocumq. ſtatu fuerit, non amittere ſuum poſſe.

Simplic.

Quod & diſertis verbis tradidit Simplicius ad 82. primi Phyſ. dicens, materiæ eſſentiam eſſe ipſam potentiam, ac poſſe, & etiam quando aderit actus hanc potentiam manere. Vnde explicatio Zabarellæ horum auctorum, in fine 11. c. 2 libri illorum 30. dicentis, potentiam eſſe eſſentialem materia in ſecundo modo dicendi per ſe, atque eſſe eius proprietatem, & minus recta dignoſcitur, numq. enim quis eſſentiam hominis perquirens & tradens, dicet eſſe riſibilitatem, ſed de his plura mox erunt dicẽda.

Auctoris ſententia.

Scias igitur, meam in hoc eſſe ſententiam, vt potentiam, differentiam eſſentialem, & conſtitutiuam ipſius materiæ omnino mihi ſuaſum habeam, & in quouis eſſe accipiatur, vel quomodocumq. ipſa ſpectetur, ſemper potentia illius eſſe conſtituit. Et hæc eſt mens Auctoris ſuper 79 1. Phyſic. & ita ſentire eos oẽs arbitror, qui iuxta Auctorem, Ariſtot. Platonem, & veritatem loquuntur, quorum permultos allegaui in annotationibus ſecundi capitis huius operis, quando de eiuſdem materiæ notitia erat ſermo.

Et præterquam quod, quæ modo referebam de ipſius potentialitate, hoc manifeſtant, adeſt ratio, quæ meum in hanc declinare compellit intellectũ opinionem, cuius ſanè ex inſinuatione loco relato mentionem habui, dum aduerſus Zabarellam arguebam. Quandoquidem accipiatur quæuis notio, quiuis ſtatus materiæ, ſciſcitor, aut eius entitas eſt actus, aut potentia, non datur medium, quoniam hæc duo ſufficienter diuidunt ens, vt huius art. initio dicebam, ſi quis dicat, quod ſit actus, perit bona ex parte Ariſtot. philoſophia, & quæ ex Platone, & alijs audiuimus, ergo certe dicere oportet, quod ſit potentia. Et certe ſi eſſet actus iam non omnes actus poſſet recipere, vt ex Platone, & Commentatore argui poteſt. Cumque nullus actus in rei veritate ſit, niſi formalis, & a forma erumpens, vt 6. artic. conſtabit iam materia in ſua eſſentia nude conſiderata, actum haberet formalem, immo eſſet actus formalis, quod nullus vnquam docuit, Immo cuius oppoſitum ſemper vnuſquiſque tradidit. Rurſus, ſubiectum generationis non eſſet ens in potentia, & generatio foret alteratio, vt deducam quæſtione ſecunda, & deinde ad vltimum caput libri, &c.

* * * * * *

ARTI-

ARTICVLVS QVINTVS.

Quorundam circa hæc ſententia examinatur, & reijcitur.

SÆpe, & vehementer, (ueſcio an ſatis) admiratus ſum viros quoſdi haud vltimæ notæ, velut Zimaram in contradictionibus Auerr. ad 70 1. Phyſic. Mercenarium loco ſuperius memorato & Zabarellam c.6 ſecundi R rum naturalium, qui optime docentes, materiam eſſe puram potentiam, & omnem actum formæ tribuentes, omni tñ aſſeueratione d cunt in prima notione materię non adeſſe potentiam, neq. in illo ſtatu, potentiam requiri ad eius naturam conſtituendam, & varios dicendi modos excogitant Archangelus præcipue, & Zimara, vt aduerſa dicta Auerr. in hoc concilient, & nihilominus vellē mihi à viris clariſsimis dici, an materia in illa prima notione, & in ſtatu illo ſit actus, negenter vtiq. reſpondebunt, qm omnem act m à materia remouent, omnē formæ aſcribentes, & Zabar. c. 2. 3. libri inquiebat, qd entitatem materiæ, act im appellare, (quæ verba in obſeruationib. illis referebā,) ita vanū eſt, vt nec mente quidē concipi poſſit. Si igitur non ſit actus, certe vel eſt potentia, vel nihil, & cum non ſit nihil, qm ens & ſubſtantiā eā tunc vocāt, ſupereſt, vt ſit potentie, & qm hac rōne conuincor, (fortaſſis ex ingenij tenuitate prouenit,) ideo hac vna contentus eſſe volo & rōnes ſolum aduerſariorum diluere conſtitui, ex quarum confutatione, mea poſitio magis roborab tur. *Zimara. Mercenar. Zabarella.*

Colligens aūt præcipuos in hoc ipſorum conatus video duas eſſe rationes, & quaſdā authoritates, & prior ratio eſt. Quoniā ſi materia in quauis acceptione eſt potentia, & hæc ſemper eſſet de illius eſſentia, tunc materia foret in genere relationis, non eſſet ſubſtantia, non quid abſolutū, conſecutio apparet euid ns qm potentia relatiua refertur ad a tum, & eſt in genere relationes, hoc autē abſurdum eſt, quon am materiā iam vidimus ſubſtantiam; & hac ratione omnes ferme vtuntur, & fuit antiqua Auerrois primo Phyſ. 70. *Illorum prior ratio.*

Poſterior ratio eſſe, videtur, quoniam potentia omnis eſt in prædicamēto qualitatis, in ſecunda eius ſpecie, atque ideo accidens eſt, vnde nequit eſſe, vt ſit eſſentia materiæ, ſed fateri oportet, vt ſit qualitas eam conſequens, in illa fundata, adeo vt in prima notione ipſa materia nulli potentiæ coniuncta accipiatur, quoniam nullum accidens eſt de eſſentia alicuius ſubſtantiæ, & hæc ratio fuit Zabarellæ ſecundo illo libro, ſub initium cap. 11. *Secunda.*

Non deſunt authoritates nam Ariſt. 7 Diuinor. definiens materiam, dicebat tex 8. nullum eſſe ex ijs, quibus ens determinatur. hoc eſt, nullum ex prædicamentis, tunc inquit Mercenarius, quod ſi eſſet potentia, iam eſſet aliquid ex illis, quoniam eſſet genus ad aliquid, cum potentia ſit relatio. Adeſt deinceps Themiſtius digr ſſione illa de natura materiæ 1. Phyſic. circa tex. 60. apud oēs philoſophos famoſa, clare enuncians, materiam ad ſuæ eſſentiæ conſtitutionē nō indigere poteſtate, neq. poteſtatē vllā in prima, ac ſimplici eius rōne includi ſed primum eſſe rem quandam in ſe, & actu exiſtere, deinde intelligi aliorū eſſe materiam, & ſecundum poſteriorem hanc conſiderationem, contrahere potentiæ rationem. Demum Auerroes loco relato manifeſtus in hoc apparet, immo & 1 cap. de Subſtantia orbis inquit, poſſe quo ſubſtantiatur materia, differre à natura ipſius, quare &c. *Ariſtot. Themiſt. Auerr.*

Cæte-

Cæterum ſi ad memoriam reuoces, quæ allegatis obſeruationibus dicebamus rationes hæ nihil cogunt; Sed primo, attende euidentes in Zabarella contra-
In dictis 7. Zabarella contradictiones. dictiones, prius namque pro comperto hēt hanc conſequent. à c. 6. illius 2. libri Si materia ſemper habeat reſpectum ad formam, ad eamq. referatur, ergo erit in genere relationis conſtat aūt, quod nullum alium ad illam reſpectum habere poterit, niſi potentiæ ad actum. Si itaq. ſua hæc illatio tenere debeat, tenet: oportet in vi huius doctrinæ, quod potentia relatiue ad actum refertur, hæc.n. eſt ratio Auerrois, quod ſi potentia eſſet eſſentia materię, iam materia eſſet in prædicamento relationis, ecce conſequentiam innixam huic fundamento, q͂d potentia relatiue refertur ad actum. Sed iam capite eiuſdem libri 9. per totum nititur probare, q͂d potentia non dicatur relatiue ad actum, & Auerroem quoq. in hanc ſententiam trahit, quod & deinde conatus eſt efficere Fla-
Flaminius Cicenia. minius Ciconia Vicētinus, quæſt ſua ſexta naturali, Conceſſo igitur, quod potentia ſit eſſentia materiæ, quod non ſit abſoluta à forma, ſed ſemper eā reſpiciāt, non ſequitur etiam ex doctrina Zabarellæ, quod ſit in genere ad aliquid, q͂d aliqua ſubſtātia nihil habeat abſoluti, q͂d eius eſſe ſtet omnino in relatione quoniam ex eiuſdem doctrina, potentia non reſpicit relatiue actum.

Præterea vide aliam contradictionem, ſi materia ſemper eſſet potentia, & forma ſemp, tanq̄ actum ſuum reſpiceret, deberet inferre Zabarel. eſſe in genere qualitatis, non aūt relationis, nam toto fere cap. illo nono induſtriā adhibet, vt oſtendat oēm potentiā eſſe in genere qualitatis, quod & repetit c. 11. & tñ loco nominato infert, quod eſſet in genere ad aliquid, adeo vt quādo velit potentiam eſſe in genere relationis, quando in genere qualitatis, quādo negat eſſe in genere relationis, vt proinde non parū à ſeipſo diſſentire appareat.

Soluitur primo ratio. His præmiſſis, nego cōſequentiam primæ rōnis, nam quamuis materia non ſit de genere eorum, quæ omnino abſoluta ſint, & nihil extra ſe reſpiciant, (ſic ruit quoddam motiuū illius Flaminij in q. 7. nam quod addit de diſponente realiter differente à diſpoſito, leue nimis eſt qm̄ materia de ſe eſt diſpoſita ad formam vt ſic, at non de ſe ad hanc, vel illam,) attamen non eſt in claſſe rerum penitus reſpectiuarum, ſed mediam ſedem tenet, qm̄ eſt quidem abſoluta a termino, vnde non eſt in prædicamento relationis, non tñ eſt abſoluta ab actu, quæ
Caietanus. eſt doctrina Caiet. p. p. quæſt 77. art 3. ſic quamuis forma terminet materiam, non tamen terminat vt terminus aliud correlatiuum, ſed vt actus potentiam.

Quod ſi potentiæ omnes, quoniam neceſſario reſpiciunt actus ſuos, ideo eſſent in genere ad aliquid, certe tota ſecunda ſpecies qualitatis eſſet in tali genere, ſic ſcientiæ ſic habitus, ſic ſpecies intelligibiles, nullus enim inficiabitur, potentias reſpicere actus, & ſecundā qualitatis ſpeciem eſſe potentiam. Accedit, quod prædicamentum relationis eſt genus quoddā contractum, & accidentale, vt norunt oēs, potentia vero materiæ eſt ipſamet ſubſtantia materię, dicens reſpectum tranſcendentalem ad formā, vt ibidem docebat Caiet. quare nullo modo pōt ex hoc ſequi, vt materia ſit in genere relationis. Etiam
Famoſa diſtinctio. apud Thomiſtas oēs, & alios peruagata eſt diſtinctio illa de potentia ex vna parte importante gradū entis vel ſubiectum potens recipere, vel abſolutum, aūt ex alia parte ſignificante reſpectum, habitudinem, &c. & primo modo dicimus eſſe ſubſtantiam materiæ, & non ſpectare ad genus relationis, ſecundo autem modo, eſſe accidens reſpectiuū, & in cathegoria ad aliquid. Sed etiam cum actus, & potentia non ſint vere, ac proprie relatiua, ex doctrina quoque ipſorum, ſed potius ſe habeant more habitus, & priuationis, vt nono illo capite conatus eſt docere Zabar. quocunq, etiam modo foret materia potentia non ſequeretur, quod eſſet in cathegoria relationis; Memento itaque ſemper

nullam

nullam eſſe hanc argumentationem, Hoc refertur ad illud, igitur eſt in prædi-
camento ad aliquid, qm̃ non quicumq. reſpectus conſtituit genus relationis,
ſed ille, quo reſpicitur aliquid, vt terminus formaliter, & qui inter ea enaſci-
tur, quorum eſſe vt ſic eſt omnino ad aliud ſe habere, cuiuſmodi cernis mate-
riam non eſſe, quãuis formã reſpiciat, ac proinde aberrare à veritate eos, qui
inferũt, materiã nihil habere abſoluti, ſiquidem ſemper eſt à termino abſoluta.

Denique, ſi quiuis reſpectus, & quæuis habitudo ſufficiens eſſet ad quid in
relationis genere conſtituendũ, non poſſet effugere Zabarella, quin actus, &
potentia forẽt in prædicamento ad aliquid, nam tandem inficias ire nemo po-
terit, potentiam reſpicere actum, nam & ipſemet ab Auctore edoctus quæſt. 1.
de Potentia, art. 1 ſcribit cap. 2. ſequentis tertij libri, omnem potentiam reſpi-
cere actum primum, vel ſecundum, quamuis itaque potentia reſpiciat actum,
negat tamen Zabar. potentiam, & actum relatiue ſe reſpicere, eapropter leue
penitus eſt, ex eo quod materia, quæ eſt potentia reſpiciat actum qui eſt forma
inferre materiam eſſe in genere ad aliquid. At in huius argumenti ſolutione
plus iuſto immoratus ſum, non tamen fruſtra, quoniam multiplicem argumẽti
adducti defectum patefacere libuit.

Ad poſteriorem argumentationem, nego abſolute omnem potentiam eſſe in — *Diluitur poſterior ratio.*
genere qualitatis, nam quæſt. de indiuiduationis principio, ex Auctore, & om-
nibus eius diſcipulis, ex Auer. atque Ariſtot. cumulate vidimus, in vnoquoque
genere eſſe proprium actum, & propriam potentiam, & cuius actui proprium
eiuſdem generis potentiale reſpondere, quæ eſt clara Philoſophi ſententia 12.
Diuinor. 22. 26. & 28 vt ibi dicebatur. In genere vero qualitatis, & in ſecunda — *Quæ potentię ſint in ſecunda ſpecie qualitatis.*
eius ſpecie locantur potentiæ illæ quæ ordinãtur ad operationes, & quæ ſunt
principia operandi, diſponentia ſubiectũ, in quo ſunt ad actus ſecundo, vnde in
illa ſerie nõ eſt cõnumeranda potentia materiæ primæ, quæ non eſt ad opus,
vel actum ſecundum, ſed ad eſſe, & ad actum primum. Et vt elicitur ex Ariſtot.
ibi in prædicamentis, potentiæ illæ ſunt affectiones entis in actu, & ſubiecti
iam exiſtentis, imò vero Commentator videtur ibidem eas coarctare ad animã, — Auerroes.
vel ad aiam, vel animata vt ſic Quicquid tñ de hoc fuerit, veriſſimũ eſt, potẽ-
tias illas reſpicere actũ ſm̃ & operationem, non actũ primũ, non eſſe &c.

Quod attinet ad auctoritates, illa Ariſtot. non obſtat, qm̃ primo non ſequi-
tur, quod ſi materia fuerit potentia, ſit relatio vt patet, deinceps illa definitio
intelligitur actualiter, vt ſi materia non ſit actu quid ens prædicamentale, vn-
de dum dicimus, ipſam eſse potentiam, licet aſseramus eſse ſubſtantiam, non
tamen actu prædicamentalem, ſecundũ ſe præciſe acceptam. per remotionem
oium formarum, vt circa eandem definitionem innuit Aphrodiſæus, ſed merito — Alexand.
formæ eſt ens ſubſtantialẽ prædicamentale complete, ac vere, nam ſecundum ſe
præciſe cum nullatenus queat exiſtere, nequit ſubinde vere eſse in prædica-
mento, neq. ibi conſiderata fuit exiſtentia, quam à forma hẽt, & ſub qua per-
petuo inuenitur, ſed merita ſolum ipſius ſpectabat Ariſt. & iure. qm̃ in defini-
tionibus ea ſolum inſunt, quæ rei ſm̃ ſe cõueniunt, vnde ibi clare dixit, materiã
ſecundũ ſe hoc eſt nulla prorſus cointellecta forma, vt & Sueſſanus exponebat, — Sueſsanus.
inferius aũt eodem contextu colligit eſse ſubſtantiam, quamuis & duo adferat,
quæ videntur obſtare, cum. ſ. neque ſeparabilis ſit, neq. hoc aliquid, quæ tamẽ
accipienda ſunt impedire materiam, ne ſit ea ſubſtantia, quæ proprie ac maxi-
mè eſt ſubſtantia, vt exponunt Alexand. Auctor, & Sueſsanus, quandoquidem
formæ, & compoſito hæc magis ineſse videntur, vt in textu habetur, &c. Vn-
de vnico verbo potes dicere, Ariſt. negare materiam eſse tale quid, maximè
ſcilicet, ac proprie, non quid abſolute, cum ibidem eam ſubſtantiam dicat,

Aſſerentibus igitur materiam eſſe ſubſtantiam, neq. accidit, vt ponatur in prædicamento relationis, vel vt ſit aliquid decem generum abſolute, ac complete, vel vt quid ſibi tribuatur, quod ab ea loco illo remoueat Ariſtoteles.

Auctoritates Themiſtij, & Auerr. non parum vrgent at quæ tandem fuerit mens Auerrois, non eſt mihi magna ſolicitudo, qm alib. ſæpe, vt hac quæſtione allegaui, dixit materiam eſſe puram potentiam, ſubſtantiari per poſſe, potentiã eſſe differentiam eius ſubſtantialem, nullum prorſus actum habere, quæ dicta fuerunt in cauſa, vt varij eius ſectatores, varias inuenire coacti fuerint interpretationes. Vnde Zimara contradictione illa ad 70. primi Phyſ. tres modos dicendi Auerr. diſcipulorum refert, & negligit & quartum ipſe affert, quem tamen improbat Zabar. prope finem cap. illius vndecimi.

Zimara. *Zabarella.*

Aliam viam excogitaſſe videtur Iandunus qu. 25. 1. Phyſ. in reſponſione ad primum quæ non diſplicuit Achillino 1. de Elementis, dubio quarto ad ſecundum. Aliter reſpondere viſus eſt Mercenarius commemorata dilucidatione & tñ conſentiunt omnes in tanta diſſenſione, vt in prima notione, ac pura eſſentia materia non ſit potentia, cum tñ locis mille oppoſitum enunciauerit Auerroes, vnde melius eſt eloca potiora, plura, ac certiora expendere, & pauca quædam, vel etiam forſan vnum illum ex primo Phyſ. interpretari de potentia pro reſpectu formali, qm ibidem præmittit, quod ſi potentia eſſet de definitione materiæ, iam materia corrumperetur, quoniã potentia corrumpitur, (quam rationem infirmam dicebat Archangelus,) & tamen ſi varias Auctorum illorum conciliationes expendas, videbis non bene ſaluari, vt quomodocunq. ab ipſis poſita fuerit potentia materiæ eſſentia, vel. ſ. in ſecunda notione, vel prout materia eſt ſubiectum, vel quod ſit accidens de illa dictũ in ſecundo modo pſeitatis, vel potentia propinqua, vel in ordine ad agens, &c. (quæ variæ ſunt pro Auer. expoſitiones,) quod de eadem potentia formauerit contra illo ipſe Auerr. duas illas rõnes, nam vult ipſe, potentiam illam in materia corrumpi, per quam ſi eſſet eius eſſentia, reponeretur in prædicamento relationis, & tñ potentiam illam, quam iſti materiæ ponunt eſſentialem, & per q̃ vel in eſſe ſubiecti, vel in ſecunda notione dicunt ad formã referri, eamq. recipere & in relationis genere ſaltem ſecundum dici collocari, nolunt corrumpi, quoniã inſeparabilem à materia eo modo, quo ab ipſis ſumitur docent, & incorruptibilem. Quare poſſet exponi vt innuebam Auerr. de reſpectu formali ad hanc, & illam formam in ſpeciali, hic. n. reſpectus, & hæc potentia vere corrũpitur, vnde ſi eſſet eius eſſentia, ipſa quoq. materia corrumperetur. Quod aũt de Subſtantia orbis dixerit, poſſe illud, quo materia ſubſtantiatur, eſſe aliud à natura materiæ, difficile eſt explicatu, qm primo idem poſſe ait conſtituere materiam, deinde eſſe aliud à ſui natura, vnde loquitur non de hac, vel illa potentia, vel de reſpectu hoc, & illo formali, ſed de illa potentia, quæ eſt differentia ſubſtantialis materiæ, vnde ſi in rigore verba hæc accipiatur, non ſunt ad inuicem conſentanea, non. n. ſubſtantia, & differentia ſubſtantialis alicuius põt eſſe aliud a natura illius, cuius eſt ſubſtãtia, & differentia ſubſtantialis, vt de pluribus modi dicendi vt audiſti emerſerunt. Fortaſſe dici poſſet, quod ſit aliud ſecundum rõnem, & ſecundum modum intelligendi, non aũt ſecundum rem, ceu rationale differt ratione ab homine, &c. Et tu ſi velis tenere Auerroem in hac noſtra ſententia, ſi hæc non placent, melius ſpeculare pro ipſo conciliando.

Iandunus. *Achillin.* *Mercenar.* *Quomodo poſſit accipi Auerroes.*

Maius negotium videntur faceſſere verba allegata Themiſtij, & præcipue in digreſſione illa, cui oẽs propemodum fauent. Et quidẽ ſapientiſſimus Aquarius in calce quæſt. illius ad hoc peculiaris dixit, accipiendum Themiſtium, vt dixerit materiam in ſua prima notione non includere vllam poteſtatẽ, hoc eſt,

Quomodo accipiat Themiſt. Aquar.

eſſe actu ſeipſam & non eſſe in potentia ad ſuam eſſentiam conſtituendam. Sed vt verum fatear, hoc non iudico poſſe eius verbis vllo pacto accomodari, quoniam de illa poteſtate loquitur in prima notione, negans eam à materiæ eſſentia, quam deinceps in ſecunda notione ponit de eius eſſentia. Compertum aũt eſt, quod in ſecunda notione neq. vnquam materia eſt in potentia ad ſe ipſam, alioquin non eſſet materia. Forte loquitur Themiſtius de potentia illa, ac reſpectu formali, & particulari, nam in ſecundda notione, ait in tali reſpectu, in quo materia intelligitur eſſe aliorum, afferre ſecum poteſtatis eſſentiam. Vel dicatur materiam in prima notione non includere poteſtatem hoc eſt, dum primo conſideratur vt quædam ſubſtantia, & ens, non ita dilucide in ea apparere poteſtatem, & reſpectum ad alia, quam cognitionem perdifficilem ibi vocat Themiſtius, & nos annotationibus illis de materiæ notitia, omnino impoſſibilem diximus, ſed forſan loquitur ipſe de quadam notione materiæ cõi, atque confuſa, prout videlicet concipitur vt ſubſtantia, quam tamen ibidem adeo confuſam dicebam, vt non ſit digna cenſeri notitia materiæ vt ſic. Vel denique aſſeramus, ipſum intelligere materiam in prima notione, nullam includere poteſtatem ſuperadditam, vel ei extrinſecus accedentem, neque quid in ſpeciali tunc reſpicere, ſed genus ſolum formæ in cõmuni, ad quam ſane cõmunem formam ſe ipſa eſt in potentia, nulloq. eget. at vero in ſecunda notione, quatenus nimirum hanc, & illam ſpecialiter formam reſpicit, rõnem contrahit potentiæ ſuperadditæ qua ad huiuſmodi particulares formas non eſt ſeipſa materia in potentia ſed ratione huius, & illius priuationis. Et hæc dixerim, vt oſtendam me neutiquam Themiſt. j. præſertim illa digreſſione auctoritatem negligere, nam ſi quis tandem in eo perſisteret, vt nullam harum interpretationum poſſent admittere lucidiſſimi Auctoris verba, diſpliceret vtriq. at in ſententia contraria mallem immorari, nam auctoritas D. Tho. & Caiet apud me præponderat authoritati Them. ſtii, & ratio, quam in fine art. præcedentis tuli, me cogit, nam ſi negetur potentia ab eſſentia materiæ vt ſic, actus certe eſt ei tribuendus, quod à nemine adhuc ei traditum video. Quamuis etenim doceam materiam eſſe actu materiam, quod ab omnibus receptum iri debet niſi quis velit dicere, materiam eſſe in potentia ad ſe ipſam, ac proinde eſſe vere nihil, non tñ vnquam de ſe eſt actus, vel in actu, vel ſub actu, omnia enim hæc obtinet merito formæ adeo vt differentia ſit penes materiam, & entia in actu quod hæc nedum ſunt actu naturæ, quæ ſunt, ſed & ſunt actu naturæ actuales, materia autem eſt quidem actu materia, ſed eſt actu natura potentialis, quoniam licet ſit in potentia ad omnia alia, non tamen eſt in potentia ad ſeipſam & nihil aliud eſt dicere, materia eſt actu materia, quam dicere, materia eſt actu pura potentia, ſic non eſt in potentia ad potentiam, ſed ad omnem actum.

Modi dicendi Auct. et ij pro Themiſtio explicando.

Diſcrimen inter entia in actu & materiam.

Sed accipe per breuem aliam conuincentem rõnem ad hoc Materia in prima ſui notione, & in quouis ſtatu nullam in ſua eſſentia vt ſic vindicat ſibi formam, ergo in prima notione, & in quouis ſtatu nullum de ſe habet actum, ergo ſemper in ſui eſſentia aliqua potentia includitur, antecedẽs docetur ab omnibus, & ab ipſo Themiſtio ibidem referente Boetium, & vnà cum ijs ſo dicente, materiam ſecundum ſe informem eſſe, & ſpeciebus omnibus carere, & in fine digreſſionis concludit, materiam per formam aliquam terminatam, materiam dici non poſſe; prior conſecutio art. ſequenti mox docebitur, vbi dicetur, omnem actum à forma prouenire, poſterior patet ex memorata in hac quæſtione caſus partitione, &c.

ARTICVLVS SEXTVS.

Quiſnam actus detur. & quæ potentia.

VBi de potentia effati ſumus, ſupereſt de actu verba facere, cuius occaſionē & de potentia rurſus erit ſermo, ſtatuamus igitur bimembrem hanc concluſ. *Bimembris conclusio.* Nullus reuera datur actus, vel entitatiuus, vel exiſtentiæ, à forma diſtinctus, & ſimiliter nulla datur potētia obiectiua diſtincta ab actiua, vel paſſiua. *Ariſtot.* Manifeſta redditur prior pars huius aſſertionis ex Ariſtot. ſecundo de Anima ſecundo, qui enumerans ſubſtantiam, quam ibi vocat vnum genus eorum quæ ſunt, & eam diuidens, partitur in actum, potentiam, & cōpoſitū ex his, & rurſus diuidens actum, quem formam vocauit, dicit alium primum, alium ſecundū nullum alium actum recenſens, & manifeſtum eſt, neutrum illorū eſſe entitatiuum, ſed vtrumq. formalem, & a forma, clare enim inquit Ariſt. formam eſſe actum, quem mox ſecat, qđ ſi diuidenta participant naturam diuiſi, manifeſtū eſt à forma vtrumque proficiſci. Rurſus 25. eiuſdem libri, & octauo Diuinorū 6. ac vlt & nono eorundem 17. & 12. eiuſdem ſcientiæ 26. formam ſemꝑ vocat actum, & actum formam, & duas has voces, *actus*, & *formæ*, pro eodem perpetuo accipit, quare apud Philoſophum, omnis forma eſt actus, & omnis actus, vel forma, vel a forma, *Soluitur obiectio.* Quod ſi quis diceret, loqui Ariſtotelē de actu formali, quando omnem actum, formam appellat, & ā veſtigio, hic non videt, quo pacto faciat ſemper Ariſtot. nugationes manifeſtiſſimas committere, quis. n dubitet, formam eſſe actum formalem? & prætereа ſi detur hic actus entitatiuus, & exiſtentiæ alius à forma, temere Ariſtot. actum vbiq. formam appellaſſet, quoniā iam eſſent actus, qui non eſſent formæ, & eidem ſemel diſtinguenda erat hæc vox actus, & pars vera de forma pronuncianda.

Præterea, cum quarto Diuinor. 1 dicatur, Metaphyſicam ſpeculari ens prout ens eſt, & quæ per ſe ei inſunt, quod &c. repetitur 6. eorundem 4. cur obſecro de hoc actu, alio a formali nuſquam, & potiſſimum in diuina Philoſophia memineri: Philoſophus, cum præcipue omne ens vt ſic ad aures iſtorū inſequatur, adeo vt & materiæ primæ, quæ eſt potentia, & ferè non ens ipſum tribuant? Sed & cum libro toto nono eiuſdem facultatis de actu, & potentia diſſeratur & à 13. incipiat ſermo de actu, & nunquā huius actus mentio vlla habeatur, ſed oēm, formam eſſe legamus, nimis aperte colligitur, nō dari hūc actū alium à formali apud Ariſt. Cumq. oēs, etiam aduerſarij fateantur, diuinam Philoſophiam Ariſt. ſufficienter tradirā, illud ſequitur, vel vt fictitius oīno ſit actus iſte, vel ſufficiens nimis prima Philoſophia, vtpote ſilentio penitus inuoluens partes potiſſimas, & cōitiſſimas entis, cuiuſmodi forēt hi actus. Rurſus, ponentes hunc actum alium à forma, deſtruunt potentiā, & auferunt à rebus vnum genus entis, igitur perperā talis actus ponitur, conſecutio videtur clara, nam cōtra iſtos dimicat Ariſtot. non illo Diuinor. vt quarto art. dictum fuit; antecedens probatur, qm̄ omnibus rebus tribuunt talem actum, igitur omnis res actus erit, & nulla dabitur potentia, ſi enim materiæ primæ dant actum iſtum, *Nomine Materiæ:* vel actus iſtos, &c. hæc vocatur non ens, pura potentia, vltimum in entibus, prope nihil, vt iam hæc quæſtio docuit, multo magis alijs omnibus entibus debebit tribui actus, & ſic ſubtrahetur omnis potentia, &c. male dicet Ariſtoteles, & omnes eius expoſitores, quod actus, &c. potentia diuidant ens, tunc

enim

enim actus, vel formalis, vel entitatiuus diuident ens, & de potentia nulla erit habenda mentio, qm̄ nulla aderit, quam ipſi non debeant vocare actum entitatiuum, cum primam potentiam, & radicē omnis potentiæ, materiā inquā primā hoc actu gaudere velint. Et confirmatur, quoniā Scotus 1. quæſt. illius diſtinctionis ait, & priuationes poſſe dici entia in actu, ita vt nullū deinde adſit ens, quod ſit potentia cum iam entibus infimis, & debiliſſimis tribuatur actus. Scotus.

Quod ſi dicant, ſe nomine huius actus entitatiui, nil aliud accipere quā illud, quod participat entitatem, & naturā aliquā, & qm̄ materia eſt aliqua natura, & entitas, ideo hunc actum ei tribuant, iam iſti poſſent bene ſentire, ſed certè non bene loquuntur, nam vt videtur ſubindicaſſe Zimara theoremate illo 15. in hoc ſenſu negare quis non valebit, materiam habere talem actum, nam vidimus art. 3. habere eſſentiā ſuam, & naturam aliam ab illa formæ, ſed huiuſmodi eſſentiā, & naturam, appellare actum, ita vanum eſt, vt nihil vanius, & oppoſitū nomen ei oēs tribuerunt, & iam vt dicebam, voce ſaltem, qui ſic ſentiunt, auferunt potentiam oēm, quare non eſt vt a Platone, Ariſt. & omnibus veris philoſophis in modo loquendi recedamus, ſed cum ipſis materiā nudam potentiā vere appellabimus, actus omnis expertem, quoniā conueniūt oēs, eam de ſe non habere actum formalem, & iam vidimus, nullum aliū dari actum; & vt aduertit Capreol. diſtinctione, & quæſt. citata ad vltimum Gregor. Arimin. dicere materiam eſſe puram potentiā cui non admiſceatur actus omnino, & dicere materiam ſecundum ſe eſſe ens actu quocumq. modo, hæc contradicūt; Vnde & reſponſio, quam adfert Scotus de alio acto à forma, nulla eſt, immo Caietan. hac quæſtione dedignatur illam adferre, neque ei occurrit, adeo manifeſtum eſt, actum omnem eſſe à forma. Zimara. Capreol. Caietanus.

Similiter, quod dicunt alij de illo actu exiſtentiæ alio à forma tribuēdo materiæ, quoniā de ea vera eſt hæc propoſitio. Materia eſt, ſi nomine ly *eſt* accipiant exiſtentiam, falſum eſt materiam eſſe ens, ſin autem eſſentiam, verum eſt materiam eſſe ens, & vt idē Capr. ad quartum ibidem eiuſdē Ariminen. dicebat, ſi omne de quo pōt formari propoſito, deberet dici ens in actu, iam & negationes, & priuationes, & infinitas cōtinui partes (addo ego & chimeras, & penitus fictitia) quis poſſet vocare entia in actu, quæ omnia fatua ſunt. Et demū ſi quis proteruirea dicendo, qm̄ materia hēt eſſentiā ſuam, qm̄ eſt extra nihil, quoniā de ea dicitur, qđ eſt, ea propter ex his præciſæ volo dicere, eam habere actum entitatiuum, & exiſtentiæ, tunc quæſtio foret de voce, & cū his à cōi modo loquendi diſſentientib. non eſſet cur in modo loquendi contenderetur. Capreol.

Poſterior pars concluſionis facilior eſt, & ex ſe, & ex priori parte probata manet, nam volunt tribuere actum entitatiuum reſpondentem illi potentiæ obiectiuæ, & è contra, at ſublato iam actu entitatiuo, diſtincto à formali, debet auferri, & obiectiua potentia, diſtincta à paſſiua, vel actiua. Et quæ omnia ferme argumenta fecimus de actu illo entitatiuo, oſtendunt etiam vanam ſimiliter eſſe hanc potentiam ab alijs diſtinctam, nam toto nono Diuinorum duplicem ſolum habemus potentiam, actiuam, & paſſiuā, & actiuæ, actum ſecundum, paſſiuæ, primum dicimus reſpondere edocti ab Auctore quæſt. illa & ar. de Potentia, nam actiua reſpicit operationem, paſſiua formam; Rurſus, ſi detur potentia obiectiua diſtincta realiter ab actiua, & paſſiua, iam igitur aliquid eſt, antequam ſit, quod implicat, patet conſequentia, quoniam id dicitur in potentia obiectiua, quod ab agente poteſt produci, ergo nondum eſt productum, & tamen ſi potentia illa obiectiua ſit quid reale, iam quid illius reale præeſt, antequam ſit; Ita bene argumentantur, qui illam impugnant, quod non daretur creatio, quoniam priuſquam aliquid crearetur, erat in potentia obiectiua, & Ariſtot. D. Thom.

hanc

hane ponunt aliquam rem, quocirca non erit productam ex nihilo, ſed ex illa re, quæ eſt potentia obiectiua; Ea propter, (omiſſis aliis rationibus, quas cernere potes apud multos, quos iam tertio art. allegaui, & etiam apud Soncinatẽ
Soncinas. 9 D. minor. quæſt. 2) dicamus obiectiuam potentiam, nil aliud eſſe, quam non
Quid ſit potentia obiectiua. repugnantiam terminorum, ſiue quod in idem redit, potentiam logicam, & extrinſecam denominationem, per quam aliquid poteſt dici eſſe in potentia agentis, quare non diſtinctam re a potentia actiua, vel paſsiua, &c.

Cum itaque non detur potentia obiectiua, neque actus dabitur ei reſpondẽs, qui ſit alius ab actu formali, & cum iſte non conueniat materiæ ſecundum ſe, relinquitur, vt nullum de ſe actum habeat, quod vltra ea, quæ allata ſunt breuiſsime
Ariſtot. adhuc probari põt ex Ariſt. 9 Diuin. 16. in primis verbis dicente, materiam eſſe potentiam, quia ad formã progredi põt, ſubdit ſtatim *cum vero actu ſit, tunc in forma eſt*, quare de mente Ariſtot. materia, & eſt potentia, & tunc ſolum eſt in actu, quando eſt ſub forma. Quod ſi dicas eſſe in actu formali, quã eſt ſub forma, in alio vero actu, quãdo eſt in ſeipſa, velut ridicula Ariſtot. verba redderet, qui ſic diceret, ita me ridiculum oſtenderem, ſi ei reſponderem, &c.

ARTICVLVS SEPTIMVS

Non poſſe materiam abſque forma exiſtere.

De forma conclusio. SIt vltima concluſio, quæ præcipua in hac quæſtione apparet: Materia nulla potentia, etiam diuina abſoluta poteſt ſine forma exiſtere.

Pro cuius cognitione nota, quod famoſa eſt apud Theologos diſtinctio de duplici potentia diuina, altera enim vocatur ordinaria, altera abſoluta, Eſt autem potentia ordinaria, (vt rem paucis ſtringam, neque enim hæc eſt propria huius negotij ſedes,) quæ ſubeſt iam certæ determinationi diuinæ, quã conſtituit Deus, quicquid vel ſe ſolo, vel cauſis ſecundis medijs vult facere; Abſoluta
Melchior. Cano. vero, (quam, generalem vocat eloquentiſsimus Cano lib. 2. de Locis Theologicis ſub initium cap. 3.) ea eſt, quæ nulli prorſus legi eſt determinata, quæ nimirum omnia, quæ quouis modo fieri poſſunt poteſt facere; A prima potentia multa ſubtrahuntur, vtpote omnia, quæ non videntur conſona eſſe ordini iam ſtatuto; à ſecunda nihil excluditur, niſi quod contradictionem in ſe inuoluit, quo ſcilicet dato, duæ ſequantur contradictoriæ. Neque illis omnino aſſentior, quibus placere videtur, vt ab hac abſoluta potentia id quoq. ſubtrahatur, quo dato, licet non duo contradictoria, tot tamen ſequantur inconuenientia quot intellectus nequeat capere, niſi forſan intelligatur, quod dum tot incommoda apparent, credendum ſit, quod licet neſciamus colligere duo contradictoria attamen reuera à parte rei dantur, ſi enim non ſit huiuſcemodi contradictio, profecto non video, quomodo debeat dici, aliquid non ſubdi abſolutæ huic potentiæ, quamuis infinita emergerent inconuenientia, hæc enim non erunt abſolute loquendo inconuenientia, nihil vtique inconueniens poteſt à Deo fieri,) ſed nobis dumtaxat ſtatutum hunc ordinem inſpicientibus, nam ſi alter præfinitus fuiſſet ordo, & hæc quæ modo cernuntur, ei, ei comparata, inconuenientia iudicaremus.

Manente itaque duplici hac potentia, dicimus neutra ipſarum fieri poſſe, vt materia abſque forma exiſtat, & ſum ſemper admiratus quoſdam theologos de noſtra Familia optime meritos, qui ad aures Auctoris non dubitarunt aſ-

ſumere

firmare, id abſoluta Dei potentia fieri poſſe, cum tñ ipſe Doct. Sanctus pri. par. q. 66. art. 1. aſſerti ſi me ſcribat, quod implicat contradictionem, ſi quis dicat materiam eſſe ſine forma, quod prædocuerat quolibeto 3 art. 1. & in argumēto ſed contra, & ſæpe in corpore art. in cuius fine dicebat, qđ aſſerere materiā eſſe in actu ſi e forma, eſt dicere cōtradictoria eſſe ſimul. Nullus aūt valet dubitare qđ implicā ia cōtradictionē, à potēt a quoq. abſoluta remouētur, quare nequit quis cū Auct ſuſtinere, materiā abſq. forma quauis potētia poſſe exiſtere.

Probarur autem facile concluſio, ſi materia ſine forma exiſteret, iam haberet aliquam actum, at nullus actus inuenitur præter formam, igitur nequit exiſtere ſine forma, maior propoſitio nota eſt omnibus, nam exiſtentia eſt actus, immo eſt vltima actualitas, minor etiam ſuperiori art. patuit, &c. Et hæc vna ratio ſufficit ad conuincendā veritatē concluſionis, & fuit ratio Auerr. ſecundo Phyſ. 12. & vbique ab Auctore, & omnibus v. ris philoſophis ſuſcepta, nam ſi materia abſq forma exiſteret, eſſet in actu, ſine actu, qđ repugnat, eſſet quippe in actu, quoniam exiſteret, & omnis exiſtentia eſt merito actus, vt dicebatur 1. quæſt. art. non eſſet in actu, quoniam eſſet ſine forma, præter quam nullus eſt actus. Quod vero & Ariſtot. hoc agnouerit, nihil neceſſe habeo vt probem, quandoquidem ipſemet Scotus ſecunda illa quæſt. diſt. 12. dum reſpondet ad tertium inquit, Ariſt. huius ſententiæ fuiſſe, dicit tamen hæc proceſſiſſe ex eo, quod voluit Philoſophus, non poſſe agere Deum abſque cauſis ſecundis. Atquicquid in hoc ſenſerit Ariſt. id non fuit cauſæ vt ea proferret, vt bene obſeruat in hac quæſt. Caiet. ſed ex natura ipſius actus, & ipſius poter tiæ hoc deſum tur, ceu d. ſumpſit Auerroes pugnat enimuero, aliquid abſq. actu exiſtere, quare & abſq. forma, quæ illatio iam patet, &c.

Prior ratio probat concluſionem

Auerroes. D. Thomas.

Iudicium Scoti de Ariſtot. in hoc.

Caietan.

Antequam vlterius progrediaris, obſerua diligenter, quod vbi eſt exiſtētia, ibi de omnimoda neceſsitate eſt forma, quoniā vbi eſſe, ibi actus, & vbi actus, ibi forma at non prorſus neceſſario, vbi eſt forma, ibi eſt eſſe, nam poterit forma impediri & præueniri, ne ab ea fluat eſſe, quod aptum eſt ab ea proficiſci, ſic Caiet. pr. p q. 50. art 5 dicebat, eſſe conſequi formam neceſsitate phyſica, non aūt logica, nam ſemper vtiq. à forma emanat eſſe, at non implicat quin vt dicebam prouen at, ſed præueniatur, quod magno miraculo credimus eueniſſe in opere ſanctiſs Incarnationis, nam Filius Dei vniuit ſibi hypoſtatice formam humanitatis & veram humanam naturam, quam tamen formam videmus in Chriſto domino carere propria exiſtētia, iuxta probabiliorem Auctoris ſententiam, quemadmodum enim pſonalitas illi humanitati ex naturæ curſu debita, preuenta fuit a Verbi perſonalitate, ita idipſum de exiſtentia dicimus, quod ſanè theologicum eſt, omnem philoſophorum captum excedens.

Caietan.

At vero non dicas, quod ſi potentia Dei abſoluta poteſt dari forma abſque eſſe, ita eadem potentia queat dari eſſe ſine forma, quamuis etenim motiuum hoc olim me aliquanto ſuſpenſum tenuerit, attamen nullum eſſe deprehendi, qm ſi recte contempleris, videbis multo maiorem eſſe dependentiam effectus ad ſuam cauſam, quam cauſæ ad ſuum effectum, adeo vt implicet dari effectum productum abſque cauſa, quæ illum produxerit, poſsibile tamen ſit, dari cauſam in ordine ad aliquem effectum, & quæ illum ſit formaliter productura, tamen eundem non producat, qm à tali productione poterit impediri. Sic vbi aderit productus effectus. dicemus adeſſe, vel adfuiſſe cauſam, quæ illum produxerit, at licet intueamur cauſam, non tamen neceſſario ſimpliciter arguemus adeſſe effectum, ceu vbi adfuerit riſibilitas, dicemus de neceſsitate adeſſe hominem, at ſi cernemus hominem, non erit neceſsaria illatio ſimpliciter, ergo eſt riſibilitas, adeo vt eius oppoſitum logice ſit impoſsibile, applica exiſtentiæ, & formæ.

Varia habitudo effectus ad cauſam, & cauſæ ad effectum.

formæ, & conſidera, quod illa eſt effectus formalis huius, ideo vbi exiſtentia, ibi omnino neceſſario forma, at non pari neceſſitate vbi eſt forma, ibi eſt exiſtentia. Et quamuis hæc mihi certiſſima ſint, cum ex natura ipſius cauſæ, & effectus vt ſic deſumam, ne tamen videantur alicui prorſus noua, ſaltem in hoc negotio de forma, & eſſe, de quibus eſt ſermo vide Capreol. in 2 diſt. 18. quæſt. vnica ad primum Aureoli, ſecundo loco aduerſus primam concluſionem, vbi in calce oblongæ illius ſolutionis leges, [forte autem, cum forma ſit prior eſſe ab illa fluente, ideo poteſt poni forma ſine hoc, quod det eſſe, ſicut patet de anima Chriſti à qua nullum eſſe exiſtentiæ fluit ſecundum ſanctum Thomam.] Potes quoque dicere ex doctrina eiuſdem reſponſionis, quod neceſſario etiam, vbi datur forma, ibi datur eſſe, vel proprium, vel alienum, ſic & forma humanitatis noſtri Redemptoris quamuis non habeat propriam exiſtentiam, gaudet tamen illa Verbi increata, licet enim eſſe nõ ſit de eſſentia formæ, eſt tamẽ de eſſentia formæ exiſtentis. Cum igitur eſſe ſit effectus formæ, vnde ab omnibus actualiſſimum appellatur, & omnis formalitatis complementum, ceu implicat dari album ſine albedine, & actualitatẽ ſine actu ita eſſe ſine forma, vt deducit hoc loco Caiet. & deduxere pridem Auerr. & Auctor locis memoratis.

Capreol.

Exiſtẽtia humanitatis Chriſti Domini.

Secunda ra. Præterea, Si materia poſſet eſſe abſque forma, iam poſſet eſſe hoc aliquid, & indiuiduum, quicquid enim exiſtit, eſt ſingulare, vt dicebatur, & probabatur in quæſtione de exiſtentia vniuerſalium, at ſi eſſet hoc aliquid, tunc eſſet naturę cuiuſdam limitatæ, tunc naturam actualem haberet, tunc alias naturas non poſſet recipere, tunc deniq. non eſſet materia, & patet vltima hæc illatio, qm̃ memoratę conditiones ſunt repugnantes eius naturæ, cum fuerit à Deo effecta in potentia ad omnes formas, nullius limitatæ, vel determinatæ naturæ actualis: Neque dicas, potentiam diuinam poſſe has conditiones immutare, pari n. via dicendum tibi eſſet, fieri poſſe, vt homo ſit irrationalis, vt albedo non ſit colorata & ſimilia, quæ rerum naturis aduerſantur, quæ ſi fierent, illæ naturæ non permanerent eædem, quare, &c.

Defenditur.

Tertia ratio. Denique materia appellatur ſæpe ab Ariſtot. non ens, vt patuit primo huius quæſtionis art. nequit autem dici, quod ſit omnino non ens, quoniam eſſet nihil, vnde relinquitur, vt ſit non ens actu, vt idem Philoſophus declarat duodecimo Diuinor. 8 & primo de Generatione 11. Si autem poſſet exiſtere abſque forma, haberet aliquem actum alium à forma, & ſic nullo modo poſſet dici non ens. Niſi quis adeo inſipiens ſit, vt dicat dici non ens in ordine ad id quod non habet, tunc.n. omne quod eſt in mundo poſſet dici non ens, cũ nulli enti creato omnis rerũ adſit plenitudo, & ita nihil peculiare vllus diceret de materia, dum eam cum omnibus, non ens pronunciaret.

Cõtra ponentes actũ exiſtentiæ in materia. Illi vero, qui actum exiſtentiæ materiæ ſecundum ſe tribuunt alium à forma, non vident, quomodo vltra omnia inconuenientia allata, illud quoque patiantur incommodi, quod aliquid perpetuo otioſum ponunt in natura, quod omnes abhorrent, nam ſi materia habeat propriam exiſtentiam, cur non aliquando ſe ſola exiſtat? An non iidem auctores fatentur, & docent. cauſam, immo cauſas reddentes, ob quas numquam materia eſt ſine forma? Quorſum obſecro ponant exiſtentiam in aliquo ente, quod numquam fuit, aut erit tali exiſtentia exiſtens? At ſi dicant, requiri exiſtentiam formæ vltra hanc, vt materia exiſtat, non vident quomodo forma ſe ſola ſufficiat ad ſecum ferendam ſufficientem exiſtentiam, non vident, quomodo exiſtentias, & realia entia abſq; vlla neceſſitate in compoſito multiplicent, quare, &c.

ARTI-

ARTICVLVS OCTAVVS.

Soluuntur argumenta art. ſecundo adducta.

QVæ omnia prope motiua priori argumento tanguntur, corruunt ex doctrina iam tradita; quandoquidē nedum concedimus materiam eſse ens, ſubſtātiā, causā, principiū, & id genus, ſed & docemus, atq. diſtinguim' ſemp de ente nominali, & participali, de ente in actu, & potentiali, & dic, illa, & ſimilia argumenta probare materiā eſse ens nominale, hoc eſt, habere eſsentiam, & eſse naturam potentialem, nō aūt eſse ens in actu, aut exiſtens.

Verum ſigillatim quibuſdam motiuis faciendum eſt ſatis, qđ enim dicitur primo de ſubſtantia quæ ſubſtat, &c. Dic primo, definitionem illam eſse ſubſtantiæ actualis, & quæ in prædicamento ex ſe, hoc eſt, merito propriæ exiſtentiæ collocatur, & quod magis refert, ſubſtantiæ primæ, quorum nullum conuenit materiæ: Dic ſecundo ad rationem ſubſtantiæ vt ſic ſufficere, quod ſubſiſtat, hoc eſt, vt non ſit in alio, tamquam in ſubiecto, in quo potiſſimū ſecernitur ab accidentib. ſic materia eſt vere ſubſtantia, quoniā licet ſit ꝑpetuo ſub hac, & illa forma, numquā tamen eſt in aliquo, tamquam in ſubiecto, &c. *Ratio Subſtantiæ.*

Quod dicitur de cauſalitate ipſius materiæ, primo dicas cum Caiet. hoc loco, quem ſequitur Bannes, quæſtione illa primi de Generatione, ad tertium qđ cum materia pro omni differentia temporis ſit ſub forma, ac proinde exiſtat, in qualibet differentia temporis dum cauſat, exiſtit, neque eſt neceſſe, vt exiſtat pro quouis ſigno naturæ, dum accipitur cauſare; Quod ſi nemo admiratur, cauſam finalem eſſe veram cauſam, ex eo quod eſt in apprehenſione, abſque reali eſſe in rerum natura, quæ tā princeps eſt inter oēs cauſas, cum gratia finis vniuerſa fiant, ex primo de Partibus animalium, cap 5. neq. admirari debet, ſi pro aliquo ſigno naturæ ponatur materia cauſare, quamuis non ſit in actu, ſed ſolū in potentia. & quidem argumenta, quæ innituntur huiuſcemodi ſignis, & præciſis naturæ proprietatibus velut non oīno negligenda, ita neque prorſus æſtimanda veniunt. Dic ſecundo, quod ſicut innuebam in obſeruationibus ad ſeptimam partem huius capitis, ſola cauſa efficiens cauſat agendo, vnde cauſare non eſt agere (alioquin materia certè non eſſet cauſa) ſed eſt quouis modo ad opus concurrere, quouis inquam modo alicuius cauſæ, vel effectricis, vel finalis, vel formalis, vel materialis. Hinc vana penitus eſt hæc argumentatio, Hæc non agit, igitur non cauſat ſed in antecedente oporteret dicere, hoc nullo modo ad effectum concurrit, & tunc certa eſſet illatio. Sic in noſtro propoſito, cum materiæ cauſalitas ſit paſſiua, & in pati, ac moueri conſtituta, vt docemur 1. de Generat. 55. & ſecundo eiuſdem 53 non eſt requirenda vlla actualis exiſtentia in ipſa ad hoc, vt dicatur cauſa, imò ſua potentialitas optime inſeruit ſuo modo cauſandi, nam cum ſit pura potentia, omnia valet recipere, ad omnia moueri, ab omnibus pati, quæ cauſalitatem materialem mire conſtituunt, & cōplent quocirca tm̄ abeſt, vt ad materiæ cauſalitatem vlla actualis exiſtentia requiratur, vlluſuè actus in ipſa, quod hæc forent ex impedimēto, tunc.n. non ab omnib. pateret enr, &c. Cumq. ſit cauſa, ſub hac ratione formali, & vt ſic nihil prohibet eſſe digniorem cauſato, licet ex alijs partibus hoc valeat eſſe dignius illa. At quæ cauſa, & quomodo ſit nobilior effectu, abunde explicatum dedi prioribus obſeruationibus ad ſecundum caput libri.

Caietanus & Bannes.

Quid ſit cauſare.

Cauſalitas materiæ.

Quod adijcitur de eius productione, & quod dicatur eſſe extra cauſas ſuas, & de eius permanentia in re facte, & quo pacto eſſe proprium habeat, art. tertio omnia hæc patuerunt.

Quod poſtremo ſtatuatur pars ſubſtantiæ, & veriſſimum ſit, res ſenſibiles includere materiam partem ſui, & ex aliquo, & aliquo componi, nihil obſtat, iam enim vidimus materiam non eſſe nihil, ſed aliquid, imò vero argumentum hoc iuuat, & non mediocriter, quoniam cum ex duobus entibus in actu nõ fiat aliquid vnum per ſe, ex 7. Diuinor. 49 & ex octauo eorundem vltimo, cum ſubſtantia compoſita ſit vnum per ſe, & componatur ex forma, & materia, dicãt omnes, à quoniam harum partium debeat actus remoueri.

Ad ſecundum, non ſemel dictum fuit, materiam eſſe aliquid, & ſimiliter dictum fuit, vanam eſſe hanc conſecutionem, ergo eſt in actu, ergo habet ex ſe exiſtentiam ſic nõn ſequitur, quum creatio differat a generatione, quoniam illa ex nullo ſimpliciter, hæc autem ex materia, quæ licet non ſit ens in actu, attamen nõ eſt nihil, Rurſus qđ ſæpe dicitur de generatione ex 5 Phyſ. 7. & 8. & ex 1 de Generat. 21 & 22. ſcilicet fiat ex nõ ente ſimpliciter, non debet accipi de ipſa mutatione, ſed de eius termino, hic n. recipitur in materia nuda, termini vero aliorũ motuum in ente in actu, at ipſa generatio in ente in actu recipitur, & exercetur, &c. Qđ ſubditur, ſi materia ſit pura potẽtia, ergo eſt nihil, art. 4. docuit nullam eſſe eiuſmodi illationẽ, nam ens in potẽntia eſt ens, & rurſus nõ eſt in potentia ad ſeipſam, cũ ſit actu materia, ſed eſt in potẽtia ad actũ, & formã, vt in calce 5. art. dicebatur; Qđ vltimo dicitur, ens eſſe tranſcendens, veritatem hẽt de ente nominaliter, & vt dicit eſſentiam, vel de ente participaliter, at in ordine ad ea, quæ aliquando exiſtere valebunt, aut propria, aut ab alio ſibi cõicata exiſtentiã; & quomodo vera ſit hæc propoſitio, *Materia eſt ens*, docui ex Capreolo art. 3. & ex eo, qđ de ipſa formari queat propoſitio de ſecũdo adiacente, vidimus cum eodem, 6. art. nullum proinde actum ei tribui debere.

Ad tertiũ elicitur ſolutio ex tertio illa art patuit n. & quomodo materia fuerit pducta & falsũ eſſe, qđ habuerit aliã productionẽ ab illa formæ, quæ vero formæ per generationẽ cõproducuntur, ſunt hæ, & illæ, nõ ea, ſub qua tẽporis initio cõcreata fuit materia. Ibidẽ ẽt oſtenſũ fuit quomodo nõ poſſit vere dici materia corrũpi, ex eo quod formæ exiſtentia ſub qua eſt corrũpatur, &c.

Ad primũ eorum, quæ efficere conabãtur, vt poſſet materia ſine forma exiſtere, docte, & cumulate reſpõdet hoc loco Caiet. & iam reſponderat ſub vno verbo Auctor pr. p. quæſt. illa 66. art. 1 ad tertiũ, & Duran. diſt. illa 12. ad primũ principale, magis enimuero repugnare materiæ, vt ſit abſq. forma q̃ accidenti abſq. ſubiecto, qm̃ materia nullũ habet actum, accidens vero eſt quidam actus, in ſe ſic magis depẽdet potẽtia pura ab actu, q̃ actus imperfectus, ab actu perfecto, vnde illa nequit eſſe abſq. forma. hic vero per potentiã diuinã poteſt.

Quod vero contra hoc reſponſum adfert Trombeta q. illa prima octaui Diuinorum, adeo radicitus euellitur à Caiet. vt mihi in hoc non ſit immorandũ. Collige breui triplicem quam adfert ſolutionem, & prior eſt, quod licet materia ſit prior forma tamen forma eſt prior materia vt exiſtens eſt, de qua loquimur dicentes dependere à forma, non autem de materia vt ſic, & ſecundum ſe. Secunda eſt, quod falſum eſt, ordinem generationis eſſe abſolute priorem ordine perfectionis, cũ hic ſit prior ſimpliciter, & iam in obſeruationib. ad tertiã partẽ huius capitis explicatũ fuit, quomodo abſolute actus ſit prior potentia, nulli aũt dubium eſſe põt, actum dicere perfectionem, materiã imperfectionẽ, quare ordo perfectionis præcedit illum generationi, & ex cõſequenti forma materiam. Tertia eſt, quod concedentes etiam materiã eſſe priorẽ forma, non

Ariſtot.

Quomodo generatio ſit ex non ente ſimpliciter.

Caietanus, D. Thom. Durand.

tenet conſequentia, quoniam vt mox dicetur, non omne prius pōt eſſe abſque ſuo poſteriori. Sed illud addamus, quod ex ſecunda ſolutione nedum confutatur, ſed & retorquetur argumentum Trombetæ, dicendo ſic. Quando ſunt duo ordines quorum vnus eſt ſimpliciter prior altero, quicquid eſt in ordine priori, eſt ſimpliciter prius omni eo quod eſt in ordine poſteriori, ſubſume, q́d adſunt ordo generationis, & perfectionis, & iſte eſt prior illo, ergo quicquid eſt in ordine perfectionis, eſt prius eo quod eſt in ordine generationis, ſed forma eſt in ordine perfectionis, ergo eſt prior materia, quæ eſt in illo generationis, ſeu imperfectionis, ſic argumento, quo volebat probare materia eſſe priorem forma probamus formam antecedere materiam. &c. *Retorquetur motiuum Trōbetę.*

Ad quintum in ordine, optime ibi reſpondebatur, & quando replicatur, q́d prius, vt prius pugnat vt dependeat à poſteriori, Dic primo, vt nunc dicebam, quod materia vt exiſtens non eſt prior, ſed poſterior forma, quare vt ex ſtēs debet neceſſario à forma pendere, & ſic argumentū cōuertitur, qm̄ poſterius neceſſario pēdet à priori, &c. Dic ſecundo, quod materia, vt materia eſt prior forma, & ſic non pendet ab ipſa, ſi aūt arguatur, ergo ſine illa exiſtit, nullum eſt argumentū, qm̄ dum dicis materia, vt materia habes reſponſum, & argumentū ſeipſum ſoluit, qm̄ ipſi vt ſic nullus debetur actus, nulla exiſtētia, vnde dicere, materia vt materia, ſm̄ ſe eſt prior forma, & ab ea non pendet, nil aliud dicis, niſi q́d materia eſt pura potentia, in quo eſſe potentiali, & eſſentiali nullus dicit a forma pendere. Dic tertio, omne prius q́d eſt actus, ſeu actū aliquē, tamē partē ſui eſſentialiter includens, poſſe exiſtere abſq. poſteriori, at ſi tale prius fuerit potētia pura, cuiuſmodi eſt materia, nego q́d poſſit eſſe de ſe abſq. poſteriori, & rō eſt in promptu, quoniam omnis exiſtentia eſt actus & ab actu. *Prima ſolutio.* *Secunda.* *Tertia.*

Quòd adfertur contra neceſſariam connexionem de materia exiſtēte ad formam, vanum prorſus eſt. nam eſt quid abſolutum materia in eſſentia, non pendens à forma, non aūt in exiſtentia, forma aūt licet non ſit de eſſentia materiæ vt ſic, eſt tū de eſſentia materiæ exiſtentis. Rurſus, non ſequitur, vt hanc, vel illam formā ſingularem, & ſignatam ſibi vindicet, ſed hanc formā vage, quoniā ſemper de neceſſitate eſt ſub aliqua forma, quamuis hæc, & alia numero ab ipſa recedant. Vnde quando inquit Subtilis Doctor, Quicquid neceſſario eſt homo, eſt de neceſſitate hic, vel ille homo, colligitur vt ait Caiet. in præſenti ad quintum, quod intendimus, qm̄ enim materia determinat ſibi neceſſario genus formæ, ideo neceſſario oportet, vt ſit ſemper ſub hac, vel illa forma nō quidem ſignate, ſed vage, ceu quod eſt animal, eſt hoc, vel illud vage, non ſignate. Imò Capreol. vbi ſupra, ad quartū in ſecunda reſponſione ad hoc argumentum negat hāc propoſitionem, Quicquid determinat ſibi genus formæ, determinat aliquā ſpeciem, & adfert exempla de colore, & de figura, nam viſus determinat ſibi coloris genus & tamen nōn hanc, ſiue illam coloris ſpeciem, ſimiliter quātitas determinat ſibi genus figuræ, at non hanc, vel illam ſpeciem. Demum, ſi argumentum concluderet, iam nedum per diuinam potentiā, ſed mere naturaliter, vt ibidē inquit Capreol colligeretur, materiam eſſe abſq. forma, dicēdo, Quicquid nullam ſpeciem alicuius generis naturaliter ſibi determinat, poteſt naturaliter eſſe ſine illo genere, applica materiæ nullā ſpeciē formæ ſibi naturaliter determinantē, quare poterit eſſe naturaliter ſine genere formæ &c. *Scotus. Caiet.* *Capreol.*

Ad ſextum reſpondebatur accommodate ex communi doctrina. Quando inſtatur, quod plus poſſet Deus cum cauſa ſecunda quam ſolo, dicatur cum Capreolo ibidem ad quartum ſecundo loco adductorum, quod Deus cum cauſa ſecunda ſunt plura genera cauſarum, quam ſolus Deus, non enim Deus poteſt eſſe materia, aut forma intrinſeca, aut informare creaturam, quæ attamen

cauſalitates creaturis conueniunt. Vnde quod materia nequeat diuina potentia eſſe ſine forma, non eſt ex Dei defectu, qui omnia poteſt, ſed prouenit ex defectu materiæ, quæ in hoc nequit pati à Deo, quoniā non pōt Deus aliquid informare in eſſe reali, & ſi materia debeat exiſtere, opus eſt, vt ſit ſub forma. Quocirca nihil eſt quod ſubinfertur, q̄m eſſe cauſam formalem dicit perfectionem cum imperfectione de neceſſitate admixtam, cum includat inhærentiam, vnde nulla perfectio ſubtrahitur à Deo, imò cauſalitas intrinſeca excluditur à Deo, quoniam talis modus cauſandi dicit imperfectionem. Adde, quod vim illam, qua eſſe largitur forma, habet à Deo, non illam imperfectionem, &c.

Quid dicat cauſa formalis

Ad ſecundum reſpondeo, quod nos ea ratione hoc adimimus à diuina potentia, q̄m cenſemus implicare contradictionem, quod nos probaſſe credimus, & nequit noſter intellectus concipere oppoſitum, quod ſi qui id poſſibile apprehendunt, non inde ſequitur quin in rei veritate adſit implicatio, ſed quod apud ipſos dumtaxat. Sunt autem inter ea, quæ contradictionem implicant quędam omnibus nota, ex principijs apud oēs receptis pendentia quædam autem apud quoſdam ſolum, ex principijs ſimiliter ab eiſdem approbatis, quibus præmiſſis illud ſequitur. Ita nos quoniā actum omnem formæ tribuimus, iure ex hoc principio cenſemus implicare contradictionem, vt ſit materia ſine forma.

Ad vltimum, falſiſſimum eſt materiam in Chriſto domino exiſtere abſque forma, nam adeſt ibi anima ſanctiſſima, forma humanitatis materiam illam informans, non minus quam mea anima informet meam. Quod autem ab illa forma non proueniat exiſtentia, hoc nihil obſtat quoniam præuenitur exiſtentia illa ab exiſtentia Verbi, & communicatur humanitati iam ſub forma manenti, & iam articulo præcedenti manifeſtaui quomodo fieri poſſit, vt à forma non emanet eſſe, ſed præueniatur, & materia humanitatis illius benedictæ non eſſet capax exiſtentiæ Verbi, niſi eſſet prius ſub forma, quoniā ſi debeat exiſtentiam ſortiri, prius debet eſſe ad hanc vel illam formam limitata, vt in hac, vel illa natura poſſit exiſtere. Rurſus, Verbum diuinum quamuis non ſit forma humanitatis, illi hærendo, vel eam informando, eſt tamen in ſe actus perfectiſsimus, ac ſimpliciſſimus, & illa humanitas non eſt ſola materia, ſed ex materia, ac forma coaleſcit. Vnde ex eo quod ei Verbum impertiat eſſe arguere, quod aliud à forma tribuat eſſe materiæ primæ, vel nudę, puerile, & impertinens deprehenditur, &c.

QVÆSTIO TERTIA.

Quomodo in ſubſtantijs creatis, compoſitis, ac ſimplicibus ſe habeant natura, & ſuppoſitum.

CIRCA ſecundam differentiam aſſignatam in quarta parte inter ſubſtantias compoſitas & ſimplices, dum dicebatur, in illis eſſe ſignificationem totius, & partis, quod nequit inueniri in iſtis, vnde proueniebat, vt eſſentia illarum non eſſet ipſa res compoſita, iſtarum vero quidditas eſſet ipſummet ſimplex, moueo cū Caiet. difficultatem paruulgatam apud Metaphyſicos, & Theologos de veritate huius diſcriminis, num. ſ. in ſubſtātijs cōpoſitis quidditas differat ab eo cuiꝰ eſt quidditas, in intelligentijs aūt ſint eadem hæc ad inuicem, & quamuis in hoc deſiciendo ſit per breuis hoc loco Caiet. alibi tñ multo latius in eo ſe occupauit.

In

In huius difficultatis gratiam ſex efficiam, elucidabo primo titulum, referã deinde opiniones, quas à vero diſtare credo, cum ſuis rationibus, tertio pro vera ſententia ſtatuenda quędam premittam, quarto per concluſionem reſpõdebo quæſtioni, eandem patefaciens, quinto iinplamumet probabo, & vltimo frangam argumenta pro opinionibus cōtrarijs.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit quæſtio.

Difficultas hæc de diſtinctione, ſeu identitate ſuppoſiti cum natura, non eſt eadem cum illa de identitate, vel diſtinctione eſſentiæ, & eſſe; In quo forſan deceptus eſt Aquarius, qui dulucidatione 4. Diuinor. adferens quattuor propoſitiones pro ſententia D. Thomæ in 2 & 2. pro eodem videtur accepiſſe eſſentiam, & naturam ex vna parte, & ſuppoſitum, & exiſtentiam ex altera; Veruntamen cum ſeptimo eorundem, dilucidatione 7. ſpeciale adhuc formauerit quæſitum de diſtinctione ſuppoſiti à natura, fortaſſis non pro eodem illa accepit, ſed quicquid ſenſerit, certè indiſtinctè ſatis in illis prioribus propoſitionibus locutus eſt. Diuerſitatẽ vero horum quæſitorum indicauit Auctor, qui pr. p. q. 3. articulos formauit diſtinctos & ſeparatim de diſtinctione ſuppoſita à natura, & eſſe ab eſſentia in Deo, indicabit & res ipſa, qm̃ exiſtentiã videbimus non eſſe idem quod ſuppoſitum ſed hoc illam extrinſece includere. Aquarius. D. Thom.

Notabis autem, quod de natura, ac ſuppoſito dupliciter poſſumus loqui, vel primo ſecundum rem, vel deinde ſecundum modum ſignificandi, hoc eſt poſſumus huiuſmodi inſpicere iuxta proprias ipſorum rõnes quas important, non attendendo, vtrum ſingnificentur in abſtracto, vel in concreto, nomine totius, vel partis, nomine primæ an ſecundæ intentionis, & ſecũdo poſſumus hæc ſpectare iuxta hos varios ſignificandi modos, & penes diuerſam hanc conſiderationem, diuerſa de eiſdem pronunciari vidimus toto cap. 3. & 4. huius libri. Et ſane ſignificatio, quæ petitur ex rationibds ipſorum vt ſic, metaphyſica eſt, quæ vero ex ipſis vt ſic vel ſic ſignificantur, logica apparet. In præſenti inueſtigamus in priori ſeuſu, & metaphyſicos agentes, quærimus de proprijs rationibus, & meritis naturæ, & ſuppoſiti, num. ſ. natura ſecundum ſuam propriam definitionem ſit eadam, vel differat à ſoppoſito ſecundum ſimiliter ſuam propriam rationem, & tunc vt dicebat Caiet. p. p. q. 3. art 3. locum non habent vel argumenta, vel ſolutiones, quæ inuoluunt ſignificationem per modum partis, excluſionem, incluſionem, aut explicitam aut implicitam, de quibus tertio illo operis huius capite digrediebatur. Cum autem natura ſit ea, qua aliquid eſt, ſuppoſitum vero id quod eſt & quod naturam ipſam eſt habens, vt primo huius libri capite dicebatur, & illa vt, quo, hoc vt quod accipiatur, hinc idem eſt quærere, an natura, & ſuppoſitum diſtinguantur, & quærere, an quo eſt, & quod eſt, an quidditas, & habens quidditatem ſecernantur, quare varijs vijs, ac vocibus à diuerſis auctoribus idipſum inquiritur. Caietanus. *Variae huius quaeſtis indagandi viae.*

Deinde obſerua, quod cum cum duplex primo loco ſit diſtinctio, altera rationis, altera realis, & hæc poſtea diuidatur quoniam alia eſt rei à re, ita quod vnum nihil ſit alterius, ceu Lelius, & Iulius, alia inter rem aliquid reale includentem, quod non includit alia, (& loquor modo ex rõne formali rei, nõn autem ex modo ſignificandi, vt præmonui) hæc etiam duplex eſſe põt, quoniam *Multiplex diſtinctio.*

vel

vel illud reale incluſum poteſt eſſe intrinſecum, vel extrinſecum, vt habes à Caiet. ibidem, & ab Aquario dilucidatione illa ad 7. Diuinor. & à Bannes eodē loco pr. p. & ab alijs, hinc fit, vt quattuor modi diſtinctionis in propoſito emergant, & primus inter rem, & rem, ſecundus inter rem includentem aliqnid reale intrinſece, & rem illud nō includentē, vel vt vocē Caiet. adhibeā, ab illo abſtrahentē, tertius inter rem aliquid reale extrinſece includentē, & rem id nō includentē, quartus eſt per diſtinctionem puræ rōnis; Poſſet forſan ſubdiuidi adhuc ille modus realis diſtinctionis penes incluſionem alicuius realis intrinſeci, & negatiui, & poſitiui, ſed qm̄ tandem illud negatiuum formaliter eſt nihil, ideo non videtur poni debere in numero enumeratarum diſtinctionum.

Aquarius. Bannes.

Cum itaq. indagamus de diſtinctione ſuppoſiti à natura, non eſt indagatio de diſtinctione reali priori modo. nullus. n. dixit, naturā ita à ſuppoſito diſtingui, velut duo diſparata, adeo vt illa nihil ſit huius, vel è veſtigio, conueniunt enim oēs, ſuppoſitum eſſe habens naturam, & hanc eſſe quidditatem illius, ſimiliter non quæritur de diſtinctione rōnis. cum & hoc apud omnes ſit in confeſſo, quandoquidem, & in Deo, Opt. Max. in quo ſumma eſt ſimplicitas, ponūt omnes hanc rationis diſtinctionem inter ſuppoſitum, & naturam. Hinc tota quæſtio verſatur in ſecundo, & tertio gradu diſtinctiones.

Ariſtot. Nota vlterius, quod cum entium quædam ſint per ſe quędā per accidens, vt non raro legis, apud Ariſt. præcipue 5. Diuinor. 13. & 14. & 7. eorundem 20. & 21. & 41. non eſt quæſtio de entibus per accidens. tum qm̄ in his non adeſt verè, vel natura, vel ſuppoſitum, vel quodquid. eſt, tum quoniā conſentiunt omnes, in huiuſcemodi differre hæc ab inuicem, eo modo quo in eis locum habent, vnde difficultas eſt de entibus per ſe, quippe quæ cum in duplici ſint differentia, cōpoſita videlicet, & ſimplicia, vel materialia, & à materia ſecreta, vt colligitur ex 12. Diuinor. 5. & 29. & alibi ſæpius de vtriſq. eſt quæſt. intelligendo ſemper non vanire in hanc quæſt. 1 omnium intelligentiam, & cauſam, in hac enim ſolam rationis diſtinctionem, vt ſaltem diſtinguitur contra realem, fatentur, omnes inueniri, & de diſtinctione eorum, quæ ſunt in Deo, cap. ſequenti erit differendi locus, quæſtione vtriq. ſecunda.

Quamuis autem gemina poſſet formari quæſtio, in quarum altera de compoſitis, altera de ſimplicib. ſubſtantijs tractaretur, velut nonnulli eas, neq incōmode ſeparatim verſant, qm̄ tamen ſatis apte ſub eadem deciſione vtrumque cadere valet & quoniā de vtroq. in ea lem parte literæ, & paucis quidem verbis loquitur Auctor, eapropter vnica quæſtione vtrumq. definiam.

Quęro itaq. vtrum natura, & ſuppoſitum, vel quo eſt, & quod, ex vi ipſarū rerum diſtinguantur realiter, per incluſionem alicuius realis, ſiue extrinſeci ſiue intrinſeci ſiue. (vt vel diſtinctiones voca'es complectamur) poſitiui, ſiue negatiui, in entibus per ſe, tum ſimplicibus, tum compoſitis creatis.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De varijs opinionibus, & earum fundamentis.

Caiet. Medina.

COmplures in hoc perarduo negotio virorum grauiſſimorum circumferūtur ſententiæ quas ſi optas videre leg. Caiet 3. par. quæſtio. 4. art. 2. vbi præter morem ſuum, nouem breuiter, & facile refert opiniones, quas & eedem loac habes apud Medinam, & multa argumenta, præcipue Scoti in tertio diſt.

prima

primæ quæſt. 1. art. 3 vterq. diſſoluit, quod ante effecit Capreolus in primo diſtinct. 4. q. 2 & fuſius in tertio, diſt. 5. qu. 3. Bannes etiam prima par. qu. 3. art. 3. duas quæſtiones circa hoc formans, non pauca argumenta diluit. Sed & omnes ferè qui ſuper 7 Diuinor. circa tex. 20. ſcripſerunt, aut quæſt. admouendo, aut literam exponendo, de hac re quamuis diuerſimode loquuntur. Sic Alenſis duobus primis dubiis, Ægidius q. 3. Ianduuus qu. 11. Soncinas qu. 20. Antonius Andreas q. 7. Sueſſanus diſp. 7. Flandrien. per oēs prope art. q. 8. Aquarius dilucid. in la 7. & quarta quarti eorundem, & Zimara theorem 39. Quoſdam etiam ſuper nonum 3 de Anima inuenies materiam hanc verſantes, vel innuentes, vt Themiſt. in n. ç. 19 Sueſſanus vero, & Genua peculare ibi formant quæſitum, & denum Zabarella 6. de Rebus naturalibus, c. 8 nonnulla de hoc enunciat. At ſi vnicum Caiet. intuearis locis allegatis primæ, & multo magis tertiæ partis, & omnes opiniones contrarias & omnium confutationes, & veritatem docte nimis manifeſtatam, ac probatam inuenies.

Capreolus. Bannes. Alenſis. Ægidius. Ianduuus. Soncinen. Antonius. Andr. Sueſſanus. Flandrienſ. Iauellus. Aquarius. Zimara. Themiſt. Zabarella.

Et quoniam omnes, quæ nobis aduerſantes ſunt opiniones, in eo conueniūt, vt nihil reale poſitiuum intrinſecum includat ſuppoſitum ſupra naturam, atq. ideo non diſtinguī hæc ab inuicem realiter, intrinſece, & poſitiue, eapropter nonnulla argumenta breui adferam, quibus hoc apparet probari; Et quoniam hæc quæſtio, vt in eius introductione adumbraui, eſt & theologica, & philoſophica, idcirco rationes, & ex Philoſophia, & ex diuina Theologia depromptæ non deſunt, quæ id roborare videantur.

Sit primum argumentū qđ vt ibi Caiet. ait, cōe eſt fundamentū omnium illorum, qui dicunt ſuppoſitum nihil poſitiuum intrinſecum ſupra naturam ſingularem addere, Quoniā cum conſtet tale intrinſecum non poſſe eſſe accidēs, relinquitur, qđ ſit ſubſtantia, at cum hęc ſecundo de Anima 2. & 25. & alibi frequenter diuidatur ſufficienter in materiā, formā, & compoſitum, hoc additum nullum horum eſſe pōt, & quidem neq. materia, neq. forma, quoniam natura in materialib. ex his conſtat. ſic non eſſet quid additū neq. compoſitum, quoniam hoc eſt ipſummet ſuppoſitum, quare videtur, vt ſit nihil, &c.

Secundo, Ariſt. 7. Diuinor. 20. & 21. clare affirmat in his quæ ſunt per ſe, ſingulū eſſe ſuū quod quid eſt, & in his non differre quidditatem ab eo cuius eſt quidditas, an aūt liquet, vtraſq. ſubſtantias eſſe entia per ſe. Confirmatur, qm̄ nullibi Ariſt. tractans de ſubſtantia, mentionem fecit de hoc addito reali poſitiuo, & tū requiſita ad ſubſtantiam ſufficienter enumerauit, vt patet ex locis memoratis, ſignum itaq. eſt, hoc additum eſſe in Ariſt. philoſophia peregrinū. Enimuero, præcedenti quæſt. concludebamus non dari apud Ariſt. actum entitatiuum, qm̄ de illo numquam verbum is habuerat, quod ſi ratio illa valida fuit ad actum illum reijciendum, reijcitur & additum iſtud.

Ariſtot.

Præterea, Si hoc quod includit ſuppoſitum ſupra naturam, eſt intrinſecū, igitur non erit actus eſſendi, hunc enim, extrinſecum à quouis ſuppoſito creato, omnes bene ſentientes ſentient, hoc autem eſt primo contra Capreolum, qui loco allegato tertii ſent. antequam reſpondeat ad primum contra ſecundam concluſionem, pręmittit quid nomine huius, quod ſuppoſitum ad naturā addit accipiat, & inquit eſſe actum eſſendi, connotatum in obliquo ab ipſo ſuppoſito. Rurſus, hoc videtur nouam in ſuppoſito inuoluere compoſitionem, nam primo aderit compoſitio ex materia, ac forma in materialibus, deinde, (in intelligentiis etiam.) compoſitio eſſe, & eſſentiæ, tunc addetur & iſta, qua ſuppoſitum componet cum natura, quam ſane nullus adhuc cogitauit, immo Auctor locis, quos recenſui in obſeruationibus ad quintam partem huius capitis dicit, in materialibus duplicem adeſſe compoſitionem, ex materia ſcilicet, & forma, & ex eſſe, ac eſſentia, in intelligentijs vero hanc ſecundā,

D. Thomas

& hanc

& hanc de ſuppoſito cum natura non agnouit & demum, hæc entium multiplicatio, vana, & moleſta veris philoſophis apparet, qui naturam imitari, quãdo vno queunt quid abſoluere, plura non adhibent, &c.

Quarto, Quamuis admittatur ſuppoſitum aliquid addere ſupra naturam, attamen nequit aſſignari, quid addat ſupra hanc naturam, cum & hæc natura includat has carnes, hæc oſſa, hæc accidentia, hanc materiam, hanc formam, quæ ſane partes, velut neceſſariæ, ita ſufficientes ſunt ad ſubſtantiæ primæ conſtitutionem, & præterea, condonantes etiam quid reale includi in ſuppoſito, qđ non in natura, adhuc non ſequitur, quod realiter diſtinguatur, nam & homo includit aliquid reale, quod non includit animal, rationale videlicet, & tamen nullus ſuſpicabitur hominem diſtingui realiter ab animali, &c.

Ariſtot. Quinto, Specialiter probatur de immaterialibus ſubſtantiis, in quibus ſæpius Auctor cum omnibus veris philoſophis docet, naturam ſeipſa eſſe naturã & hanc naturam, & formam ſeipſa indiuiduari; Sed & Ariſt. cum 3. de Anima 9. & 7. Diuinor. 41. dicat, in quibuſdam eſſe idem naturam, & ſuppoſitum, ſi hoc locum non habeat ſaltem in abſtractis. nulla via poterit reddi vera Ariſt. propoſitio imò textu illo 41. clare diſtinguit materiales ſubſtantias ab intelligentiis, & in his docet, quo, & quod eſſe idem. Et alia multa, quæ de earundem ſimplicitate varijs in locis 12 Diuinor. cum tota philoſophorum caterua docet, ægre poterunt ſaluari. Confirmatur efficacius, quoniam Auctor p. p. quæſt. illa

D. Thom. tertia art. 3. clare condiuidit materialia ab immaterialibus, ex hoc quod in illis ſuppoſitum differt a natura, in his autem nequaquam, vnde ex eo quod Deus eſt immaterialis, colligit naturam in ipſo non differre à ſuppoſitõ, quod ipſum de intelligentiis docet cum Auicena, quinto illo Metaphyſicæ verſus finẽ c. 5. in hac litera, & reperit octaua parte eiuſdẽ. Et demũ Caiet. hoc loco, & ibidẽ

D. Thom. pr. p. inquit, non intrinſece differre in ipſis naturã à ſuppoſito, quare id ſaltẽ habetur, additũ hoc habẽtis quidditatẽ ad ipsã quidditatẽ, nõ eſſe qđ intrinſecũ.

Motiua theologica. Sexto, Adeſt argumentum ex diuina Theologia, nam cum ex Fide catholica manifeſtum ſit, Verbum diuinum aſſumpſiſſe naturam hanc humanam, non autem perſonam, vel ſupoſitum, ſi ſuppoſitum addat ad naturam entitatem hanc poſitiuã, iam aliqua entitas & ea perfectiſſima, atq. actualiſſima non fuit aſſumpta a Verbo, & tamen adeſt celebre D. Damaſceni dictũ, aſſumpſiſſe Deũ quic-

D. Damaſci quid in natura noſtra plantauit, entitas aũt hæc, eſt aliquid omnino ipſius naturæ. quæ ſi non fuit aſſumpta, tunc iuxta peruulgatam eiuſdem Doctoris auctoritatem, aliqua entitas eſt incurabilis, imò Chriſtus non foret vniuoce homo nobiſcum, deeſt ſiquidem eius humanitati entitas hæc, & natura hæc à Verbo aſſumpta non poſſet dimitti ſibi ipſi, quin aut daretur ſibi noua realitas, aut nõ remaneret non perſona & eadem poſſet natura intellectualis fieri hæc, & actũ exiſtens, & nullo modo perſonata, qm̃ poſſet prius naturaliter fieri, & non ſub hac realitate, qua perſonatur, iam enim hæc realitas non ponitur eadem naturæ, & ſi in illo priori ponatur quod non aſſumatur a Verbo, relinqueretur ſibi, & tunc non eſſet natura vlla perſonalitate perſonata, non enim increata, vt patet, ſi ponatur non aſſumi a Diuina perſona, neque creata, quoniam in illo priori non adeſt hæc entitas, videtur autem implicare, quod hæc natura exiſtat de ſe, abſque vlla perſonalitate. Et hæc ſunt argumẽta quattuor Scoti hoc vno comprehenſa. addito etiam quoddam motiuo ex Aureolo; quæ proinde ſint ſatis, nam quæ adducentur pro horum confutatione, leui negotio poterunt & alijs argumentis diluendis applicari, quæ tamen ſi vis videre, lege Capreolum, Caiet. Medinam locis allegatis, &c.

ARTI-

ARTICVLVS TERTIVS.

Pro veritate definienda quædam præiaciuntur:

VT vera ſententia eluceat, nota primo, quod in omni ſubſtantia compoſita exiſtente nedum videmus materiam, & formam, & hanc materiam, & hanc formam, ſed etiam quid compoſitum ex his; & vltra hoc, ipſam cernimus in rerum natura exiſtentem, ab alijs ſeparatam, & per ſe ſubſiſtentem, materia, & forma pertinent ad naturam hæc materia, hæc forma ad hanc naturam, ſubſiſtentia vero, & exiſtentia ad ipſum ſuppoſitum, quamuis diuerſimode, vt dicetur. Imaginamur primo ordine naturæ materiam ſub forma, deinde materiam, & formam ſimul, hoc eſt, compoſitum, imaginamur quoddã in ſe habere vel recipere, vt deinceps poſſit immediate eſſe ſubiectum actus eſſendi, exiſtẽtia namq. eſt vltimum omnino adueniens naturæ, & ſuppoſito, & eſt omnis formæ actualitas, vt docebat Auctor p. p. quæſt. illa 3. art. 4. D. Thom.

Et quidem, ſatis compertum eſt in materialibus, & compoſitis naturam differre ab hac natura, qm̃ hæc natura addit hæc accidentia has carnes, hæc oſſa, quippe quæ non ſunt de ratione naturæ vt ſic, ſed ſolum de rõne naturæ huius, ſimiliter, quod ſuppoſitum addat ſupra naturam actum eſſendi, nullus põt dubitare, & ſic in his ſubſtantijs cõpoſitis cernimus primo differentiam naturæ ab hac natura, & hãc quid reale addere, quod plane additum eſt quid intrinſecum, intuemur poſtea indiuiduum addere huic naturæ ipſum actũ eſſendi, quẽ dicimus eſſe quid extrinſecũ, connotatum, &c. Sic realiter intrinſece differt natura ab hac natura, & realiter extrinſece pro nunc indiuiduũ ab hac natura.

In intelligentijs autem cum non adſit materia, ipſa forma nõ fiet hæc p materiã, vel per vlla accidentia ſuperaddita, ſed ſeipſa, vtpote cõtinens totã perfectionem tali formæ ſm̃ ſe debitam, vnde in ipſis non differt natura ab hac natura, ſed eadẽ intelligentia eſt intelligentia & hæc intelligentia; Indiuiduũ attamen addit ſupra ipſam naturã actum eſſendi, hic enim omnibus creaturis accidit, in eo ſenſu, quod non eſt de earum eſſentia, neq. earum definitionẽ ingreditur, qm̃ poſſunt eſſe, & non eſſe, vnde extrinſece penes hoc differt natura, & hæc natura in intelligentijs. Sic bene a nonnullis dicitur, quod in materialibus indiuiduum differt à natura phyſice, & metaphyſice, qm̃ addit ad eam, & accidentia, & actum eſſendi, & priora cõſtat eſſe quid phyſicum, poſterius vero, quid metaphyſicum, at in immaterialibus metaphyſice ſolum differt, quoniam actum eſſendi addit, non accidentia, &c. *Rectus quidam modus dicendi.*

Obſerua ſecundo, quod vt colligitur ex Auctore tertia par. quæſ. 16 art 12. ad ſecundũ, duobus modis poteſt ſumi indiuiduum ſubſtantiæ, primo pro quacumq. ſingulari ſubſtantia vel in ſe, vel in alio inexiſtat, (non tamquam accidens in ſubiecto, tunc enim non foret ſubſtantia, ſed quouis alio modo,) quo pacto partes humanis poſſunt dici indiuidua, vt manus pes, &c. ſecundo pro ſubſtantia cõpleta p ſe ſubſiſtente ſeperatim ab alijs, velut accepit Boet. quãdo in libro de duabus naturis, cap. 2. definiens perſonã dixit eſſe rationalis naturæ indiuiduam ſubſtantiam; Si primo modo ſumatur, nihil diſcriminis video inter indiuiduum, & hanc naturam, quoniam vtrumque eſt quid ſingulare, & aliquo modo exiſtit, vnde Auctor ibidem, humanitatem in Chriſto Domino, quoniam eſt hæc, & ſingularis, inquit eſſe indi- D. Thom. *Duplex indiuidui acceptio.* Boetius.

uiduo in priori illo modo, ſi autem accipiatur ſecundo modo, (quæ eſt propria acceptio indiuidui) ſic longe differt ab hac natura, vt patebit, tunc.n. eſt quid completum in ſpecie, ſeparatim exiſtit, per ſe ſubſiſtens eſt, quorum nullū valet dici de indiuiduo in priori ſenſu accepto, vel de hac natura vt ſic, hanc.n. conſtat eſſe quid incompletum, & ſubſiſtere, non niſi in ſuppoſito ſuo; Indiuiduum autem in hac ſecunda acceptione idem valet, quod hypoſtaſis, quod res naturæ, quod ſuppoſitum, & quod perſona (iam enim ſumus in ſubſtantiis intellectualibus) & hæc nomina idem re importare, quamuis ratione differant,
D. Thom. habes facile ab Auctore pr.p. quæſt. 29 art. 2. De indiuiduo in poſteriori ſenſu locutus eſt idem Auctor dum 4. cont. Gen. 43 dicebat indiuidum humanæ naturæ eſſe hypoſtaſim, & naturam, in eodē ſenſu illud & nos accipiemus, quādo aſſignabimus hac quæſt. diſcrimen inter ipſum, & naturam, & ne idem ſæpius repetere oporteat, hoc ſemper præſupponendum erit.

Quære tertio obſeruabis, neceſſariam eſſe hanc diſtinctionem perſonæ, vel ſuppoſiti à natura ſingulari, vel indiuiduo in ſecunda acceptione, a ſeipſo in primis vſu patet, & ſacræ Incarnationis myſterium, ac proinde veritas ipſa reuelata nos docuit hanc neceſſitatem, quoniam audimus ab ipſa, Filium Dei aſſumpſiſſe naturam hanc indiuiduam & ſingularem, non autem ſuppoſitum vel perſonam, vnde neceſſaria eſt diſtinctio ſuppſiti ab hac natura, & certè
Caiet. oportet aliquid ſuppoſitum addere huic naturæ, Et quidem cum Caiet 3 par.
Grauiſſima quæſt. illa 4. libenter aſſeuero, difficillimam eſſe aperire quid ei addat, vnde &
difficultas. Medina ibidem, quæſtionem hanc grauem, ac per difficilem vocabat; Sed &
Scotus. ſubtilis Doctor diſt. illa, & q. 1. tertij ſent. vbi duobus prioribus art. materias verſauit difficiles, dum tertio art. negotium hoc tractat, difficiliorem eundem art. vocat, quam fuerint præcedentes, Quæ profecto difficultas, difficilior ex eo apparet, quod à philoſophis, & præcipue ab Ariſt. nihil de hac diſtinctione, vel indiſtinctione habemus, vt .n. ſcite ſcripſit eo loci Caiet. reſpondens ad
Caietani conſ tertium inconueniens, quod inferebat Aureolus, nomine indiuidui, & hypoſta-
templatio de ſis Ariſtot. indiſtincte vſus eſt, & tractauit ſolum de diſtinctione quidditatis, &
Ariſtotele. eius cuius eſt quidditas, iuxta principia naturæ, & indiuiduationis, hoc eſt, cōſiderauit ſolum, quomodo differat natura ab hac natura, & quoniam in immaterialibus nullam inter hæc vidit differētiam, eapropter, abſolute vbique pronūciauit, in abſtractis nō differre quo, & quod eſt, cuius rei oppoſitum cernens in compoſitis ſubſtantiis, oppoſitum quoque docuit & 3. de anima nouo, &
4. ſeptimo Diuinorum 41. Sed hoc in admiratione eſſe non debet, cum & Auct-
D. Thom. or, vt ibidem ſubdit Caiet. quæſtionem diſtinctione natura, & ſuppoſiti p.p. q. 3. art. 3 ita indiſtincte tractet, & definiat Intellige aūt ò thomiſta, ita indiſtincte, id eſt ea indiſtinctione, quam tribuebamus Ariſtoteli, non diſcernendo ſcilicet inter ſuppoſitum, & indiuiduum. Vnde ly *indiſtincte*, non eſt idem qđ imperfecte, neque Caiet. reddit Auctorem inaduertētem, vt vir quidam doctiſſimus dicebat, non.n. erat locus ille neceſſarius, vt inter hanc naturam, ſeu indiuiduum in priori ſignificatione, & ſuppoſitum diſtingueretur, quoniam quocunque modo denique differant in Deo non differūt, in quo idem realiter ſunt indiuiduum & ſuppoſitum vnde in fine illius art. nedū colligebat Auctor, Deū eſſe ſuam naturam, hoc eſt, ſuam deitatem, ſed & ſuam vitam & quicquid aliud ſic de ipſo prædicatur, quod patet non preuenire ex ſola eius immunitate à materia vt ſic, alioquin & Gabriel eſſet ſua vita, & quicquid in eo eſt, quæ falſa ſunt, ſed ex eius omnimoda ſimplicitate id emanat. Adde, quod ſi pari paſſu curreret Deus in hoc cum reliquis immaterialibus, iam neque realiter extrinſece, ſed ratione tantum, in intelligentijs differret ſuppoſitum, & natura & de-

mum,

nam, cum pluries doceat in intelligentiis differre quo, & quod, vt p.p.q.50. art.2.ad tertium, & 75.art.5.ad 4.& alibi, & rurſus doceat, non differre in eiſdem naturam ab hac natura, iam ergo vbi opus fuit, diſtinctionem fecit inter indiuiduum in altera, & altera acceptione.

Non ſum neſcius, Aquarium dilucidatione illa 4. quarti Diuinor. aliter accipere propoſitionem illam Auctoris in p.par. qua dicit, in immaterialibus nõ differre ſuppoſitum a natura, ait n. debere accipi ſecundum genus abſtractorũ, vt. ſ. ſufficiat in ipſo Deo ſolum hoc verum eſſe, ſic enim in latitudine abſtractorum dabitur aliquid, in quo non differat natura à ſuppoſito. Sed quamuis hæc doctrina vera ſit attamen applicata loco illi, vana prorſus apparet, imò & ridicula, cum.n. ibi probet D. Thomas in Deo non differre ſuppoſitum a natura, quoniam eſt immaterialis, iam probaret idem per idem, diceret enim, in Deo non differunt hæc, quoniam Deus eſt, nam ex Aquario ly *eſſe immaterialis*, ſupponit pro Deo tantum. Accedit, quod Auctor ibi expreſſe loquitur de indiuiduatione, & diſtinguit materialia ab immaterialibus, ex eo quod illa per materiam, & accidentia, hæc vero ſeipſis ſunt hæc, conſtat autem, hoc nedum in prima, ſed & in aliis intelligentiis veritatem habere. Male deinde ſubdit, reſponſum quod hoc loco, & ibi pri.p. adducit Caiet. quo inquit, in intelligentiis extrinſece tm̃ differre ſuppoſitum à natura, non tollere difficultatem, qm̃ hic modus dicendi Caiet. philoſophicus, ac metaphyſicus eſt, & metaphyſice loquẽdo, non niſi extrinſece natura, & ſuppoſitum differũt, qm̃ indiuiduũ extrinſece ſolũ differt, & iã dixi, philoſophos nõ diſtinguere inter indiuiduũ & ſuppoſitũ. *Aquarij cogitatio.* *Reijcitur.* *D. Thom.* *Caiet.*

Veruntamen duo valde admirare in Aquario, & primo, quod reſponſionem hanc Caiet refert, & non illam quam vltimo loco docuit in tertia part. ad tertium illud inconueniens ex Aureolo, vbi intrinſece fatetur ſuppoſitum differre à natura, & ab hac natura in intelligentiis. Admirare poſtea, & multo magis euidentem in ipſo contradictionem nam in fine dilucidationis ſeptimæ ad 7. Diuinor. reſponſum hoc Caiet. adducit, & docet diſtinctionẽ hanc extrinſecam & deinde remittit lectorem deſiderantem de hoc loqui theologice ad Caiet. & Medinam tertia parte, loco ſæpe relato, vnde reſponſum iam probat, quod prius improbauerat. Quare ſi loquamur philoſophice, dum damnat reſponſum Caiet. damnat & ſe ipſum, ſi theologice, etiam hoc modo approbat Caiet quare vtroq. modo recte dixit Caiet. quod ſi non bene dixit philoſophice, neq. igitur Aquarius qui modum illum dicendi amplexatus eſt, &c. *Quæ in Aquario admiretur Auctor.*

Sit igitur conſtitutum, quod aliud iudicium faciendum eſt de hac natura, vel indiuiduo in priori via, & aliud de ſuppoſito, vel indiuiduo in poſteriori ſignificato, quam diſtinctionem fateamur nos accepiſſe ex Incarnationis myſterio, ac proinde mirum non eſſe, ſi non fuerit à philoſophis cõmemorata ſeu ẽt à theologis, vel quando metaphiſicos gerunt, vel quando non eſt germanus locus huius diſtinctionis recenſendæ, non.n. fuiſſent excitata ingenia, (bene aiebat ibi Caiet.) ad rimandas ſubtilitates inter naturã indiuiduã, & perſonam, niſi myſterium Incarnationis, & Trinitatis reuelatũ ad hoc inuitaſſet, apponit autem & arcanum Trinitatis, quandoquidem & ibi datur natura hæc diuina, & hic Deus, quippe quæ licet ſint hæc, & ſingularia, non tñ ſunt ſuppoſita. Vnde neceſſario vt dicebã, aſſignandum eſt inter hanc naturam ſingularem, & ſuppoſitũ diſcrimen penes quid intrinſecum, & nedum penes quid extrinſecum, actum videlicet eſſendi, hunc.n. & facile, & difficile eſt aſſignare, facile quidẽ, quoniam oẽs dabunt, indiuiduum includere actum exiſtendi, & eſſe verũ eius ſubiectum, difficile autem, quoniam, & hæc natura videtur illum includere; cum enim ſit hæc, & ſingularis, oportet vt exiſtat, &c. *Caiet.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Ponitur concluſio reſpondens, & declaratur.

Concluſio de mẽte Caieta-ni, & aliorum

STatuamus concluſionem ad aures Caiet. tercia par. quem laudat Ferrarien. cap. illo 43. quarti cont. Gent & quem ſecuti ſunt Medina ibidem tertia part. & Bannes prima par. loco ſæpius nominato, quæ talia ſit. Suppoſitum in omnibus rebus creatis diſtinguitur ab hac natura realiter, quoniam addit aliquid reale poſitiuum, intrinſecum ſupra ipſam.

Quid ſit ſuppoſitum.

Pro cuius manifeſtatione dico, quod ſuppoſitum eſt id, quod per ſe ſubſiſtit, & quod eſt verum ac proprium ſubiectum actus eſſendi. Vnde quamuis natura intelligatur. & hæc, & ſingularis, numquam tamen erit ſubiectum actus eſſendi, niſi adſit ſuppoſitum. Non dico, quod ſuppoſitum addat huic naturæ actum eſſendi, tunc enim confugerem ad extrinſeca, ſed dico, quod addit ipſi hoc, vt ſit capax huiuſcemodi actus eſſendi. Quod ſane additum intrinſecum, & cuius merito conſtituitur natura capax horum, quæ recenſebam, pôt vocari ſubſiſtentia. Sic optime à Caiet. vocabatur hæc perſonalitas, vel ſubſiſtentia, terminus vltimus, ac purus ipſius naturæ, terminus inquam, quoniam naturam

Quid ſit natu-rā perſonari.

perſonari nil aliud eſt, quam terminari, vnde theologi oẽs dicunt, Verbum diuinum terminaſſe humanitatem aſſumptam, non alia ratione certè, niſi qm̃ ei ſuam perſonalitatem dedit, dicitur aũt vltimus, qm̃ vbi natura eſt ſuppoſitata, nil aliud remanet, quod ei adueniat, ſi enim quid aliud foret expectandum, iam non intelligeretur terminata quoniam terminus idem ſonat, quod vltimum, & præterea nullus explicabit, quid fuerit illud, quod vltra perſonalitatem, vel ſubſiſtentiam poſſit intelligi accedere naturæ, neq. quid ſuſpiceris de actu exiſtendi poſt ſuppoſitum adueniente tunc. n. admiſces extrinſeca ipſi naturæ, & ſuppoſito, nunc vero ſermo eſt de intrinſecis, dicitur autem purus, vt intelligas in hac terminatione nullã intercedere alicuius generis cauſalitatem, vel extrinſecam, vel intrinſecã, ceu enim punctus ita eſt terminus lineæ, vt nulla via ſit eius cauſa, ita ſubſiſtentia ſic terminat naturã, vt nulla admiſceatur cauſalitas, hinc bene potuit Verbum abſq. Patre, & Spiritu ſancto perſonare, ſiue terminare aſſumptã naturam, qđ non potuiſſet abſq. ipſis, ſi aliquod cauſæ genus in eiuſmodi terminatione interfuiſſet. Sic, cũ prius imaginemur adeſſe ſubſiſtentiam, vel pſonalitatẽ ipſi naturæ, q̃ actum eſſendi, qm̃ illa eſt intrinſeca, hic extrinſecus, & illa præbet capacitatẽ ad huius ſuſceptionem, & intrinſeca ſunt priora extrinſecis, ideo nõ dabitur natura, quæ ſeparetur à perſonalitate, quin & ſeparetur ab eſſe, hoc eſt, ſi quæ natura fuerit pueñta, adeo vt non ſortiatur perſonalitatem propriam, ſed ab alia pueniatur, & ad eandẽ aſſumatur, præuenietur certè (& facilius) ab eſſe, quoniã ſubſiſtentia prius intelligitur aduenire, hoc vero poſterius, imò vero hoc non niſi illa præſuppoſita aduenire, rõnabile eſt. Vnde docte admodum, & conſequenter ad doctrinã propriã do-

D. Thom.

cebat Auctor 3 par. q. 17. art. 2. humanitatem in Chriſto non habere propriam exiſtentiam, cum & propria ſubſiſtentia, ſeu perſonalitate careat.

Quapropter, ſingularis hæc humanitas à Verbo aſſumpta, clare aperit nobis, quomodo minimè ſequatur, ſi detur hæc natura indiuidua, igitur detur ſuppoſitum, vel actus eſſendi proprius, quoniam humanitas ipſa hæc, & indiuidua, numquam tamen, vel perſonalitatem propriam, vel actum eſſendi habuit,

buit, & quidem de perſonalitate conueniunt omnes Theologi, cum ſit de Fide, at de exiſtentia, ſic docet Auctor, cuius doctrinæ probabilitatem, & inſinuauimus, & aliàs fortaſſis loco opportuniori magis explicabimus, neque enim hoc inſtituto huic noſtro interuit.

Aduerte deinde, quod quia hæc ſubſiſtentia ponitur terminus ipſius naturæ, ideo ſub vna ratione eſt eadem ipſi naturæ, & ſub alia ratione, non eadem, tamen enim eius proportio ad naturam, eſt ceu proportio termini ad terminatum, quippe qui comparatus ipſi inuenitur, & idem, quoniã eſt aliquid eius, & non idem, quia non eſt illud. ſic perſonalitas eſt eadem cum natura, quia eſt eius terminus, & non eſt eadem illi, quia non eſt ipſa natura, veluti punctus non eſt linea, ſic dicebam in titulo, non diſtingui hæc. tamquam duas res, vt. ſ. altera nihil eſſet alterius, &c Sed proſequere hanc proportionem, & dicito, quod velut nemo dixerit, adeſſe compoſitionem inter terminum, & id quod terminatur, ita nulla eſt ſuſpicanda compoſitio inter ſubſiſtentiam, & naturam, & quemadmodũ cernis punctum terminare lineam abſq. vlla compoſitione, ita inſpicias ſubſiſtentiã hanc terminare naturam, nulla intercedente compoſitione. Ita ſoluitur quoddam motiuum, quod videbatur præcipuum in tertio, & quinto argumento.

Proportio ſubſiſtentiæ ad naturam.

Vlterius aduerte, quod ſicut mentionem faciens de aliquo, quod terminatũ ſit, mox de neceſſitate intelligitur, quod & termini ſui mentionem faciat, implicat. n. vt quid terminabile, ſit abſq. termino terminatum, ita com Ariſtoteles ſæpius verba habuerit de ipſo ſuppoſito, ſeu compoſito, vt patet ex locis primo argumento relatis, (ſi tamen nomine compoſiti velis accipere ipſum ſuppoſitum completum, an non potius naturam ex materia, & forma reſultanſem, quod forſan conformius eſt locis illis Ariſtotelis,) ex conſequenti verba quoque fecit de hac ſubſiſtentia, quæ & rationem complet ſuppoſiti, & ipſius naturæ eſt terminus.

Ariſtot.

Sed cum & in prædicamentis capite de ſubſtantia meminerit de ipſa prima ſubſtantia, quod & factum vidimus quinto Diuinorum, vltimis verbis tex. 15. cum ſubſtantia ipſa prima ſit quid per hanc perſonalitatem, ſeu ſubſiſtentiam conſtitutum, certè dum de conſtituto eſt locutus, conſtitutiuum non tacuit, neque erat cur ſeorſum de ipſo loqueretur, quoniam nimis expreſſe habetur in conſtituto, vnde cadit confirmatio ſecundi argumenti; Cumque modus iſte, & realitas iſta, ſit ipſius ſuppoſiti conſtitutiua, fruſtra colligebat Aureolus, quod prima ſubſtantia non foret prima per ſeipſam, nam & homo eſt homo per rationalitatem quæ eſt eius conſtitutiua, & tamen eſt homo per eſſentiam, & per ſeipſum; Enimuero, ſubſiſtere per proprium terminum, non diſtinguitur contra ſubſiſtere per ſe, quoniam vt dicebatur, terminus aliquid ſui eſt, & aliud eſt dicere, modum hunc intrinſecum eſſe alium à natura, & eſſe alium à ſuppoſito, primum eſt verum, ſecundum falſum.

Vltimo conſidera, quod hæc ſubſiſtentia, vt colligitur ex dictis, eſt quid intrinſecum ipſi ſuppoſito, quod etiam tueatur Medina loco illo tertiæ partis, quamuis in eo non mihi placeat, vt dicat hoc eſſe contra Capreolum quaſi voluerit Capreolus, hanc ſubſiſtẽtiam eſſe ab ipſo ſuppoſito extrinſecam, nam actum tantum eſſendi vult ipſe Capreolus eſſe extrinſecum à ſuppoſito, neque in eius ratione claudi, in quo verum dicit, & à Caiet. eius ſententiam, quinto loco inter illas varias referente approbatur. At non video Capreolum dicentem, perſonalitatem vel ſubſiſtentiam eſſe ſuppoſito extrinſecam, niſi forte in eo ſenſu intelligatur à Medina, quoniam per actum eſſendi voluit ſuppoſitum à natura differre, quem patet eſſe extrinſecum, ſed hoc non omnino conuenienter dicitur, quoniam ſtat, Capreolum hanc ſubſiſtentiam tacuiſſe, vt reuera tacuit,

Quomodo ſe habeat ſubſiſtentia ad ſuppoſitum.

Quid docuerit Capreolus & quid ſilverit.

tuit, quod ſi eam recenſuiſſet, fortaſſis minime extrinſecam ſuppoſito dixiſſet; nam & Caiet. hoc loco, & pr.p. ſubſiſtentiam hanc reticuit, & conſiderans ipſe etiam actum ſolum eſſendi, protulit, extrinſece differre in immaterialibus ſuppoſitum à natura, neutiquam tamen debet inferri, quod ſubſiſtentiam, vel modum hunc dixerit extrinſecum, licet.n. actus eſſendi ſit ſuppoſito extrinſecus, non tamen ſibi extrinſecum eſt, vt poſſit exiſtere, quare non extrinſeca ſubſiſtentia, quæ illud in tali vltima ponit diſpoſitione, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Probatur iam poſita concluſio.

Caiet. loco illo ex 3. par. luculenter oſtendit, manifeſtatam concluſionem eſſe & ad aures Auctoris, & veritatis, & qui ex noſtris poſt eum eandem probare voluerunt, argumenta ſolum ex eodem Caiet. attulerunt.

D. Thom. Vide Auctorem 3. par. quæſt. illa 17. art. 2. ad primum, clare dicentem, quod actus eſſendi conſequitur naturam, non ſicut eam, quæ habeat eſſe, ſed qua aliquid eſt. perſonam autem, ſeu hypoſtaſim, ſicut habentem eſſe, lege eundem inferius q. 35. art. 5. ad primum dicentem, quod natiuitas temporalis cauſaret in Chriſto temporalem filiationem realem, ſi eſſet ibi ſubiectum huiuſcemodi filiationis capax, & in fine eiuſdem reſponſionis ait, naturam humanam nullo modo poſſe eſſe ſubiectum filiationis, qm̄ hæc relatio directe reſpicit perſonā, & quolibeto 1. art. 2. ad primum inquit, ſe negare in Xp̄o filiationem realem, qua ad matrem refertur, non quia cauſa relationis deficiat, ſed quoniam deficit ſubiectum talis relationis, cum non ſit in Chriſto aliquod ſuppoſitum creatum, vel hypoſtaſis. Cum itaq. hæc humanitas, & hic homo ſic differant, vt ſecun ū rem ipſam, illa nullo modo ſit capax, vel exiſtentiæ, vel realis filiationis, iſte vero ſit proprium vtriuſq. ſubiectū, aliquid reale ponedū certè eſt in hoc homine rōne cuius realitatis poſſit deinceps eſſe capax harum realitatum, cumq. hæc differentia ſit in re ipſa, & præueniat omnia, vel extrinſeca, vel cōnotata, & multo magis modos oēs, ſiue intelligendi, ſiue ſignificandi, & demum, cum quid negatiuum nequeat eſſe conſtitutiuum entitatum realium, (licet nonnūquam concomitetur, & circumloquatur illud conſtitutiuū,) ſ quitur, hoc inclusum in ſuppoſito ſupra naturā, eſſe reale, intrinſecum, non contractū, nō per rōnem, aut ſignificationem, & denique quid poſitiuum. Et quidem de mente Auctoris nulla in hoc pōt alicui eſſe dubitatio, nam eius dicta conſideranti id de neceſſitate affirmandū eſt vt Ferrarien. etiam loco illo quarti contra Gētes

Ferrarien. dicebat; Quibus adde illud, quod art. 3 innuebā, quod ſ. cum pluries ipſe doceat in immaterialibus differre quo, & qđ eſt, at non differre naturam ab hac natura, aliquid includi voluit in ſuppoſito ſupra hanc naturam, &c.

Abſolute quinetiam vera apparet noſtra poſitio, vt enim conſtitutiuū ſubſtantiæ, quatenus eſt eſſentia, vel quodquideſt, ſcimus eſſe modum realem, poſitiuum, & intrinſecum, eſſe ſcilicet per ſe, cur & pro conſtitutiuo ſubſtantiæ primæ non adferemus quid reale, intrinſecum, & poſitiuum? quænam maior ratio illius, quam huius? Neque eſt vt quis dicat, modum illum eſſendi per ſe ſufficere quoq. ad conſtitutionem primæ ſubſtantiæ, ſufficit.n. ad eſſe ſubſtantiæ, at non ſubſtantiæ huius, quæ prima eſt & tunc prima ſubſtantia non differret à ſecunda, non à partibus ſubſtantiæ, vnde quid peculiare eſt ei tribuendū,

quo-

quocirca notanter Ariſt. ipſam in prædicamentis definiens, attulit primo, quod ei vt prima ſubſtantia eſt proprium, ſubſtare videlicet maxime, proprie, &c. deinde id quod commune habet cum reliquis ſubſtantijs, non eſſe .ſ. in ſubiecto. Rurſus, huius primæ ſubſtantiæ cum oporteat adeſſe proprium conſtitutiuum, ſi dicatur, quod ſit vel extrinſecum, vel nihil, vel negatio, vel quid ſumptum ex modo ſignificandi, omnino falſum eſt, quoniam nequit eſſe, vt quid conſtituens ſit à conſtituto extrinſecum, nequit vel animo concipi, vt nihil, ſeu negatiuum formaliter ſit poſitiui conſtitutiuum, neque accidens ſubſtantiæ, neque demum quid rõnis, loquentibus potiſſimum de conſtituto reali, & quod ſolum vere, ac proprie ens eſt, Theologi etiam vniuerſi clamant, diuinū Verbum in incarnatione præueniſſe perſonalitatem naturæ humanæ, eandem ſupplere, at vanum eſt dicere, quod ſuppleatur negatio, vel quid rõnis, & cum idem Verbum conferat perſonalitatem aſſumptæ naturæ, igitur conferret, vel negationem, vel quid rõnis, vel quid extraneum, quæ omnia ſtulta ſunt. Neq. quicquam diceret qui diceret, perſonam vtique diuinam aliquid poſitiuum conferre naturæ aſſumptæ, non quia perſona, ſed quia perſona diuina, non enim magis in ratione perſonali perſonat Verbum naturam aſſumptam, quam mea perſona, meam naturam, licet in infinitum nobiliori modo, quoniam excellentiorem in infinitum ei impertit perſonalitatem, imò & intenſiue, & extenſiue mea perſona ita meam naturam terminat, vt in hoc ſtatu nequeat aſſumi ad vnitatem perſonæ. & tamen natura à Verbo aſſumpta põt aſſumi in vnitate perſonæ à Patre, & a Spiritu ſancto, quamuis optime fuerit terminata à Verbo, vt nouit Schola Angelica edocta a Magiſtro ſuo, tertia parte, q. 3. art. 6. Cum itaque perſona diuina conferendo ſuam præciſe perſonalitatẽ naturæ aſſumptæ, conferat aliquod reale poſitiuum, ſupereſt quod perſona vt ſic, reale hoc poſitiuum dicat; Profecto velut ex paternitate in diuinis, eſt paternitas in terra, ex Apoſtolo ad Ephæſios tertio, ita & ex illa perſonalitate omnis alia eſt perſonalitas, (paternitas quippe in diuinis eſt perſonalitas,) quare debet hæc aliquo modo ei ſimilis eſſe, & aduertat Scotus hoc argumentum, cum .n. velit, nomina quæ dicuntur de Deo, dici & de creaturis vniuoce, vt patuit quæſtione de analogia entis, ſaluet amabo vniuocationem inter Deum, & nos in hoc nomine *perſonalitas*, ſi apud Deum eſt quid maximè reale, ac poſitiuũ, apud nos vero quid negatiuum, & ex conſequenti nihil. certè neq. analogiam vix poterit ſaluare. Neque quis occurrat huic ratiocinio dicens, perſonam in diuinis dicere quid maxime poſitiuum, & reale, quoniã pſona ibi eſt ipſamet natura, licet .n. hoc veriſſimũ ſit, attamen ſi ex impoſſibili ſecerneretur realiter perſona a natura, adhuc perſona diuina eſſet ens reale, & poſitiuum, quemadmodũ tres omnes perſonæ diuinæ, realiter ab inuicem diſtinctæ, ſunt tres res relatiuæ, qđ enim perſona ibi ſit eadem quod natura, id non conuenit ei, vt perſona abſolute, ſed vt perſona diuina. Similiter non imaginetur quis, quod quemadmodũ perſona in diuinis eſt eadem realiter quod natura, ita ſit in rebus creatis, non enim penes diſtinctionem vel indiſtinctionem attenditur proportio inter nomina, quæ dñr de Deo, & nobis ſed penes rõnem ipſorum nominum vt ſic, cõſideratis videlicet ijs, quæ inſunt nominibus vt ſic, hoc eſt, ſint ne abſoluta, poſitiua, & id genus, non autem ijs, quæ inſequuntur nomina, prout ad alia à ſe reſpectum habent cuiuſmodi ſunt diſtinctio, aut indiſtinctio, &c.

Vox Theologorum communis. *Excluditur obiectio.* *D. Thom.* *D. Paulus.* *Scotus.* *Remouetur alia obiectio.*

Sed & aliud habeo argumentum aduerſus eundem doctorem, & alios, Aſſumit quippe Scotus ſecundo ſent, diſt. 2. q. 2. hanc propoſitionem; Quæ ad inuicem realiter diſtinguuntur, poſſunt ita ſeparari, vt vnum poſſit abſq. alio ſeparatim exiſtere, ergo quę ad inuicem ſeparantur, diſtinguuntur realiter, immo conuer-

Scoti propoſitio.

conuertens hæc propoſitio eſt euidentior, quam illa, nam præcedenti quæſtione vidimus multipliciter fallere propoſitionem illam, at ad hominem arguamus; Si quæ diſtinguuntur, ſunt à ſe inuicem ſeparabilia, ergo quę ſunt ſeparabilia, realiter ab inuicem diſtinguuntur, at iam de facto in Incarnatione virtute diuina perſonalitas eſt ab humanitate indiuidua ſeparata, ergo perſonalitas diſtinguitur realiter ab hac natura. Quod ſi dicat Scotus, differre quidem realiter, at vt negatiuum quid, iam vanam declaraui hanc doctrinam. & præterea nihil ſeparatur ab aliquo, niſi ens, non ens enim nequit ſeparari, quandoquidem pugnat, quod ſit ſeparatio, & quod ſit nullius ſeparatio. Alias rationes vide ſi placet in Caiet. loco pluries memorato.

ARTICVLVS SEXTVS.

Soluuntur argumenta contraria.

IAm ferè confutatum manet primum argumentum, nam nomine compoſiti intelligitur vtraq. ſubſtantia allata 15. illo 5. Diuinor. & eſſentia. ſ. & prima ſubſtantia, vt. n. ex materia, & forma cõponitur natura, & ex hac materia, & hac forma hæc natura, ita conſurgit etiam ſuppoſitũ, & ſubſtantia prima, quare additum hoc ſuppoſiti ad naturam, eſt ipſummet ſuppoſitum, vnde non emergit quarta ſubſtantia alia à materia, à forma, à compoſito. Conſtitutiuum au-

Ad quod genus attinet ſubſiſtentia. tem ſuppoſiti, non ponit in numero cum ipſo ſuppoſito, velut neque rationalitas, ſeu rationale cum homine per ipſum conſtituto. Et ſicut conſtitutiuũ alicuius reductiue ſpectat ad genus conſtituti, ſic & modus iſte intrinſecus, hæc ſubſiſtentia attinet ad genus ſuppoſiti, cuius eſt conſtitutiua, ſic reducitur ad genus ſubſtantiæ, & ex conſequenti non eſt accidens, & ad ipſam ſubſiſtentiam non pertinet, vt ſit ens, quod exiſtat, vel ſit, ſed eſt id quo aliquid eſt, ceu & formis modus hic eſſendi, & conuenit, & ſufficit.

Ad ſecundũ dicitur, loqui ibi Ariſt. de quidditate, prout ſignificatur in cõcreto, in qua ſignificatione, implicite, & ſub quadam confuſione includit ſuppoſita, & rõnem habet totius, & iam 3. cap. huius libri vidimus non obſcure, quantũ diſcriminis ſit inter quidditatem, vt ſignificatur nomine partis, vel nomine totius, qñ nomine partis excludit ea, quę nomine totius implicite continet. Dixi aũt primo huius quæſt. art. me loqui de rebus ipſis ſecundum ſe, non conſiderato modo ſignificandi, quare cũ ſecundum ſe natura non includat modum cõmemoratum ſubſiſtendi, & realitatem illã & ex conſequenti non totũ illud quod eſt in ſuppoſito, nequit de illo prædicari, neq. eſſe illud, ſed nomine partis explicari debet, vnde falſa eſt propoſitio hæc, Homo eſt humanitas, nedum in ſenſu formali, vt fatentur oẽs, ſed & in identico, diſtinguuntur namque realiter, vt includens, & incluſum natura, & ſuppoſitũ, vt iam manifeſtaui:

Capreol. Vel dicas ex doctrina Capreoli quæſt. illa tertia diſtin. 5. in tertio, ad primum Aureoli, quod quidditas in his quæ ſunt per ſe, eſt idem cũ eo cuius eſt, in hoc ſenſu, vt hæc duo non ſint duæ res eſſentialiter diſtinctæ, quæ habent duas eſſentias, vel naturas diuerſorum generum, ſed diſtinguuntur, vt eſſentia, & ha-

Auerroes. bens eſſentiam. ſic explicat & dictum illud Auerrois 7. Diuinor. 20. quod ſub initium 3. capitis in litera adferebatur, dum. ſ. inquit, Socratem nil aliud eſſe, quam animalitatem, & rationalitatem ſuam. Sed & ex ijs, & quæ ibi obſeruabam elicitur inanem eſſe hanc illationem, Socrates nil aliud eſt quam animali-

tas,

tas, & rõnalitas ſua, ergo Socrates vt ſuppoſitum ni. aliud eſt ab his. Dic tertio docte, & facile, & valde ad mentem Ariſtot. quod per ly *quodquid eſt* intelligit ſignificatum definitionis, (definitio quippe eſt oratio indicans quodquideſt, alic rei,) & ſic vult dicere Ariſt. definitionem eſſe idem cum definito, non autẽ ſuppoſitum idem eſſe cũ natura. Sic logice, non phyſice id accipe, Neq. turbaris, qđ in metaphyſicis id enunciarit Philoſophus, nam metaphyſicus eſt artifex vniuerſaliſſimus, & totus ferè 7. Diuinor. verſatur in explicãdo quodquideſt, quæ reſponſio apparet cõis doctrina eorum, qui ſuper locum illum Diuinor. formarunt quæſt. & præcipue Pauli Soncinatis, & Flandrienſ. &c. Deniq. ſi placet, vide aliud reſponſum certe non ineptum, apud Iauellum quæſt. ſua 8. ſeptimi Diuinorum ad primum argumentum. *Mens Ariſtotelis ex communi doctri-na.* Iauellus.

Ad confirmationem patuit in explicatione concluſionis in penultimo notabili, vt ibidem dicebatur, &c.

Ad tertium fatemur, & docemus tale additum eſſe intrinſecum, quod autem hoc ſit contra Capreol. patuit ex vltima obſeruatione, quomodo ſit, & non ſit contra ipſum, eſt enim contra, quatenus huius intrinſeci nõ videtur meminiſſe, non eſt contra, qm̃ nuſquã dixit modũ hunc quem ponimus hypoſtalis, & primæ ſubſtantiæ conſtitutiuum, eſſe quid extrinſecum, ſed de actu ſolum eſſendi locutus eſt, velut & Flandrienſis 7 illo Diuinor. q 23. art. 3. & etiam 4. qui verſans diſtinctionem ſuppoſiti à natura in abſtractis, nec verbum quidẽ habuit de intrinſeco hoc conſtituente, ſed eſſe ſolum, quod addit ſuppoſitum ad naturam conſiderauit, ſed neq. hoc vt omnino decebat, vnde minus rectè in calce art. illius tertij deduxit, ſimpliciter dicendum eſſe, quod in angelis ſuppoſitum, & natura non differunt realiter, ſed ſecundum rationem tantum, cum tamen aſſerat non eſſe idem omnib. modis realitatis, ſed reuera non omnia illa animo luſtrauit, quæ ſuppoſitum dicit ſupra naturam. Quod additur de noua compoſitione, iam confutatum fuit. qm̃ nullam facit compoſitionem terminus cum re terminata, vt dicebatur ſecundo notabili in 4ᵒ art. Vnde iure Auctor in argumento allatus hanc compoſitionem non cõmemorauit; Quod ſubditur vltimo de multiplicatione entium, nihil obſtat, quoniam manifeſtata fuit neceſſitas talis entitatis, & realitatis, cum ſit ponendum conſtitutiuũ ſubſtantiæ primæ. vt prima eſt & alijs de cauſis. Adde, hoc conſtituut uum non eſſe quid reale ex ſe, & ſeparatum. ſed modum dumtaxat realem &c. Capreol. Flandrienſ.

Ad quartum colligitur ſolutio ex ſæpe dictis, nam ſuppoſitum addit ſupra naturam hanc modum intrinſecum ſæpe commemoratum, & terminat ipſam vltimate, ſic addit aliquid ipſi naturæ ſingulari metaphyſice, non aũt phyſice, quoniam non accidentia, non formam, non materiam, ſed modum illum, quare penes hoc reale incluſum differt indiuiduum ab hac natura. Quod vero adducitur de homine, & animali, vt oſtendatur penes quid reale incluſum nõ ſequi realẽ diſtinctionẽ, facilis eſt ſolutionis, nã ſi loquaris de animali quod eſt homo, falſum eſt, hominem includere aliquid, quod non includat animal, nam animal, eſt genus & totũ dicit, qđ dicit homo, ſi loquaris de alio animali ab homine, falsũ eſt qđ homo, & illud animal non diſtinguãtur realiter, &c. *Quid addat ſuppoſitũ huic natura.*

Ad quintum habes quid reſpondeas, dum enim Ariſtoteles, & Auctor hoc loco, & alibi, & ſimiliter Caiet. dicunt, in ſeparatis à materia idem eſſe, quo & quod, nomine ly *quod* accipe indiuiduum, & hanc naturam, non autem ſuppoſitum, vel hypoſtaſim, quoniam vt dicebatur, non differt in ipſis natura ab hac natura, velut differt in materialibus, at in omni ente creato differt natura à ſuppoſito, Sed quãdo vides Auctorem, & Caiet. aſſerentes *quo, & quod* in abſtractis differre, nomine ly *quod* accipe ſuppoſitum. Et ſi hanc diſtinctio- *Quomodo in abſtractis ſit idem quo, & quod.*

nem habuiſſet Flandrienſis, verius, & facilius varia Auctoris loca allegatis ar. conciliaſſet. Quod ſi forſan contendas, nonnulla Ariſtot. loca hanc interpretationem non poſſe ſubire, dic ignoraſſe philoſophos diſtinctionem huius naturæ ſingularis ab hypoſtaſi,nos vero eam didicimus ex myſterijs Trinitatis, & Incarnationis. Et non dicas, igitur ante Incarnationem non aderat huiuſcemodi differentia,(ceu virum quendam in primis doctum olim audini inferentem,)enimuero ſemper fuit hoc diſcriminis,at non ſemper cognitum,ſed ante illud myſterium ignoratum,non quidem ſimpliciter,ſed à nobis.

Capreol. Vel dicas ſecundo cum Capreol.vbi ſupra ad primum Aureoli,quod dum dicitur ſuppoſitum in ſimplicibus non addere ſupra naturam,accipiendum eſt de illa additione,quæ eſt in rebus materialibus compoſitis , vbi additur ſupra naturã res alterius generis,nam phyſice addũtur accidentia , &c. non debet aũt intelligi de oĩ additione abſolute,viſũ.n fuit ſuppoſitũ addere naturæ, & quid intrinſecũ,ſubſiſtentiam.ſ.& quid deinde extrinſecum,actum.ſ.eſſendi.

Siue tertio dicas,quod in abſtractis omne illud reale, quod includit ſuppoſitum,ſumitur dumtaxat à forma,cum ibi locum non habeat materia, velut in compoſitis,in quibus ſuppoſitum multa includit accidentia, quæ licet reſpiciant ſuppoſitum ipſum,ceu proprium ſubiectum,originem tamen,& radicem ſuam,materiam agnoſcunt,loquendo de accidentibus phyſicis, &c.

Vel poſtremo,ſi.quæ loca poſſint admittere explicationem illam de genere abſtractorum,non autem de ſingulis,vt ſit ſenſus,in latitudine entium ſimpliciũ aliquod adeſſe,in quo non differat ſuppoſitũ à natura,velut eſt principium primũ,ac. ſimpliciſſimũ ens.nihil prohibet illã aliquando adhibere ; Sed prior modus reſpondendi & doctior eſt,& conformior doctrinæ Auct Caiet.recentiorũ,& determinationi huius quæſt.& vno verbo abſoluitur dicẽdo;In ſimplicibus naturã,& indiuiduũ nõ diſcriminari,ſed naturã,& ſuppoſitum,&c.

Quæ in Chriſto multiplicantur. Ad vltimum, quod difficultatibus theologicis eſt implicatum,dicitur nedũ non eſſe inconueniẽs,ſed & neceſſariũ,hanc entitatẽ deeſſe humanæ naturæ in Chriſto,quoniam ſibi propria perſonalitas deficit, & vt compertum eſt cuique theologo etiam mediocriter erudito,naturalia in Chriſto duplicantur,quoniã

Leo Papa: duas habet naturas,humanam.ſ.& diuinam(vnde Leo Papa Epiſtola ad Flauianum decima aiebat,in Chriſto Domino eſſe aliud,& aliud) perſonalia autem

Quæ non multiplicantur, non multiplicantur, quoniã eſt vnica hypoſtaſis Verbi in vtraque natura ſubſiſtens,neque eſt verum,hanc entitatem eſſe actualiſſimam, qm̃ ſoli eſſe conuenit,vt ſit actualiſſimum,vidimus aũt hanc entitatem non eſſe actum eſſendi,ſed conſtitutiuam ſubiecti,vt ſit capax illius actus,neque eſt determinatiſſima,ſed terminus; Dictum autem Demaſceni,quo ait, Deum aſſumpſiſſe quicquid in natura plantauit,facit pro nobis,nam hæc entitas non eſt naturæ,ſed perſonæ,& cum Fides doceat,perſonam non fuiſſe aſſumptam,habetur,& hæc entitas nõ fuiſse aſſumpta,& quamuis ſit aliquid naturæ hic terminus,non eſt tñ aliqd naturæ,vt diſtinguitur contra perſonam , naturalia aũt, & oĩa naturam inſequentia,quatenus à perſona diſtinguuntur vt ſic,aſſumpta fuerunt, de quibus ſolum naturalibus accipitur,quod ſubditur, Illud eſse incurabile, qđ eſt inaſ-

Quale, & quomodo inaſſumptibile ſit incurabile. ſumptibile,alias ſi de omni intelligeretur,& ego , & omnis perſona eſset incurabilis,q̃m neq ego manens in mea perſonalitate, neq. vlla perſona poteſt in vnitatem perſonæ à Verbo aſsumi. Et quando dicitur, inaſsumptibile eſse incurabile,intelligitur,vel certè intelligi debet de aſsumptibilibus, nam autẽ de ijs,quæ pugnat aſsumi,in quorum numero eſt talis entitas , &c. Vel dicas, Verbum aſsumpſiſse quicquid in natura illa plantauit , ſed nega , quod in illa natura fuerit plantata perſonalitas , qm̃ numq̃ ei propria perſonalitas adfuit,

ſed.

ſed præuenta fuit ab illa Verbi; non.n. cenſendum eſt, prius fuiſſe humanitatem illam ſub propria perſonalitate, & pòſtea a Verbo fuiſſe aſſumptam, nam vane fuiſſet ibi illa perſonalitas, cum deinde corrumpi oportuiſſet, &c.

Quod adnectitur de vniuocatione Chriſti nobiſcum, valde leue eſt, nam vniuocatio ex natura humana, non ex perſonalitate ſpectanda eſt, & ſcimus Chriſtū eiuſdē eſſe naturæ humanæ cum nobis, & humanæ naturæ rōnē in ipſo, ac nobis eiuſdem prorſus eſſe rōnis, quāuis perſonalitas non ſic eadē, quoniā illius increata, & diuina noſtri, creata, & humana; Si vero humanitas aſſumpta ſibi dimitteretur oporteret vtiq. ei conferri nouā realitatē, ac perſonalitatē, ac noua hæc entitas non produceretur noua actione, ſed naturali conſequio ex natura emanaret, qm̄ ex ſola ſeparatione adeſſet complemētū hoc; Qđ ſi ſecundo de Anima 20. legimus, diuiſam plantā in partes viuere, propterea qđ in illa erat quidem vnica anima actu, plures vero potentia, & ex diuiſione, iiæ illæ plures in potentia, ad actualē pluralitatē ſunt redactæ, (quod & anima lib. infectis idem accidere ibidē dicitur,) & res ipſa paſſim docet, in homogeneis ex ſola ſeparatione abſque alia actione, vel generatione emergere plures ſubſtātias, vt eſt videre in aquæ diuiſione, cuius partes, quæ prius ſub vnica totius ſubſtantia erant, iam diuiſæ, vnaquęque propriam ſubſtantiam acquirit, cur ſi ſepararetur humanitas à Verbo, ex vi ſeperationis abſque noua actione non prodiret perſonalitas propria, quæ nunc fœlici nimis impedimento ob Verbi perſonalitatē non adeſt? Cū autē dicitur, ſi ſepararetur humanitas, nihil noui ei adueniret, nil noui acquireret, ſemper intelligendum eſt de ijs, quæ non prouenirent ex vi ſeperationis; Ita ſibi ipſi dimiſſa, per ſeipſam ſubſiſteret, nullo de nouo addito, hoc eſt, non addito noua actione, nam illa perſonalitas adderetur ex vi ſeparationis pure abſq. alia actione. Et vt acute dicebat Caiet. 3. p. q. illa 4. ad 4 Scoti negatio, excluſio, & exceptio non cadunt ſuper iis, quæ concomitantur ipſam ſeperationem quæ ponitur, hoc eſt, dum ponitur, qđ natura ſepararetur, oia intelliguntur poni, quę ex vi ſeparationis concomitantur, vt patet, & ſi dicatur nihil aduenire, accipitur de ijs, quæ non inſequuntur ſeparationem, conſtat ait, perſonalitatem propriam ex vi ſeparationis, ſi ſepararetur aduenturā, vnde dici poteſt, quod nullo addito ſubſiſteret, nam perſonalitas non vere adderetur ſeparationi, ſed ſeparatio eam de neceſſitate ſecum ferret. Aristot: Caien

Quod vltimo loc inuoluebatur de natura, quæ poſſet abſque perſonalitate fieri exiſtens in actu, negatur naturaliter loquendo, quoniam licet ſit prior ſua perſonalitate, attamen nō omne prius pōt eſſe naturaliter ſine ſuo poſteriori, & mihi non diſplicet Medina, dum de hoc 3. p. ibidem loquens ait, quod licet non ſit perſonalitas de eſſentia naturæ, eſt tamen de eſſentia naturæ exiſtentis, quod ipſe intelligo via naturali. Quoniam tñ nulla eſt implicatio, vt poſſit Deus naturam abſque omni perſonalitate conſeruare, dicatur cū Caiet. & eodem Medina, de potentia Dei abſoluta fieri poſſe naturam abſq. perſonalitate, dum tamen conferatur ei actus eſſendi, quippe qui licet nunc poſt perſonalitatem adueniat naturæ, ex miraculo poſſe conſequi naturam abſque media perſonalitate. Capreolus autem, qui perſonalitatem actum ſolum eſſendi naturæ addere commemorauit, iure, & conſequenter ad doctrinam ſuam dixit ad tertium Scoti, per nullam potentiam hoc fieri poſſe quoniam non eſt conceptibile, vt natura illa exiſtat abſq. exiſtentia, vel actu eſsendi, non vero, qui perſonalitatem ab actu eſſendi ſecernimus concedentes naturam poſſe eſſe abſque perſonalitate, non admittimus poſſe eſſe abſque actu eſſendi, &c. Medi na. Capreol.

QVÆSTIO QVARTA.

Non ſub ſpecie angelica ſint, vel quouis modo poſſint eſſe plura indiuidua.

CIRCA vltimam differentiam in eadem 4. parte, quæ aſſignabatur inter ſubſtantias ſimplices, & compoſitas, ex qua prouenicbat vt in iſtis plura indiuidua ſub eadem ſpecie continerentur, quod in illis euenire non poſſe dicebatur, adeſt quæſtio ſolemnis, & familiaris quidem philoſophis, ſed multo familiarior theologis, num.ſ.natura, & eſſentia intelligentiarum admittat in eadem ſpecie multiplicationem indiuiduorum. Cuius quæſt. quinq. habebuntur partes, in quarũ prima dilucidabitur eius titulus, in ſecunda ſententiam quam á veritate alienam cenſeo cum potioribus fundamentis referam, tertio quid pro veritate ſit philoſophice ſentiendum vna concluſione definiam, quarto quid theologice quatuor alijs concluſionibus docebo, quinto ſoluam argumenta in contrarium.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit difficultas.

SEnſus quæſiti ſatis ex ſe manifeſtus apparet, inquiritur.n. an velut ſub ſpecie humana ſunt plura indiuidua in formalitate illius ſpeciei conuenientia, & ſolo numero ab inuicẽ diſtincta, ita & ſub aliqua ſpecie angelica, vel intelligentiarũ ſint indiuidua, quæ in rõne illius ſpeciei cõiecent, & ſolo numero diſcernantur, qm̃ aũt in his naturis inferioribus cũ materia cõplicatis, earũ indiuiduationẽ, & in eadem ſpecie multiplicationẽ ex ſignata materia profic ſci vidimus quæſt. de indiuiduationis principio, cũ in ſeparatis locum non hẽt hæc materia, vt vidimus 1. quæſt. huius capitis, ideo quæritur, num aliquid in ipſis poſſit ſupplere vices materiæ in hoc, vt quemadmodum ſi adeſſet materia, multiplicarentur in eadem ſpecie, ita merito cuiuſuis alterius, talem poſſint admittere multiplicationem, an vero eis omnino hæc multiplicitas repugnet.

Aliquod prædicatum varia ratione cuipiam tribuitur.

Sed facile nota, quod cum aliquod prædicatum poſſit alicui tribui rõne alicuius dupliciter, vel.ſ. tamquam cauſa, ſeu rõne formali, & proxima, quo modo dicitur aliquis actione agere, & ſimilis ſimilitudine, vel ſecundo tamquã fundamento, & radice illius proximæ rõnis formalis, quo pacto dicitur quis agere per formam, & potentiam ſuam, & ſimilis albedine, non quærimus in præſentia, quomodo in priori via repugnet ſubſtantiis abſtractis ſpecifica multiplicatio, nã conſtat id eſſe p repugnantiam, ſi ponatur quod repugnet, at in ſecundo ſenſu, quid nimirũ ſit fundamentum. & rõ huius repugnantiæ, huius incommunicabilitatis, quæ opponitur communicabilitati ſuperioris ad inferiora, non quidem ſuperioris ſimpliciter, ſed ſpeciei athomæ ad indiuidua.

Scito deinceps, qđ quæſitũ hoc conſueuit tractari in duplici ſenſu, & de facto.ſ. & de poſſibili, & cum diuina potentia ſit, & vſitata & abſoluta, vt explicatum fuit quæſt. 1. ad hoc caput, de vtraq. mouetur quæſtio.

Deniq.

Deinque à nonnullis & metaphyſice, & theologice tractatur hoc negotium conſiderantibus nimirum, & quid in principiis Ariſtotelis, ac Philoſophiæ, & naturaliter vel ſit, vel poſſit eſſe, deinde quid iuxta Theologiæ principia, & ex quibuſdam per reuelationem acceptis ſimiliter aut ſit, aut eſſe poſſit. Et quãuis nonnulli diſtinctas faciant has quæſtiones, inquireõdo ſeparatim, quid de facto, & poſtea quid de poſſibili ſit dicendum, placet tamen vnica quæſtione hæc abſoluere, & complecti.

Vnde inquiro, num ſub vna ſpecie angelica, vel de facto ſint, vel poſſint eſſe potentia naturali ſeu ſupernaturali, ſiue vſitata, ſiue inuſitata, plura indiuidua ſolo numero ab inuicem diſtincta, vel philoſophice, vel theologice.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Doctoris ſubtilis ſententia adfertur, & firmatur.

SCotus ſecundo ſent. diſt. 3. quæſt. 7. quem & nonnulli præceſſerunt, & plures ex recentioribus præcipue ſequuntur, docet partem affirmantem, vt nimirum ſimpliciter poſſibile ſit, plures angelos eſſe in eadem ſpecie, vnde videtur loqui nõ de facto, ſ[illegible]e poſſibili, & clare affirmat, ſe hoc theologice ſuſtinere, non autẽ cum doctr. Ariſt. quoniã reſpondens 1. argumento, fatetur ſe ab ipſo Philoſopho in hoc diſſentire, quod & in fine eiuſdem quæſt. repetit, dum ad vltimum reſpondet. Et quidem argumenta, quibus pro ſua poſitione vſus
eſt ibi præfatus Doctor, iam ſufficientiſſime confutata cernere eſt apud Caiet. Caietanus.
hoc loco, & Capreolum eadem eiuſdem ſecundi diſtinctione, q. 1. circa quintã Capreolus.
concluſionem, (vbi & rõnes Durandi, qui eadem diſt. quæſt. 3. cum Scoto ſen-
ſit, diſſoluit) & Ferrarienſem 2. cont. Gent. cap. 93 & apud alios, vt proinde Ferrarienſis.
non admirari non poſſim quoſdam recentiores, qui ſuper p. p. D. Thom. q. 50. art. 4. contra D. Thom. quẽ exponunt ſcribentes & Scoto aſſentientes, nonnulla eiuſdem Scoti argumenta pro ſe adducunt, quæ tamen à cõmemoratis auctoribus plene vt mox dicebã ſoluta fuerunt, quod ſi reſponſa illa & ſolutiones minime aptas ſibi ſuadeant, earum infirmitatem oſtendere tenentur, quæ donec ab ipſis non demõſtretur, nimis clarum manet, argumenta illa inania eſſe. Quoniam tamen ea adducunt, & quædam ex propria officina addunt, ideo quę magis præcipua pro Scoto apparent, per breui complectar, & quæ ab ipſis adferuntur, in medium & ipſe adferam, vt deinde è medio tollantur.

Primum Scoti argumentũ illud eſt iam apud oẽs tritum, quo aſſumit, omnẽ quidditatem de ſe eſſe cõicabilem, ergo & quidditas angelica erit cõicabilis, & ſic plura indiuidua ſub ipſa cõtinebantur, antecedens, ſeu aſſumptum probatur, qm̃ omnis quidditas, vel eſt perfecta, vel imperfecta, ſi primum, nõ ob hoc ei repugnat cõicabilitas, qm̃ natura diuina perfectiſſima exiſtens cõicatur, ſi ſecundũ, cum & hæ quidditates inferiores cõicentur, iam ex imperfectione id ſibi non repugnabit. Confirmatur qm̃ omnis quidditas creata põt ſub ratione vniuerſalis intelligi, igitur non ſibi repugnat vniuerſalitas, non igitur communicatio in plura indiuidua, cum præcipue quæuis natura angelica dicatur ſpecies, quæ omnis ex Porphyrio ipſam in prædicabilibus definiente eſt prædicabilis de pluribus differentibus numero, & hoc vltimo motiuo excitari viſus
eſt Alenſis ad 41. ſeptimi Diuinorum, inquit enim, conceptum ſpeciei eſſe par- Alenſis.
tibilem per ſuppoſita, & ei non repugnare diuidi in indiuidua, vnde ſubdit,

debere dari aliquam potentiam actiuam, quæ potentiam hanc paſſiuam cócé-ptus ſpecifici, ſecund ù quã eſt communicabilis, & partibilis ad actum reducat.

D. Damaſc. D. Auguſt. Secundo, Pars hæc affirmans eſt poſitio ſanctorum Patrum, nam D. Damaſcenus in Elementario c.12. ſcriptum reliquit, Deum ſecundum vnamquamq; ſpeciem feciſſe angelos, & D. Auguſt. in Enchiridion, c.28. dicebat, nullam ſpeciem angelicam, quo ad omnia indiuidua totaliter periſſe, ſed aliquos de quacunq. ſpecie corruiſſe, & aliquos perſtitiſſe. Addunt recentiores illi, hoc voluiſſe & D. Baſilium, qui lib. 3. contra Eunomium parum ab initio, eidem Eunomio dicenti Spiritum ſanctum eſſe naturæ diuerſæ à Patre, & Filio, qũ ordine in diuinis perſonis eſt vltimus, reſpondit, id non ſequi, quoniã in angelis eſt aliquis ordo, & tñ vltimus angelus idcirco non eſt diuerſæ naturæ ab alijs, igitur de facto non differunt ſpecie inter ſe, alioquin eſſent diuerſæ naturæ. D. Baſil.

D. Athan. Daniel Malonius. Addunt, in hac fuiſſe D. Athanaſium in quæſt ad Antiochum, & eſt q. 29. dicẽtem, vnam & eandem eſſe angelorum naturam, & eſſentiam, veluti vna eſt ea hominũ. Sed & magiſt. Daniel Malonius congregat. D. Hieronymi diſputat. 3. ad tertiã 2. ſent. diſtinctionem, (qui auctor mihi hæc tranſcribenti ad manus venit, (adnectit plurium Sanctorum teſtimonia, vt DD. Hieronymi, Bernardi, Anſelmi, trini Gregorij, Nyſſeni ſ. Nazianzeni, & Magni, & aliorum ad hoc firmandũ, & deniq. ab omnib. conſueuit referri vniuerſitas Pariſina, damnãs art. illos, quibus dicebatur. Deum non poſſe multiplicare formas ſine materia, &c.

Tertio, po iſſima ratio, qua negatur plura indiuidua ſub vnica ſpecie angelica, vel contineri, vel poſſe contineri, ea eſt, quoniam forma vnius ſpeciei, pu ta Raphaelis complectitur in vnico indiuiduo omnem perfectionem debitam, imò & poſſibilem ſuæ ſpeciei, quare videtur pugnare, vt multiplicetur in plura indiuidua, iam. n. contineret, & non contineret totam perfectioné, ſed nulla apparet hæc ratio, nam certiſſi num eſt, perſonalitatem, ſeu gradum perſonalẽ in quouis angelo eſſ aliquam perfectionem in natura angelica, quæ eſt intra, & extra perfectionem angelicam ſpecificam, igitur pari via põt intra hanc pf. ctionem angelicam ſpecificam eſſe gradus aliquis, ſeu rõ, quæ conſtituat ipſam naturam hanc, & ſingularem, iam n. apparet, non quicquid pf. ctionis põt illi naturæ conuenire, de facto ei ineſſe, nam perſonalitas eſt perfectio conueniens naturæ angelicæ, & tamen eſt intra, & extra naturam hanc ſpecificam, potuiſſet enim angelica natura à Verbo diuino aſſumi abſque perſonalitate, vt ex D. Paulo ad Hebræos 2. colligitur, cum ergo licet natura angeli careat materia, habeat nihilominus perfectionem aliquam extra ſe, nihil obſtabit, quin etiam intra eandem ſpecificam naturam valeat eſſe gradus aliquis, ſeu ratio, quæ conſtituat ipſam naturam hanc, & ſingularem.

Quarto, Ex ſententia illorum, qui dicunt nõ poſſe eſſe multos angelos eiuſdem ſpeciei, iam ſpecies illa infima conſtituetur vltimo per gradum de ſe, qui nõ poterit cõicari multis, ergo ſicut Socrates ita eſt indiuiduum, vt nec ſit vniuerſale, nec poſſit concipi vniuerſaliter, ſic etiam illa ſpecies ita erit indiuiduum, vt nec ſit vniuerſale, nec poſſit concipi vniuerſaliter, quod igitur vocatur genus proximum multarum ſpecierum angelorum, erit ſpecies infima, ac proinde dabuntur multi angeli ſub eadem ſpecie infima.

Quinto, Id quod ſeipſo nullo addito eſt indiuiduum, eſt ſingulare per ſe, & non p accidans, qđ aũt eſt per ſe ſingulare, nequit fieri vniuerſale, qđ igitur vocat ſpecies infima in angelis nõ eſt ſpecies, ſed indiuiduũ (iam. n. angelus poteſt vt ſeipſo ſit indiuiduũ) nunc, cũ multa huiuſmodi cõtineãtur imediate ſub aliqua natura cis cõi, quæ proinde erit ſpecies infima, nõ differẽt ſpecie, ſed ſolo numero, quare ſub eadẽ ſpecie angelica, infima cõtineri poſsũt multi angeli ſolo numero diſtincti, &c.

Sexto.

Sexto, Arguo ego in hunc modum. Fundamentum principale Auctoris, & Ariſtot. cur non ponatur plura indiuidua ſub eadem ſpecie intelligentiarū, illud eſt, qm̄ in eis nō adeſt materia, vt videbimus, ſed debile nimis apparet hoc fundamentum, ergo &c. probatur minor, tum quoniā carentia materiæ eſt negatio, quæ nequit eſſe cauſa alicuius poſitiui, vt præcedenti quæſt. pro me arguebam, eſt autem quid valde poſitiuū hoc, vt omnis forma angelica ita ſuā naturam compleat, qm̄ ſit materiæ expers, vt multiplicationem nequeat admittere, tum quoniam quamuis materia in rebus materialibus ſit principium indiuiduationis, non tñ in immaterialibus vnde vana eſt hæc ratio, materia in materialibus eſt cauſa multiplicationis, ergo & in immaterialibus, nam ſtat, qđ ſemp̄ſis indiuiduentur, & aliunde proueniat multiplicatio, profecto ſi materia aſſignetur in his inferioribus cauſa multiplicationis, ex eius negatione in ſuperioribus hoc non eſt colligendum, ſed ex aliquo alio, quod in ipſiſ inueniri etur id petendum eſt, alioquin cum materia requiratur ad conſtitutionem horum materialium, liceret ex eius negatione in intelligentijs inferre, quod non conſtituantur, ac proinde, quòd non ſint, at ceu aliud conſtitutiuum in illis aſſignatur, ita & aliud multiplicatiuum aſſignetur.

Septimo, Adeſt authoritas Caiet. p. p. q. 76. art. 2. circa reſp. ad tertium, clare dicentis, ac probantis diuiſionem numeralem poſſe fieri, & eſſe abſque materia, quoniā inquit multiplicatio luminis gloriç in beatis hoc oſtendit, & ſtatim ſubdit hoc non contradicere Sancto Thomæ, qm̄ impoſſibilem ponit multiplicationem abſq. materia, hoc eſt, abſq. receptiuo, vt patet exercitatis in doctrina ſua. (quæ Caiet. verba adducebamus quæſt. de pluralitate intellectus,) quod prius adnotauerat Capreolus in primo, diſt. 7. q. 2. ad primum contra ſecundam concluſionem, illud confirmans duplici Auctoris teſtimonio, ſubſume autem, quod in angelis datur receptiuum, nam eorum eſſentia recipit eſſe, igitur ex hoc receptiuo aderit diuiſio in ipſis numeralis. Caietanus. Capreolus.

Poſſent adferri rationes aliæ, quæ & magis peculiariter, & de facto, nedum theologice, ſed & principijs philoſophiæ idipſum probare poſſe viderentur, & nimirum ex naturali dilectione, & ſocietate angelorum, quæ magis ſaluatur, ſi ponatur eorum in ſpecie cōicatio, & ex eorundē ad idem munus applicatione, & ex ipſorum pfectione, vnde deberent multiplicari & aliæ hi ſimiles argumentationes; Verū qm̄ ab eodem Auctore quæſt. de Spiritualib. creaturis, art. 8. plene ſoluūtur, & illæ quoq. ex philoſophia à Ianduno q. 25. ſuper primū de Cœlo, & à Zimara annotatione ad q. 12. eiuſdem Ianduni ſuper 3. Diuini & ab alijs quoq. recentiorib. ideo eas ſilentio inuoluere placuit. cū præcipue ex dicendis in hac quæſt. ad omnia ferme patere debeat cumulatiſſima ſolutio. D. Thom. Iandunus. Zimara.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quid philoſophice ſit ſentiendum.

AVctor vbicunq. de hac materia loquitur, affirmat nedum non eſſe plures angelos ſub eadē ſpecie, ſed neq. poſſe eſſe, ſic loco mox relato de Spiritualib. creaturis, & in hac parte literæ, & ſecundo cont. Gent. 93. & p. p. q. 50. art. 4. & 75. art. 7. & 76. art. 2. ad 1. & cum potiſſimas rōnes ex philoſophia naturali adducat, & eas tñ in locis theologicis, colligitur, qđ & phiſice, & theologice negantē hanc partem ſuſtinuerit, quem vltra eius ſcholam Ægidius ſecutus D. Thomas loc. cit. Ægidius.

Alb. magn. cytus eſt in Correptorio corruptorij, art. 11. & 29. ex p. p. & allegato art. 11 nonnulla argumenta diſſoluit. Albertus quoque magnus ſumma de quattuor Coæuis, circa quartum attributum naturæ angelicæ, art. 2. quamuis topice in

Abulenſ. hoc ſe gerere appareat, magis tamen in hac ſententia declinat, deniq. Abulē- ſis q. 19. ad cap. 31. Numeri, hanc ſententiam vult, apertis, & quæ eam nedum de facto, ſed & de poſſibili probant verbis.

Concluſio. Pro veræ ſententiæ definitione ſit prior concluſio; Stando in fundamentis Philoſophiæ, & Ariſtot. nulla via ſunt, vel eſſe poſſunt plura indiuidua ſub eadem ſpecie in intelligentijs, ſed quæuis earum propriam ſpeciem cōſtituit.

Quid philoſophus indubitatum. Hæc concluſio omnibus philoſophis eſt certiſſima, cum enim oēs vno ore affirment, intelligentias eſſe a materia immunes, vt vidimus prima huius capitis quæſt. eadem conſenſione docent hanc concluſionem, qm alteram propoſitionem habent exploratiſſimam, quod nimirum, quæ ſunt vnū ſpecie, & plura numero habent materiam, oēm ſiquidem numeralem differentiam ſub eadē

Ariſtotel. ſpecie à materia cognoſcunt, quoniam ita docuit Ariſtot. 12. Diuinor. 49. dum

Alexand. dixit, quæcumq. ſunt multa numero, materiam habent, ſic ibidem enuntiatum

Themiſt. hoc enuntiant oēs eius interpretes, in hoc. n. ſtat Ariſtot. probatio, vt oſtendat

Auerroes. vnum eſſe mundum ex vnitate primi motoris, Vide ibi Aphrodiſæum, Themi-

Alb. mag. ſtium etiam in ſua paraphraſi circa eundem locum, Auerr. & 1. Cœli 90. Alber-

Alenſis. tum 11. Diuinor. tract. 2. cap. 28 vbi docte digrediens, colligit poſitæ concluſionis neceſſitatem, Alenſem, Sueſſanum, Zimaram quoq. in tabula verbo ...

Sueſſanus.

Zimara. & denique philoſophos vniuerſos videbis conſtantiſſime docere, quod quæ conueniunt in ſpecie, differunt autem numero, neceſſario materiam habent; Cum igitur in intelligentijs nullum habeat materia locum, ſequitur, vt non adſit ea-

Ariſtot. rum in ſpecie participatio, & numeralis interſtinctio. Rurſus, cum Ariſt. clare dicat 3. Diuinor. 11. omne quod diuiditur, diuidi aut ſecundū ſpeciem, aut ſe-

Auerroes. cundum quantitatem, quod & repetit Commentator 1. Phyſic. 6 cum euidū ſit, quantitatem ab intelligentijs procul omnino ſtare, ſupereſt, vt ſecundū formam tantum, & ſpeciem ab inuicem ſecernantur. Sed cū illi, qui oppoſitā ſententiā docent, & præcipue Scotus, dicāt hanc ipſorum poſitionem aduerſari Ariſt. vt dicebā in ſua ſententia adducenda, cumq. viderimus oēs eius gratiores

Auicenna. expoſitores idipſum docere, inter quos non reticeas Auicen. loco relato in littera, nono. l. Diuinor. c. 4 non eſt cur quis ſtudeat hanc veritatem in Ariſt. comprobare; Declarandam tantum cenſui ipſam concluſionem, ex cuius declaratione, & veritas aperietur magis, & rōnes multæ in contrarium corruēt, & deinceps quid theologice quoque dicendum ſit incipiet innoteſcere.

Nota igitur primo, quod propoſitio allegata ex Ariſtotel. & quam ſemper in hoc negotio aſſumit Auctor, in hac etiam litera, negans multiplicitatē hanc ſub vna ſpecie, ex negatione materiæ in angelis, venit ſane intelligenda, quando enim dicitur, quod quæ conueniunt in ſpecie, & differunt numero conueniūt in forma, & differūt materialiter, nomine differentiæ materialis nō accipitur obſolute, & vniuerſaliter materia vere, ac proprie dicta, quæ inquā ſit altera pars illius rei, quæ differt, velut materia eſt pars mea, tunc etenim duæ animæ intellectiuæ haberent materiā partem ſui, conſtat. n. quod differunt materialiter, & tamen formæ ſimplices ſunt, non habentes materiam in ſui eſſentia, idē dicas de duabus lineis mathematice acceptis, & de duobus accidentibus eiuſdem ſpeciei in angelis, neque accipitur materia vere quidem ac proprie, non tn̄ quæ ſit pars rei differentis, nam vt modo dicebatur de his lineis, & accidētibus patet, quod differunt materialiter, & tn̄ materiam vere, ac proprie non habent, & præterea nō valet, quia ſi angeli nō ſint compoſiti ex materia & for-

ma,

ſta, quod non debeant differre materialiter, quoniã differre materialiter abſolute, in plus ſe habet, quã differre materialiter, ex eo quod quid ſit compoſitũ ex materia, & forma, vel ex eo quod quouis modo differat ſecundũ veram materiam, vnde ſicut non valet, non eſt homo, ergo non eſt animal, qm̃ hoc eſt ſuperius ad illum, ita non valet, non differunt materialiter angeli, ex eo qđ nõ ſunt ex materia, ac forma cõpoſiti, ergo nullo modo differũt materialiter, &c.

Dicendum itaq. eſt, intelligi præfatam propoſitionem, quando vniuerſaliter profertur de differentia in materia cõiter accepta, in eo ſcilicet, quod ſe habet vt materiale in ordine ad ſpeciem, ſic enim veriſſima eſt propoſitio, cuius ſenſus erit, quæ conueniunt in ſpecie, & differunt numero, conueniunt in forma, & differunt materialiter, hoc eſt per aliquid inferius ad ſpeciem, &c. *Senſus propoſitionis.*

At vero in intelligentijs quando dicitur, ſi conuenirent in ſpecie, & numero differrent, conuenirent in forma, & differrent materialiter, id intelligitur, qđ ita differrent materialiter, vt haberent materiam partem ſui, vnde ex eo quod non habent materiã, ſequitur vt nullo modo poſſint materialiter differre, vel numero tantũ. Ratio aũt cur de materia propria, ac parte ſui intelligatur propoſitio in ſubſtãtiis ſeparatis, ea eſt, quã colligis ex Caiet.pr.p. quæſt. illa 50. & quarto illo art. cum.n. differentia omnis pure materialis proueniat aut ex ſubiecto, vt cernitur in accidentibus ſpiritualibus, differentia autem, quæ oritur ex quantitate non habeat locũ in ſubſtantiis, niſi rõne materiæ, taceo differentiam ex ſubiecto, hæc.n.non habet locum in ſubſtantiis, materia vero in ſubſtantia completa nullo alio modo queat reperiri, niſi ſit pars ipſius, conſequens eſt, vt cum angeli ſint ſubſtantiæ completæ, vel nullo modo habeãt materiam, vel eam habeant ſui partem, & cum hoc iam fuerit prima huius capitis quæſt. repudiatum, relinquitur, vt nulla via ſit in ipſis materia, ac proinde nullo modo valeant materialiter, vel numero ſub eadem ſpecie differre. *Caietanus.*

Ita colliges, quod dum Auctor loco memorato ex negatione compoſitionis materiæ, & formæ in angelis, intulit in eis nullam materialem differentiam, nulla vſus fuerit fallacia, quoniam licet abſolute ſuperius ſit differre materialiter, ad differre hoc modo per materiam partem ſui, attamen in ſubiecta materia, de qua ibi verba habebat, conuertuntur hæc duo, &c.

Nota ſecundo, quod licet intelligentiæ ſpecie ab inuicem differant, vere tamen, ac proprie ſunt indiuidua, & quæuis earum eſt vere indiuiduum, atque vnum numero, hinc iure ſuper addidi, quod non ſunt indiuidua *ſub eadem ſpecie*, ex hoc tamen non ſequitur, quin vere ſint indiuidua, niſi forſan fiat vis in verbo, vt illa tantum dicantur indiuidua, quæ ſub eadem infima ſpecie continentur, quod tamen inane, & voluntarium omnino foret, nam indiuiduum vere illud eſt, quod in ſe eſt indiuiſum, & ab aliis diuiſum, quæ vere inteligentiis conueniunt, vnde numero ab inuicem differunt, at non numero tm̃ ſed & ſpecie, & certe ſi ex quinto Diuinor. 12. ab vno numero valeat ad vnum ſpecie, genere, & proportione, profecto à diuerſitate in genere, valebit ad illã in ſpecie, & ab hac, ad illam in numero. *Quid ſit indiuiduum.*

Quocirca cum angeli differant ab inuicem ſpecie, different multo magis & numero. Hinc & in ipſis inuenitur vnitas numeralis, vt quæſt. de indiuiduationis principio dixi, at non materialis, & quantitatiua, ſed formalis, & immaterialis; ſic ceſſant argumenta illa, quæ contendunt probare, quod ſi ponantur ſpecie differre, non ſint indiuidua, ac vnum numero, & ſi ponantur indiuidua, iam ſub aliqua natura cõmuni infima contineantur, nam ita ſtatuuntur indiuidua, vt tamen ſint, & ſpecies, hoc eſt, differunt ab inuicem nedum numero, ſed & ſpecie; Et quidem ſi ex eo, quod ſpecie ab inuicem diſcriminentur colligatur

gatur non eſſe indiuidua, non vnum numero, tunc hic leo huic homini cõpeſſ-tus, non eſſet indiuiduum, non vnum numero non differret numero ab hoc homine, quæ omnia ridicula ſunt, ſic Ariſt. 49: illo 12. Diuinor. dicebat, primum mouens eſſe vnum & rõne, & numero, & D. Tho. opuſc. de pluralitate intellectus cap. vltimo inquit. quēmuis angelum eſſe proprie indiuiduum, & primam ſubſtantiam, quod & acute probat. Cumq. ſpecie ſolum ab inuicem ſecernantur, non autem genere, nam omnes in genere immateriali, & natura intellectuali conueniunt, rurſuſq. omnes famulentur Deo, & moueant orbes ſuos, vt oẽs ſimiles modo ſuo reddantur primo mouenti, & de mente theologorum ſimul loquantur, & à ſuperioribus inferiores illuminentur, & doceantur, & aliæ functiones variæ eis communes ſint, patet cum hac diuerſitate ſpecifica optime cohærere, & ſocietatem ad inuicem, & amicitiam, & dilectionem, & nominis cõionem, & alia id genus ex quorum prudenti applicatione prudens lector multa diſſolues argum. quæ proinde non formaliter recenſeo.

Ariſtot. D. Thom. Vide multorũ argumentorũ variam ſolutionem.

Obſerua tertio, quod cum ponamus ipſos angelos vere indiuidua, & tamen ab eiſdem materiam ſemoueamus, quam in his materialibus indiuiduationis cauſam quæſtione nominata ſtatuebamus, operę prætium eſt aſſignare principium in ipſis indiuiduans, & manifeſtare, vndenam fiant hęc. & indiuidua; Omiſſa itaq. via illa dicendi de entitate poſitiua, indiuidua, ſeu hecceitate, quã ibidem vel tamquam inſufficientem, vel tanquã falſam reiecimus breuiter dicendum eſt, angelos nullo addito extrinſeco indiuiduari ſed ſeipſis. & ex propria natura, eo quod tales formæ ſunt, quæ in materia nequeant recipi; Sic 8. Diuinor. 16. legimus, in carentibus materia ſenſibili, & intelligibili nullã cauſam eſſe quærendam, quare & ens & vnum ſint quoniam ſtatim & ens & vnum ſeipſis ſunt, & quamuis locus ille intelligatur de vnitate entis, attamen in abſtractis non diſtinguitur vnum numero ab vno in ente. Sic Auerr. in Epithome Metaphyſicæ, tractatu ſecundo, in fine antepenultimi capitis docebat, quod cauſa vnitatis rerum, quæ non habent materiam ſenſibilem, neque intelligibilem, nihil aliud eſt, quã ſua eſſentia, ſic Auctor pr. p. q. 13. art. 9. ait, formas illas, quæ ſunt per ſe ſubſiſtentes non indiuiduari per aliud ſuppoſitum, ſed per ſeipſas, ſic Capreolus in ſecundo, diſt. illa tertia, & q. 1 circa tertiam concluſ vbi præfatum locum Auctoris adfert, & alium quoq. ex 2 ſent. diſt eadem tertia, q. 1. art. 2. & tu vide alium in eodem Auctore locum, nimirum quodlibeto 2. art. 4. ad primũ, & leges naturã ſubſtantiarũ immaterialium creatarum non indiuiduari per materiã, ſed per ſeipsã, qđ & liquido habes opuſculo illo allegato; Sic Zimara annotatione illa memorata, & Soncin. 12. Diuinor. q. 49 & demum Mercenarius vltimo capite vltimæ dilucidationis, & 1 & 2 voluminis; Hisadde, qđ præcedenti quæſt ſatis vt arbitror declarauimus quomodo in ipſis nõ differat natura ab hac natura & quod ſeipſa quæuis intelligentia vtrumque eſt.

Vnde angeli indiuidua ſiãt. Ariſtot. Auerr. D. Thom. Capreol. Zimara. Soncinas.

Cum itaque à forma ſit vnitas ſpecifica, vt pluries quæſt. illa de indiuiduationis principio dicebatur, forma ſubſiſtentium conſtituet ſeipſa quamlibet earum vnam ſpecie, cum autem earundem forma non recipiatur in materia, remanebit forma illa in cõitate ſibi naturali, & non fiet hæc per materiam, ſed ſeipſa etiã ita tamen quod non erit diſtincta ab alijs ſub eadem ſpecie, quoniã hæc non adſunt. Dices, nonne principium indiuiduatiuum debet limitare naturam, & formam ſpecificam? Dico hoc non eſſe neceſſe, quando principium indiuiduans eſt vel ipſa forma, vel ab ipſa prouenit, ſed ſufficit principio indiuiduanti, vt compleat naturam, & in aliqua materia reddat irreceptibilem, & alijs indiuiduis incommunicabilem; quemadmodum n. forma in materia receptibilis, fit hæc ex receptione vel actuali, vel habituali in illa materia, ita

Quod principio maximũ diſpono.

forma

forma ſecundum ſe nullatenus in materia receptibilis, ſit hæc ex hac irreceptione, & ſe ipſa, & ſic forma angelica per ſemetipſam conſtituit immediatè naturam, & mediate indiuiduũ, non alia ratione, niſi quatenus eſt forma, quæ nequit recipi in materia, neque in aliquo ſubiecto, vel indiuiduo participari; Quapropter non eſt ſuſpicanda aliqua proprietas ſubſtantialis ex forma angelica reſultans, merito cuius fiat ipſa forma indiuidua, (quamuis modus hic dicendi non diſpliceat viro doctiſſimo ex noſtra familia ſuper illum ar. 4. q. 40. pr. p.) non enim facile erit aſſignare, quæ ſit talis proprietas, & multiplicantur entia non neceſſario. & forte qui ſic diceret, à Scoti opinione ægre elaberetur, ponẽtis ẽtitates illas poſitiuas, vltimas, &c. Quare cõcludamus ex ſe ipſis formas illas fieri idiuiduas quia ſũt eiuſmodi naturæ, vt ĩ materia nõ poſſint recipi. *Quidam modus dicendi reiicitur.*

Ex his notabis quarto, non eſſe iudicio meo admodum concertandum inter illos, qui dicunt ſubſtantias ſeparatas eſſe indiuiduas, ob carentiam materiæ, & nos, qui dicimus ſeipſis indiuiduari, velut concertare video & Zimaram, & Mercenariũ locis memoratis, nam ij qui aſſignant carentiam materię pro cauſa talis indiuiduationis, ſimul aſſignant & naturas ipſarum mentiũ abſtractarum, ſunt.n. indiuiduæ, quia carent materia, quia.ſ. tales formæ ſunt immunes à materia, ſi.n. carentiam materię formaliter, tamquam puram negationem adferrent pro cauſa, iam pro cauſa effectus realis, & poſitiui adferrẽt nihil; ſimiliter nos qui adducimus naturas ipſarum pro cauſa, certe adferimus & negationẽ materiæ in ipſis, dicimus.n. qđ ſunt indiuiduæ ſeipſis, quia.ſ. tales naturæ ſunt, pero quales? vtiq. ſubſiſtentes, & à materia ſecretæ. *Zimara. Mercenar.*

Quemadmodum itaq; in annotationibus ad primam partem huius capitis dicebamus cum Auctore, immaterialitatem eſſe cauſam intellectualis naturæ à priori, & è veſtigio ex intellectualitate colligi ab effectu immaterialitatẽ, & ibi explicabamus quid nomine immaterialitatis acciperemus, poſitiuũ.ſ. quoddam habens in ſe conditionẽ oppoſita materialibus rebus, à nobis tñ voce priuatiua expreſſum, ita intelligendi ſunt ii, qui dicunt carentiam & negationem materiæ in abſtractis, eſſe cauſam indiuiduationis ipſorũ, & ſic in bonũ ſenſum trahitur modus iſte dicendi à Paulo quoq. Soncinate quæſt. ſua allegata. *Quomodo conciliandi.*

Non inferas aũt, me iniuria damnaſſe Henricũ, quæſt. ſæpius nominata de indiuiduationis principio, ponentem ſubſtantias indiuiduas effici per negationem, quandoquidem ita ille ſtatuebat negationes talem cauſam, vt negaret vllũ abſolutũ aſſignari debere pro cauſa. Iſtos aũt, qui cauſam indiuiduationis in abſtractis receſſitã negationẽ adducũt, ſuſtineri poſſe affirmo, quia nõ apparet eos negare naturã eorũ poſitiuã eſſe huiuſcemodi cauſam, imò credo ita ſenſiſſe, ac poſitiuũ illud per negationẽ quã audiuimus inſinuare voluiſſe; Quod ſi negationem illam purã, nõ in aliqua natura poſitiua fundamentũ habentẽ, voluerũt eſſe hanc causã, audiẽdi nõ ſunt, in quo ſenſu fortaſſis acceperũt eos & Zimara & Archangelus, vt videtur colligi ex quibuſdam vtriuſq. motiuis, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quid dicendum ſit theologice.

SIt prima concluſio: De facto non ſunt plures angeli ſub eadem ſpecie infima. Hanc concluſionem eſſe Auctoris, & omnium eius diſcipulorum. Per. mericenſe excepto, nullus poteſt dubitare; ſed & eius oppoſitum à nullo videtur protorue aſſeri, niſi ſub quadam probabilitatis imagine. *Prima Concluſio.*

Probatur concluſio, quoniam in angelis adeſt ſola forma, à qua vt ſic nequit
ſumi diſtinctio pure numerica, ſed ſolum ſpecifica, quia licet non omnis differẽ-
D. Thom. tia formarum ſit ſpecifica, vt ex Auctore ſecundo cõtra Gentes 81. docebam
quæſt. illa de principio indiuiduationis, attamen omnis diſtinctio formalis, vel
ſecundũ eſſe formale, ſumpta. ſ. ex diuerſitate formæ vt ſic, eſt ſpecifica, vt do-
Scotus. cet Scotus etiam longo diſcurſu in reſponſione ad argumenta, ſeptima illa
ſua quæſt. 3 diſt. ſecundi ſent. non põt autem quis aſſignare, aut vix imaginari,
quo pacto differentia in angelis non ſit formalis, cũ nihil aliud ſit in ipſis præ-
ter formam. ac proinde omnis diſtinctio in illis à forma ponenda eſt; & ſi da-
remus quoque entitates illas poſitiuas vltimas, iam & ipſæ à forma vt ſic deſu-
merentur, non. n. aliunde poſſunt deduci, & tunc nequeunt reddere formam
Quę diſtin- hanc, ita vt ſolo numero differat ab aliis, quoniam à forma nulla diſtinctio, niſi
ctio à forma. ſpecifica, hoc eſt, nulla diſtinctio, quæ non ſit ſpecifica prouenit. Propterea,
non decet theologum diſſentire à cõi philoſophorum via, & à rõne ex ſenſa-
tis accepta, niſi vbi adſit teſtimoniũ Fidei in contrariũ, vel aliqua expreſſa au-
ctoritas tantũ ponderis habẽs in theologia, vt ſi non hæreticũ, aut erroneum,
ſaltẽ temerariũ ſit ab ea diſſentire, at philoſophi oẽs conueniunt in hoc, vt di-
cant, quæ cõueniunt ſpecie, & differunt numero, materiam habere, vt vidimus,
& vt aduerſarij fatẽtur, ergo nõ eſt ab hoc principio recedendum in hac ma-
teria, vbi neq. Fidei teſtimonium, neq. ſimilis auctoritas obſtat, & quidẽ non
D. Auguſt. adeſſe Fidei teſtimonium, res clara admodum eſt, vnde dicebat D. Auguſt. cap.
vltimo libri cõtra Priſcillaniſtas, ſe fateri ſcire, quod adſint angeli, poteſtates,
&c. at quid ſint, aut qualiter ſint, aut quomodo diſtinguantur, ſe prorſus igno-
rare, neque ex hac ignorãtia aliquod detrimentũ pati, ſeu periclitari. D. quoq.
D. Damaſc. Damaſcenus ſecũdo de Fide orthodoxa, c. 3. ait ſe neſcire quomodo diſtingua-
tur, ſed id ſoli Deo, qui eos condidit agnitum eſſe. Similiter in explicãdis ſen-
tentijs Patrum, quæ ſecundo quæſtionis art. recenſebantur videbimus nullam
adeſſe auctoritatem, quæ in contrarium vrgeat; Quocirca iure doctiſſimus Bã-
Bannes. nes prima par. quæſt. 50. art. illo quarto modum quendam appoſuit verbis D.
D. Bonau. Bonauenturæ, qui ſecundo ſent. diſt. 3. ſecunda parte diſtinctionis quæſt. prima
viſus eſt ſententiam, quæ ait plures angelos non eſſe in eadem ſpecie præſum-
ptionis nota damnare, neq. eſſe ſatis catholicam, & Fidei conformem; nam
oppoſitam vocat ſobriam, & catholicam, & multo magis corrigendus venit Iã-
Iandunus. dunus, qui 25. illa quæſt. 1. de Cœlo, poſt mentem Ariſt. & omnium philoſo-
phorum adductam ait, quod ſecundum Fidem, & veritatem ſanctis doctoribus
reuerenter aſſentiendo, debemus dicere, qđ ſub vna ſpecie angelica ſint plu-
ra indiuidua, at vt dicebamus, & vt explicatius patebit, vtraq. ſententia abſq.
vlla Fidei iactura põt ſuſtineri. & manere poterat Iandunus cum Ariſt. & Auer.
abſq. eo quod ſanctis Patribus ſe immiſceret.

Sic itaque arguamus, In iis ad quæ ratio naturalis aliquo modo peruenire
poteſt, communi philoſophorum, & præcipue Ariſt. conſenſioni ſtandum eſt,
niſi ſacra pagina aliquid contrarium dicat, vel. inſinuet, at ex eo quod careat
materia ipſi angeli, habemus à philoſophis non poſſe ſolo numero differre, &
in ſcriptura ſacra nihil habetur, quod huic contradicat, quare &c. Hinc parũ
prudenter, & abſq. debita Doctori Sancto reuerentia quidã eius interpres non.
Primum mi[illegible] vltimæ notæ prima par. loco memorato ſcripſit, [Auctoritas vero Ariſt. ſtu-
dũ de D. Tho. diumq. cum ipſo conſentiendi, videtur in eam rem adduxiſſe D. Thom. vt ean-
[illegible] dem cõplecteretur ſententiam, quã alioquin nunquam aſſeruiſſet] (vide lepida
[illegible] verba expoſitoris de ſuo auctore,) quaſi D. Tho. in gratiam Ariſtotelis falſo
doceat, cum tamen videamus eundem D. Doctorem, quando præcipue theolo-
gum

ſum agit, Ariſtotelem impugnantem, vbicumq. veritati, & Fidei aduerſatur; At non ſtudio conſentiendi cum Ariſtotele, ſed ratione ex rerum experientia, & ex ijs, quæ ſub ſenſum cadunt, (vt hic vir quoq. concedit,) & ex veris principijs naturalibus ductus, illi in hac parte adhæſit, & cum huic rôni nihil præiudicet, iure in hac, & alijs deinde ſe firmauit; Sed quare amabo, ſemota Ariſtot. auctoritate, ille hoc numquam aſſeruiſset? quibus rationibus? an non artic. 8. de Spiritualibus creaturis, decem, & octo argumenta diſsoluit, quorum ſolutiones, alia mille, quæ ab alijs deinde formantur interimunt? Rationibus forſan huius viri? at eas nihil omnino efficere videbimus art. ſequenti, imò iam ex obſeruationibus ad præcedentem concluſionem, earum imbecillitas innoteſcere cœpit. Ratione itaque, & non Ariſt. amore ductus, hanc concluſionẽ docuit, & variis rationibus muniuit & loco illo de Spiritualibus creaturis. & ſecundo cont. Gent. cap. illo 93. ex quibus rônibus, vltra illam ex immunitate à materia, habes aliam deſumptam ex ordine vniuerſi à Caiet. hoc loco, quam tulit Auctor vbi ſupra, de Spiritualibus creaturis ſecundo loco, ex qua ratione argumenta illa tolluntur, quæ ſolent adduci de natura, quæ ſi multiplicat hæc inferiora, multo magis ſolicita eſse deberet circa ſuperiora entia, illa multiplicando, quoniam perfectiora in natura magis debent multiplicari, &c. vnde plura indiuidua deberent eſse ſub vna ſpecie; at cum multiplicatio ſecundum numerũ in infinitũ queat protendi, cumq. ordo indiuiduorum ſub vna ſpecie, ſit ordo per accidens non intenditur ab agente, ſed ſola multiplicatio ſecundum ſpeciẽ, vnde ex hoc poſset argui multiplicatio infinitorũ ſingularium ſub vna ſpecie, innumerabiles aũt propemodum angelorum ſpecies à Deo conditas norunt theologi, quare optime erga entia hæc nobiliſsima ſolicita fuit natura, imò naturæ auctor, & deniq. nedum confutatur, ſed & retorquentur huiuſcemodi motiua, cum enim natura potius intendat ſpeciem, quam indiuiduum, & hoc ad illius conſeruationem ordinet, vt prope finem quæſt. de vniuerſalium exiſtentia dicebam, ideo maior eius ſolicitudo patuit circa entia illa ſublimia in multiplicãdis ſpecieb. q̃ ſi ſub eadem ſpecie indiuidua multiplicaſset, &c.

Quomodo ex D. Tho. doctr. reiiciantur & reflectantur non nulla motiua.

Cæterum qm̃ proxime diximus, nullam apud theologos auctoritatem vrgere, vt id quod docemus vel parum infirmari poſſe videatur, ideo bene erit, variorum quem ſancti Patres poſsunt habere ſenſum proferre, dum dicunt, plures angelos eſse eiuſdem naturæ, vel eſsentiæ, vel ſpeciei; Sed illud præmitto, qđ illi, qui ſanctorũ Patrũ dicta pro ſe adferunt, & præcipue recentiores, adſerũt id qđ eſt cõtra ipſos, æq. enim tenentur interpretari tales auctoritates, atque teneamur & nos, imò uero quidam ex ipſis hoc fecerunt, explicationem videlicet adhibentes Sanctorũ dictis, Vnde res eſt, quę ꝑpe riſum excitet, vt nimirũ Patres pro ſua opinione exponãt, & nõ videant, quod dũ eis illas dant interpretationes, iã nulla Patrũ auctoritas (in quibus tñ recẽſendis meliorem quęſt. partem impendunt) eis ſuffragatur; Cũ.n. in tertia concluſione doceant, probabile eſſe, nõ oẽs angelos eſſe eiuſdẽ ſpeciei infimæ, iam Sãctorum dicta nõ ſunt ipſis adiumento, quippe qui de omnibus indiſcriminatim loquuntur, dicentes angelos oẽs eſse eiuſdẽ naturæ, ſeu ſpeciei proinde atq. homines, &c.

Contra recentiores afferentes ad hoc dicta Patrum.

Dicito igitur, quod quamuis nonnulli ex ſanctis Patribus ſuſtinuiſsent plures angelos eſse ſub eadem infima ſpecie non ideo reiiciẽda venit Auctoris poſitio, quoniam in materia non certo definita, atq. rationibus hinc, inde munita, cuiq. licet propriam ſectari opinionem.

Primus diluitur modus quo adducta Patrum.

Dicito ſecundo, quod forſan nonnulli eorũ putarunt angelos eſse corporeos quare in illis aliquam materiam ſtatuentes, potuerũt, imò & conſequenter debuerunt admittere eorundem in eadem vltima ſpecie multiplicationem.

Dicam

Tertio.

Dicas tertio, quod cum ſpecies ſit in duplici differentia, altera nimirum ſub-alterna, altera ſpecialiſſima, & illa ſpecies alias deinde ſub ſe admittat, hæc vero nequaquam, quando dixerunt plures angelos eſſe ſub eadem ſpecie, intel-lexerunt de ſubalterna, non de infima, ita enim veriſſimum eſt, plures angelos ſub eadem ſpecie ſubalterna contineri quod nil aliud infert, niſi quod ſub ſpe-cie ſubalterna variæ ſpecies infimæ contineantur.

Quartum.

Dic quarto, quod nomine ſpeciei non acceperunt ſpeciem, quatenus dicitur de pluribus ſolo numero differentibus, & quatenus ſecundam intentionē ſi-gnificat, ſed eam acceperunt pro eſſentia, pro natura, pro ſubſtrato, pro re, & erit ſenſus, omnes angelos eſſe eiuſdem ſpeciei, hoc eſt, einſdem naturæ, intel-lectualis ſcilicet, & a materia immunis, & corporis expertis, vnde aliquando nomine ſpeciei, & naturæ, & eſſentiæ indiſcriminatim vtuntur, vt colligitur ex eorum inductis teſtimonijs, & hos quidem ſenſus non ineptos, ſed vt arbi-tror ſufficientes poteſt quis eorum dictis prudenter adaptare.

Quintus ex D. Thoma.

Veruntamen adeſt alius modus nobilis, quo dicta Patrum valent exponi, ex quo omnis ſcrupulus poteſt remoueri, & ille eſt, quem adhibuit Auctor loco illo de ſpiritualibus creaturis ad primū cuidam dicto D. Auguſt. quod proinde mitum eſt, quomodo aduerſarij cōtra nos adferant, & hic modus amplexatur à Caiet. hoc loco, dum eidem D. Auguſt. auctoritati in ſolutione quinti ſatisfa-cit. Vnde dicimus, quod natura angelica, & humana dupliciter poſſunt conſi-derari, vno modo in eſſe naturæ, alio modo in eſſe beatificabili, vel in eſſe viæ, vt ad beatitudinem tendunt, primo modo natura humana eſt vna, angelica ve-ro plures, (nomine naturæ accipiendo ſpeciem) ſecundo modo angelica quoq. natura eſt vna, & tota ſimul accipitur vt vna, condiuiſa, & condiſtincta ab hu-mana, qm̄ vno, & eodem modo ſpecies omnes angelicæ tendunt ad ſuperna-turalem beatitudinem, per vnicum. ſ. actum liberi arb. plene, ac complete de-liberatum, humana vero natura varijs actibus ad eandem pergit beatitudinem qm̄ liberum arbitrium hominis eſt flexibile, Et quoniā ſancti Patres theologi erant, & theologice loquebatur, ideo angelos potius vt beatificabiles, & vt viatores, quam in eſſe naturæ conſiderabant, ideo dicebant vna eſſe naturā an-gelicam, ceu vna eſt natura humana; Neq. dicas qđ tūc nō opus erat, vt condi-ſtingueretur angelica natura ab humana, cū vtraque ad eandem beatitudinem gradiatur, qm̄ vt dicebatur, vario modo gradiūtur, ſed oēs angeli vno modo, & ſimiliter homines alio, ſed vnica omnibus cōi via tendunt, & accommodatiſſi-ma eſt hæc interpretatio teſtimonijs Patrum, & potiſſimum D. Auguſt. in En-chiridion cap. illo 28. & 29. ibi enim loquitur de angelis, & hominibus, vt bea-tificabiles ſunt, quomodo ſcilicet a beatitudine defecerunt, &c.

Cŏ[illegible]

Caiet.

Gemina natura angelica, & humana conſideratio.

Excluditur obiectio.

D. Auguſt.

Quod ſi ſciſciteris, cur potius explicem Patres, vt fuerint locuti de angelis quo ad eſſe beatificabile, quam quo ad eſſe naturale; Dico quod primo vario eos expoſui de eſſe naturali, deinde aſſero probabiliſſimum eſſe, eos conſide-raſse angelos, vt beatitudinis capaces, quando eos connumerant cum natura humana, & cum eadem conferunt, quonia omnis ſcientia accipit terminos for-maliter, vt ſubſunt illi ſcientiæ, vt docebat Caiet. pr. p. q. 12. ar. 1. & q. 29. circa titulum primi articuli, conſtat aūt ex Auctore ſecundo cont. Gent. c. 4 & pr. p. q. 1. art. 7. quod creaturæ non ſunt de conſideratione theologica, niſi vt ordi-nantur in ipſum Deum, & in ipſam ſupernaturalem beatitudinem; ſic. n. theo-logia vere eſt ſapientia: qm̄ quæ conſiderat, ad altiſſimā cauſam refert, hinc cū ſancti Patres theologos gererent, & in ſacra ſcript. loquerentur, dum de an-gelis ſermonem haberent, iure colligitur, quod conferendo ipſos cum natura humana, non in eſſe naturali, ſed in illo ad felicitatem ordinabili contēplati fuerint.

Caietanus.

D. Thom.

fuerint, &c. Ex qua reſponſione, ſiue intelligentia locorum, quæ antiqua eſt, inſpicere iam deberent, ſeu potius debuiſſent, qui in hac materia varia dicta Patrum contra Auctoré accumulant, nihil eidem Auctori illa officere, &c.

Sit ſecunda concluſio: Iuxta Dei potentiam ordinariam, non poſſunt eſſe plura indiuidua ſub eadem ſpecie infima angelica; Probatur qm̃ qua ratione diceretur poſſe eſſe duo indiuidua eiuſdem ſpeciei, poſſet dici qđ eſſent infinita, non. n. eſt maior ratio de duobus, quam de pluribus. vt arguebat Ariſtotel. 4. Phyſic. 53. ad probandum non poſſe in eodem loco eſſe duo corpora; Cumq. in perpetuis non differat poſſe ab eſſe, ex eodem Philoſopho 3. Phyſic. 32. ſi poſſent ſub infima ſpecie angelica eſſe, vel duo, vel infinita indiuidua, iam & duo & infinita de facto eſſent, cuius tñ cõtrarium docuit præcedens cõcluſio: Præterea, vana eſt potentia illa quæ nec ad actum reducitur, neq. vnquam reducetur, ſed iam ad actum non reducitur talis potentia. qm̃ actu non ſunt plura indiuidua vnius ſpeciei in angelis, vt probatum eſt, neq. reducetur. qm̃ iam fecit Deus res, vt earundem naturas decet, quare nunquam immutabitur hic ordo, quoniam huic ordini potentia diuina ordinaria ſe conformẽ facere voluit. Vlterius, concedunt omnes dari angelos ſuperiores & inferiores in gratia, ergo & in natura, & liquet hæc illatio ex doctrina Auctoris pr. p. q. 62. art. 6. & Magiſtri ſententiarum in ſecundo, diſt. in. 3 & D. Damaſceni ſecundo libro de Fide orthodoxa, c. 3 & D. Baſilij c. 16 libri de ſpiritu ſancto (vtrobique parum à principio) & videtur opinio iam communis quoniam gratia eis collata fuit iuxta quantitatem ſuorum naturalium, non qđ naturalis perfectio fuerit cauſa receptionis gratiæ, ſed occaſio tantum vt habes a Caietano ſecunda ſecundæ, q. 24 art. 3. circa ſolutionem ad tertium, & ab alijs, qui ſuper locum illũ pr. p. ſcripſerunt, cum itaque differant in perfectione naturali, hæc differentia vtiq. reducenda eſt ad ſpecificam, & cum res ita ſe habeat, non immutabitur hic ordo de potentia Dei ordinaria, quamuis. n. per huiuſcemodi potentiam multa circa rerum naturas variari queãt. non tñ naturæ ipſæ iam cõſtitutæ iuxta modũ ipſis perantiquũ in proprijs eſſentijs permutari valent. Tandem cum ſuauis rerũ diſpoſitio exigat vt oĩs differentia ſumpta à forma vt ſic, ſit ſpecifica, non adſit aũt differentia pure numerica, niſi beneficio materiæ, vt ex ſenſatis cuiq; compertũ eſt, nequit perturbari hæc diſpoſitio ab vſitata Dei potentia, &c.

Concluſio ſecunda. · *Ariſtot.* · *D. Thom.* · *Mag. Sent.* · *D. Damaſc.* · *D. Baſilij.* · *Caiet.*

Sit tertia concluſio: Probabile eſt, quod neq. de potentia abſoluta Dei, poſſint eſſe plura indiuidua ſub eadem ſpecie in angelis; Probatur qm̃ hæc apparet ſententia Auctoris, qui ſemper loquens de hoc negotio, aſſerit aperte hoc eſſe impoſſibile, & in hoc ſenſu eum accepit Scotus quæſt. illa ſeptima diſt. 3. in ſecundo, & ſic manifeſte eum interpretatus eſt Ægidius art. illo 11. & nobiliter hoc docuit, dicens & repetens eſſe contradictionis implicationẽ, vt plura indiuidua in abſtractis ſint eiuſdem ſpeciei, quamuis quolibeto ſecundo, ar. 6 dicat, qđ ſecundum ordinem alium quem poſſet Deus rebus indere plures angeli poſſent eſſe in eadem ſpecie, ſed ſtante hoc ordine, id fatetur impoſſibile; Sed & Caiet. allegari video, qui ſic acceperit Auctorem, ipſe tñ minime inuenio Caiet. dicere hoc implicare contradictionem, aut verbum habere de potẽtia abſoluta Dei, vel quid aliud, ex quo id certo poſſit elici. Præterea probatur concluſio, qm̃ cum nullum alium videamus modum diſtinctionis in completis ſuſtantiis, quam per formam, & materiã: & materia non inſit in mentibus illis, & forma ſit cauſa diſtinctionis ſpecificæ, non videtur poſſe aſſignari numerica ſub eadem ſpecie differentia. Confirmatur, qm̃ qui docent partem oppoſitam, dicunt Deum poſſe angelos numero multiplicare, aliqua via à nobis ignorata, & nihilominus viam hanc, & modum iſtum non aſſignant, & recte faciunt,

Concluſio tertia. · *D. Thom.* · *Scotus.* · *Ægidius* · *Caietanus.*

ciunt, quoniam tunc ſibi ipſis non conſtarent, aiunt enim eiuſmodi viam multiplicationibus nos latere. Hæc aũt non dant pacem intellectui, quia pari paſſu diceretur, Deum poſſe facere materiam eſſe abſq. forma, albũ abſq. albedine, & ſimilia, modis, & vijs à nobis ignoratis, quæ ridicula ſunt. Deinde proprietas illa indiuidualis, quam nonnulli, videntur adferre pro principio indiuiduationo in angelo, nequit eſſe accidentalis, vt conuenire debent oẽs, quia ſimilia accidunt indiuiduo iam in eſſe conſtituto, & præterea nequit accidens conſtituere ſubſtantiam, ergo erit ſubſtantialis, ſed tunc à forma oportet, vt deſumatur, quare ſpecificam dabit differentiam, & etiam oporteret proprietatem hãc ſubſtantialem ſuperaddi ipſi naturæ, & formæ angelicæ, (nam modo certe non adeſt,) quod nequit concipere intellectus, cum enim Auctore Ariſt. 8. Diuinorũ 10. rerũ ſubſtantiæ ſint ſicut numeri, cõſtat, quod ſi quid eis additũ fuerit, ſoluẽtur illæ ſubſtantiæ, vnde ſi fiat acceſſio proprietatis illius ſubſtãtialis) nã in acceſſione ſubſtãtiali ſtat pcipua vis huius argumẽti) nõ erit acceſſio illi ſubſtãtiæ, quæ erat, ſed iã alia erit ſubſtãtia, vnde tunc perit nr̃a quæſt. in qua eſt ſermo de illa ſpecie, ſub qua in præſenti nõ ſũt plura indiuidua, & dicitur non poſſe ſub ſpecie, quæ eadẽ maneat plura eſſe, &c. Quod ſi dicas, poſſe de nouo creari ſpecies, &c. tũc militãt, quæ oĩa iam adduximus ad hanc concluſionem.

Ariſtot.

Nihilominus ſit 4. & poſtrema cõcluſio: Probabile eſt de potentia Dei abſoluta plures eſſe poſſe in eadẽ ſpecie angelos; tũ quia ſic oẽs thomiſtæ de mẽte cõis Magiſtri aſſerere videntur, vt Capreol. loco ſæpe allegato, in 4. ſolutione ad ſin Durãdi, Ferrarien. c. illo 93. ſecundi cõt. Gent. Soncin. q. 51. 12. Diuinor. Iauell. q. 24. eiuſdem libri, & Bannes loco non raro nominato ex pr. p. & oẽs adducũt concordes dictum Auctoris opuſculo illo de vnitate intellectus, vbi ait, qđ licet ſecundũ ordinẽ naturæ intellectus agens non multiplicaretur in pluribus hominibus, non inde fit cõſequens, quin p Dei potentiã poſſet multiplicari ſecũdum numerũ qđ eodem modo nos poſſumus applicare huic ꝓpoſito. Addo ego, qđ non intueor Auctor. in hac aſſerentem, implicare contradictionẽ oppoſitũ eius, qđ docet, quare non colligitur, vt hoc ab abſoluta Dei potentia voluerit ſubtrahere; Præterea, philoſophi ferme oẽs negotium hoc verſantes dicũt, ſe philoſophice loqui, quicquid fuerit theologice, quare innuũt nõ eſſe abſolutã in parte oppoſita cõtradictionẽ. Confirmatur, quia ſi hoc inuolueret pugnantia, nullus ex ſanctis Patribus pronunciaſſet abſolute, eſſe, vel poſſe eſſe plures in eadẽ ſpecie angelos; Vnde qui hanc vltimam concluſ. probabilitatis plenã vult tueri, dicat ad motiua pcedentis, Auct. accepiſſe impoſſibile phyſicũ, & iuxta ſtatutũ rerũ ordinẽ; non aũt impoſſibile logicũ, vel quatenus ſubeſt diuinæ potentiæ, quæ abſoluta eſt, vnde nõ neceſſario eſt exponendus, vel accipiendus eo modo, quo fuit acceptus à Scoto, & ab Ægidio; Fateamur tũ, hoc genus multiplicationis numeralis abſq. materia, vel abſq. ordine ad ipſam (quo pacto multiplicantur animæ noſtræ, de quo 3. quæſt. ad caput ſequẽs) eſſe nobis ignotum, & ex his quæ intuemur, & quæ ratio naturalis docet, nos non poſſe illud venari, ſed quia Deus multo plura efficere pôt, quam nos cogitare, ideo non eſt firma illa argumentatio, vt ſi ignoremus aliquid, id nullo modo eſſe poſſe, cum præcipue non eluceat euidens contradictio, velut pugnat aliquid eſſe in actu ſine actu, & album ſine albedine; Et ſi per indiuidualem illam proprietatem fieret hæc multiplicatio, Deus forte abſoluta ſua potentia manuteneret ſubſtantiam illã in eodem eſſe, vel forte alio modo præfata multiplicatio exiret in actum, neque ex me quæras modum hunc nouum huiuſce multiplicationis, & diſtinctionis, quoniam cum D. Auguſtino fatebor, me illum ignorare, neque proinde quicquam patiar, &c.

Vltima concluſio.

Capreolus.
Ferrarien.
Soncinas.
Iauellus.
Bannes.
D. Thom.

Quomodo quis tueri valeat hanc concluſionem.

ARTI-

ARTICVLVS QVINTVS.

Reſpondetur argumentis in contrarium.

QVemadmodum quod primo loco adducebatur argumētum, dicebatur ibidem apud oēs peruulgatum haberi, ita & eius ſolutio, apud omnes, & noſtros præcipue antiquiores inuenitur; Vnde dicas primo metaphyſice, quod cōicatio naturæ per modum vniuerſalis particularibus, repugnat intelligentijs ex earum perfectione, quod vero additur de communicatione diuinæ naturæ ad intra, non eſt ad propoſitum, qm̄ philoſophi vt ſic ſtantes in puro naturæ lumine, & limine illud negarēt, vnde falſa eſt propoſitio illa, qua dicitur, Omnem quidditatem eſſe illo modo cōicabilem, nam talis cōitas conuenit ſolum rebus materialibus ob earū imperfectionē, vt late habes apud Zimaram annotatione illa; Quare dicamus, quidditatem vt ſic abſtrahere à cōicabilitate, & incommunicabilitate, quocirca ex eo quod inueniatur horum materialiū cōicatio, arguere in immaterialibus, vanū eſt, cū præcipue hoc nomē *quidditas*, nō dicatur de illis, & iſtis vniuoce, vt dicebatur q. 1. ſuper hoc caput.

Solutio primi argumenti metaphyſicalis.

Zimara.

Theologice quoque loquendo nihil concludit hoc arg. quoniam conſtat, eſſentiam diuinam cōmunicari ſuppoſitis diuinis abſq. diuiſione ipſius, quoniā eadem numero eſt in omnibus, qualem cōicationis modum non eſt in rebus creatis inuenire. Sic bene conſueuit dici, vt habes in Caiet. hoc loco ad hoc ipſum argumentum reſpondente, quod communicatio per modum vniuerſalis particularibus, & ſpeciei indiuiduis, repugnat angelis ex eorum perfectione, communicabilitas autem abſq. diuiſione eſſentiæ eidem repugnat ex ipſorum imperfectione (accipe vero imperfectionem hoc loco negatiue, non priuatiue, ſiquidem nihil creatum natum eſt habere huiuſcemodi cōicationem) Adeſt & alia communicabilitas, ex eo ſcilicet quod quid aſſumitur ad hypoſtaticā vnionem, & hac ipſis congruere poteſt ex ipſorum imperfectione, quoniam enim non habent hanc perfectionem, vt in ipſis ſuppoſitum ſit idem quod natura, vt vidimus præcedenti quæſtione ideo eorum natura poteſt à diuina perſona hypoſtatice aſſumi, præueniente ſcilicet perſonalitatem propriam, quæ deberetur naturæ angelicæ, quod ſi ſuppoſitum eſſet idem quod eorum natura, non poſſent vllatenus in vnitatem perſonæ aſſumi, quoniam de neceſſitate aſſumenda eſſet hypoſtaſis cum natura, & ſic duæ eſſent hypoſtaſes, aſſumens, & aſſumpta, quod deſtruit aſſumptionem ad ſuppoſiti vnitatem. Hinc talis communicabilitas repugnat diuinis perſonis, nequit quippe vna perſona aſſumi ab alia, quoniam non poſſet aſſumi natura, quin & perſona aſſumeretur. De quacunq. igitur communicabilitate loquatur propoſitio illa abſoluta, falſa eſt, quoniā de communicabilitate cum diuiſione eſſentiæ, fallit in diuina natura, & angelica, de communicabilitate abſq. diuiſione eſſentiæ, fallit in omni quidditate creata, deniq. de communicabilitate per aſſumptionem ad vnionem hypoſtaticam, fallit in natura diuina, vnde nullus ex illa propoſitione inferri poteſt gradus, ſeu modus determinatus communicabilitatis, quare committitur fallacia conſequentis ex communicabilitate vt ſic, inferre communicabilitatem per modum ſpeciei ad indiuidua.

Eiuſdem argumenti ſolutio Theologalis.

Caietanus.

Falſitas propoſitionis.

Ad confirmationem dicitur, quod omnis quidditas poteſt intelligi ſub ratione vniuerſalis formaliter, & ex parte intellectus tantum, non autem ex

ciunt, quoniam tunc ſibi ipſis non conſtarent, aiunt enim eiuſmodi viam multi-plicationibus nos latere. Hæc aũt non dant pacem intellectui, q̃m pari paſſu diceretur, Deum poſſe facere materiam eſſe abſq. forma, albũ abſq. albedine, & ſimilia, modis, & vijs à nobis ignoratis, quæ ridicula ſunt. Deinde proprietas illa indiuidualis, quam nonnulli, videntur adferre pro principio indiuiduatiuo in angelo, nequit eſſe accidentalis, vt conuenire debent oẽs, q̃m ſimilia accidunt indiuiduo iam in eſſe conſtituto, & præterea nequit accidens conſtituere ſubſtantiam, ergo erit ſubſtantialis, ſed tunc à forma oportet, vt deſumatur, quare ſpecificam dabit differentiam, & etiam oporteret proprietatem hãc ſubſtantialem ſuperaddi ipſi naturæ, & formæ angelicæ, (nam modo certe non

Ariſtot. adeſt,) quod nequit concipere intellectus, cum enim Auctore Ariſt. 8. Diuinora 10. rerũ ſubſtantiæ ſint ſicut numeri, cõſtat, quod ſi quid eis additũ fuerit, ſoluẽtur illæ ſubſtantiæ, vnde ſi fiat acceſſio proprietatis illius ſubſtãtialis) nã in acceſſione ſubſtãtiali ſtat p̃cipua vis huius argumẽti) nõ erit acceſſio illi ſubſtãtiæ, quæ erat, ſed iã alia erit ſubſtãtia, vnde tunc perit nr̃a quæſt. in qua eſt ſermo de illa ſpecie, ſub qua in præſenti nõ ſũt plura iudiuidua, & dicitur non poſſe ſub ſpecie, quæ eadẽ maneat plura eſſe, &c. Quod ſi dicas, poſſe de nouo creari ſpecies, &c. tũc militãt, quæ oĩa iam adduximus ad hanc concluſionem.

Vltima concluſio. Nihilominus ſit 4. & poſtrema cõcluſio: Probabile eſt de potentia Dei abſoluta plures eſſe poſſe in eadẽ ſpecie angelos; tũ q̃m ſic oẽs thomiſtæ de mẽte

Capreolus. cõis Magiſtri aſſerere videñt, vt Capreol. loco ſæpe allegato, in 4. ſolutione ad

Ferrarien. ſm̃ Durãdi, Ferrarien. c. illo 93. ſecundi cõt. Gent. Soncin. q. 51. 12. Diuinor. Ia-

Soncinas. uell. q. 24. eiuſdem libri, & Bannes loco non raro nominato ex pr. p. & oẽs ad-

Iauellus. ducũt concordes dictum Auctoris opuſculo illo de vnitate intellectus, vbi ait,

Bannes. q̃d licet ſecundũ ordinẽ naturæ intellectus agens non multiplicaretur in plu-

D. Thom. ribus hominibus, non inde ſit cõſequens, quin p̃ Dei potentiã poſſet multiplicari ſecũdum numerũ q̃d eodem modo nos poſſumus applicare huic p̃poſito. Addo ego, q̃d non intueor Auctor. in hac aſſerentem, implicare contradictionẽ oppoſitũ eius, q̃d docet, quare non colligitur, vt hoc ab abſoluta Dei potentia voluerit ſubtrahere; Præterea, philoſophi ferme oẽs negotium hoc verſantes dicũt, ſe philoſophice loqui, quicquid fuerit theologice, quare innuũt nõ eſſe abſolutã in parte oppoſita cõtradictionẽ. Confirmatur, q̃m ſi hoc inuolueret pugnantia, nullus ex ſanctis Patribus pronunciaſſet abſolute, eſſe, vel poſſe eſſe plures in eadẽ ſpecie angelos; Vnde qui hanc vltimam concluſ. probabilitatis plenã vult tueri, dicat ad motiua p̃cedentis, Auct. accepiſſe impoſſibile

Quomodo quis tueri valeat hanc concluſionem. phyſicũ, & iuxta ſtatutũ rerũ ordinẽ; non aũt impoſſibile logicũ, vel quatenus ſubeſt diuinæ potentiæ, quæ abſoluta eſt, vnde nõ neceſſario eſt exponendus, vel accipiendus eo modo, quo fuit acceptus à Scoto, & ab Ægidio; Fateamur tñ, hoc genus multiplicationis numeralis abſq. materia, vel abſq. ordine ad ipſam (quo pacto multiplicantur animæ noſtræ, de quo 3. quæſt. ad caput ſequẽs) eſſe nobis ignotum, & ex his quæ intuemur, & quæ ratio naturalis docet, nos non poſſe illud venari, ſed q̃m Deus multo plura efficere põt, quam nos cogitare, ideo non eſt firma illa argumentatio, vt ſi ignoremus aliquid, id nullo modo eſſe poſſit, cum præcipue non eluceat euidens contradictio, velut pugnat aliquid eſſe in actu ſine actu, & album ſine albedine; Et ſi per indiuidualem illam proprietatem fieret hæc multiplicatio, Deus forte abſoluta ſua potentia manuteneret ſubſtantiam illã in eodem eſſe, vel forte alio modo præfata multiplicatio exiret in actum, neque ex me quæras modum hunc nouum huiuſce multiplicationis, & diſtinctionis, quoniam cum D. Auguſtino fatebor, me illum ignorare, neque proinde quicquam patiar, &c.

ARTI-

ARTICVLVS QVINTVS.

Reſpondetur argumentis in contrarium.

QVemadmodum quod primo loco adducebatur argumētum, dicebatur ibidem apud oēs peruulgatum haberi, ita & eius ſolutio, apud omnes, & noſtros præcipue antiquiores inuenitur; Vnde dicas primo metaphyſice, quod cōicatio naturæ per modum vniuerſalis particularibus, repugnat intelligentijs ex earum perfectione, quod vero additur de communicatione diuinæ naturæ ad intra, non eſt ad propoſitum, qm̄ philoſophi vt ſic ſtantes in puro naturæ lumine, & lumine illud negarēt, vnde falſa eſt propoſitio illa, qua dicitur, Omnem quidditatem eſſe illo modo cōicabilem. nam talis cōitas conuenit ſolum rebus materialibus ob earū imperfectionē, vt late habes apud Zimaram annotatione illa; Quare dicamus, quidditatem vt ſic abſtrahere à cōicabilitate, & incommunicabilitate, quocirca ex eo quod inueniatur horum materialiū cōicatio, arguere in immaterialibus, vanū eſt, cū præcipue hoc nomē *quidditas*, nō dicatur de illis, & iſtis vniuoce, vt dicebatur q. 1. ſuper hoc caput. *Solutio primi argumenti metaphyſicalis.* Zimara.

Theologice quoque loquendo nihil concludit hoc arg. quoniam conſtat, eſſentiam diuinam cōmunicari ſuppoſitis diuinis abſq. diuiſione ipſius, quoniā eadem numero eſt in omnibus, qualem cōicationis modum non eſt in rebus creatis inuenire. Sic bene conſueuit dici, vt habes in Caiet. hoc loco ad hoc ipſum argumentum reſpondente, quod communicatio per modum vniuerſalis particularibus, & ſpeciei indiuiduis, repugnat angelis ex eorum perfectione, communicabilitas autem abſq. diuiſione eſſentiæ eidem repugnat ex ipſorum imperfectione (accipe vero imperfectionem hoc loco negatiue, non priuatiue, ſiquidem nihil creatum natum eſt habere huiuſcemodi cōicationem) Adeſt & alia communicabilitas, ex eo ſcilicet quod quid aſſumitur ad hypoſtaticā vnionem, & hæc ipſis congruere poteſt ex ipſorum imperfectione, quoniam enim non habent hanc perfectionem, vt in ipſis ſuppoſitum ſit idem quod natura, vt vidimus præcedenti quæſtione ideo eorum natura poteſt à diuina perſona hypoſtatice aſſumi, præueniente ſcilicet perſonalitatem propriam, quæ deberetur naturæ angelicæ, quod ſi ſuppoſitum eſſet idem quod eorum natura, non poſſent vllatenus in vnitatem perſonæ aſſumi, quoniam de neceſſitate aſſumenda eſſet hypoſtaſis cum natura, & ſic duæ eſſent hypoſtaſes, aſſumens, & aſſumpta, quod deſtruit aſſumptionem ad ſuppoſiti vnitatem. Hinc talis communicabilitas repugnat diuinis perſonis, nequit quippe vna perſona aſſumi ab alia, quoniam non poſſet aſſumi natura, quin & perſona aſſumeretur. De quacumq. igitur communicabilitate loquatur propoſitio illa abſoluta, falſa eſt, quoniā de communicabilitate cum diuiſione eſſentiæ, fallit in diuina natura, & angelica, de communicabilitate abſq. diuiſione eſſentiæ, fallit in omni quidditate creata, deniq. de communicabilitate per aſſumptionem ad vnionem hypoſtaticam, fallit in natura diuina, vnde nullus ex illa propoſitione inferri poteſt gradus, ſeu modus determinatus communicabilitatis, quare committitur fallacia conſequentis ex communicabilitate vt ſic, inferre communicabilitatem per modum ſpeciei ad indiuidua. *Eiuſdem argumenti ſolutio Theologalis.* Caietanus. *Falſitas propoſitionis.*

Ad confirmationem dicitur, quod omnis quidditas poteſt intelligi ſub ratione vniuerſalis formaliter, & ex parte intellectus tantum, non autem ex

parte rei.& fundamentaliter, quoniam licet omnis natura poſſit noſtro intellectui offerri vt cõis, non tamen reipſa inuenitur in pluribus, quod eſt, naturã illam eſſe vniuerſalem ex parte intellectus, non ex parte rei, vt copioſe viſum eſt quæſt. de vniuerſalibus. Neq. turberis, quod eadem ſit natura ſpecifica, & indiuidualis in angelo, vnde videtur fieri conſequens vt nequeat ſubijci intellectui vt natura, quin & ſubiiciatur vt hæc, ac proinde nullo modo poſſit eſſe vniuerſalis, quoniam noſtro intellectui præſentatur vt talis res, & natura non aũt vt hæc, qm non offertur ſecundum eſſe, quod à parte rei in ſe habet, ſed rerum compoſitarũ more, in quibus differt natura ab indiuiduo; ita dicitur quidditas intelligentiarum vniuerſalis, vt obiecta tñ intellectui; atq. ideo de pluribus prædicabilis, non niſi vt obiecta, & eodem modo dicitur eſſe ſpecies, vt nobis obiicitur, non aũt vt de pluribus ſibi inferioribus dicatur. Et definitio Porphyrij de ſpecie p actũ prædicandi, vel accipiatur de ſpecie vt obiecta intellectui, vel dicatur non eſſe vniuerſalis ſpeciei definitio, ſed aliquam ſpeciem comitari, eſt aũt eſſentiale omni ſpeciei poni ſub aſſignato genere, vt de eadẽ ſpecie antea immediate idem Porphirius dixerat, ſic ruunt motiua Alẽſis, &c.

Quomodo intelligentiarum quidditas vniuerſalis.

Quid omni ſpeciei eſſentiale.

Ad ſecundum ex varijs ſanctorum Patrum teſtimoniis depromptum, patuit quintuplex modus reſpondendi arti ſuperiori; Obſerua tñ, locum illum ex D. Baſilio ad Eunomium ſatis difficilem eſſe, & à viro perdocto ipſum exagitatũ audiui, nam certe tres vltimi modi dicendi à me adducti non videntur ei poſſe accommodari, vt facile patet diſcurrenti, quare vel duo priores erunt acceptandi, vel dicere oportebit, ad hominem fuiſſe D. Baſilium locutum, qm̃ forte Eunomius credebat plures angelos eſſe in eadem ſpecie; Aduerte tñ, quod ſicut ſi acceptentur tres illi modi dicendi, conſequitur, Spiritum ſanctum vel eſſe ſpeciei ſubalternæ tm̃ cum Patre, & Filio, vel eiuſdem ſolum naturæ intellectualis genericæ, &c. quæ impia ſunt, cum ſit eiuſdem numero naturæ cum ipſis, ita etiã minimè fauet aduerſariis hæc Baſilii authoritas, quoniã ſequeretur Spiritum ſanctum numero differre à Patre, & à Filio, nam & angeli qui eſſent in eadem ſpecie, numero ab inuicem diſcriminarentur, quare nihil ex hoc teſtimonio poteſt elici, quod aduerſariis vel vt minimum ſuffragetur.

Ad art. Pariſienſes nolo aliter reſpõdere, qm̃ & Caiet. hoc loco, & Capreol. & Ferrarien. vbi ſupra eos interpretantur, & oſtendunt reuocatos, ſi in aliquo doctr. Auctoris obſtent, & temeritatis nota arguit Caiet. eos qui contra eiuſdẽ Auctoris doctr. moliuntur. & Ægidius etiam his art. occurrit, negans illos eſſe cõtra hanc D. Tho. poſitionem; Quod ſi horum grauiſſimorũ ſolutiones eis nõ ſatisfaciant, illas arguant, & tunc reſpõdebitur; Interim ſe leuibus argumentis duci declarant, dum rões iam multiplici via cõfutatas aſſumũt, &c.

Caiet.

Ad tertium negatur minor, ad probationem dicitur, quod perſonalitas non eſt cõſtitutiua naturæ angelicæ in eſſe huius naturæ, imò differt perſona ab hac natura, vt præcedens quæſtio late docuit neq. perſonalitas eſt de rõne naturæ preſſe loquendo, imò ratio huius diſtinguitur contra rationem illius; Dicimus aũt naturam ſpeciei huius angelicæ complecti perfectionem omnem intra ſuã naturam, perfectionem inquam naturalem, non perſonalem, ſumendo ſemper naturam in rigore, in ratione puræ quidditatis, &c. vnde nequit adeſſe alius gradus intra naturam vt ſic, qui eius ſit conſtitutiuus, & dum confugitur ad perſonalitatem, iam eximus terminos naturæ vt ſic, de qua eſt ſermo; In cuius rei ſignum, ſi natura angelica aſſumeretur hypoſtatice ab aliqua diuina perſona (vt argumentum proſequamur,) profecto eſſet hæc, indiuidua, & ſingularis, cum tamen propria perſonalitate eſſet deſtituta, nihil igitur facit perſonalitas ad naturæ, & huius naturæ vt ſic conſtitutionem.

Quam perfectionem intra ſuam naturã obtineat quiuis angelus.

Ad quartum, & quintum reſpondetur ex doctrina tertij art. in ſecundo notabili, vbi dicebatur, ita ſpecies angelicas eſſe ſpecies, vt tamen ſint vere indiuidua, vnde poſſunt concipi vt naturæ vniuerſales, modo explicato ad confirmationẽ primi argumenti. Et quando dicitur, quod plura eiuſmodi indiuidua, & incommunicabilia, qualia ponimus ſpecies intelligentiarum, poſſunt contineri, vel de facto continentur ſub eadem ſpecie infima, hoc probandum eſt, ſed falluntur qui ſic arguunt, quia non aduertunt, nos ita ponere angelos numero ab inuicem differre, quod et differant ſpecie, vnde non valet, differunt numero, alias colligeretur, angelum differre ſolum numero à me, & à lapide; Cum itaq. differant nedum numero, ſed & ſpecie, ruunt argumenta, pugnat enim vt plura differentia ſpecie contineantur ſub eadem infima ſpecie. Deceptio ar[illegible] menti.

Ad ſextum iam patuit ex omnibus ferè, quæ allata fuerunt, falſam eſſe minorem, cum aũt dicitur, negationem non poſſe eſſe cauſam alicuius poſitiui, ex quarta obſeruatione circa tertium articulum patuit, quid nomine carentiæ, ſiue negationis materiæ ab angelis intelligamus; Quando addebatur, materiã eſſe principium indiuiduationis in materialibus, veriſſimum eſt, ſed nihil ponderis habet, quod ſubditur, quoniam deniq. oportet aſſignare aliquod conſtitutiuum in angelis, & diſtinctiuum, cum aũt id nequeat tribui materiæ, ſola forma manet, à qua nequit ſola numerica diſtinctio proficiſci; Et cum dicitur, quod pari ratione non adeſſet conſtitutiuum in angelis, iam ſublatum eſt ex doctrina, quæ habita eſt ad finem tertij notabilis, &c.

Ad vltimum deſumptum ex auctoritate Caiet. imò Capreoli, imò Auctoris, dic ex nobili eiuſdem Caiet. doctrina ſuper art. 6. q. 41. p. p. quod vtique forma ſpecifica non multiplicatur, niſi ſecundum materiam, hoc eſt, ſecundum receptiuum, adeo quod ſi ſit forma receptibilis, multiplicatur ad multiplicationem receptiuorum, vel actu, vel potentia, ſin vero ſit irreceptibilis, eo ipſo eſt non multiplicabilis; Quare multiplicatur lumen gloriæ in beatis hominibus multiplicatione numerali intra eandem ſpeciem, & ſimiliter charitas, quia recipiũtur de facto in variis intelectibus, in quibus tamen locum nõ habet materia, at ſi irreceptibile eſſet lumen gloriæ, iam non multiplicaretur; Sic itaque cum angelica eſſentia ſit irreceptibilis, non poteſt multiplicari, eſſe vero angelicum recipitur quidem in propria eſſentia, vt dicitur, in argumento, ſed hoc non eſt ad propoſitum, vbi de forma, natura, & eſſentia eſt ſermo, & præterea eſſe illud recipitur in eſſentiis, quæ differunt ſpecie, &c. Caietanus

Potes etiam ſi libet dicere ex Capreoli doctrina, loco inter arguendum memorato, quod forma ſubſtantialis non multiplicatur infra eandem ſpeciem numero, niſi merito materiæ ſignatæ, quæ aũt inſinuata fuerunt, nõ ſunt formæ ſubſtantiales, & vera etiam eſt hæc reſponſio, ſed prior magis vniuerſalis. Capreol.

Inſpice igitur irreceptibilitatem eſſentiæ, ac naturæ angelicæ, & ex eo collige, non eſſe intra eandem ſpeciem infimam, vel multiplicatam, vel multiplicabilem, neq. phyſice, neque theologice, ſaltem de potentia Dei vſitata, quid enim in ordine ad eiuſdem abſolutam potentiam dici aut poſſit, aut debeat, duæ poſtremo loco poſitæ concluſiones declararunt.

QVÆSTIO QVINTA.

Num Philoſophi ſenſerint, quod intelligentiæ acceperint eſſe à prima Cauſa.

CIRCA ſextimam partem in qua dicebatur, & probabatur, intelligentias habere eſſe ab alio, & hoc aliud oſtendebatur eſſe primũ ens, & cauſa prima, ſt quæſtio grauiſſima, quam & Caiet. verſat: vtrum videlicet ſubſtantiæ abſtractæ fuerint à prima intelligentia productæ, & acceperint eſſe, quæ difficultas vt terminetur, quattuor erunt facienda, nam primo eius ſenſus dilucidabitur, & ſimul varia ſapientiſſimorum placita cum rationibus ſuis adferentur, ſecundo quid pro veritate iudicẽ tenendũ, triplici cõcluſione manifeſtabo, tertio eaſdẽ concluſiones declarabo, poſtremo quæ obſtabunt factæ determinationi reijciam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Senſum quæſiti, & varias ſententias, cum earum fundamentis.

Genera cauſarum. *Ariſtot.*

OBſerua facile, quod cum quattuor ſint genera cauſarum, vt pluries ex Ariſtot. allegaui, materialis videlicet, formalis, effectrix & finalis, quarum functiones habes, & 2. Phyſ. 28. & 29 & 1. Diuinor. c. 4 & 5. eorundem 2. & alibi, nunc non eſt quæſt. de dependentia intelligentiarum a prima cauſa in genere cauſæ vel materialis vel formalis, hæ namq. ſunt cauſæ intrinſecæ, componentes cum his, quorum ſunt cauſæ atque partes eorundem, quæ omnia imperfectionem admiſcent, ac proinde clare nimis à Deo remouentur, vnde relinquitur Deum poſſe eſſe ipſarum cauſam vel finalem, vel efficiẽtem; Sed rurſus ſcias, nos in hac difficultate non indagare de cauſa finali, quoniã velut conſentiunt oẽs, Deum non eſſe cauſam vel materialem, vel formãlem, ita conueniunt, qđ ſit finalis omnium cauſa, & intelligentiarum quoq. ſic.n. clare habebat Ariſt. 12. Diuinor. 36 & 37. primum mouens mouere vt amatum, & deſideratum, & ſic ibidem aſſerunt expoſitores oẽs, vt Aphrodiſæus, Themiſtius in ſua pharaphraſi, Auerroes, Albertus, &c. Quare neminem vidi, qui hoc ad aures Ariſt. & Auerr. negarit, imo vero non paucæ vtriuſq. authoritates, quibus videntur edocere, Deum eſſe omniũ cauſam, explicantur à multis de cauſalitate ſolũ finali, vnde cenſent oẽs ad aures horum philoſophorum, primã intelligentiam mouere alias vt finem, non aũt ſentiunt oẽs, quod vel eas effectrice, vel produxerit in eſſe, &c. Quapropter quæſt. eſt de cauſa ſolum effectiue. ſic enim legimus in hac litera, oẽs alias intelligentias habere eſſe à prima.

Quid omnib. certum. *Ariſtot.* *Expoſitores varii.*

Aduerte quin etiam quod quærere, num intelligentiæ ſint à Deo productæ, idem eſt ac quærere num detur creatio, qm̃ ſi ſint productæ, conſtat eas nõ potuiſſe produci ex materia, hac.n. omnes carent, quare producentur ex nullo ſuppoſito, quæ ſane productio idem eſt, quod creatio; Cum aũt ſit Fidei certiſſima aſſertio, oĩa alia à Deo ex nihilo ab eodem Deo fuiſſe creata, & poſt non

Veritas Fidei.

eſſe

eſſe obtinuiſse vt eſsent merito creationis, vt docet Auctor p.p.q.44.& deinde, & ſecundo cont. Gent. à c.15. vſq. ad 21. & 2. ſent. per aliquas diſtinctiones in principio vnà cum Magiſtro, & reliquis Scholaſticis, non eſt cur de hoc quis dubitare poſſit. Et iam rónes omnes, quæ à varijs philoſophis adduci ſolent, vt creationem tollant, & à D. Tho. & ab alijs abunde, & eleganter confutatæ ſunt, & nouiſſime Benedictus Pererius libro ſuo vltimo de Principijs rerum naturalium ferè per totum, argumenta Ariſt. Procli Platonici, Auerrois, & alia multa (adeo vt 56. numerum attingant, diſsoluit; Quocirca non theologice, ſed philoſophice dumtaxat hoc in præſenti examinamus, quid nimirum in hoc ſenſerit Ariſt. & Auer. Et quamuis Caiet. hoc loco Commentatoris ſolum mentem diſcutiat, illud arbitratus, vt in hoc mens eius ſit illa quoq. Ariſt. quoniam fortaſſis ipſo ſcribente hoc quæſitum in Academia Patauina omnes id concedebant, vt apparet ex eius verbis in præſenti, quoniã tñ cenſent nõnulli, Ariſt. voluiſse intelligentias eſse a prima effectiue, id autẽ non placuiſſe Auerroi, alij vero vtrumque philoſophum creationem negaſſe, ideo vtriuſque ſententiam inquiremus, ac definiemus; Et quoniã aliqui inter recentiores Platonem etiam in hoc negotio recenſent; idcirco & de huius ſententia non nihil pro breui & prope obiter dicemus. Erit itaque quæſtio, num ad mentem Platonis, ſed præcipue Auerr. & Ariſt. intelligentiæ pendeant a prima in generẽ cauſæ efficientis, & ſic detur ne creatio iuxta horũ philoſophorum ſententiã.

D. Thom. *Pererius.* *Caietanus.*

His præmiſſis, adeſt primo loco vulgatum illud proloquium omnium philoſophorum ante Ariſtot. qui eodem primo phyſ.33. referente dicebant, ex nihilo nihil fieri, cui adagio & ipſe Ariſtoteles ſe ſubſcripſit eodem libro, tex.75. & Auer. vtrobiq. & ibidem 43. ait omne fieri ex ſuo contrario, (quod in omnibus quæ gignuntur, & in anima quoque noſtra verũ eſse contendit Plato in Phedone longo diſcurſu ex pſona Socratis) 7. Diuinor. 22. clare docet oĩa fieri ex aliquo, qd̃ & repetiit 12 eorundẽ, tex.12. nõ igitur datur creatio, neq. intelligẽtiæ sũt a prima pductæ, & ex pxime dictis vtraq., hæc illatio eſt pſpicua.

Axioma Philoſophorum. *Plato.*

Secundo, Non mediocriter laborauit Ariſt. vt oſtenderet æternitatem motus, & temporis, & primæ materiæ, quod ſi æterna hęc ſunt, & ſemper fuerũt, non igitur ab alio acceperunt eſse, multo itaq. minus intelligentiæ, nam & hæ pari modo ſtatuuntur ab ipſo æternæ, & nunquam fuit motus ſine mouentibus, cuiuſmodi erant intelligentię; Et profecto nobiliſſima pars philoſophiæ Ariſt. in qua agit de abſtractis, vt 8. Phyſ. & 12. Diuinorum pendet omnino ex enumeratorum æternitate; Cuius rei argumento ſit, quod vtrobique primum motorem venatus, atq. ſubſtantias æternas, præmiſit æternitatem motus, & temporis, vt eſt videre 8. illo libro, à tex. 10. vſque ad 14. & 12. illo, tex. 29. Materiæ quoq. primæ æternitatem ita vt neque incœperit, neq. finem ſit habituram, ſuadet tibi 82. 1. Phyſic. Quare ex his omnibus cernis apud ipſum neq. dari creationem, neq. intelligẽtias productas eſſe à prima cauſa; Et quod de Ariſt. dixi, dicas & de Auer. nam eiſdem locis eadem ſcribit, quæ Ariſt. &c.

Ariſtot.

Tertio, Definit Ariſt. quinto Diuinorum 17. potentiam actiuam per paſſiuã, & per eſse principium tranſmutandi, ſimiliter primo de Generatione 45. ait, omne quod agit, agere per motum, & vbiq. cauſam efficientem definiens, eam in hoc quod eſt eſse principium motus nobis patefacit, conſtat autem intelligentias non poſſe produci à cauſa actiua per tranſmutationem, nęq. per motum, liquet ſimiliter creationem admittere quidem agens & potentiam actiuã, non autem patiens, vel potentiam paſſiuam, quare &c. Confirmatur, quoniam nullibi Ariſtot. meminit huius vocis *creatio*, & tamen ſi entia adeo nobilia merito creationis fuiſſent eſſe ſortita, non erat vox iſta tacenda.

Quarto,

Quarto, Implicatio apparet, vt aliquid ſit ſimpliciter, ac formaliter neceſſarium, & vt habeat cauſam effectiuam, nam ratione primi, non poteſt non eſſe, vel aliter ſe habere, ſic enim 5. Diuinor. 6. definitur ab Ariſt. neceſſarium, ratione ſecundi poteſt non eſſe, nam poteſt ſubtrahi cauſalitas efficientis, & ſic non eſset illud quod ab eo pendet, ſubſumas autem, quod ex doctrina Ariſtot. & omnium prope philoſophorum, intelligentiæ ſunt omnino neceſſariæ, & incorruptibiles, vt patet 9. Diuinor. 17. & 22. & 12. eorundem 41. & 43. igitur nequeunt habere cauſam efficientem.

Auerrhoes.

Quinto ſpecialiter de Auerroe id probatur, nam quarto Cœli com. primo, aperte dicit, res æternas non habere agens, niſi ſecundum ſimilitudinem, neque habere ex quattuor cauſis, niſi formalem, & finalẽ, & ſi habuerint aliquid quaſi agens, non erit niſi quatenus eſt forma illi, & conſeruans ipſum, ſimiliter vltimis verbis com. 6. ſuper 5. Diuinor ait, quod ſi quæ fuerint entia ſimplicia, & æterna, & immobilia, nullum eorum acquiret eſſe neceſſarium ab aliquo alio, & 4. com. 8. Phyſ. manifeſte impugnat creationem, aſſignans, ac ſimul deſtruẽs duplicem cauſam, ob quam Saraceni, (ſic loquitur impius homo) moti ſunt ad ponendam creationem, vt facile eſt in ipſo intueri; Vnde, & Auctor eodem loco Auerrois mentem adfert, & elidit, quare de mente Auctoris non apparet

Iauellus.

quis poſſe tribuere Auer. vt admiſerit creationem; Quo factum fuit, vt Iauellus q. 5. ad duodecimum Diuinor. dixerit, verum thomiſtam id ſentire debere, vt Auerroes creationem nullo modo admiſerit, &c.

Plato.

Sexto, & vltimo quod ad Platonem attinet, ipſe in Timęo poſt multa, quæ de cognitione, & natura materię luculenter pronunciauit, colligens quod ſibi conſiliũ eſt ait: [Hæc tandem meæ mentis ſummatim ſententia ſit, eſſe, & ante cœli ortum ratione triplici fuiſse tria hæc, exiſtens, locum, & generationem.] Ex quibus verbis apparet, ipſum poſuiſse materiam præcipue ſemper fuiſse, & ſuperius poſt numina inuocata, poſt excuſationem rõnum, quas in hoc negotio erat allaturus dicebat, qđ in effectione mundi prima cauſa, & rerum auctor quicquid videri poſset aſsumpſit, idq. ex inordinata iactatione redegit in ordinem, & ſubdit cauſam, inquiens, quod hoc præſtantius eſse iudicabat, quare videtur velle Deum res non ſimpliciter produxiſse ex nihilo, ſed quæ ſemper inordinata fuerint, poſtea In ordinem redegiſse, &c.

Propter hæc, & alia id genus argumenta, quæ in magno numero adduci ſolent, celebres authores, & theologi, & philoſophi, ſibi ſualum habuerunt, intelligentias non habere eſſe effectiue à primo ente, ideo non admittendã creationem de mente, vel Ariſt. vel Cõmentatoris; Ita inter theologos Henric. de Gandauo quolibeto octauo q. 9. & Ioann. Bacchonius, & Gregor. de Arimino ſecundo ſent. diſt. 1. q. 1. quos nunc ſecutus videtur Daniel Malonius ad eandẽ diſtinctionem diſputatione ſecunda, quo ad Ariſt. loquendo, cũ adnectit & Platonem, Auerr. non expreſſo. Inter philoſophos Ioannes Iandunus 2. Diuin q. 5 Achillinus quolibeto ſecundo, dubio primo, & alij recentiores idem docent, & quo Ariſtot. Themiſt. iampridem idipſum ſcripſit ad 6. 8. Phyſicorum. Alij vero concedunt iuxta Ariſt. intelligentias effectiue à Deo productas, ſed illud iuxta Auerr. negant, inter quos præcipuus dignoſcitur Iauellus quæſt. 5. & 28. ad duodecimum Diuinorum.

Henricus. Bacchonit. Ariminen. Daniel Malonius. Iandunus. Achillin. Themiſt. Iauellus.

Aquarius.

Alij vero cum in hoc varium, ac dubium dicunt, ceu Aquarius dilucidatione 4. ſecundi eorundem, & in additionibus ad quæſtionem quintam 8. Phiſic. Franciſci Ferrarien. quem proinde ſibi non conſtare perhibet, quod & Iauellus q. illa 28. dixerat, id tamen addendo, quod potius in partem negantem declinare videatur. In explicanda autem mente Platonis tripartiti valent

ctus

bitis interpretes, quo ad mundi præſertim productionem, nam vt tradit Marſ. Ficinus c. 14. cōmentarij ad Timæum, & Aquarius diluc. illa 4. & Pererius lib. 5. de rerum principijs, c 7. alij voluerunt de eius ſententia materiā aliquando ex nihilo à Deo creata, & ſimul eodem tempore formatā, alij cenſuerunt Deū materiā non aliquādo nouā produxiſſe, ſed ab æterno, & ſimiliter ornaſſe, quāuis fingatur prius inornata, quam ornata, alijs demū placuit, materiam quidem ſemp à Deo fuiſſe, vt dicebant ſecundo loco recenſiti, ſed non continue ordinari, at temporis ſucceſſu ordinatā fuiſſe. Et qm̄ deniq. ad aures Platonis vel dicitur ſempiternus mundus, vel negatur, ideo referente eodem Ficino cap. immediate præcedenti, Seuerus, Atticus. & Plutarchus dicunt non ſemper fuiſſe mundum. Plotinus aūt, Proculus, Iamblicus, Crantor, Porphirius, & alij pleriq. ſemper à Deo mundum fuiſſe, atq. fluxiſſe volunt, in quorum claſſe adeſt Simplicius 8 Phyſ. ad tex 10 & oblonga illa digreſſione contra Ioannem Grammaticum circa tex. ibi 11. & com. 100. primi de Cęlo, &c.

Ficinus. Aquarius. Pererius.

Varij Platon. affectus.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quid iuxta hos Philoſophos ſit dicendum.

VT à certioribus, vtpote nobis magis peruijs initium natura duce ſumamus, ſit prima conlcuſio: Plato voluit, intelligentias habuiſſe eſſe effectiue a prima cauſa, & ſubinde poſuit creationem. Et certe, quod Plato poſuerit mundum genitum, & factum, nemini prudenter dubitare licet, nam clare in Timæo dum probat numina inuocari debere, ait ſe diſputaturum de vniuerſó, ſit ne genitum, an ingenitum, & paulo inferius id primo in quæſt. vocandum ait, verum mundus ſemper fuerit ſine vllo generationis principio, an genitus ſit, ab aliquo principio exordium ſumens, & non multis interiectis rem aggreſſurus inquit; Dicamus igitur, quam ob cauſam ille rerum Auctor generationem, & hoc vniuerſum conſtituit, ac deniq. toto illo libro videbis Platonem dicētem, Deum vel genuiſſe, vel creaſſe mundum, & ſimiliter vniuerſum eſſe vel ortum vel genitum, vel creatum a primo ente, & potiſſimum tempus genitum ſtatuit, qđ pulchre vocat æternam quandam imaginem in numero fluentē æternitatis, quæ in vnitate manet; Multa quoq. de intelligentiarum productione, quas vel Deos, vel aſtra vocat profert, quippe quæ à Deo effecta eſſe docet, cumq. non ex materia vt patet, relinquitur quod ex ſui nihilo, atq. ideo per creationem; Sic & Ariſt. loquens de ipſo 8. Phyſ. tex. illo 10. ait, quod Plato ſolus generat tempus, & inquit ipſum ſimul cum cœlo factū &c. Num vero ita factum ponat cœlū, vt habuerit ſuæ durationis initium, vel tantum ſui eſſe, variam diximus circumferri Platonicorum opinionem, eius tñ verba referre vidētur, quod loquatur de initio durationis, vt ad tex. illum 10. ſcribit D. Tho. quo tñ auctore Platonici volunt ipſorum Magiſtrum intellexiſſe tantum de initio ſui eſſe, & ex conſequenti, quod mundus ſemper extiterit, &c.

Prima concluſio. Mens Platonis. Ariſtot. D. Thom.

Quod ſi cupias vltra prædicta varios ſenſus ex variis Platonis ſectatoribus haurire, lege nouiſſime Pererium libro illo vltimo, toto cap. 5. vbi ſatis immoratur in plerisque ſententiis in hoc referendis & examinandis. Illud certum apud omnes fuerit, rerum vniuerſitatem ex Platonis ſententia & in Timæo, & prope fine finem libri de Ente initium à Deo habuiſſe, & Deum mundi fuiſſe effectorem, atque creatorem, num vero ita produxerit ipſum, vt prius non

Pererius.

eſſet, vel ab æterno, in hoc non eſt vt ſimus anxij, nam neq. Ariſtot. vt mox videbimus, voluit mundum poſt non eſſe habuiſſe eſſe, ſed æternum poſuit, & præterea non eſt noſtra quæſt. de productione ſeu æternitate mundi, ſed de intelligentiarum a prima cauſa dependentia, quas iam à Deo effectiue emanaſſe habuimus, vel emanatio illa fuerit ſempiterna, vel in tempore.

Diluitur obiectio.

[a] Neque animo forſan voluas, voluiſſe fortaſſe Platonem intelligentias fuiſſe corporeas, (de quo 1. quæſt. ad hoc caput dictum fuit.) ac ſubinde non fuiſſe illas de nihilo productas, nã quicquid de eo fuerit, numquam habebis eas fuiſſe de materia, tamq̃ ex ſubiecto productas, vnde licet materiã ſui partem includerent, numq̃ tamen ſomniauerit Plato, eas materiam habuiſſe tamquã ſubiectum ex quo fierent, quare adhuc ratio creationis non ſolueretur, &c.

Concluſio ſecunda.

Sit ſecunda concluſio: De mente Ariſt. intelligentiæ pendent à Deo effectiue, & proinde cognouit Ariſtot. creationem. Hæc concluſio eſt Alber. magni 11 Diuinor. tract. 2. c. 20. Auctoris 8. Phyſ. lectione 2. & 2. Diuinor. 4. & p. p. q. 44 art. 1. in corpore, & ad ſecundũ, Scoti quolibeto ſeptimo, non longe ante finem, Capreoli in 1. diſt 3. q 1. contra Aureolum, & diſt. 43. art. 1. circa 6. concluſionem aduerſus eundem auctorem, Caiet. hoc loco, & pr. p. vbi ſupra, Soncinatis 12. Diuinor. 9. 15. & 16. Zimaræ vltima ſua annotatione ad quæſt. Iandũni ſuper 12. Diuinor. Iauelli, & Aquarii locis ſupra memoratis, & Bannesij, ac Gregorij de Valentia p. p. quęſt. & art. allegato, ac deniq. Ludouici Molinæ ibidẽm, & q. 19. art. 4. diſputatione 2. & quæſt. 45. art. 2.

Alb. magn. D. Thom. Scotus. Capreolus. Caietanus. Soncinas. Zimara. Iauellus. Aquarius. Bannes. Gregor. de Valentia. Molina.

Adſunt quippe clara Ariſt. teſtimonia, quibus docet, omnia entia, & ea quoque quæ neceſſaria ſunt habere cauſam ſui eſse, vt patet ex 2. Diuin. 4. vbi vult id quod maxime eſt ens, eſſe cauſam reliquorum entium, applica Deo, quem nullus negabit ad aures Ariſt. eſſe primum, ac ſummum ens, & conclude, eſſe cauſam omnium entium; Cumq. de iis quæ poſsunt eſse, & non eſse nullus dubitet, quod habeant cauſam ſui eſse, ſed difficultas videatur verſari in entibus neceſſariis, attamen & hæc habere cauſam fatetur idem Philoſophus & 8. Phyſic. 15. tractans de principio motus æterni contra Democritum, & 5. Diuinorum 6. agens de neceſſario, inquit æterna ac neceſſaria habere cauſam ſuæ neceſſitatis; Scio reſponſa aduerſariorum, ſed iam confutata ſunt & à Caiet. pr. p. vbi ſupra, & fuſius a Iauello quæſt. illa 28. & à Soncinate quæſt. illa 16. quocirca nihil neceſſe habeo vt in hoc tempus conteram;

[a] Vide Ariſt. 2. Diuinor. 6. probantem in cauſis efficientibus non eſſe in infinitum progrediendum, oportet igitur, vt ad aliquam cauſam effectricem deueniamus, à qua cuncta emanauerint, (quæ eſt ratio inſinuata in hac parte ab Auctore) ſic & cum in principio 7. Phyſ. pronunciaſſet, omne quod mouetur ab alio moueri, & hoc principium proſequens, & libro illo, & octauo qui ſequitur probet, ad vnum mouens immobile deuenire oportere, præcipue c. 7. & 8. eiuſdem octaui, quid aliud vult, niſi oſtendere dari ens vnum, ac primum, à quo cætera omnia entia pendeant? ſic 38. duodecimi Diuinorum colligit, à primo principio, & cœlum, & naturam dependere.

Soluitur quędam obiectio.

Neque valet dicere, quod dependeant in rõne finis, non autem in rõne cauſæ efficientis, cur. n. potius hæc, quam illa dependentia teſtimonijs Ariſtot. accõmodatur? & præterea primo Cœli 100. habet, à primo ente cõicatum eſſe omnibus, diuerſimode tñ, conſtat aũt, quod dare eſſe, eſt cauſæ efficientis; Rurſus videbimus de mente Auerro. ſequenti concluſione, quod ſi quid fuerit finis in abſtractis à materia, eſt quoq. agens, vnde cum ab omnibus concedatur primũ ens ex Ariſtot. doctrina eſſe cauſam in rõne finis, habebitur & in rõne quoque efficientis cauſam eſſe. Vlterius docet idem Philoſophus 12. Diuinor. 52. 012

[illegible] ſunt in vniuerſo ordinari ad primum ens, tamquã ad bonũ ipſius vniuerſi ſeparatum, at non haberent hunc ordinem eſſentialem ad ipſum, niſi ab eo vere acciperent eſſe, ergo &c. probatur minor, non.n. repugnat vt aliquid ſit ſine ſua cauſa, quare ſi prima intelligentia non ſit cauſa reliquarum, omnia poterũt eſſe abſque ipſa, & ita nullo modo ab ea eſſent aliter penderent, quod eſt contra Ariſtot & [illegible] ex [illegible] ſis; Siquidem Achillinus dum loco memorato nititur reſpondere ad [illegible], quod contra ſe mouet argumentum habet, quod remoto primo, omnia [illegible]untur, & adfert verba ex Ariſt primo de Cœlo iam allata, & 12 Diuino [illegible] 38. vnde concedit, oia à primo ente tamquã a fine dependere, at [illegible] ab ipſo cauſata iam vidimus, quod eorum ab ipſo dependentia minime eſſet eſſentialis; Et quidem ægre valde, imò nulla via poſſet verũ reddi de prima Intelligentia, quod ſit primum ens, quod omnia ab ipſa dependeant, quod ſit omnium intelligentiarum princeps, quod moueant iſtæ orbes ſuos, vt illi aſſimilentur, & his ſimilia, quæ manifeſte de prima cauſa aſſeruit Ariſt. niſi ab ipſa omnia vſq. adeo in eſse penderent, vt illud ab ea acceperint. At in via Ariſt. omnis vel [illegible] his proteruis auferetur dubitatio, ſi ipſe legatur libro de Mũdo ad Alexand. toto capite ſept mo, vbi de prima rerũ cauſa non ieiunium ſermone hẽt, dicens in principio veterẽ eſse locutionem, & à maiorib. profectã inter omnes homines, vniuerſa tum ex Deo, tum per Deũ conſtituta fuiſſe, atq; coagmentata, & mox vocat Deum cunctorum conſeruatorem, ac genitorem, cuius deinceps principatum ſupra omnia exemplo regis Perſarum aperte, & ſ proſequitur, deinde vocat magiſtrum chori melodiæ, quam reſonant ſyd. ra, & planetæ, dum in orbem mouentur, & poſt multa colligit, quæ omnia in aere fiunt, quæ in terra, quæ in aqua ea vere eſse opera Dei, ad quod & metrum Empedoclis adfert, ac demum cap illo toto mira de Deo profert ad hoc propoſitum, quæ nullam admittunt interpretationem, qua non fatendum ſit, oia pẽdere à Deo, nedum tam quam à cauſa mouente, & conſeruante, ſed & vere efficiẽte. Et deniq. cum ratio potiſſima, ob quam aliqui ex Ariſt. ſententia aſseuerent intelligentias à Deo eſse non recepiſse, ea ſit, quam nos 4. argumento adduximus, cum art. ſequenti manifeſtatum fuerit, quomodo cum abſtractorum æternitate optime cohæreat eorundem à primo ente dependentia, nihil erit, quod nos hac in re vel [illegible] queat perturbare, imo vero neq. ipſi ab hac difficultate liberarẽtur, [illegible] cedentes eorũ dependentiã eſsentialẽ à Deo, tamq̃ a fine, ſi ex impoſſibili ceſsaret finis, ceſsarent & ipſa. Verum qm̃ mentem Auerr. eandem, quam Ariſt. in hoc cenſemus extitiſse, ſubnectetur iam tertia concluſio, in qua mens vtriuſq cumulatiſſime omnium oculis ſubijcietur.

Sit itaq. 3 concluſio: Intelligentiæ aliæ à prima pendent effectiue ab ipſa iuxta Auerr. ac proinde apud ipſum datur creatio. Hanc concluſionem omnes illi docent, quos ad præcedentem concluſionem recenſui, ſi primo excipias Iauell. Aquar. & Bannes, qui quid de Auerr. iudicauerint, ad finem præcedentis articuli [illegible] deinde dicas Auctor. nihil in hoc enunciaſse, ceu nihil enunciarat Valent. & Molina, Magnus vero Albertus loco nominato peripateticos nominat, inter quos rõnabiliter eſt Auerr. cõnumerari. Probatur cõcluſio, qm̃ clare Auerr. 12 Diuinor. 44. nedum ponit intelligẽtias habere eſſe à prima, ſed & modũ huius productionis docet, quẽ & apud ipſum ibi, & apud Caiet. hoc loco facile habes, ſiquidem nõ impugnat ibi Auicenn. cur ponat intelligentias pductas a prima, ſed modũ quẽ ille allegabat. Duo quippe dicebat Auicen. 9. ſuæ Metaphyſicæ, c. 4. alterũ, quod intelligentiæ pẽdebat a prima, alterũ, qđ ita pendebãt, vt ſola prima poſt primũ ens eſset ab illo cauſata, 3. deinde ab illa 2. & à tertia, & ſic de alijs, & innitebatur propoſitioni illi, qua dicitur, Ab vno

Achillin.

Nonnulla de prima Cauſa ab Ariſtotele prolata.

Potiſſimum aduerſariorũ fundamentũ.

Concluſio tertia.

Mens Auerr.

Velamen Auicennæ.

non prouenire niſi vnum. Auerr autem hoc ſecundo prolatum [illegible] nat, non autem primum, nam expreſſe ait, quod in intelligentiis eſt cauſa, & cauſatum (ecce primum, quod tradebat Auicenas) ſecundum quod dicimus intelligentiam eſſe cauſam intelligentiis ex quo cauſa [illegible] conſiſtit 2. Au [illegible] dit enim, quod cum ita ſit, non eſt impoſſibile, vt id quod eſt per ſe intelligentia, & intellectum ſit cauſa plurium entium, ſecundum quod ex eo intelliguntur multi, modi, & pergit aperire modum conſentaneum [illegible] tis productioni, quam ponunt theologi iuxta varias ideas in mente primæ cauſæ, tantum igitur abeſt vt illo loco neget Auerr. emanationem intelligentiarum a prima, vt quidam dicunt, quod & productionem & productionis modum aperte d [illegible] ceat.

Difficultas. Quod ſi dicatur adeſſe in intelligentiis cauſatum, & cauſam ſolū finalem non autem efficientem, Mirum primum [illegible] cur de [illegible], non hac cauſalitate explicetur *Remouetur.* locus ille, d inde idem Auerr. 36 ad [illegible] dem [illegible], dum propoſitionē illā mirè celebrē declarat, quā dicitur ho [illegible] moueret ſecundū quod eſt in anima inquit, quod in abſtracis ſi quid ſit principiū finale eſt quoque principium efficiens ait enim quod ſi formæ balnei non eſſet in materia tūc moueret & ſecundum agens, & ſecundum finem, & ſubdit ſic eſſe intelligendum de mouentibus corpora cœleſtia, quoniā quatenus intellecta ſunt formæ eorum, ſunt mouentia ſecundum modum agentis, quatenus aūt ſunt fines eorū, mouentur ab illis ſecundum deſiderium; vbi cernis Auerr. ponere duplicem cauſalitatem, & illam, ſ. per modum efficientis, & illam per modum finis, & vt præclare habet

Gaietanus; hoc loco a Caiet. cum ex eo quod intelligentiæ ſint a materia ſeiunctæ, colligat Auerr quod in ipſis mouet vt finis, mouere quoq. vt agens, cum omne sā materia ſint ſecretæ, relinquitur propoſitionem [illegible] vniuerſalem, non aūt in definitam, vt. ſ. omne illud, quod in intelligentiis mouet vt finis, moueat etiā, vt agens; cumq. fateantur nobis aduerſantes finalem cauſalitatem primæ intelligentiæ in ordine ad alias, & effectricem, ſubinde admittere tenentur.

Vide locum alium ex Auerr. coiter, & merito In hoc propoſito [illegible] nimirum c. 2. libri de ſubſtantia orbis, vbi ait, ſciri debere, quod corpus cœleſte nō indiget ſolum virtute mouente ſemper in loco, ſed virtute, quæ largiatur in ſe & ſua ſubſtantia permanentiam æternam, & reddit cauſam ex eius [illegible]; Neque confugias ad cauſam finalem, qm̄ ſi finalis, ergo & agens, ex doctrina eiuſdem Auerr. allegata, & præterea nonnullis interiectis ibidem ait [illegible] uod finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria quæ verba valde ob [illegible] eruanda ait

D. Thom. in præſentia Caiet. & hanc Auerr. auctoritatem recenſuit Auctor [illegible] 21. 8. Phyſ. ad 79. Vide eundem Commentatorem octauo iſto Phyſic. quaſi in fine 35 tex. dicentem, multa neceſſaria habere cauſas, & comm. 4 2. Diu [illegible] ait, Ariſt. concludere, quod oīa entia non acquirunt eſse, & veritatem, [illegible] ſi ab illa cauſa, quæ eſt ſempiternorum cauſa, videlicet ab ipſo Deo, quod teſtimonium apparet mihi manifeſtiſſimum, cum dicat, ſempiterna habere eſſe à Deo, [illegible] q̃ à cauſa. lege eundem in vltimis verbis tertiū tractatus epithomes Metaphyſicæ dicentem, quod omnia aſcendunt ad vnam cauſam, quæ eſt finis, & agens & forma, quare in hoc teſtimonio nequit quis recurrere ad cauſalitatem finalem. Commento etiam 20. primi de Cœlo ſcribit, quod quamuis ibi dicat Ariſt. cœlum eſse ingenerabile tñ inquit eſse non generabile ab aliquo, & nō generabile ſimpliciter, qm̄ diſcrimen eſt inter eos, qui dicunt cœlum eſse citatum a prima cauſa & dicentes ipſum eſse primam cauſam, nam qui dicunt eſſe primam cauſam, opinantur, quod non ſit generabile ſimpliciter, [illegible] dicunt cauſatum a prima cauſa, cenſent non eſse generabile ab aliquo, & ſubdit, quod nomen generationis vulgariter, (vt ſcilicet generabile [illegible] tum

(tempore

[illegible]pore) vult Ariſt. remouere a cęlo, ex quibus verbis vult Ariſt. non voluiſſe [illegible] eſſe ingenerabile [illegible] ſimpliciter, ſed ingenerabile, quatenus generationis nomen vulgariter accipitur, & abſtrahatur non eſſe generabile ab aliquo (ait. n. quod addidit ly *ab aliquo*) cumq; ij qui cenſent, cœleſte corpus non eſſe generari ab aliquo, [illegible] ex Auerr. ipſum a prima cauſa eſſe cauſatũ, ſequitur, qđ & Auerr. & Ariſt. vt ille interpretatur ponant cœlum à prima cauſa cauſatum.

Quid de generatione cœli ſit Auerr.

Sed quamuis quæ ex Commentatore allegaui, ſufficientiſſima eſſe poſſint ad pate faciendam eius mentem de cœli, ac intelligentiarum dependentia à Deo efficienter, addere [illegible] nus vltimo loco auctoritatem eiuſdem adeo euidentem, vt nulla poſſit eſſe vel extorſio, vel tergiuerſatio; Adeas Commentatorem in libro, qui dicitur Deſtructio deſtructionum Algazelis, diſputatione tertia, in ſolutione 18. dubitationis, vbi oſtendens proportionem vniuerſi ad vnum animal, quomodo in potentijs motiuis animalibus, & intellectualibus adſit illa diſpoſitio, vt in eis ſit potentia vna vitalis, qua copulentur ad inuicem oẽs potentiæ ſpirituales, & corporales, & traſeat in oẽs vno tranſitu, ſubdit, quod niſi hoc eſſet, nõ eſſet hic ordo & proportio, & ſecundum hoc (ait) verificatur ſermo, quod Deus creat oĩa & manutenet, & conſeruat, vt dicitur Verbo Dei facti ſunt cœli & mox adnectit id, quod docuerat comm. illo 44 duodecimi Diuinor. contra Auicennam, & tandem hæc verba erumpit, [Declaratum eſt apud eos, quod qui tribuit finem entibus ſeparatis à materia, eſt is, qui tribuit eſſe, quoniam forma, & finis ſunt idem in hac ſpecie entium, & qui tribuit finẽ his entibus, eſt is, qui tribuit formam, & qui tribuit formam, eſt agẽs, ergo qui tribuit finem his entibus, eſt agens. & ideo videtur, quod primum principium, ſit principium omniũ iſtorum principiorũ, in eo quod eſt agẽs, forma & finis.] Hæc verba animaduertant illi, qui oppoſitam partem defendant, & intueantur, an verum ſit apud Commentatorem, quod in abſtractis id qđ eſt cauſa finalis, ſit etiam cauſa agens, vt dicebamus, videant, an nihilominus ipſi ſufficiens fuerit id dicere, an vero clare exprimere voluerit, Deũ eſſe cauſam agentẽ, & finalem abſtractorũ, mente deniq; luſtrent, an doceat huiuſcemodi abſtracta, quæ apud philoſophos præcipue cauſant hæc inferiora, & principia nominantur, habere nihilominus & ipſa principiũ, Deum videlicet immortalem, & tunc demum de neceſſitate colligant, ſe pugnantia dicere, dũ ex Auerr. fatentur Deum cauſam finalẽ intelligentiarum, & negant eſſe cauſam efficientem, vnde vanum iudico in eorum ſententia euellenda nec punctũ quidem temporis immorari.

Audi Vuer.

ARTICVLVS TERTIVS.

Declarantur præcedentes concluſiones.

CONuenit inter oẽs, creationem eſſe productionẽ rei ex nihilo, adeo quod tũc dicit aliquid creari, qñ ita ſit, vt nihil ſui omnino præfuerit, hinc cũ Fide catholica doceat, omne ens aliud a Deo fuiſſe creatũ, ſequit, vt nullũ omnino ens p̃fuerit, ſicut. n. in creatione alicuius rei particularis, nihil illius p̃ſupponitur ita in creatione vniuerſali nihil abſolute, & ſimpliciter præſuppoſitur, ſic ly *ex nihilo* nõ ſumitur poſitiue, adeo vt nihil ſit materia creationis, pugnaret. n. vt nihil acciperetur poſitiue, ſed negatiue tenetur hoc eſt, vt dixi nullo ſui p̃ſuppoſito, ita qñ ad aures Ariſt. & Cõmentat. dicim⁹ intelligẽtias fuiſſe creatas, id volumus, qđ fuerit ex nihilo p̃ductę, adeo vt nullo ſui præſuppoſito in eſſe prodierint, &c.

Quando quid piam creetur.

Veruntamen perpende diligenter, quod aliquid creari ex nihilo, poteſt ſimpliciter intelligi, primo vt poſt non eſſe habeat eſſe, & prius duratione fuerit
Famoſa apud philoſophos de creatione diſtinctio. ſub non eſſe, & deinde tranſeat ad eſſe, quæ uocari cõſueuit creatio cum nouitate eſſendi, & iure, quoniam hoc modo res, quæ creatur, de nouo acquirit eſſe, quod prius non habebat, ſecundo ita poteſt produci ex nihilo, vt ſolo prius natura, dependentia, & cauſalitate nõ autem tẽpore, vel duratione habuerit non eſſe, & merito creationis illud obtineat, quæ dicitur creatio ſine nouitate eſſendi, quoniam nullum extitit tempus, in quo res illa non habuerit eſſe, vnde non cœpit de nouo illud habere; Tunc dicimus, quod Ariſt. & Auerr. dum ponunt intelligentias à Deo creatas, non intelligunt primo modo, quoniam apud ipſos ſemper fuerunt intelligentiæ, & sũt entia omnino perpetua, vt eorum doctrina vbique clamat, & vt elicitur ex locis 1. art. inter arguendum adductis, & nulla fuit duratio, in qua non fuerint, ſed volunt eas fuiſſe creatas in ſecundo ſen-
Quam creationem ponant Ariſtoteles, & Auerroes. ſu quoniam ab æterno a prima cauſa emanarunt, & eſſe ab æterno acceperunt, & Deus natura ſolum, independentia, & cauſalitate eas anteceſſit, nõ tẽpore, non duratione, quoniam nunquam fuerunt ſub non eſſe vt ita loquar, ſed pro quauis temporis differentia fuerũt ſub eſſe, Ita iuxta ipſos intelligentiæ nõ durationis, ſed creationis habuerunt initium, (ſi tamẽ vox hæc *initium* accommodari poſſit entibus, quæ non incœperunt,) & ex nihilo, hoc eſt, non ex aliquo, at non poſt nihilum ſunt productæ a primo ente &c.

Nos etiam catholici licet dicamus oĩa à Deo facta fuiſſe i tẽpore, & durationis initiũ accepiſſe, & nedũ nõ ex aliquo, ſed & poſt nihilũ effecta, attamẽ ab
Mens Thomiſtarum. Auctore 1. par. quæſt. 46. art. 2. & ab vniuerſis eius diſcipulis edocti ſu︢t: nemus mundũ potuiſſe eſſe ab æterno, & quauis hæc quæſtio ſit theologis ſatis ardua, nihil tamẽ de ea i præſẽtia, cũ pcipue argumẽta oĩa, quæ cõtra ipſũ Auctor. fieri cõſueuerit ab ãtiquiorib. & recẽtiorib. eiuſdẽ aluñis cõfracta penitus fuerit.

Vt autem vel id breuiſſime appareat, quod hi philoſophi docentes intelligẽtias à Deo productas, & ſimul ſemper fuiſſe, & theologi etiam, quid poſſibile fuiſſe ſuſtinent, non doceant aliquid repugnans, conſidera ex Auctore ibidem
D. Thom. & opuſculo 27. cui titulus eſt de Æternitate mundi, quod cauſa efficiens, quæ medio motu agit, neceſſario præcedit duratione effectum ſuum, nam effectus non eſt niſi in termino actionis, agens vero patet eſſe principium actionis, quæ cum ſit ſucceſſiua, (id enim eſt de ratione motus proprie accepti) conſtat dari inſtans, in quo ſit agens, & nondum ſit affectus, ſin autem ſit actio inſtantanea, nullam habens ſucceſſionem, non eſt neceſſe, vt faciens duratione præcedat factum, ceu videre eſt in illuminatione. Vide quatuor rationes alias in illo opuſculo, quas ad uerbum refert Zimara annotatione illa, & colige cum eodem Auctore, quod quoniam homines conſueuerunt conſiderare actiones, quæ ſunt per motum, ideo non facile capiunt, quod cauſa aliqua agens non præcedat duratione ſuum effectum. Cum itaque creatio, qua Deus produxit intelligentias, & mundum non ſit ſucceſſiua mutatio, ſed ſimplex emanatio, & actio inſtantanea, non implicat, vt ponatur Deus cauſa mundi, quem tamen non duratione, ſed natura dumtaxat præcedat, & omnibus peruium eſt exemplum illud à D. Auguſtino lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 31. quod ſi
D. Auguſt. pes ex æternitate ſemper fuiſſet in puluere, ſemper ſubeſſet veſtigium, quod nullus dubitaret factum fuiſſe a calcante, (quod exemplum habes apud auctorem locis nominatis, & apud magnum Albertum vndecimo illo dimnorum,) ſic & mundus inſtar veſtigii ſemper fuiſſet, quoniam & ſemper fuit, qui illum effeciſſet. Idem dicas de aliquo ſubiecto, & eius propriis paſſionibus, vel accidentibus, quæ ſimul tempore cum eo ſũt, & ab eo ſeparabilia nõ ſũt, nã ſi po-

non eſſet æternum, color eius, & odor eſſent pariter æterni, quoniam numquam in vllo ſigno temporis fuiſſet pomum abſq. colore, & odore, & tamen odor, & color a pomo dependerent, & ab illo emanaſſent; idem dicas de Solẽ, & luce, de homine, & riſibilitate, & de alijs; Vnde bene dicebat Marſilius Ficinus in illo 13. ad cõmentaria Timæi, quod non minus pendebit a Deo mundus, ſi depẽderit, & pendeat ſemper, quã ſi aliquando cœperit dependere, velut lumen non minus a Sole ducit originem, neq. minus ſeruit Soli, ſi ſemper, quam ſi aliquãdo pfluxerit, eſſetq. ab ipſo; At ſi pleniorẽ huius rei notitiam cupias, vide rogo opuſculum illud Auctoris. Non itaq. contradictoria docuerunt philoſophi, præcipue Ariſt. & Auerr. dum creationem æternam abſq. nouitate eſſendi poſuerunt & ſemper intelligentias fuiſſe, & tamen a Deo emanaſſe.

Ficinus.

Verum pro clariori eorum, quæ dixi intelligentia, & vt pleraq. loca Ariſt. & Auerr. bene accipias, aduerte, quod ſicut modo innuebam, datur actio & inſtantanea, & ſucceſſiua, & ſimiliter duplicis generis agens aſſignandum eſt, (cui ſ. certe actioni agens accommodare oportet,) alterum, quod agit per motum, & veram tranſmutationem, & cum abiectione contrarij, & ex ſua actione infert paſſionem, quod poteſt vocari agens phyſicũ, alterũ eſt, qđ dicitur agẽs ſecundum ſimilitudinem, quippe quod agit abſq. motu & tranſmutatione, & ſufficit vt in genere cauſæ efficientis quocumq. modo agat, ſic potentiam, & actum in plus habere, quam potentiam illam, & actum, qui ſecundum motum dicitur legimus apud Ariſtot. 9. Diuinor. primo, omne ſiquidem mouens eſt agens, non omne agens eſt mouens, quoniam ſtat vt aliquid agat, & agat ſine motu, vtpote in inſtanti. De agente primo modo vera ſunt, quæ cõiter dicuntur, quod ſ. eget tempore in actione, quod extrahit id, quod eſt in potentia ad actum, quod eget ſubiecto ex quo agat, & his ſimilia, quorum nullum neceſſariũ eſt in agente poſteriori via accepto, & maxime ſi fuerit infinitæ virtutis; Et duplex hoc agentis genus ceu loco allegato ab Ariſt. ex inſinuatione habitũ fuit, ita ab Auerr. clare poſitum legimus diſputatione illa tertia Metaphyſicali, in ſolutione eiuſdem 18 dubij, quando dixit, dari agens abſq. materia, & agens in materia, & adijcit, hoc nomen *agens* dici æquiuoce de his duobus agẽtibus; Vnde argumenta, quæ ex locis Auerr. deſumuntur penes hæc agentia inferiora, tranſlata ad agentia immaterialia, nihil concludunt, velut nihil ex cane marino deſumptum colliges de cane cœleſti: Hinc quando dicitur; In intelligentiis nequit adeſſe agens tranſmutans de potentia ad actum, abijciens contrarium, &c. ergo non adeſt abſolute agens, patet nullam eſſe illationem, ſicut nulla eſt illatio, in cęlo non eſt canis piſcis, ergo non eſt canis, &c.

Ariſtot.

Auerr.

Quando itaq. Auerr. negat agens in intelligentijs inueniri, loquitur de agẽte vero per motum, & tranſmutationem, non autem negat agens abſq. trãſmutatione, & hoc colligitur expreſſe ex eodẽ, & loco memorato, & comm. illo 44. 12. Diuinor. vbi ait, quod cũ in intelligentijs non ſit potentia, neq. erit agens, quoniam nihil prouenit ab agente, niſi extrahere illud quod eſt in potentia ad actũ, ſtatim ſubdit, qđ ibi eſt intellectus & intellectũ, & perfectum, & perficiens. & eodẽ cõmento dixerat, eſſe in intelligentijs cauſam, & cauſatum, tamen quod intellectum eſt cauſa intelligentis; ecce quomodo manifeſte duplex agẽs ponit, & alterum rejcit ab intelligentijs, alterum in eiſdem conſtituit.

Quale agens neget Auer in intelligentiis.

Quamobrem licet varia, imo & contraria videatur varijs in locis ſcripſiſſe in hoc negotio Commentator, attamen ſi quis loca illa quibus aſſeruit intelligentias habere eſſe à Deo, contulerit cum ijs, quibus apparet oppoſitũ enunciaſſe, comperiet certè illa adeo luculenta eſſe, vt nullam admittant interpretationẽ, hæc vero optime ex eiuſdẽ doctrina explicari, quæ iam allegata eſt:

Comparatio inter loca Auerrois varia.

Dum

Dum enim inquit in ipſis eſſe ſolã cauſã finalẽ, & in hac cauſa ex ſua [illegible] habetur & efficiens, Dum aliqua[illegible] eſſe negat efficie[illegible] get, ex eodẽ audiuimus, deniq. dum negat creation[illegible] quæ [illegible] eſſe [illegible] negat, non autẽ æterna[illegible] illam, quam [illegible] ex[illegible]cat [illegible].

Cæterũ priuſquam ad formalem argu[illegible] nam ex iis, quæ diximus virtute propemodum ſoluta manent, [illegible] vide[illegible] eſt, quomodo intelligentiæ ſint entia omnino neceſſaria, & tamen ab alio pendeat eſſectiue, neque eſt dubitatio, quomodo ſemper fuerint, hæc namque ſublata iam eſt, ſed quomodo ſemper futuræ ſint, & non poſſint nõ eſſe de qua re agit Caiet.

Caietanus. hoc loco eleganter, & elegantius 1. par. queſt. nona, art. 2. Dicas igitur, quod

Quomodo Intelligentiæ ſint entia neceſſaria. ſunt entia neceſſaria ex ſe, & ab intrinſeco, quoniam nihil habent in ſe, quod ſit in potẽtia ad non eſſe, vel ad aliud eſſe, nullus enim appetitus fertur in non eſſe, ſed in eſſe, at quoniam illud eſſe ad quod fertur, eſt incõpoſſibile illi eſſe, ſub quo ſubiectum aliquod manet, idcirco ex nouo illo eſſe quod appetitur, conſequitur non eſſe; carent autem intelligentiæ materia, & potentia ad non eſſe, vel ad aliud eſſe, vt philoſophi vna cum theologis docent, quare ex ſe, & ab intrinſeco ſunt entia neceſſaria; Certe quod caret potentia ad non eſſe, fieri nequit vt

Quomodo Intelligẽtiæ poſſint non eſſe. aliter ſe habeat, ac proinde eſt neceſſarium. Cum hoc tamen ſtat, quod ab extrinſeco, & per potentiam in alio poſſunt non eſſe, non quidem per corruptionem, qm̃ ſola forma in eis inuenitur, ſed per defitionem eſſe aut per annihilationem, vt loquuntur theologi, nam ſi eſſe illud, quod prima cauſa eis cõtulit, ab eadem ſubtraheretur, iam ab eſſe deficerent; Vnde ſub alijs verbis poſſunt dici entia neceſſaria phyſice, at non logice, vt. ſ. implicet contradictionem ipſa non eſſe; Sed cum & vnumquodq. non implicans contradictionem cadat ſub abſoluta Dei potentia, quæ realiſſima eſt, ea propter poſſibile logicum poteſt vocari poſſibile reale, extrinſece tamen, qm̃ per potentiam in alio; Quamobrẽ inter eos, qui dicunt nullum aliud à Deo eſſe eos neceſſarium, & nos, qui fate-

D. Thom. mur cum philoſophis & Auctore ſecundo contra Gentes, c. 30. & 55. intelli-

Caietanus. gentias eſſe entia neceſſaria, nulla eſt in re diſſenſio, vt adnotabat Caiet. pr. p. quæſt. 44 art. 1. ad ſecundum, quandoquidem illi nomine neceſſarij accipiunt illud, quod nulla omnino potentia poteſt non eſſe, quo modo ſolum Deum,

Ariſtot. ſimpliciter neceſſarium dicunt, nos vero accipientes ab Ariſt. 5. Diuinor. ſexto, illud eſſe neceſſarium ſimpliciter, quod non poteſt non eſſe per potentiam in ſe, admittimus intelligentias eſſe entia neceſſaria ſimpliciter, & ſic reuera dici debet, quoniam iudicium de rebus ſumendum & aſſignandum eſt iuxta propria ipſarum rerum & non iuxta extranea, & in ordine ad potentiam in alio, & potentiam omnem definitum ordinem excedentem, alioquin, & beati poſſent dici damnabiles, & damnati beatificabiles, cum neutrum apud abſolutam Dei potentiam implicet, vtrumq. tamen ridiculum eſt.

Num vero Ariſtoteles, & Auerr. concederent poſſe primum ens ſubtrahere eſſe ab intelligentijs, vel potius vellent, vt neceſſario eas in eſſe conſeruet, velut forſan eis placuit, vt neceſſario ab æterno eaſdem produxerit, alia quæſt. eſt; Sufficit, nos aperuiſſe id quod facit ad hanc quæſt. quomodo ſcilicet cum hoc, quod fuerint à Deo creatæ intelligentiæ, maneat, & vt ſemper fuerint, & vt ſemper ab intrinſeco futuræ ſint, &c.

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Argumentis in contrarium fit ſatis.

SI applices quæ proxime fuerunt pro Auerr. adducta ipſi Ariſt. certis iam primum argumentũ ſolutũ, quia verũ eſt, nihil ex nihilo fieri per actionẽ cum motu, & ab agente naturali, quippe quod ſemper agit per tranſmutationẽ, & ex aliquo ſuppoſito ſibi aliquid facit, id aũt nõ eſt verũ de agẽte metaphyſico abſq. motu, & in inſtanti, cuiuſmodi ponitur agẽs reſpectu intelligentiarũ.

Quomodo ex nihilo nihil fiat.

Ad ſecundum, fatemur Ariſt voluiſſe mundum, motum, & multo magis intelligentias æternas (quicquid in præſenti fuerit, num hæc crediderit ſe ſimpliciter demonſtraſſe) at argumentum non eſt contra nos qm̃ cum æternitate intelligentiarum, ſtat earundem creatio abſque nouitate eſſe di; Et motum, & mundum, & tempus probat Ariſt non fuiſſe producta per generationem, non autem vt nullo modo acceperint eſſe; Sic dicas de materia prima, hæc enim probatur neq incæpiſſe, neq. terminari debere aut via generationis, aut corruptionis, non autem, vt nullo modo abſolute; Neque vlla interuenit fallacia, dum Ariſt arguit æternitatem materiæ, vel aliorum, quoniam ſcilicet poſſit ei dici, ſi non incœperunt per motum, alia tamen via incœperint, quoniam arguit in ſubiecta materia, de factione ſcilicet, & productione per motum, & ſic tanc verum eſt, ſi non incœperunt per motum, nullo modo incœperunt, quoniam vt dixi eſt ſermo de modo ſolum per motum incipiendi

Ad tertium, dic ſimiliter actiuam potentiam, & agens quod agit via motus, & tranſmutationis, & per abiectionem contrarij, eo modo ab Ariſt fuiſſe definita, & agens phyſicum, non autem metaphyſicum, iam enim vidimus nõ omne agens dici proprie mouens. Quod ſi dicatur a Diuinor fuiſſe etiam definitum efficiens per eſſe principium motus, dic cum Zimara loco allegato dupliciter, primo, quod per nobis notiora patefecit Ariſt. efficiens ipſum, notior autem eſt nobis actio, quæ eſt per motum. Dic ſecundo qđ & efficiens metaphyſicum eſt principium motus at non phyſici importantis tranſmutationem, verſantis circa ſubiectum, & ſimilis ſed motus qui eſt alterius rõnis, nam ex Auerr. aperui art. elapſo, agens dici æquiuoce de agente materiali, & immateriali. Ad confirmationẽ dicitur qđ licet de creatione in voce propria non meminerit Ariſt. & in nomine attamen plures in re ipſam nominauit dum dixit, à primo ente omnia dependere, omnia accepiſſe eſſe, primum ens eſſe cunctorum cauſam, & id genus; Enimuero ex primo huius quæſt. art pro comperto manet, quod ſi acceperint eſſe intelligentiæ a prima cauſa, id non potuerit eſſe, niſi via creationis, quemadmodum enim 1. Phyſic. 76 dicebat, quod ſi fieri debeat animal abſolute, & non ſecundum accidens hoc eſt, non hoc, vel illud animal, erit ex non animali, ita ſi fieri debuerint intelligentiæ, ex non intelligentijs factæ ſunt, & ex conſequenti non ex aliquo, ſed creatæ.

Zimara.

Ariſtot.

Creationis itaq. naturã quamuis non explicite vocabulum recenſuit Philoſophus, dixerim aũt explicite, qm̃ implicite non videtur hanc vocẽ ſiluiſſe, dũ primo Cœli 112. dixit hoc nomen *generabile*, dici de eo, qđ cum non eſſet prius, poſterius fuit, ſiue fuerit genitum, ſiue abſq. generatione, qđ ſi quid in eſſe prodit, cum prius ſimpliciter non eſſet (nam ſi fieret ſecundum quid, non diceretur generari) & non via generationis, forte voluit Ariſt. quod prodeat via

crea-

creationis, & quod generatio late accepta, & non vulgariter dicatur de creatione, vt ſcripſit Sueſſanus com. 6. 2. de Anima, locum ex libro de Coelo allatū perpendens. At quicquid fuerit de voce creationis, ſufficiat Ariſtot. rem ipſam docuiſse, & eandem alijs vocibus explicaſse. Hæc vero confirmatio non militat contra Platonem vel Auer, quoniam vterque eam formaliter expreſſit, vt de illo cernere eſt in Timæo de iſto 3. illa diſputatione contra Algazelem.

Sueſſanus.

Plato &
Auerroes.

Ad quartū, ex ijs quæ ſuperiori art. d. cta ſunt habetur plena ſolutio, quomodo nō repugnet intelligētias eſse æternas a parte ante, (vt poſuerūt philoſophi,) & à parte poſt, iuxta veritatē oēm, adeo vt neq. principiū iuxta illos, neqꝫ finē iuxta vera oēm doctrinā agnoſcant, & tū a primo ente effectiue dependeāt.

Ad quintū habes ſimiliter reſponsū, imo reſpōſa, quā enim legis in Auerr. intelligentias & æterna entia nō habere agēs, explica cū eodē de agēte phyſico p motū, extrahēte aliquid de potētia ad actū, & vero agēte, hoc eſt, nobis manifeſto, & ſm̄ famoſitatē, & cū na expreſse ex eius ſententia habēt agēs metaphyſic. abſq. motu, & tranſmutatione, &c. Vel dicas, qđ nō habēt cauſā agētem, quæ ſit alia à fine, qm̄ in abſtractis, qđ eſt finis, eſt et agēs; Vel vltimo dicas, qđ æterna citra primū non habent eſse neceſſarium ab alio formaliter, nā quoduis eorū caret materia quæ eſt radix cōtingentiæ & poſſibilitatis, & ſic formaliter, ex ſe, & intrinſece eſt neceſsariū, habent nihilominus eſse neceſsarium ab alio effectiue & finaliter, quod non negat, ſed liquido tradit Auerr.

Variæ quinti argumenti ſolutiones.

D. Thom.

Quod adducitur de Auctore, dicito merito impugnaſſe Auerr. dum volebat deſtruere creationē, ſicut & rōnes Ariſt. cōfutat, quib. vult efficere æternitatem motus, & tēporis, nā vir theologus nedū debet cōfutare rōnes illas, q ſunt cōtra creationē ſine nouitate eſſendi ſed & illas, q militare poſsēt cōtra creationē in tēpore, quales erāt rōnes Auer. nō inuenies aūt ipsū dicentē, qđ Auerr. noluerit intelligentias eſſe a Deo, ſed qđ negauerit creationē, ſupple quo ad nouitatē eſſendi, & quo ad hæc particularia. Vel dicito, ipsū impugnaſſe Auer. locis illis, vbi negauit creationē, & eiuſdē rōnis cōminuiſse, ex quo nō ſequitur ſenſiſse, vt Auerr. negauerit entia æterna eſse à Deo, imò & locū illū ex eodem c. 2. de Subſtantia orbis allegauit circa 79. 8. Phyſ. vt 2. art. dixi, & alia quoque ipſius Cōmentatoris teſtimonia, quibus ait, entia neceſsaria habere cauſā. &c.

Dubium.

Solaitur.

Dices, quare Auctor non cōciliauit Auerr. vt cōciliaui ip e, & cur non oſtēdit, ipſum non penitus creationem ſuſtuliſse, ſed eam ſolum cum nouitate eſſendi? Ad hoc nil aliud dici poſse credo, niſi qđ ipſe in re quo ad Fidem certa de Auerr. teſtimonio nō multum curauit, cum potiſſimū & creatio æterna ſit contra Fidem; Quod ſi domū dicas, ipſum oſtendiſse, Ariſt. non omnino abſolute creationem omnem negaſſe; Dico, quod Ariſt. non Auerr. exponebat, ac ſubinde iure merito magis illius, quam illius verba curabat, quapropter opinione ſanelli relicta, pōt quiſquis Thomiſta, abſq. eo vt quicquam Magiſtri ſui doctrinæ contrarium enunciet ſuſtinere cum Caietano, Capreolo, & alijs eam quam explicatam dedi, mentem fuiſse Auerrois.

Ad vltimum dicitur, quod in recenſenda mente Platonis in hoc negotio, triplicem eius ſenſum adduximus, & in quouis ſenſu accipiatur, non eſt cōtra factam determinationem, nam tandem colligitur, ſemper intelligentias, & omne aliud à Deo dependere, & accepiſse eſse, ſiue ab æterno, ſiue cum nouitate; quæ vero allegantur in argumento, & probabilitatem habent ſuam, & Simplicij aliorumq. grauium philoſophorum, quos vltimo loco ad finem 1. art. commemoraui opinionem, in Platonis ſchola non parum iuuare videntur; At Platonis mentem non de induſtria nunc omnino rimari fuit, vel eſt nobis inſtitutum, ſed tantum ſolum Ariſtotelis, & ſui Commentatoris, &c.

QVÆ-

QVÆSTIO SEXTA.

Quomodo in entibus creatis diſtinguatur eſſe ab eſſentia.

CIRCA eandem ſeptimam, & octauam deinde partem, vbi diximus, intelligentias accipere eſſe a Deo, & in eis inueniri compoſitionem actus, & potentiæ. & inter annotandum dicebatur, eſſentiam comparari ad eſſe, tamquam potentiam ad actum, quod & in quinta parte colligebatur, & probabatur, ac deinceps in ſexta colligebat Auctor, in primo tantum ente eſſentiam, & eſſe non differre, famoſa valde occurrit quæſtio, diſcuſſa à Caiet. in hac parte, num videlicet eſſentia differat realiter ab eſſe, an vero rõne, ſeu formaliter, adeo vt eſſentia ſit eadẽ res, quæ eſſe; Pro cuius definitione quinq. faciam, primo explicabo titulum, & varias ſententias varie munitas referam, ſecundo ea præmittam, quæ huic negotio facere iudicauerim, tertio varia ex præmiſſis deducam conſectaria, quarto veram ſententiam dicam, & probabo, vltimo quæ obſtabunt tollam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid quæratur, & quid varij ſenſerint.

EX quæſtione tertia ad hoc caput colligere plene potuiſti, quæſitum hoc eſſe aliud ab eo, in quo inquiritur diſtinctio ſuppoſiti à natura, quoniam exiſtentiam ſaltem actualem eidem ſuppoſito, & extrinſecam, & accidere dicimus, & hoc non illam, ſed ipſius capax dicebamus, quin vero nomine eſſentiæ ac quæſt. accipiemus ſuppoſitum, vt patebit, & definiemus quomodo ab eſſentia ſic accepta differat eſſe. Cumque multiplex inter aliqua poſſit eſſe diſtinctio, vt eadem quæſt. adferebam, hoc loco non eſt quæſt. de diſtinctione rationis, neminem profecto reperies, qui non admittat, & doceat rõnis diſtinctionem inter hæc, etiam in ipſo Deo; Similiter non eſt quæſt. de reali diſtinctione, in eo ſenſu, vt hæc velut duæ res omnino diſparatæ diſtinguantur, cum ſatis conſtet, exiſtentiam eſſe actum eſſentiæ, ac proinde aliquid eius, & e cõtra, ceu de ſuppoſito, ac natura allegata quæſt. dicebatur; quocirca erit quæſt. de reali diſtictione, penes quid incluſũ in vno, qđ nõ includat in altero, & hoc fuerit, vel poſitiuũ, vel negatiuũ, aut priuatiuum, ſimiliter vel intrinſecum, vel extrinſecum. Deinde, cum omnibus theologis, ac philoſophis ſupponimus in præſenti, hæc duo nulla diſtinctione citra illam rationis in primo ente ſecerni, cum enim ſit actus puriſſimus, nihil in eo locum habere valet, quod potentialitatem vllam deſignet. vnde non eſt, cur eius eſſentia ad proprium eſſe comparetur, vt potentia ad actum, cumq. in ipſo nulla ſit realis diſtinctio, niſi merito relationum, vel rõne originis, ſatis clarum eſt, inter hæc neutrum horum intercedere; hinc quæſt. hæc agitabitur à nobis circa alia entia à primo; Quippe, quæ cum poſſint eſſe, & accidentia, & ſubſtantiæ, & hæ ſimplices, & compoſitæ, in his omnibus locum habebit, quamuis etenim de intelligentijs po-

pue.id ab Auctore quinta parte literæ probatū intueamur, attamē in ſexta pronunciauit aperte, in primo ſolum ente hæc duo non differre, & probauit vnicū tantum poſſe dari ēns, in quo eadem hæc ſint. Adde, quod ſi in intelligentiis aſſeruit hæc differre, multo magis in alijs entibus; vtpote minus ſimplicibus, idque ſpiciendum venit, & iam circa quintam illam partem adnotabam compoſitum omne ex materia, & forma inuoluere quoque cōpoſitionem ex eſſentia & eſſe, quamuis non ē contra. Denique videbimus quoſdam diſtinctionē hanc in materialibus ſubſtantiis admittere, & eandem à non materialibus negare.

5 Eſt itaque peramplā quæſt. num in omni ente creato vel ſubſtantiali, vel accidentali, vel materiali, vel immateriali, eſſe, & eſſentia differant nedum rōne, ſed realiter, iuxta ſcilicet quid incluſum quodcumque illud fuerit.

Explicato titulo; Adſunt viri permulti de Philoſophia, ac ſacra Theologia optime meriti, tum antiquiores, tum recentiores pro comperto habentes, eſſentiam non differre realiter ab eſſe, & licet nonnulli ſolam rōnis diſtinctionē inter hæc conſtituant, alij vero formalem, ſeu ex natura rei, in eo nihilominus conueniunt, vt realem negent; Et quidem quod attinet ad antiquiores, Henricum videlicet, Herueum, Gerardum de Carmelo, Aureolum, Durandum, Godofredum, & Scotum, potes videre Capreolum in primo, diſtinct. 8. q. 1. vbi 2. art. omnes ferè cum ſuis argumentis ad longum refert, & mox ſequenti art. erudite, ac profunde comminuit, quorum ſi maiores quaſdam rōnes docte refutauerat antea Romanus Ægidius tractatu de eſſe, & eſſentia, quæſt. 9. Quibus acceſſere duo Alexādri, Alenſis nimirum ſuper quartum 4 & 22. ſeptimi Diuinor. & Achillinus primo de Elementis dubio 23 & alij non pauci inter recentiores, vt nonnulli libro 6. de Rerum principijs, capit. 14. 15. & 16 & alij ſuper quartum Diuinorum, quæſt. 4. ad cap. 2. & alij ſuper p. p. D. Th. quæſt. 3. art. 4. nec non quidam ad tertiam eiuſdem D. Doctoris partem, quæſt. 17. art. 7. & 8. & Dominicus Sotus quæſt. 2. ſecundi Phyſicorum, hi namque omnes, quamuis formalis non eandem prorſus ſtatuant diſtinctionem, illud attamen volunt, vt interea realis nullatenus adſit diſtinctio.

Antiquiorum opinio à Capreolo relata. *Ægidius.* *Alenſis.* *Achillin.* *Recentiores nonnulli.*

Alij autem media via inceſſerunt, nam Iandunus q. 3 quarti Diuinor. ait, in accidentibus, & ſubſtantijs æternis, & incorporeis præfata non differre, in ſubſtantijs vero generationi, & corruptioni obnoxiis affirmat realem diſtinctionem. Sueſſanus etiā diſputatione quinta ad eundem librum, ait in ſubſtantijs abſtractis non differre hæc ab inuicem, ſed ſolum in materialibus, imò ait vt Peripateticum non ponere iſtorum diſtinctione in intelligentijs, quod ipſum voluit Zimara in tabula, verbo *eſſe*. & Mercenar. primo ſuarum dilucidationum volumine, circa propoſitionem illam Auerroicam 3 de Anima 5. quæ aia, in prima forma eſſentiam eius eſſe quidditatem in alijs aūt eſſentia à quidditate eſt aliquo modo diuerſa; Quorū ſententiam voluit forſan multos annos antea Themiſt. 3. eodem de Anima, c. 27. vbi ait, in his, in quibus eſt actus, & potentia differre eſſe à quidditate, quare hos nō apparet cōcedere in ſecretis à materia, à quib. paraphraſi ſua ad 12. Diuin. oēm videt auferre potentiā, q̄ forte doctr. accepit & ipſe ab Aphrodiſæo 3. de Anima, capite de Intellectu ſm actum, dicente, & repetente, in compoſitis ex materia, & forma aliud eſſe id quod eſt rem eſſe, aliud id qđ eſt rei eſſe, in abiunctis vero à materia hæc eſſe eadem.

Iandunus. *Sueſſanus.* *Zimara.* *Mercenar.* *Themiſt.* *Alexand.*

Verum, cum multæ, ac multæ pro horum ſententia ſoleant ab omnib. ferè, q̄ hoc argumentū verſāt adduci rōnes, ipſe ne moleſtia me ipſū in ſcribendo, alios in legēdo efficiā, quas iudicaui efficaciores dūtaxat referā, eā huic negotio hac quæſt. lucē allaturus, vt inde ad alias cōpluſes, vel formalis, vel virtualis pateat ſolutio.

Quare

Quare ſit primum argumentũ illud, qđ & primo loco ex Antonio Trombeta adducitur a Caiet. hoc loco; Si realiter differt eſſentia ab eſſe, ergo & eſſe realiter ab eſſe, & eſſentia itidem realiter ab eſſentia differet, quæ ridicula ſũt, cum nihil poſſit a ſeipſo differre, probatur conſequentia, quoniã tota ratio, ob quam dicimus nos, quod realiter differt eſſe ab eſſentia eſt, quoniam homo eſt in potentia vt ſit, & non ſit, ob indifferentiam ſcilicet, quam habet eſſentia ad eſse, & non eſse, ſed hæc quoque indifferentia cernitur in ipſo eſſe ad eſſe, quĩ eſse roſæ non eſt in hyeme, quod tamen eſt in vere, eſsentia quoque creaturæ ab æterno non eſt, ergo eſt indifferens ad ſeipſam, &c. Rat. Trombeta.

Secundo. Si realiter differant, ergo in quauis generatione ſubſtantiali ſunt duo termini totales, & duo formales, quod eſt abſurdum, cum enim quiuis motus ſpeciem ſumat a termino ad quem, ex 5. Phyſic. quarto, ſi generationi demus duos terminos iam non erit vnus motus ipſa generatio vel vna mutatio, (in præſenti enim pro eodem hæc accipere nihil refert,) deducitur conſecutio, quoniam ex materia, & forma fiet vnum per ſe; ex eſse, & eſsentia aliud, vt enim materia eſt potentia, & forma actus, ita eſsentia eſt potentia, & eſse eſt actus, ex duobus aũt, quorum alterum eſt vt potentia, alterum vt actus prouenit vnum per ſe, ex ſecundo de Anima 7. & ſeptimo Diuinor. 49. & 8. eorundem vltimo, vtrumq. autem poterit terminare generationem, ecce duos terminos totales, & cum eſse ſit actus, aderunt & duo termini formales. Ariſtot.

Tertio, Nulla res componit cũ ſua realitate, homo verus non componit cum ſua veritate, neq. homo in potentia cum homine in actu, ergo &c. probatur conſecutio, qm̃ quo ad primum, exiſtentia eſt realitas rei, & eſt poſitio veritatis, quo ad ſecundum, & demum eſt actualitas ipſius eſſentiæ.

Quarto, Habet Philoſophus 4. Diuinor. 3. & decimo eorundem 8. quod idem eſt homo, & ens homo, & quod eſſe nihil addit rebus, de quibus dicitur, quare nullã reale addit exiſtentia ſupra eſsentiam; Quod ſi dicatur, ibi Ariſt. accipere ens vt ſumitur ab eſsentia, vel vt nominaliter accipitur, non aũt ens, quod dicit exiſtentiam, hoc infringit Alenſis loco illo prius memorato inquiens, hoc dici nõ poſse ex Philoſophi intentione, qm̃ Ariſtot. dicit quod nõ differt dicere homo, & ens homo in generatione, & corruptione, vnde loquitur de ente, ad quod terminatur generatio, quale patet dicere eſſe exiſtentiæ, quare, &c. Alenſis.

Quinto, Nomen, & verbum eandem rem important, currere quippe, & curſus eandem rem dicunt, licet ſub vario ſignificandi modo, eſsentia aũt eſt nomen, eſse eſt verbum, ſimiliter quando concreta ſunt idem formaliter, abſtracta etiam erunt idem formaliter, ſunt autem idem ens, & eſse, (ecce concreta) differunt enim vt infinitum, & participium quare non niſi grammaticaliter, vt dicebatur, vnde & eſsentia & exiſtentia nequaquam diſtinguentur, nam eſsentia eſt abſtractum ly *ens*. & exiſtentia ly *eſſe*, &c.

Sexto, Si diſtinguantur vt res à re, (vt non cõe argumentum innuunt recentiores) erunt diuerſa entia realia, quare cũ nulla ſit ratio, cur ſi eſse ſit ens reale, nõ ſit ens reale cõpletum, (id ſaltem eſse, quod eſt rerũ cõpletarum) locabitur in prædicamẽtis, qđ nos inquiũt negare de cõi philoſophor. & theologor. conſenſione; Confirmatur primo, qm̃ ſi ens eſt reale, ergo eſt ſubſtãtia, (nam n. 1. quæſt. ad caput præcedens vidimus non poſse eſse accidens,) non eſt aũt vel materia, vel forma, vel compoſitum, ergo vel non eſt ſubſtantia, (nam ſecundo de Anima 2. & 25. & duodecimo Diuinorum 14. ſufficiens eſt hæc ſubſtantiæ diuiſio,) & ex conſequenti eſt nihil, vel ſi eſt ſubſtantia, inſufficiens extat peripatetica de ſubſtantia partitio. Confirmatur ſecundo, quodiam ſecundo Poſteriorum, cap. 1. habetur quæſtionem an eſt, & quid eſt non eſse de numero Ariſtot.

larum quæſtionum, quæ plura complectuntur; quod ea ratione fit, quoniã quæ-quam earum termini plures res ſignificant; ergo, &c.

Septimo, Idem videtur eſſe iudicium de eſſentia accidentis, & ſubſtantiæ, ſed eſſe ſubſtantiæ non differt ab eſſentia, ergo neq. eſſe huius, &c. probatur minor, quoniam eſſe accidentis non eſt ſubſtantia, vt patet, ergo accidens, ergo inexiſtit, ergo ſeipſo, vel alio mediante, ſi hoc ſecundum, erit proceſſus in infinitum, quoniam & illud alio, & ſic de ſingulis, ergo ſeipſo, ergo ſtandum eſt in primo, hoc eſt in eſſentia accidentis, nullo addito, &c.

Vltimo ſpecialiter probatur de intelligentijs, Quoniam ex duodecimo Diuinor. 30. carent potentia. & idipſum aſſeritur de quouis æterno, nono eorundem 17. quare in ipſis non eſt ponenda compoſitio eſſe, & eſſentiæ, nam eſſentia ſe habet vt potentia ad eſſe, & tamen actus puri vocantur, eodem 12. 43. & rurſus 3. de Anima 9. dicitur in quibuſdam idem eſſe carnem, & eſſe carni, ſi aũt hoc locum non habeat in intelligentijs, minime poterit verum eſſe huiuſmodi aſſertum; Quod ſi dum Ariſt. remouet potentiam ab æternis, explicetur vt remoueat materiam, non aũt omnem potentiam, tunc inſtat Mercenar. & loco allegato, & alibi inſtantiam hanc idem exaggerans inquit, quod ibi loquitur de ſubſtantia abſtracta in genere, ac in cõtinuum tex. 29. concludit ſubſtantiam immobilem, & æternam a ſubſtantia mobili, & caduca, & iam de ſubſtãtia illã immediate tex. 30. profert, qđ eſt ſine potentia; vel itaque dicendum eſt totum abſtractorum genus carere quauis potentia, vel ſi potentiæ nomine ſolum materia accipiatur, tunc in intelligentia quoq. prima aderit compoſitio eſſentiæ, & eſſe, aderit potentia, & ſimilia, quod nemo concedit, &c.

Mercenar.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Iaciuntur fundamenta pro veritatis definitione.

D. Thom.

AVctor hoc loco, & ſuper 4. Diuinor. & quolibeto 2. art. 3 & ſecundo cont. Gent. 52. aperte ſentit, in intelligentijs, & in omni ente creato diſtinctionem inueniri realem inter eſſentiam, & eſſe, quam doctrinam à varijs antiquis emanaſſe tradit in præſentia Caiet. & eſt clara ſententia Boetij libro de Hebdomadibus, & in eiuſdem explicatione, cui titulus eſt, an omne qđ eſt bonum ſit, dicentis omne quod eſt citra primum, eſſe hoc, & hoc, & participare eo qđ eſt eſſe, cuius dicta refert, & ſequitur magn. Albert. pri p. ſummæ de quattuor Coæuis, quæſt. de attributis in ſe angelicæ naturæ, art. 1. & videtur extitiſſe doctr. D. Hilarij ſexto de Trinitate, dicentis in Deo eſſe non eſſe accidens, ſed veritatem ſubſiſtentem vt refert D. Tho p. p. q. 3. art. 4. argumento ſed contra. Auctorem ſecutus eſt Ægidius quolibeto 1. q. 7. & ſuſius quæſt. illa 9. de Eſſe, & eſſentia, & oẽs eius diſcipuli, vt Capreol. loco primi ſententiarum allegato, Caiet. in hac parte, Ferrar. loco illo ſecundi contra gentes, Soncin. 4. Diuin. q. 12. Dominicus à Flandr. ibid. q. 3. art. 4. Iauellus tractatu de tranſcendentibus, c. 4. Aquar. dilucidatione 4 eiuſdem 4. Diuinor. & Bannes art. illo 4. quæſt. 3. p. p. Hinc ſi cupis videre perplura aduerſariorum argumenta diſſoluta, lege nominatos Thomiſtas, & præcipue Ægidium, Capreolum, & Aquarium, hic enim & multa, quæ recentiores adducunt confutauit.

Boetius.
Alb. magn.
D. Hilar.
Ægidius.
Capreol.
Caietanus.
Ferrarien.
Soncinas.
Flandrien.
Iauellus.
Aquarius.
Bannes.

Vt autem negotium hoc definiatur, illud præmitto, quod quæſitum hoc inter difficillimum vocauit Soncinas vbi ſupra, & merito adiecit eſſe quaſi fundamentum.

Huius quæſtionis difficultas.

mentum maximæ partis doctrinæ S. Thomæ, & quoddam vniuerſale principiũ in ea, Sueſſanus etiam diſputatione illa ſua inquit, quæſt. hanc ſibi videri difficillimam, adeo vt in ipſa præceptorem non recuſaret, & demum Caiet. prr. p. vbi ſupra, ſubtiliſſimum hoc argumentorum vocauit. Enimuero ex huius deciſione pendet quæſt. illa Theologis celeberrima, ac perardua, num. ſ. in Chriſto domino ſit ponenda humanitatis exiſtentia, qui enim cenſent exiſtentiam eſſe idem cum eſſentia, conſequenter ponunt, exiſtẽtiam creatam, qm̃ eſſentia adeſt creata; e veſtigio qui illa differre autumant, & eſſe non niſi ad ſuppoſitum attinere, conſequenter dicunt, non reperiri creatam exiſtentiam, cũ non adſit ſuppoſitum creatum illius proprium ſubiectum. Sueſſanus. Caiet.

Hanc vero difficultatem, & opinionum varietas, & argumentorum vltro, citroq. robur parit, & illud etiam, quoniam nihil omnino certi hac in re nobis reliquit Ariſt. vt relatis locis adnotarunt Sueſſanus & Caietanus. Et bene dicũt nihil certi, nam profecto adſunt duo loca, ex quibus valde probabiliter colligitur, quid voluerit Ariſtoteles, quæ referam vltimo articulo, dum ad ſecundum ſexti confirmationem reſpondebo &c.

Difficile tñ negotium enodare, & aliqua via facile reddere tentantibus, primo notandum occurrit, quod nomine eſſentiæ pro nunc accepimus naturas, & quidditates rerum, quippe quippe quæ per definitiones exprimuntur, ſi definitionis fuerint capaces. Eſſentia vtiq. hominis eſt animal rationale, eſſentia angeli, ſubſtantia incorporea, intellectu prædita, &c. Nomine aũt exiſtentiæ illud ſumimus, merito cuius res ponitur actu extra cauſas ſuas in rerum natura, adeo vt de re illa verum ſit dicere, quod ſit abſq; vllo addito, hoc eſt, nullo prædicato appoſito, ſed propoſitione de ſecundo dumtaxat adiacente formata, ſic enim res quæ prius non erat, hoc eſt, non exiſtebat, deinde eſt, & exiſtit, & quidem dum ſermo eſt de eſſe abſolute abſque vllo addito, ſemper ſupponitur importari eſſe exiſtentiæ, dum. n. dicimus, roſa eſt, volumus vt roſa ſit in rerum natura, non autem vt ſit ſubſtantia, vt flos & ſimilia, nam quando hæc volumus exprimere apponuntur talia prædicata, & de tertio adiacente propoſitione formantur; Quo fit, vt nomine eſſentiæ quatenus accipitur condiſtincta ab eſſe, accipiamus rem quæ vtiq. eſt, entitate eſſentiæ, & nominali, non autem entitate exiſtentiæ, & participali, quæ deinde coniuncta ipſi eſſe, duplici eſſe potitur, vnde non ſunt duæ res eſſentia, & exiſtentia, neq. duo entia, (ex quo multa argumenta ſolues,) ſed hæc eſt modus illius, nam res illa, quæ ſecluſa ab exiſtentia erat entitate eſſentiæ. deinde ſub exiſtentia acquirit & aliud eſſe; modum autem hunc quid reale eſſe, & quid reale ipſi eſſẽtiæ addere, ac proinde ab ipſa realiter diſtingui, & explanabimus, & probabimus. Quid nomine eſſentia intelligatur. Quid nomine exiſtentiæ.

Hinc ſecundo nota, quod dum eſſentia ſortitur exiſtentiam, & ponitur extra cauſas ſuas, acquirit vtiq. reſpectum ad ſuas illas cauſas, ſed non tantum hunc reſpectum, vt docebat Capreol. ad ſecundum vltimo loco inductorum & Ægidius loco illo de Eſſe, & eſſentia, ſicut. n. in prædicamento ad aliquid non eſt motus, ex 5 Diuinor. 10. & 18 ſed ſemper motus eſt ad aliquid abſolutum, ſuper quod deinde fundatur relatiuũ, vnde nihil acquirit nouum omnino ad aliquid, niſi acquirat prius aliquid, ſi ex eo quod eſſentia coniuncta exiſtentiæ acquirit reſpectum ad ſuas cauſas, tantum abeſt vt eiiciatur, quod exiſtentia ſit purus reſpectus, vel purũ eſſentiæ addat reſpectũ, quod ex hoc habetur, ipſam aliqd abſolutum dicere, in quo fundetur talis reſpectus, quemadmodum & ipſe non potero nouã oĩno ad hoc, vel illud ſimilitudinis relationẽ obtinere, niſi prius quid abſolutum aſſequar, in quo illa ſimilitudo fundetur, puta albedinem, & quamuis prius noſtro modo intelligendi referatur creatura ad Deum, à quo Capreol. Ægidius. Ariſtot.

nec

accipit eſſe, quam ſit in ſe, quia per talem reſpectum ſortitur eſſe, vt quæſtio. de analogia entis dicebatur, attamen in illomet reſpectu, nedum reſpectum, ſed & quid abſolutum nanciſcitur, ipſum videlicet eſſe, imo & ipſamet creatio ſi ſpectetur vt eſt relatio, eſt accidens in creatura, quæ ſane eidem præintelligitur, ſeu ſubiectum præintelligitur accidenti, at ſi inſpiciatur quatenus eſt mutatio, & quatenus per ipſam creatura ſortitur eſſe, ſic creatura eſt terminus creationis & ex conſequenti prius natura intelligitur creatio, vt habes ab Auctore pr. p. quæſt. quadrageſima quinta, art. 3. ad tertium.

D. Thom.

Quid obtineat eſſentia, dum eſt ſub eſſe.

Eſſentia itaque dum obtinet eſſe, reſpectum quidem ad cauſas ſuas ſortitur, (vnde ex ſtere videtur importare extra cauſas ſiſtere,) at nedum reſpectũ hũc, ſed & quid abſolutum, quippe quod reſpectum illum vt ſic antecedit, cuiuſmodi abſolutum eſt eſſe.

Veruntamen addubitari conſueuit, quale nam ſit abſolutum hoc, ſubſtantiæne, vel accidens (quam dubitationem petit confirmatio prior ſexti argumenti) & quidem cumulate diximus quæſt. illa prima ad caput præcedens; quod eſt & ſubſtantia, & accidẽs, hoc eſt, & accidit, & non accidit eſſentiæ, accidit enim quatenus eſt eſt extra eius rationem, & definitionem, non accidit, quoniam nõ eſt accidens, ſed ſubſtantia eiuſdem eſſentiæ, ſic ibidem dicebatur non eſſentiale, non accidentale, ſed ſubſtantiale prædicatum ipſarum rerum. Vnde eſt

Quomodo eſſe ſit & non ſit ſubſtantia.

ſubſtantia prout ſubſtantia diſtinguitur cõtra accidens, non eſt ſubſtantia, prout hæc ſignificat id quod vere eſt, ac exiſtit, quandoquidem exiſtentia non eſt ens completum, non exiſtit, ſed eſt id quo res exiſtit, & hoc ſufficit ad eius eſſe reale, nam ſi ex eo quod quid non vere eſſet, aut non proprie exiſteret, colligeretur non eſſe quid reale, vel eſſe nihil, iam omnis forma materialis, omnis pars vt ſic eſſet nihil, aut non eſſet ens reale, quoniam nulla talis forma eſt, quemadmodum nec ſit, ex ſeptimo Diuinor. 27. ſed forma omnis eſt, quia alia quid eſt, & ſit. Ita cum Aegidio quæſtione illa de Eſſe, & eſſentia pluries, & cum Capreolo ad tertium primo loco inductorum, & cum Caiet. hoc loco ad octauum, & cum Soncinate vbi ſupra, prima ſua concluſione; & cum omnibus propemodum dicimus, exiſtentiam ſubſtantiarum eſſe in eodem genere ſubſtantiæ ex reductione, tamquam modum, & vltimam eius actualitatem; Num vero ad ſubſtantiæ genus reducatur tamquam quid imperfectum, vel inſtar cuiuſdam perfectiſſimi, & ſit perfectior ipſa eſſentia, vt docet Bannes pr. p. loco memorato, vel è contra eſſentia ſit ipſa perfectior, vt placuit Soncinenſi quæſt. 13. 4 Diuinor. res fortaſſis ambigua eſt, cum rem attente conſideranti ſe habeant potius vt excedens, & exceſſum, quamuis modo probabiliorem abſolute cenſeam opinionem Bannes; & dictis Auctoris, ac Caiet. magis conſentaneam, quorum prior pr. p. quæſt illa tertia art. 4. dicat, exiſtentiam omnis formæ, & naturæ actualitatem, poſterior aũt, & ibidem, & quæſt. 6. art. 3. eiuſdem p. p. idipſum doceat, quod & innuit ſi bene inſpiciatur hac quæſtione, reſponſione illa ad octauum, quibus dictis nos adhæſimus quæſtione illa prima ad caput præcedens; At cum hoc in præſenti limatius definire, ſine perſcrutari nõ libeat, id ex vtraq. opinione habeatur, quod exiſtentia eſt in eodem genere in quo eſt eſſentia, cuius modus extat, & actualitas.

Bannes.
Soncinas.
Quid probabilius videatur Auctori.
D. Thom.
Caietanus.

Quod autem exiſtentia neque in communi accepta, neque vt creata poſſit in propria ratione eſſe accidens, vide varias huius rationes, & apud Soncinatam prima illa concluſione quæſtion. duodecimæ, & apud Iauellum, & Bannes locis allegatis, quibus viſis collige, alienum eſſe ab omni probabilitate, quod probabile iudicauit vir quidam perdoctus ſuper articulum illum quartum quæſtionis tertiæ primæ partis, exiſtentiam [illegible] accidens reale com-

plenum, ſpectans ad prædicamentum *quando*, & nihil differre à duratione, ob quam ſubſtantiæ ſolent permanere, quamdiu non deſinunt; Abſurda enim vero hæc mihi apparent, nam ſi concedatur, quod duratio rei ſit eadem res quæ exiſtentia, tunc negandum eſt, rei durationem eſſe accidens de prædicamēto quātitatis, vel quando, quoniam quod aliquid duret, nil aliud eſt formaliter, & intrinſece, niſi vt permaneat in eſſe, quod plane abſolutum quid eſt, nullam habitudinem ad quid extrinſecum importans & licet cognoſcatur, & agnoſcatur ex ordine, ſeu habitudine ad tempus, hic tamen ordo non eſt de eius rōne formali, nam prius ordine naturæ res permanet in ſuo eſſe, quam permaneat in tempore & duratio non eſt exiſtentia, ſed eam conſequitur, vnde probabilius mihi eſt, quod duratio ita ab exiſtentia ſecernatur, vt ſuper eam addit & permanentiā, & continuationē; Quare in rōne exiſtentiæ vt ſic nihil aliud clauditur, quam quod ſit extra cauſas ſuas, & habeat eſse ad extra, quod vero hoc, vel illo tempore permaneat (quæ eſt ꝓpria durationis acceptio) non eſt de rōne vt ſic exiſtentiæ; Quando aūt dicitur, qđ res & rei continuatio non diſtinguūtur, id veritate nēc ab cōtinuatione fundamētaliter, nō formaliter, ꝑ illā ſ. habitudinē. — *Quid ſit aliquid durare in eſſe.* — *Ratio exiſtentię.*

Quōd ſi præfatus auctor ſuſtinuiſſet, eſſe differre realiter ab eſsētia, ſub aliqua fortaſſe apparentiæ vmbrā potuiſſet dicere vt eſſet accidēs, at dū ipsū ſtatuit formaliter ſolū ab illa ſecerni, & rem cū ipſa eandem eſſe, iam ponit aliqđ accidens idem realiter cū ſubſtantia, iam ſubſtātia eſt illa res, quæ accidēs & ē contra, quod plurimum diſtat à vero; qđ enim ſubſtantia induat nonnumquam rōnem accidentis alicui cōparata, id facile poterit dari, at qđ illa res, quæ eſt ſubſtātia, ſit ēt accidēs, & quævis naturalis ſubſtantia, ſit illa res quæ eſt quātitas, vel qñ, hæc non minus falſa, quā inaudita iudico; Cumq; ex 7. Diuin. quarto ſubſtantia ſit prior & natura, & cognitione, & tēpore ipſo accidente, ſalt ē quātum in ſe eſt, profecto ſi ponatur exiſtentia ſubſtātiæ accidens eſſe, nullo modo ſubſtantia quæ exiſtit, (de qua eſt ſermo) erit prior accidente: quin cum eſſe ſit rō formalis ipſi ſubſtātiæ, qua exiſtat, & ſit ei exiſtēdi principiū, iā aliqđ accidēs erit principium ſubſtantiæ, quod iudicauit impoſſibile Ariſt 1. Phyſ. 52. & 7. Diu. ꝯ. 47. Rurſus, cū ingenia præclariſſima non mediocri labore laborent in quæſito de principio indiuiduationis vt ſaluent totā latitudinem prædicamenti ſubſtātiæ priorē toto prædicamēto quantitatis, & quo tueātur, ſubſtantiā à quātitate minime pendere, ſi ponat exiſtētia accidēs de prædicamēto quātitatis, tunc oīs ſubſtātia naturalis pēdet a quātitate, tūc nullo modo latitudo ſubſtantiæ eſt prior quātitate, ſed ab ea obtinet eſse, tūc deniq. ſubſtātia non eſt genus reale diſtinctū à quātitate, (nā vel hoc, vel quæ prius inferebātur admitti debet) quæ peripatetico cuiq. moleſta nimis reddūtur, & moleſtiora, ſi dicatur eſſe ſpectare ad prædicamentū quādo. Deniq. cū dixerimus nos, & rurſus dicturi ſimus, cū dicāt & ipſi, exiſtentiā eſse actualitatē ipſius eſsētię, & hanc vt potentiā illi cōparari, neceſſe eſt, vt exiſtētia ſubſtātiæ ſit in cathegoria ſubſtantiæ, quoniā actus & potentia ſunt in eodē genere, ex 12. Diuin. 26. — *Ariſtot.*

Nota tertio, quod vt dicebatur ex Auctore varijs in locis circa annotationes in quinta parte huius literæ, in materialibus ſubſtantijs vltra compoſitionem materiæ, & formæ ex qua reſultat eſsentiā, vel forma totius, datur & alia cōpoſitio ex illa eſſentia cum eſse, quod ei aduenire intelligitur, & in ea recipi, eademq. actuare, adeo quod forma, quæ eſt actus materię, cōparata deinde ad eſse, ſe habet vt potētia, qm̄ ſicut in materia recipitur forma, ex qua receptione prouenit cōpoſitum, ita in eſsentia, vel forma totius recipit eſse, ſic forma, vel eſsentia, eſt actus, & potētia, actus ſi cū materia cōferatur, quæ vt ita loquar præceſſit, potentia ſi reſpiciat eſse, quod ſuccedere debet; Ipsū vero eſse adueniens — *D. Thom.*

niens ita eſt actus,vt nullo modo ſortiatur rõnem potentiæ, qm nihil vltra ipſum expectatur, hinc iure dicitur actualitas omnis actus, ac ſubinde nullam poſſ.rens potentiæ imaginem. Quocirca eſſentia creaturæ non eſt in potentia ſimpliciter, adeo vt nullo modo ſit actus, vel aliud actuans, qm iam ie illa eſſentia adeſt forma quæ eſt actus, & à qua eſt omnis actus, eſt tamen in potentia eo ſenſu, qm non ſeipſa ſola ſufficit ad hoc, vt ſit ſimpliciter in actu, ſed aliud quid adiiciendum eſt, ad quod ipſa eſt in potentia, & quo deinceps eſt in actu abſolute, & ſimpliciter, quod profecto eſt ipſum eſſe; Sic longe differt à materia prima ipſa eſſentia, qm illa eſt pura potentia, hæc vero eſt actus, hoc eſt, hoc actum, cum coaleſcat ex materia, & forma. qui ſane actus in ipſa concluſus non ſufficit ſe ſolo formaliter, ad hoc vt ſimpliciter eſsentia exiſtat, ijm requiritur eſse, Dixi formaliter, qm cauſaliter ſufficit, nam à forma cauſatur, & promanat eſse, vt norunt oẽs, quippe quod vbi aduenit, ipſa eſsentia merito formæ, quam ſui partem claudit, dicitur deinde actuare ſe totam, hoc eſt, cõpoſitum ipſum, cum enim duæ partes ſint in eſsentia rerum compoſitarũ, materia ſcilicet, & forma, ab hac cauſatur eſse, beneficio cuius actuantur & partes compoſiti, & ipſummet compoſitum, diuerſimode tamen.

Pro quo nota quarto quod licet vnicum, & idem ſit eſse, quo exiſtit materia, & forma, & compoſitum, non tñ eodem modo conuenit his exiſtere, nam materia ſola non eſt capax exiſtentiæ, ſed oportet ei formam aduenire, & in ea recipi, ex qua receptione emergit deinde id quod eſt proprium ipſius exiſtentiæ receptiuum, quippe quod nil aliud eſt, q̃ cõpoſitum, quod plane primo exi-

Proprium receptiuum eſſe. ſtit, ceu & ſit, & liquet ad idem ſpectare exiſtere, & fieri, cũ hoc ſit ad illud via, ſolum añt compoſitum fieri, ab Ariſt. accepimus, & 1. Phyſ. 64. & 7 Diuinor. 27.

Ariſt. materia añt, & forma ſecũdario exiſtunt, quemadmodũ & ſecundario fiunt (ſunt vtiq. partes,) eſt tamen inter has partes diſcrimen, qm materia ita exiſtit, vt exiſtentiam ſolũ recipiat, eiq. ſubſternatur, forma añt ita exiſtit, vt ſit principiũ. & cauſa huius exiſtentiæ. quamuis vt dicebatur nõ ſit eius propriũ ſubiectum; Sic docte vt ſemper Auctor 2. cont. Gent. 54. dicebat, quod forma eſt

D. Thom. principium eſsendi, qm eſt complementum ſubſtantiæ, cuius actus eſt ipſum eſse, veluti diaphanum eſt aeri principiũ, vt luceat qm facit eum proprium ſubiectum luminis, & mox addebat, quod in compoſitis ex materia, & forma, neq. materia, neq. forma, neq. exiſtentia poteſt dici quod eſt.

Sed pulchram proportionem diaphaneitatis, lucis, & aeris, ad formam, exiſtentiã, & compoſitum à D Doctore vt audiſti inſinuatam, eleganter dilatauit

Gaietanus. Caiet. circa 5 par. literæ iuxta meam diuiſionem, in quinta earum decem differentiarum, quas allegabat inter compoſitiones formæ. & materiæ, & eſse, & eſſentiæ, vt apud ipſum nullo negotio cernere potes, colligendo aeri reſpondere materiã, diaphaneitati formã aeri diaphano cõpoſitum, lumini eſse, & ita

Vide proportionem. accommodatam nimis intueberis proportionem; Materia non põt de ſe eſse recipere, neq. aer ex ſe lumen, diaphaneitas non põt de ſe primo recipere lumen, ſed eſt ratio aeri diaphano vt recipiat illud, forma nequit primo recipere eſse, ſed eſt ratio compoſito, vt id recipiat, aer diaphanus primo recipit lumen, & eſt proprium eius ſuſceptiuum vt quod cõpoſitum primo recipit eſse & eſt eius proprium ſubiectũ, aer, & diaphaneitas eodem lumine ſecundario illuminantur, materia, & forma eodem eſse ſecundario exiſtunt, diaphaneitas demũ non eſt lumen, & forma non eſt eſse, ſed hoc ab ea prouenit, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Conſectaria ex præmiſſis.

Ex his multa colliges, & primo, eſſentiam eſſe potentiam, & eſſentialem in eo ſenſu, quoniam eſt ad eſſe, & actid ſubinde, quod non eſt accidens, & non eſſentialem: q̃m non eſt ad formam, imò forma ea eſt, quæ ad ipſum eſt in potentia, rurſus eſt in potentia ad eſſe, quod ſe habet vt actus primus, quem potentia reſpiciens eſt eſſentialis; ſic ruit argumentum recentiorum, quo dicũt, eſſentiam non eſſe potentiam, neq. eſſentialem, neq. accidentalem, & exiſtẽtiam non eſſe actum, nec primum, nec ſecundum, ſi illud etiam addideris, quod eſſentia non eſt antea in actu exiſtentiæ, quam ipſum actum recipiat, (licet ſic in actu formali) quare ſimul recipit eſſe, & per illud exiſtit, vt recte docuit Ægidius quæſit. illa frequenter allegata ad quintum argumentum.

Quomodo eſſentia ſit, & non ſit potentia eſſentialis.

Collige ſecundo, quod quoniam ſimul tempore materia acquirit formã, vnde prouenit compoſitum, ſeu eſſentia, quæ ſimul recipit eſſe, & omnia hæc eodem inſtanti fiunt, ideo debiles ſatis cenſentur percontationes illæ, quando quæritur, quid ſit eſſentia ante exiſtentiam? quamuis etenim nomine eſſentiæ vt ſic accipiatur id quod ſignificatur per definitionem, quod ſane eſt quid ſemper manens, ac perpetuæ veritatis, attamen cum loquimur de eſſentia pro illo tempore, ac ſtatu, in quo immediate eſt ſub eſſe futura, loquimur quodãmodo de eſſentia, non vtcumq. ſed ferè de hac, hoc eſt de ea, quæ eſt ſub eſſe, at cõſideratis ſeorſum meritis vtriuſq. quo fit, vt nedum ſumatur id quod exprimitur per definitionem, ſed & ſuppoſitum ipſum includens ſubſiſtentiam, cuius ope cõſtituitur capax actus eſſendi, vt plene habitum fuit quæſt. ad hanc literã, & ſic cõparatum eſſe, q̃d ei extrinſece aduenit, (quod videlicet in ſui ratione, ac definitione non includit,) habet rõnem potentiæ; Ex quo elicitur manifeſte, eſſentiam ſic acceptã præciſam per conſiderationem ab exiſtentia, eſſe quid realiſſimum, quamuis nõ realitate exiſtentiæ, ſub qua ſit actu, quocirca verum eſt, quod conſueuit dici, q̃d recipere ſupponit eſſe, & ſic eſſentia in illo priori anteaquam recipiat eſſe, oportet vt ſit quidem, at nõ eſt tunc illud, q̃d recipit (nã fruſtra illud reciperet) ſed eſt quid aliud, & cũ actũ exiſtẽtiæ ponatur recipere, tunc nõ eſt in illo actu, ſed in illo eſſentiæ, ac formæ; Et ſi diligẽter inſpexeris, q̃d ſimul tẽpore eſſentia recipit eſſe, & q̃d multa proferũtur de eſſentia, quatenus cõſideratur ſeparatim ab eſſe, nõ aũt quatenus exiſtat, (q̃m nihil exiſtit, niſi ſit ſub aliqua exiſtẽtia) à multis difficultatib. te expedies.

Quid per definitionem ſignificatur.

Collige tertio, quod non valet, ſi accipiatur materia ſub forma, ex qua conſurgit eſſentia, ſeu ſuppoſitum cõſideratum quo ad intrinſeca, quod ſtatim intelligatur eſſe in actu exiſtentiæ, q̃m quamuis à forma ſit omne eſſe, tñ forma nõ eſt ipſa exiſtentia, ſeu cauſa non eſt effectus, nã eſſe eſt effectus ipſius formæ ab ipſa in genere cauſæ formalis emanans, ac pendens, & cum cauſa oĩs, ſi non tẽpore, ſaltem natura præcedat effectũ ſuum; in illo priori, in quo emergit eſſentia ex vnione materiæ cum forma, intelligitur adeſſe forma abſque eſſe, & bene põt ſic intelligi ac definiri cum definitiones abſtrahant ab eſſe; prouenit autem eſſe à forma, & eam neceſſario comitatur, vt dicebat Auctor p.p. q. 50. art. 5. quoniam vt ibidem aiebat Caiet. inter formam, & exiſtentiam rei nulla media actio inuenitur, quæ hanc illi copulet, non. n. prius (intellige tempore)

A quo ſit eſſe

D. Thom.
Caiet.

ſit forma, & alia actione accedente iungitur exiſtentia, ſed eadem factione, qua fit fo ma ſit ſub eſſe, quod dicebat Caiet. fieri formæ ad coniunctionem eb eſſe terminari, meritò itaq. eſſentia rationem habet potentiæ relata ad eſſe.

Collige, quarto, quod quoniam exiſtentia non aduenit alicui exiſtenti in actu, ſed ipſa eſt, quæ fert ſecum actum exiſtendi, imò eſt ipſemet actus exiſtendi, a propter non concluditur, vel qđ eſſe ſit accidens, qm enti cōpleto aduenit, neq. quod ex eſſentia, & eſſe nequeat prouenire vnum per ſe; Non eſt aūt per ratio, ſi duæ formæ eſſent in eodem cōpoſito, qm prior forma attuliſſet ſecu n actum eſſendi, tamq. effectum ab ea phyſice ſaltem inſeparab lem, ſic poſterior forma adueniret enti in actu exiſtētiæ, quare de neceſſitate eſſent duo eſſe in eodem, dum aūt ponimus eſſe aduenire eſſentiæ, modo expoſito, neutrum ſequitur, quoniā licet adueniat eſſentiæ completæ quo ad quidditatem, & quo ad ſpeciem, & quo ad formam, non tamen quo ad actum eſſendi, &c.

Quomodo eſſentia cōpletæ aduenitat eſſe.

Collige quinto, quoniam eſſe eſt vltima actualitas adueniens ſuppoſito, idcirco licet ex eſſentia, & eſse conſtituatur vnum per ſe, (non enim vllum accidens adhuc intelligitur,) nihilo minus illud vnum non eſt quid tertium ab eſſentia, & eſse, velut compoſitum eſt quid tertium ex materia, & forma; ita cōpoſitio ex eſsentia & eſse dicitur cum his quonia eſsentia componit cum eſse, & e contra, at non eſt compoſitio ex his quaſi ſi ex ipſis aliquid tertium proueniat, & ratio eſt, quoniā ſi quid tertium reſultaret, tunc eſse non foret vltima actualitas, non ita actus, quin & haberet rationem potentiæ, ſed compararetur vt potentia ad illud tertium, quod expectaretur, alias enim diximus ex Auerr. 3. de Anima 36. & eſt cōis conſenſio, quod ſemper prius comparatum poſteriori, quod aduenire intelligitur, habet rationem materiæ, potentiæ, & imperfecti, quare vltima actualitas neq. eſset vltima, neq. actualitas, nō vltima, quoniā quid ponitur poſterius accedere, non actualitas quoniā illud poſterius ſe haberet ad ipſam vt actus; Ita in annotationibus ad quartam partem huius literæ dicebam ex Caiet. eſsentiam, & eſse non poſse proprie dici partes quid tertium componentes, quod & docuit Capreolus in tertio, diſt. 5. q. 3. in fine, propè quæſt. ad ſextum conueniens Aureoli, quam doctrinam meritò acceptā refert Auctori quolibeto ſecundo, art. 3. ad primum, inde enim expreſse colligitur, ex eſsentia, & eſse nihil tertium proficiſci, &c.

Auerr.

Caietanus, Capreol.

D.Thom.

Collige ſexto, ex hoc ipſo non dari proceſsum in infinitū in exiſtentijs, quoniam exiſtentiæ non eſt exiſtentia, & iam diximus, ipſam eſse id quod vltimo aduenit eſsentiæ, non enim forma dat eo modo eſse, vt inter ſe, & compoſitū ponat tertiam entitatem, tunc enim oporteret & huic tertiæ entitati aſſignare eſse, & ſic de alijs, ſed ex coniunctione formæ ad eſsentiam prouenit eſse, vt tertio corrollario dicebatur, ſic eſse quod prouenit à forma non recipitur in eſsentia, velut accidens in ſubiecto, neq. vt forma in materia proprie loquēdo, ſed vt actus in potentia, actus autem abſtrahit à forma, & potētia a materia, vt dicebat Capreol. octaua illa diſt. primi ad tertium Gerardi; hoc eſt, non oīs actus eſt forma (quamuis à forma,) neq. omne recipiens eſt proprie materia; & clare habes ſecundo cont. Gen. cap. illo 54. differentias varias inter receptionem formæ in materia, & eſse in eſsentia, ceu lōgo diſſident interuallo ea, quæ ex his receptionibus conſurgunt, adeo vt decem penes quæ hæ & illæ diſcriminantur adferat Caiet. circa 5. partem litteræ, vt ibidem obſeruabam.

Quomodo eſſe ponatur recipi in eſſentia.

Capreol.

Ipſum itaq. eſse quoniam eſt actaliſſimum in genere actus primi. (nam ſuppoſitum ſub eſse adhuc eſt in potentia ad actus ſecundos, & operations) non conſtituit aliud potentiale, dum aduenit ſuppoſito, quapropter non ſequitur, quod ex ipſo, & eſsentia in qua ipſum eſt, aliud eſse proueniat; quoniam dum

quid

quid eſt ſub eſſe, eſt in termino actus primi, (nihil profecto ſubſtantiale ſibi manet expectandum,) quod non poterat dici de eo dum erat ſub forma, nam adhuc erat in potentia ad eſſe.

Colige tandem, quod quũ fatentur oẽs, nullam rem creatam ex ſe exiſtere, ſed exiſtentiam à prima cauſa accipere, ideo nulla res creata põt ſeipſa dici ens, aut ens per eſſentiam, ſi ens accipiatur ab exiſtere, & participialiter ſumatur, ſed dicitur ens participatiue, quoniã omnia citra Deum participant eſſe ab eodem Deo, ſic quoduis creatum exiſtit per eſſe additũ propriæ eſſentiæ; Nõ inferas aũt, qđ tũc & eſſe debeat per quid ei ſuperadditum exiſtere, cum & ipſũ ſit quid creatum; quando namque dicitur quoduis creatũ exiſtere ꝑ quid ei additũ, & ex participatione acceptũ, loquimur de ijs, quæ vere ſunt & facta, & creata, cuiuſmodi ſunt ipſa ſolum ſuppoſita, vt præcedenti articulo dictũ fuit; ſic s aũt cõſtat exiſtentiã non eſſe id quod eſt, ſed id quo quid eſt, vnde nullus proceſſus in infinitũ ſequitur, qm̃ quo ad eſſe ſit ſtatus in ipſomet eſſe, neq. aliud eſſe eſt ſuſpicandũ, per qđ ipſũ eſſe exiſtat, non.n. valet, ſi relatiuũ referatur per relationẽ, qđ & relatio referatur per aliã relationẽ, & ſi homo differat à leone per differentiã ſuã, qđ & illa differentia per aliã differat differentiã, qm̃ neq. relationes referũtur, neq. differentiæ differunt, ſed illæ ſunt quibus alia referuntur, hæ quibus alia differunt, ſic referri, & differre non eodẽ modo reſpiciunt relatiua, & quæ differunt, & relationes ipſas, ac differentias, qm̃ ea vt quæ, hęc vt quibus, tunc aũt datur progreſſus in infinitum, vel eſt ſiſtendum in primis, quando aliquid eodem modo comparatur ad ſecundũ, ſicut ad primum, & ad tertium, ſicut ad ſecundũ, ſic.n. qua rõne non ſit ſtatus in primo, neque in cæteris, ſic valeret, ſi Deus producat modo angelum perfectũ, & deinde alium perfectiorem, & poſtea alium adhuc perfectũ magis, & ſic de alijs, quod dabitur proceſſus in infinitum, qm̃ modo non diſſimili compararetur ad primũ productum, & ad alios; In noſtro aũt propoſito res non ita ſe habet, vt ſi quidpiam creatũ ad hoc vt exiſtat, requirat eſſe ei ſuperadditum, quod illud eſſe aliud eſſe exigat, & ſic de alijs, quoniã eſt impar habitudo ipſius eſſentiæ, & eſſe ad exiſtere, quoniã eſſẽtia, ſeu compoſitũ exiſtit, vt quod, ſic requirit aliquid quo exiſtat, ipſum vero eſſe eſt quo aliquid exiſtit, vnde nõ debet ei accedere aliud eſſe, quo exiſtat; Rurſus eſſentia quoniã comparata eſſe, habet rõnem potẽtiæ ideo eget actu ad ſui exiſtentiam, eſſe vero quoniã ſemper eſt actus, non indiget alio actu vt exiſtat; Hæc autem licet plene conſtare opinet ex dictis, ſi tñ cumulatius ea cupias videre, legas Ægidium loco illo de Eſſe, & eſſentia ad ſecundam quandam rationem in corpore quæſtionis, vbi non minus late, quam egregie hoc quod vltimo collegimus explicat.

Sed contra hæc, quæ pluries repetimus, poſſet aliquis non ſubiicere verbum Ariſtotelis ſecundo de Anima ſeptimo dicentis, quod proprie eſt, actus eſt, eſſe autem eſt actus, & primus, & vltimus, & potiſſimus, ergo proprie eſt, proprie exiſtit, ſic non tantum eſt quo quid exiſtit, quare videtur doctrina hæc ruere. At hoc nihil obſtat, quoniam nomine actus eo loci accipit Ariſtoteles formam, nam manifeſte ibi de anima loquitur, & verum eſt, quod ſi accipiatur forma vt ſic, & abſolute, non contracta ad vllam, quam informet materiã, eſt vt quo, & vt quod, vt cernere eſt in intelligẽtijs, forma aũt materiã informans, & forma talis eſt proprie id quod eſt, tamq. quo, quod eſt proprie eſſe, id quod eſt formaliter, quoniam eſt ratio eſſendi. Vt itaque bene ad illum textum dicebat Caieta. cum diſtinguũt ſic vniuerſum in tres ordines, formæ ſcilicet, materiæ, & compoſiti, eſſe inuenitur proprium ordinis formæ, quoniam conueniens ſibi non per aliud, & quibuſuis alijs conueniat, merito ſui con-

Quomodo ens creatum exiſtat per quid ei additum.

Ægidius.

Dubitatur.

Ariſtot.

Anſwer.

Caiet.

uenit, quare quod proprie eſt, actus eſt, hoc eſt, forma vt ſic, vel de forma materiali loquendo, proprie ipſa eſt vt principium formale, & illam, & hanc ſequitur eſſe, tamquam vtriuſq. effectus, modus, & complementum, quo vnumquodq. exiſtit, ipſo tamen nequaquam exiſtente, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Adfertur, & probatur vera ſententia.

Concluſio. VBi multa adnotauimus, & plura collegimus, concluſionem demum ſtatuamus, quæ dicat: In omni ente citra primum, vel ſubſtantiali, vel accidentali differt realiter eſſentia ab eſſe.

Vide ad hoc probationes ſeptem ex Auctore varijs in locis, quas diligenter
Capreol. allegauit Capreolus octaua illa diſtinctione, & nobiliter defenſat à nonnullis ſolutionibus, quibus ab aduerſarijs conſueuit occurri ex quibus tres habes hoc
Caietanus. loco à Caiet. ex ſecundo contra Gentes 52. Vide etiam Ferrarien. ibidem, &
Ferrarien. Ægidium loco nominato, & Paulum à Soncino, & omnes ferè alios, quos cum
Ægidius. Auctore ſentire commemoraui, & complures rationes, quas fruſtra nituntur
Soncinas. nobis aduerſantes diſſoluere conſpicies, &c.

Prior ro pro concluſione. Ipſe itaq. poſitam concluſionem breuiter probare conſtituo; & primo ſic, Eſſentiæ rerum ſunt ab æterno, exiſtentiæ non ſunt ab æterno, ergo eſſentia nō eſt eadem realiter cum exiſtentia, conſecutio eſt clara, quoniam tantum abeſt, vt quod eſt æternum, poſſit eſſe quod non eſt æternum, quod æternum, & mor-
Auerroes. tale differunt genere, ex vltimo 10. Diuinor. vbi Auerr. dicebat, illud quod cōgregat æternum, & corruptibile eſſe æquiuocum, & purum nomen & in aperto eſt, quod quæ diſtant ſecundum genus nequeunt omnino in vna natura cōuenire; ſi autem ponatur eſſentia eadem eſſe, iam corruptibile, & incorruptibile, nedum conuenient in genere, in natura, ſed erunt vnum numero, quod pugnat; antecedens quo ad ſecundam partem eſt de Fide, nam nihil aliud à Deo
D. Auguſt. exiſtit ab æterno, quo ad primam vero partem aſſeritur à D. Auguſt. ſecundo de Libero arbitrio, c. 8. vbi multa dicit de propoſitionibus, quas incommutabiliter veras, ac perpetuæ veritatis affirmat, afferens exemplum de hac propoſitione, qua dicitur, ſeptem, & tria ſunt decem & alia adijciens ibi, & c. 10. quæ ibidem adfert Capreolus; Sed & philoſophi omnes cum ponant ſcientias eſſe ſempiternorum, ac neceſſariorum, ponunt rerum eſſentias perpetuas, alioquin niſi foret hæc propoſitio æternaliter vera, *homo eſt animal rationale*, quam ſcientiam tenerent de homine philoſophi? & ſic de alijs, &c.

Neque eo confugiendum eſt, vt dicatur eſſentia ante exiſtentiam eſſe nihil, tunc enim ſcientiæ, ac definitiones eſſent de eo, quod eſt nihil; tunc non darentur vniuerſalia, perirent genera, ruerent ſpecies, & deniq. omnis ſcientia humanitus ſaltem inuenta euerteretur, vnde quamuis non exiſtant, & careant eſſe exiſtentiæ, attamen ſunt entia, prout ens dicit eſſentiam, & tametſi nihil ſunt, quatenus nihil opponitur ei quod non exiſtit, non tamen ſunt nihil diſtinguitur contra omne illud, quod eſt ens, nam & ens quod dicit eſſentiam, eſt vere ens, & tale ens diuiditur in prædicamenta, (habita nihilominus, & potiſſima conſideratione ad ordinem habitualem ipſius eſſe, & multa tali enti tribuuntur, & partitiones. ſ. & contractiones, & prædicationes, & deniq. ſcientiæ oēs hoc ens reſpiciunt, exiſtentiam ferè omnino negligentes. Vnde quamuis Au-

reolus.

ſeolus apud Capreolum vbi ſupra 7. ſuo argumento; ibi in ordine 27. videatur irridere diſtinctionem hanc de nihilo, vt .ſ. oponatur enti eſſentiæ, vel enti exiſtentiæ, bene tñ ei occurrens Capreolus dicebat, ex inaduertentia huius diſtinctionis adeo ipſum fuiſſe deceptum, vt per illam omnia eius argumenta (adde tu pleraq. alia multorum aliorum) ſoluantur; Quod ſi *nihil* non poſſet diſtingui, male Ariſt. 5. Phyſic 8. diſtinxiſſet non-ens, & 4 Diuinor. ſecundo appellaſſet priuationes entia; Sed & 2. quæſt. ſuper hoc caput longo proceſſu manifeſtaui nullam eſſe argumentationem, ſed in ea fallaciam incidere, ſi quis dicat, hoc non eſt in actu, ergo non eſt. At ſi eſſentia ſemota exiſtentia foret nihil vana prorſus eſſet de horum ab inuicem diſtinctione cõtrouerſia; imò vero cum multi aſſerant, exiſtentiã eſſe quendam modũ eſſentiæ, eiuſq. actualitatem, iã volunt ipſam eſſe aliquid alias eſſet modus, & actualitas eius, quod nihil eſt; Quod ſi dicant, eſſe vtiq. modum, at non realiter ab ipſa diſtinctum, iam perpetuitas eſſentiæ, & eſſe corruptibilitas realẽ hãc diſtinctionẽ cõprobauit, &c. **Capreol.**

Præterea, Quando eſſentia acquirit eſſe, (& accipio prioritatem illam naturæ, in qua materia eſt ſub forma, anteaquam accedat eſſe) dum aduenit eſſe, vel quid reale ei aduenit, vel non, ſi primum, habeo quod volo, ſi ſecundum, igitur exiſtentia non eſt quid reale, igitur rem exiſtere, eſt quid rõnis, quæ ſtulta ſunt; Neque dicas, non dari materiam ſub forma ante ipſum eſſe, hoc.n. verum vtiq. eſt in duratione, ſed prioritate cauſalitatis, & naturæ vere prius eſt in materia forma, quam adſit eſſe alias cum forma ſit cauſa formalis eſſe, aliqua cauſa daretur, quæ neq natura præcederet effectum ſuum, quod nullus dicet. Adde, quod priora ſunt intrinſeca extrinſecis, eſſe autem eſt quid extrinſecum ſuppoſito, quocirca prius intelligitur ſuppoſitum, quam eſſe, & ex conſequẽti prius materia ſub forma, &c. *Secũda ratio.* *Defenditur.*

Rurſus, quod ob rei infinitatem, ſeu etiam multiplicem virtutem aliquid ſub vno conceptu de ea proferatur, & aliud negetur, id concedi poteſt, de quo mille extant exempla apud Theologos, & Philoſophos, ſed quod de vna, & eadem re dicatur ſimul, quod ſit abſolute, & quod non ſit abſolute, id non eſt intelligibile, quoniam non adeſt aliquid ſubſtans his prædicatis repugnantibus, & contradicentib. & tamen de eſſentia nunc dicitur quod ſit, de exiſtentia, quod non ſit nam aliquo tempore exiſtentia roſæ non eſt, & ſemper eiuſdem eſſentia eſt, quomodo igitur eſſentia erit illamet res cum exiſtentia, adeo vt hæc nihil reale illi adferat? profecto ſi nihil reale addat eſſe eſſentiæ, ſemper quando erit eſſentia, erit ſub eſſe, nam ſemper habebit ſecum omnia ſibi realia, & cum exiſtentia ſit vltimus actus, ſemper erit eſſentia in vltimo actu, quod perquam falſum eſt. *Tertia.*

Denique, ſi eſſentia ſit idem quod eſſe, non poſſemus intelligere eſſentiam, quæ non exiſteret, tunc enim intelligeremus eſſentiam, quæ non eſſet eſſentia, quamuis enim poſſemus intelligere eſſentiam, vt eſt eſſentia, non intelligendo ipſam vt eſt exiſtens, (velut quamuis idem ſit ens, & vnum, qm̃ tamen differũt ratione, ideo poſſum aliquid intelligere, vt eſt ens, non intelligendo illud vt eſt vnum,) non tamen poſſemus intelligere eſſentiam, quod non exiſteret, & impoſſibile eſſet eſſentiam nõ exiſtere, qm̃ impoſſibile eſt, vt aliquid non ſit ſuamet natura, & illud quod identice eſt, quemadmodum non valemus intelligere ens, quod non ſit vnum, quoniam omne quod eſt ens vnum eſt, vt inter alios late, & elegãter oſtendit Boetius tractatu de Vnitate, & Vno; Ita elucere poteſt, ſolutiones recentiorum ad hoc argumentum eſſe inualidas, aiunt enim, quod vtique non poterit intelligi homo ſub oppoſito rõnalis, ſed hoc non prouenire ex eo quod ſit idem ſe rõnale cum homine, ſed qm̃ eſt de eius eſſentia, vnde *Poſtremo.* **Boetius.**

quam-

Deſtruitur ratio.

quamuis eſſe ponatur idem re cum eſſentia, qm̃ tñ non eſt de illius eſſentia, ideo propter dicunt poſſe hãc intelligi ſub oppoſito illius; Sed falſa ſunt hęc, quamuis.n. verũ ſit, quod ſi quidpiam nõ ſit de alicuius eſſentia, illud poſſit abſq; hoc intelligi, diſtat tñ à vero, qđ ſi quid ſit idem re cũ alio illud poſſit intelligi ſub oppoſito huius; rõnale aũt quoniã eſt de eſſentia hominis, nedum obtinet, vt nõ poſſit homo intelligi ſub eius oppoſito, ſed etiam vt ſine ipſo nequeat intelligi (qđ cõe eſt iis, quæ ſunt de eſſentia alicuius,) tet aũt eſſe riſibilis naturæ ſit idem cũ homine, attamen nihil prohibet, vt intelligatur homo abſque eo quod ſit aptus riſui, nequit vero intelligi ſub oppoſito riſibilitatis; Sic quamuis eſſe ab iſtis ponatur non fore de eſſentia eſſentiæ, qm̃ tamẽ ponitur eadem res, quæ illa, poterit intelligi eſſentia abſq. exiſtentia, nõ tñ ſub oppoſito exiſtentiæ; poterit inquã intellectus ſimplicis intelligentiæ abſtractione, & prima ſui operatione attingere eſſentiã abſq. eſſe, & negatiue, ſed nõ poterit ſecunda operatione cõponendo, & cõtrariç dicere, eſſentia nõ exiſtit, qm̃ tũc diceret eſsẽtia nõ eſt eſſentia, cõſtat aũt, quod nedũ vere intelligimus eſsentiã ſine exiſtentia, ſed & ſub eius oppoſito, quoniã in rei veritate, & ab æterno fuit, & nũc per ſæpe eſt eſsentia abſq. eſse, Neq. eo cõfugias, quo nõnulli alij moderni dicẽtes eſsentiã numq̃ eſse abſq. exiſtentiã, quoniã eſse importat durationẽ, cernis .n. facile, quomodo trãſeant ad actũ exiſtendi, & ad ens participiale, nã loquẽdo de eſse eſsẽtiæ nulla exigiẽ duratio ꝓprie accepta, ſed ſufficit cõnexio pdicati cũ ſubiecto, & pterea, quæ oĩa in 1. argumẽto inculcaui, faciũt cõtra hoc.

Applicatio hucuſq. dictorum ad intelligentias.

Illud perfacile circa has rões obſerua, quod æque probant in immaterialibus ſubſtantijs atque in materialibus, nam & eſsentiæ ſubſtantiarum ſeparatarum fuerunt ab æterno, non aũt exiſtentiæ ſecundum Fidem, ſed & apud peripateticos, cum viderimus præcedenti quæſt. eas accepiſſe eſse ab æterno, & à primo ente dependere, ſaltem in illa naturæ, & cauſalitatis prioritate fuerunt eſſentiæ abſq. eſse, quæ erat prior ratio, ita quid reale acquiſiuerunt, quando exiſtentiam ſunt ſortitæ, vt volebat ſecunda, & de eſſentia põt dici, quod ſit, de eſſe, quod non ſit, vel temporis duratione ſecundũ ſacram theologiam, vel ſigno naturæ iuxta philoſophos, vt colligebat tertia, & demum poſſunt concipi ipſarum eſſentiæ, nedum abſq. eſſe, ſed & ſub non eſse, vt dicebatur in quarta, &c. Omnia ẽt quæ de eſsentia cõpoſitarum ſubſtantiarũ in ordine ad eſse diximus, accõmoda eſsentiæ ſimplicium, licet.n. ab iſtis ſemoueatur compoſitio ex materia, & forma, attamen manet forma, quæ eſt tota ipſarum eſsentia, eodem modo ſe habens ad eſse adueniens, quo eſsentia compoſitarum, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Tollantur e medio inducta argumenta.

Capreolus. *Caietanus.* *Aquarius.*

EX argumentorum, quibus pars oppoſita fulciebatur infirmitate, noſtræ poſitionis firmitas euidentior deprehendetur, Ad primum igitur, concedo cum Capreolo primo octauæ illius diſtinctionis art. & Caiet. in præſenti, quod ratio illa colligitur ex Auctore, eadem eiuſdem primi diſtinctione, qu. 4. art. ſecundo, vnde præfatam rationem ſibi ſexto loco formabat Capreolus, & eſdem a nonnullis Godofredi ſolutionibus egregie tutabatur, (ſic minus bene Aquarius dixit, rationem illam non eſse Auctoris, eam omnino tribuens Paulo Soncinati, cum poſt Auctorem, Capreolus quoque & formauerit, & ...

dilata-

tilatauerit,) falſum nihilominus eſt, quod eiuſmodi ratio ſit totum noſtræ poſitionis fundamentum, nam ſi eundem Auctorem ſecundo contra Gentes, cap. illo 52. vidiſſet, ſeptem rõnes inſpexiſſet, de hac nulla ibi habita mentione. Eſt itaq. bona ratio, ideo eſſentiam differre ab eſſe, quia ad id eſt indifferens. Negaturq. quod eſſe ſit indifferens ad eſſe, & non eſſe, & eſſentia ad eſſentiã, & non eſſentiam, cum nihil poſſit eſſe indifferens ad aliqua duo, quorũ alterũ ſibi determinet in ſua definitione, quis aũt ignoret, eſſentiam de intellectu eſſentiæ, & eſſe de intellectu eſſe? & vt ibidem dicebat Capreol: aſſerere, quod eſſe ſit in potentia ad eſſe, eſt contradictoria dicere, quoniã eſt dicere, quod eſſe ſit, & non ſit, cum tñ de ratione actualis exiſtentiæ ſit actualitas eſſendi. Quod autem eſſe roſæ non ſit in hyeme, inde prouenit; quoniam eſſentia quæ ſemp coniuncta ſibi habet ſua quidditatiua prædicata, nondum peruenit ad actum eſſendi, & non inde quia eſſe ad eſſe ſit indifferens; tale ſiquidem eſſe nõ eſt aliud, quã actualitas eſſendi, quam ſane implicat eſſe in potentia, velut & pugnat aliquid eſſe in potentia ad ſeipſum; Quando additur, eſſentiam eſſe indifferentẽ ad eſſentiã, quoniam non eſt ab æterno leuiſſimum eſt, nam ex eo quod actu ab æterno non exiſtat eſſentia, non ſequitur, quod nõ ſit ab æterno, quoniã eſſe quod ei datur ab æterno, non eſt exiſtentiæ, ſed eſſentiæ, v. g. roſa ſit, vel non ſit, ſemp eſt ſubſtantia ſemper eſt flos odoris ſpiratiuus, ſi tñ aliquo termino ſignificante menſuram, vel durationem in his vti liceat, &c.

Ad ſecundum iam dictum fuit, quinto præcipue corollario, nequaquam ex eſſe, & eſſentia proficiſci vnum tertium, vnde non reſultant duo compoſita, neq. duo termini totales, neq enim eſſentia eſt potentia abſolute, ſed vere actus (includit. n. formã) licet comparata eſſe, habeat rõnem potentiæ, vnde non eſt, cur ex tali potentia cum actu fiat vnum tertium. Quo vero ad ad terminos formales, fatemur duos eſſe in generatione, at nõ eodẽ modo, ſed vnus ſubiicitur alteri, forma videlicet eſſe, vnde ſe habent vt vnus terminus ſpeciem tribuẽs ipſi generationi. Adde ꝙ forma, & exiſtẽtia nõ ſunt duæ res, ſed duæ realitates, nã hæc eſt realitas illius actualis. Et quidẽ terminus formalis primus generationis eſt forma, ſecundarius eſſe, quia generatio terminatur ad formã, a qua emanat eſſe, creationis aũt e cõtra terminus primus eſt eſſe, ſecũdᵘ forma, nã creatio vt ſic terminaẽ ad eſſe, vnde quãuis id qđ eſt rõ eſſẽdi, ſit rõ rei qđ generetur, non tñ eodem modo. Quod autem recentiores quidam cap. illo 15. ſexti libri de Principijs rerum naturalium dicunt, quod ſi forma ſit terminus primarius generationis, tunc poſſet ad formã ſecluſa exiſtentia terminari, negatur hoc naturaliter, quia ad formam nulla media actione & ſequitur & natũ eſt ſequi eſſe. ex miraculo autem põt terminari ad formam ſolum abſq. eſſe nouo, ſed tantum fieri vt eſſe antiquum huic de nouo communicetur, &c.

Cur eſſe roſæ non ſit in hyeme.

Terminus primus formalis generationis, & creationis.

Ad tertium, ſi occurrat diſtinctio illa entis in id quod ſignificat eſſentiam, & quod exiſtentiã; videbis duplicem eſſe realitatem, duplicemq; affirmationem, & ſic licet nulla res cõponat cũ realitate eſſentiæ, aut veritatis, cõponit tamẽ cum veritate, ac realitate exiſtentiæ, ſic affirmatio, & veritas hominis nõ ſunt ipſum exiſtere hominis ſed eius eſſentia, hinc vel exiſtat homo, vel nõ exiſtat, ſemper homo, & non homo opponuntur, vt affirmatio, & negatio, vt veritas, & non veritas, vnde ly *homo* ſtat pro eſſentia, non pro eſſe. Quod additur de homine in potẽtia nõ cõponente cũ homine in actu, conceditur, cũ quo tñ ſtat, vt eſſentia cõponat cum eſſe, quia hic adeſt proportio potentiæ recipientis ad actum, ibi vero eſt proportio eiuſdem ad ſe ipſum iuxta varias, imò contrarias ſui diſpoſitiones, non. n. eſſe hominis in potentia compatitur ſecum eſſe eiuſdem hominis in actu, eſſentia vero admittit ſecum exiſtentiam,

Ad quartum bene reſpondebatur, ad impugnationem dico, quod idem eſt homo, & ens homo, vt etiam ens dicit exiſtentiam, in hoc ſenſu, quod ens nullã naturam extraneam addit homini, quamuis quid reale, ſed tale additum non eſt trahens hominem extra propria principia, vel quid accidentale ipſi rei, quamuis eius definitionem non ſubintret. Dico deinde, non colligi neceſſario Ariſtotelem ibi loqui de ente, vt dicit exiſtentiam, licet dicat generari &, ens, & hominem, nam & ens, prout dicit eſſentiam generatur in eo ſenſu, vt ſc. licet eſt huius, vel illius, nam tametſi rerum eſſentiæ vt ſic ſunt ab æterno, tamen eſſentia vt mea eſt, genita fuit ſimul cum eſſe, &c.

Ad quintum dicitur, quod quoniam nomina, & verba ſunt ad placitum, idcirco aliquando nomen, & verbum idem importabunt ſub vario ſignificandi modo, aliquando varias res dicent: ſic eſſentia, & eſſe varias realitates ſignificãt

Ægidius. ceu quoq. intelligentia, & intelligere, (quod eſt exemplum ab Ægidio non ſemel quæſtione illa allatum) ſe habent vt nomen, & verbum, & nihilominus illa ex vſu obtinuit, vt ſignificet ſubſtantiam ſeparatam, & naturam intelligentem, hoc vero ſignificat eiuſdem naturæ munus, & operationem, ac proinde accidens; ſic eſſentia ſignificat naturam, & quidditatem eſſe autem modum ipſius, &, actualitatem, quare argumenta ſumpta ex rebus vt ſignificantur, non concludunt de rebus vt ſic, quoniam ſignificatio eſt ad placitum.

Aliter reſpondetur ex Capreolo ad ſecundum Godofredi, qđ concretũ, &

Capreolus. abſtractum nedum grammaticaliter, ſed & realiter diſtinguuntur, qm̃ certe cõcretum quid reale abſtracto addit; ſimiliter res importata per nomen, & importata per verbũ differunt, non. n. ſapere eſt ſapiẽtia, ſed eſſe ſapientẽ, curſus nõ eſt currere, ſed eſſe currentẽ, ſic eſſe nõ eſt eſſẽtia, ſed eſſe exiſtentem, &c.

Ad ſextum, frequenter dictum fuit, exiſtentiam non eſſe ens completum, ſed complementum actuale, & vltimum entis completi, & negamus vtique reponi directe in prædicamento, ſed docemus locari ex reductione in eodem genere, in quo eſt eius eſſentia, ſic ruit prior confirmatio, eſt. n. ſubſtantia non tñ materia, aut forma, aut compoſitum, ſed horum actus vltimus ſubſtantialis, (loquendo de eſſe ſubſtantiarũ,) Non habebat aũt neceſſe Ariſt. in diuiſione ſub-

Ariſtot. ſtantiæ ipſum enumerare, qm̃ ibi de principijs intrinſecis ſubſtantiæ, &, de ſubſtantia ex illis conſurgente loquebatur, vel qm̃, (quod mihi magis placet,) dum recenſuit ſubſtantiam pro compoſito, &, pro tertio ex materia, & forma, non tacuit ipſum eſſe, qm̃ qui rem enumerat, & modos rei neceſſarios intelligitur enumerare, nullus aũt ignorat, exiſtentiam eſſe de ſubſtantia compoſiti, ac ſubſtantiæ primæ exiſtentis, ſic quæſt. 3. ad hoc caput ſcribebamus, in primæ ſubſtantiæ aſſignatione facta ab Ariſtot. aſſignatam quoq. ſubſiſtentiã, & modum illum intrinſecum eiuſdem conſtitutiuum.

Ad ſecundam confirmationem dicitur, quod dicens Ariſtot. quæſt. an eſt nõ ponere in numero, nil aliud voluit, niſi quod non habeat ſubiectum, & prædicatum eo modo, quo habent aliæ quæſt. quæ omnes quærunt de tertio adiacẽte, illa vero de ſecundo tantum, & per ipſam nihil ſubiecto tribuitur; Ruſus, non ponit in numero, quoniam non ingreditur definitionem, hæc. n. abſtrahit ab eſſe. noluit autem abſolute dicere, quod nullo modo ponat in numero, alioquin tres tantum eſſent quæſt. & non forent æquales iis, quæ ſcimus, quoniam & eſſe rei ſcimus; Immo locus iſte in Ariſt. nobis plurimum fauet, qm̃ ſi alia quæſtio ſit an eſt, & alia quid eſt, certè differt eſſe, & eſſentia, qm̃ illud terminat priorem, hęc poſteriorem, cum enim quæſtio ſit in gratiam cognitionis, (quærimus certè, vt ſciamus,) aliud quærimus per quæſtionem an eſt &, aliud per quid eſt, igitur aliud ſcimus per illam, aliud per iſtam, ſed [illegible] quæri-

tur, & ſcitur eſſe, per hanc eſſentia, ergo &c. Vide locum alium inſignẽ in eodem libro inferius, c. 7 vbi ait Ariſtot. quid eſt homo, & eſſe hominem aliud eſt, vbi clare hominis quidditatem dicit non eſſe eius exiſtentiam, quæ verba exponens Auerr. dicebat, quod intentio, quæ oſtenditur per definitionem, quæ eſt intentio quid eſt, & quæ oſtenditur per ſyllogiſmus, quæ eſt exiſtentia, ſunt diuerſæ, & quidem hæc loca videntur concludere, Ariſtotelẽ eſſe in ſententia Auctoris, ſed quoniam ab aduerſariis de aliectare formalitatis, & ex natura rei exponuntur, non aũt de reali, ideo non conuincunt, valde tñ probabile eſt, ſic Ariſtotelem ſenſiſſe, & potiſſimum in rebus cum materia complicatis, tum quoniã eſſentiam vocat aliud ab eſſe, quod verbum videtur indicare diſtinctionem realem, tum quoniam liquido 3. de Anima 9. dixit, in quibuſdam carnem non eſſe carnis eſſe, quod certe nequit accipi, niſi de reali diſtinctione, nam ſi exponatur de formali, & rationis, nullus negabit hanc in intelligentiis quoque poſt primam inueniri, vnde male diſtinxiſſet inter abſtracta à materia, & cum ea concreta, ſed idem de omnibus protuliſſet, quare propius ad veritatem, & ad mentem Ariſtot. Acceſſerunt Sueſſanus, & Zimara, & alij, qui dixerunt in materialibus ſubſtantijs differre eſſentiam ab eſſe, quamuis veritatem non omnino attigerint, cum & in ſecretis a materia ſit hæc realis diſtinctio.

Ariſtot. Auerroes.

Ad ſeptimum negatur minor, quĩ eſſe accidentis non eſt ipſum accidens, neq; eſſe quod dat accidens ſubiecto, eſt ipſum accidens, vt videbimus cum Auctore in principio ſeptimi capitis, talis aũt exiſtentia eſt accidens, quoniã non eſt ſubſtantia, eſt tñ de accidentis ſubſtantia, ſic reductiue ſpectat ad genus ſuæ eſſentiæ, & eſſe albedinis non eſt alius color ab albedine, vt recte colligebat Iandunus quæſtione illa ſua tertia ad 4. Diuinor. non ſequitur tñ, quod ſit ipſamet albedo, vt idem auctor deduxit, ſed eſt modus, & actualitas ipſius, velut eſse hominis non eſt alia res ab hominis eſsentia, ſed eius actualitas ab eo realiter diſtincta, vt includens à non includente; Quando autẽ dicunt, quod ſi tale eſse inexiſtit, dabitur progreſsus in infinitum, patet ipſum eſse non inexiſtere, ſed eſse id quo eſsentia exiſtit, quod conſectario ſexto patefeci de eſse ſubſtantiæ, quomodo non ſequatur proceſsus in infinitum, applica tu ex proportione ad eſse accidentis, neq. enim illud oportet hic repetere, &c.

Quæ potentia remoueatur, & non remoueatur ab intelligentiis.

Ad vltimum, dic ab intelligentijs remoueri potentiam diſtantem ab actu, potentiam tendentem ad non eſse, & potentiam, quæ recipiat, & patiatur, datur tñ potentia pure receptiua, nulla paſſione media recipiens actum, & iam circa octauam literæ partem obſeruaui, quænam potentia excludatur ab Ariſt. ab æternis; Et quando inſtatur, qđ tunc prima quoque intelligentia haberet potentiã, negatur, neq. vllum inconueniens eſt, quod eouſq. loci, ad tex. ſcilicet 30. 12. Diuinor. materia ſolum, & potentia ad non eſse intelligatur ſemoueri a genere abſtractorum, nam ibi probans Ariſtotel. potentiam non eſse in ipſis ait, *quod enim potentia eſt, contingit non eſſe*, & mox ſubdit, oportere has ſubſtantias eſse abſq. materia, vbi intuemur ipſum excludere & materiam, & potentiam ad non eſse, ſimiliter quando inuenis intelligentias dici actus puros, explica non compoſita ex materia, non ex potentia ad eſse; In progreſsu vero, tex. nepe 51. agens de prima intelligentia ſigillatim, multa de ipſa profert, quæ ſibi vni conueniũt, tamquã actui puriſſimo, & primo enti, à quo & natura, & cœlum dependet, vnde inane eſt argumentum ex ijs, quæ tribuuntur primæ intelligentiæ, arguere ad alias intelligentias, tunc n. hæ ſimiles eſsent illi, & nulla inter eas foret prima, quo nihil abſurdius; Quando demũ legis, in intelligentijs idem eſse, & quidditatem, & eſse, vel explica vt dicebatur quæſtione 3. ſuper hoc caput, quo ad naturam, & hanc naturam, & quo ad intrinſeca, vt ſcili-

 cet

... hæc natura nihil dicatur addere intrinſecum ſupra entitatem, cum quo ſiet, quod addatur eſſe, quippe quod eſt extrinſecum cuius ente creatio, quoniam non de eius eſſentia, non autem extrinſecum, quaſi eſſentia denominatur extrinſece. extrinſece, ceu dicitur aliquid eſſe in loco, &c. Vel explica de eſſe intelligibili, nam hoc eſſe in ſeparatis non differt ab earum eſſentia; quoniam hæc in ipſis eſt ſola forma, quæ eſt immunis à materia, quare ſe tota eſt intelligibilis, In concretis autem cum materia, quoniam eſſentia eſt compoſita ex materia, & forma, & materia ex ſe nequit intelligi, ideo eſſentia non eſt idem quod earum eſſe intelligibile; Memento quoq. & non indiligenter, dum eſt tibi ſermo de ſimplicitate ſubſtantiarum abſtractarum conſiderare ipſarum eſſentiam vt ſic, quæ ſane non eſt compoſita, cum ſit ſola forma, ad differentiam eſſentiæ compoſitæ ſubſtantiæ, nihil autem obſtat, quod hæc eſſentia cum alio componat, puta cum eſſe, cum habente ipſam, &c quam doctrinam adumbraui in obſeruationibus ad quartam partem huius literæ, quamq. ſi noueris applicare, multa videbis cadere argumenta. Denique, ſi quando premereris aliqua auctoritate philoſophorum dicentium, in intelligentijs idem eſſe intelligens & intellectum, quo, & quod, eſſentiam, & eſſe, vltra allegatas explicationes, & hoc loco & quæſtione tertia (quibus certe omnis difficultas e medio ſubtrahitur) dicas ad intelligi quo ad genus, vt nimirum in genere intelligentiarum ſit vna ſimpliciſſima omni carens compoſitione, & in qua omnia vnum ſunt, qualis eſt prima cauſa, primum ens, &c.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Quomodo intelligentia vniatur orbi.

CIRCA poſtremam partem, in qua dum Auctor digreditur de latitudine, & vario gradu formarum, pronunciat animam intellectiuam, quam vltimam ſtatuit inter intelligentias vſq. adeo materiæ propinquam, vt ad ſui eſſe participationem res materialis trahatur, vnde ex anima, & corpore prouenit vnum eſſe, moneo quæſtionem, num ita hoc ſit proprium animæ intellectiuæ, vt etiam nõ conueniat alijs intelligentijs, & erit quæſtio famoſa, & ardua ſatis, quæ vt definiatur, quinq. facienda ſunt, primo eius ſenſus declarandus, deinde varia philoſophorum placita adducenda, ſtatuendum 3. quomodo cœli non ſint animati, 4. quam formam ſibi obtineant, 5. reijcienda argumenta in contrarium.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ſupponatur, quid quæratur.

ADuerte, idem eſſe inquirere, num ita intelligentia vniatur alicui corpori vt ex ea, & ex corpore conſurgat vnum eſſe, & inquirere, num intelligentia orbi vniatur vt forma, ceu quoniã ex anima humana, & corpori vnita reſultat entitas tertia, quæ eſt homo, ſequitur animam dare eſſe homini, tamquã formam, & quoniam ſi intelligentia erit forma orbis, mox illud ſequetur, vt

cœlum

cœlum ſit animatum, ideo & animatio cœli ſub præſenti cadit difficultate; & quamuis huic negotio, & huic literæ ſufficeret definire, an cœli ſint animati aia intelligente, quia cis vniantur intelligentiæ vt formæ, conſtat quód anima potientur intelligente, quoniã tamen dubium eſſe poſſet, nũ aliam animã habeãt, videlicet an nutrientem, an ſentientem, (qualem à nonnullis eis tributam vidobimus,) ideo ipſorum de quauis anima negotium breui agemus.

Obſerua deinceps, quod cum aliquid poſſit dici anima alicuius duobus modis, vel ſcilicet tanquam forma, & actus primus, ei cuius eſt anima tribuens eſſe, vel tanquam aſſiſtens, eo modo quo videmus nautam aſſiſtere nauigio, (quæ duplici animæ acceptio elicitur ex Ariſt. 2. de Anima 21.) non ſufficit inſtituto noſtro definire, an intelligentiæ ſint formæ, quæ aſſiſtant orbibus, & motũ eiſdem elargiantur, non aut eſſe, tunc. n. non diſcuteretur præſens litera, cũ indagandum ſupersit, num ita eis coniungantur, vt ex ipſis ſimul cum intelligẽtijs proueniat vnum eſſe, & ad eſſe intelligentiarum trahantur orbes, velut euenire animæ intellectiuæ vnitæ corpori legimus in litera, quare de vera cœlorũ animatione eſt quæſitio, hoc eſt, num habeant animã, quæ vere eis cõferat eſſe. Ariſtot.

Rurſus aduerte, quod hæc quæſtio vnũ ſupponit, & aliud, ſiue alia quærit, ſupponit enim, quod cœlum ſit compoſitum ex materia, & forma, quærit autẽ num hæc forma ſit anima quæuis, & præcipue, num intelligentia, & licet quod ſupponit quæſtio non ſit ab omnibus philoſophis receptum, quoniam multi Auerr. imitati ducis plerique, & precipue primo de Cœlo, com. 5. & ſecundo eiuſdem 40. & 8. Phyſ. 79. dicentem, cœlum eſſe corpus ſimplex, nullateuus ex materia, & forma conſtitutum, idipſum docent, attamen cum Auctore pr. par. q. 66. art. 2. dicimus in cœlo adeſſe materiam, non quidem quæ ſit potentia cõtradictionis, vel paſſiua, vel ab eſſe, & actu remota, ſed ſub eſſe, pure receptiuã, actui coniunctam, non in ſtatu potentiæ, &c. quæ eſt clara ſententia Ariſtotelis 8. Diuinor. 12. dicentis, quaſdam ex ſubſtantijs perpetuis fortaſſis non habere materiam, aut non talem, ſed ſolum quæ ſecundum locum mobilis eſt, & 12. eorundem 10. manifeſtis verbis ſcriptum reliquit, cuncta quæ mutantur, materiam habere, ſed diuerſam, qm̃, & ipſa ſempiterna, quæ non ſunt genrabilia, ſed latione mobilia materiam habent, non tñ generabilem, ſed vnde quo, & denique primo de Cœlo 95. dixit, cœlum eſſe eorum quæ ſingularia ſunt, & quæ ex materia. Rationes autem aduerſariorum vide ſi libet confutatas ab Ægidio quæſt. ſua de materia cœli priori parte, a Capreolo in 2. diſtin. 12. q. 1. circa 1. conclu. a Flandrienſe 8. Diuinor. q. 7. art. 1. & lib. 12. q. 2. art. 1: a Soncinenſe eodem libro, q. 7. à Iauello 8. eorundem q. 12. & nouiſſime ab Aquario dilucidatione 4. eiuſdem libri, & a Bannesio p. p. loco relato, & ante hos oẽs potiores quæſtiones videbis ſolutas apud Albertum p. par. ſummæ de quattuor Coæuis circa tertium coæuum, artic. 3. Vnde non eſt in præſenti vt diſſoluantur argumenta Zabar. libro ſuo de natura cœli, à c. 3. vſq. ad ſextum, hoc. n. quod in p̃ſenti ſupponitur, ille forſan data opera definietur; Imo vero Capreol. fatetur Auerr. ſibi ipſi in hoc non conſtare, & Soncin. refert quæuis loca commentatoris, & præcipue 12. Diuino. com. 10. vbi ponit in cœlo materiam, at ab his inferioribus diuerſam, vnde cenſet de mente ipſius in cœlo eſſe materiam cõis tamen via, & Auctor ei tribuit, vt à cœlo materiam negauerit, ſed hoc in præſenti non eſt proſequendum vbi non cœli, ſed intelligentiæ naturam luſtramus &c. Auerr. D. Thom. Ægidius. Capreolus. Flandrien. Soncinas. Iauellus. Aquarius. Bannes. Alber. mag. Zabarella.

Denique aduerte, quod tametſi alicui videri poſſet locus iſte non omnino germanus, vbi hoc argumentum diſcutiatur, ſed potius ad libros de Cœlo, & Diuinorum cum Ariſtotele, ad ſecundum vero contra Gentes, cap. 70. & p. p. hoc memorato cum Auctore ſpectare indicetur, quoniam tamen verba huius [illegible]

[illegible]

[illegible] non obſcuram mihi occaſionem præbent; & quoniam intelligentiarum naturam ac earundem ſimplicitatem hoc, & ſequenti capite Auctor inueſtigat, & quod in hanc quæſtionem vocatur, ad earundem naturam non parum attinet, eapropter dubium hoc admonere, & breue diſcutere placuit.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quomodo non ſint cœli animati.

Ariſtotelis loca varia pro cœli animatione.

APparet vtique, Ariſt. poſuiſſe cęlos animatos, nam ſecundo Cęli 13. In primis verbis clare nimis profert cęlum eſſe animatũ, & habere motus principiũ, & differentias animatorum proprias, ſurſum videlicet, & deorſum, dextrũ, ac ſiniſtrũ, qđ autem hæ locorum, ſeu partium differentiæ ſint propriæ rebus animatis, probat Philoſophus tex. 11. (ex quo occaſionem nactus eſt condemnandi Pythagoricos,) & 12. Similiter inferius 61. ait, nos oportere cogitare de cęlis, non tanquam omnino inanimatis, ſed tanquam participantib. actione, & vita, & 12. Diuinor. 36. ait, primum mouens moueri vt amatum, & deſideratũ, reliqui igitur orbes amant, & deſiderant, ſunt itaq. intellectiui, ac ex conſequẽti habent intelligentias ipſis in rõne formæ coniunctas; Auerr. quoq. ad hunc locum inquit, corpora cęleſtia eſſe animata, & qđ non habent de virtutibus aïæ niſi intellectũ, & virtutem deſideratiuam & ſecundo cap. de Subſtantia orbis, aperte vocat cœlum animatum, & oſtẽdit quomodo differat eius aïa ab animab. horum animalium apud nos; Albertus deniq. magnus 11. Diuinor. tract. 2. c. 10. primis verbis ait, oẽs peripateticos dixiſſe, orbes cęlorum animas habere, quod ibi, & deinde per nonnulla capita ſequentia declarat, &c.

Auerrois.

Alb. magn.

Si dicatur, omnes auctoritates Ariſt. & Auerrois, aliorumq. peripateticorũ accipi de anima, non dante eſſe, ſed quæ ſolum aſſiſtat, tunc eſt ſecundum argumentum; Quoniam nauis poſſet dici animata, cum ei aſſiſtat nauta, plauſtrũ quoq. poſſet dici animatum, quoniam eſt coniunctum bobus, & operationes nautæ, ac bouum poſſent tribui naui, & plauſtro, ſic nauis diceretur mouere ſeipſam, ſimiliter & plauſtrum, & illa intelligere, quoniam nauta intelligit, & hæc ſentire, quoniam boues ſentiunt, & alia iuxta hoc dici poſſent, quæ abſq. riſu, vel audiri, vel proferri vix poſſent.

D. Thom.

Tertio, Ex Auctore p. p. q. 3. art. 1. habetur, corpus viuũ eſſe nobilius nõ viuente, at corpora cęleſtia ſunt nobiliora his inferioribus viuentib. ergo ſunt viuentia, probatur minor, tum quia ſunt æterna, & incorruptibilia, tum quia ſũt cauſæ horum inferiorũ, & cauſa præcipue æquiuoca (quo modo cęli ſunt horum ſublunarium cauſæ) eſt ſemper excellentior ſuo effectu, tum quia primo de Partibus animalium, c. 5. res ſuperiores, & ſubſtantias immortales tametſi leniter attingere poſſumus, ob eius tñ generis intelligendi excellentiam nos amplius oblectare legimus, quod & confirmauit Auer. in fine c. 2. de Subſtantia orbis; tum quia primo Cœli 13. dixit Philoſophus, ſubſtantiam corporis cœleſtis eſſe diuiniorem, ac priorem his omnibus, qđ & repetit ſecundo eiuſdem 2. ex ſententia priſcorum philoſophorum, quos ibi commendat, vnde & ſubdit, quod cęlum ab ipſis antiquis tribuitur ceu locus Diis, quod & prædocuerat primo eiuſdem 23. ex Barbarorum, Græcorũ, & oium qui vnquam putarunt eſſe Deos confeſſione, & demum primo Metheororũ, ſumma prima c. 3. laudat [illegible], & alios antiquos, qui exiſtimarunt, cęlum corpus ſemper currens,

Ariſtot.

Auerroes.

Ariſtot.

[illegible], ac diuinum, vnde & æther ipſum vocabant, Cum itaq. in à pice nobilitatis videatur conſtituta cęleſtia corpora, ſequitur vt ſint viuentia, & animata, videtur aũt nullam aliam animam poſſe habere, quam intelligentiã, ergo &c.

Quarto, Adeſt locus celeberrimus apud Auctorem, ſecundo contra Gentes, D. Thom. cap. illo 70. vb. contra Auerr. diſſerens de anima intellectiua quomodo ſit corpori humano vnita, inquit cœlos eſſe animatos, & hoc ſecundum Ariſtotelis doct. nam neceſſario eſſe aſſerendum, quod ex eodem Philoſopho & hæc declarat, & efficaciter confirmat, quare viro Thomiſtæ nulla apparet eſſe poſſe dubitatio de animatione Cœli, ſaltem in via Ariſtot.

Quinto probatur, quod vltra intellectiuam habeant etiam ſentientem animam, nam hæc cum ſit forma, & actus, eſt perfectio, ac proinde ſi in his inferioribus inueniatur, multo magis in ſuperis corporibus, & præterea habemus Ariſtot. expreſſum Ariſt. teſtimonium 3. de Anima 61. inquientis, nullum poſſe eſſe corpus, quod prædicum ſit anima, & intellectu, ſenſum autem non habeat, ſeu corpus fuerit generabile, ſeu ingenerabile, quod & ibi de vtroq. probat, ſi igitur habeat cęlum animam intellectiuam, habebit & ſenſum, priora autem argumenta videntur probaſſe illam adeſſe, quare &c.

Deniq. apparet & vegetalis anima illis tribuenda, non n. defuerunt antiqui philoſophi, qui referẽte Ariſt. 2. Meteorologicorum, ſumma pr. de Mari cap. 2. dixerunt, Solem ali humido, & nutriri, ideoq. ipſum facere verſiones & vapores ex aquis eleuare, conſtat autem nihil poſſe nutriri, niſi animam habeat vegetalem, & inſuper Ariſt. 2. Cęli 50. videtur ea vocare animalia, quare &c.

His, & alias conſimilibus fundamentis viri non ignobiles ducti, varia de natura, & animatione cęlorum ſenſerunt, vnde Auicennas libro nono ſuæ Metha- *Sententia Auicennæ.* phyſicæ, c. 4. poſuit cœlos animatos anima informante, non quidem quæ ſit intelligentia, ſed quæ ſenſilis, & vim imaginatiuam habeat; vt nimirũ cognoſcat cęlum reuolutiones ſingulares quibuſuis diebus occurrentes, qm̃ hæc ſingularia nequit intellectiua vis attingere; Sed & Archangelus Mercenarius ſe- Mercenar. cundo ſuarum dilucidationum verſans, num cęlum ſit anima ſentiente, refert Io. Gram. Ioannem Grammaticum, qui ſuper 15. ſecundi de Anima, ſenſerit cęlum anima ſenſili ornatũ, & ſenſibus his, qui apud nos ſunt longe excellẽtioribus gaudere; ego vero nihil tale ibi apud Ioannem lego; at ſi legatur cõtẽplatio illa ſua ad 59. tertij de Anima, ad quam ſe remittit infra com. 61. apparebit in hoc prope ambiguus, quoniã tamẽ argumẽta Ariſtotelicorũ negãtiũ à cœlo ſenſũ ſoluere ſtudet, vt Platonicos defenſet, & ob nõnulla, quæ breuitanquit in fine cõtẽplationis, merito iudicari poteſt, vt ſibi placuerit ſenſus in Cœlis locare. Simplicius quoque in fine commenti 51. ſecundi de Cœlo tribuiſſe apparet Cęlis tres Simplicius. ſenſus, viſum ſcilicet, auditũ, & tactũ, ſub dubio tamẽ loquitur, quamuis motiuis quibuſdam viſus ſit ad id induci, exponens autem 61. illum tertij de Anima eo potius inclinat, vt Ariſtoteles corporibus cęleſtibus ſenſum nulibi conceſſerit: Achilinus autem dubio primo tertij libri de Orbibus longo diſcurſu docet Achilin. ad aures Ariſtotelis, & Auerr. cęlum animatum, & animam eſſe intelligentiam ſibi in rationæ formæ tribuentis eſſe vnitã, quod & viſus eſt voluiſſe Sueſſanus Sueſſanus. ſuper diſputationem tertiam Auer. Deſtructione deſtructionum, & apertius Aureolus. comm. 5. tertii de Anima. Aureolus vero apud Capreolum ſecundo ſent. diſtin. nona, quæſt. vnica cenſuit, itelligentiam ita ſe habere ad corpora cęleſtia, ſicut formam ignis ad materiam, eo excepto, vt nondet ſibi actum primum, ſed tamẽ elargiatur ei omnes ſecundas perfectiones, quod eſt proprium ſoli formæ, quã poſitionem multis rationibus, & auctoritatibus conatus eſt confirmare, quarum validiores adductæ iam ſunt, & quas videre ibidem poteſ.

Alij

Alij dixerunt cęlos animatos, quia intelligentia eſt eis vnita in rõne mouẽtis, non autem in rõne formæ, addentes nullam aliam formam ineſſe in illis, quoniã dicunt non eſſe compoſitos ex materia, & forma, ſic nullam formam dicitur illis eſſe tribuunt, ſed intelligentiam tantum aſsiſtentem, & oẽs propè Auerroici hoc videntur docere, ſic accepit Commentatorem Ægidius principio ferè quæſt. illius de materia cęli, ſic elicitur ex Iandano quæſtionib. ſuis 12. 13. ſuper 12. Diuinorum, & ex Zimara in annotatione ad eaſdem quęſtiones, ſic liquido habet Mercenarius priori tomo ſuarum dilucidationum p aliquot capita, ad quæ ſe remittit ſecundo tomo dum tractat, num cęlum ſit anima intelligente animatum, ſic aperte ſatis innuiſſe apparuit Zabarella libro illo de natura cęli cap. 11. & vltimo.

Ægidius. Iandunus. Zimara. Mercenar. Zabarella.

Alij deniq. docent cęlos conſtare ex materia, & forma, quæ tñ forma nullo modo eſt anima, vnde præter hanc compoſitionem ex materia, & forma dant eiſdem intelligentiam aſsiſtentem in ratione mouentis vnitam, vnde vere, ac proprie loquendo cęli non ſunt animati, quoniã animã non habent informãtẽ; Sic tradit Auctor quæſt. de Spiritualib creaturis, art. 6. & pr. p. q. 70. art. 3. ſic Alber. Magn. ar. illo tertio circa tertium cęlum, & 11. Diuinor. tract. 2. c. 10. & deinde idipſum viſus eſt ſentire, ſic Dominicus à Flandria q. 7. 12. Diuinorum art. 6 ſic Caiet. pr. p. loco relato, ſic Capreol. ſecundo ſentent. diſtin. & quæſt. memorata, circa 1. concluſ. ſic Soncinas 12. Diuinor. quæſt. 11. & 12. ſic Iauellus eodem libro, quæſt. 16. & 17. ſic Aquarius dilucidatione illa quarta ad quartũ eorundem, ſic poſtremo Bannes loco allegato primæ partis.

D. Tho. Alb. magn. Flandrien. Caiet. Capreol. Soncinas. Iauellus. Aquarius. Bannes.

Et hæc ſunt, quæ ferme viri grauiſsimi in hac materia ſenſerunt, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quomodo non ſint cœli animati:

Prior cõcluſ.

Sit prima concluſio; Cœlum non eſt animatum anima vegetali; Cum enim tres ſint functiones huius animæ, nutritio ſcilicet, accretio, & ſui ſimilis procreatio, nullam harum quis vnquam in cęlo vidit, at vbi non ſunt functiones alicuius animæ, ibi anima illa non eſt ponenda, niſi quid velimus in natura omnino otioſum, contra eiuſdem naturæ leges, & ritus ſtatuere; Si vis autem ſcire quo pacto nulla trium enumeratarum operationum animæ vegetalis locũ poſſit habere in corporibus cęleſtibus, cogita non inueniri alimentum in cœlo, quod eſt obiectum oĩum munerum animæ vegetalis; ac proinde neq. inueniri munera illa quoniam omnis facultas dicitur in ordine ad obiectum ſuum, & illud reſpicit, &c. Et quidem qui Ariſtot. vix percurrit ſecundo de Anima, à 34. vſq. ad 50. facile colligit nutritionem pendere ex alimento, vt ſubſtantia eſt, accretionem, vt eſt quantum & generationem, vt eſt redundans pro nutritione, ſed nullus vnquam agnouit quidpiam alimenti conuerti in cœli ſubſtãtiam, nullus vidit cœlum augeri; deniq. nullus deprehendit cœlum aliud ſibi ſimile procreare, quare ſi nulla eſt operatio animæ vegetalis in corporib. cœleſtibus, dicamus neq. animam ipſam adeſſe. Vim huius ratiocinij pulcherrimis expendit Ariſt. 1. de Cęlo 20. 21. & 22. vbi probabat cœlum eſſe æternum, ingenerabile, incorruptibile, inſeneſcibile, & inalterabile, conſtat autem quod quæ habent animam vegetalem, & tranſmutantur, & augmentum, ac decrementum ſubeunt, vt de corporibus, & partibus animalium, ac plantarum, ...

Ariſtoteles

dem ac legimus. Quod autem nulli tranſmutationi ſubiaceant corpora cæleſtia, probabat 22. ex ſenſu, quoniam toto tempore præterito ſecundum traditam inuicem memoriam nihil apparet tranſmutatum, neq. ſecundum totum vltimum cęlum, neq. ſecundum ipſius vllam propriam partem, quod & ex nomine ſibi ab antiquis tributo corroborabat.

Sed & quando finis cuiuſq. rei ceſſat, ſubtrahitur pariter & res ipſa, at finis nutritionis remouetur à cęlis, qm̃ fit nutritio ad reparandum id, quod ex actione caloris naturalis continuo deperditur, ſed nihil vt patet ex dictis opus eſt huius in corporibus cęleſtibus quare &c. quod ſi non adeſt nutritio, neq. vllũ aliud opus præfatæ animæ, hæc.n. eſt reliquarum fundamentum. Adde, quod finis generationis eſt ſeipſum conſeruare in ſpecie apud ea, quæ eadem in numero nequeunt ſemp permanere, vt habes ab Ariſtot. ſecundo de Anima 34 & 35. & 2. de Generatione 59. & 1. Oeconomicor c. 3. quod de homine ſpeciatim dixerat antea Plato quarto de Legibus, at cęlum eſt perpetuum, & nulli corruptioni obnoxium, quorſum igitur ei generatio tribuatur? Hinc merito idem Plato in Timæo loquens de cœlo dicebat, ſibi non fuiſſe elargita membra, quia his opus non erat, per quæ noua alimenta ſuſciperet, aut decocti cibi excrementa emitteret, quoniam nulla deceſſio, nulla acceſſio fieri poterat; Sed & ex iis quas ſubnectam concluſionib. magis roborabitur prima hæc aſſertio, quæ tamen patentiſſima eſt, & eo magis, quoniam pauci admodum eius oppoſitum vel ſomniare valuerunt, & eos paucos ab Ariſtotele merito irriſos videbimus in ſolutionibus argumentorum, &c.

Finis nutritionis. *Finis generationis.* Ariſtot. Plato.

Sit ſecunda concluſio: Non habet cœlum animam ſentientẽ, à qua vel interiores, vel exteriores ſenſus proficiſcantur; Et firmiſſima ratio pro hac concluſione eſt concluſio præcedens, quoniam ſi non habent animam vegetalem, ergo neq. ſenſilem, nam authore Ariſt. 2. de Anima 15. vegetatiuũ poteſt ab aliis ſeparari animabus, & eſſe abſq. illis, ſed aliæ fieri non põt vt ſint abſq. vegetatiua. & quamuis addat Ariſt. *in mortalibus*, excludendo ſempiterna ab hoc aſſerto, tñ id ſolum vult, quod in perpetuis poſſit eſſe, & de facto ſit intellectus, & motus, non autem vel ſenſus, vel nutritio, vt ibidem exponebat Auerr. & Sueſſanus, & Genua. Rurſus, ſi cœlo ineſt anima ſentiens, ergo ineſt tactus, patet hæc conſecutio ex 3 de Anima 63. vbi dicitur, oportere neceſſario animalis corpus tactiuum eſſe, ſi debeat conſeruari anima, ergo non ſunt corpora ſimplicia, patet hæc illatio ibidem 62. legimus enim, impoſſibile eſſe aliquod corpus eſſe ſimplex, & tactũ habere, quod docebat tex. 60. & infra 66. duplici ratione probabat, ſi enim tactus eſſet ſimplex, vtiq. medium haberet ſimplex, & tamen per ſe ipſum ſentit abſq. medio externo, rurſus perceptiuus eſt plurium contrarietatum, vnde ad eas debet eſſe in potentia, ad quas non eſſet, niſi foret in debita illarum temperie, quippe quæ nequit eſſe in ſimplici elemento, cœlos autem eſſe corpora ſimplicia in Ariſtot. quis valeat dubitare, cum in libris de Cęlo, & præcipue in primo nil aliud ferè ſub illius initium doceat? Accedit, quod nullum organum videmus ineſſe cœlis, quo operationem vllam ſenſilem poſſint exercere, & tamen ſi animam haberent ſentientem, natura adeo nobilibus ſubſtantiis organa apta ſenſibilibus functionibus accõmodaſſet, qua ratione probabat Ariſtot. 2. Cęli 50. aſtra non moueri, ex defectu ſcilicet organi ad motum accommodati. Confirmatur, cœleſtia corpora non ſunt organica, non diuerſarum partium, ſed ſimilaria, quomodo igitur poſſunt habere varia organa, aut varias partes, quibus munia diuerſa ſentientis animæ obeant? Et quemadmodum circa præcedentem concluſionem arguebamus, ſi talis anima vigeret in his corporibus, certè aliquam operationem ab hac anima proficiſcen-

Concluſio ſecunda. Ariſtot. *Cuiuſmodi corpora ſint cœli.*

ciſcentem intueremur, at dicat qui oppoſitum ſuſtinent, quas operationes animæ ſentientis in cœlis vnquam deprehenderint; ſit bene aduerte has rationes de organis ſenſuum, & operationibus partis ſentientis, qm ex his ineptæ agnoſcuntur quorundam reſponſiones, qui dicunt cœlis ineſſe ſenſum, non quidẽ ob neceſſitatem, ſed ob vtilitatem, & excellentia, vt f. cognoſcant ſingularia, & qm nobiliſſima corpora ſunt, &c. ſed quacumq. de cauſa inſint, aſſignanda ſunt, & eorum inſtrumenta, & eorum opera, quorum neutrũ valet aſſignari, cognoſcentem autem facultatẽ videbimus non inueniri in cœlis vt ſic, ſed in intelligentijs eiſdem copulatis, vnde ſenſus forent ponendi in ſubſtantijs ſeparatis, & ſic eſſent corporeæ, & non ſeparatæ, cuius oppoſitu , & 1. quæſt. huius capitis, & capite ipſo fere toto oſtendimus, & clara eſt deductio, quoniã ſentire non eſt ſine corpore, vt colligis ex 1. de Anima 12.14.15.18. & 2. libro eiuſdem, toto prope capite de potentia animæ ſenſitiuæ, a 51. vſq. ad 62. & de Somno, & vigilia, c. 1. habes, ſentire non eſſe proprium animæ, neq. corporis, neque poſſibile eſſe corpus inanimatum ſentire, &c.

Vt̃ ſunt ad-ductarum rationum.

Ariſtot. loca.

Quare vane locatur imaginatiua in cœlis, tum qm̃ hæc non ſit ſine ſenſu, ex 2 de Anima 153. & eſt motus factus à ſenſu ſecundum actum, ibidem 161. quare, ſi deſint ſenſus exteriores, qui mittant ad interiores, vani ſunt interiores ſenſus, vnde nullũ eſt motiuũ Auicennæ, imò ſeipſum deſtruit, non.n. per virtutẽ imaginatiuã cognoſcuntur præſentia ſingularia, ſed in abſentia obiecti, ob ſingulares ſpecies ſibi ab exteriorib. ſenſibus tranſmiſſas, (medio ſenſu cõi,) vis imaginatrix percipit, quamuis fortaſſis Auicennas nomine imaginatiuæ in propoſito acceperit applicationẽ intellectus ad particularia naturæ, vt eum interpretatur Alber. magn. loco ſuæ ſummæ relato, ad tertium. Motiuum autem de nobilitate corporũ cœleſtiũ (quo tñ qui oẽs ſenſus cœlis donaſſẽt ſuaſi vidẽtur,) nobis iuuat, mox viſuris nõ locari in ipſis ſẽſus, ob corũdẽ excellẽtiam.

Auicenna.

Alb. magn.

Non me fugit, Ioannem Grammaticũ contemplatione allegata occurrere quibuſdam prioribus pro hac concluſione inductis rationibus, ſed eius reſpõſa penitus voluntaria quiſquis fatebitur, gratis.n. negat, quæ in his ſenſibilibus, ſenſu, ac ratione duce arguimus ad corpora cœleſtia, & ſi modus ille reſpondendi introduceretur, nihil ex ſenſibilibus colligeremus in ſuperioribus; Accedit, quod rationes alias induximus, quas ipſe non recenſuit, &c.

Ioannes Gramm.

Hanc concluſionem voluit Plato in Timæo, vbi loquens de figura tornatili cœli, docet, & probat ſibi neq. oculos, neq. aures, neq. manus, neq. crura, neq. pedes, neq. vlla membra fuiſſe impertita, qm̃ nullo horum opus erat. Hoc idẽ docuit Themiſtius c. 71. tertij de Anima, circa 61. & 62. dicẽs, extremas mundi partes non habere ſenſum, & declarans quid nomine extremarum partiũ accipiat, dicit has eſſe cœlum, & plantas, mox ſubdit alia rõne cœlo, & alia plantis ſenſus fuiſſe denegatos, quoniam plantis ob ignobilitatẽ, & naturæ craſſamentum, cœlo aũt, qm̃ eminentiori ordine, & dignatione habebatur, quam vt ad hunc vſum deſcenderent cœlum quippe paſci nullo modo neceſſe habebat, &c. quare ex cœli præſtantia elicimus ſenſus in ipſo non eſſe. Idipſum docuit Auerr. 36. 12. Diuinor. & 15. tertij de Anima, & alij ibidem ſuperius memorati, & denique ſententia eſt, quem oẽs ferme receperunt, &c.

Plato.

Themiſt.

Cur plantæ non habeant ſenſus

Cur neque cœlum.

Si tertia concluſio; Cœli non ſunt animati anima intelligente, quæ ſibi det eſſe, & ſit eorum forma informans; Potes ſi placet videre hanc concluſionem latiſſime probatam in via Ariſt. & Auer. apud Zimaram, & Mercenarium locis allegatis, at quoniam multis Auerr. teſtimonijs innituntur, quorum nonnulla falſitatem continent, ideo eorum probationes non ſunt adducendæ. Dicas tu, quod ſi haberent animam intelligentem ſibi vt formam vere vnitã, talis anima

Concluſio tertia.

eſſet intelligentia, vt patet, at nequit hoc eſſe, ergo &c. probatur minor; quoniam intelligentia eſt natura totalis, ac completa in ſpecie, vt manifeſtum eſt, ergo nequit alicui vniri vt forma, probatur conſequentia, quoniam in eo quod vnitur, iam fit pars ſpeciei, iam eſt naturæ incompletæ, & partialis, implicat autem, vt aliquid ſit ſimul completum, & incompletum, totum, & pars. &c.

Præterea, omnes philoſophi vocant intelligentias ſimplices ſubſtantias, & actus puros, vt patuit ex quæſtion 6. huius capitis, ergo nequeunt alicui vt formæ vniri, patet illatio, quoniam tunc eſſent in perpetua compoſitione cum alio, ſiquidem componerent cum illis, quorum eſſent formæ, & erunt perpetuo partes formales. Quod ſi dicatur in eſſentia ſua eſſe ſimplices & immunes à materia, veluti eſt anima humana, tamen poſſe vniri corporibus, vt eadem anima vnitur, tunc fortius arguitur, quoniam nulla eſſet differentia inter ſimplicitatem, & ſeparationem animæ humanæ, & ſubſtantiarum immaterialium, & æque anima poſſet dici ſubſtantia ſeparata, ſimplex, & ſubſiſtens, ac intelligentia, quod nullus philoſophus, vel theologus dicit. Vlterius, maior ratio habenda eſt formæ, quam materiæ, quoniam materia eſt ob formam, ex 2. Phyſic. 81. & ex 1. de Partibus animalium, c. 5. at licet bonum emergeret corpori cæleſti, ſi ei intelligentia vniretur vt forma, tamen nullum bonum, nullaue perfectio accederet ipſi intelligentiæ ex tali vnione, igitur ſuperuacanea eſt huiuſcemodi vnio, probatur minor, cum. n. ſecundo Cœli 17. vnumquodq. ſit ob ſuam operationem, operatio intelligentiæ non alia eſt, quam intelligere, vane autem vniretur corpori, quoniam nullatenus hæc operatio adiuuaretur, enimuero ſcientiam à rebus non mendicant intelligentiæ, cur itaque vniantur corpori? Et ſi intellectus facultas in aliquo pendeat à corpore, id nulla alia ratione eſt, niſi quoniam per ſenſus ei miniſtrantur phantaſmata, at iam vidimus ſuperiori aſſertione, non tam ineſſe facultatem ſenſilem in corporibus cæleſtibus, quare, &c. Profecto, tota ratio quare anima intellectiua ponitur forma corporis humani eſt, vt acquirat ſcientiam, & quoniam eſt pars, & quid incompletum in ſpecie, at neutrum horum inuenitur in intelligentijs, imo, totum oppoſitum, adeo, vt poſſit, & debeat fieri argumentum innixum maximæ illi poſitiui rilticæ; Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, &c. Hanc concluſionem voluere ij omnes, quos duobus vltimis locis memoraui. & præter loca allata ex Auctore, adeſt hæc litera, in cuius gratiam mota eſt hæc quæſtio, nam enumerans intelligentias ait animam, quæ eſt vltima inter ipſas ita vniri corpori, vt ex ea, & ex corpore fiat vnum per ſe, non igitur hoc vult eſſe in alijs intelligentijs, aliàs non oſtendiſſet ex eo etiam eſſe vltimam in ſerie intelligentiarum, & velut id enunciauit de anima, enunciaſſet quoq. de intelligentijs, ſed condiuidens illam ab his, illud de illa pronunciauit, quare vult id locum minime in iſtis habere.

Potes autem obijcere, me in hac concluſione accepiſſe cælum ſic, & præciſe, cum in. conſueuerit accipi duob. modis, & pro ipſo corpore videlicet, quatenus diſtinguitur ab intelligentia, & pro aggregato ex corpore, & intelligentia, nulli dubium eſt in hac ſecunda acceptione, ipſum habere animam intelligentem, quoniam erit intelligentia, quæ ſic includit, & aia, & ea intellectiua gaudere conſtat, quo ſenſu cælo accepto, multæ conditiones tribuuntur, vt cernere erit in ſolutionib. argumentorum, at intelligitur hæc concluſio de ipſo præciſe, vt ſic, &c. Nec tibi quid moleſtiæ pariat propoſitio illa, quæ videtur elici ex Auer. 2. de Cœlo, com. 3. qua dr, Ex intelligentia, & orbe fieri verius vnum, quam ex materia, & forma, non. n. vult Auer. fieri magis vnum per ſe, ſed fieri ens nobilius, hoc eſt, incorruptibilius, vt aliqui dicunt, vel intellexit fieri aliquid indiuiſibilius, & conneſius, quoniam forma ſeparatur à materia, at non intelligentia ab orbe; Vel dicas fieri aliquid vnum immediatius, quia non coniungit intelligentia orbi medijs dimenſionib. interminatis, velut putauit Auer. formam vniri materiæ, &c.

Ariſtot.

Intelligentiæ operatio.

D. Thom.

Duplex cæli acceptio.

Senſus propoſitionis Auer.

At diſcitaberis, quare probauerim, ex eo intelligentiam non coniungi cęlo tanquam formam, quoniam vnio illa nihil faceret intellectioni, & omiſerim motum ipſius cęli, non.n. hoc moueretur, niſi haberet intelligentiam principium motus ſui; Hoc prævidit Auctor pr.p.qu.æſt.70.art.illo tertio, & optime dixit, quod vtiq. ob motum cœlorum oportet eis vniri aliquam intelligentiam, at non ſequitur, vt debeat vniri vt forma, ſed ſufficit vt tanquam motor mobili, per contactum virtutis, & hoc maxime firmat hanc concluſionem, qm̃ ſi vt forma copularetur, talis copulatio omnino redundans deprehenderetur; Quod autem contactus ille virtutis, & vnio in ratione mouentis ſufficiat ad motum, habetur ex 8. Phyſic. 42. & 43. vbi aſſignans Philoſophus quomodo vniuntur partes, mouens ſcilic. & mota, dicebat id fieri per contactum, vel duorum ad inuicem, ſi vtrumque fuerit corpus, vel vnius ad alterum, & non è conuerſo, ſi vnum ſit corpus, & aliud non corpus; Quare ad motionem ceu requiritur, ita ſufficiens eſt contactus, neq. exigitur vnio per informationem.

D. Thom.

Ariſtotel.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quam formam, & quomodo cęli obtineant.

Sit vnica concluſio, Cœlum habet intelligentiam ei vnitam in ratione formæ aſſiſtentis; Quæ ſane concluſio declarationem potius, quam probationem deſiderat, conueniunt enim omnes, quod orbes cœleſtes ab aliquibus mouentur vnde Ariſt. 12. Diuinor. 43. ex numero orbium colligebat numerũ intelligentiarum, & infer us videbimus, pleroſq. grauiſſimos auctores hanc concluſionem voluiſſe. Declaratur igitur, quoniam præter formam illam, à qua cœlum obtinet eſſe, & perfectiones primas, & ſecundas, & ex qua vnà cũ cęli materia efficitur vnum per ſe, non minus (licet alio modo) quam ipſe ſum vnus ex mea materia, ac forma, tribuitur ipſi intelligentia aſſiſtens, & motrix, quæ ipſum perpetuo, ac infatigabiliter mouet, & ad cuius motum nequaquam mouetur ipſa, has.n. eſſe immobiles eodem textu dicebat Ariſt. quod & prædocuerat 8. Phyſic 45. Poſſunt nihilominus dici mobiles per accidens, & denominatione extrinſeca, quatenus.ſ. mobilia quæ mouent, recipiunt motum ab alio & ad motum primi mobilis mouentur, quo ſenſu eodem octauo 51. dicebatur moueri per accidens; Neq. turberis, ſi legas ex Ariſtot. adductam paſſim propoſitionem, motis nobis, moueri ea quæ ſunt in nobis, vnde apparet, quod cum intelligentiæ ſint in orbibus, ad ipſorum motum & ipſæ mouebuntur, ſiquidem Ariſt. pronunciatum, vel accipitur de iis, quæ ita ſunt in nobis, vt à nobis dependeant, vel de iis, quæ in quauis parte noſtri ſint, vel demum quando nos ſecundum totum mutamur de loco ad locum; at intelligentiæ quamuis ſint in orbibus, non tamen ab eis pendent, nuſ ſunt in aliqua tm̃ parte determinata, & non in toto orbe, vt legis 8. illo Phyſ. 84. & demum non mouentur orbes ſecundum totum, vel de loco ad locum, ſed merito partium, & circa locum.

Ariſtotel.

Qua ratione intelligentię mobiles.

Aduerte autem, quod licet ſecundum eſſe ſit extrinſeca cœlo intelligentia, attamen eſt ei intrinſeca vt motrix vnde motus cœli non eſt violẽtus, ſed naturalis, ex primo de Cœlo octauo, quoniam habet in ſe principium intrinſecum talis motus, non quidem actiuum, (hoc enim eſt intelligentia, quam ei ponimus extrinſecam,) ſed paſſiuum, quoniam ſphæra cœleſtis naturalem habet inclinationem ad hoc, vt ab intelligentia moueatur, vt vbiq. habes ab Aucto-

Motus cœli qualis.

re, præcipue quæſt. de Spiritualibus creaturis, art.6. ad ſeptimum, & 1.parte, D.Tho.
quæſt.illa 70.ar.3 ad quartum. Vnde nulla eſt argumentatio, ſi quis dicat, Cœlum non habet in ſe principium actiuum ſui motus, ergo non mouetur naturaliter, quoniam datur & principium paſſiuum, nam ipſa natura nedum eſt actiuum principium, ſed & paſſiuum, vt colligitur ex 2.Phyſ.32.

Quamuis etiam optima ratione dicere poſſimus, cœlum habere principium actiuum ſui motus intrinſecum, quoniã intelligentia habet naturalem virtutẽ determinatam ad talis corporis motũ, vt loco relato de Spiritualibus creaturis legimus, & põt hoc principium actiuum vocari intrinſecum ipſi cœlo, q̃m eſt ei vnitum ex appropriatione ad motũ, neq. enim ad hoc vt quid ſit in rõne motus intrinſecum requiritur, quod vniatur ſecundum eſſe, ſed ſufficit ſecundũ contactum virtutis, vt prope finem præcedentis art.dicebam & cum iuxta hũc contactum ſit intelligentia vnita orbi, non video cur nequeat dici cœlum habere in ſe principium actiuum intrinſecum in ratione motus, licet non in rõne formæ; Quam doctrinam videor mihi colligere ex Auctore pr.p. vbi ſupra ad D. Thom.
ſecundum, dum ait poſſe dici, quod motor cœli rõne contactus virtutis ſit ei principiũ intrinſecum, adeo vt motus cœli poſſit dici naturalis ex parte quoq; principij actiui; Vnde quando legis apud eundem Auctorẽ alibi, & alios, non eſſe in cœlo principium intrinſecum actiuum ſui motus, explica ly *intrinſecum* quo ad eſſe; At naturale cœli procliuitatem ad hoc vt moueantur ab intelligentiis agnouit, & concinne explicauit Alexand.comm.48. 12.Diuin.&c. Alex.

Ex his collige, minus bene docuiſſe Auicennã 9.ſuæ Metaphyſicæ, c.2.quem Auicenna.
ſecuti ſunt Scotus ſecundo ſent.diſt.2 quæſt 6.in fine, & Durandus eodem lib. Scotus.
diſt.14.q.2.dum aſſeruit motum cœli non eſſe naturalem. Durand.

Illud tamen obſerua, quod licet hic motus ſit naturalis, & à forma cœli, tanquam à principio intrinſeco, non tamen vane ponitur ei aſſiſtens intelligentia cũ principio paſſiuo non fruſtra, ſed neceſſario additur principium actiuum; forma aũt, quæ actuat materiã cœli ſe habet ſimul cum ſua materia, vt quid materiale in ordine ad intelligentiã mouentẽ quo ad motũ, & vt quid perfectibile; Quamquã etiã poſſumus dicere cum Caiet. pr. p.q.66.art.2. quod motus cœli Caiet.
eſt quidem naturalis, ſed nõ pure, ac præciſe q̃m eſt etiã animalis, adeo vt forma cœli non ſit quid pure paſſiuum in ordine ad motũ propriũ, ſed medio modo ſe habeat inter actiuum, & paſſiuum, ita nimirum, q̃d in ſuo coniunctione ad intelligentiam natus ſit ſequi motus circularis. Neque mireris, ſi audiueris
Auctorem dicentẽ in cœlo eſſe tm̃ principiũ paſſiuũ, q̃m vel nomine paſſiui accipitur, id quod ex ſe abſq. alio actiuo principio nequit in actũ exire, vel accipitur prout condiſtinguitur ab intelligentia, ſic.n. forma quamuis nonnihil actiuitatis habeat, comparata tñ intelligentiæ mouenti, habet rõnem paſſiui. *Quid nomine principij paſſiui.*
Rurſus ponitur intelligentia, vt principiũ *quod* motus orbiũ, ſic ruit argumentum, q̃d amplificauit adeo Mercenarius priori illo ſuarum dilucidationum volumine, & tñ ſi Caiet. loco memorato aduertiſſet, cognouiſſet vires argumenti Mercenar.
ſui iam longe antea cõminutas, & prius ẽt alia via ab Ægidio quæſt.illa de materiali cœli cõpoſitione, art.1.ad 3.argumentum. Quod vero addit, quod formã illã, quæ dat eſſe cœlo oportet, vt de neceſſitate ſit intelligens, vanum nimis eſt, cum.n.nos ponamus formã illã in materia, (licet alterius rõnis ab his inferioribus) mirum eſt, quomodo grauis philoſophus arguat cõtra nos cõditionibus formæ à materia abiunctæ, ad inferendã formã illã eſſe intellectualis naturæ, ſed magis argumentũ hoc militat contra ipſum, qui ſequẽs Auerr.ait, cœlũ non eſſe cõpoſitum ex materia, & forma, ſed quid in actu, tunc .n. certo vt arguit Auctor prima par. vbi ſupra ſequitur, quod ſit natura intelligens, ſed Ægidius.

de his aliis, ſcio enim adferri pro reſponſo, quod adſit quantitas in cęlo, & tamen neſcio quo pacto velint adeſſe quantitatem abſq. materia, &c.

Nec te moueat, quod dixmus ſæpius quæſt. 5. ad hoc caput, quod in abſtractis à materia quod eſt finis, & mouens, ſit quoq forma, vnde videtur ſi intelligentia motrix ſit cœli, quod ſit etiam forma; ſed nomine formæ tunc accipitur perfectio, non autem pars intrinſeca rei, alias ſequeretur Deum eſſe partem rerum omnium intrinſecam, quod eſt ſtultum, & pulchre Auerr. 12. Diuinor. 37. dicebat, quod perfectiones ſunt in duplici differentia, nam aliæ ſunt qualitates, quibus perficitur id quod mouetur, aliæ ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ à rebus, quæ mouentur ad eas, ceu ſunt actiones ſeruorum, quæ ſunt erga intentionem domini ſui, & ſimiliter omnia entia cum primo principio, quare in abſtractis, quod eſt finis, & agens, eſt etiam forma, hoc eſt, perfectio, non intrinſeca, ſed ſeparata. Rurſus, quoniam motus eſt quidā gradus vitæ, ex 2. de Anima 13. & motus cæli dicitur vita 8 Phyſ. primo, & viuere viuentibus eſt eſſe, ſecundo eodem de Anima 36. cum intelligentia tribuat motum coelo, tribuit ei vitam aliquo modo, & ille, ſub qua rōne, & cęlum quoniā mouetur, pōt dici minus proprie viuens, & intelligentia eadem impropriętate locutionis eius anima. At quoniam intelligentia non vere illi donat eſſe, neq. eſt eius actus primus, ideo vere, ac proprie loquendo neque dici anima coeli, neque ipſum cęlum proprie animatum, niſi æquiuoce; Sed docte Albertus 11. Diuinor. tract. 2. cap. 12. in fine dicebat, animam dici æquiuoce de animabus ſuperiorum, & inferiorum, quod & Auctor dixit art. illo 3. quæſt. 70. pr. par. quod & ſcripſit Sueſſanus prope finem comm. 10 ſecund. de Anima.

Auerroes.

Albmagn.
D. Thom.
Sueſſanus.

Animam igitur ſolum aſſiſtentem habet coelum, & motum elargientem, nō aūt vel informantem, vel præbentem eſſe, & hoc voluere oēs illi, quos penultimo. & vltimo loco ſub finē art. 2. recenſui, quāuis differant in alia forma, q̄ ij vltimo loco memorati tribuunt coelo; Hoc quoque viſus eſt ſenſiſſe Alenſis, ad 36. 12. Diuinor. & Zabarell. cap. vltimo libri illius de natura cęli, & Pererius lib. 7. de communibus rerum naturalium principijs, cap. 3. & 8.

Alenſis.
Zabarella.
Pererius.

ARTICVLVS QVINTVS.

Tolluntur quæ poſſent obſtare.

Multiplex ſenſus dicti philoſophorum.
Ferrarien.

AD primum ex varijs auctoritatibus Ariſtot. Auerr. & aliorum deſumptum habes quomodo dupliciter eas poſſis intelligere, & primo de cęlo non præciſe, ſed pro aggregato ex ipſo & intelligentia, dic deinde vocari animatos coelos ab ipſis philoſophis, quoniā motum, qui eſt vita, & quoddam eſſe habent ab intelligentia, & qm pendent in eſſe, & in conſeruari, & in permanentia ab intelligentijs apud Philoſophos & ab intelligentia prima apud veritatem, Dic quarto, vtiq. habere formā quæ eſt anima, at ſi inferatur, ergo informantem, cōmittitur fallacia conſequentis, qm ſtat, quod ſit aſſiſtens, &c.

Ad ſecundum, qđ adducebatur contra hanc vltima viam reſpondendi, dico cum Ferrarien. cap. illo 70 ſecūdi cont. Gent. qđ intelligentia quæ mouet orbem, virtutem hēt naturaliter determinatam ad talem motū & ſimiliter orbis hēt naturalem inclinationē, & ꝓcliuitatem, vt ab ipſa moueāt, velut ſuperiori articulo dicebā, quæ non inuenies vel in naui, vel in plauſtro. Deinde cōtactus intelligentiæ ad cęlū eſt ſecundum virtutem, & intimus coelo, in naui autem

& plauſtro eſt extrinſecus, & quanti tatiuus, vt enim eodem libro, c. 56. dicebat Auctor, in cactu quantitatiuo, qui fit ſecundum extrema, oportet tangens eſſe extrinſecum ei quod tangitur, at in contactu virtutis ſubſtantia tangens eſt intra id quod tangitur, vnde intimior eſt intelligentia cœlo, quam nauta nauigio, & boues plauſtro; Addo ego, quod inſeparabilis eſt intelligentia in rõne motus à cœlo quod non cernitur in inſtantijs adductis, & ratione huius perpetuæ vnionis põt dici cœlum quoquo pacto, & impropriè vt dixi animatū, & intelligere, & velle, &c. Sed & cum dictum fuerit præcedenti art. formam cœli non eſſe quid purè paſſiuum relatione ad motum, ſed modo animali cõcurrere, quod nulla via inuenitur in naui, aut plauſtro, ideo magis congrue põt cœlum denominari à conditionib. intelligẽtiæ, quam enumerata à nauta, vel a bobus. Et tandem ſi vis fiat in voce, non eſſet valde contendendum, cur nauis ſumpta pro aggregato ex ipſa, & nauta nõ poſſet dici ſe mouere, & ſimiliter dic de plauſtro, ſed cõne motus ſolum quoniã penes hunc ſolũ, non penes velle, intelligere, &c. boues, & nauta illis copulãtur, ſed certe quæ adduximus manifeſtum diſcrimen patefaciunt verſari inter cœlum, & alia memorata, &c.

Ad tertium dic primo, cœlum pro aggregato ex ipſo, & intelligentia eſſe cauſa horum ſublunarium; ſic omnibus his inferioribus eſſe præſtantius dicimus, &c. nam cœlum præciſe ſemotum ab intelligentia non eſt cauſa, niſi inſtrumentalis horum inferiorum, ſic mille locis apud Ariſtot. quis legit, Solem, & hominem generare hominem. Sic aũt præciſe acceptum, quo pacto accipitur, & quando vocatur æternũ, & locus Dei, vt recenſebatur in argumento, dic ſecundo, quod qm̃ comparatio ſit ſemper cum rebus eiuſdem generis, & ordinis, ideo nobilitatem cœli intellige ſuper alia corpora, ſic 13. illo primo de Cœlo dicebatur ſubſtantia corporea præſtantior, &c. & dum tribuitur locus mentibus ſuperis, patet accipi vt quid corporeum; comparatum autem viuentibus, dicimus, (quicquid nonnulli velint) cum Auctore loco allegato in argumento, corpus viuens eſſe nobilius non viuente, quoniam viuentia includunt gradum vlteriorem nobiliſſimum, qui eſt viuere, cũ quo ſtat, aliquod corpus non viuens, vt cœlum in ratione corporis eſſe nobilius viuentibus, quoniã digniores habet modos eſſendi cum ſit incorruptibile, perpetuum, lucidum, ornatum, &c. Sic viuentia erunt nobiliora ente in cœlo, ipſum vero erit nobilius corpus viuentibus his inferioribus, homine excepto, quem vnum ex omnibus animalibus diuinitatis participem, habemus ab Ariſt. 2. de Partibus animaliũ c. 10. & naturam obtinere diuinam quarto eorundem, cap. 10. & omnium eſſe finem Aureola, ſcripſit idem Philoſophus ſecundo Phyſ. 24.

Ad quartum, quod Auctoris diſcipulos vehementer excruciare ſolet, dicas Auctor. loco illo cont. Gent. arguere cont. Auer. qui oẽs rationes ſuas fundare videbatur ſuper verbis Ariſt. vt probaret aĩam intellectiuã non poſſe eſſe corporis formã voluit ipſe oſtendere, qđ ex verbis Ariſt. hoc non repugnat, imò nonnulla Ariſt. loca inſpiciendo, & verba attendẽdo, colligitur id non repugnare eius doctrinæ, cũ aliquãdo vocet cœlos animatos. q̃ via reſpõdendi amplexatur Ferrar. ibidẽ & Iauell. q. illa 16. ad 12. Diuin. & Caiet. p. p. art. illo 3. q. 70 adeo vt quaſi exaggeratus Auctor cont. Auerr. voluerit dicere, nõ repugnare in via Ariſt. ponere ſubſtantiã intellectualẽ corporis formã, & quidem reſponſio quam adinuenerunt præclara ingenia, à nobis amplexanda venit.

Illud tamen adderem, quod fortaſſis Auctor non ex locis Ariſtotelis tantum abſolute, ſed vt ab Auerr. quoque exponuntur voluit oſtendere non repugnare doctrinæ Ariſtotelis, quod intellectualis ſubſtantia ſit vnita vt forma corpori, nam 13. illum ſecundi de Cœlo allatum ab Auctore exponens Auerr. clare

D. Thom.

Cœlum quo pacto cauſa ſublunarium.

Quomodo ſit viuens nobilius non viuente.

D. Thomæ ſen.

Cogitatum Auctoris.

clare aſſerit cęlum animatum, quare non ſimpliciter, ſed ad hominem, in via quoq. Ariſtot. poſſet dici Auctor ibi locutus; at vero abſolute, & ſimpliciter contra neminem arguens pr.p. loco perſæpe citato, conſtanter docuit, & probauit cęlos non animatos, niſi anima aſſiſtente, & æquiuoce &c.

7 Ad quintum, circa finem ſecundæ concluſionis art. 3. reflectabamus argumentum, quoniam ex nobilitate cęli ſenſus ab eo remouebamus, & quamuis ſentire ſit perfectio, non tamen ſimpliciter, ſed magnam habet annexam imperfectionem, cũ nequeat exerceri abſq. corpore, & materia, vt proinde leue ſit arguere, quod in entibus nobilibus ſit locandum. Auctoritas vero Ariſtotel. 61. illo tertii de Anima non omnino facilis eſt ob expoſitiones varias; & præter illam Auerr. & Themiſtij, quas adducebat Auctor 2. de Cęlo 51. quæ certe accommodatæ ſatis ſunt, poſt illas Alexandri, Simplicii, & Plutarchi, quos ſuper illum locum refert Genua, poſt illam Ioannis Grammatici, qui illas Alexandri, & Plutarchi commemorat, & iuxta vtramq. videtur problematicum ſe gerere dic tu breui cum Auctore, verum eſſe, nullum corpus habere animam intellectiuam ſine ſenſu, ſiue fuerit corpus ingenerabile, ſiue generabile, at nomine corporis ingenerabilis non accipitur ibi Cęlum, quoniam hoc eſt manſiuum in eodem loco ſecundum totum, Ariſtot. autem clare ibi loquitur de corpore, quod non manſiuum exiſtit, vnde apparet loqui de quibuſdam corporib. animatis, quæ à Platonicis denominabantur dæmones, & dicebantur animalia corpore aerea, tempore æterna, vt ex Apuleio dictum à nobis fuit 1. quæſt. ad hoc caput, & dicebant animalia hæc moueri motu progreſſiuo, ac non eſſe manſiua, non quòd Ariſtot. ponat ſpiritus hos aereos, vel hos dæmones, ſed dato quod ſint, vt alij eos hoc modo poſuerunt, id profert Philoſophus, Ex quibus verbis ex ſuppoſitione acceptis, cadit inſtantia, quam Genua contra hanc Auctoris interpretationem, (quam ſecutus eſt Toletus Cardinalis) ibidem adfert.

Variç loci Ariſtotelis expoſitiones.

D. Tho.

Genua.

Toletus.

8 Ad vltimum, merito deridentur ab Ariſt. ibidem, & pluribus impugnantur, qui enunciarunt, Solem nutriri humido, & vaporibus, hi quippe in altum tolluntur, non vt nutriant corpora cęleſtia, quæ corruptionem ignorant, ſed ex materiæ neceſſitate, & profecto ſi ex his depaſceretur Sol, vel aliud quodpiam cęleſte corpus, non in pluuias, aut rorem, aut niuem conuerſi, rurſus ad terram deſcenderent. Quod vero adnectitur, Ariſtotel. vocare cęlos animalia, valde leue eſt; nam duodecimo Diuinorum 39. dicebat, Deum eſſe animal perpetuum, & optimum, & nomine animalis nil aliud accipitur, quam viuens, vt plerique vertunt; Accedit, quod non dicunt ibi cęli animalia ab Ariſtotele, ſed entia pretioſa comparatione ad animalia, ex quo potius colligitur, quod non ſint animalia, ſed ſi admitteres etiam dici animalia, explica habentia animam, qualem autem, & qua modo, iam noſti ex articulo ſuperiori, & ex ſolutione ad primum. &c.

Cur vapores ſurſum ferantur.

CAPVT SEXTVM.

1 HIS viſis, patet quomodo eſſentia inueniatur in diuerſis; Inuenitur autem triplex modus habendi eſſentiam in ſubſtantijs, aliquid enim eſt ſicut Deus, cuius eſſentia eſt ipſum ſuum eſſe, & ideo inueniuntur aliqui philoſophi dicentes, quod Deus non habet eſſentiam, quia eſſentia eius non eſt aliud quam eſſe eius; Et ex hoc ſequitur, quod ipſe non ſit in genere, quia omne quod eſt in genere, oportet quod habeat quidditatem præter eſſe ſuum cum quidditas, aut natura generis, aut ſpeciei non diſtinguatur ſecundum rationem naturæ in illis, quorum eſt genus, vel ſpecies, ſed eſſe eſt in diuerſis diuerſimode.

2 Nec oportet, ſi diximus quod Deus eſt eſſe tantum, vt in errorem eorum incidamus, qui Deum dixerunt eſſe illud eſſe vniuerſale, quo quælibet res formaliter eſt; Hoc enim eſſe, quod Deus eſt, huius conditionis eſt, vt nulla ſibi additio fieri poſſit, vnde per ipſam ſuam puritatem eſt eſſe diſtinctum ab omni eſſe, propter quod in commento nonæ propoſitionis libri de Cauſis dicitur, quod indiuiduatio primæ cauſæ quæ eſt eſſe tantum, eſt per puram bonitatem eius: Eſſe autem cōmune ſicut in intellectu ſuo non includit aliquam additionem, ita nec includit in intellectu ſuo aliquam præciſionem additionis, quia ſi hoc eſſet, nihil poſſet intelligi eſſe, in quo ſuper eſſe aliquid adderetur: Similiter etiam quamuis ſit eſſe tantum, non oportet, quod deficiant ei reliquæ perfectiones, vel nobilitates, imò habet omnes perfectiones, quæ ſunt in omnibus generibus propter quod perfectum ſimpliciter dicitur, vt Philoſophus, & Commentator in quinto Metaphyſicæ* dicunt: ſed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo omnes vnum ſunt, ſed in alijs diuerſitatē habent, & hoc eſt, quia omnes illę perfectiones conueniunt ſibi ſecūdum ſuum eſſe ſimplex; ſicut ſi aliquis per vnam qualitatem poſſet efficere operationes omnium qualitatum, in illa vna qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipſo eſſe ſuo omnes perfectiones habet. *tex. & com. 21.

3 Secundo modo inuenitur eſſentia in ſubſtantijs creatis intelle-

lectualibus, in quibus eſt aliud eſſe, quam eſſentia ipſarum; quamuis eſſentia ſit ſine materia, vnde eſſe earum non eſt abſolutum, ſed receptum, & ideo limitatum, & finitum ad capacitatem naturæ recipientis, ſed natura, vel quidditas earum eſt abſoluta, non recepta in aliqua materia, & ideo dicitur in libro de Cauſis, quod intelligentiæ ſunt finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, ſunt enim finitæ quantum ad eſſe ſuum, quod à ſuperiori recipiunt, non tamen finiuntur inferius, quia earum formæ non limitantur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas, & in talibus ſubſtantijs non inuenitur multitudo indiuiduorum in vna ſpecie, vt dictum eſt, niſi in anima humana propter corpus cui vnitur.

4 Et licet indiuiduatio eius ex corpore occaſionaliter dependeat quantum ad ſui inchoationem, quia non acquiritur ſibi eſſe indiuiduatum, niſi in corpore, cuius eſt actus, non tamen oportet, vt deſtructo corpore indiuiduatio pereat, quia cum habeat eſſe abſolutum, ex quo acquiſitum eſt ſibi eſſe indiuiduatum, ex hoc quod facta eſt forma huius corporis, illud eſſe ſemper remanet indiuiduatum; & ideo dicit Auicennas,* q̄d indiuiduatio animarum, & multiplicatio dependet ex corpore quantū ad ſui principiū, ſed non quantū ad ſui finem.

* Colligitur ex 5. par. de Anima, cap. 3 & 4.

5 Et quia iſtis ſubſtantijs quidditas non eſt idem quod eſſe, ideo ſunt ordinabiles in prædicamento, & propter hoc inuenitur in eis genus, ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nobis occultæ ſint.

In rebus .n. ſenſibilibus etiam ipſæ differentiæ eſſentiales nobis ignotæ ſunt, vnde ſignificantur per differentias accidētales, quæ ex eſſentialibus oriuntur, ſicut cauſa ſignificatur ꝑ ſuum effectum, ſicut bipes ponitur differentia hominis: accidentia autem propria ſubſtantiarum immaterialium nobis ignota ſunt, vnde differentiæ earum nec per ſe, nec per accidentales differentias nobis ſignificari poſſunt.

6 Hoc tamen ſciendum, quod non eodem modo ſumitur genus, & differentia in illis ſubſtantijs, & in ſubſtantijs ſenſibilibus, quia in ſenſibilibus genus ſumitur ab eo quod eſt materiale in re, differentia vero ab eo quod eſt formale in ipſa, vnde dicit Auicennas in principio libri ſui de Anima,* quod forma in rebus compoſitis ex materia, & forma eſt differentia ſimplex eius, quod conſtituitur ex illa, non autem ita quod ipſa forma ſit differentia, ſed quia eſt principium differentiæ, vt idem

* cap. 1.

dicit

dicit in ſua Metaphyſica *, & dicitur talis differẽtia eſſe differentia ſimplex, quia ſumitur ab eo quod eſt pars quidditatis rei, ſcilicet à forma. Cum autẽ ſubſtantiæ ſpirituales ſint ſimplices quidditates, non poteſt in eis differentia ſumi ab eo q̃d eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate, & ideo in principio de Anima * dicit Auicennas, quod differentiam ſimplicem non habent niſi ſpecies, quarum eſſentiæ ſunt compoſitæ ex materia, & forma. Similiter etiam in eis ex tota eſſẽtia ſumitur genus, modo tamen differenti, vna enim ſubſtantia ſeparata conuenit cum alia in immaterialitate. Differunt autem ab inuicem in gradu perfectionis, ſecundum receſſum à potentialitate, & acceſſum ad actum purum, & ideo ab eo quod ſequitur illas inquantum ſunt immateriales, ſumitur in eis genus, ſicut intellectualitas, vel aliquid huiuſmodi, ab eo autem quod ſequitur in eis gradum perfectionis, ſumitur in eis differentia, nobis tamen ignota.

* Lib. 5. c. 6. in princ.

* Vbi ſupra.

7 Nec oportet has differentias eſſe accidentales, quia ſunt ſecũdum maiorem, & minorem perfectionem, quæ non diuerſificat ſpeciem. Gradus enim perfectionis in recipiendo eandem formam non diuerſificat ſpeciem, ſicut album, & minus albũ in participando eiuſdem ſpeciei albedinem, ſed diuerſis gradibus perfectionis in ipſis formis, vel naturis participatis diuerſificat ſpeciem, ſicut natura procedit per gradus de plantis ad animalia per quædam, quæ ſiunt media inter animalia, & plantas, ſecundum Philoſophum in libro de Animalibus. Nec iterum eſt neceſſarium, vt diuiſio intellectualium ſubſtantiarum ſit ſemper per differentias veras, quia hoc eſt impoſſibile in omnibus rebus accidere, vt Philoſophus dicit in vndecimo de Animalibus *.

* 1. de Partibus animal. cap. 2. & 3.

8 Tertio modo inuenitur in ſubſtantiis compoſitis ex materia, & forma, in quibus & eſſe eſt receptum, & finitum, propter quod & ab alio eſſe habent, & iterum natura, vel quidditas earum recepta eſt in materia ſignata, & ideo ſunt finitæ, & ſuperius, & inferius, & in eis etiam propter diuiſionem materiæ ſignatæ poſſibilis eſt multiplicatio indiuiduorum in vna ſpecie, & in his ſubſtantijs qualiter ſe habeat eſſentia ad intentiones logicas, ſupra dictum eſt.

SVMMA CAPITIS.

MAnifeſtat, quomodo in triplici ordine ſubſtantiæ eſſentia inueniatur, & primo quomodo in prima ſubſtantia, inquiens eius eſſentiam eſſe purũ eſſe, perfectiſſimum, & omnes omnium rerum perfectiones continentem, neque ad vllum genus determinatam, deinde quomodo in alijs ſubſtantijs intellectualibus, earundem & ſimplicitatem, & compoſitionem, & multiplicationem, & ad determinatum genus limitationem, in quibus & animam intellectiuam commemorat aſſignas, quamque de ipſis agnitionem habere poſſimus oſtendit, ac deniq. quomodo in ſubſtantijs compoſitis inueniatur eſſentia, earum compoſitionem aperiens, & quomodo multiplicentur, & ad logicas intentiones ſe habeant, remittens ſe ad ea, quæ iam in hoc eodem opere de ipſis allegauit, &c.

DIVISIO.

HÆc eſt ſecunda pars partis ſecũdæ principalis huius tractatus, in qua Auctor proſequitur, & terminat contemplationem de eſſentia ſubſtantiarũ ſimplicium, quam iam in capite præcedenti inceperat; Et quidem poſſet hęc pars in tres præcipuas diuidi, velut in triplici gradu ſubſtantiæ eſsentiam inueniri docemur; Verum quoniam multa ſigillatim docet; potiſſimum de primo, ac ſecundo gradu ſubſtantiarum, quæ non commode ſatis ad vnam, vel alteram partem redigi queunt, ideo quæ præcipua magis tradit, locis magis peculiaribus apparens accommodanda; Quare dicamus octo eſſe eius partes, in quarum prima manifeſtatur qualis ſit eſsentia Dei, & quomodo ſe habeat, vel potius non ſe habeat ad logicas intentiones, in ſecunda ex aſſignata eſsentia reijcit duos errores, qui poſsent oriri, & in quos aliqui ſtulte lapſi ſunt, in tertia ſermonem habens de ſubſtantijs creatis intellectualib. & ſimplicibus, quatuor de ipſis profert, quæ prope colliguntur ex doctrina capitis præcedentis, in quarta declarat id, quod de ipſis quarto loco pronunciauerat, remouens tacitam quandam obiectionem, in quinta incipit oſtendere quo pacto ſubſtantiæ iſtæ ſe habeant ad intentiones logicas, & quam exilem de ipſis teneamus cognitionem declarat, in ſexta comparando eas ad ſubſtantias ſenſibiles, digreditur quomodo ſint in prædicamento, quomodo in eis inueniatur ratio generis, & differentię, & vnde hæc ſumantur, in ſeptima occurrit duplici obiectioni, quæ poſſet accidere cõtra determinata in ſexta parte; deniq. in octaua enucleat quomodo in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma reperiatur eſſentia, quomodo multiplicetur, & quomodo ſe habeant ad logicas intentiones, quæ omnia ex antehabitis ferme innoteſcunt, &c.

Partes huius literæ.

Prima.

Quo ad primum inquit, quod eſſentia, quæ inuenitur in Deo eſt ipſummet eſſe diuinum, vnde ait nonnullos adeſſe philoſophos, qui dicunt Deum nõ habere eſſentiam, diſtinctam ſcilicet ab eſſe, quoniam eius eſſentia nil aliud eſt, quam eius eſſe, ex quo prouenit vt ipſe non ſit in genere, quoniam omne, quod eſt in genere, habet quidditatem aliam ab eſſe, quia natura generis eſt eadem in omnibus ijs, quæ ſunt ſub ipſo, & tamen illamet differunt in eſſe illius generis, nequit autem idem eſſe id, in quo aliqua conueniunt, & in quo differunt, ſed Deus non habet eſſentiam aliam ab eſſe, &c.

Secunda.

Quo ad ſecundum, poſſet quis primo ſibi ſuadere, quod Deus eſſet illud eſſe vniuerſale, quo res quæcumque formaliter eſt, nam dictum fuit, quod Deus eſt eſſe tantum, at res non ita ſe habet, quoniam illud eſſe quod dicimus eſſe Deũ, eſt illius naturæ, vt nullam ſecum patiatur additionem, quare ex ipſa ſui puritate diſtinguitur ab omni eſſe, vt elicitur ex commento nonæ propoſitionis libri de Cauſis, eſſe vero commune omnibus tale eſt, quod ceu in ſuo intellectu non includit aliquam additionem, ita neq; præciſionem additionis, adeo vt licet non ſit de ſui rõne additio, non tñ eſt vt ei non fiat additio, ſic abſtrahit ab vtroque. Poſſet deinceps quis ſuſpicari, vt Deum deficerent aliæ perfectiones, ſed totum oppoſitum eſt, quoniam.n. eſt ſuum eſſe, ob id perfectiones omnium generum obtinet, vnde ab Ariſtot.5. Diuinorum 21.cap de Perfecto, & à Cõmentatore ibidem clarius dicitur ſimpliciter perfectus, & modo vniuerſali; Cumque variæ rerum perfectiones in aliis diuerſitatem habeant, in Deo ſunt vnum, quoniam conueniunt ei ſecundum eſſe ſuum ſimplex, atque ideo nobiliori modo, vt.n. qui per vnam qualitatem efficeret omnium qualitatum operationes, perfectior eſſet, quam qui per varias qualitates eaſdem obiret, ita Deus oĩbus eſt perfectior, quonia in ſuo vnico eſſe omnes claudit perfectiones, &c.

Ariſtotel. Auerroes.

Tertia.

Quo ad tertium, Inuenitur ſecundo modo eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, de quibus quattuor extant pronunciata & primum eſt, quod in ipſis eſſe eſt aliud ab eſſentia, ſecundũ non inueniri in eis materiã, tertiũ, ipſarum eſſe non abſolutum, ſed receptum, & finitum inueniri, finitur n. ad capacitatem naturæ, in qua recipitur, eorum vero naturã abſolutam, quia non in materia recipitur, vnde libro de Cauſis vocãtur intelligẽtiæ finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, quartũ, in his ſubſtantijs non adeſſe multitudinẽ indiuiduorũ in eadẽ ſpecie, niſi in aĩa humana, & hoc ei euenire merito corporis, cui vnitur.

Quarta.

Quo ad quartum, Licet indiuiduatio animæ intellectiuæ dependeat ex corpore occaſionaliter, quantum ad ſui initium, quoniam non habet eſſe indiuiduale, niſi in corpore, cuius eſt actus, non tamen ſequitur, vt deſtructo corpore tollatur indiuiduatio, nam habet eſſe abſolutum à corpore, vnde illud eſſe, quod ſemel acquiſiuit, perpetuo retinet, quo circa bene dixit Auicen.5 par. de Anima, cap.3.& 4. indiuiduationem, ac multiplicationem animarum dependere ex corpore quo ad ſui principium, non quo ad ſui finem.

Auicenna.

Quinta.

Quo ad quintum, Habetur intelligentias eſſe in prædicamento, quoniam in eis differt eſſe ab eſſentia, hinc in eis inuenitur & genus, & ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nos lateant; Et quidem licet in rebus quoque ſenſui ſubiacentibus differentias eſſentiales ignoremus, attamen eas per accidentales differentias pateſacimus, quippe quæ accidentales ex eſſentialibus cauſantur; Ita cauſam ſignificamus per ſuum effectum, ita bipes ponitur differentia hominis, ſed hoc nequimus efficere in ſubſtantijs intellectualibus, quoniam & eorum propria accidentia cognitionem noſtram fugiunt, quare exilis nimis de ipſis nobis adeſt cognitio, &c.

Sexta.

Quo ad ſextum; vario modo ſumitur genus, & differentia in ſubſtantijs iſtis, & in ſenſibilibus: quia in his ſumitur genus ab eo quod eſt in re materiale, differentia autem ab eo quod in eadem re eſt formale ſic Auicennas libro ſuo de Anima cap.1. dicebat, formam in rebus ex materia, & forma conſtantibus eſse differentiam ſimplicem illius, quod ex illa conſtituitur, non quidem in eo ſenſu, vt forma ſit differentia, ſed differentiæ principium, ex eodem in ſua Metaph, lib.5.cap.6. In ſubſtantijs vero illis nequit res hoc modo ſe habere, cum .n. ſint quidditates ſimplices, non põt in eis ſumi differentia ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate, ſic idem Philoſ. vbi ſupra lib. de Anima ſcri-

Auicennas.

SVMMA CAPITIS.

MAnifeſtat, quomodo in triplici ordine ſubſtantiæ eſſentia inueniatur, & primo quomodo in prima ſubſtantia, inquiens eius eſſentiam eſſe purũ eſſe, perfectiſſimum, & omnes omnium rerum perfectiones continentem, neque ad vllum genus determinatam, deinde quomodo in alijs ſubſtantijs intellectualibus, earundem & ſimplicitatem, & compoſitionem, & multiplicationem, & ad determinatum genus limitationem, in quibus & animam intellectiuam commemorat aſſignas, quamque de ipſis agnitionem habere poſſimus oſtendit, ac deniq. quomodo in ſubſtantijs compoſitis inueniatur eſſentia, earum compoſitionem aperiens, & quomodo multiplicentur, & ad logicas intentiones ſe habeant, remittens ſe ad ea, quæ iam in hoc eodem opere de ipſis allegauit, &c.

DIVISIO.

HÆc eſt ſecunda pars partis ſecũdæ principalis huius tractatus, in qua Auctor proſequitur, & terminat contemplationem de eſſentia ſubſtantiarũ ſimplicium, quam iam in capite præcedenti inceperat; Et quidem poſſet hęc pars in tres præcipuas diuidi, velut in triplici gradu ſubſtantiæ eſſentiam inuenire docemur; Verum quoniam multa ſigillatim docet, potiſſimum de primo, ac ſecundo gradu ſubſtantiarum, quæ non commode ſatis ad vnam, vel alteram partem redigi queunt, ideo quæ præcipua magis tradit, locis magis peculiaribus apparent accommodanda; Quare dicamus octo eſſe eius partes, in quarum prima manifeſtatur qualis ſit eſſentia Dei, & quomodo ſe habeat, vel potius non ſe habeat ad logicas intentiones, in ſecunda ex aſſignata eſſentia reijcit duos errores, qui poſſent oriri, & in quos aliqui ſtulte lapſi ſunt, in tertia ſermonem habens de ſubſtantijs creatis intellectualib. & ſimplicibus, quatuor de ipſis profert, quæ prope colliguntur ex doctrina capitis præcedentis, in quarta declarat id, quod de ipſis quarto loco pronunciauerat, remouens tacitam quandam obiectionem, in quinta incipit oſtendere quo pacto ſubſtantiæ iſtæ ſe habeant ad intentiones logicas, & quam exilem de ipſis teneamus cognitionem declarat, in ſexta comparando eas ad ſubſtantias ſenſibiles, digreditur quomodo ſint in prædicamento, quomodo in eis inueniatur ratio generis, & differentię, & vnde hæc ſumantur, in ſeptima occurrit duplici obiectioni, quæ poſſet accidere cõtra determinata in ſexta parte; deniq. in octaua enucleat quomodo in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma reperiatur eſſentia, quomodo multiplicetur, & quomodo ſe habeant ad logicas intentiones, quæ omnia ex antehabitis ferme innoteſcunt, &c.

Partes huius literæ.

Prima. Quo ad primum inquit, quod eſſentia, quæ inuenitur in Deo eſt ipſummet eſſe diuinum, vnde ait nonnullos adeſſe philoſophos, qui dicunt Deum nõ habere eſſentiam, diſtinctam ſcilicet ab eſſe, quoniam eius eſſentia nil aliud eſt, quam eius eſſe, ex quo prouenit, vt ipſe non ſit in genere, quoniam omne, quod eſt in genere, habet quidditatem aliam ab eſſe, quia natura generis eſt eadem in omnibus ijs, quæ ſunt ſub ipſo, & tamen illamet differunt in eſſe illius generis, nequit autem idem eſſe id, in quo aliqua conueniunt, & in quo differunt, ſed Deus non habet eſſentiam aliam ab eſſe, &c.

Quo

Quo ad ſecundum, poſſet quis primo ſibi ſuadere, quod Deus eſſet illud eſſe vniuerſale, quo res quæcumque formaliter eſt, nam dictum fuit, quod Deus eſt eſſe tantum, at res non ita ſe habet, quoniam illud eſſe quod dicimus eſſe Deũ, eſt illius naturæ, vt nullam ſecum patiatur additionem, quare ex ipſa ſui puritate diſtinguitur ab omni eſſe, vt elicitur ex commento nonæ propoſitionis libri de Cauſis, eſſe vero commune omnibus tale eſt, quod ceu in ſuo intellectu non includit aliquam additionem, ita neq; præciſionem additionis, adeo vt licet non ſit de ſui rõne additio, non tũ eſt vt ei non fiat additio, ſic abſtrahit ab vtroque. Poſſet deinceps quis ſuſpicari, vt Deum deficerent aliæ perfectiones, ſed totum oppoſitum eſt, quoniam.n. eſt ſuum eſſe, ob id perfectiones omnium generum obtinet, vnde ab Ariſtot. 5. Diuinorum 21. cap de Perfecto, & à Cõmentatore ibidem clarius dicitur ſimpliciter perfectus, & modo vniuerſali; Cumque variæ rerum perfectiones in aliis diuerſitatem habeant, in Deo ſunt vnum, quoniam conueniunt ei ſecundum eſſe ſuum ſimplex, atque ideo nobiliori modo, vt.n. qui per vnam qualitatem efficeret omnium qualitatum operationes, perfectior eſſet, quam qui per varias qualitates eaſdem obiret, ita Deus oĩbus eſt perfectior, quoniã in ſuo vnico eſſe omnes claudit perfectiones, &c. Secunda. Ariſtotel. Auerroes.

Quo ad tertium, Inuenitur ſecundo modo eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, de quibus quattuor extant pronunciata & primum eſt, quod in ipſis eſſe eſt aliud ab eſſentia, ſecundũ non inueniri in eis materiã, tertiũ, ipſarum eſſe non abſolutum, ſed receptum, & finitum inueniri, finitur n. ad capacitatem naturæ, in qua recipitur, eorum vero naturã abſolutam, qm̃ non in materia recipitur, vnde libro de Cauſis vocãtur intelligẽtiæ finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, quartũ, in his ſubſtantijs non adeſſe multitudinẽ indiuiduorũ in eadẽ ſpecie, niſi in aĩa humana, & hoc ei euenire merito corporis, cui vnitur. Tertia.

Quo ad quartum, Licet indiuiduatio animæ intellectiuæ dependeat ex corpore occaſionaliter, quantum ad ſui initium, quoniam non habet eſſe indiuiduale, niſi in corpore, cuius eſt actus, non tamen ſequitur, vt deſtructo corpore tollatur indiuiduatio, nam habet eſſe abſolutum à corpore, vnde illud eſſe, quod ſemel acquiſiuit, perpetuo retinet. quo circa bene dixit Auicen. 5 par. de Anima, cap. 3. & 4. indiuiduationem, ac multiplicationem animarum dependere ex corpore quo ad ſui principium, non quo ad ſui finem. Quarta. Auicenna.

Quo ad quintum, Habetur intelligentias eſſe in prædicamento, quoniam in eis differt eſſe ab eſſentia, hinc in eis inuenitur & genus, & ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nos lateant; Et quidem licet in rebus quoque ſenſui ſubiacentibus differentias eſſentiales ignoremus, attamen eas per accidentales differentias patefacimus; quippe quæ accidentales ex eſſentialibus cauſantur; Ita cauſam ſignificamus per ſuum effectum, ita bipes ponitur differentia hominis, ſed hoc nequimus efficere in ſubſtantijs intellectualibus, quoniam & eorum propria accidentia cognitionem noſtram fugiunt, quare exilis nimis de ipſis nobis adeſt cognitio, &c. Quinta.

Quo ad ſextum; vario modo ſumitur genus, & differentia in ſubſtantijs iſtis, & in ſenſibilibus: qm̃ in his ſumitur genus ab eo quod eſt in re materiale, differentia autem ab eo quod in eadem re eſt formale: ſic Auicennas libro ſuo de Anima cap. 1. dicebat, formam in rebus ex materia, & forma conſtantibus eſse differentiam ſimplicem illius, quod ex illa conſtituitur, non quidem in eo ſenſu, vt forma ſit differentia, ſed differentiæ principium, ex eodem in ſua Metaph. lib. 5. cap. 6. In ſubſtantijs vero illis nequit res hoc modo ſe habere, cum .n. ſint quidditates ſimplices, non põt in eis ſumi differentia ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate, ſic idem Philoſ. vbi ſupra lib. de Anima ſcri- Sexta. Auicennas.

SVMMA CAPITIS.

MAnifeſtat, quomodo in triplici ordine ſubſtantiæ eſſentia inueniatur, & primo quomodo in prima ſubſtantia, inquiens eius eſſentiam eſſe purū eſſe, perfectiſſimum, & omnes omnium rerum perfectiones continentem, neque ad vllum genus determinatam, deinde quomodo in alijs ſubſtantijs intellectualibus, earundem & ſimplicitatem, & compoſitionem, & multiplicationem, & ad determinatum genus limitationem, in quibus & animam intellectiuam commemorat aſſignas, quamque de ipſis agnitionem habere poſſimus oſtendit, ac deniq. quomodo in ſubſtantijs compoſitis inueniatur eſſentia, earum compoſitionem aperiens, & quomodo multiplicentur, & ad logicas intentiones ſe habeant, remittens ſe ad ea, quæ iam in hoc eodem opere de ipſis allegauit, &c.

DIVISIO.

HÆc eſt ſecunda pars partis ſecūdæ principalis huius tractatus, in qua Auctor proſequitur, & terminat contemplationem de eſſentia ſubſtantiarū ſimplicium, quam iam in capite præcedenti incœperat; Et quidem poſſet hęc pars in tres præcipuas diuidi, velut in triplici gradu ſubſtantiæ eſſentiam inuenire docemur; Verum quoniam multa ſigillatim docet, potiſſimum de primo, ac ſecundo gradu ſubſtantiarum, quæ non commode ſatis ad vnam, vel alteram partem redigi queunt, ideo quæ præcipua magis tradit, locis magis peculiaribus apparent accommodanda; Quare dicamus octo eſſe eius partes, in quarum prima manifeſtatur qualis ſit eſſentia Dei, & quomodo ſe habeat, vel potius non ſe habeat ad logicas intentiones, in ſecunda ex aſſignata eſſentia reijcit duos errores, qui poſſent oriri, & in quos aliqui ſtulte lapſi ſunt, in tertia ſermonem habens de ſubſtantijs creatis intellectualib. & ſimplicibus, quattuor de ipſis profert, quæ prope colliguntur ex doctrina capitis præcedentis, in quarta declarat id, quod de ipſis quarto loco pronunciauerat, remouens tacitam quandam obiectionem, in quinta incipit oſtendere quō pacto ſubſtantiæ iſtæ ſe habeant ad intentiones logicas, & quam exilem de ipſis teneamus cognitionem declarat, in ſexta comparādo eas ad ſubſtantias ſenſibiles, digreditur quomodo ſint in prædicamento, quomodo in eis inueniatur ratio generis, & differentię, & vnde hæc ſumantur, in ſeptima occurrit duplici obiectioni, quæ poſſet accidere cōtra determinata in ſexta parte; deniq. in octaua enucleat quomodo in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma reperiatur eſſentia, quomodo multiplicetur, & quomodo ſe habeant ad logicas intentiones, quæ omnia ex antehabitis ferme innoteſcunt, &c.

Partes huius literæ.

Quo ad primum inquit, quod eſſentia, quæ inuenitur in Deo eſt ipſummet eſſe diuinum, vnde ait nonnullos adeſſe philoſophos, qui dicunt Deum nō habere eſſentiam, diſtinctam ſcilicet ab eſſe, quoniam eius eſſentia nil aliud eſt, quam eius eſſe, ex quo prouenit, vt ipſe non ſit in genere, quoniam omne, quod eſt in genere, habet quidditatem aliam ab eſſe, quia natura generis eſt eadem in omnibus ijs, quæ ſunt ſub ipſo, & tamen illamet differunt in eſſe illius generis, nequit autem idem eſſe id, in quo aliqua conueniunt, & in quo differunt, ſed Deus non habet eſſentiam aliam ab eſſe, &c.

Prima.

Quo

Secunda.

Quo ad ſecundum, poſſet quis primo ſibi ſuadere, quod Deus eſſet illud eſſe vniuerſale, quo res quæcumque formaliter eſt, nam dictum fuit, quod Deus eſt eſſe tantum, at res non ita ſe habet, quoniam illud eſſe quod dicimus eſſe Deū, eſt illius naturæ, vt nullam ſecum patiatur additionem, quare ex ipſa ſui puritate diſtinguitur ab omni eſſe, vt elicitur ex commento nonæ propoſitionis libri de Cauſis, eſſe vero commune omnibus tale eſt, quod ceu in ſuo intellectu non includit aliquam additionem, ita neq; præciſionem additionis, adeo vt licet non ſit de ſui rōne additio, non tū eſt vt ei non fiat additio, ſic abſtrahit ab vtroque. Poſſet deinceps quis ſuſpicari, vt Deum deficerent aliæ perfectiones, ſed totum oppoſitum eſt, quoniam.n. eſt ſuum eſſe, ob id perfectiones omnium generum obtinet, vnde ab Ariſtot.5. Diuinorum 21.cap de Perfecto, & à Cōmentatore ibidem clarius dicitur ſimpliciter perfectus, & modo vniuerſali; Cumque variæ rerum perfectiones in aliis diuerſitatem habeant, in Deo ſunt vnum, quoniam conueniunt ei ſecundum eſſe ſuum ſimplex, atque ideo nobiliori modo, vt.n. qui per vnam qualitatem efficeret omnium qualitatum operationes, perfectior eſſet, quam qui per varias qualitates eaſdem obiret, ita Deus oībus eſt perfectior, quonia in ſuo vnico eſſe omnes claudit perfectiones, &c.

Ariſtotel.
Auerroes.

Tertia.

Quo ad tertium, Inuenitur ſecundo modo eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, de quibus quattuor extant pronunciata & primum eſt, quod in ipſis eſſe eſt aliud ab eſsentia, ſecundū non inueniri in eis materiā, tertiū, ipſarum eſſe non abſolutum, ſed receptum, & finitum inueniri, finitur n. ad capacitatem naturæ, in qua recipitur, eorum vero naturā abſolutam, qm̄ non in materia recipitur, vnde libro de Cauſis vocātur intelligētiæ finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, quartū, in his ſubſtantijs non adeſſe multitudinē indiuiduorū in eadē ſpecie, niſi in aīa humana, & hoc ei euenire merito corporis, cui vnitur.

Quarta.

Quo ad quartum, Licet indiuiduatio animæ intellectiuæ dependeat ex corpore occaſionaliter, quantum ad ſui initium, quoniam non habet eſſe indiuiduale, niſi in corpore, cuius eſt actus, non tamen ſequitur, vt deſtructo corpore tollatur indiuiduatio, nam habet eſſe abſolutum à corpore, vnde illud eſſe, quod ſemel acquiſiuit, perpetuo retinet, quo circa benedixit Auicen.5 par. de Anima, cap.3.& 4. indiuiduationem, ac multiplicationem animarum dependere ex corpore quo ad ſui principium, non quo ad ſui finem.

Auicenna.

Quinta.

Quo ad quintum, Habetur intelligentias eſſe in prædicamento, quoniam in eis differt eſſe ab eſſentia, hinc in eis inuenitur & genus, & ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nos lateant; Et quidem licet in rebus quoque ſenſui ſubiacentibus differentias eſſentiales ignoremus, attamen eas per accidentales differentias patefacimus; quippe quæ accidentales ex eſſentialibus cauſantur; Ita cauſam ſignificamus per ſuum effectum, ita bipes ponitur differentia hominis, ſed hoc nequimus efficere in ſubſtantijs intellectualibus, quoniam & eorum propria accidentia cognitionem noſtram fugiunt, quare exilis nimis de ipſis nobis adeſt cognitio, &c.

Sexta.

Quo ad ſextum, vario modo ſumitur genus, & differentia in ſubſtantijs iſtis, & in ſenſibilibus, qm̄ in his ſumitur genus ab eo quod eſt in re materiale, differentia autem ab eo quod in eadem re eſt formale, ſic Auicennas libro ſuo de Anima cap.1. dicebat, formam in rebus ex materia, & forma conſtantibus eſse differentiam ſimplicem illius, quod ex illa conſtituitur, non quidem in eo ſenſu, vt forma ſit differentia, ſed differentiæ principium, ex eodem in ſua Metaph, lib.5.cap.6. In ſubſtantijs vero illis nequit res hoc modo ſe habere, cum .n. ſint quidditates ſimplices, non pōt in eis ſumi differentia ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed a tota quidditate, ſic idem Philoſ. vbi ſupra lib. de Anima ſcri-

Auicennas,

SVMMA CAPITIS.

MAnifeſtat, quomodo in triplici ordine ſubſtantiæ eſſentia inueniatur, & primo quomodo in prima ſubſtantia, inquiens eius eſſentiam eſſe purū eſſe, perfectiſſimum, & omnes omnium rerum perfectiones continentem, neque ad vllum genus determinatam; deinde quomodo in alijs ſubſtantijs intellectualibus, earundem & ſimplicitatem, & compoſitionem, & multiplicationem, & ad determinatum genus limitationem, in quibus & animam intellectiuam commemorat aſſignas, quamque de ipſis agnitionem habere poſſimus oſtendit, ac deniq. quomodo in ſubſtantijs compoſitis inueniatur eſſentia, earum compoſitionem aperiens, & quomodo multiplicentur, & ad logicas intentiones ſe habeant, remittens ſe ad ea, quæ iam in hoc eodem opere de ipſis allegauit, &c.

DIVISIO.

HÆc eſt ſecunda pars partis ſecūdæ principalis huius tractatus, in qua Auctor proſequitur, & terminat contemplationem de eſſentia ſubſtantiarū ſimplicium, quam iam in capite præcedenti inceperat; Et quidem poſſet hæc pars in tres præcipuas diuidi, velut in triplici gradu ſubſtantiæ eſſentiam inueniri docemur; Verum quoniam multa ſigillatim docet, potiſſimum de primo, ac ſecundo gradu ſubſtantiarum, quæ non commode ſatis ad vnam, vel alteram partem redigi queunt, ideo quæ præcipua magis tradit, locis magis peculiaribus apparent accommodanda; Quare dicamus octo eſſe eius partes, in quarum prima manifeſtatur qualis ſit eſſentia Dei, & quomodo ſe habeat, vel potius non ſe habeat ad logicas intentiones, in ſecunda ex aſſignata eſſentia reijcit duos errores, qui poſſent oriri, & in quos aliqui ſtulte lapſi ſunt, in tertia ſermonem habens de ſubſtantijs creatis intellectualib. & ſimplicibus, quattuor de ipſis profert, quæ prope colliguntur ex doctrina capitis præcedentis, in quarta declarat id, quod de ipſis quarto loco pronunciauerat, remouens tacitam quandam obiectionem, in quinta incipit oſtendere quo pacto ſubſtantiæ iſtæ ſe habeant ad intentiones logicas, & quam exilem de ipſis teneamus cognitionem declarat, in ſexta comparando eas ad ſubſtantias ſenſibiles, digreditur quomodo ſint in prædicamento, quomodo in eis inueniatur ratio generis, & differentię, & vnde hæc ſumantur, in ſeptima occurrit duplici obiectioni, quæ poſſet accidere cōtra determinata in ſexta parte; deniq. in octaua enucleat quomodo in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma reperiatur eſſentia, quomodo multiplicetur, & quomodo ſe habeant ad logicas intentiones, quæ omnia ex antehab. tis ferme innoteſcunt, &c.

Partes huius literæ.

Prima. Quo ad primum inquit, quod eſſentia, quæ inuenitur in Deo eſt ipſummet eſſe diuinum, vnde ait nonnullos adeſſe philoſophos, qui dicunt Deum nō habere eſſentiam, diſtinctam ſcilicet ab eſſe, quoniam eius eſſentia nil aliud eſt, quam eius eſſe, ex quo prouenit, vt ipſe non ſit in genere, quoniam omne, quod eſt in genere, habet quidditatem aliam ab eſſe, quia natura generis eſt eadem in omnibus ijs, quæ ſunt ſub ipſo, & tamen illa met differunt in eſſe illius generis, nequit autem idem eſſe id, in quo aliqua conueniunt, & in quo differunt, ſed Deus non habet eſſentiam aliam ab eſſe, &c.

Quo

Quo ad ſecundum, poſſet quis primo ſibi ſuadere, quod Deus eſſet illud eſſe vniuerſale, quo res quæcumque formaliter eſt, nam dictum fuit, quod Deus eſt eſſe tantum, at res non ita ſe habet, quoniam illud eſſe quod dicimus eſſe Deũ, eſt illius naturæ, vt nullam ſecum patiatur additionem, quare ex ipſa ſui puritate diſtinguitur ab omni eſſe, vt elicitur ex commento nonæ propoſitionis libri de Cauſis, eſſe vero commune omnibus tale eſt, quod ceu in ſuo intellectu non includit aliquam additionem, ita neq; præciſionem additionis, adeo vt licet non ſit de ſui rõne additio, non tñ eſt vt ei non fiat additio, ſic abſtrahit ab vtroque. Poſſet deinceps quis ſuſpicari, vt Deum deficerent aliæ perfectiones, ſed totum oppoſitum eſt, quoniã.n. eſt ſuum eſſe, ob id perfectiones omnium generum obtinet, vnde ab Ariſtot.5. Diuinorum 21.cap de Perfecto, & à Cõmentatore ibidem clarius dicitur ſimpliciter perfectus, & modo vniuerſali; Cumque variæ rerum perfectiones in aliis diuerſitatem habeant, in Deo ſunt vnum, quoniam conueniunt ei ſecundum eſſe ſuum ſimplex, atque ideo nobiliori modo, vt.n. qui per vnam qualitatem efficeret omnium qualitatum operationes, perfectior eſſet, quam qui per varias qualitates eaſdem obiret, ita Deus oĩbus eſt perfectior, quoniã in ſuo vnico eſſe omnes claudit perfectiones, &c. Secunda. Ariſtotel. Auerroes.

Quo ad tertium, Inuenitur ſecundo modo eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, de quibus quattuor extant pronunciata & primum eſt, quod in ipſis eſſe eſt aliud ab eſſentia, ſecundũ non inueniri in eis materiã, tertiũ, ipſarum eſſe non abſolutum, ſed receptum, & finitum inueniri, finitur n. ad capacitatem naturæ, in qua recipitur, eorum vero naturã abſolutam, q͂a non in materia recipitur, vnde libro de Cauſis vocãtur intelligẽtiæ finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, quartũ, in his ſubſtantijs non adeſſe multitudinẽ indiuiduorũ in eadẽ ſpecie, niſi in aĩa humana, & hoc ei euenire merito corporis, cui vnitur. Tertia.

Quo ad quartum, Licet indiuiduatio animæ intellectiuæ dependeat ex corpore occaſionaliter, quantum ad ſui initium, quoniam non habet eſſe indiuiduale, niſi in corpore, cuius eſt actus, non tamen ſequitur, vt deſtructo corpore tollatur indiuiduatio, nam habet eſſe abſolutum à corpore, vnde illud eſſe, quod ſemel acquiſiuit, perpetuo retinet. quo circa bene dixit Auicen.5 par. de Anima, cap.3.& 4. indiuiduationem, ac multiplicationem animarum dependere ex corpore quo ad ſui principium, non quo ad ſui finem. Quarta. Auicenna.

Quo ad quintum, Habetur intelligentias eſſe in prædicamento, quoniam in eis differt eſſe ab eſſentia, hinc in eis inuenitur & genus, & ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nos lateant; Et quidem licet in rebus quoque ſenſui ſubiacentibus differentias eſſentiales ignoremus, attamen eas per accidentales differentias patefacimus, quippe quæ accidentales ex eſſentialibus cauſantur; Ita cauſam ſignificamus per ſuum effectum, ita bipes ponitur differentia hominis, ſed hoc nequimus efficere in ſubſtantijs intellectualibus, quoniam & eorum propria accidentia cognitionem noſtram fugiunt, quare exilis nimis de ipſis nobis adeſt cognitio, &c. Quinta.

Quo ad ſextum; vario modo ſumitur genus, & differentia in ſubſtantijs iſtis, & in ſenſibilibus: q͂a in his ſumitur genus ab eo quod eſt in re materiale, differentia autem ab eo quod in eadem re eſt formale, ſic Auicennas libro ſuo de Anima cap.1. dicebat, formam in rebus ex materia, & forma conſtantibus eſſe differentiam ſimplicem illius, quod ex illa conſtituitur, non quidem in eo ſenſu, vt forma ſit differentia, ſed differentiæ principium, ex eodem in ſua Metaph, lib.5.cap.6. In ſubſtantijs vero illis nequit res hoc modo ſe habere, cum .n. ſint quidditates ſimplices, non põt in eis ſumi differentia ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate, ſic idem Philoſ. vbi ſupra lib. de Anima ſcri- Sexta. Auicennas.

SVMMA CAPITIS.

MAnifeſtat, quomodo in triplici ordine ſubſtantiæ eſſentia inueniatur, & primo quomodo in prima ſubſtantia, inquiens eius eſſentiam eſſe purũ eſſe, perfectiſſimum, & omnes omnium rerum perfectiones continentem, neque ad vllum genus determinatam, deinde quomodo in alijs ſubſtantijs intellectualibus, earundem & ſimplicitatem, & compoſitionem, & multiplicationem, & ad determinatum genus limitationem, in quibus & animam intellectiuam commemorat aſſignas, quamque de ipſis agnitionem habere poſſimus oſtendit, ac deniq. quomodo in ſubſtantijs compoſitis inueniatur eſſentia, earum compoſitionem aperiens, & quomodo multiplicentur, & ad logicas intentiones ſe habeant, remittens ſe ad ea, quæ iam in hoc eodem opere de ipſis allegauit, &c.

DIVISIO.

HÆc eſt ſecunda pars partis ſecũdæ principalis huius tractatus, in qua Auctor proſequitur, & terminat contemplationem de eſſentia ſubſtantiarũ ſimplicium, quam iam in capite præcedenti inceperat; Et quidem poſſet hęc pars in tres præcipuas diuidi, velut in triplici gradu ſubſtantiæ eſsentiam inuenire docemur; Verum quoniam multa ſigillatim docet, potiſſimum de primo, ac ſecundo gradu ſubſtantiarum, quæ non commode ſatis ad vnam, vel alteram partem redigi queunt, ideo quæ præcipua magis tradit, locis magis peculiaribus apparent accommodanda; Quare dicamus octo eſſe eius partes, in quarum prima manifeſtatur qualis ſit eſsentia Dei, & quomodo ſe habeat, vel potius non ſe habeat ad logicas intentiones, in ſecunda ex aſſignata eſsentia reijcit duos errores, qui poſsent oriri, & in quos aliqui ſtulte lapſi ſunt, in tertia ſermonem habens de ſubſtantijs creatis intellectualib. & ſimplicibus, quatuor de ipſis profert, quæ prope colliguntur ex doctrina capitis præcedentis, in quarta declarat id, quod de ipſis quarto loco pronunciauerat, remouens tacitam quandam obiectionem, in quinta incipit oſtendere quo pacto ſubſtantiæ iſtæ ſe habeant ad intentiones logicas, & quam exilem de ipſis teneamus cognitionem declarat, in ſexta comparando eas ad ſubſtantias ſenſibiles, digreditur quomodo ſint in prædicamento, quomodo in eis inueniatur ratio generis, & differentię, & vnde hæc ſumantur, in ſeptima occurrit duplici obiectioni, quæ poſſet accidere cõtra determinata in ſexta parte; deniq. in octaua enucleat quomodo in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma reperiatur eſſentia, quomodo multiplicetur, & quomodo ſe habeant ad logicas intentiones, quæ omnia ex antehabitis ferme innoteſcunt, &c.

Partes huius literæ.

Prima.

Quo ad primum inquit, quod eſſentia, quæ inuenitur in Deo eſt ipſummet eſſe diuinum, vnde ait nonnullos adeſſe philoſophos, qui dicunt Deum nõ habere eſſentiam, diſtinctam ſcilicet ab eſſe, quoniam eius eſſentia nil aliud eſt, quam eius eſſe, ex quo prouenit, vt ipſe non ſit in genere, quoniam omne, quod eſt in genere, habet quidditatem aliam ab eſſe, quia natura generis eſt eadem in omnibus ijs, quæ ſunt ſub ipſo, & tamen illamet differunt in eſſe illius generis, nequit autem idem eſſe id, in quo aliqua conueniunt, & in quo differunt, ſed Deus non habet eſſentiam aliam ab eſſe, &c.

Quo

Secunda.

Quo ad ſecundum, poſſet quis primo ſibi ſuadere, quod Deus eſſet illud eſſe vniuerſale, quo res quæcumque formaliter eſt, nam dictum fuit, quod Deus eſt eſſe tantum, at res non ita ſe habet, quoniam illud eſſe quod dicimus eſſe Deũ, eſt illius naturæ, vt nullam ſecum patiatur additionem, quare ex ipſa ſui puritate diſtinguitur ab omni eſſe, vt elicitur ex commento nonæ propoſitionis libri de Cauſis, eſſe vero commune omnibus tale eſt, quod ceu in ſuo intellectu non includit aliquam additionem, ita neq; præciſionem additionis, adeo vt licet non ſit de ſui rõne additio, non tñ eſt vt ei non fiat additio, ſic abſtrahit ab vtroque. Poſſet deinceps quis ſuſpicari, vt Deum deficerent aliæ perfectiones, ſed totum oppoſitum eſt, quoniam.n. eſt ſuum eſſe, ob id perfectiones omnium generum obtinet, vnde ab Ariſtot. 5. Diuinorum 21. cap de Perfecto, & à Cõmentatore ibidem clarius dicitur ſimpliciter perfectus, & modo vniuerſali; Cumque variæ rerum perfectiones in aliis diuerſitatem habeant, in Deo ſunt vnum, quoniam conueniunt ei ſecundum eſſe ſuum ſimplex, atque ideo nobiliori modo, vt.n. qui per vnam qualitatem efficeret omnium qualitatum operationes, perfectior eſſet, quam qui per varias qualitates eaſdem obiret, ita Deus oĩbus eſt perfectior, quoniã in ſuo vnico eſſe omnes claudit perfectiones, &c.

Ariſtotel. Auerroes.

Tertia.

Quo ad tertium, Inuenitur ſecundo modo eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, de quibus quattuor extant pronunciata & primum eſt, quod in ipſis eſſe eſt aliud ab eſſentia, ſecundũ non inueniri in eis materiã, tertiũ, ipſarum eſſe non abſolutum, ſed receptum, & finitum inueniri, finitur n. ad capacitatem naturæ, in qua recipitur, eorum vero naturã abſolutam, qm̃ non in materia recipitur, vnde libro de Cauſis vocãtur intelligẽtiæ finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, quartũ, in his ſubſtantijs non adeſſe multitudinẽ indiuiduorũ in eadẽ ſpecie, niſi in aĩa humana, & hoc ei euenire merito corporis, cui vnitur.

Quarta.

Quo ad quartum, Licet indiuiduatio animæ intellectiuæ dependeat ex corpore occaſionaliter, quantum ad ſui initium, quoniam non habet eſſe indiuiduale, niſi in corpore, cuius eſt actus, non tamen ſequitur, vt deſtructo corpore tollatur indiuiduatio, nam habet eſſe abſolutum à corpore, vnde illud eſſe, quod ſemel acquiſiuit, perpetuo retinet, quo circa bene dixit Auicen. 5. par. de Anima, cap. 3. & 4. indiuiduationem, ac multiplicationem animarum dependere ex corpore quo ad ſui principium, non quo ad ſui finem.

Auicenna.

Quinta.

Quo ad quintum, Habetur intelligentias eſſe in prædicamento, quoniam in eis differt eſſe ab eſſentia, hinc in eis inuenitur & genus, & ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriæ nos lateant; Et quidem licet in rebus quoque ſenſui ſubiacentibus differentias eſſentiales ignoremus, attamen eas per accidentales differentias pateſacimus, quippe quæ accidentales ex eſſentialibus cauſantur; Ita cauſam ſignificamus per ſuum effectum, ita bipes ponitur differentia hominis, ſed hoc nequimus efficere in ſubſtantijs intellectualibus, quoniam & eorum propria accidentia cognitionem noſtram fugiunt, quare exilis nimis de ipſis nobis adeſt cognitio, &c.

Sexta.

Quo ad ſextum; vario modo ſumitur genus, & differentia in ſubſtantijs iſtis, & in ſenſibilibus; qm̃ in his ſumitur genus ab eo quod eſt in re materiale, differentia autem ab eo quod in eadem re eſt formale. ſic Auicennas libro ſuo de Anima cap. 1. dicebat, formam in rebus ex materia, & forma conſtantibus eſse differentiam ſimplicem illius, quod ex illa conſtituitur, non quidem in eo ſenſu, vt forma ſit differentia, ſed differentiæ principium, ex eodem in ſua Metaph, lib. 5. cap. 6. In ſubſtantijs vero illis nequit res hoc modo ſe habere, cum .n. ſint quidditates ſimplices, non põt in eis ſumi differentia ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate, ſic idem Philoſ. vbi ſupra lib. de Anima ſcri-

Auicennas.

ptum reliquit, differentiã ſimplicem nõ habere niſi ſpecies, quarũ eſſentiæ ex materia, ac forma ſunt compoſitæ; quare in eiſdem & genus ſumetur ex tota eſſentia, modo tamen vario; cum.n. vna ſubſtantia ſeparata conueniat cum alia in immaterialitate, & ab inuicem differant, quatenus magis, & minus ad actum purum accedunt, ideo ab eo quod ſequitur ipſas, quatenus conueniunt deſumitur genus, quodcũq. illud fuerit, ab eo vero, quod ſequitur in eis gradũ illũ perfectionis iuxta quẽ differũt, rõ ſumitur differẽtiæ, qua [illegible]q. nos ignoramus.

Septima. Quo ad ſeptimum Poſſet quis primo dicere, has differentias eſſe accidentales, cum ſumantur à vario gradu perfectionis, nam quæ differunt ſecundũ magis, & minus perfectum, non variant ſpeciem, in eadem quippe ſpecie ſunt magis album & minus album; ſed curreret obiectio, ſi hoc magis, & minus pfectũ attenderetur penes eãdem formã diuerſimode participata, velut erat in exẽplo de magis & minus albo, at qm̃ varij illi gradus perfectionis, iuxta quos diximus deſumi differentias in intellectualibus ſubſtantiis, à variis formis ſumuntur, eapropter nulla eſt obiectio, qm̃ diuerſitas formarũ diuerſitatẽ arguit ſpecierũ, ac ſubinde eſſentialem. Obiicere poſſet quis ſecundo dicendo, quod ſi in intelligẽtiis ſit verũ genus, & veræ ſpecies, oportet & eſſe duas veras differẽtias, p quas diuiſum genus trahatur ad ſpecies, at magis, & minus perfectũ, quæ differẽtias diximus eſſe in intelligẽtiis nõ ſunt veræ differentiæ, qm̃ min⁹ perfectũ nõ eſt quid poſitiuũ, quod exigitur ad rõnem veræ differentiæ, ſed priuatiuũ, vt patet; At cadit hæc obiectio, qm̃ non eſt vniuerſaliter verũ quod omne genus diuidatur per veras differentias, imo hoc eſt impoſſibile accidere

Ariſtot. in omnib⁹, ex Ariſt. ſententia lib. de Partibus animaliũ primo, cap. 2. & 3.

Quo ad vltimum; Tertio modo inuenitur eſſentia in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma, in quibus primo intuemur eſſe earum finitum, ac receptum, nam ab alio illud habent, ſecundo itidem cernimus naturam, ac quidditatem receptam nimirum in materia, ex quo tertio ſequitur, quod & ſuperius & inferius finitas contemplemur; quarto eas in vna, ac eadem vltima ſpecie ob materiæ ſignatæ diuiſionem multiplicationem admittere conſtat; Quomodo vero in his eſſentia ſe habeat ad intentiones logicas, ſupra dictum fuit, intellige toto capite huius libri quarto, &c.

ANNOTATIONES.

His viſis patet, quomodo eſſentia, &c.

CIRCA primam partem, vbi habetur, quod qm̃ eſſentia Dei eſt ſuum eſſe ideo quoſdam philoſophos inueniri dicentes, Deum nõ habere eſſentiam, aduerte, quod nomine horum philoſophorum

Plato. accipitur forſan Plato, quippe qui in Parmenide, dialectico quidẽ at perobſcuro, & perdocto diſcurſu, in fine præſertim primæ ſuppoſitionis colligit Deum non eſſe ens, quem Deum vocat ibi vnum, ſed & D.

D. Dionyſ. Dionyſius c. 5. libri de Diuinis nominib inquit, Deum non eſſe exiſtentem, ſed

Senſus quorũdam dictorũ. ſupra exiſtentia; Vnde qñ inuenis Deũ appellari non ens, non habentem eſſentiam, intellige non habere eſſentiam aliam ab eſſe intellige non eſſe ens participatum, & vere non habere eſſentiam, quoniam eſt ipſamet eſſentia, & ipſummet eſſe, quare non ſunt abſolute proferẽdæ huiuſcemodi negationes de Deo, qm̃ ſimpliciter hi modi loquẽdi haud bonũ ſenſũ referre videntur, tantum.n.

abeſt,

abeſt.vt Deus non ſit ens,quod eſt ipſummet eſse & ab eo eſt quicquid eſt,ſed intelligere debes,vt expoſitum eſt: Hinc Plato ibidem, quando concluſit nullo modo eſse ipſum vnum;mox ſubiecit,quoniam eſset ens,& eſsentiæ particeps, negauit igitur ipſum eſse ens ex participatione, D. vero Dionyſ. clare dixit Deum eſse ſupra exiſtentia,&c.

Quod autem eſsentia Dei ſit eſse ſuum, & conueniunt oẽs,& clare elicitur ex illo Exodi tertio, Ego ſum;qui ſum,& qui eſt miſit me ad vos.& tribus validis rationibus comprobatur ab Auctore pr.p.q.3. art.4. & prima deſumitur ex eo quod Deus eſt prima cauſa efficiens, quare ſi eſse ſuum non foret ſua eſſentia,oporteret vt ab aliquo alio cauſaretur, (non.n.valet cauſari ex principiis tm̃ eſsentialibus rei.vt vidimus circa par.7.literæ præcedentis,)& ſic non foret primũ efficiens; Secunda ſumitur ex puriſſima eius ſimplicitate, in quo ſubinde nihil potentiale valet habere locũ.& tñ ſi eſsentia differat ab eſse,iam illa cõpararetur ad hoc vt potẽtia ad actum, vt habitũ eſt toto ferè præcedẽti capite,& maxime quæſt.6. Tertia petitur ex eo quod ipſe eſt primum ens, vnde nequit habere eſse, quicquid.n. habet aliquid,& nõ eſt illud,tale eſt per participationem,quocirca oportet,vt ſit ſuũ eſse, cumq. ſit ſua eſsentia,ſeq. tur vt hæc nõ differat ab illo; & vide ſi libet alias rõnes ad hoc, apud eundem Auctorem 1 cont.Gentes 22 non enim in re apertiſſima eſt vt immoremur.

D Thom. rationes.

Nec te conturbet, quod de Deo ſcias eſse,& ignores eſsentiam, hoc .n. non arguit vllam in ipſa re diſtinctionem,ſed ſolum,quod eadem res ſub vna rõne, & conceptu poteſt terminare intellectum,& non ſub alio,& tñ ſi eſſe Dei à parte rei noſſes vt in ſe eſt,noſſes & eſſentiam,nã eſſe ipſius eſt eiuſdem quidditas,& terminat nedũ quæſt.an eſt,vt facit eſſe aliarũ rerum, ſed & quid eſt; non .n. minus eſt prædicatum eſſentiale, & in primo modo dicendi per ſe ly. *eſſe* reſpectu Dei,& non minus in ſui definitione poneretur, quã ſit rõnale reſpectu hominis,quod in nullo alio põt veritatem habere; Quomodo aũt verũ ſit,quod eſſe Dei nedum ſit terminus quæſt.an eſt, ſed & quid eſt,nonnulla dixi in prologomenis huius operis,in tertio quæſito de natura ſubiecti, &c.

Remouetur quædam obiectio.

Adeo autem eſſe eſt de conceptu quidditatiuo Dei, vt Auctor prima parte, q.13 art.11. doceat, hoc nomen *qui eſt*, inter oĩa nomina quæ Deo tribuuntur eſſe maxime proprium.qm̃ nõ aliquam formam determinatam ſignificat, velut cætera nomina,quæ de ipſo dicuntur (bonũ quippe ſignificat formam bonitatis,ſapiens formam ſapientiæ, ſed exprimit ipſum eſſe ambiens omnem modũ eſſendi,quod eſt idem,quod eſſentia Dei; Et vere ſolius Dei eſt eſse, nam reliqua omnia priuſquam fuerint, non erant, & dum ſunt, ac non ſunt, quatenus ſunt poſſibilia non eſſe, logice ſaltem,& per potentiam in alio;rurſus dũ ſunt, non ſunt abſolute,ſed hoc modo,huius.ſ. & illius perfectionis, limitatæ, &c. Cum autem audis hoc nomen *qui eſt* eſse mgis proprium Deo inter omnia alia nomina,intellige quo ad id, ad quod nomen imponitur; cum enim imponatur ab eſse,hoc eſt magis peculiare Deo,quam vniuerſalis prouidentia,à qua impoſitum eſt hoc nomen *Deus*, qm̃ eſſe eſt communioris ſignificati,at ſi fuerit ſermo de eo,ad quod ſignificandum nomen impoſitum eſt, tũc eſt magis propriũ hoc nomen *Deus* quam *qui eſt*, qm̃ deitas ad quam ſignificandam imponitur illud nomen Deus eſt ei peculiaris magis, quam eſſe, cum importet illam naturam quaſi ſecundum differentiam ſpecificam, (aiebat Caiet. ſuper citatum art. primæ par.) ly vero *qui eſt*, quaſi ſecundum genus,&c.

D.Thom.
Nomen maxime proprium Deo.
Caietanus.

At dices, quare ex eo,quod eſſe eſt latioris ſignificati, quam hæc vox *Deus* intulerim quod ſit vox magis propria? Aduerte breui, & facile ex Auctore,& ſuo Interprete Illuſtriſſimo ibidem,quod nomina quo communiora in ſignificato,

D.Thom.

cato, eo magis propria ſunt Deo, cuius ratio eſt, quoniam modus eſſendi Dei eſt incognitus, non.n. habet viator quodquideſt ipſius) hinc modus omnis cognitus deficit a modo illius, & quoniam hic defectus oritur ex immenſa amplitudine modi eſſendi ipſius, (cum ſit non hoc, vel illud eſſe coarctatum, ſed ipſū eſſe ſimpliciter,) id profecto cōſequitur, vt rō illius nominis, quæ erit amplior, & quæ minus recedet ab illo vaſtiſſimo pelago diuini eſſe, & cuius proinde ſignificatū latius patebit, magis ſit Deo accōmodata, cum, n. nomen nullum Dei modū exæquet (q̄m nullus conceptus adæquat) id quod minus dicitur magis proprium, & minus recedere, eſt magis proprie dici in propoſito, iam autē explicatū dedi, hoc nomen *qui eſt*, patentiſſimi eſſe ſignificari, quare, &c.

Cuius nominis ratio Deo congruentior.

Nec oportet ſi diximus, quod Deus eſt eſſe tantū, &c.

D.Thom.

Circa primum errorem, qui reijcitur in ſecūda par. quod.ſ. à quibuſdam dictum fuerit, Deum eſſe illud eſſe vniuerſale, & formale omnium, potes ſcire, hunc errorem late confutari ab Auctore 1. contra Gent. cap. toto 26. vbi & quattuor motiua, quibus aliquis ad eam ſtultitiam potuerit deuenire adfert, & reſpuit, in hac aūt parte, motiuum ſolum ſecundo loco ibi adductum commemorat, & illud eſt, q̄m eſſe nulla ſpecificatum additione, eſt eſſe commune, (ideo quippe eſſe eſt proprium huic, & illi, quoniam ad hoc, & ad illud ſpecificatur, limitatur, &c.) Deus autem eſt eiuſmodi eſſe, ergo, &c Reijcitur motiuum hoc & in præſenti, & loco illo ab Auctore, & pr. p. q. 3 art. 4. ad primum hac diſtinctione, nam duplex eſt eſse, quoddam quod nullam habet additionem, pōt tamen habere, & hoc eſt, eſse commune, aliud eſt quod nedum non habet additionem, ſed neque pōt habere, quod eſse eſt Deus, primum eſse neq. includit, neq. excludit additionem, abſtrahit.n. ab vtroq. q̄ñ ſi includeret, iam eſset ſpecificatum ab illo incluſo, vnde non eſset commune, ſi excluderet, nihil poſſet intelligi eſse, in quo aliquid acciperetur ſuperuenire ipſi eſse, nam quod ab aliquo excluditur, nequit ei aduenire, ſic non ſenſus, non vita, non intellectus ei adueniret, At vero ſecundum eſse præſcindit, & excludit additionē omnem.

Duplex eſſe.

Caietanus.

Hæc Caiet. alijs verbis hoc loco patefaciens ait, eſse nulla additione contrahi, vel ſpecificari, bifariam poſse intelligi, vel actu ſolum (quod dicebamus non habere additionem, poſſe tamen habere, vel actu, & potentia ſimul, (quod dicebamus neq. habere, neq. poſse habere,) primum eſt eſse commune, ſecundum autem eſt Deus. Si itaq. dicatur, eſse nulla additione ſpecificatum eſt eſse commune, intellige eſse, quod nullam habet additionem, poteſt tamen habere, vel eſse, quod non habet additionem actu, &c. at tunc nequit colligi, quod Deus ſit eiuſmodi eſse, quoniam nedum non habet additionem, ſed neque poteſt habere, nedum actu non habet, ſed neq. potentia, &c.

Hinc elicias, alia longe ratione, eſse commune, & eſse diuinum inueniri abſque additione, ſeu ſpecificatione, quoniā illud eapropter non eſt aliqua additione ſpecificatum, q̄m nihil vltra eſse vt ſic includit, licet neq. excludat, hoc aūt eatenus non eſt aliqua additione ſpecificatum, quoniā omnia in ſe hēt, & includit, cum ſit ſubſiſtens, ſic illud eſt purum, q̄m nihil vt ſic hēt annexum, hoc aūt, quoniā vniuerſa continet ſimpliciſſime, &c.

Latum diſtrimen inter eſſe commune, & eſſe diuinum.

Obſerua autem facile, quod dum modo dicebatur aliquid poſse ipſi eſse ſuperuenire, nolumus aliquid tamquam differentiā addi poſse enti, quoduē ſit extra ipſius naturā, implicat.n. vt aliquid ſit ens, & ſit extra ipſius naturā, at q̄d ſuperuenit ei, tamquam eius modus, quid explicite ſignificans, quod implicite

solum

ſolum contrahitur in eſſe, vt docebam quæſt. de analogia entis ad primū Aureoli, ex doctrina Auctoris quæſt. de Veritate prima, art. 1. &c.

Sed & aliam viam reſpondendi huic argumentationi habes, & apud Auctorem loco illo contra Gent. & apud Caiet. hoc loco, & ſtat in hoc, qđ eſſe commune eſt nulla additione ſpecificatum, ſecundum intellectus cōſiderationem, non autem ſecundum rem, & extra intellectum, eſt vtiq. verum, quod eſſe cōmune abſtractum per intellectum, nullam contractionem includit, eſt aute f [illegible]ſum, quod extra animam non includat contractionem, qm̄ omne quod tandem in rerum natura creatum exiſtit, eſt ſpecificatum ad ſubſtantiam, vel accidens, & ita eſt ſubſtātia, qđ non accidens, & è contra, quemadmodū, & animal neq. eſſe extra animam abſq. rōnali, vel irrationali differentia, qđuis abſq. vtriſq. à quibus ſpecificatur, cogitetur, & ſit in intellectu, cum neutra illarum differentiarum eius rōnem ingrediatur, eſſe vero diuinum nedum ſecundum intellectū non eſt vlla additione ſpecificatum, ſed neq. ſecundum rem; Vnde quando dicitur, eſſe nulla ſpecificatū additione eſt eſſe cōmune, exotica de additione ſm̄ intellectum, tunc aūt nequit colligi qđ Deus ſit tale eſſe, &c.

Illud circa hæc omnia obſerua, quod non dixit Auctor. Deum non eſſe illud eſſe commune oium abſolute, ſed conſultiſſime adiecit, *quo qualibet res formaliter eſt*, adeo quod negat vt ſit eſſe commune formale, non aūt negat ſimpliciter vt ſit eſſe commune, quoniā vt habes ab eodem pr. p. q. 3. art. 8. ad primum, Deitas eſt oium effectiue, & exemplariter, & rei veritas eſt, quod diuinum eſſe eſt commune communitate formæ exemplaris, quoniā omne eſſe eſt nonnulla diuini eſſe participatio, ac ſimilitudo, & infra ibi quæſt. 6. art. 4. habes vnūquodque poſſe dici bonum, & ens, quatenus participat primū ens, & primum bonū, tamquam primum principiū effectiuum, exemplare, & finale; nequit vero eſſe commune eſſe formaliter, qm̄ cauſa efficiens, exemplaris, & finalis ſunt extra ea, quorū ſunt cauſæ, vnde neq. ſunt effectuum partes, neque componunt cum ipſis, forma aūt eſt verè pars eius cuius eſt forma, & componit cū eodem, vnde priora genera cauſarum conuenire poſſunt Deo, non autem hoc quartum genus, pugnat enim cum ſimplicitate, ac puritate ipſius; Quæ ſemper intelligas in genere rei; neq. enim me præterit, doceri a Theologis diuinam eſſentiam eſſe formam intellectus beati, & eidem per modum ſpeciei intelligibilis vniri, at vnio hæc mirabilis eſt, & nullatenus in ordine rei, ſed ſpirituali, ac intelligibili, & ſemper accipienda venit omnibus ſemotis imperfectionibus, quod negotium explicare non eſt huius loci, vel intentionis &c.

Circa alium errorem, qui eadem ſecunda parte reiectus legitur, aduerte, qđ naturæ lumine deprehenditur eius falſitas, nam conſtat Ariſt. & Auerr. ſolo illo lumine colluſtratos agnouiſſe Deum in ſummo gradu perfectionis conſtitutū, omniumq. rerum perfectiones in ſe complecti, vt habes in litera; Sed vide latius Auerr. Deſtructione deſtructionum, prope finem diſputationis ſextæ, vbi refert viam philoſophorum, qua cognouerunt Deum eſſe cauſam omnium cauſarum primam, & actum purum, & principium mundi, &c. ſimplex, & ſciētiam, & intellectum; Inſpice Ariſtot. 12. Diuinor. 39. mani feſtantem fœlicitatem, quæ perpetuo ineſt Deo, & colligentem Deum ſempiternum, & optimum viuēs, & inferius toto 51. de eius natura, & intellectu mira, & digniſſima profert, & ſecundo magnorum Moralium, cap. 18. aiebat, ipſum bona cuncta obtinere, ac ſibi ſatis eſſe; Aphrodiſæus quoq. ad illum 39. dicebat, Deum ſemper in iocunditate viuere, imò vero primam cauſam eſſe optimam vitam, &c. poſt multa ſubdit, quod ille tanto melius nobis ſe habet, vt verbis nequeat explicari, &c. exceſſum ad nos tantum eſſe, quantum non ſit conſequi verbis.

Themi-

D.Thom.
Caietanus.
Aliud diſcrimen inter illa eſſe.
D.Thom.
Eſſe diuinum quomodo commune.
Auerr.
Ariſtot.
Alexand.

Themiſt. Themiſtius etiam nobili illa paraphraſi ſuper eundem eiuſdem libri locũ ſcri-
pſit, Deum eſse legẽm,& rationem,& cauſam rectitudinis entium,atq. eorun-
dem ordinem,ac legem viuam, perpetuam,& præſtantiſſimam & honorabilio-
Loca Platonis. rem omni vitam hibente. Vide demum Platonem locis mille de Deo magnifi-
ce ſentientem, nam propefinem Eutiphri ait,nullum eſse bonum nobis, quod
Deus non præbeat,& quæ à nobis accipit,nihil ei conferre; in Parmenide etiã
mira enunciat de eſse diuino,inquiens,neminem niſi Deum ſupremam ſcientiã
habere,& apud ipſum ſupremam eſse dominationem. Rurſus dialogo ſecundo
de Republica non longe à fi ie ait, Deum eſse dicendum cauſam bonorum,non
autem malorum,& poſt nonnulla inquit,eum eſse pulcherrimum, & optimũ,
& in ſua forma ſimplici,ac ſempiterna perſeuerare. In Timæo etiam vocat ip-
ſum auctorem omnium,& bonum,& optimum,& nulla inuidia tangi, ab eoque
liuorem prorſus eſse al enum. Deniq. dialogo 10 de Legibus,(vt alia loca prę-
teream,) &c, probat Deos dari, (intellige diuinas mentes, & vnam inter eas
principem,earumq. cauſam,) & rerum humanarum curam habere de eorũ vir-
tute digrediens. Non deeſsent teſtimonia aliorum mille philoſophorũ de Dei
Philoſophi va- perfectione,ac præſtantia,vt Anaxagoræ, Empedoclis,Pythagoræ,Antiſtenis,
rij. Chryſippi,Ciceronis,& aliorum, ſed fruſtra penitus in re notiſſima laborarẽ,
ſufficiat inſigniores philoſophos, (de Gentilibus loquor) nominaſse.

Conſidera deinde modum loquendi Auctoris in hoc errore explodendo, ait
enim,ex eo quod dictum eſt, quod Deus ſit eſse tantum, non ſequi vt deſint ei
aliæ perfectiones,imò ex hoc ſequitur,vt habeat oẽs perfectiones, & iure hoc
modo loquitur,iam.n.diximus in reijciendo errore priori, quod Deus eſt eſse
purum,ac ſubſiſtens cui nulla quouis modo poteſt fieri additio,eſse autem ſub-
D.Thom. ſiſtens,eo quod ſubſiſtens,oẽs claudit perfectiones,qm̃ vt idem Auctor dicebat
pr.p q.4.art.3. eſse ſubſiſtens totam perfectionem eſsendi continet, adferens
exemplum de calore,quam doctrinam tradebat diffuſe 1.cont.Gent.28 exem-
plo de albedine,qđ & inferius c.43.eiuſdem libri repetiit,quod ſane exemplũ
habes in hac parte à Caiet. Si itaq. Deus eſt eſse ſubſiſtens, nihil de perfectio-
ne eſsendi põt ei de eſse,& ita oportet vt habeat oẽs perfectiones,qm̃ vnaquę-
que res dicitur perfecta,ſm̃ quod hẽt eſse ſic omnium perfectiones ſpectant ad
perfectionẽ eſsendi,quare qui continet totam eſsendi perfectionem, oẽs ſub-
inde continet perfectiones. Quod ſi cupias videre, quo pacto eſse poſſit com-
parari ad viuere,ad intelligere,& reliqua,& quomodo p̃ciſe, ac formaliter ac-
ceptũ ſit oibus nobilius,licet viuẽs,& alia vt includũt eſse,hũc, vel illũ gradũ
addentia ſint nobiliora vide eundẽ Auctor pr.p.vbi ſupra ad tertiũ,ex D.Dio-
nyſio,c 5. de Diuinis nominibus,& Caiet. ibidem. Sed tu quando ſermo eſt de
Deo his anguſtiis non premeris qm̃ illud eſse, quod eſt Deus nequit conſide-
rari vt ab alijs gradibus diſtinctum,neq. ei quicquam poteſt addi.

Caietanus. Obſeruabat autem Caiet. in præſenti,quod dum dicitur eſse ſubſiſtens, eo
quod ſubſiſtens habere oẽs perfectiones,& ſimiliter ſi daretur vel calor, vel al-
bedo ſubſiſtens,nihil illi,vel huic deficeret,quoniã non forent in ſubiecto re-
cepta,(nihil inquam nedum quo ad eſsentiam, & ſpeciem, nam hoc modo &
tunc albedo,& calor;& reliqua ſunt perfecta,cum rerum ſpecies ſtent in indi-
uiſibili,ſed nihil quo ad perfectionẽ gradualem.) non eſse intelligendũ,quod
hęc negatio receptionis in alio adferat has perfectiones, ſiquidẽ negatio for-
maliter nihil eſt, & ab eo quod eſt nihil nulla valet emanare perfectio, ſed id
tribui deberet naturæ,quoniã ſubſiſtens eſt,ad quam plane ſubſiſtentiam con-
currit tamquã conditio,vt non recipiatur in vllo ſubiecto,eo.n.quod recepta,
iam non eſt ſubſiſtens, & illa negatio fundamentaliter eſt ipſamet natura, ve-

lut

ſut homo eſt non leo, non ob aliquam formalem negationem, ſed ſeipſo, quoniam eſt talis naturæ, cui repugnat eſſe irrationale; quocirca illa negatio receptionis formaliter non dat perfectionem, ſed eſt explicatio illius ſubſiſtentiæ, & eiuſdem declaratina.

Demum circa hanc partem ſcias, quod illæ perfectiones quæ dicuntur perfectiones ſimpliciter, (quarum natura explicaui ſecunda quæſtione ad ſecundum caput libri) ſunt in Deo formaliter, ſic Deus abſolute dicitur vita, bonitas, ſapientia, perfectiones vero illæ, quæ vocantur ſecundum quid eminenter tantū ſunt in ipſo, ratione perfectionis in ipſis clauſæ, non autem rõne imperfectionis quam neceſſario habent annexam, ſic non dicitur abſolute leo, (niſi ex metaphora,) non lapis, non ſentiēs, &c. Et quãuis legas apud Auct. c. illo 28. primi con. Gent. quod à Deo totaliter nõ eſſe abeſt, non tamen intelligas vt ibidem adnotabat librorū illorū Expoſitor, qđ omne eſſe formaliter Deo conueniat, & omne nõ eſſe ab eodē formaliter remoueatur; nõ enim verū eſt, qđ Deus habeat formaliter eſſe rerū materialiū, quare accipito virtualiter, & eminenter, quo ad omne id qđ in oĩbus rebus, vt ſic dicit perfectionē, quo ēt modo nullū non eſſe ſibi conuenit, vnde non eſt verū dicere, quod Deus non ſit leo, aut qđ ſimile virtualiter, & ex quadam eminentia, quamuis non formaliter, &c.

Duplex perfectionum genus.

D. Thom.

Ferrarien.

Ex eo itaq. quod ponitur Deus ipsū eſſe tm̃, non ſolū non ſequitur, vt aliãs perfectiones deſideret, ſed vt oēs cumulatiſſime habeat, q̃m talis eſt natura illius eſſe, qđ ſubſiſtens eſt; Quod ſi alias cauſas copias videre, ob quas rerū omnium nobilitates, ac pfectiones ſint in ipſo, vide Auctor. loco memorato cõt. Gent. & 1. etiā parte, vbi ſupra adfert rõnem illã ex parte cauſalitatis ipſius ad oĩa alia ab ipſo, modum aũt per quē rērū perfectiones ſunt ſublimiori modo in illo, quē habes in litera, explicabo quæſt. ad hanc partem conficienda, &c.

D. Thom.

Secundo modo inuenitur eſſentia in ſubſtantijs, &c.

Circa ea, quæ primo, & ſecundo loco proferūtur in 3. parte de eſſentia ſubſtantiarum intellectualium, nihil prorſus adnotandum occurrit q̃m ſexta quæſt. ad caput præcedens definitum fuit, quomodo eſſe differat in ipſis ab eſſentia, & prima quæſt. ad idem vidimus eas carere materia; Quod autem tertio enunciatur, indiget aliqua obſeruatione, quamuis nonnulla fuerit de eodem habita conſideratio eadem 1. quæſt. Dicitur ſiquidem de ipſis, quod eſſe habēt ſinitum, & receptū, eſſentiã aũt abſolutam, & irreceptã, vnde vocari conſueuerunt finitæ ſuperius, & infinitæ inferius, quoniam enim eſſe ſe habet vt ſuperius ad eſſentiam, & ei intelligitur accedere & in earū eſſentia recipitur, ac finitur, ideo finitæ ſuperius, q̃m autem eſſentia eſt quid inferius ad eſſe, & hæc in nullo recipitur, q̃m non in materia, idcirco infinitæ inferius, ſic ex alicuius receptione colligitur eiuſdē finitas, & ex irreceptione infinitas, at ſi vnica tm̃ foret receptio, nõ poſſet in intelligētijs diſtinguĩ finitas, & infinitas ſed abſolute forēt dicēdæ, vel finitæ, vel infinitæ, at q̃m duplex inuenitur receptio, & irreceptio, ideo duplex finitas, & infinitas emergit, & q̃m nõ vtraq. ſed altera tm̃ in ipſis ineſt, ea pp non vtrinq. ſed ex altero tm̃ capite infinitæ vocantur; Cęterū ſi inueniatur duplex receptio, oportet vtrīq. inueniri duplex receptū, & duplex recipiēs, cū receptio ſit quædã relatio conſurgēs inter id qđ recipit, & id qđ recipitur, cumq. potētiæ ſit recipere, & actus recipi, hinc duplex actus, & duplex potētia erūpit, & quidē duo actus ſunt forma, & eſſe, duæ potētiæ, mãia, & eſsētia, hic pluries c. ſupiori duplicē cõpoſitionē, alterã ex eſſe, & eſſentia

Quomodo ſe habeant eſſe, & eſſentia.

Quid ſit receptio.

ſentia

ſentia, alteram ex materia, ac forma aſſignabamus; Ita ex duplici actu, & duplici potentia duplicem receptionem, vel irreceptionem, & ex his duplicem finitatem, vel infinitatem deprehendimus. Quare cum non cuiuis actui quæuis potentia, ſed huic, & illi, hæc, & illa potentia reſpondeat, vt elicis ex primo de

Ariſtot. Anima 53. ex ſecundo eiuſdem 26. & ex 8. Diuin. 11. ſi recolas quæ capite præcedenti, & præſertim 3. ac 6. quæſt. dixi, habebis materiam non eſſe propriam potentiam reſpondentem ipſi eſſe, ſed tantum eſſentiam ipſam, ſuppoſitũ, formæ vero propriam potentiam materiam; Quando igitur eſſe erit in eſſentiã receptũ, finitũ fiet, vtpote accommodatũ naturæ ipſius eſſentiæ, quæ illud recipit, cum n. ipſi vt ſic minime repugnet in hac, vel illa eſſentia recipi, dum in hac recipitur, iam amittit amplitudinem illam; idem dicas de forma, cui cum nõ repugnet in hac, vel illa materia recipi, ac ꝓinde ſit latiſſimi ambitus, ſi in hac materia recipiatᷓ, ceſſat ambitus ille, & accõmod. ẽ materiæ eã recipienti.

Caietanus. Sed intuere diligenter id, quod colligis ex Caiet. hoc loco, & 1. p. q. 7. ar. 1. quod longe alterius rõnis eſt receptio, vel irreceptio, ac ſubinde finitas, vel infinitas eſſe in eſſentia; & formæ in materia, nam eſſe ſm̃ ſe quandã perfectionẽ

Quid dicat eſſe. dicit, ſed neſcimus vel ſcire, vel concipere quantam, niſi alicui naturæ ſit applicatum, quare dum recipitur in eſſentia, limites obtinet perfectionis, iuxta conditionẽ eſſentiæ in qua recipitur, vnde ſi ponatur nulli oĩno quidditati cõiunctum, ſed in ſeipſo naturaliter ſubſiſtens, nullum eſſentialem terminum hẽt, ac proinde infinitũ omnino, & illimitatũ manet, at vero forma tametſi perfe-

Quid forma. ctionem dicit, nihilominus etiam materiæ nulli vnita, vel vnibilis, intelligi valet ad tantam perfectionem limitata nam ſi eſt forma, ad hanc certè, vel illã ſpeciem attinet ac proinde non oĩa ambit, ſed huic, vel illi inuenitur limitata.

Et plane omittens modo eſſe illud, quod nulli quidditati vnitum ponitur; quippe quod, vnicum, ac diuinum eſt; atq. exinde noſtro propoſito non inſeruiens, vbi de ſubſtantiis creatis intellectualibus eſt ſermo, quas dicimus cum litera tertio hoc pronunciato ſuperius, hoc eſt, quo ad eſſe finitas, quoniam earum eſſe in earundem eſſentia recipitur, & iam diximus ex receptione ſequi finitatem, inferius aũt, quo ſcilicet ad eſſẽtiam infinitas, quoniã earum eſſentia non recipitur in meteria, ſic per ſubtractionem; ac poſitionem receptioni, ſubtrahitur, ac ponitur finitas vnde non ex quauis irreceptione, quæuis colligitur infinitas; ſed ex hac irreceptione, hæc infinitas.

Caietani propoſitio. Quare obſerua propoſitionem, quam adfert Caiet. in præſenti; Omnis res ſecundum ſuum ordinem receptibilis in alio, (ſic ruit argumentum de cõpoſitis, & de materia, quę licet non recipiantur, quoniam tñ receptibilia nõ ſunt, nihil infinitatis obtinent,) realiter irrecepta, eſt infinitate, quæ opponitur finitati, quam res ſui ordinis, quæ recepta eſt contrahit, & quam ipſamet contraheret, ſi reciperetur. Cum ergo tum eſſe, tum formæ, ſecundum ordinem ſuum vt ſic non repugnet recipi ſi aliqua forma non recipiatur, erit infinita infinitate oppoſita finitati illius formæ quæ recipitur & finitati propriæ, ſi ipſamet reciperetur; In quo autem recipitur forma? certè in materia; Quam finitatem habet forma recepta in materia? profecto, vt infra ipſam claudatur, ad eamq. limitata, & definita, &c. Quę igitur forma non in materia recipietur,

Quomodo finita forma non recepta in materia. q̃ infinitatẽ ſortiet? vtiq. oppoſitã finitati formæ receptæ, quæ nũc recẽſebaẽ, nõ erit inq̃ ad vlli⁹ materiæ capacitatẽ coarctata; Similiter ſi aliquod eſſe nõ recipiatur, vindicabit ſibi infinitatẽ oppoſitã finitati q̃ hẽt eſſe receptũ, & quã idẽ haberet, ſi reciperetur, Quæ aũt eſſet hæc finitas? limitatio ſane ad ſpeciẽ

Quomodo infinitum eſſe. & genus illius quidditatis, in qua receptũ eſſet; Quocirca eſſe nõ receptũ erit infinitũ, ad nullũ genus, nullamuè ſpeciẽ definitũ, ac ſubinde ſimpliciter, ac vnicum, purum, ſubſiſtens, &c.

Quando

Quando itaq. ponimus intelligentias finitas quo ad eſſe, dicimus eas ad certum genus certamq. ſpeciem definitas, & dum eaſdem aſſeueramus infinitas quo ad eſſentiam, nil aliud volumus, quam vt in materia non ſint receptæ, vt eademmet litera declaratur; Sic perit argumentum, quod format, ſeu tangit Doctor Subtilis primo ſen. diſt. 2. q. 2. quo ait rõnem noſtram nihil valere ad infinitatem probandam ex irreceptione formæ in materia, quoniam tunc angeli eſſent entia infinita, iam enim conſtat, quæ infinitas proueniat alicui formæ ex eius non receptione in materia, non infinitas ſimpliciter, ſed ſecundũ quid, hoc eſt, totam ſpeciei, ſuæ quidditatis latitudinem complectitur, non plures euſdẽ ſpeciei gradus admittens, cum hoc tamen ſtat, ipſam eſſe naturam limitatam, finitam ſimpliciter, &c. Hanc quippe limitationem non ſortitur ex materia, in qua ponitur recipi, cum dictum fuerit formam etiam materiæ non vnibilẽ intelligi ad tantam perfectionem, & quidditatem definitam, ſed cum eadem forma in eſſe ſuo habeat latitudinem, & penes varios intra idem gradus poſſit in hoc, & in illo recipi, in nullo recepta, eam obtinet infinitatem, vt habeat eſſe modo perfectiſſimo iuxta naturæ ſuę conditionem, toto ſuo eſſe fruens, & oẽs perfectionis gradus continens, ſecũdum quos in hoc, & illo receptiuo eſſe poſſet, ſic cum finitate naturæ, & quidditatis, cernis infinitatem graduũ intra eandem naturam, non quia infiniti ſint illi gradus, ſed quoniam oẽs, quos in ſua natura poteſt habere, & quos varie in hoc, & illo haberet, in ſe manens, in nulloque recepta in ſe retinet. Et hoc eſt, quod ſæpe clamat Auctor, quod ſi daretur forma ſubſiſtens, eſſet infinita, & haberet oẽs gradus ſibi poſſibiles, vnde cũ finitate ſimpliciter ſtat infinitas ſecundum quid. Hinc propoſitio illa, quam poſt nonnulla ibidem Scotus contra nos proferebat, quando dixit. [Breuiter dico vnam propoſitionem, quod quęcumq. eſſentia abſolute finita in ſe eſt finita, vt præintelligitur omni comparationi ſui ad aliam eſſentiam,] patet in quo ſenſu vera ſit concludit enim de finitate entis, & naturæ, non autem de illa graduum intra eandem naturam, & ſecundum quid.

Scotus. — *Frequens D. Thomæ dictum.* — *Scoti propoſitio.*

Sed mirum eſt, quomodo Scotus, & alij obijciant contra Auctorem, quod ſi ex irreceptione formæ in materia ſequatur infinitas, tunc intelligentiæ ſint infinitæ, cum expreſſe hoc loco doceat, cum infinitate eſſentiæ ipſarum ſtare finitatem quo ad eſſe, vnde docet eas finitas ſuperius, & infinitas inferius, & explicans quid per hanc eſſentiæ infinitatem intelligat, inquit, [Quia earum formę non limitatur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas,] quod ſi hanc hoc modo explicatam intelligentiarum infinitatem impugnat, iam & earum à materia immunitatem, ac ſeipſos impugnant; Sed in eo allucinari viſi ſunt, quod probans Auctor p. p. q. 7. art. 1. Dei infinitatem, eam probauit ex non receptione formæ in materia, & tñ eis erat inſpiciendum, quod non poſuit ibi Auctor vim in non receptione formæ, ſed in non receptione eſſe, quod eſt omnium maxime formale, & cum eſſe diuinum fuerit intuitus ſubſiſtens, ac in nullo receptum, merito abſolutam eius intulit infinitatem. Non itaque ex eo quod forma non recipitur in materia, collegit Dei infinitatem, tunc enim fruſtra addidiſſet ſermonem de eſſe irrecepto, ſed ex infinitate formæ, quæ eſt ſecundum quid, manuduxit, vt ibi Interpres ait ad infinitatem formaliſſimi omnium, &c. Quod vero addit Scotus, quod eſſentia angeli eſſet intenſiue infinita, quoniam nequit dici, quod finiatur per eſſe, cum hoc ſit illa poſterius, & eius accidens, quare admiſſo finiri per eſſe, in illo attamen priori antequam habeat eſſe, erit infinita eſſentia, vnde in ſecundo ſigno, (ſic loquitur,) non erit finibilis per eſſe. Hoc nullas vires habet, nunquã enim eſſentia creata eſt ſuum eſſe, quare ſemper finita manet, rurſus, nullum datur ſignum in quo non intel-

D. Thom. — *Caietanus.* — *Scoti ratio.*

ſentia, alteram ex materia, ac forma aſſignabamus; Ita ex duplici actu, & duplici potentia duplicem receptionem, vel irreceptionem, & ex his duplicem finitatem, vel infinitatem deprehendimus. Quare cum non cuiuis actui quæuis potentia, ſed huic, & illi, hæc, & illa potentia reſpondeat, vt elicis ex primo de Anima 53. ex ſecundo eiuſdem 26. & ex 8. Diuin. 11. ſi recolas quæ capite præcedenti, & præſertim 3. ac 6. quæſt. dixi, habebis materiam non eſſe propriam potentiam reſpondentem ipſi eſſe, ſed tantum eſſentiam ipſam, ſuppoſitũ, formæ vero propriam potentiam materiam; Quando igitur eſſe erit in eſſentiã receptũ, finitũ fiet, vtpote accommodatũ naturæ ipſius eſſentiæ, quæ illud recipit, cum n. ipſi vt ſic minime repugnet in hac, vel illa eſſentia recipi, dum in hac recipitur, iam amittit amplitudinem illam; idem dicas de forma, cui cum nõ repugnet in hac, vel illa materia recipi, ac ꝓinde ſit latiſſimi ambitus, ſi in hac materia recipiatẽ. ceſſat ambitus ille, & accõmodat materiæ eã recipienti.

Ariſtot.

Caietanus.

Sed intuere diligenter id, quod colligis ex Caiet hoc loco, & 1. p. q. 7. ar. 1. quod longe alterius rõnis eſt receptio, vel irreceptio, ac ſubinde finitas, vel infinitas eſſe in eſſentia, & formæ in materia, nam eſſe ſm ſe quandã perfectionẽ dicit, ſed neſcimus vel ſcire, vel concipere quantam, niſi alicui naturæ ſit applicatum, quare dum recipitur in eſſentia, limites obtinet perfectionis, iuxta conditionẽ eſſentiæ in qua recipitur, vnde ſi ponatur nulli oĩno quidditati cõiunctum, ſed in ſeipſo naturaliter ſubſiſtens, nullum eſſentialem terminum hẽt, ac proinde infinitũ omnino, & illimitatũ manet, at vero forma tametſi perfectionem dicit, nihilominus etiam materiæ nulli vnita, vel vnibilis, intelligi valet ad tantam perfectionem limitata nam ſi eſt forma, ad hanc certẽ, vel illã ſpeciem attinet ac proinde non oĩa ambit, ſed huic, vel illi innĩtitur limitata.

Quid dicat eſſe.

Quid forma.

Et plane omittens modo eſſe illud, quod nulli quidditati vnitum ponitur; quippe quod, vnicum, ac diuinum eſt; atq. exinde noſtro propoſito non inſeruiens, vbi de ſubſtantiis creatis intellectualibus eſt ſermo, quas dicimus cum litera tertio hoc pronunciato ſuperius, hoc eſt, quo ad eſse finitas, quoniam earum eſse in earundem eſsentia recipitur, & iam diximus ex receptione ſequi finitatem, inferius aũt, quo ſcilicet ad eſsẽtiam infinitas, quoniã earum eſsentia non recipitur in meteria, ſic per ſubtractionem, ac poſitionem receptiui, ſubtrahitur, ac ponitur finitas vnde non ex quauis irreceptione, quæuis colligitur infinitas; ſed ex hac irreceptione, hæc infinitas.

Caietani propoſitio.

Quare obſerua propoſitionem, quam adfert Caiet. in præſenti; Omnis res ſecundum ſuum ordinem receptibilis in alio, (ſic ruit argumentum de cõpoſitis, & de materia, quę licet non recipiantur, quoniam tñ receptibilia nõ ſunt, nihil infinitatis obtinent,) realiter irrecepta, eſt infinitate, quæ opponitur finitati, quam res ſui ordinis, quæ recepta eſt contrahit, & quam ipſamet contraheret, ſi reciperetur. Cum ergo tum eſse, tum formæ, ſecundum ordinem ſuum vt ſic non repugnet recipi ſi aliqua forma non recipiatur, erit infinita infinitate oppoſita finitati illius formæ quæ recipitur & finitati propriæ, ſi ipſamet reciperetur; In quo autem recipitur forma? certẽ in materia; Quam finitatem habet forma recepta in materia? profecto, vt infra ipſam claudatur, ad eamq. limitata, & definita, &c. Quę igitur forma non in materia recipietur, q̃ infinitatẽ ſortiet? vtiq. oppoſitã finitati formæ receptæ, quæ nũc recẽſebãt, nõ erit inq̃ ad vlliꝰ materiæ capacitatẽ coarctata; Similiter ſi aliquod eſse nõ recipiatur, vindicabit ſibi infinitatẽ oppoſitã finitati q̃ hẽt eſse receptũ, & quã idẽ haberet, ſi reciperetur, Quæ aũt eſset hæc finitas? limitatio ſane ad ſpeciẽ & genus illius quidditatis, in qua receptũ eſset; Quocirca eſse nõ recepti erit infinitũ, ad nullũ genus, nullamuẽ ſpeciẽ definitũ, ac ſubinde ſimpliciter, ac vnicum, purum, ſubſiſtens, &c.

Quomodo finita forma non recepta in materia.

Quomodo infinitum eſſe.

Quando

Quando itaq. ponimus intelligentias finitas quo ad eſſe, dicimus eas ad certum genus certamq. ſpeciem definitas, & dum eaſdem aſſeueramus infinitas quo ad eſſentiam, nil aliud volumus, quam vt in materia non ſint receptæ, vt eademmet litera declaratur; Sic perit argumentum, quod format, ſeu tangit Doctor Subtilis primo ſen. diſt.2. q.2. quo ait rõnem noſtram nihil valere ad infinitatem probandam ex irreceptione formæ in materia, quoniam tunc angeli eſſent entia infinita, iam enim conſtat, quæ infinitas prouenıat alicui formæ ex eius non receptione in materia, non infinitas ſimpliciter, ſed ſecundũ quid, hoc eſt, totam ſpeciei, ſuæ quidditatis latitudinem complectitur, non plures euſdẽ ſpeciei gradus admittens, cum hoc tamen ſtat, ipſam eſſe naturam limitatam, finitam ſimpliciter, &c. Hanc quippe limitationem non ſortitur ex materia, in qua ponitur recipi, cum dictum fuerit formam etiam materiæ non vnibilẽ intelligi ad tantam perfectionem, & quidditatem definitam, ſed cum eadem forma in eſſe ſuo habeat latitudinem, & penes varios intra idem gradus poſſit in hoc, & in illo recipi, in nullo recepta, eam obtinet infinitatem, vt habeat eſſe modo perfectiſſimo iuxta naturæ ſuę conditionem, toto ſuo eſſe fruens, & oẽs perfectionis gradus continens, ſecũdum quos in hoc, & illo receptiuo eſſe poſſet, ſic cum finitate naturæ, & quidditatis, cernis infinitatem graduũ intra eandem naturam, non quia infiniti ſint illi gradus, ſed quoniam oẽs, quos in ſua natura poteſt habere, & quos varie in hoc, & illo haberet, in ſe manens, in nulloque recepta in ſe retinet. Et hoc eſt, quod ſæpe clamat Auctor, quod ſi daretur forma ſubſiſtens, eſſet infinita, & haberet oẽs gradus ſibi poſſibiles, vnde cũ finitate ſimpliciter ſtat infinitas ſecundum quid. Hinc propoſitio illa, quam poſt nonnulla ibidem Scotus contra nos proferebat, quando dixit. [Breuiter dico vnam propoſitionem, quod quęcumq. eſſentia abſolute finita in ſe eſt finita, vt præintelligitur omni comparationi ſui ad aliam eſſentiam,] patet in quo ſenſu vera ſit concludit enim de finitate entis, & naturæ, non autem de illa graduum intra eandem naturam, & ſecundum quid.

Scotus.

Frequens D. Thomæ dictum

Scoti propoſitio.

Sed mirum eſt, quomodo Scotus, & alij obijciant contra Auctorem, quod ſi ex irreceptione formæ in materia ſequatur infinitas, tunc intelligentiæ ſint infinitæ, cum expreſſe hoc loco doceat, cum infinitate eſsentiæ ipſarum ſtare finitatem quo ad eſse, vnde docet eas finitas ſuperius, & infinitas inferius, & explicans quid per hanc eſsentiæ infinitatem intelligat, inquit, [Quia earum formę non limitatur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas,] quod ſi hanc hoc modo explicatam intelligentiarum infinitatem impugnat, iam & earum à materia immunitatem, ac ſeipſos impugnant. Sed in eo allucinari viſi ſunt, quod probans Auctor p.p.q.7.art.1. Dei infinitatem, eam probauit ex non receptione formæ in materia, & tñ eis erat inſpiciendum, quod non poſuit ibi Auctor vim in non receptione formæ, ſed in non receptione eſse, quod eſt omnium maxime formale, & cum eſse diuinum fuerit intuitus ſubſiſtens, ac in nullo receptum, merito abſolutam eius intulit infinitatem. Non itaque ex eo quod forma non recipitur in materia, collegit Dei infinitatem, tunc enim fruſtra addidiſset ſermonem de eſse irrecepto, ſed ex infinitate formæ, quæ eſt ſecundum quid, manuduxit, vt ibi Interpres ait ad infinitatem formaliſſimi omnium, &c. Quod vero addit Scotus, quod eſsentia angeli eſset intenſiue infinita, quoniam nequit dici, quod finiatur per eſse, cum hoc ſit illa poſterius, & eius accidens, quare admiſso finiri per eſse, in illo attamen priori antequam habeat eſse, erit infinita eſsentia, vnde in ſecundo ſigno, (ſic loquitur,) non erit finibilis per eſse. Hoc nullas vires habet, nunquã enim eſsentia creata eſt ſuum eſse, quare ſemper finita manet, rurſus, nullum datur ſignum, in quo intel-

D.Thom.

Caietanus.

Scoti ratio.

ligatur receptibilis ipſius eſſe, licet detur ſignum in quo nõ ſit ſub eſſe actuali, nedum aũt eſſe realiter annexũ, verum etiam habitudo ad ipſum, eiuſdẽq. receptibilitas dat finitatem eſſentiæ; Quod vero admiſcetur de accidentalitate eſſe, non ſemel vidimus eſſe quidem accidens definitioni, at non rei, &c.

Vides itaq. formam non receptã in materia ſortiri infinitatẽ, nõ ſimpliciter, at ſm̃ quid, cuius plane infinitatis præciſa, & vera cauſa eſt hæc non receptio, vnde optimũ eſt argumentũ dicendo; Eſſentia intelligentiarũ non eſt in materia recepta, ergo eſt infinita, & nulla accidit fallacia à deſtructione antecedentis ad deſtructionem conſequentis, qm̃ in conuertibilibus hic modus arguendi tenet; Sic ruit argumentum Scoti de corpore, qđ finitur ad aliud corpus, & tñ ſi non ſit finitum ad corpus, nõ ſequitur, quod ſit infinitũ, (alias vltimũ cœlũ eſſet infinitum,) hæc.n. concedimus, qm̃ præciſa ratio ob, quam corpus ſit finitum, non eſt eius ad aliud corpus terminatio. ſed ei id accidit.

Aliud eiuſdem motiuum ſoluitur.

Difficultas.

Sed contra ea, quæ proxime diximus inſurgit dubitatio, apparet.n. quod deſtruatur doctrina Auctoris in hac parte, & id omne, quod de intelligentijs docet, & nos cum ipſo; enimuero pluries repetitum eſt, eſſentiam intelligentiarum eſſe infinitam & eſse earundem finitum, attamen occurrẽtes ſecundo motiuo Scoti diximus, earum eſſentiam finiri per eſſe, vel per ordinem ad ipſum, iam igitur in eſſe & eſſentia, ac ſubinde ſuperius, & inferius ſunt finitæ, &c.

Confirmatur. Et confirmatur, quonia veluti actus finitur per potentiam, ita & potentia per actum, vt põt elici ex ijs, quæ hoc loco docuimus, & ex Auctore loco p.p. relato; quare ſi finiatur eſſe, quoniã tamquam actus recipitur in eſſentia, quæ eſt potentia ſibi reſpondens ergo & eſſentia finietur per actum, quem recipit.

Prior ſoluendi modus. Ad hoc poſſet quis dicere, eſſentiam intelligentiarum eſſe infinitam, quoniã non recipitur, cum non adſit materia quæ eſt eius receptiuũ, & qđ ſermo præſens eſt de infinitate quo ad recipi, vt.ſ. illud dicatur infinitum, quod non recipitur, quod vero eſſentia recipiat eſſe, hoc nihil eſt, quoniam licet recipiat, nõ tamen recipitur, &c. Hic modus dicendi non ſoluit difficultatem, quoniam re-

Impugnatur.

Caietanus.

uera potentia finitur recipiendo actum, rurſus, diximus intelligentiarum eſſentiam finitam, & præterea ſi potentia numquam finiretur, niſi quia recipiatur, tunc omnis potentia, vt potentia erit infinita, qm̃ nulla potentia vt ſic recipitur, ſed recipit; Quamobrem dicendum ex doctrina, quam attigit Caiet. in hac parte, diſtinguendo duplicem infinitatem, qm̃ quædam ſe tenet ex parte actus, quædam ex parte potentiæ, & illa finitur, quoniam recipitur, hæc, quoniã recipit, vnde quod non erit receptum, erit infinitum infinitate actus, (intellige ſemper infinitate ei reſpondente, (ſi tamen hoc quod non recipitur, recipiet, erit finitum ex parte potentiæ; Sic itaq. eſse intelligentiarum erit finitũ finitate actus qm̃ in eſsentia receptũ, eſsentia vero erit infinita infinitate act°, quoniã non recepta, finita tamen eſt finitate potentiæ, quoniã recipit eſse, confinitur, ac terminatur, vt argumentum oſtendit, & vt docuimus. Quando igitur dicimus intelligentias finitas ſuperius, infinitas inferius accipimus & finitatem, & infinitatem ſe tenentem ex parte actus, quando earundem eſsentiam docemus finitam, loquimur de finitate ſe tenente ex parte potentiæ, &c.

Dubium. Et ſi diceres, eſse intelligentiarũ poſse vocari infinitũ infinitate potẽtiæ, qm̃ licet recipiatur, attamẽ nõ recipit, aduertas, qđ infinita ex parte potẽtiæ ſi alicui tribuẽda ſit, tribui oportet ei, qđ aliquo modo rõnem põt habere potẽtiæ,

Soluitur. & recipiẽtis, quorũ neutrũ põt eſse accommodari, cũ & actualiſſimũ, & rei oĩs actualitatẽ frequẽter capite ꝓcedenti, & maxime 6. quæſt. diximus, eſsentię aũt rõnem actus, & potẽtiæ poſse conuenire ibidẽ dicebamus, quare nil mirũ, ſi infinitatẽ in rõnę actus, & finitatẽ in rõne potentiæ eidem elargiamur, &c.

Circa.

Circa id, quod eadem tertia parte vltimo loco de intelligentijs profertur,
nihil obſeruandum venit quo ad priorem partem, in qua dicitur, intelligẽtias
non compati numeralem intra eandem ſpeciem multitudinem, id n. enuclea-
te viſum ac definitum fuit quæſt. ad caput præcedens quarta. Quod vero facit
ad poſteriorem partem, vbi eſt ſermo de multiplicatione animarum intra ean-
dem athomam ſpeciem, aduerte hoc nihil admirationis continere, qm̃ licet aĩa
humana appelletur nonnumquã intelligentia, ſiue in earum ſerie connumere-
tur, nihilominus quæſt. vltima c 4. & ſub initium obſeruationum ad præcedẽs
caput vidimus, varias longe conditiones ineſſe intelligentijs ex vna, & animæ
noſtræ ex alia parte, vnde inter alias hæc vna præcipua eſt, quod anima eſt for-
ma corporis, ac ſubinde merito corporum quibus vnitur multiplicatur in ea-
dem ſpecie; & hanc vnionem cauſam multiplicationis numeralis animarum
nedum adducit Auctor hoc loco, ſed vbiq. dum hoc argumentum ei occurrit D.Thom.
vt p.p.q. 76.art.2.ad primum, 2 cont. Gent cap. 75. & 81. cuius rõnis ſufficien-
tia in totum q̃æſt. antea habita de pluralitate poſſibilis intellectus, quoniam
vt etiam habes hoc loco à Caiet. omnis forma ſic corpori vnita, vt ei præbeat Caietanus.
eſſe formaliter, ſi multiplicentur corpora oportet & ipſam formam multipli-
cari. ſiquidem ab vna forma fieri non valet, vt proficiſcatur niſi vnum eſſe nu-
mero ſubſtantiale, Cumq. omnis diſtinctio ſit vel ſpecifica, vel numerica, &
illa à forma, hæc à materia proueniat, vt ſæpe dictũ fuit, ſi anima ponatur nu-
mero diſtincta, ac numerice multiplicata, aliquid aliud à forma inquirendum
manet, ex quo præfata diſtinctio, & multiplicatio oriatur; ſic iure ad materiã,
cuius anima eſt forma recurritur, ſic horum cauſa, & radix corpus merito aſſi-
gnatur, vt explicatius docebit quæſtio de hoc habenda, &c.

Et licet indiuiduatio eius ex corpore, &c.

Circa quartam partem, vbi dicitur, quod quamuis indiuiduatio animæ intel-
lectiuæ pendeat à corpore, non tamen perempto corpore perit anima, &
adfertur ratio, qm̃ habet eſſe non dependens à materia, obſerua, quod Auctor D.Thom.
explicans quomodo indiuiduatio animæ pendeat à corpore, duo profert, alte-
rũ, quod corpus eſt occaſio, & indiuiduationis, & multiplicationis, alterũ, quod
eſt occaſio non in fine, ſed in principio, quod eſt dicere, nõ in fieri, & cõſeruari
ſimul, ſed in fieri tm̃, quam doctrinam tradidit ẽt manifeſte primo ſent. diſt. 8.
quæſt. 5. art. 2. ad ſextum. Ratione primi, argumenta quæ innitũtur cauſalitati
materiæ, vel corporis ſupra indiuiduationem, & multiplicationem animarũ,
nullius ſunt momenti, & falſum ſupponere patet, ratione ſecundi non ſequi-
tur, vt ablato corpore, auferatur eſſe animæ, tũc. n. mortuo artifice ædificij pe-
riret ædificium. & nullus filius ſuperſtes eſſet patri. Vt aũt hæc dilucidius in-
noteſcant conſidera, qđ anima intellectiua, (de hac enim loquimur,) quamuis
ſit forma corporis, & materiæ, non tamen pendet in eſſe à materia, vt vidimus *Præſtantia ani-*
quæſtionib. de pluralitate intellectus, & de ſimplicitate intelligentiarum, vn- *mę humanę.*
de hẽt eſſe à Deo, & eſt deforis veniens, nullatenus educta de gremio materiæ,
neq. enim latitat in natura materiæ, adeo vt ad actionẽ naturalis agentis me-
dijs diſpoſitionibus erumpat ex ſinu ſuo, ceu contingit in materialibus formis,
hinc prius natura habet in ſe eſſe. & illud confert materiæ, ac ſuppoſito, quod
tñ non ſibi confertur à Deo, niſi in corpore, quoniam non prius fit à Deo. &
poſtea vnitur corpori, ſed ſimul fit, & vnitur, iuxta celebre dictũ D. Auguſt. li- D.Auguſt.
bro de Eccleſiaſticis dogmatib, c. 3. vbi ait, Deum creando animam infundere

corpori, & infundendo creare; Sic legis in litera, animæ non acquiri eſſe indiuiduatum niſi in corpore, cuius eſt actus, quare eius eſſe eſt abſolutum à corpore, & tamen illud non acquirit niſi in ipſo, quoniam actus eſſentialiter aliquam potentiam reſpiciens, in illa potentia fieri debet, & proprio actui propria reſpondet potentia, eſt autem anima forma, & actus, corpus materia, ac potentia ipſius. Hoc igitur eſſe, quod ſemel acquaſiuit in corpore, (non à corpore,) ſemper retinet, etiam pereunte corpore, quoniam adfuit corpus, vt illud eſſe fieret, non vt eſſet, vel permaneret.

Quale ſit eſſe hoc.

Rurſus cogita, quod non eſt idem dicere, hoc pendet ab illo in eſſe numerato, & indiuiduali, & dicere pendet ab ipſo in eſſe ſimpliciter, nam eſſe hoc, vel hic, vel nunc eſt eſſe ſecundum quid; & certè cum quæſito de indiuiduationis principio cenſeam me oſtendiſſe formam indiuiduari, & fieri hanc per materiam, nulla tamen foret illatio, ſi quis diceret, ergo forma pendet in eſſe ſimpliciter à materia, cum potius res è contra ſe habeat, ſed & ſi ab aliquo cõtinuo diuidas particulam aliquam, licet pẽdeat hæc particula a te in eſſe hoc, & ab alijs partibus diſtincto, neutiquam tamen pendet in eſſe ſimpliciter (quod nihilominus ſimile ſcio in pluribus deficere,) &c.

Diluitur obiectio.

Nec tibi tædio ſit, quod videas animam æternam, corpus autem mortale, & corruptibile, vt proinde ſit tibi forſan ĩ admiratione, quomodo à caduco queat dependere immortale, nil.n prohibet, tale æternum à tali caduco, ſm quid, & in eſſe hoc, non autem eſſe ſimpliciter dependere. Intellige autẽ tale æternũ, & tale mortale, quæ ſe habent vt potentia, & actus, & quod magis eſt, vt partes ad totum conſtituendum, & quoniã omnis pars de ſui natura ordinatur ad totum, iccirco anima ordinem habet ad corpus, non quod hoc ſit totum, ſed qm̃ eſt altera pars, cui niſi vniatur aĩa, non erumpet totũ homo videlicet, &c.

Dubitatio.

At dices, ſi poſt corpora remanent animæ, ac retinent eſſe, vnitatem, & multiplicationem, pari rõne poterant produci, ſeu creari ante corpora; & ſic numeratæ ante ipſa manere, quod videtur poſuiſſe Origenes, & quod abſurdum eſt, & libro de Eccleſiaſticis dogmatibus condemnatum, vt cumulate potes videre in Auctore ſecundo cont. Gent. 83. qui rõnibus varijs, & inductis libri auctoritate, ac Pſal. 32 Origenis poſitionem euellit, & capite mox ſequenti reſponſum dat nonnullis rationibus; quas iam formauerat pro illa poſitione.

Solutio.

Reſpondetur itaq. non eſſe parem rõnem de animabus ante corpora, & de eiſdem poſt eadem, quoniam dum anima creatur, fit vt pars, & ſi non crearetur vt pars, non eſſet anima, quare ſi perfecta creari debeat, neceſſe eſt, vt coniuncta toti ſuo creetur, cum omnis pars à ſuo toto ſeparata ſit imperfecta, vbi aũt hanc perfectionem eſt adepta, põt ſtare extra corpus, quoniam iam eſſe numericum, & indiuiduale, ac perfectum ſortita eſt ex coniunctione ad corpus, & nedum ex ſacra Theologia habetur hoc definitum, vt ſcilicet animæ non ſint ante corpora creatæ, ſed & ab Ariſt. non videtur fuiſſe ignoratum, cũ 12. Diuinor 16. ſcriptum reliquerit, cauſas mouentes præcedere effectus ſuos, & antea exiſtere, tamquam antea ortas, quæ vero formales cauſæ ſunt, ſimul cũ effectibus ſunt, & de hoc adfert clara exempla, mox tex 17. ſubdit, qđ in quibuſdam nihil prohibet, vt aliqua cauſa formalis remaneat poſterius, & de anima non omni, ſed intellectiua ſolum loquitur, vt ibi patet, quem locum exponens Alenſis dicebat, ſententiam Philoſophi eſſe, quod de eſſentia cuiuslibet formæ ſit, vt incipiat eſſe cum ſubſtantia compoſita, aliquam tamen formam eſſe, quæ poteſt habere eſſe poſt ſubſtantiam compoſitam, ſicut eſt intellectus, &c.

Ariſtot.

Alenſis.

Varium formarum genus.

Potes videre hoc loco Caiet. facillime adferentem triplex genus formarum, earumq; ſ. quæ & fiunt in materia, & ex eiuſdem gremio educuntur, vt ſunt for-

n. æ

mæ materiales, quæ quoniam nullo modo queunt eſſe abſq. materia, vſurparũt ſibi accommodatum nomen, materialium. ſ. formarum, quarundam deinde, quæ fiunt quidem in materia, at non educuntur ex eius ſinu, vt anima humana, quæ quo ad eſſe creationis, quo ad in eſſe eſt generationis terminus, & tertio quarundam, quæ neq. fiunt in materia, neq. ex ipſa extrahuntur, cuiuſmodi ſunt intelligentiæ; Differt forma educta è gremio materiæ ab ea, quæ nõ eſt educta, q͂d eſſe, & vnitas illius à materia dependet, eſſe vero, & vnitas huius cum totam materiæ capacitatem excedat, eſt ab ipſa independens, & cum huiuſmodi ſit anima humana, ideo ſicut deſtructo corpore remanet eius eſſe, ita & eius vnitas, quoniam idem eſt iudicium de eſſe, ac de vnitate, ac multiplicatione eiuſdem eſſe, vt habes etiam apud Auctorem p. p. q. 76. art. 2. ad 2. &c. D.Thom.

Et quia in ipſis ſubſtantijs quidditas non eſt idẽ, &c.

Circa quintam partem, vbi legis inueniri in intelligentijs differentias, has tamen nobis ignotas eſſe, aduerte facile hæc duo ſimul ſtare, q͂d nimirũ differentiæ ſint in intelligentijs, & quod nos lateant, non enim quicquid eſt, ſcitur à nobis, licet omne quod ſcimus ſit, vnde tenemus an eſt differentiarũ, quæ in intelligentijs locum habent, & earundem quid eſt ignoramus, quoniam neſcimus perfecte, & exacte, licet aliquo modo, & dicamus has differẽtias eſse ipſarum intelligentiarum conſtitutiuas, eas nominantes per acceſſum maiorẽ, & minorem ad actum primum, quippe quæ nedum cognitionem an eſt, ſed & quid, diminutam tamen valde, & imperfectam oſtendunt.

Aduerte deinceps Auctorem dicere, in rebus ſenſibilibus differentias eſſentiales à nobis ignorari, vbi loquitur indefinite, non vniuerſaliter, nam ſi oẽs rerum differentias ignoraremus, nullam rem perfecte omnino agnoſceremus cum nihil vt decet ſciatur, ignorata eius differentia. & conſtat nos multarum rerum multas noſſe differentias, quarum proinde multas accipi in definitionib⁹ legimus ſeptimo Diuin. 43. Quare accipiendum eſt dictũ hoc de vltimis differentiis, vt. ſ. hæ dicantur hoc loco à nobis ignorari, velut ipſemet docebat lectione 13. ſecundi Poſter. Quod credo voluiſſe Caiet. in præſenti; quãdo inquit commune eſſe omnibus ſubſtantijs habere occultas differentias proprias, conſtat aũt, quod differentiæ propriæ ſunt vltimæ, quoniam & hæ, & illæ ſunt cõuertibiles cum ijs, quorum ſunt differentiæ, & vni ſoli ſpeciei conueniunt, & multas ſpecies extare, quæ vnam tantum differentiam habent, accepimus ab Ariſt. 1. de Partibus animalium, cap. 2. vltimamq, differentiam totam rei naturam dicere, habemus ab eodem loco illo ſeptimi Diuinorum, &c. *Senſum verborum D.Thom.* Caiet. Ariſtot.

Quod aũt non fuerit intentio Auctoris dicere oẽs abſolute rerũ ſenſibiliũ differentias noſtram fugere cognitionem, ſed ſolum illud acceperit de vltimis, collige & ex ijs, quæ nũc dicebã. & etiam q͂m 1. 2. q. 49. art. 2. ad 3. docet quãdo differentiæ in ſubſtantijs nos latent, tunc nos accipere loco ipſarum, vel proprietates, vel accidentia, & ad 23. 10 Diuinorum ait, quod interdũ per accidẽtia deſignantur differentiæ, & formæ ſubſtantiales, q͂ ſi ſemper ignorarentur, abſolute pronũciaſset ſemp loco differẽtiarũ ſumi effectus, vel ꝓprietates, &c. D.Thom.

Et hoc ipſum colligitur ex Auer. 2. Poſterior. com. 20. & 4. de Cœlo 40. imò in Epithome 2. eiuſdem Poſterior. cap. 1. dicebat, contingere in aliquibus reb⁹ quod ſuæ differentiæ non ſunt notæ, & tunc ait loco ipſarum nos accipere definitionem differentiæ, aut proprium, dans exemplum de palma, dum dicitur arbor faciens dactilos, & de equo, quando dicitur animal hinnibile, &c. Auerr.

Aduerte.

Aduerte vlterius, iure dici in litera, differentias eſſentiales, quas neſcimus, à nobis exprimi per accidentales, quoniam ex 1 d. Anim.a 11. conferunt accidentia ad cognoſcendum quodquideſt; ſic ex accidentibus venimus in cognitionem differentiarum non ſimpliciter, & abſolute, tunc enim non dicerentur nobis ignotæ, ſed deprehendimus ex accidente proprio huius naturæ & ſpeciei hanc naturam, & ſpeciem differre ab illa; at quid ſit verum, proprium, & vltimatum illius naturæ conſtitutiuum, nos fugit; iure quoq. additur, nos eo modo eſſentiales per accidentales ſignificare, quo. cauſa per effectum ſuum manifeſtari conſueuit, nã vere differentiæ eſſentiales ſunt cauſæ accidentalium, (non media aliqua actione, ſed conſequio naturali,) ceu viſibile in homine cauſatur ex rationalitate, & diſgregatio viſus in albo ex multitudine lucis, ſic Auerr. 3. Cœli 77. dicebat operationes conſequi differẽtias, & 2. eiuſdem 8. inq; differentias eſſe cauſas ſpecierum generis, & accidentium illarũ ſpecierũ, &c.

Ariſtot. — *Auerroes.*

Quamuis itaq. rerum ſenſibiliũ differentias ignoremus, eas tamen proprietatum ſuarum nominibus ſignificamus, ita leonem mugibilem, equum hinnibilem vocamus, vnde partim ſciuntur, partim ignorantur, at differentias ſubſtantiarum immaterialium, & ſecundum ſe neſcimus, & ſuarum proprietatũ vocibus explicare ſimili modo nequimus, quoniam propria earundem accidẽtia non ſubiacent notitiæ noſtræ, & bene dicit Auctor *propria*, quoniam accidentia communia non latent, ſcimus namq. intelligentias intelligere, amare, velle, orbes mouere, eſſe in loco definitiue beneficio operationis, &c. at ex his tantum abeſt vt ſcire poſſimus earum differentias, quod manuducunt nos in cognitionem eorum, quæ omnibus ſunt communia, & in quibus oẽs participant, vnde hac via ipſarum genus nobis innoteſcit, non differentia, &c.

D Thom. *Communia intelligentijs.*

Hoc tamen ſciendum, quod non eodem modo, &c.

Circa ſextam partem, in qua ex Auicen. ſub initium c. 6. quinti ſuæ Metaph. aſſeritur in litera formam non eſſe differentiam, ſed differentiæ principiũ, quod ex eodem dictum fuerat ſuperius pr. p 4. cap. obſerua, quod in rebus, quæ in prædicamento ſedem habent nedum intuemur genus differentiam, & ſpeciem, ſed & horum oĩum principium, vt in homine non ſolum cernimus animal, & rationale, & hominem ipſum, ſed & animalitatem, quæ eſt principium generis, & rõnalitatem, quæ eſt principium differentiæ, & humanitatem, quæ eſt principium hominis, ſic dicimus animalitatem non genus, ſed principium generis formale. eſt enim formalitas, à qua animal eſt animal, & id ſolum ipſã concernit, animal vero & eandem dicit animalitatem, & vltra innuit aliquod quaſi materiale, hoc eſt, habens animalitatem, dixi quaſi materiale, quoniã habens animalitatem quod concernit genus, non eſt hoc, vel illud indiuiduum, aliàs genus concerneret principia indiuiduantia, non minus quam indiuiduum, quod eſt falſum, ſed eſt quid materiale in ordine ad animalitatem, quam tamquam rõnem ſui formalem claudit; Idem pari proportione ſentias de humanitate comparata cum homine, & de rõnalitate, quæ propterea non eſt differentia, vt in litera dicitur, ſed eſt principium ipſius formale, quippe quod id tm̃ dicit, quo quid tamquam forma eſt rõnale, ipſam vero rõnale nedum rõnalitatem dicit, ſed & habens ipſam, quod videlicet eſt quoddam ceu materiale, non quidem importans hoc in indiuiduo habens ipſam, ſed vt ſic, vt circa genus dicebatur. Rationem autem omnium horum habuiſti toto propemodum cap. 3. & etiam 4. nam genus, ſpecies, differentia dicunt totum rei, principiã

Auicennas. — *Quid dicat animal.* — *Quid rationale.*

vero ipſorum formalia partem ſolum,atq. ideo iſta non ſunt illa,neq. è contra; Hinc c.3. non ſemel dicebamus formam non eſſe differentiam,ſed ab illa hanc ſumi, quoniam nimirum eſt eius formale principium, quæ omnia explicatiora ad hunc erunt in quæſtione ad hanc partem conficienda.

Auicenn.

Circa eãdẽ partem obſeruet iunior,quod dũ ex Auic.cap.1. ſui de Anima,nõ multum à princ,dicimus differentiã in ſubſtantiis compoſitis eſſe ſimplicem,& rurſus,ex eodẽ ibide repetitur differentã ſimplicẽ non habere niſi ſpecies quarũ eſſentiæ ſunt ex materia,& forma cõpoſitę,nomine ly *ſimplex*,accipitur pars vt diſtinguitur contra totum,non autem contra compoſitum,tunc enim ſequeretur,quod eſſentiæ ſubſtantiarum immaterialium haberent differentiã compoſitam,iam enim dicitur, quod non gaudent differentia ſimplici, niſi eſſentiæ ſubſtantiarum compoſitarum,quod paradoxum poſſet merito iudicari. Quapropter Auicen. & Auctor volunt in differentiam eſſentiarum, quæ compoſitæ sũt eſſe ſimplicem,hoc eſt,partem eſſentiæ ipſarum,quoniam ſumitur in ipſis differentia a forma,quę eſt altera pars eſsentię ſuę,quod non habet locum in intelligentiis,vbi forma non pars,ſed tota eſt eſſentia, quæ proinde dicuntur nõ habere differentiam ſimplicem, hoc eſt ſumptam à parte,ſed à tota eſſentia. Quod aũt per ly *ſimplex* accipiatur pars,nedum quæ dixi conuincunt;ſed & verba literæ id demonſtrant, qm̃ dum explicatur quid nomine differentiæ ſimplicis intelligatur,dicitur eiuſmodi differentiam eſſe ſimplicem,quoniam ſumptã ab eo,quod eſt pars quidditatis rei,& 2.ſent.diſt.3 art.5 q 1.inquit Auctor, in ſimplicibus naturis non ſumi genus, & differentiam ab aliquibus partibus, quoniam complementum in eis, & poſſibilitas, (à quibus ſumitur genus, & differentia,) non fundantur ſuper diuerſas partes quidditatis, ſed ſuper idem ſimplex,vbi vides vocare & genus, & differentiam quid ſimplex,hoc eſt, non compoſitum,non autem vt partem,imò id negat,&c.

Mens D.Tho. & Auicenn.

Non imponas aũt mihi, vt ſentiam formam à qua ſumitur differentia in cõpoſitis non eſſe ſimplicem,ſed compoſitam,hoc.n. nec ſomnio,nec elicitur ex iis quæ dixi,ſed ſolum quod dum legimus in litera, differentiam ſimplicem nõ habere, niſi ſpecies ex forma ac materia compoſitas cum forma ſit & pars, & quoddam ſimplex non accipitur ly *ſimplex*, vt dicit non compoſitum, ſed vt dicit partem, ſic & differentiæ immaterialium ſunt a forma, quæ eſt ſimplex, at nõ pars,ſed tota ipſarum eſſentia; vnde nõ differt id à quo ſumitur differentia in compoſitis,& ſimplicibus penes ſimplex & non ſimplex,cum in vtriſque ſit ſimplex,ſed in eſſe,ac non eſſe partis,quoniã in illis pars,in iſtis totum,& quoniam pars comparata toti videtur habere rõnem cuiuſdam ſimplicis, totum vero cuiuſdam compoſiti ideo eſſentia compoſitorum dicitur habere differentiam ſimplicem,in quo ſenſu poſſet dici differẽtia immaterialium nõ eſſe ſimplex,hoc eſt,non pars,nõ eſt tñ propoſitio hæc in vſu ponenda, quoniã licet ſit tota eſſentia,hæc tñ eſt ſimplex,& nõ omne totũ importat cõpoſitionẽ partium,ſed & rei perfectionem,ſic dicitur Deus eſſe totus vbiq. & totus videri à beatis,à quo tñ rationem omnem partium remotã eſſe non eſt cur qs dubitet.

Dubitatio.

Sed poſſet quis dubitare circa hoc, vt.n. hac eadem parte ſubdit Auctor,& vt fuſius videbitur in quæſt. genus in immaterialibus ſumitur quidem à tota eſſentia,& ſimiliter differentia,at illud à tota eſſentia, vt alteri ſimilis eſt, hæc ab eadem,vt ab altero diuerſa eſt,ſed eſſentia vt alteri ſimilis, & ipſamet vt ab alia differens ſe habent vt partes ad eſſentiam ipſam, vt ſimul eſt & differens à quibuſdam,& eiſdem ſimilis,& probatur, quoniã tunc eſſentia habet vtrumq. in illis vero acceptionibus hẽt alterum tantum, quod aũt habet duo, eſt vere totum relatione ad illa duo diuiſim,& ſimiliter, vtrumque eorum ſeorſum eſt

vere pars. Et confirmatur, quoniam eſſentia tota vt ſimilis eſt genus, eadem vt diuerſa eſt differentia, genus aũt, & differentia ſunt partes in ordine ad ſpeciẽ, &c. vnde non ſtare videntur, quæ dicebantur, tunc enim nedum eſſentia compoſitorum habebit differentiam ſimplicem, hoc eſt partem, ſed & illa ſimpliciũ

Solutio. &c. Verum facili dubitationi facilis eſt ſolutio, quin ex confirmatione argumenti elicitur, concludit quippe argumentum totalitatem, compoſitionem, & partes, non rei, ſed definitionis; quippe quæ dicunt totam rem, at alium, & aliũ conceptum important, vnde de ipſa re dicuntur in recto, vt patuit toto ꝓpe cap. 3. Quis aũt poſſe dubitare, q͛d ſi in intelligentijs ponatur genus, & differentia, non ẽt ſtatim de neceſſitate ponantur partes definitionis? Quocirca eſſentia illa vt ſimilis & vt diuerſa ſeorſum, non differt re à ſeipſa, vt ſimilis, & diuerſa ſimul, quoniam ſemper vt tota accipitur, ſed rõne dumtaxat, & conceptu, at vero in materialib. id à quo accipitur genus differt re ab eo, à quo accipitur differentia, vt enodatius habebitur quæſtione de hoc, &c.

Circa eandem partem, dum legis intelligentias differre in gradu perfectionis ab inuicem, ſecundum, quod recedunt à potentialitate, & quatenus accedunt ad actum purum, obſerua, quod quamuis idem dictu ſit, hoc recedere ab actu, & accedere ad potentiam, vel è contra, quoniam mutuo ſe inferunt, vt dicebam in prioribus obſeruationibus ad vltimam partem cap. præcedentis; attamen ſi proprie, ac vere loqui velimus, dicendum erit, quod intelligentiæ propterea ſunt perfectiores, quia propius accedunt ad actum purum, & ideo ſunt ſimiliter imperfectiores, quoniã magis ab illo recedunt, non autem quia formaliter accedant ad potentialitatem, quamuis cauſaliter, ac conſequenter manifeſtum ſit, quod ex eo quia recedunt ab actu, accedunt ad potentiam; Ita

D. Thom. docebat Auctor prima ſecundæ quæſt. 22. art. 2. ad primum, quod in his quæ ad perfectionem ſpectant attenditur intenſio ex acceſſu ad vnum primum principium, cui quo quid magis accedit, eo intenſius eſt, in his vero quæ ad defectũ pertinent ſpectatur intenſio non ex acceſſu ad aliquod ſummum, ſed ex receſſu ab illo ſũmo, & ſic quo minus recedit à primo, eſt minus intenſũ, hoc eſt minus habens defectus vel imperfectionis. cuius rationem ſubdebat ex natura illius, quod deficiens eſt, & imperfectionem dicit, nam ratio priuationis, & defectus

Ratio defect. Caietanus. conſiſtit in receſſu à perfecto; ſic vt ibi ſcribebat Interpres. vſitatum, & regulare eſt, quod vnumquodq. eſt magis, & minus tale ſecundum propriam latitudinem conſtitutiui, quoniam enim album conſtituitur in eſſe ſuo per lucem vbi maior, vel minor copia lucis, ibi magis, & minus album, & ſic de aliis, cumque defectiua, vt ſic habeant pro ſuo conſtitutiuo hoc, quod eſt ab aliquo deficere, quo magis ab illo deficiunt, eo magis deficientia ſunt.

Ita ſi inſpicias duas intelligentias in gradu perfectionis differentes (velut oẽs hoc modo differunt, quoniã ſpecie) illa quæ eſt imperfectior, non proinde eſt formaliter imperfectior, quoniã accedat magis ad potentiam, ſed quoniã magis recedit ab actu, vnde illa perfectior intelligẽtia nõ eſt propria cauſa imperfectionis iſtius, tunc .n. minus imperfectum cauſaret magis imperfectum, ſed maior illa imperfectio prouenit ex maiori elongatione ab actu, q̃m hæc eſt elongatior illa; Dixerim non eſſe propriam causã, q̃m aliquo modo videtur cauſare, eo .ſ. ſenſu, quod niſi illa mediã eſſet inter actum primũ, & hanc poſteriorẽ intelligentiam, hæc non eſſet ſic imperfecta, quoniam non adeo elongaretur à p. actu, hinc potentialitas huius poſterioris nõ eſt tota à potẽtialitate prioris; ſed de neceſſitate aduenit ex illa, quoniam certè ſi illa prior mediat inter actũ primum, & iſtam, neceſſario ſequitur, vt maior ſit potentialitas in iſta, non tamen eſt propria cauſa, hæc enim ſtat in elongatione illa formaliter; Sic dum

legis in litera differre ab inuicem intelligentias in gradu perfectionis ſecūdū
receſsū à potētialitate,& acceſsū ad actum purū,& ſi hæc duo ſe mutuo comi-
tantur vt dixit tñ ſe habent vt cauſa,& effectus,non.n. quia recedit quid à po- *Quomodo ſe*
tentialitate,ideo accedit ad actū,tunc.n. alicuius perfectio non proueniret tā- *habeant receſ-*
quā a cauſa ex acceſſu ad ſummū, ſed ex receſſu ab vltimo, quod aduerſatur & *ſus a potentia,*
iis quæ ex Auctore docuimus,& rationi, qm̄ alicuius poſitiui vt ſic cōſtitutiuū *& acceſſus ad*
eſſet quid priuatiuū,ſed qm̄ quid accedit ad actum,eapropter recedit à poten- *actum.*
tialitate,velut è contra,eo quid imperfectius, quo magis à primo perfecto re-
cedit,qm̄ huius deficientis conſtitutiuū aſſignatur receſſus,qui eſt veluti quæ-
dā negatio,non legis aūt in litera differre in gradu perfectionis,ſecundū ad po
tentialitatem,quoniā licet quid imperfectius,quo propinquius potentialitati,
hæc tamen propinquitas non eſt vera cauſa.ſed ex ipſa conſequitur, &c.

Verum aduerſus hæc illud apparet eſſe,quod 5.Diuinor.21. enumerās Ariſt. *Difficultas*
varios modo perfecti,ſentire videtur,quod & in malis detur mēſuram,quoniā Ariſtotel.
ſecundum quod res habent finem,dicuntur perfectæ, & finem quoq. ac vltimū
in prauis ibidem locat,quare & in deficientib. fiet reductio ad aliquid ſummū, *Confirmatur.*
& non ſpectabitur ex elongatione à perfecto. Confirmatur, qm̄ ſic expreſſe Caietanus.
docet Caiet.pr.p.q.11.art.1.reſpondens ad argumenta Scoti,quibus vult pro-
bare vnum dicere quid poſitiuum,inquit enim ad tertium, quod mēſuræ nomē
commune eſt poſitiuis,& negatiuis, non ſolum.n.in generibus entium quod eſt
ſimpliciſſimum menſurat reliqua, ſed ēt in generibus ægritudinum,& certè
communiter dicimus infirmitates maiores per acceſſum ad mortem, non enim
dicitur iſte graui morbo laborare, quoniam elongetur à vita, cum adhuc viuat,
ſed quoniam morti proximus eſt,) idem repetit dum reſpondet ad ſecundam
confirmationem quarti ex eodem adducti. Confirmatur vlterius,quoniam po-
tentiam maiorem dicimus per acceſſum ad materiam primam, & tamen potē-
tia defectum importat, &c. Hæc autem licet omnino contemnenda non ſint,
non tamen eas vires habent,vt deſeratur doctrina tradita,quæ etiam eſt Alen- Alenſis.
ſis quæſtione pr. ad 18. quarti Diuinor. quare dicendum eſt primo ad Ariſtot. *Soluitur.*
nullatenus ipſum dicere,quod in prauis ſit aliquid,quod menſuret, ſed vt quid
in ipſis poſſit dici perfectum ex translatione; cæterum demus, quod inde do-
ctrina illa colligatur, vt eam collegit Aquarius dilucidatione tertia, 4. Diui- Aquarius.
norum ad eadem motiua Scoti reſpondens, Omnibus ſimul occurrendum eſt
ex doctrina Caiet. loco allegato prima ſec.cum enim decimo Diuinorum 3.& Caietanus.
5. legatur menſura debere eſſe notiſſima,& id quo reliqua cognoſcimus,nul-
lum eſt inconueniens, vt ex parte noſtri menſurentur defectus iuxta acceſſum
ad aliquod poſitiuum ſumme deficiens, hoc enim nobis notiſſimum eſt, ſic in-
firmitates grauiores,ac leuiores dicimus ex maiori, & minori, ad mortem ac-
ceſſu,ſic potentialia apud nos ex appropinquatione ad materiam primā men-
ſurantur,& tamen in rei veritate illæ per receſſum à vita, hæc per receſſum
ab actu maiora,ſeu minora ſunt; Illud tamen mihi adnectendum apparet,quod
quoniam cauſas effectuum nomine non raro exprimere cōſueuimus, ideo nul-
lum errorem admittimus, ſi aliqua deficientia ex acceſſu ad valde deficiens
metiamur,quoniam hic acceſſus ad hoc deficiens eſt effectus elōgationis ab eo,
quod perfectum eſt; Hoc autem nihil diuerſum eſt à via Caietani,imò eandem
confirmat,eatenus enim dixit,poſſe deficientia menſurari ex approximatione
ad id,quod ſumme deficit, quoniam hoc aliquando eſt notius,idipſum alia via
ipſe obfirmaui,cum nemo non ſciat, effectus nobis ſuis cauſis eſſe exploratio-
res. At dices,quod ex his non ſatisfit Caiet. dicenti loco memorato primæ p.
dari in negatiuis talem menſurā, vnde nedum ex parte noſtri, ſed & in re ipſa

 id per-

id perhibet,&c. At primo potes dicere, id ipſum intellexiſſe tantum ex parte noſtri,& ex parte menſuræ,vt nobis eſt notior,deinde dicito,quod in re ipſa ēt id obueniat,at tamquam effectus proficiſcens ex illa elongatione, vt mox dicebam; Demum memento Caiet. illa enunciaſſe in materia de vno,vt ſ.tueretur ipſum ſignificare negationem, quam tñ non pure ſignificat, ſed poſitiuum cũ negatiuo de formali,vt fuſius vidimus 1. quæſt. ad quartum caput,circa 1. concluſionem;hinc Vnum habet rationem menſuræ,non penes negationem ſolum,quam includit,neq. quo ad poſitiuum tantum, quod dicit, ſed ex poſitiuo ſub tali negatione,vt optime dixit Capreolus in primo diſtinct. 24. quæſt. vnica,art.1.ad ſecundum Scoti cootra tertiam concluſionem. Quamobrem ſi quę tribuuntur ipſi Vni,& aliqua in eius gratiam proferantur, non per omnia ſunt applicanda pure negatiuis,non.n.in horum numero reponitur, &c.

Ratio menſuræ quomodo conueniat Vni. Capreol.

Circa eandem partem,quando legis,genus ſumi in intelligentijs ab eo quod ſequitur illas quatenus ſunt immateriales; velut intellectualitas, differentiam aũt ab eo quod in eis ſequitur gradum perfectionis,aduerte,quod licet diſtinguatur intellectualitas a gradu perfectionis,non tñ negatur,qđ ſit gradus, eſt enim præſtantiſſimus omnium,qui continentur in vniuerſo,& ex quibus perfectio,ac decor eiuſdem cõſurgit; ſed nomine gradus in præſenti poſſunt duo accipi,vel naturæ ipſæ,quæ relatæ ad vniuerſum dicuntur gradus,vt vita, ſenſus intellectus,vel latitudines, quæ in huiuſmet naturis dantur iuxta magis, & minus,quemadmodũ albedinis natura ſm̃ ſe põt dici gradus relata ad colorem, eſſe vero album vt tria,& vt ſex,ſunt gradus eiuſdem albedinis non aũt coloris,niſi ſecũdario;Gradus in primo ſenſu referuntur immediate ad vniuerſum, quoniam naturæ illæ vere ſunt gradus ipſius,gradus aũt ſecundo modo nó immediate,& primo referuntur ad vniuerſum,ſed mediate,& ſecundario,medijs.ſ. naturis,quarum ſunt gradus,non.n. hoc, vel illo modo participare gradum intellectualitatis ſpectat immediate ad ordinem vel perfectionem vniuerſi, ſed ſolum participare abſolute; Id itaq. à quo ſumitur genus in intelligentijs eſt gradus nobiliſſimus vniuerſi,id vero à quo ſumitur differentia eſt gradus illiuſmet gradus ſic non dicitur intellectualitas;vel immaterialitas non eſſe gradus abſolute,ſed inſinuatur non eſſe gradus penes cuius participationem,vt ſic differant intelligentiæ;quoniam in ea,vt ſic conueniunt vniuerſæ.

Dignitas gradus Intellectiui.

Dubium.

Veruntamen iure ſciſcitaberis,qui fieri poſſit, vt intelligẽtiæ oẽs conueniãt in gradu intellectualitatis,quem dicimus præſtantiſſimum & dein de diſcriminentur ab inuicem,nam vltima differentia eſt nobiliſſima, cum compleat rõnẽ ſpeciei,& nobilior ſit genere,ſi ergo conueniunt in nobiliſſimo,conueniunt in vltima differentia,ac proinde nequit in eis ſumi differentia penes gradum perfectionis. Hæc difficultas nullatenus angit eos; qui cenſent intelligentias non differre ſpecie,quoniam admittent ipſas conuenire in nobiliſſimo, ac in vltima differentia ſpecifica, & tñ numero ſub hac vltima differentia differre, Verum qm̃ quæſt 4.ad caput præcedens,& quarto pronũciato de ipſis 3. par. huius literæ defenſamus ipſas differre ſpecie,ideo alia via ſatisfacere oportet propoſitæ dubitationi,ex doctrina nimirum Auctoris 1.par.q 50. art.4. ad primum,& q.75.art 7.ad ſecundum, quæ elici etiam põt ex ijs quæ proxime dicebantur, vt.ſ.dicamus intelligentias conuenire in nobiliſſimo gradu vt ſic vniuerſi, qm̃ oẽs ſunt intellectuales, at non cõuenire in æquali participatione illius gradus, vel in gradu eiuſdem gradus, quemadmodum omnia alba conueniunt in nobiliſſimo colorum,at non in gradu illius nobiliſſimi, Et ne confundaris, cogita, qđ natura intellectualis eſt gradus,ſi vt dixi cõparetur vniuerſo, non vocatur aũt gradus relatione ad ea, quæ ipſam participant, ſed natura,latitudo autem illa,

Soluitur ex doctrina D.Tho.

illa,& varia eiuſdem naturæ participatio nominatur gradus,&c. Quādo itaq. dicitur, Quæ conueniunt in nobiliſſimo, conueniunt in vltima differentia, verum eſt, ſi conueniant in nobiliſſimo gradu illius naturæ, ſed tunc nega minorē ſubſumendam, quod ſ. intelligentiæ in tali nobiliſſimo conueniant, ſin autem conueniant in nobiliſſima tantum natura; negatur quod conueniant in vltima differentia, licet.n. omnis vltima differentia ſit quid nobiliſſimum, non tamen omne nobiliſſimum eſt vltima differentia, & non eodem modo intellectuale, & vltima differentia ſunt quid nobiliſſimum; quoniam hæc tāquam maxime determinata, quo modo illud non eſt nobiliſſimum, cum ſit indeterminatum, & commune ad varios intellectualitatis gradus, qui per varias differentias exprimuntur, ſic differentia eſt nobilior genere, tanquam determinatum indeterminato, & proprium communi, non ſicut alia, & alia natura; &c. *Senſus propoſitionis.* *Quomodo differentia nobilior genere.*

Nec oportet has differentias eſſe accidentales, &c.

Circa ſeptimam partem, in qua dicitur, differentias allegatas iuxta gradum perfectionis non eſſe accidentales ſed formales, ac ſpecificas, quoniā non ab vna, & eadem, ſed à diuerſis formis deſumuntur, potes obſeruare ſumma facilitate, qđ quæ modo dicebantur de vario gradu participationis naturæ intellectualis, nomine ly *natura* non accipitur aliquid vnum ſpecie, vt. ſ. quæ diuerſo modo illud participent, differant ſolum numero, ſed accipitur quid vnū genere, quoniā natura, ſeu gradus intellectualis innumera admittit ſub ſe, quæ ſpecie differunt, ſicut quando dicitur gradus, vel natura ſenſitiua, nullus ignorat vnum quid genere accipi, qđ magnā ſpecierum differentiā ſub ſe cōtinet, &c.

Doctrinam vero illam, ex qua diſtinctio pulchra à Caiet. merito nuncupata elicitur, quod nimirum magis, & minus ſumpta ex aliqua vna forma diuerſitatem tantū numericam, at ex diuerſis formis ſpecificam inducant, nedum habes hoc loco ab Auctore, ſed & pr.p.q 50.art 4.ad ſecundū, quam videtur innuiſſe Ariſt. 10. Diuinor. 25. dicēs, cōtrarietatem ſumptā iuxta formā facere differentiā ſpecificā, (ecce diuerſitatē ſequentē formā, vt formam, & ex conſequenti varias formas) nō aūt contrarietatē ſumptā iuxta materiam, vbi vides variam eiuſdem formæ participationē, &c. Quomodo aūt oīs differētia ſūpta à forma vt ſic, in eo qđ forma ſit ſpecifica, & diuerſitatē in genere pariat, qđ nequit dici de differētia ſūpta à forma, vt hæc, vel illa materialiter, & p accidēs diuiſa, cumulate explicatū reliqui prioribus annotationibus ad tertiū caput libri, &c. D.Thom. Ariſtot.

Illa igitur propoſitio, Magis, & minus non diuerſificant ſpeciem venit ſane intelligenda, vt patuit, ſolet aūt abſolute proferri, quoniā vt aduertit in præſenti Caiet. magis, & minus denotant comparationē, quæ vt elicitur ex 7. Phyſic. 29. debet fieri in athoma ſpecie, qđ ſane proprie ac phyſice accipi debet, nam logice & metaphyſice in genere etiam eſt apta comparatio, quamq. enim in hoc multæ latent naturæ, ex eodem libro, tex. 31. (quas proinde æquiuocationes in ſubiecta materia, hoc eſt phyſice appellat) tamen vnus erit conceptus generis logicus, ac metaphyſicus, ſic 10. Diuinor. 13. legis, in genere fieri cōparationem, & in iis quæ differunt ſpecie non autem in iis, quæ differunt genere, & ratio ibidem redditur; Quoniam nihilominus verum eſt propriam, ac veram comparationem fieri dumtaxat in ſpecie vltima, eapropter conſueuit ſimpliciter dici, quod magis, & minus non variant ſpeciem, &c. *Cauſa propoſitionis abſolute prolatę.* Ariſtot.

Circa hæc eadem obſerua, quod quoniam pluries dicimus, dari magis, & minus in intelligentijs, ideo aſſignandum eſt quid maximum, nam vbicumq. inuenitur

Quid ſint Magis, & Minus. nitur magis,& minus,inuenitur & maximum, quoniam illa nil aliud ſunt, quã gradus fundati ſupra formam in ordine ad ſummum gradum formæ, & magis dicitur ex acceſſu ad ipſum,minus ex receſſu ab eodem; Quare vt implicaret, ſi quis poneret acceſſum,& receſſum, niſi poneretur id ad quod acceditur, & à quo receditur, ita non eſt imaginabile, vt detur magis,& minus,niſi detur maximum, ad quod magis accedit, & à quo minus recedit; & quamuis magis reſpiciat relatiue minus,tamen hæc reſpicere non ſe poſſent vt ſic, niſi adeſſet maximum,in ordine ad quod vtrumque ita dicitur, ſicut licet frater reſpiciat alium fratrem,(cum omnis frater ſit alicuius fratris frater,) attamen hi ad inuicem non referrentur,niſi eſſet parens,à quo in eſſe fratris conſtitutus vterque eſſet. Hoc igitur maximum,quod reſpiciunt intelligentiæ, eſt ſumma, ac prima intelligentia,nam quemadmodum ex quarto Diuinor.18.ſi ſit dare magis,& minus, verum eſt dare quoq. maxime verum, ita ponentibus perfectiorem,& minus perfectam intelligentiam, ponenda etiam eſt perfectiſſima,ex cuius acceſſu,& receſſu illa perfectior, alia non adeo perfecta dicatur, Ita aſſignamus glorioſum Deum,primum ens, ſimpliciſſimumque actum menſuram perfectionis intelligentiarum; Non cogites autem,an ſit danda imperfectiſſima,vt ita loquar intelligentia,ex cuius approximatione intelligentiæ dicatur minus perfectæ,cum enim imperfectio ſit defectus, (ſaltem negatiue,) iam ex his obſeruationibus ſublata eſt hæc cogitatio, nam minus perfecta intelligentia ea eſt,quæ elongatior à prima,& perfectiſſima.

Circa reſponſum, quod datur ſecundæ obiectioni in eadem parte aduerte; quod cum vera differentia debeat conuerti cum eo,cuius eſt differentia, quot ſpecies clauduntur ſub aliquo genere,tot & differentias eſſe oportet; Enimuero cum differentiæ ſit & diuidere genus,& conſtituere ſpeciem, vt Porphyrius dicebat, neque genus trahetur ad hanc ſpeciem per diuiſionem, neque conſtituetur ſpecies,niſi adſit differentia, cum numquam quid conſtituatur in eſſe abſque ſuo conſtituente, omnis autem ſpecies per differentiam conſtituitur, quo circa ſi plures ſpecies,quam duæ contineantur ſub aliquo genere, impoſſibile eſt,vt genus illud poſſit diuidi per duas tantum differentias, quæ veræ differentiæ ſint,ſic ſub initium cap. ſecundi libri 1. de Partibus animalium dicebat Ariſtot. eſſe quoſdam, qui genus in duas ſecant differentias, quod plane partim non facile, partim nullo pacto fieri poteſt. Hinc quoniam cernis ſub animali innumeras propemodum ſpecies immediate contineri, nequit diuidi per duas tantum differentias, quæ & conuertantur cum ſpeciebus ſuis, & naturæ ſint poſitiuæ,contrariæque,aliàs duæ tãtum eſſent ſpecies, ſed conſueuit diuidi per rationale, & irrationale, & quidem illud vera eſt differentia,ac poſitiua,hoc autem eſt differentia non vera, ſed priuatiua,& cum nulla ſpecie athoma conuertibilis,ſed communis omnibus aliis ſpeciebus ab homine, hinc Ariſtot. ibidem c.3.ſequẽti,initio dicebat,quod qui ita partitur genus in duas differentias priuatione id facit,& tamen priuationis vt ſic nulla eſt differentia non enim fieri valet, vt ſpecies adſit illius, quod non eſt. Quoniam itaque in vniuerſo inueniuntur aliquæ res plures duabus, quæ continentur imediate ſub aliquo communi,quod formaliter eſt diuiſibile,idcirco impoſſibile eſt vniuerſaliter,omnem diuiſionem fieri per duas differentias veras, & poſitiuas, & ſic euenit in intelligentijs,cum enim omnes claudantur ſub vno genere, quod eſt immateriale, vel intellectuale fieri nequit, vt hoc earum genus deſcendat ad ipſas per duas tantum veras differentias, tunc enim duæ ſolum eſſent illarum ſpecies.vnde multiplicem fieri oportet diuiſionem, quam nos ignoramus, iam enim quinta parte literæ, & vidimus,& adnotatum dedimus, earum differentias

Munus differentia.

Ariſtot.

tias nos non tenere. Quapropter ſi bimembri partitione ipſarum genus erit diuidendum, oportet, vt altera harum duarum differentiarũ ſit non vera, quandoquidem priuatiuam eſſe oportebit, (quod & in animali euenire dicebatur,) alteram quoque neceſſe eſt eſſe non veram, ex parte ſcilicet noſtri, qui nequimus vllam propriam in ipſis differentiam vel agnoſcere, vel exprimere, (quod non habet locum in animali, in quo rationale veram differentiam, ſaltem in eo quod poſitiuam agnoſcimus,) & hæ fuerunt differentiæ, quas iam cum Auctore aſſignabamus, nimirum magis & minus perfectum, vbi apparet hoc poſterius eſſe differentiam priuantem, illud vero prius magnam habere latitudinem, ac proinde non veram differentiam, &c.

Quomodo omnis diuiſio bimembris. Quod autem ſolet adferri ex Boetio cap. 3. libri diuiſionum, quod omnis diuiſio ſit bimembris, explica ex reductione, ſic diuiſio animalis ſit per rationale, & irrationale, vbi deprehendis mille brutorum ſpecies ſub vnam cadere differentiam priuatiuam; Similiter intelligentias dicimus diſcriminari per magis, & minus perfectum, vbi tandem ex quadam reductione ad bimembrem diuiſionem earum genus reducitur, &c.

Tertio modo inuenitur in ſubſtãtijs compoſitis, &c.

Ratio verbi D. Tho. Circa vltimam partem legis aperte, quomodo inueniatur eſſentia in ſubſtãtijs compoſitis ex materia, & ea quattuor de ipſis enunciata, & quo pacto ſe habeant ad logicas intentiones, manifeſta iam omnino ex varijs partibus huius libri, & præcipue ex capitibus ſecundo, tertio, ac quarto habentur, quocirca nihil penitus in horum gratiam eſt vt adducatur. Hæc autem de compoſitis ſubſtantijs hac parte eo putauerim conſilio ab Auctore collecta, quoniam in præſenti complet, ac abſoluit ſermonem de ſubſtantijs, quæ quoniam in triplici differentia ſunt, vt patuit, cum hoc capite oſtendiſſet quomodo inueniatur eſſentia in prima intelligentia, & in alijs ab ipſa, ad completam ſubſtantiarum manifeſtationem, quæ iam de compoſitis in præcedentibus edocuit, hoc loco duobus verbis recenſere voluit, &c.

QVÆSTIONES.

Num Deus ſit in genere.

CIRCA priorem partem, in qua dicebatur, & firmabatur Deum non eſſe in genere, moueo quæſtionem de veritate huius dicti, in quo ſimul examinabitur eius probatio in præſenti adducta, pro quo efficiam quattuor, nam primo manifeſtabo titulum, deinde referam opiniones minus veras cum rationibus firmioribus, tertio declarabitur, & ſimul probabitur vera ſententia, vltimo auferentur fundamenta contrariæ poſitionis.

****

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit quæſtio.

DEbes ſcire ex doctrina communi, & vera, quod duplex datur genus, alterũ quod appellatur logicum, alterum quod dicitur phyſicum; illud deſumitur ab vnitate alicuius intentionis, & conceptus, cui reſpondet aliqua natura varijs formalibus differentijs diuiſibilis, & quamuis ipſæ naturæ multipliciter aliàs differant, ſi tamen in aliquo conceptu, vel intentione conueniant, cadent ſub vno genere logico; Hoc autem ſumitur ex vnitate, vel potentiæ, vel materiæ, ſic cum oĩa generabilia, & corruptibilia conueniant in eadem materia ſubiecta priuationi, dicuntur eiuſdem generis phyſici; In præſenti non inquirimus, an Deus ſit in genere phyſico, nullus .n. id animo valet concipere, cum in omni culmine ſimplicitatis viuat, atq. ideo à quauis materia, vel potẽtia ſit quã remotiſſimus, vnde inquiſitio eſt, de genere logico, num ſcilicet conueniat in aliqua intentione, vel conceptu cum aliqua re.

Genus logicum

Genus phyſicũ

Ex his rurſus aduerte, qđ nomine huius generis logici accipitur genus proprie prędicamentale, & intentio illa ſecunda, non autem aliqua natura, illi intentioni ſubſtrata, neque ſciſcitamur, num Deus ſit genus illud, vel intentio, hoc enim eſſet ſtultitiæ plenum, ſed num contineatur ſub genere aliquo modo, vel directe ſcilicet, vel indirecte, vel inquam vt ſpecies, aut tamquam principium, &c. Cumq. decem ſint huiuſcemodi genera logice accepta, vt eſt videre in Ariſt. tractatu de anteprædicamentis, & alibi ſæpe, & inter hæc nouem ſint accidentis, vnicum vero ſubſtantiæ, non eſt quæſtio de illis nouem, omne enim quod in quouis illorum eſt, accidens eſt, Deum aũt nedum non eſſe accidens, ſed neq. vllum in eo accidens habere locum docent omnes & theologi, & veri philoſophi, quare difficultas eſt de genere ſubſtantiæ, &c.

Ariſtotel.

Dixi doctrinam hanc de genere logico, & phyſico eſſe communem, ſaltem apud latinos & etiam veram, neque illi qui duplex hoc genus impugnant, abſolute illud infringere conantur, ſed id videntur velle, vt realiter ab inuicem non ſint ſecernenda in quorum numero ſunt fortaſſe Zimara theoremate 62. & Zabar. in fine c. 18. tertij libri de Naturalib. principijs, quod ſi velint non diſtingui tanquam rem à re, nihil contra nos, quoniam genus logicum vt ſic non eſt res, ſed intentio, & conceptus; Diſtinguuntur tamen, quoniã logicum põt eſſe abſq. phyſico multa.n. habent genus cõmune logicum, quæ non conueniũt in genere phyſico apud Zabar. etiam, vnde falſo ſubdit nõ dari vnum genus ſine altero; Docet profecto c. 5. primi libri, ibidem, quod corpus naturale late acceptũ, vt. ſ dicitur de mortali, & æterno eſt ſubiectum in philoſophia naturali, & damnat eorũ opinionem, qui volebant corpus ſolum generabile ſtatui pro ſubiecto; tunc quęro, an corpus generabile, & æternum ſint in eodem genere phyſico, certe dicit quod non, tum quoniã c. 18. illius 3. libri late probare nititur genus eſſe materiam, inferius aũt lib 6. c. 6. docet ex Auerr. in cœlo nõ eſſe materiam, tum quoniam 10. Diuinor. 26 clare docemur, corruptibile, & incorruptibile differre genere, tunc rurſus quæro, num conueniant in genere logico, ſi ſic, habeo quod volo, iam.n. aliqua different in genere phyſico, & cõueniunt in logico, & datur vnum abſq. altero, ſi non igitur eſt impoſſibile, vt ad vnam, eandem que facultatem attineat vtriuſq. conſideratio.

Zimara.
Zabarella.

Ariſtotel.

Rurſus,

Rurſus, ſi quis non neget ſenſum, non negabit in cœlo eſſe accidentia, quãtitatem, &c. peto, vel hæc accidentia conueniunt in genere naturali cum accidentibus his inferioribus, vel in genere logico, ſi primum, ergo corruptibile, & incorruptibile non differunt genere, ergo in cœlo materia, ſi ſecundum, habeo quod intendo, & verè ſic eſt, quoniam definitiones qualitatis, & quantitatis conueniunt vtriuſque; Neque confugiendum eſt ad prædicationem analogicam, quoniam per ſingula diſcurrenti, ſub eadem ratione conſtabit dici conceptum de corruptibilibus, & incorruptibilibus, hæc enim naturam ſolum variant, non conceptum, vnde Zimara in fine illius theorematis inquit, conceptum ſecundæ intentionis, & ſecundo intellecti vniuoce dici de corruptibili, & incorruptibili, ſi vera fuerit limitatio illa, quam ibi theoremati ſuo adhibet, quare ex eorundem ſententia conueniunt in genere logico vniuoco, & nequaquam in phyſico, &c. Zimara.

Quod autem ipſe adfert de corruptibili, & incorruptibili, quod nedum phyſico, ſed & logico genere differant (quod fuit motiuum prius à Ianduno allatum quæſtione vltima decimi Diuinorum,) & ſibi forſan contradicit, ſi attente expendatur, & confutatum habes à Iauello quæſt. 21. & ab Aquario dilucidatione vltima eiuſdem 10. libri; Quod addit Zabarella, quod genus hoc logicum eſſet vanum, quoniam fictitius eſt ille conceptus, cui non reſpondet aliqua natura communis ad extra, dico primo nullam omnino dari communem naturam ad extra, vnde pari via genus phyſicum foret vanum, dico deinde varias ad extra reſpondere naturas diſtinctas, & diuerſas materialiter, at conſiderantur vt in illo conceptu conueniunt, cuius fundamentum ſunt ipſæ naturæ, & cuius formalitas eſt ab intellectu, & in intellectu. At conſpice philoſophum celebrem, qui dum eodem capite vult adferre penes quæ differant genus, & materia, recenſens doctrinam Alexan. cap. vltimo ſecundi naturalium quæſtionum, vbi varia adducit, iuxta quæ diſcriminantur genus & materia, inquit illũ ſumpſiſſe genus logice potius, quam naturaliter, vnde facile ipſi fuit generis, & materiæ differentias conſiderare, ſed per Zabarell. genus naturale eſt materia, ergo facile eſt adferre diſcrimen inter genus naturale, & logicum, ergo ex eius doctrina, & datur vtrumq. genus, & vnum ab altero ſecernitur, &c. Ianduus. Iauellus. Aquarius. Alexand.

Demum nomine generis logici accipe conceptum vnum, vt dicebatur vniuoce dictum de iis, quæ in illo conueniunt, non autem aliquod genus analogum, vt interpretatus eſt Auctorem Sueſſanus in fine diſputationis vltimæ ſuper decimum Diuinorum, admonens thomiſtam, vt conſideraret hanc ſuam expoſitionem, quam pulchram vocabat, verum neglecta hac pulchritudine, falſa eſt, quoniam ſubſtantia, corpus, & ſimilia conueniunt in genere logico, & conceptu vniuoco, vt conſtare cuique poteſt ex dictis, neque Auctor ſuper illum 26 decimi Diuinorum ſibi contradicit, quando enim ait corruptibile, & incorruptibile diuidere ens, loquitur de ente, & non de aliquo eius conceptu vltimato, & loquitur de genere naturali, non logico, & mirum certe eſt, quomodo Auctor in eiuſdem textus expoſitione ſibi contradiceret, & æque mirũ, quomodo à nullo vnquam thom iſta conſiderata fuiſſet hæc contradictio, ſed aperta ſunt D. Doctoris verba, &c. Eſt itaque quæſtio, num Deus conueniat in aliquo conceptu ſubſtantiæ cum alijs, &c. D. Thom:

****

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quid nonnullis placuerit, & quare.

Ariminen. Bacchoni.

GRegorius de Arimino primo ſent. diſt.8. quæſt.3.art. 2.& Ioannes Bacchonius eodem libro diſtin.9.& alii diſt.illa octaua docent partem affirmantem,quæ ſententia poteſt comprobari.

Primo Quoniam vt tituli enodatione dicebatur, quod conuenit in conceptu ſubſtantiæ cum aliis,eſt in genere illo,at Deus conuenit in tali conceptu, ergo,&c. probatur minor,quoniā conceptus ſubſtātiæ eſt,vt ſit ens per ſe ſubſiſtens,hóc autem maxime proprie conſtat ipſi cōuenire, quare cum eſſe ſubſiſtens dicatur ēt de aliis,& in quid,vt patet, ſequitur quod ſe habeat vt genus, ſub quo & Deus contineatur. Dicetur forſan, qđ eſſe ſubſiſtens dicitur ꝑ prius de Deo, quā de aliis ſubſtantiis, quonia longe perfectior ſubſtantia eſt Deus; Sed cōtra,qm̄ huiuſcemodi prioritas,& poſterioritas nō impedit generis vniuocationem, vt ex Auerr.comm.2. 12. Diuinor. dicebatur quæſt. de analogia entis art.1.alias nec animal diceretur vniuoce de homine,& leone, &c.

Secundo Quicquid eſt in mundo,vel eſt ſubſtantia,vel accidens,at conſtat Deum non eſſe accidens,ergo erit ſubſtantia, ſed genus ſubſtantiæ complectitur omnes ſubſtantias, ergo & Deum; Quod ſi dicatur genus ſubſtantiæ generaliſſimum complecti ſubſtantias ſolum finitas, & creatas; Tunc inſtatur primo,quoniam Ariſtoteles non omnia entia ad decem genera redegiſset, quare diminutus fuiſſet; Deinde finitas, & infinitas non variant rationem eius cui adueniunt, vnde ſi daretur albedo, & linea infinita; adhuc forent in prædicamento, quoniam adhuc illa eſſet qualitas, hæc quantitas, ergo licet Deus ſit infinitus non exinde à prædicamento arcendus apparet.

Ariſtot.

Tertio, Si quis conſideret proceſſum Ariſtot. 12. Diuinor. aperte nimis deprehendet,Deum ad aures ipſius contineri in genere,nam 2 tex,diuidens prædicamenta ait,ſubſtantiam primam partem eſſe,deinde quale,poſtea quantum, mox tex.5.partitur primum membrum, inquiens tres eſſe ſubſtantias, vnam ſenſibilem,quæ duplex eſt,quædam ſempiterna,& quædā corruptibilis, tertia vero eſt ſubſtantia immobilis, deinceps digrediens de ſenſibilibus ſubſtantiis, & earum principiis,vſq. ad 28 ſtatim 29 repetit,quod cum tres ſint ſubſtantię duæ naturales,alia vero immobilis, de hac dicendum eſt, ſub qua Deum contineri nemini poteſt eſſe ambiguitas, quare clauditur ſub prædicamentali ſubſtantia,hæc.n.& non alia ea eſt,quæ eſt prima pars entis,cuius alia pars eſt quale,& quantū; Rurſus, quod ſenſibilis ſubſtantia contineatur in genere, nullus poteſt dubitare,ſed idem iudicium quo ad hoc facit Ariſtot.de ſubſtantia immobili quoniam vt partes afferuntur ſubſtantiæ prædicamentalis, &c.

Quarto, Sæpe in annotationibus ad ſextam partem literæ inculcabamus, omnes intelligentias differre penes acceſſum, & receſſum à prima, & cum diceremus dari magis,& minus in ipſis, addebamus, & probabamus dari ēt maximum, quod diximus eſſe Deum,quem earundem menſuram poſuimus:ſed ex 10.Diuinor 4.ſemper menſura eſt eiuſdem generis,cum itaq. ſit menſura ſubſtantiarum,erit in cathegoria ſubſtantiæ. Confirmatur, quoniam circa ſeptimam partem literæ dicebatur,quod licet magis,& minus ſint proprie in ſpecie ſpecialiſſima, attamen in genere etiam vtcumq. locum habent,in quo ſubinde fieri

fieri poſſe diximus cõparationẽ, in ijs vero quæ genere differebant nõ dabatur comparatio, cum ergo in genere intelligentiarum ſit magis, & minus, & maximum, quod eſt Deus, quomodo non erit in genere?

Quarto, videtur neceſſe clarè mens D. Auguſtini, qui quinto de trinitate, cap. 8. ait, ſacram ſcripturã loqui de Deo ſecundum prædicamenta, aliquando impropriè, dum dicitur Deus habere diſpoſitionem, aliquando propriè, vt cum dicitur Deus ſubſtantia, aut ſpiritus. ſic apud D. Ioannem c. 4. legis, Deum ſpiritum eſſe, ſic Fides catholica docet, Deum eſſe veriſſimè patrem, ac veriſſimè filium, & in ipſo vt trinus eſt vere adeſſe relationes paternitatis, filiationis, & proceſſionis, quæ ſane conſtat eſſe de prædicamẽto ad aliquid, vnde Apoſtolus ad Epheſios 3. ex Deo inquiebat paternitatẽ omnẽ i cœlo, & i terra nominari &c.

D. Auguſt. D. Ioann. D. Paulus.

Vltimo, in hac ſententia fuit Auctor, quoniam primo ſent. diſt. 8 quæſt. 4. art. 2. ad tertium, inquit non oportere, quod Deus ſit in genere ſubſtantiæ, ſicut contentũ, ſed ſolũ ſicut principiũ, ſimiliter quæſtionibus diſputatis de Potẽtia, quæſt. 7. ar. 3. ad ſeptimum & vltimum, ait poſſe dici, Deum eſſe in genere ſubſtantiæ per reductionem, ſicut principium, quo modo inquit punctum eſt in genere quantitatis continuæ, & vnitas in genere numeri, quare &c.

D. Thom.

Si vis non nulla alia argumenta videre, lege Capreol. in 1. diſt. 8. q. 2. præcipue circa quartam conclusionem, at quæ adduxi ſunt difficiliora, & eorũ ſolutiones, alia quoq. diſſoluẽt, ſi bene, (quod facillimum erit) applicatæ fuerint.

Capreol.

ARTICVLVS TERTIVS.

Ponitur, manifeſtatur, firmatur vera ſententia.

OPpoſitam partem tuetur auctor, & in præſenti, & in calce huius libri dũ eius epilogum format, & primo contra Gent. 25. & p. p. q. 3. art. 5. vbi manifeſte docet probatq. Deum, neq. directe, neque reductiue in prædicamento locari, quod & repetijt infra quæſt. 88. ar. 2. ad quartum. In hanc eandem iuit Caiet. vtroq. loco, Capreol. vbi ſupra, Ferrar. c. illo primi contra Gent. Aquar. dilucidatione 1. deci ni Diuinor. Bannes. loco memorato p. p. Sed vltra D. Tho. ſcholi, ideſt Alber. magn. 5. Diuin. tract. 6. in fine c 10. & fuſius 11. eorundem, tract. 2. c. 8. Scotus in 1. diſt. 8. q. 3. Alenſ. ſuper 4. 10. Diuinor. Ægidius q. 1. & plenius q. 4. eiuſdẽ 10. Molina, & Valentia loco illo p. p. & Cardinalis Toletus in prædicamentis, cap. de Subſtantia, quæſt. tertia, & alij; Vnde hæc opinio à nobis etiam eſt amplexanda.

D. Thom. Caietan. Capreol. Ferrarien. Aquarius. Bannes. Alb. magn. Scotus. Alenſis. Ægidius. Molina.

Pro qua ponitur hæc concluſio: Deus nullo modo eſt in genere, vel directe, vel ex reductione. Cumque varia ſint fundamenta, quæ eam poſſint, & ſoleant declarare, atque confirmare, illud tamen potiſſimum eſt, cuius meminit hoc loco Auctor, quodq. adfert vbicunq. de hac materia ſermo ei incidit, qđ nimirum eſſe Dei eſt ſua eſſentia, nihilo ab ea differens, ſed de conceptu ſuo quidditatiuo exiſtens; Hoc ſiquidẽ vbi in hac parte pronunciauit, mox intulit, Deũ non eſſe in genere, hoc adfert primo ſent. loco ſupra relato, vbi poſt nonnullas rõnes, hanc ſubtiliorem (cuius auctorem perhibet Auicenn.) dicit, & de Potẽtia, q. 7. art. 3. & 1. contra Gent. 26. & p. p. q. illa 3. art. 5. tertio loco, qđ & ab oppoſito tandem loco illo alio ex p. p. q. 88. art. 2. ad 4, & 2. ſent. diſt. 3. q. 1. art. 5.

Gregor. de Valentia. Toletus.

Quod fundamentum vt dilucidetur, cogita cum Caietan. in præſenti, quod quidditas illa, quæ eſt ſua exiſtentia actualis, non eſt ad aliquod genus determi-

Caietanus.

nata,& ratio eſt,quoniam non poteſt deſignari per differentiam, à qua mendicet eſſe in actu,implicaret enim, vt id quod eſt actualis exiſtentia, acquirat exiſtentiam hanc per aliquid aliud à ſe, tunc.n. & acquireret quod hēt, & prior exiſtentia nihil efficeret,& non eſſet maior ratio , quare hæc exiſtentia adueniens tribueret eſſe,& non tribueret illa prior , quare vt pugnat, quod album vt ſic mendicet ab aliquo alio à ſe diſtincto lucem , quoniam in ipſo vt ſic plurimum ineſt lucis, ita non eſt intelligibile , vt actualis exiſtentia mendicet ab aliquo alio eſſe in actu. His autem adde, quod omnis quidditas in genere limitata,eſſentialiter deſignabilis eſt per differentiam, à qua mendicat eſſe in actu, ſic animal determinabile eſt eſſentialiter per differentias, rationale nimirum & irrationale,à quibus mendicat eſſe in actu , cum ſit impoſſibile animal eſſe actualiter exiſtens,niſi fuerit vel rõnale,vel irrationale, ſic dicas de alijs reb. ad aliquod genus definitis, ſic.n. optima, & vltima definitione definiens Porphirius differētiā,eā dicebat ad eſſe cõducere; quarè cū quidditas,quæ eſt ſuū eſſe à nullo alio mendicet actuale eſſe,relinquitur,vt ad nullū ſit definita gen⁹.

Porphyrius.

Cogita deinde,quod exiſtentia hæc actualis,quæ ad nullum genus eſt determinata,eſt purum eſſe , quemadmodum enim animal ſi ad nullam ſpeciem determinetur,eſt purum animal,& color ſi in aliquo ſubiecto non limitetur,erit purus color,ſic exiſtentia, quæ non eſt limitata ad vllius naturæ prædicamentalis capacitatem,erit pura exiſtentia, vt enim genus per differentias, & accidentia per ſubiecta contrahuntur,ita & eſſe per eſſentiam;neque modo refert, num hæc abſtractio eſſe ab eſſentia ſit rationis, vel inter ipſa,nam ad primam abſtractionem ſequitur puritas rationis,ad ſecundam puritas rei.

Cogita vltimo,qđ eſſe eſt de cõceptu quidditatiuo puri eſſe tm̃, & quidē nõ eſt perceptibile,vt de puro eſſe nõ pdicetur quidditatiue ipſum eſſe,qm̃ ſi qđ ponatur de ipſo pdicari,nequit aliud eſſe præter ipſū nā ſi aliud prædicaretur, tunc purū eſſe nõ foret purū,ſed admixtū huic qđ de ipſo diceretur, quod ē dicatur quidditatiue de ipſo tm̃,patet, quoniā cum alia non habeant eſſe in ſua puritate,ſed accõmodatum proprijs quidditatibus,(vnde prouenit vt non ſint purum eſſe)poſſunt ſecundū ſuas quidditates abſq. eſſe,& non eſſe definiri.

Caietani diſcurſus.

His quæ ex Caiet.collegimus præmiſſis, cum eodem ita ſyllogizemus; Ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatiuo rei,qm̃ res iſta eſt purū eſſe , (patet hoc ex vltimo dictis, ideo res iſta eſt purū eſſe, qm̃ ad nullum genus eſt limitata , (patet ex ſecundo pronunciato) ideo res iſta ad nullū genus eſt limitata, qm̃ eſt eadem cum ſuo eſſe (patet ex primo) ergo de primo ad vltimum;ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatiuo rei, qm̃ res iſta eſt eadem cum ſuo eſſe.

Quare vno verbo dicito, Deus habet eſsentiam eandem cum ſuo eſſe omnino,ita vt hoc ſit de illius definitione. (ſi definiretur) igitur non eſt in genere; antecedens ab omnibus conceditur, & patuit ex obſeruationibus ad hanc partem,conſequentia modo deducta fuit, &c.

Vt autem plenius hæc percipias, conſidera rationem hanc Auctoris , quam & in præſenti,& locis relatis habes,omne enim quod eſt in genere, differt ſecundum eſſe ab alijs,quæ ſunt in eodem genere, alias genus non prædicaretur de pluribus , ſed omnia quæ ſunt in genere conueniunt in quidditate generis, aliàs non diceretur genus de ſuis inferioribus in quid ; quare de neceſſitate dicendum eſt,quod omne contentum in genere habeat quidditatem differentem ab eſſe ſuo,ſi enim in quidditate conuenit cum alijs , in eſſe differt, certe nequit in eo eſſe idem quidditas,& eſſe,quoniam implicat, vt idem vt ſic, & ſub eadem ratione ſit ratio,qua aliqua conueniant, & differant; Bene enim dicebat Auicen.cap.primo compendij ſui de Anima,& repetebat cap.ſecundo ibidem, quod

quod res quandocumque in aliquo communicant, & alio differunt, illud in quo communicant, eſt aliud ab eo in quo differunt; Dixerim ſub eadem ratione, quoniam optime noui, ſpecies conuenire in genere, & differre in differentijs, & illud eſſe rationem qua cōueniāt, has quibus differant, & tamen non realiter diſtinguitur illud ab iſtis, ſed ſolum ratione, & formali conceptu fundato in re in ordine ad quemuis intellectū, & diſtinctione metaphyſica, vt explicitui quæſtione prima ad tertium caput; ſed hæc parum ad propoſitum faciunt, quoniam ſaltem formaliter omnino deprehēditur diſtinctio inter eſſe, & eſſentiam eorum, quæ ſub genere locātur, qualis certe nō reperitur i Deo; videbimus enim ſequēti quæſtione, oēs huiuſcemodi diſtinctiones ab ipſo peralienas.

At dices in hoc diſcurſu committi æquiuocationem, quando enim dicitur, quæ ſunt in genere conuenire in eius eſſentia, & differre in eſſe, tunc accipitur eſſe ſpecificum, non autem actualis exiſtentiæ, ſic enim homo, & leo conueniunt in quidditate animalis, & differunt rōnali, & irrationali, quippe qđ eſſe eſt quidditatiuum ſpecifice acceptum, nam differunt ſpecie, qm̄ conſtituūtur differentiis ſpecie oppoſitis, qđ autem ex hoc infertur, ergo omne quod eſt in genere, habet eſſentiā aliam ab eſſe, tunc accipitur eſſe pro actuali exiſtentia, & non pro eſſe quidditatiuo ſpecifice; Sed reſpondetur, qđ quamuis quæ ſunt ſub genere, differant in eſſe ſpecifico illius, qm̄ per oppoſitas differentias cōſtituuntur. tamen ex hoc eodem habetur, quod ēt differant in eſſe exiſtentiæ, qm̄ ipſæmet differentiæ couducūt ad eſſe, vt ex Porphyrio dicebatur, ad eſſe, inquā, actualis exiſtentiæ, & vltima quæſt. ad hanc partem videbimus, quomodo ſumatur differentia in ordine ad actualem exiſtentiā, eatenus quippe differentia conducit ad eſſe, qm̄ conſtituit proprium receptiuū eiuſdē actualis eſſe, quoniā vltra differentiam vltimam nil aliud expectatur, vt ibidē dicetur. **Difficultas.** **Soluitur.**

Nulla ergo admittitur æquiuocatio, quoniam dum dicitur ea quæ ſunt in genere differre in eſse illius quamuis hoc intelligatur primo de eſse ſpecifico, (quoniā differentiæ patiuntur genus primo in eſse ſpecifico varias conſtituētes ſpecies) tñ intelligitur & de eſse actualis exiſtentiæ, qm̄ deinde diuidunt idem genus in eſse diuerſo exiſtentiæ, quoniā illæmet differentiæ, quæ varias ſpecies conſtituerunt, varia quoq. eſse actualis exiſtentiæ ſecum ferent, quoniam ad hoc conducunt, ſic probe Caiet. dicebat hoc loco, mira ſubtilitate vsū Auctorem in huiuſcemodi ratiocinio, qm̄ nō diuertit ad eſse exiſtentiæ actualis generis, in quo differunt quæ ſub ipſo ſunt, (dum tamen communicent in eſsentia) ſed primam diſtinctionis genericæ rationem in ipſis cōſiderauit, quæ ſane eſt differentia ipſa ſpecifica, primo vtiq. diſtinguens genus quo ad eſse quiddi tatiuum, vt dicebatur, ſed & deinde quo ad exiſtentiæ, nam rationale, quod diuiſit animal ſpecifice ab irrationali, diuidet quoq. in eſse exiſtentiæ, non quidem formaliter, ſed originatiue, quoniam conducet ad actualem exiſtentiam hominem in qua, (nedum ſpecifice) ſecernetur a leone, &c. **Caietanus.**

Et plane hæc ratio ſola ſufficeret ad noſtram concluſionem oſtendēdā, vt non iniuria eam vbique attulerit auctor, quæ magis adhuc obfirmabitur vltima illa quæſtione præſentis capitis; Quod ſi Deus eſt ſuum eſſe, ſi eſſe eſt de eius quidditate, quomodo illa poſſit concipi elongata ab hoc? Quomodo proxima quomodo magis proxima? Siquidem nihil in genere locatur, quod nō habeat genus, & differentiam, ſed hæc conducit rem ad eſse, vt non ſemel dictum fuit, & ad eſse tandem actualis exiſtentiæ, at quomodo rogo poteſt differentia conducere eſſentiam Dei ad eſse, ſi illamet eſsentia eſt ipſum eſse, nedum realiter, & identice, ſed formaliter, ſed quidditatiue? Conducitur ne quid ad ſeipſum? Quod ſi dicatur, non poni differentiam ex parte rei inter eſsentiam, &

eſſe diuinum, ſed ſolum ex parte noſtri. Videat iſte, quod genus, & differentia non habebunt vere locum in Deo, & tñ quod eſt in prædicamento ex ſui natura debet in illo reponi, & vbi vere deſtruitur rõ omnis diſtinctionis inter eſſẽtiam, & eſſe, ibi ſubinde parit ratio generis, & differentiæ, & vbi nullus datur locus potẽtialitati, ibi nullum põt habere pedẽ genus, qm̃ ſemꝑ hoc eſt quid
Ratio gener. poteẽtiale, quid determinabile, deſignabile, ac ſpecificabile, quorũ nullũ in Deo inuenitur, qđ ſi oĩa hæc auferatur à genere, implicat vt remaneat ratio ipſius.

Veruntamen, vt qua ſequimur opini. efficaciores habeat vires, nonnulla adhuc in eius probationem adducam, & arguo ex infinitate Dei: Nullus quippe negauerit Deum eſſe infinitum, videtur aũt implicare; vt quid infinitũ locetur in genere, qm̃ mox ad genus definitur, in cuius rei ſignum ita locatur in vno genere, quod non in alio: & certe differentia contrahit, & limitat genus, vt eſt videre in ſubſtãtia, in animali, & quouis alio genere, eapropter genera vt patet diſtinguuntur, qm̃ vnum non eſt aliud, & ſi non ſecernerẽtur, aut vnũ eſſet oĩa, vel non tot genera, vel vnum dumtaxat haberetur genus: Dicere aũt, qđ cõſtituatur Deus in genere, remota limitatione, potentialitate, & imperfectione,
Ratio conſtitu ti in genere. eſt dicere pugnãtia, qm̃ de intrinſeca rõne illius qđ reponitur ĩ genere, eſt habere genus, & differẽtiã, & ab horũ rõnibus inſeparabilia ſunt, quæ recenſebã, ſed vide Scot. loco nominato rõnem hac ex infinitate ſumptã proſequentem.

Ex qua ſane infinitate, & diuini eſſe illimitatione prouenit, vt oĩum rerum perfectiones contineat, & ſit omni ex parte perfectus, vt circa ſecundã partem literæ obſeruabatur, ac proinde vt in nullo genere collocetur, quod.n. eſt in genere, ita ad ea, quę illius ſunt generis determinatur, vt ad vlteriora nõ ſe extendat, da.n. oppoſitum, iam non eſt in illo tantũ genere, cum cuiq. generi proprii cancelli, ac limites ſint præfixi; Neq. dicendum eſt, argumentum hoc ex
Scoti motiuum continentia perfectionum omnium generum non valere, vt ibidem dixit Scotus, licet enim verum ſit quod ibi hẽt, continẽs. ſ. aliquid, continere illud per
Soluitur. modum ſui tamen hoc iuuat, qm̃ ſic Deus oĩa continet, vt modo ſuo infinito, ac illimitato ea cõtineat, vnde non eſt par ratio de indiuiduis ſubſtantiarum, quæ ſi à Deo ſola cauſarentur, haberent in ſe virtutem, vnde omnia accidentiã cauſarent, (& tñ ſubſtantiæ creatæ in genere ponuntur) quicquid.n. fuerit de hac hypothe, ſubſtantiæ tunc creatæ virtutem primo ab alio haberent huiuſmodi continentię, & deinde quod magis refert, continentia ſolum virtuali accidentia continerent, non aũt formali, de qua præcipue eſt ſermo, quando modo dicitur Deus continere perfectiones rerum vt ſic, hoc eſt, ſtando in perfectionibus, rurſus vna ſubſtantia non contineret perfectionẽ alterius ſubſtantiæ, neque omnia accidentia indiſcriminatim, ſed ea quæ ex tali natura, (in toto tñ genere hypotheſi admiſſa, &c. Demum ſermo eſt de ſubſtantiis creatis, quales modo ſunt, virtutis profecto limitatæ, & ſecundum quid nam pugnat vt ſubſtantia, quæ oẽs omnium perfectiones contineat producatur, hoc rerum ordine ſuppoſito, & fortaſſe abſolute, nam id entitatem, ac virtutẽ infinitã argueret.

Accedit, quod omnis vera Philoſophia, ac ſacra Theologia tradit aperte, Deum actum puriſſimum, & nullam prorſus compoſitionem admittere, quare ab eo remouenda ẽt eſt hæc compoſitio ex genere, & differentia, cum præcipue hæc dicat compoſitionem, actus, & potentiæ, contrahentis, & contracti, perfectibilis, & perficientis (quæ profecto ita ſunt de rõne generis, ac differẽtiæ, vt
D. Thom. ſine his nequeant concipi) hinc iure optimo Auctor q. illa 3. p. quæ eſt de diuina ſimplicitate admiſcuit quinto loco quæſitum hoc, & eleganter reſpondit, quod ſi affirmanter reſpondiſſet, non omnem ſimplicitatem viſus fuiſſet comprehendere Deus, &c.

Con-

Confirmat poſitionē hanc tota de entis analogia quæſtio, vbi definitum fuit, nihil poſſe dici vniuoce de Deo, & de creaturis, vnde cū in nullo conceptu vniuoco cum illis conueniat, ſequitur non poſſe eſſe in genere, cum omne genus logicum dicatur ſm eandem rōnem de iis, quæ ſub ipſo ſunt. Hinc toto cœlo aberrant ij, qui ne aberrent, dicunt Deū ita ſub genere ſubſtātiæ cōtineri, vt tñ nihil eius omnimodæ ſimplicitati derogetur, tunc.n. & alia quæ ſub ambitu generis ſubſtātiæ cadunt, tanta potirentur ſimplicitate, quod nullus ſomniat, & patet illatio, al.ds.n. non vniuoce diceretur genus illud, hæc.n. ſimplicitas nedū arguit perfectionē entitatis in ſubſtantia materialē vt ita dicā, ſed & formalē, hoc eſt, quatenus genus participat, qm̄ in tanta ſimplicitate nequit vera rō generis, ac differentiæ cōſiſtere, ac proinde neq. æqua generis participatio, vt ſic, qm̄ his mediis ſub genere oia cōſtēta aſſeruāt, quare neq. vniuocatio, &c.

Vide ſi placet magnum Albertum loco illo 11. Diuinorum ex inductione probante Deum non eſſe in genere, quoniā neq. vt genus, neq. vt ſpecies, neq. vt indiuiduum, neq. vt principium, neq. vt vniuerſale, neq. vt particulare, & quidem quod non ſit vel genus, vel ſpecies, vel quid vniuerſale, eius ſimplicitas, & ſingularitas oſtendit, non.n. dicitur de pluribus, nullus autem adducet argumentum de natura diuina, quæ tribus ſuppoſitis ad intra cōicata eſt, qm̄ ſi fuerit philoſophus, hoc ignorabit, ſi theologus, optime ſciet natura illam eſſe vnam, eandemq. numero in illis ſuppoſitis, ac proinde nullius vniuerſalis proprie rōnem habere poſſe, quandoquidem vniuerſalia cum diuiſione tantum eſſentiæ, ac naturæ cōicantur ſuis inferioribus, qđ non vt quid indiuiduum, vel ſingulare, rōnes adductæ demonſtrarunt, quod demum non vt principium, colligere ex eo, quod dicebatur, omne quod eſt alicuius generis quocunque modo fuerit, non extendere ſe vltra genus ſuū, ſic punctū, quod tanquam principium ponitur in genere quantitatis, videbis non eſſe principium niſi quantitatis cōtinuæ, ſic vnitatē principium ſolum quantitatis diſcretæ, Deus autem eſt principium & omnium generum, & totius eſſe, quare habes neq. indirecte ſpectare poſſe ad gen', illud.n. vnū alicuius animū potuiſſet mouere, vt ſibi ſuaſū habuiſſet Deū ex reductione attinere ad gen', qm̄.ſ. eſſet principiū generis, at hoc ēt ex eius infinitate, & oium cōtinētia, ac cauſalitate ſubtractū ē medio vides, &c. Alb. magn.

Deniq. qđ in obſeruationibus ad hanc partem adferebatur ex Platone, ac D. Dionyſio dicentibus, Deum eſſe ſupra ens, maxime confirmat, qđ docemus, Ariſt. quoq. 5. Diuinor. 15. enumerans ſubſtantiā primā, ac ſecundam, & varias primæ acceptiones referens, (ſub qua certè contineretur Deus, ſi eſſet in genere) ipſum non recenſet, ſed elementa, ſed corpora, ſed dæmonia, ſed animalia ſed eorum partes, &c. quod ſi ſub prædicamentali ſubſtantia locaretur, ipſum non ſubiciuſſet. Cōmentator quoq. duodecimo Diuinor. 51. loquens de diuina ſcientia, dicebat ipſam æquiuoce dici, ſi ad noſtram referatur, & ait eam neq. vniuerſalē eſſe, neq. particularē, quod ſi eius ſcientia æquiuoce dicitur cum noſtra, iam non eſt in genere, neque igitur Deus qm̄ ſcientia Dei eſt Deus, ſimiliter ſi non inſunt ei intentiones vniuerſalis, & particularis, oſtenditur non eſſe in genere. Deſtructione ēt deſtructionum, diſput. 7. nō longe ab initio clare dicit, quod philoſophi non concedūt de ente antiquo (de Deo certè, vt & ibi ait Sueſſanus, & vt patet legenti) aliquā cōicatione in genere omnino, & nota ly *omnino*, nam Deus, & reliqua entia cōicant in genere æquiuoce d &o, vt dicebat ibidem Sueſſanus, & vt verba Auer. oſtendunt, & demū eodem lib. diſput. 11. prope finem hēt cum famoſis quibuſdam hominibus, Deum eſſe omnia entia, igitur non continetur in genere, & patet ex dictis conſecutio. Plato. D. Thom. Ariſtot. Auerr. Sueſſanus.

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

Tolluntur obiecta.

RESpondeo ad primum, quod Deus, vt patet ex hucuſq. dictis conuenit in conceptu ſubſtantiæ cum alijs æquiuoce, non vniuoce, quoniam non ſecundum eandem, ſed penitus diuerſam rationem dicitur ratio ſubſtantiæ prædicamentalis de ipſo, & de alijs, *Subſtantia prędicamentalis quę.* nam ſubſtantia quæ eſt in prædicamento, eſt cuius quidditas differt ab eſſe, & potentialis ſit ad ipſum, & deſignabilis, & ſpecificabilis, quorum nullum pōt Deo conuenire, ſic cóceptus ſubſtantiæ prædicamentalis non eſt iſte ſolum, vt ſit per ſe ens, ſed tale ens, cuius eſſentia differat ab eſſe cum alijs conditionibus nunc recenſitis, *Eiuſdem conceptus.* & quando ſubſtantia dicitur à ſubſtando, conſtat non poſſe in hoc ſenſu conuenire Deo, cum nulli accidenti ſubſtet, quando autem dicitur à per ſe ſubſiſtendo, ſi ly *per ſe* opponatur ei quod eſt per aliud, in eo ſenſu, vt illud aliud cadat in eius definitione ſi debeat exiſtere, tunc omnis ſubſtantia, vt condiſtinguitur ab accidente, per ſe exiſtit, non autem accidens vt patet, cum ſubiectum ſuum quod in eius definitione cadit, ſit ei cauſa quare exiſtat, ſi vero per ſe exiſtere accipiatur, vt opponitur e, quod exiſtit per aliud, tamquam per cauſam, ita ſolus Deus per ſe ſubſiſtit, cum creatum omne exiſtat per eſſe à prima cauſa ſibi elargitum, ſic non vno modo, vt patet, accipitur per ſe exiſtere: Vnde quando conſpicies, qualiſnam ſit conceptus ſubſtantiæ prædicamentalis, iam hac reſponſione expreſſus, intelliges argumenta deſumpta ex ratione ſubſtantiæ, in nullo factæ obſtare determinationi: Quod vero additur de illa prioritate, ac poſterioritate perfectionis, ceu veriſſimum, ita leuiſſimum eſt in propoſito, vt cernere potuiſti ex iis, quæ proxime dicebam pro veritatis confirmatione ſuperiori art. ſumpta ex entis analogia, quippe quæ & motiuum hoc ſoluunt, & retorquent, &c.

Ad ſecundum bene ibi reſpondebatur, Quod vero de Ariſt. dicitur, facile ſoluitur, quoniam omnia entia finita, & ad genus reducibilia reduxit, diminutionis autē labem non euaſiſſet, ſi nullibi de Deo fuiſſet locutus, at de illo diſſeruit & 12. Diuinor. 52. ipſum ſeparatum vniuerſi bonum poſuit, *Ariſtotel.* quo ſatis innuit, illum non cōicare cū entibus in aliquo genere: Quod adnectitur de finitate, & infinitate non variantibus, &c. palā fiet quæſt. quæ mox ſequentur id veritatē habere de infinitate ſm̄ quid, in tali. ſ. & tali genere, non aūt de infinitate ſimpliciter, hæc n. eleuat ſupra omnia id cui adnexa inuenitur: Linea aūt, & albedo ſi darentur infinitæ vt ſic, adhuc eſſent finita entia, quare ad prędicamentum ſpectarent, ſecus eſt de ſubſtantia infinita, ſed ſollicita quæſt. latius de his, *Scotus;* & vide ſi vis ſubtilem Doctorem loco memorato primi ſent. vere, ac ſubtiliter digredientem, quamuis contra ſe, vt eadem quæſt. patefiet.

Ad tertium dicendū, quod ex illo Ariſtotelis proceſſu colligitur vtique Deū eſſe ſubſtantiam at non prædicamentalē, nam ſubſtantia vt dicitur de ſenſibili & inſenſibili, non eſt genus vniuocum, neque poteſt eſſe prædicamentum, quoniam quæ dicuntur de omni ſubſtantia inſēſibili, nequeunt habere eandē rationem cum ijs, quæ proferuntur de ſenſibili, nihil enim commune Deo, & creaturis dicitur vniuoce. Sed dices non ſoluit argumentum, cur enim diuiſit Ariſtoteles prædicamenta, *Occurritur difficultati.* & Deum ſub ſubſtantia collocauit? Dico quod quoniam à notioribus nobis ſēper procedimus, vt dē philoſophus decebat primo phyſi- *Ariſtotel.*

corum

eorum 3. ſecundo de Anima 1. & 7. Diuinor. 10. ab his ſubſtantiis prædicamẽtalibus, & ſenſibilibus, manuduxit nos ad ſubſtantiam illam extra genus, & à ſenſibus, motuq. omnino ſecretam, vnde libro de Mundo ad Alexandrum, c. 7. dicebat, quod licet Deus ſit naturæ, quæ nequeat conſpici, ab operibus tamen cernitur, & cognoſcitur, ſatis autem deinde eodem 12. Diuinor. patefecit ipsũ non eſſe ſubſtantiam in genere prædicamentali, cum toto 51. ipſum actum puriſſimum oſtendat, & 52. ſeparatum ab vniuerſo, atq. ideo nihil iuxta eandem rationem commune cum aliis habentem, &c.

Ad quartum, ſcio multa ab Ariſtotelis interpretibus ſub initium 10. Diuin. adferri, & in quæſt. vocari de menſura ſubſtantiarum; Dic tu breui pro confutatione argumenti, veriſſimum eſſe, Deum eſſe menſuram ſubſtantiarum, ac intelligentiarum, & omnium entium, at non menſuram quæ ſit in genere; Et quando dicitur menſura eſſe eiuſdem generis cum iis, quorum eſt menſura, explica de menſura proportionata, non aut excedente, qualis eſt Deus, & quando dicimus omnia in perfectione, vel imperfectione menſurari in ordine ad Deũ penes acceſſum, & receſſum nil aliud volumus, niſi quod omnia habent analogiam, & attributionem ad ipſum, qui plane non genere vniuoco, non aliquo iuxta eandem rõnem conceptu, ſed analogice ab omnibus entibus reſpicitur. Quare vt bene dicebat Alenſis 3. quæſt. circa quartum eiuſdem libri inter mẽſuram, & menſuratum nequit eſſe vnitas vnius penitus rationis, vel vniuocationis, quoniam tunc non poſſet magis aſſignari ratio, quare hoc eſſet menſura, illud menſuratum, vel è contra, nam ſi vnam participarent rationem, ratio menſuræ non magis vni, quam alteri poſſet conuenire, quare accipitur vnitas menſuræ ad menſuratum analogice, & præcipue quando dicitur Deus menſura ſubſtantiarum, ac intelligentiarum. Sic optime Caiet. p. p. q. 3. art. 5. ad ſecundum dicebat, qđ ſi genus ſumatur proprie, negandum eſt cum Auctore ibidem, Deum eſſe menſuram homogeneam generis ſubſtantiæ, ſin aũt accipiatur large vt ſcilicet dicit coordinationem, tunc Deus eſt menſura homogenea coordinationis ſubſtantiarum magis, quam accidentium, quoniam ipſe eſt ſubſtantia, & non eſt accidens, hoc autem modo eſſe menſuram, eſt eſſe extra genus ſubſtantiæ prædicamentalis, & eſſe menſuram omnium generum extra omnia genera quoniam nimirũ cuncta ipſum analogice reſpiciut; Ita ex diſtinctione generis vel vniuoci, vel analogi, vel proprie, vel improprie dicti, conceditur, & non conceditur Deum eſſe, & non eſſe menſuram ſubſtantiarum, & reliquorum entium, & ſimiliter eſſe, & non eſſe in genere, &c.

Quomodo Deus menſura rerum.

Alenſis.

Caietanus.

Ad quintum, nulli dubium eſſe poteſt, aut debet, Deum veriſſime eſſe ſubſtãtiam, Spiritum, Patrem, Filium; at non ſequitur ex his, vt ſit in genere, quoniam in nullo horum vniuoce conuenit cum aliis; Et quando dicitur prædicamẽtũ remanere in Diuinis, intellige non quo ad vniuerſalitatem, ſeu particularitatem, aut quo ad intentionem generis, vel ſpeciei, ſed ſolum quo ad modũ prædicãdi, vt dicebat Capreol. primo illo ſenten. inter reſpondendum ad ſecundũ contra quartam concluſ. aliqua etenim dicuntur de Deo eo modo, quo illa quæ ſunt in prædicamento ſubſtantiæ dicũtur de ſuis inferioribus, vtpote quia dicunt eſſentiã ſubiecti; aliqua ſimiliter dicuntur iuxta modũ relationis, ſignificant .n. habitudinem ſubiecti ad aliquid, &c. at hoc nõ infert vt ſit in prædicamento, quoniã non ſm̃ eandem rõnem, vt dicebatur prædicantur de Deo, & de alijs; Qđ ſi inductæ auctoritates cõcluderent, ſubinde colligeretur, qđ in Deo eſſet accidens, quod eſt impiũ, nullus .n. ignorat, prædicamentum relationis eſſe accidens, & debiliſſimæ entitatis inter omnia accidentia, adeo vt à nonnullis creditum fuerit eſſe ex ſecundis intellectis, vt tradit Auerroes duo-

Quomodo prædicamentũ in diuinis.

Capreol.

Auerroes.

decimo Diuinorũ 19. Quod ſi dicas,(vt dicendum eſt,) relationem in Deo eſſe ſubſtãtiam ob eius infinitatem,ac puritatem, ita dico & ipſe non habere prædicamenti rationem ob eaſdem cauſas, vt præcedenti art. patuit. Conſidera itaque in tota ferè argumentorum congerie, quæ in hac quæſt. ſolent agitari diuerſum longe modum,quo quid dicitur de Deo, & de alijs entibus, & quaſi ab omnibus nullo negotio te extricabis, &c.

Quomodo Deus ſit in genere vt principium. Caietan. Ad vltimum dic facile,Deum eſſe in genere,tamquam principium,non contentum in ipſo, ſed continens ipſum, immò omnia genera, ſic quando inuenis Deum eſſe in genere,explica vt continens,non vt contentum,quoniam ipſe ad nullum genus reducitur,ſed omnia ad ipſum. Ita rectè obſeruabat Caiet. loco primæ par. memorato,qđ Auctor dum docuit, quomodo Deus neque vt principium erat in genere,dixit non cõtineri in genere,dicendo enim *non contineri*, præſeruauit ſe ab eſſe in genere vt principium continens,ad quod ordine quodam genus omne reducitur. Hinc videbis eundem Auctorẽ eodem libro q. 4. art.3. ad ſecundum docentem, Deum & eſſe extra omne genus, & omnium generum principium,qđ & repetit q. 6. art. 2. ad tertium. D.Thom. Neque tibi opus eſt explicat one loci illius primi ſentent. ibi enim negando Deum eſſe in genere, vt quid contentum & affirmando eſſe vt principium, profectò intelligit de principio contentiuo,adde tu nedum illius generis, ſed aliorum omnium, quamuis modo quodam magis ſpeciali generis ſubſtantiæ, vt dicebatur de menſura in ſolutione ad quartum, Iuxta quem modum accipe & alium locum, de quo in argumento, &c.

QVÆSTIO SECVNDA.

An, & quomodo perfectiones, quæ in Deo ſunt, diſtinguantur.

CIRCA id,quod in ſecunda parte adferebatur pro confutatione ſecundi erroris, dum dicebatur Deum omnium rerum perfectiones in ſe comprehendere,& ipſas omnes vnum ipſo eſſe, non aũt diſtinctas,velut in his inferioribus inueniuntur aſſerebamus, moueo ſolemnem nimis quæſtionem,in qua inueſtigo, vtrum perfectiones,quæ ſunt in Deo ſint aliquo modo diſtinctæ, an potius vnum omnino ſint,& nullam admiſceãt diſtinctionem,vt litera videtur innuere. In huius perdifficilis controuerſiæ gratiam ſeptem præſtabo, primo eius ſenſum dilucidabo, ſecundo opinionem à vero alienam cum potioribus rationibus allegabo, tertio eandem impugnabo,ex cuius impugnatione roborabitur vera ſentẽtia, quam proinde quarto loco adferre,& explanare incipiam, oſtendens quomodo non diſtinguãtur hæ perfectiones,quinto patefaciam quomodo diſtinguantur,ſexto nonnulla ex iis quæ attulero, applicabo difficultatibus theologicis, in quibus eſt hæc eadem difficultas, & ſimul colligam penes quid diſſentiant opinio reprobata,& ſententia recepta,& denique ſeptimo loco reijciam fundamenta,quibus munita incidebat repudiata poſitio.

* * * *

ARTI-

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid quæratur, quid ſupponatur.

DIuinæ perfectiones, & diuina attributa in hoc propoſito confundi, ac pro eodem ab omnibus vſurpari conſueuerunt. licet enim attributi nomine, late accepti poſſit omne illud intelligi, quod Deo attribuitur, quo ſenſu nomen hoc latius patet, quam hoc nomen *perfectio*, vt in præſenti capitur, quoniã mox videbimus non de qualis perfectione quæſtionem hanc inſtitui, & rurſus quoniã aliquid interdum tribuitur Deo, quod abſtrahit à perfectione, & imperfectione, & ex conſequenti non importat perfectionem, nihilominus iam explicabitur, quo pacto in præſenti idem accipiatur nomine perfectionis, & nomine attributi, vnde iam vſu receptum eſt, vt idem ſit quærere de diſtinctione attributorum, & de diſtinctione diuinarum perfectionum. In cuius rei gratiam ſcias, quod in præſenti non eſt quæſtio niſi de perfectionibus illis, quæ vocantur perfectiones ſimpliciter, quæ. ſ. in ſuo conceptu formali perfectionem abſque vlla imperfectione dicunt, has. n. vere tribuimus Deo, & formaliter, & abſq. vllo addito, nam abſolute, & veriſſime dicitur Deus ſapiens, bonus, imò bonitas, & ſapientia, quoniã huiuſcemodi ſunt in ipſo, tamquam forma in habente eam. Et ſi hoc vnum bene contempleris, qđ quæſtio eſt de perfectionibus tantũ ſimpliciter, videbis primo non vocari in quæſtionem perfectiones illas, quæ dicuntur ſin quid, quæ virtualiter ſolum habẽt in Deo locum, & tamquam effectus in cauſa, à quibus non ſumitur abſoluta denominatio, ceu non dicitur Sol calidus, quamuis virtute contineat in ſe calorem, agnoſces deinde non verti in dubium ea quæ vel relationes ſunt, vel intrinſece connotant aliquam relationem, qm relatio vt ſic ſecundum proprium, ac peculiarem conceptum non eſt perfectio ſimpliciter, imò in præciſo conceptu, neq. perfectionẽ dicit, neque imperfectionem, qua ratione, & ideas ſub hanc quæſtionem non cadere deprehendis, cum idea vt ſic reſpectum, & relationem formaliter dicat, vtpote exiſtens de numero illarum rerum, quæ reſpectiuum cum abſoluto dicunt; Colliges vlterius, nullum ens rationis huc ſpectare, quoniã vt ſic formaliter acceptum nullam dicit perfectionem; Ita actiones illæ diuinæ, quæ reſpectum aliquem rationis ad creaturas formaliter dicunt, cuiuſmodi ſunt gubernare, prouidere, creare, & reliqua id genus ab hoc quæſito procul manẽt, dum nimirum formaliter quo ad reſpectum illum incluſum accipiuntur (quod faciendum eſt, ſi vt actiones ſumantur,) reſpectus profecto ille nihil reale, ac proinde nullam dicit in Deo perfectionem.

Perfectio ſimpliciter.

Conceptus relationis.

Cõceptus ideæ.

Ita videbis à nonnullis manifeſtari attributum diuinum, vt dicatur eſſe rõ realis abſoluta formaliter in Deo exiſtens, quæ omnia quantum ego ſentio cõprehendũtur ſub hac voce, ſi dicatur nomen attributi ſumi pro perfectione ſimpliciter, hanc. n. & quid reale, & quid abſolutum, & formaliter in Deo inueniri iam ſatis apparet, vocatur aũt ratio, quoniã iam patere põt nomine attributi non accipi vocem, vel nomen, ſed vocis, ac nominis ſignificatum, & rationem ipſis reſpondentem, vt in quæſtionis fiet manifeſtum;

Diuini attributi deſcriptio.

Ex his aũt obſerua vlterius, quod ſub nomine harũ perfectionem, [vel horum attributorum nõ venit Deitas, ſiue eſſentia diuina, vel natura, quamuis etenim fuerit quid abſolutum, & quid perfectionem ſimpliciter omnino referens, non

tamen concipitur à nobis qđ ſit formaliter in Deo, & velut forma eius, affectioq. qm̃ eſt ipſemet Deus, & nihil tribuitur ſibi ipſi; Dixerim non concipi à nobis, qm̃ ſi rem ipsã ſpectemus, neq. vllũ attributorũ ſe hét vt affectio, vel vt forma in Deo, cũ attributũ omne ſit ipſemet Deus, ob aliquã tñ diſtinctionem, quam inter has perfectiones, & diuinam naturã aſſignamus vt patebit, concipimus eas ſe habere more affectionũ, & quaſi formarum in ordine ad diuinam naturã, ſic dicimus Deum eſſe ſapientem, iuſtũ, & bonum, non dicimus aũt Deum eſſe Deũ, niſi proferre velimus pronunciatũ, in quo idem penitus ſit & ſubiectum, & prædicatum. ſatis aũt ſuadet hoc cõis loquendi modus; qm̃ omnes inueſtigant, nu perfectiones, & attributa diſtinguantur ab eſſentia diuina, vbi patet concipi diſtingui attributum a diuina eſſentia; Eadem aũt quæſtio erit de diſtinctione diuinarum perfectionũ inter ſe, vnde quæritur, & quomodo ſapientia diſtinguatur a bonitate, & quomodo ab eſsẽtia diuina; idem dicas de reliquis.

Obſerua adhuc, quod cũ ſuperuacaneum eſt dubitare de iis, quæ certa ſũt, ideo cum multiplex ſit modus diſtinctionis, vt quæſt. 3. & 6. cap. præcedens innuebam non quærimus, nu attributa vel ab inuicem, vel ab eſſentia diuina realiter diſtinguantur, nullus. n. partem quæ affirmat vel per ſomniũ vidit, cum. n. ſit Deus in hac ſimplicitatis, & cuiuſuis cõpoſitionis expers, omni compoſito foret compoſitior, ſi perfectiones mille, ac mille, quæ ei tribuũtur, realiter ab inuicem diſtinguerentur; Similiter cum notiſſimũ ſit, aliquã diſtinctionẽ in his attributis collocari, vt copioſe hac quæſt. docebitur, & præcipue conuincent argumenta, quæ art. ſequenti audientur, idcirco in quæſtionẽ nolo vocare, nũ rõnis diſtinctio in eis locũ habeat, illud quaſi ſupponendo, quod tñ in veritatis

Ariminen. Aureolus. decisione demonſtrabitur; Hinc nullum argumentũ vel Greg. de Arimino in primo, diſt. 8. vel Aureoli ibidem adferre ſtatur, quibus rem omnino improbabilẽ probare nituntur, vt nimirũ nulla vel rationis diſtinctio in his perfectionibus

Capreol. ſit aſſignanda. quorum conatus nihil efficere declarauit plene Capreolus eodẽ libro, & diſt. circa 2. concluſ. Sic duo ſupponuntur, primo qđ non datur in his realis diſtinctio; Secundo quod datur illa rationis, & inueſtigabitur, num hæc ſola in ipſis inueniatur, vel alia vlterior maior illa rõnis, & minor reali.

Duo tandem adhuc breui, ac facile aduerte in hoc, alterum eſt, quod hæc quæſtio vnum ẽt ſupponit, & aliud quærit; enimuero ſupponit has perfectiones hæc attributa formaliter in Deo inueniri, quod ſane circa obſeruationes huiuſmet literæ aliquo modo manifeſtatum, & probatum reliquimus, quærit aũt, quomodo vel conueniant, vel differant, modo nunc expoſito; Alterum, quod tametſi quæſitum hoc agit de attributis diuinis, a quorum claſſe abſunt relationes vt dicebatur, nihilominus 6. quæſt. art. quædam de his proferam; ex dictis potius applicando, & definiendo, quã in quæſtionem vocando, videbitur

Tota hac quæſtione obſeruãda. namq. eadem in hoc iſtorum omniũ eſſe ratio; Illud ſemper præ oculis quæſt. hac tota habendo, quod dum dicetur, nullam eſſe realẽ in Deo diſtinctionem, nullam actualem, &c. ſemper intelligendũ eſt excepta perſonarũ Trinitate; ſic quando dicetur relationes non realiter in Deo diſtingui, ſemper accipiatur de

Doctrina Fidei relationib. comparatis eſſentiæ non autem inter ſe; ex Fide etenim nouimus, realiter diuina tria ſuppoſita ab inuicem diſtingui, & alium eſſe Patrem, alium Filium, alium Spiritum Sanctum quamuis in eſſentia omnes vnum ſint, &c.

Quæritur itaq. num perfectiones diuinæ, quæ attributa dici conſueuerunt, quæ inquam perfectiones ſimpliciter ſunt abſolute, ac realiter in Deo exiſten-

Epilogus. tes, tãquam diuinæ eſſentiæ affectiones, quo ad noſtrum concipiendi modum, ita ab inuicem, & ab eſſentia diuina diſtinguantur, vt cum rationis diſtinctione, alia in eis habeat locum diſtinctio, quæ tamen realis non ſit, &c.

ART. I.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Ponitur Scoti ſententia, explicatur, & probatur.

FVit placitum Subtilis Doctoris primo ſent. diſt 8. quæſt. 4. per totam, dicẽtis, inter diuinas perfectiones adeſſe maiorem diſtinctionem, quam ſit illa rationis; Vnde poſt multa, quæ adduxit pro confutatione quarundã poſitionũ, tandem AD QVÆSTIONEM reſpondet, & dicit, inter perfectiones eſſentiales non eſſe tantum differentiam rõnis, & explicans quid per rõnis diſtinctionem ibi intelligat, ait non eſſe diſtinctionem diuerſorum modorum accipiendi idem obiectum formale, qm̃ talis diſtinctio eſt inter ſapiens, & ſapientiam, hinc maior vtiq. eſt inter ſapientiam & veritatem, quare perpaucis interiectis colligit, eſſe diſtinctionem præcedentẽ intellectum omni modo, &c. ſeipſum declarat, qm̃ inquit ſapientia eſt in re ex natura rei, & bonitas eſt in re ex natura rei, ſapientia aũt in re formaliter non eſt bonitas, & inter reſpondẽdum ad quoddam argumentum, quod contra ſe mouet, ait rationem ſapientiæ eſſe rõnem bonitatis, non tñ hanc rationem eſſe formaliter illam (non enim inquit ſequitur, eſt vere idem alteri, ergo formaliter idem eidem, quoniam eſt vera identitas A, & B, abſque hoc, quod A includat formaliter rationem ipſius B, Hoc ipſum docet eodem libro diſt. 2. q 7. dum poſt aliarum difficultatũ deciſionem, AD PRIMAM QVÆSTIONEM dicit, ſimul ſtare vnitatem eſſentiæ, & pluralitatem ſuppoſitorum, vbi non multum anteaquam reſpondeat ad primum principale ibi (SED Hic reſtat vlterior difficultas) quomodo .ſ. eſſentia non plurificetur, & ſuppoſita ſint plura, niſi aliqua diſtinctio ponatur inter rõnem eſſentiæ, & rõnem ſuppoſiti dicit ſine aſſertione, & præiudicio melioris ſententiæ, quod inter hæc ad eſt aliqua diſtinctio præcedens omnem actum intellectus creati & increati, &c. poſt multa ait. [Breuiter igitur dico, omittendo illa verba de diſtinctione rationis, & de diſtinctione virtuali: non quia ſint male dicta, ſed quia non oportet eis vti, dico, quod in eſſentia diuina ante actum intellectus eſt entitas A, & eſt entitas B, & hæc non eſt formaliter illa, ita quod intellectus paternus conſiderans A, & conſiderans B, habet ex natura rei, vnde iſta compoſitio ſit vera, A, non formaliter B, non autem præciſe ex aliquo actu intellectus circa A, & B. Scotus.

Vult itaque ſubtilis, &c. grauis auctor inter attributa (de his enim inſtituitur quæſtio) non eſſe diſtinctionem realem, quoniam ſapientia eſt res, quæ eſt bonitas, ſed vult, quod ſit diſtinctio formalis, & ex natura rei inter ipſa, adeo vt ratio formalis ſapientiæ in re ipſa, &c. non ex aliquo actu intellectus non ſit ratio formalis bonitas, immo ſapientia in re, non ſit formaliter bonitas, quocirca, vt idem docet diſt. illa 8. & 4. quæſt. ſi definirentur diuinæ perfectiones, vna non eſſet in alterius definitione ponenda, quapropter videtur innuere, vt & ea inter ipſas ſit diſtinctio, quæ aſſolet eſſe in ijs, quæ varias habeant definitiones, ſi habeant, &c. Sic appellatur hæc diſtinctio formalis, & ex natura rei, formalis, quoniam innaſcitur ex formis, ſeu ex rationibus formalibus, à quibus nomen ſortitur, ex natura autem rei, quoniam in re ipſa, & obiectiue loquendo, ratio vnius non eſt ratio alterius: quamobrem vt ſapientia non ſit formaliter bonitas, non proficiſcitur ex aliqua alicuius intellectus actione, ſed ex natura rei, *Diſtinctio formalis.* Ex *natura rei.*

Hæc

Hæc quantum intelligo,& quantum verba ex Scoto allegata,& alia multa, quæ vtrobique adfert,mihi ſonant,eſt eius in hoc voluntas,pro qua cõfirmãda multa apud eundẽ ,legere potes, locis allegatis;ipſe validiora duntaxat referam ex illis quæ diuinarum perfectionum negotium attingunt ; quod enim attinet ad diſtinctionem naturę,& ſuppoſiti,vel eſſentię,& relationis omittetur,quoniam ſexta quæſtionis parte cernere erit nihil concludere, &c.

Probo itaque Scoti ſententiam primo ſic, Per actum intellectus producit Pater Filium,& per actum voluntatis Spiritũ Sanctũ,ſed Filius, ac Spiritus Sãctus diſtinguntur realiter,ergo intellectus,& voluntas diſtinguentur maiori diſtinctione, quam illa rationis, ergo ex natura rei,ſed intellectus , & voluntas ſunt attributa, & perfectiones diuinæ , ergo &c. maior propoſitio eſt communis
Durand.
omnibus theologis , vno fortaſſis Durando excepto in primo , diſt.6. quæſt.2. minor eſt de Fide,quapropter cõſequentia ſolum eget probationis,quæ tamen facile probatur ; ſi enim diſtinctio, quæ eſt inter intellectum,& voluntatem eſt cauſa diſtinctionis realis,certe ipſa nequit eſſe tantum rationis,nulla enim realis diſtinctio neceſſarao præexigit diſtinctionem tantum rationis, velut neque aliquid quod eſt ens reale , præexigit aliquid quod ſint ens rationis , quoniam nullum poſterius naturaliter poteſt eſſe perfectius ens ente priori naturaliter, ens autem rationis eſt poſterius ente reali,quare nequit eſſe perfectius , ita vt cauſet ens reale . Confirmatur, quoniam minor diſtinctio non poteſt eſſe cauſa maioris,hinc nequit rationis pura inter voluntatẽ, & intellectũ diſtinctio eſſe cauſa realis diſtinctionis inter Filium.& Spiritũ Sãctũ,& cõſtat omni intellectus opere ſemoto eſſe diſtinctionẽ realẽ perſonarũ ab inuicem,quare ea nequit ex rationis diſtinctione,(quę ab intellectu pendet) prouenire.

Secundo, Illa diſtinctio quæ præcedit rationẽ primi diſtinctiui nõ eſt p tale diſtinctiuũ,(implicat.n.vt aliquid præcedat id à quo eſt)ſed diſtinctio naturæ, & intellectus,& intellectus,& volũtatis præcedit inlellectionẽ,quæ eſt primũ diſtinctiuũ eorumquę diſtinguũtur ſecundũ rationẽ,ergo horũ diſtinctio nõ eſt per intellectũ,ergo ex natura rei,probatur minor,quoniã ad oppoſitum, quod ſcilicet nulla inter hæc diſtinctio præcedat intellectionẽ, quicquid diſtigueretur intellectione,diſtingueretur quoq. natura,ſic Filius,qui p intellectũ diſtinguitur a Spiritu S.cto, diſtingueretur etiã natura,quod eſt hæreticũ,&c.

Tertio, In Deo ſunt oẽs perfectiones ſimpliciter , vt vere ſupponit quæſtio, ergo ex rei natura diſtinguuntur,probatur conſecutio , qm̃ omnes perfectio-
Ariſtot.
nes ſunt actus,& formę,de ratione autem actus ex 7.Diuinor.49 eſt diſtinguere,& ſeparare, quare ſi bonitas ſit actu in Deo, diſtinguitur à ſapientia,& ſic
Auicenn.
de aliis; Rurſus,cum vnaquæq. earum ſit ens, erit ẽt vna,& velut ex Auicenna primo ſuæ Metaphyſicæ,cap.5.equinitas eſt tantum equinitas,ſic ſapientia erit tantum ſapientia,non igitur iuſtitia,vel bonitas,vel aliud attributum Confirmatur, quoniã vna harum perfectionum demonſtratur per alteram , ſic probatur de Deo immutabilitas ex æternitate patet autem nihil probare ſeipſum,ſimiliter dicuntur hæ perfectiones æquales,nihil autem eſt ſibi æquale , &c.

Quarto , Deus intuetur diſtincte perfectiones ſuas ab æterno, videt quippe bonitatem,iuſtitiam,veritatem ſuam.&c. Similiter beati in patria clare conſpiciunt perfectiones has diuinas, ergo inter ipſas eſt diſtinctio actualis ex natura rei,probatur conſequentia, quoniam ex eo differt notitia intuitiua ab abſtractiua,quod illa concernit in ſui rõne exiſtentiam, & rei actualitatem. Cõfirmatur,quoniam vel ſunt plures perfectiones in Deo,vel non, ſed tantũ vna, ſi primum, inintelligibile apparet,vt adſit aliqua pluralitas , abſq. diſtinctione,ſi enim plures , certè vna non eſt alia,ſaltem formaliter.ſi ſecundum,igitur

vana

vana eſt quæſtio, quorſum.n.quæritur, num perfectiones diſtinguantur? & ruetent, quæ docent ſancti Patres, & ſcholaſtici Doctores de pluralitate perfectionum in Deo exiſtentium, quod & nos conati ſumus demonſtrare quadamtenus dictis philoſophorum, & rationibus inter obſeruationes ad hanc partem.

Quinto, Dum varios conceptus format noſter intellectus de variis diuinis perfectionibus, vel aliquid in re reſpondet, vel nihil, non ſecundum, quoniam & vani, & fictitii eſſent, & rationi aduerſatur, quoniam ſi tribuo ſapiētiam Deo, vere ratio ſapientiæ eſt in Deo, ergo primum, quod igitur dicitur reſpondere, vel eſt idem re, & ratione formali, vel idem ſolum re, at non formali ratione, ſi ſecundum, habeo quod volo, ſi primum, iam oēs conceptus ſunt ſynonimi, quoniam eandem rem, & eandem formalitatem dicunt, hoc autem, & veritati aduerſans eſt, & Auctori pr.p.q.13.art.4. Si dicatur adeſſe rationis diſtinctionem, quæ faciat, vt non ſint ſynonimi; Contra quoniam pari paſſu hæc vox *Marcus Tullius Cic.* non foret ſynonima, & deinde eſſet apta hæc propoſitio, Sapientia eſt ſapientia, nam hæc ſub rōnē ſubiecti differt rōne à ſeipſa, vt eſt ſub prædicato, vnde cum maior ſit diſtinctio inter ſapientiam, & bonitatem, ſeu eſſentiā, quam inter ſapientiā, & ſapientiam ſub varijs rationibus, maior affirmanda eſt diſtinctio, quam ſit illa rōnis, ac ſubinde ex natura rei, & formalis, & ita voluerūt Doctores antiquiores, & qui eos ſunt ſecuti dicentes, hoc pronunciatum, Veritas eſt bonitas, verum in ſenſu identico, non formali, &c. D.Thom.

Sexto, Ante omnem actionē intellectus datur cōtradictio inter diuina attributa, nam Deus intelligit intellectu, nō volūtate, vult volūtate, non intellectu, inter cōtradictoria aūt datur diſtinctio, & nō rōnis, vt nūc dicebatur, quoniā eſt ante actū intellectus, ergo ex natura rei; Similiter Deus intelligit ab æterno eſſentiam ſuam vt veram, vult vt bonam, ergo bonitas, & veritas diſtinguuntur ante opus intellectus, & patens eſt conſecutio, qm̄ ſecundo de Anima 33. diſtinctio obiectorum præuenit illam actuum, cum penes illa hi diſtinguātur, cum ergo verum intellectus, bonum voluntatis ſit obiectum, conſequitur, vt horum diſtinctio præcedat illam actuum, intelligere ſcilicet, & velle. Ariſtot.

Septimo, Sapientia infinita, ſi eſſet formaliter infinita bonitas, ergo ſapientia in cōi eſſet formaliter bonitas in cōi, patet, quoniā infinitas non deſtruit formaliter rōnem illius cui additur, nam in quocumq. gradu intelligatur eſſe aliqua perfectio, qui tñ gradus ſit in ſui latitudine, ſiue vt vtar verbis Scoti, ſit gradus illius perfectionis, non auffertur rō formalis huius perfectionis, (addas quippe infinitos gradus albedinis alicui albedini, nūquam albedo erit ſapor, ſed ſolum albedo,) quare ſi non includit formaliter vt in cōi, neque vt infinita infinitam; Quod autem ſapientia in cōi non includat formaliter bonitatem, res eſt manifeſta, neque enim in definitione ſapientiæ cadit bonitas, vel tamquam eius definitio, vel tamquam pars definitionis, quibus tantum modis aliquid dicitur in alio formaliter includi. Cum itaque ſapientia vt ſic non ſit bonitas formaliter, neq; ſapientia diuina, quæ eſt infinita, erit formaliter bonitas, &c.

Octauo, & poſtremo. Docet Auctor 1.p.q.32.art 3. ad tertium, quod licet dicamus in Deo ſcientiam eſſe potentiam, non tamen dicimus, quod attributū ſcientiæ ſit attributum potentiæ, igitur de mente ipſius quamuis res illa, quæ eſt potentia, ſit ſcientia (quod docet & Scotus, attamen potentia vt ſtat ſub attributo, non eſt ſcientia vt eſt attributum, nullus aūt ignorat, quod attributū ſignificat rationem formalem reſpondentem voci, nominiq. vt dicebam in titulo, igitur ratio formalis potentiæ non eſt ratio formalis ſcientiæ Arduum profecto apparet, vt ratio formalis vnius, ſit illa alterius, tunc enim qui vnum attributum diceret, omnia diceret, qui vnum noſſet, aliud, & omnia noſſet, qđ D.Thom.

videtur implicare, nam res ipſa teſtis eſt, quod ſi definiam Deum vt ſapientē eſ (eo modo quo definibilis eſt,) nō faciam mentionē vel potentiæ, vel iuſtitiæ, quod ſi & mentionē habere vellem, in nugationē prolaberer, quoniā iā intelligentur explicata in ſapientia, & demum theologi omnes tribuunt Patri potentia, Filio ſapientia, & Spiritui Sancto bonitatē ex quadā accōmodatione, (vnde appropriata, nō propria ſunt hæc attributa ipſis perſonis,) at ſi eadem ſit ratio formalis vnius, & oīum, quæ accōmodatio, quæ appropriatio erit iſta? implicat eteni, vt vnū tribuatur abſque alio, ſi de cōceptu vnius ſit cōceptus alterius.

Capreol.

Hæc ſunt argumenta neutiqua cōtemnēda quibus poteſt roborari Scoti opinio, & quibus, (vltimo excepto) idem ſeipſum muniuit: Alia quoque nonnulla adſunt, quæ cumulate habes apud Capreolum memorato loco, ſed qui reſponſum dabit iis, quæ adduximus, omnia facile confutabit.

ARTICVLVS TERTIVS.

Arguitur contra præfatam ſententiam,

Prior ratio ex Voce communi Theologorum.

NOn eſt vera hæc poſitio, quod multiplici via patefacio, & primo deſumo argumentum ex cō theologorum proloquio, quo dicitur, Omnia in diuinis eſſe vnum, vbi non adeſt relatiua oppoſitio, at inter perfectiones diuinas, vel inuicem, vel eſſentiæ comparatas, inter perſonam, & naturam nulla eſt oppoſitio relatiua, quare nulla inter hæc erit in re ipſa diſtinctio; Quod ſi inductum axioma dicatur accipiendum de vnitate reali, queat tamen adeſſe diſtinctio ex natura rei, & formalis: Contra, tum qm̄ abſolute, & vniuerſaliter loquuntur Doctores, vnde voluntarie gloſſatur, cum de omni vnitate in ipſa re ſit intelligendum, tum qm̄ nulla in attributis diuinis inuenitur actualis vllius generis oppoſitio ex rei natura, ergo nulla quoq. ex rei natura pōt aſſignari

Ariſtot.

diſtinctio, probatur illatio, qm̄ 10. Diuinor. 24. habetur, omnem diſtinctionem, & differentiam fundari in aliqua oppoſitione, & quamuis ibi ſermo ſit de diſtinctione reali, attamen oppoſitio quoq. realis ibidem adfertur, quare & diſtinctionis ex natura rei oppoſitio ex natura rei pro fundamento eſt aſſignāda, antecedens aūt manifeſtius eſt, q̄ vt egeat probatione, non .n. eſt oppoſitio cōtradictoria, non priuatiua, qm̄ in his alterū extremum formaliter eſt ſemper negatio, quæ locū non hēt in diuinis perfectionibus, neq. contraria, quoniam alterum contrariorum eſt ſemper deficiens, neq. demū relatiua, vt patet, &c.

Secunda rō.

Præterea, accipio diuinam eſſentiam, vt diſtinguitur ex natura rei à bonitate, eſt ne bona an non? profecto eſt bona, tunc ſciſcitor, an ſit bona bonitate illa, quæ ponitur attributum, aut alia, non ſecundum, tunc.n. in Deo eſſent duæ bonitates diſtinctæ, & quod dicitur de bonitate, dicito de aliis perfectionibus, cumq. nomina hæc abſoluta dicantur ſubſtantiue, non adiectiue, vt theologus omnis nouit, conſtat nullo pacto poſſe multiplicari, & præterea bonitas illa quæ ponitur attributum, gratis poneretur, cum locum habeat in Deo quaſi affectio quædam noſtro modo loquendi Deitatis, iam aūt alia illa bonitas hoc munus præſtitiſſet, ergo eſt bona bonitate quæ eſt diuina perfectio, ergo eſſētia diuina non diſtinguitur ex natura rei bonitate, quantumcunq. enim cogitatione præſcindatur à bonitate, ſemper in ſui natura, & in re ipſa eſt bona illa bonitate, atq. ideo includitur intrinſece in diuina eſſentia bonitas ipſa.

Neq. faciunt ſatis huic rationi, qui Scotum imitati reſpondent, diuinam eſſentiam

ſentiam in ſe conſideratam non eſſe bonitatem, & qđ bonitas eſt attributũ circumſtans eſſentiam; Hæc enim diuinam ſimplicitatem non omnino quadrant, dum aliquid ponitur ei quodammodo extra eius rationem aduenire, vnde diuina eſſentia conditiones induat potentiæ ad actus, qui ei aduenire intelligãtur poſt ſuum conceptum, à quibus ponatur perfici, non minus quam potentia ab actu, neq. eius plenam infinitatem ſaluant, cum non omnia de ſui natura includere dicant, imò vero omnia à ſui conceptu excludere doceant, quoniam argumentum factum de bonitate, facias de ſapientia, iuſtitia, & alijs, ſciſcitans, num eſſentia ea excludat, vel includat, & ſi includat, concludit ratio, ſi non includat, iam nihil in ſuo conceptu includit, cum non ſit maior ratio de vno attributo, quam de alio, & ſi fuerit, aſſignetur, & ſi aſſignabitur, (quod non fiet,) concludet ratio ex parte, & infirmabitur poſitio, contra quam arguo: at æqua eſt omnium ratio, quid ergo erit in ſuo conceptu formali diuinitas? ſi definiretur, quomodo definiretur? dicant ipſi, & vtinam quid veri, boniuè dicant. Defenditur.

Tertio arguo ex doctrina ipſiuſmet Scoti quæſtione illa quarta d. ſt. 8. prope finem ad argumentum principale, vere dicentis, quod abſtrahendo ſapientiã diuinam a quocumq. quod eſt extra rationem ſapientiæ, & ſimiliter bonitatẽ à quocumq. quod eſt extra eius rationem formaliter, remanet vtraq. quidditas, (ſapientiæ ſcilicet, & bonitatis,) præciſe ſumpta formaliter infinita. hoc ipſum repetit 2. ſent. diſt. 3. q. 6. quo loco ſcipſum refert in parte nunc allegata; tunc ſic, Perfectiones diuinæ quauis abſtractione abſtractæ, & præciſe acceptæ, sũt formaliter infinitæ, ergo oportet, vt vnaquæq. ipſarum infra ſuæ rationis formalis ambitum contineat omnem perfectionem ſimpliciter, & quod harum nullam à ſui ratione formali excludat, & conſequenter, vt ex ſui natura à nulla diſtinguatur, ſtatim enim vt dicis ab alijs perfectionibus diſtingui, iam limitatam eam ponis, & ita facis hanc perfectionem, quod non illam, & ſic non infinitam ſimpliciter, pugnat ergo ponere attributa diuina, (& quod dicitur de attributis, dicito in hoc de eſſentia) infinita ſimpliciter, & deinde dicere, quod in ſuis rationibus formalibus ex rei natura diſtinguantur ab inuicem, quoniam ſi infinita ſimpliciter, omnia ambiunt, & ſi quid à ſeipſis excludant, infinita ſimpliciter non ſunt. Et plane huic argumento non video aliud poſſe dari reſponſum, niſi dicendo, quod vel concludit de infinitate per identitatem, non autem de formali, hoc eſt quod omne attributum eſt reipſa, & per identitatem omnia alia, non autem in ſui ratione formali, quæ ſolutio videtur elici poſſe ex dictis Scoti vtrobique; Vel dicendo, vt innuit Caiet. hoc loco poſſe dici; At multipliciter vtramq. reſponſionem, vel potius fugam reiicio, & primo hanc, quam certe credo præuidiſſe Scotum, quoniam tunc nihil doceret Scotus, Quis enim dubitet, nullam dari pluralitatem, vel diſtinctionem realem in Deo, præter illam perſonarum? Quis dubitat ſapientiam eſſe rem illã, quæ eſt bonitas in Deo? An forſan tot realiter diſtinctas in Deo quis poſuit, quot ſunt attributa? An q̃s adeo demẽs, vt Deũ in vertice ſimplicitatis conſtitutũ, in ꝓfundo cõpoſitionis locauerit? Præterea inquit Scot qđ ſi abſtrahatur attributum ab alio, vtrumque remanet infinitũ, peto an abſtrahatur re, & ſeparetur realiter, an rõne, nõ primum, hoc.n. & eſt impoſſibile, & modo impugnabatur, ergo ratione, at ſic abſtractũ in rõne ſua acceptũ eſt infinitum, ergo oia in ſui rõne includit, ergo ex ſui natura à nullo nullũ ſecernitur. Rurſus, idem Scotus ait remanere quidditatẽ attributi formaliter infinitã, ergo hæc quæ attributi remanet quidditas eſt formaliter alia oia, & nedũ entitatiue, aut ꝑ identitatẽ. Enimuero ſicut res oĩno infinita oĩa includit realiter, ita rõ formalis, quæ oĩno infinita eſt, omnia formaliter cõplectitur. ſed ait Scotus remanere attributi quidditatem formali-

Tertia. Scotus.

Quid poſſet huic rationi dici.

Reiicitur.

ter infinitam, igitur nedum per identitatem, ſed & formaliter eſt omnia alia ſimul. Deniq. ſi attributum quidpiam eſt omnia per identitatem, quoniam infinitum eſt habetne vllam rationem hoc ens infinitum? certè habet, igitur ei reſpondere debet, atque ideo eſſe infinita, & omnia in ſe complectens, at motiuum hoc paulo inferius quantum ſit efficax demonſtrabo.

Caietanus. Si autem reſpondeatur, vt inſinuat in præſenti Caiet. quod nimirum quoduis attributum voluerit Scotus eſſe infinitum non infinitate entis, & ſimpliciter, ſed infra propriam rationem, vt .ſ. ſapientia omne illud includat, quod ad rationem ſapientiæ facit, non autem quod ad rationem entis, hęc quoq. reſponſio nulla eſt, quoniam vt ait Caiet. nullum prius includit formaliter ſuum poſterius, attributum autem diuinum, vt ſapientia, prius eſt infinitate illa, quã huiuſcemodi infinitas eſt modus quidam ipſius intrinſecus, rem autem omnem conſtat formaliter priorem quouis modo ſuo, eamq. in illo priori non includere; habet autem Scotus, perfectionem diuinam eſſe formaliter infinitam, igitur nequit accipere infinitatem infra propriam rationem loquitur itaque de infinitate in latitudine entis, & ſicut prius, &c.

Addo ego, quod qui pro Scoto ſic diceret, contra Scotum diceret, clare enim concedit, & docet, quod ſapientia diuina eſt infinita, & quod infinitas eſt ratio ſufficiens identitatis extremorum, adeo vt ſapientia ſit bonitas, & è veſtigio, ſimiliter deitas ſit bonitas, liquet autem, quod ſi loqueretur de infinitate infra propriam rationem, hæc falſa eſſent, quoniã hæc infinitas nequit eſſe ratio, vt vnum ſit aliud, non.n. infinita albedo, erit eadem cum alio accidente alterius
Scoti doctrina. generis, vel ſpeciei: Accedit, quod idem Scotus eodem primo, & eadem 8. diſt. q. 3. docte oſtendens, quomodo Deus non ſit in genere, quoniã eſt infinitus ſimpliciter, dicebat, quod cum infinitum ens nõ tantum dicat perfectionem ſummam, ſed etiam non poſſibilem excedi, non ſequitur infinitum ens, niſi præciſe ad infinitum tale, quod eſt perfectiſſimum, in quo eſt rõ entis, quod .ſ. dicit pfectionem ſimpliciter, idcirco quamuis eſſet quantitas infinita in rõne quantitatis cum quantitas non ſit perfectio ſimpliciter, non ſequitur vt ſit infinitum ens; Ad aures ergo Scoti ſequitur infinitum ens ad illud infinitum, quod dicit perfectionem ſimpliciter, ſubſumas tu, qđ attributa diuina dicunt perfectionem ſimpliciter, & præciſe accepta, atq. abſtracta ſunt infinita, ergo ſunt infinita infinitate entis &c. non illa iuxta propriã rõnem, ergo formaliter omnia includunt, ergo ex rei natura vnum nequit ab alio diſtingui.

Confirmatur ex verbis eiuſdem Doctoris loco mox allegato, vbi ait ſecundam illam infinitatem, entis videlicet, & perfectionis ſimpliciter, neceſſario tollere oẽm potentialitatem; ſi itaq. ſapientia diuina formaliter ſit infinita, auferẽda eſt ab ea oĩs potentialitas, nõ aũt auferetur, ſi ex rei natura ponatur diſtincta à bonitate, & ab alijs perfectionibus, imò multas potentialitates ſecum habebit, vt .ſ. formaliter efficiatur, & bonitas, & alia attributa, ad hæc etenim, quæ eius rationi formali ponuntur poſſe aduenire, ſe habebit inſtar potentiæ
Excluditur obiectio. ad actum; Si dicatur loqui Scotum de potentialitate reali, non formali, hoc non valet, tum qm̃ formaliter ſapiẽtia ponitur ab ipſo infinitum ens, quare & potentialitas formalis ab ea ſubtrahi debet, tum q̃m ibi eſt ſermo de potentialitate generis ad differentiam, & iam quæſt. 1. ad tertium caput vidimus, genus, & differentiam eandem rem dicere, & ratione ſolum differre, vnde genus non eſt in reali potentia ad differentiam, ſed formali, quare & hæc formalis potẽtialitas debet remoueri ab infinito, quod dicit perfectioẽ ſimpliciter, ac ſubinde attributa diuina nedum per identitatem, ſed formaliter etiam quoduis eorum omnia includit, & a nullo ex rei natura ſecernitur.

Addu-

Adduco quartam rationem, & dico ſic, Sapientia diuina, (& omnis alia diuina Quarta ratio
perfectio,) eſt infinitum ens, vt modo dicebatur, & nullus negat, eſt .n. ipſemet
Deus, ergo debet habere quicquid attinet ad rõnem infinitæ ſapientiæ, velut
dicitur a theologis meritum Chriſti Domini fuiſſe in genere meriti infinitũ,
qm̃ habuit quicquid ad meriti rõnem facere poterat, ſed ad rõnem ſapientiæ
infinitæ ſpectat, vt dicat perfectionem ſummam, & non poſſibilem excedi, ex
verbis eiuſdem Scoti ibidem, ergo oportet vt per identitatem, & formaliter
ſit omnia alia attributa diuina, quemadmodum enim ſi non foret infinitum ens,
poſſet excedi ab infinito, ita niſi formaliter foret oĩa, poſſet excedi, nam ab il-
la perfectione excederetur, quæ formaliter eſſet nedum ſeipſa, ſed & alia, &
rurſus ſi alia, & alia perfectio poneretur ſeparatim, & ſucceſſiue eſſe de ſua
formali ratione, paulatim excederetur, & millies poſſet excedi, vt quiſq. dedu-
cere poteſt; Si itaque dicat perfectionem nedum ſummam, ſed neq. poſſibilem
excedi, oportet vt omnia in ſua formali ratione complectatur.

Vide quomodo ex verbis ipſiuſmet Scoti de infinitate entis, & perfectionis
ſimpliciter, ex ijs quæ huic infinitati vere tribuit, colligitur neceſſario, & Dei-
tatem, & quoduis diuinum attributum quantum in ipſis fuerit à nullo forma-
liter diſtingui, ſed in illa, & in vnoquoq. eorum omnia formaliter contineri:
Hinc dicebamus in ſolutione ſecundi argumenti præcedentis quæſtionis, do-
ctrinam veram tradere Scotum loco memorato, ſed ſibi, (& certè vehementer
in hoc negotio,) contrariam, &c.

Sit quintum argumentum; Ea quæ ſunt in inferioribus diuiſa, adunantur in Quinta.
ſuperioribus, vt patet inductiue in obiectis ſenſibilibus, quæ differentiam fa-
ciunt ſpecificam in quinq. ſenſibus inferioribus, ſeu exterioribus, & tamen ab
vno ſenſu communi ſuperiori ſub vna ſpecifica obiecti ratione attinguntur, &
ſimiliter omnia quæ plures ſenſus interiores agnoſcunt diuiſim, vnicus intel-
lectus multo eminentius ſub vna entis rõne aſſequitur, idem cernis in cauſis
naturalibus, & artificioſis, in quibus, quo aliqua eſt ſuperior, eo ſimpliciori
virtute omnes illos effectus operatur, quos cauſæ inferiores plures ſeorſum
gignunt, & faciunt, ergo omnia quæ in his inferioribus diuiſim continentur,
ſunt in ſupremo ente vnum, ſic Deus cum ſumma, ac ſimpliciſſima vnitate eſt
ſapientia, bonitas, vita, &c. & non ſolum per identitatem, (vt quis partes ad-
uerſas defendens poſſet dicere,) ſed & formaliter, quoniam velut res diſtinctæ
in inferioribus adunantur in aliqua ſuperiori, ita & rõnes formales rerum in-
feriorum adunari debent in ratione formali alicuius ſuperioris, non enim eſt
maior ratio rei, quam rationis rei, imò ratio inſequitur rem, &c. Confirmatur, Confirmatur
quoniam ſi in rebus creatis, & limitatis res ita ſe habet, vt quæ in inferioribus
diſperſa ſunt, in ſuperioribus colligantur, vt dicebatur, & præcipue in re al-
tioris ordinis, qm̃ videbimus indiuiduum ordinis immaterialis æquiualere non
tantum infinitis indiuiduis materialibus ſub vna ſpecie, ſed etiam ſub vno ge-
nere, & eo analogo, nam voluntati, & intellectui viribus immaterialibus, qua-
rum vtraq. eſt vna ſecundum ſpeciem, reſpondet verum, & bonum, quæ ſane *Obiectum in-*
conſtat res innumerabiles genere quoq. diuerſas continere, & hæc omnia ſint *tellectus, & vo-*
illarum obiecta, verum vtique intellectus, bonum voluntatis, & tamen poſſet *luntatis.*
quis dicere, quod obiectum vnum ſecundum ſpeciem vtriq. facultati aſſignari
deberet, at earum immaterialitas id habet, vt cum earum ſpecifica vnitate, &
limitatione, ac finitate æquiualeant tot, & tot rebus, vt colligis ex Auctore D. Thom.
prima ſec. quæſt. 50. art. primo ad tertium, in cuius doctrinæ celſitudinem mẽ- Caietanus.
tem eleuandam iure ibidem aiebat Interpres, quanto igitur magis res infinita, &
illimitata, Deus inquam ipſe ſimpliciſſimus, ac perfectiſſimus, omnes rerum

omnium perfectiones nedum per identitatem, ſed & in ſui vnica ratione formali continebit, omnibus ipſis æquiualens, & reſpondens?

S. x:ai Arguo ſexto, Vnicuique rei reſpondet ſua ratio formalis, & tali rei, talis rō formalis, vt inductiue probari pōt, nam homini reſpōdet humanitas, huic Angelo hæc immaterialitas, & ſic de ſingulis, ergo huic rei rerum omnium nobiliſſimæ, Deo inquā reſpondere debet vna rō formalis, reſpondet profecto, & eſt Deitas, res eſt infinita ſimpliciter, & oīa per identitatē cōplectitur, vt docet Fides, & vera philoſophia, ergo & rō eis reſpondens debet eſſe hac infinitate infinita, alias nō eſſet rō adæquata eius rei, cuius eſt rō, & Deus nō eſſet ꝑ ſe primo vnū intelligibile à quouis intellectu, ergo deitas eſt infinita ſimpliciter, ergo claudit in ſe oēs perfectiones ſimpliciter, ergo nulla formalis diſtinctio eſt inter diuinā eſſentia, & attributa. Et cū Deus ipſe claudat in ſe formaliſſime ens abſolutum & reſpectiuum, cōicabile, & incōmunicabile, vt Fides docet, (qm̄ eſſentia eſt abſoluta, & cōicabilis, perſonæ ſunt reſpectiuæ, & incōmunicabiles) oportet, & rationē formalē huius rei. ſ. deitatis oīa hæc ſimiliter complecti, ſi ratio debeat rei reſpondere; Imò vero vt bene attingebat

Caietanus. Caiet. pr. p. q. 39. art. 1. ſuppoſito primo ex Fide, (vt ſcilicet Deus in ſua maxima vnitate ſit cōicabilis, & incommunicabilis, habeat quod eſt abſoluti, & reſpectiui,) hoc ſecundum ſequitur ex recta philoſophia, vt ſcilicet ratio ſua formalis omnia hæc ambiat, quoniam vt dicebatur, cuiq. rei reſpōdet rō ſua; & fateor me hac ratione conuinci, non. n. intelligo, quomodo poſſit alia via aſſignari rō rei adæquata, ſi illa in genere rationis formalis non contineat quicquid continet iſta in genere rei. Hinc ſi daretur definitio Dei, in illa definitione, ac vnica ratione formali includeretur formaliter quicquid eſt Deus, nam ſi des oppoſitum, definitio non exæquaret definitæ rei celſitudinem. Confirmatur hæc ratio, quoniā ſi quis efflagitet, cur Deus oēs perfectiones ſimpliciter cōtineat, reſpondebitur certè ob ſui infinitatem, & illimitationem ſimplicem, & abſolutam, ſed velut res, quæ eſt Deus eſt infinita ſimpliciter, ita pari modo ſua ratio formalis eſt infinita, alias entis infiniti eſſet ratio finita, & aliquod finitum formaliſſime eſſet in Deo, quod pugnat, ergo ſicut ob rei infinitatem eſt omnia per identitatem, ita & propter rationis formalis infinitatem eſt omnia ſecundum ſe formaliter. Infinitas vltro, citroq. eſt, aſſignetur rō, (ſi queat aſſignari,) quare ex parte rei ponatur continentia, non ex parte rōnis formalis.

Ad extremum, Summa Dei ſimplicitas oſtendit falſitatem huius poſitionis, qm̄ ex ipſa ſequitur, qđ in diuina natura reperiatur multitudo quædam rōnum formalium, quarū vna non ſit alia, quod nimis aperte obſtat omnimodæ ſimplicitati, quam & philoſophia, & theologia & fides vbiq. clamant, & proteſtātur, probatur aūt conſecutio, qm̄ quodlibet attributorum ſeorſum in Deo erit quid ſimplicius, quam oīum collectio, quæ tamen omniū ipſorum collectio eſt ipſemet Deus, vnde datur in Deo quid magis, quid minus ſimplex, quæ omnia malū certè ſenſum præſeferunt, vt non iniuria fortaſſis Ludouicus Molina ad

Molinę, & Gregor. de Valent.. iudicium de Scoti poſitione. p. p. D. Thom. q. 28 art. 2. hanc Scoti ſententiā non ſatis tutam, Gregorius aūt de Valentia ibidē, q. 39. art. 1. parū fidei conſentaneam, (loquitur tñ hic Auct. de diſtinctione eſſentiæ à perſona, ſed oīum vna eſt ratio, nam ſupra q. 13. ar. 4. puncto 3. hoc quod modo impugnamus reiicit eiſdem fere rationib.) adiudicauerint, quos doctores vnà cū Torre, & Bannes ad q. illam 28. & Caiet. in ꝑſenti, ſi placet legas, ſi vis alia quædam argumenta videre ꝓ huius ſentētiæ impugnatione, & apud Molin. ꝑcipue, & Valentiā videbis teſtimonia quorūdam ſanctorū Patrū, quæ neſcio quomodo valeat interp̄tari Scotus, niſi dicat intelligi debere per idētitatē tm̄, quod. Deus ſit vita, ſapiētia, deitas, & omnia,

quod.

quod omnia ſint in ipſo vnum , & ſimilia, non autem quod in ſua rõne formali
hæc dicat,ſed ſatis interpretatio hæc impugnata manet ex argumẽtis inductis
& præcipue ex tertio,ac ſexto. Accedit,quod idem Scotus in 1. d. 1. q.6.ad 1.
principale ait,quod non quæuis identitas ſufficit ad perfectam aliquorũ iden-
titatem,quare ad omnimodam abſolute identitatem,quæ neceſſario in Deo eſt
conſtituenda,ſi eiuſdem abſolutiſſimam ſimplicitatem ſaluare velimus,nõ ſuf-
ficiet identitas rei,ſed & illa rationis formalis eſt adhibẽda. Adde, quod pro-
poſitiones identicæ tantum non conſueuerunt vſitari, non.n.dicitur, quod a-
ctio ſit paſſio,& non abſolute enunciabit Scot. animam eſſe intellectum,hanc
eſſe voluntatem,at ſancti Patres abſolute,ac ſemp proferunt,& frequẽter re-
petunt,& perdocte probant,Deũ eſſe oẽs ſuas perfectiones,ergo formaliter lo-
quuntur; Quo certè modo,(ſi minora maioribus agglutinare liceat ,) locutus
eſt Ariſtot.quando 12.Diuinor.39.Deum viuẽs dixit,& vitam, & Alexand.qñ Ariſtot.
ibidem ſcripſit, Deum eſſe optima vitã, & Themiſtius eodem loco , & Auerr. Alexand.
Deſtructione deſtructionũ,in fine prope diſputat 6.dicens, Deum eſſe ſcientiã, Themiſt.
intellectũ,& lege ſi libet eũdem Cõmentatorẽ com. 39. eiuſdem 12. Diuinor. Auerr.
ad plenũ docẽtẽ,ſola rõne,& intellectu,nullo aũt modo re ipſa differre diuinas Capreol.
perfectiones in ipſo Deo,cuius verba ad longum refert Capreolus in 1. art.q.
illius 4 diſt.8. 1.ſent. vbi habes & teſtimonia Algazelis, & Auic. pro hac ſen-
tentia confutanda,quam tamen ſatis ex his confutatam opinor,&c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quomodo diuinæ perfectiones non diſtinguantur.

VEra opinio eſt,quam vbique docuit Auctor, quod nimirum diuinæ perfe-
ctiones ab inuicem,& à diuina eſſentia ratione tantũ diſtinguantur, &
nullatenus ex natura rei,ſeu formaliter. Hoc ex ipſo colligit ex q.7.de Poten D.Thom.
tia Dei ferè per totã,præcipuè verò art.1.5.& 6. ex primo ſent.d.2.q.1.ar. 3.
ex 1.con.Gent.cap.31 35.& 36 ex p.p.q.4 ar.2.ad 1 q.13.art.4.& ad 3.& art.
12. ex hac etiam litera,circa quam præſens quæſtio formata eſt; Quem eius di-
ſcipuli vniuerſi ſecuti ſunt,vt Capreol.diſt.illa 8 mox relata, Caiet. hoc loco, Capreol.
& circa omnia ferè ex p.p.nunc allegata,potiſſimũ circa art.illum 12.& q.27. Caietan.
art.2.circa reſp.ad 3.Ferrar.quoq. in fine cap.illius 36.remittit ſe ad Capreol. Ferrarien.
Bannes etiam loco relato,& ij qui ſuper p.p.ſcripſerunt, quos proxime recen- Bannes.
ſebam,inter quos annumera ſi placet & Sueſſanum q. ſua 13. ad duodecimum Sueſſanus.
Diuin.& melius in collectaneis non longe à fine ſuper quintum 3.de Anima.

Vt hæc ſententia innotoſcere incipiat, ſit prima coclusio, & ea quam primo 1. concluſio.
loco hẽt Caiet.in præſenti: In Deo ſecundum ſe nulla eſt prorſus actualis,ſeu
actualiter diſtinctio . In cuius gratiam aduerte , quod qm̃ de re ipſa certiſſima
eſt concluſio,ideo quo ad formalitatem,vel quo ad rationes formales diluci-
danda eſt,quamuis ex 6.arg.quod adduxi,neceſſaria apud me ſit conſecutio,qđ
ſi datur res , detur & per omnia ſimilis ratio rei ; Vnde ſpeculare cum Caiet. Caietanus.
circa hanc concluſ. quod non idem, ſed penitus diuerſum iudicium faciendum
eſt de rationibus formalibus rerum,dum ſunt in proprijs naturis, & de eiſdem
dum ſunt formaliter adunatæ in re aliqua eminẽtioris ordinis . Res ſiquidẽ in
proprijs naturis exiſtentes,quouis actu intellectus ceſſante formaliter diſtin-
guuntur, quoniam ratio formalis vnius, non eſt ratio formalis alterius,neque
illam.

illam includit, pēis quare? qm̄ velut arguebam, ratio rei reſpondet, res autem in proprijs naturis manentes, non mutuo ſe includunt, ſed hæc res ita eſt vna, quod non alia, & è contra, neq. enim lux eſt calor, quo circa neq. rō formalis lucis includit rōnem formalem caloris. Dum aūt res congregantur in aliquo ordinis ſublimioris, congregantur in vnica illius rei ratione, & ita deficit ipſis formalis diſtinctio ex natura rei, quoniā deficit ratio huius diſtinctionis, ſiquidem diſtinguebatur, quoniam limitatæ erant, & quæuis earum ita erat vna, qđ non alia, dum autem in aliquo eminentiori adunantur, ceſſat radix illa, quoniā nulla tunc eſt magis ipſa, quam alia; Cum itaq. perfectiones, quæ formaliter ſunt in Deo, non definitæ ſunt ad proprias naturas, ſed ad eiuſdem Dei eſſe omnino illimitatum eleuatæ, (ſecus non forent in Deo,) ſequitur, quod ſint formaliter indiſtinctæ in illa rōne formali ſimpliciſſima, & velut diuina ſapiētia, non eſt magis ſapientia, quam bonitas, ita ratio formalis ſapientiæ non magis eſt ratio formalis ſapientiæ, quam bonitatis, & aliarum perfectionum omnium, & ex conſequenti non eſt ratio propria ſapientiæ in eo ſenſu vt ſit ſolius ſapientiæ, quoniam eſt omnium aliorum, vnde non eſt ratio vt ſic, hoc eſt præciſe ſapientiæ, ſed alicuius tertij ſupra ſapientiam, bonitatem, & omnia, quæ ambit, oppoſitum cernis in rebus creatis, in quibus ratio formalis ſapientiæ eſt ita propria ipſius, quod non alterius, homo.n. vt ſapiens eſt ordinatiuus præciſe ſuorum actuum, non autem vt ſic reddit vnicuiq. ius ſuum, (quæ eſt ratio iuſtitiæ,) quod ſi adſit homo & ſuorum actuum directiuus, & quod ſuum eſt vnicuiq. reddens, duplex in eo formalis ratio inuenitur, hinc videbis hæc nōnumquam in homine ſeparari, at Deus vt ſapiens eſt vtiq. ſuorum actuum ordinatiuus, at non tantum hoc habet, ſed vt ſit iuſtus, bonus, &c. quoniam ſapiētiæ ratio in ipſo non dicit aliquid præciſe, ſed omnia includit, in cuius rei ſignum, numquam vnum attributum ab alio quis in eo ſeparatum inueniet. Ex qua doctrina merito colligebat Auctor p.p.q.13.art.5. nullum nomen vniuoce dici de Deo, & de creaturis, iam enim patet longe diuerſam eſſe ex vtraq. parte rationem, nam in creaturis rō vnius nominis eſt limitata, & ita vnam dici perfectionem, quod non aliam, in Deo autem eſt prorſus ill[illegible]mitata, & oēs perfectiones formaliter dicens, & non magis hanc, quam illam, imo neque hanc vel illam, ſed quid altius, illas, & iſtas, & oēs alias complectens, quod innuebatur quaſt. de analogia entis de Deo, & de creaturis ad finem 6. art.

Ratio formalis diuinæ ſapientiæ.

D. Thom.

Cum itaque omnia ſint in Deo vnite ac indiſtincte, & vna perfectio non ſit magis ipſæ, quā reliquę omnes, relinquitur profecto, vt nulla prorſus ſit in Deo actualis diſtinctio; Quod ſi dicas, ergo in Deo non ſunt multæ perfectiones, ſed vna tantū, quę oēs contineat; Reſpōdeo, qđ hoc nedū cōcedo, ſed & doceo, quoniā in Deo eſt ſola Deitas, quæ ex ſui altiſſima illiminatione præhabet in ſe oēs alias, vel repertibiles, vel cōceptibiles perfectiones, quod recte cōcedit & Capreol. & Caiet. ille loco nominato, dū reſpōdet ad 4. Scoti cōtra 1. cōcluſ. iſte ſecūda ratione, quā adfert in gratiā huius cōcluſionis, ſed de hoc nonnihil adhuc dicetur, dū vlt. quæſtionis art. reſpōdebitur ad cōfirmationē quarti.

Capreol.
Caietan.

Illud autē perfacile circa hanc, & quæ mox ſequetur concluſ. aduerte. quod ſemper loquimur de ratione formali eſſentiæ, & attributorum diuinorū ſecundum ſe, non autem comparatione ad hunc, vel illum intellectū. nam de his ſequenti art. loquemur, hinc appoſitum fuit in concluſione ly *ſecundum ſe*, Quæ ſane probata relinquitur ex art. toto præced. & ex eiuſdem declaratione, quæ enucleatior reddetur ex ea, quam nunc ſubnectam, concluſione.

Sit itaque ſecūda concluſio. De ratione formali cuiuſuis attributi diuini ſūt omnia alia, & ipſa quoq; eſſētia. Id quippe vult hæc concluſio, ſeu nos in ipſa,

quod

quod quemadmodũ in ratione formali diuinæ eſſentiæ clauditur omne attribu-
tum, ita in ratione cuiuſlibet attributi ſecundũ ſe claudatur & diuina eſſentia
& omne aliud attributũ, ſic de ratione formali ſapientiæ eſt bonitas, & e cõtra:
quæ cõcluſio probata ſufficiẽter eſt argumẽtis præced. art. & præcipue tertio
vbi viſũ fuit omne attributũ abſtractũ præciſe eſſe ens infinitũ ſimpliciter, ac
proinde in ſui ratione formali omnia cõtinens: propter quod præciſe, ac forma
liter moueor, hoc eſt, ex cuiusuis attributi formali infinitate, vt dicam in quo-
libet eorũ diuinã eſſentiã. & omnia alia cõtineri, nõ autẽ ex eo quod cõtineat
vnũquodque ipſorũ diuinã eſſentiã, tũc enim idẽ probarẽ p idẽ, quoniã doceo
in ſingulis attributis claudi eſſẽtiã diuinã, & oĩa ipſa, & deinde probarẽ, quoni-
am cõtineãt diuinã eſſentiã; Quamobrẽ, ſi definitione *quid rei* poſſet diuina bo-
nitas definiri, in hac definitione clauderetur formaliter & diuina eſſẽtia, &
omne aliud attributũ, & quod dico de diuina bonitate, accipito de omni alia
diuina perfectione, & ſimiliter de eſſẽtia diuina in ordine ad oẽs perfectiones
ſuas, vt dicebatur cõcluſione ſuperiori. Et hoc, ſiue hæc docet Capreol. manife- Capreol.
ſte in 1. d. illa 8. q. 2. ad 3. Aureoli contra 2. concluſ. & ad diſt. q. 4 ſæpe allega-
ta ad 3. Scoti improbationem contra ſolutionẽ 4. aduerſus primã cõcluſ. & ad
7. eiuſdem contra eandem cõcluſ. & ad 14. Aureoli ibidem aduerſus 2. concluſ.
Vnde non imaginor, quod deinde eadem q. ad 16. eiuſdem Aureoli ibidem op-
poſitum doceat, & ſibi ita manifeſte, ac propemodum immediate contradicat,
licet enim nonnulla ibi dicat, quæ videntur docere oppoſitum eorum quæ re-
tuli ex pluribus illis locis (quod cauſæ fuit, vt abſq. cauſa Torres loco relato Torres.
p. p. diſp. 2. dubio 1. & 2. tam facile eum in contraria tulerit ſententia, nulla
habita conſideratione ad ea quæ ex ipſo recenſui,) ſed forte voluit innuere
diſtinctionem fundamentalem, quæ eſt inter eſſentiam, & ſapientiam, de qua
erit deinde ſermo, vel potius accepit de diſtinctione rõnum attributorum non
ſecundum ſe (quomodo nunc loquimur,) ſed in ordine ad creatum intellectũ,
& precipue viatoris, vt ſeipſum videtur explicaſſe immediate antea, ſolutione
ſcilicet illa ad 14. Aureoli Hæc itidem habet Caiet. & in preſenti, & p. p. q. 27 Caietanus.
art. 2. circa reſp. ad tertium. Nec te moueat, quod legis apud ipſum eadem p.
p. q. 56. art. 3. quod attributales perfectiones ſortiantur infinitatem, tanquam
modum quantitatis perfectionalis, Deitas vero ipſa agnoſcat infinitatem, vt p-
prium ſui conſtitutiuum. Hæc ſiquidem nihil obſtant, tum quoniã non negat *Remouetur difficultas.*
Caiet. attributa eſſe infinita, imò fatetur aperte eſſe infinita, quæ proinde ſic
negat eſſe per creatam ſpeciem diſtincte repræſentabilia, ſed inquit ea obti-
nere infinitatem, vt modum quendam, &c. tum quoniam modo noſtro conci-
piendi loquitur, vt patet ex iis quæ præmittit, dum ait, *Si de diuinis balbutiendo
loqui licet,* &c. quare quemadmodum 1 art. dicebamus attributum ſe habere
inſtar formæ, & affectionis in Deo exiſtentis noſtro loquendi modo cum tamẽ
ſint idem prorſus Deus, ita innuit Caiet. eadem attributa ſe habere more cuiuſ-
dam ſubſtrati ad infinitatem, cum in & realiter, & formaliter ſint infinita, &
iuxta hunc dicendi modum, vt. ſ. Caiet. more humano, & ex parte noſtri lo-
quatur, (vt ſeipſum explicaſſe indicta eius verba patefaciunt,) nihil contra
ipſam concludunt, quæ ibidem nonnulli recentiores ei opponunt.

Docet ſimiliter has concluſiones Ferrar. 1. cont. Gent. 25. & Bannes, & Va- Ferrarien.
lentia loco illo q. 13. Torres. ac Molina vbi ſupra, qui poſteriores auctores va- Bannes.
ria Patrum teſtimonia pro hac veritate addiciunt, & apparet expreſſa ſenten- Gregor. de
tia Auctoris p. p. q. illa 27. art. 2. ad 3. Hinc Deus pater qui intuetur eſſentiam Valentia.
ſuam ex parte rei quantum agnoſcibilis eſt, vnicum verbum format adæqua- Torres.
tum rei, quam videt, in quo ſane & eſſentiam, & attributa, & perſonas, & de- Molina.

mum

mum omnia dicit, exprimitq; Ratio eſt, quoniam in diuina eſſentia formaliter omnia continentur, & ſimiliter in quauis diuina perfectione; Idem dicas de Filio, ac Spiritu Sancto, quippe qui licet in ſua intellectione non forment verbum, neque conceptum exprimant, omnia tamen æque, ac Pater vnico, eodemque ſimpliciſſimo intellectionis actu diuinam intuentes eſſentiam vident, quoniam in ea cuncta relucent, vtpote excellentiſſime in illa contenta.

Soluitur. Torres. D. Auguſt.

Non turberis autem, quod dicamus diuinam eſſentiam includere formaliter perfectiones diuinas, & e contra, ſimiliter vnam perfectionē continere alias, & diuinam eſſentiam, & vice verſa, vt proinde videatur tibi mirum, quo incluſū ſit æquale includēti, cum ſemper appareat hoc latius, & amplius, quam illud, non autem e contra, & pugnare videtur, vt duo mutuo ſe includant, Sed occurrit Torres huic argumento poſt nonnulla quæ adfert inconueniens deducendo ſi concluderet, & ex D. Aug. 6. de Trin. cap. 10. quibus motiui huius difficultatem oſtendit, Dicas cum ipſo, nihil prohibere, quod aliqua ſe inuicem includant, quando illa ſunt vna res ſimpliciter infinita, propter hoc enim omne eſt omnia, vnde non debes imaginari eſſe veram incluſionem, quoniam certe incluſio aliquam ſupponi, diſtinctionem inter includēs, & incluſum, ſed illud accipe, quod ratio vnius eſt ratio reliquorum, & e contra, vnde velut dicitur Deus comprehendere ſeipſum, quoniam nihil eſt Dei, quod ipſum lateat, non autem vt comprehenſus ponatur, vel finitus, vel incluſus, ita dicūtur perfectiones diuinæ mutuo ſe continere, quoniam vt dicebatur, ratio vnius eſt rō omnium, cum tamen omnes ſint vna ſimpliciſſima, & formalis ratio, ſed plures dicuntur, & virtute, & in ordine ad nos, vt ſequēti articulo explicabitur.

Quo pacto diuinæ perfectiones ſe mutuo contineant.

ARTICVLVS QVINTVS.

Quomodo eædem perfectiones diſtinguantur.

Concluſio.

SIt prima, vel tertia concluſio; In Deo ſecundum ſe eſt diſtinctio rationis fundamētaliter, ſeu virtualiter. Vt hanc concluſionē integlligas nota quod cum accipiatur ly *fundamentaliter*, & *virtualiter*, & vt opponitur ei, quod eſt eſſe actualiter, & vt dicit continentiam cauſalem, & productionem poſſibilē, velut effectus dicuntur cōtineri in cauſa, tamquam in virtute, ſeu fundamēto, ſi accipiatur primo modo, diſtinctio hæc, quam ponimus in Deo ſecundū ſe, reſpicit diſtinctionem actualem tantum rationis, quoniam diſtinctio iſta, quam virtualem dicimus, aliquādo fiet actualis, & ad actum reducetur, vt patebit ſequenti concluſione, vbi, & modus huius reductionis explicabitur, ſi vero accipiatur ſecundo modo, ſic poſſumus dicere, quod reſpiciat res reales, hoc eſt ab hac diſtinctione virtuali, tamquam à cauſa res proficiſcuntur reales, & quod videlicet intellectus ſit principium *quo* productionis Filij, non Spiritus Sancti, voluntas ſit principium *quo* productionis Spiritus Sancti, non Filij, quod eſſentia ſit abſoluta, & communicabilis; perſona reſpectiua, & incommunicabilis, quæ omnia maxime realia ſunt; ſic vides ab hac virtuali diſtinctione prodire in actu, immo ſemper prodijſſe res vere reales; adeo quod diſtinctio hæc comparata ſibi ipſi dicitur virtualis, vt diſtinguitur contra diſtinctionem in actu, ſed rationis tantum; quoniam hæc eadem ob intellectus noſtri actiones fit actualis, ſed comparata ad ea, ad quæ ſe habet vt cauſa (ſcio cauſæ nomen proprie acceptum in diuinis minime extendendum) accipitur ly *virtuale* contra

quid

quid reale in actu Hinc iure diſtinctionem hanc alio nomine vocabat Caiet. in fine huius quæſtionis,& pr.p.quæſt.39.art.1, (quem ſecuti ſunt recentiores illi locis relatis) formalem, non formaliter, aut actualiter, ſed eminenter,& virtualiter, quoniam nimirum id totum efficit, ac præſtat ob ſuam eminentiam, quod efficeret, ac præſtaret, atque ſi eſſet formalis formaliter, velut Sol dicitur calidus eminenter,& virtualiter, quoniam id omne agit, ac ſi formaliter eſſet calidus, ſic diligenter aduertas, nos non negare diſtinctionem inter attributa abſolute, ſed talem diſtinctionem, formalem ſcilicet formaliter, vel in actu, quocirca dum fit argumentum, diſtinguuntur, ergo formaliter, ergo in actu, committitur fallacia á ſuperiori ad inferius affirmanter. Caietanus.

Quamobrem pro multorum, ac multorum argumentorum firma,& reſoluta confutatione, obſerua, quod dum arguitur, Deus ab æterno intellectu intelligit, non vult, voluntate vult, non intelligit, intellectu producit Filium, nō Spiritum Sanctum, voluntate è contra non Filium, ſed Spiritum Sanctum ſpirat, eſſentia cōicatur, perſona non communicatur,& alia multa, quæ adducuntur, quæ contradictoria ab æterno vera oſtendūt in Deo, ex quo infertur, ab æterno eſſe inter hæc enumerata diſtinctio, quoniam hic effectus, qui eſt vnum dici de vno,& non de alio, & quod affirmatio, & negatio de aliquo ſibi nō contradicant, eſt diſtinctio, ſeu non identitas aliqua in illo exiſtens, & quoniā ex ſecūdo Phyſ.37.& 5.Diuinor.2.effectus in actu habere debet cauſam in actu, (quod erat motiuum Aureoli apud Capreolum in primo diſt.2.q.3.art.3. adductum primo loco) igitur hic effectus cum ab æterno ſit in actu vt patuit, debet ab æterno cauſam in actu habere, omnia concedimus. omnia docemus; Sed quando infert ipſe,& alij, ergo ab æterno eſt diſtinctio actualis inter eſſentiam, & attributa, vel inter attributa ab inuicem, vel inter eſſentiam, & perſonas, ac relationes, (vt omnia complectar,) negatur conſequentia, qm̄ hic effectus (vt .ſ. vnum affirmetur de vno,& de alio negetur) á duplici cauſa pōt oriri, á diſtinctione nimirum actuali,& á diſtinctione virtuali, vel á formali formaliter, & á formali eminenter, & quidē ſi ab actuali, oritur tāquam á cauſa quaſi vniuoca, qm̄ effectus actualis eſt,& diſtinctio quoq. vnde nedū in nomine, ſed & in rōne conueniunt, ſin aūt á virtuali, ſeu formali eminenter, tunc emanat á cauſa ferè æquiuoca, qm̄ effectus eſt actualis, diſtinctio aūt virtualis, vnde á cauſa diuerſæ rōnis proficiſcitur; Nullus aūt ignorat, quod quādo quis effectus pōt á duplici cauſa ſeorſum produci, ad poſitionem effectus nō ſequitur determinate altera cauſarum, ſed altera ſub diſtinctione, vt eleganter dicebat Caiet. loco memorato pr.p. qm̄ enim hic effectus, ſcilicet *calor* poteſt prouenire á duplici cauſa, ab igne.ſ. tamquam á cauſa ferè vniuoca, (dico ferè, qm̄ inter cauſam, & effectum nequit eſſe vera vniuocatio,) & á Sole, velut á cauſa prope æquiuocá, ad poſitionem caloris, non ſequitur altera cauſa determinate, non valet, eſt calor, ergo productus eſt ab igne. potuit .n. & a Sole produci, ſed bene ſequitur altera cauſa iū ſub diſiunctione, productus .ſ. ab igne, vel á Sole, (ſupponendo modo calorē ab hac ſolum duplici cauſa poſſe erumpere,) ſimiliter in propoſito, multi effectus adſunt ab æterno, vt.ſ. quid verum ſit de intellectu, qd̄ non de voluntate, & è contra, at qm̄ a gemina cauſa queunt emanare, nulla eſt illatio, ſi dicatur, ergo ab hac determinate, videlicet ab actuali diſtinctione, ſed bona eſt argumētatio, ergo proueniūt vel ab actuali, vel á virtuali, ſeu formali eminēter, & illud quidē iam reiecimus, vnde hoc amplectimur; Et ſi hanc doctrinā bene inſpexeris,& noueris quādo, & vbi neceſſe fuerit applicare, oīum ora (vt voces Caiet. ibidē adhibeā) obſtrues, & verè ſic eſſe deprehendes, qm̄ id omne, quod aduerſarij tribuunt diſtinctioni actuali formali, nos damus fun-

Motiua multa inſinuata.

Ariſt.

Doctrina pro illorum confutatione.

Caiet.

damentali, & virtuali, & eminenter formali, quam dubium non eſt omnia illa efficere, quæ efficit illa, cum eandem eminenter cōtineat, eo vel maxime, quo- Scotus. niam Scotus in primo, diſt. 1. quæſt. 6. ad primum illud principale inquit, quā- cumq. differentiam ſufficere ad diſtinguendum, &c.

Illud breuiter pro iunioribus adderem, quod dum dicūtur effectus hi pro- manare à diſtinctione virtuali, ly *virtualis* non cadit ſupra cauſam, vel ſupra effectum, tunc.n. non ſatisfactū eſſet argumento Aureoli, & fatemur, vtrumq. eſſe ab æterno in actu, cauſam.ſ. & effectū, ſed cadit ſupra diſtinctionem, quo- niam hæc non eſt actualis, ſed virtualis, ſic eſt diſtinctio in actu, nō actualis, velut Sol eſt cauſa in actu caloris, nō quia calor ſit actualis in ipſo, ſed quia acta eſt in ipſo virtualiter, & eminenter, & anima quæ in me exiſtit, eſt in vir- tute vegetatiuis tñ hanc virtutē habet actu, non.n. eſt virtus virtutis aut potentia Capreol. potentiæ &c. S io Capreol loco vltimo relato multa dicere pro confutatione argumenti ex Aureolo iam confutati, de quibus v. rbū profetam vltimo quæſt. ar. in reſponſione ad ſextum, in quo hæc eadem difficultas inſinuatur.

Illud autem obſerua, quod diſtinctio hæc rationis fundamentalis, ſeu virtua- lis, ſeu formalis eminenter quā in Deo ab æterno locamus, nullum habet ordi- nem ad noſtrum intellectum, v de omni intellectus actione deficiente, vere diſtinctio illa eſt in Deo, & in re manifeſtiſſima non eſt cur detineamur, ſi .n. ponitur ab æterno, conſtat nil aliud à Deo fuiſſe ab æterno; Ita ab æterno ob hanc diſtinctionem, Deus intellectu intelligebat, & non volebat, volūtate vo- lebat, & non intelligebat, & quemadmodum nullus ſomniat, quod ex intellectu noſtro dicantur diuinæ perfectiones in ipſo cauſari, ita ſuſpicandum nullate- nus eſt, qd ex actione noſtri intellectus cauſetur hæc eadem diſtinctio, quæ in ipſis eiſdem eſt, ex intellectu vero noſtro proficiſcitur, qđ diſtinctio hac vir- tualis, aliquando fiat actualis, at numquam ex parte ſui, vel ex rei natura, nihil ſiquidem eſt in Deo in potentia, quod proprie loquendo ad actum reducatur, ſed ſolum ex parte noſtri intellectus, quatenus ipſe varios conceptus de Deo ſibi actu format, vt mox patefaciam, quapropter hæc eadem diſtinctio dicitur fundamentalis, & virtualis, nedum in ordine ad ea, quæ iam eſſe ab æterno re- cenſuimus, & nullatenus ab vllo extrinſeco pendere, ſed & comparatione ad noſtrum intellectum, quatenus.ſ. res illa ſimpliciſſima poteſt reſpōdere varijs conceptibus, quos de ipſa creatus intellectus pōt formare, & omniū illorum eſſe fundamentum. Quocirca nō conſideratur in præſenti eſſentia diuina, aut eius perfectiones, quatenus circa ipſa noſter intellectus actu negotiatur, ſed quatenus negotiari pōt, quaten⁹ vero actu circa ipſa ſpeculať, patefaciet ſeqñs cōcluſio, q̄ ꝓinde, & p̄ſentē dilucidiorē reddet, & totū hoc negotiū abſoluet.

Concluſio. Quare ſit ſecunda, aut quarta concluſio: In Deo, quatenus actu terminat in- tellectus noſtri actum eſt diſtinctio rationis actualiter. Pro cognitione aduer- te ex Auctore multis in locis eorum quæ ſupra citauimus, præcipue vero ar. 5. D.Thom. quæſt. illius de Potentia, & primo cont. Gent. 35. & pr. d. q. 13. art. 4. quod no- ſter intellectus ea quæ ſunt in Deo concipit ex his, quæ ſunt in rebus creatis, vt bonitatem diuinam, ex bonitate creata, & ſic de alijs, quocirca, ſicut diuer- ſæ rerum creatarum perfectiones ſunt in Deo, tamquam in cauſa vnite, & nul- la ex his creatis perfectionibus imitatur plene, ac perfecte diuinam perfectio- nem, ſic varij illi conceptus proportionati perfectionibus creatis, quos de Deo noſter intellectus format, ſignificant vnam ſimpliciſſimam Dei perfectionem, at cum eorum nullus plene, & adæquate ipſam poſſit referre, ideo multiplican- tur, & varij fiunt. Ita horum conceptuum diuerſitas prouenit ex duplici capi- te, ex eminentia.ſ. diuinæ eſſentiæ, & ex noſtri intellectus tenuitate, vt idem

B.Do-

B. Doctor ſcribebat primo ſent. diſt. illa ſecunda q. 1. art. 3. Intellectus quippe creatus, & potiſſimum humanus, eſt maxime elongatus ab illa ſumma Dei vnitate, eapropter adeo de articulate intelligit, velut diuinę imitationes, aut perfectiones inueniuntur ad extra in rebus creatis, vnde ſicut in rebus iſtis, aliud eſt bonitas, aliud ſapientia, ita quoq. in noſtro intellectu alius eſt conceptus bonitatis, alius ſapientiæ, & quemadmodum quando conſideratur Deus, prout mille conceptibus, quos de ipſo nos poſſumus formare, ſub ea rōne qua illis pōt reſpōdere, eoſdemq. terminare, ponitur in ipſo virtualis diſtinctio relatione ad noſtrum intellectum, ita dum conſideratur prout actu terminat formales illos conceptus, actualis in eodem conſtituitur diſtinctio; poteſt ſane terminare, & terminat conceptum, quem formauero de eius ſapientia, quoniā in ipſo obiectiue eſt ſapientia, imò ipſe eſt ſapientia, & conceptum quem formauero de bonitate, quoniam in ipſo eſt ratio bonitatis obiectiue imò ipſe eſt ratio bonitatis, at bonitas hæc, & ſapientia idem prorſus ſunt in Deo, ſed ratione diſtinguuntur, quatenus à me concipiuntur, & eatenus ipſe conceptus varios de diuina ſapientia, & bonitate, alijſque diuinis perfectionibus formo, quatenus nequeo apprehendere vllam diuinarum perfectionum ſecundum ſe, quoniam ſi eas vt in ſe ſunt à parte rei apprehenderem, in quauis earum omnes alias, nedum identice, ſed & formaliter contineri viderem; ruiſus eas diuiſim apprehendo, quoniam in rebus illis diuiſas contemplor.

Non propterea eſt iudicandum, quod intellectus noſter, dum de Deo plures ſuorum attributorum cōceptus format, ſic diuinum attributum diſtinguat, vt aliquid non concipiat, & aliquid non concipiat, ſiue relinquat, ſed diuinū attributum diuerſis conceptibus concipit, qui omnes ſunt diuinæ perfectioni inadęquati, quoniam imperfecte illam repreſentant, non. n. eam illo modo exprimunt, quo ſm̄ ſe expreſſibilis eſt, vt. ſ. omnes alias continet, & diuinam eſſentiam, in quo dicebat Capreolus vbi ſupra ad ſextum Aureoli, inueniri aliquam ſimilitudinem realis diuiſionis, qm̄ ſicut vbi eſt realis diuiſio, vna pars ſeparatur ab alia, vel vna ſignificatur abſque alia, ita in diſtinctione horum cōceptuum, dum noſter intellectus concipit diuinam perfectionem, vt continet hanc perfectionem, quæ eſt ſapientia, non concipiendo, vt continet hanc aliā, quæ eſt bonitas, vel è contra, apparet aliquo modo, vt diuinam perfectionem partiatur; Neque ex hoc colligas falſum eſſe intellectum, dum ſic diſtinctè, ſed ipſe ſic diſtincte percipit, quoniam nihil tale intelligit, quale in Deo eſt, quandoquidem nullus horum conceptuum adæquat rem conceptam, quare diſtinctio, & conceptuum pluralitas non cadit in diuinis perfectionibus ſecundum quod in ſe ſunt, ſed quatenus à noſtro intellectu concipiuntur. Capreol.

Quare pro clariori notitia obſeruabis, quod dum Deus actu terminat plures conceptus, qui de ipſo formantur, dicitur multiplex ratione, vt dicebat Auctor pr. p. q. 13. ar. illo 4. ad tertium, non cenſeas aūt, quod ſit ſubiectum horum plurium conceptuum, adeo vt ſit multiplex ratione ſubiectiue, hoc. n. eſt falſum, vt ibidem adnotabat Interpres cum vnicus ſit in diuino intellectu cōceptus, quo & ſe, & omnia alia nouit, ſed dicitur multiplex ratione obiectiue, qm̄ ipſe eſt obiectum omnium conceptuū qui de ipſo à nobis formantur, eos oēs terminās, vnde quemadmodum, dum intueor lapidem, hic intuitus nō eſt in lapide ſubiectiue, ſed ſolum obiectiue, ac terminatiue in oculo aūt meo, tamquam in ſubiecto, ita dum varios noſter intellectus de perfectionibus diuinis format conceptus, hi conceptus ſunt in noſtro intellectu tamquam in ſubiecto, in Deo aūt tamquam in obiecto, & termino tantū. Sic pulchre Auctor primo ſent. diſt. 2. q. 1. art. 3. ad quintum dicebat, rationes intellectus habere firmitatem ſui eſſe

Quomodo Deus terminans plures conceptus noſtros ſit multiplex ratione.

D. Thom.

ab intellectu,(velut & alia accidentia à ſuis ſubiectis,) firmitatem autem ſuæ veritatis ex re, cui conformantur, quocirca rationes attributorum fundantur in intellectu quo ad ſuum eſſe, in eſſentia vero diuina ſunt quo ad veritatē ſuæ firmitatis, reſpondet enim Deus his conceptibus,eos veros faciens, quod ipſū breuiter docuit q. illa ſeptima de Potentia, art.6. verſus finem.

Hunc ſpeculare adhuc,quod velut dum video lapidem, ex hac mea viſione nihil reale,nihil intrinſecum,nihil abſolutum acquirit lapis, ſed reſpectū tantum rōnis, & extrinſecam denominationem, qua dicitur de nouo viſus ita ex conceptibus, quos de diuinis perfectionibus formamus, nihil prorſus aduenit Deo,niſi rōnis reſpectus,& extrinſeca denominatio,qua dr̄ de nouo intellect⁹,
Capreol. conceptus,cognitus,&c. Sic bene Capreol. in 1. diſt.2. q.3. ar.3.ad 2. Aureoli dicebat, Deum eo quia multis noſtri intellectus cōceptionib. reſpōdet, dici multiplicem rōne extrinſece,velut(inquit)Spiritus Sanctus dicitur multiplex & ſeptiformis,nō in ſe,ſed extriſece, ob multiplices eius effectus; Ex quo colligas,nullā nos ponere in Deo cōpoſitionē,ex hoc quia mille,& mille conceptuū ſit obiectū,fundamentū,ac terminus, colligas etiam non propterea diſtinctionem illā virtualem, de qua concluſione quæ anteceſſit diſſeruimus fieri actualem,quaſi quid in Deo reducatur de potentia ad actum,nam diſtinctio illa vt ſic,& in ſe manet virtualis ſemper, & numquam ſm̄ ſe fit actualis,at dicitur actualis in ordine ad nos,& extrinſece,modo declarato, & rurſus declarando.

Vlterius itaq. notabis,quod in his noſtris varijs conceptibus duo intuemur, aſſimilationē videlicet eorū ad obiectum,& eorundem pluralitatē,& plane ip-
Quid noſtris conceptibus reſpondeat. ſis reſpōdet res vna multipliciter imitabilis,& repreſentabilis,deitas.ſ.quæ & ſub ratione bonitatis,& ſapientiæ,& vitæ, & ſimilium repreſentatur, ipſorum vero pluralitati non reſpondet pluralitas,in re obiecta, ſed eiuſdē eminentia
Quid eorundē pluralitati qua vnitim habet,& coniunctim id,quod diuiſim, & ſeparatim apprehenditur; Et dum ducuntur argumenta à diſtinctione conceptuū,ad diſtinctionē rei quæ cōcipitur,arguitur à diſtinctione effectuū,ad diſtinctionē cauſæ,qđ inane prorſus eſt arguendi genus, cū ab vna, & eadē cauſa ob ſuā eminentiā, mille paſſim cernamus erumpere effectus. Ita elucere pōt,quod dum nos formamus conceptum ſapientiæ aliū à conceptu bonitatis,hæc diſtinctio non eſt pure per opus intellectus,cui.ſ.nullum in re fundamentū reſpondeat,qm̄ adeſt res vna, quæ concipitur continens,& ſapientiā,& bonitatem diſtinctas fundamentaliter ſecundū ſe,& actualiter,prout actu termināt conceptus noſtros, & iā audiſti,qđ obiectiue his conceptibus reſpōdeat, res una, & rō vna formalis varie repreſentabilis,non aūt pluralitas vlla actualis,vel rei,vel rationis formalis ſecundū ſe,ſed ſolū rationis in ordine ad nos; Et hoc prudenter debes obſeruare,quoniā licet ratio formalis ſapientiæ, ſit ratio formalis iuſtitiæ ſecundum ſe,vt hac quæſt. edocuimus,attamen in ordine ad nos concipientes has perfectiones,alia eſt ratio vnius,alia alterius,& rō patet ex dictis, qm̄ nos nullā diuinam perfectionē ſm̄ ſe cōcipimus,ſed multipliciter eas intelligim⁹,ac diuiſim,velut multiplices,ac diuiſæ ſūt in rebus creatis,ex quib. ad eas noſcēdas manuducimur.

Imò vero,cum attributi ratio in eo potiſſimū ſit cōſtituta.vt p illud aliquid
Ratio diuini attributi. tribuatur Deo formaliter, in ipſo exiſtens, & velut diuinæ naturæ affectio,vt dictū fuit in titulo quæſt. cum hoc à parte rei non detur, ſed ſolum ex parte noſtri, qui varia de Deo concipientes,eadem ipſi tribuimus,ideo poteſt,ac debet dici,quod ratio vnius attributi vt ſic,ſit alia à ratione alterius;quod nihil aliud eſt dictu quam vt ratio diuinæ vnius perfectionis,quatenus reſpōdet cōceptibus noſtris de ipſa formalibus,(in quo ſtat formalis attributi ratio)ſit alia a rōne alterius,vt ſimiliter noſtris de ipſa formalibus reſpondet cōceptibus,

Iuniores.

Iuniores tñ ne fallantur, ob maiorem claritatem diſtinguant, ſi velint rōnem formalem attributorum ſecundum ſe, & reſpectu noſtri, & primo modo dicāt, eandem penitus rōnem omnium, ſecundo modo dicant diſtingui, & ita à varijs anguſtiis liberabuntur, & illud præcipue mox habebunt, quod nomina hæc, q̄ de diuinis perfectionibus proferimus, non ſunt vllo modo ſynonima quoniam quamuis oĩa vnam, eamq́. maxime ſimplicē rem dicant, non tamen ſub eodem conceptu, quod tamen requireretur, vt patebit in ſolutione ad quintum. *Pro attrib.*

Ad hæc notabis, qđ quæ dicta ſunt de varijs rationibus attributorũ reſpondentibus conceptibus formalibus, qui de ipſis habentur, accipienda ſunt nedũ in ordine ad intellectum noſtrum, dum ſumus in hac vita Deũ ex creaturis agnoſcentes, ſed & reſpectu cōprehēſorũ, tum hominũ, tum angelorũ in quouis ſtatu, tametſi vir doctiſſimus ar. illo 2. q. 28 ſuper pr. p. diſputat. 3. oppoſitum ſētiant, nos. n. adhæremus Capreolo loco ſæpe recenſito ad primum vltimo loco contra ſecundam concluſionem & Caiet. pr. p. q. 13. art. 4 & Auctori primo ſent. diſt. illa ſecunda, q. 1. ar. 3. expreſſe dicenti, quod ſi intellectus videns Deũ per eſſentiam, imponeret nomen rei, quã videret, & nominaret mediante conceptione, quã de ea hēt, oporteret ad hoc, qđ imponeret plura nomina, & cauſam aſſignat, qm̄ fieri nequit, vt creati intellectus conceptio totam diuinæ eſſentię repræſentet perfectionem, quod & Chryſoſtomi auctoritate firmat. *Recentioris opinio.* Capreol. Caietanus. D. Thom.

En inuero conceptiones varias de diuinis perfectionib. eatenus à nobis cōcipi dicebamus, quoniam non poſſumus eas agnoſcere, quantum agnoſcibiles ſunt, hoc autem cuiuis intellectui creato in omni ſtatu conuenit, vt patet; Verum tamen eſt, quod quo remotior quis intellectus à Deo, eo minus perſpicaciter agnoſcit, & ſubinde plures format conceptiones, vnde minor pluralitas proueniet reſpectu intellectus propinquioris, (ſic non tam dearticulate intelligit angelus, quam homo, neq. ſuperior angelus quã inferior,) nulla aũt pluralitas orietur reſpectu intellectus propinquiſſimi, qui ſolus eſt diuinus, & qui vnus Deum quantum eſt intelligibilis intelligit, quamuis etenim beati videāt diuinam eſſentiam totam, non tñ totaliter, unde licet eam vnico conceptu intelligerent, non tñ ſecundum omnem modum, quo poſſet cōcipi, quare vt perfecte conciperetur, plures rationes eis formandæ eſſent. Et quidem, quod nos viatores varios de attributis diuinis formemus conceptus, prouenit primo ex ipſorũ infinitate, & ſecundo, qm̄ ſpecies illæ, quibus Deum agnoſcimus exceduntur ab ipſa diuina natura, horum aũt primum ſolum locum habet in beatis, non aũt ſecundũ, vt theologus omnis nouit. Quapropter vnico verbo dicendũ eſt, qđ cum hæc formalium cōceptuũ pluralitas proficiſcatur ex eminentia diuinæ eſſentiæ, & ex noſtri intellectus debilitate, & hoc quo in cōprehenſoribus locum habeat, ideo diſtinctio iſta rationum formalium ex parte concipientium ab illis ſubtrahi minime debet; Quod aũt inquit vir ille doctus, numerum attributorum non eſſe infinitum, ſed finitũ, ac proinde à beatis attingi poſſe, nihil facit, imò vero nullus eſt attributorum à parte rei numerus, quoniam omnia ſunt vnica, eademq́. ſimpliciſſima res, & ratio ſecundum ſe, at hoc non eſt cauſæ, cur plures dicamus in beatis cōceptus ineſſe, ſed qm̄ nullum attributum, nullam diuinam perfectionem vident, quantũ à parte rei videri pōt. *Quomodo beati videant Deum.* *Recentioris illius motiuum ſoluitur.*

Quæ autem omnia dicta ſunt de variis conceptionib. comparatione ad cōprehenſores, accipito ex ſuppoſitione, & conditionaliter, vt ſatis indicarunt verba, quæ ex Auctore allegaui, & modus loquendi, quem ipſe adhibui, hoc eſt, ſi beati formarent conceptus, exprimerent rōnes diuinæ eſſentiæ viſæ, plures conceptus exprimerent, plura nomina imponerent ob allatas cauſas; rei autem veritas eſt, quod nullam creatam conceptionem formant, in qua diuinã eſſentiam

tiam

tiam intueantur, vt fuſius pateſeci qu. 4. ad quartum caput, ſed omnia in Verbo intuentur, quippe quod vnum exiſtens, Deum, & diuina omnia attributa perfecte, ac ſimpliciſſime repræſentat, de quo accipiatur, quod Auctor loco relato & primo con. Gen. 31. dicit, vnum tantum nomen eſſe apud beatos, iuxta illud Zachariæ vltimo: In die illa erit dominus vnus, & nomen eius vnum; Ex quo ſoluitur & aliud recentioris illius motiuum, à quo adducendo poterat abſtinere, cum à Ferrar. loco illo primi con. Gen. virtute ſolutum pridem fuerit.

D. Thom.

Ferrarien.

Illud deniq. circa hanc concluſionem obſerua, quod hanc actualem rationis diſtinctionem, quam in Deo, locamus prout actu terminat conceptus noſtros, nonnulli ſtatuunt ab æterno in ipſo Deo, ea ſcilicet rõne, qua cognoſcit Deus ab æterno eſſentiam ſuam eſſe fundamentum ſufficiens diuerſorũ conceptuum in intellectu creato, & diuinas pfectiones eiuſmodi eſſe, vt de ipſis intellectus creatus multos inadæquatos conceptus formare poſſet, quæ rationis multiplicitas eſt reſpectu illius intellectus, qui eam apprehendit; Ita ſentit Capreol. loco memorato ad 16. Scoti contra primam concluſionem, & Torres diſputatione ſecunda, dubio primo, & Molina diſputatione tertia; Bannes etiam hanc ſententiã vocat probabilem, imò & Caeit. hoc loco ad tertium inquit, hoc nõ eſſe a philoſophia alienum, quare neque ipſe poſſum affirmare improbabilem hunc modum dicendi. Multo tamen probabilius, & conformius primæ, & tertiæ concluſionibus noſtris, & primæ Caiet. hac in parte dicemus, nullatenus hanc diſtinctionem vocandam actualem, iam. n. docuimus in Deo ſecundũ ſe nullam adeſſe actualem diſtinctionem, & quæ modo adducebantur, ſolum oſtendunt fundamentalem ſtatui debere ab æterno iuxta tertiam noſtram aſſertionem, nam vt inter aliqua ſit diſtinctio rationis actualis, requirũtur actu duo extrema, & quod duo conceptus actu terminentur ab ipſis attributis, quod patet non inueniri ab æterno, cum agnoſcantur tñ ipſa attributa tunc à Deo tãquam vnum, quod tamen poteſt habere rationem duorum extremorum in actu reſpectu creati intellectus, quod certè diſtinctionem ſolum virtualem, ſeu fundamentalem inſinuat quod aũt rationis actualis diſtinctio requirat duo extrema actu, natura diſtinctionis demonſtrat numquam enim inter vnam rem cadit diſtinctio, ſed ſemper de neceſſitate requiritur vel rerum, vel rationũ rei pluralitas, iuxta diſtinctionis naturam, vel realis ſcilicet, vel rationis; Quoniam nihilominus oppoſitam partem viri illuſtres memorati vel docent, vel non improbabilem autumant, propterea nihil neceſse eſt hac in re plus iuſto ſolicitari, cum ferè de nomine ſolum controuerſia appareat, certiſſimum namq. eſt Deum cognoſcere eſsentiam ſuam, & perfectiones omnibus modis, ſub quibus plane clauditur, & illa conſideratio, ſecundum quam intellectus creatus poteſt circa ipſa varios habere conceptus, quod vero hoc ſufficiat ad actualem diſtinctionem aſtruendam, in dubium vertitur, & ſi dicatur affirmanter, iam ab æterno ponitur in Deo actualis rationis diſtinctio, ſin autem neganter reſpõdeatur, (quod mihi magis probatur) nulla actualis diſtinctio eſt in Deo ſecundum ſe, vt dicebat prima concluſio Caiet. & mea, ſed ſolum fundamentalis, vt dicebat ſecunda Caiet. quam ego tertiam poſui, actualis vero tunc dumtaxat, quando terminat actu conceptus noſtros, iuxta tertiam Caiet. & quartam hanc meam, &c.

Probabile virorum grauiũ placitum.

Auctori oppoſitum probabilius.

Requiſita ad rationis diſtinctionem actualem.

ARTI

ARTICVLVS SEXTVS.

Difficultatibus theologicis accommodantur, quæ dicta ſunt.

IN quæſtionem multa paſſim vocant diuini theologi, quorum omnium eſt eadem deciſio, atq. illa quam fecimus, dubitare enim & profunde ſolent, qualis diſtinctio ſit inter perſonam diuinam, & naturam, ſimiliter qualis inter eſſentiam, & diuinas relationes, quod enim aliqua diſtinctio ſit ſtatuenda, inter omnes conuenit, & fides docet, quoniam multa negantur de vno, quæ affirmantur de alio, catholicæ namque ſunt hæ propoſitiones, Vnio humanæ naturæ cum Deo facta eſt in perſona, Pater generat, hæretica vero forent hæc pronunciata, Vnio eſt facta in natura, Eſſentia diuina generat; ſimiliter verè dicitur natura diuina abſoluta, & cõicabilis, perſona diuina relatiua, & incõmunicabilis, quare tota difficultas ſtat, quænam diſtinctio locari debeat inter eſſentiam, & perſonam, atque inter eſſentiam, & relationes, & ſane noſtrũ non eſt in præſenti hæc omnino examinare, ſed quæ diximus applicare. Quocirca diſtinctionem illam virtualem, vel fundamentalem, vel formalem eminenter inter enumerata ab æterno locamus, ratione cuius, & contradictoria de ipſis redduntur vera, & aliquid veriſſime profertur de eſſentia, quod negatur de perſona, & de relatione, & è contra, quæ omnia merito huius diſtinctionis ſaluantur, ac ſi adeſſet vel realis, vel formalis ex rei natura diſtinctio, iam enim diximus, diſtinctionem illam omnia illa efficere, quæ efficeret, ſi formalis formaliter eſſet, ſic nedum eſſentia eſt res illa, quæ eſt perſona, vel relatio diuina identice, ſed & ratio formalis eſſentiæ, eſt ratio formalis ſecundum ſe relationis, & è contra, adeo vt qui diuinam eſſentiam vt in ſe viſibilis eſt intueretur, in illa ratione formali videret, & relationes, & perſonas, & earundem rationes formales, vt dicebat Auctor pr.p.q.27.art. illo ſecundo ad tertium, & ibidem Interpres qui verba illa Auctoris aurea merito nominabat.

Grauia Theologorũ dubia.

D.Thom.

Caietanus.

Fundamentum autem horum omnium elici poteſt ex iiſdẽ rationibus quib. 3.q.arti opinio contraria fuit impugnata, & præcipue ex ſexto argumento, quemadmodum enim in Deo eſt res illa vnica realis, non pure abſoluta, non pure reſpectiua, non præciſe cõicabilis, non præciſe incommunicabilis, neque mixta, neq. compoſita, neq. demum ex vtroq. reſultans, ſed eminentiſſime, & formaliter habens quodquid eſt entis & abſoluti, & reſpectiui, & cõicabilis, & incommunicabilis, (in Deo ſiquidem eſt eſſentia, & relatio, & illam abſolutam & cõicabilem, hanc reſpectiuã, & incõmunicabilem intuemur,) ita quoq. adeſt ratio vnica formalis, (ſic.n.rei ratio reſpondet,) non pure abſoluta, non pure reſpectiua, non præciſe cõicabilis, non præciſe incõmunicabilis, ſed vtrumq. & omnia formaliter, & modo maxime eminenti in ſe complectens ob ſui infinitatem, non enim minus eſt infinita ratio alicuius rei, quam ſit ipſa res, cuius eſt ratio. Neque hoc tibi ſit in admiratione, cum credas illud quod eſt cauſa huius ſiquidem orthodoxa Fide commonefactus, credis vnicam rem ſimpliciſſimam, Deum.ſ. immenſum, & cõicabilem, & incommunicabilem, & abſolutam, & reſpectiuam, quo ſane præſuppoſito, ſequitur deinde naturali ratione, vt huic rei parem rõnem tribuas formalem; Et tamen ſi ſolerter inſpexeris, quomodo Deus, & quicquid in Deo eſt, infinitum ſit, ac illimitatum, ac proinde

Dei celſitudo.

proinde minime clauſum ſub conditionibus horum entiũ, quæ apud nos ſunt, ad hoc, vel illud genus definita, huius, & illius præciſe naturæ, ceſſabit ex parte admiratio. At præclare nimis Caiet. pr. p. q. 39. art. 1. dicebat, falli intellectũ noſtrum, dum à conditionibus entis, vel abſoluti, vel reſpectiui arguit ad Deũ, volens vt ſub altero horum claudatur, & ſit vel ens abſolutum tantum, vel præciſe reſpectiuum, quaſi Deus ſit poſterior ente, cum tamen eo ſit prior, & huiuſcemodi, quæ dicuntur, omne ens eſſe, vel abſolutum, vel reſpectiuum vel communicabile, vel incommunicabile, ſint paſſiones entis finiti, & ſpecierum entis, non aũt entis illius infiniti, à quo eſt omne ens. Ita nobis, qui rem omnẽ, vel abſolutam præciſe, vel relatiuam præciſe intuemur, mirum apparet, dari rẽ vnam quæ vtriq. enti ſit realiter, ac formaliter cõis, at mentis aciem eleuantibus, & eam in excellentioris entis genus figentibus, diuinaq. non more humano metientibus, non tanta ſe offeret admirationis cauſa. Enimuero, ceu non valet, eſt animal, ergo eſt rationale, quoniam illud non eſt ſpecies huius, neque ſub ipſo clauditur, poſterius vè eſt, valet aũt, eſt rõnale, ergo eſt animal, quoniã res oppoſito modo prorſus ſe hẽt, ita non valet, Deus eſt ens, ergo vel eſt quid abſolutũ, & cõicabile præciſe, vel quid reſpectiuum, & incommunicabile præciſe, qm̃ non clauditur ſub ente, non eſt ipſo poſterior, ſed è cõtra, valet aũt hoc eſt ens finitum, ergo vel tantũ abſolutũ, vel tantũ reſpectiuũ, quoniã huiuſmodi ens clauditur ſub ente abſolute, eſt eius ſpecies, ipſoq. poſterius.

Nobilis Caiet. doctrina.

Variæ illationes.

Scoti rationes tolluntur.

Ex his colligas, nihil concludere Scotum, quando primo ſent. diſt. 2. quæſt. illa 7. ſciſcitatur, an Pater æternus intelligat ab æterno eſſentiam ſuam, & paternitatem vt duo obiecta formalia, aut vnum, dicimus. n. quod intelligit vt vnũ obiectum formaliter, & multa virtualiter; Dices, ergo in illa ſumma re, eſſentia, & paternitas non ſunt formaliter, ſed virtualiter, nego illationem, iam. n. facis tranſitum à diſtinctione ad res; nam & eſſentia, & paternitas ſunt & realiter, & formaliter, ſed earum diſtinctio eſt virtualiter, quoniam ibi ita ſunt ac ſi eſſent actu diſtinctæ. Dices, apud nos in ratione obiectiua diſtinguuntur actualiter, ergo & in Deo, negatur conſequentia, quoniam quod nos hæc actu diſtincta concipiamus, (qđ eſt cauſæ cur de ipſis, tamq̃ ſi formaliter eſſent diſtincta loquamur, vt & D. Auguſt. à Scoto ibi citatus videtur loqui,) nihil ponit in Deo, niſi relatiuam, & extrinſecã rationis denominationem, vt præcedenti articulo patuit. Similiter dum arguit, qđ Pater æternus hẽt in ſe rem, & entitatem cõicabilem, & incommunicabilem (in ipſo n. ineſt eſſentia, & paternitas,) ergo habet in ſe rem diuerſarum rationum formalium negatur hæc collectio, & quando eam probat, qm̃ ſi eſſet vnius rationis formalis, eſſet aut tantum communicabilis, aut tantum incommunicabilis, patet quid ſit dicendum, nam cum formali vnitate ſtat, & quod ſit communicabilis, & incommunicabilis ob eius infinitatem. Et ſi præ oculis ſemper habueris, quod res illa ſimpliciſſima, eiuſdemque formalis ratio, quam in Deo ponimus, ita eſt vna in re, vt tamen ſit in virtute multiplex, comperies multa argumenta, quæ in hac materia conſueuerunt adduci, omnino debilitari, & frangi.

Torres ſententia.

Merito a Bannes reiecta.

D. Thom.

Scio Bartholomeum Torres loco p p. non ſemel allegato, dubio 2. diſputat. 2. docere eſſentiã diuinam includi quidem formaliter in relationibus, non aũt eſſentiam ipſam includere formaliter relationes, quam ſententiam iure reijcit Bannes Caiet. veſtigiis inſiſtens, imò vero Auctoris expreſſe dicentis reſp. illa ad tertium, in perfectione diuini eſſe contineri, & verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi; Neq. explicatio Torres literæ valet accommodari, qm̃ vt bene idem Bannes conſiderauit, eodem modo vult Auctor in eſſentia diuina contineri relationes, & perfectiones, ſeu attributa, iam autem oſtẽ-

ſum

ſum eſt, eſſentiam diuinam (quod & Torres docet,) continere formaliter, & intrinſece diuinas perfectiones; Neq. valet, quod ab ipſo adfertur, quod tunc in filiatione intrinſece includeretur paternitas, cùm filiatio contineat intrinſece eſſentiam, in qua ſi intrinſece includatur paternitas, iam in filiatione includitur paternitas, vt ſic dicatur, filiatio continet intrinſece paternitatem. At dicimus filiationem continere intrinſece eſſentiam, non ſub ea ratione, qua cõtinet formaliter paternitatẽ, ſed quatenus virtute ab ea diſtinguitur, & rurſus, quãuis filiatio intrinſece cõtineat eſſentiã, non tñ adæquate, adeo vt cõtineat quicquid eſt idẽ ipſi eſsẽtiæ. Sed hic nõ eſt locus ad vnguẽ rimãdi hęc negotia, ſufficiat puncta difficultatis attingere. Memor ſit qnoq. theologus, qđ vbi admiſcent rõnes oppoſitæ (cuiuſmodi ſũt paternitatis, & filiationis) nõ currere argumẽta de cõtinẽtia rõnum formaliũ ſub ea rõne, qua ĩ illis ineſt oppoſitio, &c. Scio quin etiã Ludouicũ Molinã diſputatione ſua 6. diſtinguentem ſm conſiderationem noſtram eſſentiã diuinã, quatenus & quid abſolutũ, & quid reſpectiuũ formaliter eſt, hoc eſt, quatenus res ſimpliciſſima eſt, vtrũq; dicens in ſua rõne formali, & quatenus quid mere abſolutum eſt, & vt virtute diſtinctum à relatione, ſimiliter conſiderat relationem, vt eſt eadem realiter, & formaliter cum eſsentia, & vt quid pure reſpectiuum, virtute ab eſsentia diſtinctum, & primo modo vere dicit & eſsentiam formaliter, ac intrinſece relationes continere, & è contra, ſecundo vero modo neq. eſſentiam relationes, neq. has illam includere, & non minus facile, quã verum hoc apparet, quis enim dubitet, quod ſub ea præciſe conſideratione, qua quid ab aliquo diſtinguitur (quæcumq. fuerit illa diſtinctio) numquam illud vt ſic formaliter in illo includetur? an non pugnat aliquid vt diſtinguitur, ſub eadem rõne includi? Quamobrem in re manifeſta non eſt cur quis detineatur; Quemadmodũ aũt Caiet. in ſuam hanc ſententiam, ſeu potius modum loquendi trahere ſtudet, quamuis ſemper dixerit, omnia hæc mutuo ſe includere, qm̃ loquebatur de ipſis, non ſub ea rõne, qua diſtinguuntur, ſed prout realiter, & formaliter conueniunt, ita non debebat adducere Torres in contraria ſententia, vel modo loquendi, qm̃ dixerit relationes includere eſſentiam, qm̃ tunc & ipſe accepit relationes, non ſecundũ quod ab eſſentia virtute diſtinguuntur, ſed quatenus, & re, & conceptu ſecundum ſe, & à parte rei ſunt, &c.

Cogitatio Molina.

Idem tandem dicas de relationibus illis, quas in vna, & eadem perſona locant theologi, puta de paternitate, & ſpiratione actiua in in Patre, diſtinguũtur enim ab inuicem fundamentaliter ſolum, & formaliter eminenter; In Patre quippe adeſt realiſſime, & paternitas, & diuina ſpiratio, at earum diſtinctio eſt eminenter formalis, id omne efficiens, quod efficeret, ac ſi actualis eſset. Non ignoro, huiuſcemodi materias eſſe perarduas, at ſufficiat aliquid lucis cuiuis earum attuliſse, neque enim vt dixi eas minutatim examinare profiteor, ſpectant ſiquidem ad materiam de ſanctiſſima Trinitate, quam ſi nobis conceſſerit Deus verſari, quæ modo vix attingimus, latius tractabuntur, fateor tamẽ, quod ſi quæ dixi quis mediocri ingenio præditus applicare voluerit, non erit valde difficile omnium ferè habere ſolutionem.

Paternitas, & ſpiratio actiua quomodo in Patre diſtinguũtur.

Si autem quæ omnia noſtra hac quæſtione protulimus quis contemplatus fuerit, manifeſte colliget non parum diſſidii inter nos & Scotum hac in re verſari. Vult enim iſte, quod remoto quouis actu intellectus ſit ab æterno inter eſsentiam diuinam, & eius perfectiones, perſonas, relationes, & inter ipſas perfectiones ad inuicem actualis diſtinctio, nos hoc inficiamur, virtualem ſolum diſtinctionem ponẽtes. Sentit ille, quod in re ipſa ex natura rei aliquid ſit

de ratione vnius eorum, quæ enumerauimus, quod non ſit de ratione alterius, nos nequaquam, ſed dicimus quicquid eſt de ratione vnius, eſſe quoque de ratione alterius (demptis rationibus oppoſitis perſonarum, quæ ab inuicem reali diſtinctione differunt) vnde qui videret rationem formalem ſapientiæ diuinæ vti viſibilis eſt, videret rationem formalem omnium, quæ omnino negat Scotus, vt in eius adducenda ſententia viſum fuit. Vult ipſe, quod dum varios de diuinis perfectionibus, & de reliquis enumeratis formamus conceptus, ſit diſtinctio actualis formalis in Deo ex natura rei, & non ſolum in ordine ad nos, quod à nobis reijcitur, ponentibus diſtinctionem tantum rationis, & extrinſecam, non autem id re ipſa. Denique credit ille pluralitati noſtrorum conceptuum reſpondere pluralitatem rationum formalium ex rei natura, nos vnicã rationem formalem ſecundum ſe eminentiſſimam, & diſtinctam numquam ſecundum ſe, ſed reſpectu noſtri dumtaxat. Hinc non eſt audiẽdus Iauellus q. 19 12. Diuinor. docens verbalem ſolum differentiam inter Auctor. & Scot. in hac materia inueniri, non. n. Scoti mentem vt decebat rimatus eſt, quare minus recte dixit, non eſſe curandum de labore Capreoli in 1. diſt. 8. quæſt. illa quarta, in euellendis Scoti argumentis, quem ſane laborem, & Caiet. & alij viri clariſſimi non recuſarunt, facile. n. Auctoris, & Scoti ſententiam contẽplantibus apparuit, non vnico verbo poſſe hæc ſedari. vt idem Iauellus, (cui virũ alias eruditũ ſatis noſtri inſtituti olim adhæſiſſe admirãs audiui) ſuaſũ ſibi habuit, &c.

Non placet Iauelli iudicium

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Auferuntur argumenta pro ſententia contraria.

NVllas primum argumentum habet vires, quoniam conceſſa maiori, & minori, negatur conſequentia. intellectus ſiquidem, & voluntas in Deo non niſi fundamentaliter diſtinguuntur, eſt autem falſum, quod ſint cauſa realis diſtinctionis perſonarum, non enim ideo Filius diſtinguitur realiter à Spiritu Sancto, quoniã ille per intellectum, iſte per voluntatem procedat, ſed quoniã ordo originis eſt inter ipſas proceſſiones, non quod vna proceſſio, (ò theologe) originetur ex altera, ſed quoniã id quod procedit per vnam proceſſionem, diſtinguitur ab illo, qđ procedit per aliam. Ita nos D. Thomæ diſcipuli ab eodem edocti pr. p. q. 36. art. 2. ſuſtinemus, quod ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non diſtingueretur ab ipſo realiter, Filius. n. vt ſic per filiationẽ diſtinguitur ſolum à Patre, cum relatiuum hoc habeat, vt ſecundum propria, & vt ſic à correlatiuo tantum diſtinguat, de qua materia latiſſime agitur a noſtris loco memorato par. p. Non itaq; diſtinctio intellectus, & voluntatis eſt cauſa diſtinctionis realis proceſſionum, ſed diſtinctio illa inter hæc fundamẽtalis, (quam Capreol. ad primum Scoti contra primam concluſionem vocabat diſtinctionem inchoatam) eſt cauſa diſtinctionis formalis ipſarum proceſſionũ. Quando autem dicitur diſtinctionem minorem non poſſe cauſare maiorem, falſum eſt, quoniam ſi cum vnitate cauſæ ſtat diuerſitas effectuum, multo magis cum minori diſtinctione in cauſa põt ſtare maior diſtinctio in effectibus, diſtinctio etenim vt ſic non eſt res, quæ dicat perfectionẽ, vt neceſſe ſit procedere ab æquali, vel maiori diſtinctione. Et bene aduertas, quod hoc argumentum æque militat contra aduerſarios, ac contra nos, nam etiam diſtinctio formalis ex natura rei, eſt minor diſtinctione reali, quare ſi argumentũ valeat,

Quare Filius & Spiritus Sãctus realiter diſtinguantur.

Capreol.

neque

neque diſtinctio, quem ipſi aſſignant ſufficiens eſt ad realem diſtinctionem, vnde velut ipſi pro cauſa prædicatorum realium, quæ cõtradictoria ſunt, & aliorum ſimilium dicunt, non ſufficere rationis diſtinctionem, ſed maiorem ponũt, vtpote formalem, ita nos ex rationis diſtinctione omnia ſaluamus, vt.n. hæc minor eſt realis, ita & illa, quare in hoc non magis ipſi contra nos, quã nos contra ipſos arguere poſsunt, vt eleganter conſiderauit ibidem Capreol. ad quartum. Adde, quod diſtinctionẽ, quam nos ſtatuimus, virtute æqualem formali, quam ponunt ipſi frequenter hac quæſtione patefecimus, quæ.n. omnia tribuũt illi ſuæ diſtinctioni, nos damus noſtræ, q̃ proinde eminẽter formalẽ nominamus.

Ad ſecundum negatur minor, ſed præcedit ſolum fundamentalis diſtinctio inter naturam, & intellectionem, qua diſtinctione conſtituta, nihil ſequitur eorum, quæ in argumento deducebantur; non.n. ſequitur, nulla actualis diſtinctio præcedit naturam, & intellectum, ergo nulla diſtinctio præcedit.

Ad tertium negatur conſecutio, auctoritas vero Ariſt. intelligitur de actu limitato, & de forma finita, quæ ita eſt hæc, quod non alia forma, non aũt accipitur de actu infinito, qui omnia complectitur, & non eſt magis vnum, quam aliud, quo etiam modo oportet accipere illud Auicennæ, quidditas.n. finita eſt ita gratia exempli equinitas, qđ non aliæ formæ, vel (& in idem redit) intelligendum eſt de finitate definibili, quod ſi definibilis eſt, iam finite eſt, ſi vero diuinæ perfectiones, & quicquid in Deo eſt, infinitum eſt, collige, nihil in ipſo eſſe definibile. Huius vero argumenti confirmatio diſtinctionem ſolum fundamentalem arguit inter diuinas perfectiones non actualẽ vel formalẽ. Adde, quod relatione ad nos tantum vna perfectio per aliã demonſtratur, nõ ex parte rei, & conditionaliter, nõ abſolute, hoc eſt, ſi illud poſſet eſſe cauſa huius &c.

Quis actus ſeparet, & diſtinguat.

Ad quartum dicitur eodem modo, quo ad intuitiuam notitiam ſufficit intellectio attributorum virtualiter diſtinctorum, ſic.n. videntur vt ſunt. Vel dicatur, quod cũ ex triplici capite poſſit aliqua cognitio dici diſtincta, vel.ſ. ex parte obiecti, quoniã eſt diſtinctum, vel ex parte intuitionis, quando eſt diſtincta, vel ex parte modi, quando via perfecta ſit cognitio, nouit Deus diſtincta attributa ab æterno non primo modo, quoniam obiectum à Deo cognitum eſt vnicum, non ſecundo, quoniam vnica eſt intuitio, ſed ſolum tertio, quoniam perfecte, & clare nouit, adeo quod ly *diſtincte* non diſtinctionem, ſed claritatẽ importat. Ad confirmationem dico, qđ à parte rei & ſecundum ſe datur in Deo vna tantum perfectio illimitata, & extra genus quæ eſt deitas in ordine autẽ ad nos multę dantur perfectiones, quoniã nos multos formamus conceptus de ipſa deitate, nunc bonam, nunc iuſtam, nunc viuentem appellantes, quibus omnibus conceptibus reſpondet ipſamet deitas eminentiſſime omnia continens; Sic nõ eſt vana quæſtio, quoniam nos ſumus, qui quæſtionẽ formamus, & apud nos ſunt multæ diuinæ perfectiones formaliter diſtinctæ, non ſecundum ſe, at quatenus conceptibus noſtris reſpondent: ſic ſapienter humano more & ſancti Patres, & Doctores alij de diuinis perfectionibus ſunt locuti, & deitatis excelſa balbutiendo, quantum in eis fuit reſonarunt.

Multiplex cognitionis diſtinctæ modus.

Ad quintum dicebatur circa vltimam concluſionem; quid varijs noſtris de Deo conceptibus reſpondeat, vna.ſ. res eminẽtiſſima, ſiue plena Dei perfectio, aut plenitudo perfectionis, vt videtur loqui Auctor loco illo primi ſent. ſæpe memorato, quippe quæ eſt quid vnum re, ac ratione formali ſecundum ſe, non autem relatione ad noſtros conceptus, nam conceptus vnius eſt alius à conceptu alterius, ſic non ſunt ſynonima nomina permulta, quæ de Deo enũciamus, vt docebat idem Auctor quæſt. illa 7. de Potentia, ar. 6. & 1. cont. Gent. 35. & 1. p. p. loco citato in argumento, ad hoc.n. vt eſſent ſynonima, oporteret, quod

D. Tho.

uedum eandem rem, ſed & ſub eodem conceptu tenente ſe ex parte concipiẽtis exprimerent, quod non accidit in propoſito, & vt hoc loco ad hoc idem argumentum aiebat Caiet. vt aliqua vox ſit ſynonima, non eſt attendenda identitas rationis formalis rei ſecundum ſe, ſed penes identitatẽ conceptus mentalis, illius .ſ. qui concipit. Porro ita dicimus, vt concipimus, (voces.n. ſunt ſigna animi paſſionum, & conceptuum) concipimus autem rationem vnius attributi, aliam à rõne alterius, quare iuxta varias conceptiones, aderit varietas nominum. Illæ aũt voces, de quibus ſubditur in argumento ſunt verè ſynonimæ, qm̃ ſub eodem conceptu idem dicunt, nulla exiſtente diſtinctione, niſi rationis puræ, & rõcinantis, nullum in re fundamentum habentis, hic aũt adeſt rõnis diſtinctio, cui reſpondet aliquid in re, & quæ vocatur rationi ratiocinatæ; Sic cum detur gradus inter diſtinctionem rõnis, nulla eſt hæc argumentatio. Sapientia magis differt à bonitate, quã à ſapientia, ergo differt à bonitate diſtinctione maiori, quam ſit rõnis, qm̃ differt a ſeipſa diſtinctione rationis tm̃ ratiocinantis, à bonitate aũt, rationis ratiocinatæ. Tandem doctores dicentes pronunciatum illud, de quo in argumento, & ſimilia eſſe vera in ſenſu identico non formali, probe dixerunt, qm̃ ſpectarũt pronunciata vt ab ipſis, & a nobis formantur, cõparatione ad quos non ſemel dictũ eſt, rõnem formale vnius, non eſſe rõnem alterius, quãuis ſm̃ ſe ſit eadem omnium formalis ratio.

Caietanus.
Quando vox ſynonima.

Ad ſextum patuit abunde circa tertiam concluſionem, quomodo ab æterno detur cauſa in actu, cur vera ſint contradictoria, quæ cauſa non eſt diſtinctio actualis, ſed virtualis, & formalis eminenter, &c. Veruntamen Capreolus in 1. diſt. 2. q. 3. art. 3. ad 1. multa cogitauit, vt hoc argumentum diriveret, quod ipſum effecit q. illa 3. diſt 8. ad 6. Scoti contra 1. concl. Primo.n. dixit, quod affirmatio, & negatio non dicuntur de Deo ab ęterno, qm̃ prædicari non conſurgit, niſi ex opere intellectus, addidit, affirmationẽ, & negationem non conuenire actu alicui, tamquã duo extrema realia, ſi nullus intellectus conſideret, cum negatio ſit ſolũ ens rationis, ſubintulit, oppoſitionem contradictoriã non eſſe relationem realem, cum vnum contradictoriũ ſit ſemper non ens, & entis ad non ens non ſit relatio niſi rõnis, ens vero rõnis non ſit abſq. intellectus operatione. Deniq. adiecit, quod ẽt ſi admittatur ab æterno eſſe affirmationem & negationẽ, non tñ eſt ponenda actualis rõnis diſtinctio ab æterno ad cõtradictionem tollendã, cum non contradictio ſit negatio, huic negationi aſſignatur pro cauſa alia negatio, videlicet non identitatis rõnis inter illa, de quibus vera ſunt cõtradictoria. Vel quẽadmodũ ante opus intellectus nõ eſt in diuinis affirmatio, & negatio in actu cõpleto, ſed tamquã in fundamento, ita aſſignatur pro cauſa diſtinctio rõnis, non in actu cõpleto, ſed vt in fundamento. Quæ vero adfert loco poſterius citato, eo pergũt, vt poſſit poni diſtinctio rõnis ab æterno cõſurgens ex actu diuini intellectus cõſiderãtis ſuas pfectiones, quatenus poſsũt varios in nobis cõceptus fũdare, de quo ſatis dictũ fuit in fine 5. ar.

Nonnulla ex Capreolo.

Caiet. quoque hoc loco ad 7. non videtur abhorrere ab iis, quæ ex Capr. in primis dictis retuli, ait enim, quod quoniam ante omnem actum intellectus non inuenitur contradictio formaliter, ſed ſolum fundamentaliter, qm̃ alterũ contradictorium eſt formaliter negatio, quæ non eſt niſi merito intellectus, ideo tunc ſufficit fundamentalis diſtinctio. At vero p.p. quæſt. illa 39. art. 1. & Capreolo, & ſibi ipſi opponens, mutauit fortaſſe ſententiam, quoniã licet negatio non ſit ante opus intellectus, prout induit rationem entis rationis, attamen quo ad illud non eſſe quod negat, quodq. in actu exercito exprimit, nullo intellectu conſiderante manet, tunc enim non ſignificat aliquod eſſe, ſed nõ eſſe, velut cæcitas quamuis ſit ens rationis, nullo tamen conſiderante intellectu.

Caietanus.

ctu aliquis eſt cæcus, quoniā eſſe cæcum non eſſe, ſed non eſse dicit. vnde licet hæc propoſitio, Homo non eſt bos, ante opus intellectus non ſit, & hoc non eſse non habeat rationem entis rationis, (hoc.n. ab intellectu omnino pendet) ſignificatum tamen propoſitionis ab intellectu non pendet, nam nullo intellectu conſiderante, homo non eſt bos; Aliud eſt ergo, quod ab æterno non ſint hæ propoſitiones, Eſſentia nō generat, Pater generat, Deus intelligit intellectu non volūtate, aliud eſt, qđ non ſint ſignificata harum propoſitionū, primū non adeſt, ſm̄ adeſt, quoniam propoſitiones pendent ab intellectu, non ſignificatū ipſarū. Quare dicatur, ab æterno vera eſſe in Deo contradictoria & aliquid verū eſſe de eſſentia, quod non de relatione, & huius effectus in actu aſſignetur cauſa in actu, & ſit diſtinctio inter hæc fundamentalis, non actualis, &c. *Diſcrimen inter ſignificata propoſitionum, & propoſitiones.*

Ad ſeptimum negatur conſequentia, ad cuius probationem dicitur quod duplex eſt infinitas, vt innuebatur in reſponſione ar. 2. præcedentis quæſt. quædā eſt ſecundū quid, vel ſecundum propriam rationem, vel in hoc & illo genere, quædam eſt ſimplicite in ratione entis, illa non extrahit rem cui apponitur à proprio genere, ita ſi daretur albedo infinita, eſſet infinita, qualitatis ſpecies, non autem infinitū ens; hæc vero quamuis minime deſtruat perfectionē formalem illius rei, cui intelligitur ſuperaddi, tñ vſque adeo eleuat illam, vt non admittat diſtinctionem, cum enim attendatur penes ea, ad quæ totius entis latitudo ſe extendit, rem, eiuſque formalem rōnem tantopere eleuat, vt omnia includat, ſubtrahendo radicem illam, ob quam diſtinguebatur, limitationem videlicet, qua ita erat ipſa, quod non alia. Mirum autem eſt, quomodo Scotus adferat hoc argumentū, cum primo ſent. diſt. 8. q. 3. aliud iudicium fecerit de infinita quantitate, & de infinita perfectione ſimpliciter, & illam, ens finitum remanere, hanc vero, infinitum ens conſurgere dixit, vt ex ipſo referebam tertio quæſtionis art. circa tertiam rationem, vbi ſatis innuit duplicem hanc infinitatem, & varium vtriuſque munus, ac effectum, quare ex eius doctrina eius argumento ſit ſatis, nam poſterior hæc infinitas rationem formalem non ita deſtruit vt perdat, ſed maxime amplificat, & nobilitat, omnia ſibi eadem faciendo, & ſubinde à nullo diſtinctam, prior autem relinquit id cuius eſt infinitas in propria latitudine, ratione, atq. genere, &c. Vidimus autem, & probauimus, ad aures etiam eiuſdem Scoti, omne diuinum attributum eſſe formaliter infinitum infinitate ſimpliciter, & in ratione entis, &c. *Infinitas in genere.* *Infinitas in ente.* Scotus.

Non ſis vero in præſentia ſolicitus, quænam ſint illa, quæ gaudeāt infinitate ſimpliciter, & in rōne entis, & quæ gaudeant infinitate in proprio genere, hæc enim parum, vel nihil ad propoſitum faciunt, quod fuit cauſæ, vt Caiet. in præſenti, dum ad primum reſpondet, hæc vix innuendo, & ſub dubium relinquendo tacitus pertranſeat, nā certè ſi loquamur de facto, nihil p̄ter Deū conſpicitur infinitū infinitate entis, vel in propria latitudine, ſi preſſius loqui velimus, (quod dixerim ob intelligentias, quas capite præcedenti inferius infinitas non raro nominabamus,) & ſermo eſt de aliquo, quod ſit vnum numero, nam admiſſo, quod eſſe, viuere, & ſimilia gaudeant infinitate in genere, & in propria latitudine, attamen in hoc, & in illo finita ſunt, iuxta ſubiecta, in quibus inueniūtur, & infinitas illa ſi adſit, eſt potius in cōſideratione q̄ ad extra; Hypotheſes quoq. multæ poſſunt fieri, puta ſi hoc ens hanc obtineret infinitatem, illud illā, &c. ſufficiat, quā de duplici infinitate tradidimus doctrinā verā eſſe ex ſentētia quoq. aduerſariorū, & ſatis ſit, diuinā eſſentiā, diuinas perfectiones, & quicquid i Deo, eſt, infinitū eſſe infinitate ſimpliciter, & entis, &c. Caiet.

Ad vltimum, conſtat teſtimonium Auctoris inductum confirmare quod pluries diximus, rationem ſcilicet formalem vnius attributi, quatenus attri- D. Tho.

butum

butum eſt, quatenus à nobis concipitur, & noſtris conceptibus reſpondet, eſſe aliam à ratione formali alterius, non autem ſecundum ſe, ſic erudite dixit attributum potentiæ non eſſe attributum ſcientiæ, quoniam de attributo vt ſic loquebatur, quippe quod, vt circa vltimam concluſionem dicebam, dicitur in ordine ad nos, quandoquidem nos ſumus, qui aliquid tamquam affectionē diuinæ eſſentiæ tribuimus, iuxta noſtros conceptus, &c. Sic Caiet. ibidem dicebat, attributa ſub intentione non rei, ſed attributi differre, quæ plane nos ſolum reſpicit, vt modo dicebatur: Ex qua doctrina diluuntur, quæ omnia in eodem argumento ingeruntur, quæ nihilominus prima facie aliqualem apparentiæ vmbram referre videntur, quoniam enim in ordine ad nos ratio formalis vnius, non eſt ratio alterius, ideo dum dico vnum attributum, non dico alia ex parte mea, & alia dicendo, non interuenit nugatio, & iiſ e accommodantur quædam diuinarum perfectionum diuinis perſonis, quoniam apud nos actualiter diſtinguuntur, & concipiendo vnum, non concipimus aliud, licet à parte rei, & vnum ſit aliud, & vnius ratio, ſit eadem omnium, vt plene forſan quæſtio iſta patefecit, &c.

Caiet.

QVÆSTIO TERTIA.

A quo anima intellectiua fiat hæc.

CIRCA quartam partem, in qua dictum fuit, animam intellectiuā ex corpore indiuiduari, & eſſe ſuum indiuiduale in corpore acquirere, quæſtio non ignobilis diſcutiēda occurrit de veritate huius dicti, quæ vt terminetur, explicandus primo eſt eius ſenſus, ac ſententia contraria adducenda, ſi. mandaq. deinde quid ſentiamus dilucidandum, ſimulq. probandum, tertio eneruandi, & eucilendi ſunt argumenta in oppoſitum.

Quo ad primum, Si ad memoriam reuoces, quæ art. 1. quæſtionis de principio indiuiduationis dicebantur, patebit ſenſus huius quæſiti, cum. n. indiuiduum id ſibi velit, vt in ſe indiuiſum, & ab alijs diuiſum ſit, idem eſt quærere, vnde indiuidua fiat anima intellectiua, & vnde habeat, vt in ſe indiuiſa ſit, & ab alijs diuiſa, quæritur aūt vndenam intrinſece hoc obtineat, non autē vnde extrinſece, nullus. n. ignorat agentem cauſam principium rerum extrinſecum, & in propoſito Deum, à quo ſolo creationis beneficio prodit in eſſe aīa, vnde nō dicitur homo generare animā alterius hominis, ſed hominem ipſum, &c.

Illud tñ obſerua, quod alicui vana poſſet hæc quæſtio apparere, quoniā anima intellectiua aut clauditur ſub ordine rerum materialium, aut immaterialiū, ſi primum, iam memorata quæſtione indiuiduationis ſuæ principium habitum eſt, ſi ſecundum, (vt reuera dicendum eſt,) iam q. 4. ad cap præcedens definitū fuit, à quo immateriales ſubſtantiæ, & intelligentiæ fierent indiuiduæ; At non conuincit hic diſcurſus, quoniam licet abſolute loquendo anima humana ſit ſubſtantia immaterialis, non tñ proprie eſt intelligentia, quin multis ab ipſis diſſidet, vt patefeci quæſt. vltima circa cap. 4. & ad initium obſeruationū capitis præcedentis, quod etiam referebam circa tertiam partem huius literæ, imo vero cum ſit forma coniuncta materiæ, ſæpius ſub formarum materialiū claſſe locatur, quoniam tamen vere non eſt materialis forma, propterea aſſ quid ſibi peculiare tribuendum eſt, à quo indiuiduationem recipiat, & nihilo minus

Cauſa huius quæſiti.

minus ob nonnullam quam ad materiales formas, & intelligentias obtinet affinitatem, (qua ratione dicitur ab Auctore ſecundo cont. Gent. ca. 68. quaſi quidam orizon, & confinium corporeorum, & incorporeorum, quoniam eſt ſubſtantia incorporea, & tñ corporis forma.) videbimus, quod pro principio ſuæ indiuiduationis tribuitur aliquid ſimilitudinem habens cum eo rerũ materialium, & aliquid ſimile modo indiuiduationis intelligentiarum, &c. D. Thom.

Quibus præhabitis, totus ſequens qđ docuit ſecundo ſent. diſt. 3. q. 6. ſubſtantiam materialem indiuiduam eſſe per entitatem illam poſitiuam, per ſe determinantem naturam ad ſingularitatem, quam vocare ſolent hæccheitatem & idipſum inferius q. 7. de omni natura, quæ non eſt de ſe actus purus affirmãs, ex conſequenti tenet animam indiuiduari ſua propria hæccheitate. Quæſtione autem ſecunda quolibetali, circa impugnationem oblongã ſatis primæ rationis multipliciter conatur oſtendere, quod non fiat indiuidua ex vnione ad corpus, ſed ex ſua propria ſingularitate, ad qđ arguit primo in hunc modum; Scoti opinio

Anima prius natura eſt terminus creationis, quam infundatur, vel vniatur corpori, primus autem terminus creationis, vt talis formaliter eſt hic, ergo anima naturaliter prius eſt hæc, quam vniatur materię, & pari ratione aliæ animæ ita ſe habent, quare in illo priori ante vnionem ad corpus anima & eſt hęc & ab alijs diſtincta, ergo indiuidua, maior propoſitio probatur ex 5. Diuinorũ 16. vbi dicitur, priora eſſe, quæ contingit eſſe ſine alijs, & non ẽ contra, anima vero nedum ſecundum ſubſtantiam & eſſentiã, ſed & ſecundũ exiſtentiã, & vt terminus creationis põt eſſe ſine materia, quare, &c. minor clariſſima eſt, nam creatio ad ſingulare hic, & nunc terminatur; Poteſt hæc ratio firmari, quoniã prius eſt in aliquo eſſe, quam ineſſe, non enim valet ineſſe, niſi ſit, põt autem eſſe niſi inſit, ſed anima quo ad eſſe eſt terminus creationis quo ad ineſſe generationis, ergo prius eſt, quam vniatur corpori, eſt autem hæc, quare, &c. Ariſt.

Si dicatur ad hoc, & ſimilia argumenta, quod concludant animam eſſe prius hanc, & indiuiduam, quam actualiter ſit corpori vnita, non autem priuſquam aptitudinem habeat ad corpus, ex qua aptitudine ponitur indiuidua; tunc.

Secundo arguit, Natura abſoluta præcedit ſaltem natura ſuam aptitudinẽ; quoniam enim anima eſt hæc, ideo hanc obtinet aptitudinem ad hoc corpus, quæ alteri animæ repugnat, ſed alia ad aliud corpus ei ineſt, tũc ſic; Quod cõuenit huic & repugnat alij eiuſdem ſpeciei, non conuenit huic per ſe ſm illud qđ eſt commune iſtis, vel ſaltẽ neceſſario præexigit huius ab illo diſtinctionẽ: ſed hæc aptitudo conuenit huic, & repugnat illi animæ, ergo neceſſario præexigit diſtinctionem huius aïæ ab illa, tantũ igitur abeſt, vt aptitudo ſit cauſæ prima vel huius vel eſſe diſtincti, quod præſupponit & ſingularitatẽ, & diſtinctionẽ eius, cuius eſt aptitudo, maior liquet ex terminis, implicat. n. vt diſtinctio aliquorum proueniat ab eo, quod eſt illis cõe, & in quo conueniunt, hinc Scotus eam non probauit, minor autem manifeſta, & manifeſtata eſt, &c.

Tertio, Si formaliter velimus loqui, ratio aptitudinis non eſt ad ſe, cũ enim oppoſitũ, poſſet intelligi & non ad aliud, vt terminum, quod pugnat, non enim concipi valet, vt intelligatur aptitudo abſq. eo cuius eſt aptitudo; Rurſus rõ aptitudinis non eſt rõ entis in actu, nam põt eſſe aptitudo ad terminũ, qui non exiſtat, quod aũt exigit neceſſario aliquod non ex ſtens ipſum eſt non exiſtens in actu, igitur aptitudo hæc nequit eſſe principium vnde anima fiat indiuidua, probatur conſequentia, quoniam hæc anima eſt ſingulare abſolutum, & in actu.

Quarto, Habitudo iſta eſt quid reſpectiuum, ergo & præſupponit abſolutum, & non eſt de eſſentia abſoluti, nam iſtæ ſunt conditiones entis reſpecti ui, ergo prius præſupponitur anima, & illa non eſt de eius eſſentia. Confirma-

tur,

tur, quoniam ſeparata anima à corpore, perit hæc habitudo, ergo tunc animā non eſſet hæc, & ind uidua, probatur antecedens, quoniam nihil otioſum debet poni perpetuum, otioſe autem tunc anima reſpiceret corpus in via philoſophorum, qui non agnouerunt corpus reuniendum animæ, non eſt itaque in ipſa ſeparata aptitudo illa ponenda, conſequentia autem probatur, quoniam ſublato eo quod indiuiduat, perit indiuiduatio.

Si dicatur, qđ hæc habitudo non eſt quid reſpectiuum de genere ad aliquid, ſed quoddā traſcēdentale, & ipſamet animæ ſubſtantia, quæ proinde nunq̄ ab ea ſeparabilis eſt, tunc eſt 5. argumentum, qm̄ iam anima ſeipſa ſit indiuidua, & eius indiuiduatio habita erit quæſtione illa 4. ad caput præcedens.

D. Thom.

Vltimo, Habet Auctor de Spiritualibus creaturis art. 9. ad tertium, quod ſicut corpus ſe habet ad eſſe animæ, ita & ad eius indiuiduationem, tunc ſubſumo, quod corpus nullo modo eſt cauſa ipſius eſſe animæ, hanc enim conſtat illud excedere, ab eoq. nullatenus pendere, quare neque eius indiuiduatio vlla via pendebit à corpore, vel ab habitudine, quæuis fuerit ad illud.

Toletus.

Hanc ſententiam vehementer amplexatus eſt inter recētiores Toletus Cardinalis q. 18. tertii de Anima, concluſione ſecunda, & eandem nonnullis firmare tentauit, quæ tamen miſſa facio, tum quoniam idem petunt, quod iam ex Scoto inducta argumenta, tum quoniam ex dicendis confutata manebūt, tum demum quoniam iam ab Aquario formaliter diſſoluta ſunt dilucidatione ſua vnica ſuper vndecimum Diuinorum, &c.

Aquarius.

Quo ad ſecundum; Sententiam Auctoris iam audiſti in hac parte, animæ nimirum indiuiduationem à corpore pendere, quod ipſum docet primo ſent. diſt. octaua, quæſt. 5. art. 2. ad vltimum, & q̄ quæſtione de Anima, art. tertio ad 15 & ſecundo cont. Gent. 75. & 81. Quem graui, latoque verborum circuitu præceſſit Auicennas quinta illa parte de Anima cap. 3. & quarto, & quem ſecuti ſunt omnes eius diſcipuli, vt Caiet. hoc loco, Capreolus in ſecundo, diſt. tertia, quæſt. prima circa quintam concluſionem & eius argumenta Ferrarien. vtroq. capite cont. Gent. allegato, Soncinas ſeptimo Diuinor. q. 34. circa ſolutionem ad ſecundum, Iauellus tertio de Anima, quæſt. 5. de eſſentia animæ intellectiuæ, Aquarius nominata dilucidatione, Bannes primo de Generatione, cap. 5. q. 3. art. 9. ad tertium: Ægidius etiam Correctorio ſuo, art 30. circa primam part. Auctoris hanc viam ſectatur, quam tamquam veram, ac ex principijs noſtris pendentem ſecuturi & nos elucidare oportet.

D. Thom. Auicenn. Caiet. Capreol. Ferrarien. Soncinas. Iauellus. Aquarius. Bannes. Ægidius.

Nota itaque primo, qđ quemadmodum ſatis paruit quæſtionibus de indiuiduationis principio, & de multiplicatione intelligentiarum ſub eadem ſpecie, omnis diuiſio ad aures Ariſtotel. tertio Diuinor. 11. & de mente Commentatoris primo Phyſ. ſexto vel eſt per formam, vel per quantitatem, ſimiliter vtrobiq. dilucidum fuit, omnem diſtinctionem formalem vt ſic eſſe ſpecificam, materialem aūt numericam, cum itaq. apud oēs conueniat, animas hominum vniuerſis eſſe eiuſdē ſpeciei, numeroq. tm̄ diſſidere; earum ab inuicem diſtinctio à materia deſumetur, vel à quantitate, non aūt vllo pacto à forma vt ſic, vidimus aūt abunde memorato de indiuiduationis principio quæſito, ſolā quātitatem non poſſe eſſe cauſam diſtinctionis ſubſtantialis, ſed hanc eſſe materiā quantitate affectā, modo ibidem declarato, vnde relinquitur, vt animarū intellectualiū ab inuicē diſtinctio à materia deſumatur, cumq. eadē quęſt. haud obſcure declaratum fuerit, ab eodē habere aliquid vt ab alijs ſecernatur, & q̄ in ſe ipſo ſit indiſtinctū (quæ duo rōnem faciūt, & perficiunt indiuidui) ſequitur, vt p materiā anima intellectiua indiuiduetur, & hic diſcurſus patēs, ac firmus eſt, ijs ſuppoſitis, quorū claritas, ac firmitas locis allegatis in aperto poſita eſt,

Ariſtot. Auerroes.

Ratio indiuiduis.

Sed

Sed nota ſecundo, quod res materiales ita à materia, vt præhabente in ſua radice quantitatem indiuiduari dicebamus, vt eiuſmodi materiam veram indiuiduationis causã, ſeu potius id vnde vera cauſa deſumebatur traderemus, cuius ratio eſt, quoniam res materiales, vt ſic pendent à materia, neq. abſq. ipſa eſſe queunt; anima vero intellectiua quamuis ſit rei materialis forma, non tamen vel in eſſe, vel in vnitate ſua pendet à materia, ſed eſſe ſuum abſolutum, & independens eſt ab illa, vnde recedente ab ipſa materia, manet adhuc in eſſe, quod nequit dici de rebus vt ſic materialibus; Ex quo fit, vt quamuis ſi debeat numero multiplicari, materia interuenire debeat, attamen non tamquam præbẽs ei vel eſſe, vel indiuiduationem, ſed ſolum tamquam occaſio, ob quam fiat, quia enim hæc anima fit in hoc corpore, & illa in illo, propterea hæc anima eſt hæc, & ab aliis diſtincta. Et hoc diligenter aduertendum eſt, vt ſcilicet dicatur, quẽadmodum legis in hac litera, & loco illo præcipue primi ſent. quodque apud Auicenn. ibi legis corpus eſſe occaſionem fieri ipſius animæ, non aũt cauſam, quod ſi non eſt cauſa fieri, multo minus eſſe, vel indiuiduationis.

Materia quo pacto concurrat ad indiuiduationẽ animæ.

Vnde obſerua tertio, quod cum anima ſit eſſentialiter pars ſpeciei humanæ, & quid in ſpecie ſecundum ſe incompletum, dum fit, &c. creatur, creatur, vel concreatur coniuncta corpori; creat quippe illam Deus infundendo, vnde a corpore occaſionaliter pendet eius fieri, quoniam corpus eſt altera pars compoſiti, cuius & anima eſt pars, quod autem fieri terminatur ad eſſe, idcirco dum anima fit in corpore, acquirit eſſe, cuius plane nullo modo eſt cauſa corpus, ſed Deus; cumq. hoc eſſe ſit ſubſiſtens, vbi ſemel id anima eſt aſſecuta, sẽper retinet, quo circa corpus eſt occaſio & fieri, & eſſe animæ, prout eſſe terminat fieri, non aũt abſolute, eſt aũt occaſio, quoniam cum anima ſit vt dicebã pars, nequit produci ſecundum ſe, & ſeparata à toto ſuo, (iuxta definitum rerum ordinem loquor, ſed fit in corpore, quapropter non accipit indiuiduationem ſuam à corpore, ſed ab illa commenſuratione, & habitudine, quam ſecundum ſe habet ad illud. Quæ ſane commenſuratio duo poteſt importare, vt recte adnotauit Interpres librorum cont. Gent. cap. illo 81. & fundamentum ſ. habitudinis, & habitudinem ipſam, vnde poſſumus dicere, quod ſumatur &c. fundamentaliter, & formaliter, fundamentum commenſurationis in anima, eſt ipſamet animæ ſubſtantia, ita huic corpori ſecundum ſuam eſſentiam, & eſſe proportionata, ceu propria forma propriæ materiæ, ſup quã deinde intelligitur fundari habitudo commenſurationis, merito cuius hæc anima dicitur huic corpori cõmenſurata formaliter, ita ſuper albedinẽ fundatur ſimilitudo, cuius ope hoc dicitur formaliter illi ſimile. Cum itaq. audis animarũ diuerſitatem iuxta diuerſam earum ad corpora cõmenſurationem, non accipias cõmenſurationẽ formaliter, vt dicit relationẽ illam, tunc.n. non diſtinguerentur ab inuicẽ animę ſubſtantialiter, ſed tantũ per accidens ſuperadditũ, ſed intellige fundamentaliter, quoniã .n. hæc anima ſecundũ ſuam ſubſtantiã, & ſecundum ſuũ eſſe eſt ita propria forma huius corporis, quod non alterius, hẽt vt ſubſtantialiter diſtinguatur ab alia aĩa, quæ ſit alio corpori proportionata, ſed quoniam ad hoc ſubſtantiale fundamentum neceſſario conſequitur habitudo illa cõmẽſurationis, ideo põt dici, quod & merito harũ habitudinũ diſtinguantur aĩæ.

Ferrarien.

Fundamentũ commenſurationis in animæ.

Hæc eleganter habes hoc loco à Caiet. dum inquit, commenſurationem dupliciter ſumi, vno modo vt dicit relationem commenſurationis (quod dicebat Ferrar. denotare habitudinem, & nos appellabamus commenſurationem formaliter) alio modo pro ipſa ſubſtantiali rei coaptatione (quod vocabat Ferrar. fundamentum habitudinis, & nos commenſurationem fundamentaliter,) primo modo ſumpta commenſuratio eſt eſſentialiter res dicens reſpectum, &

Caiet.

in genere ad aliquid, ſecundo modo eſt res abſoluta, & de prædicamẽto illius rei, cuius eſt commenſuratio, cum ſit idem eſſentialiter, quod res ipſa commẽſurata, ſola ratione ab ea differens; Illud aũt cum eodem Caiet. in præſenti obſerua, quod aliquid poteſt dici abſolutum & a termino, quo pacto ſubſtantia, & omne genus accidentis, excepta relatione eſt abſolutũ, & à ſubiecto, ſeu receptiuo, & ſic ſola ſubſtantia eſt ens abſolutũ, nam accidens omne eſt in ſubiecto, &c. Commenſurationes ergo ſubſtantiales ſecũdo modo acceptæ, iuxta quas dicimus animas indiuiduari ſunt abſolutæ a terminis, licet nõ à receptiuis, ſi. n. quid extra ſe reſpiciant, id non tamquã terminũ, ſed tamquã receptiuum, anima. n. quamuis reſpiciet corpus, non tñ vt terminũ, ſed potius vt id in quo recipitur; Vnde accepta vt forma, & vt corpus reſpicit, (velut quoniam pars ſemp reſpicit) neq. eſt ens pure abſolutũ, neq. præciſe reſpectiuũ, ſed ſub ambitũ currit earũ rerũ, quæ mediã tenẽt ſedẽ, de quibus in hoc opere nõ ſemel diſſeruiſ partim quippe eſt reſpectiua, qm̃ ſemp reſpicit corpus, partim abſoluta, qm̃ illud nõ reſpicit ceu terminũ, ſic nõ eſt in pdicamẽto relationis, &c.

Quomodo animæ reſpiciat corpus.

Hinc vlterius aduertes, quod ſicut in definitione animæ ponitur, quod ſit actus corporis phyſici, vt indicauit Ariſt. 2. de anima ſexto, ita de eſſentia animę humanæ eſt, eſſe actum corporis humani, atque ideo hoc in eius definitione ponitur, & de eſſentia huius animæ eſt eſſe huius corporis actum; vbi liquet commenſurationem hanc fundamentalem animæ ad corpus, (de hac enim ſemper eſt ſermo) non ſequi ipſam animam, ſed eandem cõſtituere, idem enim eſt eſſe actum proprium huius corporis, & ſubſtantialem eius perfectionem cõmenſuratam; Quocirca diuiditur proprijs differentijs per hoc, quod eſt actus huius, & illius corporis, & rurſus actus corporis huius, ſcilicet humani diuiditur propriis differentiis, per hoc quod eſt actus talis, ac talis corporis; nã propriæ differentiæ alicuius diuiſi debent per ſe diſtinguere illud vt ſic, & in eo quod tale, velut rationale, & irrationale per ſe diuidunt animal vt ſic, vt habes hoc loco à Caiet. ex Ariſtotele primo de Partibus animalium, cap. 3.

Ariſtot.

Munus propriarum differentiarum.

Id autem non erit inutile adnotare, quod licet veriſſimũ ſit commune philoſophorũ axioma ex ſecundo Phyſ. 81. & aliunde excerptũ, quod ſcilicet materia eſt propter formam, non forma propter materiam, quare ex diuerſitate animarum deberemus colligere diuerſitatem corporum, & non è contra, attamen & veritatis plenum eſt aliud in ore omnium adagium, omne ſcilicet quod in aliquo recipitur, ad modum recipientis recipi, & formam ad modũ materiæ in eadem materia recipi videmus, vnde & proprium actum, ſeu formã in ꝓpria materia, ſeu potẽtia recipi docebat Philoſoph 8. Diuinor. 11 & alibi, ſic in vtriſq. eſt differentia propter vtrumq. nam & ob diuerſitatem formæ eſt diuerſitas in materia, qm̃ hæc propter illã, & ob diuerſitatem materiæ eſt diuerſitas in forma, qm̃ hæc recipitur in illa ad modũ illius; At ſcias, qđ in his quæ ſpectãt ad ſpeciẽ, materia trahitur ad modũ formæ, qm̃ forma conſtituit ſpeciẽ, & vnumquodq. rõne formę principaliter locatur in ſpecie, in his aũt quæ ad indiuiduum attinet, forma trahitur ad modum materiæ, & ei vt ita loquar morem gerit, qm̃ a materia in habentibus materiam, vel eam reſpicientibus omnis indiuiduatio; ſic membra leonis, & equi differunt, quoniam eorũ animæ differunt, ſed anima huius, & illius equi diſcriminantur, quoniam corpora, vel materiæ non ſunt eædem; quocirca cum de indiuiduatione numerali ſit ſermo, nil mirum, ſi dicamus animam eſſe hanc, quoniam hoc reſpiciat corpus, & ab illa diſtingui, quoniam illa aliud corpus reſpiciat. Intellige autem ſemper conformiter ad ea, quæ tertio notabili dicebantur, non enim volumus materiam

Dicta philoſophorum communia.

Ariſtot.

tiam cauſam hujus eſſe animæ, ſed occaſionem tantum, & in fieri ſolum, vnde non inconcinne Ferrarienſis ſecundo contra Gentes 75. dicebat, materiam eſſe cauſam eſſendi animæ ſecundum quid, quatenus ſcilicet eſt cauſa, vt ſit forma huius, habens eſſe in hoc indiuiduo, nequit enim anima eſſe actu forma huius indiuidui, habens eſſe in ipſo, tamquam eius pars, niſi ſit in materia, quamuis enim ſeparata gaudeat eſſe, non tamen in hoc; Addo ego, quod nō haberet hoc eſſe ſeparatum, niſi prius habuiſſet eſſe in hoc, quoniam non ſeparatim, ſed corpori infuſa creatur à Deo.

Fer. 1.

Quamobrem reſolute, ac breuiter dico, quod Deus creat hanc animam, & ſeipſa anima eſt hæc, nullo videlicet ei realiter ſuperaddito, veruntamen in ly *ſeipſa* includitur intrinſece habitudo ad hoc corpus, & ſi non foret hoc corpus, cui anima eſſet vnibilis, non eſſet hæc, quoniā non acquireret eſſe, cum fiat vt pars, & de lege vſitata nequeat creari niſi in corpore; ita corpus eſt extrinſecum ab anima, non ab habitudine, quam illa ad ipſum dicit.

Non ſum neſcius, conſueuiſſe à quibuſdam diſtingui animam intellectiuam in eo quod ens, & in eo quod forma, ſeu anima, & tunc dici, quod ſub ſecunda ratione nequit eius diſtinctio, aut vnitas, aut perfectio intelligi abſque corpore, quoniam hoc eſt commune omni formæ non habenti eſſe in ſpecie completum, ſed aliunde illud expectat, ex ſubiecto ſcilicet, & perfectibili, in primo aūt ſenſu nihil prohibere eam intelligi abſque corporis adminiculo, ſed ratione tantum propriæ entitatis, quapropter theologi licet eodem temporis inſtanti animam dicant infundi quando creatur, attamen in primo inſtanti naturæ eam intelligunt creari, & non infundi; At quicquid fuerit de hac diſtinctione, hęc parum, aut nihil ad rem faciunt, cum non ſit modo ſermo, num poſſit anima abſque corpore intelligi, quamuis enim reſpiciat corpus, nihilominus non vt potentia actum, ſed vt actus potentiam, at ſermo eſt, quomodo anima vere, ac realiter ſit hæc, & quo ab alijs eiuſdem ſpeciei animabus numero diſtinguatur. De illo autem naturæ ſigno nihil in propoſito eſt curandum, quoniam & tunc habet fundamentalem illam aptitudinem, quę vt dictum fuit nil aliud eſt, quam ipſamet animæ ſubſtantia, à ſe ipſa formali ratione differens, vt magis patebit in ſolutione ad quintum.

Quorundam cogitatio.

Quomodo anima reſpiciat corpus.

Hæc pro veræ ſententiæ explicatione, ac probatione ēt, nam in ea explicāda eandem probauimus, & eius probatio pendet à quæſt. illis de indiuiduationis principio, & de multiplicatione angelorum ſub eadem athoma ſpecie, &c.

Quo ad tertium, Optime primo argumento, eiuſq. confirmationi occurrebatur, & neceſſario conſimilibus argumentis ſolutio illa adhibenda venit, quā proinde Scotus ingenioſiſſimus quæſtione illa quolibetali præuidit, vnde quāuis dum creatur anima, in aliquo ſigno naturæ non ſit corpori actualiter vnita & non obtineat habitudinem illam pro relatione, & pro formali, ſemper tamē habet illius habitudinis fundamentum, & ſubſtantialem illam commenſurationem, per quam dicimus indiuiduari, quam & à corpore ſeparata retinet, licet tunc non indiuiduetur per illam, quoniam quam ſemel initio indiuiduationem eſt ſortita, perpetuo ſeruat.

Ad ſecundum, falſum eſt, quod natura abſoluta præcedat ſuam aptitudinem, quando illa aptitudo eſt ipſamet rei ſubſtantia, cuiuſmodi eſt illa, de qua loquimur; Verum autem eſt de aptitudine accepta pro relatione, ac pro formali. Quod vero additur de eo, quod conuenit vni, & repugnat alteri eiuſdem ſpeciei, &c. verum eſt quo ad primam partem, nam licet aptitudo ad corpus conueniat animabus, ſecundum quod ſunt eiuſdem ſpeciei, aptitudo tamen ad hoc corpus non conuenit animæ, ſecundum quod conuenit cum

Quam aptitudinem præcedat natura abſoluta.

atia anima, vt bene argumentum probat, ſed falſitatem habet quo ad ſecundam, vt ſcilicet illud tale præexigat diſtinctionem huius ab illo, non enim præexigit, ſed ſecum fert, & parit diſtinctionem; Vt enim adfert tibi ſimile Caiet. rationale conuenit homini, & repugnat equo, irrationale è contra ineſt huic, & repugnat illi, & hæc conſtat eis minime ineſſe penes id, in quo conueniunt, & nihilominus non præexigunt diſtinctionem hominis, & equi, ſed illam gignũt.

Caietanus.

Retorquetur ratio.

Et acute hoc argumentũ retorquet in Scotum, quoniã hæccheitas, ſiue ſingularitas animæ Sortis conuenit ſibi, & repugnat animæ Platonis, ergo hæccheitates præſupponunt ipſas animas diſtinctas, quomodò ergo ſunt cauſa earum diſtinctionis? Adde tu, quod ſi veritatem haberet Scotica propoſitio, daretur proceſſus in infinitum, quoniam id quod cauſat differentiam alicuius ab aliquo, certè conuenit vni, & repugnat alteri, ergo ſi hoc præexigat diſtinctionem, petam de illo alio, & ſic in infinitũ, quã erit deuenire ad aliquid, quod faciat diſtinctionem, ſed ſtare ſemper oportebit in aliquo exigente diſtinctionem: Quod ſi dicatur valere propoſitionem in ijs, quæ non ſunt diſtinctiua, iam nos dicimus has aptitudines eſſe animarum diſtinctiuas, & præterea nugax eſſet propoſitio, clarum eſt enim, quod ſi hoc conuenit huic, & repugnat illi, iam diſtinguitur hoc ab illo, & ſi hoc non faciat diſtinctionẽ, certè ſupponitur, &c.

Ad tertium diſtinguitur antecedens pro vtraq. parte in materia noſtra, nam quo ad primam, ratio aptitudinis ſubſtantialis de qua eſt ſermo, eſt ad aliud, non quidem vt terminum, ſed vt receptiuum, & ſic põt intelligi non ad aliud tamquã terminum, non aũt non ad aliud vt receptiuum, quo ad ſecundam falsũ eſt, quod ratio aptitudinis ſit ratio non entis in actu quoniã omnis aptitudo ad actum ſecundum habet rationem entis in actu primo, imò omnis huiuſmodi aptitudo fundatur in ente in actu, & ſimiliter non eſt verum, quod exigens aliquid non exiſtens, non ſit exiſtens; quoniam vt ſtemus in eodem exemplo, quæuis potentia actiua in actu primo tantum exigit ſuam operationem non exiſtere (quoniã ad hanc, quæ eſt actus ſecundus eſt in potentia) & tamen ipſa potentia eſt in actu, imò ſi non eſſet in actu, non poſſet eſſe in potentia ad actum ſecundum. Sed vt ſcitè ait Caiet. hoc loco, æquiuocatio eſt de *aptitudine*, nam hæc per quam ponimus animam indiuiduari, ſemper eſt in anima, neque quid requirit, quod eam ad actum reducat, neque alia conſimilia, quæ de aptitudine ſolum pro formali, ac pro relatione vera ſunt, non de fundamẽto aptitudinis, & de commenſuratione ſubſtantiali, &c.

Caietanus.

Ad quartum ex eadem doctrina reſpondetur, quod omnia in argumento adducta procedunt de habitudine pro formali, & prout dicit relationem, non aũt de ipſamet habitudine fundamentaliter, vt facile patet. Neq. otioſe ponitur in anima ſeparata hæc aptitudo, tum quoniam non eſt quid reale additum animæ, ſed eſt identice ipſamet anima, tum quoniam non ponitur tunc, vt ab ipſa indiuiduetur, iam enim ſemel indiuiduata eſt, & indiuiduationem illam numquam non tenet, & ſi huiuſcemodi aptitudo ſubtraheretur, non eſſet cur periret animæ indiuiduatio, quandoquidem in fieri ſolum ponitur indiuiduans, vt eleganti exemplo ex ſenſibilibus patefaciebat Auctor reſponſione illa ad vltimum loco nominato primi ſent.

D. Thom.

Ferrarien.

Ad quintum reſpondeo cum Ferrarienſe cap. illo 81. ſecundi contra Gentes quod animæ diſtinguuntur ſeipſis identice, hoc eſt, non per vllam realem entitatem eis ſuperadditam, ſed formaliter, non ſeipſis, ſed per commenſurationem ad corpora, quæ ſane commenſuratio formaliter ab ipſa anima diſtinguitur, ſicut homo diſtinguitur ſpecifice à leone ſeipſo identice, quoniam non per quid reale ſibi additum, attamen formaliter per rationale, & per ſuam

ſpeci-

ſpecificam differentiam diſtinguitur; Non inferas aũt, quòd nulla conſideratione habita ad corpus diſtinguatur anima identice, qm̃ in ipſamet re quæ eſt anima, & in illa identitate clauditur habitudo illa ad corpus, & hæc eſt illi eſſentialis; Hoc illud eſt, quod in quæſt. titulo dicebam, principium videlicet animæ intellectiuæ indiuiduationum habere quid cõmmune cum illo rerũ materialium, & immaterialium, nam cum materialibus communis eſt ei materia, quam illa reſpiciunt, cum immaterialibus identitas iſta iam explicata; differt aũt à materialibus, quoniam materia actu eſt indiuiduationis principium, & ab ipſa tamquam à cauſa pendet hoc numero eſſe, in anima vero ineſt habitudo ad materiam, à qua non pendet tamquam à cauſa tale eſſe; diſſidet ſimiliter ab immaterialibus, quoniam hæc ſeipſis nullo ordine ad materiam habito indiuiduæ fiunt, quare inter hæc, & illa, media eſt animæ intellectiuæ ſedes.

In indiuiduatione quomodo conueniat, & differat anima ab intelligentijs, & materialibus.

Ad vltimum elicitur ſolutio ex ijs quæ inter obſeruandum dicta ſunt, patet enim quomodo eſſe animæ pendeat à materia, non tamquam à cauſa, ſed occaſionaliter, non in eſſe, vel in termino, ſed in fieri, & in principio. Idipſum intelligebat Auctor de indiuiduatione, vt ex hac litera conſtat, & ex locis aliis prænotatis, &c.

QVÆSTIO QVARTA.

An quidditatiue agnoſcat humanus intellectus entia abſtracta.

CIRCA quintam partem, in qua legimus, nos ignorare differentias nedum eſſentiales ſubſtantiarum ſeparatarum, ſed & accidẽtales, quoniam & earundem propria accidentia nos latent, quæ verba attendentes nonnulla de tenui admodum agnitione, quæ apud nos manet de intelligentijs pronuntiauimus, moueo dubiũ famoſum valde, ac perdifficile de notitia, quæ apud nos eſt de ſeparatis ſubſtantiis. In quo definiendo ſex efficiam, nam primo adferam in quo ſit difficultas, & opiniones falſas, & eam potiſſimum Auerr. conſiderabo, ſecundo fundamenta quę firmiora iudicauerim pro illis ſententiis recenſebo, tertio opinionem præcipue Auerr. repudiabo, & aliorum deinde, quarto veram ponam ſententiam, in eiuſq. explicatione verſabor, quinto eandem confirmabo, occaſione cuius videbitur primo quid in hoc ſenſerit Ariſt. & dubium in Auctoris doctrę ſoluam, vltimo confutabuntur argumenta pro aduerſariis inducta.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ſupponat, quid petat quæſtio, quidque varij in ea voluerint.

SVpponitur hac quæſtione nos agnoſcere ſubſtantias ſeparatas, quæritur vero modus, quo eas cognoſcimus, ita ſupponitur cognitio, & cognitionis qualitas indagatur. Quod enim eas dignoſcamus, nulli dubium eſſe

poteſt

poteſt, nam & præcedenti, & præſenti capite multa de ipſis vbique protulimus quæ omnia nedum coniunctim, ſed ſingula ex ſe ipſarum præexigunt notitiam. Ariſtot. quoq. 12. Diuinor. præcipue à 29. vſque ad finem propemodum libri multa de eis tradit; Cumq. omnia hęc, & ſingula arguant earum cognitionem nedum, quo ad quid nominis, ſed & quo ad quid rei, ea propter non dubitatur, an vel abſolute, vel quo ad quid nominis, vel quo ad quid rei eas cognoſcam⁹, ſed hæc omnia ſupponẽtes ſcrutamur, num ita quo ad quid rei agnoſcantur, vt omnia earum quidditatiua prædicata ad vltimam vſq. differentiam penetremus, quæ cognitio conſueuit vocari, & quidditatiua, & omni ex parte abſoluta, ratione primi, inſinuando omnia, quæ alicui quidditatiue tribuantur, in tali cognitione includi, rõne ſecundi, quod nihil vltra hæc ad eius plenã notitiam exigatur; Quo fit, vt longo ab inuicem diſtent interuallo cognitio quidditatis, & cognitio quidditatiua, quoniã ad illam ſufficit cognitio cuiuſuis prædicati eſsentialis, qui enim agnoſcit hominem eſse ſubſtantiam, cognoſcit eius quidditatẽ, ad hanc vero requiritur, vt oĩa eſsentialia prædicata teneantur; Et cõſulto loquor de p̃dicatis eſsentialibus, ac quidditatiuis, vt excludam vel virtutem, vel poteſtatẽ, vel reſpectum ad alia, & ſimilia, nam cũ horum ignoratione ſtabit quidditatiua notitia, ceu & beatæ mentes in patria dicũtur noſſe Deum quidditatiue, qm̃ nihil eius illas latet, non tñ omnibus modis eum agnoſcunt, neq. quantum cognoſcibilis eſt, vnde à nemine comprehenditur.

Cognitio quidditatis.
Cognitio quidditatiua.

Hinc duo breui colliges, alterum, quod nobis hac in re eſt cũ Scoto dimicãdum, quamuis etenim primo ſent. diſt. 3. q. 1. probet nos habere conceptum de Deo, eumq. agnoſcere, non tamen vult, vt perfectam omni ex parte de ipſo teneamus notitiam, & licet ibi dicat, in aliquo conceptu nos cõcipere quidditatiue Deũ, attamen nomine cognitionis quidditatiuæ nil aliud vult, quã cognitionem illã, cuius beneficio prædicatũ aliquod quidditatiuum agnoſcitur, nam deinceps tertio ſuo dicto docet, ac probat nõ agnoſci Deũ in particulari, & propriè; ſic verbale dumtaxat diſſidium inter nos, & ipſum verſari innuit Caiet. hoc loco, & dilucidius p. p q. 88. art. 2. & Bannes com. eiuſdem quæſt. notabili 3. quod & Ferrar. docet vltimis verbis ad c. 45. 3. cont. Gent. & Iauellus quæſt. 8. 2. Diuinor. & Fonſeca q. 2. in caput eiuſdem libri primum. Alterum eſt, quod dum aliquando legis apud Auctorem, & præcipue quæſt. de Anima, art. 16. intellectum noſtrum non cognoſcere de ſeparatis ſubſtantijs quid ſint, nomine cognitionis quid eſt accipe cognitionem quidditatis perfectam, per quam eſt agnoſcuntur omnia eſſentialia prædicata, non autem intelligas ipſum velle, nullum earum prædicatum eſſentiale nos poſſe aſſequi:

Quid nomine quidditatiuæ cognitionis velit Scotus.
Caietanus.
Bannes.
Ferrarien.
Iauellus.
Fonſeca.
D. Thom.

Nota vlterius, quod quidditatiua hæc cognitio cum duplici via haberi poſſit, & immediate. ſ. & mediate, & rurſus hoc modo dupliciter, vel per ſpeciem propriam, vel per ſpeciem alterius rei perfecte ipſam repreſentantis, de omnibus his cognitionibus, ſeu de omnib. his modis huius cognitionis inquirimus. Quare dubitatur, num intuitiue, & per eſſentiam poſſimus agnoſcere intelligentias, (quæ eſt immediata cognitio, abſque vlla nimirum ſpecie) & num per propriam ſpeciem, vel per alterius rei, quæ perfecte ipſas exprimat, quorum vtrumq. eſt mediatus agnoſcendi modus.

Illud etiam obſerua, quod cum intellectus noſter in duplici ſtatu poſſit conſiderari, vt ſcilicet eſt corpori coniunctus, vel vt non eſt ſeparatus à magnitudine, vt verbis vtar Ariſtotelis tertio de Anima 36. & vt eſt corpori alligatus, ſeu à magnitudine nõn ſeparatus, quæſtio noſtra non eſt de intellectu vt ſeparatus eſt, ſed ſolum de eo prout eſt corpori coniunctus, & pro huius viæ ſtatu. Cumque hoc modo poſſit conſiderari, & vt cognitione naturali, & ſuper-

Ariſtot.

per-

pernaturali imbuitur, procul eſt ab hoc quæſito conſideratio de cognitione ſupernaturali, quocumque modo illa fuerit, ſed ſolum iuxta naturalem cognitioné inquirimus, ſic.n.& merita ipſius intellectus ſm ſe metimur, & cũ philoſophis præcipue loquimur, qui cognitionem ſupra naturæ vires ignorarunt.

Demum áduerte, quod quamuis hoc loco Auctor loquatur tantum de intelligentiis aliis à prima, dum dicit earum differentias nos neſcire, quoniã tamen eadem poteſt eſſe difficultas circa cognitionem intelligentiæ primæ, & priſci philoſophi hac de re differentes, eam ad primam quoq. intelligentiam extendiſſe viſi ſunt, dum in abſtractorum contemplatione hominum fœlicitatem conſtitutam dixerunt (quæ ſane in primi entis potiſſimũ ſpeculatione ſita eſt) ea propter, & de ipſius primæ intelligentiæ accipi poteſt quæſtio hæc, nihil tamen ſpeciale de ea proferetur, quoniam quæ omnia dicent, & commonſtrabunt nos alias à prima intelligentias perfecte cognoſcere non poſſe, multo amplius dicent, & oſtendent de prima, &c.

Eſt igitur quæſtio, an noſter intellectus corpori coniunctus, cognitione naturali immediata, vel quouis modo mediata valeat quidditatiue, ac omni ex parte noſſe abſtracta entia. *Auerr. poſitio.*

His præmiſſis, Auerroes 2.Diuinor.com.1.& 36 tertij de Anima, & tractatu de Animæ beatitudine, & epiſtola de connexione intellectus abſtracti cũ homine, docet manifeſte partem affirmantem, quamuis.n. minime dicat noſtrum intellectum cognoſcere abſtracta quidditatiue, omnes tamen eum in hoc ſenſu acceperunt, & qui ei ſuffragantur, & qui refragantur, quod & eius tantus labor declarat; nulli enim dubium poterat accidere de imperfecta, diminutaq. eorum agnitione, vnde cum plurimum laborauerit in aſſignatione modi, quo noſter intellectus hanc notitiam aſſequitur, cumq. ad perſcrutanda antiquiorũ philoſophorum placita non mediocrem induſtriam adhibuerit, manifeſtum ſit, id de notitia omnino perfecta accepiſſe; Accedit, qđ non niſi in fine vitæ hanc cognitionẽ docet homini accidere, & quando rerum omnium notitiam homo calluerit, quæ vera non eſſent de quauis cognitione, & deniq. loco allegato tertij de Anima, vult hominem in hoc aſſimilari Deo, quoniam eſt omnia entia quoquo modo, & ea aliquo modo ſciens, & ordinem hunc mirabilem, modumq. iſtum eſſendi extraneum dicit, quæ omnia ſatis indicant, ipſum non de qualicumq. ſed abſoluta, & quidditatiua notitia locutum.

Hanc vero Commentatoris ſententiam ſi concluſionem ſpectes, facillimam, ſi modum quo vult hominem hanc notitiam adipiſci, & ea quæ pro hoc modo explicando ingerit, difficillimam comperies, vnde in ea explicanda non parum inſudarunt Iandunus q.37.tertii de Anima, & q. 4. ſecundi Diuinor. Sueſſanus ſuper illũ 36.eiuſdem 3. Marcus Antonius Genua ibidem, Achillinus quolibeto 4.dubio 3, qui oẽs poſt multa, & multa quæ attulerunt, dubitaruntq. eidem Auerr. aures dederunt, in quorum ſerie, & Zimara venit connumerandus contradictionibus ſuis ſuper Auerr. circa primũ illum 2.Diuin. & theoremate 76. Albertus etiam magnus tertio de Anima, tractatu 3 cap.11. & mentem Auerr. commemorat, & quamuis quibuſdam ab eo diſſentiat, attamen in huius negotii concluſione viſus eſt ei adhærere. Auctor etiam p.p.q.88. art.1. & 3.cont. Gent.43.& ibidem Expoſitor, Auer.poſitionem ſatis examinãt, qđ & ab Ægidio 2.Diuinor.q 14.effectum eſt, & demum à Caiet.hoc loco. *Iandunus. Sueſſanus. Genua. Achillin. Zimara. Alb. magn. D. Thom. Ægidius. Caietanus.*

Dicamus nos, id Auerr. in hoc propoſito placere, quod velut ex vnione poſſibilis intellectus nobiſcum intelligimus materialia merito illius copulationis, quam ipſe ſcriptam reliquit com.5. tertij de Anima, & quam nos poſtrema quæſtione ad quartum caput adduximus, & repudiauimus, ita vbi poſſibilis hic

lis hic intellectus adeptus fuerit omnia intellecta ſpeculatiua, tunc continuatus erit intellectui agenti, nedum vt efficienti, ſed etiam vt formæ, & per illũ intelliget ſubſtantias ſeparatas, ac ex conſequenti, nos quibus tunc hic intellectus agens erit forma, dicemur intelligere ſubſtantias ſeparatas.

Pro cuius ſententiæ clara reſolutione collige, quæ idem Commẽtator prolixa illa digreſſione poſt relatas opiniones Alex. Auempace, & Them. pmittit.

Duplex intellectus actio.

Et primo, quod intellectus in nobis exiſtẽs duas habet actiones ſecundũ q̃d nobis tribuitur, quarum vna eſt de genere paſſionis, & eſt intelligere, (ecce intellectum poſſibilem,) alia eſt in genere actionis, & eſt extrahere formas, eas à materijs denudãdo, & actu intellectas facere, quæ prius potentia ſolum erant intelligibiles, (ecce agentem intellectum,) quæ ſecunda actio eſt prior in nobis, quam ſit prima, vel nobilitate, vt intellexerunt Iandunus, & Sueſſanus, vel natura, vt expoſuit Genua, (quod tamen pridem reiecerat Sueſſanus, vel etiam definitione, vt idem Sueſſanus tamquam melius credens adiecit.

Duplicis ordinis cognita.

Secundo, quod intellecta fiunt in nobis dupliciter, hoc eſt, quæ intelligimus, duplici via acquirimus, quædam enim naturaliter, ceu primas propoſitiones, quæ cum ſint per ſe nota, neſcimus quando extiterint, vel quomodo nobis adueniunt, quædam autem intelligimus voluntarie, ex ratiocinatione ſcilicet, velut concluſiones ex primis deductas propoſitionibus:

Tertiò, quæ à nobis naturaliter intelliguntur oportet vt ſint ab aliquo, q̃d in ſe ſit à materia liberatum, & hoc eſt intellectus agens, ea enim ex quibus conſtant prima principia, ſunt potentia tantum ſecũdum ſe intelligibilia, quare munere intellectus huius fiunt actu intelligibilia, at quæ voluntarie ſcimus, pendent ex primis propoſitionibus, & ex intellectu agente, nam ſi hic intellectus eſt cauſa cognitionis primarũ propoſitionum, & hæ ſunt cauſa concluſionum, certè intellectus agens eſt vtrorumq. cauſa. Quod vero primæ propoſitiones ſint cauſa cognitionis concluſionum, liquido conſtat, qm̃ ex principiis formaliter eliciuntur concluſiones; ſic dicebat Auerr. non poſſe à nobis dici, propoſitiones non habere introitũ in eſſe intellectorum acquiſitorũ, hoc eſt, non habere cauſalitatem ſuper concluſiones: Dicebat aũt bene Sueſſanus, primas propoſitiones eſſe ab intellectu agente, tamquam à cauſa proxima, concluſiones vero, tamquam à cauſa vniuerſali, & remota.

Sueſſanus.

Quarto, quod cum hæc duo concurrant ad notitiam concluſionum, intellectus agens ſe habet vt efficiens principale, & vt forma, propoſitiones vero primæ, vt inſtrumentum, & materia, non quidem vere, ſed ex aliqua proportione, quoniam ſunt quid minus perfectum, quando enim duo ſunt in vno ſubiecto, quæ ordinem habent eſſentialem inter ſe, oportet vnum eſſe perfectius, aliud minus perfectum, & illud rationẽ formæ, hoc materiæ induit; Sic cum intellectus poſſibilis recipiat & agentẽ intellectũ, & primas propoſitiones, nulli põt eſſe ambiguum, q̃d ille rõnem habeat formæ, & principalis agentis, hæc vero materiæ, & inſtrumenti, quo modo cernimus idẽ eſſe ſubiectum receptiuum coloris, & lucis ſimul, diaphanum videlicet, & lux eſt efficiens colorem, ſic poſſibilis intellectus (quem ſæpius vocat Auer. materialẽ, ob proportionem quam habet ad materiam, cum ſit pura potentia in genere intelligibili, &c.) recipit primas propoſitiones, & agentẽ intellectũ, qui eas efficit, ſic diaphano reſpõdet intellect. poſſibilis, colori ꝓpoſitiones primæ luci itellctꝰ agẽs, &c.

Intellectus poſſibilis quomodo vocatus ab Auerr.

Quinto, quod ſic inuenitur via, qua intellectus agens continuatur nobiſcũ, nam intellectus qui in nobis eſt in actu, compoſitus eſt ex intellectis ſpeculatiuis, hoc eſt ex primis principiis, & concluſionibus, & ex intellectu agente, & hoc modo poterimus generare intellecta, hoc eſt intelligere, quando placuerit,

ceuerit, quoniã formam nobis vnitam habebimus, intellectum ſcilicet agentem; illud autem in quo eſt forma alicuius operationis principium, operari poteſt dum ei libet; Modus autem, quo forma hæc, intellectus ſcilicet agens generatur in nobis, hoc eſt vt forma vnitur, eſt iſte, quoniam intellecta ſpeculatiua, hoc eſt principia, & concluſiones copulantur nobiſcum per formas imaginabiles, hoc eſt per phantaſmata, intellectus vero agens copulatur cum intellectis ſpeculatiuis, & ita nobiſcum. Sic tres gradus videtur adferre Auerroes, primum, quo peruenimus ad intentiones imaginatas, hoc eſt ad phantaſmata, vt fiant nobis formę, ſecundum, quo mediis his phantaſmatibus pergimus ad intellecta ſpeculatiua, quæ ipſorum phantaſmatum ſunt formæ, tertium, quo munere horum ſpeculatiue intellectorum accedimus ad intellectum agentem, qui eſt ipſorum forma, ita cum intellectus poſſibilis ſit ſubiectum vtriuſque, & intellectorum videlicet ſpeculatiuorum, & intellectus agentis, & illa nobiſcũ copulentur, copulatur & iſte.

Sexto, quoniam merito ſpeculatiue intellectorum intellectus agens nobiſcum vnitur, ideo bene ſequitur, vt quando illa fuerint in nobis potentia exiſtentia, iſte quoq. erit nobis potentia copulatus, & quando omnia illa fuerit in nobis actu, ipſe etiam erit nobis actu coniunctus, & demum quando quædam illorum fuerint actu, & quædam potentia, ipſe ſimiliter erit nobis vnitus ſm partem, & ſecundum partem non, & tunc dicimur moueri ad continuationẽ, ſiue coniunctionem agentis intellectus nobiſcum; Ita non prius tempore copulatur nobiſcum intellectus agẽs, quam intelligatur à nobis, quia eius ad nos vnio, non eſt niſi eius intellectio, & e contra, attamen copulatio eſt cauſa intellectionis, non vice verſa, non n. ideo copulatur, quoniã intelligimus, vt voluit Auempace, ſed idcirco intelligitur, quoniã copulatur, vnde à Sueſſano & à Genua appellatur copulatio prior natura ipſa intellectione. Accipe vero intellectũ agentem nobis ſecundum partẽ, & partem vniri, vel quoniã vt Alber. magn. ait, accipit continue intellectus poſſibilis lumen agentis, eiq. de die in diem ſimilior efficitur, vel quoniã ex Ianduno (quod in idẽ prope redit,) poſſibilis magis, ac magis accipit cognitionem agentis, vel cum Sueſſano & Achillino, hæc partibilitas nõ eſt ex parte intellectus in ſe, at ex parte ipſius quatenus eſt copulabilis, ita vt copulatio, & diſpoſitio fiat per partẽ poſt partem vel demũ cũ Genua, rõne primæ operationis intellectꝰ agẽtis, q̃ eſt abſtrahere, & illuminare phãtaſmata, i qua paſſiua illuminatione poſſibilis ſucceſſiue perficit.

Quomodo intellectus agens ſecundum partem vniri dicatur.

Septimo quod dum motus iſte complebitur, quando. ſ. omnia intellecta ſpeculatiua erunt nobis in actu, mox iſte intellectus copulabitur nobiſcũ omnibus modis, & hic erit terminus ad quem motus ſpeculatiui, & tunc homo intelligit per intellectum ſibi proprium omnia entia, & ſeparata. ſ. & non ſeparata, & agit actionem ſibi propriam, & opus hominis, inquantum eſt homo, vt ait Albertus, iuxta quem modum homo ex Themiſtii ſententia aſſimilatur Deo, in hoc quod eſt omnia entia quoquo modo, & ea quoquo modo ſciens, vnde in hoc termino cognitionis homo eſt fęlix, quem plane ordinem, quo in fœlicitatem aſcendit homo, admirabilem vocat Auer. & modum eſſendi extraneum, quoniam vt ait Sueſſanus eſt quodammodo ſupra naturam, raro eueniens & longo temporum periodo, vel quonia eſt valde diuerſus à primo modo eſſendi nimirum ante hanc vnionem, vt interpretatus eſt Genua.

Alb. magn. Themiſt. Sueſſanus. Genua.

Octauo, ex his habetur cauſa, quare noſter intellectus intelligat de nouo formas ſeparatas, & cur nobis in fine cõtinuatur non autem in principio, quæ cauſa ex intellectis ſpeculatiuis eſt accipienda, hæc enim poſſibili intellectui non ſunt ſemper vnita, & ex conſequenti intellectus agens non eſt nobis vni-

lis hic intellectus adeptus fuerit omnia intellecta ſpeculatiua, tunc continuatus erit intellectui agenti, nedum vt efficienti, ſed etiam vt formæ, & per illũ intelliget ſubſtantias ſeparatas, ac ex conſequenti, nos quibus tunc hic intellectus agens erit forma, dicemur intelligere ſubſtantias ſeparatas.

Pro cuius ſententiæ clara reſolutione collige, quæ idem Commẽtator prolixa illa digreſſione poſt relatas opiniones Alex. Auempace, & Them. pmittit.

Duplex intellectus actio. Et primo, quod intellectus in nobis exiſtẽs duas habet actiones ſecundũ qđ nobis tribuitur, quarum vna eſt de genere paſſionis, & eſt intelligere, (ecce intellectum poſſibilem,) alia eſt in genere actionis, & eſt extrahere formas, eas à materijs denudãdo, & actu intellectas facere, quæ prius potentia ſolum erant intelligibiles, (ecce agentem intellectum,) quæ ſecunda actio eſt prior in nobis, quam ſit prima, vel nobilitate, vt intellexerunt Iandunus, & Sueſſanus, vel natura, vt expoſuit Genua, (quod tamen pridem reiecerat Sueſſanus, vel etiam definitione, vt idem Sueſſanus tamquam melius credens adiecit.

Duplicis ordinis cognita. Secundo, quod intellecta fiunt in nobis dupliciter, hoc eſt, quæ intelligimus, duplici via acquirimus, quædam enim naturaliter, ceu primas propoſitiones, quæ cum ſint per ſe nota, neſcimus quando extiterint, vel quomodo nobis aduenerint, quædam autem intelligimus voluntarie, ex ratiocinatione ſcilicet, velut concluſiones ex primis deductas propoſitionibus:

Tertiò, quæ à nobis naturaliter intelliguntur oportet vt ſint ab aliquo, qđ in ſe ſit à materia liberatum, & hoc eſt intellectus agens, ea enim ex quibus conſtant prima principia, ſunt potentia tantum ſecũdum ſe intelligibilia, quare munere intellectus huius fiunt actu intelligibilia, at quæ voluntarie ſcimus, pendent ex primis propoſitionibus, & ex intellectu agente, nam ſi hic intellectus eſt cauſa cognitionis primarũ propoſitionum, & hæ ſunt cauſa concluſionum, certè intellectus agens eſt vtrorumq. cauſa. Quod vero primæ propoſitiones ſint cauſa cognitionis concluſionum, liquido conſtat, qm̃ ex principiis formaliter eliciuntur concluſiones; ſic dicebat Auerr. non poſſe à nobis dici, propoſitiones non habere introitũ in eſſe intellectorum acquiſitorũ, hoc eſt, non habere cauſalitatem ſuper concluſiones: Dicebat aũt bene Sueſſanus, primas propoſitiones eſſe ab intellectu agente, tamquam à cauſa proxima, concluſiones vero, tamquam à cauſa vniuerſali, & remota.

Sueſſanus.

Quarto, quod cum hæc duo concurrant ad notitiam concluſionum, intellectus agens ſe habet vt efficiens principale, & vt forma, propoſitiones vero primæ, vt inſtrumentum, & materia, non quidem vere, ſed ex aliqua proportione, quoniam ſunt quid minus perfectum, quando enim duo ſunt in vno ſubiecto, quæ ordinem habent eſſentialem inter ſe, oportet vnum eſſe perfectius, aliud minus perfectum, & illud ratione formæ, hoc materiæ induit; Sic cum intellectus poſſibilis recipiat & agentẽ intellectũ, & primas propoſitiones, nulli põt eſſe ambiguum, qđ ille rõnem habeat formæ, & principalis agentis, hæc vero materiæ, & inſtrumenti, quo modo cernimus idẽ eſſe ſubiectum receptiuum coloris, & lucis ſimul, diaphanum videlicet, & lux eſt efficiens colorem, ſic poſſibilis intellectus (quem ſæpius vocat Auer. materialẽ, ob proportionem quam habet ad materiam, cum ſit pura potentia in genere intelligibili, &c.) recipit primas propoſitiones, & agentẽ intellectũ, qui eas efficit, ſic diaphano reſpõdet intellect. poſſibilis, colori ꝓpoſitiones primæ luci intellctꝰ agẽs, &c.

Intellectus poſſibilis quomodo vocatus ab Auerr.

Quinto, quod ſic inuenitur via, qua intellectus agens continuatur nobiſcũ, nam intellectus qui in nobis eſt in actu, compoſitus eſt ex intellectis ſpeculatiuis, hoc eſt ex primis principiis, & concluſionibus, & ex intellectu agente, & hoc modo poterimus generare intellecta, hoc eſt intelligere, quando placuerit,

ceuerit, quoniã formam nobis vnitam habebimus, intellectum ſcilicet agentem; illud autem in quo eſt forma alicuius operationis principium, operari poteſt dum ei libet; Modus autem, quo forma hæc, intellectus ſcilicet agens generatur in nobis, hoc eſt vt forma vnitur, eſt iſte, quoniam intellecta ſpeculatiua, hoc eſt principia, & concluſiones copulantur nobiſcum per formas imaginabiles, hoc eſt per phantaſmata, intellectus vero agens copulatur cum intellectis ſpeculatiuis, & ita nobiſcum. Sic tres gradus videtur afferre Auerroes, primum, quo peruenimus ad intentiones imaginatas, hoc eſt ad phantaſmata, vt fiant nobis formę, ſecundum, quo mediis his phantaſmatibus pergimus ad intellecta ſpeculatiua, quæ ipſorum phantaſmatum ſunt formæ; tertium, quo munere horum ſpeculatiue intellectorum accedimus ad intellectum agentem, qui eſt ipſorum forma, ita cum intellectus poſſibilis ſit ſubiectum vtriuſque, & intellectorum videlicet ſpeculatiuorum, & intellectus agentis, & illa nobiſcũ copulentur, copulatur & iſte.

Sexto, quoniam merito ſpeculatiue intellectorum intellectus agens nobiſcum vnitur, ideo bene ſequitur, vt quando illa fuerint in nobis potentia exiſtentia, iſte quoq; erit nobis potentia copulatus, & quando omnia illa fuerit in nobis actu, ipſe etiam erit nobis actu coniunctus, & demum quando quædam illorum fuerint actu, & quædam potentia, ipſe ſimiliter erit nobis vnitus ſm̃ partem, & ſecundum partem non, & tunc dicimur moueri ad continuationẽ, ſiue coniunctionem agentis intellectus nobiſcum; Ita non prius tempore copulatur nobiſcum intellectus agẽs, quam intelligatur à nobis, q̃m eius ad nos vnio, non eſt niſi eius intellectio, & e contra, attamen copulatio eſt cauſa intellectionis, non vice verſa, non. n. ideo copulatur, quoniã intelligimus, vt voluit Auempace, ſed idcirco intelligitur, quoniã copulatur, vnde à Sueſſano & à Genua appellatur copulatio prior natura ipſa intellectione. Accipe vero intellectũ agentem nobis ſecundum partẽ, & partem vniri, vel quoniã vt Alber. magn. ait, accipit continue intellectus poſſibilis lumen agentis, eiq; de die in diem ſimilior efficitur, vel quoniã ex Iandun. (quod in idẽ prope redit,) poſſibilis magis, ac magis accipit cognitionem agentis, vel cum Sueſſano & Achillino, hæc partibilitas nõ eſt ex parte intellectus in ſe, at ex parte ipſius quatenus eſt copulabilis, ita vt copulatio, & diſpoſitio fiat per partẽ poſt partem vel demũ cũ Genua, rõne primæ operationis intellect⁹ agẽtis, q̃ eſt abſtrahere, & illuminare phãtaſmata, i qua paſſiua illuminatione poſſibilis ſucceſſiue perficit. *Quomodo intellectus agens ſecundum partem vniri dicatur.*

Septimo quod dum motus iſte complebitur, quando. ſ. omnia intellecta ſpeculatiua erunt nobis in actu, mox iſte intellectus copulabitur nobiſcũ omnib. modis, & hic erit terminus ad quem motus ſpeculatiui, & tunc homo intelligit per intellectum ſibi proprium omnia entia, & ſeparata. ſ. & non ſeparata, & agit actionem ſibi propriam, & opus hominis, in quo rerum eſt homo, vt ait Albertus, iuxta quem modum homo ex Themiſtii ſententia aſſimilatur Deo, in hoc quod eſt omnia entia quoquo modo, & ea quoquo modo ſciens, vnde in hoc termino cognitionis homo eſt fęlix, quem plane ordinem, quo in fœlicitatem aſcendit homo, admirabilem vocat Auer. & modum eſſendi extraneum, quoniam vt ait Sueſſanus eſt quodammodo ſupra naturam, raro eueniens & longo temporum periodo, vel quoniã eſt valde diuerſus à primo modo eſſendi nimirum ante hanc vnionem, vt interpretatus eſt Genua. Alb. magn. Themiſt. Sueſſanus. Genua.

Octauo, ex his habetur cauſa, quare noſter intellectus intelligat de nouo formas ſeparatas, & cur nobis in fine cõtinuatur non autem in principio, quæ cauſa ex intellectis ſpeculatiuis eſt accipienda, hæc enim poſſibili intellectui non ſunt ſemper vnita, & ex conſequenti intellectus agens non eſt nobis vnitus,

tus, (patet hæc conſequentia ex quinto dicto,) quando vero ſpeculatiua intellecta nobis coniuncta habemus, tunc & agens intellectus vnitur, & per eius eſſentiam intelligimus, & quamuis in ordine ad nos intellectio hæc dicatur noua, comparata nihilominus intellectui in ſe, æterna eſt.

Cognitio de abſtractis, qualis ſit.

Nono colligere potes, an cognitio quam habet intellectus de ſubſtantiis abſtractis, ſiue quam hēt intellectus hominis fœlicis, vt loquitur Sueſſanus, ſit ſpeculatiua, aut pars ſcientiæ ſpeculatiuæ; & dicas, quod licet non ſit ſcientia ſpeculatiua, eſt tñ quid procedens curſu rei generatæ naturaliter, hoc eſt, ſe habet inſtar illarū, quoniā in nobis aggeneratur ex diſciplina ſcientiarum ſpeculatiuarum, quoniā ex ipſarum acquiſitione enaſcitur nobis intellectus agēs, vt forma, vnde ſpeculatiua ſcientia eſt ad hanc vnionem cauſa diſpoſitiua, qui ſane intellectus agens quando eſt nobis vt forma vnitus, vocatur intellectus adeptus, & diuinus quoq. à magno Alber. & adeptum quidem crediderim vocari, quoniā ex omnibus intellectibus emergit, & nobis adeſt, & ex intellectu quando accipitur pro cogitatiua, & ex intellectu poſſibili, & ex intellectu principiorum & concluſionum, & ex ipſomet vt forma; diuinum aūt, quoniam operationem exercet præſtantiſſimam, intelligendo ſ. abſtracta, & circa diuina ſpeculando, ratione ſcilicet operationis, & obiecti.

Intellectus agens cur dicatur adeptus. Cur diuinus.

Decimo, quod intellectus agens connectitur nobis, nedum vt agens, & appropriatiue, vt voluit Alpharabius in Nichomachia, hoc eſt in moralibus ad Nichomachum Ariſtot. filium, eius nomine appellatum, vt inquit Genua, tunc. n. non magis vnietur homini, quam reliquis entibus, quocirca vt forma etiā nobis coniungitur, ſic per ipſum vt agens eſt, mouetur homo; per eundem vt forma, fœlix ſit, & tota fiducia in hac poſſibilitate, & continuatione declaranda, fuit hæc vnio, per modum formæ intellectus agentis ad ipſum hominem, &c.

His totam in hoc Auerr. mentem nobis videmur collegiſſe, quam perobſcure ab ipſo traditam, & experti ſumus in ea colligenda, & alii a totum ad idem labores demonſtrant.

Auctores varii

Cum Auerro. in hac ſententia ſunt philoſophi ipſo antiquiores; nimirum Auempace, Alexander, & Themiſtius, quippe qui licet non eadem, ſed longe diuerſa via ab ea, quam ex Auerr. retuli, ad eandem tamen concluſionem declinarunt, quorum ſententias legis abunde apud ipſummet Commentatorem loco prænotato tertii de Anima, & à tribus illis philoſophis, Ianduno videlicet, Sueſſano, & Genua, qui digreſſionem illam Auerr. examinarunt plene audis. Eaſdem habes apud Albertum tractatu illo 2. eiuſdem libri, cap. 6. 7. & 8. vbi & cap. 9. habes poſitionem Auicennæ, & Algazelis; Romanus quoque Ægidius 2. Diuiſorum à 9. quæſtione vſque ad 15. Auerr. Alexandri, Themiſtiique ſententias refert, quibus & illas Empedoclis, & Alpharabii aggregauit; Auctor etiā tertio contra Gent. 41. mentem Auempace, & adfert, & aufert, quod & facit pri. par. quæſt. illa 88. art 2. & ipſum cap. 42. præſtat circa poſitionem Alexan. & 45. circa illam Themiſtii. quæ loca ſi placet intueberis, ipſe enim breuiſſime, & ſtrictim horum philoſophorum methodos, quibus volebant nos in abſtractorum poſſe venire notitiam referam.

Mens Auempace.

Auempace igitur (quem Auer. inquit multum in hoc negotio & laboris, & perſcrutationis impendiſſe, & ab eius cogitatione neque per nutum oculi receſſiſſe, & quem Albertus cap. illo 8. tota vita ſua pro hac quæſtione ſolicitum fuiſſe perhibet) ſtatuens poſſibilem intellectum in nobis exiſtentem, & organo a.. x.m, agentem vero ſeparatum, aſſeruit, quod intellectus ſemper, & inceſſanter res in ſuas quidditates reſoluendo, demum ne infinitum protendat, peruenit ad quidditatem ſubſtantiarum ſeparatarum non habentem aliam quidditatem, .

ditatem,& rurſus cũ quidditas intellecti non ſit quidditas indiuidui,cum intellectũ vt ſic ſit vniuerſale,noſter intellectus poterit itelligere quidditatẽ,cuius intellectus eſt vnus apud oẽs, quæ plane eſt quidditas ſubſtantiæ ſeparatæ.

Alexander vero ponens intellectum poſſibilem eſſe aptitudinem quandã in nobis,ac præparationem ad ſpecierum receptionem,vt patet 1.ſuo lib.de Anima,cap.de intellectu practico,& ſpeculatiuo, & ſecundo eiuſdem,c.21.quem & mortalem perperam poſuit,vt conſtat ibidem, cap. de Intellectu agente,& omnibus hominibus non orbatis, vel mutilis a ſui ortus principio communẽ, participemq; fecit eodem lib.cap.de intellectu materiali ſtatuens deinde intellectum in habitu eſſe ſpecies intelligibiles ibidem, cap.de intellectu ſecũdum habitum, quem proinde non omnib. hominibus accõmodat,ſed exercitatis ſolum in ſtudiis,docens vlterius intellectũ agentẽ non eſſe aiæ noſtræ facultatem,ſed mentẽ deforis aduenientem, perpetuũ, immortalemq. Deum .ſ. præpotentem,vt ibi legis,capite de intellectu agente, & 2.libro,cap.16,deniq. cap.nunc allegato ex primo lib.ait, quod intellectus qui res incorruptibiles ſecundum ſe,& abſtractas nouit,eſt intellectus incorruptibilis, non ſubiectus,nõ materialis,quoniã hic cum aia cuius eſt poteſtas corruptibilis ſimul interit(nefaria verba)eoq. intereunte,eiuſdem habitus, poteſtas, & perfectio vnà corrumpuntur; Quocirca ex hoc Alexandri loco habetur,quod poſſibilis intellectus non eſt ille, quo nos agnoſcimus res abſtractas, & incorruptibiles, ſed eſt intellectus incorruptibilis,quem ibidem ait ab Ariſtot.deforis aduenientem nuncupari,quoniã inquit eſt intellectus ab extra in nobis genitus,non autem poteſtas animæ,quæ in nobis ſit, neq. habitus, per quem intellectus poſſibilis, ſeu potentiæ & res alias, & hunc eundem intellectum incorruptibilem apprehendat. Veruntamen ſubdit Auer. loco nominato tertij de Anima, & epiſtola illa de connexione intellectus abſtracti cum homine, Alexand.quodã tractatu,ſeu libello de intellectu, cap.5. addit Genua (quem librum ipſe deſiderio,) contrarium docuiſſe iis, quæ ex ipſo in libris de Anima mox recenſebam,qm ibi vult intellectum,qui eſt in potentia,quando fuerit completus,aut augmentatus tunc intelligere agentem,quod manifeſtat exemplo de virtute incedendi, quam homo à natiuitate hẽt, hæc.n. venit ad actum poſt tempus, quando id per quod fit ambulatio perficitur, ſic intellectus cum fuerit perfectus,ea intelligit,quæ ſunt per ſuam naturam intellecta,& faciet ſenſata intellecta,quæ verba inquit Auerr.manifeſtum eſſe obſtare eiuſdem verbis ex libris de Anima adductis. Illud ſufficiat,qđ nos de mente Alexandri,vel ope intellectus agentis iuxta doctrinam ſuam in libris de Anima,vel beneficio poſſibilis, iuxta doctrinam illius tractatus, valemus intelligere, & intellectum agentem, & ea,quæ ſecundum ſe ſunt intellecta,entia nimirum abſtracta.

Quædam quæ ſenſit Alexander.

Quid de Alexandro in hoc dicat Auer.

Iam vero ſuccedit ſententia Themiſtii, quæ clara eſt tertio de Anima,cap. 31.affirmantis, intellectum noſtrum vtrumque, & materialem,ſeu poſſibilem, & agentem cognoſcere res illas quæ à materia prorſus ſunt ſeparatæ, eaque facultate poſſibilem præditum, (de hoc enim tantum apparebat difficultas) vt ipſas poſſit comprehendere, & quamuis ſit inferior agente, attamen inquit, non eſſe eo nomine inferiorem, quod non attigat genera immaterialia, ſed ex eo quod hic nec ſemper attingit, nec ſemper intelligit, agens vero & ſemper attingit,& ſemper intelligit; Quam poſitionẽ roborat argumento per locum à minori,quod adducetur inferius,& hoc loco breuiſſimũ ſe gerit Themiſtius in tantæ rei deciſione,vt non immerito dixerit Auer.tractatu illo de animæ beatitudine, cap.3. ipſum dixiſſe in hoc verbum abbreuiatum, cuius breuitatis ſe ipſum excuſat ibidem inquiens, id ſolũ ibi attingere, quoniam locum

Poſitio Themiſtij.

Auerr.

 alium

alium ſe dicit habere ſeruatū, in quo hoc & doceat, & demonſtret, & vltimis verbis illius capitis ait, hæc & ſæpius, & diligentius fore ſibi ſcrutanda, & recuperanda, quæ loca inquit Ludouicus Nugarola in Scholiis ad caput illud 51. eſſe, & principio ſecundi, & fine 9. lib. Diuinor. atq. Themiſt. verba græco, & latino deinceps idiomate refert, at vtrumq. locū fruſtra ipſe videre tentaui.

Nugarola.

Sententia Auicennæ, & Algazelis.

Vltimo loco adeſt poſitio Auicennæ, & Algazelis, quorum cap. illo 9. meminit Albertus dicentium, intellectum noſtrum poſſibilem eſſe principio vt tabulā nudam, addiſcere autem hominem, qm̄ formas intellectas acquirat, hoc ſcilicet modo, quod intellectus agens eas denudat, & intellectui poſſibili cōiungit, & cum vnaquæq. illarum formarum reddita eſt intellecta ab agente, in quauis earum poſſibilis conuertitur ad agentem, & quando fuerit perfecta eius ad ipſum conuerſio, tunc agens vnitur poſſibili tamq̄ forma, & tunc merito huius formæ, hoc eſt agentis intellectus ſibi vt forma vniti intelligit ſeparata; Vnde ex horum ſententia addiſcere nil aliud eſt, quam acquirere perfectā habitudinem, qua materialis, ſeu poſſibilis intellectus conuertatur ad agētem, qua habitudine acquiſita omnia nouit; cuius ſane viæ, quam poſuit Auicenn. in noſtra intellectione, mentionem habet Auctor p p. q. 84. art. 4. &c.

D. Thom.

Hæc dē ſententijs varijs, ac famoſioribus antiquorum circa hoc negocium, nam illæ Alpharabii, & Empedoclis ab Ægidio recenſitæ, eædem videntur eſſe cum illa Auempacis, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Confirmantur inductæ ſententiæ.

Adeſt prima ratio, quæ ex longo Auer. diſcurſu poteſt colligi, velut eam præſenti quæſtione collegit Caiet. Quod mouetur ad aliquid, tamquam formam acquirendam, ſi formam illam perfecte acquiſiuerit, pōt exire in operationem, quæ eſt illius formæ propria, colligitur hæc propoſitio ex quinto dicto Auerr. & de ſe manifeſta eſt, ſed poſſibilis intellectus, vt eſt nobis appropriatus, mouetur ad acquirendum intellectum agentem, tamquam formam, patet hæc ꝓpoſitio ex tota ferē Auer. digreſſione, potiſſimū à quarto dicto incipiēdo vſq. ad vltimū, ergo vbi acquiſiuerit ipſū, poterit propriā illius opationē exercere, ſubſumas aūt, quod propria operatio intellectus agētis eſt cognoſcere abſtracta quidditatiue, vt colligitur ex ſeptimo dicto, ergo intellectus poſſibilis intelliget quidditatiue abſtracta, ergo nos eodē modo ea intelligemus, qm̄ poſſibilis intellectus eſt nobis vnitus; Et hæc rō pōt iuuare Auempace, & Alexand. maxime ſi iſte in ſecundo ſenſu accipiatur, & Auicenn. quoq.

Ariſtot.

Secundo poteſt elici ratio ex hac Auer. digreſſione, Quoniam in contēplatione liquet fœlicitatē, ac beatitudinem Ariſtot. poſuiſſe 10. Ethic. cap. 7. & 8. clarum aūt eſt, eam verſari in cōtemplatione entium maxime nobilitatis, ad ipſam aūt peruenit homo in hac vita, vt ibidem ex Ariſt. colligitur, & ex primo eiuſdem ſiculcatis, c. 10. igitur in hac vita cognoſcet homo quidditatiue abſtracta. Neq. enim valet dicere, quod ea qualicumq; cognitione cognoſcet, tunc. n. mox homo eſſet fœlix, ſiquidem diſciplinis vacans, ſtatim aliqualem poteſt intelligentiarum cognitionem obtinere, & tñ non niſi in perfecta ætate homini conſtituto vult ibidem Ariſtot. accidere poſſe fœlicitatem. Et hæc quoque ratio facere pōt pro Auempace, Alexand. & Auicenn.

Tertio

Tertio adeſt ratio eiuſdem Auerr, ſuper illum primum, 2. Diuinor. in qua deducit ad hoc inconueniens, ſi intelligentiæ à nobis non agnoſcerentur, quod fruſtra à natura fuiſſent effectæ, & quoniam hæc ratio vbiq. ab Auctore confutata inuenitur, ideo & Iandunus tertio de Anima quæſt. illæ 37. & q. 4. ad ſecundum Diuinor. & Zimara in contradictionibus Auerr. eiuſdem primi textus ſatis laborant, vt eam defendant, dicentes, quod ſi non ſit finis primarius intelligentiarum vt à nobis intelligantur, ſaltem eſt ſecundarius, & quod noſter intellectus fruſtra factus eſſet, ſi non haberet potentiã paſſiuam ad eas agnoſcẽdas, quoniam illæ ſe habent vt obiectum actiuum, & motiuum ad noſtrum intellectũ, addente altero, qđ niſi à noſtro intellectu agnoſcerentur, tunc à nullo & neq. à ſeipſis, & tunc vere fruſtra factæ fuiſſent à natura; deducit Zimara conſequentiam, qm̃ repugnat intellectui noſtro eas noſſe, quatenus intellectus, vel quatenus humanus intellectus eſt, ſi primũ, iam nullus intellectus eas noſſe poſſet, ſi ſecundum, hoc falſum eſt, qđ probat argumento illo, quo vno Themiſt. loco relato poſitionem ſuã roborauit, qm̃ nimirum ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt magis intelligibiles, quam hæc materialia, qm̃ hæc intelligũtur, quatenus ope intellectus agentis à materia ſeparantur, illæ vero ſecundum ſe intelligibiles ſunt, ſi ergo noſter intellectus hæc materialia comprehendat, multo magis intelliget res ſimpliciter ſeparatas, & materiæ ſordibus (ſic loquitur Themiſt,) prorſus vacuas, & abſolutas. Sed & quidam Rugerius tractatu ſuo de intellectu, quẽ miſit D Tho pro reſpõſione ad tractatum ſuũ cont. Auerroiſtas, conſequentiam hanc Zimaræ (referente Ferrar. 3. cont. Gent. 45.) muniuit ſi noſter intellectus non poſſit abſtractas ſubſtantias intelligere, ergo ſunt ſimpliciter ignoratæ, qm̃ ſi nequeat intelligere Deum, ergo nulla mediarum intelligẽtiarum valet illũ intelligere, ſi.n. Deus non põt recipi in eo qđ eſt maxime receptiuũ in genere abſtractorũ, cuiuſmodi eſt noſter intellectus, neq. poterit recipi in eo, qđ in illo genere eſt minus receptiuũ, ergo nulla mediarũ põt intelligere mediã, (eadem .n. videtur eſſe rõ) & ex cõſequẽti neq. ſeipſam, ergo ſunt oĩno ignoratæ. qđ ſi dicantur intelligi à Deo, cõtra hoc illud eſt, qđ Deus extra ſeipſum nihil intelligit, intelligentiæ aũt ſunt extra ipſum quare, &c.

Ianduni, & Zimara conatus.

Ratio Themiſtij.

Rugerius.

Ferrarien.

Quarto, Vnio formæ ad propriã materiã eſt quid ei optimũ, ergo debet ei cõmodo eſſe, nõ impedimento, ſed inter ea quæ omnia nobiliſſima poteſt habere hæc forma, quæ eſt anima intellectiua, illud præſtãtius eſt, vt agnoſcat entia illa ſuperiora, ergo tm̃ abeſt vt ex ſui vnione ad materiã impediatur ab hac cognitione, quod potius ea debeat iuuari, non eſt igitur dicendum, quod coniunctã corpori nequeat percipere abſtracta, & quod ſeparata id valeat aſſequi. Et hoc fuit motiuum Ianduni, confirmatum propoſitione illa, qua dicitur, Bonum ſimpliciter alicuius naturæ non impedire bonũ ſimpliciter eiuſdem naturæ, quæ ſane cõfirmatio idem omnino petit, qđ in argumento explicaui.

Ianduni ratio

Quinto, Aliæ intelligentiæ, quæ ſuis orbibus aſſiſtunt, intelligunt ſubſtãtias ſuperiores, intelligentia namque Lunæ intelligit intelligentiam aſſiſtentem Soli, cur igitur intellectus applicatus homini, tamquam intelligentia orbi proprio de mente Auerr. non intelliget ſubſtantias ſibi ſuperiores? Nihil autem ſuperius eſt intellectu humano præter Deum, & intelligentias; Si dicatur intellectum non eſſe aſſiſtentem homini, ſed illum informantem, vt reuera dicẽdum eſt, hoc non tollit argumentum, nihil enim minus intelligeret intelligentia Lunæ illam Solis, ſi eam informaret, quam intelligat nunc, quando ei credimus aſſiſtentem. Confirmatur hæc ratio, intellectus noſter conuenit in genere cum intelligentijs, cur ergo ſi ſeipſum intelligit, nequeat & illas intelligere? Neque dicendum eſt, adeſſe ſpecificam differentiam inter ipſum, & intelligentias,

gentias, quamuis.n. hoc ſit veritatis plenũ, attamẽ nihil ſapit, alioquin ſeq̃rẽtur, qđ nulla intelligẽtia poſſet aliam noſſe, ſiquidem ſpecie ab inuicẽ diſſidet.

Sexto, Qui cauſæ alicuius effectũ adæquatum intuetur, & cauſam illam cõprehendit, ſed nos cernimus effectum adæquatum intelligentiarum, ergo eas comprehendimus, & ex conſequenti quidditatiue attingimus, maior propoſitio ex ipſis vocibus effectus *adæquati* patet, ex qua probabat Auctor pri. p. q. 12. art. 8. non poſſe aliquem videre in Deo quicquid pôt facere, quoniam iam cerneret adæquatum eius effectum, & ſic illum comprehenderet, minor probatur, qm̃ videmus orbes moueri, qui plane motus orbium eſt adæquatus intelligentiarum effectus, ſaltem apud philoſophos, vt conſtat 12. Diuinorũ 48. vbi ex numero motuum habetur numerus ipſarum, vanum autem eſſet ex numero effectuum inadæquatorum venari numerũ cauſarum, quoniam dici poſſet, ex aliis earum effectibus alium colligi numerum debere.

D. Thom.

Ariſtot.

Septimo, Nos omnes natura duce ſcire deſideramus, ergo & intelligentias, imò has maxime, cum.n. ſit earum cognitio delectabiliſſima, & longe charior cognitione horum inferiorum, vt habetur in Ariſtot. 1. de Partibus animaliũ, cap. 5. & in Auerr. de Subſtantia orbis, ad finem c. 2. ideo maximum nos tenet deſiderium illas dignoſcendi, nequit aũt deſiderium vniuerſo hominum generi à natura inditum fruſtrari, ergo &c. Dicetur forte, nos deſiderare earum cognitionem qualemcumq. & quia ſint, non quid ſint, ſed hoc magis roborat argumentum, quoniam cognitio *quia* magis accendit, magiſq. animos hominum excitat ad notitiam pleniorem adipiſcendam, & præterea res ipſa docet, nos cum aliquid de eis ſcimus, plura ſemper in dies optare.

Auerroes.

Vltimo, Extat apud Ariſtot. primo de Anima 26. & 33. ſimile ſimili cognoſci, maior aũt eſt ſimilitudo inter noſtrum intellectum, & intelligentias, quã inter ipſum, & hæc materialia, & tñ hęc agnoſcimus, quare &c. Quod ſi dicatur illas eſſe ſimiles intellectui noſtro in natura, non in aliqua intentione, qm̃ illarum non poſſumus habere ſpeciem, tunc illud militabit, quod par erit iudicium de Deo, & de aliis Intelligentijs, nam & Deum glorioſum agnoſcimus quoad *quia*, qualicumq. notitia eum attingentes, qui tamen in infinitũ à nobis diſtat, quod nequit dici de aliis intelligentiis, itaq. admiſſo, quod propter Dei infinitatem ipſum nequeamus quidditatiue cognoſcere, hęc tñ ratio non habet locum in aliis intelligentiis, de quibus eſt quæſtio, quæ certè ſi minus diſtant, magis cognoſcuntur, Deus aũt à nobis imperfecte attingitur, & quo ad *quia*, ergo intelligentias attingemus perfecte, & quo ad *quid*.

Ariſtot.

Hæc ratus ſum efficaciora argumenta pro horum philoſophorum ſententia firmanda, neque facilis omnino ſolutionis apparent; ſcio alia permulta adeſſe, at legentes ad auctores apud quos ſoluta habentur remittemur, ea pro vera opinione fundamenta iacturi, quæ annexa iis, quæ dicentur pro inductorum ſolutione, nullam non ſoluent difficultatem, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Reijcitur Auerrois, & aliorum ſententia.

LOnge, lateque à vero diſtat commemorata ſententia, & quidem omnium illorum philoſophorum vnanimis concluſio ſimul impugnabitur: ſed præſtat prius conſiderare modũ ab Auerr. excogitatum, quem vtique locis multis

egregie

egregie confutatum legis apud Auctorem, præcipue vero pr.p. quæſt. illa 88. D.Tho.
art.1. vbi ſex rationes contra illum format, & 3. cont. Gentes 45. ſex alias ad-
fert. Dicamus nos primo cum ipſo, commentitiam prorſus eſſe illam vnionē,
ſeu illas vniones, nam & poſſibilis, & agens intellectus non ſunt ſubſtantiæ à
nobis ſeparatæ, ſed veræ noſtræ animæ partes (in quo etiā Albert. fatetur ſe ab
Auerr. diſſentire) ac ſubinde ſemper coniunctæ, quare cum falſa penitus ſit v-
nio illa agentis intellectus in fine (de hac.n. præcipue loquitur in hoc Auer.)
vana quoque omnia ſunt, quæ illa ſuppoſita in eius gratiam ſunt allata, vana
deinde oia, quæ docent Achillinus, & Sueſſanus de noſtra fœlicitate, q̄ conſti-
tuunt in cognitione, ſeu vnione intellectus agentis, non .n. intellectus agens,
qui eſt pars animæ noſtræ eſt Deus, vt illi ſtulte poſuerunt, quæ aūt oia nunc
breui attingimus locupletius quæſt. vltima ad quartū caput, & expendimus, &
muniuimus; Quapropter. non eſt vt adducam rōnem illam, quam ſecundo lo-
co format Caiet. in præſenti contra hanc Auerr. viam, qua vere oſtendit ho- Caietanus.
minem ex hac vnione non intelligere, ſed potius intelligi, quoniā nominata
quæſtione vidimus eam firmiſſimam extitiſſe Auctoris rōnem, eiuſq. vires ma-
nifeſtauimus contra reſponſa varia, ſeu magis fugas eam defendendo.

Verum diſputationis gratia demus Auerroi, intellectum agentem eſſe ſepa-
ratam ſubſtantiam, aſſentiamur ei vnionem illam ſuam, quæ tamen purum eſt
figmentum, & dicamus cum Auctore ratione quinta loci allegati cont. Gen. &
cū Caiet. hac in parte ratione prima, quod quēadmodū patet ex inducta Com-
mētatoris poſitione, & præcipue quinto, & ſexto dictis, intellectus agens non
copulatur nobis niſi merito intellectorū ſpeculatiuorū, in ordine ad quæ habet
certe rationē factiui, & formæ, vnde igitur ſequitur, quod copuletur nobis qua-
tenus cognoſcit ſubſtātias ſeparatas? Enimuero hic intellectus duplicem habet *Intellectus agentis habitudines.*
habitudinē, alterā ad intellecta ſpeculatiua, alterā ad ſeparatas ſubſtātias, in or-
dine ad illa cōparatur vt forma, & vt agēs, ſeu actiuus nā vere ſpeculatiua intel
lecta ſecundū ſe in potentia ſolū, actu facit intelligibilia, & eſt eorū forma, vt
patuit in primo dicto, ad hęc vero nequaquā habet hanc cōparationē, quoniam
intelligentiæ ſecundū ſe ſunt actus intelligibiles, ſed eas tātū contēplatur, &
earū eſt cognoſcitiuus, ponatur ergo quod nobis vniatur merito omniū ſpe-
culatiue intellectorū quæ cōſequētia eſt iſta, ergo vnitur quatenus eſt abſtra-
ctorū cōtēplatiuus? Hinc iure optimo dicebat Auct. ibid. in tali vnione mani- D. Tho.
feſte inueniri fallaciā accidentis, qm̄ ex vno aliud colligitur, quoniā .n. homo
& intellectus agens ſunt aliquo modo vniti (eſt n. hic vnitus illi rōne habitu-
dinis ad ſpeculatiue intellecta) infert cōſequens, ac ſi modis oībus eſſent con-
iuncti, vnde accidit intellectui agenti vt intelligat ſubſtantias ſeparatas, qua-
tenus eſt nobis vnitus, quoniā hoc ſibi cōuenit nō ſecundū qđ nobis copulatur
ſed prout à nobis eſt ſeparatus; Si dicat intellectū hunc eſſe nobis aliquo mō
vnitū, & qm̄ ipſe eſt cognoſcitiuus abſtractorū; ideo nos dicamur cognoſcere
abſtracta; cōtra, quoniā tunc fruſtra tantopere laboraſſet Auerr. in aſſignāda
cauſa huius intellectionis vnione illa ratione ſpeculatiue intellectorū, iam.n.
in aperto eſt, quod rōne huius, & hoc modo vnionis nos nō intelligimus abſtra
cta, quare ſat erat dicere, ideo nos intelligere, quoniā agēs intellectus nobis eſt
cōiunctus, & ſic male arguiſſet Alexand. qđ non poſuerit modū cōtinuationis.
Confirmatur quoniā habitudo ad abſtracta eſt nobilior, q̄ habitudo ad ſpecu-
latiue intellecta, quare non ſequitur, qđ ſi nobis cōiungatur rōne habitudinis
inferioris, vt copuletur rōne excellentioris, qđ ſi habitudo ad ſpeculatiue
intellecta dignior eſſet, aliqua poſſet videri apperētia, vt ſi continuetur nobi-
ſcum rōne habitudinis ſublimioris, quod & id eueniat rōne humilioris, at res
oppoſito modo ſe habet.

Præterea,

Preterea, ex Auerr. intellectus poſſibilis eſt ſubiectum recipiens, & intellecta ſpeculatiua, & intellectum agentem, hunc quidem tamquam formam, illa tamquam materiam, vt colligebatur in quarto dicto, ſciſcitor ergo, an intellectus hic agens ſit Deus, an vero ſit aliqua ſubſtantia immaterialis vltima inter intelligentias, ſuperior tantum intellectu poſſibili, primum abſurdiſſimum eſt,

Achillin. Sueſſanus. (quod tamen tradunt Achillinus, & Sueſſanus) tunc.n. homo ex his materialibus, (hæc enim ſunt ſpeculatiue intellecta,) venit in quidditatiuam Dei cognitionem, quod tamen falſum eſſe oſtenderur paulo inferius, & rurſus fieret ſatis quæſtioni dicendo, quando poſſibilis intellectus cognoſcit agentem, nouit abſtracta, imò omnium abſtractiſſimum, Deum videlicet, & ſic de extremo ad extremum abſq. vllo medio tranſiret, & primo agnoſceret intelligētiam ſupremā, quam medias, quæ omnia vaniſſima, & prorſus ridicula ſunt; ſi dicatur ſecun-

Iandunus. dum, (qđ rationabilius eſt, quodque dat Iandunus quæſt. illa tertij de Anima,) conſtat nullam eſſe conſecutionem, ſi cognoſcatur hic intellectus agens, ergo aliæ intelligentiæ, cuius conſecutionis nullitas erit inferius magis conſpicua.

Vlterius peto, nū intellectus hic agens, de quo hi loquuntur, habeat alias operationes vltra illam, qua ſit forma ſpeculatiue intellectorū, an nō, ſi hoc ſecūdum, iam nō cognoſceret abſtracta, quod eſt contra Auer. ſi primū, velut de neceſſitate ipſis dicendū eſt, non ſequit, quod ſi vniatur nobis rōne ſpeculatiue intellectorum, vt ipſum qdditatiue agnoſcamus, qm̄ eum attingimus rōne ſolū inferioris operationis, non rōne officiorū ſuorū magis nobiliū, qđ ſi ipſum rō totaliter dignoſcimus, qūo ergo quidditatiue? Enimuero cum in homine ſint functiones animæ ſenſilis, & intellectualis, ſi agnoſco ipſum rōne operationū animæ ſenſilis tantum, nullatenus ſequitur, vt illum quidditatiue cognoſcam.

Defenditur ſecratio. Dicetur forſā, quod ex ſpeculatiue intellectis venimus in quidditatiuā abſtractorum notitiam; Sed tunc eſt argumentum, quod ſemper illa cognoſceremus, qm̄ ſemper aliqua ſpeculatiue intellecta nouimus; Sed reſpondebitur, quod nō ex cuiuſuis notitia id ponitur prouenire, ſed ex illa dumtaxat omniū; At nulla eſt hæc reſpōſio, qm̄ nulla certè alia de cauſa dicitur, quod nō oriatur illa cognitio ex quolibet in ſingulari ſpeculatiue intellecto cognito, niſi quoniā tale, & tale cognitum non adæquat perfectionē intellectus agentis in ſubſtantijs abſtractis dignoſcendis, (da.n. quod adæquaret, profecto dignoſceretur,) at pari via neq. omnia ſpeculatiue intellecta ſimul exequant perfectionem illā intellectus agentis, prout eſt abſtractorum contemplatiuus; ſiquidem oīa hæc ſpeculatiue intellecta non ſunt ſecundū ſe intelligibilia, ſed fiūt talia virtute agētis intellectus, quomodo ergo poſſunt adæquare huius perfectionem, cui illi tātam elargiuntur virtutem, dum quidā Deū aſſerūt, quidam intelligentiam, quæ

Auerr. ſecundū ſe eſt actu intellecta? An non docebat idem Auerr. 3. de Anima 18. quod dum intellectus agēs facit rem ſenſibilem actu intelligibilem, eā trāsfert de ordine in ordinem? alter itaq. eſt ordo potentia tantū intelligibiliū. & intelligibiliū actu, ſic alter erit ordo ſpeculatiue intellectorū, & alter intelligētiarū, quomodo ergo res vnius ordinis, & maxime inferioris poterit ducere in cognitionem quidditatiuā rei alterius ordinis & potiſſimū ſuperioris? Certè velut quoduis ſpeculatiue intellectū ex ſe eſt alterius ordinis ab intellectu agēte, quatenus eſt abſtractorū ſpeculatiuus & illū nō adæquās, ac ſubinde ex illius ad nos continuatione minime conſurgit notitia hæc intellectus agentis, ita oīno ſentiendū eſt de oībus ſimul ſpeculatiue intellectis, vt patefaciebam.

His accedit, quod fœlicitas bonum longe commune eſt, & ab omnibus diſciplina quadam, & intelligentia valet acquiri, modo ad virtutem conſequen-

Ariſtot. dum læſi, ac inepti non fuerint, vt ad verbum ſcribebat Ariſtot. primo Ethic. cap 9.

cap.9. ergo impoſſibile eſt, vt poſita ſit in notitia iſta omnium ſpeculatiue intellectorũ,& in ſubſequenti agentis intellectus continuatione, probatur cõſequentia q̃m nedum valde laborioſum, ſed & impoſſibile eſt omnia ſpeculatiue intellecta quempiã noſſe, & concedatur hoc poſſibile; perpauci erunt illi, qui id poterunt obtinere, quomodo ergo fœlicitas erit cõmune bonum? Huic argumento reſpondet ex parte Achillinus q̃d nomine ſpeculatiue intellectorũ non accipitur generaliter oĩs ſpeculatiue intellectus, hoc etenim fatetur nõ eſſe bene poſſibile ab aliquo comparari, ſed intellectus ſpeculatiuus naturaliũ, & metaphiſicaliũ: Sed multa ſunt contra hanc reſponſionem, quæ eam omnino frangant, atq. nullam penitus declarant; Primo namq. volũtarie omnino excluditur cognitio practica,& de ſpeculatiuis naturalia ſolũ, & metaphyſica aſſumuntur, tot alijs relictis, & neglectis, vnde Sueſſanus inquit, modico intellectus ſpeculatiui deficiente, non haberi hãc copulationem, q̃m pro eius generatione totus ſpeculatiuus requiritur intellectus, & Iandunus nomine omniũ ſpeculatiue intellectorũ videtur accipere oẽs concluſiones, ac ſcientias illarum rerum, quæ ad vniuerſi requiruntur perfectionem; Deinde Auerr. prologo ſuo magno ſuper libros Phyſicor. parum ab initio, vult hominem ipſum eſſe perfectum per ſcientiam ſpeculatiuam, & hanc fœlicitatem poſtea ſequi ſcientiam de moralitate virtuoſam in oĩbus ſpeciebus ipſarum virtutum moraliũ, conſtat aũt, quod ad omnem ſpeculatiuuam, & moralem noticiam multo plura exiguntur, quã quæ in naturalibus, & metaphyſicis tradita habentur ab Ariſtot. & Auerroe. Deinde concedamus ſola naturalia, ac metaphyſica ſufficere ad hanc fęlicitatem, peto quis hæc perfecte vnquã fuerit adeptus? Inq̃t, Ariſtot. & Auerr. hos extitiſſe, vnde firmiter tenet eos fęlices fuiſſe, licet imperfecte. at ſi commonſtrauerimus Ariſtot. illorum noticiam haud vndequaq. calluiſſe, idipſum & de Auerr. dicendum erit, libenter enim credo ipſum Ariſt. primas conceſſurum, cum Auerr. ſuus ita eum in fine nominati prologi, & tertio de Anima, comm.15. & alibi laudet, & celebret, vt regulam in natura datum, & exemplar ad perfectionem humanam oſtendendam appellet, aliaq; permagnifice de ipſo enunciet: Nunc intueamur, an omnia naturalia, & metaphyſica ſciuerit Ariſtoteles; Nullus ignorat, mundi æternitatem ab ipſo poſitam 8. Phyſicor. & alibi eſſe inter præcipua fundamenta ſuæ totius de natura philoſophiæ, ac diuinæ, & tamen conſulatur ipſemet Peripateticorum princeps primo Topicorum cap.9. & dicet, hoc ſibi problema eſſe, & eius rationẽ non habere, cũ magnum quid ſit, vnde arduum cenſet propter quid aſſignare, hæc enim eſt prolematum natura, & eodem capite exemplum adferens de problematibus, poſitionem hanc de mundi æternitate adduxit. Rurſus videatur 12. Diuinor. 48. vbi enim multa de numero intelligentiarum tulit, & 45. falſus fuerit ſe in hoc negotio aliorum placita requirere, & certioribus adhærere, inquit concludendo rationabile eſſe, vt earum numerus ſit ille, quem definiuit, at id neceſſarium non eſſe fatetur, relinquens potentioribus iudicandum, non igitur huius quæſiti ſcientiam habuit, nec ſe habere credidit. Vlterius adeas ipſum primo Metheororum, ſumma ſecunda cap.4. vbi de comẽtarum cauſis, ac differentiis ſecundum propriam ſententiam, (poſt illas antiquorũ repudiatas) vult diſſerere, videbis trepide ſatis loqui, & ſub initium palam profiteri ſe de ijs, quæ ſenſus noſtros fugiunt, tũc ſufficienter demonſtratũ cenſere, ſi quæ doceãtur ad poſſibile reduci queant, ex quibus profecto aliquid non ſequatur inconcinnum ad ea, quæ ſenſu apprehẽdimus. Poſtremo legas eundẽ primo de Partibus animaliũ, c.5. initio, & deinde pulchra nimis verborũ phraſi manifeſtantẽ, quã tenuem de ſeparatis ſubſtãtijs cognitionẽ teneat, quem locum art.

Quomodo huic rationi occurrat Achillinus.

Impugnatur varie.

Sueſſanus.

Iandunus.

Auerr.

Iudiciũ Auer. de Ariſt.

Quęſitũ Ariſt. non plane cognita.

ſequenti expendam; Quomodo igitur omnia naturalia, ac metaphyſica conſecutus eſt, ſi in rebus vtriuſq. facultatis potiſſimis ſe aliquid non certo, ac perfecte ſcire clamet? Mitto quam ſæpe libris de Hiſtoria, ac Generatione animalium multa ei dubia, incertaque accidant, in quibus ſe nihil certo affirmare poſſe affirmat, quæ loca non eſt vt nominatim recenſeam. Omnibus his accedit, quod multa abſolute falſa credidit ipſe Achillinus Ariſtot. in philoſophia docuiſſe, vt quod vnus ſit numero omnium intellectus, quod æterna entia non dependeant à primo effectiue, & vere Philoſophus ipſe pleraq. falſitatis plena docuit, vt mundi, temporis, primæ materiæ, ac motus æternitatem, intelligentiarum numerum; Quomodo igitur omnium ſibi notitiam peperit? Quomodo fœlix eſſe poteſt? An ſtat fœlicitas in falſis edocendis? An in continuatione intellectus agentis merito ſpeculatiue intellectorum, ex quibus falſa permulta emergant? Ad extremum, eſt argumentum contra hanc reſpōſionem Achillini; ait enim Ariſtotelem & Auerr. dubio procul fœlices extitiſſe vt dicebam, ſed addit imperfecte propter aliquas finis circumſtantias aliter habēdas quam ipſi intellexerint, vide quæ doceat hic vir, vult intellectum agentē eſſe Deum, vult hunc Ariſtot. & Auerr. fuiſſe continuatum, & nihilominus hos minime plene fuiſſe fœlices, rurſus vult eos finem conſecutos, & tamen non circumſtantias finis, quæ omnia & pugnare & veram, ac chriſtianam doctrinam minus bene referre videntur. *Contra nonnullos philoſophos.* Et certè mirari non deſiſto philoſophum nunc, & alios lumine fidei colluſtratos, viros aliâs percelebres, qui cum veritate duce ſciant multa falſa in via Auerr. docere debere, ſi quaſdam eius poſitiones velint tueri non potius enunciauerint, quod reuera eis erat enunciandū, nimirum fabulas, & fictiones ea eſſe, quæ plerumq. docuit Auerr. & ipſi ſuperſediſſent à mille falſitatibus proferendis pro altera falſitate tuenda. Idq. mihi ſuadeo, quod ſi Auerr. alia via veritas conſpecta fuiſſet, ceu ab iſtis fide duce agnita fuit, numquā quid falſi docuiſſet, cuius falſitatem verè nouiſſet, hi tamen certo ſciunt ſe multa falſa tradere, & nihilominus ea pro Auerr. ſuſtinendo dicere, & ſcribere non formidant.

Quomodo eidē obuiat Iandunus. Occurrit alia via huic eidem argumento Iandunus quæſt. ſua ad ſecundum Diuinorum præcitata dicens, quod fœlicitas eſt bonum commune per cauſalitatem, non per inhærrentiam, vnde non requiritur, quod inſit multis ſuppoſitis hominum ſimul, ſed ſufficit cognitionem Dei eſſe cauſam omnium finalem. *Impugnatur.* At hoc reſponſo non euacuatur argumentum, ſi enim fœlicitas eſſet communis hoc ſolum modo, male dixiſſet Ariſtoteles eſſe communem omnibus non læſis, vel mancis; rurſus ſi communis ſit per cauſalitatem, oportet in omnibus cauſari aliquid, ex quo moueantur vniuerſi ad ipſam obtinendam, & verè ſic eſt, nam fęlicitatem omnes concupiſcunt; cum enim hæc ſit ſummum bonum ex imperitiſſimorum quoque ſententia, vt habes apud Platonem in Euthidemo, & apud Ariſtotelem primo Ethicorum, cap. 7. *Plato. Ariſtot.* cum que bonum ipſum omnia appetant, immo hæc ſit boni definitio, vt legis in primis verbis primi eorundem, illud neceſſario conſequitur, vt omnes hanc fœlicitatem appetant, quod ſi pauci adeo eam conſequantur, nonne naturale, idemque commune deſiderium maxima ex parte fruſtatur? immo uero nonne penitus otioſum, cum intellectum illum adeptum nullus fuerit ſortitus? Quocirca nulla ſunt, quæ addit Iandunus, quod ſcilicet in aliquo indiuiduo hominis fruſtetur, & non in ſpecie, & quod non omnes naturali inclinatione ferantur ad ſpeculationes, quoniam omnis homo appetit fęlicitatem, & beatus nemo inuitus euadit, ex tertio Ethicorum, cap. 5. Nullatenus itaq. ponenda eſt humana fœlicitas in hac adeptione, ſiue continuatione, cum potiſſimum, & Plato, &c.

10. & Ariſtot. eam locarint in ſapientia, virumq. ſapientem vere fœlicem nuncuparint, vt habes ex iſto, 10. eorundem, toto cap. 8. ex illo vero, loco relato in Euthydemo, & nullam vmquam huiuſce continuationis ad intellectum agentem, vel adeptum mentionem habuerint, cum tamen de fęlicitate, ac beatitudine vterq. ſermonem longum non vno tantum loco inſtituerit, ſed ſemper ex diſciplinarum ſtudijs eam proficiſci voluerint, &c.

Vbi locarunt fœlicitatem Plato & Ariſtot.

Hæc quo ad Auer. quæ tñ aliorũ quoq. philoſophorũ ſententiam euertunt.

Quo ad poſitionem Auempace, eam ſufficientiſſime habes impugnatam apud Auctorem tertio illo contra Gentes 41. per ſex rationes, Auerr. etiam eandem locis memoratis reſpuere videtur. Siquidem quidditas non dicitur vniuoce de quidditatibus horum ſenſibilium, &c. de illis abſtractorum, quoniam illorum eſt ſenſibilis, ex materia, & forma conſtans, potentia ſolum intelligibilis, horum vero eſt actu intelligibilis, ſola forma, á ſenſibus libera, &c. quare ex illarum abſtractione nequit ad notitiã harum quidditatiuã deuenire, licet quandã poſſit attingere, remotum. ſ. ipſarum genus arripiendo, quatenus tandem in cõmuni quadam notione quidditatis conueniunt, cognitio aũt generis præciſe, eſt longe imperfecta, communia ſolum luſtrans; & ſi ex cognitione vnius ſenſibilis vt ſic non habetur perfecta omnino cognitio alterius ſenſibilis, multo minus ex ſenſibilibus nanciſci erit notitiam abſtractorum, magis enim diſſidet ſenſibile ab intelligibili, quam vnum ab alio ſenſibili. Ita ſoluitur eius motiuum, nam impertinens eſt harũ quidditatum materialium abſtractio ad aſſequendam perfectam abſtractorũ notitiã. Sed & Ariſt. 3. de Anima 39. eſt manifeſte contra hanc ſententiam, quoniam ibi habet, quæcumq. dicuntur abſtractione intelligi, ea in ſpeciebus ſenſibilibus intelligibilia eſſe, quantumcunq. igitur abſtrahatur quidditas á quidditate, ſemper in ſpecieb. ſenſibilibus agnoſcetur, &c. ſic numquam per ſpecies ſeparatas intelligentur. Neque ſequitur proceſſus in infinitum, quoniam in ſeparatione animæ á corpore peribit abſtractio, toto autem vitæ decurſu ſcientiis, & nouis vacare nõ inconuenit, imò erat Solonis præceptum, tamdiu ſtudendum, quamdiu viuitur, & Plato á Philedono laceſſitus, quod non minorem operam in diſcendo, quam in docendo impenderet, ab eodemque ſciſcitatus, quoad diſcipulus eſſe vellet, reſpondit, quamdiu meliorem, ac peritiorem me eſſe pęnitebit, &c.

D. Thom. *Auerr.* *Quidditas materialium.* *Abſtractorum.* *Ariſtot.* *Solonis præceptum.* *Platonis reſponſum.*

Quo ad Alexandrum, vide ſuorum dictorum plenam confutationem apud eundem Auctorem eodem libro, cap. 43. de quibus non eſt hic locus differendi, &c. contradictione illa omiſſa, cuius eum ab Auerroe vidimus damnatum, quoniam fortaſſis accepit intellectum in habitu, quando dixit intellectum potentię vbi peruenerit ad finem generationis, &c. intellecturum intellectum agentem, non autem acceperit poſſibilem intellectum, quem negarat poſſe abſtracta dignoſcere, vnde intellectum illum vocat potentiæ non poſſibilem, & potentiæ nomen ſibi valet adaptari, quatenus comparatur intellectui in actu, vnde Auctor non meminit huius contradictionis; Sed quicquid de hoc fuerit, irrationabilis penitus eſt poſitio ſua, nam vel fuerit intellectus in habitu, vel poſſibilis, vterque ab ipſo mortalis ſtatuitur, quocirca intellectus agens neutrius illorum poteſt eſſe forma, quoniam apud ipſum æternum non poteſt fieri forma generabilis, & corruptibilis, ſin autem dicat intellectũ agẽtem illum eſſe, qui abſtracta intelligat, quod iuxta eius doctrinam eſt neceſſario dicendum, cum eiuſmodi intellectum dicat eſſe Deum, explicanda erat Alexandro continuatio huius intellectus nobiſcum, cumque nequeat aſſignare quo pacto nobis uniatur ut forma, quomodo nos per aliquid a nobis ſecundum eſſe ſeparatum ualebimus intelligere? Neque eius ratio quicquam

D. Thom. *Contra Alexandrum.*

efficit, damus.n.quod quando erit perfectus intellectus poſſibilis, exiet in actũ, ſed certè iuxta modum ſui generis tm̃, nõ alterius, & præcipue altioris, ſic intelligit modo ſuo, non aũt iuxta eum modum, quo entia abſtracta intelligunt; Rurſus hæc generatio eſſet in oĩbus, vel ſaltem in plurimis, at nullus hoc adhuc obtinuiſſe inuentus eſt, vt cont. Auerr. arguebam. Et demũ generatio iſta, & hoc cõplementũ attenditur vel penes abſtracta, quæ ſucceſſiue intelliguntur, vel penes hæc materialia, ſi primũ, iam à principio ea agnoſcet, & nõ erit cõplementũ expectandũ, ſi ſm̃, fiat quæuis, & quantauis additio, augeatur in infinitũ, vt ita dixerim, numquã ex ipſis deueniet quis ad perfectam abſtractorum notitiam, vt in præcedentibus opinionibus reiiciendis dicebatur, &c.

Themiſt. Quod attinet ad Themiſtium, nihil dicendum eſt, cum .n. concluſionem tm̃ docuerit, nulla aſſignata methodo, qua talem notitiã poſſibilem manifeſtauerit, iam impugnata manet eius concluſio, & rurſus impugnabitur ſequentibus art: eiuſq. ratio vltimo art. circa ſolutionem ad tertium confutabitur, &c.

Contra Auicennam. Auicẽnæ demum ſententia non eſt ſuſtinenda, cum.n. velit ſpecies intelligibiles actuali intellectione ceſſante non remanere in intellectu, non patet via, qua poſſibilis intellectus per formas temporis ſucceſſu prius ab agente receptas, deinde ad ipſummet agentem tamquam formam, quam debeat recipere conuertatur; Quod ſi dicat, licet formæ illæ tranſierint, reliquiſſe tñ in illo hanc aptitudinem, tunc ſurgit argumentum commune omnibus his philoſophis, quoniam formæ illæ rerum materialiũ nequeũt talem gignere notitiam, cum ſint alterius ordinis; præterea vel agens intellectus vnitur in fine poſſibili eo modo quo vniebantur antea formæ illæ intellectæ, quæ præceſſerunt, vel diuerſo, ſi primũ, tunc non vnitur niſi vt forma quædam facta intellecta in actu, vel ſaltem quatenus eſt alia faciens intellecta in actu, at non quatenus eſt intelligentiarum contemplator, ſi ſecundũ, hoc apparet voluntarie dici, & præterea non erat, cur tot priorum formarum receptio præcederet in intellectu poſſibili, quoniam ad quid ab eis diuerſum nequeunt diſponere, ita præcipue, vt plene ea penetret, & ita æque in principio, atq. in fine poterat vniri; Deniq. vana eſt huiuſcemodi intelligendi via, ſiue vnionis ad intelligendum, nam intellectus agens eſt ſemper nobis coniunctus, tamquam animæ noſtræ
D.Tho. facultas, & reiectum legis ordinem hunc intelligendi apud Auctorem prima p. quæſt. illa 84. art. quarto, &c.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vera ſententia cum ſua explicatione.

D.Thomæ opinio. AVctor vbiq. ſentit, quod noſter intellectus corpori alligatus nequit ſubſtantias à materia abiunctas quidditatiue cognoſcere, ita docet q. de Aia, art. 16. tertio cont. Gent. 45. ſuper primum 2. Diuinor. p.p. q. 88. art. 2. & in hac
Concluſio. parte. Quamobrem hæc tota hac quæſt. vnica erit concluſio: Noſter intellectus in hoc ſtatu nullatenus poteſt intelligentias quidditatiue attingere.

Auerroes. Pro notitia aduerte facile ex doctrina, quæ colligitur ex Ariſtotele primo illo ſecundi Diuinorum, quod difficultas in re aliqua dignoſcenda ex duplici capite oriri poteſt, vel ſcilicet ex re ipſa, vel ex noſtro intellectu, cum enim cognitio importet habitudinem quandam inter obiectum cognitum, & potentiam agnoſcentem, eius difficultas ex vtroque capite manare poteſt, ceu eue-

nire.

nire contingit in ijs omnibus, quæ in quadam vnius ad alterum habitudine poſita ſunt, vtrumq. ſiquidem concurrit, & vtrumq. pôt deficere: côuenit aût inter oēs, difficultatem in abſtractorum cognitione non prouenire ex parte ipſorum, vel ex parte obiecti, qm̄ ſecundum ſe ſunt maxime agnoſcibilia, cum ſint entia omnino in actu, quorum paſſio eſt cognoſcibilitas, ex nono Diuinor. 20. hinc manifeſtiſſima in natura vocabatur ab Ariſt. eodem primo contextu, quocirca remanet, vt difficultas hæc ex parte noſtri intellectus, & potētiæ ortum habeat, vnde ibidē inquiebat Ariſt. nos ita ad ipſa in natura notiſſima ſe habere, quo modo ad Solis lumen ſe habent oculi noctuarum, quapropter velut cauſa cur noctuæ nō intueantur Solem, nō prouenit ex defectu Solis, qui ſecundum ſe eſt maxime viſibilis, ſed ex debilitate luminis in ipſis, ita qđ nos entia abſtracta non quidditatiue dignoſcamus, non ex obiecto, ſed ex noſtræ potentiæ tenuitate oritur. Veruntamen ſcias non in omnibus currere hoc exēplum (alias non ſimile, ſed idem foret) nam ex vehementia obiecti ſenſibilis potentia organi corporei ſentiens, & læditur, & corrumpitur, ſi fuerit ſenſibile valde excellens, ex 3. de Anima vltimo; at vero ex obiecti intelligibilis excellentia non læditur intellectus, imò quando quid valde intelligibile intellexerit, vigoroſior euadit, vt legis ſeptimo eiuſdem libri, quæ diuerſitatis rō eſt, quā ibi mox ſubdit Ariſt. quoniam. ſ. potentia ſentiens per corporeum organum exercetur, quippe quod patitur paſſione corruptiua, vel læſiua ab excedente ſenſibili, intellectiua autem facultas cum nulli ſit organo affixa, nequit eſſe huius paſſionis capax, at ſimilitudo ea eſt, quæ ad noſtrū propoſitū facit, qđ velut ſenſus impeditur à cognitione alicuius ſenſibilis, ſi deficiat ꝓportio in potentia ad obiectum, ita hoc locum hēt in intellectu, quare ex duplici capite prouenit impedimentū in ſenſu, ex improportione. ſ. & ex materia, ſm̄ quam patitur, in intellectu vero ex primo dumtaxat, &c.

Ariſtot.

Quare abſtracta non plene noſcamus.

Ariſtot.

Noli autem inferre, quod ſi intellectus intelligendo aliquod excellens intelligibile perficiatur, vt ideo magis, ac magis poſſit intelligere, &, ſic ad quidditatiuam intelligentiarum notitiam aſcendere, nam intellectus quidem perficitur, at ſecundum modum ſibi in intelligendo poſſibilem, plenam aût abſtractorum notitiam ei impoſſibilem, & vidimus, & videbimus, ſed conformiter verbis Ariſt. potes, ac debes colligere, quod ſi intellectus hanc notitiam non aſſequatur, id non oritur ex eius alteratione, ſeu paſſione corruptiua, vt euenit in ſenſu, dum ei ſenſibile excellens occurrit.

Excluditur obiecto.

Nota vlterius, qđ tota cauſa, & radix huius imꝓportionis, & impotētiæ, q̄ dicim' eſſe in nro intellectu ad manifeſtiſſima in natura, ea eſt qm̄ dū corpori eſt alligatus, nihil intelligit abſq. ſenſu, cū nihil ſit in intellectu, quin pri' fuerit i ſenſu, hinc ſępius clamat Ariſt. nihil intelligere animā abſq. phātaſmate, vnde q nihil ſētit, nihil quoq. poterit addiſcere, ex eiuſdē Philoſophi ſenten. 3. de Aīa 39 cum. n. rerū māterialiū quidditates ſint in eſſe à ſenſibilib. inſeparabiles, cōſequitur vt in intelligi ēt nequeāt à phantaſmatib. ſeparari, & hoc quidē ex rōne obiecti deſumitur, ex rōne aūt potētiæ, ſeu ſubiecti, cū aīa noſtra ſit partim ſeparata, quatenus. ſ. nō eſt à corpore depēdens, & partim côiuncta, qm̄ eſt forma corporis, habebit ſubinde opatione propriā, nirirū intellectionē, & ſeparatā, & côiunctā, hoc eſt, ab organo corporeo abiunctam, at corporeo obiecto alligatā, vtpote phantaſmatib. & cū modus eſſendi aīę in corpore ſit ei naturalis, oportet, vt & modū habeat operādi naturalē reſpōdentē modo eſſendi, nā omne quatenus eſt in actu opatur, ſic ſēper phātaſma eſt neceſſariū aīæ, ſi in ſtatu ſuo naturali intelligere debeat; Cumq. abſtractę ſubſtātię ſēſib. minime ſubiiciantur, manifeſtę habetur aīæ impotentia ad eas penetrandas.

Ariſtot.

Quod

Quod liquido voluit Ariſtoteles 1. de Partibus animalium, cap.5. quando primis verbis ait, nos partem æternam, nobilem atq. diuinam, ſubſtantias ſ. ingenitas, & ſæculis omnibus immortale, minus contemplari poſſe, quoniã pauca admodum de ipſis ſenſui patent, quorum beneficio tum de parte ipſa diuina tum de iis, quæ noſſe cupimus facultas nobis indagandi, & cogitandi ſuppeditatur. Quibus verbis & quod intendimus docet Ariſtot. & cauſam etiam, quã allegamus, nam primo habes, nos ſubſtantias illas diuinas leuiter poſſe attingere, & deinde huius radicem, quoniam.ſ. pauca de ipſis ſub ſenſum cadunt, cuius ope, quæ omnia naturaliter ſcimus, nobis obuia fiunt. Vbi nota modum loquendi Philoſophi, non enim dixit ſubſtantias æternas parum ſenſui ſubiacere, ſiquidem nihil.ſm̃ ſe ſubiacent, cũ ſupra omnem ſint ſenſus facultatem, nõ minus quã ab omni materiæ mole elongatæ, ſed dixit pauca admodum ipſarum ſub ſenſum cadere, hoc eſt, pauca earum effecta, & munera.

Expenduntur verba Ariſt.

Quod ſi quis dicat, quamuis ſecundum ſe minime ſenſui ſubiaceant, & pauci admodum earum effectus, attamen inter perpaucos hos effectus aliquem adeſſe, qui ipſis ſit adæquatus, ac proinde in abſolutam earum cognitionem ducens; Conſideret iſte, quod inconcinne valde vocaret Ariſtoteles hos effectus perpaucos, quoniam ſi adſit adæquatus effectus, non pauci, ſed pleni, ſed totales extant effectus, deinde falſo addidiſſet nos leuiter illas attingere, & in minima earum notitia nos magis oblectari, quam in plena horum caducorum; rurſus falſiſſimum eſt dari effectum, (ſaltem nobis agnitum,) qui ipſas exequet, nam de effectu vniuoco, eiſque ſpecie ſimili quod non detur, clarius eſt, quam vt probationis vllius indigeat, de virtuali etiam, hoc eſt, virtutem earum totam exprimente manifeſtum eſt, ſi quidem omnia hæc inferiora particularia ſunt, quare nequeunt ad plenum oſtendere virtutem cauſarum vniuerſalium, cuiuſmodi ſunt intelligentiæ, & ex continuatione ad quas mundum hunc inferiorem gubernari dicebat Ariſt. ſub initium primi Metheororum, ſed & repudiãdis aliorum placitis vidimus nullum ſenſibile, vel materiale adæquatum eſſe effectum rei inſenſibilis, & immaterialis, & demum in ſexti argumenti confutatione aliquid de hoc dicetur. Sane diſcurſus quem habui pro concluſionis declaratione, eam ſimul adeo probat, vt eandem conuincat, quoniam qui partes oppoſitas defendunt, Achillinus precipue, & Iandunus experientia, & varijs Ariſtotelis teſtimonijs conuicti, vt aſſerant omnem noſtram cognitionem à ſenſu initia trahere, eiuſque beneficio nobis promanare, ac ſemper in intellectione nos phantaſmatibus egere, concedunt intelligentias ſecundum ſe non cadere ſub ſenſu, ſed bene aliquem earundem adæquatum effectum, qui eas pfecte referat, & hoc docet Iandunus q.illa 37. tertij de Anima, ad primum principale, & effectum illum inquit eſſe motum, quæ verba mihi fuerunt occaſio, vt ſextum argumentum formarem, Neque eſt vt vel attingatur difficultas, nũ motus oſtendat omnem virtutem primæ cauſæ, eſt enim veriſſima pars, quæ negat, quam & ſecundum Fidem ipſemet Iandunus quæſt. illa 4. ſecundi Diuinor. concedit, mordicus deinde, ac falſo docens ſecundum Ariſtot. primum motorem non eſſe infinitum in vigore, at certè motus neque aliarum intelligentiarum virtutem omnino adæquat, vt in confutatione 6. illius argumenti conſtabit. Videat tamen interim Iandunus ſe aliquid contra Fidem docere, (quod proinde falſitatis plenum noſcebat, (vt falſam Auer. poſitionem ſuſtineat; videat deinde quomodo docens totum mundum eſſe adæquatum Dei effectum de mente Ariſtotelis ac proinde in eius abſolutam notitiam deducentem, opus ſit ei dicere, vt qui Deum quidditatiue dignoſcit, oporteat quidditatiue totam rerum vniuerſitatem noſſe, & quis iſte fuerit?

Difficultas.

Aufertur multipliciter.

Ariſtot.

Achillin.

Iandunus.

Contra Iandunum.

Adhuc

Adhuc obſerua, quod licet quæſt. hanc determinemus de noſtro intellectu corpori coniuncto, non tñ docemus animam à corpore ſeiunctam cognoſcere naturaliter quidditatiue ſeparatas ſubſtantias, imo vero oppoſitum ſentimus cum Auctore p.p.q.89.art.2.adeo quod in nullo ſtatu nec coniuncta, nec ſeparata ex viribus naturæ perfectam de ipſis hēt notitiam, licet.n. tunc alium intelligendi modum ſimpliciter, & abſolute nobiliorem, non tñ vt ab ipſa participabitur. qm̃ diminute illius erit particeps ex alio eſſendi modo prouenientẽ fuerit ſortita, ac proinde non ſe ad phantaſmata conuertendo (quæ nulla tunc ei erunt) ſed ex conuerſione ad ſuperiora, & ex receptione nouarum ſpecierũ, quas ei naturæ auctor indet, non tñ harum ſpecierum adminiculo eas quidditatiue agnoſcere poterit, quoniam ſpecies illæ non erunt ita dearticulatæ, vt quot res ſint, tot ſpecies habeat, ſed ampliores, ac magis vniuerſales, ac magis vniuerſales, atq. ideo minus accõmodatæ animæ ad clarã omnino huius, illiuſuè notitiã gignendã, quin vero dilucidior eſt ea notitia, ac magis diſtincta, quã hēt in corpore de rebus his ſenſibilibus, quas plene agnoſcit merito narũ ſpecierũ, quæ eius viribus ſunt cõmenſuratæ, quam illa quæ tunc ſibi inerit p̱ receptas ſpecies deſuper, ſic vnitur corpori ob melius ſibi, & nedũ ob melius cõpoſiti, vt viſus eſt voluiſſe Scotus in 4.diſtinct.45.q.2.in 2.reſponſione ad primũ principale, quamuis.n. partes ſint propter totum, tamen materia quoque eſt propter formam, & maxime ob illam formam, quæ habet proprium operari, in quo neq. corpus, neq. compoſitum cõicat, huic.n. operationi maxime videtur ineſſe ratio finis, & optimi; Ex quo prouenit, vt ſtatus ille, in quo ſeparata anima viuit, non ſit ei ſm̃ ſuam naturam, neq. contra naturam, ſed præter eius natura abſolute, conformis tñ eius naturæ, quatenus eſt participatiua ſubſtantiarum ſeparatarum, eas in ſu ſummo vtcumq. participans, at de his docte, ac ſubtiliter diſſeritur à Caiet. vna cum Auctore loco relato pri.p. & ferè per totam illam quæſtion. de quibus & nos alias D.o fauente. Interim tamen ſcias breuiſſime, argumentum doctiſſimi Fonſecæ ad finem ſectionis 6. quæſt.2. ad primum caput 2. Diuinor. non cogere, vt per ſpecies illas inditas anima tunc, vel ſenſibilia, vel omnes vel aliquam ſeparatarum ſubſtantiarum clare omnino agnoſcat, quoniam ſtat, & quod naturaliter ei infundantur, & quod ita infundantur, vt non ſint ei omnino commenſuratæ, & primum habeat, quoniam participat abſtractorum naturam, ſecundum, quoniam minus perfecte participat, at hic non eſt locus, in quo hæc adamuſſim examinentur. Hæc autem in præſenti placuit adferre, & vt conſpiciatur quomodo ſtando in viribus naturæ ſit in quouis ſtatu impoſſibilis animæ noſtræ quidditatiua de entibus omnino abſtractis contemplatio, & vt nulla argumenta illa deprehendantur, quæ aſſumunt, animam ex vnione ad corpus impediri ab hac quidditatiua notitia, numquam ſiquidem impeditur, quoniam numquam ei naturaliter ineſt hæc agnitio, vt magis adhuc explicabitur in reſponſione ad 4.

D.Thom.

Modus intelligendi animæ ſeparatæ.

Scotus.

Status animæ ſeparatæ qualis

D.Tho.

Caiet.

Tollitur quoddam motiuum

ARTICVLVS QVINTVS.

Confirmatur poſita, explicataq; ſententia.

EX Auerr. ſententia, quæſitum hoc nullatenus extat ab Ariſtotele determinatum, is enim tractatu illo de animæ beatitudine, cap. tertio ait ipſum libris de Anima, (intellige in 36. tertii,) promiſiſſe hãc quæſtionẽ tentare, num-

Auerr.

numquam tamen in aliquo ſuorum librorum ſolutionem ſe inueniſſe,idem ap-
Alb. magn. paret dicere magn. Alber. tertio de Anima,tractatu illo tertio,c.6.addens niſi
forte hoc exciderit à libris ſuis,qui ad nos nondum peruenerunt. quod ipſum
D Thom. præciſis ferè verbis confirmat Auctor art.illo 16. quæſtio.de Anima, ſub ini-
Caietanus. tium.& ſuper 36.illum tertij de Anima, quod confirmauit Caie. in hac quæſt.
reſpondens ad primum Ianduni, quocirca nihil omni ex parte clarum vide-
tur ex ipſo elici poſſe. Hæc autem dicta ſi ipſe accipio. vt Ariſtotel nullibi
Mens Auctoris de Ariſtot. in hoc. hoc inueniatur ex totali intentione, & de induſtria definiſſe, vt tantæ rei ne-
gotium exigebat,ſed tñ illud teneo, vt ex eius doctrina, varijſq. verbis varijs
locis vt poſcebat opportunitas ab eo prolatis, firmiſſime colligendũ ſit ipſum
voluiſſe, vt intellectus corpori coniunctus nullatenus entia abſtracta quiddi-
tatiue noſſet,nam ſi eius doctrinam ſpectes, cernis oés in eo cõuenire, vt nihil
poſſit à nobis intelligi,qđ non cadat ſub ſenſu,vel ſecundum ſe, vel rõne ſuo-
Ariſtot. loca. rum effectuum,& vtroq. modo conſtat fieri non poſſe,vt plene abſtracta luſtre
mus. Si quæ inhac re enunciauit inſpicias,vides 2.Diuinor.1.dicentem,nos in
ea proportione verſari ad entia illa cõtuenda,in qua ſunt occuli noctuæ ad lu-
cem Solis,quippe quod exemplum, vel commonſtret impoſſibilitatem, vt via
cõis accepit,vel difficultatem,vt placuit Auerr.id ſemper habetur,qđ numquã
quidditatiue ea callere poſſimus,quoniam quicquid fuerit de Noctua ad Solem
num aliquando, vel numquam poſſit illum conſpicere, illud certiſſimum eſt,
quod numquam in claro lumine eum cõtueri valet. Audis deinceps verba illa
relata ex primo de Partibus animalium,cap.5.quibus plane nil cõſpicatius po-
teſt haberi ad oſtendendam tenuem quam de ipſis habemus, vel habere poſſi-
mus notitiam. Adeſt quoq. tex.22.& vltimus 9. Diuinorum, vbi legis, mentẽ
noſtram non ſe habere, vt cæcitatem ad dignoſcendas ſimplices ſubſtantias,
quod ſatis indicat nos eas haud poſſe in clara luce penetrare,ſed non eſſe inſtar
cæcorum,qui nihil omnino conſpiciunt,ſed aliquam de ipſis nobis comparare
poſſe notitiam. Vnde ſemper in admiratione eos habui,qui locum hunc Ariſt.
adferunt, vt demonſtrent noſtrum intellectum poſſe abſtracta quidditatiue
Zimara. apprehendere, inter quos princeps forſan eſt Zimara theor.illo 76. cum om-
nino oppoſitũ ex eo colligatur; quandoquidem ſi quis definiens de aliquo,num
clare queat lumen videre, dicat eũ non ſe habere vt cæcum in tali intuitu, qs
ex his verbis eliciat illum clare omnino lumen penetrare? certè quiſquã eli-
ciet,quod vtcunq. ipſum poteſt attingere, quoniam non eſt cæcus, qui nullo
modo poſſit? Ita dicens Ariſtot. ignorantiam noſtram circa abſtracta non eſſe
inſtar cæcitatis,quis colligat nos ea omnino perluſtrare?an non intuitum hũc
noſtrũ vocat ignorantiam? quis aũt plenam notitiam, apprehenſionẽ quiddi-
tatiuam,vocet vnq̃ ignorantiã? ſi quidditatiua cognitio ſit ignorantia, nulla
notitia poterit vnq̃ agnitionis nomen promereri, ſiquidem quidditatiua ap-
prehenſio primaria eſt inter quoſcumq. agnoſcendi modos; Quod vero Iauel.
quæſt.vlt.ad 9 illum Diuinor. expendens hunc locũ ait, Ariſt.de notitia quid-
ditatiua loqui, cum dicat non eſſe deceptionẽ, ſi aũt abſtracta intelligerentur
Aufertur motiuum Iauelli. ex ſenſibilibus,(quod eſſet,ſi non quidditatiue)poſſet eſſe deceptio,nihil effi-
cit,quoniã vult dicere Ariſt.quod ſecundũ ſe,& ex parte ipſorum non eſſet de
ceptio, ceu contingit ex parte ſubſtantiarum compoſitarum, merito partium,
poſſet nihilominus eſſe deceptio ex parte cõcipientis tñ,ex parte noſtra,&c.

Cæterum,quamuis hæc omnia mihi veriſſima ſint, alumnus tamẽ Auctoris
Difficultas in via D. Tho. nõ mediocri videtur angi difficultate,ſi enim locus,qui mox allegatus eſt,pro
noſtra poſitione facit,cur ipſe Auctor eundem locum exponens dixit,ex eo pa
rte,quod ſecundũ ſententiam Ariſt.humanus intellectus poteſt pertingere ad
ſub-

ſubſtantias ſimplices intelligendas, quod videtur ſub dubio reliquiſſe in 3. de Anima? Quæ verba conſiderans Zimara loco memorato, ait Auctorem ab ipſa tandem veritate coactum affirmaſſe intellectũ noſtrum poſſe abſtracta cognoſcere; Et ex his Auctoris verbis duplex apparet in ipſo poſſe colligi repugnantia, altera eſt, quod cum dixerit Ariſt. hanc quæſt. non determinaſſe, iam ait ſoluiſſe, altera, quomodo cum vbiq. doceat partem negantem huius quæſt. ibi parti affirmanti aures præbere videatur. Scio multa conſueuere dici pro Auctore, & primo, quod verba illa allegata in expoſitione illius tex non ſunt ſua, ſed alicuius, qui in margine gloſſarit, & vitio poſtea ſcriptorum in expoſitione fuiſſe inſerta, ſic ſentit Iauellus quæſt. mox relata, & magiſter Georgius Buſtus Vercellenſis, vir in noſtra Familia in primis eruditus quæſt. ſua de ſubiecto Philoſophiæ naturalis, quod non diſplicet Aquario dilucid. 2. Diuinor. prope finem, & cauſam reddunt ex manuſcripta metaphyſica Auctoris, quam ſe vidiſſe perhibent abſque illis verbis, vel corollario; ex qua reſponſione oĩs in hac parte aufertur difficultas; Sed qm̃ reſponſum hoc non omnes æquo animo audiunt, conuenit ſecundo dici, quod aliud eſt de induſtria, & data opra ſoluere quæſtione, aliud eſt innuere modũ, quo poſſit quæſtio ſolui, ſemper Auctor cenſuit Ariſt. non ſoluiſſe primo modo quæſtionem hanc, interpretatus vero nominatum ex aſſeruit Philoſophum in ſecundo ſenſu ſoluiſſe, & reuera ſic eſt, quoniam ex illis verbis nullus dicet plene definitam huiuſcemodi quæſtionem, nam verba illa vidit profecto Auerr. expoſuitq. & tñ inquit ſe nullibi vidiſſe eam ab Ariſt. ſolutam, & ſi duo verba ad negotij huius plenam deciſionem ſufficerent multo magis, veriusq. dicere poſſemus, illud definitum fuiſſe cap. illo de Partibus animalium, vbi plura certè ad hoc legimus. Tandẽ ſolet dici, quod duas quæſt. mouet Ariſt. 36. tertij illius de Anima de ſimplicium intellectione alterã, num abſolute, & quonis modo poſſint dignoſci, alterã, num perfecte, vel quidditatiue, quando Auctor inquit non fuiſſe difficultatem hanc ab Ariſtot. definitam, loquitur in ſecũdo ſenſu, qñ affirmat haberi determinatam, accipit in primo; & facilis, ac verã apparet huiuſcemodi interpretatio, qm̃ certè 9. illo Diuinor. inquit ignorantiam noſtrã non eſſe ſicut cæcitatem, vnde definit nos poſſe abſtracta cognoſcere, ex hoc aũt minime habetur qđ perfectè oĩno, vt patuit, vnde priorem quæſt. non poſteriorem ibi diſſoluit & ſic vtraq. quæ in Auctore apparebat, ſublata eſt contradictio.

Primus dicendi modus. Iauellus. Georgius Buſtus. Aquarius. Secundus. Tertius.

Scrupulus tamen mihi ſemper circa hoc remãſit, ſi enim omnino compertum eſt nos de abſtractis ſubſtantiis nõnulla prædicata eſſentialia apprehendere, & nulli de hoc dubiũ vnq̃ fuit, vt huius quæſt. titulo dicebatur, quomodo dici põt Ariſt. ad locum illũ de Aïa q. hanc admouiſſe, & rem penitus certam in incertum vocaſſe? Enimuero ſic dubitanti dicerem, aliud eſſe, quod hoc tẽpore in aperto ſit quæſt. illa in priori ſenſu, & aliud eſſe, quod tẽpore Ariſt. id oĩbus pro cõperto haberetur, primũ verũ eſt, & in titulo dicebatur, ſm̃ aũt nõ eſt verũ, quoniã multi antiquorũ philoſophorum nihil pter corpora dari autumabãt, vnde apud ipſos tantũ aberat, vt certũ eſſet dari aliqualẽ abſtractorum notitiam, vt ipſa abſtracta dari ignorarẽt, vt de nõnullis philoſophis ait Ariſt. 7. Diuinor. 5. & 4. Phyſ. 52. & 57. cõmemorat priſcos quoſdã philoſophos exiſtimãtes, omne quod eſt, corpus eſſe, vt habes ẽt apud Auct. p. p. q. 50. art. 1. ex quibus inquit, proceſſiſſe Saduceorũ errorẽ, qui ſpiritũ negabãt quapropter licuit Ariſt. id in dubium vocare. Adde, quod libris de Anima quæſt. hanc admouit, vbi nulla adhuc de ſubſtantiis abſtractis habita fuerat ex intẽtione cõmemoratio, vnde Auctor tex. illum exponens dicebat, quæſt. hanc ibi non potuiſſe determinari, quoniam nondum erat manifeſtum eſſe aliquas ſubſtantias ſeparatas,

Dubitatio. Remouetur. Ariſt. D. Thom.

paratas, nec quæ, vel quales ſint, &c. Errant igitur, & errarũt, qui Auctorẽ hac in re ſibi non conſtare, vel dicunt, vel dixerunt, & minus bene ſentire viſus eſt

Iauellus.

Iauellus quæſt. illa dicens, qđ ſi corollariũ illud eſſet Auctoris, iam ſibi contradiceret, nam alijs viis ſaluatur eius doctrina, ẽt ſi verba illa ſua ſint, excuſandus attamen eſt oĩno Iauellus, quoniã in hoc non ſe proteruum præbuit.

Quamuis aũt ex his quæ modo dicta ſunt, & ex ijs quibus ſententiæ cõtrariæ impugnabantur ſatis firmata maneat noſtra concluſio, nihilominus vnicã addere decreui cõmunẽ rõnem, cui oẽs vtiq; occurrunt, at nullus ſatisfacit, &

Ariſtot.

alteram peculiarem; Ea aũt eſt: Docet Ariſtot. 5. Diuinor. 17. potentiæ cuiuis paſſiuæ reſpondere actiuam, & ẽ contra, intellectus aũt noſter poſſibilis eſt potentia paſſiua, cui reſpõdet actiua, quæ eſt intellectus agens, & ille quidem oĩa fit, hic vero omnia facit, ex 3. de Anima 18. cum itaq. duæ hæ facultates ſe mutuo reſpiciãt, paſſiua illa recipiet, quæ ſibi actiua demãdabit, qđ ſi potẽtia paſſiua alia poſſet fieri, quæ non faceret potẽtia actiua, iã illa in plus ſe haberet, & nõ adęquate reſpiceret iſtã; poſſibilis itaq. intellectus ea ſolũ fiet, quæ faciet intellectus agens, ſed ille nequit facere, niſi potentia intelligibilia actu talia, igitur ille nihil aliud ab his intelliget, oĩa clara, & vera ſunt nam intellectus agẽs nõ facit res in eſſe reali, ſed ſolũ actu intelligibiles, vt ſæpe vidimus in obſeruationib. ad 41c. at nequit efficere entia abſtracta actu intelligibilia, qm̃ ex ſe ipſis talia ſunt, neq. vlla depuratione paſſiua egẽt, igĩ nihil ſup ipſa obtinet actiuitatis, igitur poſſibilis intellectus nequit ea recipere qm̃ vt dicebã, ea tantũ natus eſt fieri, q̃ intellectus agens natus eſt facere. Sic patet quomodo argumentũ illud, qđ conſueuit fieri de aĩa, quæ eſt oĩa ex 3. de Anima 37. quod

Solutio, & reflexio cuiuſdã motiui.

nõ eſſet verũ, ſi nõ noſſet entia ſeparata, nõ modo cõfutari, ſed & retfecti qat, qm̃ anima eſt illa oĩa, quæ ſolũ efficere valet intellectus agens, at hæc nequit hic facere ergo nõ eſt illa. Cõiter tñ dicitur, qđ anima noſtra eſt ẽt ſubſtantiæ ſeparatæ, qm̃ eas nouit, at ſi dicatur, ergo quidditatiue, vana eſt cõſequẽtia, & cõmittitur manifeſte fallacia à ſupiori ad inferius affirmanter, facto tranſitu à cognitione ad talẽ cognitionẽ. Sic qñ dicitur obiectũ nr̃i intellectus eſſe

Obiectum noſtri intellectus in hoc ſtatu. Caiet.

ens, cõcedas abſolute, quãuis ſit ꝑ hoc ſtatu obiectũ adæquatũ proportionatũ q̃dditas ſolũ rei materialis, quare dũ dr̃ noſtrũ intellectũ poſſe omne ens cognoſcere, admitte, ſed ſi dicatur ergo quidditatiue, neglige hãc collectionem, vt. n. habes à Caiet. hoc loco ad ſecundũ; licet ens ſit obiectũ adæquatũ noſtro intellectui extenſiue; hoc eſt; licet ad omne ens poſſit noſter intellectus intelligendo ſe extẽdere, attamẽ non eſt adæquatũ intẽſiue, hoc eſt, neq; penetrare oẽ ens pfecte, & quidditatiue; ꝑfecto, ſi omne ens intẽſiue poſſet perluſtrare, iã veritatis contẽplatio nõ foret ex parte nr̃i difficilis, ſed oĩno facilis, & cum entia abſtracta ſint ſm̃ ſe maxime agnoſcibilia, iã ſtatim ab intellectu nr̃o comprehenderentur, iam nõ ſe haberet ad ea, vt oculus nicticoracis ad diei lumẽ.

Quod ſi dicatur ad prĩcipalem hanc rõnem, intellectũ agentẽ facere aliquẽ effectum abſtractorũ; qui actu intelligi poſſit, ex quo deinceps intellectus poſſibilis fiat ipſa abſtracta, iam dictũ eſt, & dicetur, non dari talẽ effectũ, qui perfecte exprimat intelligentias. Sin aũt dicatur poſſibilem poſſe fieri, & abſtrahibilia, & non abſtrahibilia, vt inquit Achillinus ad tertium primo loco aduerſus ſe inductũ, tunc potentia actiua agentis non adequat potentiã paſſiuã poſſibilis, tunc nobilior, & latior eſt intellectus poſſibilis, quã agens, tunc aliquid aliud agens in ordine ad poſſibilẽ eſt requirendum, quod nullus eſt imaginatus, vel dicendũ eſt, abſq. phantaſmatib. abſque ſenſibus poſſe poſſibilem agnoſcere, ſi n. omnia quæ ſub phantaſmatibus; aut ſenſibus cadere poſſunt, intellectus agens valet abſtrahere, & hæc tantum, & poſſibilis alia poteſt fieri:

vltra

vltra abſtrahibilia, iam illa fieret abſq. intellectu agente, abſq. ſenſibus, abſque phantaſmatibus, quæ omnia ſchola peripatetica longe abhorret, & irridet.

Ratio aũt poſt cõ nunc nititur ex experientia; Dicunt iſti poſſe noſtrũ intellectũ in cognoſcere intelligentias quidditatiue, hanc cognitionẽ, ſeu hanc cognitionis poſſibilitatem oſtendit rogo, imo vero adducãt differentias earũ, quibus abinuicem ſecernuntur, quis vnquã hoc docuit? certẽ niſi earum coram docti ſumus, vt veriſſime dicatur in hac litera, nos earũ differentias ignorare. Sed in eo admirationem, ac prope riſum excitant iſti, quod cum fateamur oẽs ſimul cum Ariſt. horum ſenſibilium complurium vltimas differentias non nоſcere (profecto brutorum animaliũ vltimæ differentiæ nos adhuc latent) id nobis de nobis polliceamur, vt vltimas entium illorum abſtractorum differentias, quæ nunq̃ vidimus, neq. hoc ſtatu videbimus, omnino penetrare poſſimus, & cũ numquã eorum propria tradimus, ea circumloquimur, in cõmunibus ſiſtimus, neq. mirum, qm̃ ſi pleraq. in terris exiſtentia, & quæ in noſtris oculis ſunt ſẽper, non omnino cognoſcimus, imo quo magis in illis mentis aciẽ defigimus, eo nos maior occupat admiratio (quis n. adhuc plene aſſequi valuit, quomodo magnes trahat ferrum, minimus piſcis maximas naues moretur, ſalamãdra vitã degat in igne, oculi baſiliſci interimant quos feriunt, rubrus, ſericeuſq funiculus, qui viperã dũ iugularetur circundaret, angina collo laborãti admotus, genus illud morbi acutiſſimi leuet, (vt nup ipſe deprehendi accidiſſe perilluſtri, & Reuerendiſs. D. Ioanni Bapt. Cucinæ Veneto, vtriuſq. Signat. Referendario, magnæ, & ſpectatæ virtutis viro, cum omnibus, tũ mihi præcipue multis nominibus colendo) & alia permulta id genus) quomodo attingemus quidditatiue ea quæ ſupra ſidera viuũt, ab oculis noſtris remotiſſima? Cui adhuc vt deceret cognitæ sũt mille herbarũ, florũ, ac fructuũ ſemper admirandæ vires, de quibus ſi & ipſi cõſultiſſimi confabulantur, ſilentio id potius indicãt, ad naturæ arcana merito referẽtes? Hæc Salomonẽ olim animo cõplexum arbitraret (quẽ mortaliũ oium ſapientiſſimũ, ſol⁹ inſipiẽs dubitabit) qñ Sapientiæ ſuæ 9. dixit, [Et difficile æſtimamus quæ in terra ſunt & quæ in cõſpectu ſunt inuenimus cũ labore, quæ in cœlis ſunt aũt quis inueſtigabit?] Magnus quoq. Plato ex perſona Timei, nõ lõge ab initio eiuſdẽ lib dũ de Diis, & mũdi generatione dicturus eſt, excuſationẽ petit, ſi rõnes de iis maxime ꝓbatas, exactiſſimaſq. afferre non poſſit, ſatiſq. factũ audiẽtes putare monet, ſi rõnes veriſimiles, & ꝓbabiles habeat; Lib. ẽt qui ſequitur, cui tit eſt Critias, parũ à princ. cõparatione facta inter mortalia, & diuina, apto pictorũ exẽplo adhibito colligit, [nã ſatis eſſe putamus, ſi de cœleſtib. diuiniſq. rebus, quicq̃ vel parũ, qđ cõueniens eſt afferatur.] Hæc ſi aduerſarii ſecũ reputarent, & in intimis animi ſedibus cõſtituti, tenuitatis ꝓpriæ cõſcii, mentiũ cœleſtiũ notitiã (quidditatiuã maxime) nobis impoſſibilẽ adiudicarent, & cũ philoſophorũ, ſeu peripateticorum, ſeu academicorũ principib. & qđ magis refert cũ Salomone idipsũ agnoſcerent, cõmentis Auerr neglectis, & poſthabitis. Illud dico, & repeto, qđ iſti nos doceãt hãc quidditatiuã de abſtractis notitiã, aut ſi id neqãt, vel aliquẽ cõmemorẽt, q hæc docuerit, alioquin ſatis declarãt, ſe minime poſſibilia profiteri.

Nonnulla in natura admirabilia.

Reuerendiſs. Cucina.

Salomon.

Plato.

Grauiſſimorum quos recenſui teſtimoniis accedit vniuerſa Schola Thomiſtica Ducem ſecuta ſuũ, vt Capreolus in primo d. 2. q. 1. ar 2. ad argumẽta Scoti contra 5. concluſionem. Caiet. hoc loco, & p. p quæſt. illa 88. & Bannes Gregoriuſq. de Valentia ibidem. Ferrar. 3. illo cont. Gent. 45. Iauellus 2. Diuinor. quæſt. 3 & 9. eorundem vltima, Flandrien. q 1. eiuſdem ſecũdi, art. 2. 4. & 5. Aquarius dilucidat. relata; Et præter Auctoris diſcipulos adeſt Ægidius memoratis quæſtionibus ſecundi illius Diuinorum, & præſertim q. 15. & quoli-

Capreol.
Caiet.
Bannes.
Gregor. de Valentia.
Ferrarien.
Iauellus.

Blandrienſ. Aquarius. Ægidius. Fonſeca. Toletus. Alenſis. D.Tho.

beto 1.q.17. Fonſeca ſuper eundẽ ſm̃ q.2.in cap.1. Toletus Cardin. quæſt.13. tertij de Anima, Scaynus cap.3. ad eundem ſecundum,& deniq. Alenſis in hac ſententia poteſt citari, ſi eius dicta perpendantur ſuper primum illum eiuſdẽ ſecundi,& ſi multos ex his Doctoribus adeas, multa quoq. & antiquorum, & recentiorum argumenta euerſa comperies, at ſi vnicum Auctorem omnibus fere locis relatis,& potiſſimum q. illa de Anima,art.16.& 17.intuearis,omnia abſolute priſcorum arg.extirpata dices, quorum nonnulla ex ijs, quæ allata ſunt confutata manent,& alia cadent ex ijs,quæ modo ſubnectemus.

ARTICVLVS SEXTVS.

Occurritur argumentis pro contrarijs ſententijs.

Refellus argumenti.

CONfutatio 1. argumenti Auerr. elicitur ex ijs,quæ contra eius ſententiã dicebantur,nam poſſibilis intellectus mouetur ad acquirendum agentem vt formã ſpeculatiue intellectorũ, non autem vt eſt ſuperiorum entium contemplatiuus.,ſic poteſt operari operationem propriam formæ acquiſitæ, non abſolute,ſed quatenus eam acquiſiuit, tunc negatur quod ſubſumitur, propriã .ſ.operationem agentis intellectus prout eſt vnitus poſſibili, eſſe cognitionẽ abſtractorũ qm̃ ea eſt ſolum formare ſpeculatiue intellecta,quare peccat argumentũ ex parte vnionis arguendo ad oẽs gradus vnionis, ac ſi quis vellet aquã calefactã ab igne ꝓducere poſſe omnem ignis operationem, quæ tñ non operaret,niſi quatenus ignis in hoc,& illo gradu ei fuiſſet vnitus,nõ abſolute,&c.

Ad ſecundum dicimus fœlicitatem huius vitæ ad aures Ariſt. poſitam eſſe in cognitione entiũ abſtractorũ poſſibili,non quidditatiua,quæ nequit ab aĩa. haberi,neq. ſequitur,quod in principio eſſet homo fœlix,quoniam non ſtatim valet entia illa intelligere, cũ eiuſmodi contẽplatio ſit apprime ardua, rurſus vbi magis addiſcit homo,ea magis nouit,ſed nunq̃ perfecte. At vires huius argumenti debebãt nobis cõtrarii animo cõplecti, & cum hãc cognitionem ab ipſis,vel ab alio minime cõparabilem intelligerent, eam in alia vita expectandam iudicaſſent,cum potiſſimum Ariſtot.Auerr.& Themiſtius animam poſuerint immortalem, ac proinde functione propria,quæ eſt intelligere gaudentẽ.

Ariſtot. Plato.

Ad tertium,ſatis conſtat intelligentias non otioſe factas, ſi à nobis non intelligãtur,tum qm̃ nos non ſumus earum finis, tum quoniam ipſæ ad inuicem ſe intelligũt, & adeſt locus inſignis in Ariſtot.7. Diuinor.58.qui de induſtria factus apparet,vt huic Auerr. argumento ſatisfiat; ibi .n. contradicens Philoſophus Platoni ponẽti ſeparatas ſubſtãtias eiuſdem rationis cum his quas,cernimus,ea rõne,qm̃ vel erant ſubſtantiæ ſeparatæ,vel non erant, qđ ſi erant,à nobis intelligebantur cũ his ſenſibilibus,qđ ſi à nobis nõ intelligebantur,nõ erant(ſic ferme vides motiuũ Auerr.)inquit Ariſt. quod quamuis ſi nõ videamus aſtra, non minus tamen forent ſubſtantiæ ſempiternæ præter has quas conſpicimus ſubſtantias,quare & nũc ſi nõ habeamus quænã ipſæ ſempiternæ ſubſtantiæ ſint,ipſas ſi eſſe eſt neceſſarium; non igitur eſſe ſubſtãtiæ ſeparatæ: ſtat in hoc vt a nobis intelligatur, hinc otioſe eas non fecit natura. Sic ruit argumentũ Auerr. vt iacet, quod qm̃ debile, ac vanum vel ipſi Auerroiſtæ intellexerunt,ideo ea excogitarunt,quæ in argumento recenſentur;Sed Iãdunum

Ianduus.

condonãtes finem ſecundarium intelligentiarũ eſſe vt à nobis intelligantur. (cum tamen quæſt. nona tertij de Anima ad primum doceat oppoſitum, multitu-

titudinem.ſ.intelligētiarum eſſe velut cauſam finalem noſtri intellectus,) dum infertur quidditatiua intellectio, dicitur, quod nulla eſt conſequentia, neq. fruſtratur noſter intellectus, quia percipit, quod eſt ſibi proportionatum in rōne motiui, quod plane eſt quidditas in phantaſmatibus relucens, ſine quibus nihil aſſequi valet, & ſub quib. nequit latere quidditas imaterialis, rurſus agnoſcit noſter intellectus imaterialia, ergo q̃dditatiue, ſemper cōſecutio eſt ꝓbanda.

Ad deductionem Zimaræ dicitur, quod repugnat noſtro intellectui non vt intellectus, ſed vt humanus cū arguitur argumento Themiſtii, iam ipſi occurrit Auctor art. illo de Anima ad 4. & 3. cont. Gent. cap. illo 45. vt proinde mirum ſit Zimaram confutato pridem argumento ſe roboraſſe, eſt autē ſolutio, quod materialia cadūt ſub obiecto proportionato, & motiuo, & intēſiue a nobis penetrabili, cuius oppoſitum cōtingit immaterialib. vt præhabitum eſt; & argumenti huius auctores immemores videntur doctrinæ peripateticæ primo illo 2. Diuinor. quod. ſ. cōtemplationis difficultas ex nobis etiam oriatur, nam videntes abſtracta ſecundū ſe maxime agnoſcibilia, ſtatim intulerunt, ergo á nobis, cum tñ ibi Ariſt de Sole, qui ſecundum ſe eſt maxime conſpicabilis dicat a noctua videri non poſſe. Neq. obſtat, quod intellectus ſit immaterialis, (ratione cuius dixit Auerr. argumentum Themiſtii eſſe verum,) nam & Sol eſt materialis, & tamen ob eius exceſſum nequit illum intueri veſpertilio. rurſus intellectus eſt ita immaterialis, vt tamen materiæ coniunctus nequeat abſque ſenſu intelligere, deniq. eius immaterialitas illum iuuat, vt abſtracta poſſit intelligere ergo quidditatiue, nega. quoniam cum immaterialitate in potentia, & in obiecto, ſtat exceſſus, & magnus in obiecto, &c. D.Thom. Zimara. Ariſtot. Auerroes.

Ad deductionem Rugerii negatur cōſequentia, quoniā noſter intellectus vltimum tenet locum in genere intelligibilium, & eſt minoris virtutis, quā ſint mediæ intelligentiæ, quod autem dicatur maxime receptiuus, hoc eiuſdem impotentiā, non vires oſtēdit, non. n. eſt maxime receptiuus, quia maxime proportionatus, ſed quia maxime remotus, ſic nullæ ſunt illationes, quæ de aliis intelligentiis inferuntur, & vere dicebatur, quod á Deo intelligantur, licet. n. Deus nihil extra ſe intelligat, vt *in quo*, & vt in medio, (cum oia in ſua eſſentia intueatur) attamen omnia extra ſe intelligit, vt *quod*, & vt terminum, quamuis omnia alia á ſeipſo ſint obiectum cognitionis eius ſecundarium. *Quomodo nihil extra ſe intelligat Deus.*

Ad quartū, quod ſemel, & iterū adduxit Iandun. iā Auct. reſpōdit q. illa de Aīa ad primū (quę proinde reſponſio erat ei obſeruāda) & ex annotationibus noſtris patet ſolutio, nō. n. impedit aīa á q̃dditatiua intelligentiarū cognitione ex ſui vnione ad corpus, qm nihil dr̄ impediri ab eo, qd' nō eſt ſibi natū cōuenire, talē aūt cognitionē aīæ naturaliter impoſſibilem vidimus, quare argumētum ſupponit, vel hanc agnitionem primo adfuiſſe aīæ, & deinde ex vnione ad corpus ab ea ſubtrahi, vel poſſe illā in corpor ſortiri, & tñ hoc eſſe ſibi impedimēto, quorū vtrumq. falsū eſt. Et ſi dicatur, aīam vnitā eā ſaltem haberet notitiā, q̃ habebit ſeparata ex receptione ſpecierū ab ipſiſmet ſeparatis ſubſtātiis, reſpōdetur melius eſſe aīæ vniri corpori, & eſſe cōpletū ſpecificum obtinere, rerumq. naturalium diſtinctā aſſequi notitiā, q̃ modo illo abſtracta percipere, qm neq. tunc erit q̃dditatiua cognitio vt 4. art. dictum fuit, in quo ſenſu tunc negat, quod intelligere abſtracta ſint nobiliſſima operatio aīæ ſimpliciter, ſed ſolū eſt ſm quid rōne. ſ. modi per cōuerſionē ad ſuperiora, medio claro lumine, ſemotis vmbris phātaſmatū, nobiliſſima vero ſimpliciter ipſius operatio eſt dare eſſe corpori, per hoc. n. definitur, fitq. ens in ſpecie cōpletum, coniuncta manet ſuo toti, eſt principiū mille aliarum operationum, & intellectionis diſtinctæ plurium ſenſibilium, & qualiſcumq. intelligentiarum; Ex quibus ruit confirmatio, &c. D. Thom. *Nobiliſſima animæ functio*

Ad

Ad quintum, vnio illa intelligentiarum ad orbes non eſt ad propoſitũ, quoniam Anima humana informat corpus; Quod vero dicitur de intelligẽtiis, quæ mutuo ſe intelligunt, poteſt ſolui facile qm̃ intelligentiæ omnes eodem modo intelligunt, non per conuerſionem ad phantaſmata, ſed merito ſpecierũ infuſarum, eiſque apte commenſuratarum, in quibus omnes exprimuntur, quoniã rerum omnium ſpecies habent, qđ certè locum non habet in noſtro intellectu; deinde cõcedimus intellectum eas rõne affinitatis cuiuſdam intelligere, ergo quidditatiue, nequaquam. Ad cõfirmationem, nonnulla apparet difficultas inter recentiores verſari, num anima noſtra ſeipſam comprehẽdat, vel plene intelligat, dicamus nos cum Auctore pr. p. quæſt. illa 88. art. 2. ad tertium, quod & videtur innuere Caiet. hoc loco in ſecunda probatione ſuę, & noſtræ ſententiæ, quod ipſa ſe intelligit per ſuum intelligere, quod eſt actus eius proprius, vel effectus perfecte demonſtrans eius virtutem, ac naturam, non habet aũt effectum in ſubſtantias ſeparatas ad plenum oſtendentem; Quod vero affertur de eius in genere cum intelligentiis cõicatione, mox ſolutum fuit, &c.

D. Thom.
Caietanus.

Ad ſextum conceditur maior, de qua & plura dicta ſunt, & quæ eſt firmiſſimũ poſitionis nr̃æ fundamentum, ſed negatur minor, ad cuius probationẽ dr̃, quod motus cœleſtis eſt vtique effectus intelligentiarum, at nõ adæquatus, ſed valde deficiens, tum qm̃ particularis eſt, cum alios effectus producant intelligentiæ, implicat aũt, vt ponatur aliquis adæquatus effectus cõparatione ad aliquã cauſam, & deinde in alia eadem cauſa poſſit, tum qm̃ nullus dicet hunc effectum eſſe tantæ perfectionis, quantæ eſt cauſa, tum quoniã licet in via philoſophorum, motus eſſet adæquatus earũ effectus (qđ tñ non eſt admittendum,) oportet cõprehendere hunc effectũ, ſi ex eius cognitione proficiſci debeat notitia ſuæ cauſæ quidditatiua, quis aũt plene agnouit virtutem motus cęlorum, quæ, & quot cauſet, quæ, & quot gignat? Imò & ipſe motus imperfecte attingitur, & ſcitur vtiq. eſſe, at quorum ſit cauſa, & quo pacto, quis nouit? Sed & motus cœlorum proueniunt ab intelligentiis iuxta id, in quo conueniunt, quoniam ſ. ſunt cauſæ intellectuales, in cuius rei ſignum eas oẽs mouentes poſuit Ariſt. hoc autem ducit ad notitiam cõmunium ipſis, non ad eorum quibus ab inuicem ſecernuntur. Ad extremũ, eſt argumentum ad hominem, ſi motus eſt adæquatus effectus intelligentiarum eas oĩno repreſentans, ergo repreſentabit & id quo vna intelligentia cõuenit cũ alia, & id quo differt, & hæc conſecutio patet, cur igitur ipſe Iandun. 3. de Anima quæſt. nona ab Auerr. comm 5. eiuſdem libri edoctus docet, & exaggerat, qđ ſi nõ eſſet cognita natura poſſibilis intellectus, nullatenus cognoſceretur multitudo ſubſtantiarum ſeparatarum, quoniã non agnoſceretur, vel perfectior, vel imperfectior, vt abũde ex ipſo retuli in calce obſeruationũ ad caput præcedens? Si motus ſit effectus adęquatus, quare nõ ducit nos in oẽm cauſarum ſuarum notitiã? Quorſum natura poſſibilis intellectus requiritur? An non intuemur motum? An non patet?

Motus cœli, quaũs effectus intelligentiarum.

Iandunus.

Ad ſeptimum dicitur, nos vtiq. deſiderio flagrare noſcendi entia illa nobiliſſima, at deſiderium hoc vtcumq. explemus in hac vita dũ maiorẽ de ipſis notitiã nobis in dies cõparamus, nõ oĩno aũt cõplebitur, ſed in alio ſtatu, qm̃ nunquam erit nr̃æ menti quies, niſi in Deo, in quo ſolo eſt vera, ac plena fœlicitas, in cognitione vero aliarũ intelligentiarũ eſt qualiſcuuq. fœlicitatis portio & ſimiliter in ſcientiarũ ſtudiis, & cõtemplatione, vt tradit Auctor 1. 2. q. 3. ar. 6. & 7. Sed neq. Ariſt. inuenitur poſuiſſe cõpletam hominis fœlicitatem in hac vita, erit igitur in alio ſtatu, de quo nihil habemus ab Ariſtotele. Non erit itaque fruſtraneum hoc naturale deſiderium, cum quoniam in hac vita quomodocunq. expletur, & nullus ſapiens in hoc ſtatu efficaci deſiderio abſolute deſiderat

D. Thom.

derat mentium illarum agnitionem, cum eã ſibi intelligat impoſſibilem, & ordinatũ deſideriũ non ſit rei impoſſibilis, velut neq; electio, vt docebat Ariſt. 3. Ethic. cap. 2. tum quoniam in alio vitæ ſtatu alio modo complebitur, & hoc argumentum animæ immortalitatem non nihil ſuadere poteſt; Sic corruit confirmatio, quoniã licet ex viſis magis accendamur ad ea plenius videnda, attamen deſiderium hoc eſt ad poſſibilem modum in hac vita, & abſolute in alio. *Ariſtot.*

Ad octauum bene reſpondebatur, nos videlicet nullam habere intelligentiarũ ſpeciem, atq. ideo nos eaſdem minus perfecte attingere. Ad impugnationem verum eſt, Deũ ob ſui infinitatem maxime à nobis eſſe elongatum, & ſubinde nos imperfecte valde eum apprehendere; veruntamen hæc non eſt totalis cauſa, cur quid non plene cognoſcatur, ſed & ea quæ in cognoſcendis intelligentijs nobis accidere hac quæſt. diximus. Quod aũt dicitur nos de ipſo quoq. Deo agnoſcere *quia*, &c. conceditur, ſed tñ citra cognitionẽ quidditatiuã dantur gradus in imperfecta cognitione, ita imperfectior põt eſſe cognitio de Deo, q̃ de intelligentiis, neutra exiſtente quidditatiua, & intelligentiæ cõueniunt nobiſcũ ſaltem in genere logico, quod nequit dici de Deo, vnde de illis, & nobis vt intellectu pditi ſumus vniuoce dicitur ſubſtantia, & quæ oĩa ipſis accõmodantur, finita ad certũ genus ſunt, quod in deo liquet locũ nõ habere. Quod aũt legis apud quoſdã, nos poſſe plura pdicata quidditatiua Dei, q̃ intelligentiarum habere, quoniam illũ iuſtũ, bonũ, ſapientẽ, cauſã primã appellamus, mille alia ei tribuentes, quod in iſtis nõ reperitur, cum eas tñ ſciamus ſubſtãtias incorporeas, ac intellectuales; hoc non arguit maiorem Dei notitiã abſolute quoniam mille illi, quæ de Deo proferimus pauciſſima ſunt ijs cõparata, quæ de ipſo poſſent enunciari, quãuis et ſi id dicamus, veriſſimũ mihi appareat, quoniã manifeſtiores ſunt nobis effectus Dei, cũ ſit prima cauſa, primũ ens, & eius cognitio ſit cuiq. naturalis ex effectibus; Cum vero audis nos magis ignorare Deum, quã intelligentias, vt videtur elici ex reſponſo Auct. ad 4. art. 1. q. illius 88. pr. p. intellige, quod quæ Deo tribuimus, minus diuinã perfectionem adæquant, q̃ quę de intelligentiis enũciamus; Sed hæc inſtituto noſtro minime ſunt neceſſaria, quoniam ſemper manet, nos de Deo, aliiſque intelligentiis nõ quidditatiuam, ſed exilem admodum tenere cognitionem, &c.

Quorundam dictum.

D.Thom.

QVÆSTIO QVINTA.

Num Intelligentiæ ſint in prædicamento.

CIRCA eandem partem, vbi intelligentiæ locantur in prædicamento, & parte 6. aperitur modus quomodo in eis genus ac differentia ſumatur, facta comparatione ad ſenſibiles ſubſtantias, moueo quæſt. de horum dictorum veritate & num. ſ. in genere locẽtur intelligentiæ, & quo pacto genus & differentia in eiſdem accipiantur, ſic enim quæ multa ad hoc profunde adfert hac parte Caiet. conſiderabuntur. Pro quibus definiendis, vbi primo ſenſum difficultatis aperuero, atq. opinionem contrariam cum ſuis rationibus potioribus, ſecundo veritatẽ patefaciam, ac probabo, tertio de natura atque eſſentia generis, & differentiæ differam, quarto ea accommodabo intelligentiis primo, & deinde omnibus entibus, poſtremo diluam quæ obſtabunt factæ determinationi.

ARTI.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid vocetur in quæſtionem, aliorumque ſententias, & fundamenta,

Duplex genus. AD memoriam breui, ac facile redigas, quæ priori art. 1. quæſt. ad hanc literam adferebantur, duplex videlicet dari genus, phyſicum nimirum, & logicum, & illud ex vnitate potētiæ, ſeu materiæ, hoc ex vnitate cōceptus, vel intentionis deſumi, cumq. variis locis huius operis, & capitis cōſpexerimus in intelligentiis locum non habere materiam, eaſq. nulla corporea mole affici, omniſq. corruptionis expertes, relinquitur, vt non ſit quæſtio de genere phyſico, ſed ſolum de logico, cum videlicet in aliquo conceptu vniuoce dicto participent cum aliis; & ſatis conſtat eſſe ſermonem de genere, ac conceptu ſubſtantiæ, niſi quis adeo inſaniat, vt intellectuales ſubſtantias, accidentia putet.

Deinde cogita in hac quæſtione non vocari cœlos, quoniã licet ſint incorruptibiles, & tranſmutabiles, in quo cum intelligentiis conueniunt, vnde *D. Thomã* Auctor. pr. p. q. 10. art. 6. ad ſecundum, eadem menſura menſurari docet, quoniam tñ ſupponimus corpora cœleſtia ex materia, ac forma conſtare, velut dicebam quæſt. vltima literę præcedentis, ideo manifeſtum nimis relinquitur, qđ in genere conſtituuntur, nō quidem phyſico vniuoce dicto de ipſis, & de ſubſtantiis his ſenſibilibus, quoniã illorum perpetuitas, & horum corruptibilitas id non *Ariſtot.* patitur, ex doctr. Ariſt. 10. Diuinor. vltimo; ſed de intelligentiis nō modica eſt difficultas, cum. n. careant materia, nonnulli eas à genere ſemouerunt, id ſibi ſuadentes, vt omne in genere conſtitutum conſtet ex materia, ac forma.

Obſerua quin etiam, quod ex vera doctrina, eademque cōi, idem eſt aliquid eſſe in genere, & illud idem genere, differentiaque conſtare, nam dum quid reponitur in genere, profecto cum aliquibus conuenit, quatenus ſunt illius generis, ab eiſdemque differt aliquo ei proprio, nequimus autem imaginari quod differat, niſi merito differentiæ, neque quod conueniat, niſi ope generis, rurſus ſi eſt in genere, eſt quoque in aliqua ſpecie illius generis, nequit autem vlla eſſe ſpecies, niſi limitata, ac conſtituta fuerit per differentiam, quare de neceſſitate includit & genus, & differentiam:

Durand. Hæc dixerim propter Durandum, qui 2. ſenten. diſt. 3. q. 2. ad finem concedit intelligentias locari in genere, negãs eaſdem ex genere, & differētia proprie cōſtare, nos aũt hæc duo ad inuicem cōuerti putãtes, dum quærimus, num intelligentiæ ſint in genere, ſubinde quærimus, nũ cōſtent ex genere, atq. differētia, quinuero id nō videmur quærere, ſed vbi fuerit definitum, qđ ſint in genere, mox perſcrutandũ maneat, vtrũ denã in ipſis rō generis, & differentiæ ſumatur; Enimuero genus, & differentia ſe habent velut propria paſſio, & inſeparabilis oĩno effectus eius, qđ eſt eſſe in prædicamēto, nō aũt tamq̃ cauſa, quia ſe habent vt partes eſſentiales ad id quod reponitur in pdicamento cōſtat autem nō totum ob partes, ſed has ob illud & fieri, & eſſe, quocirca ex eo quod quid eſt in prædicamento, conſtat ex genere, & differentia, non è contra, &c.

Proportio generis, & differentiæ ad id quod eſt in prædicamēto.

His explicatis, Auerr. ſuper Porphyrium, cap. de ſpecie ſentire videtur, qđ genus generaliſſimum, ſiue vt ipſe ibi loquitur, genus generum ſit corpus; ac proinde non niſi corpora contineantur ſub linea prædicamentali, idem explicatius repetit ſuis epithomatibus ſuper prædicamenta, cap. 2. dicens, vniuerſaliſſimum

Mens Auerr.

liſſi n'i genus, quod in ſubſtantia reperitur, eſſe corpus, eiuſdem adferens de-
finitionem, imò vero non omne corpus abſoluta voluit fortaſſis eſſe genus ſu-
premum, ſed generabile tantum, atq.. corruptibile, & illud in quo vere ſit ma-
teria, nam ſecundo Cœli 49. ait, quod ſi corpora cœleſtia eſſent eadem gene-
re, ac plura ſpecie, compoſita eſſent ex materia, & forma diuerſa, & tunc eſsēt
generabilia, ac corruptibilia, quod eſt impoſſibile, quæ Auerr. dicta ſequitur
Iandunus quæſt. vlt. ſuper 10 Diuinor. & Sueſſanus ibidem, & Zimara Theore- Iandunus.
mate 61. & poſtremo Genua in vltimis verbis ſuper ſecundum ſecundi de Aïa Sueſſanus.
idem docuit dicens, genus generaliſſimum ſubſtantiæ, non eſſe ſubſtantiā, vni- Zimara.
uocum .ſ. ſed corpus ſenſibile, ex quibus nimis liquido habetur, intelligentias Genua.
à ſubſtantiæ prædicamento ex horum ſententia remoueri. Quæ pōt probari.

Pŕimo, Quoniam Octauo Diuinor. 9. clare habemus partes definitionis eſſe Ariſtot.
materiam, ac formā, hæ aūt partes ſunt genus, & differentia, vbi itaq. erit ge-
nus, & differentia, erit materia, formaq. at intelligentijs non eſt materia, ergo
non genus, non differentia, ergo nō ſunt in p̄dicamento. Confirmatur, qm̄ ter-
tio huius libri capite, & præcipue ſexta parte non ſemel docetur, genus ſumi
à materia, differentiam à forma, idem repetitur ab Auctore ſeptima parte cap. D. Thom.
ſequētis, vbi ergo nō erit materia, non erit genus, ergo idem quod prius, &c.

Secundo, Vidimus capite ferè toto præcedenti intelligentias eſſe ſubſtātias
ſimplices; ab Ariſtot. quoq. 9. Diuinor. 17. & 12. eorundem 3. dicuntur carere Ariſtot.
Potentia, igitur impoſſibile eſt, vt in eis locum habeat genus, hoc enim poten-
tiale quoddam, & determinabile, & contrahibile, & omnes docent & explica-
tum dedimus nos 1. quæſt. ad 3. cap. & repetitū fuit prima huius literæ quæſt.
quod ſi in eis nequeat inueniri genus, neq. certè differentia, hæc n. ex illo ori-
tur, ex eius poteſtate exiens, quod ſi non adſint hæ partes, nequit eſſe vt ſint in
prædicamēto, ita earum ſimplicitati apparet obſtare ratio partiū, & huiuſce-
modi partiū, q̄ videtur voluiſſe Durādus loco allegato, dū pro ſe arguebat, &c. Durand.

Tertio, Idem nequit eſſe quo quid cum aliis conueniat, & ab aliis differat,
vt prima illa huius capitis quæſtione pro nobis arguebamus, ergo erit aliud, &
aliud, at ſi intelligentiæ ponātur in prædicamēto, oportebit hoc aliud, & aliud
in eis inueniri, cum omne quod eſt in genere cum aliis cōueniat, & ab aliis dif-
ferat, imò ab eiſdem differt, quibus cum conuenit, ſed cū in ipſis non ſint par-
tes, quo pacto erit aliud, & aliud? Dicetur, quod non habent partes rei, ſed ra-
tionis, ac tunc arguitur, quod non ſecundum rem locabuntur in genere, ſed ſe-
cundum rōnem tantum; & præterea poſſet etiā Deus reponi in genere, ſiquidē
nihil prohibet rationis diſtinctionem in ipſo ponere. At dicetur, quod ex di-
ſtinctione eſſentiæ, & eſſe, quæ locum habet in ipſis prouenit, vt ponantur in
genere, quæ plane diſtinctio procul abeſt à Deo; ſed tunc.

Quarto inſtatur, quoniā ſequeretur genus ſumi in ipſis ab eſſentia, differen-
tiam autem ab eſſe, at cum definitiones conſtent ex genere, ac differentia, tunc
definitiones ipſæ non abſtraherent ab eſſe, quod eſt contra oēs philoſophos,
præterea omnes intelligentiæ in hoc conueniunt, vt habeant eſſentiā ab eſſe
diſtinctam, quare dato quod ex hoc poſſet deſumi ratio generis, & conuenien-
tiæ, non inde apparet, vnde nā ratio differentiæ ſit petenda, quod ſi has par-
tes non ſit in eis inuenire, conſequens eſt, vt non ſint in genere conſtituendæ.

Quinto, Inquirens Philoſophus 12. Diuinor. prædicamentorū principia, & Ariſtot.
negotium hoc à 19. vſq. ad 29. verſans 26. & 28. docet, oīum generum princi-
pia eſſe actum, & potentiam, & nomine actus accipit formam, nomine poten-
tiæ materiam, quocirca omne quod eſt in prædicamento, conſtat ex materia,
& forma, velut principijs, at hæc non ſunt in intelligentijs, ergo &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quid ſentiendum ſit declaratur, probaturque.

Opin. D. Tho. AVctoris ſententia perpetua fuit, intelligentias in prædicamento locari, ſic eam euidenter docet hac parte, modum aperiens quomodo genus, & differentiam in eis aſſignemus, idipſum præſtat docte, & abunde 2. cont. Gent. 95. pr. p. q. 50. ar. 2. ad primũ, & q. 88. ar. 2 ad quartum de Spiritualibus creaturis ar. 1. ad 24. Quem ſequũtur omnes eius diſcipuli, vt Caiet. hoc loco Ferrar. vbi ſupra con. Gent. Soncinas 12. Dininor. q. 47. Iauellus 10. eorundem q vltima. Bannes loco pr p. memorato, & ibidem adhuc q 3. art. 5. quod ſecutus eſt & Toletus in prædicamentis, cap. de ſubſtantia, quæſt. 2.

Caietanus. Ferrarien. Soncinas. Iauellus. Bannes. Toletus.

Ponamus itaque concluſionem dicentem: Intelligentiæ ſunt in prædicamẽto. Pro cuius declaratione, & probatione cognita, quod duo præcipua apparent, ex quibus minus vera deprehendi poſſet poſita concluſio, alterum eſt incorruptibilitas earum, alterum earundum ſimplicitas, ſed neutrũ prorſus obſtat, quoniam quo ad primum, videmus Ariſtot. 5 Diuinor. 15. locare in prædicamento ſubſtantiæ dæmonia, quæ patet eſſe incorruptibilia ex omniũ ſententia (quicquid de eorum exiſtentia voluerit Ariſtoteles,) ſimiliter ſeptimo Diuinorum 5 cœlum, aſtra, Solem connumerat in ſubſtantiæ prædicamento cum elementis; Neque poteſt dici, quod analogice dicatur ſubſtantia de ſubſtantiis ſenſibilibus, quas ibidem recenſet Philoſophus, & de illis incorruptibilibus quoniam natura ſola poſſet eſſe cauſa huius differẽtiæ, ſed iam ex hac naturæ varietate ſubtrahimus genus phyſicum illis commune, quare non eſt vt ſubtrahatur genus logicum, & conceptus communis cum æque ſubſtantiæ ſint illæ quæ ortui, ac interitui ſubiacent, & quæ ab his immunes ſunt. Confirmatur hic diſcurſus, quoniam ſi corruptibilitas & incorruptibilitas auferũt communem conceptum, & intentionem, tunc quæuis nobilitas, ac ignobilitas id efficere poſſent, quod tñ eſt ridiculum, tunc enim homo non eſſet in eodem genere cum capra, conſequentia vero patet, qm inter corruptibilitatem & incorruptibilitatem ſublata materia, nullum aliud apparet diſcrimen quã penes digniorem & minus dignum gradum, at ex ſubtractione materiæ, vel ſubtrahatur oĩno, vel ſaltem illa, quæ corruptioni eſt obnoxia) aufertur genus commune phyſicum, & id quod reuera attenditur ex parte materiæ, quamobrem remanere debet communis conceptus, vniuocaq. intentio; Secundum ſimiliter non obſtat, quoniã non omnis compoſitio exigitur ad id quod in genere debet reponi, ſed ſolum illa, à qua rõ generis, & differentiæ poſſit deſumi, videbimus autem ſequenti art non requiri materiam, & formam ad compoſitionem hanc fundandam, ſed ſufficere illã actus, & potentiæ, eſſe, & eſſentiæ, quarum vtraq. locum in intelligentijs habere, & vidimus, & per quæſtiones, & obſeruationes præcedenti cap. declarauimus, atque definiuimus.

Ariſtot.

Quę compoſitio requiratur ad conſtituẽ in genere.

Probatur deinde concluſio; Quoniam omnes illæ rationes, quibus prima huius literæ quæſtione probabatur Deum non eſſe in genere, in propoſito ceſſãt, nam in intelligentijs differt eſſe ab eſſentia, & ex conſequenti non ſunt actus omnino puri, rurſus ſunt quidditates, ac entitates finitæ, non ſupra ens, quare nihil poteſt eſſe, quod eas à genere ſubſtantiæ eximat, & quod dum dicitur intelligentias eſſe ſubſtantias intellectuales, ac incorporeas, ly *ſubſtantia* nom

acci-

accipiatur pro ſubſtãtia prædicamentali. Accedit, quod æque omnes immunes ſunt à materia, omnes ſunt intellectuales, quare in his conueniunt, vna autem non eſt alia, & in gradu nobilitatis ab inuicem differunt, vt idem met Auerr. docet duodecimo Diuinor. 44. & Deſtructione deſtructionum, diſputatione tertia, vbi ait intelligentias excedere ſe ad inuicem quo ad diminutionem, ſi itaque adſit earum conuenientia, & differentia, cur non reponuntur in genere? Sed poſſet dicere quis, intelligentias ſe totis diſtingui, cum enim aliquid non ſit eis additum, per quod diſtinguantur, relinquitur, vt per ſuas ſubſtantias diſtinguantur, conſtat aũt in earum ſubſtantia non adeſſe partes, quare apparet, vt ſe totis diſtinguantur, ac proinde in nullo conueniant. Veruntamen quamuis per aliquid ſui non diſtinguantur, vel per aliquid non diſtinguantur, remanet nihilominus conceptus vniuocus eis communis, in quo conueniunt, quoniam non diſtinguuntur omni eo, quod eſt intelligentia, non enim diſſident ſua natura generica, vt dicebat Soncinas quæſtione nominata ad primum, hoc eſt, intellige tu, non differre in notione, quandoquidem nomine genericæ naturæ in qua non diſtinguuntur, nil aliud accipiendũ eſt, quam conceptus, & intentio, hæc enim ſunt fundantia genus de quo loquimur, vnde quæ omnes rationes probant, in nulla natura phyſica conuenire intelligentias cum his ſubſtantiis, quas ad ſenſum videmus, ac proinde nullum commune genus phyſicũ his, & illis eſſe poſſe, concedas, imò doceas, vt colligere potes ex titulo.

Auerr.

Obi. ctio.

Excluditur.

Soncinas.

Rurſus, quis concipiat vmquam differentiam egredi à genere, abſque eo qđ conſtituat ſpeciem? nam ab eo exiens, idem diuidit, nequit autem diuidere, niſi conſtituat ſpeciem, cum diuidatur in hanc, & illam ſpeciem, imò finis diuiſionis generis, eſt ſpeciei conſtitutio; tunc arguo ſic: Subſtantia eſt quoddã genus, & diuiditur differentiis his, quæ ſunt corporeum, & incorporeum, vt eſt cernere in arbore Porphyrii, & vt res ipſa oſtendit, nam ſubſtantiarum alia eſt corporea, alia incorporea, ergo hæ differentiæ debent conſtituere ſpecies, ita videmus corporeum conſtituere corpus, cur igitur & incorporeum non erit ſuæ ſpeciei conſtitutiuum? an nobilior differentia priuabitur eo, quod poteſt efficere, efficitque differentia ſibi oppoſita minus nobilis? Dabuntur itaque ſubſtantiæ ſpirituales, & hæ erunt intelligentiæ. Dicetur, quod ſunt in genere non vniuoco, ſed analogo; Sed tunc ſit vltimum argumentum: Quando aliqua multa continentur ſub aliquo vno, & inter ea non eſt dependentia, vel cauſalitas vnius ab alio, neque vnum dicitur tale ratione alterius, ſed omnia ſubeunt ſecundum ſe prædicationem illius communis vniformem, tunc non analogia, ſed vniuocatio adeſt, at intelligentiæ conueniunt in ſubſtantia ſpirituali, & vna non eſt cauſa alterius, neque vna dicitur intelligentia merito alterius, ergo genus ſubſtantiæ ſpiritualis eſt eis vniuocum, & eſt prædicatio generis de ſpecie, maior patet ex natura analogiæ, minor autem non modo diuinis theologis eſt manifeſta, ſed & veris philoſophis dicentibus, omnes intelligẽtias pendere à prima, hancque omnium aliarum cauſam eſſe, vt patuit quæſt. 5. ad caput præcedens, Quod dictum eſt de ſubſtantia ſpirituali reſpectu intelligentiarum, dicito de ſubſtantia, vt ſic in ordine ad intelligentias, & iſtas ſubſtantias inferiores, videbis enim has, & illas ſub communi generi, ac notione ſubſtantiæ contineri, abſq; dependentia, ſeu cauſalitate in tali ratione ſubeunda.

Finis Diuiſionis generis.

***

*

ARTICVLVS TERTIVS.

De natura generis, & differentiæ.

Prima concluſio. D. Thom. Alexand. Auerr. Auic. Alb. magn. Alenſis. Ægidius. Zimara. Caietan.

SIt prima concluſio: Materia non eſt genus. In hac omnes conuenire arbitror, quam aperte docebat Auctor 6 parte tertii cap. huius operis, & eſt antiqua Alexandri ſententia ab ipſo declarata ſecundo ſuarum naturalium quæſtionũ, cap. vltimo, & adeo efficaciter roborata, vt Auerr. hanc veritatem multis doctrinæ ſuæ locis amplexatus, dixerit in calce com. 17. primi Diuinor. antiquos, & maxime Alexand. ſcripſiſſe demonſtratiue, quod genus eſt aliud à materia, quod & docuit Auic. 5. Metaph. c. 5. Id ipſum tradidit Albertus magn. 5. Diuin. tract. 6. c. 10. & Alenſis eodem lib. tex. 10. & ſeptimo eorundem 43. & octauo, tex. 6. & decimo, tex. 24. & Ægidius ſeptimo Diuinor. quæſt. 9. vbi tres differentias inter genus, & materiam ex Commentatoris doctrina adfert, & Zimara in tabula verbo *Genus*, & Caiet. tum cap. illo tertio huius libri, tum hoc loco, & denique communis eſt, vt dicebam, ſententia. Cumque multa loco relato adferat Alexand. quibus materiam aliam à genere oſtendit, ex quibus deinceps varii varia inter ipſa diſcrimina recenſuerunt, & præcipue Achillinus 1. de Elementis, dubio 11. & Pererius lib. 5. illorũ 15 cap. 17. illud tamen præcipuum magis, & noſtro propoſito accommodatius eſt, quod materia non eſt totum illud, cuius eſt materia, ſed pars duntaxat, genus vero non pars, ſed totũ eius, cuius eſt genus; ſic locis pleriſque probabat Auctor, genus eſſe totum, quę nihil neceſſe habeo commemorare, cum ea retulerim tertia parte tertii memorati capitis, ex quo ſexta illa parte collegit vnico, ſed efficaci medio, materiam non eſſe genus, quod plane diſcrimen videbis apud allegatos auctores ſemper portari & aliquando ipſum duntaxat, omnibus aliis poſthabitis. Ex quo illud mox ſequitur, vt materia non prædicetur de re, cuius eſt materia, prædicatione formali, & in recto, genus vero prædicetur; vt plene cap. illo toto tertio viſum fuit. Hoc vero diſcrimen ipſe non proprie appellauerim aliud ab illo priori, qm̃ eſt verè illius inſeparabilis effectus, & non niſi per illud declaratus, qm̃ enim modus prædicandi comitatur modum eſſendi, cũ genus ſit totũ ſpeciei, de ipſa dicitur, cũ oppoſito modo ſe habeat materia ad id, cuius eſt, oppoſita quoq; emerget prædicatio; ſi. n. roges, quare materia non dicatur de eo cuius eſt, genus vero dicatur, ſtatim reſpondetur, quoniam illa eſt pars, hoc vero totũ, at id parum retulerit, appelles ne variam hanc prædicationem aliud diſcrimen ab eo qđ explicatum eſt, totius, & partis, vel eius neceſſariũ effectũ; Alia diſcrimina vide ſi libet apud Alex. neq; enim ad rem noſtram faciunt.

Achillin. Pererius. D. Thom.

Cur genus dicatur ſimile materię. Ariſtot. Porphyrius.

Dices, quare toties ab Ariſt. Auerr. Auctore, & aliis viris clariſſimi genus dicitur ſimile materię? Dico primo, quod dum ſimile dicitur, & ſecum proportionem quandam habere, eo ipſo declaratur genus non eſſe materiam, nam nihil eſt ſimile ſibi ipſi, nihil ſeipſum proportionaliter reſpicit, ſic Ariſt. 9. illo octaui Diuinorum citato in primo arg. non dixit genus eſſe materiam, ſed vt materiam, ſic philoſophi memorati, vbi nonnulla iuxta, quæ conueniũt genus, & materia pronunciarunt, varia ſtatim afferũt, iuxta quæ diſcriminantur, ſic Porphyrius cap. illo de Differentia dixit, genus proportionale eſſe materiæ. Dico deinde, qđ cauſam huius ſimilitudinis, & proportionis attigimus tertio cap. huius libri, ratione ſcilicet imperfecti, contrahibilis, potentialis, recepti-

ui, &

ui, & determinabilis, quæ tum materia, tum genus important; Perficitur quippe materia per formam, & per eandem contrahitur, eiuſdem eſt receptiua, & ab eadem determinatur, non ſecus rõne horum omnium genus per differentiã, & velut materia non perficitur in eſſentia ſua per formam, ſed ſolum in exiſtentia, qm̃ forma non eſt de eſſentia materiæ vt ſic, ita genus in conceptu, & eſſentia ſua (quod Albertus cap. illo decimo, vocabat ſubſtantiã, & c. 11. eſſe ipſius generis, non perficitur per differentiam, ſed ſolum in eſſe exiſtentiæ, qm̃ eſt de exiſtentia generis, vt prima quæſtione cap. illius tertii dicebamus. Quoniam igitur multæ conditiones inſequentes materiam, inſequuntur & genus, ideo iure hoc illi comparatur, ſimileque dicitur. Etſi Aphrodiſæus primo de Anima, cap: de intellectu potentiæ, ſeu materiali dixit, omne quod aliquid natum ſit ſuſcipere, eſse materiam eius, qđ ſuſcipitur, ex vna profecto materiæ conditione, quæ in quopiam inſit, illud materiam vocans, multo magis nos, qui permultas materiæ conditiones generi accommodatas cernimus, illud non ſolum materiæ ſimile, ſed & materiam nonnunquam appellare valemus. Alb. magn. Alexan.

Sit ſecunda concluſio: Differentia non eſt forma. Hanc docet Auctor dilucide ſexta illa parte tertii cap. quam colligebat ex proxime dictis præcedenti quinta parte, quoniam. ſ. de ſpecie dicitur in recto, quare eſt totum ſpeciei, nõ igitur forma, quæ eſt tantum pars, eamq. apparet docuiſse Ariſtot. quando 7. Diuinorũ 43. habet, finalem differentiam eſſe rei ſubſtantiam, ac definitionem, quod eſse non poſset, niſi diceret totum, formam autem partem duntaxat eſse nullus ibit inficias, vbicumq. enim loquens Ariſtot. de compoſita ſubſtantia, recenſet primo geminas eius partes, materiam, & formam, ex quibus illa cõſurgit vt octauo Diuinorum 3. & 6. ac alibi ſæpe ſæpius, ſed capite illo tertio, tum in obſeruationibus, tum prima, ac tertia quæſt. cumulate habetur veritas huius aſſerti. Hinc bene Auerr. in fine comm. 30. quinti Diuinor. dixit, formas vt ſunt genera, & ſpecies, ſeu differẽtiæ, differre à ſeipſis, vt ſunt formæ tantum, quoniam accidit formis, vt differentiæ ſint; Addo ego, quod & ea ratione forma vt eſt differentia, differt à ſeipſa vt eſt forma tantum, quoniam vt forma, pars ſolum eſt & rei, & definitionis, vt differentia, totum eſt illius, cuius eſt differentia. Neque enim deinde audiendus eſt idem Auerr. quando ſeptimo Diuinor. 34 profert, formam prædicari per ſe de habente formam, quatenus eius quidditatem ſubſtantialem declarat, quæ verba in tabula ſua clariſſimus Zimara verbo *forma* refert, ac interpretatur, ſequitur enim Auer. ſententiam ſuam, qua vult formam eſſe totam rei quidditatem, quam doctrinam iam repudiauimus ſecundo cap. huius libri: quæſt. tertia. Concluſio 2. D. Thom. Ariſt. Auerr.

Enimuero tres modos dicendi hanc in re mihi videor inuenire, duos extremos, & tertium medium. Aliqui enim volunt, quod forma non modo vt differentiæ rationem induit, ſed etiam vt forma eſt, dicat totam definitionem, quorum princeps forſan eſt Auerr. Alii in alio extremo volunt formam neque vt forma, neque ſub ea conſideratione, qua induit rationem differentiæ, dicere totam definitionem, vel ſpeciem, ſed eſſe ſemper partem, in qua ſententia video Ægidium Romanum ſeptimo Diuinorum quæſt. 10. & 12. Illi demum qui mediam incedunt viam, cenſent formam quatenus forma eſt, dicere ſemp partem tum rei, (& hoc nullus in compoſitis ſubſtantijs negat) tum definitionis, at pront differentia eſt, dicere totum, ceu dicit & genus, & materia, quando vt genus accipitur, & hæc eſt ſententia Auctoris, & omnium eius diſcipulorum, & arbitror eſſe communem opinionem; Cum Auerr. non eſt in præſenti diſputandum, nam quo ad præſens propoſitum eſt nobiſcum, licet quid magis ſentiat de forma vt ſic, de qua re allegata quæſtione differui, quapropter Prior ſententia. Secunda. Ægidius. Tertia.

propter ſuſtinentes cum propoſita concluſione differentiam non eſſe formam, diluenda ſunt fundamenta eruditiſſimi Ægidij, quibus nititur probare differẽtiam, non totum, ſed partem ſolum dicere.

Ratio prior Ægidij. Ea autem tria mihi apparent, quorũ primũ eſt, q̃d ſi differentia diceret totũ, vel à toto deſumeretur, cum & genus dicat totum, iam hoc dicetur de illa, nã totum valet de toto prædicari, veiut à ſimili prædicari genus de ſpecie, quoniã vtrumq. à tota natura ſumitur, falſum eſt aũt, quod genus prædicetur per ſe de differentia, vt probatum reliquimus quæſtione 2. ad tertium illud caput. Sed

Soluitur. huic argumento facilis eſt reſponſio, negando conſequentiam, & ad probationem dicendo, quod ſi quid ex ea colligeretur, tunc ego poſſem prædicari de lapide, ſiquidem lapis eſt quoddã totum, & ego aliud; cur vero genus non prædicetur de differentia, explicatũ dedimus nominata quæſtione; Genus autem p̃dicatur de ſpecie, non quia præciſe totum ſit genus, & totũ ſit ſpecies, ſed q̃m conceptus illius eſt de conceptu huius, nunc autem conceptus generis, non eſt conceptus differentiæ. Quod ſi fortaſſe conſequentia, loquatur de prædicatione identica, conceditur, nam res genẽris, eſt re differentiæ, &c.

Diluitur ſecunda. Secundum autem eſt, quoniam differentia ſemper prædicatur denominatiue, quare nequit dicere totum. Reſpondeo, hoc verum eſſe de differentia, quo ad ſuum conceptum formalem præciſe, non autem quoad conceptum formalem, & materialem ſimul, ſic enim totum dicit ſpeciei, & prædicatione eſſentiali de ipſa prædicatur, dicendo, homo eſt rationalis, &c.

Et tertia. Tertium, & poſtremum eſt, quoniã tunc differentia poneretur in recta linea prædicamentali, & non locaretur à latere, ceu & directe in tali linea locatur genus; Reſpondeo, quod differentia quoniã vt ſic ſub conceptu formali, ac p̃ciſe non eſt tota ſpecies, ſed eius pars, ideo non directe reponitur, ſed à latere; Dices, quod pari rõne & genus foret à latere locandum; Dico, quod genus habet rõnem ſuperioris, & ſemper prædicatio generis de ſpecie, eſt prædicatio ſuperioris de inferiori, quod differentiæ non euenit, quæ ſemper ſi vera fuerit,

Vnde ordo prædicamentalis attendatur. conuertitur cum ſua ſpecie, ordo autem prædicamentalis ſpectandus eſt ex ſuperioritate, & inferioritate, q̃m in prædicatione ſuperius ſemper dicitur de inferiori, præterea non locantur directe in genere prædicamentali differẽtiæ, quoniam cum ſemper oppoſitæ à genere exeant, lis eſſet inextricabilis, quænam ſuperiori, quænamuè inferiori loco foret ponenda, non enim maior eſſet ratio vnius, quam alterius. Deniq. genera ſunt etiam ſpecies, excepto generaliſſimo, & cum ſpecies ſit illa, quæ vere directã ſedem ſibi aſcribat in linea illa, idcirco merito in ipſa conſtituitur genus directe, non differẽtia, quæ numquam eſt ſpecies, ſed eius tantum conſtitutiua, &c.

Ex his duabus concluſionibus deducito, quod cum duplex in præſenti queat ordo conſiderari, rerum ſcilicet, & conceptuum, ſi ſpectetur ille rerum, multum diſcriminis inuenitur inter materiam, & genus, formam, & differentiam,

Diſcrimen inter materiam, & genus formam & differentiam, compoſitum, & ſpeciem. compoſitum, & ſpeciem, nam materia non eſt res illa, quæ eſt forma, neque è contra, neque materia, vel forma ſunt res illa, quæ eſt compoſitum, recipit vtique materia formam, ſed aliud eſt recipiens, aliud receptum, componunt materia, & forma compoſitum, at componentia ſaltem diuiſim non ſunt id quod componunt. Horum oppoſitum penitus elucet in genere, differentia, ac ſpecie, nam genus eſt res illa, quæ eſt differentia, & è contra, & vtrumque horum eſt ſpecies, vt potuit patere tertio cap. ſępius nominato? Sin autem inſpicias ordinem conceptuum, pulchram deprehendes proportionem, nam conceptus

Similitudo inter eadem. generis non eſt conceptus ſpeciei (loquendo ſemper de conceptibus formalibus,) neque è contra, rurſus, neutrum horum eſt conceptus ſpeciei adæquatus,

tus,ſed partialis dumtaxat,velut materia,& forma ſunt partes compoſiti,conceptus quoq. ſpeciei, eſt conceptus generis, ac differentiæ. Ita in ordine rei locando materiam, formam, & compoſitum, in ſerie conceptuum, genus,ſpeciem,& differentiam,completam forte inuenies proportionem, &c.

Tertia concluſio. Sit tertia concluſio: Abſolute loquendo accidit generi, vt ſumatur à materia,& differentiæ, vt ſumatur a forma. Pro notitia obſerua ex Caiet.circa 6. partem literæ profunde admodum ſpeculante, qđ aliud iudicium faciendũ eſt de genere,ac differentia penes ea quæ ſibi vt ſic,& eſſentialiter conueniunt,& aliud iuxta ea quæ eiſdem cõueniunt,prout huic, vel illi naturæ applicantur, nam priora ipſi vere conuenire fatebimur,poſteriora aũt eiſdem accidere iure dicemus. *Caiet.* Ad rõnem itaq. generis primo modo requiruntur hæc duo,quæ eiuſdem rõnem complent,ac perficiunt,alterum eſt, vt certam naturam ſignificet, ſic ens,& reliqua tranſcendentia,quæ oẽs naturas circuunt,à rõne generis excluduntur)alterum eſt, vt natura quam dicit,ſit formaliter determinabilis,ita à generis ratione ſemouentur ſpecialiſſima, vtpote materialiter ſolum determinabilia. *Quid poſtulet ratio generis vt ſit.* Similiter ad eſſentiam differentiæ requiritur, quod dicat certum, definitumque gradum entis,omnibus enim perſpectum eſt,quod cum genus ſit indeterminatæ naturæ,& plures importet naturas,differentia ei accedens, cõſtituit ſpeciem in determinato gradu entis, & ipſummet genus in illa ſpecie, determinatum autem gradum entis differẽtiam obtinere ſi quis dubitet,adeat Ariſtot.8.Diuinor.10.& accipiet,quod velut vnitas,vel addita,vel ſubtracta à numeris,eos variat (ſi enim eam adiicias numero ſenario fit ſeptenarius, ſi demas fit quinarius)ita ſi quid addatur ſpeciebus, vel ab eiſdem ſubtrahatur,earundem naturas variari deprehendes,vbi enim per gradum viuentis aduenientem corpori cernis quid animatum conſtitutum, ſi addas ſenſib.le, iam animal intueris. *Quid ratio differentiæ.* *Ariſtot.* Rurſus hic gradus, quem dicit differentia, quamuis ſit extra conceptum,& eſſentiam generis, (in quo ſenſu poſſes apud nonnullos legere, eſſe naturæ extraneæ ab ipſo) oportet nihilominus, quod non ſit extraneæ naturæ à genere,cuius eſt differentia,cum eadem ſit in genere naturæ,& rei, differẽtiæ,generiſq. naturæ, oportet etiam vt ſit diuiſiua formaliter ipſius, nam ita diſtinguere,vel partiri debet,vt non modo ſpecies cõſtituta per ipſam,ſit alia ab alia ſpecie quam alia conſtituerit differentia, ſed & natura ipſius generis in hac ſpecie ſit alia à natura generis ab alia ſpecie. Ita 10. Diuinor. 24.habes in diuerſitate ſm ſpeciem,(quæ certè merito differentiæ euenit)duo accipi,quod ſ.hoc ſit diuerſum ab aliquo, & aliquid ſit diuerſificatũ per hæc duo, & quod hoc per hæc duo diuerſum effectũ,inſit vtrique,ſic vides rõnale cõſtituere hominem,irrationale brutum, vides illũ ab hoc ſpecie ſecerni, vides animal vtrique ineſſe, & per hæc duo diuerſum factũ; nedum.n. homo eſt diuerſus à bruto,ſed & animal,quod eſt in illo,diuerſum eſt ab animali, quod eſt in iſto.

Verum ſi loquamur de genere, & differentia, vt applicantur naturis materialibus, ſic genus videbimus nedũ explicare naturã certã,ac formaliter determinabilẽ,ſed & à materia,tamq̃. à radice ſumi,& differentiã nõ ſolũ ſignificantem gradũ illũ determinatũ,generis eiuſdẽ formaliter diuiſiuũ,ſed & à forma, tamq̃ à radice ſumi ſpectabimus, at hæc accidũt generi, & differentiæ, ex eo quod eſſentia,& natura illa cuius ſunt genus,& differentia,eſt realiter cõpoſita ex materia,quæ determinabilis eſt,& ex forma quæ eſt determinãs. *Ratio generis in materialibus.* *Ratio differentiæ.* Animal perfecto ex ſe vt genus,nil aliud hẽt,niſi vt ſignificet certã naturã formaliter determinabilẽ,qđ habet,dũ ſignificat naturã ſenſitiuã, quæ per rõnale determinabilis eſt,ſed qm natura hæc ſenſitiua hẽt,vt per rõnale ſit determinabilis,ex eo quod habet materiam(natura enim, in qua inueniuntur ſenſus,eſt materialis.

lis

lis,) ideo accidit huic generi, quod eſt animal, quatenus genus, vt ſumatur à materia, ſ.n. natura ſenſitiua poſſet per rõnale determinari, & eſſet abſq; materia, adhuc animal vere eſſet genus obtineret enim ea, quę ſibi vt generi conueniũt; Similiter rationale, vt differẽtia, nil aliud per ſe ſibi vindicat, niſi vt exprimat naturã ratiocinatiuam, eſſentialiter determinantẽ naturã ſenſilem, quod plane efficit, dum gradum illum rationalis explicat, ſed quoniã gradus intellectiuus habet, vt ſit determinatiuus ſenſitiui, ex eo quod aĩa intellectiua eſt in natura materiali, com ſit forma corporis, ea propter accidit rationali, vt eſt differentia, quod ſumatur à forma, nam ſi natura ratiocinatiua poſſet determinare ſenſitiuam, abſq; eo quod anima eſſet forma corporis, rationale adhuc eſſet æquè vera differentia, ſignificaret enim ea, quæ ſunt de ratione differentiæ vt ſic &c.

Caietanus. Ferrarien.

Conſidera tamen diligenter ex eodem Caiet. & Ferrar. cap. illo 95 ſecundi cont. Gent. quod ſi interrogeris, num in rebus materialibus genus à materia, differẽtia à forma ſumatur, & affirmanter, & negatiue potes, ac debes reſpondere, nam ſi loqueris de eo à quo formaliter, (vt ait Caiet.) vel proxime, (vt inquit Ferrar.) ſumuntur, negare id debes, ſi de eo, à quo tamquã à radice cum illo, vel remote, & originaliter cum iſto, id tibi affirmandũ eſt. Pro quo nota, quod in rebus materialibus duo ſunt quę fundant generis rationẽ, & rurſus alia duo, quæ differentiæ, nam gratia exẽpli materia, & tota hominis eſſentia, vt perfectibilis eſt, per differentiã cõtrahibilis, determinabilis, atque ad eam in potentia, fundãt rationẽ generis: & quidem eſſentia formaliter, & ꝓxime, materia vero radicaliter, ac remote, cum enim genus ſit quoddã potentiale, contrahibile, &c. merito eſſentia has rationes induta fundat genus, cumque materia ſit radix potentialitatis, & conditionũ reliquarũ quas allegauimus, iure ab ipſa, tamquã à radice hæc oĩa accipi dicuntur, ſic genus à tota eſſentia, vt formaliter perfectibilis ſumitur, tamquã à re formaliter nomine generis ſignificata, vere .n. tota eſſentia, vt potentialis, vel perfectibilis, denominat, eſt quæ genus, à materia aũt ſumitur non vt à re formaliter ſignificata, neque enim materia vel eſt, vel dicitur formaliter genus, ſed vt à radice, & fundamẽto illius formalis ſignificati, ſic homo vt ſubſtantia, vt corpus, vt viuens eſt genus, ſi ipſi ſibi cõparetur, vt animal, vt rationalis. E contra vero tota hominis eſſentia; vt perfecta, vt actualis, vt determinata, & forma, fundãt differentiam, illa proxime, aut formaliter, hæc remote, vel radicaliter, cum enim differentia ſit quid perfectum, actuale, &c. iure eſſentia ſub his rationibus fundat differẽtiam, ſimiliter cum forma ſit radix actualitatis, determinationis, &c. merito ab ipſa, ceu à cauſa, & radice hæc depromuntur, & quidem ab illa, vt à re formaliter denominata nomine differentiæ, cum vere eſſentia ſub illis conceptibus ſit differentia, ab hac vero, vt à radice huius, non formaliter, quoniam forma non eſt formaliter differentia.

Quæ in materialib. fundent rationẽ generis

Quæ rationem differentiæ.

Quam ſane doctrinã de genere, ac differẽtia, quomodo formaliter, & radicaliter ſumantur, vel non ſumantur à materia, & forma, reſolute ſatis complexus eſt Conradus ſuper primã ſec. q. 54. art. primo, circa reſponſum ad primũ.

Conradus.

In rebus itaque materialibus genus radicaliter ſumitur à materia, non formaliter, differentia radicaliter à forma, non formaliter, ſed illud formaliter à tota eſſentia, vt potentialis, tamquam à re ſignificata nomine primæ intentionis, hæc autem ab ea vt actualis ſimiliter, denominatur autem nominibus ſecundæ intentionis, quoniam nomen obtinet generis, & differentiæ.

Sic non mireris, ſi inuenias quandoque dici, genus non à materia, differentiam non à forma deſumi, id enim in ſenſu explicato optime dicitur, & melius iudicio meo, ſi abſolute negetur, quam ſi affirmetur, tum quoniam

in re-

in rebus ſolum materialibus id veritatem habet, tum quoniam neque omnino in his verum eſt, ſed in vno ſenſu tantum, radicaliter.ſ. & remote; Quocirca abſolute viri docti pronunciabunt, genus in omnibus ſumi ab aliquo materiali, & potentiali, & ab aliquo quod ſe habet inſtar materiæ, eiq; proportionale eſt, vt circa primam aſſertionem dicebatur; idem dicent de differentia, q̃d nimirum deſumitur ab aliquo actuali, quod formæ proportionale eſt, cum ea habens ſimilitudinem ſic enim dicendo, & illud enunciabitur, quod ſaluatur in oĩbus, vbi genus, & differẽtia inueniũtur, eaq. audiũtur, quæ & generis, & differentiæ rõnẽ cõſtituũt, cõplẽtq. & ſine quib. neutrius rõ cõſiſtere valet, &c.

Quomodo viri docti loquãtur.

ARTICVLVS QVARTVS.

Quomodo in intelligentijs, alijſque entibus locum habeant genus, & differentia.

SIt prior concluſio: In intelligentijs adeſt vera ratio generis, & vera ratio differentiæ. Hæc concluſio, quæ ſm̃ ſe poſſet videri difficilis, facillima apparet ex præcedentibus concluſionibus; Genus quippe in ipſis ſignificat certam naturam formaliter determinabilem, intellectualem inquam, quam patet definitam ac ſpecie eſſe plurificabilem, imò ſpecie ſolũ; Differentia quoq. in eiſdem explicat determinatã naturã ſubſtantialẽ, cum.n. earum mentiũ natura nõ ſit ens infinitũ, determinata eſt ad certũ perfectionis gradũ, & natura etiã intellectualis, q̃ eſt genus, aliud eſſe hẽt in Gabriele, aliud in Raphaele, & hic diuerſus eſt ab illo, vbi vides requiſita ad rõnem generis, & differentiæ vt ſic.

Prima concluſio.

Sit poſterior concluſio: In intelligentijs vnum tantum eſt, quod fundat rationem generis, & vnum ſimiliter, quod rationem differentiæ. Declaratur hęc concluſio, quoniã in abſtractis adeſt eſſentia tota, quatenus perfectibilis, & potentialis, & eadem, quatenus perfecta eſt, & actualis, quæ dicebantur formaliter, proximeque fundare rationem harum ſecundarum intentionum, non eſt autem in ipſis inuenire ea, quæ remote, & radicaliter fundent has intentiones, quoniam clarum eſt, non adeſſe in ipſis materiam, quæ cum forma componat. Quamobrem in intelligentijs ſumitur genus à tota eſſentia, vt potentialis, & determinabilis eſt differentia vero ab eadem, vt actualis, & determinata eſt, ſic conueniunt cum materialibus ſubſtantiis penes id à quo proxime ſumitur iſtorum ratio, non penes id à quo remote, non in eo ſenſu, vt aliud ſit remote in materialibus fundans rationem generis, & differentiæ, & aliud in ipſis, ſed qm̃ in illis adeſt quid remote fundans, aliud ab eo quod fundat proxime, in ſeparatis autem nihil eſt. quod remote fundet, conueniunt ẽt in rõne generis, & differentiæ iuxta ea quæ nominibus his ſecundæ intentionis per ſe, & vt ſic inſunt, non autem penes ea, quæ his poſſunt accidere, & accidunt:

Secunda.

Vnde ſumatur genus, & differentia in intelligentiis.

Vt illuſtratio hæc fiant, & videatur quomodo non ſolum in abſtractis, ſed & in alijs ſumatur harum ratio intentionum, conſidera quod in omni ente creato adeſt ratio actus, & potentiæ, & in propoſito noſtro, eſſentia eſt quid potẽtiale, eſſe autem quid actuale, quo nihil eſt actualius, quippe quod omnium actualiſſimum ſæpe hoc libro diximus, at in eſſentia ipſa dantur gradus vt ita loquar potentialitatis, hoc eſt, ſub vna, vel alia ratione, magis, & minus potentialis eſt, in ipſo autem eſſe non cernuntur hi gradus, quoniam in actualiſſimo non eſt inuenire magis, & minus actualitatis; Sic recte Caiet. prima earum, Caiet.

quas hoc loco adfert propoſitionum dicebat, quod omne indiuiduum, cuius eſſentia eſt ab eſſe realiter diſtincta, habet plura prædicata quidditatiua, quorum in ſucceſſu magis, magiſque propinquũ ſit proprio eſſe; In Alexan. ſi quidẽ, vt propoſitionem clariſſimam clariorem reddamus,) videmus plura quidditatiua prædicata, de eo namq. dicitur ſubſtantia, corpus, viuens, animal, homo, & cuiq. exploratum eſt, quod ipſe vt ſubſtantia valde nimis elongatus eſt à ſuo eſſe, ad hoc.n. vt ſit, oportet, quod ſit corpus, quod viuens, quod animal, qđ homo, & notum eſt, quod magis appropinquat ſuo eſſe, quando eſt corpus, quã quando eſt ſubſtantia, & magis quando viuum, quam quando corpus, & magis quando animal, & deniq. magis quando eſt homo, petis quare? quoniam numquam pôt recipere eſſe, niſi fuerit homo, cum enim eſſe ſit vltimum inter actualia, nequit recipi niſi in ſubiecto, quod ad eius receptionem fuerit diſpoſitum, (actus profecto actiuorum fiunt in paſſo bene diſpoſito,) diſponitur autem per actualitates præcedentes, cum non perueniatur ad extrema abſq. medijs. At vero inter hæc quidditatiua prædicata is ordo eſt, quod vnumquodq. magis recedit ab eſſe, eſt potentialius, quo magis ei accedit, eſt actualius (quæ eſt ſecunda Caiet. propoſitio,) ſicut enim quo magis quid accedit ad ignem, eo calidius eſt, ita quo quid appropinquatius eſt fonti vt ita dixerim actualitatis, eo erit actualius, ſæpe autem inculcauimus, & inculcamus, quod omnium ſit eſſe actualiſſimum, quare &c. ita poſterius prædicatum eſt actualius priori, qm̃ magis accedit ad vltimum, quod eſt actualiſſimum, ſic homo inter prędicata illa, quæ in Aleſſandro enumerabamus; erit prædicatum actualius, &c.

Varia in indiuiduo quidditatiua prædicata.

Ordo inter ipſa.

Cum ergo docuerimus, genus ſumi ab eo quod eſt vt determinabile, & potentiale, differentiam autem ab eo quod eſt vt determinans, & actuale, illud cõſequitur, vt genus, ac differentia in quouis ente ſumantur à tota eſſentia rei, ſecundum propinquitatem, & elongationem ab eſſe, cum enim generaliſſimũ genus explicet eſſentiam maxime, & mille modis, vt ita loquar terminabilem, oportet ab eo ſumi, ſub quo eſſentia eſt ab eſſe elongatior, ſic enim oportet vt determinetur, ac perficiatur omnibus differentiis ad hoc, vt eſſe poſſit ſuſcipere, ſi enim nil remotius, vel æque remotum ab eſſe, quam genus generaliſſimũ, vt ex dictis conſtat, oportet vtique vt ſumatur ab illo, ſub quo magis, quam ſub quocumq. alio eſſentia eſt remota ab eſſe, ita ſumitur ab eſſentia hominis, prout ſtat ſub prædicato, uel ſub conceptu ſubſtantiæ; Differentia vero vltima cum ſpeciem conſtituat, eamq. in certo entis gradu reponat, eſt vltimum complementum ipſi eſſentiæ ad hoc, vt eſſe ſit ſuſceptiua, qm̃ vltra differentiã vltimam non expectat indiuiduum aliud cõplementum formale intrinſecum, ita ab eo ſumitur, ſub quo poſita eſſentia eſt maxime propinqua ipſi eſſe, & propinquior, quam ſub quouis alio, qđ ponderans Porphyrius dicebat cap. de differentia, quod eſt ea quæ conducit ad eſſe intellige vltimate, nam & reliqua ẽt conducunt, at illa adeo, vt nil aliud expectetur. Demũ genera, & differentiæ intermediæ ſumuntur ab intermediis prædicatis, ſiue conceptibus, quibus paulatim eſſentia determinatur habiliſq. redditur ad eſſe recipiendum, & à prædicatis proximioribus, proximiora à remotioribus, remotiora.

Vnde genus in quouis ente.

Vnde differentia.

Porphyr.

Illud autem ſemper in memoria habeas, me non dicere genus ſumi ab hoc, vel illo prædicato, neque differentiam, ſed ſemper dico ab eſſentia vtrumque ſumi prout ipſa eſt ſub hoc, vel illo conceptu, ſic non ſumitur genus, vel differentia ab eſſe actualis exiſtentiæ, ſed ab eſſentia, quatenus reſpicit exiſtentiam, & quatenus ad ipſam ordinem habet, non quidem de genere ad aliquid, ſed tranſcendentalem, ipſam nimirum eſſentiam ſic commenſuratam dicentẽ, ſic prima quæſtione ad hoc cap. dicebatur, differentias diuidere genus, & con-

ſtituere

ſtituere ſpecies in vario eſſe ſpecifico, ita tamen quod & in eſſe exiſtentiæ eas varias redderent, quoniam in ordine ad hoc eas partiebantur, &c.

Quæcumq. igitur natura tibi vniuerſim occurrat, animo volue varia, quæ in ea cernis prædicata quidditatiua, & ſi illa noſti, (quod dixerim ob ſubſtantias immateriales, quarum perpauca nouimus, (id ſub quo eſſentia eſt maxime remota ab eſſe, dic ab eſſentia ſub illa ratione ſumi genus; id ſub quo maxime eſt propinqua, dic ab eſſentia vt ſic vltimam ſumi differentiam, e ſub quibus magis, minuſq. accedit ad eſſe, dic ab eſſentia vt ſic accipi intermedia, ita ab eſſentia hominis vt ſtat ſub conceptu ſobſtantiæ, dic oriri primum genus, ab eadem, vt ſtat ſub ratione animalis, vltimum genus, demum ab ipſa vt ſtat ſub conceptu rationalis vltimam differentiam. Idem dicas in aliis ex proportione; Et in intelligentiis præcipue, de quibus eſt quæſtio, dicas genus accipi ab earum eſſentia, vt eſt ab eſſe elongata, vt videlicet ſtat ſub gradu ſubſtantiæ immaterialis vel intellectualis, differentiam vero ab eadem, vt eſt propinqua eſſe, (quam à me non expectes nominari, quia eam ignoro,) quam tamen ſi liceat aliqua via adumbrare, dic eſſe gradum propinquitatis ad primum ens, nam velut per hos propinquitatis gradus magis, & minus propinquæ ſunt actui puriſſimo, ita ex illis ſumuntur ſpecificæ earum differentiæ; Genera intermedia in ipſis non quæras, quoniam carent genere ſubalterno, ex doctrina Auctoris tractatu de natura generis. cap. 5. cum earum perfectio non conſurgat ex multis differentiarũ coniunctionibus & variis generum diuiſionibus, id enim earũ ſimplicitas non patitur, vt pulchre admodum tradit ibidem Auctor, quod totũ caput ſpectare potes, nam maxime inſeruit iis omnibus, quæ hac quæſtione docuimus; ex quo illarum natura eo excellentior deprehenditur, quo plura coniunctim, & in vno ſimplici poſſidet.

Genus, & differentia in intelligentiis.

D. Thom.

Ita elucet tibi, quanta ratione Auicennas, & Auctor vbique totum pene fundamentum, cur aliquod vel in genere locetur, vel ab eo eximatur, voluerint eſſe vel identitatem eſſe cum eſſentia, vel horum diſtinctionem, cum & genus, & differentia ſumatur ex varia habitudine, quam habet eſſentia ad eſſe, ex quo colligis ſolum Deum carere genere, & differentia, qm̃ in quidditate ſua, quæ eſt realiter eadem cum ſuo eſſe, nequit concipere vel elongationem, vel appropinquationem, vt prima huius capitis quæſtione dicebatur.

ARTICVLVS QVINTVS.

Remouentur fundamenta contrariæ ſententiæ.

APlicanda potius veniunt, quæ diximus, vt argumenta tollantur, quam aliquid noui ſit adferendum.

Ad primum enim dicimus ex doctrina tum primæ, tum tertiæ concluſionis, genus non vocari abſolute materiam, ſed quid ei ſimile, hoc eſt, quoddã materiale; Rurſus quando dicitur genus accipi à materia, id accipiendum eſt in ſubſtantiis ſenſibilibus, non quidem proxime, ſed originaliter. idem dicendum eſt, quando differentia aut dicitur forma, aut ab ea peti; Ex quo patet ad confirmationem.

Ad ſecundum, pluries me dixiſſe noui, compoſitionem phyſicam ex materia, & forma ab Ariſtotele ſemoueri ab intelligentijs, non autem metaphyſicam, eſſe, & eſſentiæ, actus, & potentiæ, ac ſubinde generis, & differentiæ.

quas hoc loco adfert propoſitionum dic. bat, quod omne indiuiduum, cuius eſſentia eſt ab eſſe realiter diſtincta, habet plura prædicata quidditatiua, quorum ſucceſſiu magis, magiſque propinquũ ſit proprio eſſe; In Alexan. ſi quidẽ, vt propoſitionem clariſſimam clariorem reddamus,) videmus plura quidditatiua prædicata, de eo namq. dicitur ſubſtantia, corpus, viuens, animal, homo, & cuiq. exploratum eſt, quod ipſe vt ſubſtantia valde nimis elongatus eſt à ſuo eſſe, ad hoc.n. vt ſit, oportet, quod ſit corpus, quod viuens, quod animal, q͞d homo, & notum eſt, quod magis appropinquat ſuo eſſe, quando eſt corpus, quã quando eſt ſubſtantia, & magis quando viuum, quam quando corpus, & magis quando animal, & deniq. magis quando eſt homo, petis quare? quoniam numquam põt recipere eſſe, niſi fuerit homo, cum enim eſſe ſit vltimum inter actualia, nequit recipi niſi in ſubiecto, quod ad eius receptionem fuerit diſpoſitum, (actus profecto actiuorum fiunt in paſſo bene diſpoſito,) diſponitur autem per actualitates præcedentes, cum non perueniatur ad extrema abſq. mediis. At vero inter hæc quidditatiua prædicata is ordo eſt, quod vnumquodq. magis recedit ab eſſe, eſt potentialius, quo magis ei accedit, eſt actualius (quæ eſt ſecunda Caiet. propoſitio,) ſicut enim quo magis quid accedit ad ignem, eo calidius eſt, ita quo quid appropinquatius eſt fonti vt ita dixerim actualitatis, eo erit actualius, ſæpe autem inculcauimus, & inculcamus, quod omnium ſit eſſe actualiſſimum, quare &c. ita poſterius prædicatum eſt actualius priori, q͞m magis accedit ad vltimum, quod eſt actualiſſimum, ſic homo inter prędicata illa, quæ in Aleſſandro enumerabamus, erit prædicatum actualius, &c.

Varia in indiuiduo quidditatiua prædicata.

Ordo inter ipſa.

Cum ergo docuerimus, genus ſumi ab eo quod eſt vt determinabile, & potentiale, differentiam autem ab eo quod eſt vt determinans, & actuale, illud cõſequitur, vt genus, ac differentia in quouis ente ſumantur a tota eſſentia rei, ſecundum propinquitatem, & elongationem ab eſſe, cum enim generaliſſimũ genus explicet eſſentiam max ime, & mille modis, vt ita loquar terminabilem, oportet ab eo ſumi, ſub quo eſſentia eſt ab eſſe elongatior, ſic enim oportet vt determinetur, ac perficiatur omnibus differentiis ad hoc, vt eſſe poſſit ſuſcipere, ſi enim nil remotius, vel æque remotum ab eſſe, quam genus generaliſſimũ, vt ex dictis conſtat, oportet vtique vt ſumatur ab illo, ſub quo magis, quam ſub quocumq. alio eſſentia eſt remota ab eſſe, ita ſumitur ab eſſentia hominis, prout ſtat ſub prædicato, uel ſub conceptu ſubſtantiæ; Differentia vero vltima cum ſpeciem conſtituat, eamq. in certo entis gradu reponat, eſt vltimum complementum ipſi eſſentiæ ad hoc, vt eſſe ſit ſuſceptiua, q͞m vltra differentiã vltimam non expectat indiuiduum aliud cõplementum formale intrinſecum, ita ab eo ſumitur, ſub quo poſita eſſentia eſt maxime propinqua ipſi eſſe, & propinquior, quam ſub quouis alio, q͞d ponderans Porphyrius dicebat cap. de differentia, quod eſt ea quæ conducit ad eſſe intellige vltimate, nam & reliqua ẽt conducunt, at illa adeo, vt nil aliud expectetur. Demũ genera, & differentiæ intermediæ ſumuntur ab intermediis prædicatis, ſiue conceptibus, quibus paulatim eſſentia determinatur habiliſq. redditur ad eſſe recipiendum, & à prædicatis proximioribus, proximiora à remotioribus, remotiora.

Vnde genus in quouis ente.

Vnde differentia.

Porphyr.

Illud autem ſemper in memoria habeas, me non dicere genus ſumi ab hoc, vel illo prædicato, neque differentiam, ſed ſemper dico ab eſſentia vtrumque ſumi prout ipſa eſt ſub hoc, vel illo conceptu, ſic non ſumitur genus, vel differentia ab eſſe actualis exiſtentiæ, ſed ab eſſentia, quatenus reſpicit exiſtentiam, & quatenus ad ipſam ordinem habet, non quidem de genere ad aliquid, ſed tranſcendentalem, ipſam nimirum eſſentiam ſic commenſuratam dicentẽ, ſic prima quæſtione ad hoc cap. diccebatur, differentias diuidere genus, & conſtituere

ſtituere

ſtituere ſpecies in vario eſſe ſpecifico, ita tamen quod & in eſſe exiſtentiæ eas varias redderent, quoniam in ordine ad hoc eas partiebantur, &c.

Quæcumq. igitur natura tibi vniuerſim occurrat, animo volue varia, quæ in ea cernis prædicata quidditatiua, & ſi illa noſti, (quod dixerim ob ſubſtantias immateriales, quarum perpauca nouimus, (id ſub quo eſſentia eſt maxime remota ab eſſe, dic ab eſſentia ſub illa ratione ſumi genus, id ſub quo maxime eſt propinqua, dic ab eſſentia vt ſic vltimam ſumi differentiam, ea ſub quibus magis, minuſq. accedit ad eſſe, dic ab eſſentia vt ſic accipi intermedia, ita ab eſſentia hominis vt ſtat ſub conceptu ſubſtantiæ, dic oriri primum genus, ab eadem, vt ſtat ſub ratione animalis, vltimum genus, demum ab ipſa vt ſtat ſub conceptu rationalis vltimam differentiam. Idem dicas in aliis ex proportione; Et in intelligentiis præcipue, de quibus eſt quæſtio, dicas genus accipi ab earum eſſentia, vt eſt ab eſſe elongata, vt videlicet ſtat ſub gradu ſubſtantiæ immaterialis vel intellectualis, differentiam vero ab eadem, vt eſt propinqua eſſe, (quam à me non expectes nominari, quia eam ignoro,) quam tamen ſi liceat aliqua via adumbrare, dic eſſe gradum propinquitatis ad primum ens, nam velut per hos propinquitatis gradus magis, & minus propinquæ ſunt actui puriſſimo, ita ex illis ſumuntur ſpecificæ earum differentiæ; Genera intermedia in ipſis non quæras, quoniam carent genere ſubalterno, (ex doctrina Auctoris tractatu de natura generis. cap. 5. cum earum perfectio non conſurgat ex multis differentiarũ coniunctionibus. & variis generum diuiſionibus, id enim earũ ſimplicitas non patitur, vt pulchre admodum tradit ibidem Auctor, quod totũ caput ſpectare potes, nam maxime inſeruit iis omnibus, quæ hac quæſtione decuimus; ex quo illarum natura eo excellentior deprehenditur, quo plura coniunctim, & in vno ſimplici poſſidet.

Genus, & differentia in intelligentiis.

D. Thom.

Ita elucet tibi, quanta ratione Auicennas, & Auctor vbique totum penè fundamentum, cur aliquod vel in genere locetur, vel ab eo eximatur, voluerint eſſe vel identitatem eſſe cum eſſentia, vel horum diſtinctionem, cum & genus, & differentia ſumatur ex varia habitudine, quam habet eſſentia ad eſſe, ex quo colligis ſolum Deum carere genere, & differentia, qm̃ in quidditate ſua, quæ eſt realiter eadem cum ſuo eſſe, nequit concipere vel elongationem, vel appropinquationem, vt prima huius capitis quæſtione dicebatur.

ARTICVLVS QVINTVS.

Remouentur fundamenta contrariæ ſententiæ.

APlicanda potius veniunt, quæ diximus, vt argumenta tollantur, quam aliquid noui ſit adferendum.

Ad primum enim dicimus ex doctrina tum primæ, tum tertiæ concluſionis, genus non vocari abſolute materiam, ſed quid ei ſimile, hoc eſt, quoddã materiale; Rurſus quando dicitur genus accipi à materia, id accipiendum eſt in ſubſtantiis ſenſibilibus, non quidem proxime, ſed originaliter. idem dicendum eſt, quando differentia aut dicitur forma, aut ab ea peti; Ex quo patet ad confirmationem.

Ad ſecundum, pluries me dixiſſe noui, compoſitionem phyſicam ex materia, & forma ab Ariſtotele ſemoueri ab intelligentijs, non autem metaphyſicam, eſſe, & eſſentiæ, actus, & potentiæ, ac ſubinde generis, & differentiæ.

Ad tertium bene ibidem reſponſum fuit; Ad impugnationem negatur prima conſequentia, nam hæ rationis partes ſi adſint, ſufficiunt ad hoc vt aliquid veræ, & realiter in genere conſtituatur, nam & prædicamentum, genuſque pro intentione, (quo pacto hic accipitur) eſt quoddam rationis; Negatur; & ſecunda conſequentia, quoniam ex eſſentia, vt remota ab eſſe ſumitur ratio generis, quod habet locum in abſtractis, in quibus eſſentia, & eſſe diſtinguuntur, quod ſane de Deo dici nequit, quare licet genus, & differentia ſolum ratione, conceptuvè differant, ſumuntur nihilominus à diſtinctis realitatibus, qua ratione poſſumus aſſerere adeſſe partes in intelligentiis, non quidem, quæ ſint res, ſed realitates, quæ ſi quadam ratione poſſint dici aliud, & aliud, propter realem ab inuicem diſtinctionem, nega minorem huius argumenti principalis, & alia via illud, & alia pleraque confutabis.

Quomodo in intelligentijs partes.

Ad quartum, quod contra hæc adducebatur patet ex doctrina præcedentis art. non enim differentia ſumitur ab exiſtentia actuali; ſed ex ordine ad ipſam, quo non abſtrahunt definitiones, quoniam differentia conducit ad eſſe. Ad id quod additur, dicimus vtique omnes intelligentias in eo conuenire, vt eſſentiam habeant ab eſſe diſtinctam, attamen vnius eſſentia eſt alia ab eſſentia alterius, quoniam reſpicit aliud eſſe, & alium eſſendi gradum, qui omnes formaliter, ac ſpecifice ſecernuntur, & magis, ac minus nobiles ſunt, ſed hos gradus non exprimimus, quoniam non nouimus ii enim ſolum eos callent, qui illarum ad Deum propinquitatem, & à ſenſibilibus elongationem ſpeculantur, vt dicebat Auctor capitulo 5. de natura generis. Exprimantur ab iis, qui dicũt nos poſſe ipſas in hoc ſtatu plene agnoſcere. Conueniunt itaque in habenda eſſentia ab eſſe diſtincta, at differunt in hac eſſentia, & hoc eſſe, ceu conueniũt omnes homines in eo quod habeant corpus, & penes hanc animam, quamuis differentia illarum ſit ſpecifica, hæc vero numerica, &c.

D. Thom.

Ad vltimum dicitur primo Ariſtotelem ibi aſſignaſſe principia rerum ſenſibilium, & ſubſtantiarum materialium, quod patet ex pluribus, quæ ibi adfert exemplis, vt 2.23. & 26. hinc 29. in epilogum ducens ſermonem illum de prædicamentorum principiis dixit, [Quæ itaque ſenſibilium principia ſunt, & quot, quo vè modo eadem, & diuerſa, dictum eſt. Dicitur ſecundo, quod ſi ad omnes ſubſtantias extendere velimus, nomine materiæ, ac formæ accipitur quid materiale, & formale, quid ſcilicet actuale, & potentiale, vnde 26. dixit, alio modo principia eſſe eadem, vt actus, & potentia; Quo modo interpretetur prudens lector, ſi quæ adſint priſcorum teſtimonia, quibus dicatur genus eſſe materiam, differentiamuè formam, dum abſolute loquuntur, nam ſi de materialibus tantum habeatur ſermo alia tibi ex hac quæſtione ſuppetit intelligentia; Et hæc de hac quæſtione, & de 6. capite, ac de tota oĩum ſubſtantiarũ tractatione.

Ariſtot.

Quid nomine materiæ, ac formæ.

†

CAPVT.

CAPVT SEPTIMVM.

1 NVNC autem reſtat videre, qualiter eſſentia ſit in accidentibus, quomodo auté ſit in oĩb. ſubſtantijs, dictum eſt: Et quia vt dictum eſt, eſſentia per diffinitioné ſignificatur, oportet quod eo modo habeant eſſentiã, quo habent definitioné. Definitioné auté habét incóplectam, quia non poſſunt definiri, niſi ponatur ſubiectum in eorum definitione, & hoc ideo eſt, quia non habent in ſe eſſe abſolutum per ſe à ſubiecto.

2 Sed ſicut ex forma, & materia relinquitur eſſe ſubſtãtiale, quando cõponitur, ita ex accidẽte, & ſubiecto relinquitur eſſe accidentiale, quando accidens ſubiecto aduenit, & ideo etiam nec forma ſubſtantialis cõpletã eſſentiam habet, nec materia, quia in definitione formæ ſubſtãtialis oportet, quod ponatur illud cuius eſt forma, & ita definitio eius eſt per additionem alicuius, quod extra eius genus eſt ſicut & definitio formæ accidẽtalis, vt etiam in definitione animæ ponitur corpus à Naturali*, qui cõſiderat animã ſolũ, inquantũ eſt forma phyſici corporis. *2. de Aĩa 6.

3 Sed tamen inter formas ſubſtantiales, & accidentales tantum intereſt, quia ſicut forma ſubſtantialis non habet per ſe eſſe abſolutum ſine eo cui aduenit, ita nec illud cui aduenit, ſcilicet materia, & ideo ex ea cõiunctione vtriuſque relinquitur illud eſſe, in quo res per ſe ſubſiſtit, & ex eis efficitur vnum per ſe, propter quod ex coniunctione eorũ relinquitur eſſentia quædam: Vnde forma quamuis in ſe conſiderata non habeat rationem completam eſſẽtiæ, tamen eſt pars eſſentiæ completæ. Sed illud cui aduenit accidẽs eſt ens in ſe completũ cõſiſtens in ſuo eſſe, quod quidẽ eſſe naturaliter præcedit accidẽs, quod ſuperuenit, & ideo accidẽs ſuperueniẽs ex cõiũctione ſui cum eo cui ſuperuenit, non cauſat illud eſſe in quo res ſubſiſtit, per quod res eſt ens per ſe, ſed cauſat quoddam eſſe ſecundũ, ſine quo res ſubſiſtens intelligi poteſt eſſe, ſicut primu poteſt intelligi ſine ſecundo, vel prædicatum ſine ſubiecto: Vnde ex accidente, & ſubiecto non fit vnũ per ſe, ſed vnũ per accidens, & ideo ex eorum cõiunctione nõ reſultat eſſentia quædam, ſicut ex coniunctione formæ cum materia, propter quod accidens neque rationé cõpletæ eſſentiæ eſt, ſed ſicut eſt ens ſecundum quid, ita & eſſentiam ſecundum quid habet.

Sed.

4 Sed quia illud, quod dicitur maxime, & veriſſime in quolibet genere, eſt cauſa eorũ, quæ ſunt poſt in illo genere, ſicut ignis qui in fi. e calidatis eſt cauſa caloris in rebus calidis, vt ſecundo Metaphyſ. * dicitur, ideo ſubſtantia, quæ eſt principium in genere ẽtis maxime, & veriſſime eſſentiã habẽs, oportet quod ſit cauſa accidentium, quæ ſecundario & quaſi ſecũdum quid rationem entis participant; Quod tamen diuerſimode contingit: quia enim partes ſubſtãtiæ ſũt materia, & forma, ideo quædã accidẽtia pricipaliter cõſequũtur formã, & quædã materiã.

*tex. 4.

5 Forma autẽ inuenitur aliqua, cuius eſſe non dependet à materia, vt anima intellectualis, materia vero non habet eſſe niſi p formam: vnde in accidẽtibus, quæ ſequuntur formã eſt aliquid, quod non habet communicationẽ cũ materia, vt intelligere, quod nõ eſt per organum corporale ſicut probat philoſophus in tertio de Anima.* Aliqua vero ex conſequentibus formam ſunt quę habent communicationem cum materia, vt ſentire, ſed nullũ accidẽs ſequitur materiã ſine cõmunicatione formæ. In his tamen accidentibus, quæ materiã cõſequũtur inuenitur quædam diuerſitas, quædã enim accidẽtia conſequũtur materiam ſecundũ ordinẽ, quẽ habet ad formã ſpecialẽ, vt maſculinũ, & fœmininũ in animalibus, quorũ diuerſitas ad materiam reducitur. vt dicitur in 10. Metaphy *vnde remota forma animalis, dicta accidentia non remanent niſi æquiuoce, quædam vero conſequũtur materiam ſecundum ordinẽ, quẽ habet ad formam generalem, & ideo remota forma ſpeciali, adhuc in ea remanẽt ſicut nigredo cutis eſt in æthiope ex mixtione elementorum, & non ex ratione animæ, & ideo poſt mortem in eo remanet.

*tex. 61

*tex. 25.

6 Et quia vnaquæq res indiuiduatur ex materia, & collocatur in genere, vel ſpecie per ſuam formam, ideo accidentia, quæ cõſequuntur materiam, ſunt accidentia indiuidui, ſecũdum quæ etiam indiuidua eiuſdem ſpeciei differunt adinuicem: Accidẽtia vero quæ conſequũtur formam, ſunt propriæ paſſiones, vel generis vel ſpeciei, vnde inueniuntur in omnibus participantibus naturam generis, vel ſpeciei, ſicut riſibile cõſequitur in homine formam, quia riſus contingit ex aliqua apprehenſione animæ hominis: Sciendũ etiam eſt quod aliquando accidentia ex principiis eſſentialibus cauſantur ſecundum actum perfectum, ſicut calor in igne, qui ſemper actu eſt calidus, aliquando vero ſecundum aptitudinem tantũ, ſed complementum

tum

tum accipiunt accidentia ex agente exteriori, ſicut diaphaneitas in aere, quæ cõpletur per corpus lucidũ exterius, & in talibus aptitudo eſt accidẽs inſeparabile, ſed cõplemẽtũ qđ aduenit ex aliquo principio, qđ eſt extra eſsẽtiã rei, vel qđ nõ intrat cõſtitutionẽ rei, eſt ſeparabile, ſicut moueri, & huiuſmodi.

7 Sciendum eſt autem, quod in accidentibus alio modo ſumantur genus, differentia, & ſpecies, quam in ſubſtantijs: quia enim in ſubſtantiis ex materia, & forma ſubſtantiali fit per ſe vnũ, vna quadam natura ex eorum coniunctione reſultante, quæ proprie in pdicamento ſubſtantiæ collocatur, ideo in ſubſtãtijs nomina concreta, quæ cõpoſitum ſignificant, proprie in genere eſſe dicuntur, ſicut generã, vel ſpecies, vt homo, vel animal, non aũt forma, vel materia eſt in prædicamento hoc modo, niſi per reductionẽ, ſicut principiã in genere principiatorũ eſſe dicũtur, ſed ex accidẽte, & ſubiecto nõ fit vnũ per ſe, vnde nõ reſultat ex eorũ cõiunctione aliqua natura, cui intẽtio generis, vel ſpeciei poſſit attribui, vnde nomina accidẽtiũ cõcretiue dicta, nõ ponũtur in pdicamẽto, ſicut ſpecies, vel genera, vt albũ, vel muſicũ, niſi p reductionẽ, ſed ſolũ ſecundũ quod abſtracta ſignificantur, vt albedo, & muſica.

8 Et quia accidentia non componũtur ex materia, & forma, ideo non poteſt in eis ſumi genus à materia, & differentia à forma, ſicut in ſubſtantiis compoſitis, ſed oportet, vt primum genus ſumatur ex ipſo modo eſſendi, ſecundum quod ens diuerſimode ſecundum prius, & poſterius de decem generibus prædicatur, ſicut dicitur quantitas, ex eo quod eſt menſura ſubſtantiæ, & qualitas, ſecundum quod eſt diſpoſitio ſubſtantiæ, & ſic de alijs, ſecundum philoſophum in 11. Metaphyſicæ * Differentiæ vero in eis ſumantur ex diuerſitate principiorũ, ex quibus cauſantur, & quia propriæ paſſiones ex proprijs principijs ſubiecti cauſantur, ideo ſubiectũ ponitur in definitione eorum loco differentiæ ſi in abſtracto definiantur, ſm quod ſunt proprie in genere, ſicut dicitur, quod ſimitas eſt naſi curuitas, ſed è conuerſo eſſet, ſi eorum definitio ſumeretur, ſecundum quod concretiue dicuntur, ſic enim ſubiectum in eorum definitione poneretur ſicut genus, quia tunc definirentur per modum ſubſtantiarum compoſitarum, in quibus rõ generis ſumitur à materia, ſicut dicimus, quod ſimum eſt naſus curuus. Similiter ẽt eſt, ſi vnũ accidens alterius accidẽtis principium ſit, ſicut principiũ relationis, eſt actio, & paſſio,

* innuitur cap. 3.

&

& quantitas,& ideo ſecundum hæc diuidit Philoſophus relationẽ in quinto Metaphyſ.* Sed quia propria principia accidentium nõ ſemper ſunt manifeſta, ideo quandoque ſumimus differentias accidẽtium ex eorum effectibus, ſicut congregatiuum,& diſgregatiuũ viſus dicuntur differentiæ coloris,quę cauſantur ex abundantia, & paucitate lucis, ex qua diuerſæ ſpecies coloris cauſantur.

*tex.20.

9 Sic ergo patet,quomodo eſſentia eſt in ſubſtantijs, & accidentibus,& quomodo in ſubſtantijs compoſitis, & ſimplicibus, & quomodo intentiones logicæ vniuerſales in eis inueniuntur, excepto primo principio, quod eſt infinitæ ſimplicitatis, cui non conuenit ratio generis, vel ſpeciei, & per conſequens nec definitio propter ſuam ſimplicitatem, in quo ſit finis, & conſummatio huius ſermonis.

SVMMA CAPITIS.

DE accidentibus differens,eorum eſſentiam incompletam, ex eorundẽ definitione,comparatione facta ad formam ſubſtantialem oſtendit variaſq. ſpecies accidentium adfert,quorundam ſcilicet inſequentium formam,aliorũ comitantium materiam,& illa,& iſta partitur adhuc, multiplicia vtraque declarans,aperit deinceps quomodo, & ſub qua ratione reponantur in prædicamento,& vnde in ipſis intentiones & generis, & differentiæ ſumantur, & quomodo non ſemper ab eodem nos eorum differentias petamus,quoniam ipſarum nonnulla ignoramus, breuem denique, clarumque eorum omnium de quibus hoc libro differuit,epilogum ducit,

DIVISIO.

Partes huius litterę.

HÆc eſt tertia,ac vltima pars principalis huius operis, in qua poſt ſermonem de ſubſtantijs,tum compoſitis, tum ſimplicibus explicatur natura accidentium, vt de omni ente merito habeatur, Abſoluitur autem hæc pars vnico hoc ſeptimo,& poſtremo capite,cuius partse ſunt nouem, in quarũ prima proponens Auctor quod intendit, & ad præcedentia ſe continuans, adfert concluſionem, qua patefacit, quæ ſit accidentium eſſentia, in ſecunda vt hæc magis innoteſcant comparationem facit inter accidentalem, & ſubſtantialem formas,tria innuens,quibus accidens conuenit cum forma ſubſtantiali,in tertia comparationem proſequens,quinque infinuat,penes quæ differunt,ex quibus colligit concluſionem in prima parte principaliter intentam,in quarta aſſig at cauſam accidentium, quam duplicem oſtendens, duo eſſe dicit genera accidentium quorum alterum formam,alterum materiã inſequitur,in quinta vtraq. ſubdiuidit,& varia manifeſtat, tum ea quæ formam,tum quæ materiam ſequuntur, in ſexta adducit quoddam dictum, ex quo infert corollariũ, in quo habetur alterum proprium accidentibus inſequentibus materiam, & alterum ijs, quæ formam comitantur, & vnum deinde vtriſque commune, in ſepti-

ſeptima oſtendit qua rõne locentur accidentia in prædicamento, in octaua tradit vnde in ipſis ratio generis, & differentiæ deſumatur, in poſtrema breui epilogo redigit quæ omnia principaliter toto hoc opere docuit, &c.

Quo ad primum, Inquit ſuper eſſe videndum, quomodo eſſentia ſit in accidẽtibus, dictum enim fuit, quomodo ſit in ſubſtantijs omnibus, id vero aggrediẽs, hanc habet concluſionem, Accidentia eo modo habent eſſentiam, quo habent definitionem, ſubſumit, quod eorum definitio eſt incompleta, ergo colligitur eorum eſſentia eſſe incompleta, probatur prima propoſitio, ſeu concluſio, qm̃ vt dictum fuit, (intellige vltima parte primi capitis huius libri,) eſſentia per definitionem ſignificatur, altera propoſitio conſtat, quoniã nequeunt accidentia definiri, niſi in eorum definitione ponatur ſubiectum, quod ſane conſtat eſſe extra eſſentiam accidentium, ac proinde nequit eorum definitio per intrinſeca compleri, ſic eſt incompleta; cauſa autem cur in eorum definitione ponatur ſubiectum, eſt qm̃ non habent eſſe in ſe, à ſubiecto abſolutum, &c. Prima.

Quo ad ſecundũ, Cõparatio ea eſt, quod ſicut ex forma ſubſtantiali quando vnitur materiæ reſultat eſſe ſubſtantiale, ſic ex accidente, ac ſubiecto, quando huic illud aduenit prouenit eſſe accidentale, ex quo elicitur id in quo primo conueniunt, neutrum ſ. eorũ habere eſſe abſolutũ à receptiuo, Cõueniunt ſecundo, quod vtrumq. habet eſſentiã incompletam, nã in definitione quoq. formæ ponitur id cuis eſt forma, & ex conſequenti erũpit eius definitio ex aliquo addito, & extrinſeco, ſic in definitione animæ ſecũdo eiuſdem 6 poſuit corpus Ariſt. artifex ibi naturalis, quippe qui cõſiderat aĩam tantum vt eſt forma phyſici corporis; quo fit, vt tertio conueniant in definitione incompleta. Secunda. Ariſtot.

Quo ad tertium, De forma habetur, quod ſicut ipſa non habet per ſe eſſe abſolutũ ſine eo cui aduenit, hoc eſt ſine materia, quæ eſt eius receptiuum, ita nec ipſa materia, in quo primo differt ab accidente, cuius receptiuum eſt ens in ſe completum, in ſuo eſſe conſiſtens, quod vtique eſſe naturaliter, præcedit accidens ei adueniens; Ex quo ſequitur, vt ſecundo differant, quoniã ex coniũctione formæ cũ materia, illud eſſe prouenit, in quo res per ſe ſubſiſtit, at ex coniũctione accidentis cũ ſubiecto nõ tale eſſe, ſed ſecundum q̃d reſultat, ſine quo res ſubſiſtens põt intelligi eſſe ſicut primũ ſine ſecũdo, vel ſicut p̃dicatum ſine ſubiecto; Ex quo prouenit tertio, vt ex forma, & materia fiat vnũ per ſe, quod non contingit ex accidente, & ſubiecto; Vnde quarto fit, vt ex illorũ cõiunctione eſſentia quædã & entitas emanet, ex his vero vnũ per accidẽs; Quare vltimo ſequit̃, q̃d licet forma ſecundũ ſe cõſiderata nõ habeat rõnem cõpletã eſſentiæ, eſt tñ eſſentiæ cõpletæ pars, accidens vero neq. rõnem obtinet completæ eſſentiæ, neque talis eſſentiæ partẽ, ſed velut eſt ens ſecundũ quid, ita & eſſentiã ſecundũ quid habet, quæ erat principalis primæ partis concluſio. Tertia.

Quo ad quartum, Subſtantia eſt cauſa accidentium, quod probatur ex 2. Diuinor. 4 vbi habetur id quod dicitur maxime, ac veriſſime in quolibet genere eſſe cauſam eorum, quæ ſunt poſt in illo genere vt ignis eſt cauſa caloris in rebus calidis, at in genere entis & ſubſtantia, & accidens cõueniunt, & illa eſt maxime, veriſſimeq. ens. igitur eſt cauſa accidentiũ, quæ ſecundario tantum, & ſecundum quid entis rõnem participant; Quoniam tamen partes ſubſtantiæ ſunt materia, & forma, ideo ex eorum cauſa diſcriminantur accidentia, adeo vt quædam principaliter formam, quædam materiam conſequantur. Quarta. Ariſtot.

Quo ad quintum, Quoniã duplex forma inuenitur, quædã à materia independens, vt anima intellectiua, quædam cum materia complicata, vt oẽs formæ materiales, ea propter duplicia ſunt accidentia inſequentia formam, (quæ eſt prior ſubdiuiſio) nam quædam nullam habent cum materia cõmunicationem, Quinta.

vt intelligere, quod nullo organo corporeo exercetur, quædã cũ materia communicãt, vt ſentire, nõ poteſt autẽ dari accidens ſequens materiã abſque communicatione formæ, quoniã nulla materia datur ſine forma, ceu datur aliqua forma abſque materia, In accidentibus autẽ illis quæ materiã comitãtur, (ecce alterã ſubdiuiſionẽ) quædã illã comitãtur ſecundũ ordinẽ quẽ habet ad formã ſpecialem, vt maſculinum, & fœmininum in animalibus, quorum diuerſitas ad materiam reducitur, vt habes 10. Diuinor. 25. hinc remota animalis forma, prædicta accidentia non niſi æquiuoce remanent, quædam vero eiuſdem comites ſunt, ſm̃ ordinem qui ei ad formam generalem ineſt, vnde forma ſpeciali remota, adhuc in materia manet, vt nigredinem cutis in æthiope poſt mortẽ remanere videmus, accidens enim hoc ex mixtione elementorum, quæ eſt forma generalis, non ex animæ rõne, quæ eſt forma ſpecialis proficiſcitur.

Sexta. Quo ad ſextum, Quoniam vnaquæq. res ex materia indiuiduatur, & in genere, vel ſpecie per ſuã formã reponitur. ſequitur hoc conſectariũ de accidentib. inſequentibus materiã, quæ ſunt indiuidui, iuxta quæ eiuſdem ſpeciei indiuidua differunt de conſequentibus vero formam, quod vel generis, vel ſpeciei propriæ paſſiones ſunt, in cuius ſignum, in omnibus iis inueniuntur, quæ generis, & ſpeciei naturã obtinẽt, velut riſibile, qm̃ ſequitur formã hominis in omni homine ineſt: Oĩbus vero accidentib. cõe eſt, vt aliquãdo cauſentur ex principiis eſſentialibus ſm̃ actũ perfectum, vt calor in igne, aliquando ſm̃ aptitudinẽ tm̃ accipientia complementũ ex agente exteriori, vt diaphaneitas in aere, & in his aptitudo eſt accidens inſeparabile, cõplementum vero illud ſeparabile, &c.

Septima. Quo ad ſeptimum; Cum ex accidente, & ſubiecto non fiat vnum per ſe, ex quo proueniat ex eorum coniunctione aliqua natura (vt dicebatur tertia parte,) ideo accepta accidentia in concreto non ponuntur directe in prædicamẽto, vt genera ſcilicet, vel ſpecies, nam intentio generis, & differentiæ alicui naturæ tribui debet quæ nunc non inuenitur quare vt abſtracta ſumuntur, reponuntur, velut albedo, & muſica, concreta autem ſubſtantiarum directam habẽt in prædicamento ſedem, nam ex vnione formæ ad materiam reſultant vna natura, vnum per ſe, cui ex conſequenti intentiones illæ tribuuntur, &c.

Octaua. Quo ad octauum; Nequit ſumi in accidentibus genus à materia, & differentia à forma, quoniam his carent, quare primum genus ſumitur, ex ipſo modo eſſendi, quatenus ens vario modo prioritatis, & poſterioritatis dicitur de prædicamentis; ſic genus quantitatis, ex eo quod eſt menſura ſubſtantiæ, qualitatis, ex eo quod eſt eiuſdem diſpoſitio & ſic de alijs accidentibus, vt vndecimo Diuinor. cap. 3. elicitur, differentiæ vero ſumuntur ex diuerſitate propriorum principiorum, ex quibus ipſa accidentia cauſantur, cuius rei indiciũ eſt, quod in accidentibus abſtractiue ſignificatis, (quibus ſolum eſt directus locus in cathegoria) ſubiectum ponitur in eorum definitione loco differentiæ, ſic dicitur ſimitas naſi curuitas; Quod ſi in concreto acciperentur, ſubiectũ non loco differẽtiæ, ſed generis poneretur, tũc. n. more compoſitarum ſubſtantiarũ definiuntur, in quibus rõ generis ſumitur à materia, ſic dr̃ ſimũ naſus curuus; ſimiliter accidentiũ differẽtiæ ex principiorũ diuerſitate accipiuntur, quando vnũ

Ariſtot. accidens eſt alterius principiũ, quomodo eſt in relatione, cuius principiũ eſt actio, & paſſio, & quãtitas, iuxta q̃ 5. Diuinorũ 20. diuidebatur ab Ariſt. relatio. Hoc tamen de ipſorũ differentijs accipiendum eſt quãdo eorũ principia agnoſcimus, nam cum aliquando hæc à nobis ignorari contingat, tunc loco illorum ſumimus ab effectib. differentias, ita congregatiuũ, & diſgregatiuum viſus, dicimus coloris differentias, q̃ tamẽ effectus ſunt maioris, & minoris lucis, id enim fit ex eo qđ ipſorũ principia nos fugiunt, q̃ ſi noſſemus, nõ ex effectib. illas depromeremus.

Quo ad vltimum, Colligitur patere ex hoc tractatu, quomodo eſſentia inueniatur in ſubſtãtijs cõpoſitis,& ſimplicibus,quomodo in accidẽtibus,& quo pacto in his omnibus intentiones logicæ reperiantur, primo principio excepto,cui ob eius infinitam ſimplicitatem neque rõ generis, neque differentiæ, neque definitio conuenire poteſt.

ANNOTATIONES.

Nunc autem reſtat videre,&c.

CIRCA primam partem,dum colligitur eſſentia accidentium incompleta ex eorundem minus completa definitione,aduerte probationem hanc,ſeu deductionem non eſſe à priori,ſed à poſteriori,non enim eſſentia ſequitur definitionem,ſed definitio eſſentiã, vnde hæc manifeſtatur per illam,non è contra; ſic rectè Alexander ſub initium 7.Diuinor. dicebat,quod ſicut res ſunt, ita definiuntur, earũq; definitiones habentur,quod elicitur ex Ariſtotel.2.Diuinor.4.dicente, vnumquodque, vt ſe habet ad eſſe, ita ad veritatem,& Alenſis circa 19. ſeptimi eorundem dixit, modum definiendi ſequi modum eſſendi; ſed & ex hac eadem litera hoc aperte colligis,dum enim dicitur non poſſe definiri accidentia, niſi eorum ſubiectum in definitione ponatur, huis cauſa redditur, qm̃ non habent in ſe eſſe abſolutum à ſubiecto, quod ſi forent entitates abſolutæ à ſubiecto certè non reciperent in ſui definitione ſubiectũ, ac ſubinde eorum definitio non eſſet incompleta. Quia igitur habent eſsentiam incompletam, habent & definitionem ſimilem,& non è contra ſed prius proceditur per cauſam,nunc per effectum,non quod à parte rei eſsentia ſit cauſa definitionis, nam idem nequit eſse cauſa ſui ipſius,& ſcimus eſsentiam, ac definitionem ſaltem fundamentaliter eſse eandem rem,ſed quoniam eſsentia eſt cauſa,vt nos definiamus & iuxta hanc,& illam eſsentiam, hanc, & illam aſſignamus definitionem, & ſi duæ res eſsent definitio,& eſsentia certè hæc foret realiter cauſa illius. Licet itaq. vnum ex altero vario demonſtrationis genere demonſtrare, vt in hac litera fit, vbi primo eſsẽntia ex definitione manifeſtatur, deinde hæc ex illa menſuratur. Ita quando ſequenti ſecunda parte immediate legis, neque formam ſubſtantialem completam eſſentiam habere,quoniam & eius definitio incompleta eſt,hæc ratio non cauſam,ſed effectum aſſignat,&c.

Alexan. *Ariſtotel.* *Alenſis.* *Quomodo ſe habeat eſſentia, & definitio.*

Sed ſicut ex forma, & materia relinquitur eſſe ſubſtantiale, &c.

CIrca ſecundam partem,dum legis formas ſubſtantiales, & accidentales in eo conuenire, vt eſsentiam, ac ſubinde definitionem habeant incompletam, atque ideo non habere, in ſe eſſe abſolutum à receptiuo, nota, quod ly *forma ſubſtantialis,* poteſt diſtribuere pro formis pure naturalibus tantum,quæ videlicet è gremio materiæ educuntur, poteſt & diſtribuere pro anima rationali,ſi primo modo, exploratum eſt omnem eiuſmodi formam habere eſse dependens à materia, ac ſubinde per ipſam diffiniri, ſi ſecundo modo, id falſum apparet, quoniã iam quinto capite viſum fuit animam intellectiuã habere eſse à materia minime dependens,& ſeparatam exiſtere, quod ipſum innuitur infe-

rius quinta parte literæ, Prima interpretatio non eſt accipienda, tum quoniam voluntarie à forma ſubſtantiali in propoſito ſecluditur anima intellectiua, tum quoniam ſubditur in littera definitio tradita de anima a Philoſopho 2. eiuſdem 6. vt oſtendatur formam ſubſtantialem habere definitionē, ac eſsentiā minus completā, cōſtat aūt ſub illa definitione contineri aīam intellectiuā, & vniuoce ex vera Auct. ſententia, Quare amplectamur ſecundā viam dicentes, formam omnē naturalē de genere ſubſtantiæ, eſſentiam habere incompletam, & per aliud definiri. Quod vero dicitur de aīa humana, nihil eſt, tum quoniā & ipſa vt forma ordinem dicit ad eius materia, & ab ea nō eſt in eſſe abſoluta, vt ex eius definitione apparet, qđ aūt eſse habeat à materia independens, id obtinet nō quatenus forma, (tunc. n. omnis forma id obtineret) ſed quatenus talis forma, tum quoniā anima intellectiua vt forma naturalis, ſub hoc numero compræhenditur, & de ea ſub hac conſideratione vera ſunt, quæ proferuntur, vt vero intellectiua ſecundum ſuam abſolutam quidditatem, non eſt forma naturalis, ſed abſtracta potius, & ad intelligentiarū genus aliquo modo ſpectans.

Eſſentia cuius uis formæ naturalis.

Sed & alia via ſpeculari poſsumus, dicendo animam intellectiuam ſecundū omnem conſiderationē, & quatenus. ſ. forma, & quatenus hæc forma habere eſsentiam incompletam, a receptiuo non abſolutam, quoniā ſemper eſt pars, ac ſubinde numquā à toto abſolubilis, ſaltem ſecundū aptitudinē, neq. vmquam eſt quid cōpletum in ſpecie, ſic legis tertia parte quæ ſequitur, quod forma nō hēt rōnem complctā eſsentiæ, ſed eſt pars eſsentiæ cōpletæ, ita ſemper habet eſse à receptiuo dependens non quod in eſse a materia depēdeat, nā res oppoſito modo ſe hēt, illa. n. ſemper confert eſse materiæ, ſed in eo ſenſu dependet tamq̄ pars, habens ſemper ordinē ad totū cui tribuat eſse, & non à quo illud recipiat, ceu dicimus cauſam formaliter pendere ab effectu, & patrē a filio, nam ſi non eſset effectus, vel filius, neq; cauſa, neq. pater formaliter eſset, tñ hæc horū dependentia non eſt cauſa illis, vt habeant eſse ab alio, ſed vt illud aliis elargiantur; Et quamuis nomine receptiui, & ſubiecti idem ſæpius, & iure cōſueuerit denotari, attamen materiam receptiuum potius formæ, quam ſubiectū dicerem, quoniā nomine Subiecti videtur deſignari quædam ſuſtentatio in ordine ad id cuius eſt ſubiectū, qđ de materia relatione ad formā, & præcipue intellectiuā non eſt dicendum, cum nulla materia formæ, ſed omnis forma, quæ materiæ vnibilis eſt, huic tribuat eſſe, & vt vno verbo rem concludam, dum dico omnem naturalem formam à materia dependere, nomine *dependentiæ* accipio potiſſimum in anima intellectiua ordinem, & habitudinem, nulli enim dubitatio eſſe pōt, inter dependentiam animæ intellectiuæ, & formarum materialium plurimum intercedere diſcriminis, qua de re ſuperius in fine obſeruationum ad quintum caput nonnulla habes.

Animæ intellectiuæ eſſentia

Quid nomine ſubiecti.

Circa eādē partem poſses dubitare, quomodò forma licet in eius definitione ponatur materia, poſſit dici habere incōpletā definitionē, cū nihil in ea ponatur, qđ ſit alterius generis ab ea, ſiquidē materia eſt in eodē genere cū forma, cū vtraq. ſit ſubſtātia, & tñ tunc ſolū quid incōplete definiri apparet, quando per rem genere ab eo diuersā definitur; At duplex eſt modus in propoſito dicendi, & primo negando, tunc ſolū quid eſse incompletæ definitionis, quādo in illa ponitur quid ab ipſo genere diuerſum, ad incompletam. n. definitionem requiritur, & ſufficit, vt quid additū recipiat, quid inquā extra rei definitæ eſsentiā, vel illud fuerit eiuſdē, vel varii generis, nil minus. n. incomplete definiretur homo, ſi in eius definitione neceſsario caderet lapis, quā ſi caderet color. Quocirca vera eſt hæc propoſitio: Omne p rem alterius generis definitum

tum, definitionem habere incompletam, non eſt tamen vera cum dictione ex- *Senſus propoſitionis.*
cludente, vt. ſ. id tantum eo modo incomplete definiatur, ſed is eſt modus, & ſpecies incompletæ definitionis, vniuerſaliter autẽ ſic intelligitur, Omne per id quod non eſt ſub eſſentiale definitũ, eſſe definitionis incõpletæ. Et doctrina hæc cõſentanea eſt Auctori, qui quolibeto 9. art. 5. ad primum inquit, illam *D. Thom.*
eſſe definitionẽ per additionẽ quando in ea ponitur aliquid, qđ eſt extra eſſentia definiti, quod & innuit in expoſitione 17. 7. Diuinor. quem locum allegat Capreol. 1. ſentent. diſt. 43. art. 2. ad ſecundũ Aureoli a loco contra ſecundam *Capreol.*
concluſionem. Dicitur ſecundo admittendo, quod illud tantũ definiatur incomplete, quod per quid alterius generis definitur, materiã eſſe extra genus formæ, non quidem remotũ, ſed proximum, licet enim ſit in genere ſubſtantiæ, quæ remotum eſt vtriuſq; genus, cũ forma eſt in genere actus, materia autem in genere potentiæ, & poſt partitionem entis in ſubſtantiam & accidens, vel in decem genera; habetur illa in actum, & potentiam, vt patet 5. Diuinorum *Ariſtot.*
14. & nono eorundem primo, & primo de Anima 6. in cuius vltimi loci expoſitione actum, & potentiam differentias entis valde oppoſitas dicebat Auerr. vt alias dictum fuit, vnde iure materia poteſt dici alterius generis à forma, quod autem genus formæ ſit actus, & genus materiæ potentia, tota ſecunda quæſtio ſuper quintum caput declarauit, &c.

Quod ſi dicas maiorem eſſe diſtantiam inter id quod additur accidenti, & *Difficultas.*
accidens, quam inter formã & ei additum, eo quod in nullo genere illa conueniunt, hæc aũt ſaltem in remoto cõicant. Dico tria, & primo quod hoc non *Variè ſoluitur.*
inconuenit, eo quod accidens magis vere, ac proprie dicitur definiri per additamentũ, quam forma ſubſtantialis, imò vero id ei proprium dicebamus cũ Auctore 5. parte cap. 2. huius operis, ſecundo dico, quod hoc nihil ad propoſitũ facit, ſufficit enim, vt quid per additum dicatur definiri, vt in ſui definitione recipiat neceſſario rem vel alterius generis cuiuſcumque vel quod ſit præter eius eſſentiam, nam ad definitionem per additamentum ſi requiratur res alterius generis, non tamen vel magis vel minus remoti, vltimo dico, quod ex alio capite accidens, & eius ſubiectum maiorem habent conuenientiam, quam forma, & materia, nam vtrumq. illorum clauditur aliquo modo ſub actu, quod non contingit in materia, ac forma, vt dicebatur, &c.

Circa eandẽ partem dubitare adhuc poſſet, quare dum adfertur exemplum, quomodo forma ſubſtãtialis recipiat aliquod ex addito in ſui definitione, adducatur aiæ definitio tradita 2. de Aia 6. vbi videmus ipsã per corpus definiri, nõ aũt per materiã, cũ tñ nos diceremus in definitione formæ poni materiam, ſed rẽ bene cõſideranti nulla apparet hæc difficultas, qm omne illud cuius forma eſt forma, põt dici materia, comparatũ ipſi formæ, & ab ea condiſtinctum, deinde iure optimo in aiæ definitione poſitũ eſt pro materia corpus phyſicũ organicũ, qm aiæ vt anima propria materia eſt tale corpus, quãuis, vt forma immediate vniatur materiæ nudæ, attamẽ vt aia vnitur corpori phyſico, & ſi fuerit intellectiua, corpori habẽti aiam, & vegetatiuã, & ſenſitiuã, non qđ alia aia tunc præcedat, ſed ipſamet præceditur a ſeipſa ſub rõne formæ, & animæ ſentientis, vt cumulatius dicetur quæſt. 2. ad hoc caput, Philoſophus itaq. naturalis, qui eam vt animam, & vt talem formã, phyſici .ſ. corporis conſiderat, eam definiens, propriam ſibi accommodauit materiam, &c.

Circa eandem partem, & quæ mox dicebantur ex litera, quod ſcilicet naturalis conſiderat animam ſolum, prout eſt forma phyſici corporis, ex quo infert Caietanus, quod conſiderare animam intellectiuam, vt ſic ſecundum ſuam *Caietanus.*
completam quidditatem, non pertinet ad phyſicum, quod & firmauit teſtimo-

nio

nio Ariſtot. primo de Partibus Animalium, cap. 1. potuiſſet moueri quæſtio celebris ſatis de conſideratione animæ, & præcipue intellectiuæ; Verum quoniã ab innumeris ferme auctoribus, & recentioribus præcipuæ negotium hoc definitum video, qm etiam hæc non de induſtria, ſed obiter ferè ab vtroq. Thoma, & breuiſſime adferri animaduerto, idcirco quæſt. omiſſa, inter obſeruandũ rem hanc & ipſe attingam. Cunq. de anima vegetali, ac ſentiente nulli iam dubiũ ſit conſideratioñe ad phyſicũ oino attinere, cum ſint formæ penitus materiales, & Ariſtot. loco relato dicat phyſici eſſe tractare de anima, licet nõ de omni, ſed de illa, quæ depẽdet à materia, tota difficultas verſatur circa aĩam intellectiuam; Et quidem ſi eius intelligere nullo modo penderet à corpora, vel à phantaſmate, iam eſſet metaphiſici negotii, huius n. eſt de intellectu, vt intellectus abſolute differere, qm talis intellectus, & tale intelligere nullam prorſus concernit materiam, at quoniã eius intelligere dum eſt corpori vnita, non exit in actum abſq. phantaſmate, ideo videtur diſtinguendũ, vt dicamus ipsam, vt eſt forma corporis, & ei colligata, ẽt vt intellectiua eſt, (enimuero ſm gradũ quoque intellectiuum eſt corporis forma) ad phyſicã ſpeculationẽ pertinere, vt aũt intellectiua abſolute, & ſm ſuam eſſentiam abſq. corpore valens exiſtere, non ad phyſicum, ſed ad metaphyſicũ ſpectare dicenda eſt; Et hæc apparet ſententia Ariſt. 2 Phyſicor. 26. & Auctoris ibidem manifeſte, & Caiet. circa 15. primi de Anima; Licet n. Philoſophus locis nominatis de Partibus animaliũ, & 1. de Anima dubitet, num de omni anima, aut de huiuſmodi tantum ſit phyſici differere, non tñ ipſe intelligo, vt animam vllam, tamq̃ animã dubitauerit eſſe phyſici muneris, ſed qđ aliquã animam ſub aliqua conſideratione vocauerit in dubium, an ſpectaret ad naturalẽ, ſic aĩmam intellectiuã, ut res quædã, & vt aĩa, dicimus eſſe phyſicæ contemplationis, at quatenus intellectiua ſimpliciter, & à corpore ſeparabilis, ſub diuini philoſophi cadit ſpeculatione.

Animę vegetati., & ſentientis conſideratio qualis

Munus Metaphyſici.

Anima intellectiua quomodo phyſica, & metaphyſicę ſpeculationis.

Ariſt.

Memoria autem repete, quæ dicebam q. 4. ad caput præcedens, naturaliſſimũ ſcilicet eſſe animæ humanæ intelligere per phantaſmata, at vero abſq. phantaſmate ei non conuenire, niſi ex quadã mentiũ abſtractarum participatione, & facile agnoſces, qđ licet ipſa ut intellectiua partim ad naturalẽ, partim, ad diuinum philoſophum attineat; ſimpliciter tamen, & ſm id quod ſibi proprium eſt, ad naturalẽ ſpectat, ſm quid aũt & ratione eius quod ei quaſi ex alio conuenit, hoc eſt, ex tenui naturę ſupioris participatione, metaphyſici eſt artificis.

Dum itaq. legis in hac litera, quod philoſophus conſiderat aĩam ſolũ, quatenus eſt forma phyſici corporis, nõ intelligas remoueri animã intellectiuã à tali conſideratione, qm ipſa quoq. & vt tali modo intellectiua, eſt vere forma corporis, ſed vt intellectiua ſimpliciter, & vt ſecundũ ſuã eſſentiã à corpore eſt ſeparabilis, ſic & Caiet. hoc loco non ait, quod conſiderare aĩam intellectiuã non ſit opus phyſici, ſed qđ conſiderare eam vt ſic, & ſecundum completam ſuam quiditatẽ, &c. Ita oĩa dicta ſaluantur, ita patet litera, ita veræ ſententiæ habetur definitio, omiſſis aliorũ opinionibus, & argumẽtis, quo tñ minimo negotio quis confutare poterit ex doctrina, quam breui attulimus, &c.

Caiet.

Circa hanc eandem partem nota breui, ac facile, quod tria illa, quibus formam ſubſtantiale, & accidens conuenire diximus, vnũ ex alio prouenit, poſterius videlicet ex priori, quoniam enim nõ habent in ſe eſſe abſolutũ à ſubiecto, ideo haben eſſentiã incompletam, ab ente enim ſumitur eſsentia, & hæc illud ſequitur, ex eo autem quod eſsentia eſt illis incompleta, ſequitur, vt & definitionem minus completam habeant, vt circa primam partem dicebatur, &c.

Enumeratorũ in litera ordo, & cauſalitas.

Sed tamen inter formas ſubſtantiales, & accidentales, &c.

CIrca tertiam partem, in qua habentur quinq; illa, quibus accidentalis for-
ma differt à ſubſtantiali, obſerua, quod prius eſt cauſa poſterioris, vt in-
nuebatur in referenda litera, quoniam enim formæ ſubſtantialis, (vt de ipſa
primo loquamur) receptiuũ non habet eſſe per ſe, cũ purà ſit potentia, materia
ſcilicet nuda, ideo dum ei forma vnitur, emanat eſſe ſimpliciter, nam nullum
eſſe erat antea, & à forma ſubſtantiali eſſe ſimpliciter promanat, & quoniã ex
hac vnione ſequitur hoc eſſe ſimpliciter, iccirco fit vnum per ſe, ad ens enim
conſequitur vnum, & quoniam prouenit hoc vnum per ſe, propterea reſultat
eſſentia quædam, cum ens omne gaudeat propria eſſentia, & denique quoniam
ex materia, formaque proficiſcitur quædam eſſentia, oportet cette formam nõ
eſſe quidem eſſentiã, quoniã nihil prouenit ex ſeipſo, ſed partem eſſentiæ, quo-
niam forma, & materia ſunt partes eius, quod ex ipſis vnitis emergit. Eodẽ mo-
do, ſed oppoſito vide in forma accidentali, nam quoniam eius receptiuum ha-
bet eſſe per ſe abſque illo accidentis, ob id ex vnione eius ad ſubiectum nequit
conſurgere eſſe, in quo res ſubſiſtat, (prius enim ſubſiſtebat, ſed eſſe ſecun-
dum quid ſolum, & ſecundum, ſine quo res quæ ſubſiſtit valet intelligi, & quo-
niam hoc tantum eſſe profluit, ea propter nõ fit vnum, niſi per accidens, ſi enim
duo ſunt eſſe vnum ſubiecti, alterum accidens, nequit profecto eſſe vnum per
ſe; quoniã eſſe per accidens ſequitur, & quoniã hoc vnum per accidens emer-
git, iccirco ex accidente, & ſubiecto nõ erumpit entitas vlla, vel eſſentia, nam
quale ens, talis eſſentia, non enim entis per accidens eſt eſſentia per ſe, tandem
quoniam nulla eſſentia ſurgit, clarum nimis eſt, accidens non eſſe partem eſſen
tiæ, cum ſit pars illius, quod ex ſui cum ſubiecto vnione reſultauit, quale iam
diximus non eſſe eſſentiam, &c.

Circa id, quod tertio loco profertur de forma ſubſtantiali, vt nimirum ex ea
vnita materiæ fiat vnum per ſe, aduerte id prouenire ex natura ipſius formæ,
& ipſius materiæ, quoniã ſcilicet illa eſt actus, hæc potentia, & quemadmodum
ex duobus entibus in actu nequit vnum per ſe fieri, ex ſeptimo Diuinorum 49. Ariſtot.
ita ex duobus, quorum alterum ſit actus, alterum potentia, mox prouenit vnum
per ſe, adeo vt nil amplius ſit quærendum, vel dubitandum de hoc, vt legis
octauo Diuinorum 15. vnde Paulus Soncinas q. 28. eiuſdem libri ait, hoc non Soncinas.
habere cauſam, per quam probari poſſit, ſed eſſe propoſitionẽ per ſe notã, quo-
niam natura actus & potentiæ id ſibi vult; Et quoniam anima eſt forma ſubſtã
tialis, & materiæ, quæ eſt potentia vniebatur ideo ſecundo de Anima 7. dice-
batur non eſſe quærendam cauſam, quare ex anima, & corpore fieret vnũ, ceu
non quæritur cauſa, cur ex figura, & cera fiat vnum, neque omnino ex omni
materia, & eo cuius materia; Intellige autem nõ eſſe quærendam cauſã intrin-
ſecam, nam extrinſecã patet eſſe mouẽtem materiam ad formam, vel generan-
tem, vt habetur loco citato octaui Diuinorum; Veruntamen non fallaris ex
verbis allegatis ſecundo de anima, vt ſcilicet ex forma ſubſtantiali vnita ma-
teriæ cogites prouenire tale vnum, quale reſultat ex cera, & figura, hoc enim
conſtat eſſe & vnum, & ens accidentale, quod vero ex forma, & materia, vnum
eſſentiale, ſeu per ſe, vt dicitur in litera, ſed Ariſtoteles ibi ſolicitus tantũ erat Ariſtot.
oſtendere non eſſe aliquã cauſam indagandã, quare ex materia, & forma fieret
vnum.

vnū, neq. inueſtigandum aliquod intrinſecū vniens, hoc enim ab ipſo dubitabatur ſuperiori libro, tex. 90. & ad hoc aptū eſt exemplum de cera, & figura, in quarū vnione nullum intrinſecū adeſt mediū coniungens: Inde autem implicite colligitur, ex forma ſubſtantiali, & materia, vel ex anima, & corpore vnum per ſe fieri, quoniā vt ad tex. illum 9. ſecundi ait Caiet. iā dictū fuerat ab Ariſ. 6. eiuſd. animā eſſe formā ſubſtantialem, cuius ſane formæ natura exigit conſtituere per ſe vnū cum materia, quoniā ſicut à forma eſt eſſe, ita à tali forma tale eſſe, quidem à forma ſubſtantiali, eſſe ſubſtantiale, & conſequēri per ſe; Rurſus ſubſtantialis forma vnitur materiæ nudæ nullum habenti eſſe quare ex tali vnione proficiſcitur eſſe ſimpliciter, qđ nō poſſet ſaluari, ſi adueniret materiæ ſub alia forma exiſtenti, vt plenius conſtabit q. ac hanc partē formāda, &c.

Caietanus.

Circa illud, quod eadem parte profertur ſecundo loco de forma accidentali, quod ſcilicet ex vnione ad ſubiectum emergit quoddam eſſe diminutum ac ſecundum quid, aduerte quod eſſe hoc accidentale ex hac vnione proueniens, realiter diſtinguitur ab exiſtentia ſubſtantiali, ſiue ſubiecti, cui hoc eſſe aduenit, & quidē qđ tale eſſe proueniat, id manifeſtum eſt ex natura formæ, à qua ſane diximus promanare eſſe, vnde ab hac forma accidētali, eſse profectò accidentale fluere debet, ſic ab albedine pullulat eſse albū, & idem dicas de quauis alia forma accidentali, de qua in preſenti eſt ſermo, & quæſtione ſecunda ad quintum caput explicatius vidimus, quomodo eſse ſit effectus à forma inſeparabilis; quod vero tale eſse realiter diſtinguatur ab illo ſui ſubiecti ſubſtantiali, id clare innoteſcit, ſi quis conſideret rationes proprias, ac merita tum ſubſtantiæ, tum accidentis, quoniam eſse illius cernis independens, ſecundum ſe, ſimpliciter, ac primū, eſse vero huius vides à ſubiecto depēdere, in alio, ſecundum quid, & poſterius, vel tempore, vel natura aduenire, quæ omnia realem indicant diſtinctionem. Cumque propriæ eſsentiæ reſpondeat proprium eſse, & eſsentia ſubſtantiæ non ſit eſsentia accidentis, ſed hæc ab illa realiter ſecernatur, eſse quoq. proueniens ab eſsentia illius, non erit idem, quod eſse huius. Rurſus in aliquo ſuppoſito plura eſse accidentalia cernimus, vnicum autem eſse ſubſtantiale, quod ſuppoſito manente, ſemper manet, illis vero manente etiam ſubiecto nonnunquam intereuntibus, ex quibus manifeſta realis abinuicem diſtinctio neceſsario colligitur. Hoc de neceſſitate ab ijs dicendum eſt, qui cenſent eſsentiam non diſtingui ab eſse, ſic enim eſse accidentis erit idem quod ſua eſsentia, quæ cum realiter differat ab illa ſubſtantiæ, conſequēter & eſse accidentis diſtinguetur ab illo ſubſtantiæ, vnde ex falſo fundamento, veram, nobiſque conſentaneam colligunt concluſionem. Hoc vult Auctor nedum hac parte, dum ait, quod accidens coniunctum ſubiecto [cauſat quoddam eſse ſecundum, ſine quo res ſubſiſtens intelligi poteſt eſse,] conſtat autem eſse ſubſtantiale non habere hanc conditionem cum ſit & primum, & id in quo res ſubſiſtit, ſed & tertia par. quæſt. 17. ar. ſecundo, vbi ait, eſse alius formæ, vel materę, quæ ad eſse perſonale hypoſtaſis ſubſiſtentis non pertinet, non eſse illius perſonæ ſimpliciter, ſed ſecundum quid, velut eſse album, eſt eſse Sortis, non quatenus eſt Sortes, ſed quatenus eſt albus, quod eſse prohibet multiplicari in vna perſona, quod vero eſse pertinet ad hypoſtaſim ſecūdum ſe, impoſſibile eſt in vna hypoſtaſi multiplicari, &c. Similiter 4. cont. Gēt. 14. inquit, quod eſse relationis eſt aliud ab eſse ſubſtantiæ, & quod omne eſse accidentium eſt ſuperadditum eſse ſubſtantiæ, & 3. p. q. 6. ar. 6. ad ſecundum ait, quod aliud eſt eſse hominis, & aliud eſse albi homini aduenientis. Hoc ipſum vult Capreolus in primo, diſt. 8. q. 2. ad ſecundum Gregorii Ariminenſis contra ſecundam concluſionem, & Caiet. hoc loco, & etiam prima par. ar. 2. quæſt.

Eſſe ſubſtātiæ, & accidentis.

D. Thom.

quæſt.13.& Soncinat ſeptimo Diuinorum quæſt 5.prima concluſione,& Bannes pr.p.quæſt.3.art.4.dubio vltimo, hoc reputat probabilius.

Non ſolum autem eſſe accidentale realiter diſtinguitur ab illo ſubiecti, ſed et ab ipſa net accidentis eſſentia; Quæſtione ſiquidem 6.ad quintum caput vidimus,in omni re citra Deum eſſe differre ab eſſentia; Vnde vt habes in præſenti à Caiet.circa quintam dubitatione.n,exiſtentia albedinis non eſt albedo, ſed eiuſdem modus,& actualitas, vt quæſt.illa in reſponſione ad ſeptimum diceb.am,& velut forma ſubſtantialis eſt ratio materiæ,& compoſito, quod ſit ſuſceptiuum eſſe,& illa no eſt hoc,ita forma accidentalis,puta albedo,eſt ratio ſubiecto cõpoſito ex albedine,& ex ſeipſo,vt ſit talis eſſe.ſ. albi ſuſceptiuum, & albedo non eſt illud eſſe albũ n. natura.n. albed nis eſt vt diſgreget viſum, (ex nobis proſpectis eam declarantes) eſſe autem quod ipſa dat ſuo ſubiecto, quid claudit,quod non eſt in natura albedinis vt ſic, ſubiectum videlicet,&c. — *Caietanus.*

Sed contra hucuſq. dicta duæ ſunt difficultates, altera eſt, quod ſi accidentia proprium habent eſſe,aliud ab illo ſubſtantiæ,iam ens nõ dicetur analogice de ſubſtantia & accidente, iam accidens non eſſet ens q.a entis, cõtra Ariſt. 7.Diuinor.2. conſecutio probatur, qm ſi habent propriũ eſſe, ex ſeipſis entia ſunt,& nõ merito alterius,ſic ſubſtantia non hẽt cauſalitatem ſupra illorũ eſſe ſic perit analogiã. Confirmatur,qm multa accidentia ſimul cũ ſubſtantia producuntur,& generantur,ergo idẽ eſſe acquirũt,alioquin ad duplex eſſe terminaretur generatio; Cõfirmatur adhuc,qm propterea dicebamus q.2. ad 5.cap. materiam non habere proprium eſſe qm non fuit ſecundum ſe creata,ſed concreata, ſub forma.ſ. ſed & accidentia ſimul cum ſubſtantia producuntur, non igitur proprium eſſe,aliudq. ab illo ſubiecti queunt habere. — *Prior dubitatio.*

Altera difficultas eſt qm quæ oia dicta ſunt in hoc propoſito,ſuppõnũt accidentia cõpoſita eſſe ex eſſentia,& eſſe,vt patet,& tñ ſolæ ſubſtantiæ, & ſola ſubſiſtẽtia hanc admittunt cõpoſitionẽ,vt elicitur ex Caiet.p.p.q,3. ar.7.circa reſponſionem ad primũ, igitur oia ruunt.& quod ſ. eorũ eſſe ſit aliud ab illo ſubiecti,& hoc ideo ſit,quoniam eorundem eſſentia eſt alia ab eo ſubiecti. — *Poſterior. Caietanus.*

Ad primũ negatur cõſequentia,ſaluatur.n.analogia entis,quatenus ẽt participialiter ſumitur, qm eſſe accidentis cauſatur ab illo ſubſtãtiæ, & ſic dr ens accidens,qm eius eſſentia,& eſſe cauſatur à ſubſtãtia, ita tñ vt propriã eſſentiã.& eſſe ſortiũ ſit,& iã quæſt de analogia entis art.5, docuimus accidentia ꝓpriã habere entitatẽ,qm quãuis ſub rõne analogiæ vt ſic attributionis,poſſit dici ens tantũ extrinſece,& ideo ens quia entis,rõne tñ analogiæ ꝓportionis, eſt ens deinde entitate ſibi intrinſeca,à ſubſtãtia recepta, & de his plene ſatis ibidẽ diſſerui, & rurſus quæſt.ad hoc caput oſtendẽt accidẽtia habere ꝓpriã entitatẽ. Ad priorẽ confirmationẽ dico,qđ accidẽtia illa, q̃ ſimul tẽpore cum ſubſtantia generãtur,poſterius nihilominus natura,& nõ primo,ſed ſecũdario cõproducuntur,quare nõ eodẽ modo generatio reſpicit ſubiectũ,& accidentia vnde licet accidentia ſint aliqd ſubiecti,nõ ſequit, quod non habeant eſſe diſtinctũ ab illo ſubiecti,neq. generatio duplex eſſe reſpicit, qm non generãtur, ſed ſi nul generãtur,rurſus eſſe ipſorũ non eſt diſparatũ ab illo ſubiecti, ſed ei ſubordinatum,ac ab ipſo dependens,& nihil prohibet aliquam actionem duos terminos hoc modo reſpicere, qm à primo tm ſpeciem ſumit. De accidentibus vero illis,quæ alia actione producuntur ab illa ſubiecti, & quæ vel per alterationẽ,vel augmentationẽ producũtur, & quæ ſubiecto ſucceſſu tẽporis adueniũt,hæc argumẽti cõfirmatio nõ loquimur. Ad poſteriorem cõfirmatione mq quid alij in ꝓpoſito dicant de cõproductione, ſeu cõcreatione materiæ, dic facile materiã non eſſe formã,ac proinde nullũ ſibi deberi eſſe,accidẽtia aũt formæ,& actus ſunt,quare,&c. — *Soluitur prima. Accidens est ens extrinſece, & intrinſece quo modo.*

Ad ſecundam difficultatem. Ad ſecundum argumentum reſpondeo, certum mihi eſſe accidentia eſſe cōpoſita ex eſſentia, & exiſtentia, & cum ab Auctore ponantur aperte in prædicamento ſeptima parte huius capitis, non video quomodo poſſit quis in eius via dubitare, cum manifeſtum ſit in eius doctrina, propterea quid in genere locari, quoniam in illo aliud ſit eſſe, aliud eſſentia, vt præcedenti capite patuit, præſertim ex prima, ac vltima quæſtione; Rurſus cum ad aures ipſius, & omnium eius diſcipulorum quæſtione ſexta ad quintum caput viderimus in accidentibus differre eſſe ab eſſentia, & idipſum mox iteratum fuerit, certe nequit intelligi aliquorū diſtinctio, niſi quæ dicuntur diſtingui adſint; Quocirca hęc duo iud co ad inuicem pugnare, quod.ſ. accidentia non componantur ex eſſentia, & eſſe, & quod in ipſis hoc realiter differat ab illa. Hinc Aquarium vehemēter admiror, qui dilucidatione quarta ſuper 4. *Diuin.* propoſitione vltima docet, in accidentibus differre eſſentiam, & inexiſtentiam, quam dicitur declarare, licet dicat difficilem intellectu, dilucidatione autem quinta ſuper octauum eorundem, concluſione vltima affirmat, accidentia non eſſe compoſita ex eſſentia, & eſſe, quam propoſitionem dicit eſſe expreſſè de mente Caiet. pri. par. loco memorato; Sed vt Caiet. interpretemur, & argumentum iam confutemus dicendum arbitror, Caiet. ibi negare compoſitionem a partib. & ab accidentibus, tamquam ab ijs, quæ proprie ſint, & quorum proprium ſit eſſe, non enim ſint ſubſiſtentia, non proprie cauſata, quo modo ibi patet ipſum loqui; Rurſus, non omnem æque compoſitionem ibi negat à partibus, ſeu à concauſatis, ſtat enim, quod partes quædam careant compoſitione ex eſſentia, & eſſe, accidentia vero habeant hanc compoſitionem, careant deinde illa materiæ, ac formæ, vt octaua huius literæ parte docet Auctor, & Flandrienſis 7. Diuin. q. 8. art. 2. ad 3. Sed tertio, & melius dico, Caiet. ibi loqui de partib. componentib. ea, quæ proprie ſunt, hoc eſt, compoſita cauſata; vt ibi eſt videre id enim inquirebat Scoti argumentum, conſtat autem accidentia non proprie poſſe dici componentia ſubſtantias, tantum enim abeſt vt ſint principia ipſarum, (quod tamen conuenit componentibus;) quod ab ipſis cauſantur; numerauit autem ibi Caiet. accidentia potius pro exemplo, quam vt in rei rigore comprehendantur ſub partibus illis, de quibus loquebatur argumentum, & tamen cum in eo ſenſu ſint ſimplicia, vt non ſint ex materia, ac forma compoſita, cuiuſmodi ſunt multa cauſata, non inconcinne potuerunt numerari, vt a compoſitis condiuiſa; In cuius rei ſignum Auctor primo ſent. diſt. 8. q. 5. ar. 1. hoc idem argumentum à Caiet. ibi propoſitum 3. loco mouens; adferensq́. eandem doctrinā, vt idem Caiet. eodem loco adnotauit, non numerauit accidentia inter illa ſimplicia, ſed ſolum materiam, formam, & vniuerſalia ſemel, ac iterum recenſuit; Nec te moueat, quod ibi dicat, formam quamlibet, & accidentia ſint formæ, intelligitur enim de qualibet forma in materia ſubiectā, hoc eſt, componente, & principio rerum compoſitarum. Nimis autem aperte hoc loco habet Caiet. eſſe accidentis a propria eſſentia realiter differre, redditq́. rationem, quoniam ſuperius probatum fuit nullam creatam quidditatem eſſe ſuum eſſe exiſtētiæ, vbi inter quidditates creatas refert accidentia, intellige; minus proprie.) quare non eſt putandus loco illo pri. p. huius doctrinæ immemor, cum potiſſimū ibid. ad huius lib. cōment. (ad aliud tamen propoſitū) legentem remittat, &c.

Aquarius.

Quomodo accipiendus Caietanus.

Flandrienſ.

D. Thom.

Ex his intelliges doctrinam quandam Auctoris tertia par. quæſt. 77. ar. primo ad quartum, quæ alicui poſſet videri obſtare huic compoſitioni eſſe, & eſſentiæ accidētis, ibi enim legis, quod accidentia panis, & vini, dum manet ſubſtantia panis, & vini, non habebant eſſe, veluti neq. alia accidentia, ſed ſubiecta eorum habebant huiuſmodi eſſe per ea, vt nix eſt alba per albedinem, [ſed i

Caietanus.

poſt-

poſt conſecrationem ipſa accidentia, quæ remanent, habent eſſe, vnde ſunt cōpoſita ex eſſe, & quod eſt, ſicut 1.p. de Angelis dictum eſt.] Conſidera hæc ver ba, non enim vult negare, quod ante cōſecratione accidentia habeant propriũ eſſe abſolute, ſed intelligit ab eis remouere eſſe principale, vt *quod*, & tamquã de ſe ſubſiſtens, quod patet ex eo quod ſubdit, poſt conſecrationẽ ſcilicet accidentia illa habere eſſe, conſtat enim quod tunc nõ modo habent eſſe vtcumq. velut alia accidentia, & ipſamet ante conſecrationẽ, ſed & ſubſiſtens, & qđ vnde ibid. colligebat, accidens p conſecrationẽ tranſire de quo eſt in qđ eſt, & deinceps eſſe cõpoſitũ ex quod & quo eſt, illud ergo eſſe ibi ante conſecratio nem negatur ab accidentib. quod eiſdem poſt cõſecrationẽ tribuitur. Quare dum negatur à quibuſdam accidentia eſſe cõpoſita ex eſſentia, & eſſe, intelligi tur, quod nõ habeant quo, & quod eſt propria, & quod nõ proprie ſubſiſtant, quo modo exponenda tibi ſunt quæcumq. poſſent præferre in accidentib. nõ eſſe hanc cõpoſitionẽ; Et ſi ita accepit Aquarius, non male ſenſit, ſed certe minus recte locutus eſt, abſolute enũcians accidẽtia nõ cõponi ex eſsẽtia, & eſſe.

Veruntamen non ſuſpiceris me dicere, accidens eſſe compoſitũ ex partib. eſſent ialiter diſtinctis, aut accidentis eſſentiã componi ex aliquo potẽtiali intrinſece, & ex aliquo actuali, hoc enim neq. ſomnio, ſcio nãq formas accidentales, eſſe in eſſentia ſimplices, & ſe totis actus, cũ ſint principia agendi immediata agentib. ſed cum his omnib. ſtat, vt cõponatur ex eſſe, & eſſentia, velut eorundem ſimplicitati nihil obſtat, vt cum ſubiecto faciant cõpoſitionẽ; Aliud eſt ſiquidem aliquã eſſentia eſſe in ſeipſa cõpoſitã, & aliud eſt eſſentiam illam cum al. quo cõponere; intellectus profecto meus ſimplex in ſe forma eſt, & tñ recipiens intellectionẽ cũ ea cõponit; ſimiliter intelligẽtiæ recipiũt à Deo eſſe, cũ quo earũ eſſentiæ cõponunt, ipſæ tñ in ſeipſis ſimplices ſunt neq. ſunt cõpoſitæ, licet in eis ſit cõpoſitio, quæ vtique non eſt in earũ quidditate, ſed quidditatis ſimplicis in ſe cum alio, vt innuebam in obſeruationib. ad 4. partẽ 5. cap. & repetii in fine q. 6. ad eandem literã, quod ſi argumentũ cõmune adduceres contra hanc accidentium ſimplicitatẽ, quandoquidem videtur colligi eorũ eſſentias nobiliores eſſe illa ſubſtantiarũ materialiũ, quæ eſt compoſita, memento quæſt. ſecundæ ſuper ſecundum caput, vbi definitũ fuit, ſimplicitatem vt ſic non dicere perfectionem & vanitatem argumenti deprehendes.

Simplicitas eſſentiæ accidentis.

Circa eandem partem vbi in tertio diſcrimine formæ accidentalis a ſubſtãtiali dicitur, qđ ex accidente, ac ſubiecto non ſit vnum per ſe, (qđ & 7. p. repetitũ legimus) aduerte, qđ quoniã vnũ ſequitur ens, & quale ens, tale vnũ. cum viderimus eſſe illud, quod dat forma accidentalis ſubiecto differre ab eſſe eiuſdem ſubiecti, relinquitur vt ſit ens per accidens, quoniã vnius rei vnũ tantum eſt eſſe ſimpliciter, & ſubſtantiale; lege autẽ Ariſt. 5. Diu. 7. varios modos vnius per accidens recenſentẽ in terminis 1. ſingularib. mox vniuerſaliq. & collige, vnum illud de quo loquimur eſſe primum modum, quando ſ. accidens cõparatur ad ſubiectum, vt dicendo Coriſcum muſicum. (quod eſt exẽplum Ariſtot.) huic enim ſubiecto, quod eſt Coriſcus accidit muſica, quæ eſt accidentalis forma, ſic etiam quando apud eundem eod lib. tex 13. legis varios mòdos entis per accidens, dic vnum illud de quo modo eſt ſermo, eſſe ſecundum in ordine, quando ſcilicet accidens dicitur de ſubiecto, vt dum dicitur homo muſicus, &c. Vt autem plenius naturam vnius, entiſque per accidens, (quomodo horum eſt natura (agnoſcas, ſcito, quod ſubiectum ſimul cum accidente non dicitur vnum, vel ens per accidens, quia eorum vnio, & coniunctio accidat, & quia poſſit omne accidẽs à ſubiecto ſeparari, nã propriæ paſſiones ſunt comites inſeparabiles ſubiectorum ſuorum, ſed ideo dicitur vnum, & ens per accidens,

Ariſtotel.

cidens, tum quoniam vnum eſt extra formalem rationem alterius, non enim ſubiectum eſt de quidditate accidentis, neque è contra, quamuis illud cadat vt additum in huius definitione, tum quoniam ea tantum dicuntur facere ens, & vnum per ſe, ex quorum vnione prouenit idem eſſe, in quo vtrumque exiſtat, hoc autem nequit euenire, niſi quando alterum eſt actu, alterum potentia, nã quando vtrumque eſt actus, nequit vnum per ſe conſurgere, quoniam vterque actus habet propriam entitatem, ſubiectum autem, & forma accidentalis illi adueniens ſunt entia in actu, quare, &c.

Non turberis autem, quod apud Ariſt. 1. Poſterior. c. 4. legas, propoſitionem in qua propria paſſio dicitur de ſubiecto, & ſubiectum eſt de definitione prædicati, eſſe propoſitionem per ſe, non enim ad quemcumq; modum perſeitatis in prædicatione exigitur vt ſubiectum, & prædicatum in vno eſſe conueniãt, vel ſint vnum per ſe, nam aliquando ſat eſt inſeparabilitas pdicati a ſubiecto, aliquando, vt hoc ſit cauſa formalis inhærentiæ illius ad ipſum, iuxta quẽ vtrumque præcipue modum conſueuit attendi ſecundus modus per ſe prædicandi, &c.

Circa eandem partem, dum in quarta, & quinta differentia accidentis à forma ſubſtantiali legis, nullam eſſentiam ex accidente, ac ſubiecto emanare, & accidens neq; obtinere completam eſſentiam, neque rationem partis completæ eſſentiæ, conſidera ſermonem eſſe in ſubiecta materia, hoc eſt, quod velut ex accidente, ac ſubiecto non prouenit ens per ſe, ita neque eſſentia per ſe, non intelligas autem quamcunque entitatem, ſeu eſsentiam omnino ab accidente remoueri, quam enim entitatem, & quomodo habeat, inquirendum manet prima ad hanc literam quæſtione.

Sed quia illud qđ dicitur maxime, & veriſſime, &c.

Circa quartam partem, quando audis ſubſtantiam principium in genere entis, ſub quo & ipſa, & accidens continetur, memento facile nomine generis accipi non vniuocum, ſed analogum genus, ſufficit. n. ad hoc, vt quod eſt cauſa aliorum in vno genere ſit maxime tale, vt conueniat nomine, & aliqua ratione, vel vniuoca, vel analogica cum iis, quorum eſt cauſa, non autem ſufficeret, vt conueniret nomine dumtaxat, vt enim habes in hac parte, a Caiet. non ſequitur, quod cœlum ſit maxime calidum, quamuis ponatur cauſa omniũ calidorum quoniam caliditas non niſi æquiuoce dicitur de cœlo, ac de his inferioribus. Hinc Ariſtoteles loco illo ſecundi Diuinor. 4. dum dixit, quod eſt cauſa aliorum calidorum, eſse maxime tale, attulit ignem, non autem vel cœlum, vel Solem; Cum itaque ſubſtantia, & accidens in eadem entis ratione analoga conueniant, & illa ſit maxime ens, iure ponitur cauſa aliorum, in eo vt entia ſint, &c.

Caietanus.

Ariſtotel:

Circa eandem partem, dum legis, quod quoniam partes ſubſtantiæ ſunt materia, & forma, ideo quædam accidentia principaliter formam; quædam materiam ſequuntur, aduerte primo, quod ly *ideo* eſt nota vere, ac proprie cauſalis, hoc eſt nedum ex parte noſtri, ſed & à parte rei, adeo vt quoniam variæ sũt partes ſubſtantiæ, hoc eſt cauſæ, vt varia ſint accidentia iuxta illarum partium varietatem, vt proinde recte dixerit Caiet. diuerſitatem illorũ ex harum diuerſitate à priori aſſignari. Aduerte deinde hanc diuerſitatem non aſſignari ex diuerſitate cauſarum, ſed ex diuerſitate modorum, ſiue partium vnius, & eiuſdẽ cauſæ, cum enim dictum eſt ſubſtantiam eſse cauſam accidentium, nomine

Caietanus.

ſub-

ſubſtantiæ non accipitur vel materia, vel forma, quaſi duplex ſit vera, & completa ipſorum cauſa, ſed compoſitũ, cuius & forma, & materia partes ſunt. & quoniam quædam accidentia ipſum ſequuntur ratione huius, quædam ratione illius, propterea ex hac varia ratione vnius, eiuſdemq. veræ cauſæ habetur radix diuerſitatis accidentium. Hinc docte Auctor non dixit abſolute quædam conſequi formã, quædam materiã, ſed adiecit *principaliter*, vt inſinuaret omnia accidentia ſequi cõpoſitũ, ſed alia merito illius, alia merito iſtius; Hinc vides Caiet. pulchre dicentem, appoſitũ fuiſſe ly *principaliter*, vt diſtinguatur contra totaliter, quoniã nullum accidens ſolam formã, ſolamuè materiã ſequitur, ſed oĩa cõpoſitũ, vt totalem cauſã, Immo vero nõ cenſeas quædã accidentia ita ſequi cõpoſitũ ratione formæ, quod nullo modo ratione materiæ, vel e contra, quoniã nihil ſequitur ratione formæ qđ & materia nõ cõcurrat, & vice verſa, ſed quædam magis, ac principaliter rõe formæ, quã rõe materiæ, & e contra; ſi enim omnia accidentia materialia, (de his n. loquimur.) ſunt in cõpoſito, vt in ſubiecto, vt q̃ſtionib. ad hanc literã definietur, cõſtat ad ipſum, formã materiãq. concurrere, quare vtraq, pars aliquid habet, ſed in quibuſdam magis vna, quã altera; Sed & ſi huiuſcemodi accidentia non reciperentur in compoſito, vt in ſubiecto, fatendum tñ adhuc eſſet, qđ illud oĩa ſequerentur, tamquam id qđ operatur, quodq. eorũ elicit munera, & functiones, neq. enim vel materia, vel forma ſunt, quæ quid faciant, ſed quibus compoſitum facit, &c.

Illud etiã cogita, quod ſi forma, & materia eaſdem haberent proprietates, & eadem ſibi vindicarent, non eſſet cur duplex cauſæ ratio diuerſitatis accidentium in propoſito diſtingueretur, ſed quoniã illa eſt actus, hæc potentia, & vnumquodq. quatenus in actu, eatenus agit, quatenus in potentia, eatenus patitur, vel recipit, eapropter accidentia illa, quæ inſequũtur cõpoſitũ prout agit, & operatur, in formã tãq̃ in radicẽ erũt reſoluenda, quæ vero idipſum comitabuntur prout patitur, motibuſq. varijs ſubijcitur, materiæ veluti radici erunt aſcribenda, quoniã aũt in vtraq; horũ ratio ineſt, (ex materia quippe, ac forma cõſtat, (propterea ex alterutra radice emanãtia accidentia ipſũ ſubiectũ, & cauſã totalem reſpicient; poſſumus enim imaginari cõpoſitũ ſe habere ad for. & materiã, vt quid ſuperius ad inferiora, & quoniam quæ in inferiorib. diuiſi videmus, vnita in ſupiorib. cõſpicim⁹, ideo q̃ formã vt ſic, materiã vt ſic poſſent ſeo.sũ reſpicere, nil mirũ ſi vtraq. ſimul in cõpoſito contemplemur.

D. Thom.

Caietanus.

Quæ accidentia formam reſpiciant.

Quæ materiã

Forma autem inuenitur aliqua, &c.

Circa quintam partem, vbi inter accidentia, quæ ſequuntur formam, ſeu compoſitum ratione formæ, habes aliquod eorum ita ſequi formam, vt nullam cum materia habeat communicationem, cuiuſmodi eſt intelligere, conſidera primo rationem huius, quoniam enim datur aliqua forma, quæ in eſſe non dependet à materia, ideo ipſi accommodata operatio eſt tribuenda, talis nimirum, vt à materia non dependeat, aliàs forma illa nulla gauderet operatione, & ſic inanis in rerum natura eſſet; cum enim à materia ita poſſit ſeparari, vt ſubſiſtat per ſe, (in hoc enim ſtat eſſe à meteria independens,) neceſſum eſt, vt eiuſmodi habeat operationem, quæ à materia non dependeat, ſic autem ſe habet ntelligere, de quo dicebatur tertio de Anima ſexto nullum habere corporeum inſtrumentum; Rurſus quoniam datur alia forma communicationem habens cum materia, ideo & accidentia, quæ eam comitantur, eius debent eſſe conditionis, vt à materia dependeant, alioquin accidenAriſtotel.

cidentia,& operationes præſtantiores eſſent iis,quorum ſunt operationes;huiuſmodi eſt ſentire, quod organo corporeo exercetur, vt ibidem legimus, ſic videre per occulum,audire per aurem adminiſtrari cernimus.

In horum gratiam ſunt nonnulla animaduertenda,& primo, quod licet forma,vt gratia exempli anima ſit principium omnium operationum,& accidentium,iuxta ſecundam eius d finitionem ſecundo eiuſdem 24.& ſit rõ qua compoſitum cuius eſt forma operetur, non tñ eodem modo omnia accidentia reſpicit, nam quorundam eſt principium ſolum elicitiuum, (ſemper vt *quo* loquor)quorundam aũt nedum eliciti uũ,ſed & receptiuum, hoc eſt, nedum eſt ipsorum principium,ſed & ſubiectum; Sic intelligere,& velle, vel etiã intellectus, & voluntas agnoſcunt animam, non ſolum vt principium,ſed etiam vt ſubiectum, cum enim nullo corporeo inſtrumento, aut organo huiuſcemodi exerceantur,in anima ipſa ſedem habent,cumq. ſint actiones immanentes illę, quæ à voluntate,& intellectu prodeũt, eaque ſit harum actionum natura,vt in eodem maneant,à quo exierunt,& illud idem,qđ eis fuit principium,ſit quoque ſubiectum, ac terminus,cum ab anima,ſiue à forma prouenıant,in eadem etiam quieſcent,& hæc eſt clara Auctoris ſententia prima par.q.77.art.quinto & q.de Spiritualibus creaturis, art.4.ad tertium. Illarum vero operationum, quæ inſtrumento corporeo peraguntur, (cuiuſmodi ſunt omnes partes ſentiẽtis,& vegetalis)anima eſt ſolum principium,non ſubiectum,hoc enim eſt totum compoſitum ratione ſcilicet partium ex materia,formaq. coaleſcentium, ceu viſionis ſubiectum eſt oculus,auditionis auris,&c. illum, & iſtam conſtat eſſe partes ex materia, ac forma conflatas.

Intellectus, & voluntas, quomodo reſpiciãt animam.

D.Thom.

Aduerte ſecundo, quod dum intelligere dicitur de numero illorum accidentium,quæ inſequuntur formam, quatenus nullum eſt ei cũ materia cõmercium,ſi accipiatur de intelligere vt ſic,res notiſſima eſt, at ſi de tali intelligere,puta humano,explica quod non pendet a materia,vt à ſubiecto, licet vt ab obiecto,explica deinceps, quod non pendet pro quouis ſtatu, ſed dumtaxat, quando anima cuius eſt accidens,alligata eſt materiæ.

Quomodo intelligere non pẽdeat a materia.

Tertio aduerte, quod quamuis vere dicatur ſuppoſitum intelligere merito animæ,non aũt anima, quoniam hæc ita videtur intelligere, atque texere, vel ædificare,auctore Ariſt. primo eiuſdem 64.attamen hęc veniunt accipienda in ratione ſuppoſiti, & agentis vt *quod*, nam ſub a'ia conſideratione anima ſola dicitur potens intelligere,intellectioniſq. ſubiectum,cõpoſitũ autem non niſi ratione partis,hoc eſt ipſius animæ, ſic in vario ordine varia ſunt enuncianda, nam Sortes gratia exempli proprie,ac primo intelligit vt ſuppoſitum, non autem primo intelligit abſolute, quamuis enim operatio ſit ipſius ſuppoſiti, non tamen,ſemper primo, quando nimirum adeſt forma aliqua ſubſiſtens, quæ ſit ſuppoſito ratio vt agat,ſed operatio eſt primo ſubſiſtentis,ſic anima primo intelligit abſolute, qm̃ intellectio eſt operatio ab ipſa proficiſcens, tamquam à principio,& ſubiecto,vt paulo ſuperius dicebatur, & vt habes à Caiet.prima parte loco memorato, ſic eſt operatio comes formæ, vt eſt à materia independens, vt dicitur in litera; Quoniam tamen operationis partium videntur tribui ipſi toti, ideo dicitur nonnunquam homo intelligere per animam, vt patuit ex inducta Ariſt. auctoritate, quod conſiderans Auctor dixit eadem pr. p. quæſt.75. art.2. ad ſecundum,animam intelligere,ſicut oculus videt, & magis proprie dici hominem per animam intelligere,contẽplabatur enim rationem ſuppoſiti,& agentis vt *quod*, at de prioritate abſolute loquendo, primo anima intelligit,qm̃ vt dictũ eſt,intellectio eſt ab ipſa, & in ipſa Eodem modo accipias eundem Auctorem, quando ſecundo cont. Gent. 50. tertia ratione dixit, actio-

Quomodo operationes ſint ſuppoſiti.

Caiet.

D.Thom.

actionem cuiuslibet compoſiti ex materia, ac forma non eſſe tantum formæ, ne tantum materiæ,ſed compoſiti,loquitur namq de actione alicuius,vt *quod*; Licet etiã explicatio Ferrarienſis ibidem haud inepta appareat, dum ait,propoſitionem allegatam accipi debere, quando compoſitum habet formam partem ſui, quæ non ſit ſubſiſtens; anima vero intellectiua eſt forma ſubſiſtens; At certè vel fuerit ſubſiſtens; vel non ſubſiſtens forma, quæ eſt pars compoſiti, ſemper habebit locum diſtinctio de operatione tribuenda, aut formæ, aut cõpoſito, illi quidem vt *quo*, huic autem vt *quod*, vnde quamuis anima humana ſit forma ſubſiſtens,attamen cõſiderata ratione agentis vt *quod*,dicebat Auctor vt audiſti cum Ariſtotele, proprie magis dici hominem per animam intelligere,quam animam ipſam, &c. Ferrarien.

Ex qua doctrina,ſiue diſtinctione collige non cõtradicere quæ modo dicuntur iis,quæ antea immediate dicebantur,quod.ſ.nullum accidens ſit vel formę vel materiæ,ſed omnia compoſiti,hoc enim verum eſt,ut ſuppoſiti,& vt quod, modo autem dictum fuit intelligere eſſe formæ, eamq ſequi abſque materiæ participatione,hoc enim non accipitur vt ſuppoſitum, & vt *quod*,ſed vt principiũ eliciti<u>ũ</u>,& receptiuum,& vt *quo*; Quãuis ẽt poſſint intelligi quæ primo dicebantur de accidentib. materialibus; vt ibidem ex parentheſi adumbratum fuit,quippe quæ omnia reſpiciunt compoſitum in ratione etiã ſubiecti, &c. *Quomodo omnia accidentia ſint cõpoſiti.*

At dubitare poſſet iunior circa ea quæ adduximus, nam velut intelligere ſequitur formam, quæ non habet eſſe à materia dependens, ita & ſentire,quo circa non bene apparet dici in litera,eiuſque expoſitione, quod ſentire ſequatur formam,vt colligationem hẽt ad materiã,nã ſi conſideremus hominẽ, ab eadẽ forma,& eadem anima eſt & intelligere, & ſentire, ſaltem apud nos ponentes vnicam animam,& formã in compoſito, ſi itaque anima intellectiua in ſuo eſſe non pendet a materia,ergo quoduis accidens eam ſequens,erit tale,vt nulla ſit ei cum materia ſocietas,&c. At ſi formaliter accipiantur quæ dñr, ceſſat dubitatio,dum.n.dicitur accidentia illa quæ comitantur formam,quæ à materia nõ dependet,nõ cõicare cum materia,intelligendum eſt in ſequentibus formã vt ſic,& ſub ea rõne,qua non pendet à materia ſic autem accidit in intellectione,quæ ſequitur animam, quatenus formaliter eſt à materia independens, ſentire autem in homine licet ſit ab illa re,quæ eſt forma à materia independens, & ab illa forma,non tñ vt ſic,imò vt colligata eſt materiæ,niſi enim anima intellectiua eſſet forma materiæ,non prouenire ab ea ſentire, (vnde in intelligentiis non eſt ſenſus) & accidit formæ intellectiuæ vt ſic, licet non tali formæ,vt ab ea emanet hoc accidens,quod eſt ſentire, &c. *Dubitatio.* *Auſertur.*

Circa ſecundã ſubdiuiſionem, quæ eadem parte habetur de accidentibus cõſequẽtib. materiã vel cõpoſitũ rõne materiæ, aduerte, quod omnia accidentia,q̃ attẽduntur penes materiã,menſurãtur ex hac,vel illa forma;q̃ reſpiciat materia,& merito,qm̃ materiã vt ſic nullũ accidẽs ſequitur,ſed ſolũ vt eſt ſub hac, vel illa forma,cũ .n. ſecundũ ſe ſit oĩs actualitatis ignara, neq̃ vllius accidẽtis eſſe ſubiectũ,ſub forma tñ exiſtentẽ aliquid comitatur; Hinc vides, qđ remota forma illa ſub qua materia exiſtit,in ordine ad q̃ hæc, ſiue illa accidẽtia eã ſequebãtur ſtatim abeunt ipſa accidẽtia;ſic habes i litera, qđ remotã forma aĩalis, recedũt maſculinũ, & fęmininũ, quæ comitabãtur materiã ſub animalis forma degentẽ,& ſimiliter recedente mixtione elementorũ, recederet nigredo ab æthiope;qđ ſi ſequerẽtur materiã abſq. ordine ad formã,quãuis ſolueretur forma aĩalis,remanere deberẽt maſculinũ, & fęmininũ, cũ remaneat materia,nõ inferas aũt,qđ nõ inſequãtur materiã, qm̃ optime ſtat,vt nõ materiam abſolute,ſed cum habitudine ad hanc,vel illã formã comitẽtur.

Deinde

Deinde obſerua, quod quoniã maſculinũ, & fœmininũ inſequũtur materiã, ideo nõ faciunt animal differre ſpecie, vt habes 10. Diui. 25. non n. diuerſitas hæc ſequitur diuerſitatẽ formæ, ſed d uerſum modũ materiæ, eandem formã, ſeu ſpeciem recipientis, ſic ibidem legis, qđ idem ſemen aliquam paſſionẽ paſſum, aut fœmina, aut mas fit, Albe autem in hoc opere, & præcipue ad obſeruationes 3. c. vidimus diuiſionem quæ fit per materiã, non ſpecificam eſſe ſed ſolum numericam, & indiuidua enim, quæ autem diuerſa ſit paſſio ſeminis, & materiæ, vnde vel mas, vel fœmina proueniat, vide Alenſe loco relato 10. Diuin. 4. cauſas adferẽtem, ſed prima eſt potiſſima, quã hoc loco innuit & Caiet. & quam pulchre proſequitur Ariſt. de Gener. animal. c. 1. quoniam nimirum materia nonnunquam plene ſubijcitur ſemini, & generanti, & nonnunquã non plene, ſic in 1. caſu, mas, in ſecundo, fœmina generatur, generans enim ſemper ſibi ſimile intendit generare, ac proinde mares, ſed dum ob caloris inopiam nequit cõcoquere, vel in ſuam formam ducere, ſed tantiſper ſuperatur, oportet vt mutetur in contrarium, & mari contraria fœmina eſt, ex Ariſtot. ibidẽ vnde marem, & fœminam potentia quadam, & impotentia definiri dicebat immo fœminam idem Philoſophus eod. lib. c. 6. & 2. eorũdem, c. 3. quaſi marem læſum, & quaſi læſionem naturalem, ac detrimentum arbitratur; Vide autem ſi placet initio c. 2. illius 4. lib. huius cauſæ indicia aperta ſatis, quæ nõ eſt vt in præſenti adducam. Quod autem poſſet forſan ad cutem æthiopis attinere, de qua in littera fit mentio, hanc quoq; dicimus ſequi compoſitum ratione materiæ, in ordine ad formam generalem, puta non huius hominis, non hominis, non animalis, ſed mixti, & cauſam huius accidentis, quod eſt nigredo non incongrue Caiet. hoc loco innuit reduci in abundantiam caloris Solis, nam apud Ariſt. 5. eorundem, in calce, c. 5. legimus cutem hominis maxime omnium tenuem, & præ ſua imbecillitate mutari, & vel à Sole, vel à flatu reddi nigriorem, vbi vides pro eius cauſa commemorari Solem, non cenſeas autem, vt quorũ cutis eſt nigra, omnia quoq; nigra ſunt, videmus enim dentes æthiopum albos, eorundemq; ſemen album teſtatur Ariſt. contra Herodotũ 3. de Hiſtoria animalium, c. vltimo, & ſecundo de eorundem partibus, cap 2.

Ariſtotel. | Alenſis. | Caietanus. | Ariſtotel. | *Finis generantis.* | Ariſtotel. | Ariſtotel.

Et quia vnaquaque res indiuiduatur, ex materia, &c.

Circa 6. p. conſidera, qđ 2. dicuntur de accidentib. conſequentib. materiã; alterũ, qđ ſunt accidentia indiuidui, alterum qđ iuxta ipſa indiuidua alicuius ſpeciei differunt, quorum ratio innuitur in littera, dum dicitur vnamquamq; rem ex materia, cum enim materia ſit cauſa eſſe indiuidualis vt ſic, hoc eſt, quatenus eſt indiuiduale, non quatenus eſt eſſe, erit etiam radix illorum accidentium, quæ ipſum eſſe indiuiduale ſequuntur, quod enim eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, cauſa aũt accidentium indiuidualium, eſt eſſe indiuiduale, quoniam ego habeo hoc eſſe indiuiduale, ideo habeo hæc accidentia, non autem e contrario, ſic patet 1. patet ex hoc ij; ſo in 2. nam cum iuxta materiam, tanquã per cauſam diſcriminentur indiuidua, ſic etiam iuxta accidentia materialia, tanquã per effectus, eadem indiuidua ab inuicem diſcernentur.

Prior dubitatio. At contra vtrumque dictum apparet difficultas, nam contra 1. primum eſt, quod maſculinum, & fœmininum ſequuntur materiam, vt dictum fuit, & tamen paſſiones ſunt animalis, quippe quod conſta. ex genus, non autem indiui-

diuiduum, non eſt itaque verum, quod accidentia materialia ſint indiuidui, ſed generis. Confirmatur, q̃m 10. Diuinor. 25. dicitur, maſculinum, & fęmininum eſſe differentia per ſe animalis, non vt albedo & nigredo, & in calce eiuſdem textus habetur, q̃d ſunt propriæ animalis paſſiones, ſed & ſeptimo eorũdem 17. & 19. tamq̃ paſſiones animalis recenſetur, atq. in ipſorũ definitione poni animal docemur, quomodo igitur hæc doctrina eſt conformis Ariſtoteli?

Ariſtot.

Poſterior.

Contra ſecundum facit, quod in accidentibus inſequentibus materiam conueniunt indiuidua eiuſdem ſpeciei, omnes ſiquidem homines habent quantitatem, quam ſcimus materiam ſequi, quomodo igitur ſtat, vt iuxta materialia accidentia different indiuidua alicuius ſpeciei?

Occurritur Priori cum Caietano.

Priori difficultati occurrit Caietanus in hac parte, diſtinguendo paſſiones generum, nam quædam ipſis conueniunt ratione formæ genericæ, & quædam ratione materiæ, vt ſtando in animali, ſenſibilitas eſt eius paſſio ratione formæ, (intellige paſſionem pro omni eo quod eſt de ratione alicuius, nam ſenſibilitas eſt animalis differentia,) maſculinum autem, & fœmininum eſt illius paſſio ratione materiæ, & ita Ariſtoteles locis allegatis ea recenſet, vt animalis paſſiones ratione materiæ, velut in fine illius 25. ſe declarat; Auctor vero hoc loco ea paſſiones indiuidui commemorat, quoniam licet ſint paſſiones generis, non tamen ratione formæ, ſed materiæ, ſic non contradicit Ariſtoteli, nam quoniam ſunt paſſiones animalis ratione materiæ, ab Ariſtot. inter paſſiones numerantur, quoniam non ratione formæ, in litera reticentur. At vero difficultatem videtur pati hæc reſponſio, nam ſi non debeant dici paſſiones generis, quoniam non ſequantur illud ratione formæ, ſed materiæ, tunc neque poſſent dici paſſiones indiuidui, nam & hoc ſequuntur ratione materiæ, non formæ, & nulla accidentia forent materialia, quoniam nullum ſequitur materiam vt ſic, ſed aliquid ratione materiæ. Dicerem, aliud iudicium in hoc faciẽdum eſſe de generibus, & ſpeciebus, & aliud de indiuiduis, nam genus habet à ſua forma, vt ſit tale, (loquor de genere pro ſubſtrato, & pro natura, non pro intentione) non autem à materia, indiuiduum vero habet à materia, vt ſit indiuiduum, non à forma, & ideo quæ accidentia ſequuntur materiam, non oĩno, & abſolute poſſunt dici paſſiones generis, quæ vero ſequuntur indiuiduum, abſoluta eius accidentia poſſunt dici, ſic accidentia materiæ, ſunt accidentia indiuidui vt ſic, generis vero non vt ſic; ita non negamus maſculinum, & fęmininũ eſſe paſſiones generis abſolute, ſed cum Ariſt. eas ſuperius diximus paſſiones huius generis, quod eſt animal, ratione materiæ, ſed accidentia in vniuerſum ſequentia materiam, dicuntur abſolute accidentia indiuidui, quoniam à materia indiuiduum, non autem à materia genus, vel ſpecies.

Dubium contra ſolutionem.

Remouetur.

Alia eidẽ difficultati reſponſio.

Sed & breuius poſſet argumento dici, quod dum habetur in litera, accidentia penes materiã eſſe accidentia indiuidui, non eſt ſermo de quauis materia, ſed de illa, quæ eſt cauſa indiuiduationis vt ſic, tunc negatur, quod maſculinũ, & fœmininum hanc materiam vt ſic ſequantur, accidit .n. materiæ, prout eſt principium indiuiduationis vt ſic, quod ſub mare, vel fœmina fiat, id .n. aliunde euenire iam inſinuauimus, nihil minus certè materia eſt principium indiuiduationis ſi ſit ſub hoc mare, quam ſi ſub hac fęmina, ſed ſequuntur materiam quidem ſub ſpeciali forma, at q̃m aliquod paſſa eſt, quippe quod ei vt eſt cauſa indiuiduationis accedit; Quod autem in hac ſaltem parte ſit ſermo de accidentibus ſequentibus materiam, non quamcumq. ſed quæ ſit cauſa indiuiduationis, nullus põt dubitare, nam habetur, vnamquamq. rem indiuiduari ex materia, ex quo mox infertur accidentia, quæ materiam comitantur, eſſe accidentia indiuidui. Prius vero reſponſum, ceu magis vniuerſale, ita & ſeriei literæ, Auctoriſq. intentioni accommodatius iudico.

Ad ſecundam difficultatem. Ad ſecundum facile reſpondetur ex hac eadem doctrina, quod licet indiuidua in quantitate conueniant, non tamen in hac quantitate ſignata, hæc enim eſt incōicabilis, velut & materia ſignata, ſic differunt penes accidentia non in communi, quoniam in his conueniunt, ſed penes his coueniunt, ſed penes hoc,

Caietanus. & illud accidens ſignatum, ſic inquit Caiet. in præſenti quod differunt penes quantitates, non quod aliud ſit quantum, aliud nō, ſed quoniā non eodē modo ſunt quanta, hoc eſt, non eadem quantitate numero, ſub eodem ſitu, &c. Ex quo cernere potes reſponſum quod ſecundo loco proxime dedi priori argumento, non eſſe contrarium Caiet. ſed in eius doctrina fundamentum habere, & ſic nō quæuis quantitas ſequitur materiam illam, iuxta quam diſcriminantur indiuidua, ſed hæc, & illa ſignata, in qua minime duo indiuidua conueniūt, &c.

Circa eandem partem duo ſimiliter habes de accidentibus formam conſequentibus, primo, quod ſunt propriæ paſſiones vel generis, vel ſpeciei, ſecundo, qđ in omnib. naturæ illi vel generis, vel ſpeciei participantibus inueniūtur, & hæc eſt quædam illius à ſigno probatio; Ratio autem horum eſt, quæ præmittitur in littera, dum dicitur, vnumquodq; in genere, vel ſpecie merito ſuæ formæ conſtitui, quemadmodum.n dicebamus, quoniā materia erat cauſa eſſe indiuidualis, ideo erat quoque cauſa proprietatum, quæ illud eſſe ſequebantur, ita quoniam forma eſt principium eſſe generici, ac ſpecifici, oportet vt ſit cauſa accidentium, quæ conſequuntur eſſe & ſpecificū, & genericum, eadem profecto ratione, quoniam qđ eſt cauſa cauſæ, eſt ēt causa cauſati, conſtat aūt eſſe ſpecificum eſse cauſam ſuarum proprietatū, ideo namq. ipſe riſibilis, & admiratiuus ſum, qm̄ ſum homo non ē contra, quod itaq. eſt cauſa cur homo ſim, eſt etiam cauſa earum quas recenſei affectiouum; Et quoniam ego riſibilis ſum, non quatenus hic homo, ſed quatenus homo, ita ſequitur, quod ſecundo tradit litera, vt.ſ. omnis homo riſibilis ſit, quod.n.ſequitur ſpeciē, vel genus, vt ſic, oportet in iis omnibus ineſſe, qui & ſpeciei, & generis naturā obtinent, Obſerua autem facile non eſse firmam hanc argumentationem ſi dicatur; Hoc ineſt in omnibus indiuiduis huius naturæ, igitur eſt accidens ſpeciei, vel generis; ſtat n. quod ſit accidens inſeparabile, ex indiuiduorū principiis emanans, & nō ſit accidēs ſpecificū, ſiue propriū, cuiuſmodi eſt nigredo in cor-

Porphyr. uo, quæ non ei ſoli ineſt, vnde non eſt ei abſolute propria, neq. cum eo conuertitur, quæ tn̄ eſt vera, ac propria proprii acceptio, vt habes à Porphyrio circa quartum prædicabile, & pōt abſque illo intelligi, ea vero quę principia eſſentialia, ac ſpecificā conſequuntur, inſunt omni, & ſoli, cū iis quorum ſunt cō-

Alb. magn. uertuntur, & intelligi nequeūt ſine i js quibus ſunt propria, q̄ videntur fuiſse diſcrimina allegata ab Alber. Magn. inter propriū, & accidens, priora quidem tractatu 8. ſuper prædicabilia. c. 13. vltimū vero tractatu 7. c. 2. ſed illud magis vrget, qđ ſubiectum poſsumus intelligere abſq. accidente inſeparabili nedum per primā intellectus operationem, (hoc.n.& circa propria accidentia ſpecifica accidit) ſed & per ſecundā, dicere.n. poſsumus cōponendo, *coruus non eſt niger, coruus eſt albus,* at vero naturæ ſpecificæ quāuis nō repugnet, vt intelligatur abſq. eo qđ accidentia propria ab ea fluere cognoſcātur repugnat tn̄ ita concipi, vt ab ea dicātur non fluere, qđ nō videtur latuiſſe eundē Albert. loco poſterius citato, quāuis id per obſcure vix ſuindicauerit. Adde qđ ex affectib. tēpo-

Ariſtot. rarijs pēnæ coruorū aliquādo nigræ viſæ ſunt, vt refert Ariſt. 3. de Hiſtoria animalium ſub initium c. 12. quod ipſum, & ex prauitate ſeu peruerſione generationis eueniſse idem Philoſophus eſt auctor 5. de Generat. aialium cap. 6. &

Alber. mag. Albertus eodē c. 2. tradit viā, qua ex ouo corui pdeat albus coruus, & quomodo æthiops paulatim queat albeſcere, nūq̄ aūt vllo euētu accidere poterit, vt

natura

natura ſpecifica, vel generica inueniatur propriis affectionibus deſtituta, ceu numquam videbis hominem non riſibibilem; Dicitur aūt in litera riſum contingere ex aliqua apprehenſione animæ hominis, intellige ex apprehenſione alicuius delectabilis, ex quo dilatatur cor; Sed vnde proueniat riſus, & cur ſolus homo rideat, vide ſi vis Ariſt. 3. de Partibus animalium, cap. 10. id breuiſſime innuentem, & problematum libro ſectione 35. problemate præcipue 6. definit riſum, de quo etiam nonnulla ſcripſit Medina 1. ſec. q. 33. &c.

Ariſt. *Medina.*

Circa illud, quod in eadem parte habetur commune accid entibus, & formā, & naturam inſequentibus, obſerua verum eſſe, qđ modo dicebatur de inſeparabilitate accidentiū, quæ ex principiis eſſentialibus fluunt, habes. n. talem inſeparabilitatem, qualem modū paſſiue cauſandi habent à ſuis ſubiectis, qm̄ enim quædam cauſantur ſecundū actum perfectum, ideo & quo ad aptitudinem, & quo ad actum ſunt à ſubiectis inſeparabilia, qm̄ aūt alia cauſantur ſecundum aptitudinem ſolū, propterea quo ad hanc tantum aptitudinē ſeparari nequeūt & quoniā non cauſantur ſecundū actū perfectum, idcirco penes hunc queunt ſeparari, ſic non modo inſeparabilitas accidentis à ſubiecto ſequitur dependentiam ad ipſum, ſed talis inſeparabilitas, talem dependentiam. Ita quoniam calor ex eſſentialibus ignis principijs ſecūdum actum perfectum cauſatur, ob id ab ipſo nedum quo ad aptitudinē, ſed & quó ad perfectum actum inſeparabilis eſt, qm̄ aūt d aphanei as prouenit ſecundum aptitudinem tantū ex eſſentialibus principiis aeris, & non ſecundum perfectum actum, eapropter quo ad actum perfectum ſeparatur interdum ab ipſo, Sole nimirum ab illo recedente. quo vero ad aptitudinem nequaquā; ſic accidentia primi ordinis, & inchoatiue, & completiue à ſubiectis ſunt inſeparabilia, ea verò ſecundi ordinis completiue poſſunt ſeparari, non inchoatiue, ſeu radicaliter. In litera autem non habetur mentio de inſeparabilitate eorum primi ordinis, ſed ſolum de ſeparabilitate quo ad actū perfectum illorum ſecund: ordinis, quoniam ex natura dependentiæ id clarum relictum eſt, & exemplo ignis adducto, quem ſemper vltimate, & in actu completo calidum omnes vident.

Dependentia caloris ab igne & diaphaneitatis ab aere.

Notat autem ingenioſe Caiet. quod inter accidentia, quæ proueniunt ex principiis eſſentialibus, ſuntque ipſorū effectus, nō connumerantur ſimpliciter in litera paſſiones, quæ dicūt aptitudinē, ſed potius recenſētur actus ipſarum paſſionū, & aptitudinū, qui ſecundū incompletū eſſe aptitudines vocātur, ſic legis inter accidētia illa penes eſſe incōpletū cōmemorari diaphaneitatē in aere, q̄ nomine actus vides nominatā, cum tn̄ potuiſſet nominari nomine aptitudinis, & inchoationis ad diaphaneitatem, cum rōne eſſe incompleti vocem illam ſibi videatur vindicare; cauſam autē huius ait eſſe, qm̄ aptitudo de ſe nō habet vt producatur, ſed producitur, vt producatur deinde actus, producitur inq̄, vt mediū, non vt finis, attamen vt mediū ad qđ ſequitur finis, enimuero potentia eſt propter actū, & vana fieret, niſi in actū exiret. & quāuis illa præcedat hūc in productione, hic tn̄ præcedit illam in intentione cuiuſuis agentis, &c.

Caiet. *Finis productionis aptitudinis.*

Quod ſi ſciteris, quare aliqua accidentia manant ex eſſentialibus principiis ita vt neque quo ad actum, neque quo ad aptitudinem poſſint ſeparari, aliqua vero ita, vt penes illum, licet non penes hanc ſint ſeparabilia, reſpondet tibi Caiet. ex doctrina Auctoris prima ſecundæ quæſt. 10. art. 1. ad ſecundum, quoniam accidentia quo ad vtrumq inſeparabilia ſequuntur rei actualitatem, quæ verò quo ad completum actum poſſunt ſeparari, ſequuntur potentialitatem, & explicans Caiet. ait, quod ſubiectum quod eſt ſufficienter in actu, ſufficienter quoq. operatur, cum omnis operatio ſit ab actu, & à tali actu, talis actio, ex hoc producit accidens in ſe complete, & non nedum initiatiue, e veſtigio ſi adſit

Interrogatio.

potentiales, ſeu minus ſufficiens actualitas in ſubiecto, tunc producit accidens quo ad aptitudinem ſolum, ab alio expectans actualitatem, quæ ſibi ſolum inchoatiue adeſt; Rurſus qm ex actu naſcitur pfectio, propterea accidens primi ordinis eſt perfectum in actu, & qm ex potētialitate impfectio, ideo accidentia ſecundæ claſſis nō ſunt in actu cōpleto, ſed iuxta ipſum ſunt ſeparabilia, q̄ ſeparabilitas eſt quoddā nō eſſe ipſi accidēti, cū ſit negatio ſeq̄læ ipſi neceſſariæ vt fluat à ſubiecto ſuo, cui ſolū qñ ineſt, eē obtinet, cū ei eē ſit ineſſe, &c.

D. Thom. Circa omnia hæc nonnulla ſunt breuiter aduertēda, & primo, quod Auctor loco nominato nomine actualitatis innuit formā, nomine potentialitatis materiam, inquit enim nonnulla accidentia ſequi formam, & ideo ſemper actu ineſſe, nonnulla ſequi materiam, ob id non ſemper actu ineſſe, non cenſeas autē ibi ſtricte accipi vel formā, vel materiam, tum quoniam nullum accidens ſequitur vel formam, vel materiam tantum in his compoſitis ex materia, & forma, vt circa quartam partem literæ dicebatur, tum quoniā nunc ſermo eſt de accidentibus, quæ ſequuntur principia eſſentialia ſpeciei, quippe quæ in his ſenſibilibus ſunt materia, & forma, tum quoniā corollarium hoc, ſeu dictum, commune diximus vtriuſq. accidentibus, & materiam ſcilicet, & formam comitantibus, tum demum quoniā ſi extendatur doctrina hæc ad omnia entia, ex quibus poſſunt fluere accidentia ſequentia eorum eſſentialia principia, nō erit in ipſis compoſitio materiæ, & formæ, quocirca nomine formæ, actualitatem, nomine materiæ, potentialitatem ibi dicendum eſt intelligi debere, vt ibidem innuit Caiet. & euidenter adnotarunt Conrad. & Medina, quod & ex eiuſdem Auctoris verbis dilucide colligitur, nam primo ait, aliquid conſequi quaſi forma tantum, & aliquid ſicut cōſequens materiam, vbi ex ly *quaſi*, & ly *ſicut*, ſatis indicat non preſſe accipere formam contra materiam, aut verſa vice, deinde inquit, quod forma eſt actus, materia vero potentiam, vbi liquet nomine materiæ potentiam, nomine formæ actum denotare, deniq. ait, quod quæ ſequuntur motum in rebus naturalibus, nō ſemper inſunt, nomine motus inueſ materiam, & tñ non materiā, ſed potentiam includere motum nouimus.

Caietanus. Conradus. Medina.

Deinde obſerua, quod dum pluries diximus, quædam accidentia ſequi actū completū, & in actu completo ineſſe, nomine actus completi nihil aliud accipias, quam actū prout diſtinguitur à potentia, vel aptitudine, quod dixerim, ne ſuſpicaretur quis nomine accidentis in actu cōpleto ſumi puta calorem in ſummo, vel in multis gradibus tūc.n. calor cōpletus, vt decem graduū diſtinguitur à calore incōpleto, puta trium graduum, non vt quid in actu ab aliquo in potentia, nam vterq. eſt in actu, ſed vt quid intenſū ab aliquo remiſſo, at hæc per accidens ſe habent ad hoc, vt quid ſit in actu vt ſic, e om & ille, & iſte ſint æque in actu, quamuis etenim gradus formarū accidentaliū aliud realiter non ſint, quam ipſamet forma ſub alio, & alio modo, non tñ ſunt de quidditate formæ, non etenim eſt de rōne caloris, vt ſit in hoc, vel illo gradu, &c.

Denique circa eandem partem nota, quod loquens Auctor de accidentibus quo ad actum ſeparabilibus ait, vt iam vidimus aptitudinem eſſe accidens inſeparabile, complementum autem ex aliquo principio, quod eſt extra rei eſſentiam, vel quod rei conſtitutionem non ingreditur, eſſe ſeparabile, quaſi velit innuere aptitudinem illam eſſe de eſſentia rei, & eiuſdem conſtitutionē ingredi, quod ſane mihi eſt veriſſimum, de natura etenim aeris (vt ab exemplo literæ non recedamus) eſt, vt ſit aptus natus eſſe diaphanus, & qnamuis diaphaneitas actualis ab eo ſit ſeparabilis, & ſeparetur nonnunquam, attamen nūquam ab eo ſeparatur aptitudo illa, vt dicitur in litera, & vt iam explicatum eſt, ſicut quidem fundamenta aptitudinum illarum, quæ ſubiecti per ſe inſunt,

Diaphaneitas quomodo ab aere inſeparabilis.

ſunt-

ſunt ipſamet naturæ, & ipſamet ſubiecta ceu dicimus mobilitatem acceptam non pro paſſione, vel aptitudine, ſed pro fundamento aptitudinis, non eſſe aliquam affectionem de re mobili, demonſtrabilem, ſed ipſummet ens mobile; ſic propriã rei eſſentiam, ac cõſtitutionem intrant non accidentia, non aptitudo formaliter, ſed fundamentũ aptitudinis, hoc eſt, cadit in rei eſſentia, vt huius, & illius affectionis, quæ eam inſequũtur per ſe ſit fundamentum, &c.

Sciendum eſt autem, quod in accidentibus.

Circa ſeptimam partem, vbi habemus accidentia in abſtracto ſignificata reponi in præd. camento, quod negatur de concretis examinanda ſunt dicta hæc, ipſorumq. rad. x inquirenda eſt, cum. n. accidens vtrumq. idem ſignificet, vt ſumus v ſum, & vt elicitur ex Ariſt cap de ſubſtãtia, proprietate tertia, dicente album nil aliud ſignificare, q̃ qualitatem, videre oportet, quare cõcretũ arceatur à genere, abſtractũ aũt reponatur; nonnulla itaq. ſunt declarãda, quæ accidentis naturam in medio ſatis ponent, quorum bona ex parte præbent nobis occaſionem, quæ ſcite, & eleganter in hac parte mediatus eſt Caiet. Ariſtot.

Nota ergo primo, quod accidentia, & abſtracta, & concreta conueniũt in modo eſſendi, vtrumq. enim eſt in alio, & vtriuſq. eſſe, eſt ineſſe, differentiunt autem in modo ſignificandi, quoniam in iſtis ſignificatur forma cum ſubiecti connotatione, vt dicendo *album*, ſignificatur albedo in ſubiecto, in illis autem exponitur forma abſq. connotatione ſubiecti, vt dicendo *albedo*, ſignificatur forma hæc accidentalis abſq. ſubiecto. & ideo accidẽs aliquod dicitur cõcretum, quoniam in ſui ſignificatione concernit ſubiectum, & ideo abſtractũ, quoniam in modo ſignificandi illud non concernit, cum enim ſemper reſpiciat ſubiectum, (ſaltem aptitudine,) ab ipſo denominationem recipere debet, adeo vt dum illud connotat, dicatur concretũm, dum minus, abſtractũ. Et reuera, ſi quis bene contempletur, deprehendet accidens ſolum concretum ſignificari vt vere accidẽns, ſignificat enim adiacentiam ſuam, quam vt ſic oportet in omni accidente inueniri, abſtractum verò ſignificatur per modum ſubſtantiæ, quoniam exprimitur per modum ſubſiſtentis, & non adiacentis, quod conſtat eſſe proprietatem, immò naturam ſubſtantiæ, vnde non incõmode à quibuſdam accidentia hæc in abſtracto conſueuerunt vocari ſubſtantiæ, non à rem, ſed à modum. & Auctor exponens 14. quinti Diuin. dicebat, albedinẽ ſignificare accidens, non per modum accidentis, ſed per modum ſubſtantiæ. D. Thom.

Nota ſecundo, quod hic modus varius ſignificandi non fundatur ſuper modum eſſendi, tunc enim vnicus eſſet ille, velut & vnicus eſt iſte omnium accidentium, & vlterius falſus eſſet, quoniam in modo eſſendi non differunt, vt dicebitur abſtractum, & concretum, ſed fundatur ſuper modũ intelligendi proxime, (remote autem ſuper modum eſſendi, quoniam iſte fundat illum intelligendi inter eſſe autem, & ſignificari mediat intelligi,) ex eo enim quod intelligo, ſignifico, & voces ſcimus explicatiuas animi conceptionum, & quoniam noſter intellectus quæ in rebus adunata ſunt diuidit, vt dicebat Auerr. duodecimo Diuinor. 39. hinc fit, vt licet obiectiue in accidentibus ſit vnicus eſſendi modus, videlicet *eſſe in* hunc tamẽn partitur, & in propoſito geminum facit, quoniam aliquando intelligit ipſa accidentia, intelligendo eorum ſubiectum, & vt vere accidentia, iuxta rem ſcilicet, & modum, & hæc ſunt concreta, nonnunquam ea intelligit per ſe, & ſolitarie, non cointelligendo eorum ſubiectum, ſed per modum ſubſtantiarum, & hæc ſunt abſtracta, & ſic Modus ſignificandi in quo fundatur. Auerroes.

quoniam

quoniam duobus modis intelliguntur, & diuerſis, ea propter duobus, iiſdemque diuerſis modis ſignificantur; non cogites autem intellectum falſum, non enim dicit accidentia eſſe abſque ſubiecto per notam compoſitionis, aut diuiſionis, ſed vnum abſque altero intelligit, & vtitur abſtractione ſimplicis intelligentiæ, non compoſitionis.

Nota tertio, quod dum dicitur abſtractum importare ſolam formam, hoc nō eſt in eo ſenſu accipiendum, quaſi ſubiectū à ſe omnimode excludat, ſed ideo, quoniam ex modo ſuo ſignificandi, (in quo ſolo differt a concreto) non includit ſubiectum principaliter, velut concretum, ſed ſecundario ſolum & ex cōſequenti. Conueniunt quippe in modo ſignificandi, quod vtrumq. importat duo, ſubiectum nimirū, & formam, at differunt in varietate modi huius ſignificandi, quoniam concretum principaliter ſubiectum, abſtractum vero ſecundario, vt dicebatur exprimit. Ita non differunt in modo ſignificandi, quo ad rē, ſed quo ad modum, non .n. differunt quia vnum ſignificet, & aliud nō, ſed quoniam alio modo vnum, alio alterum, velut duos calores dicimus ab inuicem diſſidere, non quia in vno ſit caliditas, & non in alio, ſed quonia alio modo eſt in vno, alio in altero. Quod autem abſtractum importet ſubiectum, poteſt ex eius definitione manifeſtari, dices n. definiendo ſimitatē, q̄d eſt curuitas naſi, vbi cernis cadere ſubiectum, quod ſi definitio includat ſubiectū, certe & definitum, idem enim vtrumq. importat, licet illa explicite, hoc vero implicite, dē concreto aūt nullus dubitat, quæ ſane manifeſtum eſt ex modo ſignificandi prouenire, quoniam vtrumq. vt ſic puram formam importat, vt ex Ariſt. c. de ſubſtantia dicebatur; quod dictam refert Auctor loco illo 5. Diuinorum.

Sed nota quarto, quod aliud eſt dicere, hoc ſignificat illud, & hoc ex modo ſignificandi ſignificat illud, in hoc n. videtur quoddam peculiar*ius* tribui ipſi modo ſignificandi, & quod potius id habeat, vt ſignificatur, quā vt eſt in ſe, quod non accidit in illo, velut ſcibile ex ſua ſignificatione importat rem, quæ poteſt ſciri, quippe quæ ex modo ſignificandi videtur dicere quandam relationē ad ſcientiam; Sic itaq. in accidente concreto ſi attendatur ratio ſignificationis 1. importat formam, ſubiectum aūt conſecutiue, album .n. & ſimū 1. important albedinē, & ſimitatē, at quoniam nō eſt res alba, & ſima, niſi in ſubiecto, ideo & hoc 2. importatur; ſic accipiendi ſunt Auerr. & Auctor, quando ſuper illum 14. quinti Diuin. contra Auicen. inquiunt accidens concretū; ſeu vt ponam vocem Auerr. denominatiuū, 1. ſignificare accidens, deinde ſubſtantiam, & Zimara in tabula verbo *abſtractum*, quando ſcribit, dixiſſe ſapientes, concretum principaliter ſignificare formam, ſed connotatiue ſubiectū, at quo ad modum ſignificandi 1. importat ſubiectū, & ex conſequenti formam, dum enim audis *album*, dicit ex modo ſignificandi rem habentem albedinem, ſuppoſitum 1. at quonia non eſt tale niſi per albedinem, ideo formam connotatiue dicit. Ita vides in definitione concreti exprimi 1. ſubiectum, vt genus, q̄d eſt prima pars definiti, & 2. loco, (quaſi differentiam) poni formam, dicis .n. ſimum naſum curuum quæ forſan conſiderans Auerroes 8. ſecundi de Anima dixit, nomina rerum artificialium, (quæ conſtat ſignificare accidens) dicere 1. materiā, hoc eſt, ſubiectum, & deinde cōgregatiū; ſed quid ibi voluerit Auerr. non multū refert; neq. n. ignoro explicationē Zimaræ ibidem, qua ſoluat cōtradictionē. Sin vero intuearis abſtractū, ſemper videbis importare 1. forma, rōe. ſ. ſignificationis, & rōe modi ſignificandi, & 2. ſubiectū, vnde dum illud definis, tamquam genus pones primo loco formam, & deinde ſubiectum loco differentiæ, dices enim ſimitatem curuitatem naſi, quem variū definiendi modum clare elicis ex Auctore prima ſecundæ, quæſt. 53. ar. 2. ad tertium.

Quomodo intelligendi Auerroes D Thomas, et Zimara

Auerroes.

Zimara

B ex

Et ex diſtinctione rei ſignificatæ, & modi ſignificandi, varia virorum illuſtrium dicta de accidentium ſignificatione prudenter accipias.

At ſiſcitaris, vnde proueniat hæc diuerſitas, vt concretũ ex modo ſignificandi primo dicat ſubiectum, mox formam, abſtractũ autem e contrario? Reſpondeo ex doctrina Auctoris loco nunc relato, quam & hoc loco Caiet. inſinuat. quod licet vtrumq. accidens, vel accidens vtroq. modo ſignificatum habeat ſecundum ſuam rationem dependentiam ad ſubiectum, aliter tamen, & aliter, quoniam abſtractũ importat habitudinem, quæ eſt inter formam, & ſubiectũ, vt incipit à forma, & terminatur ad ſubiectum, quare primo importat formã, à qua eſt initium ſuæ habitudinis, & deinde ſubiectũ, ad quod eadẽ intelligitur terminari; concretum verũ dicit habitudinem, vt à ſubiecto incipientem, & ad formam terminatã, vnde primo exprimitur illud ſecundo iſta; Sic albedo dicit qua aliquid eſt album, ecce habitudinem a forma incipientẽ, album dicit quod habet albedinem, vbi vides eam à ſubiecto initium ſumentẽ, &c. Interrogatio. Solutio ex D. Thoma, & Caietano.

Sed rurſus harũ rõem quæris; Dico quoniã concreta inuenta ſunt ad hoc, vt ſignificent compoſita, abſtracta autem, vt exprimant formã, in cuius ſignũ quæ cõpoſitione carent, vocamus abſtracta, iccirco quoniã à ſubiecto oritur compoſitio, concretũ 1. ſignificat ſubiectũ, & formam quatenus ab eo incipit, quoniam vero abſtractum ſignificat formã, propterea, & eam 1. dicit, & eius habitudinem ad ſubiectum, ſed prout à forma incipit, &c. Cautus tñ eſto, qđ licet abſtracta dicant formas ſimplices, cõnotant tamẽ ſubiectũ, vt dicebatur, quamuis .n. formæ ſimplices ſint, ab illis tñ ſubiecta ſumunt denominationẽ ab albedine.n. quis dicitur albus, vnde formas quidem referunt, vt tñ ſubiectũ reſpiciunt, & vt verbis vtar Caiet. important formas, vt cadentes ad ſubiecta, formæ.n. apud nos nequeũt eſſe abſq. ſubiectis, propterea ab ipſa cadunt: &c.

Ex his collige cauſam eorum, quæ principaliter in hac parte literę habetur, cur ſcilicet accidentia in abſtracto locentur in prædicamento, concreta vero nequaq̃, ſcimus vtiq. omne quod reponitur in genere, oportere dicere vnum per ſe, nam hoc ens diuidi per figuras prædicationis, ſiue per prædicamenta, docuit Ariſt. 5. Diuinor. 14. illo tex. cum itaq. concretum ex modo ſignificandi importet primo ſubiectum, & deinceps formam, & ex conſequenti ſubſtantiã, & accidens, quæ diuerſorum eſſe generum nullus põt dubitare, ac ſubinde qđ per accidens, ideo iure à prædicamento arcetur, quæ ratio innuitur in litera, dum dicitur accidens concretiue non locari in genere, quoniã ex ſubiecto, & accidente non fit vnum per ſe, & inſinuatur quoq. ab eodem Auctore loco illo ad 5. Diuinor. Hominem ſiquidem album, ens eſſe per accidens didicimus ab Ariſt. Quinto illo Diuinor. 13. Cum vero accidẽs abſtractũ ex modo ſignificandi ſolam formam primo ſignificet, & non ſubiectum, niſi per connotationem, relinquitur vt ſignificet quid vnum per ſe, accidentale tamen, ac ſubinde aliquid, cui & genus, & ſpecies tribui poſſit, quare merito in prædicamento ſtatuitur, Sic quod illud remoueatur, hoc autem ponatur in genere, non in rei diuerſitatem, cum vtrumq. ſit res eadem, ac proinde vel neutrum, vel vtrumq. eſſet ponendum, aut arcendum, ſed in varietatem ex parte modi ſignificandi reducendum eſt. Vnde patet ſolutio ad id quod principio difficultatem facere apparebat, ſumptum videlicet ex rei identitate vtriuſque, &c. Ariſtotel. D. Thom.

Verum aduerſus hæc dubium non leue ſe offert, quoniam vnumquodq. reponitur in genere ratione ſuæ eſſentiæ, & formæ, vt nõ ſemel hoc epere dictũ eſt, & paulo ſuperius circa ſextam huius literæ partem; cum itaque ſit eadem eſſentia, & forma importata per vtrumque accidens, idem debet eſſe de vtraq. iudicium in reſpiciendo, & non reſpiciendo prædicamentum: & vanus eſt recurſus ad varium ſignificandi modum, tunc enim res non per ſuam formam, Dubitatio.

ſed per modum ſignificandi in genere conſtitueretur. Pro ſolutione obſerua duas diſtinctiones, quas colligis ex Caiet. in præſenti, & prior eſt, duplex eſſe genus, alterum metaphiſicũ, alterũ logicum, poſterior eſt, aliquid concurrare ad poſitionẽ alicuius in genere dupliciter, vel ſcilicet vt rationẽ, vel vt conditionem ſine qua non, Tunc dicito, quod loquẽdo de genere metaphiſico, & de ratione reponendi, vnumquodque locatur in genere ratione ſuæ eſſentiæ, ac propriæ formæ, enimuero metaphyſicus conſiderat res, vt entia ſunt, nõ attẽdens modum, vel intelligendi, vel ſignificandi, & ita vtrumque accidens ponitur in genere metaphyſico, quoniam vtriuſque eſt eadem eſſentia, naturaque; Sic videbis Ariſtot. quinto illo Diuinorum 14. & 7. eorundem 16. non vocare album, ens per accidens, ſed hoc albũ, & ſic procedit argumentum. At loquẽdo de genere logico, vera eſt doctrina noſtra immo Auctoris, vt ſcilicet accidens ſolum abſtractiue ſumptum in genere locetur, hic enim artifex cum non ſcrutetur res iuxta naturas ſuas, ſed iuxta intentiones additas ijs, quæ primo & intelliguntur, & ſignificantur, quoniam accideus concreto nomine expreſſum nequit obtinere denominationem ſpeciei, vel generis, vt patet in hoc nomine *album*, in abſtracto vero poteſt harum intentionum denominationem ſubire, vt patet in hac voce *albedo*, ideo illud à genere ſemouebit, hoc neutiquam. Memento tamen, quod apud vtrumque artificem ratio reponendi rem in genere, eſt propria forma, vel natura, & ſic ratione huius accidens quoque concretum eſt in genere logico, ſed cõditio ſine qua non, eſt modus ſignificandi, modus inquam ille, ſub quo alicui poteſt tribui intẽtio generis, & ſpeciei, & modus in ſubſtantijs eſt, vt ſignificẽtur in cõcreto, ſic animal vocas genus, hominem ſpeciem, non autem animalitatem, vel humanitatẽ, ſed illam generis, hanc ſpeciei principiũ dices. in accidentibus è veſtigio modus eſt, vt ſignificentur in abſtracto, ita albedinem ſpeciem, colorem genus appellabis, non autem album, vel coloratũ, ſed illud habens ſpeciem, hoc habens genus dices.

Dic ergo reſolute, qđ vtrumq. accidens, ſeu vtraq. via ſignificatũ reponitur in genere metaphyſico abſolute. in genere etiam logico, ſi attendatur ratio, qua quid in genere conſtituitur, at ſi ſpectetur conditio ſine qua non, dic abſtractũ ſolum in hoc genere locari; Illud ſemper ante oculos habendo, qđ ſermo eſt de eo, qđ directe in genere ſtatuitur, nã ex reductione velut humanitas & animalitas ſpectant ad ſubſtantiæ genus, quæ tñ abſtractiue ſignificantur, ita album, & coloratum reducuntur ad cathegoriam accidentis, quamuis fuerint cõcretiue expſſa. Sic aduerte legis in litera, nomina accidentiũ cõcretiue dicta nõ ponutur in pdicamẽto, ſicut ſpecies, vel genera niſi p reductionẽ

Dubium. Cæterum duplex adhuc circa hæc manet difficultas, & prima eſt, quod iã ſi accidentia in cõcreto accepta in genere metaphyſico reponantur, & in genere quoque logico quo ad rationem reponendi, potius debebat abſolute enunciare Auctor, quod ponuntur in prædicamento. maior enim conſideratio habenda eſt de genere mesaphyſico, & logico, merito rationis reponendi, quam de logico, ratione tentũ conditionis ſine qua non, & tamen nõ modo cum diſtinctione non eſt locutus, ſed abſolute dixit in prædicamẽto non locari. Reſpondeo, quod ad genus metaphyſicum attinet nihil facere ad propoſitũ, quoniam non intendit litera in hac parte oſtendere cuiuſnam naturæ, vel quidditati, ſint accidentia, quod eſſet tale genus aperire. cum nil aliud ſit eſſe in hoc genere, quam hanc, & illam obtinere quidditatem, hoc enim viſum fuit trib. prioribus partibus huius literæ, ſed quomodo ſe habeant ad logicas intentiones, quomodo poſſint denominari genera, ſpecies, & ſic iure negatum fuit hæc accidentia eſſe in prædicamento abſolute, in ſubiecta tamen materia. Quod vero dicitur de genere logico, facilè ſoluitur, cum enim bonum ex integra

cauſa,

cauſa, malum vero ex particulari defectu contingat, quã nõ omnia requiſita habent, vt in genere logico poſſint directe conſtitui, ideo ab ipſo arceantur.

Altera difficultas eſt, quomodo varius modus ſignificandi ſufficiat, & non ſufficiat generi logico, cũ ſit poſterior ipſis rebus, & in illo priori res ipſæ ſunt, vel non ſunt in prædicamento. Dico, quod quamuis modus ſignificandi ſequatur res vt ſic, & abſolute, attamen præcedit eaſdem, vt ſunt logicæ conſiderationis, & ſic in illo priori res poſſunt eſſe in genere phyſico, vel metaphyſico, non aũt in logico, de quo loquimur; Quod vt explicatius fiat, recole quæ dicebantur, logicum videlicet res conſiderare iuxta intentiones adiunctas primis intellectis, ac ſignificatis, quo fit, vt nihil cadat ſub eius contemplatione, vt ſic, niſi ſubſtet alicui ſecundæ intentioni, præuenit itaque modus ſignificandi intentiones ſecundas, & eſt earum prope fundamentum, quamuis etenim & illę, & iſtæ inſequantur rem, & modum intelligendi, ſeu rem, quatenus intellectam; & non ſecundum ſe tantum, (neque enim quid ſignifico, vel nomina ſecundæ intentionis ei tribuo, niſi prius illud intellexero) ille tamen præcedit illas, & eſt quaſi medium inter rem intellectam, & ipſam ſecundam intentionem, nihil enim aliud eſt modus ſignificandi, quam ſignum exprimens modum intelligendi, (quia. n. ſic intelligo, ita ſignifico) velut etiam vox ſignificãs eſt ſignum rei intellectæ, vnde quemadmodũ ſignificatiua vox præuenit ſecundã intentionem, & immediatius ipſa ſequetur rem intentellectã, (prius enim per hanc vocem *homo* ſignifico naturam humanam, quã eandem ſpeciem denominem) ita modus ſignificandi præuenit modũ denominandi per ſecũdas intẽtiones, ſic fit, vt ordo vniuerſus eorũ, quæ pertinẽt ad nomina primæ intentionis, præcedat eorũ, quæ ſpectant ad illa ſecundæ intentionis, ſic inquã, & vox ſignificans, & modus vocis ſignificandæ, quæ ſpectant ad illũ primæ intentionis, præuenit nomina generũ, & ſpecierum ſpectantiũ ad ſeriem intentionum ſecundarũ. Logicus itaq. cum in ſecundarum intentionum ſpeculatione immoretur, rem vnam vno modo ſignificatam collocabit in genere, & eandẽ modo alio expreſſam, ab eodem remouebit, quã vna, & eadem res vno modo ſignificata, poterit denominari ſpecies, vel genus, alio modo nequaquam; &c. *Quomodo quid logicæ cõſiderationis.*

Et quia accidentia non componuntur ex materia, & forma, &c.

Circa 8. par. vbi legis accidẽtia nõ cõponi ex mãria, & forma, aduerte hoc apud oẽs receptiſſimũ eſſe, & colligiť ex Ariſt. 8. Diu. 14 dicẽte, quæcunq; abſq. trãſmutatione ſũt, aut nõ ſũt, nõ hẽt materiã, qđ dictũ ibi ꝓfert Philoſoph. de formis, ac ſpecieb. & Auct. exponit de formis tã ſubſtãtialib. q̃ accidẽtalib. qđ & accepit Alber. tract. 2. c. 3. eiuſdẽ lib. qui c. pcedẽti clare docuerat in accidẽtib. nõ eſſe mãriam ex qua ſint, null⁹ aũt ignorat accidẽtia eſſe formas; pugnat aũt vt forma in ſui eſſẽtia ſit compoſita ex mãria tamẽ ex qua, & habeat partẽ extra partẽ, vt ibidẽ ſcribit Alẽſ. Et qdem hãc accidentiũ ſimplicitatẽ vt in eorũ eſſẽtia nõ cõponanť ex mãria, docẽt vltra memoratos authores, Iãdun. 8. illo Diuin. q. 8. Anton. Andr. ibidẽ, & Aquar. dilucidatione 5. & Iauell. q. 16. eiuſdẽ lib. & neminẽ vidi cõtrariũ docentẽ; cuius veritas ſatis patet ex ijs, quæ circa 3. par. huius literæ dixi, qũ de eorũ eſſe, ac eſſẽtia ſermo erat, ex qbus liqť verũ eſſe, qđ habes in litera, genus. ſ. & differẽtiã nõ poſſe ſumi in ipſis à materia, vel forma. Aliũde ergo deſumendæ ſũt hæ ſecũdæ intẽtiones, quare dicamus cũ litera, primũ genus ſumi ex proprio modo eſſendi, quo vnumquodque nouem accidentium conſtituitur pars entis; Vidimus profecto vltima quæſt. ad cap. præcedens, genus oportere vt explicet eſſentiam rei, cuius eſt genus ſecundum *Ariſtotel. D. Thom. Alb. mag. Alenſis. Iandun. Ant. And. Aquar. Iauellus.*

cundum propriam potentiam, vel quatenùs eſt determinabilis, accidẽtis verò eſſentia propriá habet potentiã ſecundũ illum modùm, quo conſtituitur pars entis, quare ex hoc modo eſſendi obtinent genus primum; quemadmodũ enim ſpecies cõſtituuntur in eſſe ſpecifico per id quo efficiuntur generis partes, merito. ſ. differentiarum, p quas genus ad ipſas venit, ita prædicamenta cõſtituũtur in eſſe prædicamenti, & conſequenter generis generaliſſimi, per id merito cuius efficiuntur partes entis; hi autem ſunt varii modi eſſendi per quos ens

Conſtitutiua prædicamentorum.

ad ipſa deſcendit; & cũ in eo cõueniãt, vt ſint in alio, hoc neq; eſſe eorũ gen⁹, alias generaliſſima nõ eſſent generaliſſima, ſed modi hi ſunt, quibus quoduis eorũ propriũ eſſe ... titur, quæ varietas attẽditur in vario, quẽ habent ad primũ ens, hoc eſt ad ſubſtantiã reſpectu, vt ex Ariſtot in litera relato habès, & velut idem Philoſophus hẽt nono Diuinor. 1. ſecundũ ſubſtantiæ rationem genera accidentiũ dicuntur entia, quare & ſecundum hanc, & illam rationem ad ſubſtantiam, hoc, & illud erit genus, ſeu cathegoria accidentium, &c.

Dixit ex hoc eſſendi modo in accidẽtibus aſſignari genus primum, nã vt eadem vltima quæſt. patuit, primũ genus ſumitur ab eo, ſub quo poſita eſſentia habet rationem primo, ac maxime terminabilis, clarũ aũt eſt, quod vnũquodq; habet hanc rationem, prout concipitur ſm̃ primũ ſui grdum, qui ſane ille eſt, qui ei ineſt ex illo modo, quæ obtinet ſecundũ proprium ſibi locum inter partes entis, quocirca primum genus ſumptum ab hoc modo entis, ſignificat rem, vt primo, & maxime determinabilem; ſic idem eſt dicere, res iſta ſumit genus, ſecundum id quo habet rõnem primo terminabilis, & ſumit genus, ſecundum illum modum, quo fit pars entis; Ita primum genus ſumitur in accidentibus ex modó eſſendi, ſecuudum quod ens varie de ipſis dicitur; quoniam iuxta hũc modum ipſa fiunt partes entis, vel primo; & maxime ſunt determinabilia.

Caue autem ne fallaris, intelligens forſan ſumi hoc primũ genus in ipſis nomem accidentibus generaliſſimis, hæc ſiquidem genere carent, cum in nullo conuoniant, & primo diuerſa ſint, ſed dico ex illis modis eſſendi conſtitui ipſa generaliſſima, quæ deinde ſunt genera ſuprema accidentium illorum, quæ ſunt in cathegoria, ſic albedinis genus primum; qualitas, lineæ, quantitas, &c.

Vnde accidentium differentia.

Eandem vero partem literæ proſequendo, dicamus differentias ſumi in accidentibus ex diuerſitate propriorum principiorum in cuius rei ſignum, dũ definitur accidens in abſtracto (quod proprie genus habet, ac differentiã, vtpote in prædicamento vere collocatum) ponitur ſubiectum loco differentiæ; quod certè nõn eſſet, niſi diſcriminarentur accidentia penes ſua propria principia, ideo quippe paſſiones propriæ inter ſe differunt, qm̃ ſubiecti principia, ex quibus cauſatur, diſcernuntur abinuicem, non autem è contra, quoniam paſſiones ſunt effectus principiorum ſubiecti; Hinc Caiet. dicebat, hoc in litera à poſteriori fuiſſe declaratum; Scito tamen, neque Auctorem, neque nos aſſerere ſubiectum eſſe differentiam accidentis, ſed poni loco differentiæ; nam accidentia habent genus propriũ, atq; differentiam ſui generis, vt in calce libri adnotauit Caiet quod colligitur etiam ex Alberto 7. Diuinor. tractatu primo, in fine c. 9. & clarius ex cap. 11. & innuit etiam Capreolus in 4. diſt. 12. ad primũ Aureoli contra primam concluſionem, & fuſe docetur à Dominico à Flandria; probaturq; ſeptimo illo Diuinorum quæſt. 8. artic. 2. veruntamen hæc perfecte explicari nequeunt abſque ſubiecto, quod eſſentialiter reſpiciunt, vt latius patebit prima quæſt. ad hanc literam.

Caietanus. *Alb. magn.* *Capreol.* *Flandrienſ.*

At dices probationem Auctoris non eſſe vniuerſaliter veram quoniam aliquando contingit, vt ſubiectum in definitione proprii accidentis ponatur loco generis, & non differentiæ, dices enim, ſimum eſſe naſum curuum; Verum

huic

huic cogitationi idem tibi occurrit dicens,hoc non euenire, niſi dum accidentia concretiue ſumpta definiuntur,tunc.n.definiuntur more ſubſtantiarum cōpoſitarum.in quibus genus ſumitur à materia; ſic in definitione ſimi ponis naſum loco generis, vt informe, & materiale reſpectu curuitatis,at hoc nihil efficit contra aſſignatam doctrinam,cum quoniā intentio eſt declarandi vnde ſumatur differentia illius accidentis, quod locatur in prædicamento, vnde de concretis non eſt in hoc ratio habenda, cum qm̄ in eius definitione non cadit ſubiectum loco generis,quaſi ipſius accidentis natura hoc exigat,ſed ex modo ſignificandi id prouenit, cum enim ex hoc modo importet coniunctum ſubiectum ſcilicet,& accidēs,ideo compoſitorum inſtar debet definiri, in quibus patet genus ſumi a materia . Vnde cum ſubiectum reſpectu accidentis ſe habeat vt materia,quoniā illud eſt huius receptiuum,quod omne cōparatū receptibili,ſe habet vt huius materia, ex ver. Alexand. ſententia primo de Anima,capite de intellectu potentiæ, ſiue materiali, vt quæſtione illa poſtrema ad caput præcedens,art.3 dicebatur,ideo merito ſubiectum ponitur loco generis,vnde dicitur ſimum naſus curuus,qđ Auctor 7.Diuinor. com.19, aiebat, ſubiectum cadere, in recto in definitione accidentis concreti . Hoc aūt non contingit in definitione abſtracti,in qua ponitur, vt genus id, quod vere eſſentia accidentis determinat ſibi,vt genus,quod quale ſit, iam vidimus, & loco differentiæ proprium ſubiectum,qđ ibidem Auctor vocabat ſubiectum poni in obliquo, ſed iā varius modus definiēdi abſtracta , & concreta accidentia omnibus proſpectus eſt,quē ſupra habuimus ex clara Auctoris doctr.prim.ſec. q.illa 53.art.2.ad 3. — Alexand. / D. Thom.

Non mireris autem , ſi diximus ſubiectum in ordine ad accidens cuius eſt receptiuum,ſe habere vt materiam,ex quo videtur ſequi accidens nobilius eſſe ſubſtantia,nihil quippe prohibeat,illud ſm̄ quid eſſe iſta dignius, prout eam in aliquo eſſe accidentali perficit, hæc vero eſt ſimpliciter illo præſtantior, vt habes ab Auctore eodem libro,quæſt.66. art.4.

Proſequitur aūt litera patefacere hanc doctrinam , qđ .ſ. differentiæ accidentiū ex diuerſitate proprioru principiorum ſumantur , & dicitur hoc non modo habere veritatē,qn̄ accidens immediate cauſatur à ſubſtantia,ſed etiam qn̄ vnum accidens eſt princium alterius, tunc enim accidentia quæ cauſantur, ſuas ſortiuntur differentias,iuxta eorum accidentiū diuerſitatē, à quibus cauſata ſunt, ceu quoniam principiū, ſeu fundamentū relationis eſt actio, & paſſio,& quantitas,ideo iuxta hæc partitur relatio ab Ariſt.5.Diuino.20.vbi cernis differentias huius accidentis,quod eſt relatio, emanare non ex diuerſitate principiorum ſubiecti,ſed ex illa principiorum accidentiū, quæ proxime enumerabimus,quoniam ab his relatio ipſa cauſatur,in eiſq. fundatur .

Circa hæc obſerua facile primo,quod non meminit Auctor tertii ordinis relatiuorum,ſeu tertiæ relationis,quam ibi connumerat Philoſophus, menſurabilis ſcilicet ad menſuram,velut ſcibilis ad ſcientiam , & ſenſibilis ad ſenſum, quoniam relationes ſolum reales mutuas,hoc eſt,quæ in vtroq. termino reales ſunt recenſuit,cuiuſmodi non eſt illa tertii ordinis, quę niā licet relatio menſurabilis ad menſuram vt ſcientiæ ad ſcibilę ſit realis,non tamen é contra realiter ſcibile refertur ad ſcientiam,neq. menſura ad menſurabile: Quod ſi tunc diceres fore commemorandam relationem realem fundatam ſupra qualitatē, vtputa ſimilitudinis,memento ex eodem Auctore q.7. de Potentia Dei, artic.9. quod relationis realis fundamentum eſt actio, vel paſſio, vel quantitas,vel res quatenus induit modum,ſiue conditionem quantitatis,cum autem aliqua ſunt ſimilia, & plura ſunt in re, & vnum in ſimilitudine, vnum autem,& plura ad quantitatem ſpectant modaliter, &c. — Ariſtot. / D. Thom.

Aduerte deinde, magis vniuerſalem eſſe doctrinam hanc; vt dicatur differẽtias in accidentibus ſumi ex diuerſitate principiorũ, ex quibus cauſantur, quam ſi dicatur cauſari ex diuerſitate principiorum ſubiecti, & ita vniuerſaliter legis in litera; Nos tamen primo diximus ſumi ex diuerſitate principiorũ ſubiecti, tum quoniam hoc ſæpius euenit, tum quoniã & ſi quando aliquod accidẽs ſit, vnde alterius accidentis differentia ſumatur, illud comparatum huic, induit rõnem ſubiecti, quoniã in illo hoc fundatur, licet enim comparatum ſubiecto primo, & ſit accidens, & rationem habeat accidentis; comparatum nihilominus huic poſteriori accidenti, accidens vtiq; eſt; ſed rõnem ſortitur ſubiecti non quidem primo, & vt *quod*, ſed ſecundarij, & vt *quo*; poteſt enim dico accidens in alio accidente eſſe, vt in ſubiecto, quoniã illo medio ſubſtantiæ inhæret, vt docet Auctor prima ſecundæ, q. 7. art. 1. ad tertium, & q. 50. art. 2. ad ſecundum; Sic inſpicere potes ſubſtantiam in qua fundatur quantitas, & æqualitatem in quantitate fundatam, & dum confers quantitatem ſubſtantiæ, eam accidens prorſus intueris quo ad rem ſcilicet; & quo ad modum, dum eandem cõſideras in ordine ad æqualitatem, eam modum ſubiecti obtinere vides.

D. Thom.

Ex hac doctrina ruit quædam difficultas, quæ poſſet moueri, quam inſinuauit hoc loco Caiet. quomodo ſcilicet fieri poſſit, vt accidentia ſumant differentiã à ſubiecti principijs, ſi nõnumquã plura accidentia differentia inter ſe ex eiuſdem ſubiecti principijs oriuntur, vt eſt videre in aliquo ſubiecto, in quo ſint duæ, vel tres paſſiones; has ſcimus differre, & tamen non ex eo quod principia ſubiecti, à quibus oriuntur differunt: Dicimus enim ex allegata doctrina, quod nomine principiorũ nedum intelliguntur principia ſubiecti eſſentialia, ſed id omne, quod in ſubiecto põt rationem habere principij, hãc autem habet id qđ aliquid cauſat, vel vt *quo*, vel vt *quod*, vel propria, vel alterius virtute, vel principaliter, vel ſecundario: Ita in ſubiecto habẽte plures paſſiones, prima ſe hẽt vt principiũ ſecundæ, & hæc vt principiũ tertiæ, & differentia ſecundæ paſſionis non ſumitur proxime ex diuerſitate principiorũ ſubiecti, alias non differret à prima; quoniã eadem eſſent vtriuſq; principia, ſed ſumitur ex diuerſitate principiorum primæ paſſionis; & ita duarum paſſionum non ſunt eadem propria, ac proxima principia, & ex conſequenti ab inuicem diſtinguuntur.

Caietanus.

Quid nomine principiorum.

Poſſet quoq; forſan dici, quod licet ex eiſdem principiis variæ paſſiones pꝛouenirent, adhuc tñ & differrent, & earum diſcrimẽ petendum eſſet ex illis principiis; quippe quæ licet realiter, ac identice eadem eſſent, formaliter tñ differrent à ſeipſis; quatenus producentia ſunt vnã paſſionem, & quatenus aliam: Quando n. dicimus ex diuerſitate principiorum ſumi in accidentibus differentias, nihil neceſſitatis intelligo; vt accipiatur ſemper realis diuerſitas, & non ſufficiat formalis, velut ex diuerſitate obiectorum clamat Philoſophia, ſcientias, & potentias diſtingui, quæ formalis ſufficit, vt cuiq. pro cõperto eſt, &c.

Circa eandem partem, quando audis, nobis ignorantibus propria principia ex quibus cauſantur accidentia, licere ſumere differentias ab effectibus, noli accipere omnimodã ignorationem, & plenam vt ita dicam ne ſcientiam, tũc enim nobis non permitteretur definire albedinem, dicendo colorem diſgregatiuum eſſe viſus, nam principia huius effectus, qui eſt diſgregatio non omnino ignoramus; Dicimus enim eſſe abundantiam lucis, vt in litera dicitur, velut principia, vel cauſam congregationis, nouimus eiuſdem lucis paucitatem, ſed accipe, quod dum non omnino facile nouimus talia principia, poſſumus loco eorum ſumere effectus, qui nobis notiſſimi ſunt, nos. n. docuit natura ex notioribus procedere, vt dicitur ſecundo de Anima 12. & ſeptimo Diuinorum 10. Quare ceu ingenerabile dicebatur primo de Cœlo 111. & quod ſimplici-

Cauſa diſgregationis, & congregationis viſus.

ter non poterat fieri,& quod non facile,neq. cito,aut bene,qđ ipſũ de corru- Ariſtot.
ptibili proferebatur 113.& de incorruptibili 114.& de immobili 11.Diuin. in
fine c.11.ita de eo qđ ignoratur in pſenti interpretandum eſt: quando.ſ. non
facile,aut rectè,aut cito ſcire cõtingat,&c. Hoc mihi ſuadeo voluiſſe Aucto-
rem,quando dixit,[propria principia accidentium,non ſemper ſunt manife- D.Thomas.
ſta,] hoc eſt,non ita præſto,ac in promptu eſſe; non.n. dixit,ea nos ignorare,
prorſus neſcire,ſed aliquam obſcuritatem,ac difficultatẽ ſubindicauit. Hoc
ipſum voluit Caiet.quando dixit,abundantia lucis,& paucitatẽ non ita nobis Caietanus
manifeſtas eſſe,ſicut congregare,& diſgregare viſum,vbi & voce *manifeſtas* v-
ſus eſt;& non abſolute manifeſtas negauit, ſed cõparatiue ad ſuos effectus lo-
cutus eſt; quamuis itaq. aliqualiter ſciamus accidentium principia, ſi tamen
ipſorũ effectus ſint nobis notiores,hos licet differentiarum loco adhibere.

Nota etiam non dici in litera congregationem, & diſgregationẽ viſus eſſe
differentias albi,& nigri,ſed coloris,& ex his diuerſas coloris ſpecies cauſari
vt.n. habes libello illo de Colorib. Ariſt. tributo c.3. lumen, & vmbræ;(ecce Ariſtot.
abundantiam,& paucitatem lucis)tum per ſe,tum mixta cum colorib. creant
colorum mutationes,colores vero ſimplices; vt album, & nigrum elementa
ipſa ſequi,habes ibid. ſub initium 1.c. vbi & edocetur, quomodo fieri nigrũ
contingat colorem:id tñ verum eſt,quod quo magis quid diſgregat viſum,ma-
gis habet de albedine, & ex conſequenti maioris lucis abundantiæ, vnde bene
color albus dicitur viſum diſgregans,& quominus quid habet de lumine, eo
magis ad nigri coloris naturam accedit: cum.n. coloris ſubiectum ſit quid
perſpicuum,ex 2. de Anima 67. proprius actus perſpicui vt ſic eſt lumen, qua-
re bene ex varietate luminis maioris,aut minoris,variæ ſumuntur coloris ſpe-
cies: Et quamuis ex luminis priuatione,ſeu ex tenebris nigrum gigni colorẽ
dixerit Ariſt. lib. de Senſu,& ſenſibili,c. 3. non tñ credendum eſt nihil eſſe
lucis in nigro colore,vt ibid.lectione 7.adnotabat Auctor,tunc.n.neq.contra- D.Thomas.
riaretur albedini,neq. eſſet color,neque quid poſitiuum, ſed id pronunciauit
Philoſophus,quoniam minimum habet de lumine inter colores omnes, velut
albedo plurimum:At hic non eſt locus,vt de coloris natura diſſeratur: Vide
ſi vis ad hoc Ariſt. libello illo,ſi tñ Ariſtot.& toto illo capit. 3. de Senſu, ac Ariſtot.
ſenſili,& Auctorem ibidem per tres lectiones; Vide quoq. eundem Ariſtote-
lem ſecundo de Anima,à 66. vſque ad 75. & ibidem ſuos interpretes,ac de-
mum Alexandrum primo naturalium quæſtionum,cap. 2. Alexander.

Sic ergo patet, quomodo eſſentia, &c.

CIrca epilogum,quem vltima parte huius vltimi capitis legis, nota, quod
reſpõdet proœmio,vbi ſe tria pcipue pſtaturũ pollicebatur,nimirũ dilu-
cidare quid nõ ne entis,& eſſentiæ ſignificetur, & qõdo in diuerſis reperiren-
tur;& quo pacto ad logicas intẽtiones ſe haberent: quãuis.n. de 1,nõ loquatur
epilogus,attamen ex 2.ſupponitur,& in illo intelligitur,nõ.n. potuiſſet ex-
plicari,qõdo in diuerſis eſſẽtia inueniat,niſi traditũ fuiſſet nomẽ,ratioq. ipſius

Nota vlterius artificiũ Auct quo ſub duob preciſe verbis cõfirmet qđ de 1.
principio docuit ſub initiũ c.6.remouendo illud à quouis genere, & à logi-
cis intẽtionib. vniuerſalib. quia nimirũ eſt *infinitæ ſimplicitatis*,vbi rationes ma-
ximæ energiæ,eius infinitati, ſimplicitatiq. innixas inſinuat, quas nos 1. illius
libri æq. expendimus. Et hæc de litera huius lib.& de obſeruationib.ad eandẽ.

QVÆSTIONES.

Num, & quam eſſentiam, ac definitionem habeant accidentia.

CIRCA primam partē, in qua profertur accidentia habere & eſſentiam, & definitionem incompletam, celebris occurrit difficultas, ex qua pendet tota propemodum cognitio naturę, eſſentiæq. accidentium, In cuius gratiam quinq; præſtabo, primo enim manifeſtabo in quo poſita ſit controuerſia, 2. opiniones varias cum earundem rationib. adferam, 3. quid de eorum eſſentia ſit tenendum explicabo, 4. quid de eorum definitione, 5. rationes in contrarium reijciam.

Quid [nomine accidentis.]

Quo ad 1. ſcias, qđ nōe accidentis in propoſito non accipitur ens per accidens, ſed accidens ipſum dūtaxat, nā ens per accidens ſi proprie loquamur, dicit aggregatū ex ſubiecto, & accidēte, ſic quid magis importat vltra accidens, vt homo albus, accidēs aūt dicit alterā ſolū par. huius aggregati, naturā videlicet accidentis, nō illam ſubiecti: Ita Ariſt. 7. Diuin. 11. tanquā duo ſeparatim recenſuit, & 1. accidens, dicens albū accidere ſuperficiei, ac proinde nō eſſe de eius eſsētia, deinde ens per accidens, dicēdo neq. aggregatū ex vtriſq. ſ. ex ſuperficie, & ex albo, vnde q̄ritur de accidente, 2. ſe, cuius tñ deciſio declarabit, et quid quiſq. ſentire debeat de ente p̄ accidens, rōe nimirū huius ſuæ partis.

Ariſtot.

Nota deinde, quod duob. modis poteſt intelligi, vt quæratur hoc, 1. vt ſupponatur accidens habere eſſentiam, & definitionem ſed indagetur quænam ſit hæc eſſentia, & definitio, 2. vt nullatenus certū ſit accidentia his potiri, ſed in dubium vocetur abſolute, num aliqua eſſentia, nū aliqua definitione gaudeant; Et quoniam referente Commentatore 15. ſeptimi Diuin. non defuerunt aliqui qui dixerint nullam eſſe accidentium vel quidditatem, vel definitionē, & alij qui e contrario veriſſimas ipſorum dixerint & quidditates, & definitiones, (quas diuerſas, ſeu contrarias opiniones recenſet & Aegid. q. 3. eiuſd. lib.) & illos platonicos hos autem phyſicos fuiſſe perhibet, quoniam etiam Ariſtot. eod. lib. ab 11. vſq. ad 19. diſſerere videtur abſolute, num accidentia definitionem, & ex conſequenti entitatem habeant, ideo & nos nihil de his in ipſis ſupponētes, ſcrutabimur, quā, & qualem eſſentiam, atq. definitionē obtineant.

Auerroes.

Aegidius.

Ariſtotel.

Scio tertio, quod quærere, num accidentium definitio, & eſſentia ſit cōpleta, & incompleta, nil aliud eſt, quam quærere, num accidētia habeant entitatē & definitionem à nullo extrinſeco intrinſece pendentem, completum enim in propoſito ſonat idem, quod in ſe ſufficiens, ac perfectum, & nihil extra ſe intrinſece reſpiciens, incompletum autem e contra, dependentiam videlicet intrinſecam ad aliquid, quod nō ſit de ſui eſſentia, vel modo id fuerit alterius, vel eiuſdem generis cum eo, in præſenti tamen accipitur quod eſt alterius generis perampli, atq. analogici; Cum enim extra naturam accidentis ſit & aliud accidens, & ſubiectum, non eſt dubium, verum eſſentia accidentis, ac definitio ſit eo nomine incompleta, vt aliud accidens extra ſe intrinſece reſpiciat, hoc enim nullus ſomniauit; ſed vt ſubiectum reſpiciat, quippe quod loquendo de primo, ac principali, ſemper eſt ſubſtantia; Dixi autem ſemper intrinſece, vt excludatur ordo ad cauſas ſuas, & præſertim ad primam, quem ordinem omne

Quid in præſenti completi nomine & incompleti

ens

ens nec.ſſario claudit, ſed hæc in rei definitione non ponuntur, quoniam non ſunt partes eſſentiæ, ac naturæ; Vnde idem eſt, ac ſi quæramus, num eſſentia accidētis vt ſic pendeat à ſubiecto, vel ex cōpleta ſit, & nū eiuſdē definitio ſit ab eod. ſubiecto abſoluta, vel intrinſeca idem claudat, adeó vt abſq. neque at cōpleta eſſe definitio, ſemper intelligendo de accidente in vtraq ſignificatione accepto, & concretiue ſ. & abſtractiue. Et hoc eſt, quod a quibuſdam ſub alijs verbis ſolet proponi inquirentib. num inhærentia ad ſubiectum ſit de eſſentia accidentis, ſi enim ſpectes quæ dicebantur, comperies idem inuſtigari, ſi dicatur num eſſentia, ac definitio accidentis ſit completa abſq. ſubiecto, & nū inhærētia illos ad hoc, ſit de eius eſſētia. Et quęſt. eſt nedū da actu, ſed & de aptitudine, verum videlicet eſſentia accidentis dicat inhærentia actualē, vel aptitudinalē ad ſubiectū, vel abſq. ſubiecto ſit, aut poſſit eſſe completa, &c. *Alius huius quæſiti indagā di modus.*

Deniq. nota, qđ à permultis hæc quæſita ſeparatim cōſueuerunt tractari, 1. definientib. de accidentis eſſentia, mox de definitione, at quoniā hæc duo inſeparabiliter ſe conſequuntur, quoniā qualis eſſentia, talis definitio, & hæc omnino ex illa pēdet, vt ſub initio obſeruationū ad hanc partē dicebā, ꝑpterea ſub vnico q̄ſito hæc ſimul cadere libuit, Cai. imitatis, qui vbi docuit qualis ſit eſſentia accidētis, dixit ex hoc patere negotiū de eiuſd. definitione, &c.

Quo ad ſecundum; Tres inuenio ſententias, duas extremas, & tertiam mediam, nam vtraque inhærentia negatur, vtraq. affirmatur de accidentis eſſentia, & 3. actualis negatur, aptitudinalis affirmatur. Doctor itaque Subtilis 4. ſent. diſt. 12. q. 1. concluſione 3. & poſtrema, quam ibi ponit videtur docere, quod in denominato à per ſe ſignificato accidentis, hoc eſt in ſubſtrato illius, quod eſt per ſe ſignificatum accidentis vt ſcilicet huius vocis, reſpectus, accidentalitas, ſi fuerit accidens abſolutum, puta quātitas, qualitas, impoſſibile ſit quamuis inhærentiam eſſe de eius eſſentia; Et bene dixi quod hoc videtur docere, non quod abſolute doceat, & euid.nter, quoniam id potius ex probatione concluſionis, quam ex ipſa concluſione deducitur; nam tertia illa concluſione dicit, illud quod denominatur à per ſe ſignificato accidentis, & eſt quid abſolutum, poſſe eſſe, & non ineſſe ſubiecto actualiter, ſed neceſſario ineſſe aptitudinaliter, vbi apparet, quod neget actualem inhærentiā ab accidentis eſſentia, at non aptitudinalem, immo hanc neceſſario eidem dicit ineſſe; dum autem concluſionem illam probat, inquit quod abſolutum non requirit terminum, nec terminos, quoniam tunc non eſset abſolutum: At prima quæſt. ſua ſuper ſeptimum Diuin. clare docet neutram inhærentiam eſſe de accidentis eſſentia, quamuis teneat aptitudinem eſſe eandem eſſentialiter, vel realiter ipſi accidenti, diſtinguit enim & bene, quod aliud eſt aliquid eſſe idem realiter, & eſſentialiter alicui, & aliud eſt eſſe de eius eſſentia. *Scoti voluntas*

Scotum ſequitur Antonius Andreas quæſt. prima eiuſdem ſeptimi, & ead. prope verba adfert, Zimara quoq. eſt in hac ſententia, vt cernere eſt apud ipſum theoremate tertio, & in tabula verbo *Vniuerſalis*; ſed & Paulus Soncinas eadem eiuſdem ſeptimi quæſtione hoc ipſum ſecunda concluſione docet. Ant. And. Zimara Soncinas.

Sunt alij, qui in hoc negotio cenſent diſtinguendum, vt nimirum aliud proferēdum ſit in via Ariſtotelis, aliud in via fidei, ꝑ veritatis: tunc in via Ariſtotelis oppoſitam omnino proferunt ei, quam mox allegabamus ſententiam, dicentes vtramque inhærentiam eſſe de accidentis eſsentia, & hi præcipue ſunt Ioannes Bacconius in primo, diſt. 28. quæſt. prima, ar. 3. & Iandunus, ac Sueſſanus, ille quæſtione, hic diſputatione prima illius ſeptimi; quib. & Aquarius ſe nouiſſime ſubſcripſit eadem eiuſdem libri dilucidatione; Immo Sueſſanus inquit melius apud philoſophos dici eſſentiā actualem eſſe, ipſumet accidēs, quam Bacchon. Iandunus. Sueſſanus. Aquarius.

quam eſſe de eiuſdem eſſentia. In via autem fidei tradunt inhærentiam actualem nullatenus eſſe de eius eſſentia, ſed ſolum aptitudinalem.

Deniq. alij abſolute docent, inhærentiam actualem non eſſe de eſſentia accidentis, ſed tantùm aptitudinalem, & q᷑ eſſe in ſubiecto non eſt, vel quidditas, vel definitio accidentis, ſed quidam ipſius modus, definitio vero cuiuſq. eſſentia. eſt rem, cui debetur eſſe in alio; ita Auicennas in ſua Metaphyſica, ita Auctor eiuſd. Auic. ſententiam interdum allegans, vt 4. ſent. diſt. 12. q. 1. art. 1. quæſt. 1. ad primum, & 2. & 3. par. q. 77. ar. 1. ad 2. ita Capreolus eod. lib. & diſt. ad primum Aureoli contra primam concluſionem, & in 1. diſt. 42. ad primum eiuſdem contra quintam, & ſextam concluſionem, & in ſecundo, diſtinct. 18. q. 1. ad tertium eiuſdem Aureoli ſecundo loco aduerſus primam concluſionem; ita Caiet. in hac parte, ita Alenſis ſeptimo Diuinorum, quæſt. 3 ſuper tex. quintum, ita Ferrar. quarto contra Gent. 65. ita Conradus prima ſecundæ quæſt. 110. art. 2. circa reſp. ad tertium, ita Dominicus Sotus in quarto, diſt. 10. quæſt. 2. ar. primo, vbi & varia philoſophorum dicta refert, quibus non omnino impoſſibile viſum fuit, vt poſſet accidens abſq. ſubiecto exiſtere Chryſoſtomus autem Iauellus varius apparet, & forſan ſibi non cõſtat, inquit enim quæſt. prima ſeptimi Diuinorum in tertia diſtinctione, quod ſecundum Ariſtotelem, vel vtraque, vel neutra inhærentia eſt de eius eſſentia, deinde prope finem quæſtionis docet cum Auctore, & Capreolo, inhærentiam ſolum aptitudinalem eſſe de eius eſſentia, quaſi quod Auctor, & Capreolus hoc doceant tantum vt theologi, & non etiam vt philoſophi, atque in via Ariſtotelis. Sed certe viri quos pro tertia hac opinione retuli, & Auctor precipue (de cuius potiſſimum iudicio eſt mihi ſemper ſolicitudo) abſolute, & vt theologi, & vt philoſophi id ſentiunt, quod patet, quoniam Auctor adfert dictum Auicennæ, quo ait, eſſe in alio non eſſe accidentis definitionem, ex quo infert actualem inhærentiam eſſe ab eo ſeparabilem, non autem eam, quæ aptitudinalis eſt; conſtat autem Auicennam purum extitiſſe philoſophum; Deinde quando Auctor, & alii probant noſſe accidens actu a ſubiecto ſeparari, ex propoſitionibus ſcitis, ex philoſophiaque depromptis id efficiunt, non autem ex creditis; Rurſus quando citatur argumentum de accidentis definitione, quod ſit in ſubiecto, (quod inſolubile arbitrantur hæretici, vt loco citato inquit Sotus,) poterat Auctor, & alii ſe facile expedire dicendo, definitionem illam eſſe ad aures Ariſtot. non autem ſecundum fidem, & veritatem abſolute, & tamen declarant ipſam, & ex Ariſtotelis doctrina probant non eſſe definitionẽ. quoniam eſſe non eſt de ratione intrinſeca vel ſubſtantiæ, vel accidentis. Ad extremum Auctores primæ claſſis, & præcipue Zimara contendunt ad aures Ariſtot. neutram inhærentiam eſſe de eius eſſentia, quare non eſt certum omnino in doctrina Philoſophi, vt de eſſentia accidentis ſit inhærentia, cum varii in eius varia ſentiant, & Caiet. hac quæſtione rationibus naturalibus probat inhærentiam aptitudinalem eſſe de eius eſſentia, non autem actualem, quare abſolute, & ſimpliciter hoc docent, & nedum vt theologi.

Sententia Auicenna. D. Thomæ. Capreol. Gaietanus. Aleuſis. Ferrarien. Conradus. Soti. Iauellus.

Rationes pro ſingulis his ſententiis non deſunt, & eas apud pleroſque ex cõmemoratis auctorib. videre licet, ſed firmiores dumtaxat ſunt referendæ: Quare pro prima ſententia ſit primum argumentum illud Scoticum, cuius iã in eius opinione recẽſenda aliqualis mentio facta eſt: Quoniam videlicet nullum abſolutum poteſt in ſuo formali conceptu dicere relationem, tunc enim eſſet, & non eſſet abſolutum, ſed omnis inhærentia, ſeu actualis, ſeu aptitudinalis eſt relatio, non itaq. poteſt eſſe de conceptu accidentium abſolutorum. Confirmatur, quoniam dicunt omnes, quantitatem, qualitatem diſtingui à prædica-

Rationes pro-prieri poſitione.

dicamento relationis, quoniam hoc eſt ad aliud, illa vero ſunt ad ſe; at ſi aliqua inhærentia ponatur de eſſentia accidentis, iam omne accidens eſt ad aliud, iam non differt accidens abſolutum à relatione.

Secundo, Si ponatur aliqua inhærentia de eſſentia accidentis, iam genera generaliſſima non erunt generaliſſima, falſitas conſequentis eſt manifeſta, & conſequentia probatur, quoniam à qualitate, & quantitate poterit abſtrahi conceptus communis inferior ente, & ad ipſa ſuperior, videlicet *eſſe in*, qui cõceptus erit eis communis, quandoquidem in eo conueniunt, inferiorque ente quoniam non omne ens habet eſſe in, illis demum ſuperior, quoniam nedum qualitas, ſed & quantitas in illo conueniunt, &c.

Tertio, Dictum eſt ad finem prope obſeruationum huius literæ cum Ariſt. cap. de ſubſtantia. quod album ſolam qualitatem ſignificat, at in ſola qualitate non includitur inherentia, aliàs non eſſet ſola; Rurſus ſæpe dicitur, quod ſubiectum non eſt de eſſentia accidentis, quod accidentia proprium genus habẽt, & propriam differentiam, vnde & in prædicamento ea locauimus, non haberent autem proprium genus, & propriam differentiam, ſi de eorum eſſentia eſſet inhærentia, nam quid aliud à ſe reſpicerent, &c.

Quarto, & vltimo, Accidentia ſunt entia propria entitate, quamuis diminute, neq. eorum entitas præciſe eſt ex attributione ad ſubſtantiam, quoniam inter hanc, & ipſa adeſt analogia quoq. proportionis, igitur in ſui eſſentia nihil extra ſe reſpiciunt; Confirmatur, quoniam velut non eſſe in ſubiecto, eſt proprietas ſubſtantiæ, non natura, vel eſſentia, ita eſſe in ſubiecto, non erit eſſentia accidentis, ſed eius proprietas, & modus ipſum ſequens, hinc quoniam aliquãdo proprietates poſſunt ab eorũ ſubiectis ſeparari, ideo ſecundum fidem credimus accidẽs eſſe abſq. ſubiecto, & modũ hũc *eſſendi in*, ab eo millies quotidie, & paſſim ſeparari; Confirmatur vlterius, quoniã nulla potentia põt ab aliquo ſeparari id, quod eſt de eius vera eſsẽtia, at in ſanctiſſimo altaris ſacramẽto docet vera fides accidẽtia eſſe ſine ſubiecto, quare inhærẽtia ab eis ſeparata eſt, &c.

Secundam vero ſententiam hæc argumenta poſſunt munire, & primo vulgata illa apud oẽs dicta, nimirum accidentia eſſe entia quia entis, accidentis eſſe dici ineſſe, accidens eſſe ens in ordine ad ſubſtantiam, quæ omnia liquido demonſtrant actualem inhæſionem eſſe ipſummet accidens; Cõfirmatur, quoniam Ariſtot. 1. Phyſic. 14. ſeptimo Diuinorum 3. & 47. ac 12. eorundem 25. cenſet impoſſibile, accidens vllum ſeparabile eſſe à ſubiecto, ergo ſemper ineſt ergo talis inhærentia eſt de ſui natura.

Fundamenta pro ſecunda ſententia.

Ariſtot.

Præterea, Si inhærentia non ſit de eſſentia accidentis, ergo aliud eſt ab ipſo, eiq. formaliter inhæret, nam ex omnium ſententia accidens dicitur formaliter inhærens, tunc quæritur de hac inhærentia, qua prima inhæret accidenti, aut eſt eadem ipſi, & priori inhærentiæ, aut non, ſi primum, pari ratione ſtandum erat in prima, ſi ſecundum, tunc procedetur in infinitum.

Poſtremo, Si de eſſentia accidentis non ſit vtraq. inhærentia, tũc poſſet aliquando abſq. ſubiecto definiri, quod eſt contra hanc literam, & eius falſitas conſtabit ex ijs, quæ hac quæſt. dicentur, conſequentia apparet manifeſta, quoniã accipiatur accidens in actu, & actualiter conſideretur, cum vt ſic nõ depẽdeat a ſubiecto, abſq. ipſo poterit perfecte concipi, atque complete definiri, &c.

Tertia demum ſententia, quo ad inhærentiam actualem, quam negat, firmatur omnibus rationibus, & quidẽ efficaciter, quæ pro poſitione prima ſunt adductæ, quo vero ad aptitudinalem, quam affirmat, probatur rationibus, quæ ſecundam ſententiam fortem efficiunt; quæ licet poſſent eſſe ſatis pro eius confirmatione, nihilominus probatur adhuc duplici medio, quorum primum ſit:

Quibus innitatur tertia poſitio.

KKKKK Quem-

Quemadmodum ens ſufficienter diuiditur per ſubſtantiam, & accidens, ita & omnis conceptus entis ſufficienter partitur, ex eo quod vel aptum natũ eſt eſſe in ſe, vel in alio, non.n. dabitur 3. ceu nõ datur tertia entitas, tunc ſumo cõceptũ accidentis, & quæro, an ſit aptus natus eſſe in ſe, aut in alio, non 1. quoniam tunc accidens non foret accidens, ſed ſubſtantia, ergo ſec. ergo aptitudo eſt de ſui eſſentia, & conceptu, da.n. oppoſitum, tunc intelliges conceptũ accidentis præter aptitudinem, tunc rurſus illo tempore quo intelligis ipſum ſine aptitudine, peto vt prius, an intelligas ipſum vt natum eſſe in ſe, vel in alio, & non 1. vt patet, ergo 2. ergo concipis ipſum, & cum aptitudine, & ſine aptitudine, qđ pugnat.

Secundo arguo ſic; Conſtat ex determinatis, inter ſubſtantiã, & accidens eſſe analogiam, & hoc dependere ab illa, at hæc dependentia, vel eſt ei eſſentialis, vel accidentalis, nõ 2. qm̃ & analogia ad ſubſtantiã foret ei accidentalis,

Excluditur quædam obiectio. ergo 1. ergo eſſentialiter ab illa dependet. Non dicas aũt duo hæc argumenta 2. firmare ſententiã, quandoquidem poſſumus aliquid cõcipere, quod actualiter nõ ſit in alio, qm̃ conceptus nõ diuiditur per eſſe in ſe, vel in alio, ſed per aptitudinẽ ad eſſe in ſe, vel in alio, qm̃ actualiter eſſe in ſe, vel in alio, ſunt qđã conſequentia ſubſtantiã, & accidens, eorũdemq. affectiones, vt pro poſitione 1. dicebatur, at qđ poſſint eſſe vel in ſe, vel in alio. eſt eorũ natura, ac quidditas, ſicut qđ homo rideat, eſt eius affectio, at quod habeat in ſe aptitudinẽ potentiãq. ad riſum, eſt ipſamet hominis natura. Similiter nõ eſt eſſentiale cuius analogato actu dependere à 1 ſed ſufficit ordo ille & aptitudo, dixi cuius analogato, vt ſecludam ea, quæ ſunt analoga puræ attributionis, in quorũ 1. ſolũ inuenitur formaliter formalitas illa, in qua fũdatur analogia, &c. Et hæc de 2.

Prior conclusio. Quo ad tertium, Sit prima conclusio: Accidentia habent aliquam entitatẽ,

Ariſtot. & aliquam eſſentiam. Hæc manifeſta eſt apud omnes, ſæpe enim Ariſtoteles ea vocat entia, & quinto Diuinorum 14. diuidens ens per ſe, partitur illud in ſubſtantiam, & accidens, ab omnibus quoque admittuntur formæ, & ſubſtãtiales, & accidentales, accidentia itaq ſi ſint formæ, habent certe aliquam entitatem. Rurſus, ad ipſa aliqui motus terminãtur vt eſt videre in alteratione, & augumentatione, conſtat autem, quod per motus aliqua entitas comparatur, aliàs ad nihil mobile moueretur; Affirmant etiam omnes ea eſſe inſtrumenta à multorum agentium, & eorum pleriſq. rationes agendi: Cumq. ens dicatur analogice de ſubſtantia, & accidente, oportet in hoc aliquam entitatis rationẽ ſaluari, alioquin nõ eſſet inter ipſa analogia, ſed æquiuocatio; Deniq. aſſerunt vniuerſi, ea incompletã eſſentiã, & definitionem obtinere, ergo aliquam habent entitatem, pugnat.n. vt detur eſſentia incompleta, ſine eſſentia, quoniam ly *incompleta* non deſtruit eſſentiam, ſed ſupponit, limitat, declaratque.

Concluſio 2. Sit ſecunda concluſio: Hæc entitas quam ipſis tribuimus, eſt incompleta, &

Ariſtot. diminuta; Sic enim Ariſtoteles ſeptimo Diuinorum 14 ait, ipſum quid eſt nõ

D. Thom. ſimpliciter, ſed ſecundum quid eis conuenire, ſic legis in litera, ea non habere abſolutam eſſentiam, ſic habes apud omnes Ariſtotelis interpretes ſeptimo illo Diuinorum, ab illo 14. vſq. ad 19, ſic oſtendit entis analogia ad ipſa; & ad ſubſtantiam, nam ſi accidens ita completum eſſet ens, atq. ſubſtantia, nõ plus cerneremus attributionem illius ad iſtam, quam huius ad illud: At pro notitia

Capreol. maiori obſerua ex Capreolo in ſecundo, diſt. 18. quæſt. prima antequã reſpondeat formaliter ad primum Aureoli ſecundo loco aduerſus primam concluſionem, quod accidens habet entitatem integram, ſeu completam in eo ſenſu, quod non poteſt cum alia entitate cõſtituere aliquid per ſe vnum, quod inſtar ſpeciei, vel indiuidui ſit in genere collocabile, ſed ipſummet accidens re-

poni-

ponitur in genere,& horum vtrumque habuimus ſeptima parte literæ, rurſus
eſt quid conceptibile proprio conceptu,qualiſcumque is fuerit,entitateque
gaudet ab aliis entitatibus diſtincta,vt qualitas non eſt nulla entitas neq,om-
nis entitas,ſed aliqua;& propria potiur indiuiſione.vnitate,diſtinctione;&c. *Quomodo in-*
at dicitur habere entitatem incompletam,& diminutam,quoniam nõ compe- *completa.*
tit ſibi ex ſui natura eſse in ſe,ſed id habet ex inhærentia ad aliud alterius na-
turæ,cui ſane non confert,ſed à quo recipit eſse,hoc eſt, ex inhærentia ad ſu-
biectum ſic diſcernitur à formis materialib. quæ licet ſecundum ſe abſq. ma-
teria nequeant exiſtere,attamen id cui vniuntur non elargitur ipſis eſse, ſed *Tertia conclu-*
ab eiſdem illud ſortitur;Sed vt hæc magis adhuc explicentur. *ſio.*

Sit tertia concluſio: In eo poſita eſt diminuta hæc,atque incompleta acci-
dentis entitas,quod non eſt abſoluta à ſubiecto,ſed illud ſemper reſpicit,atq.
in ſui eſsentia ab eo ſemper dependet,non quidem actu,ſed aptitudine;Sic aſ-
ſerimus inhærentiam aptitudinalem non actualem eſse de eius eſsentia , vnde
primam,& ſecundam ſententiam repudiantes,tertiam amplectimur.

In cuius gratiam nota , quod quemadmodum quidditas, & natura ſubſtan-
tiæ eſt apta eſse in ſeipſa,ac per ſeipſam ſubſiſtere;ſic eſsentia, & natura acci-
dentis eſt nata eſſe in alio,at ſicut aptitudo eſſendi in ſe nihil addit reale ſupra
ſubſtantiam,ſed ſi quid addit,eſt quid ratione ab ea differens,quatenus per ip-
ſam aptitudinem manifeſtatur expreſſus ordo ille ad proprium modum eſſen- *Aptitudo ad eſ-*
di , ita aptitudo ad eſſe in alio , (quod eſt tota hac quæſtione maxime aduer- *ſe in alio quo-*
tendum) nihil omnino reale addit ſupra entitatẽ accidentis , ac ſi quid addit, *modo ſe habe-*
eſt quid ſolum ratione diſtinctum, prout nomine ipſius aptitudinis formalius, *at ad acci-*
& explicatius aperitur proprius eſſendi modus ipſius,ſed à parte rei & identi- *dens.*
ce idem omnino exprimitur nomine accidentis . Ita cadunt omnia , quæ ple-
rique erexerunt,dicentes inherentiam hanc aptitudinalem eſſe, vel relationẽ,
vel quid adueniens accidenti,nam eſt ipſamet accidentis natura , quæ hunc
ordinem dicit,& hanc aptitudinem.

Quæ vt clariora tibi,teſtatiora aliis fiant,reminiſcere;quæ dicebantur cir-
ca obſeruationes 2. c. & quæ ex inſinuatione repetebantur q.2.quinti c.quam
doctrinam habes hoc loco à Cai.& innuunt etiam Conradus, Iandunus, Iauel-
lus,Sueſſanus ,Aquarius,& alii locis nominatis,licet in vocib.nõ omnino om-
nes conueniant,qđ videlicet accidentia abſoluta,ideo dicuntur abſoluta , qm̃
non reſpicitur aliquid extra ſe,vt terminum,at non dicuntur abſoluta, quaſi
nihil omnino extra ſe reſpiciant,quoniam omne accidens reſpicit ſubſtantiã,
vt ſubiectum,ſic ſunt abſoluta à termino,non à receptiuo , ſic ſubſtantia ter-
minat eorum dependentiam,non vt terminus,ſed vt ſubiectum;Accidens vero
relationis reſpicit quid extra ſe vt terminum formaliter.non autem vt cauſam
vel ſubiectum,& eius reſpectus dicitur *ad*, reſpectus vero accidentium abſolu-
torum,ſi nomine reſpectus ob vocum inopiam ſit vocandus, non eſt reſpectus
ad, ſed ſolum *in*, Et quidem reſpectus tantum *ad*,& habitudo qua quid reſpi-
cit aliud vt terminum formaliter;facit illud eſſe in prædicamento ad aliquid,
reliquæ vero habitudines nequaquam, aliàs omnis potentia comparatione ad
actum,eſſet in genere ad aliquid:Hinc ſcite legis apud Alenſem 5. Diuin.quæ- *Alenſem:*
ſtione 1. ad text.20 quod prædicamenta accidentium abſoluta, vocantur en-
tia,quæ in ſe ſunt,non prout eſſe in ſe diuiditur contra eſſe in alio , nam qua-
litas non eſt in ſe ens,ſed in alio,hoc eſt,in ſubiecto,& ſola ſubſtantia eſt hoc
modo ens in ſe,ſed prout diuiditur contra eſſe ad aliud,quoniam prædicamẽ-
ta abſoluta licet ſint in alio,non tamẽ ſunt ad aliud,ſicut eſt genus ad aliquid.

Quapropter ſi relatiuorum eſſe eſt ad aliud ſe habere,(in hoc enim ſtat eo-

rum formalitas,(auctore Ariſt. in prædicamentis, cum accidentia abſoluta ad nullum ſe habeant, vt ad aliud, licet ſint in alio, nullatenus ſequitur, vt ſint in genere ad aliquid; Immo vero quemadmodum, quoniam de ſui eſſentia relatiua aliquid vt terminum reſpiciunt, ideo eorum eſſe ſtat ad aliud ſe habere, itaq̃; accidentia abſoluta de ſui eſſentia reſpiciunt aliquid, nõ vt terminũ, ſed vt ſubiectũ, eapropter in eorũ eſſentia clauditur habitudo ad aliquid vt ſubiectũ, & earũ eſſentia erit eſſe in alio, vt velut eſſe *ad* conſtituit genus relationis, ita eſſe *in* conſtituat accidentia abſoluta, & accidens vt ſic; Ita hæc inhærentia nõ eſt prædicamentalis, ſed traſcendentalis, & conuertitur cum illo accidẽte, cuius eſt inhærẽtia, vel aptitudo, ab eo ſola ratione modo explicato diſtiſta, &c.

Inhærẽtia accidentis, qualis.

Iure itaque dicimus entitatem accidentium incompletam, quoniam non abſolutam à ſubiecto, quoniam quid extra ſe alterius generis ab ipſis in ipſorum eſſentia reſpicientem; Quoniam veritatem confirmat, & auctoritas auctorum tertiæ ſententiæ, & rationes pro ea inductæ, & quæ primo argumento præcipue pro ſecunda opinione adducta ſunt, quæ nequeunt certe aliter explicari, niſi aptitudinalem inhærentiam confugiatur, confirmat & vox ipſa accidentis, quæ nihil aliud ſibi vult, quam ad aliud cadentis, cadunt quippe accidentia ad ſubſtantiam, ſed non vt cadant, at vt eſſe habeant, immo ſi hoc caſu nõ caderent, non ſurgerent vnquam naturaliter, vt eſſe haberent. Quod autem hæc non ſint accipienda de actuali inhærentiæ, abunde demonſtrarunt argumenta pro prima opinione, & præcipue ſecunda vltimi confirmatio, &c.

Concluſio.

Quo ad quartum; Sit hæc vnica concluſio: Accidentia habent incompletam definitionem, quoniam nimirum nequeunt complete definiri ſine addito, & ſine aliquo, quod ſit præter eorum eſſentiam, alteriuſque generis ab ipſis, cum per ſubiectum ſemper definiantur. Hoc docet enodate Ariſtoteles ſeptimo Diuinorum 14. docens, quod quid eſt eſſe accidentium, at non ſimpliciter, vt præcedenti ſecunda concluſione dicebatur, & 17. concludit, quodquid erat eſſe accidentium, ac definitionem, aut nullius eſſe, aut ſi eſt, aliter quam ſit in ſubſtantiis, item repetit 16. & manifeſtat exemplis, vbi in fine colligit, definitionem, & quodquid erat eſſe, aut eſſe ſubſtantiarum ſolum, aut maxime primo, & ſimpliciter. Hoc ipſum docent omnes, qui circa illos textus, vel cõmentaria, vel quæſtiones, vel tractatus quantum ego viderim texuerunt, qui & e medio tollunt præter alias dubitationes illas duas, quas idem Ariſtoteles 18. & 16. admouit circa hanc ex additione accidentium definitionem, quas quoniam conformiter cum Ariſtotele diſſoluunt omnes, non eſt vt ad illas vel admouendas, vel remouendas quid temporis impendam. Vide præcipue Auctorem, Auerr. vtrumque Alexandrum, Aphrodiſæum ſcilicet & Alenſem, à 14. vſque ad 19. illius libri; Vide Albertum Magnum tractatu primo eiuſdem libri, à cap. 8. vſque ad 12. Ægidium ibidem quæſtione ſecunda, Iandunum quæſt. nona, & 10. Soncinenſem quæſt. ſexta, Iauellum quæſt. ſeptima, & alios omnes vno ore concluſionem hanc docentes.

Ariſtotel.
Definitio accidentium, qualis.
D. Thom.
Auerroes.
Alexand.
Alenſis.
Alb. Magn.
Ægidius.
Iandunus.
Soncinas.
Iauellus.

Obſerua tu, quod bifariam poteſt accidens conſiderari, vno modo formaliter, & vt accidens, alio modo quo ad quaſdam eius affectiones, vel in ordine ad aliquod aliud accidens, primo modo numquam poteſt abſque ſubiecto definiri, cum enim vt ſic eſſentialiter in ſuo conceptu aptitudinalem ad ſubiectum dicat habitudinem, ab eodemque in eſſe dependeat, implicat, vt abſque illo poſſit eius definitio haberi, ſin autem in ſecundo ſenſu ſpectetur, nihil prohibet, vt in ſui definitione non cadat ſubiectũ, cum enim tunc conſideretur ſecluſa ad illud habitudine, non ponitur in eius definitione vt ſic ſubiectũ quod euenit in pleriſque mathematicis definitionibus, quorum accidentia,

ſim-

ſimplicia vocat Ariſtot. tex. illo 17. quia ſcilicet non habent ſubiectum determinatum, quod in eorum definitione ponatur, ad differentiam copulatorũ, eiuſmod ſubiectum habentium, vt ibi Auctor exponit; Verum diligenter cõſidera, quod huiuſcemodi definitiones bimembres eſſe poſſunt, nam vel dantur per proximum genus, & proxima differentiam, & ita poſſunt haberi abſq. additione ſubiecti ſaltẽ ſui, vt patet dum definitur albedo, quia eſt color diſgregatiuus viſus, vbi non cadit ſubiectum albedinis, cuius ratio eſt, quoniam accidentia propriam genus habent, propriamq. differentiam, quare per hæc proxime valent definiri, vel deinde dantur completæ, & num. omnia. abſolutæ, aperientes definita à 1. potentia vſq. ad vltimum actum, & ſic eſt impoſſibile definiri accidentia abſq. ſubiecto, nam albedo taudem erit qualitas, in cuius definitione cadit ſubſtantia, rurſus eſt color, in cuius ratione cadit corpus perſpicuum, cuius ſecundum extremitatem actus eſt. Vnde Alex. verba illa 19. tex. [ſed latet rationes non exacte dici, ac aſſignari,] ſic accipit, vt dicat eum, qui definit aliquod accidens abſq. ſubiecto, (ſcio expoſitionem eſſe ſingularem, & ab omnib. prope diuerſam,) latere, quod non exacte eius definitionem reddit; nam ſi quis accuratius conſiderauerit, videbit fieri non poſſe, vt quodpiam accidens abſq. ſubiecto definiatur; Cuius ſane ratio eſt, quoniam ſi abſolute, vt decet omnino ſpectetur accidens, nequit tandem à ſubiecto abſtrahere. Deniq. memento, quod in accidentis definitione non eſt ſemper neceſſe, vt cadat ſubiectũ explicite ſemper tñ implicite, ac virtute cadere debet, q̃ oia ferè attingebamus 2. c. huius operis in obſeruationib. ad 4. partem.

Ariſtot. *D. Thomas.* *Gemina accidentium definitio.* *Alexander.* *Caietanus.*

Cæterũ dicis, quomodo eſſe poſſit, vt definitio includat quid extrinſecum, & præter eſſentiam definiti, cum eius munus ſit eſſentialia ſolummodo cõplecti? Dico, hoc non modo non eſſe inconueniens, ſed neceſſarium in definitionibus illis, quæ ſunt ex additione, nam ea propter dicuntur ex additione, qm̃ quid præter eſſentiam additum includunt; argumentum vero procedit, de vera, perfectaq. definitione, nõ de minus propria, & imperfecta, qualis eſt illa accidentium; Et hoc eſt cauſa, cur Ariſtoteles tex. relatis nũquam abſolute dicat definitiones eſſe accidentium; immo inquit non eſſe definitiones vel ſi ſint, eſſe ſecundum quid, improprie ſcilicet, imperfecte, & ex addito, vnde illo 19. habet Auerroes, quod rationes allatæ, vt probarent accidentium eſſe definitionem, ſunt logicæ, quoniam quoquo modo probant, nam probant eſſe, & non eſſe, eſſe ſecundum quid, non eſſe proprie, ac ſimpliciter. Immo vero Aphrodiſæus ex eodem textu elicit, dicere Ariſtotelem non ſibi omnino placere accidentium eſſe definitiones, quod ſi quis contendat, vt ſint, eo modo ſunt, quem explicatum reliquimus.

Ariſtotel. *Qua definitione gaudeant accidentia.* *Auerroes.* *Alexander.*

Hinc non mihi probatur modus loquendi Aquarii, quando dilucidatione 3. 7. Diuin. concluſione 1. aſſerit, quando accidentia definiũtur definitione quidditatiua formali, in eorũ definitione nõ poni ſubiectũ, nã ſi nõe quidditatiuæ definitionis accipiat eã, q̃ oia accidentis dicat, ipsũ limate & plene definiens, falsũ eſt tale dictũ neq. eſt ad mentẽ ipſius, nã 2. concluſ. deinceps ait, q̃d dum definiũtur definitione formali, materiali, & reſpectiua, tunc oportet aliquo modo ponere ſubiectũ, vel determinate ſ. vel cõfuſe; At reuera ſi fuerit definitio ꝓprie quidditatiua, tunc oia hæc cõtinebit; Adde, q̃d in rõne formali accidentis claudi ĩ inhærẽtia aptitudinali ad ſubiectũ, quare in hoc ꝓpoſito nõ eſt diſtinguẽda definitio formalis quidditatiua, à definitione reſpectiua, qm̃ in illa cõtinet̃ iſta ſaltẽ aptitudine, imò apud hunc doctorẽ actu ẽt, vult. n. vt diximus, inhærẽtiã quoq. actualẽ eſſe de accidẽtis eſsẽtia; Quõ igitur poteſt vel formaliter, vel q̃dditatiue, & multo minus vtroq. modo definiri abſq. ſubiecto?

Nonnulla de Aquario.

Proba-

Probationes huius aſſertionis non eſt vt adducam, cum dixerim ab Ariſtotele, & ab omnibus peripateticis edoceri, vijs tamen declaratis, & neceſſario ſequitur ex ijs, quæ dicta ſunt ſuperiori membro quæſtionis, nam ſi eſſentia accidentium eſt incompleta, vt dicebat ſecunda concluſio, & ideo incompleta, quoniam non abſoluta a ſubiecto, cum hoc in ſua eſſentia ſemper reſpiciat, vt aſſerebat tertia, neceſſario colligitur, vt definitionem habeant incompletã, quæ conſecutio patet, tum ex prioribus obſeruationibus ad hanc literam, tum ex titulo huius quæſtionis, quare &c.

Quo ad quintum: Satis patuit quid dicendum ſit ad primum primæ ſententiæ, eſt enim falſa minor propoſitio, in qua dicitur, omnem inhærentiam eſſe relationem, nam inhærentia aptitudinalis quantitatis nihil aliud eſt, quã ipſa quantitas & ſic de alijs; Ex qua eadem doctrina ruit confirmatio, nam accidentia abſoluta dicuntur entia in ſe, non prout ly *in* ſe diſtinguitur cõtra eſſe in alio, ſed ſolum vt contra eſſe ad aliud, ita differunt a relatione, &c.

Ad ſecundum negatur conſecutio, quoniam eſſe *in*, eſt diuerſarum rationũ, & eſt analogum ad nouem genera accidentium. Rurſus, nullam determinatam naturam dicit quare nequit eſſe genus, in quo generaliſſima conueniant, &c.

Ad tertium fatemur, album ſolam qualitatem ſignificare, ſed in ipſamet qualitate clauditur intrinſece aptitudinalis inhærentia, nihil enim reale ei addit, vt dictum fuit, licet aliquando non ſit neceſſe, vt explicite, & de formali ſignificetur, & præterea inſpicienda eſt res ſignificata, & modus ſignificandi, de quibus plene loco in argumento allegato.

Ad confirmationem dicitur, quod licet ſubiectũ non ſit de eſſentia accidẽtis, habitudo tñ ad illud eſt de ſui eſſentia. Et quamuis accidentia proprio genere, & propria differentia gaudeat, horũ tamen vtrumq. in ipſis reſpicit ſubiectũ, qm̃ entitas illa cuius ſunt genus, & differentia, non eſt à ſubiecto abſoluta.

Ad quartum ex eadem doctrina patet ſolutio; ſunt ſiquidem entia propria entitate, & ens analogice, formaliter tamen q̃r de ipſis, & de ſubſtãtia ſed eorum entitas eſt diminuta, atq. incõpleta, ſubiectum reſpiciens, ab eoq. pẽdens.

Eſſe in, quomodo ſe habeat ad accidens.

Ad confirmationem priorem dicitur, q᷑ eſſe in alio actu, eſt affectio accidẽtis, & proprietas, at eſſe rem talem, quæ ſit apta nata eſſe in alio, eſt ipſamet natura accidentis; Sic huius argumenti confirmatio probat noſtram poſitionem, q᷑ ſcilicet actualis inhærentia non ſit de eſſentia accidentis, non tamen probat de aptitudinali, & iuxta hanc duplicis inhærentiæ diſtinctionem videbis, quæ oĩa affert Zimara locis illis penitus collabi; Soluitur & ſecunda cõfirmatio, qm̃ in accidentibus ſanctiſſimæ Euchariſtiæ aufertur actualis inhærentia ad ſubiectum, cum per ſe ſubſiſtant, in nulloq. ſint, vt in ſubiecto, ſaltem ipſa quantitas, at non aptitudinalis, ſemper.n. ſunt eiuſmodi naturæ, quibus ſecundum ſe, & vt ſic acceptis debetur illa inhærentia, vt ſcilicet reſpiciant ſubiectũ, &c.

Ex hoc eodem fundamento patet reſponſio ad primum ſecundæ ſententiæ quicquid enim multi dicant, vt dicta illa explicent, dic tu vt innuebatur tertia quæſtionis parte, quod accipiuntur de inhærentia aptitudinali, non actuali, ſic accidens eſt ens, quoniam reſpicit aptitudinaliter ſubiectum, quia eius eſt aptitudinaliter ineſſe, quoniã inquam eius natura non eſt, vt inſit actu, ſed vt ſibi debeatur ineſſe: Eodem modo dicas ad confirmationem, quod omnia Ariſtotelis loca intelliguntur de inhærentia, ſeu ſeparabilitate aptitudinali, quantumcunq. enim actu à ſubſtantia ſeparentur, numquam ita ſeparantur, quin ipſam reſpiciant, & quin eis vt ſic non conueniat, vt ſint apta ineſſe; Num vero cognouerit Ariſtot. vt actu poſſint à ſubſtantia ſeparari, ac per ſe ſubſiſtere, hoc alienum eſt ab hac conſideratione, ſufficiat, quod eſſe in alio non aſſignauit naturam

Senſus locorũ Ariſtotelis.

turam qm̃

turam accidentium,ſed modum, & proprietatem eorũ naturam inſequentem: Verum autem hæc proprietas,hic modus ſit ab eis inſeparabilis, nihil ad noſtrã quæſtionem,quæ accidentium naturam ſcrutatur.

Ad ſecundum dicitur, quod accidens eſt formaliter inhærens inhærentia propria aptitudinali,non actuali, dum aũt actu inhæret,inhærentia hæc,& reſpectus formalis, vel actualis ſeipſo inhæret accidenti, ſic in eo datur ſtatus, neq. vlterius eſt requirendus progreſſus, non enim talis reſpectus inhæret vt *quod*,ſed vt *quo*, vnde non eſt eadem ratio de accidente, quod inhæret, & de inhærentia illa actuali,quoniam illud per hanc inhæret, hæc vero ſeipſa.

Ad tertium negatur conſequentia, quoniam in accidente quoque actualiter accepto clauditur eſſentialiter aptitudinalis habitudo ad ſubiectum, quod ſi conſideretur ſecluſa tali aptitudine,tunc non vt accidens vere,ac formaliter ſpectatur, at valde diminute, & ſi aliqua eius definitio per genus proximum poſſit haberi,in qua non expreſſe cadat ſubiectum,non tamen dabitur adæquata definitio, in qua aliqua via non habeat locum ſubiectum, vt circa quartam quæſtionis partem adnotatum reliquimus.

Argumenta,quæ tertiam opinionem firmant,& concedimus, & docemus,ſicut docemus,& concedimus illa prioris ſententiæ,quatenus probant inhærentiam actualem non eſſe de eorum eſſentia, & illa poſterioris opinionis, quatenus oſtendunt aptitudinalem eſſe de illorum eſſentia, &c.

QVÆSTIO II.

Vtrum in compoſito ſit vnica forma ſubſtantialis.

CIRCA tertiam partẽ, vbi varia diſcrimina adferuntur inter formam ſubſtantialem,& accidentalem, quorũ primũ,ac præcipuum illud eſt, qđ receptiuũ formæ ſubſtantialis, materia ſ. non habet eſſe per ſe, vnde forma ipſa aduenit materiæ nudæ, & quæ pura eſt potentia, vt latius patuit in obſeruationibus ad hanc eandem partem,ex quo deinceps proueniebant alia, vt eiſdem obſeruationibus dicebatur, moueo quæſt. percelebrem, & omnium ferme quæſtionum metaphyſicalium perreconditam,& difficillimam, num ſcilicet forma ſubſtantialis vniatur materiæ nudæ; Quam ſane non ſemel quæſtionib. ad tertium caput libri, & alibi polliciti ſumus definire,pro cuius reſolutione,explicato primo loco ſenſu,ac intelligentia ipſius, adferam deinde opiniones minus veras, earumq. rationes firmiores, tertio veritatem aperiã,& declarabo,quarto eandẽ probabo, quinto argumenta in contrarium pro opinionibus ſingulis inducta cõfutabo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid ſub hanc quæſtionem cadat.

TVnc vere materia dicitur nuda,ac pura potentia, nullumque habere eſſe, ſi omni actu fuerit deſtituta, quoniam autẽ duplex poteſt eſſe actus,ſubſtantialis ſcilicet,& accidentalis, & hic varius, iuxta accidentium varietatem, Quę materia nuda.

erit

erit primo quæſtio, num receptiuum formæ ſubſtantialis ſit ita nuda materia, vt nullam aliam formam ſubſtantialem habeat annexam, deinde erit alia quæſtio, num ſuppoſito quod ita fuerit, ſaltem recipiatur in materia ſub aliquibus accidentibus manente, & præcipue ſub interminatis, vt ibi declarabitur: videbimus enim permultos docentes in materia nuda omni forma ſubſtantiali recipi formam, non autem nuda omni accidente, quibuſdam ponentibus quantitatem, quibuſdam accidentia alia.

Quæſtio itaq. eſt de omni forma abſolute, quæ vnitur materiæ, non de hac, vel illa, nam oẽs tãdem concedunt, aliquam formam vniri materię omnino nudatæ quauis alia forma, vel illa fuerit corporeitatis, vel mixtionis, & ij etiam, qui corporeitatem materiæ coæternam poſuerunt, ſaltem ſecundum rationẽ, ac conſiderationem, eandem nudæ materiæ ſemper adfuiſſe ſunt imaginati.

Quomodo uarie quæſitum hoc indagari ſoleat.

Vnde nos quærimus de omni forma, an dum materiæ vnitur, oporteat formam illam, ſub qua erat materia (numquam profecto materia abſq. forma extitit) recedere, ita vt ipſi ſub nulla forma exiſtenti vniatur. Sic ad hoc facit, qđ ſolet peruestigari, num in ſubſtantiali corruptione fiat reſolutio vſq. ad materiam primam: ſi.n. nihil generatur, quin aliud corrumpatur, cum vnius generatio ſit alterius corruptio, ex tertio Phyſic. 73. & primo de Generat. 17. & 18. dum inducitur aliqua ſubſtantialis forma in materia, tunc fit rei generatio, quod ſi hæc forma vniri debeat nudæ materiæ, iam in corruptione præcedenti fit reſolutio vſq. ad materiam primam, nihil pro nunc ſecernendo inter materiam primam, & nudam, quamuis ex hac quæſtione non nihil diſcriminis ſubindicari debeat, nunc enim per has voces nihil aliud accipimus, quã materiam omni forma orbatam. Et hoc eſt, quod clarioribus verbis ſolet explicari, dum ſcilicet quæritur, an in compoſito ſubſtantiali ſit tantum vna forma, vel plures, nam ſi omnis ſubſtantialis formæ receptiuum ſit pura potentia, ac ſola materia, iam vnica forma eſt in compoſito, ſin autem eius receptiuum maneat ſub aliqua alia forma, iam formarum pluralitas neceſſario infertur.

Illud autem aduertas, quod cum forma in propoſito poſſit eſſe in duplici differentia, vel.ſ. partialis, hoc eſt, partis tantum alicuius informatiua, vel totalis, hoc eſt, compoſiti totius forma, ei eſſe præbens, in præſenti de forma ſolũ totali eſt meæ intentionis inquirere, non autem de partiali, ita non quæremus, num in varijs partibus organicis, puta in capite, in neruis, in oſſibus, in venis, in epate, &c. ſint variæ formæ ſubſtantiales, nec num in ſanguine, & [illegible] tribus humoribus, nec num formæ elementorum ſeorſum ſint actu in mixto, hæc enim omnia qui definire vellet, in immenſum emergeret quæſtio; qđ forte animo voluens Caiet. hoc loco, poſtquã hanc innuit quæſt. ab eadem in præſenti abſtinuit, dicens nimis eſſe, amplã, & ad eius plenã reſolutionem multos fore quinternos implendos, vnde quæſt. noſtram reſtringentes, eidemq. cancellos ſuos præfinientes, in formis ſolum totalibus immorabimur.

Caietanus.

Sed & cum tria ea appareant, in quibus præſens difficultas locum habere poſſet, elementa nimirum, & corpora mixta inanimata, & viuentia, vt quæſtionem quoad fieri poſſit minus vagantem, & compreſſionem intueamur, ad viuentia ſolum eam extendimus, nam in corporibus ſimplicibus nemo fortaſſis poſt eos, qui corporeitatem à materia inſeparabilem dixerunt, formarum pluralitatem locauit, multi etiam pluralitatem formarum in mixtis ſtatuentes, ab his ea quæ, vita carent ſemouerunt, de quorum numero videtur extitiſſe Henricus quolibeto 2. quæſt. 2. & 3. & quodlibeto quarto, quæſt. 13. & 14. & Scotus quarto ſent. diſt. 11. quæſt. 3. & de viuentibus dumtaxat ſunt locuti, quos poſtremo ſecutus eſt Zabarella libro de communi rerum generatione, & inte-

Henricus. Scotus. Zabarella.

ritu c. 2. Vnde nihil eſt, quod ea in quibus præcipuè ex aduerſarijs in hoc nobiſcum conſentiunt diſcutiamus, cũ præcipue ex facienda deciſione latiſſime patere debeat, quid in quóuis cõpoſito de formarũ pluralitate ſit dicendum.

Denique cum forma bipartita adhuc eſse poſſit, altera, quæ ſit anima, non quoduis eſse tribuens, ſed viuum, & animatum, altera, quæ vitæ expers, eſse purum ſubſtantiæ vt ſic largiatur, de vtraq. põt eſse difficultas, num ſ. in viuẽtibus ita ſint plures formę, vt ſint plures animæ, vel ita plures, vt earum vna tantũ anima ſit, alia autem, vel aliæ ſint formæ, eſſe preciſſe ſubſtantiale tribuẽtes; Et quãuis per paucos inuenerim, qui animarum pluralitatem in vllo compoſito doceant, vnicum tñ verbũ de hoc erit, illud monentes, noſtrã hanc difficultatem iu eo potiſſimum verſaturam, nũ in viuentibus præter formã à qua habent eſſe viuum, ſit alia forma, à qua habeãt eſſe corporeum, vel ab illa priori habeant vtrumq. quod.n. in ipſis detur anima, nullus in quo viuat ratio dubitat ſed aliqui hæſitant, & pleriq. docent præter aĩam dari & formã corporeitatiſ.

Quæritur itaq. num omnis illa forma, quæ totius eſt informatiua, adueniat materiæ ſub nulla alia forma ſubſtantiali exiſtenti, & ſic in quauis ſubſtantiali corruptione fiat reſolutio ad materiã primã, vel nudã, vel in viuẽtibus ſit vna tantũ forma ſubſtantialis, an plures, vel mere ſubſtãtiales, vel animæ, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quam varie circa hoc opinatum fuerit.

NOnnulli in homine ſtatuunt plures animas, alij in omni viuente vnicam animam, ſed huic addunt aliam formam, quam corporeitatis appellant, & hi bipartiti ſunt, quibuſdam eam materiæ coæternam, ab eademq. inſeparabilem ſtatuentibus, aliquibus vero particularem, ab eaq. ſeparabilem, & ad cuiuſq. viuentis generationem generari, non aũt ad cuiuſq. corruptionem mox corrumpi aſſeuerantibus alii deniq. quot prædicata quidditatiua in aliquo cõſpexerũt, tot in eodem ſubſtantiales formas multiplicarunt.

Sententiam illam, quæ plures animas ponit, commemorauit Ariſtotel. primo de Anima 90. & 91. & tertio eiuſdem 41. & videtur fuiſſe Platonis quarto de Republica, vbi ponit tres in nobis aĩas, & tria operationum noſtrarum principia, inquiens, vno nos diſcere, iraſci alio, & 3. concupiſcere; Nono quoq. eiuſdem tres aĩæ partes ſimiliter ſtatuit, quarum primã dicit illã qua homo diſcit, ſecundam qua iraſcitur, tertiã (licet excuſet ſe, quia nõ poſſit propriũ eius vocabulum habere) cõcupiſcibilem vocat, & cuiq. harũ animarũ, ſeu animæ partiũ propriam aſcribit voluptatẽ. Si etiam credamus Auicenn. 6. naturalium, parte 5. c. 7. aliqui philoſophi fuerunt, qui plures animas in homine locarunt, quos renouauit Paulus Venetus ſumma de Anima 5. c. 5. plures docens in homine animas eſſe. Poſitionem Manichæorum duas animas homini concedentiũ, alteram bonam, alreram malam non recenſeo, cum ſit manifeſta hæreſis.

Ariſtotel. Mens Platonis.

Auicenn.

Poteſt illa ſententia confirmari primo. Quoniam vbi ſunt duæ actiones omnino diuerſę, ibi duos terminos aſſignare oportet, at dum producitur homo, adſunt duæ actiones, generatio.ſ. & creatio, ergo duo erunt termini, ſed anima intellectiua eſt terminus creationis, ergo aliqua alia anima ponenda eſt, quæ terminet generationem, nam generatio hominis, eſt generatio viuẽtis. Neque valet, ſi dicatur has actiones eſſe ſubordinatas, non enim poſſunt in ter-

mixto communicare, nam ſi ponas terminum vtriuſque eſſe compoſitum, iam homo creatur, ſi formam, iam anima intellectiua ex ſemine formaretur, cum enim interueniat & generatio, & creatio, ſi vtriuſq. idem terminus adferatur, idem de vtroque dicendum erit.

Ariſtotel. Secundo, Si nulla datur in hōne aīa pter intellectiuā, tunc homo nō generaret hominē, falſitas cōſequētis eſt cōtra omnē philoſophiā, & Ariſt. vbique clamantē, Solē, & hominē generare hominē, & cōtra cōmunē modū loquendi quo dicitur hic pater genuiſſe illū filiū, pbatur aūt cōſequentia, qm̄ vt dicebatur, generatio hominis, eſt generatio viuentis, & per generationē acquiritur eſſe, ſed homo nullū eſſe hōis pōt attingere, qm̄ aīa intellectiua à Deo tantū creatur, ſic ipſā nō generat homo, & nulla alia eſt aīa, ergo, &c. Dicetur forsā ex cōmuni reſponſo, qđ homo eatenus dicitur generare hominē, quaten⁹ diſponit ad vnionē aīæ cū corpore; Sed cōtra, tū qm̄ homo iā concurret ad creationē, qđ abhorrent oēs Theol. & Auct. pcipue, & patet cōſequentia, qm̄ dum infunditur aīa corpori creatur, vnde cooperās homo ad hanc infuſionē, cooperatur creationi, tū qm̄ homo deterioris foret cōditionis, quā bruta animalia, hæc.n. generando introducunt vere formā in materia, tū qm̄ falſū eſt ab homine has diſpoſitiones produci, ab eo.n. pduci͂ vltima diſpoſitio, a quo forma, ſiquidē vltima diſpoſitio ad formā, & forma ſunt in eodē genere, qđ ſi hō nō attingat intellectiuā animā, neq. vltimas ad eandem inducet diſpoſitiones.

Tertio, Sæpius in hoc opere dictū eſt, qđ ex operationib. deuenimus in cognitionē formæ, ſic.n. quæſt. vit. 4. c ex hoc fundamento probabamus in vnoquoq. homine eſſe intellectū poſſibilē, & agentē, ſimiliter q. 7. ad 5. c. probabamus in cælo nō eſſe animā vegetalē, & ſenſilem, & intellectualem, ſed in homine vnuſquiſq. videt operationes tri͂, quas modo enumeraui animarū, igitur triplex hæc aīa in eo inuenitur Si dicatur has oēs functiones ab anima intellectiua proficiſci, in qua eminenter duæ illæ animæ claudantur, tunc poſſet r. dici ad quæſt. illam de pluralitate intellectus ſufficere, vt homini eminēter veniatur, & deinde nedum eminenter, ſed & formaliter homo eſt corporeus, vegetalis, & ſentiens, quamobrem quid formaliter tale in ipſo oportet aſſignare.

D. Thom. Tandem, docet ſæpenumero Auct., docebimus & nos his q. quod in generatione hominis plures intercedunt generationes qm̄ 1. adeſt, embrio, deinde aīa vegetatiua, mox ſentiens, & demū intellectiua, quare omnes hæ aīæ in homine inſunt. At reſpondetur, qđ in aduentu intellectiuæ pcedentes aīæ corrūpuntur; Sed tunc eſt argumentū, qm̄ fruſtra animæ illæ fuiſſent inductæ, nihil.n. in materia reliquerunt, qđ ſi quid reliquerunt, iā nō vnitur aīa materiæ nudæ; Præterea non eſt aſſignare a quo corrūpentur, cū nullum ibi adſit contrariū; cūq. ſucceſſiue fuerint introductæ, mirū eſt, cur temporis momento corrumpantur, & deniq. non bene conſuluiſſe videretur natura, ſi in gratiam introductionis vnius formæ, tot formarum requirerentur corruptiones &c.

Sententiæ quæ 2. loco memorata eſt, auctor creditur Auic. qui 1. ſuæ Sufficientiæ, c. 2. docet in materia ineſſe quādā formā ſubſtantialem, merito cuius eſt quoddā corpus interminatū, ex quo deinceps determinata cōpoſita emergunt, rōe formarū, particularū, & hanc formā nō vult ab aliquo agente particulari in aliquo tēpore pductā, neq. in corruptione corrūpi, velut neq. materia, in qua ineſt generatur, aut corrūpitur, & vocatur forma corporeitatis, qm̄ ab ipſa habet materia, vt ſit corp⁹ & vt tm̄ ſit corpus; Quæ poſitio pōſt ſuaderi

Primo, Quoniā ſi variæ, ac diuerſæ formæ particulares debeant in materia introduci, oportet vt in varijs, ac diuerſis eius partibus recipiantur, ergo in ipſa præſuponitur quantitas, cum ab hac ſit omnis materialis diuiſio, ergo forma

cor-

corporeitatis,cuius quantitas eſt propria affectio: Et præterea cum ſit de ſe pura potentia,nequit in ea vt ſubiecto eſſe quantitas,vnde aliqua forma eſt in ipſa conſtituenda,per quam ſit in actu,& merito cuius poſſit eſſe ipſius quantitatis ſusceptiua: Et confirmatur,quoniam materia eſt æterna, & numquam non fuit,ergo exiſtentiam æternam ei tribuere debemus, cumq. eam de ſe nō poſſit habere,aliqua forma eſt ei inſeparabiliter accommodanda, &c.

Deinde, Tradunt vniuerſi,formas educi ex gremio materiæ,at ſi nulla forma ponatur in ipſa quomodo ex pura potentia poterunt extrahi actus? quare, vel generantur formæ ex nihilo,& hoc nō,pugnat.n. quidpiā ex nihilo generari,tunc.n.eſſet creatio,non generatio,ergo ex aliquo,at hoc nequit eſſe pura materia, quare,&c.Cōfirmatur,qm̄ ſi hæc forma ponatur in materia perpetua,extricamur à difficilibus quæſtionibus, quomodo ſ. numquam contingat materiam eſſe ſine forma, & quomodo non ſit ob hoc neceſſum, vt eodem inſtanti quo expellitur forma abijcienda,introducatur quæ ſequitur forma,&c.

Opinionem 3.loco recenſitā multi docent,& præcipue Henricus,& Scotus & diebus noſtris Zabarella locis allegatis in tit.enodatione,volētes in quouis viuente vltra animam à qua habent vt ſint viuentia,inueniri in materia formā hanc corporeitatis,& dum corrumpuntur viuentia,neutiquā mox hanc formā corrūpi,ſed multo tempore perſeuerare eandem,donec diſſoluatur corpus in elementa,quamq. volunt,vt ſe habeat ad formam ſpecificam, tanquā diſpoſitionem præuiam,& in ipſa materia neceſſariam. Pro qua poreſt argui. *Henrici Scoti. & aliorum opinio.*

Primo Quoniā forma nobilior,nobiliorem, & elaboratiorem materiā poſtulat,quare anima cum ſit forma præſtantiſſima,non debet recipi immediate in materia prima,ceu recipiuntur formæ quoque elementorum,ſed in materia magis exculta,& elaborata,& hæc erit materia formata forma mixtionis,ſiue corporeitatis. Confirmatur,quoniam propria materia animæ eſt corpus; ſic enim 2.de Anima 6.definitur actus corporis organici,quare non materiæ nudæ,ſed corpori organico aduenit anima,&c. *Ariſtot.*

Prætetea,Decedente anima ab aliquo viuēte,nō decedit forma corporeitatis,ergo hæc forma nō eſt illa,conſequentia eſt clara,& antecedens probatur, videmus.n.idem corpus eſſe poſt mortem,qđ erat animali viuente. & ſic iudicant omnes,quos nō eſt dicendum decipi,Si dicatur,quod generatur forma cadaueris ſimilis corpori præexiſtenti,tunc inſtatur: Quoniā nequit idē effectus ſpecie produci à mille diuerſis agentib. liquet aūt,quod quacūq. de cauſa.& à quocūq. eueniat,vt moriatur animal,& quoduis animal,ſemper eandē videmus formam induci,Et rurſus non datur hæc forma cadaueri, qm̄ inquit Zaba.c.3.libelli illius,omne inanimatū eſſe homogeneū eſt,n' propriū,vt ſint heterogenea,cadauer aūt eſt heterogeneū, quare nequit habere ab vna aliqua forma vt ſit tale,vnde non eſt vnum corpus,ſed plurimum corporum congeries, quorum ſingulum homogenum eſt, propria mixtionis forma conſtitutum,vnde nequit dici,vt producatur tunc vna cadaueris forma, &c. *Zabarella.*

Tertio,Si ponatur materia nuda quauis forma ſubſtantiali, non erit maior ratio,cur in ea inducatur hæc forma, vel illa,ſic in materia leonis poterit induci forma bouis,ſic quodlibet fiet ex quolibet,& tunc peribit, quod pluries clamat Ariſtoteles,& omnes philoſophi, propriæ ſcilicet materiæ propriam vniri formam,& actus actiuorum fieri in patiente apte diſpoſito, *Dictum philoſophorum.*

Quarto,In animali ſunt duo motus naturales diſtincti, alter qui fit ab anima,vt progreſſio,alter proueniens ex elemento,quod præualet,& dominatur, vt ſi animal demittatur ex loco ſublimi,mox conſpicitur deorſum petere,quē plane deſcenſum,vel alios eiuſmodi motus nequimus tribuere animæ,& nihil

Zabarella. vanius hoc dici poſſe ait Zabarella cap. 21 quoniam potius repugnat animæ; quam ea ſequatur:ſed & dormiens animal cadit,& cadauer eodem motu fertur,quare nequit in animam reduci.

Vltimo,vt argumentum Scoti theologicum immiſceamus,niſi ponatur forma corporeitatis diſtincta ab anima,corpus Chriſti mortuum, non fuiſſet idē quod viuum,tunc enim nulla eadem forma exiſtente, nequit ſaluari identitas corporis viui,& mortui,& tamen docent omnes idem extitiſſe corpus:Confirmatur,quoniam fatentur omnes theologi,in conſecratione Chriſti,dum panis conſecratur,adeſſe ex vi conſecrationis ſolum corpus, reliqua vero ex naturali ſequela,& concomitantia, quæ eſt doctrina ſacri Tridentini Concilij, Conc.Trid. ſeſſione 13. cap. 3. at ſi nulla alia ponatur forma vltra animam intellectiuam, iam ex vi cōſecrationis ſub ſpecie panis,nihil aliud adeſſet,quam materia prima,non autem corpus,vel alia forma,ſiquidem non adeſt anima intellectiua, & nulla alia forma ponitur,&c.

Denique ſententiam vltimo adductam docuit Auicebron auctor libri fontis vitæ,& refert Auctor primo de Generat. ſuper tex. 41 & opuſculo 11.art.5. Auicebron. quippe qui in materia ſtatuebat ordinem formarum,dicens primo ei aduenire formam,ſecundum quam eſt ſubſtantia,mox aliam,ſecundum quam eſt corpus,deinde aliam,ſecūdum quam eſt animatum corpus,& ſic de alijs,vnde iuxta ordinem prædicatorum eſſentialium,& quidditatiuorum, varias formas locabat,quem fortaſſis ſecutus eſt Iandanus quæſtionibus illis multis, quas cōmemoraui prima quæſtione ad tertium caput huius libri, in quib. dicebat genus,& differentiam a varijs formis deſumi,& ſpeciem realiter ex vtroque eſſe compoſitam. Iandunus.

Apparet autem poſitio hæc poſſe in eo fundari,quod ſæpe ab Ariſtot. conſueuit forma vocari quod quideſt,vbi igitur erunt varia quodquideſt, variæ quoque erunt formæ,ſed omne prædicatum eſſentiale eſt quodquideſt, cum ſit obiectum intellectus,& ſeorſum ab alio poſſit intelligi, quare, &c. Confirmatur,quoniam ſi per eandem formam qua homo eſt homo,eſt quoque animal,iam homo vt ſic,& quatenus homo,eſſet animal,& ſic quicquid ei conueniret vt homo,conueniret eidem vt animal,& ita homo cum vt homo ſit riſibilis,ratiocinatiuus,omne animal eſſet riſibile & ratiocinatiuum, &c. Confirmatur vlterius,nam ab eadem forma nequit prouenire,vt quid ſit diſſimile, & ſimile,niſi ponatur idem eſſe cauſa contrariorum,ſed homo,vt homo, eſt diſſimilis à leone,ſimilis autem eidem vt animal, igitur ab alia forma habet vt ſit ſimilis,ab alia vt diſſimilis;&c.

Ariſtot. Rurſus habet Ariſtoteles ſecundo Diuinorum 10. in cauſis formalibus non dari proceſſum in infinitum,quoniam in prædicatis quidditatiuis non datur talis proceſſus,vbi idem iudicium facit de pluralitate formarum,& de pluritate eſſentialium prædicatorum, hinc poſitio hæc videtur ex doctrina huius emanare.

Tertio,Videmus hæc prædicata ita ſe habere, vt vnum ſit alio ſuperius, ab vno ſumitur genus,ab alio ſpecies,ab alio differentia,non igitur ab vna forma poſſunt deſumi,niſi dicamus idem eſſe genus,& ſpeciem,& differentiam idem eſſe vniuerſale,& particulare,& alia ſimilia,quæ de vno,& eodem nullatenus ſunt enuncianda,&c.

Hæc de opinionibus varijs,earumque firmioribus fundamentis.

ARTICVLVS TERTIVS.

Statuitur, & declaratur vera ſententia:

ANtequam hoc negotium definiatur, præmitto primo, quod pauca admodum argumenta adduxi pro quattuor relatis ſentencijs, qm̃ copioſe nimis multiplicari ſolent, imò vero quod docent præfatæ poſitiones, ſub diſtinctis quæſtionib. ſæparatim à nonnullis diſputatur, nos tamen breuitati ſtudētes, hæc omnia ſub vna quæſt. decreuimus tractare, & efficaciora dumtaxat fundamenta referre, alia.n. à pleriſq. antiquioribus, & recentiorib. adducuntur; Nihilominus ea pro veritatis declaratione, & pro argumentis inductis confutandis adferam, ex quibus alijs etiam fiet ſatis difficultatibus.

Præmitto deinde pro hac quæſtione, & duabus, quæ proxime ſequentur, quod ab omnibus ferè doctiſſimis thomiſtis doctiſſime definitæ fuerunt, & omnia propemodum, quæ vel ſoleant, vel poſſint in contrarium adduci, diſſoluta ſunt, & contrariæ ſententiæ ſufficienter impugnatæ manent, vt proinde minus neceſſariæ videri poſſint noſtræ hæ quæſtiones. Qm̃ tñ nonnulli, & præcipue recentiores multa attulerunt, & quotidie adferunt argumenta, illud harum quæſt. deciſione praſtabo, vt commonſtrem omnia, aut formaliter aut virtute fuiſſe confutata à noſtris, aut ex eorum doctrina poſſe confutari.

Quę premittat Auctor in his quęſtionibus.

Hinc ſi cupias videre oppoſitarum opinionum, & omnium prope earūdem argumentorum euerſionem, lege Auct.q. de Anima, art. 11. & quolibeto 1. q. 4. ar.6. & 11. ar. 5. & opuſculo de compendio theologiæ, (quod alij ſecundum, alij 3. faciunt) cap. 90. 91. 92. & ſecundo contra Gent. c. 58. & 4. eorundem 81. & prima p.q.76. ar. 3. 4 & 6. Sed vide ipſum potiſſimum opuſculo 45. cui titulus eſt de pluralitate formarū, vbi reiicit omnino contrarias poſitiones, & quas omnes inſtantias contra rationes ſuas alij deinde adduxerunt, præuidit, & formaliter ac pereleganter diſſoluit, vt iure merito Toletus Card. quęſt. ſua 25. ſuper primum Phyſ. opuſculum illud, aureum vocauerit, & non mediocri ſit dignum admiratione, ipſum ab aduerſarijs parum adeo fuiſſe animaduerſū.

D. Thom. | Toletus.

Inter eius diſcipulos, vide Capreol. in 2, diſt. 15. q. 1. vbi infinita ferme argumenta ſcite reiecit, Caiet. q. 16. & 17. huius libelli, & pri. p. ſuper memoratos art. & ſecundo de Anima, c. 1. vbi formæ vnitatem in compoſito egregie probat, & præcipua magis in contrarium argumenta ſoluit, Ferrarien. priori illo loco cont. Gent. Soncinatem 8 Diuin. à q. 8. vſq ad 17. remota 16. Flandrienſē 7. eorundem, q. 17. 4 & 5. & q. 24. ar. 4. & 6. & 8 eiuſdem ſcientiæ, quæſt. 4. ar. 2. Iauellum eodem 7. quæſt. 13. & 19. & eodem 8. quæſt. 2. 3. & 4. Aquarium eiſdem libris, dilucidatione 17. prioris, & prima, ac tertia poſterioris, Bartholomæum Spinam defenſionibus 15. 16, & 17. ſuper 43. eiuſdem ſeptimi, Medinam tertia par. quæſt. 50 ar. 5. & denique Banneſium primo de Generatione, cap. 4. à q. 7. vſque ad 11. vbi per 12. art. quæ omnia ferè poſſunt toto hoc negotio deſiderari, docte legis definita.

Capreol. | Caietanus. | Ferrarien. | Soncinas. | Flandrien. | Iauellus. | Aquarius. | Spina. | Medina. | Bannes.

Extra ſcholam vero Auctoris multos inuenies, qui formæ ſubſtantialis vnitatem doceant, & generans attingere nudam materiam, in eandemque reſolui ſubſtantialem corruptionē, cōſentanee huic q. at omnes quaſi audies docētes in materia remanere aliquod accidens, vel de genere quātitatis, vel de genere qualitatis, de quib. inferius hac, & ꝓxime ſequētib. quæſt. erit ſermo.

His itaque præmiſſis: Hanc quæſtionem definientes, vnicam ponamus concluſionem, quæ contraria quattuor nominatis ſententijs, ita ſequatur. In vnoquoque compoſito ſubſtantiali viuente, ac proinde in homine vna dumtaxat ſubſtantialis forma reperitur, ſic omnis forma vnitur materiæ nudæ, atq. ideo eius receptiuum non habet eſſe per ſe, at pura eſt potentia.

Concluſio.

Vt hanc concluſionem plene intelligas, nota primo, quod velut habetur ex octauo Diuinorum 10. formæ ſubſtantiales ſe habent ad inuicem, ſicut numeri, vnde quemadmodum maior numerus continet minorem, (in ternario profecto cernis contentum binarium) ita maior forma continet minorem. Vel cum eodem Philoſopho ſecundo de Anima 31. dicamus, quod ſe habent vt figuræ, vt enim maior continet minorem (in quadrato enim clauditur triangulus) ita, lætior forma claudit minorem; Dum autem maiorem, minoremq. formam audis, noli intelligere magnitudinem molis, ſed virtutis, ac perfectionis, ſic perfectior, & ſuperior forma claudit in ſe inferiorem, & minus perfectam, & hoc vniuerſim in omnibus inuenitur, vt quæ in inferioribus diſperſa ſunt, ea in ſuperioribus vnita contemplemur, ceu ex inductione manifeſtabamus quæſtione ſecunda ad ſextum caput. Nullus autem negabit, quod inter formas, quæ materiæ vniuntur, primaria ſit anima rationalis, illa vero corporeitatis, vegetalis, ac ſentiens, eadem ſunt inferiores; quocirca anima intellectiua in homine ea omnia, quæ ſunt harum formarum continebit, ab ipſaque earundem munia, & operationes omnes emanabunt; Nedum autem continebit eminenter, & in genere cauſæ effectricis, ſed etiam formalis, vt proinde ab ea, tamquã à cauſa formali prodeant formaliter formales aliarum formarum effectus, ſi ſermo ſit de animabus, nam eſſe corporeum claudit eminenter, ſicut etiam eſſe quantum, extenſum, diuiſibile, & id genus; attamen formaliter per ipſam compoſitum eſt omnia hæc, quoniam enim ipſa eſt formaliter indiuiſibilis, & diuiſibilis virtualiter (mediat enim inter intelligẽtias, & inter materiales omnino formas, & illæ nullo modo diuiſibiles, hæ autem pure diuiſibiles) propterea ex formali indiuiſibilitate habet, vt non ſit quanta, non extenſa, ex virtuali autem diuiſibilitate obtinet, vt faciat ſuppoſitum formaliter quantum, & extenſum; Ratione cuius formalitatis, & virtualis continentiæ diſtinguitur à ſeipſa, prout eſt actus corporis, & prout excedit corpus, & merito primi, habet organa corporea, merito ſecundi, nullo tali inſtrumento vtitur: Sub prima ratione, ab ea vt à principio profluunt actiones omnes, quæ ſpectant ad partem ſenſilem, & vegetalem, ſub ſecunda, quæ ad intellectionem: Sic permulta audies circumferri argumenta, quæ probabunt diuerſitatem actuum, & operationum in homine, at ex his non ſequitur pluralitas, vel animarum, vel formarum, quoniam erũt effectus inadæquati, & partiales in ordine ad aiam, non aũt totales, & poterit inferri diuerſitas potentiarũ, organorũ, quæ erũt principia proxima illarum operationũ, non aũt principij remoti, cuiuſmodi eſt aia: Rurſus operationes illæ, & actus erunt ſubordinati, & ſi non ad inuicem, quoniã aliquando cõtingit eſſe oppoſitos, ſaltem in ordine ad animam, à qua omnes continentur: Et ſi hæc obſeruaueris, tertium argumentum prioris ſententiæ, & plura alia, eaq. præcipue Platonis 4. illo de Republica, comperies minime cõcludere.

Ariſtot.

Quot, & quomodo cõtineat anima intellectiua.

Nota ſecundo, quod non negamus nobiliores formas requirere materias magis diſpoſitas, & elaboratas, quam exigant formæ humiliores, imò loquentes de anima intellectiua, docemus cum auctore quibuſdam locis, quæ retulimus, & præcipue quæſtione illa de Anima ad primum, quod & docuit quæſtio. 3. de Potentia, art. nono ad nonum, & innuit prima par. quaſt. 76. ar. 3. ad tertium, & clare deinde aperuit q. ibidem 118. art. 2. ad ſecundum, præexigi in mate-

D. Thom.

ria vitam embrionis, & animas vegetalem, ac ſenſilem, quæ materiam pro ſui introductione diſponant, vnde generatio animalis, & præcipue hominis, non eſt tantũ vna ſimplex generatio, ſed multæ ſibi inuicem ſuccedunt generationes: In aduentu vero formæ perfectioris, pcedens imperfectior abit, atq. corrumpitur, quoniã quæ ſibi ſuccedit, continet quæ illa cõtinebat, & aliq̃d addit. Non inferas aute, vane formas illas priores fuiſſe inductas, non.n. fuerut inductæ, vt cum forma accedente remanerent, ſed ſolum, vt ad illam præpararent materiam, ſic finem ſuum obtinuerũt, cumq. illud ſolum ſit fruſtra, qđ finẽ ſuum non aſſequitur, patet formas illas non poſſe dici fruſtra inductas, quoniã non fuerunt vnitæ materiæ, vt conſtituerent materiam permanentem, ſed vt tranſeuntem dumtaxat. Imò vero vt dicebat Soncinas q. illa nona 8. Diuinor. ad tertium loquens de diſpoſitionib. vane eſſent inductę, ſi non corrũperentur, quoniam eiuſmodi ſunt, vt finem ſuum non obtineant, niſi corrumpantur. Ita minime ſequitur, qđ poſt earum receſſum quæuis forma indiſcriminatim poſſit ſuccedere, quoniam ita materiam ad hanc diſpoſuerunt, vt non ad aliam. Cumq. tot diſpoſitiones, ac præparationes in materia ponamus, nulli dubium eſſe põt qđ propriam formã propriæ materiæ accõmodamus, & qđ ſemper in diſpoſita materia formã induci fatemur, quodq. formæ digniori, materiam magis excultã tribuimus. Vnde multos multum admirror, qui hæc contra nos obiicere non deſiſtant, & ſemper vt achillem ingerant argumentum illud de nobiliori forma, quæ nõ debet vniri materiæ nudæ, velut vniuntur elementares formæ, cũ tñ illud formaliter diſſoluerit Auctor pr. p. q. illa 76 art. 4. ad tertium, & ibidẽ adnotabat Interpres redargui ab Auctore hoc argumentum, eo qđ peccet ſecundũ non cauſã, quonia immediate vniri materiæ primæ, non infert imperfectionẽ formæ, ſed dare illi primũ ſolũ perfectionis gradum, vt in obſeruationibus ad vltimam partem 5. cap. explicabam. At modo adiicio, qđ argumenta hæc de nobiliori forma inducenda in elaboratiori materia, peccant per fallaciam conſequentis, & arguunt à ſuperiori ad inferius affirmanter; cum.n. uniri materiæ diſpoſitæ duobus modis contingat, vel ita vt diſpoſitione maneant in materia, vel ita vt vbi qđ ſuũ eſt peregerunt materiã diſponentes recedant mox arguunt; Forma vnitur materiæ diſpoſitæ, igitur materiæ ſub forma aliqua exiſtenti, & ſi hoc modo non vniatur, inferunt vniri materiæ non præparatæ, quaſi nullo alio modo contingat formã vniri diſpoſitæ materiæ, quæ patet inania eſſe argumenta. Et nos longe magis digniores formas nobilitamus, quã ipſi, quoniã omnia requiri docemus pro earum diſpoſitione, ſed in earundẽ aduentu, formas omnes priores ſubſtanciales abire dicimus, quoniã eius ſunt excellentiæ, vt ea omnia cõtineant, præhabeant, efficiant, quæ præſtare poterãt præcedentes, qđ non dicunt ipſi. Et hæc ſemper ante oculos habenda ſunt tota hac quæſt, & duabus ſequentib. de quibus nonnihil repetetur q. 3. & in ſolutionibus quoq. argumentorum, quoniam ex his perplura cadunt argumenta, & iam cuique patere poteſt, corruiſſe priorem confirmationem 4. argum. prioris poſitionis, & primum, ac tertium ſententiæ tertiæ.

Generatio hominis.

Soncinas.

Auctoris de multis admiratio.

D. Thom.

Caietanus.

Obſerua vlterius, quod in hominis generatione ſunt due actiones, ac proinde duo earũdem termini, & vt belle habes in Caiet. prima par. q. illa 118. ar. 2. ad quartum, quod colligitur ex Auctore quæſt. 3. de Potentia, art. 9. vt ipſemet Caietanus teſtatur, & præcipue ex reſponſione ad argumenta, videmus actionem vnam Dei glorioſi, quoniam creat intellectiuam, alteram hominis, qui inquantum homo generat. Diſtinctionem autem terminorum ex eo cernimus, quod dum anima intellectiua creatur, obtinet duo ſimul, & eſse ſcilicet, & modum eſsendi, nam eſt, & corpori ineſt, ita hoc modo non ſunt duæ res, quæ ſint

Caietan.

D. Thom.

duo

duo termini, ſed vna, & eadem res ſub vario modo, nam anima terminat, & generationem, & creationem, ſed illam quo ad modum, hanc quo ad rem, non quod præciſe illam terminet quo ad modum, ſed quo ad rem etiam, at non abſolute, ſed ſub tali modo, quia ſcilicet ineſt: ſic eſt terminus creationis quo ad eſse, generationis quo ad ineſſe, ſumpto ly *ineſſe*, non pro relatione, vel reſpectu, ſed pro fundamento, pro ipſamet ſcilicet anima, vt ineſt. Et hoc eſt, quod pluries habes à Capreolo vbi ſupra, inter reſpondendum ad varia argumenta, quod anima eſt terminus intrinſecus creationis, extrinſecus vero generationis, non enim per hanc capit eſse, vt poſſit dici terminus eius intrinſecus, ſed per ipſam vnitur materiæ, & ſimiliter non infrequenter repetit animam, quo ad eſse ſuum, terminum eſſe creationis, quo vero ad ſui vnionem ad materiam, eſſe terminū generationis; Homo ſiquidem generans non facit animam eſſe, ſed quæ anima eſt merito creationis, per generationē fit eodem inſtanti temporis forma materiæ. Neq. vllum inconueniens eſt, eandem rem modo vario eſſe terminum duplicis actionis, & duplicis agentis, eo maxime, quod hæ actiones ad inuicem ſubordinantur, eundemq. finem reſpiciunt; vt enim dicebat Auctor quæſtione illa de Potentia ad 20. creans animam, dat eſſe eidem in corpore, generans vero diſponit corpus ad hoc, vt huius eſſe per animam fiat particeps.

Capreol.

D. Thom.

Caietanus.

Scio Caiet. loco nominato dicere, quod ſi proprie loqui velimus, dicendum erit animam eſſe terminū creationis, vnionem aūt animæ, & corporis terminū generationis, quoniā reuera non attingit homo generans animam, niſi quatenus eam vnit materiæ; Addo ego, niſi quatenus diſponit materiam, vt ei vniatur anima, ſic eſt terminus generationis ex Capreolo vltra prędicta, quo ad hoc vt ex ipſa, & ex materia fiat compoſitum, vel quo ad hoc, vt à materia participetur, & eſſe ipſius materiæ communicetur. At quocumq. modo dicatur, idem ſemper intelligitur, vt ſcilicet homo generans non attingat animam quo ad eſſe, ſed tantum quo ad ineſſe, & quo ad ſui vnionem cum materia, vnde generationis terminus eſt, vel anima vnita, vel eius vnio ad corpus, ex quibus ſoluitur primum argumentum primæ poſitionis, & alia ſimilia.

Ex his nota quarto, quod licet homo generans, neq. materiā, neque formam geniti faciat, attamen cum ea præſtet, quæ relata ſunt, vere, ac proprie dicitur generare hominē, vt.n. bene adnotabat ibidem Caiet. ad hoc vt quid dicatur aliquod compoſitum effectiue producere, non eſt neceſſe, vt omnes eius partes faciat, alias nullū agens naturale poſſet aliquod compoſitum facere, cum non faciat materiam, quæ eſt altera cōpoſitorum pars, neq. oportet, vt aliquā eius partem faciat, tunc enim nullus pictor diceretur aliquā efficere imaginē ſiquidem neq. materiā efficit, puta lignū, vel chartam, neq. formā, puta colores, ſed illud ſufficit, vt effectiue cauſet partiū connexionē, ex qua, ſiue ex quibus partib. connexis emergat cōpoſitum, nam reuera nullū cōpoſitum eſt aliqua ſua pars tantū, ſed quid reſultās ex partib. ſuis: Cumq. homo generans cauſet actiue cōiunctionem animæ intellectiuę cū materia, relinquitur, vt vere dicatur hominem generare, quāuis neutram partem faciat ſimpliciter, licet vtramque efficiat aliquo modo formaliter, vt ſcilicet partē hominis, materiā nimirum præparando, vt ſuſceptiua ſit formæ rōnalis, & ex conſequenti hanc eidem copulando. Sic recte Capreol. vbi ſupra ad tertiū, tertio loco aduerſus quintā ad primā concluſ. ait, quod neq. materia hominis proprie valet dici genita, neq. eius anima, cōpoſitum tamen eſt, & vere dicitur genitum, non ob generationē alicuius ſuæ partis eſſentialis, ſed quoniam generatio eſt cauſa, quod partes ad inuicem vniantur. Hinc vt ipſe ſubdit ad quartū, filius vere eſt genitus à patre, ab illo enim habet animam, quoniam in virtute ipſius facta fuit vnio animæ ad

Cur homo generet hominem.

Capreol.

materiam

materiam,& compoſitum ipſum, (quod ſolum vere eſt homo,) eſt vere per actionem generantis productum ac effectum; Quæ doctrina colligitur ex Auctore, quæſt. illa 3. ar. 9. ad ſecundum, vt idem Capreolus innuit, vbi habetur, totum hominem egredi de femore patris generantis, quoniam virtus ſeminis, quæ de femore egreditur, operatur ad vnionē corporis, & animæ, diſponendo materiam vltima diſpoſitione, quæ eſt neceſſitas ad formam, ex qua vnione habet homo, vt ſit homo, &c. Intellige aūt omnia hæc, hominem. ſ. generare hominem per virtutem propriæ formæ, hoc eſt, animæ rationalis, qm̄ vt ibidē habes ab Auctore ad 5. vis generatiua, & ea quæ in ſemine agunt, non diſponerent materiam, vt corpus fieret perfectibile aīa rationali; niſi prout agerent vt inſtrumenta quædam rationalis animæ; Quare autem talis actio non attingat, neq. attingere poſſit productionem ſimpliciter animæ intellectiuæ, id prouenit, quoniam ipſa vt intellectiua excedit corpus, & eſſe ſubſiſtens, homo aūt generans, generat ratione animæ, vt eſt actus corporis; Sed de hoc lege ipſū Auctorem quæſt. illa tertia, & ar. illo 9. & prima par. quæſt. illa 118. art. 2. & ibidem Interpretem, hoc enim præſenti inſtituto non eſt neceſſarium. *D. Thom.*

Aduerte ulterius, qđ vbi hæc anima intellectiua vnita eſt materiæ, tribuit omnia eſſe homini, hoc eſt, eſſe corporeum, viuens, animal, &c. vt innuebatur in primo notabili, quæ omnia in vno, & eodem ſunt realiter idem, ratione ſolum diſtincta, quemadmodum, & ipſa omnia hæc conferens eſt vna ſecundum rem, & multiplex virtute, ac ratione, ex qua rationis diſtinctione ipſamet ſub ratione eſſe imperfectioris, comparatur ad ſeipſam ſub ratione eſſe perfectioris, vt quid materiale, & potentiale, ad quid formale, & actuale, ſic ab eadem ſub vna ratione ſumitur ratio generis, ſub alia ratio differentiæ, & eadem forma ſub vna ratione intelligitur actuare ſeipſam ſub alia, ſi enim conſideretur prout tribuit eſſe animatū, intelligitur actus ſui ipſius, prout confert eſſe corporeū, & quodāmodo videbitur aduenire enti in actu, nō proinde erit accidens, qm̄ nō aduenit enti in actu qđ fuerit cōſtitutū ab alia forma à ſeipſa, ſed ab ipſamet ſub alia cōſideratione. Vnde poſſumus loqui de aīa, & identice, ſeu materialiter, & formaliter, hoc eſt, de illa re, quæ eſt aīa, & de illa re, quatenus eſt aīa, vt docebat Caiet. c. illo 1. ſecundi de Aīa ad primū, & conſiderando rem illam, quæ eſt aīa, eius propria, ac vera materia, & ſubiectū, ſeu receptiuū eſt materia prima, ac nuda, nā res illa recipitur in nuda materia, ſi aūt ſpectetur formaliter, vt aīa, ſic eius propria materia eſt corpus phyſicū, & organicū, nam vt aīa præſupponit corpus phyſicū eſſe ſuū perfectibile, at non qđ fuerit effectum corpus illud ab alia forma, ſed à ſeipſa, non quatenus aīa, ſed quatenus ſubſtantialis forma, vt innuebam circa obſeruationes ad ſec. partē huius literæ; Sic ibidem monebat Caiet. nō eſſe declinādum de ordine in ordinē cum aliud ſit loqui de reb. vt res abſolute ſunt, & aliud prout ſub hac, vel illa formali ratione cōſideretur; Ita ſæpe inquit Auctor, qđ aīa eo modo dicitur actus corporis, quo calor eſt actus calidi, & lumen lucidi, nō qđ ſeorſum ſit lucidum ſine luce, & calidum ſine calore, ſed quoniā eſt lucidum per lucem, & calidum per calorem, vnde in, eo cuius aīa dicitur actus includitur ipſa, non n. eſt corpus organicū ab alio realiter ab aīa, ſed per ipſam, licet non prout anima, ſed quatenus eſt forma ſubſtantialis, & tamen in ly *anima* clauditur intrinſece forma ſubſtantialis, ſed inadæquate, & partialiter, qm̄ vltra formam ſubſtantialem vt ſic, eſt quoq. viuens, ſentiens, intelligens, &c. loquendo de aīa humana, de qua ſemper conſulto locuti ſumus, quoniam plures circa ipſam verſantur difficultates, & quoniā vbi agnitum eſt in homine vnicam reperiri formam, id de compoſitis alijs non licet dubitare, quod e contra dici nō poteſt.

Caietanus.

Materia rei illius quæ eſt anima, & animæ, vt anima.

D. Thom.

Et ſi hanc rationum formalium diſtinctionem cum rei identitate in anima diligenter fueris contemplatus, agnoſces varia prædicata eſſentialia non deſumi a varijs formis, non eſſe varia quodquid eſt realiter diſtincta, ſed ab vna forma iuxta multiplicem acceptionem, ita non ſequitur, quicquid conuenit homini vt homo, conuenire eidem, vt animal; Ex qua doctrina, & primum, & tertium quartæ ſententiæ, & alia poſſunt argumenta confutari.

Vnde varia prædicata eſſentialia.

Ex his collige, non aduenire animam intellectiuam ſecundum rem paulatim ſub vno, & alio eſſe, quaſi quod prius ſub eſſe corporeo, deinde vegetali, mox ſenſili, & vltimo rationali accedat, tunc.n. & partibilis eſſet, & magis, ac minus ſuſciperet, & generaretur ſimul, ac crearetur, & enti in actu adueniret, quæ omnia fatua ſunt, ſed formis prioribus omnino recedentibus, quæ materiam ad eius ſuſceptionem præpararũt, ipſa ſimpliciter, ac tota aduenit, omnia priorum formarum eſſe continens, ob quam continentiam diſtinguitur ſecundum rationem a ſe ipſa, cui eſt fundamentum in re reſpondens; Et hæc pro concluſionis, ac ſententiæ noſtræ declaratione, quæ explicatior deprehendetur huiuſmet quæſtionis, & duarum proxime ſequentium ſucceſſu.

ARTICVLVS QVARTVS.

Hæc eadem ſententia confirmatur.

NOn alijs rationibus eſt probanda, quam quibuſdam ex iis quas adduxit Auctor allegato opuſculo de formarũ pluralitate, ſunt.n. energiæ maximæ, ac numquam ſatis ſolutæ, quaſque rationes validiores varij adduxerunt Thomiſtæ pro hac firmãda veritate, inde hauſerunt. Et primo miſſas facio rõnes illas nouẽ, quibus probatur incõpoſſibilitas plurium formarũ in eodem, ex eo quia ſunt eiuſdem generis phyſici, nimis.n. in longum noſter ſermo protraheretur. Vnde me conuerto ad alias, quæ & cõmuniores ſunt, & quas varij ſoluere vijs tentarunt plurimis, quorum conatus inanes Deo dante aperiam.

Prior ratio. Sit itaq. prima illa vulgatiſſima, quam vbiq. in hoc propoſito adfert Auctor. Quod quemadmodum omnis forma tribuit eſſe, ita talis forma tale eſſe, quocirca forma ſubſtantialis dat eſſe ſubſtantiale, atq. ideo ſubſiſtens; ſi itaq. plures formæ ſubſtãtiales ſint in eodem cõpoſito, iam compoſitum ſubſtantiale non eſt vnum per ſe, ſed per accidens, & per aggregationẽ. Explicatur hæc rõ, quoniã ex duobus entibus in actu, ſeu ex duobus actibus nequit fieri vnum p ſe, ſed tñ ex actu, & potentia, at quæuis forma eſt actus & tribuit actum, ergo ſi in compoſito ſubſtantiali ſunt plures formæ, iam plures actus, ergo nequit eſſe vnũ per ſe, id quod ex pluribus formis conſtat; Explicatur adhuc, quoniã

Explicatur. omne quod aduenit enti in actu, & ſubſiſtenti, eſt accidens, quare forma poſterior adueniens enti in actu conſtituto per priorẽ formam erit accidens, ſic nequibit fieri vnũ per ſe ſic forma ſubſtantialis erit accidens, qđ implicat, &c.

Quomodo illi occurratur. At vero multa pro huius argumenti confutatione dici conſueuerunt, & primo refert ibidem Auctor, quoſdam dicere propoſitiones allatas habere veritatem de eſſe ſubſiſtente completo in eſſe ſpecifico, tunc enim ſi duo talia eſſe forent in aliquo, illud non eſſet vnũ per ſe, eſſent enim duo veri actus, & ita qđ hoc modo adueniret, eſſet accidens, à quibus non videtur multum alienus Scotus quarto illo ſenten. dicens ad primam rationem pro prima opinione, (quæ

Scotus. eſt Auctoris) ſe concedere, quod formale eſſe totius compoſiti eſt principaliter

ter per vnam formam, & illa forma eſt, quà totum compoſitum eſt hoc ens, hæc autem eſt vltima a ſuenes omnibus præcedentibus, & totum compoſitū diuiditur in duas partes eſſentiales, in actum proprium, vltimam ſcilicet formā & propriam potentiam illius actus, quæ includit materiam primam cum omnibus formis præcedentibus, ſic eſſe totale inquit, eſſe completiue ab vna forma, vbi certè manifeſte ſatis innuit præcedentes formas eſſe incompletas, cum ponat eas habere rationem potentiæ, & materiæ.

Defenditur ratio.

Sed nihil hæc argumento officiunt, vt enim ib. habet Auctor, omne ſubſiſtēs, quantumcunq incompletum ſit, ſeparatur ſecundum eſſe ab alio ſubſiſtente, omnis vero forma ſubſtantialis quantumcumq. incompleta conſtituit aliquid ſubſiſtens, hoc enim habet tota ſubſtantialium formarum latitudo, vt patet, vel in ipſis imperfectiſſimis formis elementorum, quare non adimitur à forma eſſe forma, ex eo quod incompleta ſit, ita remanent formæ, ita actus, ita quid ſubſiſtens conſtituunt, ita propoſitiones allatæ manent in robore; Et vt recte ſpeculabatur Caiet. pr p. quæſt. illa 76. art. 3. nihil refert, an ſit perfecta, vel imperfecta quidditas, vel eſsentia ad hoc, vt non poſſit cum alia vnum per ſe facere, non enim hoc repugnat ex perfectione quidditatis, ſed ex ratione quidditatis vt ſic; Vnde merito ſubdit, intolerabilem eſſe eorum cæcitatem, qui ponunt compoſitum per ſe conſtare ex actu, & potentia; quæ tamen conſtat & ipſa ex actu, & potentia, eſt enim implicatio; nam ponitur, quod fiat ex duobus actib. & non quod fiat ex potentia per ſe, conſtat enim materiam primam cum forma corporeitatis, vel alia quauis forma non eſse potentiam per ſe, ſed potentiam, & actum, quomodo igitur ex hoc actu, & ex alio vlterioris formæ poterit fieri vnum per ſe? Quomodo forma illa prior non conſtituet quid ſubſiſtens? Quomodo non tribuet eſse? Quomodo non ſeparabit?

Caietanus.

Obſeruatio Auctoris. *Ariſtot.*

Verum illud ſemper circa hoc aduertere ſolitus ſum, quod ratio cur fiat vnū ex ſe ex actu, & potentia, eſt merito ipſius actus in ſe, & potentiæ in ſe, nam prouenit hoc ex rōne naturæ vtriuſq. vnde ſecundo de Anima, 7. & octauo Diuinor. vltimo, aliam huius rei cauſam non peruestigandam legimus; non itaque hæc ex noſtra cōſideratione, vel ex reſpectu ad aliud ſunt ſpectāda, Cum ergo quæuis forma ſit actus, ex ſui natura id oportet vt habeat, vt .ſ. cū alio actu nequeat facere vnum per ſe, vanū igitur penitus eſt dicere, quod quoniam forma corporeitatis comparatur vt potentia ad vlteriorem formā, ideo rationē habet potentiæ, nam hic reſpectus accidit formæ illi, & ex noſtra conſideratione quæ nequit ab ea auferre id, quod eſt ei eſsentiale, vt ſcilicet actus ſit, &c.

Deprehenditur quoq. vanitas illius modi reſpōdendi quoniam tūc nō foret maior rō, cur ex ſubiecto, & accidente nō fieret vnū per ſe, nam & ſubiectum licet ſit in actu vt ſic, & in ſe, tñ eſt vt potētia in ordine ad accidēs, qđ recipere debet, quare ſi nomine potētiæ nō accipiatur pura potētia, qñ oēs philoſophi dicunt cum Ariſt. ex actu, & potentia fieri vnū per ſe, non aũt ex duobus actibus, nihil vel dicēt, vel docebunt, quoniā ſemper in duorū copulatione, vnum recipiet aliud; & ſubinde erit quid potētiale, materiale, ac imperfectū in ordine ad aliud, & ita nullius cōpoſiti, quodcūq. id fuerit erit ſuæ cōpoſitionis q̄ndā rō, neq. hominis albi, neq. muſici ædificātis, quæ oia falſiſſima ſunt.

Confirmo hoc rōcinium, quoniam tunc malè Philoſophus primo de Anima 90. & 91. obiecißet poſitioni Platonis de pluralitate animarū; quid eſset illud, quod eas vel contineret, vel colligaret, & dubium ſoluens ſecundo eiuſdem 7. non illud recuſaſſet in naturam actus, & potentiæ, quoniam & ex ſeipſis vniri poterant, ſi vna comparata alteri ſe habeat vt potentia; & non bene animæ, & & formæ vocarentur potentiæ, cum vbiq. eas vocet actus, &c.

At his omnibus credat fortaſse quis dicere, omnem formam, quando ſe ſola
Obiectio. in aliquo exiſtit eſse vere actum, conſtituere ſubſiſtens, & non habere materiæ,
vel potentiæ rõnem, at quando in compoſito plures ſunt formæ, priores habēt
rõnem potentiæ, neq. quid ſubſiſtēs faciunt, ſed illud præſtat forma poſterior,
& vltimo adueniens; At vana ſunt hæc, quoniā tunc formæ tantū elementorū,
Diluitur. & inanimatorum id priuilegij haberet, & ſic formæ imperfectiſſimæ, eſſent per-
fectiores, rurſus vidimus naturam omnis formæ ſecundum ſe vt ſic eſſe actum,
& habere, vt eam eſſe ſequatur inſeparabiliter, niſi adſit magnum miraculū, vn-
D. Thomas. de vt ibi Auctor inquit, nequit vlla forma amittere eſſe naturaliter abſque ſui-
Quid ſit formam acquirere eſſe. met deſtructione, & nihil aliud eſt formam acquirere eſſe, quam produci, vel
generari, nam ipſum generari eſt via ad formam, quare ſi ponatur forma pro-
ducta, vel genita, non pōt non poni eſſe, & ſi plures formæ, plura eſſe; Imo ve-
ro ex hoc ſequitur oppoſitum, nam quoduis imperfectum ex ſui coniunctione
ad perfectius perficitur, & aliquid acquirit, quocirca forma imperfectior ex
aduentu magis perfectē, deberet magis vigorari, ſic magis terminare materiam
& potentiā cuius eſt actus, magis quid ſubſiſtens facere, ſi hæc fieri poſſent; il-
lud ſufficiat, tantum abeſſe, vt quando cū alia forma perfectiori vna coniungit,
debeat amittere ea, quæ conueniunt formæ vt ſic, quod potius hæc retinens,
alia deberet acquirere. Confirmatur qm̄ ex acceſſu alterius formæ, prior for-
ma non dans ſuo receptiuo id qđ conuenit formæ vt ſic, vel id procedit, qm̄
forma quæ aduenit dabit ea, quæ aliās ipſa ſola manens daret, vel quoniā non
dabit, ſi primum, iam fruſtra illa forma manet in illa materia, ſi ſecundū, iam
igitur dat offitia ſua, ſic actuat, ſic complet, ſic quid ſubſiſtens facit. Deniq. de-
finitio formæ vt ſic eſt, qđ ſit actus, qđ tribuat eſſe, igitur in quocumq. ponatur
& cuicumq. cōferatur, hæc obtinebit, hæc dabit, & ſic idē quod prius, &c.

Zabarellæ auguſtam dicti explicatio. Zabarella libro relato c. 2. inquit verum eſſe, quod vnius rei eſt tantū vnum
eſſe ſpeciale, non enim idem poteſt eſſe homo, & equus, at eadem res plura eſſe
generalia pōt ſortiri, idem enim indiuiduum pōt eſſe & corpus, & animal, &
homo; At ſi legere voluiſſet Auctorem illo opuſculo, vidiſſet hanc ſuam dicti
illius interpretationem ſibi ipſi obeſſe: Obijcit. n. Auctor id qđ veriſſimū eſt,
genera ſ. non ſubſiſtere niſi in ſuis ſpeciebus, quare eſſe illa generalia, ſeu imp-
fecta, ſeu incompleta habent eſſe ſpecificatum, & ex conſequenti eſſentiam cō-
pletam, quantum ſecundum eorum gradum poſſibile eſt, quocirca & ipſa actus
ſunt, & formæ (hoc enim vult Zabarella), & ſic diſcurſus totus rõnis allegatæ
contra ipſum militat; Et quamuis vocentur generalia in ordine ad quid magis
peculiare, tamen ſi ponantur exiſtere, ſecundum ſe, & abſolute ſunt ſpecialia,
non. n. vt dicebatur valent aliter genera ſubſiſtere. Quod vero addit dictum
Auerr. 17. 12 Diuinor. pro hac ſua expoſitione coloranda, iam & Romanus Ægi-
Ægidius: dius in Correctorio circa art. 3 1. pri. p. & Paulus Soncinas 8. Diuinor. quæſt.
Soncinas. 11. ad quintum optime, licet non vniformiter interpretati ſunt, quos ſi vidiſ-
ſet, intellexiſſet dictum illud nullatenus nobis præiudicare, &c.

Ratio 2. Sit ſecunda ratio principalis, quæ ducat ad impoſſibile, ſeu ad impoſſibilia.
Si in aliquo compoſito eſſent plures formæ ſubſtantiales, tunc forma poſterius
adueniens non daret eſse ſimpliciter, non eſſet forma ſubſtantialis, quod per
eam acquireret eſſe, non diceretur generari, non acquireret eſſe ſimpliciter, &
illa recedente, non foret corruptio, quæ omnia ſunt abſurditatis plena, & veræ
philoſophiæ deſtructiua, vt fatentur omnes, & vis rationis ſtāt in deductione
conſequentiæ, aut conſequentiarum, ſed ſuppoſita ratione præcedenti non eſt
difficile eas deducere. Enimuero forma ſubſtantialis differt ab accidentali, ex
eo quod illa adfert eſse ſimpliciter, quodque per eam fit ſimpliciter dicitur fie-

ri, &

ri, & generari, forma vero accidentalis dat eſſe tale, & ſecũdum quid, & quod eam acquirit, non dr̃ fieri ſimpliciter, ſed cũ addito, vt dum paries acquirit albedinem nõ dr̃ fieri, ſed fieri albus, neq. dr̃ generari, ſiquidẽ prius erat. Si itaq. forma ſubſtãtialis adueniat materiæ ſub alia forma ſimiliter ſubſtantiali exiſtenti, iã illud qđ eſt sub priori forma, ſimpliciter eſt, & factũ eſt, ac genitum, vnde per huius alterius formæ aduentũ nequit amplius dici qđ fiat, vel qđ eſſe ſimpliciter acquirat, ſed ſolũ eſſe tale, ſic nõ generatur, ſed alteratur, qđ ſi hæc neges, iã forma illa prior ſub qua exiſtebat, nõ erat forma ſubſtantialis, cũ nõ pbeat per ſe id qđ forma ois ſubſtãtialis vt ſic efficit. Et ſi aduerteris, qđ *ſimpliciter* idem eſt in propoſito, quod *nullo addito*, & qđ forma ois ſubſtantialis dat eſſe hoc modo ſimpliciter, & ſecundũ ipſas cõpoſita fiũt ſimpliciter, & de ipſis loquimur abſq. adiectiuo aliquo (quod Caiet. pr. p. q. illa 76. art. 4. vocabat *ſimpliciter in actu exercito*,) videbis, quod per priorem formam homo, vel quoduis aliud compoſitum fit abſq. addito, vnde impoſſibile eſt, vt per ſubſequentem formam dicatur fieri ſimpliciter, niſi velimus dicere, illud ſimpliciter fieri, quod abſolute, ac ſimpliciter eſt, quod manifeſte pugnat, &c. Caietanus

Confirmo, & declaro magis hanc rationem. Vel forma prior dat aliquod eſſe materiæ cui aduenit, vel nullum, non ſecundum, quoniam gratis adueniret materiæ, & à forma eſt inſeparabile eſſe, ac foret deterioris cõditionis formis accidẽtalis, quę aliquod eſſe cõfert, ergo primũ, tunc peto, illud eſſe quod dat, vel eſt eſſe ſimpliciter, & abſolute, vel ſecundũ quid, ſi ſecundum, iam nihil eſſet diſcriminis inter formã ſubſtantialẽ, & accidentalem, nam ab iſta hoc eſſe prouenit, ergo primum, ergo quod eſt ſub ipſa, abſolute eſt, ergo nequit amplius fieri, ergo forma ſequens nequit ei dare eſſe ſimpliciter, aliàs quod habuiſſet eſſe ſimpliciter, illud denuo acquireret, & quod eſſet, fieret.

Ita nulla eſt reſponſio Scoti loco allegato dicentis, formam ſubſtantialem dare eſſe ſecundũ ſuã naturã prius, cũ quo ſtat poſſe aduenire aliud eſſe perfectius, vidimus.n. qđ eſſe ſubſtantiale nedũ ſit prius accidentali, ſed abſolutum, ſed ſimpliciter, &c. Et ſi hæc reſponſio eſſet vera, numq̃ inueniremus ſtatum in eſſe formarũ, qm̃ quauis forma adueniente, dicemus poſſe aduenire eſſe perfectius, & per formas priores nõ fuiſſe elargitũ eſſe ſimpliciter oino, & abſolute, neq. eſt confugiendũ ad perfectiorẽ, ſeu ad poſteriorẽ formã, qm̃ dare tale eſſe, quod diſtinguatur ab eo, quod datur per formã accidentalẽ, cõuenit omni formæ ſubſtantiali ex latitudine ſubſtantiali, nõ ex maiori, vel minori perfectione, aliàs numq̃ certi eſſemus, à qua forma proueniret eſſe ſimpliciter. Scotus.

Rurſus confirmatur hæc rõ, quoniã antiqui, vt habetur 1. Phyſic. 33. adimebant generationem, ſolam alterationẽ ſtatuentes, quoniã ponebãt aliquod ens actu, ex quo alia fierent, vt legis primis textibus 1. de Generation. & vtrobiq. ab Ariſt. reprehenduntur, at idem ponũt iſti, quoniã materiã ſub forma corporeitatis locãt, & ex cõſequenti quid in actu, & per aduentũ deinceps ſequẽtis formæ dicũt fieri generationem. Quod ſi dicat philoſophos antiquos aperte ſubmouere generationẽ, & alterationẽ ſolũ docuiſſe, hoc aũt ipſos nõ aſſerere, tunc immerito Ariſtel. eos arguiſſet, quoniã affirmant iſti ſe hoc modo ſaluare generationem, quod & de antiquis dici poſſet, at reuera ſicut ex priſcorum poſitione remouetur generatio, ita ex horũ dictis aufertur in caſu quo loquuntur, in aduentu ſcilicet poſterioris formæ in viuentibus, &c. Ariſtot.

Sit tertia ratio principalis, quæ præcedentem explicationem, efficacioremque oſtendet. Definiens Ariſtoteles primo de Generatione 23. ipſam generationem, eamque cum alteratione conferens dicebat, tunc eſſe, quando totum tranſmutatur, non manente aliquo ſenſibili, vt ſubiecto eodem, at ſi plures for- Tertia ratio.

mas

mæ ponantur in compoſito, in acceſſu poſterioris formæ conſtat manere aliquod ſenſibile materiam ſcilicet ſub forma corporeitatis, vnde non erit generatio per aduentum formæ vltimæ, ſed alteratio; ſimiliter dum corrumpitur compoſitum, non erit ea mutatio, quin maneat aliquod ſenſibile, iam de mente ipſorum eadem forma corporeitatis manet, igitur nulla forma debet in materia ineſſe, vel in generatione, vel in corruptione, ſi debeat fieri ſecũdum totum tranſmutatio, & ſi nihil ſenſibile debeat remanere.

Et quoniam vrgens nimis eſt hæc auctoritas, ideo varij varia dixerunt, &
Iandunus. Iandunus q. 2. ſecundi de Anima dixit, definitionem illam generationis cõpetere tm̃ elementis, & corporib. ſimplicib. non autem mixtis, quem ſecutus
Zimara. eſt Zimara theoremate 20. Sed hæc explicatio iam ab omnib. repudiata iure
Reiicitur. habetur, & iampridem opuſculo illo reiecta fuit ab Auct. clare .n. Ariſt. 1. illo lib. inquit ſe tractare de omni generatione, & vniuerſaliter, & omnino, &
Scopus Ariſtotelis. eorum omnium, quæ natura generantur, vt eſt videre tex. 1. & 4. & 20. Immo vero tex. vbi in præcedentib. recenſuit quid varii antiquiores de generatione ſenſerint, commemorans Plat. ait ipſum ſolum de generatione ſeruatum eſſe, non tñ de omni generatione, ſed de ea, quæ eſt elementorum, vbi iuxta expo-
Ægidius. ſitionem Ægidii, aliorũq. recentiorũ increpat, & reprehendit Platonẽ; Auer-
Auerroes, roes aũt ibidem, & Auct. intuentes ſcopum Philoſophi tex. 4. proponentis ſe
D. Thom. tractare de generatione ſimpliciter, (ſcio quoſdam tex. habere *ſimplicia & ſimplicium*, quæ lectio poſſet in ſuperficie fauere Iãduno, & Zimaræ, ſed oppoſitũ ex aliis textib. conuincitur, & duplicem ibi aſſignat Ægidius cauſam,) inquiunt illum velle tractare de generatione, quoniam antiqui inſufficienter, & diminute de ea tractarunt, vel etiam addit Auerroes, non recte, & ſtatim in medium adfert Platonẽ igitur ſe loquens de generatione tm̃ elementorũ, diminutus fuit; Si itaq. Ariſt. horum tantum generationem definiret, an non incideret in peccatum illud, quo Platonem ſpeciatim accuſat? Sed & tractationẽ de generatione diminutam valde tradidiſſet, ſi de illa ſolum elementorum fuiſſet locutus. Dicere autem quod de generatione in communi fuerit locutus, ſed quod tantum in illa definitione de corporibus ſimplicib. intellexerit, eſt ita fatue, ac volontarie reſpondere, vt fatuum valde eſſet talem reſponſionem im-
Iandunus. pugnare; Ea propter Iandunus ibidem aliam tulit reſponſionem, dicens in ge-
Caietanus. neratione non remanere ſubiectum ſenſibile ſub illo eſſe, vel gradu, ſed vide impugnationes huius reſponſi in Caiet. quæſt. illa ſuper ſecundum de Anima nam mox cum aliorum reſponſis id vanum commonſtrabo:

Mercenat. Archangelus itaque Mercenarius prima ſuarum dilucidationum parte explicans hanc generationis definitionem inquit, quod nomine totius ſenſibilis non manentis, accipiendum eſt aliquod in actu perfecto, & alicuius determinatæ ſpeciei, materia vero ſub formis elementorum, ſeu mixtionis, ſeu corporeitatis, eſt quid in completum, neque eſt in actu perfecto ſpecifico, &c.
Explicatio. Denique Zabarella libro illo c. 4. ait, quod *totum* tranſmutari in definitione
Zabarella. ſumitur coniunctim ſolum, non diſiunctim, non enim voluit omnes partes interire; quod indicat materiã, quæ remanet, quare totum ſignificat integritatẽ ſubſtantiæ naturalis, quæ ex omnibus partibus conflata eſt, ſed potiſſimum ab vltima forma conſtituitur, vnde quia hæc perit, & totum illud amplius colligatum non manet ideo dicitur totum tranſmutari.

Reiiciuntur. At omnes hæ reſponſiones falſæ ſunt, & contra mentẽ Ariſtotel. tunc enim ſequitur generationẽ non differre ab alteratione; & ſubiectũ ipſius eſſe ens, nã quo ad primũ, ſubiectum quoq. alterationis non manet ſub illo gradu, vt patet, & non eſt in illo eſſe completo, ad quod mouetur; & totum illud coniun-

enim diſſoluitur, dum deperditur alteratio, quo ad ſecundum, conſtat materiã ſub forma eſſe ens, & ens actu, cum tñ ſæpe doceat Philoſophus ſubiectũ generationis eſſe non ens, præcipue 5. Phyſ. 8. ſed inquit Scotus vbi ſupra, quod nõ eſſe ſumitur priuatiue, at iam ab Auct, excluſa eſt hæc reſponſio, nam ſic eſt in omni motu, ſubiectũ. n. cuiuſuis motus, nõ eſt illud, qđ per formam eius terminum fiet, nam dum ad ſanitatem mouetur homo, non eſt ſanus, deficit quippe ſanitas, quæ eſt terminus motus. Rurſus quomodocũq. dicatur, nequit ſubterfugi, quin materia ſub quauis forma exiſtens poſſit moueri, vel per ſe, vel per accidens, cum omnis forma naturalis ſit principium alicuius motus naturalis, & quietis, ſed loco relato 5. Phyſ. vult Ariſt. quod ſubiectũ generationis neq. per ſe, neq. per accidens poſſit moueri, vnde colligit generationem non eſſe motum, & reddit rõnem, qm̃ impoſſibile eſt id, quod ſimpliciter non eſt, poſſe vllo modo moueri. Demum cum id, quod generatur ſemper vocet Ariſt. non ens, & non ens ſimpliciter, ſubiecta vero aliorum motuum, ſeu mutationũ vocet entia, & illud tradat nullo modo moueri, hæc aũt affirmet, ſaluẽt ipſi, quomodo ſi materia ſtet ſub forma ſubſtantiali, ſi detur cõpoſitũ ex materia, & illa forma ſit ſimpliciter non ens, quomodo nulla via poſſit dici, quod moueatur, & quomodo in his vere diſſentiat à ſubiecto alterationis, nam ſi dicatur, q. ſubiectũ generationis acquirat eſſe ſimpliciter, nõ aũt ſubiectũ alterationis, neq. euitantur, quæ adduxi inconuenientia, & ꝑterea vt dicebatur ratione præcedenti, per formam priorẽ adeſt eſſe ſimpliciter, vnde acquirit qđ habet, & ſimul fit, ac eſt, &c. Quod vero tangit Zabar. de materia remanẽte, certe ſi nõ remaneret, iã nõ eſſet corruptio, ſed annihilatio, quã nõ cognouerũt philoſophi, & q̃ vane millies in die accideret, & ſẽper docuit Philoſopus remanere materiã, ſub altero cõtrariorũ, quare ex materia remanẽte nõ eſt vt dicat̃ generationẽ nõ eſſe mutationẽ ſecundũ totũ, ipſa nãq. nõ eſt quid ſenſibile. &c.

Sit quarta ratio principalis, quam plus valere cæteris, inquit loco illo Scotus, Non eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate, vt colligitur ex 1. Phyſ. 50. at ſuperior forma continet inferiores, & poſterior priores, ex 2. de Anima 31. vt late in 1. notabili ar. præcedenti dicebamus, igitur vnica tñ forma ſufficit, vltima. ſ. quæ & corporeitatem, & vegetalem, & ſenſilem continet. Inquit Scotus, quod neceſſitas ponẽdi in quouis animato formam corporeitatis aliam ab anima, eſt ratio vniuerſaliter, qua hoc ab illo diſtinguitur, contradictio. ſ. quæ de vno affirmatur, & de alio negatur, & qm̃ in corruptione recedit aĩa, manet aũt forma corpereitatis, & ex conſequenti illa non eſt, hæc aũt eſt, igitur illa eſt alia ab illa; Verum deficit hæc ſolutio, tum qm̃ non effugit, qđ effugere intendit, ac debet, non. n. euitatur redundantia, cũ maneant in quouis viuente duæ corporeitates, illa ſ. quã continet aĩa, & illa quã aliã ab ea ponunt, & nihilominus impoſſibile eſt, naturã in plurib. redundare, velut nequit eſſe, vt in neceſſariis deficiat, cum nihil fruſtra, vel inordinatum faciat, vt perſæpe docet Ariſt. ſuperflua aũt eſſet in entib: omnib. nobiliſſimis. in omni. ſ. animato; Tum qm̃ falſum eſt corporeitatem illam remanere in diſceſſu animæ, iam. n. declarauimus, & probauimus vnicam eſſe in cõpoſito formam, quare dum illa recedit, omnis recedit; Tum quoniam licet anima abeunte, cõſpiciatur forma corporeitatis, non fit conſequens, vt quæ ibi fuerit, dicatur remanere, ſed ſtat, vt de nouo repente generetur, vt rei veritas eſt, quam teſtatiorem dabit confutatio ſecundi argumenti pro tertia opinione. Imò vero Scotus, & qui eum in hoc ſequuntur, nequeunt ſaluare, quod generatio vnius, fit corruptio alterius, qm̃ volunt corrumpi animam in viuentibus, & nullam formam generari, vnde natura per ſe tenderet ad corruptionem, & malum, qđ nequit intelligi.

Ariſtotel.

Scotus.

Ariſtot.

Zabarella.

Quarta ratio.

Quomodo obuius fiat Scot.

Suſtinetur ratio.

Ariſtot. Poſſet adferri quinto loco ratio deſumpta ex ſeptimo Diuinor[illegible] vbi 43. dicitur, vltimam rei differentiam, totam eſſe definitionem, & cum re definita conuerti, verum quoniam rationem hanc inſinuaui 1. quæſt. ad tertium caput libri, & quoniam Bartholomæus Spina trib. illis defenſionib. circa allegatum textum ita docte, lateq. eam tuetur, & propugnat ab ijs, qui eã impugnarunt, ideo eam ſilentio nunc tranſeundam iudicaui.

Spina.

Auerroes. Rationib. adductis, accedunt vltra illam Auct. & oĩum eius diſcipuloſũ auctoritates Auerrois, qui 2. de Aĩa 4. & de Subſtantia orbis, c. 1. ponit diſcrimẽ inter ſubiectum formæ accidentalis, & ſubſtantialis, illud docens eſſe in actu, hoc vero in potentia, & eadem ꝓfert de forma ſubſtantiali, & accidentali, quę habentur in hac parte literæ, & loco poſteriori ait, qđ vnũ ſubiectum habere pluſquã vnam formam eſt impoſſibile; Paraphraſi quoq. ad 1. de Generat. tractatu 1. c. 2. inquit, ſubiectũ generationis, (quã ibi nuncupat ſubſtantialem alterationem,) eſſe primã materiã à formis denudatam; Eadem, & ſimilia docte ſcribit ſuper octauum 5. Phyſ. Vnde & omnes qui eum ſequuntur, docere tenentur vnicã in ſubſtantiali compoſito formã, & ſubſtantiæ corruptionẽ fieri ex reſolutione in materiã nudam omni forma ſubſtantiali, qua de ſolum nudicate eſt præſens quæſtio, loquendo de forma totali, nã partiales elementorũ formas actu in mixto inueniri, voluit Auerr. 3. Cœli 67. de quib. nõ curat hæc

Aegidius. quæſtio. Romanus etiã Ægid. ſuper 1. de Gener. 22. & loco illo Correctorii, &
Marſilius. q. 10. de Eſſe, & Eſſentia hanc veritatẽ profitetur. Idem docuerunt Marſilius,
Alb. de Sax. & Albertus de Saxonia ad eundem pri. de Generat. ille quæſt. 6. hic. 5. Idipſum alii pleriq. recentiores, nobiſcũ conuenientes in vnitate formæ, quamuis multi ponant accidentia aliqua in materia, de quib. ſequentib. quæſtionibus.

Bannes. Potuiſſem ſententias, 2. ar. adductas ſingulas ſeorſum impugnare, & primã præcipue, quæ parum eſt catholicæ fidei cõſentanea, vt adnotauit Bannes prima p. q. 76. art. 4. quam rationibus phyſici neruoſe impugnatã legis apud Sõ-

Soncinas. cinatem 8. Diuin. q. 13. Secundam etiã ſeparatim impugnatã à multis antiquis, & modernis inuenio, vt iam omnes eã neglexerint; Vide præcipue Benedictũ

Pererius. Pererium libro ſuo 5. de communib. rerum naturalium principiis, c. 15. & 16. oſtendentem repugnare Ariſt. Auerroi, & varietati; Vnde ſuperuacaneum cenſui in his ſpeciatim reiiciendis immorari, id ſufficere ratus, vt omnes ſimul fuerint impugnatæ, iis allatis rationibus, quæ opinionem quamcumque plures formas ſtatuentem in ſubſtantiali compoſito euerterent.

ARTICVLVS QVINTVS.

Reijciuntur aliarum opinionum fundamenta.

Sigillatim reſpondendum eſt ſingularum ſententiarum argumentis, quamuis multa confutata maneant ex obſeruationibus habitis tertio quæſtionis art. vt ibidem innuebatur.

Triplex prioris argumenti ſolutio. Ad primum itaque pro prima poſitione da ex tertio notabili tres formales reſponſiones, & prima ſit, quod actiones illæ generationis, & creationis non ſunt omnino diuerſæ, neque generans, & creans ſunt agentia diſparata, ſed neceſſario ſubordinata, generans nimirũ creanti, vnde in his nihil prohibet eſſe vnum, ac eundem terminũ materialem. Secunda, quod inconueniens eſt duarum actionum eſſe eundem terminum formalem eodem modo, at diuerſimo-

de ni-

de nihil prohibet, patuit autem animam quo ad eſſe, & intrinſece terminare creationem, quo vero ad ineſſe, vel vniri meteriæ, & extrinſece generationem. Dic vltimo, terminum creationis eſſe animam, generationis autem compoſitum, hoc eſt, vnionem animæ ad corpus, ſumpta vnione fundamentaliter, & ſic nulla eſt inſtantia, quæ id in argumento inſinuitur, de qua ſi vis latius, vide Ferrar. 2. con. Gent. c. 89. circa reſponſionem ad tertiam rationem.

Ferrarien.

Ad ſecundum recte reſpondebatur, vt plene viſum fuit quarto notabili; Ad impugnationem primam negatur conſequentia. cum enim homo nullo modo cōcurrat ad cauſalitatem animæ, quo ad eſſe abſolute, non ſequitur, quod cooperetur creationi, ſed animam à ſolo Deo creatam vnit materiæ. Ad ſecundā negatur ſimiliter ſequela, tum quoniam homo producit multas, & omnes formas, & animam vegetalem, & ſentientem præuias animæ intellectiuæ, qua adueniente, illæ corrumpuntur, vnde non eſt ignobilioris ſortis, quam ſint animalia bruta, tum quoniam non ſunt æqualis nobilitatis forma quam inducit animal irrationale, & forma ad quam vltimo homo diſponit, & dignius eſt ad hanc præparare, & quo ad vnionem cum materia cauſare, quam illam quo ad eſſe ſimpliciter producere; Sed & aduerſarij tenentur ad hoc eodem modo dicere, nam etiam ſi attingeret generans vel formam corporeitatis, vel aliam animam ab intellectiua, niſi hæc adueniat, numquam eſt vera hominis generatio, quam tamen quo ad eſſe numquam cauſabit, cum ſit à Deo per creationē. Ad tertiam demū eodem modo dicitur, quod homo diſpoſitiones inducit pro anima non quo ad eſſe abſolute, ſed quo ad ineſſe, quo modo eandem quoque animam cauſat, ſed velut non cauſat animam abſolute, ita neque diſpoſitiones vltimas quo ad tale eſſe immediate inducit, & aduerte ly *immediate*, quoniam ſtat Deum ita rerum ſeries ordinaſſe, vt vbi inductæ fuerint diſpoſitiones illæ vltimæ, ipſe animam creet, &c.

Quę efficiat homo in generatione hominis.

Ad tertium elicitur ſolutio ex primo notabili, quoniam anima intellectiua ob ſuam eminentiam largitur ſuppoſito operationes aliarum formarum, cum ipſa in ſe cōtineat quicquid eſt formarū inferiorū, ex operationib. aūt deuenimus in cognitionē formæ, vel alicuius, qđ eminēter eā cōtineat, ſitq. earū cauſa. Non eſt aūt ſimile de intellectu, qui homini vniatur eminenter, qm̃ intelligere nō eſt operatio alicuius formæ inferioris, ad quā eliciendā ſufficiat cōcurſus intellectus in virtute, & eminenter, ſed eſt operatio eius propria, & adæquata, ac proinde exigitur, vt ſit in homine formaliter; Adde rationes alias varias, ob quas quæſtione illa oſtēſum fuit intellectū eſſe ipſi quo ad informationē neceſſario cōiunctū, Quod additur de homine, qui formaliter eſt corporeus, cōceditur, ſed & idem homo efficitur calidus formaliter per Solem, qui tñ nō eſt formaliter calidus, nō .n. oīs forma dans eſſe corporeū de genere ſubſtantiæ, oportet vt ſit corporea, ſed ſufficit vt conſtituat ſuppoſitum talis naturæ, in qua poſſit tres dimenſiones deſignari, quod ſane præſtat omnis forma, quæ recipitur in materia.

Ad quartum optime reſponſum fuit; Ad primam inſtantiam patuit abunde ex ſecundo notabili, non vane induci priores formas, quoniā non vt quieſcant in materia, ſed vt ſint via ad vlteriorem formam inducuntur imò argumentum reflectebatur, & dicimus, quod materiam diſpoſitam reliquerunt, non quod aliquid ei additum in illa reliquerint, ſed dicunt materiam tantum, quæ modo fuit ſub ipſis, vnde nuda manere intelligitur. Ad ſecundam dicitur, quod corrumpuntur ab agente naturali, at non vt fiat corruptio, ſed vt entis perfectioris fiat generatio, ſic eorum corruptiones non ſunt finis agentis, ſed via, & medium ad generationem compoſiti, & ad animæ intellectiuæ cum ma-

Finis corruptionis præcedentium diſpoſitionum.

teria vnionem. Ad aliã dicitur, qđ licet poſt aiam vegetatã inducatur ſentiẽs, vtraq. tñ inducitur in materia in inſtãti. ac ꝑinde, in inſtanti corrũpũtur, rurſus nõ eſt neceſſe, vt al. quid ſẽper eo modo quo generatur, corrũpatur, vt videbimus quæſtionib. ſequentib. de corruptione accidentiũ, & qualitatũ ad ſubiecti corruptionẽ. Ad vltimã dicitur, optimũ fuiſſe naturæ cõſiliũ, quæ ſemper ab imperfectis operum ſuorũ initia ducit, vt pro inductione formæ perfectiſſimæ, qualis eſt rationalis anima tot formas in materia prius induceret, ſine quibus compoſiti adeo præſtantis generatio nequit haberi, & ſi quæ corrũpuntur formæ pro aduentu animæ humanæ, eam in nobilitate adæquarent, haberet aliquam, quod obiicitur, apparentiam. Quod ſi roges, cur non maneant ſimul cum ipſa, cum præſertim non ſit inter illas, & illam contrarietas? Dico id prouenire ex omnib. rationib. quib. probata fuit concluſio, non enim ſola formarum contrarietas eſt cauſa earundem in eodem incompoſſibilitatis, &c.

Ad primũ pro ſecunda ſententia patebit ſequenti quæſt. quomodo non ſit ponenda quantitas coæterna materiæ, quare neq. corporeitatis forma, in qua vt in ſubiecto quieſcat. Habet aũt materia exiſtentiã nõ quidem ex ſe, at neq; ab aliqua forma, quæ ſit ei coæua, ſed à particularib. formis aduenientib. & recedentib. ſub quarum aliqua ſemper inuenitur, vnde inanis foret exiſtentia illa ab æterna illa forma; Sic ruit, & aliquo modo retorquetur, confirmatio.

Quid vere fiat. Ad ſecundum dicimus, quod formæ non fiunt, vel producuntur, ſed compoſita tantum vere, ac proprie, ad quorum productionem comproducuntur formæ, vt ſæpe auctor eſt Philoſophus, quare vana eſt argumenti percontatio. Rurſus admiſſo, quod fierent, nihil earum præcedit in materia, ergo creantur, nulla eſt illatio, quoniã in eo quod ponuntur ex materia extrahi, mox dicitur qđ nõ creantur, vt omnis nouit, qui rationẽ tenet creationis. Ad cõfirmationẽ, cõſpicuũ erit quæſtioni. quæ ſequẽtur, quomodo nũquã ſequatur materiã eſſe ſine forma abſolute, licet hæc & illã recedat, nam in eodem inſtanti eſt primũ non eſſe formæ præcedentis, & primum eſſe formæ ſequentis, &c.

Primum argumentũ, quo roborabatur 3. ſententia, & ſolutũ cumulate fuit ex ſecundo notabili, & viſum eſt, quo pacto in eo cõmittatur fallacia, & quomodo retorqueri ferè poſſit; Sed vltra ea omnia, reſpondeo formaliter, quod formam nobiliorem exigere materiã magis diſpoſitam, contingit bifariã, primo quod formæ quæ diſpoſuerunt, ſimul maneant cum forma; vel quod vbi diſpoſuerunt, abeant; Vel (& in idem redit,) quod formæ illæ ſint in fieri formæ inducendæ, tñ, vel in fieri, & in facto eſſe: primo modo docemus, ſecundo negamus, in quo ſenſu vane laborat argumentum. Confirmatio ex vltimo notabili ruit corpus enim eſt materia animæ, vt anima, nõ illius rei, quæ eſt aĩa.

Ad ſecundum dicetur quæſtionibus quæ ſuccedent de iudicio ſenſuum. Bene tamen ibi reſpondebatur, quod de nouo generatur forma cadaueris. Neque obſtat, vt idem effectus producatur à varijs agentibus, quando non habet rationem termini, ſed viæ ad vlteriorem effectum, qualis eſt forma cadaueris, quę

Capreolus. eſt medium ad corruptionem, & ad formas elementorũ; imò abſolute Capreolus diſtinct. illa, & quæſtione ad tertium ſecundo loco contra tertiam concluſionem in ſecunda reſponſione concedit, eundem effectũ à varijs poſſe cauſis produci, dans exemplum de eodem calore ſecundum ſpeciem, quem cauſat Sol, & ignis; prima autem reſponſio quam innuit, & quod forma cadaueris nõ eſt ſemper eiuſdem rationis, quoniam ex diuerſitate complexionum, diuerſæ

Caietanus. quoque ſpecie cadaueris formæ proueniunt: Caietanus quoque & prima par. quæſt. illa 76. ar. 4. & ſecundo de Anima quæſtione vbi ſupra ait, probabile eſſe cadaueris formã eſſe rationum diuerſarum, iuxta diuerſitatem naturalium

agen-

agentium, puta elementorum, vt cadauer mortui ex dominio choleræ, ſit alterius rationis ab eo qđ mortuū ex dominio phlegmatis, imò loco poſteriori inquit, hoc eſſe fortaſſe verius, qđ & acceptaſſe videtur Soncinas 8. Diuin. q. 8. ad primum. Achilinus vero ſecundo de Elementis, artic. 5. ad argumenta 4. loco. id aſſertiſſime docet cum alterius partis excluſione.

Soncinas, Achillinus.

Contra Zabarellam.

Quod autem Zabarella neget hanc formam cadaueris, valde nouum eſt, & doctrinam creditu difficillimam de tot formis adducit, quas inſtanti ponit generari, & ſenſum deſtituit, qui clare videt corpus illud eſſe omnino vnum, & non ratione continuatis, vel contactus, neque cernitur illa corporum congeries, ſed bene plures partes vnum totum componentes, & varia entia, varias formas, varia corpora abſque vlla neceſſitate multiplicat. Argumentum vero suũ facile ſoluitur, non enim verum eſt quod ſola animata ſint ætherogenea abſolute, & vtcumque, licet enim illa ſola ſint ætherogenea diu manentia, & partes organicas vere habentia, hoc eſt, quæ functiones poſſint obire, nihil tamen prohibet, quædam inanimata eſſe hæterogenea per aliquod tempus, in caſu maxime, quo ex neceſſitate materiæ, talem formam in materia inducere eſt neceſſe, ſub qua ſcilicet immediate antea fuit anima.

Ad tertium negantur omnia, quæ deducuntur, & quam recte negentur, habitum fuit ſecundo notabili, & in ſolutione ad primum pro hac eadem ſententia; Materiam enim ponimus, & diſponi, & præparari, ita vt in hac materia, hæc tantum forma poſſit induci, quoniam formæ quæ præceſſerunt, ita ad hanc, quod non ad aliam eam diſpoſuerunt, & præpararunt, & aliud eſt loqui de materia prima, & de materia nuda, ita ſcilicet nuda, vt antea immediate fuerit ſub hac, & illa forma, quamuis enim vtraque intelligatur eſſe abſque forma, attamen illa ita accipitur nudata formis, vt ad quamlibet ſit indifferẽs, hæc verò eo modo quo loquimur licet accipiatur, vt carens forma, ita tamen huic intelligatur accommodata, quod non alteri, merito nimirum formatum, ſeu diſpoſitionum, ſub quibus proxime antea erat.

Ad quartum dicimus, omnes motus in viuente prouenire à virtute animæ, ſed illi vocantur animales, quibus medijs anima exercet opera vitæ, illi naturales, ſeu elementares, quatenus habent aliquid de proprietate elementi, & prout ab anima ordinantur ad quid mere naturale; Quod autem in dormiente, & in cadauere nonnulli horum motuum inueniantur, hoc nihil eſt, qm̃ nõ conuenit deſcenſus animali, vt ſic, ſed vt eſt corpus graue in animalibus tñ motus illi exercentur per animam, in alijs, per naturam propriam, & media grauitate, quam & in virtutib. cernimus. Idem dicendum eſt de calore, non enim eſt multiplex calor in animali, alter. ſ. animalis, & alter elementaris, (ex quo aliud Zabarellæ argumentum diluitur,) ſed eſt vnus calor multiplicis agentis vim habens, & quatenus ab anima deſtinatur ad opera vitæ, dicitur animalis, quatenus quid exercet de proprietate caloris elementi, dicitur naturalis, vt habes à Soncinate 8. illo Diuin. q. 13. ad ſextum, & poteſt extrahi ex Caiet. 1. par. quæſt. 117. art. 1. circa reſponſionem ad tertium.

Soncinas, Caietanus, D.Thom.

Ad quintum, quod theologicum eſt, dic breui ex doctrina Auctoris tertia par. quæſt. 50. ar. 5. & ex omnibus eius interpretibus, quod corpus Chriſti viuens, & mortuum fuit idem triplici identitate, & materiæ ſcilicet, & ſuppoſiti, & exiſtentiæ; & hoc ſat eſt ad ſaluanda omnia dicta Patrum, & Doctorum; non fuit autem idem identitate formæ, quoniã anima, quæ informabat corpus viuum receſſerat, cuius loco ſucceſſit forma cadaueris, & corpori Chriſti aduenit corruptio, prout ſignificat ſeparationem animæ à corpore, (Chriſtus ſiquidem vere mortuus eſt,) non autem vt ſignificat perfectam diſſolutionem

Quomodo corpus Christi viuum & mortuum fuerit idem,

D.Damaſc. in elementa, vt ex D.Damaſceno tertio. Orthodoxæ fidei cap.28. ibidem inquit Auctor, ſic corpus illud glorioſum viuens, & mortuum fuit idem entitate phyſica, (quoniam eadem materia, & alia quæ audiſti,) non tamen phyſica, quoniam non eadem forma. Ad confirmationem dicitur, quod in conſecratione panis, ex vi conſecrationis adeſt corpus, & certè aliqua forma per quam corpus illud eſt corpus, ſed hæc non eſt alia ab anima intellectiua, at in vi conſecrationis non adeſt ſub ſpecie panis, niſi quatenus præbet eſſe corporeum, & eſt ibi non formaliter, ſed identicè, non anima vt ſic, ſed res, quæ eſt anima, loquendo poſt Chriſti reſurrectionem, nam in triduo mortis, qui hoſtiam conſecraſſet, ſub ſpecie panis contentum fuiſſet illud compoſitum ex materia, & ex forma cadaueris, quam tunc non modo non eſt inconueniens aſſerere in Chriſto, ſed & neceſſarium, cum neceſſe ſit dicere Chriſtum tunc fuiſſe mortuũ ſed vt ait Caiet. vbi ſupra prima par. quæſt.76. ar.4. trepidauerunt timore, vbi non erat timor, &c.

Caietanus.

Denique ad argumenta vltimæ ſententiæ reſpondetur, & ad primum ex vltimo notabili colligitur ſolutio, non enim in vllo compoſito ſunt varia quodquideſt, realiter diſtincta, ſed omnia ab vna, & eadem forma, iuxta varias eiuſdem conſiderationes proueniunt, quocirca ratione duntaxat diſtinguuntur, de qua materia plura dicta ſunt prima quæſtione ad tertium caput. Ad primam confirmationem negatur ſequela, quoniam illamet forma ſub alia rõne, & gradu dat eſſe hominis, & ſub alia eſſe animalis, imò dat ei hæc eſſe varia, quatenus ratione differt à ſeipſa, ſic ly *in quantum* non tenetur redoplicatiuè, & formaliter, & ſicut ſi ab alijs formis haberet illa eſſe, non concluderet argumentum, ita & modo nihil concludit, quoniam illamet forma obtinet eminenter hanc diſtinctionem, & ſub ratione commmuniori dat eſſe animalis, ſub conceptu magis ſpeciali, eſſe hominis, &c. Velut quoq. non valet, hoc ea forma eſt album, qua eſt coloratum, igitur eſt album inquantum coloratum, aliàs omne coloratum foret album.

Quomodo ab eadem forma ſimilitudo, & diſſimilitudo.

Ad poſteriorem confirmationem dicitur primo ex eadem doctrina, quod ab eadem forma ſub eadem ratione nequit prouenire ſimilitudo, & diſſimilitudo, ſub varia tamen ratione id poterit fieri, ſic idem ſub eadem ratione non poteſt eſſe cauſa contrariorum. Dicitur ſecundo, quod ab eadem forma nequit ſimilitudo, & diſſimilitudo reſpectu eiuſdem proficiſci, ſed bene reſpectu diuerſorum, ſic homo in genere conuenit cum leone, differt autem ſpecie, & conuenientia ſecundum ſpeciem, eſt ſimpliciter, in genere vero, ſecundum quid ſolum, &c.

Ad ſecundum depromptum ex auctoritate Ariſtot. plura diceremus, niſi prima ille quæſtione ad tertium caput tripliciter auctoritatem illam explicaſſemus, ex qua triplici interpretatione triplex reſponſum ad argumentum colligitur. Vide ibi, ne eadem repetamus.

Ad tertium eadem eſt adhibenda ſolutio, quæ ad primum huiuſmet opinionis, & de iis, quæ hoc argumentum admiſcet, tota prima illa memorata quæſtio diſſeruit, in qua vidimus identicè eadem eſſe genus ſpeciem, differentiam, & ab eadem forma omnia hæc deſumi, ſub varijs tamen acceptionibus, ac proinde iuxta conceptus eorum formales dumtaxat ſecerai.

QVÆ-

QVÆSTIO TERTIA.

Quodnam ſit ſubiectum accidentium.

CIRCA eandem tertiam partem, & circa idem diſcrimen primum, quo dicitur ſubiectum accidentalium formarum eſſe ens in actu, ad differentiam ſubiecti formæ ſubſtantialis, quod erat ens in potentia, occurrit quæſtio grauiſſima, num .ſ. ſubiectum omnium accidentium ſit ſemper ens in actu, an vero materia, quæ eſt pura potentia queat eſſe vllius accidentis ſubiectum, cuius occaſione diſcutientur, quæ circa quartam partẽ literæ obſeruabantur, dum omne accidẽs ponebamus in compoſito, vt in ſubiecto. In huius gratiã explicabo titulũ, & quid varij ſẽſerint referã, ſecundo nõnulla fundamenta præmittã pro veritatis deciſionẽ, tertio ponã concluſionẽ, quæ dicet quomodo materia ſit, & non ſit ſubiectum accidentiũ, eamq. probabo, quarto de natura interminatæ quãtitatis digrediar eamq. in materia minime neceſſariã patefaciã, quinto hoc ipsũ cõcluſione definiam, ac probabo, vltimo diluam, quæ definitis in quæſtione poſſent obſtare.

ARTICVLVS PRIMVS.

De quo ſit quæſtio, & quid in ea alij voluerint.

CVm duo præcipue ſint genera accidentium, quantitas nimirum, & qualitas de vtroque erit quæſtio; cumque ab omnibus conſueuerit quãtitas diſtingui in terminatam, & in eam, quæ interminata dicitur, de vtraque tractabitur; Rurſus cum hæc, & illa dupliciter à nonnullis ſtatuatur in materia, vt in ſubiecto, vt nimirum aliquando ab ea recedat, & eidem adueniat, vel ita vt in ea ſi:, quod nunquam ab ea recedat, diſputatio erit in vtroq. ſenſu.

Aduerte vero, quod ſi ponatur aliquod accidẽs recipi in materia, vt in ſubiecto, nõ ſit ſtatim conſequẽs, vt forma nõ vniatur materiæ nudæ prorſus, vel q̃ in corruptione ſubſtãtiali ad parẽ materiã nõ fiat reſolutio, qm̃ ſtat hæc omnia euenire, & tñ aliquod accidens eſſe in materia, qđ in diſceſſu formæ ſubſtãtialis intereat, at vero ſi ponatur aliquod accidẽs in ipſa æternũ, ab eaq. nunquã ſeparabile, certe nõ poterit forma copulari materiæ nudæ oino, qm̃ ſemp erit sub illo; vbi .n. oſtenſum eſt formam coniungi materiæ omni forma ſubſtãtiali deſtitutæ, iã inquirere incipimus, nũ ita eidẽ vniatur, vt ſub nullo quoque ſit accidente. Vnde qm̃ quæſtionibus iſtis intendimus penitus examinare, quale ſit ſubiectũ formæ, & accidentalis, & ſubſtantialis, ideo abſolute videndũ eſt, num aliquod accidens ſit in materia ſubiectiue, & p̃ſertim, num aliquod ſit ei perpetuo annexũ; Quod ſi viderimus, nullũ poni accidens ab ipſa inſeparabile, habebimus formã ſubſtantialẽ vniri materiæ nudæ, & forma ſubſtãtiali, (qđ iam patuit quæſtione præcedenti;) & accidẽtali, cuiuſmodi eſt quantitas; nullus .n. poſuit aliud accidens à quãtitate ipſi materiæ coæternũ, an vero aliquando in materia ſint aliquæ qualitates, vel diſpoſitiones, ſub quibus ipſi manenti coniungatur forma ſubſtantialis, ſequenti quæſtione definietur. *Finis harum quæſtionum.*

Eſt

Eſt itaque controuerſia, num accidentia, & præcipue quantitas interminata habeat pro ſubiecto aliquod ens actu, vel materiam.

Quibus diſpoſitis; Complura adſunt argumenta, quibus apparet demonſtrari ſubiectum multorum accidentium eſſe materiã:

Et primo, De materiæ potentia educũtur accidẽtia, ergo ei debent vt ſubiecto inhærere, antecedens probatur, nam accipiatur aqua calida, certè calor nequit extrahi ex forma, nam forma aquæ eſt oppoſita, vtpote frigiditatem ſibi naturaliter vindicans, ergo ex materia, quippe quæ cõis eſt ad oppoſitas formas, conſecutio videtur certa, imò vero ſi de aliquo quid educitur, prius aliquo modo erat in illo, & hoc argumentum ab omnibus prope recentiorib. neruoſius iudicatur, pro certo habentib. in eo, vt in ſubiecto debere eſſe accidentia, de cuius potentia educuntur. Cõfirmatur, quia eſſe ſubiectum, nil aliud eſt, quã recipere, & pati, omnis aūt paſſio, & receptio eſt materiæ affectio, non formæ, quoniam huic actiones tribuuntur, & agere contrariatur pati, ergo &c.

Secundo, Si caliditas gratia exempli, quæ eſt in aqua, ponatur inhærere compoſito & non materiæ, ſequitur vt agat per ſe ad corruptionem ſui ſubiecti, & cauſæ, ſine qua non poteſt permanere, & ex conſequenti aget ad ſui ipſius interitum, & deſtructionem, hoc autem videtur implicare, quoniã vnumquodq. ens diligit ſe permanere, vt dicebat Auerr. primo Phyſ. 81. & nullum agens ad malum operatur, conſequentia eſt clara, nam caliditas in aqua ſemper operatur ad deſtructionem aquæ. Imò vero ſequitur, quod eadem aqua ad ſui ipſius agat corruptionem, quod eodem modo probatur, quoniam quicquid agit caliditas in aqua exiſtens, agit in virtute aquæ, cum ſit eius accidens, quare ſi caliditas machinatur corruptionem aquæ, ipſamet aqua idem machinatur, ſaltem vt agens remotum, ac principale, &c.

Auerroes.

Tertio, Vel materia eſt in potentia ad receptionem accidentium, vel non. ſi primum, ergo aliquando ſaltem ea recipiet, & illorum erit ſubiectum, ſi ſecundum ergo numquã ea recipiet, cuius contrarium docent oẽs, & nos ipſi quæſtione de principio indiuiduationis dicebamus, materiam vtique eſſe primo in potentia ad formam ſubſtantialem, at deinde etiam ad accidentales; imò hoc idem docebimus hac quæſtione. Quod ſi dixeris, oportere prius aduenire formam ſubſtantialem materiæ, deinde accidentia, hoc nihil eſt, nam ſaltem habebitur, quod materia ſub forma ſubſtantiali manens, ſit accidentium ſubiectũ. Et præterea reſponſio videtur deſtruere poſitionem noſtram de indiuiduationis principio, nam ſi forma prius quouis accidente inducatur in materia, forma illa certe erit ſingularis, nam generationes oẽs, & productiones ſunt circa ſingularia, ante quantitatem igitur forma illa erit ſingularis, quomodo ita que materia cum quantitate erit cauſa indiuiduationis formæ, & indiuidui?

Quarto, Teſtimonio ſenſus edocemur eadem accidentia, vt quantitatem, qualitates, colores, cicatrices, & ſimilia remanere in mortuo, quæ prius erant in viuente, at iam omnis forma ſubſtantialis in morte receſſit ex quæſtione præcedenti, quare in forma nequeunt eſſe ſubiectiue, multo minus in compoſito, ſiquidem vnio animæ ad corpus, in qua fundamentaliter ſtat compoſiti ratio diſſoluta eſt, igitur ſunt in materia, vt in ſubiecto, hæc erim communis eſt viuenti, & corrupto; Si dicatur non eſſe eadem accidentia illa, ſed ſimilia, tunc inſurgunt difficultates inextricabiles, cum requiratur aſſignari, à quo corrumpantur illa, à quo generentur iſta, & quomodo vtraq. actio fit in inſtanti, & quare corrumpantur, ſi illa ſat eſſent, & denique his omnibus non ſatisfit argumento, ſtat enim inuictum ſenſus iudicium, affirmans hæc illa eſſe, non alia, &c.

Probatur deinde de quantitate, ſeu dimenſionibus interminatis, quod ſint in materia ſubiectiue, Quoniam cum ex ipſa materia fiant res iſtæ, ſi in ea non præſint hæ dimenſiones, tunc corpus fieret ex non corpore, & dimenſio ex nõ dimenſione, tunc quantitates priores corrũpetẽtur, & poſteriores generarent, & oẽs hæ cõſequentiæ notæ ſunt cuiuis philoſopho, nam materia ſecundum ſe non eſt corpus, non dimẽſio; Rurſus ſi non ſit quantitas ſibi coæterna, cũ ſemper videamus materiam ſub quantitate, iam alia, & alia aliquando erit quãtitas, ſic aliqua quantitas generabitur, aliqua corrumpetur, &c. falſitas conſequentis, ſeu conſequentium patet primo ex Ariſt. 3. Cœli 29. dicente, non poſſe generari corpus ex non corpore, vel ex non magnitudine, ſexto etiã Phyſ. 48. legimus, omnem tranſmutationem fieri in quanto; deinde quantitas nequit produci ab alia quantitate, non enim quantitas eſt forma actiua, neque à qualitate, hæc.n. præceditur à quantitate, neq; ſimiliter poteſt corrumpi, quoniã nihil habet contrarium ex Philoſopho in cathegoria propria, & tamen quicquid corrũpitur, à ſuo contrario corrumpitur, ex primo Cęli 20. &c. Ariſtot.

Sexto, Docet experientia, & philoſophia, formas in diuerſis partib. materię recipi, at nequit in materia eſſe talis partium diuerſitas, ſiue diſtinctio, niſi in eadem aſſignetur quantitas, ſubtrahas enim quantitatem à ſubſtantia, eam indiuiſibilem remanere audies 1. Phyſ. 15. & 18. quinti Diuinor. legis d. uiſionẽ eſſe propriam quãtitatis affectionem, nihilq. eſſe diuiſibile, niſi merito quantitatis. Confirmatur, qm niſi quantitas in materia ponatur, non diuidetur forma ad diuiſionem materiæ, & ſic erit prorſus indiuiſibilis, cum enim ad materiæ diuiſionem ponatur diuidi, impoſſibile eſt, vt ſemota à materia quantitate, quid ab ipſa diuiſionem recipiat. Dicetur forte, qđ licet non ponatur quãtitas æterna in materia, formæ tamen diuiduntur, atque in variis, & diſtinctis materiæ partibus recipiuntur, vel merito quantitatis formarum, quæ receſſerunt, vel merito propriæ, quam ſecum ferunt, ſed neutrũ bene dicitur, non primum, quoniã iam quantitas formæ prioris, in aduentu poſterioris corrumpitur in via noſtra, non ſecundum, quoniam nos ponimus formam prius recipi in materia, quam eius quantitatem, quare difficultas ſtat de illo priori, in quo forma ponitur aduenire materiæ, abſq. vlla quãtitate, &c.

Septimo Manifeſtum eſt qđ forma non dat materiæ, vt ſit materia, neque vt ſit ſubiectũ (eſſentialiter quippe materia ſubijcitur) quocirca præſupponit id, ſine quo materia nequit eſſe ſubiectũ ipſius, hoc aũt eſt quantitas, velut .n. materia non habet diſtinctas partes citra quantitatẽ, ita nequit ſm varias ſui partes varias ſui partes varias formas recipere, igitur forma nõ confert quantitatem materiæ, ſed in ea illam præſupponit. Confirmatur, quoniã commune eſt philoſophorum axioma, quantitatem ſequi materiam, qđ & docet Auctor 3. Phyſ. circa 22. quod & corroborat Platonis teſtimonio, non igitur eam poteſt forma ſecum ferre, & tribuere compoſito. Confirmatur adhuc præcipue in homine, nam certè quantitas nequit eſſe in animą intellectiua, aliàs foret extenſa, & quanta per accidens, quod eſt abſurdum, quare, &c. D. Thom.

Vltimo, Auctor multis doctrinæ ſuæ locis, potiſſimum quarto contra Gent. 81. habet, nullum principium eſſentialium hominis, per mortem cedere omnino in nihilum, quoniam anima rationalis manet poſt mortem, materia etiã quæ tali formæ ſubiecta fuit, manet ſub eiſdem dimenſionibus, ex quibus habebat, vt eſſet materia indiuidualis, quare ponit quãtitatẽ in materia inhæſiue, atque ſubiectiue, idem habetur ex ipſo alibi, at locũ vrgentiorem ſufficiat retuliſſe.

Ob quattuor priora argumenta, & alia multa, quæ tamen eaſdẽ pane tangũt difficultates, multi in eã ſententia inclinarunt, vt dicerent materiam eſſe ſubie-

ctum.

Arimineñ. ctū accidentiū. Inter quos præcipui videntur extitiſſe Gregorius de Arimino
Aureolus i in 2. diſt. 12. q. 2. Aureolus ibidem, quos poſtea ſunt ſecuti Achillinus 2. de Ele-
Achillin. mentis, ad calcē 3. illius ar. in quo tot dubia admiſcuit, Marſilius 1. de Gen.
Marſilius. q. 7. & Alber. de Saxonia ibidem, q. 6. hoc ipſum vt probabile, & tanquā pro-
Alb. de Sax. blema defendit. Zabar. quoq. hanc ſententiā affirmare docet lib. illo de Com-
Zabarella. muni rerū generatione, & interitu, c. 9. & alij pleriq. ex recentiorib. hanc po-
ſitionē tuentur, quā credo eos omnes amplecti debere, qui vnicā tm̄ in cōpo-
ſito ſubſtantiali formā ſtatuentes, defendunt aliquod idem numero accidens
manere in genito, & corrupto, nō. n. intelligo, quid aliud à materia illius acci-
dentis, ſeu illorū accidentiū ſubiectū aſſignare valeant. de quib. ſequēti q̄ſtione
erit ſermo. Nōnulli aūt ex allegatis auctorib. diſtiguūt de ſubiecto, inter quos
Subiecti diſtinctio. ſunt Marſilius, & Albertus dicentes, duplex eſſe, alterū inhæſionis, alterū de-
nominationis, & docēt materiā eſſe ſubiectū inhæſionis cui ſ. accidētia inhæ-
reant, nō aūt denominationis, vt ſ. ab illis denominetur, nō. n. dr̄ materia ca-
lida, vel frigida, quā tñ diſtinctionem improbat Zabarella, de qua ar. ſequenti.

Auerrois poſitio. Ob alia autem argumenta, & præcipue ob quintum, & ſextum, cum eorun-
dem confirmationibus motus eſt Auerr. vt interminatas dimenſiones, & quā-
titatem in materia æternā, ab eaq. penitus inſeparabilem locaret, vt varijs lo-
cis apud eundem legimus, & præcipue 1. Phyſ. 63. ſed multo euidentius, an la-
tius c. 1. de Subſtantia orbis, vbi argumenta illa inſinuat. Auerr. præceſſit Aui-
Auicenn. cenn. vt vidimus præcedenti quæſtione, quamuis vltra quantitatem poneret
& formam corporeitatis coæuā pariter materiæ, in quo diſſentit ab Auer. Mul-
Arimineñ. ti deinceps hanc Commentatoris poſitionem ſunt profeſſi, vt Greg. Arim. vbi
Iandunus. ſupra, Iandunus 3. de Anima, q. 2. Sueſſanus 8. Diu. diſputatione quarta. Achil-
Sueſſanus. linus loco nominato, Mercenarius ſecundo ſuarum dilucidationum volumi-
Achillin. ne, dum aperit naturæ ordinem in rerum naturalium ortu, ac interitu, Genua
Mercenar. quæſtione ſua ad quartum ſecundi de Animā, Zabarella lib. 2. de prima rerū
Genua. materia, cap. 9. & deinde, ac Pererius lib. 5. illorum 15. c. 18. & 20. Vnde ne-
Zaberella. dum ob rationes allatas, ſed & ob grauium quos recenſui auctorum teſtimo-
Pererius. nium nullatenus, vel leuis, vel omnino negligenda apparet hæc opinio.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Iaciuntur fundamenta pro habenda veritate.

D.Tho. volun- IN contrariam ſententiam, ſeu contrarias fuit Auctor, & quod ſ. nullum ac-
cidens ſit in materia ſubiectiue, ſed ſolum in ente in actu, & ex conſequen-
ti, quod interminatæ dimenſiones non ſint in materia, vt in ſubiecto, neq. vllo
modo ei coæternæ, ſed velut in aduentu formæ poſterioris, priorem formam
abire docet, ita, & eiuſdem formæ quantitatem, & oīa allia accidentia, vt pa-
tebit quæſtione q̄ ſequetur, & ita oēs eius diſcipuli opinantur, locis prope eiſ-
dem, quos præcedenti quæſtione allegatos habes, Et quod ad primum ſpectat,
vt nimirū ſubiectū accidentiū non ſit materia, ſed ſolum ens in actu, habes di-
lucide hoc loco ex differentia receptiui formæ ſubſtantialis, & accidentalis,
quod ipſum legis prima par. quæſt. 76. ar. 6. vbi hoc ipſum diſcrimen adfert
idem colligis ex toto 9 ar. quæſt. de Anima. Sic docet Caiet. hac quæſtione,
Caietani. & Capreolus in 2. diſt. 13. concl. 3. Quod vero ad quantitatē, vel dimenſiones
Capreoli. interminatas ſpeciatim, (nam hoc ſequitur ex illo,) habes opuſculū de natura

mate-

meteræ, ſi tamen ab Auctore fuerit æditum, vbi de induſtria eas impugnat, quod & præſtat Caiet. hoc loco, & Capreolus libro illo 2. diſt. 18. circa ſextā concluſionem, & alij permulti diſcipuli Auctoris locis ferè illis recenſitis; Ex qua poſitione habetur: formam ſubſtantialem vniri materiæ nudæ, non ſolum ab alia forma ſubſtantiali, ſed etiam ab accidente, quod eſt quantitas, & ſimiliter in ſubſtantiali corruptione fieri reſolutionem ad materiā carentem, & forma ſubſtantiali, & omni quantitate. Et iam firmiora aduerſariorum argumēta confutauit Capreolus ad argumēta contra concluſiones illas ſecundam, & tertiam, & alij quoq. Thomiſtæ id luculēte præſtarunt, ſed præcipue quo ad dimenſiones interminatas, potiſſimas Auerr. rationes diſſoluit Auct. c. 4. illius opuſculi, & Cai. in hac par & alij Auct. alumni. Et quidem ſi quæ adnotarunt maiores noſtri, vt decet inſpiciantur, nullo negotio ruent, quæ multa congeſſere nonnulli inter illos, quos recenſui ſententia contraria, quorum argumenta inutile iudicaui ad vnguem referre, ſat. n. fuerit, ſi fundamenta illa ſulerim & ſi eo pro inductis rationib. diluendis adferemus, (in quib. pene ſolum aliarū efficacia conſiſtit.) ex quib. facile quiſquis alijs ſigillatim occurrere poſſit.

Sit itaq. primū fundamentum, Longe aliud eſt, eſſe ſubiectū receptiuū alicuius rei, & cui res illa vere inhæreat, & aliud eſt eſſe rationē, & radicē; & causā qua res illa alicui inſit, quæ ſane doctrina nullum bonū philoſophū latet, ſicut alia eſt ratio cur quid agat, & aliud eſt illud, quod merito rationis illius agit, quo poſito, velut à forma eſt omnis actualitas, ita à materia oīs potētialitas; cumq. recipere ſit quoddam pati, (accepta paſſione in peramplo ſignificato,) & nihil patiatur, niſi quatenus eſt in potentia, ſicut nihil agit, niſi ea ratione qua eſt in actu, cum inter oēs cōueniat, materiam eſſe radicē oīs potētiæ, nam oīs deniq. potētia in ipsā, vel in aliquid ei ſimile reducit illud neceſſario cōſequitur, qđ materia ſit ratio, cauſa, & radix, cur quid aliquid patiatur, aliquid recipiat & cuiuſuis rei ſit ſubiectū. Ex quo multa, ac multa argumenta confutātur, ꝓ nobis faciunt, ꝓbant. n. ex materia omnē receptionē, & eius merito potentiā omnē eſſe in cōpoſitis iſtis ſubſtantiis, quod cōcedimus, & docemus, at minime efficiunt, vt ipſa ea ſit, quæ immediate recipiet, & quæ verū ſit accidentiū ſubiectū, & ita in hoc ſenſu Caprel. vbi ſupra ad primū Gregorii cōtra 3. concluſionē concedebat totū argumentum, in alio totum negabat. Vulgata diſtinctio. Capreol.

Aduerte tñ circa hoc, qđ oīa hæc proferimus de materia, vt nimirū ſit radix causa, &c. in genere ſuo, hoc eſt materiali, quæ petere poſſunt ex explicatione aſſignata cauſalitatis, quæ genus ſolum materialis cauſæ adūbrans; Rurſus aduerte, qđ loquimur de accidentib. materialib., & corporeis, nā ſpiritualia, vel intelligibilia merito formæ recipiuntur, cuiuſmodi ſunt ſciētiæ, habitus, &c. licet veriſſimū ſit, qđ in ipſamet forma, prout eſt ratio receptionis horū accidentiū, aliquid potētialitatis ſit inuenire, ac proinde quid materiæ ſimile, interim tñ loquimur de vera potentia, veraq. materia. Deniq. ſermo eſt de potentia, cauſa, ac radice prima, & remota, non aūt ꝓxima, nā hæc debet eſſe in eodem genere, in quo eſt accidens illud, qđ vt propriū actū ponitur reſpicere vt ſcripſi quæſtione de indiuiduationis principio, materia vero eſt potētia ꝓxima ad recipiēdū ſolū formā ſubſtātialē quę eſt in ea, nō vt in ſubiecto inhæſionis, ſed informationis, &c. Quod ſi dixeris, ex eo qđ materia ſit potētia tñ remota receptionis accidentiū, igitur debet aliqua potentia proxima aſſignari fateor, at ſi petas, quænam ſit, dic eſſe compoſitū, vt latius patebit inferius, &c.

Ex his accipe interpretationem multorum dictorum, quib. videtur affirmari materiam primam recipere accidentia, explicanda enim ſunt, vt ſit ratio remota illa recipiendi, & quod materialis accidentia eam ſequantur, non totaliter, ſed principaliter, vt circa quartam partem literæ fuſius adnotatum fuit. Senſus dictorū quorundam.

Sit ſecundum fundamentum, Non mox fieri conſequens, vt ſi quid ex aliquo educatur, quod in illo ſit ſubiectiue, ſtat.n. vt ex vno extrahatur, & in alio ſit inhæſiue, & maxime quando non ſic ex illo extrahitur, vt aliquando fuerit in illo, vt in ſubiecto, ceu in propoſito poſſumus dicere accidentia materialia ex materiæ potentia educi, & tñ haud eſſe in ipſa ſubiectiue, non.n. ita de eius potentia educuntur, vt prius eidē inhæreant, & deinceps ad cōpoſitum transferri dicamus, tunc.n. migraret accidens de ſubiecto in ſubiectū, ſed eatenus dicātur de potentia materiæ extrahi, quatenus ad extra produ cunt, ita tñ vt ab ipſa dependeant in genere cauſæ materialis, ad differentiā accidentiū ſpiritualiū, velut & materiales formas de illa educi aſſeuerāt philoſophi, nō tñ vt prius in ea fuerint ſubiectiue, ſed ſolū qm ab agente cōproducuntur cū dependētia ab ipſa. Adde, quod accidentia non ita educūtur de materia, vt ſint vltimi terminus illi⁹ vt ita dicā eductionis, ſed vt ſint tamq̄ viæ ac diſpoſitiones ad terminū vlteriorē, ad cōpoſitū inquā quare ex hoc potius colligitur, in compoſito, q̄ in materia ſubiectiue eſſe debere; Verū tñ eſt, qđ accidentia illa, quæ vt viæ, ac diſpoſitiones ex materiæ potentia educuntur, in nouæ formæ aduentu pereunt, quare tunc neq. in materia, neq. in compoſito ſunt, vt in ſubiecto, ſed tamen erant in compoſito præcedenti. Vnde obſerua, quod verè loquendo, accidentia educuntur de potentia compoſiti, quippe quod in actu exiſtēs, eſt eorundem proprium ſubiectum, cum in ipſo immediate recipiantur, quemadmodum ab eodem & in fieri pendent, & in conſeruari, ad differentiam formarum ſubſtantialium, quæ ſunt proprii actus primæ, ac nudæ materiæ, &c.

Ex cuius potētia educantur accidentia.

Si tertium fundamentum, Quod accidēs pōt inueniri in duplici ſubiecto, nā pōt reperiri primo in illo à quo oriatur, & cui ſit connaturale, quo modo in igne eſt calor, pōt deinde eſſe in ſubiecto alterius naturæ, & à quo ſit extraneū vt calor in aqua; Primum vocatur à Caiet. 2.2.q.23.art.2.ad tertiū cauſa, ſecūdum dicitur vtens, & vere ſic eſt, nam vt ſiſtamus in exemplo allato, ignis cauſat calorem, (intellige nulla media actione, ſed naturali pullulatione) ſed aqua non cauſat calorem, ac ſolàmodo quando in ea inuenitur, eſt ipſa vtens tantum .n. abeſt, vt calor ex principijs aquæ oriatur, quod ei repugnat, Tunc dicimus, nullū eſſe inconueniēs, vt accidens dū inuenitur in ſubiecto extraneo, agat ad corruptionem & ſuā, & ſubiecti in quo eſt, qm tunc non agit in virtute illius extranei ſubiecti, ſed proprii à quo cauſatur, ſi quærit deſtruere ſubiectū illud in quo ex accidēti inuenitur, & ſeipſum ēt, ſed per accidens, at non primo id quærit, ſed producere calorem, imò etiam ſi diceretur, quod per ſe quærat corrūpere ſubiectū illud extraneū, nil incōmodi accidere poſſe video, dum tamen corruptio illa nō ponatur vltima eius intentio, ſed eā intendat, vt neceſſariā viā ad caloris inductionē. Sic iure dicimus virtutem, atq efficaciā formarū accidētaliū in illam ſubiectorū eſſe reducenda, ſed non quæ ſe habeant vt vtentia, at quæ principaliā ſint, & á quibus proficiſcantur. Ex qua doctrina bene intellecta, cadit ſecundū argumentum, & alia ſimilia, quæ à permultis in hac quæſt. ſolent exaggerari, pro impoſſibili habentib. vt accid s aga: ad corruptionē ſui ſubiecti, quibus cōuicti nō cōpoſitum, ſed materiā ſtatuunt accidentaliū ſubiectū ad cuius corruptionem nullū accidens operatur, cū eadem in genito, & corrupto ſub formis variis permaneat. Hanc vero doctrinā, quā ex Caiet. loco relato collegi, merito maxime notandam dixit Bannes quæſtione ſua nona, art. 1. circa hoc ſup primū de Generat. c. 4. neque ad propoſitum de quo loquimur videtur latuiſſe Sueſſanum diſputatione illa 4. ſuper octauum Diuinor. neque ei prorſus diſplicuiſſe, dum cap. 5. reſpondens ad primam quandam obiectionem dixit, duplex eſſe ſubiectū caliditatis, naturale ſcilicet, vt ignem, & violentum,

Duplex accidentis ſubiectū

Caietanus

Vnde formarū accidentalium virtus.

Bannes.

Sueſſanus.

vt

vt aquam, & ſibi non videri impoſſibile, vt aliquid agat ad corruptionem ſui
ſubiecti violenti, dummodo intendat generare ſubiectum ſuum naturale; nam
poteſt addi vt dicebatur, quod non corrumpit, vt corrumpat, ſed vt generet,
neq. abſolute vel corrumpit, vel generat, ſed corrumpit ſubiectum extraneum,
ac violentum, vt generet proprium, & connaturale, &c.

Veruntamen ſerupulus manet contra hanc doctrinā, quomodo ſtet, vt acci-
dens, cuius eſſe eſt ineſſe, & qđ in quouis ſubiecto inueniatur, ab eo ſuſtētatur, *Dubitatio.*
quo pereunte, perit & ipſum, poſſit operari in virtute alterius ſubiecti, quam
ſit illud in quo inueniatur, quāuis.n.ſubiectum naturale caloris ſit ignis, atta-
men dum calor eſt in aqua, non amplius habet eſſe ab igne, quare neque opera-
ri, vnde mirabile, ne dicam impoſſibile apparet, quomodo virtus caloris in aqua
exiſtentis, ſit in ignem reſoluendā, non aūt in aquam, à qua tunc hēt eſſe. At di- *Solutio.*
cendum puto, qđ calor tūc agit quidē in virtute ignis ſed nō quā actu ab ipſo
accipiat, ſed quā prius ab eod. accepit, ſēper.n.in caliditate manet virtus ignis,
donec ipſa manet, & in quouis accidente manet virtus ſui proprij, ac naturalis
ſubiecti, & ſi fuerit intenſus calor, ita potenter aget, vt corrumpat ſubiectum
extraneū in quo eſt, ſin erit remiſſus valde, ꝑualebit ſubiectū & ille euaneſcet;
Quamuis aūt operatio accidentiū ſit à ſubiecto quo ad ſubſtantiā, nō tamen eſt
neceſſe, vt ſit quo ad modū, loquēdo de ſubiecto extraneo, ac violēto, nā modus,
& efficacia tribui debet ſubiecto naturali, rōne virtutis, quā in illo reliquit, &c.

Dum autem audis accidens agere in ſubiectum in quo eſt, noli accipere de
actione per modū efficientis, tunc.n.ſubiectū eſſet ſimul in actu, & potentia nā
actuatū calore calefacit, qđ ſi effectiue calor in ipſum ageret, iā calefaceret, &
calefieret, ſed intellige quod agit formaliter, tribuendo.ſ.tale, & tale eſſe per
modū ſequellæ, vt habes ab Auctore 1.2.quæſt.85.art 1.ad quartum, & ibidem *D.Thom.*
diffuſe ſatis à Conrado adferente varia, quibus differunt effectus per modum *Conradus.*
formæ, & per modum veri efficientis, ſeu actionis proprie acceptæ, &c.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quomodo materia ſit, & non ſit ſubiectū accidētiū.

HIs præmiſſis, adferamus hanc concluſionem bimembrem: Licet materia
ſit ratio qua aliquid recipiat, accidentia materialia, vt proinde poſſit dici
et ſubiectū *quo* ipſorum, nullum tū accidens ipſi immediate inhæret, quare nul- *Pro membris concluſio.*
lius accidentis eſt ſubiectū vt *quod*. Prior pars huius aſſertionis conuincitur ar-
gumentis factis à principio, & præcipue confirmatione primi, & colligitur ex
tota doctrinā primi fundamenti, & accidentia propterea materialia dici vi-
dentur, non quia ipſi materiæ inhæreant, vt inquit poſterior pars concluſionis,
ergo ex eo quia ſunt in cōpoſito ratione materiæ: Et cū dicimus totum com-
poſitum eſſe ſubiectū accidentium, nolumus dicere, quod ſecundū quamuis ſuā
partem, nam interiores ſenſus non ſunt albi, vel crocei, ſed accipitur denomi-
natio totius rōne alicuius partis, à qua denominatur totū ipſum, quæ ſane pars
nequit eſſe forma, cum ſit ſermo de accidentibus materialibus, quamobrem re-
linquitur, vt ſit materia; & ſi fuſius vis videre probationē prioris huius partis,
lege Soncinatem 7. Diuinor.q.3.& octauo eorundem, quæſt.7. *Soncinas.*

Quod attinet ad poſteriorem partem, probo primo teſtimonio Ariſtotelis, *Ariſt.*
qui primo de Generat.t.23.ait, ſubiectum accidentium eſſe aliquod ſenſibile 3:

Auerr. Auer. etiam multis locis, vt 2. de Anima 4. primo Phyſ. 63. quinto eorundem 8. & alibi, docet differre ſubiectum accidentium à ſubiecto formæ ſubſtantialis, quoniam illorum eſt ens in actu, huius autem eſt ens in potentia, nullus autem ignorat materiam non eſſe quid in actu, vel ſenſile, quare &c.

Quorundam cogitatum. At qui contrariam tuentur ſententiam, reſpondent, duplex eſſe ſubiectũ, alterum denominationis, alterum inhæſionis, vt innuebatur in eorum opinione referenda; tunc dicunt Auer. voluiſſe ſubiectum denominationis tantũ accidẽtium eſſe ens in actu, at vero inhæſionis eſſe materiam; Sed multa ſunt, quæ nullam hanc reſponſionem conuincunt, primo namq. voluntaria oĩno deprehenditur, cum ad libitum Auer. exponat, & qui contradictiones in eius dictis formarunt circa quartum 2. de Anima, euidenter dicunt, ſubiectum omnium accidentium, quæ terminata ſunt, eſſe ens in actu, quod & dixit Genua principio quæſtionis illius, & Zabarella 2. illo de prima materia, cap. 11. ad ſecundum; Deinde impoſſibile eſt, vt aliquid ſit ſubiectiue in alio, & illud non denominet, ſed ex horũ ſententia accidentia ſunt in materia ſubiectiue, ergo illam debent denominare, quare ſi ponatur ſubiectũ inhæſionis, oportet poni & denomina-
Marſilius. tionis. Sed ad hoc videtur tacite reſpondere Marſilius vbi ſupra circa tertiam concluſionem, quod cauſa ob quam non denominetur materia ab accidentib. eſt, q̃m vulgares materiam ignorãt; Sed ſi vera eſſet hæc reſponſio, iam viri docti, & ſapientes, qui materiæ naturam probe tenent, eã deberent dicere calidã,
Alb. de Sax. frigidã, albã, nigrã, qͩ nullus dixit. Albertus aũt de Saxonia ibidem ad quartum primo loco inductorũ aliã cauſam viſus eſt aſſignaſſe, dicens ideo cõpoſitũ & nõ materiã denominari, q̃r illud notius eſt nobis. At neque hoc quicquam valet, quamuis etenim materia ſecundũ ſe ſit ignota, attamen ſubiecta formæ, & accidentibus ꝑ ipſa apprime nota eſt, neq. maior, vel minor notitia debet eſſe in cauſa, cur aliquod vllius rei ſubiectũ inhæſiue ab ea non denominetur, cũ ponatur cognoſci, niſi. n. agnoſceretur, non dicerentur ei hoc, & illud inhærere. Vlterius vt bene pro me, ſed male pro ſe arguit Zabarella cap. 8. nominati
Ratio Zabarellæ. libri, nullam Ariſt. & Auerr. ponerent differentiam inter ſubiectũ accidentis, & formæ ſubſtantialis, (quam tamen ibi intendunt aſſignare,) nam apud iſtos vtriuſq. ſubiectum eſt materia, neq. confugiendum eſt ad ſubiectum denominationis, quoniam & formæ ſubſtantiales tribuuntur compoſito & ab eiſdem denominatur; hoc tamen quod contra Marſilium, & alios adfert Zabarellã, atque contra ipſum militat, vt mox videbitur.

Secundo principaliter, Si ſubiectũ accidentium eſſet materia, quando diffinitur accidens ab Ariſt. & Porphyrio, quod adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionẽ, nomine *ſubiecti* oporteret accipere materiã, at hoc eſt falsũ, ergo &c. conſequentia eſt clara, nã definitur accidens ex reſpectu ad ſubiectũ, qͩ ab eis ponitur materia, falſitas cõſequentis ꝓbatur, tũ q̃m talis definitio conueniret formis ſubſtantialibus, ſiquidem & ipſæ adſunt materiæ, & ab eadẽ abſunt, abſ-
Cõmunis forte dubitatio circa accidentis definitionem. que eo qͩ materia corrũpatur, tum q̃m vana eſſet dubitatio Porphyrii, Auerr. & aliorũ circa illam accidentis definitionem de nigredine, quomodo ſit accidens coruo, & tñ nequeat ab ipſo ſine ſui corruptione ſeparari, cum corui materia corrũmpatur, & vane pro reſponſo adferrent, poſſe intelligi coruũ album abſq. ſui corruptione, non aũt qͩ realiter detur coruus abſq. nigredine, nam materia corui, absq. eo quod intereat, vere põt eſſe abſq. nigredine, vnde non modo impertinens, ſed & falſa eſſet dubitationis ſolutio, &c.

Tertio, Si materia ſit ſubiectum accidentiũ, tunc ex ipſa, & accidente reſultat vnum per accidens, cum enim illa ſit ſubſtantia, hæc vero accidentia, nequit fieri vt ex rebus generum diuerſorum coaleſcat vnum per per ſe., igitur forma

ſub-

ſubſtantialis vniatur, & aduenit enti per accidens; Et quicquid multi dicant pro huius rationis confutatione, numquam euadent, quin ponant ſubiectum formæ ſubſtantialis aliquod ens in actu, non autem puram potentiã, vt vbiq; docent Ariſtot. & Auerr. numquam enim materia ſub accidente erit pura potentiã, nam forma illa accidentalis aliquis actus eſt, & ſic idem erit ſubiectum ſubſtãtialium, & accidentalium formarum.

Quarto, Materia eſt pura potentia, omni quantum eſt ex ſe actualitate carens, ergo nullus accidentis valet eſſe ſubiectũ, antecedens manifeſtum eſt, & alias probatum fuit, conſecutio probatur quoniam qđ eſt alicuius ſubiectũ, ita ei eſſe tribuit, vt abſque illo periret id quod ei ineſt, (velut ſe habent oĩa accidentia naturaliter,) nequit aũt imaginari, vt hæc efficere queat, niſi aliquam actualitatem, & exiſtentiam ei pbeat, quomodo aũt à materia vlla actualitas, quomodo vlla exiſtentiã valet prouenire? Certe hoc argumentum ſemper vehementiſſimũ iudicaui, vbi conſulto dixi de ſubiecto *quod conferat eſſe, & ſuſtentet* id, cuius eſt ſubiectum. Non enim me fugit, in materia recipi formas ſubſtantiales, at illa iſtis nõ præbet eſſe, non eas ſuſtentat. ſed res è veſtigio ſe hẽt, & præſſius loquendo illa eſt potius receptiuum, quam ſubiectum iſtarum.

Hinc factum eſt, vt aliqui huic argumento occurrere volentes dixerint, materiã numquã aliqua forma deſtitutã eſſe ſubiectum accidentiũ, ſed prout eſt ſub forma ſubſtantiali, quippe quæ eſt ei conditio vt recipiat, nullo tñ modo forma recipit, ſed ipſa materia verè eſt ſubiectum recipiens; differt. n. valde recipiens à conditione recipientis; quem dicendi modũ amplexatur Zabarella vbi ſupra, cap. 9. At ſic dicentes non effugiunt vim argumenti, tum qm̃ cõditio nõ dat vim agenti, aut paſſo, ſed ſolum hoc illi applicat, quocirca cum materia ſit expers cuiuſuis actus, nihil quod ſit vt conditio tm̃, põt ei tribuere actũ, vt alteri poſſit præbere vel fulcimẽtum, vel exiſtentiã, tum qm̃ ex iſtorum ſententia, materia aliquando, & perſæpe erit ſub aliqua forma, & tũ contrarias illi formæ diſpoſitiones, & accidentia ſuſtinebit, quare nequit habere hanc vim à forma, vt accidentia eidem inimica recipiat; At videtur dicere Zabarella, qđ hanc vim obtinet à forma, vt forma eſt, non vt hæc forma, ſed hoc nihil eſt, qm̃ vltra ea quæ dicta ſunt, ſequeretur quod ſub quauis forma exiſteret materia, quælibet poſſet recipere indifferenter accidentia, tum denique quoniã ex hoc non euitatur, quin ſemper ſubiectũ accidentium ſit pura potentia, ſic non erit quid in actu, nam materia per iſtos ſola recipit, ſic nihil differt ſubiectum formæ ſubſtantialis à ſubiecto accidentis, qđ erat argumentum inductum ab ipſo Zabarella contra Marſilium, & alios, nam quemadmodum quicquid illi dicerẽt, recte inferebat Zabarella, ſequi ſubiectum accidentium eſſe purã potentiã, & ſic nõ differre à ſubiecto formæ ſubſtantialis, ita ex hoc qđ ponatur ſubſtantialis forma, vt cõditio, materia aũt ſola vere recipere, nimis compertum eſt ſubiectum accidentium vt ſic non diſcerni ab illo formæ ſubſtantialis, & quæ argumenta prius allata ſunt, frangunt hanc viam dicendi. Impugnatur Zabarella.

Sed probatur adhuc, quod materia neque actuata forma ſubſtantiali ſit accidentium ſubiectum *vt quod*, nam neque vt ſic ſub forma exiſtens, dicitur operari, vt calefacere, &c. & tamen operatio accidentium ſemper tribuitur ſubiecto, (maxime naturali, & à quo oritur,) vt *quod*, Confirmatur, materia ſemper eſt pars, quare ſemper eſt ea, qua quid patitur, & recipit, non autem ea quæ, vt quod patiatur, aut recipiat, de ijs loquendo, ad quorum receptionem ipſa de ſe non eſt ſufficienter, ac immediate determinata, ſed quicquid fuerit de paſſione, quæ ei propria apparet, numquam dicetur agere, & tamen *Nonnulla de materia.*

multa.

multa ſunt accidentia, quæ ſunt rationes agendi, quorum actiones ſubiectis ſuis tribuendæ ſunt; Quod ſi forma ponatur vt conditio tantum ſubiecti accidentium, dum frigiditas aquæ frigefacit, talis frigefactio à materia potius quã à forma aquæ emanaret, quod eſt ſtultum, & ſequela iam probata eſt, quoniã ab eo præcipuæ accidentia obtinent operari, a quo habent eſſe, habent autem eſſe à ſubiecto, & hoc ponitur materia, quare, &c.

Concluſio.

Iam ponatur alia concluſio, quæ iam poſitam magis roborabit. *Subiectum quod*, atq. immediatum accidentium, eſt compoſitum; ſi enim non eſt materia, non forma, (de hac enim nullus dubitat, cum ſit ſermo de accidentibus materialibus,) certe relinquitur, vt ſit totum compoſitum; ſic accidentia ipſum tantum denominant, ſic actiones ſunt ipſius, ſic ipſum ſolummodo vere, ac proprie & eſt, & fit, & demum probatur, quoniam illud eſt vere, proprieq. ſubiectum accidentium, quod eis ſubſtat, ſed prima ſubſtantia ex Ariſtotele in cathegoria propria eſt, quæ proprie, ac principaliter, ac maxime dicitur ſubſtare, quare &c. Quod autem prima ſubſtantia ſit compoſitum, & nullus dubitat, & Ariſtotelis exempla ibidem id ſatis declarant, dum ait, vt [aliquis homo, & aliquis equus.] Sic verum eſt, ſubiectum accidentium eſſe ſenſibile, ens in actu, ſic differt a ſubiecto formæ ſubſtantialis; Num vero realiter, vel formaliter tantum, & ratione totum à partibus diſtinguatur, quæuis diſtinctio ſufficit, vt quid de iſtis negetur, quod de illo affirmetur, & e contra. Et hæc quo ad accidentia terminata.

Subiectũ quod accidentium.

ARTICVLVS QVARTVS.

De natura quantitatis interminata.

Illud primo præmitto, me nolle diſcutere in præſenti figmentum illud, qđ docuit nouiſſime Zabarella lib. illo ſec. de pri. teiũ materia; c. 17. & 18. & deinceps, affirmans pri. materiã ſec propriã naturã & remota omni forma, eſſe corpus de cathegoria ſubſtantiæ, qđ & auctoritatibus & rationibus nititur ſuadere, ſed ſibi expreſſe hic vir aduerſatur, tunc. n. materia habebit formam corporeitatis, cũ ſit impoſſibile aliquid eſſe corpus de genere ſubſtãtiæ abſque forma corporeitatis, tunc eſſentia materiæ nõ erit potentia, nã habebit hãc formã, licet incõpletã, & nõ ſpecificãs tunc eſſentiã materiæ nõ erit acto vacuũ actũ apellare tũc nõ tãta cũ difficultate agnoſceretur, q̃ oia ipſe refellit, & reſpuit partim eodẽ lib partim immediate ſuperiori de eadẽ pri. materia: Sentiamus nos, eã eſſe purã potentiã, vt late vidimus 2. q. ad 4. c. diſſolu. te tñ decreui ſolum vltimũ argumẽtũ deſumptũ ex auctoritate viriuſq. Thomæ, Aquinatis ſ. & Caiet. quo conatur ſententiam cui perpetuo vterq. repugnauit illis tribuere. Adfert Auctorem 1. par. q. 15. ar. 3. ad tertium dicentem, materiã habere ideam in Deo, non tamen aliam ab illa compoſiti, quæ verba expendens Interpres ait, ideam huius compoſiti eſſe ideam corporis, quod eſt genus in prædicamento ſubſtantiæ, ex quib. verbis colligit, vel Caiet. cognouiſſe corpus de prædicamento ſubſtãtiæ eſſe ipſammet materiæ naturam, vel ipſam rei veritatẽ eum ad ita loquendum induxiſſe. Vide rogo quam pulchra verba collegerit auctor iſte pro ſua ſententia, quæ eandẽ omnino cõminuunt; Primo n. quæ inquit vterque THOMAS, materiam non habere ideam, ſed eius ideã eſſe illam cõpoſiti, quod ſi compoſitum habet ideam, & materia nõ habet, iam

Contra Zabarellam.

Argumentum ipſius ex auctoritate D. Thomæ, & Caiet.

Multipliciter diluitur

hæc

hæc non eſt illud. Præterea compoſitum illud cognoſcibile eſt, cum habeat ideam, quæ & eſt ratio cognitionis materiæ, at materia ibidem ſubdit Auctor ſecundum ſe, neq. habere eſſe, neq. eſſe cognoſcibilem, igitur materia non eſt tale compoſitum. Vlterius ibidem ad quartũ inquit, quod accidentia, quæ inſeparabiliter comitãt ſubiectũ, non habent aliam ideam ab illa ſubiecti, ergo ſi ex eadem aliquorũ idea ſequitur ea eadem eſſe, iam accidentia nõ differunt à ſubiecto, iam accidens eſt ſubſtãtia. Rurſus ſi ex eo quod materia cognoſcitur per ideam cõpoſiti, eſt ipſummet cõpoſitum iam materia eſt & res artificiatæ, & forma ſubſtantialis, qm̃ ex analogia ad horum vtrumq. cognoſcitur. Dixit autem Auctor eam cognoſci per ideam compoſiti, qm̃ eſt eius pars, & partes vt ſic, quæ præſertim ſecundum ſe nequeunt cognoſci, atteinguntur per ideam totius; Meminit quoq. Caiet. de corpore, quod eſt genus in prædicamento ſubſtantiæ, vt nõ hoc, vel illud cõpoſitum recenſeret, ſed cõpoſitum primum, velut nõ de hac, aut illa materia, ſed de prima erat ſermo, qm̃ materia vt ſi formam de genere ſubſtantiæ reſpicit, & eſt pars compoſiti ſubſtantialis, Quæ vero alia pro ſe adfert non proſequor quoniam vanum eſt de omnibus ſolicitari.

Tunc manifeſtandum eſt, quid ſit terminata, & interminata dimenſio, quod ex vocibus ipſis dignoſcitur: nam illa quantitas dicitur interminata, quæ non eſt terminata, quæ ſcilicet caret termino ſecundum ſe, & vt ſic conſiderata nullis terminis cõſtat, non figura nõ puncto, non ſuperficie, ſed per oĩa hæc & alia eſt terminabilis, & ad eadem eſt potentialis, Dixi ſecundum ſe, & vt ſic quoniam numquam talis quantitas in actu inuenitur, quemadmodum, n. ſemper eſt coniuncta huic, vel illi formæ ſubſtantiali, ita hoc, & illo termino conſtat, cum omnis terminus ſit à forma, ſed velut materia numquam eſt ſine forma in rerum natura, attamen ſecundum ſe vocatur informis, quoniam nullam formã in ſua eſſentia claudit, ita quantitas dicitur interminata, quoniam licet numquam inueniatur abſq. aliquo termino, nullum tñ ſibi intrinſecum includit; Ex his collige, quid ſit quantitas terminata, eſt. n. ea. q̃ his terminis cõſtat, q̃ hanc figuram habet, quæ has lineas, quæ bicubita eſt, &c Et hæ quantitates nõ differunt realiter, ſed ſecundũ conſideratione tm̃ prout accipitur, vel in potẽtia ad aliquem terminũ, vel prout eſſe intelligitur ſub aliquo termino actu, eadẽ n. quantitas, quæ poteſt hunc. & illum terminum habere, ſub qua acceptione dicitur interminata, mox habebit, & ſub illis terminis erit, ac proinde terminata, & ſic oẽs ſentire videtur, in quo p̃cipue laborauit Sonc. q. 18 8. Diu. &c, Soncinas.

Aduerte deinde, quod poſitio hæc de quantitate interminata materiæ coæterna, ab ea inſeparabili, numquam corruptibili, communiter ab omnibus tribuitur Auer. qđ dixerim ob eundem Soncinatem quæſtione immediate præcedenti, qui in hoc apparet dubitare, cum poſt hunc ſenſum, alium de eiſdem dimenſionibus eidem Auerr. aſcribat, nihilominus fatetur, & ipſe relatum illũ ſenſum cõmuniter tribui Auer. & in fine illius q. 17. ait, opinionẽ Auctoris, & Commentatoris non eſſe eandem, qm̃ tunc ille opuſculo de natura materiæ non argueret ex propoſito contra hunc, ſubdit tamen, ſi ipſe edidit opuſculum illud, ſed & ex verbis eiuſdem Auer. 1. c. de Subſtantia orbis idipſum colligit, diſſentire videlicet memoratos auctores in his dimenſionibus.

Vult profecto Auerroes, primũ quod recipitur in materia, eſſe tres illas dimenſiones, quæ dicuntur corpus; Auctori vero placet formam ſubſtantialem: docet ille formam vniri materiæ, merito dimenſionum illarum, quæ eã in materia præcedant, ſentit iſte formam vniri materiæ nudæ, & per ſeipſam; tradit ille quantitates illas, ſeu dimenſiones recedente forma ſubſtantiali non recedere, ſed ſemper in materia remanere, quamuis tunc recedant earum termini,

quas

multa ſunt accidentis, quæ ſunt rationes agendi, quorum actiones ſubiectis ſuis tribuendæ ſunt; Quod ſi forma ponatur vt conditio tantum ſubiecti accidentium, dum frigiditas aquæ frigefacit, talis frigefactio à materia potius quã à forma aquæ emanaret, quod eſt ſtultum, & ſequela iam probata eſt, quoniã ab eo præcipuæ accidentia obtinent operari, a quo habent eſſe, habent autem eſſe à ſubiecto, & hoc ponitur materia, quare, &c.

Concluſio.

Subiectũ quod accidentium.

Iam ponatur alia concluſio, quæ iam poſitam magis roborabit. Subiectum *quod*, atq. immediatum accidentium, eſt compoſitum; ſi enim non eſt materia, non forma, (de hac enim nullus dubitat, cum ſit ſermo de accidentibus materialibus,) certe relinquitur, vt ſit totum compoſitum; ſic accidentia ipſum tantum denominant, ſic actiones ſunt ipſius, ſic ipſum ſolummodo vere, ac proprie & eſt, & fit, & demum probatur, quoniam illud eſt vere, proprieq. ſubiectum accidentium, quod eis ſubſtat, ſed prima ſubſtantia ex Ariſtotele in cathegoria propria eſt, quæ proprie, ac principaliter, ac maxime dicitur ſubſtare, quare &c. Quod autem prima ſubſtantia ſit compoſitum, & nullus dubitat, & Ariſtotelis exempla ibidem id ſatis declarant, dum ait, vt [aliquis homo, & aliquis equus.] Sic verum eſt, ſubiectum accidentium eſſe ſenſibile, ens in actu, ſic differt a ſubiecto formæ ſubſtantialis; Num vero realiter, vel formaliter tantum, & ratione totum à partibus diſtinguatur, quæuis diſtinctio ſufficit, vt quid de iſtis negetur, quod de illo affirmetur, & e contra. Et hæc quo ad accidentia terminata.

ARTICVLVS QVARTVS.

De natura quantitatis interminata.

Contra Zabarellam.

ILlud primo præmitto, me nolle diſcutere in præſenti figmentum illud, q̃d docuit nouiſſime Zabarella lib. illo ſec. de pri. rerũ materia; c. 17. & 18. & deinceps, affirmans pri. materiã ſec. propriã naturã & ſemotã omni forma, eſſe corpus de cathegoria ſubſtantiæ, qđ & auctoritatibus & rationibus nititur ſuadere, ſed ſibi expreſſe hic vir aduerſatur, tunc. n. materia habebit formam corporeitatis, cũ ſit impoſſibile aliquid eſſe corpus de genere ſubſtãtiæ abſque forma corporeitatis, tunc eſſentia materiæ nõ erit potẽtia, nã habebit hãc formã, licet incõpletã, & nõ ſpecificã, tunc eſſentiã materiæ nõ erit adeo vagũ actũ apellare tũc nõ tãta cũ difficultate agnoſceretur, q̃ oia ipſe refellit. & reſpõis partim eodẽ lib partim immediate ſuperiori de eadẽ pri. materia; Sed nos tamus nos, eã eſſe purã potentiã, vt late vidimus 2. q. ad 4. c. diſſoluere tñ decreui ſolum vltimũ argumẽtũ deſumptũ ex auctoritate vtriuſq. Thomæ, Aquinatis ſ. & Caiet. quo conatur ſententiam cui perpetuo vterq. repugnauit illis

Argumentum ipſius ex auctoritate D. Thomæ, & Caiet.

tribuere. Adfert Auctorem 1. par. q. 15. ar. 3. ad tertium dicentem, materiã habere ideam in Deo, non tamen aliam ab illa compoſiti, quæ verba expendens Interpres ait, ideam huius compoſiti eſſe ideam corporis, quod eſt genus in prædicamento ſubſtantiæ, ex quib. verbis colligit, vel Caiet. cognouiſſe corpus de prædicamento ſubſtãtiæ eſſe ipſammet materiæ naturam, vel ipſam rei

Multipliciter diſſoluitur.

veritatẽ eum ad ita loquendum induxiſſe. Vide rogo quam pulchra verba collegerit auctor iſte pro ſua ſententia, quæ eandẽ omnino cõminuunt; Primo namque inquit vterque THOMAS, materiam non habere ideam, ſed eius ideã eſſe illam cõpoſiti, quod ſi compoſitum habet ideam, & materia nõ habet, iam

hæc

hæc non eſt illud. Præterea compoſitum illud cognoſcibile eſt, cum habeat ideam, quæ & eſt ratio cognitionis materiæ, at materia ibidem ſubdit Auctor ſecundum ſe, neq. habere eſſe, neq. eſſe cognoſcibilem, igitur materia non eſt tale compoſitum. Vlterius ibidem ad quartū inquit, quod accidentia, quæ inſeparabiliter comitant ſubiectū, non habent aliam ideam ab illa ſubiecti, ergo ſi ex eadem aliquorū idea ſequitur ea eadem eſſe, iam accidentia nō differunt à ſubiecto, iam accidens eſt ſubſtātia. Rurſus ſi ex eo quod materia cognoſcitur per ideam cōpoſiti, eſt ipſummet cōpoſitum, iam materia eſt & res artificiatæ, & forma ſubſtantialis, qm̄ ex analogia ad horum vtrumq. cognoſcitur. Dixit autem Auctor eam cognoſci per ideam compoſiti, qm̄ eſt eius pars, & partes vt ſic, quæ præſertim ſecundum ſe nequeunt cognoſci, attingumtur per ideam totius; Meminit quoq. Caiet. de corpore, quod eſt genus in prædicamento ſubſtantiæ, vt nō hoc, vel illud cōpoſitum referret, ſed cōpoſitum primum, velut nō de hac, aut illa materia, ſed de prima erat ſermo, qm̄ materia vt ſi formam de genere ſubſtantiæ reſpicit, & eſt pars compoſiti ſubſtantialis, Quæ vero alia pro ſe affert non proſequor quoniam vanum eſt de omnibus ſolicitari.

Tunc manifeſtandum eſt, quid ſit terminata, & interminata dimenſio, quod ex vocibus ipſis dignoſcitur: nam illa quantitas dicitur interminata, quæ non eſt terminata, quæ ſcilicet caret termino ſecundū ſe, & vt ſic conſiderata nullis terminis cōſtat, non figura, nō puncto, non ſuperficie, ſed per oia hæc & alia eſt terminabilis, & ad eadem eſt potentialis, Dixi ſecundum ſe, & vt ſic quoniam numquam talis quantitas in actu inuenitur, quemadmodum, n. ſem per eſt coniuncta huic, vel illi formæ ſubſtantiali, ita hoc, & illo termino conſtat, cum omnis terminus ſit à forma, ſed velut materia numquam eſt ſine forma in rerum natura, attamen ſecundum ſe vocatur informis, quoniam nullam formā in ſua eſſentia claudit, ita quantitas dicitur interminata, quoniam licet numquam inueniatur abſq. aliquo termino, nullum tñ ſibi intrinſecum includit; Ex his collige, quid ſit quantitas terminata, eſt. n. ea, q̄ his terminis cōſtat, q̄ hanc figuram habet, quæ has lineas, quæ bicubita eſt, &c Et hæ quantitates nō differunt realiter, ſed ſecundū conſiderationē tm̄ prout accipitur, vel in potētia ad aliquem terminū, vel prout eſſe intelligitur ſub aliquo termino actu, eadē n. quantitas, quæ poteſt hunc. & illum terminum habere, ſub qua acceptione dicitur interminata, mox habebit, & ſub illis terminis erit, ac proinde terminata, & ſic oēs ſentire videtur, in quo p̄cipue laborauit Sonc. q. 18 8. Diu. &c. Soncinas.

Aduerte deinde, quod poſitio hæc de quantitate interminata materiæ coæterna, ab ea inſeparabili, numquam corruptibili, communiter ab omnibus tribuitur Auer. qđ dixerim ob eundem Soncinatem quæſtione immediate precedenti, qui in hoc apparet dubitare, cūm poſt hunc ſenſum, alium de eiſdem dimenſionibus eidem Auerr. aſcribat, nihilominus fatetur, & ipſe relatum illū ſenſum cōmuniter tribui Auer. & in fine illius q. 17. ait, opinionē Auctoris, & Commentatoris non eſſe eandem, qm̄ tunc ille opuſculo de natura materiæ non argueret ex propoſito contra hunc, ſubdit tamen, ſi ipſe edidit opuſculum illud, ſed & ex verbis eiuſdem Auer. 1. c. de Subſtantia orbis idipſum colligit, diſſentire videlicet memoratos auctores in his dimenſionibus.

Vult profecto Auerroes, primū quod recipitur in materia, eſſe tres illas dimenſiones, quæ dicuntur corpus; Auctori vero placet formam ſubſtantialem: docet ille formam vniri materiæ, merito dimenſionum illarum, quæ eā in materia præcedant, ſentit iſte formam vniri materiæ nudæ, & per ſeipſam; tradit ille quantitates illas, ſeu dimenſiones recedente forma ſubſtantiali non recedēte, ſed ſemper in materia remanere, quamuis tunc recedant earum termini,

quos à forma tantum ſortiebatur, ſcribit iſte in corruptione formæ corrumpi has dimenſiones ad ſubiecti corruptionem, & per modum ſequelæ, quæ præcipua ſunt, quibus in hoc diſſentiunt.

Quid ſentiat Capreolus de opuſculo de natura materiæ.

Illud quoque obſerua, quod opuſculum illud relatum, cui titulus eſt de Natura materiæ, (quod refertur inter opuſcula numero 32.) in quo poſitio hæc de dimenſionibus interminatis reijcitur, Capreolus vehementer dubitat, an ſit Auctoris, ſemper.n.dum illud refert, inquit quod illi tribuitur, imò in calce diſt. 17. 2. ſent. infert tale opuſculum, vel libellum falſo illi tribui: Et diſt. 18. in fine primi ar. circa 7. concluſionem, quatuor potiſſimum colligit ex illo libello, quæ vel falſa, vel dubia ſibi apparent, & certe videntur côtraria doctrinæ q̃ vltimis lib. docuit ipſe Auctor Paulus quoq. Soncinas in fine quæſt. illius 17. dubius eſt, an talem lib. ediderit Auctor, vt patet ex eius verbis inductis. Qm̃ tñ opuſculum illud ei aſcribitur, & multa bene, ac pulchre dicta in eo continentur, & rationes pro hac Auerrois poſitione impugnâda inde à nônullis conſueuerunt deſumi. propterea quod tradit eodem lib. diſt. 13. ad argumenta vltimo loco inducta contra ſecundam concluſionem ei facile concederem, vt ſ. dicamus contenta illo tractatu, quatenus concordant cum Summa tenenda eſſe, non aũt quo ad illa, in quib, diſſentanea ſunt, & adijcit, Summam eſſe quaſi librum retractationum, perpaucis interiectis ait, quod hæc de concordia cum Summa, vel diſcordia ab ea, debent eſſe regula, & directorium in ſimilib. Quod quidem illi non ſimpliciter aſſentior, ſed quando expreſſe omnino aliquid alibi definitum, oppoſito modo in Summa definitur, & nulla via poſſit conciliari vel quando ipſemet Auctor illud fatetur, vel quando grauiores omnes eius diſcipuli in eo conueniunt, vt dicant adeſſe retractionem, vt ſi id dicerent Capreolus, Caietanus, & Ferrar. ſimul: at quando ſuppetunt interpretationes accommodatæ, numquam dicendum eſt Auctorem ſe retractaſſe, in ijs præcipue operibus, quæ certo conſtet ab eo confecta.

Sententia Auctoris.

Vlterius pro multorum argumentorum ſolutione obſerua, quod accidentia omnia ſequuntur totum compoſitum, vt *quod*, & vt ſubiectum proprium, vt dicebatur in obſeruationib. ad quartam partem literæ, & vt ſuperiori articulo vidimus, qm̃ tñ in compoſito adeſt & materia, & forma, eapropter accidentia quædam ſequuntur compoſitum ratione materiæ, quædam ratione formæ, vt eiſdem annotationib. manifeſtabitur. In propoſito autem noſtra quantitas ſequitur compoſitum ratione materiæ, vnde veriſſimum eſt commune dictum, quantitatem ſequi materiam, qm̃ vbi quantitas, ibi materia, & econtra, cum ſit eius affectio, at non ita eam ſequitur, vt in ea ſubiectiue recipiatur, ſed qm̃ materia eſt ratio, vt ipſa ſit in compoſito ſubiectiue, ceu qualitates dicimus ſequi formam, hoc eſt, compoſitum ratione formæ. Neque turberis, quod Auctor prima parte, quæſt. ſeptima, articulo tertio dixerit, quantitate ſequi formam, nam vt inter illas obſeruationes dicebam, nullum accidens ita ſequitur materiam, vt aliquam etiam non habeat cum forma communicationem, ſed quædam magis tribuuntur materiæ ſub vna conſideratione, quæ ſub alia poſſunt aſcribi formę, ſic quoniam in quantitate inuenitur ratio actus, & potentiæ, ideo merito primi, formæ, merito ſecundi, materiæ tribuitur, & quoniam de quantitate in actu ibi loquebatur Auctor, ideo ſub illa ratione dixit conſequi formam, at ratione potentiæ ſequitur materiam, & quoniam abſolute loquendo magis de potentia, quam de actu participat quantitas, vt quanti definitio quinto Diuinorum 18 & alibi patefacit, eapropter ſimpliciter dicendum eſt quantitatem ſequi materiam, hoc eſt, compoſitum ratione materiæ, &c.

Quomodo quãtitas ſequatur compoſitum.

Quomodo D. Thomas accipiendus.

Nota præterea, quomodo ſtet diuerſas formas in diuerſis materiæ partibus recipi,

recipi, abſque eo, vt ponatur quantitas coæterna materiæ, in hoc enim to-
ta penè difficultas poſita eſt, hocque præcipue coegit Auerroem ad ſuam po
ſitionem.

Principio itaque dicamus, nullum eſſe inſtans temporis, in quo materia ſit
abſque quantitate, vt enim numquam eſt ſine forma, ita neque ſine quantitate,
nam ad formam in materia neceſſario ſequitur quantitas; ita ſemper materia *Quomodo materia numquã ſine quantitate.*
eſt diſtincta, ita ſemper habet partes, & non merito quantitatis ſibi coæuæ,
ſed quantitatis huius, & illius compoſiti, quocirca in aduentu nouæ formæ,
materia cui copulanda eſt forma eſt diſtincta per dimenſiones illius compoſi-
ti, quod in eodem inſtanti, in quo forma eſt inducenda corrumpitur, ad cuius
corruptionem ſequitur neceſſario, & eiuſdem quantitatis corruptio. ſicut e-
nim accidentia propria ſubiecti comproducuntur à producente compoſitum,
& horum non eſt productio primo terminatiua, ſed concomitatiua, ita cor-
rumpuntur ab eo quod corrumpit ſubiectum, non quidem primo terminati-
ue, ſed ſimiliter conſecutiue.

Rurſus conſidera, quod menſura corruptionis formæ præcedentis, non cõ-
paratur ad menſuram formæ ſubſquentis, vt inſtans ad inſtans, quaſi quod in v-
no inſtanti recedat illa, in alio adueniat iſta cum enim inter inſtans & inſtans
medium cadat tempus daretur aliquod tempus in quo nulla forma eſſet in ma
teria, quod eſt impoſſibile, ſed comparatur vt tempus ad inſtans adeo quod in
toto tempore præcedente inſtans formæ inducendæ, præcedens compoſitum
corrumpebatur, & in vltimo inſtanti eiuſdem temporis, & menſuræ noua for
ma accedit; Neq. colligas in eodem inſtanti dari duas oppoſitas formas in ma-
teria, quoniam in illo inſtanti in quo forma ſequens inducitur, præcedens for-
ma non eſt, quod enim corrumpitur, in inſtanti ſuæ deſitionis non eſt, licet ſi
accipiatur corruptio pro alteratione præuia, verum ſit dicere, quod corrumpi-
tur, eſt; Res ſiquidem permanentes non corrumpuntur per vltimum ſui eſſe, *Corruptio verũ permanentium.*
adeo vt verum ſit dicere, modo ſunt, & poſtea non erunt, (quod dici conſue-
uit non corrumpi per primum ſui non eſſe, vnde nequit pro illo inſtanti men-
ſurante corruptionem dici modo ſunt, ſed dicere oportet, modo non ſunt, &
antea immediate erant, quod ſolet explicari per negationem de præſenti, &
poſitionem de præterito. Et hoc bene memoriæ eſt cõmendandum, quo enim *Cõmunis, vera & antiqua doctrina.*
doctrina hæc eſt communior, & antiquior eo melior, ac magis neceſſaria, vt
proinde veris peripateticis nulla circa ipſam accidere debeat dubitatio.

Quæ cum ſint plena veritatis, tota difficultas verſatur in eo, quod tangitur
in confirmatione 6. argumenti de illo ſcilicet priori naturæ, in quo forma,
quæ inducitur in materia ſpoliata iam quantitate recedentis compoſiti, adue-
nit eidem materiæ non diſtinctæ; neque poteſt dici quod diſtinguatur per
quãtitatem formæ aduenientis, quoniam prius natura adeſt forma ſine quanti-
tate. Viri illuſtres vt hanc euaderent difficultatem, varia excogitarunt; Illud
tamen præmitto, argumenta hæc, quæ in nullo ſigno durationis, in nullo tẽ-
poris inſtanti fundantur, ſed ſolũ in prioritatibus, & ſignis naturæ, non eſſe
nimis difficilia, tñ dum eſt ſermo de reali ad extra in rerum natura inductio-
ne formæ, ſatis forſan eſt pro quocũq ſigno temporis materiam eſſe diſtinctã,
licet nõ ſit diſtincta, in illo priori naturæ, in quo à nobis intelligitur forma p̃-
cedere quantitatẽ qm̃ prioritas illa non eſt *in quo* ſed *quia*, hoc eſt, non poteſt
dici in illo priori, eſt forma & nõ eſt quantitas, ſed dicendũ eſt, quia eſt forma,
ideo eſt quantitas in genere nimirum cauſæ formalis, nã in genere cauſæ ma-
terialis, & diſpoſitiuæ res e contra ſe habet, vt mox videbimus. Et hic modus
dicendi non videtur diſplicere Caietano: nam hec quæſtione ad ſecundum *Caietanus.*

Auerr.inquit,quod non eſt neceſſe in inſtanti introductionis formarum materiam habere prius natura diuerſitatẽ partium, & poſt formas diſtinctas, ſed oportet prius natura ipſam eſſe, quam diſtinctam eſſe, quo fit vt dicat,& docte, in illo inſtanti duas formas exigere diſtinctas partes materiæ,at nõ præexigere,quod idem docet pr.p.q.76.art.6.circa reſponſ.ad primum, quoniam forma realis ordine naturæ procedit omnia accidentia, quam doctrinam, tamquã meliorem pro ſolutione argumenti eligit Banneſius quæſt.ſua nona allegata,art.3 ad tertium,& optimã via eſt hæc pro re hac diſſoluenda.

Bannes.

Alius dicendi modus ex Iauello.

Iauellus quæſt. illa ſecunda ſuper 8. Diuinor. putauit ſe ab hæc difficultate liberaſſe dicendo,quod in illo priori naturæ materia eſt diuiſa, non quantitate formæ corruptæ, neq. generandæ,ſed quantitate extrinſeca ab hac materia, quæ ſcilicet eſt in alia materia, vt nimirum hæc materia diſtinguatur ab illa, non iuxta quantitatem,quam alio,& alio modo vtraq. habeat, ſed iuxta habere,& non habere quantitatem,quoniã hæc in illo priori non habet quantitatẽ, alia vero materia habet. At iure à Banneſio ibidem hoc reijcitur, quoniã dum duæ formæ in duabus partibus materię inducuntur,non poſſet aſſignari diſtinctio inter duas illas partes,cum vtraq. careat quantitate,quare non penes habere,& non habere. Addit præterea,& recte,quod cum ſubſtantialis diſtinctio præcedat natura accidentalem, in illo priori naturæ, partes illæ materiæ non diſtinguuntur per quantitatem,neq. per vllum accidens. Addo ego, quod per quid poſitiuum, & intrinſecum vnumquodque debet diſtingui, at non habere quantitatem, eſt & quid negatiuum,ac extrinſecum materiæ,&c.

Repudiatur.

Tertius modus ex Soncinenſi.

Paulus Soncinas q.illa 17.refert alium quorundã modum dicendi,qui quodam argumento conuicti, dixerunt diſpoſitiones nullo modo præcedere formam,neq. opus eſſe,vt materia determinetur ad formã per aliquid intrinſecũ, ſed ſat eſſe,vt ab agente determinetur, & ait poſſe ſuſtineri hanc viam,addendo,quod materia determinatur per diſpoſitiones præcedentes, q̃m enim ipſæ in inſtanti,in quo recedit præcedens forma, per accidens corrumpuntur, ideo materia eſt determinata, vt in inſtanti corruptionis earum talem formam ſubſtantialẽ recipiat ad q̃ ſimiles diſpoſitiones ſequãtur,quales erant,q̃ mox corruptæ ſunt ad ſubiecti corruptionẽ; Neq. deſpicięda apparet hæc doctrina cũ hoc addito(ſine quo audiri nõ poſſet) nã velut priorib. diſpoſitionib. damus, vt materiã diſpoſuerint,ita pro hac,q̃d non alia forma recipiẽda,ita eiſdẽ dandũ videtur,vt ita diuiſam eã reliquerint, q̃d hanc poſſit formã recipere, &c.

Alius eiuſdem modus.

Veruntamen idem Paulus aliũ modum adfert,dicens diſpoſitiones,quę ſimul cum forma inducuntur(quas ſimultaneas Caiet. & alij appellant) in primo inſtanti introductionis formæ, & in illo priori eſſe poſteriores natura ipſa forma in genere cauſæ efficientis,at eadẽ priores in genere cauſæ materialis,quod accipit nedũ de diſpoſitionib. qualitatiuis,ſed &t de quãtitatiuis; Docet autem huiuſcemodi diſpoſitiones dupliciter ſe habere ad formã,nã primo ad eiuſdem in materia introductionem operantur, & deinde pro eiuſdẽ conſeruatione, ſic cõparantur ipſi in rõne diſponentis,& cõſeruantiæ, tũc inquit,q̃d primo modo præcedunt natura formã, ſecundo modo eandẽ natura ſequitur, q̃m aũt quatenus præcedunt, dĩr diſponere,& q̃d omne diſponit,rõnem hẽt materiæ, cõparatum ei ad q̃d diſponit, idcirco earũ prioritas ad materialis cauſæ genus reducitur,& q̃m cauſam materialem ſufficit in inſtanti,in quo eſt cauſa antecedens effectum,habere eſſe potentiale,q̃m hæc eſt natura, & conditio materiæ, propterea diſpoſitione proute ſunt natura priores forma, habent eſſe potentiale; Vnde quãdo conſueuit dici prius oportere rem eſſe, quã agat, vel aliquo modo diſponat,diſtinguat de eſſe,vel potentiali,vel actuali, & dicatur eſſe poten-

tentiale ſufficere ad diſponendum, quoniam hoc ſapit rationem cauſæ materialis; quare in illo priori licet actu non ſint diſpoſitiones illæ, & quantitas pcipue de qua loquimur in materia, adeſt tamen in potentia, & in ſui eſſentia, quatenus intelligitur quæuis eſſentia anteire propriam exiſtentiam, in actu autem ſequitur natura formam, quod eſt eſſe ea poſteriorem in genere cauſæ formalis, ac efficientis; Ita in illo priori quantitas prout eſt prior forma in genere cauſæ materialis, facit materiam diſtinguibilem, &c.

Hæc via nullo modo eſt contemnenda, nam ſcimus cauſas eſſe ſibi inuicem cauſas, & de prioritate cauſæ materialis, ac formalis in eodē inſtanti temporis, diuiſo in plura naturæ diſſerui quæſtione de principio indiuiduationis, & ſcimus prius in genere cauſæ materialis aliquid diſponi, anteaquam inducatur forma, at in genere cauſæ efficientis, & finalis res è contra ſe hēt, licet.n. eodē tēporis momento, & aer ingrediatur aulam (vt vſitatum exemplū adferamus,) & feneſtra aperiatur, prius tñ in genere cauſæ materialis, ac diſponentis eſt apertio feneſtræ, at in genere cauſæ efficientis prius ingreditur aer, Sic Auctor tertia par. q. 85. ar. 6. ad ſecundum dicebat, in motibus ſucceſſiuis eſſe prius tēpore, vt recedatur à termino, quā vt perueniatur ad terminum, & prius natura quantum eſt ex parte ſubiecti, ſeu ſecundum ordinem cauſæ materialis, at ſm ordinem cauſæ agentis, & finalis prius eſt peruenire ad terminum, quod etiam legimus apud eundem pri. ſec. quæſt. 113. art. 8. ad primum, &c. D. Tho.

Optimus quinetiam modus dicendi in hoc propoſito ille videtur, qui omnino colligitur ex allegata quæſtione de indiuiduationis principio, vt. ſ. dicatur in illo priori naturæ, antequam intelligatur quantitas in actu ineſſe in materia, eandem materiā eſſe actu diſtinctam, per ordinem quem hēt ad hanc quantitatem, quæ ita ad hanc formam ſequitur, quod non alia, neq. ad aliā, quatenus ſcilicet materia tunc ita eſt radix, & fundamentum huius quantitatis, quod nō alterius, in quo priori illa diſtinctio eſt ſubſtantialis, ita tamen, vt ſit etiam fundamentum quantitatiuæ diſtinctionis, nā ſubſtātialis potiſſimū diuiſio vnius materiæ ab alia eſt requirēda, quæ vt ſic à pura quantitate eſſe nequit. Et hoc forſan voluit idem Soncinas, qñ vbi ſupra ad primū Auerr. ſecundo loco reſpondebat, in illo priori, quo forma præcedit quātitatē, formæ quæ ſunt eiuſdē ſpeciei, ſunt diſtinctæ diſtinctione, quæ cauſat numerū trāſcendentē, hoc eſt, de genere ſubſtātiæ, nō de genere quātitatis, innuens nō diſtingui tunc quantitatiue, qm̄ tūc nō eſt actu in materia quātitas, ſed ego addo, ita diſtingui ſubſtātialiter, vt illamet diſtinctio ſit fūdamētū diſtinctionis de genere quātitatis, &c. Quintus modus dicendi. Soncinas.

Pulcherrima deniq. via hac in re poteſt colligi ex opuſculo illo de natura materiæ, cap. 4. quam doctrinam habes apud Bannes loco relato, & apud Capreolum in ſecundo, diſt. illa 13. ad ſecundum Aureoli contra ſecundam concluſionem, & diſt. 18. ad argumenta contra ſextam concluſionem, primo loco adducta ex dictis Commentatoris, quod nimirum in illo priori materia eſt diuiſa non per quantitatem, ſed per reſpectum ad formam, quoniam enim vna materia vnam formam reſpicit, alia aliam, ideo ab inuicem diſcernuntur, neq. ab alio habet materia, vt ſit in potentia ad partes terminatas, & diſtinctas, quā ab eo, à quo habet, vt ſit in potentia ad formam: Hinc dum materia perficitur a liqua forma ſubſtātiali, ſicut eius potentia eſt merito formæ reducta ad actu, ita quoq. virtute eiuſdem formæ eſt transmutata, & determinata ad determinationem, & diſtinctionem partium totius, & reddit rationem Auctor, quoniam in forma ſubſtantiali non modo eſt vis materiæ perfectiua, ſed etiam diſtinctiua totius per partes, & huic oportet, vt à parte materiæ reſpondeat potentia, quæ reſpiciat ipſam perfectionem ſuam per formam, & etiam illam par-

tium diuerſitatem,quæ ſequitur. Intellige tamen, quod numquam materia hæc formam reſpiceret, niſi per diſpoſitiones præcedentes fuiſſet diſpoſita, rurſus ideo hanc formam reſpicit,& non illam,quatenus conſideratur radix ita huius quantitatis,quod non alterius,quamuis etenim reſpicere hanc formam,& aliã, cauſa ſit diſtinctionis inter ipſas materias abſolute,non tamen eſt præciſa cauſa diſtinctionis numericæ,non .n. à forma habet materia, vt ſit hæc,ſed è contra; Vnde via hæc formale ſolum adfert, eſt enim verum, quod quia materia hæc reſpicit hanc formam,eſt alia ab alia,quæ aliam formam reſpiciat,videndum tamen eſt,quare hæc hanc,illa illam formam reſpiciat,&c.

Quomodo materia hanc formã reſpiciat.

Tandem circa hæc omnia inſpice, quod quæ dicta ſunt, accipienda veniunt de forma,quatenus vnitur materiæ, ſecundum primum ſui gradum, vt.ſ.forma eſt,non aũt quatenus anima eſt,& talis anima,nam anima vt anima præſupponit ſibi materiam propriam,puta corpus, vnde materia diſtincta per quantitatem,tunc optime intelligitur adeſſe, ſequens animam ipſam,quatenus iam tribuit eſſe corporeũ, & præcedens, quatenus dat gradus vlteriores; Sic Auctor pr.p.q.76.art.6. ad primum dicebat, vnumquodq. genus ſequi propria accidentia,vnde præintelliguntur diſpoſitiones in materia ante formã,non quantum ad omnẽ eius effectum , & præcipue non quò ad primum , ſed quoad poſteriorem,quippe quas diſpoſitiones confert ipſamet forma rõne prioris effectus,at in his non eſt difficultas, & ſi quæ eſſet, ex quæſtione præcedenti innotuit quomodo auferri poſſit,ſed totũ negotium ſtabat in vnione formæ ad materiam,vt forma eſt,ſecundum primum,& inferiorem gradum,&c.

D. Thom.

ARTICVLVS QVINTVS.

Nõ eſſe in materia ponendã quantitatẽ interminatã.

Concluſio.

D. Thom.

SVpereſt, vt ponatur concluſio,quæ dicat: Nulla dimenſio, aut quantitas interminata eſt vllo modo ponenda in materia ſubiectiue, vel coæua, vel non coæua,vel ſeparabilis, vel inſeparabilis. Hanc docet Auctor pr. p. loco relato probat,& quæſtione de Anima,art.9.& opuſculo illo non raro memorato,quẽ ſequuntur omnes eius diſcipuli, vt dicebam ſub initium ſecundi art. Probatur autem primo omnibus illis rationibus, quibus præcedentes concluſiones art. tertij probatæ ſunt , quod ſcilicet nullum accidens ſit in materia inhæſiue, & quod omnia ſunt in compoſito , conſtat enim quantitatem interminatam eſſe accidens,quare nequit materiæ inhærere, &c.

Præterea, Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, ſed omnia æque bene ſaluantur abſque his dimenſionibus,ergo &c. probatur minor,quoniam in quouis inſtanti temporis ineſt in materia terminata quantitas, vt viſũ fuit,& vt omnes docent , & hoc patuit ſufficere ad partes materiæ diſcernendas,ergo vane omnino ponuntur hæ dimenſiones interminatæ . Rurſus , hæ dimenſiones non faciunt materiam actu diuiſam , vt ipſimet aduerſarij fatentur, ſed diuiſibilem tantũ,at hæc diuiſibilitas ineſt ei ex hoc, quod ſemper eſt ſub quantitate actuali determinata, & ex hoc, quod reſpicit ſecundum ſe formam ſubſtantialem, (licet de ſe non reſpiciat hanc, vel illam ſignatam formam,) in qua ſane forma adeſt vis eiuſdem materiæ diſtinctiua ,igitur redũdant omnino, &c. Sic minus bene dicitur à Soncinate quæſt. illa 17. ad ſecundum Auctoris argumentum , (neſcio enim quo ſpiritu ductus, rationes contra Auerr-

Soncinas.

ſolvere conetur, vt poſſit eius opinio tueri,) poni has dimenſiones, vt actu dēt eſſe extenſum materiæ, eamque actu diuiſibilem efficiant in partes, quod non conuenit ei, ſi conſideretur ſecundum nudam eſſentiam ſuam, ad hoc enim ſatis eſt quantitas terminata, ſub qua ſemper eſt materia, imò hæc plura illi præſtat, quoniam actu eam diuiſam reddit, ex quo vanum etiam deprehenditur reſpō-ſum Zabarellæ ad ſeptimum, cap. 10. illius ſecundi libri de prima materia, de duplici illa poteſtate diuiſibilitas, remota, & propinqua; Quod ſi dicas, in eſſentia materiæ non cadere hanc quantitatem terminatam, idem dico de quantitate interminata, non enim in eius definitione hanc, vel illam quantitatē pones, quamuis. n. velint, & falſo has dimenſiones ſe habere vt propriam eiuſdem paſſionem, vnde ex ea, & ex illis dicunt reſultare vnum per ſe in ſecundo modo perſeitatis, numquam tamen propria paſſio eſt de eſſentia ſubiecti, neque in eius definitione ponitur, ſed res è contrario ſuccedit. Zabarella.

Vlterius, Si ponatur hæc quantitas coæterna materiæ, ſine qua nequeunt in ipſa variæ formæ recipi, debuiſſet à Philoſopho 1. Phyſ. commemorari inter principia rerum naturalium, & tunc quattuor forent earum principia, cum. n. ſit perpetuo coniuncta materiæ, quæ eſt principium per ſe, erit ipſa principiū per accidens; Sed inquit Zabatella vbi ſupra ad ſextum, non adeſſe ſpecialem, vel propriam principij rōnem in ipſa, velut adeſt in tribus principijs poſitis ab Ariſt. ſed ſolum eſt conditio materię ſine qua non poſſet recipere formam; At voluntaria eſt hæc reſponſio, cur enim magis aſſignetur priuatio principiū, ſub qua materia exiſtens eſt in potentia ad aliam formam, recedit ab vna, & ſuccedit alia, quam quantitas iſta, ſine qua per ipſos materia nequit recipere formas? Accedit, quod propriæ illæ rōnes trium principiorum eatenus conſtituunt ipſa principia, quatenus ſic habemus ab Ariſtot. vt ſine eis nequeat quid generabile fieri, at neq. ſine hac quantitate valet quidpiā generari; Ac demum condonemus ipſis non habere omnimodam rōnem principij, attamen de conditione adeo neceſſaria in cuiuſque rei generatione, ac à materia inſeparabili locutus certe fuiſſet Ariſtot. qui negotium de omnibus iis, quæ ad rerum generationem intrinſece concurrunt accurate, ac pro dignitate verſauit. *Quomodo huic rationi occurrat Zabarel.* *Defenditur ratio.*

Inſuper, Ex duobus entibus in actu non reſultat quid vnum per ſe, at materia cum his dimenſionibus habebit aliquem actum, vel perfectum, vel impfectum, hinc ex ipſa, & forma non fiet quid vnum per ſe, & tunc vlterius ſequitur, qđ ſubiectum generationis non erit pura potentia. Confirmatur, qm̄ impoſſibile eſt accidens vllo modo præcedere ſubſtantiā, vt habetur 7. Diuinorū 47. & ſubſtantiā fieri ex accidente, at tunc dimenſiones iſtæ præcedent ſubſtātiam, & ex eis, (aliquo modo ſaltem) fiet ſubſtantia; Sed reſpondent, quod materia eſt ſubſtantia, & vnum per ſe, & hoc natura præcedit dimenſiones, quare nulla eſt confirmatio, Verum hæc reſponſio eſt falſa, tum quoniā id qđ eſt per ſe, debet præcedere in exiſtentia, ſaltem natura, (vt fugiamus lites de præcedentia ſubſtantiæ in ordine ad accidens) loquitur. n. ibi Ariſt. de ſubſtantia, quæ exiſtit, at materia non exiſtit, ſed in eſſentia ſolum ſecundum ſe præcedit; præterea ibidem Ariſtot. loquitur de ſubſtantia cōpoſita, & quæ fit, vt clare patet ex eius verbis, vnde pro inconuenienti habet, aliquid fieri ex quid, ſed quali, modo aūt per iſtos omne compoſitum fit ex materia ſub his dimenſionib. quare & hæ præcedunt ſubſtantiā, quæ fit, & hæ fit ex ipſis, &c. *Difficultas aduerſus hanc rationem auferetur.*

Præterea, adeſt argumentum Auctoris prima par. quæſt. 76. ar. illo 6. quod refert Caiet. hoc loco, Cum enim materia ſit eſſentialiter in potentia ad oēs actus, & accidentales, & ſubſtantiales ordine quodam, prius debet recipere actum priorē ſimpliciter, quippe qui ordine quoque generationis eſt eſſe, quod D. *Thom. ar.* 6.

non eſt niſi à forma ſubſtantiali, & deinde recipiet actus accidentales, hoc.ſ. & illud eſſe,quemadmodum enim eſſe hoc,ſupponit prius eſſe, ita eſſe quantum,eſſe ſimpliciter,vnde prius eſt materiam eſſe,quam quantam eſſe: Cōfirmatur, quoniā potentia debet primo reſpicere actum ſui generis,quam alterius imò ab illo ſpeciem ſumit,ſed materia eſt potentia de genere ſubſtantiæ, quare primo debet reſpicere formam ſubſtantialem, & deinde actus accidentales,vnde nō loquor de inſeparabilitate,ſed de prioritate. Vide alias rationes opuſculo illo pro confutatione huius poſitionis,& illas etiam,quas innuit Capreolus in 2.diſt. 18. ad ſecundo loco aduerſus ſextam concluſionem, & Cai. in præſenti,& Aquarius dilucidatione 17. ſeptimi Diuinorum, & Iauellus q. 2. octaui eorundem,nam quæ adduximus ſufficiant,&c.

Vide Auctores varios.

ARTICVLVS SEXTVS.

Diluuntur argumenta in contrarium.

PRimum argumentum confutatum manet ex ſecundo fundamento, habetur enim non eſſe neceſſe,vt ſi quid educatur de potentia materiæ,quod ſit in ea ſubiectiue,habetur quoq.accidentia vere educi de potētia cōpoſiti.Ad cōfirmationē patet ex doctrina primi fundamenti,& pri.par.prioris cōcluſionis, concludit.n.qđ materia ſit cauſa materialis,& radix, qua accidentia materialia compoſitum recipiat,ſic concludit materiam eſſe.ſubiectū *quo*,nō *quod*.

Ad ſecundum patet ex tertio fundamento.nā ex accidente aliquod accidens poteſt operari ad ſui corruptionem, & ad illam ſubiecti,in quo non naturaliter,ſed extranee,& per violentiam ineſt, & ibi viſum eſt calorem, qui eſt in aqua non agere in virtute ipſius aquæ,vide ibi,nam fundamentum illud poſitum fuit principaliter pro confutatione huius argumenti & ſimilium.

Ad tertium ſimul cum inſtantia,quæ ibidem facta eſt dicitur,quod numquā materia, vel ſine forma,vel ſub forma eſt in potentia proxima ad recipienda accidentia,tamquam ſubiectum *quod*,ſed ſolum vt *quo*, & ſic poſt aduentū formæ perficitur talis potentia,tunc enim eſt ratio compoſito,vt materialia accidentia,vt verum ac proprium ſubiectum recipiat. Quod vero inuoluitur de principio indiuiduationis,leuiſſimum eſt,quamuis magnam vim habere dixerit Cardinalis Toletus quæſtione ſua ſeptima ſuper primum de generatione, nam forma ſingularis recipitur in materia prius diſpoſita,vt ſit ita huius, qđ non alterius quantitatis radix,ſic enim fuit diſpoſita ab agēte, & per diſpoſitiones,quæ tñ in formæ introductione recedunt, quare in illo priori dum inducitur forma,quamuis non ſit in materia quantitas actu,eſt tamen vt in radice ac fundamento,ſcimus autem materiam,non eſſe actu ſed quantitate,ſed vt eſt eiuſdem radix eſſe indiuiduationis principium.

Toletus.

Ad quartum recte reſpondetur non eſſe eadem accidentia in viuo,& in mortuo: ad impugnationes patebit tota ſequenti quæſtione.

Ad quintum quod eſt primū pro quantitate interminata adeſt communis,& optima reſponſio ex Capreolo ibidē ab argumenta contra quintam, & ſextam concluſionem,ex Caiet.hoc loco,& ex omnibus Thomiſtis, quod corpus fieri ex non corpore contingit dupliciter,vel vt ex cauſa materiali,ſeu termino intrinſeco,& ſic nedū eſt impoſſibile,ſed neceſſarium,quoniā ſit ex materia,quę non eſt corpus,nec actu diuiſibilis,licet ſit vtrūq. in potentia,vel vt ex termino à

Communis ſolutio.

nō à quo,& ita corpus fit ex corpore,nam materia ex qua fit corpus,ante illud inſtans immddiate habuit corporeitatem; Sic accipe dicta Ariſtotelis in argumento,quod ſcilicet impoſſibile ſit fieri corpus ex nō corpore,hoc eſt:poſt nō corpus;Sic in primo ſenſu conceditur conſequentia, & negatur falſitas conſequentis in ſecundo negatur conſequentia, tunc enim falſitas conſequentis eſt vera;Et hæc ex proportione applica dimenſionib. & quantitati,dico *ex proportione*.quoniam hæc non ſunt termini productionis,ſed comproducuntur dumtaxat,vt ad ſubiecti quoque corruptionem intereunt; Vnde quæ in argumento ad miſcentur de quantitate, quæ non eſt forma actiua,& cui non eſt contrarium,iam ruunt,ſi inſpiciatur modus generationis,& corruptionis accidentiū:

Ad ſextum,ſiue ſecundum optime ibi reſpondetur.Ad id quod obijcitur,varia attulimus 4 art.ex quibus multiplex via deſumitur pro illo priori naturæ. Habes enim,quod ſufficit in quouis inſtanti temporis materiā eſſe quantā,habes tunc intelligi quantitatē in genere cauſæ materialis anteire formam, habes tunc intelligi materiam præhabentem quantitatem,vt radicem, habes vltimo talem diuiſionem cauſari per formam via ibi expoſita,&c.

Multis verbis diſſeminata, vno conclusa.

Ad ſeptimum,vel tertium dic materiam eſſe ſubiectum formæ ſecundū ſeipſam,quoniam ad hanc in genere vt ſic nulla eget diſputatione, quod autem ſit ſubiectum huius,& illius formæ diſponitur, varietas autem partium ipſius prouenit ex quantitate certe, ergo ex interminata,& ab ea inſeparabili, negatur conſeqnentia,& eſt fallacia conſequentis.

Ad vltimum varij ſunt modi dicendi,& Capreolus multis locis ſupra recēſitis inquit,ſtandum eſſe vltimæ determinationi factæ ab Auctore 1.par. Summæ,quæſtione profecto relata 76. ar.6. quaſi quod ſuam ſententiam retractarit,quod innuit & Cai.hac quæſtione.Ferrar.autem loco qui citatur in argumento inquit,ibi Auctorem ſequi mentem Auer.qm̄ cum aduerſus gentiles diſputet,melius quæ fidei sunt defenduntur,ſi procedatur ex conceſſis ab ipſis, quaſi velit dicere,qđ ad hominē,cōtra Auerr.videlicet ibi loquatur, dicendo manet materia ſub eiſdem dimenſionibus,*vt ſcilicet tu concedis* Et hunc modum dicendi amplexatur Soncinas quæſt.18.octaui Diuinorum,& ſic ſemper Auctorem in hoc propoſito inquit exponēdum,neque mihi omnino diſplicet, neq. quidquam facit,quod opponit contra hoc Iauellus quæſtione illa ſecūda, qm̄ ſcilicet deinde eodem capite dicit Auctor,& ſi hæc corporeitas in nihilū redit corrupto corpore humano, &c. dupliciter enim ad hoc reſpondet ibidem Ferrar.& poteſt addi tertia reſponſio ex Bannes quæſtione præſenti,qđ verba illa,quæ videntur contradicere prioribus adferat Auctor ex propria ſententia vt ſimul ſoluat argumentum Auerr.& primo ex conceſſis ab ipſo,& deinde ſecundum veritatem.Sed aliunde apparet infirmari poſſe hæc ſolutio, quoniā eodem capite reſpondens 4.& 5 argumentis.recurrit ad potentiam Dei,quod conſtat non eſſe reſpondere ex conceſſis à tali aduerſario,niſi dicatur,quod in illa ſpeciatim ſolutione ſecundæ rationis,vbi tangitur de materiæ dimenſionibus ex conceſſis reſponderet,quoniam id potiſſimum aſſerebat Auer. Explicatio tñ,quam ibi ſubnectit Iauellus accommodata eſt,vt ſcilicet dicatur dimēſiones manere in materia,non actu,ſed in radice tantum, quoniam enim manet forma corporeitatis vnibilis materiæ,ſtant vt in potentia,& radice dimēſiones in materia,à quo modo dicendi nō abhorruit Capreol. in 2.diſt.13. ad argumenta vlt.loco contra ſecundam concluſionem, ibi enim aſſignans varias vias,quib.poſſit conciliari opuſculum illud cum doctrina alibi ab Auctore tradita, ponit etiā iſtam;Et hoc videtur mihi voluiſſe manifeſte ipſemet Auctor opuſculo illo,cap.6. dum idem argumentum verſans,quod quarto cont.Gen.

Capreol.

Caietanus.

Ferrarien.

Soncinas.

Motiuum Iauelli nullum.

Bannes.

Apta Iauelli expoſitio.

Capreol.

D.Thom.

ait,

ait, quod idem homō numero reſurgit.& non alius, cum omnia ſua principia
maneant,& anima ſcilicet, & materia ambæ incorruptibiles,ſtatim ſubdit,ne-
ceſſe eſſe manere eaſdem dimenſiones in materia,licet non niſi in potentia,a-
liter enim,(ſi actu.ſ. remanerent)agens phyſicū eaſdem numero produceret,
quod falſum eſt: Repetit manere eaſdem numero,in potentia materiæ reſpe-
ctu agentis diuini. Quod itaq. Iauellus,& Capreolus dixerunt manere in radi
ce,explicauit Auctor,dicens permanere in potentia,& declarauit de qua po-
tentia,vel radice eſſet ſermo,non naturali ſcilicet.ſed diuina,quare varias Au
ctoris loca conciliari queunt.

Ad locū tñ nominati in argumēto adductū ex 4.con. Gen. (hic.n. maximè
fatigat diſcipulos Auctor.cū libri con.Gen.ſint eximiæ auctoritatis,) poſt tot
reſponſiones addo ipſe aliam,quæ mihi occurrit,& placet,neſcio an aliis:Di-
Auctoris cogitatio. co itaq.qđ quando ait Auctor,[materia etiam manet,qua tali formæ fuit ſu-
bicta ſub demenſionibus eiſdem,ex quibus habebat,vt eſſet indiuidualis ma-
teria]verba iſta ſic poſſunt accipi,vt dicatur remanere materia,nō aūt dicātur
remanere eædē dimenſiones,Qđ aūt dicitur materia ſub eiſdem dimēſionibus
hoc referatur ad tēpus vitæ hominis,& nō corruptionis, & ſic ſenſus, corru-
pto homine,manet & materia,quæ erat homine viuente ſub eiſdem dimenſio
Quomodo variis ſuadeat. nib.&c.Poteſtq.ſuaderi hæc interpretatio,ex eo qđ argumentū factū a loco c.
pcedenti loquitur ſolū de principiis hominis eſsētialib nullo verbo habito di-
menſionib.niſi quis dicat cōtineri ſub corporeitate,ſed hoc fauet interpreta-
tioni,qm̄ loquens de hac corporeitate inquit,qđ poteſt ſumi, & pro forma ſub-
ſtantiali corporis prout in genere ſubſtātiæ collocatur,& ſic nihil aliud erit,
q̄ forma ſubſtantialis hominis pro forma accidentali,ſecūdū quā dicitur cor-
pus,qđ eſt in genere quātitatis:& ſic nihil aliud eſt, quā tres dimēſiones cor-
poris rōnem cōſtituentes;& corporeitatē hoc modo acceptā docet in nihilū
cedere,corrupto corpore humano,quod tñ ait nō eſſe impedimēto,quia idem
homo numero reſurgat qm̄ corporeitas primo modo dicta eadē manet, & ita
clarius,faciliuſq. tollitur apparens illa cōtradictio in eodē cap in verbis Au-
ctoris,nā manifeſte inquit corporeitatē,q̄ ſignificat tres dimenſiones in nihi-
lum abire hominis corruptione,nō dixit aūt,qđ remanet,ſed ſolū, qđ rema-
net materia,quæ tali formæ fuit ſubiecta ſub dimenſionib. eiſdē.ſic ly *dimen-
ſionibus eiſdem*,non accōmodari debet cū remanētia,ſed cum ly *fuit ſubiecta* Cō
firmatur,qm̄ loquens de materia , quæ fuit tali formæ ſubiecta ſub dimenſio-
nib. eiſdem,dicit ex quib habebat,vt eſſet indiuidualis materia,nō inquit ha-
bet,vel ſit,ſed præteritis vocib. vtitur, vt oſtendat ſe id referre ad tempus vi-
tæ,nō corruptionis hominis,ſic etiā erat ſubiecta tunc eiſdem dimenſionibus
non autem corrupto homine,ſed tunc quando ſubiecta fuit formæ, vniformi-
ter enim accipi debet ly *ſubiectam eſſe* in ordine ad formam , & in ordine ad eaſ-
dem dimenſiones.Confirmat etiā quoniam incipiens Auctor ſoluere hoc argu
mentum,inquit illud impedire nō poſſe,quoniam nullum principiorum eſſen-
tialium hominis poſt mortem omnino cedit in nihilum,nam manet anima,ma
net & materia,ecce ſufficienter ſolutum argumentū , abſq. eo vt admiſceatur
ſermo de remanētia dimenſionū quæ non ſunt principium hominis eſſentiale.

Difficultas. At contra hoc ſcio poſſe moueri difficultatem, quoniam materia quatenus
eſt principiū eſſentiale huius hominis, non eſt materia vt ſic , & in communi,
ſed hæc, & indiuidualis , quippe quod non obtinet,niſi merito dimenſionum
iſtarum,& quantitatis ſignatæ,quare niſi hæ remaneant,licet ſuperſit materia
non tamen vt principium hominis , ſic non videtur auferri argumentum cap.
80.motum , quo ex deſtructione principiorum eſſentialium arguebatur , non
poſſe

poſſe eundem hominem numero reſurgere. Dico argumentum vrgere, ſed tamen arbitror e medio auferri ex verbis eiuſdem Auctoris relatis, inquit enim nullum principiorum eſſentialium hominis per mortem omnino cedere in nihilum, vbi nota ly *omnino*, quaſi velit dicere non poteſt negari aliquid alicuius principij eſſentialis in hominis corruptione perire, quoniam pereunt dimenſiones, &c. quæ ſunt aliquid materiæ quatenus eſt principium huius hominis, at nullum principium omnino perit, quoniam cum duo ſint, anima ſcilicet, & materia, illa prorſus remanet, hæc vero prout principium hoc, quo ad aliquid cedit in nihilum, nam manet entitas materiæ, abeunt dimenſiones, ſic nõ omnino in nihilum abit: Imò vero ſi intellexiſſet eaſdem quoq. dimenſiones remanere, ly *omnino* nihil ſignificaret, ſed acute nimis appoſitum credo, vt quod dixi inueniret: Neq. enim quis ſuſpicari poteſt, vt voluerit omnino, & numeris omnibus vt ita dicam remanere, tunc enim quæ tertio loco adducta eſt interpretatio non poſſet huic loco aptari, quæ tamen eſt forſan eiuſdem Auctoris, cum remanere in potentia & in radice, non ſit omnino in hoc ſenſu remanere in potentia, & in radice, non ſit omnino in hoc ſenſu remanere. Iuxta tamen vltimam hanc meam interpretationem, ſi quid valeat, non cogimur dicere, aliud Auctorem docuiſſe in Summa contra Gentes de interminatis dimenſionibus, & aliud in magna Summa Theologiæ, quicquid fuerit in alijs operibus, quæ commodas tamen poſſunt admittere intelligentias. *Aufertur.*

QVÆSTIO QVARTA.

Num aliquod accidens idem numero maneat in viuo, & mortuo.

CIRCA omnia, quæ duobus proxime quæſtionibus adducta, definitaque ſunt, illud ſupereſt vt videamus, num ſuſceptiuum formæ ſubſtantialis ſit ita pura potentia, vt non modo nullam formã ſubſtantialem habeat, non modo quantitatem, ſed neque vllum aliud accidens, potiſſimũ de genere qualitatis, ita vt in ſubſtantiali corruptione fiat reſolutio ad materiã omnino nudam, & ita definientur quæ duabus eiſdem quæſtionibus in hanc reſeruabantur; quod vt commode fiat, declarabitur primo in quo ſtet difficultas, & ſimul plurimorum ſententia varijs fulcita præſidiis adducetur, ſecũdo quid probabile iudicem adferam, tertio quid verius, ac multo probabilius, quarto inſinuabo quomodo poſſint confutari, q̃ oppoſitam partem probabilem efficiebant, & quod probabilius aſſerui firmabo, quinto ſatisfaciam argumentis principio adductis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid quæratur, & quid alij voluerint.

TItulus quæſiti facillimus eſt, ſi expendantur; quæ in elucidandis ſuperiorum quæſtionum titulis dicta fuere: Vbi enim definitum fuit, in aduentu nouæ formæ priorem recedere, & ſimul cum ea quantitatem omnem, ſic modo

indagatur, num etiam recedat omnis qualitas, vel omnis diſpoſitio præcedentis formæ, adeo vt materia nulla ſit affecta qualitate, nullo accidente, nulla diſpoſitione, ſed omnino nudata remaneat omni accidentali forma, & generans attingant eſſentiã penitus nudã materiæ, & ſubſtātiali et corruptio exigat ſimili modo nudã materiã, vt quemadmodum eomet inſtanti, in quo recedit forma prior, diximus & quantitatem recedere, ita omnis etiam qualitas, & diſpoſitio abeat; Et quãuis ſublata à ſubſtantia corporea quantitate, auferatur & qualitas, cū hæc in illa fundetur, ſitq. ei rō cur ſubiecto inſit, vt proinde appareat quæſtio hæc ſoluta in antehabita immediate, vnde non immerito quæſtiones has *Cauſa huius quæſitis ſeorsū indagandi.* eſſe affines, atq. ſe inuicē mox ſequentes diximus, qm tamen pcedenti quæſito de quantitate præcipue interminata fuit intētio loqui, & multas difficultates proprias de qualitatibus adferunt multi, & demū ne quæ alij diuidunt, nos cōiūgentes, quæſtionē nimis oblōgã texerimus, ſeorſum hęc inſtituere elegimus.

Rurſus, ſi quis bene conſideret, quæ ſuperiori quæſtione fuerunt definita, comperiet hanc difficultatē oīnō medio ſublatā, qm ſi materia nullius accidentis eſt ſubiectum, ſed compoſitum dumtaxat, cū nemo ambigat in receſſu formæ, & corruptione interire compoſitum, nullus ſubinde dubitabit, quin oīa accidentia & recedant, & corrumpantur, qm eorum ſubiecto perēpto, & ipſa perire cōpertum eſt: Ob rationes tñ cōmemoratas, quæſitum hoc de ſe tractandum ſuperfuit, in cuius deciſione patebunt, quæ habentur quinta parte huius literæ, vbi habetur quædam accidentia conſequentia materiam in receſſu formæ ſpecialis non remanere, quædā aūt remanere, circa quā partem formauit Caiet. quæſtionem hanc: Ipſe tñ hoc loco eam mouco, qm proxime comitatur, quæ præceſſerunt quæſtiones, & vt idem Caiet. ibi adnotat, ab illa controuerſia pendet, num in cōpoſito ſubſtantiali ſit vnica forma, quam ſi circa has partes literæ, occaſione quarum formari debuiſſe idem fatetur texuiſſet, non dubito quin & ipſe, vel cum illa permiſcuiſſet, vel poſt illam mox definiiſſet.

His conſtitutis, Omnes illi, qui in viuentibus præter animam ſtatuunt cor- *Multorum opinio.* poreitatis formam; ſeu à materia inſeparabilem, vt Auicenn. ſeu ſeparabilē vt Scotus, inſuper illi oēs, qui interminatam quantitatem in materia locant æternã, ac demū oēs illi, qui primã materiã ſubiectum accidentiū volunt, quibus de oibus in ſuperioribus ſermo habitus eſt, docent nonnulla accidentia eadem numero manere in genito, & corrupto, ac proinde formã aduenire materiæ qualitatibus, ac diſpoſitionibus affectæ; Quamuis hi ab inuicem diffideant, quoniã plures formas ponentes, volunt accidentia illa eſſe ſubiectiue in forma corporeitatis, qui aūt vnicã formã, dicunt ſubiectum eorum eſſe materiam, at in eo, de quo hæc quæſtio agit conueniunt oēs. Dixi eos de quibuſdam accidentibus in hoc loqui, quoniã conſueuit apud quoſdam diſtingui de ipſis, vt dicant quædã eſſe cōia viuenti, ac vita functo, quædam propria alteri iſtorum, vnde qm ſemper viuum à mortuo ſaltem ſpecie differt, non.n. ignis corrumpitur vnquam primo in ignē, ſed in aliquod alterius ſpeciei, illa accidentia, quæ erant ſpecialia, recedente aīa dicunt recedere, at generica, & quæ contrarium non habeant, in forma geniti volunt remanere; Vt gratia exempli, aqua, & aer habēt hoc accidens, quod eſt *diaphaneitas*, quippe quæ non eſt propria alicui eorum, *Ariſtot.* ſed ob eandem tranſparentiam vtriq. ineſt, ex 2. de Anima 68. ideo quando ex aqua gignitur aer, humiditas, & tranſparentia vtriq. cōis remanebit eadē, frigiditas vero aquæ nō manebit, quoniã hēt quid contrarium in aere, qui generatur, calidītatem. ſ. & quoniã non eſt cōis aquæ, & aeri, Quamobrem colligit *Zabarella.* ſpeciatim Zabarella in calce 10. cap. libri illius de cōi rerum generatione, & interitu qđ cum accidens abſq. ſua cauſa exiſtere pōt, & formæ generandæ nō repu-

repugnat, tum ſi abſolute conſideretur, tũ ſi ad formam præcedẽtem, quæ interijt referatur, pōt idem numero in re genita permanere, qđ fuit in re corrupta.

Alia etiam conſueuit adferri diſtinctio, de accidentibus nimirum terminatis, hoc eſt, ad hunc, & illum gradum limitatis, & de interminatis, quæ. ſ. ſunt abſque limitatione ad hunc, vel illum gradum, vnde quidam referente Caiet. hac quæſtione ponunt hæc eadem numero in genito, & corrupto, non autem illa,

Aliorum in hac via.

quocirca ſicut ad aures Commentatoris manifeſte ponitur quantitas in terminata eadem vtriq. ita ab iſtis ſtatuunt eædem interminatæ qualitates; qđ videtur habere fundamentum in dictis eiuſdem Auerr. 1. c. de Subſtantia orbis inquientis, dimenſiones ſimpliciter, quæ appellantur corpus ſimpliciter non denudari a prima materia, ſicut nec alia accidentia cōia omnibus corporibus contrariis, aut duobus eorum, aut pluribus, & adfert exemplum de diaphaneitate, in qua cōicant ignis, & aqua; Quæ tamen fuerit in hoc eius ſententia, nō conueniunt omnes, nam Soncinas 8. Diuinorum, quæſt. nona inquit, ipſum tenuiſſe manere eaſdem dimenſiones, at interire diſpoſitiones ad corruptionem formę, quod ipſum videtur innuere Iandunus ſuper caput illud primum de Subſtantia orbis; E contra Sueſſanus ſuper cap. 4. primi de Generatione, & circa relatum caput de Subſtantia orbis videtur ſentire, vt omnia accidentia communia, interminata præcipue, & quæ contrarium non habeant, eadem voluerit numero in viuo, ac mortuo perſeuerare, cui Genua annuere apparet ſuper quartum ſecundi de Anima. Mercenarius quoq. priori dilucidationum parte explicans definitionem generationis ait, voluiſſe Auerr. in mutatione ſubſtantiali non manere aliquod ſenſibile vt ſubiectum, manere tantum vt diſpoſitionem. At quæ demum fuerit Auerr. in hoc ſententia, multa argumenta multi congerunt, vt propoſitam opinionem ferè communem corroborent.

Auerr.
Soncinas.
Iandunus.
Sueſſanus.
Genua.
M

Et primo illud, de quo præcedenti quæſtione habita eſt mentio, quodque à pleriſq. cenſetur palmariũ, ſumptũ ex teſtimonio ſenſus, qui obiecto in debita diſtãtia cōſtituto, potẽtia apte diſpoſita, & accōmodato medii iterſtitio nequit falli, & tamen omnes omnium oculi cernunt eãdem cicatricẽ, eoſdẽ colores, & eadem accidentia, quo nimirum argumento tamq̃ efficaciſſimo nemo nō vtitur.

❧ Secundo, Adiunt motiua Ianduni quæſtione 2. ad ſecundum de Anima, Tunc enim motus finitus eſſet abſque termino, ad quem terminaretur, (quod argumentum difficillimum vocauit Genua vbi ſupra,) probatur ſequela, quoniam alteratio quæ diſponit ad animalis generationẽ, & ad formæ ſubſtantialis introductionem, caret mutato eſſe, quoniam in eius termino ponuntur diſpoſitiones corrumpi, & ſubſtantialis forma accedere; ſed neq. poteſt dici, qđ illo inſtanti diſpoſitiones corrumpantur, non. n. per ſe, quoniã omnis tali corruptio eſt ob contrarium, quod tunc nullum eis adeſt, neq. per accidens, quoniam 10. Diuinor. vltimo, quicquid corrumpitur, per ſe corrumpitur, nam corruptibilitas eſt prædicatum eſſentiale, neq. vna res de ſe corruptibilis, poteſt effici per accidens incorruptibilis neq. è contra, cum itaq. nullo modo corrũpantur, ergo eædem numero perſeuerant.

Iandunus.
Genua.
Ariſtot.

Tertio, Si corrumpantur, hoc fit aut in tempore, aut in inſtanti, non primũ, qm̃ neq. in tẽpore, qđ præcedat generationem, neq. qđ ſequatur, non ſecundũ, quoniã cum genitæ fuerint in tempore, nequeunt in inſtanti corrumpi, quo. n. modo aliquid gignitur, eodem corrumpitur; Confirmatur, quoniã omne corruptum eſſe præcedit aliqua corruptio, ſeu alteratio, at hoc non poteſt in propoſito aſſignari, quoniã alteratio quæ præcedit eſt pro ipſarum generatione.

Quarto, Si ponantur corrumpi, igitur fruſtra introductæ fuerunt, probatur conſequentia, quoniã inducuntur, vt materiam diſponat, at in inſtanti cor-

ruptionis ipſarum materia remanet nuda, ac ſubinde indifferens ad oẽs formas,
& ex conſequenti non magis hæc, quam illa forma in ea induci valet, cũ nõ ſit
maior ratio de hac, quam de illa; Si dicatur hanc formam magis, quã aliã in-
Iandunus. duci ob præſentiam ſui agentis, hoc nihil eſſe ait Iandunus, quoniã ad hoc vt
forma in materia inducatur, ſola præſentia agentis non ſufficit, nam & in trãſ-
mutationis principio aderat agens, & tñ non inducebatur forma; Præterea in-
Mercenar. quit Archangelus poſteriori dilucidationum volumine, dum ordinem in rerum
naturalium interitu patefacit, quamuis hæc reſponſio locum aliquẽ poſſit ha-
bere in generatione, quæ fit ab agẽte vniuoco, & particulari, nequit tñ ſaluari
in generatione agentis æquoci, & cõis, nõ .n. erit maior ratio, cur ad pſentiã
Solis ex terra cõpleta ſi ponãtur diſpoſitiones abire, generet ranã, q̃ mus, &c.

Quinto, Fatentur oẽs cum Ariſt. actus, & formas recipi in patiente probe
diſpoſito, at quæ diſpoſitio erit in materia, ſi oẽs diſpoſitiones recedant? Et hãc
Quanti faciat Mercenarius *hanc rationem* rationem vim demonſtrantem aduerſus Auctorem habere dicit ibidem Mer-
cenarius, cui hanc alteram addi poſſe inquit, nam ſi ponantur corrumpi diſpo-
ſitiones inductæ pro forma generanda, & ſimul cum forma alias ſimiles gene-
rari, cum forma ſubſtantialis ex noſtra ſententia acquiratur in inſtanti, igitur
& primæ qualitates acquirentur in inſtanti, quod nequit fieri, quoniã tota la-
titudo primarum qualitatum ſimul, temporiſq. momento acquiri non poteſt,
quod vt clarum abſq. vlla probatione relinquit; Et confirmatur, quoniam ens
perfectiſſimum, quale eſt forma ſubſtantialis, minus decens videtur, vt materię
primæ, quæ eſt ens imperfectiſſimum immediate vniatur.

Ratio Genuę. Sexto adeſt argumentũ Genuæ ibidem, Approximetur inquit ignis formicæ
ita vt formica tota cõburatur, certũ eſt, q̃d primo generabitur cadauer, deinde
ignis, tunc inſtat, q̃m in vltimo nõ eſſe formicæ materia eſt nuda, vnde quæri-
tur, quare ignis formam alienã magis, quã ſuã inducat; q̃d ſi dicatur id proue-
nire ratione repugnantiæ terminorum, inſtatur, quoniam ſi in illo priori ignis
non põt inducere gradus caliditatis, qui faciant pro igne, neq. poterit eos in-
ducere, qui faciãt pro cadauere, vt gratia exẽpli quinq. caliditatis gradus, &c.

Septimo, Colligimus ex Ariſt. 1. de Gener. 24. nihil prohibere, vt aliquod ac-
Ariſtot. cidens, q̃d fuit in genito, maneat idem in corrupto, vt q̃n ex aere ſit aqua; ſecũ-
do quoq, eiuſdẽ 25. legimus faciliorem eſſe tranſitũ in habentibus cognationẽ
ad inuicem, q̃m facilius eſt corrũpere vnũ, quam duo; Si dicatur cum Auctore
D.Thom. in illius textus expoſitione, ideo eſſe faciliorem tranſitũ, licet vtraq. qualitas
corrumpatur, q̃m qualitates non ſymbolicæ corrumpuntur cũ reſiſtentia, q̃m
enim ſunt contrariæ, ideo reſiſtunt corrũpentibus, ſymbolicæ vero ſine aliqua
Marſilius. reſiſtentia, & reactione corrumpuntur; Obijcit Marſilius ſecundo de Genera-
tione, quæſt. 10. quoniã in non habentib. ſymbolum duo agunt, & duo reſiſtũt,
in habentib. vero vna tantum qualitas agit, & vna reſiſtit, qualis aũt eſt pro-
portio duorum ad duo, talis eſt vnius ad vnum, quare, &c. Confirmatur aucto-
Plato. ritate quoq. Platonis ad finem prope Gorgiæ digredientis, quomodo corpus
poſt mortem tam naturam ſuam, quam culturam, & paſſiones præferat, vbi poſt
nonnulla ad hoc ſummatim inquit; [qualecumq. viuentis erat corpus, talia
ipſius mortui omnia, vel plurima ad tempus apparent.

D.Thom. Poſtremo, Habet Auctor tertia parte, q. 9. art. 3. ad 2. quod per calorem di-
ſponitur materia ad ſuſcipiendam formam ignis, qua tamen adueniente, calor
non ceſſat, ſed remanet quaſi effectus quidam talis formæ; Inſuper quinta parte
huius literæ ait, nigredinem cutis, quæ eſt in æthiope remanere poſt mortem,
nulli autem dubium eſſe poteſt, nigredinem eſſe accidens, quare ſi hoc rema-
neat, non eſt maior ratio de vno, quam de alio, quare &c.

ARTI.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quid in hoc negotio probabile appareat.

EX doctrina Auctoris omnibus locis quæſtionibus ſuperioribus adductis colligitur, nullum accidens idem numero in genito, & corrupto perdurare, nam id ſequitur neceſſario ex duobus illis principiis, quæ iam definita ſunt quod ſcilicet in compoſito ſit vnica forma ſubſtantialis, & quod omne accidens ſit ſubiectiue in compoſito, vt huius quæſtionis titulo dicebatur; Vide tamen Auctorem ſuper duplicem illum locum ex vtroque libro de Generatione ſeptimo argumento memoratū, & quolibeto 1. quæſt. 4. ar. 6. & inuenies eum affirmatiue docentē, nullum omnino accidens idem numero manere in genito, & corrupto, ſed ſemper cum forma recedente corrumpi, & accidens idem ſpecie ſuccedere, Hoc idem habet Caiet. hac quæſtione, & omnes alii Thomiſtæ locis in ſuperioribus memoratis conſequenter loquentes; At extra ſcholam Auctoris perpaucos inuenies, qui determinate ipſum in hoc ſequantur præter Romanum Ægidium, qui ſuo Correctorio ar. 32. circa primam part. & in expoſitione 15. ſecundi illius de Generatione docet nullum idem numero accidens remanere in corrupto, quod fuerit in genito, ad quod refertur & Petrus Pomponatius libro ſuo de nutritione, & accretione. Dixerim *determinate*, quoniam Albertus de Saxonia quæſt. 6. ad primum de Generatione vtramque partem cenſet probabilem, argumenta vtro, citroq; diſſoluens. Idem præſtat ibi Marſilius, licet magis propendat in partem quæ affirmat, aliquod accidens idem perſeuerare; Similiter Toletus quæſtione illa ſeptima, quamuis probabilē adiudicet Auctoris ſententiam, multo tamen probabiliorem oppoſitam, &c.

D. Tho. — Caietanus. — Ægidius. — Pomponati — Alb. de Sax. — Marſilius. — Toletus.

Sit probabilis concluſio: Accidentia illa, quæ eadem in genito, & corrupto iudicat ſenſus, ſunt eadem numero.

Concluſio probabilis.

Hanc probabilem efficiunt adducta argumenta, & tot viri illuſtres, qui eam nō dubitāter aſſeuerāt, ſed mirū in modū eā roborare videtur argumentū pri. loco habitū ex teſtimonio ſenſus, vt proinde in concluſione ea tm̄ afferant eadē numero, quæ talia eſſe iudicet ſenſus. Et quidē ſenſus iudicium magnificandum eſt, hic.n. ex oīum ſententia, ſi adſint, quæ primo illo argumento recenſebantur nequit falli, quod & ſi in aliquo falleretur, non eſſet vſque adeo mirandum, at qđ oēs oiū ſenſus decipiantur, neq. creditu, neq. factu poſſibile eſt.

Cæterum vim huius argumenti ex Ariſtotelis doctrina expendere ipſo ſoleo, legimus ſiquidem 8. Phyſ. 21. quod deſerere ſenſum propter rationem, eſt cuiuſdam infirmitatis, & imbecillitatis, ſic itaque cum ſenſus nobis dicat eandem cicatricem eſſe, quæ fuerat in viuente, & quæ mox eſt in mortuo, ſi id negemus ob rationes, iam intellectu imbecilles apparemus, & efficimur ſimiles Zenoni, quem contra ibi agit Ariſtoteles, qui licet videret motum, quoniam tamen nonullas rationes ſoluere neſciebat, omnia quieſcere aſſerebat. Præterea 2. Phyſ. 6. habemus, ridiculum eſſe ſi quis tentet demonſtrare, quod detur natura tunc enim manifeſtum per immanifeſtum oſtenditur, hoc autem ſubdit Philoſophus eſt illius, qui non poterit iudicare id quod per ſeipſum, & nō per ſeipſū notū eſt: Simile accidit in propoſito, cū.n. ſenſus iudicio manifeſtū ſit eadem numero eſſe huiuſmodi accidētia, ſi id velimus negare, & oppoſitum per rationes oſtendere, certe manifeſta per immanifeſta tentamus aperire, vnde noſi-

Ariſt. — Zenon. — *Ariſtot. loca ex pendauntur.*

de noſipſos ridiculos exhibemus. Accedit, qd primo Topicorum, c. 9. legimus, non eſſe quamuis poſitionem conſiderandam, eorum pcipue, qui pœna, vel ſenſu indigent, & affert exépla, qui. n. dubitant, vtrum oporteat Deos honorare, & parentes diligere, an nõ pœna indigent? qui vero vtrum nix alba, an nõ ſenſu? Ex quo poſſumus inferre, aliquẽ nolle hanc paſſione cõſiderare, vtrũ. ſ. eadem cicatrix ſit viuentis, & mortui, poteſt. n. dici, eos qui illud negant indigere ſenſu. Rurſus adeſt locus apud eundẽ Philoſophũ vrgentiſſimus, qui 3 de Generat animaliũ, ad finẽ c. 10. quædam non minus certa de apum generatione enuncians, ait quod ſi quando ſatis cognita habebuntur, tunc ſenſui magis, q̃ rationi credendum erit; Rationi etiam fidem ait eſſe adhibendam, ſi quæ demõſtantur, conueniant cum ijs reb. quæ ſenſu percipiuntur; Tunc dico ſic, res videtur dubia, num eadem numero ſint accidentia in genito, & corrupto, quam dubietatem ſatis teſtatam reliquere viri omni nomine grauiſſimi inter ſe de hoc diſſidentes, ſed magis ſenſui credendum eſt, quam rationi, ergo debem᷒ dicere, quod ſunt eadem numero, patet conſequentia, quoniam ita ſentit ſenſus; Quod ſi dicas rationem obſtare, iam ex auctoritate inducta dignoſcitur vana hæc reſponſio, nam tunc rationi fidem eſt dare, quando ijs eſt cõſentanea, quæ ſenſus docet, vnde minus bene videntur ij ſentire, qui dicunt rationem mode-

Auerroes. rari ſenſum, nam ex Ariſtot. ratio vera ex ſenſu menſuratur. Confirmatur, qm̃ ſuper illum 22. octaui Phyſicorum habet Cõmentator, veras concluſiones non declarari niſi à propoſitionib. & propoſitiones à ſenſu, & ſermonũ vẽrorũ experimentorom non eſſe, niſi vt conueniat ſenſat is. Confirmatur adhuc, qm̃ ex prooemio Diuin. & vltimo c. 2. Poſter. à ſenſib. primo omnis noſtra cognitio

Ariſtotel. ortum habet, quod ſi nos ſenſus fallerent, fallax eſſet noſtra cognitio, quod ſi aliunde veritas cognitionis deſumatur, non itaq. à ſenſib. orietur.

Vlterius dicebat Philoſophus principio primi Diuinorum, omnes homines natura ſcire appetere, quod ex ſenſuum dilectione roborabat, & præ cæteris illum viſus maiori nos dilectione proſequi aiebat, quoniam hic maxime ad ſciẽtiam conducit, at ſi hic ſenſus omnes homines in re ardua decipiat, quomodo eum magis diligere debemus, quomodo eſt nobis ſupra alios ad cognitionem vtilis? Enimuero cum à natura, imò vero ab auctore naturæ ſenſus nobis elargiti ſiut, quis crediderit omnium hominum facultatem viſilem perſæpe, & millies in die falli? An quicquam fruſtra faciat Deus, & natura?

Accedit, quod accidentia illa, quæ numero differunt, licet ſpecie cõueniãt, aliquam tñ habent ab inuicem differentiam, & certe non in omnib. ſunt ſimilia nam quod eſt omnino ſimile, eſt protſus idem, ita ſolent dicere omnes, quod ſi

Dictum commune. ſimilitudo curreret quo ad omnia, iam non ſimilitudo, ſed identitas eſſet, at videmus oĩa accidentia quæ ſunt in mortuo, eſſe eadem omnino cum iis, quæ erant in viuo, igitur non modo ſpecie ſunt ſimilia, ſed omnino eadem ſunt, minor potentiſſima eſt, videmus n. eandem prorſus cicatricem, eiuſdem longitudinis, ac latitudinis, in eodem ſitu intuemur omnes eoſdem capillos, & barbæ pilos eiuſdem coloris, & ſi numerarentur, nec vnus quidem aut deeſſet, aut redundaret. Confirmatur quoniã naturã aliquando in particulari rerũ effectione deficere videmus, vnde monſtra naturæ particulari cõparata nonnũquã eueniunt, at numquam hæc intuemur, vt nimirũ recedentib. omnib, illis priorib. accidentib. vel aliquid vnũ aliquo modo diſſimile priori appareat, numquam nobis cernere eſt cicatricem latiorem, numquã euaneſcentem, numquã quantitatem, nuñquã qualitatem, vel vt minimum immutatas, nec alterationẽ vllam paſſas. Confirmatur etiam, quoniã in cibis lautiſſimis veſcendis animalium ſylueſtrium, a domeſticorum, quæ in aere, aqua, terra degũt oẽs aberrarẽt,

credent

credent enim ſe comedere, quando vitulum, quando pullum, quando perdicẽ, quando ſilurum, quando carpum, & ita ea, & reliqua id genus plurima emunt, vt comedant, at dum interficiuntur, nõ ſunt amplius carnes illæ, quas emerũt, & ſi mortua mercati fuerint, non ſunt eadẽ animalia, quæ ſe mercari putarũt, quæ res eſt incredibilis, & riſum prope mouere apparet; quod ſi dicatur ſat eſſe illis vtentibus, vt eos cibos experiantur, quos animalium illorum omnes tenuerunt, & teneant, mirum eſt, quomodo numquã vlla, vel tenuiſſima in carnium illarum poſteriorum priorib. ſucceſſione intercedat mutatio, & mille alia huius generis argumenta poſſent multiplicari.

Adde, quod operosũ valde offertur intellectui, quomodo tot accidentia, tot organizationes, tot inſtrumenta ictu oculi deſtruantur, ſed tandem hoc aliquo pacto ſuadetur, at difficillimum eſt ſuaſu, quomodo tot rurſus accidentia, organa, inſtrumenta eodem ictu oculi producantur, cum tantum temporis adhibeat natura in animalium generatione, in organorum illorum conſtructione; Neque ſatis eſt dicere, non poſſe diſpoſitiones illas priores adeo radicatas ab agente naturali totaliter deſtrui, quin ſimiles in ſpecie ſuccedant, hæc enim dicere, eſt pugnantia dicere, primo enim totaliter deſtruuntur, nam ſtultum eſſet oppoſitum imaginari, ſi enim accidentia priora abeunt, & alia numero differentia ſubintrant, certe priora omnino deſtructa ſunt; Rurſus agens naturale, quod infirmum efficiunt, non aduertunt illud idem potentiſſimum facere, non ſolum enim omnino priora deſtruir, ſed eodem momẽto dicunt, (vide admirabiles vires) alia denuo ſpecie ſimilia producere.

Prouerbium.

Deinde adagio receptum eſt, vocem communem, falſam non eſſe, populique vocem, Dei vocem dicunt, ſed interrogentur omnes, & populus præcipue vniuerſus in hoc negotio, mox dicent eadem eſſe accidentia viuentis, & mortui, imò vero ſi eis oppoſitum ſuadere tentaueris in riſum prorumpent, & dicent te cæcos ipſos velle efficere; Neque hoc de ruſticis dumtaxat probatum accipias, ſed & de iis, qui in literarum cultura aliquid temporis impenderunt, qđ mihi nuper euenit cum viris literatis, & iuris doctoribus de hoc agenti, dicentibus me non ſerio loqui, & ſciſcitantibus (quæ eorum comitas erat, (an hoc de fide tenendum eſſet, aſſeuerantibus profecto ſe numquam id credituros, niſi ſub fidei articulum aliquando cadere contigiſſet.

Quid ſacciderit in hoc Auctore

Tandem concluſionem hanc probabiliter oſtendo in via Auctoris ſuſtineri poſſe, cum enim ipſe multis locis docuerit eaſdẽ dimenſiones manere in materia corrupti, quæ interdum fuerunt in materia geniti, ergo quandoq. ſibi ꝓbabile apparuit aliqua, numero accidentia poſſe eadem in genito, & corrupto perſeuerare, potiſſimum iuxta Caietani, & Capreoli ſententiam, (qui id ex ſententia propria, ipſum quibuſdam ſuæ doctrinæ locis docuiſſe affirmant; Dices, contrariã omnino ſententiã poſtea tradidire, fateor, ſed nihil contra me, qm̃ non dico hanc eſſe eius opinionem, ſed quod ei nonnunquam viſa eſt probabilis, quod profecto ſi aliquo loco ex propria ſententia, & abſolute id aſſeruit, indubitatum omnibus eſſe debet: quis enim vel animo concipiat, quempiam doctorem aliquid vmquã docere, quod ei tunc docenti probabile, imò ſimpliciter verum, (ſi affirmate doceat,) non appareat? Hinc nullus Auctoris alumnus vt ſic debet formidare de huius concluſionis probabilitate aſſerenda, eam aũt aſſeueranter tueri non debet, nam partem oppoſitam quam docuit, prnbabiliorem & nos ſtatim fatebimur, imò vero reſolute tuebimur.

Caietanus. Capreol,

Aduerte hoc vnum circa propoſitam concluſionem, quod cum alterum duorum ad illam ſequatur, vel ſcilicet plures formas eſſe in compoſito, vel primam materiam eſſe accidentium ſubiectum, & vtrumque mox habitis quæ-

Quid negaret, quid affirmaret Auctor.

ſtioni\|us reiecerim, prius numquam dabo, ſed potius materiam accidentium ſubiectum quadam probabilitatis vmbra dicam, non quidem ſecundum ſe, & abſolute acceptam hoc enim prorſus impoſſibile iudico, ſed quatenus eſt ſub forma, non hac, vel illa, quoniã his ſpoliatur, ſed ſimpliciter, ac indifferenter, numquam n. à forma omnino denudatur, quare tali auxilio innixæ poterimus aliqua via illud tribuere, vt eius ad hanc, vel illam formam indiſcriminatam coniunctio, ſit velut conditio, ſine qua non accidentium poſſet eſſe ſubiectum. Quoniam tamen & rationes variæ numquam forſan plene ſolubiles, & authoritates contra hanc viam pugnant, ideo ſuſtinens quæ præcedenti quæſito definiui, oppoſitũ huius cõcluſionis, vt multo ꝓbabiliꝰ, & ſuſtineo, & ſuſtinebo.

ARTICVLVS TERTIVS.

Quid longe probabilius ſit diendeum.

Concluſio.

PONO hanc concluſionem; Multo conformius Auctori, Ariſtoteli, & veritati eſt dicere, nullum omnino accidens idem numero perſeuerare in genito, & in corrupto.

Caietanus. D. Thom. Quotupliciter corrumpatur ſubiectum.

Vt hanc concluſionem intelligere, ac tueri ſcias, nota primo id quod habes à Caiet. hac quæſtione, & ab Auctore quæſtionibus diſputatis de Charitate, ar. 12. circa 11. argumentum, & 2. con. Gen. c. 76 ratione octaua. & eſt cõmunis doctrina, quod quattuor modis poteſt accidens corrumpi, primo per corruptionem ſubiecti, vt facultas viſiua oculo deſtructo; ſecundo per defectum cauſæ, vt lumen aeris deficiente Sole, tertio quando deficit terminus, ſeu obiectum, (hic modus non habetur loco illo con. Gen.) vt paternitas ad mortem filii, quarto per actionem contrarii agentis, vt calore accedente perit frigiditas quæ eſt in aqua: Et quoniam quot modis dicitur vnum oppoſitorum, totidem dicitur & reliquum, cum generari, & corrumpi opponantur, quattuor ſimiliter modis aliquod accidens generatur & ad generationem ſcilicet ſubiecti, vt facultas videns dum gignitur oculus, & ad poſitionem cauſæ, vt ad præſentiam Solis lumen in aere, & ad poſitioné termini, vt poſito filio paternitas, & demũ ab agente ſimili, vt minor frigiditas à maiori; Quamuis aũt non omnib. his modis quoduis accidens vel generetur, vel corrũpatur, in eo tñ oĩa cõueniunt, quod ad generationem ſubiecti generantur, & ad eiuſdem corruptionem corrũpuntur, & ratio eſt; qm̃ omne accidens habet, vt ideo ſit, quia ineſt, cum eius eſſe, ſit ineſſe, quocirca perempto eo in quo inerant, perit eorundem eſſe; Hinc vt recte notauit Caiet patet inania valde eſſe argumenta illa, quæ dum oſtendunt aliquod accidens in aliquo euentu carere contrario, mox inferunt non corrumpi, quaſi quod hic tantum modus adſit corruptionis ipſorum, vnde arguunt, non corrumpuntur hoc modo, ergo non corrumpuntur, in qua forma arguendi cæcus eſt, qui non videat admiſceri fallaciam conſequentis.

Eſſe accidentis. Caietanus.

Nota deinde, quod quoniam ſubiectum non generat ſua accidentia, ſed eadem actione, qua ipſum à generante accipit primo eſſe, & eſt terminus primus generationis, accidentia quoque ſecundario generantur, & accipiunt eſſe vnde ad ſubiecti productionem comproducuntur, vt præcedenti quæſtione innuebatur, ita eodem modo dicendum eſt de ipſorum corruptione, nam corrumpens primo ſubiectum, corruptionem conſequenter inducit accidentium, ea propter à mille difficultatibus extricamur, quoniam non aliud generant, vel

ru m-

corrumpens ipſa quærendum eſt, quam illud ipſum, quod generat, corrumpitq. ſubiectum, quæ bene inſpicienti non apparebit difficile varia argumenta ſoluere. quamuis etenim dum ex aqua gignitur aer, nulla adſit in hoc qualitas cõtraria tranſparentiæ in illa, vnde hac ratione non ſit cur aquæ diphaneitas corrumpatur, quoniam tamen corrumpitur aqua, quæ erat illius ſubiectum, ideo & ipſam corrũpi eſt neceſſum, niſi ponatur, vel accidens eſſe ſine ſubiecto, vel de vno in aliud ſubiectũ migrare, quorũ neutrũ nullus in propoſito aſſerit, &c.

Hinc elicias, quod licet nonnunquã concedamus, ſimile à ſimili per accidẽs corrumpi, vt eſt videre in tranſparentia illa aquæ, id tamen in hoc ſenſu accipio, vt aliquando qualitates nonnullæ alicuius formæ, quæ in materia ſuccedet, erunt ſimiles qualitatibus, quæ abierunt, at propriè loquendo nulla qualitas corrumpitur à ſibi ſimili, q̃m corrumpitur ab eo, quod eius ſubiectum corrumpit, quippe quod cum ſit ei contrarium, (aliàs non illud corrumperet) ex conſequenti ſibi quoq. eſt inimicum, vnde quamuis non corrũpatur à contrario ſuo formaliter, corrumpitur tñ à contrario in virtute, & conſequenter, q̃m ab illo, quod id deſtruit, à quo, & in quo habet eſſe, & ſine quo nequit eſſe, quemadmodum ſi quis læderetur non in ſe, ſed in illo, à quo res ſuæ penderent, & ex illa læſione perirent res illius, iſte vtique diceretur læſus à contrario, & inimico ſibi, quamuis non formaliter, & directe, ſed virtualiter, & indirecte.

Quomodo ſimile a ſimili corrumpatur.

Obſerua vlterius, aliud iudicium eſſe faciendum de accidentibus, quando ſeorſum à ſubſtantia acquirunt eſſe, & aliud quando ſimul cum ſubſtantia producuntur, cum n. primo modo ſint ſecundum ſe termini mutationum, & alterationum, ideo & ſucceſſiue acquiruntur, & à contrario tantum formaliter expelluntur, & merito, quoniam tunc mutationes, & motus inſequuntur ipſorũ naturas, & iuxta ipſa metiuntur, cum aũt ſecundo modo compoſitum ſubſtantiale ſit illud, quod primo terminat mutationem ipſa vero non niſi ſecundario interueniant, & ſubiectorum ſuorum cõditiones in omnibus ſequantur, hinc more compoſitorum producũtur, & corrumpuntur, in inſtanti videlicet, quod planè ex accidente eis conuenit, hoc eſt, non habent ex eorum natura vt ſic, ſed quatenus ſequuntur ſubiecta, quoniã tamen eſt eis naturale, vt ſubiecta ſua omnino ſequantur quo ad eſſe, & quo ad non eſſe, propterea non omnino per accidens in eiuſcemodi euentibus, vel ſic generantur, vel ſic corrumpuntur. Quod dixi de accidentibus, accipias quoq. de mutationibus ad ipſa, vtputa de alteratione, nam ſi hæc fuerit ſecundum ſe, non cõiuncta generationi, ceu dum aquã calida vt ſex, acquirit calorem vt octo, tunc requiſitas ad alterationem conditiones inuenies nam & ſucceſſiue fieri videbis, & terminum eius intrinſecum, & vltimum mutatum eſſe, per quod gradus aliquis accidentalis formæ eidem intrinſecus acquiritur; ſin autem fuerint non ſecundum ſe, at cõiuncta generationi, vt dum eadem aqua calefit, vt ex ea generetur ignis, tunc nõ ſunt requirendæ conditiones alterationis vt ſic, & merito, quoniã non ſeorſum capitur alteratio, ſed vt coniuncta generationi, eiuſque miniſtra, quo ſit, vt tunc metienda ſit iuxta conditiones generationis, q̃m eſt via ad ipſam, & tunc non ſpectatur vt terminus motus, penes quem idem motus conſideratur, nam in illo caſu terminus eſt generatio; Sic alteratio tunc non videbit intrinſecũ terminũ, ſed ſolum extrinſecum, non .n. habebit vltimum mutatum eſſe, quid .ſ. in vltimo inſtanti per eã fuerit acquiſitum, q̃m in illo inſtanti ipſa non erit, vnde dabitur tunc primum illius non eſſe, & vltimum tempus ſui eſſe, quoniã terminus tunc alterationis, eſt forma ſubſtantialis ignis, quæ gignitur. Sic vt colligitur ex Paulo Soncinate 8. Diuinor. quæſt. nona ad primam probationem contra reſponſionem datam ſecundo argumento, poſſumus vocare formam hanc

Ratio varia de accidentibus, vt ſic, & cum ſubſtantia productis.

Ratio ſimiliter var a de mutationibus.

ſubſtantialem, quæ eſt in fine alterationis terminum eiuſdem, & intrinſecũ, & extrinſecum, intrinſecum, ſi nomine intrinſeci accipiatur omne quod neceſſario ſequatur aliquod, nã in caſu forma illa neceſſario ſequitur alteratiõẽ, in quo eodem ſenſu poteſt dici terminus per ſe, extrinſecum autem, qm̃ forma ſubſtantialis non eſt de natura accidentium, ſecundum quæ eſt alteratio.

Caietanus. Hæc docte pate faciebat Caiet. quæſtione illa ad ſecundum de Anima, quando ad tertium ſanduni dicebat, motum aliquando inueniri, vt motum tantũ, & ita ſi finitus ſit, neceſſario habebit terminũ intrinſecũ poſitiue, & in actu, aliquando vt viam per ſe ad generationem ſubſtantiæ, & ita fieri non poteſt, vt habeat terminum intrinſecum poſitiui, & in actu, quoniã ante inſtans generationis non datur inſtans immediate præcedens, tunc.n. non eſſet generatio inſtantanea, quod ſi non detur tale inſtans, quem, & qualem terminũ ei aſſignabimus? Et loquimur ſemp de alteratione, ad quam neceſſitate naturali ſequatur ſubſtantiæ generatio, qđ explicauit Caiet. quando vocauit viam *per ſe* ad generationem.

Capreolus. Quæ omnia fere prædocuerat Capreolus in ſecundo, diſt. 15. ad vltimum motiuum aduerſus reſponſum ad ſecundũ principale contra tertiam concluſionem: Ex qua doctrina prudenter applicata permulta cadunt argumẽta, & illud præcipue ſanduni ſecundo loco à nobis inductum, quod iampridem à viris illuſtribus facile ſolutum, difficillimum adhuc vocabat Genua, &c.

Aduerte quarto vltra illa, quæ a. quæſt. huius literæ circa ſecundum notabile adſerebam, quod & concedimus, & docemus formam vniri materiæ diſpoſitæ, nam omnia accidentia, quæ ponunt aduerſarij in materia pro diſpoſitionẽ formæ inducendæ, ponimus & nos, ſed in eo verſatur diſcrimen, quod vbi præpararunt, diſpoſueruntq. materiã, volumus nos in aduentu formæ abire, illi vero ſentiunt quædam illorum remanere: Et certè nos melius, & accõmodatius nomen, ac rõnem diſpoſitionis, ſeu præparationis ſaluamus, & exprimimus, qđ n. diſponit aliquid ad alicuius rei ingreſſum vt ſic, vbi diſpoſuit, vbi domiciliũ aptauit, recedit, & abit, iam.n. loquimur de diſpoſitione pro introductione tm̃ formæ, non autem pro eiuſdem conſeruatione, quocirca licet qualitates, & cętera accidentia in poſterioris formæ aduentu abeunt, vere nihilominus materiam diſpoſuerunt, accõmodatamq. reliquerũt, velut quando aqua per horã caleſit, vt in fine horæ ſit calida in decem. in vltimo inſtanti illius tẽporis non eſt calefacto, (alioquin non terminaretur motus,) ſed adeſt terminus illius calefactionis, qui ſane eſt calor, & tñ vere dr̃ calefactio diſpoſitio ad calorem, cũ quo ſimul nõ inuenitur, & hoc in omnibus motibus elucet, ſemper.n. ad ipſorũ terminos diſponunt, & nunq̃ cum illis manent, cũ in aduentu termini ceſſet motus. Illud diſcriminis eſt in ꝓpoſito, quod motus illi nõ differũt realiter à ſuis terminis, & cõſequenter ſunt in eodẽ genere, motũ .n. nõ eſſe pter res ad quas

Rationem diſpoſitionis in materia quo modo ſaluemus.

Ariſtotel. eſt motus, accepimus ab Ariſt. 3. Phyſ. 4. at motus harũ alterationũm ad quas neceſſario ſequitur generatio, & realiter differunt, & ſunt alterius generis à termino, & ratio habetur ex dictis, qm̃ terminus hic non eſt eis intrinſecus, & iuxta id ad qđ viæ ſunt oportet eos metiri. Quamobrẽ quæ de termino motus ex Ariſt & ex cõi ſententia adferuntur, accipi debent de intrinſeco, & de motu illo, qui motus tantum eſt, nõ via ad qd aliud, ac proinde de illo, qui ex proprij conditionibuſ ſpectatur, non aũt ex illius ad quod eſt via, &c.

Tradita de motu, & eius termino quomodo accipienda.

At vero vltra diſpoſitiones illas, quas in materia aſſignamus, & quas in aduẽtu formæ interire dicimus ſimul cũ forma, quæ abit, ponimus & diſpoſitiones eiuſdemmet formæ aduenientis, quæ *ſimultaneæ* vocantur, quoniam ſcilicet ſũt ſimul cum forma, quæ intro ducitur (ad differentiam aliarũ, quæ receſſerunt, quæ ideo præcedentes vocantur) de quibus non eſt vt admiſceatur dubitatio, num

num maneant eædem in re corrupta, ac genita, qm̃ numquam fuerunt in re corrupta, & quamuis in genere cauſæ formalis, & efficientis ſequantur formam, tñ in genere cauſæ materialis antecedant iuxta noſtrũ modũ intelligendi, & iuxta varia ſigna naturæ, nã quo ad durationem loquendo, neq. antecedunt, neque ſubſequuntur, qm̃ eodem temporis inſtanti ſimul cum forma inducuntur, &c.

Ex his collige, quomodo multipliciter, & nõ vno tantũ modo ponamus formam vniri materiæ diſpoſitæ, tãtum abeſt, vt hoc negemus, nam vt habes apud Caiet. prima par. q. 76. ar. 6. ad primum, vnitur primo forma materiæ diſpoſitæ diſpoſitionibus præcedentibus ordine durationis, nam immediate ante inſtãs generationis materia erat ſumme diſpoſita pro forma, quæ introducta eſt, ſecundo diſpoſitionibus ſimultaneis, in eo namq. inſtanti quo introducitur forma ſubſtantialis, adſunt quoq. omnes diſpoſitiones, quæ in ipſa materia requiruntur, tertio diſpoſitionibus ſimultaneis, quæ præſupponãtur reali ordine naturæ, & hoc non dicimus, quoniã ipſa forma præcedit reali ordine naturæ omnia accidentia, intellige in genere cauſæ formalis, & ſimpliciter, nam in genere cauſæ materialis, & diſponentis poſſunt dici vtcumq. præcedere, quonia prius eſſe in genere cauſæ materialis non eſt eſſe prius ſimpliciter, ſed ſecundum q̃d, & maxime in propoſito, quoniam eas ponimus priores, antequã verè ſint abſolute, q̃d forte aduertens Caiet. negauit abſolute, quod præſupponatur, quarto diſpoſitionibus ſimultaneis, quæ præſupponantur ordine naturæ, ſecundum intellectum, & hoc quoq. modo verum eſt, non de ipſa forma ſubſtantiali abſolute, vt forma eſt, at ſecundum poſteriorem eius gradum, & effectũ, anima. n. intellectiua, vt forma eſt, vnitur materiæ nudæ abſq. vlla præuia diſpoſitione ſimultanea, quæ proprie, abſolute, & realiter ſit in materia, at eadem vt anima intellectiua vnitur materiæ effectæ diſpoſitionibus organicis, & ſimilibus, quas ſane attulit eadẽ anima vt forma, vel vt aĩa quo ad priores effectus, vegetandi. ſ. & ſentiendi, iam. n. præcedentibus his quæſtionibus diximus receptiuum illius rei quæ eſt anima, eſſe nudam materiam, ſed animæ vt anima eſſe corpus.

Quæ viis dicamus formã materiæ diſpoſitę vniri.

Anima intellectiua vt forma cui materię vniatur, & vt anima.

D. Thom.

Ita cernis nullam eſſe in dictis Auctoris contradictionem, licet prima par. loco allegato dicat eſſe impoſſibile, vt aliqua diſpoſitio accidentalis cadat media inter corpus, & aĩam. n. vel inter quamcumq. formam, & materiam ſuã, ſecũdo aũt cont. Gent. 71. aſſerat, diſpoſitiones ad formam præcedere eandem formam in materia, & poſſe dici medias inter animam, & corpus, vt enim hoc loco poſteriori cumulate, & eleganter habet Ferrar. in prop. ſermo eſt de anima, & forma ſubſtantiali quo ad totalem, & primum eius effectum, gradum ſcilicet eſſendi, & de forma abſolute, ac anima vt forma, libro vero cont. Gent. loquitur de anima, & forma ſubſtantiali, quatenus dat vlteriorem, perfectioremq. gradum, & de anima, vt anima, quod liquido elicitur ex modo loquendi ſuo in calce illius capitis, inquit enim, quod diſpoſitiones corporis, quibus ſit propriũ perfectibile talis formæ, hoc modo poſſunt dici mediæ inter animam, & corpus, vbi vides nomine materiæ accipere corpus, nomine formæ talem formam, & neq. ſimpliciter profert cadere tunc medias diſpoſitiones, ſed *hoc modo*, quæ omnia manifeſtant illum loqui de forma ſecundum hanc, & illam acceptionẽ, & ſimiliter de tali, ac tali materia in ordine ad ipſam.

Ferrarien.

Si videre potes nihil efficere argumenta illa, quæ innuunt in materia ad formam hominis recipiendam præparata poſſe quamuis aliam formam induci, quoniam iam expoliata, & denudata eſt materia, cuius denudationem dicimus requiri ad formæ ſuſceptionem, nam quamuis hoc veriſſimum fuerit, non tamen materiæ denudatio eſt totalis cauſa, quoniam vltra ipſam, imò ante ipſam exigitur, quod immediate antea fuerit ſub illis, & illis diſpoſitionibus, quę

ita ad hanc, qđ non ad aliam formam eam diſponerent; Cum itaq. tot modis ponamus formam vniri materiæ præparatæ, ac diſpoſitæ, cum tot diſpoſitiones, & præcedentes, & ſimultaneas in materia ponamus, ceſſent amabo argumenta illa, quib. dicitur ex poſitione noſtra, ſequi formā induci in materia nō præparata, ſed potiſſimū ſileant, neq. amplius audiatur voces illæ Mercenarii dicentis, motiua hæc vim habere demonſtrantem contra Auctorem, quæ iam ſufficienter, ab ipſomet Auctore, Caiet. & alijs pleriſq. confutata ſunt.

Obſerua adhuc circa illa inſtantia, aut ſigna rationis, in quorum plura idem inſtans temporis partimur, dicendo aliquid in vno genere cauſæ eſſe prius, aliquid in alio eſſe poſterius, nos non ita intelligere, qđ ſint prioritates eſſendi, quaſi vt aliquid tunc ſit prius, & poſterius, ſed ſolum ſunt prioritates intelligēdi, hoc eſt, in illo priori intelligim⁹ prius diſpoſitiones diſponere ad formā, q̄ ipsā for. adeſſe, & ſic de alijs, vnde non ſunt inſtantia *in quib.* hoc ſit, & nō ſit illud, cū oia ſimul ſint, ſed ſunt prioritates *quia*, & explicandæ ſunt per *quia*, & nō *in quo*, ſeu *in quib.* vt dum dicimus diſpoſitiones ſunt poſteriores formā in genere cauſæ formalis, ergo quia illa forma eſt, diſpoſitiones quoq. ſunt nō aūt poſſumus dicere, ergo in illo priori eſt illa, & nō ſunt iſtæ, multo minus, quando dicimus diſpoſitiones eſſe priores in genere cauſæ materialis, quā forma, licet deducere, ergo illæ ſunt, nō eſt hæc, qm̄ eſſe prius in genere cauſæ materialis, eſt eſſe prius ſecundum quid, ac valde diminute; certe p̄cedere ſimpliciter, eſt habere prius eſſe, præcedere aūt prioritate naturæ eſt, vel intelligi prius, vel cauſare prius, vnde nō eſt bona argumētatio, Hoc eſt prius natura ergo eſt prius, eſt. n. argumētū a prioritate rōnis intelligendi, *quia*, ad prioritatē eſſendi realē. & *in qua*. & deniq. eſt argumentū à ſecūdū quid, ad ſimpliciter.

Nota poſtremo, qđ mortuo animali omnib. accidentib. abeuntib. quæ formā priorē ſequebātur, in eodē inſtāti ſimilia in ſpecie p̄ducūtur, quo ad quātitatē, & figurā, & reliqua id genus, quippe quæ licet nō ſequātur rōne formæ ſequūtur tñ rōne materiæ, qm̄ poſt viuentis formā à materia expulsā, oportet materiā immediate eſſe ſub forma cadaueris, nō. n. poſt omnē formā, ois forma ſequatur, ſed hanc determinate ſequitur illa, & ſicut vino corrupto, ſemp̄ ſequitur acetū, ita poſt formā viuentis, ſequitur illa cadaueris, Vnde quamuis aīa nō determinet materiā effectiue, vt ſit ſub forma cadaueris, & ſub illis accidentib. formā illā comitantib. determinat tñ ordinabiliter, qm̄ nimirū aīæ vbi mox receſſerit, nata eſt immediate ſuccedere forma cadaueris, & licet tunc anima nō ſit, (nā in primo eſſe formæ cadaueris, eſt primū nō eſſe eius, vnde ſequitur vt nequeat operari efficiēdo, tñ poteſt determinabiliter ordinare, qm̄ hoc modo determinans nō determinat ad formā cū qua eſt, ſed ad formā quæ ei ſuccedit, ex quo ēt prouenit, vt nō ſolū nō ſit abſurdū qđ determinet ſubiectū, ſeu materiā ad id qđ ſibi repugnans eſt, hoc eſt ad formā cadaueris, ſed id neceſſario ſequitur, qm̄ determinabiliter determinans determinat ad id quod natū eſt ſibi ſuccedere, quare qđ determinat, & quod determinatur, eiuſmodi eſſe debent, vt vnum formaliter excludat aliud; Accidentia quoq. quæ ſub forma viuentis erant in materia, (quæ primū agens formale appellabat Soncinas

Soncinas i q. 15. oct. Diuin. nā ordinē illū vocat ſecūdariū diſponens;) determinarunt ordinabiliter ad formā ſequentē, eiuſq. accidentia. Virtus etiā cœli, & agens particulare cū alijs enumeratis ad hæc effectiue determinant, & quāquā nōnulla argumēta vere probāt ſolam cœli virtutē ad hæc nō ſufficere, infirma tñ ſunt, ſi inferant, ergo nō cōcurrunt, qm̄ licet nō ſint cauſa totalis, ſunt nihilominus

Capreol. partialis, vt plene habes apud Capreolū libro, & diſtinctione allegata, ad tertia impugnationē cōtra reſponsū ad ſecūdū primo loco aduerſus 3. cōcluſionē.

A R

ARTICVLVS QVARTVS.

Infirmatur probabilitas oppoſitæ partis, huius vero firmatur.

ILlud eſt ſciendū, q̄d in corpore viuo, ac mortuo, ſeu genito, & corrupto nō manent eadem numero accidentia, ſed ſolum ſecūdū ſpeciē, vel ſecundū apparētiā, vnde fallitur ſenſus, dū iudicat eſſe eadē numero, quocirca ratione corrigendus venit, neq. ſenſus vim habet, quando diſſentit à principiis cōmunib. & veris philoſophiæ, & a vera rōne; Variatio aūt hæc, ſeu mutatio accidentiū nō poteſt à ſenſu percipi, ſed intellectus ſolum eā attingit, qui iudicat quid ſit idem, aut diuerſū in re aliqua; quæ ſunt paſſiones entis; ſic nil mirū ſi aberret ſēſus, q̄m hoc iudiciū de idētitate, ſeu diſtinctione numerica nō cōtinetur intra eius obiectū; Sic recte Ægidi⁹ loco memorato Correctorii ad tertiū quodda argumentū dicebat, nō poſſe diſtinguere ſenſum inter accidentia, quæ ſunt prorſus ſimilia, quādo in eadē materia ſtatim inducuntur, & rōnem adfert q̄m ex numeratione ſubiectorū numeratur accidentia, quocirca dum ſenſus valet diſtinguere inter ſubiecta merito aliquorū accidentiu, quæ alia, & alia in illis apprehendit, ibi quoq. poteſt diſcernere inter accidentia ſimilia inter ſe; at vbi in generatiōe vnius, ex alterius corruptione inducit̄ alia forma ſubſtātialis cū accidētib. cōſimilib. nequit ſēſus inter illa ſubiecta diſcernere, ſed id ad vnū intellectū pertinet, quippe qui ſolus formā ſubſtātialē apprehēdit, ipſe aūt ſenſus p accidētia ſimilia apprehēſa, à quib. ſolis immutatur, hanc diſtinctionē penetrare nō pōt; Accedit q̄d variatio hæc eſt tēpore imperceptibilis, nā eodē inſtāti pereunt accidentia priora, & adueniunt hæc poſteriora, nullūq. mediū inter illa, & iſta intercedit, quare nequit ſenſu attingi: Et hoc quiſq. vt decet cōſiderans, hanc mutationē videlicet ſub obiecto ſenſus nō cadere ob adductas rōnes, q̄ argumēta eiuſdē ſenſus teſtimonio pendent, cito euertūtur.

Error ſenſus.

Aegidius.

Adfert Banneſius accōmodatū exēplū ad hoc q. ſua 10. ar. 1. ſuper c. illud 4. primi de Generat. inquiens, ſi Deus toto tēpore, q̄d præcedit aliquod inſtans cōſeruaret albedinē in ſubiecto, & in illo inſtāti albedinē illā deſtrueret, & aliam eiuſdem gradus in eodem ſubiecto produceret, certe nō perciperet ſenſus albedinis illius corruptionē, & huius generationem, nō diſcerneret inter hanc, & illam, quod ipſum ſatis cuiq. cōſtat in propoſito noſtro euenire.

Aptum Bannes ſimile.

At circa omnia hæc attende, quod creditu difficilia non ſunt iis, qui non ſenſū, ſed intellectus acie, ac ratione duce illa expenderit: Non enim male ſcriptum reliquit Bartholomæus piſanus defenſione prima ſuper 43. ſeptimi minorum, quod traſcendit, ſenſum, & omnem imaginationem, imò eis videtur manifeſtiſſime repugnare, dum accidentia eadem videntur perdurare amota ſubſtantia: i. forma, ex quo viri ſubtilis imaginationis, intellectus autem minus acuti, dum intellectualia per ſenſus, atque imagines, quas non traſcendunt metiuntur, aberrant, qui vero eadem intellectu rimantur, & ſenſum non dominum intellectus, ſed pediſſequum, vt par eſt faciunt, non ſpectant, quod oſtendit ſenſus, ſed quod ratione potius ſubminiſtratur; Sed & illud non parui facere quis poſſet, quod habet Plato in Phædone, corporis ſcilicet ſenſus certos, ac ſinceros non eſſe potiſſimum auditum, & viſum, adeo vt nihil audiamus, aut videamus ſincerum, ceu poetas canere ibi ait. Hinc D. Auguſtinus

Spina.

Plato.

D. Auguſt.

octauo

octauo de Ciuitate Dei, cap. 7. Platonicos celebrat, qui diſcernentes ea, quæ ſenſus attingere valet, ab iis quæ ratio ſoli penetrare poteſt, non ademerunt ſenſibus, quod poſſunt, nec eis plus dederunt, quam poſſunt, e contrario condēnat Epicureos præcipue, & Stoicos, qui rerum omnium notitiam ex ſenſibus metiendam duxerunt, quorum plane ſenſuum regulas, infidas, fallaceſque ibidem appellat, & de Trinitate 15. principio cap. 12. ait in ijs quæ in animum veniunt à ſenſibus corporis, tam multa aliter ſunt, quam videntur, vt eorum veriſimilitudine nimium conſtipatus, ſanus ſibi eſſe videatur, qui inſanit, & ſubdit quomodo fallatur oculus circa remum in aqua, & turres, & alia ſcæteta inquit aliter eſſe, quam videantur, & Cicero nobilis auctor vltima Tuſculanarum, non multo ante finem aiebat, ſapientia cogitationem nō ferme ad intelligandum adhibere oculos aduocatos.

Quando ſenſui parendum.

Ariſtotel.

Quādo ſub ratione ſenſus.

Cum his omnibus conſidera, quod aliud eſt loqui de ratione dubia, ac fallaci, ſeu ſophiſtica, & aliud de ratione certa, & euidenti, in primo caſu ſenſui parendum eſt, quodq. ipſe manifeſtat præeligendū venit, ſic quædam, quæ vix, ac nec vix quidem credere poteramus, credibilia nobis facit ſenſus, non.n.eorum rationem quæ conuinceret habebamus, ſic dicebat Ariſtoteles tertio illo de Generatione animalium ſenſui parendum eſſe, & rationi credendum, quando fuerit eidem conformis, q̄m nimirum in re ſibi dubia, qualis erat apum generatio verſabatur, aperte.n.ibi ait ſe non ſatis adhuc explorata habere, quæ eueniat; Similiter Zenonem octauo Phyſic. arguebat, propterea quod rationibus ſophiſticis, non euidentib. & certis ſenſum deſerebat; at in ſecundo caſu debet ſenſus rationi obtemperare, & ab illa corrigendus eſt, in ijs potiſſimū, circa quæ nequit ipſe iudicare, de quorum numero non eſt iudicium de albedine nimis, at quo pacto cum alia albedine conueniat, vel ab ea differat, præcipue in caſu imperceptibili, & omnino ſimili obiecto, non eſt eius poſſe ſcrutari; Sic non fallitur in iudicanda quantitate, qualitate, cicatrice mortui, hæc.n.reuera ibi adſunt, ſed fallitur in iudicio de horum identitate, & differentia à præcedentibus, hæc.n.intellectus ſolus deprehendit, & philoſophus penetrat, conſiderans accidentia penes ſubiecta indiuidualiter diſtingui, quare hæc procul ſunt à vulgo, qui numquam philoſophiam vidit, & vel ipſam vocem ignorat, & ab alijs etiam, qui aliàs docti, arcana tamen philoſophiæ abditiſſima cō ſunt rimati. Iudicium vero commune non fallitur, quoniam circa illa negotiatur, quæ diſcernere queunt, quod ſi ſecus eueniat, non male non poſſunt iudicare. Neque in tanta admiratione eſſe debet, quod in inſtanti tot accidentia de nouo producantur, nam materia immediate antea erāt ſub ſimilibus accidentibus, quæ ob corruptionem tātum ſubiecti fuerunt corrupta, hinc potens eſt agens ob illam ſubiecti diſpoſitionem inducere conſimilia accidentia in gradu alio, quod euenire non poterat in animalis generatione, vt latius habes in Ægidio ibidem, vnde nequeunt totaliter deſtrui, hoc eſt, non ita a materia poteſt illa diſpoſitio recedere, quin immediate ſuccedant conſimilia in ſpecie quoniam ad hoc ordinabiliter, vt ſuperiori art. dictum fuit determinata eſt; Rurſus animal ex multo minori materia generatum fuit, vnde multas fuit opus intereſſe tranſmutationes, cadauer autem generatur ex tanta materia, quanta erat in animali, quod corrumpitur, & denique imperfecta citius generantur, quā perfecta, vt dicebat Capreolus vbi ſupra antea immediate, ad ſecundam videlicet inſtantiam. Quæ omnia ſi bene applicentur, quæ omnes rationes concluſionē ſecundo art. poſitam fortem faciebant, debiles iam effectæ, eandem debiliorē relinquent, eas tamen formaliter non ſoluo, quoniam concluſionem illam ſub aliqua probabilitatis ſpecie, ſeu vmbra poſſe manere arbitror.

Ægidius.

Capreol.

Super-

Supereſt vt quod ſequimur breuiter probemus, Et quidem cum ſecunda huius literæ quæſtione commonſtrauerimus vnicam formam in compoſito, & tertia definitum ſit, ſolum compoſitum eſſe accidentium ſubiectũ, de neceſſitate ſequitur, vt nullum omnino id in numero accidens ſit in viuo, ac in mortuo conueniunt enim omnes in hoc, vt negent accidens migrare de ſubiecto in ſubiectum, quapropter corrupto accidentis ſubiecto, omne accidens perit, nullus autem dubitat perire compoſitũ in formæ ſubſtantialis receſſu, quare, &c. *Prior ratio pro veraſſententia*

Præterea, Docent omnes philoſophi, & Ariſtoteles vbiq. quod à forma eſt omne eſſe, & quod quicquid exiſtit, per formam exiſtit, cum itaq. in omni ſubſtantiali corruptione recedat forma, omnia quoque recedere oportet nullum itaque accidens idem in eſſe remanet. *Secunda*

Rurſus, Durum nimis apparet, quod idem numero modo ſit animatum, modo anima deſtituatur, nunc mille habeat operationes, nunc omni deſtituatur, nunc vniuoce, nunc æquiuoce tale dicatur; ſed oĩa hæc eueniunt organis omnib. & accidentib. nã in viuente munia ſua exercebant, in mortuo otioſa prorſus manent, oculus in viuente eſt vniuoce oculus, in mortuo æquiuoce, & breuiter homo mortuus non eſt homo, vt luculente manifeſtat Ariſt. 1. de partib. animal. c. 1. quare neq. accidentia ipſius ſunt eadem; Quod ſi dicatur hæc omnia prouenire, qm̃ abiit forma, tunc mirum eſt, quomodo forma abſtulerit omnia alia, præter naturam, & eſſe ipſorum, cum tamen ab ipſa ſit præcipue ipsũ eſſe, vt ratione ſuperiori dicebatur, & ſi eſſe illud ab illa forma retenuiſſent, cur ad idem eſſe non ſequatur aliquo tempore eadem operatio? *Tertia.* *Ariſtot.*

Vlterius, Quando ex aere fit ignis, peto, an caliditas, & raritas aeris corrumpatur, an non, ſi primum, habeo quod volo, ſunt enim illæ qualitates ſymbolæ cum qualitatibus ignis, de quibus ſolum eſt quæſtio, quod remaneant, ſi ſecundum, contra quoniam ignis, quis ex aere generabitur, certe erit calidus, & habebit raritatem, hæc enim naturaliter ſaltem ſunt ab ipſo ſeparabilia, ergo duas caliditates, & raritates ſimul habebit, proprias nimirum, & eas aeris, quæ ponuntur remanſiſſe, ergo plura accidentia eiuſdem ſpeciei ſolo numero differentia ſunt in eodem ſubiecto, eſt enim communior, ac probabilis magis opinio, quod ſymbolæ qualitates ſint eiuſdem ſpeciei, quod & ab aliquibus ex aduerſariis docetur, quod ſi id negetur, illud certe ſubterfugi non poterit, quin natura ſit redundãs valde. Hinc eorum deprehenditur error, qui dicunt, nos entia multiplicare non neceſſaria, quoniam nimirum ſufficiant accidentia illa, organa illa priora, &c. quod neq. ſomniamus, quoniam illa corrumpi dicimus ad ſuorum ſubiectorum corruptionem, ſed argumentum ipſos torquet, quoniã ſi ſufficiat qualitas illa ſymbola formæ præcedentis, iam igitur ignis, qui ponitur aduenire, gratis habebit propriam caliditatem; Quod ſi dicant non eſſe geminam caliditatem, quoniam illa aeris facit pro forma ignis, iam vel ſequitur accidens migrare de ſubiecto in ſubiectum, vel materiam eſſe ſubiectum accidentis, vel formam aduenientem nullum habere accidens proprium, quod illam vt ſic ſequatur, quæ omnia à vero non parum diſtant. Dicetur forte aliquod accidens prouenire ex vnione formæ ad materiam, non quod prius ſimpliciter non fuerit, ſed quoniam prius non erat vt huius, quoniam prius erat aeris, nunc vero ignis, ſed tunc manifeſte ſoluitur ratio, & natura generationis, & ſola alteratio conſpicitur, vt ex his quæſtionibus patet. *Quarta*

Accedit, quod pleraque argumenta, quæ formauimus in præcedentibus quæſtionibus confirmant hanc poſitionem, nam ſi ponatur aliquod accidens idem numero in genito, & corrupto, iam ſubiectũ generationis non eſt ens in pura potentia, iam generatio nõ eſt mutatio totius, nam aliquod certe ſenſibile ma- *Aliæ innuuntur*

le ma-

le manet, eſſe quoq. ſecundum quid, & tale, præcedit eſſe ſubſtantiale, & ſimpliciter, & corrupta prima ſubſtantia, aliquid remanet cont. Ariſt. c. de Subſtātia in cathegorijs, quæ oīa quantū à veritate ſint aliena, ſit aliorū iudiciū, &c.

ARTICVLVS QVINTVS.

Tolluntur argumenta initio inducta.

PRimum argumentum, quod ſenſus teſtimonio innitebatur, plene ſolutum manet ex ijs, quæ priori parte ſuperioris articuli dicta ſunt, nam vltra tres illas conditiones, de quibus fit mentio in argumēto, oportet addere, quod obiectum ſenſus attingat id circa quod ſpeculatur, quod non euenit de mutatione illa, ac variatione accidentium inſtantanea, &c.

Ad ſecundum, notabile tertium abunde ſubminiſtrauit ſolutionem, nam motus ille alterationis finitur termino, non quidem intrinſeco, & eiuſdem, ſed extrinſeco, & alterius generis, quoniam eius terminus eſt forma ſubſtantialis, nō enim tunc alteratio illa eſt pura alteratio, & motus tantum, ſed coniuncta generationi, & via per ſe ad ipſam, & vltra ea quæ ex Soncinenſe, Caietano, Capreolo adferebantur, adeſt etiam Sueſſanus 8. Diuinor. diſputatione 4. ad ſeptimum eandem doctrinam tradens, nihil ſcilicet prohibere, aliquem motum eſſe, abſque termino intrinſeco, dummodo finiatur extrinſeco, &c. Ad id quod additur de illarum diſpoſitionum corruptione dicimus, quod corrumpuntur in inſtanti aliquo modo per ſe, quoniam a ſuo contrario, hoc eſt à contrario ſubiecti in quo erant, quod eſt eis indirecte, & ex conſequenti contrarium, iuxta doctrinam ſecundi notabilis, corrumpuntur quoq. per accidens, ad corruptionem ſcilicet ſubiecti. Et licet omne corruptibile, ſit per ſe corruptibile in eo ſenſu, quod numquam res ſecundum ſuam naturam corruptibilis, ſit naturaliter incorruptibilis, neque è contra, attamen in ordine ad actum corruptionis aliquid ſecundū ſe corruptibile, corrumpi poteſt per accidens, hoc eſt non à contrario ſuo, ſed aliqua alia via, qui tamen modus corruptionis per ſe ineſt rei, quæ corrumpi dicitur, non. n. rebus ſecundum ſe incorruptibilibus conuenire poteſt, vt fuſius potes videre apud Caiet. quæſtione illa ſuper ſecundū de Anima, dum huic motiuo occurrit, quam doctrinam bene ibi ſubdebat à peripateticis omnibus admitti debere, quoniam nullam formam per ſe corrumpi, & tñ cuiuis corruptibili eſſentiale corruptibile eſſe tradunt.

Sueſſanus.

Caietanus.

Ad tertium reperimus diſpoſitiones iſtas in inſtanti corrumpi, qm̄ inſtās illud, qđ eſt primum eſſe formæ nouæ, eſt primū non eſſe ipſarum, qm̄ aũt non per ſe, ſed ad ſubiecti corruptionē corrumpuntur, nil mirum, qđ in tēpore acquiſiuerint eſſe, & in inſtāti illud amittāt, quo modo autē gignūtur, eodē corrūpuntur, qñ per ſe corrumpuntur. Ad cōfirmationem dicimus, ibi eo modo intercedere alteratiōnē, quo mō adeſt corruptio, q̄ cū fit per accidēs, hoc eſt ad ſubiecti corruptionē, alteratio quoq. eſt per accidēs, i. ſ. qua ſubit & ū per ſe alteratur; & rectè hæc, & ſimilia argumēta cōſiderāti apparebit duplici peccato peccare, altero, qđ nō oēm modū corruptionis accidentium luſtrarunt, nō. n. illum, qui eis cōuenit merito corruptionis ſubiecti, qui tñ pcipue erat ſpectādus cū ſemper ſubiectum reſpiciant, & eo corrupto, neceſſario hęc pereunt, vnde neq. hoc modo per accidens prorſus corrumpuntur, ſed potius per aliud, & ſecundario, altero, quod neſciuerunt, aut noluerunt diſcernere inter alterationem,

Argumentorū defectus.

tionem, & accidentia ſecundum naturam propriam, & vt ſic, & inter hæc ipſa quando côiunguntur ſubſtantiæ ortui, & interitui in quo caſu non ſecundum ſe, at merito ſubſtantiæ ſpectantur:

Ad quartum negatur ſequela, & quam bene negetur, docuit quartum notabile, & quæſtiones etiam præcedentes, & ex doctrina vtrobique tradita multipliciter inane deprehenditur argumentum, cum in eo fallacia interueniat, ac retorqueri poſſit; Inducuntur quippe illæ diſpoſitiones, vt diſponat pro forma, non vt cum ipſa maneat, inducuntur vt tranſeant, inducuntur pro fieri, non pro facto eſſe, & earum ſubiecto deficiente, nequeunt ipſe non deficere: Rurſus de diſpoſitionibus ſimultaneis nullam facit argumentum mentionem, vnde forma illa dumtaxat in materia recipitur, ad quam fuit præparatio agentis per diſpoſitiones, quæ in ea immediate antea fuerunt. Reſponſio quoque illa, quæ in argumento innuitur de præſentia agentis, ſane intellecta poteſt ſuſtineri. nam inſtanti illo quo forma inducitur, & diſpoſitiones præcedentes abeunt, agens tunc eſt in termino actionis ſuæ in ordine ad illam materiam, quoniam quód illo inſtanti ab ipſo generatur, toto tempore inſtans illud præcedente ab eodem generabatur, hoc eſt, ad generationem diſponebatur, quocirca à principio agentis præſentia non ſufficit, cum tunc non agat, ſed incipiat agere in materiam per negationem de præſenti, & poſitionem de futuro, nunc enim non agat, & mox immediate aget, quod idem iudicium faciendum eſt de aliquo agente etiam neruoſiori, quod quauis via ponatur eidem materię quam aliud præparauerit agens approximari, illo namque inſtanti non aget, ſed incipiet agere, agens vero prius, tunc erit in termino actionis. Enimuero agentia naturalia id habent, vt non niſi in termino actionis ſuæ ſubſtantiam producant, alias enim ipſorum motus, vel nullo modo, vel fruſtra penitus terminarentur, materia quoque nuda, & expoliata à diſpoſitionib. illis, ſub quibus immediate fuit, optime patitur à tali agente in actionis ſuæ fine, quo modo non eſſet reſpectu vel eiuſdem, vel cuiuſuis alterius in principio. Quod demum adducitur de generatione proueniente ab agente æquiuoco, & vniuerſali, ex eadem doctrina diluitur, quoniam agentia vniuerſalia etiam per agentia particularia, & per diſpoſitiones diſponuntur, ita illa, quæ mox in terra illa compluta præfuerunt, eam ita ad ranam, quod non ad murem diſponunt, adſunt rurſus ſimultaneæ diſpoſitiones facientes pro forma ranæ, non muris, &c.

Agentis præſentia pro formæ inductione, quo pacto accipienda.

Agentium naturalium natura.

Ad quintum, ex quæſtione ſecunda ad hoc caput, & ex quarto notabili huius, & ex reſponſione ad præcedens argumentum, tot modi reſpondendi eliciuntur, vt iam pigeat, ne dicam pudeat in conſimilibus argumentis confutandis vel temporis punctum amplius detineri; Quod vero additur ad formarum elementarium impoſſibili inſtantanea introductione, probandum eſt. Confirmatio denique iam confutata ſatis manet ex iis, quæ dicebantur ſecundo notabili ad ſecundam illam huius capitis quæſtionem, nam materiæ optime diſpoſitæ vnitur forma. & quo hæc præſtãtior, eo habet illam elaboratiorem, licet quæ omnia diſpoſuerunt recedant, & iam confirmatio hæc formaliter ſuis confutata eadem ſecunda quæſt. dum reſpondebatur ad primum pro 3. opinione.

Ad ſextum dicitur, nõ eſſe ad propoſitum, quoniam quæuis forma, vel ignis, vel cadaueris, vel potius cineris inducatur poſt formicam combuſtam in materia, non ex hoc infertur aliquod accidens idem numero manere in genito, & corrupto, nam manente forma formicæ in materia, quæ ab igne cõburitur, ſtat poſt formicæ combuſtionem aduenire formam ignis de nouo, & priora prioris formæ accidentia recedere, ſed formaliter, & omnino combuſta formica,

inducatur formæ cadaueris, hoc eſt, cinerum, quoniam ordinabiliter materia ad hanc formam, & non ad aliam erat diſpoſita, cum ſemper ad formam viui ſequatur forma cadaueris.

Quomodo D. Thomas, Plato, & alij accipiendi.

Ægidius.

Ad ſeptimum gloſſamus Ariſtot. cum Auctore ibidem, & omnibus eius diſcipulis, vt dixerit manere eandem qualitatem in ſpecie, non autem numero, & ita Platonem, alioſque omnes exponas, quando locant accidentium identitatem in genito, & corrupto; Ad velociorem autem, ſeu faciliorem tranſitum in elementis ſymbolis dici poteſt cum Ægidio ſuper textum 25. & ſuper articulum 32. Correctorij, quod licet in omni elementorum corruptione, vtraque, & omnis qualitas deſtruatur, tamen in non ſymbolis vtraq. qualitas per ſe, & a ſuo contrario corrumpitur, at in ſymbolo vna ſolum per ſe, alia ad corruptionem ſubiecti, & per accidens, ſeu per aliud. Dicitur ſecundo cum Auctore ſuper præfatum textum, vt ibi ad argumentum reſpondebatur. Ad impugnationē Marſilij bene reſpondet Iauell. q. 3. 8. Diuinor. quod cætera non ſunt paria, qm̄ in duobus elementis ſymbolis, qualitas non ſymbola non adeo reſiſtit qualitati ſibi oppoſitæ, ceu in non ſymbolis duæ qualitates non ſymbolæ reſiſtunt ſibi aduerſantibus, vt humiditas aeris minus reſiſtit ſiccitati ignis, quā humiditas aquæ eius in ignis ſiccitati; ea autē eſt rō, qm̄ caliditas ignis coadiuuat ſiccitatē ad corrūpendam humiditatem aeris, qm̄ ſi. cum cum calido aggregatum fortius exiccat, at qñ ſiccitas ignis corrumpit humiditatē aquæ, non ita adiuuātur à caliditate, qm̄ frigiditas aquæ eſt impedimento caliditati ignis, ne ita agat in aquam velut agebat in aerem, quoniā in hoc vna tantū qualitas reſiſtit, in illa vtraq. imò caliditas quæ eſt in aere coniuncta caliditati ignis cōfert huius ſiccitati ad propriæ humiditatis corruptionem, non quidem per ſe, ſed per accidens, nam ex coniunctione ad caliditatem ignis fit excedens caliditas, quæ debetur naturæ aeris vt ſic, (licet non ſit ei excedēs, cōſiderato in via talis corruptionis, vt ex eo generetur ignis) & ideo efficitur innaturalis, quæ prius in debito gradu exiſtens erat naturalis; id aūt patet locum non habere in non ſymbolis, non enim aquæ frigiditas iuuat calorem ignis ad humiditatem aquæ corrumpendam, nam contrarium contrario non confert. &c.

D. Thom.

Iauellus.

Ad vltimum dico Auctorē in 1. auctoritate loqui de diſpoſitionibus ſimultaneis, & de calore illo, qui eſt cum forma ignis aduenientis, qui præcedens ipſā formā in genere cauſæ materialis diſponit materiam, quod ſatis innuit, dū ait, quod manet *quaſi quidam effectus talis formę*; Vel pōt dici manere eundem, non numero, ſed ſpecie, illi videlicet ſimilem, &c.

D. Thom.

Ad ſecundum locum ex hoc capite dico, oīa accidentia in eo conuenire, vt forma ſubſtantiali remota recedant, eiſq. ſpecie ſimilia ſuccedant; at inter hæc eſt differentia, quoniam aliqua ſuccedunt, quæ vniuoce dicuntur adinuicem, vt nigredo cutis in æthiopi viuo, & in æthiope functo vita, vtraq. enim eſt vere, ac proprie nigredo, eadem officia habens, &c. quædam vero non eandem ſubeunt prædicationem, ſed æquiuoce prorſus dicitur, vt albedo in oculo, prout eſt oculi videntis, non enim amplius confert viſui, & operationes animæ, & ſimilia; Noluit ergo dicere, eandem numero nigredinem remanere in æthiope mortuo, quæ erat in viuo, ſed eandem ſpecie vniuocam cum illa, vt diſſimilitudo non attendatur penes identitatem, & varietatem numericam, ſed iuxta variam prædicationem.

Et hæc de hac quæſtione, & negotio toto ſubiecti formæ ſubſtantialis, & accidentis, illud enim vidimus eſſe ens in potentia, nudamq. materiam quauis omnino forma, hoc autem ens vere in actu, ipſum videlicet compoſitum.

QVÆ

QVÆSTIO QVINTA.

Num poſſit à ſubiecto propria paſſio ſeparari.

CIRCA ſecundam differentiam, quæ habetur eadem tertia parte literæ inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, dum dicitur, quod ex coniunctione accidentis ad ſubiectum emanat quoddam eſſe ſecundum, ſine quo res quæ ſubſiſtit poteſt intelligi eſſe, velut primum abſq. ſecundo, & prædicatum abſq. ſubiecto, quam verſat hac parte Caiet. num ſubſtantia, quæ ſubijcitur accidenti poſſit intelligi, vt ſit abſq. omni accidente; Quam vt expediam, enodabo primo titulum, deinde quæ difficultatem facere videntur adferam, tertio quid ſentiam, vltimo argumenta in contrarium ſoluam.

Quo ad primum, Iam inſinuatum eſt, non eſſe ſermonem de tota latitudine ſubſtantiæ, vel de ſubſtantia vt ſic, hanc enim conſtat ab omni poſſe accidente ſeparari, vnde quæſtio eſt de ſubſtantia, cui inſunt accidentia, non quidem num poſſit abſolute abſque vllo accidente intelligi, nullum.n. accidens ingreditur cóceptum eſſentialem ſubſtantiæ, quæ vere definitur, ſed num poſſit intelligi ita vt ſit, & exiſtat abſq. accidente, non hoc, & illo, ſed abſq. propria paſſione, num poſſit gratia exempli eſſe homo abſq. riſibilitate, non vtiq. in eo ſenſu, vt poſſit eſſe talis natura, cui non cóueniat riſibilitas, nam ipſum eſſe talis naturę, nil aliud eſt, quam obtinere naturam humanã, de quo ſtultum foret dubitare, num poſſit ab ipſo ſeparari, ſed in eo ſenſu, vt queat eſſe homo abſq. potentia ad ridendum, quippe quæ eſt proximũ principium illius actus, qui eſt ridere.

De qua ſubſtantia ſit ſermo.

Quæſtio autem hæc ſupponit proprias paſſiones eſſe vera accidentia, realiter à ſuis ſubiectis diſtincta, tunc.n. emergit dubium, an ita ab ipſis diſtinguãtur, qđ & ab eiſdẽ queant ſeparari, nam ſi ponantur non realiter, ſed rõne ſolũ, & formaliter à ſubiectis diſtingui, vana eſſet hæc quæſtio, qm̃ quæreret, num idem à ſeipſo poſſit ſeparari. Denique nõ eſt difficultas de facto, cõſtat enim apud oẽs, paſſiones propria ſubiecta ſua ſemper comitari, aliàs non forent proprię paſſiones, ſed de poſſibili, non vſitato, vel ordinario, omnibus.n. in confeſſo arbitror eſſe, iuxta hanc potentiam id non poſſe fieri, implicaret.n. contradictionem, vt relictus homo ſuæ naturæ careret potentia ad ridendum, quoniã iam hoc ei eſſet naturale, & non naturale, dicentibus omnibus eſſe ſibi naturale, quod tamen ex hypotheſi non foret naturale.

Quę omnibus ſint exploratas

Quo ad ſecundũ, Apparet ſententia Auctoris, quod nulla via poſſit eſſe ſubiectum abſq. proprio accidente, nã de Spiritualib. creaturis art. vlt. ad ſeptimũ docet, qđ per ſecundã intellectus operationẽ neqt intelligi ſubſtantia abſque proprio, & adfert exẽpla, vt qđ nõ ſit homo riſibilis, nõ habeat triãgulus tres angulos duobus rectis æquales; Similiter de Anima, art. 12. ad ſeptimũ inqt, ſpeciẽm non poſſe intelligi abſq. accidentib. quæ eius principia cõſequãtur, vt dẽ ſubdit nõ eſſe poſſibile, neq. intelligibile, quod aĩa ſit ſine ſuis potentijs.

D. Thom.

Si dicatur cum via communi, Auctorem loqui de potentia ordinaria, non autem abſoluta, tunc inſurgit.

Secundum argumentum, Quoniam intellectus poteſt omne illud apprehendere, quod non implicat contradictionem, valet enim intelligere coruum album, rurſus in iis quæ alicui potentiæ ſubiacent, non eſt repugnantia intelle-

ctuum, ſi illa ponantur in eſſe, & vt ſic intelligantur, at locis allegatis clare inquit Auctor, eſſe repugnãtiam intellectuum, quod ſubiectũ intelligatur abſq; ꝓprio, & qđ oppoſitũ ꝑdicati pendet ex natura ſubiecti, ergo per nullã potentia hoc põt fieri. Confirmatur, qm̃ dum volumus probare aliquod cõtradictionem importare, dicimus, quoniã prædicatũ deſtruit ſubiectum, & quoniã id nequit capere intellectus, ſic dicimus nulla potentia effici poſſe, vt homo non ſit rõnalis, at ex Auctoris ſententia oĩa hæc in propoſito contingunt, quare, &c.

Caietanus.

Tertio, Hoc videtur Caiet. in præſenti ſentire, eiſdem Auctoris teſtimonijs inſiſtens, quibus adnectit neceſſariam dependentiam, & connexionem, quæ eſt inter ſubiectum, & propriam paſſionem, & naturam demonſtrationis, quæ cum ſit eorum quæ impoſſibile ſit aliter ſe habere: & in eius concluſione denotetur, & oſtendatur paſſio proprio ſubiecto inhærere, ſequitur oĩno impoſſibile eſſe, hæc ab inuicem ſeparari, aliàs demonſtratio foret contingentium, & ſic non

Capreol.

eſſet demonſtratio; Capreolo quoq; hoc videtur placere, nam in 1. diſt. 3. q. 3. ad tertium Adæ contra primam concluſ. refert dictum allegatum ex quæſtione de Spiritualibus creaturis, & docet eſſe non poſſe, vt anima ſit ſine potentijs, & ſubiectum abſque propria paſſione, ob naturalem reſultantiam propriæ

Soncinas.

paſſionis ad principia, quæ ſubiectum conſtituunt, & demum Soncinas quæſt. 1. ſuper octauum Diuinor. ad quartum, inter aliqua realiter diſtincta, quæ tamen ab inuicem nequeunt ſeparari, commemorat ſubiectum, & paſſione propriam ob neceſſariam, ac connexionem.

Quarto, Omnis propoſitio per ſe, eſt neceſſaria ac perpetuæ veritatis, norũt

Ariſtot.

autem oẽs ex Ariſtot. 1. Poſter. c. 4. propoſitionem illam in qua propria paſſio dicitur de ſuo ſubiecto, eſſe in 2. modo perſeitatis, quare ſemper, & omni inerit, demus autem riſibilitatem ab homine ſeparari, neq; ſemper, neq; omni inerit. Si dicatur, hæc naturaliter, & iuxta hunc ordinem eſſe vera, ſed ex Dei potentia oppoſitum poſſe fieri, tunc dicemus omnia argumenta philoſophorum, omnes eorum demonſtrationes hac via confutatum iri, & ſic nil certi, & abſoluti penitus nobis natura demonſtrationum aperiet, &c.

Vltimo, Ponatur anima humana abſq; intellectu, Sol abſq; luce, homo abſq; riſibilitate, aut anima eſt intellectiua, Sol lucidus, & homo riſibilis, aut non? ſi primũ; ergo aderunt effectus formales ſine forma, quod non eſt perceptibile, ſi ſm̃, iã enumerata erũt abſq; ijs, quæ ſibi ꝑ ſe conueniunt, qđ nequit intelligi.

Ex alia parte non deſunt argumenta efficaciſſima, quibus oſtenditur poſſe ex abſoluta Dei potentia ſubiectum à propria paſſione ſeparari, & primum deſumitur ex exiſtentia, quam ab humanitate, & eſſentia Chriſti domini nos oẽs

D. Thomæ, & Thomiſtarum ſententia.

Thomiſtæ cum Magiſtro noſtro docemus 3. part. q. 17. art. 2. fuiſſe ſeparatam, at non minus eſſe ſequitur eſſentiam, quã paſſio ſubiectũ ſuum, qm̃ & illud naturali ſequela ſequitur illam, & per ſe conſequitur formam, vt docet Auctor 2. con. Gent. c. 55. & pr. p. q. 50. art. 5. & nulla actio interuenit media, vt plene viſum fuit circa quintũ caput huius libri, & præcipue circa ſextã eiuſdem quæ-

D. Thom.

ſtionem, ergo ſubiectum põt à propria paſſione ſeparari; Imò vero Auctor opuſculo de pluralitate formarum habet, quod eſſe immediatius ſequitur formã, quam paſſio ſubiectũ, quocirca à fortiori põt hæc ratio duci, dicẽdo vt prius; At ſolet à quibuſdam occurri huic argumẽto dicẽtibus, quod eſſe non eſt paſ-

Quorundam dictum. Reijcitur.

ſio alicuius rei, vnde põt à Deo ſuppleri, & ab eſſẽtia ſeparari; Sed nulla eſt hęc ſolutio, qm̃ vel propria paſſio eſt à ſubiecto inſeparabilis ob aliquã ad ipſũ cõnexionem neceſſariam, quoniam ex naturali reſultantia ad illud ſequitur, vel quoniam eſt preciſe propria paſſio, ſi primum, ſicut certè ab omnibus dicitur, vt patuit prioribus argumentis) iam vidimus eodem modo eſſe ſequi formam,

& eſ-

& eſſentiam, ſi ſecundum, tunc eſt petitio principij, hoc enim probandum eſt, & de hoc tota eſt quæſtio.

Secundo, Omne illud, quod non inuoluit contradictionem, ſubiacet abſolutæ Dei potentiæ, hanc concedunt omnes, ſed nulla eſt contradictio in hoc, ergo &c. probatur minor, quoniam ſi diſcurras arbitratu tuo, nihil videbis tibi occurrere, quod dubitationem poſſit ingerere, niſi hoc, quod naturali pullulatione, abſq. vlla actione media ad ſubiectum paſſio ſequitur, at iam hoc ſuperiori argumento infirmatum fuit. Adde, quod ſubiectum eſt prius natura paſſione, eſt quoque prius, hoc eſt, independens ab ea, quare non intelligo, quomodo per Dei potentiam abſolutam nulli rerum ordini alligatam aliquid prius, & non dependens à ſuo poſteriori, nequeat ab illo ſeparari.

Tertio, Quando duo ita ſe habent, quod vnum eſt prius, & independens, aliud poſterius, & dependens, ſi hoc poſſit eſſe ſine illo, multo magis illud poterit eſſe abſq. iſto, ſed ita ſe habent ſubiectum, & accidens, vt cuique conſtat, quod illud prius, ac independens, hoc poſterius, & dependens eſt, & tamen diuina virtute accidens ſeparatur à ſubiecto, & abſque illo in auguſtiſſimo Euchariſtiæ ſacramento exiſtit, ergo multo magis poterit ſubiectum eſſe abſque propria paſſione; Quod ſi dixeris, paſſionem non quatenus accidens, ſed quatenus propriam paſſionem eſſe à ſubiecto inſeparabilem ob illam connexionem neceſſariam, iam hæc reſponſio ſubnotata eſt, &c.

Quarto, Auctor pr. p. quæſt. 66. & deinceps, vbi agit de prima rerum creatione, opinionem eorum, qui aſſerunt omnia corpora fuiſſe à Deo prius tempore producta, & deinde ſuas proprias virtutes, ac qualitates accepiſſe, nõ modo non reputat impoſſibilem, ſed & eam tueri conatur; non eſt itaque abſolute impoſſibile, ſubiectum eſſe abſque paſſione propria; Sed conſueuit dici, Auctorem præfatam poſitionem non cenſere impoſſibilem, quoniã id probabile eſt fieri poſſe per diuinam potentiam, ſed eam iudicat probabilitate carere, quoniam diuinam prouidentiam non condecet, vt id faciat, quod non eſt rerum naturis conforme; At hæc reſponſio tota confirmat argumentum, quoniam nunc eſt ſermo de abſoluta Dei potentia, vt patet ex titulo, iuxta quam id fieri poſſe dicitur hac reſponſione. Neq. dicatur argumento, aliud iudicium faciendũ eſſe de naturis rerum in ipſarum principio, & prima conditione, & aliud in hoc tempore, vt proinde illud tunc fuerit poſſibile, modo autem non, quicquid enim fuerit de hac reſponſione, quam veram ex parte iudico, (vt põt colligi ex Auctore ſecundo ſent. diſt. 13. art. 2. in reſponſionibus ad argumenta,) non tamen tollitur argumentum, quoniam quod ſemel poſſibile, & aliquando factum fuit, certè repugnans non fuit quin fieret, quocirca à potentia Dei abſoluta nequit ſubtrahi, nam dum ſermo eſt de hoc, & illo ordine rerum, quidq. huic, & illi ſit idoneum, tunc limites ordinariæ potentiæ non eximus. D. Thom. *Defenditur ratio iſta.*

Præterea, Idem Auctor prima ſec. quæſt. 110. art. 4. ad quartum, vbi prius reſpondendo inquit animam non poſſe eſſe abſque ſuis potentiis, quoniam hæ ſunt naturales eius proprietates, mox addit, *dato autem quod ſine his eſſet, &c.* Vnde prius confutat argumentum, attẽdendo q. d. iuxta vſitatum rerũ ordinem dicendum ſit, deinceps quid iuxta abſolutam Dei potentiam poſſit, numquam autem hanc hypotheſim daret, ſi id contradictionẽ implicaret, nũquam profecto inuenies ipſum hypotheſim dantem, ſi materia eſſet abſq. forma, &c. Confirmatur, quoniã præallegato opuſculo de pluralitate formarum poſt relata verba inquit, quod propria paſſio non poteſt ſeparari per naturam à ſuo ſubiecto, dum ſubiectum manet, licet forte per miraculum id poſſit fieri, igitur non cenſet omnino impoſſibile ſubiectum à propria paſſione poſſe ſeparari; Neque D. Thom.

turbe-

turberis, quod apponat ly *forte*, hoc enim non tam dictum puto, cur dubitaret, quam quoniam non erat ille locus, vt id definiretur, imò neque vt mentio vix fieret, quid ſcilicet ex miraculo poſſet fieri, quod ſatis indicant, quæ mox ſequuntur, ait enim hoc non eſſe ad propoſitum. Rurſus ibi ſtatim dixerat, quod eſſe ſequitur immediatius formam, quam paſſio ſubiectum, & tamen clarum eſt in ſua doctrina, illud à forma fuiſſe ſeparatum; quod ſi dixeris, aliunde prouenire paſſionem non poſſe à ſubiecto ſeiungi, illud tibi aſſignandum erit: & præterea medicinne nimis comparaſſet Auctor quo ad ſeparationem eſſe in ordine ad formam cum paſſione in ordine ad ſubiectum.

Vlterius, Quolibeto 7. art. 10. ad quartum docet Deum poſſe facere ſubſtantiam eſſe abſque omnibus alijs accidentib. præter creationem paſſiuam, quam ſane videbimus non eſſe propriam paſſionem ſubiecti, & bene vide illud argumentum, & eiuſdem reſponſum, quoniam de omnibus accidentibus neceſſario loquitur, quæ à ſubiecto diuina poſſe potentia ſeparari tradit.

Vltimo, In hac litera clare ait, ſubiectum ſine accidente poſſe intelligi eſſe, velut primum abſque ſecundo, vel prædicatum ſine ſubiecto, & certe videtur loqui de ſubſtantia ſubiecta accidenti, nam de illa quæ nulli accidenti ſubijcitur, neque eſt dubitatio, neque ei vmquam aduenium accidentia.

Capreolus. Capreolus et ita ſentit, nã poſt ea quæ ex ipſo retulimus tertio illo priori argumento, ſtatim ſubiungit, quod dato adhuc animam poſſe eſſe ſine ſuis potentiis, &c. vbi doctrinam ex Auctore 1. ſec. memoratam adferre videtur, eãdem explanatius tradendo: Quarto quoq. ſent. diſt. 44. q. 3. ad argumenta Scoti, & Durandi tenet Deum poſſe hoc efficere, vt eſt videre quando ex miraculo duo corpora ſunt in eodẽ loco, nã poſitio eſt ꝓpria paſſio quãtitatis, quæ

Ferrarien. tunc ab ipſa ex Dei potẽtia ſeiũgitur. Ferrar. art. 4. con. Gent. 65. ꝓpter aliqua argumẽta, quæ attulimus, & alia quædã fortiter hanc opinionẽ tuetur. Bannes

Bannes. deniq. 1. par. q. 77. art. primo, dubio primo, circa quantũ argumentũ, hoc ipſũ probabilius eſſe docet, quamuis gratia exercitij dicat priorem poſitionẽ poſſe ſuſtineri; vnde ad primum, & tertium argumentum pro hac ſententia, quæ nos adduximus reſpondere conatur, quas tñ reſponſiones, vt audiuiſti frigidæ.

Hæc potiſſimum meo iudicio ſunt, quæ in hoc negotio difficultatem pro vtraque parte faciunt, & legentis mentem irretitam ſatis, ac dubiam tenere poſſunt, quæ proinde pro ſecundo ſufficiant.

Concluſio. Quo ad tertium. Pono concluſionem mihi certiſſimam. Dei potentia Dei abſoluta poteſt ſubiectum à ſua propria paſſione ſeparari. In cuius probatione nec minimum mihi detinendum puto, quoniam argumenta pro ipſa inducta, tria ſane priora ſimpliciter, duo autem poſteriora pro Auctoris, & grauiũ eius interpretum ſententia mihi ſufficiunt, & quæ dicentur pro argumentis priori loco inductis confutandis, eam teſtatiorem efficient, quapropter nonnulla ſolum pro eius declaratione ſunt adhibenda.

D. Thom. Quamobrem obſerua primo ex Auctore prima part. quæſt. 77. art. 6. ad ſecundum, quod ſubiectum eſt cauſa proprii accidentis in triplici genere cauſæ,

Trombeta. finalis ſcilicet, efficientis, & materialis, vnde falſo dixit Antonius Trombeta

Caietanus. quolibito ſuo, referente Caiet. in hac parte, iuxta Auctorem ſubiectũ eſſe cauſam tantum materialem, quare dum ex eo arguit poſſe eſſe abſque ſua paſſione, quoniam in ordine ad ipſam eſt in potentia materiali, & ex conſequenti paſſiua, quippe quæ potentia eſt contradictionis, quæ ſcilicet poteſt eſſe, & non eſſe, abſque illo ad quod eſt in potentia, valde fallitur, vt inquit Caiet. hoc loco, cum falſo innitatur fundamento: Et hac dicerim. quoniam ſi eius argumẽta quicquam efficerent, probarent non ſolum per potentiã abſolutam ſubiectũ

poſſe

Potentia paſſiua, & receptiua et receptiua ſolum.

Quæ potentia ſubiectũ reſpiciat paſſiones.

Ariſtotel.

poſſe eſſe abſque propria paſſione, ſed etiam per quãuis poteſt à naturalem, imo quod de facto ſic aliquando eſſe deberet; At ſi memineris, duplicem in propoſito eſſe potẽtiã, alterã paſſiuam, & receptiuã ſimul, alterã quæ eſt tantum receptiua, & qd illa nõ eſt neceſſario coæua illi, qd per eam aliquem actum eſt in potentia, qm omnem actũ per tranſmutationem acquirit, & ex cõſequẽti per tráſmutationem deperdet, hæc aũt de neceſſitate eſt coæua actui ſuo, nam ſi foret ante actũ ſuũ, oporteret vt ipſũ per aliquã poſtea tranſmutationem reciperet, & ita relatione ad ipſum non eſſet tm̃ receptiua, ſed etiã paſſiua: Si addideris, quod ſubiectum in ordine ad paſſionem ſuam non eſt in potentia paſſiua, ſed ſolum receptiua, colliges illud non poſſe naturaliter eſſe abſq. iſta. Qđ aũt ſe habeat reſpectu ipſius, vt potentia ſolum receptiua, conſtat ex eo quod ſimul cum proprijs paſſionibus naſcitur, & producitur, imò ab eo à quo illud producitur, comproducũtur & iſtæ, quare hæ ſunt illi ſemper coæuæ, quocirca ipſum ad illas non eſt in paſſiua potentia: Quando vero audis ab Ariſtotele 9. Diuin. 17. omnem potentiã eſſe contradictionis, accipe de potentia non pure receptiua, ſed de paſſiua, ac tranſmutabili, vt plenius habes in hac parte à Caiet. qui hoc & ſenſu, & eadem auctoritate firmat. Videmus vtique in Cœlo inuẽſe potentiam receptiuam ſuæ figuræ, quã tñ nullus dicet eſſe contradictionis. ſimiliter ait ibidem Philoſophus, cœlum nõ eſſe in potentia ad motũ, ſed ad terminos eius tantum, ſecundũ aliquid ſcilicet, vt quale, aut vbi, nullus autem poterit vnquã diffiteri cœlum habere potentiã receptiuã ſui motus quare nimis clare elicitur, ibi loqui de potentia paſſiua; & hanc tm̃ vocare contradictionis; Sed de hoc plura dixi circa obſeruationes octauæ partis quinti capitis huius literæ, & in ſolutione ad vltimum ſextæ quæſt. ibidem.

Caietanus:

Quæ attendens videbis faciliimo negotio euelli argumenta eiuſdem Trombetæ, quæ tamen formaliter ſoluta habes hoc loco à Caiet. primum namque concludit, potentiã vtrq. non eſſe actum, at dum infert, ergo illa abſq. iſto poteſt eſſe, nimis vana eſt illatio, dum ex reali aliquorum diſtinctione, arguitur ad eorundem ſeparationem, tunc. n. & in eius via partes poſſent eſſe abſq. toto, & homo quantus abſq. quantitate, &c. Secundum aũt, & tertium currunt de potentia tm̃ paſſiua, ab hac. n. ſumitur poſſibile diſtinctum contra neceſſarium, & impoſſibile, vt vult ſecundum, & hæc potentia põt recipere actũ ſuum vt concludit tertium, ſed nullum horum habet locum in potentia pure receptiua, inter quam, & actum ſuum nulla mutatio mediare intelligitur, hoc enim ſibi vult, receptiua potentia, vt nulla media actione recipiat id ad quod eſt in potentia, ſed ex ſequela naturali, ac pura reſultatione, in qua potentia docemus eſse ſubiectum comparatione ad paſſiones proprias. vt latius declarabam in obſeruationibus ad ſeptimam partem eiuſdem quinti capitis.

Ad motiua Trombetæ:

Nota ſecundo, cum his omnibus ſtare, quod non ſeruato hoc rerum ordine, & per abſolutam Dei potentiam ſubiectum ſeparari poterit à proprijs paſſionibus ob rationes iam adductas. Vt tamen omnia fortaſſis argumenta ſoluas, ſcias aliud eſse, quod per talem potentiam poſſit à Deo ſubiectum à paſſione propria ſeparari actualiter, vt ſcilicet reuera paſſio aliquo tempore, imò ſemper ſi ita placeret Deo non inhæreat ſubiecto ſuo, & aliud eſse, quod ſubiectũ illud tale fiat, vt ad ſui naturam non ſit nata ſequi illa paſſio, primum doceo, non ſecundum, ſic poterit ſeparari riſibilitas ab homine, tamen homo erit ſemper illius naturæ, vt ad ipſum nata ſit ſequi riſibilitas illa, imò amoto illo miraculo, & ceſsante illa diuinæ potentiæ ad hoc applicatione, abſq. vlla media actione, ſed naturali omnino ſequela, inhærebit ipſi riſibilitas. Non dicas aũt hoc eſse paſſionem, quoniam certe non eſt paſſio, ſed habitudo, vel habilitas

ad ipſam, & paſſionem fatemur poſſe ſeparari, non ordinē ad ipſam; quēmad-
modum actualem inhærentiam ad ſubiectum d cimus poſſe ab accidente ſepa-
rari, at non aptitudinalem, quoniam ceu natura accidentis eſt, vt debeatur ſi-
bi eſſe in alio, ita naturæ ſubiecti debetur, vt ad ipſum nata ſit ſequi paſſio.

Aduerte etiam, quod licet nullum accidens ingrediatur naturam, & conce-
ptū ſubſtantiæ vt ſic tñ aliquod accidens poteſt eſſe de eſſentia, ac conceptu
ſubſtantiæ ſub hac, vel illa rōne, & tunc eiuſmodi accidens nequit dici paſſio;
ſed requiſitū ad naturā, & eſſentiā ſubſtantiæ, ſic quantitas accidit naturæ ma-
teriæ vt ſic, & eſt extra eius cōceptum, at eſt de ratione materiæ ſignatæ, & in-
diuidualis, & in eius definitione oportere aliquo modo poni; Similiter crea-

Paſſiua creatio quomodo ſe habeat ad creaturam.

tio paſſiua, quæ eſt in creatura, vt accidens in ſubiecto, (ſi veriorē opinionem
ſequamur de reali diſtinctione relationis à fundamento) non eſt de conceptu,
vel definitione ſubſtātiæ vt ſic, in quo ſenſu poteſt dici accidere illi, eſt nihilo
minus de rōne rei creatæ, quatenus creatura exiſtens eſt ens, qđ à Deo depen-

D. Thom.

det; Sic legis apud Auctorem quæſt. de Potentia tertia, ar. 3. ad tertiū, qđ crea-
tio licet ſecundū ſe ſit accidens, (eſt profecto relatio creata,) non tñ eſt tale
accidens, qđ cauſetur ex principiis ſubiecti, & ex conſequenti non eſt propria
paſſio, hanc. n. nouit vnuſquiſq. principia ſubiecti ſequi, & ex illis cauſari; Ex
qua doctrina, vt ſi bene inſpiciatur, quænam ſint veræ rei paſſiones, & quænā
ſint de ſubſtantia alicuius ſub hac, vel illa acceptione, multa argumenta fran-

Ferrarien.

guntur, vt loco relato innuit Ferrar. dum ad tertium reſpondet, &

Demū ſcias, me ab illorū opinione ſemper abhorruiſſe, qui auctores primæ

Quæ ſemper fuerint Auctori moleſta.

claſſis docentes ſubiectum non poſſe eſſe abſque propria paſſione, in eo ſenſu
acceperunt, vt id de abſoluta quoq. Dei potentia intellexerint, imò eorū ſen-
tentiam numquā non inuiſam habui, qui vbi audiunt aliquos dicere, hoc, &
illud non poſſe eſſe, mox inferunt, vt voluerint aſſerere, id nulla penitus viā
poſſe fieri, cum tñ oppoſitū deberet exiſtimari, vt. ſ. loquantur de naturis rerū
iuxta earū naturalē ordinē, & ab intrinſeco, nō aūt penes ea, quæ ab extrinſe-
co, & ex miraculo poſſunt illis euenire, nam formales ſermones sēper vbi poſ-
ſumus debemus per ſe accipere, non aūt per accidens, accedit aūt rerū naturis
vt ſic, qđ miraculo ſubſint, & præterquam qđ hoc documentum veriſſimū eſt;

Caietanus.

confirmatur tñ teſtimonio ēt Caiet. 1. p. q. 44. ar. 1. ad primum docentis, iu-
dicium de rebus debere dari, & dici ſecundum propria ipſarum rerum, & non
ſecundum extranea, quare in rerum naturis ſermoni formali, ac propriò eſſe
vacandum ibidem monet. Quapropter vbi ipſa rei natura non oſtendit repu-
gnantiam, vel vbi non inuenitur negari ab abſoluta Dei potentia, vel vbi non
dicitur, quod ſequatur ad oppoſitum contradictio, quāuis hæc, & illa negē-
tur eſſe, vel fieri poſſe, id accipiatur iuxta naturæ ordinem; & ſecundum me-
rita propria earundem rerum, de quib. ſermo occurrit.

Quod autem non fuerit mens Auctoris remouere à Dei abſoluta potentia

Mens D. Tho.

ſeparationē ſubiecti à paſſione propriā, & loca eius in oppoſitam partem re-
lata manifeſtant, & exploratius dabitur, dum alia eius dicta exponentur, ſimi-
liter Capreolū vidimus id factibile adiudicaſſe, qđ ipſū mihi certo ſuadeo, &

Capreoli, & Caietani.

de Cai. tū ob eius mox inductum documentum, tūm qm̄ nullum eius verbū in-
ſpicio, ex quo elici queat, vt ſeritū locutus in ordine ad potentiā Dei abſolu-
tam; Quod vero ipſe adfert argumentum ex natura demonſtrationis deſumptū,
vt tertio argumento priori loco dicebatur, nihil officit, imò ex eodē dū cōfu-
tabitur oſtendā, ipſum locutū fuiſſe tm̄ iuxta naturæ ordinē. Idipſum deniq.

Et Soncinatis.

poſſumus de Soncinate cogitare ob memoratas rationes. imò vero inter ea ad-
miſcet coniunctionem eſſentiæ, & eſſe, de quorum ſeparatione iam ſumus lo-
cuti;

cuti; Neq. obſtat, qđ adferat inſeparabilitatē materiæ à forma, q̃m nō eodem mō eſt in oībus impoſſibilitas accipiēda, imò videbis aliā causā ipsū adferre ꝓ inſeparabilitate materiæ à forma, & eſſe tiæ ab eſſe, & aliā pro illa ſubiecti à propria ſpaſſione. Sed & Bannel. loco pr.p. memorato videtur hoc nō reſpuere, vt.ſ. cōmemorati auctores de potentia tm̃ iuxta rerum ordinem, non aūt abſoluta fuerint locuti, quamuis dubitatiue hoc enunciet, &c. Hæc de tertio.

Bannes.

Quo ad quartum, probe primo argumento reſpondebatur. Ad ſecundū aūt, quod inſurgit ex eiſdem dictis Auctoris dicitur eodem modo, quod repugnaret iuxta naturæ ordinem intelligere ſubiecta ſine proprijs paſſionibus; Dicitur de inde (& in idem pene redit) quod eſſet repugnantia intellectuum, ſi aïa ſuæ naturæ derelicta eſſet abſq. ſuis potentijs, & vniuerſaliter ſubiectū abſq. paſſionibus proprijs q̃m tunc paſſiones forent eis naturales, & non naturales, vt deducebatur in titulo, at nō eſt repugnantia intellectuum iuxta abſolutam potentiam Dei, q̃m id quod naturas ſecundū ſe ſequitur, pōt per altiorem potentiam non ſequi. Vlterius dicitur, quod pugnaret ſubiecta non habere habitudinem ad paſſiones proprias, non autem pugnat, vt actu ſint abſq. illis. Demū exponantur dicta hæc expoſitione eiuſdem Auctoris prima ſec. quæſt. illa 110. art. 4. ad quartum, quæ non multum differt ab immediate præcedenti, nam licet actu non haberet ſubiecta proprias paſſiones, eſſent nihilominus illius ſpeciei, & eſſentiæ ex qua natæ ſunt huiuſcemodi paſſiones profluere.

Varius dictorum D. Thomæ ſenſus.

Per idem tollitur confirmatio, quoniam non ſimpliciter, non abſolute omnino pōt capere intellectus ſubiectū abſq. paſſione propria, ſed cum tot limitationibus, vt audiſti; at nulla prorſus via intelligere poteris hominē non eſſe rationalem, imò neq. hominem, quin rationale ſimul intelligas.

Ad tertium, de mente Caiet. iam meam aperui; Ad rationem, quæ ex ipſo adducitur reſpondeo, quod demonſtrationes iuxta ſecundum modum perſeitatis ſunt ſemper de neceſſitate veræ, ſuppoſito ordine naturali, & iuxta conditiones rerum proprias, quæ naturaliter ab ipſis numquam ſeiungentur, iuxta quē ordinem locuti ſunt philoſophi, qui iure dixerunt eſſe veritatis perpetuæ, ac impoſſibile eſſe, vt aliter ſe habeant, neque enim quæ rebus ex miraculo accidere poſſunt conſiderarunt, neque conſideranda ſunt, quando de ipſis vt ſic eſt ſermo formalis; Quod autem hoc argumento nil aliud voluerit Caiet. ex eiuſdem doctrina elicio ſecundo Poſteriorum ſub initium, vbi loquens de quæſtione an eſt, quam philoſophi omnes ſcientificam faciunt, in qua ſolum de rerum exiſtentijs quæritur, arguebat, quomodo poſſet eſſe ſcientifica, cum omnium rerum exiſtentiæ ſint liberæ, & omne aliud à prima cauſa potuerit non eſſe, cum tamen ſcientia ſit neceſſariorum tantum, reſpondet philoſophos talem quæſtionem formare ſuppoſito vniuerſo, atque ipſius ordine, tunc enim rerum exiſtentiæ ſunt neceſſariæ, vt innuebam prælud ijs huius operis, quando in tertio puncto de natura ſubiecti verſabar. Sic itaque & demonſtrationes illæ, in quibus concluditur paſſio de ſuo ſubiecto, ſunt neceſſariæ, veritatiſque perpetuæ, ſuppoſito rerum ordine, & penes earum intrinſeca, & ſicut quæſtio de rerum exiſtentia ſcientifica, abſolute, & ſupra rerum, naturæque ordinem poteſt falli, ſic demonſtratio qua de loquimur, eſt neceſſaria, atque perpetua, iuxta naturalem ordinem, at ex abſoluta Dei potentia pōt in aliquo ſubiecto, & in aliquo tempore fallere, in quo diſcriminantur à propoſitionibus in primo modo perſeitatis, quæ per nullam omnino potentiam poſſunt deficere, quoniā in his definitio de definito, & ex conſequenti idem de ſeipſo dicitur, quocirca horum ſeparatio eſt penitus impoſſibilis: Ex quo patet reſponſio ad quartū argumentum, & ad idquod ibidem deducitur, falſum eſt enim, omnia philoſo-

Neceſſitas demonſtrationū in ſecundo modo per ſe.

Patefit mens Caietani.

Neceſſitas demonſtrationis concludentis paſſionem de ſubiecto

phorum argumenta in vniuerſum poſſe hoc modo dilui, quoniam propoſitiones primi modi perſeitatis, & alia nonnulla manifeſtam inuoluunt contradictionem, vt earum oppoſitum vllo tempore fieri poſſit: Quid vero de Capreolo, ac Sonciuate ſit ſentiendum, iam dictum fuit.

Doctrina communis.

Ad vltimum colligitur ſolutio ex Auctore loco illo relato ex prima ſecundæ, & ex Capreolo ſecunda reſponſione ad tertium illud in primo ſent. & ex Capreolo ſecunda reſponſione ad tertium illud in primo ſent. & ex Ferrar. loco nominato ad finem prope huius negotij, & deniq. ex Banneſio ad tertium, primo loco adductorum, quod tunc anima eſſet intellectiua, non quia actu haberet potentiam intellectiuam, ſed quoniam eſſet talis eſſentiæ, ex qua natæ ſunt illæ potentiæ promanare; ſic eſſet intellectiua remote, non proxime, in radice, non quod haberet principium proximum elicitiuum intellectionis, potẽtia logica, & non repugnantiæ non phyſica, & reali vt ibi ait Capreolus. Intellige tñ id negari de potentia proxima: Idem dicas ex proportione de luce relata ad Solem, & de riſibilitate ad hominem: Sic non ſequitur, effectus formales eſſe abſque forma; q̃m eſſe intellectiuũ, lucidũ, & riſibile hoc modo, non ſunt effectus potentiarum, vel propriarum paſſionum, ſed earundemmet naturarum, à potentijs vero, & proprijs paſſionibus prouenit, vt earum ſubiecta ſint talia in potentia proxima, elicitiua, &c. Neq. ſequitur, quod ſint abſq. illis, quæ abſolute, & ſimpliciter per ſe eis conueniant, ſed ſolum ſine iis, quæ in ſecundo modo perſeitatis, quippe quæ ſemper, neceſſarioq; ab intrinſeco eis debentur, naturæ ordine ſeruato, & rebus ipſis, proprijs naturis, atq. conditionibus eas vbi ſic inſequentibus relictis, at ab extrinſeco, & per virtutem altiorem, hæc actu ab ipſis queunt ſeparari, licet numquam aptitudo ad ipſa.

Varius modus admittendarũ propoſitionum.

Argumenta poſteriori loco adducta faciunt pro noſtra poſitione, & ea ſoluat, qui contrarium tuetur.

QVÆSTIO SEXTA.

Num accidẽs ſubiectum aliquod proprium habeat.

CIRCA ſextam partem literæ, in qua varia de accidentibus proferebantur, & de eorum natura ſermo prope terminabatur, quoniam partibus deinde ſequentibus manifeſtabatur, quomodo ad logicas intentiones ſe haberẽt, quærere, voluit Caiet. de ſubiectis ipſorum accidentium, & de modo quo hæc illa reſpiciant, an ſcilicet omne accidens habeat aliquod ſubiectum proprium, an vero aliqua inueniantur, quæ omne ſubiectum indiſcriminatim reſpiciant, quod dubium non omittendum duxi, cum ſit de accidentium natura, de quibus hoc ſeptimo capite totus eſt ſermo: Pro cuius dilucidatione quattuor illa efficiam, quæ pro ſuperiori quæſtione definienda effeci.

Quotuplex habitudo ſubiecti ad accidẽs.

Quo igitur ad primum, Nota ex doctrina Auctoris (quam adfert Caiet. in præſenti) quæſtione de Virtutibus in communi art. tertio, quod ſubiectum triplici modo comparatur ad accidens, primo ſicut præbens ei ſuſtentamentum, non enim per ſe ſubſiſtit accidẽs, alio modo ſicut potentia ad actũ, nam ſubiectum ſubijcitur accidenti, vt quædam potentia actui, tertio ſicut cauſa ad effectum, quoniam principia ſubiecti ſunt per ſe cauſa accidentis, vt eſt videre in luce Solis, quæ non habet eſſe, niſi ab illo fulciatur, & eſt forma eius accidentalis,

talis,

talis,ab ipſoq; emanat,vnde eſt quæſtio de tribus his modis,num habeat accidens ſubiectum proprium in ratione ſuſtentantis, potentiæ, & cauſæ, an vero non omnibus modis,ſed aliquo tantum, imò vero & nullo,ſed adſint accidentia ita huic,& illi communia,quod nulli ſint propria.

Vlterius,cum quoduis accidens poſſit accipi,& quo ad completam actualitatem,& quo ad aptitudinem tantũ, ſeu inchoationẽ, vt circa eandẽ ſextã partẽ dicebatur,& obſeruabatur,ſumimus ipſum in præſenti in vtraq. acceptione.

Rurſus, cum aliquid quod conſtituitur ſubiectum accidentium, poſſit eſſe
quid vnum,& genere,& ſpecie,& numero,iuxta varios modos, quibus contingit aliquid eſſe vnum ex quinto Diuinor.12. de omnibus his erit ſermo;Cum- Ariſtot.
que hoc accidentis ſubiectum poſſit eſſe,& ſubſtantia, & aliquo modo accidens,non eſt vt quæramus, an accidens pro ſubiecto habeat aliud accidens ratione primi modi,quoniam nihil poteſt in eſſe ipſum ſuſtinere, niſi ſubſtãtia, quare hoc modo nequit accidens per ſe eſſe ſubiectum alterius accidentis, vt ſæpe docet Auctor,& præcipue prima ſec.quæſt.50.art.2. ad ſecundum, & 56. D. Thom.
art.1.ad tertium,& prima p q.77.art.7.ad ſecundum,quæ fuit ſententia Alenſis Alenſis.
prope finem comm. 14. quarti Diuinorum; Dicimus autem per ſe, & ſub hac ratione,quoniã in ratione potentiæ, & proximi principij id nihil prohibebit, ita dicemus ſuperficiem ſubiectum coloris, quoniam illa comparatur ad hunc, vt potentia recipiens ad actum receptum, intellectio quoq. cauſatur ex potentia intellectiua proxime, & immediate elicitiue, quare erit ſubiectiue in ipſa, ſed neq. ſuperficies colori,neq. intellectioni præbet ſuſtentamentum, nam & illa ſubſtantiæ quantæ,& iſta animæ eget ſuſtentatione.

Quæ vero diximus de accidente, quod non valeat eſſe per ſe ſubiectum accidentis in ratione præbentis eſſe,accipe naturaliter,& ex eius natura,nam diuina virtute,ſummaq. primę cauſæ potentia,accidẽtia in ſacramẽto ſanctiſſimo altaris poſt conſecrationem ſunt ſubiectiue in quantitate,quæ illis tribuit eſſe, non minus quã ſi eſſet ſubſtantia, quod nulli mirum eſſe debet,imò ſuppoſita fidei doctrina,ſequitur optime, vt enim dicebat Capreolus in 4. diſt. 12. ad Capreolus.
primum Scoti ſecundo loco aduerſus primam concluſ. deficiente cauſa,deficit effectus, cauſa vero ob quã vnum accidens nequit eſſe alterius ſubiectum proprie in ratione ſuſtentantis eſt, quoniã nullum accidens naturaliter ſubſiſtit, tollitur autem hæc cauſa in Euchariſtia, quoniã diuina virtute quantitas ſubſiſtit,quare & eius effectus aufertur, non poſſe videlicet eſſe alterius ſubiectũ; At hæc per tranſenam dicta ſint,nos modo naturaliter loquimur, &c.

Quo ad ſecundum; Si conſulamus Porphyrium in prædicabilibus, capite de Porphyr.
Accidente,videbimus ibi duplex accidens ſtatui, alterum nimirum ſeparabile à ſubiecto,alterum quod nequit ſeparari, quod ſi datur accidens ſeparabile, certè non omne accidens eſt proprium alicui,nam de ratione proprij eſt,vt cõueniat omni,ſoli,& ſemper.

Præterea,Ariſtoteles 7.Diuinor.17 dubitans circa definitionem accidentiũ, Ariſtotel.
duplex eorundem genus aſſignat, quædam affirmans ſimplicia,quædam copulata,vel vt alij legunt coniuncta;per ſimplicia aũt intelliguntur accidentia cõmunia,vt ibi inquit Alenſis, & eſt cõis expoſitio ſaltem quo ad rem, licet non Alenſis.
eaſdem voces omnes adhibeant, per copulata, ſeu coniuncta accipiuntur propria,ergo non omnia accidentia ſunt propria alicui, ſed dantur & communia. Confirmatur,quoniam Auctor exponens præfatum textum, inquit accidentia D. Thom.
ſimplicia ea eſſe,quæ non habent ſubiectum determinatum,quod in eorum definitione ponatur,copulata vero,quæ habent ſubiectum determinatum,nõ itaq. omne accidens determinat ſibi proprium ſubiectum,&c.

Tertio, Si omne accidens eſt proprium alicui ſubiecto, nũquã vllum accidens poſſet corrumpi, quin & eius ſubiectũ corrũperetur, conſequens eſt falſum, ergo & idex quo ſequitur, falſitas conſequentis eſt manifeſta, recedit.n. albedo ab homine, & corrumpitur, homine ipſo manẽte, ſimiliter operationes, actiones, & actus ſecundi omnes corrumpuntur, ſubiecto manente, cuius ſunt accidentia; deducitur conſequentia, quemadmodum.n. corrupto riſibili, corrumpitur homo, qm̃ riſibile eſt accidens eius proprium, ita de omni accidente eueniet ſi ponatur proprium, id.o. proprij natura expoſtulat, vt ſemper conueniat ei cuius eſt proprium, quod ſi perit accidens perſeuerante ſubiecto, certe non ſemper ipſi ineſt, cũ detur tẽpus, in quo adſit ſubiectũ abſq. ipſo, &c.

Quarto, Videmus albedinem competere niui, lacti, cygno & aliis, videmus; pleraque accidentia pluribus ſubiectis etiam ſpecie ac genere diuerſis conuenire, nam conuenit albedo homini, equo, lapidi. fatemur omnes dari accidẽtia cõmunia, multa diſcrimina adferimus inter ipſa, & accidentia propria, quare impoſſibile omnino apparet, õe accidens adſcribere ſibi propriũ ſubiectũ, &c.

Veritamen in ſuffragium partis oppoſitæ rationes non inualidæ poſſũt adduci, & prima eſt; quã habes à Caiet. hoc loco; Vidimus profecto prima queſt. ad hoc caput, omne accidens definiri poſſe, & in eius definitione cadere ſubiectũ, de quo ſane accidens per ſe dicitur in ſecundo modo, vt legimus primo Poſteriorum, cap. 4. omne autem p,r ſe, ſupponit de omni, ſemper, & neceſſario, vt ibidem edocemur, igitur omnes accidens ineſt ſubiecto ſuo ſemper, ac neceſſario, & ex conſequenti eſt ei proprium.

Caietanus. Ariſtotel.

Secundo, Nallum datur accidens, quod cuius ſubiecto ſimpliciter, & abſolute inſit, albedo.n. non eſt in coruo, nigredo non ineſt niui, ergo aliquod ſibi proprium ſubiectum vindicat; cui ſolum poſſit conuenire, puta tali, vel tali naturæ, ad quam talis, vel talis complexio ſit nata ſequi, quæ vel albedin,s, vel nigredinis ſit capax; Vnde quãuis poſſit huic argumento reſponderi, quod plurib. diuerſis competat albedo, vt dicebatur quarto argumento pro parte oppoſita, attamen ſemper erit aſſignare vnum ſubiectum aliqua vnitate, cui accidẽs cõueniat, aliãs nõ poſſet dari ratio, cur huic poſſit ineſſe albedo, illi nõ, &c.

Tertio, Omne recipiens comparatum recepto, ſe habet vt potentia ad actũ, & materiale ad formale ex communi doctrina, at ſubiectum recipit accidens, ergo ſe habet vt potentia ad ipſum, vt etiam in titulo dicebatur, at cuilibet actui propria reſpondet potentia, non enim quiuis actus in quauis potentia, ſed in ſibi propria recipitur, vt omnes peripatetici docent, ergo ſemper in ꝓprio ſubiecto recipitur omne accidens, ergo nullum datur accidens commune Confirmatur, quoniam Auctor tertio contra Gentes 7. ratione quinta habet, omne accidens cauſari ex principijs alicuius ſubſtantiæ, atque ideo illi eſſe naturale, ergo omne accidens eſt proprium. Et hæc pro vtraque parte ſint adducta, ac pro ſecundo cap. quæſtionis; Supereſt vt dilucidetur veritas.

D. Thom.

Prima concluſio.

Quo igitur ad tertium, Sit prima concluſio: Si loquamur de accidente quo ad ſuam completam actualitatem, non omne accidens habet ſubiectum proprium, quod ſit vnum numero, vel ſpecie, vel genere in ratione ſuſtentantis.

Ariſtotel.

Hanc probant efficaciter argumenta pro priori parte adducta, & præcipue quartum. Et præterea docebat Philoſophus in prædicamento ſubſtantiæ, circa vltimam eiuſdem proprietatem, quod vna, atq. eadem manens ſubſtantia, abſque ſui mutatione eſt contrariorum ſuſceptiua, vnde hoc, & illo accidente abeunte manet ſubiectum, quod illa ſuſtinebat, ſimulque vno, & eodem tẽpore variis ſubiectis varia inſunt accidentia, quare &c.

Secunda concluſio; Omne accidens quouis modo acceptum habet ſubiectũ pro-

proprium in ratione propriæ potentiæ; Probatur vltimo argumento, vltimo loco inducto; Vnde vt habes hoc loco à Caiet. legimus tertio Phyſ. 10. quod quoniam idem non valere, & ægrotare, ideo alia eſt potentia ad ſanitatem, alia ad infirmitatem, vide quomodo propriis actibus, propriæ reſpondeant potentiæ, & 12. Diuin. à 19. vſq; ad 29. probatur principia prædicamentorū eſſe eadem proportionaliter, qm̄ quiuis actus propriā ſibi habet reſpondentē potentiam, & primo de Anima 53. didicimus contra Pythagoreos, non quamlibet formam cuius materiæ accommodari, quod & ſecundo eiuſdem 26. & 8. Diuin. 11. habemus, & nos quæſtione de indiuiduationis principio plene ſatis commonſtrauimus, quomodo ad vnumquemq; actum recipiendum, propria potentia, & generis eiuſdem requiratur; Applica hæc ſingula ſubiecto, & accidenti, & cum videas illud ſe habere vt materiam & potentiam, hoc inſtar formæ, & actus, colliges veritatem neceſſariam huius ſecundæ aſſertionis, &c.

Sit tertia concluſio; Non omne accidens habet ſubiectum proprium in ratione proprij principii, ſeu cauſæ; Probatur, quoniam tunc oporteret omne accidens fluere à ſubiecto in ratione cauſæ efficientis eo modo, quo inter duos effectus ordinem ad inuicē habentes prior eſt cauſa effectiua poſterioris, hoc autem cōſtat nō eſſe verū, qm̄ multa dantur accidentia, in ordine ad quæ ſubiectū, vel receptiū pure paſſiue ſe habet, vt mediū in ordine ad ſpecies ſenſibiles, loquimur.n. tum de ſubiecto *quo*, tū de ſubiecto *quod*, noui.n. mediū eſſe ſubiectum *quo* ſiue vt deferens. Senſus quinetiam eaſdem ſpecies recipit, ipſas neutiquā producendo, ſed mere paſſiue ad eas ſe habendo, loquendo in illo ſigno receptionis, vt ſic, nam deinde agit iudicando modo ſuo. ſi.n. in præciſa ſpecierum receptione ſtaret ſenſatio, certe & aer, qui ſpecies ab obiectis emiſſas recipit, & ad facultatem ſenſilem defert, ſentiret, ſed conſiſtit in dati vitaliter, & in eo quod ſenſus in actu, fit ipſum ſenſibile. &c. Idem potes dicere de poſſibili intellectu in ordine ad ſpecies, quas recipit ſibi ab intellectu agente tranſmiſſas, non.n. eſt illarū cauſa, neq; eas recipit ſub rōne principij, &c. **Tertia cōcluſio** *In quo ſit poſitum ſentire.*

Non cenſeas autem, me ideo negare omne accidens reſpicere aliquod ſubiectū propriū in rōne principij, qm̄ ſi aliquando nō ſit vera cauſalitas effectiua, & per actionē media inter ſubiectū, & accidentia, nā hoc modo nullum accidens ſub hac rōne reſpiceret ſubiectū propriū, cum nuūquā huiuſcemodi cauſalitas inter ipſa, ſed ſolum naturale conſequium intercedat, & præcedenti quæſtione, & alibi dicebatur, ſed propterea in quibuſdam accidentib. id nego, qm̄ aliqua ſubiecta nullo prorſus modo ſunt principia accidentium, ſed omnino paſſiue ſe habent in illorum receptione, vt in quibuſdā manifeſtaui, &c.

Quarta concluſio: Omne accidens quo ad inchoationem, vel aptitudinem habet proprium ſubiectum, non modo in ratione potentiæ, ſed & in ratione ſuſtentantis, ac principii. Hanc docet Cai. in præſenti, & Ferrar, ſeptimo illo tertii cont. Gent. & ei ſuffragatur ratio, quoniam aptitudo ad tale accidens non adeſt niſi mediāte, vel immediate fluat à tali gradu ſubſtantiali, & ex cōſequenti niſi in tali gradu vel mediate, vel immediate ſubiectiue inſit, quemadmodum lumen, (quod eſt exemplum Caiet.) quamuis iuxta ſuam actualitatē ſit ab extrinſeco, & ſit accidens ab aere ſeparabile, tamen ſecundum ſuam radicalem aptitudinem, hoc eſt diaphaneitatem eſt inſeparabile, & fluit à certo gradu ſubſtantiali, qui eſt communis ſuperioribus, & inferioribus, quoniam non aeri vt aer, nō cœlo vt cœlum, nō aquæ vt aqua conuenit, ſed prout hæc omnia in aliquo cōmuni participant, vt habetur ſecundo de Anima 68. *Videre* ſimiliter quamuis ſit accidens animali, ab ipſo quo ad actum ſeparari poſſit, nihilominus aptitudo ad videndum inſeparabilis eſt ab hoc, & illo animali. *Concluſio 4.* Caiet. Ferrar. *Caiet. ſimile.* Ariſtot.

Iuxta

Iuxta quam diſtinctionem de accidente, quo ad actū cōpletū, & quo ad radicalem aptitudinē, multa poſſunt conciliari de ſeparabilitate, ac inſeparabilitate accidentiū, & ſubiecti proprij determinatione, aut non determinatione, &c.

Quinta cōcluſio.

Sit poſtrema concluſio: Omne accidens habet aliquod ſubiectum ſibi modis omnib. proprium, etiam ſi ſumatur quo ad ſuam completam actualitatem, at illud ſubiectū non eſt quid vnū vel numero, vel ſpecie, vel genere, ſed conuenientia, & proportione analoga: Hanc docet Alenſis ſuper 17. ſeptimi Diui. vbi loquendo de accidentib. communib. ait, qđ quamuis reſpectu huius & illius ſubiecti non dicantur propria, ſeu habentia copulationem, & dependentiam ad ipſum, reſpectu tamen alicuius ſubiecti communis ſibi correſpondentis poſſunt dici propria, & independentia, atq. copulatione, & dat exemplum de albedine, quæ licet in ſuo intellectu non concernat hominem, vel lignum, vel aliquod aliud ſubiectum ſpeciale, concernit tamen ſubiectum aliquod cōmune puta aliquam cōplexionem, ad quam nata eſt ſequi. Hanc eandem docet Ferrarien. loco memorato dicens, omnia accidentia determinare ſibi aliquod ſubiectum ſecundum genus, aut ſpeciem, aut indiuiduum, iuxta quem ſenſum ait nullum accidens eſſe commune, quoniam quod erit cōmune ſubiectis ſpecialib. erit proprium ſubiecto alicui communi; Et quamuis hoc appareat extendere ipſis accidentib. aut ſecundum actum completum, aut quo ad aptitudinem, & habilitatem attamen latiſſime accepta ſubiecti vnitate, poteſt intelligi concluſio quo ad completam actualitatem, quam probat argumentum ſecundo loco adductum pro ſecunda ſententia, & adhuc poteſt ſuaderi, quoniā omne accidens dicit inclinationem ad ſubiectum, cum in ſui natura includat poſſe eſſe in alio, imò debere eſſe, quare & accidentia quæ vocantur communia, oportet vt hoc habeant, nam accidens commune, vere eſt accidens, vnde aliquod ſubiectum concernet, non quidem hoc, vel illud in ſpecie, ſed commune, cui. ſ. talis natura cōueniat, vt poſſit recipere, & recipiat tale accidens, &c.

Alenſis.

Ferrarien.

Duo tamen breuiter aduerte circa hoc, & primo, quod loquentes de accidēte quo ad actualitatem, ſeu actum vltimate completum, non omne accidens eſt propriū alicui ſubiecto, quodcumq. illud fuerit; ſi ſit ſermo de proprio in quarta ſua acceptione, quam in prædicabilib. aſſignabat Porphirius, non. n. ineſt omni, ſoli, & ſemper, hoc. n. modo paſſiones ſolæ vere propriæ reſpiciunt ſubiecta ſua, ſed eſt propriū aliqua triū aliarū acceptionū, qm̄ vel omni, ſed non ſoli, vel e contra, vel omni, & ſoli, at non ſemper, qđ ſi dicatur, nō eſt propriū iuxta quartū illum ſenſum, ergo nō eſt propriū, manifeſta cōmittitur fallacia, arguēdo ab inferiori ad ſuperius negatiue, vel à ſupiori ad inferius affirmāter.

Quomodo accidens eidem ſubiecto naturale, & violentum.

Secundo, quod ſub vna ratione aliquod accidens erit alicui violentum, & ſub alia erit eidem naturale, vt caliditas erit violenta aquæ, ſi conſideretur vt hæc natura, & iuxta principia ſibi propria, at ſi ſpectetur vt conuenit in aliqua communi complexione, & temperie, ad quam ſequitur poſſe nonnunquam eſſe caliditatis ſuſceptiuam, non poterit dici ei violenta ſi enim repugnaret ſimpliciter eius principijs recipere aliquando calorem ab extrinſeco nulla potētia fieri poſſet, vt illum reciperet, qua ratione cœleſtia corpora nequeunt ſimilia accidentia recipere, quoniam eorum naturæ ſub quauis acceptione repugnat; ſic lapis numquā erit ſuſceptiuus huius accidentis, quod eſt *viſio*. quoniam & eidem aquæ ſi conſideretur vt hæc natura iuxta proprias conditiones conuenit tantum motus deorſum, attamē ſi ſpectetur vt eſt pars quædam vniuerſi, & fluens, & refluens ei conuenit, qui ſane ipſi ſub vna ratione dicitur naturalis, ſub alia extraneus, ac violentis, &c.

Varij motus aquæ.

Scio

Scio poſſe facilius dici, calorem in aqua receptum eſſe actu illi violentum, at non ſecundum aptitudinem, quoniam ſecundum hanc non eſt in ipſa, ſed ſolum in igne; at iuxta priorem modum ſaluamus omne accidens ſecundum actum etiam habere proprium ſubiectum communiſſime, & in maxima vnitatis latitudine acceptum. Et hæc quo ad tertium, nam applicando quæ dicta ſunt ad iuſtis argumentis, omnia erunt illuſtratiora.

Quomodo accidens ſeparabile, & inſeparabile.

Quo itaque ad quartum, Reſpondeo ad primum primæ claſſis, quod Porphirius ponebat accidens ſeparabile, & inſeparabile, quo ad completam actualitatem in rõne ſuſtentantis, & principij, ſunt.n. multa accidentia ſunt ſeparabilia, at quo ad ſuas aptitudines oĩa ſunt inſeparabilia, iuxta quartam concluſionẽ, ſic ſemper inſunt quo ad aptitudinem, non quo ad actũ; nõ probat aũt argumẽtũ, accidens nõ habere ſubiectũ propriũ in rõne potẽtiæ; Si dicas, ergo hoc modo in erit ſemper, &c. Dic ſimiliter, verũ eſſe quo ad aptitudinẽ, nõ quo ad actum. Dico deinde, quod ſeparabilitas, & ſimilia nõ conueniunt accidenti, vt reſpicit ſubiectum in rõe propriæ potentiæ, ſed in rõne ſuſtentantis; & principij nam ſemper accidens reſpicit ſubiectũ propriũ, vt actus potentiam, &c.

Ariſtot.

Ad ſecundum ex doctrina vltimæ concluſionis dicitur, Ariſtotelem ibi ſtatuere accidentia propria, & communia in ordine ad ſpeciem ſpecialiſſimam, & ad hoc, vel illud ſubiectum ſpeciale, non aũt dantur accidentia ita communia, vt nullum ſibi proprium ſubiectũ ſub aliqua rõne communi non reſpiciant. Ita Ferrar. vbi ſupra dicebat, diuiſionem accidentis in proprium, & commune, accipi per comparationem ad ſpeciem ſpecialiſſimam, quoniam aliquod vni ſpeciei ſpecialiſſimæ conuenit, vt riſibilitas, aliquod pluribus, vt albedo, &c. Dicitur ſecundo ex doctrina quartæ concluſionis, dari accidens proprium, & commune, quo ad actum vltimatum, non quo ad radicalem aptitudinem, & potentiam. Ad confirmationem patet per idem, ſunt enim quædam accidentia, quæ nullum ſibi determinant ſubiectum ſpeciale, hoc, vel illud, bene tamẽ concernunt ſubiectum aliquod proprium ſub ratione latiori.

Ferrarienſ.

Tertio pari via ſatisfacimus, non enim ad corruptionem cuiuſuis accidentis in actu corrumpitur ſubiectum, at ſi corrumperetur quo ad ſuam inchoationem, tunc & ſubiectum periret, quoniam quo ad hanc aptitudinem fluit omne accidens à principiis eſſentialib. ſubiecti, quæ cũ ſemper ſubiecto manẽte maneant, accidẽtia quoq. iuxta id in quo ex iis principiis oriũtur, coæua ſunt ſubiectis ſuis, ac proinde ſub tali ratione ſemper ſtant, otioſa quippe forent principia ſubiecti, ſi naturaliter ex eis apta ſint fluere accidẽtia, & aliquãdo nõ pullularent, quare quo ad hac inchoationẽ perẽpto accidẽte perimeretur & ſubiectũ, nõ ita, qđ huius corruptio, eſſet cauſa illius, ſed foret ſignũ, quo oſtẽderet principia ſubiecti amplius non ſupereſſe, ac proinde neq. ſubiectum ipſum.

Qua ratione ablato accidẽte, auferatur ſubiectum.

Quartum confirmat primã concluſionem, quæ aſſerit multa accidentia quo ad actum dari communia, non tamen infringit quartam, quæ oĩa propria ſtatuit, quo ad aptitudinem, neq; quintam, quæ proprium & commune non attẽdit iuxta ſubiectum, vel indiuiduale, vel ſpecificum, vel genericum, ſed ſub ampliori ratione, merito ſcilicet cuiuſcumq. communis, in quo aliqua poſſint cõuenire, quibus accidentia eiuſmodi competant.

Ad primum in ſecunda ſerie dicitur, quod omne accidens habet ſubiectum de quo prædicatur per ſe, vel ſecundum actum, vel ſecundum aptitudinem, ſtat enim, vt quo ad ſuam actualitatem non habeat proprium ſubiectum, accepto proprio in quarta acceptione, quoniam ſecundum actum ſuum non dicetur per ſe de ipſo, & quod habeat proprium ſubiectum; per quod debeat definiri, ad hoc enim ſufficit, quod ſi nõ ſecundum actum, ſaltem ſecundum apti-

Quomodo omne accidens prædicetur de proprio ſubiecto.

tudi-

tudinem prædicetur de illo. Dico deinde argumentum non concludere, in definitione cuiuſuis accidentis poni ſubiectum proprium ſpecificum, non enim in definitione albi ponetur homo, ſed cadet aliquod, quippe quod erit ei proprium aliquo modo, licet non ſoli, omni, & ſemper. Dictum vero Philoſophi primo Poſteriorum accipitur de propriis paſſionibus.

Ad ſecundum dico probare quintam concluſionē, quoniam aliquod ſubiectū proprium, quamuis non hoc, vel illud ſpeciale omne accidens requirit, vt frequenter dictum fuit.

Tertium, & poſtremum argumentum probat ſecundam concluſionem; Confirmatio autem accipienda eſt de accidentibus, non quo ad actum completum, ſed quo ad aptitudinem, & inchoationem, iuxta doctrinam quartæ aſſertionis. ſic enim loquitur D. Thomas, quippe quem ceu in difficili harum vigiliarum, aliorumque in ſtudiis laborum, totius demum vitæ meæ nauigatione lucidum ſydus ſecundum cœlorum Reginam, Ioannem Apoſtolum, & B. Patrem Dominicum numquam non ſuſpicio, ita pio, fortique ipſorum ductu, corporis huius naui diſſoluta, Beatorum littora vt attingam, dignetur ipſe beatitudinis Auctor, cuius nomen à Solis ortu, vſque ad occaſum laudabile cum Vate regio dicimus.

Omnia, & ſingula, ceu me ipſum, & quæcumque ſemper dicere, ſcribereuè contigerit. S. R. E. correctioni omni humilitate ſubijcio.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

INDEX ALPHABETICVS EORVM, QVÆ IN HOC OPERE ANNOTATIONE DIGNA VISA SVNT.

Abſtractio.

ABſtractio quotuplex. pag. 14

Abſtracto triplex, totalis, formalis, & à ſingularibus declaratur. 56

Abſtractio quid. 149

Abſtractio non eſt purum ens rationis. 17

Abſtractio non datur ſecundum eſſe, & nõ ſecundum rationem, & quare. 21

In Abſtractione cognoſcitur quod abſtrahitur, non tamen id, à quo ſit abſtractio. 91

Abſtractio prioris à poſteriori facilior, quam e conuerſo. 61

Abſtractio qua res ſit actu cognoſcibilis, eſt ab intellectu agente, non à poſſibili. 356

Abſtractio eſt neceſſaria in ſcientia. 14

Abſtractio eſt ratio formalis ſub qua. 15

Abſtractio dat nedum vnitatem genericã, ſed etiam ſpecificam ſcientiæ. 18

Abſtractum.

Abſtractorum quidditas eſt ſola forma. 226

Abſtractum realiter diſtinguitur à Concreto. 642

Abſtracta ſecundum eſſe, & rationem, quomodo à Metaphyſico conſiderentur. 21.

In Abſtractis à materia idem eſt intelligens, & res intellecta, quis ſenſus. 97 & 459

In Abſtractis eſt idem quo, & quod. ibid.

In Abſtractis non differt indiuiduum à natura. 595

In Aſtractis ſuppſitum differt à natura. 596

In Abſtractis non diſtinguitur vnum numero, ab vno in ente. 604

In Abſtractis eſt idem finis, & agens, & forma. 653

Actus.

Actus duplex, & ſimiliter duplex potentia. 667. & ſeq.

Actus, & potentia diuidunt ens. 94

Actus, & potentia non ſunt proprie relatiua, 579

Actus, & potentia ſunt in omni Genere. 571

Actus eſt prior potentia, cognitio, natura, & tempore in diuerſis. 515

Actus entitatiuus, vel exiſtentiæ, nullus datur diſtinctus à forma. 574

Actus eſt quod propriè eſt, intelligitur de forma. 656
Actus completus quid ſignificet. 799
Actus diſtinguit, & ſeparat, intelligitur de actu finito. 721

Actio.

Actio eſt nobilior ſua cauſa, accipitur formaliter. 168
Actiones duæ habere eundem terminum formalem ſub eadem ratione, inconueniens. 827
Actio duplex, inſtantanea, & ſucceſſiua. 622
Actio quoad rem importat primo motũ; vt prædicamentum importat primo reſpectum à quo. 124
Actio eſt paſſio, quomodo verificetur. 322
Actio immanens nihil producit neceſſario ad extra, quod ſit ſe ipſa nobilius, ad qd ordinetur. 446
Actio immanens potius eſt qualitas, quam actio, vel paſſio. 454

Agens.

Agens producens compoſitum effectiue, non eſt neceſſe, vt omnes partes producat. 819
Agens cauſans vnionem materiæ cum forma, vere dicitur generans. ibid.
Agens phyſicum, & agens quod dicitur ſecundum ſimilitudinem, quomodo differant. 623
Agentis virtus non ex maiori perfectione, ſed ex maiori proportione cum potentia penſanda eſt. 78
Agentis ratio agendi, & cõditio, quæ. 347
Agens, & patiens datur in qualibet Natura. 93
Agens naturale non impeditum producit perfectiſſimum effectum quem poteſt, quiſ...us. 75
Agere non valet, niſi quod eſt actu. 835

Accidens.

Accidens abſtractum, & concretum, quomodo conueniant, & differant. 791
Accidens tam abſtractum, quam concretum ponitur in genere methaphyſico, ſed abſtractum tantum ponitur in genere logico. 794
Accidens abſtractum non excludit à ſe omnino ſubiectum. 791
Accidentia quæ ſunt in Cælo, non ſunt eiuſdem generis phyſici, ſed logici cum accidentibus corruptibilium. 683
Accidentia, & formæ ſubſtantiales per additum diffiniuntur. 176
Accidens nullum ſubiectiue eſt in materia, ſed ſolum in ente in actu. 834
Accidens in duplici ſubiecto reperitur. 836
Accidentia indiuiduantur ex ſubiecto. 235
Accidentia quomodo differentiam ſumant à ſubiecti principijs. 798
Accidentia habent definitionem incompletam. 810
Accidentium definitio dicitur incompleta, ſi ſit ſermo de definitione explicante naturam rei formaliter. 806
Accidens quomodo dicatur intrinſece, & extrinſece. 192 & 179
Accidentia habent aliquam entitatem, & eſſentiam. 804
Accidentium entitas dicitur incompleta, quia dependet à ſubiecto, nõ actu ſed aptitudine. 805
Accidentia alia à relatione, quomodo entia in ſe dicantur.
Accidentis inhærentia eſt habitudo tranſcendentalis, ſola ratione ab eo diſtincta. ibidem.
Accidentia Panis, & Vini, quomodo habeant

beant eſſe, ante, & poſt conſecrationem. 780
Accidens habet proprium eſſe diſtinctum ab exiſtentia ſubiecti. 778
Accidentia compoſita ſunt ex eſſe, & eſſentia. 780
Accidens ſecundum quid poteſt eſſe nobilius, quam ſubſtantia. 796
Accidentia ſequuntur eſſentiam diuerſimode, ſecundum modum quo ab ea cauſantur. 789
Accidens licet conſequatur omnia indiuidua, non tamen neceſſario conſequitur ſpeciem.
Accidentia aliqua cauſari à materia, aliqua à forma, intelligitur non totaliter, ſed principaliter. 783
Accidentales diſpoſitiones ad formã, quædam ſunt præcedentes, quædam ſimultaneæ. 850
Accidẽtia quattuor modis poſſunt corrumpi, & generari. 858
Accidentia ſecundario generantur, & corrumpuntur. 859
De productione, & corruptione accidentiũ diuerſum iudicium, quando ſeorſum, & quando cum ſubſtantia producuntur, & corrumpuntur. ibidem.
Accidentia conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt. 334 & 673
Accidentia quomodo educantur de potentia ſubiecti. 836
Accidens agere in ſubiecto in quo eſt, quomodo intelligitur. 837
Accidens agit ad ſui, & ſubiecti corruptionem. 847
Non omne accidens quo ad actum completum habet ſubiectum proprium in ratione ſuſtentantis. 879
Omne accidens habet ſubiectum proprium in ratione propriæ potentiæ. ibid.
Non omne accidens habet ſubiectum proprium in ratione proprij principij. ibid.
Omne accidens, quo ad inchoationem habet proprium ſubiectum in multiplici ratione. 880
Omne accidens habet aliquod ſubiectum vnum analogia ſibi omnibus modis proprium. ibidem.
Aliquod accidens eidem ſubiecto naturale, & violentum. ibidem.
Accidens quo pacto ſeparabile, & inſeparabile. ibidem
Ad accidentis corruptionem quomodo corrumpatur ſubiectum. 881
Omne accidens quomodo habeat ſubiectum de quo per ſe dicatur. ibid.

Analogia, & Analoga.

Analogia quotuplex. 180
Analogia attributionis, & proportionis, in quibus conueniant, & differant. 185
Analogia attributionis duplex. 186
Analogia quid ſit, & in quo conſiſtat. 180
Analogi fundamentum, & conceptus quomodo ſumatur, diſtinguatur, ſit vnus, vel plures. 140 & ſeq.
Ad analogiam quæ concurrant. 150
Analogum primum, quando ponatur in definitione reliquorum. 196
Analoga ſecundum proportionem dicunt proportionem illam non formaliter, & in actu ſignato, ſed fundamentaliter, & in actu exercito. 197
Analoga ſola proportionis, ſunt vere Analoga. 194
Analogi abſtractio quid ſit. 149
Ab Analogis formaliter, & vt ſic non poteſt abſtrahi conceptus vnus ſimpliciter. 154
Analogum ſecundum identitatem, quam claudit, habet quendam abſtractionis modum à diuerſitate rationum Analogatorum. 155 & 157
Analogi conceptus confuſio, non eſt plures conceptus claudi in vno, ſed plures ſignificationes in vna. 155

Analogi conceptus confuſio, qualis ſit. 156
Analogia attributionis ſecundum determinatam habitudinem nō eſt inter Deum, & Creaturas. 191
Analogia attributionis eſt prior analogia proportionis tum inter Deum, & creaturas, tum inter ſubſtantiam, & accidens. 192
Analogia attributionis præciſè, in illo priori naturæ, accidens in ordine ad ſubſtantiarum, & Creaturæ in ordine ad Deum extrinſece tantum dicuntur entia. 193
In Analogis quomodo comparatio fieri poſſit. 157

Anima.

Anima dupliciter accipitur. 645
Anima vt forma recipitur in materia nuda, vt anima, eius ſubiectum eſt corpus phyſicum organicum. 819
Animæ diffinitio, quomodo Vegetatiuæ competat per non repugnantiam. 350
In Animæ diffinitione quare ponatur corpus phyſicum. 776
Anima actus corporis, vt calor calidi, & lumen lucidi, 819
Animæ nobiliſſima operatio, eſt dare eſſe corpori. 752
Anima humana eſt forma ſubſtantialis hominis, de mente Ariſtotelis. 479
Anima intellectiua, ob ſuam eminentiam largitur corpori operationes aliarum formarum. 827
Anima humana dicit Orizon, & confinium. 721
Anima intellectiua habet eſſentiam, & diffinitionem incompletam. 774
Animæ intellectiuæ indiuiduatio dependet à corpore in fieri, non in conſeruari. 671
Animæ intellectiuæ eſſe dependet à corpore, vt eſt tale, non ſimpliciter. 672
Animæ intellectiuæ non ſunt creatæ ante corpora. ibidem.
Anima intellectiua indiuiduatur ex commenſuratione fundamentali ad corpus 723
Animam non conſequitur fundamentalis commenſuratio, ſed eſt illius conſtitutiua. 624
Animam ſe ipſa eſſe hanc, poteſt bene intelligi, ſcilicet identice, nō formaliter. 725
Animæ ſeparatæ motum Ariſtot. non cognouit. 30
Anima intellectiua ſeparata, non eſt in ſtatu naturali, nec omnino præter naturali. 745
Anima intellectiua, quomodo inter intelligentias numeretur, & dicatur ſubſtantia ſeparata. 509
Animam intellectiuam non eſſe formam corporis, quomodo debeat intelligi. 555
Anima coniuncta, naturaliter eſt perfectior, quam ſeparata. 540
Anima coniuncta an habeat eſſe vt quod; & quo, vel tantum vt quo. 541
Anima aliquarum operationum eſt principium, & ſubiectum, aliquarum principium tantum. 784
Anima ex ſua natura eſt actu intellectualis, non tamen huius, vel illius, niſi medio intellectu poſſibili. 479
Anima eſt in potentia ad rerum ſimilitudines recipiendas, non tamen vt in ſe ſunt. ibidem.
Anima etiam intellectiua, vt informat corpus, eſt de conſideratione phyſici. 776
Anima intellectiua duplici actione producitur, creatione, & generatione quarum termini ſunt eſſe, & modus eſſendi. 818

Ariſtoteles.

Ariſtoteles ſenſit omne ens depēdere à Deo effectiue, & agnouit creationem. 618
Ariſtoteles non plene agnouit aliqua, præſer-

præſertim de ſubſtantijs ſeparatis. 739
Ariſtoteles locis pluribus Platonis ideas impugnauit. 341 & 485
Ariſtoteles poſuit æterna, mundum, tempus, & materiam primam. 740

Attributum.

Attributum Diuinum aliquid reale formaliter ſignificare debet. 216
Attributa Diuina, quomodo diſtinguantur 313
Attributum Dei, quid ſit, 693
De Attributi vnius ratione ſint omnia alia, & etiam Diuina Eſſentia. 707
Attributa alia ſecundum noſtram conſiderationem non ſunt de ratione vnius Attributi. 719

Auerroes.

Senſit ſolam formam eſſe totam quidditatem. 218
Auerroes vnum intellectum poſſibilem, Themiſtius vnum intellectum agentem poſuerunt. 463
Auerrois mens de adeptione, & continuatione intellectus agentis, & cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum minutatim aperitur. 713
Impugnatur diffuſe. 737
Auerroes voluit omne ens eſſe à Deo efficienter, & cognouit creationem. 620
Auerrois ſententia de dimenſionibus interminatis. 834

B

Beatus.

Beatus in cognitione beata non format Verbum. 463
Beatus in cognitione beata non habet ſpeciem impreſſam creatam. 464
Beati quomodo in beatitudine ſint inæquales. 531
Beati acquirent tantum beatitudinem extenſiuam in aſſumptione corporis. 542

Bonum.

Bonum particulare quomodo ſit obiectum voluntatis. 67

C

Cauſa.

Cauſa duplex, vel per tranſmutationem, & actionem; vel per emanationem, & ſolam reſultantiam. 52
Cauſæ diſtinctio in fieri, & in eſſe, quod fundamentum habeat. 515
Cauſa agens medio motu præcedit effectum duratione: ſecus de cauſa agente actione inſtantanea. 622
Cauſare non eſt agere. 579
Cauſæ eſſe non dependet ab effectu. 513
Cauſam poſſe eſſe ſine eo quod cauſat, intelligitur tam de cauſa libera, quam naturali; tam materialiter, quam formaliter. ibid.
Cauſa eſt nobilior ſuo effectu, fallit in cauſa materiali, & inſtrumentali, & etiam in cauſa diſpoſitiua. 167
Cauſa efficiens vniuoca, quomodo dicatur effectum præſtantior. 166
Cauſa non eſt formaliter nobilior actione, ſed è contra. 167
Cauſæ materialis triplex reductio. 550

Cœlum.

Cœlum dupliciter accipitur. 651
Cœlum conſtat ex materia, & forma. 645
Cœlum eſt corpus ſimplex. 650
Cœlum non eſt animatum Anima vegetabili, ſenſibili, vel intellectiua. 648, 649, 651
Cœlum non habet imaginatiuam. 650
Cœlum quomodo fiat magis vnum cum intelligentia, quam fiat ex materia, & forma. 652
Cœlum habet intelligentiam ſibi vnitam in ratione formæ aſſiſtentis. 653
Cœlum quomodo poſſit dici animatum iuxta varia Philoſophorum dicta. 655
Cœlum poteſt dici habere principium actiuum ſibi intrinſecum ſui motus. 653

Cælum quomodo cauſa ſublunarium. 655
Cælum eſt nobilius corporibus viuentibus, quo ad modum eſſendi, non tamen quo ad gradum. ibidem.

Cognitio.

Cognitiones quattuor, & earum nomina. 52
Cognitio noſtra accipitur à rebus, non autē cognitio Dei, & Angelorum. 89
Cogni tio quidditatis, & cognitio quidditatiua diſtinguuntur. 728
Cognitio quidditatiua eſt multiplex. ibid.
Cognitio tripliciter dicitur diſtincta, ſcilicet ex parte obiecti, intuitionis, & modi. 717
Cognitionum ordine, ſingularia præcedunt, ordine vero cognitorum, vniuerſalia. 51
Cognitionum ordo aſſignatur. 53
Cognitionis ordine præcedunt vniuerſalia, ordine vero reſolutionis ſpecialia. 58
In Cognitione on omnia vniuerſalia præcedunt. 53
Cognitio prima, quænam ſit. 58
Cognitio ab imperfecto ad perfectum procedit. 68
Cognitio prima complexa, quæ, & quæ prima incomplexa. 70
Cognitionem primorum principiorum, nulla cognitio intellectiua præcedit. 71
Cognitio totius potentialis, quare dicatur virtualis. 53
Cognitio confuſa quid requirat. 62
Cognitio confuſa actualis, quę. 63
Cognitionem diſtinctam conceptus ſpecifici, præcedit cognitio generis proximi, & vltimę differentiæ. 65
Cognoſcere primo, & per propriam ſpeciē, conſequenter ſe habent. 91
Cognitione directa intellectus, neque fantaſma, nec ſpecies, vt res ſunt cognoſcit, ſed tantum reflexa. 98
Cognoſcere per alienam ſpeciem, eſt cognoſcere. 99
Nec in cognitione directa, nec reflexa, conceptus ſingularis eſt in intellectu late. 104
Cognitum reflexe, poteſt eſſe volitum directe. 99
Cognitionis difficultas ex duplici capite oritur. 743
Cognitio vniuerſalium difficillima, varie exponitur. 79
Cognitio ſpeciei ſecundum quid, eſt facilior cognitione generis. 80
Cognoſcere plura prædicata de Deo, quam de intelligentijs, non infert quod Deus magis, quam illæ à nobis cognoſcatur. 753
Cognoſcibilitas eſt paſſio entis in actu. 170

Conceptus.

Conceptus quatuor cuiuſlibet rei. 147
Conceptus generis, differentiæ, & ſpeciei, quomodo ad inuicem ſe habeant. 329
Vide verbo Genus, ſpecies, differentia.
Conceptus formalis, analogi adæquatus non datur vnus, ſed plures. 141
Conceptus analogi diuiditur ſecundum ſuam naturam, & per ea per quæ conſtituitur. 146
Conceptus varij de Deo formati, imperfecte diuinas perfectiones repræſentant. 710
Conceptibus varijs de Deo formatis, reſpondet res vna multipliciter imitabilis. ibidem.

Compoſitio.

Compoſitio ex his, & compoſitio cum his quid ſignificent. 636
Compoſita, & ſimplicia quomodo in noſtra cognitione ſe habeant. 50
Compoſitio duplex metaphyſica, & logica. 329

Com-

Compoſitio eſſentialis duplex, totalis, & partialis. ibid.
Compoſitio omnis præſuponit partes. ibid.

Cogitatiua.

Cogitatiua quomodo continuetur cum intellectu. 100
Cogitatiuæ officia. 478
Vide ſingulare.

Concilium.

Conciliorum dicta accipienda in ſenſu in quo fiunt, non in ſenſu quē faciunt. 556

Christus.

In Chriſto multiplicantur naturalia, non perſonalia. 596
Chriſti corpus mortuum, quomodo fuerit. Idem.
Chriſti corpus in triduo fuiſſet ſub forma cadaueris in ſacramento. ibid.

Concretum.

Concretum quid. 791
Concretum ſignificat habitudinem inter formam, & ſubiectum, vt incipit à ſubiecto. 793
Concretum quare excludatur à prædicamento. ibidem.
Vide Accidens.

Corruptio.

Corruptio attenditur per deperditionem eſſe eſſentiæ, non eſſe vnius exiſtētiæ. 565
Corruptio formarum præcedentium non intenditur ab agente. 827

Color.

Coloris differentiæ, ſunt congregare; & diſgregare viſum. 798

Corpus.

Corpus cum præciſione, & ſine præciſione tripliciter differunt. 294
Corpus fit ex non corpore. 849
Corpus per ſe, & præciſe excludit animam. 319

Creatio.

Creatio quid ſit, & quomodo dicatur ex nihilo. 622
Creatio potuit eſſe ab æterno. 623
Creatio cum nouitate eſſendi negatur ab Ariſt. & Auerr. 624
Creatio terminatur primo ad formam, ſecundario ad eſſe. 641
Creationis terminus eſt anima, generationis compoſitum. 827

Creaturæ.

Creaturæ quo pacto poſſint dici entia intrinſece, & extrinſece. 193
Creaturæ continent Deum continentia participatiua. 207
Quomodo creaturæ in ſui ratione includant creationem paſſiuam. 834

D

Deus.

IN Deo non diſtinguitur eſſe ab eſſentia. 502 627 & 685
Deum non eſſe ens, nec exiſtens, vt Plato, & D. Dionyſius dixerunt, quis ſenſus. 662
Deus eſt adeo ſuum eſſe, vt eſſe ſit de conceptu eius quidditatiuo. 667
Deo magis proprium nomen eſſe, qui eſt, quomodo intelligatur. ibid.
Dei eſſe eſt eſſe commune exemplariter, non tamen formaliter. 665
Deus continet perfectiones ſimpliciter formaliter, perfectiones ſecundum quid eminenter. 667
Deus quare non poteſt ſupplere vicem cauſæ formalis. 672
Deus in productione rerum non acquirit maiorem perfectionem intenſiuam ſed extenſiuam. 167

Deus

Deus eſt menſura excedens, vel analoga omnium entium. 691
Deus quomodo menſura ſit omnium, cum infinite ab omnibus diſtet. 530
Deus non eſt in genere, nec proprie, nec reductiue. 685
Deus non eſt etiam in genere, vt principium contentum. 691
Deitas non eſt attributum. 693
In Deo ſecundum rem eſt vna tantum perfectio. 695
In diuinis vbi non obſtat relationis oppoſitio omnia ſunt vnum, qua vnitate. 697
In Deo nulla eſt diſtinctio ſecundũ ſe actualis, vel actualiter. 704
In Deo ab æterno non fuit diſtinctio rationis actualiter. 712
Diuinæ perfectiones tantum ratione diſtinguntur ab eſſentia actualiter. 703. 709
Diuinæ relationes includũt Diuinam eſſentiam, & è contra. 715
De Deo quare intellectus noſter varios formet conceptus. 708
De Deo etiam intellectus Beatorum varios conceptus formaret. 711
Deus vt conceptus à nobis, dicitur multiplex ratione, non ſubiectiue, ſed obiectiue. 709
De Deo ab æterno nõ dicuntur contradictoria, affirmatio, vel negatio, niſi fundamentaliter. 718
Deus extra ſe quomodo nihil intelligat. 751
Deus cognoſcit mala. 457

Demones.

De Demonibus, vel intelligentijs, quid Plato, & Platonici, qua ad eorum eſſentias, & loca ſenſerint. 546

Demonſtratio.

Datur aliqua demonſtratio, quæ non ſuppoſit ſubiectum ſuum eſſe. 33
Demonſtratio conſtans ex vniuerſali, & particulari propoſitione vnum terminũ habet. 100

Differentia.

Differentia dupliciter conſideratur, formaliter, vt eſt differentia, ſecundo vt induit rationem ſpeciei. 325
Differentia in rebus compoſitis eſt ſimplex non inſeperatis, quis ſenſus. 675
Differentia eſt qua ſpecies abundat à genere, quis ſenſus. 293
Differentia dicit totum id quod eſt in diffinito. 317
Differentia in ſui ratione includit ordinem ad exiſtentiam. 380
Differentiæ rerum ſunt ignotæ, verificatur de vltimis. 673
Differentia quomodo conducat ad eſſe. 687
Differentia non eſt forma. 759
Ad Differentiæ eſſentiam, quæ requirantur. 761
Differentia in rebus materialibus remote, & radicaliter ſumitur à forma, nõ proxime, & formaliter. 761
Differentiæ genus diuidentes, quæ ſint.
Differentiæ genus eſſentialiter diuidunt, nõ autem indiuidua ſpeciem. 291
Differentia quomodo qualitas generis, & quomodo ei adueniat. 311
Differentiam vltimam eſſe totam diffinitionem, & conuerti cum re diffinita oſtenditur. 826
Differentia vide verbo Genus.

Diffinitio.

Diffinitio conſequitur eſſentiam. 773
Diffinitio quomodo dicat totam eſſentiam rei. 377
Diffinitio habet partes non rei, ſed cognitionis. 317
Diffinitionem eſſe longum ſermonem, quis ſenſus. 161
Diffinitio bona, qualis. 226
Diffinitio eſt à forma principaliter, non

realiter. 228

Diſinitio, & diffinitum dicunt eundem conceptum formaliter, & materialiter, differunt tantum ratione modi exprimendi. 332

Diffinitionem, quam habeat res incompleta. 775

Diffinitiones rite explicantur quandoque per non repugnantiam. 349

Diſtinctio

Diſtinctio formalis, & diſtinctio formarũ quid ſint. 262

Diſtinctio ex natura rei, quid importet, & ad quam reducatur. 312

Diſtinctionem debere eſſe bimẽbrem, quomodo intelligatur. 680

Diſtinctio realis, quotuplex ſit. 584

Diſtinctio minor poteſt cauſare maiorem. 717

Diſtincta.

De diſtinctis ſolum ratione diuerſa enunciari poſſunt. 231

Diſtingui ab alijs, & conſtitui in hoc eſſe, ab eodem ſunt. 239 & 274

Diſtingui penes ſignatum, & non ſignatum quid ſit. 290

Filius, & Spiritus ſanctus in diuinis cur diſtinguantur realiter. 716

Dimenſio.

Dimenſio interminata nullo modo eſt in materia ſubiectiue. 846

Dimenſiones non remanent poſt corruptionem ſuppoſiti, ſed tantum materia. 850

Diſcipulus.

Diſcipuli, & magiſtri eſt eadem doctrina numero, quo ad rem ſcitam, non tamen quo ad habitum, vel ſpecies. 500

E

Effectus.

Effectus non ſemper repræſentat primo ſuam cauſam. 111

Effectus magis pendet à ſua cauſa quam ipſa ab effectu. 570

Effectus nobiliori modo eſt in cauſa, quàm in ſe ipſus. 105

Effectus, in cauſa habet perfectius eſſe ſimpliciter, non perfectius eſſe tale. 166

Effectus adæquatus intelligentiarum non cadit ſub ſenſu. 167

Effectus idem à pluribus agentibus poteſt produci, ſi non habet rationem termini. 826

Effectus in ordine ad cauſam, triplex. 268

Ens.

Entis diuiſio. 120

Ens ſumptum ab eſſentia dicitur nominaliter, ſumptum ab exiſtentia dicitur participaliter, illud eſſentiale rebus creatis, hoc non. 376

Ens participaliter acceptum, diuidi in decem prædicamenta, probabilius eſt. 378

Ens reale, & ens extra animam non conuertuntur. 407

Entis diuiſio in per ſe, & per accidens, non eadem cum ea, qua ens diuiditur in ſubſtantiam, & accidens. 122

Entis diuiſio in actum, & potentiam, eſt ad aures Ariſtotelis. 567

Ens quod diuiditur in abſolutum, & reſpectiuum, eſt ens finitum. 714

Ens non dicit aliam naturam à rebus ſibi ſubiectis, licet habeat proprium conceptum. 69

Ens prædicamentale eſt omne id, quod exiſtit, vel poteſt exiſtere, tam exiſtentia propria, quam aliena. 565

Ens quomodo ad inferiora deſcendat. 123

Ens in tota latitudine, quæ eſt ab humano intellectu perceptibile, eſt ens concretum quidditati ſenſibili. 72

Ens eiuſmodi concretum, primo à noſtro intellectu agnoſcitur. 57

Ens quomodo moueat intellectum. 47

Ens quomodo ſe habeat ad eſſentiam. 50

Ens creatum præciſe ſumptum, non eo mo-

do dicitur analogia attributionis de ſubſtantia, & accidente, quo ens commune creato, & increato. 187
Ens an ſit analogum non modo ſubſtantiæ, & accidenti ſed & ſpeciebus generum, & eorum indiuiduis. ibid.
Ens de ſubſtantia, & accidente prædicatur, vt quid ſuperius non conuertibiliter. 189
Ens prius dicitur de ſubſtantia, & accidente analogia attributionis, quam proportionis. 139
Ens non eſt genus. 199
Ens quomodo abſtrahatur totali, vel formali abſtractione. 57
Entis conceptus ſolus inter conceptus vniuerſales præcedit neceſſario in prima cognitione. 64
Entis conceptus habet eſſentialem ordinem ante cæteros in cognitione. 69
Ens quomodo ſit, vel non ſit magis vniuerſale. 66
Entis conceptus eſt imperfectus imperfectione euidentiæ, non in ordine ad ſe, ſed ad alia. 73
Entis conceptus formalis, eſt vnus inadæquatus. 140
Entis conceptus obiectalis non eſt perfecte vnus, nec dicit gradum vllum ſuper genera, ſpecies, & indiuidua. 144
Ens in confuſo ſignificato, vt ab analogis abſtractum, habet conceptum abſolutum. 206
Ens immediate ſignificat ſubſtantiam, & accidens, immediatione rei, non immediatione conceptus. ibid.
Entis conceptus obiectalis ſunt genera, & ſpecies, vt nomine entis ſignificantur. 147
Entis conceptus obiectalis eſt vnus vnitate analogiæ. ibid.
Entis conceptus obiectalis poteſt dici vnus vnitate disiunctionis. 148
Ens eſt primum tranſcendens. 367
Enti addunt alia tranſcedentia expreſſionem modi intrinſeci conſequentis omnia entia. ibid.
Enti quid addant decem prædicamenta. ibidem.
Entis paſſiones ſunt cum ipſo conuertibiles. 370
Entis paſſiones pro quo ſupponant. 371
Entis paſſiones non diſtinguuntur ab eo, nec deriuantur, niſi ſecundum rationẽ. 372
Ens non dicit gradum diſtinctum ab alijs tranſcendentibus ſed imbibitur in eis, vt ſuperius in inferiori. 374
Entis cognitio eſt prima cognitio incomplexa. 70
Entia cæleſtia, & abſtracta, nobis etiam nõ cognoſcentibus, exiſtent æterna. 750
Ens vt dicit eſſentiam, quomodo generetur 642

Eſſe.

Eſſe quid dicat in Deo, quid in creaturis. 205
Eſſe duplex, primum, quod poteſt habere additionem, non tamen habet ſecundum, quod nec habet, nec habere poteſt additionem. 664
Eſſe Diuinum, eſſe commune in quo differant. ibid.
Eſſe exiſtentiæ, quomodo ſit proprium, & quomodo prædicatum dicatur ſubſtantiale. 376 & 377
Eſſe quo exiſtit materia, forma, & compoſitum, eſt vnum, non tamen eodem modo competit illis. 634
Eſſe, eſt actualiſſimum in genere actus primi. 637
Eſſe tantum vnum eſt vnius rei. 822
Eſſe quodlibet eſt ſpecificatum. ibid.
Eſſe eſt primus terminus creationis, ſecundarius generationis. 637
Eſſe ſubſiſtens, eo quod ſubſiſtens, habet omnes perfectiones. 667

Eſſe

Eſſe ad nullum genus determinatum, adeo purum eſt, vt eſſe tantum ſit de eius cõceptu quidditatiuo. 686
Eſſe Dei per cognitionem quid eſt, ſcibile. 34
Eſſe conſequitur formam neceſſitate phyſica, non logica. 577
Eſſe eſt effectus formalis formæ. 578
Eſſe recipitur in eſſentia, vt actus in potentia. 635
Eſſe aduenit eſſentiæ completæ, quo ad quidditatem, & formam, non tamen quo ad actum eſſendi, ideo non eſt accidens. 636
Eſſe componit cum eſſentia, non tamen componitur aliquid ex eſſe, & eſſentia. ibid.
Eſſe differt realiter ab eſſentia in omni ente creato. 638
Eſſe eſt quid ſuperius ad eſſentiam. 667
Eſſe accidentis diſtinguitur ab eſſe ſubiecti. 778
Eſſe in, eſt analogum ad nouem genera accidentium. 808
Eſſe in actualiter, eſt accidentis proprietas eſſe rem, quæ eſt apta nata eſſe in alio, eſt de eius eſſentia. ibid.
Eſſe rerum quomodo cadat ſub cognitione ſcientifica. 35
Eſſe, & eſſentia ſunt principia cognitionis, non tamen cauſæ. 48
Eſſendi modi diuerſi non ſimpliciter, ſed vt fundant diuerſos modos prædicandi de prima ſubſtantia, prædicamenta conſtituunt. 123
Eſſe ſpecificum, & eſſe exiſtentiæ, quomodo animæ, & quomodo ſuppoſito competant. 540
Eſſe vt diſtinguitur contra extraneum habet omne quod eſt, non tamen vt diſtinguitur contra commune. ibid.

Eſſentia.

Eſſentia quorum ſit. 123
Eſſentiæ varia nomina, & eorum diſtinctio. 326
Eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum tripliciter accipitur. 289
Eſſentia dupliciter comparatur ad inferiora. 341
Eſſentia eſt potentia eſſentialis, quomodo intelligendum. 635
Eſſentia, & eſſe quid ſignificent. 631
Eſſentia vt ſic, etiam ſuppoſitum ſignificare poteſt. 635
Eſſentia Diuina dicitur verbum cognitionis eſſentialis. 457
Eſſentia Angeli ad ſui cognitionem concurrit vt radix, & fons, & vt intellecta in actu. 461
Eſſentia rerum compoſitarum abſolute de ipſis non prædicatur, niſi ſignificata nomine totius. 516
Eſſentia in rebus ſimplicibus eſt totum, & pars, & ideo de ipſis abſolute prædicatur. 517
Eſſentia ſiue perfecta, ſiue imperfecta non poteſt cum alia vnum per ſe facere. 821
Eſſentiæ eſſe in morte hominis corrumpitur. 540

Exiſtentia.

Exiſtentia non dicit purum reſpectum, ſed primo abſolutum. 631
Exiſtentia non eſt prædicatum eſſentiale, vel accidentale, ſed ſubſtantiale. 632
Exiſtentiæ ratio eſt tantum eſſe extra cauſas ſuas. 633
Exiſtentia non poteſt dici duratio. ibid.
Vide verbo eſſe.

Error.

Error in principio paruus, in fine dicitur magnus, tum extenſiue, tum intenſiue. 47

Euchariſtia.

In Euchariſtia quomodo intellectus poſſit cognoſcere abſentiam panis. 290

Extremum.

Extrema in rerum vniuerſitate, quæ. 526

F

Fantaſma.

F*Antaſma de ſe non agunt in intellectũ.* 109

Ad Fantaſmata conuerſio, non eſt intellectio. 112

Fantaſma impropriè dicitur cauſa ſpeciei intelligibilis, ibid.

Fantaſma ſecundum eſſe in genere ſenſibili, ſecundum relucentiam, in genere intelligibili. 357

Fantaſma non eſt ſufficiens motiuum ad intellectionem. ibid.

Fantaſma quomodo cõtineat rerum ſimilitudines. 479

Fœlicitas.

Fœlicitas in quo ab Ariſt. & Platone poſita. 741

Fœlicitatem poſuerunt Philoſophi in cognitione entium abſtractorum poſſibili. 750

Forma.

Forma duplex, partis, & totius, quæ eſt aggregatum ex materia, & forma. 221

Formarum triplex gradus. 470

Formarum triplex genus, & earum ad inuicem differentia. 572

Formæ ſubſtantialis, & accidentalis quinque differentiæ, & earum ordo. 777

Formarum diſtinctio poteſt eſſe abſque diſtinctione formali. 262

Forma naturalis ſubſtantialis quæcunque habet eſſentiam incompletam. 774

Forma eſt magis ens, quam compoſitum. 117

Forma partis eſt quod quid rei, tamquam radix. 224

Forma partis poſita non ponitur rei quidditas. ſed bene poſita forma totius. 231

Formæ ſubſtantiales ſunt ſicut numeri, & figuræ, 816

Forma eſt primus terminus generationis, ſecundarius creationis. 719

Formæ non propriè fiunt, vel producuntur, ſed compoſita. 827

Forma ſubſtantialis poteſt dici terminus intrinſecus, & extrinſecus alterationis. 860

Formam vniri materiæ diſpoſitæ, pluribus contingit. 861

Forma, & actus receptibilis in aliquo ſubiecto, habent proprium potentiale in illo ſubiecto. 256

Forma dum introducitur in materia, non aufert ab ea modum ſuæ receptibilitatis

Forma potius dicitur actus, quam terminus materiæ. 570

Forma eſt prior materia, vt exiſtens. 571

Ob Formæ diuerſitatem eſt materiæ diuerſitas, & è contra, & quare. 724

Ex Forma, & materia fieri vnum per ſe eſt propoſitio per ſe nota. 778

Ex Forma, et materia fit vnum, ſicut ex cera, & figura, explicatur. ibid.

Forma ſubſtantialis quamuis incomplete conſtituit aliquod ſubſiſtens. 821

Forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter. 823

Formam introduci in materia nuda, variè explicatur. 843 & ſeq.

Formas aliquas inanimatorum eſſe Etherogeneas non inconuenit. 829

Forma eſt cauſa finalis indiuiduationis. 267

Forma de ſe eſt vna, non tamen de ſe eſt vna numero. ibid.

Formæ dat vniuerſalitatem poſſe eſſe in alio, eſſe vero in alio, dat illi indiuiduationem. 281

Forma diſtinguit id cuius eſt forma ab alio dupliciter, vt forma, & vt hæc forma. 291

Formarum pluralitas ex pluralitate eſſentialium

tialium prædicatorum non habetur, ſed e contra. 316
Forma ideo eſt multiplicabilis, quia recepti bilis. 613
Forma ſubſtantialis in quolibet viuente eſt vna. 816
Formas ſubſtantiales non poſſe eſſe plures in eodem cōpoſito, plurib. probatur. 820
Forma non cauſat eſſe efficienter. 522
Forma poteſt impediri, ne ab ea fluat eſſe. 577
Forma poteſt eſſe ſine proprio eſſe, non tamen ſine proprio, vel alieno. 578
Formæ quomodo per elongationem à materia ſumant perfectionem. 528
Formalis, cauſa dicit perfectionem cum imperfectione. 586
Formæ priores cur requirantur in materia pro forma poſteriori, qua adueniente corrumpuntur. 817
Forma præcedens non habet rationem potentiæ cum poſteriori. 823
Formæ diſponentes ad quid præcedant. 827
Forma non eſt differentia, ſed differentiæ principium. 674
Forma, vt forma eſt, dicit partē rei, vt differentia, dicit totum. 759
A Forma eadem ſub vna ratione ſumitur ratio generis, ſub alia ratio differentiæ. 819
Forma eadem ſub diuerſa conſideratione dat eſſe hominis, & animalis. 830
Formæ accidentales ſunt ſimplices, & ſe totis actus. 781
Forma recedente, recedunt accidentia conſequentia materiam, & quare. 786

G

GEnus duplex, Logicum, & Phyſicum. 682
In Genere poteſt poni omne, quod ex actu & potentia componitur. 756
Ad Generis eſſentia duo requiruntur. 760
Genus, & differentia non differunt realiter. 308
Genus, & differentia diſtinguitur ratione, quæ habet fundamentum in re. 31[illegible]
Inter Genus, & differentiam poteſt poni diſtinctio formalis. 161
Genus dicitur indeterminatum, & differentia determinata, non ex parte rei, nec ſecundum conceptum eorum principalem ſed indeterminatim, & ſunt modi rationis conſequentes modum quo iſta intelliguntur. 309 & 310
Genus, & differentia differunt iuxta conceptus quidditatiuos. 310
Genus dicit totum, quod eſt in definitione, & ſimiliter differentia implicite. 319
Genus continet differentias in potentia. 293
Inter Genus, & differentiam, ac materiā, & formam proportio. 289 & 754
Genus non prædicatur per ſe de differentia ſed per accidens, & ex parte conceptus, & media ſpecie. 325
Genus, & materia, differentia, & forma ſecundum ordinem rerum maxime differunt, conueniunt autem iuxta ordinem conceptuum. 760
Genus dicitur de ſpecie in recto. 318
Genus eſt pars eſſentialis ſpeciei, ſpecies per ſubiectiua generis. 333
Genus definitum fuit à Porphyrio pro ſecunda intentione. 364
Genus, ſpecies, differentia dicunt totum rei; principia vero iſtorum formalia, partē tantum. 674
Genus, & differentia ſunt velut paſſiones rei, quæ eſt in prædicamento. 754
Genus continet perfecte ſpecies in genere naturæ, ſecus in genere ſcibili. 32
Genus muli an detur, & quo modo ſitum, 78
Genus Phyſice non vnam determinatam natu-

naturam, ſed plures formaliter ſignificat. 298
Genus quare non eſt vniuocum phyſice, ſed logice tantum. 299
Genus primum in accidentibus vnde ſumatur. 796
In Genere primum eſt cauſa cæterarum, verum etiam de genere in alogo. 782

Generatio.

Generatio eſt de non ente, intelligitur non de mutatione ipſa, ſed de termino. 580
Generatio terminatur primo ad formam, ſecundario ad eſſe, vt ad duos terminos formaliter ſubordinatos. 641
Generationem tollebant philoſophi antiqui. 823
Generatio eſt quando totum transmutatur, nullo remanente ſenſibili ſubiecto. 824
Generatio non eſt motus. 825
Generatio, ſubſtantialis alteratio ab Auerroe dicta. 816
Generans hominem, & animam creans, non ſunt agentia diſparata, ſed ſubordinata. 827
Generans, & genitum ſimilia, quomodo intelligendum. 433

Gradus.

Gradus entium debent omnes eſſe in mundo, non tamen ſub omni perfectione ſibi poſſibili. 551
Graduum combinatio non eſt neceſſaria ad perfectionem vniuerſi. 556
Gradus intellectiuus omnium præſtantiſſimus. 678
In Gradu nobiliſſimo quomodo conueniant Intelligentiæ. 679

H

Habitus.

Habitus quinq; intellectuales poſiti ab Ariſtotele. 17
Quomodo varie perficiant intellectum. ibidem.
Habitus idem vtitur diuerſo lumine. 18

Homo.

Homo cur generet hominem. 220
Homo generans hominem, neutram partem efficit ſimpliciter, ſed aliquo modo, & cauſat coniunctionem vtriuſque. 817
Homo generans quamuis non attingat productionem animæ non ob id imperfectior eſt alijs generantibus. 827
Homo viator in quacunq; cognitione perfecta etiam, ſui ipſius format verbum. 465
Homo quilibet habet proprium intellectum poſſibilem, & agentem diſtinctum ab illo alterius. 479
Homo, & anima in dignitate ſe habent ſicut excedens, & exceſſum. 540

I

Idea.

Idea quomodo à Platone ſint poſita, & ab Ariſt. impugnata. 342. & 406
Idea quid dicat in Deo. 371
Idea materiæ non eſt alia ab illa compoſiti. 841
Idea accidentium à ſubiecto inſeparabilium non eſt alia ab idea compoſiti. ibid.

Intellectus.

Intellectus triplex operatio, quomodo per accidens coniungatur. 37
Intellectus non eſt vnus vnitate rei intellectæ, nam ipſa vnica relatione ad plures intellectus refertur. 496
Intellectus agentis, & poſſibilis neceſſitas. 497
Intellectus in cognitione procedit ab imperfecto ad perfectum. 68
Intellectus humanus quare non poſſit cognoſcere ſingulare materiale, bene tamen intellectus Diuinus, & Angelicus. 89
Intellectus non poteſt apprehendere rem, ſeparando ab ea, ea quæ competunt ſibi in primo modo per ſe. 346
Intellectus intelligit res materiales in eſſe licet depuratas à conditionibus indiui-

diantibus. 358
Intellectus noſter quare de diuinis perfectionibus varios formet conceptus. 709
Intellectus noſter pro hoc ſtatu non poteſt ſubſtantias ſeparatas quidditatiue cognoſcere. 742
Eius tamen ad eas cognoſcendas diſpoſitio, non eſt more cacitatis. 747
Intellectus noſter quare perficitur ab excellenti intelligibili, non ſenſus ab excellenti ſenſibili. 743
Intellectus poſſibilis, vt res, & vt intellectus, aliter, & aliter perficitur. 88
Intellectus agens eſt nobilior poſſibili, & eius neceſſitas. 93
Intellectus poſſibilis quare ſic dictus, & quid, & à quo patiatur, & multa de intellectu etiam agente. 351 & 475
In intellectu agente, & poſſibili eſt res al extra obiectiue. 360
Intellectus poſſibilis non abſtrahit, quia totum quod ſibi offertur in ſpecie recipit. 357
Non dari intellectum agentem, neque poſſibilem vnum omnium hominum, pluribus probatur. 481
Intellectus agentis duo ſunt termini, ſpecies, & res ad extra. 358
Intellectus agentis effectus eſt omnia facere, natura intellectus poſſibilis eſt omnia fieri. 477
Intellectus in habitu, eſt intellectus ſpeculatiuus, conſtans ex intellectu agente, & poſſibili. ibid.
Intellectum agentem eſſe Deum, D. Thomas numquam tenuit. 484
Intellectus poſſibilis varie acceptiones, & varia nomina. 476
Intellectus agens, & poſſibilis ſunt duæ potentiæ realiter diſtinctæ, ſe habentes, vt agens, & materia. 359
Intellectus agens, & poſſibilis, quomodo ad inuicem ſe habeant. 747
Intellectus vnitur corpori propter bonum animæ, ſcilicet intellectionem, ſibi naturalem, non propter bonum materiæ. 87
Intellectus quomodo habeat ſpeciem ſubſtantiæ in Euchariſtia, cum ibi non ſit. 207
Intellectus patitur ab obiecto, non ſecundum eſſe reale, ſed intentionale. 442
Intellectus non eſt abſtractior anima, ſed habet alium modum abſtractionis. 557

Intellectio, Intelligere.

Ad Intellectionem quot concurrant, & requirantur. 78 & 444
Intelligere non eſt formaliter agere, nec formaliter pati, ſed actiue, paſſiueque vitaliter operari. 454
Intellectio eſt terminus ex actione, ac paſſione vitali intellectus emanans. ibid.
Intellectionis terminus per accidens, eſt ſpecies expreſſa, terminus per ſe, eſt ipſa res intellecta. 456
Intelligere non poteſt, qui non ſentit. 744
Intelligere abſtracta eſt tantum ſecundum quid nobiliſſima perfectio animæ. 751
Intelligere non dependet à materia, varie exponitur. 784
Intelligere ex qua actione, & paſſione proueniat. 454
Intelligere eſt pati non formaliter, ſed cauſaliter. 442

Intelligibile.

Intelligibile in potentia quomodo fiat intelligibile in actu, & intelligatur à nobis. 329 & 359
Intelligibile formaliter, diſtinguitur ab intelligibili obiectiue. 356
Intelligibile quomodo aliquid primo fiat. 422
Intelligens ex hoc ipſo quod intelligit, format verbum, tenet in cognitione n. t ... li creata. 465

Indiuiduum.

Indiuiduationis materialium quæſtio non eſt

eſt vana. 233
Indiuiduum dupliciter, pro ſingulari ſubſtantia quacumque, deinde pro ſubſtantia completa exiſtente ſeorſum ab alijs. 587
Indiuiduum quid ſit. 603 & 235
Indiuiduum pro ſecunda intentione, quo formaliter fiat. ibid.
Indiuiduum pro prima intentione, quid requirat. ibid.
Indiuidua duo tripliciter ad inuicem comparantur. 261
Indiuiduatio eſt conditio ſine qua non indiuiduum ponatur in prædicamento. 166
Indiuidua diuerſarum ſpecierum quomodo realiter diſtinguantur, & quomodo formaliter. 403
Indiuiduum quodlibet, cuius eſſe diſtinguitur ab eſſentia, habet plura quidditatiua prædicata. 764
Indiuidua qnomodo in accidentibus, præſertim in quantitate conueniant. 788
Indiuiduis omnibus eſſe aliquod accidens commune, non infert accidens illud eſſe ſpecificum. 789
Indiuiduationis principium inſufficienter poni haccheitatem, probatur. 210
Indiuiduationis cauſa finalis eſt forma formalis, materia ſignata. 266
Indiuiduationis principio ſufficit complere naturam, reddereque ipſam irreceptibilem, & incommunicabilem. 604
Indiuidui vnitas numeralis eſt modus ſubſtantialis, de genere ſubſtantiæ reductiue. 235
Indiuiduum eſſe incommunicabile in ſe, & diſtinctum ab alijs, nō ſunt duæ proprietates d[illegible]. 245
Indiuiduum eſt vnum nedum de genere ſubſtantiæ, ſed de genere quantitatis etiam. 286
Indiuidui vnitas de genere ſubſtantiæ, eſt formaliter vnitas tranſcendens. 275
Indiuiduum quo modo habet eſſe, habet & vnitatem reſpondentem illi eſſe. 277
Indiuidua plura licet habeant vnitatem negatiuam formalem, qua ſcilicet non ſunt diuerſa formaliter extra animam, non tamen conueniunt in aliquo vno commu ni, niſi ſecundum rationem. 398
Indiuiduum in ſe eſt vnum vnitate reali, at ſimul cum alijs vnitate rationis. 490

Intentio.

Intentio, & ſubiectum libri idem ſunt. 4
Intentio duplex, totalis, & partialis. ibid.
Intentionis prima, & ſecunda nomina. 290

Immaterialitas.

Immaterialitas quomodo per virtutem intelligendi probetur de aliquo. 510
Immaterialitas probat intelligendi virtutem. 512

Infinitum.

Infinitum proceſſum quando contingat dari. 637
Infinitum ſecundum eſſe non poteſt poni in determinato genere. 688
Infinitum ſecundum quid ponitur in genere. 689
Duplex infinitas declaratur. 690

L

Lohicum.

Quid conſideret logicus. 181 & 794
Quid logici generis vniuocationi ſit ſatis. 300
Triplex in logica ſubiectum. 7
Logicus reponit res in prædicamento, non abſolute, ſed vt ſic, vel ſic ſignificatas. 795
Logicum genus quid dicat. 300
Logicum genus unde ſumatur. 682

M

Materiam primam differre à materia nuda declaratur. 829

Mate-

Materia communiter, & proprie dicta, & quanam ab Intelligentijs arceatur. 549
Materia eſt ſubſtantia abſoluta à termino, non ab actu. 170 & 570
Materia habet propriam eſſentiam diſtinctam à forma. 170 & 565
Materia potentia non eſt eius proprietas, ſed eius eſſentia. 171 & 569
Materia quomodo dicatur eſſe eorum, quæ ſunt ad aliquid. 177
Materia communis eſt pars quidditatis, non materia ſingularis. 224
Materia ſenſibilis eſt, quæ habet fundamentum motus pro differentia intrinſeca. ibid.
Materia non eſt vniuerſale, niſi ſecundum nomen, non enim habet vnam naturam communem pluribus. 582
Materia ſecundum eſſentiam eſt in multis, non tamen ſecundum totam eſſentiam. ibidem.
Materia prima, eſt vna numero negatiue omnium generabilium. 300
Materia ſecundum ſe eſt vna numero poſitiue in potentia, ſicut eſt ens in potentia. 303
Materia ab Ariſt. dicitur non ens. 558
Materia eſt concreta, & comproducta, 565
Materia eſt incorruptibilis. 566
Materia eſt pura potentia. 567
Materia eſt actu materia, non tamen actus, vel in actu, vel ſub actu. 573
Materia prima, quomodo ſit æterna apud Ariſt., 625
Materia non eſt genus. 758
Materia non prædicatur in recto de re. 759
Materia poteſt dici ſubiectum remotum, & duo accidentium. 835 & 838
Materia toto tempore præcedenti eſt ſub vna forma, & in vltimo inſtanti, ſequens introducitur. 834
In Materia non eſſe ponendam quantitatem interminatam ſuadetur, 838
Materia non determinatur ab anima, vt ſit ſub forma cadaueris effectiue, ſed ordinabiliter. 861
Materia per Dei potentiam abſolutam non poteſt abſque forma exiſtere. 850
Materia exiſtit in qualibet differentia temporis dum cauſat, non tamen pro omni ſigno naturæ, quo intelligitur cauſare. 579
Materia dicitur magis receptiuum, quam ſubiectum formæ. 865
Materia ſine forma non eſt corpus de genere ſubſtantiæ, vt quidam aſſerunt. 839
Materia eſt ſubiectum formæ, ſecundum ſeipſa, huius vero, vel illius formæ, per diſpoſitiones. 849
Materia vt materia primo reſpicit formã materia vt ſignata, primo reſpicit quãtitatem, 250
Materia vt capax quantitatis dicit quid realiter diſtinctum à materia. 260
Materia vt reſpicit quantitatem, quomodo differat à materia, vt reſpicit formam. ibidem.
Materia ſe habet ad quantitatem, vt ſubiectum, quatenus capax, & vt radix, quatenus cauſa. 261
Materia dat huic homini eſſe hic, forma dat eſſe hic homo. 267
Materia vt ſic eſt prior quantitate, non vt eſt principium indiuiduationis. ibid.
Materia ſignata non eſt differentia, vel proprietas indiuidualis, ſed id à quo ſumitur differentia. 268
Materia eſt tantum occaſio indiuiduationis Animæ intellectiuæ. 723
Materia diuerſificatur propter formam. 724
Materia nunquam eſt ſine quantitate. 843
Materia non poteſt dici diuiſa quantitate extrinſeca. 862

Materia non poteſt cognoſci ſine habitudine ad formam. 169 & 170
Materia quomodo cognoſcatur eſſe vna numero abſque forma. 302
Materia principium corruptionis. 554
Materia ſi non remaneret, non fieret corruptio, ſed annihilatio ibid.
Materiæ cauſalitas eſt paſſiua, conſiſtens in pati, & moueri. 825
Materia intelligibilis eſt ſubſtantia denudata qualitatibus ſenſibilibus. 173
Materia intelligibilis, quare ſic dicta. ibid. 7[illegible]

Menſura.

Menſura non poteſt eſſe vniuoca menſurato, ideo non eodem genere vniuoco, ſed analogo. 691
Menſuræ ratio, quomodo negatiuis, & Vni conueniat. 678

Mathematica.

Mathematicæ procedunt ex notioribus ſecundum ſe, & quo ad nos. 117
Mathematicæ, dempta aſtrologia non ſunt de ſubſtantia ſubiectiue, primò, & explicite, ſed terminatiue. 174
Mathematicæ definitiones, non includunt ſubſtantiam proxime, ſecus completiue, ibidem.

Methaphyſica.

In Methaphyſica triplex ſubiectum. 7
Methaphyſica ponitur, & aufertur ad poſitionem, & ablationem ſubſtantiæ abſtractæ. 8
Sola Methaphyſica conſiderat de aliquo, vt ens eſt præciſe. 36
Metaphyſica eſt latiſſimi ambitus. 43
Metaphyſicales termini maxime vniuerſales, & difficillimi cognitu. 57 & 75
Metaphyſica quare ſit difficillima. 58
Apud Metaphyſicum ſubſtantia non dicitur de aliquo. 431 & 433
Metaphyſicus eſt artifex vniuerſaliſſimus. 594
Metaphyſicus conſiderat de intellectu, vt intellectus abſolute eſt. 770
Metaphyſici eſt conſideratio de anima humana, vt intellectiua eſt ſimpliciter, & vt à corpore eſt ſeparabilis. 771
In genere Metaphyſico vnumquodque reponitur ratione ſuæ eſſentiæ. 794

Miſericordia.

Miſericordia maxima virtutum, & quare. 314

Motus.

Motus non eſt eſſentialiter actio, & paſſio, ſed tantum permiſſiue. 124
Motis nobis, mouentur omnia, quæ ſunt in nobis, quomodo intelligitur. 652
Motus Cœli non eſt adæquatus effectus intelligentiarum, ſed deficiens, & particularis. 752
Mouens omne eſt agens, non e contra. 623

Molina.

Molina quoddam Caiet. dictum, parum in fide tutum, immerito prorſus appellat. 167
Molina quædam minus digna enunciat de D. Thoma. 606

Mundus.

Non foret mundus vniuerſus, niſi in eo rerum omnium ſpecies eſſent. 55
Quid ad mundi perfectionem ſufficiat. 555
Mundus potuit eſſe ab æterno. 623

N

Natura.

Natura multiplex acceptio. 344
Natura differt à ſuppoſito in materialibus phyſice, & metaphyſice, in immaterialibus metaphyſice tantum. 587
Natura abſoluta quam habitudinem non præcedat. 728
Natura ab ijs, quæ ſibi accidunt, vt eſt in ſingularibus, acquirit aliquid reale, ab his, quæ ſibi accidunt, vt eſt in intellectu, aliquid rationis. 344
Natura ſecundum ſe eſt res, quæ prædicatur de indiuiduis, ſuperioritas autem, vel æqua-

æqualitas, eſt conditio. 346
Quod Natura prædicetur, ratio non eſt eſſe in intellectu, ſed id ſibi debetur ſecundū ſe abſolute. 347
Naturam in intellectu eſſe vniuerſalem, tripliciter intelligitur. 360
Natura neque ſecundum eſſe eſſentiæ, neque exiſtentiæ eſt vna in indiuiduis, vt ſic. 349
Natura vt exiſtit extra animā, nullam habet vnitatem, neque poſitiuam, neque negatiuam. 394
Natura inquantum huiuſmodi, licet non ſit propria alicui, non tamen dici poteſt nō propria. 396
Natura quomodo extra intellectum realiter, & ſecundum ſe poteſt dici vna. 402
Natura dicitur vniuerſalis, quatenus eſt in intellectu, non intelligitur ſubiectiue, ſed quatenus per intellectum abſtrahitur. 427
Natura conſeruationem ſpeciei quomodo intendat. 432
Natura dupliciter finiri poteſt. 668

Naturalis Philoſophia.

Naturalis philoſophia, non eſt vna ſcientia ſpecie. 27
Naturali philoſophiæ ſubiectum adæquatū, nonnulli corpus generabile, & corruptibile falſo accommodarunt. 29
Naturalis philoſophia eſt de omnibus mobilibus. ibid.
Naturalis philoſophia adhuc remaneret, ſi ſola corpora cœleſtia eſſent. ibid.
Non ſequitur, corpus mobile eſſe adæquatū ſubiectum philoſophiæ naturalis licet ſit illud, cui conuenit corruptibilitas tamquam adæquata paſſio. 231
Naturalis philoſophus naturas conſiderat. 300
Apud philoſophum naturalem animal non eſt genus vniuocum. ibid.

Nomen.

Nomina Eſſentię varia, & quomodo diſtinguantur. 126
Nomen collectiuum quid importet, & quomodo verificetur abſolute prolatū. 413
Nomina diſtinguuntur per res, non per conceptus. 125
Nomen ſignificat conceptum, tam formalem, quam obiectiuum. 139
Nominare rem magis diſtincte, quam ſit cō cepta, eſt impoſſibile. 125
Nomina dicta de materialibus, & ſpiritualibus creaturis, analogicè dicuntur, indefinite intelligendum. 538

Notius.

Notiora nobis, & notiora naturę ſecernuntur, & declarantur. 115
Non eadem nota nobis, & naturę, fallit in mathematicis; eadem propoſitio in naturalibus eſt indefinita, & fallit aliquādo in via demonſtrandi. ibid.

O

Obiectum.

Obiecti acceptiones varię. 6
Obiecti nomina plura. 5
Obiectum quotuplex. 7
Obiectum attributionis, & adęquationis in quo differant. 8 & 9
Obiectum adęquatum, & principale, quando diſtinguantur. 9
Obiectum intellectus noſtri duplex, intenſiuum, & extenſiuum. 751
Obiectum ab intentione libri non differt. 4
Obiectum quare dicatur quandoq; ſubiectum. 6
Obiecti adęquati conditiones. 9
Obiectum non eſt neceſſe habere partes. 11
Obiectum continet veritates ſuę ſcientię, vt radix prima ſufficiens in ſuo ordine. 33
Obiectum eſſe à ſcientia ſupponitur. 34
Obiectum quomodo aliquando à propria ſcientia probetur. 37 & 41
Obiectum habet duplicem rationem. 10

Obiectum, quam vnitatem habeat ex hac vtraque ratione. 13
Obiecti, principiorum, & diffinitionum diuerſitas ſe conſequuntur. 22
Obiectum ſcientiæ realis neceſſario eſt reale, non tamen modus obiecti. 434
Obiectum in potentia præſupponitur potentiæ, non tamen modus. ibid.
Obiectum quomodo dicatur mouere potentiam. 48
Obiectum intellectus dicitur vniuerſale nõ in eſſendo. 88

Operatio.

Operationis vitalis natura. 481
Operationes ſunt ſuppoſitorum, non tamen ſemper primo. 784

Ordo.

Ordo vniuerſi ordinatur ad primum principium. 9
Ordo neceſſarius inter formam corporeitatis, & alias. 64
Ordo quid ſibi velit. 81
Ordines differunt ſeipſis. 284
Ordo quem dicit materia ad formam cadit neceſſario in cognitione materiæ. 171
Ordines duo præcipue in rerum vniuerſitate. 538

P

Paſſio.

Paſſio per abſolutam Dei potentiam poteſt ſeparari à ſubiecto. 872
Paſſionis propriæ ſubiectum eſt cauſa in triplici genere cauſæ. ibid.
Paſſiones entis dicunt abſolutum cum reſpectiuo. 371
Paſſiones entis addunt enti, vel relationes rationis, vel negationes. 372
Paſſio realis quomodo competat ſubiecto vniuerſalis. 431

Pars.

Pars non prædicatur de toto vt ſic. 293

Perfectio.

Perfectio ſimpliciter, & perfectio ſecundum quid declaratur. 210
Perfectio ſimpliciter eſt melior ipſa quam non ipſa incompoſſibiliter; perfectio ſecundum quid eſt melior, quam non ipſa contradictorie. 211
Perfectio ſimpliciter, quæ, & quot requirat. 213
Perfectionem dicere, & inferre, differunt. 214

Plato.

Plato rerum Ideas quibuſdam locis aſſeuerauit. 341 & 406
Platonis duo potiora fundamenta pro ideis locandis. 406
Platonem quomodo accipiat Marſilius Ficinus, quo ad ideas. 341
Plato varijs in locis quædam de Demonibus enunciauit. 546
Plato de natura materiæ multa pulchre ſcripſit. 567
Plato voluit, Intelligẽtias habere eſſe à prima Cauſa, & agnouit creationem. 617
Plato animã vegetalẽ à Cælo negauit. 649
Plato ſenſus etiam ab eodem ſemouit. 651

Potentia.

Potentia eſt abſoluta à termino, non ab actu. 16 & 571
Potentiæ, quæ ordinantur ad operationes, & diſponunt ſubiectum ad actum ſecundum tantum, ſunt in ſecunda ſpecie qualitatis. 572
Potentiam obiectiuam non dari vltra actiuam, & paſſiuam probatur. 328
Potentia Dei duplex, ordinaria, & abſoluta. 576
Eſſe in potentia ſubſtantiali, & in potentia eſſentiali, valde differunt. 444
Potentia, quæ remoueatur ab Angelis. 523 & 644
Potentiæ diuerſæ, non ſubordinatæ diſcernere non poſſunt inter obiecta eiuſdem ordinis, ſecus ſi potentiæ contineantur, & obiecta diuerſi ſint ordinis. 103

Poten-

Potentia ſenſibilium, & intellectualium dicitur æquiuoce. 537

Prædicamenta.

Prædicamentorum diſtinctio ſumitur ex vario modo prædicandi de prima ſubſtātia. 124
Prædicamentorum rationes, addunt rationi entis expreſſionem. 206
In prædicamentali recta linea quid ponatur. ibid.
Prædicamenta non diſtinguuntur vnitate quæ correſpondet toti prædicamento, eſt enim vnitas rationis, ſed vnitatibus ſingulorum, quæ in illis continentur. 400
Prædicamentum quomodo ſit in Diuinis. 692
In Prædicamento quæ ponuntur, neceſſario componuntur ex genere, & differentia. 755
Prædicamentalis ordo vnde attendatur. 760

Prædicatum, Prædicari Prædicatio.

Prædicatum eſſentiale debere conuenire ſubiecto ſecundum totum ſuum ſignificatum, quis ſenſus. 315
Prædicata eſſentialia, quomodo actu diſtinguantur. 315
Prædicatorum, & formarum pluralitas, quomodo ſe ad inuicem habeant. 316
Prædicandi modi ſequuntur modos eſſendi medijs conceptibus. 323
Prędicatum quando competit per ſe alicui, non poteſt eidem oppoſitum ineſſe, fallit in tertio modo per ſe. 345
Prędicatum aliquod varia ratione poteſt alicui tribui. 598
Prędicatum accidentale arcetur à natura nedum ſecundum ſe conſiderata, ſed etiā à natura accidentali. 343
Quod prędicatur de aliquo per accidens, prędicatur de omni eo in quo formaliter includitur, quis ſenſus. 324
Prędicari de aliquo in recto, & dicere totum ipſius conuertuntur. 32
Prędicari per ſe quot modis contingit. ibid.
Prędicari per actum intellectus completur. 407
Prędicari formaliter, & fundamentaliter, quid ſit. 362
Prędicari formaliter, aliud eſt à prędicari denominatiue. 363
Prędicatio duplex, identica, & formalis, vel metaphyſica, & logica. 322
Prædicatum de prędicato, prędicatur & de ſubiecto, ſumpto prędicari formaliter, & non variatis terminis. 361

Propoſitio.

Propoſitiones ſingulares ſunt formatæ à cogitatiua. 104
In propoſitionibus magis attenduntur conceptus, quam res. 323
Propoſitio affirmatiua de prædicato infinito, & negatiua abſolute ſe inferunt, non tamen cum reduplicatiua. 397
Propoſitio collectiua quid ad ſui veritatem exigat. 413

Per ſe, & per accidens.

Per ſe tertio modo ſumitur, vt diſtinguitur contra cum alio. 346
Per aliud reducitur ad per ſe, vel quod eſt primum in tali genere, vel quod eſt primum ſimpliciter. 523

Priuatio.

Priuatio non eſt forma inchoata in materia. 129
Priuatio eſt ſpecies negationis. 130
Priuatio eſt ens tantum, vt fundat veritatem propoſitionis. ibid.
Priuatio eſt in rerum natura abſque opere intellectus, vt negat aliquam formam, non dicens tamen aliquam eſſentiam. 131
Priuatio dicit magis formaliter aptitudinem, quæ tamen priuatiuum quoddam eſt, licet reale, quam negationem. 132
Priuatio non dicit duas negationes. 13

Pri-

Priuatio quomodo dicat, vel non dicat compoſitionem realem cum materia. 135
Priuatio eſt rerum principium in fieri, & velut conditio ſine qua non, nec proprie corrumpitur, niſi ſecundum denominationem. 137

Principium, Primum, Prius.

Principia ſunt priora ſubiectis. 24
Principia ſcientiæ duplicis generis. 26
De Principijs ſermo maximi eſt momenti, & quare. 47
Primum in vnoquoque genere eſt cauſa cæterorum, intelligitur de genere analogo. 782
Prius ſine poſteriori facilius concipitur & 62
Prius non ſemper poteſt eſſe a'ſque poſteriori. 592 & 597
Prius non includit formaliter ſuum poſterius. 701

Prologomena.

Prologomena, quæ, & quot. 1

Perſonalitas.

Perſonalitas eſt terminus vltimus, ac purus naturæ. 653
Perſonalitas humanitatis Chriſti, quomodo proflueret relicta à Verbo. 661
Perſonalitas abſolute non eſt de eſſentia naturæ. 612
Perſonalitas Chriſti, & noſtra, ſunt diuerſæ valde rationis. 597
Perſonalitatem naturæ humanæ aſſumptæ præuenit Verbum. 592

Probabile.

Probabilis eſt modus dicendi Sencinatis de conceptu entis, at probabilior ille Caietani. 147
Probabile eſt, ens eſſe analogum ſubſtantiæ, & accidenti, non autem omnibus, quæ deinde entia ſunt, ſed probabilius eſt oppoſitum. 187
Probabile eſt, id ſolum claudi ſub ente prædicamentali, quod de ſe exiſtat, ſed probabilius eſt, id etiã contineri, quod quauis exiſtentia poſſit exiſtere. 566
Probabilior ſententia D. Thomæ de natura humana in Chriſto, quæ propriam non habeat exiſtentiam. 591
Probabilius eſt, exiſtentiam perfectiorem eſſe eſſentia. 632
Quomodo probabile ſit, actualem rationis diſtinctionem eſſe in Deo ab æterno, & quomodo contrarium probabilius. 712
Probabile eſt, accidentia illa, quæ eadem in viuo, & mortuo iudicat ſenſus, eſſe eadē numero.
Longe probabilius eſt oppoſitum. 858

Q

Quidditas, Quid rei, & Quid nominis.

QVid nominis, & quid rei de ſubiecto præſ ppenitur in ſcientia. 35
Quid rei, & quid nominis manifeſtantur. 49
Vnde quid nominis, & quid rei originem habuerit. ibid.
Quid nominis eſt inter omnes inquiſitiones prima. 50
Quidditas rei materialis ſola cognoſcitur à nobis per propriam ſpeciem, ſed non intuitiuam. 59
In Quidditatis ſpecie elucent omnes conceptus vniuerſales. ibid.
Quidditatis, quomodo ſit quidditas. 126
Quod quid eſt, eſt idem cum eo cuius eſt, va rie explicatur. 594
Quidditatem omnem, vt ſic eſſe communicabilem, falſum eſt. 611
Quidditas poteſt offerri intellectui ſub ratione vniuerſalis. ibid.
Quidditas quæ eſt ſua exiſtentia, quare non poſſit eſſe in aliquo genere. 685
Quidditatem cognoſcere, non eſt cognoſcere quidditatiue. 729

Quid-

Quidditas non dicitur vniuocè de quidditatibus ſenſibiliũ, & abſtractorũ. 741
Quidditatiuè cognoſcere, quid ſit. 343
Quod quid eſt non variatur in eodem ſuppoſito, ſed eſt vnum, ab vna forma deſũptum. 831

Quæſtio.

Quæſtio An eſt, quomodo ſit ſcientifica. 19
Quæſtio An eſt, quare non ponat in numerum. 642
Quæſtio omnis ſupponit aliquam cognitionem. 50
Quæſtio de diſtinctione eſſe ab eſſentia, difficilima iudicata. 631

Quantitas.

Quantitas eſt principium omnis diſtinctionis numeralis, vel formaliter, vel virtualiter, vel ipſa, vel præhabens ipſam. 261
Quantitas non concurrit ad indiuiduationem, vt conditio ſine qua non. 265
Quantitates differunt ſitibus proprijs. 284
Quantitas ſequitur materiam. 931
Quantitas interminata, & terminata, quid ſint, & quomodo quantitas terminata ſequatur formam. 278
Quantitas terminata variatur materialiter in puero, & ſene, non autem formaliter. 279
Quantitas interminata quid ſit, 830
Quæ ſit quantitas terminata. 841
Quantitas interminata non differt realiter à terminata, ſed ſecundum rationem. ibid.
Quantitas interminata nullo modo eſt in materia ſubiectiue. 846
Quantitas ſi eſſet coæterna materiæ, eſſet vnum de principijs naturalium rerum. 847
Quantitas non eſt in materia actu, quando introducitur forma, ſed radicaliter. 849
Quantitas formæ præcedentis recedit in aduentũ formæ ſubſequentis. 834

R

Rationalitas.

Rationalitas non eſt differentia, ſed differentiæ principium. 101
Rationale, & irrationale quomodo ſe habeant ad animal. 680

Res.

Res creatæ non exiſtunt, vel ſunt ex ſe, ſed per eſſe additum propriæ eſſentiæ. 637
Res vna actualiter, multiplex virtualiter, plures conceptus cauſare poteſt. 775
Res eſt, quæ ſcitur, definitur; vniuerſalitas autem conditio, vel modus rei diffinibilis, ſcibilis, &c. 432
Res intellecta vt ſic, licet per plures ſpecies ad diuerſos conceptus referatur, vnica tamen relatione ad omnes refertur, ideo eſt vnum intellectum omnino, 456
Rerum nobilitas, atque varietas, vnde ſumatur. 528
Rerum perfectio quomodo ſumatur ex maiori, vel minori receſſu à Deo. 530
Res receptibilis in alio, realiter irrecepta, eſt infinita, intelligitur non ſimpliciter, ſed ſecundum quid. 669
Res in propria natura ſunt actualiter realiter diſtinctæ, ſecus dum ſunt eminentioris ordinis. 704
Rerum plurimarum ſub ſenſu poſitarum proprietates, nobis occultæ. 749
Res permanentes non corrumpuntur per vltimum ſui eſſe, ſed per primum non eſſe. 843

Relatio.

Relatio vt relatio, ſcilicet vt dicit Ad, non dicit perfectionem. 216
Relatio quomodo fundetur in Qualitate. 797
Relatiua non ab eodem habent conſtitutiuum

ituum, & ab omnibus, diſtinctiuum.
Relationes in Diuinis includunt formaliter eſſentiam, & e contra. 714 & 715
Recipere.
Recipere vnicuique conuenit ratione potentialitatis. 783 & 835
Recipiens omne eſt vt materia eius, quod recipitur. 758
S
Sancti Patres.
SAncti Patres multi cenſuerunt Angelos corporeos. 548
Sancti patres memorantur, qui plures Angelos ſub eadem ſpecie poſuiſſe videntur. 608
Quomodo in hoc varie poſſint intelligi, explicatur. 608
Sancti Patres ſentiunt, fuiſſe collatam Angelis gratiam iuxta quantitatem naturalium. 609
Sancti Patres docent, Angelos inferiores iuminari à ſuperioribus. 484
Sancti Patres abſolute enunciant, Deum eſſe omnes ſuas perfectiones. 703
Scientia.
Scientia eſt vna vnitate ſimplicis qualitatis. 18
Officium ſcientiæ. 21
Scientia in qua rerum ſerie ſit. 16
Scientiæ multiplex vnitas, & quæ. 13
Scientiæ quomodo ſecantur, & ſicut res. 14
Scientiæ quomodo ſe habeant ad obiectum. 16
Scientia media non datur inter metaphyſicam, & mathematicam. 22
Scientiæ, & vt motus in obiectum, & vt habitus conſiderantur. 22
Scientia non variatur iuxta abſtractionem totalem, ſed iuxta formalem. 31
Scientia ſupponit ſuum ſubiectum eſſe. 34
Scientificam partem à præambulari diſtingui, docet Ariſt. 37
Scientiarum extenſio vnde proueniat. 18
Senſus.
Senſus primo percipit in obiecto rationem communem obiecti, puta colorem, quam ſpecialem, puta albedinem, imperceptibiliter tamen. 66
Senſus, & intellectus differentia circa proprium obiectum. 88
Senſus iudicium circa quæ, & quando falli contingat. 863
Sentire quomodo ſequatur animam intellectiuam. 785
Simplicitas.
Simplicitas dupliciter ſumitur, formaliter, & fundamentaliter, & quid ſit vtroq; modo. 213
Simplicitas, alia reſpectu contrarij tantum alia abſolute. 214
Simplicitas aliqua dicit imperfectionem. 215
Simplicitas non eſt Diuinum attributum. 216
Singulare.
Singulare vniuerſalioris prædicati magis mouet ſenſum. 76
Singularibus ſuis æque ſunt propinqua genus, & ſpecies. 77
Singulare neque primo, neque directe percipit intellectus vnitus corpori. 86
Singulare habet magis de entitate, vt diſtinguitur contra nihil, quam vniuerſale, non tamen de entitate actuali, & intelligibili. 94
Singulare neque vt fundamentum vniuerſalis, neque ſecundum ſe, poteſt directe ab intellectu cognoſci. 95
Singulare ab intellectu cognoſci reflexe, & quomodo. 98
Singularis diffinitio ex Ariſt. & Porphirio declaratur. 99
Singulare neque cognitione directa, neque reflexe, concipitur ab intellectu, ſed tantum à cogitatiua. 105
Sin-

Singularis habetur ab intellectu conceptus arguitiue, & confuſe, in conceptu vniuerſalis. 106
Singulare non habet ſpeciē impreſſam. 108
Singulare ſignatum non poteſt de ſe repreſentari per ſpeciem vniuerſalis. ibid.
Singulare vt ſic ab intellectu percipi poteſt. 89

Significatum, Significare.

Significatum formale, & materiale, quid ſint. 296
Eadem ſignificata alijs vocibus explicata. 297
Significatum formale ſpeciei exprimitur per abſtractum, humanitas: formale, materiale ſimul per concretum, homo. 305
Significandi modus in quo fundetur. 792
Modus ſignificandi materialis, & formalis à modo materialis ſub formali differt. 411
Significare aliquid, & ſignificare illud ex modo ſignificandi differunt. 792
Signa, vel inſtantia rationis, quid ſignificent. 861

Simile.

Simile à ſimili per accidens corrumpi, quis ſenſus. 859
Simili cognoſcitur. 736
Similitudo materiæ non recipitur in noſtro intellectu. 90

Species.

Species quomodo in genere continetur. 33
Species eſt notior genere ſecundum quid ſecus ſimpliciter. 80
Species inæqualitate perfectionis participant genus. 179
Species inæqualiter participare genus, non intelligitur ſecundum quod participant illud; ſeu ſecundum earum propriam rationem. 180
Species abſolute dicitur indiuidua. 291
Speciei conceptus formalis formaliter ſumptus, componitur ex conceptu generis & differentiæ, 530
Species multipliciter poteſt dici pars generis. 333
Species vnde ſumatur; eſt per ſe formaliter vna; eſt tantum per accidens diuerſificabilis. 389
Species quomodo dicatur ſumi ab vna forma. 390
Species quidditatis rei materialis repræſentat conceptus vniuerſales. 59
Species expreſſa quid ſit, & cuius rei ſimilitudo. 139 & 445
Specierum intelligibilium, & Agentis intellectus neceſſitas. 353
Species intelligibiles, deſinente actuali intellectione non deſinunt. 443
Species intelligibilis eſt comprincipium intellectionis. 441
Species expreſſa eſt quaſi terminus intellectionis. 444
Species expreſſa non tantum producitur à cognitione perfecta, ſed etiam ab imperfecta, & ſe habet reſpectu ſpeciei impreſſe vt excedens, & exceſſum in perfectione. 447
Species expreſſa præcedit intellectionem, vt intellectio ſaltem naturam terminata eſt, & vt in actu ſecundo, Sequitur autem intellectionem in fieri, & vt in actu primo. 449
Species expreſſa importat qualitatem cum reſpectu. ibid.
Speciei perpetuitatem aſſequitur homo beneficio generationis. 433
Magis, & minus quomodo varient, & non varient ſpeciem. 680

Subſtantiæ ſeparatæ.

Subſtantiarum ſeparatarum naturam nullus adhuc plene explicuit. 748
Subſtantiæ ſeparatæ ſunt in prædicamento, non obſtante earum ſimplicitate. 756

zzzzz in-

In Subſtantijs ſeparatis ſumitur genus, & differentia ab eadem ipſarum eſſentia. 763
In Subſtantijs ſeparatis non ſunt partes, quę ſint res, ſed realitates. 766
Subſtantiæ ſeparatæ per quamuis potentiā non poſſunt eſſe plures in eadem ſpecie, philoſophice loquendo. 600
Subſtantiæ ſeparatæ per abſolutam Dei potentiam, licet poſſint eſſe plures in eadē ſpecie, iuxta tamen thologię principia nō ſunt de facto. 605 & 610
Subſtantias ſeparatas non differre numero ſub eadem ſpecie, quia non habent materiam, valet gratia materiæ. 603
Subſtantiæ ſeparatæ ſe ipſis indiuiduantur, & ex propria natura. 604
Subſtantiæ ſeparatæ poſſunt dupliciter conſiderari, in eſſe naturæ, & in eſſe beatificabili. 608
Subſtantijs ſeparatis fuit collata gratia, iuxta quantitatem naturalium, quis ſenſus. 609
Subſtantiarum ſeparatarum quidditas, vt obiecta intellectui, vniuerſalis eſt. 612
Subſtantiæ ſeparatæ, quomodo creatæ de mente Ariſtot. & Auerr. 622
Subſtantiæ ſeparatę ſunt mobiles per accidens tantum, & extrinſece. 652
Subſtantiæ ſeparatæ ſunt entia neceſſaria ex ſe, & ab intrinſeco, ſecus ab extrinſeco. 624
Subſtantiarum ſeparatarum perfectio, non ſumitur ex receſſu à potentia, ſed ex acceſſu ad actum. 676
Subſtantię ſeparatę conueniunt in eodem gradu intellectualitatis, non tamen in equali participatione illius gradus. 678
Subſtantię ſeparatę nunquam ſunt à nobis naturaliter quidditatiue cognoſcibiles. 742 745
Subſtantię ſeparatę an à nobis cognoſcantur, nunquam ex intentione eſt ab Ariſtotele determinatum, licet pars negatiua ab eo colligi poſſit. 746
Subſtantię ſeparatę per quas ſpecies accidentia cognoſcant. 36
Subſtantiæ ſeparatę quare cognoſcant ſingulare materiale. 90
Subſtantię ſeparatę in cognitione ſui ipſius non formant verbum. 458
Subſtantiæ ſeparata in cognitione aliorum format verbū, ſi ſermo ſit de cognitione diſtincta. 461
Subſtantię ſeparatę quo ſuperiores, eo perfectiores, qua perfectione, & quomodo. 532
Subſtantiarum ſeparatarum multitudo a nobis cognoſci facile nequit, ignorata natura intellectus poſſibilis. 535
Subſtantiarum ſeparatarū pluralitas, quomodo ex cognitione potentialitatis in materialibus, ex motu orbium cognoſcatur. 538
Subſtantias ſeparatas eſſe incorporeas, negari nequit abſque temeritate, non eſſet tamen hęreſis. 548
Subſtantiarum ſeparatarum eſſe eſt finitū, eſſentia infinita. 550
Subſtantię ſeparatę non ſunt in potentia ad eſſe, non tamen ab eis negatur omnis potentia. 524
Subſtantię ſeparatę quomodo ſint compoſitę ex actu, potentia. 526
Vide verbo, Sancti patres.

Subiectum.

Subiectum eſt vere cauſa ſuarum paſſionum in genere cauſę materialis. 523
Subiectum in diffinitione accidentium quādo ponatur loco differentię, & quando ponatur loco differentię, & quando loco generis. 797
Ex ſubiecto, & accidente cur fiat vnum per accidens. 781

Subiectum generationis vocatur ab Ariſt, non ens, aliorum motuum ſubiecta dicuntur entia. 825
Subiectum eſſe accidentis, aliud importat, quam eſſe cauſam, & radicem illius. 835
Subiectum duplex, denominationis, & inhæſionis. 838
Subiectum quod accidentis, eſt compoſitū. 840
Subiectum accidentis, quomodo poſſit eſſe, & non eſſe accidens. 877

Suppoſitum.

Suppoſitum diſtinguitur ab hac natura realiter, addens poſitiuum intrinſecum, ſi licet eſſe capax actus eſſendi, vel ſubſiſtentiam. 590
Suppoſitum quomodo intelligat. 784

Subſtantia.

Subſtantiæ ſimplices nobiliores ſunt compoſitis, & earum cauſalitas explicatur. 163
Subſtantia, eſſentia, & quidditas, quomodo idem ſint. 221
Subſtantiam de ſe fieri indiuiduam, quis ſenſus. 234
Subſtantia ſecunda apud logicum dicitur de primo. 431
In ſubſtantia compoſita quattuor realiter diſtinguuntur, materia, forma, eſſentia, & eſſe. 519
Subſtantia dicitur æquiuoce de Deo, & creaturis, & quare. 690
Subbſtantiam eſſe cauſam accidentium, intelligitur proprie de compoſito. 783
Subſtantiæ ſecundæ, vt ſubſtantiæ, ſunt reales, vt ſecundæ, ſunt ab intellectu. 431

Subſiſtentia, Subſiſtens.

Subſiſtentia ita terminat naturam, vt nullo modo ſit eius cauſa, nec faciat compoſitionem cum illa, velut nec punctum, cum linea. 591
Subſiſtentia reducitur ad genus ſubſtantiæ. 595
Subſiſtentia eadem, & non eadem natura. 591
Subſiſtens albedo, vel calor ſi daretur, contineret omnem perfectionē gradualem ſui generis, eo quod eſſet irreceptus. 667

Studere.

Studendum ſemper, iuxta Solonis, & Platonis præceptum. 741

Status.

Status ſeparationis, non eſt ſecundum, nec contra naturam animæ intellectiuæ. 745
In ſtatu ſeparato non cognoſcit naturaliter anima abſtracta quidditatiue. ibid.

Superiora.

Superiora de inferioribus materialiter tantum prædicantur, at formaliter æque de æquis. 189
Superiora continentur in inferior. b. actu. 82

Sol.

Sol quomodo dictus ab antiquis. 164 & 405
Solem nutriri humido, & vaporibus, reijcit Ariſtoteles. 656
Soli multi effectus ab Ariſtotele tributi. 164

Theologia.

Theologia, & vniuerſaliter ſcientia, quomodo ſuum ſubiectum probet. 38

Theologia habet quædam propria, quædam appropriata. 38
Theologia quare probare poſſit, Deum eſſe, non tamen poſſibilitatem incarnationis. 40
Theologi vno ore dicunt, creaturas eſſe obiectum mediatum, & ſecundarium diuinæ cognitionis. 91
Theologi dicunt, Angelum per eſſentiam ſuam, tamquam per ſpeciem intelligibilem ſe ipſum agnoſcere. 461

Terminus.

Terminus ſyllogiſmi ex vniuerſali, & particulari propoſitione conſtantis, quomodo ſit vnus. 102

Totum.

Totius potentialis cognitio, quare vocetur virtualis. 53
Totum virtuale diſtincte cognoſci nequit, ignorato eodem vt totũ diffinibile. ibid.

Tranſcendentia.

Totum aliquando dicitur relatione ad partes aliquando ſignificat perfectũ. 518
Tranſcendentia omnia commitantur. 410
Tranſcendentia, ſingula quid addant ſupra ens. ibid.
Tranſcendentia competunt naturæ abſolute acceptæ formaliter, concomitatiue, & cauſaliter. 374
Tranſcendentia in nullius rei diffinitione ponuntur, & quare. 381
Vide Verbo Ens, & Verbo, Vnum.

V.

Vapor.

Vapores curſum ferantur. 656
Vapores ſurſum euecti, rurſus ad terram varie deſcendunt. ibid.

Vniuerſale.

Vniuerſale in eſſendo, & in cauſando. 54
Vniuerſale ordine cognitorum præcedit, ſequitur ordine cognitionum; 53
Vniuerſale præcedit via compoſitionis, eſt vltimum via reſolutionis. 58 & 79
Vniuerſalia quomodo præcedant. 60
Vniuerſalia, quæ primo cognoſcantur. 63 & 64
Vniuerſalia difficile cognoſcuntur, varie explicatur. 79. 80
Vniuerſale quod ſit ab intellectu, ſequitur quidem intellectum, agentem, præcedit tamen poſſibilem. 112
Vniuerſale quomodo ſit in inferioribus. 182
Vniuerſalis comparatio ad inferiora, dat potius nomen vniuerſalis, quã vniuerſale efficiat. 310
Vniuerſale in prædicando triplex, & quid requiratur ad vniuerſale in prædicando. 354
Vniuerſalitas, vel ſingularitas accidunt naturæ. 393
Vniuerſale quintuplex. 405
Vniuerſale in prædicando tria habet, vniuerſalitatem, rem ſubſtratam, aptitudinem ad eſſendum in multis. 458
Vniuerſale non eſt tantum in repræſentando, vt voluerunt nominales. 411
Vniuerſalis proximum fundamentum, eſt aptitudo ad eſſendum in multis, remotũ res ipſa. 412
Vniuerſale non eſt ad extra in rebus, ſed fit per opus intellectus. ibid.
Vniuerſali poſitiue competit aptitudo ad eſſendum in multis, ſicut ſingulari eſſe in vno. 413
Vniuerſale quod eſt ab intellectu agente, quomodo fiat, eius proprietates, & quomodo cognoſcatur. 419. & 420
Vniuerſalis reſpectus, & comparatio ad inferiora, eſt ab intellectu poſſibili. 421
Vniuerſale non fit per huiuſmodi comparationem. 422
Vniuerſalis comparatio ad inferiora, eſt de eius vltimo complemento. 425
Vniuerſalis ratio non eſt eſſe in multis, vel dici de multis, ſed poſſe eſſe in multis.

...tis. 424
Vniuerſale, & prædicabile, per quid diffe- ra..., & à quo intellectu vtrunque fiat. 425
Vniuerſale conſtituitur per comparationē, quam habet ab intellectu agente, quo ad omnia determinate ſe habet. 427
Vniuerſale vt cognitum, conſurgit ex productione ſpeciei intelligibilis. 429
Vniuerſalis productio præcedit ſaltem natu a productionem ſpeciei intelligibilis. ibid.
Vniuerſale quomodo ſit, dum intelligitur. ibidem.
Vniuerſale formaliter habet eſſe in ſanitaſmate. 470
Eſſe in pluribus non repugnanter, non ſufficit ad rationem vniuerſalis. 431
Vniuerſale eſſe vbique, & ſemper, varie exponitur. 435
Vniuerſale eſt obiectum intellectus poſſibilis, non agentis. 435

Vniuocum.

Vniuocę ſimilitudinis fundamentum, penitus vnum. 141
Vniuoca prędicatio, quę ſit. 179
Vniuoci ab analogo lata diſcrimina. 145
Vniuocum eſſe ens, Scotus voluit. 182
Vniuocum quare in ſuis inferioribus numeretur. 195
In diffinitione vnius vniuocati non ponitur aliud. 198
De vniuocatione entis poſita à Scoto, non vnum iudicium. 202
Vniuocatio nō tollitur per quamuis inæqualem prædicationem. 179

Vnum Vnitas, Vnio.

Vnum non dicit ſolum ens, vel ſolum indiuiſionem, ſed vtrumq. formaliter. 371
Vnum non eſt formaliter negatio, ſed hanc formaliter dicit. ibid.
Senſus D. Thomæ de formali Vnius ſignificatio, male à quibuſdam intellectus. 372
Vnitas tranſcendentis duplex acceptio. 375
Vnitas quomodo componat multitudinem. ibidem.
Vnum, & multa diuidunt ens. 382
Vnitas generis, & materiæ eſt diuerſæ rationis. 300
Vnitas potentiæ attenditur penes vnitatem non materialem, ſed formalem obiecti, quæ ſufficit, vt ſit analogica. 208
Vnum indiuiduo, eſt vnum ſpecie, & vnū ſpecie, eſt vnum genere ſubiectiue, non tamen ab eodem. 286
Vnitas numerica, quomodo dicatur maior, vel minor ſpecifica. 287
Vnitatis diuiſio in ſpecificam, genericam, & logicam, logica communiter ceſſatur. 383
Vnitas numeralis, & formalis, quę, & per quę differant. 388
Vnitas formalis dicitur realis, ideſt, non fictitia, non tamen realis, ideſt, actu exiſtens. 391
Vnitas tam formalis, quam realis, exiſtit extra animam. ibid.
Vnitas numeralis, & formalis ex parte poſitiui non differunt, be tamen ex parte negatiui, licet indiuiduo nullo pacto diſtinguantur realiter. 394
Vnitates formales tot ſunt in indiuiduo, quot prædicata quidditatiua, quæ ſumuntur ab eadem forma ſub diuerſis gradibus. 395
Vnitas formalis, quæ inter duo indiuidua ſeclu ſo opere intellectus reperitur, eſt tātum negatiua, nec conueniunt in aliquo communi, niſi per intellectum. 398
Vnitas generica, & ſpecifica formaliter ab intellectu fiunt. 401
Vnita ſunt in ſuperioribus, quæ ſunt diuiſa in inferioribus. 701

Vna

Vna tantum forma ſubſtantialis datur in quolibet viuente. 816
Vnio animæ intellectiuæ ad corpus, & non anima intellectiua eſt terminus generationis. 818

Voluntas.

Voluntas vt potentia, fertur primo in bonum abſolute, vt appetitus coniuncti, poteſt ferri primo in tale bonum. 67
Voluntas non fertur in bonum cognitum, eo modo quo eſt cognitum. 99
Voluntas mouetur à ſolo intellectu per propriam virtutem, à cogitatiua autem vt coniungitur intellectui. 100

Vox.

Voces ſunt notæ earum paſſionum, quæ ſunt in anima. 49
Vox ſynonima penes quid attendatur. 718

Z

Zabarella.

Zabarella diſcrimen ſtatuit inter ſubiectum, & intentionem.
Zabarella iure reijcit conciliationem quandam Genuæ. 61
Zabarella falſo dicit Iauellum ſibi non conſtare. 89
Zabarella ſibi contradicit in negotio abſtractionis. 91
Zabarella ſibi aduerſatur in natura, & cognitione materiæ. 171
Zabarella minus vere dixit, non poſſe dubitari de opinione Auerrois, quo ad principium indiuiduationis. 239
Zabarella falſo explicauit Scotum circa indiuiduationis principium. 240
In dictis Zabarellæ contradictiones. 570
Zabarella vult intellectum agentem eſſe Deum, idque male tribuit D. Tho. 484
Zabarella rationem quandam D. Thomæ pro pluralitate intellectus, firmiſſimam, & inſolubilem vere iudicauit. 494
Zabarella falſo voluit, materiam primam ſecundum ſuam naturam eſſe corpus de cathegoria ſubſtantiæ, & id falſius nititur tribuere D. Thomæ, Caietano. 840

LAVS DEO.

REGISTRVM

† ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Fff Gggg Hhhh Iiii. Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr Sſſſ Tttt Vuuu Xxxx Yyyy Zzzz

Aaaaa Bbbbb Ccccc Ddddd Eeeee Fffff Ggggg Hhhhh Iiiii Kkkkk Lllll Mmmmm Nnnnn Ooooo Ppppp Qqqqq Rrrrr Sſſſſ Ttttt Vuuuu Xxxxx Yyyyy Zzzzz

Tota ſunt folia ſimplicia.

FOROLIVII, Apud Sauorettios. M. DC. XXVI.

SVPERIORVM PERMISSV.

G.9/10